arhitectura

1|81

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București str. Academiei nr. 18—20 sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor) București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.502.28 filiala sector 1.
ABONAMENTE: IS.I.A.P., șase apariții anual, 200 lei instituții, 100 lei individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Cal. Victoriei nr. 174, sector 1, tel. 50.47.70
PUBLICITY: PUBLICOM-Romanian International Publicity Agency, București bd. N. Bălcescu nr. 22, Phone 16.75.35. Cables: PUBLICOM, Telex CAMROM 374.
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ILEXIM—Departamentul Export-Import Presă, P.O.Box 1.136—1.137, Telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3. Excerpts in english, french, russian; yearly subscription; West $ 35, East Rbl. 15.
TIPARUL: Întreprinderea Poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR ȘEF: Dr. arh. MIRCEA LUPU

MACHETARE: Dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU
COPERTA: Arh. TUDOR DUMITRAȘCU
FOTOGRAFII: GHEORGHE DUMITRU

SALĂ POLIVALENTĂ LA ORADEA

Budapest: Műszaki Egye...
Központi Könyvtára
Folyóiratleltár
1392|1981

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **VLADIMIR IONESCU** (șef proiect), **HORIA TRÎMBIȚAȘU, ADALBERT ALBU, MIHAI SÎRBESCU**, tehnicienii-arhitecți **ȘTEFAN CSIKOS** și **IOSIF HABUCZKI**
Ferma spațială: ing. **IOAN TEOADER** (Institutul politehnic Cluj-Napoca)
Rezistență: inginerii **LADISLAU TAKACS, OVIDIU NEGREA, EMILIA MEGYERI, LUDOVIC FAZEKAS**
Instalații: ing. **AUREL BOROS**, tehn. **IOAN VINCZE** (ventilații), ing. **TRAIAN ILEA** (sanitare), ing. **LASZLO SZEGYEDI** (încălzire), ing. **ROMEO ȚEȚ**, ing. **PETRU TOD**
Montaj-utilaje: tehn. **VICTOR GYULAI**
Edilitare: tehn. **TRAIAN BALAJ**
Drumuri și sistematizare verticală: tehn. **MIKLOS GALL**
PRCIECTANT: CENTRUL DE PROIECTARE AL JUDEȚULUI BIHOR — CRADEA
PROIECTANT AL FERMEI SPAȚIALE: INSTITUTUL POLITEHNIC CLUJ-NAPCCA, FACULTATEA DE CONSTRUCȚII, CATEDRA DE CONSTRUCȚII METALICE.

În numerele 1—2/1978 ale revistei « Arhitectura », dedicate construcțiilor sportive din țara noastră, a fost prezentată și sala polivalentă din Oradea, la faza de proiect, deoarece stadiul lucrării, la data respectivă, nu permitea și o ilustrare pe « viu », a obiectivului realizat. Revenim, de această dată, și cu ilustrarea adecvată.

Recepționată în 16 noiembrie 1979, lucrarea a fost introdusă în circuit chiar de a doua zi, prin prezența onorantă a națională noastre de handbal. Urmarea a fost, că, datorită multiplelor aprecieri, a fost destul de repede aleasă cu precădere pentru desfășurarea marilor competiții

naționale și internaționale, găzduind în condiții satisfăcînd pe deplin exigența sporită, în interval de numai o lună: « Trofeul Carpați-Ediția 1980 », la handbal, și « Trofeul Felix », la volei masculin, întîlnirea de tenis de masă România-China, un triunghiular de box, un turneu internațional de baschet junioare, numeroase alte întîlniri amicale de volei, baschet și handbal cu echipe din țările vecine, 4 concerte de muzică ușoară, iar, la sfîrșitul lunii august 1980, în prezența a peste 3200 delegați, Conferința județeană a deputaților consiliilor populare.

Activitatea de bază o constituie, însă, competițiile interne și antrenamentele regulate în vederea acestor competiții, pentru care municipiul Oradea a primit o dotare pe care și-a dorit-o mult și pe care o folosește din plin.

Trebuie relevate sprijinul substanțial și preocuparea Consiliului popular județean, care a asigurat printre altele și realizarea în timp record a parcajelor, iluminatului public, spațiilor verzi, pavajelor etc., ce întregesc ansamblul. De menționat că iluminatul natural, prin planurile înclinate la cota + 10,00 m față de suprafața de joc, și-a dovedit eficacitatea, utilizarea iluminatului artificial în cursul zilei fiind extrem de rară.

Sperăm să se poată realiza cît de curînd și cele 2 tribune escamotabile, de sub balcoanele laterale, astfel încît sala să devină o arenă cu o capacitate sporită cu încă 780 locuri, față de cele 2000 de locuri, în tribune, actuale.

Arh. VLADIMIR IONESCU

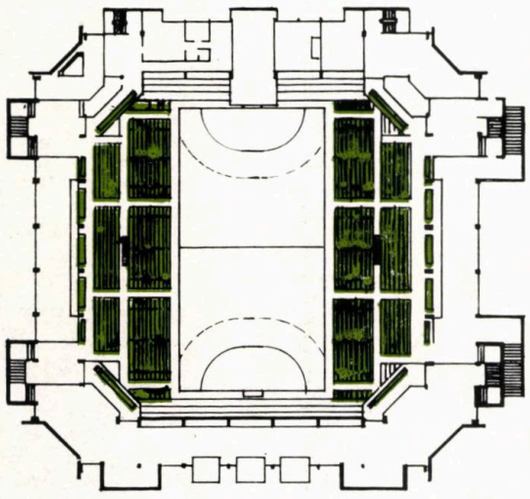

A HANDBAL

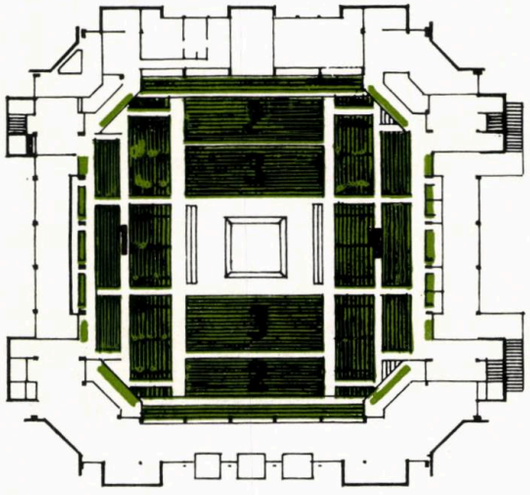

B BOX

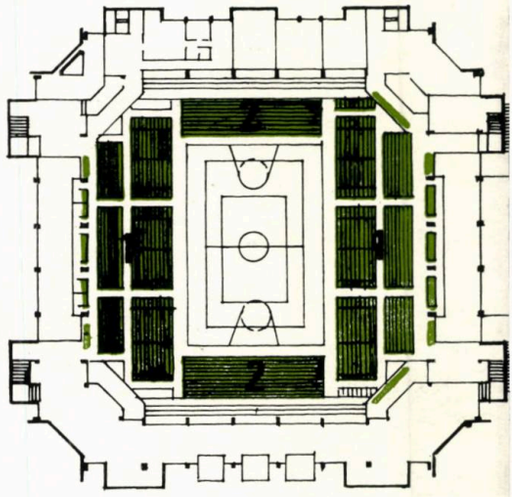

C VOLEI, BASCHET, TENIS

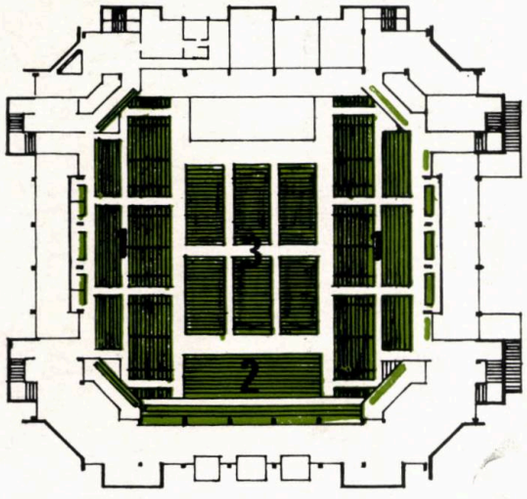

D CONCERT CONFERINȚA HALTERE

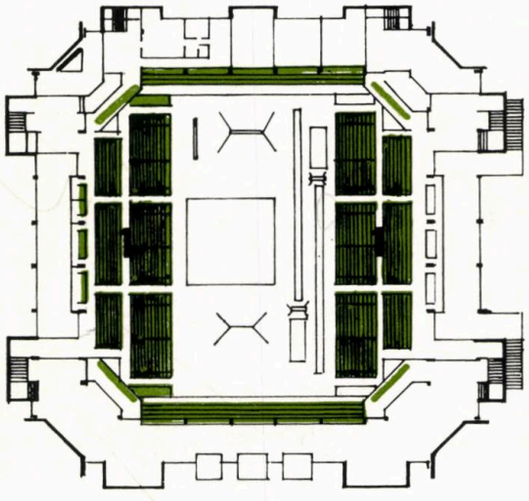

E GIMNASTICĂ

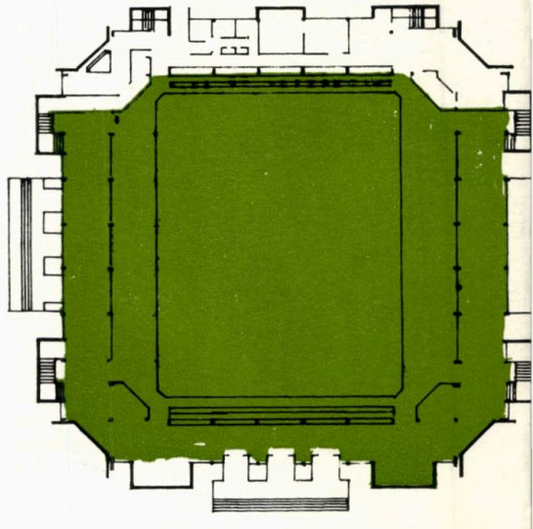

F EXPOZITIE

1 tribune mobile existente **2** tribune escamotabile suplimentare **3** pachete de scaune

FELIX

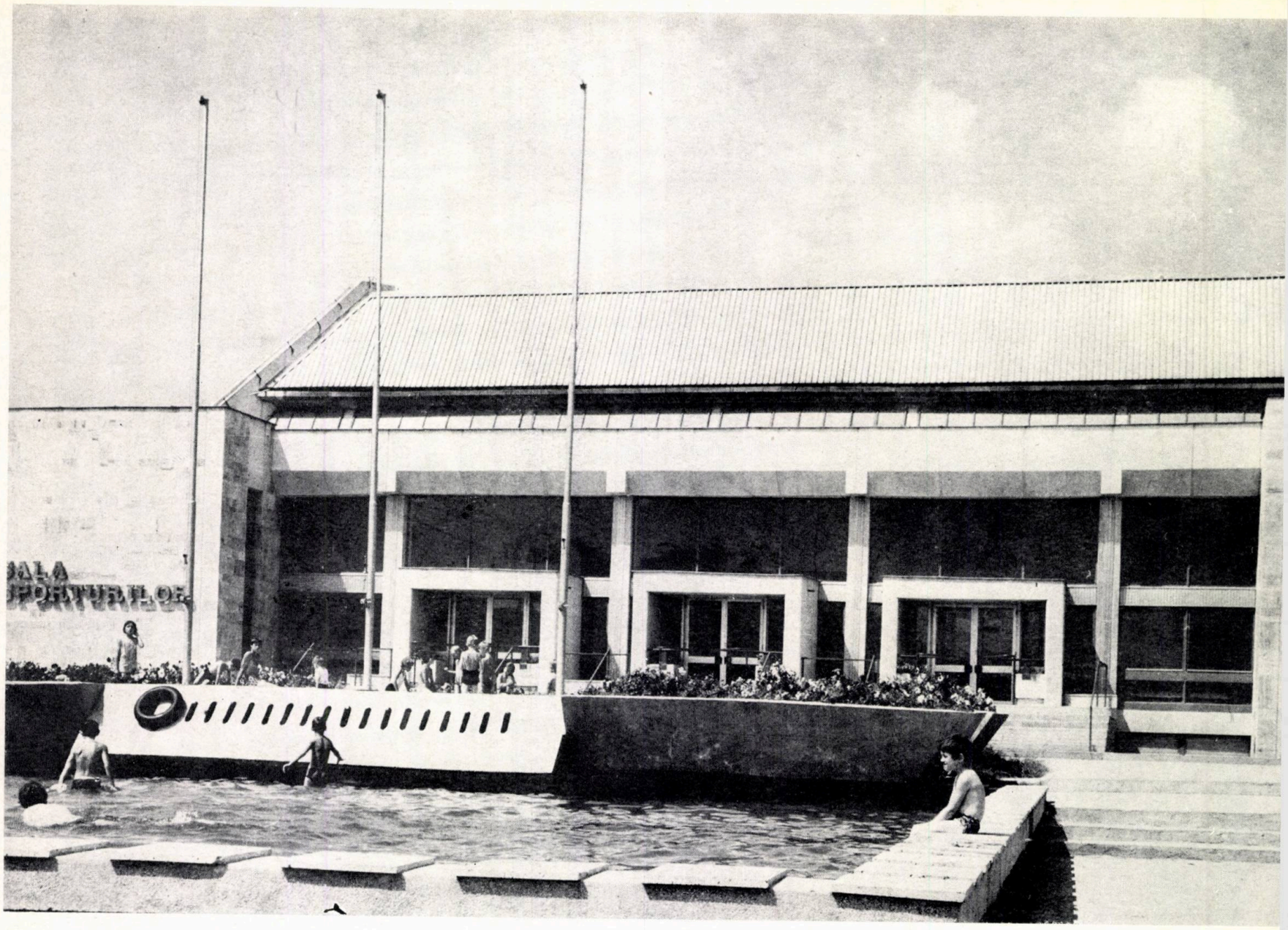

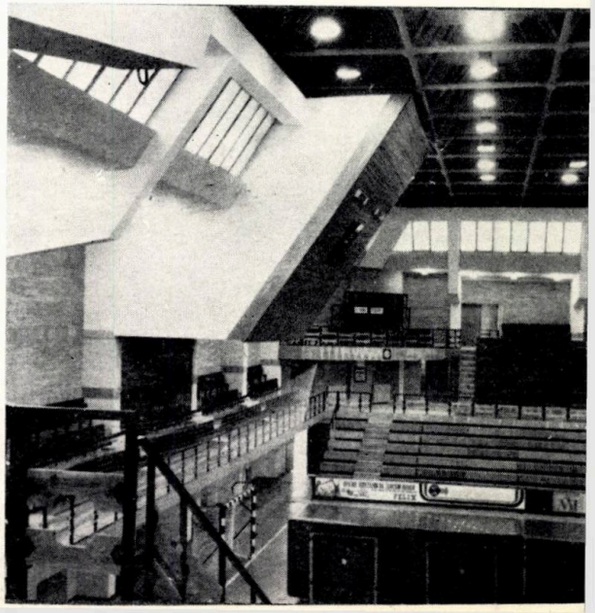

SECTOR

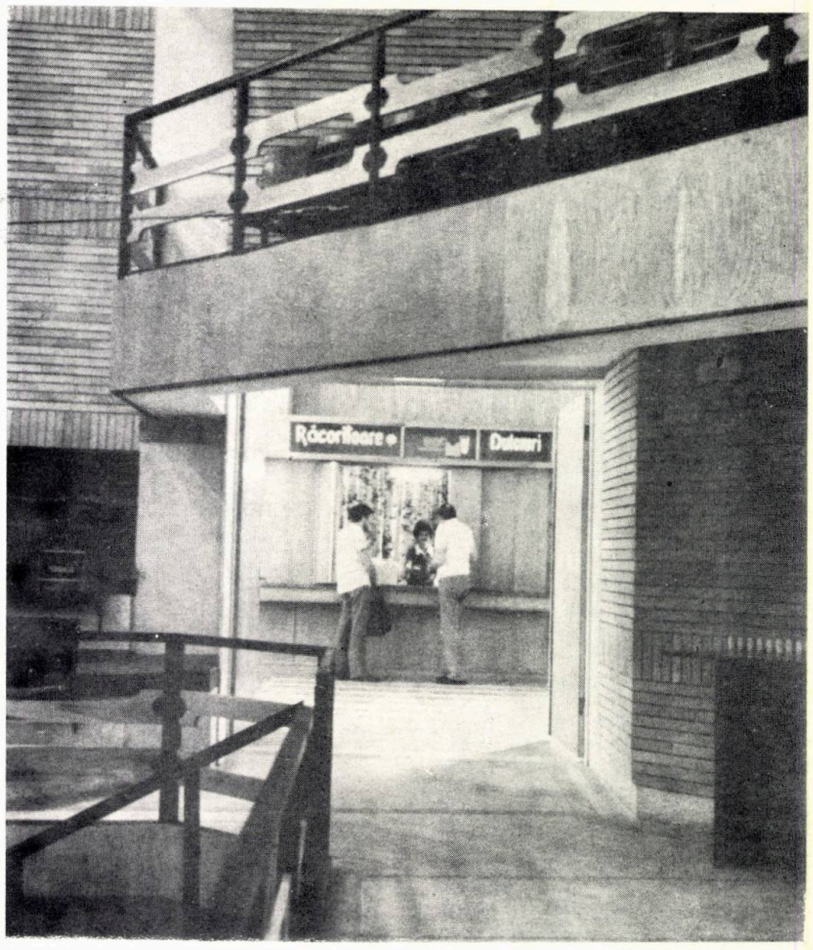
Răcoritoare
Dulciuri

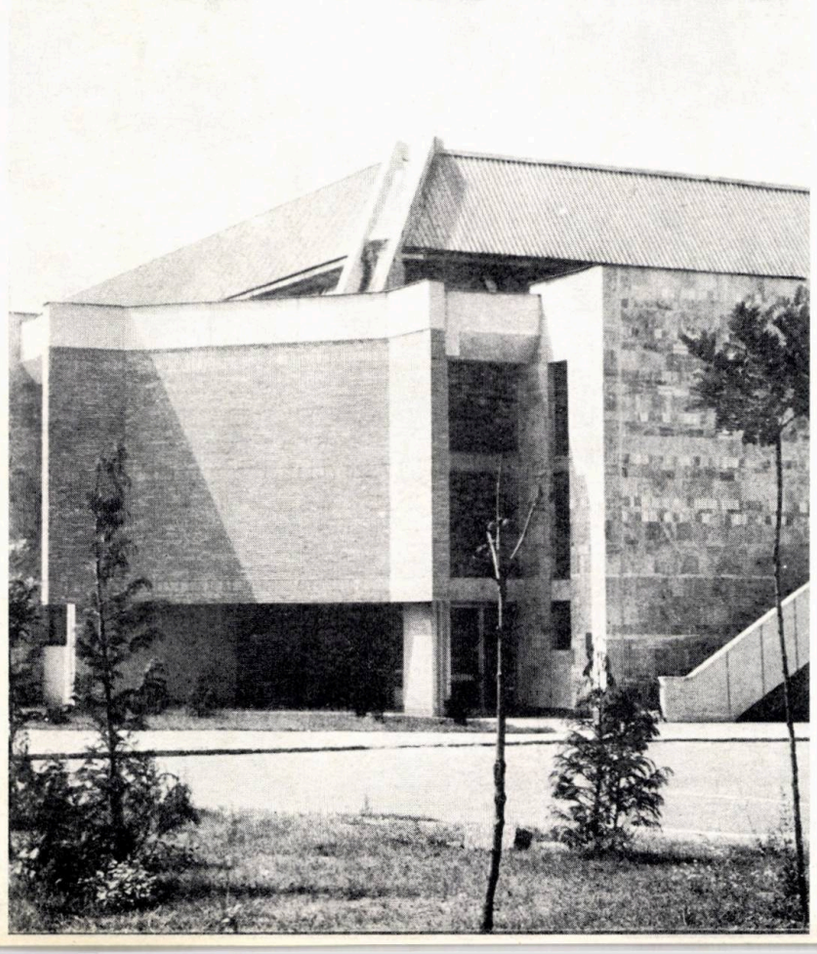

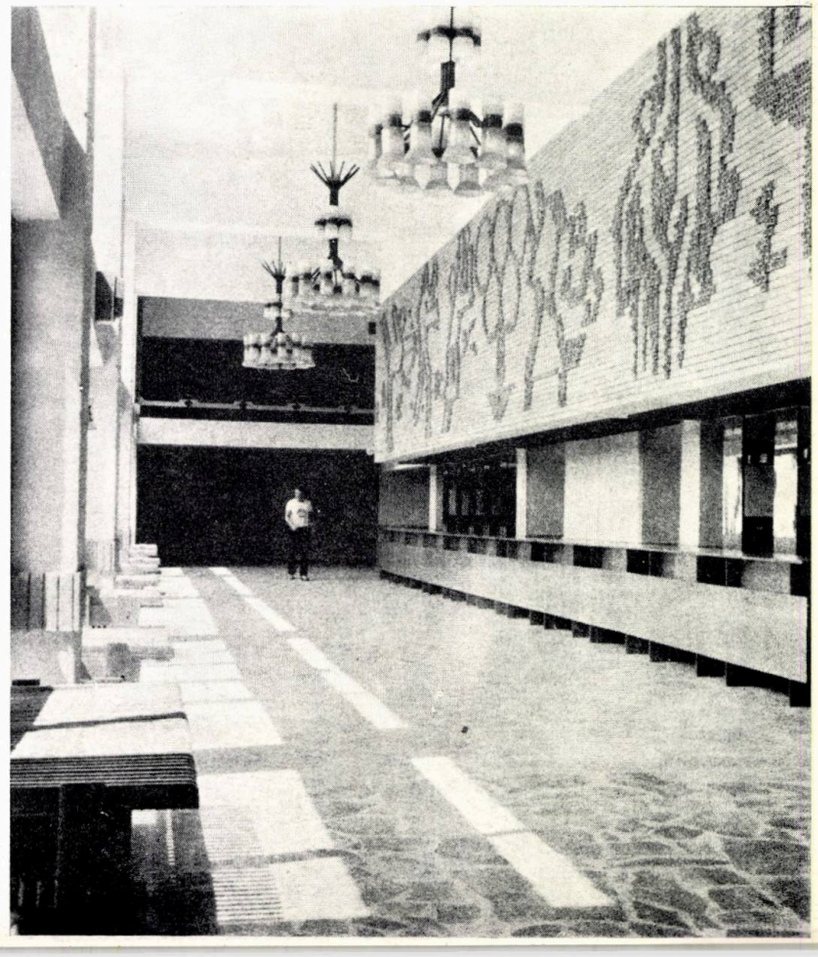

HOTEL „STUDENT PARC”

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **EMIL-BARBU POPESCU** (șef proiect), **PETRE CIUTĂ**
Colaboratori arhitectură: arhitecții **ȘTEFAN ANTONESCU, ION ȘERBĂNESCU**
Rezistență: prof. ing. **ALEXANDRU CIȘMIGIU**, ing. **DAN IONESCU**
Instalații: inginerii **GHEORGHE ZAHARIA, PAUL STĂNCESCU, RADU CAZACU**
Documentație economică: ing. **ION MOISESCU**

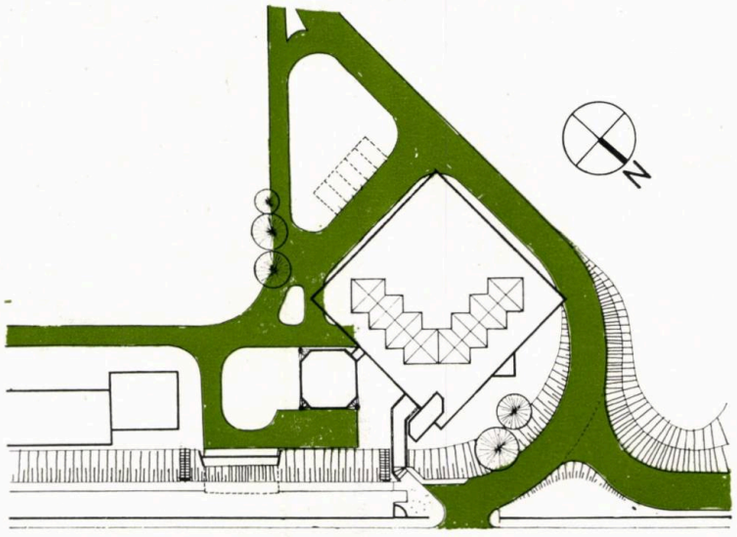

1

Situat în incinta Complexului studențesc « Lacul Tei » din București, în imediata apropiere a oglinzii de apă, minihotelul cuprinde următoarele funcțiuni:

1. **Cazare diferențiată,** repartizată astfel: ● 10 camere cu trei paturi, cu grupuri sanitare comune (30 locuri) ● 9 camere cu trei paturi cu lavabouri proprii și cu grupuri sanitare comune (27 locuri) ● 3 apartamente cu cîte patru paturi (12 locuri) ● 1 apartament special (2 locuri).

Capacitatea totală a cazării este de **71 locuri.**

2. **Alimentația publică,** care este asigurată prin: ● restaurant cu 120 locuri ● terase ample, acoperite, cu 240 locuri și spațiu pentru reuniuni dansante, de asemenea acoperit.

3. **O mică sală de conferințe-reuniuni,** de 60 locuri, completează funcțiunile acestui mini-hotel studențesc.

4. **Terasa de deasupra ultimului nivel,** care a fost prevăzută, deopotrivă, ca bibliotecă în aer liber, solariu în timpul zilei, iar serile pentru reuniuni și dans. Această parte a construcției constituie un puternic punct de atracție, atît pentru cei cazați în hotel, cît și pentru vizitatorii complexului, pentru vederea frumoasă ce o oferă.

A fost adoptată o structură de rezistență pe cadre, cu stîlpi dispuși într-o tramă de 9,00×9,00 metri și rețea de grinzi la 45° față de trama de bază.

Arh. EMIL-BARBU POPESCU
Arh. PETRE CIUTĂ

1. PLAN DE SITUAȚIE
2. PLAN PARTER: 1. *Hol-foaier* — 2. *Restaurant* — 3. *Sală multifuncțională* — 4. *Bucătărie* — 5. *Depozit* — 6. *Terasă acoperită*
3, 4. PLAN ETAJ 1, PLAN ETAJ 2: 1. *Cameră 3 paturi* — 2. *Apartamente*
5. SECȚIUNE

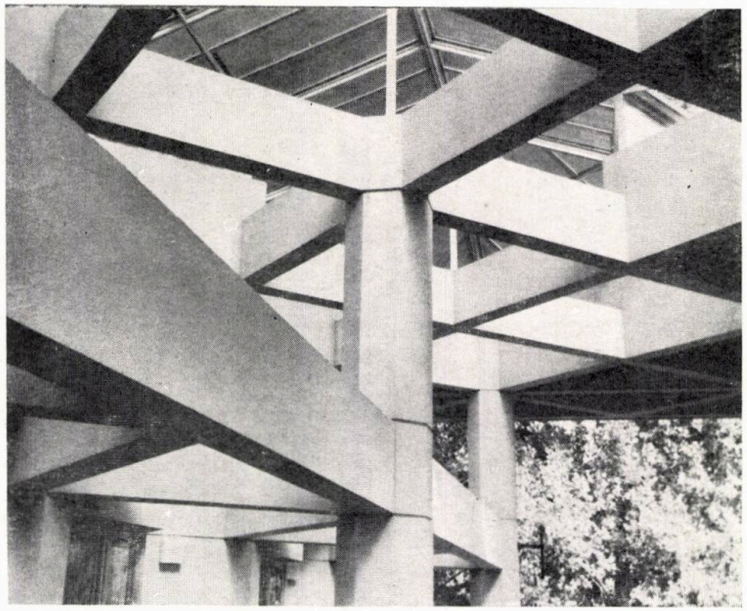

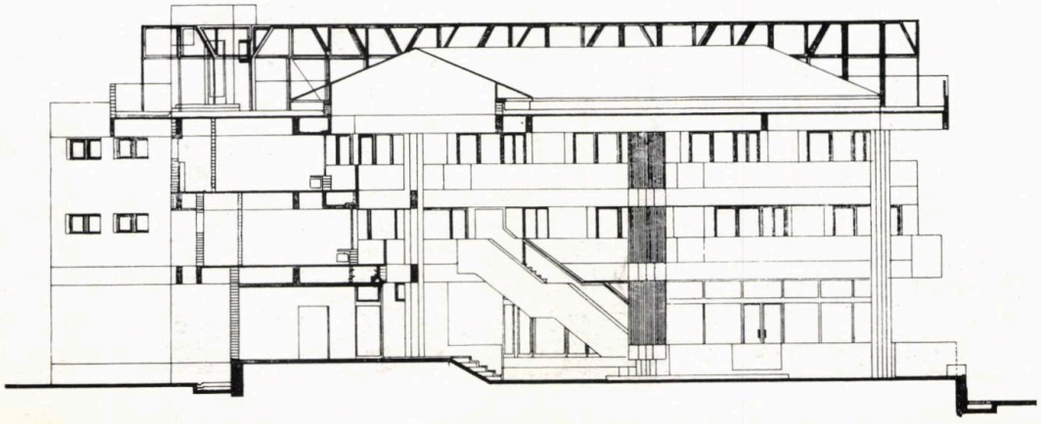

5

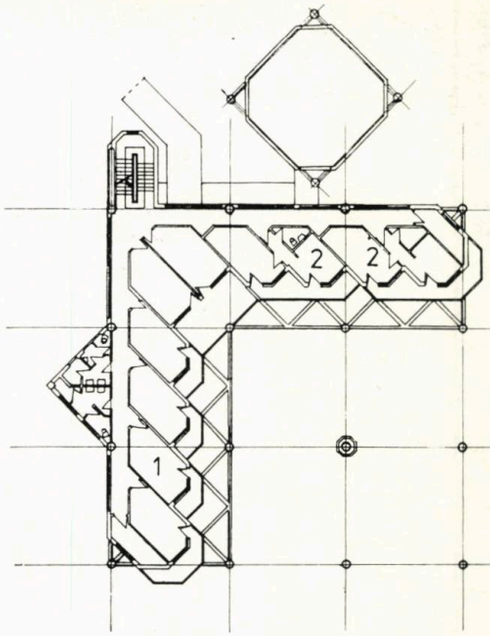

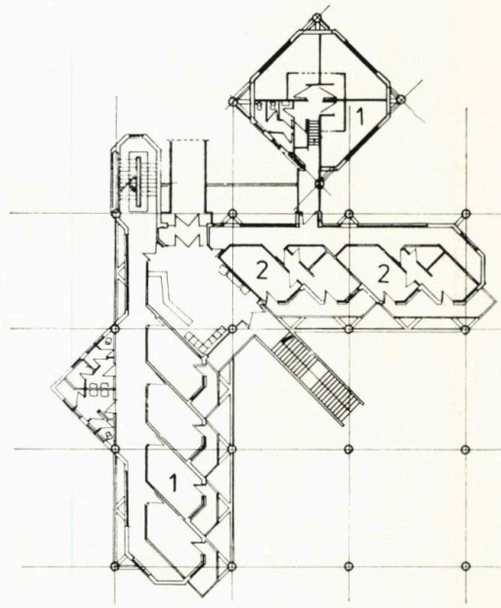

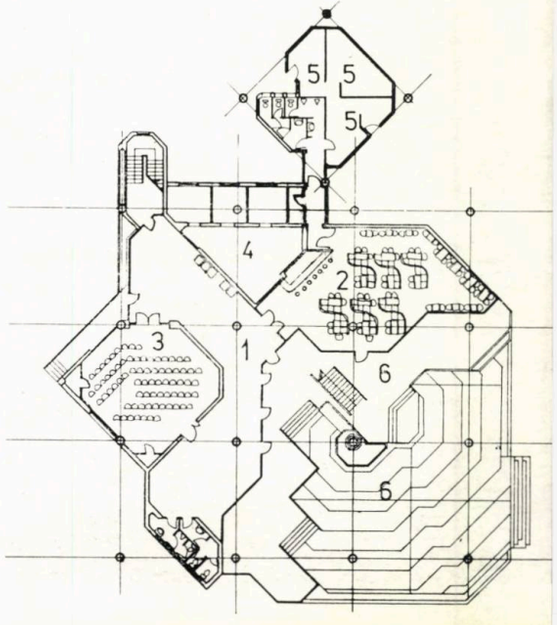

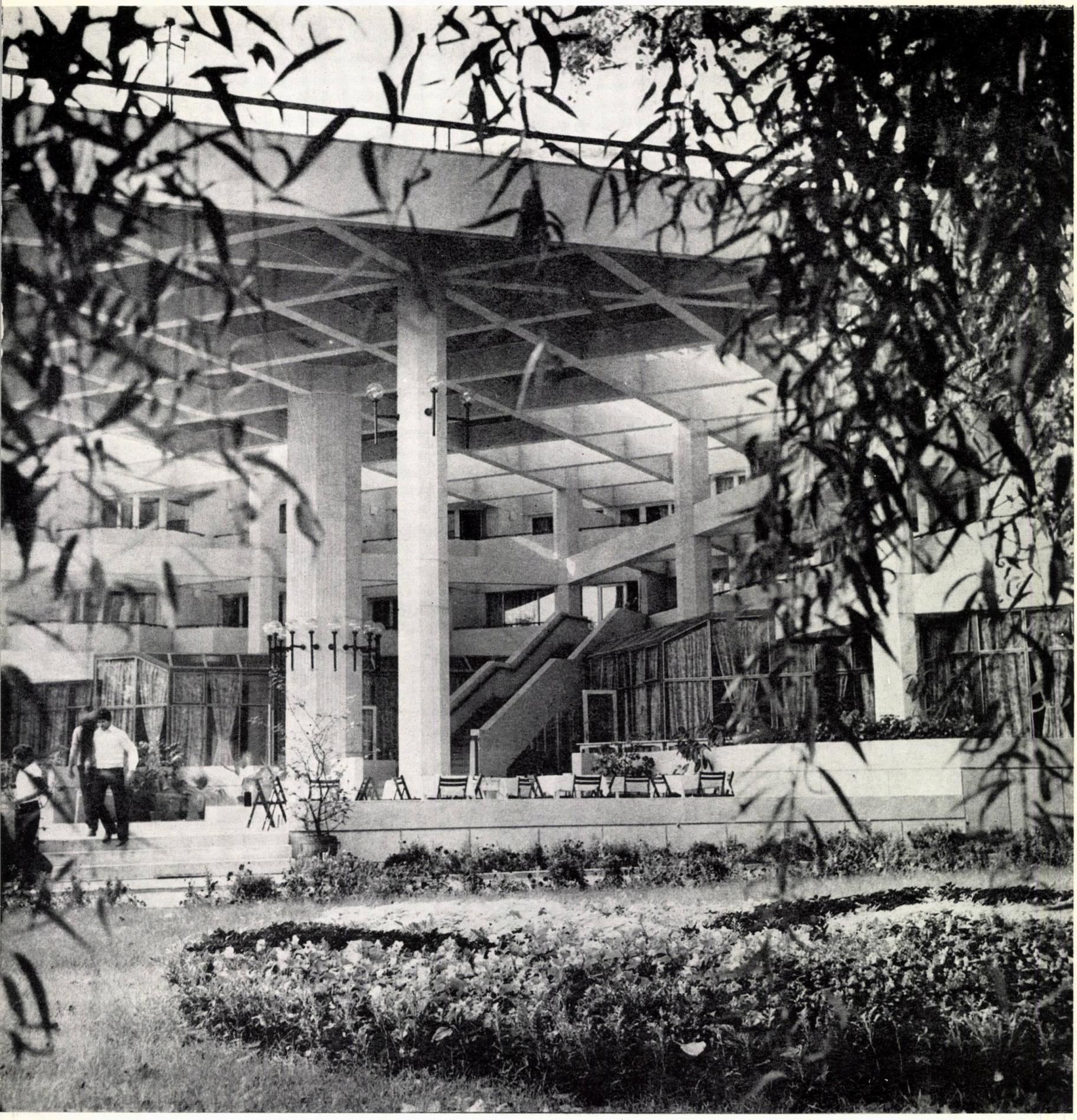

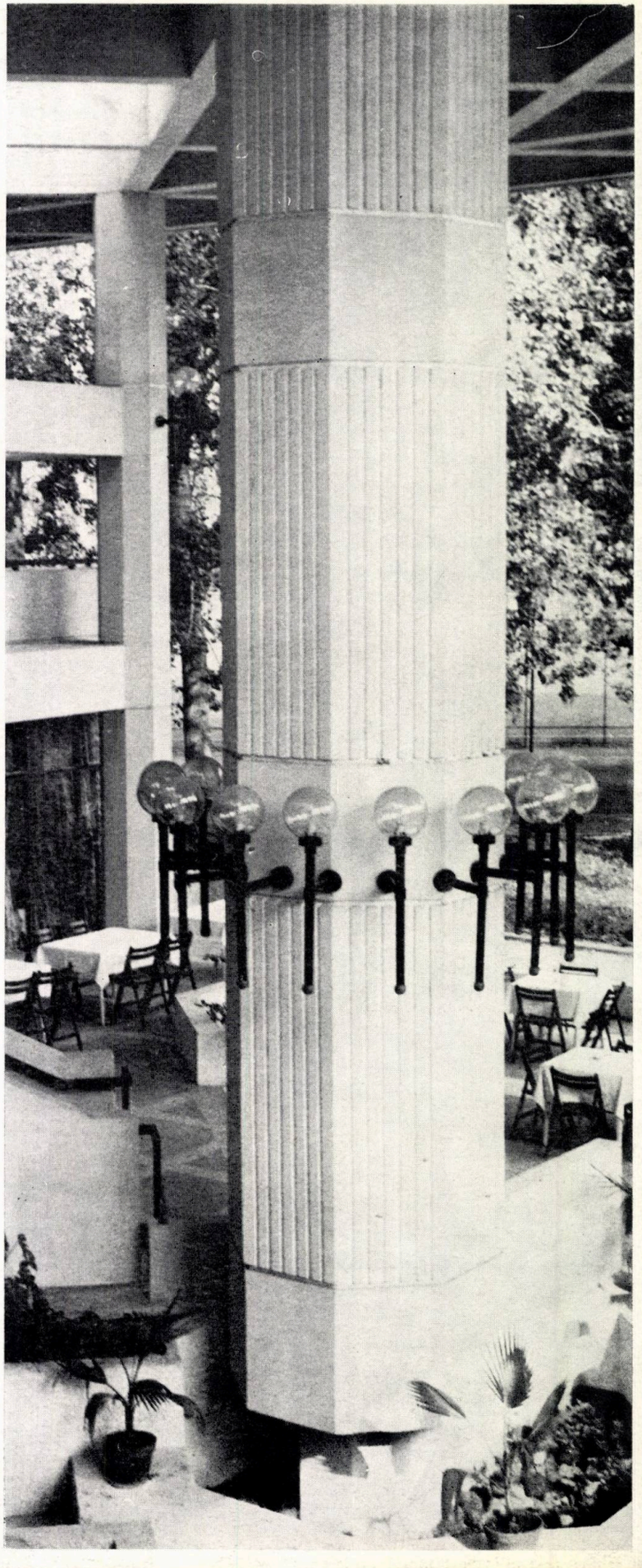

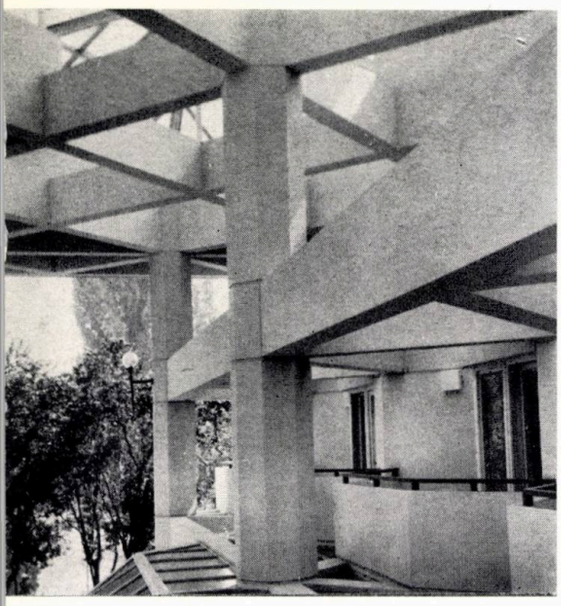

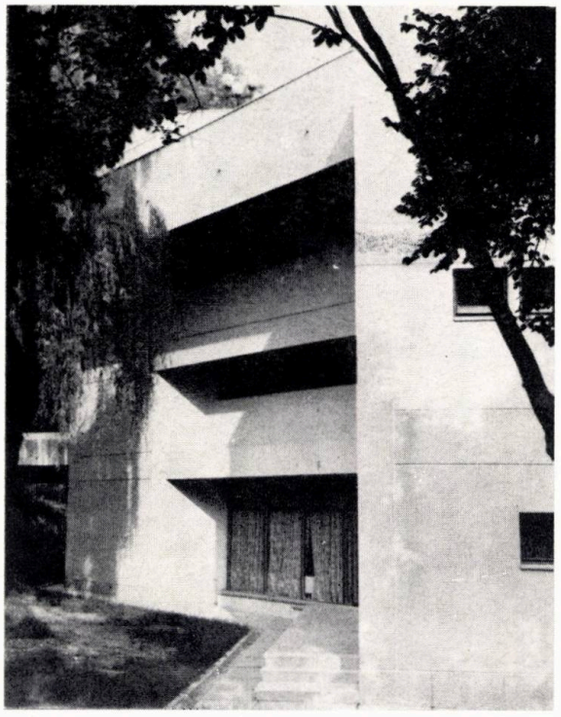

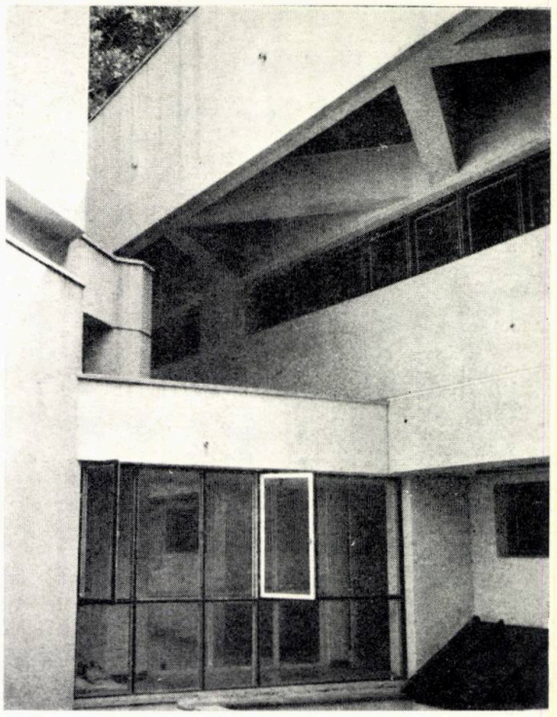

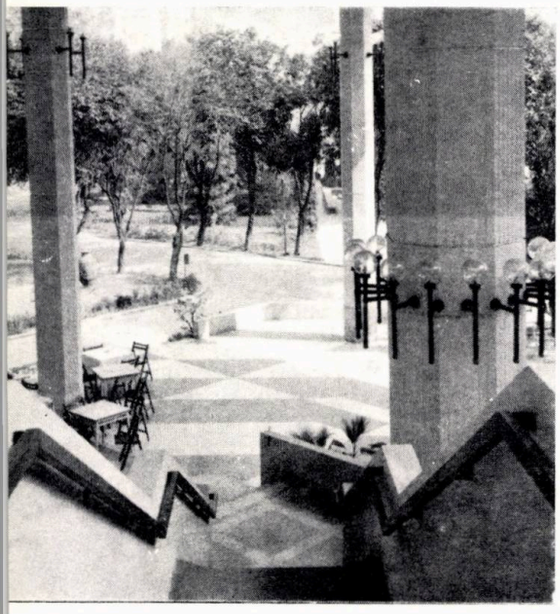

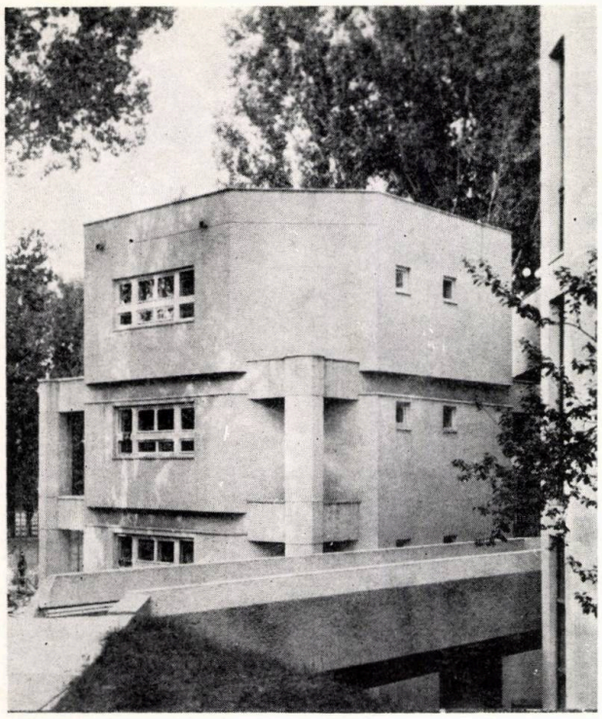

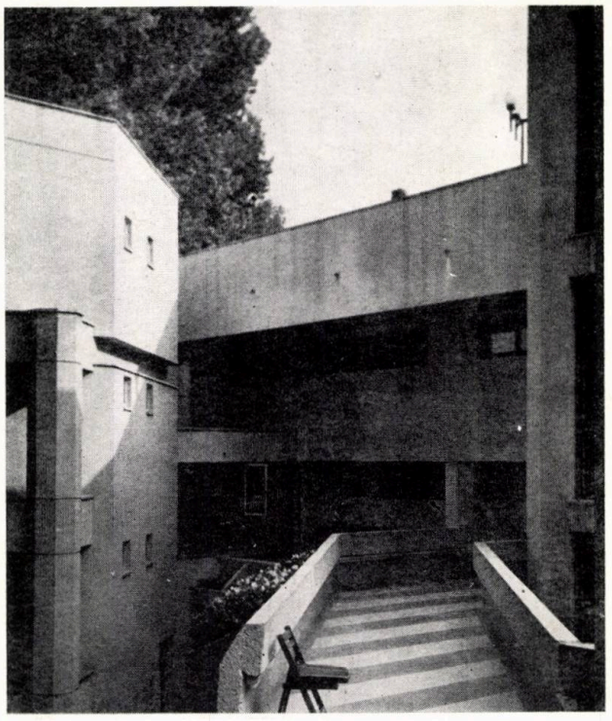

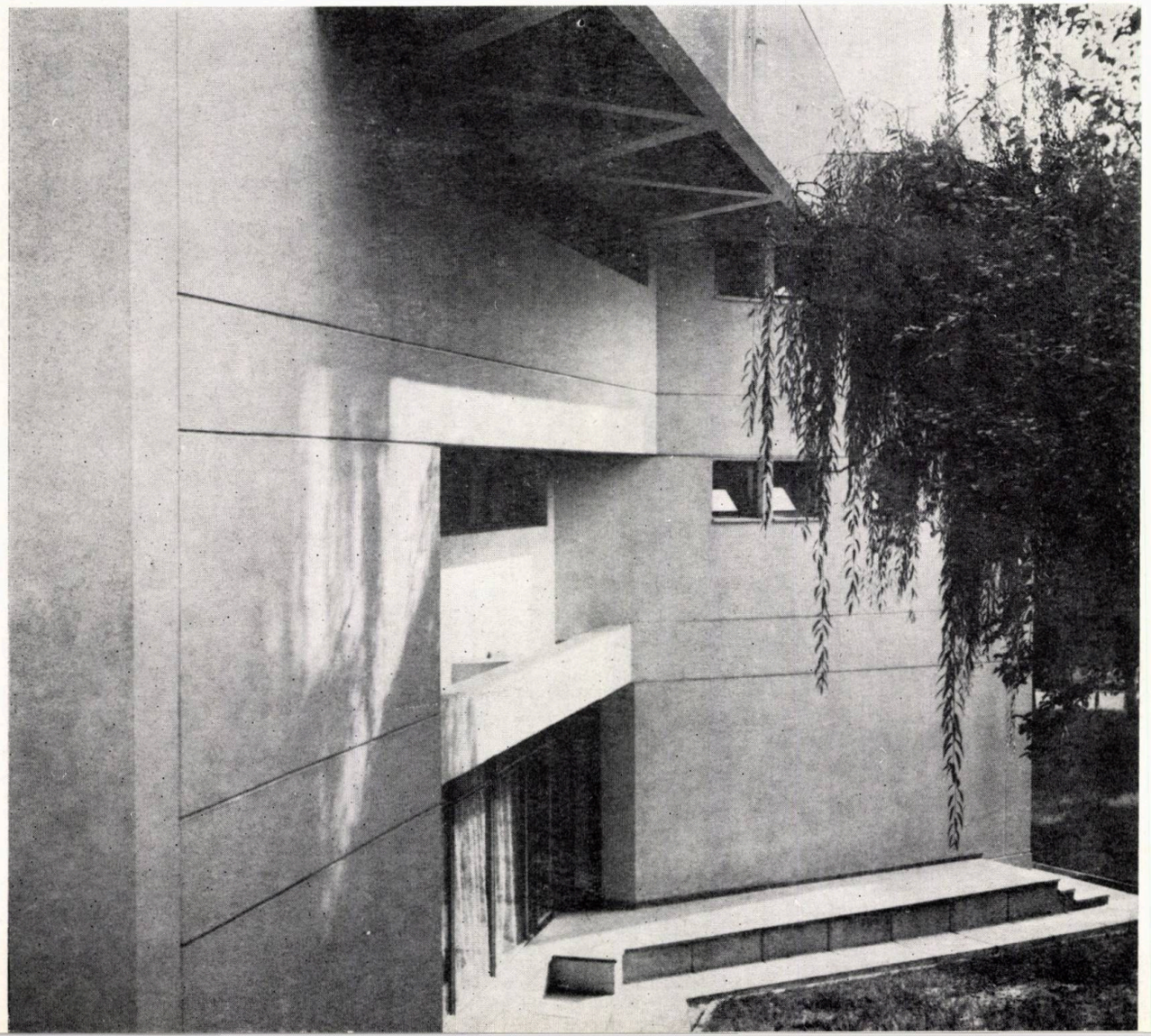

NOI, ARHITECȚII, ȘTIM SĂ FACEM MULTE, AVEM IDEI, DAR NU ȘTIM, ÎNTOTDEAUNA, SĂ LE FRUCTIFICĂM

Arh. Ileana Murgescu: *Mac, mie îmi pare rău că trebuie să te caut la « Sportul Studențesc », la « bază », la « teren », că sîmbăta ai ședințe « tehnice », duminica meci, luni ședințe « de analiză », pe scurt îmi pare rău că atîta energie și tenacitate, fler, vervă și talent organizatoric se duc pe apa .... fotbalului.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Ce vrei, eu am făcut sport dintotdeauna, nu numai de cînd cu « Sportul Studențesc ». Am făcut gimnastică, am făcut culturism. Cînd am venit în București, din asta mă țineam în școală, ba era cît p-aci să ajung și la circ. Acrobat la trapez! Asta e, circul a fost nebunia mea! Dar în sport n-am reușit. Îmi fixasem ca pînă la 20 de ani să ajung maestru al sportului. N-am fost în stare, am avut o neșansă și am zis: gata cu sportul! Așa fac întotdeauna. Dacă nu sînt capabil să realizez baremul pe care mi l-am propus la termenul stabilit, nu-mi acord circumstanțe atenuante și nici amînări. Nu mă iert. Trag linie și plec mai departe.

Arh. Ileana Murgescu: *Asta poate însemna și abdicare și resemnare și nu credeam să aud un asemenea cuvînt din gura ta!*

Arh. Emil Barbu Popescu: Nici nu discut chestiunea cu resemnarea. Nu știu ce e asta. Nici nu cred să cunosc oameni resemnați. Nu discut decît cu cei pe care-i simt că fierb, că vor să facă ceva. Restul, pentru mine, nu există! Cînd m-au luat în armată, la marină, m-am apucat să organizez brigăzi artistice, echipe de acrobați. Scriam texte, compuneam, făceam regie și, iarna, dădeam spectacole prin sate. Toate se încheiau cu acrobație fără basculă. Inventasem noi niște figuri cu scăunelul, că n-aveam de niciunele. Am fost și antrenor de handbal. Asta până am ajuns pe navă. Aveam un echipaj extraordinar format din mine și încă unul. Eu eram comandantul de remorcher. Ne-am apucat de înot și am înființat o școală de inițiere. Duceam o viață fantastică: dimineața pe vas, după-masă înot, iar seara o petreceam între Ghecet și Băligoși. Viață de Deltă! Am făcut și figurație în primul film al lui Ciulei; prin satele astea se filmase și « Codin ». E o zonă ca-n filme! Între timp, mă agitam, făceam terenuri de sport, baze sportive. Ce s-o mai lungesc atît, am vrut să las semne pe unde am trecut, pentru că cel mai important cred că este să nu tră-

Convorbire cu...

arhitectul EMIL BARBU POPESCU

- Vreau să ies în față? Nu ! Vreau să ieșim cu toții în față !
- Fără o stare de entuziasm colectiv nu se poate face nimic.
- Vreau să fac ceva, nu să ajung cineva.
- Să creez un climat de echipă ! Asta este obiectivul meu. Mai mult: obsesia mea !

iești fără să lași nimic după tine. Teama asta mă urmărește zi de zi. Gata cu vorbăria! Cînd m-am întors la Constanța, eram hotărît să dau la A.S.E., numai că în anul ăla se înființase Școala tehnică de arhitectură. Și am reușit! Eu cu arhitectura aveam o răfuială mai veche!

Arh. Ileana Murgescu: *Alt barem abandonat?*

Arh. Emil Barbu Popescu: Da, cînd am terminat liceul, am dat la arhitectură, numai că eram așa de îndrăgostit că n-am tras deloc. Asta să n-o scrii! Am picat. Și cum ți-am mai zis că nu suport eșecul, m-am pedepsit și m-am angajat « necalificat » la o întreprindere de construcții din Eforie. Era în '55—'56 și lucram la conducta de apă. Am ajuns maistru și, de la prima casă pe care am făcut-o, am și apărut în presa locală. M-am afirmat devreme! Era « epoca șoferilor », eu habar n-aveam de rolul ciubucurilor, așa că « băieții » mi-au « basculat » trei vagoane de cărămizi, de praful s-a ales din ele. Și m-au dat la ziar! De 1 Mai, zidarii, au pus tencuiala și mi-au promis că o drișcuiesc cînd se întorc, « după sărbători ». Și eu am fost foarte mulțumit! Ce e acum șantierul, dar atunci să fi văzut ce era! Seara angajam oameni, le dădeam cartele de masă și a doua zi nu mai prindeam picior de lucrător pe șantier! Mă sculam la 4 dimineața, mergeam cu camionul la Eforie și mai ajungeam noaptea acasă. Am dat la « Căi ferate », la fără frecvență, și am dat de Sudan * și acolo! Dar pînă la urmă tot am intrat la Arhitectură!

Arh. Ileana Murgescu: *Cînd ai intrat erai de vîrsta asistenților tăi.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Păi, ăsta a fost tot șpilul, aici a fost tot motorul. Dacă am așteptat 9 ani să intru, atunci mi-am zis că trebuie să-mi fac simțită prezența. Am tot spus că am revenit la prima dragoste, dar în ce fel o dovedisem? Nu-i suficient să iubești, trebuie să-ți și faci simțită dragostea. În primii ani, făceam grafică. Am participat la expoziții republicane, am luat și premii. Afișul U. A. eu l-am făcut, după ce am cîștigat concursul.

I. M.: *De cînd nu s-a mai schimbat afișul U. A. ?*

Arh. Emil Barbu Popescu: Din '66. Între timp, îmi verificam forța, puterea de influență asupra colegilor, cu mărunțișuri: un carnaval, un revelion, lucruri care intraseră în tradiția școlii, dar noi le-am dat o altă scară, o altă anvergură. Era pe vremea cînd balurile de la « arhitectură » erau evenimente bucureștene. Eu mă puneam la încercare, pentru că, să știi, de unul singur nu faci nimic! Am avut mereu mulți oameni în jur, am mobilizat pe ceilalți, am colaborat în tot ce-am făcut cu oameni de nădejde, entuziaști, am încercat să creez la « arhitectură » atmosfera de echipă, fără de care meseria asta își pierde și farmecul și eficiența. Era perioada redeșteptării vocațiilor, a entuziasmelor, a elanurilor. Am dat peste colegi gata să stea de dimineață pînă seara în facultate, și la treabă, dar și de drag. Nelu Popa făcuse turul Europei pe bicicletă, eu venisem dintr-o excursie în Polonia cu Uniunea, eram puși pe treabă și pe distrat. Ne-a venit ideea cu CLUBUL « A ». Exista un club la Casa de cultură a studenților, ideea plutea în aer, dar primii care și-au făcut club propriu, noi am fost. Pînă să căpătăm fonduri, am adunat de la studenți 35.000 lei! Am găsit depozitul ăsta de legume, o hrubă, am vînat șobolanii și am curățat mizeria, l-am proiectat, am cîștigat de partea noastră studenții dar și părinții care ne puteau ajuta și așa, după un an și jumătate în care unii își pierduseră răbdarea și speranța, s-a deschis CLUBUL A. A fost un eveniment, nu « în familie », ci « în Capitală ». De fapt, asta am făcut eu: am dat anvergură unor inițiative lăudabile, dar care sufereau de « piticism ». Am dat acțiunilor studențești scara și forța de care începuse să se bucure asociația studenților.

I. M.: *De ce crezi că astăzi clubul și-a pierdut farmecul, puterea de atracție?*

Arh. Emil Barbu Popescu: Clubul pe atunci făcea parte din A.S., iar noi, A.S.-ul făcusem casa și trei luni încheiate ne gîndisem cum să funcționeze. Noi « am vegheat » clubul și de fapt asta contează.

I. M.: *La aniversarea de 10 ani, clubul arăta la fel ca la inaugurare. Căratul molozului, pusul cărămizii peste cărămidă creează o stare de entuziasm colectiv, în timp ce « venitul la de-a gata » ...*

Arh. Emil Barbu Popescu: Cine-i împiedică pe studenții de azi să facă clubul după placul lor? Să se zbată, să facă proiecte, chiar și proiecte trăznite, să găsească formule de distrat, de lucrat, de afirmat, adecvate perioadei actuale. Pe vremea mea, astea erau « noutatea », modul de afirmare. Tot noi am simțit primii interesul pentru muzica folk. « Festivalul clubului A » în '69 a adus, pentru prima oară pe scena Sălii Palatului, muzica folk. A însemnat și asta mobilizare de forțe, de entuziasm, zeci de studenți au pregătit festivalurile zi și noapte. Anul trecut am stat și eu la masa juriului. Pe vremea primului festival eram în fruntea Asociației studenților de la Arhitectură.

I. M.: *Mac, unii îți reproșează o dorință de afirmare prea năvalnică.*

Arh. Emil Barbu Popescu: E foarte bine c-o spui. Dar să știi că nu-i adevărat. Eu am vrut să « fac » ceva, nu să « ajung » cineva. Îi urăsc pe cei care își pun ca obiective funcții și posturi. Cine nu are un program, cine nu are proiecte, cine nu vrea morțiș să « vadă vise », n-are ce să caute în posturi de conducere. În privința asta, sînt un profesionist: nu-mi pierd timpul degeaba: am încercat să creez în arhitectură un climat de echipă! Am vrut să nu trec prin școală degeaba, am avrut să ne cunoască lumea pentru că avem motive de mîndrie. Noi, arhitecții, știm să facem multe, sîntem muncitori, avem idei, nu știm întotdeauna să le fructificăm. Asta e greșeala. Nu știm să ne batem pentru ele. Din cauza asta trebuie să și fim uniți, să fim echipă. Cred în ideea de « breaslă », de « comunitate », cred în meseria asta și în oamenii care o fac. Știu că mulți mă acuză că vreau să ies în față. Vreau să ieșim cu toții în față! Și o să fiu întotdeauna incomod pentru cei pasivi, pentru cei cărora le place măcinatul în gol și rutina. Ți se pare incorect și megaloman?

I. M.: *Mi se pare că Seminarul internațional de arhitectură, urbanism și mediu ambiant, din octombrie '71, putea să fie începutul unui dialog între studenții și arhitecții români și ideile contemporane cele mai îndrăznețe. Pe atunci, Yona Friedman, Bakema, Negroponte erau vizionarii, noul, viitorul. Cu ei se dezbăteau idei, proiecte ale studenților noștri. De ce primul seminar internațional a rămas singurul?*

Arh. Emil Barbu Popescu: De ce? De ce? De ce? De ce nu există premii pentru debut acordate tinerilor arhitecți, de ce nu există ideea de afirmare a « tinerilor arhitecți », cum fac pictorii și muzicienii? De ce, cînd m-am oferit să organizez excursii de documentare în străinătate cu tineri arhitecți, U. A. mi-a răspuns că nu sînt amatori? De ce nu sînt concursuri? Pentru că: cine nu face nu greșește! De asta! Și e și mult mai comod.

I. M.: *În revista Arhitectura 3/1974, prezentam proiectele Centrului studențesc de proiectare din facultate. Centrul s-a desființat, el afirmase, însă, de pe atunci, un program nou, care a luat amploare: construcția pentru tineret.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Centrul nostru nu mai există. Ideea, însă, a rămas. După o serie de proiecte de amenajare a unor clădiri existente, am făcut cu băieții dotări cu caracter socio-cultural la Reșița, Tîrgu-Jiu, Galați, București. Avem studii pentru Centrul de cultură și educație socialistă pentru tineret. Este un program extrem de interesant și greu. (Încerc să-mi dau și doctoratul în problema asta). În cazul ăsta, doar o « casă interesantă » nu îndeamnă o izbîndă, casele pentru tineret nu sînt construcții care trăiesc prin prestanță sau prezență în oraș, ci prin animația culturală, socială pe care o generează. Trebuie să fie construcții care să stimuleze, să incite, și, de la caz la caz, să ia forma colectivității cărora le este destinată. Tema-program, în acest caz, trebuie elaborată în funcție de datele locale, specifice. Nu putem avea « casă de tineret-tip », pentru că tineretul are o altă compoziție profesională, alte preocupări, alt temperament, de la oraș la oraș. Șansa noastră este că beneficiarii, adică C.C. al U.T.C., convinși de acest adevăr, stimulează și încurajează soluțiile îndrăznețe și înnoitoare. Sînt construcții care obligă, de fiecare dată la « altceva », la ingeniozitate.

I. M.: *Mac, revista Arhitectura are, deja, în pregătire un număr special destinat construcțiilor pentru tineret. Aș vrea, cu acel prilej, să avem o discuție mai amplă, cu beneficiarii, proiectanții și tinerii cărora li se adresează construcțiile, despre problemele specifice caselor de tineret.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Ar fi foarte binevenită, pentru că există multe probleme care țin de funcționare și administrare, dar și de proiectare, care nu sînt rezolvate. Dar, bineînțeles, important este că avem, deja, aproape 20 de case noi pentru tineret și că o să mai construim și altele și că experimentăm, încercăm soluții noi, abandonăm formulele depășite pentru că vrem ca aceste case să funcționeze din plin. Ele sînt necesare, tinerii le simt utilitatea, de multe ori nu le dăm de rost. Nu stăm cu brațele încrucișate și asta cred că este esențial. O problemă importantă rămîn spațiile destinate contactelor sociale. Ele sînt prevăzute, există, dar, de multe ori, nu-și ating scopul. Holul-foaier, nu și-a găsit, încă, rezolvarea.

I. M.: *Există, însă, un exemplu care infirmă afirmația asta, în general valabilă. Este tocmai clădirea pe care o prezintă acest număr al revistei, în care marele portic, hol-foaier, de la intrare, este un spațiu de interes arhitectural care, în același timp, polarizează atenția și conduce la o animație pe care funcțiunile clădirii nu le implica.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Chiar asta am urmărit. Studiul nostru a pornit de la reevaluarea întregului complex studențesc de la Tei, de la necesitatea extinderii sale pe terenul pe care s-a realizat construcția, de la necesitatea dotării și amenajării sale corespunzătoare ca zonă de agrement, recreare și sport, pentru tineret. S-au realizat multe: cabine și dotări pentru plajă, bufet, popicărie și terenuri de sport: se lucrează în permanență aici, pentru ca baza să fie, nu numai în scripte, dar și în realitate, un punct de interes pentru tineri. Se simțea nevoia unui semnal, a unei construcții care să atragă atenția și să polarizeze interesul la intrarea în complex. Tema-program a fost extrem de simplă, săracă chiar: camere de cazare la nivelul turismului pentru tineret și restaurant. Funcțiunile nu erau de natură să creeze animația de care vorbeam. Așadar, obiectivul nostru a fost să realizăm acest deziderat prin configurația spațiilor arhitecturale create. Am vrut să amplificăm, dar să și îmbogățim, în același, timp, programul, să realizăm nu numai o clădire, dar și o zonă de atracție. Holul-portic a avut

* Prof. emerit dr. doc. GABRIEL SUDAN (1899—1977), renumit matematician, strălucit pedagog, șeful catedrei de Matematici din Inst. de arhitectură — vezi articolul prof. dr. arh. Adrian Gheorghiu în « Arhitectura » nr. 6/1977 (N.R.)

această menire. Acoperirea sa cu luminator creează un climat special și o lumină aparte și pentru cei care poposesc aici, și pentru cei care sînt cazați în camerele ale căror balcoane se deschid către el. Indiferent de anotimp, acest amfiteatru găzduiește activități dintre cele mai diverse: reuniuni, seri culturale și artistice, transmisii ale televiziunii, parăzi ale modei și multe altele. Același lucru se petrece și pe terasa-solariu. Inițial, prevăzusem acolo o bibliotecă, dar chiar și așa, prin deschiderea sa, prin perspectiva pe care o oferă asupra întregii zone a lacurilor, terasa constituie o atracție pentru tineri. Croiala restaurantului permite să fie folosit și pentru reuniuni și pentru banchete, pentru evenimente studențești. Cu promoția mea, am sărbătorit, aici, 10 ani de la absolvirea facultății.

I. M.: *Din punct de vedere al interioarelor, o reușită mi se par și camerele de 3—4 paturi, la care spațiul este astfel organizat, încît se păstrează intimitatea unei camere de hotel cu confort ridicat.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Structura, rețeaua de grinzi care formează unghiuri de 45°, ne-a permis să nuanțăm și să individualizăm spațiile, ne-a permis o varietate și bogăție de imagini în cadrul unei croieli volumetrice lipsite de sofisticării și artificii, al unei croieli simple, robuste, a unui cub căruia îi lipsesc două dintre laturi.

Dar reușita principală cred că este faptul că am convins beneficiarii de necesitatea unei asemenea construcții și că le-am inspirat încredere ca să ne dea mînă liberă în ceea ce a privit compoziția, volumetria, distribuția spațială. Mi se pare o izbîndă de colaborare!

I. M.: *Hai, acum, în finalul discuției noastre, să facem un bilanț: 10 ani de care ai vorbit e o cifră care te împinge la bilanțuri.*

Arh. Emil Barbu Popescu: Sînt sigur că am greșit, de multe ori, în ce-am făcut. De multe ori, știu că am avut dreptate. Dar nu mi-am pierdut timpul degeaba, am dat un sens acțiunilor mele. Acum, sînt acolo unde este nevoie de mine, unde sînt dorit. Gata! Mi se pare că am vorbit groaznic de mult. Eu văd multă lume, « am contacte », cum se spune, dar de stat de vorbă, nu prea apuc. Și echipa stă prost în clasament!

I. M.: *Retrogradezi?*

Arh. Emil Barbu Popescu: N-ar fi drept! Dar asta vedem mîine. Astă seară rămîn să mai lucrez la doctorat. Știi, cînd îl termin, vreau să fac un ghid de arhitectură contemporană românească. De vreo doi ani vreau și nu apuc. Și nici nu-mi place să lucrez singur. Ce-ai zice să colaborăm?

I. M.: *De acord!*

Interviu realizat de arh. ILEANA MURGESCU

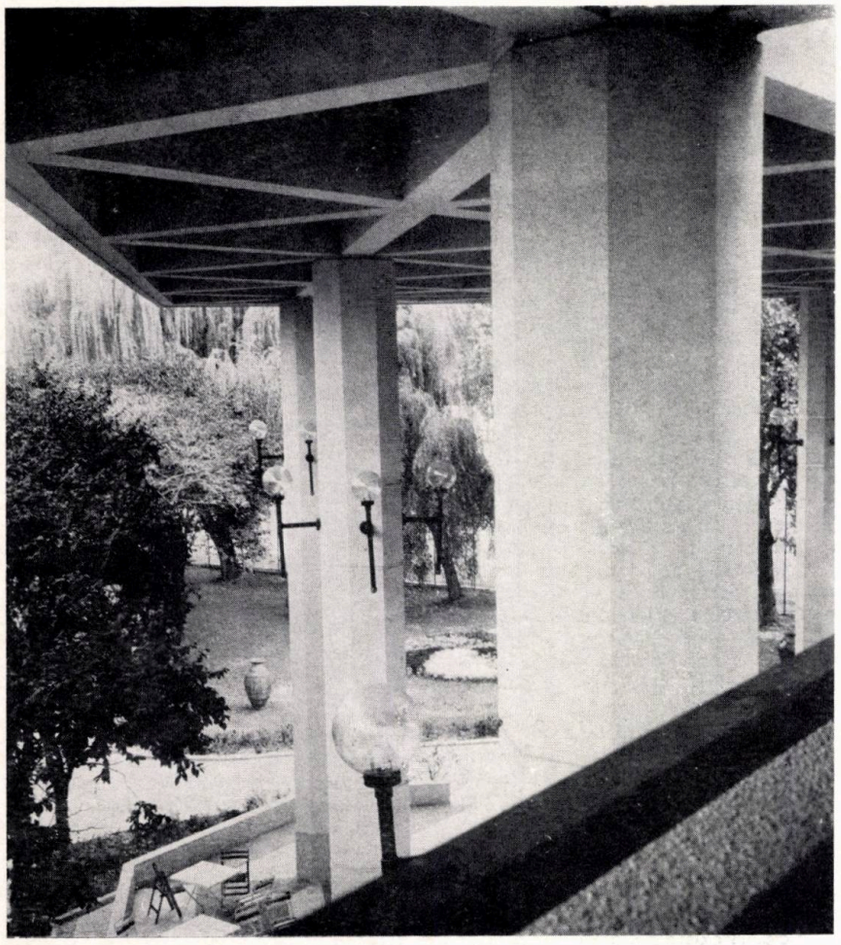

ÎNTREPRINDEREA DE APARATE ȘI UTILAJE PENTRU CERCETARE—BUCUREȘTI

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **CORNELIU BORCOMAN** (coordonator), **DOINA VÎRTOSU, RAUL ȚIGANU**
Rezistență: inginerii **STELIAN POPESCU** (corpul p + 1), **DAN MACOVEI** (corp p + 4)
Tehnologie și șef proiect: ing. **N. CIMPOIERU**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI UZINE DIN INDUSTRIA ELECTRONICĂ ȘI ELECTROTEHNICĂ — « ELECTROUZINPROIECT » — BUCUREȘTI
CONSTRUCTOR: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE ȘI AGROZOOTEHNICE
Șef șantier: ing. **MIRCEA IVANCIU,** ing. **N. MIHĂILESCU**

În conformitate cu noile sarcini ce decurgeau din transpunerea în viață a directivelor Congresului al XI-lea al P.C.R., Institutul politehnic din București, avea nevoie de o orientare mai directă și mai clară către munca concretă a viitoarelor cadre de specialiști, pregătite pe băncile studențești; pe de altă parte, amplificarea programului de cercetare, în vederea asimilării în țară a unui mare număr de aparate și utilaje absorbite de sectorul de cercetare, a impus Ministerului Construcțiilor de Mașini să ia inițiativă în vederea asigurării cererilor acestor beneficiari, cu echipamente utilate conform cu ultimele tehnologii avansate pe plan mondial.

Ca o concluzie a acestor imperative, s-a conturat necesitatea unei unități care să coopeteze în proiectare, cercetare și producție, cadre cu o înaltă calificare și cu posibilități creative deosebite. Acestea au putut fi asigurate de corpul profesoral, cadrele didactice și studenții Institutului politehnic, care-și realizează astfel programele de cercetare, practica studențească și chiar contractele cu industria.

S-a propus, în consecință, realizarea unei unități de producție în care să lucreze, atît personal muncitor, cît și cadre didactice și studenți, care să aibă un plan și posibilități complexe de realizare a acestuia și care să cuprindă: ateliere de prelucrări mecanice, de mecanică fină, tratamente termice, acoperiri metalice/nichelări, argintării etc. sau vopsitorii, ateliere de asamblaj, prototipuri montaj, laboratoare cu diferite specializări legate de procesul de producție, ateliere de proiectare și cercetare, săli de curs și practică pentru studenți, birouri, anexe sanitare, centrală telefonică, telex, depozite, magazii, heliograf, xerox etc. Cu alte cuvinte, modelul miniaturizat al unei unități de producție cu profil de mecanică fină.

Amplasamentul trebuia să fie legat de incinta Institutului politehnic. Terenul liber, disponibil în această zonă, avea un profil deosebit de frămîntat, fiind așezat imediat sub faleza ce conturează spre sud albia majoră a Dîmboviței.

Primele creionări ale partiului au condus la realizarea unei construcții cu P + 9 niveluri, reduse ulterior la P + 4 ca urmare a recomandărilor forurilor de avizare, pentru a se alinia la cornișa restului construcțiilor din zonă. Plecînd de la aceste date de program, amplasament și conjunctură, s-a încercat — și în parte s-a reușit — să se realizeze ceva care să iasă din anonimat, speculînd chiar elementele care dealtminteri îi erau nefavorabile.

Fiind amplasată la limita dintre platforma orizontală a ansamblului Institutului politehnic și taluzul natural al terenului spre Bulevardul Armata Poporului, cu înălțimea de circa 30 m, construcția constituie un element de articulație între volumele zonei de locuințe (cu P + 6, P + 9, P + 4 niveluri), și corpurile clădirilor, diferitelor facultăți (cu regim caracteristic de P + 2 niveluri). Prin configuratia în plan și volumetria deosebită, precum și prin arhitectura și policromia fațadelor, obiectivul se citește de la mare distanță, detașîndu-se net, cromatic și volumetric, din mediul înconjurător, mai ales dinspre legătura Bulevardului Armata Poporului cu Cartierul Grivița (Șoseaua Ciurel).

Pentru a ocupa o suprafață cît mai redusă de teren, s-a optat pentru o construcție cu două tipuri structurale: o zonă de hală, cu P + 1 niveluri, și o zonă de P + 4 niveluri. Zona de parter și etaj, structurată pe o tramă de 6,00 × 9,00 m, este destinată să folosească numai funcțiunilor specifice unităților industriale de construcții de mașini: prelucrări mecanice, tratamente termice-acoperiri, care nu pot fi amplasate la niveluri superioare datorită greutății utilajelor și vibrațiilor pe care aceste utilaje ar putea să le inducă structurii. Structura pe parter și patru niveluri (2 × 9,00 și 7 × 3,60 m) este gîndită pentru spații de montaj, dotate cu mese și bancuri de lucru și montaj, cu laboratoare, ateliere de cercetare și proiectare, ateliere de prototipuri.

Redusă la minim, ca suprafață ocupată a terenului, unitatea se dezvoltă astfel, pe cît posibil, pe vertical, iar pentru a

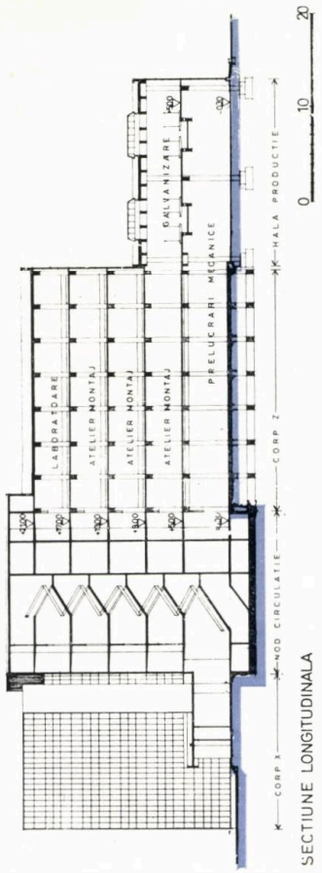

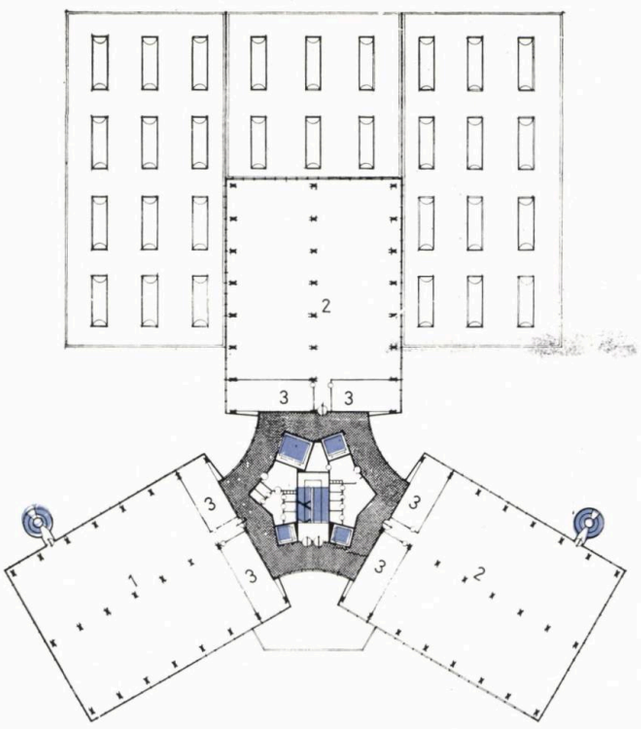

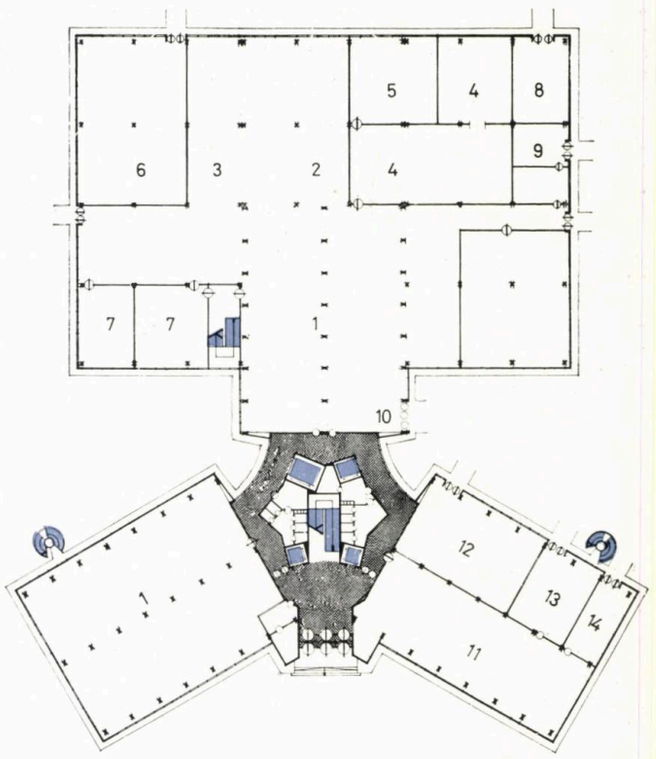

i se asigura și o iluminare naturală cît mai abundentă (nivelul de iluminare pentru prelucrări de mecanică fină fiind de 400 lx), s-a optat pentru forma de « **Y** » cu laturi egale, format din corpurile x, y, z și un nod central de circulație cu un perimetru vitrat exterior maxim. A rezultat în acest fel și facilitate în circulații, fiecare din aripile « **Y** »-ului fiind racordate o singură dată la circulația majoră a nodului central (scara și lifturile de persoane și materiale), unde sînt și grupurile sanitare. Legătura pe fiecare nivel între aripile x, y, z se realizează tot prin acest nod central de circulație, prevăzut cu un culoar periferic, vitrat și el. Scările de evacuare în caz de incendiu, amplasate în exteriorul corpurilor x și z, prin structura lor proiectată pe suprafața neutră a fațadelor cortină, se detașează puternic ca elemente particularizatoare ale fațadei.

Termenul scurt de punere în funcțiune a obiectivului și imperativul de a se industrializa cît mai mult procesul de execuție au impus ca faza de finisaje incluzînd cea mai mare cantitate de manoperă să fie redusă cît mai mult. Închiderile, concepute în sistemul de fațadă-cortină, au fost în consecință soluția cea mai convenabilă și pentru executant. Panourile metalice modulate pe trama aleasă, de 1,20 m × 5,00 m pentru parter și etajul I și de 1,20 m × 4,00 m pentru restul nivelurilor, au dat posibilitatea montării și executării închiderii într-un timp record de circa 60 zile.

Întrucît s-a utilizat aceeași închidere, pentru zona P + 1 și cea cu P + 4 niveluri, diferențierea volumetrică s-a subliniat printr-o tratare cromatică diferită, zona P + 1 cu parapeții panourilor de închidere colorați în roșu, iar la zona P + 4 colorați în albastru-verzui.

Terenul de fundare, diferențierea regimului de înălțime, gradul de seismicitate al zonei au impus alegerea unor soluții constructive care să permită, atît o execuție rapidă, cu elemente pe cît posibile industrializate, o rezistență la eforturi seismice sporite, precum și o rezistență corespunzătoare unor încărcări utile de 1500 kg/m², la zona de P + 1, cota + 5,00 m, și de 1000 și 500 kg la zona de P + 4 niveluri.

S-au utilizat la planșee, în zona P + 1 la cotele + 5,00 m și + 9,00 m, casete din armociment modulate pe trama de 6,00 × 9,00 m, cu sau fără luminatoare, pe structură de stîlpi prefabricați, montați în pahare din b.a. Casetele din armociment se constituie cu cofraj pierdut pentru o structură de grinzi principale și secundare într-o rețea rectangulară care permite, datorită înălțimilor unificate, compartimentări și distribuție liberă în plan, după necesități, a mașinilor. Soluția planșeelor casetate a fost aleasă în consens cu constructorul.

S-a obținut o structură mixtă, prefabricată cu aspect final monolit, îmbinînd avantajele unei execuții rapide dată de elementele prefabricate stîlpi-casete de armociment, cu o stabilitate și rezistență remarcabile, în final, date de structura rezultată.

Pentru corpurile x, y, z, fiecare paralelipiped, structural omogen, cu cadre și planșee din b.a. monolit — cu o tramă de 2 × 9,00 m, cu 7 × 3,60 m travei, și cu înălțimi de 5,00 m la parter și 4,00 la restul nivelurilor; fundațiile sînt concepute pe o rețea de grinzi. Întrucît în chiar timpul execuției a avut loc seismul catastrofal din 1977, s-au luat măsuri deosebite în dimensionare și în concepția elementelor de rezistență: s-au tratat independent cele trei aripi egale ale « **Y** »-ului, iar racordul prin nodul central de circulație se realizează prin rosturi de dilatare-tasare și antiseismice rezolvate corespunzător. Puțurile lifturilor, de persoane și materiale, precum și pereții scării principale constituie tuburi din beton armat, glisate, în care se încas-

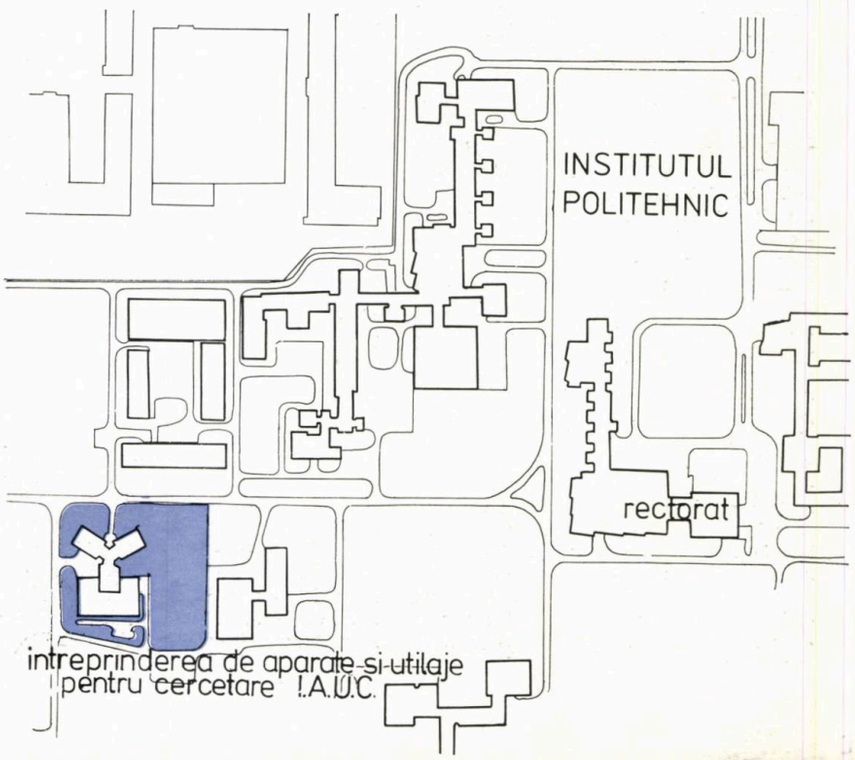

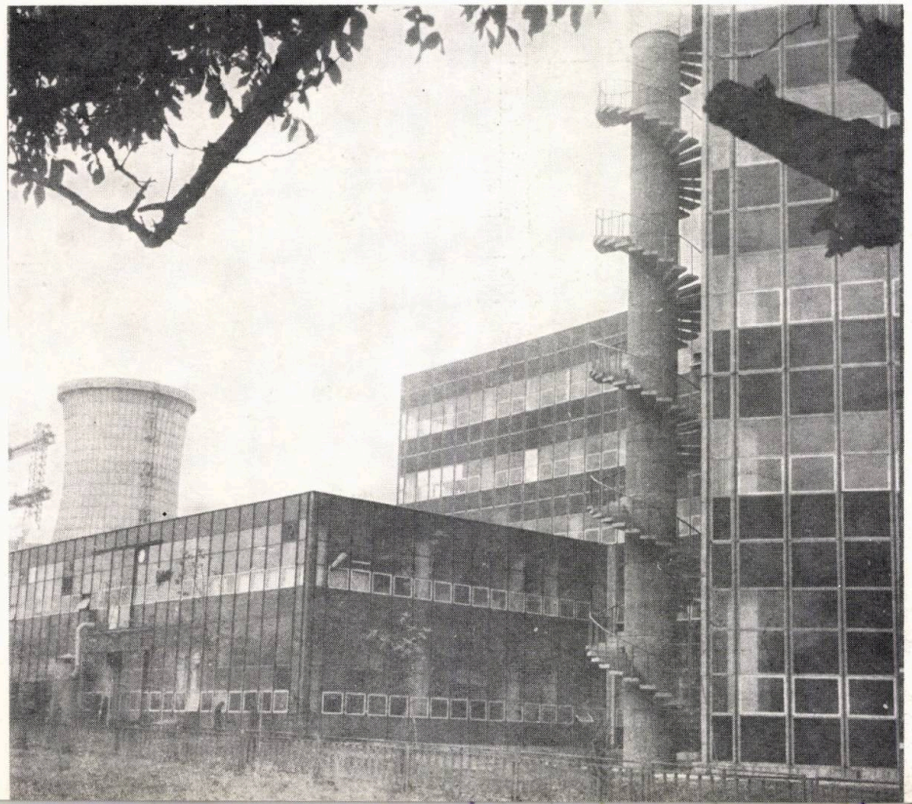

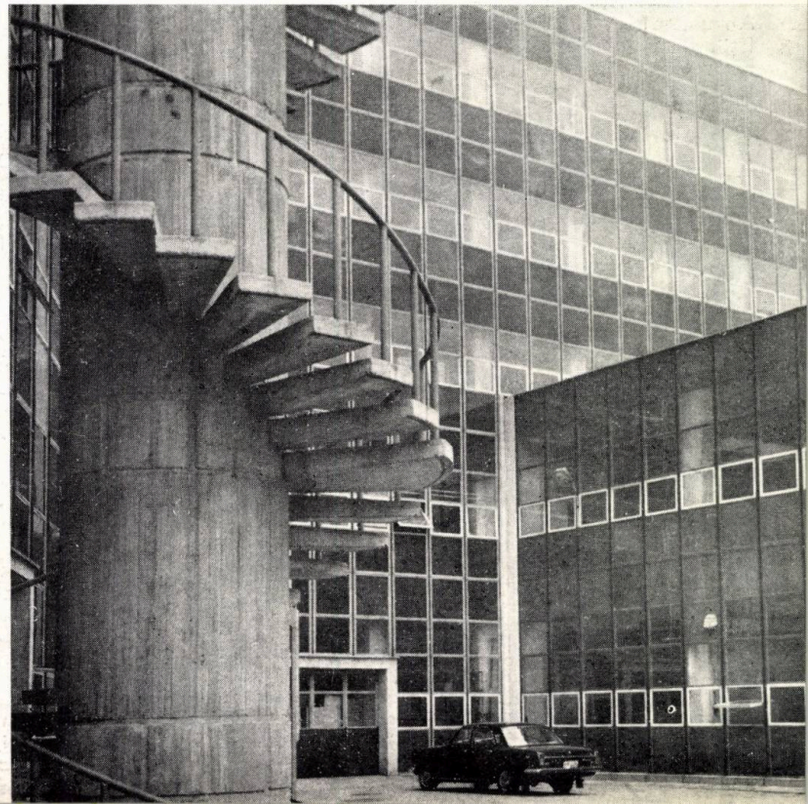

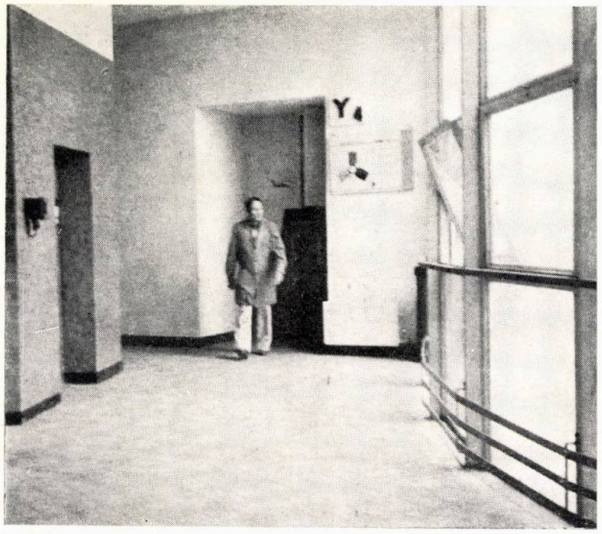

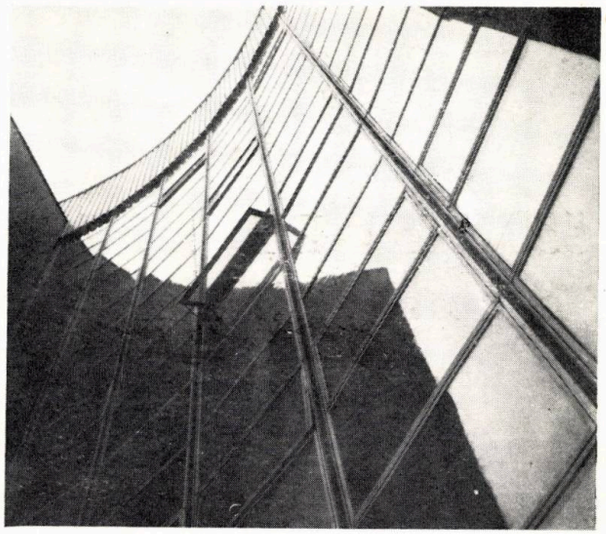

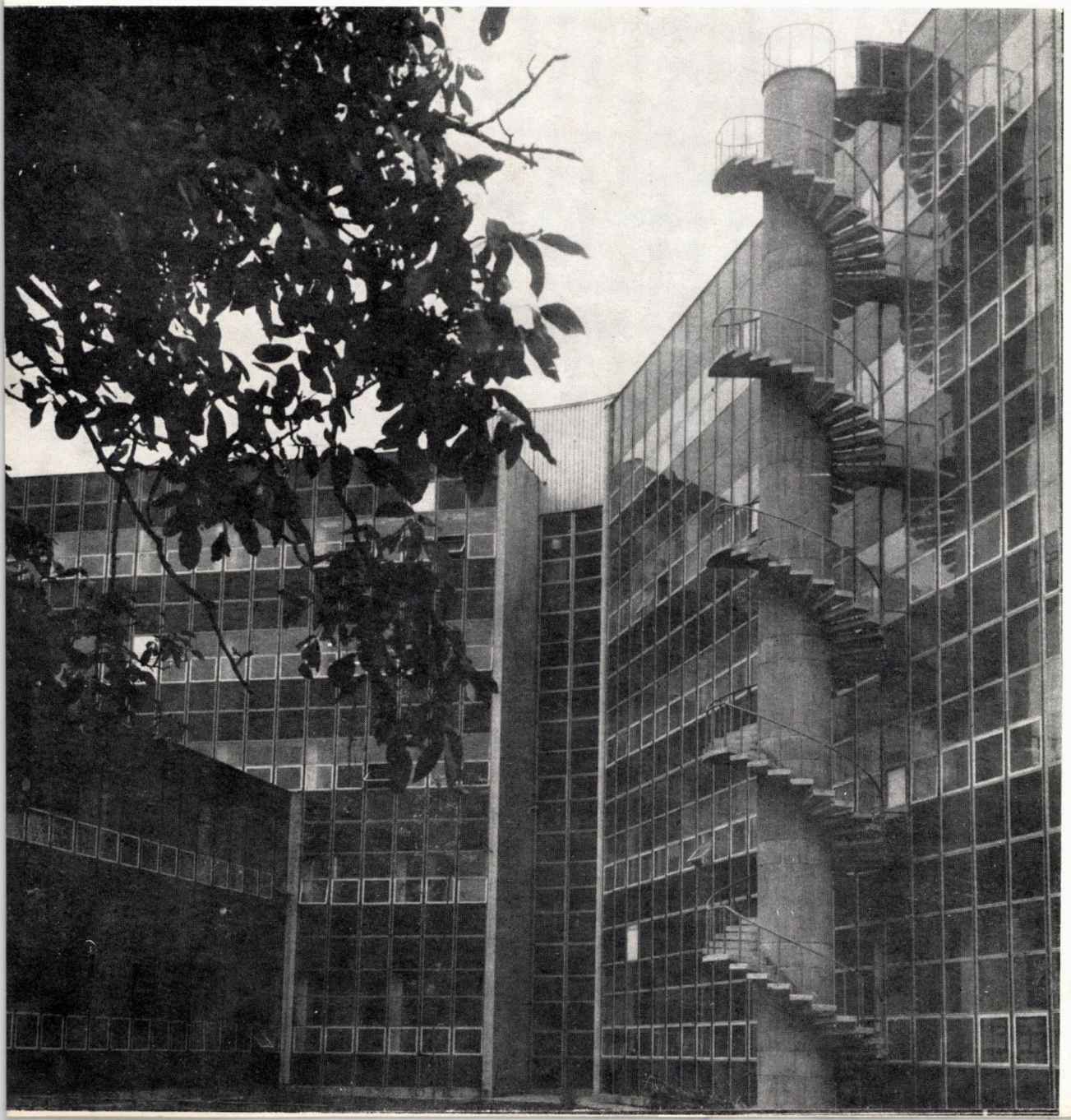

trează, la fiecare nivel, consolele platformelor de circulație.

Finisajele sînt economice, urmărindu-se ca, prin exprimarea structurilor materialelor, să se evite înglobarea de manopere scumpe în execuție și o întreținere oneroasă.

Închiderile s-au realizat din pereți cortină, din panouri de 1,20 × 4,00 (× 5,00) m, cu o structură metalică din țevi dreptunghiulare cu pereți subțiri (I. M. Iași) pe montanți verticali (tip « SECO » I.T.M. Buzău), ochiurile fixe și mobile cu geam termopan furnizat de Fabrica de geamuri Buzău. Parapeții panourilor metalice au termoizolația din azbopan, vopsit către interior, prevăzut cu un strat de carton asfaltat cașerat cu o folie de aluminiu reflectorizantă spre exterior, dublat cu o foaie de geam securizat emailat, în două culori, roșu și albastru, la corpul P + 1 și, respectiv, la corpul P + 4. Utilizarea geamului emailat colorat conferă o rezistență practic nelimitată în timp a finisajului de fațadă. În caz de accident, panoul spart se poate înlocui dinspre interior, la fiecare nivel. Partea fixă, din metal, a panourilor de fațadă, precum și montanții, au fost colorați cu roșu miniu, în timp ce registrul ochiurilor mobile este subliniat de culoarea albă.

La interior, structura (stîlpii și grinzile) e subliniată de culoarea bleu deschis, în timp ce plafoanele și elementele din zidărie de umplutură sînt albe.

Zona cea mai circulată, deci supusă celei mai mari uzuri, a nodului central, are pereții placați parțial cu ceramică glazurată de culoare ocru stropit cu maro roșcat, plintele pereților sînt maro închis, iar pardoselile din gresie antiderapantă în culoarea naturală a argilei arse.

Versatilitatea compartimentărilor este asigurată de prevederea unui profil omega înglobat axului median al extradosului fiecărei grinzi, dînd posibilitatea prinderii și montării în orice poziție a unor glasvanduri sau panouri despărțitoare din plasă metalică. Pardoselile tuturor spațiilor de producție s-au realizat din plăci prefabricate de mozaic sau din covoare de renolit. Bancurile de lucru au blaturi din aluminiu placate cu PVC sau melamină, structură metalică, sertare și spații de depozitare scule și subansamble. Scaunele, la fiecare loc de muncă. sînt ergonomice, avînd posibilitatea reglării poziției și înălțimii față de planul de lucru după necesitățile particulare ale fiecărui individ și după specificul activității locului de muncă.

Prin contrastul realizat în abordarea rezolvării arhitecturale industriale, care să exprime momentul etapei pe care o trăim, față de arhitectura ansamblului constituit al Institutului politehnic, s-a urmărit punerea în valoare a materialelor și procedeelor legate de acestea. Rezultatul, dacă ridică obiecțiuni sau pune întrebări, și-a cîștigat meritul de a fi parcurs un itinerar, de a fi abordat un model.

Viața urmează să-i scoată în evidență eventualele neîmpliniri sau să-l valideze.

Arh. CORNELIU BORCOMAN

VĂLENI 550 ANI DE ATESTARE DOCUMENTARĂ
Ansamblul cultural „Nicolae Iorga", Vălenii-de-Munte

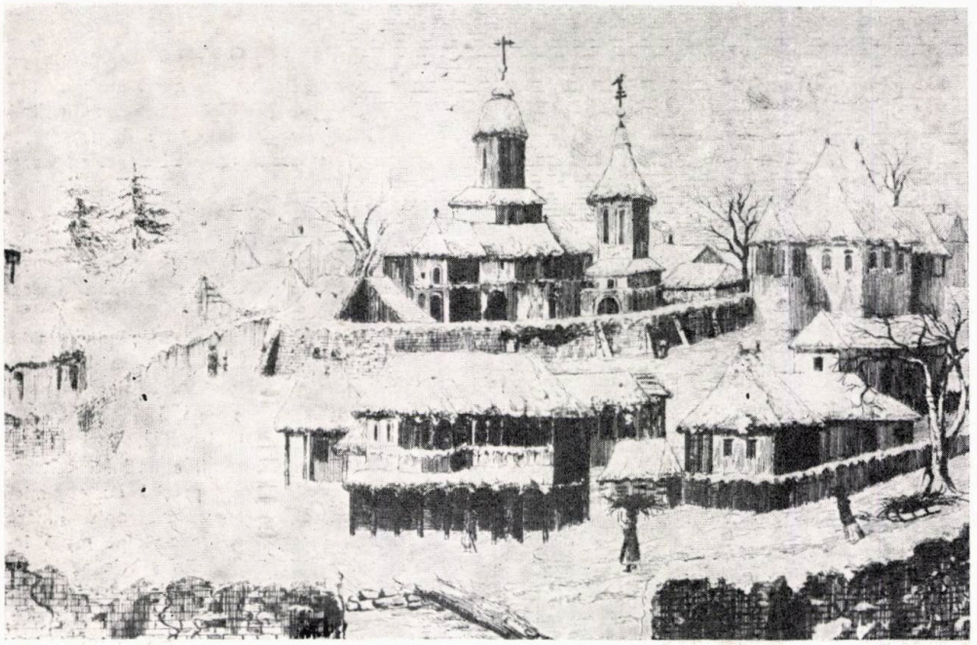

1

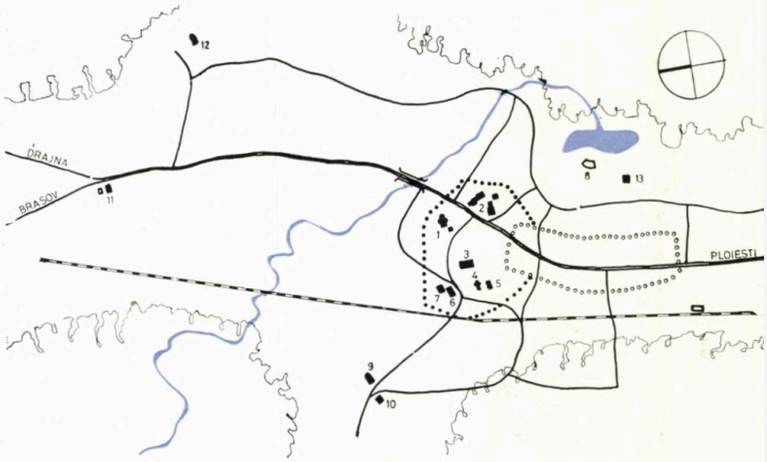

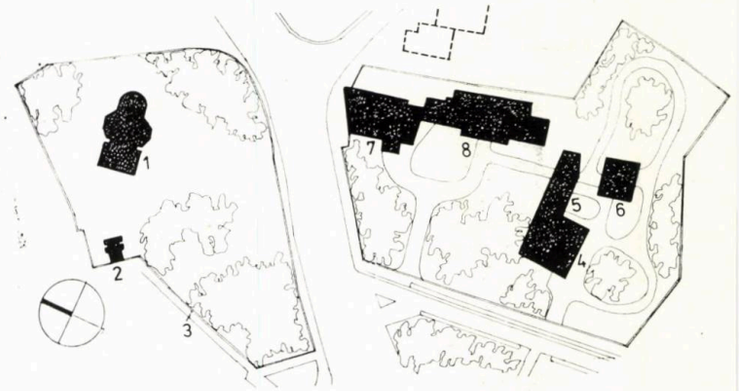

3

Zestrea edilitară a orașului Vălenii-de-Munte este constituită dintr-un conglomerat de clădiri, de stiluri și influențe diferite, purtînd pecetea etapelor istorice de urbanizare.

Alături de edificii, în a căror înfățișare deslușim încă mesajul genetic al modelelor arhitecturii tradiționale din mediul rural, întîlnim tot mai des însemnele înnoirii contemporane. Tocmai de aceea este util să încercăm să stabilim relația firească ce trebuie să existe între producția de arhitectură contemporană și fondul construit existent.

Această încercare este notabilă, atît din dorința de a realiza pe de o parte un cadru urban variat și expresiv, cu efort material redus, iar pe de altă parte de a asigura continuitatea istorică a culturii noastre milenare exprimată și prin moștenirea edilitară a secolelor trecute.

Părăsind poziția din care fondul construit existent este privit numai ca material pentru documentațiile de demolare și îndreptîndu-ne spre calea reevaluării și revitalizării acestui material, punînd în valoare și utilizînd ceea ce are peren valoros și contemporan, reușim poate să facem primii pași spre o arhitectură cu specific tradițional.

Așa cum afirma profesorul doctor docent arhitect Grigore Ionescu, în cadrul Plenarei Uniunii arhitecților din 2 decembrie 1977, încercarea de a găsi forme tradiționale arhitecturii contemporane trebuie să înceapă prin păstrarea și punerea în valoare a zestrei arhitecturale moștenite.

Din acest punct de vedere, hotărîrea de a se realiza un ansamblu cultural la Vălenii-de-Munte, legat de personalitate marelui învățat Nicolae Iorga, prin revitalizarea unei zone din centrul istoric al acestei așezări, este notabilă și, în cele ce urmează, vom încerca să analizăm, din mai multe puncte de vedere, implicațiile acestui demers.

Pentru a putea motiva justețea opțiunilor, atît din punct de vedere al alcătuirii tematice a ansamblului cultural Nicolae Iorga, cît și al proiectării și execuției, este necesar să prezentăm cîteva date istorice privind orașul Vălenii-de-Munte. Prima atestare documentară a Vălenilor este porunca Voievodului Dan al II-lea, din anul 1431, ca tîrg al secuienilor și vamă. În anul 1645, devine capitala județului Saac. Este menționat ca oraș în anul 1684 (Miron Costin), mențiunea referindu-se la anii 1650—1684. « În timpul lui Brâncoveanu era tîrg săptămînal . . . Tîrgul să făcea din josul orașului . . . . adesea aici ședeau și ispravnicii . . . » În anul 1832, orașul era destul de întins pentru a avea ca și Ploiești o mahala a Tabacilor — avea 518 gospodării, ceea ce făcea peste 2000 de suflete[1] (*fig. 1*).

Paralel cu dezvoltarea economică a așezării, are loc și înflorirea vieții culturale. Stau mărturie monumentele istorice și de arhitectură ce le întîlnim grupate într-un centru istoric complex și bogatul material etnografic și artistic ce alcătuiește, în prezent, zestrea muzeului de artă medievală românească și a muzeului etnografic din Vălenii.

Organizarea de timpuriu a procesului de învățămînt constituie încă un argument în acest sens. Astfel, din anul 1797, a funcționat pe lîngă Mînăstirea din Vălenii o școală grecească, iar în anul 1832 a luat ființă în oraș prima școală obștească națională.

O etapă de seamă în viața spirituală a orașului este legată de prezența și activitatea lui Nicolae Iorga. Stabilit în Vălenii în anul 1908, desfășoară, în paralel cu preocupările științifice, o rodnică activitate culturală, îndreptată în direcția descoperirii bogatului material datorat producției artistice, culte și populare, din zonă, creează totodată și premizele sociale necesare popularizării acestei culturi și a asigurării continuității ei.

1. G. M. Petrescu Sava (fost G. Zagoriț) Tîrguri și orașe între Buzău, Tîrgoviște și București. Ediția a III-a. pag. 73.

Astfel, în anul 1908, pune bazele Universității populare care, din anul 1922, îi va purta numele. Organizează în clădirea Zărnescu, Școala de misionare (1922). Pentru a reînvia meserii și arte străvechi, înființează, în anul 1938, Școala artelor uitate, cu secții de pictură veche, olărie, covoare, țesături, iar, pentru a pune în valoare și populariza exemplele cele mai izbutite din producția artistică tradițională locală, organizează, în incinta bisericii Nica Filip, Muzeul de artă veche românească. Adăugînd acestor așezăminte Școala de muzică instrumentală, Teatrul în aer liber și Biblioteca orașului, vom căpăta imaginea cotei ridicate la care ajunsese nivelul vieții culturale în Vălenii-de-Munte la începutul secolului XX.

Pornind de la situarea centrului istoric în teritoriul orașului și analizînd vestigiile ce alăcătuiesc în prezent acest nucleu observăm că Vălenii s-au dezvoltat în jurul vetrei așezării originare, clădirile social-culturale recente intercalîndu-se edificiilor vechi (*fig. 2*). Din acest punct de vedere, orașul pune probleme deosebite proiectanților, ce vor trebui să dezvolte, adaptat cerințelor vieții materiale și spirituale actuale, zona centrală a acestei așezări, dezvoltare care presupune, în mod obligatoriu, restaurarea și revitalizarea monumentelor sale istorice și de arhitectură. Interferența dintre nucleul istoric și zona centrală a orașului obligă pe sistematizatori la realizarea unui ansamblu unitar, clădirile noi trebuind să fie gîndite și în scopul punerii în valoare a fondului construit ce alcătuiește nucleul istoric al așezării, cu edificii de o mare varietate (*fig. 3*). Astfel, alături de clădiri de cult, cum sînt: Mînăstirea Vălenii cu turnul clopotniță și biserica mînăstirii (*fig. 4, 5 și 6*), biserica Nica Filip, biserica Sf. Nicolae Tabacul (*fig. 7*) și biserica din lemn din cartierul Berevoiești (*fig. 8*), întîlnim și numeroase edificii laice, în special locuințe și hanuri. Printre acestea, se pot enumera două case boierești aparținînd familiei Pănculeștilor, intrate ulterior în proprietatea lui Nicolae Iorga, datînd din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, două hanuri cam din aceeași epocă și numeroase case de factură țărănească de cca. 150 de ani vechime. Adăugîndu-se acestora, așezămintele lorga viază încă, așteptînd redescoperirea și revitalizarea. Astfel, clădirea Universității populare și a tipografiei, aflate în vecinătatea nucleului istoric în zona centrală a orașului, pot fi amenajate și reutilizate primind destinații funcționale necesare orașului Vălenii. De exemplu, Școala de artă populară, continuîndu-se tradiția școlii artelor uitate, și Casa cărții, continuînd tradiția tipografiei și a depozitului de cărți. La aceste exemple, se poate adăuga reorganizarea teatrului în aer liber, în jurul căruia se poate amenaja zona de agrement a orașului și organizarea caselor muzeu Nicolae Tonitza și Miron Radu Paraschivescu care au locuit o perioadă de timp în Vălenii.

Completînd aceste dotări cu un complex de studii de istorie și cultură românească și continuînd activitatea de restaurare a edificiilor, aflate în prezent în stare de ruină datorită seismului din 4 martie 1977 (clădirile mînăstirii și ale bisericilor Nica Filip și Sfîntul Nicolae Tabacul), se realizează o zonă centrală cu personalitate specifică orașului, oglindindu-i existența multiseculară și energia vitală de oraș în plină edificare.

Din filonul acestor bogate tradiții spirituale, își trage seva fondul tematic al ansamblului cultural Nicolae Iorga. Urmărind pe de o parte să reconstituie cadrul de viață și muncă al marelui savant, să oglindească activitatea sa științifică și publicistică, instituțiile ce alcătuiesc ansamblul creează, totodată, premisele punerii în valoare a producției artistice locale, în contextul strînsei interdependențe a creației culte cu cea populară și a implicării în viața culturală contemporană a orașului a unor largi cercuri de specialiști și amatori de artă.

Astfel, « Casa muzeu Nicolae Iorga » va prezenta activitatea marelui savant, la care se vor adăuga reconstituiri de interioare și biblioteca

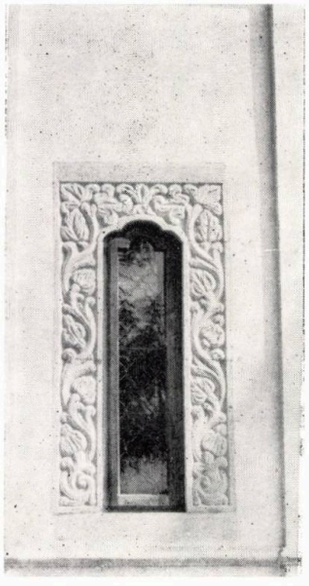

6

cu operele care îi consacră activitatea. În concepția tematică, vor fi subliniate aspecte din activitatea științifică, culturală, diplomatică și activitatea publicistică și literară.

« Muzeul de artă medievală și populară românească », cu semnificații tematice legate de rolul deosebit acordat de Nicolae Iorga culturii românești, va înfățișa momente inedite ale creației artistice locale culte și populare.

Universitatea populară « Nicolae Iorga », exemplificare vie a politicii sale culturale, va constitui principalul element catalizator al vieții culturale a orașului Văleni, prilejuind contactul dintre factorii de seamă ai vieții spirituale românești și internaționale, cu sfera largă a amatorilor de cultură și artă.

Cadrul arhitectural, destinat să adăpostească acest complex cultural, a fost ales urmărindu-se mai multe deziderate:

- restaurarea a două din monumentele de seamă ale orașului, două locuințe aparținînd aceluiași complex al gospodăriei Pănculeștilor
- revitalizarea prin reamenajare a edificiilor legate de viața și activitatea lui Nicolae Iorga — clădirea Școlii de misionare și anexa acesteia, cuprinzînd sala de mese și anexele gospodărești
- completarea și extinderea nucleului cultural existent al zonei centrale a orașului Văleni, constituit în prezent din Casa de cultură și Cinematograful amenajat în fosta clădire a Universității populare « Nicolae Iorga ».

Edificiile ansamblului cultural sînt grupate în două incinte. Prima incintă este formată din trei corpuri de clădiri, de vechimi și valori artistice și istorice diferite. Cea mai importantă dintre ele este casa în care a locuit marele învățat începînd cu anul 1909 și în descrierea căreia vom stărui mai mult.

Datînd din ultima jumătate a secolului al XVIII-lea, clădirea s-a păstrat în formele ei originale de factură tradițională, constituind un exemplu tipic de locuință aparținînd păturilor înstărite de la orașe din acea vreme (primul ei proprietar este, prin tradiție, polcovnicul Panco). Acest tip de locuință reprezintă primul din modelele de clădiri de locuit care au alcătuit, pînă în pragul secolului XX, fondul edilitar al orașelor prahovene. Similitudinea cu modelele din mediul rural este evidentă, dovedind că locuirea în orașele și tîrgu-

4

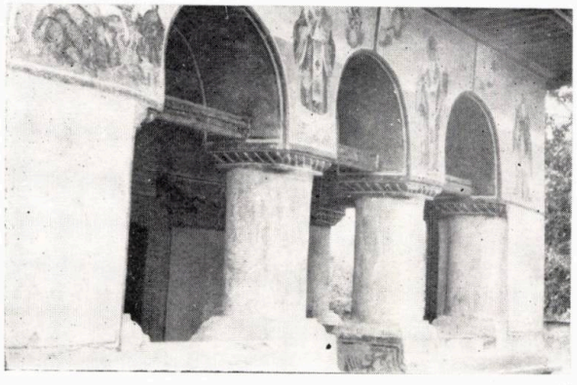

7

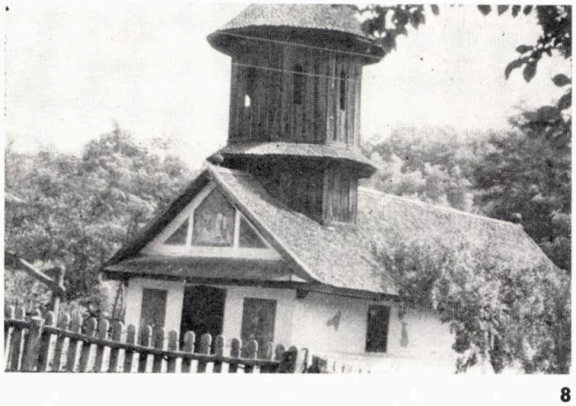

8

10

11

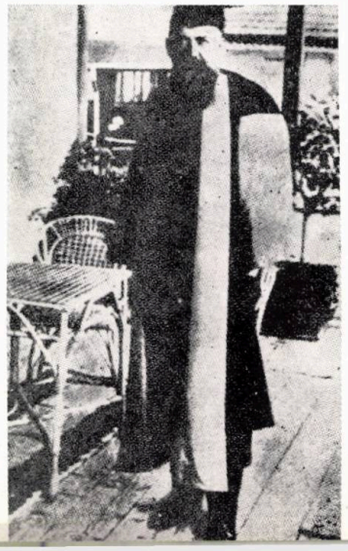

1. Vălenii-de-Munte în anul 1882, după acuaforte de Ecaterina Schmitt.
2. Schema stradală a localității: *1. Mînăstirea Văleni — 2. Gospodăria Pănculeștilor — 3. Casa de cultură — 4. Biserica Nica Filip — 5. Locul fostului Muzeu de artă veche românească — 6. Clădirea Universității populare Nicolae Iorga" — 7. Tipografia — 8. Locul teatrului în aer liber — 9. Biserica Berevoiești lor — 10. Casa Nicolae Tonitza — 11. Hanul «La Frîncu» — 12. Biserica Sfîntul Nicolae Tabacul*
3. Nucleul istoric: *1. Mînăstirea — 2. Clopotnița prăbușită la seismul din 1977 — 3. Zidul de incintă — 4. Casa Iorga — 5. Corp legătură — 6. Corp anexă — 7. Casa Zărnescu — 8. Anexa școlii de misionare.*
4, 5, 6. Mînăstirea Văleni — *vedere generală, portalul, ramă de fereastră*
7,8. Bisericile Sf. Nicolae Tabacul și cea din Berevoiești
9. Hanul «La Frîncu».
10. Casa muzeu în urma cutremurului din 1940.
11. Profesorul Nicolae Iorga pe prispa casei.
12. Casa Zărnescu *(Școala de misionare)*
13. Tipografia

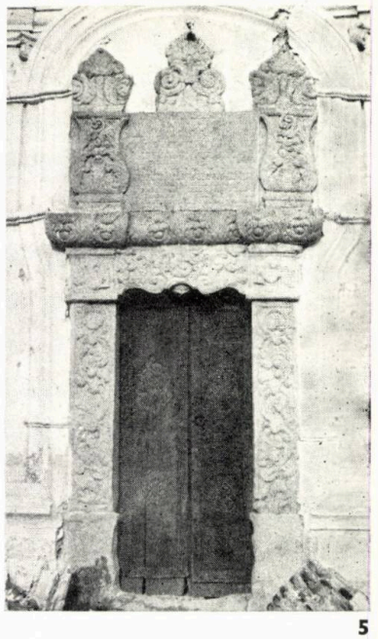

5

9

12

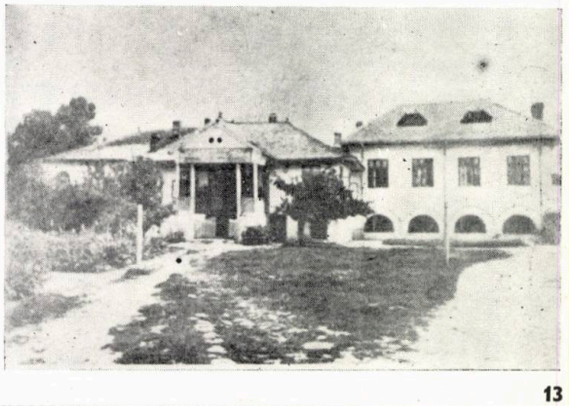

13

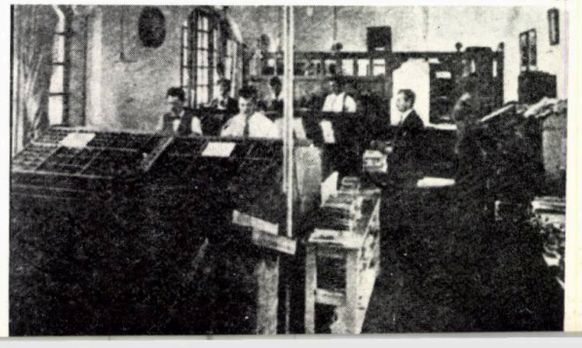

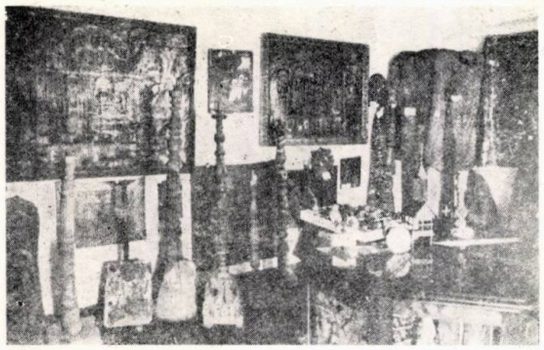

14

16

15

17

18

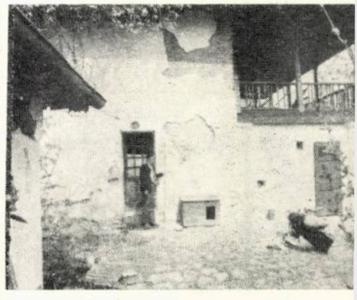

19

cerinţe de ordin funcţional ca şi la sate şi că spiritualitatea citadină, ce prinsese a se înfiripa, era puternic influenţată de cultura sătească. Acest lucru se remarcă cu claritate dacă urmărim principiile de structurare funcţională şi estetică a acestor tipuri de clădiri. Dezvoltate în deplină armonie cu mediul înconjurător şi acuzînd unitatea cu acesta, organismul clădirii are un pronunţat caracter volumetric, spre deosebire de aspectul scenografic al producţiei arhitecturale citadine de influenţă neoclasică şi barocă, cu fronturi stradale continue. Această calitate esenţială a arhitecturii tradiţionale se regăseşte în epoca arhitecturii neoromâneşti şi a arhitecturii contemporane, constituind dovada orientării spre tradiţie a arhitecţilor epocii noastre. Din acest punct de vedere, exemplele primei generaţii de clădiri urbane de locuit, din care s-au păstrat un număr redus, sînt foarte importante şi trebuie menţinute, atît pentru valoarea lor intrinsecă, cît şi pentru a se putea marca evoluţia modelului de locuinţă urbană în cadrul aşezărilor noastre. Un alt principiu împrumutat de la arhitectura tradiţională rurală este cel al structurării pe trei

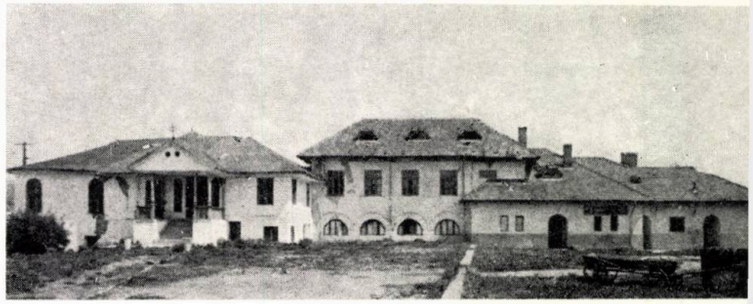

25

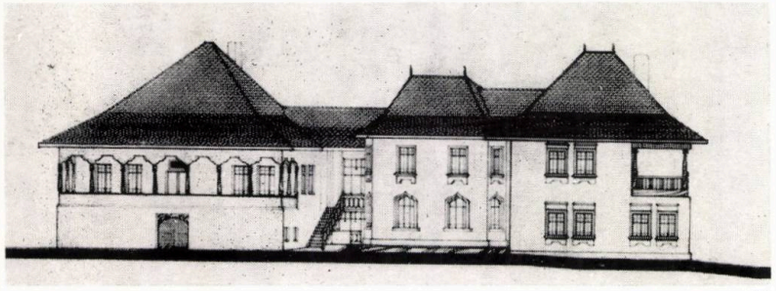

20

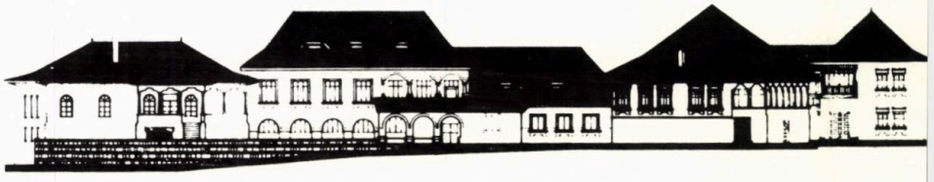

26

21

registre de compoziţie. Primul registru este cel a beciului, masiv şi cu goluri puţine şi mici, peste care se dezvoltă nivelul principal de locuire, marcat de prispe şi foişoare, ceea ce îi conferă eleganţă şi elansare. Volumul acoperişului, dinamic şi fluid, încheie organismul clădirii, accentuînd totodată senzaţia uşurării pe verticală a acesteia.

La aceste două principii, se poate adăuga cel al organizării funcţionale a partiului, cu tindă mediană precedată de prispă sau foişor, avînd camerele de locuit dispuse două cîte două, de o parte şi de alta a tindei.

Din enumerarea succintă a celor mai importante principii de alcătuire a volumului clădirilor de locuit din mediul urban, rezultă gradul ridicat de influenţă a culturii săteşti, cultură solidă, bine definită, statornicită de milenii, asupra spiritualităţii urbane aflată la începuturile sale. Dacă vom adăuga şi faptul că satul a furnizat meşterii care au ridicat clădiri la oraşe, cu materiale şi tehnici populare, putem încheia acest paragraf cu concluzia că cele mai izbutite exemple de clădiri de locuit urbane, datînd de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, sînt de fapt modele de clădiri rurale, construite la oraş.

Am stăruit asupra acestui fapt, deoarece la întocmirea proiectelor de restaurare, documentarea s-a făcut cercetînd exemple de clădiri tradiţionale, din satele învecinate cu oraşul Văleni, păstrate în număr foarte mare şi nealterate de adăugiri ulterioare.

Revenind la edificiul principal al primei incinte, vom arăta că este compus dintr-un beci peste

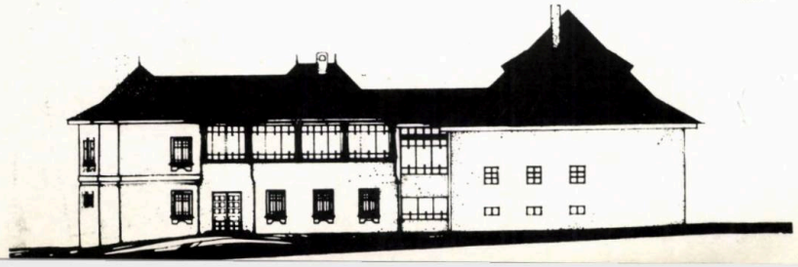

22

23

27

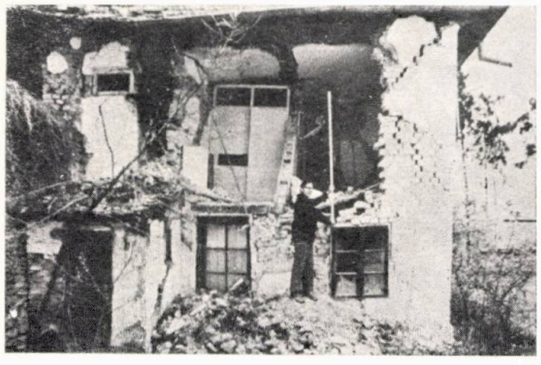

28

14,15. Muzeul de artă veche românească. 16. Vedere generală a clădirilor ansamblului cultural Nicolae Iorga situație existentă 17, 18, 19, 20. Desfășurarea laturii de miazăzi a primei incinte, *situație existentă și propunere de restaurare*. 21, 22. Desfășurarea laturii de miazănoapte, *situație existentă și propunere de restaurare* 23, 24, 25, 26. Desfășurarea laturii de apus, *situație existentă și propunere de restaurare*. 27, 28, 29. Imagini ale clădirilor din prima incintă în urma cutremurului din 4 martie 1977. 30, 31. Plan parter, situație existentă și propunere de restaurare: *1. Lapidarium — 2. Expoziție de publicații — 3. Grup sanitar — 4. Bibliotecă — 5. Muzeu de artă etnografică — 6. Garderobă* 32, 33. Plan etaj, situație existentă și propunere de restaurare: *1. Prispa — 2. Tindă — 3. Biroul de lucru al profesorului Nicolae Iorga — 4. Camera de zi — 5. Dormitor — 6. Salonul de lucru al doamnei Iorga — 7. Expoziție de publicații — 8. Spațiu polivalent pentru audiții, înregistrări și vizionări de filme — 9. Foișor — 10. Hol — 11. Sala polivalentă — 12. Expoziții periodice — 13.Muzeu de artă medievală* 34, 35. Detalii de la prispa casei-muzeu

29

34

35

care se ridică nivelul principal de locuire format din patru camere grupate două cîte două, de o parte și de alta a unei tinde mediane. Pe latura de miazăzi, se dezvoltă o prispă largă pe toată lungimea fațadei principale, la care se accede printr-o scară într-o rampă situată la extremitatea de apus a prispei. La acest partiu, păstrat intact de două secole, Nicolae Iorga a adăugat pe latura de miazănoapte un culoar ce comunică cu tinda, destinat a asigura legătura cu celelalte clădiri ale incintei, iar în capătul de apus al culoarului o cămăruță de formă alungită drept cămară. Din

30

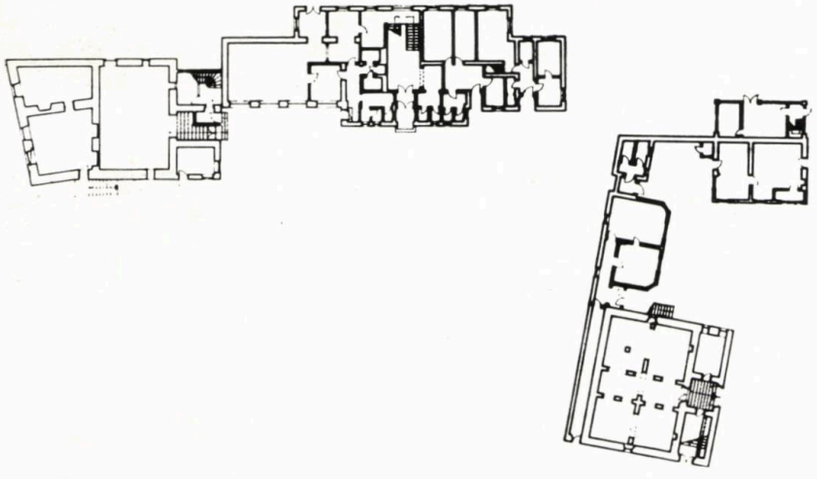

31

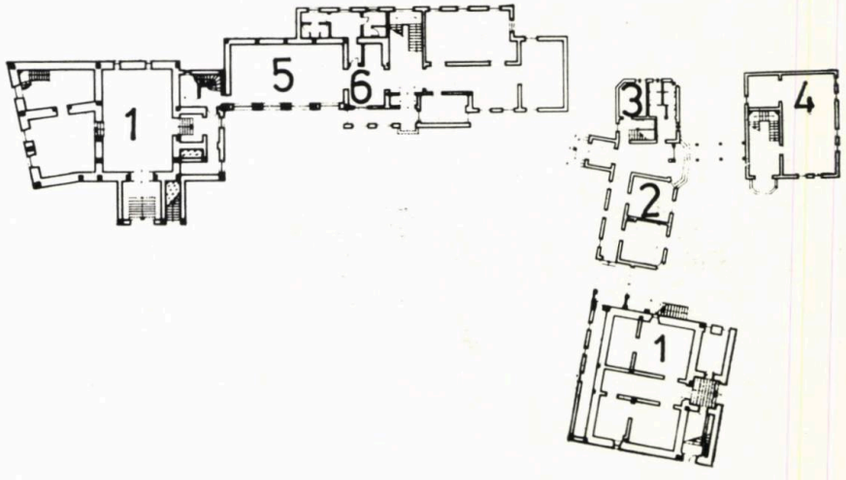

32

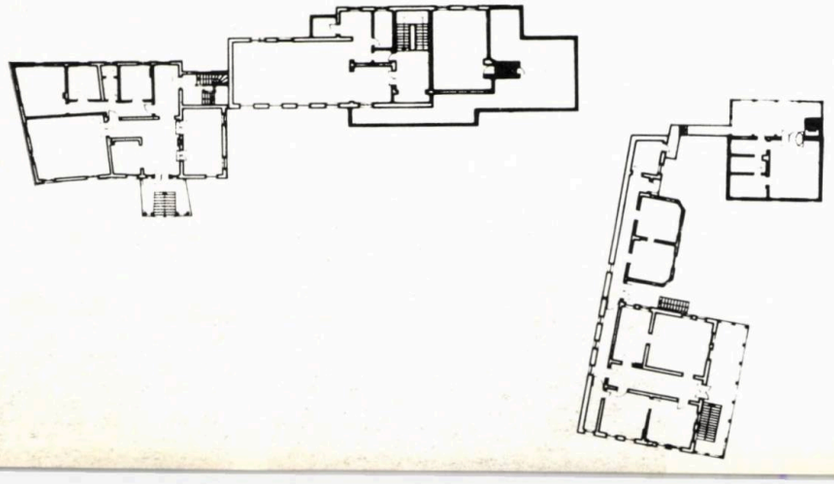

33

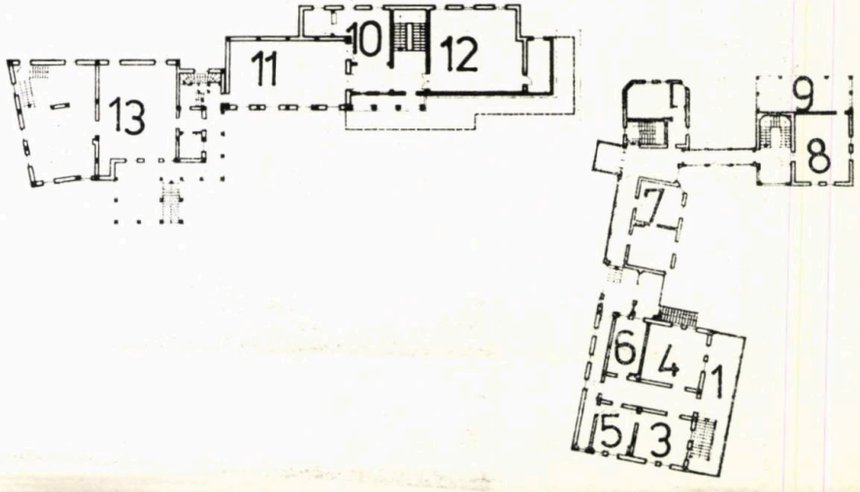

36

37

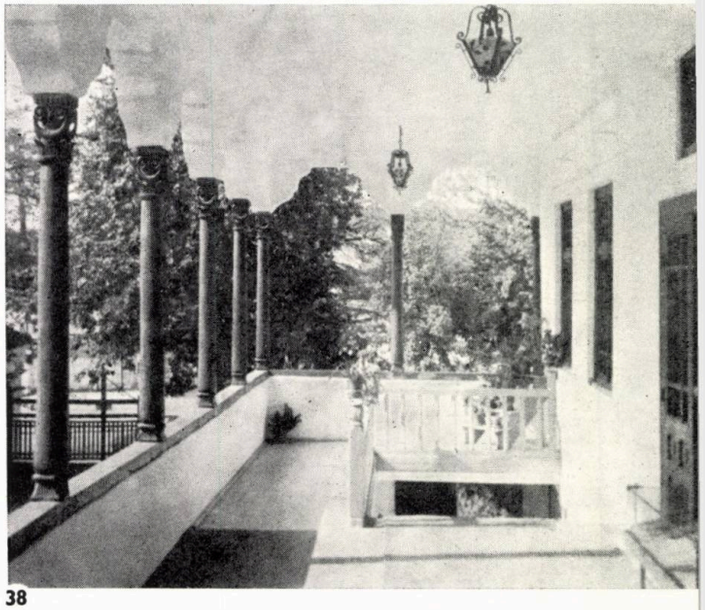

38

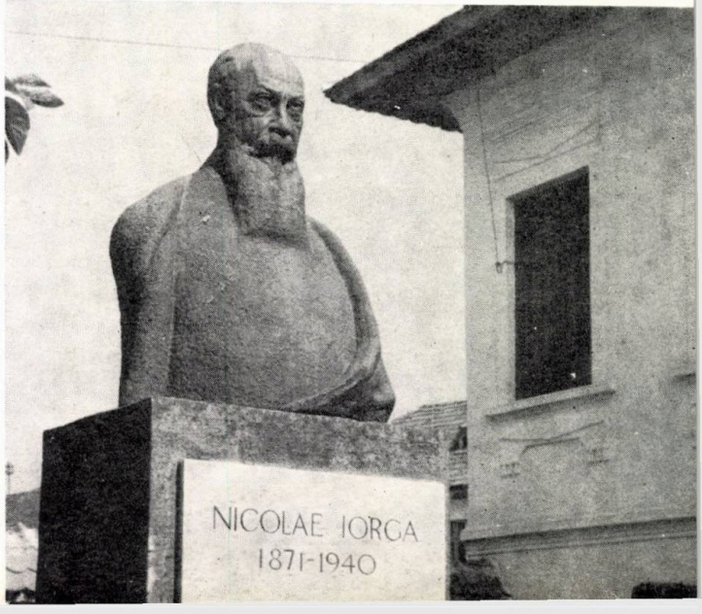

42

punct de vedere structural, beciul este realizat avînd pereţii din zidărie de bolovani de rîu, peste care era dispus un planşeu cu grinzi masive din stejar şi podină din scînduri. Pereţii parterului sînt din zidărie de cărămidă cu planşeu cu grinzi de lemn. Acoperişul în patru pante a fost învelit la origine cu şindrilă, care în vremea profesorului Nicolae Iorga a fost schimbată cu ţigle solzi. Ca decoraţii, se remarcă stîlpii din lemn de stejar ai prispei cu capiteluri frumos fasonate după modelul « ochiului de bufniţă », arcaturile elegante ce se sprijină pe aceşti stîlpi, realizate în tencuiala de pe şipci şi trestie şi profilurile cornişei şi ancadramentele ferestrelor, de origine neoclasică, datorate refacerilor de la începutul sec. XX. Vechimea edificiului, perisabilitatea elementelor de construcţie utilizate, la care s-a adăugat seismicitatea ridicată a zonei au slăbit total structura clădirii aflată la începutul lucrărilor de restaurare în stare de ruină. Dacă din punct de vedere al stabilirii formei originale a partiului edificiul nu a pus probleme de restaurare, acesta menţinîndu-se intact pe parcursul a aproape 200 de ani, neînsemnatele adăugiri nealterînd aspectul general al clădirii, măsurile constructive au fost însă de mare amploare, întrucît, structural, construcţia era practic năruită. S-au putut menţine numai pereţii din piatră ai subsolului pe o înălţime de circa doi metri, restul clădirii fiind refăcut după relevee amănunţite, cu mijloace şi materiale moderne (planşee centuri şi sîmburi din beton armat, zidărie de cărămidă cu mortar de ciment). Deoarece stîlpii din lemn ai prispei nu mai aveau capacitate portantă, planşeul acesteia s-a realizat din beton armat în consolă pe o lăţime de aproape doi metri şi jumătate. S-a urmărit recuperarea tuturor pieselor din lemn, originale (stîlpii din stejar ai prispei, balustrada scării, tocurile ferestrelor şi uşilor, lemnăria streaşinii şi a paziei), care după reparare s-au remontat, contribuind în mod simţitor la nota de autenticitate a edificiului. Ornamentele în tencuială ale faţadelor s-au refăcut conform tiparelor originale. În prezent, clădirea arată ca înainte, dar avînd o structură capabilă să îi asigure o îndelungată existenţă.

La parter, s-a reconstituit interiorul iniţial al casei, cu mobilier şi elemente de decoraţii care au aparţinut profesorului Nicolae Iorga, iar la subsol s-au creat premisele organizării unui lapidarium. S-a adoptat un sistem de încălzire electric, prin pereţi care asigură o temperatură constantă conform unui program prestabilit, sistem practic, invizibil şi total nenociv pentru exponatele de muzeu. În prezent, acest sistem se află în testare, urmînd ca după terminarea încercărilor să fie extinsă utilizarea lui, acolo unde situaţia locală o solicită.

La întocmirea proiectului pentru celelalte corpuri de clădiri ale incintei, s-a ţinut cont de valoarea lor intrinsecă, menţinîndu-se elementele expresive. cît şi de stadiul de ruină în care se aflau în urma seismului din martie 1977. Astfel, « Corpul de legătură » situat în continuarea Casei-muzeu pe latura de răsărit a acesteia, avea spre incintă o faţadă frumoasă de influenţă neoromânească, cu ferestre în acoladă şi ornamente lucrate din tencuială. Cu parter şi un etaj, avînd două încăperi pe fiecare nivel, decomandate de un culoar situat pe latura de miazănoapte, prin care se asigura legătura cu « Casa-muzeu », clădirea era terminată, spre acest punct cardinal, cu calcan. Datorită dislocării şi prăbuşirii parţiale a zidurilor, construcţia s-a desfăcut şi refăcut din fundaţii. S-a menţinut distribuţia iniţială şi faţada laturii de miazăzi, dar spre miazănoapte s-a deschis culoarul printr-un geamlîc pentru a realiza şi pe această latură o faţadă expresivă.

S-a păstrat, de asemenea, scara exterioară din lemn de stejar, amplasîndu-se şi o scară interioară în extremitatea de răsărit a construcţiei, pentru asigurarea continuităţii fluxului de vizitare. În acest corp de clădire, se va organiza o expoziţie care va înfăţişa cele mai importante momente din activitatea ştiinţifică, publicistică şi literară a lui Nicolae Iorga. Cel de-al treilea edificiu al primei incinte, donat de curînd statului de familia profesorului, este situat pe latura de răsărit a ansamblului. Este rezultatul unor modificări şi adăugiri succesive la un nucleu iniţial; posibil un corp de anexe al vechii gospodării. Partea valoroasă a clădirii o constituie un larg foişor situat la etaj şi orientat spre răsărit, avînd stîlpi din lemn de stejar cu capiteluri frumos fasonate, similare cu cele de la prispa « Casei-muzeu ». Cutremurul a adus această clădire în pragul prăbuşirii. S-a hotărît dezafectarea din fundaţii a construcţiei şi realizarea în volumul iniţial a unui corp de clădire care va adăposti o bibliotecă cuprinzînd opera completă a profesorului Nicolae Iorga, iar la etaj un spaţiu polivalent destinat audiţiilor şi vizionărilor de înregistrări şi filme ilustrînd activitatea marelui

36. Casa-muzeu Nicolae Iorga după restaurare
37, 38, 39, 40, 41, 42. Aspecte din ansamblul restaurat, detalii ale prispei şi interioare.

39

40

savant. Adiacent acestui spațiu, s-a menținut spre răsărit, foișorul construcției inițiale.

Cea de-a doua incintă, mult mai amplă decît prima, delimitată spre miazăzi de clădirile primei incinte (Casa-muzeu și corpul de legătură), iar spre răsărit de Casa Zărnescu și anexa Școlii de misionare, este deschisă spre apus și miazănoapte către scuarul din zona centrală a orașului.

În timp ce intimitatea era trăsătura caracteristică a primei incinte, cea de-a doua are un caracter protocolar, de prezentare și participare la spațiul zonei culturale a orașului. Clădirile acestei incinte au solicitat atenția proiectantului în mod diferit și au fost tratate în conformitate cu valoarea lor artistică și istorică și a funcțiunilor ce urmează să le adăpostească. Astfel, în timp ce casa Zărnescu este un exemplu valoros al arhitecturii tradiționale locale, similar « Casei-muzeu » din cadrul primei incinte, și a pus probleme de restaurare constructivă, « Anexa Școlii de misionare », construită de Nicolae Iorga în prima jumătate a secolului nostru a trebuit să fie refăcută. urmărindu-se realizarea unui aspect plastic adecvat cadrului și funcțiunii pe care urmează să o îndeplinească. Casa Zărnescu, la origine de tipul caselor cu foișor dispus pe fațada pincipală, orientată spre miazăzi, a primit o extindere importantă spre miazănoapte, care a schimbat orientarea fațadei principale de la miazăzi spre apus. Cu aceeași ocazie, a fost mutată și intrarea în casă pe latura de apus, alipindu-se acestei fațade un foișor care adăpostește scara de acces, prevăzut cu un fronton neoclasic. Foișorul inițial sub care se mai păstrează încă girliciul beciului originar a fost transformat în sacnacsiu (o dovadă fiind și faptul că plafonul în această zonă este realizat din lemn aparent casetat cu șipculițe semirotunde, ca la Casa Hagi Prodan din Ploiești). Ulterior, de o parte și de alta a fostului foișor, s-au adăugat două spații anexe. În cel din stînga fațadei de miazăzi, pe vremea cînd profesorul Nicolae Iorga a cumpărat și transformat această clădire în Școală de misionare, s-a amplasat scara care făcea legătura între clădirea școlii și anexa de curînd construită. Cu această ocazie, s-au adus modificări importante în compartimentarea interioară; din vechile ziduri ale nucleului originar la nivelul parterului nu s-au mai păstrat decît fragmente neînsemnate. Proiectul a menținut volumul rezultat în urma extinderilor succesive, deschizînd însă spre miazăzi o prispă pe locul foișorului inițial, legată spre apus de actualul foișor de intrare sub care s-a realizat un nou acces la demisolul clădirii, renunțîndu-se la cel de pe latura de miazăzi. Pereții demisolului, avînd zidurile din bolovani de rîu parțial năruite, au fost păstrați. A fost menținut și planșeul peste subsol, realizat din grinzi de lemn de stejar, peste care însă s-a prevăzut executarea unui planșeu din beton armat. Zidăria nouă de cărămidă, cu centuri și sîmburi din beton armat monolit, păstrează poziția, mărimea și forma golurilor originare. Această clădire urmează să adăpostească un muzeu de artă medievală, continuînd tradiția fostului « Muzeu de artă veche românească », din incinta bisericii Nica Filip. La demisol se va amenaja un lapidarium, ținînd cont de interesul manifestat de savant pisaniilor și elementelor tombale la descoperirea și studierea cărora a participat activ. În aceste spații, se vor monta portalul și ancadramentele de la biserica Mînăstirii Văleni, recuperate *(fig. 5,6)*. În locul acestui portal, la restaurare, se vor monta replici, deoarece piesele originare nu mai rezistă expunerii în aer libeer.

Anexa Școlii de misionare, realizată în continuarea Casei Zărnescu, se păstrează astăzi ca rezultat a două etape nete de edificare. S-a studiat îmbunătățirea aspectului plastic și realizarea unei unități stilistice de ansamblu, în spiritul arhitecturii neoromânești în care s-a edificat nucleul inițial. La parterul acestui corp de clădire s-a amenajat un muzeu de artă etnografică, iar la etaj, sediul permanent al Universității populare „Nicolae Iorga", cuprinzînd o sală polivalentă cu circa o sută de locuri și cu spațiu rezervat expozițiilor.

În completarea măsurilor constructive și de reamenajare, s-au prevăzut lucrări de sistematizare verticală, amenajări de spații verzi, alei carosabile și pietoniere și parcaje.

Cel mai important cîștig al acestei acțiuni, îl constituie îmbogățirea zestrei edilitare a orașelor noastre cu valori arhitecturale tradiționale, care contribuie la definirea personalității așezărilor respective și al căror proces de structurare în timp este nerepetabil.

Sperăm că exemplul de față constituie un reper în intenția de a orienta activitatea de sistematizare a zonelor istorice a așezărilor noastre, în direcția reevaluării și revitalizării clădirilor care conțin înglobate în structura lor valori ce alcătuiesc cultura noastră multimilenară.

Arh. CĂLIN HOINĂRESCU

PREZENȚE ROMÂNEȘTI ÎN INGINERIE SEISMICĂ

1. PREAMBUL

Asigurarea construcțiilor la cutremure și la alte acțiuni ale hazardului natural are, în afara caracterului său tehnico-științific, unul profund uman. În astfel de situații de « balansare » între resurse și riscul acceptat, punctul de vedere al factorilor de decizie (manager, proiectant, beneficiar etc.) este esențial deoarece el poate influența într-un sens sau altul evenimentele ulterioare. Dincolo de norme sau rutină aceste arii de concepție și realizare sînt guvernate de « conștiința răspunderii ».

După cutremurele care au devastat Skopje în 1963 și litoralul muntenegrean în 1979, R.S. ROMÂNIA o oferit zonelor sinistrate două policlinici și peste 100 apartamente în trei blocuri antiseismice. Destinația, rezistența și durabilitatea în timp conferită prin concepție acestor construcții va constitui, pentru generațiile viitoare, o expresie esențializată de siguranță și umanism. În numele aceleiași poziții, ARCOM, antrepriza care face export de proiectare și execuție, acordă, dincolo de granițele țării, o înaltă exigență în cunoașterea și aplicarea științei atunci cînd durează construcții în zone bîntuite de cutremure sau alte acțiuni extraordinare de mediu mecanic — climatic.

2. INGINERIA SEISMICĂ ÎN ROMÂNIA

România s-a afirmat ca o țară cu nivel recunoscut în proiectarea antiseismică la a doua Conferință Mondială de Inginerie Seismică din Tokyo 1960. În raportul de sinteză al acestei conferințe România a fost menționată ca fiind a patra țară din lume care la acea dată a introdus în proiectare metoda dinamică spectrală, alături de S.U.A., U.R.S.S., MEXIC [1]. Tot atunci, o antrepriză românească proiecta și executa o rafinărie la Gauhati — India într-o zonă de maximă intensitate seismică [2].

Între Conf. din Tokyo, care a constituit un moment crucial în dezvoltarea ulterioară a Ingineriei Seismice, și marele cutremur din 4.III.1977 s-au succedat patru conferințe internaționale la care România a fost prezentă. Mai important însă decît această prezență exprimată prin oameni de știință și comunicări, este faptul că, în numai 17 ani, a fost proiectat și executat un volum extraordinar de construcții antiseismice pentru cele mai variate funcțiuni civile și industriale.

Cutremurul din 4.III.1977 a fost un examen pentru tot ce s-a conceput și executat în această perioadă de căutări în care bazele Ingineriei Seismice moderne abia se elaborau. Spre cinstea constructorilor români, examenul a fost trecut cu bine iar condițiile și concluziile acestei experiențe au constituit suportul unui nou și vizibil progres. În prezent, România posedă prescripții de proiectare moderne, oameni de știință recunoscuți pe plan intern și mondial dar mai presus de orice, România posedă, un lot select de proiectanți de concepție care pot face față celor mai complexe probleme de proiectare antiseismică ori unde s-ar ivi ele în lume.

Acești specialiști gravitează în institute de proiectare, cercetare și universități constituind adevărate școli ale ingineriei seismice. Institutul de arhitectură «Ion Mincu» și Centrul de organizare și cibernetică în construcții — C.O.C.C. — București au elaborat în ultimii 5-10 ani cîteva metodologii de analiză și proiectare a structurilor la cutremure și alte acțiuni laterale. Principiile fundamentale și instrumentele de aplicare sînt prezentate în continuare împreună cu două exemple ilustrative. Primul se referă la desensibilizarea pe criteriile Ingineriei Seismice a unui ansamblu de școli pe care ARCOM le execută în Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă, iar al doilea la efectuarea analizelor dinamice pentru policlinica din Ulcinj — R.S.F. Iugoslavia, folosind trei accelerograme caracteristice înregistrate la recentul cutremur din Muntenegru (15.IV.1979).

3. CONCEPTE ȘI METODOLOGII DE PROIECTARE

3.1. Degradarea seismică a materialelor și structurilor

Degradarea seismică (DS) este un fenomen complex originar în intimitatea materiei solide — un fenomen primar — din care derivă proprietățile generale de comportare. În cele ce urmează se înțelege prin DS o modificare globală a proprietăților de rezistență — rigiditate — deformabilitate a materialelor și structurilor și procesele energetice care însoțesc aceste modificări [3].

Degradarea subînțelege existența unor procese ireversibile datorate deranjamentelor în arhitectura internă a materiei și a distrugerii legăturilor intermoleculare care definesc solidul ca atare. Deranjamentele pot fi vizibile sau invizibile; cele vizibile constituind avarii exprimate iar cele invizibile stadii intermediare care preced avarierea propriu-zisă.

Conceptul de DS se aplică în egală măsură materialelor simple sau mixte, casante sau ductile; evident, materialele casante sînt mai predispuse la degradare decît cele ductile.

Marea lecție pe care ne-a oferit-o natura la cutremurele puternice din ultimele decenii poate fi exprimată prin prisma fenomenului de degradare astfel: (1) Materialul cel mai bun pentru a suporta o succesiune de cutremure puternice nu este cel mai rezistent nici cel mai ductil ci cel mai stabil la degradare ciclică; (2) Orice componentă a unei clădiri care prin degradare absoarbe energie este în esență un element seismoactiv și trebuie dirijat prin proiectare [4].

Astfel privită, DS diferă esențial de fenomenul clasic al obosirii atît ca obiect cît și ca generalitate. Criteriul energetic al degradării seismice a fost propus sub forma [5]:

$$\delta E = \frac{W_{AC}}{W_{AC} - W_{AB}} = \frac{W_{AC}}{W_{RE}}$$ (Ductilitatea energetică)

W_{AC} — energia acumulată;
W_{AB} — energia absorbită;
W_{RE} — energia restituită.

Astfel definit criteriul δE permite atît evaluarea ductilității capabile a elementelor de structură sau a structurilor în ansamblu cît și ductilitatea efectivă dintr-o acțiune dinamică, aleatoare, alternativă. Aceasta din urmă poate fi evaluată, pentru diferite scopuri, la semibucle sau bucle izolate și la procese complete de degradare hysteretică pe durata unor cutremure. Confruntarea ductilității capabile cu ductilitatea efectivă constituie un criteriu de control al gradului de avariere și al «rezistenței remanente» pentru acțiunile seismice ulterioare.

Omologarea unui prototip de specimen pentru folosire nelimitată presupune determinarea pe cale experimentală a trei tipuri de diagrame asociate în care criteriul δE joacă un rol central. Aceste diagrame sînt definite după cum urmează:

1. **Diagrame de referință** pentru un anumit specimen (grindă, stîlp, nod, panou înrămat, etc.), dintr-o încărcare unisensuală dusă pînă la rupere în sistemul de axe intrinseci GV (variabila geometrică) — MV (variabila mecanică) — Fig. 1.

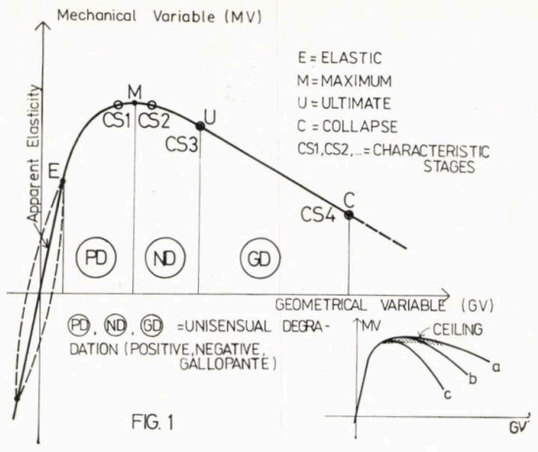

FIG. 1

2. **Curba intrinsecă a degradării hysteretice,** definită ca înfășurătoarea buclelor de încărcare — descărcare ciclică determinate experimental pentru același specimen și în același sistem de axe GV — MV (Fig. 2).

3. **Diagrame de degradare** în limite de ciclare impuse pe axele GV sau MV (Fig. 3).

— Diagrama de referință oferă primele informații despre «tendințele» generale de degradare ale specimenului considerat și «succesiunea» stadiilor caracteristice de comportare care ies în evidență în condițiile experienței (Fig. 1).

— Forma curbei intrinseci și «aria» pe care o include constituie două caracteristici esențiale pentru aprecierea stabilității la degradare ciclică și alte caracteristici energetice ale specimenului.

— Dacă diagrama de referință și curba intrinsecă «au palier» (Fig. 1 a; Fig. 2 a) este un indiciu de stabilitate la degradare ciclică.

— Dacă aria intrinsecă și buclele care o generează sînt de formă «eliptică» (Fig. 2 a), specimenul considerat are o mare capacitate de absorbție de energie plastică.

— Modelul matematic necesar analizelor dinamice directe, cu luare în considerație a degradării, se bazează pe reproducerea cît mai fidelă a buclelor izolate și a ariei intrinseci. Cheia de control între model și experiență la toate treptele de complexitate este criteriul δE.

— Stabilitatea la degradare ciclică, în limite impuse pe axele GV sau MV, subînțelege trecerea progresivă a buclelor de hysterezis spre «cicluri fixe» cu descreșterea moderată a rezistenței și rigidității, cu creșterea deplasării spre o limită finită și cu procese energetice active (Fig. 3 a și 3 b).

Pentru a avea un tablou complet, limitele ciclurilor trebuie să acopere toate intervalele definite de stadiile caracteristice O, E, M, V, C (vezi pct. 3.2.).

— Experiențe recente atestă că trecerea de la «mediocru» (Fig. 1 b, c; Fig. 2 b, c) la «excelent» se obține de multe ori printr-o simplă modificare a sistemului de armare longitudinală — transversală (PAULAY, BERTERO, WAKABAYASHI MINAMI); această «subtilitate» a betonului armat este susceptibilă de a clătina anumite dogme care mai persistă în teoria acestui material.

3.2. Stadii caracteristice de comportare. Exemple.

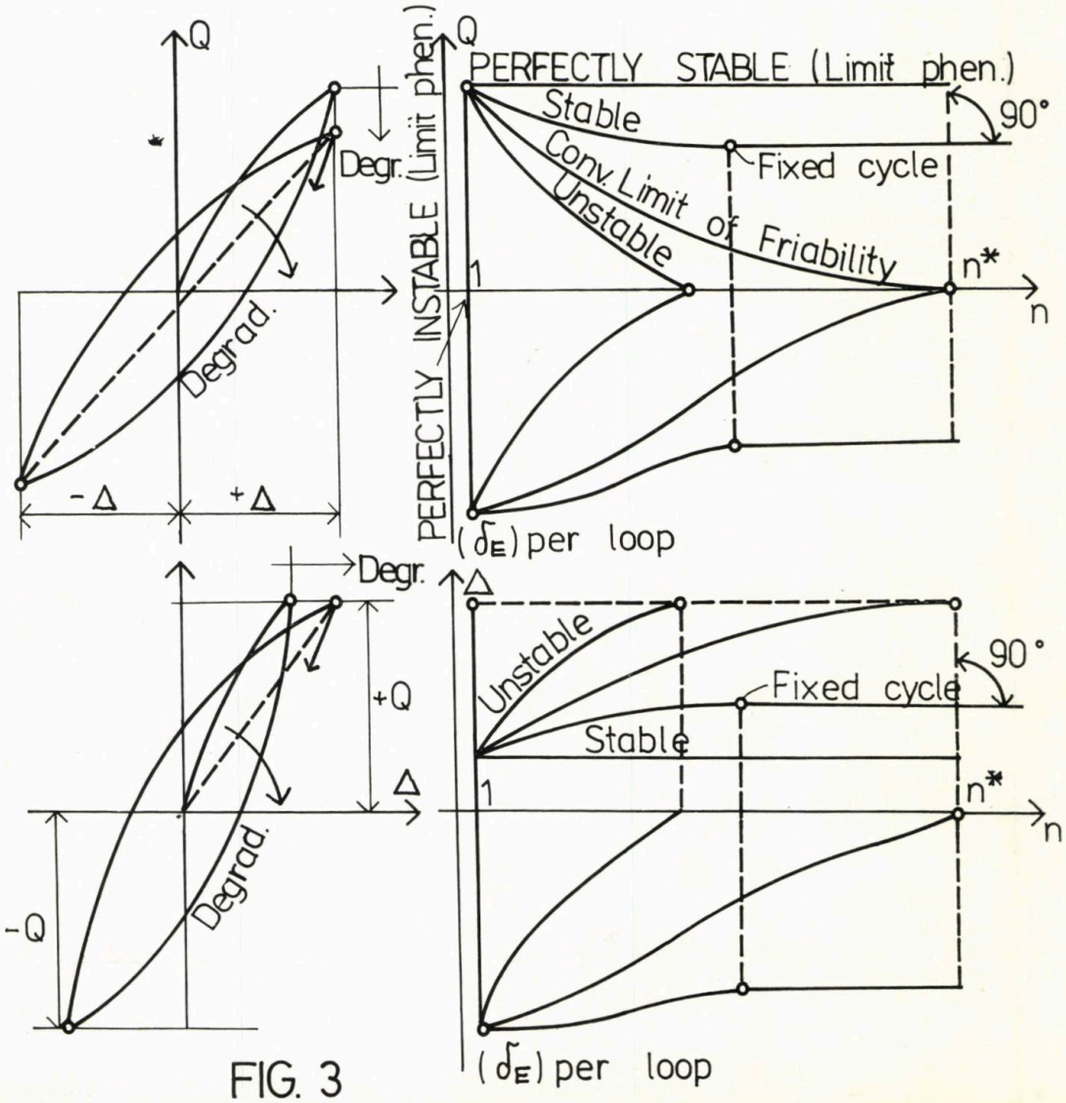

FIG. 3

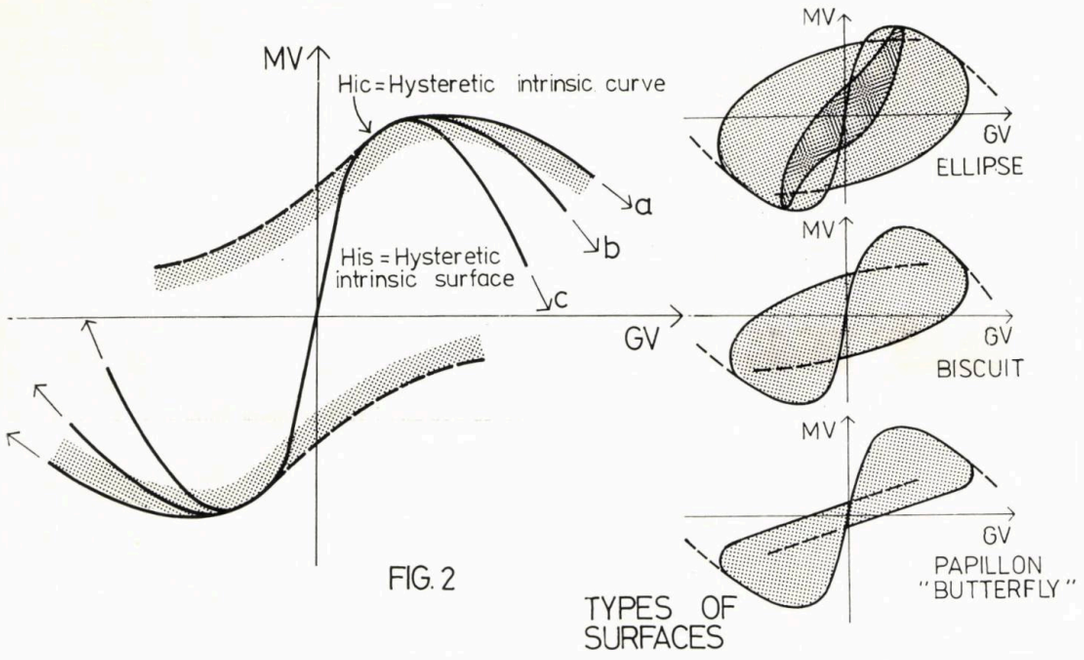

FIG. 2

TYPES OF SURFACES

Prin definirea unor « stadii caracteristice » (CS) se încearcă să se individualizeze principalele stadii postelastice constatate la cutremure sau în laborator. Fiind vorba de deranjamente mari, de volum, în structura internă a materiei, definirea lor cu scopul de a fi PREVENITE sau DIRIJATE, prin proiectare, este dată la scară macrofizică. Modelarea teoretică este posibilă cu ajutorul stărilor de tensiune — deformare ale materialelor componente (beton, zidărie, beton-mortar, oțel rotund, oțel laminat, etc) — vezi pct. 3.3.

Exemplu- Stadiile caracteristice de degradare ale stîlpilor din beton armat.

Stîlpul, componentă fundamentală a unor mari clase de structuri [6], a fost supus unui sever examen la cutremurele puternice din ultimele decenii. Sensibilitatea deosebită a acestui element de structură la acțiunea cutremurelor este în prezent unanim recunoscută; de aceea alegerea stîlpului ca prototip pentru definirea celor mai reprezentative stadii de degradare ale BA este firească.

Din examinarea și interpretarea directă, la fața locului, a cîtorva sute de cazuri tipice de avariere în diferite stadii (inclusiv cele de precolaps sau colaps) a rezultat că în afara unor vicii evidente de execuție, multe avarii își au originea în insuficiențele teoriei betonului armat. O serie de aspecte fundamentale ca prevenirea ruperilor casante, asigurarea ductilității rotaționale și de lunecare, dozarea rațională a armăturilor transversale, obținerea proprietății de stabilitate la degradare ciclică, corelația dintre siguranță și degradare, etc., au început să fie privite ca un ansamblu interconectat și au fost introduse în proiectare abia în ultimii ani. Unele idei susceptibile de a fi aplicate în proiectarea stîlpilor, blocurilor și a lamelelor din BA și BAR vor fi atinse în capitolele care urmează:

Pentru un stîlp obișnuit din BA stadiile caracteristice de degradare au fost definite după cum urmează.

E — Stadiul de elasticitate aparentă în corpul stîlpului;
Y — Stadiul de curgere al AP de la capetele stîlpului din M (și N);
U — Idem stadiul ultim;
C — Idem stadiul de colaps;
EC — Stadiul de clivaj explosiv din forță tăietoare pe secțiuni înclinate;
DC — Stadiul de rupere din compresiune pe o secțiune înclinată sau în dublu-con;
SC — Stadiul de rupere mixtă din compresiune și forfecare;
DS — Stadiul de fisurare ductilă din forță tăietoare în corpul stîlpului.

NOTE-

(1) Stadiile EC, DC și SC, caracterizate prin ruperi înclinate pot fi individualizate după tipul fisurii predominante (« deschisă », « închisă », « semideschisă »), după tendința de alunecare sau decoeziune de-a lungul rupturii, după unghiul format de axa stîlpului și linia preponderentă de rupere (0—25°; 25—45°), etc.;
(2) Stadiul de colaps (C) se atinge fie dintr-o evoluție firească a stadiilor Y→U, fie din suprapunerea necontrolată a eforturilor de încovoiere, compresiune și forfecare — în acest din urmă caz tabloul rupturii este excesiv de casant și nediferențiat;
(3) Stadiile caracteristice susceptibile de a fi dirijate prin proiectare sînt: E, Y, U, DS. Stadiile care ar trebuie prevenite prin proiectare dirijată sînt: C, EC, DC, SC. În aceste stadii de degradare a BA au loc mari dizlocări în aderența oțel-beton; aceste dizlocări sînt mai frecvente în stadiile DC și SC în care betonul de slabă calitate clivează în felii verticale desprinse complet de barele de oțel. În spatele acestor felii de beton se formează diferite configurații de dublu — conuri vizibile după îndepărtarea betonului alterat sau prin ciclare naturală.

3.3. Modelarea relațiilor Efort — Deplasare în baza conceptului de « Stadii caracteristice »

Relația dintre eforturi și deplasări formează obiectul celor mai recente investigații de natură teoretică și experimentală a Ingineriei Seismice. Modelarea acestei relații este strîns legată de cunoașterea profundă a răspunsului liniar și neliniar al materialelor și structurilor la acțiuni exterioare.

O analiză sistematică a structurii se realizează prin descompunerea ei în componente la diverse trepte de complexitate: fibră, secțiune, element de structură, complex structural, structură în ansamblu. Reunirea mai multor componente prin intermediul « secțiunilor de contact » formează o componentă pe o treaptă ierarhic superioară.

În fiecare secțiune de contact apare o stare de eforturi și deplasări. Ansamblul stărilor de eforturi în secțiunile de contact formează SPAȚIUL EFORTURILOR iar ansamblul stărilor de deplasări formează SPAȚIUL DEPLASĂRILOR. Relația între spațiul eforturilor și spațiul deplasărilor constituie relația de eforturi — deplasări intrinsecă a componentei și ea definește CÎMPUL EFORTURILOR în spațiul deplasărilor sau invers CÎMPUL DEPLASĂRILOR în spațiul eforturilor (Fig. 4 și 5). Aceste relații sau cîmpuri definesc comportarea componentei pentru orice acțiuni (eforturi, deplasări) în secțiunile de contact.

În procesul de compunere al unei componente superioare, ecuațiile de echilibru static, condițiile de contact sau condițiile la limită introduc restricții în spațiul deplasărilor sau în spațiul eforturilor. Aceste restricții transformă relația eforturi — deplasări intrinsecă într-o « proiecție » a ei pentru componentele inferioare.
Pentru a realiza o corespondență cît mai fidelă între comportarea reală și cea modelată prin relații analitice a fost reluat și generalizat conceptul de Stadiu Caracteristic de Comportare (CS). Printr-un CS se înțelege o stare de eforturi — deplasări complet definită care poate fi recunoscută într-o comportare experimentală

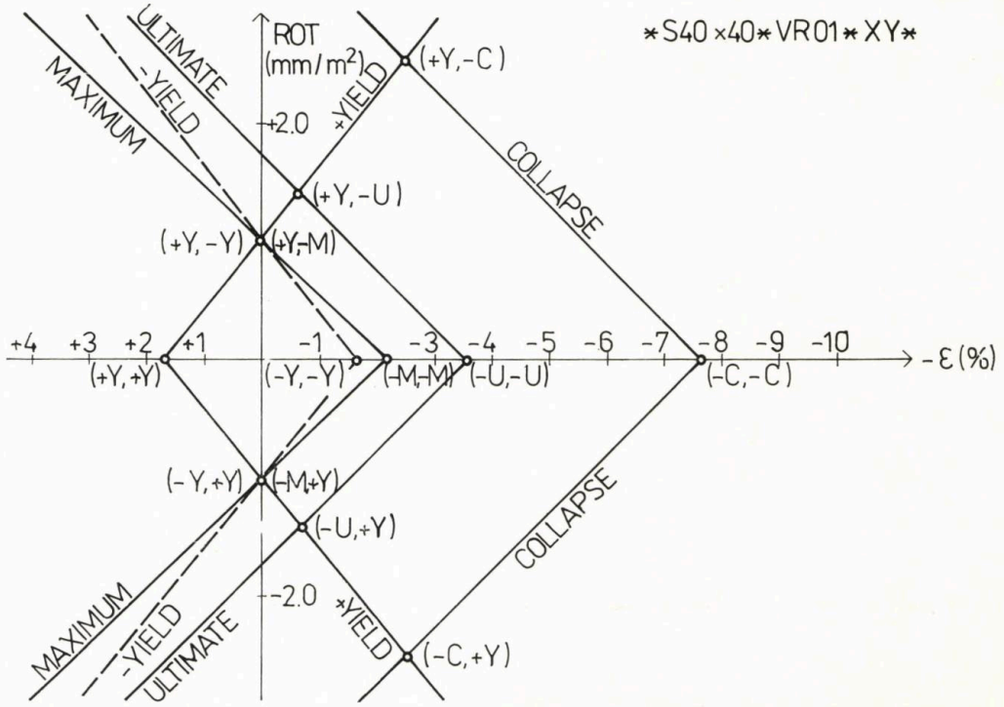

FIG. 4 — INTRINSIC CHARACTERISTIC STAGES IN STRAIN-SPACE

sau real întîmplată. Cu ajutorul acestui concept, relația efort-deplasare se definește printr-un ansamblu ierarhizat de stadii caracteristice.

Stadiile caracteristice ale relației eforturi-deplasări intrinseci sînt CS intrinseci iar CS ale proiecției unei relații eforturi — deplasări sînt proiecții ale stadiilor caracteristice.

Două stadii se numesc « adiacente » dacă între ele este posibilă o trecere directă printr-o variație continuă a stării de eforturi și deplasări fără a trece prin alte stadii caracteristice. Între stadiile adiacente relația eforturi — deplasări poate fi aproximată printr-o relație liniară fără a avea practic nici o implicație asupra preciziei analizei.

Dacă CS sînt fixe, fenomenul modelat nu conduce la o absorbție de energie plastică. Modificările CS pe drumurile de încărcare — descărcare provoacă absorbții de energie plastică care rezultă din modificarea acestor stadii [7].

Stadiile caracteristice pot fi urmărite și corectate experimental la orice treaptă de complexitate a structurii. Indiferent însă de simplitatea sau complexitatea cazului considerat în ierarhia treptelor structurale, anumite stadii se regăsesc în mod sistematic sugerînd o generalizare în succesiunea proceselor de degradare.

Principalele CS « generalizate » sînt:

O — Stadiul « zero » (de echilibru intern);
E — Stadiul de elasticitate aparentă;
Y — Stadiul de curgere al armăturii (sau de apariție a fisurilor oblice în beton sau zidării);
M — Stadiul de rezistență maximă;
U — Stadiul ultim (convențional);
C — Stadiul de colaps (convențional).

Volumul de material mărginit de două stadii adiacente bine definite (O, E, Y, M, U) constituie o « ZONA ». Pe măsura apropierii de un colaps parțial sau total evoluția degradării este rapidă, CS se succed vertiginos și zonele devin greu de diferențiat. Actuala teorie a betonului armat nu permite controlul riguros al acestor fenomene; de aceea ipotezele în stadiile finale de degradare pot fi mai grosiere, bazate pe valori medii la nivel de zone. Experiența fenomenelor de colaps constatate la scară naturală într-o mare diversitate de cazuri confirmă justețea unei astfel de abordări.

a. **Stadiile caracteristice elementare** se definesc la nivel de material solicitat omogen sau la nivel de specimen și nu se obțin prin combinații de CS definite în trepte ierarhic inferioare (Fig. 6).

Pentru fibrele de beton la compresiune (Fig. 6 a)

O — E — M — U — C

Pentru fibrele de beton la întindere (Fig. 6 a)

O — E — M ≡ U ≡ C

Pentru fibrele de oțel (armătură) (Fig. 6 b)

O — Y (curgere la compresiune sau întindere ±) — H (auto-întărire) — R (rupere convențională)

Pentru panourile de zidărie înrămate (Fig. 6 c)

O
E — Desprinderea în colțuri (formarea bielei comprimate);
D — Formarea fisurii diagonale;
M — Efort maxim;
U — Ultim convențional;
C1; C2 — .... Colaps succesiv

b. **Stadiile caracteristice ale secțiunilor de beton armat.** Stadiile caracteristice intrinseci ale secțiunilor de beton armat sînt combinații de CS ale fibrelor extreme de beton și armături. Aceste stadii sînt puse în evidență de pachetul de programe GG01 (vezi 3.5) în capitolul « CHARACTERISTIC CAPACITY OF SECTIONS » și sînt de forma: (—Y, —M), (+Y, —U), (—Y, —C), (+Y, —U), (+Y, —M) etc. În spațiul deformațiilor și al eforturilor ele sînt prezentate în Fig. 4 și 5.

Dintre CS ale secțiunii unele au căpătat o consacrare în literatura de specialitate. De exemplu (—U, +Y), care corespunde la stadiul ultim în fibra de beton și stadiul de curgere din întinderea în fibra opusă de oțel; acest stadiu este cunoscut sub denumirea de « Punct de balansare ». O proiecție a CS rezultată din alcătuirea unui stîlp considerat ca o succesiune de secțiuni (forță axială constantă) sau de alcătuirea unui etaj (relație liniară între moment și forță axială) conduce la CS proiectate care pot fi:

O — Moment nul;
E — Elasticitate aparentă, cînd o fibră extremă de beton atinge stadiul E;
+Y — Armătura întinsă se află în stadiul de curgere;
—Y — Idem armătura comprimată;
U — O fibră de beton se află în stadiul U conv.

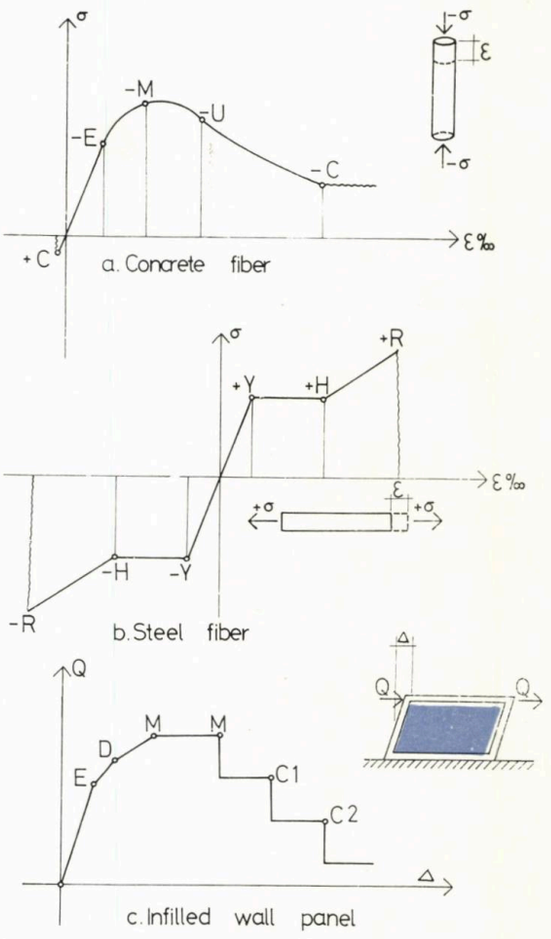

FIG. 6

C — Idem în stadiul C.
CA — Un pachet din fibrele comprimate se află în stadiul C

Pornind de la relațiile efort — deplasări acceptate pentru fibrele de beton și de oțel CS intrinseci și cele proiectate pentru N = const. ale secțiunilor de beton armat sînt puse în evidență de seria de programe GG01 (vezi 3.5.).

c. **Stadiile caracteristice ale elementelor de structură de tip stîlpi și grinzi.** Stadiile caracteristice ale unui element se definesc prin combinații de CS ale secțiunilor. Dacă elementul este astfel conformat încît să nu apară CS specifice forței tăietoare (fisuri oblice, clivaj explosiv), atunci este suficient să se urmărească CS în secțiunile extreme ale elementului (L, R).

Pe un drum de încărcare, pînă la începutul formării AP, fibrele își păstrează integritatea și prin urmare relația moment — curbură poate fi integrată prin secțiuni infinit apropiate. Din momentul formării AP relația moment — curbură caracterizează întreaga zonă a articulației plastice. Din rezultatele experimentale existente (caracterizate printr-o mare împrăștiere) lungimea AP poate fi aproximată prin valori cuprinse între 1—1,5 din înălțimea elementului [8]. În baza acestor considerații se pot defini CS ale capetelor unui element astfel:

O — Stadiul de moment nul;
Y — Stadiul de început al formării AP;
M — Stadiul de articulare pseudo — plastică;
U — Stadiul ultim al AP (convențional);
C — Stadiul de colaps incipient al AP;
CAP — Stadiul de colaps al AP

Stadiile caracteristice ale elementelor sînt combinații ale SC ale capetelor elementelor — Fig. 7.

Precizările făcute permit integrarea stărilor de eforturi și deplasări pentru determinarea SC ale elemen-

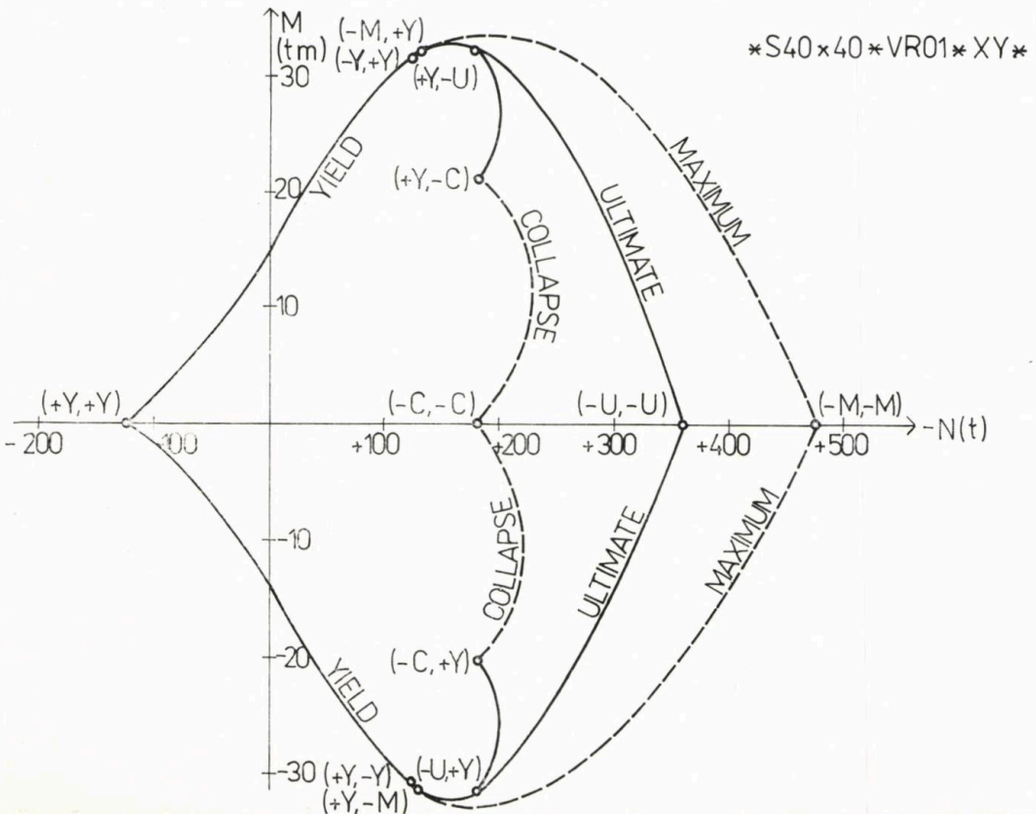

FIG. 5 - INTRINSIC CHARACTERISTIC STAGES IN STRESS-SPACE

telor. Relația de efort — deplasare definită prin aceste stadii este pusă în evidență prin seria de programe GG-11 (vezi 3.5.).

d). **Stadii caracteristice ale complexelor structurale (cadre, diafragme, etaje).** Stadiile caracteristice ale complexelor structurale se obțin din combinații de CS ale elementelor structurale componente. Definirea unui astfel de stadiu implică respectarea compatibilității deformațiilor elasto-plastice în adaptare precum și a ecuațiilor de echilibru în secțiunile de contact.

Definirea CS ale structurilor în ansamblu pornind de la CS ale fibrelor necesită din punct de vedere practic o sintetizare a lor la fiecare treaptă. Aceasta conduce la o aproximare a relației eforturi — deplasări fără implicații asupra preciziei analizei. Mai mult decît atît, în momentul sintetizării, relațiile eforturi — deplasări pot fi corectate în funcție de rezultatele experimentale de care se dispune.

Unul din procedeele aplicate pentru modelarea hysteretică a relației « efort — deplasare » rezidă în descompunerea ariei intrinseci într-un număr de componente de tipul « perfect elastoplastice — perfect casante » asociate în paralel. Funcție de modul de descompunere, asociere și corectare cu criteriul δE se pot obține orice forme de arii intrinseci determinate experimental sau simulate (Fig. 8).

Cunoașterea relației eforturi — deplasări definită cu ajutorul CS la nivel de structură permite realizarea analizelor dinamice directe din cutremure reale sau simulate cu ajutorul seriei de module DIANA — ADINA (vezi 3.5.).

Modelarea cu ajutorul CS crează o mare libertate de analiză și proiectare a structurilor la acțiuni seismice. Succesul acestei modelări depinde în mare măsură de corespondența biunivocă care se poate realiza între stadiile generate analitic și stadiile observate direct Această corespondență este la îndemîna proiectantului și se bazează pe o cunoaștere profundă a materialelor real puse în operă și a interacțiunilor ce intervin în comportarea reală a structurii. O astfel de abordare a proiectării antiseismice constituie un îndemn în sine la cunoaștere și aprofundare. Dificultățile aparente de calcul ce intervin prin aplicarea acestei modelări se evită prin adoptarea filozofiei de proiectare pe bază de SET [9], prin utilizarea calculatoarelor electronice, prin sistemul integrat de programe ASTRU.

3.4. Conceptul de SET și proiectarea automatizată

Dialogul proiectant — computer în soluționarea armonioasă a interacțiunii « Arhitectură — Structură — Execuție » a devenit de mult o realitate obiectivă. În acest context reconsiderarea sistemelor clasice de proiectare a structurilor a devenit și ea inevitabilă. După mai multe încercări (1970—1975), cele două institute (COCC și IAB) au reușit să formuleze, să experimenteze și să aplice un nou sistem de proiectare a structurilor,

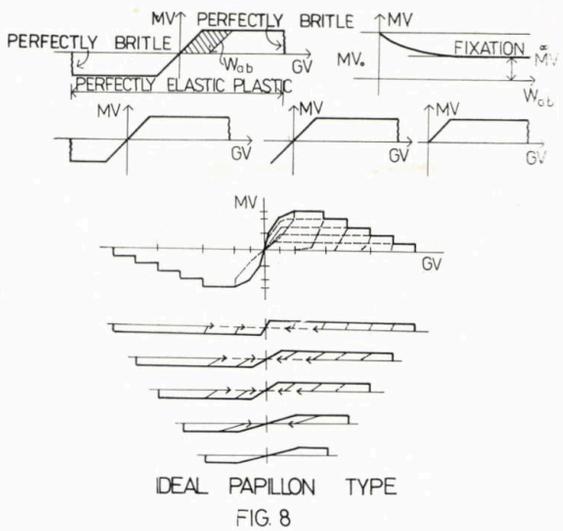

FIG. 8

adaptat condițiilor actuale și denumit generic « conceptul de SET ».

Proiectarea pe bază de SET subînțelege descompunerea structurii în componentele ei intrinseci dispuse într-o succesiune ierarhică firească: secțiuni, zone, elemente de structură, complexe structurale, etaje, etc. Un set al unei componente din această succesiune este constituit dintr-o multitudine de variante, întotdeauna constructiv rațională, care pot cîndva interveni în compunerea structurilor; aceste variante sînt puse în concordanță cu prescripțiile de proiectare, cu experiența existentă și cu tehnologiile de execuție astfel încît gradul lor de refolosire să fie nelimitat.

Se poate afirma, din experiență, că dacă complexitatea acțiunilor exterioare crește (vinturi, seisme, explozii, șocuri tehnologice, etc.,) și se înmulțesc parametrii care condiționează formele și siguranța structurală, atunci « setarea » ca proces fundamental de proiectare devine imperios necesară.

În aplicarea acestui concept la proiectarea antiseismică au fost elaborate în ultimii ani nenumărate seturi pentru: (1) secțiuni de grinzi, stîlpi și lamele din BA, BAR, ZIA; (2) zone de AP pentru structurile în cadre de tip CDT; (3) elemente de structură în ansamblu; grinzi, stîlpi, noduri, lamele, lamele MIWAK, buiandrugi de diafragme, etc.

E de la sine înțeles că fără ordinatoare și programe special concepute proiectarea pe bază de SET nu este posibilă. Ordinatorul, generează seturile, le depozitează în biblioteci și selectează variantele « la cerere ». În ultima analiză proiectarea pe baza conceptului de SET înseamnă IERARHIZARE, DIVERSIFICARE, ANALIZA, SELECȚIE.

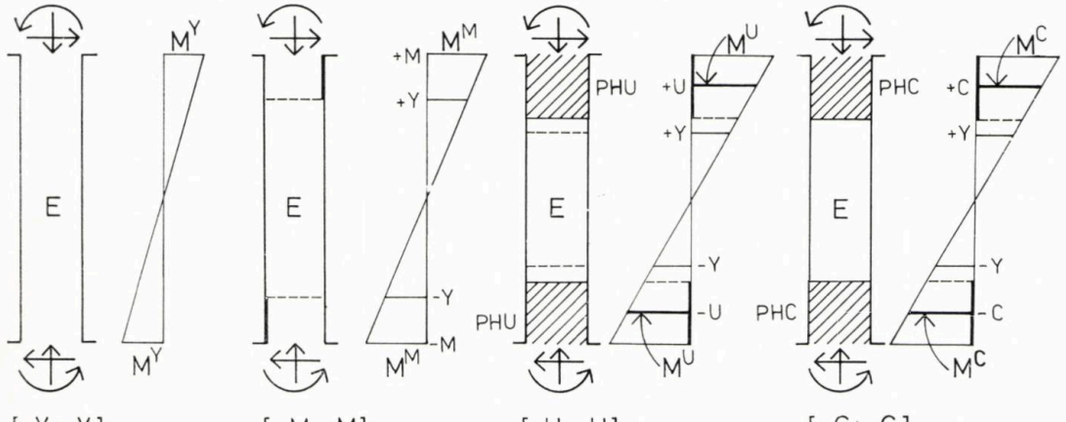

FIG. 7 - SYMETRICAL CHARACTERISTIC STAGES OF COLUMNS

3.5. Sistemul de programe ASTRU

ASTRU este un sistem automat de analiză și proiectare pentru structurile de beton armat bazat pe conceptul de SET; conexiunile interne și programele componente sînt date în Schema 1.

Aplicarea sistemului ASTRU, așa cum se remarcă din schema generală presupune dezvoltarea succesivă, sau în paralel, a unor activități importante. Declanșarea propriu-zisă este guvernată de « proiectarea globală » care are ca punct de pornire datele de temă și implică definirea preliminară dar destul de corectă a următoarelor elemente:

— clasa de proiectare a structurii: cadre pure, cadre cu panouri active de zidărie, diafragme, mixte, etc.

— interacțiunea dintre funcțiune, structură și tehnologiile de execuție;

— stabilirea geometriei structurale (deschideri, înălțimi, secțiunile elementelor, etc.);

— descompunerea în componente structurale și modelarea acestora;

— proiectarea rigidității de ansamblu în baza principiului « proiectarea rigidității precede proiectarea rezistenței »; distribuirea rigidităților în plan (pe componente) și înălțime, etc.

Imediat după finisarea proiectării globale pot începe două operații de mare anvergură: (1) Analizele statice și dinamice; (2) Determinarea capacităților de rezistență, deformabilitate și ductilitate a seturilor de secțiuni, elemente, complexe structurale, etc.

(1) — **Analizele statice și dinamice** sînt orientate spre determinarea stărilor de eforturi — deplasări pentru toate tipurile de acțiuni care intervin (gravitaționale, seismice, etc.) și pentru orice ipoteză acceptată de comportare: elastică, elasto-plastică, elasto-plastică hysteretic degradabilă, etc. Rezultatele sînt furnizate sub forma de « stări înfășurătoare » funcție de variabilele de decizie considerate a fi determinate pentru proporționarea corectă a dimensiunilor și a sistemelor de armare.

Componentele structurii și structura în ansamblu se descriu prin intermediul limbajului ASTRU — L. Acest limbaj este orientat pe generarea datelor și permite descrierea unor structuri complexe printr-un volum redus de informații furnizate direct de proiectant.

— **Modulul ASTRU — L** realizează compilarea informațiilor de descriere, matricile de flexibilitate și stările de eforturi — deplasări din orice acțiuni statice.

Procesul de analiză se desfășoară în continuare pe scheletul a patru « module » după cum urmează:

— **Modulul MODANA** oferă interacțiunea componentelor structurale, matricile de flexibilitate — rigiditate pentru structura în ansamblu, analiza modală a structurii (perioade, forme, coeficienți de participare, etc.), determinarea forțelor seismice după un cod de proiectare specificat, distribuirea forțelor seismice pe fiecare componentă în parte.

— **Modulul DIANA** oferă posibilitatea de a determina răspunsul liniar (elastic) al structurii la o accelerogramă reală sau simulată a = a(t) dată prin temă. Rezultatele se prezintă ca un « time history » al stărilor de eforturi — deplasări sub formă grafică sau numerică.

— **Modulul ADINA** oferă posibilitatea de a determina răspunsul neliniar al structurii la o accelerogramă înregistrată sau simulată a = a(t) dată prin temă. Rezultatele se obțin sub forma de « time history » al stărilor de eforturi — deplasări în adaptare, al acumulării și absorbției de energie plastică (ductilă), prin degradare hysteretică, al factorului de ductilitate energetică δE, etc. ADINA este un excelent instrument pentru a urmări și controla avarierea construcțiilor pe durata unui cutremur dat.

— **Modulul COMBI (ENVELOPE)** asigură combinarea stărilor de eforturi — deplasări provenite din diferite acțiuni exterioare multiplicate cu coeficienți de asigurare monovalenți sau bivalenți (min., max.). Rezultatele se obțin sub forma de valori înfășurătoare, în funcție de una sau mai multe variabile de decizie specificate de proiectant (Moment, Forță tăietoare, Forță axială, etc.).

(2) — **Determinarea capacităților de rezistență, deformabilitate și ductilitate** a seturilor de secțiuni, elemente de structură sau complexe structurale este o activitate decisivă guvernată de filozofia conceptului de SET.

Așa cum s-a mai arătat un set este un ansamblu de variante pentru secțiuni, elemente sau complexe structurale, întotdeauna raționale și compatibile cu tehnologiile de execuție propuse, prin care se acoperă întregul cîmp de stări de eforturi — deplasări care pot interveni în proiectarea unei anumite categorii de structuri: cadre, cadre lamelare, diafragme, etc.

Seria de module GG01, GG11, GG21, asigură generarea și analiza seturilor necesare în diferite trepte de ierarhizare structurală; în ultima instanță se obțin relații eforturi — deplasări intrinseci și diagrame de interacțiune necesare proiectării (proiecții ale relațiilor eforturi — deplasări).

Seturile pot fi elaborate fie cu ocazia proiectării unei structuri noi fie obținute « la cerere » din biblioteca de seturi. Datorită caracterului său intrinsec un set odată elaborat poate fi folosit nelimitat. Evident, funcție de context, elaborarea de seturi va fi pusă în concordanță cu filozofia de proiectare adoptată: rezistențe admisibile, la rupere, stări limită, etc.

După încheierea celor două activități descrise mai sus (1 și 2) urmează operația de selectare a variantelor de stîlpi, grinzi, lamele, diafragme, tuburi, etc, care subînțelege, alegerea din seturile analizate a variantelor care corespund cel mai bine stărilor de eforturi — deplasări rezultate din analizele statice și dinamice (modulele COLUMN, BEAM, WALL, TUBE).

3.6. **Conceptul de material mixt.**

Un material mixt se obține din asocierea stabilă a două sau trei materiale simple cu suprafețe intrinseci (sau curbe intrinseci) [10] diferite, de o manieră care să asigure transmiterea eforturilor de la un material la altul funcție de caracteristicile lor naturale și destinația pe care o au în cadrul asociației. Fiecare material simplu component își conservă caracteristicile fizico-mecanice, o parte din aceste caracteristici se ameliorează prin conlucrare iar ansamblul obține caracteristici noi. Din punct de vedere ierarhic materialul mixt este superior materialelor simple componente pentru că oferă mai mulți parametri în realizarea formelor structurale.

Formele de asociere pot fi grupate astfel:

a. **Asocierea « DISCRETA »** — Un ansamblu constituit din fire, sîrme, bare sau profile individuale înglobate și mulate intim în mase mari din materiale amorfe, conglomerate, sau policristaline. Prototipul eate BA/BAR asociere bazată pe proprietatea betonului de a transmite oțelului eforturile de întindere — compresiune care îi sînt destinate prin tensiune de aderență paralele cu suprafața laterală a sistemului de armături. Alte materiale mixte din această categorie sînt: zidăria cu inimă armată, beton armat cu fire de sticlă, fontă armată, sticlă armată, bakelită armată, etc.

b. **Asocierea « CONTINUA »** — Un ansamblu dens și aleator de filamente fine, împăsliturl metalice sau sintetice înglobate și mulate intim în mase mari amorfe, semiamorfe sau conglomerate. Rășinile sintetice, mortarele, betoanele cu agregate fine, betoanele organice chimizate prin injectare, etc., armate cu filamente și împăsliturl constituie exemple pentru o astfel de asociere.

Dacă volumul de material fin este mare și omogenizarea amestecului este bună atunci materialul mixt astfel obținut poate fi caracterizat printr-o singură curbă intrinsecă. Asocierea continuă și omogenă este însoțită și de un efect de fretare pasivă care trebuie luat în considerație.

c. **Asocierea « HIBRIDA »** — Un ansamblu constituit din materiale diferite puse în situația de a conlucra de o manieră mai puțin clară dar cu efecte tehnico-economice evidente. Betonul armat precomprimat (Beton + Oțel moale + Oțel superior) sau secțiunile « I » cu inima din oțel moale iar tălpile din oțel mai rezistent pot fi considerate ca exemple ilustrative.

3.7. **Instrumente de analiză și proiectare**

În baza unor ipoteze curent admise în practică și a unui model matematic convenabil ales, pentru fiecare material mixt în parte, poate fi definit cîmpul valorilor pentru momente încovoietoare (M) și forțe axiale (N) în planul axelor de referință « alungire (ε) — rotire (φ) ». Modulul GG01 permite să se traseze automat în planul « $\varepsilon - \varphi$ » și în intervalul de desfășurare a stadiilor caracteristice « Zero—Colaps », rețeaua de izolinii pentru M și N concentrînd într-o singură reprezentare toate « drumurile » de încărcare — descărcare posibile în cadrul ipotezelor admise.

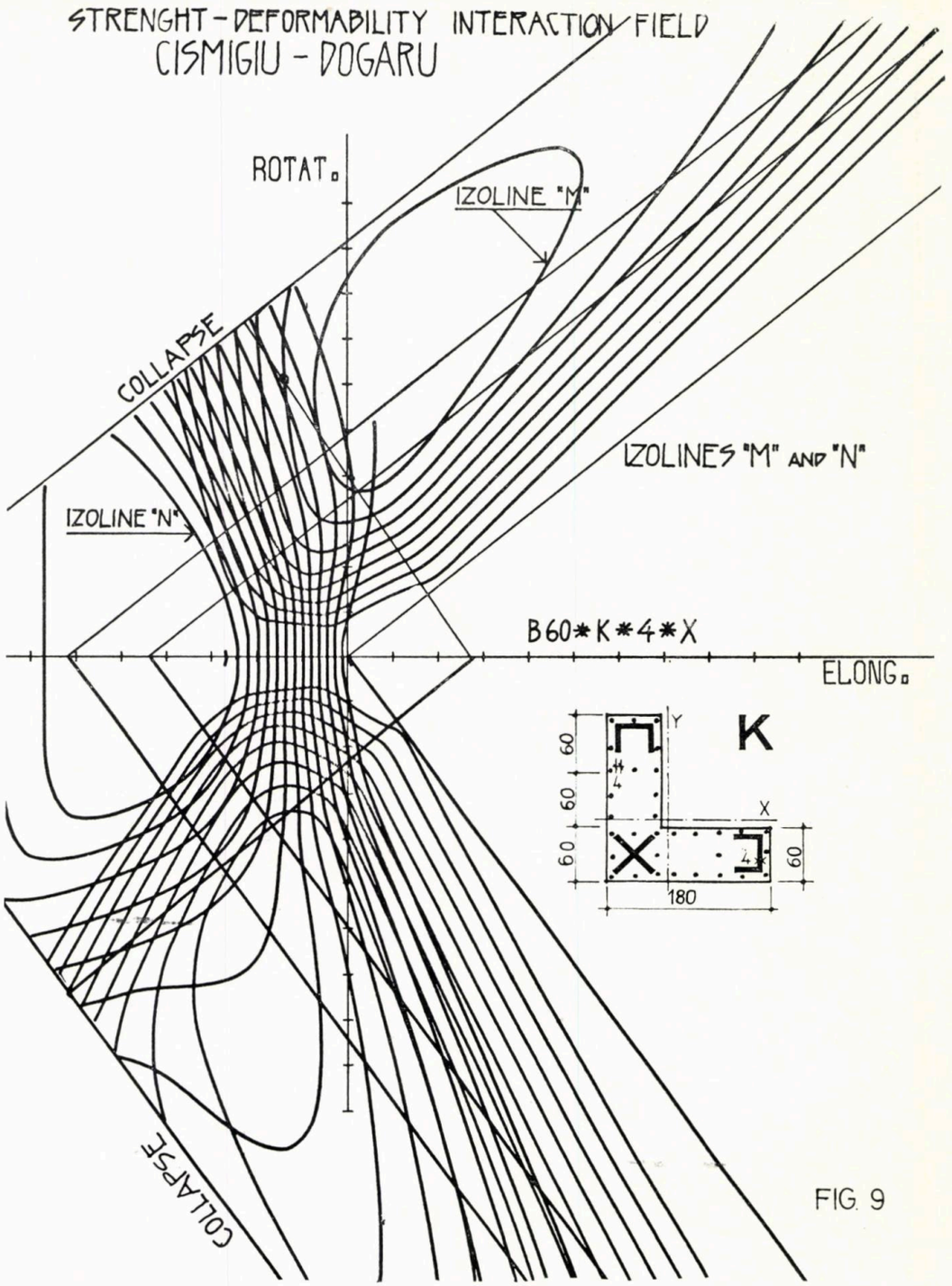

FIG. 9

O altă reprezentare de domeniu permite confruntarea criteriilor sintetice care intervin în proiectarea rezistenței dinamice și anume DUCTILITATEA și ENERGIA. Aceasta a sugerat, urmărind o idee mai veche, definirea factorului de ductilitate într-o formă mai generală și anume prin energii, adică prin arii și nu prin segmente.

Proiectarea simultană a rezistenței și deformabilității secțiunilor de BA, BAR, și ZIA în stadiile caracteristice uzuale Y→U nu mai poate fi imaginată fără seturile de diagrame de interacțiune care înmănunchiază principalii parametrii care intervin și anume:

(a) — Încovoiere — Efort axial — Ductilitate (M-N-D), pentru proiectarea ductilă a elementelor de structură comprimate excentric;

(b) — Încovoiere — Rotire — Energie (M-φ-E), pentru proiectarea ductilă a elementelor de structură încovoiate.

Cel puțin trei capitole de probleme se soluționează cu diagramele M-N-D- și anume: (1) Confruntarea capacităților Y sau U cu eforturile date de acțiunile normate în vederea determinării unui anume grad de asigurare; (2) Proiectarea ductilității necesare în zonele de AP (eventual cu fretare locală); (3) Plafonarea forței tăietoare la un nivel compatibil cu capacitatea pe care o oferă betonul și sistemul de armare longitudinal — transversal.

În Fig. 9 și 10 sînt date pentru exemplificare rețeaua izoliniilor M-N în planul $\varepsilon - \varphi$ și diagrama de interacțiune M-N-D pentru o secțiune din BAR în formă de cornier folosită la analiza unei structuri tubulare cu 60 etaje [11].

3.8. **Conceptul de proiectare dirijată**

Prin proiectarea dirijată se urmărește să se confere structurii, în toate treptele ei de compunere, o anumită capacitate de rezistență ultimă și un anumit « scenariu » de lucru postelastic în adaptare, astfel încît structura să posede înaltă stabilitate la degradare ciclică iar fenomenul de colaps să nu se producă chiar și la cutremure a căror intensitate nu este cunoscută aprioric.

Suprasolicitarea gravitațional — seismică fiind prin excelență globală și dincolo de pragul elasticității, proiectarea dirijată ar trebui să se bazeze și ea pe un concept global și ultimativ. Pînă la elaborarea unor metodologii practice bazate pe concepte probabiliste globale, s-a aplicat cu succes caracterizarea ultimativă a structurilor și acțiunilor pornind de la valori medii pentru rezistența și deformabilitatea materialelor, pentru încărcările permanente și utile, etc. acceptînd unele « fluctuații » compatibile cu realitatea curentă.

Revenind la capitolul « stîlpi », cît timp stadiul elastic de lucru nu poate fi conservat stadiile postelastice care preced ruperea trebuie să fie dirijate; această operație constituie un fir director fundamental în controlul comportării structurii luată în ansamblu. Evident, controlul proceselor postelastice depinde esențial de tipul structurii; într-un fel va fi dirijată o structură în cadre pure cu cîteva « linii » clare de rezistență postelastică și complet altfel o structură diafragmată cu parterul liber în care singura linie capabilă de a absorbi energie o constituie AP de la capetele stîlpilor parterului și eventualele panouri de zidărie activă.

Fazele proiectării dirijate ale unei structuri în cadre pure. Se ia în studiu o structură în cadre fără panouri active de zidărie și cu dimensiuni uzuale λc, $\lambda g > 5$. Patru faze de lucru postelastic vor fi dirijate: grinzi, noduri de cadru, stîlpi, interacțiunea stîlpi-infrastructură.

(I). **Faza grinzi.** Punctul de pornire îl constituie armăturile longitudinale (Fig. 15 a). Secțiunile armăturilor și dispoziția lor este aleasă în acord cu prevederile prescripțiilor de proiectare, cerințele de ductilitate și experiența personală a proiectantului. Cu aceste « capacități marginale » se determină înfășurătoarele momentelor încovoietoare și a forțelor tăietoare (de regulă în cinci secțiuni) luînd o fluctuație de $\pm 20\%$ pentru încărcările gravitaționale. Cîmpul grinzilor este armat cu bare longitudinale, sus și jos astfel încît stadiul U să nu se atingă în cîmp înaintea formării AP la capetele grinzilor. Corpul grinzilor este asigurat în exces cu armături transversale (etrieri și bare înclinate sau numai etrieri) astfel încît să nu se dezvolte fisuri casante din forța tăietoare înaintea atingerii stadiului U în secțiunile marginale ale grinzilor.

NOTE:

(1) Acțiunea seismică fiind alternativă, participarea betonului la preluarea forței tăietoare în zonele de AP poate fi neglijată;
(2) Ductilitatea rotațională a grinzilor în secțiunile marginale este limitată la aproximativ 10.

(II). **Faza noduri.** Se determină « momentul ultim de nod » ca sumă a momentelor ultime din grinzile concurente în nodul considerat (Fig. 15 b). Suma momentelor ultime capabile ale stîlpilor trebuie să fie mai mare decît momentul ultim de nod. Momentele ultime din stîlpi sînt determinate în prezența forțelor axiale induse de încărcările gravitaționale și momentele de răsturnare limită

NOTE:

(1) Momentul ultim de nod corespunde momentului maxim pe care îl pot induce stîlpii din acțiunea seismică;
(2) Coeficientul supraunitar α introduce probabilitatea unor fluctuații între capacitățile teoretice bazate pe valori medii și capacitățile reale din grinzi și stîlpi;
(3) Momentul de răsturnare limită ($\rightleftarrows$) corespunde unor ipoteze de formare a AP în grinzi pe înălțimea structurii;
(4) Trebuie evitat, ori de cîte ori este posibil, ca datorită momentului de răsturnare limită stîlpii să fie întinși în loc să fie comprimați (efectul de stîlp-tirant).

(III). **Faza stîlpi.** Fiecare « bloc de etaj » este luat în considerație pe « coloana » din care face parte (Fig. 15 c). Cînd se dezvoltă o succesiune de AP la capetele grinzilor pe înălțimea structurii, la partea inferioară poate lua naștere un efect de « consolă parțială »; aceasta conduce la creșterea momentelor încovoietoare la baza stîlpilor și poate modifica schema echilibrului de nod (Fig. 15 d). Efectul de consolă este acoperit prin majorarea momentului ultim de nod cu un coeficient supraunitar β (Fig. 15 d). Pentru structuri etajate cu mai mult de 8 niveluri coeficientul β a fost interpolat între valoarea 2 la bază și 1 la vîrf. Se determină în continuare forțele tăietoare maxime care pot fi induse în stîlpi în situațiile extreme de combinare a momentelor încovoietoare ultime și a forțelor axiale care le corespund.

Stîlpul este asigurat în exces cu beton și armături transversale astfel încît să nu se avarieze corpul stîlpului înaintea dezvoltării stadiului Y→U la capete.

NOTA:

Pentru încărcările gravitaționale se admite o fluctuație de $\pm$ 20% în care este inclus și efectul acțiunii seismice verticale. Capacitatea ultimă da încovoiere astfel determinată asociată cu forța axială maximă (din gravitație și momentul de răsturnare) trebuie să asigure o ductilitate rotațională de minimum 2.

(IV). **Faza interacțiunii « Stîlpi — infrastructură »** Se iau în studiu toate coloanele în situația lor limită de acționare în ambele sensuri ($\rightleftarrows$). Pentru aceste scheme se determină eforturile de interacțiune dintre coloane și infrastructură. Contactul sol-fundație și sistemul de fundare este astfel proiectat încît grupurile de forțe și cupluri ale interacțiunii să fie transportate în siguranță pămîntului; acest ultim pas al proiectării dirijate asigură integritatea ambelor complexe (infrastructura și pămîntul) la un număr indefinit de oscilații alternante.

3.9. **Stîlpul antiseismic**

Proiectarea stîlpului antiseismic face parte din categoria celor mai complexe probleme ale Teoriei Structurilor. În metodologia pusă la punct de COCC-IAB

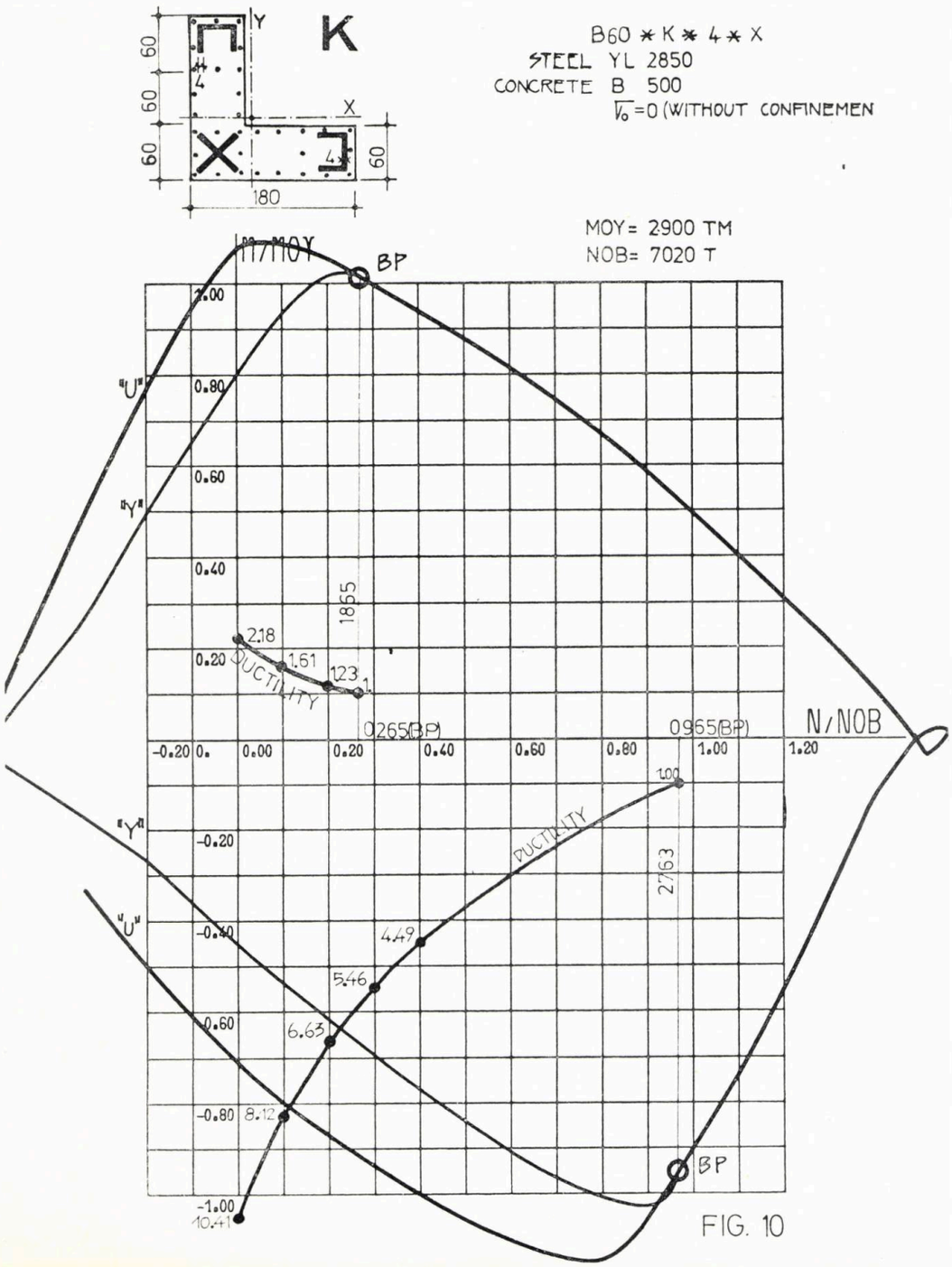

FIG. 10

fiecare stîlp din contextul structurii este tratat separat pe direcțiile sale principale de lucru (LG, TR) în două ipostaze: (1) ca stîlp liber de orice interacțiune λ_{max}; (2) ca stîlp cu interacțiuni dacă acestea sînt reale și au fost atestate de experiență λ_{min}.

Sistemul de armare longitudinală — transversală (SALT) rezultă din exploatarea simultană a două diagrame de interacțiune asociate:

1. Momentul încovoietor ultim (M^U) — Forța axială (N/s) — Ductilitatea rotațională (D) — Fig. 11

2. Forța tăietoare ultimă de dublă inflexiune $\left(Q^U_{FL}\right)$ — Forța tăietoare de clivaj expiosiv $\left(Q^U_{EC}\right)$ — Flexibilitatea stîlpului (λ) — Fig. 12

Armarea longitudinală armonizează eforturile rezultate din analizele structurale după norme cu capacitățile necesare astfel încît procesele de plastificare în noduri să fie orientate în favoarea stîlpilor ori de cîte ori acest lucru este posibil.

Capacitatea ultimă de încovoiere alternantă ($\rightleftarrows$) este controlată de ipotezele care conduc la $\left(M^U_1\right)$ și $\left(M^U_2\right)$ iar ductilitatea rotațională ($D^U > 2$) de ipoteza $\left(M^U_3\right)$ — Fig. 11.

Armarea transversală rezultă, funcție de λ, din două valori ultimative: (1) Q^U_{FL} = forța tăietoare corespunzătoare formării AP la capetele stîlpilor în prezența forțelor axiale $N_1 \rightarrow N_3$ ($s_{min} \rightarrow s_{max}$) și în condițiile de dublă inflexiune $\left[\begin{smallmatrix}+\\ \int \\ +\end{smallmatrix}\right]$; Q^U_{EC} = forța tăietoare de clivaj explosiv în secțiunea M = O.

Îm acord cu teoria MOHR—CAQUOT valoarea $\left(Q^U_{EC}\right)$ se obține din condiția ca efortul principal din forfecare pură (τ_o) și compresiune (σ_o) să nu depășească 0,8 din rezistența betonului la întindere ($\sigma_1 \cong 0{,}8\ R_t$) (Fig. 13). Relațiile de proiectare au fost puse sub forma:

$$Q^U_{FL} = \frac{2}{B} \times M^U_{FL}\ ;\ Q^U_{EC} = \frac{\sqrt{1 + 12{,}5\ s}}{20}\ (Ac \times Rc)$$

Flexibilitatea de balansare λ_B se obține din condiția $Q^U_{FL} = Q^U_{EC}$ și delimitează domeniile de preponderență FLEXIUNE/FORFECARE după cum urmează:

a. Pentru $\lambda > \lambda_B$ predomină încovoierea. Prin proiectarea dirijată se vizează, la limită, articularea plastică ductilă a zonelor de capăt (Y→U) și elasticitate aparentă în corpul stîlpului (E). Armarea transversală se diferențiază în consecință în sensul că se îndesesc etrierii în zonele de AP.

Indiferent de rezultatele calculelor, în zonele de AP, procentul de armare transversală va satisface următoarele condiții empirice minimale:

$$\begin{array}{ll} s < 0{,}3 & \mu^{\%}_w \geqslant s\% \\ 0{,}3 < s < 0{,}5 & \mu^{\%}_w \geqslant (s + 0{,}1)\% \\ s > 0{,}5 & \mu^{\%}_w > (s + 0{,}2)\% \leqslant 0{,}8\% \end{array}$$

(excepțional și izolat)

Aceste condiții se aplică numai stîlpilor armați simetric.

b. Pentru $\lambda > \lambda_B$ predomină forfecarea și apariția fisurilor oblice este inevitabilă. Prin proiectarea dirijată se urmărește ca procesul de fisurare să fie ductil (fisuri oblice fine, distribuite omogen). În principiu întregul volum de beton este « cusut » uniform cu armături de tip « grilă » (dacă nu se aplică un sistem special de armare longitudinală — transversală).

Cele două diagrame de interacțiune și cele două criterii de balansare (s_{BP}; λ_B) constituie elemente cheie pentru discernarea corectă a multitudinii de parametri care intervin.

Forța tăietoare de proiectare $\left(Q^U_D\right)$, determinată ca mai sus din sinteza celor două diagrame de interacțiune este preluată de ambele materiale, beton și oțel. Participarea betonului $\left(Q^U_C\right)$ a fost admisă acoperitor, funcție de criteriul « s », ca în Fig. 14 [12].

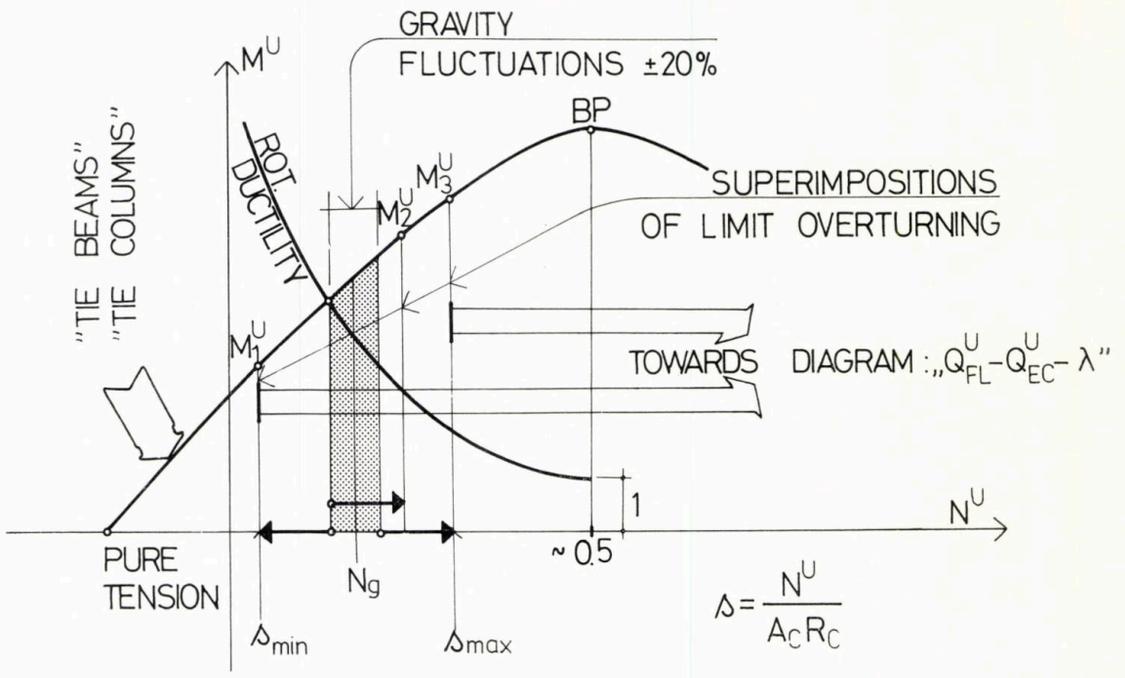

FIG. 11

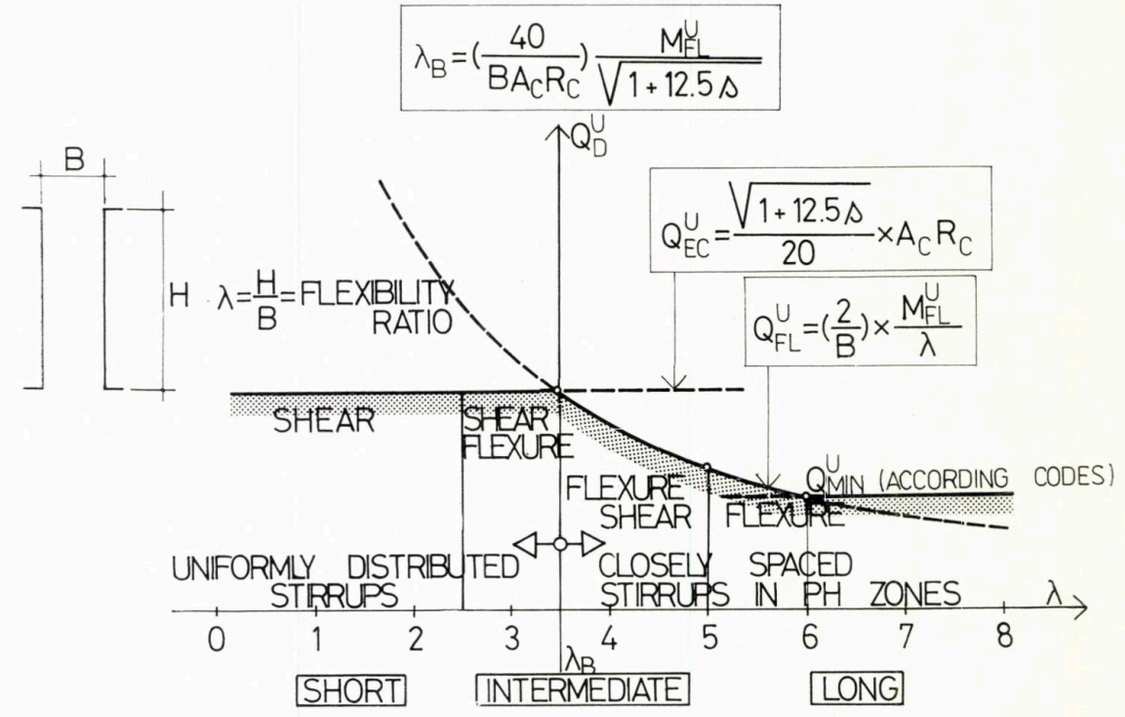

FIG. 12

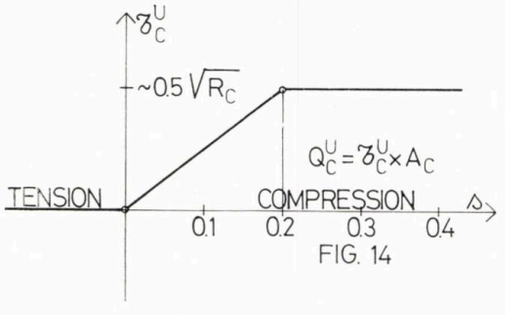

FIG. 14

Participarea armăturii transversale rezultă din analogia cu sistemul politriagulat (truss — analogy Q^U_{TA})

Soluționarea globală este îngrădită de următoarele condiții restrictive.

$$Q^U_D = Q^U_C + Q^U_{TA}$$

$$O \leqslant Q^U_C \leqslant 0{,}5 \sqrt{Rc} \times Ac \quad \text{(Fig. 14)}$$

$$Q^U_{TA} = Q^U_D - Q^U_C \leqslant 1{,}25 \sqrt{Rc}$$

$$As = 0{,}4\ \frac{Q^U_{TA}}{n}\ ,\ n = \frac{\text{ÎNĂLȚIMEA SECȚIUNII}}{\text{DISTANȚA DINTRE GRILE}}$$

Limitările introduse vizează moderarea efortului mediu de forfecare a betonului la max. 25 kgr/cmp [13] și a procentului de armare transversală la max. 0,8%

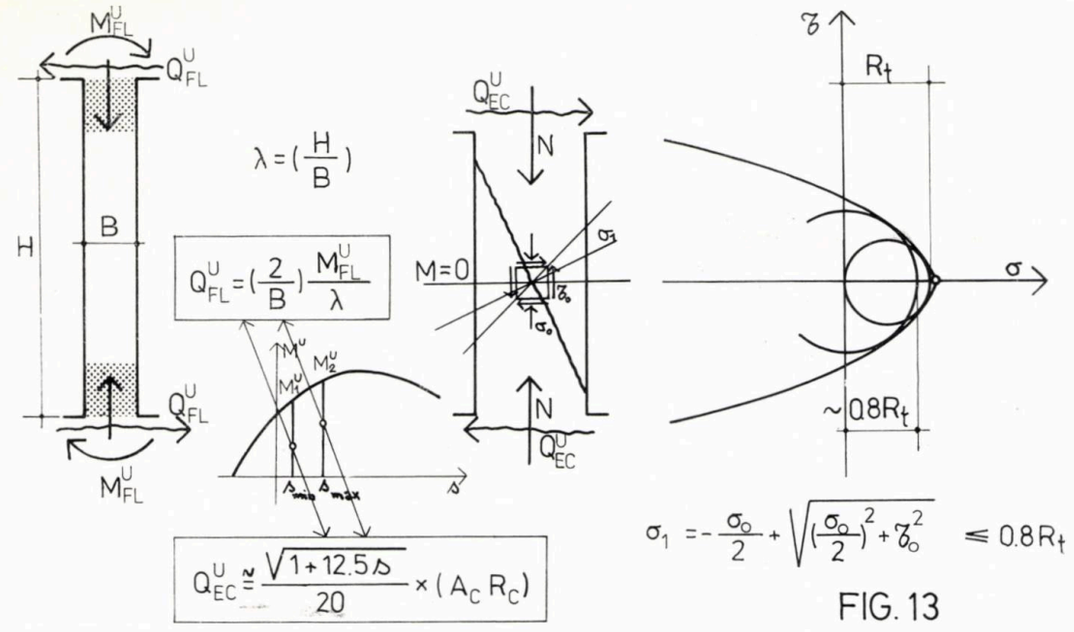

FIG. 13

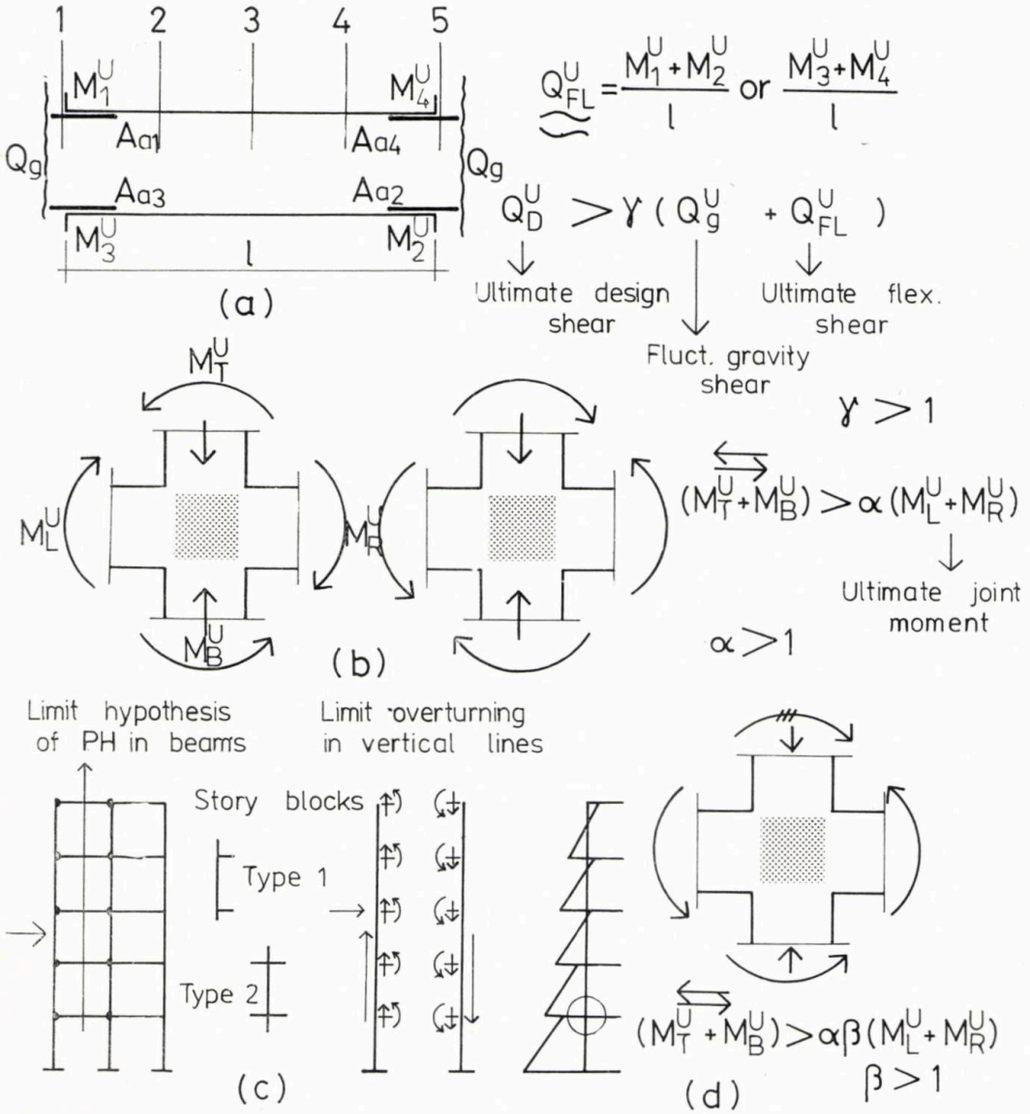

FIG. 15

Corelarea cu experiențele de laborator. După fixarea sistemului interconectat « Beton — Armătură longitudinală — Armătură transversală » se calculează capacitatea de rezistență la forța tăietoare a stîlpului cu formula ARAKAWA dedusă dintr-un mare număr de încercări experimentale și pusă pentru aplicații sub forma:

$$Q^U_{ARA} = \left[\rho c \frac{\sqrt[4]{\mu\%}}{\bar{\lambda}} + \rho w \sqrt{\mu_w\%} + \frac{\sigma_o}{10} \right] \times \bar{A}c$$

PENTRU $\bar{\lambda} = \lambda + 0{,}20 \leq 7{,}20$

$$Q^U_{ARA} = \left[\bar{\rho} c \sqrt[4]{\mu\%} + \rho w \sqrt{\mu_w\%} + \frac{\sigma_o}{10} \right] \times \bar{A}c$$

PENTRU $\bar{\lambda} > 7{,}20$

Condiția de omologare a stîlpilor a fost admisă sub forma:

$$Q^U_{ARA} \geq Q^U_D = Q^U_C + Q^U_{TA}$$

$\mu\%$ procentul de armare al armăturilor întinse;
$\mu_w\%$ idem al armăturilor transversale;
σ_o efortul mediu din compresiune

$\bar{A}c = 0{,}8\ Ac$

Valoarea parametrilor: ρc, $\bar{\rho} c$

Marca betonului	200	250	300	350	400	$\bar{\lambda}$
ρc	42,8	47,9	52,9	58,0	63,0	$\leq$ 7,20
$\bar{\rho} c$	5,90	6,60	7,30	8,00	8,70	$>$ 7,20

Valoarea parametrului: ρw

Marca oțelului din trieri	OL 37	PC 52	PC 60
σ^Y_w	2850	3800	4200
ρw	14,4	16,6	17,5

Inițial, proiectarea cu două diagrame de interacțiune asociate a fost sugerată de « explozia » stîlpilor de la fabrica « Viscoza » (Banja Luka 1969) constatată la un cutremur de intensitate moderată. Apoi ea a fost aplicată, sub diferite forme și în limite raționale la cîteva tipuri de structuri în cadre și cadre lamerale executate înainte și după cutremurul din 4 matrie 1977, la stîlpii scurți (blocuri) din infrastructura silozurilor (pr. IPCT), la « zona vitală » a tuburilor castelelor de apă (pr. IPCT), etc.

Așa cum au fost întrețesute solicitările extreme care pot fi induse în stîlpi, cu capacitățile ultime ale secțiunilor, orice progres în teoria BA sau în baza experimentală poate fi înglobat în metodologia expusă mai sus fără ca structurarea ei de ansamblu să se modifice.

3.10. **Controlul interacțiunilor dintre elementele structurale și nestructurale (F/M)**

În interacțiunea « cadre — panouri de zidărie » (F/M), panourile de zidărie, complete sau parțiale, domină această interacțiune prin trei proprietăți determinante: rezistență — rigiditate — casanță. La rîndul lor cadrele se mulează în acest composit prin flexibilitate — capacitate de înrămare — ductilitate (dacă au fost conformate ca atare). Acțiunea exterioară este recunoscută ca fiind dinamică — fluctuantă — aleatoare.

Din această enumerare de parametri se vede că controlul interacțiunii este o problemă deosebit de complexă. Pe de altă parte experiența arată că interacțiunea (F/M) este o realitate indiscutabilă care poate fi dirijată în favoarea siguranței structurale.

Pentru încadrarea fenomenului în limite acceptabile s-a avut în vedere, că principalele aspecte ale interacțiunii sînt: scurtarea stîlpilor și a grinzilor, suprasolicitatea nodurilor, degradarea proprietăților de rezistență — rigiditate a zidăriei, apariția efectelor de tirant în grinzi și în stîlpi.

Patru « tactici de încadrare » a fenomenului sînt schițate în cele ce urmează; ele au fost folosite într-o serie

de cazuri concrete cu rezultate satisfăcătoare. În fiecare dintre ele pornind de la un model al interacțiunii (F/M) se evaluează relația eforturi — deplasări printr-unul sau mai multe CS și se dă o modalitate de determinare a eforturilor efective ce apar din interacțiune.

(1). Panoul de zidărie se asimilează cu o « bielă comprimată » avînd o rigiditate « echivalentă » determinată pe baza modelelor și a simplificărilor admise în literatura de specialitate. Acceptînd o comportare liniară a structurii, cu ajutorul sistemului ASTRU, se determină succesiv: matricile de flexibilitate și de rigiditate ale componentelor structurale și ale ansamblului structurii (ASTRU-L), analiza modală (forme și perioade proprii de vibrație), distribuția forțelor seismice în conformitate cu unul dintre codurile acceptate (de exemplu P 100/78 sau PRAVILNIK), repartiția pe componente a forțelor seismice și în sfîrșit eforturile în « bielele comprimate » amplificate sau nu cu factorii de asigurare recomandați de codul în baza căruia se face proiectarea. Efortul diagonal din « biela comprimată » constituie un prim reper pentru evaluarea eforturilor din interacțiune.

(2). În cazul în care se dispune de informații experimentale privind degradarea panourilor de zidărie și prin urmare este posibilă descrierea relației eforturi — deplasări « proiectată » în condițiile forfecării unui etaj, interacțiunea (F/M) se obține prin analize dinamice directe (ADINA). Aceste analize permit determinarea răspunsului neliniar și controlul avariilor în cadre și panourile de zidărie din acțiunea cutremurelor înregistrate sau simulate cu diverși factori de amplificare.

(3). Stadiul caracteristic de fisurare diagonală poate fi analizat direct evaluînd efortul C din « biela comprimată » și componentele lui (V — verticală; H — orizontală) cu ajutorul unor expresii simple (Fig. 16).

$$H = \tau^U \times Aw = \tau^U \times l \times \delta \qquad \tau^U = \alpha \sqrt{R_M}$$

$$C = \frac{H}{\cos\theta} = H\left(\frac{d}{l}\right)$$

$$V = H\left(\frac{h}{l}\right)$$

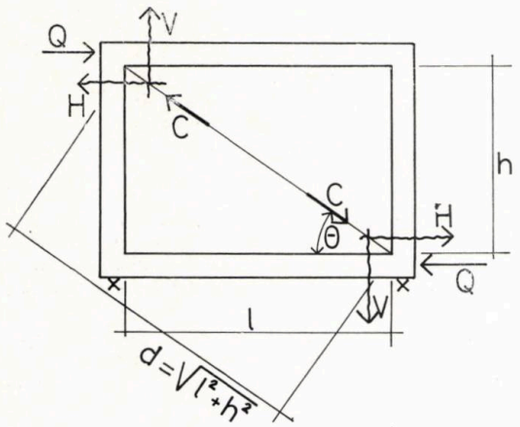

FIG. 16

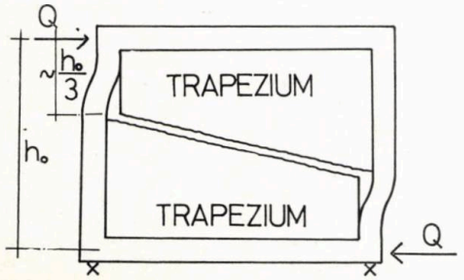

FIG. 17

l — lungimea panoului;
h — înălțimea panoului;

$d = \sqrt{l^2 + h^2}$ — lungimea diagonalei;
δ — grosimea panoului;
α — coeficient de natură experimentală;
R_M — rezistența zidăriei la compresiune

Dacă se analizează atingerea acestui CS din orice acțiune exterioară atunci aceste eforturi sînt suficiente pentru principalele efecte care pot lua naștere în grinzi, stîlpi și noduri.

(4). Stadiul caracteristic de avariere în dublu — trapez a sistemului (F/M) (Fig. 17) poate fi de asemenea analizat independent. Forța tăietoare ultimă în stîlpi se obține admițînd o « scurtare » a stîlpilor la 1/3 din înălțimea etajului și o deformare în dublă inflexiune:

$$Q^U = \left(\frac{2}{B}\right) \times \frac{M^U FL}{\lambda} \qquad \lambda \cong \frac{\left(\frac{h}{3}\right)}{B}$$

Acest CS corespunde încercărilor experimentale menționate de MELI pentru cazul cadrelor robuste, corect conformate, cu avarierea panourilor în dublu — trapez.

Tacticile de încadrare a fenomenului (F/M) nu sînt limitative; ele corespund stadiului actual de cunoaștere a interacțiunii dintre cadre și panourile de zidărie. Orice perfecționare a modelului interacțiunii F/M poate fi adoptată fără a modifica conceptul de încadrare expus mai sus. În acest sens a fost imaginat un stand echipat în mod special pentru determinarea CS și a diagramelor « Q — Δ » (Fig. 18). Conceptul de SET este în deplină concordanță cu o astfel de abordare a interacțiunii (F/M).

4. EXEMPLE

Ex. 1. — **Reproiectarea pe criteriile siguranței seismice a unor clădiri de școli din Libya**

4.1. **Îngrădiri tematice.** În cursul anului 1979 autorii au participat în calitatea de colaboratori ai ARCOM și IPC la reproiectarea unui set de școli cu 1—3 etaje (6, 8, 10, 12, 20, 30 clase) neasigurate în proiectele inițiale la cutremure (arh. Irina Polizu, ing. Selma Fole și ing. Dan Ceaicovschi). Structurile inițiale, aparent în cadre flexibile, erau în realitate structuri mixte, eterogene, cu multe interacțiuni interne și sensibilități seismice.

Deși fac parte din categoria clădirilor cu puține etaje și proiectantul neavizat este tentat să le abordeze cu procedee de rutină, în realitate clădirile școlilor moderne au prezentat la cutremurele din ultimele decenii (Alaska, Peru, Nicaragua, Sendai — Japonia, etc) un mare număr de avarii specifice chiar și atunci cînd au fost proiectate după cele mai severe coduri [15].

Un set de astfel de avarii localizate în special la stîlpi și noduri a fost prezentat conducerii MCInd. În vederea luării unei decizii. Cum era și firesc, decizia a fost de partea siguranței adică a refacerii proiectelor pe criteriile Ingineriei Seismice și în concordanță cu codul libyan recent aprobat.

Întreaga operație de reproiectare a fost efectuată în următorul context: (1) Structurarea inițială, gabaritele funcționale și arhitectura interioară / exterioară trebuiau conservate; (2) Proiectele trebuiau diferențiate pentru două zone de intensitate seismică (V/III); (3) Termenele de execuție și costurile inițiale în principiu nu trebuiau depășite.

4.2. **Relativ la codul libyan « CRITERIA AND PRACTICE FOR DESIGN AND CONSTRUCTION OF EARHQUAKE RESISTANT BUILDINGS »** Codul libyan este o prescripție modernă bazată pe cele mai noi concepte ale Ingineriei Seismice. Spiritul modern al acestui cod se reflectă în următoarele baze științifice clar exprimate:

1. Enunțarea criteriului de DUCTILITATE — ABSORBȚIE DE ENERGIE la nivelul unei filozofii de proiectare [16].

2. Admiterea avariilor în elementele structurale și nestructurale la cutremure puternice și implicit controlul avariilor prin proiectare dirijată [17].

3. Recomandarea analizelor dinamice pentru structurile speciale;

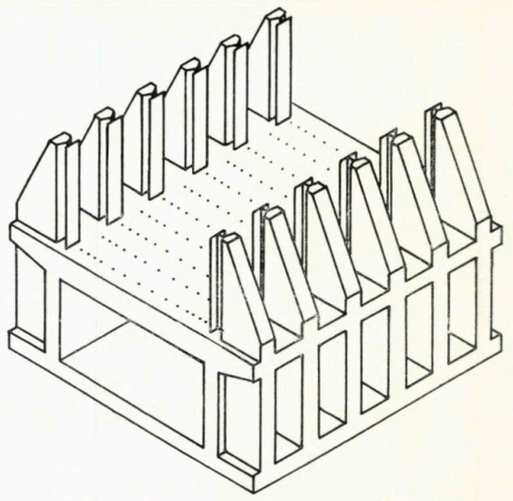

FIG. 18 : STAND FOR TESTING (F/M) INTERACTIONS IN THE „SET" PHILOSOPHY

4. Introducerea în proiectarea curentă a spectrelor de răspuns;

5. Dozarea exigențelor antiseismice funcție de importanța socială și economică a construcțiilor [18].

6. Admiterea calculului « la rupere » pentru secțiunile de beton armat [19];

7. Introducerea directă a « condițiilor de teren » în formula de bază a sarcinei seismice;

8. Acordarea unei atenții deosebite armării transversale în stîlpi și noduri [20].

Din păcate acest cod foarte compact nu este însoțit de un comentariu privind conceptele, principiile și metodele pe care le implică aplicarea lui creatoare, comentariu care să-l facă accesibil proiectantului mediu.

Spectrul de proiectare standard este de tip californian cu palierul superior scurt, oprit la 0,375 sec., pentru structurile rigide și 0,500 sec. pentru cele flexibile și cu un mare contrast între valorile spectrale maxime / minime. Se știe că acest tip de spectru a fost infirmat de înregistrarea « INCERC — BUCHAREST » din 4.III.1977 iar spectrul de proiectare din noile prescripții românești P 100/78 a extins palierul la 1,5 sec. Cu toate acestea spectrele de tip californian sînt admise în multe țări cu focare de mică adîncime sau care nu posedă încă înregistrări de accelerograme proprii care să le infirme (cazul Libyei).

În cadrul unei înțelegeri separate s-a convenit ca proiectarea secțiunilor în metoda « la rupere » să se facă cu valori medii pentru limita de curgere a oțelului și rezistența betonului la compresiune; valori care au cea mai mare probabilitate de a se realiza la nivelul structurilor considerate în totalitate. În treacăt fiind spus, aceasta este deocamdată singura cale accesibilă de a aplica efectiv — « proiectarea dirijată » (vezi pct. 3.8.). În sprijinul unei astfel de abordări este și faptul că lucrările executate de ARCOM sînt în general de cea mai bună calitate.

Codul libyan a fost aplicat în totalitate adică atît sub aspectul său valoric cît și cel conceptual — intrinsec.

4.3. **Comportarea clădirilor de școli la cutremure.** De la Long — Beach (1933) la Sendai (1978), răspunsul clădirilor de școli a fost menționat într-un mare număr de rapoarte, comunicări și lucrări de sinteză. Principalele concluzii ale acestor investiții converg spre definirea unor zone sensibile rezultate din însăși funcțiunea de școală; cele mai semnificative sînt o consecință a interacțiunilor necontrolate dintre structurile de BA și elementele nestructurale. Sub diferite forme aceste interacțiuni conduc la scurtea elementelor și la alte contraste dinamice acute susceptibile de a genera degradări casante.

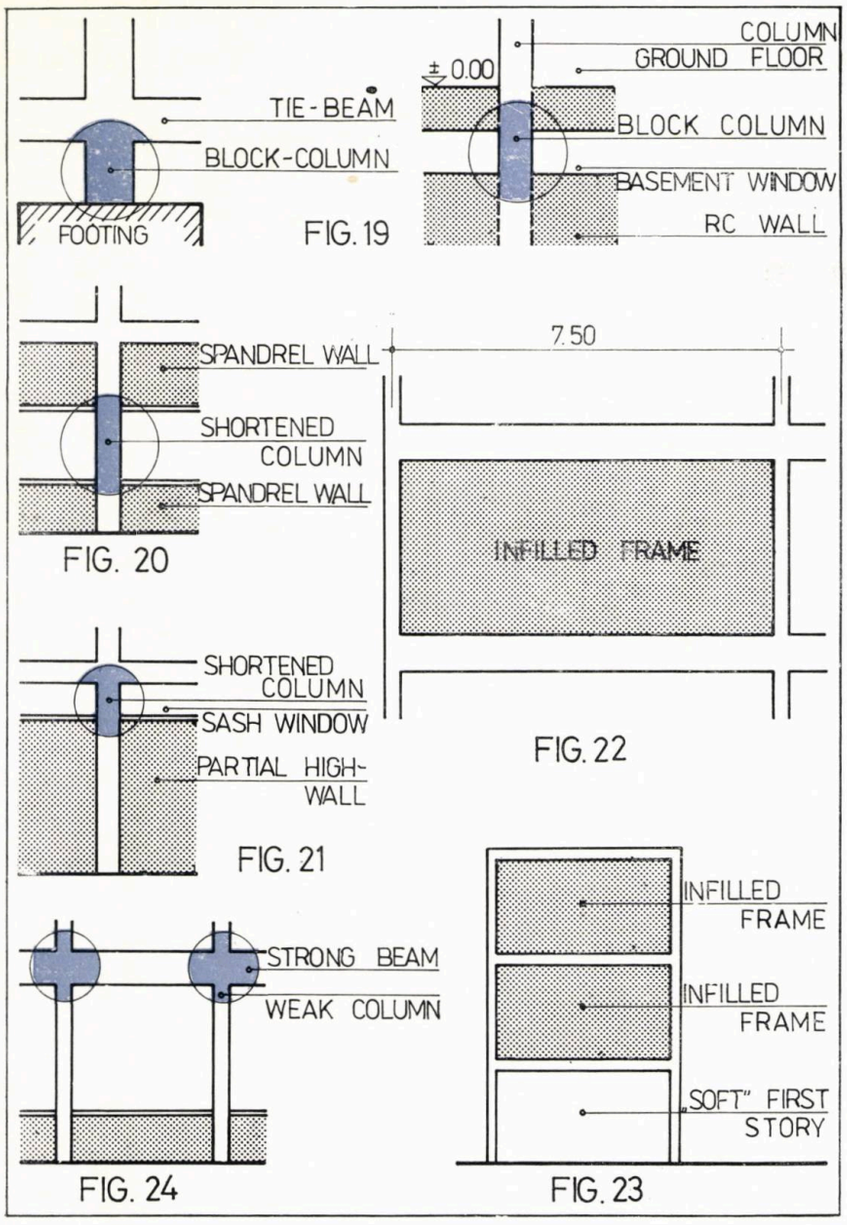

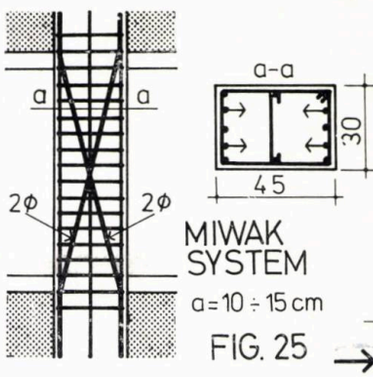

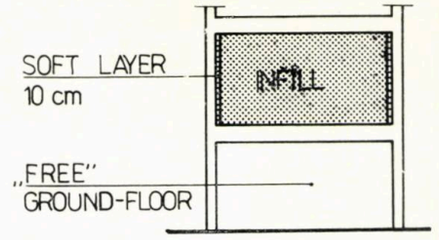

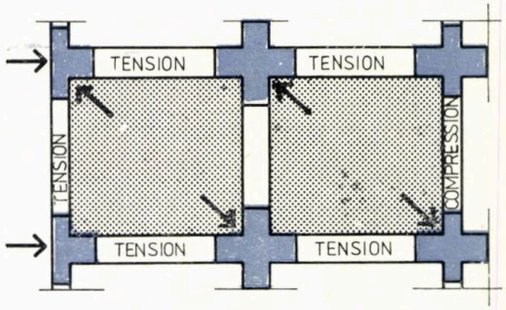

Referindu-ne strict la problema școlilor libyene, experiența arată că pereții din blocuri de beton (blocheți) sub forma de panouri parțiale sau parapete au constituit elemente active, suficient de rezistente și rigide pentru a menține efectul de scurtare a stîlpilor pînă în stadiul ultim de degradare completă. Chiar și interacțiunea dintre cadre și panourile de zidărie s-a manifestat ca o micșorare a lungimii libere a stîlpilor și grinzilor. Aici orice scurtare este sinonimă cu diminuarea capacității de deformare laterală și în ultimă analiză cu o predispoziție de rupere explosivă din forță tăietoare.

4.4. **Zone sensibile.** După examinarea proiectelor inițiale au fost detectate — în deplină concordanță cu experiența naturală — următoarele zone sensibile din punct de vedere seismic: (1) Stîlpi-bloc (« cioturi ») intercalați între fundații și rețeaua de grinzi tirant (tie — beams) sau între ferestrele unor subsoluri speciale (Fig. 19); (2) Stîlpi de fațadă scurtați de zidăria parapetelor (Fig. 20); (3) Stîlpi scurtați de panourile incomplete ale luminatoarelor pereților mediani (Fig. 21) (4) Interacțiunea dintre cadrele de BA și panourile complete de zidărie din blocuri de beton (Fig. 22); (5) Efecte locale sau generale de « parter liber » (Fig. 23); (6) Zone cu grinzi înalte și stîlpi normali impuse de cerințele arhitecturale (Fig. 24).

4.5. **Reorganizarea betonului în structurile de rezistență.** Consumul de beton din stîpi în proiectele inițiale era nefiresc de redus la unele tipuri de școli (6, 8, 12 clase) cca. 1/8 din betonul suprastructurii. Urmărind apropierea de cunoscutul concept al cadrelor antiseismice « strong columns — weak beams » o parte din betonul « inert » din elementele orizontale a fost transferată în stîlpi. Astfel structura verticală a acestor școli a devenit mai robustă prin: (1) majorări de secțiuni transversale (din 30×30 în 30×40, 40×40, 30×45 și 45×45 după caz); (2) introducerea unor stîlpi noi în pereții care separă clasele; (3) îngroșarea blocurilor care leagă fundațiile de suprastructură, etc. Această « reorganizare » a constituit primul pas în obținerea unei rezistențe seismice mai bune.

4.6. **Analize structurale**

Volumul mare de calcule pe care le-a necesitat revizuirea acestor proiecte a fost acoperit folosind din plin posibilitățile sistemului ASTRU. Analizele modale și starea de tensiune — deformare din încărcările gravitaționale (D = permanente; L = utile) și seismice (E) conform normelor libyene au fost efectuate pentru fiecare corp de clădire în două ipoteze: (1) Cadre pure; (2) Cadre asociate cu panouri de zidărie. Eforturile ultime de dimensionare au rezultat din următoarele combinații de încărcări:

$$U1 = 1{,}4\ D + 1{,}4\left(\frac{L}{2}\right) + 1{,}4\ E$$

$$U2 = 1{,}4\ D + 1{,}4\left(\frac{L}{2}\right) - 1{,}4\ E$$

$$U3 = 1{,}2\ D + 1{,}5\left(\frac{L}{2}\right) + 1{,}65\ E$$

$$U4 = 1{,}2\ D + 1{,}5\left(\frac{L}{2}\right) - 1{,}65\ E$$

$$U5 = 1{,}0\ D + 1{,}6\ E$$

$$U6 = 1{,}0\ D - 1{,}6\ E$$

Au fost scoase astfel în evidență principalele sensibilități structurale specifice: supraîncărcarea unor fundații, efecte de tirant în stîlpi și grinzi, interacțiuni cadre — panouri de zidărie, etc. Valorile ultimative obținute au servit pentru dimensionarea grinzilor și a stîlpilor într-o primă etapă. Definitivarea sistemelor de armare pentru stîlpi s-a făcut însă după ce au fost parcurse toate metodologiile specifice expuse la cap. 3:

- dirijarea proceselor de plastificare în favoarea stîlpilor (3.8);
- controlul interacțiunii (F/M) — 3.10;
- asigurarea cu precădere a stîlpilor scurți sau scurtați la acțiunea forțelor tăietoare (3.9.).

4.7. **Soluții de desensibilizare seismică**

(1) — **Sistemul MIWAK**[21] Experiențele recente ale Prof. Minoru Wakabayashi de la Kyoto University au arătat că armarea în X a elementelor verticale scurte asigură o înaltă stabilitate la degradare ciclică (Fig. 1 a și Fig. 2 a). Din aceste considerente pentru stîlpii de fațadă scurtați de parapete, în zona de mare intensitate seismică (V), a fost preferat acest sistem (Fig. 25); în prealabil el a fost experimentat în țară la o clădire din complexul APIMONDIA — București și este în curs de aplicare la un ansamblu de structuri etajate în cadre lamelare (Tîrgoviște).

(2) — **Efecte locale de « parter liber ».** Atenuarea efectului s-a obținut prin introducerea unui strat de polistiren între cadre și panourile de zidărie (Fig. 26). În plus, nodurile cadrelor au fost suprafretate iar corpul stîlpilor a fost fretat pe întreaga înălțime a parterului.

(3) — **Cazul « strong girder — weak column ».** Stîlpii au fost suprafretați la capete pe o înălțime de 1,5 B.

(4) — **Interacțiunea (F/M).** Panourile de zidărie care separă clasele (circa 7,5 m) au fost « tăiate » în două prin introducerea unui stîlp intermediar în grodimea zidului (Fig. 27). Dezvoltînd această idee s-a ajuns la conceptul structurii « alveolare » în care elementele de rezistență antiseismică sînt cuprinse în planul pereților de contur. Aceasta simplifică soluționarea și execuția planșeelor.

Ex. 2 — Noua policlinică din ULCINJ — Jugoslavia (POL-UL). Verificarea la cutremure puternice prin analize dinamice directe.

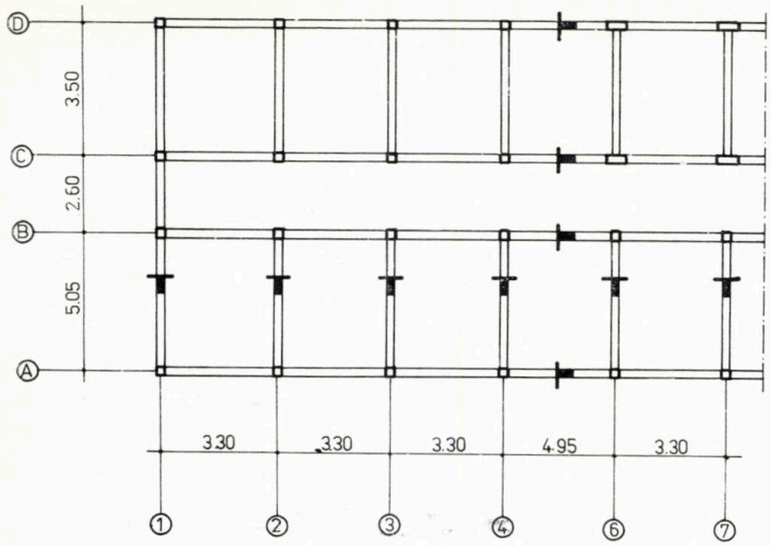

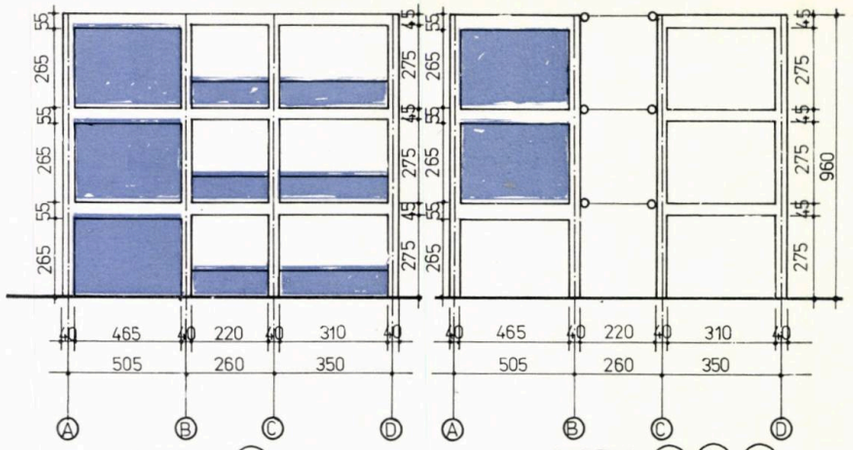

FIG. 28

4.8. **Proiectul de execuție al policlinicii din orașul ULCINJ Muntenegru** a fost elaborat de INSTITUTUL de STUDII și PROIECTĂRI pentru SISTEMATIZĂRI LOCUINȚE și GOSPODĂRIE COMUNALĂ — ISLGC din București în concordanța cu prescripțiile de proiectare PRAVILNIK O TEHNICKIM NORMATIVIMA ZA GRADENJE U SEIZMICKIM PODRUCJIM puse la dispoziție de INSTITUTUL REPUBLICAN de URBANISM și PROIECTARE din TITOGRAD.

Este vorba de o construcție cu puține niveluri (P + 2) pusă în deplină concordanță cu funcțiunea de policlinică cu profil mai larg (inginerii: Gheorghe Gheorghiu, Constantin Pavelescu și Șerban Altenliu)

Structura de rezistență este concepută din cadre longitudinale și transversale; acestea din urmă sînt de tipul « cadru portic », adică fără grinzi în dreptul culoarului (Fig. 28).

Institutul de Seismologie Inginerească din Skopje — IZIIS a pus la dispoziție « condițiile de teren » și « parametrii seismici » pentru efectuarea analizelor dinamice intrate în uzanța proiectării antiseismice din Jugoslavia. Aceste date se referă la:

(1) Caracteristicile dinamice ale bulbului aferent structurii pe 16 m adîncime;

(2) Modelarea dinamică și factorul de amplificare al condițiilor de teren;

(3) Accelerațiile maxime (a_{max}) în funcție de perioada de revenire a cutremurului (50, 100 și respectiv 200 ani);

(4) Accelerogramele înregistrate la cutremurul din 15.IV.79 în localitățile ULCINJ, BAR, PETROVAC, numerizate pentru analize dinamice.

Verificarea structurilor prin analize dinamice directe este bazată pe conceptul controlului avariilor și se face în două trepte:

Treapta 1, rezidă în determinarea răspunsului neliniar la un cutremur de proiectare corespunzător unei peroade de revenire la 50 ani (a_{max} = 0,26 g). Pentru un astfel de cutremur se admit avarii nesemnificative în elementele structurale și nestructurale.

Treapta 2, urmărește determinarea răspunsului neliniar la un cutremur de intensitate maximă corespunzător unei perioade de revenire la 200 ani (a_{max} = 0,46 g). Pentru acest cutremur se admite un grad avansat de avariere a elementelor structurale și nestructurale cu condiția ca stabilitatea generală să fie asigurată adică fenomenul de colaps să nu se producă.

În fiecare treaptă de analiză se folosesc cele 3 accelerograme prelucrate de IZIIS — Skopje; aceste accelerograme au caracteristici dinamice diferite ca succesiune a pachetelor de impulsuri, frecvența impulsurilor, durata, etc. După cum se vede o astfel de verificare implică folosirea prin concepție a unor programe de analiză neliniară care să scoată în evidență evoluția fenomenului de degradare seismică a structurilor. Sistemul integrat de programe ASTRU elaborat de COCC în colaborare cu IAB a permis efectuarea acestor analize.

4.9. **Proiectarea dirijată a structurii POL-UL în ipoteza cadre pure**

Din aplicarea normelor Jugoslave a rezultat un coeficient seismic Cs = 0,15 (15%) ceea ce corespunde aproximativ gradului IX de calcul. Armarea grinzilor în noduri (Aa1, Aa2, Aa3, Aa4) s-a obținut din suprapunerea acțiunii gravitaționale cu cea seismică alternativă (⇆) corespunzătoare coeficientului Cs = 0,15. Aceste armături efective au constituit punctul de pornire pentru analizarea structurii prin prisma conceptului de proiectare dirijată (vezi pct. 3.8.).

Capacitatea ultimă a grinzilor și stîlpilor a fost determinată cu modulul (GG01) în concepția de calcul « la rupere » pornind de la valorile medii pentru limita de curgere a oțelurilor PC și OB 37 și rezistența cilindrică a betonului. Aceasta din urmă a fost luată, în concordanță cu normele Jugoslave (Rc = 0,7 × 300 = 210).

Calculele propriu-zise au fost eșalonate în trei trepte succesive:

Treapta I conține: (1) capacitatea la încovoiere (M_u) a grinzilor în noduri; (2) forța tăietoare ultimă în grinzi (Q_u) corespunzătoare formării AP în noduri [⌒]; (3) eforturile axiale max/min care pot fi induse în stîlpi din momentele de răsturnare care generează AP la capetele grinzilor pe întreaga înălțime a structurii (situație limită).

Treapta II conține: (1) Dirijarea proceselor de adaptare postelastică în favoarea stîlpilor; (2) verificarea rezistenței efective a stîlpilor la încovoiere cu efort axial; (3) verificarea ductilității rotaționale a stîlpilor în zonele de AP (la capete).

Treapta III conține: (1) verificarea complexă a stîlpilor la forță tăietoare folosind criteriul de balansare λB, (2) armarea transversală a stîlpilor cu etrieri grilă (diametrii, distanțe).

INTERPRETAREA REZULTATELOR

Valoarea maximă a criteriului « s » . . . s_{max} = = 0,25 < 0,30
(în situații izolate)

Stîlpii se situează în domeniul ductil de lucru în care predomină încovoierea ceea ce asigură o înaltă capacitate de absorbție de energie în zonele de AP.

Efecte de stîlp-tirant . . . . . Ns = (25—38) t

Cu aceste valori nu se obțin efecte de tirant semnificative în stîlpi. Practic, toți stîlpii se mențin în compresiune cînd grinzile lucrează cu AP la ambele capete și la toate etajele.

Relativ la coeficientul de asigurare al stîlpilor la încovoiere

În cele mai nefavorabile ipoteze de lucru la încovoiere cu compresiune valoarea coeficientului de asigurare față de norme nu coboară sub (1,3—1,4) ceea ce denotă suficientă rezistență la eforturi normale (σ).

Relativ la satisfacerea criteriului « strong columns — weak beams »

Cu excepția nodurilor de la ultimul planșeu (cu două grinzi la un stîlp) criteriul este satisfăcut în exces. În foarte multe situații satisfacerea criteriului este asigurată cu luarea în considerație a multiplicatorului αβ.

Pe ansamblu structura verticală domină rezistența laterală la acțiunea cutremurelor puternice.

Ductilitatea rotațională a stîlpilor . . . . . $D^{min} = 2{,}6 > 2$

Pentru astfel de valori capacitatea de rotire ductilă a zonelor de AP de la capetele stîlpilor este asigurată pentru un număr mare de cicluri.

Relativ la armarea transversală a stîlpilor

Sistemul adoptat este de tip grilă cu patru bare pe fiecare direcție. Acest sistem asigură o mare stabilitate la degradare ciclică.

Diametrul etrierilor . . . . Φ 8

Relativ la controlul interacțiunilor dintre elementele structurale și nestructurale

Tratarea interacțiunilor s-a făcut în conformitate cu « tacticile » descrise la pct. 3.10. Două tipuri de interacțiune (F/M) au fost analizate în mod special:

a. Interacțiunea dintre structura în cadre și panourile complete de zidărie;

b. Interacțiunea dintre stîlpii fațadei și parapetele de zidărie care conduc la scurtarea stîlpilor.

Ambele analize s-au soldat cu îndesirea armăturilor transversale. Pentru cazul « a » îndesirea s-a făcut pe 1/3 din înălțimea stîlpilor la ambele capete iar în cazul « b » îndesirea s-a făcut pe întreaga înălțime a stîlpilor. Prin aceste măsuri de armare transversală s-a obținut ca raportul dintre consumul de oțel în armăturile transversale și cele longitudinale să atingă valoarea 0,4 ceea ce se consideră ca un indice fundamentat al ductilității la încovoiere și forfecare.

4.10. **Răspunsul structurii POL-UL la cutremure puternice**

Analizele au fost efectuate cu ajutorul sistemului de programe ASTRU pe baza conceptelor și a metodologiilor expuse în cap. 3; ele s-au limitat la principalul corp al policlinicii, corpul A.

Pentru analize, structura a fost descompusă în componente plane pe direcțiile principale de lucru (TR și LG); conlucrarea spațială fiind asigurată de diafragmele orizontale oferite de planșeele monolite considerate în calcul ca infinit rigide în planul lor.

Fiecare componentă structurală a fost analizată, separat pe cele două direcții, în două ipoteze: (1) Cadru pur; (2) Cadru asociat cu panouri de zidărie active.

Analiza modală, determinarea forței seismice de la baza structurii și repartiția forței seismice pe orizontală și verticală a fost efectuată cu programul MODANA în conformitate cu standardul românesc P 100/78 elaborat după cutremurul din 4.III.1977 considerînd gradul de calcul IX. Rezultatele acestei analize prezentate într-o formă comparativă sînt date în Tab. 1.

Diagramele « Q—Δ » de etaj cu luarea în considerație a proceselor de degradare au fost obținute prin integrarea pe stadii caracteristice de comportare a elementelor componente cu ajutorul modulelor din seria GG11; ele sînt prezentate în Fig. 29 și Fig. 30. Cu aceste elemente derivate din structurile de rezistență real adoptate și cu cele trei accelerograme real înregistrate a fost efectuat setul complet de analize dinamice sugerate de IZIIS Skopje. Coeficienții de

amplificare adoptați sînt dați în Tab. 2, ei corespund perioadei de asigurare de 50 respectiv 200 ani. Analizele liniare (elastice) au fost efectuate cu modulul DIANA obținîndu-se numeric și grafic principalele elemente ale răspunsului: accelerații, forțe tăietoare, deplasări relative de nivel.

Analizele neliniare hysteretic degradabile au fost efectuate cu modulul ADINA. La baza acestor analize stau relațiile forță tăietoare — deplasare relativă de nivel pentru cadre luate separat (ipoteza 1) și cadre asociate cu panourile de zidărie « în interacțiune » (ipoteza 2). Cu elementele obținute din această succesiune de analize liniare și neliniare s-au putut trage concluzii asupra comportării structurii la cele trei cutremure înregistrate la ULCINJ și în zonele învecinate.

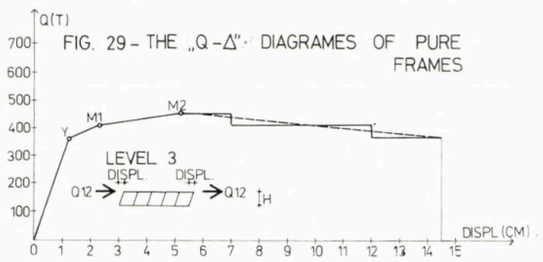

FIG. 29 - THE „Q - Δ" DIAGRAMES OF PURE FRAMES

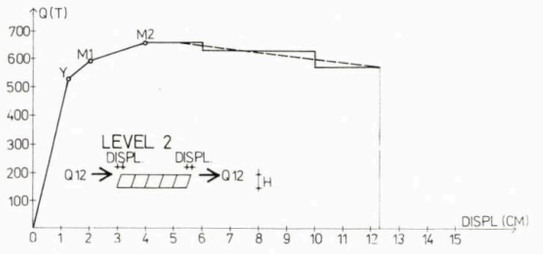

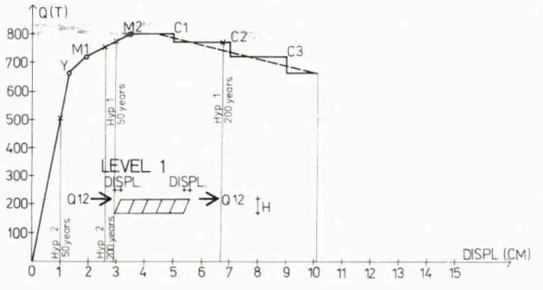

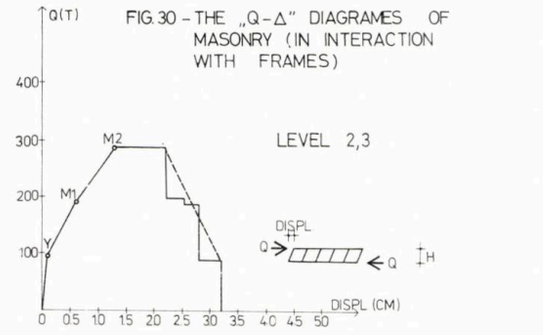

FIG. 30 - THE „Q - Δ" DIAGRAMES OF MASONRY (IN INTERACTION WITH FRAMES)

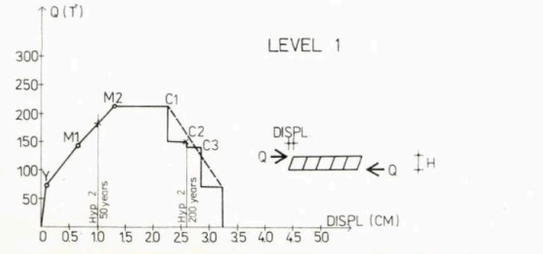

RESULTS ACCORDING TO ROMANIAN CODE P 100/78

* MODANA *

EARTHQUAKE DIRECTION	FUNDAM. PERIOD	SEISMIC COEFF.	BASIC SHEAR FORCE	RELATIVE ELASTIC DISPL. LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3
TR * FLEX	0.51	0.11	194.4	0.28 cm	0.43 cm	0.31 cm
TR * M	0.24	0.17	309.2	0.13 cm	0.13 cm	0.09 cm
LG * FLEX	0.43	0.11	197.8	0.21 cm	0.31 cm	0.20 cm
LG * M	0.31	0.16	300.6	0.18 cm	0.23 cm	0.16 cm

NOTE : SEISMICZONE 9

TABLE 1

LG { 50 ani ..... 1 600 t (OLIVA)
LG { 200 ani ..... 1 900 t (OLIVA)

Ductilitatea globală necesară determinată aproximativ din formula NEWMARK ca pentru un sistem cu un grad de libertate, este dată de relațiile:

$$\Psi'_D = \frac{1}{\sqrt{2D-1}}; \qquad D_{NEC} = \frac{1}{2}\left[1 + \frac{1}{2\Psi'^2_D}\right];$$

$$\Psi'_D = \frac{Q^U_{GG11}}{Q^{MAX}_{DIANA}}$$

TR { 50 ani ..... $\bar{D}$ = 2,75 (ALBATROS)
TR { 200 ani ..... 3,60 (OPSTINA)

LG { 50 ani ..... 3,40 (OLIVA)
LG { 200 ani ..... 4,60 5 (OLIVA)

Din cele de mai sus se vede că la cel mai nefavorabil cutremur (OLIVA-200), ductilitatea necesară maximă

EARTHQUAKES AND AMPLIFICATIONS FACTORS

EARTHQUAKE INDICATIVE	ABREV.	MAX.ACC. MM / S^2	RECURENCE PERIOD (YEARS)	AMPLIFIC. FACTOR	DAMPING RATIO
BAR "ZORADA SKUPSTINE OPSTINE" KOMPONENTA E-W	OPSTINE	3 640.9	50	0.70	5%
			200	1.24	10%
PETROVAC "HOTEL OLIVA" KOMPONENTA N-S	OLIVA	4 584.4	50	0.56	5%
			200	1.00	10%
ULCINJ "HOTEL ALBATROS" KOMPONENTA N-S	ALBATROS	1 834.1	50	1.39	5%
			200	2.46	10%

TABLE 2

4.11. **Concluzii privind siguranța la cutremure a structurii POL-UL**

A. **Relativ la prescriipțiile « PRAVILNIK » și P 100-78.**

Din examinarea rezultatelor obținute cu modulul MODANA aplicat codului românesc P 100-78, gradul IX, rezultă coeficienți seismici cuprinși între 11% (ipoteza cadre pure) și 16—17% (ipoteza cadre cu panouri de zidărie). În consecință coeficientul Cs = 0,15 (15 %) obținut din aplicarea codului « PRAVILNIK » este concordant cu codul românesc elaborat după marele cutremur din 4.III.1977.

Din confruntarea perioadelor de vibrație proprie, în cele două ipoteze, rezultă că zidăria constituie un factor real și favorabil de rigidizare a construcției pe ambele direcții: 0,24 sec/0,51 sec — TR; 0,21 sec/0,43 sec — LG. În acest sens s-a cerut ca la executarea zidăriei să se ia măsurile cuvenite pentru ca proprietățile ei de rezistență / rigiditate să fie apropiate de cele admise în analize.

B. **Relativ la ductilitatea necesară a structurii POL-UL considerată în ansamblu**

Din analiza capacității laterale a structurii luată în ansamblu, determinată cu GG11 rezultă că stadiul caracteristic de curgere (Y) la nivelul parterului, se atinge pentru o forță seismică de 660 t. Pe de altă parte din analiza răspunsului elastic cu modulul DIANA în ipoteza « cadre pure » se obțin următoarele valori maxime:

TR { 50 ani ..... 1 400 t (ALBATROS)
TR { 200 ani ..... 1 650 t (OPSTINA)

(globală) nu depășește valoarea de 5,0 admisă în practică pentru cadre ductile. Din examinarea valorilor obținute prin proiectare pentru ductilitatea rotațională a stîlpilor (D > 2,6—3,0) și a grinzilor (D ≳ 10) se poate aprecia că nivelul ductilității globale necesare este asigurat pentru structura POL-UL (cadre).

C. **Relativ la siguranța structurii POL-UL la cutremure puternice.**

Siguranța structurii POL-UL la cutremure puternice poate fi judecată din examinarea rezultatelor sintetice obținute prin analize dinamice directe hysteretic degradabile cu modulul ADINA (Schema 2). Se vede că pentru ipoteza reală « cadre — zidărie », la un cutremur puternic cu perioada de revenire de 50 de ani. în stîlpii cadrelor nu se depășește stadiul caracteristic Y iar în zidărie se obține o situație intermediară între M1 și M2 (apar fisuri oblice în panourile de zidărie fără a scoate din funcțiune efectul de bielă comprimată). La același tip de cutremur, dar mai puternic, cu o perioadă de revenire de 200 ani, cadrele se situează între stadiile caracteristice M1 și M2 (început de PH în stîlpi) iar zidăria începe să se degradeze fără a fi expulzată (stadiul caracteristic C2) — Fig. 29, 30, 31 a, și 31 b (Level 1).

Într-o ipoteză mai severă a unui cutremur foarte puternic care ar scoate complet din funcțiune zidăria (cadre fără panourile de zidărie) și ar acționa în continuare cu o intensitate mai mică corespunzătoare cutremurului OPSTINA — 50, cadrele se situează între stadiile caracteristice M1 și M2 (început de PH în stîlpi) iar la o intensitate corespunzătoare cutremurului OPSTINA-200 cadrele se situează într-un stadiu de colaps incipient (PH în stîlpi) — Fig. 29, 32 a și 32 b (Level 1).

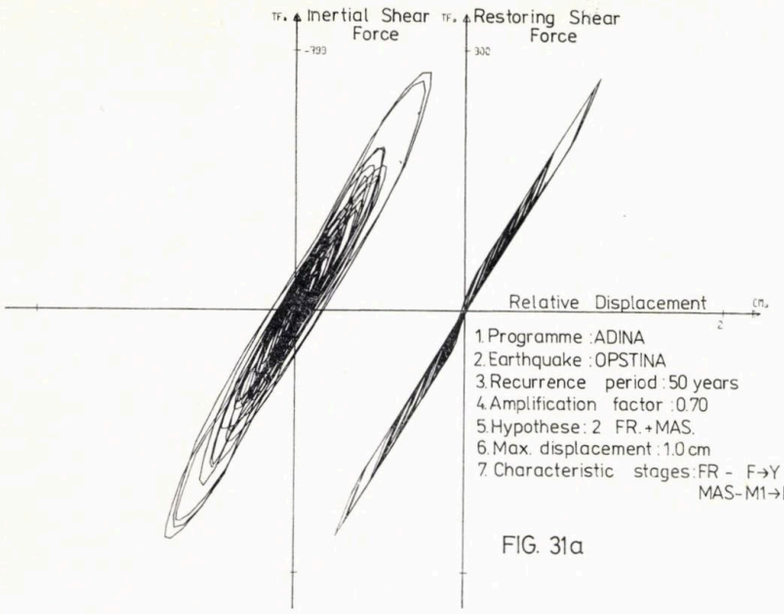

FIG. 31a

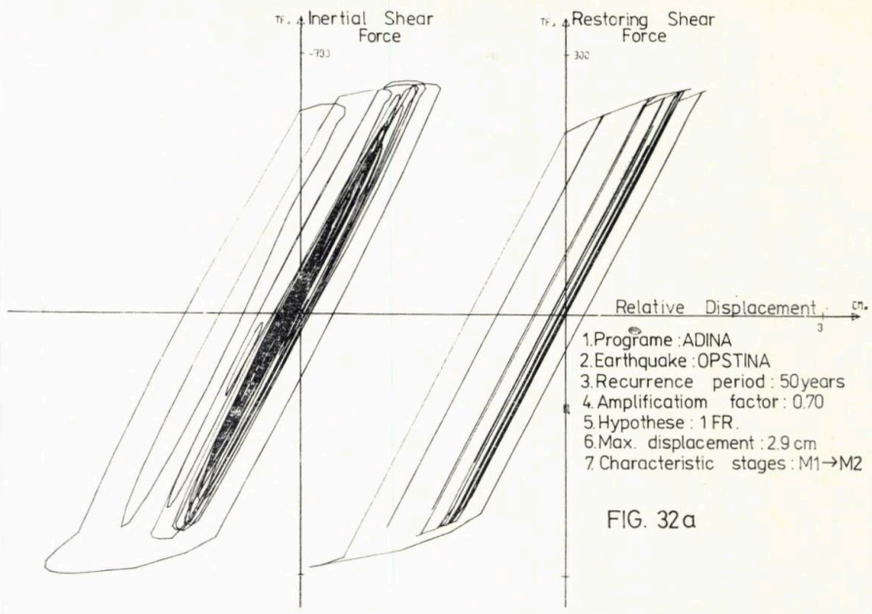

FIG. 32a

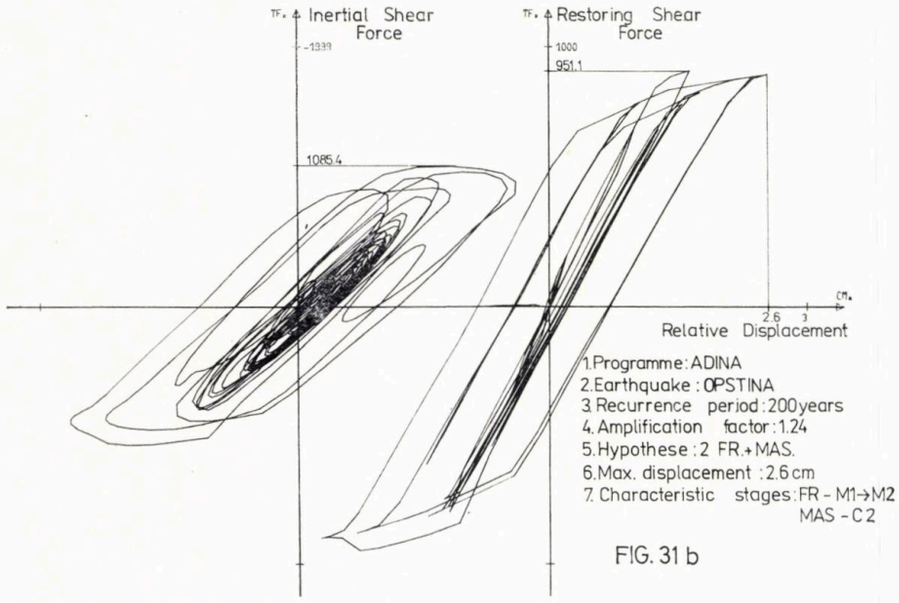

FIG. 31 b

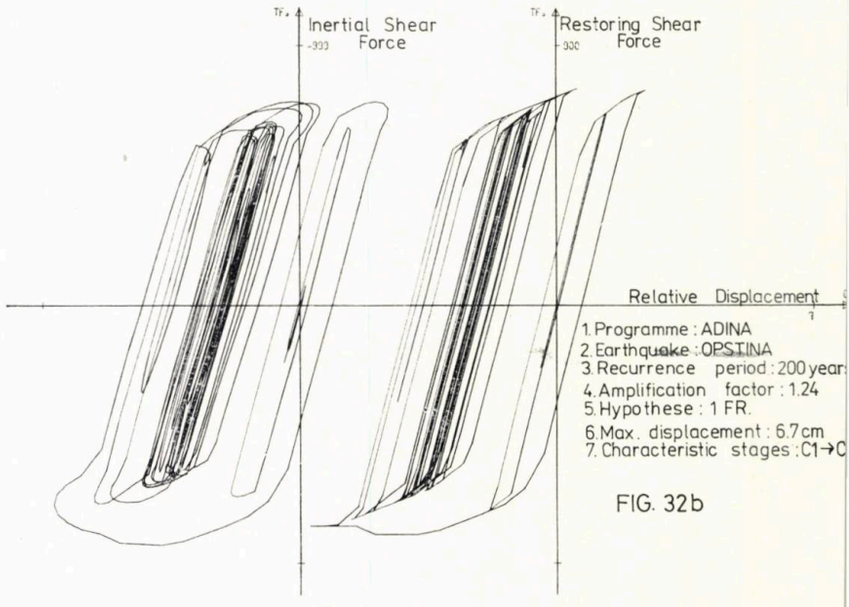

FIG. 32b

D. **Relativ la gradul de avariere al structurii POL-UL la diferite cutremure**

Vorbind prin prisma conceptului de « control al avariilor » lucrurile se prezintă după cum urmează:

a. La cutremure de proiectare cu perioada de revenire la 50 de ani de tipul OPSTINA în construcție apar avarii moderate în zidării iar în cadre se dezvoltă PH ductile în grinzi; stîlpii se mențin în domeniul de elasticitate aparentă (E) — Fig. 29 și 30 (Level 1).

b. La cutremurul de intensitate maximă cu perioada de revenire la 200 ani de tipul OPSTINA, zidăria se situează într-un stadiu avansat de avariere fără a fi ieșit însă complet din funcțiune în timp ce cadrele înregistrează începuturi de stadii de colaps în stîlpi (cu dezvoltarea amplă a PH din grinzi) — Fig. 29 și 30 (Level 1).

Din examinarea valorilor maxime ale deplasărilor relative de nivel se vede că stabilitatea generală a structurii este asigurată și despre un colaps generalizat nu poate fi vorba. Privită din acest punct de vedere structura POL-UL corespunde prevederilor privind gradul de avariere în cele două trepte de analiză.

5. ÎN LOC DE CONCLUZII

Gruparea metodologiilor de analiză și proiectare într-un « sistem » a devenit posibilă și a căpătat forme reale după ce experiența disponibilă (naturală și de laborator) a putut fi organizată într-o teorie unitară.

Multitudinea de ipoteze și schematizări admise în diferitele trepte de sintetizare a informațiilor fac ca rezultatele obținute teoretic să fluctueze într-un sens sau altul în raport cu fenomenul real. Ceea ce s-a obținut efectiv este numai o caracterizare « medie », controlabilă, a răspunsului structurilor la puternicul și agitatul cîmp gravitațional — seismic.

În mod deliberat eșafodajul general a fost însă astfel conceput și structurat încît orice progres viitor să poată fi absorbit și convertit imediat în realizări. Introducerea sistematică a acumulărilor experimentale și a celor teoretice constituie principala cheie a succesului. Un schimb susținut de opinii între proiectanți și cercetători poate furniza dezvoltarea în continuare a acestui sistem în folosul proiectării curente a structurilor de construcții.

Ing. CIȘMIGIU ALEXANDRU
Profesor de Teoria structurilor la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » din București
Ing. DOGARU LUCIAN
Analist în Proiectarea automatizată a structurilor la Centrul de organizare și cibernetică în construcții (COCC) București

NOTE

1. *E. Titaru and A. Cișmigiu, «On the Romanian General Design Specifications for Civil and Industrial Buildings in Seismic Areas. Exemples», Sec. WCEE, Tokyo, 1960.*
2. *A. Cișmigiu and E. Titaru, «Aseismic Design of an Oil Refinery in the State of Assam-India», Sec. WCEE, Tokoy, 1960.*
3. *A. Cișmigiu, «După cutremurul moldavic din 4.III.1977» ARHITECTURA Nr. 4/1977*
4. *A. Cișmigiu and L. Dogaru, «A tentative for aseismic design of RC colums, Sixth ECEE, Dubrovnik, 1978.*
5. *A. Cișmigiu and L. Dogaru, «Brittle Matter Ductilization in Structures», Sixth WCEE, New Delhi, 1977.*
6. *Cadre pure (fără pereți despărțitori activi), cadre cu pereți activi, diafragme cu partea inferioară (unul sau două niveluri) flexibilă, structuri mixte formate din cadre și diafragme sau tuburi, structuri industriale și tehnologice, etc.*
7. *Dezvoltarea conceptului «CE-ENERGIE» depășește cadrul acestei prezentări.*
8. *In ipoteza unei conformări corecte a elementelor de structură.*
9. *Conceptul de SET în proiectarea structurilor multietajate, Simpozion, Sf. Gheorghe 1974.*
10. *La un material suficient de izotrop și omogen, suprafața intrinsecă, în concepția lui A. CAQUOT, poate fi înlocuită cu o curbă meridiană, «curba intrisecă». Aici o anume curbă intrinsecă definită pentru limita de rezistență elastică, de rupere, de curgere sau într-o treaptă oarecare de ecruisare (la metale) trebuie privită ca un loc geometric de stadii caracteristice date de condițiile experienței.*
11. *ARHITECTURA 2/75*
12. *Evident, pot fi admise și alte modele pentru preluarea forței tăietoare cu beton și oțel; ele vor fi alese însă întotdeauna în favoarea siguranței.*
13. *Una din condițiile esențiale de a obține ductilitatea la forța tăietoare.*
14. *Condiție empirică pentru ca ipoteza cu sistemul triangulat să fie admisă.*
15. *«Modern School building in many countries have some features in common» ..... LUIS ESTEVA*

16. Pentru a evita colapsul brusc al structurilor în timpul unui cutremur și pentru a le conferi posibilitatea de a absorbi energie prin deformații dincolo de punctul de curgere, principalele elemente structurale și conexiunile lor, vor fi astfel proiectate, încît ruperea să fie de natură ductilă.

17. Proiectarea structurilor rezistente la cutremure se bazează pe conceptul controlului avariilor. Intenția nu este să se asigure că nici o structură nu va suferi nici un fel de avarii la un cutremur de orice magnitudine. Se încearcă să se asigure, în măsura în care este posibil, ca structurile să fie în stare să răspundă fără avarii structurale la șocuri de intensitate moderată și fără colaps total la șocuri de mare intensitate.

18. Pentru școli și spitale coeficientul importanței este 1,5;

19. $U = 0{,}75\ (1.6D + 2.0L + 2.2E)$ sau $U = 1.0D + 1.6E$

20. Pentru a îmbunătăți capacitatea de deformare a stîlpilor (ductilitatea) vor fi folosite preferabil armături în spirală pe o lungime de c-ca 1/5 din înălțimea lor la fiecare capăt în apropierea conexiunilor cu grinzile. În alternativă, în aceste zone pot fi prevăzuți etrieri orizontali la un interval de c-ca 4 diametri ai barelor verticale sau 7,5 cm — dar nu mai mult.

22. Minoru Wakabayashi, NIKKEI ARHITECTURE, 16.4.1979. Koichi Minami and Minoru Wakabayashi, „Seismic Resistance of Diagonally Reinforced Columns", Seventh WCEE, Istambul, 1980

PRESCURTĂRI. NOTAȚII

IAB	— Institutul de arhitectură « Ion Mincu » București
COCC	— Centrul de organizare și cibernetică în construcții
BA	— Beton armat
BAR	— Beton armat cu armătură rigidă
ZIA	— Zidărie cu inimă armată
N	— Efort axial
M	— Moment încovoietor
Q	— Forță tăietoare
D	— Ductilitatea rotațională
$\overline{D}$	— Ductilitatea globală
$\lambda = \frac{H}{B}$	— Zvelțețea elementului (grindă, stîlp)
$s = \frac{\sigma o}{Rc} = \frac{\frac{N}{Ac}}{Rc}$	
AP (PH)	— Articulație plastică
RC	— Rezistența la compresiune a betonului (cilindrică)
σY	— Limita de curgere a armăturii
GG	— Golden Gate
σ	— Efort unitar normal
τ	— Idem tangențial
ε	— Deformație specifică de alungire
Δ	— Deplasare
φ	— Rotire
DS	— Degradare seismică
CS	— Stadiu caracteristic de degradare
δE	— Criteriul energetic al degradării (ductilitatea energetică)
μ%	— Procent de armare

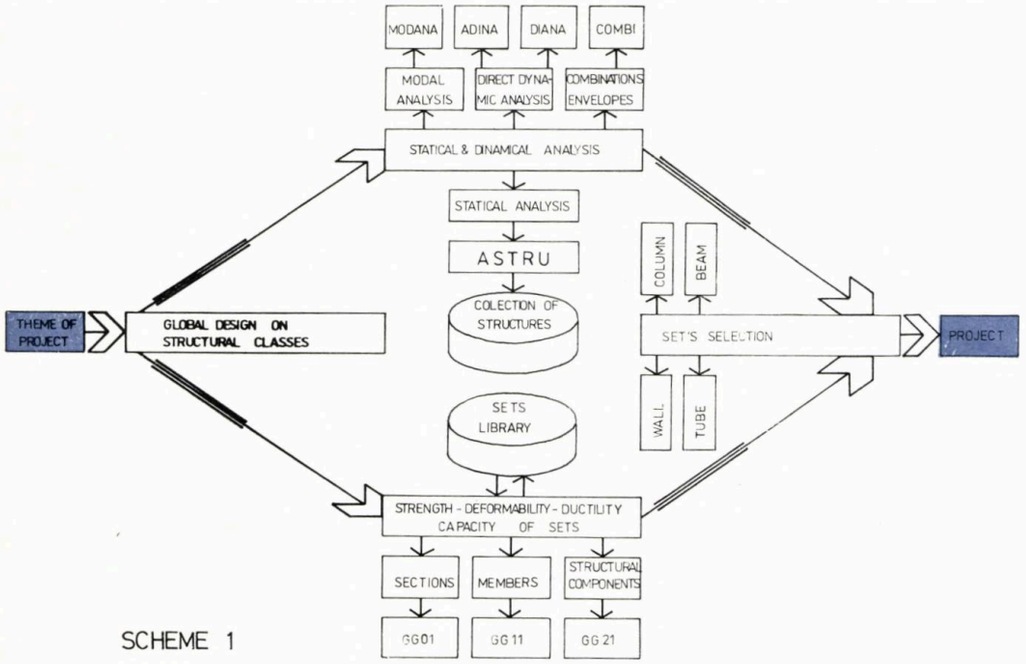

SCHEME 1

"ASTRU" SYSTEM

STRUCTURAL . DESIGN ACCORDING TO "SET" CONCEPT

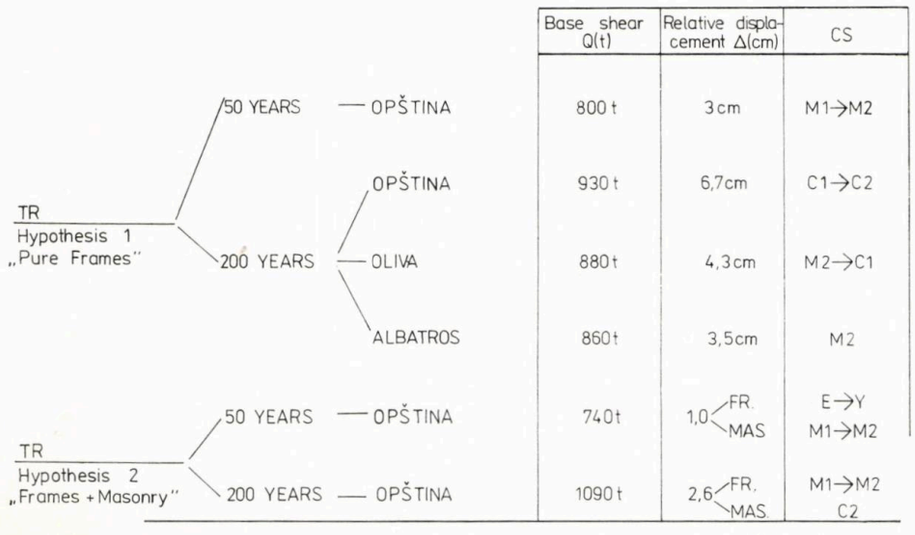

SCHEME 2

Dezbatere

CAPACITATEA DE COMUNICARE

Se întîmplă, aproape fără excepție, ca termeni excesiv folosiți, după un anumit interval de timp, să devină automatisme de vorbire pierzîndu-și sensul parțial sau total. În cel mai bun caz, se transformă într-un argument mai presus de orice discuție.

Este, așadar, necesar ca, tocmai în momentele în care termenul a declanșat și menține o acțiune ce-și pierde și ea sensul treptat, să se reanalizeze, eventual reconștientizeze și, dacă este cazul, să se reformuleze. Altfel, toate bunele intenții inițiale nu și-ar mai atinge scopul.

E cazul temenului « politehnizare », care la origine voia să deschidă orizonturi largi specialiștilor din domeniul tehnic, termen extins apoi în întregul învățămînt și mai cu seamă a celui superior. Această politehnizare s-a introdus din necesitatea reală ca o pregătire superioară să se facă într-un cadru mult mai larg, așa încît specializarea ulterioară să se rezeme pe o solidă cultură generală tehnică. Tot acest principiu s-a folosit în cazul introducerii tehnicii în pregătirea care pînă atunci nu avea și această componentă, medicina nefiind singurul exemplu de acest fel.

Există meserii în care termenul se mulează firesc specificului respectiv, care înseamnă necesitatea unui cîmp larg intelectual, fie el și tehnic, și aceasta este de fapt esența problemei. Nu este aici vorba de a reda adevăratul conținut unui termen larg uzitat, ci de a analiza ceea ce a declanșat și, eventual, modalitățile de a-i completa înțelesul într-o viziune mai generoasă. Încercăm acest demers și pentru că politehnizarea a început, treptat, să pară că trebuie să-și facă loc, în detrimentul unei pregătiri de tip umanist, chiar și atunci cînd aceasta se dovedește a fi absolut necesară. Fără a fi cu nimic potrivnic tehnicii, trebuie arătat, că, scopul fiind omul și necesitățile lui, tehnica fără o motivație adînc umanitară se poate transforma, ori într-un scop în sine, ori într-un mecanism de-a dreptul periculos omului însuși.

Cît timp succesele tehnice erau absolut necesare unui salt hotărît al calității vieții, este evident că se acorda prioritate exclusivă cercetării și promovării științifice și tehnice, cu orice preț. Cînd efectele debordantei dezvoltări industriale au început să se facă simțite, atît în mod pozitiv cît și negativ, s-a tras primul semnal de alarmă. Se punea în discuție, și de atunci se pune în continuu, capacitatea omului și a mediului de a neutraliza efectele poluării psihice și fizice, precum și problema motivației multor căutări științifice și tehnice ce ar duce la exagerări privind așa-zisul confort

După o perioadă mecanică a dezvoltării umanității, în cea prezentă — cea energetică —, acest deziderat este cu atît mai necesar. Și e semnificativ faptul că, tocmai la granița dintre cele două grade de dezvoltare, a început contraofensiva umanistă. De fapt, ce vrea această redeșteptare a vigilenței tehnice, bazîndu-se paradoxal tot pe tehnică, dar o tehnică « bine temperată »? Vrea un om sănătos psihic și fizic, potențial deschis și spre alte forme de manifestare ale personalității și existînd într-un mediu cît mai puțin alterat. Vrea să creeze un echilibru între om—natură (ca date de temă) și tehnică (ca mijloc), aceasta fiind perfect posibil, cu condiția ca specialistul să cunoască aceste aspecte și să vrea să le rezolve. Capacitățile afective ale personalității, dar și cea cognitivă și cea volițională, se dobîndesc în mare parte în școală. Deci dacă un om știe și vrea să facă un anumit lucru, înseamnă că are disponibilități psihice în această direcție, dar *este și format ca atare*. Nu poți să consideri vinovat și să pedepsești pe cineva care greșește din neștiință, decît dacă *a refuzat să știe*.

Îngustînd acum mai mult cadrul în care se discută formația unor specialiști tehnici, se ajunge la domeniul poate cel mai caracteristic și cel la care de fapt se referă articolul: domeniul construcțiilor. Obiectivul său fiind modelarea cadrului artificial, în care omul muncește, se deplasează, se odihnește, iubește și speră, ar trebui să-și bazeze intervențiile pe constatările, cercetările și concluziile unor echipe multidisciplinare formate în general din: arhitect *(U-T)* inginer constructor *(T)* sociolog *(U)* economist *(T)* sistematizator *(U-T)* ecolog *(U-T)* psiholog *(U)* estet *(U)*; *U* = pregătire umanistă, *T* = pregătire tehnică. E oarecum de prisos să se mai discute importanța unei proiectări corecte în acest domeniu. Pe lîngă valoarea în sine a rezultatului (estetică), trebuie luat în considerare cuantumul valoric rezultat din reacția umană, care poate să fie conștientă sau comportamentală (de lungă durată și profundă cu o componență subconștientă). Aceasta din urmă, foarte greu de surprins și controlat este, de fapt, cea esențială, pentru că la ea se raportează intervenția în cauză sau, mai bine zis, la ea se raportează în principal.

Analizînd acum frecvența și importanța relațiilor, în cadrul unei echipe de care vorbeam mai sus, se pot deduce: *1* — relații permanente, *2* — relații ocazionale și *a* — cu caracter definitoriu, *b* — cu caracter minor. De fapt, constatarea aceasta este relativă, relațiile din cadrul grupului depinzînd foarte mult de caracterul proiectului, unele dintre ele putînd să dispară cu totul sau altele să-și mărească importanța. Intenția a fost de a atrage atenția asupra faptului că specialiști cu formații diferite principial (umaniste sau tehnice), trebuind să intre într-un dialog permanent sau ocazional, determină, în cadrul unei proiectări complexe, intervenții mai mult sau mai puțin esențiale. Dialogul acesta are toate atributele unei acțiuni de tip comunicațional, deci se bazează pe codare și decodare deci pe un limbaj comun. Trecînd peste limbajul comun tehnic, se ajunge la *limbajul comun* (posibilitatea de comunicare) *tehnic-umanist*. De fapt trebuie să fie mai mult decît un dialog și anume părțile trebuie să se înțeleagă și să se accepte una pe alta.

Dintre dialogurile din cadrul grupului de specialiști, se detașează ca prioritate cele dintre *arhitect* și *inginer* și dintre *arhitect* și *economist*. Pentru a analiza capacitatea existenței unui dialog, e necesar de a se face o comparație între formațiile specialiștilor ce intră în acest tip de relație, de exemplu arhitect-inginer constructor, considerată pe bună dreptate determinantă în proiectare: *arhitectul* — cu trei tipuri de discipline *(U, UT* și *T)* — poate practic să poarte un dialog cu toate specialitățile inginerești (rezistență, instalații etc.) și, de asemenea, cu partea economică.

Inginerul constructor nu are nici o disciplină de-sine-stătătoare, care să facă legătura cu pregătirea unui arhitect (se fac doar anumite raportări la arhitectură în cadrul unor cursuri, *dacă* se consideră că este necesar).

De aici, rezultă o mai mare capacitate de înțelegere a complexului « proiectare » din partea arhitectului, care are și cunoștințe tehnice, și, practic, imposibilitatea înțelegerii argumentelor de ordin ecologic, sociologic, estetic etc. din partea inginerului proaspăt ieșit de pe băncile școlii. Această incompatibilitate face mult rău proiectării și chiar promovării domeniului construcțiilor și se discută mult despre « obtuzitate » și « incapacitate », cînd de fapt nu este vorba decît despre lipsa de informare.

Pe lîngă faptul că învățămîntul de arhitectură a pierdut mult (în ultimul timp) din latura lui umanistă (s-a înțeles politehnizarea ca trebuind să fie realizată în detrimentul disciplinelor umaniste), mergînd pînă acolo încît arhitecții înșiși ignoră aspectele mai de nuanță, de subtilitate și sensibilitate ale meseriei—cel ingineresc sau economic sînt total străine de implicațiile intervențiilor lor pentru mediu, pentru om sau societate. Structura sau instalațiile devin scopuri în sine, iar economia se consideră că se raportează doar la prețul de cost într-un moment oarecare.

În plus, factorii de decizie sau avizare au, cu precădere, o astfel de formație și-n aceste condiții este logic să existe mari diferențe de opinii între aceștia și arhitecți sau urbaniști. Deoarece implicațiile cele mai directe asupra proiectării și promovării arhitecturii le au dialogurile arhitect—inginer și arhitect—economist și deoarece aceștia au la rîndul lor contacte cu alte specialități de orientare umanistă, articolul scoate în evidență necesitatea introducerii pentru inginerii-constructori și economiștii specializați în acest domeniu a unor cursuri care să-i pregătească în cîteva direcții: relația om-societate, reacție la stimuli exteriori, conservarea mediului, discernămînt în judecata de valoare estetică etc. Fără o reconsiderare a adevăratei importanțe a proiectării de arhitectură și fără o încercare de adaptare la specificul și complexitatea momentului, cercetarea și proiectarea de arhitectură și urbanism va fi făcută încă în mod intuitiv.

Pe lîngă faptul că trebuie susținută o anume scientificare a demersului arhitectonic și o împlinire a meseriei de arhitect în direcția unei argumentări serioase psiho-socio-estetice (fără de care, discuții pe marginea unor aspecte lipsite de conținut, ca funcționalism, structuralism sau formalism, se vor perpetua fără rost constituind un lest pentru arhitectură sau o deviere de la esență), trebuie susținută și o formare complexă a specialiștilor cu profil tehnic.

Aceasta se poate considera a fi adevărata politehnizare, termenul, la origine, avînd cuprinderea și asupra laturii artistice — deci umaniste — a creației tehnice.

Arh. TEODOR GHEORGHIU

STRUCTURA ȘI ARTA

Comunicare în cadrul Simpozionului care a avut ca temă: « Structur de beton armat », Sf. Gheorghe — Covasna, 5/6 octombrie 1979

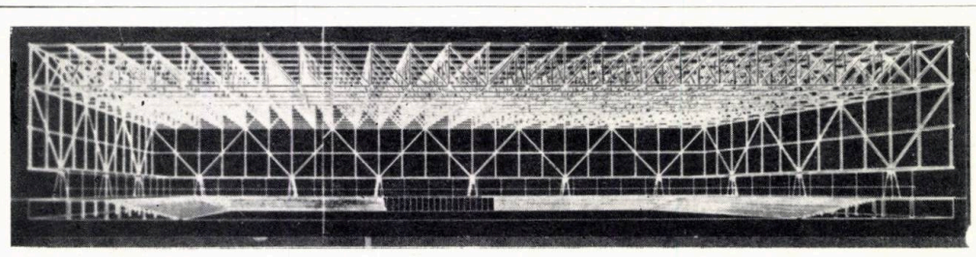

1

Structura în construcție are o importanță mai mare decît inovația tehnică pe care se sprijină realizarea ei. Ea intervine decisiv în actul de arhitectură, prin ceea ce rămîne după ce inovația tehnică se perimează. Implicația estetică a structurii în construcție este prea evidentă ca să o ocolim și de aceea ar fi de analizat similitudinile și paralelismele ce apar de multe ori în arhitectură și în artele plastice, în secolul nostru.

Plecînd de la însuși conceptul de structură, care derivă etimologic din verbul latinesc « struo — struere » a înălța, a clădi, a construi, a născoci — definiția enciclopedică, lapidară dar nu lipsită de esențial, ar fi: « maniera în care edificiul este construit, sau maniera în care un lucru este dispus sau aranjat ». De aici, rezultă că, la baza actului, se află un sistem, care devine evident cînd este unitar și logic. Am putea completa sfera noțiunii spunînd că structurarea unei construcții este alcătuirea ei integrală, după un sistem rațional.

În afară de valoarea operației de imaginare și de calcul, care asigură stabilitatea construcției, structura intervine în ceea ce este propriu arhitecturii: în concepția de plan, adică în controlul spațiului închis pe niveluri succesive și în concepția secției, adică în controlul pe înălțime al spațiului închis. Ambele componente se finalizează într-un volum construit, în ritmuri marcate de elementele constructive și de scară. Este evident că volumul și spațiul închis sînt înzădrăcite de posibilitățile limită ale structurii și ale materialului ei și, ca un corolar, este evidentă nevoia stringentă de a structura corect construcția, prin logică și inventivitate, pentru ca logica spațiului închis și a volumului să fie satisfăcute sau chiar mai mult, să fie stimulate(vezi *foto* 1—9). Dar această relație spațiu-structură, o găsim, atît în pictură cît și în sculptură. Pictorii și sculptorii din epoca noastră și-au organizat lucrările plecînd de la un sistem evident structurat. Ca exemplu, citez un precursor în sculptură, Constantin Brâncuși, și un contemporan, George Apostu (vezi *foto* 10—13).

Un eveniment care a avut o influență covîrșitoare a fost Școala de la Bauhaus, care a reprezentat, de fapt, cel mai mare atelier colectiv de creație al epocii noastre, cum numai epocile antichității, goticul sau Renașterea le-au mai avut. Și poate că nu exagerăm cînd spunem că a fost singurul atelier colectiv de creație în epoca modernă, unicitate care îi conferă o incontestabilă importanță. Școala de la Bauhaus a reprezentat o sinteză concurentă a artelor vizuale, necăutînd un « nou stil », ci o nouă poziție față de realitățile tehnice și spirituale, transmise secolului nostru încă de la finele secolului XIX.

Inițiată de Walter Gropius la Weimar, teza de la Bauhaus viza integrarea arhitecturii, sculpturii, picturii, a designului de mobilier și a produsului industrial, a graficei publicitare, ba chiar și a dansului, într-un singur act convergent avînd același ideal artistic. Manifestul, scris cu această ocazie, de Gropius, era însoțit de o gravură care reprezenta « à vol d'oiseau », o structură de catedrală gotică. Goticul reprezenta pentru cei de la Bauhaus — cînd încă nu-și sintetizaseră concepția — un semn de împlinire artistică printr-un act unanim de credință și de conlucrare, idee reluată mai tîrziu, în 1934, cu mai mult lirism, de Le Corbusier în « Quand les Cathédrales étaient blanches ».

Pentru inițiați, manifestul din aprilie 1919 nu apare ca o generație spontanee, deoarece, încă din 1907, mișcarea « Deutscher Werkbund » este cunoscută prin aceea că promova o calitate elevată a lucrărilor de arhitectură sau a produselor industriale, precum era și Constructivismul lui Vladimir Tatlin.

Surprinzător este însă faptul că, încă din 1917, curentul De Stijl promovat de Piet Mondrian și Theo van Doesburg, înfățișează o atitudine constructivistă în pictură, influențînd decisiv artele vizuale și arhitectura *(foto* 15—16*)*. Cum a fost posibil ca pictorii să fixeze cu atîta siguranță Structuralismul mai curînd decît au făcut-o arhitecții care, prin modul lor de exprimare sînt atît de tributari acestuia? Cu atît mai surprinzător cu cît, construcții inginerești, generate numai de structură, cum erau cele ale lui Gustav Eiffel, Palatul de Cristal din Londra și Hala Mașinilor din Paris, marcaseră, la sfîrșitul secolului trecut, un început de estetică. Poate fiindcă artele plastice sustrase aspectului utilitar, mai emancipate și mai puțin stăvilite de conservatorismul academic, printr-un act meditativ sintetic, au definit mai devreme ceea ce va deveni caracteristic în construcție: Constructivismul. Paralel și independent de omogena școală a Bauhausului, organizată conform structurii germanice, la alte latitudini, individualități ca Le Corbusier (arhitect și pictor autodidact) desfășoară activități teoretice și aplicative și, împreună cu pictorul Amedée Ozenfant, înființează un curent purist (Après le Cubisme), iar în revista lor l'Esprit Nouveau apar, între 1919 și 1923, articolele care în 1923 sînt înmănunchiate în « Vers une Architecture », ilustrînd fără echivoc doctrina lui Le Corbusier.

Nu putem să nu amintim influența pe care au avut-o la noi în țară aceste două izvoare ale arhitecturii moderne, care, fără decalaj de ani, și-au lăsat o amprentă evidentă în lucrările lui Marcel Iancu și Horia Creangă, promotori de seamă ai arhitecturii moderne în România *(foto* 19—21*)*.

Cu toate că, în timp, mișcarea artistică de la Bauhaus a durat doar 14 ani, din 1919 pînă în 1933, influența sa a dăinuit în fapt încă timp îndelungat după acea dată și s-a întins pe o arie largă, datorită dispersării exponenților săi pe întreg globul; iar noi o simțim astăzi, fără să ne dăm seama, prin prezența unor adevăruri artistice care nu s-au perimat. Încă din 1911, Walter Gropius, cerea insistent punerea de acord a activităților artiștilor plastici, arhitecților, meseriașilor și industriei.

Din 1919 pînă în 1923, Mies van der Rohe enunță teza planului liber — moștenire pe care o folosim din plin; în învățămîntul de la Bauhaus, Walter Gropius teoretizează și fundamentează idealul arhitecturii ca manifest de artă și tehnică, concepție de asemenea actuală; studiul structurilor devine un capitol important și, pentru prima dată, de-sine-stătător. Pictorii, sculptorii, graficienii și arhitecții au dizertat asupra valorii expresive a formelor fundamentale; pătratul, cercul și triunghiul, dîndu-le semnificație de concept. Și judecînd atent, vedem că, pornind de la aceste forme fundamentale, putem realiza orice formă imaginabilă. Ceea ce facem noi, constructorii, este de fapt o asociere de pătrate, cercuri, triunghiuri, în plan sau de cuburi, sfere și piramide în spațiu.

Este de remarcat că primii care au înțeles puritatea arhitecturii lui Mies van der Rohe, precum și faptul că frumusețea ei provine din sistemul structural stăpînit și exprimat cu exactitate, subliniat în forme pure, au fost artiștii plastici.

În 1922, Theo van Doesburg, îl numește pe Mies van der Rohe arhitectul anatomic, din cauza analizei, pînă la ultima consecință, pe care o face în studiile sale. În această perioadă, Mies van der Rohe a avut cea mai fecundă activitate teoretică, concretizată în proiecte îndrăznețe, în înființarea revistei « G » (Gestaltung—adică crearea formelor), în colaborări cu mișcarea De Stijl; în 1926, cînd a fost ales președinte al grupării Deutscher Werkbund, organizează cartierul expozițional — manifest de arhitectură modernă — la Weissenhof lîngă Stuttgart, unde o seamă de arhitecți de avangardă și-au materializat idealul artistic *(foto* 23*)*. Credem că, pentru Mies van der Rohe, Pavilionul german la Expoziția de la Barcelona (1929), în care a exemplificat « planul liber » și atitudinea sa estetică și tehnică, au fost momentul crucial cînd stadiul încercărilor prin epure și proiecte sau fundamentări teoretice a fost depășit de opera realizată, situîndu-l printre marii artiști ai secolului nostru *(foto* 24 23*)*. Celelalte lucrări care s-au succedat: Casa Tugendhat din Brno (1930) și lucrările din Statele Unite, între anii 1937—1945, au creat un asemenea impact asupra arhitecturii, încît pînă astăzi a rămas cel mai copiat arhitect, dar și cel mai greu de copiat. De cînd s-a instaurat Constructivismul și pînă în zilele noastre, sculptorii și-au intitulat adeseori lucrările « structuri sau construcții în spațiu » ambele noțiuni fiind suficiente pentru sugerarea unei lumi de idei *(foto* 24—25—33*)*.

Comentariile de mai sus sînt, desigur, o profesie de credință, dar sînt, mai cu seamă, o pledoarie pentru folosirea corectă a structurilor și pentru ca acestea să-și dobîndească semnificația primordială, de alt ordin decît tehnic. Ignorarea posibilităților structurilor, ca element de expresie și generator de forme, sau dosirea lor în spatele unor elemente secundare ale construcției, echivalează cu neînțelegerea actului de a construi, neînțelegerea adevăratei arhitecturi. Marile epoci creatoare au evitat cu desăvîrșire dosirea structurilor în spatele unor forme secundare construcției, indiferent că au utilizat șarpanta de lemn, bolțile din cărămidă sau nervurile din piatră.

În pofida faptului că în analiza arhitecturii contemporane avem reculul istoric de mai bine de o jumătate de secol, este surprinzător cît de ignorate sînt legile fundamentale ale construcției și cum apar periodic aspecte parazitare care împietează asupra criteriilor de apreciere. Astfel, a fost posibil ca să se construiască la noi, ba chiar uneori elogios primită, arhitectura « florentină și maură », între anii 1935—1945, cînd s-au executat și lucrări renascentiste ca Centrala telefonică Nord din Bd. Banu Manta sau imobilul Banloc din Calea Victoriei. Ulterior, a apărut arhitectura « neoclasică ». « Casa Scînteii », Cinematograful « Înfrățirea între popoare » din București Noi, « Teatrul de Operă » și în urmă tendințe de ciubucărirea fațadelor și a elementelor constructive la unele blocuri de locuințe din centrul Capitalei, desuete și anacronice, vădind o atitudine de circumstanță.

Mișcîndu-ne în mijlocul evenimentelor tehnologice care ne împresoară din toate părțile cu invenții și inovații tehnice care exercită o presiune continuă asupra noastră și ne creează un bagaj de cunoștințe eclectice dar iluzoriu bogat, ajungem să reflectăm din ce în ce mai puțin la valorile care se consolidează pe măsura trecerii timpului, se individualizează și se permanentizează.

Arh. ION M. ENESCU

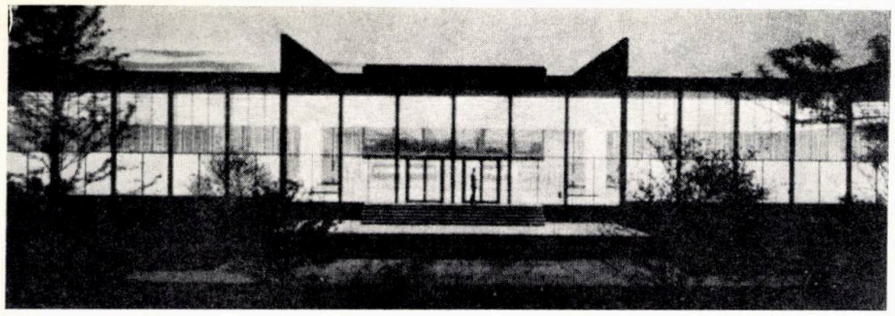

2

3

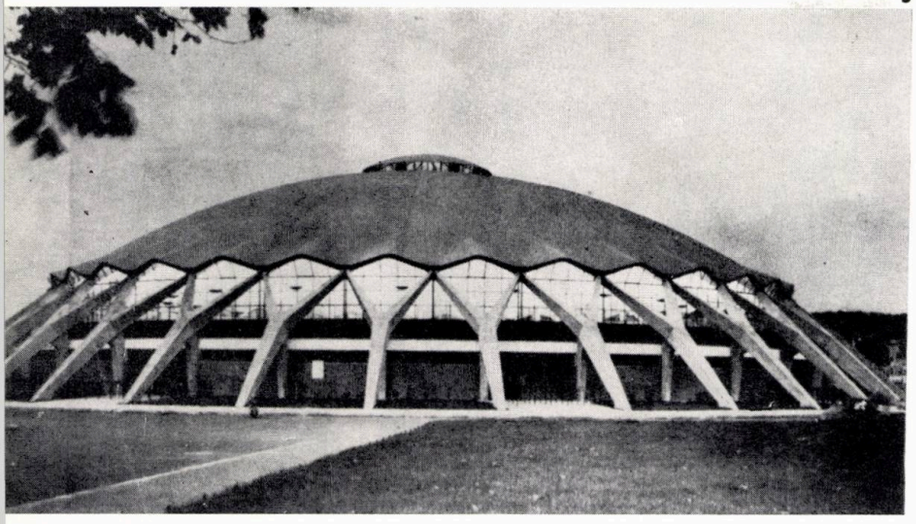

4

5

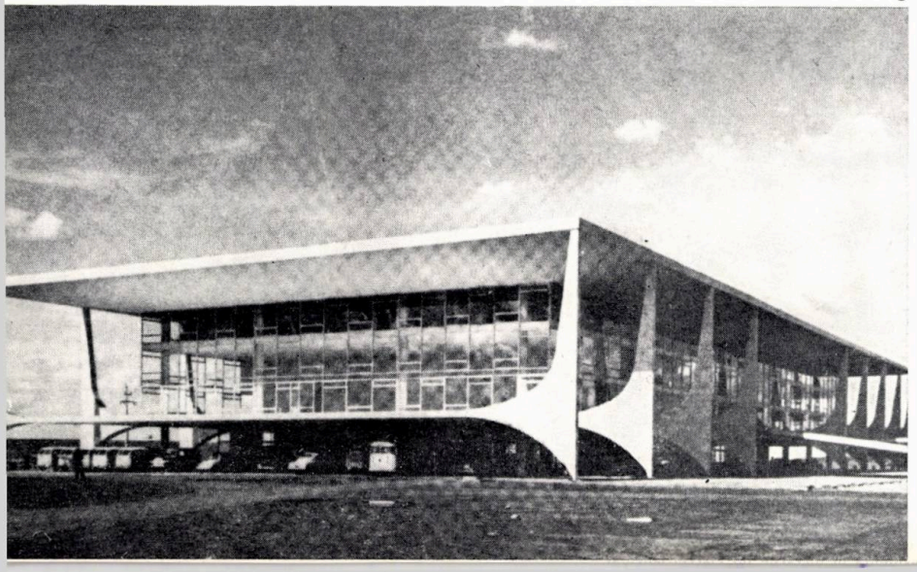

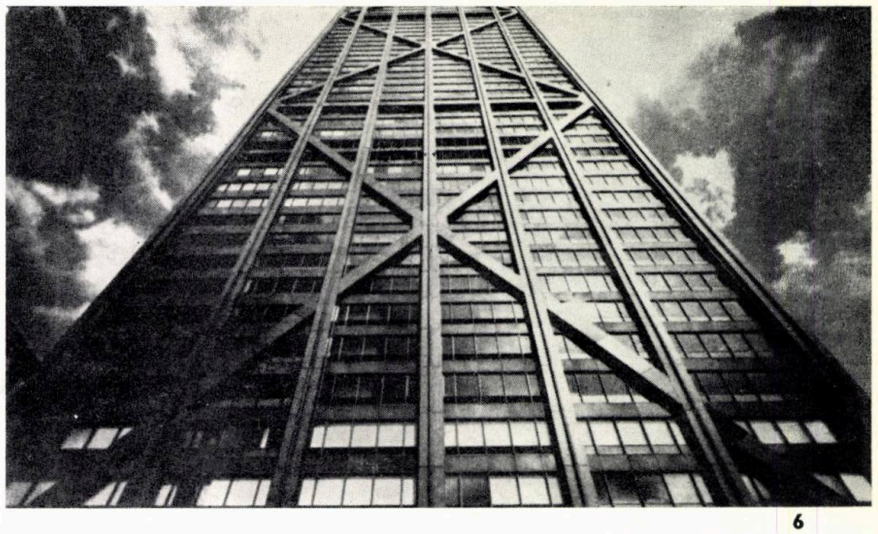

6

1. Mies van der Rohe — Proiect pentru Sala congreselor din Chicago — 1954 2. Mies van der Rohe — Institutul de tehnologie din Illinois — Facultatea de arhitectură, 1940 3. Pier Luigi Nervi — Roma — Palazetto dello Sport — 1955 4. Eero Saarinen — New York — Aeroportul internaţional J. F. Kennedy — 1956—1962 5. Oscar Niemeyer Soares — Brasilia — Palatul prezidenţial 6. Skidmore, Owings & Merrill — Chicago — Imobilul John Hankock, 1965—1970 7. Kenzo Tange — Tokio, Construcţiile olimpice, 1968. 8. Otto Frei — München — Construcţie olimpică — 1972

7

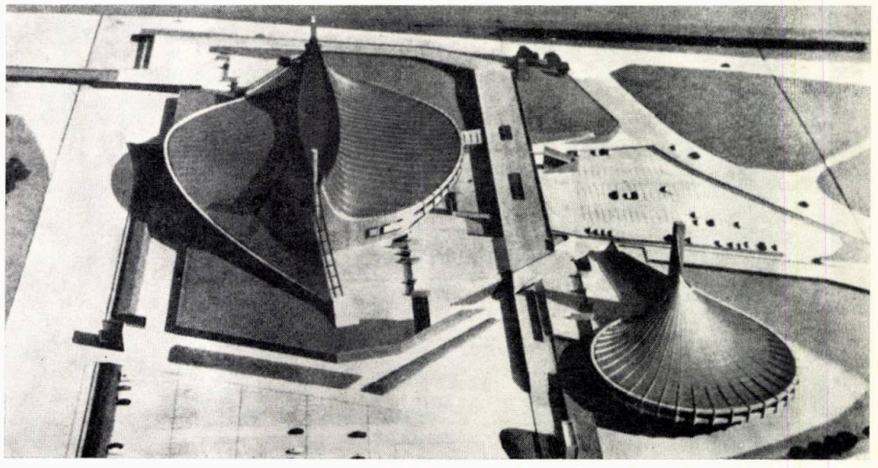

8

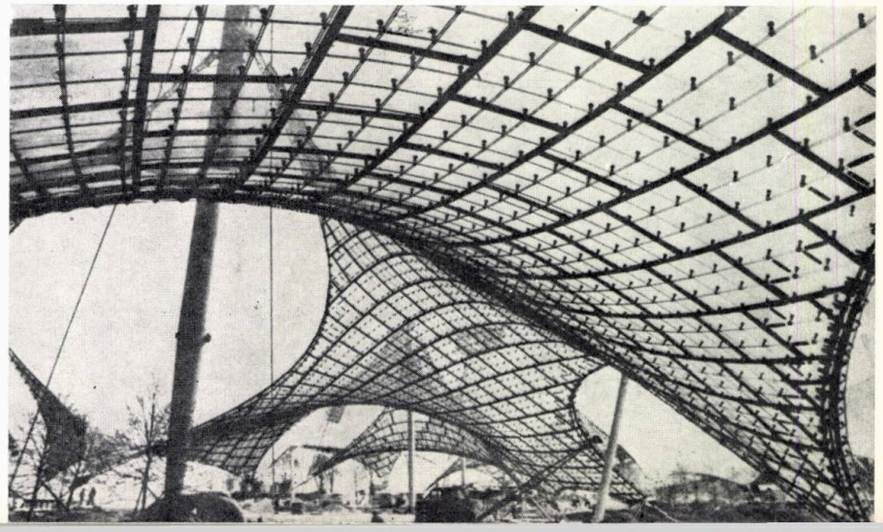

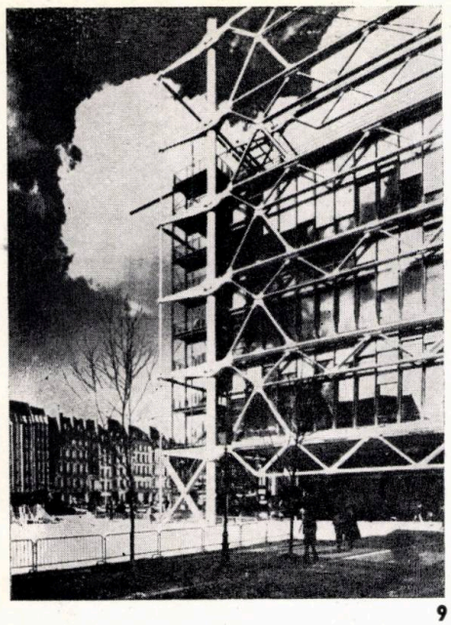

9

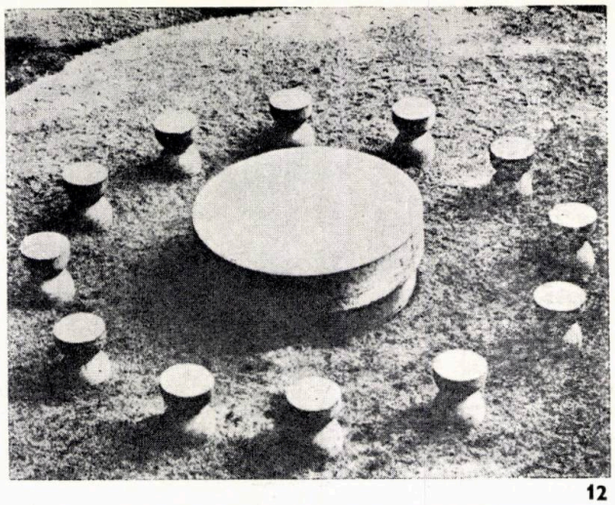

12

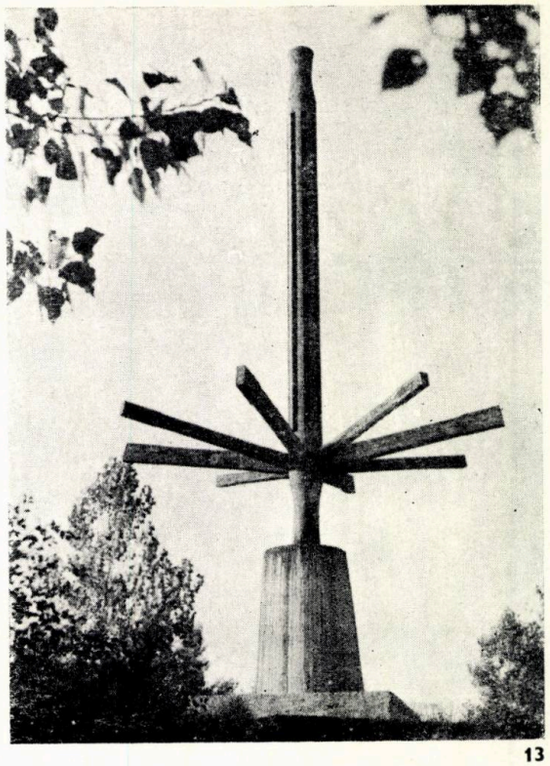

13

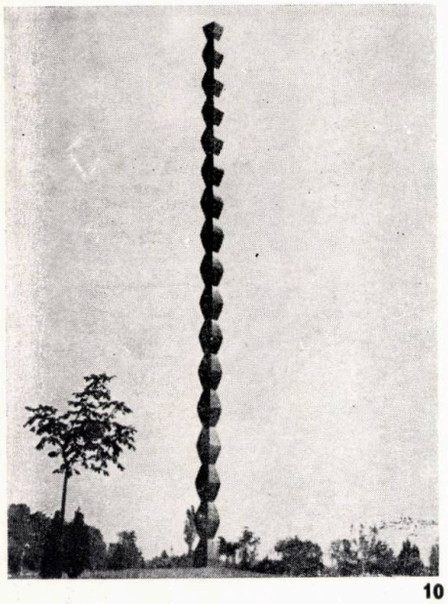

10

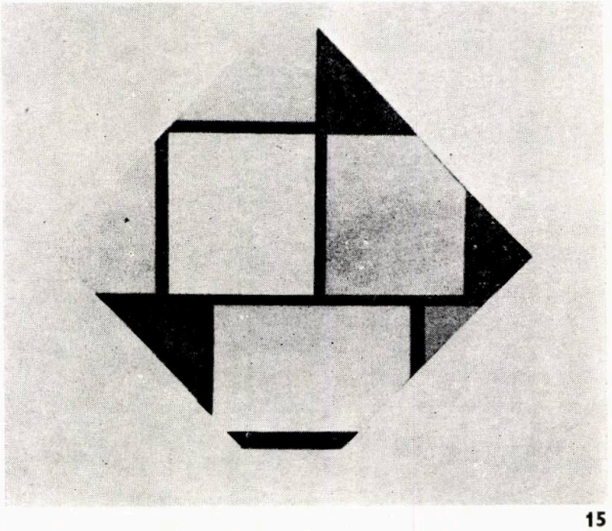

15

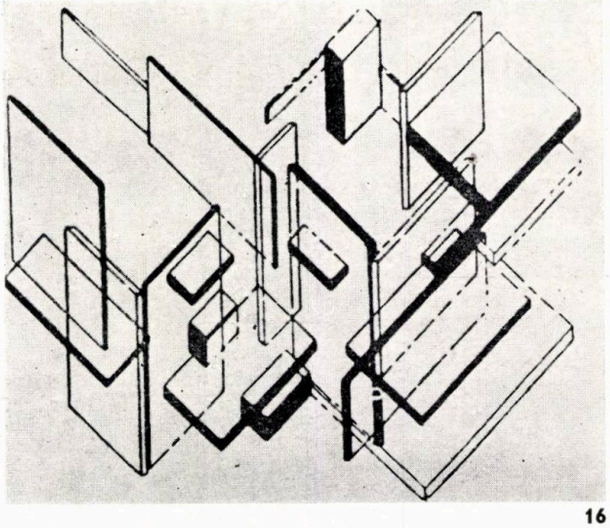

16

14

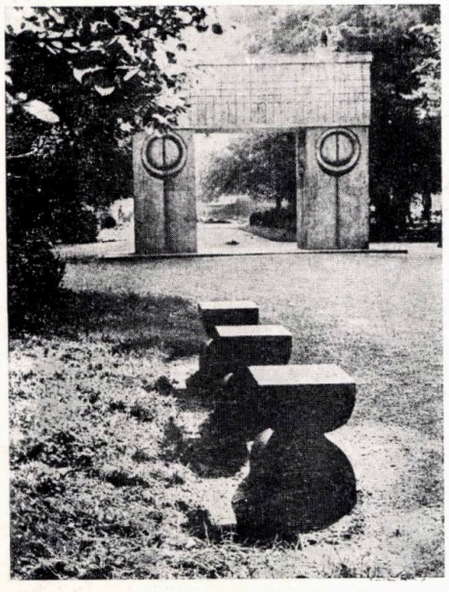

11

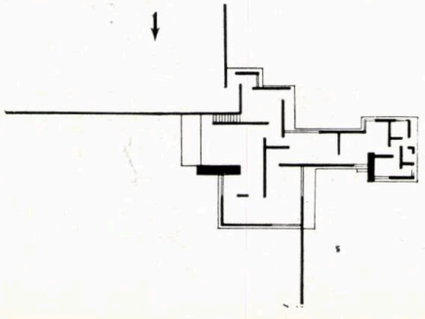

18

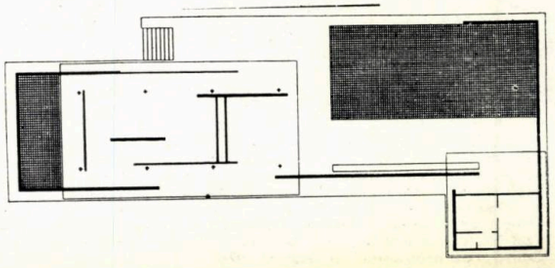

17

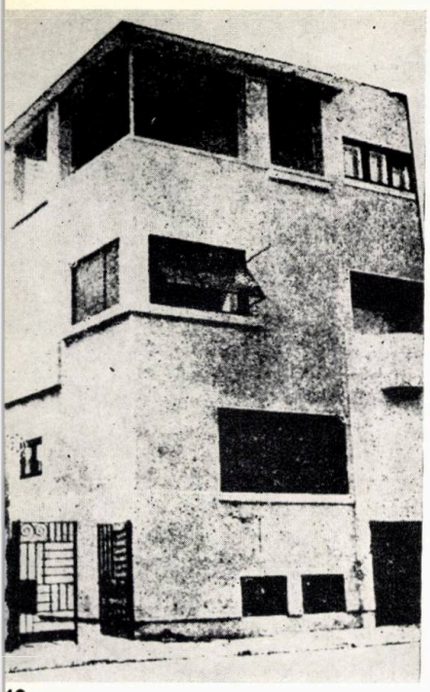

19

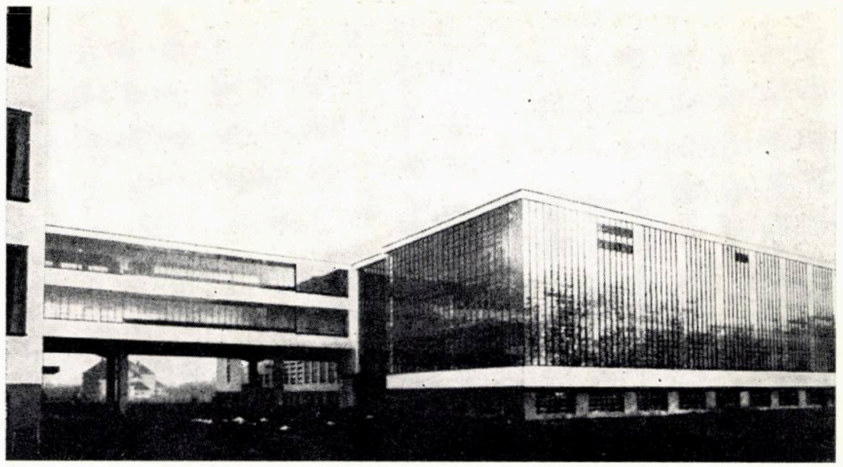

22

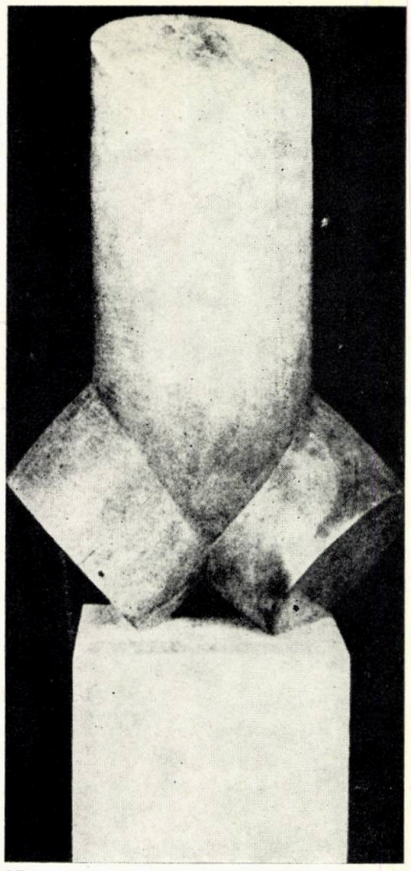

25

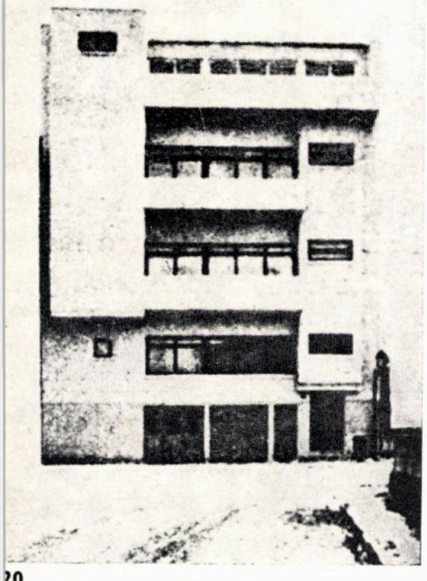

20

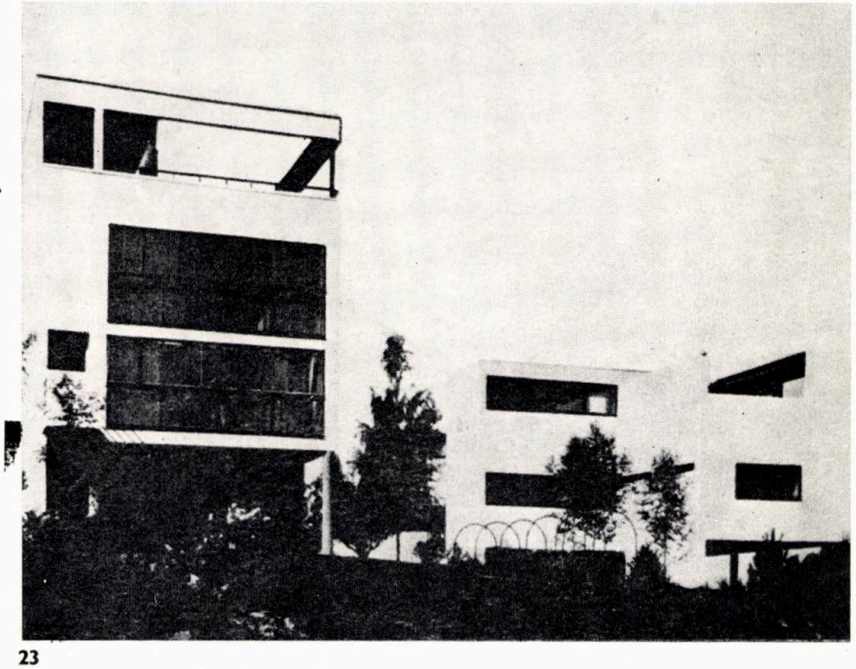

23

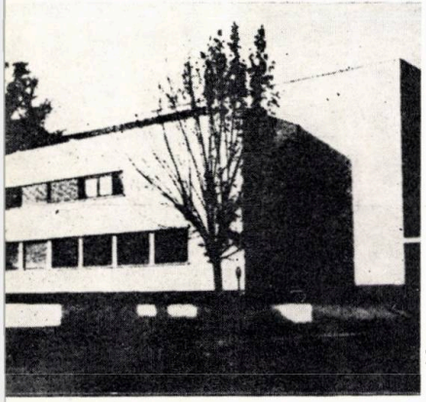

21

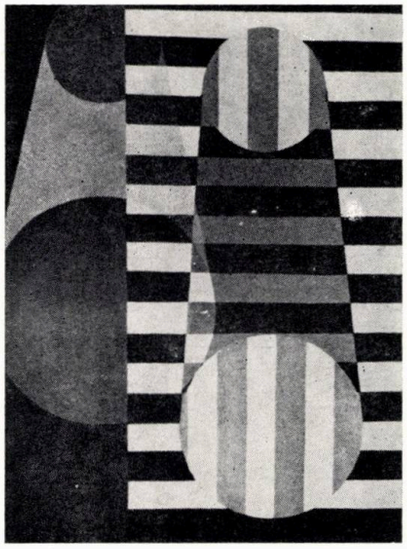

26

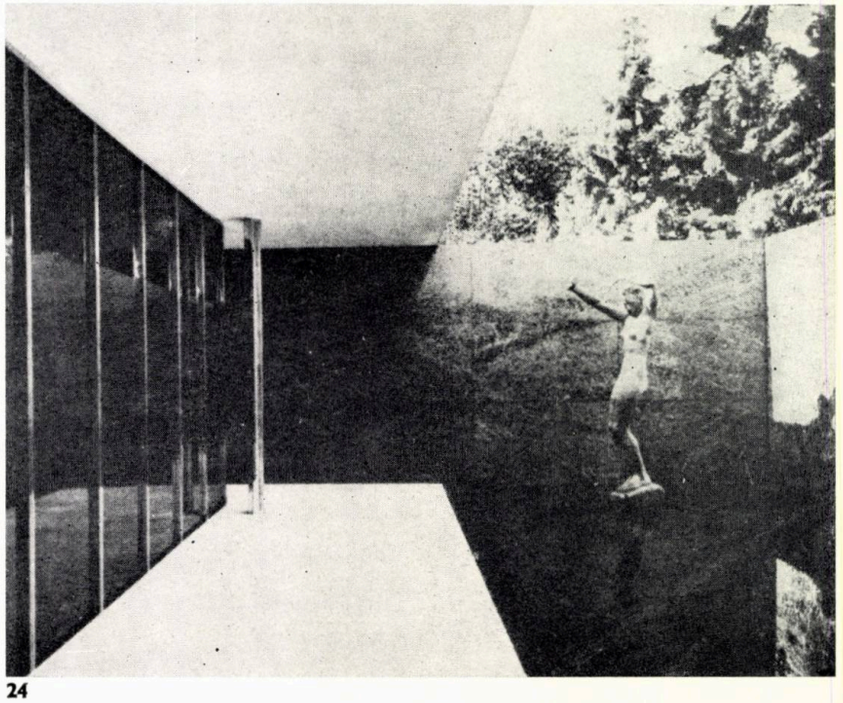

24

23. Le Corbusier — Case pentru colonia Weissenhof, Stuttgart, 1927 24. Mies van der Rohe — Pavilionul german, Barcelona, 1929 25. Constantin Brâncuşi — Tors de adolescent 26. Max Bill — Compoziţie spaţială, pictură în ulei, 1928

9. Piano & Rogers — Centrul de artă « Georges Pompidou », 1970—1978 *10*. Constantin Brâncuşi — Tîrgu Jiu — Coloana infinită, 1938; structură lineară din forme identice, care nu implică început sau sfîrşit *11*. Constantin Brâncuşi — Tîrgu Jiu, Poarta sărutului, 1938; construcţie fundamentală : două pile şi un lintou *12*. Constantin Brâncuşi — Tîrgu Jiu, Masa tăcerii, 1938; un sistem de forme identice în jurul unui element central major *13*. George Apostu — Costineşti, Fructul soarelui, 1970; un ax zenital care centrează o structură riguroasă în plan orizontal — *14*. Lyonel Feininger — Manifestul de la Bauhaus, gravură, 1919 *15*. Piet Mondrian — Pictură *16*. Theo van Doesburg — Desen, 1925 *17*. Mies van der Rohe — Planul pavilionului german, Barcelona, 1929 *18*. Mies van der Rohe — Proiect de locuinţă, 1921 *19*. Marcel Iancu — Casă în str. Gral. Ipătescu, 1929 *20*. Marcel Iancu — Casă în str. Caimatei 20, 1930 *21*. Horia Creangă — Vilă în str. Tirana, 1935 *22*. Walter Gropius — Construcţia Bauhausului în Dessau, 1926

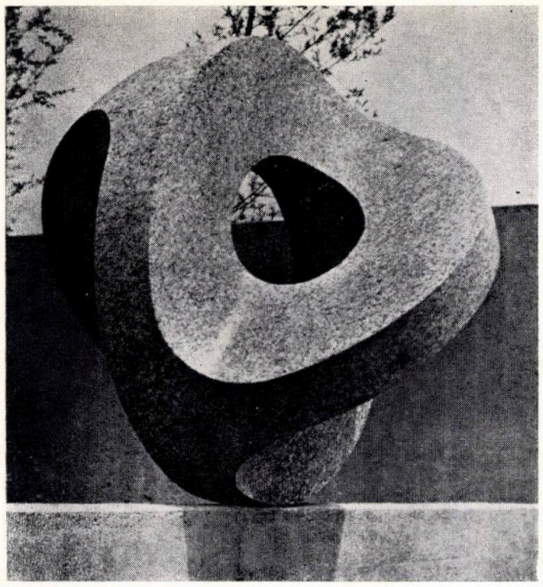

27

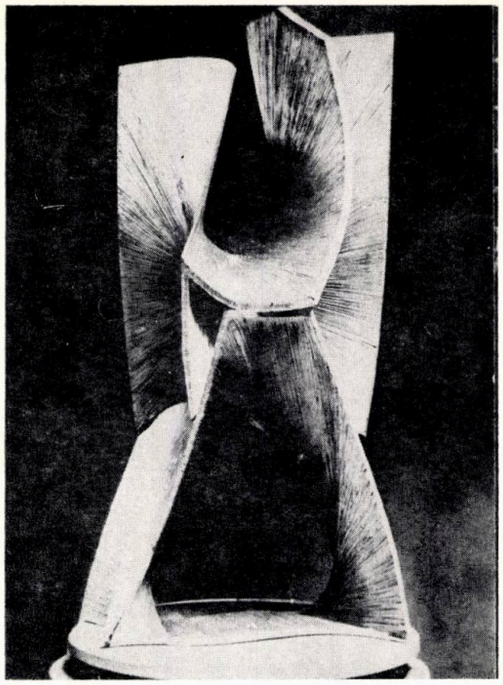

30

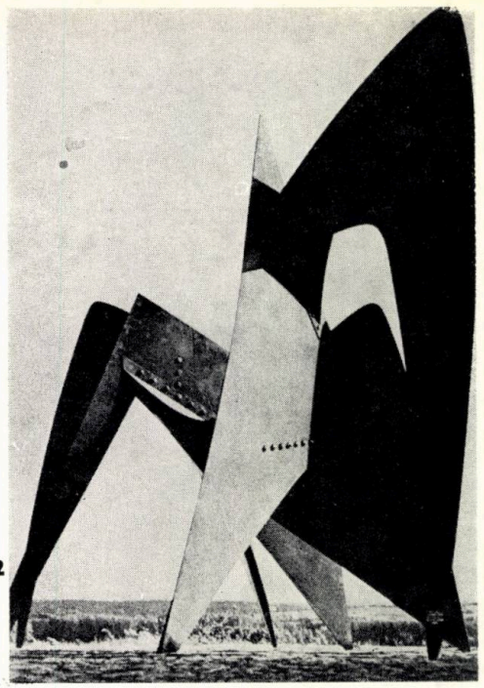

32

28

29

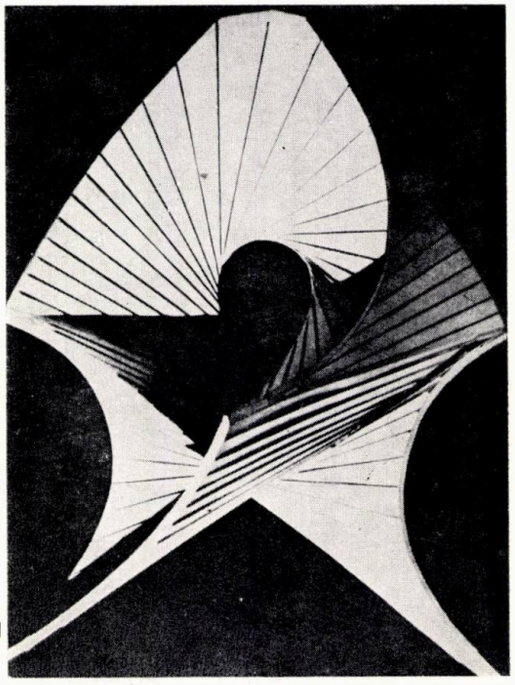

31

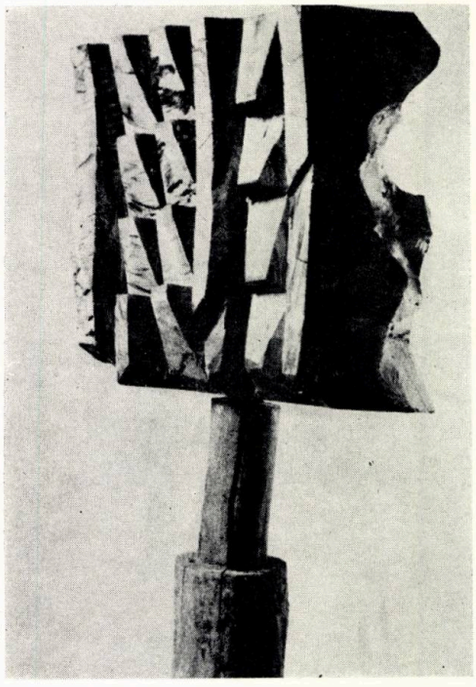

33

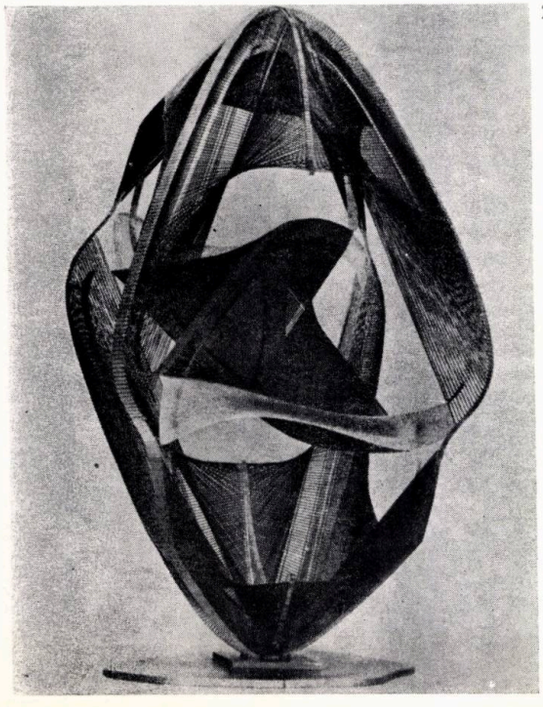

27. Max Bill — Construcţie, sculptură în granit, 1937 *28*. Max Bill — Unitate de trei volume egale, 1961—1963 *29*. Naum Gabo — Construcţie lineară în spaţiu, 1957—1958 *30*. Antoine Pevsner — Construcţie spaţială cu a treia şi a patra dimensiune, 1961 *31*. Antoine Pevsner — Suprafaţă desfăşurabilă 1938 *32*. Alexander Calder — Sculptură stabilă în metal, Rotterdam, 1963 *33*. George Apostu — Sculptură în lemn.

ALGORITMUL GENERAL AL REPREZENTĂRILOR GEOMETRICE AUTOMATE

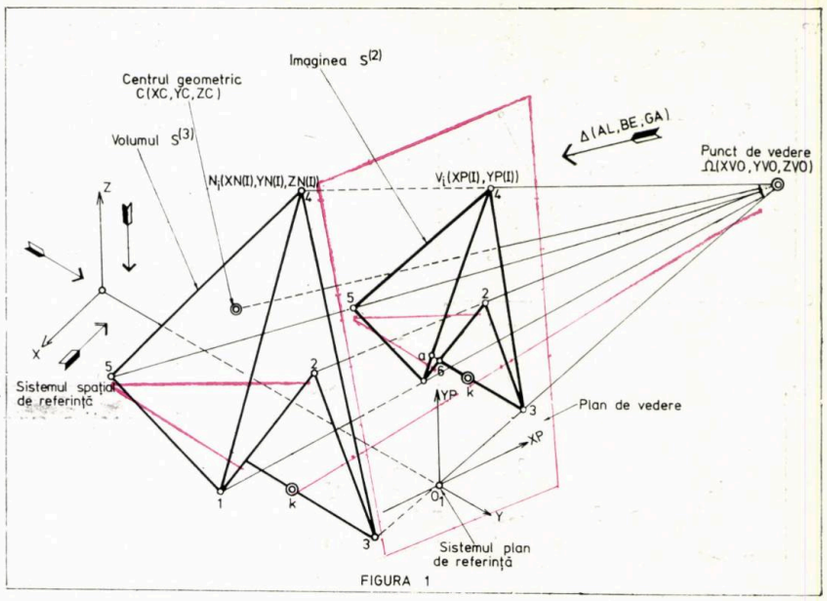

FIGURA 1

Într-o lucrare anterioară (8), s-a prezentat algoritmul PELI în cazul reprezentării volumelor arhitecturale convexe. Considerînd aceleași definiții generale, în lucrarea de față se prezintă algoritmul general (reprezentările prin proiecții centrale sau paralele ale configurațiilor convexe sau concave) al reprezentărilor geometrice. Se are în vedere și posibilitatea deplasării punctului de observație (vedere). Exemplele care se prezintă ilustrează aplicațiile generale ale algoritmului și în special aplicații specifice reprezentărilor arhitecturale.

1. Formularea problemei

Conservînd noțiunile definitorii cunoscute /8/, pentru configurația geometrică (eventual un asamblu de volume de arhitectură oarecare) definită prin nodurile N_i (XN(I), YN(I), ZN(I)) și fețele F_j (fig. 1), centrul geometric C(XC, YC, ZC) și punctul inițial de vedere Ω (XVO, YVO, ZVO) sau direcția de vedere Δ (AL, BE, GA), să se stabilească algoritmul codificabil pentru reprezentarea automată a succesiunii proiecțiilor configurației geometrice, astfel definite, pe un plan de proiecție.

2. Algoritmul general PELI.

Pentru sistemele de referință deja definite /8/, succesiunea etapelor algoritmului este rezumată în organigrama din figura 2.

2.1. Alegerea punctelor de vedere.

Pentru a stabili configurația estetică optimă în cazul general sau mai multe proiecții sau secțiuni în cazuri particulare se creează matricea unidimensională a punctelor sau direcțiilor de vedere, putîndu-se interveni asupra topografiei configurației în vederea realizării unui design corespunzător.

Matricea cuprinde pînă la 10 puncte sau direcții de vedere și se creează cu subprogramele DIORTO (Date Inițiale pentru proiecția ORTOgonală) și DIPROP (Date Inițiale pentru PROiecția Paralelă).

a. Subprogramul DIORTO

Are drept scop determinarea componentelor vectorilor cosinușilor directori ai direcțiilor de vedere în cazul proiecției ortogonale pe trei plane de proiecție (v. tabela 1 în corelație cu direcțiile paralele axelor sistemului OXYZ din figura 1) și se utilizează astfel

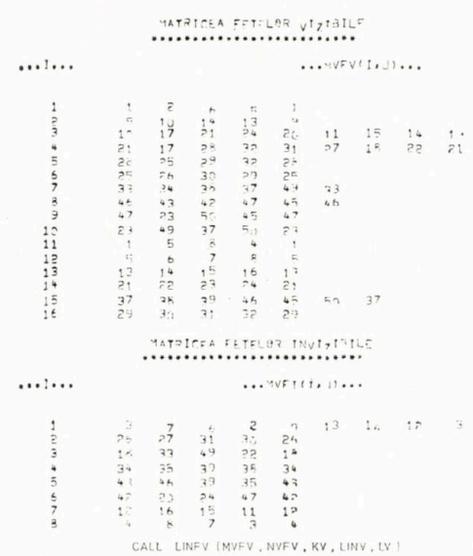
MATRICEA FETELOR VIZIBILE

1	1	2	6	5	1					
2	6	10	14	13	9					
3	10	17	21	24	20	11	15	14	10	
4	21	17	25	32	31	27	18	22	21	
5	26	25	29	32	28					
6	25	26	30	33	25					
7	33	34	38	37	44	33				
8	46	43	42	47	45	46				
9	47	33	50	45	47					
10	24	49	37	50	24					
11	1	5	8	4	1					
12	5	6	7	8	5					
13	13	14	15	16	13					
14	21	22	23	24	21					
15	37	38	39	46	45	50	37			
16	29	30	31	32	29					

MATRICEA FETELOR INVIZIBILE

1	3	7	8	2	9	13	14	12	9	
2	26	27	31	30	24					
3	12	33	49	22	12					
4	34	35	37	36	34					
5	41	48	39	35	41					
6	42	50	24	41	42					
7	10	16	15	11	10					
8	4	8	7	3	4					

CALL LINFV (MVFV, NVFV, KV, LINV, LV)

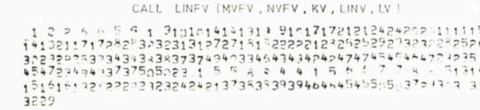

CALL LSELET (LINV, LV, LVS)

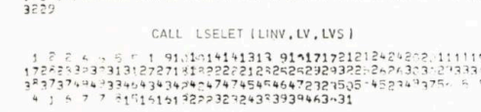

CALL LINFV (MVFI, NVFI, KI, LINI, LI)

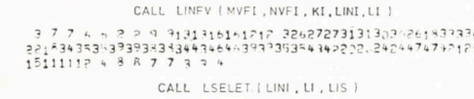

CALL LSELET (LINI, LI, LIS)

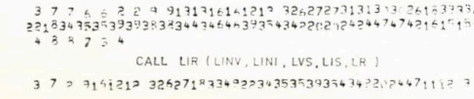

CALL LIR (LINV, LINI, LVS, LIS, LR)

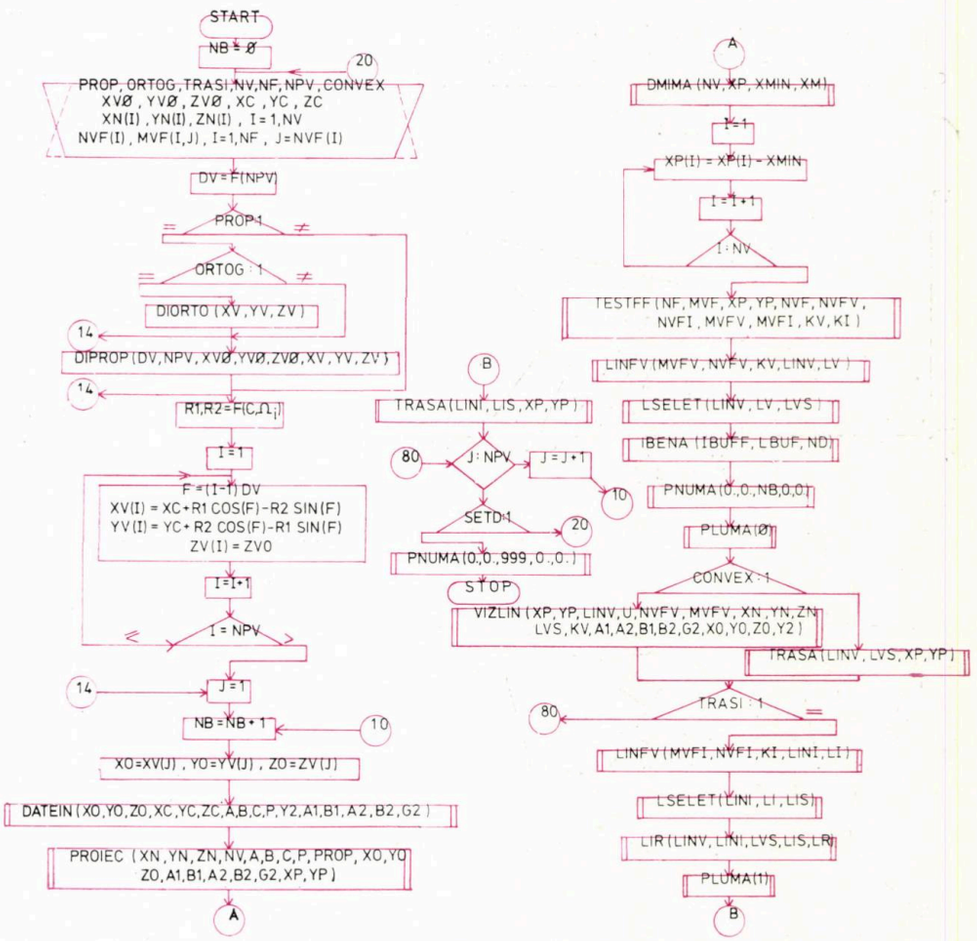

CALL DIORTO(*XV, YV, ZV*)

unde XV, YV, ZV sînt vectori cu dimensiunea 3 conținînd valorile cosinușilor directori ai direcțiilor de proiectare pe cele trei plane de proiecție.

Activarea subprogramului este realizată de valoarea opțională atribuită variabilei întregi ORTOG.

b. Subprogramul DIPROP

Are aceeași funcțiune ca subprogramul DIORTO dar pentru o direcție oarecare în raport cu sistemul OXYZ (direcția paralelă cu ΩC din figura 1) și se utilizează astfel

CALL DIPROP (DV, NPV, XVO, YVO, *ZVO, XV, YV, ZV*)

intrare — ieșire parametri

unde DV — unghiul dintre două direcții succesive de vedere,
NPV — numărul punctelor de vedere,
XVO, YVO, ZVO — coordonatele primului punct de vedere,

Activarea subprogramului este realizată de valoarea opțională atribuită variabilei întregi PROP.

Observație: Prin parametri de intrare înțelegem variabilele definite anterior apelării subprogramului iar prin parametrii de ieșire variabilele calculate de subprogram și utile programului ce apelează. În continuare aceștia din urmă vor fi subliniați.

2.2. Determinarea poziției relative a planului de proiecție (tabloul de perspectivă)

Schimbarea punctului sau direcției de vedere modifică poziția planului de proiecție, admis perpendicular pe raza sau direcția de vedere. Calculul parametrilor ce definesc poziția planului de proiecție în raport cu triedrul tridreptunghiular OXYZ se realizează cu subprogramul DATEIN (DATE INițiale)

Subprogramul DATEIN

Are drept scop poziționarea planului de proiecție prin determinarea coeficienților ecuației sale, originii și cosinușilor directori ai sistemului 01XPYP pentru fiecare din punctele sau direcțiile de vedere, și se utilizează astfel

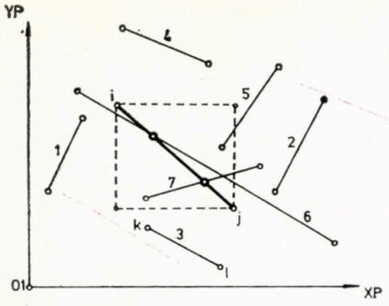

FIGURA 3

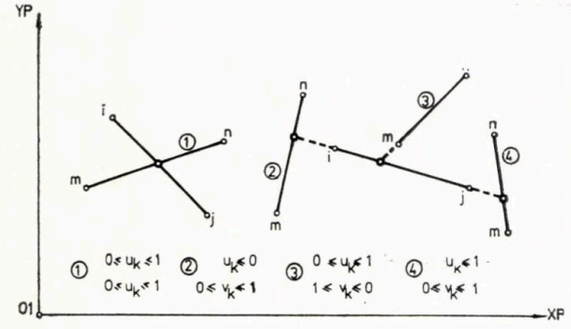

Figura 4

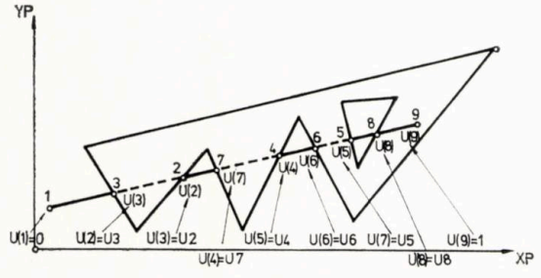

Figura 5

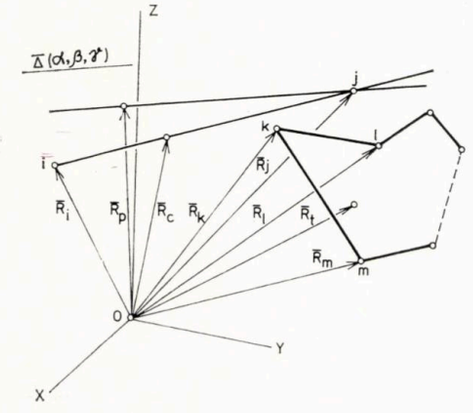

FIGURA 6

CALL DATEIN (XO, YO, ZO, XC, YC, ZC, A, B, C, P, Y2, A1, B1, A2, B2 G2)

unde XO, YO, ZO, — coordonatele punctului de vedere curent
XC, YC, ZC — coordonatele centrului geometric al volumului
A, B, C, P — coeficienții planului de proiecție
Y2 — depărtarea originii sistemului 01XPYP (fig. 1)
A1,B1,A2,B2,G2 — cosinușii directori ai axelor 01XP și 01YP

Observație:

Este luată în considerare numai perspectiva la nivelul observatorului sau descendentă, ca fiind cele mai utilizate în arhitectură. Activarea subrutinei se efectuează la fiecare ciclu al punctelor sau direcțiilor de vedere.

*) Semnele se stabilesc conform tabelului din text

$Q = \sqrt{A^2+B^2}$; $U = \sqrt{2A^2+B^2}$; $V = \sqrt{A^2+B^2+C^2}$; $T = QV$

Constantele proiecției / Proiecția				Coord. pct. Ω	Orig. ax. tablou.	Coef. ecuației tabloului				Cosinușii directori ai axelor tabloului					Cosinușii direcției Δ		
				XVO YVO ZVO	Y2	A	B	C	D	A1*	B1*	A2*	B2*	G2	AL	BE	GA
CENTRALA	Perspectiva liniară	Tablou	Oarecare	Valori date numai ptr. primul punct de vedere	P/B	A	B	C	P	|B|/Q	|A|/Q	|AC|/T	|BC|/T	sinθ	Nu e cazul		
			Vertical					0				0	0	1			
			Frontal			0	0	C		1	0		1	0			
			Orizontal							|B|/Q	|A|/Q	|AC|/T	|BC|/T	sinθ			
	Perspectiva axonometrică					A	B	C									
PARALELA	OBLICA	Ortogonală	Laterală	Nu e cazul	0	A	0	0	P	0	±1	0	0	1	-1	0	0
			Verticală			0	B			±1	0				0	-1	
			Orizontală				0	C					1	0		0	-1
		Perspectiva liniară			P/B	A	B	C		|B|/Q	|A|/Q	|AC|/T	|BC|/T	sinθ	AL	BE	GA
		Perspectiva axonometrică	Izometrică		P/A		A	A		√2/2		√6/6		√2/3	√3/3		
			Dimetrică		P/B		A	A		|B|/Q	|A|/Q	A²/T	|AB|/T	sinθ	A/U	B/U	C/U
			Trimetrică				B	C				AC/T	|BC|/T	sinθ	A/V	B/V	C/V
			Frontală			0	0	0		1	0	0	0	1	√10/10	2/√5	√10/10
			Orizontală		0								1	0		√10/10	2/√5

2.3. **Determinarea proiecțiilor nodurilor N_i pe planul de proiecție**

Comoditatea studiului vizibilității prin utilizarea coordonatelor vîrfurilor V_i, obținute prin proiectarea pe planul de proiecție a vîrfurilor de definiție N_i, impune mai întîi determinarea perechilor de valori (XP(I), YP(I)) folosind subprogramul PROIEC (PROIECția). Problema se reduce la stabilirea legăturii dintre spațiul $S^{(3)}$, în care este definită configurația și spațiul $S^{(2)}$ reprezentat prin planul de proiecție. Această legătură se exprimă prin următoarea expresie scrisă matriceal:

$$\begin{vmatrix} XP \\ YP \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} A1 & B1 & O \\ A2 & B2 & G2 \end{vmatrix} \cdot \begin{vmatrix} X \\ Y \\ Z \end{vmatrix} - Y2 \qquad (1)$$

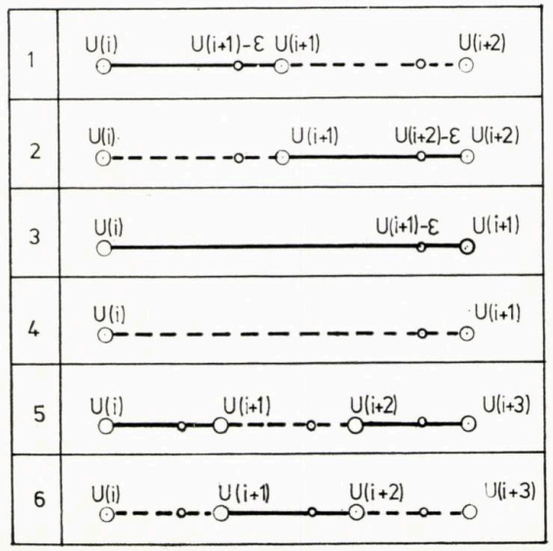

Figura 7

TABLOUL CU DATELE PROBLEMEI

```
 7.0000          .0000          24.0000        38.6000        43.8000        1.0000
23.44   49.0     .0    33.2     39.0     .0    33.2    49.0     .0    23.44   49.0     .0
23.44   39.0    8.0    33.2     39.0    8.0    33.2    49.0    8.0    23.44   49.0    8.0
33.22   40.5     .0    37.2     40.5     .0    37.2    43.0     .0    33.22   43.0     .0
33.22   40.5    4.5    37.2     40.5    4.5    37.2    43.0    4.5    33.22   43.0    4.5
37.22   39.0     .0    49.0     39.0     .0    49.0    47.0     .0    37.22   47.0     .0
37.22   39.0   12.0    49.0     39.0   12.0    49.0    47.0   12.0    37.22   47.0   12.0
43.00   33.0     .0    47.0     33.0     .0    47.0    39.0     .0    43.00   39.0     .0
43.00   33.0    4.5    47.0     33.0    4.5    47.0    39.0    4.5    43.00   39.0    4.5
49.00   40.5     .0    53.0     40.5     .0    53.0    53.0     .0    49.00   53.0     .0
49.00   40.5   20.0    53.0     40.5   20.0    53.0    53.0   20.0    49.00   53.0   20.0
47.00   40.5     .0    47.0     47.0     .0    47.0    53.0     .0    47.00   40.5   20.0
47.00   47.0   20.0    47.0     53.0   20.0    47.0    47.0   12.0    47.00   40.5   12.0
49.00   40.5   12.0    49.0     47.0   20.0
  5 9 5 9 9 5 5 5 5 6 5 5 6 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5
    1  2  6  5  1
    3  7  6  2  9 13 16 12  3
    9 10 14 13  9
   10 17 21 24 20 11 15 14 10
   21 17 28 32 31 27 1? 22 21
   24 25 29 32 28
   25 26 30 29 25
   26 27 31 30 26
   18 33 49 32 18
   33 34 38 37 49 33
   34 35 39 38 34
   43 46 39 35 43
   46 43 42 47 45 46
   47 23 51 45 47
   23 49 37 50 23
   42 20 24 47 42
   12 16 15 11 12
    4  8  7  3  4
    1  5  3  4  1
    5  6  7  8  5
   13 14 15 16 13
   21 22 23 24 21
   37 38 39 46 45 50 37
   23 40 31 32 29
```

TABLOUL CU REZULTATELE PROBLEMEI

XV(I) , YV(I) , ZV(I) , I=1,NPV

```
 7.0      .0      24.0      90.7      37.6      24.0
15.4     91.4     24.0
```

CALL DATEIN

```
 7.0000     .0000    24.0000    .5654     .7843     .2553
25.2430   32.1861     .8112     .5848     .1493     .2071
 .9568
```

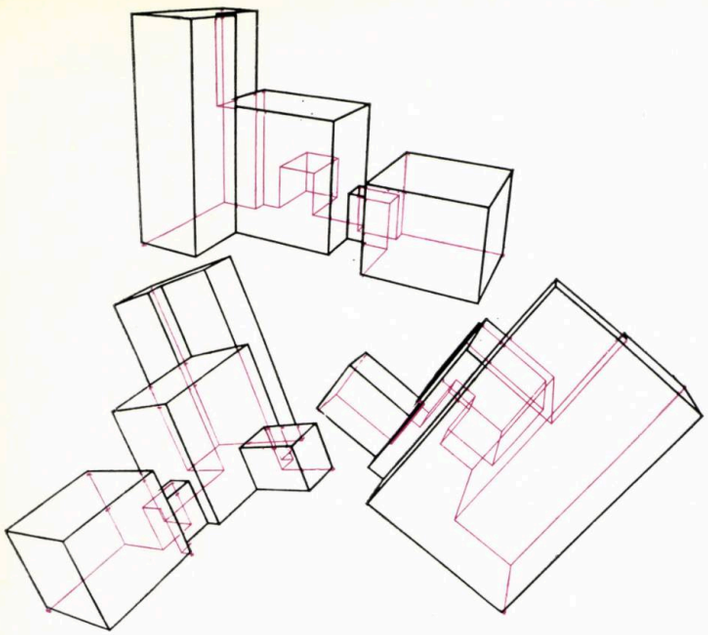

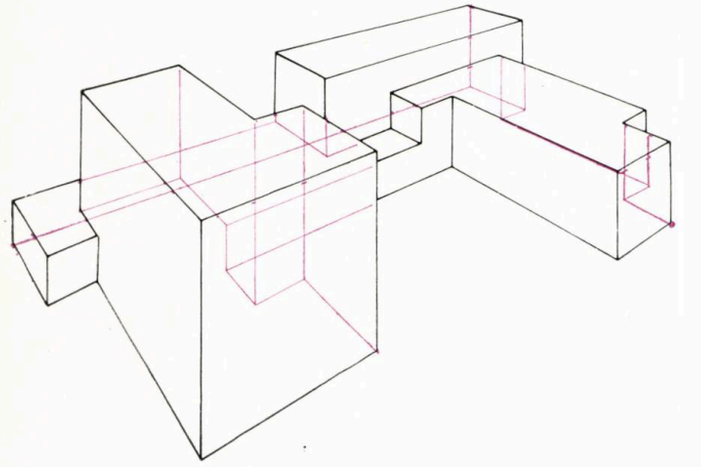

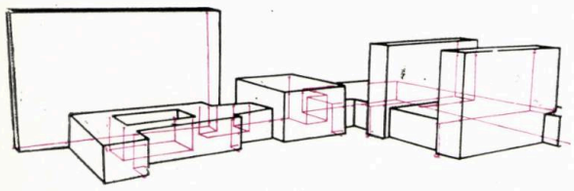

Figura 13

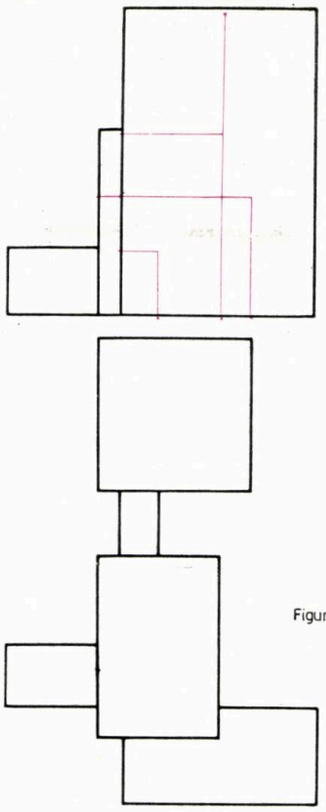

Figura 15

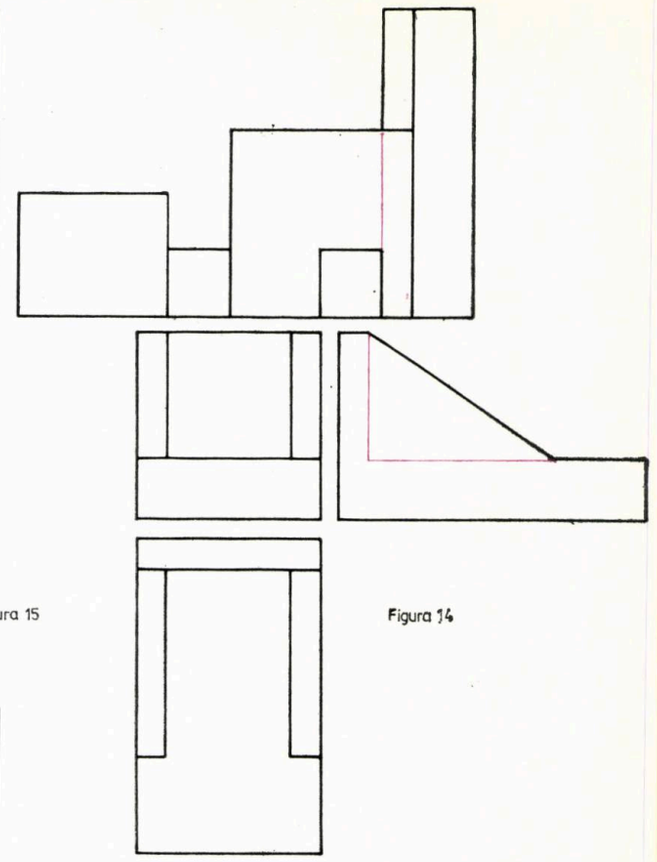

Figura 14

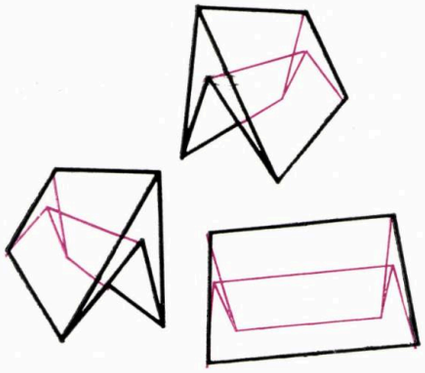

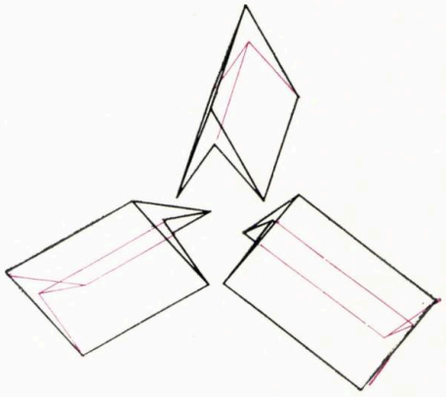

Figura 8

În funcţie de sistemul de proiecţie considerat, centrală sau paralelă, coordonatele vîrfurilor proiecţiilor au următoarele expresii:

$$X,Y,Z = \frac{F(N_i)}{A.P_{ix} + B.P_{iy} + C.P_{iz}} \cdot P_{ix},\ P_{iy},\ P_{iz} \qquad (2)$$

$$X,Y,Z = \frac{F(N_i)}{A \cdot AL + B \cdot BE + C \cdot GA} \cdot AL,\ BE,\ GA$$

unde s-a notat prin P_{ix}, P_{iy} şi P_{iz} proiecţiile segmentului variabil ΩN_i pe axele sistemului de referinţă OXYZ iar prin $F(N_i)$, cînd nu sînt luate în considerare perspectivele pe plane sferice sau cilindrice, ecuaţia planului de proiecţie $F(X,Y,Z) = AX + BY + CZ + P$ în care X,Y şi Z sînt înlocuiţi prin XN(I), YN(I) şi ZN(I).

a. Subprogramul PROIEC

Are drept scop determinarea vectorilor reprezentînd coordonatele proiecţiilor V_i ale nodurilor N_i pe planul de proiecţie şi se utilizează astfel

CALL PROIEC (XN, YN, ZN, NV, A, B, C, P, PROP, XO, YO ZO, A1, B1, A2, B2 G2, XP, YP,)

unde

XN, YN, ZN — vectorii unidimensionali ai coordonatelor nodurilor N_i

NV — numărul nodurilor N_i

XP, YP — vectorii unidimensionali ai coordonatelor vîrfurilor Vi.

b. Subprogramul DMIMA

Are ca scop determinarea componentelor minime şi maxime ale vectorilor XP şi YP şi se utilizează astfel

CALL DMIMA(NV,XP,XMIN,XMAX)

unde XMIN, XMAX (YMIN, YMAX) sînt valorile minime şi maxime ale componentelor vectorilor XP şi YP şi servesc la încadrarea corespunzătoare a reprezentării pe formatul folosit.

2.4. Selectarea feţelor pseudofrontale.

Numim feţe pseudofrontale acele feţe care privite de către observator lasă în spate volumul geometric considerat. De exemplu faţa 5325 din figura 1 este o faţă pseudofrontală. Este evident că numai feţele pseudofrontale pot determina vizibilitatea unui segment; bunăoară segmentul 35 (fig. 1) este invizibil pe intervalul b5 fiind acoperit de feţele 1451 şi 23412, care sînt feţe pseudofrontale, suplinind astfel considerarea feţei 1251.

Eliminarea feţelor invizibile conduce la reducerea substanţială a timpului computer întrucît trasarea liniilor ce le definesc poate fi omisă sau executată diferenţiat dar fără a mai fi considerate independent la studiul vizibilităţii.

O faţă este pseudofrontală dacă scalarul PV, definit astfel /8/

$$PV = \begin{vmatrix} XP_i - XP_j & YP_i - YP_j \\ XP_k - XP_j & YP_k - YP_j \end{vmatrix}$$

unde i, j şi k sînt trei vîrfuri consecutive ale feţei testate, este negativ. Testul este realizat cu subprogramul TESTFF (TESTul Feţelor pseudoFrontale).

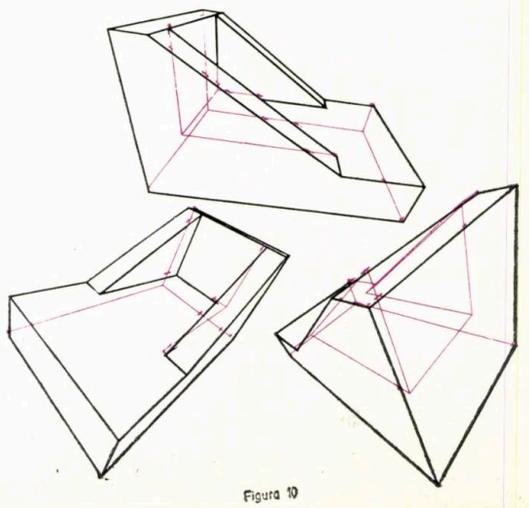

Figura 10

Subprogramul TESTFF

Are drept scop separarea feţelor pseudofrontale şi feţelor invizibile şi crearea vectorilor bidimensionali ale căror elemente reprezintă numerele asociate acestor categorii de feţe şi se utilizează astfel

CALL TESTFF(NF,MVF,XP,YP,NVF,*NVFV,NVFI,MVFV,MVFI,KV,KI*)

unde NF, KV, KI — numărul feţelor de definire, numărul feţelor pseudofrontale şi numărul feţelor invizibile,

NVF — vectorul unidimensional ale cărei componente reprezintă numărul vîrfurilor fiecărei feţe. Are dimensiunea NF,

NVF, NVFVI — Idem dar pentru feţele pseudofrontale şi respectiv invizibile. Au dimensiunile KV şi respectiv KI,

MVF — vectorul bidimensional de dimensiunile NF×NVF.

MVFV, MVFI — Idem dar pentru feţele pseudofrontale şi respectiv invizibile. Au dimensiunile KV× NVFV şi respectiv KI×NVFI.

2.5. Crearea vectorului liniilor feţelor pseudofrontale şi selectarea liniilor nerepetitive.

Pentru a evita parcurgerea dublă la trasarea segmentelor ce definesc feţele pseudofrontale adiacente, în cazul configuraţiilor convexe /8/ şi a uşura explorarea liniilor de definiţie, în cazul configuraţiilor concave, se impune crearea vectorului liniilor feţelor pseudofrontale şi apoi selectarea segmentelor ce nu se repetă. Această operaţie este realizată cu subprogramele LINFV (LINiile Feţelor Vizibile) şi LSELET (Linii SELEcTate).

a. Subprogramul LINFV

Are drept scop crearea vectorului unidimensional ale cărui elemente reprezintă segmentele feţelor unei configuraţii, şi se utilizează astfel

CALL LINFV(MVFV,NVFV,KV,*LINV,LV*)

unde LV — numărul elementelor vectorului creat LINV,

LINV — vectorul unidimensional ale cărui elemente reprezintă numerele asociate segmentelor de definire a feţelor.

b. Subprogramul LSELET

Are drept scop selectarea liniilor nerepetitive dintr-un vector unidimensional definit şi se utilizează astfel

CALL LSELET(*LINV*,LV,*LVS*)

unde LVS — contorul elementelor nerepetitive ale vectorului nou creat LINV.

2.6. Plotarea configuraţiilor convexe.

Valoarea variabilei întregi CONVEX decide activarea fie a subprogramului VIZLIN fie a subprogramului TRASA. Pentru configuraţiile convexe toate segmentele feţelor pseudofrontale sînt vizibile şi deci se activează cel de-al doilea subprogram.

Subprogramul TRASA

Are drept scop trasarea segmentelor grupate în vectorul LINV şi se utilizează astfel

CALL TRASA(LINV,LVS,XP,YP)

Efectul activării acestei subrutine este trasarea tuturor feţelor ale căror segmente de definiţie sînt în vectorul LINV. Indepedent de tipul configuraţiei convexe sau concave, trasarea şi a segmentelor aparţinînd feţelor invizibile decisă de valoarea atribuită variabilei întregi TRASI, antrenează reactivarea subprogramelor LINFV şi LSELET dar de această dată cu referire la vectorul bidimensional MVFI al feţelor invizibile.

Evitarea parcurgerii şi a segmentelor de intersecţie a două feţe adiacente dintre care una este invizibilă impune selectarea segmentelor dintre două feţe adiacente, ambele invizibile, operaţie efectuată de subprogramul LIR (Linii Invizibile Rămase).

Subprogramul LIR

Are drept scop compararea elementelor a doi vectori unidimensionali reţinînd din al doilea numai pe acelea negăsite în primul. Bunăoară pentru configuraţia din figura 1 vectorul LINI rezultat în urma apelării subprogramului LIR este vid, deoarece unicul segment, 25 ce se poate considera este analizat în cazul feţei pseudofrontale 5325, adică se găseşte în vectorul LINV. Se utilizează astfel

CALL LIR(LINV,*LINI*,LVS,LIS,*LR*)

unde LINI — vectorul unidimensional ale cărui elemente reprezintă numerele asociate segmentelor de definire aparţinînd feţelor invizibile. Are dimensiunea LR.

LR — reprezintă contorul elementelor negăsite în vectorul LINV.

Efectul reactivării corespunzătoare a subprogramului TRASA este trasarea diferenţiată şi a segmentelor invizibile.

În acest punct configuraţia convexă este trasată în întregime; liniile vizibile cu negru şi segmentele invizibile cu rosu de exemplu.

2.7. Plotarea configuraţiilor concave.

Deoarece pentru aceste configuraţii unele din feţeie pseudofrontale (faţa 5325 din figura 1) pot fi şi parţial invizibile (porţiunea 5b25) se impune efectuarea unui studiu al vizibilităţii segmentelor de definiţie a feţelor pseudofrontale.

Intrucît unul din scopurile urmărite de algoritm este acela de a reduce pe cît posibil timpul computer, el are la bază următoarele observaţii:

2.7.1. Numai segmentele de definire a feţelor pseudofrontale (vectorul LINV) fac obiectul studiului vizibilităţii în raport cu aceste feţe (vectorul MVFV).

2.7.2. Între punctele de intersecţie ale unui segment cu celelalte segmente proiectate vizibilitatea nu se schimbă şi deci pentru a studia vizibilitatea segmentului explorat se studiază vizibilitatea unui punct arbitrar situat între două puncte de intersecţie succesive. În acest sens se creează, pentru segmentul explorat, vectorul unidimensional U ale cărui elemente reprezintă valorile unui parametru UP, obţinut prin intersecţia acestui segment cu restul segmentelor, cuprinse între 0 şi 1. Sînt parcurse următoarele etape:

a. Se reţin pentru intersecţie, cu segmentul explorat, celelalte segmente ce se suprapun parţial sau total cu suprafaţa haşurată a dreptunghiului din figura 3, avînd laturile paralele cu sistemul 01XPYP.

b. Se intersectează segmentul explorat cu segmentele reţinute în treapta a) prin activarea subprogramului DILP (Determinarea Intersecţiilor Liniilor Proiectate) reţinîndu-se numai valorile pentru care parametrii UP şi V îndeplinesc condiţia 1 din figura 4, obţinîndu-se vectorul U.

c. Elementele vectorului U (fig. 5) sînt ordonate crescător prin activarea subprogramului ORD (ORDonare).

2.7.3. Observînd că dacă testul vizibilităţii unui punct, situat între două puncte de intersecţie succesive U (I) şi U(I + 1) indică vizibilitatea punctului, segmentului U (I) U (I + 1) este vizibil; se cercetează vizibilitatea acestui punct în raport cu toate feţele pseudofrontale astfel:

a. Un punct situat între două puncte succesive de intersecţie se testează cu o faţă pseudofrontală dacă şi numai dacă proiecţia sa aparţine feţei respective. Condiţia de apartenenţă este testată prin paritatea numărului intersecţiei unei drepte, unind punctul vizat cu un punct exterior conturului aparent al configuraţiei, cu segmentele ce definesc faţa respectivă. Un punct a cărei proiecţie aparţine proiecţiei unei feţe conduce la un număr impar de intersecţii.

b. Pentru punctul satisfăcînd ultima propoziţie din a) se determină poziţia sa pe muchia corespunzătoare din spaţiu (punctul k din fig 1). Punctul este vizibil în raport cu faţa testată dacă este satisfăcută condiţia $s \geqslant 1$ pentru proiecţia centrală şi $s \leqslant 0$ pentru proiecţia paralelă, s fiind parametrul razei de vedere $\overline{R}_c = \overline{R}_i + s\overline{R}_{ji}$ sau parametrul direcţiei de vedere $\overline{R}_p = \overline{R}_j + s\overline{\Delta}$ (fig .6).

Parametrul s se determină din sistemele de ecuaţii, care pentru simplitate sînt scrise vectorial:

$$\overline{R}_c = \overline{R}_i + s\overline{R}_{ji} \qquad \overline{R}_p = \overline{R}_j + s\overline{\Delta}$$

$$\overline{R}_t = \overline{R}_k + q\overline{R}_{k1} + r\overline{R}_{km} \qquad \overline{R}_t = \overline{R}_k + q\overline{R}_{k1} + r\overline{R}_{km}$$

unde indicii k, 1, m se referă la trei vîrfuri oarecare ale feţei pseudofrontale vizate. Celelalte notaţii au semnificaţia din figură.

Toate observaţiile de mai sus sînt incluse în subprogramul VIZLIN (VIZibilitatea LINiilor).

Subprogramul VIZLIN

Are drept scop studierea vizibilităţii unor segmente şi le trasează corespunzător; dacă punctul median a două puncte de intersecţie succesive este vizibil segmentul dintre cele două puncte este vizibil şi se trasează cu linie continuă groasă; în cazul contrar se omite sau se trasează diferit (fig. 7). Se utilizează astfel

CALL VIZLIN(XP,YP,LINV,U,NVFV,MVFV,XN,YN,ZN,LVS,
KV,A1,A2,B1,B2,G2,XO,YO,ZO,Y2)

Prin activarea subprogramului VIZLIN se obţine reprezentarea configuraţiei considerate exclusiv segmentelor de intersecţie dintre două feţe adiacente invizibile. Trasarea şi a acestora din urmă este decisă de valoarea opţională a variabilei TRASI.

2.8. Concluzii asupra algoritmului

Privite retrospectiv, elementele care stau la baza algoritmului general PELI, îi imprimă următoarele caracteristici:

— *Generalitate*

● Prin aceea că permite trasarea oricărui tip de proiecţie cuprins în tabela 1, creînd posibilitatea, prin vectorul punctelor de vedere să se realizeze un studiu al designului unui proiect.

— *Minimizarea timpului computer*

● Prin aceea că sînt considerate, la studiul vizibilităţii numai feţele pseudofrontale şi implicit segmentele de definire a acestora.

● Prin aceea că studiul vizibilităţii segmentelor se reduce la studiul vizibilităţii punctelor de intersecţie ale acestuia cu celelalte segmente din zona sa de influenţă.

● Prin aceea că testul de distanţă se realizează numai faţă de acele feţe ale căror proiecţii cuprind proiecţia punctului vizat.

● Prin aceea că testul de distanţă se efectuează o singură dată în raport cu planul feţei deoarece propoziţia anterioară exclude divizarea feţelor în triunghiuri

— *Eleganţă şi simplitate a soluţiilor alese*

● Prin aceea că toate fazele algoritmului, exclusiv testul de distanţă se realizează în planul de proiecţie,

● Prin testul selectării feţelor pseudofrontale,

● Prin testul selectării segmentelor ce intersectează segmentul explorat,

● Prin reducerea numărului punctelor a căror vizibilitate trebuie studiată.

● Prin testul care decide dacă proiecţia punctului vizat aparţine proiecţiei unei feţe,

● Prin reducerea testului de distanţă la determinarea intersecţiei dintre o dreaptă şi un plan.

3. Implementarea algoritmului general PELI

Programul corespunzător algoritmului general PELI a fost implementat atît pe calculatorul Felix C 256, care foloseşte la ieşire un plotter cifric incremental activat cu subprograme cuprinse în biblioteca BENSON cît şi pe calculatorul CONTROL DATA, care foloseşte la ieşire un plotter cifric incremental CALCOMP.

Pentru o configuraţie arhitecturală constînd din mai multe volume caracterizată prin 50 puncte de definiţie şi 24 feţe, tabloul cu datele problemei şi respectiv al rezultatelor obţinute, se poate urmări în tabela 2. Succesiunea datelor problemei corespunde ordinei variabilelor cuprinse în simbolul corespunzător al schemei bloc din figura 2.

Urmărind rezultatele se observă că în urma activării subprogramului TESTFF, din cele 24 feţe de definiţie numai 16 sînt pseudofrontale şi deci numai acestea se vor lua în considerare pentru studiul vizibilităţii.

Prin activarea subprogramelor LINVF şi LSELET rezultă că celor 16 feţe pseudofrontale le corespund 76 de segmente din care 55 sînt nerepetitive şi deci numai acestea vor fi luate în considerare pentru studiul vizibilităţii.

Trecînd la feţele invizibile, reactivînd aceleaşi subprograme, şi în plus subprogramul LIR, rezultă că din cele 16 segmente,corespunzătoare acestor feţe, 33 sînt nerepetitive şi numai 14 nu sînt găsite în vectorul LINFV şi care vor fi trasate, în întregime, diferenţiat.

Programul a fost utilizat pentru reprezentarea a numeroase configuraţii, dela cele mai simple pînă la cele mai complicate. În figurile 8—15 sînt prezentate, aşa cum au rezultat dela plotter, cîteva din aplicaţii în ordine la gradată a dificultăţii lor. Figurilor 8—11 şi 14, 15 li se iau în considerare cîte trei puncte de vedere iar figurilor 12 şi 13 cîte un singur punct de vedere. Astfel (în paranteze sînt trecuţi timpii computer corespunzători; primul pentru FELIX C 256 şi al doilea pentru CONTROL DATA):

Figurile 8(18", 4") şi 9(27",6") conţin reprezentările în sistemul de proiecţie centrală şi paralelă (axonometrică ortogonală izometrică), a unui acoperiş simplificat.

Figura 10(48",12") conţine reprezentarea în proiecţie centrală a unui timpan de racordare întîlnit în arhitectura construcţiilor unor sisteme hidroameliorative.

Figurile 11(108",28"), 12(48",12") şi 13(59",15") conţin reprezentările în proiecţie centrală a unor configuraţii arhitecturale complexe.

Figurile 14(40",10") şi 15(80",20"), conţin reprezentările în proiecţie ortogonală, pe cele trei plane de proiecţie, vertical orizontal şi lateral, configuraţiile din figurile 10 şi 11.

Dr. arh. Aurelian Tănăsescu
Dr. ing. Ion Sava

BIBLIOGRAFIE

1. *APPEL, A.* — The notation of cantitative invisibility and the machine rendering of solids. PROC. ACM 22-nd Nat. Conf., 1967, Thompson Book Co., Washington, D.C., p. 67
2. *DOGARU, L.* — Perspective arhitecturale automate-limbaj « VIDEO » curs — calcul numeric — Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », Bucureşti 1973
3. *ENCARNACAO, J. L.* — A survey of and new solutions for the hiddenline problem. Symposium interactive Computer Graphics DELFT
4. *GALIMBERTI, P., MONTANARI, U.* — An algoritm for Hidden Line Elimination Communication of the ACM. Vol. 12/nr. 4, April, 1969
5. *LOUTREL, P.* — Determination of hidden edges in polyhedral figures: convex casa, Tech. Rep. 400—145. Lab. for Electro-Science Res., NY., Sept. 1966
6. *RUTH, A. W.* — LE VISION, A Package of IBM 7090 FORTRAN Programs to Draw Ortographic Wiews of Combinations of Plan and Quadric Surfaces
7. *TĂNĂSESCU, A., SAVA, I.* — Utilizarea calculatoarelor electronice în arhitectură şi perspectiva arhitecturală. *Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti*, 1972
8. *SAVA, I., TĂNĂSESCU, A.* — Problema eliminării liniilor invizibile în perspectiva arhitecturală, *ARHITECTURA nr.* 2/1975
9. *WILIE, C., ROMNEY, G., EVANS, D., ERDAHL, A.* — Halftone perspective drawing by computer. *Tech. Rep.* 4—2, *comput, Sci. U. of Utah, Salt Lake City*, 1968

„Dicţionar" ilustrat de arhitectură
Arhitect-inginer

desen de arh. PAUL BĂDULESCU (după Le Corbusier)

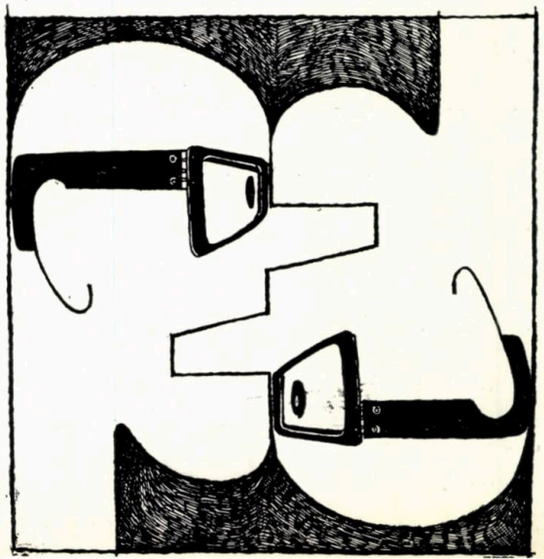

HOREA 250 Vrednic înaintaș al breslei

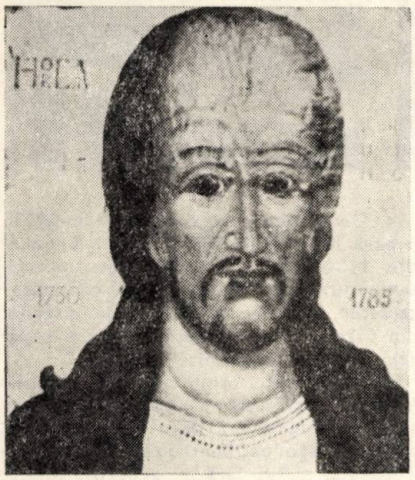

Arhitect mi-a fost dat să mă nasc, tot ca și arhitectul Nicola Ursu, marele nostru revoluționar, poreclit Horea, în octombrie în « Zodia Balanței ». Zodie care implică echilibru, cumpătare, calm și hotărîre. Însușiri care ajută la luptă dîrză și la rezistență față de vîltoarea vieții.

Eroul național Nicola Ursu a văzut ziua acum 250 de ani, de care mă despart 164 de ani numai, dar el pare pierdut în profunzimea timpilor, atît de diferit de noi profesează arta de a construi. Meșter mare în a ridica biserici de lemn, boltite și cu turnuri înalte, el concepe în taina minții, clădirea, cu toate detaliile și dimensiunile fiecărei piese, fapt prin care se înalță la o valoare mai puternică decît a noastră de azi, arhitecți ca și el, dar care nu putem concepe definitiv și precis opera decît pe hîrtie, cu teu și echer, creion și atîtea altele, pentru a ne realiza gîndul. De fapt nu e singur, pentru că majoritatea țăranilor de pe teritoriul vechii Dacii ridică cu aceeași măiestrie casele și bisericile, în același spirit constructiv. Artă pe care o posedă din moși-strămoși, în aceeași unitate de expresie de la cele mai mici clădiri pînă la cele mai înalte și măiestrite biserici, cu un rafinament nemaigăsit în alte țări, față de care noi arhitecții de azi, trebuie să ne închinăm. Ei rămîn anonimi și rar le mai vezi astăzi semnătura cioplită în grinzi.

Dintre operele arhitectului Nicolae Ursu, cunoaștem numai patru: 1. **Biserica din Cizer:** lîngă Ciucea, de pe domeniul « nobilului » ungur, care-și ridică înalt turnul. Lucrarea, din grinzi de lemn, bîrne groase, și boltită, este strămutată la Secția etnografică în aer liber a Muzeului Transilvaniei din Cluj-Napoca. Pe o grindă principală, se vede însă clar cioplită semnătura în chirilic « Lucrat Ursu H », el considerînd « Horea » ca pe o simplă poreclă.

2. **Bisericuța din Albacu,** satul unde a văzut lumina vieții în 1730, despre a cărei origine răspund încă demult consătenii lui, atît cît și asemănarea tehnicii constructive în detaliile ei. Salvată de la dărîmare, I. Brătianu, a mutat-o la Florica. De acolo, amenințată de distrugere a doua oară, este remontată la Olănești, unde se poate vedea și azi. Se menține din bîrne groase și bine încheiate, conform tehnicii lui.

3. Mai stă mărturie, pentru opera de arhitect a lui Horea, **căsuța lui personală din Cîmpia Feregetului,** din bîrne groase și « bine închegate », compusă dintr-o tindă mare și o odaie de locuit. Semnătura lui de pe grinda principală, unde țăranii obișnuiesc să cioplească numele celui ce a ridicat-o, lipsește (e numai urma), desființată fiind de o bardă, ce a vrut a-i ascunde obîrșia. N. Densusianu, care a scris minunata monografie asupra Revoluției din 1784 a lui Horea, bazată pe 784 de documente de o bogăție excepțională pe care le-a depus la Academia română, a mers la fața locului și a văzut-o. Szilagyi i-a certificat, de asemenea, cum că mai demult semnătura exista și a văzut-o, era locuită de Teodoru Bumbu.

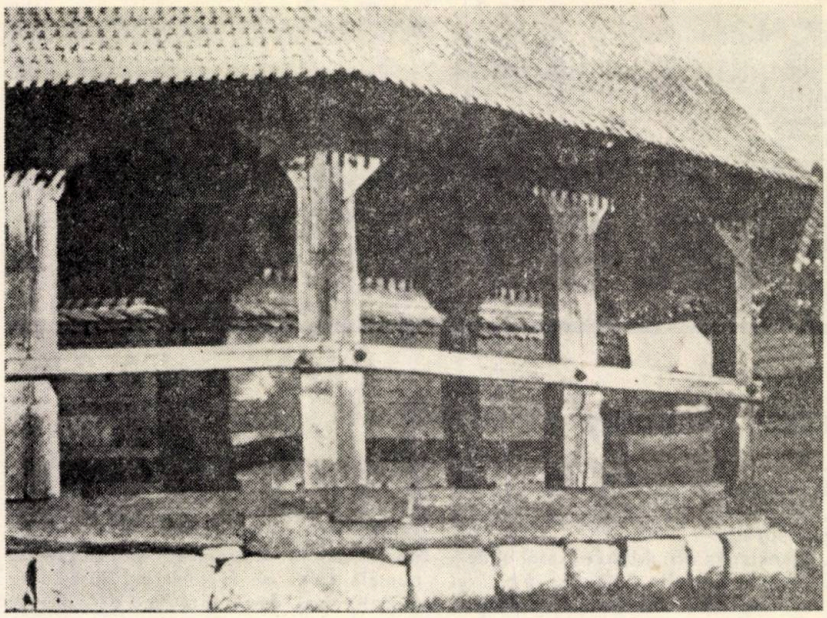

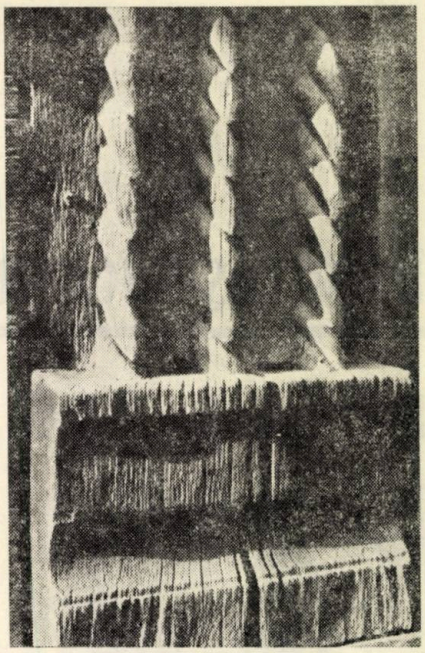

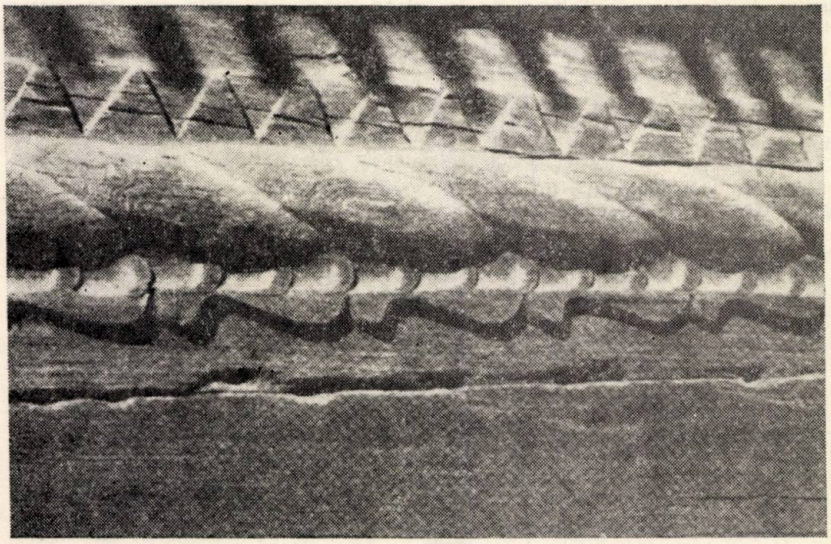

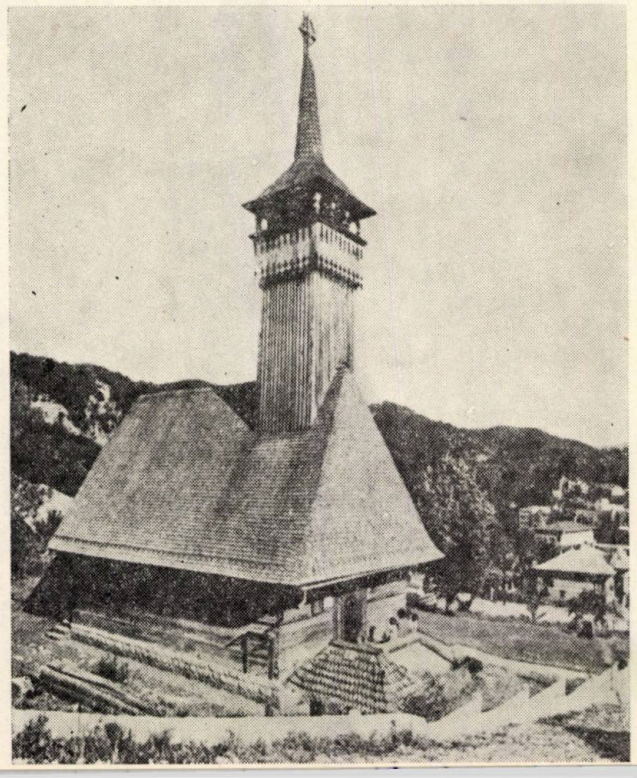

4. De asemenea, s-a descoperit, în 1963, **o casă izolată, în locul numit Troaca din Măţeşeşti — Arada,** care-i poartă semnătura, tot în chirilic şi cu acelaşi caracter de scris ca cea de la biserica din Cizer, dar mai subţire. Pentru care, azi, comuna e numită Horea.

Fire de artist, arhitectul zice şi cîntă frumos, îi farmecă pe ţărani pe la nunţi şi în locurile unde-l duce dorul. Şi ei îl poreclesc **Horea,** pentru că horeşte bine. Totodată, suflet larg şi generos, inteligenţă supremă, el apără pe ţăranii iobagi de nobilii care-i năpăstuiesc din ce în ce şi devine tot mai popular. El, arhitectul priceput şi respectat, mare meşter, este de fapt ca majoritatea ţăranilor români, iobag şi suferă de abuzul crescînd vertiginos al nobililor, care-i chinuie, exploatîndu-i la maximum. Înalţă biserici şi se închide în durerea lui mută dedicîndu-se artei de a construi. Dar ca şi ceilalţi, încetul cu încetul, se învăpăiază tot mai dîrz. Sus pe schele, încheindu-şi bolţile şi acoperind turlele înalte din Cizer, barda lui cioplește tot mai aprig, zboară şindrila în toate direcţiile. Şi cînd coboară, în asfinţit de soare, auzind jalea clopotelor care anunţă patimile, îşi dă seama că el e menit să elibereze pe ţăranii români de urgia timpilor, implicaţi pînă acum numai în revolte surde. De fapt, el este omul ales şi necesar a se naşte, voit de soartă în acest scop.

Din 1782 pînă în 1784, cînd izbucneşte categoric revoluţia în Munţii Apuseni, el îndeamnă, dă sfaturi, împinge şi convinge pe iobagi că se pot elibera de sclavie. Incidente, chiar sîngeroase, încep să ia foc, cu atît mai direct şi mai puternic, cu cît, după 4 drumuri la Viena, termină prin a aduce cu el binecuvîntarea împăratului Iosif al II-lea. Contra nobilimii ungare în surdină, la jalbele lui Horea care cere redobîndirea pămînturilor şi a libertăţii pierdute, el zice: « Thut ihr das », « asta, făceţi-o voi ». Căci planul lui Iosif al II-lea era crearea Regatului « Dacia felix », care să stea de pază între cele trei mari imperii, Rusia, Austria şi Turcia, şi cutreieră ţinuturile pentru a-i cunoaşte graniţele.

Atunci, Nicola Ursu, asiduu la munca lui de creaţie în spaţiu, la 54 de ani lasă lucrul, casa, nevasta şi copiii şi se aruncă în vîltoarea luptei pentru recucerirea

libertății firești și revendicarea patriei pierdute și aleargă prin țară pentru recrutarea maselor. Îl văd, cum este descris din epocă, trecînd ca o nălucă pe un cal negru, cu mantia mare albă fluturînd în vînt, cavaler trac reînviat de pe pietrele funerare și monedele timpurilor săvîrșite, urmat de garda lui, toți călări în goana mare. El este căpitanul răscoalei, dar tendința surprinzătoare a țăranilor îl împodobește cu epitetele de crai, rege, împărat, ajutat de Cloșca și Crișan vicecăpitanii. Și omul cumpătat, echilibrat și muncitor, cu învoirea Vienei, dezlănțuie, după mișcările premergătoare încă din 1782 în Munții Apuseni, cea mai fioroasă, crîncenă și crudă revoluție, în 1784, băgînd groaza în nobilime, încremenită de puterea blîndului și smeritului român. Însă, pînă la urmă, prin falsitate și dibăcie, și el și țăranii cinstiți și credincioși cuvîntului dat sînt învinși. Horea, Cloșca și Crișan, retrași în munți, în speranța ajutorului, sînt trădați, prinși și condamnați la moarte.

În drum spre Alba, dus legat de armată, soldații în fața miilor de țărani înmărmuriți îi pun o coroană de nuiele în jurul capului ca o roată strigînd: « Iată regele vostru », cum scrie în gazeta timpului « Ziarul Revoluțiunea ». Asemuire ciudată. Și încă, suit pe eșafod, îi iartă pe asasinii lui, apoi cade sub loviturile crîncene și scurte ale roții, ca și miile de țărani uciși în mare parte și fără judecată, sub ura neînfrînată a unei nobilimi rapace și urgisitoare.

Horea piere, dar revoluția învinge. Iosif al II-lea, în fine, e categoric și, prin ucaz definitiv și detaliat, desființează iobăgia românilor « în Transilvania și în Ungaria ». Ei devin cetățeni la fel cu celelalte națiuni și așa-zisa lege a Tripartitum, « Unio trium nationum », — favorizînd pe unguri, sași și secui — cade de la sine. Acum, grație falnicului arhitect Nicola Ursu, 270 de ani de chin ai românilor, deveniți iobagi în propria lor vatră strămoșească, de la 1514 la 1785, se încheie și visul lui de vitejie devine viață aievea.

Iar el, învins, pierdut și condamnat, în taina ochei întunecate, își îndreaptă ultimul său gînd la profesiunea întregii lui vieți, pe care a împlinit-o pînă la 52 de ani cu cinste și patimă. Arhitectul își face testamentul pentru a lăsa, în urma lui, o situație limpede și curată și înșiră plățile făcute lucrătorilor care l-au ajutat, girul dat pentru un asociat și datoriile pe care le mai are altora, indicînd totodată valorile materiale pe care le posedă, din care poate acoperi necesarul, stabilind astfel echilibrul bilanțului unei vieți de muncă, după ce nu va mai fi.

Mărețul Nicola Ursu se săvîrșește crezînd învins pe vecie visul lui de glorie a țării și redevine arhitectul născut în ,,zodia Balanței'' fără a mai ști că revoluția a triumfat.

Arh. H. DELAVRANCEA GIBORY

NOTE:

1. Numele satului este « Cezar » multă vreme în arhive, Dar odată cu dominația ungară crescîndă, numele se ungurizează în « Cizer »
2. Szilagy, scriitor ungur, sec. XIX, a scris o carte detaliată despre revoluția românilor din 1784, în Transilvania și Ungaria.

Un sfert de mileniu de la nașterea lui Horea

Revoluționarul Horea a fost constructor, creator de capodopere, care fac gloria unei culturi. Acest meșteșug era atît de răspîndit între țăranii români, încît e mai greu azi să demonstrăm că un țaran de atunci nu ar fi fost arhitect, decît să demonstrăm contrariul.

Horea ține de luminatul Ev Mediu, cînd în meserie era prețuit făptașul nu omul cu diplomă, spre deosebire de era începută cu Bonaparte, cînd diploma se așează înaintea meseriei și care a dus la profesionistul care, după obținerea diplomei, învață meseria sau, uneori, la omul cu diplomă care nu va ști să lucreze niciodată.

El nu este anonim, ci chiar o personalitate în arhitectură. Biserica din Cizer, casa lui Horea păstrată în descrierea redată de N. Densusianu, viziunea ,,sistematizării'' teritoriale a Transilvaniei cuprinsă în programul revoluției sau zguduitorul testament, în care dovedindu-se mai nobil decît nobilii care l-au judecat « îi iartă cu totală inimă » pe cei ce l-au vîndut și trece la chestiunile lui lumești, punînd pe primul loc limpezirea treburilor cu echipa de constructori; toate probează că eroul revoluției a profesat arhitectura cu pasiunea celor aleși, devenind un clasic al arhitecturii românești. Sigur nu s-au păstrat toate urmele arhitectului și că mai este încă de cercetat în ce ne-a mai rămas. Bisericuța din Albac,strămutată la Florica, în județul Argeș, și apoi la Olănești, este bănuită a fi legată tot de numele lui Horea.

Cu capodopera de la Cizer, însă, sprijinită și ea de jur împrejur pe coloane ca și Partenonul, Horea se dovedește un maestru între arhitecții din România. Am pus alături două culturi străvechi și înrudite. O turlă de lemn împinsă ca o săgeată spre cer personalizează arhitectura din spațiul tracic sau mioritic față de arhitectura mediteranei grecești.

După data construirii acestei biserici (care poartă semnătura « LUCRAT URSU — H »), după declarația de la proces în care afirmă că mulți ani înainte de revoluție a fost urmărit de autorități pentru drumurile făcute de el la Viena și după conținutul testamentului, Cizer pare să fie ultimul șantier al lui Horea. De aici poate a coborît de pe schele la ai săi în clocotul nemulțumirilor și al răscoalei, ca să se ridice din nou pe podina eșafodului la rangul de martir național.

Numele arhitectului de la Cizer, căruia i se cunosc atîtea alte fapte, ar merita să patroneze unul din institutele de învățămînt arhitectural din România și poate chiar pe primul.

Arhitecții îl reclamă ca pe un patron de breaslă. Cu aceeași îndreptățită mîndrie l-ar putea revendica și muzicienii pe el, Nicula Ursu, recunoscut de popor ca un mare artist și supranumit Horea, adică artistul muzician al horelor. Prezența lui între muzicieni nu lasă gol între arhitecți. Horea țăranul este multilateral înzestrat și onorează multe, multe domenii.

Horea strălucește în toate. Este geniu național. Ca și Eminescu sau Brâncuși cunoaște limbi europene (Friedrich Schiller afirmă că « vorba nemțească curgea din graiul lui ca apa » și că « citise cu temei mulți autori germani »), călătorește, vede apusul civilizat, dar nu-și trădează cultura din care face parte. Sub fruntea lui, se îngînă muzica și poezia populară românească, se plănuiesc biserici de lemn în stil tradițional, clocotește revoluția cu idei pentru îndreptarea soartei alor săi.

Anul 1784 nu i-a adus tot ce a visat. A urmat jertfa. Jertfele sînt motoarele istoriei.

Horea. țăranul dulgher din Albac, întîi a trăit și a răbdat. Cînd a văzut că nu se mai poate, a lăsat barda, a lăsat toate și s-a făcut martir. Dintr-odată, înfățișarea lui a devenit ciudată, purta aureola făcută dintr-o roată. Să fi fost roata spre care el mergea să-i fie trupul zdrobit ? Să fi fost roata cu care el a zdrobit rînduieli nedrepte ? Ori poate roata înțepenită a istoriei, pe care el a urnit-o din loc ? Care din ele ? Poate tustrele.

Stim toți ce a urmat . . . . . împăratul să fie iertat, nu el l-a condamnat. Horea a murit ursit de strămoși, de frați și de strănepoți, să fie martir pentru ei toți.

Arh. ANGHEL MARCU

„Lucrat Ursu H"

Pe unul din dealurile ce înconjoară Clujul, în mijlocul sectorului destinat instalațiilor tehnice țărănești al parcului etnografic, se înalță semeață Biserica de lemn din Cizer. Ridicată în 1773, după cum reiese din inscripția de deasupra ușii de intrare în pronaos, de o echipă de meșteri moți, biserica se înscrie prin compoziția sa planimetrică și volumetrică pe linia construcțiilor transilvănene de secol XVIII.

Tipologic, se încadrează în categoria construcțiilor cu altar pentagonal decroșat, pronaos poligonal și pridvor pe trei laturi. Sistemul închiderii poligonale a pronaosului derivă din tradiția puternică din Țara Moților, adusă aici de echipa de meșteri constructori.

Naosul amplu este legat de altar prin trei deschideri. În jurul naosului și pronaosului, se desfășoară pridvorul lat de 60 cm., care primește de asemenea un contur poligonal în dreptul pronaosului. Pridvorul este mărginit de stîlpi și arcade. Încăperile sînt acoperite cu bolți cilindrice din scînduri. Volumetria echilibrată este marcată de turnul înalt de aproape 20 m, cu foișor și coif.

Măiestria meșterilor reiese nu atît din modul în care au aplicat un tip de plan foarte răspîndit la acea vreme, dar mai ales din modul în care au reușit să modeleze și să îmbine materialul, făcîndu-l să vibreze. Bîrnele masive de stejar, cioplite și îmbinate în « căței » ale pereților, devin suportul unei game de elemente decorative. Un brîu sculptat, motivul funiei împletite, încadrat de colțișori, înconjoară întregul edificiu, în partea mediană a pereților. Consolele puternice ale bîrnelor altarului sînt cioplite cu măiestrie, conturîndu-se puternic prin jocul, de umbră și lumină.

Pridvorului i-a fost acordată o atenție deosebită în proporționarea și îmbinarea elementelor componente și în decorarea lor. Compoziția ornamentală, care continuă în tot lungul pridvorului, organizează motive decorative străvechi: brîuri împletite, rozete, vîrtejuri, vrejuri de viță, colțișori.

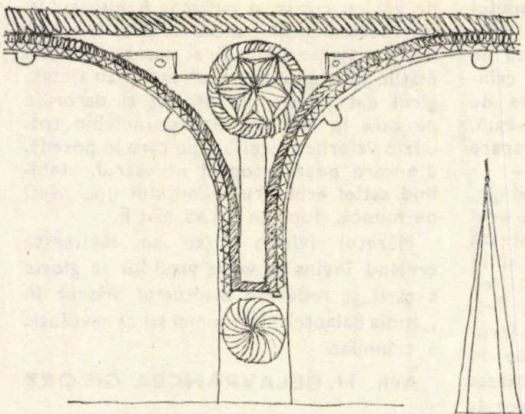

DETALIU PRIDVOR

PLAN

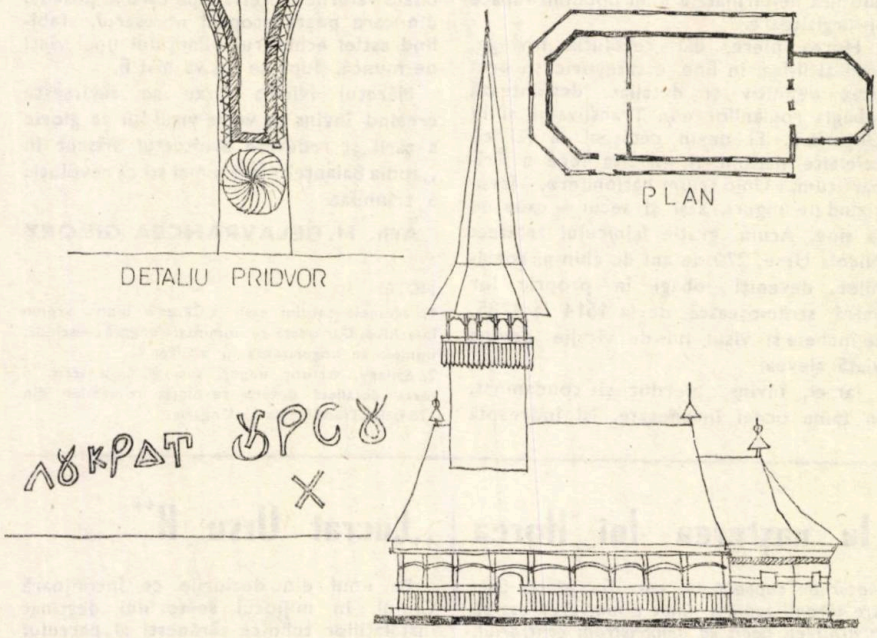

FATADA SUDICA

Un alt element asupra căruia s-a oprit atenția meșterului a fost ușa pronaosului. Pe usciorii masivi din lemn de stejar se reliefează trei brîuri împletite. În planul central al lintelului, este incizată o stemă cu cruce încadrată de anul ridicării bisericii.

Deasupra cununii peretelui nordic al naosului, e scris cu litere chirilice, ușor înclinat sus-dreapta: « **lucrat Ursu H** ».

În cazul în care inscripția s-ar fi realizat ulterior, s-ar fi scris Horea, nume cu care meșterul a intrat în istorie. Tradiția locală îl menționează pe Horea, constructor al acestei biserici, ceea ce este o dovadă în plus în atribuirea execuției.

Pentru valoarea sa artistică și documentar-istorică, monumentul a fost strămutat, în 1967, cu sprijinul D.M.I, în secția în aer liber a Muzeului etnografic al Transilvaniei, din Cluj-Napoca.

Arh. MIHAELA STRÎMBU

fișier

LOCUINȚE TRADIȚIONALE ÎN COMUNA SĂLCIUA — JUDEȚUL ALBA (II)

Arhitectura așezărilor cuprinde o varietate de programe care se intercondiționează, în concordanță cu aspectele specifice ale vieții materiale și spirituale. În cazul comunei Sălciua, tipurile de gospodării, așezarea lor în peisaj, sînt determinate de existența unor ocupații ca agricultura și creșterea oilor și a vitelor mari.

Utilizînd criteriul funcțional, se disting următoarele categorii de construcții: locuința din vatra satului, care împreună cu spațiile pentru adăpostit animale și depozitat alimente formează un ansamblu gospodăresc; colibele — adăposturi temporare cu funcții economice, plasate în hotarul satului; instalațiile tehnice țărănești și construcțiile religioase.

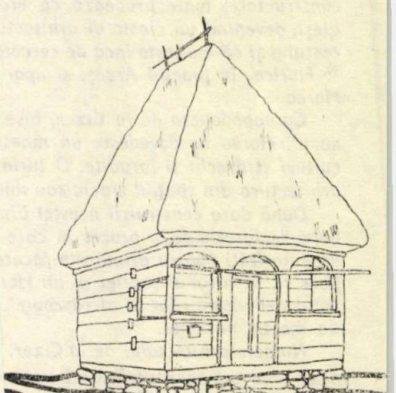

1

2

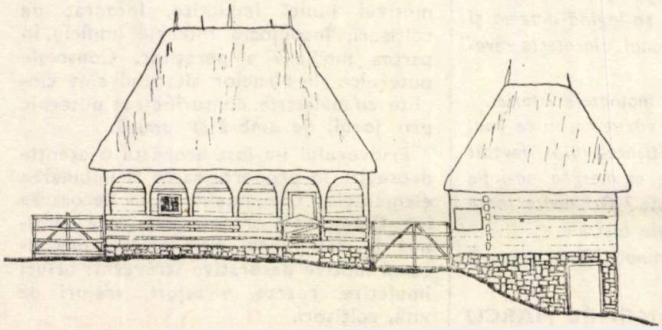

3

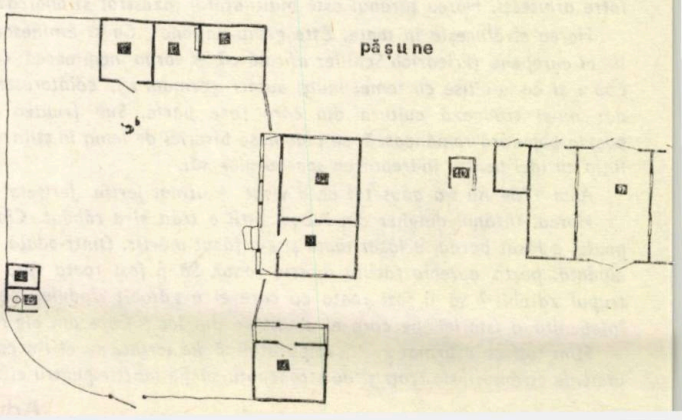

Este de remarcat separarea funcțiunilor gospodăriilor, cu toate implicațiile:

- Casa cu cămara, cotețele, cocina și cuptorul. De obicei tîrnațul casei, spațiu destinat în primul rînd circulației, permite accesul în casă, în ogradă, spre pășune și terenurile cultivate și, în linie dreaptă, spre tîrnațul cămării, atunci cînd aceasta este o construcție separată. Tot în construcție separată sau doar sub un acoperiș, este amplasat cuptorul, destul de departe de casă pentru a evita incendiile.
- Șura cu grajd. În funcție de configurația terenului, se amplasa în spatele casei, pentru a evita pătrunderea mirosurilor în locuință.

Cămara, construită în același sistem structural cu al casei, are pivniță din piatră, cu intrarea plasată frontal sau lateral, după configurația terenului. Cămara servea pentru adăpostirea hainelor, alimentelor, așezate fără ordine anumită, Unele cămări aveau ferestre, dar, de obicei, existau « răsuflători » libere sau acoperite de un oblon rabatabil. Primele bîrne de jos și ultimele de sus, lateral, sînt prelungite cît lățimea tîrnațului, iar pe fațadă era fixată uneori o rudă de haine. Ruda se monta adesea și pe fațada casei pe toată lungimea **(fig. 1)**. Structura constructivă și aspectul exterior, aproape identice cu ale casei, exprimă importanța cămării ca spațiu de adăpostire a alimentelor, conferind, în același timp, unitate și armonie ansamblului gospodăresc **(fig. 2)**.

În apropierea cămării, sînt amplasate de obicei cotețele pentru păsări, și, ceva mai departe de casă, cocina porcilor **(fig. 3)**. Tot în ogradă este și cuptorul, acoperit sau închis într-o construcție improvizată numită « cohă », suficient de distanțată față de construcții, pentru a evita incendiile. Cuptoarele, care la începutul secolului XX erau destul de frecvent adăpostite astfel, se realizează din pămînt bătut pe un soclu din lespezi de piatră.

Funcțiunea gospodăriei, determinată de agricultură și creșterea vitelor, este deservită de șură. Avînd pereții din bîrne de lemn, șurile de aici sînt de dimensiuni mai reduse decît cele din cîmpia Transilvaniei, avînd în vedere că zona nu este în primul rînd agricolă.

Spațiul rezervat șurii este prevăzut cu două uși duble și înalte, plasate pe ambele laturi lungi ale construcției, astfel încît să încapă carul încărcat, indiferent din ce direcție ar veni. Lateral, sînt grajdurile pentru vite, cu uși numai spre pășune **(fig. 4)**.

Uneori, se construiește un singur grajd, în funcție de situația materială a familiei. Acoperișul, foarte înalt, cu învelitoare din paie, adăpostește fînul, care se clădește pe planșeul de deasupra grajdurilor și pe elementele de structură ale șarpantei **(fig. 5)**.

Existau încă în 1978, la Sălciua, cîteva locuințe foarte bine păstrate: casa lui Baic Vasile, construită în 1878, casa lui Mara Victor, strămutată « de la deal » în 1918, casa veche a lui Domșa Ion (născut în 1901) moștenită de la părinți, care, împreună cu cămara, șura, cotețele, cuptorul, formează un ansamblu gospodăresc tipic secolului al XIX-lea, și alte case construite în aceeași perioadă, toate formînd astăzi o adevărată « insulă de arhitectură tradițională ». Este o « insulă » de certă autenticitate a arhitecturii tradiționale, cu toate caracteristicile care îi conferă personalitate — structură a gospodăriei, dispoziție în plan a funcțiunilor, soluție constructivă, organizare a interiorului, plastică arhitecturală.

C. arh. IULIANA CIOTOIU

5

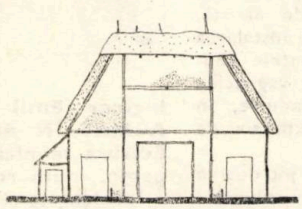

1. Tindă — 2. Cameră — 3. Cămară — 4. Coteț — 5. Cocină — 6. Adăpost pentru oi — 7. Cuptor — 8. Closet — 9. Șură — 10. Cușcă pentru cîine

4

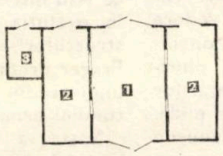

1. Șură — 2. Grajd pentru vite — 3. Grajd pentru viței

• recenzii • recenzii •

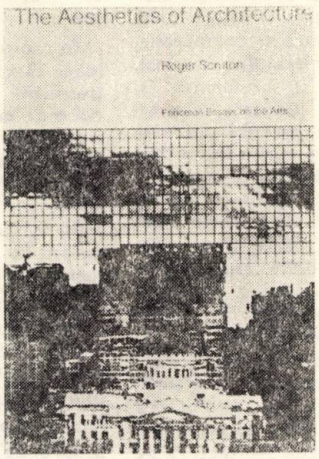

Roger Scruton — THE AESTHETICS OF ARCHITECTURE (Estetica arhitecturii), Princeton University Press, Princeton New Jersey, 1979, 302 pag., 90 figuri, index de nume, bibliografie

Cartea lui Roger Scruton se înscrie în remarcabila inițiativă a Universității Princeton de a edita analize de profunzime ale fenomenului artistic contemporan în interiorul căruia arhitectura ocupă un rol aparte. Acestei probleme — a esenței arhitecturii — îi este dedicată dealtfel o zonă importantă din prima parte a lucrării, structurată pe două compartimente majore.

Astfel, capitolul I explorează conceptul de artă așa cum a fost format el sub presiunea gîndirii romantice și post-romantice precizînd că: **« Sensul estetic este o parte indispensabilă a preocupărilor arhitecturii »**, aceasta (asemenea într-un fel artelor decorative) derivînd de la o anume activitate de reprezentare sau gest dramatic dar și din contactul de fiecare zi. Propunîndu-și a realiza o cercetare mai atentă a experienței arhitecturale, autorul semnalează (în capitolul II) confuzia ce există asupra motivului existenței arhitecturii. După opinia sa « raționaliștii » au lăsat în afara actului conceptual și analitic al arhitecturii **« ceva care departe de a fi secundar . . este cel mai important ingredient în încercarea arhitectului . . . experiența estetică și valorile pe care experiența le implică »**. Această observație conținînd fără îndoială marea sa cantitate de adevăr declanșează necesitatea conturării unei poziții privind experiența estetică și arhitecturală (capitolul III și IV, V) Sînt prezentate în acest sens cîteva doctrine privind fenomenul arhitectural privit din acest unghi, subliniindu-se faptul că fiecare doctrină nu se îndepărtează de concepte bazate pe: funcțiune, spațiu, înțeles istoric, proporție etc., categorii, apreciate ca insuficiente de către autor, care propune introducerea cu prioritate a conceptului de **imaginație.**

Observația de fond că în experiența arhitecturală **« drumul imaginației »** este mai important decît cel al « percepției literale », este fără îndoială pertinentă și poate aduce o contribuție deosebită la înțelegerea prea mult neglija-

tului mecanism al relației: percepție-judecată în arhitectură.

Se argumentează că experiența imaginativă, reflecția rațională, alegerea critică și experiența imediată sînt inseparabile. În exersarea gustului, experiența este transformată într-un semn al valorii care, alături de reflecția critică și comparația, informează percepția ochiului normal. Experiența, rațiunea și preferința își pun deci amprenta pe judecata estetică. Rezultă că experiența estetică nu este doar o particularitate a cerințelor raționale, dar și o componentă esențială a înțelegerii acestora și a lumii ce ne înconjură. Aceste observații încheie capitolele formînd prima parte a lucrării. Partea a doua reia ideile enunțate la început și după ce subliniază (capitolul VI) interesul pe care psihanaliza (freudiană) și analiza social-economică (marxistă) le prezintă pentru elaborarea unei teorii (estetice) cuprinzătoare a arhitecturii, trece (capitolele VII) la explorarea arhitecturii ca limbaj. Autorul avansează ideea că **semnificația** în arhitectură se prezintă într-un mod aparte, original, care trebuie să fie diferențiat de obișnuitele proceduri semiologice din alte arte (literatura de exemplu). Ca o caracteristică a acestui **« înțeles »** este realizarea sa ordonată diferită de acumularea accidentală. Capitolul VIII prezintă conceptele (caracteristice) de **« reprezentativ »** și **« expresie »** subliniind faptul că în arhitectură acestea capătă valențe proprii.

În capitolul următor (IX), este avansată ideea că **« stilul este un adiacent indispensabil cunoașterii arhitecturale și tocmai cultivarea unui sens al detaliului potrivit este mult mai semnificativă decît orice urmărire a proporției sau formei pure »**, concluzie care alături de evidențierea sensului moral al acestui punct de vedere (capitolul X) constituie principalele contribuții ale lucrării.

În ansamblul său, cartea lui Roger Scruton se situează la un nivel științific ridicat (demonstrînd prin aceasta și stadiul îmbucurător al evoluției cercetării fundamentale de arhitectură pe plan mondial) propunînd un sistem care poate fi apreciat ca un element de bază util în edificarea noii teorii a arhitecturii contemporane.

Conf. dr. arh. MIRCEA LUPU

• recenzii • recenzii • recenzii •

Ligia Podorean: LUMINILE NORDULUI, Editura Sport-Turism, București, 1980, 73 reproduceri de artă, prefață (în limbile română, engleză, germană și suedeză) de Mircea Deac

Din vechea breaslă a arhitecților s-au desprins de-a lungul timpului numeroși temerari care s-au afirmat cu convingere și în alte domenii ale artei ca scenografi sau pictori, ca sculptori sau designeri, ca literați sau esteticieni etc. Poate și de aceea, generoasa matcă de creație care este arhitectura a fost considerată (mai mult sau mai puțin poetic) ca mamă a științelor și artelor.

Recent, pe lista substanțială (care ar merita să fie concretizată) a acestor cutezători s-a adăugat un nou nume: Ligia Podorean. Absolventă a Institutului de arhitectură « Ion Mincu » din 1958, cadru didactic la Institutul de arte plastice din Iași, șefă de proiect în mai multe institute de proiectare, a expus de nenumărate ori acuarelă și pictură, în țară și peste hotare. Albumul înmănunchează cîteva zeci de reproduceri după acuarele și desene colorate datînd din ultimii cinci ani petrecuți în diverse localități din Scandinavia.

Răsfoirea fugară a albumului nu lasă însă loc incertitudinii privind formația autorului: tematica predominantă este reprezentată de peisaj, fie el natural sau urban. Nu înseamnă că Ligia Podorean neglijează celelalte aspecte ale existenței, dar, ca arhitectă la obîrșie, îi sînt mai apropiate problemele spațiului, ale cadrului construit ori natural care adăpostește viața oamenilor.

Este totuși interesant de remarcat modul nuanțat în care sînt abordate cele două tipuri de peisaje, în ciuda unor asemănări privind tratarea luminii și coloritului. Astfel, dacă în cazul peisajului orășenesc, L. P. acordă o deosebită atenție desenului, construcției perspective, pînă la redarea concretă a unui număr de detalii, în peisajul natural, renunță la desen în favoarea evocării atmosferei specifice momentului și locului. Orice peisaj urban poate fi transpus cu certitudine în spațiu ignorînd oarecum elementul temporal, spre deosebire de peisajele teritoriale, unde accentul cade, mai puțin pe recunoașterea reperelor topografice, cît pe sugerarea vivace a orei, zilei, lunii ori anotimpului. Contemplarea « iernii la Roslagen » (18) ori a « cerului de apus pe Kattegat » (31) a « primăverii la Stockholm » (13) sau a furtunii « pe Marea Nordului » (63) aduce argumente îndestulătoare în sprijinul acestei afirmații. Privitorul înregistrează cu acuitate sentimentul de așteptare înfrigurată din lungile ierni scandinave, după cum trăiește, alături de artistă, bucuria explozivă pricinuită de instalarea tîrzie a primăverii. Componentele concrete ale peisajului sînt doar vag schițate, întregul tablou, reducîndu-se, în ultimă instanță, la un joc expresiv de linii și culori.

În peisajele orășenești, acest joc devine perfect lizibil, chiar dacă uneori subiectul se pretează la fabulație cromatică sau compoziționlă. L. P. proiectează pe hîrtie lumea reală a orașelor nordice, cartierele tradiționale sau ansamblurile moderne, nu numai din perspective curente, ci căutînd uneori puncte de vedere mai puțin obișnuite care cuprind convingător realitatea atît de complexă, pluridimensională și dinamică a așezărilor omenești contemporane. Iată, de pildă, forfota din « Sergelstorg » (53,) planurile suprapuse din « nodul de trafic Slussen » (32, 57), focalizarea liniilor de fugă într-o « stradă din Aabenraa » sau o « desfășurare din Ribe » (41, 35). Desenul este mai sigur, uneori violent, detaliile transpar în spatele culorilor, străzile și piețele, intersecțiile ori cheiurile se perindă prin fața ochilor în toată concretețea lor.

Evident, în paginile albumului, se întîlnesc destule imagini unde construcțiile și amenajările se găsesc într-un căutat echilibru cu elementele naturale, precum relieful, plantația și mai ales apa. Sînt îndeobște subiecte pitorești, precum « primăvara suedeză » (62) sau « peisaj din Fanö » (59), dar mai ales încîntătorul muzeu « Det gamle by » din Aarhus (17, 58), unde casele medievale cu structuri aparente din lemn coabitează în mod fericit cu arborii seculari și oglinda de apă înmărmurită înafara timpului. Fără îndoială că acest « aspect din orașul vechi » definește global iscusința artistică a arhitectei-pictor Ligia Podorean, mergînd de la construcția solidă a desenului pînă la vaga sugerare a elementelor, de la tentele alb-negru, la neașteptatele explozii de culoare avantajate de tehnica specifică a acuarelei. Dealtminteri, marea majoritate a reproducerilor (executate în condiții deosebite de către Întreprinderea « Arta grafică » din Capitală) atrage atenția prin vioiciunea cromatică, prin combinațiile și redundanțele de culoare, prin surprinzătoarea luminozitate. Este ca și cum aceste peisaje, de la paralelele mai puțin însorite ale emisferei nordice europene, ar fi privite printr-un ochean fermecat, cu raze infraroșii, descoperind în noaptea scandinavă sumedenia culorilor și strălucirilor emanate din miezul clădirilor și plantației, din străfundurile pămîntului și apelor. Contemplat prin ochii unei artiste născute în preajma însoritului Pont Euxin, NORDUL își dezvăluie în lucrările Ligiei Podorean ineditele și exoticele sale LUMINI.

Arh. PETER DERER

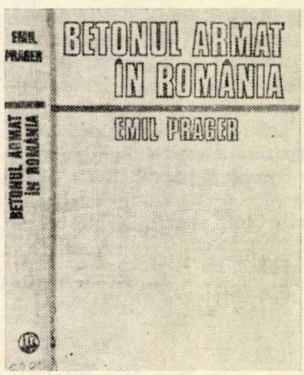

Inginer Emil Prager: BETONUL ARMAT ÎN ROMÂNIA, volumul I, Editura tehnică, București, 1979, 504 pagini, numeroase ilustrații

Îndelungata și activa sa participare la înfăptuirea construcțiilor din prima jumătate a acestui secol în țara noastră — ca proiectant și executant al unora dintre cele mai de seamă lucrări de construcție ce s-au înscris și se înscriu cu notorietate în evoluția tehnicii și tehnologiei construcțiilor — a asigurat inginerului Emil Prager premise optime pentru efectuarea unui studiu amplu și valoros asupra betonului armat [1].

Vasta sa activitate constructoare desfășurată de-a lungul timpului i-a îngăduit să cunoască și să analizeze însemnătatea

factorilor economici, tehnici, social-istorici și politici, care au determinat dezvoltarea construcțiilor din România, în ultimele decenii ale veacului trecut, adăugînd însemnate observații personale la deceniile ce au precedat anilor 1945, care marchează sfîrșitul celui de al II-lea război mondial.

Valoarea datelor din acest prim volum, tratînd despre folosirea betonului armat în numeroase și variate realizări constructive, precum în clădiri monumentale [2], construcții publice, blocuri de locuințe, construcții industriale, hale, antrepozite, garaje, silozuri, rezervoare și castele de apă, lucrări edilitare și hidroedilitare, lucrări hidroenergetice, poduri și tuneluri, restaurări și construcții de biserici, ne arată domeniul larg de utilizare a acestui prețios material de construcție și, totodată, conferă autorului temeinice și vaste cunoștințe, care înscriu « Betonul armat în România » drept o lucrare majoră în cuprinsul evoluției tehnicii construcțiilor în țara noastră. Alături de cunoașterea importanței acestui valoros material de construcție, considerat de Eugene Freyssinet, în 1934, ca un « pseudosolid » și a cărui evoluție extraordinară pe plan mondial a condus la tehnici nebănuite înainte, precum prefabricarea lui în fabrici și în uzine specializate, autorul analizează cu discernămînt efectele cutremurelor asupra construcțiilor de beton armat.

Primul volum își încheie paginile — bogat ilustrate prin scheme și fotografii — printr-o prezentare actuală a studiilor și cercetărilor experimentale întreprinse în țară și în străinătate, precum și o vastă și utilă bibliografie.

Pe lîngă datele care conferă studiului o înaltă valoare monografică — așa cum o afirmă, cu toată competența, în prefață, profesorul emerit inginer C. Avram — aș dori să subliniez însemnătatea pe care inginerul Emil Prager o acordă — în analiza factorilor ce decid buna reușită a unei construcții — relațiilor de colaborare dintre arhitecți și inginerii constructori, care au condus la determinarea unor periodizări în istoria construcțiilor din țara noastră. Analiza acestei conlucrări desfășurată în timp — concepție atît de actuală în construcția modernă —, l-a condus pe autor să întreprindă valoroase cercetări în etapele de pregătire ale ambelor profesiuni și în ponderea pe care ele au avut-o în dezvoltarea construcțiilor și în folosirea betonului armat ca material principal de construcție. Totodată, conlucrarea directă a arhitecților cu inginerii, în proiectare și în execuție, l-a determinat să găsească și să evidențieze influențe directe ale betonului armat în evoluția formelor arhitecturale ale construcțiilor veacului al XX-lea în țara noastră și pe meridianele lumii.

Prof. arh. NICOLAE LUPU

[1] Scriu aceste rînduri, cunoscîndu-l pe autorul lucrării din 1938, cînd am fost detașat de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor la conducerea Biroului tehnic al construcției Palatului Republicii (fostul Palat Regal), în execuția Antreprizei « Ing. Emil Prager ».

[2] Lucrările de arhitectură monumentală de la începutul secolului al XX-lea — Palatul Marii Adunări Naționale, Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni — ., Hotelul Athenée Palace — sînt lucrări proiectate de arhitecții D. Maimarolou, P. Gottereau și Theofile Bradeau

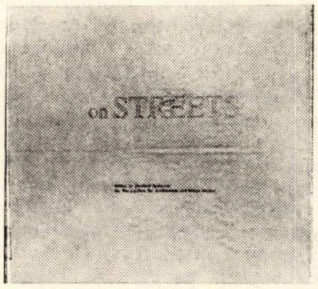

« ON STREETS » (Despre străzi), sub redacția lui Stanford Anderson, The Institute for Architecture and Urban Studies, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 1978, 416 pagini, peste 300 ilustrații

Ca element constitutiv al texturii urbane, ca factor spațial intermediar, de tranziție, în ambianța clădită, **strada** și-a văzut în ultima vreme schimbate, în multe privințe sensurile și configurația. În raport cu trecutul, organizarea spațiilor publice din oraș cunoaște o redefinire, o regîndire generală. Mutațiile urbanistice apărute decurg din creșterea demografică și dezvoltarea industriei, din noul context economic și social, dintr-un stil de viață mai animat ca înainte. Revoluția înregistrată în tehnologia construcțiilor și în mijloacele de transport determină un fel inedit de utilizare a solului. Pe de altă parte, la abordarea sistemului stradal, se reflectă vizibil considerente antropologice, ecologice și spirituale moderne. Ca viziune plastică, de la forma liniară, de canal de circulație flancat de șiruri de fațade alăturate, strada tinde să se răsfire în adîncime.

Dintotdeauna, străzile, cu enclavele respective, alcătuiesc o continuitate și, în același timp, o întrerupere în structura urbană. Dincolo de funcția lor fizică imediată, ele stabilesc interacțiuni social-ambientale, efectuează legătura dintre viața particulară și domeniul public. Caracterul potențial latent, al spațiilor libere, împărtășite în comun pentru anumite activități și manifestări, devine tot mai dinamic.

Cartea **« On streets »** redactată de **Stanford Anderson** este o merituoasă antologie de eseuri avînd ca temă diferitele aspecte ale componenței urbanistice care este strada. Fiecare dintre autorii studiilor încearcă să elucideze, din propriul unghi de vedere, caracteristicile și rostul arterelor urbane. Acestea sînt privite drept încăperi ale orașului, dar totodată și ca mecanisme pentru contactele umane, ca factori simbolici de interdependență între izolarea temporară a individului și familiei, de viața comunitară, viață ce capătă mereu mai mare amploare prin creșterea fenomenului de asociație.

În eseul său, **Joseph Rykwert** evocă trecutul străzii pînă astăzi. Începînd cu cărările preistorice și alinierile megalitice, trecînd la aleile procesionale din antichitate, după întortochierea ulițelor medievale, autorul ajunge treptat la vastitatea arterelor contemporane cu traficul lor motorizat. Dintre realizările moderne, el studiază pasajele subterane, se oprește asupra galeriilor climatizate, acoperite la înălțime cu nesfîrșite luminatoare longitudinale și, în fine, acordă atenție ideii mai noi a unor străzi compuse dintr-o formă clădită continuă, unică, fără diferențieri volumetrice.

Întitulat « **Scenele străzii** », eseul lui **Anthony Vidler** tratează despre spațiile publice ale utopicelor **« cetăți ideale »** renascentiste. În continuare, se descriu unele creații scenografice ale urbanismului din epoca Barocului. Autorul face, de asemenea, o incursiune în concepțiile filosofice succesive referitoare la viața urbană.

Un caracter mai riguros, mai tehnic prezintă studiul **« Structura spațială a străzii »** de **William Ellis.** Aci sînt analizate comparativ diferitele tipuri de străzi cu normele lor ierarhice, cu obiectivele și particularitățile respective, pînă la actuala dezagregare, pînă la disoluția sistemului stradal așa cum apare în noile zone rezidențiale de pretutindeni. În acestea, odată cu restructurarea spațială, strada tradițională aproape că a dispărut; constelațiile de blocuri de locuit, amplasate arbitrar cu trasee și orientări în toate direcțiile generează o tramă oarecum labirintică. În cadrul ei, a găsi o adresă devine ghicitoare dacă nu o problemă imposibil de rezolvat.

În cartea **« On streets »** — adevărată enciclopedie a străzii, tezaur de informații și interpretări pentru specialiști —, celelalte eseuri abordează chestiunea scării umane de odinioară față de macroscara arterelor de azi, adesea organizate megastructural la cîteva niveluri, problema zonelor pietonale și factorii care agrementează căile publice. Depășindu-se sensurile practice de bază, strada nu este considerată doar ca loc de trecere liniară de la o destinație la alta: contează cu precădere vitalitatea ei social-culturală. Mai puțin clar și metodic sau atinse doar fugitiv sînt, în antologia lui **Stanford Anderson,** o serie de elemente de ordin estetic ca: vegetația plantată, arhitectura peisagistă a spațiilor libere, cosmetica acestora, mobilierul stradal ș.a. Se resimte îndeosebi lipsa de preocupări în legătură cu aportul artiștilor plastici în tabloul urban.

E trecută cu vederea îmbogățirea vizuală a imaginilor orașului prin sculpturi autonome, fîntîni și pavimente ornamentale; nu se vorbește despre basoreliefurile, mozaicurile și frescele care împodobesc unele edificii de seamă. Astfel de lucrări decorative înnobilează pe alocuri străzi, scuaruri și piețe, conferindu-le o dimensiune umană, o notă de permanență istorică. Operele plastice în aer liber introduc în unele zone un caracter de lirism și de monumentalitate, factor neprețuit într-o epocă, cum este cea prezentă, cînd predomină absolutizarea tehnicismului, eficiența funcțională, viteza și efemerul.

Arh. JEAN MONDA

Arnold J. Toynbee: ORAȘELE ÎN MIȘCARE, Ed. politică, București, 1980, Colecția « Idei contemporane », 348 pagini, 4 hărți, prefață E Condurachi, postfață Cr. Popișteanu

O lucrare care încearcă să elucideze destinele așezărilor umane, descifrînd istoria pentru a releva viitorul, este fără îndoială, dacă nu temerară, cel puțin dificilă. Așa cum îl privește Arnold Toynbee, mobilul nu suferă amînare: omenirea trebuie să cunoască și să înlăture cele două rele fundamentale — « cele două mari tragedii de ordin general » (p. 25), care îi amenință existența și progresul, « cu atît mai mult cu cît omul e cel ce le provoacă omului, și nu vreun destin inexorabil » (p. 25). « Prima tragedie este că omul acceptă să devină victima mediului înconjurător artificial, pe care el însuși și l-a creat prin performanțele sale tehnologice. A doua tragedie constă în faptul că ar putea să evite măcar consecințele cele mai nefaste ale acestei autovictimizări, dacă ar permite spiritului său de prevedere să-i învingă inerția, în loc să aștepte — așa cum face adeseori — pînă în ceasul al unsprezecelea și uneori pînă în al treisprezecelea, înainte de a se hotărî să caute o rezolvare relelor create de el însuși ». (p. 25) Criza în care se scufundă mediul ambiant era de restrînsă actualitate acum un deceniu și este meritul acestui erudit de a fi anticipat cu clarviziune și intuiție aspectele sale de largă circumscriere, precum și influențele exercitate asupra așezărilor omenești. Interesul special al acestei lucrări rezidă însă îndeosebi în caracterul său sintetic, în cuprinderea social-istorică și mai cu seamă în conexiunile pe care autorul le stabilește pe terenul cu certitudini discutabile al unui asemenea studiu. Arnold Toynbee folosește argumentul istoriei pentru a susține imaginea comunității viitorului, și, chiar dacă această imagine plutește în final într-o oarecare ambiguitate, cercetarea amănunțită și absolut originală, întreprinsă asupra așezărilor umane, pe coordonate spațio-temporale, este fără doar și poate captivantă.

Ideea orașului ipostaziat dual, ca sistem de organizare a comunității cît și ca anvelopantă materială a acestui sistem, pune în evidență pe scara timpului, temeiurile fundamentale de constituire a acestui tip de așezare, permanența lor în istorie, prelungirea lor în viitor, susținînd obiectivitatea comunicării și dependenței reciproce a colectivităților umane înscrise în medii materiale particularizatoare. Întemeiate pe criterii de apărare și aprovizionare, orașele își justifică apariția prin forme de organizare superioare celorlalte tipuri de așezări și își stabilesc identitatea prin conținut, cuprindere, sisteme de comunicație, rol comercial, cultural, istoric, prestigiu. Prin aceste caracteristici, orașele polarizînd interesul grupurilor umane mai largi își sporesc populația și dimensiunile, transformîndu-se în megastructuri urbane, cu funcțiile tradiționale în evoluție, însă alterîndu-se în bună parte, și alterînd mai ales raporturile de comunicare interumană, generînd fenomene de reificare și alienare.

Asupra necesității reglementării acestor raporturi, în condițiile creșterii continue a populației globului, hotărăște autorul să îndrepte o secțiune a studiului său: « Există însă o altă trăsătură a vieții din orașul stat, care ar putea fi introdusă în viața actualelor megalopolisuri, ce se află acum în mișcare, îndreptîndu-se spre o contopire — viitorul Oraș Mondial. Familiaritatea poate da naștere la dispreț, la ostilitate reciprocă și violență, ea poate fi însă și un leac pentru bolile spirituale: singurătatea și alienarea în societate, bolile ecologice caracteristice populațiilor ce trăiesc și muncesc într-un mediu urban în care nu se simt în largul lor » (p. 98). Criza mediului ambiant, cu aspectele sale psiho-sociale îngrijorătoare, implică restructurări de ordin energetic / material pe care A. Toynbee nu întîrzie să le sesizeze: « Sîntem pe cale să provocăm adevărate dezastre atunci cînd distrugem instalații existente de mijloace de transport, deoarece nu mai sînt moderne și cu toate că reprezintă investiție enormă de capital, care odată sabotată nu va mai putea fi înlocuită. Lăsîndu-ne împinși de această nebunie, ne expunem în mod deliberat primejdiei de a-i vedea pe urmașii noștri — poate chiar și pe cei care în 1969 mai sînt încă tineri — ajunși într-un impas în care o mare parte din omenire se va găsi blocată (p. 289). Avem nevoie de maximum de producție, dar avem nevoie și să păstrăm cît mai mult din echipamentele existente (p. 288).

Aspectele cu deosebire interesante ale acestei lucrări de incontestabilă valoare pun în evidență caracteristicile de excepție ale inteligenței și sensibilității omului de știință englez Arnold Toynbee, care contemporan cu marile descoperiri ale sfîrșitului de secol XIX și ale secolului XX, și-a păstrat neștirbite puterea de selecție și de sinteză, optimismul și luciditatea, « Dacă voim, putem. Soarta noastră stă în mîinile noastre » (A. J. Toynbee — War and Civilisation, p. XII).

Arh. ANA-GABRIELA TABACU

• recenzii • recenzii • recenzii •

Kenneth Hudson: O ISTORIE SOCIALĂ A MUZEELOR, Editura Meridiane, București, 1979, 205 pagini, 20 ilustrații

Puține cărți izbutesc să rămînă în întregime fidele titlului pe care îl poartă și probabil și mai puține se deschid cititorului, cu farmecul și sinceritatea de netăgăduit acestei istorii a muzeelor, care este într-adevăr o istorie socială a lor. Semnificația acestui cuvînt strecurat în titlu devine covîrșitoare: analiza aspectului social al conceptului de muzeu este aceea care, refăcînd în ani și spațiu raportul dublu public-muzeu, pune în valoare evoluția civilizației umane a ultimelor două secole, cu întreaga sa desfășurare de aspecte, uneori neașteptate, înnoitoare sau de-a dreptul spectaculoase.

Întrupîndu-se timid prin bunăvoința și înțelegerea marilor colecționari, nobilii feudali ai Franței, Angliei, Germaniei secolului XVIII, muzeul se naște de fapt prin puterea suflului iluminist al acestui veac, odată cu dicționarele și enciclopediile, ca expresie a cerinței de egalizare a posibilităților de studiu pentru toate categoriile sociale. Ca proprietate particulară sau instituție de-sine-stătătoare, muzeul își păstrează totuși multă vreme, caracterul elitist, neacceptînd accesul publicului larg decît în anumite condiții, de multe ori de neîndeplinit. Unul din motive, formulat încă din epoca victoriană și păstrat cu fanatism pînă în vremuri destul de apropiate, se referea la ideea de utilitate absolută a muzeului, ca loc de studiu și desăvîrșire culturală pentru inițiați, « în spiritul unei discipline severe, nu lipsite de o anume implicație religioasă. Muzeele erau lăcașuri unde deveneai mai bun, unde nu se făceau concesii slăbiciunilor omenești » (p. 71). Oamenii simpli, chiar reușind să treacă dincolo de porțile muzeelor, poate mai direct și mai profund impresionabili de lucrurile complet noi ce se ofereau privirilor lor, se loveau de răceala și neospitalitatea acestor « lăcașuri » și, fără să apuce să resimtă lipsa vocabularului sau a îndrumărilor de specialitate, se retrăgeau copleșiți. « Muzeele au teribila capacitate de a le crea oamenilor simpli un complex de inferioritate », spune Kenneth Hudson (p. 32).

Un însemnat pas înainte și adevărata deschidere spre marele public s-au făcut simțite odată cu inițierea tîrgurilor și expozițiilor internaționale, în epoca trenurilor, Marea Expoziție de la Londra din anul 1851, adăpostită de Palatul de Cristal al lui Paxton, a fost, ca mod de concepție și ca realizare arhitecturală, remarcabilă deschizătoare de drumuri, care, deși îndelung controversată de specialiști — muzeografi și arhitecți —, a fost mult gustată de public, caracterul utilitar și comercial al acestui tip de manifestare lăsînd loc și divertismentului sau participării mai libere și mai zgomotoase a vizitatorilor. Probabil, în acea perioadă, a încolțit îndoiala că rigiditatea și artificialul muzeelor tradiționale ar fi stimulent și nu cumva piedică în realizarea scopului lor. Și era oare acesta exclusiv educativ? Noile muzee au început să pună mai mult accent pe atmosferă, renunțînd la didacticismul pur al începuturilor. Această modificare a ideii de finalitate a muzeului sau de metode de atingere a acestei finalități, devine, în secolele XIX și XX, din ce în ce mai larg răspîndită, impusă fiind și de creșterea numărului muzeelor și de lipsa de fonduri care, solicită imaginația directorilor și custozilor, în încercările lor de a găsi noi modalități de atragere a publicului, ajungînd pînă la a alcătui ei înșiși locuri de recreare și divertisment în cadrul instituțiilor. Cum arată autorul însuși, între popularitate și eficiență nu poate fi pus semnul egalității, așa încît, căutarea unor mijloace de punere în valoare a exponatelor, și chiar a obiectivului, fără a pierde din vedere menținerea calității sale și a unei anume demnități, a devenit cu timpul o activitate în sine, care a inclus astfel și muzeul în sfera atotcuprinzătoare a marketingului. Și, dacă inițial ceea ce a contat era colecția în sine, modul, condițiile de expunere și valorificare a exponatelor fiind prea puțin studiate și cunoscute, ca dealtfel și tehnicile de conservare a acestora, ideea de a expune totul și oricum a început să piardă adepți odată cu dezvoltarea științelor, iar interesul pentru calitatea obiectelor ca și pentru atragerea și formarea publicului au schimbat în mod vădit aspectul muzeelor. Căutări de această natură s-au născut totuși odată cu apariția primelor muzee.

Iată astfel, cîteva din ideile foarte avansate dealtfel, pe care le impunea cu severitate prin 1870 Sir Thomas Dyke Acland, ilustrul președinte al « Societății din Bath și Anglia de Vest »:

« În primul rînd, ornamentația trebuie să fie pe măsura destinației practice a obiectului — să nu se aleagă un model de dragul ornamentației, întocmai cum potcoava trebuie făcută după copită și nu copita după potcoavă. În al doilea rînd, în proiectarea unui obiect, trebuie să se țină seama de însușirile naturale ale materialului, atît în confecționarea propriu-zisă, cît și în înfrumusețarea lui, fiind foarte frecventă greșeala de a proceda tocmai pe dos, adică de a prelua tipare folosite de lucrătorii în piatră și de a le aplica pe materiale la care nu se potrivesc. Fiecare material are însușirile sale proprii, impunînd, așadar, un stil specific » (p. 70).

Aceste idei după care își desfășura activitatea Departamentul de arte și meșteșuguri din cadrul Societății, l-au determinat pe dl. Worsnop, custodele Muzeului din South Kensington să declare: « Societatea din Bath și Anglia de Vest și Asociația comitetelor din sud, se numără printre marii pedagogi de artă ai zilelor noastre, aducînd în fața membrilor unei clase sociale la care nu s-ar putea ajunge altminteri, o bogată și prețioasă colecție de tablouri, acuarele și lucrări de artă decorativă ce arareori sînt mai prejos de expozițiile cu caracter permanent și de-sinestătătoare. Iată cum se nasc gînduri și sentimente ce n-ar fi putut exista altfel » (p. 71).

S-ar putea spune că avem în față unele dintre primele texte care au pregătit nașterea designului. Dar designul, și ne referim de astă dată numai la designul spațiilor interioare ale muzeelor, precum și condițiile de expunere oricît de studiate, ale obiectelor, s-ar părea că nu au fost de ajuns, pentru a justifica în ochii specialiștilor și publicului vizitarea acestor instituții. Apropiindu-ne de zilele noastre, o altă idee va fi vehiculată din ce în ce mai asiduu — ideea participării multilaterale a publicului la descifrarea necunoscutelor unei colecții muzeale. Dispute vehemente pe această temă continuă și astăzi, deși s-ar părea că, la seminarul din 1967, desfășurat la muzeul orașului New York și intitulat « Analiza căilor, mijloacelor și valorilor prin care muzeul comunică cu publicul vizitator », acestea au atins apogeul. În scopul realizării efective a acestei participări, ca și pentru conservarea « in situ » a obiectelor de diferite proveniențe și utilități, aparținînd unor locuri și epoci, dar mai cu seamă pentru păstrarea atmosferei generată de acestea în condițiile lor firești, s-au înființat micile muzee locale, casele memoriale, iar în deceniul din urmă, așa numitele « eco-muzee ». Multe dintre acestea oferă publicului vizitator posibilitatea de a se iniția în manevrarea exponatelor, ori de a reconstitui cu ajutorul îndrumătorilor de specialitate « experiențe din trecut », caracteristice locului. Astfel, la muzeul din Beamish în casa unui miner, « fetele pot încerca să facă pîine în cuptorul încălzit cu cărbuni lăsînd aluatul să dospească lîngă foc. Se poate retrăi și ziua de spălat, încălzind apa în cazan și folosindu-te de calandru » (p. 126). Chiar dacă scopul acestui tip de participare rămîne oarecum ambiguu și chiar dacă muzeul viitorului va corespunde unei alte viziuni, aceea a lui John B. Hightower, fostul director administrativ al Consiliului artelor din statul New York, și va fi un uriaș « depozit central de exponate în tranzit către sediile locale » — devine cert că mutația fundamentală nu este de natura spațiului, ci privește capacitatea omului de a se cultiva și creditul care trebuie să i se acorde, în acest sens, pentru că, sub orice formă, muzeul rămîne calea liberă de dincolo de constrîngeri, către cunoaștere mai largă și mai directă, « nu pentru a ne satura cu date, ci pentru a deveni conștienți de limitele impuse de prejudecățile noastre cu privire la universul necunoscut al firii » (p. 78).

Deși structurată pe cinci capitole, distincte, cartea lui Kennet Hudson se bucură de o remarcabilă continuitate și omogenitate, reușind să înglobeze sub titlurile capitolelor și în cele patru anexe, o cantitate de informație care nu lasă de-o parte, nici aspecte referitoare la anchetele întreprinse în rîndurile vizitatorilor, la reacțiile publicului, la elemente de ergonomie și expunere, prezentate și discutate concret și nici arhitectura, ca element de mare însemnătate pentru însăși existența unui muzeu.

Încercînd să încheiem această sumară analiză, în autenticul spirit de cronică pe care îl respiră paginile cărții, prin numeroasele date, citate și reproduceri de texte din documentele vremii la care se referă, prezentăm spre exemplificare, cîteva din îndrumările publicate în 1880, spre folosul vizitatorului, de muzeu, cu credința că aceste spicuiri pot servi încă, drept bun prilej de meditație pentru orice om de cultură al secolului XX:

— Nu încercați să vedeți prea mult.

— Țineți minte că un singur exemplar privit **cu atenție** contează mai mult decît 20 de exponate văzute în grabă.

— Înainte de a intra într-un muzeu, gîndiți-vă ce anume ați vrea să vedeți în mod deosebit și concentrați-vă atenția asupra acestor obiecte.

— Priviți fără grabă, observați atent, și meditați îndelung la ceea ce vedeți.

Arh. ANA GABRIELA TABACU

Bruce Allsopp: A MODERN THEORY OF ARCHITECTURE, Ed. Routledge & Paul Kegan, London, 1977, 102 pag., cîteva ilustrații

Spre a se evita vreo confuzie, autorul precizează de la început că nu e vorba de o teorie a arhitecturii moderne ci de **« o teorie modernă a arhitecturii »**. El prezintă un mod propriu de gîndire într-un șir de meditații asupra artei de a clădi, considerată ca o necesitate fundamentală a omenirii. Privind arhitectura în contextul contemporaneității, în lumina noilor condiții de viață și a datelor științifice și tehnice moderne, el face numeroase referiri la trecut. Fără să fie un manual sau un îndreptar, cartea, adresată arhitecților și studenților, le sugerează idei pentru felul de a aborda proiectele de clădiri și planurile de sistematizare ambientală.

În principiu, **Bruce Allsopp** acceptă drept arhitectură — restrîngîndu-i astfel aria — numai clădirile avînd oarecare semnificație plastică sau spirituală. Dar ceea ce transpare în întreaga sa carte este un suflu umanist. El reia aci preocupări ce constituiseră tema unei alte lucrări publicate anterior și anume: **« Towards a humane architecture »** (Spre o athitectură umană).

Deși titlul noii cărți promite o teorie, deci un sistem, din ea nu reiese clar prezentarea metodică a unei concepții de ansamblu. Cititorii au în fața lor mai de grabă o bază de discuție a filosofiei și valorilor arhitecturale. În primul rînd, derutează o clasificare neuzuală. Categoriile stabilite sînt: arhitectura spontană, arhitectura regională (vernaculară) și în continuare, arhitectura cazării, cea utilitară și în fine arhitectura monumentală și spirituală. Întrepătrunderile dintre aceste clase și confuziile subsecvente sînt prea vădite spre a impune o analiză.

După alți autori, în arhitectură trebuie să se facă deosebirea între **utilitate** și **finalitate.** O parte dintre proiectanții de azi, obsedați de prima noțiune, o neglijează pe a doua, cu consecințe regretabile. În adevăr, lumea așteaptă de la arhitectură ceva în plus peste îndeplinirea unei funcții utilitare. În ultimele decenii s-a abuzat de termenul de funcționalism, ca de o idee nouă, ca și cum edificările de altădată nu ar fi corespuns destinațiilor respective în condițiile economice și social-politice ale fiecărei epoci și în limita posibilităților tehnice de atunci. Chiar LE CORBUSIER, în etapa tîrzie a carierei sale — revenind asupra primelor sale concepții extremiste — spunea că raționalismul nu trebuie să fie pentru arhitecți decît un ghid și nimic mai mult. Iar ultimele sale lucrări evidențiează această reconsiderare.

Allsopp este îndreptățit să afirme că ideea de funcționalitate include și funcția de exprimare a unei semnificații; altfel, nu e vorba de arhitectură ci de simple construcții. El pune așadar accentul, în perceperea vizuală a clădirilor, pe expresia unor valori sociale și etice și pe implicațiile simbolice. Firește, în acest sens, o pondere spirituală maximă revine arhitecturii destinate învățămîntului, culturii și artelor fără a mai vorbi despre monumentele ceremoniale, comemorative în care primează în mod deosebit o fuziune între estetic și etic.

Cititorii cărții sînt invitați să o studieze ca un mozaic de idei, ca o experiență cumulativă a naturii și sensurilor arhitecturii; să o considere ca o încercare de a i se investiga substratul în convergență cu actuala libertate de creație. Această libertate nu-și găsește echivalentul în nici o epocă stilistică și nici în realizările imitative, eclectice ale secolului al 19-lea. Utilitatea socială nu poate decît beneficia de actuala lipsă de reguli plastice, de norme convenționale. Din punct de vedere al actului de creație, Allsopp arată că arhitectura nu trebuie să fie o expresie a emoțiilor personale ale proiectanților; acestora le incumbă ca, într-o nouă viziune, să-și pună la contribuție abilitatea în serviciul colectivităților. Impactul afectiv și intelectual al operei lor urmează să fie o consecință a preocupărilor lor umaniste. Tocmai astfel de preocupări constituie mertitul principal al cestei cărți originale și incitante.

Arh. JEAN MONDA

CĂRȚI NOI — REVISTE DE ARTĂ, ARHITECTURĂ SI DESIGN

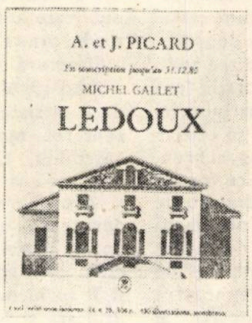

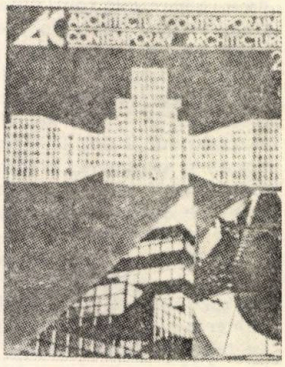

Pentru designerul ori arhitectul specializați în mobilier recomandăm **« INTERNI — la rivista dell' arredamento »** (Gruppo Editoriale Electra s. p. a. Direzione, redazione, aministrazione, abbonamenti: 20129 Milano, via Goldoni).

Numerele 303 și 304 din septembrie și octombrie 1980 prezintă, alături de o selecție cuprinzătoare de obiecte privind decorațiunile interioare, instalațiile sanitare, elemente de iluminare, țesături utilizabile în interior etc. — următoarele studii: În **nr. 303** — Lemnul (un studiu aprofundat și copios ilustrat, privind întreaga problematică pusă de acest material), utilizarea lui de diverse civilizații, prin timpi; alternative de folosire în arhitectura actuală (cu exemple); tehnologii contemporane; mobilierul din lemn curbat; forma, structura și suprafața lemnului; realitate și mit în tradiția artizanală; o microenciclopedie a esențelor naționale cele mai utilizate în producerea mobilierului etc. În **nr. 304** — articolul « Spațiul dirijat », cu numeroase imagini pledînd, și ele, pentru utilizarea mobilierului componibil de tipul panourilor care pot fi utilizate la compartimentarea spațiului interior; « Orizontal-vertical », o colecție de cuverturi de pat, foarte moderne și vesele, concepute în stil patch work.

Au făcut obiectul cercetării a 14 designeri, care le-au expus la Studio Marconi-Milano); « Ca o suflare », o trecere în revistă a tradiției și, mai ales, a producției recente a sticlarilor de la Murano. (Fantastic!); « Biroul ieri și mîine », o analiză minuțioasă a principalelor direcții pe care le resimte mobilierul și accesoriile de birou, precum și organizarea lui actuală; « Lumina anilor '80 », panoramare asupra celor mai interesante rezolvări privind utilizarea domestică a lămpii cu halogen; « Selecția Interni », divanuri — pat, analiza celor mai interesante produse italienești.

Michel Gallet: LEDOUX, Ed. A. et J. Picard, 1 vol 24/28, 304 p. 430 ilustrații, documente inedite

Michel Gallet — unul dintre cei mai buni specialiști ai arhitecturii secolului XVII — ne oferă fructul unor cercetări minuțioase: primul studiu complet asupra vieții și operei marelui arhitect. Cartea este indispensabilă pentru urbanist.

Gabriel Guénoun și Jean-Claude Kalmanovitch: DES SERRES POUR HABITER (Sere de locuit), Ed. du Moniteur, 19/21, 144 pagini, 95 ilustrații

Cum poate fi completată o casă sau un apartament cu cîțiva metri pătrați de verandă unde să se poată locui chiar iarna? Cum să aduci în casă un supliment de soare și de energie? Ilustrată cu exemple numeroase, lucrarea vă ajută să evitați cheltuieli inutile și să găsiți rezolvarea cea mai adecvată a problemei dumneavoastră.

Anthony Krafft (sub conducerea): ARCHITECTURE CONTEMPORAINE N° 2 (1980—1981), Ed. Bibliothèque des Arts

O echipă de specialiști ne prezintă o panoramă internațională, selecționată, a principalelor realizări arhitecturale ale anului. Fiecare construcție are o fișă tehnică.: informații esențiale, fotografii, planuri, relevee. Texte în franceză, engleză, germană, și italiană.

R. Fishman: L'UTOPIE URBAINE AU 20 SIECLE, Ed. Pierre Mardaga, 15/22, 224 pagini, 58 ilustrații

Sînt analizate trei « orașe ideale » imaginate de EBENEZER HOWARD, FRANK LLOYD WRIGHT și LE CORBUSIER.

Interesul lucrării lui Fishman rezidă nu atît în prezentarea cetăților ideale cît în modul în care se analizează inserția lor în contextul social, în mișcarea de idei, în situația politică. Aceste utopii ne pot învăța să regăsim intențiile profunde și generoase ale gîndirii urbane — fie ele chiar utopice.

LIVIU H. OPRESCU

desen de dr. arh. EUGENIU APOSTOL

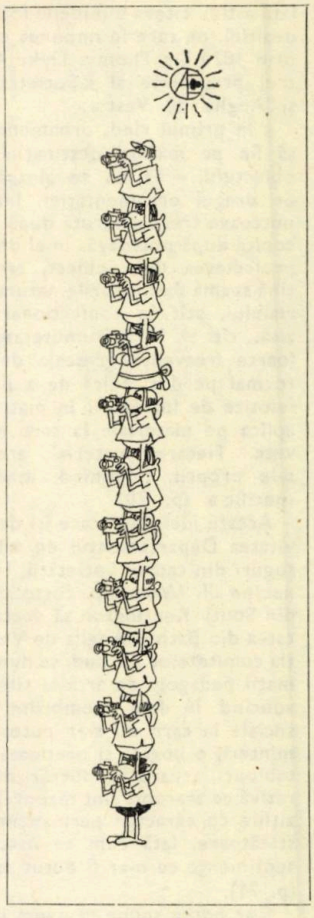

P+10

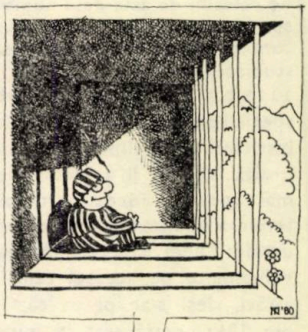

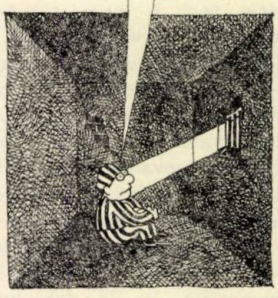

desene de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

« DICȚIONAR » ILUSTRAT DE ARHITECTURĂ

DULAP ÎNZIDIT

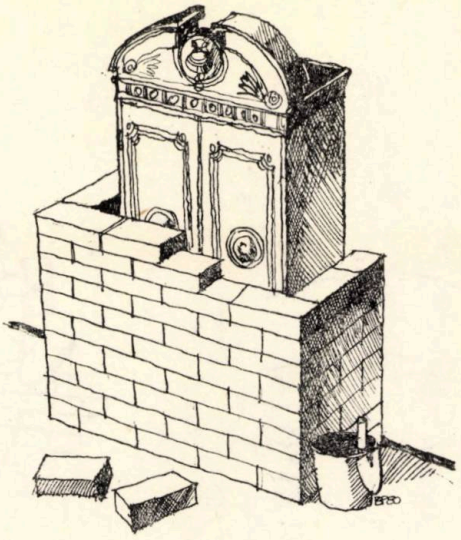

BRISE-SOLEIL

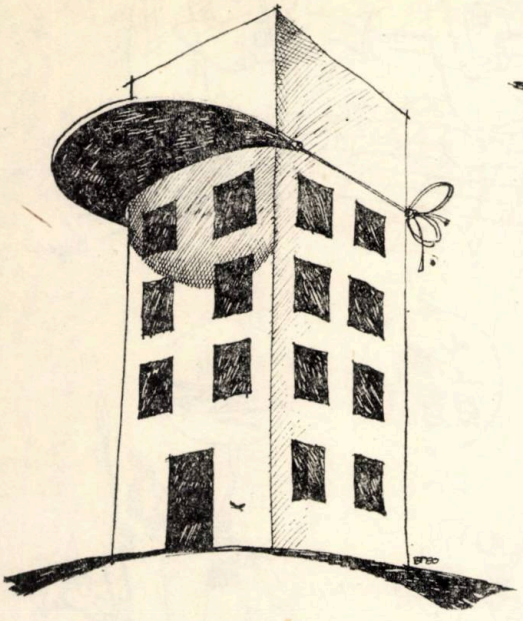

FUNCȚIONALISM

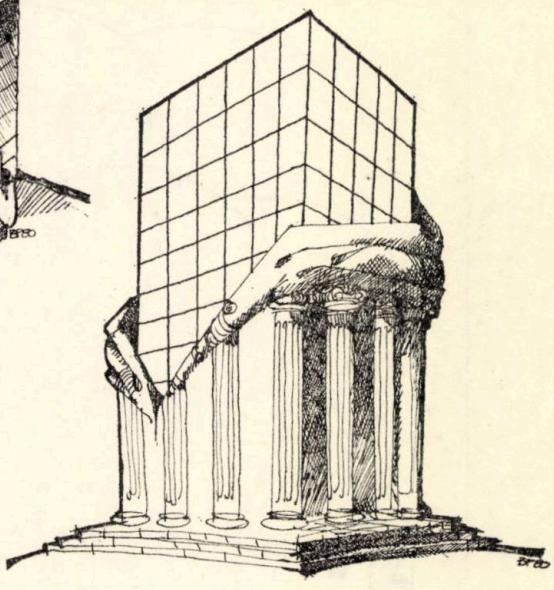

desene de arh. PAUL BĂDULESCU

agora

PORTO FRANCO

Pentru a studia un fenomen, știința procedează uneori prin simplificare — îl degajă de conexiunile, condiționările și înrîuririle pe care le suferă în realitate, îl izolează în laborator, îl reproduce *in vitro*. În domeniul urbanismului, asemenea disocieri sînt nu numai greu de realizat, ci adeseori și inadecvate, știut fiind că tocmai în sinteză se află esența acestei discipline. De curînd, mi-a fost dat totuși să mă confrunt cu o situație care mi-a amintit — prin simplitatea termenilor și prin pregnanța efectului — de un experiment de laborator; se va vedea de îndată că termenul de experiment este luat aici în sens mai degrabă negativ.

Un șir de întîmplări presărate de-a lungul anilor au trezit în mine (în mod paradoxal, dacă se ține seama de obîrșia mea ardeleană) interes și chiar simpatie pentru portul de la vărsarea Dunării, pentru Sulina. M-a fascinat de la prima întîlnire printr-o magică nostalgie, izvorînd deopotrivă din măreția cursului împăcat cu soarta al fluviului și din resemnarea cu care orașul lîncezea visînd la vitalitatea lui de odinioară. Tencuiala mai păstra ieroglifele războiului, multe case erau pustii, cu ferestre oblonite și cu lacăte grele pecetluind enigmatice porți. Dincolo însă de această apatie, așezarea avea un farmec aparte, o personalitate inconfundabilă, la care arhitectura participa subtil, dialogînd de-a curmezișul cheiului amplu cu oglinda de plumb topit a Dunării. Aveam impresia că un simplu semn de baghetă ar fi de ajuns pentru ca totul să se trezească la o nouă viață.

Semnul a venit: Sulina urmează să redevină *porto franco*. Curios, am revenit recent, pentru a asista la renaștere; și dacă pregătirile m-au entuziasmat, prefacerile operate de edili în trupul firav al orașului mi-au provocat un adevărat șoc. Multe dintre vechile case — care, renovate cu bun simț, cum s-a întîmplat în cîteva fericite cazuri, ar fi putut perpetua fermecătorul chip al vechiului port — fuseseră încredințate buldozerelor. Locul lor îl luaseră acum anoste blocuri noi, total inexpresive, înșirate în cadență banală, fără nici o preocupare pentru ceea ce a fost ori pentru cea ce va fi. Iar procesul era în plină desfășurare.

De parcă ar fi fost atît de greu să fie propulsată urbea pe drumul înnoirii altfel decît făcînd *tabula rasa* . . .

Știu, se va spune cît de prețios e terenul construibil aici, în inima deltei, și cît de costisitor ar fi fost să se modernizeze fondul locativ existent, cît de mare era deficitul de locuințe și dotări față de necesarul prezent și mai ales viitor, și cît de dificil e să aduci materiale de construcție, utilaje, muncitori calificați. Îmi permit totuși să cred că, cu același efort material (dar, desigur, cu un efort de imaginație ceva mai mare și, în primul rînd, cu ceva mai multă înțelegere și prețuire pentru valoarea arhitectural-urbanistică a vechii Suline), problema putea fi soluționată și altfel, înscriind noul în organică prelungire a tradiției și legîndu-le sub semnul valorii.

Din păcate, aceeași logică a buldozerului se manifestă, cu destulă virulență, și în sistematizarea altor localități ale noastre; aici însă, la o poartă maritimă a țării, proporțiile modeste ale orașului și intensitatea acțiunii conferă celor petrecute statutul aparte de cvasi-lucrare de laborator.

Acesta este « experimentul » asupra căruia voiam să atrag atenția.

Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN

desen de arh. TUDOR DUMITRAȘCU

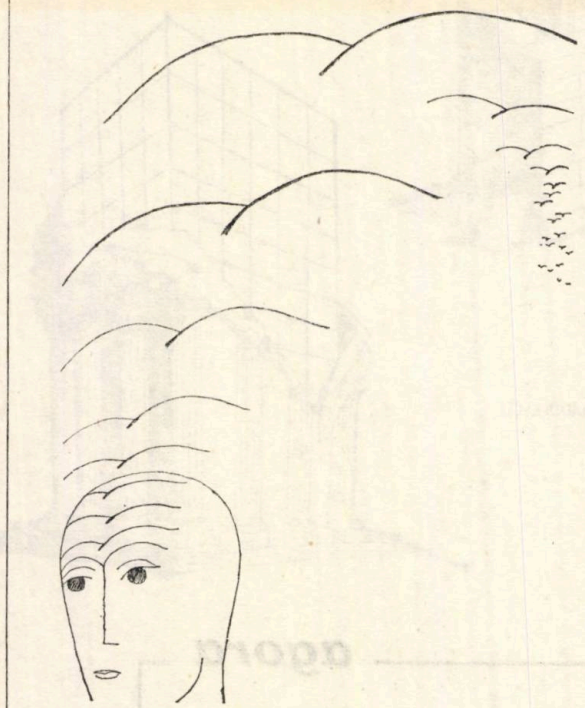

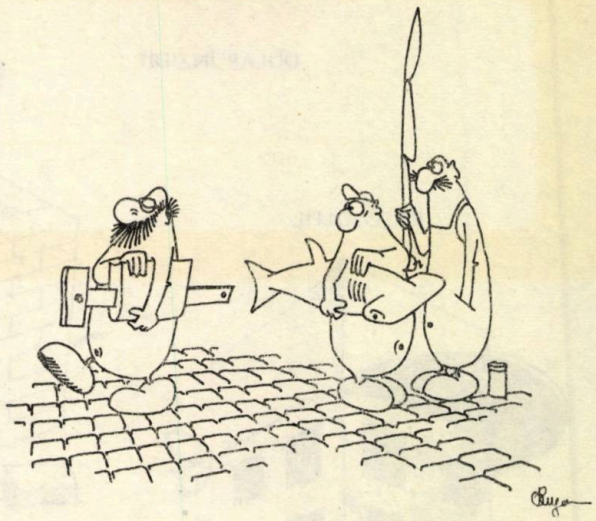

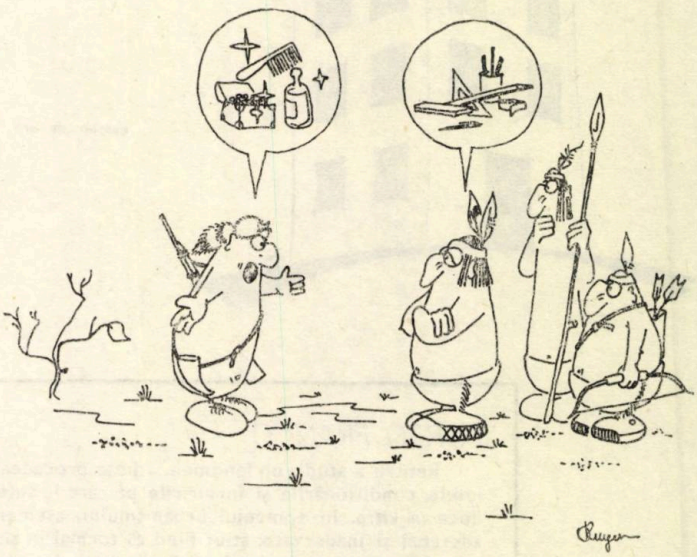

desene de stud. arh. ALEXANDRU RUGESCU

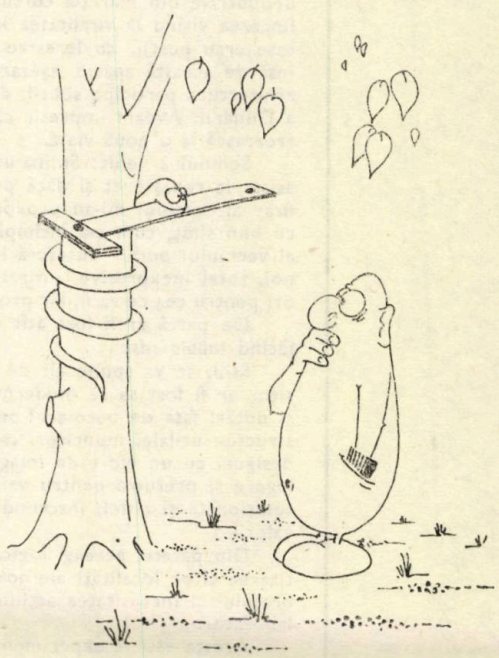

PEREȚI UȘORI PENTRU CONSTRUCȚII ETAJATE, REALIZAȚI CU PROFILE DIN TABLĂ SUBȚIRE

PROIECTE ALE IPCM

FIȘA TEHNICĂ NR. 232

A 1/1981

Pereți ușori pentru fațade

Soluții mai rar utilizate la noi, pereții exteriori ușori sînt rezolvări care, în afara reducerii greutății construcției, cu avantajele structurale ce decug din ea, au și certe avantaje privind industrializarea execuției și rapiditatea montajului.

În alegerea unor astfel de soluții, avantajele trebuie însă puse în balanță cu unele caracteristici mai puțin favorabile cum ar fi: comportarea mai puțin bună din punct de vedere termic în special în perioade călduroase, pierderi de căldură de obicei mai mari și costul mai ridicat față de soluțiile clasice.

În domeniul obișnuit de utilizare al acestor soluții se înscriu construcțiile industriale, mai ușor de modulat, cu necesități mai mari de iluminare datorită adîncimii relativ mari a spațiilor și cerințelor climatice mai puțin stricte.

Nu îi vom denumi « pereți cortină » cum greșit se obișnuiește, deoarece (cum se vede chiar în două din exemplele din acest grupaj) structura poate întrerupe continuitatea lor, atît pe orizontală cît și pe verticală.

Cele cinci exemple prezentate în acest grupaj (fișele 232—234) sînt interesante în special datorită utilizării într-un context nou, a unor semifabricate obișnuite (profile de tîmplărie din oțel, aluminiu și plastic, azbopan, sticlă, profile chesonate din PVC pentru pereți și PAL.

Perete cu profile de tîmplărie de tablă subțire. la Electroaparataj București. Proiect al I.P.C.M, (arhitecții Șotropa Adrian, Schuster-Cordonet Ion, Cosmatu Patriciu). Lucrarea a fost premiată de Uniunea Arhitecților în 1976. Montajul se începe cu montanți urmați de ramele panourilor vitrate. Parapetele opace sînt realizate pe șantier din scînduri chesonate de PVC, termoizolație de vată minerală și PAL melaminat. Întreg montajul se face prin interior. În fișa 234, este prezentată o soluție utilizînd aceiași montanți, inversați și cu montajul prin exterior.

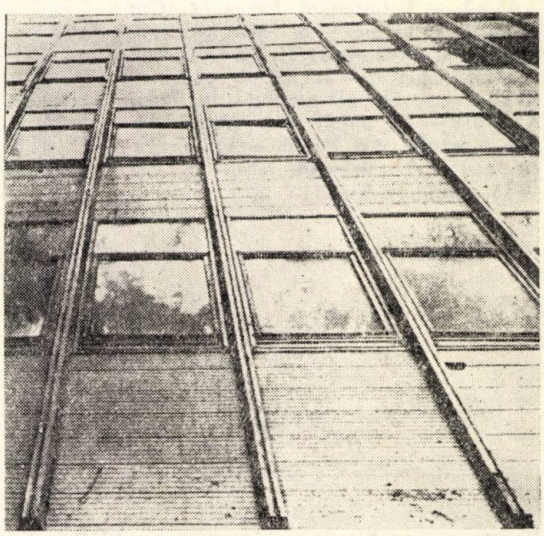

a. *Planșeu monolit* — **b.** *panouri opace termoizolate* — **c.** *Panouri vitrate* — **d.** *Conductă ventilație* — **e.** *Mască PAL melaminat* — **f.** *Tavan cu profile de pereți din PVC.* **1.** *Profile montanți CF10-65231-2 (Buzău)* — **2.** *Profile de cercevea (Buzău)* — **3.** *Profil ușă-fereastră (Buzău)* — **4.** *Profile chesonate de pereți din PVC* — **5.** *Vată minerală* — **6.** *PAL dublu melaminat* — **7.** *Garnitură latex* — **8.** *Geam Izovit* — **9.** *Platbandă* 40×2 — **10.** *Profil* 80×25×25×3.

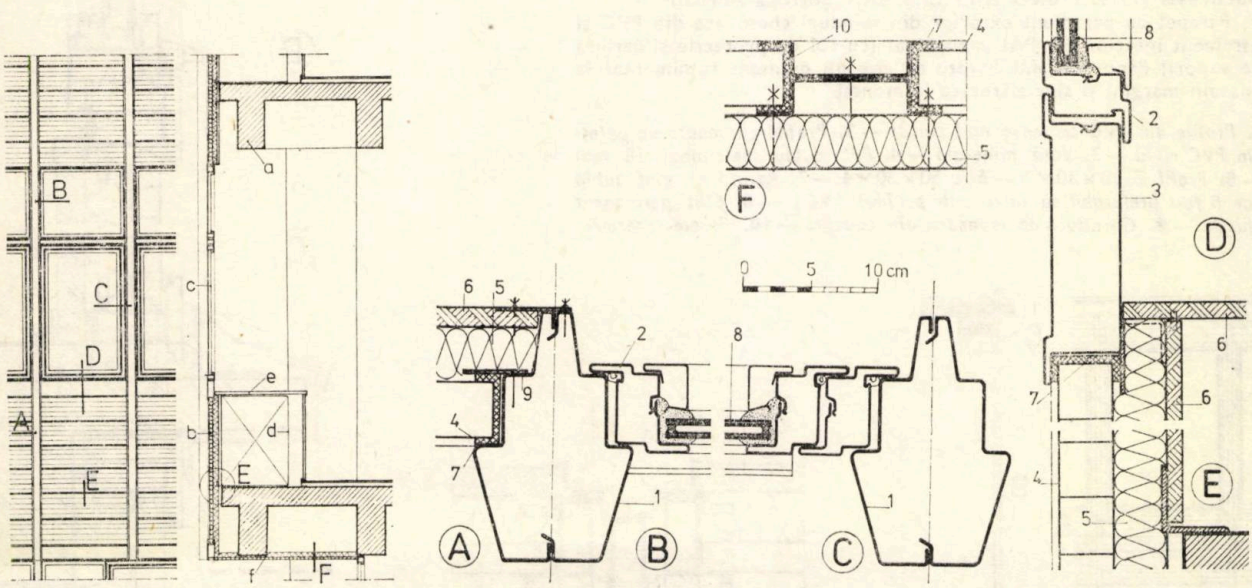

PEREȚI EXTERIORI UȘORI PENTRU CONSTRUCȚII ETAJATE, REALIZAȚI CU PROFILE DIN ALUMINIU ȘI PVC

FIȘA TEHNICĂ NR 233

PROIECTE ALE IPCM

A 1/1981

Două variante de pereți exteriori cu palnșeele marcate în fațadă.

Perete în întregime vitrat la ICE-ITC-IPA — București.
Proiect al I.P.C.M. (arhitecții Schuster-Cordoneț Ion, Șotropa Adrian, Bîrsan Mircea). Se compune din două registre separate de o riglă orizontală metalică susținută de stîlpii structurii. Primul registru are geam izovit în profile de tîmplărie de aluminiu, iar al doilea registru incluzînd și zona planșeului este realizat cu elemente translucide din profilit.

1. *Profil T71* — **2.** *Profil* A142 — 3. 30 × × 15 × 2 — **3.** *Garnitură latex* — **4.** *Chit permanent plastic* — **5.** *Mozaic turnat* — **6.** *Profil* A143 — 65 × 55 × 25 — **7.** *Bolț cadmiat împușcat* — **8.** *Bandă polistiren ecruisat* — **9,** *Element profilit* — **10.** *Profil* A146-019 — **11.** *Profil R52 (A1)* — **12.** *Țeavă pătrată oțel* 80 × 80 — **13.** *Profile de ferestre din Al* — **14.** *Izovit* 18 *mm* — **15.** *Garnitură latex.*

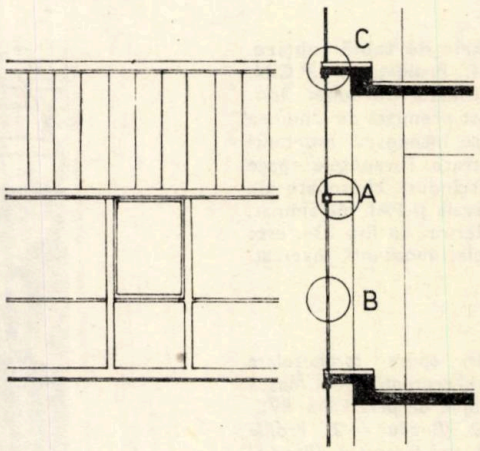

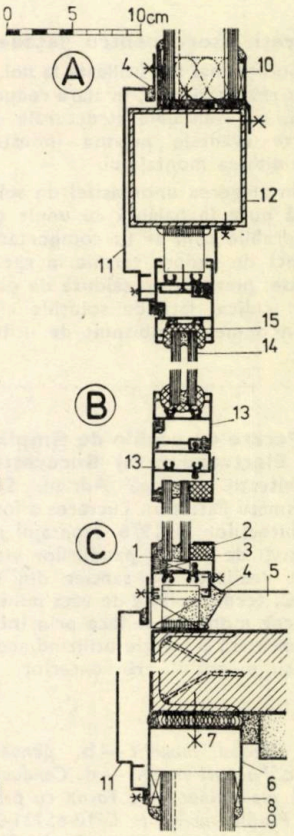

Perete din profile de uși-ferestre din PVC la I.I.R.U.C.E.P. — București (1979) Proiect al I.P.C.M. (arh. Șotropa Adrian).
Parapet cu parament exterior din scînduri chesonate din PVC și parament interior din PAL melaminat (cu rol de protecție și barieră de vapori) Panourile sînt livrate cu cîte un montant suplimentar la una din margini și sînt alăturate la montaj.

1. *Profile din PVC cu țeavă oțel zincat* — **2.** *Profile chesonate de pereți din PVC rigid* — **3.** *Vată minerală* — **4.** *PAL dublu melaminat* 18 *mm* — **5.** *Profil Z* 30 × 30 × 2 — **6.** *L* 50 × 50 × 4 — **7.** *Agrafă și glaf tablă (ar fi fost preferabil să intre sub profilul PVC)* — **8.** *Chit permanent plastic* — **9.** *Garnituri de etanșare din cauciuc* — **10.** *Perete interior*

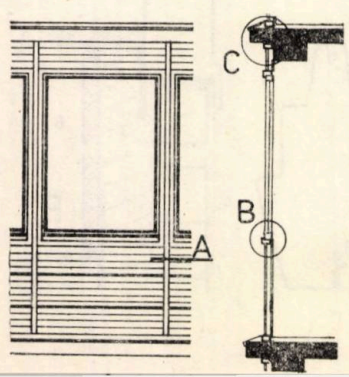

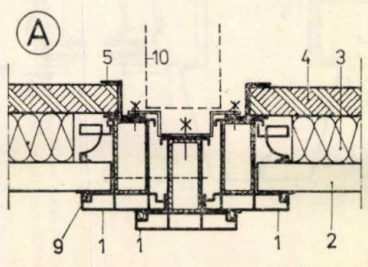

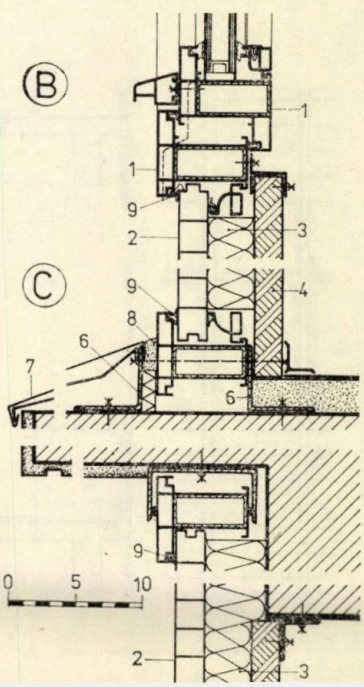

PEREȚI EXTERIORI UȘORI PENTRU CONSTRUCȚII ETAJATE, REALIZAȚI CU PROFILE DIN TABLĂ SUBȚIRE

FIȘA TEHNICĂ NR 234

PROIECTE ALE IPCM

A 1/1981

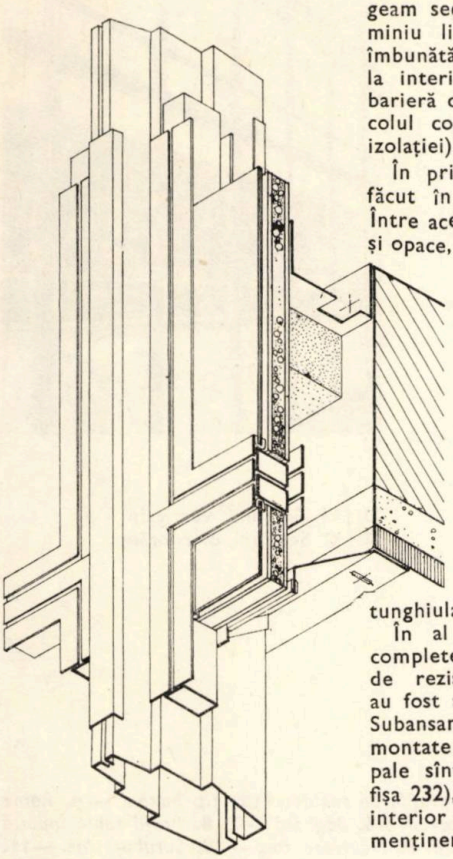

Două fațade realizate cu ajutorul unor profile din tablă subțire de oțel și cu părți opace din azbopan protejat la exterior cu geam securizat emailat. O folie de aluminiu lipită la exteriorul azbopanului îmbunătățește rezistența termică (plasată la interior cu funcția suplimentară de barieră de vapori, ar fi micșorat și pericolul condensului în interiorul termoizolației).

În primul exemplu (A) montajul s-a făcut în etape începînd cu montanții. Între aceștia s-au montat panouri vitrate și opace, cu rame proprii din țeavă dreptunghiulară.

În al doilea exemplu (B), panouri complete avînd pe contur semi-profile de rezistență orizontale și verticale, au fost alăturate și îmbucate la montaj. Subansamblurile panourilor opace sînt montate pe la exterior (profilele principale sînt inversate față de soluția din fișa 232), dar sînt accesibile și pe la interior prin demontarea platbandelor de menținere în poziție.

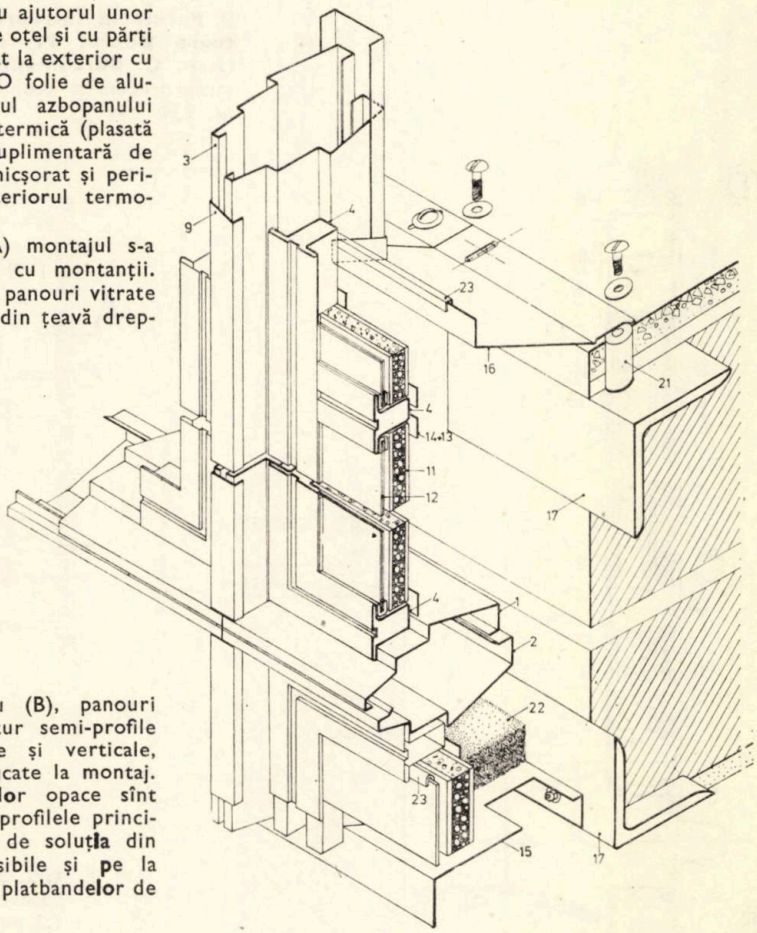

A. **Perete la I.A.U.C. — București** (prezentată în corpul revistei la pag 20)
A1. Secțiune la nivelul unui planșeu, cu convector rezemat pe montanții metalici — **A2.** Secțiune într-o zonă în care convectorul se găsește în spatele unei grinzi cu rol de rigidizare — **A3, A4.** Detalii (Vezi și axiometria « A »). **A1 A2 A3 A4**

a. Panou opac — **b.** Panou vitrat — **c.** grindă structură (planșeul reazămă pe grinzile transversale) — **d.** convector — **e.** banchetă din lamele de lemn masiv — **f.** Consolă locală sudată de montanți — **g.** Profile L35 × 35 × 4, continue — **h.** Mască pentru convector, tip IAICA.
Pentru legendă vezi fișa 235

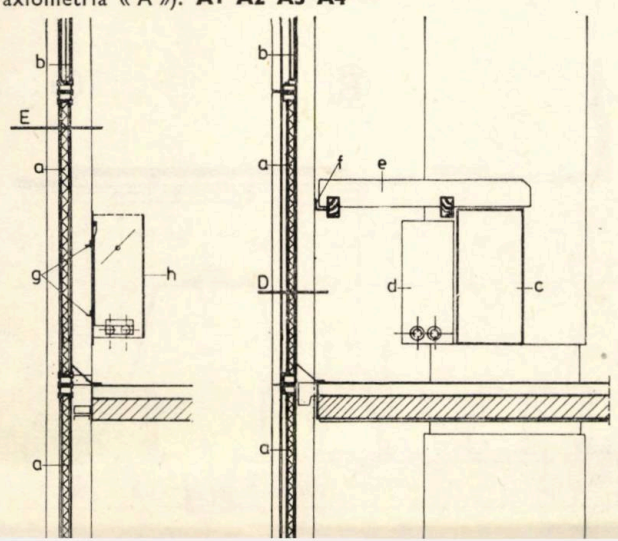

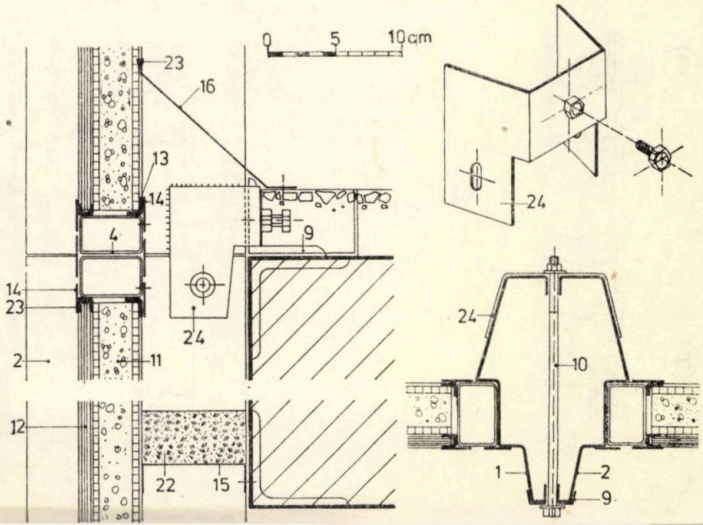

PEREȚI EXTERIORI UȘORI PENTRU CONSTRUCȚII ETAJATE, REALIZAȚI CU PROFILE DIN TABLĂ SUBȚIRE

FIȘA TEHNICĂ NR 235

PROIECTE ALE IPCM

A 1/1981

B. Perete la Întreprinderea Contactoare Buzău. Proiect al I.P.C.M. (Arh. C. Borcoman). Vezi și prezentarea precum și axonometria B din fișa nr. 234

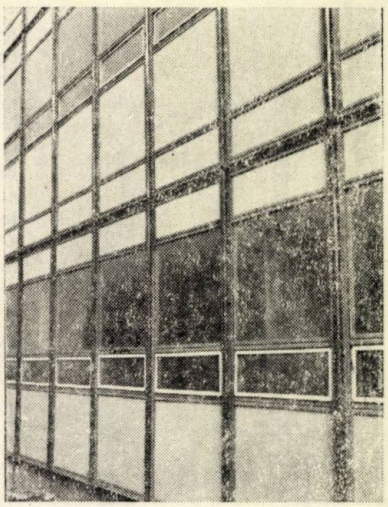

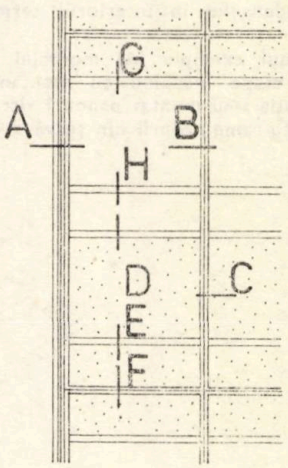

D ÷ H Secțiuni verticale
A ÷ C Secțiuni orizontale

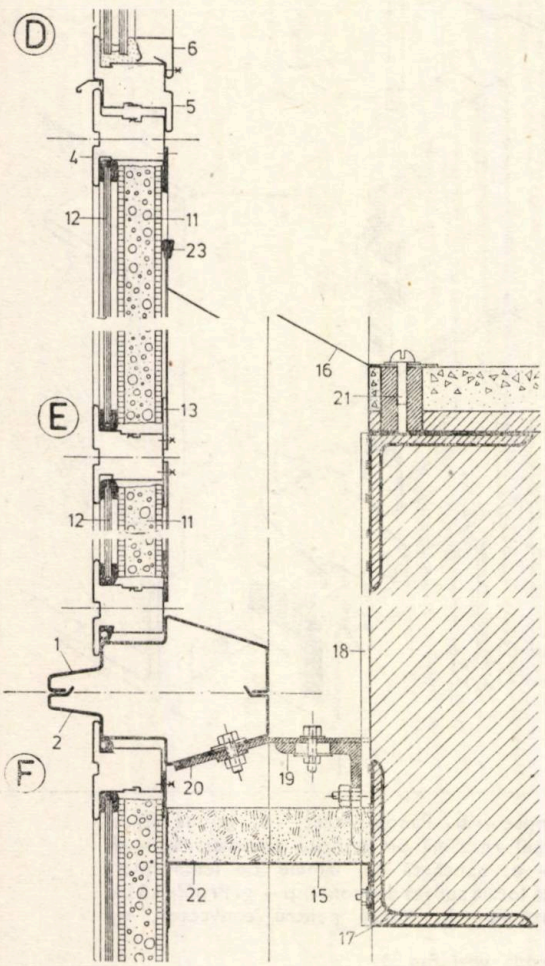

1, 2, 3. *Ramă portantă, profile de tablă subțire tip Buzău.* — **4.** *Rame panouri* — **5.** *Profile cercevea* — **6.** *Baghetă* — **7. 8.** *Profil tablă îndoită 1,5 mm* — **9.** *Profil montaj și închidere rost* — **10.** *Suruburi M6* — **11.** *Panouri Azbopan cu folie de aluminiu lipită pe fața exterioară* — **12.** *Geam securizat emailat 6 mm.* — **13.** *Benzi cauciuc* — **14.** *Bandă de tablă 1,5 mm* — **15.** *Tablă 1,5 mm* — **16.** *Tablă 2 mm* — **17.** *L 120 × 120 × 8 la 1,50 m interax* — **18.** *Platbandă 700 × 100 × 6* — **19.** *L 85 × 65 × 6* — **20.** *Platbandă 50 × 160 × 4* — **21.** *Piuliță M6 înglobată în pardoseală* — **22.** *Vată minerală* — **23.** *Garnituri de cauciuc* — **24.** *Piesă de rezemare sudată de montantul superior și cu gaură ovalizată pentru ancorarea montantului inferior.*

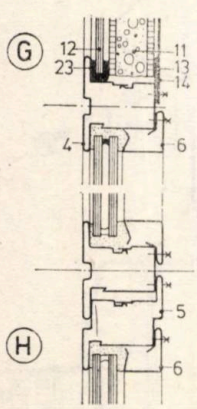

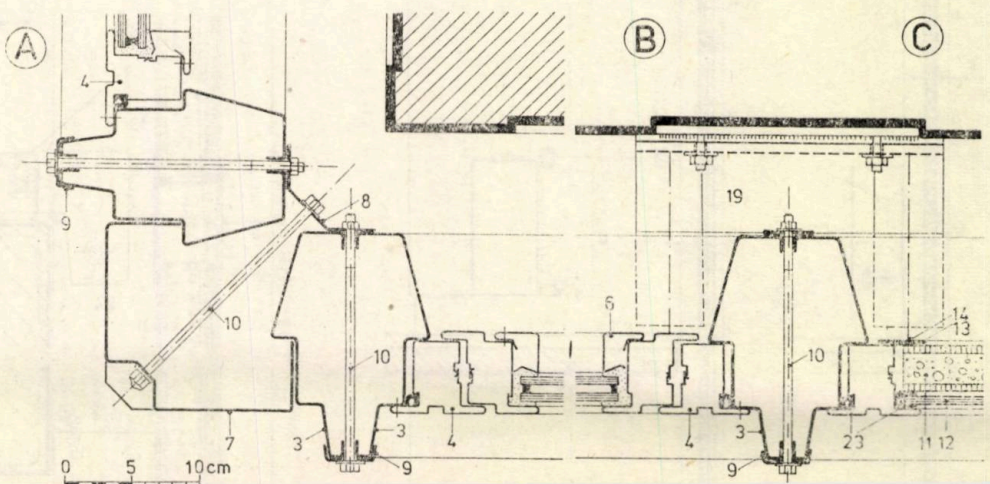

actualitati

debut

Arhitect HORIA SERGIU GOGA

- *Născut la 18 mai 1949 la Oradea*
- *Absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu », obține diploma de arhitect în 1973*
- *Arhitect proiectant în Centrul de proiectare județean Bihor-Oradea*
- *Șef de proiect la elaborarea unor lucrări, cum ar fi: D. S. str. Transilvaniei, D. S. Episcopia Bihor, Locuințe strada 6 Martie, Locuințe Parcul Traian, Locuințe str. General Gh. Magheru etc.*
- *Colaborare la D. S. Zona centrală — Oradea*
- *Mentor: Academician Octav Doicescu*
- *Pasiuni extra profesionale: artele plastice*

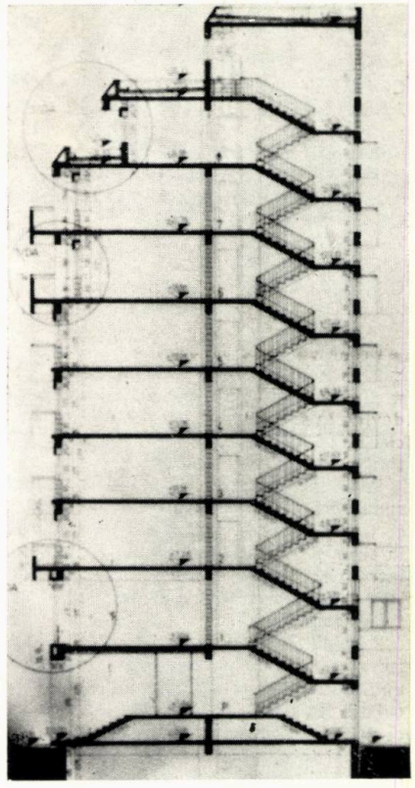

luri sînt retrase în trepte paralel cu frontul străzii, iar blocul M3 face trecerea (tot în trepte) spre regimul de înălțime al străzii Spitalului (P + 4).

- **Corpul format din blocurile M6, M8 (P + 8)** linear, retras de la front, la parter cu un mare magazin alimentar.
- **Corpul M10, M12 (P + 8)** formînd un **L**, latura scurtă mărginește piațeta creată de retragerea blocurilor M6, M8, cea lungă mobilează frontul străzii Magheru. De asemenea, au magazine la parter.
- **Blocurile M7, M9 și M10** mobilează intersecția cu strada George Enescu, au 9 niveluri, parterul fiind afectat unor unități prestatoare de servicii. Adiacent blocului M11, se află un restaurant pensiune.

Sistemul de rezistență e constituit din structura în cadre de beton armat pe o tramă de 6×6 m.

În ceea ce privește tratarea plastică și volumetrică, s-a urmărit o atenuare a masivității volumetrice (prin retragerea în trepte de la frontul străzii a ultimului sau ultimelor două niveluri, un aspect de eleganță și confort (prin folosirea materialelor de finisaj de calitate și a rulourilor la ferestre), un joc de umbre pe fațade prin folosirea loggiilor și balcoanelor, precum și a accentelor verticale (noduri de circulație), care toate la un loc să confere o imagine plastică agreabilă și reprezentativă acestei zone a orașului.

Arh. HORIA SERGIU GOGA

BLOCURI DE LOCUINȚE PE STRADA GENERAL GH. MAGHERU — ORADEA

Amplasate pe o porțiune a Drumului european 15 și pe o legătură majoră între diferite zone ale orașului, blocurile se vor realiza în ideea mobilării arterei (și intersecțiilor ei) cu edificii care să completeze cadrul arhitectural al zonei. Referindu-ne la acest cadru, amintim că aici se găsesc cîteva edificii importante, cum ar fi: Policlinica nr. 1 (P + 2, stil secession), noul magazin universal « Crișul », Liceul agricol, blocul de locuințe « Dacia » etc.

De menționat că blocurile vor concretiza deocamdată etapa I a detaliului de sistematizare elaborat pentru această zonă, însumînd 294 de apartamente.

Necesitățile impuse de amplasament, de rezolvarea intersecției, de condiții administrative (locuințe proprietate de stat — locuințe proprietate personală), de funcționalitatea cerută de magazine, au acționat asupra formei plastice și arhitecturale, conducînd la crearea mai multor zone distincte și anume:

- **Corpul format din blocurile M1, M2, M3, M4,** ce mărginește piața creată odată cu realizarea intersecției străzilor General Gh. Magheru cu Republicii, opus fiind magazinului universal « Crișul », închide strada Bărăganului (gang de trecere), mobilînd și strada Spitalului. Racordarea străzii Magheru cu străzile Republicii și Spitalului se face prin intermediul blocurilor M1 și M2, articulate la unghiuri convenabile în zona circulațiilor verticale. Regimul de înălțime este de P + 8 niveluri, la parter și mezanin aflîndu-se magazine și o cofetărie cu laborator propriu. Ultimele două nive-

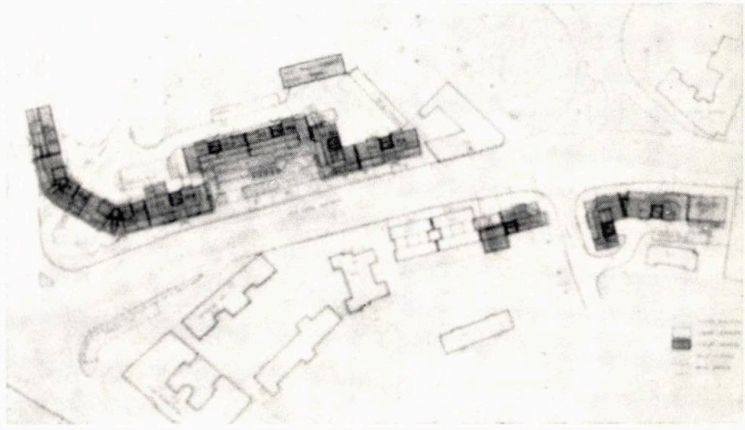

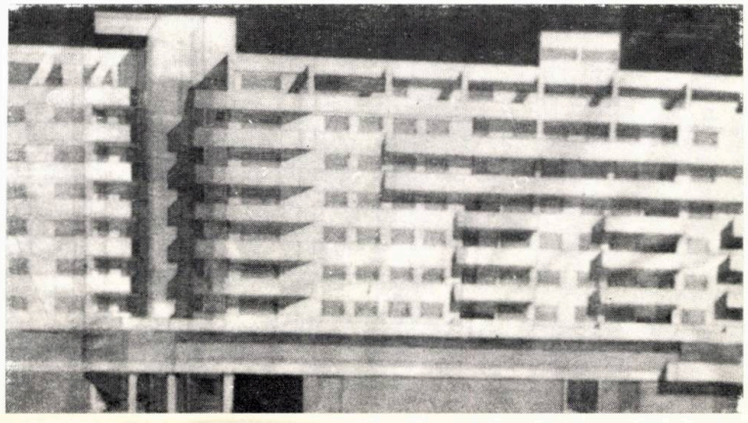

RESTAURAREA UNEI SEMNIFICATIVE CONSTRUCTII BRĂILENE — HOTELUL „DANUBIU"

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **GHEORGHE PETRESCU** (şef proiect)
Rezistenţă: ing. **GHEORGHE ANDREI** (şef proiect)
Instalaţii: ing. **MELANIA ENULESCU** (electrice), s. ing. **GEORGE SCURTU** (ventilaţii), ing. **MIRCEA MILEA** (canal-apă)
PROIECTANT: CENTRUL DE PROIECTARE AL JUDEŢULUI BRĂILA
CONSTRUCTOR: I.J.G.C.L. BRĂILA

Brăila « poartă spre lume a Ţării Româneşti » (după cum o caracterizează academicianul C. C. Giurescu), menţionată documentar încă din jurul anului 1300, devine în secolul al XV-lea un important centru comercial şi îşi menţine şi amplifică această funcţiune şi în timpul ocupaţiei turceşti.

Legăturile oraşului spre sud (actuala stradă Călăraşi), spre Focşani şi Rîmnicu Sărat (actuala str. Republicii), şi Galaţi (actuala str. Galaţi) şi-au menţinut traseele în timp şi au fost preluate de acţiunea de sistematizare întreprinsă în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care a conferit planului oraşului o schemă stradală radial-concentrică.

Actuala Piaţă Lenin colectează cele trei direcţii şi face legătura cu portul, îndeplinind pentru oraş rolul unui foaier, cu funcţiuni multiple şi cu o intensă circulaţie turistică. Ea se situează pe teritoriul vechii cetăţi a Brăilei, ocupă, ca şi în trecut, o poziţie centrală în municipiu, fiind un vechi vad comercial cu clădiri realizate în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care s-au menţinut pînă astăzi şi a căror valoare constă în unitatea ansamblului care în lungul desfăşurărilor sale prezintă totuşi o mare diversitate de stiluri: neoclasicism, secession, baroc tîrziu.

Vechea arhitectură a Brăilei — atestînd efervescenţă artistică şi prezenţa diferitelor influenţe: franceză, italiană, grecească a căror pătrundere era favorizată de o intensă activitate comercială — face din centrul oraşului un nucleu reprezentativ, cultural şi artistic, definitoriu, pentru epoca închegării oraşului modern.

Faţă de valoarea şi specificul zonei, s-a propus şi s-a realizat într-o primă etapă păstrarea caracterului ei. În acest spirit, s-au analizat toate posibilităţile de asanare, de conservare, renovare, revitalizare şi punere în valoare a fronturilor de interes arhitectural-urbanistic şi istoric ale Pieţei Lenin.

Un prim obiectiv realizat a fost şi restaurarea construcţiei fostului Hotel « Splendid », ulterior sediu al Consiliului popular municipal, imobil care — odată cu restaurarea — şi-a recăpătat şi funcţia sa tradiţională hotelieră, sub o nouă denumire de **HOTEL « DANUBIU »**

Cuprinsă între Calea Călăraşi, Piaţa Lenin şi strada Băii, clădirea hotelului constituie în sine un monument de arhitectură. Edificat în 1897, restaurat şi refăcut după aspectul originar, la interior hotelul a căpătat îmbunătăţirile funcţionale ale unei unităţi de cazare şi restaurant de categoria I specială.

Cele două imagini fotografice din 1905 sînt o preţioasă atestare a fizionomiei clădirii originare a Hotelului « Splendid » şi permit, prin comparare, constatarea acurateţii cu care s-a executat restaurarea actuală.

« Anuarul general al oraşului şi judeţului Brăila », publicat în 1922, inserează — printre altele — şi următoarea reclamă: « CAFENEA HOTEL SPLENDID », antreprenor Ion Cobăşeanu, Brăila, Pţa Sfinţii Arhangheli nr. 11, aşezat în centrul oraşului, în apropiere de Tribunal, Procuratură, Primărie şi de toate celelalte autorităţi, mobilat cu tot confortul necesar, Cafenea prin preţuri moderate ».

Cam prin 1930, clădirea a funcţionat ca bancă, pînă în anul 1945, apoi a fost transformată în sediul conducerii locale. Revenirea ca funcţiune a clădirii la destinaţia sa iniţială a permis realizarea unui hotel cu 80 de locuri, categoria II, diversificată, cu parterul amenajat ca restaurant cu 180 de locuri, categoria I, specială.

1,2. ILUSTRATE DE EPOCĂ cu « Piaţa Sfinţii Arhangheli » şi « Hotelul Splendid », din Brăila, DIN ANII 1906 şi 1915.
3,4,5. IMOBILUL fostului Hotel « Splendid », ulterior sediu al Consiliului popular municipal ÎNAINTE DE RESTAURARE (1977), relevee, PLAN PARTER, PLAN ETAJ 1, SECŢIUNE.
6,7,8,9. HOTEL DANUBIU DUPĂ RESTAURARE, PLAN PARTER ŞI PLAN PLAFON, PLAN ETAJ 1 şi FAŢADĂ LA CALEA CĂLĂRAŞILOR.
10,11. HOTELUL DANUBIU, IMAGINI ACTUALE

1

2

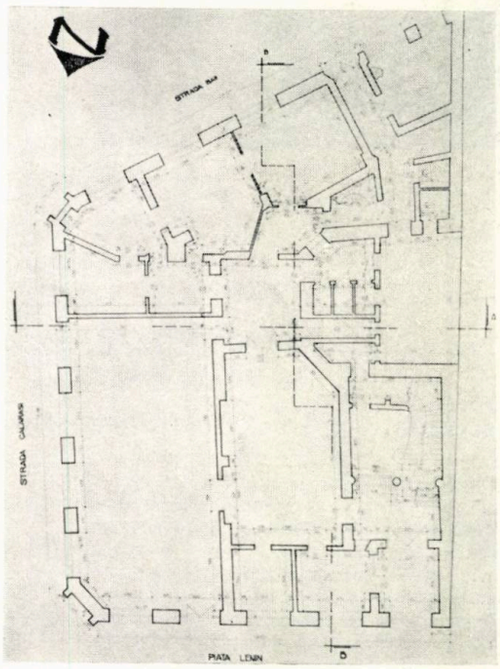

3

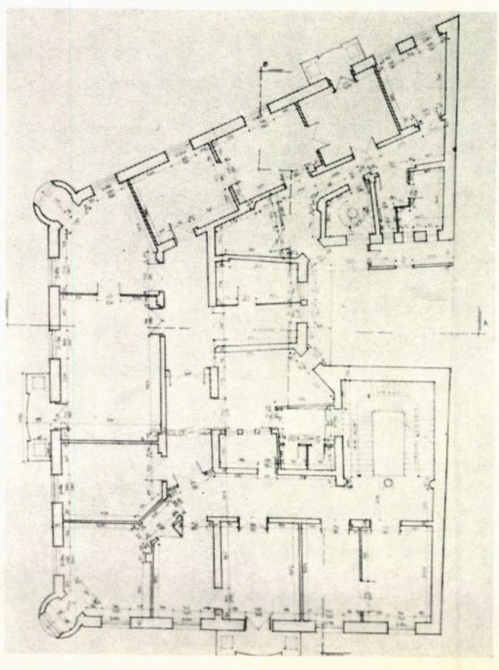
4

5

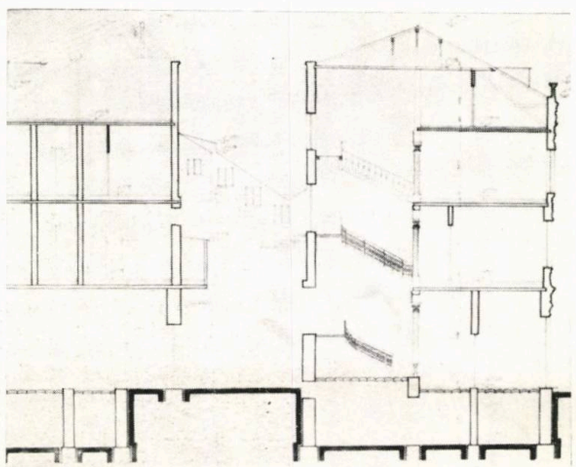

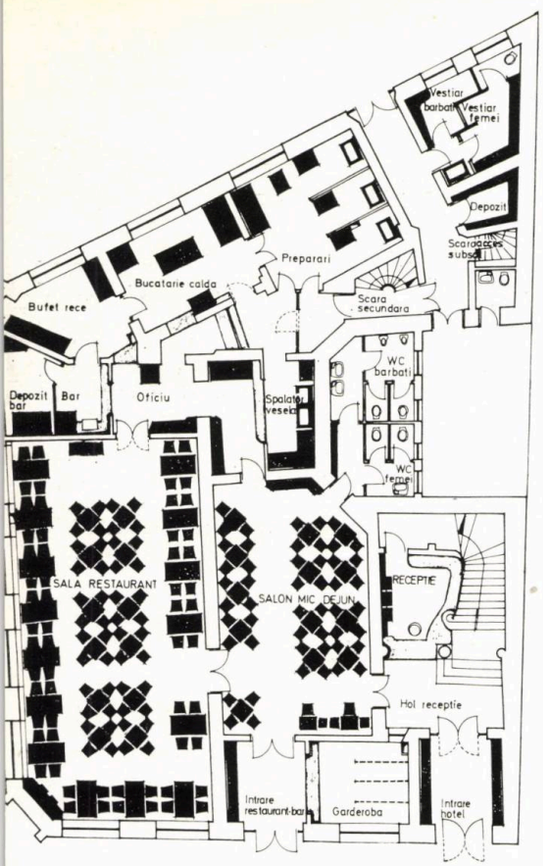

0 1 2 3 4 M

6

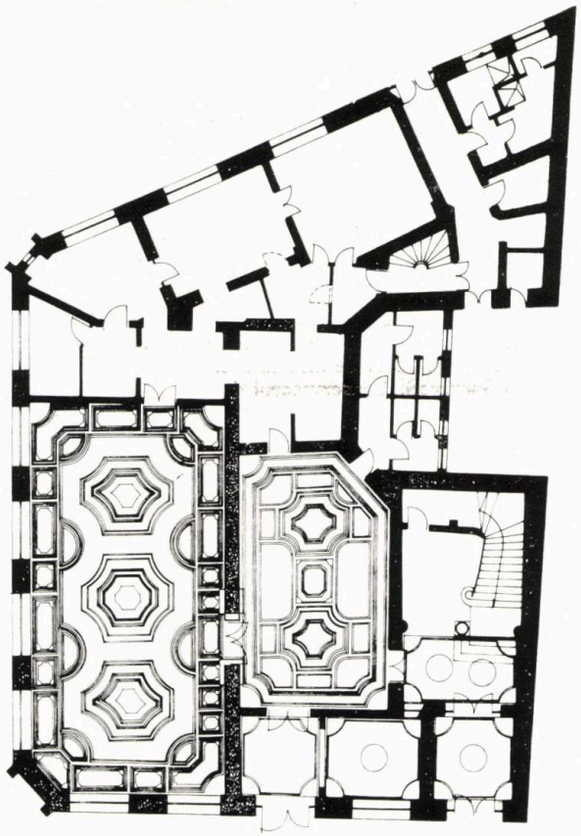

7

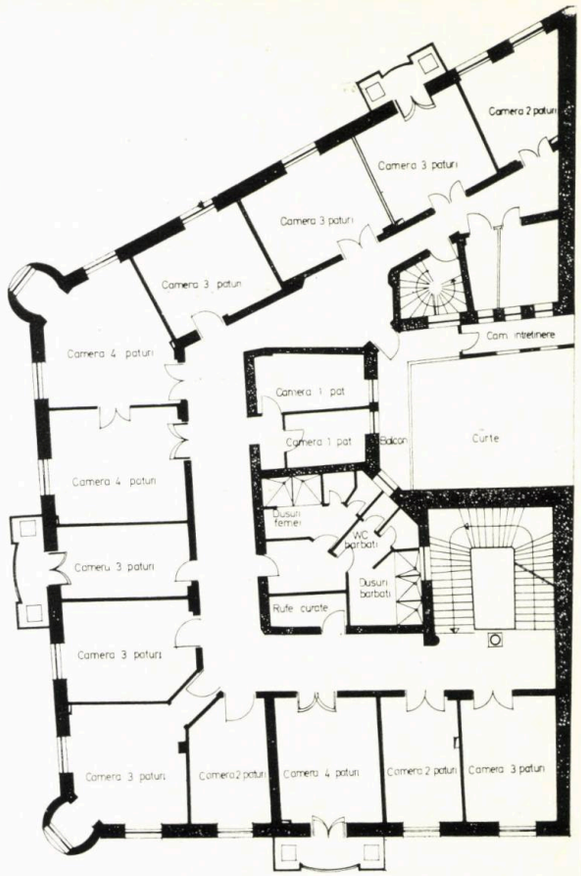

PLAN ETAJ

8

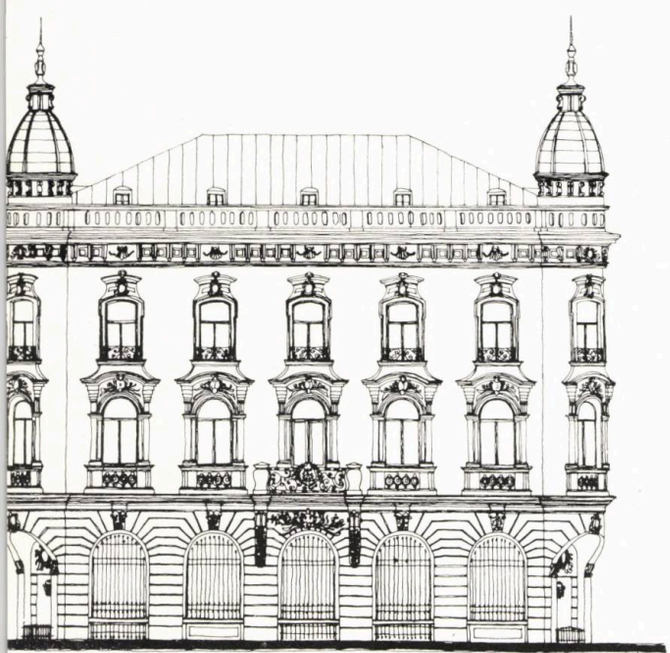

FATADA CALEA CALARASILOR DUPA RESTAURARE

9

10

11

În general, s-a căutat să se păstreze configurația existentă a imobilului, intervenindu-se numai acolo, unde din punct de vedere funcțional s-a simțit stringentă nevoie și anume: la compartimentarea unor camere de cazare, la realizarea grupurilor sanitare și la intervențiile de consolidare, pe anumite porțiuni, a clădirii. Alimentația publică se compune din salon mic dejun și din restaurant cu acces din exterior, prin intermediul unui hol tratat unitar. Serviciile sînt amplasate la nivelul parterului, parte ventilate natural, parte ventilate mecanic.

→

Sălile restaurantului, tratate în aceeași arhitectură a barocului tîrziu, cu plafoane bogat decorate, cu pardoseli de marmură în 3 culori, cu pereții îmbrăcați în tapet de mătase în culori închise și cu profilatură din ipsos alb.

Mobilierul, realizat în colaborare cu C. P. L. Brăila, este în același stil cu arhitectura interiorului.

Odată cu lucrările de restaurare, s-au revizuit și împrospătat și celelalte elemente ale clădirii, cum ar fi: ușile, măștile de radiatoare (executate din lamele de stejar), feroneria, corpurile de iluminat, mozaicurile, soclul din tencuială cu praf de piatră și cu adaos de ciment alb și colorat, dîndu-se un plus de strălucire întregului edificiu. Execuția atentă a consolidărilor și restaurării s-au datorat constructorului, care a dovedit înțelegerea cuvenită unor astfel de lucrări deosebite.

Clădirea Hotelului « Danubiu », ca și a altor imobile de aceeași factură reconsiderate, poate resuscita potențele către o arhitectură întregită în conținutul ei de artă.

Arh. GHEORGHE PETRESCU

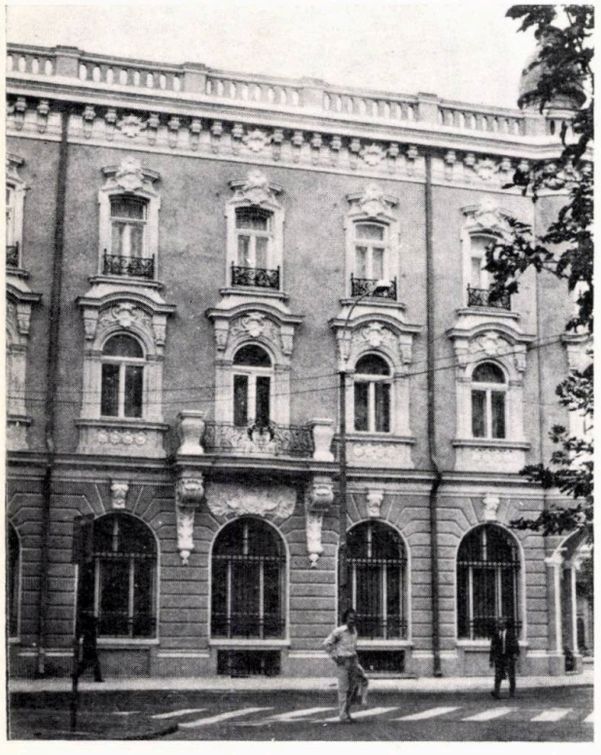

A XV-A CONFERINȚĂ NAȚIONALĂ A CERCURILOR ȘTIINȚIFICE STUDENȚEȘTI

În zilele de 1 și 2 noiembrie 1980, s-au desfășurat la sediul Conservatorului de muzică « GEORGE DIMA » din Cluj-Napoca lucrările celei de a XV-a Conferințe naționale a cercurilor științifice studențești — secția învățămînt artistic, la care au participat studenți de la Conservatorul de muzică « GEORGE DIMA » Cluj-Napoca, Conservatorul de muzică « CIPRIAN PORUMBESCU » București, Conservatorul de muzică « GEORGE ENESCU » Iași, Institutul de arte plastice « NICOLAE GRIGORESCU » București, Institutul de arte plastice « ION ANDREESCU » Cluj-Napoca, Institutul de arhitectură « ION MINCU » București și Institutul de artă teatrală și cinematografică « ION LUCA CARAGIALE » București.

Deschiderea Conferinței a marcat, într-o atmosferă festivă, importanța acestei manifestări studențești, devenită tradițională, în care se confruntă rezultatele unei susținute activități de cercetare științifică, ce se integrează mereu mai mult procesului formativ-educativ al viitorilor creatori pe tărîm artistic.

Lucrările au continuat în două subsecții: MUZICA și ARTE PLASTICE, ARHITECTURĂ, TEATRU. În cadrul acesteia din urmă, au fost prezentate 17 comunicări științifice, caracterizate printr-o mare diversitate tematică și metodologică, toate dovedind însă interesul studenților pentru problemele specifice artei (în general) și artelor (în particular) în epoca actuală, precum și pentru investigarea creației artistice valoroase, cu metode și din unghiuri de vedere moderne, fundamentate științific.

Studenții Institutului de arhitectură « ION MINCU » București, (MONICA NEDELCU, MIHAIL-CRISTIAN LOTREANU, MIHAI POPESCU, ANDREI FERARU din anul VI și HOREA GAVRIȘ, OCTAVIAN CARABELE din anul IV), însoțiți la Conferință de șef lucr. arh. DUNEL COSMA (membru în juriul subsecției), au avut o participare meritorie, reușind să obțină premii la trei din cele patru comunicări susținute. Din analiza acestora, se pot remarca: interesul manifestat de studenții-arhitecți, atît pentru problemele **creației arhitecturale,** cît și pentru integrarea acesteia în contextul general al **fenomenului artistic contemporan,** urmărirea consecventă a unei **metodologii de abordare științifică** și importanța acordată formulării **concluziilor** și orientării lor către **latura practică** a creației arhitecturale.

În cadrul studiului « Funcția modelatoare a artei », care a obținut premiul I (autori: stud.-arh. an VI ANCA HARITON și MIHAIL-CRISTIAN LOTREANU, colaborator stud.-arh. an VI MONICA NEDELCU, coordonatori științifici: lector CEZAR RADU și conf. dr. GHEORGHE CEAUȘU), s-a încercat o lărgire a sferei de înțelegere a funcțiilor sociale ale artei (cognitivă, educativă, de delectare, de comunicare, formativ-estetică și dezalienantă) prin propunerea de a conferi creației artistice atributul de **modelator.** Abordarea problemei a constat în urmărirea unei paralele între creația **științifică** și **artistică,** ambele fiind privite ca **modele,** dar în cele două accepțiuni diferite ale termenului, respectiv cu **valoare explicativă** în cazul modelului științific (vezi modelul matematic) și **de exemplaritate** în cazul modelului artistic (în sensul atribuit de concepția clasică și renascentistă teatrului, ca model « în mic » al lumii). Concluzia studiului stabilește în primul rînd faptul că în esență modelul științific **legiferează** fenomene din sfera posibilului angajînd cu precădere capacitatea de cunoaștere a specialiștilor, în timp ce modelul artistic **legitimează** (provoacă trăiri) în domeniul imaginarului, adresîndu-se unui public mai larg și, în al doilea rînd, constituirea arhitecturii ca **verigă** între cele două tipuri de creație, culegînd atributele ambelor și transformînd imaginarul în posibil (verificîndu-se astfel).

Studiul intitulat « Raportul artă-tehnică; raportul arhitectură-tehnică », căruia i s-a acordat premiul II (autori: stud-arh. MONICA NEDELCU, MIHAIL-CRISTIAN LOTREANU și stud.-arh. an I ȘERBAN LOTREANU, coordonator științific lector CEZAR RADU), urmărește o metodologie similară numai că în acest caz își propune ca, pe baza analizei aprofundate a celor două raporturi, să definească științific **statutul arhitecturii.** Începînd cu fixarea celor doi termeni ai raportului artă-tehnică în sfera mai largă a praxis-ului, studiul continuă cu stabilirea ipostazelor de manifestare a raportului, corespunzător etapelor distincte de dezvoltare a civilizației și culturii, insistîndu-se asupra modului în care **impactul tehnicii moderne** (producția industrială, computerele, mass-media) asupra **artei secolului XX** a generat tendințele de apropiere între creația artistică și cea tehnică (fenomen numit **sinergie).** Analiza raportului **arhitectură-tehnică** stabilește apoi niște coordonate necesare abordării **statutului creației arhitecturale,** definită de autori ca **sistem integrator** al unor elemente de creație artistică, științifică și tehnică. În virtutea acestei noi interpretări, factorul tehnic nu mai apare ca un « lest », ci ca generator de expresii arhitecturale, în sprijinul acestei idei aducîndu-se procesul de geneză a arhitecturii moderne și eficiența sistemului de industrializare, prefabricare și tipizare în proiectarea de arhitectură. Concluziile acestei lucrări urmăresc două probleme: în primul rînd **dependența** raportului stil internațional — stil național în arhitectură de factorul tehnico-economic (care, în prezent, acționează restrictiv) și, în al doilea rînd, necesitatea repercutării acestor probleme în modul de elaborare a **programei** de învățămînt superior de arhitectură.

Studiul căruia i s-a acordat premiul III, intitulat « O abordare semiotică a comunicării arhitecturale » (autor stud.-arh. an VI MIHAI POPESCU, colaborator stud. arh. an VI ANDREI FERARU, coordonator științific conf. dr. GHEORGHE CEAUȘU), se dorește a fi o abordare sistemică, deci mai puțin labilă, a proceselor legate de comunicarea arhitecturală. Obiectul studiului a fost stabilirea unui cadru și a unor instrumente originale, de natură semiotică, susceptibile să creeze posibilitatea unui demers ulterior, care să jaloneze, atît etapele creației arhitecturale, cît și integrarea arhitecturii în domeniul comunicărilor umane în general. S-a urmărit detectarea **codurilor arhitecturale,** aproximarea semnului de arhitectură **(arhemul), structurarea și tipologia arhemelor,** includerea lor în categoria largă a **semnelor estetice.** De asemenea, s-a încercat aprofundarea conceptului de **« funcție arhitecturală »** și schițarea unui **model de comunicare în arhitectură.** Una din concluziile importante a fost elaborarea premiselor pentru o abordare consecutivă, interdisciplinară a fenomenelor legate de **existența arhitecturii ca artă.**

Concluziile acestei sumare analize și ale participării studenților la Conferința națională de la Cluj-Napoca se impun de la sine:

- pentru o cercetare științifică studențească temeinică, nu există practic restricții în elaborarea unei tematici de studiu
- abordarea științifică a problemelor, formularea și urmărirea unei metodologii de lucru, pot conduce în final la concluzii deosebit de valoroase, atît pentru fenomenul artistic actual, cît și pentru creația arhitecturală, cu multiple posibilități de ancorare la termenii viitorului
- succesul participării studenților-arhitecți la această prestigioasă manifestare, recunoașterea unanimă a valorii studiilor lor, întăresc convingerea că, la viitoarele manifestări de acest gen, este necesară și posibilă o participare mult mai largă a studenților-arhitecți, pe măsura posibilităților lor.

Sud.-arh. MONICA NEDELCU
Stud.-arh. MIHAIL CRISTIAN LOTREANU

BILANȚ

Deși am parcurs jumătate din anul universitar, găsim oportun momentul pentru un scurt bilanț al anului trecut, care să însumeze, nu cifric, ci în idei cu largă deschidere cîștigul net al efortului formării noastre ca arhitecți.

Acest moment contrapunctic de analiză, specific dialecticii devenirii umane, ni se pare util cu atît mai mult cu cît semnalăm, atît în plan teoretic cît și practic, manifestări contradictorii, în arhitectura practicată în școli și în producție.

Abordînd critic propria lor activitate, cîțiva colegi ne-au ajutat — le mulțumim și pe această cale — cu succinte comentarii pe marginea unui test cuprinzînd următoarele:

1. Care credeți că sînt problemele prioritare cu care este confruntată arhitectura actuală.
2. Cum își găsesc ele rezolvarea în practica de arhitectură și în formarea arhitectului.
3. Cum apreciați desfășurarea acțiunii de informare-documentare, în activitatea dv.
4. Dar colaborarea profesor-student.
5. Care sînt problemele care v-au preocupat în mod deosebit în anul ce a trecut. Propuneri, sugestii, comentarii referitoare la toate capitolele acestei discuții.

1,2. *Problema prioritară, atît din punct de vedere existențial cît și cultural, generînd arhitectura contemporană, între raționalismul politic, stilizarea tehnologiilor sau controlul științific, o însumează determinismul arhitectural.*

Complex fenomenologic și metodologic, senzorial perceptiv actual, cercetat istoric pînă la dedublare (Graves, Rossi, Grassi, Culot, Stirling, Ambasada austriacă de la Tokio a lui Fumihiko Maki, Hollein în intervențiile recente), rescris după explozia filosofilor (Léon Krier, Moore, Mozuma Monta, Hiroshi Hara, St. Florian, Aymonino, Jenks), recompus din elemente aparent alienate și operațional — semantic (Agrest / Gandelsonas, Ungers, Kazuo Shinohara, Venturi, Pichler, Scolari, OMA), sublimat pînă aproape de sentimentul gaudian al « înțelepciunii și intuiției îngerilor » (Rowe, Isozaki, Meier, Minardi, Bofill, Raimund Abraham, Pei, Kisho N. Kurokawa), ori oscilînd întru (Noica), antropologia arhitecturală, de la senzualitatea metafizică (Tigerman, Takeyama, recrudescent spațializată tehnic la Portman), la cerebralitatea sistemică, inflexiv poetică (Ambasz, Eisenman, Purini, Cantafora, Rob Krier Pesce), este sub orice aspect al analizei, centrifug polarizator.

Centrifug datorită implicațiilor neterminate încă ale mișcării moderne.

Efectele sînt crizele generative ale limbajului, remodelarea axiologică a conceptului de artă a arhitecturii și a identificării subiectului cultural conexional dintre tendințele materiei și morfologia asociativă a receptorului social. În prezent, aflat în persoana arhitectului, acest subiect este suficient de ignorat spre a fi esoteric. Toate aceste motivații acumulate conferă crizei arhitecturale contemporane necesitatea demersului epistemologic.

Sub raport formativ, incident praxiologic, atitudinile dezvoltate sînt de două categorii: subiectiv — filosofic (Cooper Union School of Arhitecture / New-York condusă de John Hejduk, Ecole d'architecture pour la reconstruction de la ville européene — Bruxelles, numărînd printre profesori pe Léon Krier și Maurice Culot, Argan, Huet, școala postmetabolistă japoneză, la Tendenza, școala californiană a lui Gehry) și social integrate sau simulate (în prima categorie intrînd toate școlile influențate de Bauhaus — deci implicit și Institutul « Ion Mincu » —, în cealaltă Beaux-Arts și opțiunile tehnologice exclusive).

Deruta și sublimul intervin și aici, astfel că problema formării arhitectului a devenit, am putea spune de la Renaștere încoace, cu o fierbinte amplificare în stadiul prezent al dezvoltării civilizațiilor, capacitatea de a exprima modalitatea formativă a unui poet. Tipologia polifonică, gradul de tensiune culturală stimulat de integrarea umanismului arhitectural, constituie esențe, nu numai pentru arhitect, implicînd suspendarea relativă a posibilității unei rezolvări imediate.

3. Ceea ce mă frămîntă cel mai mult este raportul între gradul personal de recunoaștere, investigare și simulare a spațiului (și în înțeles blagian) și complementul informațional.

Această desfășurare duce aproape la o repersonalizare a vieții individului, declanșînd eul sau calitatea exploratoare și condiționantă de care au nevoie atît de mulți oameni.

Ca nevoie sentimentală și experiment cultural, cred că Pier Paolo Pasolini a spus foarte mult, de aceea putem traduce și pentru noi: « A face cinema echivalează cu a scrie pe o hîrtie care arde ».

4. Este cea mai dificilă întrebare, ce s-ar putea pune (chiar și-o pun, sper) și profesorilor. Dualitatea raportului este, simultan, necesitate, paradox, ambiguitate, șansă sau interogația « ultimul zeu se va face cîrtiță ? ».

Consider că o tratez dialectic, resimțind și încercînd să văd.

Modul de exercitare al teoriei cunoașterii este bazat pe ne-înțelegere: pragmatic, ar duce la anularea intervențiilor abstracte ale omului — dar în realitate conferă mediul optim de comunicare, diversificare și introamplificare. Cu puține exemple, situația este descumpănitoare. Schimbările trebuie, la rîndul lor, tratate.

Foarte mulți dintre noi realizează că nimic nu este absolut, precum și valoarea criteriului. Scopul axial al acestei relații trebuie să fie mecanica sensului, gradabilitatea și permanenta interogație a acestuia.

5. Inițial am fost orientat după funcționalismul tîrziu, de la care păstrez doar noțiuni de configurare comensurabilă și o reacție perseverent negativă.

Cauzele preocupărilor mele, mai clarificate în anul trecut, au fost constituite de formă ca instrument de cunoaștere și expresie, a desenului ca microscop și telobiectiv, de nevoia de a întocmi și discuta o metodologie specifică pornind de la estetica cubistă, a doua formă esențială de pătrundere a cîmpurilor spațiale după perspectivă, a încerca să traduc prin desenul proiectiv stări și evenimente ce le resimt organic și a modului în care, fiind creată, arhitectura există în societate.

Simt cum preocupările mele sînt o problemă deschisă, prin care, asemenea unui cristal, obișnuiesc să privesc lumea.

Stud. — arh. MARIUS CĂLINESCU
an. III gr. 35

---

1. *Arhitectura este determinată în problemele ei prioritare de rapiditatea dezvoltării generale contemporane, de creșterea numerică a populației. Acestea impun realizarea cantitativă și calitativă a produsului arhitectural, într-un ritm intens de construcție, în condițiile importanței conlucrării științelor ekisticii, ale evoluției complexe de la realizarea tradițională la cea industrială, permanent nouă în tehnologia sa, sub aspectul pozitiv, activant, pentru viitor.*

2. *În practica de arhitectură, problemele puse în dezvoltarea arhitecturală, pe plan național, îndeosebi, au devenit criterii de determinare prioritară a soluțiilor. Importantă pentru formarea arhitectului mi se pare realizarea de proiecte, concret localizate, cu un grad mai mare de aprofundare a condițiilor particulare, pînă la nivelul de detaliu.*

3,5. *Documentarea-informarea socotesc a fi un sine qua non în pregătirea arhitecturală. Încerc, printr-o coordonare a eforturilor, și prin aceasta răspund și la al cincilea punct al testului, realizarea unui paralelism de documentare în problemele proiectării de arhitectură — cele teoretice de curs, aprofundarea unor discuții și realizări contemporane românești în anul trecut — dar și ale etapelor precedente ale istoriei arhitecturii, în scopul formării unui sistem elastic de acumulare-eliberare, utilizînd drept mijloace biblioteca, diapozitive, filme documentare în cadre diferite de difuzare.*

4. *Colaborarea profesor-student, o consider a fi de bun augur, în sensul obținerii și impunerii unei documentări suplimentare sub directa îndrumare, bazată pe experiență și modalități proprii de situare pe poziții particulare în contextul general. Această colaborare o înțeleg ca început în orientarea spre noi direcții și probleme, în completarea fazei actuale de acumulare, manifestată prin directa colaborare în realizarea de studii cu catedrele de sistematizare, istoria arhitecturii, proiectare de arhitectură.*

Stud. — arh. NARCISA IONESCU
an. IV gr. 43

---

1. *Problemele care se ridică în fața arhitecturii azi, sînt extrem de grave:*

1.1. *În primul rînd, acțiunea omului asupra mediului fizic prin mari lucrări: comunicații, industrii baraje etc. — dar și proliferarea continuă a mediului construit: extinderea fantastică a localităților urbane, crearea de noi așezări — ies tot mai mult de sub incidența arhitecturii. Această situație universală este componenta majoră a așa-numitei « crize » a arhitecturii. Arhitectul, prin acceptarea primatului tehnologic în sens restrictiv (vezi Bauhaus-ul), s-a așezat pe sine în postura unui « artist » marginal într-o lume dominată de tehnologie. Noii tehnicieni ai construcției proliferează și criteriile lor au întîietate, drapate cum sînt în mantia cifrelor obiective. Cauzele adînci ale situației și posibilitățile — reale cred eu — de remaniere a meseriei, rămîn de aprofundat.*

Semnalez aici un factor agravant: lipsa de sensibilitate a publicului larg față de calitatea arhitecturală (deci dincolo de clare exigențe funcționale) a mediului în care trăiește; insensibilitate de care nu este singur vinovat. Lipsa opiniei publice conștiente și avizate îl lipsește pe arhitect de un partener de dialog și de sprijinul său cel mai prețios în situația actuală.

1.2. *Retragerea arhitectului din dezbaterea culturală a fost, în perioada postbelică, o caracteristică cvasi-universală a « arhitecturii moderne ». Azi, în tot mai multe părți, arhitecții încearcă din nou să se implice în viața culturală, așa cum e firesc. De la intervenții individuale, la expoziții, concursuri publice, dezbateri și chiar inițiative naționale (Franța — marele program « Mille et un jour de l'architecture »), există un larg evantai de posibilități. Acest lucru e cu atît mai valabil la noi, unde dezbaterea oamenilor de cultură se poartă tocmai în jurul unor probleme ca: afirmarea de noi valori umaniste, toate subiecte cu bătaie majoră asupra arhitecturii.*

Racordarea arhitecturii la această dezbatere — implicînd deschiderea pentru arhitecți a canalelor de comunicație — e mai mult decît necesară. Glasul arhitectului s-ar auzi în cetate și în același timp, s-ar evita visul rătăcirii în probleme de mult clarificate.

1.3. *Criza expresiei și complexității.*

Lecția istoriei e zdrobitoare: vizitarea oricăreia din vechile așezări umane — Sibiul sau Praga, Veneția sau Bruges (ca să nu mai vorbim de orașele italiene, spaniole, etc.) — relevă calități majore ale spațiului arhitectural: expresivitate, complexitate, bogăție de senzații, de conotații și semnificații, dimensiune simbolică.

În manifestările sale dominante arhitectura modernă propune: simplism de plan, sărăcie a spațiului interior, fațade monotone și serbede (grotești cînd sînt « decorate ») spațiul urban ucis, explodat. « Tăcerea » semantică a marilor ansambluri și uciderea orașului ca loc al celebrărilor socialului influențează nefast insul: monotonia tocește sensibilitatea și șterge ancorarea efectivă în locul unde trăiește. Aceasta este problema: ce exprimă arhitectura? Ce va spune ea peste timp despre cultura și civilizația noastră ? Cum se poate concilia o realitate și culturală de o mare bogăție cu o arhitectură impenetrabilă la marile simboluri ?

2. *Practica arhitecturală de mai pretutindeni n-a putut răspunde decît la problema expresiei. Prin afirmarea curentelor « post-moderne » se încearcă recuperarea tradițiilor de tot felul (culturale, regionale, etc.), a semnificației, a urbanului, a bucuriei « gratuite » (în sens kantian), a « jocului » cu forma.*

Formarea arhitectului trece printr-o perioadă dificilă. Tranziție spre noi modalități arhitecturale, afirmarea unor noi principii în flagrantă contradicție cu cele afirmate de practica ultimelor decenii, pun pe mulți studenți în derută sau îi orientează spre pastișă.

Pericolul — real — al pastișei, ne îndreaptă spre soluția acestei stări de criză: găsirea unui autentic limbaj original.

Moartea stilului internațional și climatul actual de căutări deschide drumul spre valorificarea unor realități « locale », iar în dirijarea acestor experimente școala ar putea avea un loc privilegiat. Un exemplu

interesant îl constituie școala de arhitectură din Veneția, promotoarea unei variante influente a post-modernismului « la tendenza » atît de ancorată în tradițiile italiene.

3. Fără documentare « fantastică », implicînd studiul textelor majore (de la Palladio la Viollet-le-Duc, Corbusier și Jencks, Bofill sau Venturi, Ragon sau Benevolo) și parcurgerea atentă a producției curente (4—5 reviste), nu concep munca de arhitect.

4. Experiența și realismul practicianului rutinat, care este profesorul, constituie o contrapondere utilă și un termen valabil de raportare pentru studentul neexperimentat.

5. M-a preocupat înțelegerea statutului actual al arhitecturii într-un cadru cît mai larg cultural ca o componentă a morfologiei culturale globale.

Există un post-modernism în balet, muzică grafică și poezie; există azi în lume o căutare a rădăcinilor și identităților, o afirmare tot mai puternică a particularităților (limbi « regionale » învie odată cu vechile culturi uitate), o discutare a arhetipurilor.

Disciplinele umaniste ale trecutului sînt în mare cinste: istoria, arheologia, istoria religiilor, antropologia.

Locul afirmării brutale a noului a fost luat de respectarea texturilor particulare, înțelegerea contextelor, recrearea vechilor miracole, recuperarea sensului ludic (în locul rigorii pozitivist-dogmatice).

Peste hiatus-ul erei industriale, omenirea își recuperează continuitățile.

Stud.-arh. IOAN ANDREESCU
an. V gr. 51

---

1. O premisă interesantă pentru o discuție despre priorități, în arhitectura actuală, este măsura în care aceasta răspunde celor patru motivații ale personalității: nevoile de supraviețuire, securitate, interacțiune socială și realizarea eului (Corneliu Mircea « Intercomunicare », Psyche, 1978). Supraviețuirea și securitatea, ca necesități obiective și conștientizate, au condiționat întotdeauna creația de arhitectură, În schimb, interacțiunea socială și realizarea eului, care se exprimă prin instituțiile societății, au fost apreciate fluctuant, în funcție de direcția pe care cultura respectivă a imprimat-o conținutului acestor idei (obiectiv dealtfel).

Funcționalismul arhitecturii moderne, de multe ori intransigent, a consfințit motivațiile obiective, dar a pornit de la premisa unor relații umane idealizate și arbitrare. Multe din prototipurile orașului ideal își bazau existența pe postulatul « Omului nou », dornic de confort fizic, cu porniri sufletești simple și pozitive, conforme cu o anumită morală dar nu cu psihologia individului și a grupurilor, intelectualismul și intoleranța ideologică au făcut din arhitecți o elită cu nostalgii abstracte și din arhitectură o meserie de laborator, ruptă de realitate.

Or, în momentul de față, tocmai pluralismul tendințelor și eclectismul gîndirii par a fi achiziția cea mai valoroasă. Pentru a răspunde comenzii sociale reale, arhitecții încep să se lase guvernați nu de dogme despre bine și frumos, ci de pluralitatea și transformarea însăși a vieții sociale.

2. Modul în care Ralph Erskine, în restructurarea zonei rezidențiale Byker, Newcastle, a coordonat proiectarea cu consultarea viitorilor beneficiari, mi se pare exemplar. Din nefericire, aplicarea « ad litteram » a metodei devine dificilă cînd între proiect și beneficiar se interpun mai multe foruri ierarhice, cu interese și pregătiri diferite. În cazul programelor ample sau cu conținut general, o anumită competență a arhitectului în domenii ca sociologia și psihologia, eventual colaborarea cu specialiștii, ajută la alegerea unei soluții juste.

Dacă admitem complexitatea fenomenului de arhitectură, ca și complexitatea problemelor economice și sociale a căror imixtiune este inevitabilă, documentarea trebuie să depășească parcurgerea « noutăților construite ». Orice curent, chiar neteoretizat (cu toate că tendințele actuale nu duc lipsă de așa ceva) este o lecție, care poate fi parcursă. Discernămîntul în materie se formează probabil asimilînd un material vast din domenii foarte variate.

În institutul nostru, o amploare mai mare acordată cursurilor de Teoria arhitecturii și Sociologie ar propune mai multe probleme studenților. Tot în legătură cu documentarea, ar trebui imaginată o modalitate care să ne permită un contact real (și nu formal) cu șantierul, pentru a ne familiariza cu construcția.

4. Această colaborare este esențială în formarea arhitectului, însă, din nefericire, degenerează uneori într-un fel de presiune asupra gîndirii. Lucrurile sînt împărțite în bune și rele, fără ca studentul să înțeleagă întotdeauna de ce. Dacă nu are o înclinație deosebită către păreri personale — sancționată uneori ca fiind la limita dintre personalitate și teribilism —, studentul asimilează automat punctul de vedere al profesorului, fără a-l înțelege uneori; se produce astfel confuzie, iar evoluția ulterioară îi este dirijată artificial către anumite concluzii.

Stud.— arh. DRAGOȘ PĂTRAȘCU
an. IV gr. 43

---

1. Problema majoră a arhitecturii contemporane este caracterul ei puternic alienat. Ajunsă la maturitate tehnologică (capabilă să facă față problemelor cantitative ale societății și asigurîndu-și o opțiune tehnologică de viitor destul de liniștitoare), arhitectura nu reușește să se constituie într-o « a doua natură » pe deplin compatibilă cu structurile umane. Altfel spus, ea nu reprezintă « o piele » pentru omul contemporan, un spațiu al său în care să se manifeste plenar și să se regăsească generic, ci o limitare a unor libertăți, o dogmatizare a unor ierarhii deja perimate, un spațiu străin, neutru dacă nu chiar ostil, incapabil să stimuleze latențele pozitive.

2. Rezolvarea practică a acestei probleme este în faza de experiment și e greu de spus care cale are mai multe (și mai rapide) șanse de reușită. E probabil că soluțiile sînt (vor fi) toate diverse și circumscrise unui spirit esențial diferit de cel al arhitecturii de azi. Oricum, căile par a se grupa în două familii și este probabil că în viitor ele se vor conține într-o metodologie pe care de pe acum ne-am obișnuit să o numim « post-modernă ». Prima cale ar fi « istoricismul », respectiv preluarea de către arhitect a unor arhetipuri constructive, decorație etc., a unor tipologii « clasice », pe baza unui proces (presupus) de adeziune psihică a consumatorului. Se pleacă astfel de la un consumator privit nu generic, ca « om » ci de la beneficiarul concret (moment istoric, situație socială, grad cultură . . .) încercînd înscrierea obiectului de arhitectură într-o familie estetic-funcțională adecvată. În acest caz, bineînțeles, adecvarea este foarte abilă (depinzînd de arhitect, de tipul de obiect, de tipul de utilizare în timp, de modă. . .). Ea poate fi îmbunătățită prin folosirea psihologiei a sociologiei, fie ca sursă, fie efectiv în metodica de proiectare.

O a doua cale ar fi « participaționismul », în care arhitectul nu mai este un factor decisiv, ci doar un colaborator al beneficiarului devenit și coautor. Experiențele făcute au dat rezultate contradictorii, oricum este probabil că această cale este inevitabilă într-un proces conștient de proiectare. Paleta de posibilități este foarte largă, rezultatele încurajatoare (Culot, semicolectivele etc.).

În procesul de formare al arhitectului, acest spirit este încă greu de depistat. Oscilînd între tehnicism rece și elitism intelectualist, procesul de educație nu vizează nici o formare multilaterală eficace, nici o abordare conștientă a complexității problemelor umane. Lipsa de critică eficientă și organizată, la toate nivelele educaționale, este și ea o cauză.

3. Esențială. O bună informare contribuie decisiv la formarea unui arhitect. Bineînțeles, cu un permanent simț critic. Bineînțeles, cu o idee, chiar vagă, a ce trebuie căutat. Cu excepția a cîtiva profesori recomandînd bibliografii (selectate cu grijă, largi, cuprinzătoare), apatia este însă totală. Lăsați singuri, studenții cad pradă, de multe ori, informărilor superficiale, incomplete, secundare. O mai bună includere a acesteia în procesul de învățămînt mi se pare o prioritate.

4. Sînt adeptul unui sistem mai elastic în care studentul să-și aleagă profesorul după afinități. Sistemul s-a practicat și la noi, se practică și în alte părți și, cred eu, asigură o pregătire mai eficientă, superioară. Trebuie meditat în ce măsură o programă fixă, rigidă, combinată cu o continuă schimbare a profesorilor, la proiectare, reprezintă soluția ideală în formarea unui tip complet de profesionist conștient de limitele sale și de posibilitățile sale.

5. Toate cele de mai sus și în plus problemele angajării studentului într-un efort critic care să-l ajute să-și pună și să-și rezolve probleme. Să fim (să refim), socratici, să nu acceptăm soluții facile, de moment, ci să încercăm să pătrundem mecanismele intime ale acestor procese — toate astea pot fi multiple, mergînd de la susținerea pe ateliere la o mai judicioasă abordare a lucrărilor (de an sau semestru) la materiile teoretice. Și, bineînțeles, o mai strînsă legătură cu practica (cîte lucruri nu poate face un student-arhitect pentru un oraș). Toate acestea ar avea un puternic rol în autodefinirea sa, esențială pentru această perioadă în formarea lui.

Stud. — arh. ANDREI FERARU
an. VI. gr. 64

Pagină realizată de studenții-arhitecți ADRIAN BOLD și VLAD BORTNOWSKI

mediu de viață

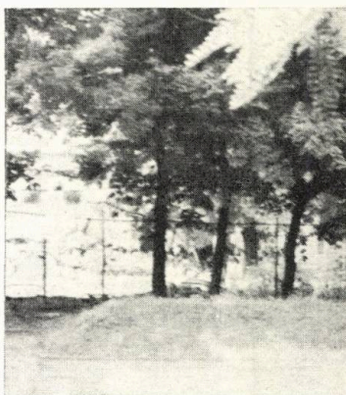

STATUI DIZGRAȚIATE

« CONTEMPORANUL » din 26 august 1980 ne reține atenția și printr-o notă privitoare la bustul pictorului N. Grigorescu, înghesuit — în plin centrul Cîmpinei — între două barăci, « una o prăvălie de suveniruri și de marochinărie, cealaltă cu un sortiment mai divers, printre altele de mașini de tocat carne ».

Relatarea e cu atît mai oportună, cu cît — din păcate — numeroase alte statui, din diferite orașe, cunosc o similară desconsiderare, dacă nu prin amplasări nepotrivite și arbitrare, oricum prin vecinătăți și cadru ce nu corespund, nici cu valoarea artistică a sculpturilor respective și nici cu semnificația lor cultural-istorică [1]. Vitregirea semnalată nedreptățește lucrări ce figurează, deopotrivă, în lista monumentelor de artă din țara noastră și în paginile celor mai cercetate și mai creditate ghiduri turistice.

Se cunoaște în principiu faptul că, la o dezvoltare urbană impetuoasă, urmărind cu luciditate rezolvarea prioritară și deplină a problemei locuinței, gradul concentrării monumentelor sculpturale pe suprafața orașului scade. În fața nestăvilitei creșteri a noului fond locativ, raportul NUMĂR STATUI / NUMĂR APARTAMENTE descrește.

Chiar dacă fenomenul respectiv — reflex al unei firești restrîngeri de etapă — e, poate, secundar, nepersistent și remediabil în timp, el trebuie să fie totuși luat în considerare de către specialiști, analizat ca atare și întîmpinat, oricum, printr-o atenție extinsă și printr-o justificată grijă pentru prezervarea și mai buna punere în valoare a fondului statuar existent, care, deși insuficient ca pondere, să poată participa cît mai direct la sporirea expresivității și înnobilarea noilor ansambluri.

Așa cum — pe bună dreptate — s-a afirmat: « avem nevoie de statui ce se văd » [2]. Chibzuit integrate noului context urban, vechile statui transmit cetățenilor de azi mesajul artistic al înaintașilor.

într-o fericită îngemănare cu șansa unei mai directe cunoașteri a trecutului urbei lor. Problema statuilor « uitate » trebuie analizată, cu atît mai mult, cu cît, numai « dacă un monument n-ar avea un rol necesar în spiritul nostru, atunci n-ar fi necesar nici în priveliștea, nici în orașul în care este clădit » [3].

Revenind la Nicolae Grigorescu (1838 — 1907), e bine să amintim că, după ce, în 1861, cu sprijinul lui Kogălniceanu, obținuse bursa unui fructuos stagiu la Paris și după ce, reîntors în țară, participase cu nu mai puțin de 140 lucrări la expoziția organizată în București de « Societatea amicilor belelor-arte » [4], reputatul pictor se bucura, printre altele, și de via admirație și caldă prețuire a soților Davila. Oaspe nelipsit — și uneori și pacient — în casa doctorului Carol Davila, la Azilul de orfane Elena Doamna a cărui directoare era Ana Davila, « Grigorescu pictase adesea pe unul sau altul dintre membrii familiei ori pensionarele plimbîndu-se pe aleile parcului » [5].

Cînd s-a pus problema alcătuirii unui grup de artiști care să însoțească, în timpul Războiului de Independență, trupele române pentru « a fixa și strînge documente artistice, autentice, asupra evenimentelor », numele lui Grigorescu fusese sugerat de către însuși șeful serviciului medical al armatelor noastre — Carol Davila [6]. Recomandarea acestuia s-a dovedit pe deplin justificată, Grigorescu asumîndu-și cu toată ardoarea, fără rezerve și cu serioase riscuri uneori, înregistrarea artistică, zi de zi, cît mai sinceră, mai elocventă și veridică a campaniei [7].

Printr-o coincidență, greu de explicat, și monumentul Anei Davila, amfitrioana marelui pictor în așezămîntul de la Cotroceni, se găsește în reprobabilă uitare, plantat în taluzul marginal al unor terenuri de sport din spatele clădirii fostului azil din Șoseaua Panduri [8]. Operă a sculptorilor Karl și Carol Storck, « statuia o reprezintă pe Ana Davila îmbrăcată în costum popular, conducînd o orfană » [9]. Printre panouri de baschet și porți de handbal redus, statuia stă dezaxată pe soclu, într-un echilibru precar, avînd mîna stîngă a personajului principal cu degetele frînte **(fig. 1, 2, 3, 4).** Tineri din cartier, de pe șantiere ori din cămine apropiate, beneficiari ai instalațiilor bazei sportive universitare (unii, dar din păcate destui) șutează cu sete în soclul statuii, seduși nu atît de performanța lovirii, cît de rezonanța, geamăt teluric, a blocului de marmură, pe fața căruia tot mai greu se pot distinge numele vrednicei nepoate a lui Dinicu Golescu și comitetul care a ridicat monumentul, alcătuit din soțiile unor apropiați colaboratori ai lui Carol Davila [10] — prim eșalon de profesori ai Facultății de medicină, de reputați chirurgi, fondatori de clinici și laboratoare, de combatanți în gloriosul Război de Independență 1877—1878.

Karl Storck — căruia Bucureștii îi datorează primele statui [11] — a avut, la realizarea monumentului Anei Davila, un prețios ajutor în fiul său, Carol Storck — « temeinic cultivat în Occident, care își crease apoi o bună reputație în Statele Unite, de unde este chemat la București ca să colaboreze și să ia locul de profesor al părintelui său » [12]. În această calitate îl va întîlni și Brâncuși — absolvent pe atunci al Școlii de arte și meserii din Craiova, în 1898, și înscris la Școala de arte frumoase din București —, care va găsi în sculptorul recent întors de peste ocean, și care renunțase la promițătoarea situație pe care i-o oferea Philadelphia, pe unul din artiștii capabili să-i « dea o bună și serioasă învățătură, în sensul academiilor de artă » [13]. Dealtfel, « ambițios și sîrguitor, cum era, și destul de format pentru un student al școlii » [14], Brâncuși sculptează, în această perioadă, cunoscutul său « écorché » și un remarcabil bust al generalului Carol Davila — firesc plasat în ansamblul Spitalului militar, din strada Ștefan Furtună, dar în același timp sustras spațiilor urbane în care ar putea fi cercetat și admirat fără normalele restricții din incinta, ocrotitoare totuși, a spitalului. G. Oprescu, arătînd că avem se-

1

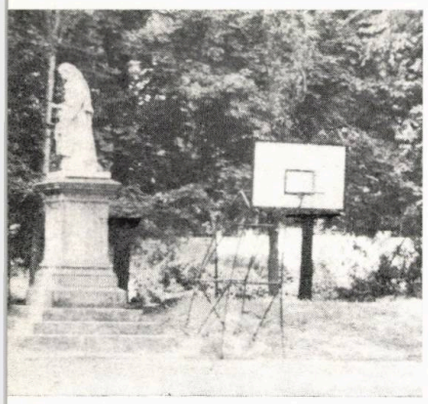

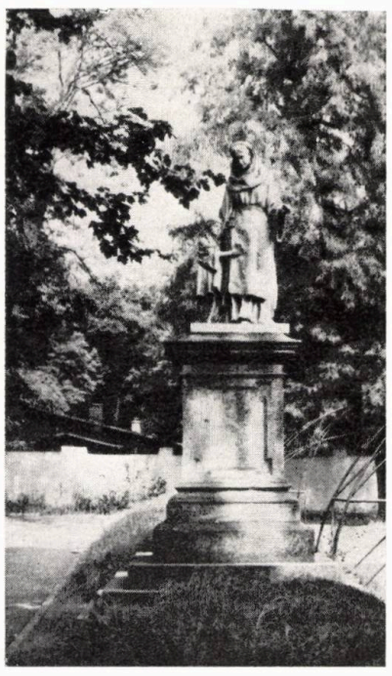

2

3

4

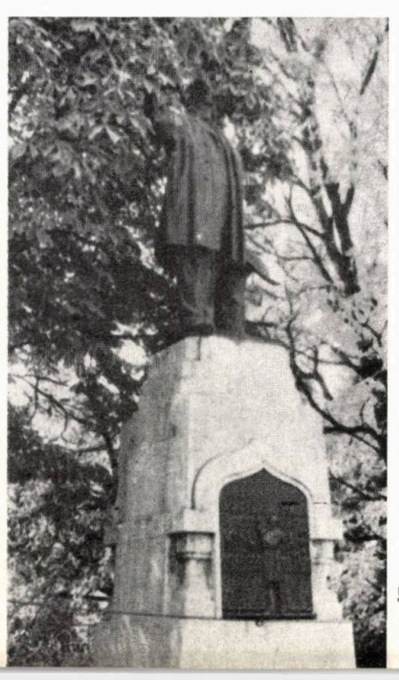

5

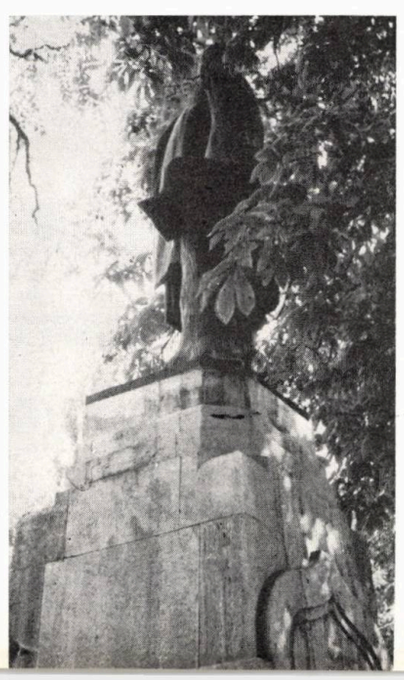

6

7

8

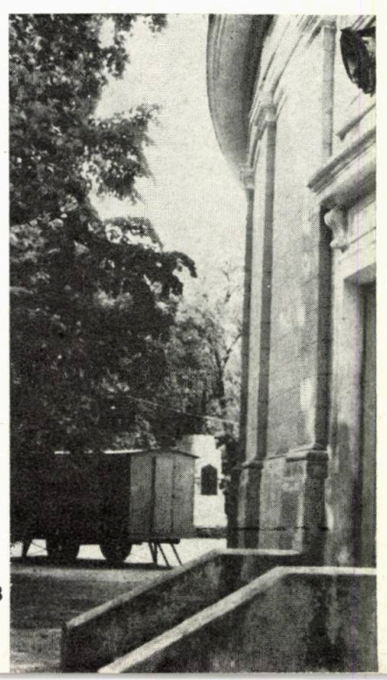

rioase motive să credem nu numai că Brâncuși fusese elevul lui Carol Storck, dar și colaborator al maestrului său la realizarea statuii lui Davila din fața Institutului medico-farmaceutic din București [15], ne ajută să conchidem că **orice circuit bucureștean, de cercetare de artă sau doar turistic, « PE URMELE LUI CONSTANTIN BRÂNCUȘI», trece cu necesitate prin Hobița — Tîrgu Jiu — Craiova — . . . Beaubourg, dar și prin incinta fostului azil din Șoseaua Panduri și Spitalului militar central.** Și acest aspect n-ar trebui să scape, nici edililor, nici factorilor de resort din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Ministerul Turismului etc.

Chiar dacă, așa cum remarcă Roger Avermaete, « a așeza un om pe un piedestal este o treabă ingrată, mai ales dacă l-ai împopoțonat cu o redingotă prozaică » [16], nu există nici un temei să lăsăm vegetația din preajmă să năpădească monumentul remarcabilului chimist și medic Constantin Istrati **(fig. 5, 6, 7)** din Parcul Libertății, operă a lui Oscar Späthe. În primul rînd, pentru că vastul parc se arată a fi excelent întreținut în rest, cu o toaletare promptă a arborilor (copilire, tăiere a ramurilor uscate, curățare și plombare a scorburilor etc). În al doilea rînd, pentru că, dacă tot există în plină activitate un șantier care reface și extinde Arenele romane **(fig. 8),** nu ar fi o problemă concomitenta reparare a soclului statuii și tăierea fie doar a ramurilor fie chiar a celor doi castani ce o incomodează. Și, în al treilea rînd, pentru că — înainte de a fi personaj în. . . redingotă, ministru al mai multor ramuri, academician, membru și fondator al « Societății române de științe » (1890) și al « Asociației române pentru înaintarea și răspîndirea științelor » (1902) [17], primar al Capitalei și organizator al parcului în care i se găsește statuia (1906) [18] — profesorul dr. Constantin Istrati (1850—1918) a fost « un mare savant și patriot » [19] român. Se distinge ca medic combatant în Războiul Independenței prin curajoasele și promptele sale intervenții, sub focul luptelor de Grivița și Plevna, unde unitatea sanitară condusă de el acordă asistență medicală la peste 3000 de răniți [20]. Tînărului medic — savantului chimist de mai tîrziu cu valoroase contribuții la fixarea nomenclaturii științifice în chimia organică, descoperitor al unei noi clase de coloranți stabili la lumină (« franceinele »), de noi metode, reacții și substanțe [21] — i se conferă înalte decorații române, ruse și turce, iar Crucea Roșie belgiană îi atribuie una din cele șase diplome de onoare distribuite personalităților române care s-au distins, prin activitatea lor umanitară, în cursul războiului din 1877—1878 [22].

9

Bustul cărturarului iluminist și fruntaș al Școlii ardelene — Gheorghe Șincai (1753—1816) — operă a sculptorului Schmidt Faur, ridicat în 1936 de către liceul bucureștean ce îi poartă numele **(fig. 9),** e bine amplasat în micul scuar de la intersecția Căii Șerban Vodă cu Bulevardul Dimitrie Cantemir și din axul școlii. Vegetația arboricolă necontrolată — în care mai tinerele exemplare, « necopilite » la vreme, astupă triunghiul de verdeață și concurează nedorit cu falnicii stejari din colțuri — răpește sculpturii acea anumită « cantitate de substanță care să-i dea grai în aer liber » (Henri Moore) [23]. Intervenția unuia dintre arhitecții-peisagiști ai Capitalei ar putea conferi scuarului în cauză aceeași seninătate compoziționalâ și aceeași generoasă dozare a raporturilor, peluză / arboret, iarbă / frunză, lumină / umbră, pe care le întîlnim în marele Parc al tineretului, învecinat, și care ar fi benefice și monumentului celui pe al cărui soclu sînt gravate cuvintele: « Purtați-vă bine pui de români. Și nu uitați și pre Șincai. Blaj, 1812 ».

Ar mai putea fi amintite, în București, și alte monumente prost puse în valoare. Statuia în marmură albă a Spătarului Mihail Cantacuzino, de Karl Storck (1869), scăpată de ecranarea mai vechilor vitrine ale « difuzării filmelor », este încă incomodată de grilajul Spitalului Colțea, care s-ar putea fie reduce ca înălțime, fie desființa, pe o mică porțiune din fața monumentului. Statuia lui Dinicu Golescu, realizată în 1908 de Wladimir Hegel — cu colaborarea lui Carol Storck și D.D. Mirea [24] — e vădit stînjenită de apropierea colțului unui bloc, amplasat eronat de arhitecții sensibili mai degrabă la rafinatul ritm găsit în suita turnurilor aliniate arterei, decît la valoarea și semnificația monumentului cărturarului progresist ce a dat bulevardului nume. Statuia lui Constantin Brâncoveanu, de Oscar Han, e încă incomodată, la « kilometrul O » al Bucureștilor, de un chioșc cu dulciuri-răcoritoare, de taxi-furgonete, navete și ambalaje, deși, cum spunea Tudor Vianu, « operele lui Han cer lumina mare a piețelor publice » [25]. Aici, în fața lăcașului-gropniță al marelui decapitat și al devotatei sale Marica Doamna, prin diferite amenajări mediocru-utilitare, poate, dar oricum sofisticate și nefuncționale în sens major urbanistic, piața s-a aglomerat în chiar centrul ei de interes cu funcții derizorii, parazitare, posibil a fi transferate pe flancuri. Lurstagiii de acum 10—15 ani, care cu umbrarele lor poate că nu erau atît de stînjenitori, au fost mutați cu folos pentru piață. Ameliorări sînt încă posibile și necesare.

10

La Sibiu, una dintre sculpturile remarcabile — « Victoria » de Grigore Minea —, pe care în numărul 1/1977 al revistei noastre o prezentam ca pe o reușită sculpturală inspirat amplasată (înainte de a fi aflat și de excelenta ei receptare în masiva prezență românească la una din edițiile Bienalei de la Veneția), a fost mutată de lîngă Casa de cultură a sindicatelor **(fig. 10),** lîngă aeroport, unde se pierde în spațiul prea larg (« întinderea vastă a cerului are un efect diminuant » — Henri Moore [26]).

Ar fi util ca, odată cu actualizarea listelor monumentelor de artă, pentru fondul sculptural urban să se întocmească și o anexă detaliată (caiet-de-sarcini), în colaborare cu arhitecți, urbaniști și arhitecți-peisagiști, cuprinzînd ansamblul lucrărilor ambientale necesare pentru fiecare monument (degajare vizuală, corectă încadrare în sit, schimbări de ax, mutare pe alt amplasament, plantări de arbori și arbuști, defrișări sau doar ajustări ale vegetației ambiante etc), în vederea mai bunei valorificări a zestrei statuare urbane. Elementele respective ar constitui puncte obligatorii în temele-program ale schițelor și detaliilor de sistematizare. Altminteri, se vor perpetua incertitudinile de gust ale edililor, poziția ezitantă a arhitecților și « gravele erori de scară la care se poate ajunge dacă nu se ține seamă îndeajuns de mediul arhitectural sau natural » [27], ce înconjură puțin numeroasele noastre valori statuare.

Arh. ȘTEFAN-RADU IONESCU

NOTE

1. Revista «RAMURI», din 15 noiembrie 1980, amintește astfel de statuia lui Eugeniu Carada (1836—1910), mutată din fața Casei pionierilor din Craiova într-un loc ascuns și impropriu

2. George-Radu Chirovici-*Statuile de suflet*, în Contemporanul, 7 noiembrie 1980

3. G.M. Cantacuzino — *Izvoare și popasuri*, Ed. Eminescu, Buc., 1977, p. 227

4. x x x — *Dicț. enciclopedic român*, Ed. politică, Buc., 1964, vol. II, D—J, p. 618.

5. G. Oprescu — *Scrieri despre artă*, Ed. Meridiane, 1966, p. 37, (Grigorescu reporter de război)

6, 7. Ibidem, pp. 37, 38

8. «Construcție parter și un etaj, cu compoziție complexă de plan și volume, în forme neogotice», despre care dr. arh. Sanda Voiculescu și arh. Șerban Popescu Criveanu, în articolul «*Vechi școli bucureștene*», în « Arhitectura» nr. 6/1974, notau că «avînd certă valoare arhitecturală, ar fi necesare lucrări de cercetare și valorificare». O. Velescu — în articolul său «*Cestiunea clădirilor școlare*», publicat în «Arhitectura» nr. 3/1979 — prezintă ca autor al construcției, edificată între 1894 — 1895, pe arhitectul C. Băicoianu și face precizarea că azilul de orfane (înființat de Elena Cuza, în 1864, ajutată de dr. Carol Davila) a funcționat pînă în 1895 în localul Mînăstirii Cotroceni

9. Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu — *București — Ghid turistic*, Ed. Sport-turism, Buc., 1978, p. 93

10. Elena Severeanu — soție a prof. dr. Constantin D. Severeanu, Josefina Petrescu — soție a generalului dr. Zaharia Petrescu, Vasilica Drăghiescu —soție a prof. dr. Dimitrie Drăghiescu, Alexandrina Velleanu — soție a prof. dr. Ștefan Velleanu, Maria Grecescu-soție a academicianului Dimitrie Grecescu ș.a.

11. Tudor Vianu — *Fragmente moderne*, Ed, Meridiane, 1972, p. 233 (Sculptura românească)

12, 13, 14, 15. G. Oprescu-op. cit., p. 123

16. Roger Avermaete — *Despre gust și culoare*, Ed. Meridiane Buc, 1971, p. 48

17. xxx — *Dicț. encicl. român*, vol. II, D—J. Ed. politică, Buc., 1964, p. 873

18. I. A. Candrea, Gh. Adamescu — *Dicț. encicl. ilustr. Cartea Românească*, Buc, 1931, p. 1703

19, 20. Dr. Ionel Țugui — *Mare savant și patriot — prof dr. C. Istrati*, în Contemporanul, 1 mai 1975

21 x x x — *Dicționar cronologic al științei și tehnicii universale*, Ed. științifică și enciclopedică, Buc., 1979, pp. 238, 467

22. Dr. Ionel Țugui-art. cit.

23. Citat preluat din Gh. Ghițescu — *Permanențele artei*, Ed. Meridiane, 1976, p. 54

24. Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu — op. cit.

25. Tudor Vianu — op. cit., p. 260 (O. Han)

26. Ca la pct. 23

27. Radu Laurian-Probleme de estetica orașelor, Ed. tehnică, 1962, p. 215.

IMAGINI

Imaginile alăturate aproape că nu mai au nevoie de comentarii.

Fiecare din noi, în timp ce străbatem străzile diferitelor localități sîntem neplăcut impresionați de puzderia de fire, cabluri, console, stîlpi, o adevărată urzeală ce prinde în păienjenișul ei tot ce-i iese în cale: fațade, străzi, piețe, imagini.

Dacă în cazul unor construcții modeste, fără importanță sau valoare estetică deosebită se mai fac unele concesii de ordin estetic impuse de rațiuni utilitare și care pot fi trecute cu vederea, în schimb, în cazul construcțiilor de o anumită importanță sau a celor considerate monumente istorice sau de arhitectură, acest lucru consider că nu mai este posibil.

Foarte multe construcții, printre care și o serie de clădiri considerate monumente de arhitectură sînt « împodobite », adevărat fără intenție, cu tot felul de accesorii tehnice, adevărate asize care subîmpart în mod supărător fațadele prin locurile cele mai vizibile.

Adeseori, imagini inedite de o mare valoare estetică sînt poluate de astfel de elemente.

Există diverse posibilități tehnice ca aceste nedorite aspecte ale unor instalații necesare, să poată fi eliminate sau cel puțin diminuate, chiar cu riscul unor cheltuieli în plus. Merită.

Arh. CRISTIAN MAIMADUC

1

2

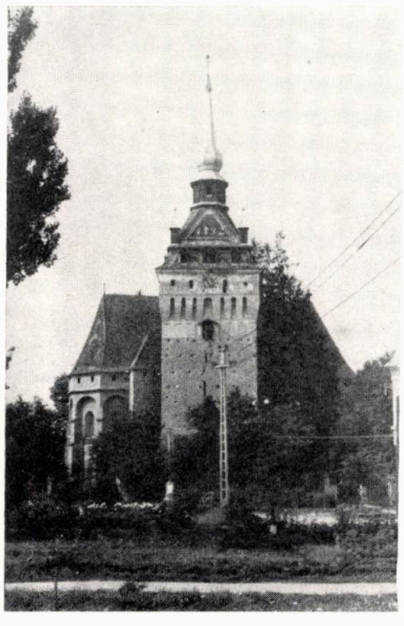

8

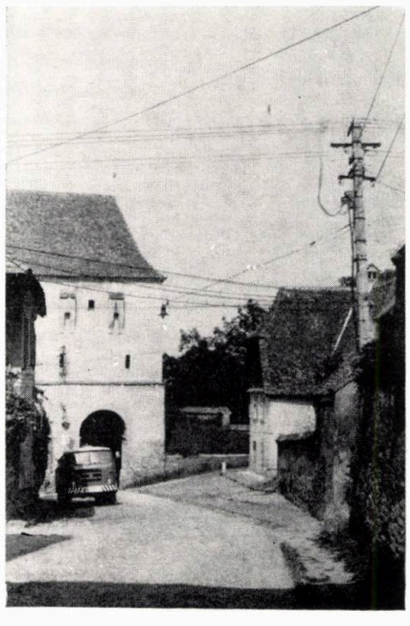

7

1,2,3,4,5,6,7,. Sighișoara., 8. Saschiz

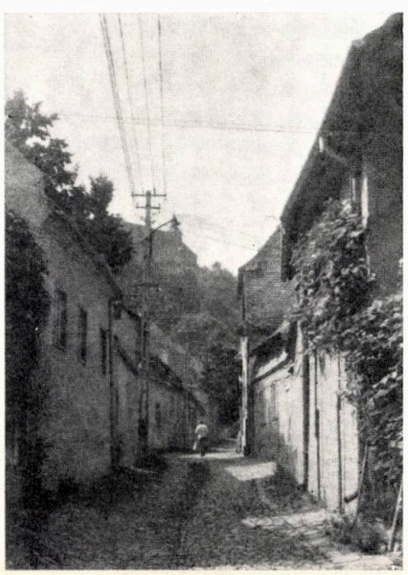

6

5

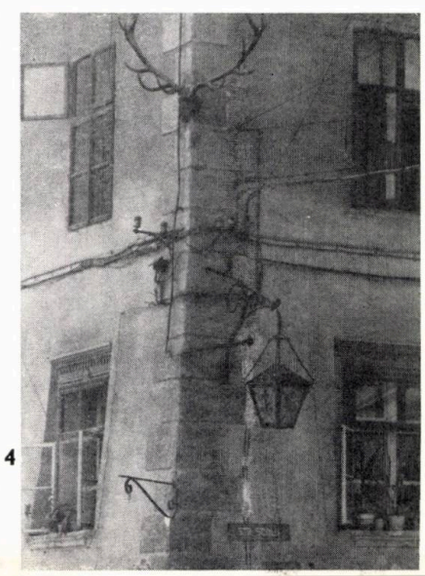

4

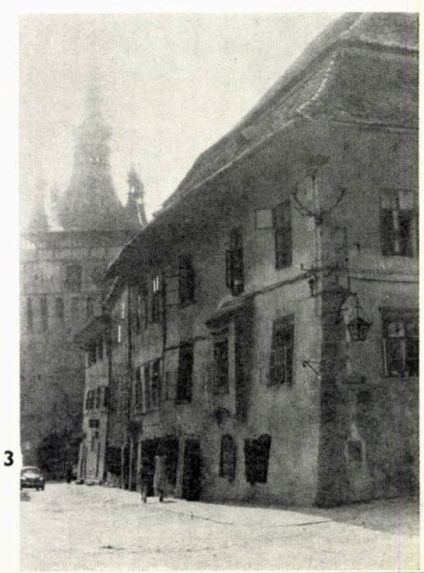

3

MARCEL IANCU — ARHITECTUL

Ca și în natură în artă nu este loc decît pentru acele preocupări cu funcțiuni determinate și utile. [1]

În anii liceului, am avut șansa să audiez, în aula Bibliotecii Universitare, pe arhitectul-pictor Marcel Iancu. Asistam la o primă conferință cu proiecții. Revăd numai imaginea Vilei Savoye-Poissy, parcă plutind în mijlocul unei pajiști. Urmau portrete cu ochii în locul urechii, iar aceasta în chip de nas. Deci: Le Corbusier și Picasso, protagoniști celebri ai artei moderne din acei ani '30. Îmi rămîne în memorie și conferențiarul: un bărbat arătos, robust, simpatic. Vorbea cu multă siguranță, despre lucruri noi, surprinzătoare.

Lîngă Predeal, am vizitat, în 1937, sanatoriul Dr. Popper. Părea un vapor mare, alb, strălucitor, eșuat pe un mal împădurit. Nu lipseau săli de restaurant, cinema și biliard. Camerele ritmau oblic o fațadă dințată între orizontalele planșeelor. Pe loc, am ținut să aflu numele arhitectului. Era același rapsod al « noului », Marcel Iancu.

De atunci, studiile, meseria și hazardul m-au adus de multe ori în fața talentului său, fie case, fie picturi în Muzeul de artă, fie texte de o importantă promovare teoretică. Din păcate, în studiul avangardei românești între cele două războaie mondiale — curent cu implicații profunde în contextul culturii europene — există încă numeroase « pete albe » și gafe de omisiune. Prevenind pe cititori că dificultățile în stabilirea unor date chiar pentru trecutul apropiat sînt cu mult mai mari ca în alte părți — chiar părîndu-mi-se straniu cum la noi arhitecții sînt abandonați uitării — încerc să amintesc o parte din creațiile lui Marcel Iancu, precum și mărturii ale epocii.

S-a născut la București în același an — 1895 — cu prietenul său I. Iovanaki (Ion Vinea). În anii liceului, lîi s-a adăugat mai vîrstnicul cu un an Sami Rosenstock, ce avea să devină celebrul Tristan Tzara. Erau « literaturiști decadenți » [2], încă de pe băncile școlii: în 1912 cu aportul bănesc al lui Iancu — graficianul publicației — ei elaborau revista Simbolul, dovedind veleități ieșite din comun. Desenelor lui Iosif Iser și Adrian Maniu li se alăturau cele ale lui Iancu, anticipînd înclinarea sa timpurie pentru pictură și « avangardă ». Spre finele lui 1915, el și Tzara pleacă la Zürich unde vor ctitori Dadaismul — mișcare artistică de faimă mondială — o violentă manifestare pe mai multe planuri împotriva conformismului.

. . . Ziceam noi, toate atributele unei educații care deprind omul să-și falsifice adevărata natură, ca și toate trucurile învățate prin academii de ucenicii școlilor de artă sînt la fel de inutile. Omul trebuie să învețe cu modestie de la cei simpli [3] . . .

Marcel Iancu va urma din 1916 arhitectura. Frecventa cercuri avangardiste la Zürich, Roma, Berlin. Își termină cu brio studiile. În 1922 — an în care participă la Düsseldorf la primul congres al constructiviștilor — i se oferă o catedră de Artă nouă la München, dar trecînd prin Paris revine în țară. La 27 de ani, el militează activ ca grafician și critic de artă . . . *Simțindu-mă însă de la început mai mult pictor decît arhitect* [4] . . . a afirmat el din modestie.

Vinea și Iancu agită drapelul reformei: revista Contimporanul, între 3 iunie 1922 — ianuarie 1932, 102 numere . . . *Avem satisfacția de a anunța pe cititorii noștri că ne-am asigurat colaborarea, efectivă și inedită a scriitorilor și artiștilor conducători ai mișcării noi din întreaga Europă* . . . [5]

Nu vom aborda ansamblul complex al acestor afirmări, dar consemnăm neexhaustiv pe cele care privesc « arhitectura nouă », datorate lui Marcel Iancu, la propriu și la figurat arhitectul revistei. Începe prin a promova imagini ca un monument funerar în beton la Weimar de Walter Gropius, dar ceea ce surprinde sînt recomandările la abonamente prin intermediul Contimporanului [6] la reviste străine de avangardă: Noi — Roma, Sturm — Berlin, De Stijl — Anvers, Farbe u. Form — Berlin, L'Esprit Nouveau — Paris, Cronache D'Attualita — Roma, Ma — Viena. Apar articolele: Însemnări despre artă, Stil nou; Arhitectura sau desene ca: Volume Arhitectonice, ieșitul din făgașele trecutului cu numărul consacrat total Arhitecturii Moderne [7]. Aici găsim contribuțiile: Capitala Brumărescu (Vinea); Arhitectura Nouă, Constructivism și Arhitectură (Iancu), Funcțiune și Formă (Dr. A. D. Berlin), Principii (H. Richter, Berlin). Direct grăitoare sînt cîteva proiecte mai numeroase, ca realizările: Chicago Tribune, Orașul pentru 3 milioane de locuitori, Vila Schwob (Le Corbusier 1916 !), fabrica și birourile Purmerend, Uzina Fagus, vila la Charlottenburg, La cité moderne Berchem — Ste Agathe și alte jaloane celebre din pionieratul arhitecturii noi. Marcel Iancu prezenta un studiu de zgîrie-nori și alte patru propuneri, dintre care atelier la țară este remarcabil.

Deci, în februarie 1925 — pentru prima dată, după știința noastră, în presa românească —, se trîmbițează dogmele corbusiene:

Estétique de l'ingenieur, Arhitecture, deux choses solidaires consecutives . . . Un volume est enveloppé par une surface . . . UNE GRANDE EPOQUE VIENT DE COMMENCER . . .
(din catehismul **Vers une Architecture,** citire !)

În continuare, în revistă va apărea deseori laitmotivul unei lucrări moderne, o simplă fotografie însemnînd mult pentru renumele unui arhitect. Ca atare, este prezentat publicului și oficialității. Apar și interioare: Bruno Taut, G. T. Rietveld sau la noi M. Iancu, P. E. Miclescu.

În mai 1926, Iancu contribuie din nou la prestigiul internațional al revistei prin seria de convorbiri cu prilejul revederii unor prieteni personali din Franța, Germania și Elveția care simpatizau Contimporanul. Ei sînt: Brâncuși, pictorii Delanuay și Ernst, sculptorul Hans Arp, scriitorul suprarealist André Breton, dramaturgul Jean Cocteau, poetul Paul Eluard, arhitectul Auguste Perret etc., unii apărînd desenați de M. Iancu. Articolele sale educă obștea nepregătită: Arhitectura de planșetă, Arhitectura de mîine, Brâncuși, Bucureștii accidentelor, Le Corbusier, Brâncuși sculptorul tainelor, Arhitectura de provincie, Note despre artă, Salonul de toamnă, etc. . . .

Într-un răstimp în care revista de breaslă Arhitectura apărea neregulat, însoțindu-se din februarie 1928 de publicația trimestrială Căminul, a arhitectului Florea Stăncules cu, în Contimporanul se publicau, începînd din 1 iunie 1926, realizări moderne de Marcel Iancu: pavilionul Suchard la Tîrgul Moșilor, Casa Lambru, o casă fără adresă, casă pe strada General Ipătescu, Casa Chihăescu, casă pe strada Dr. Mora și casă pe strada Caimatei unde a locuit. Așadar, de-a lungul a cinci ani, nouă lucrări justifică întemeiat citarea sa pentru prima « casă cubistă » din București [8]. Înfăptuire amintită și de criticul Radu Bogdan [9]. Unele realizări au fost recenzate și în publicații occidentale [10]. În Istoria arhitecturii în România [11] se menționează Casa Chihăescu, azi ambasada Venezuelei.

Un articol important al lui Le Corbusier: « Formele noui ale artei practice » apare în ianuarie și septembrie 1931, cu specificarea copyright pentru România, la Contimporanul. În nr. 100, se amintește de « prima locuință modernă » (M. Iancu, str. Negustori). În nr. 101 (decembrie 1931), sînt citați printre colaboratori Octav Doicescu și Titu Evolceanu, prezentîndu-se fotografia fațadei principale a Institutului de Igienă, o participare la un concurs de arhitectură.

Marcel Iancu își rezuma fecunda sa activitate militantă între cele două războaie mondiale pentru o artă abstractă . . . *un limbaj internațional, mijloc de a facilita legăturile între popoare . . . o artă a fraternității. Revista a fost o tribună bună, dar mă exprimam și în arhitectură, pictam mult și cu bucurie. Timpul nu ajungea* [12] . . .

Într-adevăr, timpul nu ajungea. Marcel Iancu, cum îl cunoaștem, înzestrat și inimos, se dedica unor multiple preocupări. Parte din ele — o primă perioadă de 10 ani — sînt sintetizate într-o scurtă cronologie: **Aspect sintetic al evoluției Contimporanului, a influențelor pe care le-a degajat și a operelor realizate** [13] Iancu e implicat în:

- Formarea grupării Contimporanul în 1922, continuitate a mișcării dadaiste
- Expoziții de pictură cvasi-anuale din decembrie 1922
- Participarea sa la prima expoziție de artă avangardistă din România, în 1924, alături de artiști din Germania, Franța, Olanda, Belgia, Cehoslovacia, Ungaria, Suedia, Polonia, Aci, alături de M. H. Maxy, a prezentat obiecte de artă decorativă, mobilier, vaze.
- Membru al echipei de profesori ai unei școli particulare de arte decorative din 1923. Îndruma secțiile de arhitectură, decorație de interior și mobilier.
- Începînd din 1926 seria de case citate mai sus . . . *pilde de sobră eleganță, confort și ieftinătate ale arhitectului știut publicului ca pictor și desenator* . . . [14]
- Activitatea militantă ca desenator satiric, exprimîndu-se uneori ostil guvernanților
- Difuzarea, la noi și în țările unor celebrități europene cu care avea relații directe, a creațiilor avangardei românești [15]

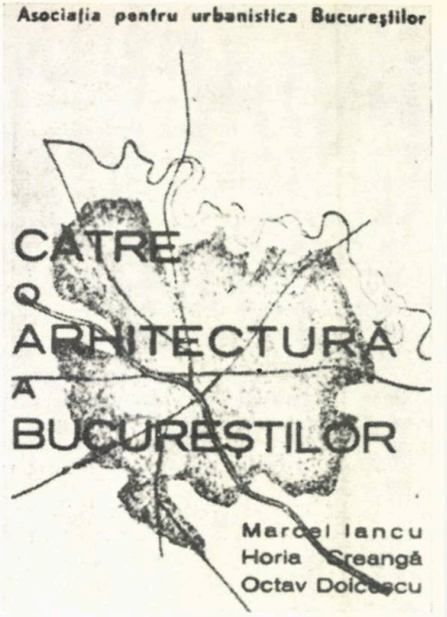

2

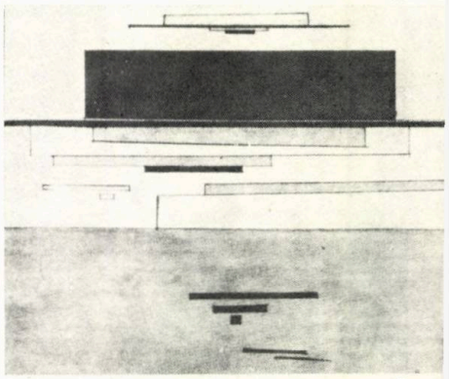

5

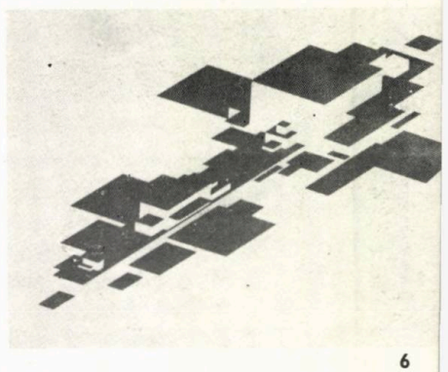

6

1 Arh. Marcel Iancu

3 Arh. Horia Creangă

4 Arh. Octav Doicescu

● Era cel mai zelos propovăduitor al doctrinei lui Le Corbusier pe care îl cunoștea, în anii cînd articolele din « L'Esprit Nouveau » (1919—1925) precedau « Vers une Architecture », carte care impresionează și astăzi pe cititorii ei.

Eforturile sale sînt răsplătite spiritualmente prin prețuirea unor colegi de seamă. Astfel, G. M. Cantacuzino îi scrie: . . . *acea convingere a mea că ai fost întîiul care a întors în această țară spatele unei mentalități obosite și sterile în orașul nostru haotic de un haos balcanic și mediocru, « de o tîcăloșie mică », cum zice Tudor Arghezi, casele dumitale apar ca premisele sănătoase ale unui viitor sănătos a cărui activitate viguroasă nu-și va pierde timpul în atitudini de admirație retrospectivă* [16] . . .

G. M. Cantacuzino are incontestabilul merit al acestei recunoașteri la începutul anului 1931 cînd în București contrastelor o veche amprentă orientală era contracarată prin avengarda ce radia din Occident ca și din țări învecinate. Istoricul de artă Al. Busuioceanu scria despre o expoziție a arhitecturii cehoslovace contemporane într-un local pe șos. Kiseleff: . . . *Școală serioasă și de admirabilă cultură modernă, stînd alături prin concepție și prin îndrăzneala realizărilor de ce este mai nou în arhitectura din Germania, din Franța sau din Olanda. Ideea unei asemenea expoziții în București a fost fără îndoială bună* [17] . . .

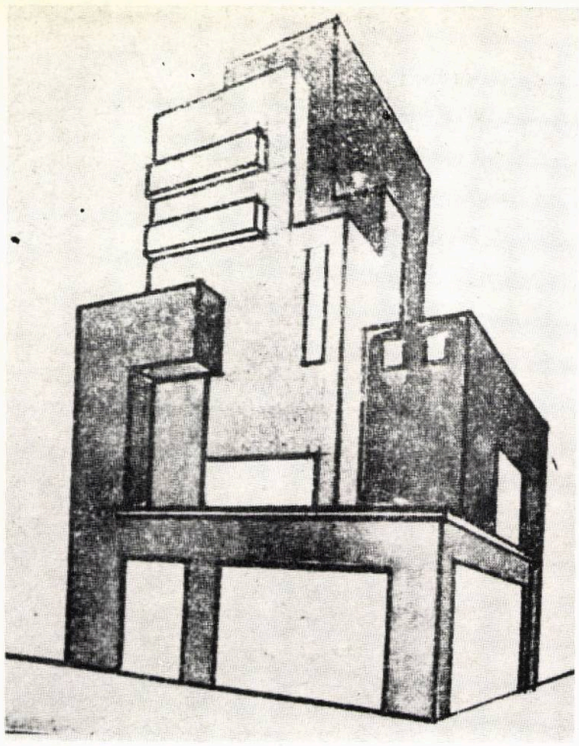

9

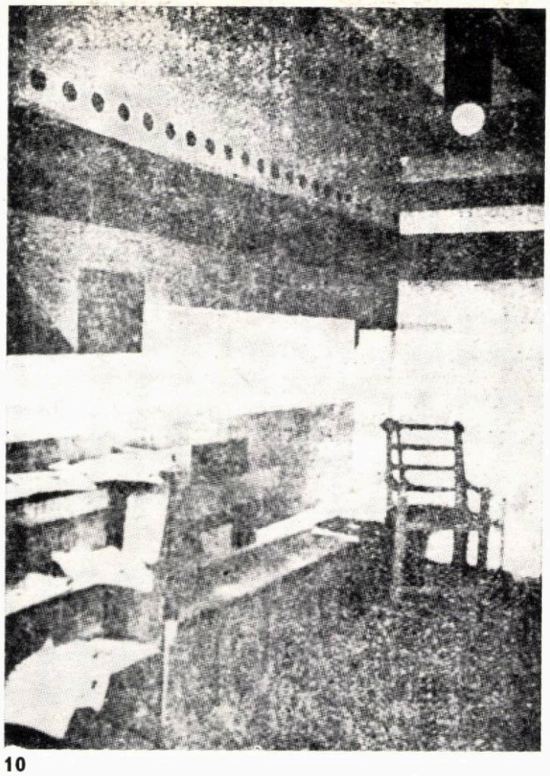

10

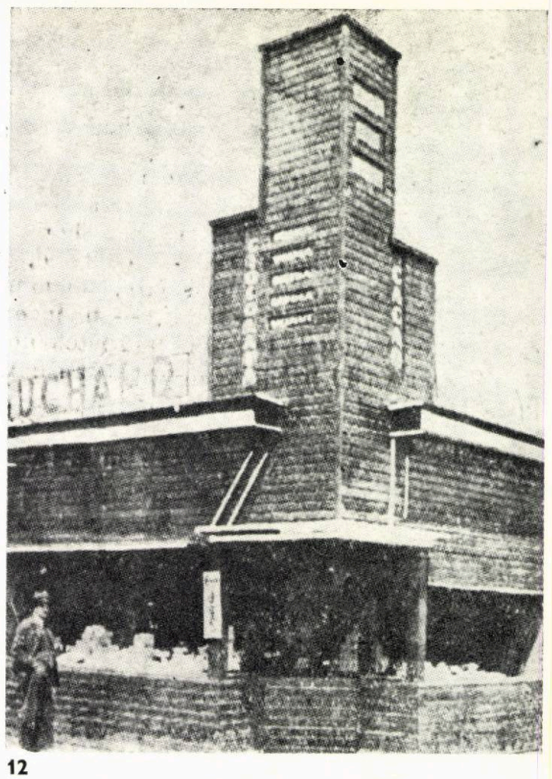

12

Tot în 1931, clădirea ARO (azi Patria)[18] construită într-un moment de criză constituie prima clădire modernă importantă pe principala arteră centrală a Capitalei, iar pe faleza Eforiei[19], la sud hotelul Bellona și la nord o primă vilă cubistă, stimulează înșirarea realizărilor funcționale în România.

De la această dată, pînă în 1941, cînd fascismul l-a silit să părăsească țara natală, intră în a doua fază a activității sala, lăsîndu-ne lucrări importante care nu trebuie să se estompeze în amintirile noastre . . . *Desigur că dialogurile și intîlnirile cu Horia Creangă, cu G. M. Cantacuzino și alți colegi, au fost baza acelor zile de experiențe, a ideilor de promovare și dezvoltare, a unei arte noi, revoluționare în climatul spiritual din România de atunci*[20] . . .

Totuși, înaintea recrudescenței naționaliste și a fanatismului șovin politic, arhitectura modernă românească a întîmpinat în dezvoltarea ei și o puternică împotrivire din partea arhitecților conservatori . . . *Evident că stilul modern, internațional, cu linia lui rece, rigidă, temerară, industrială, nu poate rezista sub raportul estetic stilului nostru național, cu linia lui așezată, comunicativă și pitorească*[21] . . .

Discutînd recent despre arhitecții anilor '30 cu P. E. Miclescu l-am întrebat ce l-a determinat să ajungă în cercurile « Contimporanului » . . . *Era o perioadă de semănătorism, brumărisme și neoromânesc. În școală, se propovăduia un bric à brac bizantin. Apăreau destule clădiri de prost gust. Mișcarea L'Esprit Nouveau a fost o nădejde a dezintoxicării de curentele citate. Pentru Marcel Iancu am păstrat o reală simpatie, chiar dacă nu m-am ambalat niciodată pentru excesele dadaiste. Dar Iancu era un om interesant, un entuziast, care s-a revelat precis fără să semene confuziile pe care le riscă unii animatori.*

O altă mărturie de odinioară ne rămîne de la Milița Petrașcu căreia arhitectul i-a creat o casă—atelier: . . . *Adevăratele descoperiri ale timpurilor noastre sînt lumina, baia, bucătăria, încălzitul. Mă felicit de pe acum că în casa pe care mi-o va construi Marcel Iancu le voi avea pe toate*[22] . . .

Evident, nu aceste prime adevăruri conturează talentul lui Iancu. Mihail Paleologu[23] îmi arătase, prin anii '40, un proiect foarte interesant și elegant pentru o casă pe str. Armenească, la care renunțase tocmai din servituțile mult mai practiciste.

Dincolo de scrisori, publicate sau nu, de interviuri sau cozerii, există și documente precise legate de activitatea « Asociației pentru urbanistica Bucureștilor », care își lansa publicațiile prin editura ziarului Tribuna Edilitară. Asociația grupa, printre alții, pe: Petre Antonescu, Emanoil Bucuța, G. M. Cantacuzino; Eugen Crăciun, Dem. I. Dobrescu, Octav Doicescu, Marcel Iancu, Dimitrie Leonida, Petre Pandrea, Victor Ion Popa, M. Simionescu Rîmnicean, C. I. Sfințescu, Eustațiu Stoenescu, Al. Tzigara Samurcaș. Ei au antrenat și alte personalități ale vieții culturale: Liviu Rebreanu, Horia Creangă, Mac Constantinescu, Tudor Vianu, I. D. Enescu, Duiliu Marcu, Nicolae Caranfil etc., într-o campanie de conferințe pe. teme de literatură, artă, arhitectură, și urbanism. M. Iancu se evidențiază prin prelegeri îndrăznețe, ca de pildă: Capitala, oraș grădină sau oraș tentacular?[24], stîrnind chiar și voci potrivnice. Altă conferință, Utopia Bucureștilor, pornește de la imaginea « orașului radios », fiind o transpunere de idei corbuziene pentru București. . . *Comuna cu propriile ei mijloace ridică, pe un loc propriu afectat, locuințelor ieftine, un mare pateu de 400 × 200 m. cu grădini frumoase și locuri de odihnă în care să găzduiască o mahala întreagă de 25000—30000 de suflete, expropriindu-le casele . . . Mintea refuză să creadă că vreuna din acele familii nevoiașe care se îngrămădesc azi în colibe insalubre să refuze schimbul*[25] . . .

În 1934, despre aceste cutezanțe se scria :*Domnii Marcel Iancu, Horia Creangă și Octav Doicescu,*

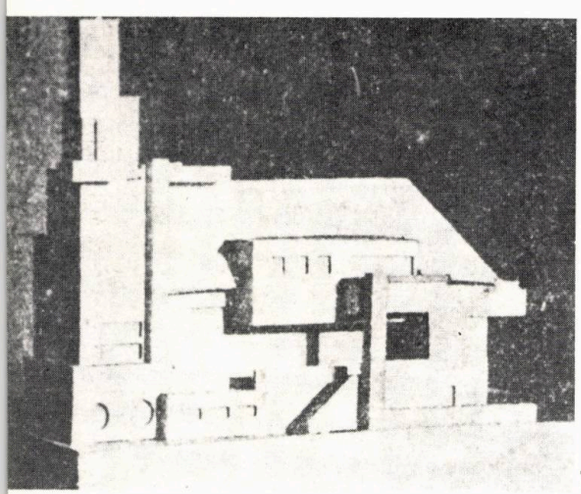

7

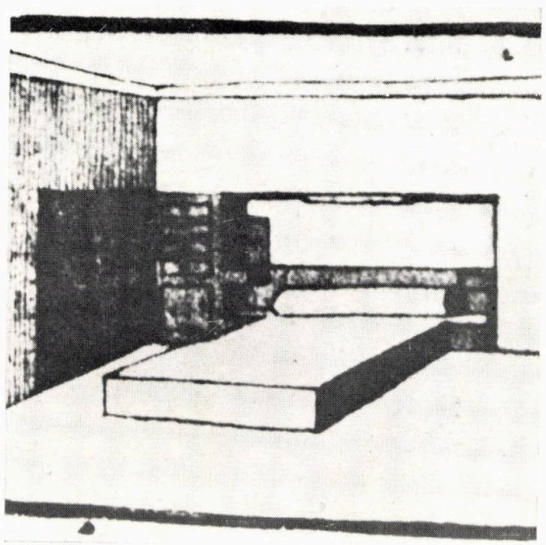

11

8

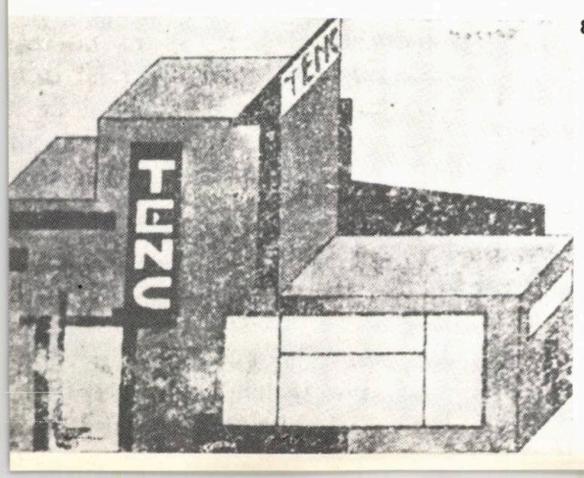

1. Marcel Iancu (autoportret) 2. Broșura conținînd conferințe pe teme de sistematizare (1935) 3, 4. Horia Creangă și Octav Doicescu, desene de M. Iancu 5. «Grinzi plutind», 1921 6. «Suprematism arhitectonic», 1928. Desenele lui Ilya Chasnik arhitect-pictor. Expresionism, cubism, futurism, suprematism, constructivism, dadaism etc. — curente de avangardă — dovedesc conexiuni artistice în cuprinsul Mișcării Moderne. 7. M. I., «machetă» din expoziția «Demonstrația plastică internațională a Contimporanului», 1924. 8. M. I. «proiect», publicat în februarie 1925. 9. M. I. «studiu de zgîrie-nori», publicat în februarie 1925. 10. M. I. «interior de redacție», publicat în aprilie 1925. 11. P. E. Miclescu, «dormitor», publicat în aprilie 1925 12. M. I., «pavilionul Suchard», publicat în iunie 1926.

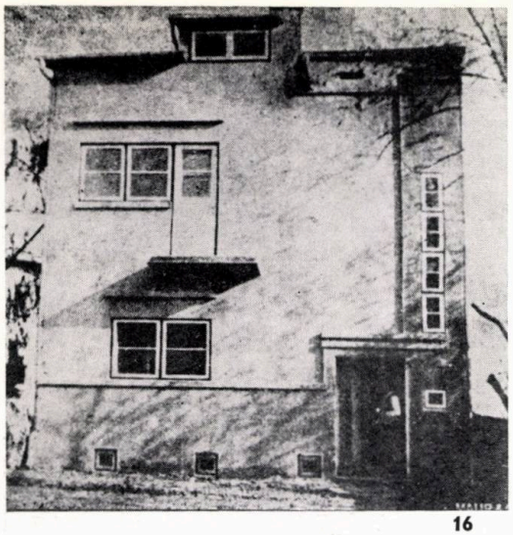

16

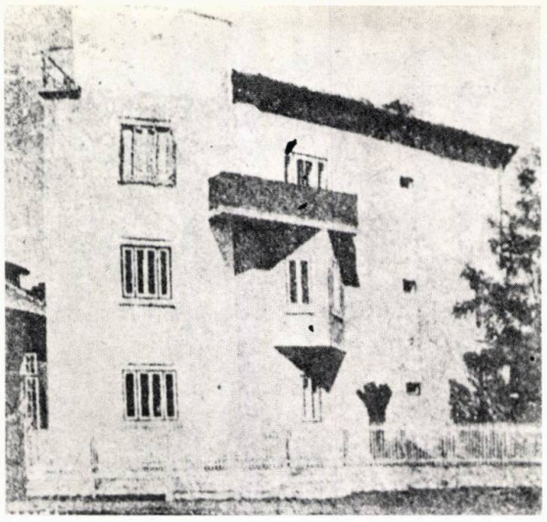

13

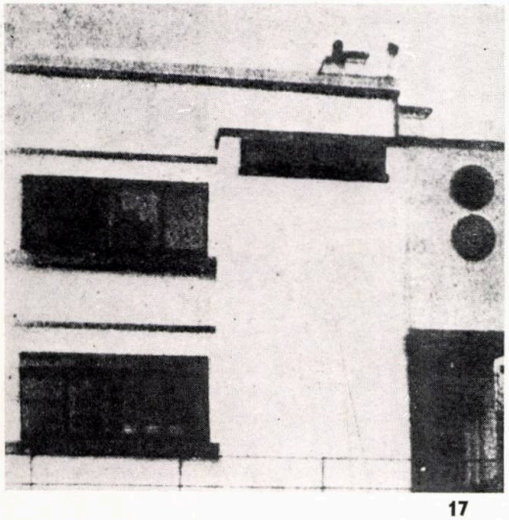

17

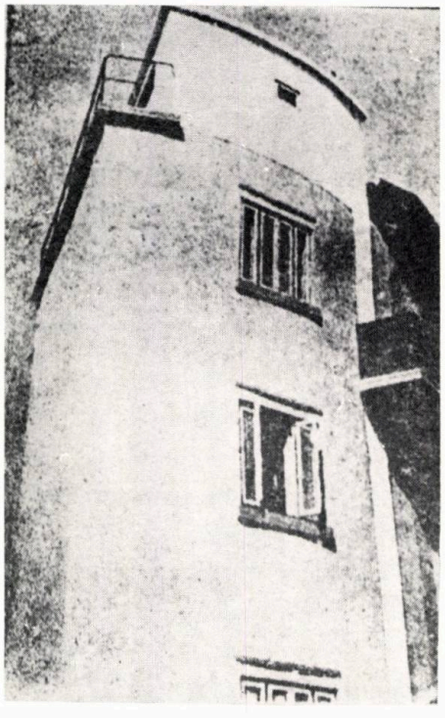

14

18

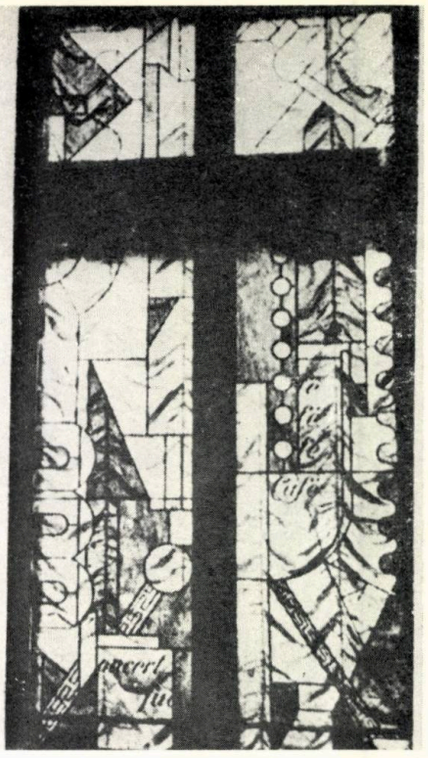

15

creat ceea ce simțea cu voință și claritate, conștient de un acord între noul arhitecturii și urbanismului, această ultimă disciplină fiind atît de confuză în acei ani. Pentru obște **noul** erau primele construcții cubiste, pe care Iancu le-a oferit bucureștenilor începînd din 1926.

În personalitatea estetică a orașului, referindu-ne numai la clădiri demne de a reprezenta tipare arhitectonice — indiferent de funcțiune și scară — se însumau în linii mari stilul românesc (impus uneori și prin lege, ca în lotizarea Barbu Delavrancea lîngă Bufetul de la Șosea) și stilul clasic al academismului vestic care înnobila pînă și o locuință minoră gen vagon. Între aceste curente — local și apusean — interveneau: romanticul troubadour, neo-gotic, neo-bizantin, Art Nouveau plus toate variațiile Sezession, încercările rare de artă Deco, mult discutatele maniere Fachwerk, maure, florentine, sud-americane etc... Casele cubice ale lui Iancu — de import occidental — au picat ca faimoasa Kzaba de la Mecca în plin carnaval.

George Oprescu scria prin 1934:... *Pour un architecte convaincu de la superiorité des doctrines nouvelles il y en a dix qui ne font que suivre passivement la mode. Il y eut de retours en arriere, des demi mesures pires que des reniements totaux* [28]... Aceste sintetice adevăruri aparțin unui critic de artă care aprecia arhitectura modernă românească ilustrînd-o prin lucrări de G. M. Cantacuzino, Henriette Delavrancea, Horia Creangă, și Duiliu Marcu. Din păcate în Iancu a văzut în primul rînd pe pictor. Oprescu era prieten cu Le Corbusier care i-a trimis cărțile sale: « Vers une architec-

20

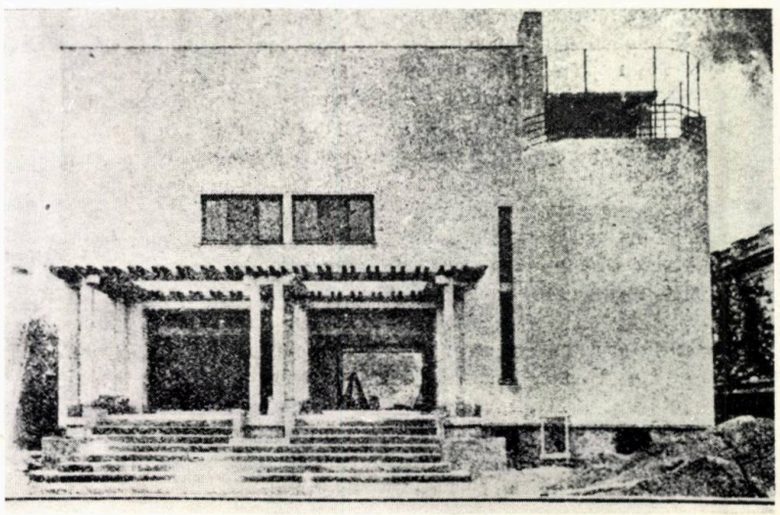

13, 14. M.I. «casă pe strada Negustori», publicată în iulie 1926
15. M.I., «vitrou», publicat în decembrie 1926
16. M.I., «casă pe strada Ceres», publicată în ianuarie 1927
17. M.I., «casa Lambru», publicată la 1 februarie 1929
18. M.I., «vilă în București» publicată la 3 noiembrie 1929
19. M.I., «casă pe strada General Ipătescu», publicată în 1930
20. M.I., «casa Chihăescu», publicată în ianuarie 1931
21. M.I., «vilă pe strada Caimatei 20», publicată în ianuarie 1932
22. M.I., «casa pe strada Dr. Mora», publicată în ianuarie, 1932

arhitecți mai talentați decît o academie și mai curajoși în apărarea artei lor decît toate asociațiile de breaslă, au căutat — în expunerile făcute auditoriului sub auspiciile Asociației pentru urbanistica Bucureștilor — să accentueze posibilitatea evoluției Capitalei noastre sub condiția unei redeșteptări sociale și mai ales civice [26].

La acea dată, începuseră urmările crizei economice din anii 1929 și 1933 și construcțiile luau un avînt considerabil... *Orașul ia aspect apusean exagerat în unele privințe, mai ales cînd clădiri înalte prefac Bulevardul Brătianu și Calea Victoriei în artere americane cu zgîrie-nori, printre care monumentele vechi, bisericile modeste par tolerate între zidurile ce le ascund privirii* [27]....

Marcel Iancu a promovat în toate construcțiile sale **noul. La fel ca și Horia Creangă, Iancu a**

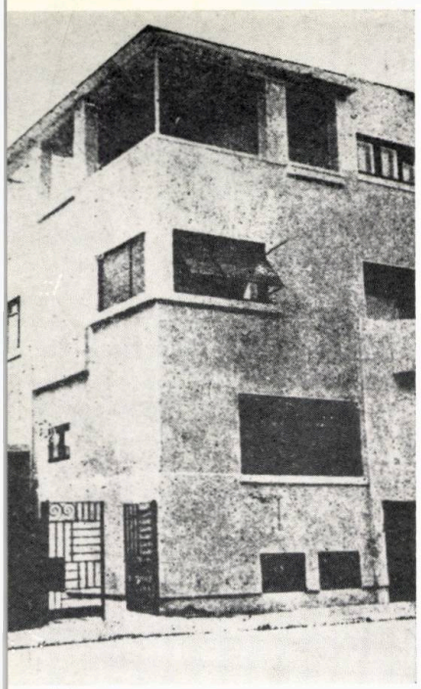

19

21

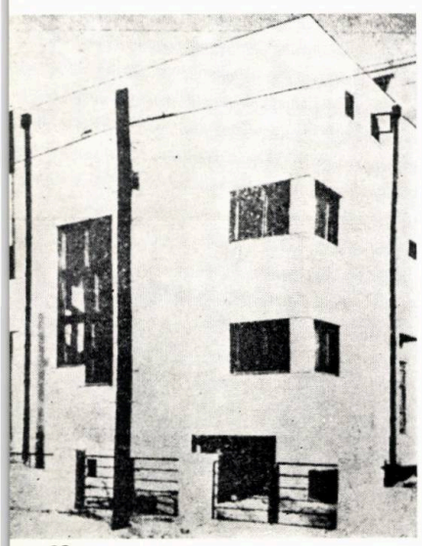

22

ture », « L'art décoratif d'aujourd'hui », « Urbanisme », « Une Maison — Un Palais », « Précisions », cu dedicații însuflețite în stilul său concludent.

Important este de a reaminti că, între cele două războaie mondiale, arhitecții noștri cei mai reprezentativi au gîndit clasic, național sau modern. Chiar o personalitate ca Duiliu Marcu, debutează în perioada 1920—1930 cu o manieră regională românească. El însuși o descrie . . . *Après l'activité des premières années de sa carrière pendant les quelles il avait essayé de s'adapter à la formule de cette architecture nationale, l'auteur décida de prendre une part intense dans le mouvement moderniste et international* [29].

Față de curentul modern internaționalist, Duiliu Marcu s-a pronunțat: . . . *Arhitectura devine pur constructivistă* [30] . . . Iancu, creator complex, nu s-a mărginit numai la geometrizarea formelor . . . *Optimismul artistic al generației tinere a readus efortul arhitectonic spre obîrșie: Suprafețe, Volume, Materie și Spațiu. Niciodată cîntecul geometriei nu a stăpînit mai intens și magnific simțirea omului. Niciodată nu s-a întrebuințat mai sensibil minunea materialelor pure* [31].

Marcel Iancu a realizat vreo 30 de vile și blocuri, strandul Kiseleff, majoritatea lucrărilor sale datînd dintre anii 1932—1933. Timpul a trecut peste unele cu transformări nedorite, ca de pildă costumarea cu iederă a blocului din str. Dăniceni 10 sau — mai grav—alterarea radicală a sanatoriului Dr. Popper, care apare tot atît de absurdă ca și cînd s-ar suprima piloții la vila Poissy. Conform modei timpului, o parte a clădirilor sale sînt cunoscute după numele proprietarului. Ca atare, se deschide obligația unei cercetări spre a se localiza aceste exemple valoroase.

Marcel Iancu și-a transpus cu fermitate ideile în realizările sale. Continuu a militat pentru o artă nouă, o arhitectură nouă, pentru artistul-meseriaș, pentru o școală spontană. Afirma în vara lui 1976 . . . *Cunoscînd apropierea în creație și compoziție a formelor din arhitectură și artele plastice am luptat toată viața pentru o nouă sinteză a acestor arte. Din nenorocire, această luptă nu am putut să o duc la bun sfîrșit în țara în care m-am născut, din cauza emigrării mele silite în anii cei mai buni ai activității mele* [32] . . .

Închei evocarea activității sale ca arhitect între anii 1922—1941 cu o încredințare veche: **Marcel Iancu reprezintă în cultura noastră modernă, un dascăl în toată puterea cuvîntului, o călăuză lucidă spre un orizont luminos.**

Dr. arh. RADU R. PATRULIUS

1. Marcel Iancu, «Note despre artă», Contimporanul 96—98 2. Astfel i-a denumit G. Brăileanu, Viața Românească nr. 10 (oct. 1912) 3. Interviu cu M. Iancu, colecția revistei Amfiteatru 1973 4. Idem pct 3 4. Contimporanul 37—38 6. Începînd cu nr. 31 7. Contimporanul 53—54 8. Chronological History of Romania, Ed. Enciclipedică Română, București 1974 9. Radu Bogdan, «Mișcarea de avangardă din România», Pagini de artă modernă românească, Ed. Academiei R.S. România, București 1974 10. Alberto Sartoris, Gli Elementi dell'Architettura Funzionale, Ed. Heopli, Milano 1941, revista Architecture d'aujourd'hui 11. Citată în Istoria Arhitecturii în România (vol. II), prof, dr. doc. arh. Grigore Ionescu, Ed. Academiei R.S. România, București 1965 și în Mica enciclopedie de arhitectură, arte decorative și aplicate moderne, prof. dr. arh. Paul Constantin, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1977 12. Vezi pct. 3 13. Contimporanul 100/1931 14. Citat din «Interiorul nou», Ion Vinea, Contimporanul 78 15. Vezi studiul citat la pct. 9 16. Contimporanul 96—97—98/1931 17. Din articolul «Arhitectura Românească de azi», Al. Busuioceanu, revista Gîndirea, decembrie 1930 18. Realizarea «echipei Creangă»: Horia, Lucia și Ion, ca urmare a cîștigării premiului I, obținut la un concurs de arhitectură în mai 1929 19. O serie de lucrări ale lui G.M. Cantacuzino 20. Scrisoare din 28 iunie 1976 21. Revista «Arhitectura 1931—1933», articolul Arhitectura românească în fața curentelor moderniste, prof. arh. Ioan D. Trajanescu 22. Revista Argeș, Pitești, 7—8/1973 23. Avocat, personalitate a vieții culturale bucureștene. A scris la Revista Vremii și la ziarul Timpul. Membru fondator al «mesei intelectualilor», vezi revista «Ramuri» 15 iulie 1976, articol de Leon Kalustian 24. Conferința a lui M. Iancu din 3 octombrie 1933, menționată în Gazeta Municipală din 8 octombrie 1933 25. Din conferința lui M. Iancu: Utopia Bucureștilor, vezi broșura la pct. 26 26. Introducere din broșura Către o arhitectură a Bucureștilor, Ed. ziarului Tribuna Edilitară, București, 1935 27. I. Simionescu, Țara Noastră, ed. a III-a, Fundația pentru Literatură și Artă, București 1940 28. G. Oprescu, L'art roumain de 1800 à nos jours, Ed. J. Kroon, Malmö (Suedia) 1935 29. D. Marcu, Arhitecture, București 1946 30. D. Marcu. Arhitectură și clădiri (vol. I), Semicentenarul Societății Politehnice din România 1881—1931 31. Din articolul Arhitectura Socială, M. Iancu, Contimporanul 93—95/1930 32. Scrisoare din 28 iunie 1976.

corespondenta

IMPRESII DIN FINLANDA ȘI NOTE DE LA SEMINARUL INTERNAȚIONAL S.A.F.A.

Îndepărtata țară a celor peste 1000 de lacuri, despre care s-au auzit multe lucruri minunate, ne oferă cu prietenie o poartă deschisă de pătrundere și cunoaștere a tainelor ei. O cale, o posibilitate de contact, a fost și este participarea la seminarul internațional de arhitectură organizat, de către S.A.F.A. (Uniunea arhitecților din Finlanda), în fiecare vară. O altă punte de legătură este Asociația pentru relații de prietenie cu Finlanda, care nu întîmplător își desfășoară, în țara noastră, activitatea sub președinția prof. em. dr. arh. Cezar Lăzărescu, președintele Uniunii arhitecților din R. S. România.

Preocupările colegilor de breaslă din patria lui Aalto și a lui Saarinen, care vor să continue buna lor tradiție de arhitectură modernă contemporană, creată de marii lor maeștri, merită să fie cunoscute.

În obiectivul discuțiilor purtate la seminarul din vara anului 1979, au fost problemele legate de construcția orașelor. S-a constatat că deficiențele de corelare a proiectării de arhitectură cu proiectarea pentru sistematizare au avut ca rezultat unele aspecte urbane negative. Referatele susținute de către arhitecții de la S.A.F.A au relevat efectele pozitive ale gîndirii urbanistice a marilor maeștri, reflectate în creația lor, în orașele sau cartierele construite pe baza proiectelor lor în Finlanda și în alte țări. S-au prezentat concepte de bază practicate în proiectarea orașelor, s-au arătat dificultățile de proiectare, legate de legislații, s-au prezentat soluții adoptate în rezolvarea unor cazuri concrete.

În referatul « Interacțiunea dintre arhitectură și construcția orașelor », prezentat de arh. Simo Järvinen, autorul a făcut un scurt istoric al evoluției construcției orașelor în Finlanda, relevînd etapele parcurse în proiectarea urbanistică și anume:

- perioada antebelică, în care s-a elaborat planul orașului Helsinki conceput ca oraș—grădină, a fost marcată de personalități ca E. Saarinen și Alvar Aalto, care au deschis căi noi pe plan mondial în urbanism, în crearea unui mediu ambiant homocentric
- perioada postbelică e cea în care s-au conceput și executat unități de locuit, considerate unități de vecinătate; din această perioadă datează realizări urbanistice valoroase ca cele din Tapiola proiectate de către arhitecți de renume ca Heikki V. Herzen, Blomstedt, Ervi, Revell și Siren
- perioada 1960—1970 a fost perioada de analiză a experienței urbanistice anterioare, de critică a deficiențelor care s-au

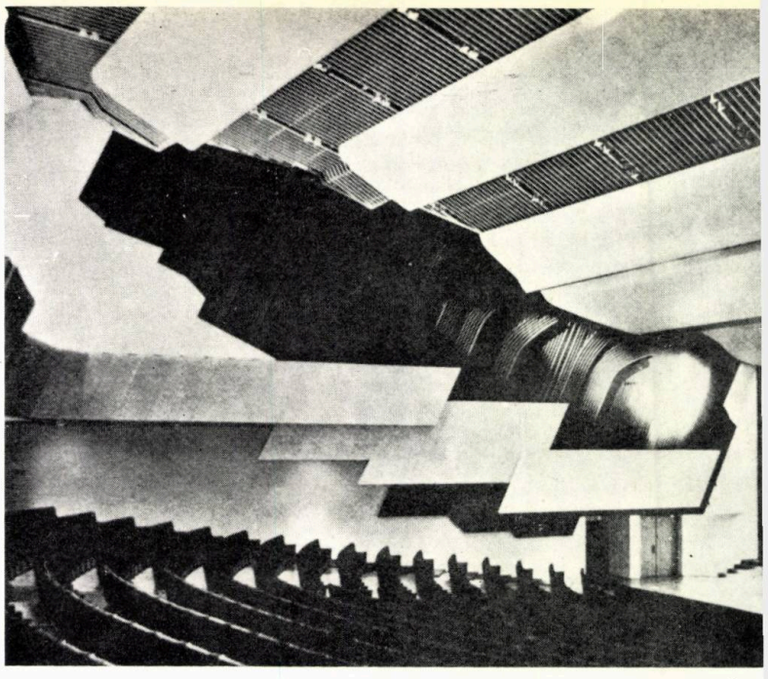

1

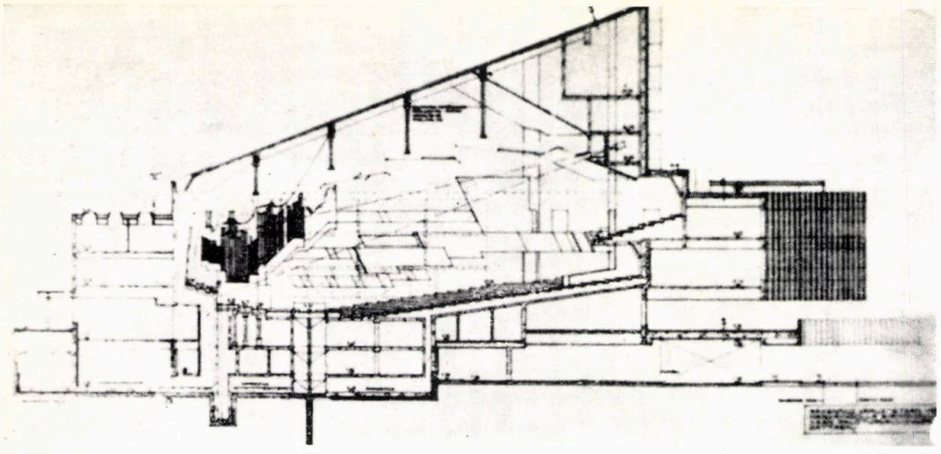

2

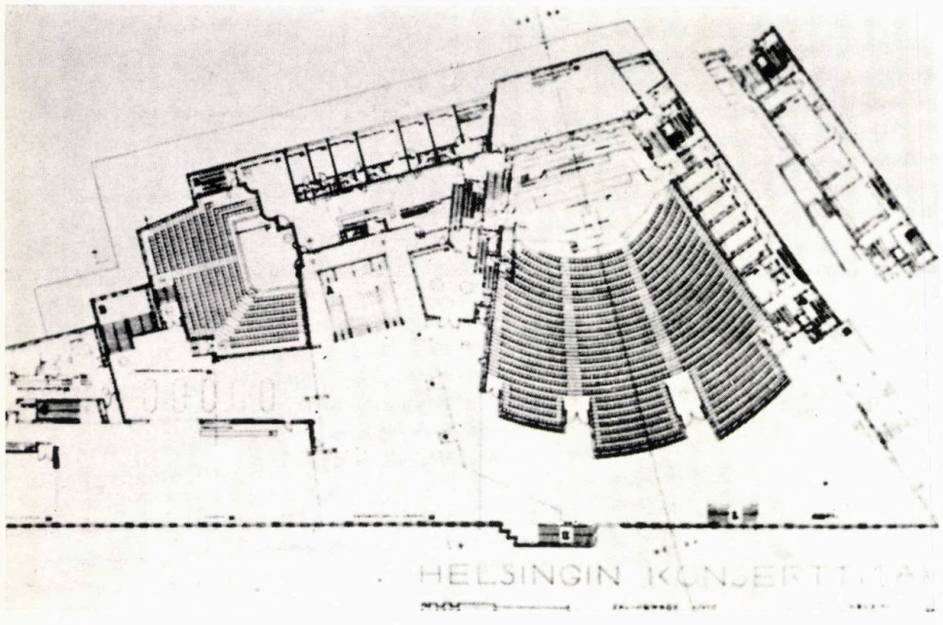

3

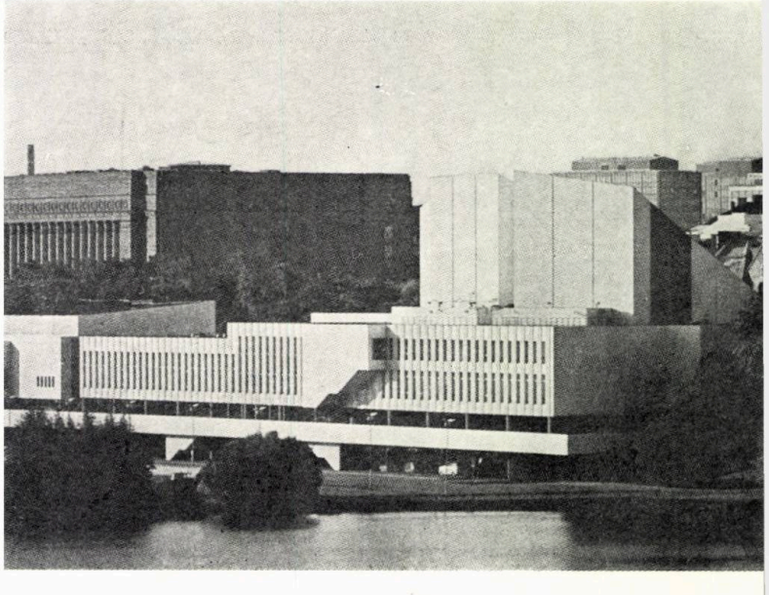

5

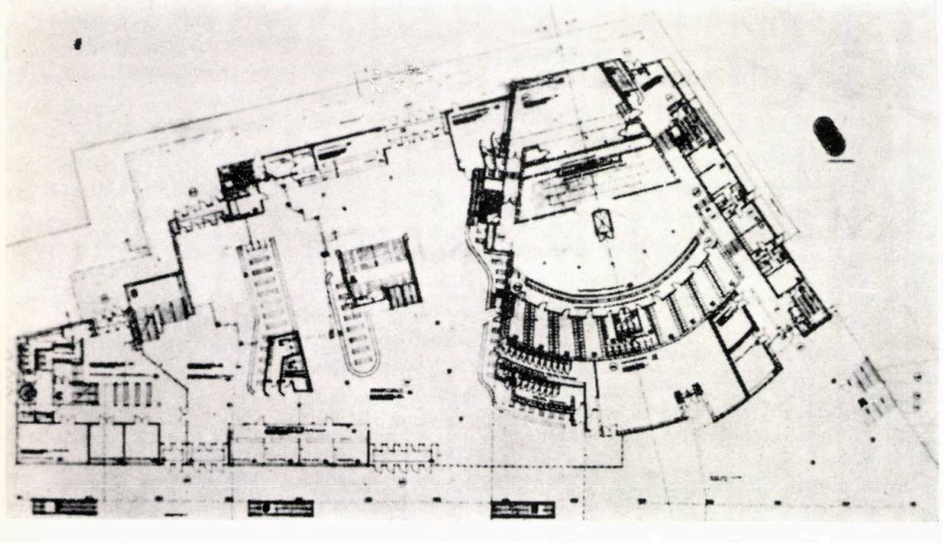

4

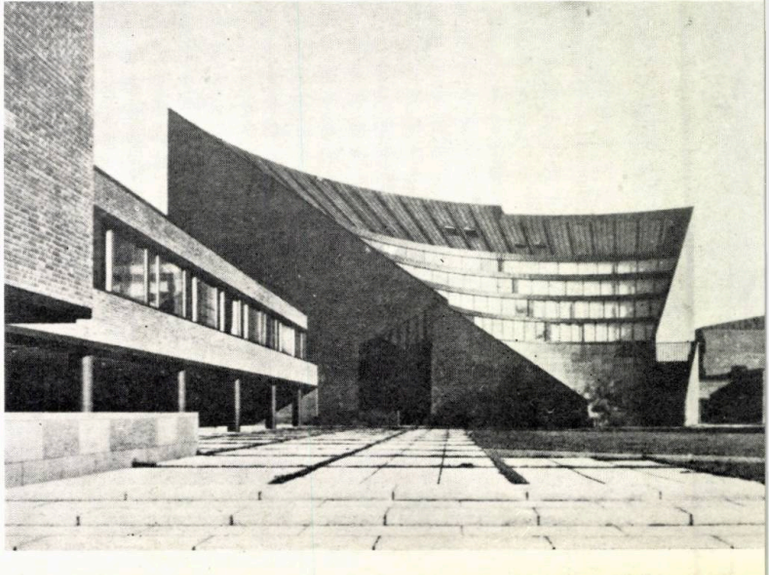

1,2,3,4. Sala FINLANDIA — Helsinki, arh. Alvar Aalto, vedere interioară a sălii, secțiune, plan etaj, plan parter; în partea de sud este adăugată, în 1975, sala pentru congrese — 5,6,7. Otaniemi-Centrul universității tehnice, arhitecți Elissa și Alvar Aalto, vederea amfiteatrului exterioară și din interior și planul principal — 8,9. Dipoli-Casa Uniunii studenților, arhitecți Reima Pietila și Raili Paatelainen, 1966

făcut simțite la ansamblurile existente. S-a sesizat lipsa posibilităților de contacte sociale și deficiențele apărute în probleme de trafic, promovîndu-se revenirea la orașul compact realizat cu mijloace mecanizate cu elemente urbanistice ca: străzi, curți, piețe, parcuri etc., ca în localitățile Jyvaskyla și Turku

● perioada de după 1970 s-a caracterizat prin creșterea importanței considerentelor tehnologice și economice. În această perioadă, s-a construit cartierul Pasila de Est din Helsinki cu clădiri modulate, eficiente, dar cu o arhitectură care nu lasă o prea bună impresie

● tendința actuală este cea de reconsiderare a importanței mediului ambiant în condiții de cost eficient și de reluare a experiențelor valoroase anterioare.

« Rolul arhitecturii în schimbarea structurii orașului » referat prezentat de arh. Antero Markelin — profesor la Universitatea din Stuttgart. Autorul a expus principiile de bază de care trebuie să se țină seama la proiectarea pentru construcția orașelor:

1. Crearea unor elemente urbanistice de reper, de orientare mintală (cerebrală) — elemente care să poată fi ușor reținute, să se distingă facil și să permită o bună legătură între ele.

2. Crearea unor posibilități de orientare după elemente nou realizate prin modificări minime într-un cadru dat.

3. Crearea unui cadru pentru formarea unor interdependențe emoționale, a unor relații psihologice, între individ și ambiant.

4. Promovarea unor elemente estetice deosebite, atractive.

Conceptele de bază în proiectarea urbanistică sînt: **formele urbane — mediul ambiant urban** constînd în totalitatea materială vizibilă a elementelor fizice cu care individul este în contact; — **aspectele urbane — (vederi),** constituind grupe de elemente remarcate în trecere de individ, legate de posibilitățile de observare ale acestuia și de viteza de percepere; **— imaginile urbane —** vederile create în mintea individului, depinzînd de pregătirea acestuia; **— etapele de proiectare —** plan regional de dezvoltare, plan de situație, plan de structurare, plan de zonificare.

« Arhitectură și ambiant » s-a intitulat referatul prezentat de arh. Iorma Manty, tratînd despre rolul arhitecturii într-un ambiant dat și rolul arhitecturii de creator al mediului ambiant. Exemplele date arată cum o clădire se poate integra, cum poate domina un mediu dat, sau cum un drum nou poate despărți, tăia, diviza un cadru ambiant existent, dinainte format. El a relevat dorința de coordonarea a ctivității instituțiilor specializate pentru diferite lucrări edilitare, cu cele de proiectare de arhitectură, deziderat a cărui realizare e legată de multiple dificultăți.

Arhitectul Kaja Santaholma a prezentat referatul:

« Specializarea unităților de proiectare pentru construcția orașelor și efectele acestei specializări asupra sistematizării », care a relevat rolul însemnat al autorităților în dirijarea proiectării orașelor, în trecutul istoric.

S-a apreciat efectul legislației de proiectare și importanța colaborării între specialități — arhitectură, proiectarea de drumuri și circulații, antreprenori și beneficiari — în vederea obținerii unui mediu ambiant reușit.

« Un exemplu concret de studiu » e titlul referatului prezentat de arh. Pekka Pakkala, care se ocupă de analiza noului ansamblu de locuințe din cartierul Katajanokka din Helsinki pentru 3000 locuitori, Ansamblul are clădiri cu 4 — 5 niveluri, aliniate la stradă, cu grădini proprii și fațade în cărămidă aparentă. Locuințele sînt finanțate de stat 66% (850 apartamente) și 34% proprietate personală.

« Rolul arhitecților în procesul de construcția orașelor » a fost referatul prezentat de conducătorul seminarului Esko Miettinen, în care autorul a evidențiat rolul marilor arhitecți din Finlanda în proiectarea pentru construcția orașelor. A fost prezentată activitatea arhitecților de renume mondial ca Eliel Saarinen (născut în 1873) care a pus bazele proiectării urbanistice din Finlanda, a elaborat planul de dezvoltare al orașului Helsinki și a fost autorul unor lucrări apreciate în țară și străinătate; Alvar Aalto, celebru pentru lucrările sale în care a urmărit realizarea unității între arhitectură și mediul înconjurător, a proiectat ansambluri de renume ca: centrul orașului Seinäjoki, clădiri monumentale la scară umană — Sala Finlandia ș. a. Reima

7

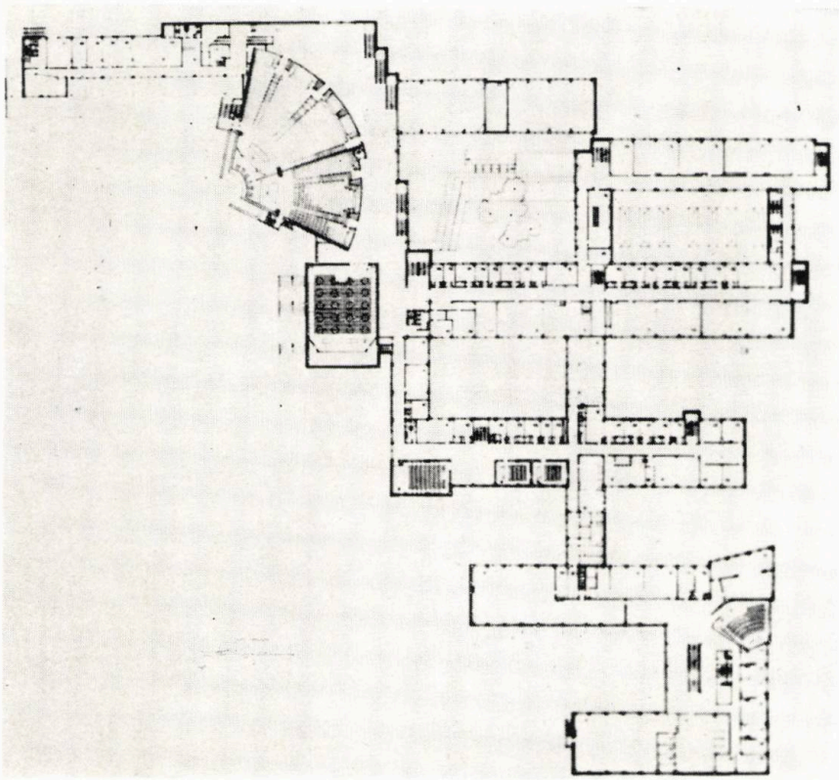

6

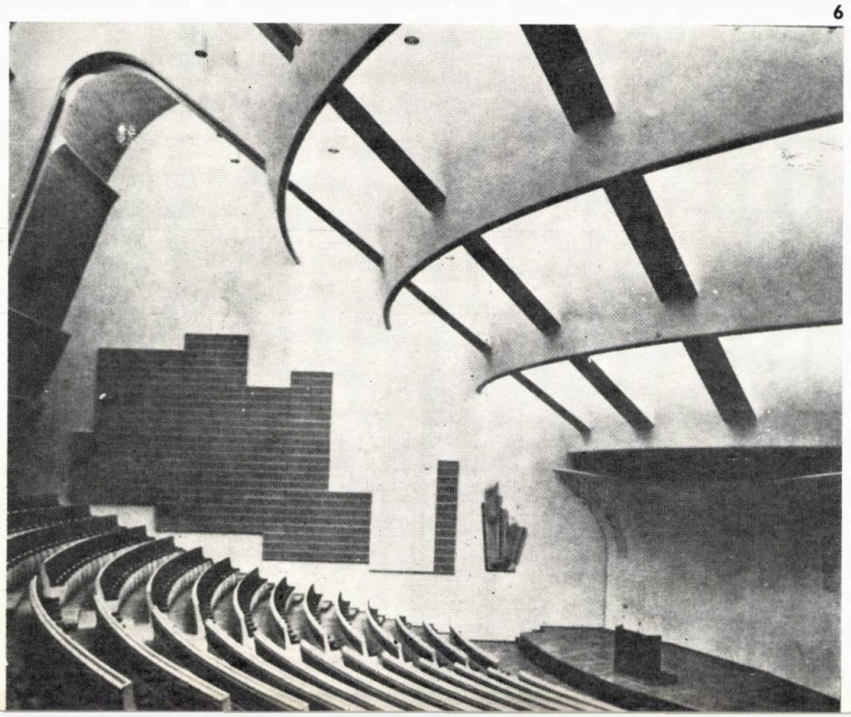

8

9

Tampere, centrul studențesc Dipoli din Espoo. Timo Pietila — autorul Teatrului din Helsinki, Lindegren — autorul Stadionului Olimpic din Helsinki ș. a. continuă experiența școlii finlandeze de arhitectură care a avut maeștrii de talia lui Saarinen și Aalto.

Referatul prezentat de arh. Maija Kairamo — **« Responsabilitatea arhitectului ca designer al mediului înconjurător »** a relevat efectul spiritual al mediului construit în ridicarea condițiilor de trai, lupta susținută de Uniunea internațională a arhitecților pentru proiectarea și realizarea unui mediu mai bun.

« Un studiu concret elaborat pentru orașul vechi Rauma » a fost prezentat de către arh. Jukka Koivul, arătîndu-se problemele care apar în studiul situației existente și modul de preluare în studiul de sistematizare.

« Schița de sistematizare, element de control în proiectarea de ansambluri și clădiri » — referat prezentat de arh. Mikko Mansikka — relevă importanța schiței de sistematizare în dezvoltarea localității, în valorificarea terenului, a resurselor naturale, în acordarea aprobărilor pentru construcții, în crearea mediului ambiant. Schița de sistematizare trebuie să rezolve diferite cerințe care se află în relații conflictuale între ele, interesul beneficiarilor, al societății, etc. Autorul a prezentat responsabilitățile proiectantului în, realizarea ambiantului

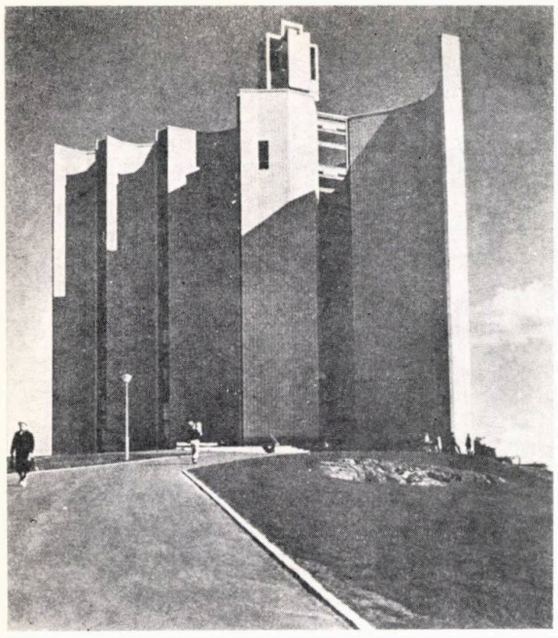

10

12

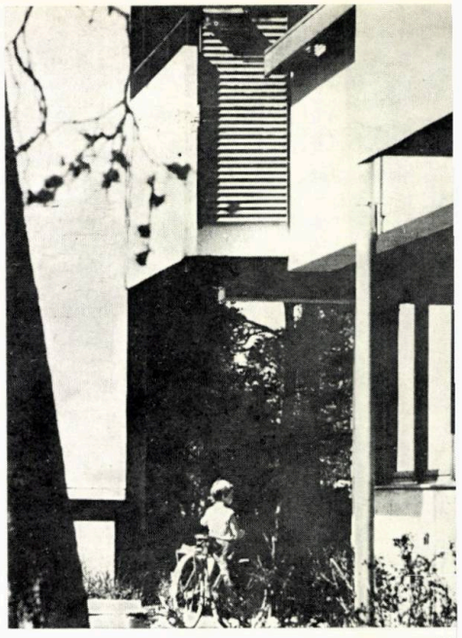

15

13

10,11. Tampere, Biserica Kaleva, arhitecți Reima Pietila și Raili Paatelainen, vedere și plan — 12,13, 14,15,16. Tapiola -vedere plan tronson și machetă a ansamblului de locuințe — 140 apartamente — realizat în 1969 de arhitecții Pietila și Paatelainen, vedere-secție și plan tronsoane locuințe arh. Aulis Blomstedt.

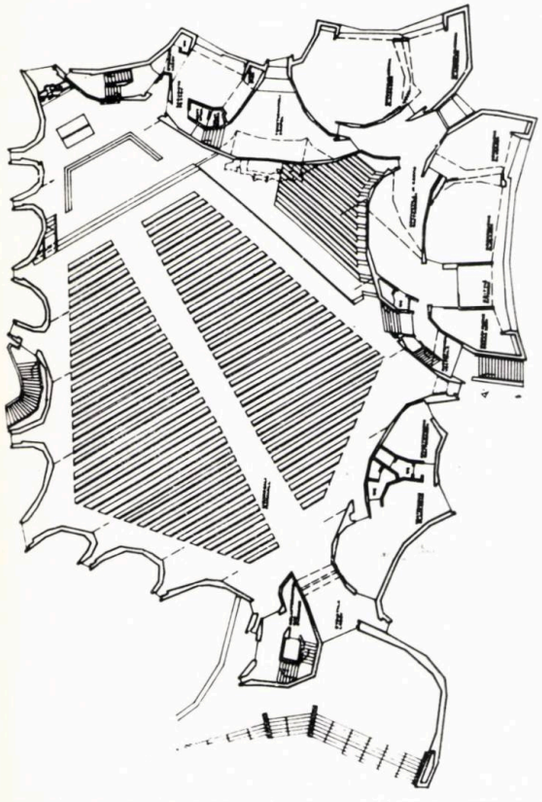

11

Prezența la Seminarul internațional S.A.F.A. a prilejuit vizitarea și cercetarea unor obiective reprezentative de arhitectură pe care, în rîndurile ce urmează, încercăm să le analizăm succint.

Orașul — satelit Espoo, dezvoltat pe o peninsulă din partea de vest a capitalei, are o populație de 128 000 locuitori și o suprafață de 417 km². Tapiola și Otaniemi sînt cele mai cunoscute zone centrale din Espoo, la care au colaborat cei mai buni arhitecți din Finlanda anilor 1950 Aarne Ervi, Blomstedt, Revell, Siren ș. a.

Tapiola are o populație de 16 000 locuitori, o suprafață de 270 ha, revenind o densitate de 65 locuitori/ha. Centrul cultural-administrativ și comercial din Tapiola deservește o populație de 70 000 locuitori. Se remarcă aleile pietonale parțial acoperite ce leagă hotelul cu unitățile comerciale. Conceput generos ca un

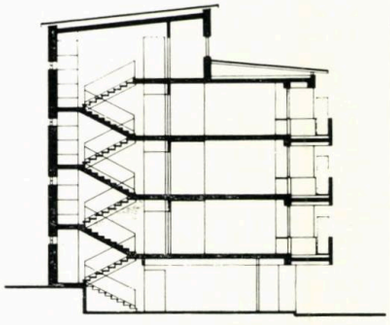

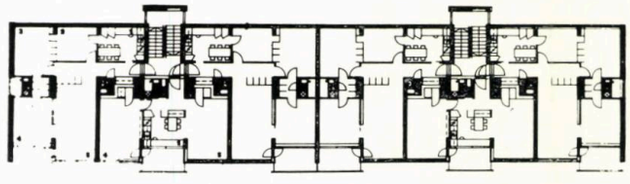

16

14

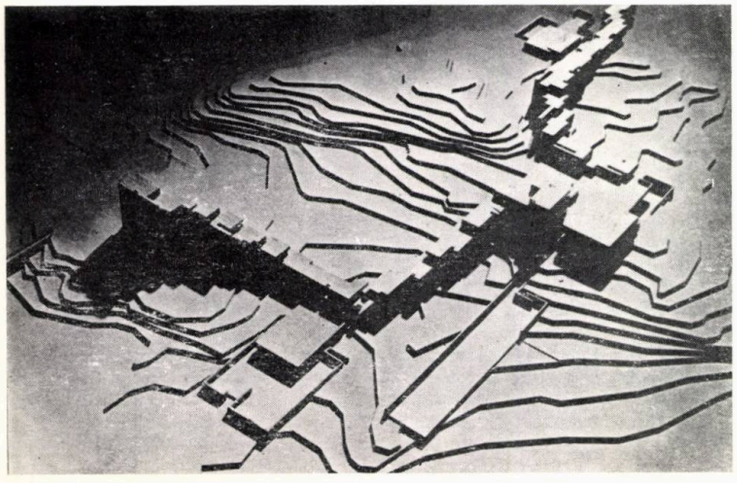

17

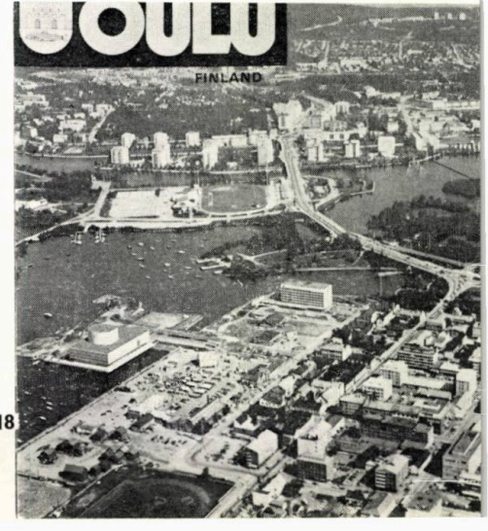

18

oraș—grădină, Tapiola oferă o vedere larg deschisă spre Golful Finic. Ansamblurile de locuit implantate într-un teren împădurit se îmbină în mod fericit cu mediul înconjurător. Am admirat în mod deosebit locuințele proiectate de arh. Timo Pietila și am remarcat prezența nelipsită a saunei în toate clădirile de locuit din orașe [2].

Centrul universitar de tehnologie și cercetări tehnice — Otaniemi este un complex unitar cu volume de înălțime nu prea mare, cu fațade în cărămidă roșie aparentă, care se detașează foarte bine pe cerul liber. Proiectat după planul lui Alvar Aalto, centrul universitar deservește 6 000 studenți.

Casa studenților Dipoli, proiectată de arh. Reima Pietila și Raili Paatelinainen este o clădire care reține atenția prin modul reușit de adaptare la condițiile de teren, prin folosirea solului stîncos ca element de plastică arhitecturală în asociație cu sticla, lemnul și arama.

Casa muzeu a arhitectului Eliel Saarinen și a lui Henrik Gesellius de la Hvittrask — nu departe de Helsinki — este situată în mijlocul unui teren amenajat cu multă pricepere, cu o parte de grădină cu chioșc, cu un acces prin pădure spre lacul din vale. Casa văzută din exterior pare o vilă cu aspect romantic, cu două niveluri, cu mansardă. În realitate, clădirea, situată pe o rîpă, are în interior 5 niveluri, obținute prin jocul de niveluri intermediare cu înălțime mică corespunzătoare unui hol mai înalt. Interiorul este păstrat aproape așa cum a fost amenajat de marele artist. Tapetele, tavanul, pardoseala și mobilierul formează un tot unitar, intim, cald, plăcut. Clădirea cu un etaj construită în lemn în aceeași curte pentru arh. Gesellius funcționează acum drept café-bar.

Cetatea de la Hämeenlinna, unul dintre puținele monumente istorice păstrate din sec. al XIII-lea, de curînd restaurată, a fost reședință militară construită ca puternic punct de apărare. Cu ziduri înalte și groase, din cărămidă roșie, avea 2 curți interioare, concentrice. Ar putea fi asemuită cu castelul Făgăraș, însă fără elemente de renaștere. Lucrările de restaurare și pentru tavane, bolți, sînt în multe dintre săli refaceri integrale. Interiorul e complet nemobilat.

La cîteva minute de centrul orașului Tampere, într-un peisaj de pădure, la marginea unuia dintre nenumăratele lacuri finlandeze, s-a construit un **hotel modern de lux — Rosendahl,** proiectat de prof. Jaakko Laapotti și arh. Martti Kukkanen. Clădirea, dată în folosință în 1977, se integrează perfect în peisaj, fațada din panouri de sticlă specială funcționează ca o oglindă, în care se reflectă mediul ambiant.

Hotelul are o sală pentru congrese cu 700 locuri, o sală de restaurant cu 200 locuri, un club de noapte la subsol, la care pereții sînt roca aparentă, protejată de panouri de sticlă. Hotelul are 213 camere și 450 paturi și 6 apartamente cu sauna. În hotel, funcționează un bazin de înot, 5 sauna și un bazin de înot pentru copii. Interesantă e soluția constructivă adoptată pentru sala restaurantului — respectiv ferme metalice exterioare ce susțin tavanul sălii.

Un obiectiv arhitectural deosebit de bine pus în valoare este **biserica Kaleva din Tampere,** construită în 1966 după planurile arhitecților Reima și Raili Pietila. Clădirea are o suprafață de 47 000 m², iar sala principală are 1050 locuri și un volum de 3 600 m².Amplasată pe un teren mai ridicat, la distanță mai mare de clădirile vecine, biserica este o dominantă a cartierului respectiv și este cea mai impozantă clădire din oraș cu toate că nu se află în centrul vechi al orașului. Exteriorul clădirii, realizat din suprafețe ondulate din beton armat e marcat de elemente verticale ce merg pe toată înălțimea. Întreaga fațadă pare o scenă pentru jocuri de umbră și lumină.

Orașul Joensuu. Capitala zonei sud-estice a Finlandei, denumită Karelia de nord, este un oraș modern de mărime mijlocie dezvoltat în special în ultimele 2 decenii. Orașul a fost fondat în 1848 în vremea țarului Nicolae I, cînd localitatea făcea parte din marele imperiu rus.

În prezent, Joensuu e o localitate de mărime mijlocie, în dezvoltare, centru industrial administrativ comercial și cultural, are o populație de cca 45000 locuitori, din care cca 2/3 sînt între 15 și 65 ani. Populația sub 15 ani reprezintă 22%, iar cei peste 65 ani 9%, cu alte cuvinte e un oraș tînăr, în dezvoltare. Ritmul anual mediu de construcții de locuințe noi e de 2000 apartamente/an.

Una din clădirile mai vechi cu care se mîndresc locuitorii este **primăria proiectată de Eliel Saarinen** la începutul secolului și terminată în 1914. Clădirea construită din cărămidă aparentă de culoare roșie este impunătoare, masivă, reamintindu-ne castelul Hämeemina din sec. al XIII-lea. Fațada spre piață e aproape plată, cu cîteva rezalituri care sugerează pilaștri din arhitectura clasică terminați cu statui. Compoziția este marcată de verticala turnului primăriei care, are la parter o intrare pentru sala de spectacole, înglobată în aripa primăriei perpendiculară pe piață. Intrarea pentru primărie se află pe aceeași fațadă spre celălalt capăt al clădirii. Evident, recunoaștem stilul propriu lui Saarinen, autorul proiectului gării de cale ferată din Helsinki părintele romantismului național finlandez. Este cu totul remarcabil faptul că primăria cumulînd mai multe funcțiuni, (și sală de spectacole), concepută pentru o localitate mică — sub 20000 locuitori — a reușit să rămînă o construcție remarcabilă într-un ansamblu în care clădirile noi cu 5—6 niveluri încheie celelalte 2 laturi ale pieței, Diferența de stil și de materiale între clădirile noi și vechea primărie este estompată de spațiul verde, care ocupă aproape jumătate din suprafața pieței centrale, cealaltă jumătate funcționînd dimineața ca piață alimentară.

Un alt obiectiv interesant vizitat a fost **Universitatea din Joensuu,** un ansamblu de clădiri noi pentru 2600 studenți. Construită în mai multe etape, cu perspectivă de extindere, universitatea funcționează, în prezent, cu secțiile de limbi și pedagogie, chimie și biologie, istorie, geografie, matematică și fizică, institutul de cercetare, gospodărie, școli de aplicație. Pentru secțiile de chimie și științele naturii se construiesc clădiri noi care vor intra în funcțiune în toamna anului 1979. O parte din secțiile universității funcționează în clădiri vechi de colegiu din localități apropiate (Savonlinna, Mekrijarvi, Svomunjarvi), Majoritatea studenților provin din estul Finlandei.

Un deosebit interes ne-a reținut **școala de aplicație.** Clădirea, desfășurată pe un singur nivel, e realizată din cărămidă roșie după o temă specială, cu săli de predare, săli pentru studenți cu vedere spre sala de curs, cu bibliotecă de împrumut avînd acces liber la rafturi. Am remarcat în planuri lipsa de grijă pentru orientarea față de soare a sălilor de clasă. Explicația care s-a dat a relevat importanța cunoașterii condițiilor locale în analiza structurii de plan a clădirii. Respectiv, în tot timpul anului școlar, în Finlanda nu se poate conta pe lumina solară ci doar pe lumina electrică. Clasele sînt puțin luminate din exterior și au ventilație mecanică; încălzirea se face cu radiatoare plate. Școlile funcționează cu o singură serie de elevi. Aceștia lasă manualele și caietele în pupitre de lemn alb-natur și iau acasă numai ceea ce au de pregătit pentru a doua zi. Grupurile sanitare pentru elevi sînt fiecare cu intrare separată și sînt foarte bine întreținute. Vestiarele comune sînt la intrare. Sălile pentru învățămîntul superior sînt dezvoltate pe 2—3 niveluri în clădiri independente. Este de reținut că un număr relativ mare de cadre didactice (200 — 300) locuiesc majoritatea în apropiere și iau masa la cantina foarte bine dotată din institut.

Ansamblul de locuințe pentru persoane în vîrstă din Joensuu reprezintă materializarea încercării de a rezolva o problemă socială. Persoanele în vîrstă sînt cazate în clădiri înșiruite cu un singur nivel, în care fiecare deține o garsonieră. Una dintre garsonierele vizitate era compusă dintr-o cameră mobilată de locatar, o nișă de gătit — echipată cu cuptor, plită, frigider — și baie. În mijlocul ansamblului era o clădire pentru activități comune cu 2 săli multifuncționale.

Orașul Oulu situat la 100 km de Cercul polar este cea mai nordică dintre localitățile vizitate. E un centru vechi cu tradiție, așa cum ne-o arată și planul orașului — ediția specială pentru arhitecți tipărită de revista lor de arhitectură — în care sînt marcate clădirile mai importante și autorii lor. **Universitatea** din Oulu e un complex nou construit, între anii 1972—1977, proiectată de un colectiv de proiectanți sub conducerea arh. Kari Virta, care a cîștigat concursul din 1968. Situat pe un teren liber de 250 ha, la marginea localității, complexul studențesc a fost conceput pentru 8000 studenți avînd facultăți de medicină, științele naturii, științe tehnice și pedagogie. Clădirile sînt modulate avînd travei de 6×6 m, 6×12 m și grupate în așa fel încît să te poți orienta ușor, folosindu-se culori simbol, atît în exterior cît și în interior. Pentru săli de grup (seminar), de exemplu, ușile sînt vopsite cu verde, pentru săli de curs s-a folosit culoarea albastru, iar corpurile de clădire cu ascensoare sînt vopsite cu galben. Folosirea culorilor tari în exterior poate să ni se pară ciudată, asemănătoare cu arhitectura industrială, dar, în condițiile specifice locale, culorile au alt efect decît cel cu care sîntem obișnuiți în zone mult mai însorite. Complexul universitar e prevăzut să se realizeze în mai multe etape, cu posibilități de extindere. Clădirile vizitate au impresionat prin buna funcționalitate, spații largi, suprafețe mari de beton aparent, prin mobilare și echipare de înalt nivel, prin vestiare multe cu acces liber, instalații de bună calitate și un detaliu — duș de mînă la o parte din grupurile sanitare. **Teatrul din Oulu,** situat parțial pe mal, parțial pe apă, este o clădire recent construită, pe piloți, realizată din beton aparent și cu mari suprafețe de sticlă, de către arhitecții Marjatta și Martti Jaatinen. Clădirea se înscrie foarte bine în peisaj, ca o dominantă. Deși are un volum mare, prin faptul că are multe suprafețe vitrate, nu e deloc greoaie.

Privind din interior spre mediul ambiant exterior, omul pare din nou spectator la o scenă deschisă — orașul. Scena propriu-zisă, turnantă, cu multiple instalații tehnice permite pregătirea pentru mai multe scene și chiar coborîrea nivelului scenei.

Mai ciudat pentru noi a fost aspectul interior, creat de betonul aparent, perfect neted, care e apreciat ca fiind mai costisitor decît cel mai scump finisaj tradițional.

Sala Finlandia, una dintre cele mai valoroase clădiri moderne din țară, e construită după planurile arh. Alvar Aalto, în 1971. Situată pe malul unui golf din centrul orașului Helsinki, are fațada principală cu acces pentru mașini orientată spre apă, iar cealaltă fațadă cu intrarea publicului, spre stradă. Clădirea are un volum exterior foarte bine echilibrat și o distribuție interioară generoasă. Calitatea superioară a materialului folosit, placaje cu marmură de Carara, pardoseli scări din travertin tot din Italia pentru holul de jos și mocheta vernil din holul de sus, precum și detaliile de o deosebită calitate, impresionează pe vizitatori.

Clădirea cuprinde o sală mare de concerte de 1750 locuri, o sală pentru muzică de cameră cu 350 locuri, un restaurant cu bucătărie, pentru 400 locuri. În partea de sud a clădirii, s-a construit, în 1975, o sală specială pentru congrese. Simplitatea liniilor și volumelor, studiul atent de la ansamblu pînă la cele mai mici detalii sînt proprii autorului, care a prevăzut pînă și ce plante se pun în hol.

E de remarcat faptul că în Finlanda terenul de construcții este, fie nisipos, lutos, cu o rezistență slabă, fie foarte tare— stîncă dură. Acest lucru are desigur repercusiuni asupra soluțiilor de arhitectură, influențînd regimul de înălțime, compoziția volumetrică a clădirilor. Am, observat că o particularitate a arhitecturii finlandeze este și folosirea elementelor naturale în structura compozițională a clădirilor, în plastica arhitecturală așa cum în special au dovedit-o lucrările lui Pietila și Paatelainen. Un efect deosebit realizat de arhitecții finlandezi este legătura dintre interior și exterior, din dorința de a aduce, într-un fel, în casă o parte din mediul ambiant. Se observă o foarte atentă și îngrijită tratare a interioarelor, În aceste condiții am remarcat, calitatea excepțională a designului, începînd de la obiecte de sticlă, lămpi, pînă la mobilier și detalii de tîm-

*. În zonele de recreare, situate de obicei la malul unui lac sau al apei, în casele de week-end, sauna e nelipsită. Nu este vorba doar de un spațiu pentru duș și altul pentru baia de abur, ci de un anumit gen de baie de aburi, succedată de o baie în aer liber, în apa rece a lacului sau a apei curgătoare. Înainte de a merge la sauna, se ia o gustare într-o încăpere amenajată corespunzător. După sauna se face baie în exterior și apoi, în casă, se stă de vorbă la gura sobei, se cîntă, se povestește și se servește o masă caldă cu o plăcintă cu pește sau cu brînză « kukka » și diverse alte bunătăți. Se creează o atmosferă intimă, plăcută.

plărie, volume interioare și exterioare, simplitatea liniilor, rezultată din eliminarea a tot ce e inutil, gustul pentru frumos, grija deosebită pentru un interior cald, intim, sînt elemente caracteristice arhitecturii finlandeze. Este de remarcat însă și calitatea pregătirii profesionale a constructorilor, exigențele față de finisajul lucrărilor. În cadrul pregătirilor pentru sezonul rece, în condițiile economiei de combustibil, am constatat introducerea unei tîmplării cu cercevele pentru geamuri triple și folosirea frecventă a unor panouri de geam fixe la locuințe.

În țara celor peste o mie de lacuri, se construiește mult, se dezvoltă orașe noi, se dezbat probleme, se caută căi potrivite condițiilor date de a crea o arhitectură la scară umană, de a crea un mediu ambiant plăcut, într-o permanentă și activă confruntare cu rezultatele obținute în acest domeniu de alte țări și popoare.

Arh. OFELIA ȘTRATULAT

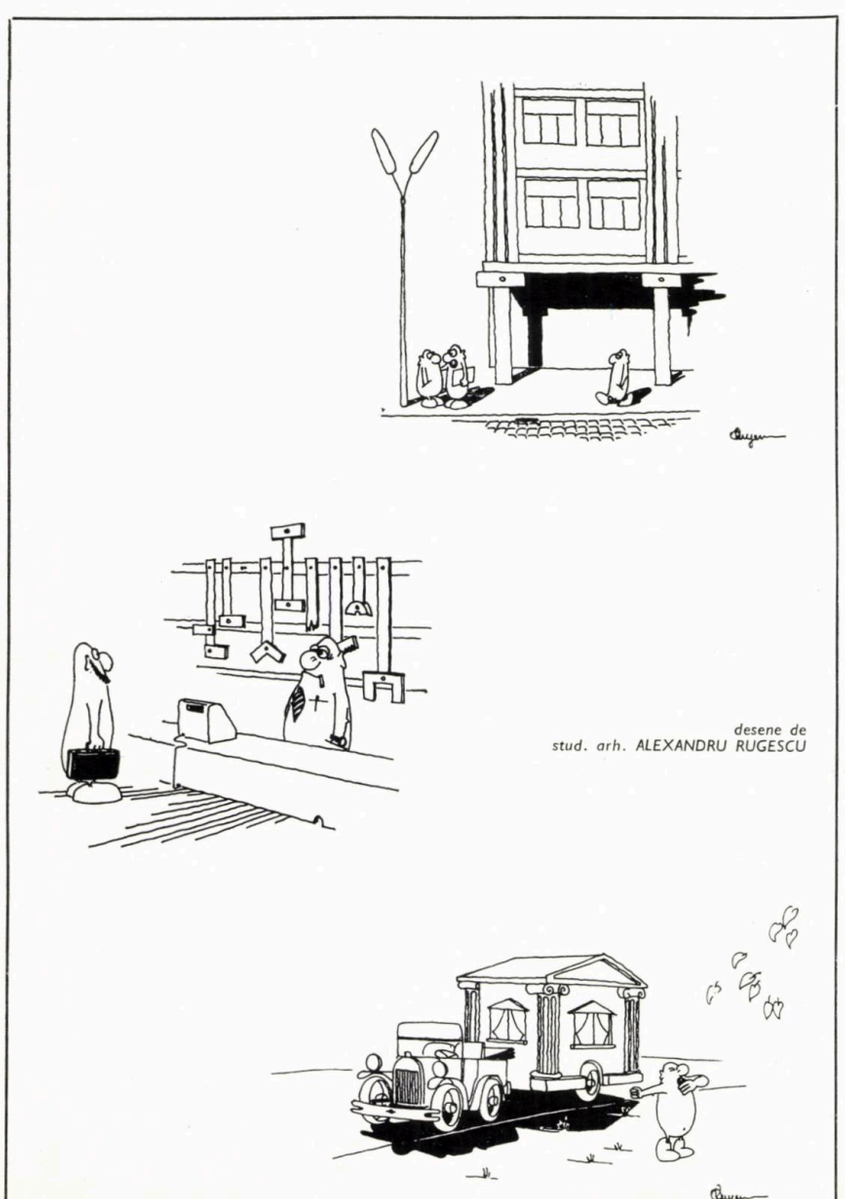

desene de
stud. arh. ALEXANDRU RUGESCU

cadran

Rubrică realizată de arhitecții ION ENESCU (p. 86-90), CRISTINA ENE, CRISTIAN IONESCU, ȘTEFAN MĂNCIULESCU, MIHAI PIENESCU (p. 90-96)

Clădirea socială a unei uzine de căi ferate. Gyöngyös: R. P. Ungară

Arhitect: Imre Koppányi

Funcțiunea principală a edificiului o constituie cantina uzinei. Bucătăria (600 porții) și restaurantul (176 m²) sînt accesibile de la nivelul uzinei printr-o intrare directă.

Sala de învățămînt, biblioteca uzinei și sala de lectură fac posibilă educarea post-școlară a muncitorilor feroviari. De asemenea, edificiul este astfel organizat — accesibil direct din exterior — încît, prin operațiuni minime de amenajare interioară, să poată găzdui activități culturale, în afara orelor de program.

Restaurantul, sala de învățămînt și holul de acces sînt dispuse în jurul unei curți atrium, fiind despărțite de aceasta prin pereți cortină amovibili, astfel încît în anumite situații să se poată obține un mare spațiu deschis, continuu.

Aspectul exterior și interior al edificiului este definit de placajul din cărămidă, imagine care se înscrie în peisajul industrial înconjurător.

S-a adoptat o structură din oțel, în vederea accelerării execuției. Închiderile interioare au fost realizate din plăci de oțel (colorate galben), fixate de stîlpi metalici structurali (albastru închis).

Structura adoptată în cazul învelitorii a fost aceea din policlorură de vinil, « TROCAL », executată prin inundare. Această rezolvare conduce la economii de energie în timpul iernii, constituind totodată o protecție a spațiului interior împotriva căldurii pe timpul verii.

MAGYAR ÉPITŐMŰVESZET 4/1980

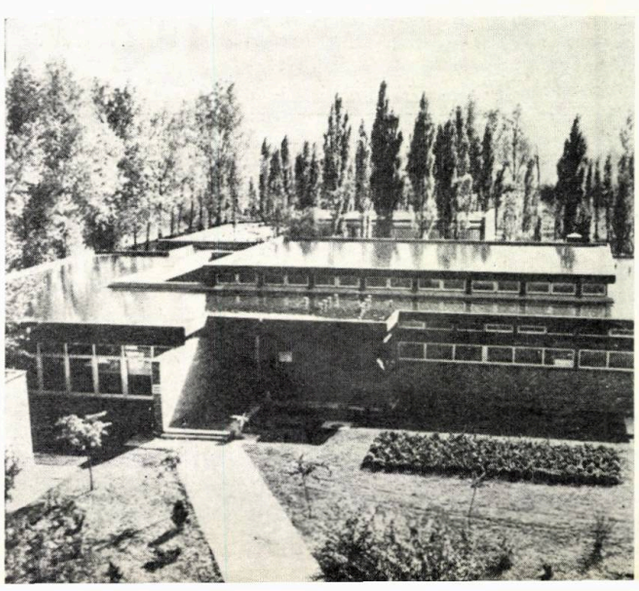

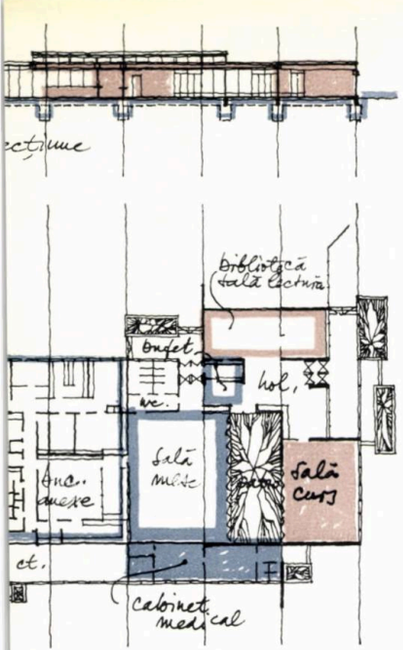

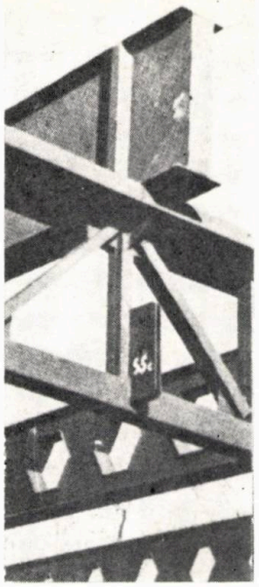

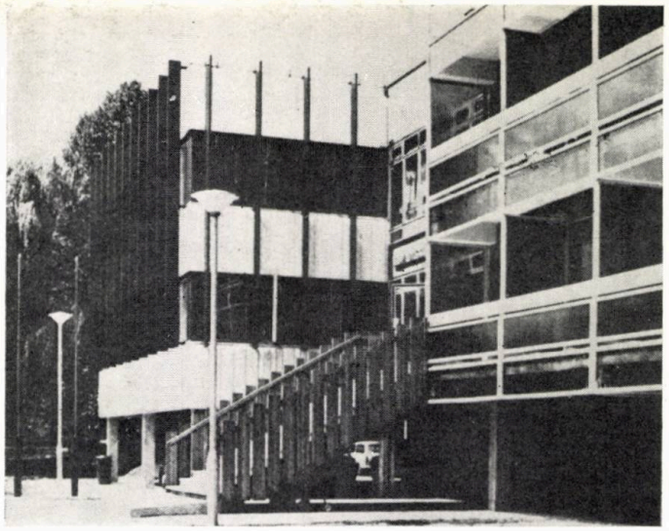

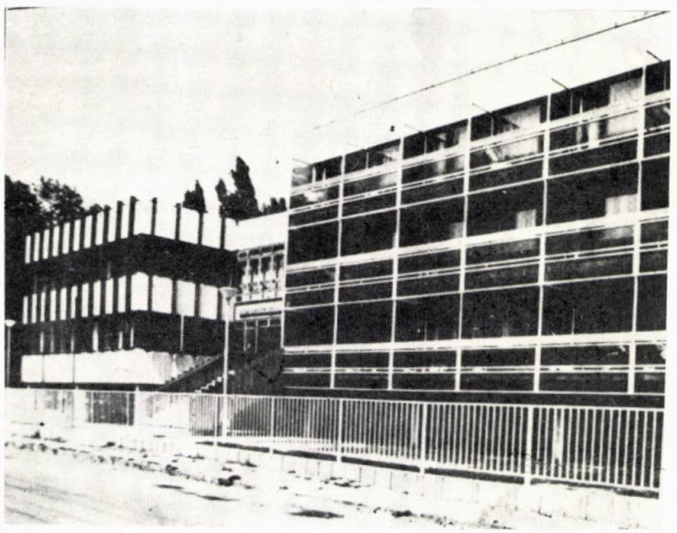

Casa de odihnă, care servește și drept centru de studiu, a fost amplasată în apropierea plajei din Békásmegyer, pe un teren unghiular aflat pe malul Dunării. O treime din teren era acoperită cu platani a căror coroană depășea în diametru 10—15 m., astfel încît atît în perioada de proiectare cît și în cea de execuție, s-a acordat o atenție deosebită prezervării vegetației existente în sit.

Edificiul cuprinde mai multe tipuri de funcțiuni. În timpul sezonului estival, clădirea oferă cazare lucrătorilor din « Asigurările naționale » ,aceștia putînd totodată beneficia și de amanajările nautice și de agrement efectuate pe malul Dunării.

Aripa hotelieră, fiind prevăzută pe registrele fațadei cu logii, se detașează clar, formal și volumetric, de corpurile mai joase destinate studiului și restaurantului. O zonă a holului principal, rezolvată pe mai multe niveluri, face legătura între cele două unități funcționale principale; deasupra acesteia se dezvoltă « cubul » scării, ca un marcaj central în cadrul sistemului volumetric exterior.

În conceperea partiului, cu toate că a fost adoptată o structură rigidă prefabricată, s-a urmărit obținerea unor trasee și contururi libere. Acest deziderat a fost realizat printr-o compartimentare, fie vitrată, fie amovibilă, a spațiilor interioare; astfel, restaurantul a fost delimitat de pereți cortină, iar, în cazul sălilor de studiu, prin strîngerea elementelor de compartimentare, se poate obține un mare spațiu continuu, polivalent.

Camerele de cazare au fost dispuse de o parte și de alta a unui coridor median, fiind dotate cu cîte 2 paturi și grup sanitar propriu. Unele celule de cazare au fost organizate ca unități familiale cumulînd cîte 2 camere cu 2 paturi. Capacitatea de cazare a hotelului este de 70 locuri.

La conturarea expresiei plastice exterioare și interioare un efect deosebit îl conferă culorile vii folosite în finisarea suprafețelor, acestea subliniind în plus caracterul vilegiatural al edificiului.

MAGYAR ÉPITŐMŰVESZET 4/1980

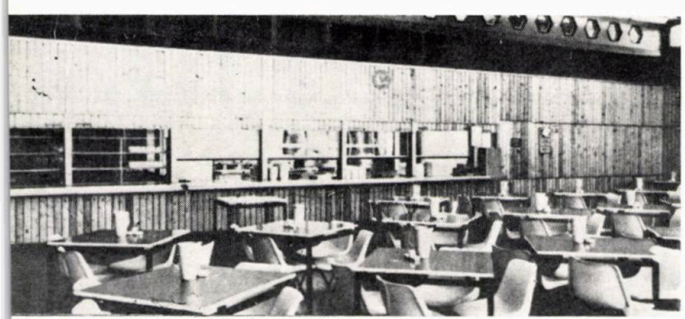

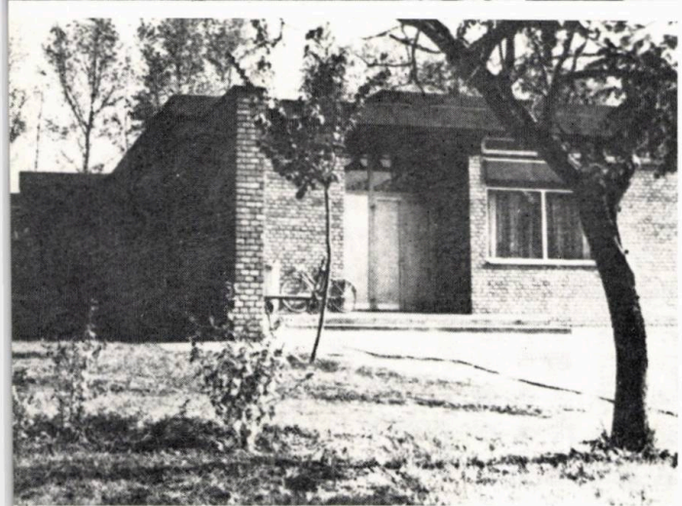

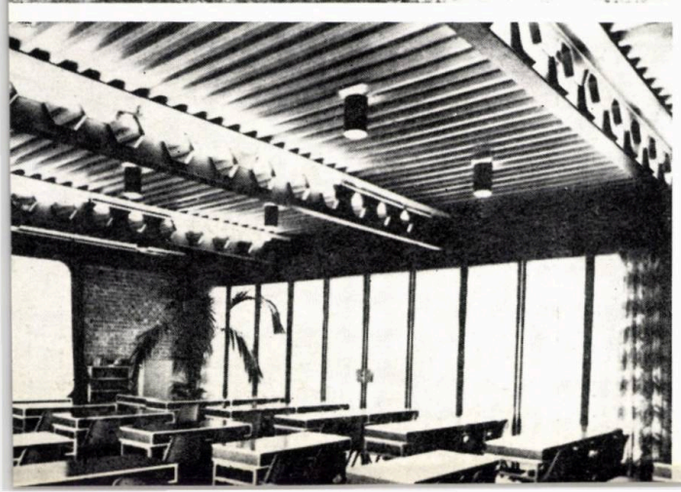

Casă de odihnă și studiu pentru « Asigurările Naționale » Békásmegyer: R. P. Ungară

Arhitect: Gábor Rosch

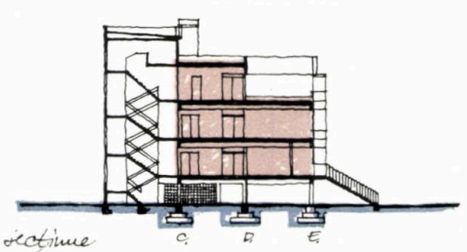

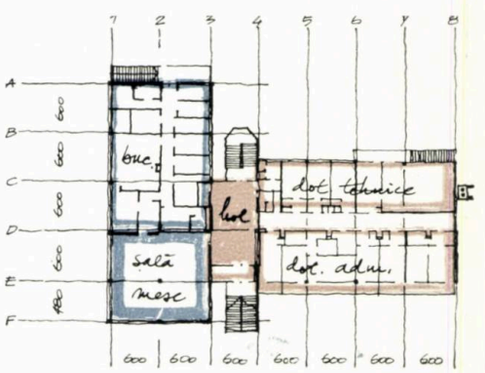

ETAJ 1.

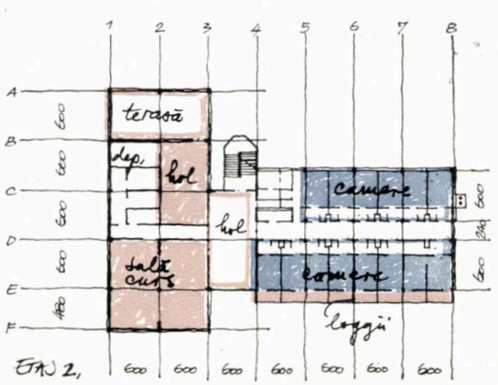

ETAJ 2.

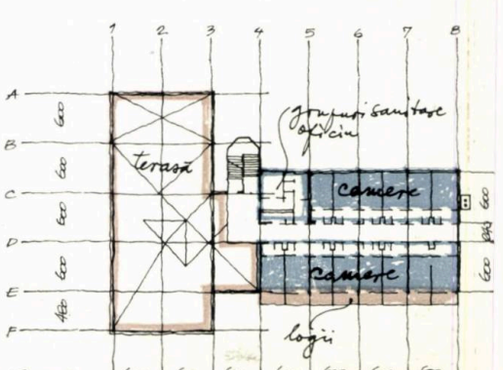

ETAJ 3.

Centru educațional Székesfehérvár: R. P. Ungară

Arhitect: Lajos Kovács

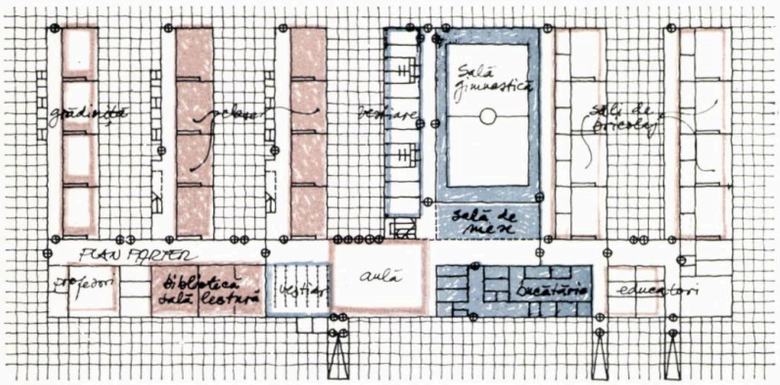

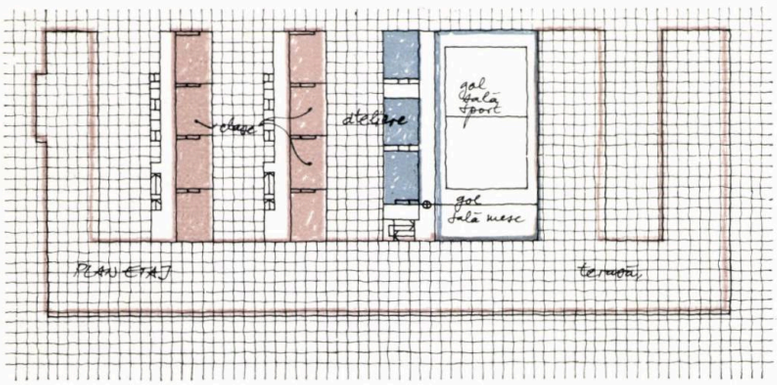

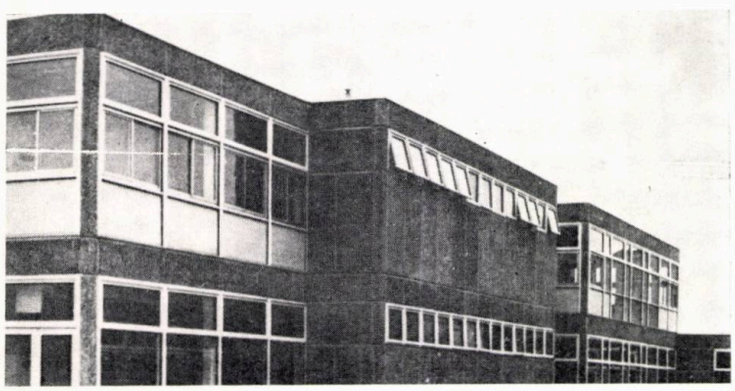

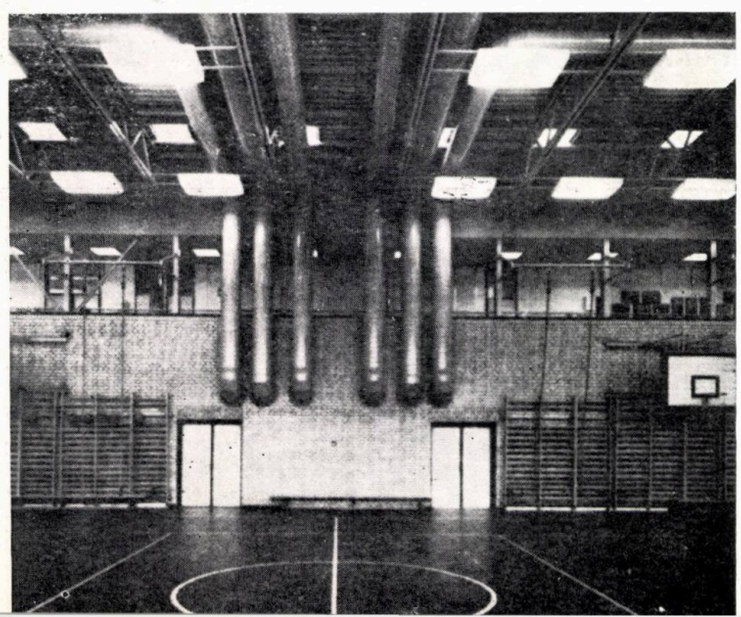

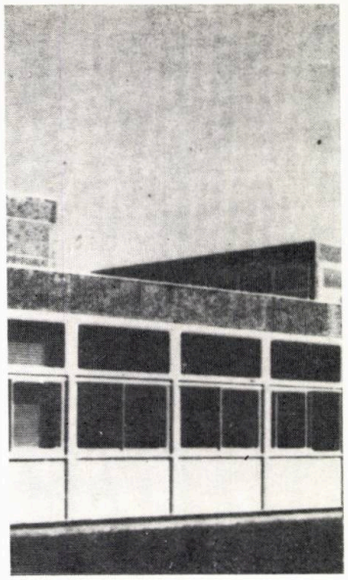

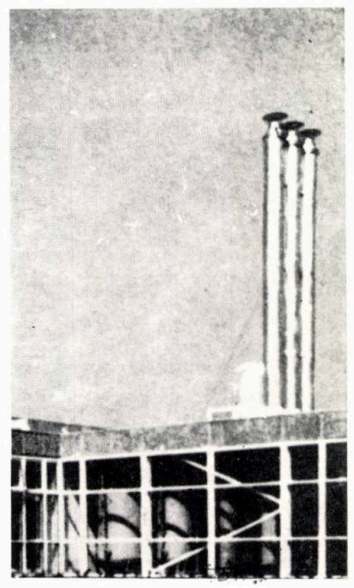

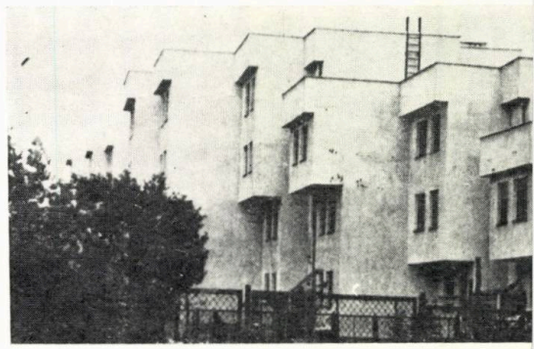

Bloc de locuințe Cracovia: R. P. Polonă

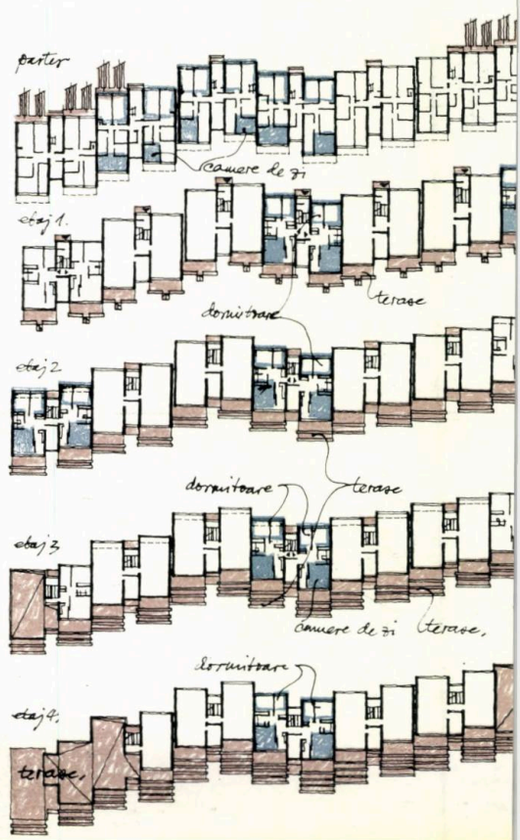

Acest centru (CLASP H1), dat în folosință cu ocazia Anului internațional al copilului, se compune dintr-o școală generală (8 clase de studiu) cu 16 săli de clasă și dintr-o grădiniță cu 200 de locuri, cele două funcțiuni aflîndu-se în directă relație.

Noul centru educațional va juca un rol important în viața locuitorilor din împrejurimi: va satisface necesitățile copiilor de vîrstă preșcolară, a acelora de vîrstă școlară și liceală și totodată, prin folosirea judicioasă a spațiilor (aula, restaurantul, biblioteca, sala de conferințe) va oferi un cadru optim desfășurării activităților extrașcolare, de sport și agrement.

Însuși partiul promovează multiplele modalități de folosire a edificiului. Realizat pe o tramă modulată, acesta se caracterizează prin funcționalitate și elasticitate. Accesele în clădire sînt amplasate pe fațada principală, simetric față de forumul centrului (40×150 m.). Majoritatea dotărilor și funcțiunilor cu caracter social-sportiv și de agrement sînt utilizate în comun de către școală și grădiniță. De asemenea, forumul, biblioteca și punctul sanitar reprezintă, dotări care prin funcțiunea lor depășesc nivelul de interes al centrului, devenind bunuri ale întregii comunități înconjurătoare.

Clădirea a fost amplasată în partea sudică a ansamblului « Widok » din Cracovia, în imediata apropiere a unei zone municipale de spații verzi.

Forma terasată a construcției (de la 2 la 4 niveluri) permite o bună însorire a apartamentelor, reflectînd totodată dispoziția în amfiteatru a întregului ansamblu.

Clădirea se compune din secțiuni cu două apartamente accesibile printr-o casă a scării. Apartamentele sînt organizate în două zone: cea de zi, orientată către sud și zona de dormit, zona nocturnă, orientată către nord. Bucătăria poate fi inclusă camerei de zi, cele două încăperi fiind separate doar printr-un element amovibil.

Numărul redus de etaje, dispunerea terasată a apartamentelor în cadrul clădirii, ca și posibilitățile de amenajare vegetală a tereselor fac posibilă o comunicare intensă între interior și exterior, conducînd la un mod de viață propriu locuințelor unifamiliale.

Deși soluția constructivă adoptată — celule spațiale — reprezintă una dintre cele mai rigide forme de abordare a programului de locuințe, acest exemplu ne dovedește contrariul: diversitatea, funcționalitatea, confortul sînt caracteristicile evidente ale acestei noi clădiri de locuințe din « Widok », Cracovia.

ARCHITEKTURA 4/1980

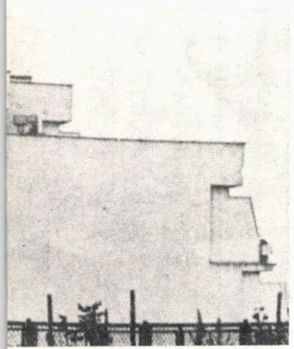

Arhitecți: Krzysztof Bien, Zbigniew Nesterski, Wieslaw Waze

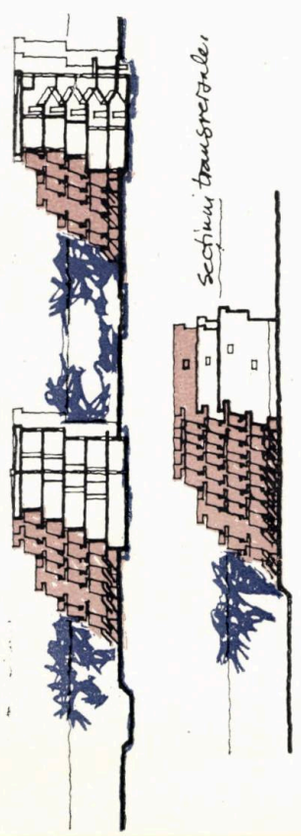

Centrul Medical Diagnostic Silesian — Wrocław: R. P. Polonă

Arhitecți: Jerzy Tarnawski, Anna Tarnawska, Adam Kornafel

Construirea acestui centru s-a datorat hotărîrii de a se dezvolta rețeaua medicală de cercetare în Polonia, în vederea asigurării unei examinări științifice mai eficiente a populației grupate, fie în anumite zone ale țării, fie în anumite industrii ce necesită un mare număr de personal.

Examinările vor fi efectuate cu ajutorul celor mai moderne aparaturi specializate, comandate de un calculator. In timpul celor 8 ore de lucru dintr-o zi va fi posibilă examinarea a circa 100 de persoane.

Volumetria clădirii, parțial inspirată de studiul centrelor de același tip din Japonia, prezintă totuși o soluție complet diferită, aceea prin care forma arhitecturală este subordonată funcțiunii. Evazarea conturului clădirii dinspre bază către atic face posibilă protejarea spațiilor interioare de cercetare și control, de o însorire prea abundentă.

De asemenea, pornindu-se de la ideea că acest centru de examinare și diagnosticare medicală este destinat în principal oamenilor sănătoși, s-a urmărit în conceperea sa realizarea unui edificiu impunător și viguros.

Clădirea cuprinde patru niveluri: un nivel subteran, destinat instalațiilor și trei niveluri supraterane. Parterul conține recepția, mici puncte comerciale ca și un parcaj acoperit. Spațiul exterior înconjurător a fost amenajat ca zonă expozițională și de agrement. La primul etaj sînt dispuse oficiile de înregistrare, sala de așteptare și spațiile administrative. Ultimul nivel conține încăperile de examinare și control medical, laboratoarele de cercetare ca și încăperile destinate calculatorului.

ARCHITEKTURA 2/1980

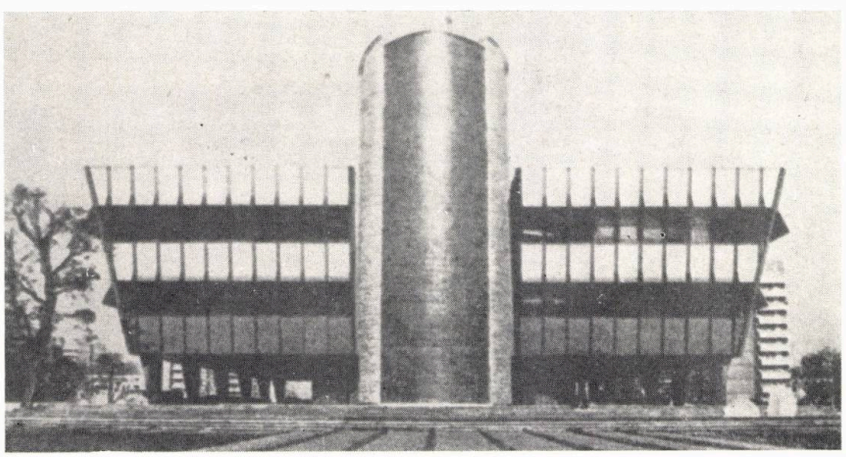

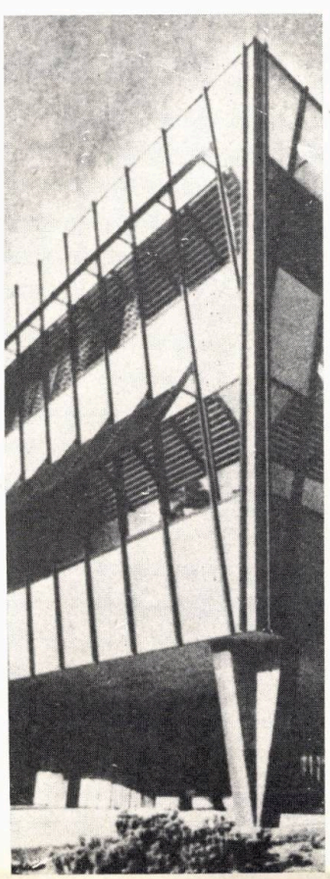

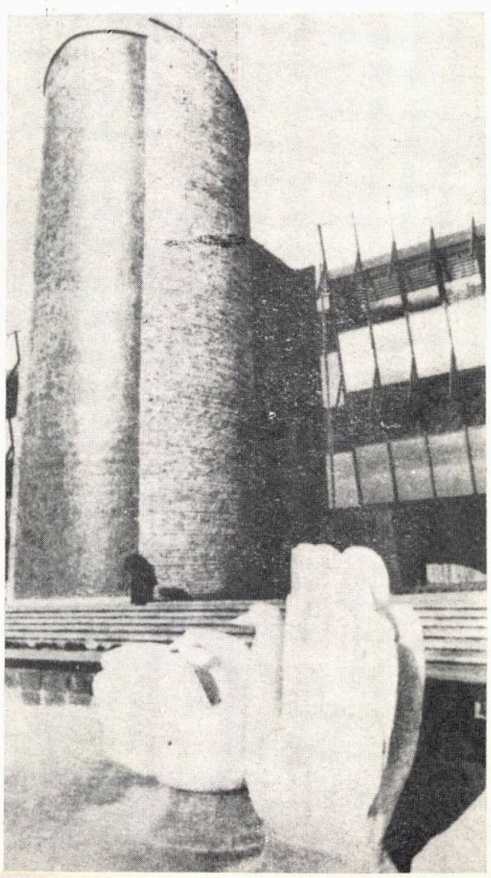

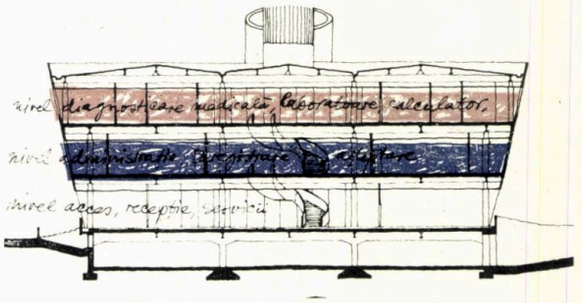

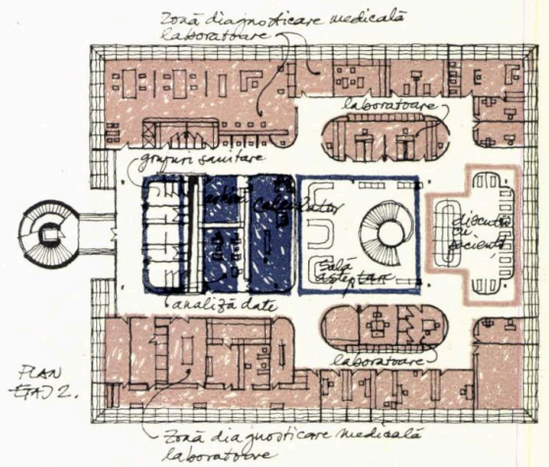

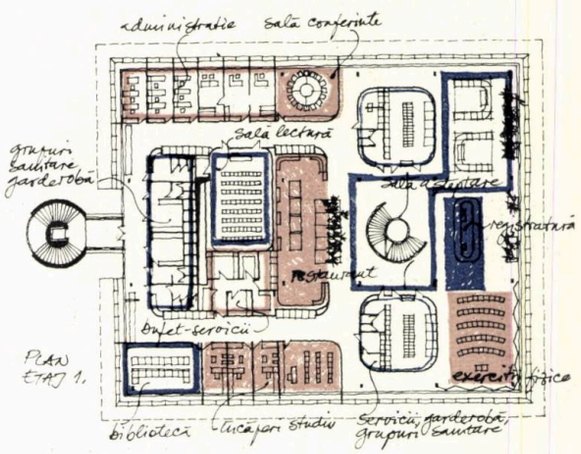

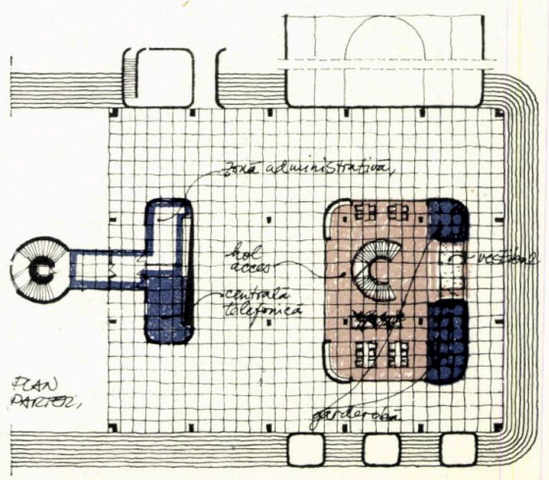

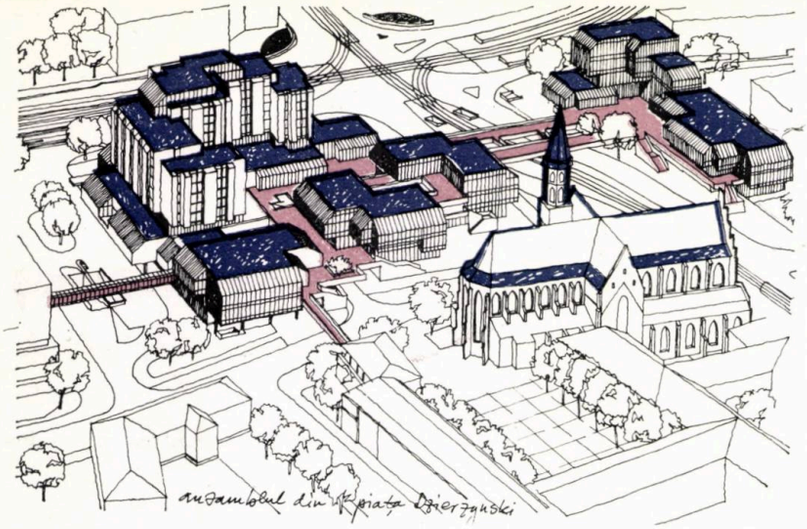

ansamblul din Piața Dzierzynski

Centru comercial și hotel la Wroclaw: R.P. Polonă

Arhitecți: Iadwiga Hawrylak-Grabowska, Krzytof Sasiadek

Noul centru comercial din Wroclaw a fost amplasat în Piața Dzierzynski, situată în centrul orașului vechi. Fondul construit care delimitează piața este marcat de o seamă de edificii de un deosebit interes istoric: bisericile Sf. Wojciech și Sf. Cristofor, bastioanale vechii fortificații și Mînăstirea bernardină, astăzi organizată ca Muzeu al arhitecturii, singurul de acest gen din Polonia. Totodată proiectanții au avut în vedere faptul că în prezent Piața Dzierzynski prezintă de asemenea un interes deosebit în ceea ce privește traficul urban.

Concursul de arhitectură prin care această soluție a fost adoptată a promovat următoarele principii: limitatea înălțimii noilor construcții la cota turnului bisericii Sf. Wojciech, care s-a hotărît să rămînă singura dominantă a pieței; introducerea unei euritmii printr-o nouă volumetrie care să conducă la o organizare spațială judicioasă în cadrul pieței, actualmente fragmentată de traficul urban; realizarea unui nivel pietonal deasupra nivelului pieței, astfel încît să se obțină pe de o parte o dală de legătură între diferitele componente construite ale ansamblului, iar pe de altă parte să se creeze o delimitare categorică între circulația pietonală și cea carosabilă.

Forma arhitecturală inițială, prezentată de autori la concurs a suferit ulterior anumite modificări datorită intervenției municipalității asupra programului; amplasamentul destinat noului ansamblu a fost restrîns, alocîndu-se suprafețe sporite arterelor de trafic urban. De asemenea, s-au impus și anumite modificări cu privire la programul funcțional: alături de hotel și de centrul comercial mai trebuiau incluse în zonă o clădire de birouri (agenție de turism), o bancă, o librărie de mari dimensiuni și un club internațional de presă, cu săli de lectură, conferințe și recepție, un restaurant etc. Totodată, s-a intervenit și asupra programului hotelului mărindu-i-se capacitatea la 600 de locuri.

În acest context, autorii proiectului premiat au menținut doar caracteristicile plastice și volumetrice ale ansamblului prezentat inițial: menținerea înălțimii hotelului sub cota turnului bisericii Sf. Wojciech, reducerea înălțimii ansamblului în vecinătatea acestei biserici și amenajarea unui scuar în imediata ei apropiere, realizarea platformei pietonale la înălțimea de 5,60 m deasupra solului, ca un element de legătură a compoziției. Trasee pietonale au fost amenajate și de-a lungul arterelor carosabile ca și la nivelul solului, în cadrul ansamblului urmărindu-se, în principal, accesibilitatea tuturor funcțiunilor, ca și, din punct de vedere vizual, oferirea unor perspective variate și interesante vizitatorilor.

Structura ansamblului comercial-cultural a fost realizată pe o tramă de 7,20×7,20 m. din cadre de beton armat, în cazul hotelului adoptîndu-se o soluție constructivă diafragmată, realizată monolit la intervale de 3.60 m.

ARCHITEKTURA 2/1980

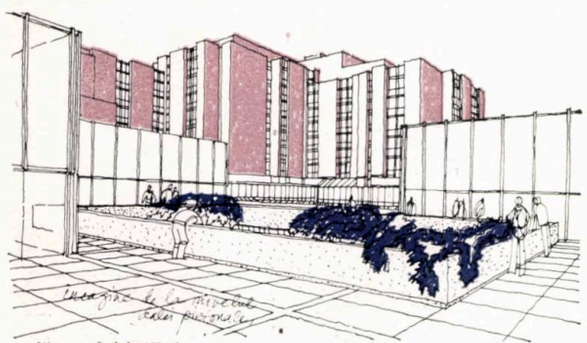

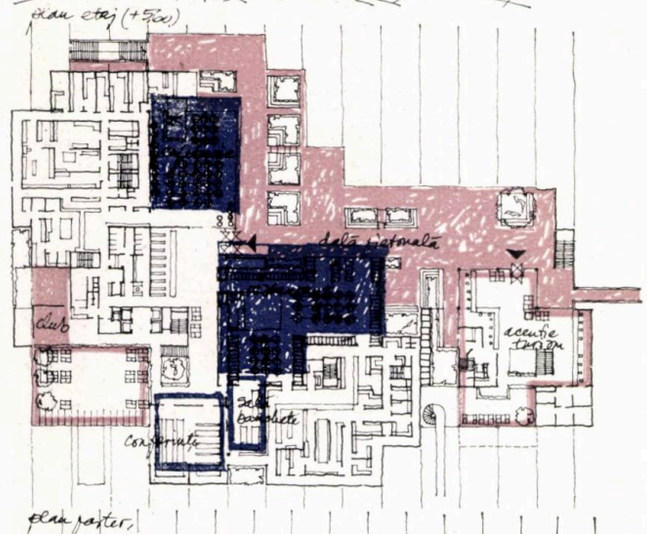

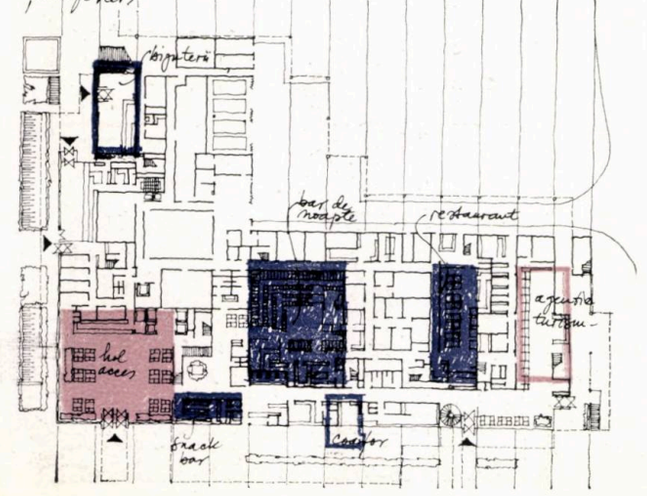

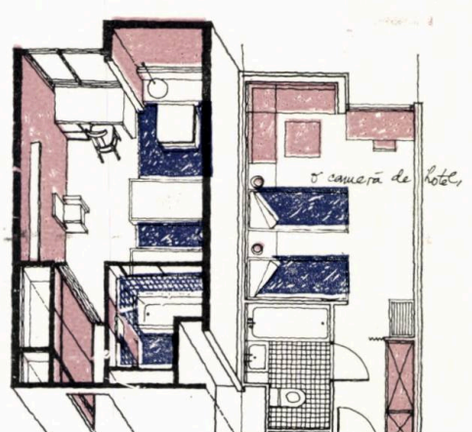

secțiune prin zona centrală a ansamblului

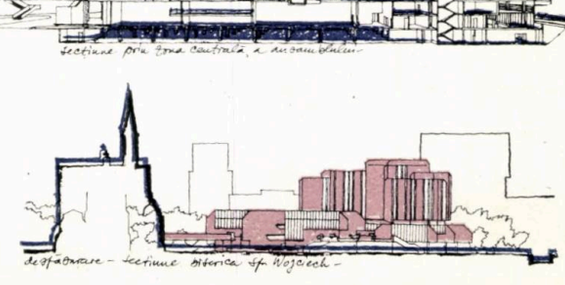

restaurant - secțiune biserica Sf. Wojciech

LOCUINȚE URBANE

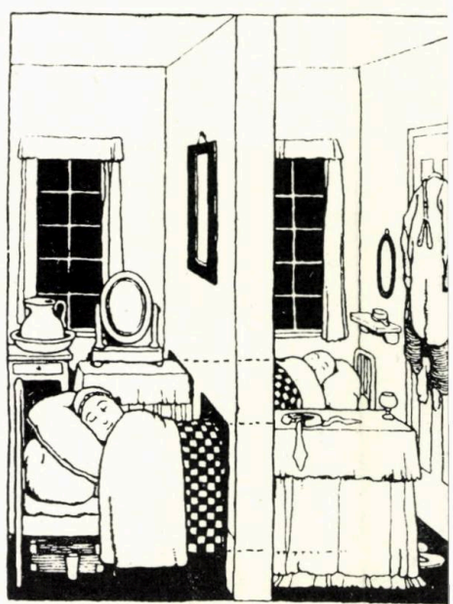

Delimitînd sfera referirilor noastre vizavi de LOCUINȚĂ-CĂMIN (DWELLING-HOME, LOGEMENT-MAISON și LOCUIRE (HABITAT) la așa numita epocă modernă și contemporană, « Garden City », — Ebenezer Haward « La cité industrielle » — Tony Garnier, « La ville radieuse » și « L'unite d'habitation » — Le Corbusier, casele usoniene ale lui Frank Lloyd Wright, « Charta Atenei » Bauhaus-ul, « New Towns » britanice din deceniile 5—7, metabolismul-Noriaki Kurokawa, Kikutake, Tange, « urbanismul mobil » — Yona Friedman, « mes city » — Paolo Soleri, Aalto și țările nordeuropene, « super umanismul tehnologic » al « Archigram »-ului, caracteristicele rezolvării propuse de țările socialiste . . . sînt elemente ale memoriei profesionale a căror notorie existență materială sa (și) conceptuală s-a constituit ca influență covîrșitoare. Semnificativ este că indiferent de varietatea coordonatelor teoretice și idiomurilor stilistice, locuința este — ca formă de program — invariantă: este un domeniu predilect de experiențe, posibilă expresie — lesne sesizabilă din perspectivă comparati

tă — a unor specifice mentalități, în imă instanță locuința constituindu-se unul din aspectele materiale ale unei ozofii a locuirii și (nu e exagerat) a vie-; mai plastic exprimat și mai precis o ophia » locuirii — înțelepciune a locuirii. Dacă alaturăm Charta Atenei, funcți-alismul și experiența multelor poncife itecturale rezultate din ele — poncife au accentuat haloul utopic inițial — or căutări contemporane, (nesocotind erenta specificitate determinată de con-iile istorice, economice, politice .m.d.) vom observa în general o regă-e a măsurii, a echilibrului dintre densi-e și scară, spațiu privat și spațiu public, ipamente individuale și colective; o ganizare spațială « domestică » — sem-icativă pozitiv în plan intelectual și ctiv — departe de « mașinismul » (mai s teoretic) de tip Le Corbusier, mate-le « naturale » (lemn, cărămidă, piatră) dialog cu « trioul » consacrat a semna artificialul — beton-metal-sticlă —, t argumente ale unui actual, tradițional de viitor, drum.

Exemplele alese — din categoria locu-elor **medii**, ca nivel de confort și **bane,** ca mod și grad de echipare, ca uare și integrare într-o structură ecifică — sînt o sumară și « repede hire », asupra momentului, într-o ume perspectivă:

- locuințe tip, de mare număr, inte-l prefabricate, soluție preponderent titativă, realizată în condiții dovedind deosebite (Japonia, P + 14, 29 etaje structură metalică) sau modeste (Danemarca, locuințe înșiruite P, P + 2 panouri sandwich de lemn) posibilități economice și tehnice, ca și complet diferite poziții conceptuale (bineînțeles obiectiv determinate de condiții specifice) exprimate prin modul de viață propus — etajele pentru activități comune, « zăbrelite » de diagonale metalice ale macro-structurii japoneze și casele cu lot daneze atît de « pămîntești », sau, comparînd densitățile brute, cei 1 000 de japonezi pe hectar față de cei aproape 200 de danezi pe același (abstract) hectar.
- locuințe individuale grupate (Olanda) programatic concepute ca matrice spațial-afectivă a unei colectivități; o rezolvare poate, la scară mică a eternului complex antagonism urban-rural, rezolvare ce evidențiază — prin raportare și la exemplele amintite mai sus — dimensiunile sociale și culturale ale așezărilor omenești, parametri la fel de importanți ca și rentabilitatea materială.
- inserția într-un țesut urban istoric constituit (Japonia, Spania, Anglia) — între banale, mediocre și de multe ori întîmplătoare, însumări de clădiri cu locuințe — a unei scrituri arhitecturale ce transformă servituțile (soare, zgomot, accese, dimensiune, formă, orientare a terenului) în virtuți ale funcțiunii și spațiilor propuse, în spiritul unei continuități a evoluției urbane.

M. P.

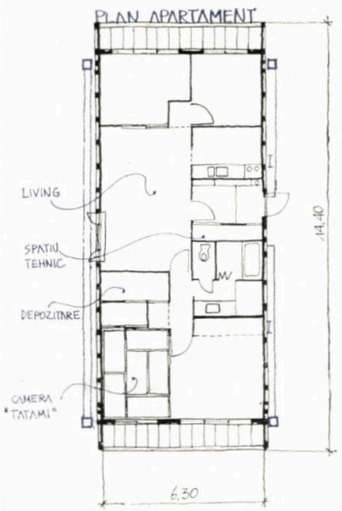

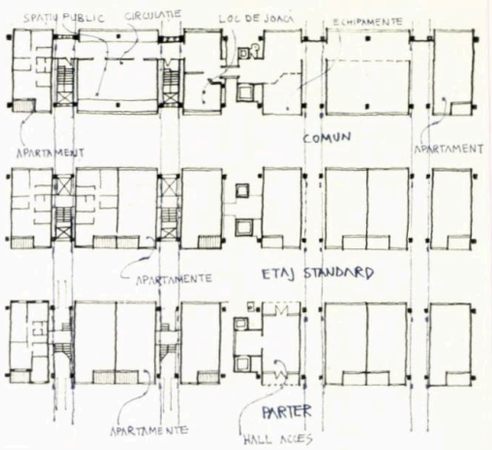

Locuințe colective înalte la Ashiya — Japonia

Arhitecți: A.S.T.M. Entreprise Ass.

Cîștigător al concursului « The Ashiuja Beach High-Rise Apartment Project and Industrialization Methods », lansat de șase instituții de stat în frunte cu Ministerul Construcțiilor, grupul A.S.T.M. — format din Shiu-Nihan Steel Works; Takenaika Komuten Co. Ltd.; Matsushita Industries; Takasago Themal Engineering Co. Ltd. — propune pe un sit riveran oceanului, cu o suprafață de 20 ha, 52 de blocuri cu 14 pînă la 29 etaje (4 etaje de locuințe — 17 apt. la o cursivă și un etaj comun) cu 3384 apartamente (din care 599 proprietate personală) adăpostind 20.000 locuitori; *Ac* este de 19.461 m², iar *Ad* de 308 701,80 m².

Completa industrializare, propusă prin chiar tema concursului, a determinat precizarea clară a treptelor proiectării și implicit fazele realizării: apartamentul constituie treapta întîia, structura cea de a doua, un grup de 17 ap. și spațiul lor comun treapta a treia — element fundamental în legăturile structurii + echipament + plan de evacuare. În cadrul unităților constitutive majore — alt sistem de ierarhizare — grupul de 17 ap. și spațiul comun este considerat unitate de bază. Tot în această nouă ierarhizare, unitățile majore ale compoziției arhitecturale sînt blocurile de 50 ap. / 2 cursive / 2 scări, la clădirile de 14 niveluri și cele de 100 ap. / 5 cursive / 2 scări, la clădirile de 29 niveluri. A 3-a unitate majoră este rezultatul combinării apartamentelor și spațiilor comune în trama structurală + unitățile de circulație verticală mecanică; de regulă această unitate conține 300 apt. — 6 blocuri de 50 ap. — 14 etaje sau 3 blocuri de 100 ap. — 29 etaje — la un grup de ascensoare. A 4-a unitate majoră se constituie din două clădiri (alcătuite fiecare din unități de grad 3) și interspațiul determinat de ele. A 5-a unitate constă din șase combinații (sesizabile în planul de situație) a unităților de grad 4, legate prin dotări, amenajări și circulații locale. Structura complexă rezultată din interdependența acestor 5 unități majore este identică ansamblului total. Rețeaua căilor de circulație principale, dotările comerciale leagă complexul cu vecinătățile și orașul.

Planul de arhitectură prevede gruparea pe etaj a 2 ap. la scară și a 12 ap. la un grup de ascensoare; la fiecare al 12-lea nivel unitățile sînt legate prin pasaje acoperite; etajele comune sînt folosite ca locuri de joacă, întîl-

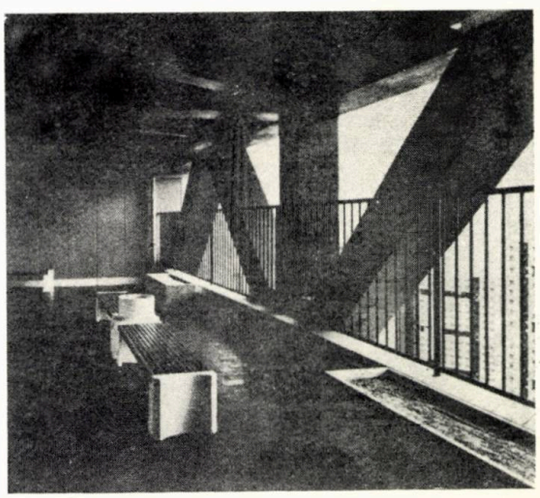

nire și eventual refugiu în caz de dezastru. Sistemul structural antiseismic — integral metalic —, este astfel conceput încît folosește nodurile de circulație verticală ca stîlpi, iar etajele comune ca grinzi, această macro-structură de rezistență permițînd o simplă rezolvare (pereți și planșee de B.A. prefabricate) a microstructurii (uzual 16 mp. pe 4 niveluri) de rezistență; au fost luate măsuri speciale — materiale «alunecătoare» la îmbinarea perete - planșeu superior, detalii deosebite la legătura macrostructură - microstructură — astfel ca elementele de B.A. solicitate la mici sarcini verticale să poată prelua importante forțe orizontale rezultate din eventuala (cutremur) deplasare a structurii de rezistență metalice, mai elastică. Tot echipamentul este integral prefabricat, se montează uscat; încălzirea este cu aer cald (vara devine instalație de aer rece); evacuarea gunoiului se face printr-un sistem pe bază de vacuum, de pe etajele comune direct la crematoriul orașului. Întreaga coordonare a lucrărilor de proiectare, fabricare, transport, montare a tuturor subsistemelor, și a complexului în totalitate, s-a realizat pe calculator.

THE JAPAN ARCHITECT 275/1980

Numai această sumară descriere a obiectului și a riguros științificului proces de proiectare, ar fi suficiente pentru a califica «Ashiya Beach High-Rise Apartment Project» ca pe o extraordinară materializare a multor din visele «tehno-mașino-funcționaliste» mai vechi sau mai noi și ca o — în pofida prefabricării (sau tocmai de aceea!) — foarte japonează alcătuire; de calitate (am spune calitate-cantitativă) — aproape didactică prin exemplaritate — rezolvarea locuinței colective de mare înălțime. Corecta și eficienta grupare a apartamentelor pe cursivă, anularea, prin soluțiile, structurală și de arhitectură adoptate — a restricțiilor standardizării și industrializării (putînd fi proiectate pe o suprafață liberă de 6,30×11,70 sau 6,30×14,40 proprietate 7 tipuri diferite de apartamente, într-o tramă modulară de 90 cm), dubla orientare, claritatea ierarhizării și poziționării circulațiilor în cadrul unităților de locuit, ca și la nivelul întregului complex, calitatea organizării spațiale în condițiile unei densități brute de 1000 loc/ha, dotările (comerț, sport, administrație), amenajările (parcaje, locuri de joacă, adăposturi pentru biciclete, oglinzi de apă, plantații) nu pot totuși să ne facă să nu remarcăm o reală «răceală» degajată de aspectul formal, senzația de maxim artificial, o anume neliniște spațială, accentuate poate și de vecinătatea cu atît de firească apă a oceanului

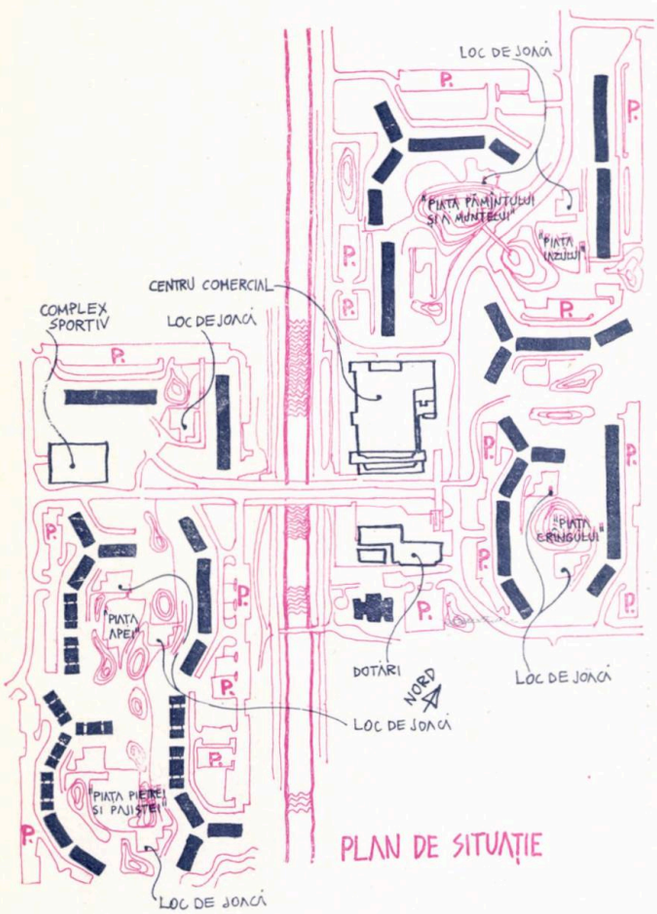

PLAN DE SITUAȚIE

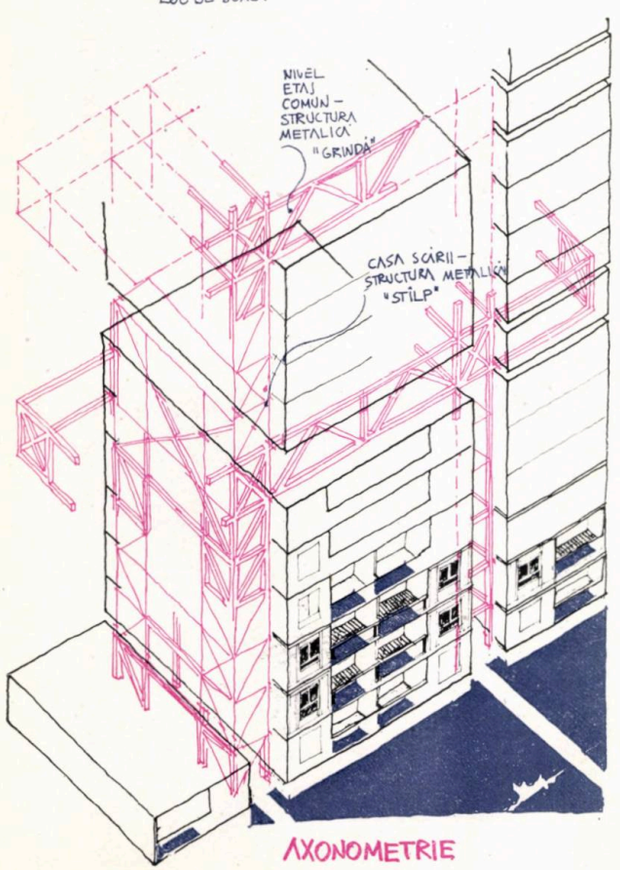

AXONOMETRIE

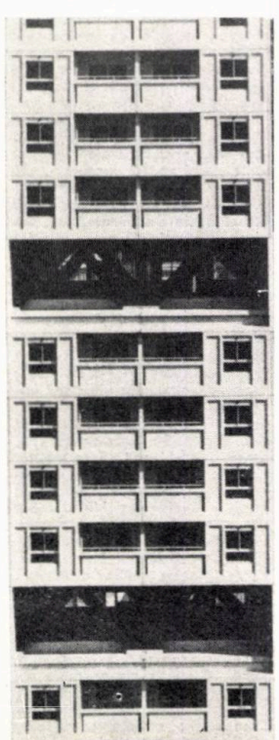

Locuințe, școală și centru comunitar, Londra

Arhitecți: London Borought of Camden
Architects'Departament: A. Rigby, Sidney A. G— Cook
Arhitect responsabil: Neave Brown

Terenul de 6,47 ha. este situat între Abbey Road și London Road, mărginit la nord de o cale ferată. Vecinătățile: la est un centru comercial, la vest o zonă rezidențială cu regim de înălțime mixt, iar la sud o zonă de locuințe victoriene. Programul cuprinde 520 locuințe pentru 1660 persoane, o școală de copii handicapați cu 94 locuri (arh. Shalev și Evans), magazine, un club pentru tineret, o zonă restrînsă pentru administrație (birouri), parking pentru locuitorii din zonă și împrejurimi, parc.

Extinderea în viitor a ansamblului prevede locuințe, ateliere, magazine și un cămin pentru handicapați adulți (arh. Shalev și Evans). Partiul e generat de amenajarea a două străzi pietonale paralele, cu locuințe în terasă pe 4—6 niveluri, ce închid între ele un parc. Fiecare apartament beneficiază de terasă cu orientare est, vest, sud. La nord, către calea ferată, au fost luate măsuri speciale de izolare fonică; conformarea corpului A, situat în imediata vecinătate a acesteia, ca bariera acustică, izolarea fundațiilor, ferestre duble, etc. S-a realizat o segregare completă a circulației pietonale și auto, cu decalarea străzii peste nivelul parcajelor (parcajele sînt ventilate și luminate natural). Sistemul pietonal și de acces la locuințe se compune din stradă cu amorsele ei, scări exterioare și lifturi transparente care realizează continuitatea vizuală a traseelor și galerii orizontale, exterioare, situate la ultimele niveluri. Centrul comunitar, în terase — grădină, e o mică piață cu magazine.

THE ARCHITECTURAL REVIEW 990/1979

Ansamblul Alexandra Road este o reinstaurare a ordinii urbane tradiționale, prin constituirea unui ambient din elemente simple, cum sînt casele, strada, piețele; fără vreo implicație stilistică. Repetarea elementelor compoziționale, tratarea și ierarhia lor, totul e voit neutru. Este o întoarcere la modelele sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, la ceea ce Gideon numea «democratic architecture». Ca și la Royal Crescent din Bath, întregul înghite individualul, în sensul identificării domeniului public și privat. Ca și la Bath, ansamblul e unitar cuprins în curbura unui singur spațiu, monumental dar fără megalomanie. Lucrarea probează forța designului; case pentru toți, egal însorite, pentru o societate fără ierarhii sociale.

Strada este experiența spațială majoră la Alexandra Road. Strada în sensul «rue intérieure» de la Marsilia, strada ca rețea în Universitatea liberă de la Berlin, sau strada suspendată — street deck — a Smithsons-ilor. O stradă, un spațiu primar, spațiu de folosință democratic generală, cu calități de unitate și coerență. Strada ca loc de contact social, cu «societatea» pe care o animă, este elementul irațional care îmbogățește schema.

Deși nu există varietate vizuală, fiecare locuință se află într-o situație diversificată, prin locul pe care îl ocupă pe verticală și în cadrul ritmului de alternare orizontală.

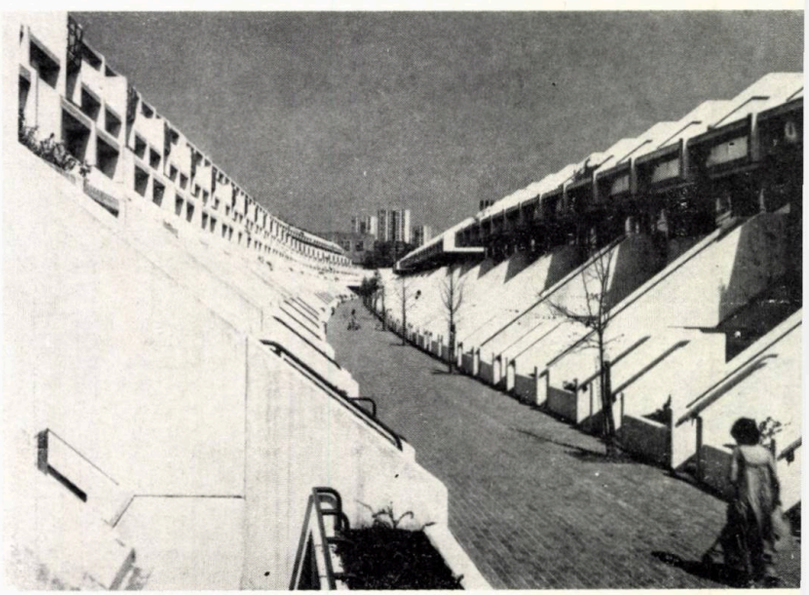

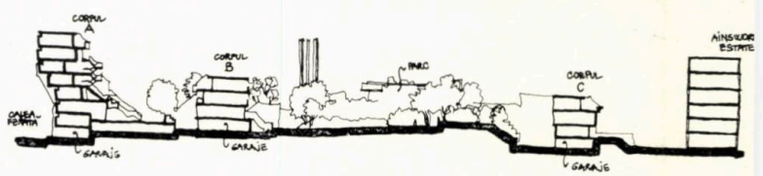

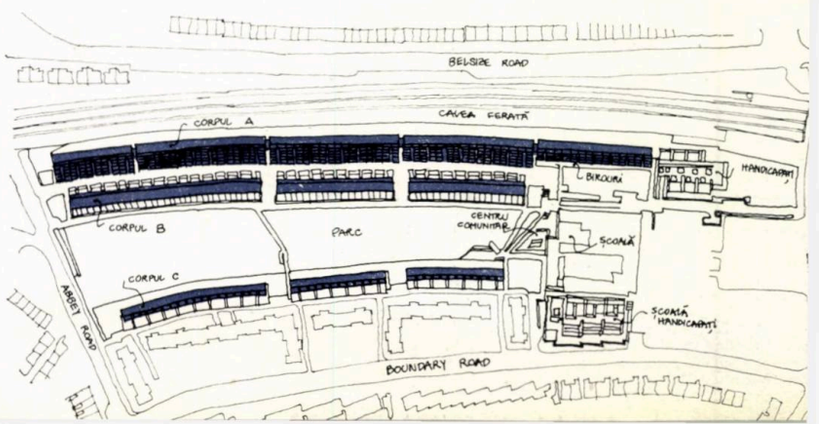

Walden 7-Ansamblu rezidențial, Barcelona, Spania

Arhitecți: Taller de Arquitectura

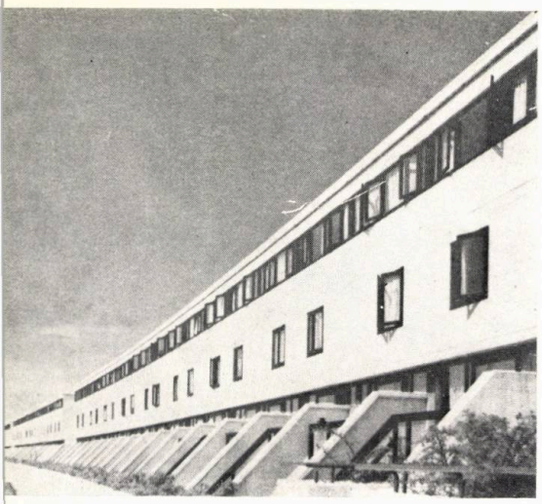

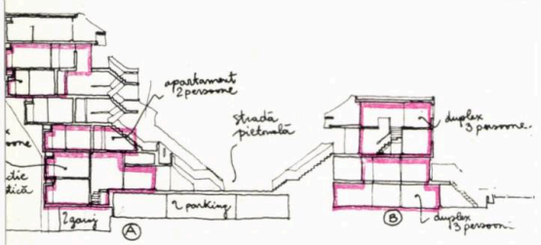

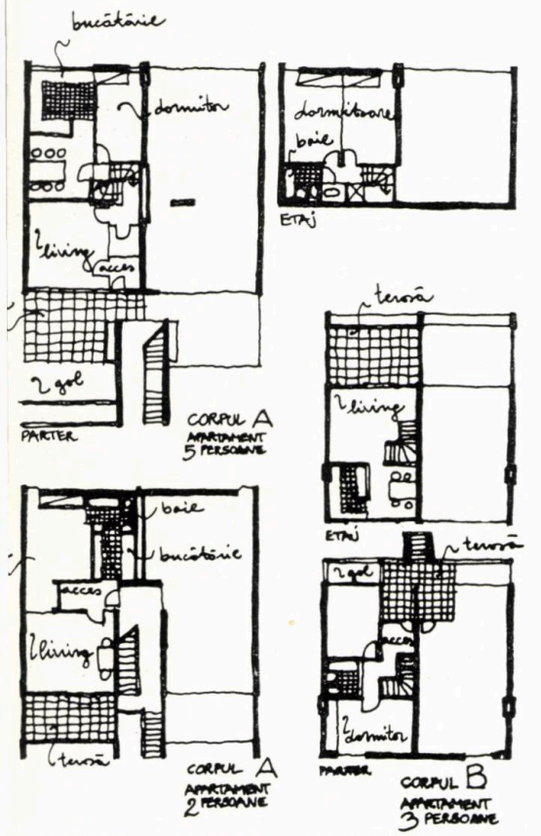

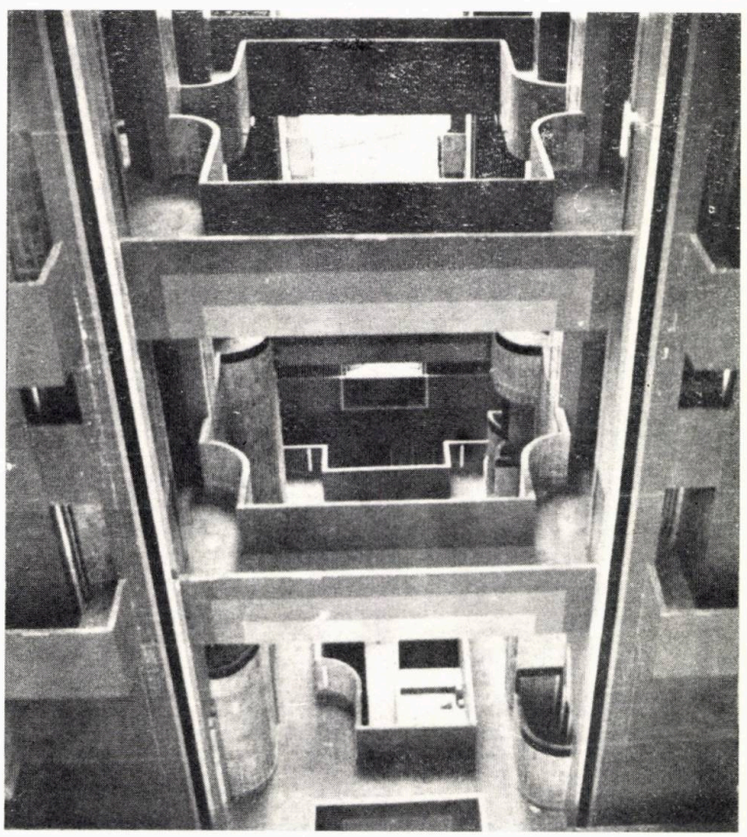

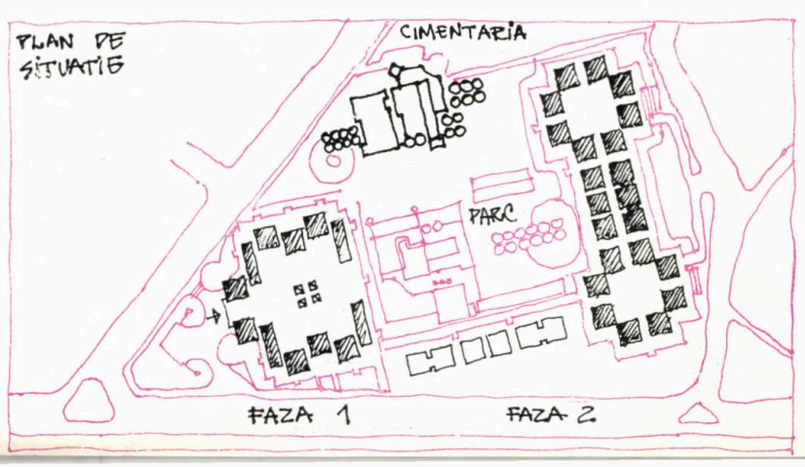

Proiectat: 1970—1975. Execuția primei faze: 1973—1975
Suprafața sitului: 5,2 ha
Suprafața construită desfășurată: 40.000 m²
Cost total: 400.000.000 pesetas
Structura: stîlpi și planșee — dală din B. A.

I Fază: 375 apartamente (unele duplex); 70 studiouri; 23 ateliere; 1400 m² magazine la parter; 1500 m² birouri la nivelele 5, 6 și 8; 40) m³ pentru asociația de coproprietari; 300 locuri de parcare la subsol sau supraterane.

II Fază: 290 apartamente; un mare centru comercial; o școală primară; un parc de 20 000 m²; amenajarea celor 2500 m² din vechea cimentărie pentru atelierele de proiectare Taller și pentru activitățile culturale ale ansamblului.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 182/1975

Realizat la limita construită a orașului Barcelona, ansamblul reușește să contureze o imagine coerentă dar diversificată a unui spațiu locuibil aerat și segmentat, cu certe influențe ale vechii arhitecturi maure, constituindu-se ca răspuns energic dat unui peisaj anost. Pe parcursul celor două faze ansamblul se preconizează a delimita — împreună cu vechea cimentărie dezafectată care a fost deja reamenajată și integrată — un vast parc interior.

Sistemul propriu-zis de locuire este inedit prin variațiile spațiale obținute în limitele unui sistem structural riguros — permițînd dezvoltarea unei ample rețele de circulație pietonală printre celulele de locuit. Acestea din urmă se constituie din planuri pătrate, cu toate serviciile tehnice pe o latură și putînd fi cuplate pe orizontală sau verticală.

Ansamblul prezintă desigur valențe multiple, dar proiectata repetare a aceleiași rezolvări plastice la ambele etape prejudiciază însăși claritatea percepției, posibilă în acest exemplu doar în limitele unicatului (unde aluziile spațiale, decorative și coloristice pot fi lizibile).

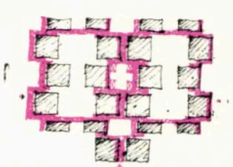

PLAN SCHEMATIC AL NIVELULUI 10

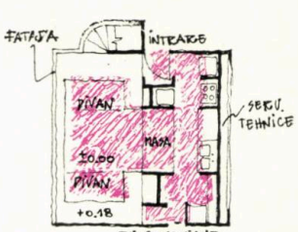

CELULA DUPLEX PARTER

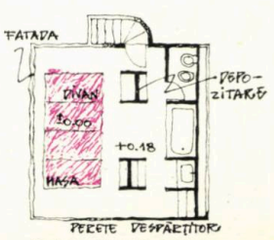

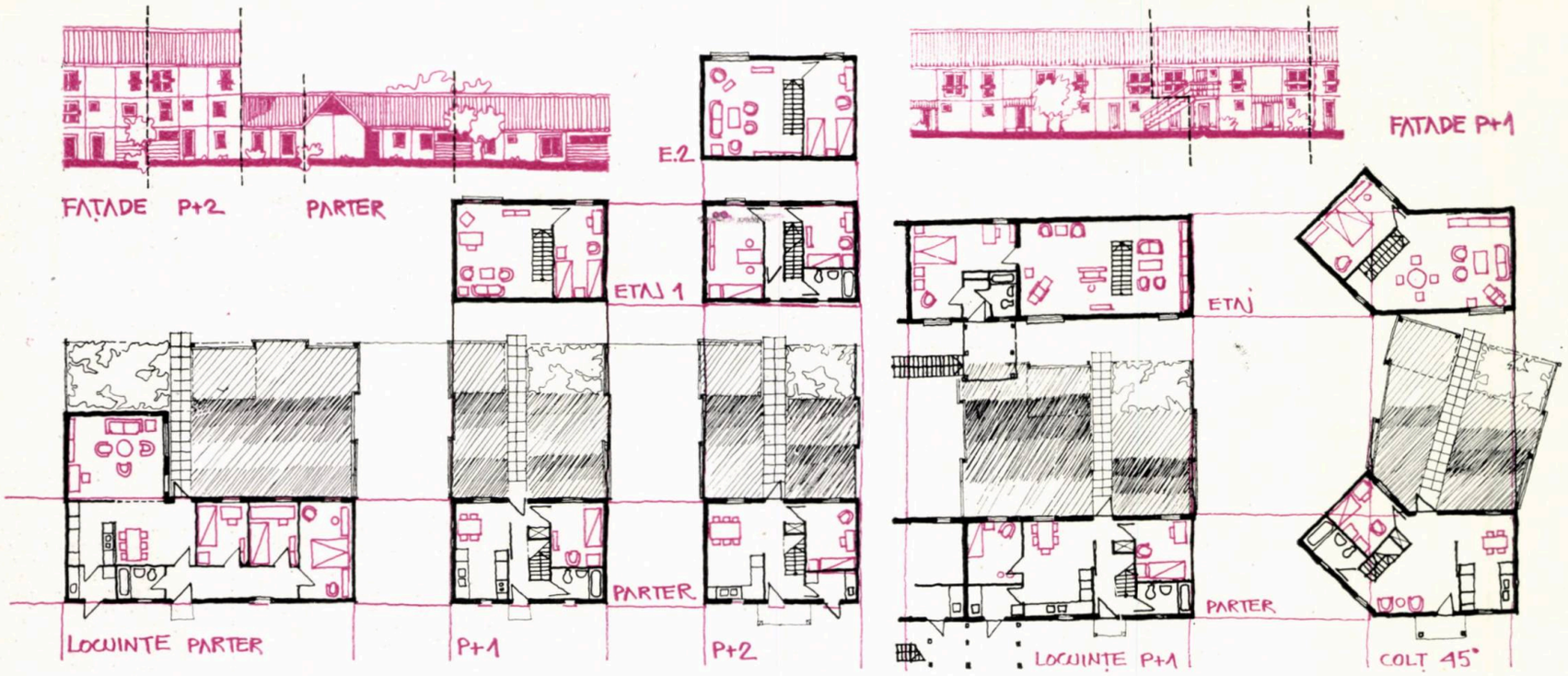

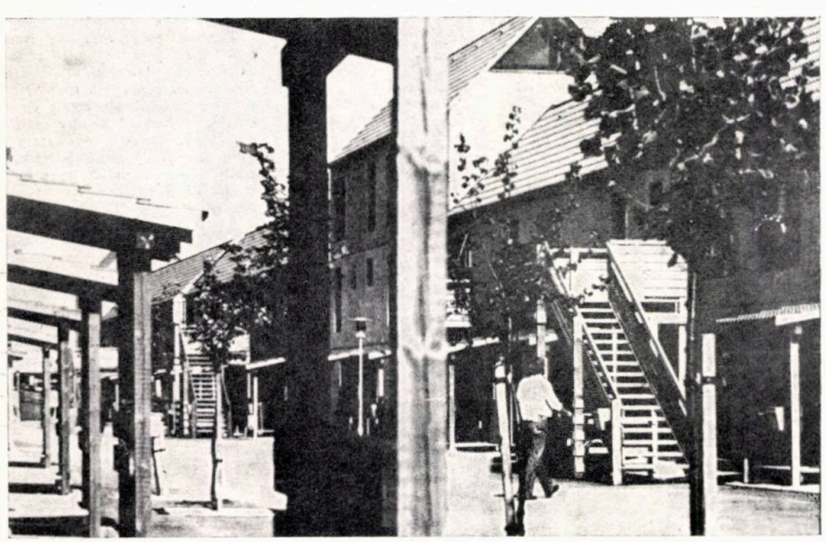

Locuințe individuale înșiruite, Complexul Gadekaeret, Copenhaga

Arhitecți: Kooperatie Byggeindustri A/S (kBI) și Andreas Brunn, Peter Samuelsen, Henrik Cilfstedt

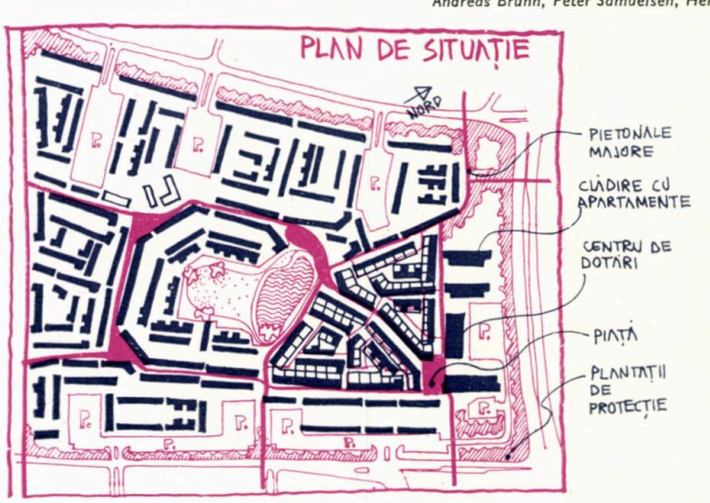

Compleuxl cuprinde 563 de case, P, P + 1,2, și 113 apartamente în trei clădiri P + 2, amplasate pe un teren de 20,5 ha, (mărginit pe trei laturi de artere de circulație principale) situat la 15 km de Copenhaga. *Ad* este de 50540 m². În afară de apartamente au fost proiectate 5 tipuri de locuințe parter, cu o segregare funcțională zi-noapte, — *SU* 94 m²; P + 1, în trei variante, *SU* — 81 m², *SU* — 94 m² (colț 45°) și *SU* — 125 m² (cu accese separate etaj-parter) cu o segregare funcțională părinți-copii pe niveluri, și în fine P + 2, *SU* — 121 m² cu aceeași segregare părinți-copii; în toate cazurile se remarcă bucătăriile mari — 13,20 m sau cuplarea zonă de preparare (7,20 m) cu loc de masă dezvoltat (12,0).

Datorită existenței în vecinătatea imediată a unei sume de dotări (centru comercial, școli, sală de sport, bazin etc.) nu s-au prevăzut decît 300 m² — magazine, 1130 m² de alte dotări, și 300 m² spații tehnice. Parcajele sînt amplasate perimetral, în cadrul complexului circulația fiind exclusiv pietonală, accesul auto avînd caracter ocazional. Locuințele, tipizate, sînt realizate din panouri sandviș de lemn, pe travei (panou — standard) de 2,40 m și cu deschiderea unică de 4,80 m; — toate beneficiază de dublă orientare, urmărindu-se o astfel de grupare a caselor (locuințe parter vis-à-vis de P + 1, P + 1 vis-à-vis de P + 2), în raport cu dimensionarea prospectelor, încît însorirea să fie optimă, iar stînjenirea reciprocă minimă.

BAUMEISTER 5/1980

Un foarte scandinav mod de a realiza « producția » a atît de necesarelor case, expresie a unei clasice poziții: locuințe joase, în condiții de mică densitate, o practică și reală întrupare, poate, a idealului oraș-grădină — confort urban într-un « curat » rural; expresie pe de altă parte, a unei anume « sărăcii a simplității » față de « bogăția simplității » lui Verhoeven, echilibrată totuși de cadrul natural (lac, plajă), de existența lotului personal de materialele calde prin textură și culoare (lemn, țiglă).

Ni se pare interesant a remarca, păstrînd proporțiile, că dispunerea aparent liberă în plan a unor forme liniare articulate, ca și variația pe înălțime — ce fac ansamblul să nu fie monoton, cu toată identitatea simplă a fațadelor — este teoretic similară compozițional cu aceea a complexului japonez din Ashiya

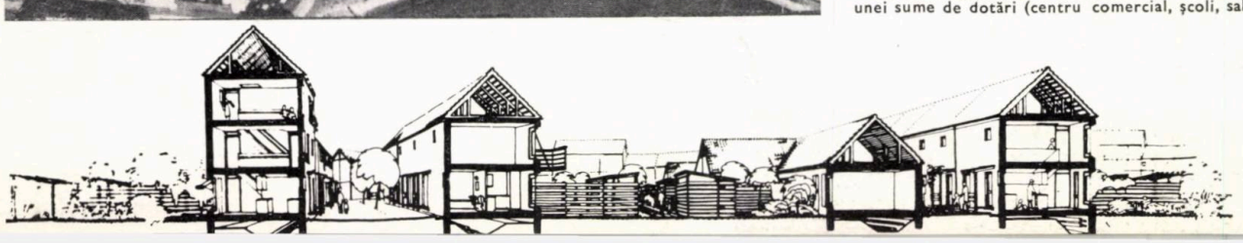

« Iikura Heights », o incintă cu apartamente la Fukuoka — Japonia

Arhitect: Noriyuki Miura Architectural Design Office

39 de apartamente cu 4—5 camere într-o clădire de 3 niveluri cu pereți de cărămidă și planșee B.A. (*Ac* — 1.556,32 m² *Ad* — 3 946,24 m²) construită pe un teren de 3 133,63 m². Restricțiile privind înălțimea — max. 10 m —, străzile existente la estul și vestul sitului, densitatea mare a construcțiilor prevăzute a se ridica în vecinătate, sînt date obiective ce au determinat soluția de arhitectură: minime deschideri spre vecinătăți și, în compensație, — pentru o bună luminare și ventilație, naturale — gruparea aparatemntelor în jurul unei piețe centrale. Neregularitatea terenului a generat o neregularitate formală exterioară a apartamentelor, iar dorința arhitectului de a anima spațiul interior pieței a dus — prin folosirea scărilor exterioare acoperite, a curților de lumină (pentru apartamentele de la parter) a pergolelor și bineînțeles, a chiar volumului construcției — la un interesant joc de umbre și lumini.

THE JAPAN ARCHITECT 280/1979

În aparența dezordine oarecare a planului, se descoperă de fapt o compoziție elaborată atent, pînă la cel mai mic detaliu, bazată pe efectele spațiale ale volumelor în lumină (Le Corbusier, iarăși !), pe textura vibrată a unicului finisaj al planurilor verticale (calcio vechio), pe calitatea pavajului și amenajărilor (plantații, bănci), pieței interioare. Apartamente foarte corect rezolvate, cu dublă orientare; se asigură fiecărui apartament spații de tranziție și protecție — curți, loggii, terase — față cu spațiul comun sau împrejurimile.

Structura de rezistență verticală — pereții de cărămidă — echilibrat și rațional rezolvată este în perfect acord cu concepția arhitecturală. În spiritul școlii japoneze, Nariyuki Miura, are, după cum se subliniază în « J. A. », « un promițător viitor ».

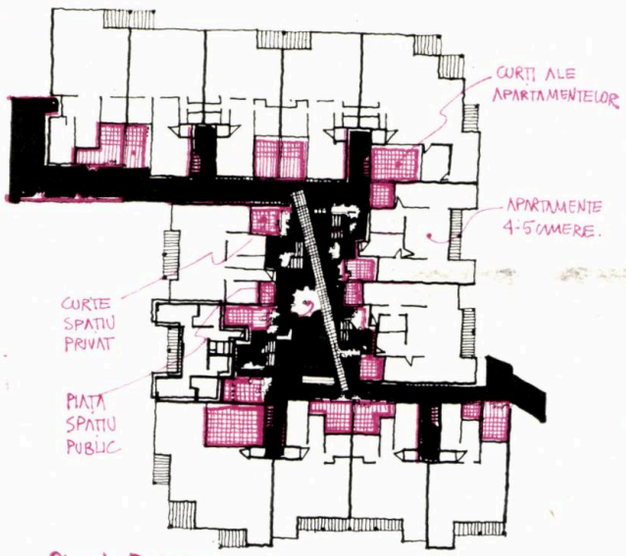

PLAN PARTER

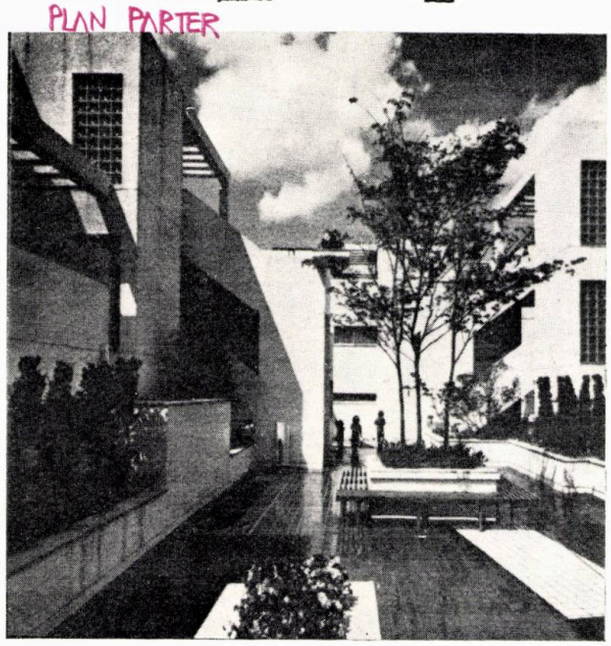

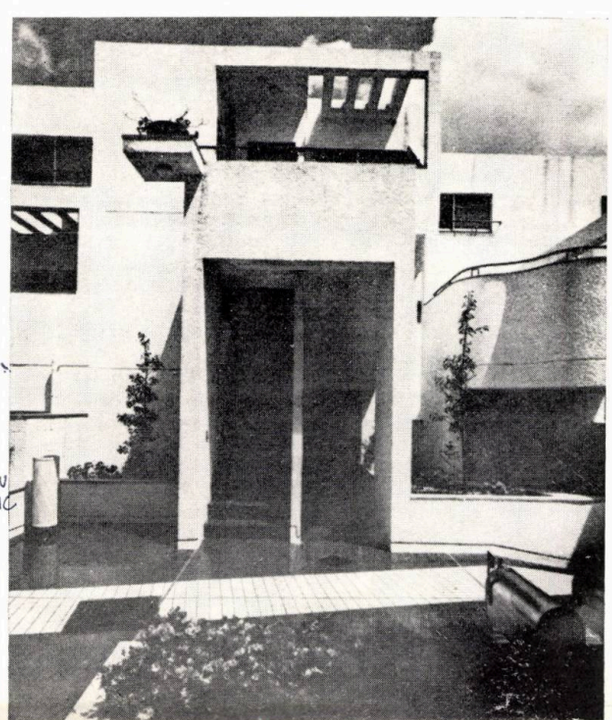

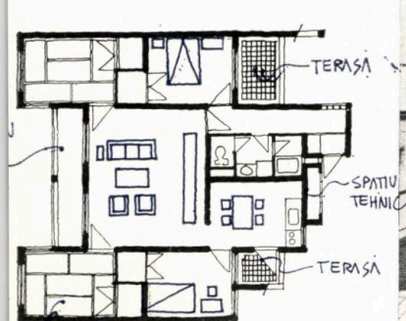

PLAN APARTAMENT

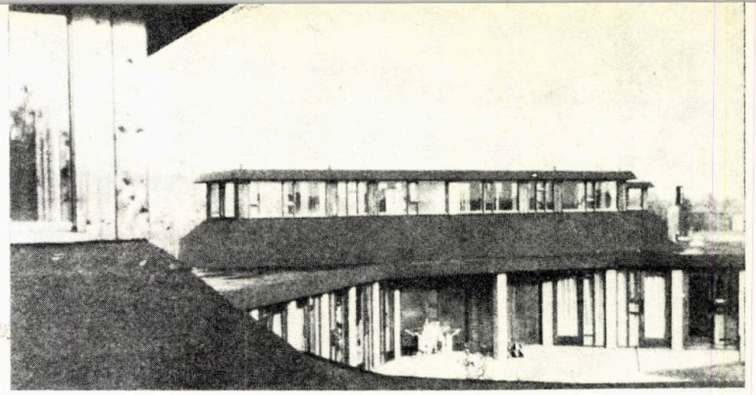

Locuințe individuale grupate la Hoevelaken-Olanda

Arhitect: Jan Verhoeven

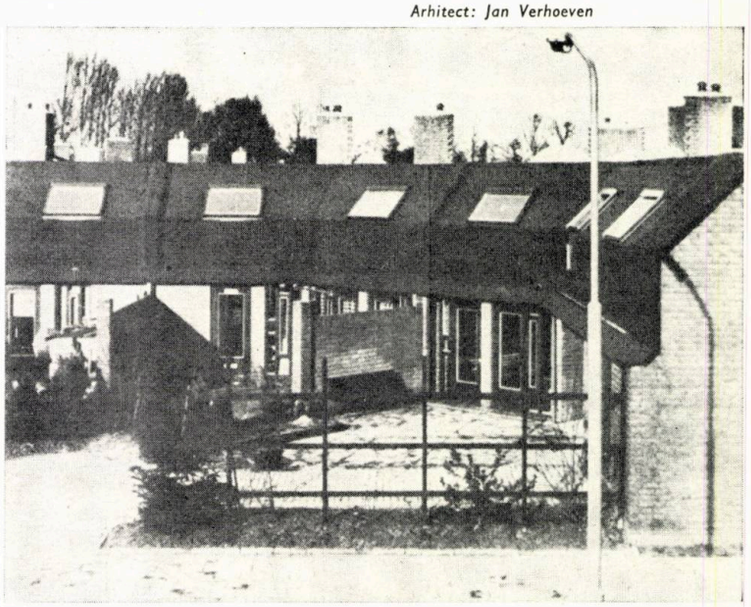

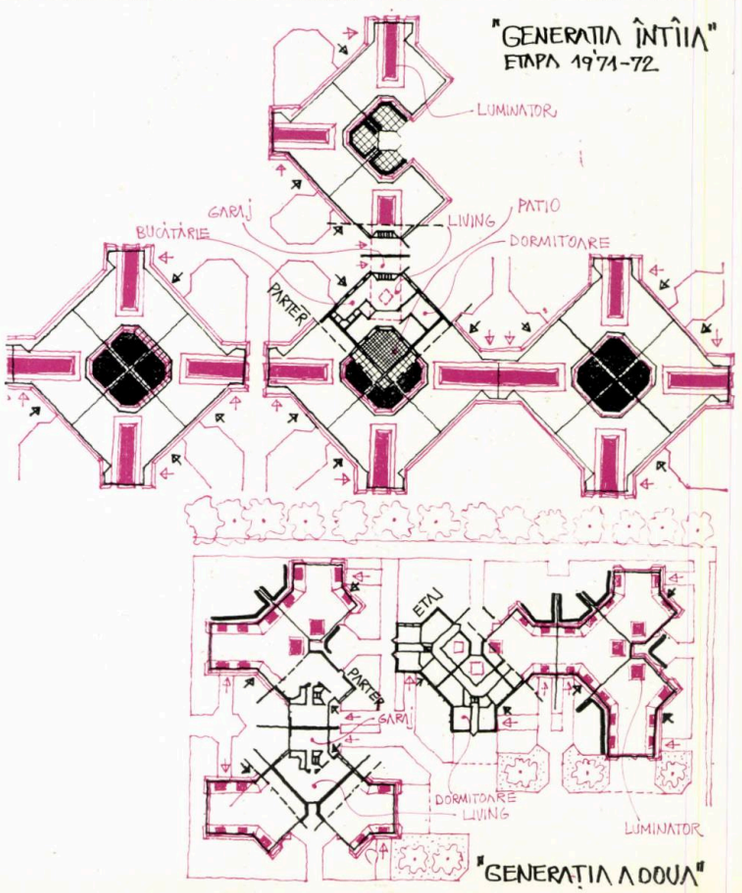

52 de locuințe P, P + 1, din zidărie aparentă de cărămidă, cu șarpantă și planșee de brad alb, construite între 1968 și 1977 pe un teren de cca. 2 ha. În preajma casei arhitectului construită în 1965—1966, se ridică, în cadrul « primei generații » a așa-numitelor « case Verhoeven », un grup de 10 locuințe în 1968 urmate în 1971—1972 de alte 25, conforme concepției inițiale dar diferite prin apariția patio-ului și a unor mărunte variații formale. Pe un teren vecin se construiesc în 1975—1976 12 case (ca și cele 25 anterioare P + 1) « a doua generație », de concepție și expresie diferite. « A treia generație » — 1977 — este alcătuită dintr-un grup de 5 locuințe P + 1 ce reprezintă expresia unei alte etape conceptuale. De dimensiuni restrînse — volum construit între 300—550 m³, echivalent cu un apartament de 3—4 camere — fiecare dintre ele reprezintă o demonstrație expresivă, și deja celebră internațional, a unei maniere de a trăi individual într-o comunitate.

BAUEN + WOHNEN 1,2/1979
L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 203/1979

Elementul esențial ce unifică aceste grupe de case este evoluția — sesizabilă prin diferite aspecte formale, în cadrul aceleiași concepții generale despre comunitate și individul integrat ei — tipurilor de relații arhitecturale între spațiul privat și spațiul comun. Învelitoarea plană, aticele drepte, suprafața mare de ferestre și uși, luminatorul emfatic și complet vitrat, dispoziția în plan, exprimă, în cazul primelor 35 de locuințe, o aparență extravertită, numai frînturile planurilor verticale ale pereților patio-urile — nesesizabile exterior — tipul circulației și spațiului exterior discret — alveolar, sugerînd caracterul privat; a « doua generație », prin forma în plan (incinte semicircular-poligonale compuse) și secțiune (învelitoare înclinată, ce « îmbracă » protejînd casa) constituie o imagine mai clară a spațiului privat.

Al treilea grup de locuințe, prin dispunerea caselor pe 5 din laturile unui octagon, propune un spațiu semi-public, de tranzite exterior-interior; zidurile, întregul volum construit protejează această incintă, în care numai pătrunzînd poți percepe spațiul, « teritoriul » comunității fiind mai bine precizat și mai expresiv compus ca în anterioarele două « generații ».

Element unificator important este și lumina zenitală centrală, care în cazul celei de a « treia generații », se compune spațial cu scara interioară, afirmînd viguros spațiul privat, dar potențial deschis comunității.

JAN VERHOEVEN: « ceea ce toate aceste case au comun este că interiorul creează un fel de lumină care încurajează întîlnirea și accentuează elementul comun »; . . . « spațiul de locuit (de trăit) este o experiență esențial emoțională. Dar găsim dificil această dimensiune în habitatul de după război. Mult timp, obiectivitatea și răceala au constituit regula. Acum se spune că mediul construit reprimă conținutul emoțional al trăirii, se spune de asemenea că este o chestiune de preț, eu spun că este o chestiune de competență » — « Noi vrem să ajungem la o bogăție simplă. (s. n.). Această exigență poate părea contradictorie, dar . . . putem încerca de a realiza o locuință cu simplitate, oferindu-i totodată atîta frumusețe cît este posibil » . . .

Este firească pomenirea aici a numelor și concepțiilor lui Herman Hertzberger, Charles Moore sau Lucien Kroll . . .

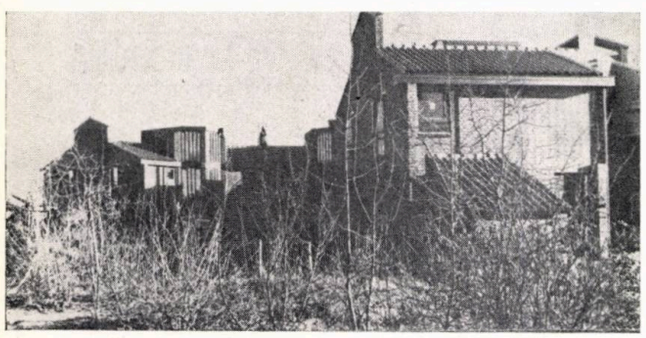

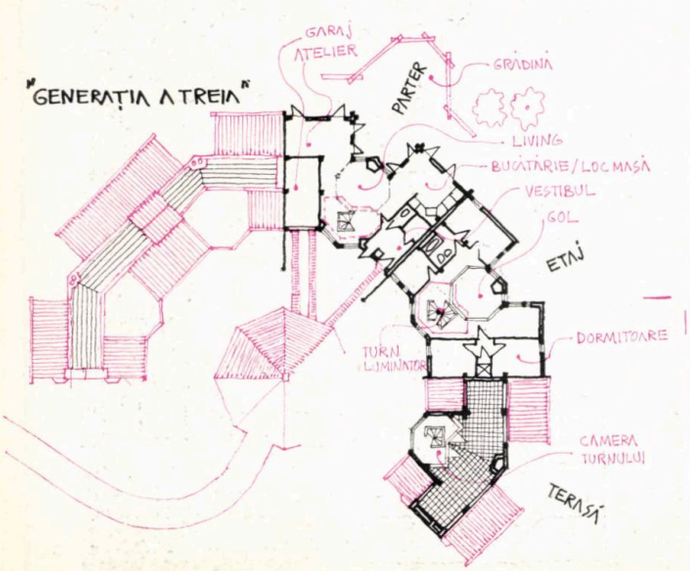

design - arte

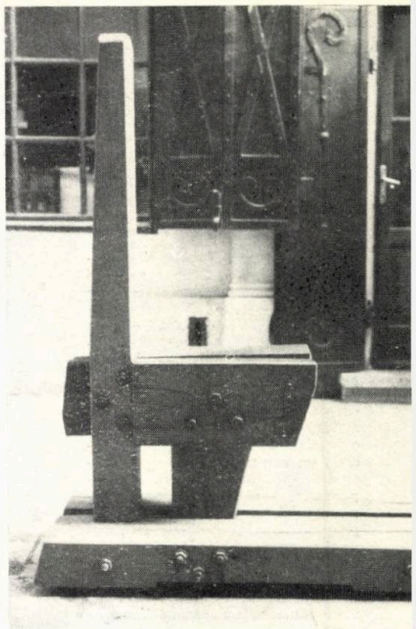

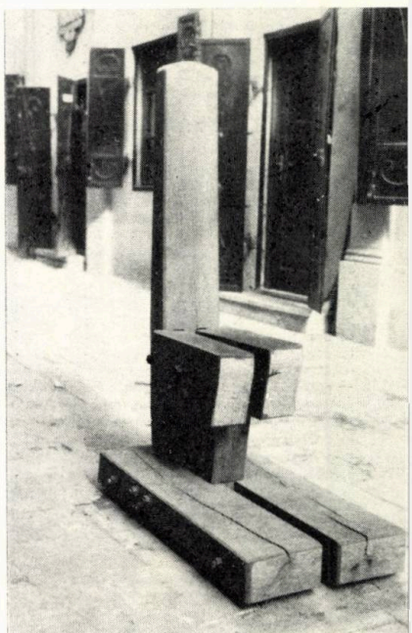

DOUĂ SCAUNE

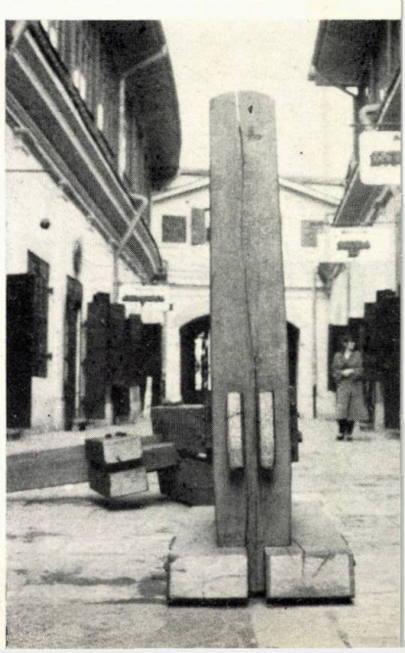

Viața, în vîrtejul tehnic în care s-a lăsat ademenită, dă prea mult uitării că arhitectura este mai întîi și-ntîi o artă. De aceea, apar prea puține opere-de-artă în tehnologia construirii. Iar la noi în legiferare arhitectura devine ca o anexă a realizării operei inginerilor, cu toate că ei reprezintă « materia » în contrast cu « spiritualitatea » creației arhitecților.

Mobilierul, cînd se ridică la un înalt nivel de cercetare, deasupra așa-zisului « design », este și el o artă superioară în mîna subtilă a arhitectului, înaintînd odată cu timpul și mentalitatea epocii.

Prezint aici, două scaune surori, scaune care nu s-ar fi conceput în așa fel acum două-trei decenii în urmă. Primul este al arhitectului Anghel Marcu, executat în 1979, așezat pe teren în februarie 1980 și expus la expoziția « Scrierea » la 30 mai 1980. Al doilea, al arhitectului Dominico Zimbacca, apărut pentru prima dată în numărul 210 din septembrie 1980 al revistei « Architecture d'aujourd'hui ». Primul în est, al doilea în vest. Primul în

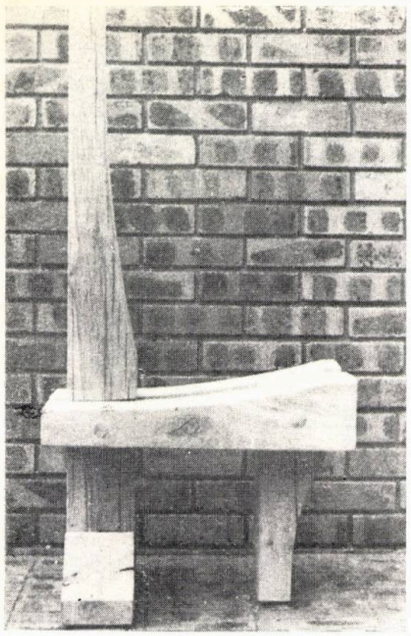

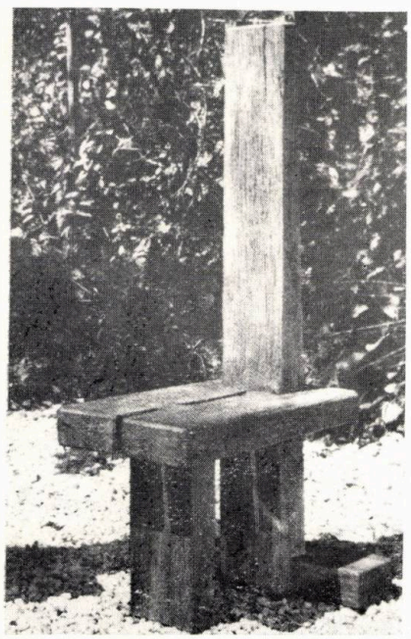

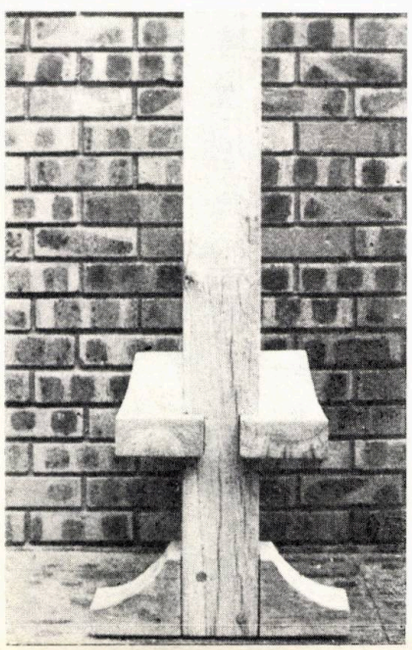

România, al doilea în Franța. De unde și cum o asemănare atît de surprinzătoare, o coincidență atît de misterioasă, fără ca autorii lor să fi avut vreodată vreo contingență.

Scaunul lui A. Marcu, ca orice operă-de-artă căreia îi sosește momentul să se concretizeze în conjuncturi stabilite de soartă, indiferent de voința autorului, provine din condițiile specifice impuse de « temă ». Amplasat în plin aer în, cadrul sever al « Hanului-cu-Tei » unde se impune cadrul grav al laitmotivului vechilor uși originale de fier, masive și întunecate, deasupra cărora plutește geamlîcul de la etaj, fantasticul scaun al lui Anghel Marcu, rezultat al ambianței artei de a construi de azi, este însă tributar tehnicii lemnului, dezvoltată cu înțelepciune în ancestralul nostru pămînt românesc, de care dînsul este structural legat.

Sosia lui concepută de Dominico Zimbacca îi este atît de asemănătoare, cît, la prim abord în filele revistei, poate da loc la confuzii. Dar scaunul lui nu provine din structura trăită în țara lui — Italia. Este creat din « spleenul » pe care i-l dă materialul vechilor clădiri care se duc sub tăvălugul cartierelor noi ale lumii de azi. Din grinzi vechi masive, care au trăit aievea și păstrează încă în ele viața trăită, el combină imagini noi, vrînd să salveze amintirea trecutului din nostalgia pe care i-o dă pieirea ei. Din viața care se duce, încearcă să creeze o artă nouă. Din care motiv, cînd îi studiezi opera, pricepi că-n spatele lui nu găsești ascendențele milenare de care ar fi avut nevoie ca să se afirme definitiv. Creația lui n-a ieșit spontan impusă și derivată din tehnica asamblărilor, compus rafinate, a celuilalt; lipsă care-i dă o nesiguranță în statica echilibrului, pe care o simți precară.

Cînd italianul arhitect Gaetano-Pesce spune că forma și materialele ar trebui să exprime diferit originile geografice, prin căutarea identității ieșită din trecut, pentru ca din el să se nască imboldul care să ne mîie înainte în realitatea contemporană, el, fără să-și închipuie, așează scaunul lui Marcu pe linia de plutire și al lui Zimbacca într-o zonă desprinsă azi de definitivul pe care ți l-ar fi dat civilizația robustă a lemnului, a strămoșilor lui.

La noi, se judecă altfel, căci neîncrederea în noi înșine, caracteristică, face ca marile personalități de cînd sînt în faza evolutivă, să nu se poată dezvolta, din eroarea noastră de a consfinți numai ceea ce este rezultatul influențelor din afară. De aici, decurge înstrăinarea arhitecturii noastre de teritoriu, care-și pierde caracterul și valoarea, pe măsura fatalei distrugeri a timpului implacabil. De aceea originalul scaun, sub cerul liber, a lui A. Marcu, destinat a înfrunta intemperiile, timpul și oamenii, nu a fost luat în seamă pînă acuma, anume, sistematic, și de frica definitivării unui ucaz care trebuia dat; cînd de-odată, după 8 luni, fratele lui italian este onorat cu publicarea lui pe trei pagini în mult apreciata « Architecture d'aujourd'hui » care este pentru noi « casație » a afirmării zgomotoase.

V-am adus la un impas, așa încît să așteptăm, în orice caz, consfințirea priorității operei arhitectului nostru.

Arh. H. DELAVRANCEA-GIBORY

Expoziția „MARCEL CHIRNOAGĂ — Gravură, desen, sculptură''

În octombrie 1980, în sălile Dalles, Marcel Chirnoagă s-a înfățișat din nou cu o expoziție. Ea reprezintă fructul a doi ani de muncă, iar cele cîteva lucrări mai vechi nu ne îndrituiesc a o numi retrospectivă.

Mai mult decît o reîntîlnire cu unul din artiștii noștri de frunte — care acum a rotunjit cinci decenii de viață —, expoziția Marcel Chirnoagă ni s-a părut semnificativă pentru climatul cultural al țării, ea consemînd ceea ce are mai ardent epoca noastră.

Imposibilitatea însingurării, nestăpînitul patos al implicării, nestrămutata încredere în virtuțile benefice ale actului artistic; aceste suferințe, gemete, disperări ori avînturi contorsionate care fac încă mai calmă senzația de firească pace în care adastă o barcă trasă la țărm, tot dulcele chin înfățișînd frămîntările de azi ale unei umanități refuzînd neomenescul; aceste înfăptuiri ale lui Marcel Chirnoagă au constituit însă o mărturie mai amplă și mai fecundă decît ceea ce în mod curent se numește **« expoziție personală »** — găzduită fie ea chiar de sălile Dalles!

Arta lui Marcel Chirnoagă refuză gratuitul și însingurarea aruncînd în arenă întreaga năvalnică energie a voinței de a cauteriza ceea ce — chiar infinitezimal — e neprielnic omenescului. Încrederea și optimismul stau în luciditatea cu care Marcel Chirnoagă privește **azi** în jur, pentru a trage concluzii valabile de-a pururi. Ceea ce ar putea fi interpretat ca memorie a bestiariilor veacului de mijloc e în fapt acțiunea de glosare a tuturor bestialităților pe care le-a traversat umanitatea. Chiar cînd operele sînt închinate **Victoriei,** ele implică suferința, chinul și sacrificiul care, asemeni unor contraforți, îi garantează trăinicia. Artistul pledează pentru a convinge că liniștea nu e posibilă și nici omenească, atîta timp cît, azi pe planetă, există încă atîtea neliniștitoare aspecte. O asemenea vitală nevoie de implicare, în politicul înțeles ca practică socială a fiecărei clipe, constituie chiar dimensiunea exemplară a umanismului apt să angreneze potențialul de creativitate al culturii noastre. A fi intelectual, artist, într-un asemenea mod, înseamnă a fi revoluționar prin faptă și prin gîndirea care o susține.

Conspectat din realitate, universul de forme selectate în repertorierile lui Chirnoagă compune himere compozite care-l

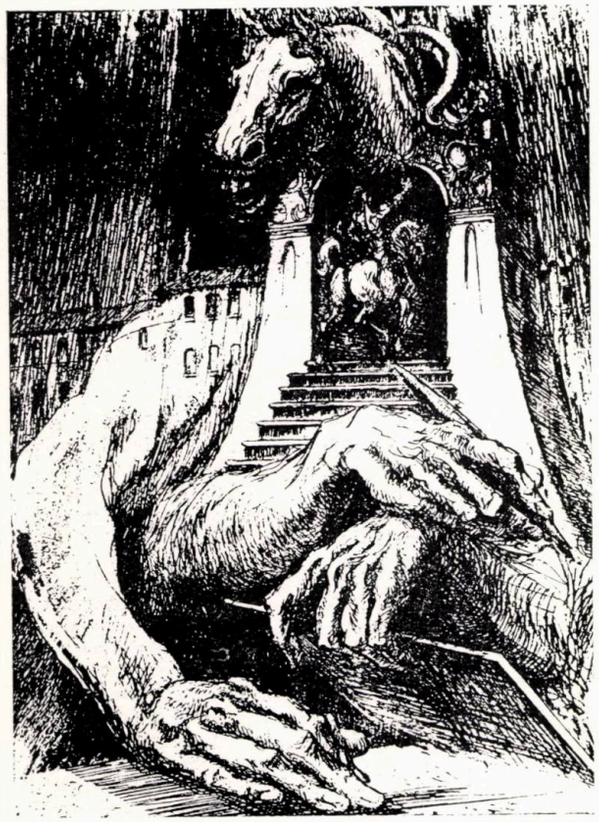

amintesc pe Goya, prin virulența forței de impact cu care acționează asupra noastră. Această manieră de **« manevrare »** a datelor realității potențează opera cu o încărcătură metaforică de excepțională forță care, slujind semnul plastic, exclude literaturizarea.

În desen, gravură, ori în forme spațiale realizate din materiale diverse, în asamblaje care nasc un soi de gigantice sperietori, în toate lucrările expuse la Dalles, am aflat comprimată pădurea de simboluri proprie deopotrivă artistului și nouă. De aici purcesă — senzația de general uman care ne întîmpină din prima clipă se instaurează mai apoi suverană impunînd sentimentul că Marcel Chirnoagă reprezintă ceea ce, mai larg definitoriu, numeam **« evaziunea în ce are mai ardent epoca noastră »**.

Liviu H. Oprescu

SCENOGRAFICA

"IMAGINEA ÎN FILMUL DE ANIMAŢIE"

Succesul filmului de animație confirmă înclinarea spre ironie a epocii noastre, înclinare căreia un limbaj artistic de mare accesibilitate îi permite imprimarea pe o traiectorie universală a unui mesaj din care nu lipsesc marile probleme ale gîndirii (viață, moarte, spațiu, timp, istorie, mit, pace, progres).

Interesul stîrnit de expoziție (deschisă la galeria Galateea, cu titlul de mai sus, în perioada mai-iunie 1980) a confirmat disponibilitatea publicului pentru jocul liber al inteligenței și fanteziei, pentru « accesul la esențe prin ludic », dovedind capacitatea creatorilor respectivi de a sublinia datele realității în metafore de mare expresivitate, găsind corespondențe cinematografice, celor mai diverse experiențe în domeniul artelor vizuale, comprimînd sau dilatînd spațiul și timpul, mînuind echilibrul volumelor și jocul culorilor, răsturnînd obișnuințele pentru realizarea unei viziuni scenografice care să determine stilul întregului film.

Scenograful de animație nu organizează numai spațiul de joc, nici nu îmbracă personaje create de interpreți. El comunică mai direct cu privitorul (personajul poate fi om, floare, lacrimă, flacără, munte), ingeniozitatea creatorului conferind credibilitate celor mai surprinzătoare invenții poetice. Plastician, dar și filozof, poet, regizor, el își exercită într-o măsură variabilă aceste virtuți (faptul că un număt tot mai mare de scenografi semnează, simultan, scenariul și regia, reflectă tocmai acest adevăr).

Intenția declarată a expozanților, de a dezvălui etape ale procesului de creație a imaginii, se lansează prin elegantele studii de mișcare ale DOINEI BOTEZ și FELICIEI PURAN, se întrupează în delicatele plăsmuiri de dantelă ale LIANEI PETRUȚIU — pentru « Fata Moșului și a Babei » — sau în planeta de plastilină, cu grațioase și sensibile personaje din sîrmă, creată de MIHAI BĂDICĂ.

Alteori, descifrarea succesului fazelor procesului creator ne antrenează în explorarea unor tărîmuri necunoscute produse de efervescența imaginației, ca în schițele pentru « Fabule » ale GENOVEVEI GEORGESCU, sau arborează o tentă documentară savant îmbinată cu fantasticul, ca în « Picătura de petrol » a ANEI FLOREA.

Efectul psihologic al îmbinării contrastelor (ca suprapunerea fragilelor marionete acrobate pe un fundal arhitectonic masiv) e folosit de arh. ISABELA PETRAȘINCU în « Noaptea », iar punerea în valoare a detaliului expresiv ne-o oferă scînteierea « Mărgelelor năzdrăvane », integrate de TATIANA APAHIDEANU

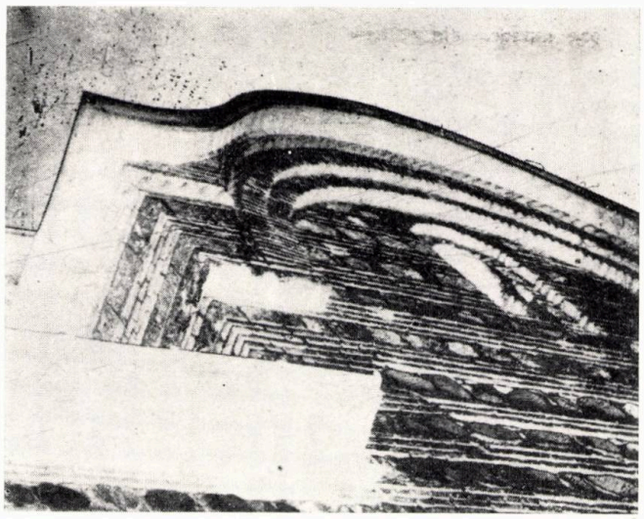

1

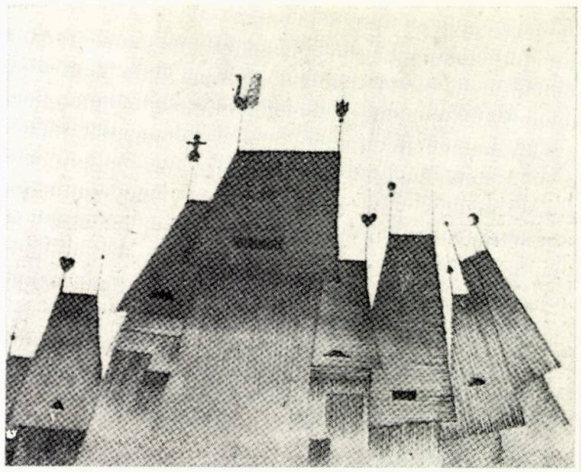

2

3

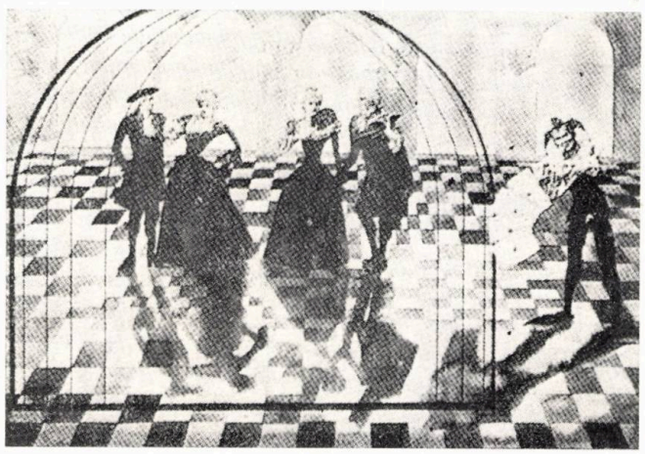

4

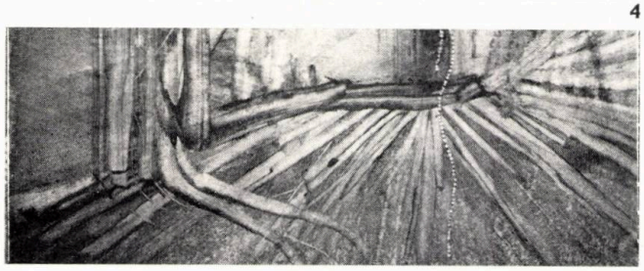

5

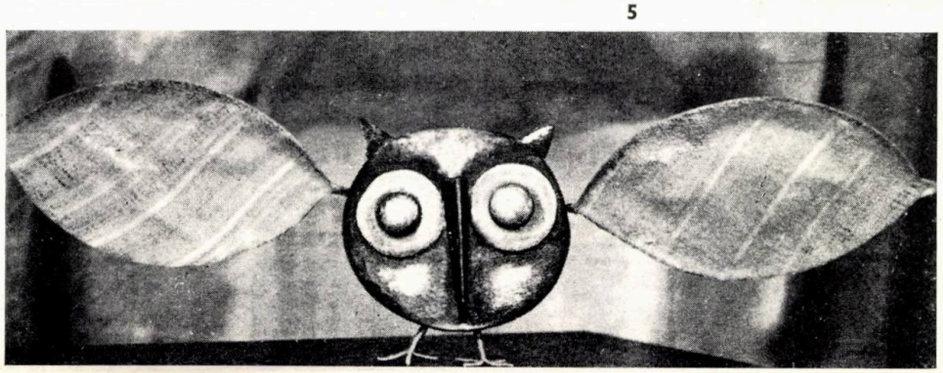

6

1. Ion Truică: imagine din filmul « Marea zidire » — 2. Laurențiu Sîrbu: decor filmul « Jocuri și jocuri » — 3. Arh. Isabela Petrașincu: imagine pentru filmul de animație « Noaptea » — 4. Luminița Cazacu: decor pentru filmul « Joc » (proiect) — 5. Tatiana Apahideanu: decor pădure pentru filmul « Mărgele năzdrăvane » — 6. Liana Petruțiu: Bufniță — personaj al filmului « Fata Babei și Fata Moșneagului » după Ion Creangă.

într-un univers grafic de o anume sobrietate. Un alt aspect al drumului spre imagine îl dezvăluie ZOLTAN SZILAGYI, conferind un subtext plastic savantelor racursiuri, prin care în « Nodul gordian » pune în discuție probleme ale personalității și lupta împotriva alienării. LUMINIȚA CAZACU, prin jocul curbelor, prin distribuirea luminilor, compoziția dansantă a personajelor somptuos costumate, realizează, în proiectul pentru filmul « Joc », o complexă narațiune plastică, dezvăluind o manieră personală de valorificare a elementelor imaginii,

Creînd un « *spațiu manolic* » impregnat de un tulburător sentiment cosmic, astral, pentru « Meșterul Manole », multilateralul creator ION TRUICĂ dovedește, într-o manieră originală, capacitatea de activare psihologică a elementelor plastice: compoziție, materie, ritm, putînd — prin subtila lor combinare — să incite la meditația filozofică, efuziune lirică sau înflăcărare etică.

E greu de epuizat într-un spațiu restrîns « *Lumea minunată* » de la galeria « Galateea », dar atît lucrările citate pentru ilustrarea ideii (fără intenția unei ierarhizări valorice), cît și celelalte lucrări expuse, dovedesc prin calitățile lor că *animația* e pentru cercetătorii artelor vizuale o mină de aur în care ajunge dîra condeiului ca să scoată la suprafață filonul prețios, numeroasele premii dobîndite în țară și la numeroase festivaluri internaționale justificînd pe deplin această afirmație.

ELENA FORȚU

ARTA în oraș

MAGAZIN (IV)

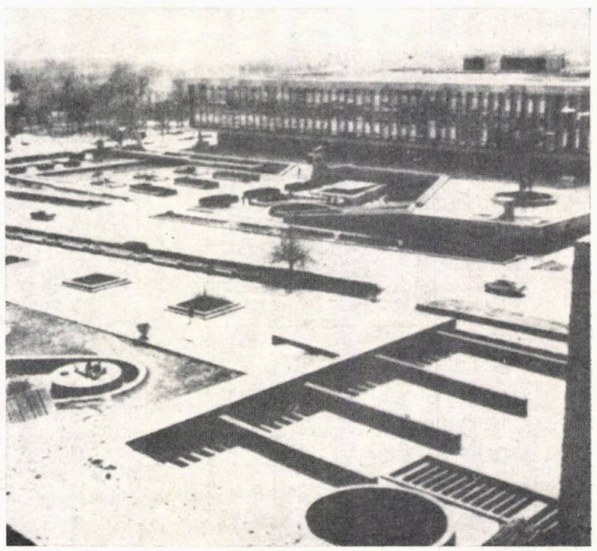

1

2

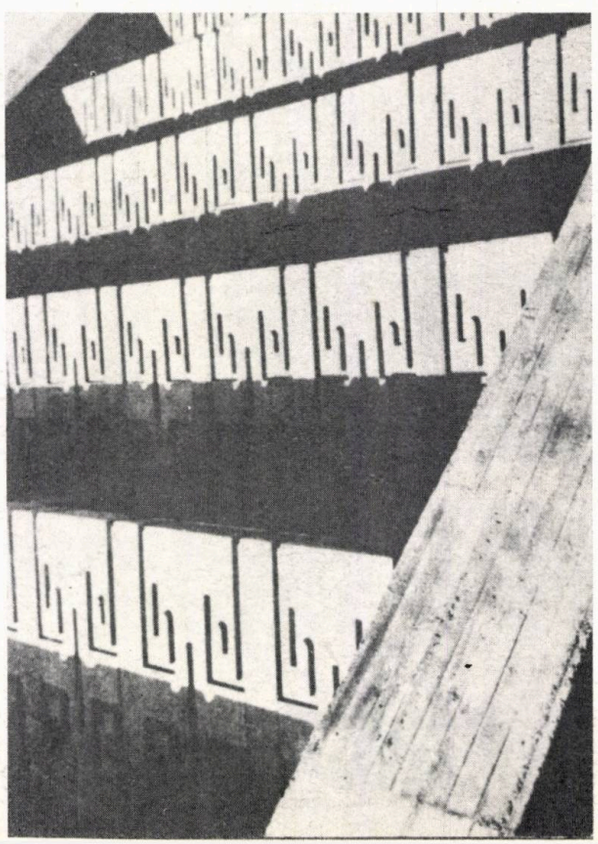

3

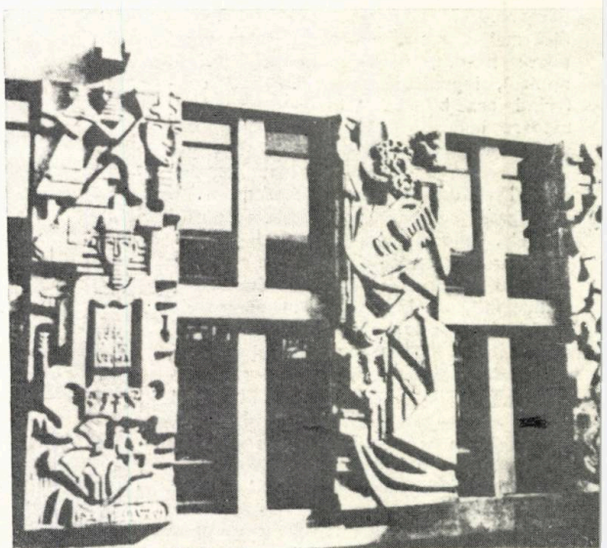

4

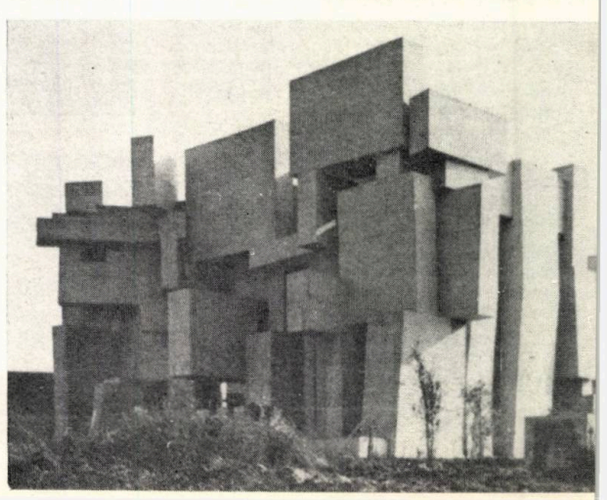

5

Imaginile **1—9** ilustrează trei ipostaze diferite ale relației dintre arhitectură, privită mai ales sub raport utilitar, și artă, rezumată la funcțiunile pur plastic decorative.

Abdulla Ramondovici Ahmedov, autorul sediului bibliotecii « Karl Marx» din Așhabad **(1)** a realizat o izbutită asociere cu caracter simbiotic între compoziția volumetriei spațiale, care îmbracă și exprimă o riguroasă funcționalitate interioară și decorativitatea pură, autonomă, a tratamentului panourilor de beton care alcătuiesc diferite elemente de fațadă **(2, 3, 4)**. Plastica arhitecturală tridimensională și plastica decorativă plană nu se confundă, nu se suprapun, nu se întrepătrund, dar se pun reciproc în valoare, alcătuind un ansamblu cu personalitate estetică distinctă.

Fritz Wotruba a conceput o capelă în cartierul Mauer al Vienei ca un macroobiect de artă **(5).** Întrucît funcționalitatea destul de complexă este motivația principală a existenței sale, putem defini creația artistului austriac ca pe o

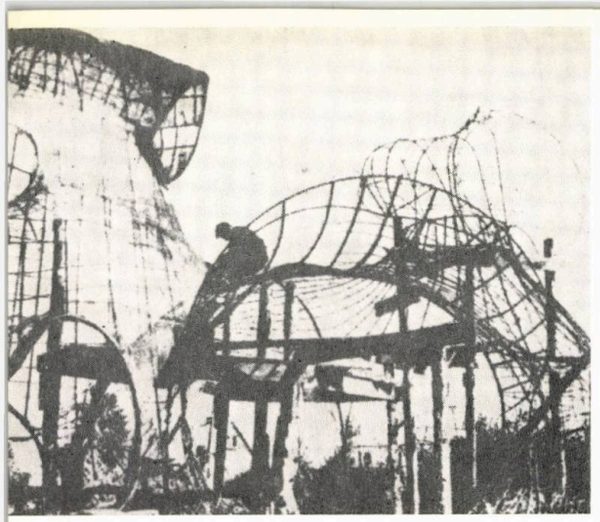

6

lucrare de arhitectură, a cărei plastică exterioară este subordonată principiilor de compoziție decorativă ale artei pure.

Suita de compoziții a unui grup de arhitecți și plasticieni conduși de **Gheorghi Ceakhana,** denumită « Urmîndu-i pe argonauți », este amplasată pe litoralul Mării Negre, în Georgia sovietică, antica Colhidă. Funcționalitatea de obiect de arhitectură sau mobilier urban (ca stație de autobuz, adăposturi, umbrare, locuri de joacă), este aici doar un pretext pentru întruchiparea unor minunate imagini din visele copilăriei — balauri, cochilii marine, castele fermecate **(6, 7, 8)**.

Formele organice, cu o structură armonioasă, sînt acoperite cu mozaicuri ceramice viu colorate. Este greu de crezut, dar o parte din aceste obiecte sînt executate dintr-un număr redus de tipuri de elemente prefabricate, ingenios asamblate.

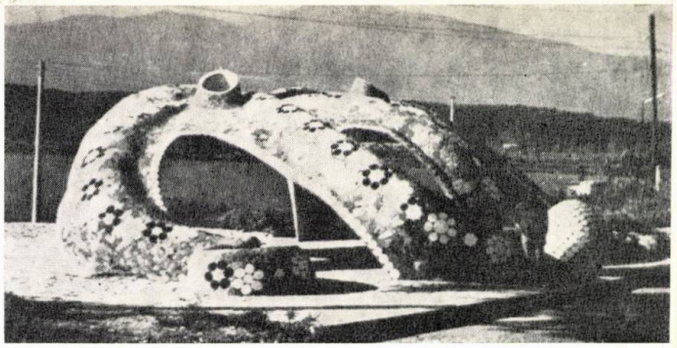

7

12

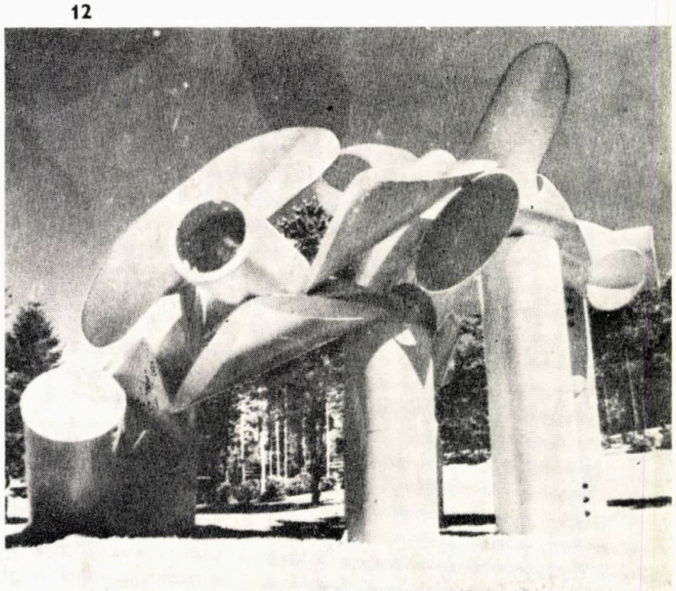

8 9

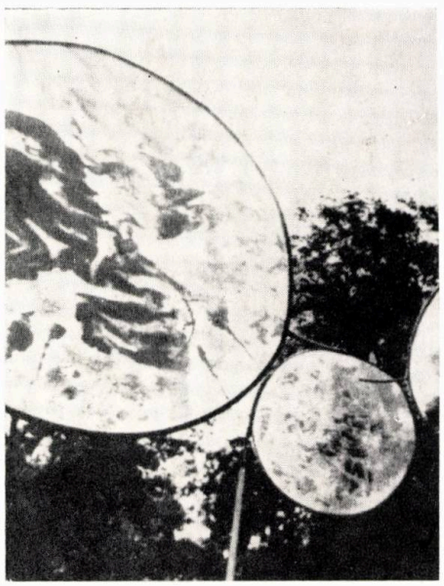

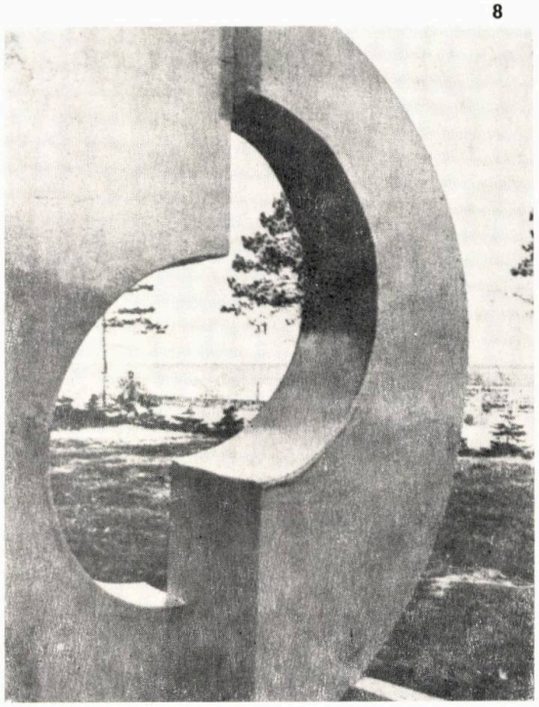

10

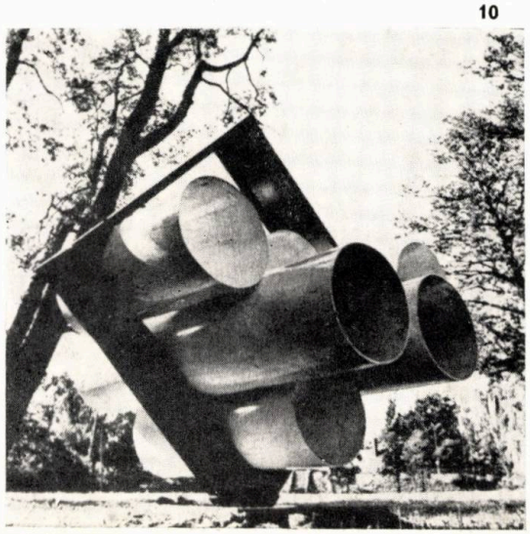

11

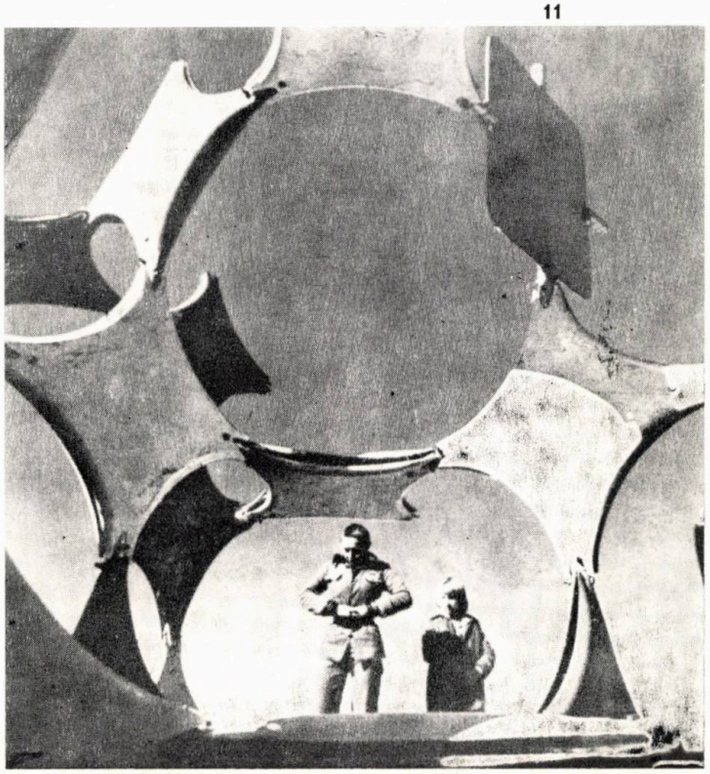

Firma poloneză « USTICA », specializată în realizarea de carcase din mase plastice armate cu fibră de sticlă, a inițiat o acțiune de reclamă și de popularizare a modalităților de prelucrare și a calităților estetice, ale acestui material, dînd posibilitatea unui mare număr de artiști-pictori, sculptori, designeri, arhitecți să experimenteze crearea unor noi forme cu caracter predominant decorativ, uneori și cu rol de mobilier urban **(9, 10 11)**.

Asociind într-o compoziție unitară, banale obiecte « ready-made » — cazane, boilere, rezervoare de oțel — spălate, sablate, vopsite și asamblate, **Alexander Liebermann** ne demonstrează că frumosul se ascunde, cîteodată, sub aparențe înșelătoare și că a fi artist înseamnă a ști să-l descoperi și să-l pui în evidență **(12)**. Poate că « Pygmalion » sau « Cenușăreasa » ar fi fost nume mai potrivite pentru această lucrare, pe care recent dispărutul artist american — originar din România — a botezat-o însă « Iliad » și a amplasat-o în parcul de 80 ha al colecției de artă Storm King Art Center din New York.

Arh. CRISTIAN POPESCU IALOMIȚA

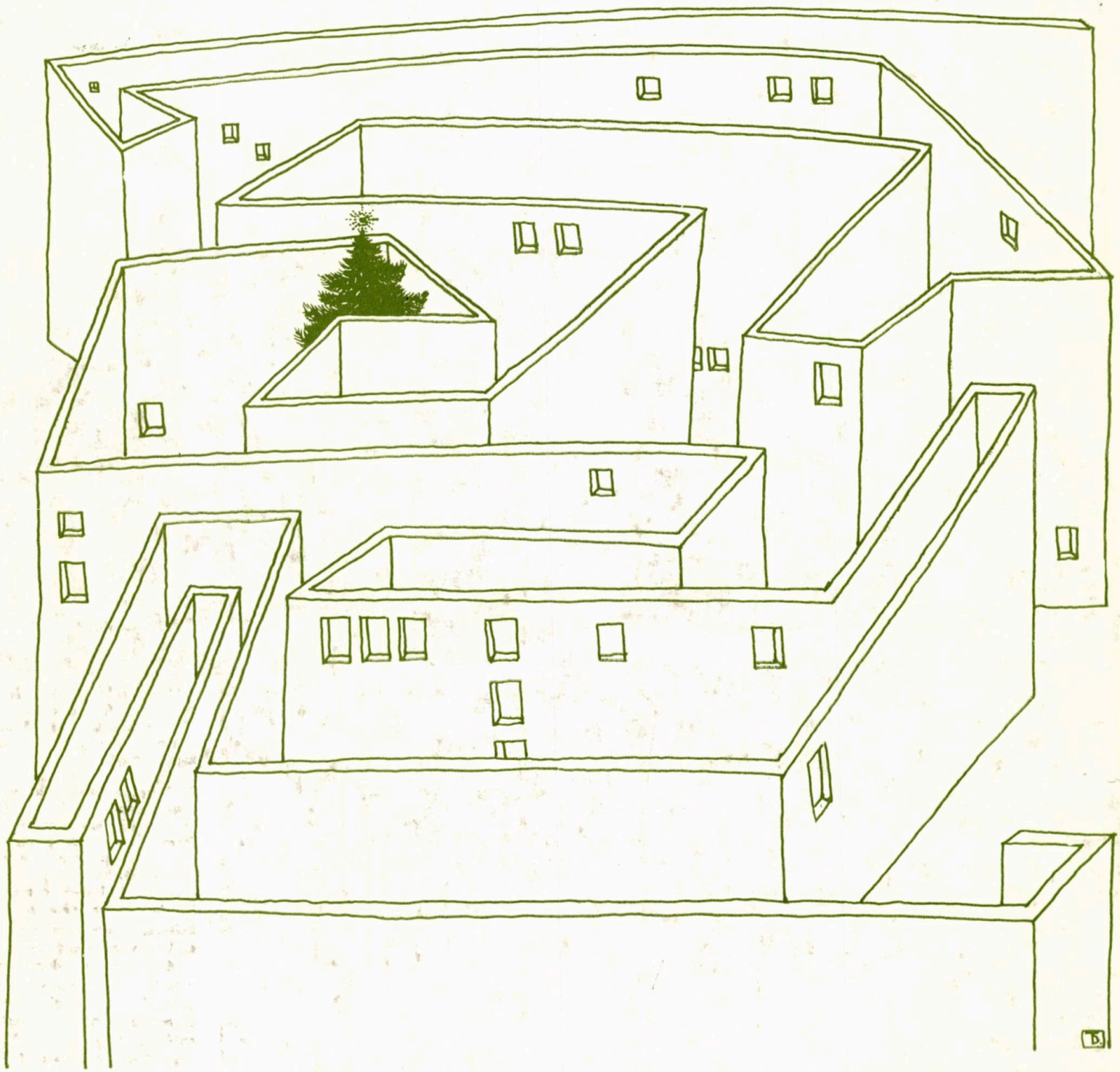

T.P.

Taxele poştale achitate pentru anul 1981
conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/6597/1980

40538

Lei 20

arhitectura

2-3|81

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București str. Academiei nr. 18—20 sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor) București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.502.28 filiala sector 1.
ABONAMENTE: IS.I.A.P., șase apariții anual, 200 lei instituții, 100 lei individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Cal. Victoriei nr. 174, sector 1, tel. 50.47.70
PUBLICITY: PUBLICOM-Romanian International Publicity Agency, București bd. N. Bălcescu nr. 22, Phone 16.75.35. Cables: PUBLICOM, Telex CAMROM 374.
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ILEXIM—Departamentul Export-Import Presă, P.O.Box 1.136—1.137, Telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3. Excerpts in english, french, russian; yearly subscription; West $ 35, East Rbl. 15.
TIPARUL: Întreprinderea Poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR ȘEF: Dr. arh. MIRCEA LUPU

MACHETARE: Dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU
COPERTA: Arh. TUDOR DUMITRAȘCU
FOTOGRAFII: GHEORGHE DUMITRU

arhitectura

SOMMAIRE **No. 2-3/1981**

LE MUNICIPE DE IASSY

BIBLIOGRAPHIE
Gabriela Meszaros ● IASSY — LA VILLE ET SES MONUMENTS (page 2)
AGENDA
Ştefan Radu Ionescu, architecte ● « URBAINE — AGRESTE — INTIME », EXPOSITION DE DRAGOŞ MORĂRESCU (page 3)
CHRONIQUE
Nicolae Dan, architecte ● PLENUM DU COMITE DE DIRECTION DE L'U.A. (page 4)
Ana Maria Orăşanu, architecte ● COLLOQUE AU SUJET DES MONUMENTS ARCHITECTURAUX (page 5)
Teodor Cocheci, architecte ● LA ZONE CENTRALE DE CRAIOVA SOUMISE AUX DEBATS DES ARCHITECTES (page 6)
Mihai Enescu, Dr architecte ● L'ARCHITECTE VICTOR ABRAHAM — 1929—1980 (page 8)
Architecte Dorian Hardt, maître de conférences ● L'ARCHITECTE VASILE RADO — 1912—1980 (page 8)
Mihai Rădulescu, architecte ● L'ARCHITECTE TEODOR SĂSEANU — 1905—1981 (page 8)

LE MUNICIPE DE IASSY OPINIONS

Pr Constantin Ciopraga, Dr agrégé ● LA PERSONNALITÉ D'UNE VILLE: IASSY (page 9). Au sujet d'une maison de type traditionnel, un grand latin remarquait que celle-ci représente, en quelque sorte, l'image que son propriétaire veut offrir de lui-même. L'originalité de certaines vieilles villes (Florence, Saragosse, Cracovie, par exemple) tient à un climat spécifique. à une civilisation, et non pas en dernière instance, aux conditions matérielles facilitant l'élan vers la **hauteur** ou le déploiement à **l'horizontale.** A un autre niveau, celui des grandes structures, « l'architecture d'un pays est peut être l'expression la plus exacte de son histoire et rien ne nous donne une plus sûre intuition du passé et une plus authentique conscience d'une civilisation» . . . G. M. Cantacuzino, architecte et essayiste subtil, rencontrait là Lucian Blaga. Mais rapportons-nous au pluriséculaire travail par lequel l'architecture de Iassy, choisissant, assimilant ou inventant, a fait naître une spiritualité. Le déploiement de l'ancienne cité sur des collines d'un bleu-mauve formant un grandiose amphithéâtre, a, depuis longtemps déjà, donné lieu à de flatteuses comparaisons: **Quasi nova Roma!** — s'exclamait en 1647, à son égard, l'érudit italien Marco Bandini, ancien évêque catholique de Bacău à l'époque de Vasile Lupu. Par son goût pour le somptueux et les initiatives culturelles, ce dernier, vaniteux, intraitable, présentait des analogies avec les princes de la Renaissance, ayant l'ambition de faire de sa capitale une petite Padoue ou une Ferrare. Depuis Alecsandri et Russo, contemplant le panorama de Iassy, — vu de Repedea ou de Cetăţuia, — et jusqu'à Sadoveanu, Ionel Teodoreanu et le troubadour George Lesnea, les comparaisons avec les célèbres cités italiennes se sont multipliées, d'autant plus que des résonances historiques et culturelles relèvent l'essence d'un commun humanisme.

Grigore Ilisei ● LE IASSY DES GRANDES CONSTRUCTIONS (page 13)

Ce ne sont pas les constructions nouvelles, alternant entre la platitude et la réussite, qui auront marqué les accents changeant d'emblée la respiration même de la ville, mais les grandes voies et les vastes places qui

ont tout soudainement été ouvertes. A partir de Copou vers l'Université et jusqu'à la Bibliothèque universitaire, un immense boulevard a été taillé, telle une piste de ski dans forêt de sapins, sur un abrupt versant sans fin. Le Massif de Repedea, avec la tour de la Télévision, se renverse à présent sous les regards du passant qui dévale du Copou. Au terme de cette voie de circulation se trouve Piaţa Tineretului, telle une terrase d'où l'on peut apercevoir la Gare et le nouveau quartier Alexandru cel Bun, ressemblant la nuit à un port, où foisonnent les grues à pylone et les mats illuminés.

Devant le Théâtre National — par une élévation semblable à un lever de rideau — a surgi une esplanade qui met en lumière ce collier de notre architecture.

Agrandie elle aussi, la Strada Ştefan cel Mare a fait se rapprocher le Palais de la Place Unirii, tandis que la plus vaste ouverture de la Strada Palatului vers Podu Roş, a rendu tout à fait majestueux le paysage qui s'offre aux regards du visiteur entrant à Iassy par Bucium. Quant à la Piaţa qui se trouve devant le Palais, ayant en son coeur la Maison à Colonnes de Dosoftei, monument d'une incomparable beauté, cette place-là ne le cède en rien aux célèbres places des grandes villes du monde.

Ştefan Oprea ● ARCHITECTURE ET PERSONNALITE (page 13)

A titre de vieil habitant de Iassy, lequel a suivi au cours des 30 dernières années la reconstruction de la ville, immeuble après immeuble, rue après rue, quartier après quartier, j'ai le mécontentement de constater que Iassy n'a pas encore vu se contourer avec précision, de ses nouvelles constructions, le caractère spécifique, que l'accord du neuf et de la tradition n'a pas encore atteint des dimensions fondamentales. Je suis cependant persuadé que des pas décisifs seront faits dans cette voie par la réalisation du centre civique se trouvant encore au stade de projet (mis toutefois en oeuvre dans une certaine mesure).

S'il est vrai que les anciens édifices nous apportent du passé tout un monde révolu, cela veut dire que de même ceux que nous construisons aujourd'hui porteront à l'avenir des témoignages d'un passé qui n'est autre que notre présent actuel. Ils exprimeront avec force la conception que nous avons de nous-mêmes, de la conscience qu'a de lui-même l'homme actuel. C'est pourquoi, nous autres qui parlons d'architecture sans être de profession, en attendons-nous et escomptons-nous davantage; car c'est elle qui doit nous contenir, nous intégrer avec tout l'ensemble de la vie socio-économique et culturelle, avec l'entière personnalité collective et individuelle. Ce n'est qu'ainsi qu'elle pourra elle-même acquérir sa personnalité.

George Popa ● L'ESPRIT DE LA VILLE (page 14)

Parmi ce qui a été fait de positif pour l'aménagement de Iassy se comptent certaines démolitions (nécessaires) qui ont largement dégagé la vue sur quelques-uns des joyaux architecturaux, tels que notamment: le Palais de la Culture, le Théâtre National. Par contre, ce qui fut construit au coeur de la ville est en désaccord avec l'âme de Iassy et de la Moldavie.

La rénovation d'une ville n'est pas une question de densimétrie en soi, pouvant créer un désordre plastique et spatial, faisant violence au sens de l'harmonie, mais c'est bien un problème de l'âme. Dans son double sens: un problème de psychologie en général, l'espace (vide ou occupé) de la ville devant stimuler les énergies vitales et créatrices de l'homme et non les déprimer; tandis, que d'un autre côté, faut-il saisir l'âme de la ville et construire d'une manière éclairée et en accord avec cette âme qui ne peut se répéter. Refaire une ville n'est pas un simple problème technique et pragmatique, mais bien un problème de la plus authentique philosophie.

Val Gheorghiu ● NOUS ET LA VILLE (page 14)

Cette belle-laide ville ne demeurera **cité éternelle** que dans la mesure où ses habitants, toujours autres au cours des âges, sauront **prendre en charge** la ville de leurs aïeux et la **transmettre** au futur.

Or, cette prise en charge-transmission ne s'effectue pas n'importe comment. Ce qui est essentiel dans l'acte de perpétuer une ville de la taille de Iassy peut être dénommé d'une façon aussi rhétoriquement dévalorisée que vraie par sa capacité d'entendement: **la responsabilité.**

L'obligation d'être sans cesse vigilants et attentifs à ce qui se passe dans cette ville, devrait, elle, aussi faire partie de l'éternité de la cité.

AMENAGEMENT

Dr. Vasile Dascălu, ingénieur ● IASSY ACTUEL ET FUTUR (page 14)

Les IX et Xèmes décennies de ce XX^{éme} siècle marqueront une véritable explosion urbanistique et architecturale de la grande ville de la Roumanie socialiste qu'est Iassy.

L'ampleur du développement industriel, rien qu'au cours des quinze dernières années, confère de nouvelles dimensions à cette ville également. Pendant le quinquennant 1981—1985, l'on construira encore 40.000 appartements environ à Iassy, plus que l'on n'en a construit pendant toute la VIII^{éme} décennie. Il s'y ajoute la tâche qualitative imposée par l'espace où sera réalisé cet impressionnant volume d'appartements et d'équipements sociaux-culturels afférents. L'entier effort constructif de conception et réalisation se concentre sur la reconstruction de la zone centrale, du nouveau centre civique, afin de trouver de nouvelles solutions d'aménagement, de circulation et d'ameublement urbain qui puissent fournir des réponses aux complexes problèmes soulevés par cette zone de la ville, avec ses particularités spécifiques et uniques.

On construira des édifices socio-culturels et des immeubles d'habitation, environ 6.500 appartements, d'importants espaces de commerce, de services pour la population et des zones de récréation, des espaces urbains qui puissent donner satisfaction à l'environnement et qui soient supérieurs au point de vue fonctionnel et esthétique.

En construisant encore 5.000 appartements, on finalisera l'ensemble Păcurari et par là, la principale voie de pénétration dans la ville en venant de l'ouest (reliant Iassy au centre du pays).

C'est en 1981 que commence la construction de l'ensemble Nicolina — C.U.G., comptant 15.000 appartements environ, implanté sur la voie de pénétration au grand Combinat d'outillage lourd, à proximité duquel l'on prévoit des habitations pour les travailleurs des usines du combinat. Le quartier Tătăraşi Nord, la route menant à l'aéroport, l'ensemble de Tg. Cucului — Tudor Vladimirescu, avec plus de 5.000 appartements, remplaceront les actuelles bicoques, les ruelles étroites et insalubres. De nouveaux ensembles seront, de même, construits à Tomeşti, Holboca-Dancu, Lunca Cetăţii, etc., à proximité des lieux de travail qui se développront au cours de ce quinquennat.

Iassy possède une personnalité durable, un charme sublime, un prestige productif et créateur, une histoire et une civilisation. C'est tout à la fois une grande responsabilité et une chance que d'avoir le droit de participer à la configuration de cette grande ville, d'y élaborer des projets d'architecture et d'aménagement, dans

et pour cette ville, en lui conférant de nouvelles dimensions, qui la rapproche des idéaux du socialisme et du communisme.

Vasile Mitrea, architecte, maître de conférences • L'ARCHITECTURE DE IASSY — CERTAINS POINTS DE VUE (page 15)

Aristia Rotaru, ingénieur, Dan Anistoroaiei, économiste, Marius Ioan, géographe • PROBLEMES D'AMENAGEMENT DU MUNICIPE DE IASSY (page 29). Seul celui qui a connu Iassy en 1944, et lors des 10 années suivantes, nécessaires à la réparation des dommages causés par la guerre, peut réllement saisir l'immense volume de constructions réclamé par le développement économique et démographique et, surtout, les ruptures de rythmes enregistrées d'un quinquennat à l'autre. Le dit volume a aussi présenté en soi un immense avantage. Le rêve de tout auteur de projet est une masse urbaine qui se cristallise, lui permettant la rapide matérialisation des idées qui se trouvent sur sa planchette. De même encore, les multiples problèmes soulevés par la spécificité de Iassy, sont devenus, chemin faisant, des stimulants pour la pensée créatrice. Rappelons à cet égard notamment: le relief très fragmenté, avec des terrains en pente, la plaine inondable, le développement spontané et moins contrôlé de certains quartiers, le fonds locatif disparate, avec nombre de zones insalubres, réalisées en des matériaux non durables, aussi bien au centre qu'en banlieue, le manque de dotations et d'équipements essentiels dans la ville et l'existence de nombreaux monuments historiques et architecturaux.

Plus encore, au cours de son développement des 20 dernières années, la ville a dû franchir de nombreux seuils, dont les plus notables furent:

- le profil socio-économique fondé sur la fonction industrielle prépondérante
- les bonds démographiques passant de 150, à 200 et à présent à 300 mille habitants en 15 ans seulement, dans les conditions où le passage du seuil de 100 mille habitants a nécessité près d'un demi-siècle
- les barrières physiques, formées par des versants instables, par la zone de la voie ferrée et de la rivière Bahlui
- les seuils de passage à une ville à l'habitat moderne, pourvue d'un équipement technico-édilitaire et socio-culturel au niveau de son rôle et de son importance.

Le développement de la ville, lors de cette période, s'est encadré dans les principes d'une zone fonctionnelle, rigoureuse mais élastique, à commencer par la grande Plate-forme industrielle de Tutora au sud-est, qui couvre à présent 900 ha et où travaillent environ 70 mille habitants. La réalisation de cette plateforme, organisée sur le principe du zonage par branche afin de stimuler la coopération, est une réussite fonctionnelle et urbanistique complète de notre pays. Il faut, en revanche, remarquer la manière dont cette plate-forme a engagée la réalisation d'ensembles d'habitation périmétraux (Socola-Niculina, Tătărași, Metalurgiei, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun), l'orientation et la structure de nouveaux réseaux de circulation, y compris les transports en commun, les passages de la rivière Bahlui et la voie ferrée (les ponts Tudor Vladimirescu, Metalurgiei et Podul de Piatră, passage d'intégration de l'enseignement à la recherche et à la production), la délimitation de quelques zones fonctionnelles destinées à l'enseignement supérieur (zone de l'Institut polytechnique reliée à la zone industrielle par le pont du Bahlui) et la zone de l'enseignement secondaire de spécialité (zone de la rue Socola, qui constituie un trait d'union entre l'ancienne zone industrielle des ateliers Nicolina et la nouvelle plate-forme Tutora).

En faisant un bilan de la politique de zonage fonctionnel, appliquée avec persévérance depuis 20 ans, nous pouvons en déduire aussi bien des accomplissements que des lacunes. Ainsi, le zonage des unités de production répond, aussi bien quantitativement (par le groupement d'environ 95% des capacités industrielles et de dépôt), que qualitativement par le mode d'implantation des quatre plate-formes, Tutora au sud est, le Combinat d'outillage lourd, au sud, Antibiotice et Păcurari, à l'ouest). Leur groupement, périmétral à la zone d'habitation, a éliminé la plupart des contraintes réciproques et facilité les liens et de multiples formes de coopération.

Par la construction de plus de 50.000 appartements, entre 1966 et 1980, la zone d'habitation a subi des transformations radicales. Plus de 75% de la population de Iassy habite, à ce jour, des logements nouveaux, faisant partie d'ensembles bien équipés. De vastes ensembles ont été réalisés, notamment: Socola-Nicolina (plus de 50.000 habitants), Tătărași (30 000 habitants), Alexandru cel Bun, Dacia et Mircea cel Bătrîn (plus de 70 000 habitants) auxquels viennent s'ajouter des ensembles d'habitation plus petits, tels que: Metalurgiei, Bulgarga, Tudor Vladimirescu et partillement, Păcurari.

Leur implantation s'est effectuée dans l'idée de faciliter des relations avec les zones industrielles, d'occuper d'une manière échelonnée la zone résidentielle alternant avec les zones libres, favorables à l'industrialisation de la construction des logements et, en dernier, en mettant un accent particulier sur l'éradication de zones insalubres sur le pourtour de la zone centrale et des grandes voies de circulation accédant à la ville (Păcurari, Nicolina).

LES ARCHITECTES DE IASSY ONT LA PAROLE, Interview prise par le maître de conférences Vasile Mitrea, Dr architecte (page 32).

NOUVELLES REALISATIONS A IASSY

Cristian Constantinescu, architecte • LA HALLE CENTRALE AGRO-ALIMENTAIRE (page 36). Au cœur de Iassy, rue Anastasie Panu, furent implantées dans l'ancien centre de commerce (et mises en service en août 1977) les Halles centrales du municipe.

Objectif commercial de caractère unique, le seul de ce genre et de cette ampleur qui ait été construit dans le pays — en dehors des halles existantes réaménagées — il posa de sérieux problèmes au sujet de la coopération dans de bonnes conditions d'un nombre élevé de bénéficiaires ayant des marchandises et des technologies particulières dans un espace de vente total.

La solution satisfaisante de ces problèmes fonctionnels a conduit à conserver la tradition des halles commerciales, où des marchandises variées, alimentaires et non alimentaires, peuvent être achetées soit dans les entreprises d'Etat, soit chez les producteurs individuels.

Après consultation avec des spécialistes, le parti choisi se développe comme suit:

- **Sous-sol** — dépôts généraux, dépôts frigorifiques, vestiaires, groupes sanitaires, rampe de déchargement, centrale de ventilation, point thermique, hydrophore, poste de transformation, circulation des voitures et rampes d'accès.
- **Sous-sol intermédiaire** (partiel) — groupe sanitaire, vestiaires, dépôts

● **Rez-de-chaussée** — espaces de vente pour les produits alimentaires des diverses entreprises d'Etat et des producteurs individuels, restaurant à libre service (150 places).

● **1er étage** — magasin de denrées alimentaires à libre service

● **2ème étage** — espaces de vente des produits industriels de diverses entreprises d'Etat.

La circulation du public s'effectue par deux escaliers principaux, à différents niveaux, tandis que celle des marchandises du sous-sol, par deux groupes de deux ascenseurs chacun, pour 1000 kg, accédant directement aux espaces de vente.

Victor Mihailovici, architecte ● L'IMMEUBLE « TAROM » ● REAMENAGEMENT (page 40). La nouvelle construction complète le cadre de la Piaţa Unirii sur son côté ouest. Elle est implantée sur les lieux de l'ancienne pinacothèque de l'Académie Mihăilene, démolie afin d'obtenir un réseau de rue majeur, nécessaire au développement actuel du municipe.

Situé entre les rues Arcu, Gîndu, Talpalari et le cinéma VICTORIA, le nouvel édifice a dû répondre aux exigences suivantes:

● constituer un volume ayant un régime de hauteur qui vienne compenser l'insuffisance de l'altitude du cinéma, lequel détermine la limite ouest de la place;

● être tête de perspective pour la rue Banu — reliant la partie nord et celle de l'ouest du municipe à sa zone historique;

● étant visible de toute la zone de prairie du Bahlui, de même que des collines Miroslava, Galata et Cetăţuia, l'édifice, juché sur la corniche de la première terrasse de la rivière, demandait à marquer, par sa silhouette significative, le terme de la Piaţa Unirii;

● mettre en évidence le IIe nœud de circulation de la Place Unirii (en voie de cristallisation), lequel fera la liaison entre le quartier de Copou, la zone de la Gare centrale et les quartiers de la plaine de Bahlui.

L'immeuble réunit les fonctions suivantes:

● 137 appartements, dont: 26 d'une pièce, 52 de 2 pièces, 40 de 3 pièces, 18 de 4 pièces et un de 5 pièces;

● une agence C.E.C.;

● une agence de voyages TAROM;

● une agence I.T.A. (de transports automobiles en commun);

● une rôtisserie d'une capacité de 100 couverts;

● un atelier de réparations de radio et TV;

● un centre de blanchisserie chimique;

● 17 boxes de garage pour des voitures de tourisme;

● un poste de transformateur afférent à l'immeuble.

Grâce à une déclivité naturelle, les fonctions se déploient d'une façon amalgamée, en suivant l'adaptation à la conformation capricieuse du terrain.

Victor Mihailovici, architecte ● L'ENSEMBLE HOTELIER TRAIAN (page 43).

Sterică Lungu, arch., N. Munteanu, arch. ● UN FOYER POUR RETRAITÉS (page 46). L'immeuble est implanté dans la zone nordique du municipe de Iassy, au carrefour de la strada Codrescu et de la future pénétration de la rue Oastei vers la strada Sărăriei, à proximité du jardin Copou.

La capacité totale du foyer est de 236 personnes, logées en chambres de 1 à 2 lits, tandis que la surface totale couverte est de 5150 m².

Le programme assure la connexion des fonctions distinctes suivantes:

● Espaces de logement, dans des chambres de 1—2 lits. ● Salle multifonctionnelle — réfectoire-réunions-activités de club. ● Cuisine et locaux annexes ● Administration, cabinets médicaux ● Ateliers d'ergothérapie ● Blanchisserie, salle de repassage, etc. ● Sous-sol technique.

On a cherché, pour la solution du projet, à réaliser une ambiance à même d'engendrer un état d'esprit tonique, étant certains qu'un espace humain protecteur et agréable peut stimuler l'acceptation par les intéressés d'une cœxistence en ce genre d'édifice, dénuée de doutes, crispations ou contraintes.

Les moyens mis en œuvre pour atteindre ces desiderata du programme créatif furent les suivants:

● organisation des espaces de manière à assurer la possibilité d'une communication permanente entre individus faisant partie d'un groupe et entre groupes

● les espaces de rencontre — salle à manger, cour intérieure, loggias et terrasses — sont des éléments venant à l'appui de la réalisation de maillons de communication au sein de la collectivité

● l'utilisation d'espaces vitrés entre les diverses fonctions cherche à réaliser la liaison organique des espaces, au moyen de **ponts psychologiques,** de loisirs et contemplation, avec l'intention de servir le but principal des activités et la cohésion de ceux habitant ces lieux, mais aussi pour éviter toute sensation de claustration.

N. Vericeanu, architecte ● LA PLATE-FORME DE L'INSTITUT POLYTECHNIQUE (page 48). La plate-forme est organisée aux fins de satisfaire d'une manière complexe aux profils suivants d'enseignement-recherche-miniproduction: Constructions, Electrotechnique, Industrie légère, Mécanique, Hydrotechnique, Chimie et Ingénierie chimique. On trouve encore dans le cadre de la même plate-forme, les unités de recherche suivantes: la Filiale de l'Institut central de recherche — élaboration de projets et direction des constructions — I.C.C.P.D.C. — Iassy, le Centre de physique technique, Electrotechnique, Electronique, de Machines pour l'industrie légère, la Filiale de l'Institut national pour les moteurs thermiques et ainsi de suite.

La présence des instituts de recherche permet aux étudiants d'effectuer leur pratique productive en une parfaite corrélation du travail de recherche et de celui applicatif dans des unités industrielles proches.

On prévoit, pour l'étape 1981—1985, de réaliser un ensemble de sports — couvrant une superficie de 15 ha environ — et pour l'étape suivante, les espaces communs à toute la plate-forme, notamment: le rectorat, l'amphithéâtre, la bibliothèque, les salles de sports, la piscine, etc.

La présence sur les lieux de l'emplacement, de l'ancien lit de la rivière Bahlui nous a déterminés à prévoir l'aménagement d'un miroir d'eau alimenté par les sources existantes et du système de drainage de la zone centrale du municipe. La plate-forme est complétée par d'autres objectifs, notamment: l'hôpital et sa polyclinique (la policlynique est prévue pour l'étape 1981—1985), un club estudiantin, un club nautique, des foyers pour étudiants mariés, etc.

La disposition volumétrique des constructions se conforme au principe de la mise en valeur de la corniche de la zone centrale de Iassy. Ainsi, les corps de bâtiment affectés à l'enseignement et la recherche qui

se développent sur plusieurs niveaux, sont disposés sur la voie principale (Splai Mal Stîng Bahlui), les halles de la production sont distribuées à l'intérieur de la plate-forme, et le complexe sportif se trouve sous le versant de la corniche.

La superficie totale de la plate-forme est de 33 hectares.

Mihai Apetrei, architecte, Dr N. Orlovski, ingénieur • LES ESPACES D'ELABORATION DE PROJETS — RECHERCHE — ENSEIGNEMENT POUR LA SECTION D'ARCHITECTURE. L'INSTITUT POLYTECHNIQUE (page 55).

Virgil Onofrei, architecte • LA FACULTE D'ELECTROTECHNIQUE — ESPACES COMMUNS POUR L'ACTIVITE D'INTEGRATION A L'ENSEIGNEMENT (page 58).

ENTRETIEN avec l'architecte Nicolae Porumbescu, interview prise par Ileana Murgescu (page 60).

— Je ne crois pas à la communication orale ou écrite. Les architectes communiquent, surtout, par ce qu'ils font! Notre attitude est ce que nous faisons. C'est, de même que nous manifestons notre respect mutuel. Vous souriez et me suggérez que beaucoup de gens m'accusent de n'aimer que ce que nous faisons, nous autres. Ce sont là des sottises, mais le respect ne signifie pas le renoncement à votre propre attitude. On peut même demeurer un exclusiviste! L'objet que vous tenez en mains est fait par moi. Ce fut un exercice tiré du plaisir de « faire quelque chose ». Je l'ai travaillé de la façon dont je me suis imaginé qu'un maître menuisier aurait procédé avec ce matériau-là. Il a fallu que je me mette à sa place pour le réussir. C'est un support pour une écuelle, mais c'est un support « tendre ». J'ai saisi le geste de tendresse, la caresse avec laquelle le maître aurait travaillé. C'est ainsi que j'entends le respect!

Nous parlons sans cesse du besoin de faire économie d'énergie, de toutes les manières de le faire. Mais alors, pourquoi le gaspillage le plus grave ne nous préoccupe-t-il pas, celui de l'énergie humaine, laquelle est elle, irrécupérable? Nous parlons sans cesse de la crise de l'énergie mais nous évitons la crise de la conscience contemporaine, bien que ce soit de là que viennent tous les malheurs. Ce n'est qu'au moment où nous démontrerons que la dignité de l'homme contemporain est autre que celle commandée par des consommateurs illicites d'énergie humaine, que nous entrerons dans nos droits professionnels.

Cristian Constantinescu, architecte • LE SIEGE DU DISPATCHER DU NOEUD HYDRO-ENERGETIQUE DE STÎNCA-COSTEȘTI (page 62).

Gheorghe Cheptea, architecte • L'IMMEUBLE « CINA » (page 63).

Victor Mihailovici, architecte • LE FOYER OUVRIER DE T.C.I. (page 68).

Ovidiu Alexievici, architecte • LA STATION DES VOYAGEURS DE IASSY-NORD (page 69).

Cristian Constantinescu, architecte, Ovidiu Alexievici, architecte • L'IMMEUBLE « CASA CĂRȚII » (page 70).

Gheorghe Cheptea, architecte • LE RESTAURANT « CIRIC » (page 74).

Constantin Lepădatu, architecte • LA MAISON DE LA TECHNIQUE ET DE LA SCIENCE (page 75).

Adrian Popovici, architecte • LE LYCEE D'ART « OCTAV BĂNCILĂ » (page 77).

PROJETS

Nicolae Vericeanu, architecte • L'ENSEMBLE DE LA SALLE DE SPORTS — NICOLINA (PAGE 78).

Smărăndița Gâlea • LA SALLE DE SPORTS DE L'UNIVERSITE (page 78).

Nicolae Munteanu, architecte • LE PLANETARIUM DE IASSY (page 79).

Nicolae Vericeanu, architecte • LES STUDIOS DE LA RADIOTELEVISION DE IASSY (page 80).

Ioan Frentz, architecte • LA CANTINE A LIBRE SERVICE (page 81).

DEBATS

Traian Dinorel Stănciulescu, sociologue • IMPLICATIONS SOCIOLOGIQUES DU PROCESSUS DE « DÉVELOPPEMENT AMENAGÉ » DE L'ESPACE RURAL CONSTRUIT (page 82).

AGORA

Dr Gheorghe Săsărman, architecte • NOS DEVANCIERS (1) (page 84).

NOS DEVANCIERS

Eugenia Greceanu, Dr architecte • ASPECTS JURIDIQUES TOUCHANT LA CONSERVATION DES MONUMENTS ET DES ENSEMBLES HISTORIQUES (page 85).

FICHIER

Cristian Brăcăcescu, architecte • UN CONSTRUCTEUR DE IASSY ARTISAN DU METAL: ALEXANDRU DUMITRU (page 92).

RECENSIONS
FICHES TECHNIQUES

Rubrique rédigée par les architectes Marius Smigelschi et Sandu Miclescu (page 97).

ACTUALITES

Ion Daniel Vișan, architecte • HÔTEL A PASCANI (début) (page 103).

Nicolae Georgescu, Dr Ingénieur • AVANT-TOITS LEGERS EN MATERIAUX LIGNEUX (page 104).

IDEE

Ion Enescu, architecte, Ioana Berceanu, architecte • UNE HABITATION COLLECTIVE AYANT UNE FAIBLE CONSOMMATION D'ENERGIE (page 105).

ENVIRONNEMENT

Ana Gabriela Tabacu, architecte • ELEMENTS DE L'ESPACE URBAIN DANS LE PROCESSUS DE COMMUNICATION-AMEUBLEMENT URBAIN (page 106).

ANNIVERSAIRES

Simon Julman, architecte ● KARL FRIEDRICH SCHINKEL 1781—1841 (page 109). Dépassant son époque, Schinkel, le plus remarquable des architectes allemands du XIXe siècle — tel que le caractérisaient maints exégètes de son oeuvre —, consignait une vaste leçon d'architecture pour ses contemporains, aussi bien que pour les générations qui allaient suivre. Réalisant une synthèse inédite entre des courants contradictoires, Schinkel — parfois nommé d'une façon suggestive « le classiciste romantique » — représente l'idéal classique, dans son sens le plus large et généreux.
Permanences dont vont s'inspirer maints grands créateurs de l'architecture moderne et contemporaine, connus pour les conceptions classicistes de leurs oeuvres, tels que notamment Mies van der Rohe, dont l'oeuvre a profondément subi l'influence du grand maître par l'entremise de Behrens, lequel fait la jonction avec les idéaux du classicisme, tels qu'ils se manifestèrent chez Schinkel: une alliance de sobriété néoclassique des moyens et de pureté des formes avec la perfection des proportions et l'élégance des détails, avec la noblesse de l'expression. Rigueur, fantaisie et verve, maîtrisées avec lucidité, même dans ses essais néogothiques. Pureté, mais sans ascèse rigide, fortement rattachée à la perception des réalités de son époque.

LE MOUVEMENT DES IDEES

Dorin Ștefan, architecte ● POUR COMPRENDRE UNE PRODUCTION D'ARCHITECTURE A UN MOMENT DONNÉ (page 110)

CADRAN

Rubrique rédigée par les architectes Ion Enescu (pages 112—117), Cristina Ene, Cristian Ionescu, Ștefan Mănciulescu, Mihai Pienescu (pages 118—123).

DESIGN-ARTS

Liviu H. Oprescu ● L'EXPOSITION ANNUELLE D'ART PLASTIQUE 1980 — à IASSY (page 124).
Cristian Popescu-Ialomița, architecte ● LA SCULPTURE DE PETITES DIMENSIONS ● DESIGN ET DESIGN (page 124).
Liviu H. Oprescu ● « LE MONUMENT DE L'INDEPENDANCE » à IASSY (page 130).

MUNICIPIUL IAȘI

opinii

PERSONALITATEA UNUI ORAȘ: IAȘII

Despre casa de tip tradițional, un mare latin observa că ea reprezintă într-un fel imaginea pe care proprietarul vrea s-o ofere despre sine. Originalitatea unor vechi orașe (Florența, Saragosa, Cracovia, de pildă) ține de un climat specific, de o civilizație, și nu în ultimă instanță de condiții materiale înlesnind elanul spre *înalt* sau desfășurarea pe *orizontală*. La un alt nivel, al marilor structuri, « arhitectura unei țări este poate cea mai exactă expresie a istoriei sale și nimic nu ne dă o intuiție mai sigură a trecutului și o mai autentică conștiință a unei civilizații » . . . G. M. Cantacuzino, arhitect și eseist subtil, se întîlnea, raționînd astfel, cu Lucian Blaga. Să ne referim însă la multisecularul travaliu prin care arhitectura ieșeană, selectînd, asimilînd sau inventînd, a dat expresie unei spiritualități. Revărsarea vechii cetăți pe coline albastre-mov alcătuind un amfiteatru grandios, a devenit de mult obiectul unor comparații măgulitoare: *Quasi nova Roma !* — exclama în 1647 eruditul italian Marco Bandini, fost episcop catolic de Bacău în epoca lui Vasile Lupu. Prin apetența pentru somptuos și inițiative culturale, acesta din urmă, vanitos, intratabil, comporta analogii cu principii Renașterii, ambiționînd să facă din capitala lui o mică Padova sau o Ferrara. De la Alecsandri și Russo, contemplînd panorama ieșeană — de la Repedea sau de la Cetățuia —, pînă la Sadoveanu, Ionel Teodoreanu și trubadurul George Lesnea, comparațiile cu celebre cetăți italiene au proliferat, cu atît mai mult cu cît rezonanțe istorice și culturale relevă esența unui umanism comun.

« În primăvara asta a tristeții — nota Sadoveanu în 1944 — au înflorit în mine toate primăverile de altădată ale Iașilor. Ca Francesca da Rimini a lui Dante, spiritul cetății scufundate, porumb spăimîntat, fîlfîie peste ruini și pîrjoluri și n-are unde se așeza (. . .) Fără nici o îndoială au fost primăverile Iașilor cele mai frumoase primăveri (. . .) Prin lumina celor de altă dată, au trecut Dumitrașcu-Vodă Cantemir, Ion Neculce, Miron Costin. S-a înfoiat întru slava sa Vasilie-Vodă; a plîns domnița Ruxandra, cînd i-a venit împețit Timoșa Hmelnițki. Hălăduit-au aici fără grijă boierii de la 1800, dintre care s-au ridicat patruzecioptiștii și junimiștii și toți cîți au bine-lucrat la *Contimporanul* și *Viața românească* » . . . Oraș « unic », — conchidea Sadoveanu, reluînd întocmai opinia lui N. Iorga.

Cel care urcă din zona Palatului culturii pînă la Copou străbate șapte veacuri de istorie. A păstra sub raport urbanistic personalitatea orașului, — problemă de maximă importanță — înseamnă a pune în valoare monumente și edificii caracteristice, întegrindu-le ritmurilor curente. Nu e de ajuns să se degajeze, să se înlăture diformul, neorganicul, tot ce tulbură armonia; imperativ este să se găsească articulații privind dialectica părții și întregului, subliniind elocvent relația tradiție-modernitate. Detaliul neintegrat în « masă », în ansamblu, « nu poate să orneze », afirma filozoful Alain în al său *Système des beaux-arts* (capitolul *Despre imaginația creatoare*). Cum la Iași s-a construit secole de-a rîndul fără un plan de ansamblu, se înțelege că a lega

edificiile din reveriile *Sărmanului Dionis* de cele în stil neo-clasic și în special de exigențele moderne nu e deloc ușor. Iașii (considera G. M. Cantacuzino) sînt « un poem care a fost terminat ». Poemul de « structură latină » continuă totuși, — nici nu s-ar putea altfel ! — de unde necesitatea soluțiilor de continuitate de la « turnul aproape florentin al Goliei » și arhitectura « palladiană » a Frumoasei *(Arcade, firide și lespezi)* pînă la edificiile cu zece etaje de astăzi.

Vedere aeriană a Iașilor — 1970 (Fotografie Agerpres)

La Berna, m-a frapat supunerea la un stil pînă la stereotipie, — vechiul oraș oferind ochiului aceeași casă, aceeași stradă, același cartier, localnicii acceptînd fără opoziție fațada unică, porticul unic, tipicul acoperiș de țiglă. Aceeași ordonanță severă, același geometrism în celebra Place des Vosges, la Paris (cu Muzeul « Victor Hugo »), careu grandios în linii pure traducînd nevoia de ordine a secolului « clasic ». Într-un megalopolis cum e Ciudad de Mexico (peste treisprezece milioane, — peste șaizeci de kilometri de la o extremitate la alta), privirea pe orizontală devine obositoare; nimic nu întrerupe monotonia. La New-York, alt megalopolis, verticalitatea mi-a inculcat senzația unei recluziuni în spații fără orizont. Între etajul al patruzecilea și forfota de jos a străzii se instalează — în zile umede — norii.

→

Acolo și în alte metropole, funcționalitatea modernă o ia înaintea frumosului, acesta sacrificat în moduri felurite, — realitate pe care n-o putem eluda referindu-ne la urbanistica românească, nu lipsită de formule ingenioase, dar și de poncife. Din diverse unghiuri, pe diferite voci, se repetă deziderатul unor construcții moderne diferențiate, în funcție de relief, de tradiții regionale, de un *genius loci*. Deziderat deschis, cîtă vreme un oraș se confundă cu altul (soluții fertile, totuși, la Piatra-Neamț și Suceava, centrele orașelor Focșani, Tulcea, Tîrgu-Mureș !).

Aleea Voievozilor — Cartierul Alexandru cel Bun — arh. Gh. Hereș

Ce reprezintă sub aspectul originalității mutațiile din arhitectura ieșeană? În locul *centrului* istoric, tradițional, care era Piața Unirii, de remarcat — în pas cu ecloziunea orașului (acum de aproape patru sute de mii de locuitori, cu o impresionantă industrie) — apariția unor *cartiere*, *scuaruri* și *piețe* noi, unele dintre acestea realmente inspirate. De menționat, înainte de toate, armonioasa esplanadă dintre Teatrul Național și catedrala mitropolitană, spațiu cu două anfilade de statui (Millo, G. Enescu, Mihail Sadoveanu și celelalte) vegheate de vechea statuie a lui Alecsandri de sub frontonul Teatrului. Pe trei laturi, unitatea de ton e asigurată: fostul palat Roznovanu, actualmente sediul primăriei municipiului, aparținînd, cu Teatrul și Mitropolia, stilului « vechi », dialoghează cu blocurile masive din strada C. Dobrogeanu-Gherea. Notabilă e piața de la Podul-Roș, traversată de apa Bahluiului (pod bine echilibrat), spațiu circular mărginit de blocuri, unele cu fațade curbe, centru din care pleacă radiar mai multe străzi. Totul aici e nou, luminos. Un monument, poate în fața Institutului politehnic, poate dincolo de pod, ar trebui să marcheze centrul de greutate. Se conturează piața din fața Palatului culturii cu binevenita perspectivă spre statuia lui Ștefan cel Mare, iar la capătul de sus al Căii 23 August, o alta cu un bazin și sculpturi de Marcel Guguianu (care e și autorul nimfelor din Piața Universității). Și-a îmbogățit patrimoniul Piața Independenței, — cu un monument de mari proporții de Maria și Gh. Adoc — dar careul de clădiri din jur e discordant. Fără personalitate sînt, deocamdată, Piața Voievozilor și Piața gării centrale. Și-a pierdut semnificația Piața Unirii, cu vechea statuie a lui Alexandru Ioan Cuza. Edificii la niveluri și în stiluri neunitare (hotelurile « Unirea » și « Traian », cinema « Victoria », blocurile precare) nu se înscriu într-un ansamblu prestigios. Dar lacuna primordială ține de perspectiva închisă: lipsesc spațiile care să pună în valoare fațadele. Senzația de îngrămădire nu poate fi omisă.

O realizare de bun gust e Calea 23 August, lărgită nu cu mulți ani în urmă, ca și bulevardul care leagă piața Palatului culturii de piața de la Podul-Roș. De regretat e că unele edificii cu individualitate deosebită din zona Copoului, mai sus de Universitate, — scăpate de urgia războiului — au fost demolate. Se puteau construi blocuri în spațiile dindărătul lor, păstrîndu-se astfel unul din bulevardele pitorești, realmente frumoase, ale Iașilor. Statuia eroului cavalerist din fața supermagazinului Copou s-ar cuveni reamplasată în alt loc; așa cum e acum, ea e dominată de magazinul respectiv. Pași pozitivi în prezența continuității s-au făcut în ultimii ani, citabile fiind, pe de o parte extinderea la Policlinica din str. Lăpușneanu (arhitect N. Vericeanu) în spiritul vechii construcții, pe de altă parte, clădirea în stil românesc din str. Ștefan cel Mare (lîngă Mitropolie), în prelungirea vechiului edificiu. Fiindcă am numit strada Lăpușneanu, cu aureola ei de legendă, — piața din capătul de sus, învecinată cu Biblioteca centrală universitară și Casa tineretului. își așteaptă rotunjirea. Impresie plăcută face noua clădire din str. Cuza-Vodă colț cu Armeană (arhitecți Laura și Mihai Mancaș), care se sustrage înghețatelor forme tipizate. Pentru protecția Turnului Goliei, se impune, cred, lărgirea străzii concomitent cu realizarea unui scuar care să pună în lumină evocatorul monument.

La Roma, cartierul « Academiilor » (unde se află și impozanta Accademia di Romania) se învecinează cu unul de edificii moderne de o superbă diversitate; respectînd înălțimea și numărul de niveluri — niciunul nu repetă pe altul. La Iași, dealurile s-ar preta la construcții în terase, edificii de dimensiuni mijlocii, — altceva decît frumoasele dar masivele blocuri noi din str. Ștefan cel Mare colț cu str. C. Dobrogeanu-Gherea. Pentru a spori personalitatea orașului, rămîn de realizat, în cadrul a zece-cinsprezece modele — din care să nu lipsească elementele regionale — ansambluri mai diverse. O « belvedere » la Cetățuia, statui și monumente în cartierele noi, parcuri, vegetație, salvarea unor vestigii ale trecutului, iată probleme în atenția creatorilor, arhitecți și urbaniști. Am încredere în talentul acestora și în ziua care vine . . .

Prof. dr. docent CONSTANTIN CIOPRAGA
Universitatea „Al. I. Cuza" — Iași

IAȘII MARILOR ZIDIRI

Despre Iași s-a spus cu temei că e un oraș al contrastelor. Sigur, lîngă zidiri venerabile, lîngă broderia Trei Ierarhilor, lîngă măreția Palatului culturii, s-au aflat (și se află încă) imobile păcătoase, cu pereți povîrniți, cu întunecimi mucegăite. Cineva care vizita Iașii, pe care-l conduceam, mai zilele trecute la pasarela dinspre Alexandru cel Bun, m-a întrebat cu mirare, îndată după ce coborîsem de la Mitropolie pe Sfîntul Andrei, dacă am și intrat în periferia orașului. Nu intrasem, eram în centru, dar în plină periferie arhitecturală. Aceste contraste, care nu-s de ieri, de azi ci dintotdeauna, au făcut parte intimă din personalitatea Iașilor, i-au dat o anume originalitate, un anume farmec.

Pe aceste uliți pășeai ca într-un bazar cu prăvălii, în care toate culorile pămîntului se adunaseră ca într-o arcă a lui Noe. Cînd această lume a început să dispară, am încercat, mărturisesc, o strîngere de inimă. Se ducea o istorie, dispărea un univers pitoresc, dar și plin de promiscuitate. Problema care s-a pus, și se pune și acum în termeni chiar dramatici, a fost aceea a *noului* care trebuie să-i ia locul și care să dea cu adevărat o nouă personalitate arhitectonică orașului. După ce nu au izbutit în privința Pieței Unirii, arhitecții și edilii s-au tras, cum se spune, în retragere. Ei au gîndit, proiectat și utilizat zonele care gravitează în jurul centrului istoric. A fost o repliere tactică, o acumulare de experiență pentru o mare confruntare. Intervențiile ce au urmat în acest perimetru s-au arătat de o mare inspirație. Nu construcțiile noi, care au alternat între platitudine și reușită, au pus accentele care au schimbat dintr-o dată însăși respirația orașului, ci marile artere și marile piețe care s-au deschis ca peste noapte. Dinspre Copou spre Universitate, pînă la Biblioteca universitară, s-a croit un imens bulevard, ca o pîrtie de schi, într-o pădure de brazi, pe un versant cu o cădere iute nesfîrșită. Masivul Repedea cu turnul Televiziunii se răstoarnă acum în privirile celui ce coboară Copoul. La capătul acestei artere, e Piața Tineretului, ca un pridvor de unde se poate zări Gara și noul cartier Alexandru cel Bun, semănînd noaptea cu un port, mișunînd de macarale și catarge luminate.

În fața Teatrului Național — printr-o ridicare ca de cortină la un spectacol — s-a ivit esplanada care scoate la lumină acest colier al arhitecturii noastre.

Strada Ștefan cel Mare, și ea mărită, a adus mai aproape Palatul de Piața Unirii, iar deschiderea cea largă a străzii Palatului spre Podu Roș a făcut de-a dreptul majestuoasă priveliștea ce se oferă celui ce intră în Iași pe la Bucium. Iar Piața din fața Palatului, avînd în mijloc Casa cu coloane a lui Dosoftei, ca un monument nepereche de frumos, piața aceasta nu-i mai prejos de oricare din vestitele piețe ale marilor orașe din lume.

Tot acest cadru, nou și îndrăzneț configurat, complică și mai mult misiunea arhitectului. El va trebui să găsească volumele potrivite, să construiască acele edificii în stare să răspundă acestei impresii de zbor planat ce ți-o dau marile deschideri realizate. Va trebui să realizeze o unitate a contrariilor, păstrînd tot ce e valoros, tot ce amintește de vechimea orașului, și armonizînd aceasta cu noile zidiri. Iată o muncă grea, pe care însă arhitecții de azi sînt, cred, în stare să o ducă la bun sfîrșit. Cuvîntul lor se cere a fi ascultat iar acțiunea lor stimulată.

GRIGORE ILISEI
scriitor

ARHITECTURĂ ȘI PERSONALITATE

Este imposibil să ne imaginăm că ar putea exista arhitectură care să nu servească vieții, care să fie un simplu joc de forme, un pur decor. Locul acesteia în concertul celorlalte arte este cu totul special și specific, determinările ei practice, dar și cele ce țin de greutatea și rezistența materiei fizice în care lucrează operînd decisiv asupra așa-numitei *libertăți de exprimare* a artistului-arhitect. Edificiul sau, mai bine zis, ansamblurile de edificii sînt întotdeauna situate într-un *timp al apariției* și, odată cu acesta, într-o viață care apare, devine vizibilă cu puterea și libertatea ei, cu etosul, cu caracterul ei social. Pentru oricine știe să privească și să înțeleagă ceea ce vede, aceste lucruri sînt foarte concrete și foarte clare. Dacă o casă depune mărturie despre viața economică și personală a unei familii, cu atît mai mult un ansamblu de clădiri, un cartier nou construit depun mărturie despre starea economică și viața socială a unei mari comunități umane. Foarte frumos spunea esteticianul Nicolai Hartmann: « Casa se referă la viața economică și personală a omului întocmai cum haina se referă la persoana lui exterioară. Casa este haina vieții lui sociale și economice, de aceea ea este *expresia puternică a concepției lui despre sine, o expresie a conștiinței sale de sine. (. . .) Omul își clădește casa în felul cum se înțelege pe sine, cum își înțelege viața, idealurile* » (s.n.) Sînt convins că arhitecții noștri de azi, inclusiv cei care contribuie direct la zidirea nouă a Iașilor, știu aceste lucruri (esențiale, cred) și le au mereu în vedere cînd proiectează noile edificii ale acestui oraș cu un atît de puternic specific. Mi-a făcut plăcere să citesc reflecția unuia dintre acești arhitecți care scria că « modul de a concepe și realiza un oraș trebuie să țină seama și de concluziile ce se desprind din evoluția istorică a așezării respective ». Din acest punct de vedere, Iașii se află într-o situație cu totul specială: un adevărat tezaur de tradiții și valori arhitecturale vechi, peste care se suprapune azi o citadelă modernă în plină dezvoltare social-economică și culturală; el are, apoi, un teritoriu pe cît de pitoresc, pe atît de propice unei dezvoltări armonioase. Fără îndoială, concepția care a stat și continuă să stea la baza dezvoltării și sistematizării urbanistice a acestui oraș a avut mereu în vedere punerea în valoare, atît a reliefului specific, cît și a monumentelor istorice aflate la tot pasul. În echilibrul care trebuie păstrat între *tradițional* și *modern*, arhitecții au ținut seama, în măsura posibilităților și mai ales în măsura în care a depins de ei, de aceste *date* ale orașului. Să considerăm drept accidente acele cazuri (pe cît de bine cunoscute, pe atît de regretabile) în care aceste principii nu au funcționat.

Cele șapte coline (Copou, Șorogari, Aroneanu, Galata și celelalte) și văile (Nicolina, Bahlui, Ciric) sînt condiții naturale care au fost avute în vedere în trecut de cei care au ridicat construcții monumentale de tipul Palatului culturii, al Universității « Al. I. Cuza », al Trei-Ierarhilor, Goliei, Cetățuii și Galatei dînd Iașilor măreția și farmecul atît de specific. Ele — condițiile naturale — stau și azi în atenția arhitecților, dar nu știu dacă — mai curînd nu cred că — ei au egalat, pînă acum, impresionantele rezolvări monumentale amintite.

E îmbucurător să auzim de la arhitecți fraze ca aceasta: « Pe linie de sistematizare urbană și de arhitectură, la Iași preocuparea esențială constă în îmbinarea într-un tot unitar și armonios a condițiilor de relief, a trăsăturilor specifice cîștigate de-a lungul istoriei, a monumentelor valoroase de arhitectură și istorie cu linia nouă, modernă, în construcții, obținîndu-se o varietate creatoare de emoții artistice, un nou specific ». Dar dacă ne bucurăm cu toții că s-a construit imens, în ritm cu uriașele dezvoltări social-economice și culturale, mi se pare că sîntem încă departe de acea dorită « varietate creatoare de emoții artistice », și de acel « nou specific », de care ne vorbesc arhitecții. Orașele seamănă prea mult unele cu altele și dacă Iașii se deosebesc azi de alte mari așezări urbane, asta o datorează tot vechilor construcții, tot marilor sale valori tradiționale. Ritmul nemaîntîlnit în care construim, ritm dictat de uriașii pași cu care alergăm sub imperiul progresului, implică riscul uniformității și uniformizării. Nu spun o noutate; toată lumea știe asta și mai ales în ultimii cîțiva ani s-au făcut eforturi și continuă să se facă pentru evitarea pe cît cu putință a acestui neajuns. Dacă ne plimbăm azi prin unul din cele mai mari cartiere noi ale Iașilor — *Alexandru cel Bun*, să zicem — vom fi impresionați de imensitatea spațiului construit; e acolo un oraș întreg. Dar dacă printr-o mișcare bruscă cineva ne-ar deplasa, fără știrea noastră, într-un cartier nou din Bacău, de pildă, cu greu ne-am da seama de schimbarea petrecută.

Avem cuvinte de admirație pentru felul cum s-a proiectat și realizat la Iași zona industrială Țuțora, cu investitori din toate ramurile economiei naționale și care este deservită cu utilități și rețele în cooperare cu orașul. Această zonă a impus necesitatea construirii masive de locuințe și dotări social-culturale și, astfel, s-au născut cartierele noi Socola-Nicolina și Tătărași-Sud.

Am observat în activitatea arhitecților din Iași o preocupare — alături de căutările și rezolvările privind construcțiile de locuit executate în proporții de masă, cu precădere asupra clădirilor unicat — o preocupare privind căutarea și implicarea în proiectele lor a unor trăsături esențiale de specific național. Au fost vizibile asemenea căutări în cazul Sediului politic-administrativ, al Casei de cultură a tineretului și al celei a sindicatelor, în încercările de ansamblu din Piața Unirii, deși nu cred — și nu sînt primul care spune aceasta — că s-au găsit întotdeauna soluțiile cele mai fericite privind expresivitatea plastică și acordul de monumentalitate cu clădirile vechi din preajmă. Nu cred, de asemenea, că s-a făcut tot ce se putea face în ceea ce privește *compoziția spațială*. Deși astăzi prima grijă se îndreaptă spre scopul practic imediat, mai rămîne destul loc pentru *modelarea spațiului*. Întrebarea este însă: mai au, oare, arhitecții tot timpul necesar și posibilitatea să mediteze și să folosească concret mulțimea de posibilități care le rămîn întotdeauna deschise? Deși din afara profesiei, îmi închipui că uneori se pot obține lucruri minunate cu mijloace destul de reduse, ca de pildă cu mici modificări ale dimensiunilor. Tocmai aici stă marele secret: cum să descoperi acel raport al dimensiunilor (prin modificări necostisitoare) și cum să-l folosești acolo unde ai putea obține efecte esențiale ale modelării spațiale. Cu oarecare regret spun că în Iași am putea găsi foarte puține exemple pentru a ilustra această idee. Este, în același timp, adevărat că modelarea subtilă și de mare efect artistic nu se poate realiza în orice *materie*. Or în majoritatea construcțiilor actuale — în special a cartierelor de locuințe —, materia e constituită din prefabricate, ceea ce limitează mult fantezia și posibilitățile unor compoziții. Tot la arhitecți, am auzit ideea că prefabricarea nu trebuie să stabilească *scheme* rigide de locuințe, ci trebuie să urmărească doar tipizarea *elementelor de bază, bază* care să permită o mare *varietate de rezolvări funcționale*. Chestiunea este: cine veghează ca această idee să devină realitate?

Ca vechi ieșean, care am urmărit în ultimii 30 de ani reconstrucția orașului clădire cu clădire, stradă cu stradă, cartier cu cartier, am nemulțumirea că Iașii încă nu și-au conturat cu precizie, din noi construcții, caracterul specific, că acordul noului cu tradiția nu a atins încă dimensiuni fundamentale. Am însă convingerea că prin realizarea centrului civic, aflat în stadiu de proiect (într-o oarecare măsură deja în lucru), se vor face pași decisivi în această direcție.

Dacă este adevărat că vechile edificii aduc spre noi, din trecut, o întreagă lume, înseamnă că și edificiile pe care le construim noi astăzi vor duce spre viitor mărturii despre un trecut care nu-i altul decît prezentul nostru. Ele vor fi expresia puternică a concepției noastre despre noi înșine, a conștiinței omului de azi despre sine. De aceea, cei ce vorbim despre arhitectură din afara profesiei așteptăm și vrem mai mult de la ea; căci ea trebuie să ne cuprindă, să ne integreze cu întreg ansamblul vieții social-economice și culturale, cu întreagă personalitatea colectivă și individuală. Numai așa își poate cuceri ea însăși personalitatea.

ȘTEFAN OPREA
scriitor

SPIRITUL URBEI

Renovarea urbană constituie una din cele mai serioase preocupări ale edililor şi arhitecţilor marilor oraşe ale globului. Un imperativ rămîne constant: împăcarea modernităţii cu specificul tradiţional al aşezării respective, îmbinarea lor într-o formulă menită să armonizeze frumosul din trecut cu utilul contemporan. Echipe de oameni luminaţi îşi pun la contribuţie priceperea, gustul şi sufletul pentru a păstra duhul imperisabil al unor oraşe ca Oxford, Bruges, Heidelberg ş.a.m.d.

Din păcate, la Iaşi nu s-a ţinut suficient seama de acest lucru. Există o dramă arhitecturală a acestei *capitale a culturii româneşti*, începută cu acea incredibilă amputare: demolarea Academiei Mihăilene. Şi ea continuă cu bruscarea sufletului oraşului şi anularea perseverentă a marilor sale valori, prin plasarea în imediata vecinătate a acestora a unor verticalităţi demăsurate şi impersonale, a unor blocuri agresive, inestetice. În felul acesta, s-a răpit spaţiul de respiraţie acelei culmi a arhitecturii noastre — Biserica Trei Ierarhi, precum şi splendidei ctitorii a lui Ştefan cel Mare — Sf. Nicolae Domnesc; sau a fost strivit volumul Muzeului de Ştiinţe naturale — unde s-a iniţiat Unirea — între un Y de 11 etaje şi o tetracromie lipsită de gust. Ce verticale strivitoare şi oarbe estetic mai ameninţă Biserica Sf. Sava, monument unic în felul său, şi, — poate — Palatul Culturii? De ce nu s-au inspirat constructorii ieşeni de la o fericită experienţă recentă şi anume aceea a edificiului Conducerii judeţene de partid, altitudinea acestui edificiu menajînd cele trei monumente din jur şi conferindu-le parcă, prin masivitate, un plus de stabilitate în timp?

Prin ceea ce s-a făcut pozitiv pentru sistematizarea Iaşilor au fost şi unele demolări (necesare), care au deschis larg accesul privirilor către unele dintre bijuteriile arhitecturale: Palatul Culturii, Teatrul Naţional. În schimb, ceea ce s-a clădit în inima oraşului este în disonanţă cu duhul Iaşilor şi al Moldovei.

★

Noua arhitectură ieşeană trebuia şi trebuie să ţină cont şi de trei elemente, indisolubil legate:

a. Că oraşul se află situat pe un relief privilegiat, specific moldovenesc pe un sistem de coline, în spaţiul repetat ondulat mioritic; aceasta impunea, pe de o parte, armonizarea noilor construcţii cu spiritul reliefului iar, pe de altă parte, — pentru integrarea organică peisaj-construcţie — evitarea blocării ochiului de a percepe global, de oriunde, frumuseţea muzicală, generoasă, molcomă, afectivă, a acestui peisaj.

b. Că Iaşii au un tezaur arhitectural ce le conferă personalitate artistică şi sufletească, tezaur ce trebuie pus în valoare la maximum, atît prin respectarea unor spaţii de respiraţie, cît şi prin construcţii, pe cît posibil, *izospirituale* — şi nu sufocarea prin invazie de grefe arhitectonice cosmopolite, de zero spiritual.

c. Că există o anumită spiritualitate ieşeană şi, mai larg, moldovenească, reflectată pregnant în graţioasele case cu pridvor şi coloane, case care mai modulează încă ici şi colo (pe unde au scăpat) suişurile şi aplecările blînde ale colinelor « dulcelui tîrg ». Arhitecţii ar trebui să ştie că, de pildă, aceste pridvoare retrase în conturul caselor nu constituie un agrement arhitectonic gratuit *ci au o profundă semnificaţie autohtonă:* comuniunea cu natura, setea de spaţiu şi nemărginire, primirea cosmicului drept oaspete în pragul casei, în interiorul, în sufletul locuinţei. Ne facem datoria să salutăm ca pozitive, în acest sens, completarea recentă în vechiul stil a clădirii de lîngă Mitropolie, precum şi Policlinica stomatologică. Trebuie relevat, de asemenea, complexul de clădiri de pe strada Crişan, concepute de arhitectul G.M. Cantacuzino, şi care se încadrează în stilul general al vechilor construcţii ieşene.

Renovarea unui oraş nu este o chestiune de densificare în sine, care să creeze dezordine plastică şi spaţială, violentînd simţul de armonie, ci este o probleme de suflet. În dublu înţeles: o problemă de psihologie în general, spaţiul (vid sau ocupat) al oraşului trebuind să stimuleze energiile vitale şi creatoare ale omului nu să le deprime: iar, pe de altă parte, trebuie sesizat duhul oraşului şi să construim iluminat şi în concordanţă cu acel duh irepetabil. A reface un oraş nu este o simplă problemă tehnică şi pragmatică, ci şi o problemă de cea mai autentică filozofie.

Să ne înţelegem: nu este vorba aici de revendicări elegiace, ci de un imperativ *naţional:* « legarea trecutului de viitorime », adică exact de ceea ce vorbea Mihail Sadoveanu relativ la reconstrucţia Iaşilor.

Din fericire, vocea marelui scriitor se uneşte cu cea a Preşedintelui ţării. În repetate rînduri, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a indicat ca, în sistematizarea oraşelor cu mari tradiţii să se ţină cont de spiritul local şi mai ales să se pună în valoare marile creaţii arhitectonice din trecut. Mai mult Iaşi, mai puţin stil ubicuitar valabil. Să ţinem seama de aceste gînduri de aur şi să renovăm Iaşii în spiritul lor.

GEORGE POPA
medic

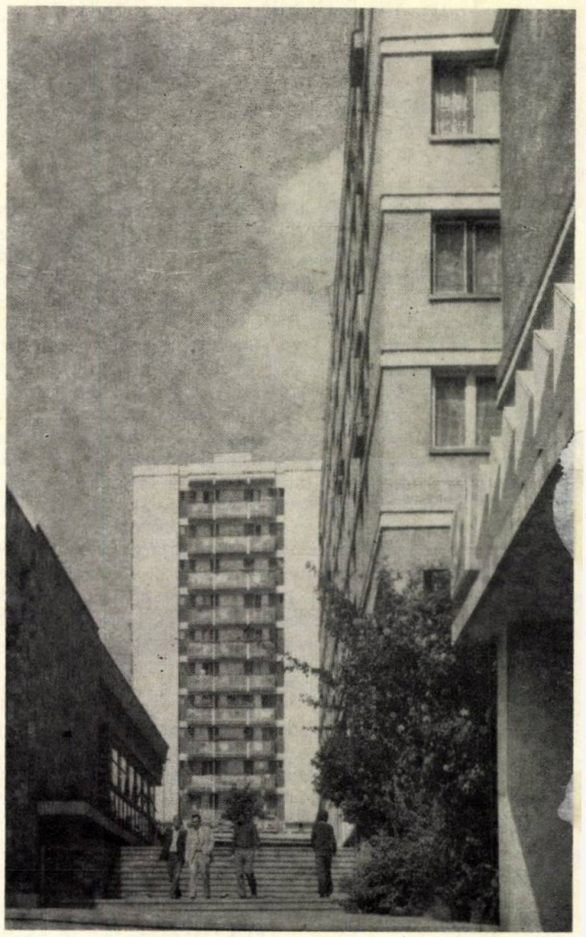

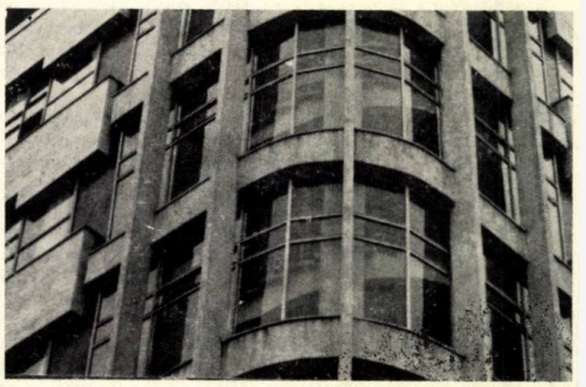

NOI ŞI ORAŞUL

Acest frumosurît oraş va rămîne *cetate veşnică* doar în măsura în care ieşenii, tot alţii de-a lungul vremurilor, vor şti să *preia* oraşul dinaintea lor şi să-l *transmită* viitorului.

Or, această preluare-transmitere nu se face oricum. Ceea ce e esenţial în actul de perpetuare a unui oraş de talia Iaşilor se poate numi cu o vocabulă pe cît de retoric devalorizată, pe atît de adevărată în capacitatea ei de acoperire: *responsabilitate.*

Numai cine nu-şi dă seama ce înseamnă Iaşii pentru neamul românesc rămîne opac la marea perpetuare. (Şi, din păcate, nu numai simpli locuitori ai cetăţii au fost opaci, ci, mai ales, concetăţeni de-ai noştri care, datorită unei sorţi oarbe, au ajuns să diriguiască treburile edilitare ale urbei şi din scaunul lor să decidă, adesea, acte iresponsabile, de la simple înlăturări de feronerii pînă la dărîmarea unor clădiri de importanţă inestimabilă pentru istoria neamului. Astfel de personaje anonime au dispărut (nepedepsite) odată cu ieşirea lor la pensie, iar oraşul şi-a împuţinat zestrea sa de frumuseţe şi de eternitate.

Cu sentimentul că, pe an ce trece, concetăţenii noştri, mai ales cei numiţi să se îngrijească de oraş, vor deveni tot mai *responsabili*, cu această tonică încredere în necesara înţelepciune de a feri oraşul de mari greşeli edilitare, să ne oprim, o secundă, la mai micile greşeli care pîndesc Iaşii, Iaşii Vechi, încorporaţi gigantului de azi.

Una dintre aceste mici greşeli ar fi vopsirea, din cînd în cînd, *complet altfel*, a celor cîteva importante clădiri monumentale ale trecutului:

● într-un timp superba clădire a *Muzeului Unirii*, ultima reşedinţă domnească a blîndului şi înţeleptului Cuza, s-a aflat tencuită într-o tentă apropiată de cea a pietrei; acum arată ca un preparat de cofetărie care s-a bucurat şi de un generos tratament cu ciocolată . . .

● cîndva, *Casa Elefantului*, locul sfînt al unirii românilor, era de culoarea argintului; acum bate într-un ocru înrudit cu lenjeria . . .

● prima clădire a *Universităţii* ieşene a cunoscut şi ea cîteva surprinzătoare schimbări la faţă . . .

Nu pot fi, oare, liniştiţi vopsitorii cu insomnie, de la această harnică îndeletnicire? Nu e capabil oraşul atîtor nemăsurate posibilităţi să reconstituie cu fidelitate fardul unic al vechilor şi celebrelor sale clădiri?

Să trecem, oare, tot la capitolul *mici greşeli* şi intervenţiile de bun plac pe unele clădiri de indubitabilă importanţă cultural-istorică?

Cîţi dintre noi n-au păşit cu respiraţia tăiată pe lîngă mai vechiul şantier al *Teatrului Naţional*, nevenindu-ne a crede că intangibilului proiect, de o clasicitate recunoscută, cineva (cine l-o fi încurajat?) i-a găsit o soluţie « gospodărească », ataşîndu-i celebrului lăcaş încă un spate !

Cîţi dintre noi, ştiind cum arătaseră « *Bolta Rece* » şi « *La Trei Sarmale* », nu s-au putut obişnui, pînă la urmă, cu « reconstituirile » actuale ! *Şi cîţi dintre noi nu s-au obişnuit !* . . .

Ce condamnabilă e, de multe ori, această obişnuinţă ! Iată, sub ochii noştri, care au (şi) darul de a se *obişnui*, se petrec, adesea, fapte care, arătate cu degetul la timp, nu s-ar mai petrece.

Obligaţia de a fi mereu treji şi atenţi la ce se întîmplă cu oraşul acesta face parte, şi ea, ar trebui să facă parte, din eternitatea cetăţii.

VAL GHEORGHIU
pictor

IAȘUL PREZENT ȘI VIITOR

Deceniul al IX-lea și al X-lea al acestui secol XX va marca o adevărată explozie urbanistică și arhitecturală în dezvoltarea marelui oraș al României socialiste care este Iașul.

15 septembrie 1980, zi de rezonanță istorică pentru oraș, de imensă bucurie și onoare pentru toți locuitorii săi — vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu la Iași a adus înalte aprobări și direcții ferme pentru dezvoltarea viitoare, ca etapă nouă și fundamentală în istoria sa milenară.

Cantitativ, Iașul are nevoie încă de ani mulți de avînt în construcția de locuințe și dotări social-culturale, atît pentru a satisface nevoile prezente, cît și cele viitoare impuse de dezafectarea unei părți din fondul construit vechi, uzat fizic și de solicitările la care l-au supus cele două cutremure recente și de calitatea slabă a materialelor folosite la casele construite înainte de cel de-al doilea război mondial. Amploarea dezvoltării industriale, numai din ultimii cincisprezece ani, dă dimensiuni noi și orașului. În cincinalul 1981—1985, urmează să se construiască în Iași circa 40 000 apartamente, mai mult decît s-a construit în întreg deceniul al VIII-lea. La aceasta, se adaugă sarcina calitativă impusă de spațiul în care urmează a se realiza acest impresionant volum de apartamente și dotări social-culturale aferente. Întregul efort constructiv de concepție și realizare este concentrat spre reconstrucția zonei centrale, a noului centru civic al orașului, în găsirea de soluții noi de sistematizare, de circulație și de mobilare urbană care să dea rezolvări complexelor probleme ale acestei zone a orașului cu particularități specifice și unice.

Urmează să fie construite clădiri social-culturale și de locuit, circa 6 500 apartamente, importante spații comerciale, de prestări servicii pentru populație și zone de recreare, spații urbane care să producă satisfacții ambientale și funcțional-estetice superioare.

Se va finaliza, cu încă 5 000 apartamente, ansamblul Păcurari și odată cu aceasta principala arteră de penetrație în oraș — dinspre vest (legătura Iașilor cu centrul țării).

În anul 1981, începe construirea ansamblului Nicolina — C.U.G., cu circa 15 000 de apartamente, amplasat pe artera de penetrație la marele Combinat de utilaj greu, în apropierea căruia se asigură locuințe pentru familiile oamenilor muncii din uzinele combinatului. Cartierul Tătărași Nord, calea spre aeroport, ansamblul din Tg. Cucului — Tudor Vladimirescu, cu peste 5 000 de apartamente, vor înlocui actualele cocioabe, ulițele înguste și insalubre. Noi ansambluri vor fi realizate de asemenea la Tomești, Holboca — Dancu, Lunca Cetății ș.a., în apropierea locurilor de muncă ce se vor dezvolta în acest cincinal.

Iașul, ca oraș mare, are și probleme mari, dar dispune de o calitate aparte care îi dă forță, cutezanță și putere. Oameni care muncesc, trăiesc, învață, gîndesc, conduc procesele politice, social-economice, revoluționează și ridică, din zi în zi, pe noi trepte de civilizație Iașul, panteon de istorie, de știință, de creații materiale, culturale și artistice. Dăruirea, pasiunea și sacrificiul personal al fiecărui ieșean pentru binele colectiv este resursa de calitate care asigură crearea și finalizarea operelor sale. Iașul are o istorie, care nu este numai a sa proprie, este a țării întregi, și care impune imensă răspundere și un profund respect. Fiecare loc trebuie cercetat, reconsiderat și valorificat, ca un document. Iașul are clădiri de valoare arhitectural-istorică care îi dau prestigiul duratei și un farmec aparte. Are Piața Unirii, loc de adunare și de rezonanță istorică, trecută și prezentă, de deschidere spre Palatul culturii și, de aici, spre noul centru civic. Are și Piața Independenței cu monumentul care o domină și îi impune valoare de simbol, Bulevardul Independenței cu clădirile sale moderne ce vor fi terminate în 1982.

Iașul are, așadar, personalitate trainică, farmec sublim, prestigiu productiv și creativ, istorie și civilizație.

Este o mare răspundere și o șansă dreptul de a participa la configurarea acestui mare oraș, de a proiecta arhitectură și a sistematiza în și pentru acest oraș, dîndu-i dimensiunile noi ce-l apropie de idealurile socialismului și comunismului.

Dr. ing. VASILE DASCĂLU
director al Institutului de cercetare și proiectare-ICPROM-Iași

ARHITECTURA IEȘEANĂ
unele puncte de vedere

« Orașul acesta a fost creat nu din capriciul unui domn sau dintr-un hazard al dezvoltării istoriei moldovenești . . . orașul acesta este o creație organică a vechii Moldove . . . »

N. IORGA (1935)

Afirmația marelui istoric român m-a îndemnat să nu trec la formularea unor puncte de vedere despre arhitectura nouă a Iașilor, înainte de a încerca o succintă trecere în revistă a aportului atîtor secole de istorie, fără de care orașul de azi ar putea fi doar o oarecare aglomerație urbană, lipsită de orice ecou în conștiința națională.

Numai plecînd de la aceste repere ale culturii materiale și spirituale a secolelor trecute, putem aprecia, în cunoștință de cauză, aportul de valori al prezentului și dezideratele viitorului. Se impune o observație: dacă pentru perioada dintre veacul al XIV-lea și începutul celui de al XIX-lea, am avut date suficiente, după 1850 și pînă în 1950, sursele documentare au fost foarte zgîrcite (excluzînd presa cotidiană) în informații pentru urmărirea creației de arhitectură (de exemplu « Istoria arhitecturii din România » a prof. dr. doc. Grigore Ionescu nu reține din primele cinci decenii ale acestui secol decît trei realizări. . .).

Singurul *cronicar* (cam ocazional) rămîne revista « Arhitectura » și, apoi, Buletinul de informare Tehnică/B.I.T. pînă în 1974.

ORAȘUL DE-A LUNGUL SECOLELOR. Mărturii arheologice din secolul al XIII-lea dovedesc « existența unei slabe așezări rurale în jurul unui centru meșteșugăresc și comercial atestat pe terasa inferioară a Bahluiului »[3].

Pe la mijlocul secolului al XIV-lea, așezarea din jurul curții feudale începe deja « să dobîndească un caracter urban ». Ea era situată pe « un întins domeniu domnesc care împreună cu branișteа Bohotinului, cuprindea teritoriul a aproximativ 30 de sate și pentru a cărui administrare s-a construit aici o curte ». Cam în aceeași perioadă se așază în vatra orașului alături de meșteșugari și comercianți armeni, arcașii veniți de la granița de est a Transilvaniei. Aceștia se numeau iași (făcători de arcuri) și pe seama lor este pusă și denumirea actuală a orașului. Mahalaua unde se stabilesc ei se va numi « Arcărie » și se afla pe Podul Vechi — azi str. Costache Negri[3].

Prima mențiune documentară cunoscută pînă acum este cea din 6 octombrie 1408, cînd Alexandru cel Bun acordă un privilegiu comercial negustorilor din Liov, ceea ce înseamnă că Iașii erau deja unul din tîrgurile importante ale Moldovei. Secolul al XV-lea este martorul transformării vechilor uliță de tîrgoveți în mahalale. În a doua jumătate a aceluiași secol, Iașii vor primi și funcția de reședință secundară domnească, ce-o vor împărți, în secolul următor, cu Suceava, Vaslui, Huși sau Hîrlău. Prima zonă urbană se va contura, la nord-nord-est de actualul Palat al culturii, învecinîndu-se cu actualele străzi Ghica Vodă, Elena Doamna, Sf. Sava, iar la sud-vest, se va opri la început pe cornișa dinspre mlaștinile și eleșteele de atunci ale Bahluiului. Cu excepția curții și a Bisericii Domnești, « tîrgul era construit aproape în întregime din lemn »[3] și tot cu lemn vor fi podite mai apoi și ulițele principale. De aceea, în secolele următoare, el va cădea de foarte multe ori pradă incendiilor. Devenit și capitală domnească (din 1565, cea de-a doua domnie al lui Alex. Lăpușneanu), va cunoaște cea mai puternică dezvoltare dintre toate orașele Moldovei, lăsînd în urmă Suceava. Va crește de aproape patru ori în suprafață, ajungînd la circa 158 ha[5].

Secolului al XVII-lea i se datoresc primele captări de izvoare pentru alimentarea cișmelelor / fîntînilor orașului (deși se va continua aducerea apei cu sacalele) și înființarea, prin 1640, a primei Școli Domnești, cea a lui Vasile Lupu de la Trei Ierarhi. Tot atunci, alături de majoritatea zdrobitoare a locuințelor — simple case țărănești — și a dughenelor negustorilor, încep să se ridice casele boierești, folosind piatra (la pivnițe, socluri sau chenare) și șindrila, iar mai apoi olanele, la acoperiș.

Un polonez cotează Iașii ca « prea mare și întins » cum dealtfel îl va aprecia și un ambasador suedez în 1656. Stîrnesc elogii frumoasele biserici « de zid » care, în 1659, pentru un călător turc sînt « mănăstiri ale căror perechi nu se găsesc nicăieri, poate numai în Rusia, la Kiev »[3].

Cotate ca « adevărate cetăți, cu ziduri și turnuri »[3], mănăstirile Galata, Hlincea, Aroneanu, Sf. Sava, Trei Ierarhi, Golia, Cetățuia sînt, în parte, astăzi implicate în silueta orașului sau în textura urbană. Orașul din secolul XVI—XVII va avea mult de suferit din cauza invaziilor și incendiilor. După incendiul provocat de tătari, în 1650, doar « unde și unde au rămas cîte o dughenuță. . . » consemna îngrozit de zeastru Miron Costin. Igiena publică este lăsată pe seama a trei băi/ feredeie (din care una pentru domn și familia sa, una pentru boieri și cler și una pentru demnitari turci) iar sănătatea publică rămîne în grija spitalului Sf. Spiridon (inaugurat în 1757 cu numai 30 de paturi) și a unui medic al orașului — post înființat în 1777. Dintre vechile edificii laice, au mai ajuns pînă în zilele noastre, cu intervenții mai mari sau mai mici, Egumenia de la Golia (Arhivele statului), « Curtea de la Sărărie » — str. Bălcescu nr. 10; « Societatea de medici și naturaliști » (Muzeul de Istorie naturală) — b-dul. Independenței 72; Casa Cantacuzino-Pașcanu (Casa Presei) — str. Vasile Alecsandri 8; Casa Mavrocordat (în ansamblul Liceului M. Eminescu) — str. Bălcescu 10; Casa Spătarului D. Beldiman — str. Săulescu 10; Casa Logofătului N. Canta (Casa Universitarilor) — str. 23 August 9; Casa cu arcade, numită fără temei Dosoftei (Muzeul de Istorie al literaturii române vechi) — str. A. Panu 69; Palatul Roznovanu (Primăria municipiului) — str. Ștefan cel Mare 45; Casa G. Ghica / Universitatea Veche (Filiala Academiei) — str. Universității 16 și altele. Dintre edificiile religioase, amintim: Mănăstirea Frumoasa (exceptînd palatul « de pe ziduri » din 1812) — str. Radu Vodă 1; Biserica Sf. Teodori — str. Sf. Teodori; Biserica Sf. Gheorghe (Mitropolia Veche) — str. Ștefan cel Mare 46; Biserica Curelari și altele.

Secolul al XIX-lea va însemna, pentru Galați și Iași, saltul peste pragul de 1000 hectare suprafață. Ultimul va evada tentacular, mai ales în direcția Socolei după deschiderea șoselei noi peste Dealul Repedea. La periferie (Păcurari, Zalhana, Nicolina ș.a.) apar primele fabrici iar în zona iarmarocului de la Frumoasa se conturează sectorul feroviar[5]. Se modifică parțial albia Bahluiului, se asanează mlaștinile din jurul lui, se deschid străzi și se pavează (după 1850), se fac eforturi în domeniul alimentării cu apă, cresc preocupările pentru iluminatul public (gazul lampant va fi înlocuit după 1897 cu curentul electric), se introduce tramvaiul electric, crește numărul caselor cu etaj (ce erau numai 40 în 1805), se conturează Piața Unirii (după 1897) ș.a. Alături de majoritatea covîrșitoare a locuințelor — variante ale celei cu cerdac din secolul al XVII-lea, apar și construcții impunătoare din care am aminti în ordine cronologică: Palatul Domnesc (distrus de un incendiu în 1827) — Piața Palatului; Palatul « de pe ziduri » de la Frumoasa — str. Radu Vodă 1; Casa Alecu Balș (Filarmonica) — str. Cuza Vodă 29; Casa Cuza (Muzeul Unirii) — str. Alex. Lăpușneanu 14; Casa Balș-Sturdza (Poșta centrală) — str. Cuza Vodă 3; Mitropolia Nouă — str. Ștefan cel Mare 46; Palatul Sturdza — str. Cloșca 3; Palatul Belvedere al lui M. Sturdza (Neuropsihiatria « Socola ») — Șoseaua Bucium 36; Casa Pogor (Muzeul de literatură al Moldovei) — str. I. C. Frimu 4; Universitatea Nouă; Teatrul Național. Apar preocupări estetice și necesitatea unui « arhitecton » al orașului. Intră în spațiul public monumente ca Ștefan cel Mare, Miron Costin, Gheorghe Asachi.

Suprafața Iașilor crește în continuare în secolul XX, cînd se conturează cîteva sectoare industriale, cresc densitatea și regimul de înălțime (din toată Moldova numai la Iași și Galați se atinsese un număr de 4—5 niveluri), centura de viță de vie renumită în secolul al XVIII-lea va începe să cedeze locul rezidențialului, se modernizează străzi, se îmbunătățește alimentarea cu apă (prin construcția conductei de la Timișești 1902—1912), devine renumită grădina Copoului (unde plantarea a început din 1830) ș.a.m.d. Apar statuile lui Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza, Mihai Eminescu, D. Xenopol.

IAȘII ÎNTRE 1944—1975. După ce, în 1896, apare Planul cadastral iar, în 1938, Planul director (întocmit de arh. Iosif Bedeus și ing. T. Rădulescu)[4], în 1948, se elaborează Proiectul de sistematizare ce va urmări, ca primă urgență, reconstrucția orașului după distrugerile provocate de cel de-al doilea război mondial.

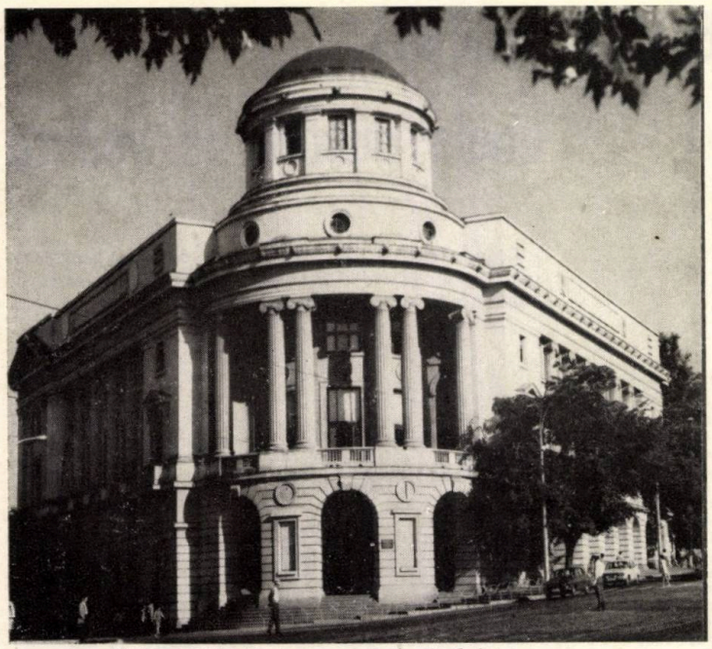

Biblioteca « Mihai Eminescu » — Prof. arh. C. Iotzu

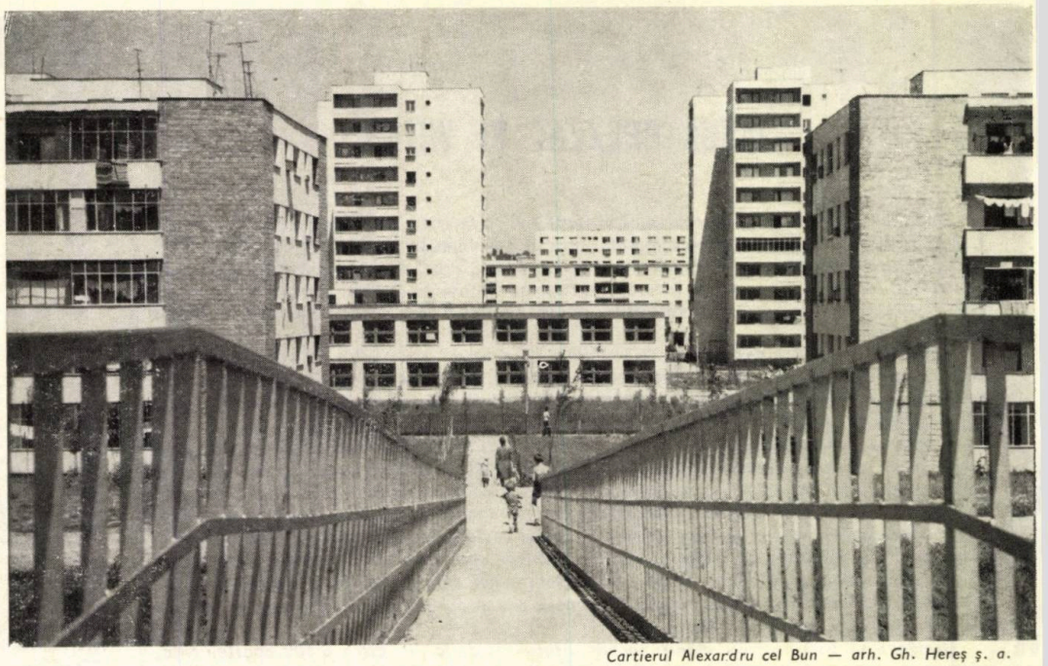

Cartierul Alexandru cel Bun — arh. Gh. Hereș ș. a.

EDIFICII VECHI:

I UNIVERSITATEA II INSTITUTUL POLITEHNIC III BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ IV CASA KOGĂLNICEANU V SPITALUL SF. SPIRIDON VI CASA COSTACHE GHICA/UNIV. VECHE VII MEDICINA VIII M-REA GOLIA IX MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ X CASA BALȘ-STURZA XI TEATRUL NAȚIONAL XII PALATUL ROZNOVANU XIII CASA STURZA XIV MITROPOLIA NOUĂ XV MITROPOLIA VECHE XVI EPISCOPIA CATOLICĂ XVII TREI IERARHI XVIII BISERICA ARMEANĂ XIX BISERICA SF. SAVA XX PALATUL CULTURII XXI CASA CU APCADE XXII BISERICA SF. NICOLAE DOMNESC XXIII CASA CU ABSIDĂ XXIV BISERICA BARNOVSCHI XXV BISERICA ZLATAUST XXVI CASA ALECU BALȘ XXVII CASA CANTACUZINO-PAȘCANU XXVIII CASA MAVROCORDAT/CURTEA DOMNEASCĂ DIN SĂRĂRIE XXIX CASA POGOR

PIETE CIVICE

ZONE INDUSTRIALE

PLATFORMA DE INV. CERCET. PRODUCȚIE A INSTITUTULUI POLITEHNIC

NOUL CENTRU CIVIC

PERIMETRUL MUNICIPIULUI

EDIFICII CONSTRUITE DUPĂ 1950:

1→INSTITUTUL AGRONOMIC 2→COMPLEXUL „COPOU" 3→FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE 4→CASA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ 5→INSTITUTUL JUDEȚEAN „ICPROM" 6→SEDIUL ÎNTREPRINDERII „ȘTINCA COSTEȘTI" 7→CASA TINERETULUI ȘI STUDENȚILOR 8→CLINICA STOMATOLOGICĂ PENTRU COPII 9→POLICLINICA MUNICIPALĂ 10→HOTELUL „UNIREA" 11→BLOCUL „TAROM" 12→BLOCUL „CARMEN" 13→INSTITUTUL DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE 14→CASA MODEI 15→BLOCUL „CINA" 16→SEDIUL I.T.A. 17→SEDIUL POLITICO-ADMINISTRATIV AL JUD. 18→„CASA CĂRȚII" 19→MAGAZINUL UNIVERSAL „MOLDOVA" 20→HALA AGROALIMENTARĂ 21→HOTELUL „MOLDOVA" 22→SALA DE SPORT 23→FAC. DE CONSTRUCȚII 24→SPITALUL DE RECUPERARE 25→„ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL" 26→FAC. DE CHIMIE ȘI ING. TEHNOLOGICĂ 27→CĂMINUL „T 17" - STUD. 28→COMPLEXUL DE CĂMINE STUD. „T. VLADIMIRESCU" 29→SPITALUL CLINIC DE COPII 30→CASA DE CULTURĂ A SINDICATELOR

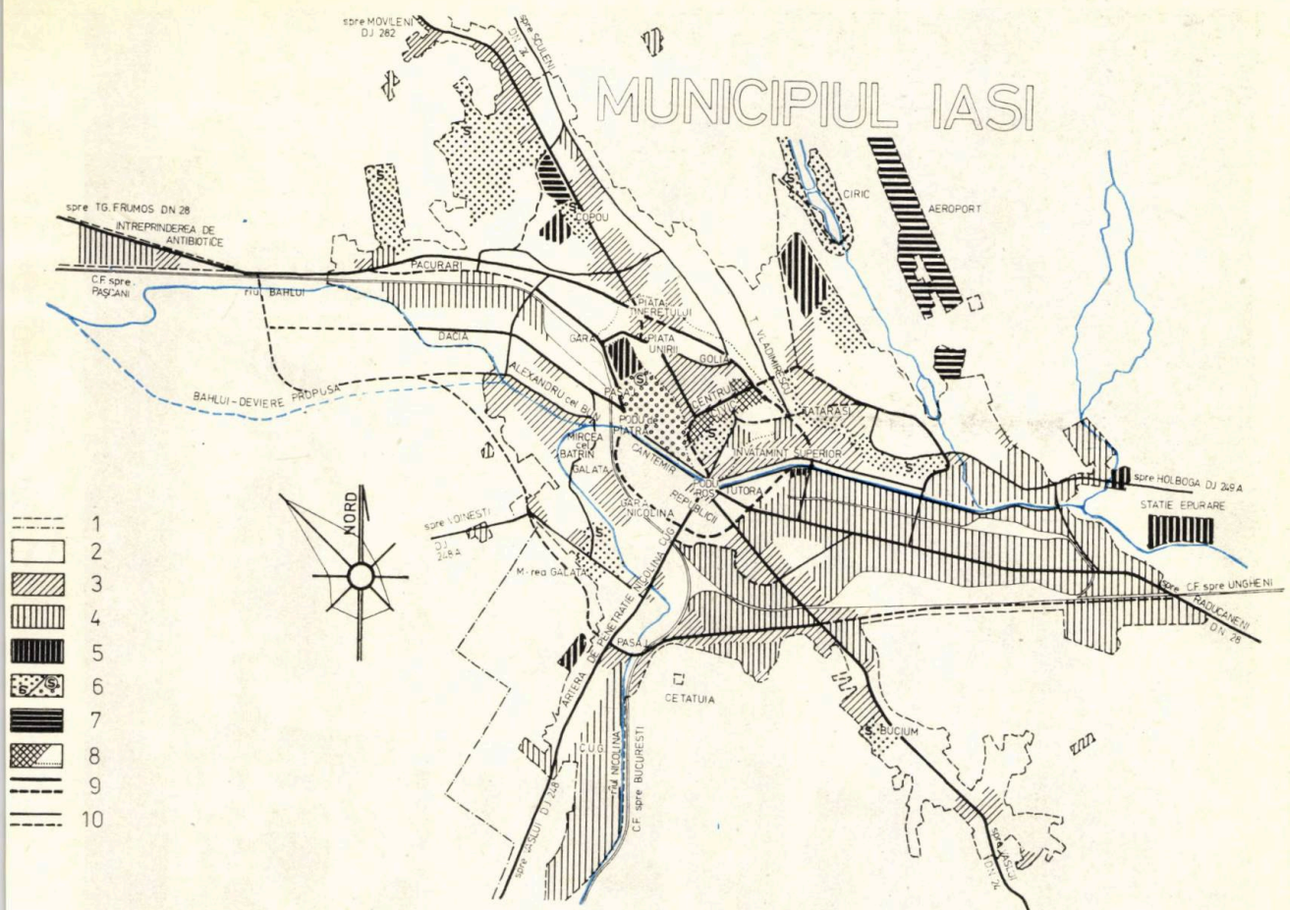

1

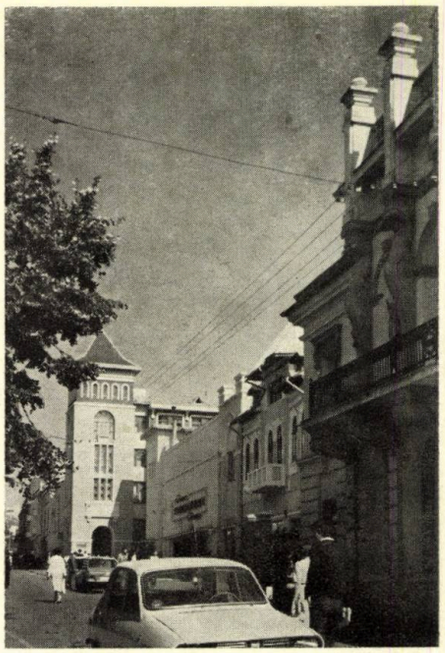

str. Alexandru Lăpuşneanu

1. SISTEMATIZAREA MUNICIPIULUI IAŞI: *1. Perimetrul construibil aprobat — 2. Zona de locuit — 3. Zona de dotări — 4. Zona de producţie (industrie — agricultură — depozite) — 5. Instalaţii de gospodărie comunală şi edilitare — 6. Spaţii verzi şi terenuri sportive — 7. Zonă specială — 8. Centrul civic / Limita zonei centrale — 9. Străzi categoria I, existent / propus — 10. Străzi categoria a II-a, existent / propus*
2. CENTRE DE INTERES, VALORI ARHITECTURAL-URBANISTICE ŞI CULTURALE ALE MUNICIPIULUI IAŞI — *pieţe civice, edificii vechi, edificii construite după 1950*
3. ZONA CENTRALĂ

Mînăstirea Galata, restaurare arh. N. Diaconu

3

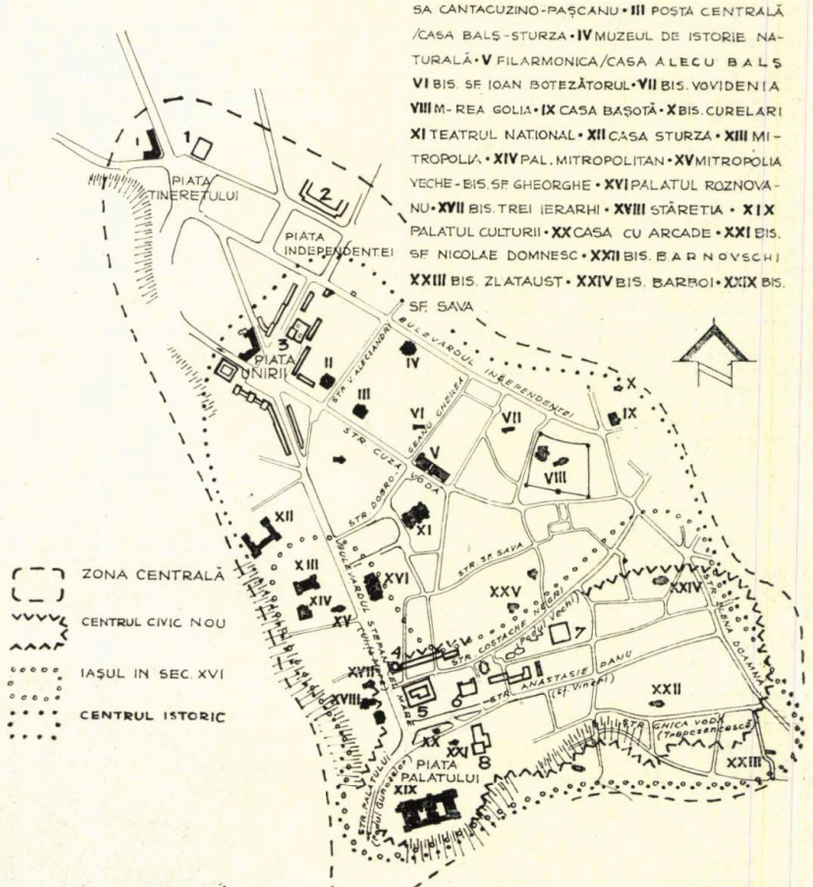

I BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ • II CASA PRESEI/CASA CANTACUZINO-PAŞCANU • III POŞTA CENTRALĂ /CASA BALŞ-STURZA • IV MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ • V FILARMONICA/CASA ALECU BALŞ VI BIS. SF. IOAN BOTEZĂTORUL • VII BIS. VOVIDENIA VIII M-REA GOLIA • IX CASA BAŞOTĂ • X BIS. CURELARI XI TEATRUL NAŢIONAL • XII CASA STURZA • XIII MITROPOLIA • XIV PAL. MITROPOLITAN • XV MITROPOLIA VECHE - BIS. SF. GHEORGHE • XVI PALATUL ROZNOVANU • XVII BIS. TREI IERARHI • XVIII STĂRETIA • XIX PALATUL CULTURII • XX CASA CU ARCADE • XXI BIS. SF. NICOLAE DOMNESC • XXII BIS. BARNOVSCHI XXIII BIS. ZLATAUST • XXIV BIS. BARBOI • XXIX BIS. SF. SAVA

Apar apoi schițele de sistematizare din 1956 (arh. Gheorghe Filipeanu) și 1962* (ing. A. Rotaru, arh. St. Păunel) și se poate spune că, la începutul deceniului al VII-lea, studiile depășiseră nevoile momentului și se viza dezvoltarea într-o perspectivă mai largă. Pentru urbaniști apăruse deja nevoia găsirii « unui ax de compoziție al orașului care să străbată ca o coloană vertebrală spinarea dealului Copou, pe cele două terase ale sale — dezvoltarea orașului urmînd a se face pe terasele Copoului, Sorogarilor și Ciricului, evitîndu-se așezarea zonei de locuințe în lunca Bahluiului, ce era supusă inundațiilor. . . »[2] Mai apoi, ipoteza cu evitarea luncii este abandonată în favoarea recuperării prin asanare, regularizare, a acestei mari suprafețe atît de necesare ritmului alert de dezvoltare a orașului. La Plenara U.A., organizată cu participare națională, la Iași în 27—28 iunie 1975, se estima că populația municipiului urma să crească în următorii douăzeci de ani de la 240.000 la circa 500.000 locuitori, într-un perimetru construit (3670 ha în 1973) ce s-ar fi alungit, de-a lungul Bahluiului, paralel cu Prutul, iar prin apariția I.U.G. (azi Combinatul de utilaj greu / C.U.G.) destinat inițial Botoșanilor, se anticipa ceea ce s-a și întîmplat: o nouă dezvoltare a rezidențialului în partea de sud a orașului. Este de reținut însă că și lunca, cu apa aproape de suprafață, și dealurile macroporice (cu versanți predispuși la alunecare și teren de fundație la minus 10—16 m) impun adîncimi care, pentru a nu fi oneroase, pretind un regim de înălțime de peste 10 niveluri. În prezent, ponderea cea mai mare a apartamentelor se realizează tocmai în luncă, începînd din nord-vest ansamblul în lucru « Dacia », continuînd cu blocurile din vecinătatea Spitalului de recuperare și terminînd spre sud-est cu Căminele muncitorești și locuințele necesare Platformei industriale.

Defalcînd, pe decenii, perioada de după 1944, am putea consemna:

● În deceniul al VI-lea, se încep lucrările la Fabrica de antibiotice, se atacă cvartalul « Păcurari », se realizează corpul B de la Universitate (prof. arh. Richard Bordenache), se face extinderea de la Teatrul Național (arh. Ilie Costinescu) etc. Este perioada renașterii de după război, timidă și sub influența realismului socialist.

● Deceniul al VII-lea a însemnat, nu numai un impresionant salt cantitativ (dispunem de o listă de peste 50 unicate consemnabile), dar și unul calitativ. Nu voi încerca o trecere în revistă a lucrărilor și cu atît mai puțin o ierarhizare a lor. Îmi voi permite doar să amintesc cîteva, care sper să rămînă repere în arhitectura ieșeană: Piața Unirii, Ansamblul de locuințe « Tătărași », Ansamblul de cămine « Copou », Ansamblul « Casa Sindicatelor », iar dintre obiecte se impun a fi menționate, cronologic, pentru preocuparea de a da personalitate unor programe: Motelul « Bucium » (1965 — arh. Gheorghe Cheptea), Sediul politico-administrativ (1968 — arh. N. Vericeanu), Supermagazinul « Copou » (1969 — arh. Gh. Tănase), Școala sanitară (1969 — arhitecții Cezar Dăriescu, N. Munteanu).

● Ultimul deceniu l-aș împărți în două etape: 1970—1975 și 1976—1980. Pentru prima etapă mă rezum doar la o enumerare: Spitalul de pediatrie (arhitecții Cezar Dăriescu, Constantin Luncăniță, Florin Purice); Cămine « Tudor Vladimirescu » (arhitecții: Gheorghe Tănase, Petre Țipău, Ion Cernucan); Casa de mode (arhitecții Gheorghe Tănase, Petre Țipău); Facultatea de medicină veterinară (arhitecții Teodor Ungureanu, Ștefan Datcu, Gheorghe Cheptea); Sistematizare Piața Podul Roș, (arh. Gheorghe Hereș); Spitalul de neurochirurgie (arh. Cezar Dăriescu); Sala sporturilor (arhitecții Ion Mircea Enescu, Ilena Oprișescu — I.P.C.T.); Magazinul « Moldova » (arh. Victor Mihailovici); Bloc frînt / Podul Roș (arh. Gheorghe Hereș); Pavilion învățămînt general/ Institutul politehnic (arhitecții: Nicolae Vericeanu, Petre Țipău); Sediul Trustului de construcții (arh. Victor Mihailovici); Bloc « Cuza Vodă » (arhitecții: Gheorghe Tănase, Petre Țipău); Extinderea Institutului Medico-Farmaceutic (arh. Stelian Catina); Centrul de proiectare al M.E.I. (arh. Nicolae Vericeanu); Facultatea de tehnologie chimică (arhitecții: Nicolae Vericeanu, Gheorghe Tănase, Petre Țipău, Ion Luncăniță); Corp « Proiectare » / Facultatea de Construcții (conf. arh. Nicolae Porumbescu); Bloc pe strada C. Negri (arh. Victor Mihailovici), Ansamblul « Alexandru cel Bun » (arh. Gheorghe Hereș D.S. și P.E); Facultatea de științe economice și centrul de calcul al Universității (arh. Nicolae Munteanu)

UNICATELE ETAPEI 1975—1980. Blocul « CINA » (arh. Gheorghe Cheptea) este realizarea cea mai recentă. Are o poziție deosebită realizînd un front foarte lung, de la debușeul străzii Vasile Alecsandri în strada Ștefan cel Mare și pînă la scuarul Teatrului Național. O atare desfășurare putea foarte ușor să ducă la o monotonie, dar ea a fost evitată apelîndu-se la o plastică animată de o gradare în crescendo a volumetriei, spre scuarul teatrului, de o abordare diferențiată a pachetului de orizontale printr-un anumit joc al balcoanelor, de o tratare cu subtilități a parterului, fără a se ajunge la un abuz de detalii.

Spre scuar, preluarea diferenței de nivel într-o terasă generoasă este o idee de apreciat, atît ca funcțiune, ținîndu-se seama și de zona de agrement din față, cît și ca platformă-belvedere spre teatru (cam mascat de vegetație), spre Palatul Roznovanu

Universitatea « Al. I. Cuza » — Clădirea veche

Teatrul Național « Vasile Alecsandri »

și Mitropolia Nouă. Desigur, se pot face unele reproșuri privind fațada posterioară, casele de scară, amenajarea incintei (ce parcă a uitat că sîntem în plin centru), necesitatea *coastelor* din parterul comercial, interiorul de la cofetărie (unde se remarcă o disonanță între gîndirea ambientală a spațiului, structură, materiale și mod de finisare), terasa inutilă în actuala rezolvare spre strada Ștefan cel Mare dar, ca obiect complexul multifuncțional « Cina » se poate cota ca o reușită. Pentru autor, mi se pare un pas înainte, după motelul « Bucium » și restaurantul « Ciric », dar am rezerve pentru căutările formale de la pavilionul « Irigații și hidroameliorații » / mal stîng Bahlui. Sperăm ca hotelul nou din Piața Palatului culturii să tindă către o eleganță a simplității, cerută prin contrast de cadrul arhitectural existent. Un asemenea salt în orientarea limbajului, către o facturăă modernă, l-a făcut arh. Nicolae Munteanu în clădirea Facultății de științe economice (și în turnurile din centrul nou al Vasluiului, reperul de comparație fiind hotelul « Racova » din același oraș). Vorbind de limbaj, intră în discuție și CĂMINUL PENSIONARILOR / str. Codrescu (c. arh. Șterică Lungu), la care credem că meritul principal este rezolvarea acestui program (rar întîlnit la noi în țară) printr-o clădire unicat, cu preocuparea de a favoriza, prin intermediul unei incinte cu terase dispuse în formă de *U*, relațiile om-oameni, om-natură.

Volumele sînt echilibrate și bine articulate, iar spațiul curții cîștiga mai mult în valențe dacă era mai generos.

De o facturăă personală dar nu îndepărtată de viziunea cunoscută a arhitectului Nicolae Porumbescu, este CASA TEHNICII ȘI ȘTIINȚEI, de pe Calea 23 August. Construcția se va înscrie ca o prezență ineditâ în preajma clădirilor Universității. Rămîne de văzut natura relațiilor de convietuire cu Facultatea de științe economice, din imediata vecinătate.

Situat într-o zonă mai puțin conturată ca intenții, dar totuși în preajma Goliei, SEDIUL I.T.A. (D + P + 2), în curs de execuție pe strada Cuza Vodă (arhitecții Laura și Mihai Mancaș) încearcă să spună *ceva mai mult* decît ar permite la prima vedere programul abordat. Căutîndu-se o tratare plastică distinctă a funcțiilor mai importante, sub un acoperiș în două etape, se ajunge la un vocabular formal cu multă personalitate, ce introduce un accent inedit în desfășurarea frontului străzii.

BLOCUL « TAROM » de pe strada Arcu (arh. V. Mihailovici) se situează cumva la antipod. Efortul s-a concentrat în primul rînd, așa se pare, pe satisfacerea unor deziderate ale poziției față de Piața Unirii, pe înscrierea abilă în teren (vezi frontul spre str. Arcu, incinta cu garaje dinspre sud), pe realizarea unor volume echilibrate și corect articulate și, abia apoi, pe imprimarea unei note personale acuzînd nivelurile de locuit, cu acele șiruri mai scurte sau mai lungi de panouri simple de armociment, ce formează parapetul « cu barbă » al balcoanelor. Limbajul e reținut dar convingător și de o anume eleganță, în timp ce spațiile publice sînt de o elevată ținutâ. Putem considera balcoanele continui ca o exagerare, iar curtea nudă deschisă spre « orașul de jos » din valea Bahluiului, ca o scăpare de neiertat, dar blocul în ansamblul său se poate considera drept un salt calitativ în creația autorului.

Vizavi de scuarul Teatrului Național, pe str. Ștefan cel Mare, avem de-a face cu un « gest » ce se impune a fi semnalat : e vorba de CLĂDIREA « MATERNA », un P + 2 cu locuințe și parter comercial (arh. Teodor Ungureanu) ce vine să dubleze volumul unei construcții în « stil românesc », preluîndu-i fidel și *în oglindă*, detaliile plastice. Autorul a sacrificat aici o posibilă ambiție de afirmare, pe altarul unei idei. Un gest similar și lăudabil este și cel al arhitectului Ilie Costinescu, făcut cu ani în urmă, la extinderea Teatrului Național. Asupra mimetismului de la « Materna » o să mai revenim dar într-un alt context.

HALA AGROALIMENTARĂ, situată pe strada Costache Negri componentă a noului nucleu civic (arh. Cristian Constantinescu) ca obiect și-a creat un mare avantaj retrăgîndu-se de la str. Anastasie Panu pentru a-și putea astfel etala, într-un plan doi, volumul bine organizat și cu un decupaj sculptural ce o impune de la distanță. Autorul a evitat tentația detaliului minor, ce ar fi fost dealtfel anulat de masa construcției ca și de dimensiunile mari ale spațiului de unde se face percepția, preferînd să-și concentreze atenția asupra morfologiei generale, asupra raporturilor dintre componente în desfășurarea pe cele patru direcții, asupra unor relații armonice între părțile blindate și vitrate și asupra pregătirii unghiurilor de vedere. Dala generoasă (sub care sînt dispuse depozitele), mereu luminoasă și animată din cauza expunerii sudice, acuză simetria volumului și îl impune în timp ce pachetele de trepte, prin perspectiva ascendentă creată, captează și dirijează privirea spre același volum. Roșul placajului de cărămidă, încălzit permanent în zilele însorite are și el același efect. Gîndite ca un spațiu continuu ce îndeamnă mereu la mișcare, organizate în jurul unui gol ce oferă imagini diverse de ansamblu luminate cu abilitate și finisate cu gust, interioarele reușesc să impună și să atragă. O anume personalitate le marchează și ar fi păcat dacă nuanța de eleganță ar fi alterată în timp de cursive în general penibile ale beneficiarilor. Ieșind, am putea pune în discuție racordul la strada Costache Negri, fațada spre această stradă, unele detalii legate de accesul sub dală, organizarea vînzării în aer liber și altele, dar vom remarca mai bine prezența agreabilă a cochetei « Hale de pește ». Ea va merita însă un studiu mai atent de încadrare în ansamblu.

CASA CĂRȚII ocupă spațiul sud-vestic al străzii Costache Negri, la debușarea acesteia în str. Ștefan cel Mare. Inițial (vezi « Arhitectura » nr. 3/1973 p. 31), investiția purta denumirea de « Bloc de locuințe cu magazine » avînd un parter comercial iar deasupra lui trei niveluri de ateliere și șapte cu apartamente de 1—4 camere. Volumul mai retras — un turn — al locuințelor era mai animat ca cel de azi prin alternarea pe colț a unor moduli spațiali. Locul atelierelor și parterului din zona colțului spre cele două străzi a fost consumat de « Casa cărții » (lăudabilă idee într-un vechi centru universitar), ce-și etalează nivelul al treilea în consolă. Alături, la parterul dinspre str. Costache Negri, este un spațiu atribuit unui oficiu telefonic și are o notă de distincție față de ceea ce se practică curent în țară. Dacă volumul destinat locuințelor are o tratare reținută, cu o acuzare a registrelor prin brîie late de placaj de cărămidă, volumul oferit comerțului de carte vrea să fie personal apelînd la o tocare a etajului doi cu lamele, ce introduc un ritm alert, și la o detașare a vitrinelor de la parter față de structură, prin interpunerea unui plan înclinat, tot de sticlă, în zona racordului dintre parter și etajul I. Soluția, des întîlnită în publicațiile străine, este tentantă pentru efectele plastice ce rezultă, dar comportă discuții vizavi de Trei Ierarhi. O notă discordantă ca tratare aduce casa scării, net detașată pe latura nord-vest și care pare să fi scăpat de sub controlul autorului. Revenind la ritmul vioi, evident mai ales la etajul I și II și cu o lungă desfășurare pe fațada la str. Costache Negri, acesta, văzut de la palat, reușește să aducă o clară detașare, ca fundal, Sediului politico-administrativ, subliniindu-i acestuia prestanța. La interior, « Casa cărții » are spații primitoare, luminoase. Am simțit însă lipsa unor zone mai intime, unde așezat într-un fotoliu să poți savura un vers sau un pasaj, să porți un dialog, cum e firesc într-un templu al slovelor. . .

Continuăm cu SEDIUL ÎNTREPRINDERII « STÎNCA — COSTEȘTI ». Construcția este dezvoltată pe patru niveluri în str. Culturii nr. 13, pe un teren denivelat pe două direcții. Reține aici intenția de-a exprima cît mai acuzat componentele funcționale, de a le departaja volumetric dar fără a sparja. Formele se asamblează firesc și cu ritmul măsurii — ceea ce n-am putea spune despre SEDIUL METROLOGIEI (D + P + 1), de la nr. 11 de pe aceeași stradă, unde se vede efortul expresiv, dar rezultatul se apropie de un compromis.

Așa-numitul CĂMIN T 17 al Institutului politehnic (arh. Gheorghe Tănase), de pe Bulevardul Tudor Vladimirescu, vizavi de Facultatea de tehnologie chimică, completează într-un fel complexul învecinat de cămine studențești și închide dinspre Splaiul Bahluiului, piațeta din fața cantinei.

Într-un regim de înălțime P + 8, el se înscrie prin două inflexiuni în configurația amplasamentului. Parterul, ce adăpostește o librărie, coafură, frizerie, cofetărie ș.a. este total vitrat spre stradă, lăsîndu-se antrenat în animația vieții studențești. Echilibrat în raporturi, ferm acuzat funcțional, cu acuratețe conceput și executat, el continuă într-o notă de simplitate binevenită (exceptînd consolele inoportune plastic și structural atît la copertina parterului dar mai ales la aticul ce încoronează defavorabil etajul VIII), modul de gîndire ce l-am întîlnit la « Supermagazinul Copou » și « Casa modei » realizate de același autor. Căminele în formă de H cu barele lungi frînte, proiectate de Gheorghe Tănase împreună cu Constantin Luncăniță în complexul studențesc mai sus amintit, rămîn și azi demne de aprecieri comparativ cu alte realizări din țară.

SPITALUL DE RECUPERARE, situat vizavi de gara Nicolina, este frustrat în momentul de față (ca și la Cluj-Napoca) de o zonă plantată, pentru continuarea tratamentului în aer liber și destindere, atît de necesară la o asemenea unitate. (Poate că la Iași se poate realiza o compensație prin Baza de tratament UJCAP de alături). Colectivul condus de arhitectul Cezar Dăriescu, ce a realizat și alte unități spitalicești, a încercat, prin dispunerea în formă de *T* (regim P + 6, P + 7) a principalelor funcții, să reducă distanțele de parcurs pe orizontală de la nodul vertical de circulație, să faciliteze mai multor camere buna orientare, să înlăture monotonia coridoarelor lungi de la rezolvările într-o singură bară și să realizeze o grupare de volume mai puțin agresivă (ca desfășurare sau înălțime) față de silueta Mînăstirii Galata din spate și restul cadrului construit învecinat. Retragerile practicate la unele niveluri favorizează înscrierea în sit și realizarea unor terase generoase pentru bolnavi. (Nu știm dacă soluția de comasare a funcțiilor practicată la Cluj-Napoca este de preferat, în exploatare, celei de la Iași și dacă aici se apelează la atelierele școală pentru recuperarea unor infirmi). Renunțînd la comentarea unor detalii, cred că spitalul se va înscrie în suita reușitelor ieșene.

Ultima lucrare asupra căreia doresc să mă opresc este CLINICA DE STOMATOLOGIE INFANTILĂ, realizată într-un regim D + P + 3, în pasajul Musicescu ce debușează în str. Lăpușneanu. S-ar putea spune că am avea de a face cu un ecou al modei « retro » în arhitectură. Autorul, Nicolae Vereiceanu, a urmărit aici să continue corpul clădirii vechi (fosta casă de asigurări a meseriașilor) ce se impune prin fațada de pe str. Alex. Lăpușneanu și să găsească un corespondent — tot un turn — la cel din capătul opus al curții. Nu s-a pus problema unor preluări de detalii, ci găsirea unor similitudini, a unor rapeluri, care să dea impresia de continuitate celor ce străbat pasajul de la un capăt la altul. Clinica a stîrnit elogii la o recentă întîlnire a stomatologiei, fiind unica în țară și bine dotată, dar a stîrnit și discuții în rîndul arhitecților care apreciază că se putea veni și cu o replică modernă la clădirea existentă. E adevărat, dar autorul a preferat ceea ce se vede excluzînd și procedeul armoniei prin contrast dar și pe cel mimetic. De ce? « Am încercat » se justifică Vereiceanu.

Interiorul suscită două revelații : muzica discretă din căștile micilor pacienți, de pe coridoare și, mai ales, decorațiile în frescă din casa scării ca și tapiseria din « salonul de primire », toate realizate de copii veniți de la Tulcea, Buzău, Tg. Mureș etc. Și nu orice copii, ci laureați ai unor concursuri internaționale. Pentru această idee (de s-ar fi continuat și în celelalte spații !) — Vereiceanu merită felicitări fără rezerve. E o deconectare fericită și pentru adulți o plimbare în această lume a basmelor.

S-ar putea discuta pe seama acoperișului (racordul la cel existent, materialul de învelitoare), a aducerii la același numitor a unor ferestre diferite ca destinație (spațiile clinice și casa scării), a opticii avute la rezolvarea coridoarelor (dispunerea spațiilor de așteptare, iluminat), dar acestea sînt probleme de detaliu iar intenția a fost de a consemna o încercare. Urmează ca strada Lăpușneanu, în evoluția sa, să o accepte ca pe o componentă organică sau ca pe un adaos oarecare. Desigur, în această atitudine a viitorului, vor fi implicați și factori care astăzi ne scapă. Ținînd seama de gama foarte largă a programelor atacate și de unghiurile de abordare destul de diferite, e încă prematur a schița drumul pe care va evalua creația arhitectului.

Vorbind despre unicate, ar fi fost indicat să oferim un spațiu adecvat de discuție unor obiective ca SEDIUL POLITICO-ADMINISTRATIV al județului (arh. Nicolae Vereiceanu), MAGAZINUL UNIVERSAL « MOLDOVA » (arh. Victor Mihailovici), FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI CENTRUL DE CALCUL (arh. Nicolae Munteanu), SPITALELE DE PEDIATRIE ȘI NEUROCHIRURGIE (arh. Cezar Dăriescu + colectiv), CLĂDIREA ÎNVĂȚĂMÎNT GENERAL (arh. Nicolae Vereiceanu, arh. Petre Tipău), FACULTATEA DE CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICA (arh. Nicolae Vereiceanu, arh. Gheorghe Tănase, arh. Constantin Luncăniță, arh. Petre Tipău) — ce se constituie în momente ale efortului creator al arhitecților ieșeni, dar ele ies din perioada ce face obiectul acestui articol; se vor impune însă într-o retrospectivă ce n-ar trebui să se lase prea mult așteptată. Îmi permit totuși să adaug că primul și al treilea obiectiv pot fi cotate ca două direcții distincte în abordarea interioarelor : prima mai intimă, mai caldă și chiar cu o nuanță romantică (cum s-a încercat, dar într-o altă factură, la Teatrul de stat din Tg. Mureș); a doua mai sobră, mai pură (vizez aici mai mult corpul cu centrul de calcul) și cu unele subtilități, pretabilă mai ales la spații oficiale. N-am întîlnit însă la Iași un spațiu cu calitățile celui al Sălii de sport din Tg. Mureș.

LOCUINȚELE. Începînd de la blocurile din Păcurari și pînă la blocurile « TAROM », « Carmen » sau cele proprietate personală, s-a parcurs o perioadă cu foarte multe încercări și desigur cu reușite, dinamica investițiilor în domeniul locuințelor fiind elocventă cantitativ : 1961—65 . . . . . circa 2000 apartamente/an ; 1966—70 . . . . . circa 2 300 apartamente/an ; 1971—75 . . . . . circa 3350 apartamente/an ; 1976—80 . . . . circa 4500 apartamente/an ; 1981—85 . . . . . circa 7000 apartamente/an.

Lipsindu-ne elementele pentru trecerea în revistă, oricît de succintă, a tuturor realizărilor din domeniul rezidențialului, o să ne oprim doar la punctarea citorva.

Într-un detaliu întocmit cu ani în urmă (arh. Nicolae Munteanu — sistematizare cartier, arh. Cristian Constantinescu — sistematizare centru de cartier), zona Tătărași promitea să devină o unitate rezidențială cu multe calități dar, nefinalizarea proiectului pe teren, l-a trecut în rîndul unor realizări comune și altor orașe, deși configurația terenului, vecinătățile, puteau să-i ofere calități aparte. De aceea realizarea care se detașează și în prezent, deși e produsul anilor 1970—1975, rămîne cartierul ALEXANDRU CEL BUN (autor al D.S. și al unor obiecte, arh. Gheorghe Hereș), cu acea incintă numai a pietonilor numită Piața Voievozilor. Realizarea-dispunerea unor blocuri de locuit în jurul unui spațiu central în formă de *T* (accesul făcîndu-se dispre str. Alexandru cel Bun), mobilat perimetral cu unități comerciale și de servicii — rămîne unică în țară și poate că un alt merit al autorului, în afară de cel al concepției, este convingerea organelor de avizare de viabilitate acestei idei (probabil că nu se uitaseră încă unele din principiile de la « unitatea de vecinătate »).

Rezolvarea se impune, mai ales azi, prin contrast cu ceea ce se face prin aplicarea mecanică a legii sistematizării localităților sau a celei a arterelor de circulație.

Arhitecți-funcționari preferă închinarea în fața canoanelor—comodă și fără riscuri —, în locul efortului creator cerut de imperativele etapei : stăpînirea tehnicii, înțelegerea corectă a eficienței economice (rentabilitatea gîndită în timp și nu pe moment), promovarea soluțiilor novatoare (propunînd constructorului și nu așteptîndu-i ofertele). Arhitectul Hereș este, deci, din cealaltă tabără : a arhitecților-creatori, iar ultimele realizări confirmă această poziție, de la rezolvarea partiurilor pînă la detaliile de finisaj. Dealtfel, datorită în primul rînd lui, ICPROM Iași are deja aprobate un număr de 29 proiecte tip, situîndu-se pe primele locuri pe țară în această privință.

Revenind la « Alexandru cel Bun » mi-aș mai permite unele observații. Aș saluta în primul rînd existența unei concepții ordonatoare ce este aproape inexistentă în multe din ansamblurile ulitmilor ani. Aș aprecia, apoi, scara la care s-a gîndit, atît în plan cît și pe verticală, continuitatea spațială ce permite relații comode între componente, intimitatea unităților de pe latura de sud a cartierului și aș fi preferat o delimitare mai puțin marcată a incintei centrale față de rest ca și o tratare mai gradată a acesteia din cauza multiplelor funcții ce și le asumă. Astfel, aș fi evitat juxtapunerea arbitrară a spațiilor publice — comerț, alimentație, servicii — în favoarea unei ierarhizări, cu o tratare adecvată, și deci alte relații spațiale cu platforma pietonală.

La rîndul ei, aceasta ar fi putut răspunde plenar solicitărilor, dacă apăreau și unele spații specializate (cu individualitate în tratare), dacă peluzele primeau și replica unor plantații mari, dacă unele denivelări ar fi adus noi unghiuri de vedere, cu alte imagini, dacă galerii sau terase-belvedere ar fi permis cuprinderea întregului spațiu (deci amplificarea potențialului estetic), dacă această incintă prelungea unul sau două axe și-n restul ansamblului.

N-ar fi lipsită de interes intreprinderea unei anchete printre locatarii cartierului, în paralel cu anchete și în celelalte cartiere, în vederea departajării și variantelor de structură rezidențiale urbane cu aderență la public.

Spre vest de cartierul citat, se continuă ansamblul DACIA, în regim de P+4, P+8, mobilîndu-se în realitate artera cu același nume. Barele P+4 nu aduc nimic nou față de practica curentă. Vizavi de ele, lamele P+8, cu partere comerciale, încearcă modificări în vocabularul plastic al fațadelor printr-o anume dispunere a placajului de cărămidă și a unor striuri în cîmpul panoului. La Iași, spre deosebire de Cluj-Napoca, placajul de cărămidă nu e un finisaj inaccesibil.

Pe Bulevardul Independenței, în completare în prezent pe ambele laturi, am putea semnala : turnurile P+10 (arh. Nicolae Munteanu) date în exploatare în 1975, ce se disting printr-o tratare reținută dar rîvnind eleganța și avînd meritul că nu obturează vederea spre Galata și Cetățuia și nici nu aduc un ecran de umbră pentru frontul de nord (partiul : adaptarea unui S.T.E. directiv) ; la vest de acestea, o rezolvare în trepte și cu un joc de culoare la panouri încearcă să aducă o notă de inedit, de contrast, ce s-ar putea să distoneze în cazul unei imagini de ansamblu a frontului, deoarece alături urmează o bară P+4 (arh. Ovidiu Alexievici), cuminte în tratarea nivelurilor cu apartamente, dar mai cochetă la nivelul parterului (proporții plăcute, vitrină fără sprosuri ce captează animația străzii, detalii lucrate îngrijit, reclame comerciale cu gust), turnul « Carmen » de care am mai vorbit (arh. Ovidiu Alexievici/1975) încheie fericit frontul sudic. Pe frontul opus, cel de nord, este în curs de execuție o lamă P+10 (arh. Gheorghe Hereș), cu primele două niveluri ocupate de spații publice și care (dacă avem în vedere planșa cu perspectiva) pare a nu intra în dezacord cu fațada total diferită, a arhitectului Catina, de la baza I.M.F.

Cred că dacă, în continuare, spre est, se va face loc discernămîntului și nu ambițiilor de afirmare, primînd ansamblul și nu obiectele, Bulevardul Independenței își menține șansa de a deveni o arteră cu prestanță și personalitate. Trotuare mai generoase, cu alveole de odihnă și parcaje, cu tronsoane plantate, ar fi fost de preferat, dacă avem în vedere faptul că artera e componentă a zonei centrale !

Surprinde, încă, la Iași faptul că situația geo-morfologică deosebită nu a îndemnat la declanșarea unor studii pentru locuințele pe pantă. Majoritatea versanților, ocupați în prezent cu imobile parter de condiții fizice precare, multe insalubre, vor trebui să facă loc — mai devreme sau mai tîrziu, cînd nevoia de teren va deveni acută — unor locuințe terasate/în cascadă, ce ar aduce și un spor

---

* În ARHITECTURA nr. 3/1973, p. 27, prima Schiță de sistematizare este cea întocmită de I.S.C.A.S. în 1960; în pliantul plenarei U.A. din 27—28.06.1975/Iași prima schiță este cea din 1956 și a doua cea din 1963; în « Iași-Arhitectura nouă » p. 7, arh. Gh. Hussar, « ultimul proiect » (Schița de sistematizare n.n) a fost « elaborat în anul 1962 ».

1

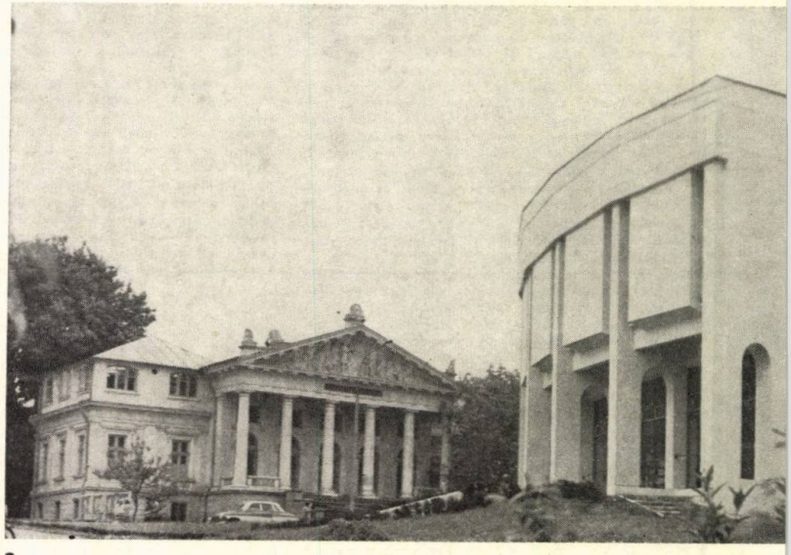

2

3

1. Morelul BUCIUM — arh. Gheorghe Cheptea 2. Casa Costache Ghica (secolul XVIII) și noua aripă a Facultății de medicină 3. Sediul ICPROM — Iași, arhitecții Teodor Ungureanu, Gheorghe Cheptea (1969) 4. Casa de cultură a sindicatelor, arhitecții Ilie Costinescu, Cristian Constantinescu 5. Cantină-restaurant în zona industrială, arh. Petre Țipău 6. Școala sanitară, arhitecții Cezar Dăriescu, Nicolae Munteanu

6

5

4

7

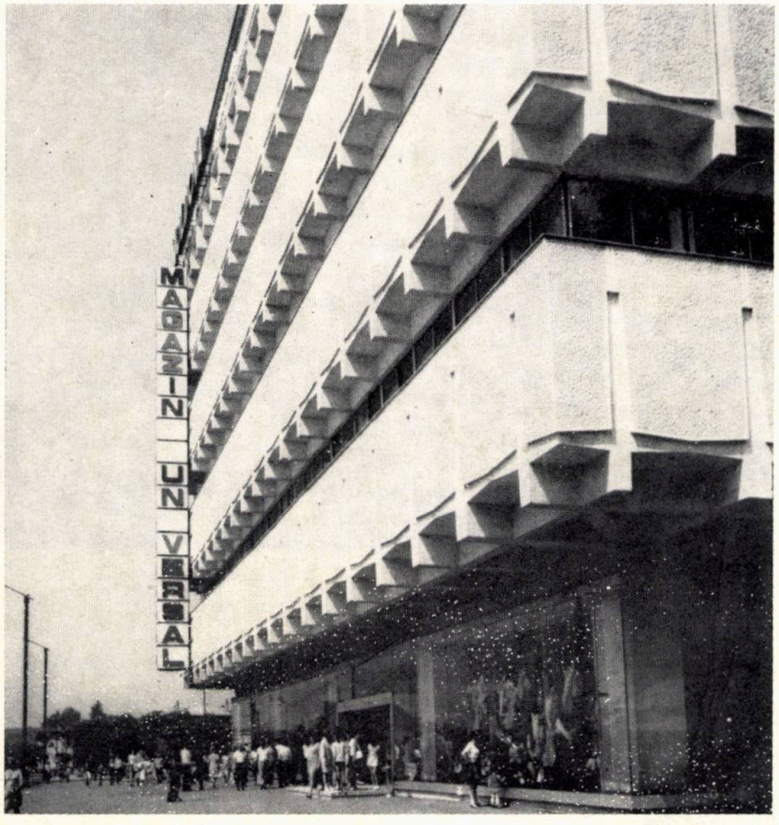

8

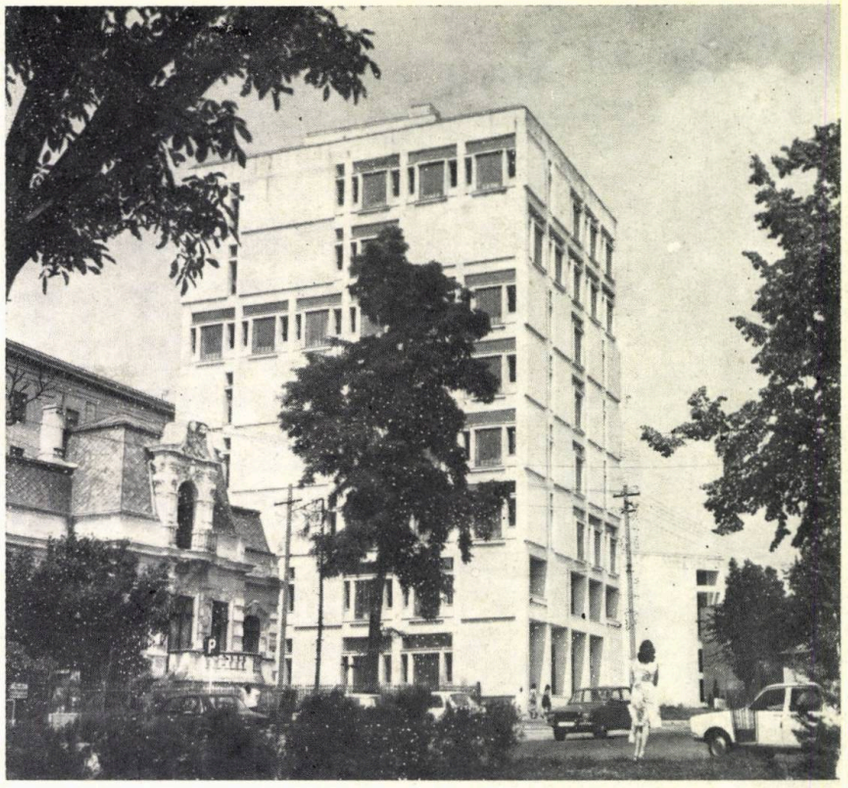

9

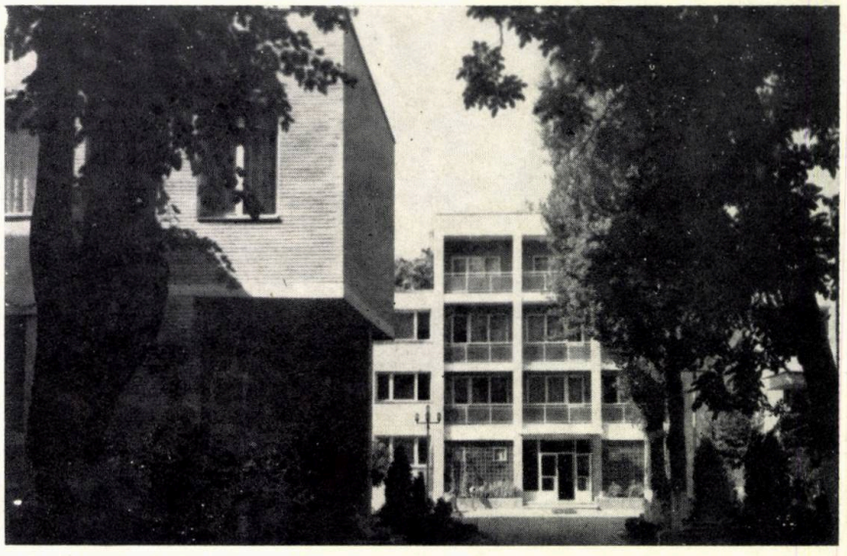

10

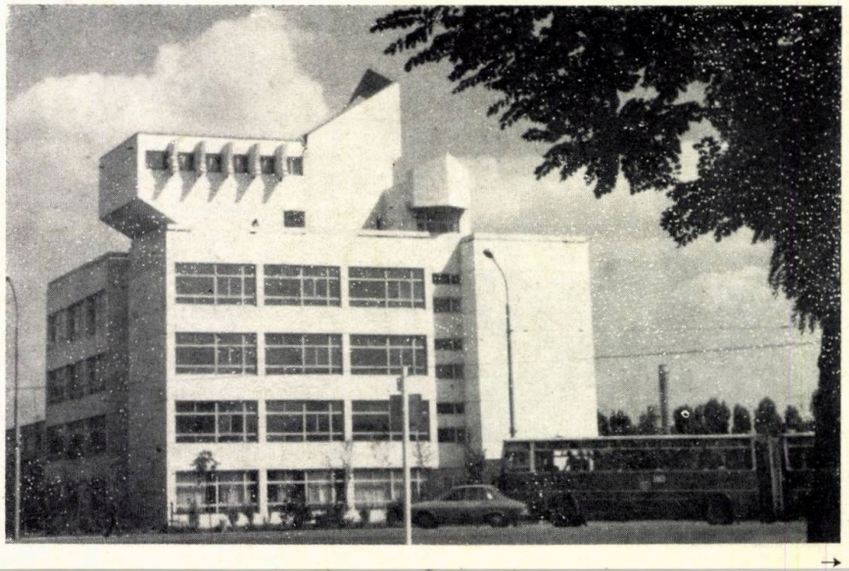

11

7. Casa de mode, arh. Gh. Tănase 8. Magazinul universal MOLDOVA, arh. V. Mihailovici 9. Facultatea de ştiinţe economice şi centrul de calcul al Universităţii « Alexandru Ioan Cuza », arh. N. Munteanu, arh. D. Vişan, c. arh. Mihai Popa 10. Extindere Şcoala de partid — Iaşi, arh. N. Vericeanu 11. Facultatea de construcţii, arh. N. Porumbescu

12

14

15

13

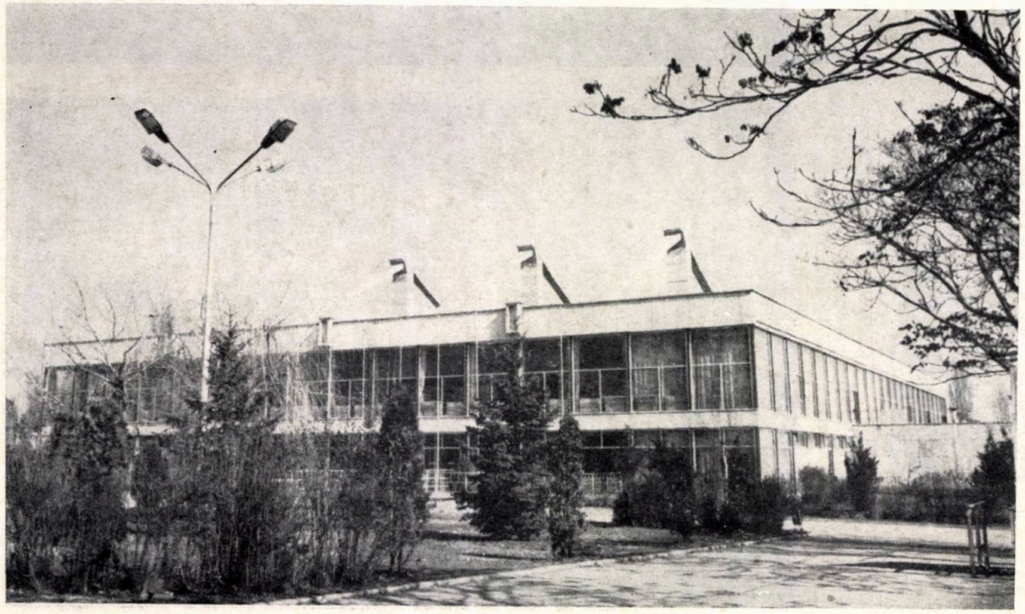

12. Hotelul UNIREA, arhitecții Gh. Hussar, Sulamita Mureșan (I.S.L.G.C. — București) 13. Sala sporturilor, arhitecți Ion Mircea Enescu, Ileana Oprișescu (I.P.C.T. — București) 14. Blocul Cuza Vodă, arh. Gh. Tănase 15. Blocul CARMEN, arh. O. Alexievici

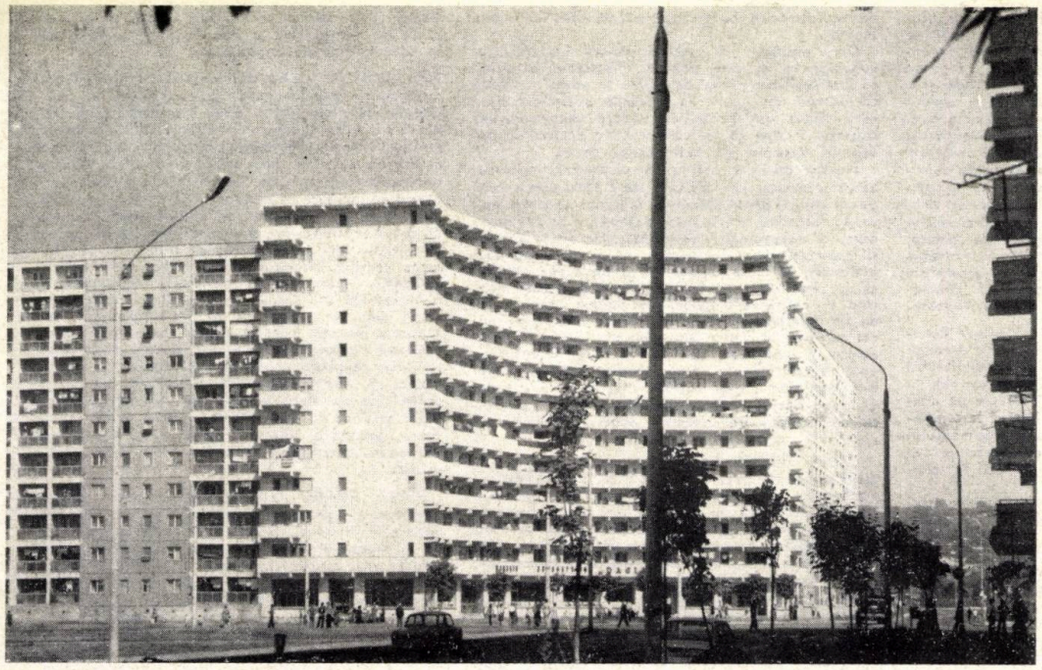

16

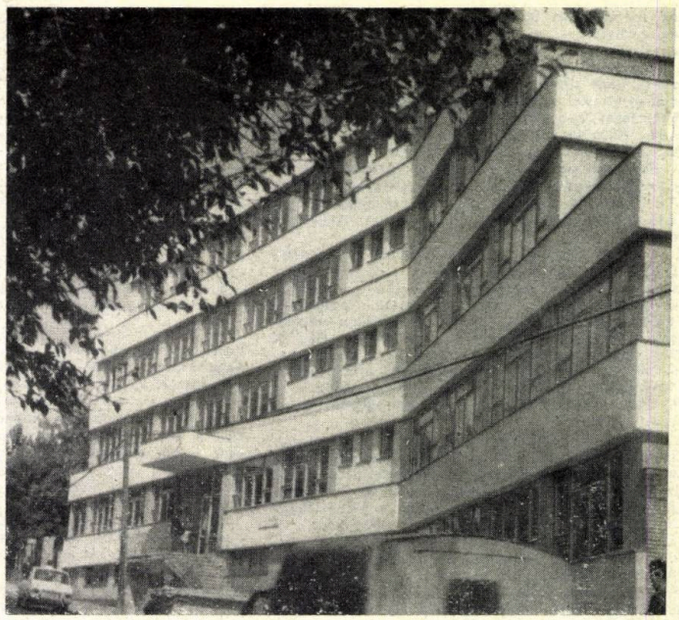

19

17

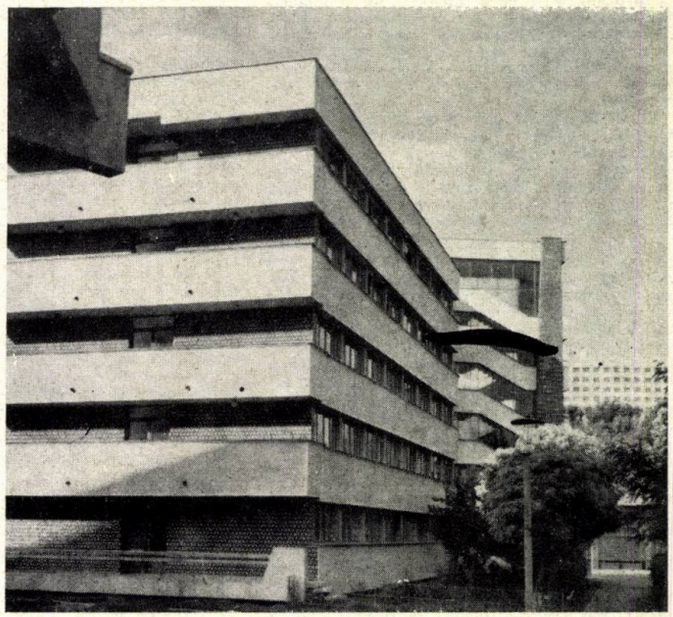

20

16. Bloc locuinţe în cartierul Alexandru cel Bun, arh. Gh. Romilă 17. Statuia DOSOFTEI, sculptor E. Bârleanu — Iaşi, 18. Pavilionul balneo-medical U.J.C.A.P. — Iaşi, arh. Ion Cernucan 19. Centrul de recoltare şi conservare a sîngelui, arh. N. Vericeanu 20. Cămine studenţeşti « Tudor Vladimirescu », arh. Gh. Tănase 21. Spitalul de recuperare Nicolina — Iaşi, arhitect Cezar Dăriescu

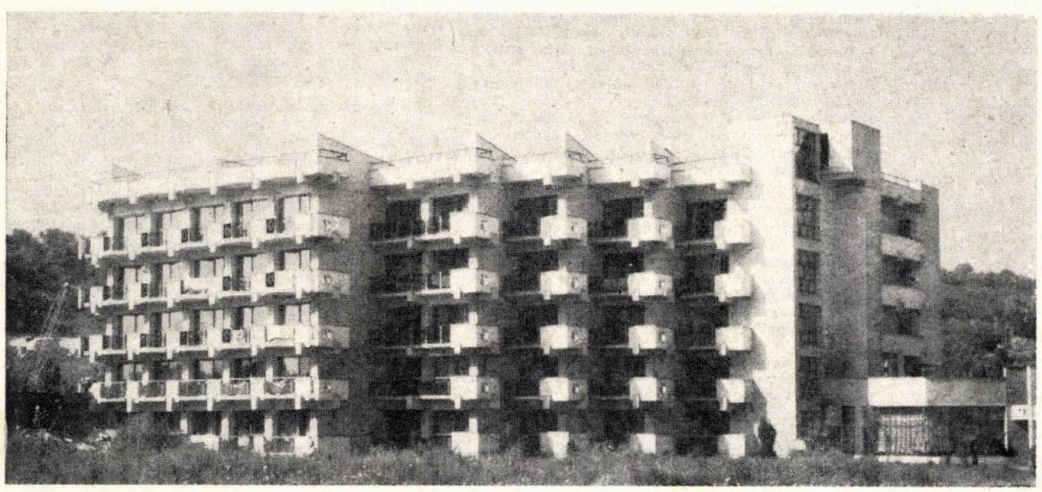

18

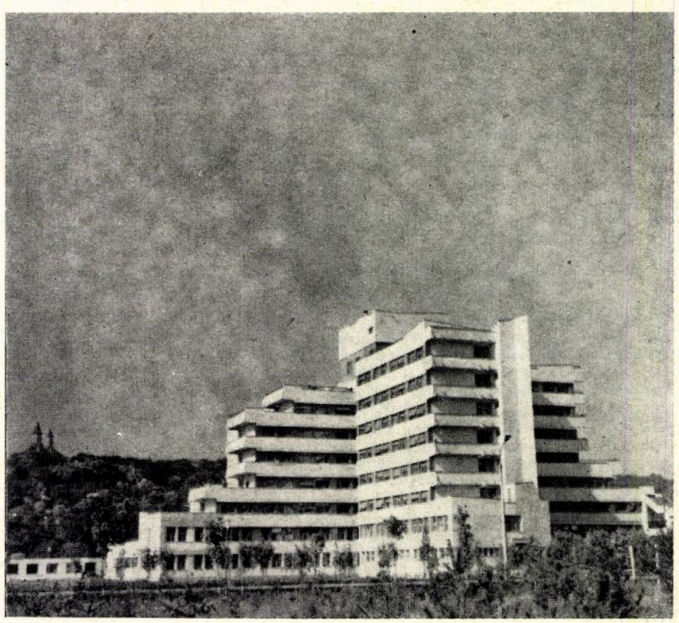

21

de specificitate. Se așteaptă, oare, la un institut de cercetare și proiectare de talia celui din Iași apariția unor proiecte tip?

În zona Tîrgului Cucului, pantele marcate, prezența unei sinagogi și a unei biserici, un traseu sinuos al axei carosabile sînt premize ce ar putea determina în detaliul ce se întocmește în prezent (arh. Nicolae Munteanu) un ansamblu de locuit cu un confort și un pitoresc aparte.

Amintim aici și cîteva reușite în domeniul locuințelor proprietate personală realizate pe străzile Fr. Engels, M. Gane, Ralet, unde se remarcă contribuția arhitecților Ovidiu Alexievici, Gheorghe Hereș.

NOUA ZONĂ DE ÎNVĂȚĂMÎNT SUPERIOR. Cîteva din obiectivele amintite pînă acum sînt componente ale complexului pentru învățămîntcercetare-producție al Institutului politehnic « Gheorghe Asachi », situat în imediata vecinătate a platformei industriale, pe malul stîng al Bahluiului. Este în curs de realizare pe baza detaliului de sistematizare întocmit de arh. Nicolae Vericeanu și urmează a fi pus la dispoziția a circa 17 000 studenți, din cei aproape 30000 cîți au Iașii.

Meritul principal este cămasarea tuturor unităților (de la învățămînt, cercetare, producție, pînă la administrație, întreținere, destindere) în cadrul unei singure incinte. La rîndul ei, ea este în imediata vecinătate a zonei industriale dar și a complexului studențesc de cazare. « T. Vladimirescu » și nu o despart decît circa 700 m de noul centru civic, deci tinerețea și știința sînt chiar în inima orașului. Al doilea merit, este gîndirea acestei citadele a învățămîntului ca un spațiu polivalent în măsură a satisface principalele cerințe ale prezentului (și este loc și pentru viitor).

Rezultat al contribuției mai multor arhitecți, ce proiectează o mare varietate de programe, Platforma Politehnicii are ca trăsătură distinctă diversitatea. Ar fi recomandabil ca și la obiectivele în curs de execuție, să se mențină o ținută elevată a concepției arhitecturale, evitîndu-se compromisurile, expedientele, pentru satisfacerea momentului.

O ultimă observație: marele aflux de studenți trebuia să impună o generoasă promenadă pietonală, parcaje, popasuri de scurtă durată, zone de informare, amplasamente pentru lucrări de artă, accese fără interferențe auto la Splaiul Bahluiului și, desigur, un *vestibul* de primire la scara ansamblului, în vecinătatea Pavilionului de proiectare.

Vorbind despre arhitectura ieșeană nouă, am putea afirma, creionîndu-i trăsăturile, că în general ea nu este o manifestare de *atitudine*, respectiv poziție marcant diferită față de practica la zi în rezolvarea programelor curente ale comenzii sociale sau în traducerea plastică a acestora și că ea s-ar înscrie în rîndul *căutărilor de limbaj* întîlnite în orașele noastre, dar fără o tendință manifestă de epatare sau de cantonare — meritul ei — în aria unor canoane presupuse a fi răspunsul la mult căutatul specific. N-am putea vorbi, nici de realizări de excepție și nici, deocamdată, de germenii unei posibile școli. În schimb, am putea remarca o anume maturizare profesională. M-a tentat această afirmație pentru că, spre deosebire de ceea ce se întîmplă în alte orașe, nu am întîlnit aici o promovare a unor « clișee » la modă, fie din țară (cum ar fi preluarea șarpantelor false de la Piața Teatrului de stat din Tg. Mureș, ca la Bacău, Piatra Neamț), fie din străinătate. Dar « Casa cărții »? — va întreba cineva. În acest caz, e de înclinat pentru o *asimilare*, poate nu prea abilă, decît pentru *preluare*. Maturizarea o văd și într-o economie a mijloacelor de expresie dar, în primul rînd, într-o slabă prezență a superficialității la rezolvarea partiurilor. Nu se impun performanțe aparte în domeniul structurilor (ne referim numai la lucrările ieșenilor), al finisajelor sau al calității execuției. N-am dat nici peste un cult al simplității gîndindu-ne la transfigurarea ei în noblețe. În schimb, am reținut o preocupare estetică și pentru elementele minore ale cadrului urban. Am în vedere pavajele, parapetele de poduri, suporții corpurilor de iluminat, fîntînile. Am numărat cel puțin 21 de fîntîni și bazine decorative (Cluj-Napoca are numai 4 !), ceea ce înseamnă un oraș îndrăgostit de susurul apei, animat de un suflu poetic. E adevărat că majoritatea nu funcționează (situație explicabilă în actuala conjunctură energetică), că multe se pot plînge de lipsă de întreținere, că unele sînt discutabile în privința concepției, dar ele se pot constitui într-o componentă majoră a ambientului urban. Pot adăuga o trăsătură specificului local, existentă și pe vremuri, iar, pe de altă parte, gîndite accesibile/nu în noduri de circulație, ele pot favoriza contactele, schimbul de informații, coeziunea socială, destinderea, satisfacțiile estetice.

Satisfăcătoare este și impresia de ansamblu a pasajului pietonal subteran din Piața Unirii.

Se mai poate vorbi de senzația de static, din cauza prezenței zdrobitoare a unghiului drept, a verticalelor nu prea înalte și lipsite de distorsiuni în elansarea lor.

N-am putea spune nici că arhitectura ultimelor decenii a dovedit într-un fel aparte că a ținut seama de determinanții spațial-climatici ai cadrului natural căruia i-a fost destinată.

Cunoscîndu-se marele grad de complexitate al unui organism urban, nu se poate trece la intervenții de substanță, fără a avea, la demarare, studii aprofundate de profil, ce ar releva celor ce concep și apoi celor ce decid întreaga arie de implicații. Este nefiresc să gîndim viitorul (tot ce facem azi e pentru mîine) fără o strategie și o tactică urbană fermă. Am în vedere și optica unor arhitecți de a aplica mecanic legi și directive, de a considera prefabricarea, industrializarea, probleme ale inginerilor de structură și trustului de construcții, de a nu vedea mai departe de obiectul la care lucrează, *uitînd* contextul. Și, în *capitala* Moldovei, constatăm nefinalizarea unor proiecte pe teren, amînîndu-se, de cele mai multe ori, dotările, unele tronsoane, amenajările conexe, ceea ce face dificilă sau imposibilă confruntarea ideilor din proiect, cu cerințele și aspirațiile utilizatorilor și, ca atare, desprinderea concluziilor ce ar putea fi utile unor acțiuni viitoare.

APORTUL « DIN AFARĂ ». Cred că, după București, Iașii ocupă locul al doilea în ceea ce privește preocuparea de a tatona, prin CONCURSURI NAȚIONALE, partiurile cele mai adecvate pentru *punctele cheie ale orașului*. Această nevoie de confruntare, de sensibilizare a receptivității la tendințele și la căutările contemporane ale domeniului este calea cea mai firească pe care trebuie s-o urmeze un oraș (prin factorii săi de decizie), în întîlnirea cu viitorul.

Acest sistem, practicat în foarte multe țări unde se apelează însă și la participare internațională, a demonstrat deja că este o modalitate ce permite evitarea cît mai multor erori și promovarea unor soluții novatoare. Evident, exemplul municipiului Cluj-Napoca, care după 1944 nu a organizat decît un singur concurs național (pentru « Piața Mărăști »), nu este de aplaudat. Revenind la Iași, fără a păstra o ordine, amintim concursurile pentru Piața Tineretului, Piața Unirii, Piața Podul Roș, Piața Gării și pentru Esplanada Teatrului Național. Rezultatele lor au fost comentate, în presa de specialitate și, probabil, în cadrul Institutului de cercetare și proiectare — ICPROM — sau în plenul Filialei Iași a Uniunii arhitecților. Firesc, proiectele premiate nu înseamnă neapărat și oferte de soluții atacabile a doua zi, dar ele sînt un util schimb de idei și o reliefare a aspectelor ce pot să scape unui *om al locului*, cramponat doar pe unele unghiuri de vedere, o detașare de la o practică rutinieră etc. Dacă concluziile acestor confruntări au fost materializate doar în mică măsură sau deloc, aceasta e o altă problemă și n-o vom ataca aici necunoscînd optica tuturor factorilor implicați.

În afara concursurilor naționale, un alt mod de a ține sub tensiune forțele de creație este participarea la efortul de edificare al unor ARHITECȚI STRĂINI DE JUDEȚ, cu condiția expresă ca aceștia să fie niște potențiali creatori de valori. La Iași, aportul celor « din afară » este materializat în: Ansamblul de locuințe « Păcurari », Piața Unirii, Cuartalul Codrescu, Arhivele statului, extinderea Telefoanelor din Piața Tineretului, extinderea Institutului medico-farmaceutic, Sala de sport, Facultatea de industrie ușoară (în execuție), Platforma industrială ș.a.

EXTINDEREA TELEFOANELOR vădește o indiferență condamnabilă față de perspectiva ce se deschide de pe Copou spre Palatul Culturii, obturînd-o, iar aportul adus la mobilarea frontului sudic al pieței se reduce la o completare de volume.

PIAȚA UNIRII (șef proiect arh. Gheorghe Hussar/ I.S.A.R.T./1964) se constituie, după opinia mea, într-un *moment* în evoluția urbană a orașului. Poate că actul în sine a fost brutal pentru ieșeni, aducînd o imagine cu totul nouă în locul uneia arhicunoscute și îndrăgite. Aici, era locul unde pe vremuri erau trăite cu vervă evenimentele zilei sau unde făceai cunoștință cu Iașii. De aceea reacția de respingere afectivă sesizată în primii ani de realizare a ansamblului, concretizat pe baza ideilor-furnizate prin concurs public, era firească. Mai apoi, resentimentul s-a atenuat complet făcînd loc atitudinii de atașament pentru că realizarea hotelului (arhitecți Gh. Hussar, Sulamita Mureșan) a ridicat piața la rangul de spațiu-simbol. Nu numai organizarea noului cadru a însemnat un salt în cultura urbană a Iașilor, dar și ținuta plastică a construcțiilor, dacă ne gîndim la arhitectura « realist-socialistă » a locuințelor din Păcurari.

SALA SPORTURILOR (arhitecți Ion Mircea Enescu, Ileana Oprișescu I.P.C.T./1972) este o reușită, ce se impune mai ales prin structura adoptată și prin acuratețea și nota de eleganță a interioarelor. Merita un spațiu mai generos (gîndindu-ne la aglomerațiile de oameni frecvente la o astfel de dotare) și am fi preferat o tratare mai decisă în fațada principală. Frumusețea betonului nud, într-o execuție deosebit de îngrijită, trebuia să devină, atît pentru constructor cît și pentru proiectanți, o înălțime sub care ștacheta calității să nu coboare.

EXTINDEREA INSTITUTULUI MEDICO-FARMACEUTIC (șef proiect arh. Stelian Catina, Centrul de proiectare al M.E.I. 1971) o bară P+4 spre B-dul. Independenței, cu un amfiteatru spre piațeta din fața Filialei Academiei R. S. România, ridică unele întrebări privind inscrierea în sit. În schimb, frontul spre bulevard este o prezență cu prestanță ce sperăm că o vom întîlni și la lama de locuințe ce se construiește alături (arh. Gheorghe Hereș).

Dacă amintim că spațiile pentru învățămîntul superior ca și cele pentru Ministerul Sănătății au fost realizate numai de ieșeni, se poate conchide că *aportul din afară* la dotările social-culturale este minor din punct de vedere cantitativ, iar calitativ începe să fie concurat de realizările din ultimul deceniu ale arhitecților locali.

Ne-am permite aici și o paranteză: sistemul actual practicat în ICPROM, de a specializa numai pe un anume profil (hoteluri, sănătate, locuințe etc) unele colective, are avantajul culegerii de rezultate după o experiență îndelungată, dar poate apărea și pericolul unei închistări în canoane, al unei plafonări, al unui manierism și de aceea credem că, în cazul unor lucrări deosebite, se poate menține în continuare colectivul format, dar postul de *șef de orchestră* să revină celui ce se va dovedi cel mai bun în cadrul unui concurs intern. În felul acesta, competența, spiritul novator, talentul ar propulsa permanent noul, iar unii arhitecți capabili, dar tineri, n-ar rămîne mereu *mîna a doua*. O atare optică devine imperios necesară la alcătuirea echipei de creatori pentru noul centru civic.

CADRE URBANE. Un oraș se poate impune vizitatorului prin imagini de ansamblu, prin atmosferă ambientală, dar, de foarte multe ori, printr-o gamă foarte largă de secvențe fără nici o legătură la prima vedere însă înregistrate datorită unei anume stări sufletești sau, mai ales în cazul profesioniștilor, datorită unei prealabile imaginări a ceea ce va vedea. Revenind pe aceleași locuri, decantările memoriei vizuale, mai puțin ale celei afective — am în vedere vizitatorul arhitect — elimină, treptat, imaginile de-o clipă, făcînd loc celor ce se conturează într-un cadru, într-un ansamblu spațial. Evident și în reținerea acestora, operează, conștient sau nu, un proces de selecție declanșat atît de un vector al preferințelor cît și de deschiderea orizontului profesional, cu laturile sale cantitative și calitative. Funcție de ceea ce spuneam mai înainte, se pot impune, atît cadrele urbane șocante prin ineditul lor, cît și cele ce afirmă o problematică, pretinzînd o percepere analitică.

Mă voi ocupa de ultimele. De cîteva.

Șirag de imagini constituite într-un tot inconfundabil, CALEA COPOULUI rămîne azi una dintre valorile urbane cu foarte multe carate ale Iașilor. Legînd cu secole în urmă rezidențialul din « Muntenimea de jos » și de « mijloc » cu viile, livezile, casele mai arătoase și locurile de agrement de pe deal, azi ea este spina zonei de nord a orașului, iar prin continuarea coliniară, prin Ștefan cel Mare, pînă la palat — fericită idee ! — ea rămîne cu autoritate o axă vitală orașului. Mai mult, privită dinspre sud, silueta Iașilor depinde și va depinde încă multă vreme de modul de tratare al acestei axe ! În prezent, mai ales vara, personalitatea acestui cadru mizează mult pe prezența vegetației, arhitectura (cu unele excepții) rezervîndu-și o participare mai discretă. Dintre « excepțiile » binevenite în imaginea de ansamblu, se detașează și azi impozanta clădire a Universității vechi, ce merită să subordoneze o piață — o dală multifuncțională (panta mare, disponibilitățile de teren și altele, permit soluții ingenioase) — ce ar deveni o agoră studențească. O încercare meritorie în acest sens a fost făcută de arhitectul Nicolae Munteanu (1972): se pleda delimitarea spre nord a pieței cu clădirea Bibliotecii centrului universitar — turnul depozitului de cărți anunțînd-o de la distanță —, iar la sud se făcea o închidere prin Institutul de fizică.

În aceeași zonă, pe latura de nord-est a arterei, se impun alte două clădiri, respectiv două turnuri: cel al Facultății de științe economice (arh. Nicolae Munteanu) și cel al Casei tehnicii și științei în construcție (arh. Nicolae Porumbescu). Primul, prezentat în revista « Arhitectura » nr. 5/1977, printr-o dispunere neconformistă a golurilor, o manipulare și tratare a componentelor într-o manieră ieșite din uzul curent, aduce o notă de tensiune și un vocabular plastic nou, care, asociate la avantajul unei cote mai ridicate oferite de str. Berthelot, reușește să evite efectul de subordonare totală în fața Universității, fără însă a sfida. În același timp, volumul se detașează clar în siluetă accentuînd parcă *prezența citadelei universitare*. Al doilea turn, prin dinamismul verticalei și limbajul formal, va capta mai ales interesul vizual din zonă.

Din prezențele arhitectonice inserate de-a lungul arterei, aș mai aminti: Biblioteca universitară, Sediul trustului de construcții, Supermagazinul « Copou ». Am însă mari rezerve cu lama P + 10, situată în amonte de Universitate, concurînd-o în desfășurare, la o cotă foarte înaltă și într-un punct de inflexiune al profilului longitudinal. Un studiu de siluetă ar fi exclus o asemenea gafă.

Urcînd Copoul, orientarea acestuia spre sud ar trebui să îndemne la o plastică mai nuanțată pusă mereu în valoare de plimbarea soarelui pe boltă, la păstrarea întrepătrunderilor actuale vegetație-construcții, iar, pe de altă parte, ar tebui evitată subordonarea clădirilor-simbol sau cu rezonanță în istoria orașului, ca și apariția unor prezențe agresive, cum din păcate s-a întîmplat. Valoarea excepțională a amplasamentului n-ar trebui să accepte, sub nici un pretext, apariția nonvalorilor ! Coborînd Copoul orice intervenție care ar obtura capul de perspectivă al Palatului, cu remarcabila sa siluetă, este de condamnat.

PIAȚA TINERETULUI, deși obiect al unui concurs național de sistematizare, este obligată, în continuare, să răspundă la două întrebări: dacă mai poate azi prelua, fără denivelare, rolul de *placă turnantă* în circulația majoră a orașului și dacă rămîne cu funcția de azi (e mobilată perimetral cu: Biblioteca universitară, Casa de cultură a studenților, Blocul de locuințe cu restaurant la parter, Centrala telefonică) sau e necesar un anume profil. Lipsită de caracter, din punct de vedere funcțional, ea nu se impune nici printr-o optică anume în organizarea spațială. Frontul rămas liber, spre « Ripa galbenă », Gara C.F.R. centrală, Ansamblurile « Alexandru cel Bun » și Mănăstirea Galata în ultim plan, ar trebui să fie, în continuare, un « perete vitrat » spre sud-estul orașului, înmulțindu-se însă ofertele de valori. Poziția dominantă și unică, ca platformă-belvedere, impune o atentă analiză a întregului cadru urban (existent și posibil) ce se oferă privirii, iar morfologia terenului ascunde în ea multiple soluții, unele captivante, pentru a face din acestă piață anostă un cadru care să te rețină, cu funcție clară în structura urbană.

PIAȚA UNIRII rămîne, deocamdată, prima componentă plastică marcantă intrînd dinspre nord-vest în zona centrală a orașului pentru că, de la începutul Căii Copoului / Piața Tineretului și pînă aici, textura urbană este un melanj funcțional-volumetric ce cu greu va căpăta caracter în următorii 10—15 ani. Gîndită ca « nod principal de circulație cu caracter tradițional, folosind însă și ca loc de desfășurare a manifestațiilor de masă în zilele festive » [2], piața va primi prin detaliul de sistematizare și rolul de « moment important, de interes deosebit, la penetrația în oraș dinspre gară », avînd totuși un caracter dominant rezidențial. Ea se va impune ca un ansamblu după 1970 (ultimul edificiu ce iese de sub schele este hotelul « Unirea »); iar prin poziția sa la întîlnirea unor importante fluxuri pietonale majore, prin dotările predominant comerciale, prin ținuta sa arhitectonică, ea va fi din ce în ce mai agreată de ieșeni, inserîndu-se în suita de spații cu puternică valoare afectivă.

Indiferent de reproșuri, Piața Unirii se constituie într-un ansamblu unitar, organic înscris tramei orașului. Noul bloc « TAROM », din spatele cinematografului (pe amplasamentul fostei Academii Mihăilene), era o necesitate volumetrică, cerută, atît de profilul longitudinal ascendent al străzii Arcu, cît și de strada Cuza Vodă ce se termina indecis în dreptul pieței. Blocul « Carmen » (B-dul. Independenței 2) un turn cu muchiile rotunjite și cu parter comercial închide onorabil pasajul pietonal secundar al pieței, dă personalitate intrării în B-dul. Independenței și este o prezență binevenită în Piața Independenței. Oprindu-ne puțin la acest nou spațiu civic, ce a fost exclus din detaliul de sitematizare al Pieței Unirii, dorim să semnalăm că, deși în mare parte e conturat ca fronturi, el tinde să devină — dacă nu va face obiectul unui studiu aprofundat — un cadru urban nesemnificativ, de trecere, cu toată amploarea și poziția sa deosebită. Dezvelirea, la 15 septembrie 1980, a Monumentului Independenței (1877), în centrul pieței (sculptori Gabriela Manole Adoc, Gheorghe Adoc, arhitect N. Vericeanu) nu înlătură pericolul de care vorbeam.

STRADA ȘTEFAN CEL MARE, înscrisă cu secole în urmă în trama orașului, cu foarte multe schimbări în fizionomia sa, martoră a celor mai importante evenimente și colier de valori arhitecturale păstrate din trecut, este un cadru urban în suită, care, deși, de o inestimabilă valoare, nu a fost totuși obiectul unui studiu de sistematizare complex. Continuînd investițiile din Piața Unirii și completată pe același tronson nordic în ultimele două decenii, axa Ștefan cel Mare se poate considera în mare ca un fapt încheiat. Intervențiile de mică amploare, ce se mai pot face, nu sînt în măsură a-i mai modifica sensibil caracterul.

Ar fi putut să fie o materializare, fără echivalent a *triadei trecut-prezent-viitor*, avînd mărturii din secolul XV și pînă azi într-o adevărată defilare a veacurilor pe același traseu și unde și-ar fi găsit loc și viitorul. *O componentă afectivă de primă mărime* a viitoarei zone centrale, oferindu-se mai multă atenție pentru trasee, efecte, ambient. *O promenadă a satisfacțiilor estetice*, a destinderii, a regăsirii de sine. Rezumîndu-mă numai la ce-am spus pînă acum, ar fi fost suficient pentru a impune o altă optică pentru zona în cauză: un pietonal major, fluent și generos, cu tempouri diferite în parcurgerea lui, cu o evidentă preocupare pentru scara și articularea componentelor, cu o atentă dozare a informației și interesului, cu un mobilier urban adecvat; și nu o arteră cu trafic auto intens. O suită de spații-alveolare cu funcții și personalitate distincte, nuanțat juxtapuse; și nu fronturi la stradă și un trotuar tip. O deschidere, pe multiple planuri, a spațiului, cu axe secundare de compoziție; și nu o gîndire univocă, cu ecranări. O subtilă cointeresare a pantei spre Palat și a cornișei; și nu o mobilare ce are în vedere numai planimetria. Într-o atare viziune să fie totul pierdut? Cred că nu.

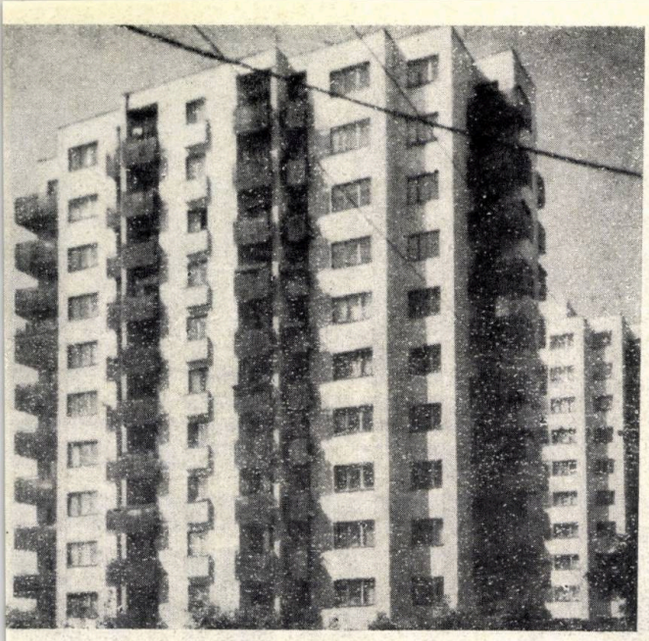

22

27

23

26

24

25

22, 23, 24. Blocuri-turn pe Bulevardul Independenței, arh. N. Munteanu (adaptări de proiecte directive I.P.C.T. — București) 25. Aleea Voievozilor, Cartierul Alexandru cel Bun, arhitect Gheorghe Hereș 26. Pasajul nou peste calea ferată către cartierul Alexandru cel Bun 27. Blocuri pe malul stîng al Bahluiului (1965), arh. Mihai Lupu

28

29

30

31

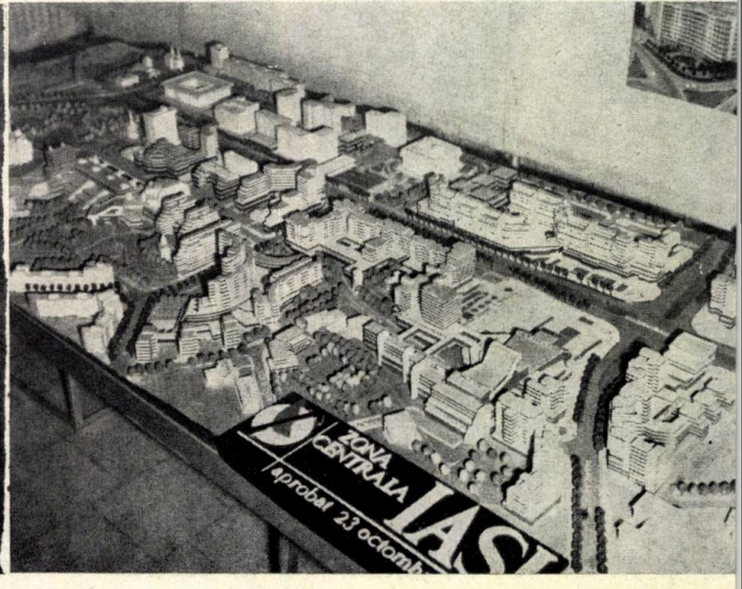

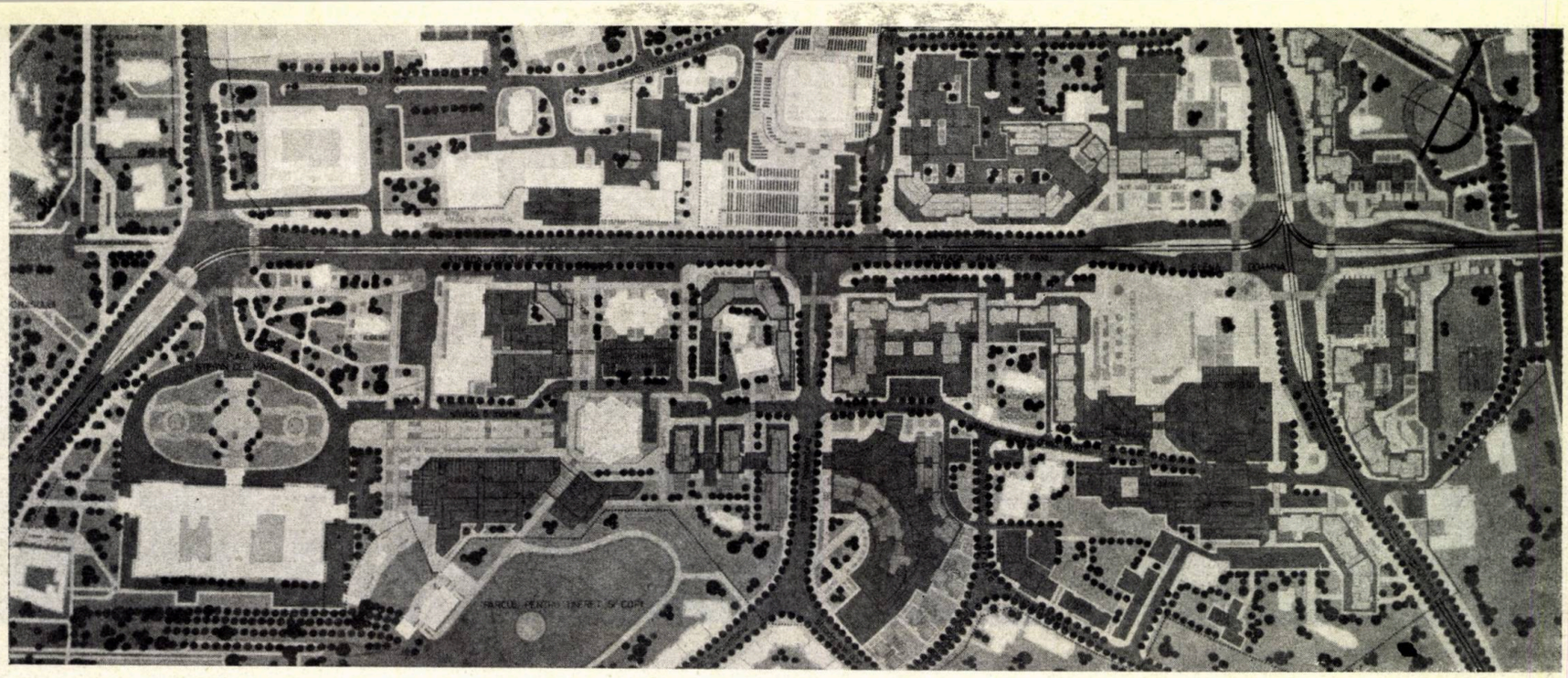

32

33

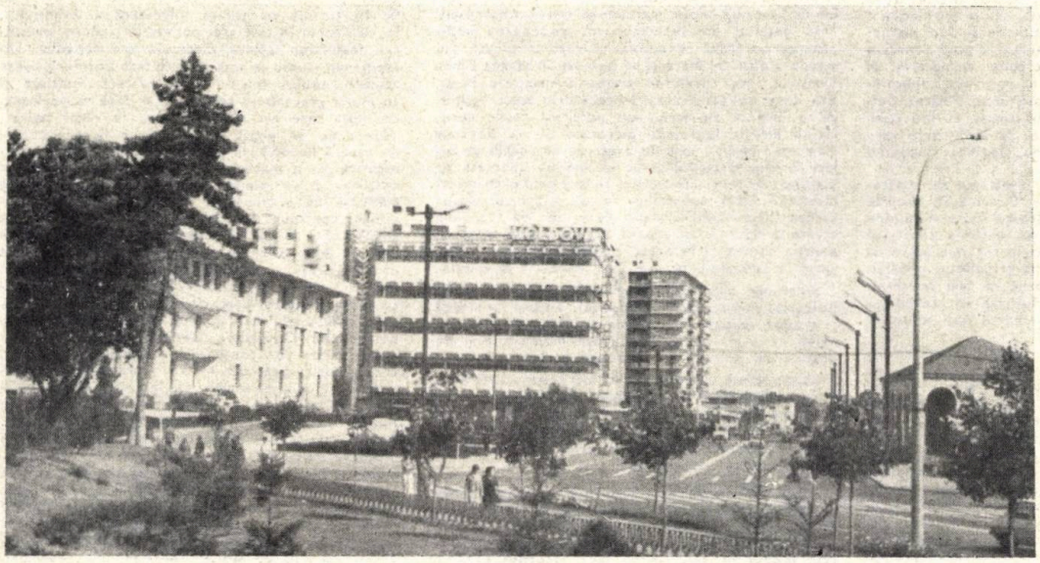

34

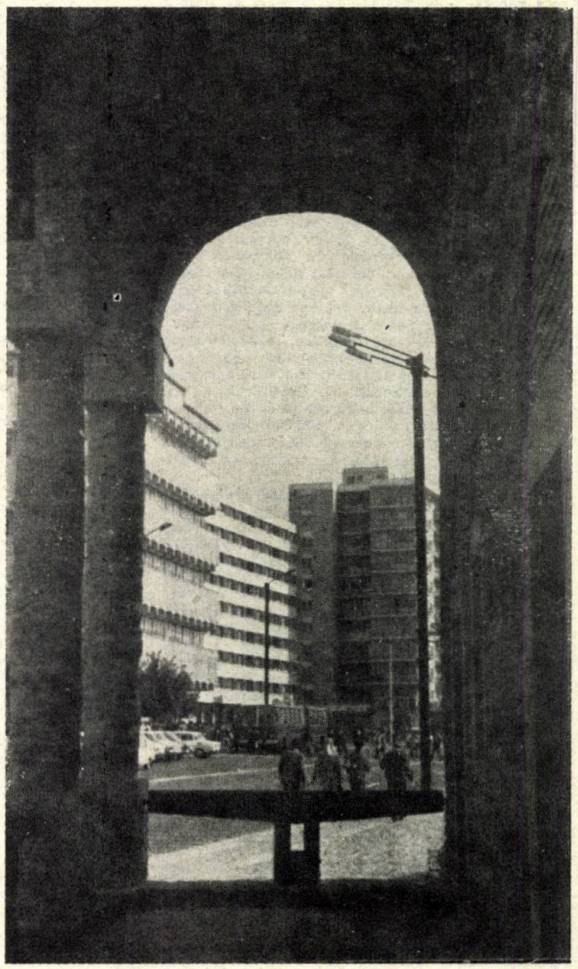

Din intervenţiile de pînă acum, pe această axă, m-aş opri doar la două:

Scuarul din faţa Teatrului, în actuala structurare (arh. Gheorghe Cheptea) nu se ridică la nivelul propunerilor din unele proiecte premiate la concursul organizat pe această temă. În primul rînd, pentru că deschiderea spre Ştefan cel Mare aduce o modificare de scară ce nu poate fi decît defavorabilă teatrului; i se minimalizează volumul şi este împins mult într-un plan secundar. Optîndu-se pentru păstrarea pe dreapta a hotelului şi palatului Roznovanu, ca front spre sud, fără pretenţii, s-ar fi impus să fim şi mai exigenţi cu latura cealaltă a pieţei şi cu gradarea întregului spaţiu. Azi, clădirea teatrului pare a avea o poziţie incertă, cu tendinţe de glisare în stînga sau dreapta, iar planul înclinat al accesului, apelînd la o tratare în suită cu un ritm nedecis, nu favorizează perspectiva (ascendentă). Faţă de înclinaţia mică a rampei şi dezvoltarea pe orizontală a clădirii principale, se impunea o sistematizare verticală mai riguroasă şi mai tranşantă.

Susţinerea capului de perspectivă, prin tratarea convingătoare a fronturilor laterale fără a impieta asupra calmului peluzei centrale, ar fi înlăturat situaţia confuză de azi. Poate că la întocmirea proiectului pentru închegarea frontului nordic, dacă nu se va da dovadă de ambiţie de afirmare din partea arhitectului, s-ar mai putea încă face servicii acestui important lăcaş de cultură.

Zona din dreapta clădirii «Materna» urmează a adăposti în prim plan spaţii comerciale ce-ar aminti de o înlănţuire tip «bazar» (arh. Cristian Constantinescu). Necunoscînd proiectul, vreau să cred că noile spaţii, menite a aduce animaţie, şi aş aminti de vechile uliţe negustoreşti, nu vor aduce prejudicii prestanţei ce o pretinde strada Ştefan cel Mare.

Un cadru urban valoros este PIAŢA VOIEVOZILOR din cartierul «Alexandru cel Bun».

O ţinută personală are şi PIAŢA PODUL ROŞ (arh. Gheorghe Hereş), important nod de circulaţie focalizînd mai multe direcţii. PIAŢA GĂRII C.F.R. NICOLINA, realizare mai veche (ca şi piaţa anterioară), rezolvă într-o manieră simplă (arh. Nicolae Vericeanu), stăpînind spaţiul, un punct de interes al oraşului — traficul internaţional spre U.R.S.S.

PIAŢA GĂRII C.F.R. CENTRALE (arh. Ovidiu Alexievici) în curs de realizare, ar putea deveni un reprezentativ hol de primire în Iaşi. Monumentalitatea gării, pitorescul clădirii vămii, spaţiul generos, pătrunderea dinspre centru în piaţă printr-un plan înclinat sînt cîteva premise ce ar favoriza un partiu cu o evidentă notă locală. Rămîne să aşteptăm momentul inaugural.

La extremitatea sudică a străzii Ştefan cel Mare, la afluerea străzii Costache Negri, s-a născut un nou cadru urban. Mobilat, la sud, de Sediul politico-administrativ şi magazinul «Moldova», iar, la nord, de o lamă cu parter comercial şi «Casa cărţii», acest spaţiu şi-a orientat axa lungă pe absida altarului de la Trei Ierarhi. Ideea de a capta în cîmpul vizual acest valoros monument este de salutat, dar modul cum s-a făcut implică discuţii. Dacă sediul politic de vizavi (P+2) a lăsat bisericii autonomie şi i-a respectat scara, turnul (P+10) de la «Casa cărţii» aduce un efect de subordonare. În felul acesta silueta delicată şi uşor diafană a edificiului monastic

28. Vedere generală a Pieţei Palatului 29. Silueta sud-vestică a Iaşilor 30. Strada Costache Negri 31, 32. Macheta zonei centrale — şef proiect arh. Ion Cernucan 33. Bulevardul Anastasie Panu — axa majoră a centrului nou 34. Vedere din Casa cu arcade spre centrul nou.

VEDERI PANORAMICE DE PE DEALURILE GALAȚA

...ȘI CETĂȚUIA

este departe a de mai rămîne o piesă de bază a compoziției și e păcat !

Prin acest spațiu am intrat deja în problemele din : *ZONA CENTRALĂ*. Lucrările începute odată cu sediul politic (terminat în 1968) sînt etichetate de ieșeni sub denumirea de « Centrul nou » și el este situat la extremitatea de S-E a arterei Ștefan cel Mare, în fața Palatului culturii. Amplasamentul său se suprapune deci exact peste prima vatră a orașului, despre care avem date la sfîrșitul secolului al XIV-lea.

Nu a trecut prin urmare nici un deceniu de la realizarea Pieței Unirii (fără hotel) și deja lașii au simțit nevoia unui nou cadru reprezentativ. Piațetele Tineretului și Unirii nu au rezolvat decît necesități de moment din complexul funcțiilor zonei centrale a unui oraș cu un ritm accelerat de dezvoltare. Dar, nici nu putem aduce doar reproșuri la ce s-a făcut, dacă ne gîndim la scara cu care eram obișnuiți să concepem pînă atunci, la bagajul cunoștințelor teoretice, la posibilitățile tehnico-materiale și la imprevizibilele coordonate ale anilor ce au urmat. (Schița din 1960 apreciase populația de perspectivă la 190 000 locuitori, pentru ca, după 1965, noua schiță să fie obligată să ia în considerare circa 300 000 locuitori.

Ce configurație trebuia să aibă zona cu cea mai complexă și mai intensă viață urbană constituind centrul lașilor?

Chiar după « etapa de experiență 1962—65 », se înrădăcinează ideea că a miza pe un singur nucleu este o ipoteză ce va fi condamnată chiar de următorul deceniu. Axa Piața Tineretului — Palatul Culturii începe să se impună, dar, atît primul tronson (str. Lăpușneanu), cît mai ales ultimul (str. Ștefan cel Mare), erau mult prea impregnate în conștiința ieșenilor și cu multe probleme cheie, ca să nu facă riscantă orice intervenție și să nu îndemne la o amînare a unui asemenea act de curaj. De aceea, spațiul generos din fața Palatului, mai puțin terorizat de valorile-simbol, mobilat cu foarte multe construcții ce nu aveau dreptul la milă în fața lamei buldozerului și tentant prin poziție, atît în planul cît și-n silueta orașului, ajunge pe primul loc la « bursa valorilor ».

În momentul cînd unele investiții încep să rivnească locul, nu cred că adevărata vocație a zonei era tuturor clară. Azi șantierul « centrul nou » continuă după Detaliul de sistematizare al cărui șef de proiect este arh. Ioan Cernucan. Prin evantaiul dotărilor preconizate, nu avem de-a face cu un sector de completare a ceea ce este, ci cu un nucleu polivalent.

Se încearcă o reconcentrare aici a *tuturor liniilor de forță ?* Se poate.

Masînd toate dotările majore pe care ni le oferă etapa și dirijînd aici principalele eforturi de calitate, de la concepție pînă la execuție, am putea oferi celor ce vor veni după noi, un tot închegat care să reprezinte « momentul 1970—90 » al arhitecturii ieșene. Ar rămîne ca relațiile funcționale cu zonele limitrofe să se înscrie în metabolismul normal al orașului. Dotările viitorului nu mai au loc în structura compactă a « noului centru » în curs de edificare. Ele s-ar putea articula firesc — dacă favorizăm o asemenea operație — sau se vor impune ca niște grefe fără a mai lăsa răgazul necesar racordărilor armonice și atenuării disfuncțiilor de tranziție.

Prin urmare, cu sau fără acordul nostru, *zona centrală e un proces* declanșat, cu o permanentă suprapunere de texturi funcționale și deci de noi relații, iar ceea ce ieșenii numesc « noul centru » nu e decît o componentă a zonei respective, al cărei nou nucleu de interes ar cuprinde, deocamdată, două arii : cea conturată între Palatul Culturii și Sediul politico-administrativ al județului și cea în curs de realizare, ce se va întinde spre nord-est pînă la strada Elena Doamna, începînd din spatele noului hotel.

Prin armonia proporțiilor, zvelțețea sa, discreția decorului și cromatica vie, Biserica Sf. Nicolae Domnesc — ctitorie a lui Ștefan cel Mare — rămîne o adevărată bijuterie a cărei valoare tinde să urce pe măsură ce o tehnologie tot mai activă ia locul creației ieșite din mîna și sufletul omului. Dacă asupra valorii nu trebuie să mai insistăm, se pune însă întrebare : ce funcție ar trebui să preia un asemenea obiect în cadrul noii structuri urbane a unei zone centrale?

Cea de mesager al unei culturi materiale și spirituale de rezonanță în istoria noastră, ce *trebuie să-și perpetueze mesajul* și-n secolele următoare, la care se alătură și funcția estetică ar fi arhisuficiente. Se pare, însă, că problema delicată o incită (acum oricum prea tîrziu) poziția în cadrul noii compoziții. Prezența în imediata vecinătate a Palatului care, prin desfășurarea, masa și silueta sa, subordonează spațiul din jur pe mari distanțe, elimină șansa de a face lăcașul, monument istoric, un focalizator de interes, așa după cum eliminarea vegetației ce-l desparte de acest impozant vecin ar duce la un dezacord de scară și la impresia că devine neglijabil în compoziția finală. Prin amplasarea Sediului pierde și ocazia de a deveni un element de articulare al unor spații cu funcții sau structuri diferite. Vizavi de Palat, paralel cu acesta, volumul Sediului intervine cu două efecte : exclude apariția unor noi obiecte între el și Palat și dă o orientare spațiului. Ajutat mai apoi de prezența magazinului universal « Moldova » impune o axă sud-vest — nord-est preluată de strada Anastasie Panu, ce va da și o dinamică spațiului. Cele două efecte se răsfrîng defavorabil, atît asupra bisericii, cît și asupra « casei cu arcade » (impropriu numită « Casă Dosoftei »), care nu vor mai beneficia nici de un cadru intim și nici de un fundal care să le fixeze în noul spațiu, dizolvîndu-se în imaginea generală a pieței.

Cred că plastica hotelului (arh. Gheorghe Cheptea) ar fi putut, dacă se făcea un efort în acest sens, să susțină prezența monumentului înălțat de Ștefan cel Mare ; un raster puternic de beton nu o implică ci o exclude. Odată fixată poziția hotelului a apărut probabil întrebarea : un volum pe verticală sau o masă scundă, de legătură între cei doi vecini de la nord și sud? Prima variantă permitea o detașare clară față de Sediu și Palat și ea a și fost adoptată. Se putea opta pentru o notă aparte în articularea și materializarea formală a spațiilor cerute de un asemenea program ; pentru o structură constructivă novatoare, pentru relații mai intime și mai particularizate cu spațiul public învecinat și bine înțeles pentru o imagine plastică inconfundabilă și de valoare. E vorba de o piesă cu greutate în centrul civic (a intrat deja în silueta orașului cu ambiția de a concura Palatul !) și dacă *clacăm* aici, efectul se va răsfrînge și asupra a ceea ce face restul echipei în noul nucleu.

Trecînd acum la sectorul dintre hotel și Str. Elena Doamna — am mai schița cîteva observații. Prin detaliul de sistematizare, ordonarea compoziției s-a făcut pe o axă est-vest ce pleacă din strada Ștefan cel Mare și se oprește în strada Elena Doamna, deci preluînd traiectul Anastasie Panu. Era oare obligatoriu să trecem prin acest spațiu, de o intensă animație, un puternic trafic auto, făcînd dificile legăturile pietonale dintre dotările riverane? N-ar fi fost de preferat un spațiu alveolar, în care citadinul să fie în deplină libertate de acțiune, iar serviciile auto să se facă prin pătrunderi laterale? Dacă subscriem la un pietonal major Copou-Piața Unirii-Palat, cum se va racorda acesta la noul cadru urban? Se impune să atragem atenția cumva că în acest perimetru a fost prima vatră a orașului, ce n-a fost părăsită niciodată.

Existența unor monumente de cult (în URSS, Bulgaria, sînt scoase în evidență), a casei cu absidă și a unor vestigii arheologice ar fi fost un nimerit prilej de a introduce niște oaze memoriale și de destindere spirituală, printr-o dotare adecvată.

La aspectele vulnerabile, aș mai înscrie existența unei ambiguități în structura funcțională și în gradarea spațiilor, ca și o înclinare spre *tocarea* tuturor componentelor volumetrice, atenuîndu-se astfel detașarea elementelor principale de marea masă a celor secundare.

Apreciem deschiderea spre sud, ca și pătrunderea zonei de agrement în noul nucleu, prin stînga Palatului. Spre est, ne este însă greu să evidențiem firul roșu al unei concepții. Nu se întrezărește clar modul în care se va face racordul organic spre zona învecinată, în dezvoltare. Pe aceeași latură, pantele destul de acuzate nu au fost valorificate la adevăratul lor potențial. Pe latura vest, s-a propus o ecranare a frontului dintre hală și Str. Elena Doamna, cu o retragere în dreptul piațetei din fața Sălii polivalente de 3000 locuri, dilatare a spațiului necesară din mai multe considerente. Apar și unele întrebări : dacă Golia, mărturie a secolului XVII-lea, nu merita să fie capacitată vizual în perspectivele ansamblului ; dacă platforma de vînzare a produselor agroalimentare trebuia să participe direct la desfășurarea obiectivelor cu cele mai mari pretenții ; dacă lipsa de prestanță a blocurilor din stînga halei noi nu indica reconsiderarea acestui front.

Edificarea noului nucleu al zonei centrale mai cere ani pînă vor fi înlăturate ultimele schele, timp în care printr-un efort colectiv și fără dezlănțuiri de ambiții, se mai pot recupera din scăpările ce însoțesc — într-o doză mai mare sau mai mică — un proces complex de creație ca acesta. S-ar clarifica și conceptul de zonă centrală, ideea directoare pînă în 2000, eliminîndu-se *gîndirea pe bucățele*. Pentru experiența românească în urbanism, tentant ar fi ca efortul ce se face la lași să nu caleze pe noi tatonări în domeniul plastico-formal, binevenite și acestea dacă sînt declanșate de necesități contemporane, ci pe urmărirea unor principii, pe propunerea unor ipoteze în ceea ce ar trebui să devină centrele vitale ale orașelor și relațiile acestora cu restul organismului urban.

SILUETA. Nu ne poate fi deloc indiferentă configurația de azi și mai ales cea de mîine a siluetei orașului. Necesitatea unui studiu complex apare și mai strigentă dacă privim dinspre sud, fie că sîntem pe terasa inferioară a Bahluiului, fie că sîntem în cele trei puncte belvedere, creștetul dealurilor Galața, Cetățuia ori Repedea. Un asemenea studiu se impune ca fază premergătoare atacării noului nucleu civic, direct implicat și cu multă greutate în siluetă chiar dacă ne deplasăm cu mult spre est sau nord-est. În cazul lașilor, silueta nu se poate reduce doar la preocupări de natură formală, la unitate în structurarea volumetrică, la a marca mai pregnant personalitatea orașului, ci se impune și pentru a nu introduce confuzie într-o *cronologie* materializată prin juxtapuneri continue de-a lungul secolelor. Pe terasa situată cam la 20 m. deasupra Bahluiului, de la dreapta spre stînga — direcție în care a evoluat în mare orașul —, putem urmări tot ce s-a adăugat începînd din secolul al XIV-lea, cînd își face-apariția la marginea cornișei viitoarea Curte Domnească, pînă în secolele XIX și XX, ce vor încheia suita pe culmea Copoului. Desigur, completări sau dispariții se vor consemna de-a lungul timpului, dar imaginea generală nu va fi prea mult perturbată dacă ținem seama că la patru niveluri — înălțime obișnuită și pentru vegetație — nu se ajunge decît către mijlocul secolului nostru. Deceniul al VII-lea aduce însă volumele P+10, și procesul mutațiilor nu mai poate fi lăsat la latitudinea oricărui arhitect dornic să-și impună creația pe înălțime. Azi, privind de la stînga spre dreapta, deci coborînd panta dulce a dealului (și excluzînd zidul crenelat al cazărmii, turnul de parașutism, lama P+10, cupola Bibliotecii, iar, în prim plan, Liceul, castelul de apă și blocurile din Păcurari), sînt două « momente » în desfășurarea Copoului : orizontala Universității și turnul Facultății de științe economice, și e bine așa. Într-un oraș cu circa 30 000 studenți, zona universitară nu poate ajunge să nu se impună ca prezență autoritară în cadrul urban. Spre est, verticalele secolelor trecute încep să fie conturate sau chiar dominate de construcțiile ridicate în ultimul deceniu. Numai Mitropolia și Palatul n-au fost încă copleșite de avalanșa realizărilor recente, în timp ce Biserica Trei Ierarhi este deja ștearsă din imaginea de ansamblu, Avînd în vedere că, pe strada Ștefan cel Mare, « noului » i-au mai rămas doar două-trei locuri de implementare, am putea să optăm, măcar pînă în anul 2000, pentru o desfășurare în care doar Piața Unirii și noul nucleu să se detașeze, justificate fiind de funcțiile complexe deținute în sistemul urban.

Se mai pot insera încă multe observații. Aș adăuga doar să nu se uite că silueta are și funcția de orientare nu numai în spațiu, dar și în timp trecut-prezent-viitor și că, stăpînind și dirijînd procesul mutațiilor funcțional-formale, se poate favoriza perceperea spațiului, a semnificațiilor sale.

SPECIFICUL. Printre preocupările ce m-au însoțit prin lași, a fost și aceea de a reține cu orice preț participă la definirea specificului acestui oraș. Evident, pe primul loc s-a situat *cadrul natural*, această suită de versanți ce coboară spre terasa inferioară a Bahluiului, unde o apă leneșă și modestă ca debit e departe de a fi la înălțimea poziției ei deosebite în structura orașului. Ba mai mult, ea a adus și mai aduce încă multe prejudicii acestuia. Apare însă și o întrebare : oare regularizarea pîrîului n-ar fi trebuit să îndemne și la altă variantă

PROBLEME ALE SISTEMATIZĂRII MUNICIPIULUI IAŞI

Ca formă de aşezare urbană, laşul e atestat pe la mijlocul secolului XIV ; primul nucleu urban, din sec. XIV—XV, s-a dezvoltat în apropierea Curţii Domneşti (zona Palatului culturii), extinzîndu-se rapid în sec. XVI—XVII după instalarea definitivă, aici, a capitalei Moldovei. Curtea Domnească capătă o dezvoltare şi strălucire deosebite, se înfiinţează şcoli şi tipografii, apar noi meserii şi hanuri care se grupează, în principal, pe Ulita Mare (str. A. Panu) şi în jurul Curţii Domneşti. Această dezvoltare, economică şi culturală, este însoţită, pe lîngă creşterea demografică şi sporirea densităţii locuitorilor, şi de o rapidă extindere teritorială spre nord, est şi nord-vest (spre Copou, Tătăraşi, Păcurari, Munteni). În secolul XVIII, oraşul îşi continuă dezvoltarea şi evoluţia. Meşteşugurile şi comerţul cunosc o puternică dezvoltare şi adîncire a specializării, creşte numărul de instituţii publice, şcoli, hanuri, spitale (Sf. Spiridon), se introduc apa şi iluminatul cu felinare. Oraşul se extinde tentacular pe aceleaşi trei direcţii şi, în plus, spre sud-vest (tîrguşorul Nicolina). Această dezvoltare tentaculară se datoreşte reliefului de tip colinar, fragmentat de văile Bahluiului şi ale afluenţiilor săi, văi pe care se orientau principalele căi de comunicaţii. Evitînd luncile inundabile, oraşul se extinde, în principal, pe terasele de pe stînga Bahluiului, atît pe podul acestora cît şi pe versanţi.

După Unirea Principatelor şi stabilirea capitalei la Bucureşti, laşul intră într-o perioadă de stagnare economică, cu unele reveniri, cînd apar primele întreprinderi industriale şi căile ferate. Se accentuează, în schimb, caracterul cultural, prin apariţia şi dezvoltarea unor instituţii de învăţămînt, cultură (Universitatea, Teatrul Naţional) şi sanitare.

Aceeaşi dezvoltare necontrolată o are oraşul şi în prima jumătate a sec. XX, cînd creşte, pe seama unor parcelări, în lunca Bahluiului şi pe versantul Galatei şi înglobează oficial aşezări rurale periferice (Bucium, Socola, Copou, Păcurari).

De la începutul sec. XX, s-au executat importante lucrări de echipare edilitară, ca : alimentarea cu apă din sursa Timişeşti, alimentarea cu energie electrică, liniile de tramvaie, depoul, centrala telefonică. O activitate de sistematizare organizată a început abia după 1950, iniţial prin lucrări ale unor institute centrale, preluate pe parcurs de nucleul Institutului de proiectări din laşi, care, în momentul de faţă, rezolvă toate problemele de sistematizare ale municipiului (ca şi ale judeţului). Dezvoltarea cu adevărat modernă a laşilor îşi are originea către anii 1955—1960, ca urmare a politicii de industrializare a ţării. Prin amplasarea mai multor întreprinderi moderne, aparţinînd cu prioritate ramurilor cu rol conducător, producţia globală a laşilor a crescut de la 1088 milioane lei, în 1960, la peste 20 000 milioane lei, în 1980. Numărul personalului muncitor s-a ridicat, de la 49 mii în 1960, la 145 mii, din care în industrie — de la 15 mii la 70 mii. Ponderea ramurilor conducătoare (metalurgie, construcţii de maşini şi chimie) a crescut de la 44% la 61%.

Această impetuoasă creştere industrială determină şi o dezvoltare demografică fără precedent : 113 000 locuitori în 1956, 161 000 în 1966, 265 000 în 1977, peste 300 000 în 1980. laşul revine, spectaculos, în postura de cel mai mare oraş după Capitală şi, pentru aceasta, şi-a adăugat în fiecare an cîte un mic oraş (aproape 9000 locuitori pe an între anii 1956—1980). Numai cine a cunoscut laşii, în 1944, şi cei mai bine de 10 ani necesari reparaţiilor distrugerilor cauzate de război, poate sesiza, într-adevăr, imensul volum de construcţii reclamat de dezvoltarea economică şi demografică şi, mai ales, ruperile de ritm înregistrate de la un cincinal la altul. Volumul în sine a prezentat şi un imens avantaj. Visul oricărui proiectant este o masă urbană ce se cristalizează, care să-i permită rapida materializare a ideilor de pe planşetă. De asemenea, şi multiplele probleme ridicate de specificitatea laşului au devenit, pe parcurs, stimuli pentru gîndirea creatoare. Amintim, în acest sens : relieful puternic fragmentat, cu terenuri în pantă, şesul inundabil, dezvoltarea spontană şi mai puţin controlată a unor cartiere, fondul de locuit disparat, cu multe zone insalubre, realizate din materiale nedurabile, atît la periferie cît şi în centru, lipsa dotărilor şi echipărilor esenţiale în oraş, existenţa numeroaselor monumente istorice şi de arhitectură.

Mai mult decît atît, în dezvoltarea sa din ultimii 20 de ani, oraşul a trebuit să treacă numeroase praguri, între care mai importante au fost :

- profilul social-economic bazat pe funcţia industrială predominantă
- salturile demografice de la 150, la 200, apoi la 250 şi acum la 300 mii locuitori, în numai 15 ani, în condiţiile în care trecerea pragului de 100 mii locuitori a necesitat aproape jumătate de secol
- bariere fizice, constituite de versanţii instabili, de zona căii ferate şi rîul Bahlui
- pragurile de trecere spre un oraş cu funcţie de locuire modernă, cu o echipare tehnico-edilitară şi o dotare social-culturală la nivelul rolului şi importanţei sale.

Dezvoltarea oraşului, în această perioadă, s-a încadrat în principiile unei zonări funcţionale riguroase dar elastice, începînd cu marea Platformă industrială Ţuţora din partea de sud-est, care în prezent ocupă

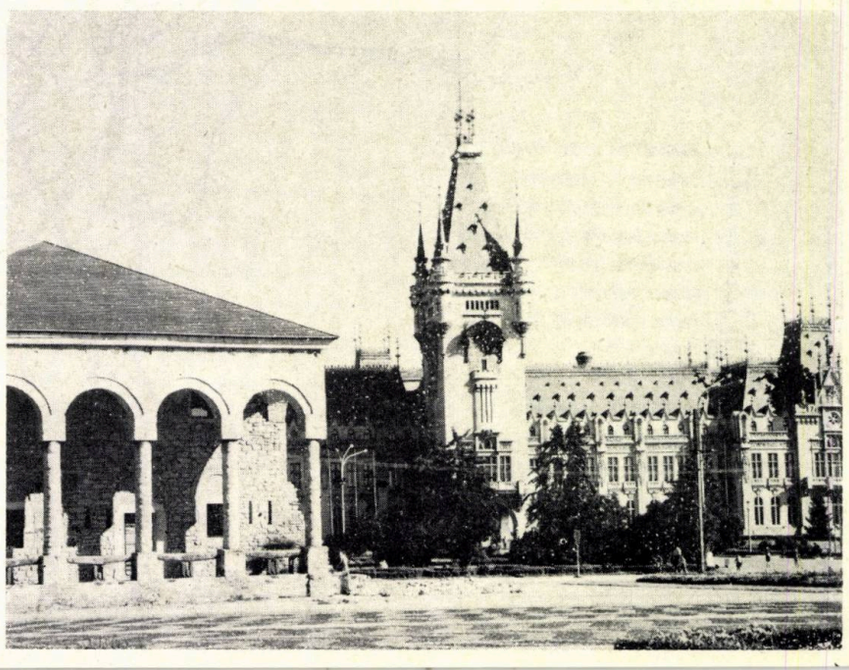

decît cea actuală (ascunderea apei între taluzuri la 45°), cum ar fi fost, de exemplu, o deviere parţială spre poalele terasei zonei centrale, unde, întîlnind viitorul parc central al oraşului — idee salutară, s-ar fi născut, prin abile lucrări hidrotehnice, o zonă unică în felul ei, de loisir urban, chiar în centrul de greutate al laşilor de mîine. O suită de oglinzi de apă, tronsoane de cheiuri, masive plantate şi oaze de luncă, dotări sportive şi de distracţii, legături intime cu zona centrală, pasarele-belvedere (ce ar fi profitat de diferenţele de nivel), un cadru inedit pentru unele monumente (mai ales pentru Palatul Culturii) şi noi valenţe oferite nucleului civic ce se naşte acum. Iar, undeva, s-ar fi făcut legătură cu zona de agrement a Ciricului — articulare pe care schiţa de sistematizare ar trebui s-o pregătească. Şi mai au laşii, tocmai spre sud, adică de unde oraşul vechi se oferă toată ziua în bătaia soarelui, de la Sf. Nicolae Domnesc pînă-n vîrful Copoului, trei cote înalte : Galata, Cetăţuia şi Repedea, ultima fiind cea mai îndepărtată în suită. Sînt trei *înălţimi-belvedere*, primele două încoronate cu cîte o mînăstire, monument istoric de prestigiu, ce ar merita — după o potenţare mai acuzată funcţional şi estetic — să fie atrase vizual în cadrul oraşului, în traseul unor axe cu bătaie lungă. Trecerile cromatice de la vară la iarnă, de la răsărit la apus, cu succesiunea de stări aferente, capacitate ca factori senzoriali şi afectivi în compoziţie, pot oferi laşilor sensibilitate şi poezie.

În şiragul mobilurilor ce declanşează specificul acestui oraş, se mai adaugă : omniprezenţa vegetaţiei (moştenire a unei structuri afînate şi nu preocupare expresă a edililor) ce atenuează disonanţele nou-vechi, favorizînd coerenţa, existenţa unui simţ al măsurii şi înscrierea într-o scară ce nu pretinde citadinilor efort de acomodare ; multitudinea mesagerilor trecutului — monumentele ; coabitarea spiritului clasic cu dezideratele prezentului ; o optică parcă mai aparte a ieşenilor asupra modului de viaţă şi a unora din valorile umane şi poate de aici şi o atmosferă deosebită de cea a Clujului, Timişoarei, ca să mă refer la oraşe de aceeaşi talie. Poate că în această atmosferă pluteşte şi o uşoară inerţie, ce face ca impactul noului să nu provoace şocuri brutale, favorizînd decantarea pentru ceea ce are o consistenţă valorică.

Menţinerea unei stări meditative, mai necesară ca oricînd în acest secol, pretinde, după opinia mea, evitarea unei structurări rigide a cadrului, introducerea unei intimităţi (alternarea regimului de înălţime, dozarea echilibrată a spaţiilor verzi şi a celor construite, promovarea spaţiilor intermediare interior-exterior, respectiv o dimensionare şi tratare adecvată a loggiilor şi balcoanelor, participare mai pregnantă a mobilierului urban etc.), realizarea unei plastici mai expresive care să invite la contemplare, demersuri mai insistente pentru ca arta monumentală să nu rămînă o prezenţă accidentală.

Cele afirmate sînt consideraţii declanşate de o vizită de cîteva zile, la laşi, în toamna acestui an cînd am avut ocazia să străbat oraşul de-a lungul şi de-a latul, să stau de-vorbă cu cîţiva arhitecţi, să confrunt impresii vechi cu cele noi şi să consult cîteva materiale documentare. N-am intrat în toate edificiile noi urmărind anumite fluxuri, n-am parcurs spaţii avînd la îndemînă şi proiectul în cauză, aşa după cum n-am reuşit să stau de vorbă cu autorii lucrărilor în discuţie, deci, doza de subiectivitate poate fi foarte mare, cu riscurile ce decurg de aici.

Firesc, un număr de revistă închinat arhitecturii unui oraş, pe un interval de timp oarecum delimitat, nu se rezumă numai la juxtapunere de prezentări, ci e şi un prilej de a analiza critic această activitate de creaţie, de a scoate în lumină reuşitele şi nereuşitele, punînd în discuţie cauze şi efecte şi sugerînd o scară a valorilor, utilă atît specialiştilor, cît şi publicului larg cam dezinformat pe acest tărîm. Cele cîteva formulări stereotipe şi amuzante de multe ori, ce însoţesc imaginile foto din presă, nu contribuie la educaţia publicului, ci poate reuşesc tocmai contrariul. Pe de altă parte, e adevărat că, în arhitectură, critica nu poate pleca numai de la citirea pieselor desenate şi nici de la parcurgerea spaţiilor realizate, pentru că, în acest proces de creaţie, în afară de *autorii direcţi* (am în vedere toate specialităţile), mai sînt şi *autori indirecţi* ca legislaţia, posibilităţile tehnico-materiale ale etapei, organele de decizie, doleanţele beneficiarului, gradul de dotare, de calificare şi interes al constructorului. Dar, odată şi odată, trebuie să-şi facă apariţia şi această critică de arhitectură, care să cuprindă întregul proces contemporan, să-i depisteze tendinţele, să-l situeze în context internaţional şi să treacă la mult aşteptata judecată de valoare, pentru tot ce s-a făcut în ultimii treizeci de ani.

Deci, în rîndurile de faţă, am încercat o cronologie în fenomenul de arhitectură ieşean, am semnalat unele probleme, ce mi se par că n-ar trebui să lipsească dintr-un «moment publicistic», şi am creat premize pentru o dezbatere, schiţînd direcţii şi incitînd la discuţii.

Conf. arh. VASILE MITREA

BIBLIOGRAFIE

1. Curinschi, Gh. MONUMENTELE DE ARHITECTURĂ DIN IAŞI, Ed. Meridiane, 1967
2. Hussar, Gh., IAŞI, ARHITECTURĂ NOUĂ, Ed. Meridiane, 1967
3. Bădărău Dan, Caproşu Ioan, IAŞII VECHILOR ZIDIRI, Ed. Junimea, 1974
4. DOCUMENTELE PLENAREI UNIUNII ARHITECŢILOR DIN R.S. ROMÂNIA, IAŞI 27—28 iunie 1975
5. Ungureanu, Al., ORAŞELE DIN MOLDOVA, Ed. Academiei R.S. România, 1980
6. Revista ARHITECTURA numerele 3/1973, 4/1973, 5/1977.

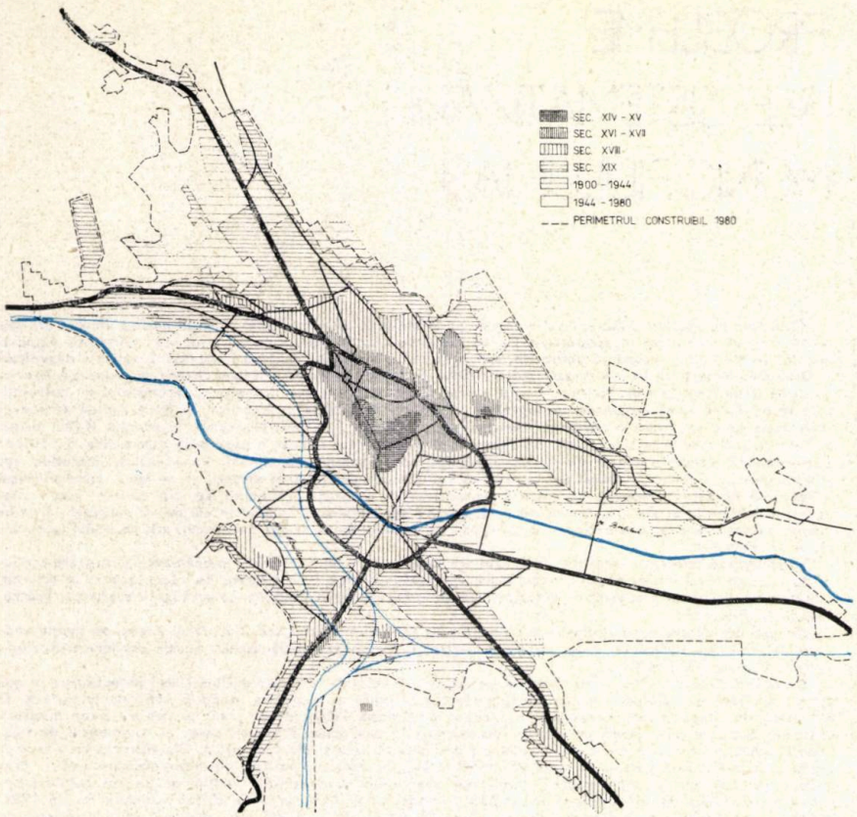

1

3

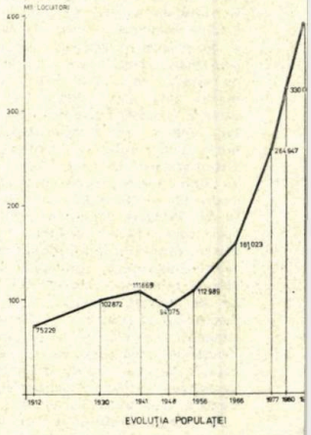

EVOLUȚIA POPULAȚIEI

2

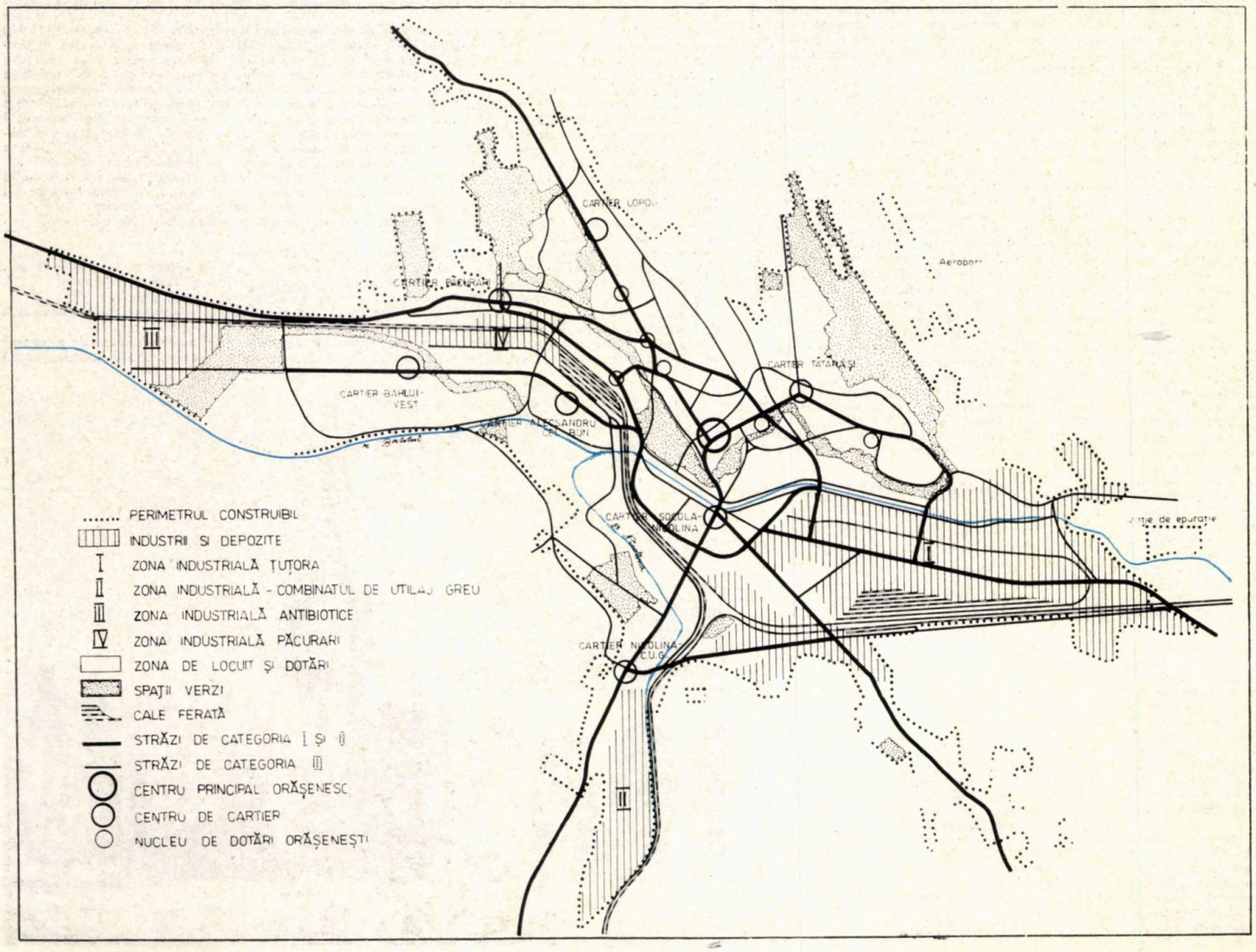

1. Evoluția istorică a teritoriului orașului. 2. Evoluția populației. 3. Schema schiței de sistematizare a municipiului Iași 4. Organizarea tramei stradale majore.

circa 900 ha şi unde lucrează circa 70 mii locuitori. Realizarea acestei platforme, organizată pe principiul zonificării de ramură pentru stimularea cooperării, este o reuşită funcţională şi urbanistică completă, cunoscută în ţară. Este, în schimb, necesar să remarcăm modul în care această platformă a angajat realizarea ansamblurilor de locuinţe perimetrale (Socola—Nicolina, Tătăraşi, Metalurgiei, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun), orientarea şi structura noii reţele de circulaţie, inclusiv transportul în comun, trecerile peste rîul Bahlui şi calea ferată (podurile Tudor Vladimirescu, Metalurgiei şi Podul de Piatră, pasajul Alexandru cel Bun, Socola). În plus, existenţa acestei mari zone industriale a atras, conform principiului de integrare a învăţămîntului cu cercetarea şi producţia, delimitarea unor zone funcţionale pentru învăţămîntul superior (zona Institutului politehnic la nord de zona industrială peste rîul Bahlui) şi zona învăţămîntului mediu de specialitate (zona strada Socola, care constituie trăsura de unire între zona veche industrială a atelierelor Nicolina şi noua platformă Ţuţora).

Făcînd un bilanţ al politicii de zonare funcţională, aplicată consecvent timp de 20 de ani, putem desprinde atît realizări cît şi deficienţe. Astfel, zonarea unităţilor de producţie răspunde, atît cantitativ (prin gruparea a circa 95% din capacităţile industriale şi de depozitare), cît şi calitativ prin modul de amplasare a celor patru platforme (Tuţora în partea de sud-est, Combinatul de utilaj greu, în sud, Antibiotice şi Păcurari, în vest). Gruparea acestora, perimetral zonei de locuit, a eliminat majoritatea stînjenirilor reciproce, a facilitat legături şi multiple forme de cooperare.

Zona de locuit a suferit transformări radicale, prin construirea a peste 50 000 apartamente, în perioda 1966—1980. Peste 75% din populaţia laşului locuieşte, astăzi, în locuinţe noi, în cadrul unor ansambluri echipate şi dotate corespunzător. Au fost realizate marile ansambluri : Socola-Nicolina (peste 50 000 locuitori), Tătăraşi (30 000 locuitori), Alexandru cel Bun, Dacia şi Mircea cel Bătrîn (peste 70 000 locuitori), la care s-au mai adăugat complexe de locuit cu capacitate mai mică : Metalurgiei, Bularga, Tudor Vladimirescu şi, parţial, Păcurari.

Amplasarea acestora s-a făcut în ideea asigurării unor relaţii lesnicioase cu zonele industriale, a unei ocupări eşalonate a zonei rezidenţiale alternată cu zonele libere, favorabile industrializării construcţiei de locuinţe, iar, în ultimul timp, cu un accent deosebit pe eradicarea zonelor insalubre, pe conturarea zonei centrale şi a magistralelor de penetraţie în oraş (Păcurari, Nicolina).

Reţeaua de circulaţie, gîndită în ideea realizării unui sistem radial-inelar, s-a axat cu precădere pe asigurarea legăturilor cu zonele industriale şi pe legătura oraşului cu zonele din şesul Bahluiului, urmînd ca sistemul să fie completat pentru funcţionare optimă, atît prin asigurarea profilurilor transversale ale străzilor, cît şi prin lucrările inginereşti de artă necesare rezolvării nodurilor de circulaţie.

Zona de dotări a fost concepută şi parţial realizată în aceeaşi idee a zonificării funcţionale, urmărindu-se conturarea zonei centrale, centrelor de cartier şi crearea dotărilor specializate. Au fost conturate nucleele din zona centrală, Piaţa Unirii, Piaţa Palatului culturii, cu sediul politico administrativ, « Casa cărţii », Magazinul universal « Moldova » şi Hala centrală, Piaţa Teatrului Naţional, Piaţa Tineretului. De asemenea, centrele de cartier Socola-Nicolina (Piaţa Podul Roş) şi Alexandru cel Bun (Piaţa Voievozilor), zona spitalicească din Tătăraşi (Spitalul de pediatrie, Spitalul de neurochirurgie), zona balneară Nicolina (Spitalul de recuperare, Pavilionul balnear U.N.C.A.P., Şcoala de invalizi motori şi Băile Nicolina), precum şi zona învăţămîntului mediu de specialitate din str. Socola, care grupează cca 2500 elevi.

Învăţămîntul superior este în curs de regrupare pe ramuri funcţionale, dispersate în teritoriu pe principiul integrării, şi anume : învăţămîntul agricol în partea de nord a oraşului, avînd în preajmă Staţiunea de cercetări agricole, fermele didactice, I.A.S. Copou şi Liceul agricol ; învăţămîntul politehnic în noua platformă din imediata apropiere a zonei industriale Ţuţora ; învăţămîntul medico-farmaceutic grupat în jurul Spitalului municipal nr. 1 (Sf. Spiridon) ; Universitatea dezvoltîndu-se în zona tradiţională din cartierul Copou.

Analiza momentului actual ne pune şi în faţa unor neîmpliniri, între care menţionăm : atacarea cu întîrziere a zonei centrale, inexistenţa unui studiu de profil pentru nucleele ce vor compune această zonă, incuficienţa acută a spaţiilor verzi, sport şi de agrement şi în special a unui parc central accesibil pentru tot oraşul, legătura încă defectuoasă cu terasa Tătăraşi. Au mai fost şi unele erori de concepţie ori de opţiune, unele oprite la timp (scoaterea zonei c.f., introducerea troleibuzului, renunţarea la tramvai etc), sau altele care amputează funcţionarea corect gîndită sau posibilităţile de dezvoltare a unor zone. Astfel, zona Institutului politehnic nu-şi completa dotarea cu terenurile de sport prevăzute sub cornişa Tătăraşi, în care s-a realizat ansamblul Metalurgei ; zona de locuinţe Bularga, în inima platformei industriale Tuţora, care trebuie reprofilată pe locuinţe de srviciu ; renunţarea la zona verde de protecţie pe strada Primăverii, dintre industrie şi locuinţe (Socola—Nicolina).

Atît evoluţia cît şi nivelurile atinse în momentul de faţă confirmă valabilitatea de principiu a gîndirii dezvoltării laşului pentru o etapă de largă perspectivă.

Abordarea problemelor laşului în cadrul unui sistem de localităţi a fost iniţiată de cincinalul anterior, atît pe baza unor amplasamente spontane, dictate de necesităţi, cît şi a studiului zonei preorăşeneşti întocmit în 1975, care propunea preluarea unor obiective aferente funcţiilor minicipiului , de localităţile din zonă, care puteau oferi teritoriile şi forţa de muncă necesară, grăbindu-şi urbanizarea (Podu Iloaiei, Tomeşti, Holboca, Ciurea).

Funcţia industrială a oraşului se va dezvolta pe seama amplificării capacităţilor existente, teritoriale şi tehnologice, şi prin unităţi noi în municipiu şi în mod deosebit în localităţile ce intră în compunerea sistemului (Podu Iloaiei, Movileni, Holboca, Tomeşti, Ciurea).

Pentru cazarea a circa 500 000 locuitori, cifră de largă perspectivă pentru dezvoltarea laşului, ca şi pentru ameliorarea condiţiilor actuale de locuire (înlocuirea fondului vechi şi îmbunătăţirea indicatorilor de locuire), va fi necesar un program intens de construcţii (circa 100 mii apartamente, din care aproximativ 40 000 în cincinalul 1981—1985).

Urmărind ocuparea integrală a terenurilor destinate locuirii din perimentrul actual. Schiţa de sistematizare nu se poate dispensa de teritoriul liber oferit de şesul Bahluiului, care va acoperi, încă din acest cincinal, atît nevoile volumului mare de locuinţe cît şi ale prefabricării. In acelaşi timp, însă, se vor realiza circa 4000 apartamente în principalele localităţi ale sistemului, constituind nuclee de tip urban în imediata apropiere a platformelor industriale (Holboca, Dancu, Tomeşti, Ciurea, Podu Iloaiei).

În final , zona de locuit se va organiza compact, structurată pe unităţi urbanistice complexe, grupate pe cartiere şi beneficiind de o zonă centrală, care va dispune de dotările orăşeneşti principale şi care va fi degrevată de dotările cu rază medie de acţiune, prin centrele de cartier.

Ing. ARISTIA ROTARU
Economist DAN ANISTOROAIEI
Geograf MARIUS IOAN

4

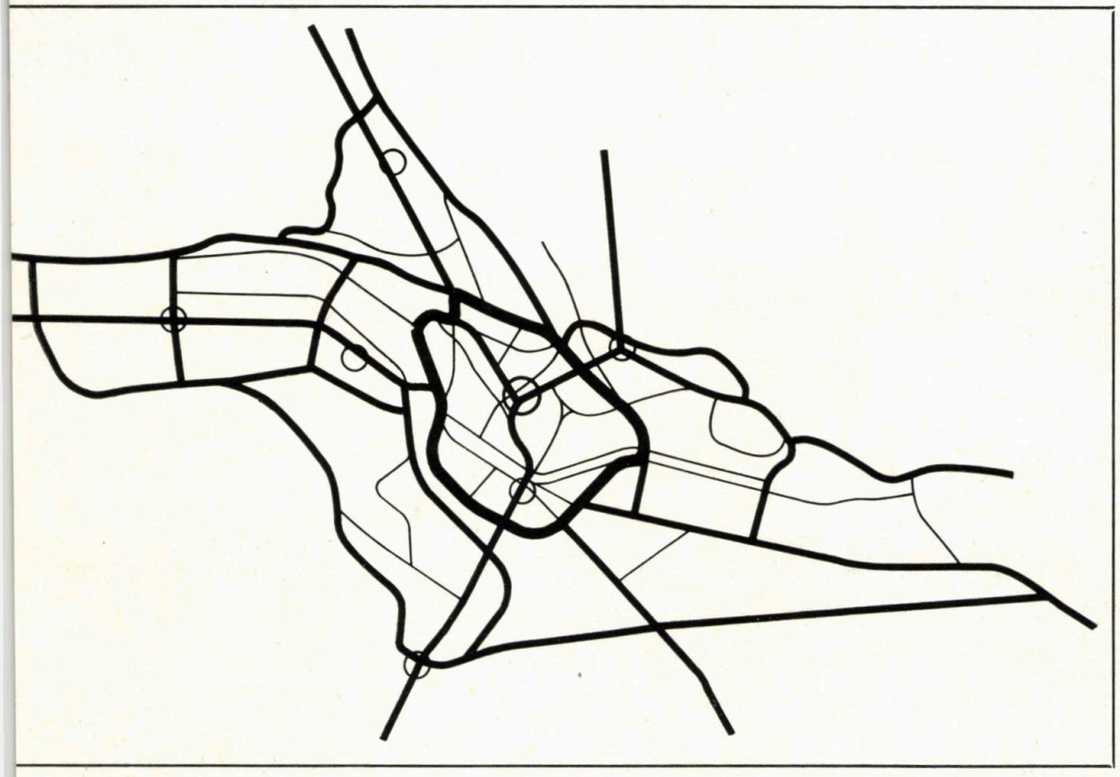

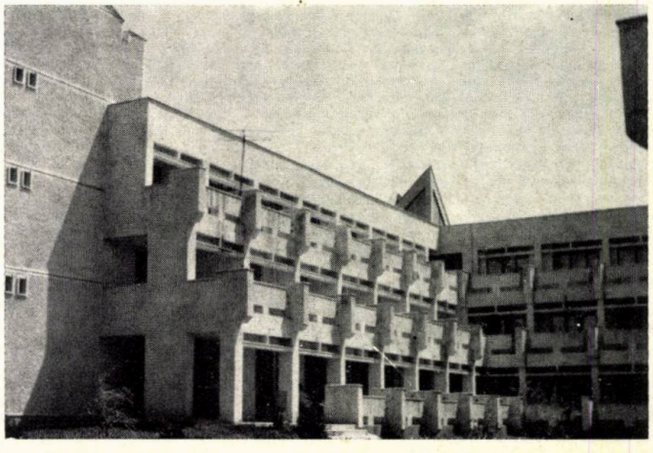

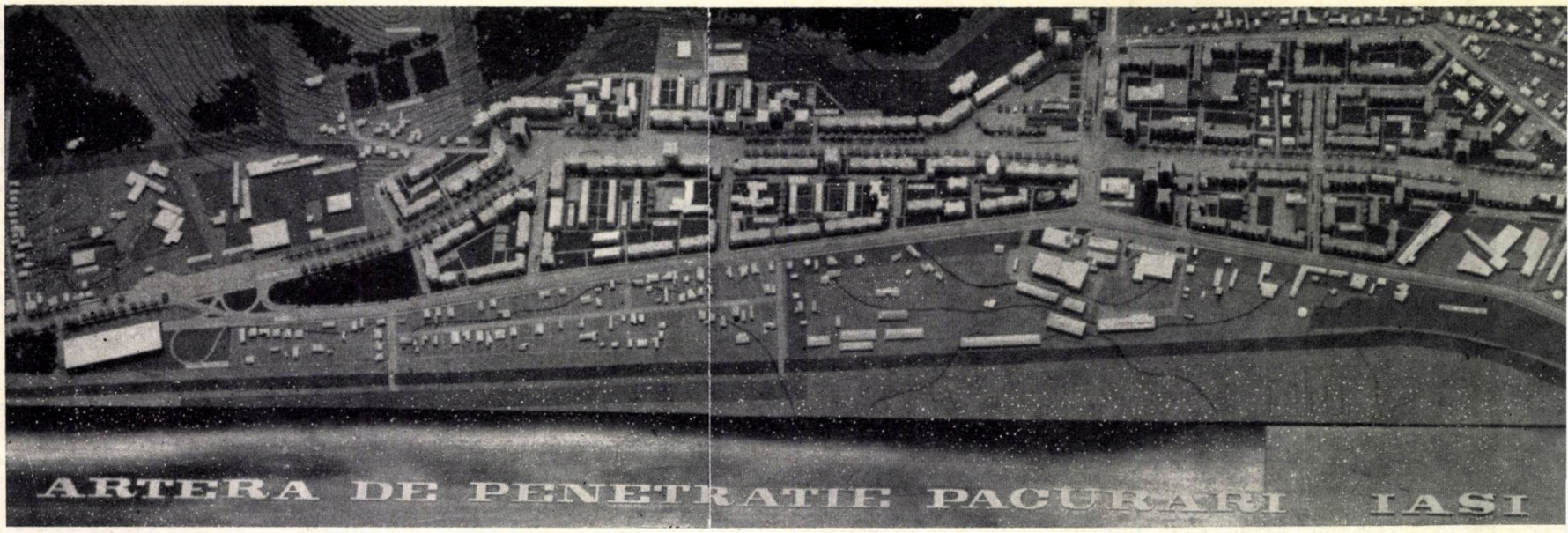

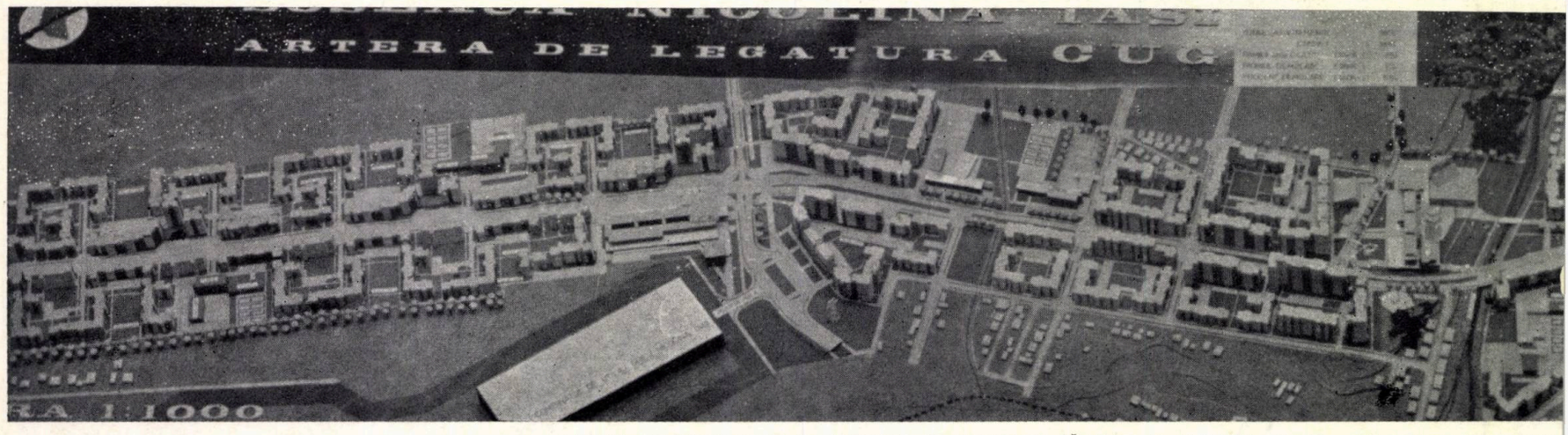

STUDIUL DE SISTEMATIZARE AL ARTERELOR DE PENETRAȚIE PĂCURARI ȘI NICOLINA —C.U.G. — IAȘI. arhitecții DOINA LIVES

ÎȘI SPUN CUVÎNTUL ARHITECȚII IEȘENI

Critica de arhitectură își face foarte rar apariția în paginile unei publicații, chiar și în una de specialitate cum este revista «Arhitectura». Nu și-ar avea obiect? Nici vorbă de o asemenea scuză. Rapidul proces de urbanizare și bogata creație de arhitectură s-au concretizat într-o gamă foarte largă de realizări vădind un amplu efort de căutări, fie pe tărîmul materializării unor concepte și a unui limbaj propriu, fie pe cel al încercării de ancorare în unele tendințe din practica internațională cu riscul, frecvent în asemenea situații, de a se ajunge la pastișe și nu la asimilări, atunci cînd creatorul n-a atins pragul unei maturități. Or, în momentul de față, încă nu ne putem lăuda cu o consemnare la zi a producției de arhitectură din întreaga țară măcar într-un «ghid» făcut cu competență, așa cum există în alte state. Ba mai mult, se constată că arhitecții din același oraș nu cunosc decît realizările lor și încă vreo cîteva din urbea în care trăiesc! Deci, o «fișare» într-o lucrare a acestor realizări și un ghid al arhitecților români, cum încearcă Paul Constantin, ar fi o condiție obligatorie pentru declanșarea mai apoi a unor dezbateri în cunoștință de cauză și a unor sinteze care să evidențieze trăsăturile etapelor parcurse, valorile. «Școli naționale de arhitectură» a lui Mircea Lupu rămîne pînă-n prezent unica tentativă în acest sens. Cred că nu mai trebuie demonstrat care este rolul criticii în orice domeniu al creației și nici că necesitatea unei atitudini vizavi de producția de arhitectură de la noi este de mult stringentă. Este suficient să asistăm la o plenară a obștii noastre, ca să ne dăm seama de existența, la mulți dintre arhitecți, a unei debusolări teoretice, ca să nu zicem altfel, mai ales în probleme de sistematizare unde scapă de prea multe ori atenției tocmai elementele esențiale.

Pînă la apariția mult așteptatei critici de arhitectură (curios este că nu numai oamenii de specialitate n-au curajul dar nici alții) credem că și aceste anchete/dialoguri cu arhitecții (ca cea din numărul 1/1979 al revistei «Arhitectura» închinat municipiului Cluj-Napoca sau cea de acum cu arhitecții ieșeni) sînt binevenite, în primul rînd, pentru că obligă pe fiecare participant să dea un răspuns la întrebări ce nu l-au preocupat sau le-a evitat, deși erau de esență pentru orașul în care creează. Cineva a și mărturisit: nu pot răspunde pentru că nu m-am gîndit la așa ceva. În al doilea rînd, pentru că, deformație rămasă de pe băncile facultății, majoritatea arhitecților nu doresc să vadă și dincolo de obiectul la care lucrează, uitînd că acesta e o componentă a marelui sistem, orașul, și că nu ne pot fi indiferente efectele ce le declanșează. S-au comis erori din cauza unei atare optici, ca să n-o cotăm condamnabilă, inclusiv la Iași. În al treilea rînd, pentru că obligă la a-ți aminti că în jurul tău mai creează și alții și că nu poți să n-ai un punct de vedere față de efortul lor. «Orbiți de micile noastre lucrări, descoperim, acum, că nu știm mai nimic din ce-au făcut ceilalți, de ce au hotărît într-un fel sau altul, ce i-a frămîntat, ce remușcări au. Nu n-au întrebat, nu i-am întrebat, deși lucrăm alături, noi, colegii . . .» În al patrulea rînd, o asemenea incitare la cuvînt, îndeamnă la o argumentare profesională (nici măcar un profan nu se mulțumește, în general, doar cu «îmi place sau nu-mi place»; încearcă să spună și de ce), la utilizarea unor repere teoretice, la utilizarea unui limbaj adecvat.

Desigur, regretăm că numai doisprezece arhitecți din ICPROM și-au formulat opinii. În general, am căutat să le consemnăm în cea mai mare parte, reținînd chiar nuanțe, în dorința de a oferi cît mai multe fațete ale fenomenului de arhitectură ieșean și aprecieri personale ale unei părți din obștea creatorilor ieșeni asupra momentului 1980, moment reper în dezvoltarea arhitectural-urbanistică a Iașilor.

Au răspuns invitației noastre la dialog următorii arhitecți din cadrul Institututului de cercetare și proiectare — ICPROM-Iași: OVIDIU ALEXIEVICI, GHEORGHE CHEPTEA, CRISTIAN CONSTANTINESCU, GHEORGHE HEREȘ, MIHAI LUPU, LAURA MANCAȘ, MIHAI MANCAȘ, NICOLAE MUNTEANU, VASILE NACU, TEODOR UNGUREANU, NICOLAE VERICEANU, DANIEL VIȘAN.

1. SUBSCRIEȚI LA EXISTENȚA UNUI «FARMEC» AL IAȘILOR?

ÎN CE AR CONSTA ACESTA DUPĂ OPINIA DUMNEAVOASTRĂ? CA PROFESIONIST, CE VĂ LEAGĂ CEL MAI MULT DE IAȘI?

NICOLAE VERICEANU: *Sînt ieșean prin adopțiune și lucrez aici de douăzeci de ani. Dacă nu exista acest «farmec», nu rămîneam. Farmecul i s-ar datora mai multor cauze: condiții deosebite de relief ce permit o percepere reciprocă interior-exterior; monumente remarcabile, cu nobila lor modestie; mari suprafețe plantate; atmosfera vechiului tîrg etc. Și-apoi, nu e un oraș de tranzit; cine vine aici vine numai pentru Iași!*

LAURA MANCAȘ: *Farmecul Iașilor, termen folosit și tocit, tinde tot mai mult să rămînă doar în cuvînt. Cred c-ar trebui făcută o precizare: farmec sau personalitate? Personalitatea ține mai mult de obiectivism, iar farmecul intră în sfera subiectivului. Omul de litere va spune: da, există un farmec pentru că, la orice popas, ai impresia că te întîlnești cu marii maeștri ai cuvîntului. Omul de știință va lega farmecul Iașilor de viața universitară și de savanții ce i-au conferit puternicul prestigiu. Cei ce înțeleg arta vor vedea și vor simți aici marea dramă*

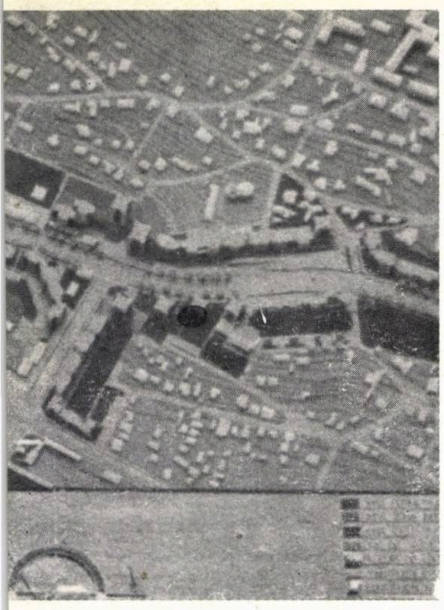

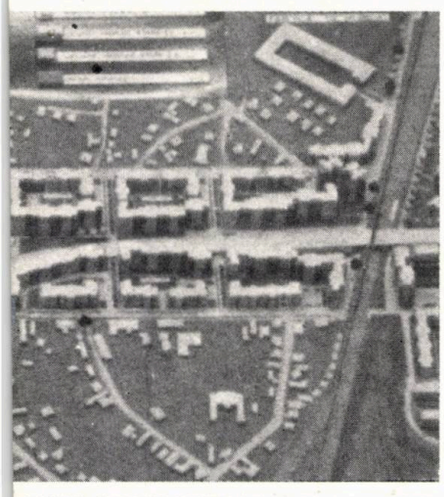

HELETEA ŞI PETRE HELETEA (PREMIU U.A. — 1978).

a dispariţiei unui oraş, aşa cum şi veneţienii văd sfîrşitul oraşului lor. Ceea ce se întîmplă, este dincolo de palpabil, de concret, şi de aceea am spus că cei ce sesizează acest lucru sînt oameni de artă, sensibilizaţi tocmai de acele aspecte pe cale de dispariţie, ca farmecul mahalalelor, clădirile cu curţi interioare, halele şi pieţele aglomerate . . . Toate epocile au reţinut, au înglobat şi asimilat ceea ce primiseră valoros dinainte. Oraş introvertit, el a fost greu receptiv la influenţele din afară.

Au venit însă transformările de după '44 fără precedent. Introvertirea şi echilibrul nu puteau fi înlocuite decît cu o nouă şi puternică personalitate, cu un nou echilibru şi o nouă demnitate, pe măsura noii structuri sociale. Aşezat între coline, adevărat receptacul de imagini variate în parcurgerea lui, noul fond construit ar trebui să urmărească în primul rînd acest lucru. Vechiul oraş a crescut treptat beneficiind de timpul necesar pentru ca aparenta sa dezordine să se constituie într-un tot armonios. Azi, ritmul rapid al sistematizării amenință, dacă nu sîntem atenţi, cu pericolul monotoniei. Au apărut deja spaţii depersonalizate ce nu implică în nici un fel sau construcţii importante ce n-au izvorît dintr-o sensibilitate ancestrală ci . . . dintr-o revistă. Pentru mine, bisericile laşilor rămîn un exemplu de ceea ce se poate realiza cu economie de mijloace, cu o ştiinţă a stăpînirii spaţiilor şi cu multă sensibilitate.

OVIDIU ALEXIEVICI: *Acest farmec îl găsesc în tradiţia istorică, în atmosfera emulaţiei literar-ştiinţifice, în ţinuta demnă şi blajină a ieşenilor, în produsele laşilor, de la cele literare pînă la cele industriale. Ce mă leagă? Mediul şi cîmpul activităţii mele.*

VASILE NACU: *Născut şi crescut în lunca unui sat de munte, m-am statornicit în* dulcele tîrg al leşilor *de douzeci şi cinci de ani. Aici m-am regăsit şi realizat, ca om şi profesionist, şi am izbutit să înţeleg mai adînc, valoarea monumentelor istorice şi de arhitectură. După mine, «farmecul» oraşului constă în amplasamentul său în zonă, în relieful pe care s-a mulat în timp, în actuala siluetă, în felul de a fi al oamenilor, în nostalgia trecutului de glorie, cînd laşii au fost un* portdrapel *şi capitală a Moldovei, iar, azi, în tinereţea exuberantă a studenţimii, în această paletă a vremurilor, tot unic mîngîiat de lumină sau de umbra molcomelor coline.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Farmecul e creat de relief şi de mulţimea monumentelor. Iar legătura mea cu oraşul, o văd în zonele unde profesia mea lasă ceva urme.*

NICOLAE MUNTEANU: *Farmec — bisericile şi celelalte monumente, relieful de un pitoresc aparte, străzile în pantă, casele vechi, studenţii, apusurile cu lumina lor şi mai ales faptul că istoria neamului este aici mult mai prezentă ca oriunde, iar tradiţia culturală te subjugă!*

DANIEL VIŞAN: *Ca profesionist, mă atrag posibilităţile oferite de condiţiile arătate de colegii mei, această legătură ce se poate realiza permanent între spaţiul interior şi elementele naturale. Mă leagă, apoi, de laşi proiectele realizate de mine.*

2 GÎNDINDU-VĂ LA CE S-A MOŞTENIT DE LA SECOLELE ANTERIOARE, LA EXISTENŢA UNUI SPECIFIC, CE CREDEŢI CĂ AR MERITA SĂ FIE PRELUAT/ASIMILAT, ÎN ORAŞUL DECENIILOR URMĂTOARE?

VASILE NACU: *Cineva care vine după patruzeci de ani în Iaşi riscă să se rătăcească. Merită, şi chiar este o datorie de onoare pentru noi, să preluăm, să integrăm şi mai cu seamă să punem în valoare nestematele trecutului. Integrînd tot ce e valoros, ne vom putea legitima cum se cuvine faţă de urmaşii noştri. E vorba însă de o operaţie chirurgicală de mare fineţe, ce se cere a fi efectuată cu mult discernămînt, pricepere şi căldură sufletească.*

NICOLAE VERICEANU: *Apar ca necesare: marcarea proeminenţelor reliefului, marcarea axelor principale (persective apropiate sau îndepărtate), marcarea volumetrică a intersecţiilor, fresce monumentale exterioare, Moldova avînd tradiţie în acest sens.*

GHEORGHE HEREŞ: *Să ne gîndim la oraşul de mîine, studiind atent şi silueta, valorificînd la maximum condiţiile de relief, asigurînd pătrunderea mai pregnantă a spaţiilor plantate în interiorul oraşului, evidenţiind axele de compoziţie N — S şi E — V şi prelucrînd în viziune modernă detalii de la vechile clădiri.*

DANIEL VIŞAN: *Silueta sau mai corect spus siluetele vechilor laşi ar trebui accentuate mai mult în noul oraş. Oprindu-ne numai asupra Dealului Copou, se poate spune că, din valea Bahluiului (cartierele Dacia, Alexandru cel Bun Galata), se vede blocul «Victoria», hotelul «Unirea», Casa de mode, brusc terminatul bloc «Cina» şi, numai la distanţă, Mitropolia, Trei ierarhi şi Palatul culturii, la limita de cornişă — deci nu avem decît nişte verticale disparate pe dealul ce ar trebui să devină o acropolă dens şi înalt construită. Această necesitate s-ar justifica şi prin faptul că laşii nu-şi pot întinde tentaculele decît pe dealuri şi văi, pentru că, din punct de vedere geotehnic, zonele adecvate construcţiilor de peste patru niveluri ale deceniilor următoare sînt lentile, fîşii, de-a lungul coamelor şi văilor. Restul pantelor, domoale sau abrupte, nu oferă decît posibilităţi pentru construcţii în terasă, în locul actualelor căsuţe sau briie de verdeaţă pe unele dintre pante. Atunci, abia, va începe să apară adevăratul oraş-grădină, prin această delimitare clară a spaţiilor construite şi spaţiilor verzi (bineînţeles, păstrînd grădina Copou, străzile K. Marx şi Socola, dar plantînd şi Sărăria sau Dacia).*

Nu cred în farmecul şi specificul micilor străduţe liniştite cu prăvălioare discrete pentru că ce ne-a rămas este lipsit de valoare şi în stare proastă. Dacă vom opta pentru restaurarea unui fragment din cadrul urban vechi, atunci ar trebui să-l identificăm cît mai repede, dar cred că mult mai importante sînt zidurile cetăţii şi hrubele suprapuse din zona centrală.

NICOLAE MUNTEANU: *Oraşul de mîine trebuie gîndit prin prisma respectului faţă de monumentele rămase, prin înţelegerea străzilor vechi, a scării lor. Dramatismul actual al existenţei vechi este încrîncenarea cu care luptă să-şi mai menţină farmecul pe care tocmai noi arhitecţii îl distrugem sistematic, conştient sau inconştient. Nu pot să nu citez aici pe G.M. Cantacuzino, care consideră laşii drept «singurul oraş din ţară în care trecutul cel mai îndepărtat al istoriei noastre este legat printr-un lanţ continuu cu ziua de astăzi. La laşi, mai bine decît oriunde, înţelegi adîncimea dorului nostru, vechimea rîvnelor noastre cele mai sfinte şi continuitatea cugetului românesc».*

LAURA MANCAŞ: *Mi se pare că trebuie promovate firescul compoziţiei arhitecturale, judicioasa amplasare în relief a obiectivelor importante şi tratarea spaţiului urban la scara umană.*

MIHAI MANCAŞ: *Evoluţia oraşului mi se pare caracterizată prin dominarea cantitativă a noilor realizări, dar şi prin ignorarea aproape sistematică a rezolvării decisive a raportului dintre vechi şi nou sub aspectul valoric.*

3. PENTRU CA IAŞII ANILOR 2000 SĂ SE APROPIE CÎT MAI MULT DE ASPIRAŢIILE CITADINILOR SĂI, CARE AR FI DEZIDERATELE MAJORE CĂRORA AR TREBUI SĂ LI SE DEA CURS (tramă stradală, zone funcţionale, dotări)?

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Şi trama stradală şi zonele funcţionale şi dotările sînt importante, cu condiţia să gîndim cu curaj profesional şi civic, iar cei ce hotărăsc să ne investească cu încredere. Restul ţine de potenţialul economic al etapei date.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Deziderate majore? Un urbanism raţional înscris în sit. Adaptarea construcţiilor la teren — vezi dealurile Ţicău, Copou, Galata. Funcţionalitate interşanjabilă, liberă, care implică structuri pe cadre sau, de ce nu, din metal. Specific, realizat prin volumetrie şi materiale şi nu prin decoraţie!*

TEODOR UNGUREANU: *Se impune un studiu de sistematizare bine gîndit, începînd cu trama stradală şi terminînd cu fiecare obiect, aşa cum s-a început la centrul civic. Încă din cincinalul actual, ar trebui să se treacă la reconstruirea centrului oraşului, care, din motive neîntemeiate, a rămas douăzeci de ani în paragină.*

NICOLAE VERICEANU: *Ar trebui să întîmpinăm anul 2000 cu definitivarea penetraţiilor principale Bucium, Păcurari, Nicolina, realizarea unor bune legături între principalele zone funcţionale (construindu-se viaductul Tătăraşi, pasajele peste calea ferată etc), cu darea în exploatare a arterelor de rocadă pe sub dealurile Miroslava şi Vlădiceni, deschiderea arterei de sub cornişa terasei centrale, pentru a favoriza circulaţia şi contemplarea monumentelor, realizarea parcului central continuînd parcul de distracţii din zona ştrand, cu asigurarea amplasamentelor pentru dotările viitorului, cu atacarea canalului navigabil ce ar face legătura cu Prutul, amenajarea de locuri de agrement în zona periurbană etc.*

GHEORGHE HEREŞ: *Asigurarea legăturilor dintre principalele zone funcţionale (Copou-şes Bahlui, Tătăraşi cu viaduct-gara centrală etc), finalizarea arterelor de penetraţie, extinderea zonelor de agrement în afara oraşului şi amenajarea albiei Bahluiului pehtru canotajul de agrement.*

MIHAI LUPU: *Gîndindu-mă la cei 500 000 locuitori, poate şi mai mult, din anul 2000, e necesar a fi reconsiderată schiţa de sistematizare, în ceea ce priveşte trama stradală pentru o circulaţie mai fluentă între zone. Dacă arterele de penetraţie oarecum s-au realizat sau sînt în curs de realizare, cele de ocolire rămîn o problemă de viitor. Zonarea din schiţă ar trebui să fie strict urmărită, deoarece sînt tendinţe de a amesteca funcţiile.*

DANIEL VIŞAN: *Pe primul loc este întocmirea schiţei de sistematizare cu maximum de competenţă şi responsabilitate, sub coordonarea arhitectului, ceea ce nu exclude echipa pluridisciplinară. Este stringentă apoi realizarea centrelor de cartier, dar nu prin aglomerarea de spaţii comerciale, ci dînd populaţiei toate dotările necesare, inclusiv spaţiul verde şi o amplă activitate culturală şi sportivă. Sigur, este o problemă de planificare, dar amplasamentele necesare trebuie păstrate de pe acum.*

NICOLAE MUNTEANU: *Este absolut necesară o tramă stradală modernă, crearea unor dotări corespunzătoare. Mă gîndesc, printre altele, la un teatru modern, la un club «tehnico-artistic» pentru studenţi, la un patinoar, o piscină, un complex sportiv ultradotat, un planetarium şi la multe altele.*

MIHAI MANCAŞ: *Esenţială ar fi o abordare clară a tuturor aspectelor legate de conţinutul fenomenului urban şi de modul său de manifestare la toate nivelurile formei organismului urban. Se impune cu necesitate rezolvarea simultană şi unitară a tramei stradale, a zonelor funcţionale şi a dotărilor oraşului.*

VASILE NACU: *O tramă stradală cu elemente de legătură pe orizontală, a diferitelor zone (cum se practică în unele ţări), ce ar oferi un specific aparte. Dorim, însă, un oraş economic proaspăt prin noutate şi mereu tînăr.*

4. CARE AR FI REUŞITELE DIN ULTIMII ANI (ARHITECTURĂ ŞI URBANISM) PUTEŢI SPUNE ŞI DE CE?

VASILE NACU: *Cartierul Tătăraşi, care a reconsiderat «chirurgical» unul din cartierele periferice — noul* cartier Alexandru cel Bun *şi Mal sting Bahlui*

LAURA MANCAŞ: Magazinul universal «Moldova», Extinderea Universităţii şi Centrul de calcul — *atît pentru integrarea deosebită în fondul construit existent, cît şi pentru rezolvarea adecvată la specificul instituţiei,* Căminul pensionarilor, *I.T.A. Iaşi — ca o încercare de rezolvare a unui program tradiţional într-o formă nouă şi cu o atentă integrare a clădirii într-o zonă istorică,* Secţia de proiectare a Facultăţii de construcţii, Casa tehnicii şi ştiinţei (în construcţie) — *pentru cum a fost amplasată şi pentru realizarea plastică deosebită.*

NICOLAE MUNTEANU: Căminele studenţeşti «*frînte*», din T. Vladimirescu, *sînt aproape perfecte prin imaginea plastico-arhitecturală de o rară simplitate.* Căminul pensionarilor — *pentru frumuseţea formulei plastice adoptate, adecvată-ca o mănuşă funcţiei.* Facultatea de ştiinţe economice şi centrul de calcul *al Universităţii Alex. Ioan Cuza (unde sînt autor şi . . . aproape nimeni nu ştie cît de greu am impus acest proiect!!).* Ansamblul de locuinţe P+4 «Codrescu», *în partea de est a Copoului, pentru performanţa de a realiza spaţii intime cu blocuri tip, bine modificate!*

În domeniul sistematizării, Partea centrală a cartierului Alexandru cel Bun — *pentru raporturi, proporţii între volume, dar nu şi pentru arhitectura volumelor.* Piaţa Unirii — *pentru relaţiile între volume şi, mai ales, pentru legătura cu zona de sus, spre Policlinică, nu însă şi pentru arhitectura obiectelor.*

MIHAI MANCAŞ: Extindera Universităţii şi centrul de calcul — *pentru judicioasa înscriere în cadrul construit existent şi pentru abordarea fără prejudecăţi a aspectelor plastice ale dialogului dintre nou şi vechi, cu ambiţia justificată de a adăuga valoare la valoare.* Căminul de pensionari de pe str. *Codrescu— ca mod exemplar de a răspunde unui program îndeobşte expediat de arhitecţii noştri în marea familie a proiectelor tip de cămine, anoste şi nefuncţionale. Un partiu deschis, cu suficiente valenţe spaţiale şi cu o tratare plastică a faţadelor în directă conlucrare cu spaţiile interioare, au condus la reuşita unei lucrări pline de viaţă, stimulatoare de contacte interumane ca şi între utilizatori şi «restul lumii» oraşului.* Facultatea de construcţii — Secţia de proiectare *de la Podul Roş şi* Secţia de arhitectură, *proiectate sub conducerea arhitectului N. Porumbescu, două realizări de valoare la intrarea în zona de învăţămînt superior de pe Splaiul Bahluiului.* Casa tehnicii şi ştiinţei, *în curs de execuţie pe Dealul Copoului.*

DANIEL VIŞAN: Casa de modă. Spitalul de pediatrie, Spitalul de chirurgie, Blocul curb din Piaţa «Podul Roş», Casa cărţii, Blocul «Victoria», Motelul «Bucium»; Restaurantul «Ciric», Fqcultatea de ştiinţe economice, Agronomia, Facultatea de chimie (Învăţămînt general), Blocurile bară din Piaţa Unirii, Facultatea de construcţii de pe splai. *La realizări urbanistice: Ansamblul* «Alexandru cel Bun» *pentru T-ul central al Pieţei Voievozilor (este vorba de configuraţia în plan a zonei cu dotări n.n.),* Bulevardul Independenţei, *pentru contrastul realizat pe frontul de nord şi pentru suita de turnuri de pe latura sudică ce permit însorirea străzii.* Arterele de penetraţie *Nicolina şi Păcurari, ambele foarte clar şi categoric croite.*

NICOLAE VERICEANU: Hala agroalimentară, *pentru volumul echilibrat, dispunerea fericită a plinurilor şi spaţiilor vitrate în organizarea spaţial-funcţională reuşită.* Facultatea de chimie şi inginerie chimică, *pentru volumetria ce se încadrează în organizarea generală volumetrică a ansamblului, perfecta echilibrare a corpurilor, modul de gîndire al bibliotecii, amfiteatrelor şi holului central, precum şi pentru funcţionalitatea optimă a întregii clădiri.* Blocul Ştefan cel Mare, *pentru realizarea fericită a colţului prin îmbinarea interesantă a volumelor cu niveluri diferite.* Centrul stomatologic pentru copii, *avînd în vedere integrarea în arhitectura tradiţională a străzii şi agrementarea spaţiilor interioare cu pictura executată de copii. Căminul studenţesc P+7 (T 17 n. n) al Institutului politehnic, din complexul T. Vladimirescu, pentru compoziţia volumetrică.* Spitalul pentru copii, *pentru detaliile de arhitectură.* Sediul politico-administrativ, *pentru buna funcţionalitate şi arhitectura interioară.* Facultatea de ştiinţe economice, *pentru integrarea în ansamblu şi pentru detaliile de arhitectură.* Sediul întreprinderii «Stînca», *pentru volumetrie şi elemente de arhitectură.*

Din punct de vedere urbanistic: Platforma Institutului politehnic — *organizarea complexă pe profile de învăţămînt — cercetare şi spaţii comune,* Cartierul «Alexandru cel Bun» *unde centrul e afectat în întregime circulaţiei pietonale şi* Magistrala C.U.G. Nicolina.

GH. HEREŞ: Facultatea de chimie, *pentru volumetrie şi plastica arhitecturală,* Hala agroalimentară, *pentru volumetrie şi funcţionalitate.* Facultatea de ştiinţe economice *pentru plastică şi încadrare în ansamblu.* Sediul politico-administrativ *C.P.J. pentru funcţionalitate, arhitectura interioară, detalii.* Casa cărţii, *pentru detalii de arhitectură.* Centrul stomatologic copii, *pentru funcţionalitate.* Bloc «Ralet», *pentru confort şi funcţionalitate.* Bloc Piaţa Unirii *(TAROM), pentru plastica arhitecturală.* Restaurantul «Ciric» *pentru încadrarea în ambianţă.* Spitalul de copii, *pentru detalii.* Spitalul de recuperare, *pentru volumetrie şi detalii de arhitectură.* Platforma industrială, *pentru organizarea optimă;* Platforma Institutului politehnic, *pentru organizare şi încadrare în zonă;* Cartierul Alexandru cel Bun, *pentru organizarea centrului de cartier pe principiul separării circulaţiei pietonale de cea vehiculară.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Centrul de cartier* «Alexandru cel Bun», Platforma Institutului politehnic, Hala, Casa cărţii, Facultatea de ştiinţe economice, Centrul de cartier Podul Roş.

Sistematizare: Cartierul «Alexandru cel Bun».

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Tot ce a însemnat unicat şi a fost la indemina profesionistului. La urbanism, se inserează:* Zona industrială şi Alexandru cel Bun, *pentru că exprimă idei. Îmi pare rău că sistematizarea oraşului nu este condusă de un arhitect (şeful de proiect al sistematizării ieşene e inginer n.n.) şi că legile actuale în domeniu sînt prea rigide.*

TEODOR UNGUREANU: *În domeniul arhitecturii, cea mai reuşită realizare este zona industrială*

(șef proiect sistematizare zonă industrială: prof. arh. Ctin. Enache). Mai puțin este ansamblul Pieței Unirii, care nu redă specificul Iașului. Cele cîteva obiective nou realizate în zona centrală nu sînt încadrate în arhitectura existentă și nu se știe cum se vor încadra în viitoarea reconstrucție a zonei centrale.

Se pot aduce reproșuri rezolvării nodurilor importante ca: Piața Tineretului, Piața Independenței, Tîrgul Cucului și altele. Se constată o sărăcie de spații plantate, în Iașul fost «oraș grădină».

MIHAI LUPU: *Consider că realizările, din ultimii 15 ani de arhitectură și sistematizare, sînt reușite atît din punct de vedere funcțional cît și al aspectului arhitectural, aceasta datorită priceperii arhitecților ieșeni care au știut să abordeze reconstrucția orașului cu mult curaj.*

GHEORGHE CHEPTEA: *În arhitectură, reușitele sînt numai printre unicate. În urbanism, putem vorbi de reușite numai în zona industrială și, puțin, în cartierul Alexandru cel Bun. De ce? Pentru că s-a plecat de la proiectele tip sau existente / refolosibile și nu s-a acordat timp pentru studiul anumitor genuri de clădiri care să se potrivească la teren. Întîi sistematizare (fronturi, volume și trame stradale) și pe urmă case, după condițiile impuse de sistematizare.*

5. NE PUTEȚI MENȚIONA REUȘITE DE EXCEPȚIE?

GHEORGHE CHEPTEA: *Nu*

MIHAI MANCAȘ: *Nu cunosc vreo reușită de excepție.*

NICOLAE MUNTEANU: *Vai, nu încă! Aș vrea să sune acest răspuns ca o alarmă.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Aștept realizările de excepție de la «noii» arhitecți ieșeni.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Sigur că da — în afară de lucrările mele — lucrările colegilor mei.*

VASILE NACU: Platforma Institutului politehnic.

DANIEL VIȘAN: Magazinul universal «Moldova» și Hala agroalimentară.

NICOLAE VERICEANU: Hala agroalimentară și Centrul stomatologic pentru copii.

GHEORGHE HEREȘ: Hala agroalimentară și Centrul de cartier Alexandru cel Bun.

TEODOR UNGUREANU: Piața posterioară Consiliului popular județean *(str. C. Negri cu complexul agroalimentar/hala)*, Zona industrială, Complexul de cămine T. Vladimirescu; Platforma Institutului politehnic, Extinderea Institutului agronomic, Zona balneară Nicolina, Microraioanele I și III Tătărași, Aleea voievozilor *din cartierul* Alexandru cel Bun, Piața Podul Roș.

MIHAI LUPU: *Ansamblul* Pieței Unirii — *mai ales modul cum a fost sistematizată, esplanada și pavimentul*, Esplanada Teatrului Național, Magazinul universal Moldova, Hala agroalimentară, Blocul «Cina» și Grădina de vară «Corso».

6. IAȘII MAI SÎNT, ÎN MULTE ZONE, UN «ORAȘ-GRĂDINĂ». DACĂ SUBSCRIEȚI LA ACEST SPECIFIC, CE AȚI RECOMANDA PENTRU VIITOR?

MIHAI LUPU: *Ar fi păcat dacă nu s-ar menține caracterul acesta, prin realizarea de parcuri și grădini și prin plantarea masivă a incintelor create în noile ansambluri. Experiența din cartierul «Socola-Nicolina» este concludentă în această privință*

NICOLAE MUNTEANU: *Iașul dă impresia de «oraș-grădină» numai în părțile în care n-au intervenit arhitecții! Impresia e datorată caselor mici, parterelor acoperite cu vegetație și, de departe, dealurile par toate verzi și cu pete roșii — acoperișurile. Aș propune o luptă a arhitecților pentru a obține de la edili materializarea propunerilor de spații verzi din detaliile de sistematizare.*

MIHAI MANCAȘ: *Iașul mai are încă zone de grădini, dar nu este ceea ce s-ar numi un «oraș grădină». Pentru viitor, este necesară o grijă deosebită pentru păstrarea și organizarea de zone verzi, în strînsă corelare cu zonarea funcțională, trama stradală și în mod deosebit cu dotările orașului.*

VASILE NACU: *Se poate acorda această denumire numai zonei Copou pe care am moștenit-o și care s-a dezvoltat prin Grădina botanică. Dacă se vor respecta prevederile schiței, s-ar putea, în final, să extindem aria acestor «plămîni» la necesarul celor 6—700 000 locuitori ai Iașilor anului 2000.*

NICOLAE VERICEANU: *Ar fi recomandabil ca, pe măsura dezafectării zonelor insalubre de pe versanții colinelor, să se treacă la acțiuni de plantare, cu dublu scop: fixarea terenurilor instabile și realizarea unor zone de agrement. Zone compact plantate ar trebui să se creeze și în noile ansambluri de locuit.*

LAURA MANCAȘ: *Cred că se cedează prea ușor din zona verde în favoarea fondului de locuințe sau pentru diverse dotări.*

TEODOR UNGUREANU: *Se poate vorbi de un specific în domeniul spațiilor verzi, dar și de o tendință a desființării acestor zone. Aș recomanda ca, unele părți cum ar fi Copoul, de la Biblioteca universitară pînă la Institutul agronomic, să nu mai fie afectate prin construcții, exceptînd piața de la Universitate. Consider că s-a greșit amplasîndu-se blocuri turn pe această magistrală, mă refer la str. Pușkin-Codrescu; zona înverzită din jurul Palatului ar trebui să se extindă și pe malul Bahluiului.*

GHEORGHE CHEPTEA: *S-ar impune continuarea parcurilor începute în zona «Strand», «Podul Roș» «Piața Teatrului Național», «Piața Voievozilor» dar nu numai în proiecte.*

DANIEL VIȘAN: *Categoric există o impresie falsă de «oraș-grădină». Nu neg frumusețea Copoului, a str. K. Marx sau a spațiului verde din jurul Palatului, dar, în cea mai mare parte, Iașul este construit pe dealuri, cu căsuțe P, P+1, înconjurate de curți cu grădini și, văzută de pe dealul opus, imaginea e foarte verde. Numai că de la această imagine și pînă la «oraș-grădină» e cale lungă. Se pretinde o abordare a problemei, și anume: a. Spații verzi impuse de condițiile de relief pe pantele cu pericol de alunecare (acele «stilobaturi verzi», de care pomeneam cîndva). b. Spații verzi organizate pentru fiecare zonă construită (ansambluri de locuințe, diverse dotări etc.) dimensionate măcar conform normativului. c. Benzi/fîșii verzi, subliniind trama majoră a orașului și continuînd tradiția Copoului și a străzii Ștefan cel Mare.*

GHEORGHE HEREȘ: *Este evidentă necesitatea întocmirii unui studiu complex de perspectivă, care să cuprindă atît zonele preurbane cît și cele urbane și care să fie realizat pe etape, în funcție de posibilitățile economice, de cele de dezafectare a unor zone insalubre. Zona urbană, să fie plantată pe întreaga tramă stradală, iar spațiile interioare din ansamblurile de locuit să fie mai generoase și mai bine dotate (cu locuri de odihnă, locuri de joacă, oglinzi de apă etc).*

7. DACĂ VI SE ÎNCREDINȚA ȘEFIA DE PROIECT LA SCHIȚA DE SISTEMATIZARE A IAȘULUI, CE PRINCIPII AȚI FI PROMOVAT?

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Întrebarea e complicată, pentru că nu m-am ocupat de problema asta, dar trebuie gîndit oricum un oraș mare și modern.*

MIHAI MANCAȘ: *Nu am avut prilejul să mă gîndesc la aceasta, dar cred că, în afara parametrilor generali și obligatorii ai unui astfel de proiect, aș lua în considerare cu prioritate condițiile legate de asigurarea continuității și unității în scopul realizării unei sinteze viabile între trecut, prezent și viitor.*

NICOLAE MUNTEANU: *Mai întîi aș forma un colectiv special de oameni de diverse profesii, pe a căror competență să mă bazez, și aș asculta pe fiecare în parte. Apoi, un an de zile aș cutreiera orașul pe jos, la ore diferite și în toate anotimpurile, după care aș studia la fața locului două-trei orașe din țară bine făcute și trei-patru din străinătate. Toate aceste orașe le-aș studia foarte amănunțit și numai după aceea aș încerca să schițez evoluția unui oraș de maximum 500 000 locuitori, cu absolut tot ce-i trebuie, fără a mă subordona unor legi. Importante pentru mine ar fi discuțiile cu colectivul și ceea ce-am adunat studiind exemplele din țară și străinătate. M-aș gîndi, întîi, la rezolvarea clară și corectă a circulației majore, la restul circulațiilor de tot felul, la dotările necesare, la modul de organizare a ansamblurilor de locuințe (zona industrială considerînd-o rezolvată) și, în fine, dar nu în ultimul rînd, m-aș preocupa de monumentele Iașului, unice, mici și mari, știute și neștiute (sau știute numai de mine) și aș avea în vedere relația extrem de prețioasă și dificilă dintre acestea și orice casă nouă. Aș sta, apoi, de vorbă cu bătrînii orașului pentru că și ei trebuie să se regăsească în orașul nou; i-aș lăsa să mă critice, i-aș combate dacă va fi cazul și aș învăța cît mai mult de la ei. În fine, principiile pe care le știu, le-aș confrunta cu problemele Iașului, aplicîndu-le probabil în parte. Zonele noi de locuințe și dotările vor trebui să apeleze la o arhitectură foarte modernă, fără un specific prost înțeles și în același timp ușor de realizat. Iar acolo unde se impune să păstrăm o casă veche valoroasă, o biserică, un tronson de stradă veche, aș subordona arhitectura nouă (ansamblu și detalii) arhitecturii vechi, pînă la copiere dacă e cazul (așa cum s-a procedat în centrul vechi al Varșoviei).*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Aș promova principiul sistemelor ample și nu al străzilor între zone, gradate după fluxuri de circulație.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Sînt pentru o zonare pe anumite regimuri de construcție, de la P la P+15, pentru artere majore de tranzit, străzi și piețe pietonale.*

MIHAI LUPU: *În primul rînd, aș revedea trama stradală deoarece sînt necesare legături directe între vatra veche a orașului și noile zone de locuit, atît cele din lunca Bahluiului cît și cartierele Tătărași, Copou, unde sînt necesare străpungeri, viaducte, pasaje denivelate, atît datorită reliefului cît și traseului căii ferate ce împarte orașul în două.*

DANIEL VIȘAN: *Sînt pentru o subordonare totală față de relief, trama stradală urmînd a fi de-a lungul văilor, dealurilor, cu o rețea de legături transversale în limitele posibilităților oferite de declivitățile terenului etc., etc. sau, mai bine spus, a se vedea măcar Radu Laurian («Urbanismul» n.n.), asta pentru faptul că m-am referit la partea de arhitectură.*

VASILE NACU: *Cred că șefia de proiect a Iașului ar trebui să se exercite de la nivelul municipiului, în cadrul atribuțiilor «arhitectului șef», titulatură ce nici măcar în nomenclator nu funcționează. Iar acest arhitect șef să fie un organ de decizie și nu de constatare și înregistrare a unor situații de moment. Desigur, această funcție presupune și unele împuterniciri administrativ-financiare, care să-i favorizeze o libertate de acțiune, de intervenție. Numai atunci pe acest post, în care astăzi activează — ca și la nivel de județ — un inginer, un arhitect competent va putea să fie un factor de decizie.*

GHEORGHE HEREȘ: *Se impun cîteva acțiuni: valorificarea mai pregnantă a reliefului, ordonarea tramei stradale cu rezolvarea principalelor noduri pe principiile rezultate din concursurile pentru pieței Podul Roș, Palatului, Tineretului, Teatrului, Unirii, Gării, eliminarea transportului în comun din interiorul zonei centrale, scoaterea liniilor majore de cale ferată în afara zonelor de locuit, pe sub dealurile Galata, Miroslava, valorificarea cornișei centrale, legarea zonei Copou de pasajul Alexandru cel Bun de la str. Arcu pe sub cornișă, utilizarea terenurilor în pantă pentru construcții de case P+1+2 în sistem duplex, aprofundarea unor studii de specialitate (circulație, dotări, spații verzi etc), în paralel cu schița de sistematizare. În orice caz, cred că o schiță trebuie elaborată de un colectiv, iar din acesta nu poate lipsi urbanistul!*

8. SÎNTEȚI PENTRU O ANUME SILUETĂ A IAȘULUI? CE AR TREBUI S-O DEFINEASCĂ?

TEODOR UNGUREANU: *Cîndva, cînd veneam cu trenul dinspre Podul Iloaiei, era fermecătoare prin profilarea pe cer a Palatului, a turlelor multiplelor biserici amplasate pe colină. În prezent, imaginea prezintă un zid spre șesul Bahluiului, zid a cărui înălțime anihilează promontoriul aducînd la orizontală totul, iar silueta hotelului nu se compară cu cea a turnului Palatului, care în parte a fost acoperit de alte obiective. Consider că ar trebui scos în evidență versantul de sud al Copoului (Aurora). Ceea ce vedem astăzi sînt niște dosuri de clădiri mari și, în rest, niște căsuțe înecate în verdeață. Ar mai fi necesară împădurirea șesului pentru a anihila zidul blocurilor din cartierul Dacia.*

MIHAI LUPU: *Silueta orașului este dată în prezent de clădirile monumentale, atît cele ale secolelor trecute cît și de azi. Nu trebuie neglijat nici aportul zonei industriale, unde coșurile de fum, turnurile de răcire și clădirile administrative completează ansamblurile de locuințe învecinate. În viitor, va trebui să se țină seama, atît de existența multitudinii de monumente istorice, cît și de relieful frămîntat, păstrînd principiul înaintașilor de a amplasa clădirile cele mai înalte în locurile cele mai proeminente, chiar dacă se va crea o nouă siluetă orașului. Actuala siluetă se schimbă an de an odată cu reconstrucția orașului și va fi mult modificată în următorii 9—10 ani, cînd se va reconstrui partea centrală a Iașilor.*

GHEORGHE HEREȘ: *În ICPROM, s-au făcut studii speciale privind valorificarea siluetei Iașilor, din păcate nu au fost promovate iar cu timpul au fost complet uitate. Unii nici nu știu că astfel de studii au existat. Consider oportună reactualizarea lor.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Totul este ca noua siluetă să se suprapună armonios celei existente și de valoare.*

VASILE NACU: *Numai integrarea armonioasă a vechilor valori ale trecutului va asigura și acea personalitate, atît de necesară și ușor de realizat, în silueta Iașilor.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Încă nu știu ce siluetă trebuie să aibă; nu cunosc potențele viitorului!*

9. CUM AȚI VEDEA DEZVOLTÎNDU-SE ZONA CENTRALĂ A ORAȘULUI?

NICOLAE VERICEANU: *În primul rînd, să nu fie traversată de artere de tranzit. Să se creeze un inel format din străzile Smîrdan, Elena Doamna, Independenței, Banu, Nod II, Piața Unirii, strada de sub cornișă, str. Palat. De pe acest inel să se asigure pătrunderi spre locurile de interes. Sistematizarea zonei centrale este deja conturată de anumite principii, cu subzone funcționale: culturală, comercială, administrativă, monumente istorice și de arhitectură. Trist este că fondul nou construit în zona centrală este format în general din locuințe, cu toată suita de greutăți în funcționalitatea acestora. Față de direcțiile de dezvoltare în teritoriu, centrul de greutate al Iașului fiind în șesul Bahluiului, zona centrală este excentrică. De aici, necesitatea legăturilor cît mai directe cu zonele de jos (ansambluri de locuințe cu peste 300 000 locuitori în viitor, zone industriale), iar, pe de altă parte, zona dintre cornișa de vest și Bahlui să fie destinată dotărilor de interes comun.*

TEODOR UNGUREANU: *Zona centrală este practic conturată, cuprinzînd artera Ștefan cel Mare, str. Cuza Vodă, str. Lăpușneanu, Bulevardul Independenței — adică platoul construibil al colinei centrale. Față de mărimea orașului, ea ar trebui să cuprindă mai multe piețe, generate de circulație și de activitatea comercială și culturală.*

VASILE NACU: *Se pare că sîntem amenințați de un ușor fenomen de asfixiere și de ecranizare. Este știut că «centrul» Iașilor se desfășoară pe terasa medie, care de fapt este o prelungire lină a versantului Copou asociat cu cel al Sărăriei. Or, tocmai în această zonă a pulsat viața medievală a fostei capitale a Moldovei, zonă ce adăpostește cele mai multe monumente. Integrarea cu deosebită atenție a acestor monumente se cere cu precădere. După cum este începută acțiunea, se pare că acel respiro, atît de necesar vechilor edificii, este oarecum amenințat.*

MIHAI LUPU: *Noul să fie la scara orașului, adică bulevarde largi flancate de clădiri înalte, unicat, alternînd cu zone de clădiri joase, mai ales pe terenurile în pantă.*

DANIEL VIȘAN: *Zona centrală s-ar putea defini ca o platformă pe bot de deal, cu o suită de spații urbane — Piața Tineretului, Piața Unirii, Piața Teatrului, Piața Palatului, piața viitorului centru civic, Piața Goliei (o Golie degajată complet în vecinătatea unei piețe de circulație) și un inel de circulație (triunghi cu baza pe Piața Tineretului — B-dul. Independenței), înconjurată de pante verzi în cea mai mare parte, începînd cu Ripa Galbenă și continuînd cu str. Uzinei (zona din spatele Palatului), str. Smîrdan, str. Elena Doamna pînă în Bulevardul Independenței. Și dacă, din toate spațiile amintite s-ar realiza legături clare, pietonale și carosabile, spre spațiile verzi de la poale, ar fi suficient, pentru că, prin fiecare spărtură, s-ar vedea dealurile din împrejurimi, mînăstirile Galata și Cetățuia, releul televiziunii de pe dealul Repedea, turnurile de răcire ale zonei industriale, Tătărașii și asta este foarte mult.*

Zona centrală însă, ca să nu mai vorbim de centrul civic, cred că merită măcar o ședință ale filialei Iași a Uniunii arhitecților.

MIHAI MANCAȘ: *Amplasarea necoordonată în timp a unor obiective în această zonă, ca și valodrea de tabu atașată detaliului de sistematizare al centrului odată cu avizarea sa, conduc la amputarea celor mai viabile direcții de dezvoltare ale zonei, în raport cu restul orașului.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Bene ficiem de un mare maidan la îndemîna noastră, dar pentru a se ajunge la o reușită este necesară neîngrădirea creației, a nu se gîndi numai prin prisma prețului plafon. Restul depinde de cerințele actuale ale beneficiarilor și de un studiu multiprofesional aprofundat.*

10. PRIN CE AR TREBUI SĂ SE DIFERENȚIEZE ZONA CENTRALĂ A IAȘILOR FAȚĂ DE CELELALTE ÎNCERCĂRI PE ACEST TĂRÎM DIN ȚARĂ?

NICOLAE VERICEANU: *Reeditarea străzilor tradiționale comerciale și de prestări servicii: Costache Negri, Cuza Vodă. Extinderea spațiilor plantate. Organizarea spațiilor de loisir calate pe circuitul de vizitare al monumentelor istorice și de arhitectură.*

GHEORGHE HEREȘ: *Valorificarea cu mai multă abilitate a fondului de monumente din perimetrul zonei centrale. Crearea de replici la nivelul zilelor noastre acestor monumente și legarea lor printr-un circuit pietonal de vizitare. Să se acorde aceeași importanță realizării spațiilor plantate cît și cadrului construit.*

TEODOR UNGUREANU: *Specificul zonei centrale ar putea fi dat de un complex de piețe, legate cu artere de circulație comode și rapide. Fiecare dintre aceste piețe să aibă caracter distinct.*

11. CE A ÎNSEMNAT REALIZAREA PIEȚEI UNIRII ÎN EVOLUȚIA URBANĂ A IAȘILOR?

TEODOR UNGUREANU: *A însemnat o treaptă în evoluția orașului, în acea perioadă, nicăieri în țară, nu se făcuseră piețe. Alte orașe (Suceava) au preluat această soluție.*

DANIEL VIȘAN: *Primul spațiu controlat, intrat în conștiința arhitecților ieșeni.*

MIHAI LUPU: *O reușită, deoarece este funcțională, cu multă animație, cu o excepțională rezolvare a sistematizării verticale și cu un raport echilibrat între cele trei dimensiuni ale sale.*

GHEORGHE HEREȘ: *Piața Unirii are multe calități, dar și lipsuri, printre care o oarecare lipsă de previziune privind rezolvarea legăturii nord-sud.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Nerespectarea «unor principii foarte clare care erau în compoziția de ansamblu a Iașului».*

LAURA MANCAȘ: *Dacă nu se uita ceea ce a însemnat odată «agora gredcă», această realizare ar fi fost mult mai apreciată.*

TEODOR UNGUREANU: *Piața a fost alterată de amplasarea hotelului «Unirea», micșorîndu-i grandoarea și chiar funcțiunea. Dintre obiectele ce o mobilează, cinematograful «Victoria» are o formă ca nu se încadrează armonios în compoziția ei. O oarecare ameliorare s-a realizat prin blocul de locuințe («TAROM» n.n.) și prin restaurarea hotelului «Traian». Arhitectura pieței nu reflectă nici pe departe «elementele specifice Iașului — o atare rezolvare putînd fi întîlnită în orice oraș mare din țară. Stîrnind răsunet la vremea dării în folosință, ar trebui să stea în atenția criticii ce vizează preocupările prezente și viitoare din acest domeniu.*

12. A AVUT ECOU PIAȚA UNIRII ÎN CREAȚIA ULTERIOARĂ DE ARHITECTURĂ DIN IAȘI?

GHEORGHE HEREȘ. *Da, în sistematizarea centrului de cartier «Alexandru cel Bun», prin organizarea acestuia în jurul unei esplanade centrale, cu o circulație exclusiv pietonală și beneficiind de dotări comerciale, culturale, spații de odihnă.*

NICOLAE MUNTEANU: *Pentru alții, nu cred, pentru mine, da!*

Unele raporturi și dimensiuni (am măsurat treptele cu metrul!) m-au ajutat la centrul Vasluiului.

MIHAI MANCAȘ: *Experiența de la Piața Unirii a avut efecte favorabile, spre exemplu completarea fericită a ansamblului cu turnul «Carmen» spre Bulevardul Independenței.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Nu s-a învățat prea mult din această experiență — cotată ca neaparținînd lașului. Nu intru în amănunte.*

DANIEL VIȘAN: *Ce ecou putea să aibă, din moment ce concursul pentru Piața Teatrului n-a avut nici unul?*

VASILE NACU: *Oricum nu mai putea fi repetată în altă parte a lașului, din multiple motive.*

13. DACĂ VI SE ÎNCREDINȚA DUMNEAVOASTRĂ RECONSIDERAREA STRĂZII ȘTEFAN CEL MARE, CE AMPRENTĂ AȚI FI ÎNCERCAT SĂ-I IMPRIMAȚI?

GHEORGHE HEREȘ: *Artera n-a avut un studiu sau un D.S. propriu, care să trateze toate problemele legate de importanța unei astfel de străzi în cadrul zonei centrale a lașului. Ar fi trebuit să facă obiectul unui studiu special, însoțit de o machetă de prezentare cuprinzînd cadrul aferent străzii în adîncime pînă la cornișă și sub cornișă. Nu s-au folosit cu înțelegere soluțiile reieșite din concursurile pentru Piața Teatrului și cea a Palatului. Este absolut necesar ca, pe latura de vest, între Mitropolie și Trei Ierarhi, să nu se mai construiască, făcîndu-se loc unei zone plantate, eventual cu dotări specifice zonei centrale, care să se constituie într-un ambient al monumentelor istorice prezente în cadru. Întreaga valoare a cornișei de vest constă în monumentele acestea înecate în verdeață, ce oferă o priveliște specifică, atît din interior spre dealurile Cetățuia, Galata, și Miroslava, cît, mai ales, dinspre acestea spre zona centrală. Orice intervenție în această fișie de teren nu poate decît să-i altereze caracterul ce i-a mai rămas.*

NICOLAE VERICEANU: *Necesitatea neocupării frontului de vest, dintre Mitropolie și Palat, lăsîndu-l deschis spre șesul Bahluiului și dealuri sau, cel mult, mobilat cu volume reduse. Ar lăsa imaginea străzii nealterată, înecată în verdeață. Aș fi și pentru scoaterea circulației de tranzit de pe această arteră.*

TEODOR UNGUREANU: *Să devină o arteră pietonală, deoarece aici sînt amplasate singurele edificii cu caracter arhitectural deosebit, ca și cele cu caracter monumental istoric. Atît locuitorii orașului cît și turiștii trebuie plimbați pe jos pe această arteră (cel puțin între Teatru și Palat) mobilată cu unități comerciale și servicii, expoziții, magazine de prezentare, cinematografe etc.*

MIHAI MANCAȘ: *Posibilă este și o variantă ca arteră de circulație, cu limitarea fluxului autoturismelor, dublată de un pietonal de cornișă cu dotări și în măsură să valorifice monumentele existente.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *O tratare cît mai modernă, pentru că nu e cazul unei «subordonări» față de trecut. Păcat de concursul, la care nu s-a uitat nimeni.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Era binevenită o amprentă de atracție generală, prin dotări de toate formele (comerciale și social-culturale, de mare aflux), care să impună o notă contemplativă și nu frivolă.*

NICOLAE MUNTEANU: *Aș demola* tot ce-i în plus, *indiferent de-i vechi sau nu. În nici un caz, n-aș fi proiectat așa cum sînt construcțiile noi de vizavi de Trei Ierarhi, îndeosebi «Casa Cărții», pe care o consider o impietate adusă monumentelor de peste drum. Se putea face oriunde* în altă parte, *dar nu aici!*

MIHAI LUPU: *Reconsiderarea străzii nu mai este o problemă, deoarece 4/5 din fronturi sînt realizate. Cele cîteva construcții ce ar veni în completare sînt deja studiate și în curs de realizare.*

DANIEL VIȘAN: *Și acum ar fi de reținut unele aspecte: un regim carosabil constant, spină puternic plantată; delimitarea cu construcții în regim de înălțime mare; spații publice nenumărate și diverse care să te conducă fără să vrei pînă la Palat; străpungeri clare spre cornișă; alveole gazonate pentru monumentele istorice.*

VASILE NACU: *Ștefan cel Mare, în contextul nou... nu mai ocupă primul loc. O arteră ca Anastasie Panu, cu prelungirea în viitorul viaduct spre Tătărași, va deveni dominanta cel puțin a zonei centrale. Tot așa de important mi se pare a deveni «emisarul șesului», Bahluiul, sau, de ce nu, legăturile spectaculoase ale terasei medii cu zonele noi situate în luncă: Nicolina, Alexandru cel Bun, zona industrială.*

14. CARE SÎNT DUPĂ OPINIA DUMNEAVOASTRĂ MONUMENTELE (DE ARHITECTURĂ SAU ISTORICE) CE AU FOST PUSE ÎN VALOARE CORECT?

MIHAI LUPU: *în general, în Iași, monumentele au fost în atenția arhitecților și au fost corect puse în valoare.*

Palatul, *cel mai reprezentativ monument de arhitectură, a fost degajat de clădirile din jur, e înconjurat cu plantații joase, iar, pentru a fi văzută lunca Bahluiului, blocurile turn de pe malul apei au fost distanțate la 70 m unul de celălalt.*

Pentru Teatrul Național, *s-a creat o piață prin înlăturarea clădirilor din preajmă pînă la strada Ștefan cel Mare. Biserica* Trei Ierarhi *are acum și o vedere frontală, prin trasarea noii străzi Costache Negri. S-au pus în valoare, fie prin demolarea clădirilor din jur, fie a gardurilor* Casa Iordache-Roznovanu, Casa Cantacuzino-Pașcanu *(Casa Pionierilor),* Palatul Roznovanu *(Primăria municipiului),* Palatul Alexandru Ioan Cuza, *Biblioteca universitară etc. S-au plantat și s-au făcut scuaruri în jurul* Bisericii Lipovenești, a Bisericii Sf. Nicolae Domnesc, Casei cu arcade, Liceului Național *etc.*

VASILE NACU: *Monumente puse în valoare corect:* Teatrul Național, Complexul mitropolitan, Palatul Roznovanu, Palatul Culturii.

OVIDIU ALEXIEVICI: *Ca și* Universitatea Veche *și* Casa Pogor.

TEODOR UNGUREANU: *Să nu omitem Biserica Golia (în proiect) și Hotelul Traian.*

15. CARE AR FI MONUMENTELE CE AU PRIMIT UN CADRU NOU SAU O NOUĂ FUNCȚIUNE, DAR NU PE MĂSURA LOR?

GHEORGHE HEREȘ: *La* Teatrul Național, *deschiderea esplanadei este dimensionată la o scară nepotrivită cu edificiul, iar regimul de înălțime al cadrului arhitectural diminuează din importanța acestuia. Cred că ar fi trebuit să fie preluate principiile de la proiectele premiate la concurs.*

NICOLAE VERICEANU: *Nu s-a putut aplica una din soluțiile premiate la concurs, din cauza imposibilității creării unui cadru la scară din locuințe.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Oricum,* teatrul *devine «neconvingător» în noul cadru.*

TEODOR UNGUREANU: *Mai pot fi amintite și* Casa V. Alecsandri, Casa Pogor.

VASILE NACU: *Ori* Complexul Golia, Turnul-campanilă Barboi.

DANIEL VIȘAN: *Nemulțumește scoaterea «Casei Dosoftei» din spațiul verde al Palatului, din cauza traseului nou al tramvaiului, deficiență corectabilă.*

MIHAI MANCAȘ: *«Casa Dosoftei» nu a rămas decît o insulă în mijlocul unei circulații intense, o stingheră rămășiță într-o piață de dimensiuni incerte. Această situație, în care intră și Sf. Nicolae Domnesc, se poate cota ca o «mare greșeală».*

MIHAI LUPU: *Sînt o serie de monumente ce nu au primit o destinație chiar pe măsura valorii lor:* Palatul Mihail Sturdza — *azi cămin studențesc și cantină,* Casa Costin Catargi — *azi Stomatologia,* Casa «La cinci drumuri» — azi locuință, *Palatul* de vară Sturdza — *azi Școală agricolă;* Casa Başotă — *azi instituție. Altele, deși valoroase, stau închise fără a fi date în circuit turistic:* Mitropolia Veche, Biserica Sf. Sava, Turnul Goliei *și* Locuința Ion Creangă *de la* Mănăstirea Golia, Muzeul de istorie naturală.

NICOLAE MUNTEANU: *Universitatea veche, azi Facultatea de medicină — prima universitate din țară —, pentru încorsetarea ei din trei părți și pentru demolarea unei părți simetrică celei rămase. Biserica Trei Ierarhi pare și ea a fi compromisă definitiv, din cauza unei arhitecturi noi, lipsită de valoare și mai ales de bun simț—vezi «Casa cărții». La Sf. Nicolae Domnesc, aceeași greșeală — prin amplasarea hotelului Moldova (în construcție) atît de aproape de monument, suprapunerea fiind un dezastru! Palatul culturii, cap de perspectivă pe axa nord-sud, este blocat, prin neglijență, neștiință, indolență, de extinderea clădirii telefoanelor, o construcție ultra banală! Și, în fine, celebra, fantastica «Casă Dosoftei», monument în ale cărei coloane se include perfecțiunea, de cîte ori o văd în noul context, îmi dă sentimentul jalnic al unei impudicități, al unei expuneri nude într-o piață, așa ca o pedeapsă (nemeritată însă!)*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *În privința monumentelor laice, subscriu la o vitalizare a lor. prin funcțiuni corespunzătoare, dar (pentru moment? n.n) nu sînt în măsură să mă pronunț.*

16. CARE AR FI MONUMENTELE CE AR IMPUNE NEAPĂRATA LOR EVIDENȚIERE ÎN STRUCTURA URBANĂ?

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Toate care au importanță deosebită, dar ar trebui făcută o nouă inventariere, avînd în vedere etapa pe care o trăim și valoarea crescîndă — cu trecerea timpului — a monumentelor, precum și amploarea reconstrucției zonei centrale.*

NICOLAE MUNTEANU: *Toate monumentele ce au mai rămas și mai ales unica Golie!*

TEODOR UNGUREANU: *Toate, indiferent de destinație, dacă sînt realizate cu o arhitectură valabilă pentru toate timpurile (mă refer la stilurile Renaștere, Baroc, Românesc etc).*

MIHAI LUPU: *Cred că pentru o evidențiere obligatorie ar fi demne Mănăstirile Golia, Barboi și Frumoasa, bisericile Sf. Nicolae Domnesc, Metocul maicilor, Barnovschi, Banu, Sf. Dumitru-Balș și Palatul Mihail Sturdza.*

GHEORGHE HEREȘ: *Monumentele de pe cornișa de vest, de la Mitropolie pînă la Palat, Mănăstirea Golia și toate monumentele din perimetrul zonei centrale.*

DANIEL VIȘAN: *Palatul Culturii — care și-a subordonat deja zona înconjurătoare, Golia — care ar trebui degajată pînă la strada de la limita de vest și pînă la Bulevardul Independenței, Palatul Roznovanu — cu degajarea colțului drept și cine știe cîte altele.*

VASILE NACU: *Fostul seminar Veniamin Costache.*

TEODOR UNGUREANU: *Este regretabilă demolarea Academiei Mihăilene și amplasarea în locul ei a halei-cinematograf «Victoria».*

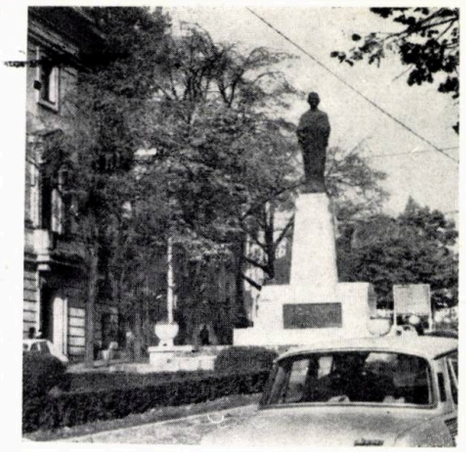

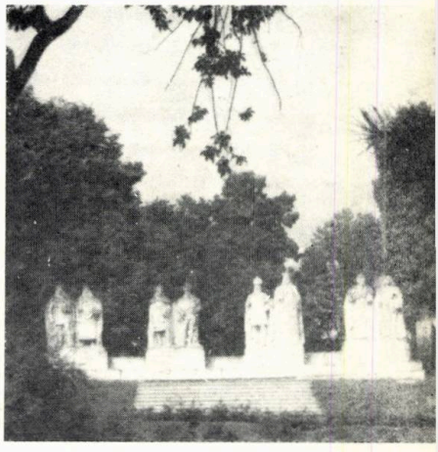

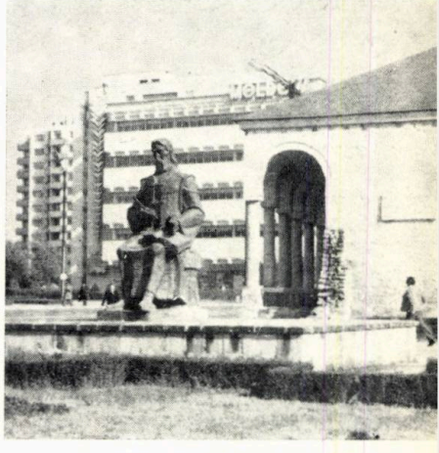

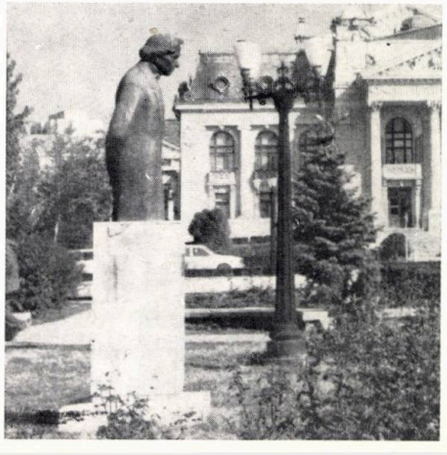

OVIDIU ALEXIEVICI: *Consider că monumentele de arhitectură ale Iașului sînt evidențiate corect în structura urbană.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Dacă monumentele de cult nu vor mai fi puse în valoare, aceasta ar fi «o greșeală». Este, de asemenea, cazul să avem și străzi-monumente de arhitectură — chiar reconstruite și renovate după concepția de astăzi.*

17. CARE SÎNT SPAȚIILE URBANE CE VĂ ATRAG CEL MAI MULT ȘI DE CE?

GHEORGHE CHEPTEA: *Spațiile verzi existente: Copou, Ciric, Bucium — așa cum ar putea deveni și artera Ștefan cel Mare!*

VASILE NACU: *Zona Copou și Bucium-Repedea.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Grădina Botanică; lipsa artificialului.*

TEODOR UNGUREANU: *Mă atrage Grădina Copou și toată artera 23 August, pînă la Fîntîna cu trei muieri. Mă atrag colinele din împrejurimi, Cetățuia, Galata, de unde se poate admira panorama orașului. De asemenea, zonele de agrement din jurul Iașului — Repedea, Ciricul.*

GHEORGHE HEREȘ: *Dealul Copou, datorită vegetației bogate și, mai ales, pentru umbra trecutului.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Copoul, ca zonă rezidențială, și Piața Unirii, ca zonă de agitație urbană.*

NICOLAE MUNTEANU: *Străzile vechi, pentru atmosfera lor — pe care nici azi nu reușesc să mi-o explic — Piața Palatului și, oarecum, Piața Unirii.*

MIHAI LUPU: *Piața Unirii cu str. Lăpușneanu — loc de promenadă, datorită existenței hotelurilor, restaurantelor și a magazinelor de mare căutare; str. Copou, flancată cu parcuri și spații verzi — ca zonă de promenadă și adihnă. Străzile Ștefan cel Mare, Independenței, Tîrgul Cucului, Cuza Vodă, Anastasie Panu — comerciale, Piața Voievozilor (din cartierul Alexandru cel Bun) și Piața Podul Roș — realizări din ultima perioadă într-o formă originală.*

DANIEL VIȘAN: *Piața Unirii și zona Casa Cărții — Magazinul universal Moldova — pentru spațiile clar delimitate și cu deschideri spre Piața independenței, spre Palat, spre Sf. Nicolae Domnesc.*

MIHAI MANCAȘ: *Piața Unirii în dreptul blocului Carmen (colț cu Bulevardul Independenței). Piața Palatului pentru formidabilul front al acestui monument și modul demn în care își onorează poziția privilegiată.*

18. CE REPROȘAȚI ARHITECTURII IEȘENE NOI?

NICOLAE VERICEANU: *Nu s-a căutat, în toate cazurile, o integrare organică cu fondul construit ce se păstrează. Exemplu: blocuri Cuza Vodă, străpungerile Ștefan cel Mare și str. Pușkin, sediul ICPROM.*

GHEORGHE HEREȘ: *Subordonarea cadrului urban tehnologiilor de masă (ex. panouri mari în proporție excesivă), deși acestea puteau permite mai multe efecte plastice, dacă n-am fi preluat automat unele proiecte din afară neadaptîndu-le la condițiile Iașului. Lipsa de coordonare a noilor ansambluri din punct de vedere plastic. Lipsa de integrare în cadrul existent — de exemplu — Bloc Cuza Vodă, Bloc Ștefan cel Mare etc.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Prea multe produse de serie mare și generalizarea unor mode neverificate / neexperimentate (amprentarea cu orice chip, armociment de orice formă) pe aceleași volume generate de cîteva proiecte tip sau de cofrajele existente în dotare.*

VASILE NACU: *Producția de serie — panouri mari — rezolvă pentru moment problema spațiului, dar mă îndoiesc că va place urmașilor noștri.*

DANIEL VIȘAN: *Subordonarea de 100% în fața proiectului tip este poate, problema cea mai dureroasă dacă luăm în considerare ponderea pe care o are locuința în cadrul programului de investiții. Cît privește celelalte programe, lipsa de detalii și finisaje de calitate.*

TEODOR UNGUREANU: *Ceea ce reproșez arhitecturii ieșene, îmi reproșez și mie, cu toate că nu mă fac direct vinovat. Arhitectura nouă, rezolvată la indicația forului de resort (înainte C.S.C.A.S., acum C.P.C.P.) este asemănătoare cu cea din multe alte orașe, mai ales în cazul ansamblurilor de locuit realizate pe terenuri libere — la Iași, cele din șesul Bahluiului.*

MIHAI LUPU: *De reproșat faptul că nu s-a reconstruit zona centrală și nu s-au încheiat ansamblurile de locuințe, fiind aminate, în general, tocmai construcțiile cele mai importante și reprezentative: dotările din centrele de cartier, blocurile înalte ș.a.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Trei aspecte pot fi considerate negative: rigiditatea în sistematizare, conservatorismul, prezența anemică a noului în centrul orașului.*

MIHAI MANCAȘ: *Cred că arhitectura nouă se face vinovată printr-o nejustificată timiditate și prin teama abordării deschise a problemelor ce le are de rezolvat.*

LAURA MANCAȘ: *Lipsa de personalitate, de sensibilitate și demnitate, exceptînd reușitele pomenite în discuțiile de pînă acum. Consider că Iașul merită o arhitectură de mare atmosferă.*

NICOLAE MUNTEANU: *Aș scoate de sub zodia reușitelor aproape totul, vinovate fiind lipsa de informare, stîngăciile, lipsa de îndrăzneală și o inerție neînțeleasă față de tot ce, ca profesioniști, ar trebui să ne facă să reflectăm îndelung și atent.*

19. CE MERITE ȘI CE DEFICIENȚE AȚI FORMULA LA ADRESA ARTEI MONUMENTALE?

NICOLAE MUNTEANU: *Lipsa legăturilor dintre cele două categorii de creatori, vina fiind reciprocă. Meritele sînt la unii doar de șevalet, cu o excepție Monumentul Independenței — ansamblul și mai ales personajul feminin. Numai că amplasamentul nu ține cont de circulația majoră din piață.*

NICOLAE VERICEANU: *Ar trebui să nu se mai conceapă întîi statuile și abia pe urmă să se caute amplasamentele. Astfel, Monumentul Independenței (autorii pentru componentele sculpturale Gabriela și Gheorghe Adoc) a fost conceput inițial pentru București, pentru ca apoi să se amplaseze la Iași. Totuși, s-a întocmit un studiu de amplasament în cadrul ansamblului, pe bază de machete, studii de vizibilitate, profile etc. Dar, așa cum se vede și din schițe, una s-a propus și alta s-a realizat (vezi figura A, B, C, la pagina 131).*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Monumentul Independenței este un «exemplu prost» în ceea ce privește relația cu cadrul. Statuia trebuia să fie plasată excentric în cadrul pieței.*

DANIEL VIȘAN: *Ar fi privit astfel, prin axul esplanadei, spre Piața Unirii și nu spre . . . gogoșeria de azi . . .*

TEODOR UNGUREANU: *Monumentul Independenței nu este susținut și de un cadru arhitectural, deși e singurul din ultimii douăzeci de ani. După monumentele ce amintesc eroii războiului antifascist, efortul în acest domeniu a fost aproape nul. Orașul s-a dezvoltat teritorial, dar, în marile ansambluri, lipsesc elemente de artă monumentală. Ca și în zona centrală.*

GHEORGHE HEREȘ: *Arta monumentală e prea puțin prezentă în cadrul urban. Este necesară o mai bună conlucrare a creației de arhitectură cu arta monumentală, pentru că numai astfel se pot obține reușitele depline. Un exemplu de cum nu trebuie să se «colaboreze» — este amplasamentul Monumentului Independenței.*

MIHAI LUPU: *În comparație cu alte localități, la noi s-a făcut foarte puțin, iar ceea ce s-a făcut nu este în concordanță cu cadrul arhitectural.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Artiștii suferă de un egoism condamnabil: fiecare se vrea o personalitate, dar nu se fac demersurile necesare pentru o artă monumentală a orașului. Se cere, pe lîngă altele, și o opinie publică favorabilă unor idei. Ca să convingem, trebuie să ieșim cu propuneri în expoziții publice, în publicații, iar acțiunea s-ar putea declanșa într-un forum al culturii unde artele și-ar putea spune cu prisosință cuvîntul.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Meritorii în arta monumentală ieșeană sînt încercările și imunitatea față de modă. Ca deficiență, semnalăm insuficienta participare la spațiul public, lipsa programelor tematice pentru amplasamente ferme, lipsa de fonduri.*

VASILE NACU: *Realizările contemporane au abandonat scara omului. Statuile moștenite, ca cea a Unirii, a lui Ștefan cel Mare sau a lui Matei Corvin, sînt valoroase tocmai printr-o anume scară umană și nu prin grandomania preluată probabil din arta monumentală a unor țări vecine.*

DANIEL VIȘAN: *«Arcul voievozilor» din Piața Tineretului, nu este rău plasat (deocamdată), dar dacă ar exista și un parcurs pînă la el sau o deschidere care să-l pună în evidență, ar fi bine: acum însă e ascuns de vegetație. Și statuia lui Dosoftei se profilează frumos pe zidul Casei cu arcade, mai ales în soarele după amiezii dar . . . dacă zidul cetății era mai înalt cu 60 cm, iar toată insula nu ar fi fost izolată, prin șine și pneuri, de rest . . . Numai că astea nu mai sînt probleme de artă monumentală.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *S-ar impune, ca, măcar în zona centrală, să creăm cît mai multe posibilități pentru această manifestare a artei, așa cum se întîmplă și în alte orașe.*

20. ÎN RELAȚIA PROIECTANT-CONSTRUCTOR, CUI AVEȚI CEL MAI MULT DE REPROȘAT PENTRU NEREUȘITELE DE PÎNĂ ACUM?

NICOLAE VERICEANU: *Cunoscînd greutățile de care se lovesc și unul și altul, nu m-aș repezi cu reproșuri. Ce pretind? Am mai spus-o (în revistele Flacăra, Cronica) și o mai spun: de cum arată sau va arăta Iașul nu răspund numai arhitecții și constructorii, ci și toți aceia ce pot participa și nu participă la efortul general. În Iași, funcționează unități de învățămînt (mediu, profesional, superior), cu baze puternice de producție și, oare, aceste unități n-ar putea prelua realizarea anumitor elemente de arhitectură mai pretențioase, necesitînd mai multă manoperă — pentru ca arhitecții să poată, astfel, realiza construcții cu o evidentă personalitate?*

NICOLAE MUNTEANU: *Eu aș aduce reproșuri și proiectantului și constructorului, dar mai ales arhitecților. Ei ar trebui să se ridice la nivelul aspirațiilor unui oraș modern de 500 000 locuitori! Ambilor parteneri ce conlucrează la edificarea de azi a orașului le-aș recomanda să nu uite niciodată că: «Din Iașul de altă dată a rămas esențialul: o structură latină a gîndului românesc, o temă gata de a lua orice dezvoltare măiastră, un potențial imens de energie și de imaginație, un templu al gîndului și al artei noastre care își așteaptă credincioșii înainte de a se răci cenușa caldă a tradiției» (G. M. Cantacuzino «Izvoare și popasuri»).*

GHEORGHE HEREȘ: *Acuzele mele vizează, în primul rînd, proiectanții și abia pe urmă constructorul. Cînd proiectantul va stăpîni perfect tehnologia de execuție, va putea promova orice proiect fără teama de nereușită. Desigur, este necesară o conlucrare permanentă între cei doi factori.*

MIHAI LUPU: *Consider că pentru nereușitele de pînă acum i se poate reproșa, în primul rînd, proiectantului.*

TEODOR UNGUREANU: *Au vina lor și constructorul și beneficiarii pentru nerealizarea în întregime a proiectelor noastre. Afirm că arhitecții s-au străduit și au studiat multe soluții și, dacă s-ar fi acceptat cele mai bune, s-ar fi îmbunătățit mult aspectul și nu s-ar mai fi exprimat critici îndreptățite. Dirijarea / coordonarea gîndirii arhitecților, cu bagheta, de la București, nu va da rezultate și vom asista, în continuare, la depersonalizarea proiectanților și, în fond, a orașelor noastre. Pretindem pentru viitor o înțelegere pentru dorința noastră de a realiza un oraș al nostru, neconfundabil cu altele.*

DANIEL VIȘAN: *Cînd unui proiect din start i se pot aduce reproșuri, constructorului nu-i mai rămîne decît să realizeze măcar o construcție îngrijită. Pentru nereușitele de pînă acum, ar trebui deci să întrebăm arhitecții. Dar dacă unui proiect constructorul îi aduce prejudicii printr-o execuție neîngrijită și finisaje de proastă calitate, atunci obiectul de arhitectură pierde enorm din calitățile sale. De aceea mi-aș permite să sugerez pentru constructor: ridicarea calificării, o mai bună organizare în punctele de lucru și la baza de prefabricate, aprovizionarea șantierelor cu materialele solicitate în proiect, cunoașterea perfectă a detaliilor din catalog ș.a.*

VASILE NACU: *Socotesc că acest mare anonim — constructorul, poartă în timp o mare vină. Nu mai puțin vinovat este și proiectantul care, la producția de mare serie ca și la adaptarea proiectelor tip, a oferit o plastică arhitecturală precară. Aceeași factură precară o întîlnim și-n soluțiile de sistematizare. Tot atît de vinovați sînt și unii factori de decizie care, pentru a satisface niște deziderate de moment — comandament al actualității, e adevărat — au aprobat, și nu de puține ori au impus, soluții precare, ale căror consecințe nu se mai pot îndrepta. Or, se știe că fenomenul de arhitectură reflectă cel mai fidel o societate, respectiv felul ei de a gîndi, relațiile și posibilitățile economice la un moment dat, și nu ne poate fi indiferent ce mărturii lăsăm după noi.*

OVIDIU ALEXIEVICI: *Reproșurile mele se adresează celor ce au coborît proiectarea la nivelul constructorului, în loc să fi creat premizele unei competiții de autodepășire între cei doi factori. Ar trebui să fim conștienți că participăm la un act de cultură, act politic totodată, și să nu ne mulțumim cu îndeplinirea formală și mecanică a unor sarcini de plan.*

LAURA MANCAȘ: *Am reproșuri pentru ambele părți. Dacă am avea oameni mai bine pregătiți și am da mai multă importanță la ceea ce facem, am putea consemna mult mai multe lucruri bine făcute.*

CRISTIAN CONSTANTINESCU: *Constructorul, atent doar la realizarea fizică a planului, uită de importanța cadrului urban pe care-l edifică pentru multe decenii de-aici încolo.*

GHEORGHE CHEPTEA: *Nu reproșez, nici proiectantului și nici constructorului, ci edililor ce vor totul mai ieftin și realizat cît mai repede, uitînd de cum va fi judecat ceea ce rămîne după noi. Cred că avem nevoie, pentru calitate, pentru promovarea noului, nu numai de oameni cu inițiativă, dar și de buni gospodari, care să iubească acest oraș.*

Mulțumindu-vă pentru participarea la acest, sincer și deschis, dialog, cred că, în încheiere, aș fi în deplin consens, cu dumneavoastră și cu momentul actual al Iașilor, sugerînd utilitatea organizării unei plenare a Filialei Uniunii arhitecților din acest județ, care să dea curs unor dezbateri pornind tocmai de la punctele de vedere pe care le consemnăm acum în paginile revistei noastre.

interviu de conf. arh. VASILE MITREA

HALA CENTRALĂ

În inima Iașilor, pe strada Anastasie Panu, în vechiul vad comercial, a fost amplasată (dată în exploatare în august 1977) Hala centrală a municipiului.

Obiectiv comercial cu caracter de unicat, singurul de acest gen și amploare construit în țară — în afara halelor existente și reamenajate — a pus serioase probleme în privința cooperării în bune condiții a unui număr mare de beneficiari cu mărfuri și tehnologii deosebite într-un spațiu de vînzare total.

Realizarea în bune condiții a acestor probleme funcționale a condus la păstrarea tradiției de hală comercială, în care mărfuri variate, alimentare și nealimentare, pot fi cumpărate de la întreprinderi de stat sau de la producători individuali.

Hala se află amplasată în mijlocul unui platou de vînzare, amenajat pentru producători și întreprinderi, accesul publicului în interiorul halei făcîndu-se pe toate laturile, avînd două intrări principale.

Partiul ales, după consultări cu specialiștii, se dezvoltă astfel:

- **Subsol** — depozite generale, depozite de frig, vestiare, grupuri sanitare, rampa de descărcare, centrală de ventilație, punct termic, hidrofor, post trafo, circulație auto și rampe de acces
- **Subsol intermediar** (parțial) — grup sanitar, vestiare, depozite
- **Parter** — spații de vînzare pentru produse alimentare ale diferitelor întreprinderi de stat și producători individuali, restaurant cu autoservire (150 locuri)
- **Etajul 1** — magazin alimentar cu autoservire
- **Etajul 2** — spații de vînzare pentru produsele industriale ale diferitelor întreprinderi de stat.

Circulația publicului se face prin două scări principale, la diferite niveluri, iar cea a mărfurilor, din subsol, prin două baterii de cîte două lifturi de 1000 kg, direct în spațiile de vînzare.

Caracterul agroalimentar al comerțului ce se desfășoară în hală a impus dotarea cu centrală de frig proprie și cu un întreg lanț de frig, format din vitrine, congelatoare, rafturi de frig, dulapuri și camere de frig în spații de vînzare, în afara depozitelor de frig (între + 4° și — 18°) aflate la subsol.

Au fost alese finisaje interioare rezistente în timp și ușor de întreținut, executate din materiale care, împreună cu mărfurile expuse și cu reclama comercială, la care se asociază permanenta agitație a publicului cumpărător, să creeze o atmosferă cît mai plăcută și dinamică.

AGROALIMENTARĂ

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectura: arhitecții **CRISTIAN CONSTANTINESCU** (șef proiect), **DANIEL VIȘAN**
Rezistență: ing. **ADRIAN MIHALACHE**
Instalații: inginerii **LUCIAN GALACTION, VIRGINIA GAVRILESCU, MARIAN RĂDULESCU,** s. ing. **LUMINIȚA MOCANU,** ing. **OVIDIU VASILE**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
SUBPROIECTANȚI: ÎNTREPRINDEREA « FRIGOTEHNICA » — BUCUREȘTI, INSTITUTUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI PENTRU PROTECȚA MUNCII—BUCUREȘTI, ÎNTREPRINDEREA « RECOM »-BUCUREȘTI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI

S-a asigurat, din proiectare, un iluminat natural și artificial convenabil mărfurilor expuse, prin îmbinarea în raport favorabil a luminii naturale cu iluminatul incandescent combinat cu neon.

Volumetria și tratarea exterioară cu parterul de sticlă și două etaje semivitrate, finisate cu cărămidă aparentă și praf de piatră albă, îi asigură o ținută specifică construcțiilor comerciale semnificative. Programul nou de hală agroalimentară — apărut odată cu cerințele tot mai moderne ale comerțului, a impus studierea unei tehnologii complexe privind aproviziona-

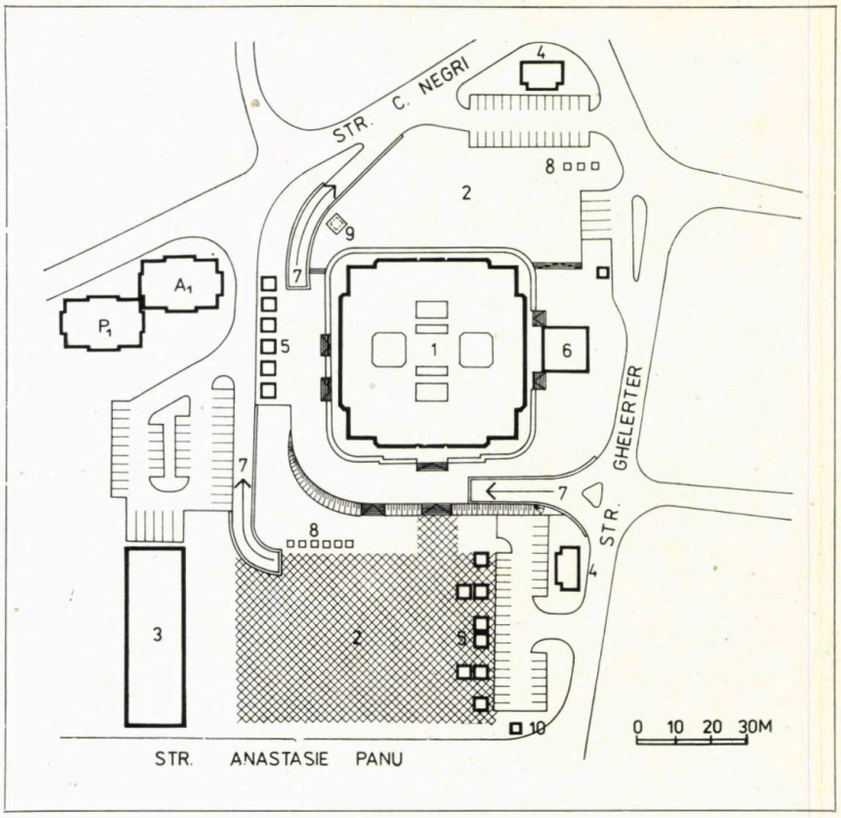

1. PLAN SITUAȚIE: 1. Hala agroalimentară — 2. Platformă vînzare — 3. Pescărie — 4. W. C. public — 5. Chioșcuri — vînzare — 6. Centrală frig. — 7. Acces auto în subsol — 8. Bazine spălat legume — 9. Gură ventilație — 10. Semnal comercial.

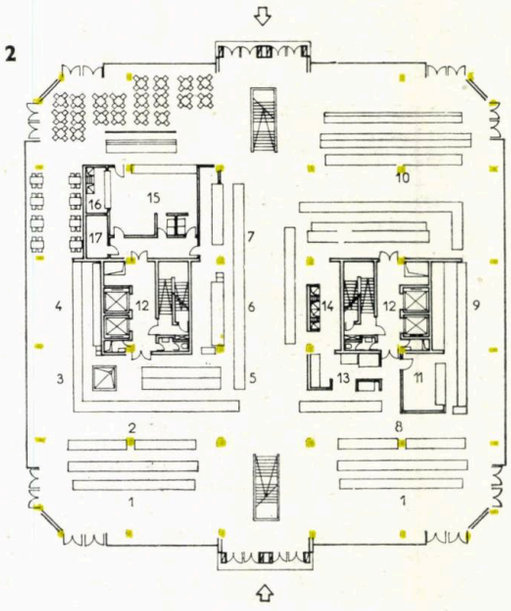

2

2. PLAN PARTER: *1. Legume—fructe — 2. Pește congelat — 3. Pește viu — 4. Pește proaspăt — 5. Preparate din pește — 6. Mezeluri — 7. Brînzeturi — 8. Preparate din carne — 9. Produse de panificație — 10. Desfacere mărfuri producători individuali — 11. Depozit pîine — 12. Primire marfă — 13. Preparare carne — 14. Tranșare carne — 15. Bucătărie—restaurant — 16. Spălător — 17. Depozit.*

3. ETAJ 1: *1. Intrare — 2. Cafea-băuturi — 3. Dulciuri — 4. Case — 5. Agregate — 6. Autoservire — 7. Produse semipreparate tip « Gospodina » — 8. Pește — 9. Păsări — 10. Patiserie—brînzeturi—11. Articole de uz casnic — 12. Fierărie — 13. Rezervă marfă*

4. ETAJ 2: *1. Primire marfă—2. Galanterie—lenjerie — 3. Produse ale cooperației meșteșugărești (U.J.C.M.) — 4. Confecții — 5. Articole uz casnic — 6. Mercerie — 7. Papetărie — 8. Încălțăminte — 9. Produse ale industriei locale*

5. PLAN SUBSOL: *1. Centrală termică — 2. Hidrofor — 3. Post trafo — 4. Tablou electric — 5. Centrală ventilație — 6. Depozit mărfuri industriale — 7. Depozit alimentare — 8. Depozit restauratnt — 9. Gunoi — 11. Lapte—brînzeturi — 12. Legume-fructe — 13. Pește — 14. Industrie locală — 15. U.J.C.M. — 16.I.V.V.—17. Producători — 18. Redresori — 19. Vestiar — 20. Spălător—grup sanitar*

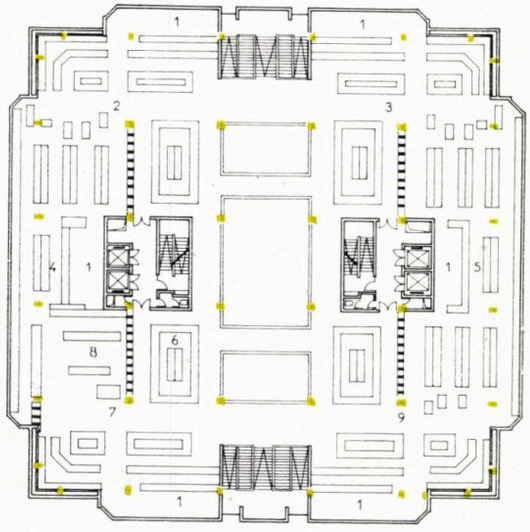

4

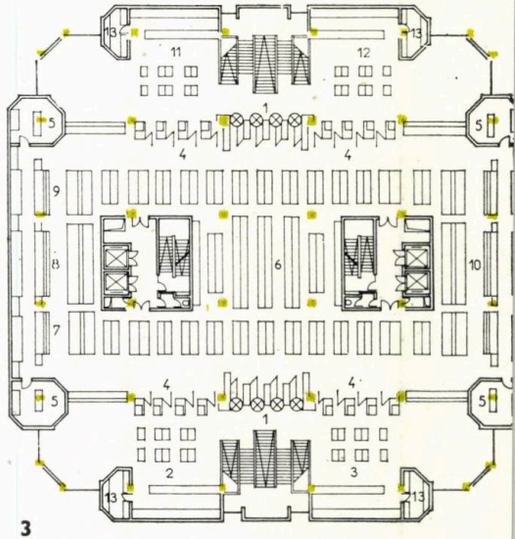

3

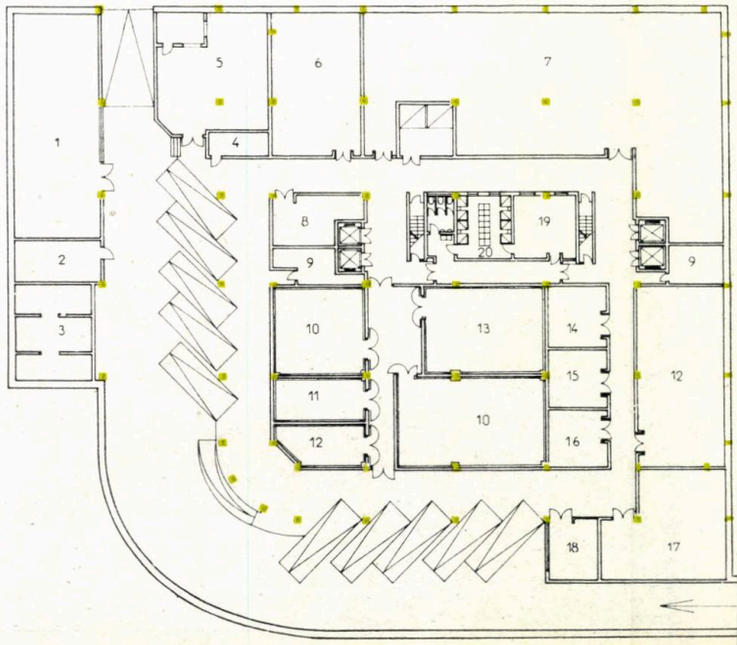

6. SECȚIUNE: *1. Platformă pietonală și vînzare — 2. Intrare — 3. Mărfuri alimentare — 4. Servire directă — 5. Autoservire — 6. Pasarelă—7. Vitrine — 8. Circulație auto — 9. Rampă — 10. Carne — 11. Pește — 12. Vestiare — spălător — grup sanitar — 13. Circulație — 14. Depozit alimentar.*

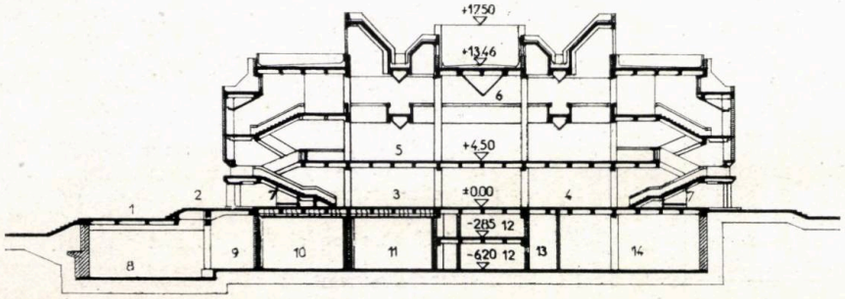

6

5

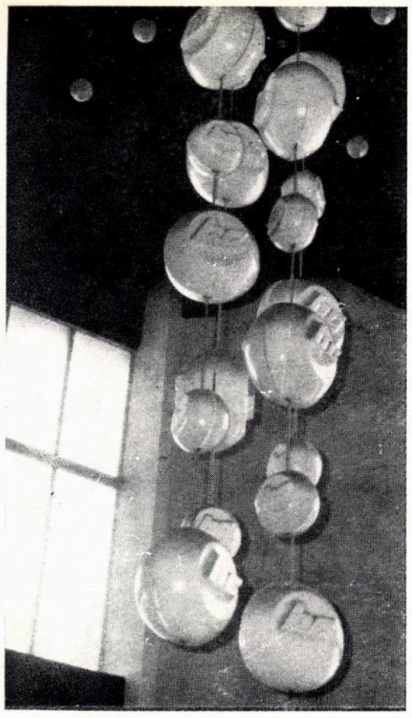

rea cu mărfuri, depozitarea pe verticală, circulația mărfurilor între depozit și zona de vînzare, avînd în vedere caracterul alimentar și nealimentar al mărfurilor, varietatea lor, diversitatea întreprinderilor care o desfac, gestiunile separate, tehnica de etalare și vînzare, reclamă comercială etc.

După aproape patru ani de exploatare, din sondajele făcute de proiectant interesat profesional în urmărirea rezultatelor acestui nou program de arhitectură, se poate trage concluzia că o asemenea unitate comercială este deosebit de utilă municipiului Iași și satisface pe deplin exigențele investitorului.

Arh. CRISTIAN CONSTANTINESCU

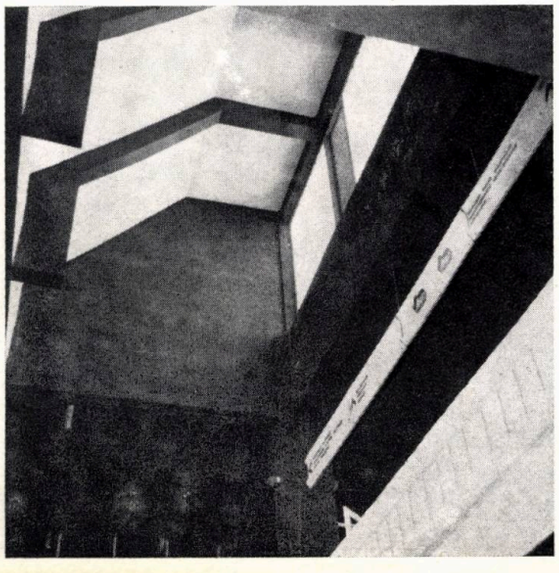

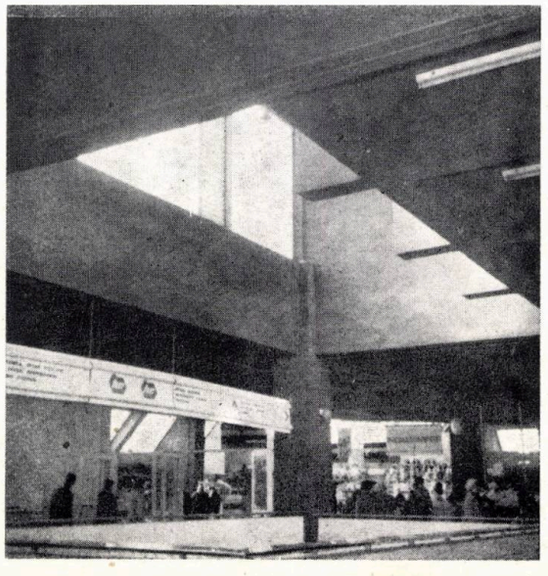

IMOBILUL „TAROM“

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: **VICTOR MIHAILOVICI** (șef proiect), c. arh. **FRANCISC BARTA**, proiectant **VISARION ARICIUC**
Rezistență: inginerii **CRISTINA MĂRĂȘESCU, NICOLAE POPA, CAROL HEIDELBERG**
Instalații: proiectanții **ANETA CAȘCAVAL** (sanitare), **ADRIANA POPOVICI** (termice), inginerii **MARIA GAVRILESCU** (electrice), **CRISTINA IONESCU** (ventilații)
Drumuri-sistematizare verticală: ing. **RADU ONOFREI**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI — T.C.I.

Noua construcție întregește cadrul Pieței Unirii pe latura sa vestică. Este amplasată pe locul fostei pinacoteci a Academiei Mihăilene, demolată pentru realizarea unei trame stradale majore, necesară dezvoltărilor prezente ale municipiului.

Amplasat între străzile Arcu, Gîndu, Talpalari și cinematograful VICTORIA, noul edificiu a trebuit să răspundă următoarelor cerințe:

- să constituie un volum cu regim de înălțime care să compenseze insuficiența altitudinală a cinematografului ce determina limitarea de vest a pieței
- să fie cap-de-perspectivă pentru strada Banu — legătură între partea de nord și cea de vest a municipiului cu zona sa istorică
- fiind vizibil din întreaga zonă de luncă a Bahluiului ca și de pe colinele Miroslava, Galata și Cetățuia, obiectul, plantat pe cornișa primei terase a rîului, se cerea să marcheze prin silueta sa, semnificativă, limita Pieței Unirii
- să evidențieze **nodul II de circulație** al Pieței Unirii (în curs de cristalizare), care va realiza legătura între cartierul Copou și zona Gării centrale și a cartierelor din lunca Bahluiului.

Obiectul trebuia, pe de-o parte, să se integreze cadrului arhitectural existent al Pieței Unirii, realizat între 1960—1963 după proiectele I.S.L.G.C. (fost I.S.A.R.T.), iar ,pe de altă parte, exprimînd nivelul actual al potențialului arhitectural-urbanistic ieșean, să se subordoneze existentului cu personalitatea și nota sa distinctă.

Soluția funcțională, derivată din proiecte tip valabile la data elaborării proiectului — 1975, a urmărit realizarea unei construcții cu o tramă ordonată care să nu aducă și să nu exprime în fațadele principale funcțiunile anexe ale locuințelor. Poziția obiectului în plombă și lipsa spațiului pentru organizarea de șantier au condus la alegerea unei structuri în cadre monolite, cu dublu sau triplu tract.

Regimul diferențiat de înălțime, pe tronsoane, este următorul: • **Tronsonul A**, S+D+P+8, parțial 11 niveluri • **Tronsonul B,** S+P+10, parțial 11 niveluri • **Tronsonul B',** S+P+9, parțial 10 niveluri.

Condițiile geotehnice dificile, impunînd fundarea la circa 8,5 m de la cota terenului natural, au impus utilizarea tuturor spațiilor construite, pentru încadrarea obiectivului în valoarea de investiție, fapt ce a condus la realizarea unei curți interioare, descoperite, sub nivelul terenului, excavată pînă la cota subsolului.

Construcția înglobează următoarele funcțiuni:

- 137 apartamente, dintre care: 26 cu 1 cameră, 52 cu 2 camere, 40 cu 3 camere, 18 cu 4 camere și unul cu 5 camere
- o agenție C.E.C.
- o agenție TAROM
- o agenție I.T.A. (Întreprinderea de transporturi auto)
- o rotiserie cu capacitatea de 100 locuri
- un atelier reparații radio—TV
- un centru de primire-predare spălătorie chimică
- 17 boxe de garaj pentru autoturisme
- post trafo aferent blocului

Datorită declivității naturale, funcțiunile se desfășoară amalgamat, urmărind înscrierea și legarea de conformația capricioasă a terenului.

Urbanistic, obiectul ar fi trebuit să prezinte o desfășurare mai amplă, pentru a susține mai bine frontul de vest al Pieței Unirii, dar, fiind amplasat pe un teren limitat de către o altă investiție (care de fapt nu s-a mai putut realiza), nu a putut fi conceput ca atare.

Construcția a fost realizată în perioada 1976—1978.

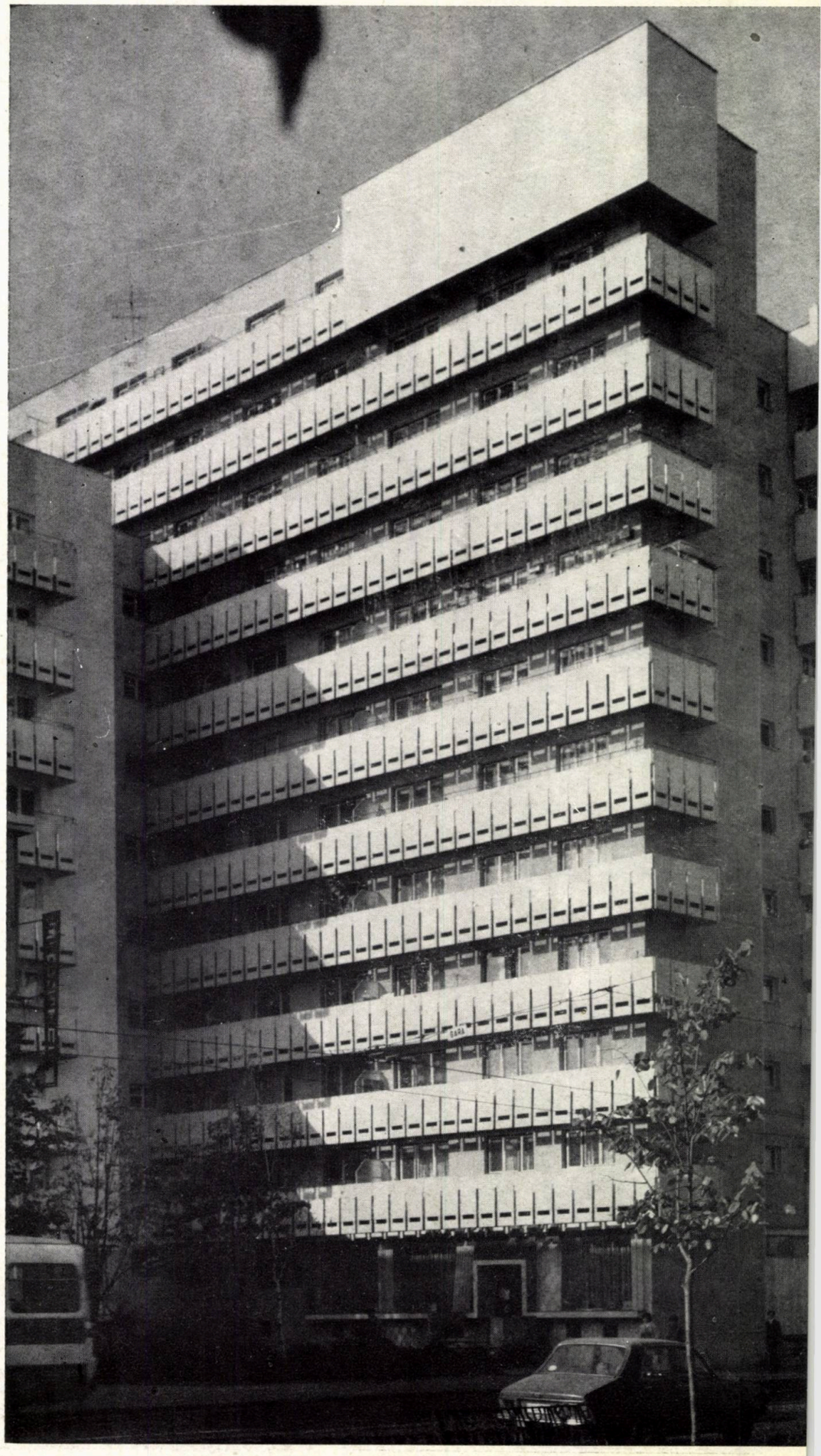

Arh. VICTOR MIHAILOVICI

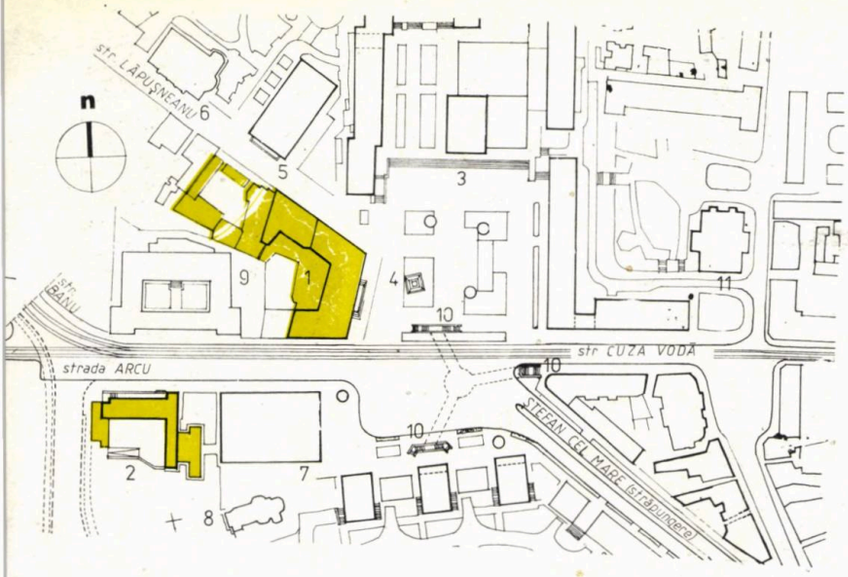

1

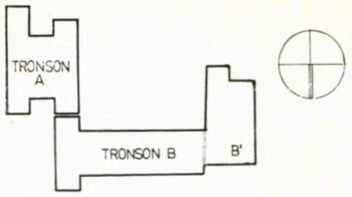

2

1. PLAN SITUAȚIE — PIAȚA UNIRII: *1. Hotelul TRAIAN — reamenajare, modernizare, extindere 2. Imobilul TAROM — 3. Hotelul UNIREA — 4. Statuia lui Alexandru Ioan Cuza — 5. Cinematograful REPUBLICA — 6. Muzeul Alexandru Ioan Cuza — 7. Cinematograful VICTORIA — 8. Biserica Talpalari — 9. Liceul Național — 10. Accese la pasajele subterane — 11. Sediul redacțiilor periodicelor ieșene (Casa Cantacuzino — Pașcanu)*
2. SCHEMA TRONSOANELOR
3. PLAN PARTER I (DEMISOL): *1. Intrare locuințe — 2. Ghenă gunoi — 3. Agenție C.E.C. — 4. Intrare la rotiserie — 5. Rotiserie — 6. Garderobă — 7. Oficiu — 8. Bucătărie, minuturi — 9. Bar băuturi — 10. Spălător — 11. Vestiar și grup sanitar — 12. Curte engleză.*
4. PLAN PARTER II: *1. Intrare locuințe — 2. Agenție I.T.A. — 3. Agenție TAROM — 4. Spălătorie chimică — 5. Reparații radio—tv.*
5. PLAN ETAJ 1
6. SECȚIUNE

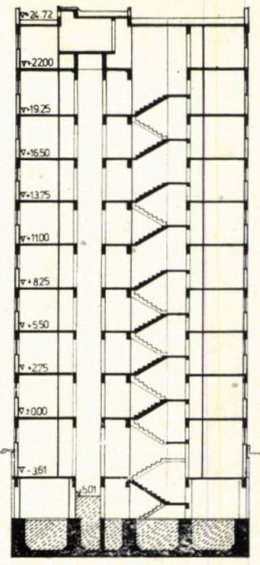

6

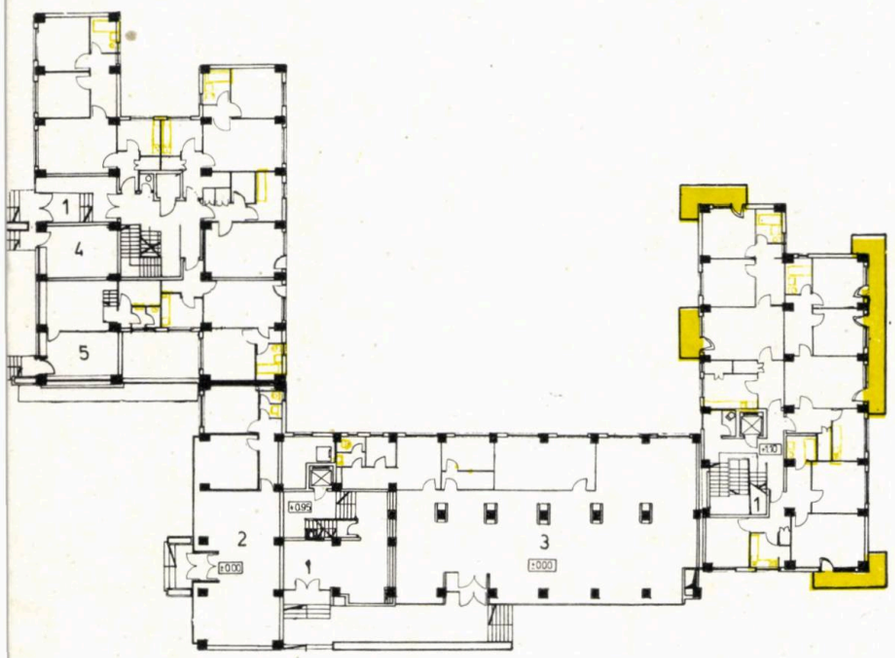

4

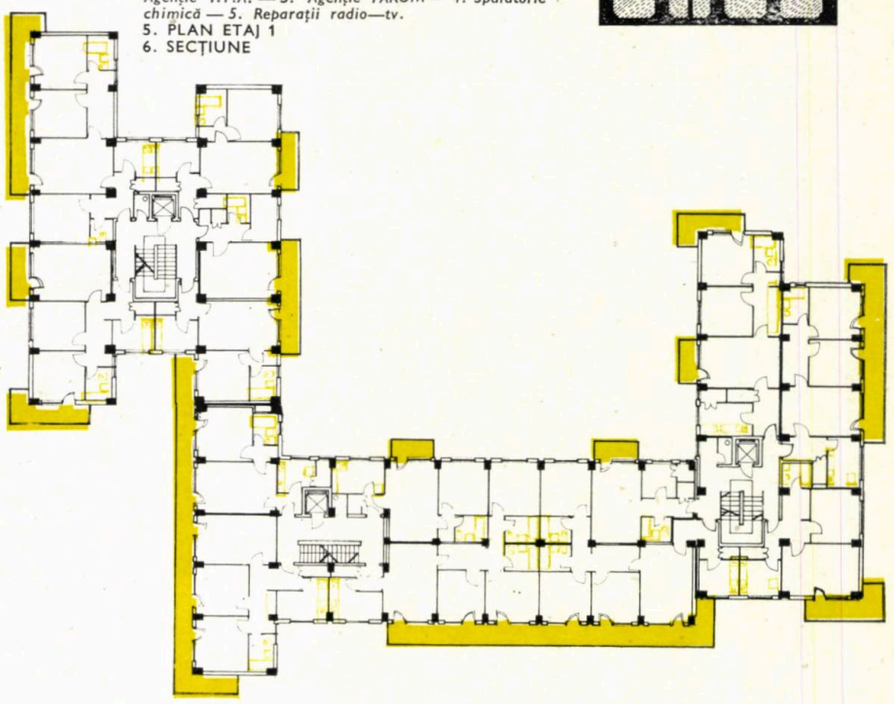

5

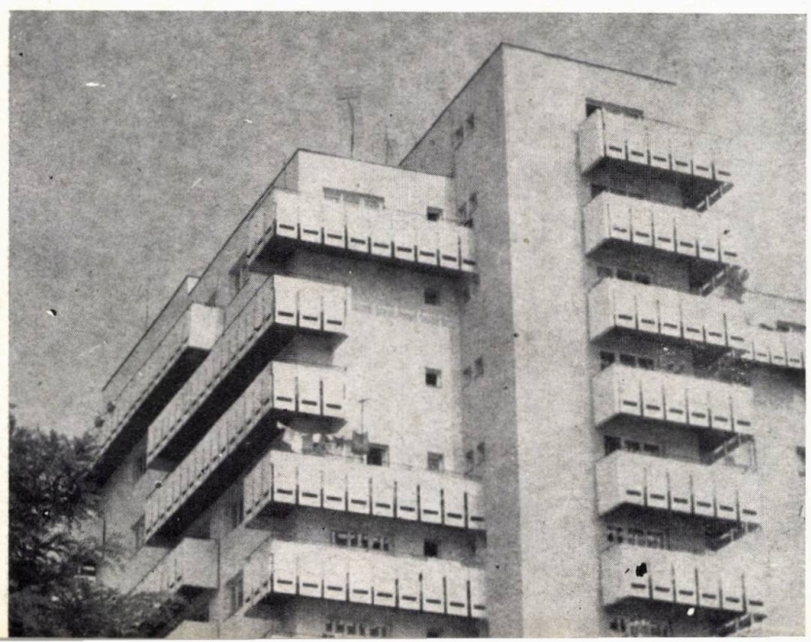

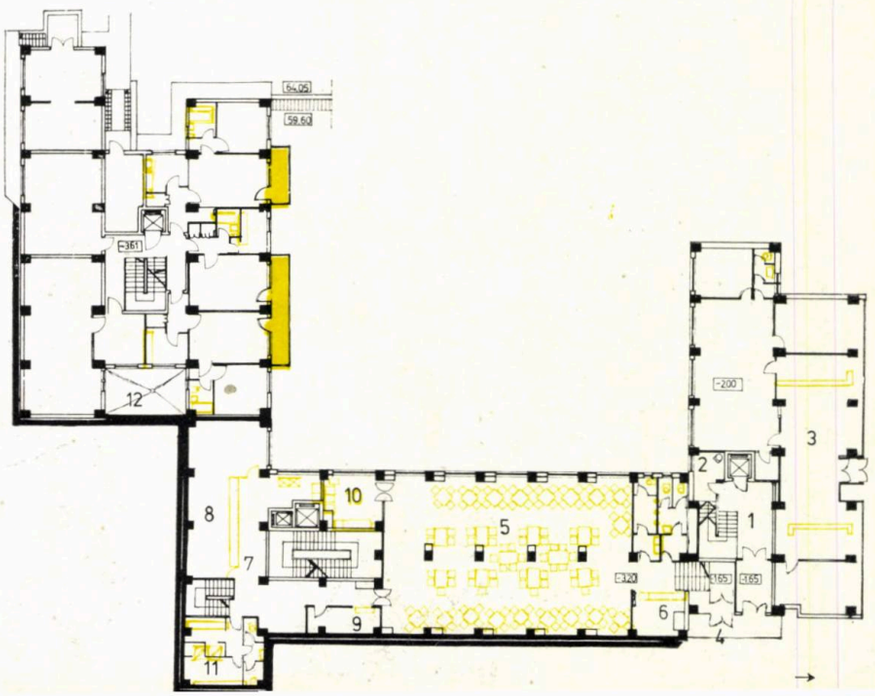

3

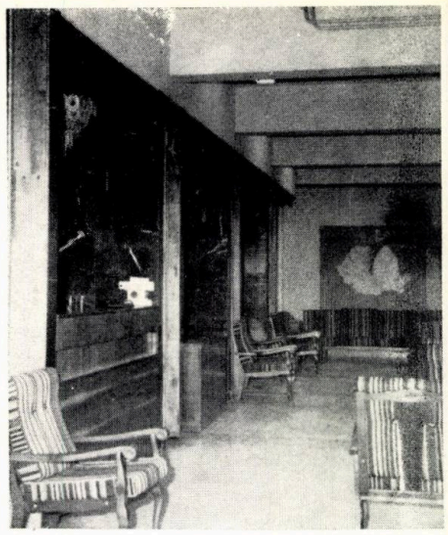

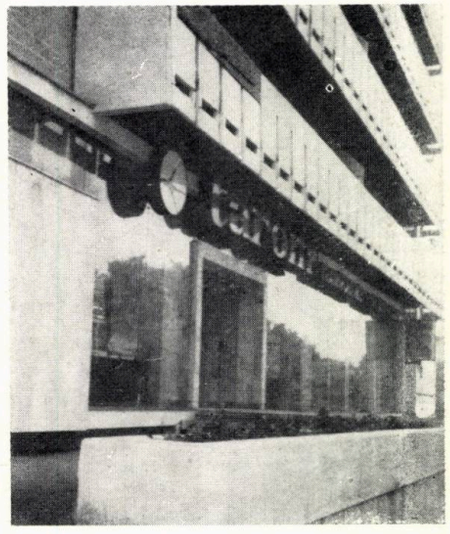

REAMENAJAREA COMPLEXULUI HOTELIER TRAIAN

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectura: arh. **VICTOR MIHAILOVICI** (șef proiect) arh. **MIHAI LUBEN**, c. arh. **STERICĂ LUNGU**, c. arh. **FRANCISC BARTA**, proiectant **VISARION ARICIUC**
Rezistență: inginerii **AUREL LIULICĂ** (coordonator specialist), **VIRGIL AUR, CONSTANTIN FIRTEA**
Instalații: ing. **LUCIAN GALACTION** (termice, sanitare, ventilații) ing. **MARIA GAVRILESCU** (electrice)
Drumuri și sistematizare verticală: ing. **ONOFREI RADU**
Decorațiuni interioare: arh. **VICTOR MIHAILOVICI** (corp I și corp II), arh. **NICOLAE VERICEANU**, arh. **CRISTIAN CONSTANTINESCU** (corp I), c. arh. **STERICĂ LUNGU** (corp III)
Stereotomie: arh. **ADA MARINESCU** — ÎNTREPRINDEREA « MARMURA» BUCUREȘTI
Consultanți Ministerul Turismului: arhitecții **CIREȘICA KEHAIA**, **MIRCEA VASILESCU**
PROIECT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — I.C.P.R.O.M — IAȘI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI

Prin reamenajarea vechiului Hotel Traian, s-a urmărit consolidarea construcției și restaurarea fațadei celei mai vechi construcții păstrate în cadrul Pieței Unirii din Iași.

S-a realizat ,totodată, un complex hotelier cuprinzînd 2 corpuri de clădire, care, la data începerii lucrărilor funcționau astfel:

• **Corp I** — fost Hotel Traian, construit în perioada 1880—1882, cu subsol, parter, 2 etaje și mansardă, care avea la subsol — cramă și depozite, la parter — restaurantul și braseria « Moldova», la etaje și la mansardă — birouri ale unor întreprinderi

• **Corp II** — Hotel Victoria, construit în perioada 1818—1922, cu subsol, parter, 4 etaje și mansardă, care cuprindea: în subsol — depozit și centrală termică, la parter — restaurantul « Iașul», iar la etaje și la mansardă — hotel de categoria a II-a cu 102 locuri.

Complexul Traian se compune, astăzi, restaurat și completat, din 5 corpuri de construcție, avînd următoarele funcțiuni:

• **Corpul I** (fostul Hotel TRAIAN, căruia i-a fost înlocuit complet structura printr-o nouă structură interioară pe cadre din beton armat, de care s-au ancorat zidăriile exterioare, cămășuindu-se fundațiile) cuprinde — **la subsol** — o cramă și depozite; — **la parter** — un restaurant de categoria I cu 250 locuri, un salon mic dejun cu 40 locuri, un bar de zi cu 40 locuri, un magazin COMTURIST, holul și recepția complexului hotelier; — **la etajele 1 și 2 și la mansardă** — cazare hotelieră în camere de confort I

• **Anexa corpului I**, construcție nou realizată, cu structură din b.a. monolit în curtea interioară a corpului I, avînd subsol și parter, cuprinde: o curte de serviciu carosabilă și acoperită, grupurile sanitare pentru cramă și restaurant, bucătăria cramei, centrala termică și un post trafo **(la subsol)**; bucătărie restaurant și salon mic dejun, vestiare personal, depozit acumulatori pentru centrala telefonică, centrală de ventilație, terasă circulabilă descoperită pentru cofetărie **(la parter)**

• **Corpul II** (fostul Hotel VICTORIA, căruia i s-au înlocuit parțial planșeele din lemn cu planșee din beton armat și căruia i s-au schimbat toate zidurile interioare de compartimentare), cuprinde: — **la subsol** — depozite pentru alimentație publică; — **la parter** — hol de legătură cu recepția hotelului și restaurant de categoria I cu 150 locuri; iar **la etajele 1, 2, 3 și 4 și la mansardă** — camere cazare de categoria I

• **Anexa corpului II**, construcție nou realizată, din structură cadre de beton armat monolit, alipită corpului II, cuprinde:

— **la subsol** — rampa carosabilă de acces, grupurile sanitare ale restaurantului, depozit băuturi; — **la parter** — spații de producție ale bucătăriei ce servește alimentația publică din corpurile II și III, o braserie cu 40 locuri spre strada Al. Lăpușneanu; — **la etajul parțial** — vestiare ale alimentației publice

• **Corpul III**, construcție nouă, parter, pe cadre din beton armat monolit, cuprinde: un restaurant de categoria I cu 260 locuri, terase acoperite și descoperite cu 300 locuri, grup sanitar pentru restaurant și grădină.

În ansamblu, complexul hotelier deține următoarele capacități:

Cazare — 302 locuri categoria I, în 171 camere, din care: 44 locuri, în camere cu 1 pat, 146 locuri în camere cu 2 paturi și 12 locuri în camere cu 3 paturi.

Alimentație publică — 1380 locuri, din care: 740 locuri în restaurante categoria I, 100 locuri în cramă categoria I, 40 locuri bar de zi, 200 locuri terasă cofetărie și 300 locuri terasă-grădină restaurant.

Deoarece structura de rezistență a clădirilor existente nu era cunoscută, activitatea de proiectare a mers în paralel cu cea de cercetare prin descopertarea tencuielilor și sondarea planșeelor, soluțiile propuse fiind continuu modificate și puse de acord cu condițiile reale din teren, atît funcțional cît și constructiv.

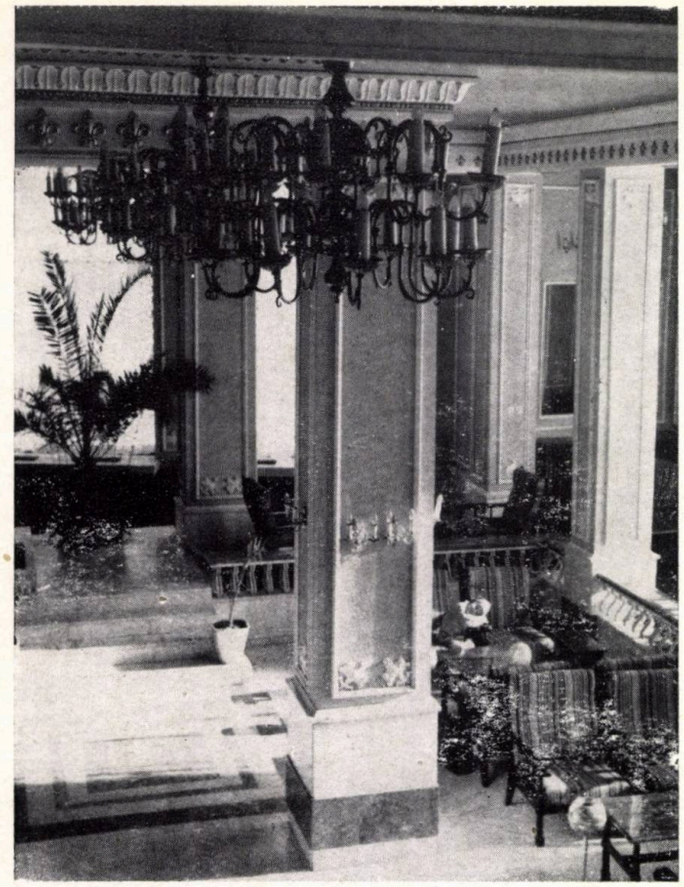

Fațada corpului I a fost restaurată, în conformitate cu documente aflate în posesia Arhivelor statului din Iași, redîndu-se construcției imaginea inițială, excepție făcînd balconul care a fost amplificat.

Întreaga activitate, atît cea de proiectare cît și execuția, a fost migăloasă, necesitînd aproape 3 ani de efort continuu. Complexul a fost pus în funcțiune în trimestrul III 1977.

Arh. VICTOR MIHAILOVICI

1. SCHEMA DE PLAN A ANSAMBLULUI
2. CORPUL 1, PLAN PARTER: *1. Intrare hotel —2. Intrare restaurant — 3. Hol recepție — 4. Bagaje — 5. Birou recepționeri — 6. Centrală telefonică — 7. WC — 8. Bar de zi — 9. Salon mic dejun — 10. Garderobă — 11. Restaurant — 12. Salon restaurant — 13. Oficiu — 14. Spălător veselă — 15. Anexa CORP I — Bucătărie*
3. CORPUL 2, PLAN PARTER: *1. Intrare restaurant și braserie — 2. Garderobă — 3. Sală restaurant — 4. Braserie — 5. Oficiu — 6. Bar băuturi — 7. Bucătărie rece — 8. Spălător veselă — 9. Bucătărie caldă — 10. Preparări — 11. Cămară de zi — 12. Spălător pahare — 13. Centrală ventilație — 14. Rotiserie — 15. Corpul 3 — sală consumație — 16. Terasă*
4. CORPUL 1, PLAN ETAJ
5. CORPUL 2, PLAN ETAJ

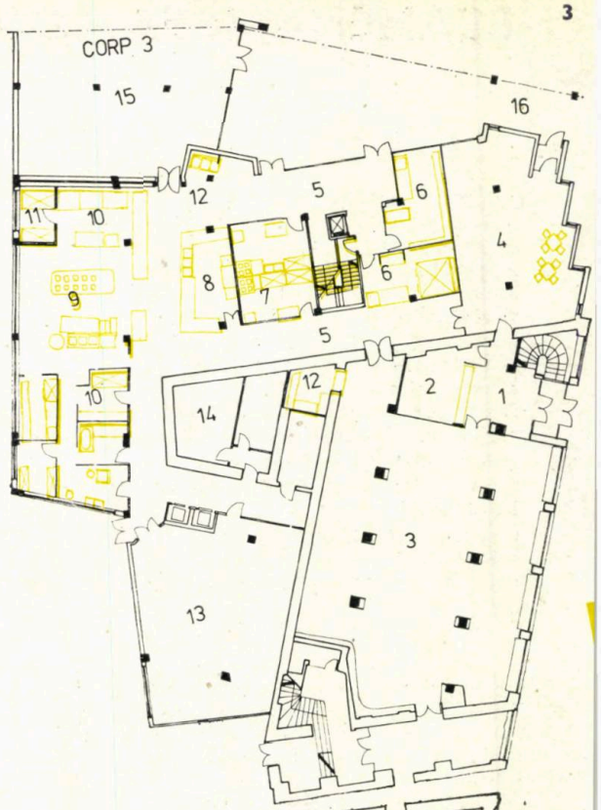

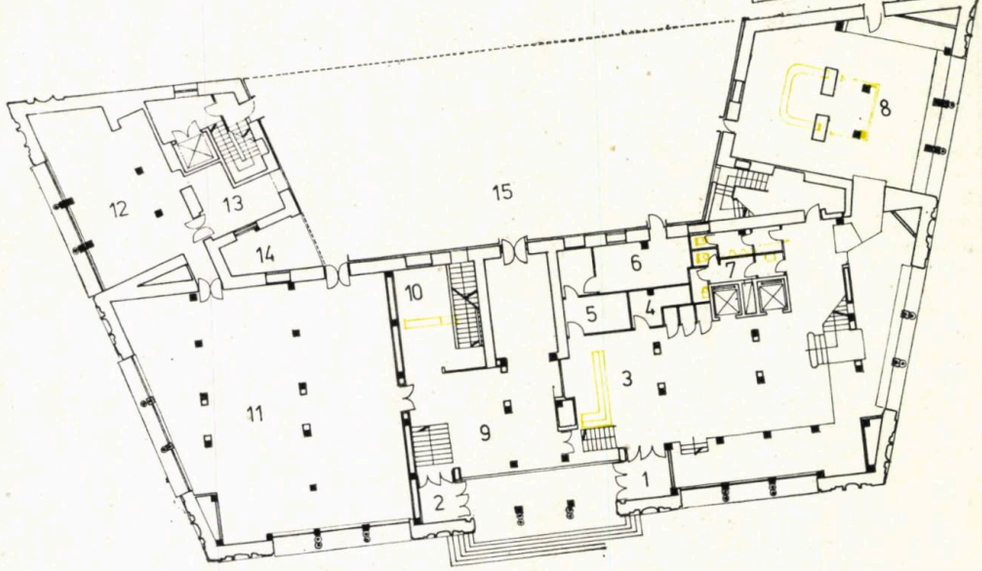

1

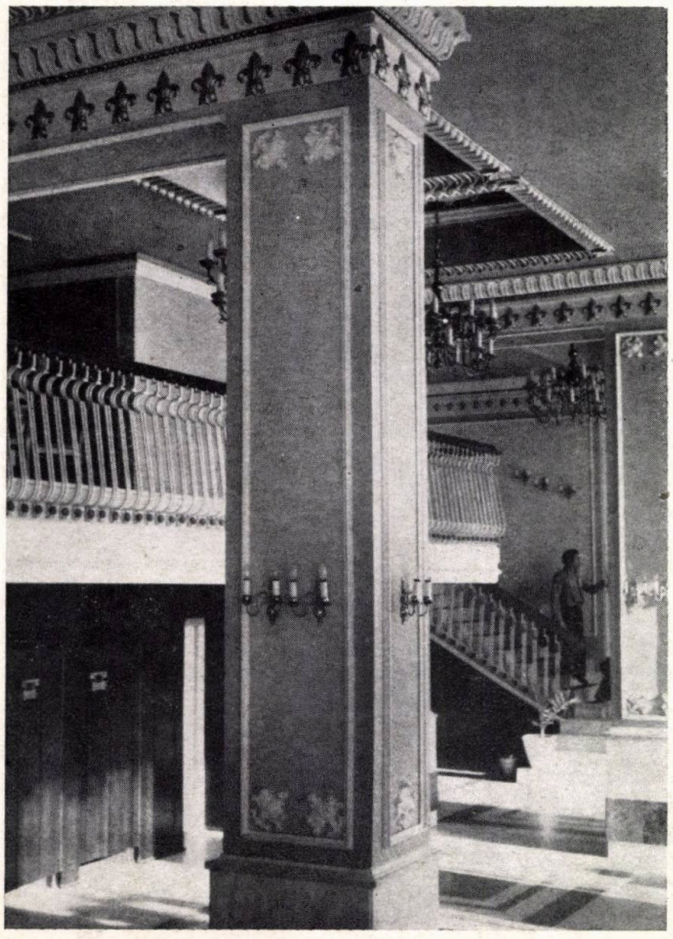

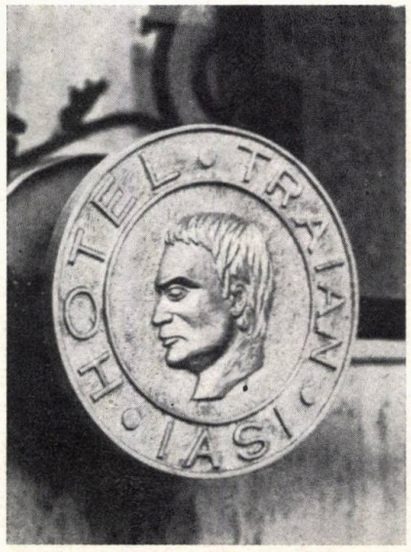

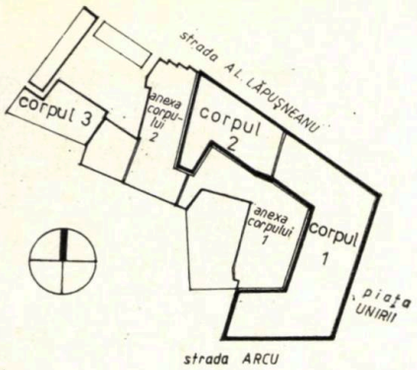

1

(VEZI ȘI PLANUL DE SITUAȚIE DE LA PAGINA 41)

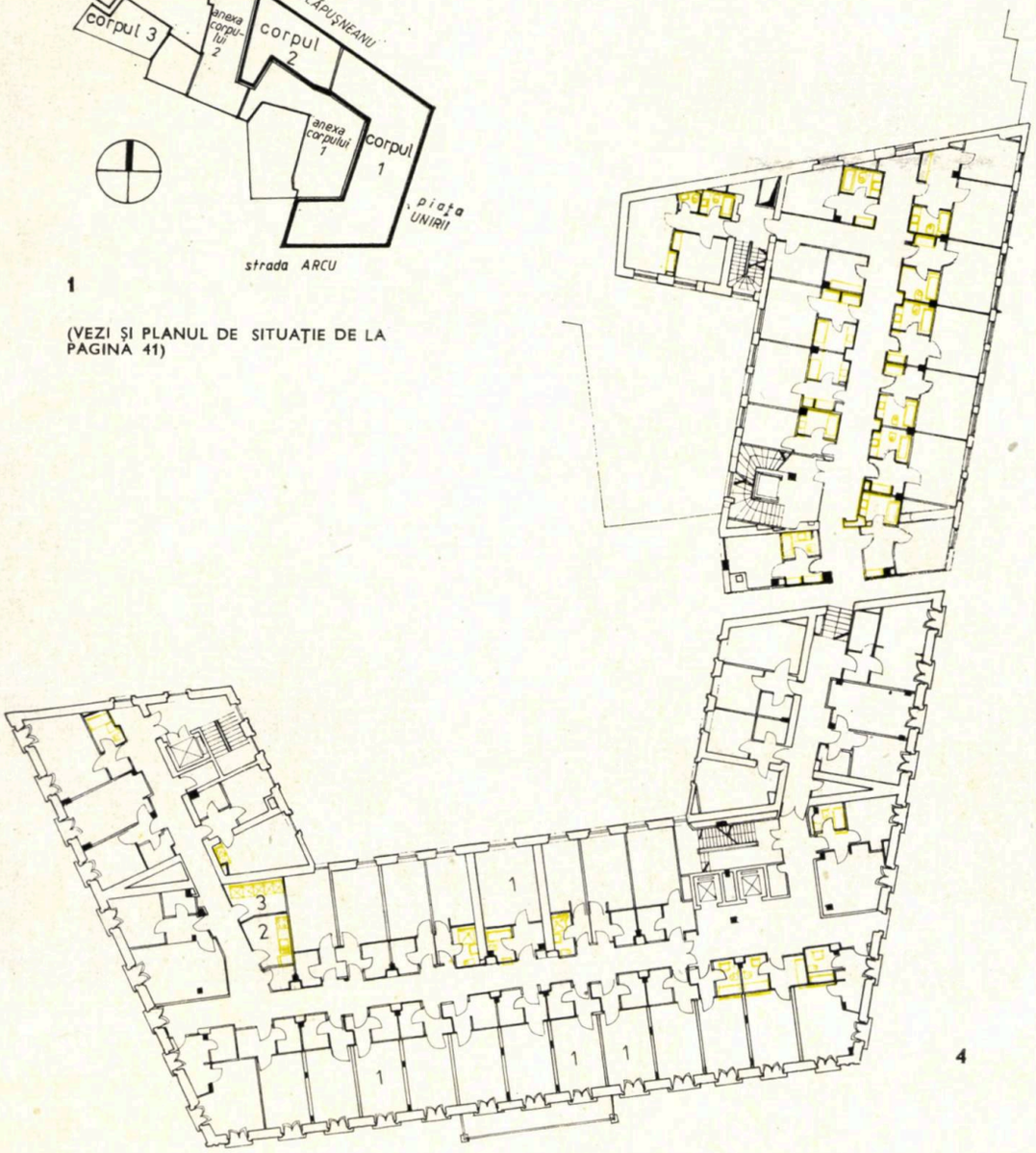

4

5

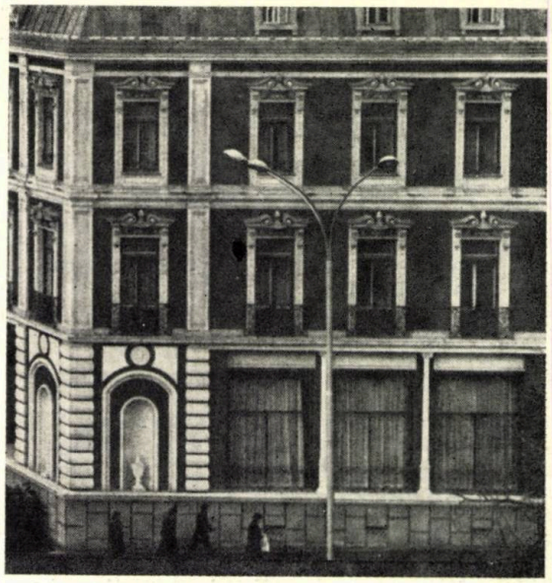

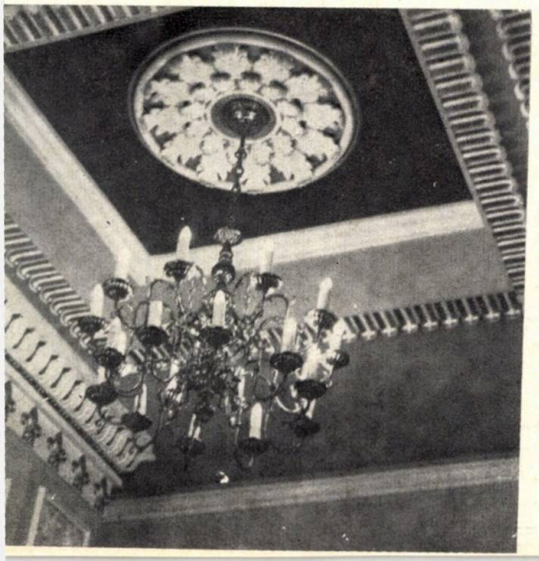

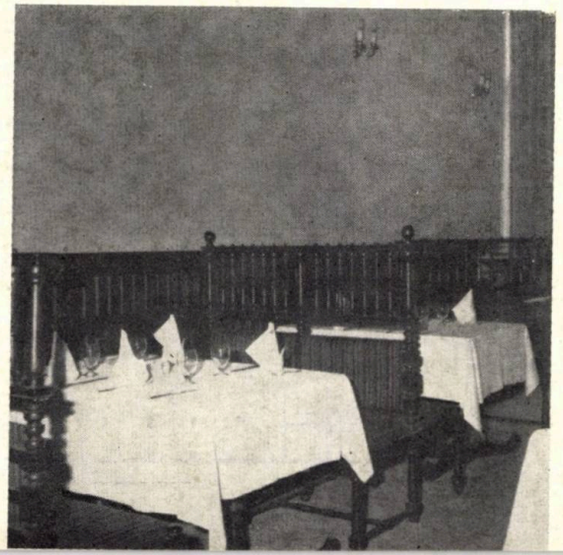

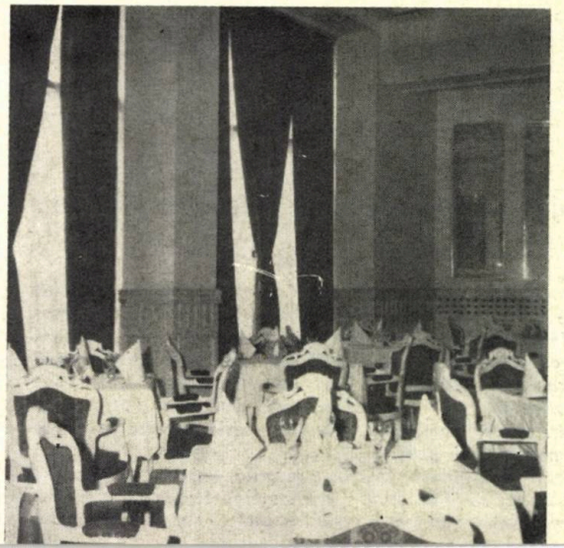

CĂMIN PENTRU PENSIONARI

COLECTIV DE PROIECTARE
Arhitectură: c. arh. **STERICĂ LUNGU** (șef proiect), c. arh. **LIVIU DAVIDESCU**, tehnician-arh. **VISARION ARICIUC**
Rezistență: inginerii **A. ȚĂRANU, GH. GHEORGHIȚĂ, VIORICA RADU**
Instalații: s.ing. **MARIANA HODEA, VALI DĂNILĂ** (termice), ing. **A. POP** (electrice), s. ing. **D. POSTELNICU** (sanitare)
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI
Conducere șantier: **GH. PETRESCU, C. CONSTANTINESCU**, s. ing. **R. RĂILEANU, V. TUDOSE**

Dotarea e amplasată în zona de nord a municipiului Iași, la intersecția străzii Codrescu cu viitoarea penetrație a străzii Oastei înspre strada Sărăriei, în preajma grădinii Copou.

Capacitatea totală a căminului este de 236 locuri, în camere de cazare de 1—2 paturi, iar suprafața desfășurată Ad=5150 m².

Programul asigură conexiunea următoarelor funcții distincte:

- Spațiile de locuire, în camere de 1—2 paturi
- Sală multifuncțională — refectoriu-întruniri-activități de club
- Bucătărie și anexe
- Administrație, cabinete medicale
- Ateliere ergoterapie
- Spălătorie, călcătorie etc
- Subsol tehnic.

În rezolvare, s-a urmărit realizarea unei atmosfere capabile să genereze o stare de spirit tonică, plină de certitudinea unui spațiu uman ocrotitor și agreabil, care să stimuleze acceptarea de către cei interesați a conviețuirii în acest gen de edificiu, fără îndoieli, crispări ori constrîngeri.

Mijloacele cu care s-a operat pentru atingerea acestor deziderate de program creativ au fost următoarele:

- organizarea spațiilor astfel încît să se asigure posibilitatea unei permanente comunicări între indivizii din cadrul unui grup, precum și între grupuri
- spațiile de întîlnire — sala de mese, curtea interioară, loggiile și terasele — sînt elemente ce vin în sprijinul realizării verigilor de comunicare în cadrul colectivității
- utilizarea unor spații vitrate între diferitele funcții încearcă legarea organică a spațiilor, prin **punți psihologice**, de răgaz și contemplare, cu intenția de a servi scopului principal al activității și coeziunii celor ce locuiesc aici, ca și pentru eliminarea oricărei senzații de presupusă claustare.

Dispunerea funcțională a spațiilor a generat raporturi volumetrice într-o ordine controlată a proporțiilor, încercîndu-se, totodată, și crearea unor stări de spirit optimiste și a unor emoții plastice cu rezonanțe favorabile pe plan liric, atît pentru beneficiarii de drept ai acestei instituții, cît și pentru trecătorul obișnuit.

C. arh. STERICĂ LUNGU

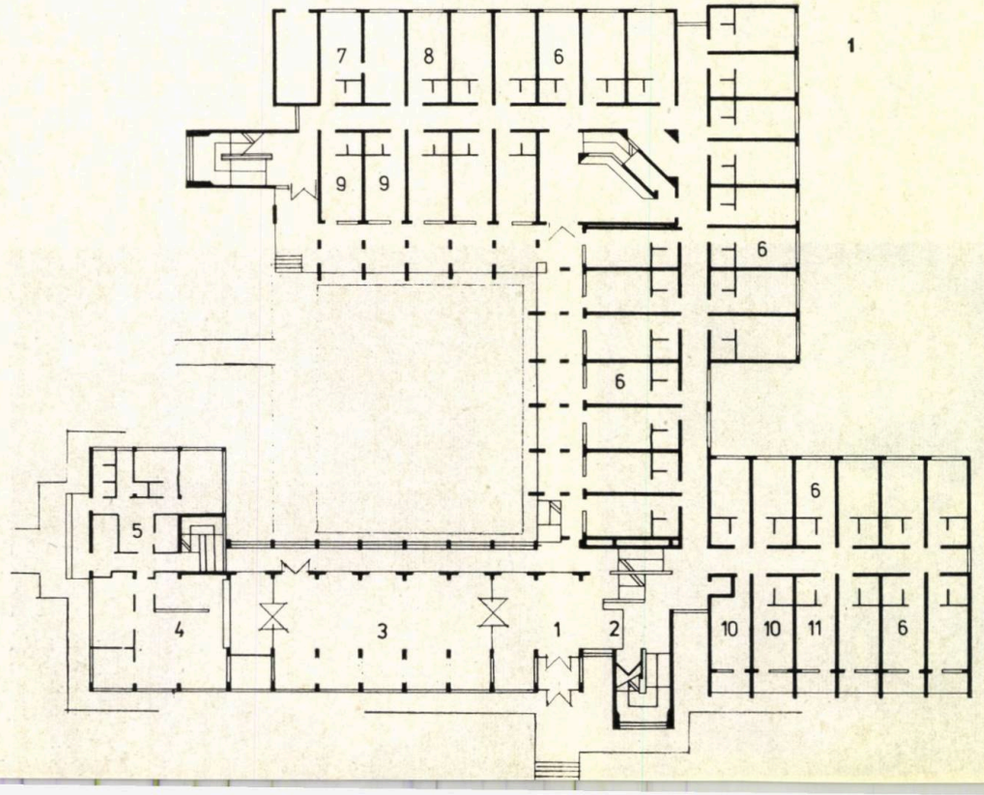

1. PLAN PARTER: 1. Hol-intrare — 2. Recepție — 3. Sală multifunctională — refectoriu — adunări — activități de club — 4. Bucătărie — 5. Anexe — 6. Camere cazare — 7. Cabinet medical — 8. Cabinet stomatologic — 9. Infirmerie — 10. Administrație — 11. Bibliotecă 2. PLAN ETAJ 1: 1. Cameră 2 paturi — 2. Cameră 1 pat — 3. Oficiu — 4. Lift 3. PLAN ETAJ 2: 1. Cameră 2 paturi — 2. Cameră 1 pat — 3. Oficiu — 4. Lift 4. PLAN ETAJ 3: 1. Atelier — 2. Spălătorie — 3. Uscătorie — 4. Cameră

Gînduri despre căminul pensionarilor din Iași

Într-un loc retras, de pe dealul Copoului, există nu de multă vreme o casă albă, mare, de o formă specială, special gîndită așa de creatorul ei, casă care s-a impus în conștiința localnicilor ca o prezență vie, insolită, agresivă și liniștită, blîndă și curată, adunată în jurul unei curți, închisă pe trei laturi, spre care dau multe terase și unde soarele e « prins » de cîte ori apare, încălzind constant trupurile ostenite de vreme ale unor bătrîni privilegiați, care au preferat să trăiască aici împreună, într-o comunitate ocrotită, introvertită, aparent ruptă de lumea « de afară », cu toate că strada cu animația ei o readuce pe una din laturi în contact cu noi și unde, poate, se deapănă zilnic ultimele amintiri, ultimele dorințe neîmpli-

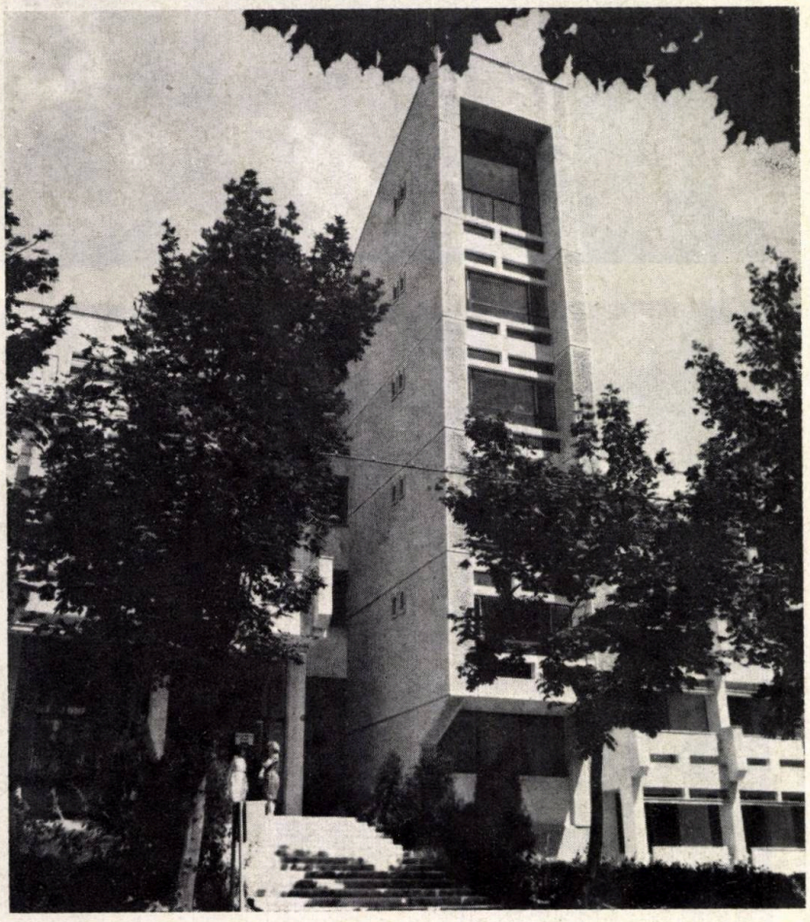

nite, ultimele prietenii, ultimele speranțe sau, poate, singurele prietenii, singurele zile fericite sau, poate, cele mai fericite zile, cele mai sincere legături, scăpate de grija zilei de mîine, de spaima singurătății și a înstrăinării sau, poate . . .

Arh. NICOLAE MUNTEANU

PLATFORMA

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură-sistematizare (ICPROM): arhitecții **NICOLAE VERICEANU** (șef proiect sistematizare platformă), **GHEORGHE TĂNASE, PETRU ȚIPĂU, CONSTANTIN LUNCĂNIȚĂ, GHEORGHE CHEPTEA, MIHAI LUBEN,** c. arh. **AURICA FURNICĂ,** c. arh. **GELU FURNICĂ,** c. arh. **MIHAI PANȚÎRU,** proiectanții **MIHAI DRAGOMIR, FLORIAN DIMA, LUCIAN FILIP**
Arhitectură-sistematizare (Inst. politehnic Iași, Facultatea de construcții): arhitecții conf. **MARIA VAIDA PORUMBESCU,** conf. **NICOLAE PORUMBESCU** (șef catedră), **VIRGIL ONOFREI, MIHAI FERENTZ, MIHAI APETREI, CONSTANTIN LEPĂDATU**
Arhitectură (I.P.I.U.-București): arhitecții **JEAN SCHAFHÜTL, IOAN POPA**
Rezistență: inginerii **LIVIU STESCU, AUREL LIULICĂ, DAN RADU, VIRGIL AUR, VICTOR MIHALACHE, CONSTANTIN MREJERU, PETRU DOBRE, FELICIA STEFĂNESCU, CRISTINA MĂRĂȘESCU**
Instalații: inginerii **MARILENA RĂDĂUCEANU, LUCIAN GALACTION, OTILIA BANDAC,** proiectatnt **LUMINIȚA MOCANU,** ing. **EUGEN DEUTSCH** (electrice), ing. **IANCU DAVIDOVICI** (sanitare)
Drumuri: ing. **ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU**
Documentația economică: proiectant **GEORGETA PALMACIU**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
PROIECTANȚI DE SPECIALITATE: INSTITUTUL POLITEHNIC « GH. ASACHI », FACULTATEA DE CONSTRUCȚII, CATEDRA ARHITECTURĂ ȘI INSTITUTUL DE PROIECTĂRI TEHNOLOGICE PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ — I.P.I.U. — BUCUREȘTI

Suprafața afectată platformei învățămîntului tehnic superior din Iași este tangentă următoarelor zone funcționale urbane: zonei centrale — la nord, parcului de distracții « ȘTRAND » — la vest, cartierului Socola-Nicolina — la sud, complexului social studențesc « Tudor Vladimirescu » — la est, zonei industriale « ȚUȚORA » — la sud-est.

Platforma este organizată pentru a satisface complex următoarele profile de învățămînt-cercetare-microproducție: Construcții, Electrotehnică, Industrie ușoară, Mecanică, Hidrotehnică, Chimie și Inginerie chimică. În cadrul aceleiași platforme, se mai găsesc și următoarele unități de cercetare: Filiala Institutului central de cercetare proiectare și directivare în construcții — I.C.C.P.D.C. — Iași, Centrul de fizică tehnică, Electrotehnică, Electronică, Mașini pentru industria ușoară, Filiala Institutului național pentru motoare termice ș.a.

Prezența unităților de cercetare asigură posibilități pentru efectuarea practicii productive a studenților într-o corelare deplină a muncii de cercetare cu cea aplicativă în unitățile industriale apropiate.

În etapa 1981—1985, este prevăzută realizarea complexului sportiv — cu o suprafață de circa 15 hectare —, iar în etapa următoare spațiile comune ale întregii platforme: rectoratul, aula, biblioteca, sălile de sport, bazinul de înot etc.

Prezența pe amplasament, a fostei albii a rîului Bahlui ne-a determinat să prevedem amenajarea unei oglinzi de apă alimentate din izvoarele existente și din sistemul de drumuri al zonei centrale a municipiului. Platforma este completată și cu alte obiective cum ar fi: spital cu policlinică (policlinica în etapa 1981—1985), club studențesc, club nautic, cămine pentru familiști ș.a.

Dispunerea volumetrică a construcțiilor urmărește principiul punerii în valoare a cornișei zonei centrale a lașilor. Astfel, corpurile de clădiri pentru învățămînt-cercetare ce se dezvoltă pe mai multe niveluri sînt dispuse la artera principală (Splai Mal Stîng Bahlui), halele de producție sînt în interiorul platformei, iar complexul sportiv sub versantul cornișei.

Suprafața totală a platformei este de 33 hectare, din care complexul sportiv ocupă o suprafață de 8,6 hectare.

Realizarea acestui mare ansamblu a început în anul 1967 cu Facultatea de chimie, învățămîntul general, și cu spații noi pentru facultățile de construcții, hidrotehnică, mecanică și industrie ușoară.

Pînă în anul 1985, se va definitiva întreg frontul arterei Splai Mal Stîng-Bahlui, fiecărui profil asigurîndu-i-se posibilități de dezvoltare în viitor.

INSTITUTULUI POLITEHNIC

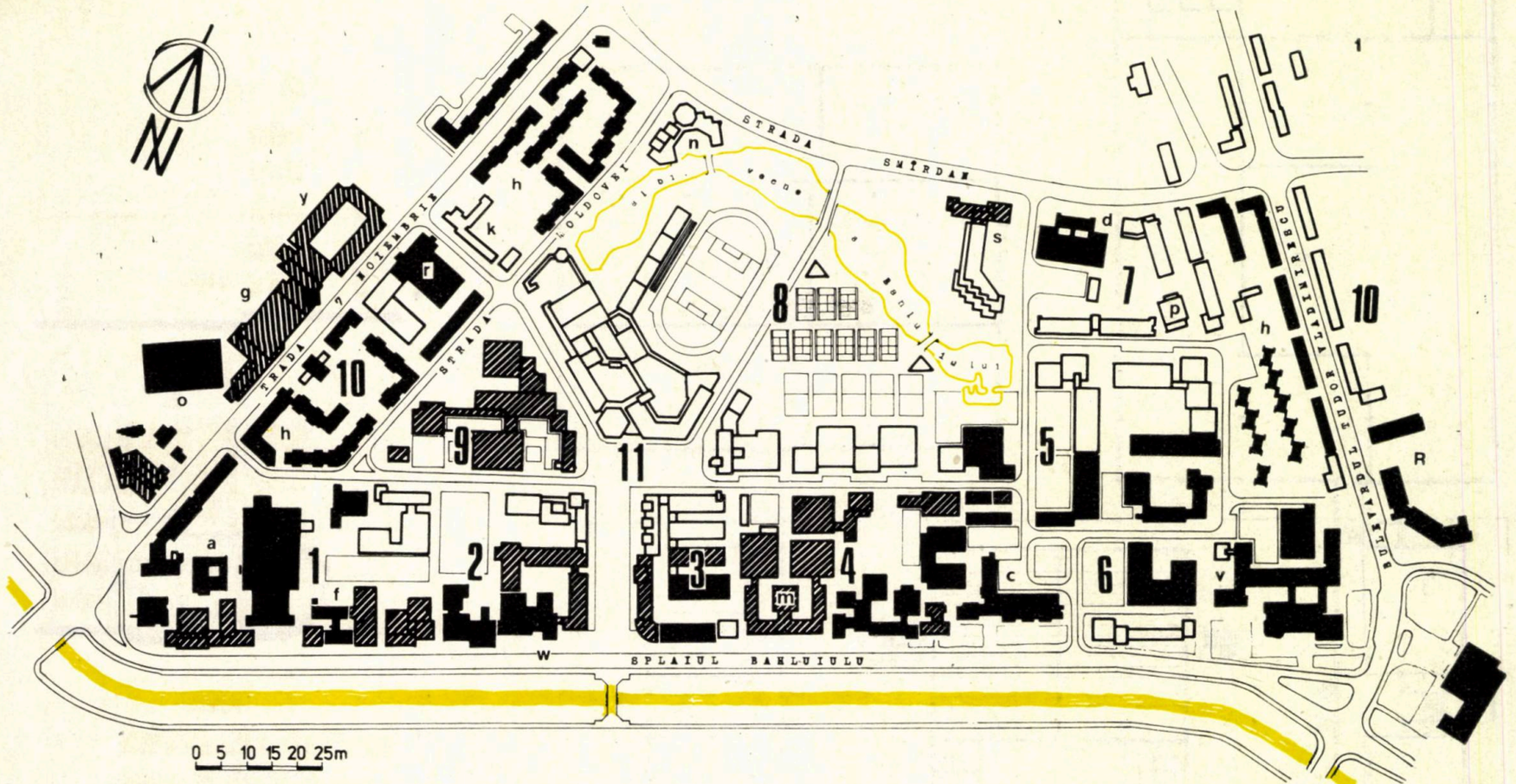

PLATFORMA INSTITUTULUI POLITEHNIC «GHEORGHE ASACHI» IAȘI

1. Facultatea de construcții — **a.** *Spații proiectare-cercetare-învățământ pentru Secția de arhitectură* — **f.** *Centrul de fizică tehnică* — **2.** Facultatea de electrotehnică: — **w.** *Spații comune pentru activitatea de integrare și învățământ* — **3.** Facultatea de industrie ușoară — **4.** Facultatea de mecanică — **m.** *Unitate integrată pentru prelucrări metalurgice* — **u.** *Secție de cercetare proiectare microproducție pentru mașini unelte și scule* — **5.** Facultatea de hidrotehnică — **6.** Facultatea de chimie — **c.** *Spații noi facultatea de chimie* — **v.** *Facultatea de chimie spații vechi* — **7.** Zona căminelor — **p.** *Cantină* — **d.** *Depozit farmaceutic (existent) ,spre Bulevardul Tudor Vladimirescu — blocuri de locuințe existente* — **s.** *Spital studențesc* — **8.** Zonă sport — **n.** *Clubul POLITEHNICA* — **9.** Institutul central de cercetare proiectare și directivare în construcții — I.C.C.P.D.C. — Filiala Iași — **10.** Locuințe — **h.** *Blocuri cu p, p+3 și accente de p+4 (spre Bulevardul T. Vladimirescu) și cu p+4, p + 7, p + 8 și accente p + 9 (spre str. 7 Noiembrie)* — **p.** *Cantină la Bulevardul Tudor Vladimirescu* — **o.** *Sală sport* — **g.** *Bazin acoperit* — **y.** *Patinoar artificial* — **r.** *Intreprindere poligrafică* — **k.** *Școală 24 săli de clasă + sală de gimnastică* — **11.** *spații comune-rectorat-biblioteca-aula*

CENTRUL DE FIZICĂ TEHNICĂ

2. PLAN DE SITUAȚIE 3. PLAN PARTER: *1. Hol — 2. Cameră monocristale — 3. Centrală telefonică — 4. Aparatură — 5. Baterii — 6. Linii de sparare magnetică — 7. Schimb căldură — laser — 8. Transformatoare — 9. Laborator raze X — 10. Atelier mecanic — 11. Sudură — 12. Electromagnet — 13. Izolații termice — 14. Aer comprimat — 15. Schimbătoare de căldură — 16. Determinare schimb căldură — 17. Atelier foto — 18. Magazie* 4. PLAN ETAJ: *1. Hol — 2,3,4. Administrație-director-secretariat — 5. Laborator analiză metalografică — 6. Preparare probe — 7. Xerox — 8. Calculator electronic — 9. Măsurători magnetice — 10. Măsurători electrice — 11. Materiale oxidice — 12. Lichide magnetice — 13. Cercetare H.G.M.S. — 14. Magnetometrie — 18. Microtraducători — 16. Schimbătoare de căldură — 17. Cercetare separare M.D.S. — 18. Testare generatori magnetostrictivi* 5,6. FAȚADE, SPRE SPLAIUL BAHLUIULUI ȘI SPRE SUD-VEST

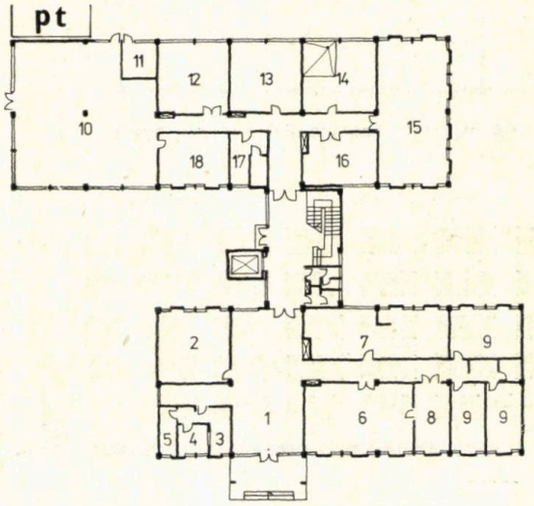

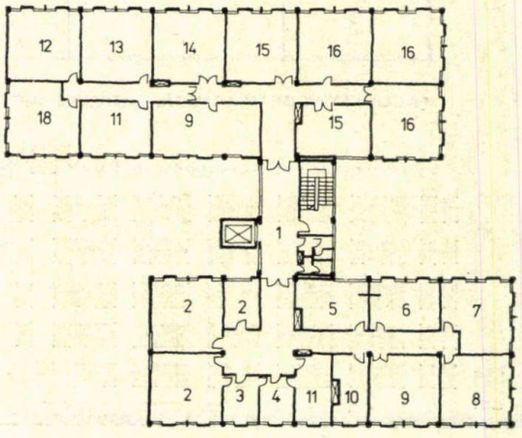

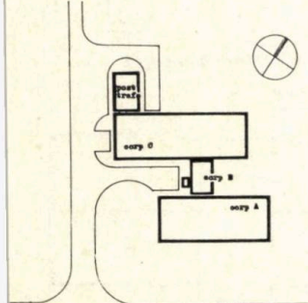

2 3 5 4 6

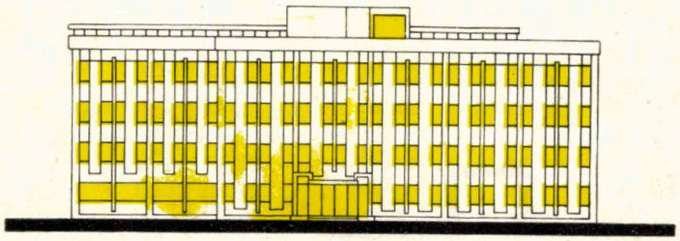

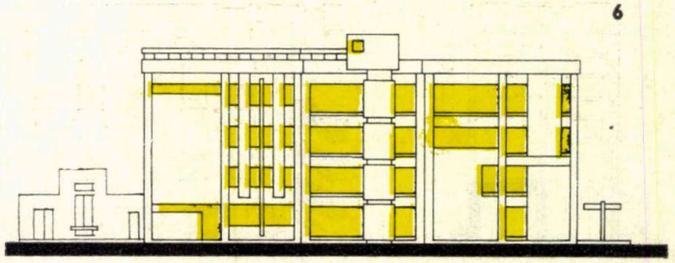

SECȚIA DE CERCETARE PROIECTARE MICROPRODUCȚIE PENTRU MAȘINI UNELTE ȘI SCULE

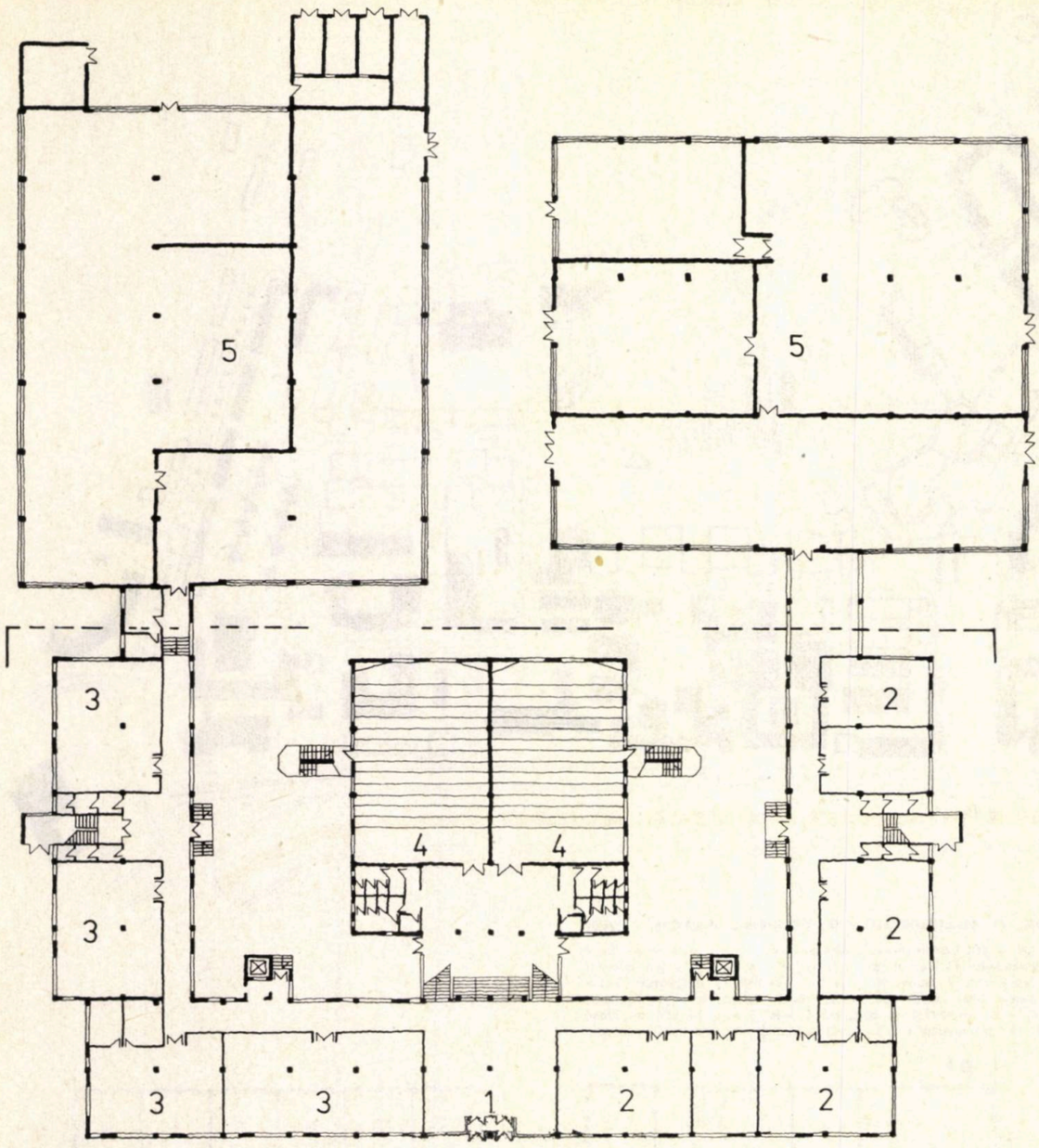

7

FACULTATEA DE MECANICĂ, UNITATE INTEGRATĂ PENTRU PRELUCRĂRI METALURGICE

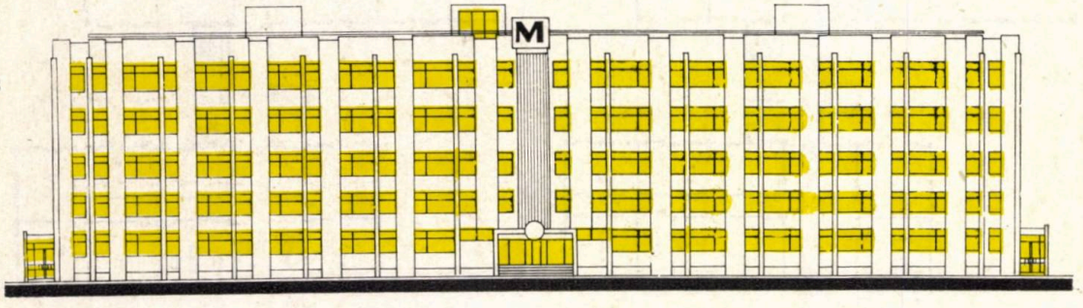

8

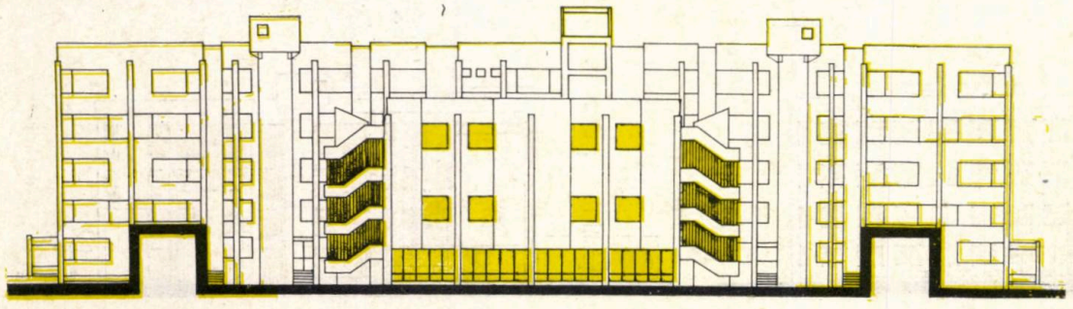

9

7. PLAN PARTER: *1. Hol — 2. Laborator prelucrări metalurgice — 3. Laborator tehnologia metalelor — 4. Amfiteatru — 5. Hală microproducție* 8,9. FAȚADE, SPRE SPLAIUL BAHLUIULUI ȘI SPRE INCINTĂ

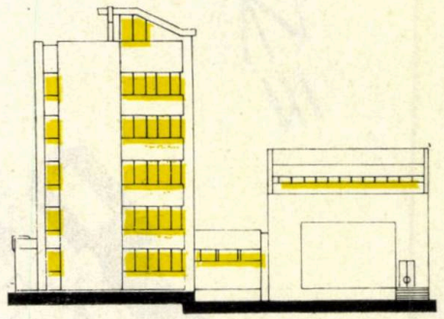

14

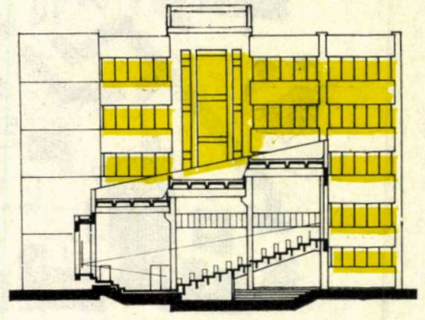

13

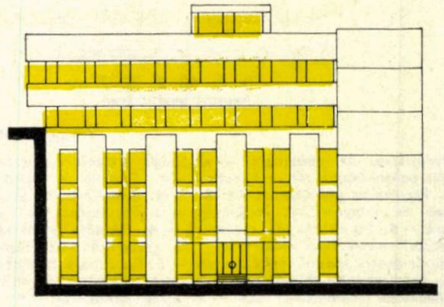

12

10. PLAN PARTER: *1. Hol principal — 2 Laborator — 3. Hol — amfiteatru — 4. Anexă amfiteatru — 5. Amfiteatre*
11. PLAN ETAJ 1 — ETAJ 2: *1. Hol — 2. Laboratoare și ateliere — 3. Cadre didactice 12, 13, 14. FAȚADE ȘI SECȚIE*

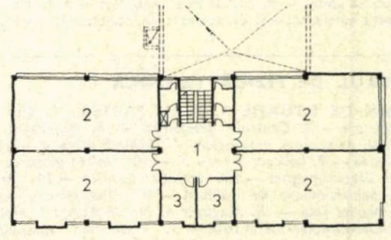

11

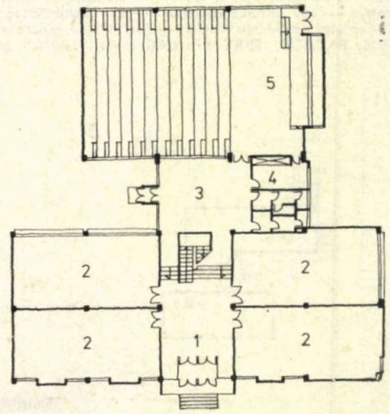

10

15. PLAN PARTER: 1. *Windfang* — 2. *Portar* — 3. *Hol principal* — 4. *Cabine telefonice* — 5. *Acces la cabina de inregistrare* — 6. *Depozit amfiteatru* — 7. *Tampon* — 8. *Amfiteatru 200 locuri* — 9. *Hol* — 10. *Cabinet conferențiari* — 11. *Cameră serviciu* — 12. *Grup sanitar* — 13. *Degajament seminarii* — 14. *Săli seminarii* — 15. *Laborator acustică* — 16. *Cabinet asistenți* — 17. *Laborator optică* — 18. *Laborator mecanică și fizică moleculară* — 19. *Cameră experiențe* — 20. *Laborator electricitate magnetism* —21. *Transformator post trafo* — 22. *Amfiteatru 150 locuri* — 23. *Cabină proiecții* 16. FAȚADA PRINCIPALĂ

15

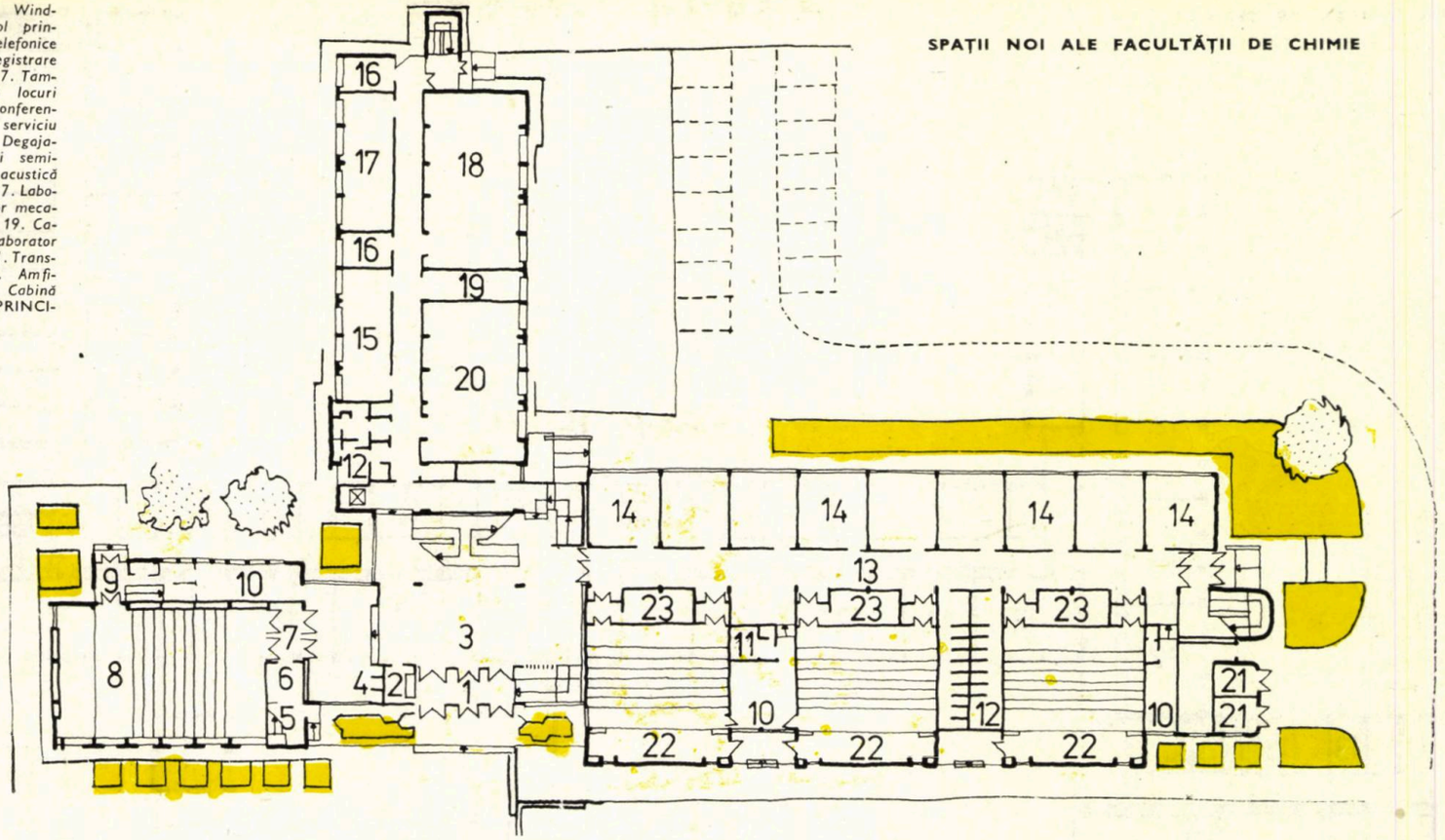

16

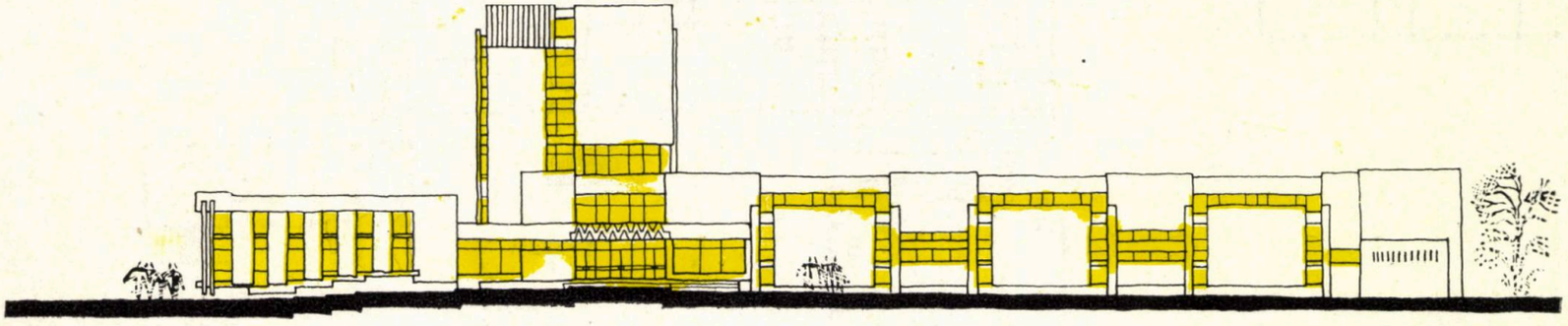

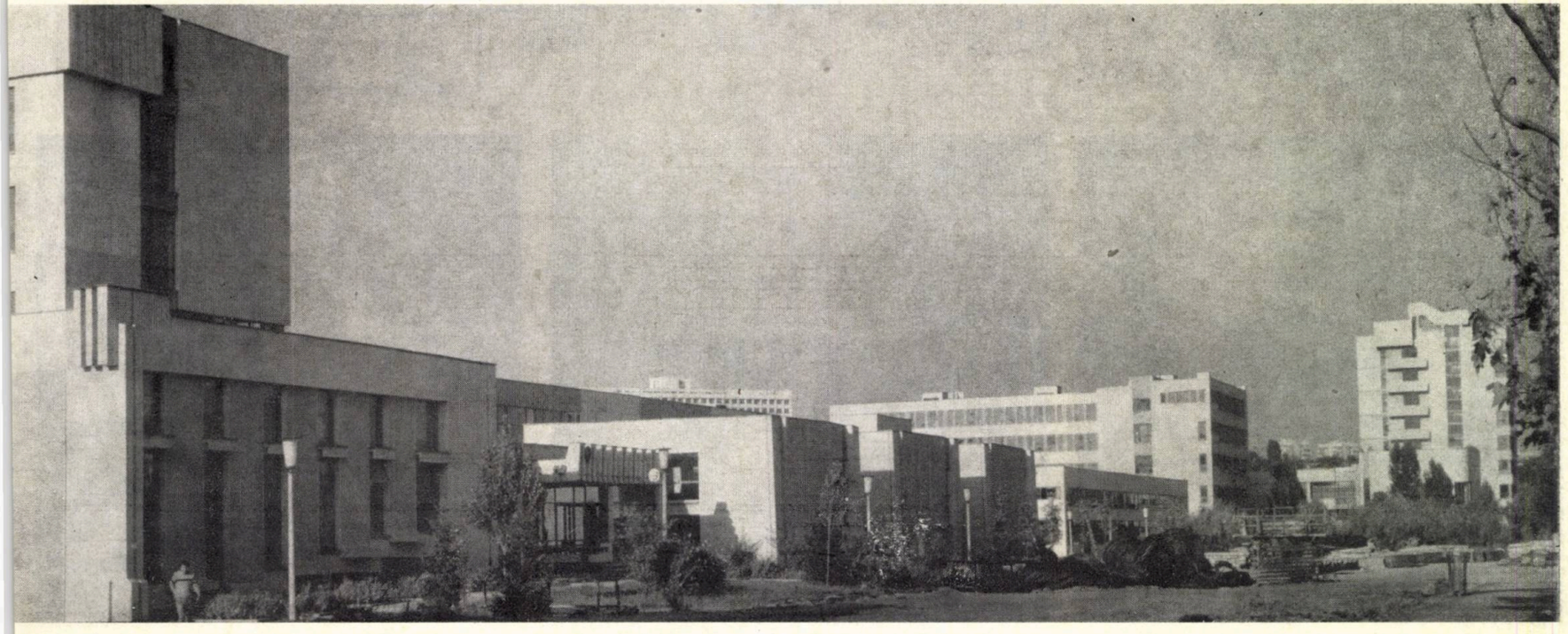

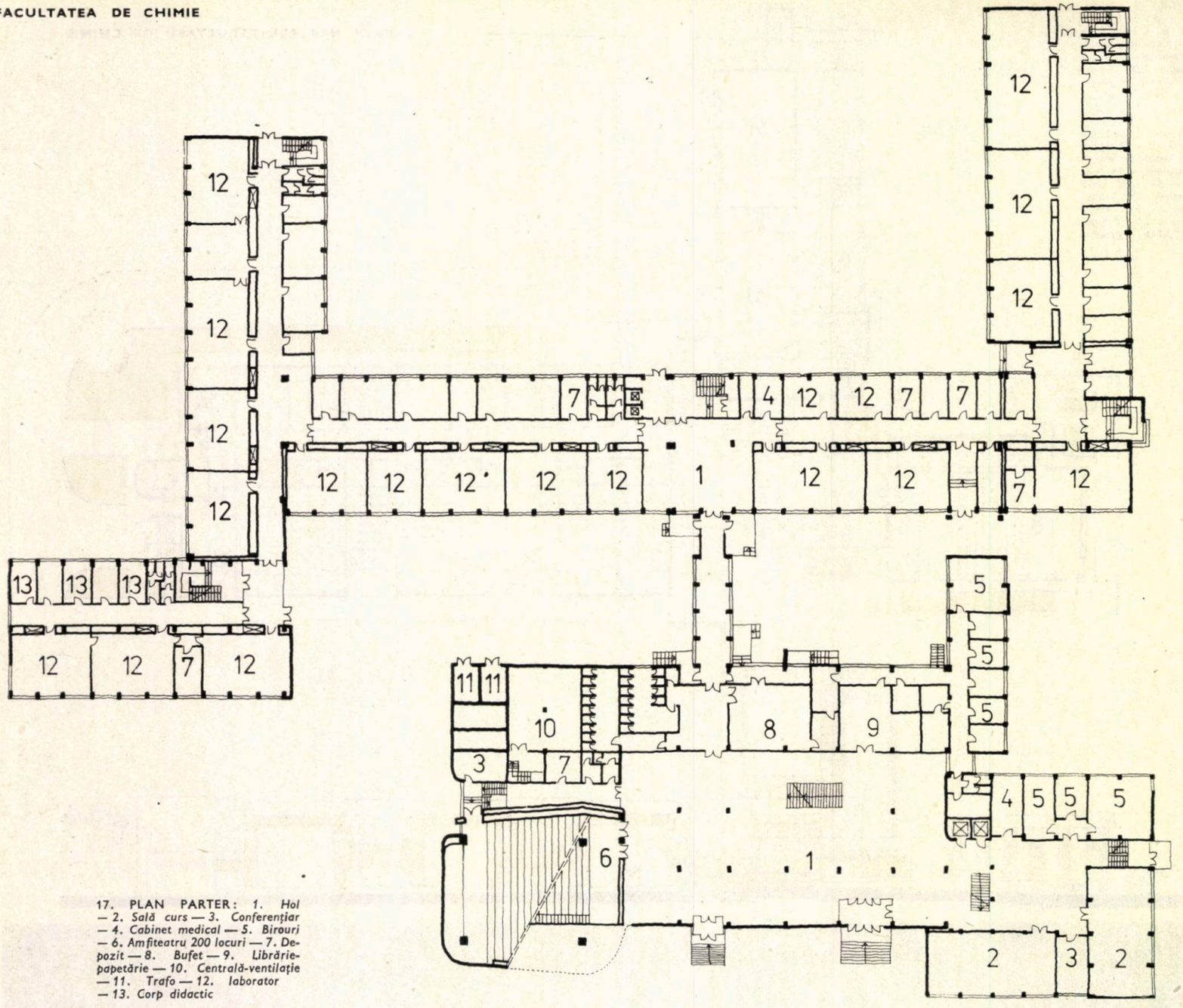
12
12
12

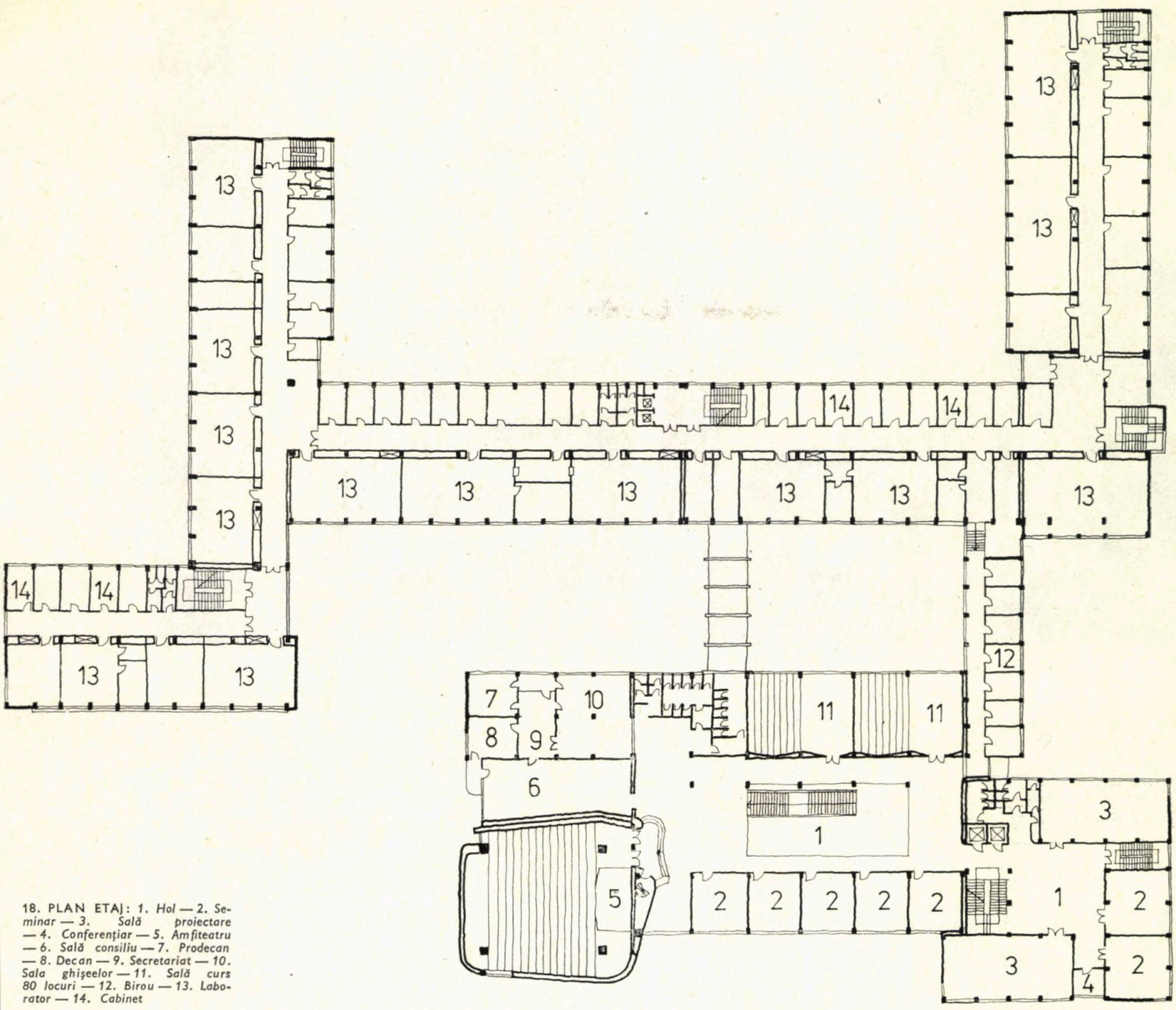

18. PLAN ETAJ: *1. Hol — 2. Seminar — 3. Sală proiectare — 4. Conferenţiar — 5. Amfiteatru — 6. Sală consiliu — 7. Prodecan — 8. Decan — 9. Secretariat — 10. Sala ghişeelor — 11. Sală curs 80 locuri — 12. Birou — 13. Laborator — 14. Cabinet*

18

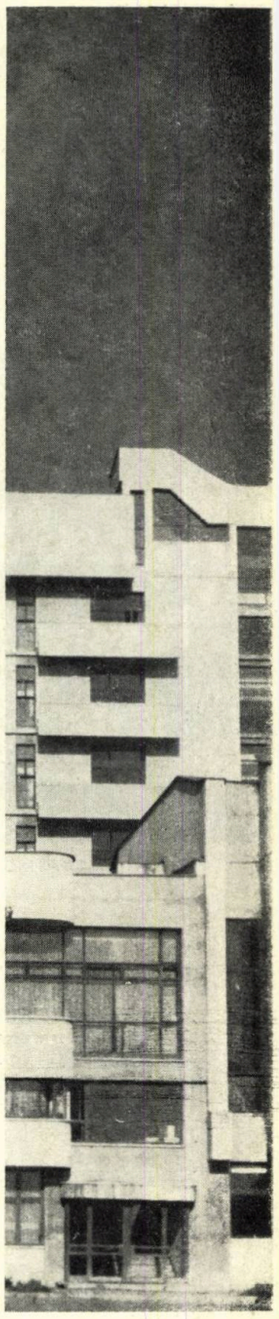

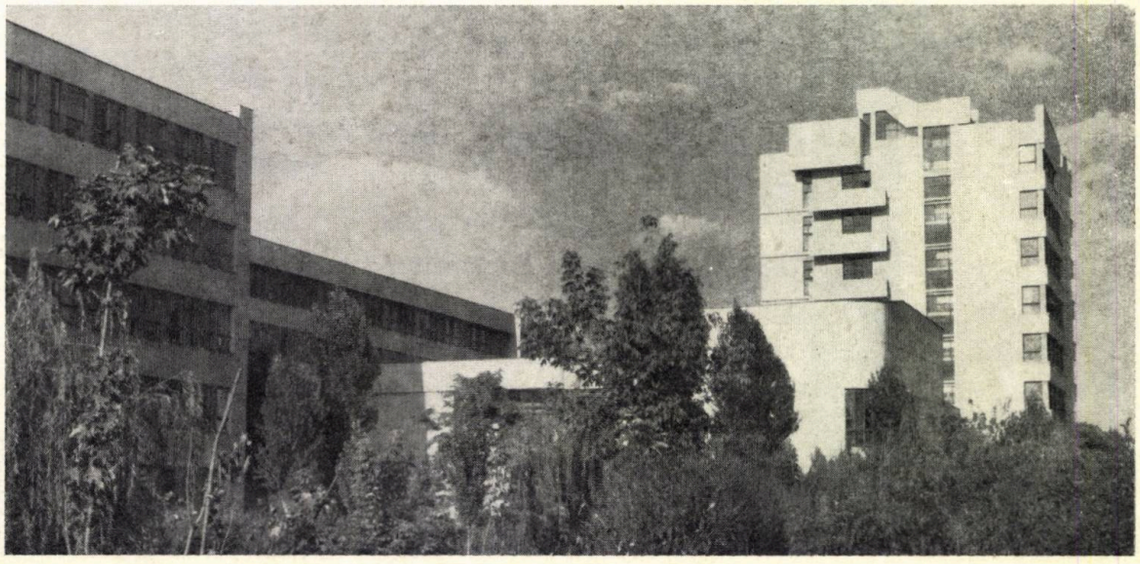

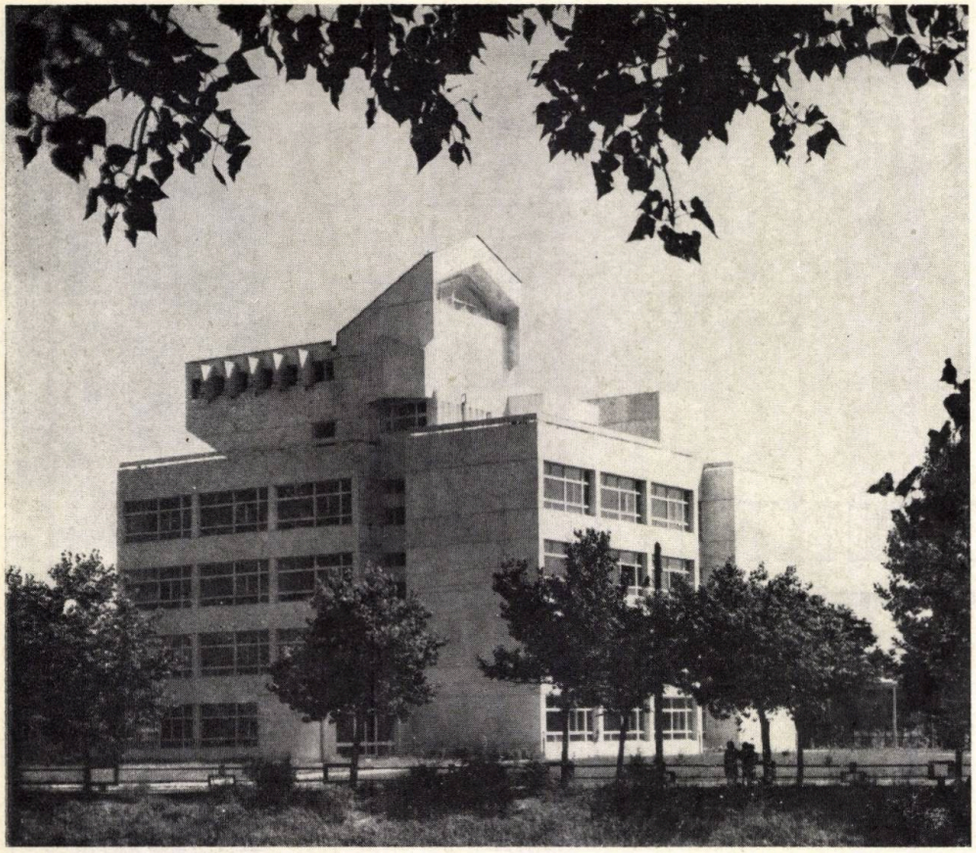

FACULTATEA CONSTRUCȚII, arhitecți N. PORUMBESCU, MARIA PORUMBESCU

CĂMIN TUDOR VLADIMIRESCU

Regimurile de înălțime adoptate au fost: p + 8, p + 5, p + 4, p + 3 și p (halele), iar, ca sisteme constructive: structură monolită la primele obiective realizate (Facultatea de chimie, corpul proiectare al Facultății de construcții) și sisteme prefabricate la celelalte, constînd din elemente tipizate la hale și la amfiteatre, iar la construcțiile etajate-cadre din elemente tipizate și cadre cu noduri spațiale (sistem constructiv prezentat în nr. 5/1979 al revistei Arhitectura).

Construcțiile și amenajările complexe ale Platformei Institutului politehnic « Gh. Asachi » din Iași asigură procesul de învățămînt-cercetare-producție ale unui efectiv de 19 000 studenți, revenind cîte 170m²/student.

Realizarea, etapizată, se face într-o concepție unitară.

Arh. NICOLAE VERICEANU

CĂMIN TUDOR VLADIMIRESCU, arhitecți GH. TĂNASE, VICTOR TĂUȘANU

SPAȚII DE PROIECTARE-CERCETARE-ÎNVĂȚĂMÎNT PENTRU SECȚIA DE ARHITECTURĂ, INSTITUTUL POLITEHNIC

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: conf. arh. **NICOLAE PORUMBESCU** (șef catedră), șef lucrări arh. **MIHAI APETREI** (șef proiect)
Rezistență: prof. dr. ing. **NICOLAE ORLOVSCHI**
Instalații: conf. dr. ing. **VICTOR ZAVATI** (sanitare), conf. dr. ing. **GHEORGHE LOZONSCHI** (termice) șef lucrări ing. **CLAUDIA BOTEZ** (electrice)
Sistematizare verticală: conf. dr. ing. **B. WEINȘTEIN**

PROIECTANT: INSTITUTUL POLITEHNIC « GH. ASACHI» IAȘI, FACULTATEA DE CONSTRUCȚII, SECȚIA DE ARHITECTURĂ

Anul universitar 1970—1971 reprezintă pentru învățămîntul superior de arhitectură intrarea într-o nouă formă de organizare, în două trepte de specializare, ca răspuns la problemele din ce în ce mai complexe cu care producția națională de arhitectură începe să fie confruntată. S-au înființat, simultan, în trei mari centre universitare din țară, Iași, Cluj-Napoca și Timișoara, trei secții, cu durata de specializare de trei ani, acoperind prima treaptă de studii în învățămîntul superior de arhitectură. Acest moment a găsit, cel puțin Iașii, mai mult sau mai puțin pregătit pentru a putea face față multitudinii și complexității problemelor unui astfel de învățămînt. Noua activitate s-a început cu un număr redus de cadre didactice titulare, marea majoritate cu experiență relativă în învățămînt, în cadrul unui local uzat și necorespunzător noii funcțiuni — clădirea fostului Liceu internat de fete « Garabet Ibrăileanu». S-au scurs puțini ani de existență dar, în pofida marilor obstacole, avem astăzi posibilitatea ca, în baza experiențelor dobîndite, a acumulărilor selective și a perfecționării continue a metodelor de îndrumare și educare, să afirmăm că există în municipiul Iași un învățămînt superior de arhitectură capabil să dea țării specialiști la nivelul exigențelor actuale. Într-un cuvînt, putem spune că s-a format aici ceea ce se cheamă o « școală» în arhitectură românească care are ceva de spus chiar și atunci cînd se caută rezolvări ale unor probleme de specialitate la nivel național.

Dar, poate contribui arhitectura unei clădiri de învățămînt la educarea tinerei generații? Da, cu certitudine. Atunci cînd este bine croită și în concordanță cu funcțiunea pentru care a fost concepută, ea va stimula cu siguranță primele manifestări ale simțului estetic și critic, respectul față de profesie, încrederea studenților în cei ce le călăuzesc pașii. Printre altele și această idee a avut un rol în apariția noilor clădiri de învățămînt și, tot în această idee, conducerea secției noastre a făcut mari eforturi pentru demararea și concretizarea studiului avînd ca temă: « spații noi pentru proiectare, cercetare și învățămînt la Institutul politehnic Iași, Facultatea de construcții, SECȚIA DE ARHITECTURĂ».

Desigur, forma de abordare a acestui studiu a fost mult mai complexă, avînd în vedere o serie de condiții concrete printre care și faptul că Secția de arhitectură din Iași s-a integrat, încă de la începutul existenței sale, cadrului general al învățămîntului superior politehnic, a cărui nouă dezvoltare se află în curs de desfășurare pe un amplasament unic — Splai mal stîng Bahlui — într-un complex unitar cuprinzînd clădiri de învățămînt, proiectare, cercetare, producție, cămine, cantine.

În acest context, noul sediu al Secției de arhitectură a făcut parte de la început din programul mai amplu de studiu al dezvoltării întregii Facultăți de construcții, pe amplasamentul căreia, rezervat prin schița de sistematizare în zona Podului Roș, se aflau deja cîteva obiective construite sau în curs de execuție.

Astfel, prima problemă ce trebuia rezolvată a fost amplasarea în cadrul unui ansamblu deja conturat, ținînd în același timp cont că, în cincinalul următor, acest ansamblu va fi definitivat cu noi spații.

Realizarea, deci, a unui ansamblu închegat, unitar, care să satisfacă, atît necesități de plastică a volumelor cît și necesități funcționale generale.

Amplasarea noului sediu al Secției de arhitectură, în centrul compozițional al ansamblului Facultății de construcții și în axul de acces în incintă, nu a fost întîmplătoare, dacă observăm rolul planșetei arhitectului în desfășurarea procesului creator a tot ceea ce se numește construcție, în esență, realizînd între dotările ansamblului raporturi similare cu cele în care se află specializările din colaborarea cărora rezultă, în final, orice obiect de arhitectură. Această situație, concretizată în teren, ne dă posibilitatea să îndrăznim să gîndim pentru viitor la apariția unui învățămînt complex de arhitectură și construcții, nou, de mare eficacitate, avînd în vedere realitatea existenței în același loc a celor două profesii de bază în realizarea construcțiilor, cea de arhitect și cea de inginer constructor.

Această situație creează posibilități mai clare de împletire a preocupărilor multiple de colaborare strînsă, atît în sfera teoretică cît și în cea practică, între învățămîntul de arhitectură și cel ingineresc.

Obiectivul propriu-zis al noului sediu al Secției de arhitectură a parcurs o serie de etape dificile, cu probleme multiple de elucidat, începînd de la constituirea fondului material necesar concretizării ideii și pînă la stabilirea, în concordanță cu normele în vigoare, a capacității viitoarei secții, a complexității activităților legate de pregătirea studenților, deci a spațiilor strict necesare.

Am ajuns de la o etapă la alta de studiu, prin eliminări și selecții succesive, la asigurarea unui complex funcțional desfășurat pe trei niveluri, într-o suprafață rectangulară destul de restrînsă, de aproximativ 33,00 × 36,00 m. Construcția, realizată pe o suprafață construită de 1064,00 m², însumează spații utile în suprafață de 1900,00 m² (3100,00m² A.d) în care se desfășoară activități teoretice, de proiectare, integrare, documentare etc.

Dispuse pe niveluri, în jurul unei curți interioare, spațiile participă organic la definirea unui microcomplex, funcțional unitar, în stare să asigure studenților confortul și ambianța corespunzătoare procesului formativ și de creație. Una din problemele importante, în acest sens, a fost eliminarea sentimentului de claustrare dat de spațiile mici, ermetic închise între ziduri. Am ajuns, astfel, la un spațiu total, deschis în toate sensurile, atît pe orizontală cît și pe verticală, atît în interior cît și înspre exterior, curtea interioară avînd un rol hotărîtor din acest punct de vedere. Toate acestea s-au obținut cu metode simple. Compartimentările interioare au fost realizate cu panouri ușoare de zidărie (de înălțimea ușilor), supraluminile acestora lăsînd plafoanele să se desfășoare liber în cele patru direcții, contopind spațiile, amplificîndu-le dincolo de elementele de închidere. Această problemă a fost ușurată de structura planșeului-dală cu corpuri ceramice, deci planuri continue, fără grinzi. Închiderea golurilor din fațade și a celor dinspre curte, cu panouri vitrate mari, avînd puține șprosuri, asigură în plus o comunicare generoasă între spațiul interior și cel exterior și, în același timp, o iluminare naturală în concordanță cu specificul activităților. Deschiderea spațiilor comune către exterior, prin micșorarea parapetelor la etaje și prin eliminarea acestora la parterul curții interioare, pe două din laturi (înlocuind panourile vitrate fixe cu panouri mari de uși transparente, pivotante), a făcut posibilă contopirea, la un moment dat, a spațiului interior cu cel exterior. Dacă adăugăm și deschiderea totală a micului hol către curte și mai ales către circulațiile etajelor integrate organic acestuia, se poate obține imaginea complexității spațiale, a unității spațiilor cu funcțiuni diferite, a transformării acestora într-unul singur, reprezentativ. Comunicarea spațială este accentuată de verticala scării principale care, în parcurgere, amplifică emoțiile provocate de mișcarea spațiilor desfășurate pe suprafețele restrînse ale etajelor. Cele trei axe longitudinale suprapuse, definite de circulațiile principale ale nivelurilor care traversează construcția dintr-o parte în cealaltă, devin la un moment dat foarte scurte prin integrarea totală în spațiul holului.

Unitatea acestor spații comune este amplificată și de unitatea lor funcțională, atît holul cît și circulațiile superioare primind și funcțiunea utilă de expoziție permanentă, de unde caracterul lor reprezentativ.

În esență, preocuparea majoră a studiului a fost obținerea, cu mijloace obișnuite și pe o suprafață construită redusă, a unui spațiu unic, multifuncțional, care în parcurgere să poată oferi ambianța specifică scopului care i-a dat naștere.

Șef lucr. arh. MIHAI APETREI

STRUCTURA DE REZISTENȚĂ

Structura clădirii Secției de arhitectură a Facultății de construcții Iași a fost concepută ca un ansamblu spațial, alcătuit din stîlpi și planșee-dală cu trama de 6,00 × 6,00 m.

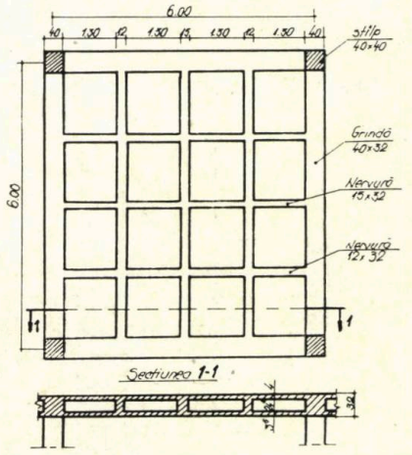

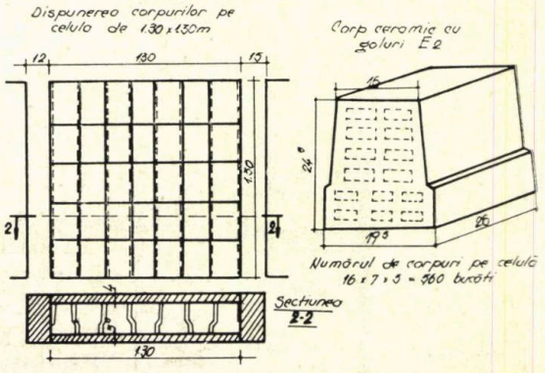

Mergînd pe ideea sporirii avantajelor şi sub raport structural, dala plină a fost înlocuită cu o dală nervurată alcătuită dintr-o reţea rectangulară de grinzi şi nervuri cuprinsă între două plăci. Spaţiile dintre elementele planşeului sînt umplute cu corpuri ceramice cu goluri de tip E_2 (vezi figura). Ele pot fi umplute şi cu alte materiale sau pot fi neumplute, dacă se folosesc cofraje nerecuperabile, spre exemplu cutii din carton impregnat. În scopul reducerii consumului de energie, în locul corpurilor ceramice E_2, s-au folosit experimental corpuri din argilă nearsă. Caracteristicile fizico-mecanice, inclusiv stabilitatea la apă a acestor corpuri în procesul tehnologic de execuţie a planşeului, s-au dovedit corespunzătoare.

Grosimea totală a planşeului (fără pardoseala propriu-zisă) este de 32 cm, din care grosimea plăcii superioare este de 4 cm, iar a celei inferioare este de 3,5 cm.

Sub raport structural, avantajele dalei nervurate, în comparaţie cu dala plină, sînt următoarele:

a. Reţeaua de grinzi şi nervuri oferă planşeului o rigiditate sporită: ipoteza de şaibă rigidă a planşeelor, acceptată adesea în determinarea eforturilor din elementele structurii, este perfect justificată în acest caz.

b. Prezenţa grinzilor elimină posibilitatea de apariţie a fenomenului de străpungere, ceea ce nu este valabil în cazul dalei pline.

c. Prezenţa celor două plăci — superioară şi inferioară — permite în evaluarea eforturilor din grinzi şi nervuri, considerarea secţiunilor în formă de « **T**», atît pentru zonele din cîmp, cît şi din reazeme.

d. Caracteristicile de mai sus, conjugate cu distribuţia mai raţională a materialului explică rezervele de capacitate portantă a structurii cu dala nervurată în comparaţie cu cea prevăzută cu dala plină.

e. Reducerea consumurilor de materiale deficitare (ciment cu 25% şi oţel beton cu 10%) rezultă, pe de o parte din grosimea medie redusă a betonului (14 cm în comparaţie cu 20 cm în cazul dalei pline), pe de altă parte din îmbunătăţirea caracteristicilor secţionale şi de conlucrare a elementelor structurii.

Trebuie menţionat că suplimentul de manoperă necesar montării corpurilor de umplutură nu diminuează avantajele planşeelor dală nervurată, în raport cu planşeele dală plină.

Diferitele aspecte privind comportarea structurii la acţiuni verticale şi orizontale, precum şi problemele de tehnologii de execuţie au făcut obiectul unor cercetări experimentale pe modele la scară redusă şi pe construcţii la scară naturală, iniţiate şi efectuate în cadrul Facultăţii de construcţii din Iaşi.

Prof. dr. ing. NICOLAE ORLOVSCHI

NOTE

1. Orlovschi N. şi colab. —Referat faza III din 1976. Contract nr. 17773/73 cu M.C. Ind. Iaşi

2. Orlovschi N., Amariei C. — Lucrările simpozionului naţional de tensometrie, Iaşi, 1977, vol. 3, p. 335.

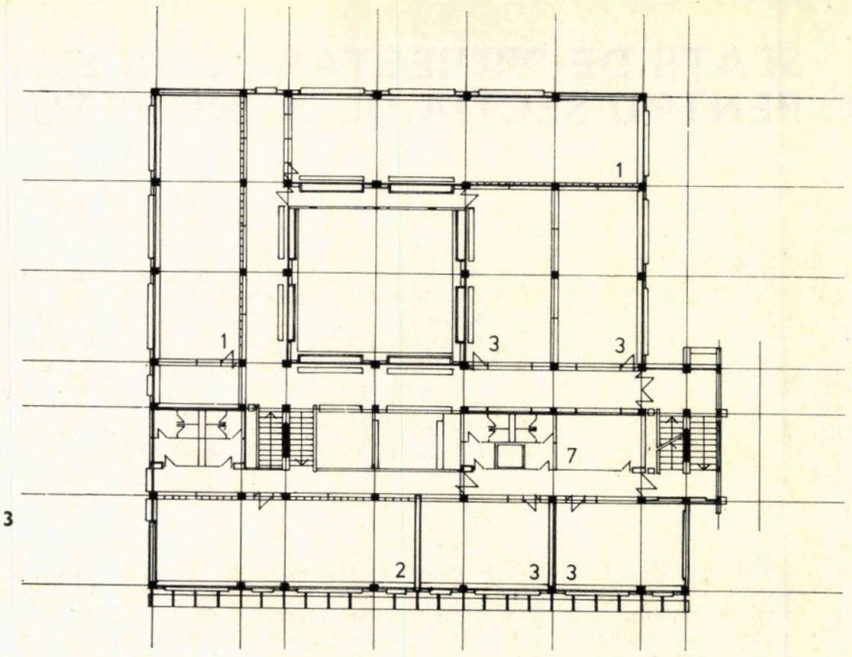

3

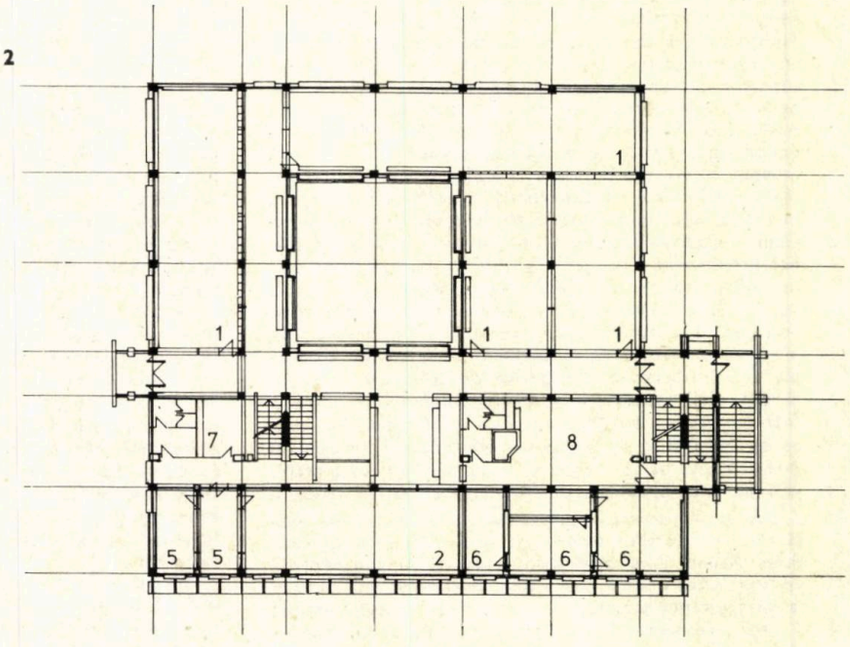

2

1,2,3. PLAN PARTER PLAN ETAJ 1, PLAN ETAJ 2 — *1. Atelier proiectare studenţi — 2. Atelier proiectare integrare — 3. Săli curs-seminarii — 4. Biblioteca — 5,6. Spaţii administraţie — 7. Arhivă proiectare-machete —8. Hol expoziţie—9. Atelier reprezentări studiul formei.*

4,5. FAŢADĂ ŞI SECŢIE

6,7,8. DETALIU INTRARE ŞI SCARĂ, PLAN, FAŢADĂ, SECŢIUNE.

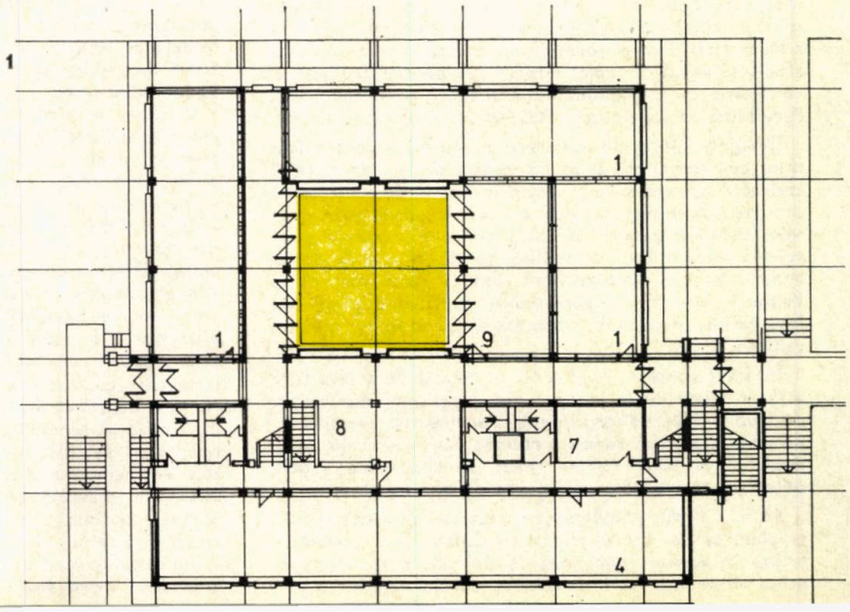

1

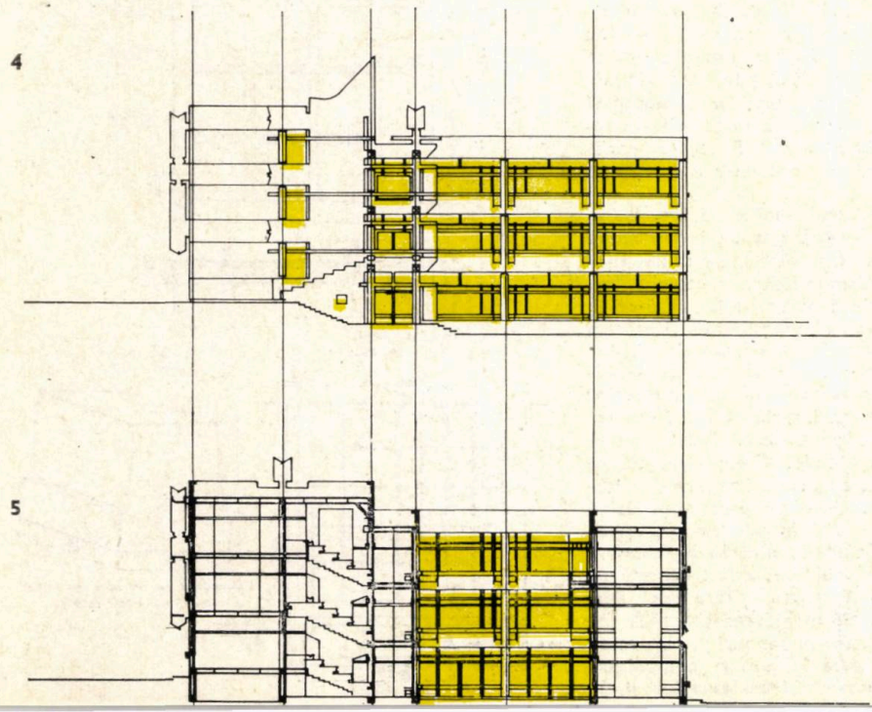

4

5

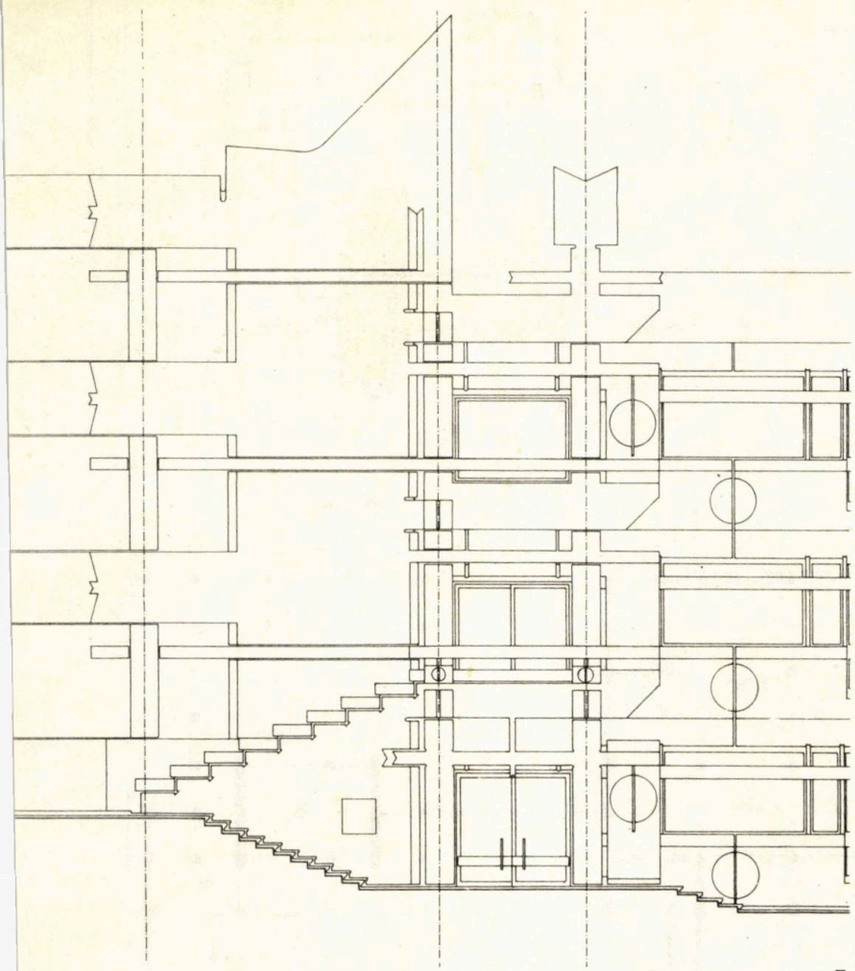

7

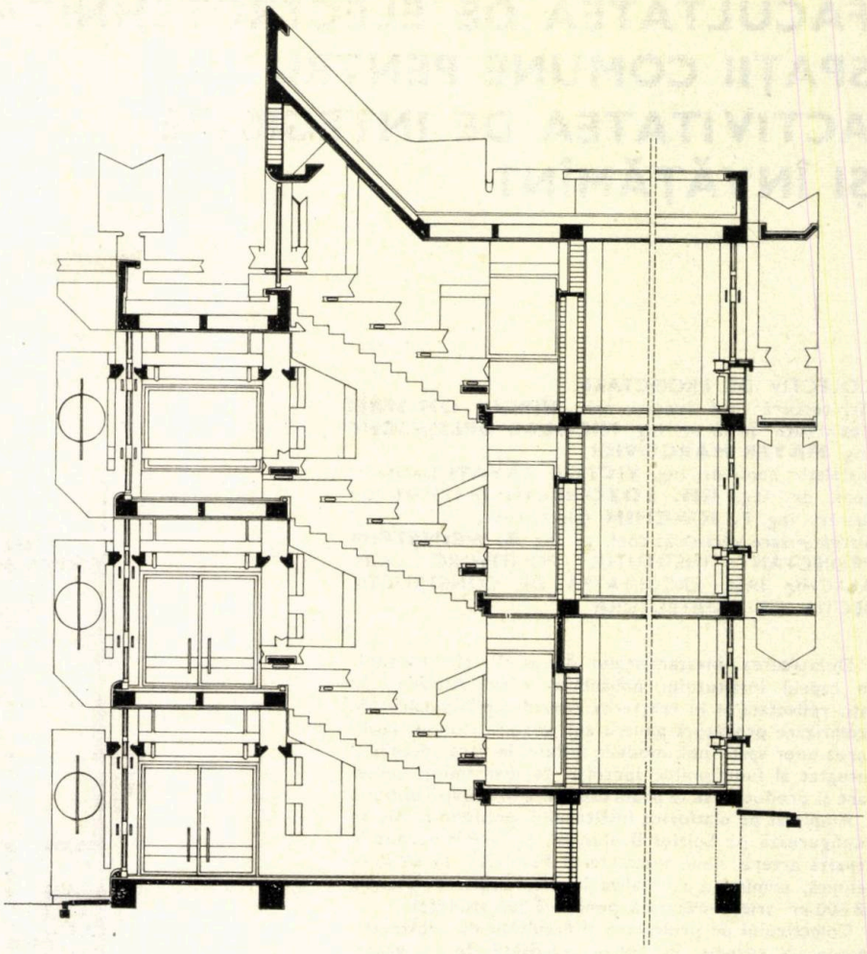

8

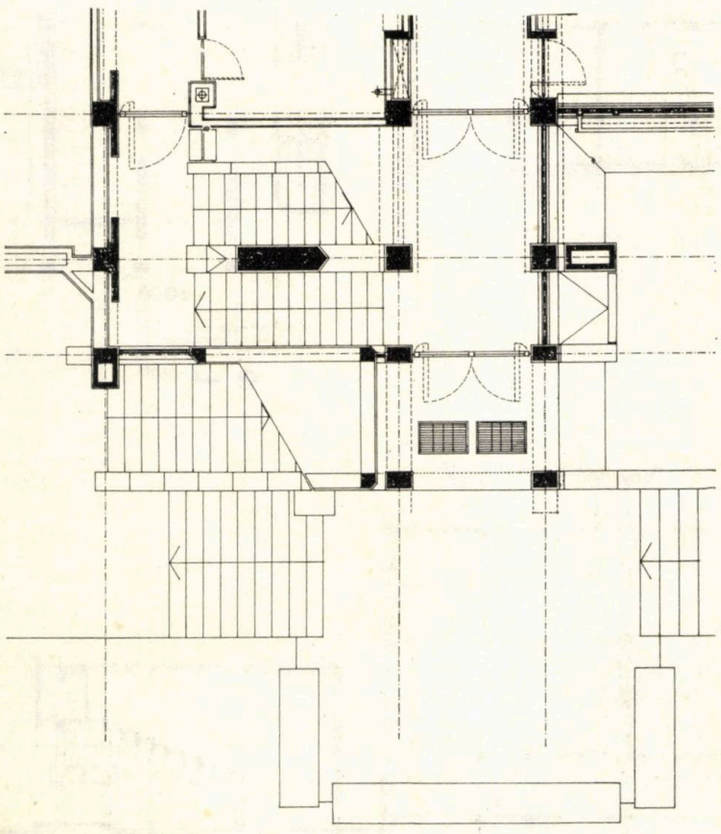

6

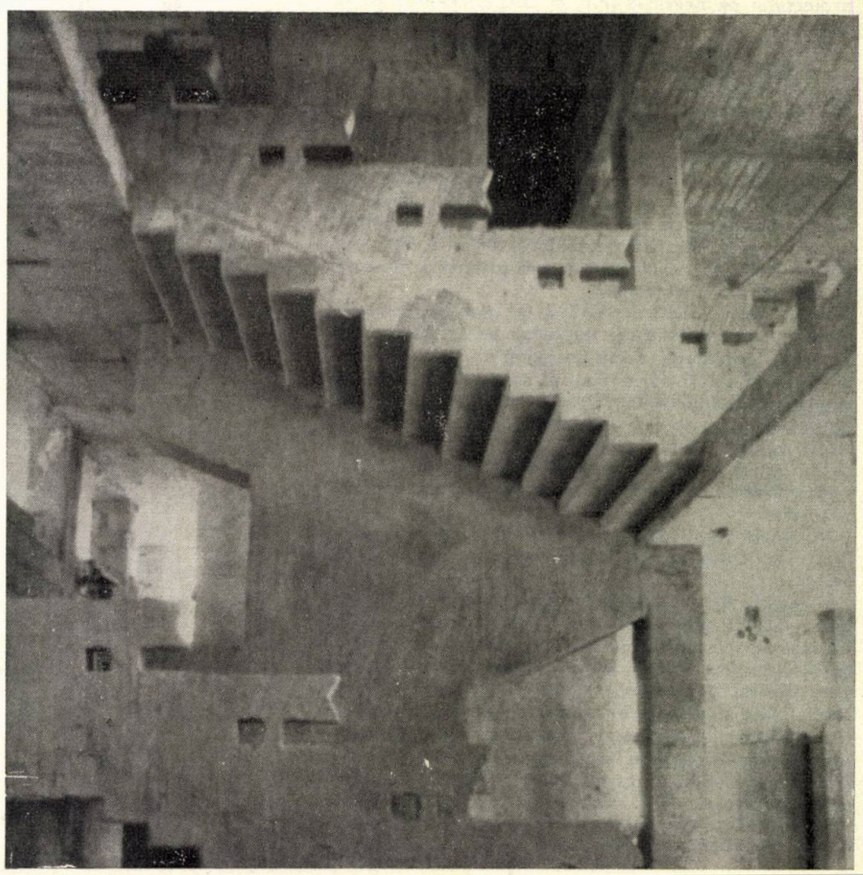

FACULTATEA DE ELECTROTEHNICĂ — SPAȚII COMUNE PENTRU ACTIVITATEA DE INTEGRARE ȘI ÎNVĂȚĂMÎNT

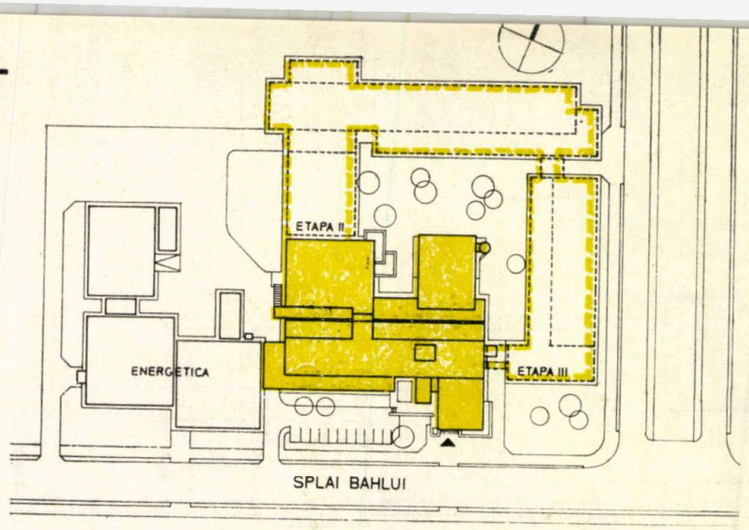

1

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: șef lucrări arh. **VIRGIL ONOFREI**
Rezistență prof. dr. ing. **NICOLAE ORLOVSCHI**, ing. **MAYER MARCOVICI**
Instalații: conf. dr. ing. **VICTOR ZAVATI** (sanitare) conf. dr. ing. **GH. LOZONSCHI** (încălzire), șef lucrări ing. **P. IOACHIM** (electrice)
Sistematizare verticală: conf. dr. ing. **B. WEINȘTEIN**
PROIECTANT: INSTITUTUL POLITEHNIC «GH. ASACHI» IAȘI, FACULTATEA DE CONSTRUCȚII, SECȚIA DE ARHITECTURĂ

Dezvoltarea învățămîntului de profil electrotehnic în cadrul Institutului politehnic «Gh. Asachi» din Iași, reflectată și în creșterea considerabilă a cifrei de școlarizare prevăzută pentru anii viitori, a impus realizarea unor spații noi, modern utilate, în care ansamblul integrat al funcțiunilor specifice de învățămînt, cercetare și producție să se poată desfășura în condiții optime.

Amplasat pe platforma Institutului politehnic, ce se configurează pe Splaiul Bahluiului, și formînd front la această arteră, noul ansamblu al Facultății de electrotehnică, urmînd a se realiza în trei etape, va însuma 18 000 m² arie desfășurată pentru 3 500 studenți.

Colectivului de proiectare al Facultății de construcții ieșene i-a revenit, în cadrul activității de integrare, sarcina realizării studiului de ansamblu al acestui obiectiv, a notelor de comandă pentru cele trei etape și a proiectului de execuție (P.E. și D.D.E.) pentru prima etapă.

Prin concepția de plan general, structurat din punct de vedere tipologic pe ideea incintei, s-a urmărit asigurarea cooperării funcționale directe cu Secția de energetică învecinată (obiectiv existent), a posibilității execuției în etape și a continuității spațiofuncționale între elementele componente ale fiecărei etape. S-a urmărit, de asemenea, realizarea unei compoziții volumetrice dinamice, expresive, care să susțină favorabil frontul format spre Splaiul Bahluiului și să constituie un accent semnificativ în deschiderea viitoarei esplanade a Institutului politehnic, axă majoră prevăzută în planul de sistematizare al zonei.

Prima etapă, totalizînd 7 500 m² **Ad**, se compune dintr-un volum principal, dezvoltat pe o axă paralelă cu Splaiul Bahluiului, avînd un regim de înălțime variabil (P+2, P+4, P+5) și cuprinzînd holul principal cu expoziția, laboratoarele, sălile de seminarii, atelierele de proiectare și spațiile destinate conducerii facultății. Acest volum este în relație directă cu aripile P+1, ce fac tranziție spre curtea interioară a ansamblului și care cuprind amfiteatrele, biblioteca și unele funcțiuni auxiliare.

Volumele constituie, astfel, atît din punct de vedere funcțional cît și spațial, componente ale unui sistem integrat.

Direcțiile de investigare în abordarea temei și totodată factori generatori, cu pondere determinată în modelarea acestui sistem integrat, de la ansamblu la detaliu, au fost: logica organizării funcționale ca răspuns adecvat față de imperativul utilitar, relația dintre mediul fizic structurat din punct de vedere arhitectural și factorul psihosocial încorporat permanent în procesul de învățămînt și educație și relația dintre funcție și semnificație ca măsură a reflectării în forma plastic arhitecturală a conținutului semantic propriu funcțiunii de bază instructiv-educative — funcție de înaltă semnificație în viața spirituală a societății.

2

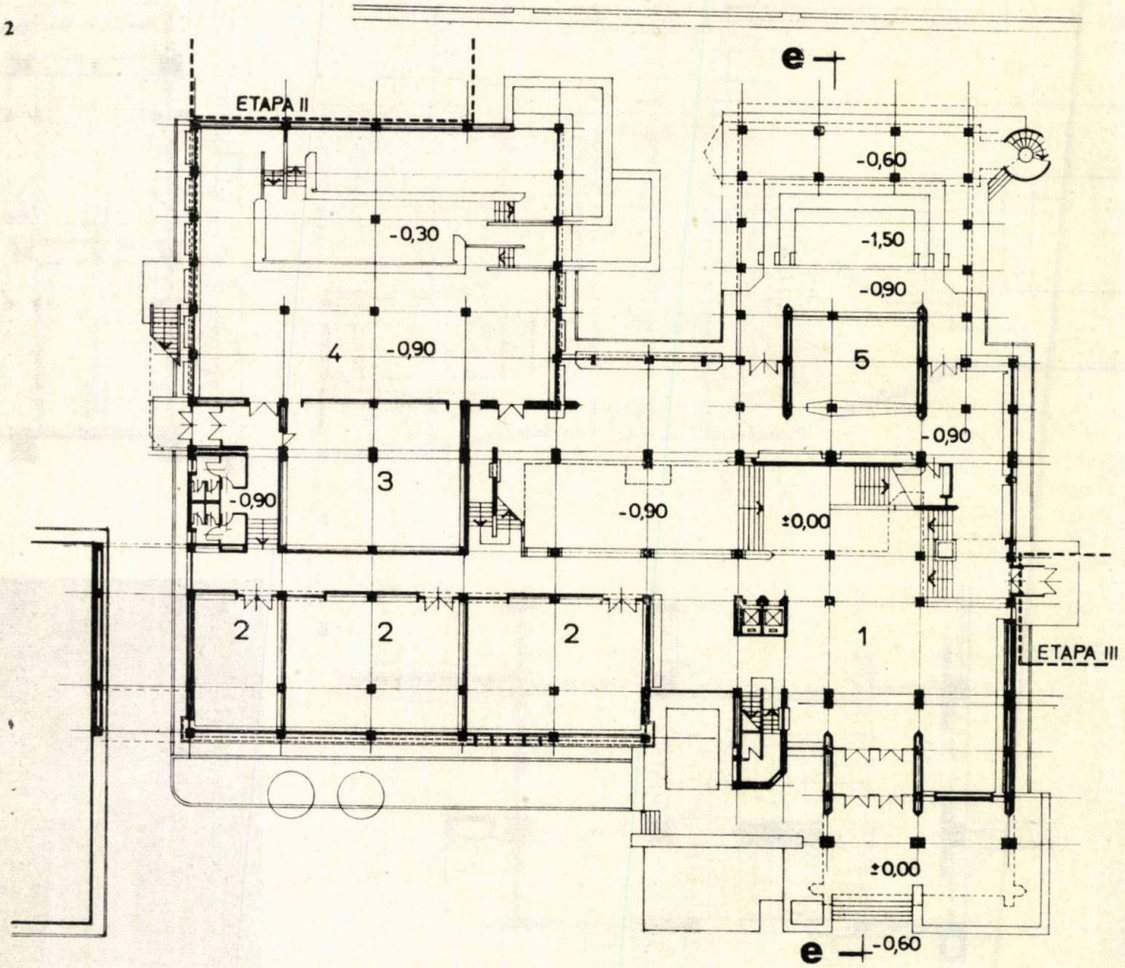

5

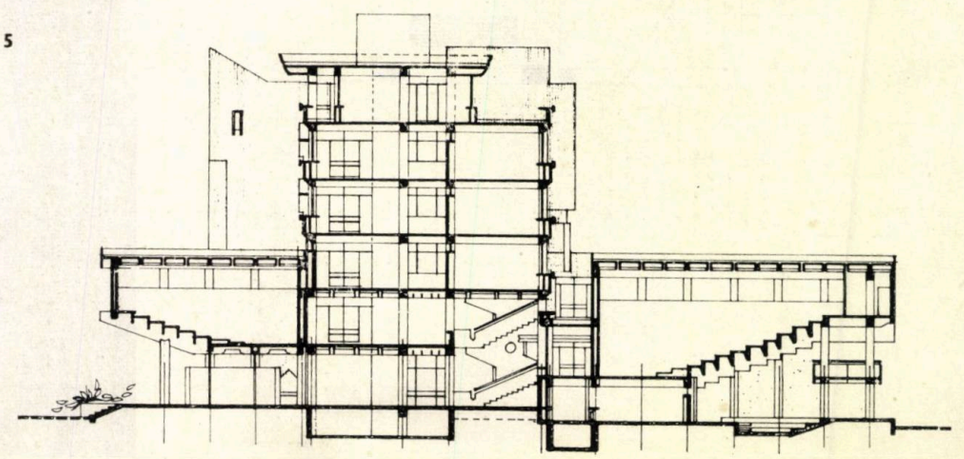

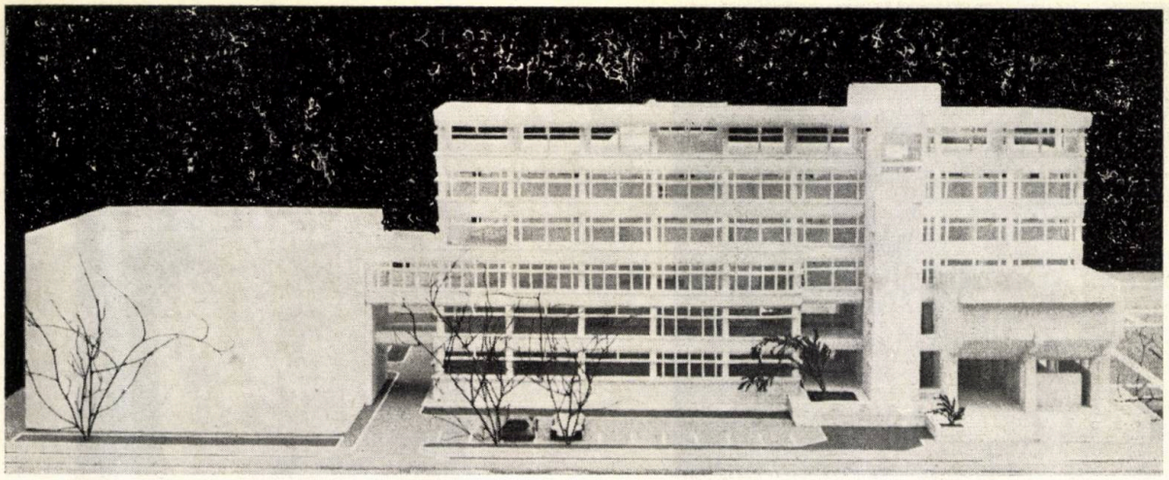

Ierarhizarea funcțiunilor, compatibilitățile și incompatibilitățile caracteristice și, pe baza lor, relațiile posibile evidențiate pe plan funcțional s-au tradus în termeni spațiali și volumetrici, prin modul de dimensionare, de grupare (pe orizontală și pe verticală) a spațiilor și prin modul de rezolvare a circulațiilor.

Studiul a fost fundamentat pe înțelegerea școlii nu numai ca instituție specializată în transmiterea și asimilarea informației necesare însușirii unei profesii, ci și ca loc unde se formează caractere, structuri psiho-afective și se consolidează conștiința afirmării personalității, a unei vieți sociale și a apartenenței la un mediu socio-profesional specific, individualizat.

În acest sens, educația se poate realiza, depășind mijloacele pedagogice, și prin calitatea cadrului arhitectural, a mediului specific în care evoluează viața școlii. Această idee a condus, pe de o parte, la orientarea studiului spre realizarea unei valori estetice a cadrului arhitectural, prin modelarea generală a spațiului și prin realizarea de detaliu fără a apela la mijloace decorativiste superflue, iar, pe de altă parte, la crearea unor

3

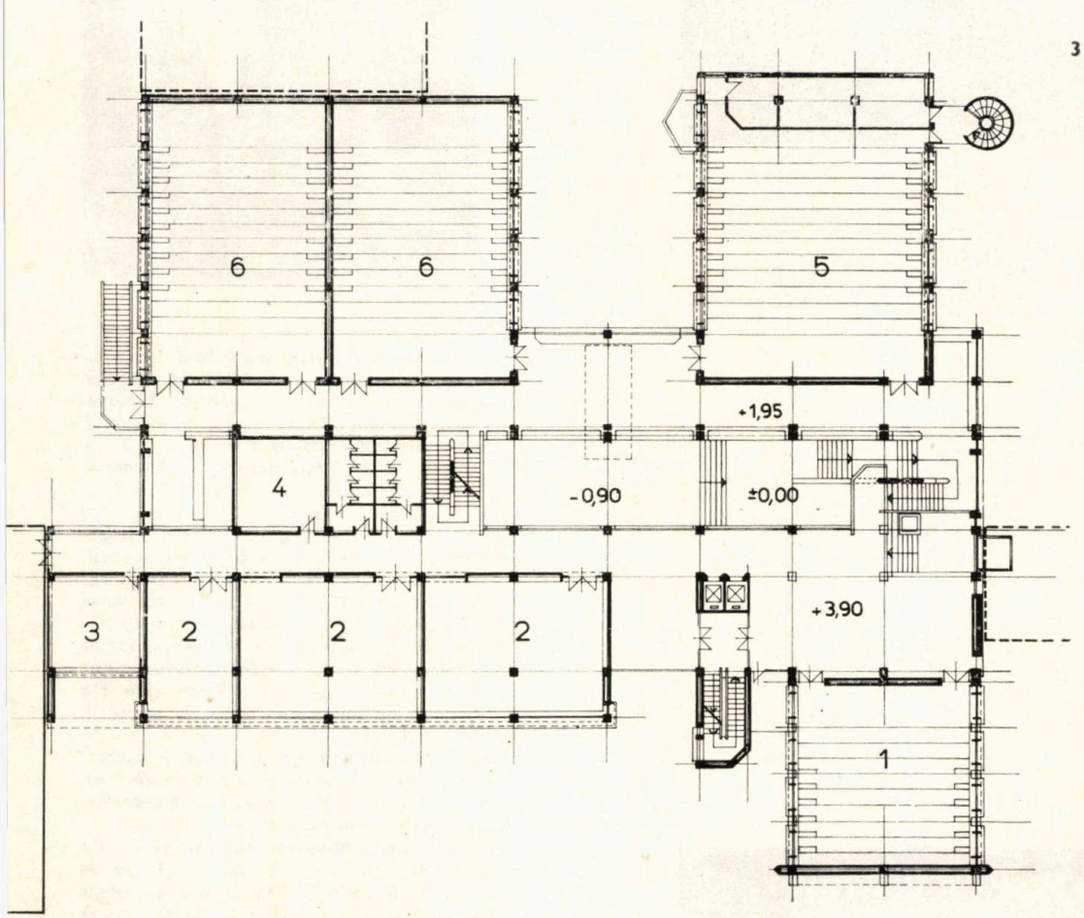

4

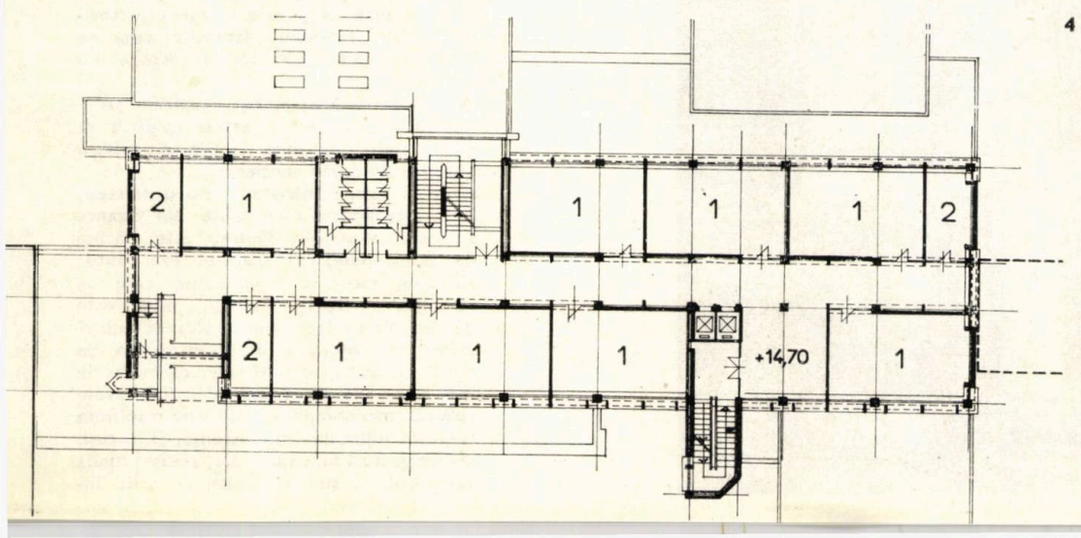

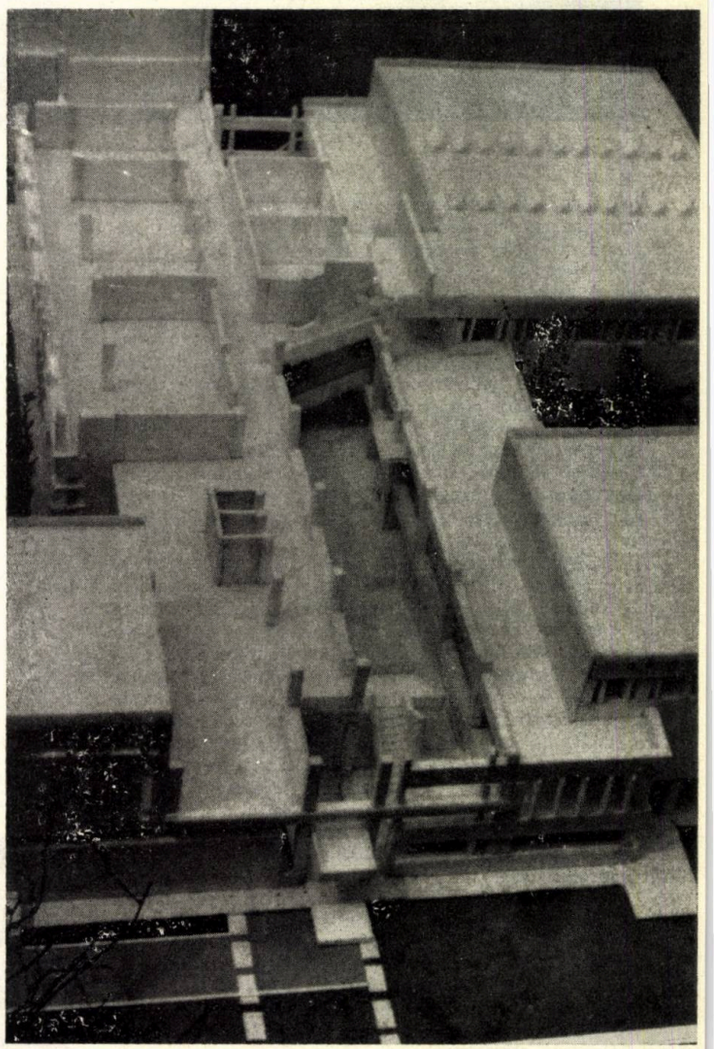

1. PLAN SITUAȚIE
2. PLAN PARTER: *1. Hol -expoziție — 2. Laborator — 3. Depozit bibliotecă — 4. Sală de lectură — 5. Garderobă* 3. PLAN ETAJ 1: *1. Amfiteatru 100 locuri — 2. Laborator — 3. Centrală telefonică — 4. Anexa laborator — 5. Amfiteatru 200 locuri — 6. Amfiteatru 250 locuri* 4. PLAN ETAJ 2,3,4: *1. Sală seminar — 2. Cabinet cadre didactice* 5. SECȚIUNE e-e

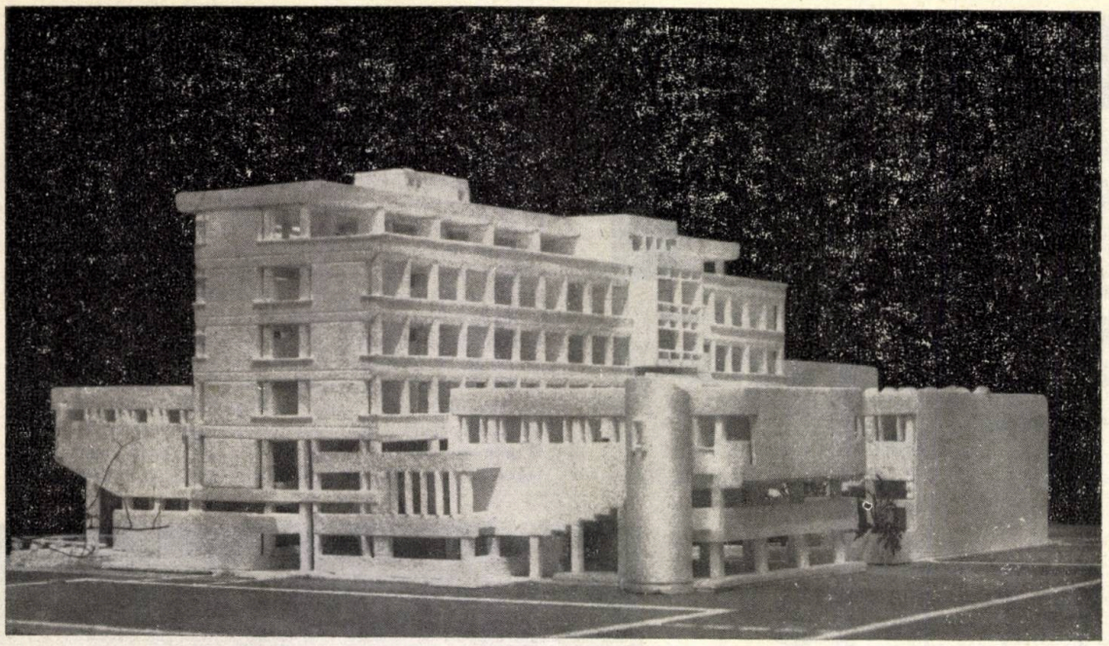

spații cu rol de suport al contactelor sociale — holul principal, galeria amfiteatrelor, curtea interioară organizată ca spațiu de detentă, terase circulabile.

În ceea ce privește relația interior-exterior, s-a optat pentru o rezolvare diferențiată. Astfel, pentru spațiile adăpostind o activitate ce presupune concentrare maximă a atenției, cum este cazul amfiteatrelor, s-a considerat că deschiderea largă spre exterior ar fi mai curînd perturbatoare, alegîndu-se în consecință soluția fațadelor preponderent pline. În schimb, spațiile destinate recreației, destinderii, au fost concepute larg comunicante cu spațiul exterior, această deschidere a realațiilor dintre spațiul interior și cel exterior avînd fără îndoială ca rezultat, dincolo de efectele formale, pur arhitecturale, un sentiment sporit de libertate pe plan psihoafectiv.

În cadrul modelării arhitecturale, un rol major l-a avut ordonarea direcțiilor de mișcare și a momentelor de interes în procesul perceperii succesiunii fluente a spațiilor, o importanță particulară în acest sens revenind scărilor, tratate ca elemente puternic semnificante. Dialogul lumină-umbră și dinamica diferențelor de nivel folosite s-au adăugat ca mijloace importante de vitalizare a spațiului interior și a expresiei exterioare.

Insistența studiului aprofundat al planului liric arhitectural a avut, așa cum am mai menționat, o argumentare imediată în potențialul semantic ridicat al funcțiunii principale și în condițiile impuse de un amplasament privilegiat, dar desigur și în convingerea ce o avem în rolul arhitecturii ca instrument de educare și emancipare spirituală.

Aceste considerente au constituit în esență suportul teoretic al demersului nostru. Etapa I a Facultății de electrotehnică se află în construcție. Numai cînd lucrarea va fi terminată se va putea aprecia în ce măsură valoarea acestui fond teoretic își găsește confirmarea în realitatea concretă. Pe parcursul proiectării, colectivul nostru a colaborat cu Institutul de cercetare și proiectare — ICPROM — Iași, coordonator al zonei, unde am găsit înțelegere și sprijin colegial.

Șef lucrări arh. VIRGIL ONOFREI

Convorbire cu...

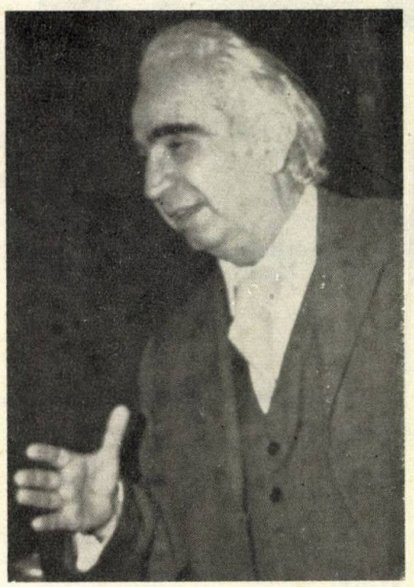

Arh. Ileana Murgescu: *Tovarășe arhitect Porumbescu, am considerat că este datoria mea să realizez convorbirea numărului închinat Iașului cu dumneavoastră, care, deși copil adoptiv al orașului. . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Chiar dacă ești așa oficială, să știi că tot nu dau interviuri! Ți-am spus-o de la telefon! Dar pentru că ești încăpățînată și ai venit de la București, totuși, uite îți arăt cîteva obiecte deosebite: vezi ce alură împărătească are vasul ăsta țărănesc, pentru pregătirea smalțului? Cel de alături este de la Oboga, forma lui coboară direct din Bizanț: este vopsit cu caolin, iar cel de dincolo este din Vicovul de Sus, făcut chiar de meșterul Magofaț. . . .

Arh. Ileana Murgescu: *Sînt minunate! Mă gîndeam că nimeni nu poate vorbi mai bine despre problemele actuale ale dezvoltării Iașului, pentru că. . . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Ce zici de cojocul ăsta de nuntă de la Fundul Bîrgăului? Cîtă muncă și talent pentru o singură zi! Asta nu se poartă decît o dată! Aici este lucrarea pictoriței Maria Poenaru: fantastic cum se simte, în spate, Bizanțul, iar asta e din Șurdești. . . .

Arh. Ileana Murgescu: *Problema sistematizării unui centru urban încărcat de atîta istorie, de atîta istorie a culturii noastre, de atîtea momente. . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Ăsta este altarul unei fetițe din Ozanca și oala este din Săcele; este făcută de mîna bunicului olarului Ion Mutu; aici am făcut o compoziție care se numește « Dorul Pîinii », piua este de pe Valea Izei, unde ofranda adusă zeilor se compune dintr-un pumn de făină, un măr și o lumînare: ce mărturie mai profundă de credință?! Azi, avem alte căi, mai complicate, de a ne manifesta legătura sufletului cu existența. Și, totuși, aceste gesturi fundamentale, această umilă simplitudine, sînt încărcate cu atîta în-

arhitectul NICOLAE PORUMBESCU, vicepreşedinte al Uniunii arhitecţilor din R. S. România, conferenţiar universitar

EU NU CRED ÎN COMUNICAREA VERBALĂ SAU PRIN SCRIS. ARHITECŢII COMUNICĂ NUMAI PRIN FAPTE.

- Respect nu înseamnă să renunţi la propria-ţi atitudine
- Am ţinut examenul de Istoria arhitecturii pe pajişte, la Golia, acum vom avea incinta noastră
- Axul de lumină, tensiunea spaţiilor, simplitatea nobilă, constituie gesturile fundamentale ale arhitecturii populare
- Vreau să fac din « intrarea în casă » un moment de bunăcuviinţă, de respect
- Am avut La Tourette în faţa . . . minţii
- « Nu arme, domnilor, ci locuinţe ! »
- Despre risipa energiei creatoare nu avem nimic de spus?
- Rostul « ARHITECTULUI », în lumea de azi: asta este problema-cheie
- Dacă « tip » se identifică cu « omogenizare », atunci şansele de izbîndă sînt tare slabe.

ţelepciune existenţială, încît simt o nostalgie tulburătoare. . . .

I. M.: *Într-adevăr, multă pioşenie şi dragoste faţă de geniul popular au transformat interiorul acesta « la bloc », într-un univers aparte, al dumneavoastră şi al arhitectei Maria Vaida Porumbescu. Cergile, ştergarele, blaturile mari, mînăstireşti ale celor două colţuri de lucru, rezemate pe trunchiuri groase de copaci şi aşezate « faţă-n faţă », discurile, coloanele de lemn sculptat, icoanele vechi, diapozitivele, lingurile lucrate, cărţile, lăzile de zestre, plantele, pisica mare, albă, siameză, care doarme în taler, piua, pălăriile de paie, cocenii de porumb, mă fac, într-adevăr, să uit lumea « de afară ». Fugiţi de interviuri, fugiţi de Bucureşti, fugiţi de întrebările mele, Fugiţi de lume?*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Văd eu bine, că mă zgîndări dar, pentru mine, trăirea în cotidian, adică şi cu sufletul în cotidian, limitează orizontul. Numai obiectivarea faţă de cotidian te poate duce la adevărata cunoaştere. Cunosc şi eu viaţa de zi cu zi, cunosc cotidianul în toată complexitatea lui, dar nu se poate să ajungi la esenţe dacă nu i te abstragi, dacă nu încerci o anumită distanţare şi obiectivare. Cunoaşterea nu este tot una cu trăirea! Ştii cîtă înţelepciune este în concepţia pridvorului casei ţărăneşti? O filozofie întreagă este cuprinsă acolo: stai în picioare şi streaşina mare îţi îndreaptă privirea către atributele vieţii de zi cu zi, către ogradă. Printr-un singur gest, doar unul, gestul de a şedea, gestul de a te aşeza pe băncuţă, privirea ajunge în legătură directă cu imensitatea, cu cerul. Schimbarea asta de orizont şi de preocupări, realizată printr-un singur gest: asta este lecţia unică a arhitecturii populare!

I. M.: *Acum cîteva ore, cînd, pe ploaia măruntă şi rece de iarnă, prin noroaiele şantierului, ne căţăram pe schele şi-mi vorbeaţi cu patimă despre noua clădire a Secţiei de arhitectură şi despre Casa tehnicii şi ştiinţei, am simţit că aveţi foarte mult de spus, de transmis. Acum, mă lupt cu dumneavoastră. . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Tocmai asta e! Eu nu cred în comunicarea verbală sau prin scris. Arhitecţii comunică, mai ales, prin ceea ce fac! Atitudinea noastră este ceea ce facem. Tot astfel, ne manifestăm şi respectul reciproc. Zîmbeşti şi-mi sugerezi că mulţi mă acuză că nu-mi place decît ce facem noi. Astea sînt prostii, dar respectul nu înseamnă renunţare la propria-ţi atitudine. Poţi rămîne chiar exclusivist! Blidarul pe care-l ai în mînă este făcut de mine. A fost un exerciţiu izvorît din plăcerea « de a face ». L-am lucrat aşa cum mi-am închipuit că un meşter tîmplar ar fi cumpănit materialul. A trebuit să mă ipostaziez lui ca să-l reuşesc. Este un suport de străchini, dar este un suport « tandru ». Am prins gestul de tandreţe, mîngîierea cu care ar fi lucrat meşterul. Asta zic eu că este respectul!

I. M.: *Să vorbim despre ceea ce faceţi. Pentru mine, mersul alături pe şantier a fost entuziasmant, pentru că nu mi s-a mai întîmplat să văd un autor-arhitect atît de pătimaş implicat, atît de identificat, aş zice, cu lucrarea sa. Construcţia Facultăţii de arhitectură are o demnitate şi o simplitate robustă a volumelor care aminteşte de brutalism.*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Am construit un cub simplu, în care, atelierele, activitatea la planşetă se dezvoltă în jurul curţii interioare, pătrate. Acolo vor avea loc judecăţile proiectelor, examenele chiar. Va fi o curte pe mai multe niveluri, care va canaliza şi centraliza viaţa studenţilor-arhitecţi. Noi am ţinut examenul de istorie, pe pajişte, la Golia! Acum, vom avea incinta noastră. Către ea se va deschide sala de expoziţii de la parter şi din ea va putea fi citită marea lecţie a arhitecturii universale pe care o va ilustra peretele, pe mai multe etaje, al holului scării. Axul luminii, tensiunea spaţiilor, pe care le-am învăţat de la arhitectura populară, vor stăpîni acest lăcaş. După cum vezi, planurile sînt simple, « cuminţi ». Bogăţia şi spectacolul ţine numai de compunerea lor. Nu confuzia şi alambicarea, « în plan », duce la spaţii expresive. Simplitatea nobilă, cum spui, a fost dintotdeauna marea virtute a arhitecturii noastre. Şi, să ştii, eu la brutalişti ţin foarte mult.

I. M.: *De multe ori, bogăţia ornamentaţiei faţadelor caselor pe care le realizaţi, preluarea unor motive populare în beton. . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Astea sînt prostii! Lecţia arhitecturii populare nu se referă la cromatică, acela e Kitsch, vulgarizare, banalizare, mi se face rău numai cînd aud. Este poluarea folclorului. Din arhitectura populară, trebuie să luăm ideile, spiritul, gesturile fundamentale, nu elementele cromatice, decorative. Mă revoltă o asemenea atitudine!

I. M.: *Mă bucur să vă aud spunînd-o! Dealtfel, construcţia facultăţii, în afara unor spaţii atît de tensionate şi rafinate are şi o structură extrem de « curată ». Lipsa grinzilor, frumuseţea betoanelor aparente, tîmplăria cu o croială viguroasă, panourile de cărămidă aparentă. . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Dar nici nu mă gîndesc să le las aparente! E adevărat că sînt impecabile, dar o să le îmbrac « ca pe o mireasă »!

I. M.: *Îmi vorbeaţi de atitudinile fundamentale ale arhitecturii populare, de « axul de lumină » al casei ţărăneşti, de « motivul intrării ». . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Îţi vorbeam de « gestul de invitaţie » în casă! Nu-mi place să intru într-un spaţiu pe un plin. Trebuie să laşi « oaspetelui » posibilitatea, pe care a avut-o în exterior, de a parcurge « liber » spaţiul, să-i dai posibilitatea de opţiune.

I. M.: *La Casa oamenilor de ştiinţă, intrarea, aflată între expoziţie şi amfiteatru, este rezolvată impresionant, impozant. Porticul monumental, care învăluie clădirea pe această faţadă, cu semne magice cuprinse în beton, dă un sentiment de măreţie şi demnitate.*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Da, mi se pare important să provoc, la intrarea în casă, un momnte de bună cuviinţă, de respect, chiar dacă nu este casa « ta », spaţiul « tău ». Eu îl am, întotdeauna cînd intru în spaţiile confraţilor, chiar dacă nu sînt pe gustul meu. Pe Neutra, de pildă, îl apreciez, dar de iubit, îl iubesc pe Corbusier.

I. M.: *Construcţia Casei oamenilor de ştiinţă urmăreşte, pas cu pas, un program extrem de generos al clădirii.*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: A fost extraordinar. La parter, se află sălile de expoziţii, apoi biblioteca, pe mai multe niveluri, coborînd către secţia de periodice şi urcînd către « chiliile » de studiu individual. Am avut în suflet biblioteca lui Aalto de la Viipuri. Dealtfel, n-am inventat nimic: am avut La Tourette în faţa . . . . minţii. În partea cealaltă a clădirii, se află birourile academicienilor, « turnul academicienilor » — cum îi spunem noi — cu ferestre mari, ample, pentru că şi viziunea lor asupra lumii trebuie să fie generoasă, superioară, iar noi, arhitecţii, trebuie să facem totul în acest sens. Ţii minte cum e gîndită scara ? De pe podestul de sus, vezi laşul, ai în ochi peisajul comportamental. De lîngă geam, pentru cine simte nevoia, parapetul înalt creează postibilitatea dialogului direct cu cerul. Ce crezi c-am pus în vîrful turnului? Casa arhitecţilor! Nu dispune de un spaţiu prea mare, dar este organizat pe două niveluri, cu supante, cu denivelări, ca să se adune, aici, arhitecţii, să se simtă bine, să le placă să discute, să comunice între ei.

I. M.: *Vedeţi, vedeţi că m-aţi contrazis degeaba? Sigur că simţiţi nevoia să comunicaţi şi prin vorbe. . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Sigur că da! Eu pledez pentru circulaţia ideilor. Dezvoltarea cunoaşterii nu poate fi realizată decît prin circulaţia ideilor. Ne limităm, adesea, la o atitudine în care înţelegerea profesiunii de arhitect este guvernată de empirism sau chiar de pragmatism. Problema este depăşirea acestui nivel de înţelegere a rostului « ARHITECTULUI », rost care nu poate fi descifrat de o asemenea atitudine, fie ea empirică sau pragmatică. O concepţie despre lume se realizează prin proiectarea propriei personalităţi asupra existenţei şi înţelegerea sincronismului în care se dezvoltă concepţia. Este aceasta, cum spuneam, o problemă-cheie. Am fost şi sînt un admirator al Şcolii de la Bauhaus. Descopăr, însă, cu surprindere şi cu amărăciune, că idei promovate de Bauhaus au ajuns, adesea, un instrument folosit de capitalişti pentru a crea iluzia că se străduie să facă oamenii « mai fericiţi ». Este o iluzie că 8 m²/locuitor, într-un imobil colectiv, bine studiat şi « curăţel » finisat, reprezintă fericirea pe pămînt. Şi, pe investitor nu-l costă cine ştie ce! Cum pot eu să uit că, în aceeaşi perioadă, un contemporan al Bauhausului, studia problemele reale ale omului, ale lumii contemporane lui, şi cerea guvernelor: « Nu, domnilor, nu armament, ci locuinţe! În etapa actuală, vreau 14 m²/locuitor. Nu vreau palate, vreau locuinţe, dar în aceste condiţii! » Investitorul nu a acceptat, a considerat că este un deziderat de neatins, iar omul acela era Corbusier. Astăzi, problema a rămas aceeaşi, mai exact, s-a agravat!

Congresele Uniunii Internaţionale a Arhitecţilor sînt « filistine ». Noi, arhitecţii, ar trebui să strigăm în gura mare, să urlăm chiar: « Nu arme, domnilor, ci satisfacerea nevoilor reale ale omului, ale oamenilor ! » Dar noi, arhitecţii, ne risipim energia profesională în discuţii cu pojghiţe « realiste », ne disipăm energia în mărunţişuri şi uităm lupta care trebuie dusă la nivelul valorilor fundamentale. În viaţa de azi, primul rost şi prima datorie a arhitectului este să transforme condeiul, creionul, într-o armă puternică. Pe plan profesional, nu avem voie să revenim la teoriile anilor '20—'30, enunţînd idei « post », sau « retro », sau « neo » moderne, subtile, dar *desprinse de realitatea noastră*. N-am avea nici măcar bucuria descoperirii unor noi orizonturi tehnice. Nu avem voie să uităm această mare mişcare de frondă, de etică profesională, a brutalismului. Cum a zis Corbusier? « Nu ne daţi, n-avem nevoie! » Pe cînd, ceilalţi spuneau: « Cît ne daţi, vom face cel mai bine! ».

I. M.: *Criza actuală a resurselor energetice a. . . . .*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Vorbim zi de zi despre nevoia de a economisi energia, de toate felurile. Dar, atunci, de ce nu ne preocupăm şi de risipa cea mai gravă, a energiei umane, care este chiar de nerecuperat? Vorbim, zi de zi, despre criza energiei şi ocolim criza conştiinţei contemporane, deşi de acolo se trag toate nenorocirile. De-abia în clipa în care vom demonstra

că demnitatea omului contemporan este altceva decît cea comandată de consumatorii iliciți ai energiei umane, intrăm în drepturile noastre profesionale.

Suportul fundamental al acestei profesiuni a fost, dintotdeauna, atitudinea etică, implicarea și responsabilitatea civică. De la Ictinos încoace, toți marii arhitecți ai lumii au dovedit că atitudinea profesională trebuie să fie dominată de fermitatea și claritatea opiniilor, nu de ambiguitate și confuzie! Nu înțeleg să discutăm despre drepturile omului, pentru că asta ar distrage atenția de la drepturile oamenilor, ceea ce presupune conștiința de grup. Noi arhitecții, în congresele Uniunii Internaționale a Arhitecților, trebuie să discutăm « dreptul la arhitectură », în contemporaneitatea noastră, ca element structurant și fundamental pentru direcționarea energiei umane, în scopurile ei, corecte. Drepturile oamenilor implică dreptul la arhitectură, dreptul de a participa la configurarea spațiului arhitectural, structural și structurant, în cadrul nevoilor fundamentale umane. Acestea sînt problemele care ar trebui să frămînte Uniunea Internațională a Arhitecților, pentru ca profesiunea noastră să-și găsească un loc demn în contemporaneitate.

Dar, ce să mai vorbim în pustiu? În lumea atîtor conflicte politice și economice, vedem clar că, arhitectul pare o frînă, în momentul cînd își cere dreptul la meserie.

I. M.: *În conjunctura actuală, se pune cu acuitate și problema tipizării construcțiilor. Experiența pe care o aveți în domeniul caselor de cultură, a « caselor culturii » — cum le numiți dumneavoastră — v-ar permite să întocmiți proiecte-tip pentru acest program?*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Eu nu pot să construiesc o « casă a culturii — tip ». Cultura nu poate fi tipizată! Problema este, însă, alta. E concepția pe care o avem despre construcții-tip, în general. Planul treflat bizantin sau crucea greacă înscrisă fixează o tipologie, deci se operează cu « construcții mentale-tip ». Și nu ne surprinde că, pe măsură ce conceptele mentale se ordonează, varietatea expresiei și a posibilităților de diversificare, crește. Deci, în istoria gîndirii, conceptul de « tip » constituie o treaptă superioară a conceptualizării, care poate descătușa închistarea în « formule », asigurînd diversificarea și diversitatea de expresie. Crezi că mai are rost să recurgem la exemplele istoriei? Le cunoaștem cu toții: Santa Maria Novella, Santa Maria del Fiore, Santa Croce.... Concluzia este că trebuie să fim foarte atenți să nu simplificăm și să sărăcim conceptul de « tip », pentru că informatica și legile elementare ale fizicii ne avertizează că omogenizarea duce la moartea informației, iar confundînd « tip » — ul cu omogenizarea, nu avem nici o șansă de cîștig cultural sau..... informațional,. Restrîngerea concepției despre tipizare nu are altă șansă.

I. M.: *Atrăgeați atenția să nu ne întoarcem la concepțiile anilor '20—'30 și, de fapt, Școala de la Bauhaus este cea care și-a pus în modul cel mai serios și « deschis » problema industrializării construcțiilor.*

Acolo, s-a demonstrat că folosirea unor principii directoare, constructive, unitare, modularea și tipizarea detaliilor nu înseamnă omogenizare a expresiei. Nevoia arhitecților de a dispune de ceea ce ar putea echivala cu un « alfabet-constructiv » nu restrînge posibilitățile de expresie, așa cum cele 27 de litere ale alfabetului nu limitează bogăția limbajului.

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Internaționalizarea Bauhausului se baza, mai ales, pe asigurarea unor paradigme, care să se poată configura într-o cît mai mare varietate și complexitate expresivă, Puțini au înțeles acest lucru, iar majoritatea au luat termenii « ca atare ». Gropius care, la bătrînețe, a ajuns să construiască Ambasada Statelor Unite la Atena, s-a aplecat cu modestie în fața certitudinii cîmpului stilistic al Atenei, căruia a considerat că trebuie să i se supună. El a fost un om modest și construcția de la Atena demonstrează marea lui înțelepciune.

I. M.: *Am văzut ce plăcere le face muncitorilor de pe șantier să lucreze la construcțiile pe care le-ați proiectat. Sînteți un profesor iubit și admirat. Care este metoda dumneavoastră didactică?*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Singura metodă în care cred este cea socratică. Asumîndu-ți, de bună seamă, riscul de a-i împărtăși și soarta. Oricum, totul este o problemă de climat. Climatul cultural, se naște din fapte, nu din vorbe. Dreptul la arhitectură, pe care-l cer pentru profesiunea noastră, în lumea de azi, este antipodul ideii că « zidurile nu spun nimic ». Nu avem voie să confundăm arhitectura cu zidurile. Și totuși, zidurile vorbesc cel mai grăitor despre civilizația care le-a construit, despre măreția culturii care le-a ctitorit. Dar, se poate întîmpla ca zidurile să spună și lucruri neplăcute. Istoria cuprinde exemple cu ambele mărturii. Paul Rudolph a descris foarte bine această criză a civilizației de consum numind « Cursă a șobolanilor » nebunia cu care se produce, ca să se consume și se consumă, ca să se producă și care a mobilizat toate energiile, nemailăsînd loc preocupărilor pentru spiritualitatea și aspirațiile umane.

I. M.: *Spuneați, acum trei ore, că nu răspundeți la nici o provocare, că nu dați interviuri!*

Conf. arh. Nicolae Porumbescu: Dar nici nu dau interviuri! Am vorbit cu mine și, fiindcă tot ai venit de la București și erai înfometată după drum, am mîncat o mămăligă cu lapte, împreună.

I. M.: *A fost foarte bun! Mulțumesc!*

Interviu de arh. **ILEANA MURGESCU**

SEDIUL

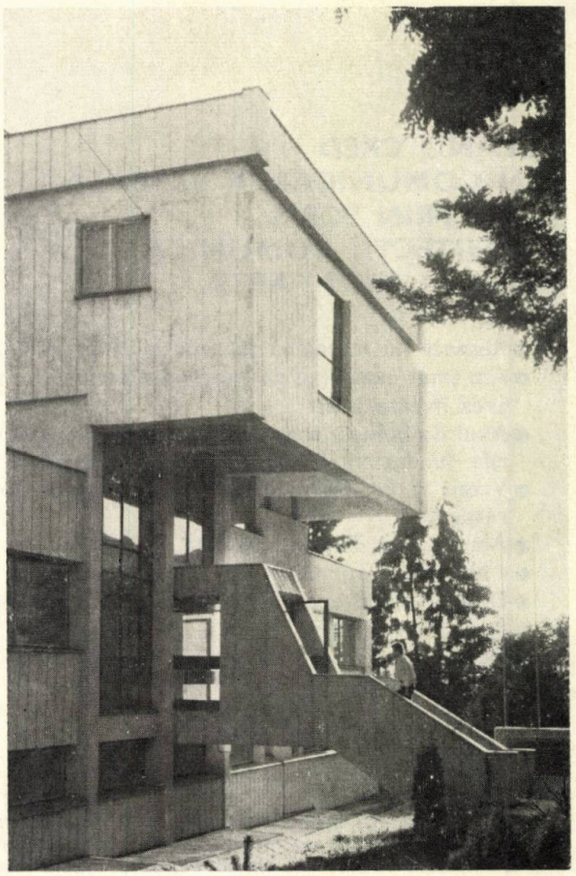

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **CRISTIAN CONSTANTINESCU** (șef proiect), arh. **DANIEL VIȘAN**
Rezistență: ing. **LIVIU STESCU**
Instalații: inginerii **VIRGINIA GAVRILESCU, MARIA TĂNASE, ANDRIANA ȘTEFĂNESCU**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Lucrarea, avînd caracter de unicat, a constituit pentru arhitect o experiență deosebită, iar, după realizarea în teren, a oferit și o satisfacție profesională aparte.

Amplasamentul se află pe strada Culturii, care mărginește una dintre cornișele lașului, cu vederea înspre cartierele noi, Alexandru cel Bun și Dacia, profilate pe dealul Miroslava.

Tema, redusă ca amploare (900 m² **Ad**) dar dificilă prin conținut, a obligat proiectantul să încerce realizarea unei construcții reprezentative, în ea urmînd a-și desfășura activitatea și Comisia mixtă româno-sovietică, pentru execuția și exploatarea nodului hidroenergetic Stînca-Costești de pe Prut.

Funcționalul, desfășurat pe demisol parter și două etaje parțiale, conține birouri, săli de lucru comune româno-sovietice, un centru de calcul, dotări tehnice și un garaj.

Modul îngrijit de execuție, amenajările exterioare bine făcute și buna întreținere în timp de către beneficiar a construcției, au contribuit la calitățile pe care proiectantul a încercat să le imprime lucrării.

Arh. CRISTIAN CONSTANTINESCU

DISPECERATULUI NODULUI HIDROENERGETIC STÎNCA – COSTEȘTI

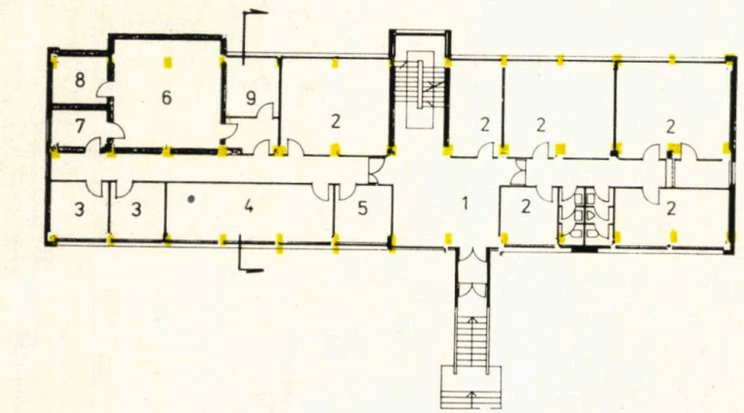

2

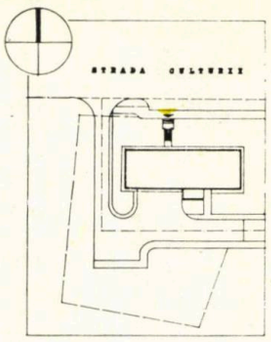

1

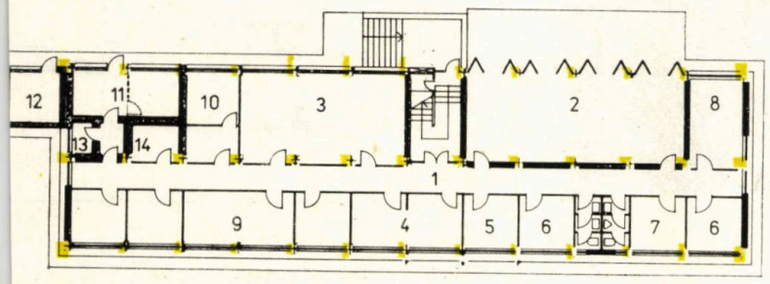

3

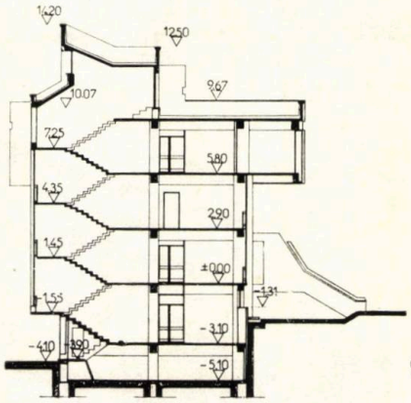

6

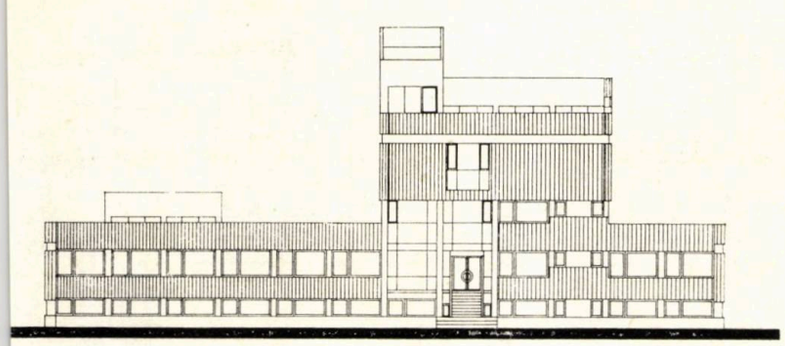

7

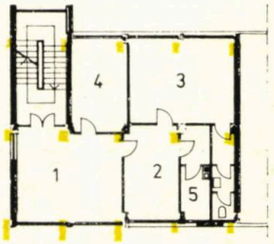

4

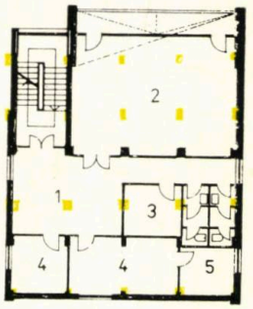

5

1. PLAN DE SITUAȚIE
2. PLAN PARTER: *1 Hol-intrare — 2. Birouri — 3. Laboratoare — 4. Dispeceri — 5. Dispeceri-șef — 6. Calculator — 7. Cartele — 8. Bandotecă — 9. Climatizare*
3. PLAN DEMISOL: *1. Culoar —2. Garaj—3. Laborator hidro-geo — 4. Bufet — 5. Birou — 6. Depozit — 7. Atelier — 8. Laborator foto — 9. Serviciul ediție (xerox—heliograf) — 10. Centrală telefonică — 11. Acumulatori — 12. Depozit butelii CO_2 — 13. Acizi — 14. Redresori.*
4. PLAN ETAJ 1: *1. Hol — 2. Secretariat — 3. Director — 4. Orgnizația de bază P.C.R. și U.T.C. — 5. Oficiu* 5. PLAN ETAJ 2: *1. Hol — 2. Bibliotecă-sală de ședințe — 3. Depozit bibliotecă — 4. Birou — 5. Depozit* 6. SECȚIUNE 7. FAȚADĂ

IMOBILUL „CINA”

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: **arhitecții GHEORGHE CHEPTEA** (șef proiect), **CECILIA HEREȘ**, proiectanții **FLORIN IONESCU, NICOLAE CÎRLAN**
Rezistență: inginerii **GRIGORIE MARINIUC, CONSTANTIN FIRTEA, GEORGETA BALAN**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE – ICPROM – IAȘI

Ansamblul imobiliar «CINA», punctează frontul străzii Ștefan cel Mare, la intersecția cu strada C. Dobrogeanu Gherea, marcînd prezența esplanadei largi din fața Teatrului Național, la debușarea în principala arteră ce străbate municipiul Iași de la nord-nord-vest spre sud-sud-est.

Imobilul se compune dintr-o grupare de tronsoane determinînd un **«L»** (cu latura lungă spre Ștefan cel Mare), alcătuit din 3 blocuri, după cum urmează:

- **Blocul A,** aliniament de 6 tronsoane cu înălțimea sporind gradat înspre esplanada Teatrului Național, primul cu p+7, 3 tronsoane cu p+8 și încă două tronsoane cu p+9 niveluri
- **Blocul «Cina»**, propriu-zis, un tronson, în colțul **«L»**-ului, la intersecția celor două străzi, cu s+p+m+10 etaje
- **Blocul «Opera»**, din două tronsoane, cu p+8 niveluri, aliniate la strada Dobrogeanu Gherea.

Structura construcției este din cadre lamelare prefabricate, cu planșee prefabricate — semipanouri și cu zidărie b.c.a. la fațade.

Locuințele, avînd cîte 4—5 apartamente la scară, cu cîte 1, 2, 3 și 4 camere, ocupă etajele imobilului, subsolului și parterului, acordîndu-li-se funcții comerciale utile zonei de amplasare, extrem de centrale. Astfel, la parterul blocului Opera sînt o cofetărie și o patiserie, avînd laboratoarele și depozitele în subsol; la subsolul tronsonului de colț «CINA» este o cramă, parterul fiind rezervat unui restaurant (continuat în tronsoanele aliniate la strada Ștefan cel Mare printr-o unitate alimentară cu autoservire, iar la mezaninul tronsonului de colț s-a prevăzut un cafe-bar (70 locuri) cu terasă (30 locuri).

Următoarele 4 tronsoane, ale Blocului A, au parterul rezervat pentru magazine «ROMARTA», cadouri-bijuterii, magazin specializat pentru vînători și pescari și o farmacie.

Pentru extinderea suprafețelor comerciale, spațiile din parterul tronsoanelor A1, A2, A3, A4, A5 și A6 sînt rezolvate «sub bloc» și sub cadrele înclinate ce avansează de la frontul clădirii spre stradă. În acest mod, spațiile de vînzare-expunere, ca și cele afectate depozitării, au căpătat o creștere substanțială.

Arh. GHEORGHE CHEPTEA

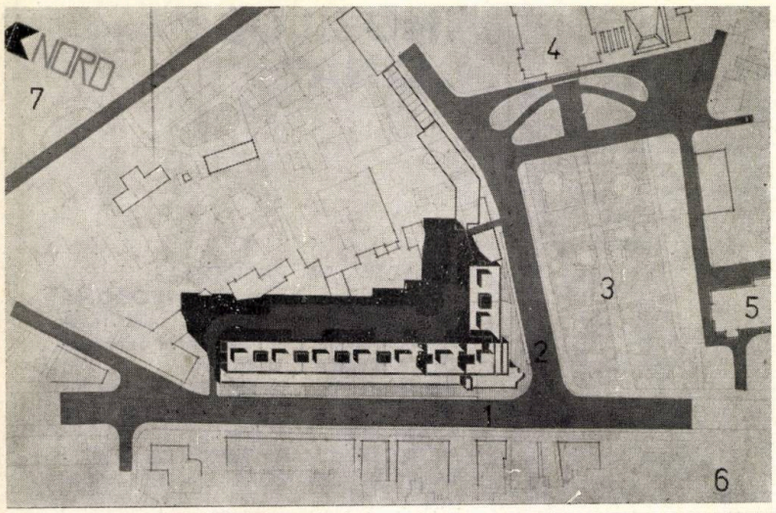

1

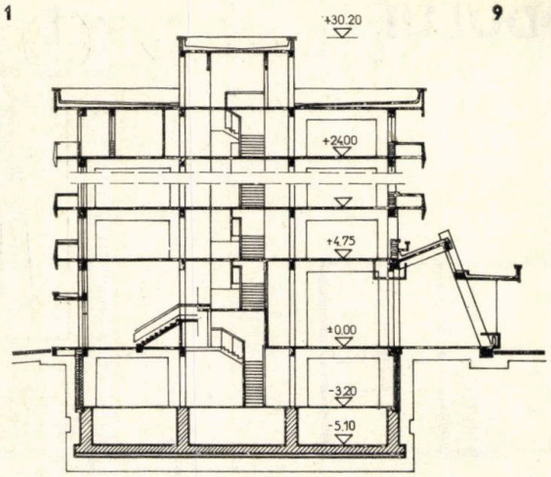

9

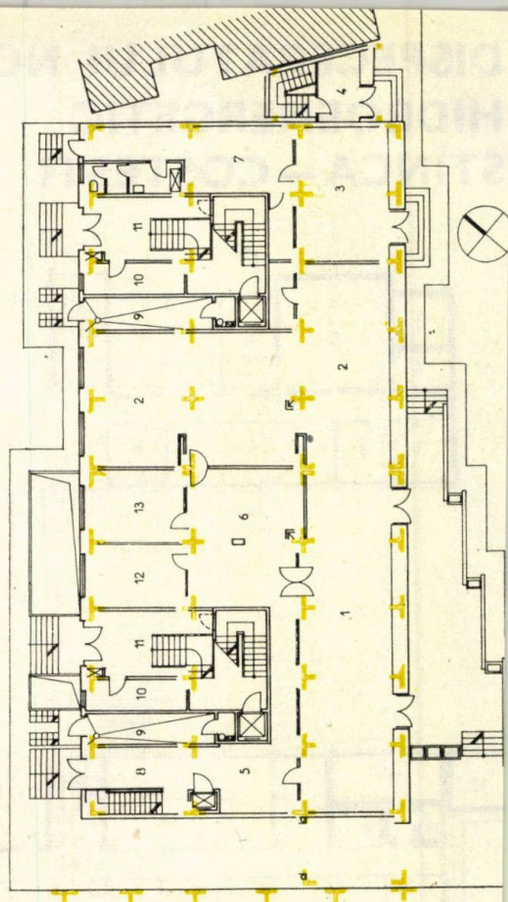

1. PLAN SITUAȚIE: *1. Strada Ștefan cel Mare — 2. Strada C. Dobrogeanu-Gherea — 3. Esplanada Teatrului — 4. Teatrul Național « Vasile Alecsandri » — 5. Palatul Roznovanu — 6. Mitropolia — 7. Poșta Centrală (strada Cuza Vodă)*

2. BLOCUL « OPERA », PLAN PARTER: *1 Patiserie — 2. Cofetărie — 3. Florărie — 4. Acces subsol — 5. Oficiu — 6. Oficiu-ospătari — 7. Atelier florărie și depozit marfă — 8. Recepție marfă — 9. Evacuare gunoi — 10. Depozit cărucioare — 11. Intrare locuințe — 12. Spălător — 13. Preparate cofetărie-cafea.*

3. BLOC « OPERA », PLAN SUBSOL: *1. Oficiu — 2. Depozit dulciuri — 3. Laborator — 4,5. Spălător*

4. BLOC « CINA » ȘI DOUĂ TRONSOANE DIN BLOCUL « A », PLAN PARTER: *1. Magazin alimentar cu autoservire — 2. Produse panificație — 3. Lactate-mezeluri — 4. Brînzeturi — 5. Dulciuri-cafea — 6. Depozit autoservire — 7. Depozit brînzeturi — 8. Depozit pîine — 9. Evacuare gunoi — 10. Cărucioare, în legătură cu accesele la locuințele din etaje — 11. Acces la crama din subsol — 12. Terasă restaurant—13. Restaurant—14. Oficiu — 15. Boxă — 16. Depozit băuturi — 17. Depozit dulciuri — 18. Cameră gheață — 19. Primire marfă — 20. Bufet rece — 21. Bucătărie — 22. Spălător de vase — 23. Spălător veselă — 24. Intrare la restaurant și la cafe-bar (la mezanin) — 25. Garderobă.*

5. BLOC « CINA », PLAN SUBSOL: *1. Sală cramă — 2. Oficiu — 3. Grătar — 4. Spălător — 5. Bufet rece — 6. Depozit băuturi — 7. Depozit general — 8. Preparare carne — 9. Preparare legume — 10. Centrală ventilație — 11. Cameră troliu — 12. Degajament*

6. BLOC « CINA », PLAN MEZANIN: *1. Cafe-bar — 2. Terasă — 3. Oficiu — 4. Depozit — 5. Vestibul locuințe — 6. Bucătărie de apartament — 7. Cameră — 8. Baie*

7. BLOCUL « A », TRONSOANELE 1 și 2, PLAN PARTER: *1. Farmacie — oficina — 2. Receptura — 3. Laborator — 4. Preboxa — 5. Filtru — 6. Boxa sterilă — 7. Spălător — 8. Depozit — 9. Depozit ambalaje — 10. Materiale septice — 11. Recepție — 12. Vestiar — 13. Medicamente import — 14. Gardă dirigințe — 15. Magazin articole de vînătoare — 16. Magazin articole de pescuit — 17,18. Depozit — 19. Sală expoziții — 20. Atelier naturalizări — 21. Gunoi — 22. Cărucioare — 23. Intrare locuințe — 24. Atelier prelucrare bijuterii — 25. Magazin bijuterii — 26. Primire-predare comenzi — 27. Cameră valori*

8. TRONSON CURENT LA BLOCUL « A », PLAN ETAJ 1: *1. Vestibul apartament — 2. Cameră de zi — 3. Dormitor — 4. Bucătărie — 5. Baie — 6. Curte de lumină*

9. SECȚIUNE PRIN BLOCUL « A »

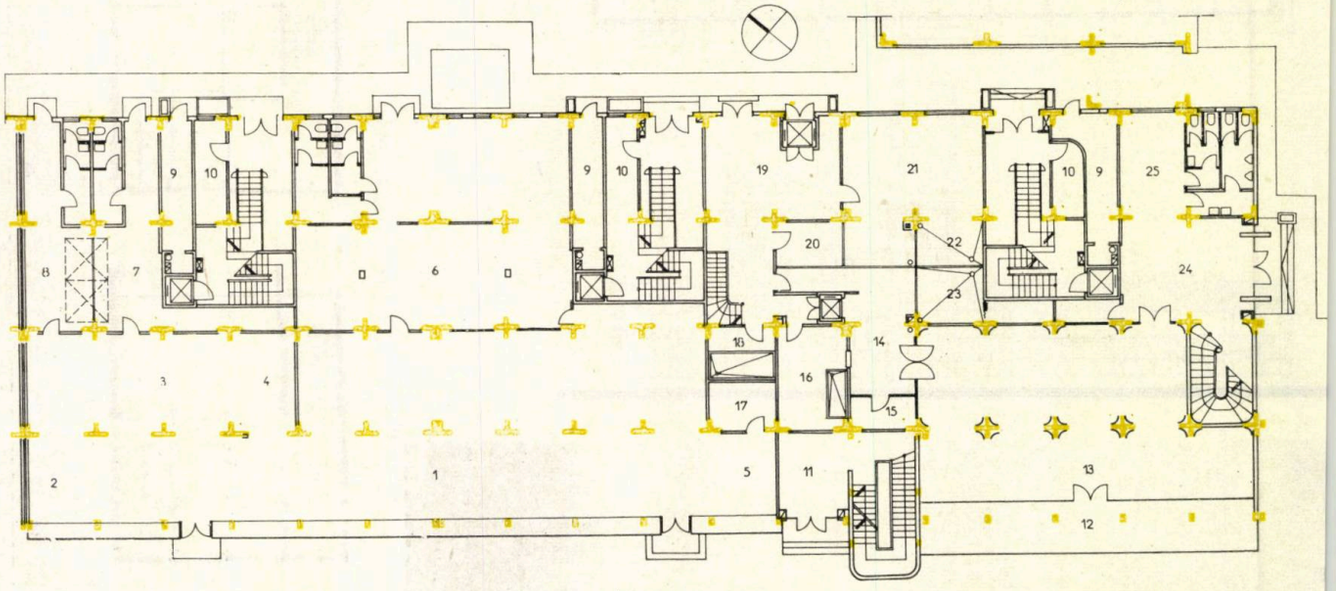

7

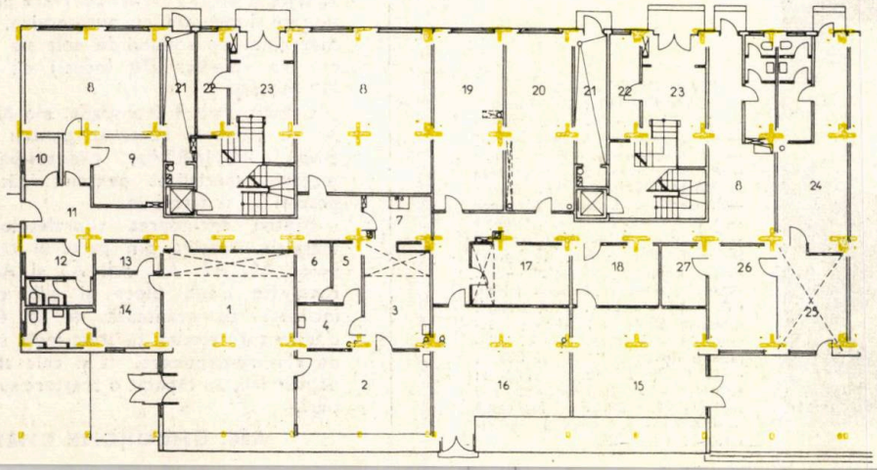

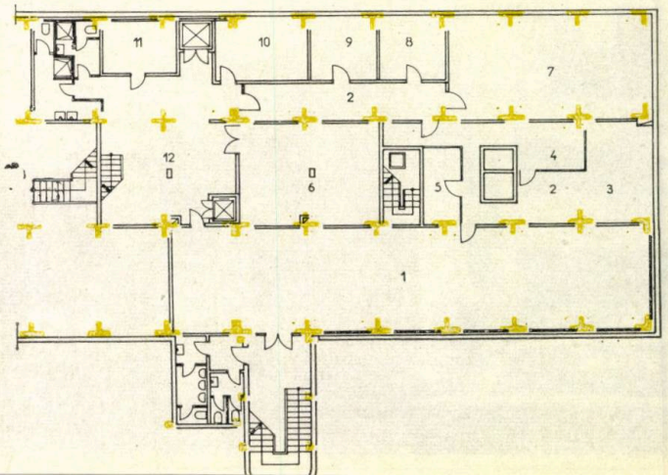

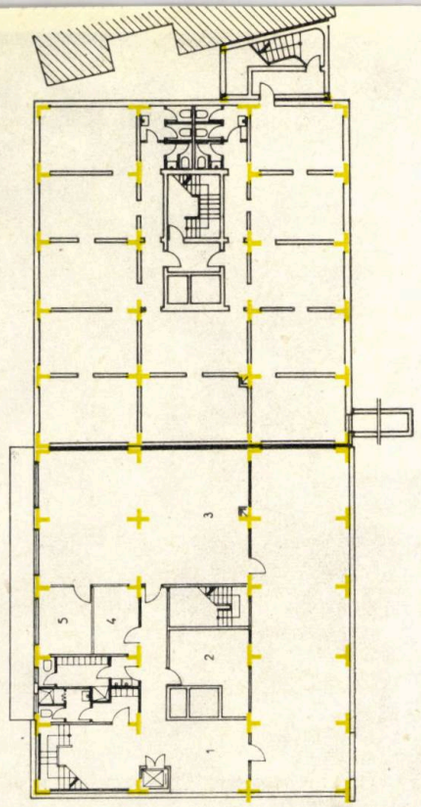

3

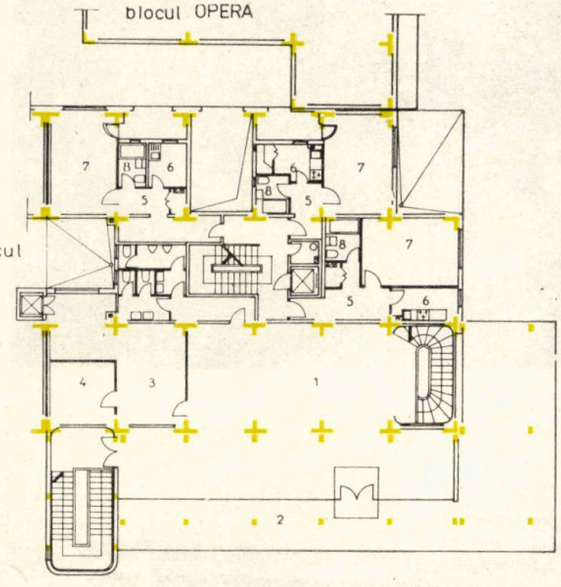

6

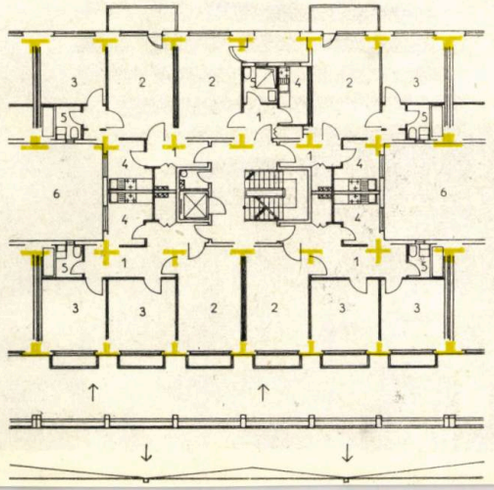

8

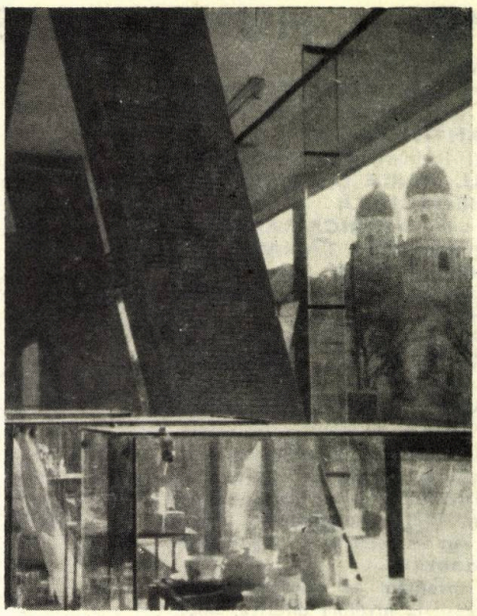

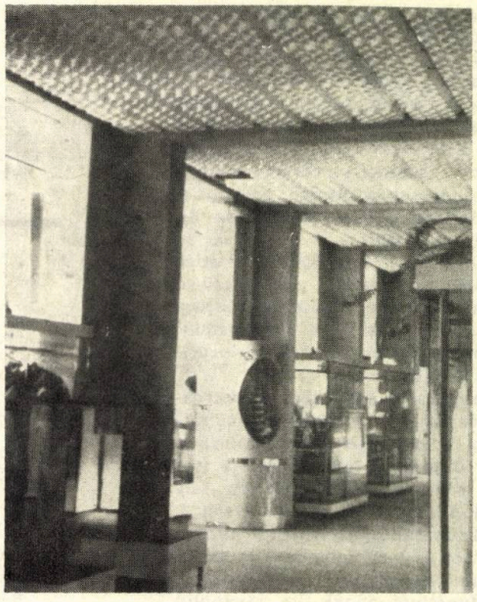

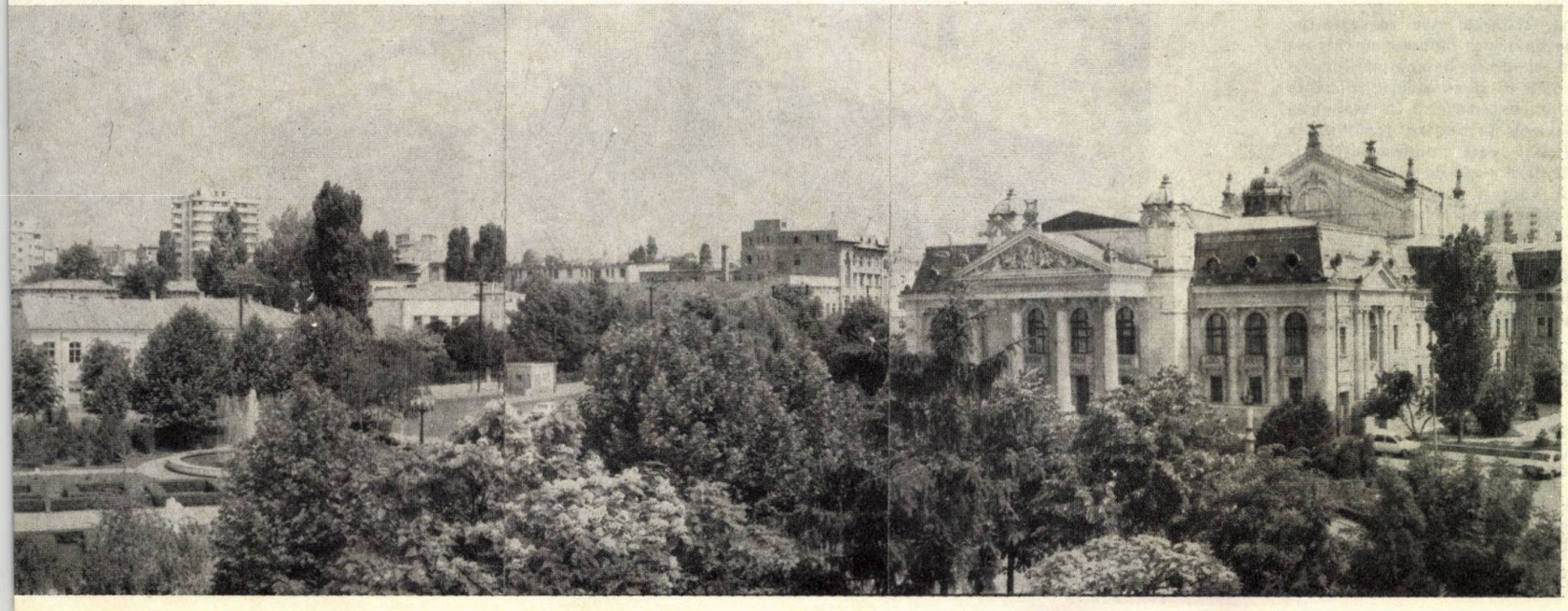

CĂMINUL MUNCITORESC AL T.C.I.

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **VICTOR MIHAILOVICI** (șef proiect), proiectant **CONSTANTIN BĂLAN**
Rezistență: inginerii **CRISTINA MĂRĂȘESCU, MARIA DIAC, GHEORGHE GHEORGHIȚĂ**
Instalații: tehn. **VIORICA RADU** (termice), inginerii **NELI TĂNASE** (sanitare), **ANGELA POPP** (electrice)
Sistematizare verticală: ing. **EUGEN URSACHE**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI

Căminul Trustului de construcții Iași este amplasat pe strada 23 August nr. 7 la vest de sediul actual al T.C.I. — funcționînd în clădirea monument istoric cunoscută sub denumirea de **Casa Iordache Roznovanu**.

Pantele terenului au permis crearea a două accese la niveluri diferite, unul, principal, pe dedesubtul corpului ieșind al primului etaj și un al doilea direct, printr-o scară exterioară, la cota +4,00 m a primului etaj. Subsolul are — la rîndul lui — un acces direct din exterior.

Construcția, avînd subsol + parter + 4 etaje, e alcătuită din două bare decalate în plan și ușor denivelate — care urmăresc terenul — și dintr-un corp ce extinde primul etaj deasupra intrării principale.

Barele de cazare (corp A și corp B), avînd legături funcționale pe nivel, au fost gîndite în ideea unei folosiri elastice a capacității de cazare, prevăzîndu-se grupuri sanitare diferențiate în ipoteza satisfacerii unei cazări a personalului muncitor mixt. Corpul A are 176 locuri, iar corpul B 180 locuri cazare.

Pentru asigurarea condițiilor de recreare și de permanentă îmbogățire a cunoștințelor, ca și din rațiuni de amplasare, programul căminului muncitoresc a fost îmbogățit printr-o **bibliotecă** cu sală de lectură de circa 80 m² (la etajul I, în corpul de deasupra intrării) și printr-un **club** de circa 120 m², amplasat la etajul 4 al corpului A.

Aceste funcțiuni anexă ale căminului au fost exprimate și în plastica exterioară a construcției.

Structural, clădirea este realizată pe cadre de beton armat monolit cu traveea de 3,20 m și două deschideri inegale 4,60 m și 6,80 m și cu zidărie eficientă la închiderile exterioare. La stabilirea soluției, s-a avut în vedere posibilitatea ca obiectul să-și poată modifica destinația în timp, dat fiind — pe de o parte — amplasamentul central, iar — pe de altă parte — și dispersarea Trustului de construcții Iași în mai multe corpuri de clădiri din cuprinsul municipiului. Regimul de înălțime a fost stabilit în acord cu Direcția Monumentelor Istorice, dat fiind vecinătatea Casei Roznovanu de care s-a mai amintit.

Arh. VICTOR MIHAILOVICI

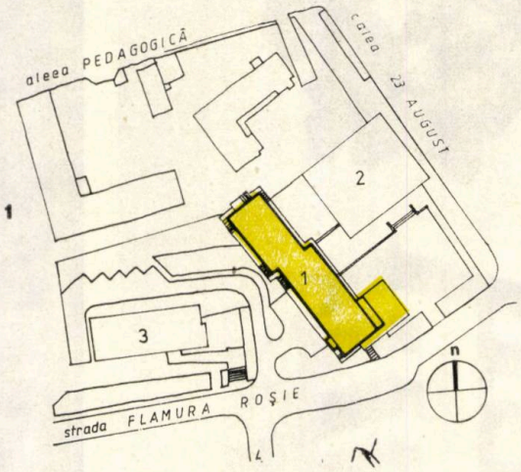

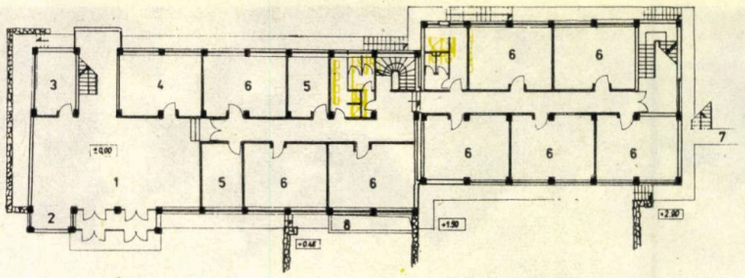

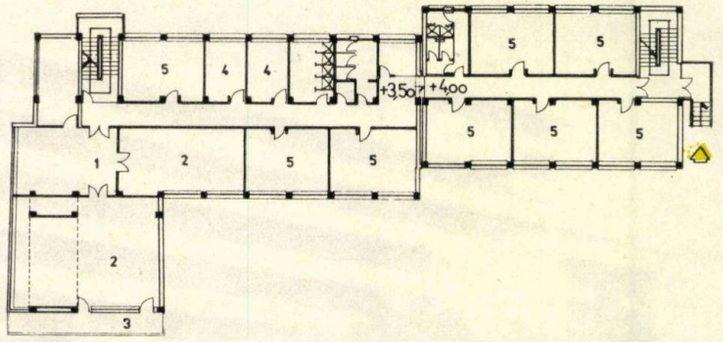

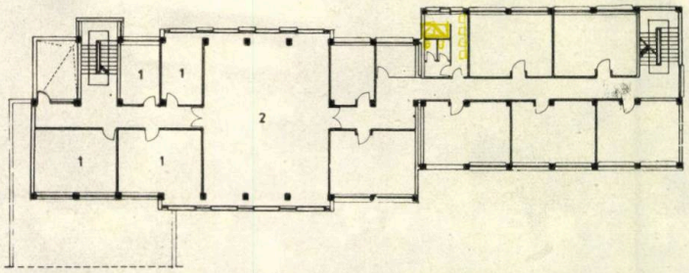

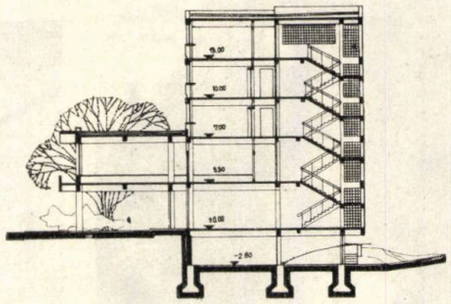

1. PLAN DE SITUAȚIE: *1. Cămin T.C.I. — 2. «Casa Roznovanu» — sediul central al T.C.I. — 3. Miliția municipiului Iași — 4. Acces la extinderea Spitalului C.F.R.*
2. PLAN PARTER: *1. Hol intrare — 2. Parter — 3. Registratură T.C.I. — 4. Birou — 5. Cameră 3 paturi — 6. Cameră 6 paturi — 7. Scară de acces din exterior la etajul 1*
3. PLAN ETAJ 1: *1. Hol — 2. Bibliotecă — 3. Balcon — 4. Cameră 3 paturi — 5. Cameră 6 paturi.*
4. PLAN ETAJ IV *(cota + 13 m): 1. Săli pentru activități de club — 2. Sală reuniuni.*
5. SECȚIUNE

STAȚIA DE CĂLĂTORI IAȘI-NORD

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **OVIDIU ALEXIEVICI** (șef proiect)
Rezistență: ing. **GETA BĂLAN**
Instalații: inginerii **ZENOVIA CHIRAN** (termice) **IANCU DAVIDOVICI** (sanitare), **IRA MURGU** (electrice)
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Odată cu sistematizarea și modernizarea gării feroviare centrale a municipiului Iași, s-a realizat și clădirea de exploatare suburbană IAȘI-NORD, prin care tranzitează navetiștii din localitățile ce asigură forța de muncă a unităților industriale ieșene.

Noua stație de călători este amplasată imediat la nord de gara centrală Iași și este deservită de un pachet de 4 linii **terminus,** cu peroane acoperite.

Clădirea are parter și un etaj, cu o structură din zidărie portantă consolidată cu sîmburi din beton armat și cu planșee monolit.

Parterul gării cuprinde: holul călătorilor, două grupuri de case de bilete, un centru de difuzarea presei, un grup sanitar și casete de bagaje. La etajul clădirii, se găsesc sălile de așteptare clasa I și a II-a, spațiu rezervat **« mamei și copilului»** și un grup sanitar.

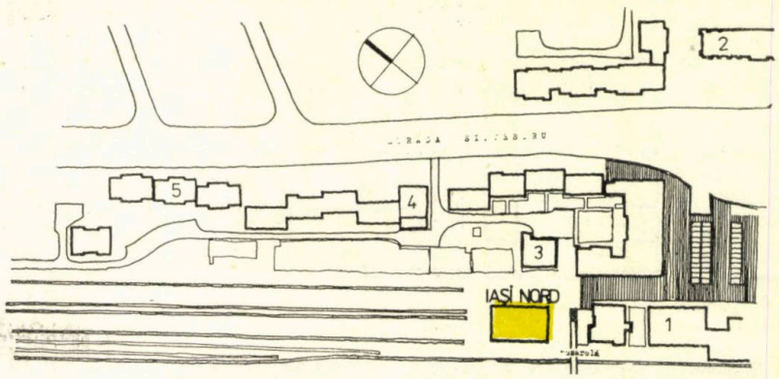

1

Ca finisaje, s-au utilizat: pardoseli de marmură și placaje din același material la stîlpi; aluminiu, la casele de bilete și la windfanguri; simili-piatră, placaje din travertin și praf de piatră la pereți. Terasa necirculabilă, bituminoasă, cu termoizolație din beton celular autoclavizat.

Arh. OVIDIU ALEXIEVICI

1. PLAN SITUAȚIE: *1. Gara centrală a municipiului Iași — 2. Vama veche — spații ale Oficiului județean de turism — O.J.T. — Iași — 3. Cantina C.F.R. — 4. Centrala termică — 5. Blocuri etapa 1983*
2. PLAN PARTER: *1. Windfang — 2. Hol călători — 3. Casete bagaje — 4. Grup sanitar — 5. Ziare-reviste-ilustrate.*
3. PLAN ETAJ :*1. Golul holului — 2. Sală așteptare clasa I —3. Sală așteptare clasa a 2-a — 4. « Mama și copilul »*
4. SECȚIUNE
5,6. FAȚADE

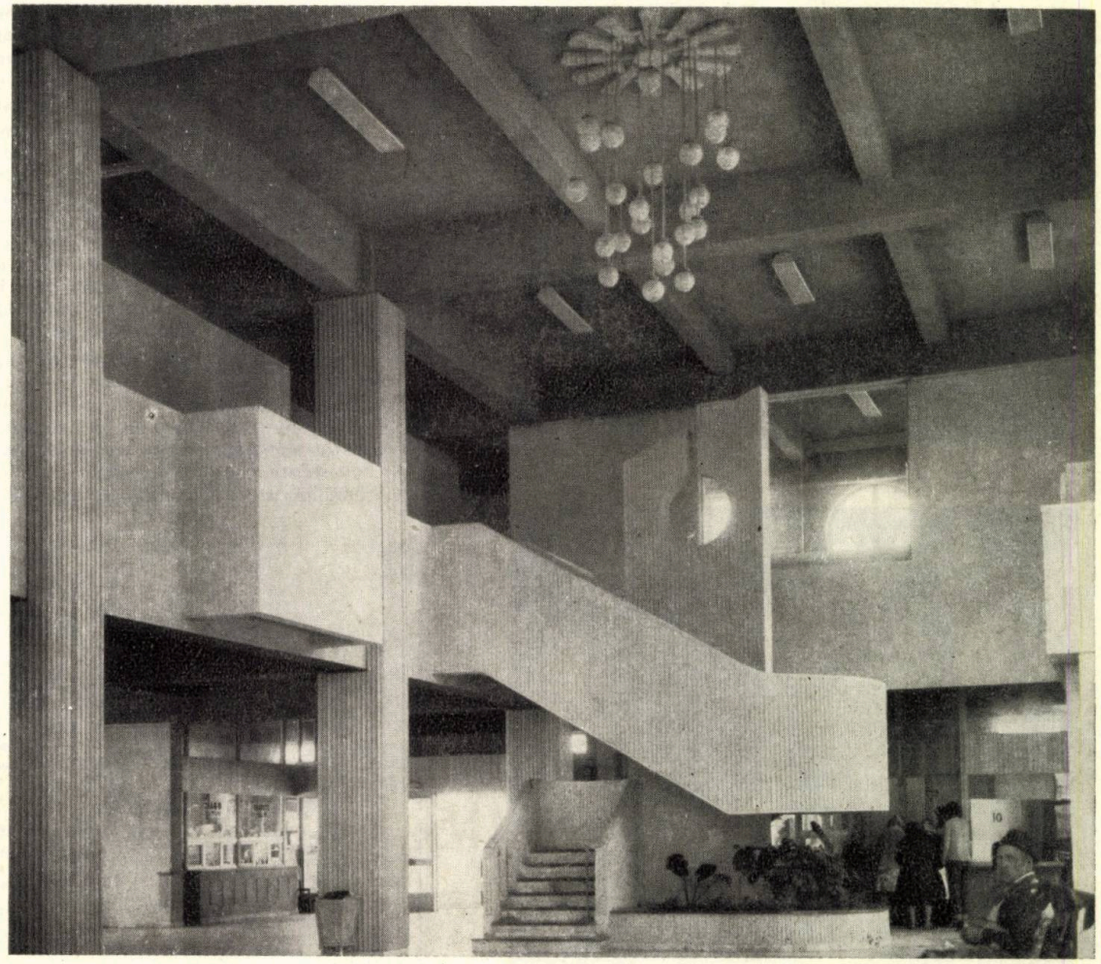

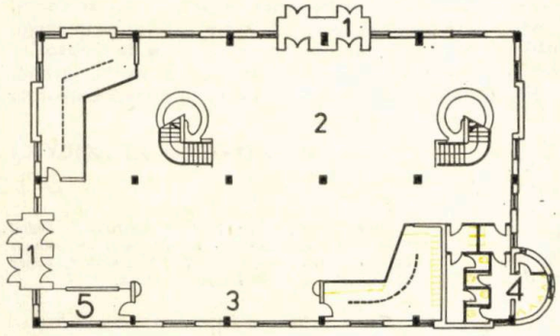

2

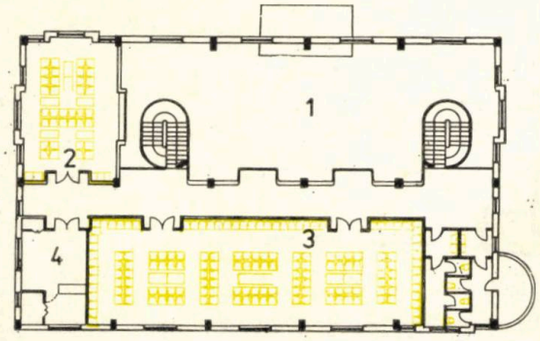

3

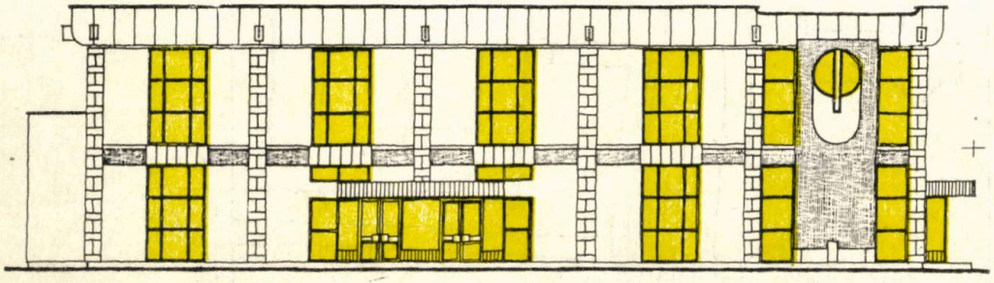
5

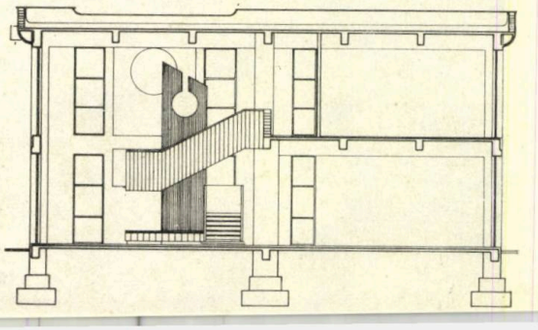
4

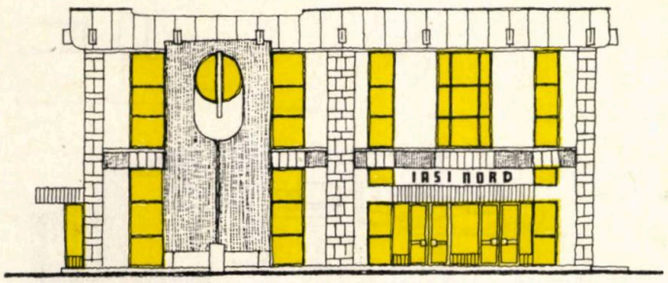

6

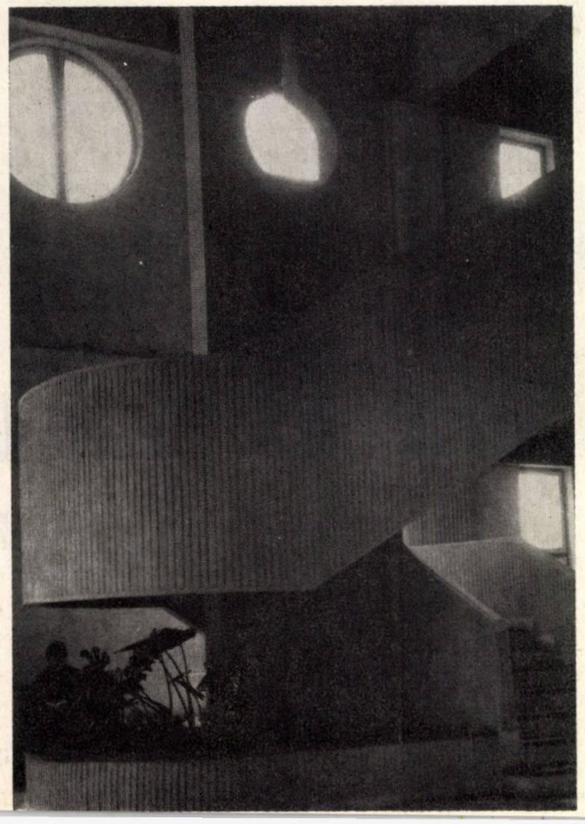

IMOBILUL „CASA CĂRȚII“

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **CRISTIAN CONSTANTINESCU** (șef proiect), **OVIDIU ALEXIEVICI**, c. arh. **STERICĂ LUNGU**
Rezistență: ing. **LIVIU STESCU**
Instalații: inginerii **ANGELA POP, IANCU DAVIDOVICI**, s. ing. **ANDRIANA ȘTEFĂNESCU**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI
EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII IAȘI — T.C.I.

Construcția noului sediu politico-administrativ și noua conturare a Pieței Palatului Culturii au creat necesitatea restructurării cadrului arhitectural existent al întregii zone cuprinse între străzile Ștefan cel Mare, Anastasie Panu și Costache Negri.

Păstrarea și punerea în valoare a construcțiilor de interes istorico-arhitectural și completarea spațiului urban cu construcții moderne au sporit gradul de dificultate al problemelor necesar a fi rezolvate de către arhitecți.

Amplasamentul rezervat, inițial, pentru viitorul sediu al Uniunii județene a cooperativelor de consum — U.J.C.C. — Iași, a fost afectat, ulterior, prin reproiectare și prin recompartimentarea spațiilor interioare, « Casei Cărții ».

Volumetria, funcționalul realizat, ca și finisajele exterioare adoptate au depins de poziția « Casei Cărții », în vecinătatea Trei Ierarhilor, a Băncii Naționale, a sediului Consiliului popular județean Iași și a Pieței Palatului.

Tema inițială cerea rezolvarea unor spații comerciale și de prezentare pentru U.J.C.C., un număr de birouri și de apartamente pentru același beneficiar, care au fost cuprinse într-un partiu aproape pătrat, cu gruparea spațiilor comerciale la parter, a depozitelor în subsolul accesibil printr-o curte de aprovizionare (cu garaj), a birourilor și a unor servicii pe două etaje, urmate apoi prin turnul cu 8 niveluri cuprinzînd 36 apartamente cu 1—4 camere.

Sub raport constructiv și tehnologic, clădirea se remarcă prin cîteva premiere ieșene, cum ar fi: ● structura din cadre de b.a., cu tramă de 6×6 m, ● planșee cu predală ● pereți de închidere la locuințe din fîșii de b.c.a.

Rezolvarea structurii (și a detaliilor acesteia) a contribuit în mare măsură la conformarea volumetrică și estetică a construcției.

Arh. CRISTIAN CONSTANTINESCU

Condiția impusă reproiectării spațiilor destinate programului — pentru prima oară realizat în țara noastră la profilul și amploarea din Iași — de **« Casă a cărții »**, a fost păstrarea întocmai a aspectului exterior al clădirii proiectate anterior ca sediu U.J.C.C.

Programul complex cuprinde — repartizate pe niveluri — următoarele funcțiuni: ● **la parter** — lansări de carte și întîlniri ale autorilor cu cititorii, punct de informare editorială reprezentanță a Editurii Junimea-Iași, achiziții de carte anticariat ● **la etajul I** — librărie cu autoservire pentru carte diversă (proză, poezie, carte politică, artă, știință, tehnică, cursuri universitare, carte străină) ● **la etajul II** — papetărie, instrumente de calcul-scris și desen, tablouri-ilustrate, articole cultural-sportive, discuri-benzi-publicații muzicale ● **la subsol** — curte de serviciu pentru acces marfă, garaje, lift-mărfuri, secția recepție-sortare-expediție carte, depozite.

Arh. OVIDIU ALEXIEVICI

1. PLAN SITUAȚIE: *1. Casa Cărții — 2. Sediul Comitetului județean P.C.R. și Consiliul popular județean Iași — 3. Biserica Trei Ierarhi — 4. Banca Națională — 5. Bloc locuințe existent.*

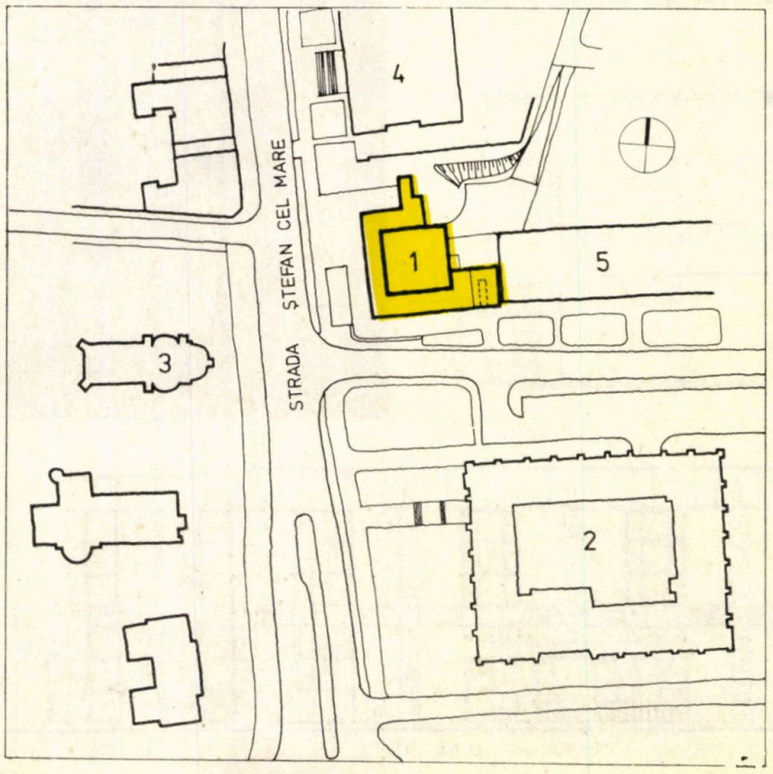

1

CASA CARIJI

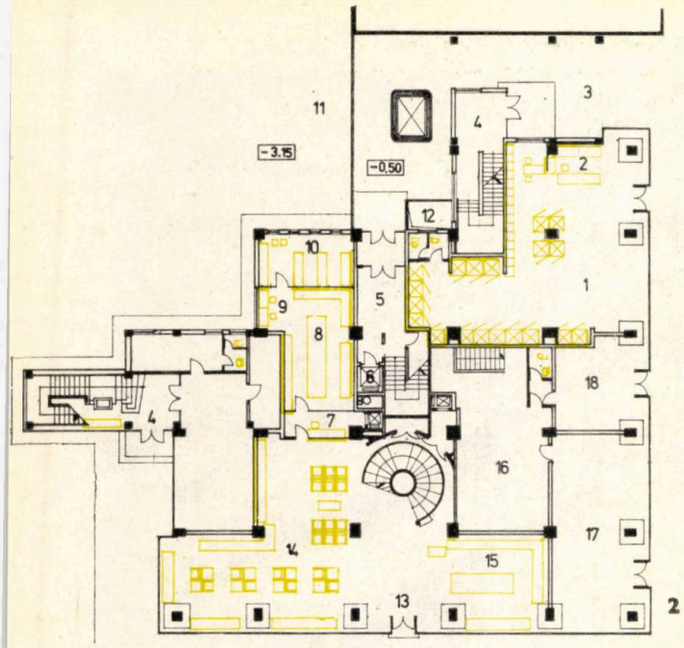

2

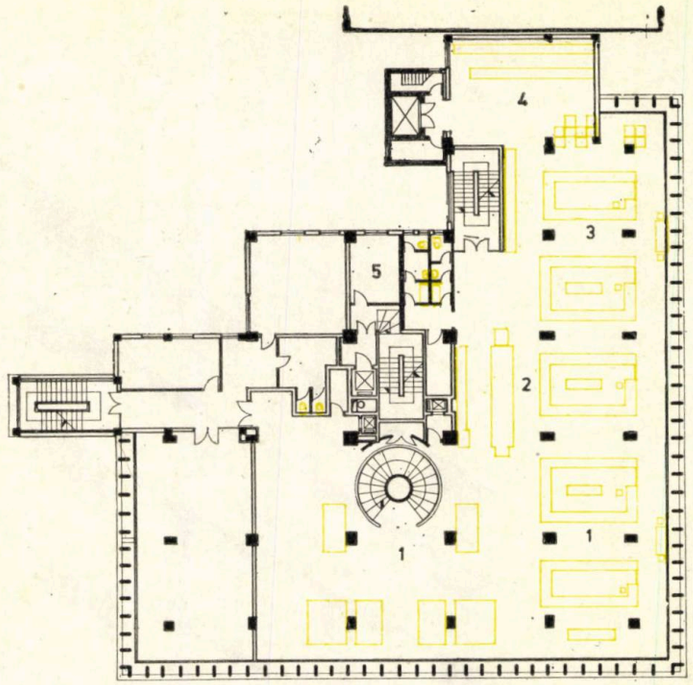

4

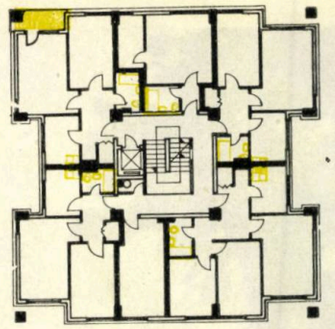

6

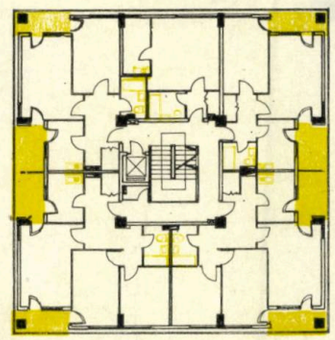

7

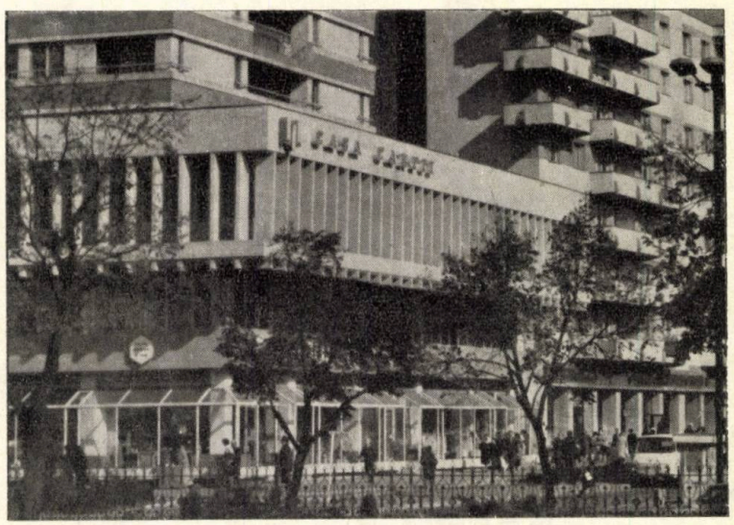

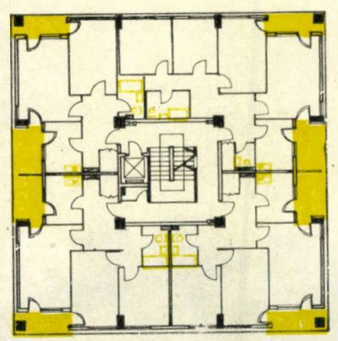

3

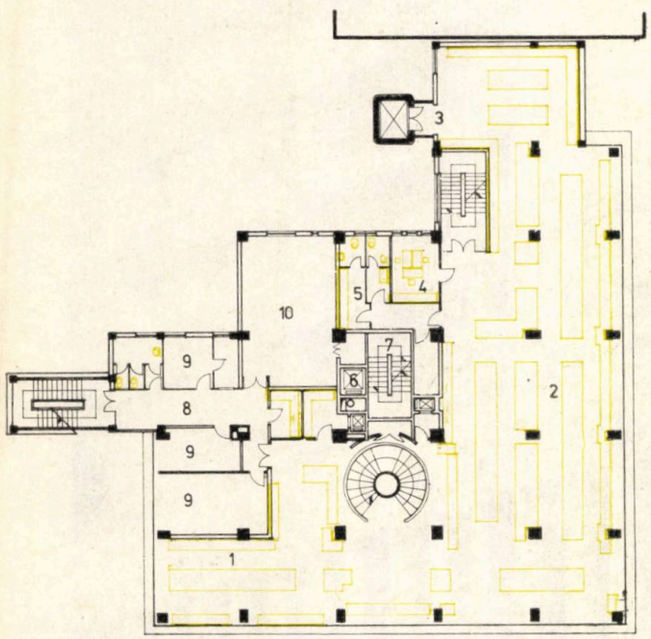

5

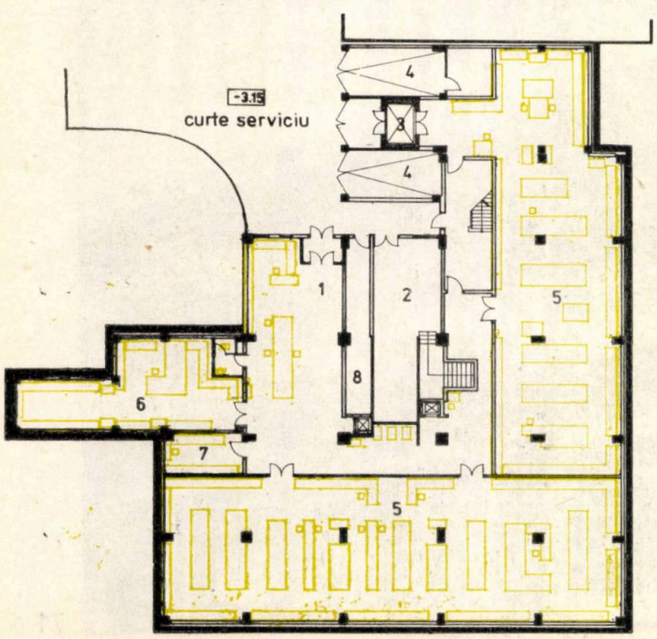

2. PLAN PARTER: *1. Cabină telefonică interurbană — 2. Punct difuzarea presei-ilustrate-efecte poştale — 3. Pasaj pietonal — 4. Intrare la « Casa cărţii » — etaj — 5. Intrare locatari — 6. Lift pentru apartamente — 7. Birou achiziţii carte anticariat —8. Depozit anticariat — 9. Verificare — 10. Depozit carte rară — 11. Curte la nivelul subsolului — 12. Gol lumină curte subsol — 13. Intrare principală « Casa Cărţii » — 14. Punct informare editorială — 15. Întîlniri scriitori-cititori, lansări de carte, seri de poezie — 16. Depozit magazin APICOLA — 17. Magazin APICOLA — 18. Expoziţie permanentă, achiziţii-contractări ale Asociaţiei crescătorilor de albine — A.C.A.*

3. PLAN ETAJ 1: *1. Anticariat-autoservire — 2. Sală vînzare carte diversă — 3. Lift mărfuri — 4. Şef magazin — 8. Vestiar-grup sanitar — 6. Lift locuinţe — 7. Scară locuinţe — 8. Culoar acces birouri — 9. Birou — 10. Sală instructaj*

4. PLAN ETAJ 2: *1. Articole cultural-sportive — 2. Instrumente calcul scris — 3. Tablouri-ilustrate — 4. Discuri-benzi-publicaţii muzicale — 5. Uscătorie-bloc locuinţe*

5. PLAN SUBSOL: *1. Recepţie depozit-dezambalare — 2. Recepţie depozit magazin APICOLA al Asociaţiei crescătorilor de albine — 3. Lift mărfuri — 4. Garaj — 5. Depozit carte — 6. Depozit papetărie — 7. Depozit instrumente maşini de scris-calculat etc — 8. Pubele gunoi-locuinţe*

6. PLAN ETAJ 3

7. PLAN ETAJELE 4-5-6-7

8. PLAN ETAJELE 8-9-10

9. SECŢIUNE

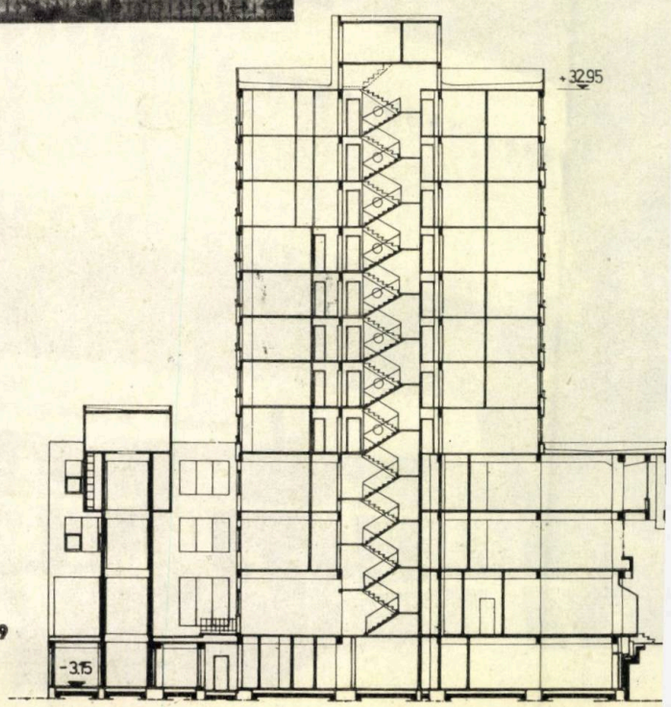

9

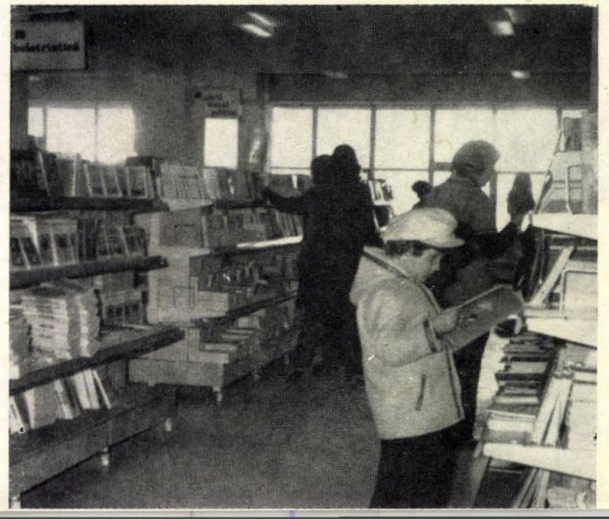

RESTAURANTUL „CIRIC“

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **GHEORGHE CHEPTEA**
Rezistență: ing. **A. MIHALACHE**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Realizat în 1970, în zona de agrement a Iașilor din jurul lacului Ciric, restaurantul este amplasat pe țărmul vestic al lacului, lîngă artera de penetrație dinspre aeroportul Iași. Împreună cu dotările ștrandului și cu satul de vacanță al elevilor, restaurantul se înscrie în suita amenajărilor armonios înscrise în peisajul împădurit al acestei importante zone de agrement și loisir.

Construcția, cu denivelări ce urmăresc configurația terenului, e înscrisă, în mare, pe două platforme create în versant, la nivelul inferior plasîndu-se curtea de serviciu și principalele anexe, iar la nivelul superior — restaurantul.

Structura este din beton armat monolit, cadre și planșee înclinate urmărind

1

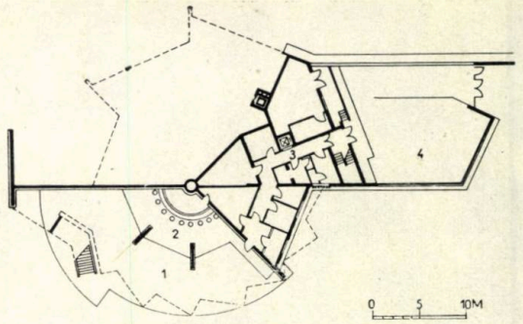

2

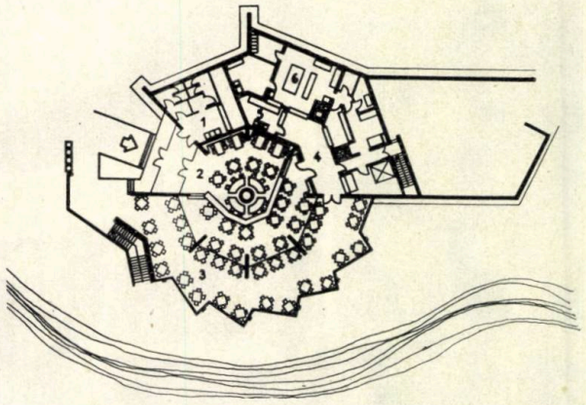

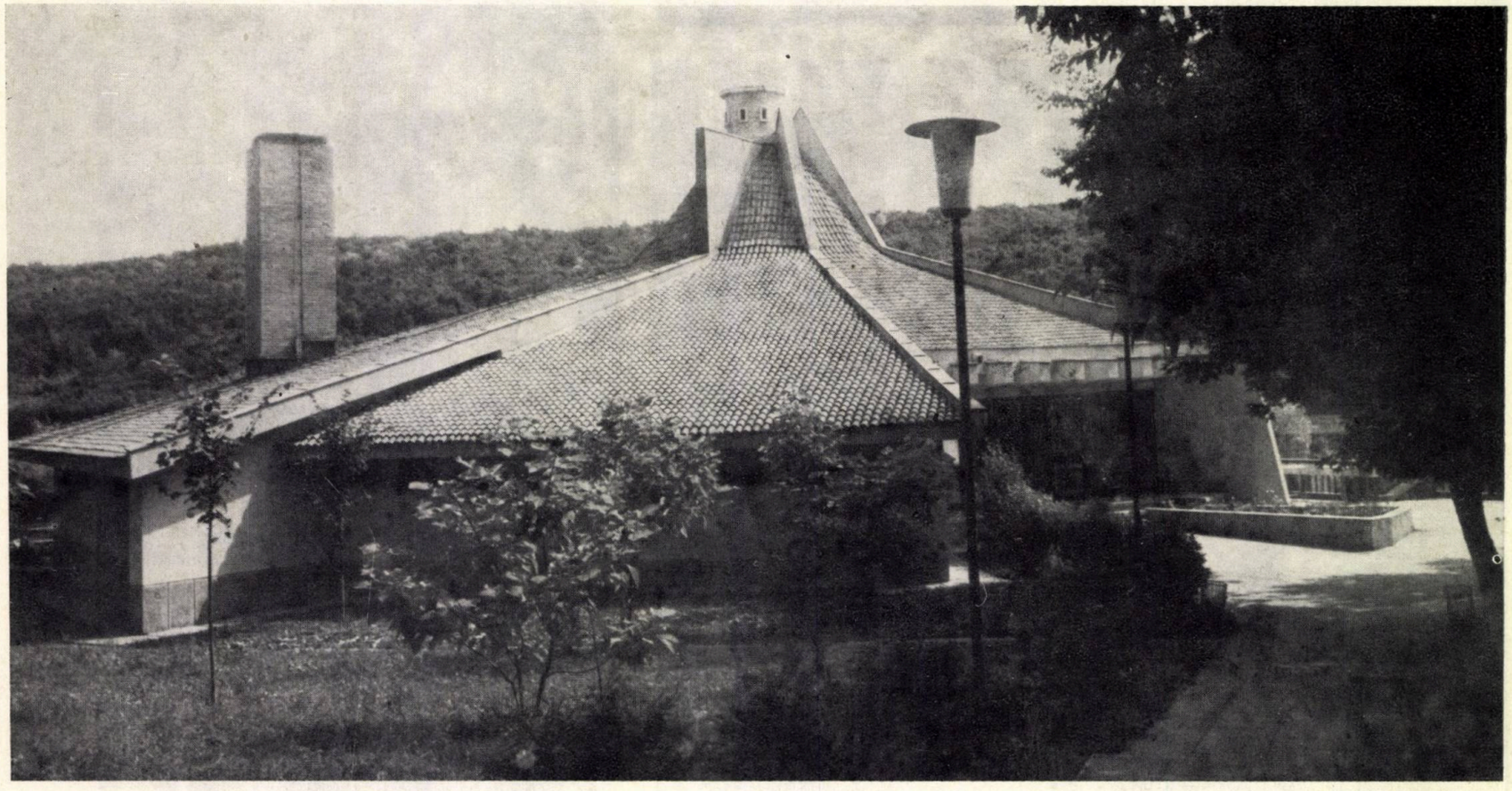

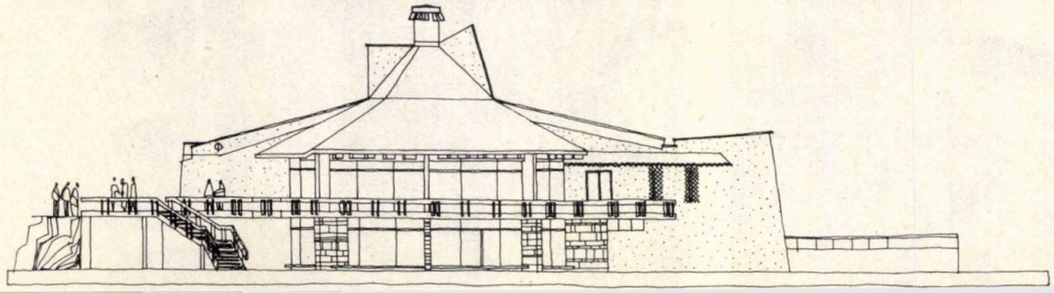

3

forma octogonală a planului. Acoperișul are în centru coșul de ventilație din partea centrală a sălii restaurantului.

Datorită volumetriei, amplasamentului și finisajelor utilizate (ceramică, placaje din piatră și lemn), construcția a căpătat un specific, devenind familiară ieșenilor și atrăgîndu-i în număr tot mai mare.

Arh. GHEORGHE CHEPTEA

1. PLAN LA NIVELUL INFERIOR: 1. *Terasă* acoperită — 2. Bar de zi — 3. Anexe — depozite — *preparări* — 4. *Curte de serviciu*
2. PLAN NIVEL SUPERIOR: 1. *Garderobă* — 2. *Sală restaurant* — 3. *Terasă 100 locuri* — 4. *Oficiu* 5. — *Spălător* — 6. *Bucătărie.*
3. FAȚADĂ SPRE LAC

CASA TEHNICII ȘI ȘTIINȚEI

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: conf. arh. **NICOLAE PORUMBESCU,** asist. arh. **CONSTANTIN LEPĂDATU**
Rezistență: inginerii **LIVIU ȘTESCU** (șef proiect), **AUREL LIULICĂ, VICTOR MOLOCEA, ELENA GUȘĂ**
Instalații: inginerii **MARILENA MIHALACHE** (termice), **IOAN HOCIUNG** (electrice), s. ing. **CONSTANTIN CERNESCU** (sanitare)
Sistematizare verticală: ing. **RADU ONOFREI**
PROIECTANT: INSTITUTUL POLITEHNIC « GH. ASACHI » — IAȘI, FACULTATEA DE CONSTRUCȚII, SECȚIA DE ARHITECTURĂ INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Urcînd Dealul Copoului, în chiar inima cetății universitare ieșene, la intersecția străzilor 23 August și Berthelot, se află în fază înaintată de execuție Casa tehnicii și științei, edificiu ce-și propune să aducă forța vie a contemporaneității în peisajul liniștit și patriarhal al bătrînului Copou.

Destinată a fi sediul Filialei Iași a Academiei R. S. România, al reprezentanțelor locale ale Academiei de științe sociale și politice, Academiei de științe medicale, Academiei de științe agricole și silvice, precum și al unor organizații profesionale și obștești în

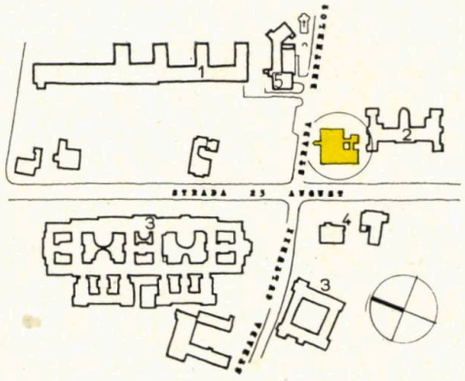

1. PLAN DE SITUAȚIE: *1. Universitatea Nouă — 2. Spitalul militar — 3. Universitatea « ALEXANDRU IOAN CUZA » — 4. Casa Universitarilor — 5. Facultatea de științe economice (prezentată în nr. 5/1977 al revistei)*

2. PLAN PARTER: *1. Acces principal — 2. Hol — 3. Sală de consiliu — 4. Sală de lectură — 5. Carte rară — 6. Depozit de carte — 7. Cartare-cotare-catalogare — 8. Primire-distribuire carte — 9. Legătorie — 10. Acces secundar — 11. Curte interioară — 12. Terasă necirculabilă*

3. PLAN ETAJ 1: *1. Sală de lectură bibliotecă — 2. Cabinete de studiu — 3. Sală de conferințe — 4. Transmisie simultană poliglotă — 5. Secretariat — 6. Președinte filială*

4. PLAN LA NIVELUL SĂLII DE EXPOZIȚIE *(Cota — 6,00): 1. Sală mică de conferințe — 2. Sală de expoziție — 3. Depozit de carte — 4. Bufet — 5. Hol — 6. Curte interioară — 7. Circulație exterioară acoperită — 8. Acces din strada 23 AUGUST*

1 2

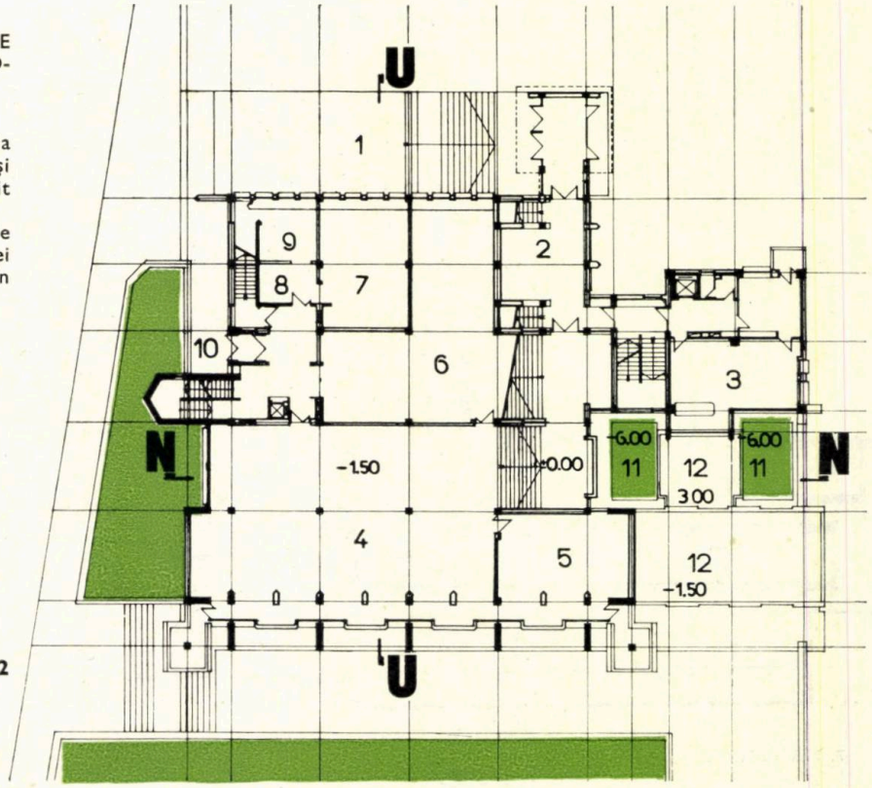

4 3

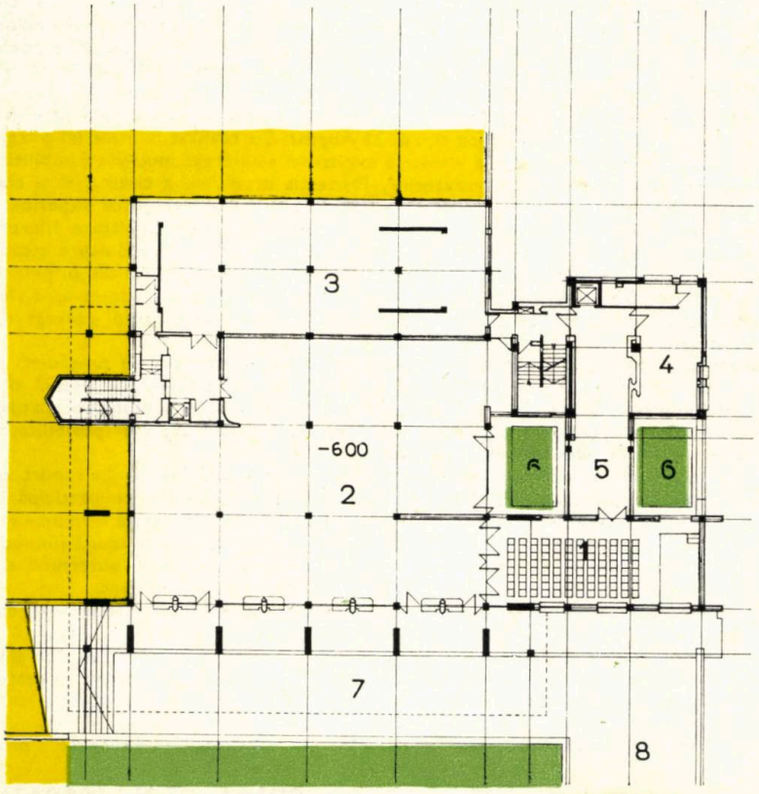

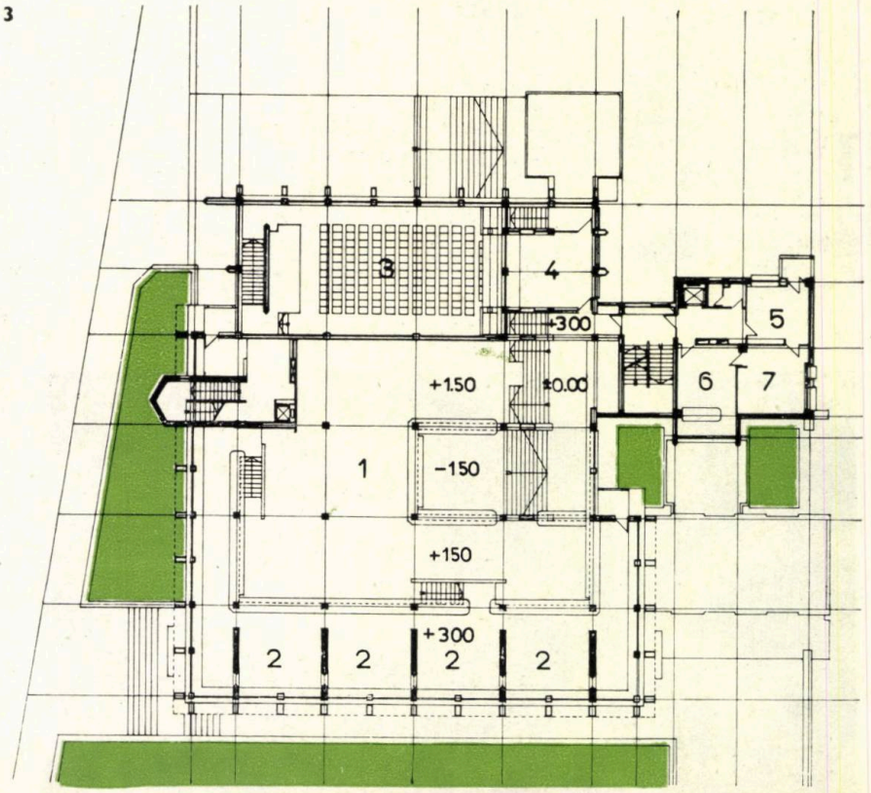

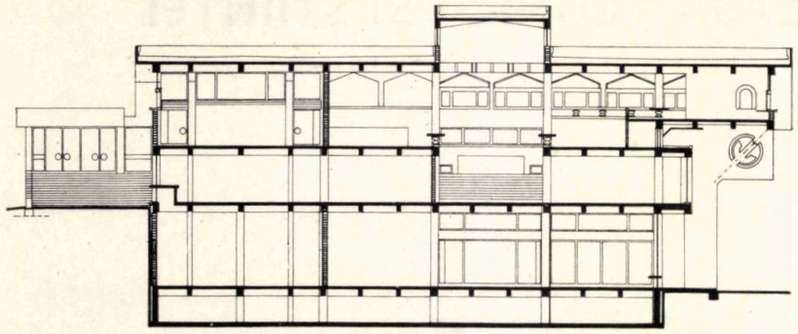

5. SECȚIUNE **U–U**
6. SECȚIUNE **N–N**

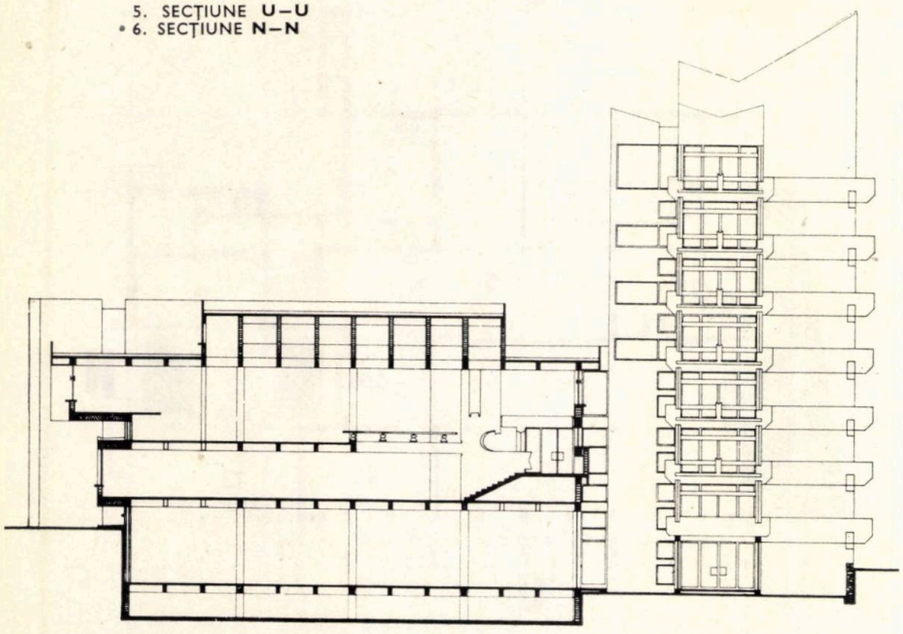

7. PERSPECTIVĂ

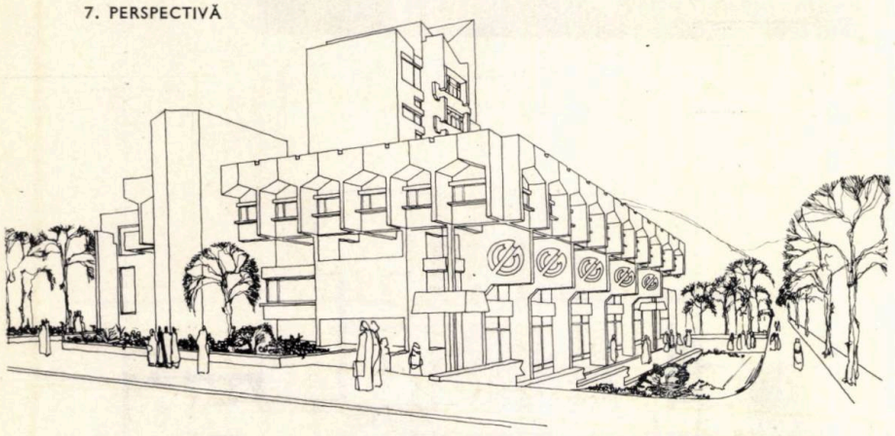

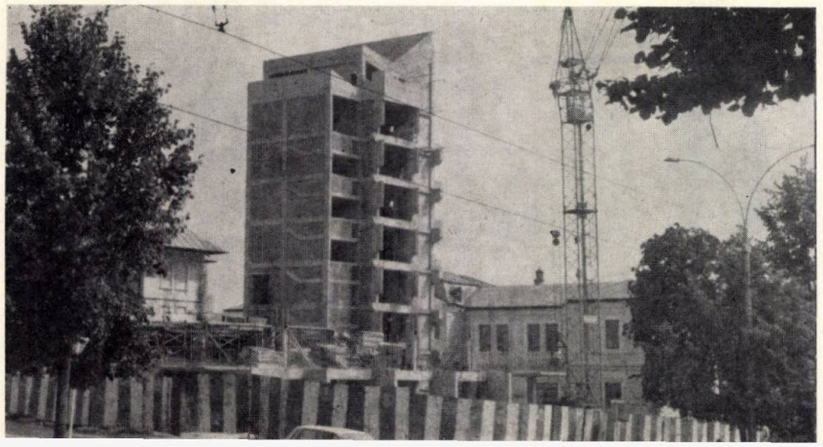

prezent fără sediu propriu (Consiliul național al inginerilor și tehnicienilor, Uniunea arhitecților, Asociația juriștilor etc), clădirea înglobează patru grupări funcționale majore:

a. Spații destinate unor manifestări cu caracter reprezentativ național și internațional — simpozioane, comunicări științifice, conferințe, congrese (o sală mare de conferințe cu capacitatea de 200 de locuri, sală mică cu capacitatea de 100 de locuri).

b. Spații destinate răspîndirii informației științifice și tehnice și studiului teoretic (bibliotecă cu caracter enciclopedic).

c. Spații destinate expozițiilor cu caracter permanent ce se adresează marelui public.

d. Spații destinate activităților cotidiene ale filialelor de academii și ale organizațiilor profesionale și obștești ce-și vor avea sediul aici.

Poziția proiectanților în stabilirea soluțiilor a fost determinată de o analiză structuralistă a acestor categorii de funcțiuni, de înțelegere a componentelor lor specifice, a relațiilor tipo-funcționale determinante, analiză ce a condus la stabilirea unor criterii — instrumente de lucru în procesul de organizare a spațiului:

- ierarhizarea funcțiunilor după importanța și semnificația lor în cadrul fizic nou creat
- frecvența relațiilor dintre funcțiunile înglobate în clădire și factorul social exterior
- frecvența și importanța relațiilor factorului social exterior, respectiv publicul larg cu funcțiunile găzduite de clădire
- gradul de înrudire al funcțiunilor și compatibilitățile lor
- particularitățile cadrului fizic, natural și artificial, în care clădirea urmează să se integreze
- prezența unor factori fizici perturbatori pentru unele funcțiuni.

Fiind o clădire cu caracter social-cultural, s-a căutat prin concepție ca aceasta să devină reflectarea activă a actului cultural la care participă, ca păstrător al tradiției, ca purtător al mesajelor spirituale care ne aparțin și ca activizator în procesul formării și al educației. În plus, dincolo de logica strict funcțională, urmărită dealtfel pe tot parcursul studiului, au existat preocupări permanente de îmbogățire a spațiului cu valori spirituale social-estetice, dictate de chiar prezența clădirii în viața culturală ieșeană, încît să se adreseze conștiinței oamenilor, nu numai prin natura funcțiunilor cît mai ales prin bogăția de semnificații pe care le înglobează.

Obiectivul, ce însumează o suprafață desfășurată de 4 600 m², este amplasat pe un teren cu pantă în două sensuri și care prezintă avantajul unor relații de vecinătate aerate, lucru ce a permis punerea clădirii în valoare în totalitatea ei, acesta la rîndu-i subordonîndu-se configurației amplasamentului prin înscrierea nivelurilor inferioare.

Funcțiunile se exprimă în exterior prin două componente volumetrice majore, diferite prin înălțime și rezultînd din schema configurativă:

- **corpul principal, dezvoltat pe orizontală** și cuprinzînd funcțiunile din categoriile a, b și c — sala mare de conferințe, cu o capacitate de 200 de locuri și dotată cu instalații de traducere și transmisie simultană în patru limbi, sala mică de conferințe cu capacitate de 100 de locuri, biblioteca, cu trei săli de lectură, cabinete de studiu și anexe (primire-distribuire carte, cartare, catalogare, legătorie și depozit de carte), spații pentru expoziții cu caracter permanent.
- **turnul,** siluetă suplă din beton armat, semeț și cu demnitate, reprezentînd suma unor funcțiuni de importanță cotidiană — sediile filialelor locale ale academiilor de profil și ale organizațiilor profesionale și obștești.

Specific clădirilor amplasate pe terenuri în pantă, accesele la principalele funcțiuni au fost rezolvate la cote diferite, locurile lor, în raport cu străzile care definesc geometria a două din laturile amplasamentului, fiind dictate de criteriile enunțate mai sus, cu care s-a operat permanent în manevrarea funcțiunilor, în modelarea spațiilor și a volumelor.

În această idee, expoziția, destinată în exclusivitate publicului cu scopul de a populariza prototipuri de aparate, de machete de instalații, utilaje etc, ca și realizările activității de cercetare științifică desfășurată în unitățile de cercetare, proiectare și învățămînt superior, în cercurile științifice studențești, a fost amplasată în corpul principal la nivelul trotuarului, cu acces dinspre strada 23 August. S-a realizat în acest fel o legătură directă cu strada, iar prin ampla vitrare a expoziției s-au creat multiple posibilități de comunicare psihovizuală interior-exterior. Protecția accesului, a circulației și staționării publicului în fața vitrinelor este asigurată de avansarea nivelurilor superioare către stradă, în surplombă. În aceeași idee, de distribuire a acceselor în clădire diferențiat în raport cu cota terenului și cu strada, accesul principal se face dinspre strada Berthelot, mai puțin aglomerată decît strada 23 August, grupînd în jurul său în primul rînd funcțiunile de liniște (biblioteca și sala mare de conferințe), care în acest mod sînt ferite de principalul factor perturbator al cadrului urban — zgomotul generat de circulația străzii.

O preocupare aparte a constituit-o modelarea spațiului interior, cu precădere al bibliotecii, care, prin rezolvarea decalată la jumătate de nivel a sălilor de lectură și a cabinetelor de studiu, a permis crearea unei ambianțe cu subtile comunicări spațiale sinergice, obținîndu-se unitatea organică a sălilor de lectură, fără a pierde posibilitatea desfășurării activității independente a acestora.

La exterior, trebuie subliniată atenția cu care este mînuită lumina în raport cu geometria fațadelor, cu scopul obținerii contrastelor lumină-umbră ce participă la dinamica ritmurilor fațadelor, în cadrul mult mai larg al dinamicii generale a volumelor.

Prin scoaterea nivelurilor superioare în surplombă se realizează, o conduită limpede într-o configurație simplă viguros compensată de contrastele foarte puternice ale luminii, în treceri subtile de la alb foarte puternic la întuneric foarte dens.

Ritmurile simple se transformă, astfel, prin mînuirea luminii, în ritmuri extrem tensionate.

Tema dominantelor în compunerea ritmurilor precum și legea constrastelor sînt suportul principal al schemelor configurative ritmice generale. Tocmai datorită acestui fapt, întregul volum depășește mecanismele convenționale ale arhitecturii contemporane, introducînd întregul spațiu arhitectural într-o atmosferă de sculpturalitate, obținută fără nici un efort din partea structurii, care rămîne în limitele practicii curente a proiectării.

Arh. CONSTANTIN LEPĂDATU

LICEUL DE ARTĂ „OCTAV BĂNCILĂ”

COLECTIV DE ELABORARE
Arhitectură: arhitecții **ADRIAN POPOVICI** (șef proiect), **CRISTINA ANDREI, MIHAI MANCAȘ,** c. arh. **MARIA DRAGOMIR,** proiectanții **MIHAI DRAGOMIR, DAN. S. GRIGORE, VALENTINA ȘARAMET**
Rezistență: inginerii **BENO BERCOVICI, ION COZARU**
Instalații: inginerii **CAROL CICKI, VASILE POPÂRDA, IANCU DAVIDOVICI**
Documentația economică: **VALERIA SOLCAN**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Necesitatea investiției a apărut ca urmare a efectelor seismului din 4 martie, cînd clădirile liceului « Octav Băncilă » au fost serios avariate. Expertizele întreprinse au arătat că o reparație a construcțiilor existente ar fi fost comparabilă, ca efort economic, cu construirea unui nou local, fapt ce a determinat alegerea acestei soluții. Amplasamentul a rămas același, formînd, împreună cu clădirea Conservatorului « George Enescu » și cu cea a Filarmonicii Moldova, un « trapez » muzical, foarte apropiat de clădirea Teatrului Național.

Condițiile de amplasament și de atacare eșalonată a investiției au impus adoptarea sistemului pavilionar, ceea ce a permis delimitarea funcțională a trei zone: învățămînt cultură generală, învățămînt specialitate și dotări sociale (cămin și cantină).

Învățămîntul de cultură generală, o școală de 16 clase și o sală de gimnastică (9 × 18), a fost prevăzut cu un regim de înălțime de **P+2** și, respectiv, **P.** Clasele sînt dispuse pe dublu tract, la fiecare nivel existînd cîte două buzunare pentru lumină și spațiu de recreație. Accesul se asigură, atît de la strada C. Dobrogeanu Gherea, cît și din curtea liceului.

Învățămîntul de specialitate, amplasat în partea de nord a partiului, la străzile Stîncă și C. Dobrogeanu Gherea, este dispus pe mai multe tronsoane de înălțimi diferite.

Avîndu-se în vedere necesitatea asigurării unor condiții optime pentru ambele specialități (muzică și arte plastice), s-a optat pentru amplasarea corpurilor ce găzduiesc studiul individual al instrumeniștilor la strada Stîncă, mai puțin zgomotoasă, și a corpului rezervat artelor plastice către strada D.Gherea, orientat pe direcția N—V, cu iluminare zenitală și retras față de străzi.

Sala de ansambluri (cor, orchestră, muzică de cameră), de 300 locuri, formează împreună cu sectorul studiului instrumental individual o curte interioară.

Învățămîntul de specialitate cuprinde 60 de săli de studiu instrumental, patru clase ale catedrei de teorie și solfegii, 10 ateliere ale catedrelor de arte plastice, sală de ansambluri de 300 locuri, spațiu de regrupare orchestră, cameră dirijor și soliști, cabinet fonic, cameră de înregistrări și alte anexe.

Zona de cazare și masă a fost amplasată pe latura de est a ansamblului, spre strada 11 Iunie și a fost rezolvată prin adaptarea la teren a proiectului tip 313—91. Internatul are 304 locuri, cantina 300 locuri în 3 schimburi, la care se adaugă o spălătorie și călcătorie.

Arh. ADRIAN POPOVICI

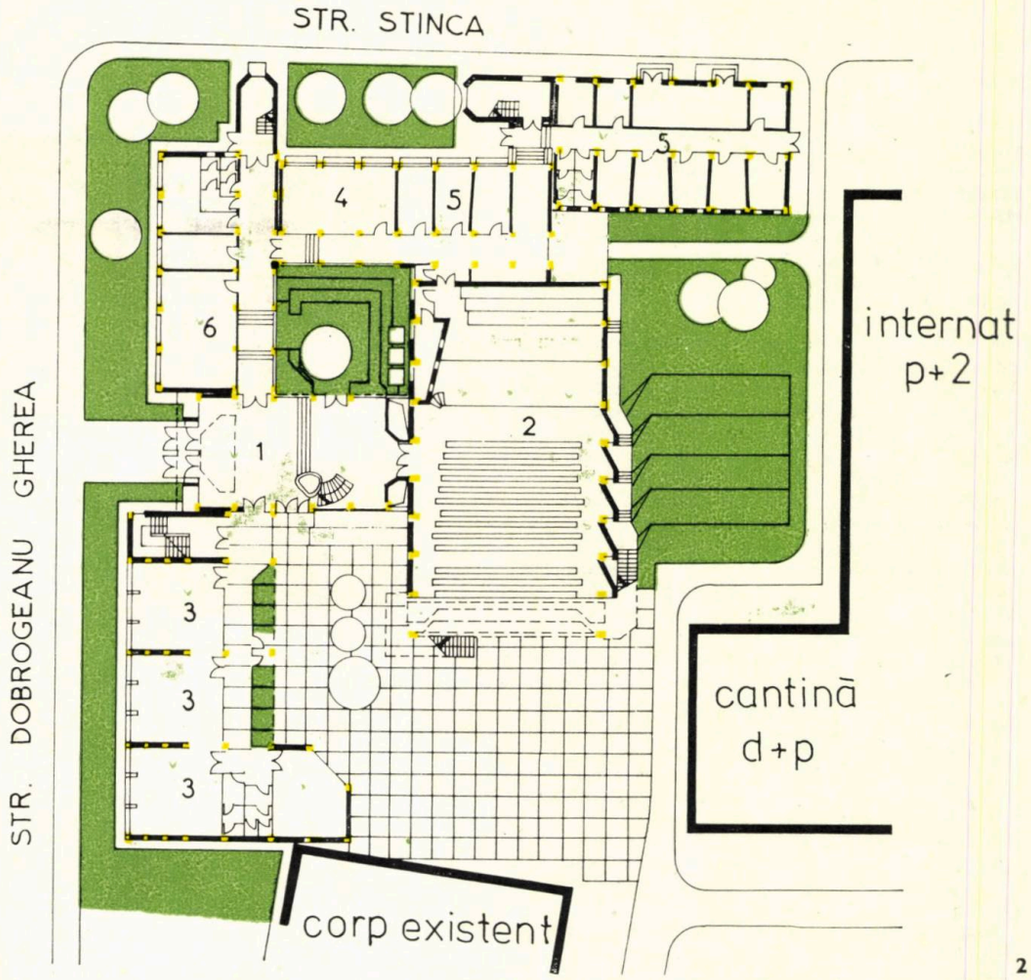

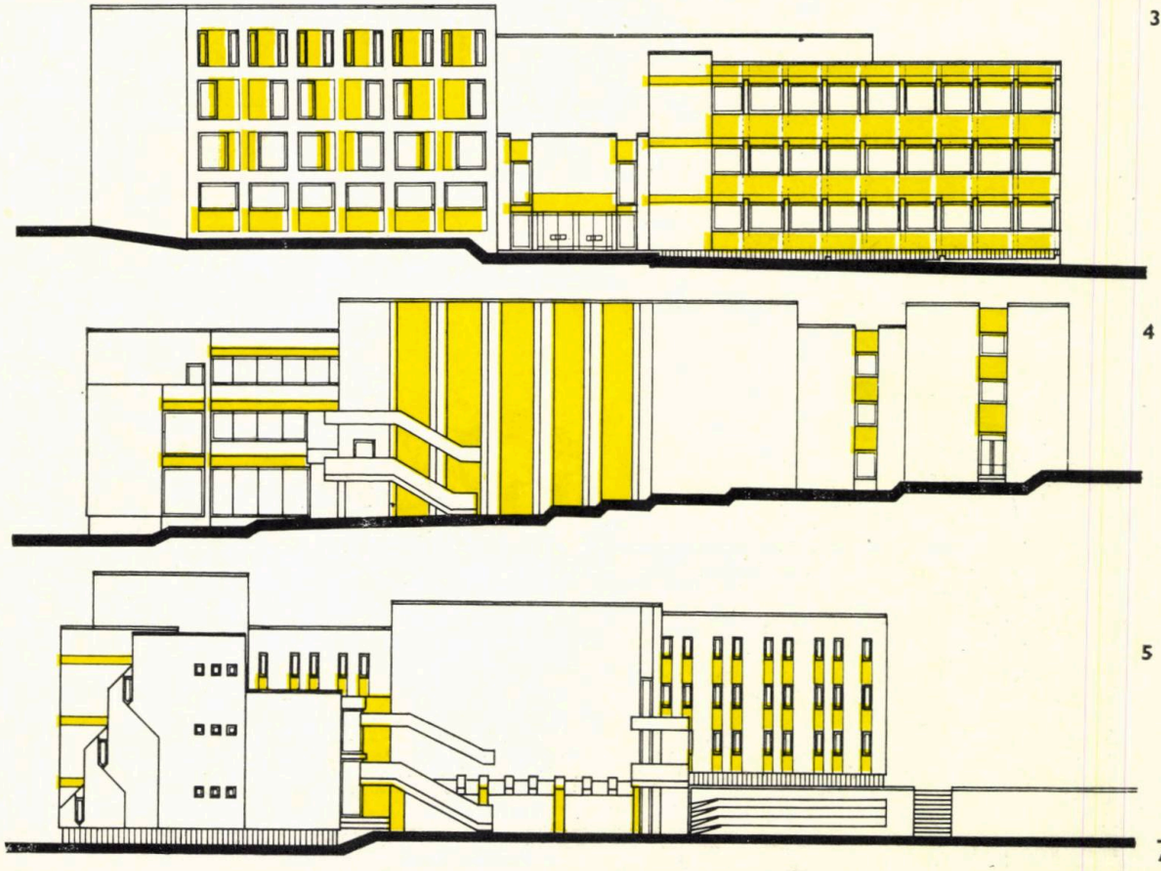

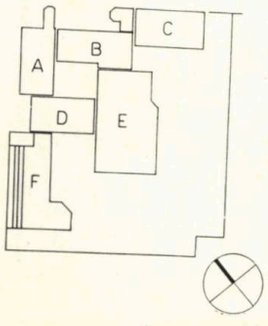

1. SCHEMA DE ANSAMBLU: A. Studiu în comun muzică — *B.* Studiu individual muzică — regrupare ansamblu — *C.* Studiu individual — *D.* Hol intrare — *E.* Sală ansambluri — *F.* Ateliere artă plastică *2. PLAN PARTER:* 1. Hol-intrare — 2. Sală ansambluri-audiții-concert — 3. Ateliere artă plastică — 4. Regrupări ansamblu — 5. Studiu muzical individual — 6. Studiu muzical în comun. *3. FAȚADA SPRE STR. C. DOBROGEANU GHEREA 4. DESFĂȘURAREA SUD-ESTICĂ* (spre internat și cantină) *5. DESFĂȘURARE SUD-VESTICĂ* (spre curtea interioară)

COMPLEX SĂLI DE SPORT—NICOLINA

COLECTIV DE RPOIECTARE:

Arhitectură: arh. **NICOLAE VERICEANU** (șef proiect), proiectant **LUCIAN FILIP**
Rezistență: ing. **AUREL LIULICĂ**
Instalații: inginerii **SILVIA DUMITRU** (electrice), **MARIA ELENA RĂDĂUCEANU** (termice), proiectanții **TRAIAN URSACHE** (sanitare), **LUCIA CUCIUREANU** (termice)
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Ansamblul sălilor de sport, specializate pentru mai multe discipline, este amplasat în cadrul viitorului complex sportiv care, în ultima etapă, va ocupa întregul triunghi dintre calea ferată și șoseaua IAȘI-CIUREA, în partea de sud a municipiului, sub versantul Dealului Cetățuia. Amplasamentul a fost astfel ales, încît dotarea să poată fi suficient utilizată de către activul de muncă a două mari unități industriale ieșene ale construcției de mașini: Uzina Nicolina și Combinatul de utilaj greu.

Obiectivul respectiv, împreună cu un teren de fotbal, e prevăzut a se realiza într-o primă etapă (1981—1985), urmînd ca, în final, întregul complex sportiv să cuprindă și alte dotări: bazin acoperit, bowling, terenuri de sport ș.a.

Complexul sălilor de antrenament conține spațiile necesare practicării următoarelor discipline: lupte, haltere, box, volei, șah. Spațiile comune constau din: grupul de refacerea forței (dușuri, bazin de înot, sauna, duș scoțian, masaj), sălile de instructaj, cabinet medical, camere antrenori, arbitri și conducere club, precum și spații pentru cazarea a 31 sportivi, în camere de cîte 2 și 3 paturi.

Înălțimile adoptate sînt de 7,00 m — la sala de volei, 4,20 m — pentru celelalte săli de antrenament, 3,60 m — pentru spațiile comune și de 2,75 m pentru spațiile de cazare.

Sistemul constructiv este prefabricat, la săli utilizîndu-se elemente tipizate (6×12 m, 6×18 m), iar la celelalte funcțiuni — cadre cu noduri spațiale.

Arh. NICOLAE VERICEANU

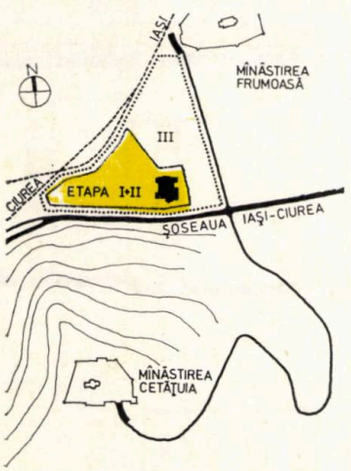

1

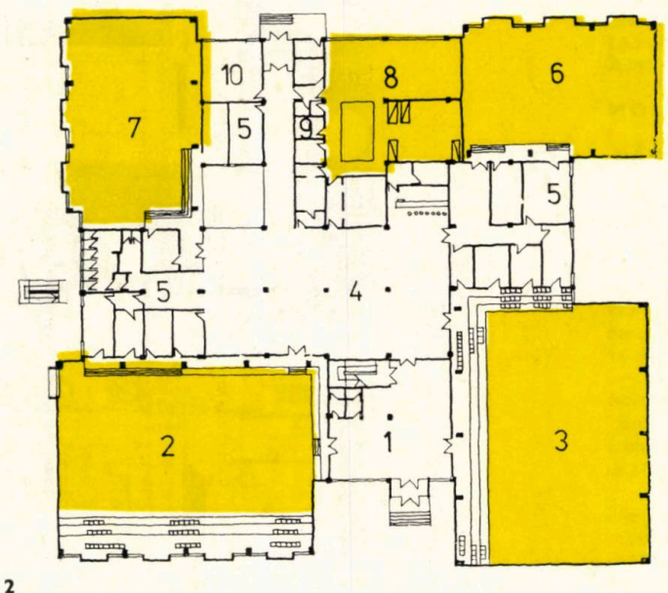

2

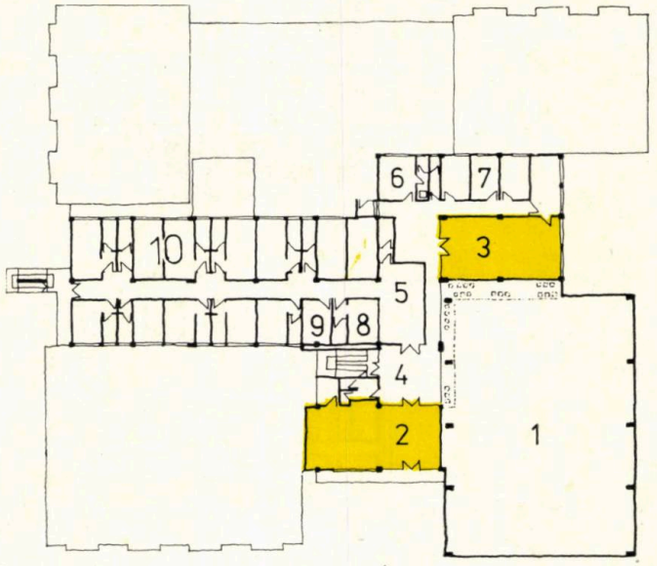

3

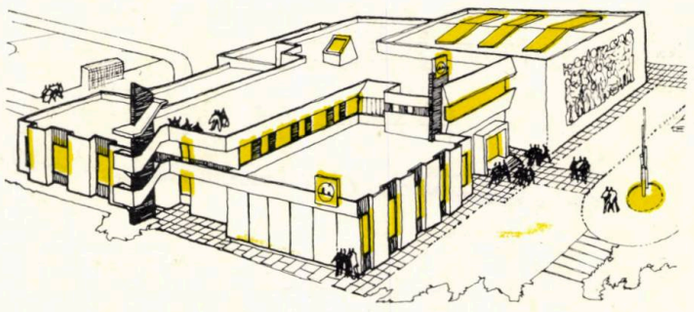

4

1. PLAN DE SITUAȚIE 2. PLAN PARTER: *1. Hol public — 2. Sală lupte — 3. Sală volei — 4. Hol sportivi — 5. Vestiare — 6. Sală box — 7. Sală haltere — 8. Refacere — 9. Sauna — 10 Spălătorie* 3. PLAN ETAJ: *1. Gol sală volei — 2. Sală instructaj — 3. Sală șah — 4. Hol — 5. Cabinet medical — 7. Administrație — 8. Cameră întreținere — 9. Oficiu preparări — 10. Cazare sportivi* 4. PERSPECTIVĂ

SALA DE SPORT A UNIVERSITĂȚII

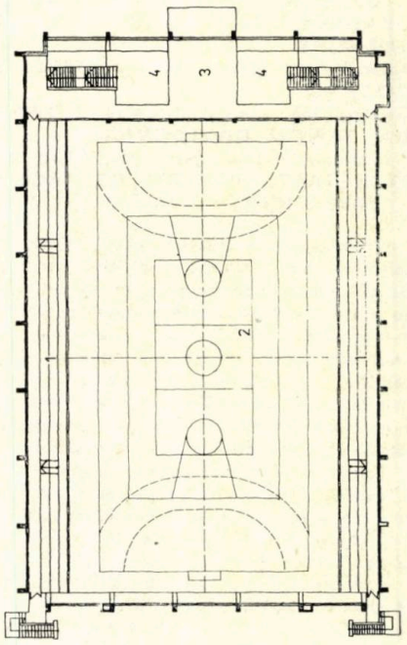

1. PLAN COTA+3,55: *1. Gradene — 2. Teren de joc — 3. Încălzire sportivi — 4. Golul holului din parter*
2. SECȚIUNE
3. FAȚADĂ LATERALĂ
4. MACHETA CU DETALIUL DE SISTEMATIZARE AL ANSAMBLULUI UNIVERSITĂȚII «ALEXANDRU IOAN CUZA» *(șef proiect D.S. arh. NICOLAE MUNTEANU). În dreapta, în spatele Universității noi (prof. arh. RICHARD BORDENACHE), se detașează volumul sălii de sport.*

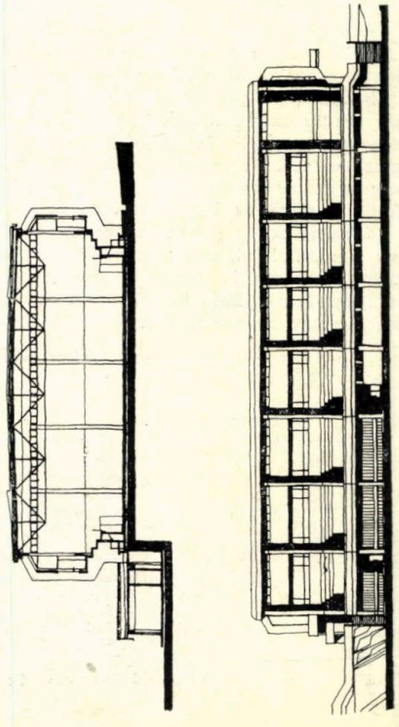

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **SMĂRĂNDIȚA GÂLEA,**
Rezistență: ing. **GERÖ SZEKERES**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Obiectivul va fi amplasat pe o fîșie îngustă de teren plan situat lîngă corpul B al Universității, între str. Berthelot și strada Gh. Asachi.

Se cere menținerea promenadei existente între străzile Berthelot și Gh. Asachi prin spatele corpului B amintit, precum și realizarea unui volum minim de săpătură, elemente ce au dat caracter specific soluției alese.

Astfel, s-a folosit panta naturală a terenului pentru amplasarea vestiarelor, obținîndu-se o arie construită avînd aproximativ dimensiunile terenului de sport la cota ± 0,00, pe terenul plan, realizîndu-se un volum simplu și compact care exprimă cu sinceritate structura, bazîndu-se pe forța de expresie plastică a acesteia.

Vestiarele vor avea terasa (circulabilă) amenajată cu bănci, jardiniere, dalaje, realizînd promenada dintre str. Gh. Asachi și str. Berthelot. Accesul principal pentru public se va face din str. Barthelot, iar corpul de vestiare a fost studiat în legătură directă cu corpul B al Universității.

Structura — prefabricată — este alcătuită din stîlpi de o formă mai specială, rigidizați între ei prin elemente prefabricate cutate ce constituie gradenele pentru spectatori. Același element vertical, puțin modificat, este utilizat și pe direcția longitudinală. Forma stîlpului permite realizarea unui număr minim de puncte de descărcare la teren, evident avantaj, tehnic și economic, pentru un teren ce impune fundări la adîncimi peste cele uzuale.

De asemenea, s-a obținut prin acest sistem și eliminarea unei structuri secundare de susținere a elementelor de gradenă și conformarea specială a elevației stîlpilor principali (pentru preluarea încărcărilor date de elementele de gradenă). Soluția constructivă mai oferă posibilitatea reducerii deschiderii acoperișului de la 36,5 m la 30 m și, deci, utilizarea formelor metalice tipizate pentru acoperiș.

Implantată într-o microzonă verde existentă și integrată unui ansamblu, în care se detașează clădirea corpului vechi al Universității „Al. I. Cuza" și noul Centru de calcul, sala de sport se va înscrie ca un element de mediere și de articulare, ce nu-și va irosi propria sa personalitate arhitecturală.

Arh. SMĂRĂNDIȚA GÂLEA

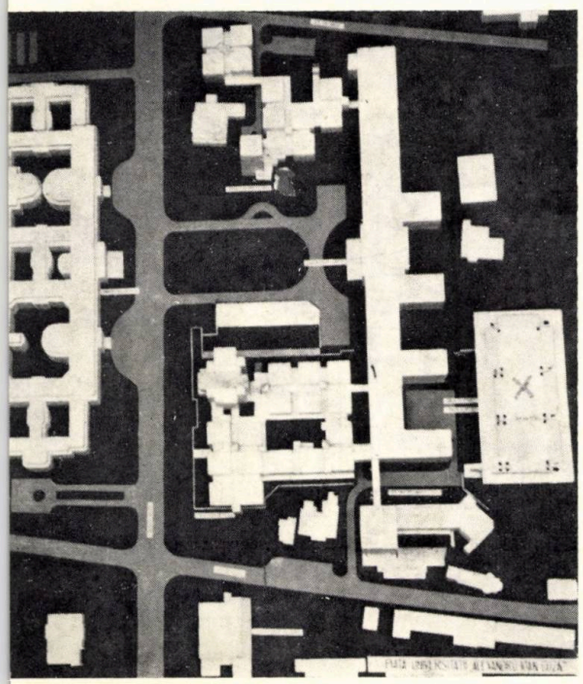

PLANETARIUL DIN IAȘI
gînduri despre un proiect încă nerealizat

Cineva spunea că cele mai frumoase proiecte sînt cele **ce se fac,** adică cele ce se materializează pe teren, și, totuși, uneori, rămînem mult timp robiți de o schiță care ar fi putut deveni un proiect, care ar fi putut să existe în spațiu. Dar, motive diverse, independente de dorința arhitectului, stopează drumul spre existență, spre bucuria de a fi bătute de ploaie și de vînt, ori mîngîiate de soare, a multor din gîndurile noastre.

Așa s-a întîmplat și cu planetariul din Iași, cu toate că primele schițe erau elaborate, utilajul exista de mult timp, exista și macheta—document palpabil — a viitoarei construcții, dar toate, n-au fost de ajuns.

Am fi dorit să dăm oamenilor, în existența lor accelerată, un crîmpei de visare, care să-i « rupă» de diurn, să-i propulseze înspre viața mare a Universului, spre căutarea infinitelor forme de existență ale materiei!

Încă de la intrare, trebuia să treci pe lîngă un zid alb, « zgîriat» de constelații, care avea darul să te introducă în atmosferă, să te « rupă» treptat de stradă și tramvai și să-ți arate, în final, pe unde poți pătrunde în bizara sferă a observatorului.

Cupola semisferică, ca element central derivat, firește, din nevoia de proiecție specială, este ocrotită, periferic, de alte spații necesare cercetării studiului, seminarizării și altor folosințe, totul ridicat puțin de la sol, sugerînd desprindere sau o aterizare a unui complex « spațial».

Interioarele le-am fi dorit în consens cu imaginea exterioară, cu multă lumină zenitală, cu spații neluminate direct, cu circulații eficiente și ziduri alb-albastru.

Deasupra, pe terasa din jurul cupolei sferice, și-ar fi găsit locul cel mai mic amfiteatru în aer liber, pentru 20—30 de persoane care ar fi studiat, cu o lunetă, bolta însetelată a nopților ieșene.

Arh. NICOLAE MUNTEANU

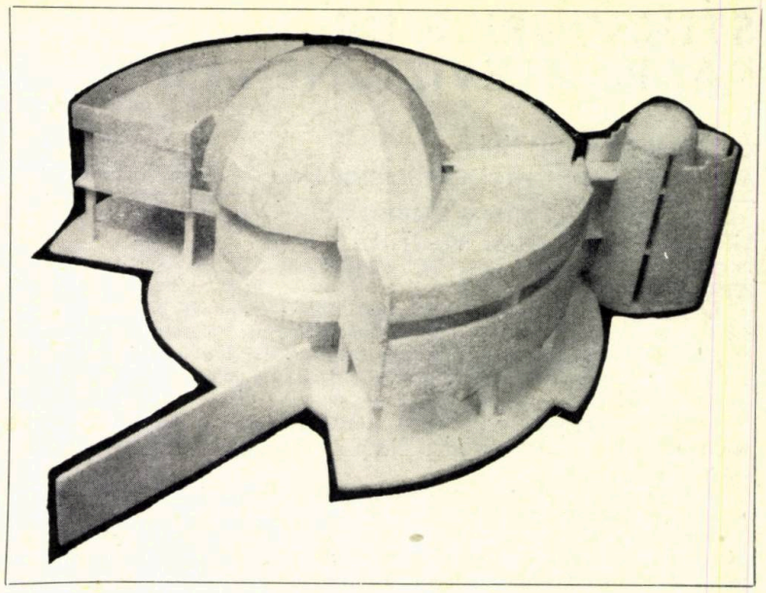

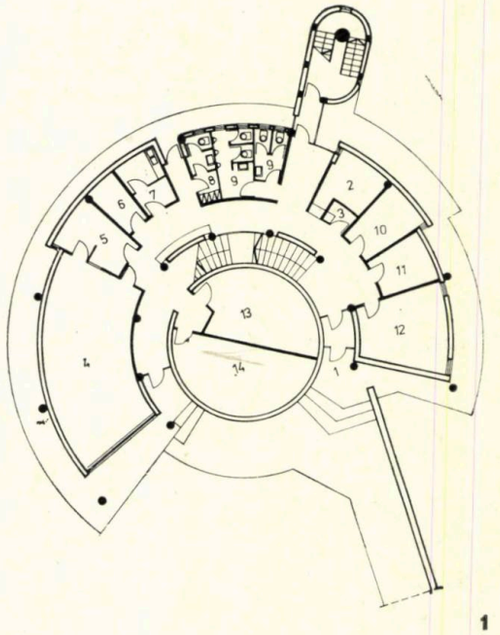

1

1. PLAN PARTER: *1. Acces principal — 2. Garderobă — 3. Portar — 4. Bibliotecă — 5. Camera custode — 6. Atelier întreținere — 7. Atelier foto. — 8. Vestiar —9. Grup sanitar — 10. Cabinet profesor — 11. Cabinet asistenți — 12. Sală seminar — 13. Depozit material didactic — 14. Spații tehnice, centrala ventilație.*
2. PLAN ETAJ: *1. Sală planetariu 77 locuri —2. Sală lucrări practice — 3. Material didactic — 4. Cabinet profesor —5. Grup sanitar — 6. Cabinet asistent — 7. Sală seminar — 8. Terasă.*
3. SECȚIUNE
4. PERSPECTIVĂ

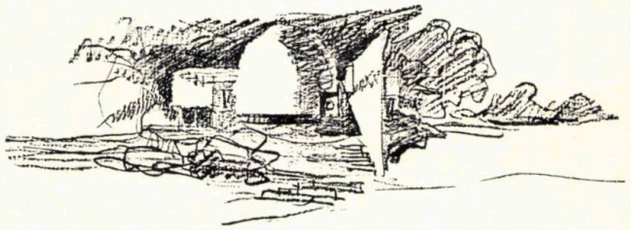

4

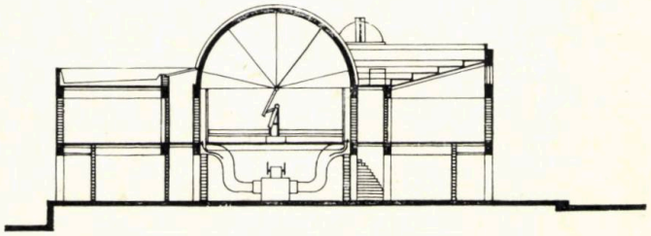

3

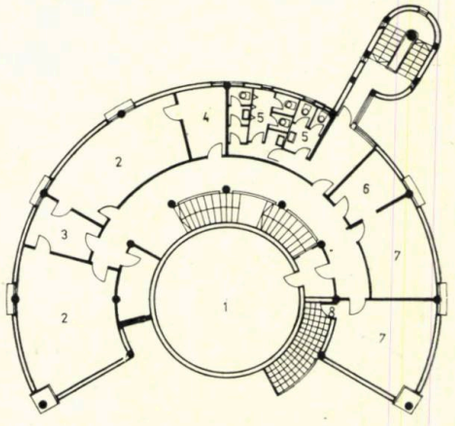

2

STUDIOURILE DE RADIOTELEVIZIUNE IAȘI

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **NICOLAE VERICEANU, CONSTANTIN LUNCĂNIȚĂ, MIHAI LUBEN**
Șef proiect: ing. **SAMUEL BILCHIS**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

În anul 1973, s-a întocmit un studiu tehnico-economic pentru studiourile de radio și TV, pe un amplasament în Piața Palatului culturii. Față de eșalonarea realizării investiției în intervalul 1981—1985, a fost posibilă reconsiderarea amplasamentului, odată cu studierea ansamblului « centrului civic ».

Astfel, se propune ca, în cadrul acestuia, studiourile Iașilor să fie amplasate în noul centru cultural, legate de complexul sălilor de mare capacitate.

Proiectul s-a elaborat în colaborare cu Consiliul Național al Radioteleviziunii Române, Institutul de cercetări și proiectări pentru sistematizare, locuințe și gospodărie comunală — I.S.L.G.C. — București, Institutul de cercetări și proiectări telecomunicații — I.C.P.Tc. — București, Întreprinderea de stat DECORATIVA — București.

Documentația urma să alcătuiască un **proiect refolosibil** și pentru alte studiouri teritoriale din țară.

Capacitățile prevăzute pentru studiourile RTV-Iași sînt dimensionate pentru următoarea structură a programelor:

- Radiodifuziunea — 10 ore/zilnic
- Televiziunea — 6—7 ore/săptămînal

S-au prevăzut următoarele spații: **8 studiouri radiodifuziune,** cu regii tehnice și încăperi specializate, prelucrări transmisii complexe, copieri, ascultări producții muzicale, control tehnic, laboratoare etc., **3 studiouri televiziune,** regiile tehnice TV, încăperile tehnice, aparataj TV, aparataj studio, iluminat, magnetoscoape, instalații intercomunicații, **spațiile de producție** pentru radiodifuziune și televiziune, precum și **partea redacțională** și administrație.

Într-o arie desfășurată de 11 200 m² și cu o arie utilă de 6 600 m², programul studiourilor de radioteleviziune Iași a căutat să satisfacă optim următoarele condiții de funcționalitate: • să asigure legături cît mai bune între funcțiuni • să separe diferitele fluxuri de persoane pe categorii de interese și priorități funcționale (personal tehnic, activ redacțional, colaboratori, zone de restricții, deservire etc).

Arh. NICOLAE VERICEANU

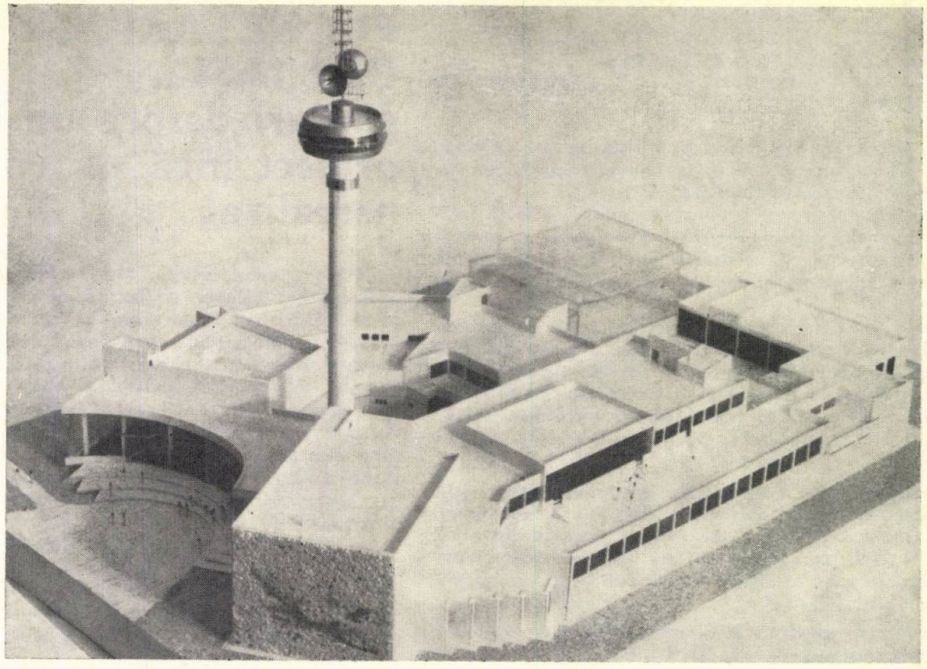

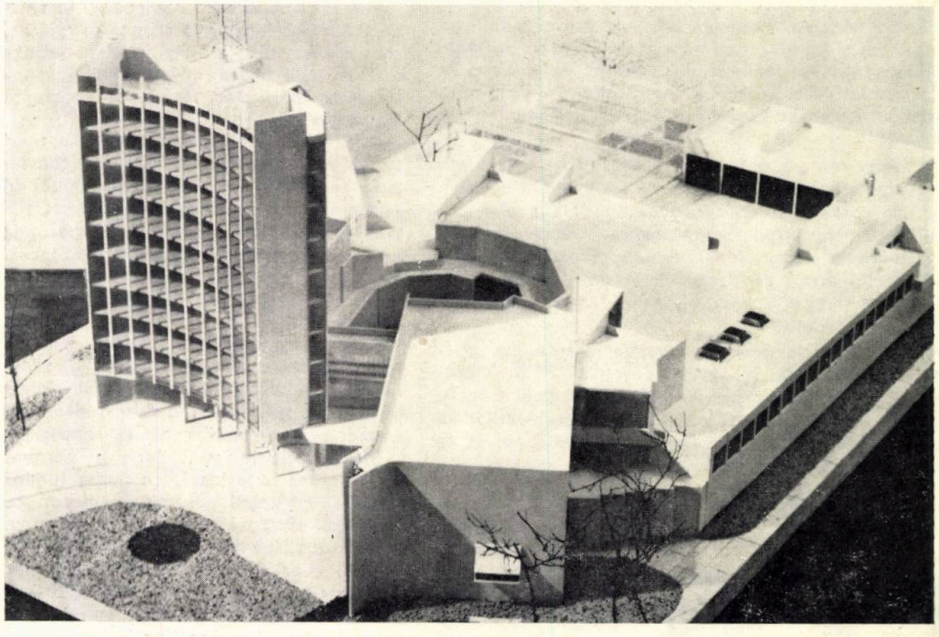

1. PLAN PARTER: *1. Hol-parter — 2. Studio înregistrări — 3. Studio surd teatru — 4. Studio teatru radiofonic — 5. Studio înregistrări interviuri — 6. Studio transmisii complexe — 7. Studio emisie radio — 8. Sală repetiții postsincron — 9. Studio actualități — 10. Studio crainic — 11. Regie — 12. Studio televiziune teatru — 13. Cabină proiecție — 14. Informații — 15. Administrație — 16. Redactori — 17. Laboratoare — 18. Centrală de distribuție și control — 19. Telecinematograf — 20. Magnetofoane — 21. Aparataj TV — 22. Anexe tehnice — 23. Sală premontaj — 24. Depozit decoruri — 25 Ateliere — 26. Garaj — 27. Curte de serviciu — 28. Instalații tehnice — 29. Grup sanitar-vestiar — 30. Curte interioară.*
2. PLAN ETAJ: *1. Terasă — 2. Golul studioului muzical — 3. Cameră ascultare — 4. Bibliotecă — 5. Regie studio — 6. Studio înregistrare — 7. Fonoteca — 8. Videotecă — 9. Golul studioului TV actualități — 10. Gol studio teatru TV — 11. Depozit recuzită — 12. Depozit costume — 13. Gol depozit decoruri — 14. Gol ateliere — 15. Ateliere întreținere — 16. Cabine actori — 17. Redactori — 18. Prelucrare montaj — 19. Grup sanitar vestiar — 20. Montaj film — 21. Degajament* (PLANURILE VARIANTEI CU TURN)

1

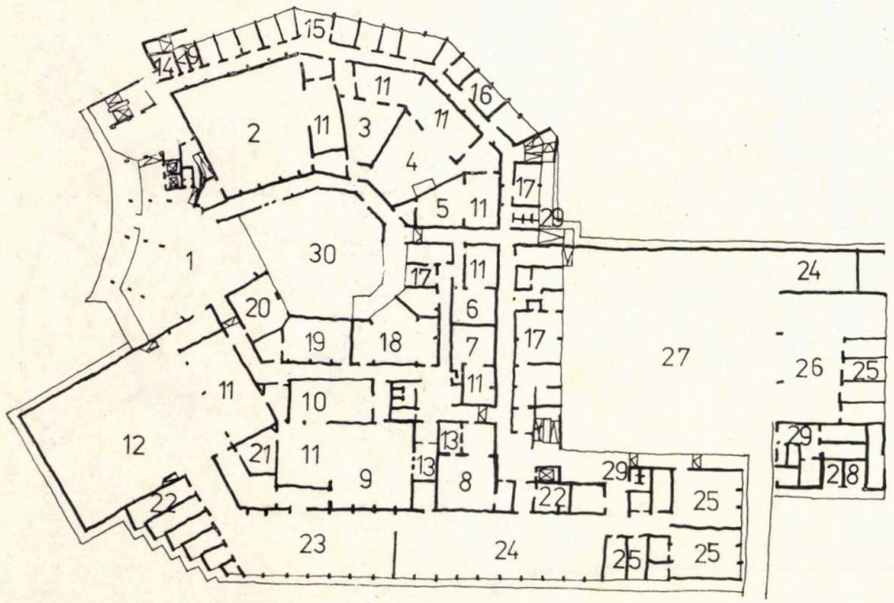

2

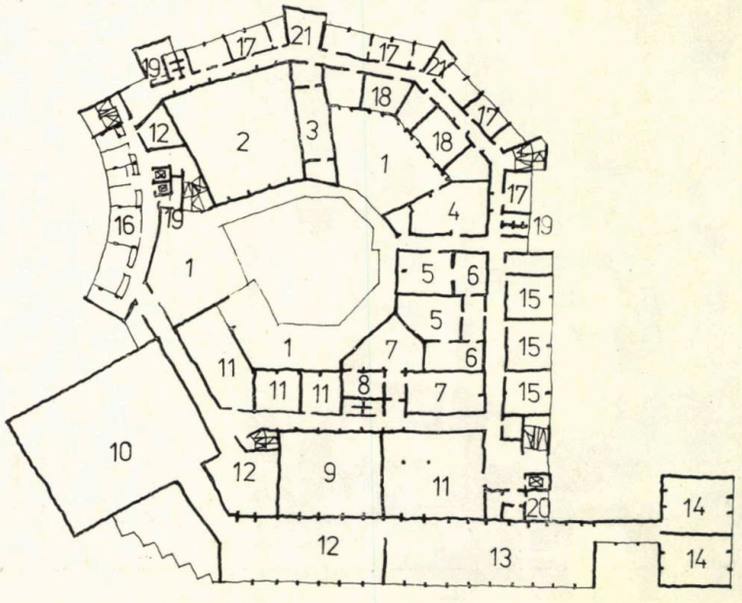

CANTINĂ CU AUTOSERVIRE

COLECTIV DE PROIECTARE
Arhitectură: arh. **IOAN FRENTZ** (șef proiect)
Rezistență: ing. **GERÖ SZEKERES**
PROIECTANT: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

În cadrul activității intensificate de proiectare tipizată, ICPROM a abordat, printre programele de dotări social-culturale, și pe cel al unei cantine cu autoservire cu o capacitate de 600 locuri în 2 schimburi.

Rezolvarea funcțională a adoptat o formă optimă de plan, permițînd amplasarea în orice situație.

Structura, integral prefabricată, îmbrățișează un număr minim de tipodimensiuni (5), ce permit reducerea duratei de realizare și adoptarea tehnologiilor avansate de execuție. Planșeele sînt din semipanouri prefabricate, casetate, cu grosimea medie de 8 cm, inclusiv stratul de uzură (pardoseala), spre deosebire de proiectele existente, anterior elaborate, care realizau o grosime de planșeu medie de 13—14 cm, grosimea semipanourilor prefabricate, plus stratul de uzură sau soluția cu fîșii cu goluri rotunde de 22 cm plus suprabetonarea și stratul de uzură. Micșorarea greutății proprii pe nivel, rezultată prin noul proiect, este de 250 kg/m² **Ad.**

Îmbinările structurale se realizează fără nici o dificultate, prin intermediul buclelor distribuite în lungul elementelor.

Proiectul prezintă o rezolvare planimetrică și volumetrică deosebită, eliminînd, totodată, într-o largă măsură procedeele execuției umede pe șantier.

Tratarea exterioară se realizează din elemente de fațadă prefabricate gata finisate.

Arh. IOAN FRENTZ

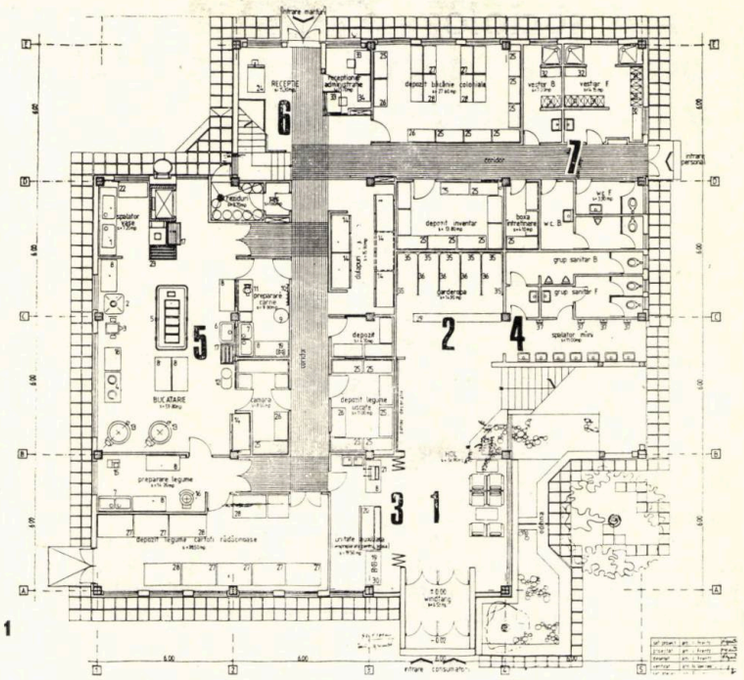

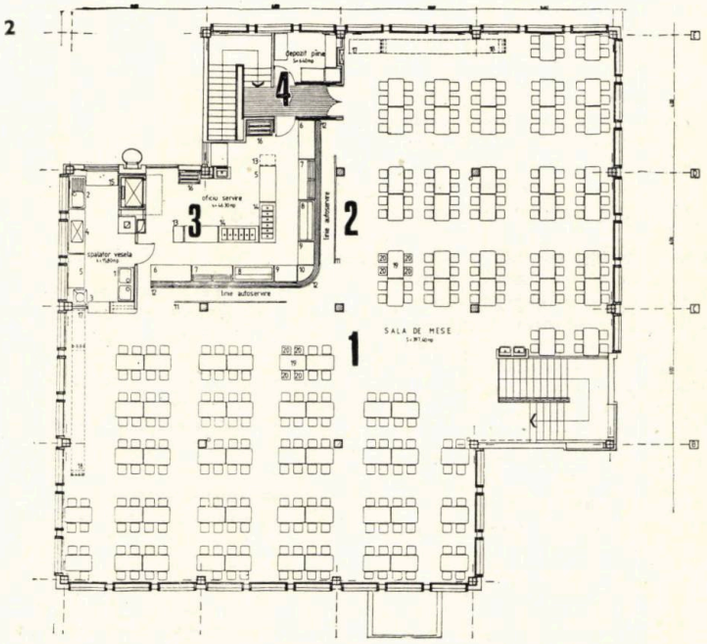

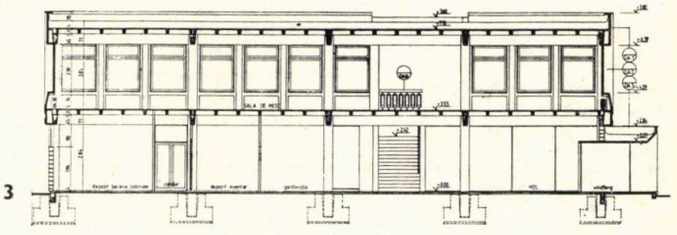

SECȚIUNEA A-A

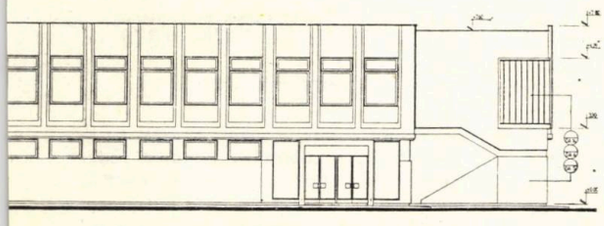

FAȚADA PRINCIPALĂ

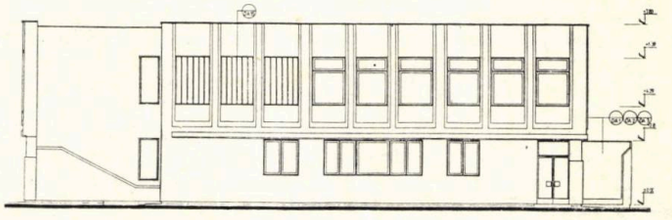

FAȚADA LATERALĂ STÎNGA

1. PLAN PARTER: 1. Hol intrare — 2. Garderobă — 3. Unitate auxiliară — semipreparate pentru acasă — 4. Lavabou—grupuri sanitare — 5. Bucătărie — 6. Recepția produselor — 7. Acces personal — vestiare — grup sanitar
2. PLAN ETAJ: 1. Sală mese — 2. Linie autoservire — 3. Oficiu — 4. Depozit pîine
3. SECȚIE
4, 5. FAȚADE

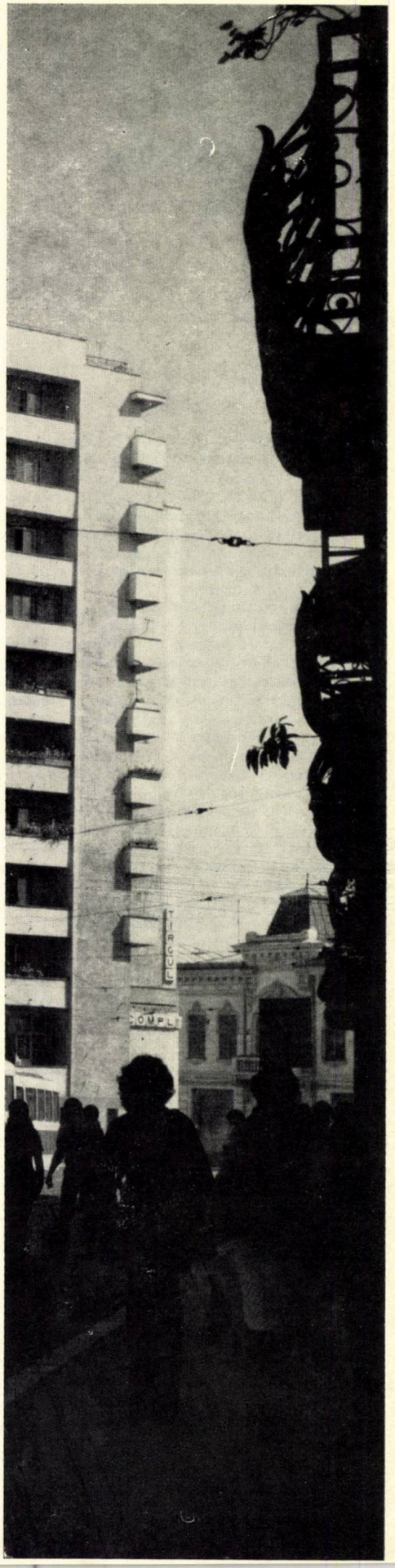

Dezbatere

Implicații sociologice în procesul de „dezvoltare sistematizată" a cadrului construit rural

« E oare atît de greu să ne rupem de la planșetă și să luăm contact direct, în calitate de oameni, cu oamenii pentru care ne străduim ? Și e cu neputință, psihologic, ca în fața planșetei să gîndim în mentalitatea omului din anul 2000 ? »

HENRI STAHL

Încercarea de a stabili locul și rolul sociologiei în procesul de transformare a cadrului construit rural implică raportarea nemijlocit la conceptul de **« dezvoltare sistematizată ».** [1] Acesta permite o viziune complexă acupra realităților de natură socială, economică, culturală, care vizează, în limitele unei comunități sătești, devenirea cadrului ei construit. Conceptul corelează următoarele trei momente:

1. Analiza interdisciplinară (sociologică, urbanistică) a tuturor aspectelor legate de structura spațiului rezidențial al comunității.

2. Sintetizarea rezultatelor obținute într-un model de evoluție optimă, într-o schiță de sistematizare.

3. Urmărirea și interpretarea răspunsurilor realității față de aplicarea practică, concretă, a modelului propus.

Implicat într-o acțiune de « dezvoltare sistematizată » a cadrului construit rural, sociologul trebuie să pornească cu necesitate de la înțelegerea perfectă a situației existente, privită ca rezultat al succesiunii unor momente componente anterioare. Împletirea analizei sincronice cu cea diacronică, cunoașterea egală a trecutului și prezentului, reprezintă, așadar, condiția inalienabilă care permite sociologului să ia o atitudine, să-și concretizeze intervenția în elaborarea unei viziuni de viitor asupra spațiului rezidențial al comunității rurale pe care o cercetează.

Conștientizînd ideea că **orice acțiune actuală este o comandă socială a viitorului,** că momentul de față nu reprezintă decît un prag de trecere de la ceea ce a fost la ceea ce va fi, ne propunem ca, în cele ce urmează, să analizăm concret evoluția cadrului construit dintr-o anumită localitate rurală. Am ales, în acest scop, **comuna Lungani, județul Iași,** [2] care, potrivit gradului său de dezvoltare socio-economică, actual și de perspectivă, se încadrează trăsăturilor generice pe care le acordăm conceptului de **« modernizare »** [3]. Încercînd să urmărim dinamica construcțiilor de locuințe din localitate, am cercetat un eșantion de case probabilistic stabilit (120 de case, dintr-un total de 285), prin prisma a doi parametri:

1. Numărul de locuințe nou construite într-o perioadă de timp dată **(parametru cantitativ).**

2. Complexitatea tipurilor de plan utilizate **(parametru calitativ).**

În scopul unei mai ușoare și mai corecte interpretări, am sintetizat datele culese în următorul tabel centralizator:

TABELUL 1

ETAPA	TIP PLAN / ANUL CONSTR.	T_1	T_2	T_3	T_4	T_5	A TOTAL	A %	B TOTAL	B %
I	<1950	5	29(2)	2	1	-	37	30,8		
II	1950-1955	1	3(2)	-	1	-	5	4,2	5	6,0
	1956-1960	2	25(5)	2	-	-	29	24,2	29	34,9
	1961-1965	4	10(3)	5	3	-	22	18,3	22	26,5
III	1966-1970	2	5(2)	-	5	-	12	10,0	12	14,5
	1971-1975	1	5(3)	4	4	-	14	11,7	14	16,9
IV	1976-1979	-	-	-	-	1	1	0,8	1	1,2
A	TOTAL	15	77(15)	13	14	1	120			
	%	12,5	64,2 (12,5)	10,8	11,7	0,8		100		
B	TOTAL	10	48	11	13	1			83	
	% II	12,0	8,4	57,8	13,3	8,4	15,7	4,8	1,2	-
	% III		3,6		12,0		4,9		9,9	-
	% IV		-		-		-		-	100

A - total eșantion ... ( ) - din care cu polată
B - locuințe construite după anul 1950

ANALIZĂ CANTITATIVĂ. O primă constatare de natură cantitativă, rezultată din cercetarea eșantionului stabilit, este aceea că **fondul principal de locuințe (63%) a fost realizat după anul 1950,** cu un maximum de intensitate în perioada dintre 1955—1960 (38,5%) — vezi **Graficul 1**

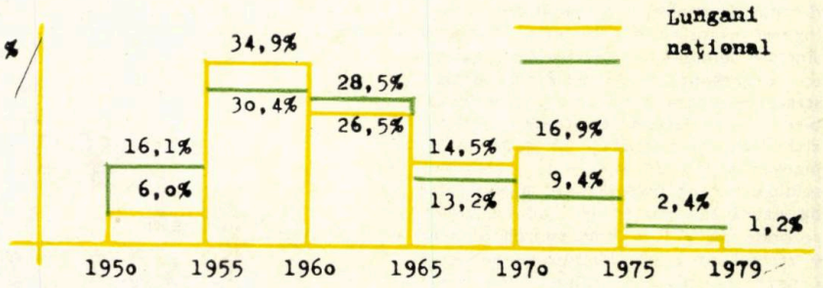

Graficul 1: DINAMICA CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE (1950—1979)

Fenomenul se explică prin faptul că durabilitatea relativ redusă a principalelor materiale de construcție utilizate (vezi centralizatorul materialelor de construcție) a impus reclădirea sau, în cel mai bun caz, recondiționarea marii majorități a vechilor locuințe.

Procesul intens de construcție și reconstrucție al anilor 1950—1965 (corespunzînd perioadei pe care o vom numi a **« renovării rurale nesistematizate »)** a fost stimulat de un puternic reviriment economic al sătenilor. Eliberați de privațiunile materiale ale trecutului, țăranii au pășit în noua lor viață începînd prin a-și organiza (sau reorganiza) gospodăria, locuința.

Absența unui control riguros al modului de evoluție al cadrului construit rural, a născut însă pericolul unei dezvoltări mult prea spontane, anarhice chiar a acestuia. De aceea, cu prilejul celui de-al IX-lea Congres al P.C.R. din noiembrie 1965, s-a arătat pentru întîia dată că « ținînd cont de volumul important al construcțiilor de locuințe și social-culturale în mediul rural, este necesar să se treacă la întocmirea studiilor de sistematizare a satelor ». [4] Aplicarea primelor norme restrictive de sistematizare rurală coincide cu **o scădere accentuată a ritmului de realizare a noilor construcții de locuințe** în comună. Perioada 1965—1975 (a **« renovării rurale sistematizate »)** se poate defini, deci, ca o **etapă de acomodare** a populației rurale cu ideea dirijării riguroase a evoluției fondului de locuințe individuale. Înțelegerea treptată a acestei necesități este urmată de o reintensificare a ritmului de construcție, în ultimii ani ai etapei 1970—1975.

Momentul aplicării prevederilor noii Legi a sistematizării, din octombrie 1974, corespunzînd perioadei de început a **« modernizării sistematizate »,** cum i-am putea spune, a însemnat, pentru localitatea Lungani, o stagnare aproape totală a ritmului de realizare a construcțiilor de locuințe particulare (vezi **Graficul 2).**

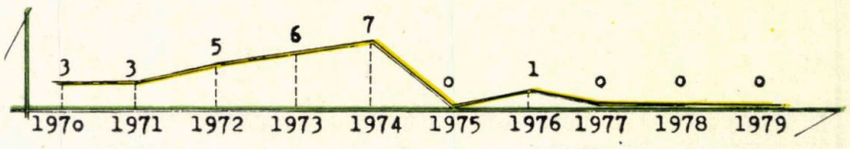

Graficul 2: DINAMICA ANUALĂ A CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE (1970—1979) ÎN CIFRE ABSOLUTE

Analizînd comparativ dinamica fondului de locuințe rurale la nivel național cu cea din Lungani, putem constata existența unei anumite compatibilități, avînd în vedere faptul că ambele prezintă aceleași sensuri de creștere sau descreștere, în aproximativ aceleași intervale de timp. Astfel, creșterii puternice a ritmului de realizare a construcțiilor rurale din perioada « renovării nesistematizate », îi urmează o descreștere lentă, dar continuă, a lor. Considerăm că fenomenul de diminuare intensională a ritmu-

lui de realizare a locuințelor în mediul rural, în general, în localitatea cercetată de noi, în particular, își găsește explicația în existența a trei motive esențiale:

- **acoperirea parțială a necesarului de locuințe individuale în perioada 1950—1965;**
- **intensificarea migrației rurale după 1965;**
- **imposibilitatea rurarilor de a-și încadra noile locuințe în anumite prevederi stipulate de Legea sistematizării.**

1. Din datele culese, rezultă că, între anii 1950—1965, s-a construit un număr semnificativ de locuințe (47,7% din totalul celor cercetate și 67,4% din totalul celor realizate după 1950). Intensificarea ritmului de construcție în perioada premergătoare anului 1975 reprezintă însă o dovadă concludentă a faptului că nevoia de locuințe în localitate este încă mare.

Pornindu-se de la analiza **gradului de uzură a fondului locuibil** din comună (285 locuințe, din care 60% în stare bună, 25% în stare mediocră și 15% în stare rea), de la **prezumtiva creștere a populației** (de la 1037 persoane în 1977, la 2000 în 1980), precum și de la **prescripția obținerii unei suprafețe locuibile medii de 12 m²/locuitor,** în schița de sistematizare a localității Lungani, întocmită în 1977, se prevede că, în următorii 12 ani, cifra locuințelor nou construite trebuie să fie de aproximativ 42 anual (spre a se acoperi necesarul « riguros » calculat de 18 000 m² locuibili). Or, ținînd cont de faptul că, în ultimii ani, în localitate nu s-a construit decît **o singură locuință,** calculele de mai sus apar într-o totală contradicție cu dinamica fenomenelor reale. Nu vrem ca prin această constatare să punem la îndoială competența cu care în institutele de specialitate se rezolvă, prin schițele de sistematizare, problemele legate de dezvoltarea cadrului construit. Dorim, în schimb, ca, prin relevarea unor deficiențe particulare, să atragem atenția asupra unor deficiențe generale ce caracterizează activitatea de sistematizare rurală actuală. Astfel, așa cum rezultă și din exemplul oferit, tentativa întocmirii unui model de « dezvoltarea sistematizată » a cadrului construit dintr-o anumită localitate rurală, doar pe baza analizei statistice a datelor, a integrării lor în limitele unor norme și normative șablon, rigide, nediferențiate, riscă de la bun început să fie sortită eșecului. Numai această eroare metodologică poate să explice împrejurarea că, deși sînt întocmite pentru a reflecta și etapele de largă perspectivă (15—20 de ani), schițele de sistematizare își pierd valabilitatea după cel mult 5 ani, cînd trebuiesc practic reactualizate. Iată de ce, mai ales în contextul puternicelor mutații socio-economice contemporane, **activitatea de sistematizare presupune strînsa cooperare cu cea de cercetare sociologică.** Or, din **lipsa unei metodologii comune de lucru,** tocmai această cooperare, indispensabilă realizării unui model viabil de dezvoltare a comunităților rurale, nu se poate înfăptui.

În concluzie, putem afirma că problemele complexe ce vizează dezvoltarea unei localități, comanda socială privind devenirea cadrului ei construit, nu se pot rezolva corect, eficient, decît printr-o viziune concentrică a sociologiei cu **« urbanismul rural ».** [5]

2. Unul dintre fenomenele cele mai puternice cu care se confruntă ruralul românesc și care influențează direct, adesea disfuncțional, evoluția cadrului său rezidențial este, fără îndoială, fenomenul migrației.

În Lungani, în condițiile unei migrații intense, obținerea densității minime de 30 locuitori/ha, cum prevăd normativele de sistematizare, nu s-a putut realiza decît printr-o reducere substanțială a vetrei satului. Această măsură a dus la scoaterea în afara perimetrului construibil a unui mare număr de locuințe în stare bună și foarte bună chiar (53 din 285), construite recent în această zonă, ca urmare a distribuirii loturilor de casă. Urmările unei asemenea situații (imposibilitatea oricărei modificări constructive, imposibilitatea racordării locuințelor din extravilan la rețeaua electrică, la cea edilitară, etc), suprapuse unor cauze inițiale (nesiguranța veniturilor, lipsa locurilor de muncă, a posibilităților de calificare profesională etc), devin, astfel, factori suplimentari de potențare ai exodului rural. Se preferă, deci, o mutare definitivă la oraș, unei strămutări a locuinței din afara perimetrului construibil, în interiorul său.

Pe de altă parte, prin scăderea continuă a potențialului forței de muncă angajată în producție agricolă, migrația puternică alimentează productivitatea scăzută a unității cooperatiste, contribuind, prin aceasta, la obținerea unor beneficii tot mai puțin satisfăcătoare pentru membrii ei. În asemenea condiții, posibilitatea unui cooperator de a-și înălța o locuință cu două sau chiar trei niveluri, în centrul civic, cum prevede Legea sistematizării, devine minimă, datorită efortului financiar solicitat.

Iată deci două fenomene în care implicația migrației și lipsa de elasticitate a unor prevederi urbanistice, frînează dezvoltarea cadrului construit rural și, implicit, ridicarea generală a nivelului de trai. Reglementarea unor asemenea situații disfuncționale presupune cu necesitate cunoașterea și anularea cauzelor ce le-au determinat apariția. Avînd în vedere faptul că ele diferă, adesea, de la o localitate rurală la alta, se impune ca, pentru rezolvarea lor, să se creeze **posibilitatea aplicării relativ diferențiate a prevederilor Legii sistematizării.** Practica dovedește că aceeași măsură urbanistică (regimul de înălțime, de pildă, poate să potențeze dezvoltarea cadrului construit dintr-o anumită comunitate rurală, după cum poate să limiteze la maximum posibilitățile de evoluție ale acestuia, în condițiile unei alte comunități rurale. Considerăm că există cel puțin două criterii determinante în definirea modului de a reacționa al unei colectivități rurale la apariția unor măsuri-stimul implicate din afară (prevederile L.S., în acest caz):

- **gradul de consolidare economico-socială al localității;**
- **structura (calitativă și cantitativă) a potențialului uman din localitate (gradul de coeziune socială).**

Aprecierea acestor dimensiuni ar putea sta la baza stabilirii unor **grupe diferențiale de localități rurale,** precum și la stabilirea **celor mai potrivite măsuri urbanistice** pentru dezvoltarea fiecăreia, în parte. În concluzie, ne exprimăm convingerea că numai printr-o aplicare flexibilă a Legii sistematizării, în funcție de condițiile concrete ale fiecărei comunități rurale, se poate ajunge la dezvoltarea corelată, optimă, omogenă, a tuturor acestora.

3. Cercetările noastre au relevat că una din prevederile sistematizării rurale actuale, cu implicațiile cele mai complexe, o reprezintă obligativitatea construirii locuințelor individuale cu cel puțin două niveluri. În Lungani, opiniile față de această normă urbanistică polarizează în jurul a două concluzii opuse:

a. Majoritatea locuitorilor mai vîrstnici ai comunei (peste 45 ani) s-au declarat împotriva obligativității de a-și construi locuințe P+I, P+2, invocînd mai multe argumente, printre care: costul ridicat al construcției în raport cu posibilitățile localnicilor, imposibilitatea folosirii unor materiale tradiționale și dificultatea procurării celor potrivite structurilor etajate, inexistența unei tradiții constructive în realizarea unor asemenea clădiri (lipsa meșterilor specializați), excedentul nefuncțional de spațiu locuibil (în contextul reducerii dimensiunii familiilor), inexistența canalizării, a alimentării cu apă etc.

b. Conștienți de avantajele pe care le oferă (grad de confort sporit, număr de camere mai mare, suprafață construită mai mică etc.) grupul de tineri anchetați și-au declarat adeziunea față de ideea etajării locuințelor, chiar în ipostaza eventualei lor cuplări. Și pentru ei însă materializarea acestei idei apare ca fiind foarte greu de trecut. Argumentul invocat s-a dovedit a fi, și de data aceasta, acela al costului excesiv de ridicat pe care-l pretinde o locuință etajată.

Considerăm că depășirea unei asemenea stări de lucruri nu se poate realiza decît printr-o **susținută activitate de consolidare a vieții socio-economice a comunității, în general, a fiecărui membru al său, în particular.** Numai pe fondul unei permanente ridicări a nivelului de trai, măsurile pe care le propunem în continuare, menite să vină în sprijinul populației doritoare a-și construi o locuință cu etaj, pot dobîndi efecte pozitive maxime:

- împrumuturi suplimentare de la bancă și în condiții mai avantajoase pentru beneficiar (și în cazul strămutării locuinței)
- ajutorul consiliului popular pentru obținerea celor mai ieftine și mai bune materiale de construcție
- înființarea unor cooperative de construcții subvenționate de stat, prin gruparea meșterilor particulari, care să deservească nevoile unei zone de polarizare rurală
- premierea celor mai reușite realizări din domeniul construcțiilor de locuințe individuale etc.

Totodată, pentru stimularea dinamicii fondului de locuințe rurale, se impun cîteva măsuri vizînd direct procesul de sistematizare și proiectare:

- derogări de la anumite prevederi ale Legii sistematizării (admiterea semietajului sau chiar a parterului pentru locuințele ce se construiesc în condiții urbanistice deosebite, în afara centrelor civice etc)
- oferirea, de către institutele de specialitate, a unei game mai largi de proiecte, realizate după consultarea prealabilă a populației rurale, în scopul stabilirii nevoilor sale reale
- rezolvarea proiectelor de locuințe astfel încît acestea să permită realizarea eșalonată a construcției, a investiției ș.a.

În concluzie, numai aplicarea corelată, în funcție de situațiile concrete, a măsurilor de ordin general cu cele particulare, poate contribui eficient la realizarea unei dinamici adecvate în dezvoltarea sistematizată a cadrului construit din localitățile rurale.

ANALIZA CALITATIVĂ

În paralel cu analiza cantitativ-statistică, ce ne-a prilejuit în contextul opiniilor exprimate de săteni, o incursiune critică în evoluția cadrului construit din localitate, am urmărit și aspectele sale de natură calitativă. În acest scop, am grupat pe 5 categorii principalele tipuri de plan utilizate la locuințele cercetate, în funcție de gradul lor de complexitate, spre a le raporta apoi perioadelor de timp stabilite anterior (vezi graficul 3).

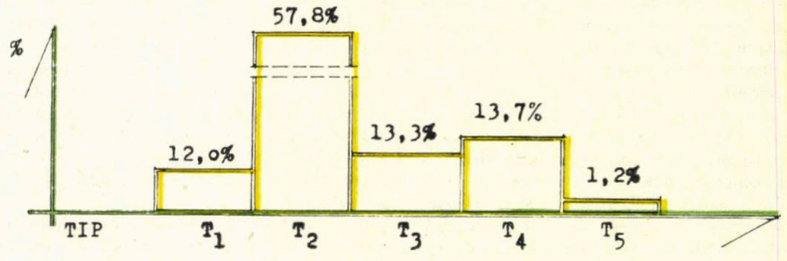

Graficul 3: DINAMICA EVOLUȚIEI CALITATIVE A LOCUINȚELOR (TIPURI DE PLAN)

În perioada corespunzătoare « renovării rurale nesistematizate » planurile cele mai utilizate polarizau în jurul tipului tradițional T_2 (tindă și două camere). O firească tendință spre ridicare a gradului de utilitate a locuinței s-a manifestat în această perioadă prin adăugarea unor anexe funcționale (bucătărie, magazie) sub o prelungire laterală sau posterioară a acoperișului (dolie, polată). Totodată, au început să se practice modificări structurale ale locuinței ca: închiderea prispei cu glasvand, segmentarea camerei principale etc.

Din 1965, implicarea activității de sistematizare în contextul lărgirii nevoii de confort a localnicilor a determinat o orientare a acestora spre renunțarea la sistemul dorsal al polatei în favoarea unor tipuri de plan noi, cu 3—4 camere (T_3, T_4). Structurate pe principiul tradițional al decomandării prin « sală » sau pe principiul mai nou al tipului « compact », difuzat în localitate prin intermediul birourilor de proiectare, noile locuințe au reprezentat un pas important spre remodelarea cadrului comunei. Evoluția funcțională a planurilor utilizate a avut loc în paralel cu o sensibilă amendare a tuturor parametrilor calitativi ai locuințelor. Astfel, suprafața camerelor a crescut de la o medie de 12—14 m² la media de 14—16 m². În ciuda acestei creșteri, **indicele de confort** dat de suprafața locuibilă/locuitor nu s-a îmbunătățit prea mult, rămînînd la media nesatisfăcătoare de 6,8 m². Numai prin înlocuirea totală a vechilor locuințe

în stare rea și foarte rea (15%) s-ar putea ameliora, în ansamblu, toți indicii calitativi ai fondului locuibil din comună.

Din punct de vedere estetic, cadrul construit din localitate nu atinge parametrii unei calități maxime. Casele sînt modest decorate, zugrăvite în culori mai mult închise, sobre. Influența orașului s-a făcut mai puțin simțită în această privință, comunitatea fiind încă destul de închisă la determinările exterioare. Avansăm în acest context, ipoteza potrivit căreia capacitatea de recepție a influențelor urbane de către o comunitate rurală este direct proporțională cu **gradul ei de dezvoltare socio-economică.** Pe de altă parte, **cu cît acesta este mai puternic, cu atît mai intensă și mai imediată va fi reacția comunității la apariția unor situații-stimul noi.** În acest sens, maniera lentă în care s-a făcut trecerea de la planurile tradiționale (T_2) la cele de tip nou, moderne, (T_3, T_4) este edificatoare în cazul comunei Lungani (vezi **Graficul 4):**

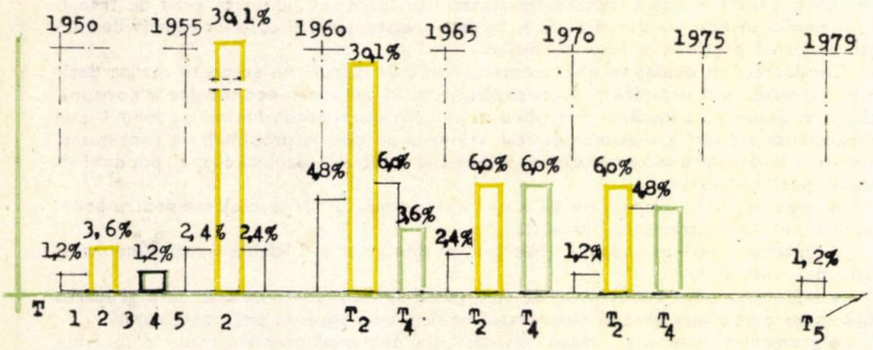

Graficul 4: DINAMICA TIPURILOR DE PLAN (1950—1979)

În consecință, avînd în vedere gradul de receptivitate destul de redus al comunității la penetrația noului, tentativă de ridicare calitativă a cadrului construit din localitate presupune o intensă muncă de educare a sătenilor în spiritul adevăratelor valori arhitecturale, printr-o exemplificare concretă, competentă, a acestora.

CONCLUZII PRIVIND MODERNIZAREA CADRULUI CONSTRUIT RURAL. Analiza interdisciplinară, sociologică și în egală măsură urbanistică a cadrului construit dintr-o anumită comunitate rurală, ne permite cîteva considerații de principiu pe marginea dezvoltării sale viitoare. Sprijinim concluziile noastre privind devenirea cadrului construit rural pe următoarea premisă: **orice intervenție de esență în structura spațiului rezidențial al unei comunități sătești presupune, implicit, raportare la condițiile sociale, economice, culturale etc. ce-i caracterizează evoluția.**

Din perspectiva modernizării satului, gospodăria tradițională alcătuită din locuință, anexe, curte și grădină nu trebuie eliminată (potrivit prezumtivei sale « ineficiențe economice » și « utilizării nerațională » a terenului), ci dimpotrivă trebuie păstrată și dezvoltată. Principalul argument adus în sprijinul acestei idei este faptul că **prin păstrarea și modernizarea locuinței individuale se conservă însăși ființa satului, trăsătura sa definitorie: legătura omului cu pămîntul.** Utilizarea rațională a spațiului poate fi împlinită prin realizarea de locuințe pavilionare cu etaj, prin cuplarea de-a lungul străzii a 2—4 apartamente, beneficiind însă de lot în folosință și de anexe, separate, amenajate după principiul maximei funcționalități și al minimei suprafețe ocupate. Astfel se poate contribui la reducerea sensibilă a dezavantajelor ce afectează dezvoltarea urbanistică a satului tradițional (costul ridicat al rețelelor edilitare, utilizarea mai puțin intensivă a teritoriului, densitate mai mică a populației etc).

Păstrarea gospodăriei, a locuinței individuale, nu este însă incompatibilă cu prezența locuințelor colective, a blocurilor. Realizarea unui nucleu compus din cîteva blocuri, în zona centrului civic, devine tot mai necesară datorită creșterii grupelor de populație angajate în activitățile sectorului terțiar al ruralului. Iată de ce, găsirea proporției optime între locuințele modernizate țărănești, dominante în cadrul comunității rurale, și locuințele colective, definind un proces incipient de urbanizare, reprezintă o problemă esențială pe care trebuie să o rezolve « urbanismul rural ».

Pornind de la premisa că **« orice construcție realizată azi devine parametru pentru soluționările urbanistice de mîine »** [6], întrebarea la care trebuie să răspundă specialiștii devine: **cîtă modernizare și cîtă urbanizare pentru rural?** Viitorul satului trebuie să o știe!

TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU
sociolog-Iași

NOTE

1. Vezi « *Sociologie și sistematizare în procesele de dezvoltare* » I. Matei, M. Matei, Ed. tehnică, 1977, p. 18—21.
2. Comuna Lungani este amplasată în sud-vestul județului, la aproximativ 40 km de municipiul Iași, într-o zonă de platouri netede și versante cu înclinări variate. Profilul socio-economic este bazat pe funcția preponderent agricolă și de cazare a activilor angajați în zonele urbane polarizatoare. Din punct de vedere urbanistic, comuna are un aspect exclusiv rural, cu locuințe parter, retrase de la stradă, amplasate într-o pitorească dezordine, cu gospodării moderate ca dimensiune, variat organizate, cu grădini și loturi personale în prelungire. În general, efectele acțiunii de sistematizare nu se fac prea simțite în localitate.
3. Proces social ce răspunde exigențelor prezentului și viitorului, modernizarea vizează transformarea configurației materiale și spirituale a satului, ca urmare a modificării, în contextul noilor realități sociale, a bazei sale economice, culturale, politice etc. Deschis progresului, satul trebuie să interpreteze modernul în spiritul tradiționalului pentru a se transforma nu « într-un oraș în mic, ci într-o așezare cu atribute proprii, altele decît cele moștenite, dar specifice lui ».
4. N. Ceaușescu, *Raport la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R.*, p. 5
5. În accepțiunea noastră, conceptul de « urbanism rural » vizează preocuparea de îmbinare, în cadrul unui proces de « dezvoltare sistematizată » ,a elementelor moderne, de tip urban, cu cele tradiționale, specifice în exclusivitate satului.
6. I. Matei, M. Matei *op. cit*, p. 80—81.

ÎNAINTAȘII NOȘTRI (I)

Arhitectura românească își are istoria și istoricii ei, lucru firesc și în afară de orice dicuție. Tot atît de firesc, istoria arhitecturii românești consemnează evoluția acestei activități mai ales sub aspectul practicii, prin prisma edificiilor și ansamblurilor cărora le-a dat naștere. Explicit uneori, dar de cele mai multe ori prin mijlocirea producției concrete reprezentative, ne este înfățișată — mai ales în ultima sută de ani, de cînd există un corp semnificativ de profesioniști autohtoni — și o anume mișcare a ideilor călăuzitoare; putem astfel deduce (fapt deloc surprinzător, de presupus din capul locului) că practica profesională a fost însoțită, urmată sau chiar anticipată de o gîndire teoretică, de o estetică, mai mult sau mai puțin constituită ca atare, mai mult sau mai puțin conștientă de sine. Oare acest proces secund nu merită ceva mai multă atenție, nu merită el o considerare aparte, de-sine-stătătoare? Nu s-ar cuveni să fie scrisă și o istorie a gîndirii estetice în arhitectura românească?

Mai înainte de a arăta ce anume s-a întreprins și ce ar mai fi de făcut în această direcție, aș vrea să precizez că, după opinia mea, răspunsul la întrebările de mai sus este în mod categoric afirmativ. Da, consider că un asemenea demers ar fi întru totul justificat. Înaintașii noștri — cel puțin unii dintre ei — n-au fost numai practicieni ci și cugetători, n-au mînuit cu măiestrie doar teul și echerul ci și pana, ilustrîndu-se printr-o vie activitate publicistică, în rînd cu alți oameni de cultură ai țării. Semnăturile lor nu figurează numai pe frontispicii de clădiri, ci și în josul unor articole publicate în numeroase reviste (pe lîngă cele de specialitate), pe coperta unor cărți de eseuri, a unor lucrări teoretice. Eruditul Dumitru Berindeiu, unul dintre pionierii esteticii în România modernă, se număra printre colaboratorii de frunte ai Revistei Române, *înființate nu mult după Unirea Principatelor; el este, dealtfel, singurul arhitect român căruia îi e dedicat un articol în* Dicționarul de estetică generală *(Editura politică, 1972) — fapt care ar fi trebuit să ne dea de gîndit. (În treacăt fie spus, este semnificativ pentru nivelul preocupărilor din ultima vreme la adresa esteticii arhitecturii că în colectivul de autori ai amintitului dicționar nu figurează nici un arhitect.) Apoi, revista* Analele Architecturei *(1890—1893) grupează printre inimoșii ei animatori pe Ion N. Socolescu, Ștefan Ciocîrlan, Nicolae Gabrielescu, George Sterian, George Mandrea; aici se concentrează protestul împotriva « operei » de restaurator a lui Lecomte du Nouy, și tot aici sînt retipărite eseurile lui D. Berindeiu, sînt cultivate primele noțiuni de teorie a arhitecturii. Într-o publicație cu profil cultural mai larg,* Literatură și artă română *(1896—1910), își află tribuna ideile care s-au bucurat de larg și îndelungat ecou ale lui Ion Mincu.*

Acum 75 de ani apare Arhitectura, *revistă a breslei și care (cu unele avataruri) își continuă pînă azi, sub același titlu, apariția. Ar fi greu să fac lista tuturor celor care au semnat în coloanele ei; limitîndu-mă doar la seria veche a publicației (1906—1944), îi amintesc totuși, dintre « tradiționaliști », pe I.D. Enescu, Gr. Cerchez, Sp. Cegăneanu, Er. Pangrati, iar dintre adepții unei poziții mai echilibrate — pe I. D. Trajanescu, Fl. Stănculescu, A. Cerchez, I. C. Roșu, T. T. Socolescu. În publicațiile avangardiste, în primul rînd în* Contimporanul *(1923 — 1932), arhitectura modernă este promovată în mod programatic, cu fervoare, mai ales de către Marcel Iancu. Pe o platformă aparte, pledînd în esență pentru un nou clasicism care însușindu-și lecția arhitecturii moderne să elaboreze o sinteză organic integrată culturii naționale, se situează grupul de la* Simetria *(1939—1947) — G. M. Cantacuzino, O. Doicescu, P. E. Miclescu, M. Cotescu, N. Nedelescu. În focul înfruntărilor, se sedimentează totuși sensuri mai generale, sînt elaborate principii și definiții, sînt fundamentate categorii estetice; este o operă teoretică însemnată pe care acum, privind în urmă, o vedem dominată de personlitatea lui G. M. Cantacuzino.*

Întregul proces de decantare schițat mai sus, și care a continuat în deceniile de după război, merită într-adevăr o analiză temeinică. Dar despre aceasta, în numărul viitor.

Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN

Aspecte juridice privind conservarea monumentelor și ansamblurilor istorice*

Apariția, în 1955, a H.C.M. 661 a reprezentat trecerea la o etapă superioară în acțiunea de protecție a monumentelor istorice din țara noastră, organizată și condusă cu cinste de **Comisiunea monumentelor istorice** între 1892—1948. Saltul calitativ — rezultat al experienței acumulate pe parcursul unei jumătăți de veac — a constat în:

1. Desemnarea sfaturilor populare, pe teritoriul cărora se află monumente istorice, drept responsabile directe pentru paza, protejarea, conservarea, consolidarea și restaurarea monumentelor istorice proprietate de stat, a cadrului corespunzător și a zonelor lor de protecție; precizarea obligației sfaturilor populare de a supraveghea permanent și sistematic îndeplinirea acelorași sarcini pentru monumentele istorice proprietate a altor persoane fizice sau juridice.

2. Atribuirea responsabilității de îndrumare și control a protecției monumentelor de arhitectură forului tutelar al sfaturilor populare, Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții, cu avantajul reciproc al luării deciziilor de sistematizare în cunoștință de cauză, datorită organului propriu de specialitate — Direcția monumentelor istorice —, precum și al unei receptivități sporite din partea sfaturilor populare față de indicațiile primite direct de la forul tutelar.

3. Extinderea noțiunii de **monument istoric** (monument de cultură, în terminologia din 1955) la toate bunurile cu deosebită importanță arheologică, istorică, arhitectonică sau artistică, ce reprezintă « dovezi materiale ale dezvoltării culturii pe teritoriul patriei noastre . . . » (art. 1). Detalierea definiției monumentului de arhitectură, în art. 1 b al Regulamentului anexat H.C.M. 661/1955, a cuprins pentru prima dată **locuințele** de orice categorie, deosebite de conace, palate și cule, împreună cu construcțiile anexe (împrejmuiri, porți, garduri), precum și precizarea cu totul nouă: **părți sau ansambluri urbane și rurale.** S-a creat, astfel, baza legală pentru protejarea **in situ** a unor ansambluri puse sub protecția statului.

4. Excluderea unei delimitări mecanice a zonelor de protecție, atît de însemnate pentru expresivitatea monumentelor și pentru apărarea contextului lor arheologic, zonele urmînd a fi stabilite de la caz la caz, « pe bază de studii,... în funcție de peisaj, de dimensiuni ale monumentelor și de importanța lor » (art. 5).

Lista oficială a monumentelor istorice, inițiată prin H.C.M. nr. 968/1953, a fost aprobată după două luni de la apariția legii-cadru, prin H.C.M. 1160/1955 (timp record, dacă ne gîndim că « noile » liste refăcute în baza inventarierii inițiată de C.S.C.A.S. în 1962—1964 și pregătite de Direcția monumentelor istorice în 1965 — se află încă în stadiul formelor de aprobare). Lista din 1955 a cuprins un singur ansamblu urban, cetatea Sighișoara, precum și cîteva piețe sau străzi din orașe transilvănene, mărginindu-se, în materie de arhitectură rurală, la un număr infim de case țărănești, chiar pentru zonele renumite prin valoarea arhitecturii populare: 4 case în fosta regiune Hunedoara, 7 case gorjene în fosta regiune Craiova. Aceasta carență, explicabilă prin condițiile de întocmire a listei (fișe-chestionar completate de instituțori și prelucrate, fără cercetare de teren, în cadrul Comisiei muzeelor și monumentelor a Academiei R.P.R.), nu umbrește noutatea apariției, în listă, a caselor țărănești și a ansamblurilor de arhitectură, fapt care a deschis posibilități teoretic nelimitate pentru îmbogățirea inventarului pus sub protecția statului.

După 25 de ani de la apariția legii-cadru, constatăm că ea a dat roade remarcabile în domeniul ansamblurilor de arhitectură urbană. Prin adîncirea cercetării și în pas cu evoluția internațională a conceptului de conservare, stimulată de activitatea **ICOMOS** (International Comitee for Monuments and Sites), s-a ajuns la o nouă înțelegere a legăturii organice dintre monument și ansamblu, privite ca documente de organizare social-economică și de cultură ale colectivităților urbane. În listele propunerilor de declarare a monumentelor istorice, întocmite între 1963—1965 și periodic completate pînă astăzi, arhitectura civilă a ajuns să fie reprezentată printr-un număr crescînd de obiective, iar cu începere din 1965 au fost incluse propuneri de declarare a unor **rezervații de arhitectură urbană,** pentru care s-a obținut în prealabil acordul sfatului popular respectiv cu privire la delimitare și la regimul de protecție intrat în vigoare la data formulării acordului.

Cercetarea arhitecturii și ansamblurilor rurale a depășit cu mult activitatea similară din domeniul urban. Atît publicațiile, cît și numeroasele muzee etnografice în aer liber, înființate după 1960 pornindu-se de la modelul Muzeului satului din București (care la ora actuală

* Într-o primă formă, destinată cu precădere arhitecturii populare, textul de față a fost prezentat la sesiunea științifică organizată de *Muzeul satului și de artă populară* în zilele de 17—18 noiembrie 1980. Comunicarea a avut titlul « Aspecte juridice privind protecția *in situ* a monumentelor de arhitectură rurală ».

face parte integrantă din istoria culturii românești) — demonstrează amploarea cercetării de teren și adîncirea procesului de cunoaștere a arhitecturii rurale, ambele capabile să conducă la selecția celor mai semnificative exemplare. Muzeele satului au răspîndit în mase înțelegerea străvechilor valori ale culturii rurale românești, dar poate greșim — ceea ce ne-ar bucura — cînd afirmăm că sensibilizarea s-a produs mai ales în mediul urban, cu locuitori atrași spontan de imaginea paradisului pierdut al locuinței individualizate și independente. Dimpotrivă, în mediul rural de toate categoriile geografice și fără deosebire de etnie, s-a conturat și s-a accentuat o anumită ostilitate pentru formele vechii arhitecturi, idealul devenind refacerea sau « modernizarea » caselor, cu modificarea radicală a acoperișului, golurilor, modenaturii și culorilor, proces favorizat — nu numai de dorința imitării unei noi arhitecturi a locuințelor colective de la oraș, dar și de dificultatea crescîndă a procurării materialelor tradiționale precum și a plății unei mîini de lucru specializate.

Prevederile legii din 1955 nu au putut stăvili, nici dispariția și nici schimonosirea ansamblurilor rurale; traversarea unor localități renumite mai demult prin valoarea arhitecturii tradiționale, cum sînt Rășinari, Bradu, Avrig și Sălișteîn județul Sibiu (pentru a recurge doar la exemplul unor ansambluri cu clădiri spațioase, realizate din materiale durabile), demonstrează efectele devastatoare ale unor intervenții ca: introducerea ferestrelor în trei canate; renunțarea la pinion; acoperirea fațadelor cu hidoase tencuieli stropite, strident colorate, pe al căror cîmp apar grosolane brîie orizontale ce vor să sugereze dominanta impusă funcțional a blocurilor-tip. În același timp, satele din zonele de deal și de munte s-au părăginit, numeroase gospodării rămînînd nelocuite, ca urmare a migrării localnicilor către centrele industriale și urbane ale țării.

În aceste condiții, chiar numărul infim de case declarate monumente istorice s-a împuținat, fie prin ruinarea și, în final, prăbușirea caselor nelocuite, fie prin refuzul proprietarilor de a le întreține în formele vechi (cu același rezultat al degradării ireparabile), fie prin dărîmarea neautorizată, așa cum s-a înîîmplat cu una dintre gospodăriile cu ocol din satul Cîmpul lui Neag județul Hunedoara, proprietarul invocînd absența materialului necesar reparării unei structuri masive de lemn. În fața complicațiilor stîrnite de întreținerea **in situ** a caselor de la sat, consiliile populare au devenit extrem de prudente în emiterea asentimentului pentru propunerea de declarare a unor obiective **considerate izolat** și au refuzat să discute cel puțin declararea unor ansambluri în mediu rural.

Conservarea ansamblurilor urbane a întîmpinat greutăți majore în problema asigurării unei mîini de lucru calificate la lucrările executate din bugetul județean, a cazării locatarilor pe durata lucrărilor de consolidare, precum și în domeniul construcțiilor civile proprietate particulară. Dacă unele regiuni — apoi județe, conștiente de valoarea istorică și artistică a fondului construit moștenit, au căutat să asigure măsurile minime de întreținere, ferindu-se cel puțin de dărîmări, categorie în care figurează, de exemplu, județele Brașov și Sibiu sau orașele Cîmpulung-Muscel și Siret județul Suceava, nu este mai puțin adevărat că majoritatea județelor s-au ferit să includă cele mai simple lucrări de reparații în planul propriu de execuție și au invocat degradări remediabile, provocate în cele mai multe cazuri de lipsa de întreținere a învelitorilor și a instalațiilor de apă-canal, pentru a cere insistent sau a trece la dărîmarea construcțiilor degradate. Printre exemplele de acest fel citîm Teatrul german din Arad (încă în picioare) și Biserica romano-catolică din Cetatea Aradului (folosită de o unitate militară ce dispune de forță de muncă); Clădirea cu arcade din Botoșani, construită în 1859, cap-de-perspectivă al Pieței 1907, dărîmată în 1978; Casa Filitti din București, str. Pictor Tonitza, dărîmată în 1979; Hotelul Langer din Suceava, construit în 1808, folosit de diferite unități comerciale fără a se executa cele mai elementare lucrări de reparații; Cazarma grănicerilor din Caransebeș, cu două clădiri simetrice grav degradate prin folosințe improprii, fără efectuarea reparațiilor necesare.

În cazuri rare, dar cu atît mai prețioase prin demonstrarea posibilităților de realizare, conducerea locală a reușit să facă față unor restaurări complexe, dintre care citîm: Ansamblul Curtea Veche — inclusiv Hanul lui Manuk — din București, Cetatea Mikó din Miercurea Ciuc, fortificațiile orașului Brașov și părți din Cetatea Sibiului, Palatul episcopal din Oradea, Hala medievală din Piața mică (Piața 6 Martie) din Sibiu. La acestea se adaugă lucrări de restaurare a fronturilor unor străzi și piețe [1], dintre care cele mai recente au fost executate în 1980 la Timișoara și la Cluj-Napoca.

Absența unor măsuri de conservare **in situ** a ansamblurilor rurale și preocuparea redusă pentru asanarea și restaurarea ansamblurilor urbane sînt generate — în afară de o lipsă de înțelegere ușor remediabilă — și de cauze obiective, care reies din analiza cadrului legal existent.

Legea din 1955 a creat posibilitatea atribuirii **calității de monument istoric**, fără a rezolva modalitatea întreținerii **in situ** a unor case proprietate particulară, întrucît alocarea fondurilor de stat — chiar și pentru cazuri de intervenție urgentă — este prevăzută numai pentru **persoane juridice** (art. 12). Unitatea centrală de execuție a lucrărilor de protejare și restaurare a monumentelor istorice, a cărei înființare este prevăzută la art. 13 și care ar fi putut prelua și lucrări pentru particulari, neexistînd specificări contrarii, a rămas doar un deziderat. Unitatea de execuție a Direcției monumentelor istorice, înființată în 1959, a putut interveni doar la monumente proprietate de stat sau a unor persoane juridice, din cauza regimului de unitate bugetară, cu fonduri de restaurare alocate din bugetul de stat.

Stabilind responsabilitățile persoanelor fizice (proprietari particulari), fără măsurile de sprijinire a reparațiilor și restaurărilor pe care le cuprind legislațiile similare din cele mai multe țări socialiste, legea din 1955 a avut în vedere și imposibilitatea executării lor, prevăzînd la art. 29 din regulamentul anexat H.C.M. 661/1955: « Ori de cîte ori un monument de cultură aflat în proprietate particulară este supus degradării, iar proprietarul refuză sau dovedește că nu poate să facă cheltuielile necesare protejării, conservării, consolidării și restaurării lui, a cadrului corespunzător sau a zonei de protecție, comitetul executiv al sfatului popular pe al cărui teritoriu se află acesta, va putea propune . . . trecerea în proprietatea statului a monumentului în cauză, conform normelor legale în vigoare ». Această măsură, care ar fi permis salvarea a nenumărate case — cu precădere din mediul rural —, a fost respinsă cu îndărătnicie de sfaturile și consiliile populare, care au invocat dificultatea găsirii unei funcții care să le asigure întreținerea, precum și dificultatea organizării unor șantiere de restaurare.

Legea nr. 63/1974 privind ocrotirea patrimoniului cultural național a inclus monumentele istorice în conținutul noțiunii de **patrimoniu,** la categoria « bunuri cu valoare artistică deosebită », în care figurează monumentele de arhitectură și artă plastică, (art. 2 a), precum și în categoria « bunuri cu valoare istorică și documentară deosebită » (art. 2 b), în care apar — printre documente, manuscrise, cărți, monete sau raritățifilatelice — și monumentele arheologice și memoriale (acestea din urmă denumite impropriu « istorice »). Semnalăm separarea artificială a valorii artistice de cea istorică, întrucît în cazul monumentelor ele nu pot fi despărțite, precum și neconcordanța cu termenii folosiți pentru listele monumentelor istorice începînd din 1965.

La articolul 14, obligațiile mult mai ample ale deținătorilor de bunuri din patrimoniul cultural național — deci și ale construcțiilor rurale și urbane ce primesc calitatea de monument istoric — prevăd asigurarea securității, condițiilor de salubritate corespunzătoare, pazei, restaurării și măsurilor de prevenire a distrugerii. Nu credem însă că s-a avut în vedere extinderea la categoria monumentelor istorice — mai ales a celor aflate în proprietate particulară — a prevederii cuprinsă în art. 16, conform căreia neîndeplinirea obligațiilor impune încredințarea bunului respectiv în custodia statului, prin **muzee, colecții, și biblioteci** (s.n.), « care sînt obligate să le primească să le conserve, restaureze și păstreze » (îndoiala noastră provine și din faptul că dotarea laboratoarelor zonale, prevăzută la art. 21, are în vedere exclusiv restaurarea patrimoniului mobil).

Așadar, Legea nr. 63/1974 nu rezolvă conservarea **in situ** a monumentelor de arhitectură ale căror proprietari nu mai vor sau nu mai pot să le asigure întreținerea, singura modalitate de salvare a unui număr infim de exemplare ale arhitecturii populare rămînînd formula împămîntenită de Muzeul satului încă dinaintea celui de al doilea război mondial — și anume, strămutarea construcțiilor în muzeele în aer liber.

O altă prevedere a Legii patrimoniului care dovedește că monumentele istorice, cu protecție organizată prin H.C.M. 661/1955, au fost înglobate artificial — din interese administrative ale noii direcții — într-o lege destinată patrimoniului mobil, este cea relativă la responsabilitatea consiliilor populare, substanțial redusă față de prevederile corespunzătoare ale H.C.M. 661/1955, avînd în vedere și faptul că atribuirea calității de bun din patrimoniul cultural național revine Comisiei Centrale de Stat a patrimoniului cultural național. Potrivit art. 13 din Decretul nr. 13/1975, consi-

1. Pentru posibilitățile de execuție pe plan local a unor variate lucrări de restaurare și valorificare a monumentelor de arhitectură urbană, vezi E. Greceanu, *Realizări privind protecția unor centre istorice din sudul Transilvaniei*, în « Buletinul monumentelor istorice », nr. 1, 1973, p. 41—48

1a

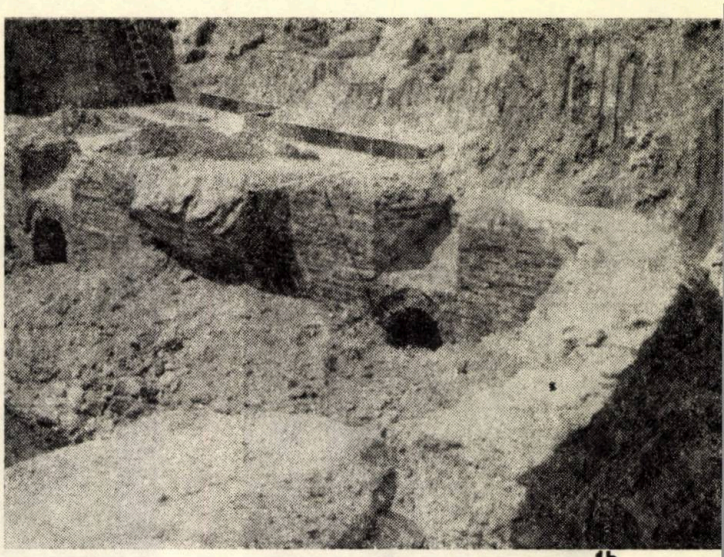

1b

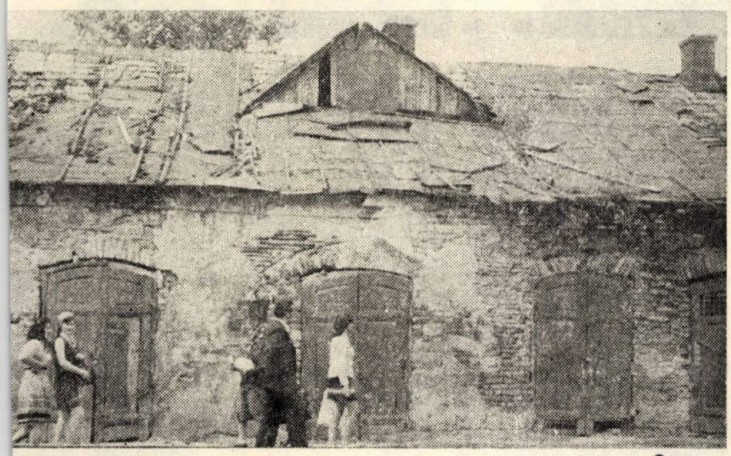

2a

2c

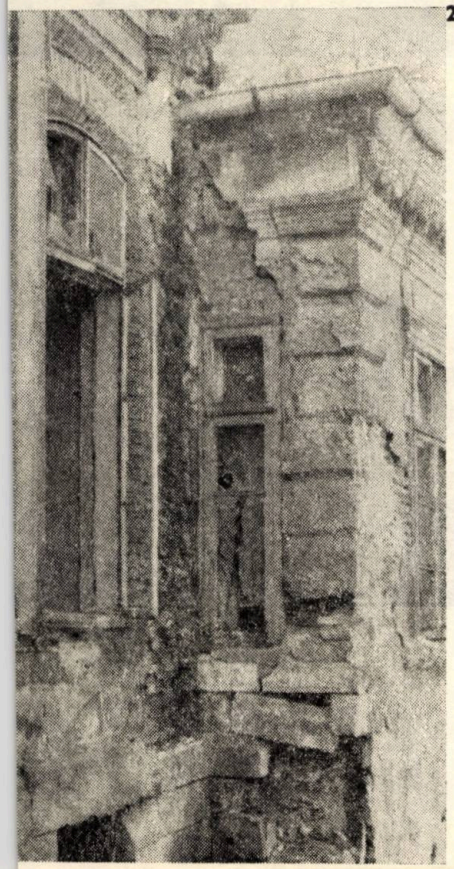

2b

1. Etape de construcţie ale oraşului medieval, apărute cu ocazia s păturilor pentru construcţii noi şi definitiv înlăturate, pentru a se evita refacerea unor documentaţii aprobate.

a. Botoşani, *Calea Naţională, şantierul noului magazin « Botoşani ». Reţeaua de pivniţe care traversa vechea cale comercială, racordîndu-se cu pivniţele dispuse paralel cu strada. Foto 1976.*

b. Bucureşti, *Calea Victoriei, curtea bisericii Zlătari. Ansamblu de pivniţe boltite care — integrate în noua construcţie de pe str. Stavropoleos — ar fi constituit un punct de atracţie pentru turism. Foto 1978.*

2. Construcţii proprietate de stat, folosite de persoane juridice, fără executarea lucrărilor de întreţinere curentă, motiv de dărîmare

a. Piteşti, *str. Tîrgu din Vale nr. 28. Han medieval, databil în veacul al XVIII-lea, folosit ca depozit de mărfuri; dărîmat în 1976. Foto 1976.*

b. Bucureşti, *str. Pictor Tonitza. Casa Filitti, exemplar de frunte al arhitecturii romantice, folosită pentru birouri depozit de mărfuri şi locuinţe; dărîmată în 1979. Fotografia din 1978 arată efectele lipsei unui burlan timp de peste 15 ani.*

c. Botoşani, *Piaţa 1907 nr. 14. Casă cu arcade, construită în 1859, cap de perspectivă al pieţei; denaturată prin transformări nepricepute şi degradată static prin nereepararea unei conducte care a inundat subsolul timp de mai mulţi ani; dărîmată în 1978. Foto 1976.*

liile populare răspund doar de « paza, ocrotirea, conservarea şi finanţarea lucrărilor de restaurare a monumentelor istorice şi de artă (cu alte cuvinte, a monumentelor de arhitectură, n.a.) din administrarea proprie şi a unităţilor direct subordonate », în timp ce îndeplinirea aceloraşi acţiuni de către alte persoane fizice sau juridice se efectuează **sub îndrumarea** oficiilor judeţene şi al municipiului Bucureşti pentru patrimoniul cultural naţional, din cadrul muzeelor, potrivit normelor, indicaţiilor şi avizelor C.C.S.P.C.N. şi ale direcţiei de resort (art. 12, Decret nr. 13/1975). Rezultă că finanţarea şi execuţia lucrărilor de reparaţie şi restaurare la toate construcţiile care nu sînt în administraţia proprie sau direct subordonată a consiliilor populare, rămîn în sarcina persoanelor fizice sau juridice care le deţin (prevederea art. 8 e din acelaşi decret, prin care fosta Direcţie a patrimoniului cultural naţional răspundea direct de restaurarea monumentelor istorice, asigurîndu-le şi execuţia lucrărilor de restaurare, în regie proprie şi în antrepriză, în limita indicatorilor de plan aprobaţi, s-a dovedit cu eficienţă limitată).

În ceea ce priveşte îndrumarea acţiunilor de protecţie a monumentelor istorice prin oficiile de patrimoniu, chiar dacă ele sînt tutelate — pe lîngă C.C.E.S. — de către consiliile populare judeţene şi al municipiului Bucureşti (art. 13, Decret nr. 13/1975), este evident că oficiile nu pot dispune de toate organele de control şi supraveghere a disciplinei în construcţii ale consiliilor populare, care asigură — atîta vreme cît nu a fost abrogată H.C.M. nr. 661/1955 — prevederile referitoare la monumente şi ansambluri istorice, înce-

3a

3b

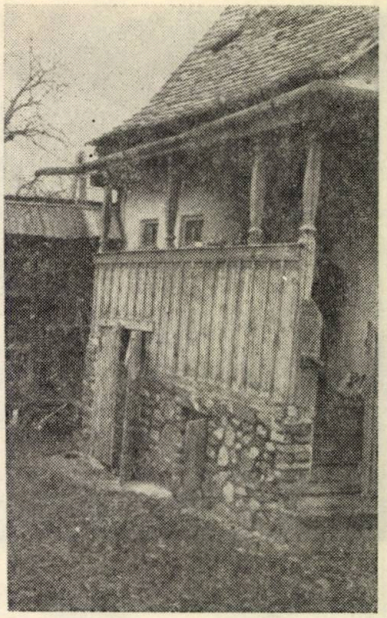

3c

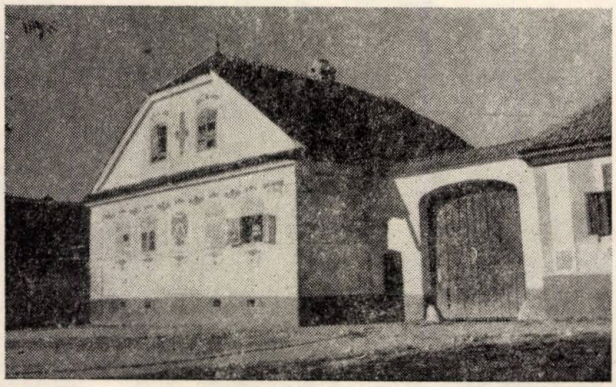

3e

3d

3g

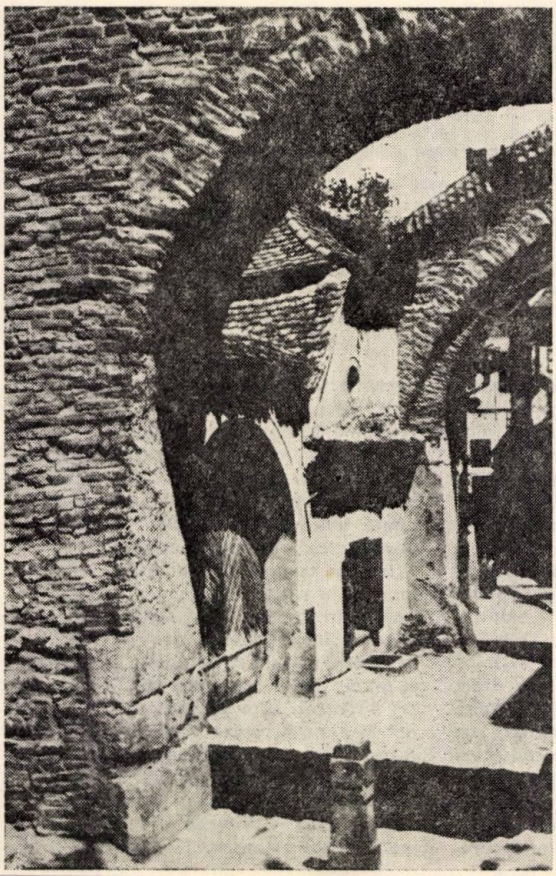

3f

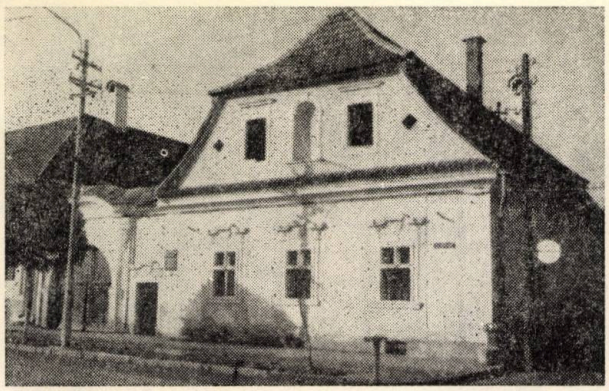

4a

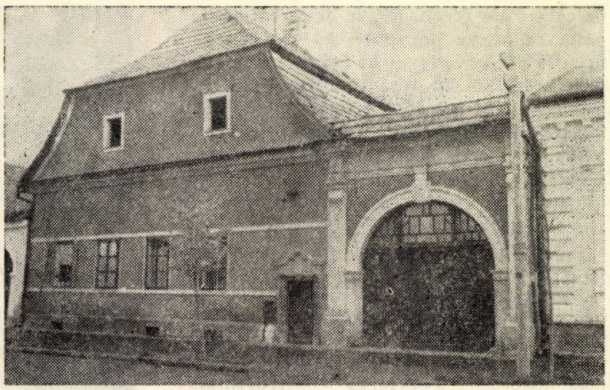

4b

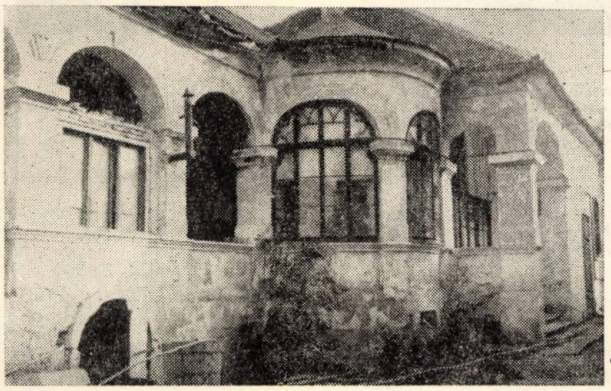

4f

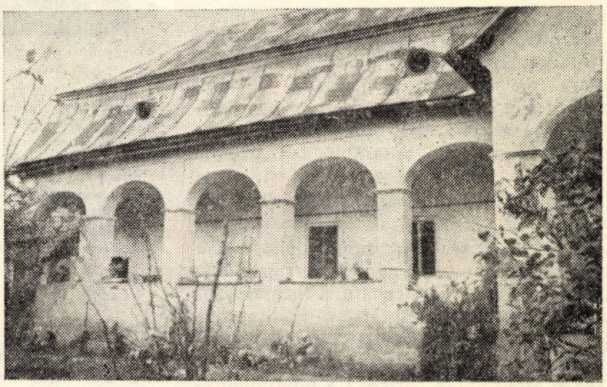

4c

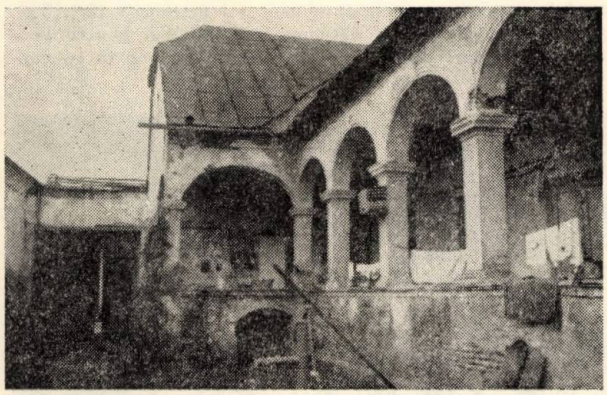

4e

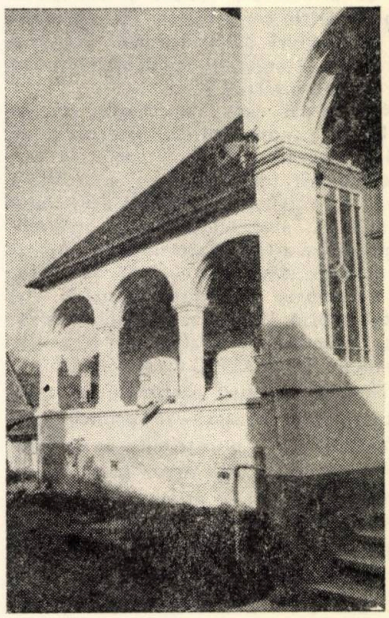

4d

3. Construcții proprietate particulară, a căror întreținere reclamă îmbunătățirea cadrului legal existent.
a. Gherla, j. Cluj. Poartă barocă a cărei întreținere reclamă o manoperă specializată.
b, c. Sibiel, j. Sibiu. Casă de lemn cu « privar », pe pivniță de piatră. Întreținerea implică materiale speciale sau dirijate.
d. Botoșani, str. Pod de piatră nr. 9. Tip de locuință medievală orășenească a meșteșugarilor români (inclusiv curtea cu grădină și livadă). Șindrila a fost înlocuită cu tablă. Foto 1976.
e. Cața, j. Brașov. Casă a unui fruntaș al satului medieval, împodobită cu bogate stucaturi. Întreținere posibilă numai cu materiale speciale (țiglă-solzi, de exemplu) și manoperă specializată. Foto 1970.
f. Cîmpulung-Muscel, Stradă cu arhitectură tradițională. Conservarea ansamblului implică materiale dirijate, manoperă specială și sprijin financiar. Foto 1979.
g. Sibiu, Pasajul scărilor. Celebrul ansamblu este în stadiu avansat de degradare, proprietarii ne-avînd mijloacele de procurare a fondurilor, materialelor speciale și mîinii de lucru calificate. Foto Al. Manolescu, Editura « Meridiane ».
4. Necesitatea îndrumării competente a reparațiilor curente, începînd cu emiterea autorizației de construcție, reflectată de situația ansamblului baroc din Gherla, j, Cluj, în 1970.
a. Fațadă conservată fără denaturări.
b. Fațadă din aceeași familie, denaturată prin lucrări economice.
c, d. Curți interioare relativ bine întreținute.
e. Curte interioară în stadiu de degradare, fără denaturări.
f. Curte interioară degradată și cu transformări incompetente.

pînd cu schițele de sistematizare și terminînd cu emiterea autorizației de construcție în baza avizelor legale. În același timp, precizarea pentru oficii a sarcinilor de « coordonarea unitară », « urmărire a execuției planurilor de cercetare, conservare și restaurare », precum și « orice alte sarcini stabilite de C.C.E.S. și comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, în domeniul evidenței, ocrotirii, conservării, cercetării și punerii în circuit public » a monumentelor istorice (în calitate de bunuri ale patrimoniului cultural național) — toate acestea prevăzute la art. 12 din decretul sus-menționat —, nu înlocuiesc lipsa unei dotări a oficiilor cu fonduri pe care să le poată distribui, cel puțin în cazuri de intervenție urgentă. Aceste din urmă intervenții apar în Decretul 13/1975 asigurate dintr-un singur fond central, al Direcției patrimoniului cultural național.

Alte probleme deosebit de complicate pentru conservarea monumentelor și ansamblurilor istorice din orașe și sate decurg din prevederile Legii 58/1974 — Legea-sistematizării — în care existența unei moșteniri arhitecturale demnă de a fi luată în seamă este menționată într-un singur loc, la capitolul I, « Dispoziții generale », art. 1: definirea scopului sistematizării cuprinde și « punerea în valoare a monumentelor istorice și de artă și a locurilor istorice ». Pe lîngă preluarea unei denumiri ce contrazice terminologia listelor de evidență a monumentelor istorice [1], formularea mai prezintă și următoarele dezavantaje: a) Implică atribuirea prin lege a calității de monument sau loc istoric — și s-a văzut mai sus că declararea poate dura mai mulți ani, rămînînd cu mult în urma

cercetării de teren, iar, în acest interval, noile obiective detectate nu pot beneficia de apărarea legii. b) Evită menționarea centrelor sau ansamblurilor istorice, întrucît prin « locuri istorice » se pot înțelege doar locurile cu calitate de monument memorial (de exemplu, Cîmpia Libertății de lîngă Blaj), ceea ce conduce în mod tacit la indicarea metodei « selective » drept unică modalitate de abordare a sistematizării așezărilor cu ansambluri istorice.

Pentru sistematizarea localităților urbane și rurale, Legea sistematizării stabilește o serie de măsuri privind densitatea construcțiilor, regimul de înălțime, mărimea loturilor, realizarea construcțiilor cu precădere începînd din centrul localităților către zonele marginale, amplasarea noului centru civic al satelor, dezafectarea treptată a construcțiilor din afara perimetrului construibil, profilul străzilor ș.a. —, toate acestea cu valabilitate generală, fără specificarea unor excepții în cazul ansamblurilor urbane și rurale care reprezintă valori certe ale culturii românești, chiar dacă nu corespund densităților și structurilor cerute de lege. Desființarea progresivă a satelor cu număr mic de locuitori sau a satelor răsfirate, precum și interzicerea reparațiilor sau a dotărilor edilitare la clădiri situate în afara perimetrului construibil, împiedecă întreținerea, restaurarea și amenajarea turistică a monumentelor de arhitectură izolate și condamnă la o dispariție certă tocmai acele grupuri sau ansambluri de arhitectură populară mai puțin alterate de influențele nocive ale « modernizării ».

Nu s-a dat curs obiecțiunilor făcute de Direcția monumentelor istorice și de artă, în decembrie 1973, la proiectul legii sistematizării (obiecțiuni pe care le-am redactat în calitate de șef al serviciului de avizare), probabil din cauza stadiului de pregătire a Legii patrimoniului. Apariția aproape simultană a celor două legi (29 octombrie, Legea sistematizării — și 30 octombrie, Legea patrimoniului) dovedește intenția unei colaborări interdepartamentale între C.P.C.P. și C.C.E.S. în problemele ocrotirii patrimoniului arhitectural, concretizată — în primele luni ale anului 1977 — prin trimiterea de delegați ai D.P.C.N. în toate județele, ca urmare a indicației primite din partea Conducerii de partid, pentru analizarea schițelor și detaliilor de sistematizare ale orașelor (din păcate, delegații nu au fost aleși pe baza rezultatelor obținute în colaborarea cu consiliile populare și, de multe ori, și-au depășit atribuțiile, amestecîndu-se în probleme care nu îi

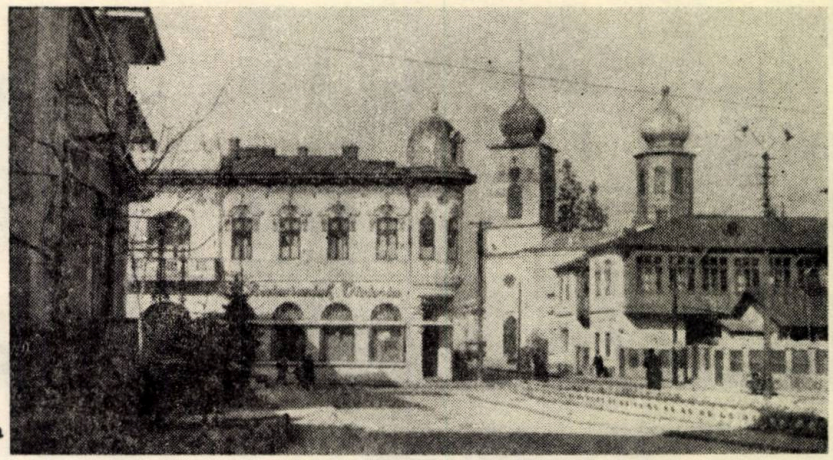

5a

5. Valori dispărute sau amenințate ale moștenirii arhitecturale.
a. Pitești. *Extremitatea de nord a străzii Doamna Bălașa, în situația din 1961. De la stînga la dreapta: Casa armatei (în prim plan), hotelul « Splendid », biserica Sf. Nicolae, două case cu arhitectură tradițională. Dispariția ansamblului este explicabilă prin absența — la acea dată — a interesului pentru arhitectura veacului al XIX-lea. Foto Ștefan Butak.*
b. Botoșani, *bd. Lenin nr. 64. Casa Vasiliu, folosită ca grădiniță de copii; a figurat printre propunerile recente de dărîmare, pentru amplasarea noului centru de calcul. Foto 1979.*
c. Botoșani, *str. Pictor Grigorescu nr. 14. Casă construită în 1877, arhitectură eclectică ce continuă tradiția clasicistă a începutului de veac. Propusă pentru dărîmare, în scopul lărgirii străzii. Foto 1980.*
NOTĂ: Fotografiile sînt executate de autorul articolului, în afară de cele cu mențiune specială.

priveau, fapt care a compromis o acțiune atît de bine intenționată). Prevederea în Decretul 13/1975 a participării Direcției patrimoniului cultural național la « avizarea studiilor și proiectelor de sistematizare a localităților și teritoriului, de îmbunătățiri funciare și hidrotehnice, de amplasare a construcțiilor, în vederea prevenirii distrugerii unor bunuri din patrimoniul cultural național » (art. 8 g), nu a determinat Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare să se con-

5b

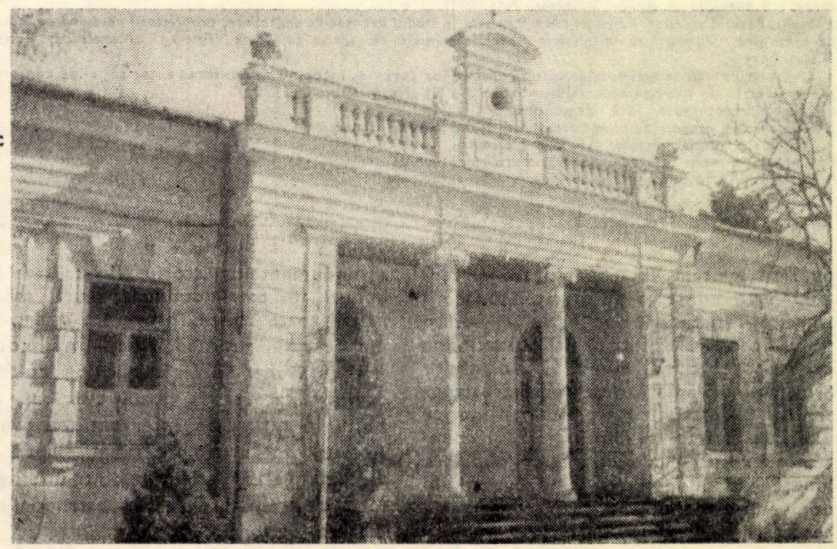

5c

1. Denumirea « monumente istorice *și de artă* » a apărut după trecerea Direcției monumentelor istorice de la C.S.C.A.S. la C.S.C.A. (1969), ca urmare a unor tendințe de extindere a influenței direcției respective asupra uniunilor de creație din domeniul artelor plastice. Denumirea « monumente istorice », de ilustră tradiție în România, a fost preluată de Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții (apoi C.S.C.A.S) în titulatura instituției de resort (Direcția monumentelor istorice) încă din 1952, cînd modele externe introduceau în circulație termenul general « monumente de cultură », folosit în lista oficială a monumentelor aprobată prin HCM 1160/1955. Toate listele de evidență întocmite după 1965 au revenit la denumirea *monumente istorice*, care cuprinde patru categorii: monumente și rezervații de arheologie; monumente și rezervații de arhitectură; monumente de artă plastică; monumente memoriale.

sulte cu direcția respectivă în probleme de sistematizare, nu numai în cazul unor sate supuse restructurării radicale (de exemplu, zona Roșiei Montane) dar chiar și în cazul zonelor propuse pentru declararea ca rezervație de arhitectură, **cu acordul conducerii județului,** dintre care citățm doar hotărîrea aprobată de C.P.C.P. în 1978 pentru dărîmarea ultimului fragment ce se mai păstrează din vechiul centru de comerț al Sucevei.

În cadrul secțiilor de sistematizare și arhitectură ale județelor, dotate cu cadre instruite și conștiente, s-a urmărit extinderea perimetrului construibil la toată aria de influență a așezării medievale, dar, în cazul satelor, o asemenea măsură este posibilă numai pentru structuri adunate de tipul fostului sat Rîșnov (astăzi oraș), sau în cazul fostului oraș medieval — astăzi satul Baia, cu regim de construcție relativ răsfirat, dar care ocupă o suprafață redusă de teren. Încercarea de protecție devine inoperantă în cazul satelor de culme de tipul celor din zona Branului sau a munților Apuseni.

Absența în Legea sistematizării a nuanțelor referitoare la valorile arhitecturale și urbanistice moștenite se face simțită prin apariția în Legea nr. 37/1975 — sistematizarea arterelor de circulație în localitățile urbane și rurale — a unor directive ce trebuiau să figureze în primul rînd în Legea sistematizării. Citățm: « Sistematizarea, proiectarea și realizarea arterelor de circulație din municipii, orașe și comune vor trebui să asigure integrarea armonioasă a noilor obiective cu caracter economic, social-cultural sau de locuințe în cadrul arhitectural și al sistemului stradal existent, respectînd particularitățile fiecărei localități » (preambul). « Sistematizarea, proiectarea și realizarea arterelor de circulație în localități trebuie să asigure păstrarea și folosirea sistemului de străzi existente, a alinierilor lor, precum și evitarea demolărilor, conservarea construcțiilor, a specificului arhitectural și urbanistic al localității » (art. 3).

În lumina experimentelor realizate pe parcursul a șase ani de la apariția Legii sistematizării și a Legii patrimoniului, apare necesară, în primul rînd, actualizarea Legii sistematizării, prin introducerea nuanțelor reclamate de **existența** la orașe și sate a unui fond construit, a cărui valoare de document social, economic și artistic a fost uneori evidențiată chiar cu ocazia înlăturării elementelor ce îl alcătuiau. Faptul că sistematizarea nu poate nesocoti existența acestui fond fără prejudicii grave aduse culturii naționale, cu rezultatul discreditării globale a arhitecților (chiar în cazurile în care nu au făcut decît să se conformeze unei teme primită de la beneficiar), a reieșit și din lucrările ce s-au desfășurat în zilele de 29—30 ianuarie a.c. la Adunarea plenară lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii arhitecților, ce a avut ca temă « Probleme actuale ale sistematizării și construcției localităților din țara noastră ».

Legea patrimoniului cultural național și Decretul nr. 13/1975 urmează a fi republicate, date fiind modificarea structurii și a sarcinilor direcției de resort, actuala Direcție economică și a patrimoniului cultural național din C.C.E.S. Avînd în vedere și recentele măsuri de întărire a autorității consiliilor populare județene, considerăm necesară separarea problemelor patrimoniului mobil de cele ale monumentelor istorice, ambele categorii avînd în comun doar îndrumarea prin organele de specialitate județene, care sînt la ora actuală oficiile pentru patrimoniul cultural național; regimul monumentelor istorice reclamă actualizarea H.C.M. 661/1955, cu precizarea responsabilității unice a consiliilor populare pe linie de protecție a monumentelor istorice, fapt care corespunde cu sarcinile și atribuțiile stabilite de C.S.E.A.L. pe aceeași linie pentru direcțiile de sistematizare și arhitectură județene, imediat după reorganizarea administrativă definitivată în 1969.

Cu privire la actualizarea H.C.M. 661/1955, printre completările reclamate de trecerea a 25 de ani de la apariția acestui excelent instrument de protecție a monumentelor istorice, considerăm indicate și următoarele propuneri, rod al unei îndelungate colaborări cu fostele direcții de sistematizare ale județelor Brașov și Sibiu, propuneri pe care le-am redactat în 1973 cu ocazia revizuirii întregii legislații:

1. Completarea art. 7 — sarcinile consiliilor populare — cu obligativitatea prevederii în bugetul județean a sumelor necesare conservării și restaurării celor mai valoroase monumente din județ, indiferent de calitatea fizică sau juridică a deținătorilor. Cu toate că precizarea sarcinii de pază, protejare, conservare și restaurare, în textul din 1955, implica prevederea fondurilor și organizarea execuției pe plan local, un număr foarte redus de regiuni — apoi județe — printre care citățm fostele regiuni Brașov, Hunedoara și Mureș, au executat cu forțe proprii lucrări de conservare și restaurare, încă de la apariția legii; majoritatea, însă, s-au sustras de la îndeplinirea acestor sarcini, invocînd absența specificării fondurilor respective, precum și așteptarea unității centrale de restaurare prevăzută la art. 13. Prevederea fondurilor anuale destinate monumentelor istorice va conduce obligatoriu la organizarea unor echipe specializate în lucrări de conservare și chiar restaurare, creindu-se astfel și posibilitatea de a salva cele mai valoroase case din mediul rural.

2. La art. 12 — fondul central de intervenție urgentă — este necesară prevederea posibilității de alocare a acestui fond și persoanelor fizice, întrucît valoarea monumentului ce trebuie salvat printr-o intervenție urgentă nu depinde de regimul de proprietate. În condițiile actuale, apare indicată și prevederea fondurilor de intervenție urgentă în bugetele județelor.

3. Renunțarea la vechiul text al art. 13 — unitatea centrală de execuție a tuturor lucrărilor de protejare, reparare și restaurare din țară, care — în sensul legii din 1955 — ar fi avut structura trusturilor specializate ce funcționează în Polonia, Cehoslovacia, R.S.S. Letonă, R. S. S. Estonă și R. S. S. Lituaniană ș.a. O asemenea unitate, capabilă să facă față urgențelor și cererilor din întreaga țară, nu a fost niciodată realizată la noi. Însuși experimentul unității de execuție a Direcției monumentelor istorice a arătat, pe parcursul celor 17 ani de funcționare, că o unitate centrală nu poate realiza sarcina — pe care o considerăm majoră, în tradiția Comisiunii monumentelor istorice — și anume, aceea a reparației în cazuri de intervenție urgentă, atît din lipsă de schemă, cît și din cauza tentației restaurărilor spectaculoase, care conduc la prelungirea excesivă a șantierelor și la creșterea accentuată a costului unei singure restaurări, în detrimentul monumentelor ce se degradează din lipsa unor lucrări simple de protecție. Am propus ca atare înlocuirea art. 13 cu măsuri ce apar indispensabile pentru stimularea inițiativei particulare, fără de care nu este posibilă salvarea ansamblurilor de arhitectură urbană și rurală. Iată textul propus:

Art. 13 — înlocuire: La executarea lucrărilor de protejare, reparare, restaurare, consolidare, modificare și amenajare a monumentelor istorice și a zonelor lor de protecție — inclusiv rezervațiile de arhitectură —, deținute de persoane fizice sau juridice, se vor utiliza materiale și tehnici corespunzătoare, asigurate de meșteri cu înaltă calificare, a căror plată se va face pe bază de norme de timp locale. La aceste lucrări, nu se aplică prevederile legale privind restricțiile de materiale dirijate, pentru: orice lucrări efectuate la monumente istorice; lucrările efectuate la învelitorile, fațadele și împrejmuirile imobilelor situate în zonele de protecție și în interiorul rezervațiilor de arhitectură, precum și în cazul supraetajării sau al extinderii acestor construcții; lucrările necesare încadrării construcțiilor noi în specificul arhitectural al zonei respective.

Pentru lucrările de protejare, reparare, conservare și restaurare a monumentelor de arhitectură care sînt deținute de persoane fizice, comitetele executive ale consiliilor populare județene vor putea aproba procurarea materialelor de construcție cu prețuri de livrare ca pentru organizațiile socialiste de stat, în baza unor documentații tehnico-economice aprobate de organele competente prevăzute la art. 6.

La propunerea consiliilor populare județene, cu acordul prealabil al organelor competente prevăzute la art. 6, se vor putea acorda credite rambursabile, în rate și cu dobîndă minimă, sau fără dobîndă, persoanelor fizice care dovedesc că nu pot asigura execuția în timp util a reparațiilor.

Pentru sprijinirea efecturării lucrărilor de protejare, reparare, restaurare și conservare a monumentelor istorice și a zonelor lor de protecție, precum și a clădirilor deținute de persoane fizice în cadrul rezervațiilor arhitecturale, vor fi scutite de impozit clădirile declarate monumente istorice și se va reduce impozitul pentru construcțiile situate în zona de protecție a monumentelor istorice sau în interiorul rezervațiilor de arhitectură, cu condiția ca ele să contribuie efectiv la valoarea artistică, etnografică sau urbanistică a zonei respective. Selecția acestor construcții se va face cu avizul organului competent, potrivit art. 6.

★

Acestea ar fi, după părerea noastră, principalele completări ale legilor în vigoare care ar permite echilibrarea protecției monumentelor și ansamblurilor istorice din întreaga țară, aducînd-o cel puțin la nivelul realizat sub tutela Comitetului de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare. Cea mai urgentă măsură apare actualizarea H.C.M. 661/1955, implicit a competențelor de îndrumare, control și avizare prevăzute la art. 6, de care forul tutelar al consiliilor populare nu poate fi detașat fără prejudicii aduse moștenirii arhitecturale și urbanistice din România.

Dr. arh. EUGENIA GRECEANU

UN CONSTRUCTOR IEȘEAN, ARTIZAN AL METALULUI: ALEXANDRU DIMITRIU

Concomitent cu descoperirea unor noi materiale de construcție și în așteptarea elaborării aparatului de calcul și a tehnologiilor aferente, care vor genera mutațiile esențiale în gîndirea arhitecturală modernă, finele secolului al XIX-lea și primii ani ai veacului nostru au fost coplesiți, cantitativ, de un academism eclectic, teritoriu al căutărilor formale și al variațiunilor pe temă dată [1]. Pe fundalul acestui ecart între decor și structură, între volumul construit și spațiul interior, ce prilejuiește o autonomie cvasitotală a ornamentului, virtuozitatea punerii în operă și capacitatea de a executa finisaje de excepție sînt argumente care, fără a o determina, condiționează detașarea valorică a unei opere de arhitectură. Transmiterea mesajului arhitectural solicită interpreți cu calități ieșite din comun al căror nume și a căror personalitate merită pe deplin a fi scoase din anonimat în virtutea capacității creatoare dovedită în execuția — uneori și în proiectarea — unor elemente arhitecturale deosebite.

Spectaculoase prin libertatea volumetrică și decorativă, prin maniabilitatea materialului și acuratețea detaliilor, dar exigente ca tehnologie și punere în operă, acoperișurile metalice oferă unui bun constructor un cîmp de activitate incitant și emulativ. Unul dintre cei mai dotați și mai activi specialiști în lucrări metalice din țară a fost ieșeanul ALEXANDRU DIMITRIU (1871—1955), din biografia căruia vom transcrie cîteva date, semnificative pentru istoricul învățămîntului profesional din România și pentru definirea statutului social al meseriei de constructor în epoca artizanală a arhitecturii.

Născut în Iași la 30.III.1871, înfiat de Petre Dimitriu, picher de cale ferată pe linia Iași-Dorohoi, se distinge încă din școala primară prin calitățile sale native și este selectat pentru Școala de arte și meserii din Iași.

Înființată în 1835 și funcționînd (1840—1896) în localul ridicat în curtea bisericii Sf. Ilie prin eforturile guvernului lui Mihail Sturdza, din care făcea parte ca « referendar al învățăturilor publice » și Gheorghe Asachi, Școala de arte și meserii avea ca scop mărturisit formarea de cadre autohtone în profesiuni practicate majoritar, dacă nu exclusiv, de meseriași străini. De peste hotare erau veniți și maiștrii care conduceau atelierele în care timp de 4 ani elevii învățau « fabrică, căruțărie, strungărie, săidăcărie și mașinărie » [2], ca și primul director al școlii: inginerul hidraulic Carol Mihailic de Hodocin, autor al cișmelei din curtea Mitropoliei, unul din primele monumente decorative ale lașului *(fig. 1)*. În afară de ateliere, în dotarea școlii mai intra și un laborator de instrumente de fizică și de matematică, între care și un d a g u e r r o t y p.

În timpul studiilor lui Al. Dimitriu (1885—1889), director al școlii era Daniil Ilariu Monastireanu, profesor și magistrat de origine transilvană, a cărui formație umanistă nu-i diminua cu nimic interesul față de revoluția industrială și față de progresele științei europene. Pentru străduaniile sale de ridicare a fiilor țării prin muncă, și anume printr-o muncă elevată, care să cultive nu atît efortul cît dexteritatea, talentul și sensibilitatea elevilor, pledează și căldura cu care l-a sprijinit pe Al. Dimitriu, transmițîndu-i și convingerile sale patriotice și pedagogice, pe care acesta le va urma consecvent de-a lungul întregii activități.

La terminarea Școlii de arte și meserii, Al. Dimitriu pornește, după buna tradiție a vechilor bresle, în călătorie de studiu, din 1889 pînă în 1893. Lucrează în diverse ateliere din Viena, Dresda, Berlin, Slotberg, Köln și Paris, urmînd cursuri de chimie, electricitate, galvanoplastie, rezistența materialelor, stiluri arhitectonice, căutînd tovărășia actorilor pentru a-și însuși cît mai corect limba germană și cîștigînd încrederea calfelor pentru a-și însuși — în lipsa patronului — rețetele de taină ale meseriei.

Se întoarce în țară încărcat de temeinice cunoștințe și de scrisorile de recomandare emise de atelierele în care lucrase, însoțite de o carte de breaslă (Köln, 1892) care va constitui, opt ani mai tîrziu, modelul de legitimare și cotizație prin timbre a corporațiilor de meseriași. În 1896, Al. Dimitriu deschide la Iași un atelier-școală (primul de acest fel, pare-se) cu calificare legalizată pentru absolvenții școlilor de stat și particulare. Avea 23 de ani. Inițiativa sa reflectă conștiința profesională a tînărului întors din călătorie cu un vast bagaj de noutăți din care se simte dator să facă parte și altor viitori colegi de breaslă, preocupare constantă a carierei sale. Pe aceleași coordonate se înscrie activitatea sa ca membru fondator al « Associațiunei Generale a Absolvenților Școlelor de Arte și Messerii » [3] la organizarea învățămîntului profesional din România, inițiind o școală industrială cu cursuri de tehnologie, matematică, geometrie, desen tehnic, industrial și ornamental, precum și de limba germană. Printre profesorii acestei școli, figurau și arhitecții Burcuș, Maer și Cristodulo.

Substanțial este și aportul său la constituirea (în 1927—1930) Căminului de ucenici « Dr. Ștefan Cerchez », al Camerei de Comerț și Industrie, printre profesorii căruia s-a numărat. Clădirea căminului, situată pe calea Șerban Vodă nr. 280, a fost proiectată de arh. Adrian Gabrielescu în stil neoromânesc și și-a păstrat neîntrerup destinația inițială [4].

Bogata activitate social-pedagogică a lui Al. Dimitriu, recunoscută și prin numirea sa ca președinte de onoare al Asociației corpului didactic profesional din Mica Antantă (1936), este excedată de realizările sale practice, impresionante prin numărul lucrărilor de anvergură, prin numele ilustre ale arhitecților cu care a lucrat, ca și prin gama largă a domeniilor abordate: prelucrări mecanice ale metalului, tratamente termice, chimice și galvanice, proiectare de mobilier, compoziții, monumente decorative sau funerare, desene.

Din primele lucrări, executate la Iași, fac parte instalațiile de băi de la spitalul Sf. Spiridon și de la Băile turco-romane, precum și poarta monumentală a Cimitirului evreesc, al cărui coronament a fost expus deplinei admirațiuni a tîrgului timp de două săptămîni la cafeneaua Tufli înainte de a fi montat (*fig. 2*).

În 1898, lucrează la transformarea conacului Miclăușeni de lîngă Roman într-o modernă — sau mai bine zis: la modă — reședință neogotică.

Următoarea lucrare, de aceeași factură neogotică în decorațiuni, la care participă și care-i stabilește definitiv reputația, este impozantul edificiu al Palatului Administrativ *(fig. 3, 4, 5)*. O admirabilă fotografie de șantier [5] prezintă o imagine insolită a monumentului, acoperit de schele și lipsit de luxurianta ornamentație ce-l caracterizează. Pe trama fină a șarpantei turnului se zăresc siluetele cîtorva muncitori. Jos, în centrul imaginii, ținînd în mînă un sul de hîrtie, desfășurat simbolic precum un filacter, se află arhitectul Ion D. Berindei înconjurat de echipa de lucrători, cu o serie de ornamente gata executate și care urmează a-și lua locul pe frontispiciul clădirii. Pe verso, fotografia poartă autograful arhitectului Berindei, exprimînd mulțumirea acestuia pentru iscusința lui Al. Dimitriu, pe care îl solicită și la următoarea sa lucrare: Palatul prințului Dimitrie Sturdza. Ridicat în Piața Victoriei din București, în 1899—1902, palatul a devenit din 1906 sediul Ministerului de Externe și a fost distrus în timpul bombardamentelor din cel de-al doilea război mondial *(fig. 6)*. Arhitectura fațadelor nu mai apelează la repertoriul decorativ al goticului, ci împrumută elemente ale renașterii franceze, păstrînd aceeași apetență pentru un decor abundent. Cu ocazia acestei lucrări, Al. Dimi-

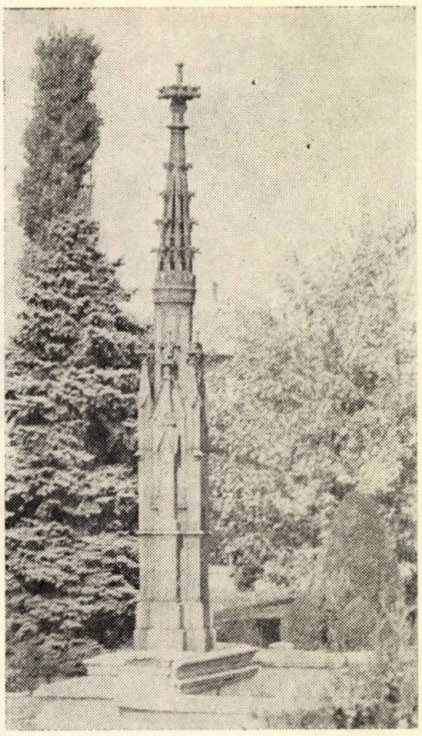

1

2

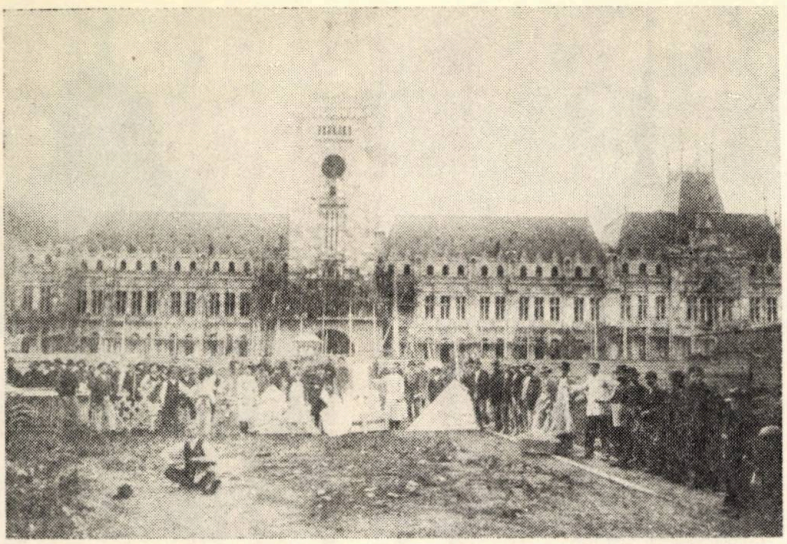

3

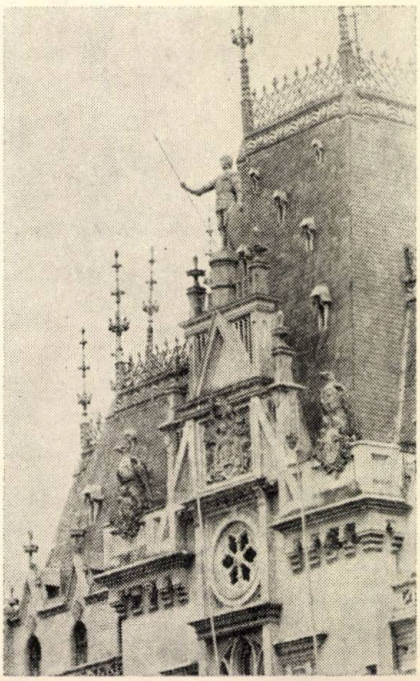

4

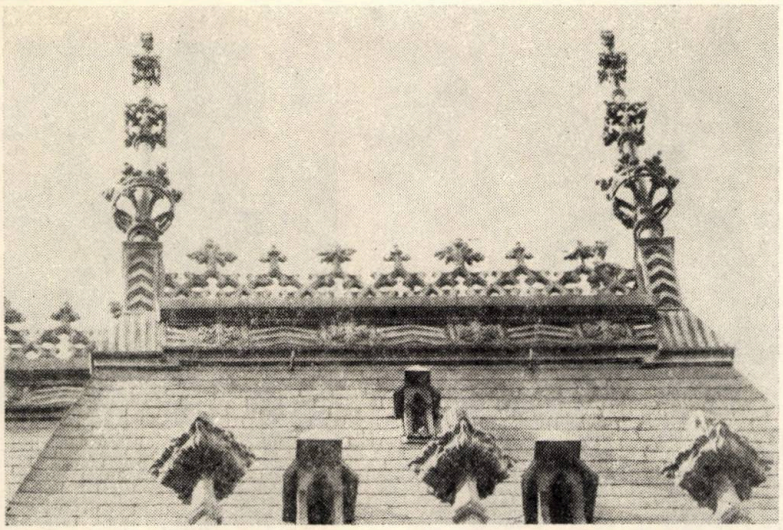

5

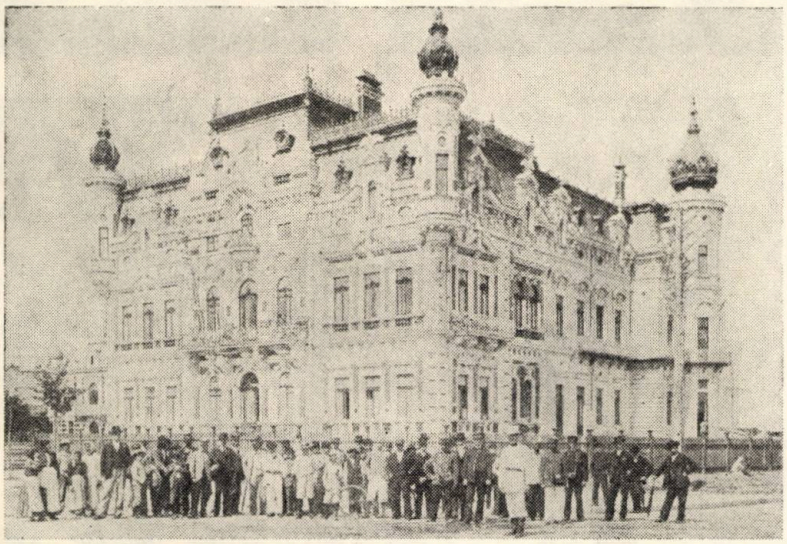

6

1. Fintina lui Grigore Ghica Vodă, turnată in fontă de inginerul morav Carol Mihailic de Hodocin în 1853
2. Poarta cimitirului israelit din Iaşi
3. Şantierul Palatului administrativ din Iaşi (azi Palatul Culturii)
4, 5. Detalii de acoperiş
6. Palatul Sturdza, în primii ani ai secolului

7

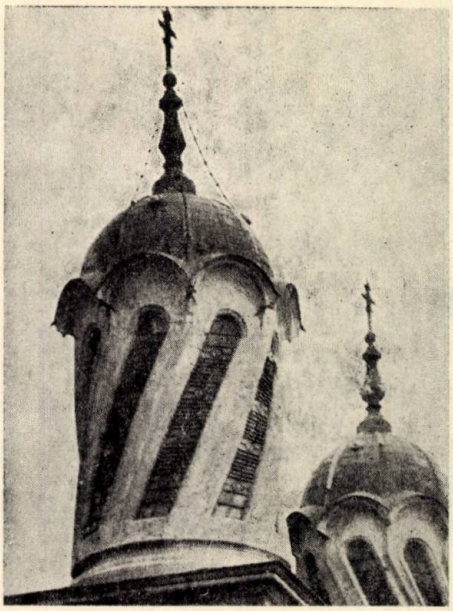

8

9

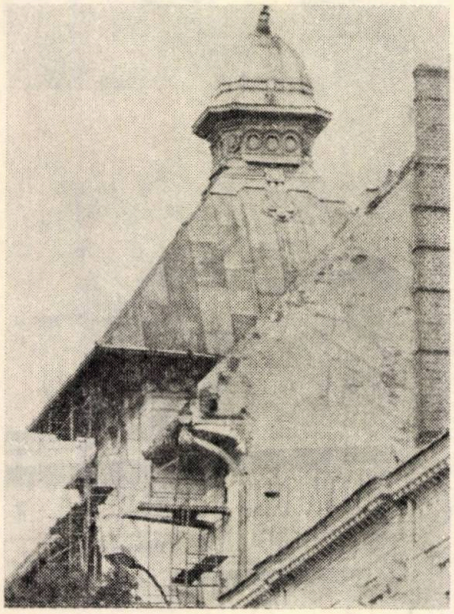

10

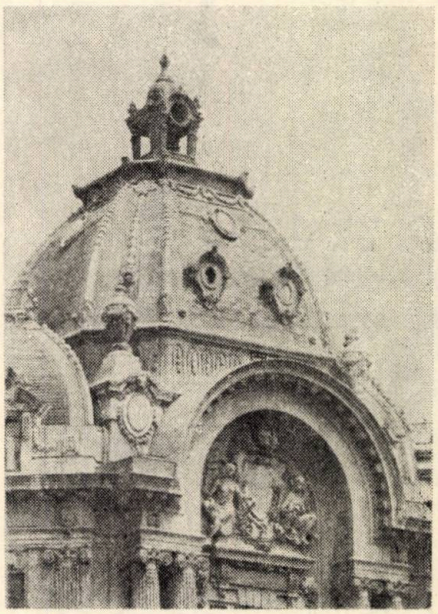

11

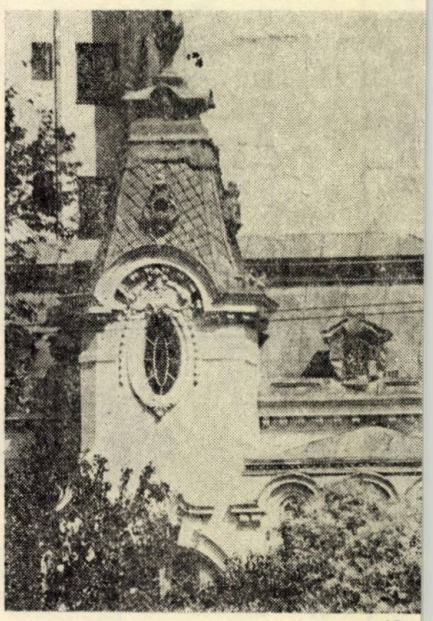

13

15

7. Turla bisericii Sf. Nicolae Vlădica
8. Turla pe pronaosul bisericii Silvestru
9. Cupola Marii Adunări Naţionale
10. Casa corpului didactic
11. Acoperişul fostei Burse, cu alegoriile Industriei şi Comerţului
12. Detalii pe cupola Ateneului Român
13. Acoperişul Casei Lipatti
14. Primăria sectorului I din Capitală
15. Cavalerul metalurgist de pe casa lui Alexandru Dimitriu

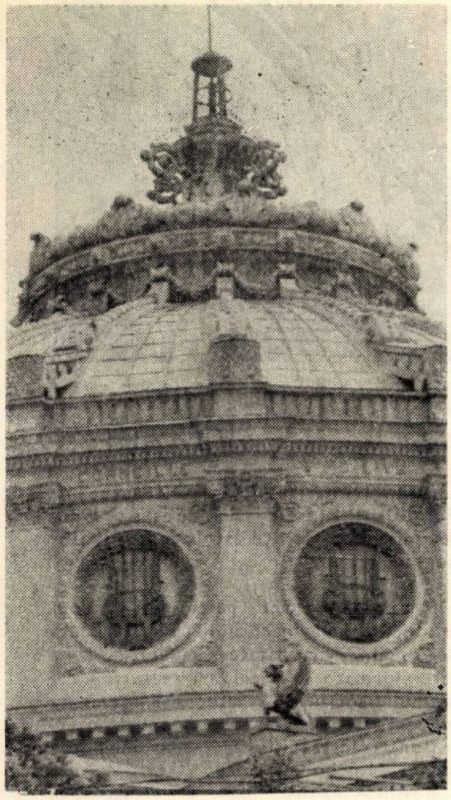

12

14

triu se mută la București, deschide un nou atelier-internat, pe str. General Dona, și participă la realizarea multor construcții monumentale, dintre care amintim:

● Palatul Funcționarilor Publici, construit în 1902 după planurile arh. N. Mihăescu în Piața Victoriei, peste drum de Palatul Sturdza, a cărui soartă o împărtășește în 1944

● Turlele bisericilor Sf. Nicolae Vlădica (1904) și Silvestru *(fig. 7 și 8)*, care în ciuda efectului estetic ușor forțat denotă o bună stăpînire a legilor structurale și siguranță în execuție

● Palatul Artelor la Expoziția din 1906

● Palatul Camerei Deputaților, azi sediul Marii Adunări Naționale *(fig. 9)*, în 1907—1908, proiectat de arh. Dimitrie Maimarolu, din lucrările căruia Al. Dimitriu va mai executa interioarele Cercului Militar, azi Casa Centrală a Armatei (1912) și locuința arhitectului.

● Palatul Ministerului de Construcții. actualmente sediul Consiliului popular municipal București (1906—1910) și Casa Oprea Soare (1914), ambele de acad. Petre Antonescu

● Casa corpului didactic, în 1912 *(fig. 10)*, proiectată de arh. Constantin Iotzu, Banca Olteniei și sediul Administrației financiare din Craiova (1912—1913), de același autor

● Corpul central și aripa de nord a clădirii Fundațiilor, astăzi Biblioteca centrală universitară, încheind (1914) construcția începută în 1891 după proiectul arh. Paul Gottereau

● Sediul unei alte mari biblioteci bucureștene, Biblioteca centrală de stat, fosta Bursă *(fig. 11)*, după proiectul premiat la un concurs în Paris, al arhitectului Ștefan Burcuș.

● Acoperișul Ateneului *(fig. 12)*, în cea de-a doua etapă de construcție (1912—1915). Un proces verbal din 4.VI.1915, semnat de arhitecții Grigore Cerkez, St. Burcuș și P. Dumitrescu, atesta încheierea lucrării în condiții foarte bune. Mai mult decît o constatare la data recepției, starea actuală ireproșabilă a lucrărilor lui Al. Dimitriu le confirmă rezistența — solicitată din plin în cele două « laboratoare la scară naturală »[6] din noiembrie 1940 și martie 1977 —, precum și deosebita durabilitate. Tratamentele fizice, chimice și galvanice folosite le-au ajutat hotărîtor în confruntarea cu inamicii majori ai metalelor: timpul, coroziunea și, uneori, neglijența beneficiarilor.

Ar mai fi de adăugat la lista lucrărilor la care a participat Al. Dimitriu unele construcții industriale (Abatorul din Iași, gările liniei ferate Iași-Dorohoi și Gara de Nord din București, silozuri în Constanța etc.), locuințe (casele Geblescu, Deșliu, Lipatti *(fig. 13)*, Matac, Cesianu ș.a.), biserici (Catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca cele din Galați, Sulina, Turnu Măgurele, Mitropolia din Sibiu) și chiar lucrări din străinătate: sala gării din Düsseldorf — lucrare atribuită în urma unui concurs —, Primăria din Reichenberg, Hotelul Stefanie la Abazia (Opatija, în R. S. F. Jugoslavia), Teatrul și Foișorul de foc din Fiume (Rijeka, în R. S. F. Iugoslavia).

Spre sfîrșitul activității, în absența unor lucrări comparabile ca finețe și modelare a ornamentului — fapt ce poate fi corelat cu orientarea spre modernism a arhitecturii interbelice — Al. Dimitriu reia, după trei decenii, elemente decorative ale Palatului administrativ (azi. Palatul Culturii) din Iași, lucrare de maximă semnificație a carierei sale: doi cavaleri în armură, replici ale figurilor de pe frontoanele laterale ale monumentului ieșean. Unul din ei ornează turnul primăriei de sector din Bulevardul Banu Manta, edificiu realizat în 1927—1929 de arhitecții Nicolae Georgescu, George Cristinel și Pascal Georgescu, într-un stil ce îmbină elemente neoromanice cu influențe tradiționale românești. Menționăm că, în forma sa inițială, monumentul nu avea nimic pe turn, cavalerul fiind un adaos ulterior.

Al doilea exemplar a fost montat pe acoperișul casei din str. Episcopul Radu nr. 29, ridicată în 1933 de Al. Dimitriu pentru propria-i familie. Fiind postat la o înălțime convenabilă, poate fi lesne observată precizia execuției, mergînd pînă la a reda împletitura de zale de sub armură, vizibilă la subsuoara brațului ridicat. O atare minuțiozitate a detaliului, ce pare exagerată în raport cu scara arhitecturală, mărturisește despre plăcerea exercitării unei meserii deplin stăpînite, despre conștiința profesională, afirmată cu justificat aplomb și prin gestul de a înlocui uneltele războinice printr-un ciocan, simbol medieval al breslei.[2]

Acoperișurile cu șarpantă metalică și învelitoare din tablă sau ardezie nu aparțin arhitecturii vechi românești. Utilizarea învelitorilor de plumb în sec. al XVII-lea conferea monumentelor respective statut de unicat (Mînăstirea « Plumbuita », de pildă), situație menținută pînă spre mijlocul veacului trecut, pentru ca într-o perioadă relativ scurtă, de circa 50 de ani, plasați de o parte și de cealaltă a începutului de secol XX, principalele orașe din România să-și cîștige nota de modernitate urbană — la scara epocii — prin numeroase edificii monumentale a căror coafură de predilecție era învelitoarea metalică. Dacă ne mîndrim cu rafinamentul valorilor dobîndite de-a lungul secolelor, de arhitectura tradițională, este loc a ne mîndri și cu însușirea într-un timp foarte scurt, întrecut poate numai de iuțeala propriei stingeri, a unui meșteșug de mai veche tradiție europeană, solicitînd ochi și mîini sigure, temeinice cunoștințe reunite din diverse domenii ale științei, tehnologii laborioase — atribute ale unei activități constructive moderne.

Arh. CRISTIAN BRĂCĂCESCU

1. « Tipul de plan, dispoziția spațiilor interioare, compoziția fațadelor și întregul arsenal de forme decorative, balustrade, ancadramente, plafoane, pardoseli, totul a fost de mult scris, transcris și parafrazat în mii de variante. » Mihail Caffé, *Ion Mincu*, București 1970, p. 49.

2. N.A. Bogdan, *Orașul Iași*, Tipografia Națională din Iași, 1913, p. 259.

3. Diploma de *membru fondator* din 19 sept. 1899.

4. Un exemplar din proiectul original se păstrează în arhiva Liceului industrial Autobuzul, actualul beneficiar.

5. Imaginile 3 și 6 au fost puse la dispoziție de d-na Mariana Dumitrescu, fiica lui Al. Dimitriu, împreună cu o serie de date biografice, pentru care îi adresăm călduroase mulțumiri.

6. Alexadru Cișmigiu, *După 4 martie 1977*, în Arhitectura nr. 4/1977.

7. *Despre cavalerul din str. Episcopul Radu V. articolul „Bijuterii uriașe" de Ion Becheru, în Magazin, sept. 1965 și „Omul de bronz" de Nicoale Cristache, în vol. Magazinul de mărunțișuri, Ed. Albatros, 1979.*

De curînd (1980) au văzut lumina tiparului (prin grija editurii « *Wepf* » din Basel) în condiții grafice deosebite două lucrări ale lui *Werner Blaser: Holz Haus* » și « *Filigran Architektur* ». Arhitectul elvețian, elev al lui *Alvar Aalto* și al lui *Mies van der Rohe*, s-a făcut cunoscut printr-o serie de construcții și participări la concursuri de arhitectură, dar mai ales — așa cum remarcă *Hans Hartmann* care-i prezintă lucrările — ca un remarcabil sintetizator al activității practice cu cea teoretică, profil complex ce tinde a defini în mare măsură numeroase personalități ale peisajului arhitectural contemporan.

Alături de « *Der Felg ist mein Hans* » (apărută în 1976), lucrările citate abordează, prin prisma relației :*material-structură, tehnologie — expresivitate*, domenii de manifestare predilecte ale acestei formulări — devenită unul dintre principiile fundamentale ale *arhitecturii moderne* — arhitectura pietrei, a lemnului, a metalului și sticlei.

Cărțile lui *Blaser* nu sînt — așa cum el însuși o declară — niște « tratate » privind domeniul. Uneori am fi dorit chiar o mai completă prezentare a exemplelor citate, așa cum se face, de pildă, pentru unele lucrări ale lui *Victor Horta (Casa Poporului, Casa Solvay, Casa Tassel, Casa Eetvelde, Casa Horta*, toate din Bruxelles). Totuși ele ne atrag și ne interesează pentru că, ordonate de o concepție limpede, ne sînt dezvăluite aspecte inedite sau mai puțin cunoscute ale unor arhitecturi cu contribuție remarcabilă la fundamentarea perenității unei acțiuni umane milenare a cărei responsabilitate incumbă astăzi arhitecților. *Werner Blaser* este un observator atent al acestei lumi construite, dublat de un inspirat artist fotograf. Contînd pe « vizualitatea » arhitecturii, el nu face risipă de cuvinte, lăsîndu-ne posibilitatea conturării propriilor aprecieri și judecăți.

Simple dar serioase, readucînd în atenție permanențe inatacabile, lucrările arhitectului elvețian degajă un suflu tonic în atmosfera poate prea încărcată de sofisticate încercări, ce caracterizează momentul publicistic de specialitate actual.

Werner Blaser — HOLZ HAUS (Case din lemn) — ed. Wepf & Co. (4001 Basel) 1980. 216 pag., 120 fotografii și 66 desene. Text în germană, engleză, franceză.

În afara unor considerente de ordin general privind arhitectura locuinței din lemn, lucrarea cuprinde prezentarea unor zone în care adoptarea procedeului a dus la soluții caracteristice generalizate:

Regiunea Haut-valais cu construcții din bîrnă fasonată cu securea și amuzantele « capiteluri ciupercă » din piatră care fac legătura între sistemul inferior de piloți și casă masivă din bîrnă.

Regiunea Apenzell cu impozantele gospodării « bloc » ale căror pinioane sînt ritmate de alternanța modulată a ferestrelor și panourilor ce asigură o necesară izolație termică superioară.

Regiunea Emmenthal (Prealpii și nordul Platoului) cu aceleași alcătuiri compacte dar cu o mai rafinată tratare « decorativă » a elementelor (etaje în consolă, balcoane, streșini ample, etc).

Casele Alsaciene cu inepuizabila inventivitate a « graficii » pinioanelor tratate în șarpantă aparentă și panotaj tencuit *(Fachwerkbau, colombage)*.

Arhitectura urbană Finlandeză din secolul XIX, în care influențele clasicismului german *(Engel)* și rus se întîlnesc cu rigoarea arhitecturii populare tradiționale generînd construcții ordonate (P, P+1 pe loturi rectangulare) în care concepția de tipizare inițială nu impietează asupra diversității tratării fațadelor.

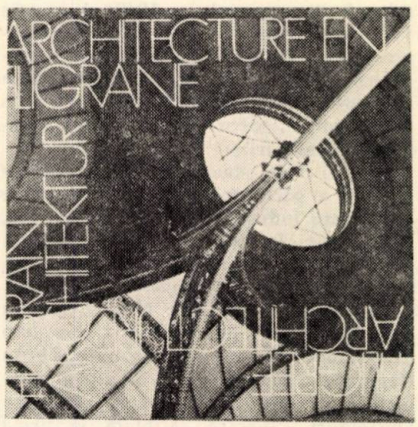

Werner Blaser — FILIGRAN ARCHITEKTUR (Arhitectură în filigran) — ed. Wepf — Co. (4001 Basel) 1980, 216 pag. 106 fotografii și 89 desene. Text în germană, engleză, franceză.

Cartea prezintă, în același spirit cu cea anterioară, realizări ale arhitecturii metalului și sticlei. Găsim astfel alăturate exemple europene celebre: *Biblioteca Națională (Henri Labruste*, 1857—67): *Turnul Eiffel* 1884—89; lucrările deja citate ale lui *Horta; Casa de depuneri din Viena — (Otto Wagner* 1904—06) dar și clădiri și ansambluri mai puțin cunoscute, construcții și proiecte recente (unele propuse de autor).

Un amplu capitol este rezervat celor « *două școli Chicago* » (cea de la sfîrșitul secolului XIX, cu *Sullivan, Burnhman, Jenney*, și cea din anii'50 avînd ca mentor pe *Mies Van der Rohe)* .Lista exemplelor cuprinde însă și în acest caz lucrări mai apropiate.

Utile bibliografii completează cele două lucrări.

Dr. arh. MIRCEA LUPU

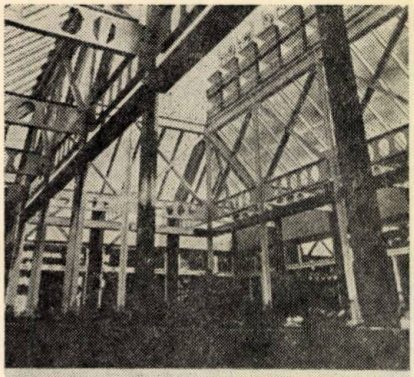

Lipták Irén: FINTA JÓZSEF, Ed. Fondului Plastic Budapesta, 1978, 46 pag., 36 schițe și fotografii alb-negru

Finta József face parte din grupul arhitecților maghiari ajunși astăzi la faza de deplină maturitate, generație la a cărei formare în locul arhitecturii « realismului socialist » o mult mai însemnată influență a exercitat cea modernă internațională, în cazul lui Finta cea finlandeză (Aalto, Korhonen, Siren, Ervi).

« Dintotdeauna omul a construit — dincolo de nevoia de apărare — pentru a-și ordona mișcarea în lume, pentru a-și sistematiza orientarea cu ajutorul unor coordonate construite, separînd formațiuni spațiale din marele « SPAȚIU » » scrie arhitectul al cărui punct forte îl reprezintă și astăzi rezolvările spațiale de mare efect.

Evoluția profesională a lui Finta József este marcată de realizări cu așa-numitele « Blocuri-stea » și Magazinul « Pécskö » din noul oraș Salgótarján; Hotelul Duna-Intercontinental din Budapesta, primul component al salbei de hoteluri de înaltă ținută, ce vor mobila cheiurile Dunării, redînd acestei zone vechea ei destinație; Hotelul Volga din Budapesta, proiectat și construit în mai puțin de doi ani, ceea ce a făcut necesară elaborarea unor soluții de industrializare de maximă eficiență, soluții care au devenit apoi solicitate și în străinătate, fiind aplicate și dezvoltate la Hotelul « Bratislava » din orașul cu același nume, la un cămin studențesc, tot la Bratislava și la un hotel din Brno.

Dintre proiectele cele mai recente ale lui Finta József, cartea menționează Căminul studențesc al Institutului Politehnic și clădirea Tribunalului suprem din Budapesta, Proiectul de sistematizare al extinderii centrului din Salgótarján, precum și cel pentru Noul centru al orașului italian Perugia.

Trebuie să apreciem în mod deosebit valoarea inițiativei editurii, ca, prin seria de cărți de buzunar intitulată « Arta maghiară contemporană », să prezinte celui mai larg public personalitățile marcante ale artei plastice, arhitecturii și designului maghiar, pe cei care, prin activitatea lor, contribuie astăzi la formarea mediului artificial. Această valoare este augmentată de materialul grafic îngrijit și concludent, cuprinzînd în cazul de față și schițe, ale arhitectului.

Arh. LÉTAY LÁSZLÓ

urmare la pagina 101 →

TÎMPLĂRIE DIN METAL COMBINAT CU LEMN LA SECȚIA ARHITECTURĂ INST. POLITEHNIC — IAȘI

FIȘA TEHNICĂ NR. 236

TRAVEE ÎNCĂPERE DE ÎNVĂȚĂMÎNT ANSAMBLU, SECȚIUNI ORIZONTALE

A 2—3/1981

Cele patru fișe de față cuprind un grupaj de detalii de tîmplărie pentru spații cu caracter reprezentativ la clădirea secției de Arhitectură a Facultății de construcții din Institutul Politehnic Iași. (vezi și prezentarea de la pag. 55)

Cîteva caracteristici comune:

- O tratare mai monumentală în special ca dimensiuni
- Alcătuire constructivă mixtă din lemn cu metal sau metal placat cu lemn. În anumite zone mai expuse lemnul este placat la rîndul lui cu profile din tablă de oțel
- O tratare decorativă mai complicată ce se transmite parțial și în rezolvările de detaliu
- Prezența unor pazii și baghete din lemn cu rol exclusiv decorativ
- Forma profilelor cu secțiuni bloc înscrise în dreptunghiuri clare este frumoasă și în consens cu caracterul monumental al ansamblului
- Toată tîmplăria cu două rînduri de geam. O parte din ele montate pe o ramă comună (în cazul portalelor) presupun un montaj foarte îngrijit deoarece suprafețele interioare ale panourilor de sticlă nu sînt accesibile. Ar fi fost posibilă poate, utilizarea geamului izovit. Dificultăți în exploatare prezintă și cercevelele semifixe din fișele 236, 237 (det F și H) la care deschiderea pentru întreținere este dificilă

Travee încăpere de învățămînt.
Datorită marilor dimensiuni, tîmplăria se execută din panouri alăturate (montanții intermediari sînt dubli). Întreg ansamblul are un schelet metalic suplimentar din țevi patrate și platbande. La cîmpul central de cca. 3 m lățime, dimensiunile relativ mici (40×60) ale cercevelelor vor pune probleme dificile în exploatare.

La interior, pe întreaga lungime un raft dublu joacă și rolul de glaf pentru radiator.

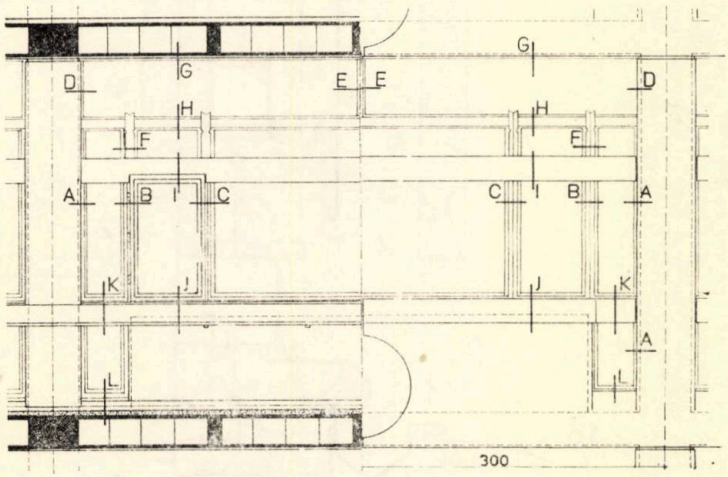

Vedere din interior **Fațadă.**

A ÷ F Secțiuni de detaliu orizontale. Pentru secțiunile verticale **G—L** vezi fișa. 237

1. *Ramă toc dublată* — **2.** *Cercevele cuplate* — **3.** *L 30×30×4* — **4.** *Platbandă 5×40 mm* — **5.** *Piese de acoperire semifixe (neîncleiate)* **6.** *Distanțieri.*

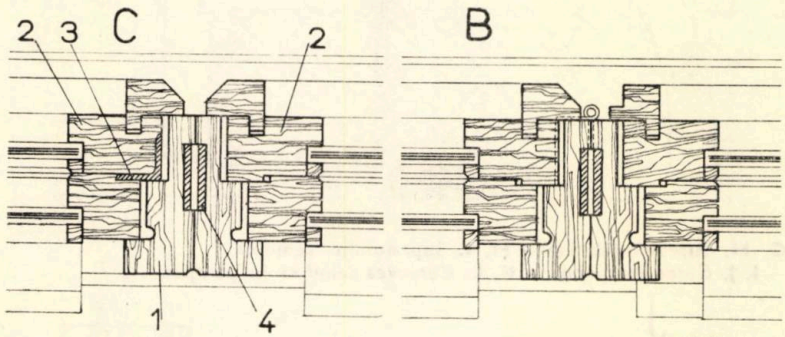

Scara 1: 5.

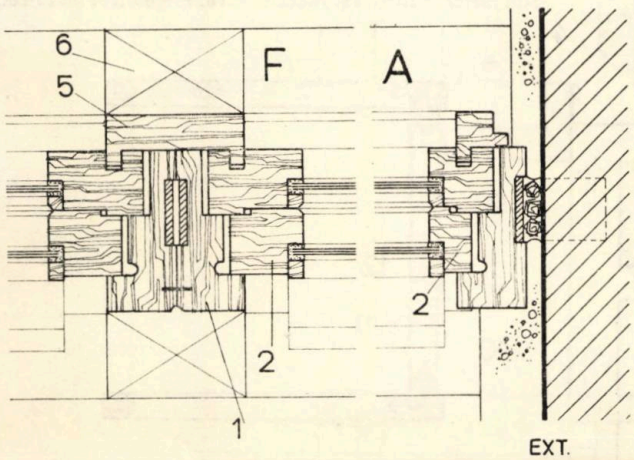

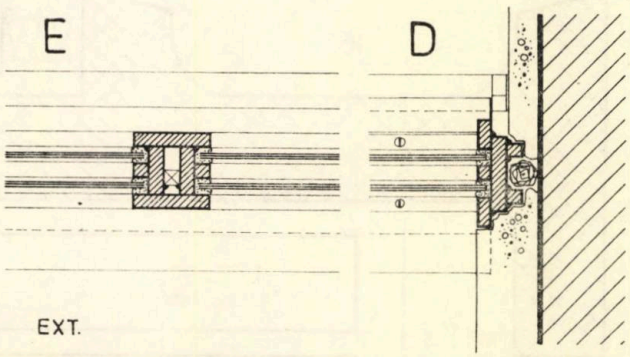

TÎMPĂLRIE DIN METAL COMBINAT CU LEMN LA SECȚIA ARHITECTURĂ INST. POLITEHNIC – IAȘI

FIȘA TEHNICĂ NR. 237

TRAVEE ÎNCĂPERE DE ÎNVĂȚĂMÎNT SECȚIUNI VERTICALE

A 2–3/1981

Secțiuni verticale de detaliu **Scara 1:5**

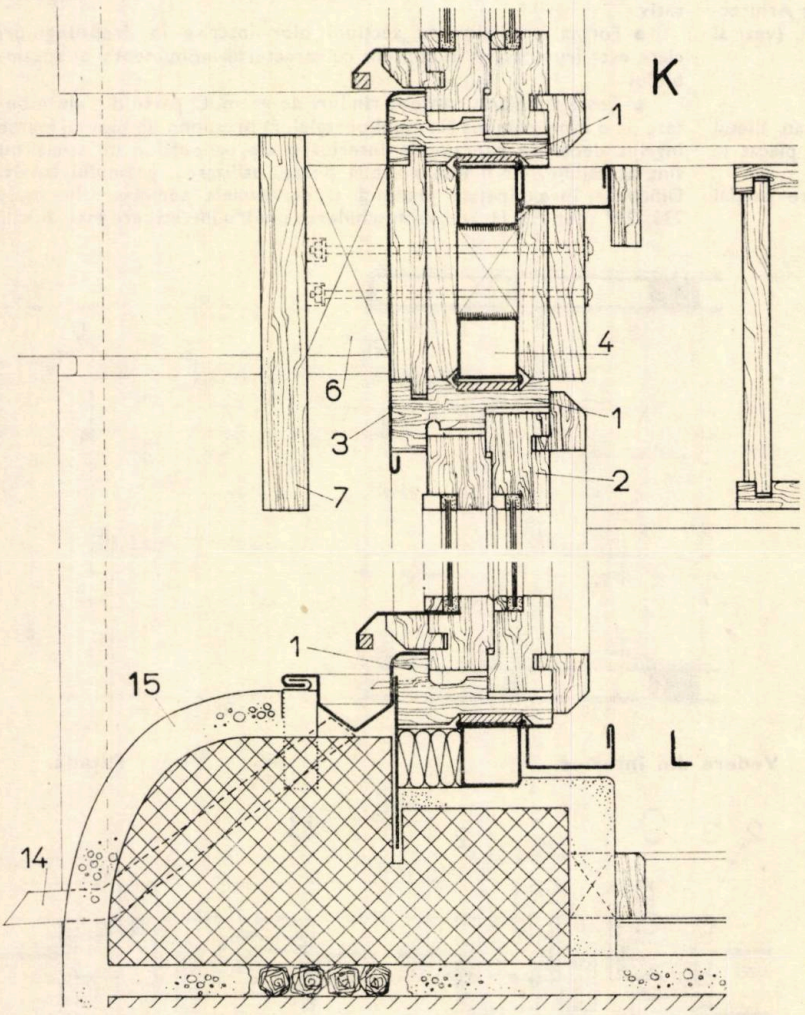

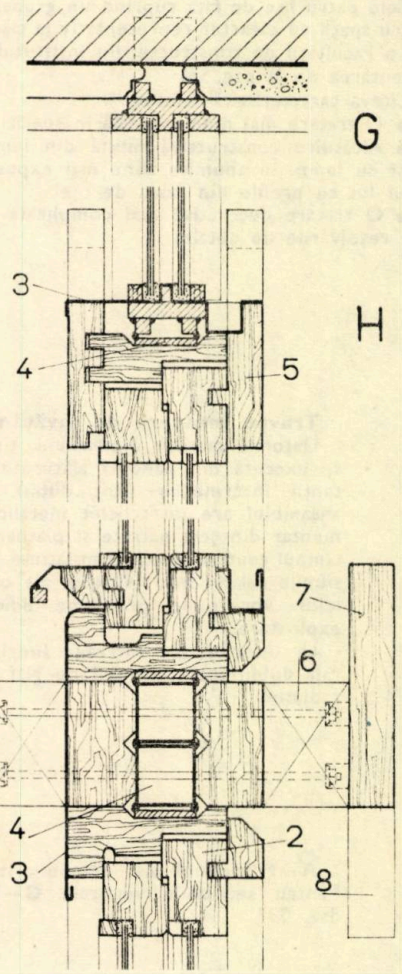

G, H. Supralumină fixă — **H, I.** Supralumină semifixă — **I, J.** Cercevea mobilă — **K, L.** Cercevea semifixă în parapet.

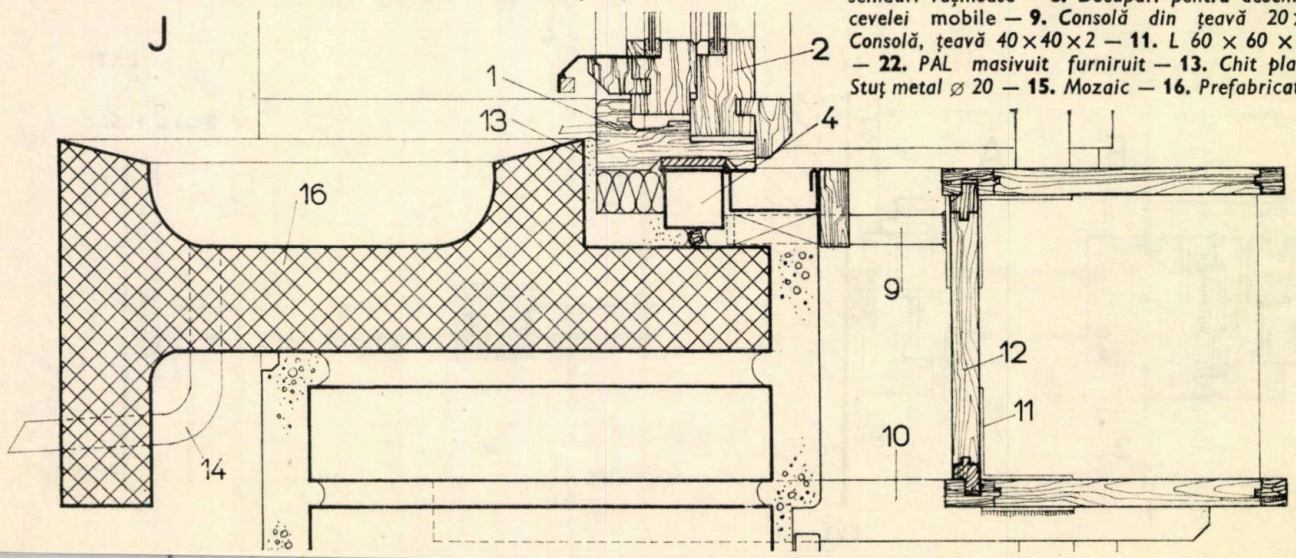

1. *Ramă toc* — **2.** *Cercevele cuplate* — **3.** *Profile din tablă îndoită din oțel* — **4.** *Ramă țevi 40×40 și platbande 5×40* — **5.** *Piese adăugate* — **6.** *Distanțieri* — **7.** *Pazii scînduri rășinoase* — **8.** *Decupări pentru deschiderea cercevelei mobile* — **9.** *Consolă din țeavă 20×20* — **10.** *Consolă, țeavă 40×40×2* — **11.** *L 60 × 60 × 2,1 = 120* — **22.** *PAL masivuit furniruit* — **13.** *Chit plastic* — **14.** *Stuț metal ⌀ 20* — **15.** *Mozaic* — **16.** *Prefabricat mozaicat.*

TÎMPLĂRIE DIN METAL COMBINAT CU LEMN LA SECȚIA ARHITECTURĂ INST. POLITEHNIC—IAȘI

FIȘA TEHNICĂ NR. 238

PORTALURI PIVOTANTE

A 2—3/1981

Ușă pivotantă exterioară cu ramă metalică placată cu lemn.

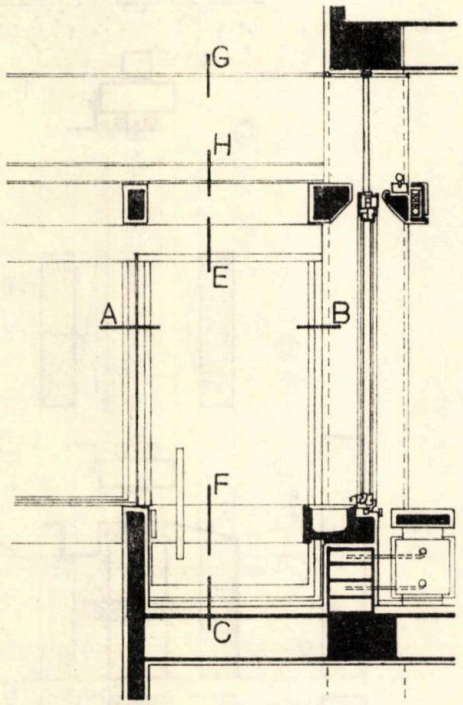

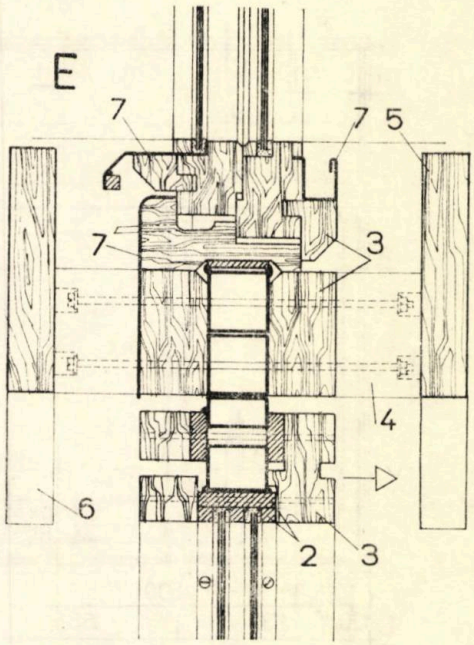

Secțiuni orizontale. A. Racordare cu fereastra alăturată și porțiune de ușă cu deschidere spre interior **B.** Porțiune cu deschidere spre exterior. **Scara 1 : 5**
Secțiuni verticale. (Secțiune prin porțiunea cu deschidere spre interior), pentru det G, H vezi fișa. 237) **G, H, E.** Supralumină fixă. Între **H** și **E** sticla este străbătută de o grindă decorativă din beton — **F.** Pazie mîner — **C.** Prag.

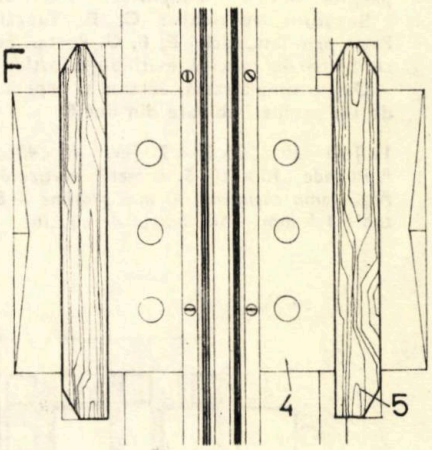

1. *Țevi dreptunghiulare și pătrate din oțel* — **2.** *Profile laminate* — **3.** *Lemn masiv rășinoase* — **4.** *Distanțieri din lemn* — **5.** *Pazie-mînă curentă din scîndură de rășinoase* — **6.** *Decupaj în pazie pentru a permite deschiderea părților mobile* — **7.** *Tablă din oțel* — **8.** *Chit plastic.*

Scara 1 : 5

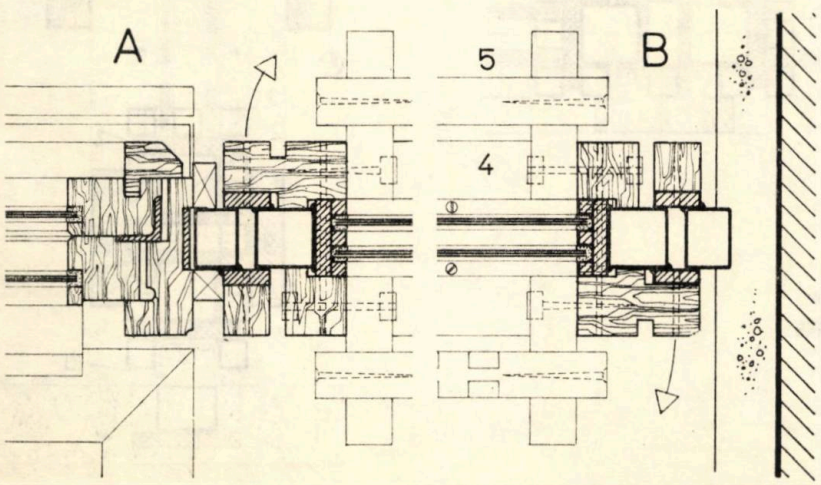

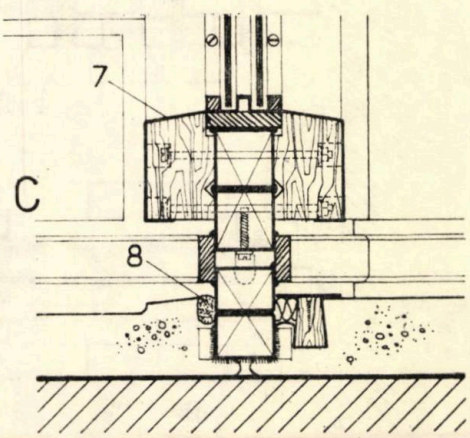

TÎMPLĂRIE DIN METAL COMBINAT CU LEMN LA SECȚIA ARHITECTURĂ INST. POLITEHNIC — IAȘI

FIȘA TEHNICĂ NR. 239

UȘĂ PIVOTANTĂ EXTERIOARĂ

A 2—3/1981

Grupare de patru portaluri pivotante metalice placate cu lemn. Cele două laterale sînt asimetrice iar cele centrale sînt simetrice.

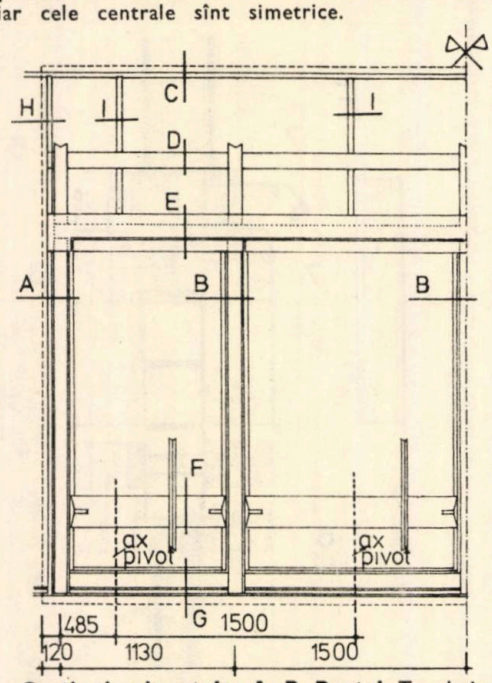

Secțiuni orizontale: A, B. Portal. Tocul și ramele părților mobile sînt identice — **H, I.** Supralumină fixă.

Secțiuni verticale: C, E. Supralumină fixă **D.** Pazie prin fața sticlei **E, F, G.** Portal. Etanșare realizată cu benzi de cauciuc evitîndu-se astfel pragurile.

Deși o simplă ramă, detaliul G repetă inutil alcătuirea de tip profile îmbinate din det B.

Scara 1 : 5

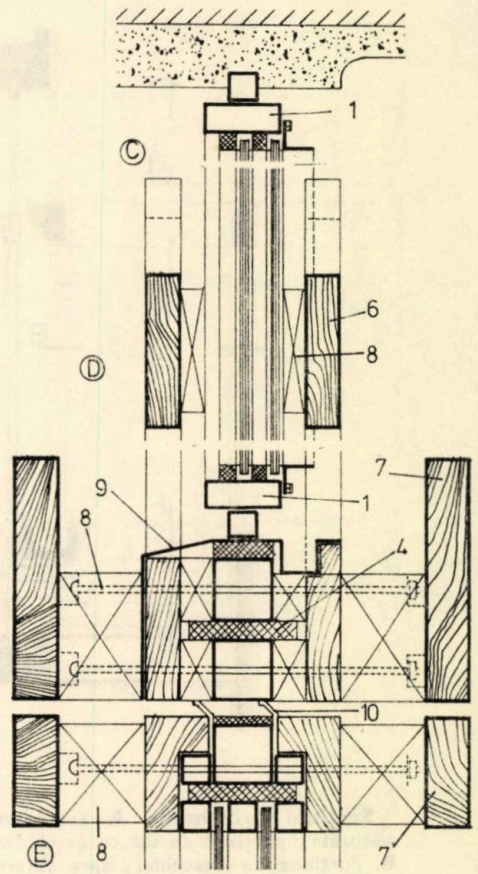

1. *Țevi 20×50×2* — **2.** *Țevi 40×40×2* — **3.** *Țevi 20×20×2* — **4.** *Platbande 10×70* — **5.** *Lamelă verticală* — **6.** *Lamelă orizontală* — **7.** *Pazii lemn rășinoase 30 mm grosime* — **8.** *Distanțieri lemn* — **9.** *Profile tablă 1,5 mm* — **10.** *Bandă de cauciuc.*

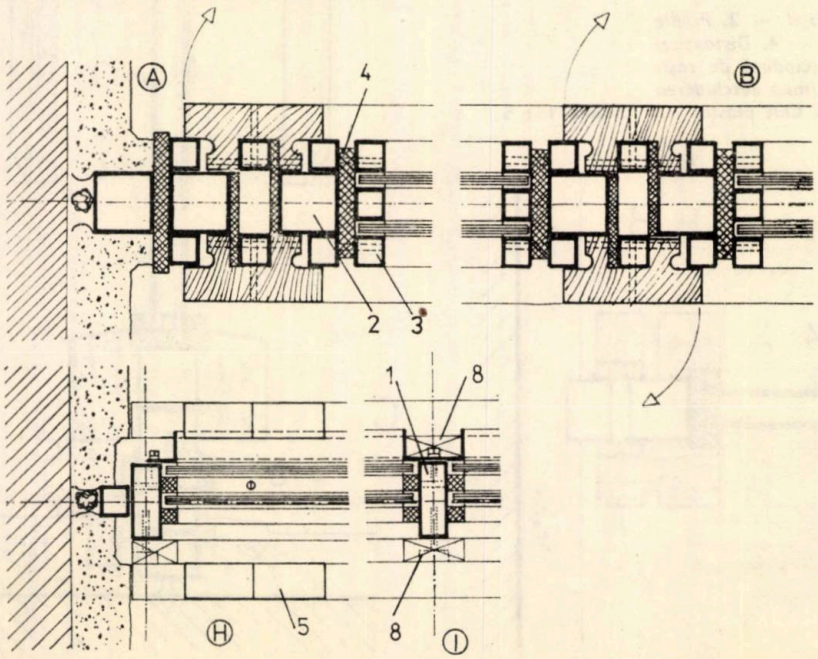

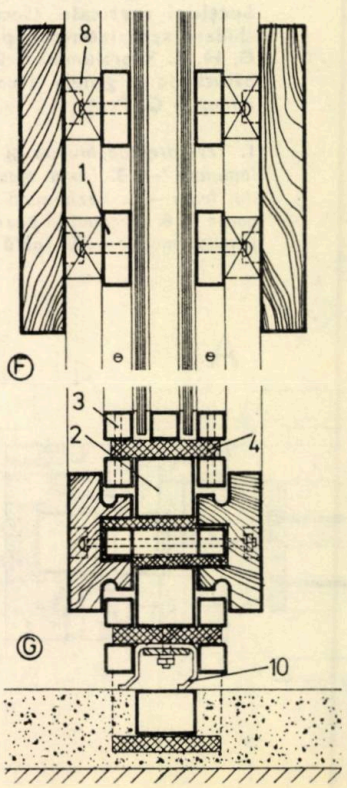

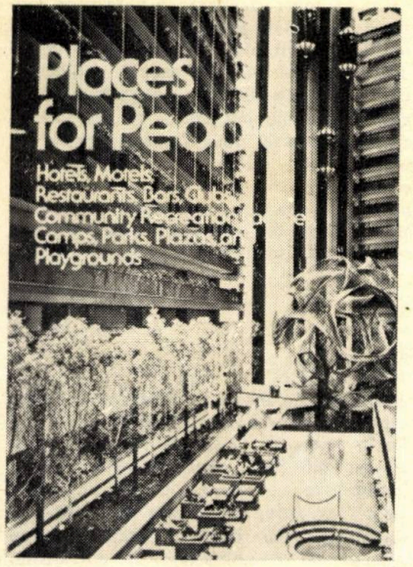

Jeanne M. Davern: PLACES FOR PEOPLE (Locuri pentru oameni) Mc. Graw Hill Book Company, New York, 1976, 244 pag., 605 ilustrații

Activitățile recreative tind să ocupe astăzi un loc din ce în ce mai important în viața omului contemporan. Creșterea sensibilă a standardului de viață și al ridicării nivelului de cultură al populației, folosirea tot mai variată a timpului liber, diversitatea și amploarea serviciilor au determinat în ultimii 10—15 ani în numeroase țări o spectaculoasă campanie de construcții destinate satisfacerii acestor activități complexe.

Lucrarea de față reprezintă o selecție a unor realizări recente considerate de către autor semnificative pentru realizările loisirului, acoperind o gamă foarte largă de programe, rod al cercetării timp de 8 ani: hoteluri, moteluri și cabane cu funcțiuni polivalente, restaurante și baruri, cluburi, centre pentru activități recreative, tabere, parcuri, piețe și terenuri de joc. Exemplele alese demonstrează o **schimbare calitativă** a acestor programe; ele nu se rezumă numai la simple funcțiuni standard, neutre și destinate unor stricte necesități, ci urmăresc individualizarea în cadrul unor compoziții sensibile, legate de ambientul urban sau natural. Se remarcă și aici, ca și în cazul altor programe, tendința de a realiza « atmosfera și specificul », uneori cu discreție, alteori cu vervă, dar aproape întotdeauna în căutarea unei identități care personalizează actul creației. Tradițiile locale (compoziție, plastică, ritmuri), grija pentru detaliul constructiv sau plastic, folosirea unor materiale sînt toate, elemente gîndite a contribui la umanizarea spațiului și volumelor.

Urmărim astfel cu interes folosirea ideii de curte interioară — descoperită sau acoperită — chiar în cazul unor clădiri înalte, cum ar fi de pildă hotelurile Hyatt Regency din San Francisco (arh. John Portman și asociați) sau Hyatt Regency din Houston (arh. Koetter Tharp ș.a.); hotelul Crown Centre din Kansas City (arh. Harry Weese și asociați); o inedită interpretare a arhitecturii de lemn în cazul hotelurilor de mai mici dimensiuni, cum ar fi de pildă Hanul Waimea Village din Hawaii (arh. Thomas Wells și asociați); o sensibilă și rafinată adaptare la teren în condițiile unei interpretări tradiționale, precum la hotelul El Conquistador din Punta Gorda-Puerto Rico (arh. Jose de la Terre, Morris Lapidus și asociați), hotelul Hilton din Martinica-Indiile Franceze de Vest (arh. Charles Rameau ș.a.), hotelul Tahara'a Intercontinental din Papeete, Tahiti (arh. Wimberly Whisenand ș.a.). În domeniul arhitecturii montane, remarcăm — și în această lucrare — aprecierea de care se bucură complexul pentru sporturi de iarnă de la Avoriaz din Franța (Atelier d'Architecture — J. Hatala, P. Lombard ș.a.), realizare originală, considerată un model de « arhitectură care face parte din peisaj », după cum într-o concepție diferită, dar urmărind aceeași organică relație obiect-cadru natural-scară, merită a fi menționat complexul de odihnă și recreație Northstar-at-Tahoe din Tahoe, California, S.U.A. (arh. Eckbo Dean ș.a.) și complexul Elkhorn din Sun Valley, Idaho, S.U.A. (arh. Sasakiwalker ș.a.) ale căror locuințe și dotări sînt fermecătoare și pitorești reînnoiri cu unele tradiții locale. Un program mai complex, cu funcțiuni de hotel-cabană și spațiu pentru conferințe este sugestiv reprezentat prin hotelul Asilomar din Pacific, Grove, California (arh. J. Carl Warnecke și asociați) sau de pildă Sunriver Lodge din Bend, Oregon, S.U.A. (arh. George Rockrise și asociați), care ambele reamintesc de unele rezolvări ale lui Franck Lloyd Wright (de ex. Casa Robie) sau ale arh. Doicescu (de ex. Club nautic pe malul lacului Herăstrău din București), prin volume, forma acoperișului-element dominant al compoziției, materiale.

Restaurantul și clubul, ca program distinct, au prilejuit numeroase realizări semnificative pentru tendințele contemporane de atmosferă și intimitate: restaurantul Borel din San Mateo, California (arh. Robinson Mills) sau de pildă la restaurantul Phases din Bernardston, Massachusetts (arh. Drummey Rosane Anderson; clubul de tenis și golf de la Montauk Point, Long Island, New York (arh. Richard Foster), clubul de tenis din Milo Valley, California (arh. J. L. Field) care ne reamintesc frapant de arhitectura românească și ne întăresc convingerea în valoarea arhiteturii românești. O lucrare utilă, de excelentă calitate grafică care subliniază actualitatea propriilor noastre căutări.

Arh. SIMON JULMAN

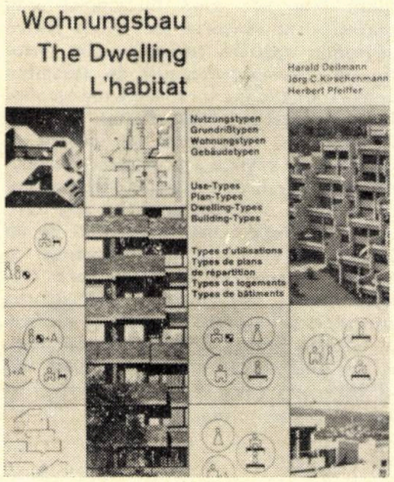

Harald Deilmann, Jörg C. Kirschenmann, Herbert Pfeiffer: WOHNUNGSBAU/THE DWELLING/L'HABITAT (Locuința), Karl Krämer Verlag, Stuttgart, 1974, Dokumente der modernen Architektur, 176 pagini, 388 figuri

Cartea este astfel prezentată: « Această lucrare constituie prima tentativă avînd drept scop să stabilească în mod sistematic regulile planificării în domeniul locuinței, care conform statisticilor se află în fruntea comenzilor executate de către toate agențiile de arhitectură. În introducere, autorii examinează nevoile unei familii din care deduc în mod sistematic tipurile de planuri testîndu-le avantajele și inconvenientele pe baza analizei activităților familiale pe toată durata unei zile. În acest context, criteriile de variabilitate a elementelor constructive și de flexibilitate funcțională joacă un rol prepondenrent. Ca urmare, diferitele tipuri de clădiri sînt reprezentate și comparate unul cu altul, totul fiind însoțit de remarci tratînd factorii principali: tipul de clădire, valoarea de locuibilitate, costuri. Partea ilustrativă a lucrării prezintă exemple corespunzînd fiecărui tip de plan de analizat. Aceste realizări sînt semnate de arhitecți din lumea întreagă ».

În cuprins sînt prezentate următoarele capitole: Cuvînt înainte, Despre problema locuinței, Analiza utilizării și tipuri de familii, Tipuri de utilizări, Tipuri de planuri de repartiție, Tipuri de locuințe, Tipuri de clădiri, Partea ilustrativă.

Autorii atacă aspecte ale unor probleme majore cum ar fi: corelarea și coordonarea specialităților ce concură la realizarea actului arhitectural, « demontarea » mecanismului proiectării locuinței, dualitatea între acțiunea formativă a arhitecturii asupra beneficiarului și mularea ei pe cerințele acestuia, sistematizarea datelor cu care se operează în proiectarea locuinței, precum și unele aspecte rezolvate deja în proiectarea de arhitectură.

Cartea mi-a reamintit de lectura unor cărți de estetică informațională, care creau impresia că, la capătul parcursului, vei putea obține rețeta operei de artă.

Arh. MIRCEA MOLDOVAN

Charles Jencks: BIZARRE ARCHITECTURE, Rizzoli International Publications Inc., New York, 1979, 80 pag., 64 ilustrații color

Sub titulatura « *Arhitectură bizară* », cunoscutul critic și-a propus ca obiectiv aria puțin explorată a clădirilor contemporane de un inedit plastic absolut, punînd în discuția problematica lucrărilor la care primează caracterul unic, inimitabil, originalitatea cu orice preț. În carte sînt studiate diferite realizări ale unei arhitecturi de o fantezie oarecum excesivă. Concepute sporadic în lumea apuseană supra-industrializată, construcțiile cu un aspect ciudat, surprinzător se bucură de posibilitățile fără limite ale noilor sisteme structurale și de bogăția actualelor materiale de execuție. Spre deosebire, la clădirile normale, considerente economice și tehnice, preocupări funcționale și de rentabilitate frînează pînă la un punct imaginația proiectanților.

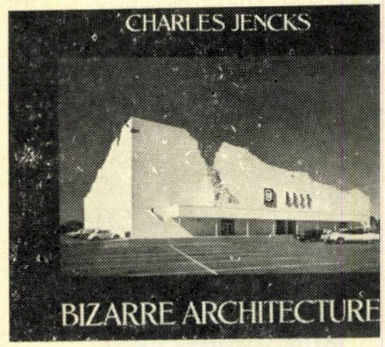

Anumite edificii bizare comportă o valoare spațială certă, posedă un înalt grad de expresivitate: ele constituie o arhitectură validă, de ținută. Opuse lor, altele, șocante vizual, de o inventivitate anarhică, frizînd absurdul, sînt inapte de a se integra în ambianța urbană.

Făcînd o incursiune în trecutul arhitecturii excentrice, nu luată în sens peiorativ, cu începuturile în epoca Barocului, autorul se oprește la o serie de exemple din cursul acestui secol. Astfel, el interpretează particularitățile unor opere de o stranie sugestivitate, datorită unor contraste de motive vegetale și zoomorfe interpătrunse cu forme structurale din beton armat ale lui *Antonio Gaudi* (actualmente, pe drept cuvînt, reconsiderat și prețuit cum se cuvine, după zeci de ani de ignorare). Jencks analizează apoi *expresionismul arhitectural* al lui *Erich Mendelsohn*, cu referire specială la *Turnul lui Einstein* de la *Potsdam* (R. D. Germană), de curînd renovat. Este un observator de astronomie cuprinzînd laboratoare de specialitate și avînd în vîrf cupola emisferică ce adăpostește telescopul cosmic. Mulat în întregime în beton armat monolit, turnul are o alură vagă de sfînx. Dintre lucrările recente, autorul vorbește despre cîteva mai importante, proiectate de *Utzon* (Opera din Sydney), *Venturi, Rauch, Bofill, Portoghesi* etc.

Greu de definit deoarece nu ține de un stil cu reguli și norme, arhitectura neconformistă, bizară, scapă, prin natura sa, unei selecțiuni programatice, unui sistem de clasificare din punct de vedere morfologic și ca semnificație. Pluralitatea formală cu volumetrii capricioase, absența oricărui tipar convențional, ignorarea tradiției împiedecă o compartimentare pe capitole. La abordarea descriptivă a cazurilor singulare luate în considerație, criticul adoptă calificative ca: eclectism fantastic, metafore organice, juxtapoziții ad-hoc, imagini delirante etc.

Expozițiile universale începînd de pe la mijlocul secolului trecut au prilejuit adesea lucrări de senzație, fantezii tehnologice, de o măreție factice, în general efemeră. În mod excepțional, *Turnul Eiffel* și-a impus permanența, dovedind pînă azi o continuitate simbolică (În cursul anului 1981, el intră în reparații capitale, fiind închis pentru public). De la *Expo-*

ziția internațională de la Bruxelles (1958) s-a păstrat pavilionul « *Atomium* », o structură aeriană reprezentînd, la scară colosală, o schemă simbolică din fizică. Pavilionul Elveției de la *Expo* 70 Osaka (Japonia) surprindea plăcut printr-o înfățișare amintind de un pom de iarnă: un stîlp central, paralelipipedic nu prea înalt, susținea în vîrf ciorchini de forme prismatice perforate, întrepătrunse, pline de luminozitate și strălucire.

Centrul de artă Pompidou de la Paris frapează datorită ostentației tehnicii tubulare a unui exterior semănînd cu acela al întreprinderilor petrochimice. Cît despre *Turnurile lumino-dinamice* imaginate de *Nicolae Schöffer* și ele — prin factura lor cu totul inedită — aparțin domeniului unei arhitecturi bizare, de data aceasta mobilă.

Parcurile de agrement și cultură, în gen de *Disneyland*, constituie pepiniere de pavilioane a căror ciudățenie plastică apare perfect justificată, ele captivînd imaginația, corespunzînd nevoilor ilu-zionare ale copiilor și nu mai puțin ale adulților.

Jencks nu trece cu vederea aberațiile arhitecturale zoomorfe ca de exemplu construcția mastodontică imitînd aidoma un *Dinosaur* (ridicată în 1974 lîngă *Los Angeles*) sau balena pneumatică de la *Eindhoven*, Olanda, model nefericit de *arhitectură moale*. Încă și mai lipsite de gust sînt lucrările grotesc-publicitare. Caracteristice prin absurdul lor imagistic, tributare unor scopuri mercantile, intră în această categorie cîteva mari chioșcuri din California reprezentînd în întregul lor o prăjitură gigantică, pentru reclama produselor de patiserie vîndute acolo.

Pline de bizarerii sînt adesea clădiri care fac parte din așa-numita *arhitectură post-modernă* (despre care se ocupă Jencks într-o altă carte a sa, publicată anterior). Multe dintre ele se remarcă prin ambiguitatea lor plastică; lipsa lor de omogenitate compozițională decurge din juxtapunerea dezarticulată a unor elemente structurale și motive decorative eteroclite. Dar în afara unor astfel de colaje arhitectonice hibride, cu discordanțe de forme, materiale, texturi și colorit, există și cazuri fericite: clădiri a căror configurație geometrică aparte e bazată pe fantezie spațială și tehnologică. Acestea din urmă pot stimula imaginația, ele exercitînd un rol incitant asupra proiectanților care, dornici de emancipare, de a evada din uniformitatea de rutină, încearcă să creeze o nouă lume expresivă în mediul zidit. Ca atare cartea-album, de o eleganță rafinată, a lui Charles Jencks, cu iconografia sa excepțională, cu bogăția sa de planșe în culori, nu poate fi decît binevenită, profitabilă.

Arh. JEAN MONDA

• recenzii • recenzii • recenzii • recenzii • recenzii • recenzii •

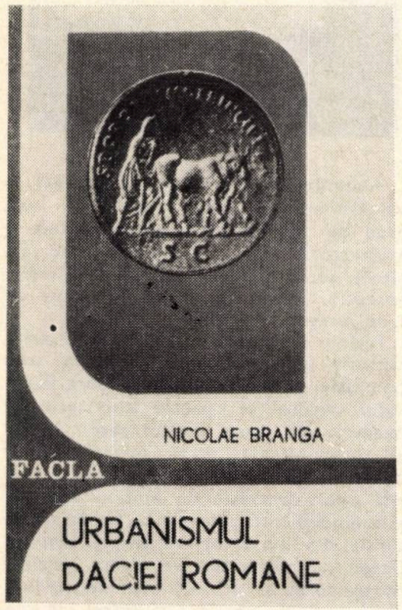

Nicolae Branga: URBANISMUL DACIEI ROMANE, Editura Facla, Timișoara 1980, 210 pag., 110 fig., abrevieri bibliografice, note, indice de termeni, rezumat în lb. germană

Pentru istoria încă nescrisă a construcției orașelor de pe teritoriul României, una din perioadele cele mai bine documentate este, fără îndoială, cea cuprinsă între anii 106 și 271 e.n. Literatura relativ numeroasă privind istoria Daciei aflate sub stăpînire romană s-a îmbogățit recent cu o lucrare de sinteză dedicată « urbanismului Daciei romane »: domeniu abundînd în realizări deosebite, în documente materiale bine păstrate care sînt tot atîtea dovezi grăitoare pentru continuitatea spațială și temporală a populației originare.

Acceptînd o extensiune a termenului « urbanism » (posibilă dar nu frecvent întîlnită), cercetătorul sibian își alcătuiește lucrarea în trei părți: Urbanizarea și urbanistica, industria tegulară, « figline » și « officine » civile. Părțile referitoare la organizarea producției materialelor de construcție și caracteristicile fizice ale produselor (incluzînd prin ștampilare o cantitate notabilă de informații istorice) nu privesc direct construcția urbană, dar permit lămurirea unor aspecte corelative. Astfel, autorul prezintă un nomenclator bogat al produselor care servesc în construcția de serie și a unicatelor, precum și la lucrări tehnico-edilitare de interes orășenesc. De asemenea, sînt discutate probleme legate de productivitatea muncii în industria tegulară, de evoluția prețurilor produselor și de caracteristicile piețelor de desfacere.

Pentru studiul construcției orașelor, prezintă un interes major, nemijlocit, partea inițială, dedicată urbanizării și urbanisticii. Din păcate, folosind probabil ca preambul pentru tratarea problemelor industriei materialelor de construcție, prezentarea și ilustrarea materialului respectiv este relativ sumară comparativ cu amploarea și diversitatea documentației.

Cum era firesc, autorul începe lucrarea prin descrierea contextului dacic: conținutul denumirii « dava », asemănarea cu formațiunile urbane arhaice, reflexele spațiale ale diferențierilor sociale, materiale și tehnici de construcție, amplasamentele preferate, organizarea compozițională a așezărilor etc. Urmărirea acestor aspecte permite definirea unui mod preurban de existență, întîlnit de romani în Dacia, ceea ce explică însușirea rapidă de către autohtoni a structurilor socio-culturale introduse de cuceritori.

Procesul de urbanizare al Daciei a fost evident influențat de imensa experiență acumulată de romani, aflați, la data respectivă, în apogeul puterii. Este de relevat, înainte de toate, viziunea regională asupra întregii rețele de așezări « repartizate nu numai după importanța rutieră a locului, ci și după fertilitatea solului și resursele subsolului ». Vocația romanilor de neîntrecuți fondatori de orașe (deci descoperitori de amplasamente) este subliniată de autor prin faptul că toate orașele înființate de romani în Dacia există și astăzi, că numeroase localități românești se suprapun peste tot atîtea vetre rurale ale Daciei romane.

Aspectele sociale și juridice ale construcției urbane sînt urmărite prin biografiile principalelor localități din Transilvania, Banat și Oltenia. În afară de Colonia Dacica (unica întemeiere desfășurată după canoanele religioase, juridice și urbanistice) și Napoca, care au avut un caracter civil, restul orașelor s-au format și au crescut în umbra așezărilor militare. Ele au trecut treptat de la simple « villae rusticae » la statutul de « vicus » sau « canabae » pe lîngă vreun castru, apoi căpătînd investitura de « municipium » și chiar de « colonia » (multe dintre ele în vremea lui Septimius Severus, mare stimulator al vieții orășenești).

Evoluția juridică și socială este completată cu o cercetare mai detaliată asupra alcătuirii geometrice de ansamblu a celor mai importante orașe (Sarmizegetusa, Napoca, Drobeta, Apulum, Romula, Potaissa, Porolissum, Tibiscum, Dierna, Ampelum, Sucidava). Fiecare localitate este prezentată din punctul de vedere al dispoziției marilor zone funcționale din teritoriul « intra muros », al relațiilor cu « hinterlandul » agricol și cu așezările învecinate. Se încearcă conturarea etapelor de construcție și explicarea devierilor față de un prototip urban ideal. Este discutată mai amănunțit alcătuirea zonei centrale, cu referiri pertinente la programele și partiurile construțiilor componente. Sînt incluse multe informații privind lucrările tehnico-edilitare, aprecieri asupra modului de ocupare a spațiului, date permițînd întocmirea unui succint bilanț teritorial etc. Unele dintre biografiile spațiale cercetate sînt însoțite de scheme și planuri de ansamblu care prezintă în mare reperele topografice și urbanistice de bază. Partea dedicată urbanizării și urbanisticii se încheie cu o trecere în revistă a procesului de proiectare, a organizării acestuia și a gradului de calificare a profesioniștilor implicați.

Lucrarea este densă, beneficiază de un notabil aparat critic și documentar și abundă în termeni și citate care trădează de la bun început specialitatea autorului: arheologia. Curajul și meritul lui Nicolae Branga sînt cu atît mai mari, cu cît pînă astăzi nici un arhitect sau urbanist nu a abordat sintetic problemele captivante ale construcției orașelor din Dacia romană. Totodată, actul cercetătorului din Sibiu poate fi înțeles ca un îndemn la cercetarea urbanistică și a altor perioade din istoria orașelor din România, chiar dacă prezintă un grad crescut de complexitate și dificultate. Arheologia trăiește în prezent un moment de vîrf, car nu trebuie așteptat pînă ce ansamblurile orășenești de valoare încă păstrate vor intra sub incidența acestei științe. Ele trebuie nu numai cercetate așa cum s-au transmis pînă astăzi, ci și menținute pentru generațiile viitoare, dovezi ale iscusinței constructorilor de orașe din hotarele țării.

Aceste dovezi sînt necesare pentru cunoașterea și afirmarea științei urbanistice din România în contextul creației orășenești continentale. Pe bună dreptate susține Nicolae Branga că « numai comparatistica poate stabili adevărata valoare istorică a procesului urbanizării romane în Dacia ». Or, în ceea ce privește urbanismul, tocmai absența reperelor comparative afectează calitatea lucrării sale. Pentru că în nici un alt fel nu pot fi explicate multe judecăți de valoare exprimate într-un limbaj forțat, abundînd în adjective și neologisme.

Dr. arh. PETER DERER

desene de arhitect NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

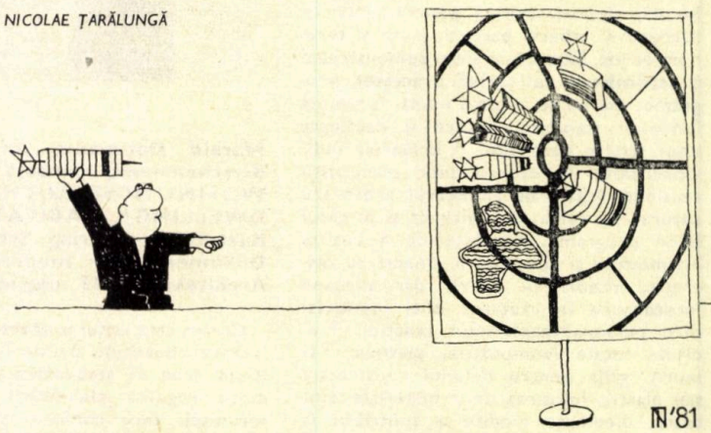

FĂRĂ CUVINTE

ÎMBUNĂTĂȚIRI CONFORTUALE ALE HABITATULUI CANIN

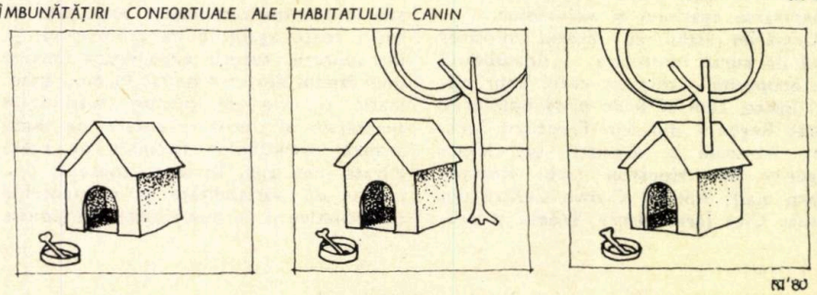

actualitati

debut

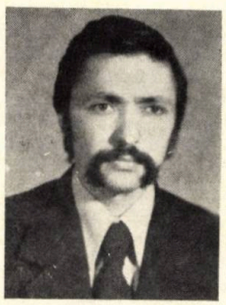

Arhitect
ION DANIEL VIȘAN

- *Născut la 16 februarie 1947*
- *Diplomat al Institutului de arhitectură « Ion Mincu » în anul 1972*
- *Arhitect proiectant în cadrul Institutului de cercetare și proiectare — ICPROM — Iași*
- *Pregătire, în anii facultății, în atelierele profesorilor arhitect Victor Aslan și academician Octav Doicescu*
- *Lucrări la care a colaborat: Facultatea de științe economice—Universitatea « Al. I. Cuza »—Iași; Sediul Întreprinderii « Stinca-Costești »—Iași; Hala agroalimentară-Iași*
- *Lucrări direct elaborate: Hotelul Pașcani (152 paturi); Detaliul de sistematizare al zonei centrale Pașcani; Hală agroalimentară Pașcani; Detaliu de sistematizare ansamblu locuințe în zona străzii 7 Noiembrie-Iași; proiecte de execuție și detalii de execuție în zona 7 Noiembrie-Iași; Detaliu de sistematizare zona străzilor Oastei-Sărăriei, Iași; Complexul turistic pentru tineret-Iași*
- *Interes deosebit pentru spațiul urban, pentru problemele sistematizării și arhitecturii centrelor civice*
- *Hobi: călătoriile.*

HOTEL ÎN PAȘCANI

Amplasat în zona centrală, pe cornișa orașului, în apropierea Casei de cultură, hotelul — cu o capacitate de 152 paturi — are subsol (și un subsol tehnic), parter mezanin, 3 etaje și o mansardă. Sistemul constructiv utilizat este din cadre clasice.

Capacitățile și funcțiile realizate sînt următoarele:

1. CAZARE ● 66 camere totalizînd 152 paturi

2. ALIMENTAȚIE PUBLICĂ ● restaurant 152 locuri ● terasă-restaurant 60 locuri ● salon mic dejun 60 locuri (la mezanin) ● braserie 112 locuri ● terasă-braserie 68 locuri ● cofetărie 36 locuri (la mezanin) ● terasă-cofetărie 40 locuri.

3. AGENȚIE A OFICIULUI JUDEȚEAN DE TURISM — O.J.T. Volumul, complicat de pantele ultimelor niveluri și de retrageri succesive prin reducerea tracturilor cazării, constituie — în contrast cu volumul masiv al unui imobil p + 10 și liniaritatea unui p + 3 apropiat — o prezență particulară, nu numai pentru spațiul imediat al casei de cultură, dar și pentru zona de jos a orașului. Hotelul e perceput dinamic începînd din tren, din gară, din lungul străzii perpendiculare pe cornișă și continuînd apoi cu treptele ce urcă abrupt pînă la orizontala simplă a braseriei, deasupra căreia se înalță volumul cazării.

Arh. ION DANIEL VIȘAN

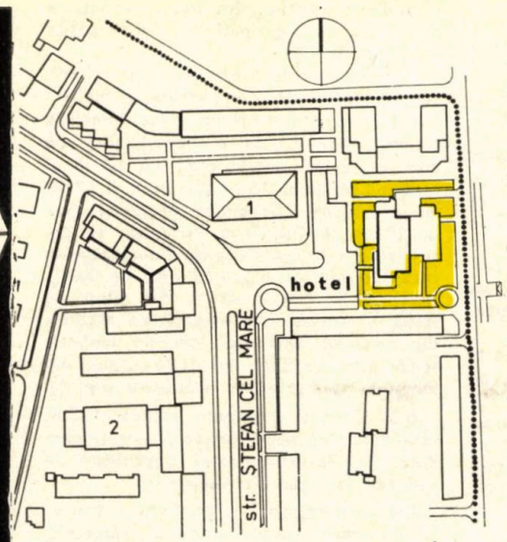

1

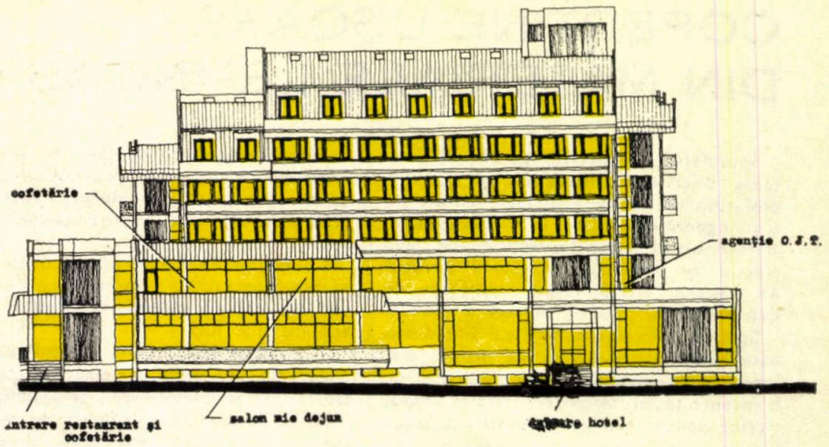

5

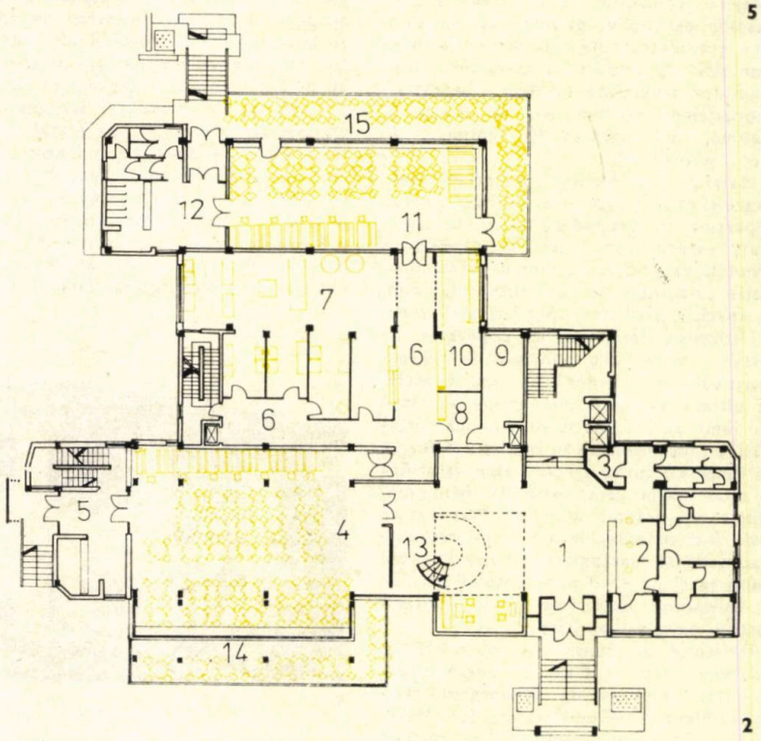

2

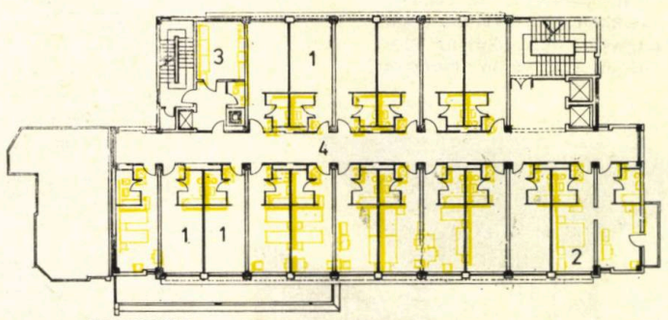

3

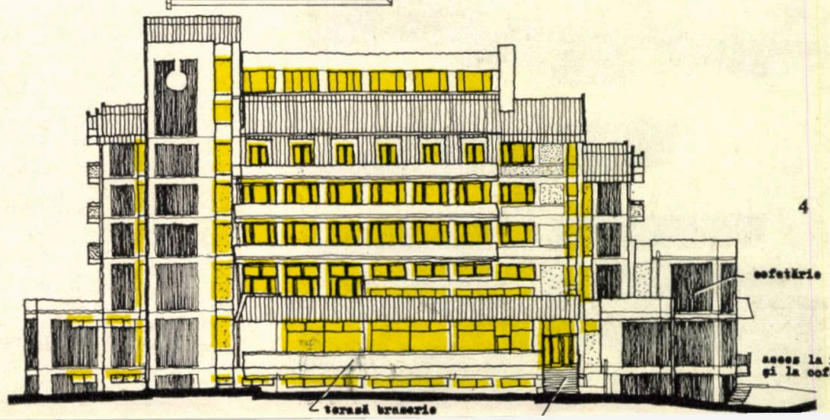

4

1. PLAN SITUAȚIE: *1. Casa de cultură — 2. Cinematograf — 3. Alee în trepte constituind legătură pietonală dinspre gară*
2. PLAN PARTER: *1. Hol — 2. Recepție — 3. Bagaje — 4. Restaurant — 5. Intrare restaurant și scară acces cofetărie — 6. Oficiu — 7. Bucătărie — 8. Bar băuturi — 9. Depozit băuturi — 10. Spălătorie veselă — 11. Braserie — 12. Intrare braserie — 13. Scară acces la supanta mezaninului (Salon mic dejun, corespondență, T.V., Agenție O.J.T.) — 14. Terasă restaurant — 15. Terasă braserie.*
3. PLAN ETAJ CURENT: *1. Cameră — 2. Apartament — 3. Oficiu etaj — 4. Culoar*
4,5. FAȚADE.

COPERTINE UŞOARE DIN MATERIALE LEMNOASE

Suprafeţele acoperite, pentru depozitarea diferitelor materiale sau pentru desfăşurarea unor activităţi, constituie o stringentă necesitate, în multe domenii ale economiei naţionale, contribuind, prin efectul lor protector, la efortul general de trecere, într-o etapă superioară de dezvoltare, la o nouă calitate a muncii.

Spaţiile neînchise perimetral sînt destinate în special rampelor de manipulare, stocare şi expediţie, prin mijloace de transport (auto, feroviare, navale), depozitelor pentru mărfuri în tranzit, bazelor furajere, centrelor de desfacere a produselor perisabile, pieţelor agro-alimentare, suprafeţelor de concentrare a sortimentelor de export în aşteptarea conjuncţiilor favorabile (mobilă, cherestea), depozitelor intermediare de fructe şi legume, de îngrăşăminte chimice, în pieţe publice etc.

Metalul şi cimentul, materiale deficitare şi energo intensive, utilizate pentru copertine cu deschideri mari, fără sprijiniri intermediare, duc în general la greutăţi exagerate pe metru pătrat proiecţie orizontală de construcţie datorită, în special, densităţii specifice structurii.

Utilizarea lemnului în copertine cu distanţe mari între punctele de reazem constituie o premieră în ţara noastră. În ultimii ani, cînd elementele lamelare din lemn au început să se producă industrial, au fost utilizate în special sub forma de şarpante curbe, profile care valorifică în mod optim caracteristicile fizico-mecanice ale acestui material. Sînt cazuri însă cînd curbarea fermelor pe reazeme incomodează manipularea produselor din cauza razei de 4—8 m a cantului inferior al şarpantei, care face greu utilizabil spaţiul marginal al halei.

Institutul de construcţii Bucureşti în colaborare cu I.C.P.I.L. şi unele întreprinderi forestiere din Gheorgheni-Harghita, Miercurea Ciuc-Harghita, Satu Mare, Tălmaci-Sibiu, au proiectat şi realizat cîteva copertine exemplificative, din lemn lamelat încleiat, avînd deschideri de 12—24 m şi travei de 1,20—6 m. Montate în diferite puncte ale ţării cu condiţii climatice caracterizate prin zăpezi abundente (Harghita) şi vînturi puternice (Tălmaci), ele sînt supuse testării « in situ ».

Concepţia de proiectare şi unele elemente constructive caracteristice ale acestor obiective experimentale sînt prezentate mai jos.

În judeţul Harghita, s-au realizat trei copertine din lemn lamelat furnizat de fabrica de la Gheorgheni, şi anume:

a. La Sîndominic în Fabrica de cherestea a I.F.E.T.-ului Mircurea Ciuc s-a acoperit un spaţiu industrial de sortare şi depozitare a cherestelei din uscătorii. Grinzile lamelare cu lungimea totală de 20 m din care 15 m deschidere liberă şi $2 \times 2{,}50$ m în consolă. Şarpantele au contrasăgeată de 0,5% pe cantul inferior şi un profil în două ape al cantului superior, grosime (lăţimea) este de 10 cm, iar înălţimea variabilă: 0,60 m la capete şi 1,10 m la coamă. S-au realizat 5 travei a 5 m. Panele şi contravînturile sînt din lemn masiv impregnat, iar învelitoarea din tablă ondulată, galvanizată. Copertina e sprijinită pe stîlpi din beton armat, de 5 m înălţime, îngropaţi în fundaţii pahar din b.a. (fig. 2)

b. În Fabrica de cherestea Gheorgheni, s-au construit două copertine, şi anume:

b.1. Acoperiş uşor din grinzi lamelare simple, montate la o echidistanţă de 0,60 m, avînd deschiderea de 12 m şi lungime totală de 15 m, din care $2 \times 1{,}50$ m în consolă. Grosimea (lăţimea) este de 10 cm iar înălţimea variabilă: 16 cm la capete şi 36 cm la coamă. Contrasăgeata cantului inferior al grinzii este de 0,6%. Învelitoarea din ţesătură din fibră de sticlă bitumată este aşezată pe asterală din produse lemnoase. Întregul acoperiş se sprijină pe stîlpi şi grinzi de centură din metal de tipul grinzilor cu zăbrele (fig. 1).

b.2. Copertina pentru rampa C.F.R. este destinată să protejeze diferitele produse (în special binale) depozitate în vederea încărcării în vagoane.

Forma neregulată a spaţiului a obligat la realizarea unui acoperiş asimetric, obţinut prin alăturarea a două forme geometrice de tip trapezoidal. grinzile lamelare în două ape cu lungimile cuprinse între 15—18 m, din care $2 \times 1{,}5$ m în consola şi sînt realizate din lemn lamelat încleiat cu lăţimea de $2 \times 8 = 16$ cm cu contrasăgeată de 0,6% şi înălţimea variabilă: 0,60 m la capete şi 1,10 m la coamă (travea este de 5 m). Învelitoarea şi astereala sînt identice soluţiei precedente, dar întregul ansamblu este susţinut de stîlpi de beton armat îngropaţi în paharele fundaţiilor de b.a.

c. La Fabrica de cherestea Tălmaci-Sibiu, s-a acoperit un spaţiu productiv folosind grinzi în două ape din lemn lamelat încleiat de 20 m lungime, din care $2 \times 2{,}50$ m în consolă, avînd lăţimea de 14 cm, contrasăgeata de 0,5%, iar înălţimea variabilă de 0,76 m la capete şi la 1,20 m la coamă. Panele şi contravînturile sînt din lemn impregnat, iar învelitoarea din azbociment ondulat. Acoperişul este susţinut de stîlpi din beton armat plasaţi la 6 m distanţă (traveea), îngropaţi în paharele fundaţiilor din b.a.

d. În cadrul I.F.E.T. Satu Mare, s-a construit un acoperiş deasupra depozitului de sortare a cherestelei rezultată la gatere, folosind grinzi lamelare duble (gemene) lungi de 25 m, din care consola $2 \times 0{,}50$ m (fig 3). Lăţimea grinzilor este de 12 cm (plus o furură de 6 cm pe tot conturul şarpantei), ambele înalte de 80 cm la capete şi 1,20 m la coamă (înălţime variabilă).

Furura centrală este un cadru închis cu montanţi verticali plasaţi la 2 m echidistanţă în dreptul buloanelor (cîte 4—5 bucăţi), realizînd astfel o grindă chesonată lată de $2 \times 12 + 6 = 30$ cm.

Traveea este de 4,5 m limitată la stîlpi de b.a. îngropaţi în paharele fundaţiilor. Astereala din materiale lemnoase susţine învelitoarea din ţesătură bitumată.

Pentru comparaţie, se prezintă în tabela alăturată caracteristicile constructive ale celor cinci obiective exemplificative.

În toate cele cinci cazuri, grinzile din lemn lamelat încleiat s-au dovedit capabile să înlocuiască metalul sau cimentul, faţă de care au asigurat o reducere a greutăţii acoperişului de 6—8 ori, montarea făcîndu-se cu automacarale de maximum 5 t, într-un timp de 1—2 ori inferior soluţiilor clasice şi în condiţiile unui preţ de cost cu 20—25% mai mic.

Dr. ing. NICOLAE GEORGESCU

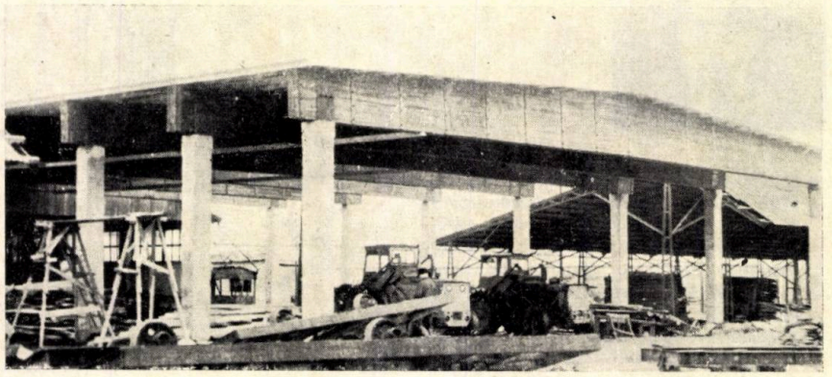

3

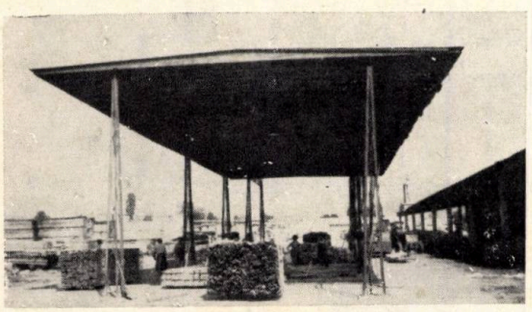

1

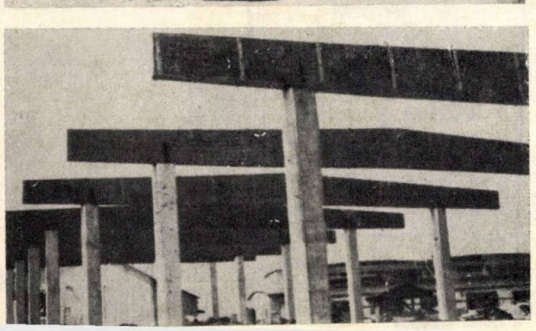

2

CARACTERISTICILE DE PROIECTARE ALE UNOR COPERTINE UŞOARE EXPERIMENTALE, CONSTRUITE DIN LEMN LAMELAT ÎNCLEIAT

Nr. crt,	Specificaţii	U.M.	COPERTINELE EXEMPLIFICATIVE				
			a	b	c	d	e
	1	2	3	4	5	6	7
1.	AMPLASAMENT	—	Sîndominic — jud. Harghita	Gheorgheni — jud. Harghita	Gheorgheni — jud. Harghita	Tălmaci — jud. Sibiu	Bicsad — jud. Satu Mare
2.	DESTINAŢIA SPAŢIULUI ACOPERIT	—	Sortare cherestea uscată	Formatizare cherestea export	Rampă C.F.R. expediţie binale	Producţie	Sortare cherestea verde
3.	LUNGIMEA TOTALĂ A GRINZILOR LAMELARE, din care — deschidere liberă	M. M.	20 15	15 12	15—18 12—15	20 15	25 24
4.	PROFILUL GRINZII	—	Grinzi drepte în două ape, cu înălţime variabilă şi contrasăgeată de 0,5—0,6 din lungime				
5.	TIPUL GRINZII	—	sim. lă	simplă	dublă-chesonată	simplă	dublă-chesonată
6.	DIMENSIUNILE GRINZILOR Lăţimea Înălţimea la capete Înălţimea la coamă	cm.	 10 60 110	 10 16 36	 2×8=16 60 110	 14 76 120	 2×12+6=30 80 120
7.	TRAVEEA	M.	5	0,60	5	6	4,5
8.	STÎLPI DE SUSŢINERE		b.a.	metalici	b.a.	b.a.	b.a.
9.	ÎNVELITOARE		tablă ondulată galvanizată	ţesătură din fibră de sticlă bitumată	ţesătură din fibră de sticlă bitumată	azbociment ondulat	ţesătură din fibre de sticlă bitumată

O LOCUINȚĂ COLECTIVĂ CU CONSUM ENERGETIC REDUS

În condițiile introducerii încălzirii cu sobe în locuințele din mediul rural și din viitoarele centre urbane, ne-am propus elaborarea unui partiu de unitate rezidențială P + 1, care, în principal, printr-o conformare arhitecturală deosebită și, în secundar, printr-o minimă dotare de ordin tehnic-constructiv, să conducă la pierderi energetice cît mai reduse. Totodată, în soluția adoptată, s-a avut în vedere utilizarea energiei solare ca o componentă calorică, atît în realizarea climatului termic interior necesar, cît și în prepararea apei calde menajere.

Clădirea, se preconizează a fi amplasată în sit cu una dintre diagonale pe direcția N—S, oferind astfel două laturi către orientările favorabile SE și SV.

În conceperea partiului, am adoptat o schemă compactă, centralizată, oferind axe de simetrie pe două direcții. Această schemă, deși a condus la suprafață construită similară cu cea a altor secțiuni și tronsoane analizate în comparație (grupînd patru apartamente pe nivel), oferă însă avantajul de a prezenta, în raport cu aceste clădiri, o desfășurare perimetrală de ziduri exterioare redusă cu 20—30%.

În centrul compoziției, a fost dispusă o curte de tip *patio*, acoperită cu sticlă, accesibilă din exterior printr-un *windfang* și care conține scara secțiunii, o cursivă de acces la nivelul superior ca și intrările apartamentelor. Acest spațiu central urmează, din punct de vedere energetic, să reprezinte pentru clădire un tampon termic în perioada rece a anului (încălzire naturală prin efect de seră). În cazul elaborării unui sistem de circulație controlată a aerului (orificii, canale de ventilație prin pereți și planșee), acest nucleu spațial poate deveni un generator de aer cald conducînd la încălzirea pereților perimetrali prin cedare de energie și la încălzirea parțială a apartamentelor prin aerare.

În scopul amplificării procesului de încălzire a acestui spațiu central, planurile învelitorii de sticlă orientate SE și SV pot fi dublate la interior cu suprafețe absorbante, stabilindu-se astfel un flux diurn continuu de încălzire a aerului. De asemenea, în vederea diminuării pierderilor de căldură din timpul nopții, se preconizează a se monta deasupra învelitorii vitrate obloane, care prin închidere vor permite menținerea microclimatului termic interior.

Un jgheab circulabil, dispus perimetral în raport cu învelitoarea de sticlă a spațiului central, accesibil din pod, face posibilă curățarea panourilor vitrate. În timpul verii, prin intermediul unui sistem de ochiuri de ventilație prevăzut la partea superioară, acest spațiu central devine un element de condiționare, conducînd totodată la stabilirea unei ventilări transversale a apartamentelor prin intermediul intrărilor și al golurilor prevăzute în pereții perimetrali. Din punct de vedere funcțional, curtea-seră poate fi utilizată în timpul iernii ca spațiu de cultivare a răsadurilor, iar în timpul verii ca spațiu de agrement al colectivității.

Acest sistem pasiv adoptat în vederea dobîndirii unui surplus de energie calo-

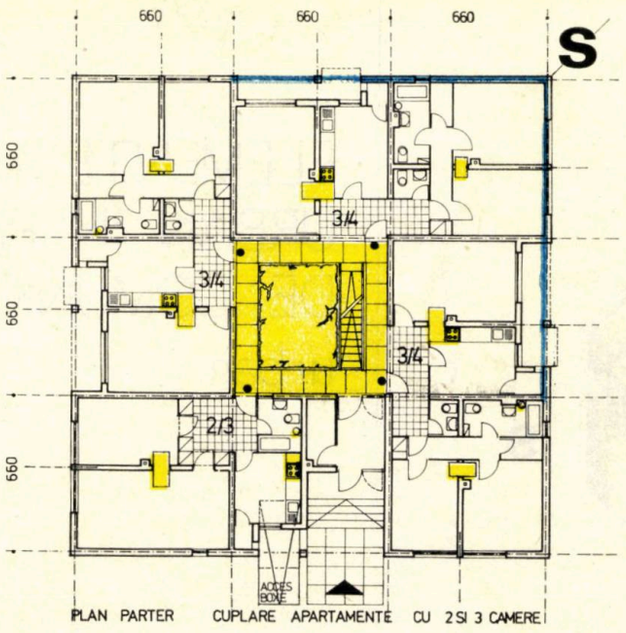

PLAN PARTER CUPLARE APARTAMENTE CU 2 SI 3 CAMERE

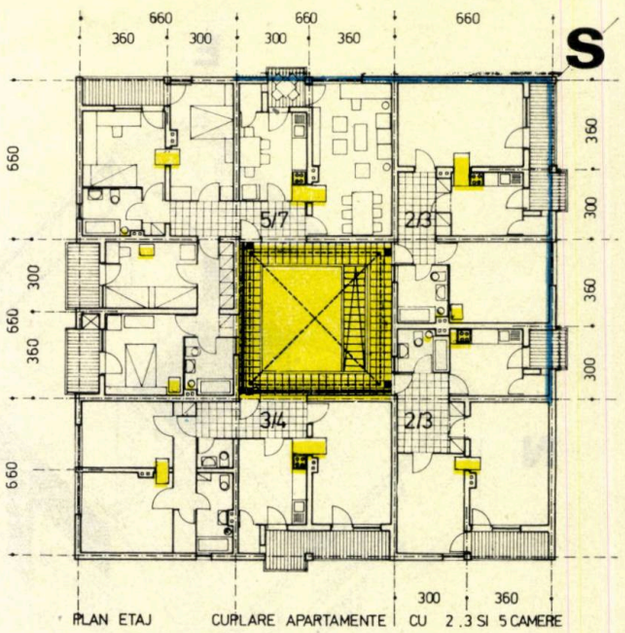

PLAN ETAJ CUPLARE APARTAMENTE CU 2 ,3 SI 5 CAMERE

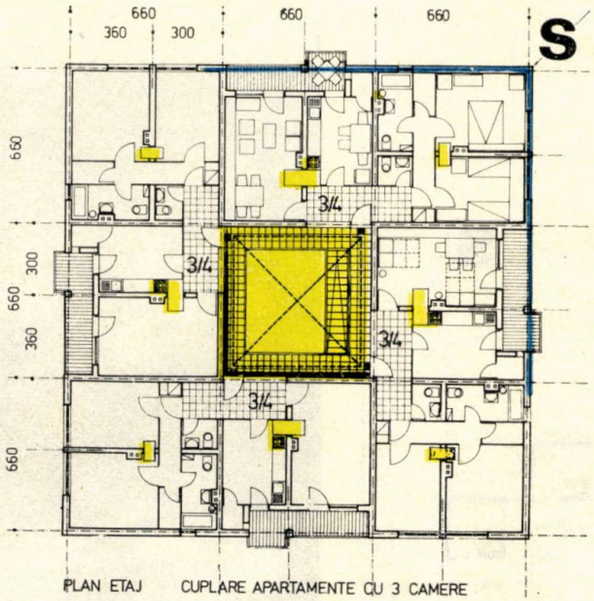

PLAN ETAJ CUPLARE APARTAMENTE CU 3 CAMERE

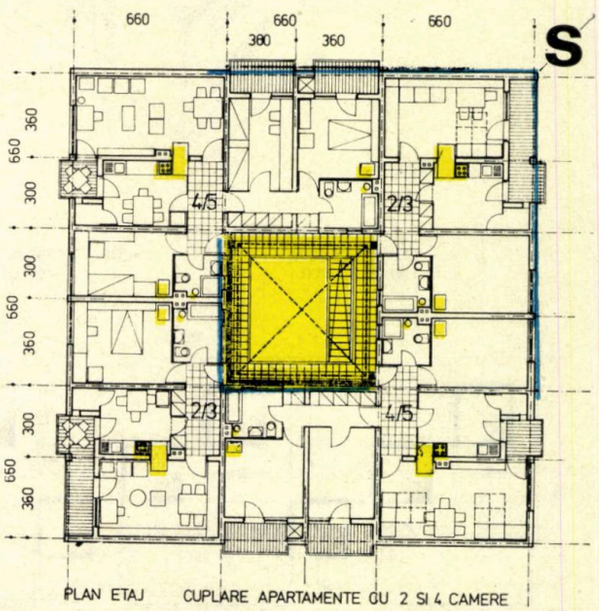

PLAN ETAJ CUPLARE APARTAMENTE CU 2 SI 4 CAMERE

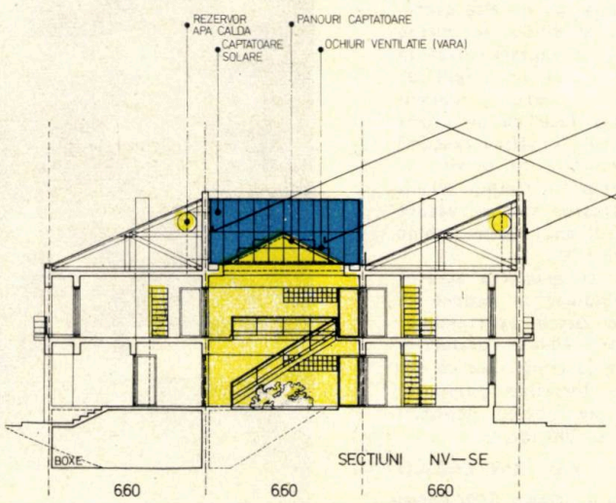

SECTIUNI NV—SE

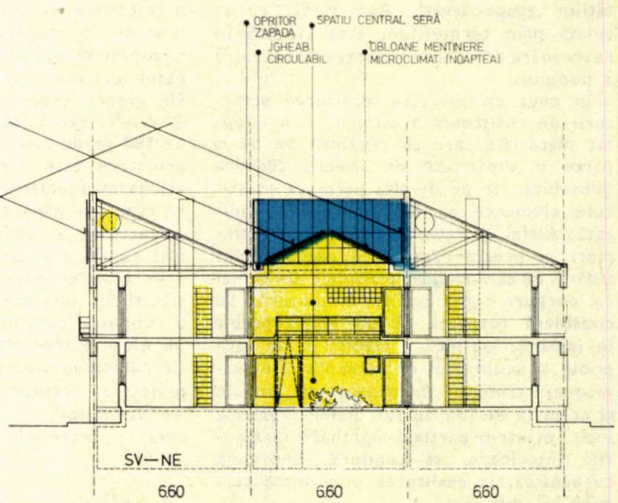

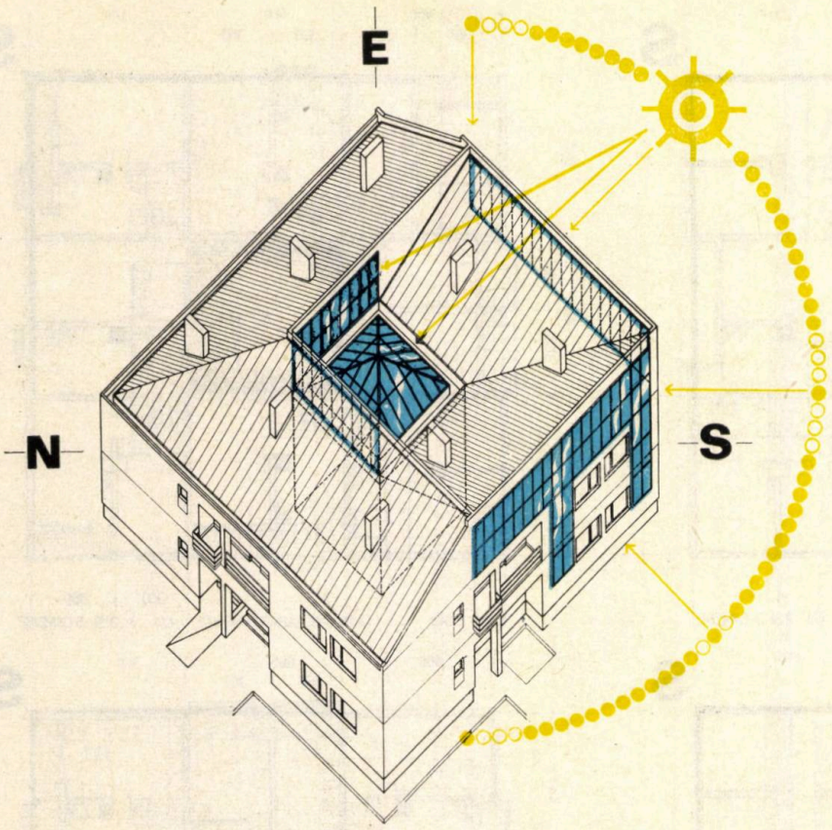

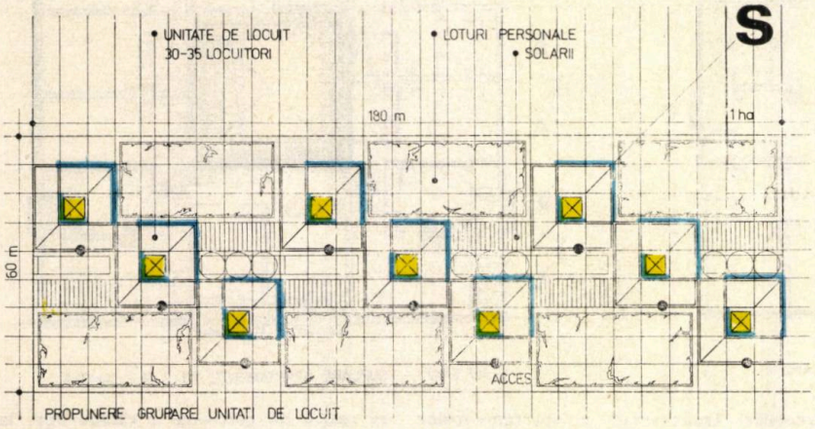

PROPUNERE GRUPARE UNITATI DE LOCUIT

rică este completat, în exterior, cu un panotaj de captatoare solare dispus pe laturile SE și SV ale clădirii, în scopul de a se asigura apa caldă necesară activităților gospodărești. Apa caldă, recirculată prin termosifon, este stocată în rezervoare prevăzute la partea superioară a podului.

În ceea ce privește alcătuirea structurii de rezistență a clădirii, s-au adoptat materiale care să prezinte pe de o parte o capacitate de izolare termică deosebită, iar pe de altă parte să constituie elemente cu inerție termică ridicată. Astfel, pereții exteriori și cei interiori se preconizează a fi realizați din zidărie de cărămidă iar planșeele din grinzi cu corpuri ceramice de umplutură. Se consideră totodată că un rol deosebit în izolarea termică a clădirii îl va juca podul și acoperișul cu șarpantă. De asemenea, trebuie menționat că sobele și coșurile de fum au fost astfel amplasate încît, printr-o parțială înglobare în zidurile interioare, să conducă, împreună cu acestea, la realizarea unei mase termice cît mai mari.

Orientarea diagonală a clădirii pe direcția N—S a fost adoptată din mai multe considerente ; pe de o parte, fiecare latură a secțiunii dispune de cel puțin o orientare favorabilă, pe de altă parte, deși nu cu randament dublu, se obține o suprafață sporită de captare (dacă în cazul orientării S există un unghi de 90 grade însorire, în cazul orientării E—S—V avem de-a face cu un unghi de 180 grade însorire) ; în afîrșit, această orientare este favorabilă cu privire la utilizarea captatoarelor în timpul iernii, în cazul în care acestea sînt prevăzute a funcționa, în cadrul unui sistem tehnic mai complex și sub 0°C.

În ceea ce privește gruparea acestor clădiri în sit — avîndu-se în vedere că o unitate conține patru apartamente pe nivel putînd caza 30—35 locatari — alternîndu-se volumele construite cu suprafețele destinate loturilor personale ale familiilor, se pot obține densități cuprinse între 270 și 290 loc/ha.

Arh. ION ENESCU

Arh. IOANA BERCEANU

ELEMENTE ALE SPAŢIULUI URBAN ÎN PROCESUL DE COMUNICARE — mobilierul urban

Categoriile topice spațiale, așa cum au fost formulate de Lefebvre, în studiile sale de semiologie, tind să ordoneze teoretic, configurația sistemului spațial urban, compunîndu-se după criteriul diferențierii, ca izotopice, heterotopice și utopice.

Despre diferențiere în cadrul organismului urban, am întîlnit un studiu amănunțit în paginile revistei noastre din

1

2

4

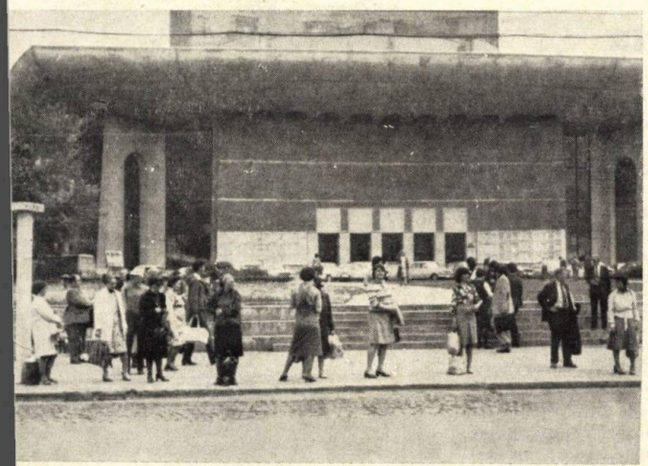

6

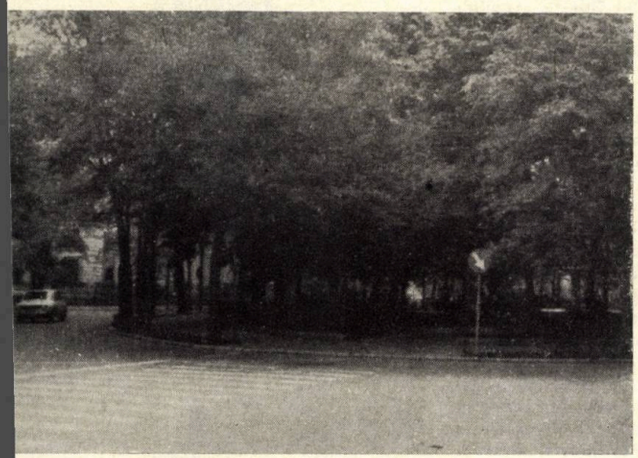

8

10

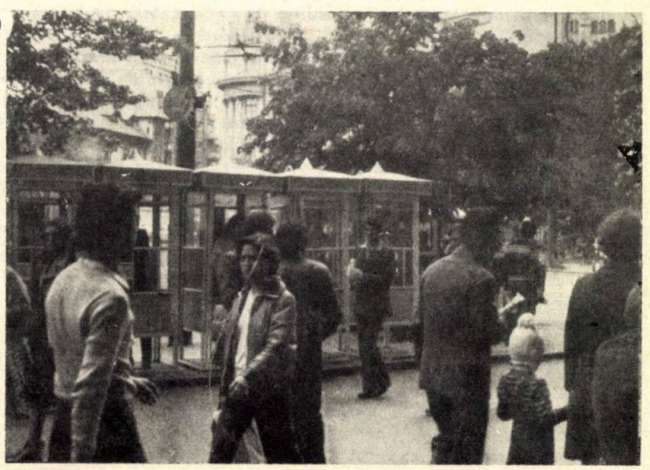

urmă cu cîțiva ani*, și ni se pare nu lipsit de interes să readucem în discuție anume aspecte analizate atunci de autor, aplecîndu-ne cu deosebire asupra laturii comunicaționale, ce caracterizează unele elemente ale spațiului urban. Ne amintim înainte de toate că, spre deosebire de spațiile izotopice și heterotopice, definite ca atare în virtutea modalităților lor de configurare și structurare efectiv și concret perceptibilă, caracterul utopic, în viziunea autorului, consemnează virtual orice alcătuire spațială, reprezentînd suma valorilor sale latente care, prin eliberare și punere în evidență, realizează racordarea și sensibilitatea umană. Spațiul urban și de arhitectură, ca anvelopantă a funcțiunilor orașului, prin existență și conformație, conține premisele asumării sale de către obște, impresionînd retina și reflectîndu-se la nivelul conștiinței individuale și de grup, dar, potențialul său simbolistic reprezintă o valoare variabilă atît pe coordonate sincronice cît și diacronice. Așa-numita atmosferă a unui spațiu, definind cu o oarecare rezervă și ambiguitate interacțiunea dintre o stare anume de organizare a acelui spațiu, la un moment dat, și capacitatea de receptare a acesteia de către grupul uman existent acolo în acel moment, prin această dublă determinare își afirmă caracterul de valoare de informație și, mai mult, de valoare culturală. Produs al creației umane, spațiul urban își formulează atmosfera prin compunerea unor elemente intrinseci, de tipul organizării, volumetriei, mărimii, formei, proporției, ritmului cu elemente extrinseci, de tipul mobilării, texturii, iluminării, zgomotului, animației: dar nu devine un produs civilizatoriu și cultural, decît în procesul asimilării sale de către comunitatea umană,

* Diferențierea spațială și particularizarea spațiului urban — Al. M. Sandu — rev. Arhitectura nr. 4/1975

1. Alături de magazinul «Victoria», un largo care nu mai are «circumstanța noutății» pentru a se justifica mereu pustiu, în pofida aglomerației permanente din jur. A rămas însă o simplă peluză, care nu are nici cu ce să atragă și nici cum să sugereze trecătorului farmecul particular al spațiului în care există.

2. Banda luminoasă de informații de pe frontul «Casei armatei» a dispărut de mult. Oamenii se mai opresc încă sau, mai bine spus, se opresc totuși și nu de puține ori în serile de vară se așază pe marginea artezienei și privesc . . . .

3. La complexul «Grădinița» — un pietonal interesant proporționat, funcțional, desfășurîndu-se într-o ușoară obscuritate care îl pune în valoare prin contrast cu lumina care inundă Bd. Magheru, un pietonal cu veleități evidente de atmosferă, dar . . . fără escală. Dealtfel, la numai cîțiva metri, o mulțime de mese și scaune. Oricine se poate așeza, cu condiția să-și justifice nevoia de odihnă și contemplare sau comunicare consumînd ceva . . .

4. Binecunoscuta stație ITB de la Universitate. Vrăbiile au părăsit locul, oamenii au rămas să aștepte mai departe, în picioare, autobuzul.

5. Pe partea cealaltă a bulevardului, călătorii cu mijloace de transport în comun sau simplii pietoni sînt categoric avantajați!

6. Același lucru s-ar spune despre stația din fața Librăriei Dacia, de la Piața Romană. Oamenii așteaptă răbdători pe bara metalică ce protejează spațiul verde.

7. În fața bibliotecii Mihail Sadoveanu, de pe Bd. Republicii, un parc miniatural se desprinde delicat de agitația străzii. Un fel de oază pentru bunicii și copiii cartierului. Lipsesc însă cele trei-patru bănci care i-ar mări considerabil valoarea.

8. În fața Institutului de arhitectură, una din puținele tentative de amenajare a spațiului urban.

9. Piața Romană privită către Bd. Ana Ipătescu, așa cum nu poate fi văzută din pricina unor absolut utile dar prea puțin bine așezate cabine telefonice (10).

în procesul comunicării, prin care trebuie să treacă orice realizare umană, pentru a se integra modului de a exista, a gîndi, a simți și a acționa, al acelei comunități. Constituind suportul inițial al comunicării, spațiul de arhitectură se constituie în sine ca valoare de comunicare, prin informație pe care o însumează, prin conținutul său cultural, deci prin trebuința grupului de a descifra, structura în mesaj, transmite și recepționa această informație, prin trebuința individului de a adera la grup, întărind legătura socială pe seama consonanței de sensibilitate și înțelegere. În această situație, mesajul transmis prin percepție vizuală și întemeiat pe cele două componente esențiale — spațiul de arhitectură, ca obiect depozitar de informație codificată; individ și societate, ca subiect, sensibil, capabil de decodarea acestei informații — este instituit ca mesaj cultural, dacă parametrii de variație ai organizării obiectului permit stări cu virtualitate culturală și numai dacă receptorul este acordat ca formație și sensibilitate cu aceste stări. Într-o comunitate cu un anume nivel de civilizație și cultură, aceste condiții sînt implicite, fiind coordonate ale progresului social. Deci, creînd spații de o anumită calitate, se creează premisele formării unor receptori ai acestei calități, care la rîndul lor vor continua să-și îmbunătățească cadrul de viață. Ipostaziind suportul material al atmosferei prin calitate, ca exprimare a esenței spațiului urban, admitem că atmosfera conține și generatori de tipul elementelor semifixe, mobile, provizorii, periodice sau intermitente, care, fără să fie elemente de compunere efectivă a acestui spațiu, îmbogățesc fără îndoială, capacitatea sa de sugestie și de codificare în limbaj accesibil a taxinomiei sale.

În evoluția orașului, aceste elemente sînt măsura perimării morale a spațiilor sale, și a eficienței cu care fenomenul este rezolvat. În epoca actuală, progresul științei și tehnologiei conduce la accelerarea uzurii morale a obiectelor în general, iar cînd acest proces se referă la investiții de mare valoare economică și socială, cum ar fi spațiile de arhitectură, termenii eficienței se cer revizuiți. Reevaluarea funcțională a acestor spații nu se poate limita la considerarea eficacității investiției materiale pe care au presupus-o, negînd astfel sau diminuînd puterea lor de existență ca zonă spirituală în viața societății. Transformările cele mai rapide și rapid sesizabile la nivel de percepție primară, ca și la niveluri superioare ale sensibilității estetice și afective, se operează în rîndul elementelor extrinsece ale spațiului, care, prin prezența și ordonarea lor, pot aduce importante modificări de atmosferă, acționînd în timp asupra comportamentului comunității.

Mobilierul urban, unul din elementele importante de schimbare în cadrul orașului, prin scara, proporțiile sale, prin funcționalitatea sa directă și imediată, devine generator de atmosferă și confort urban, iar prin calitate, element cu valoare formativ-educativă incontestabilă. Este interesant de cercetat, fără nici o pretenție de epuizare a subiectului, prezența, organizarea și calitatea mobilierului urban, cu deosebire în zonele centrale ale orașului, atinse mai lesne de necesitatea mutațiilor funcționale, cercetarea putînd pune în evidență, aspecte mai puțin cunoscute ale ambianței în aceste zone.

Arh. ANA-GABRIELA TABACU

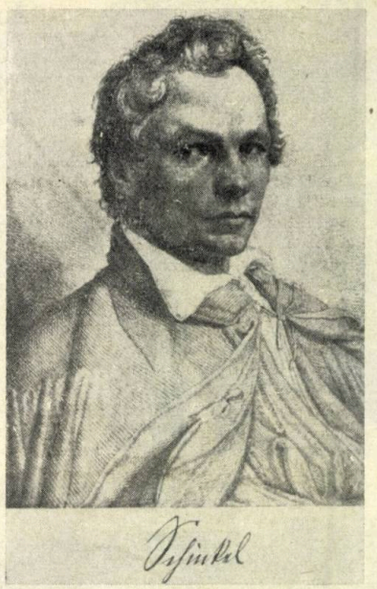

KARL FRIEDRICH SCHINKEL — 13 martie 1781 — 9 octombrie 1841

La 200 de ani de la nașterea sa

« A construi, înseamnă a uni diferite materiale, a le organiza în mod corespunzător, în vederea unui scop precis. Această explicație arată clar că Utilitatea *este principiul de bază al actului construcției, fie el de natură spirituală sau materială.*

Cum Utilitatea este principiul de bază al oricărei construcții, poate fi definită și reprezentarea idealului acestei utilități, și anume: Caracterul *sau* Fizionomia *unei construcții,* Valoarea ei artistică. »

KARL FRIEDRICH SCHINKEL

Opțiuni categorice, ele au călăuzit întreaga activitate creatoare a unei personalități complexe. De intensă actualitate, aceste gînduri, urmărite cu demnă consecvență de-a lungul a patru decenii, au condus la o monumentală și divers-generoasă operă arhitecturală, de valoare europeană, realizată la începutul unui veac de adînci frămîntări economice, politice, sociale și artistice. Este epoca marilor confruntări napoleoniene, cu toate implicațiile lor, a începutului erei industriale, a redescoperirii valorilor antichității și Evului Mediu, a ideilor preconizate de Winckelmann, a lui Goethe, Schiller și Beethoven. Arhitectura europeană, confruntată cu realități și idealuri noi, devine mai mult o artă de erudiție decît de creație; dominată de pastișă, în fond chiar și marile conflicte între clasicism și romantism erau de natură pur istoricistă: conflict între prioritatea sursei de inspirație (modelul greco-roman sau gotic) și nu antagonism între vechi și nou, între stiluri istorice și revoluția tehnică industrială a secolului a al XIX-lea. Cercetători și scriitori, filozofi și artiști au pregătit marile creații ale atît de controversatului veac XIX, într-o efervescență care ne reamintește de atmosfera începutului renașterii.

Sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, sînt martori activi ai maturizării clasicismului german, dar și ai afirmării tumultului romantic. Friedrich și David Gilly sînt, în Germania cei mai reprezentativi arhitecți ai acestui sfîrșit și început de veac, transcriind și interpretînd original ideile lui Boullé și Ledoux. În această atmosferă, de căutări și emulație, Schinkel se dedică unei pregătiri complexe: este arhitect (studiază cu Friedrich și David Gilly, 1798—1803), pictor și, îndeosebi, desenator neîntrecut, urbanist, scenograf, teoretician, tehnician preocupat de introducerea și perfecționarea noilor metode de construcție și de folosire a metalului. Contactul cu Italia și Franța, în decursul unei lungi și fructuoase călătorii (1803—1805), va desăvîrși pregătirea sa, oferindu-i noi perspective în definirea propriei sale personalități, în care vom surprinde spiritualitatea antichității, elemente ale goticului și renașterii, filtrate însă prin rafinamentul și logica implacabilă a adevărului funcțional, constructiv și artistic, profesiune de credință și atitudine de remarcabilă probitate profesională.

Dense, lucrările lui Schinkel gîndite pînă în cele mai mici detalii, elaborate în ideea permanenței gestului construit, devin adevărate repere ale arhitecturii germane și europene. Primele realizări sînt direct influențate de Friedrich Gilly: Templul Pomonei și un pavilion de grădină la Potsdam (1800), locuința Steinmeyer la Berlin (1802), Castelul Buckow (1801—1803). În spirit romantic neogotic, sînt de remarcat proiectele pentru Capela mortuară a reginei Luisa (1810), Biserica Sf. Petru din Berlin (1810—1811), Catedrala pentru Walhalla de lîngă Regensburg (1814), Monumentul comemorativ național în Piața Leipzig din Berlin (1814—1815), Monumentul războaielor de eliberare pe Kreuzberg la Berlin (1819—1821, realizat). Odată cu înflorirea economică a Prusiei, după 1815, Schinkel realizează, la Berlin, poate cele mai semnificative opere ale sale, printre care amintim, pentru valoarea lor urbanistică și plastic-arhitecturală, unele dintre cele mai importante: clădirea Gărzii Noi (Neue Wache, 1816—1818); Teatrul (1818—1821), operă monumentală cu funcțiuni polivalente (sală de spectacole-sală de concerte-sală de conferințe etc), cel mai însemnat exemplu al începutului reformei teatrului german, exprimat prin volume clare, elegant articulate și ierarhizate; Muzeul Vechi (1822, realizat între 1824—1830), cu un volum unic, viguros, a cărui intrare este marcată printr-un portic de coloane ionice de rafinată simplitate, compoziție dominată planimetric de rotonda centrală ce amintește de Panthconul roman, unul dintre cele mai izbutite muzee europene ale sec. XIX; Biserica Werdersche, concepută de Schinkel în ideea « goticului explicat prin antichitate » și care, prin limpezimea și calmul spa-

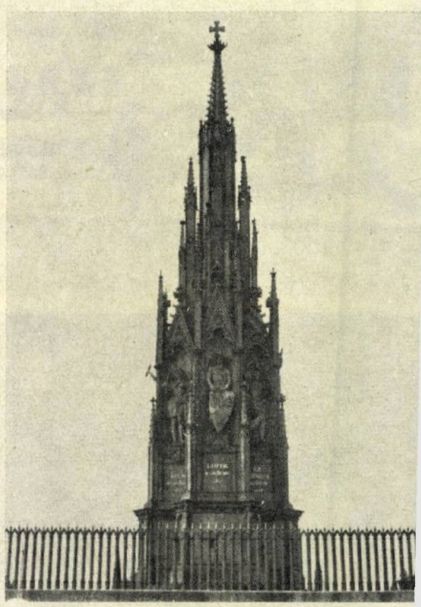

3

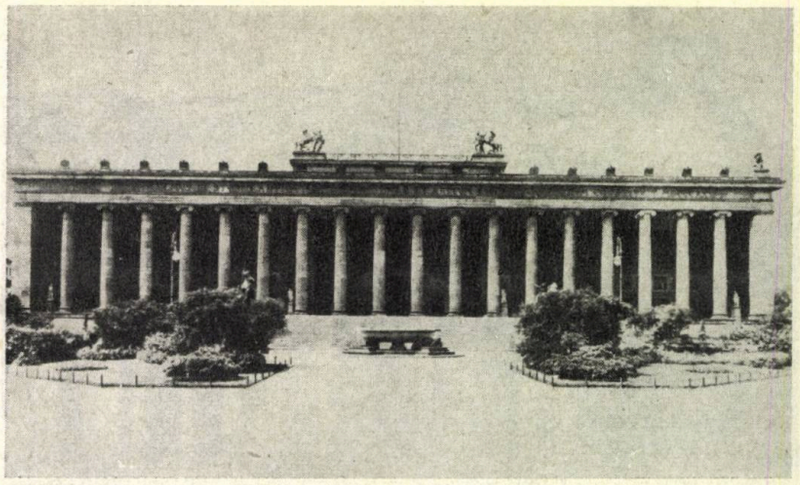

7

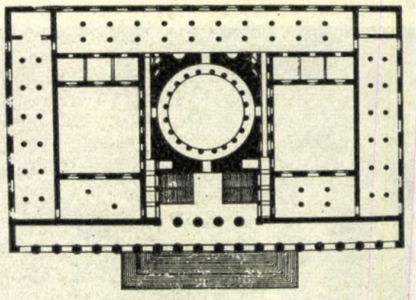

1. Portretul lui K.Fr. Schinkel — Gravură de epocă
2. Monument comemorativ pe Kreuzberg — Berlin
3. Fostul Palat Redern — Berlin
4. Biserica Sf. Nikolai — Potsdam
5. Teatrul — Berlin
6. Teatrul din Berlin — Sala de concerte
7. a, b. Altes Museum (Muzeul Vechi) din Berlin — Fațadă și plan

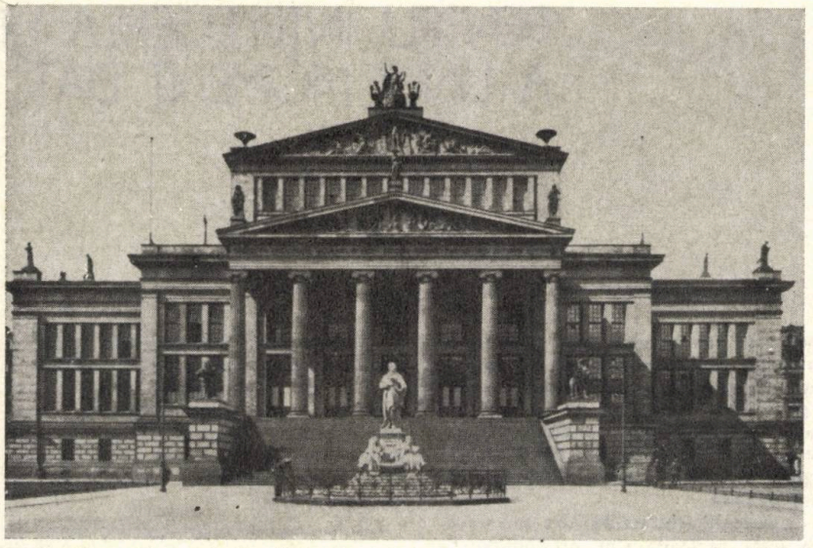

5

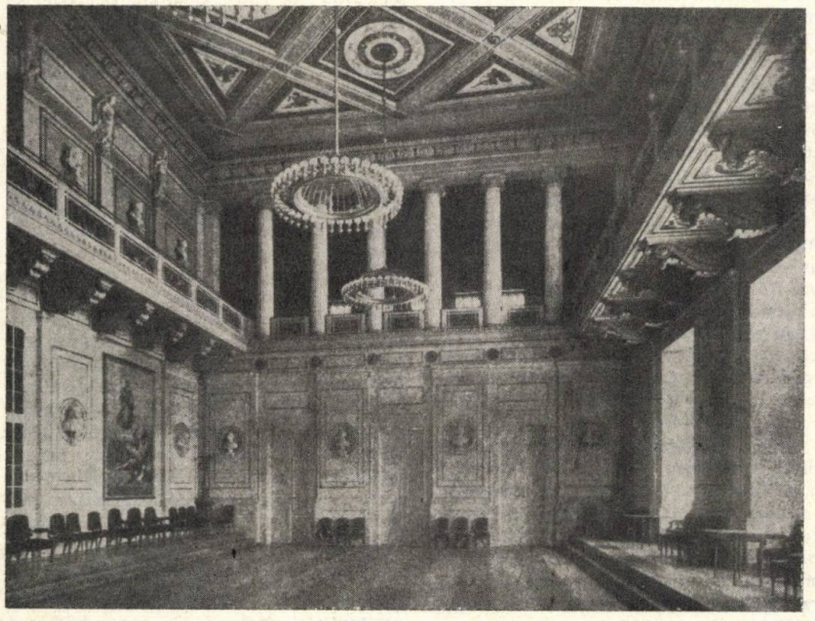

6

ţiului, transcrie şi în condiţiile unei plastici gotice principiile clasicismului. Cu activitate şi valoare recunoscute, ocupă funcţii organizatorice şi de conducere importante pe linie de stat: în 1810, este numit în Comisia superioară a construcţiilor din Prusia, cu sarcini speciale în domeniul avizării clădirilor publice reprezentative, conservării monumentelor istorice, construcţiilor pentru curtea regală, apoi *consilier superior special* al Camerei tehnice superioare pentru construcţii, din 1830, şi *director general al construcţiilor*, din 1838. Activitatea sa artistică este recunoscută prin numirea sa ca membru al Academiei de Arte din Berlin, încă din anul 1811.

Lucrările ulterioare sînt marcate de preocupări pentru folosirea cărămizii aparente, a simplificării unor detalii şi suprafeţe exterioare, de influenţa luminii asupra volumului exterior şi spaţiul interior care, printr-o atentă epurare a formelor, fundamentează continuitatea legăturii între exterior şi interior, idee care de-abia în sec. XX va deveni caracteristică a noului în arhitectură. Remarcăm, printre altele, Podul denumit astăzi Karl Marx (1822—1824) şi Castelul Tegel la Berlin; Reşedinţa princiară Charlottenhof (1826—1827) la Potsdam, Biserica Sf. Nikolai (1830—1837, terminată în 1849) la Potsdam, teatrele din Hamburg (1825—1827) şi Frankfurt pe Oder (1835, 1840—1842), Farul de la Capul Akrona (1825—27), clădirea Gărzii principale (Hauptwache, 1831—1833) la Dresda, Primăria din Zittau (1840—1845), Castelul Kamenz (1838, 1840—1873 realizare), biserici de ţară, proiecte pentru Castelul Orianda în Crimeea, proiect de magazin care prefigurează uimitor unele rezolvări similare ale Şcolii din Chicago etc. Urbanist, conservator şi restaurator al monumentelor, adînc implicat în promovarea artelor plastice şi artelor aplicate, Schinkel prevede, prin planul din 1817 pentru Berlin, străpungeri, regularizarea şi precizarea ariilor construite, extinderi ale perimetrului construit (1833), realizează unele mici pieţe, promovează un organism de stat însărcinat cu conservarea şi restaurarea monumentelor istorice şi numirea unor responsabili permanenţi cu aceste probleme în toate provinciile, proiectează numeroase monumente comemorative şi funerare, stimulează dezvoltarea turnătoriei artistice în metal şi este autor a numeroase lucrări în acest domeniu (monumente, parapete, îngrădiri, lampadare pe străzi şi în pieţe etc), creator de mobilă ş.a., fiind astfel unul dintre primii precursori ai « designului » modern. Teoretician, fără însă a fi fost vreodată profesor, Schinkel publică studii menite a promova ideile sale: culegere a lucrărilor (28 caiete, între 1819—1840), altă culegere între 1840—1842, caiete pentru producătorii de mobilă, arte aplicate, textile (partea I 1821—1830, partea II 1830—1837).

Depăşindu-şi epoca, Schinkel, cel mai însemnat arhitect german al sec. XIX — cum l-au caracterizat numeroşi exegeţi ai operei sale —, înseamnă o mare lecţie de arhitectură, atît pentru contemporani cît şi pentru generaţiile următoare. Realizînd o sinteză inedită între curente contradictorii, Schinkel — uneori denumit sugestiv « clasicistul romantic » — reprezintă idealul clasic, în sensul cel mai larg şi generos. Permanenţe din care se vor inspira numeroşi mari creatori ai arhitecturii moderne şi contemporane, cunoscuţi pentru concepţiile clasiciste ale operei lor cum ar fi de pildă Mies van der Rohe, a cărui operă este adînc influenţată de marele maestru prin intermediul lui Behrens, care face legătura cu idealurile clasicismului aşa cum s-au manifestat la Schinkel: o îmbinare între sobrietatea neoclasică a mijloacelor cu puritatea formelor, cu perfecţiunea proporţiilor şi eleganţa detaliilor, cu noblеţea expresiei. Rigoare, fantezie şi vervă, stăpînite cu luciditate, chiar în încercările sale neogotice. Puritate dar fără ascеză rigidă, vizionar puternic legat de realităţile timpului său.

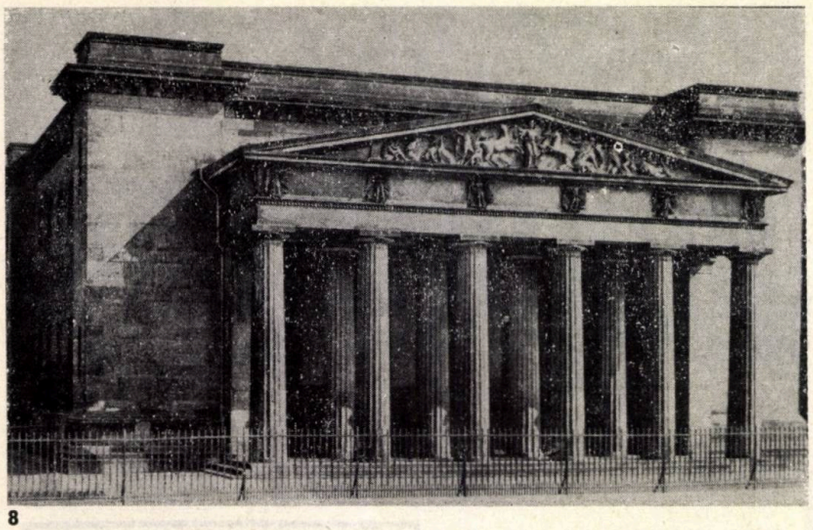

8

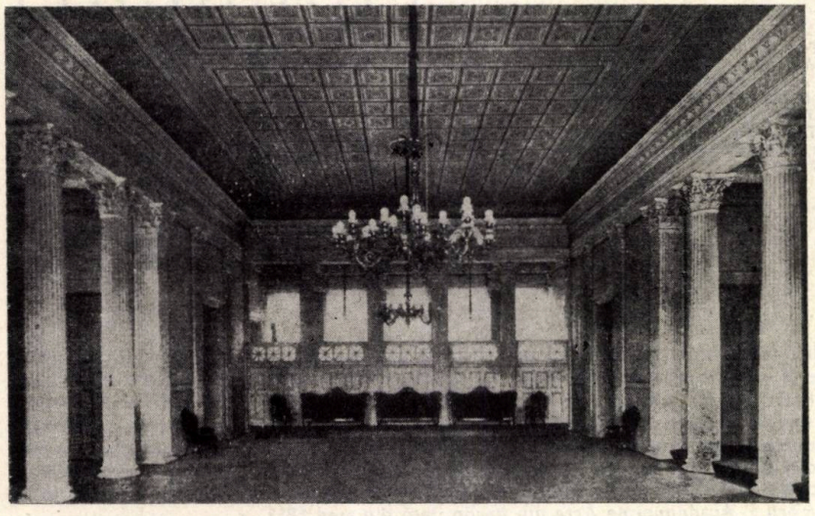

9

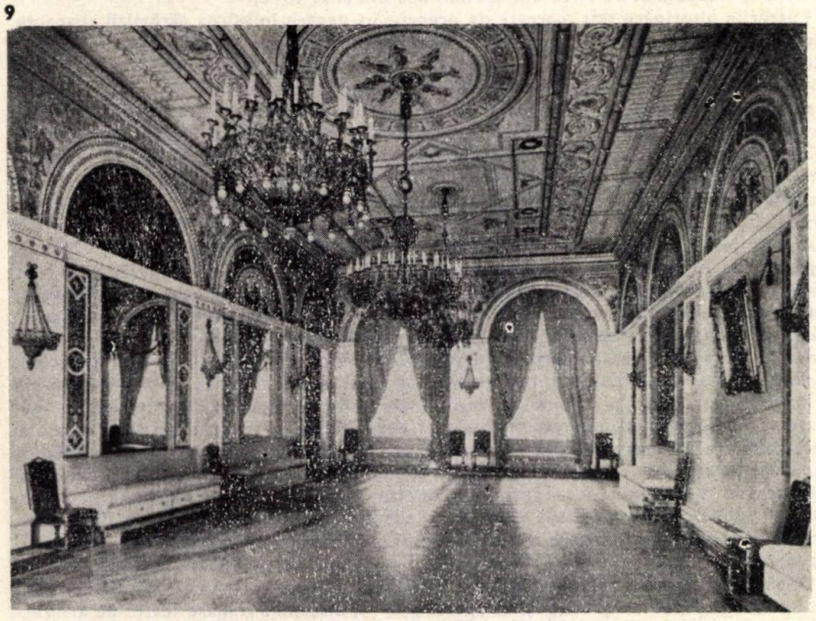

10

8. Die Neue Wache (Clădirea Nouă a Gărzii) — Berlin
9. Cazinoul din Potsdam — Marea sală
10. Fostul Palat Albrecht la Berlin — Sala de festivități și recepții

Dimensiune arhitecturală, expresie a unei geometrii care sugerează un discurs grav și solemn în coordonatele sale esențiale. Un spirit creator, căutînd statornic și cu pasiunea înțeleptu'ui liniște în mijlocul tumultului, continuitate și permanența în mijlocul contradicțiilor. Operă dominată de *ordine*, dar niciodată atît de abstractă încît să nu se încadreze organic timpului și, astfel, să prefigureze viitorul.

Arh. SIMON JULMAN

« Mișcarea ideilor », o rubrică care să prezinte și să analizeze tendințele și ideile actuale din lumea arhitecturii, se afla de mult în intențiile noastre. Desigur că « Arhitectura » se află într-o stare de permanentă raportare la această lucrare prin însăși ființa sa. Mai mult chiar, rubrici specializate ale sale: « Corespondență » și îndeosebi « Cadran » reprezintă forme concrete de apropiere de aceste probleme. Specificul lor nu le conduce însă către miezul ideației contemporane. Or, mai mult ca oricînd arhitectura tinde a fi astăzi produsul unui sistem conceptual. În interiorul acestei tendințe generale se definesc, după opinia noastră, două polarizări principale: un nucleu preponderent social-economic-tehnologic și altul filozofic-estetic nu lipsit de acute implicații sociale.

Revenirea la vocația gestual semnificativă este, așa cum știm cu toții, o reacție la uscăciunea și simplismul ce amenință însăși existența arhitecturii. Aceasta explică parțial și audiența de care se bucură noul val de preocupări privind forma. Parțial, pentru că, pe de altă parte, în interiorul deschiderii

PENTRU ÎNȚELEGEREA UNEI A UNUI MOMENT DAT

Fenomenul arhitectural evoluează în cadrul unor ample coordonate de timp și spațiu, funcție de factorii sociali, istorici și geografici — produsul de arhitectură fiind rodul coroborării condițiilor climatice și materiale cu modul de producție și gîndirea unei perioade de timp istoriceşte definită.

Lucrările de arhitectură care dau structura unei perioade sînt producțiile de masă, care, răspunzînd și pe plan estetic funcției practic-utilitare, întrunesc caracteristicile socio-culturale și spirituale ale perioadei respective și se integrează la timpul prezent mediului.

Evoluția arhitecturii este marcată de căutări ce tind să depășească nivelul atins la un moment dat de gîndirea arhitecturală și formele ei de exprimare. Dacă aceste mutații de ordin estetic și filozofic își găsesc un suport material în tehnologia și tehnicile de execuție, printr-un efort conjugat, de înaltă clasă, apar producții de arhitectură de avangardă (de exemplu: CRYSTAL PALACE din Londra, realizat la 1851 de Joseph Paxton sau CENTRUL POMPIDOU din Paris, 1977, arhitecți PIANO și ROGERS — pentru a aminti doar două lucrări situate la peste 120 de ani distanță una de alta). De multe ori însă, dat fiind și un caracter practic strict funcțional și utilitar mai greu de realizat, lucrările din arhitectura de avangardă au doar un suport teoretic și dezvoltă o atitudine estetică stimulatoare în îmbogățirea și renovarea vocabularului arhitectural. Premergătoare sau nu unui nou stil, arhitectura de avangardă creează o stare de febrile căutări pentru reevaluarea principiilor și conceptelor teoretice și practice fiind un important factor de progres în depășirea momentelor de criză și impas. Spre deosebire de o capodoperă — care este încununarea unui stil care s-a impus ca o realizare unanim acceptată — produsul unei arhitecturi de avangardă este fragil la impactul social, fiind adesea un element de intoleranță din partea societății.

Confruntat cu o arhitectură nouă, cu care nu este obișnuit vizual, omul se așteaptă să descopere repere familiare, elemente de ritm, armonie sau stil, pe care le cunoaște și le preferă. Răsturnarea criteriilor sale neconștientizate îi provoacă o stare de confuzie, de respingere la prima vedere și insatisfacție în final. Experiența trăită și dispoziția ancestrală [1] își pun amprenta pe receptivitatea subconștientă, stabilind o schemă fixă de reacții emoționale și cognitive, acționînd sub formă de anticipări perceptive vizuale. Blaga [2] spunea că matricea stilistică a spiritului uman, complex structurat, posedă compartimentul (categoria — la *L.B.*) receptivității cognitive și compartimentul spontaneității plăsmuitoare. Primul se adresează conștiinței și este suportul cunoașterii imediate, menținîndu-se într-o « stare de maximă constanță structurală », al doilea ține de destinul creator al omului. Am apelat la « categoriile abisale » din filozofia lui Blaga pentru a sublinia că schema desfășurării dialogului om—producție de arhitectură este mult mai profundă decît nivelul cunoașterii imediate, astăzi, mai mult ca oricînd, arhitecții implicați în explorarea unor noi resurse pentru îmbogățirea limbajului arhitectural apelează, în mod deliberat, la compartimente din sfera subconștientului.

PRODUCŢII DE ARHITECTURĂ

pluraliste de astăzi « fuga înainte » apare ca un fenomen frecvent. Se ştie de asemenea că noul mai degrabă insolitul este considerat o condiţie fundamentală a receptării şi aprecierii (cu ardere rapidă) produsului artistic contemporan.

În aceste condiţii, criticii şi teoriei de arhitectură le revine misiunea dificilă de a analiza şi promova ceea ce reprezintă valoare reală.

Ar fi fost probabil de dorit să deschidem noua rubrică cu o prezentare mai amplă a contextului ideatic arhitectural contemporan. În aşteptatea acestei cercetări oferim posibilitatea unor tineri arhitecţi de a-şi exprima puncte de vedere personale privind anumiţi vectori din frămîntatul peisaj de astăzi. Michael Graves este, fără îndoială, un asemenea vector. Dacă Portland Public Service Building *îl reprezintă — şi mai ales cum poate fi interpretată această neobişnuită apariţie — se străduieşte a ne răspunde în cele ce urmează arhitectul Ştefan Dorin. Rubrica rămîne în orice caz deschisă diferitelor puncte de vedere !*

Dr. arh. MIRCEA LUPU

1

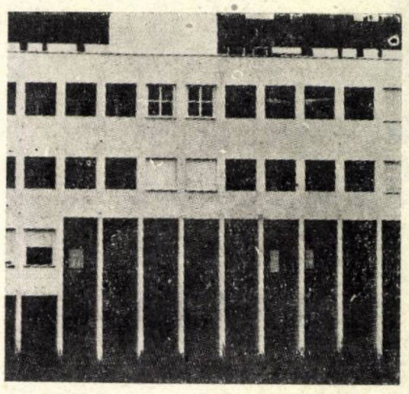

2

3

La maison-îlot

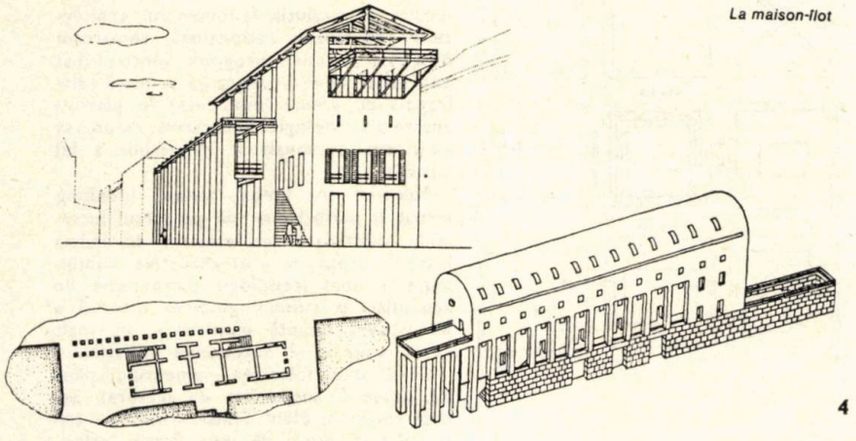

4

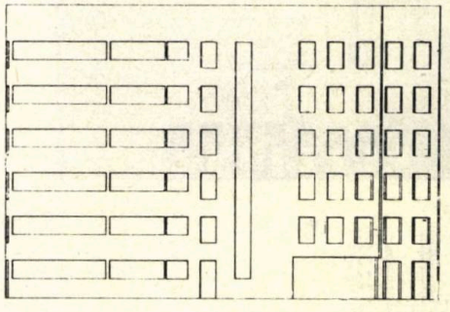

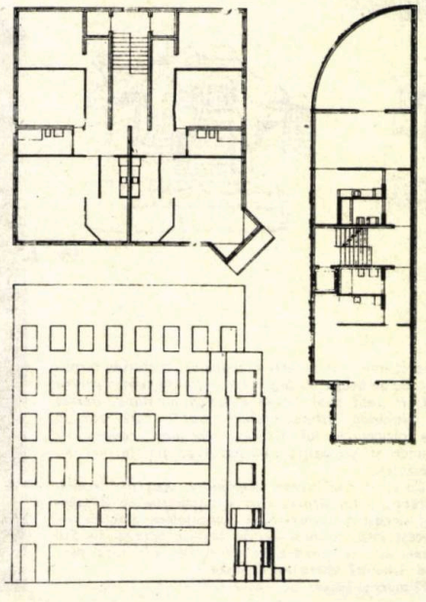

1. Lucrări ca Universitatea din Moscova sau Aleea Karl Marx din Berlin, sînt profund admirate de Rossi, considerîndu-le monumente ale arhitecturii moderne care anticipează o anumită viziune asupra oraşului, străzii, structurilor primare către care îşi întorc astăzi privirile arhitecţii implicaţi căutărilor novatoare.

2. Unitate rezidenţială în Cartierul Gallaratese din Milano, arhitect Aldo Rossi (n. 1931, Milano)

3. Studii elaborate în vederea participării la concursul pentru Piaţa Catedralei Notre-Dame din Amiens, arhitect Leon Krier (n. 1946, Luxembourg)

4. Imobile cu apartamente pe strada Fraenkelufer, propus în cadrul unui concurs internaţional pentru renovarea urbană a Cartierului Kreuzberg (Berlin, R.F.G. 1979), arhitect Alvaro Siza (n. 1933, Portugalia)

Se creează un nou sens al comunicării, prin « extensiunea propriului ego », atît pentru arhitect cît şi pentru privitorul la produse arhitecturale.

Teoria anticipaţiei perceptive nu este specifică arhitecturii — dealtfel ea a fost extrapolată la arhitectură din teoria anticipaţiei auditive [3], relevante fiind, în acest sens, desele incompatibilităţi ale noului în istoria muzicii. Astfel, într-un articol de August von Kotzebue din Wiener Presse (1806) se spunea: « S-a cîntat recent uvertura la opera « Fidelio » de Beethoven şi toţi muzicienii şi melomanii obiectivi au fost de părerea unanimă că de mult nu s-a auzit ceva atît de incoerent, strident, confuz şi distonant ».

Trecînd la *noul* în arhitectură, vom încerca să analizăm în termeni contextual dialectici, un recent proiect, ce urmează a fi executat, al lui Michael Graves — PORTLAND PUBLIC SERVICE BUILDING [4] — remarcabil prin importanţa civică a programului, mărimea edificiului şi insolitul estetic. Acest proiect constituie un moment însemnat în creaţia lui Graves, ca şi pentru arhitectura aşa-numită « post-modernistă » — un moment de apropiere şi sinteză a unor căutări pînă acum mai mult paralele decît convergente.

Adecvată acestui context este remarca lui A. Siza [5], confirmînd un adevăr clasic şi anume că « nu există nimic nou în arhitectura unei perioade, nimic nu este inventat ci doar transformat ».

Proiectul lui Graves nu este o noutate de peste noapte, este rezultatul unui drum lung, în urma căruia limbajul formal a atins nivelul sintactic, denotînd o conceptualizare de înalt nivel a arhitecturii. Începută în purism şi provocată de proliferarea formelor austere ale esteticii maşiniste, tendinţa reprezentată de Graves şi-a găsit o împlinire în « REDESCOPERIREA GUSTULUI ORNAMENTAL » — impropriu spus aşa, fiind vorba de serioase căutări pentru crearea unui limbaj plastic nou cu mijloace exclusiv arhitecturale. Unul din arhitecţii profund implicaţi în acest proces novator, Leon Krier, spunea, comentînd o serie de desene proprii [6], că nu încearcă elaborarea unui « limbaj personal sau simularea unui nou stil, ci redescoperirea logicii constructive a culturii populare, geniul unui limbaj colectiv pentru care forma este produsul direct al unui sistem de producţie respectabil ». Analiza proiectului lui Graves, implică o retrospectivă analitică a antinomiei Realism — Formalism, urmărind consecinţele pe care disputa dintre Formă şi Conţinut le incumbă astăzi creaţiei de arhitectură. Arhitectura nu mai poate fi privită doar ca o dualitate înveliş exterior — funcţiune interioară. De la începutul secolului şi pînă în prezent, după ce a trecut prin diferite doctrine şi curente: de la interior spre exterior (Arts and Crafts), ornament şi crimă (Loos), expresie sinceră (Berlage), mai puţin mai mult (Mies van der Rohe), forma urmează funcţiei (Sullivan), utilitatea constituie conţinutul propriu-zis al esteticii (B. Taut), absolutizarea funcţionalităţii formei (formalism), arhitectura deceniului 70 sintetizează o gîndire complexă a spaţiului interior-exterior, la care contextul fizic şi sociocultural este într-un permanent dialog cu casa.

Aşa cum aprecia şi Venturi [7] « puritanismul vocabularului moral al arhitecturii moderne ortodoxe », apărut din dorinţa de a rupe cu trecutul şi de a pune arhitectura pe baze noi, idealizînd forme şi relaţii simple şi pure, nu mai poate satisface problemele crescînde în cantitate, complexitate şi dificultate. Analizînd dictonul lui Mies van der Rohe — mai puţin e mai mult —, Paul Rudolph [8] remarca: « Toate problemele nu pot fi rezolvate . . . Într-adevăr este o caracteristică a secolului XX cînd arhitecţii trebuie să facă o înaltă selecţie în a determina care probleme pot fi rezolvate. Mies, spre exemplu, face clădiri minunate pentru că ignoră multe aspecte ale unei clădiri. Dacă ar fi rezolvat mai multe probleme, clădirile lui ar fi mult mai puţin convingătoare ».

În afara diferitelor forme de exprimare, un bun cîştigat pentru viitor de către arhitectura modernă ortodoxă, este GÎNDIREA FUNCŢIONALIST-REALISTĂ în esenţa ei, cît şi prin consecinţe. Răspunzînd unor factori social-culturali contextuali, conceptul realist în arhitectură, aşa cum remarca B. Huet [9] acţionînd nu numai ca o simplă reflectare a realităţii, ci şi ca un mijloc eficace de transformare a acestei realităţi, capătă diferite forme de exprimare, cum ar fi REALISMUL SOCIALIST sau NOUA OBIECTIVITATE (NEUE SACHLICHKEIT). O alternativă aparte o reprezintă gruparea TENDENZA [10], care abordează o arhitectură raţionalistă bazată pe o metodă analitică particulară şi o riguroasă compoziţie formală invocînd conceptul de tipologie.

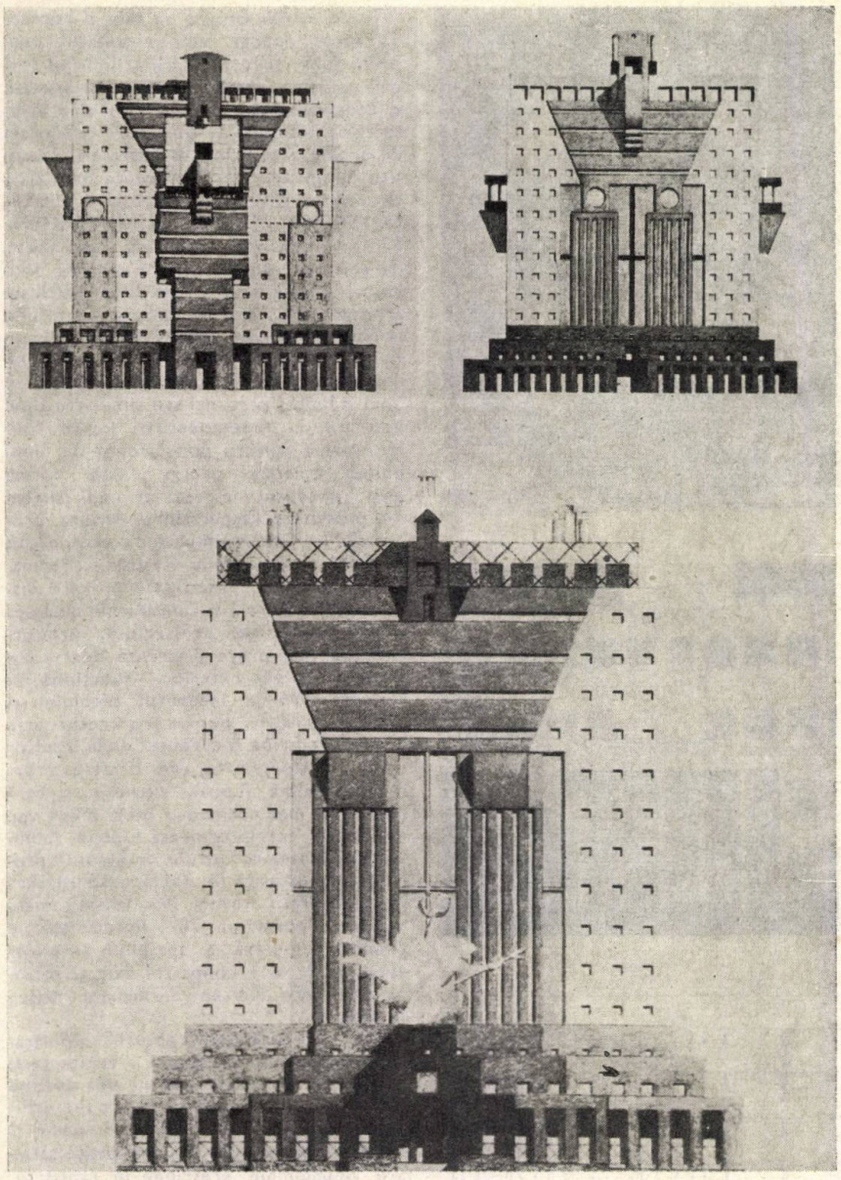

5 6

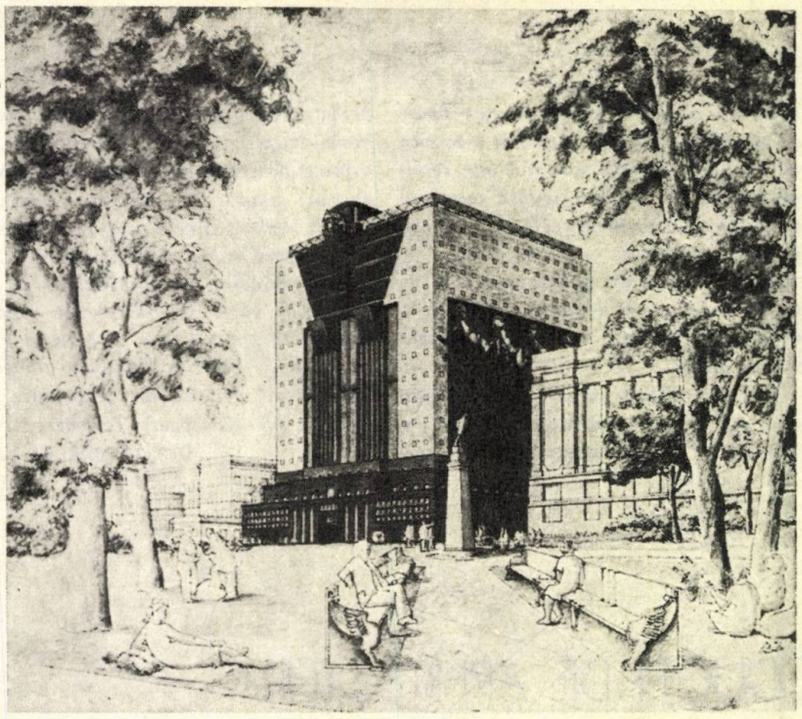

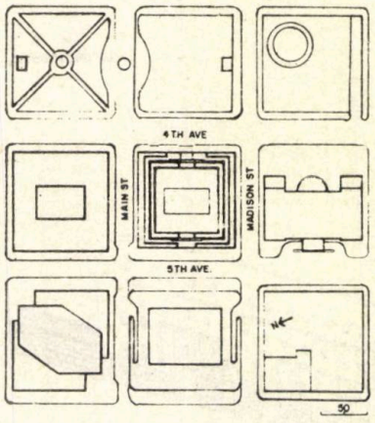

7

Revenind la proiectul pentru PORTLAND PUBLIC SERVICE, după acest excurs în evoluția fenomenului arhitectural, de filiație rațională, remarcăm desăvîrșirea unui program funcționalist exprimat printr-o structură primară (diafragma cu goluri împușcate) în plastica aparte a simbologiei decorative, ce poartă amprenta personală și inimitabilă a lui Graves.

Folosind un limbaj formal îndelung reluat și perfecționat pe parcursul lucrărilor anterioare, caracterizat de Fulvia Irace [11] drept o « inexhaustivă combinație a unei iconologii piranesiene de acumulări și ruine » gîndirea estetică a lui Graves denotă maturitate, un înalt spirit sintetic și autonomie stilistică.

Chiar dacă folosirea elementului plastic poate fi suspectată de pictural, așa cum remarca, Eleni Constantine [12], « sistemul prin care îi dă semnificații — clasicist — este fundamental arhitectural. Gra-

9

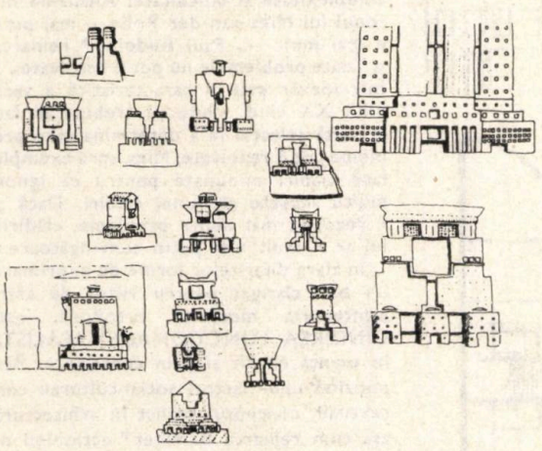

10 8

5, 6. Studii pentru fațade—limbaj plastic aluziv și metaforic, dimensiune semantică senzuală și metafizica, PORTLAND PUBLIC SERVICE BUILDING, arhitect Michael Graves (n. 1934, Indianopolis)

7. Forma în plan se integrează și amplifică rețeaua stradală pătrată, unică, cu o atmosferă urbană la scara umană.

8. Portland, Oregan, Rețeaua stradală în secolul al XIX-lea

9. Bogata simbologie decorativă asociează fiecărui element plastic decorativ un înțeles pentru casă. Vizînd metafora antropomorfică, Graves consideră că o clădire concepută cu bază, corp și cap poate deveni apropiată și reprezentativă pentru oameni. În acest sens, elementele plastice arhitecturale terminale (de pe acoperiș) sugerînd un joc de cuburi pentru copii, în fapt simbolizînd o troiță montană, deriva din trinitatea arhitectură-om-natură, care stă la baza concepției lui Graves. Aceluiași concept îi răspunde și dispoziția coloritului pe fațade (verde, terra-cotta).

10. Ca și în alte lucrări anterioare, specifice muncii de creație a lui Graves sînt « crochiurile de inspirație », necesare conexiunilor speculative estetice; — în acest caz, foișorul de pe cornișa fațadei la 5th Avenue, are ca sursă Casa lui Rafael din Villa Borghese (Roma) opera lui Schinkel

11. Planuri și secție

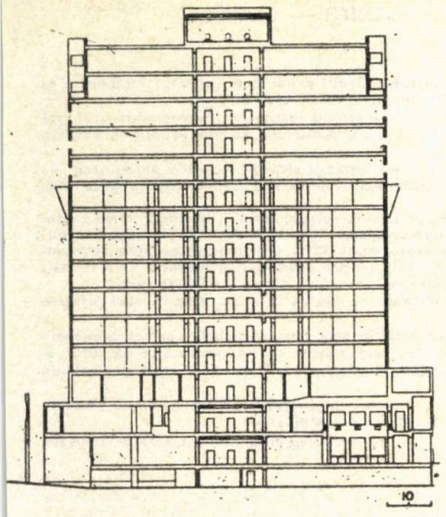

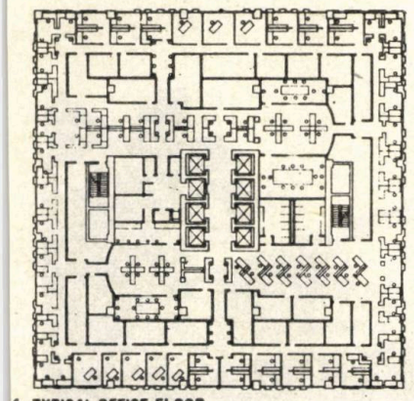

1 TYPICAL OFFICE FLOOR

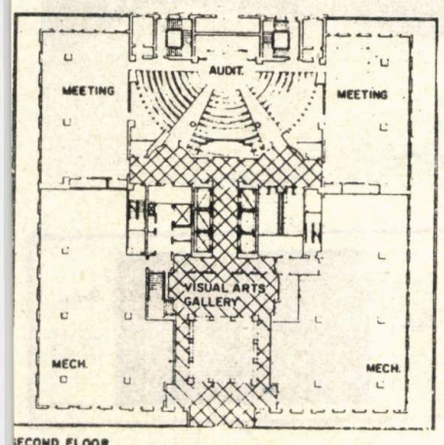

ECOND FLOOR

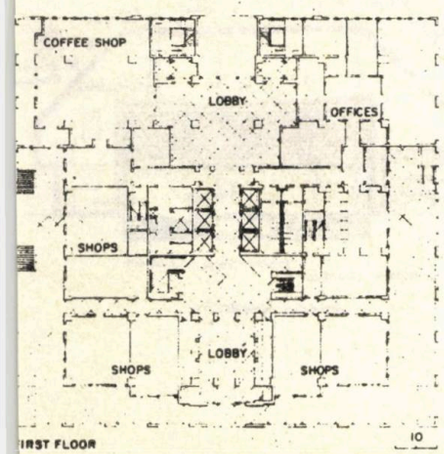

IRST FLOOR

ves folosește clasicismul ca un sistem în care elemente arhitecturale pot fi plasate într-o ordine semnificativă și îmbogățite cu înțelesuri asociative și cantitative».

Transformarea ideilor arhitecturale, din stadiu «de hîrtie» în realitate construită, necesită existența unui tip de client (instituțional sau particular), care vede în arhitect nu numai un simplu tehnician, care transpune în spații funcționale necesități și dorințe preformulate, ci și un «arbitru al noilor viziuni estetice». Astfel, lucrările lui Graves sînt posibile, după cum semnala Alan Colquhoun [13], în condițiile sociale probabil unice din Statele Unite în momentul de față și în contextul estetic al unei viziuni semantice a «nostalgiei pentru tradiția culturală», sentiment de masă specific american. Deci hotărîrea juriului și implicit decizia de executare a proiectului pentru PORTLAND PUBLIC SERVICE BUILDING trebuie privită în contextul social-cultural specific locului și timpului, în care viziunea arhitectului și aspirațiile clientului au intrat în interferență.

Realizarea și judecarea unui proiect a trecut astăzi din sfera simplului impact funcțional și etichetare stilistică, în sfera implicației conceptuale a spațiului construit. Paul Rudolph intuia foarte bine caracteristicile arhitecturii actuale cînd cu două decenii în urmă, spunea că arhitecții vor trebui să abordeze «problemele viziunii, simbolismului și conținutului».

Simplei emoții estetice în fața unei fațade, percepției arhitecturii ca o plimbare prin FORUL ROMAN, arhitectura promovată de Graves îi pune în alternativă efortul intelectual în perceperea unui spațiu construit în «contradicție și ambiguitate» care poate să devină stimulator și participativ.

Arh DORIN ȘTEFAN

1. Pînă la o explorare mai temeinică a «raporturilor dintre conceptul de spațiu perceput și psihologia abisală», asociem prin intermediul lui Bruno Zevi (Saper vedere l'architettura, 1948, TORINO — trad. rom. 1969) teoriei anticipației perceptive vizuale, suportul filozofic din Blaga.
2. Lucian Blaga, Trilogia culturii, București, 1969
3. Muzica nouă, John Holbert și Daryl Dayton — recenzii și eseuri
4. Pentru un centru de servicii sociale — amplasat în Centrul civic în Portland, Oregan, municipalitatea orașului a inițiat un concurs în anul 1980. Juriul care a inclus printre alții pe Philip Johnson și John Brugel, a desemnat pe primul loc proiectul lui Michael Graves
5. Alvaro Siza — interviu în L'architecture d'Aujourd'hui, octombrie 1980, nr. 211
6. Logique constructive et culture populaire, L'Architecture d'Aujourd'hui, aprilie 1977, nr. 109.
7. Complexity and Contradiction in Architecture, Robert Venturi, The Museum of Modern Art, 1966, New York.
8. Perspecta 7, The Yale Architectural Journal, New York, 1962.
9. Formalism-realism, AA nr. 190, pag. 35
10. Termen folosit de Rossi pentru a desemna neo-raționalismul italian. Această grupare se impune în 1973 la a 15-a Trienală de la Milano cu ocazia expoziției «Arhitectura rațională» pentru care Rossi scrie introducerea la catalog. Înainte de această manifestare, sînt de menționat două importante scrieri în inițierea mișcării: Arhitectura orașului (1966) de Rossi și Logica constructivă a arhitecturii (1967) de Giorgio Grassi. Vezi AA nr. 190 din aprilie 1977 și Progressive Architecture nr. 10 din octombrie 1980.
11. Il ritorno del rimosso — Domus 609
12. «The case for Michael Graves's design for Portland», in Architectural record, august 1980, nr. 8.
13. Architectural Monographs 5, Michael Graves, Academy Editions, Londra, 1979.

cadran

Rublică realizată de arhitecții ION ENESCU (p. 113-117), CRISTINA ENE, CRISTIAN IONESCU, ȘTEFAN MĂNCIULESCU, MIHAI PIENESCU (p. 118-123)

Trei locuințe ecologice în Finlanda

Arhitect: Harto Helpinen

În proiectarea acestor locuințe, a fost adoptat principiul ca fiecare clădire să poată să-și satisfacă, prin resurse proprii, necesitățile energetice; în acest sens, pentru realizarea unui climat termic constant, au fost luate măsuri în vederea completării energiei solare cu cea obținută prin arderea unor deșeuri, ca și în vederea reducerii temperaturii apei menajere de la 80 °C la 40°C. Astfel, principala problemă care trebuia rezolvată o constituia stocarea și restituirea energiei solare, ținînd cont de faptul că țările nordice beneficiază de o însorire maximă în timpul verii.

LOCUINȚĂ ECOLOGICĂ LA VANTAA

Clădirea, de formă paralelipipedică, cu pereți sumar străpunși de goluri, dispunînd de o seră la partea superioară, a fost realizată din materiale grele (zidărie de cărămidă, beton) cu capacitate termică considerabilă.

Un schimbător termic diminuează pierderile de căldură datorate circulației aerului; de asemenea, s-a avut în vedere recuperarea căldurii provenite din apele uzate.

Energia necesară imobilului se realizează prin:

1. Însorirea directă a serei amplasate la nivelul învelitorii; căldura este transportată sub formă de apă caldă în cele două rezervoare de trei mc fiecare, situate la subsol.
2. Aerul cald din seră, care este transmis prin ventilația nivelelor inferioare.
3. Căldura produsă de pereții sobei și ai coșului amplasați în centrul clădirii.

Ca o rezervă energetică, a fost prevăzută și posibilitatea încălzirii locuinței pe bază de energie electrică.

Totodată, resturile menajere sînt supuse unui tratament etapizat în vederea utilizării lor fie drept combustibil, fie drept «clivus multrum», în grădinărit.

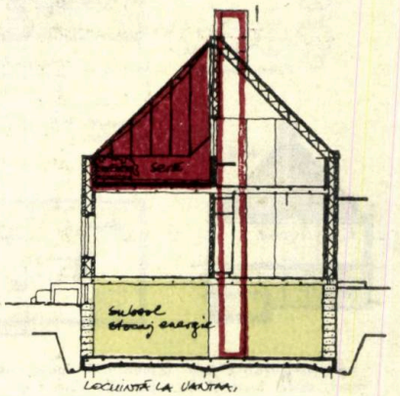

O NOUĂ ARHITECTURĂ?

În deceniul pe care l-am parcurs, am fost martorii unor noi modalități de abordare a energiei solare, în special în domeniul locuințelor: de la faza artizanală de început, s-a trecut la cea a raționalității tehnice. Intuițiile creatoare și activitatea romantică de pionierat sînt, treptat, substituite de o logică fermă de natură științifică, urmărindu-se cu perseverență crearea unui nou mod de viață și a unei arhitecturi bazate pe rațiuni tehnico-ecologice, eliminîndu-se arbitrariul, formalismul.

Se preconizează, astfel, stabilirea unor noi relații între modalitățile de exprimare arhitecturală și mediu, între ideea de confort și resursele ecologice, în sfîrșit, între om, natură și tehnica de construcție.

În consecință, ne propunem să prezentăm, în cîteva numere ale revistei, în cadrul acestei rubrici, cîteva dintre realizările recente de «case ecologice», în scopul de a demonstra, pe de o parte, avantajele pe care le prezintă clădirile judicios conformate arhitectural, iar, pe de altă parte, avantajele de natură economică care pot fi dobîndite cu eforturi financiare relativ reduse.

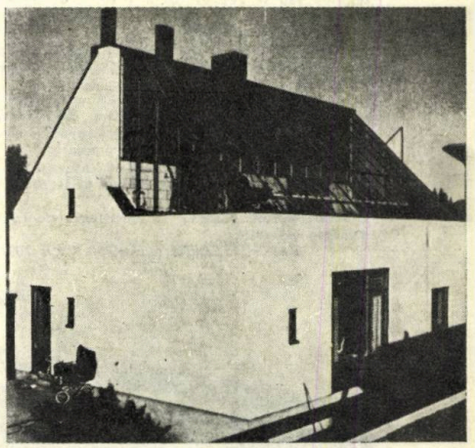

LOCUINȚE GRUPATE LA IIRISLAHTI

În aceste clădiri, spațiul locuibil este situat la un singur nivel. Volumul interior a fost organizat, conform unei scheme puternic centralizate; vestibulul. camera de zi, bucătăria și dormitoarele cu grupuri sanitare proprii graviteză în jurul unei structuri de încălzit de dimensiuni considerabile.

O seră de 120 m² servește drept acoperiș clădirii.

Structura de rezistență a fost realizată din pereți dubli de cărămidă, prezentînd o capacitate deosebită de izolare termică.

Plafoanele și planșeele funcționează ca suprafețe de schimbare termică; un sistem de conducte, înglobate în planșeul de beton, transportă apa, încălzită în seră, în bazinele de stocare amplasate la subsol.

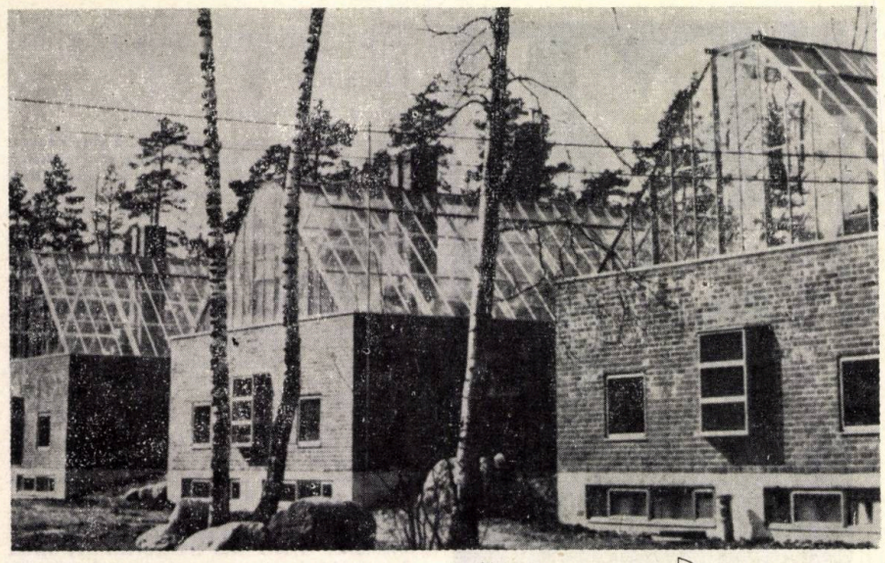

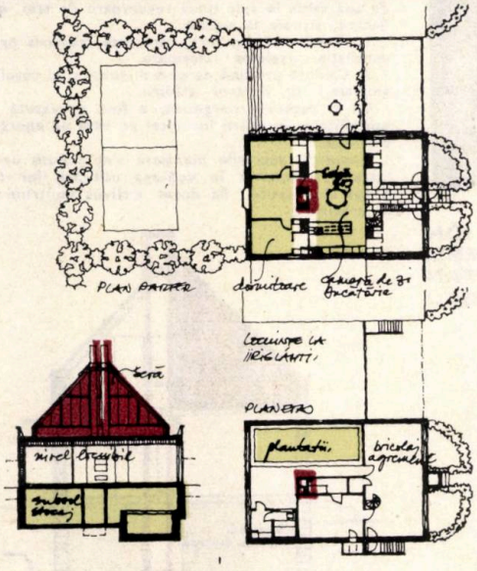

Acoperișul-seră are dimensiuni îndeajuns de mari, astfel încît să facă posibilă cultivarea unor legume sau să reprezinte o grădină de agrement a locuinței.

LOCUINȚĂ LA SIPOO

Fațada sud-vest, în întregime vitrată, se compune din trei suprafețe prismatice, în scopul de a capta iradiațiile solare.

Planșeele parterului și etajului constituie dale de beton chesonate, funcționînd ca rezervoare de căldură. Căldura este transmisă printr-o circulație a aerului încălzit de panourile solare.

Fațada vitrată este dublată la interior de o a doua fațadă care cuprinde goluri și ferestre normale.

Încălzirea de rezervă se efectuează pe bază de energie electrică.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

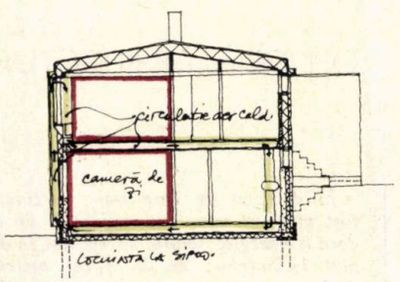

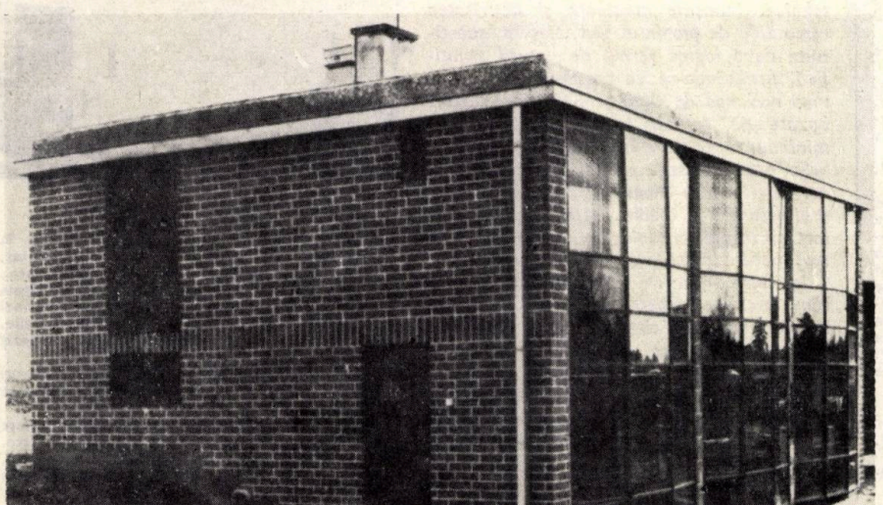

O locuință a naturii lîngă Stockholm — Suedia

Arhitect: Bengt Warne

Locuința se compune din două niveluri: un etaj principal (93 m²) grupînd majoritatea încăperilor și nivelul inferior, care conține două dormitoare. Suprafața locuibilă totală este de 140 m².

Învelitoarea vitrată a clădirii definește deasupra ultimului planșeu un spațiu-seră. Construcția, realizată din lemn, a fost izolată termic, atît la nivelul pereților, cît și la cel al planșeelor, cu panouri din fibră de sticlă, cu grosimea variind între 165 mm și 220 mm.

Totodată, o a doua închidere perimetrală vitrată înconjură întreaga clădire. Izolațiile perimetrale au fost prelungite în profunzime pînă la nivelul fundațiilor, astfel încît solul de sub clădire să nu fie prea rece, eliminîndu-se totodată izolația orizontală a subsolului.

Încălzirea și climatizarea au fost în întregime realizate pe baza circulației aerului. În timpul iernii, aerul încălzit de Soare la trecerea sa prin vitraje este aspirat într-un spațiu de stocare de 40 m², amplasat la subsol. Temperatura din spațiul de stocare este stabilizată la aproximativ 30°C, utilizîndu-se eventual rezistențe electrice de rezervă, care nu funcționează decît în tarif de noapte. Astfel, apartamentul va fi încălzit dinspre pardoseală înspre plafon, prin intermediul aerului cald provenit din spațiul de stocare.

Atunci cînd Soarele și rezervele de aer cald sînt insuficiente, se asigură o încălzire de rezervă printr-o sobă de tip Combitherm.

În timpul verii, climatizarea serei și a apartamentului se obține prin ventilarea clădirii cu aer provenind din spațiul de stocare, de data aceasta rece. În acest stocaj, temperatura de stabilizare este de 10°C. În cazul unei pene de electricitate, ventilațiile nemaifuncționînd, locuința poate fi ventilată natural printr-un ansamblu de goluri și trape acționabile manual.

Instalația implicată în această clădire este deosebit de complexă, conducînd la o mare economie de energie, exploatînd nu numai razele solare, dar și deșeurile menajere și apa pluvială.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

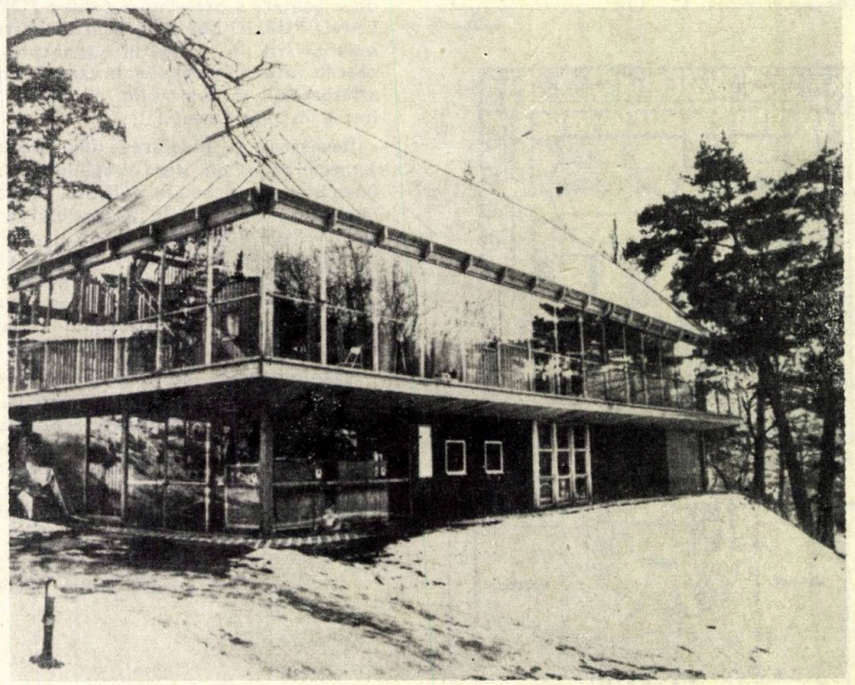

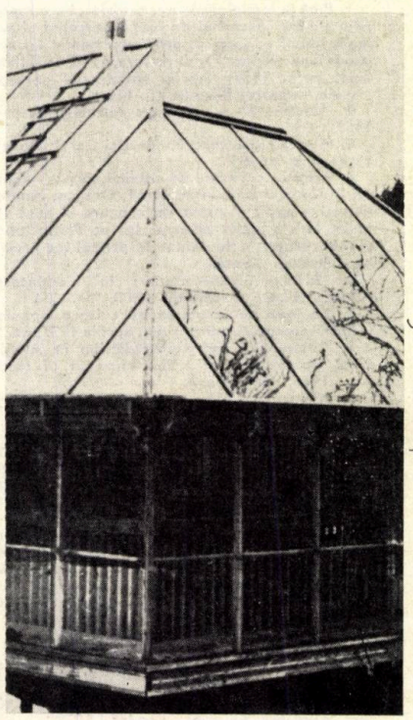

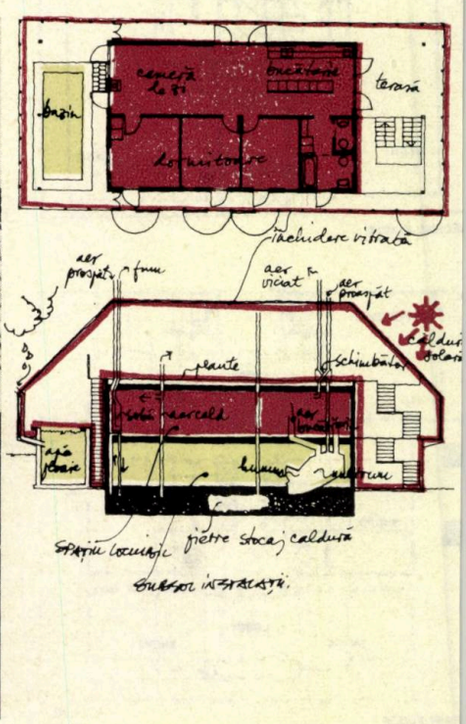

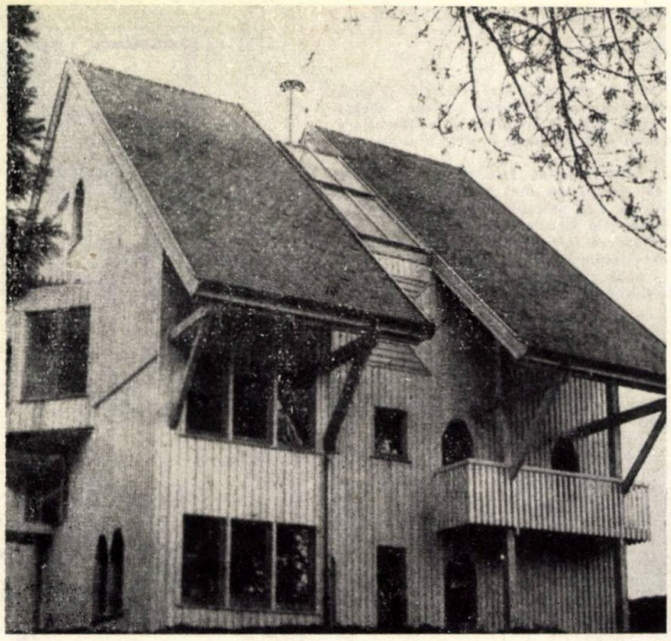

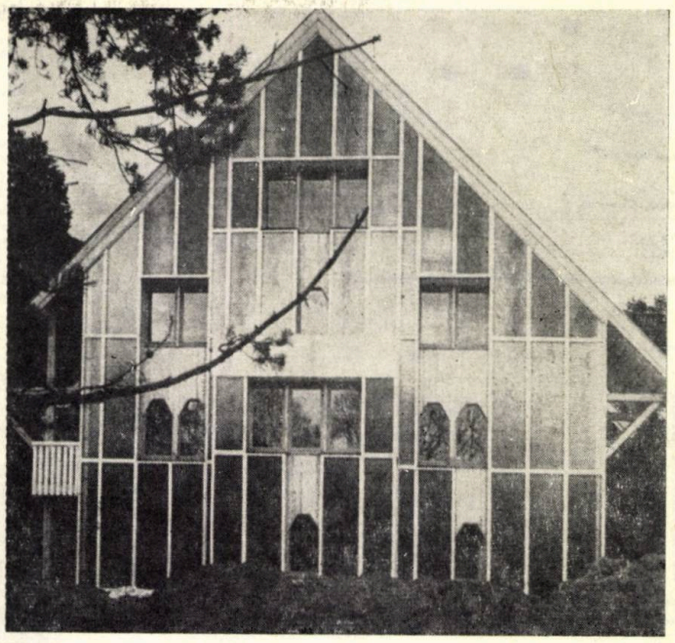

Locuință la Menthon Saint Bernard (Lac d'Annecy)- Elveția

Arhitect: Patrice Mottini

Volumul construit, de dimensiuni considerabile, a fost impus de necesitățile unei familii numeroase. Această siluetă nefiind conformă cu regulile urbanistice și cu fondul construit al zonei, autorul a recurs la o soluție de compromis: păstrarea unității ansamblului, compunerea acestuia realizîndu-se însă prin juxtapunerea unor spații și forme diferențiate, de mai mici sau mai mari dimensiuni. Astfel, noul edificiu s-a înscris în familia formelor construite în zonă, elementele moderne care participă la conturarea imaginii plastice exterioare nefiind abordate decît ca intarsii.

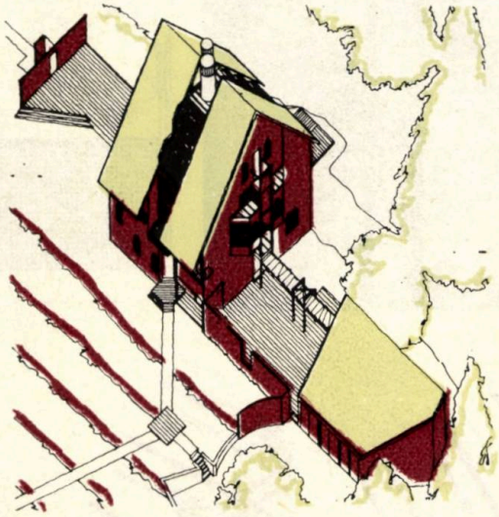

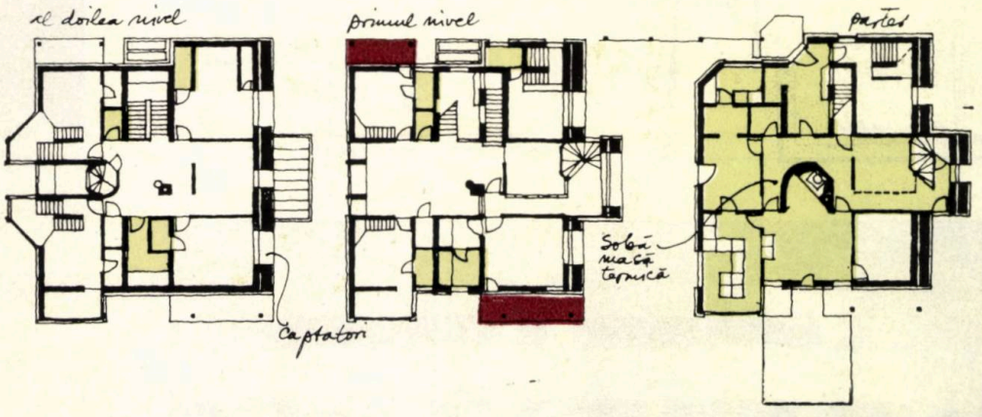

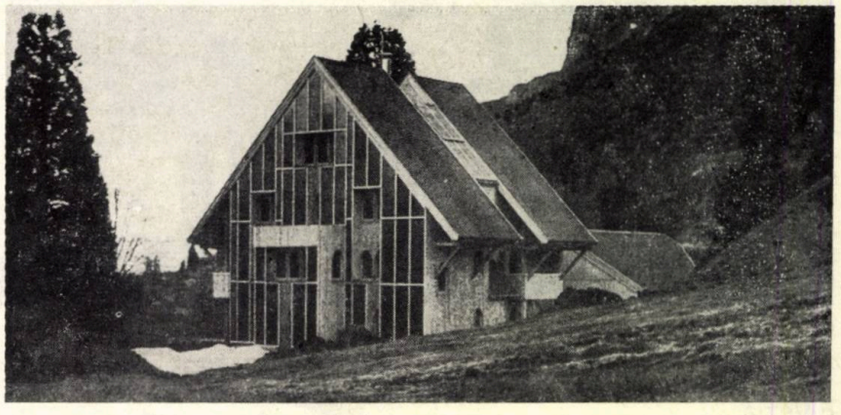

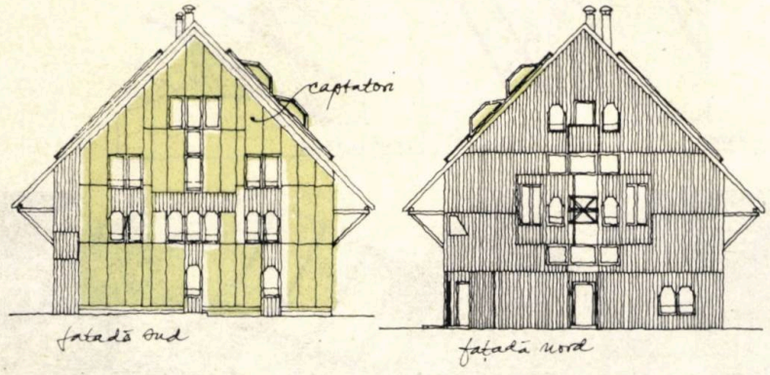

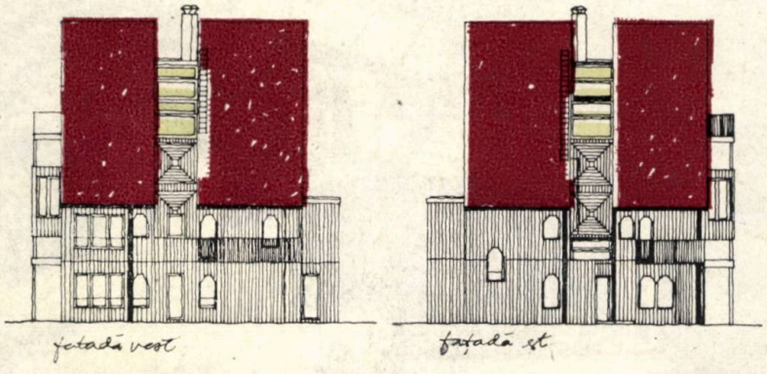

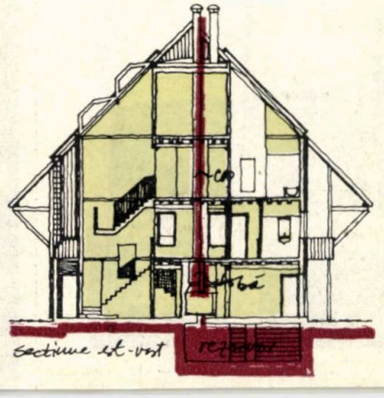

Fațada cu timpan, orientată către sud (90 m² - a fost placată, în limitele unui raster din aluminiu — care prin ritm și casetare amintește pereții exteriori tradiționali, realizați din zidărie înrămată într-o structură de lemn — cu panouri solare. Astfel, fațada sudică îndeplinește funcția de captator și acumulator termic prin care circulă un volum de aer variabil, conform anumitor parametri; aerul provenind din interior sau din exterior este introdus în locuință sau extras (în funcție de ceea ce se urmărește: încălzire sau climatizare) fie mecanic, fie prin termosifon.

Clădirea a fost realizată din zidărie de cărămidă portantă în scopul de a se obține o importantă masă termică. Planșeele au fost rezolvate, atît în ceea ce privește structura, cît și în ceea ce privește compoziția lor, integral din lemn. Peretele sudic, din spatele vitrajului solar, are o grosime de 30 cm, fiind realizat din beton cu granulație mare.

Încălzirea de rezervă este de natură electrică, funcționînd parțial prin insuflare de aer (aeroterme), parțial prin panouri radiante.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

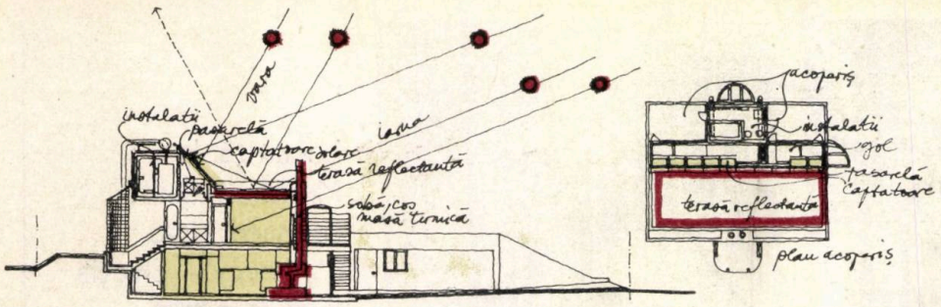

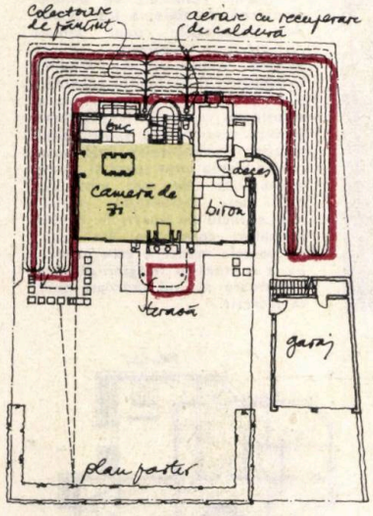

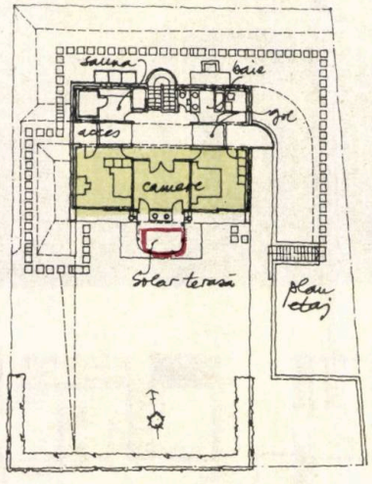

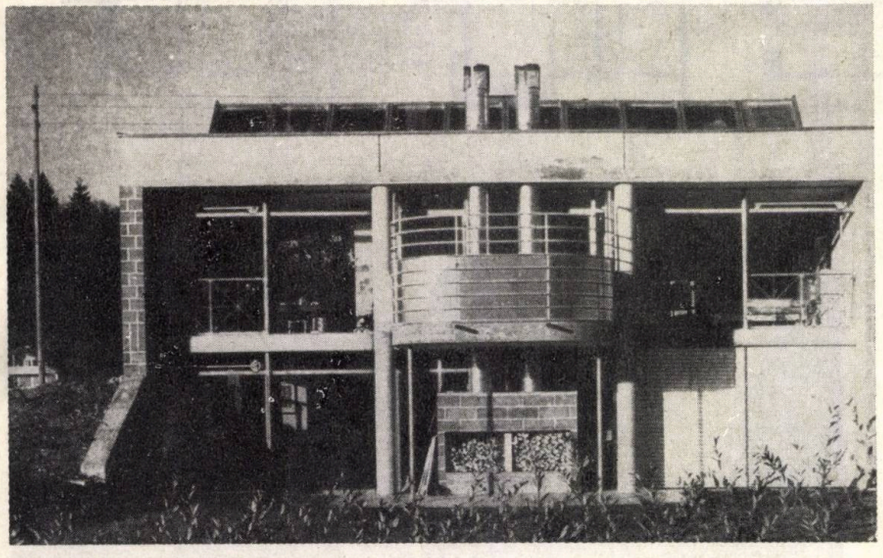

Locuință la Hoftetten — Elveția

Arhitect; Martin Wagner

În cazul acestei locuințe, amplasată în apropiere de Bâle, într-un sit deschis, însorit, sistemul energetic pasiv și cel activ se completează asigurînd în decursul întregului an o temperatură agreabilă.

Acoperișul-terasă îndeplinește funcția de reflectant al razelor solare hibernale către captatori.

Fațada sudică este integral vitrată; repartiția căldurii se efectuează în spațiul aflat sub planul captatorilor, la nivelul circulației.

Deschiderile prevăzute la nord, atît la nivelul colectorilor cît și la cel al fațadei permit pătrunderea aerului proaspăt estival în clădire. Astfel, și conformarea arhitecturală judicioasă a clădirii a condus, în interior, la obținerea unui echilibru al variațiilor de temperatură.

Din cei 40 000 kWh necesari încălzirii locuinței. doar 12000 kWh provin din energie electrică, restul fiind realizați pe baza energiei solare.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

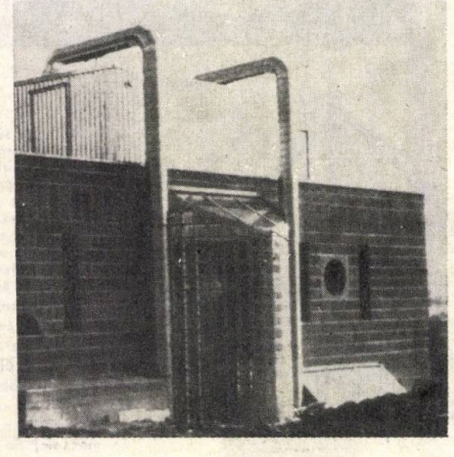

Casă de vacanță — S.U.A.

Arhitect: Robert Shannon

Această casă de vacanță dintre « pămînt și cer » este inspirată din pueblos-urile indiene: terase orientate către sud, în exterior și o amenajare asemenea unui « sat așezat la poalele unei faleze » în interior.

Sistemul solar adoptat este simplu: caloriile produse de efectul de seră generat de marile panouri vitrate sînt stocate într-un rezervor de 30 m³. Aerul cald circulă constant de la partea superioară la cea inferioară a clădirii, asigurînd 75% din necesitățile calorice, restul fiind furnizat de către o sobă cu lemne. Sistemul funcționează în condiții optime și în timpul iernii.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

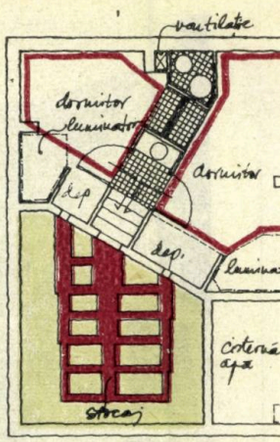

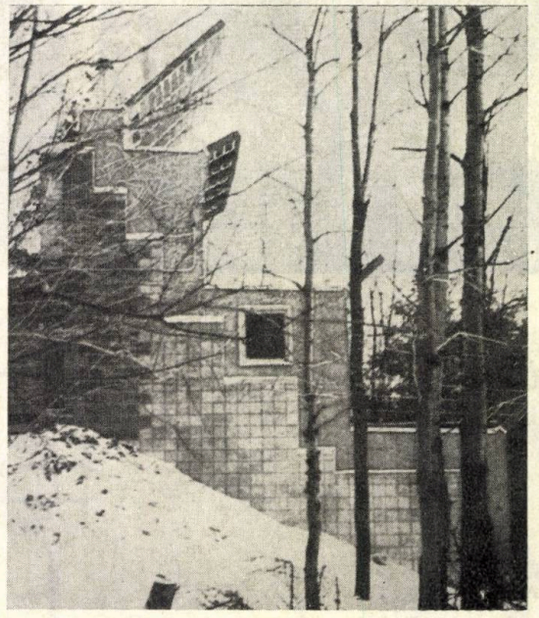

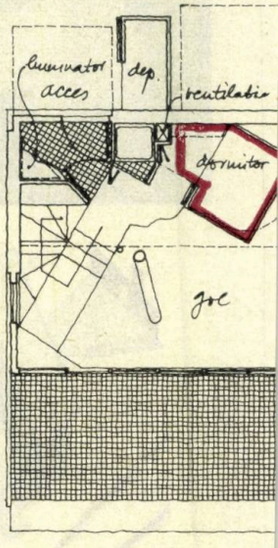

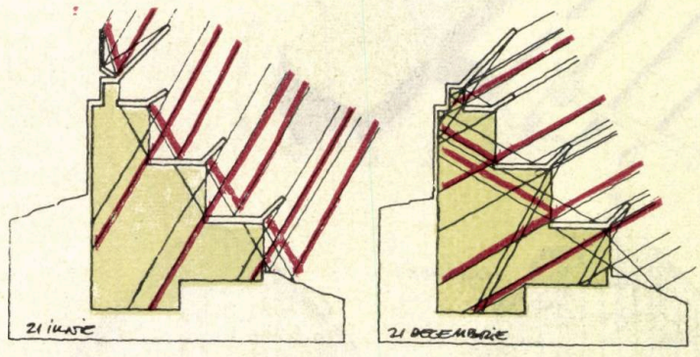

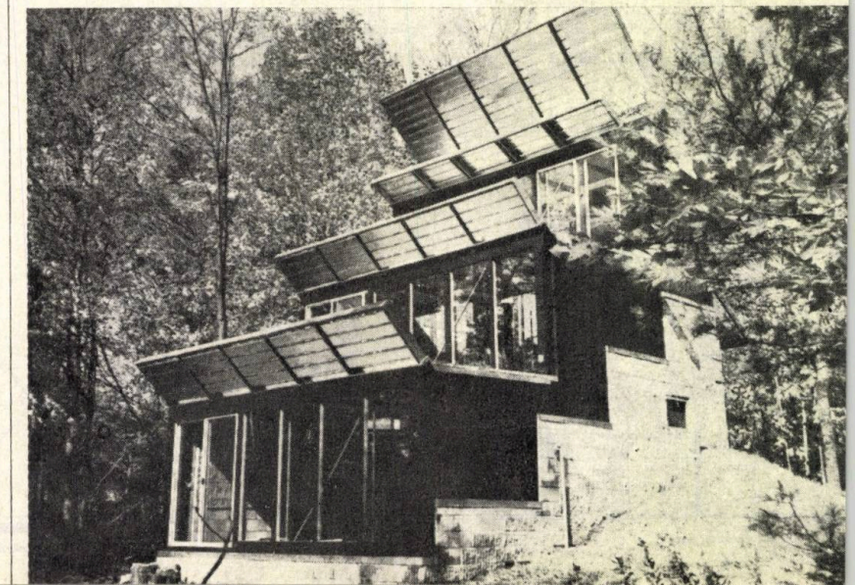

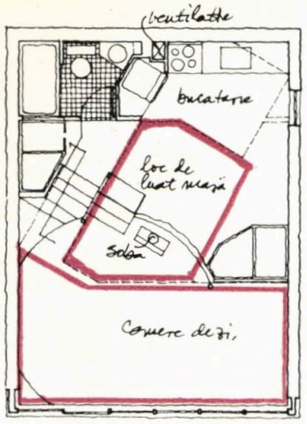

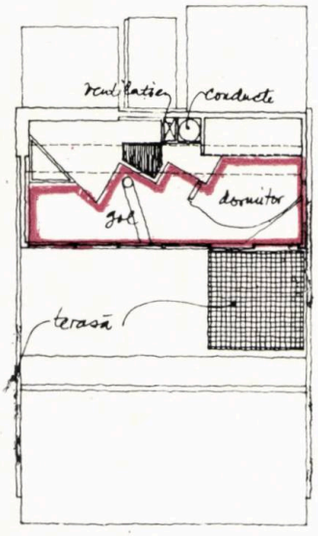

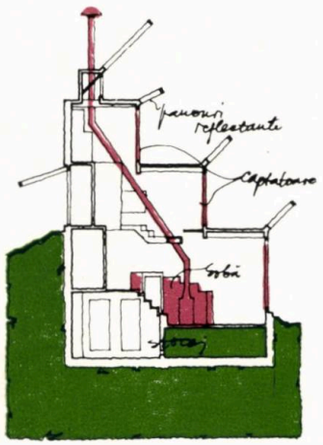

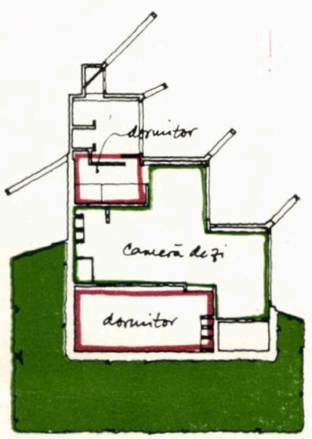

Locuință unifamilială: Colorado — S.U.A.

Arhitecți: Phillip J. Tabb, Phillip Tabb

Suprafața acestei rezidențe este de 450 m², din care 90 m² au fost organizați ca spațiu pentru birouri.

Deși amplasată într-un sit friguros, autorii și-au propus ca în cadrul clădirii 80% din încălzire și apa caldă domestică să provină dintr-un sistem energetic solar. Zona pasivă a încălzirii se compune din ferestre convenționale cu trei foi de geam și storuri izolante. Prin introducerea și recuperarea unui flux de aer proaspăt la partea inferioară și respectiv la cea superioară a ferestrelor, acestea se transformă în captatoare de energie; aerul încălzit este distribuit apoi prin intermediul planșeelor cu o grosime de 45 cm.

Aceste planșee reprezintă un stocaj cu o inerție de cel puțin trei zile.

Sistemul de apă caldă funcționează prin termosifon.

Pereții exteriori au o grosime de 32 cm, conținînd trei straturi termoizolante.

Fațada nordică este oarbă, iar intrarea principală a rezidenței este realizată în forma unui sas foarte alungit, urmărindu-se prin aceasta obținerea unor cît mai reduse pierderi de energie.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURDHUI 209/1980

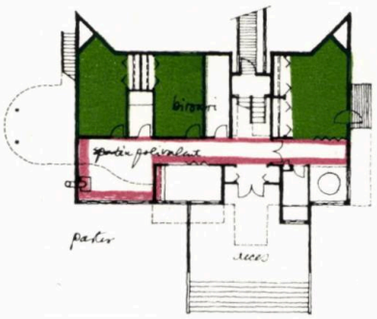

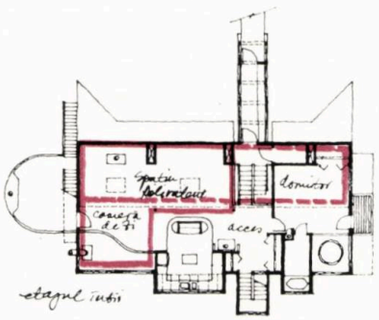

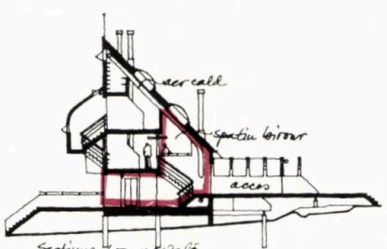

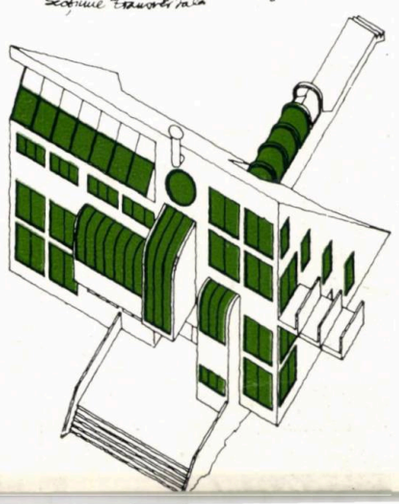

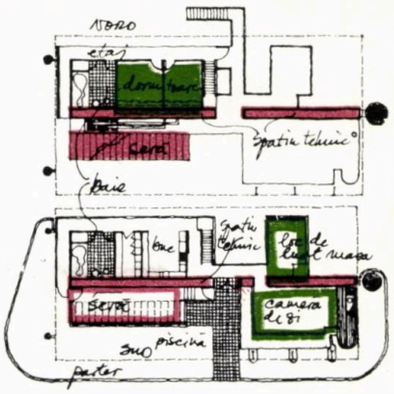

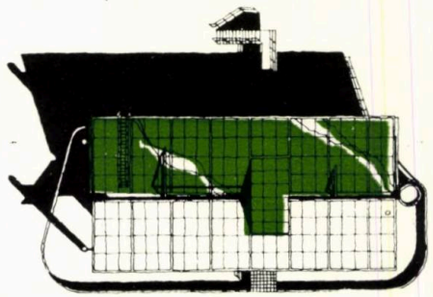

Proiect de casă autonomă: Phoenix—Arizona, S.U.A.

Arhitect: Robert F. Augustine

Concepută spre a fi amplasată în deșert, această locuință reprezintă în accepția autorului un act de «celebrare a formelor solare». Spațiile locuibile orientate către nord sînt adăpostite de o umbrelă colosală formată din două planuri dispuse în unghi drept: unul este translucid, iar celălalt se compune din captatoare solare. O seră acoperă parțial fațada sudică.

Apa încălzită în captatoare este stocată într-un mare rezervor, în scopul, de a fi utilizată fie la încălzire sau condiționare, fie pentru necesitățile curente sau piscină, care îndeplinește și funcția de rezervor caloric și regulator energetic.

Pereții, realizați bistrat, prin care se activează curenți de aer, complementează acțiunea de climatizare.

Energia electrică necesară imobilului este furnizată de un generator eolian.

Spațiile de zi sînt înconjurate cu o folie de aluminiu.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 209/1980

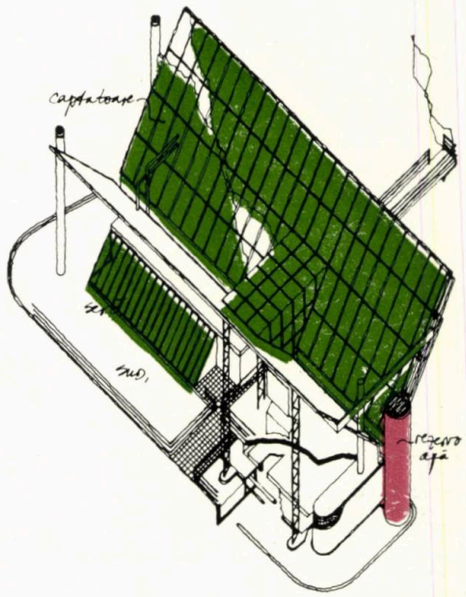

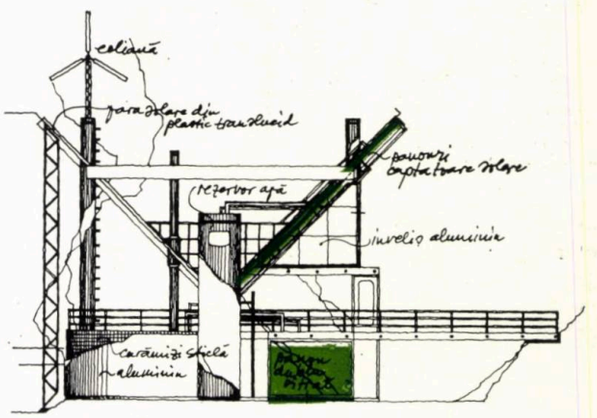

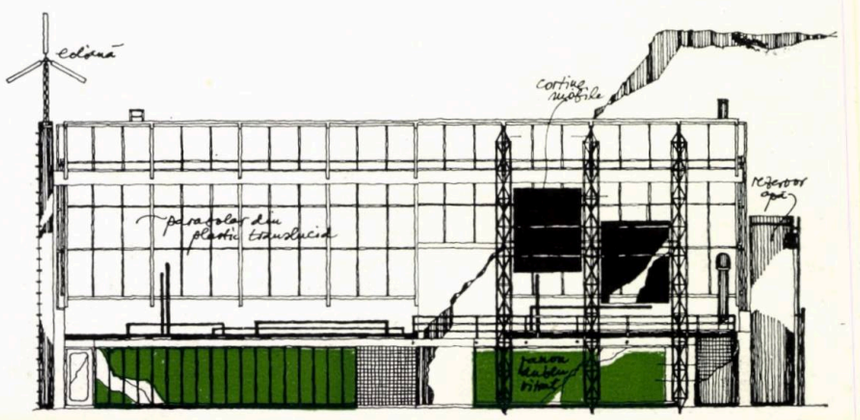

Clădiri pentru bănci

Mai mult speculație financiară decît necesitate socială, programul de bancă nu a putut ajunge, în scurta sa viață, la maturitatea funcțională care să-i confere acea specificitate, greu confundabilă, a programelor clasice. Astfel se explică atît posibilitatea varierii relațiilor funcționale cît și a gabaritului clădirii, facilitînd adaptarea volumului la condițiile oricărui sit. Iar libera opțiune asupra expresivității, adeseori amabil sugerată de către beneficiar, ia forme naționale, locale sau personale extrem de diversificate, putîndu-se raporta semantic la noțiuni uneori contrare: monument — obiect de consum, inserție discretă — semnal urban etc. O importantă influență a avut-o în această privință evoluția « sistemelor de siguranță » de la stadiul mecanic (ziduri de piatră și gratii ornamentale) la cel electronic automatizat (fotocelule) — acesta din urmă creînd premisele afirmării unei false « deschideri » și permițînd în general o labilitate expresivă care poate ajunge pînă la mimesis.

Dar natura competitivă a realizărilor din străinătate nu trebuie să ne inhibe dorința de comparare a calităților lor arhitecturale cu cele ale organizațiilor similare (CEC, PTTR etc.) frecvente la noi în țară.

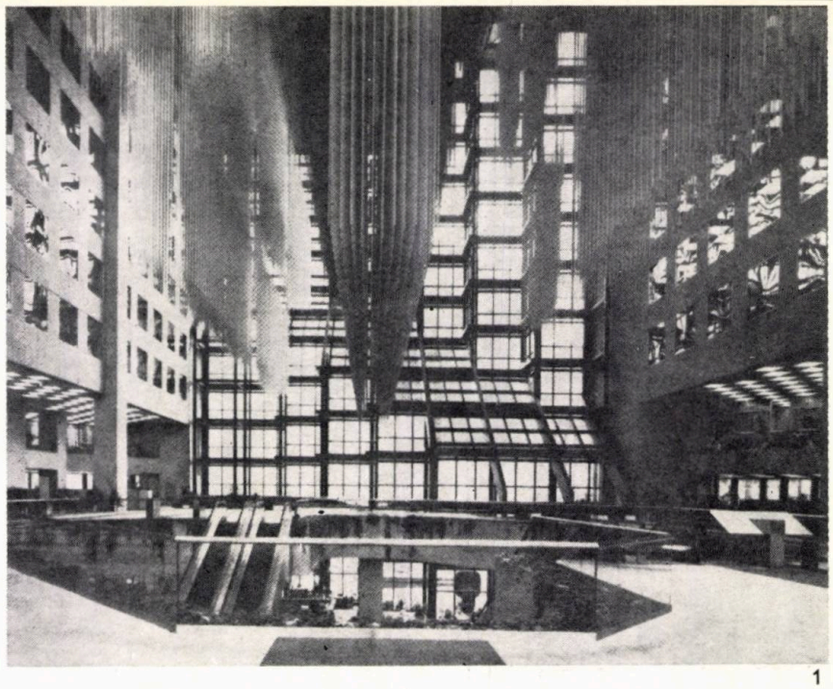

1

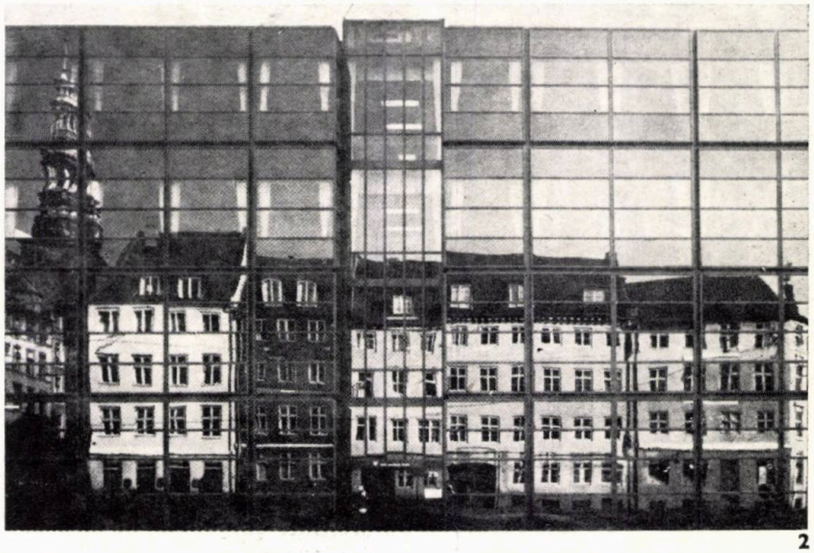

2

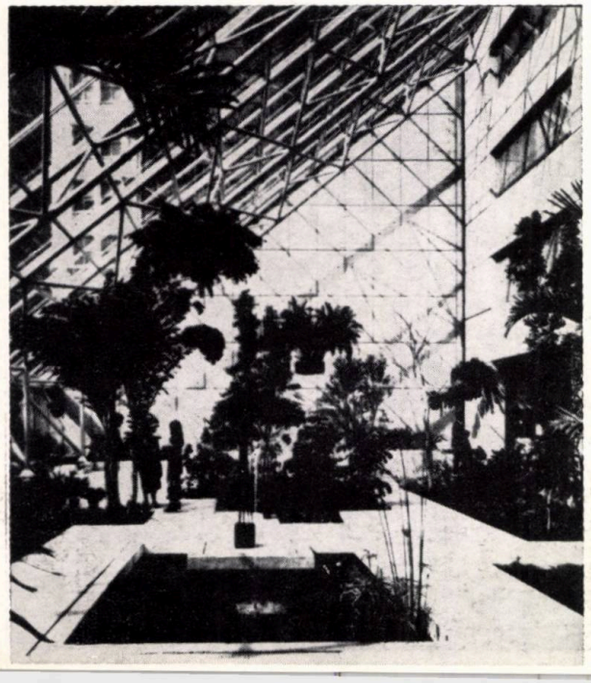

3

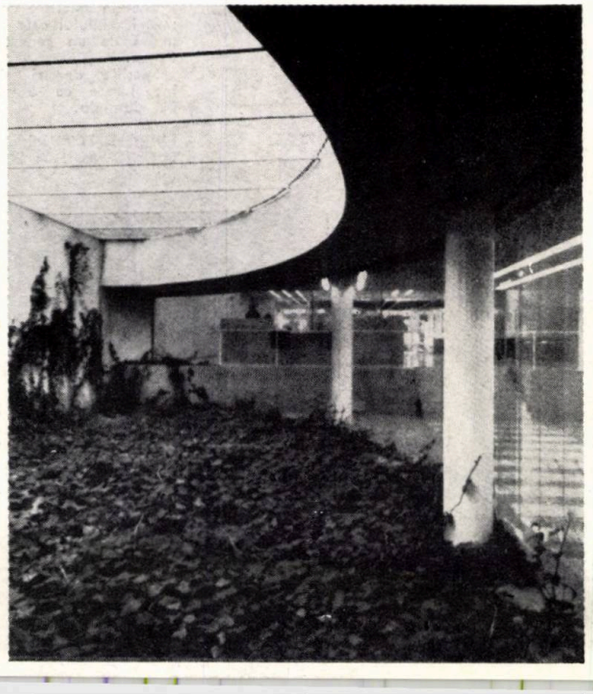

4

1. Bancă la Memphis, SUA, arh. Gassner, Nathan, Browne. Una din primele cuceriri ale interiorului modern a fost spațiul însuși; aici un spațiu-seră prin care se face accesul.
2. Bancă la Bremerholm, Danemarca, arh. Tyge Holm & Grut. Utilizarea sticlei exclusiv ca material de finisaj conține implicații importante asupra vizualității.
3. Royal Bank of Canada, Toronto, arh. Webb, Zerafa, Menkes. Interiorul devine un atrium ce unește funcțiuni și programe diferite, cu semnificații spațiale urbane, într-un spațiu public interior.
4. Bancă la Barcelona, arh. Martorell, Bohigas, Mackay; interior post-modern. Imaginea interioară nu-și mai are suportul în textura și proprietățile materialelor (căci aceasta și-au pierdut identitatea prin punere în operă), ci rezultă din lumină, culoare, din design.

Sediu bancar în Wichita, Kansas, SUA

Arhitecți: Skidmore, Owings & Merrill

O risipă de spațiu — reluînd și schematizînd obsedanta și extrem de actuala organizare spațială a clădirii Fundației Ford din New York (arh. K. Roche) — evidentă, în primul rînd, prin *pleonasmul* iluminării laterale și zenitale și materializată în sensibila egalitate dintre volumul holului și cel al nivelurilor de birouri, jumătate din suprafața acestora din urmă fiind, dealtfel, închiriată unor cluburi, magazine sau altor firme. În pofida omogenității funcționale pe care o imprimă ansamblurilor, aceste holuri au dezavantajul — prin natura lor privată, deosebită de cea a ansamblurilor hoteliere — de-a sărăci din punct de vedere pietonal strada, abandonînd-o menirii ei *transportaționale*.

BAUMEISTER 10/1978

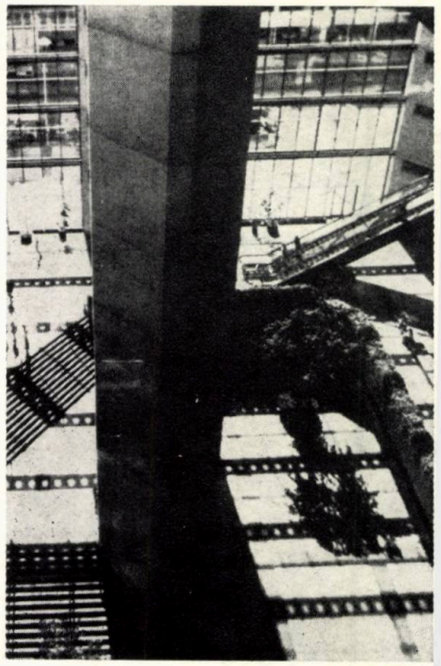

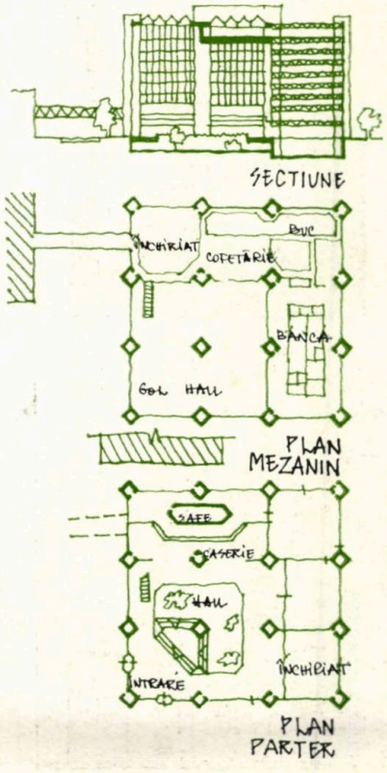

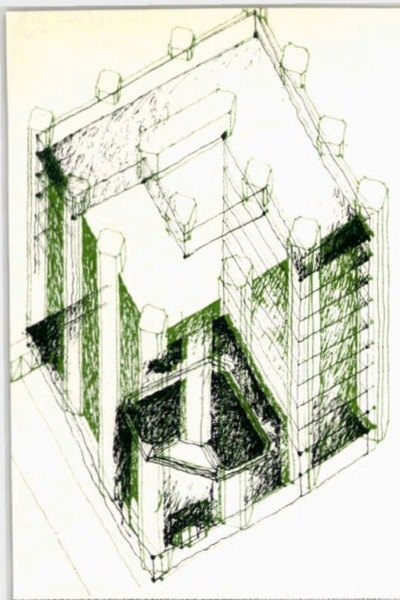

Banca națională a Kuveitului, Kuveit

Arhitecți: Arne Jacobsen, Dissing + Weitling

Noul sediu al Băncii Naționale, amplasat în orașul vechi, nu departe de Palatul Emirului, însumează 14 500 m². Proiectul, început în 1966, abandonat și reluat după cîteva modificări de temă, este construit între 1973—1976. Structura compoziției reia partiul Băncii Naționale din Copenhaga; volum general pe 2 niveluri și corp principal (birouri) rezolvat pe înălțime în jurul unui hol public pe 5 niveluri. Construcția este din beton armat, cu subasmentul îmbrăcat în plăci de beton cu bosaje, iar fațadele tratate ca brise-soleil-uri. Finisajele utilizează: aluminiu (fațade, interioare), metal vopsit (structură, scări), marmură polisată (pardoseli). Lumina e discret distribuită prin spoturi și luminatoare zenitale.

Partiul e exemplar ca dispunere în plan și volumetrie. Imaginea ce-i corespunde e monumentală și insolit-arabă, picturală cu cromatica de gris-uri, alb-strălucitor și auriu. Sînt unele concesii de ordin scenografic: sala de consiliu e plasată deasupra holului . . . și înconjurată de lumina care cade dramatic de la mare înălțime.

Subtil în vizualizare și cu o bună încadrare «culturală» (și în sit), proiectul Jacobsen, Dissing+Weitling există însă la modul exterior. Ceea ce ar fi putut fi, poate, autentic și rafinat la Copenhaga, rămîne discutabil aici. Implicațiile «exportului de arhitectură» rămîn complexe și greu de descifrat.

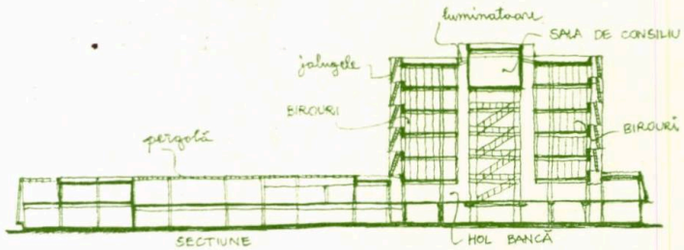

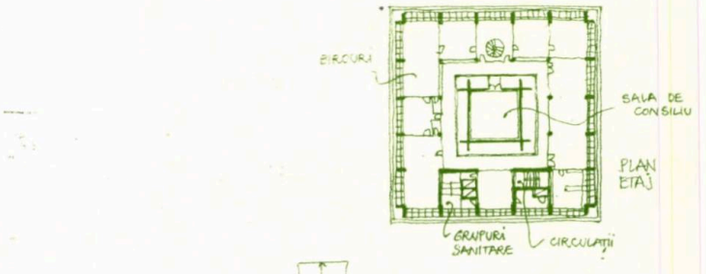

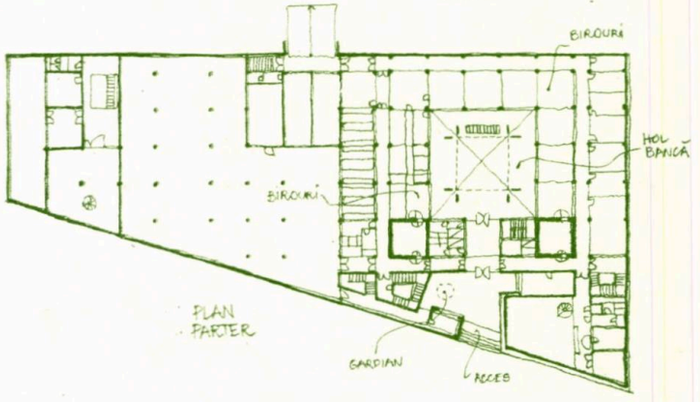

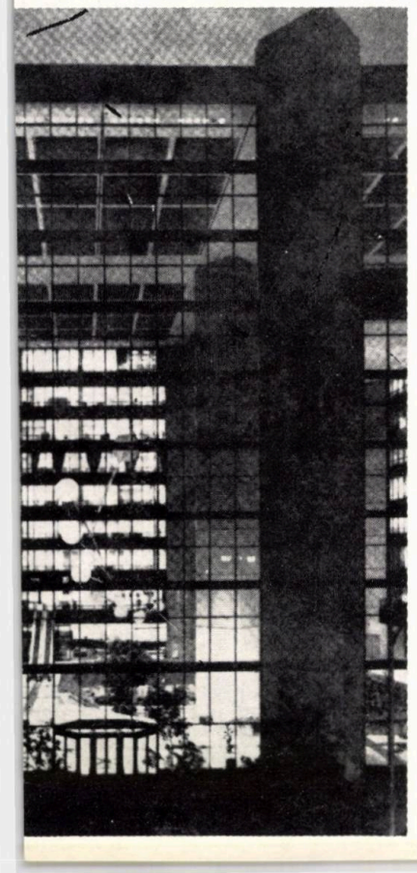

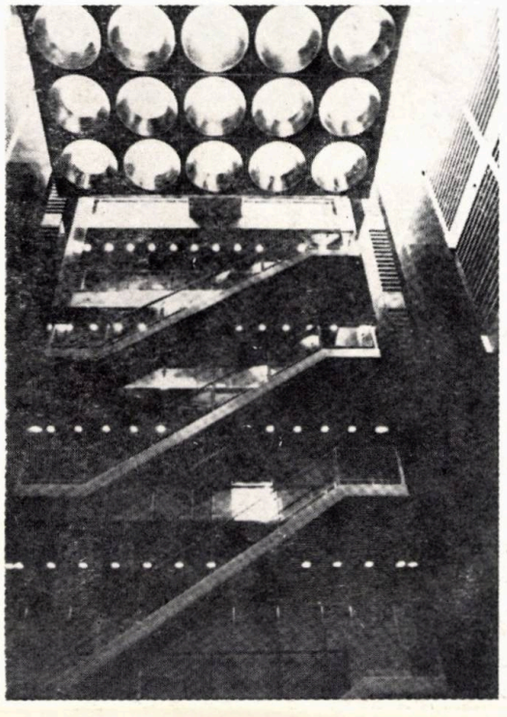

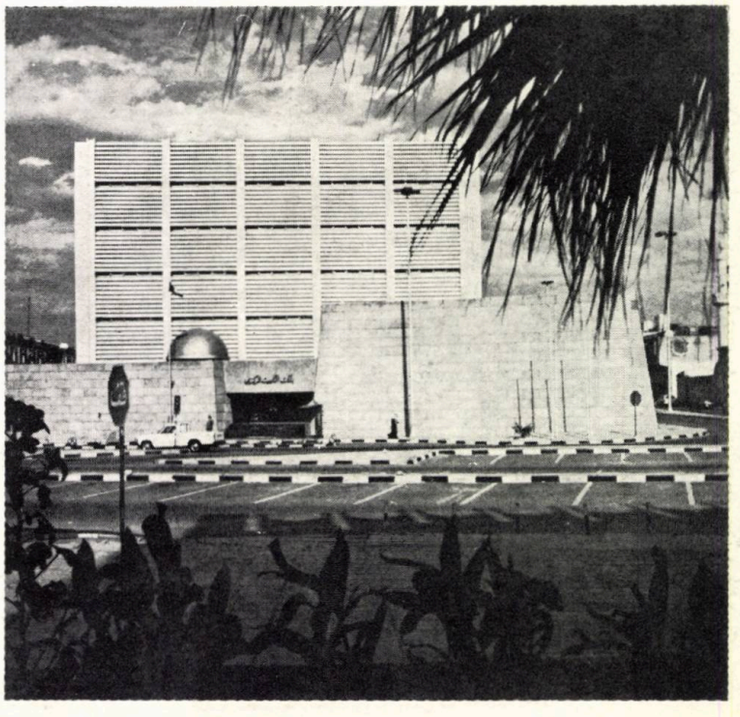

Banca națională a Danemarcei, Copenhaga

Arhitecți: Arne Jacobsen, Dissing+Weitling

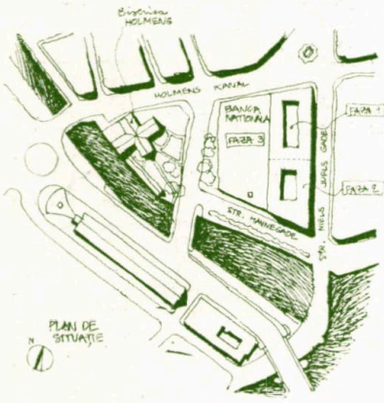

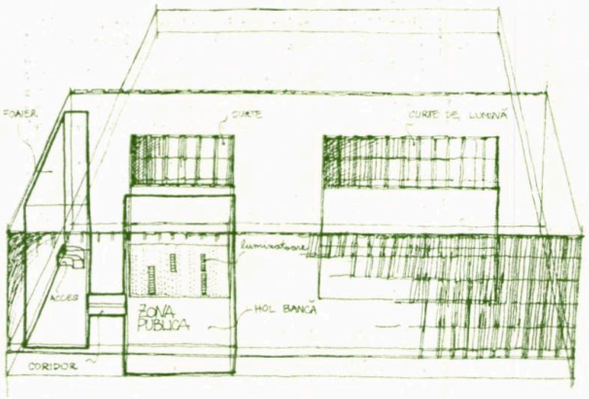

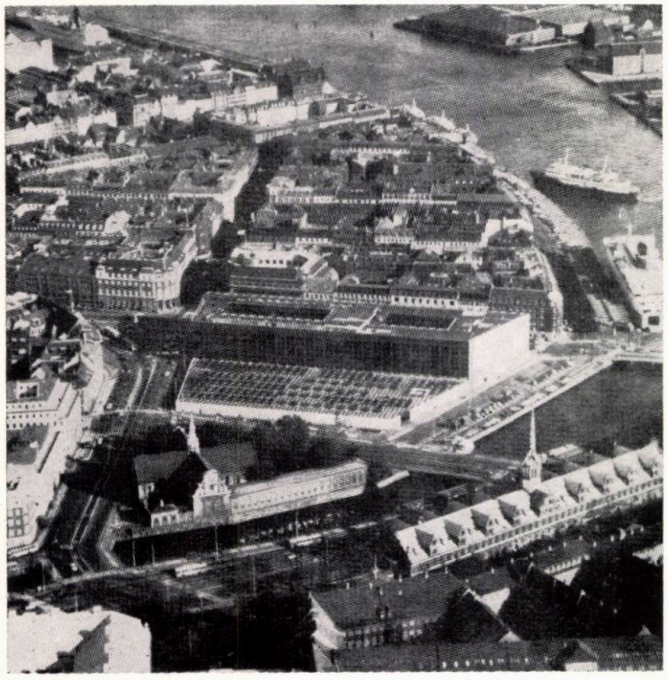

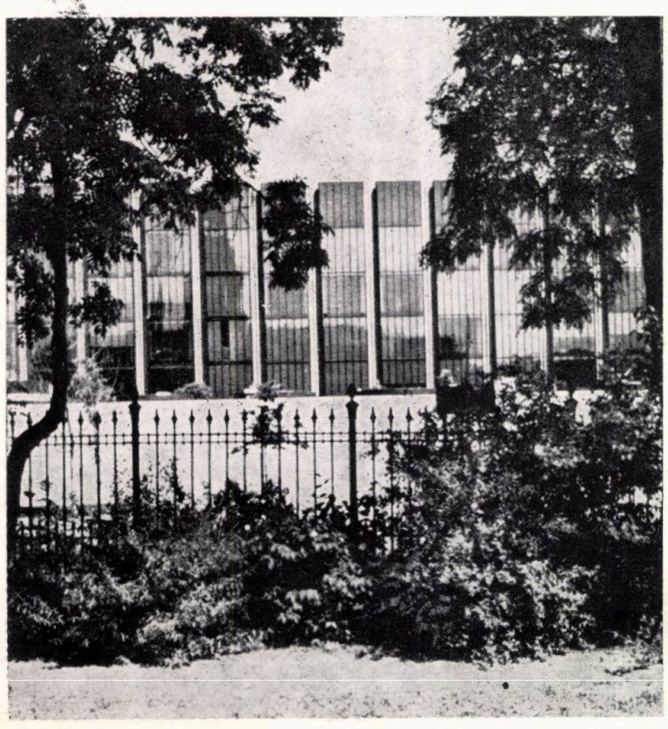

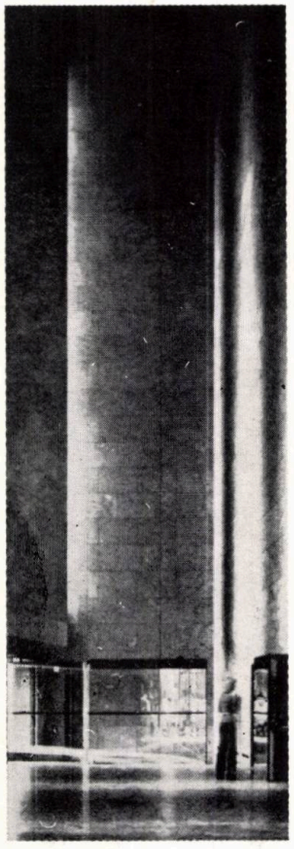

Construcția, cu o arie desfășurată de 49 000 m², este realizată în trei etape, după proiectul lui Arne Jacobsen (1902—1971), lucrarea fiindu-i încredințată în urma unui concurs. Prima etapă (imprimeria pentru bancnote, cantina, birouri), datorată, acestuia, este inaugurată în 1971. După moartea sa, firma Dissing+Weitling continuă realizarea următoarelor două etape (etapa a II-a, cu holul mare al băncii — terminată în 1976 — și etapa a III-a, cu serviciile specifice de bancă), în conformitate cu proiectul inițial.

Schema de volum poate fi redusă la două elemente — un corp general pe parter și subsol, care descrie conturul terenului, și un altul cu 5 niveluri, suprapus primului, astfel încît pe de o parte să continue cornișa străzii existente, iar pe de alta rămînînd departe de delicata siluetă a bisericii Holmens. Programul cuprinde o zonă relativ restrînsă pentru public, funcțiuni specifice de bancă la parter, birouri, alte funcțiuni; parcaje la subsol. Parcurgerea spațiului destinat publicului urmează succesiunea: foaier monumental pe 5 niveluri înălțime, pasaj de legătură (justificat din motive de siguranță) și holul propriu-zis. Holul băncii, destinat tranzacțiilor bancare, este un birou peisaj iluminat difuz, atît natural, prin supralumini la capete și prin luminatoare în cîmp, cît și artificial printr-o rețea de spoturi îndreptate către plafonul reflectant. Luminatoare zenitale, fante în pereți, curți interioare fac prezentă indirect lumina naturală pe tot acest parcurs. Curțile interioare sînt curți de lumină, amenajate decorativ cu piatră, vegetație, bazine cu nuferi. Sculpturi din sticlă disimulează luminatoarele din holul băncii, aflat sub nivelul curților. Amenajată ca grădină este și terasa volumului parter din vecinătatea bisericii Holmens și către care privesc parte din birourile clădirii. Aici, o rețea de aluminiu, ordonează luminatoare, jardiniere metalice și plante decorative. Sistemul structural este din beton monolit, de tip grindă-stîlp, cu fațade cortină. Tîmplăria este din aluminiu, cu trei rînduri de geam după cum urmează: sticlă de 7 mm colorată în brun și respectiv 6 mm, formînd un prim strat termoizolant către exterior, protecție cu perdele transparente și apoi geam de 10 mm. Întreaga alcătuire are calități acustice și de reglaj bioclimatic. Finisajele exterioare întrebuințează piatră albă de Porsgrunn, care îmbracă soclul și plinurile clădirii, aluminiu și sticlă. În foaier, tratat ca o zonă de trecere exterior-interior, se regăsește aceeași piatră de Porsgrunn, ca pardoseală și placaj petru pereți. Interiorul este o ambianță tipică pentru birouri, realizată cu materiale scumpe: pereți, dulapuri, compartimentări din lemn finisat cu furnir de păr, pardoseală din lemn african (Doussier), amovibilă pentru controlul instalațiilor, plafoane suspendate. Iluminarea artificială a spațiilor se face în general cu corpuri distribuite uniform și îngropate în tavan.

ARKITEKTUR DK 4/1972
ARKITEKTUR DK 2/1980

Jacobsen a opus un obiect de superdesign, enorm, modelat la minimum, unei întregi secvențe de front istoric, aflată de partea cealaltă a străzii. Este surprinzătoare discreția de impact a acestui volum monoton (care echivalează cu un întreg pateu de case din țesutul urban înconjurător), fundal pentru obiectele de arhitectură mai reduse ca scară și subiect în sine — monument de importanță națională.

Subtilă și metaforică este și parcurgerea interiorului ca un joc între dimensiunea orizontală și cea verticală (windfang-ul este ancorat de tavanul foaierului, la o înălțime de 5 etaje). Calitatea luminii din interior ne apare aici ca o consecință de rafinament a designului interior. Vitrinele-luminator, din holul mare al băncii, desfășurate pe toată înălțimea nivelului, conțin deopotrivă lumina naturală, ca pe ceva rar și prețios, și plante adevărate . . .

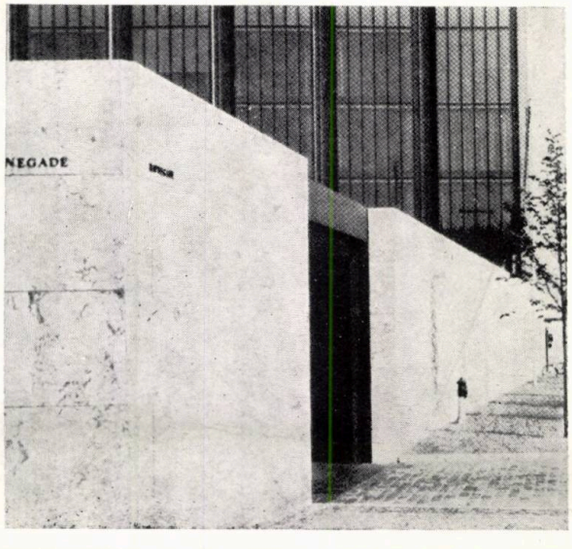

„Five Cents Saving BanK", Boston

Arhitecți: Kallmann & McKinnell

O elegantă clădire cu patru niveluri, a cărei formă specială în plan a fost dictată de forma terenului (rezultat al unei acțiuni de sistematizare în zona istorică a Boston-ului), dar a cărei structură de rezistență specială — o colonadă-portic, plasată mult în fața planului vitrat al fațadei — ce creează o interesantă relație interior / exterior, este rezultatul voinței arhitecților.

Parterul, un hol pe două niveluri, este destinat contactului cu publicul, fiind amenajat și mobilat ca atare; etajele 1 și 2, compartimentate și mobilate în perfect acord cu soluția arhitecturală și cu rezolvarea structurii, sînt ocupate de birouri, ia

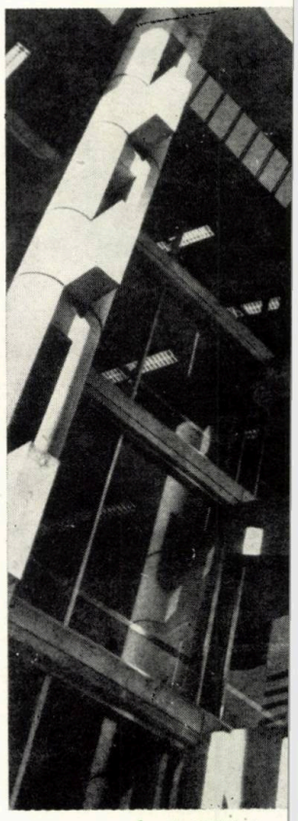

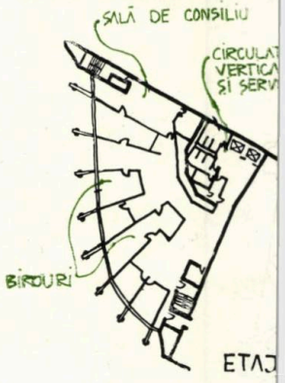

la etajul 3 se află sala de întrun cafenea și depozite. O clădire care toate detaliile, de la rezol rea și dimensionarea îmbin stîlp-grindă, pînă la poziționa corpurilor de iluminat, expr unitatea clară a concepției.

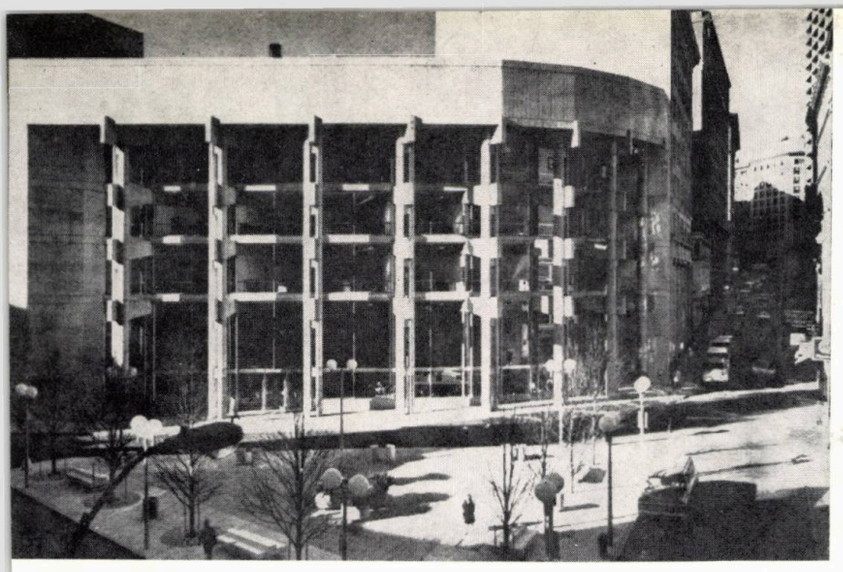

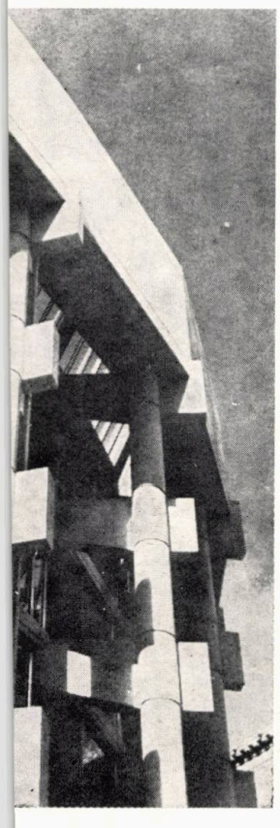

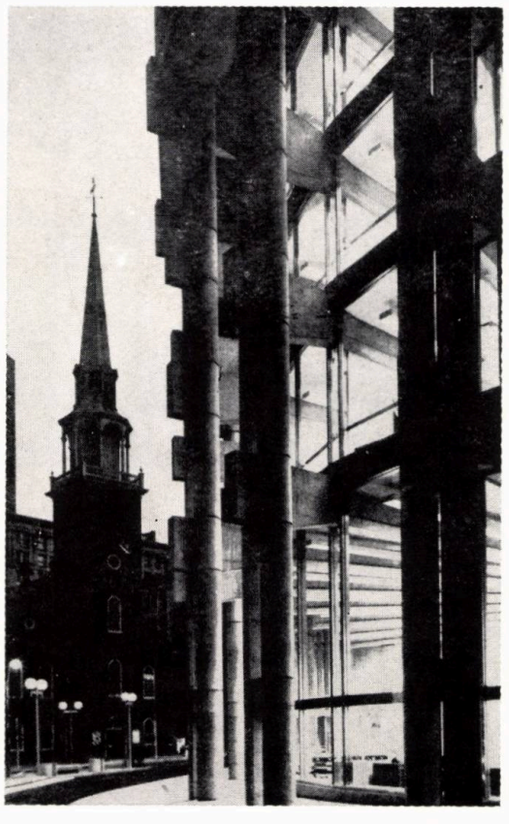

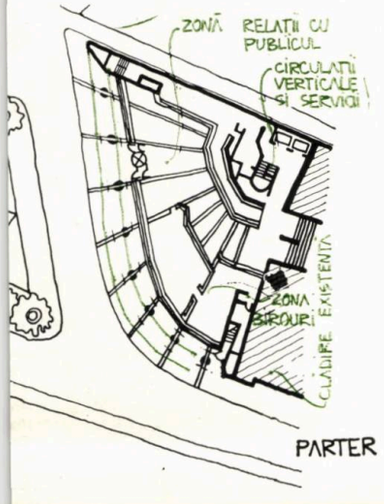

Ca și în cazul altor exemple din acest Cadran, și această clădire — spre deosebire de uzualele sedii bancare moderne, elemente ale unui limbaj al indiferenței tehnologice — exprimă dorința de integrare într-un sit arhitectural și cultural valoros, dorință susținută de posibilități intelectuale și materiale corespunzătoare, ce conduce — la diferite proporții fizice și în variate limbaje formale (vezi Jacobsen, Miyawaki sau Alvaro Siza) — la rezolvări de excepție.

În acest caz, angajarea unui dialog spațial bogat, la scară umană, clădire-stradă-vecinătăți, — în condițiile unei viguroase expresii a structurii construcției, a unei compoziții exprimînd claritate, ordine, soliditate — rezultă a fi ideea de bază a autorilor.

« Aceasta nu este o bancă — spun arhitecții — aceasta este o clădire de colț care celebrează rolul plimbării (și al privitului n.n.) în oraș ».

Sediul băncii „Coutts", Londra

Arhitecții: Frederick Gibberd and Partners

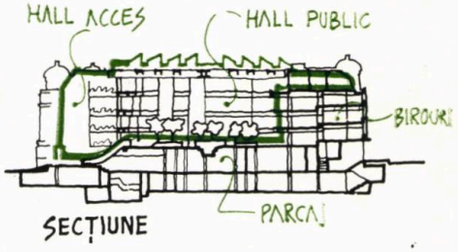

SECȚIUNE

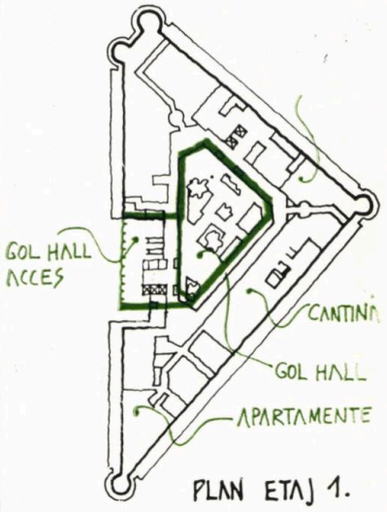

PLAN ETAJ 1.

Într-o construcție de la 1830, proiectată de John Nash ca Galerie Națională, transformată la 1903 (arh. John McVicar Anderson) în sediu de bancă — cînd clădirea este parțial distrusă prin ridicarea de noi fațade în zona centrală a fiecărei laturi — Gibberd and Partners realizează un tipic modern sediu bancar. Subsolul adăpostește spații tehnice, acces la stația de metro, magazine, un restaurant ; la parter sînt magazine, un parcaj, intrarea principală a băncii și holul de acces la birouri. Partea centrală a primului etaj este un mare hol — grădină pentru relații publice, de jur împrejurul căruia sînt grupate 4 niveluri de birouri, separate de hol prin panouri de sticlă. Un al patrulea etaj — adăugat peste cota vechiului atic — adăpostește cîteva apartamente. Toate adăugirile contemporane — zona de perete-cortină, nivelul cinci, acoperișul holului — sînt realizate cu structură metalică.

THE ARCHITECTURAL REVIEW 985/1979
BAUMEISTER 10/1979

Este de remarcat insolita percepere în planul unei fațade neo-clasice a unui perete cortină, sau descoperirea unei foarte moderne curți, interioare volumului conceput de John Nash la 1830 — elemente ale unei subtile și culturale publicități — ce subliniază caracterul aproape didactic al acestui exemplu în ilustrarea schimbării de poziție față de aspectul și semnificația clădirii unei bănci ; în locul masivelor mase de zidărie placate cu marmură sau granit (sugestie a soliditații), a coloanelor (sugestia continuității, a respectului valorilor clasice), iată, transparenții, și prin comparație, fragilii, pereți-cortină, grădini interioare cu plante tropicale, comunicare spațială . . .

Mit dem Mittelstück von Mac-Vicar Anderson

Banca Fukui Sogo, filiala din Seiwa, Japonia

Arhitecți: Taniguchi, Takamiya & Ass

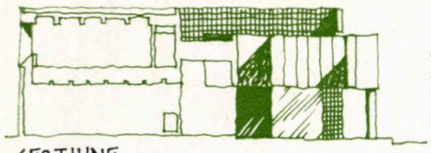

SECȚIUNE

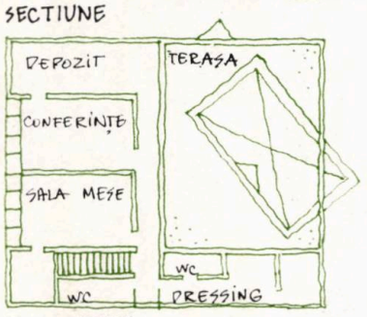

PLAN ETAJ

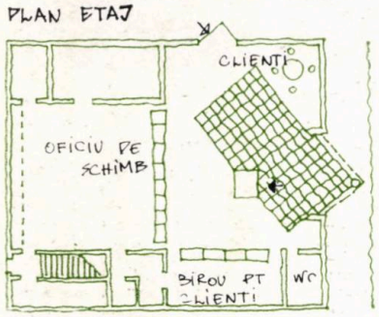

PLAN PARTER

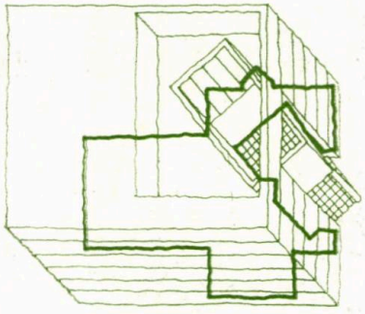

Una din primele lucrări ale celor doi arhitecți, foști membri ai echipei Kenzo Tange & URTEC, această bancă este concepută ca o repetată dihotomie. O putem aborda atît ca simbol funcțional cît și ca avertisment publicitar; și aceasta la nivel urbanistic sau în schema organizării spațiale. Transanta cutie epocă a «interiorului» este penetrată oblic de cutia de sticlă și lumină a «exteriorului», expresie a concentratului citadin. În contrast cu parterul riguros segregat (în plan sau prin schimbarea înălțimii plafonului), curtea joacă, pe muchie de cuțit, un delicat rol ambiguu: finisajul ei prețios (pavajul din gresie albă, panourile metalizate ale pereților), specific pentru interior, avansează agresiv în stradă — punctul de joncțiune al interiorului cu exteriorul devenind incert, amplificat la nivelul întregii curți. Acest experiment repune astfel în discuție vechea problematizare a «drumului» în arhitectura japoneză.

THE JAPAN ARCHITECT 236/1976

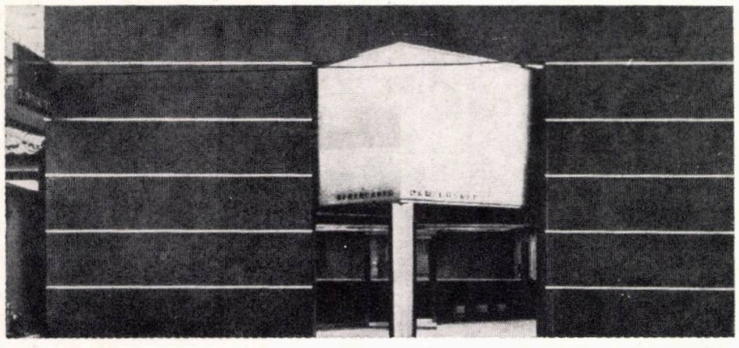

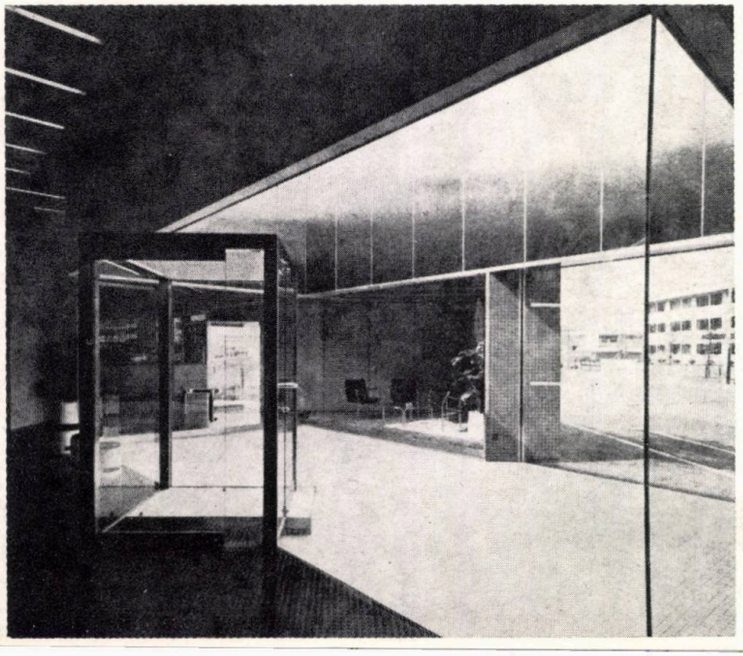

Filiala băncii „Akita Sogo", Senbaku — Prefectura Akita, Japonia

Arhitect: Mayumi Miyawaki

O construcție de mici dimensiuni (A_c = 255 m²; A_d = 481 m²) alcătuită din două volume distincte: unul pe două niveluri — birouri și relații cu publicul la parter, sală de conferințe la etaj — altul pe trei niveluri — spații tehnice, de servicii și depozitare — ambele realizate cu o structură de beton armat, stîlpi, grinzi și diafragme și parțial (volumul vitrat pe parter al corpului principal) metal. S-a acordat o deosebită atenție integrării arhitecturale în matricea culturală japoneză tradițională.

THE JAPAN ARCHITECT 245/1977

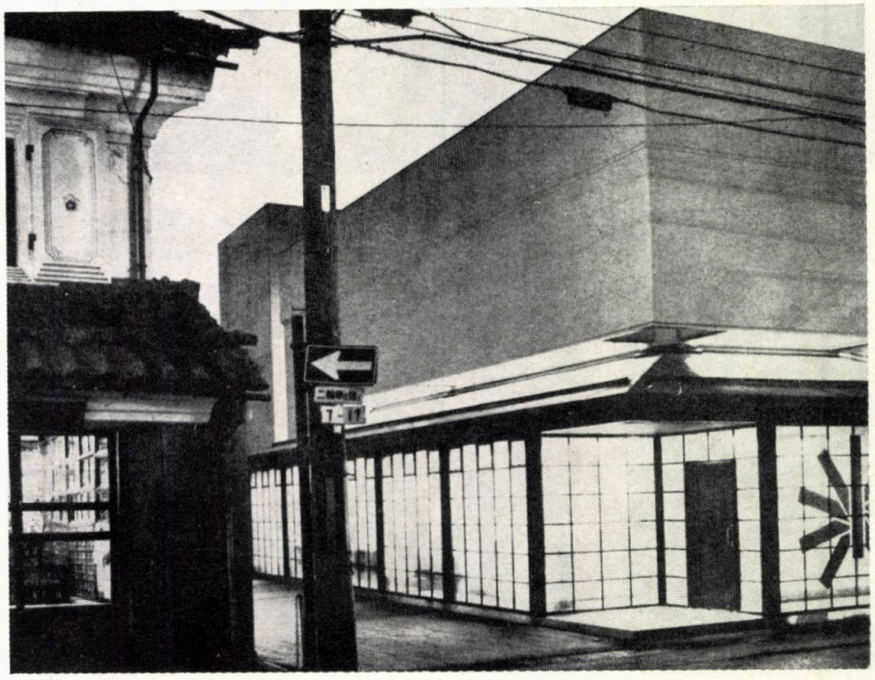

Această clădire poate fi un exemplu axiomatic pentru ceea ce trebuie să însemne integrare într-un țesut urban tradițional valoros, preluare creatoare, critică, într-un limbaj contemporan a unor vechi elemente de compoziție arhitecturală. Volumul jos, cu învelitoare înclinată, al corpului principal, compunerea tîmplăriei, întreaga clădire prin aspect și înălțime, suprafețe și linii ale fațadelor, prin cromatica propusă, pentru exterior — pereții albi, stîlpii și tîmplăria zonei vitrate, brun și, pentru interior — ocruri stinse, amintind panourile de compartimentare tradiționale, sînt tocmai expresia dorinței arhitectului de a realiza o armonioasă inserție într-o «zonă ce păstrează un număr considerabil de elemente tipice vechiului oraș japonez.»

Este de remarcat relația funcțiune / expresie arhitecturală, pe de o parte în cazul legăturii corp servicii-corp birouri, rezolvată prin intermediul luminatorului ce separă unind cele două corpuri, iar pe de altă parte în cazul extensiunii și deschiderii către stradă a zonei de relații publice vizavi de «cutiile» cu puține și mascate goluri, ale sălii de conferințe și corpului de servicii.

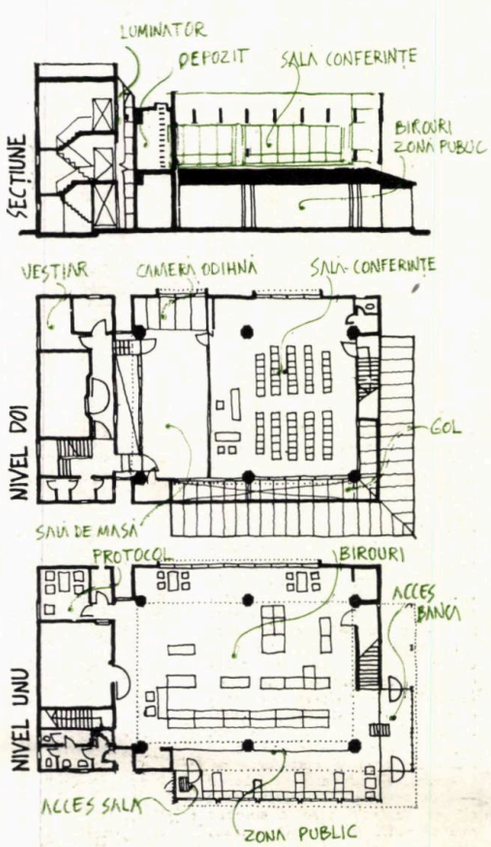

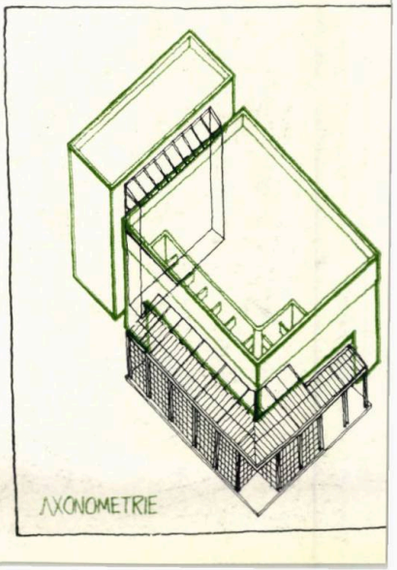

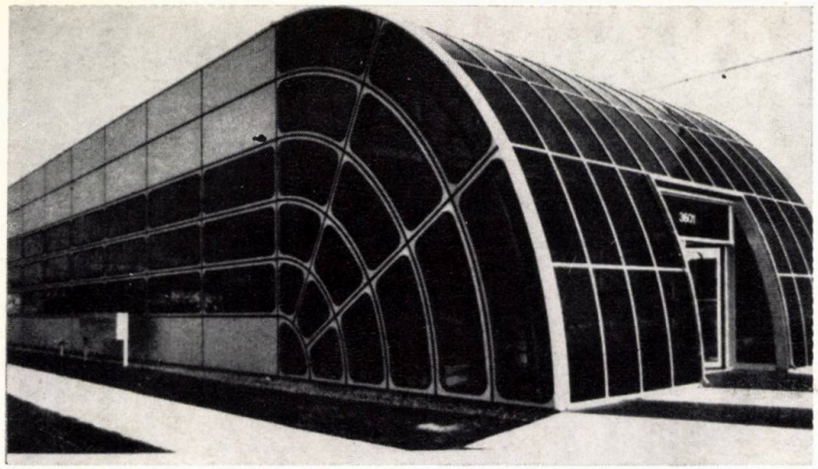

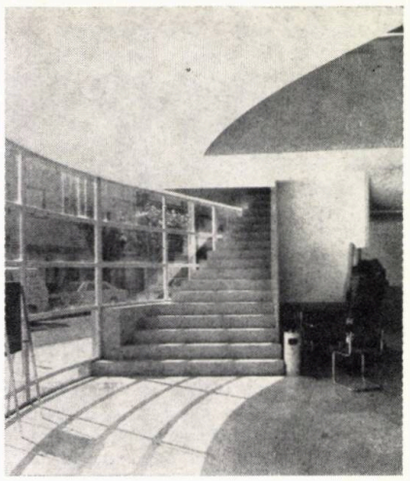

Agenție bancară la Oliveira de Azemeis, Portugalia

Arhitect: Alvaro Siza

O clădire situată într-o mică piață mărginită de două alte clădiri neparalele — Palatul de justiție și o clădire din secolul XVII — și o stradă, clădire ce se dezvoltă pe trei niveluri ce comunică spațial prin intermediul holului de secțiune variabilă.

Un răspuns morfologic dat sitului, prin utilizarea aliniamentelor fațadei și a înălțimilor diferite în așa fel încît fiecare volum al clădirilor ce structurează piața să intre în corespondență cu o linie sau un volum nou construit; acest demers este susținut de scara redusă a clădirii, ce permite o lectură rapidă a acestor corespondențe. Unitatea spațiului interior este asigurată de jocul studiat al curbelor ce stabilesc o ierarhie a spațiului pe verticală.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 185/1976
L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 211/1980

Dat fiind arhitectul de excepție care este Alvaro Siza, această clădire «un discurs arhitectural rafinat despre originile limbajului raționalist, fără concesii

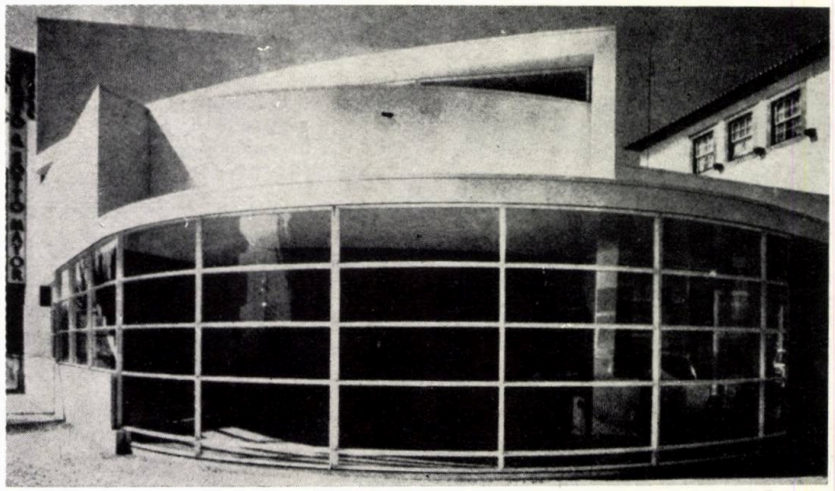

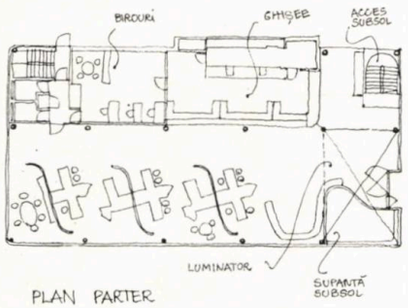

PLAN PARTER

Banca Stokies, Chicago

Arhitecți: Newman, Lustig & Ass.

O bancă la periferia orașului Chicago. Construcție parter și subsol, ce conține funcțiuni de bancă specifice, cu o zonă publică, birouri și servicii. Structura este metalică, iar închiderea la exterior se face cu panouri ușoare de tip multistrat, industrializate. Concepția de ansamblu a clădirii, structura și elementele de închidere au fost astfel gîndite încît să poată asigura o execuție rapidă și totodată să facă posibile viitoarele extinderi. La exterior, panourile de fațadă sînt anodizate; la interior, aceleași panouri metalice sînt emailate. Holul public e dominat de culoarea albă, de metal și materiale sintetice.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI 212/1980

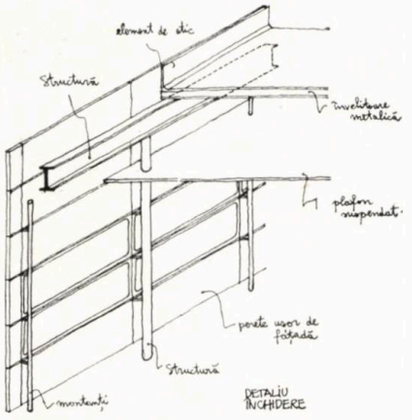

Pare firesc ca o sucursală de bancă (ca aceasta) să sugereze mai degrabă comoditate și familiaritate, în timp ce marile reprezentanțe se străduiesc dintotdeauna să afișeze o opulență ostentativă, care să trezească în acționarul de rînd sentimentul securității valorilor depozitate ca și încrederea în rezervele «inepuizabile» ale firmei. O imagine de serie nu e lipsită de interes pentru o întreagă categorie de astfel de agenții mici și mijlocii. Ar fi totuși de semnalat în acest exemplu nivelul elementar de interpretare al unei astfel de imagini de consum: un înveliș-cutie, industrializat, din elemente modulate, care îmbracă un conținut provizoriu, provizoriu în sensul că învelișul nu e determinat dimensional și nici spațial, așa încît e posibilă extinderea lui — logică — pe orizontală și pe verticală. Prin această sărăcire a sensului păcătuiește lucrarea; nici lanternoul semicircular care marchează intrarea, nici caligrafia agreabilă a rosturilor dintre panouri nu reușesc s-o scoată din anonimat. Discutabilă, pentru un astfel de program, este și tratarea fragilă (la nivelul imaginii) a panourilor de fațadă — în fond solid ancorate — ce provoacă senzația de insecuritate.

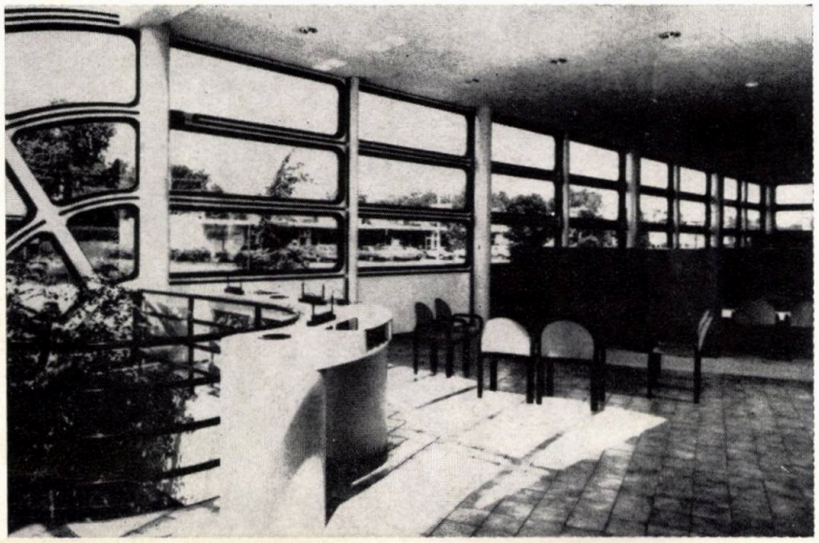

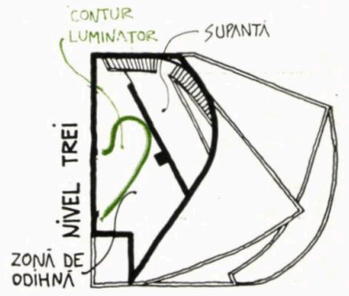

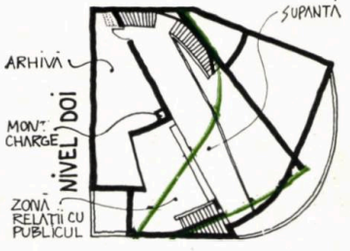

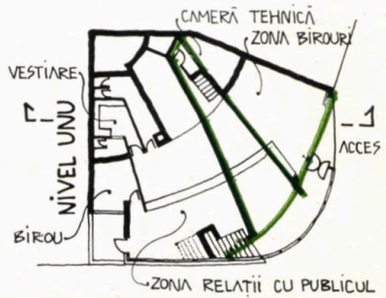

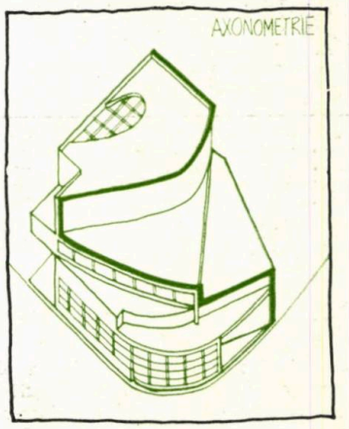

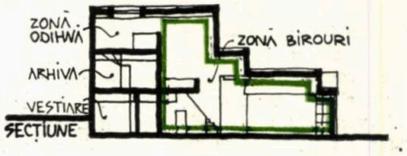

făcute populismului sau pitorescului» (Bernard Huet) — ar merita un lung comentariu referitor la relația ce se poate stabili între scara (modestă), posibilitățile materiale de realizare (reduse) ale unui proiect și demersul metodologic (deosebit în cazul lui Siza — o foarte atentă cercetare a conjuncturii fizice, culturale, sociale, istorice, a obiectului de arhitectură propus) care îl însoțește, la rezolvarea dihotomiei obiect de arhitectură (prezent) / oraș (istorie) în afara relațiilor de mimetism formal sau stilistic, la abilitatea extraordinară a jocului de evitare a ortogonalității, abilitate ce devine astfel instrument de dirijare a parcursului și a percepției spațiale, sau referitor la semnificația gesturilor elementare: a ridica un perete, a plasa un gol pe o suprafață — a deschide un gol într-un volum, a colora o suprafață, a începe și a termina o compoziție.

AAAD
design - arte

EXPOZIȚIA ANUALĂ DE ARTĂ PLASTICĂ 1980—IAȘI

Deschisă în sala din centrul Iașilor și vizitată, încă din prima zi, de un numeros public, « *salonul anual* » ni s-a înfățișat, de astă dată, ca expresia efortului comun, al tuturor generațiilor, *de a aduce arta în cetate*. Pe simeze și socluri, în lucrări de pictură, sculptură și grafică, s-au înfățișat toți creatorii de artă ieșeni, de la vîrstnici venerabili, la tineri studenți ai Institutului de artă din localitate.

Edificat pe soclul unei mari și ilustre culturi, Iașul se înfățișează și azi, după spusa lui Iorga, ca o « *cetate a sufletului românesc* », în care tradițiile au rodit fecund, în rigorile modernității.

Anuala ieșană de artă plastică a fost într-adevăr o pledoarie foarte clară despre coerența acestui « *lanț al generațiilor* », care garantează chiar valoarea culturii noastre actuale: studenții au expus alături de artiști de notorietate ca Dan Hatmanu, Fr. Bartok, Eftimie Bîrleanu, Corneliu Ionescu sau Dimitrie Gavrilean (deci alături de profesorii lor), care, la rîndu-le, poartă mai departe făclia unor maeștri ca Baba și Irimescu, școliți și ei de exemplaritatea creației unor Tonitza, și Șt. Dimitrescu ori Băncilă.

În acest fel, sugestiile declanșate de actualul salon nu ne reține doar în zona analizei plastice a lucrărilor expuse, trimițîndu-ne cu gîndul mai departe, pe un fir neîntrerupt de cultură, care ne poartă, cu 120 de ani în urmă, spre momentul întemeierii primei școli românești de artă — care tot în Iași a fost găzduită.

Și mai este o pildă, poate metaforică, în această înfățișare: ea nu reunește doar opere conspectate dintr-o selecție « *pe verticală* », a tuturor vîrstelor de creație.

Expun aici artiști care poartă întipărită în retină lumina întregei țări. Sensibilităților de intelectualism și haz ale unor localnici, ca Val Gheorghiu și Dan Hatmanu, li se adaugă universul folcloric fascinant al unui bucovinean — Dimitrie Gavrilean, a unui maramureșean ca Liviu Suhar și lumina adusă din alt colț de țară a hunedoreanului, acum profesor la Conservatorul din Iași, Francisc Bartok.

La răspîntie de decenii, această expoziție-bilanț impune bucurie și speranța unei creșteri neîntrerupte a culturii noastre.

LIVIU H. OPRESCU

2

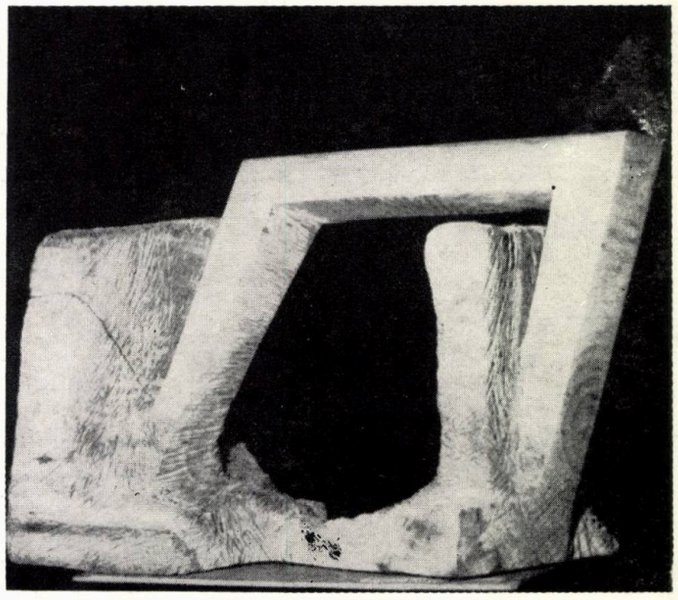

3

SCULPTURA MICĂ

Surprinzătoare expoziția de la Casa de cultură « Friedrich Schiller » din București! Teoretic, înghesuirea cîtorva zeci de sculpturi într-un hol de trecere și o încăpere modestă ar fi trebuit să producă anihilarea reciprocă a personalității lucrărilor, excluzînd posibilitatea unei contemplări selective. Organizatorii expoziției au evitat, însă, impresia de aglomerare prin stabilirea vecinătăților pe principiul contrastului cît mai frapant și, mai ales, prin folosirea inteligentă a dimensiunii verticale a spațiului, utilizînd ca suporturi atît pardoseala cît și piedestaluri de înălțimi și forme diferite, în acord cu tipologia exponatelor.

De obicei, un obiect expus se oferă, urmează, într-o anumită succesiune prestabilită ordonată de configurația ambientului expozițional; percepția sa în cele mai bune condiții nu implică un efort deosebit. Punctele de expunere polarizează succesiv fluxul continuu de vizitatori, care pulsează pe un traseu aproape obligatoriu. În incinta expoziției noastre, însă, se pătrunde într-un spațiu aparent neorganizat; vizitatorul este obligat la o atitudine activă, la alegerea traseului și mai ales la un efort de concentrare a atenției. Descoperirea unei lucrări mai puțin evidențiată de condițiile de expunere poate constitui astfel o sursă inedită de satisfacții.

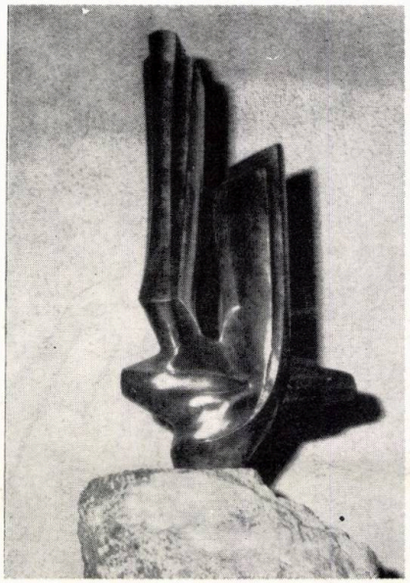

1

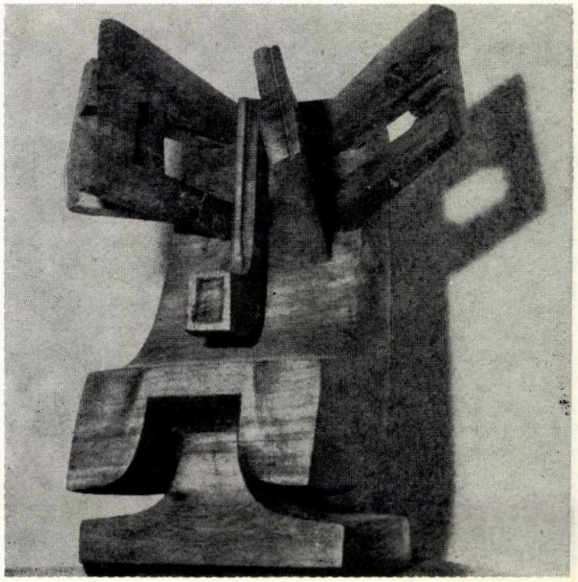

4

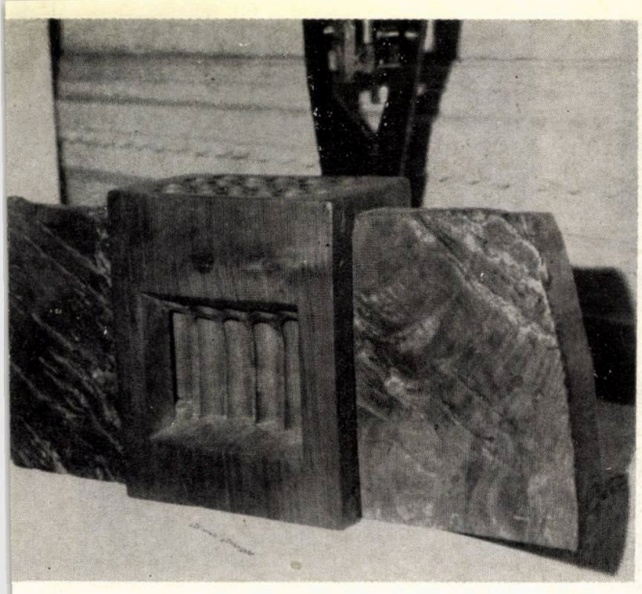

6

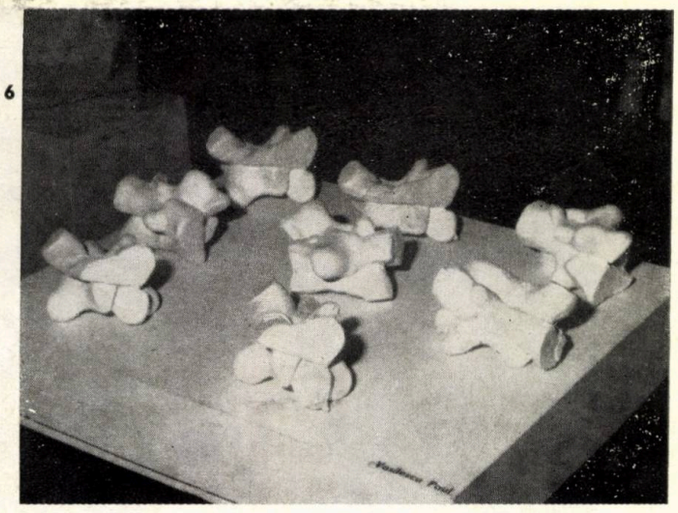

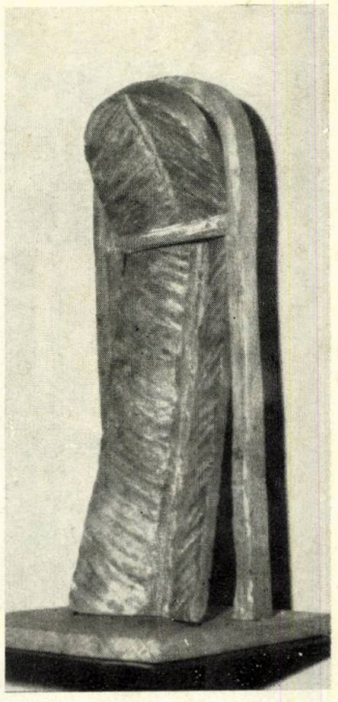

11

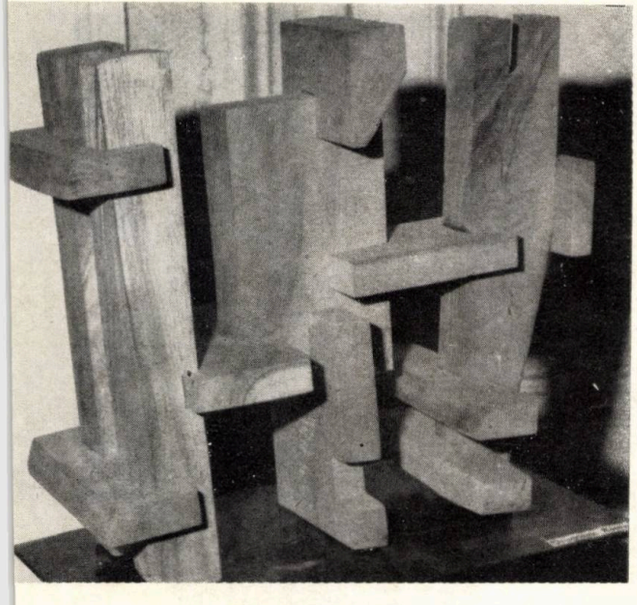

8

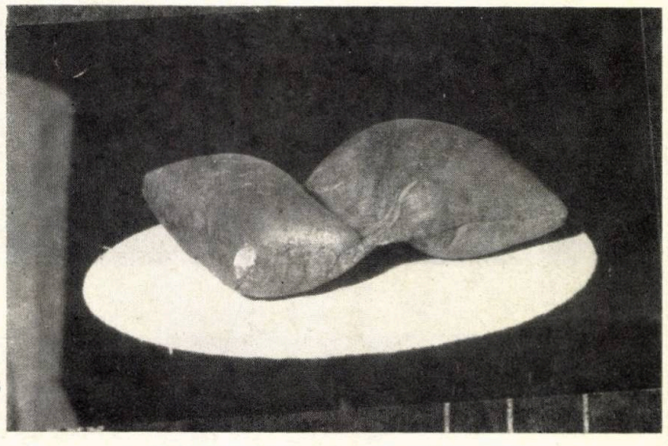

9

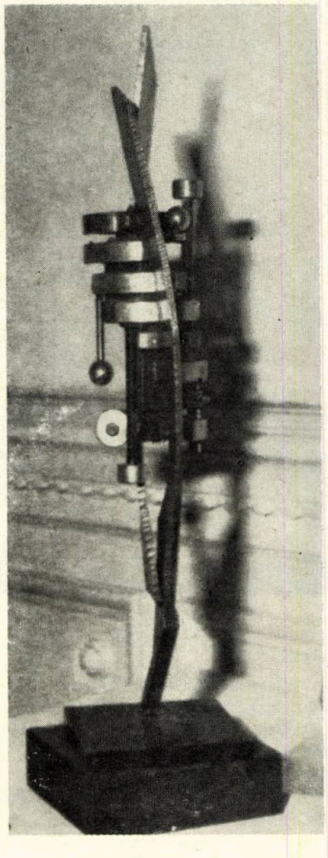

13

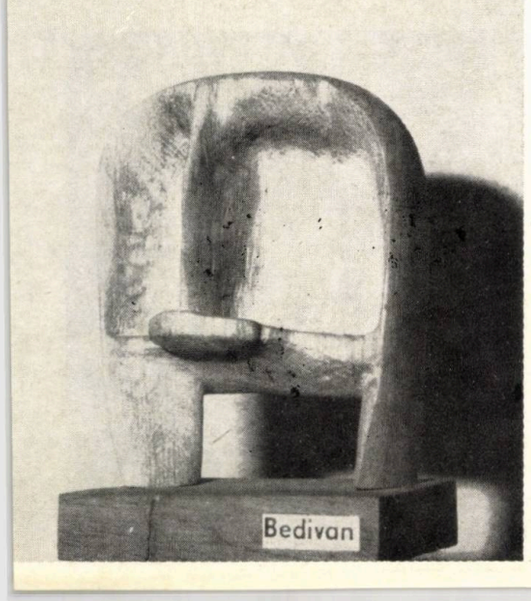

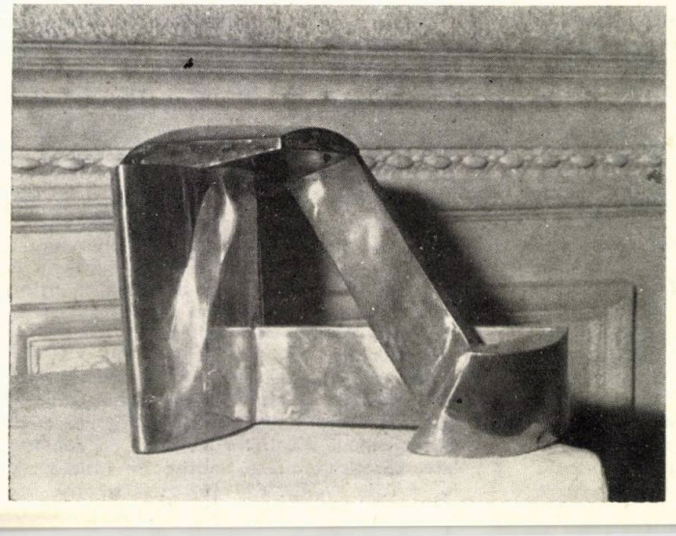

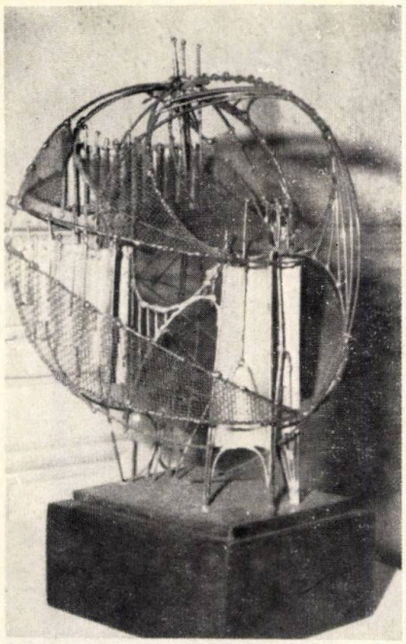

14

15

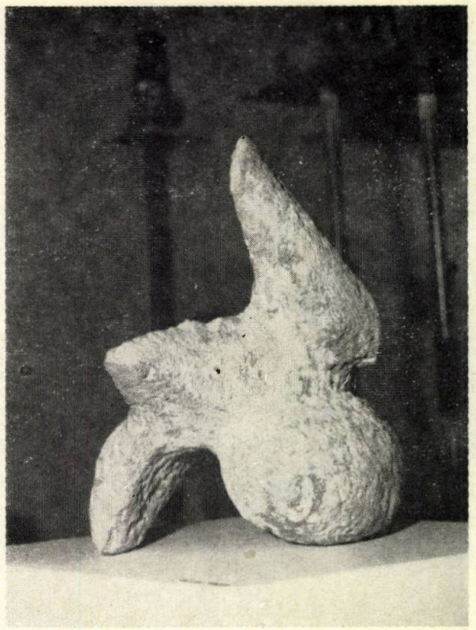

16

18

17

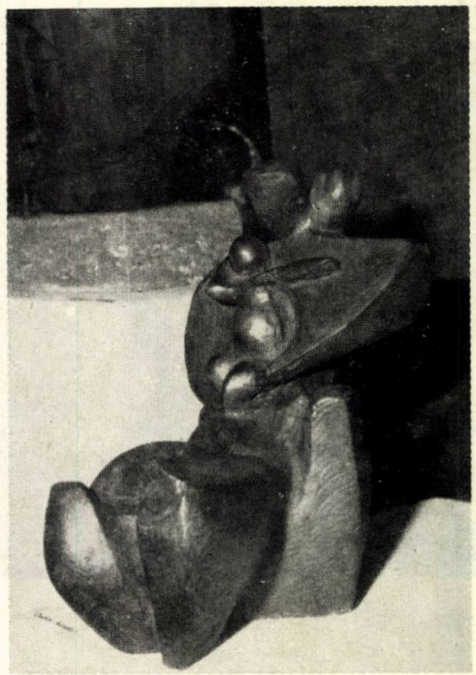

19

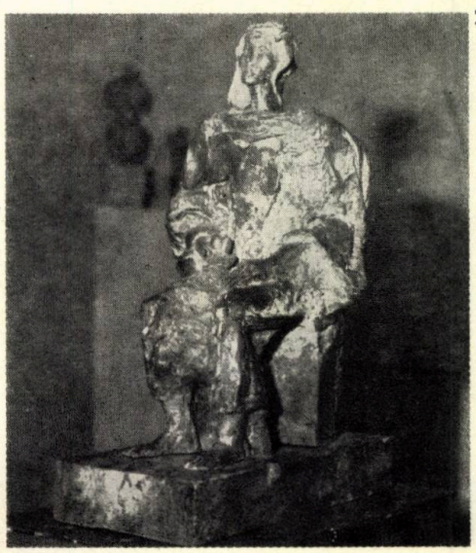

20

Ne apropiem de aceste obiecte care uneori îmbracă forme fantastice sau împrumută tratamentul exterior minuțios și sofisticat al bijuteriilor, nu numai cu intenția de a dobîndi o efemeră satisfacție estetică, dar mai ales, pregătiți afectiv pentru a le înțelege și prelua ca elemente de compunere și personalizare a unei intime ambianțe domestice.

Deși exponatele sînt foarte diferite ca tematică, ca modalități de abordare, materiale de execuție și finalitate funcțional-estetică, constatăm că o mare parte dobîndesc, uneori în mod limpede din intenția autorului, o surprinzătoare monumentalitate, mai ales prin evidențierea unor raporturi specifice de scară interioară.

Un exemplu este lucrarea lui EUGEN LUNGU, un adevărat minimonument, cu soclu și suprastructură **(1)**. Sîntem de părere că acest gen de creații se încadrează cu dificultate în categoria de sculptură mică deoarece există tentația justificată de a le considera modele reduse, machete fără valoare specifică proprie, ale căror calități plastice sînt doar promisiuni sau intenții care își așteaptă materializarea la o scară diferită. Dimensiunea redusă constituie condiția unei anume finalități funcționale și nu un artificiu de prezentare sau o modalitate de studiu, determinînd anume criterii de selecție a posibilităților specifice de expresie.

Fără îndoială că și acele lucrări cu o structură orientată deopotrivă către exterior și către un spațiu interior accesibil și important (raportat la volumul întregii compoziții) nu lasă nici un dubiu asupra vocației lor monumentale. Este cazul compoziției cu iz de arhitectură a lui TIBERIU BENȚE **(2)** sau portalului lui NICOLAE ȘAPTEFRAȚI **(3)** care transează spațiul în două cîmpuri nedefinite.

Structurile ce capătă o scară proprie prin interraportarea unor componente distincte, și care deseori dau iluzia sau fac dovada unor posibilități cinetice, mai ales atunci cînd sînt realizate din lemn, sugerează finalitatea funcțională a unui mecanism neînțeles, din familia ustensilelor populare. Semnificative sînt lucrările lui DINU CÎMPEANU **(4)** sau OVIDIU MAITEC **(5)**, mereu consecvent cu el însuși.

Tentația limbajului modular, fascinația rigorii matematice, ambiția ordonării unei supra-compoziții, încercarea de a stăpîni dimensiunea temporală ca parametru al succesiunii infinitelor variante de combinații posibile, constituie poate, motivațiile intime ale creației lui PAUL VASILESCU **(6)**. În lucrarea sa, REMUS

DRAGOMIR **(7)** înlocuiește modulul material cu procedeul tehnologic al unui tip de îmbinare.

Ostentația perfecțiunii naturalismului formal al rafinatului calambur plastic expus de NAPOLEON TIRON **(8)** care este fără îndoială rezultanta unui mulaj, reînvie farmecul oarecum desuet al unor procedee « pop », îmbogățite însă prin minuțiozitatea finisajului, cu calitățile unei lucrări de bijuterie. Lucrarea expusă de HORIA FLĂMÎNDU **(9)** ar putea fi considerată ca **ready-made,** cel puțin ca volum, dacă la o analiză mai atentă n-am observa o neconcordanță între insinuarea utilitaristă a formei de ansamblu și gratuitatea unor deformații subtile și mai ales opoziția dintre banalitatea funcțiunii presupuse și rafinamentul finisajului sau tratamentului decorativ superficial.

Formulele constructiv-arhitecturale apar într-un spectru variat de modalități de exprimare; MIRCEA BEDIVAN **(10)** intervine cu discreție în modelarea unor forme aproape naturale, LIVIU RUSSU **(11)** ne reamintește într-o formulă inedită de execuție în ceramică căutările sale obsedante de a transcende imaginea porții în lumea simbolurilor arhetipale ale folclorului nostru, în vreme ce NECULAI BĂNDĂRĂU **(12),** ADAM NICOLAE **(13)** și mai ales PETER BALOGH **(14)** se apropie de tehnologia constructiviștilor imitînd modelele lor de organizare spațială fără a prelua și rigoarea formulelor de compoziție.

Motivul aripilor, simbolul de netăgăduit al libertății, este folosit ca modalitate de ilustrare a patetismului de către GH. ILIESCU-CĂLINEȘTI **(15)** sau tragicului — la VASILE GORDUZ **(16).**

Prin contrast, imaginea suprarealistă a unei jivine a pămîntului, masivă și greoaie, ne introduce într-o lume kafkiană. Foarte inteligentă ideea organizatorilor de a așeza această lucrare a lui MIHAI ISTUDOR **(17)** direct pe pardoseală, sporind impactul vizual al unei forme grotești prin efectul de surpriză.

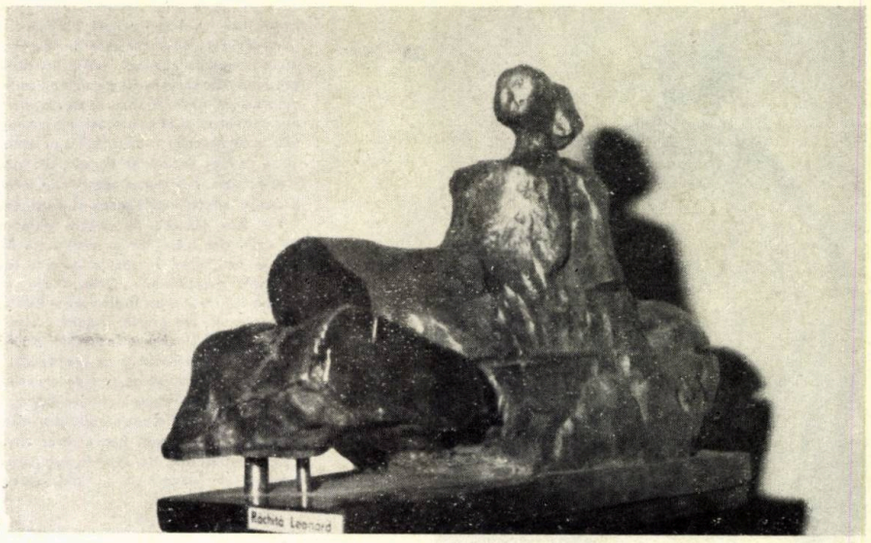

24

22

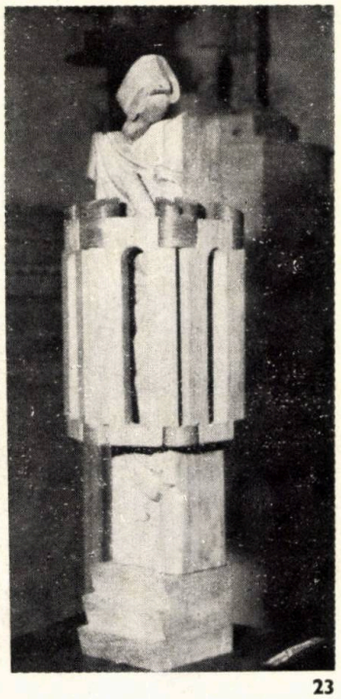
23

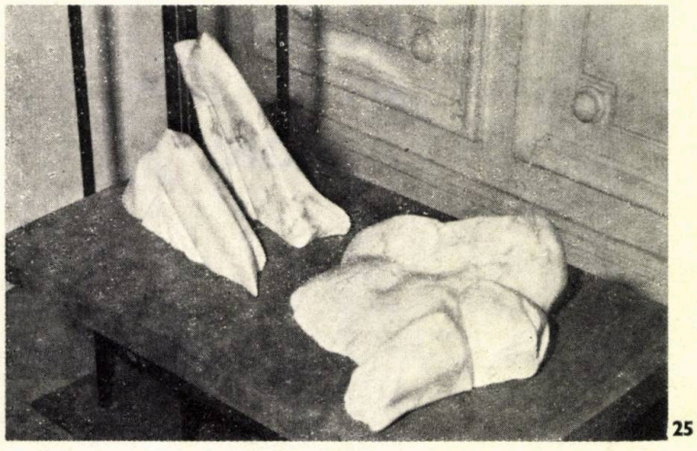
25

27

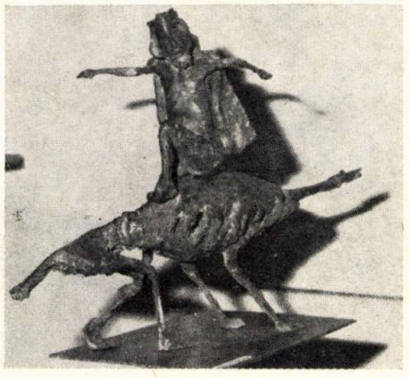
26

21

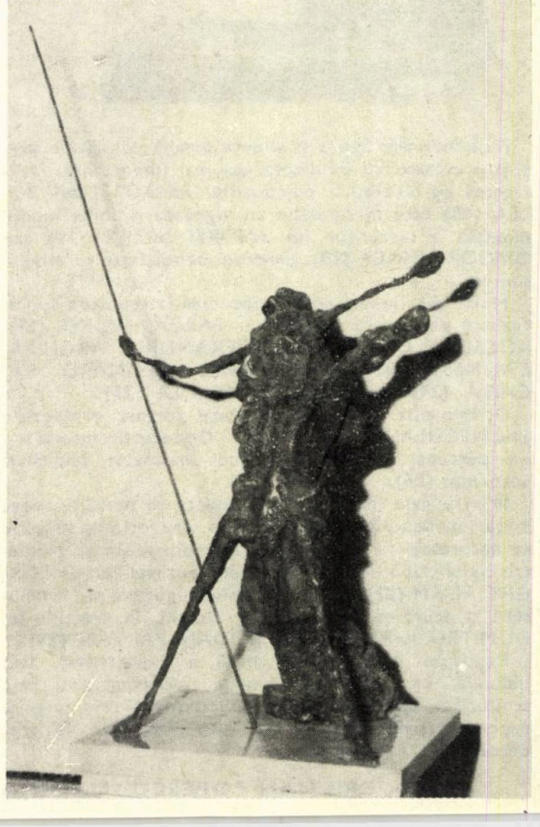

28

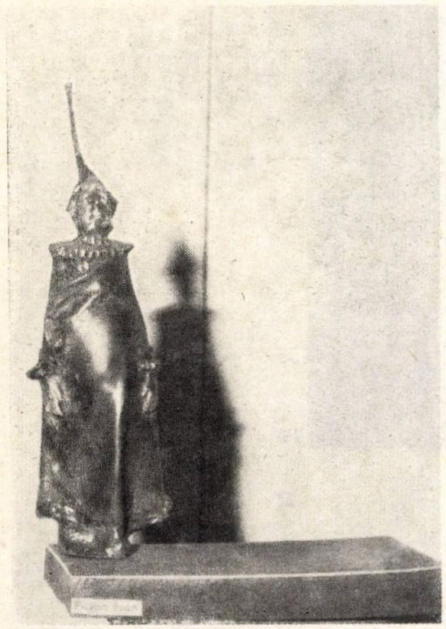

29

Fără îndoială, figura și silueta umană constituie pretextul creator cu ponderea cea mai importantă. Delicatețea de bibelou a compoziției lui AURELIAN BOLEA **(18)** este în opoziție cu vigoarea și forța monumentală a lucrărilor lui ANDREI VETRO **(19)** sau GRIGORE MINEA **(20),** oarecum nepotrivite cu dimensiunile.

Multe din lucrări pot fi raportate la tehnicile suprarealiste de factură simbolică — FARCAȘ VIOREL **(21),** KÖCSIS ELÖD **(22)** și ALEXANDRU ARGHIRĂCĂLINEȘTI **(2?),** — sau onirică — LEONARD RĂCHITĂ **(24)** și MANUELA SICLODI **(25).**

O impresie deosebită produce strania compoziție a lui NECULAI PĂDURARIU — « Godocostîrchițoiul » — un personaj fabulos din lumea basmelor copilăriei autorului **(26).**

Printre cele mai reușite exponate se numără cîteva lucrări de factură expresionistă, în care forța de sugestie se datorează, fie extraordinarului dinamism și geometrismului elaborat, ca în cazul compoziției lui GHEORGHE ADAM **(27),** fie unei mimici sugestive sau frumuseții și acurateții minusculelor detalii, în creațiile lui DUMITRU JURAVLE **(28)** și IOAN PÂRVAN **(29).**

Expoziția de sculptură mică a reprezentat, fără îndoială, un eveniment artistic important, nu prin strălucirea montajului sau publicitate, ci prin larga și reprezentativa participare și, mai ales, prin valoarea deosebită a exponatelor.

Arh. CRISTIAN POPESCU-IALOMIȚA

DESIGN și DESIGN

În ultima vreme *design-ul* este la modă ; simpozioane, expoziții, interviuri . . . Toată lumea vorbește despre *design* și, ceea ce este îmbucurător, cuvîntul este din ce în ce mai des folosit și înțeles în accepțiunea sa corectă. Judecînd după unele declarații se pare că preocupările caracteristice sînt pe cale să fie transferate din domeniul coloraturii unui limbaj esoteric de specialitate, al preocupărilor pur teoretice și al proiectelor pentru un viitor incert, în sfera practică a producției industriale sau artizanale. Ne sîntem încă datori nouă înșine, autorii și beneficiarii extraordinarei explozii tehnologice actuale, realizarea acestei noi calități a vieții și a muncii pe care o poate aduce înțelegerea și exploatarea posibilităților designului.

Ne face plăcere să vedem obiecte reușite expuse în galeriile de artă, dar locul lor ar trebui să fie în uzinele și întreprinderile în care muncim, în casele în care locuim, în ambiantul urban, în vitrinele magazinelor. Chiar faptul că se organizează expoziții de design contemporan indică gradul de excepție al acestor preocupări ; mai trist, foarte multe exponate sînt machete realizate la inițiativa autorilor, cu finalitate incertă și nu consecința unor comenzi reale, în vreme ce prostul gust invadează, necenzurat, întregul comerț.

Pentru a pune acest gen de creație în drepturile sale, credem că ar fi bine să se înceapă cu verificarea și completarea educației estetice a factorilor responsabili din ministere, centrale industriale și mai ales din comerț. Poate că ar trebui înființate organisme specifice, competente, de avizare sub aspect funcțional-estetic a tuturor produselor industriale și artizanale.

Sondajele de public nu pot avea decît efecte limitate, întrucît, ca în orice domeniu actual de activitate, specialiștii trebuie să aibă ultimul cuvînt, influențînd gustul și contribuind la educația estetică de masă.

În luna ianuarie în București au fost deschise două expoziții de design. La galeriile « Simeza », mai mulți autori, plasticieni și arhitecți, prezintă un număr de modele și machete, dintre care o parte au mai făcut cunoștință cu spațiile de expunere. Costumele destinate sporturilor nautice, relizate de RĂDULESCU ȘTEFAN (1) aduc o notă de prospețime, culoare și vioiciune într-o expoziție cam înghesuită, în care un amalgam de obiecte diferite, nestructurate într-o anume ordine tematică, plutesc într-o atmosferă de consignație.

DULEA MIHAELA (2, 3) expune un set de sacoșe de sport, care ar putea completa în mod fericit oferta actuală a comerțului, foarte redusă calitativ și sortimental, cîteva vase de mahon, frumoase, dar cu destinație imprecisă ; un corp de iluminat suspendat care filtrează lumina printr-o calotă-raster din sîrmă țesută după o geometrie « op » ; o oglindă asupra căreia preferăm să nu facem nic un comentariu și, în fine, două măsuțe joase și un scaun-fotoliu din lemn, cam masive, dar originale, decorative și îngrijit finisate. Multiplicarea imaginilor reflectate de blatul din oglindă al uneia dintre aceste piese, fragmentat într-o rețea ortogonală, generează un interesant efect optic-cinetic, într-un inedit contrast cu simplitatea structurii și chiar cu condiția sa utilitară.

1

2

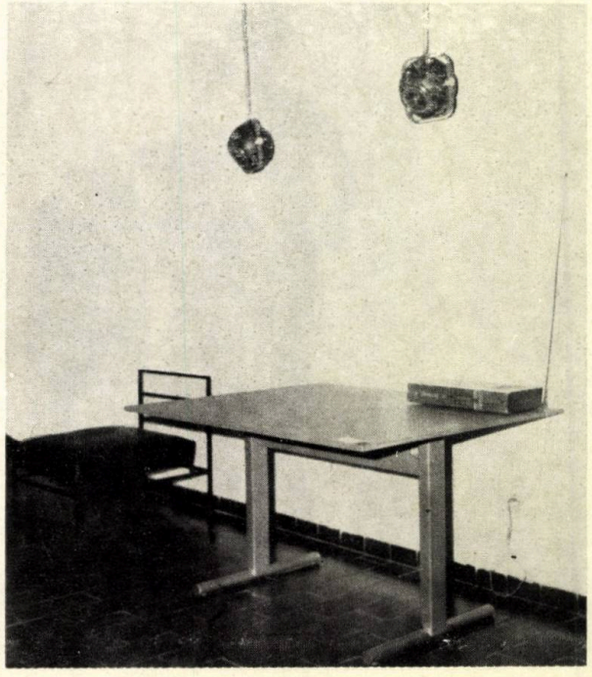

7

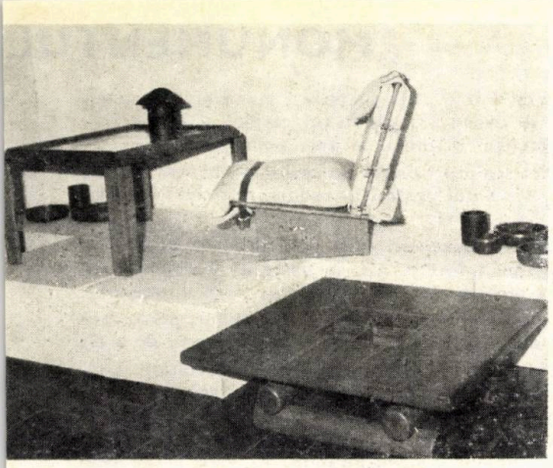

8

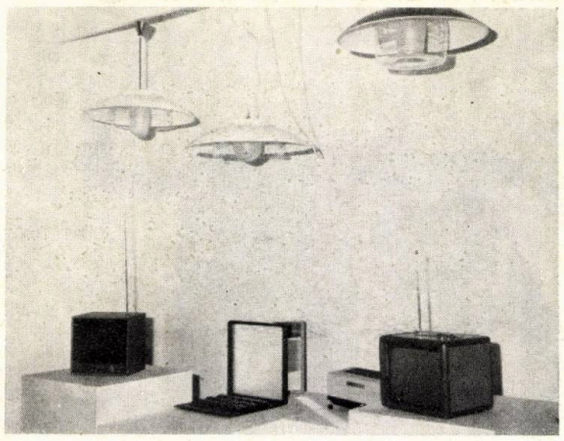

13

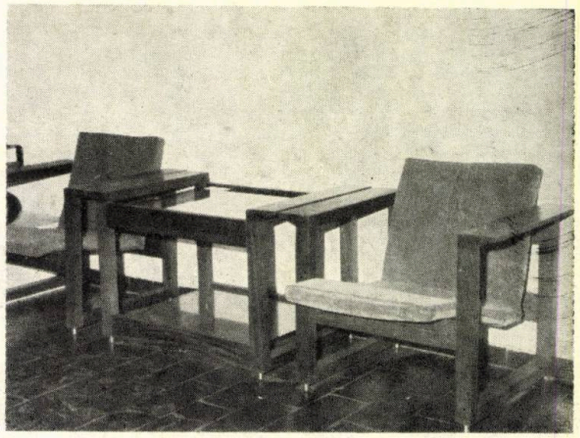

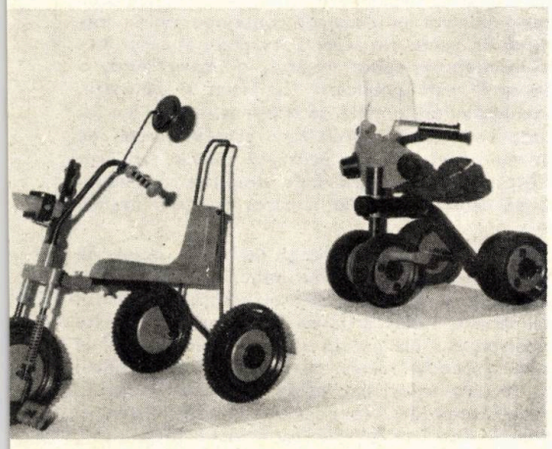

9

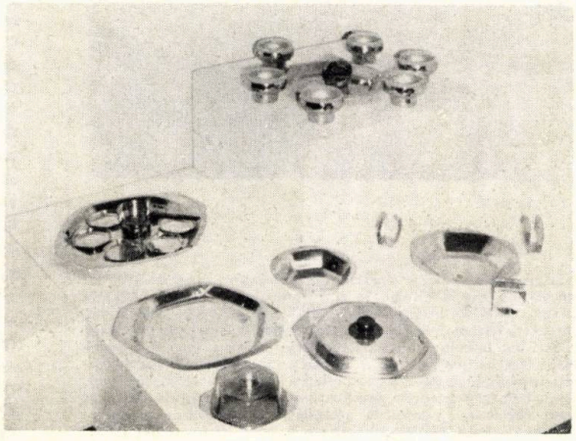

14

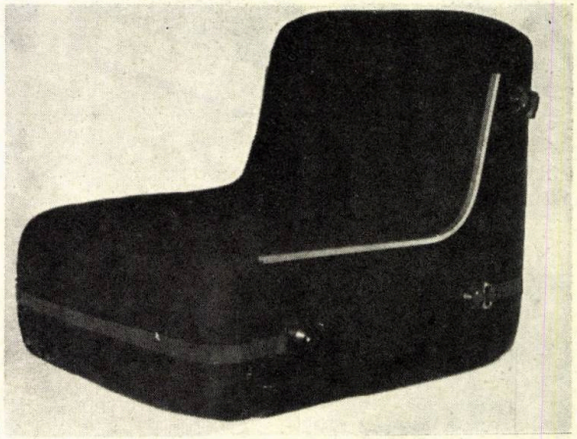

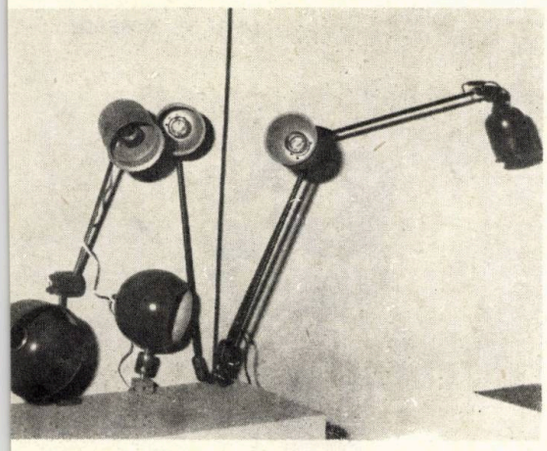

10

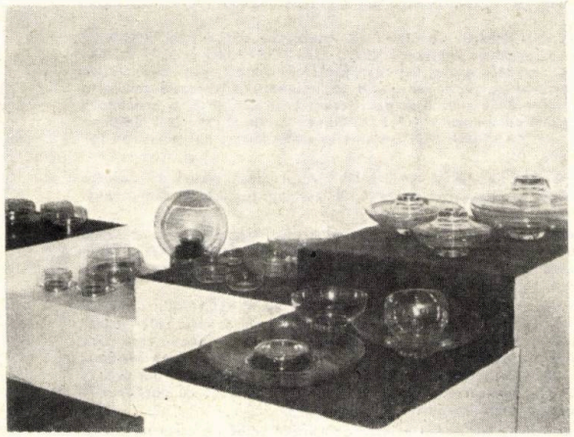

15

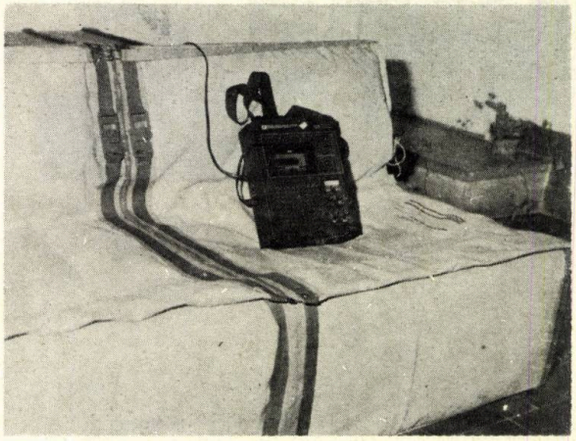

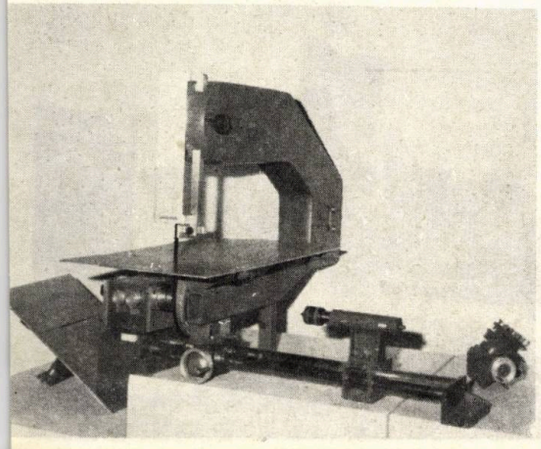

11

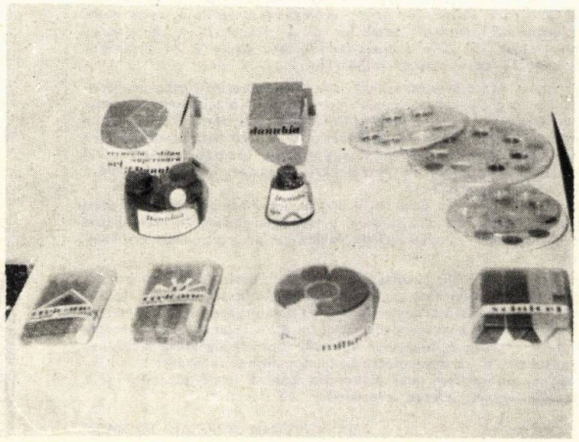

16

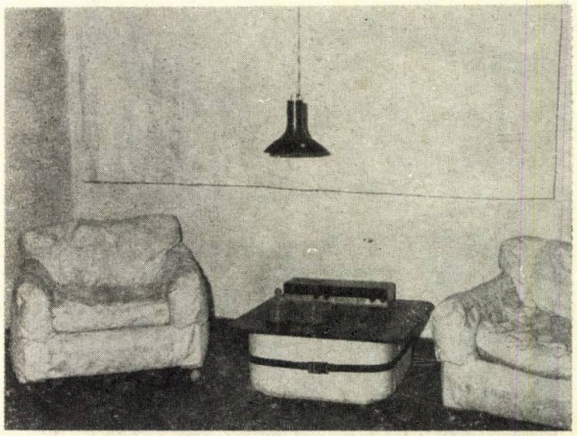

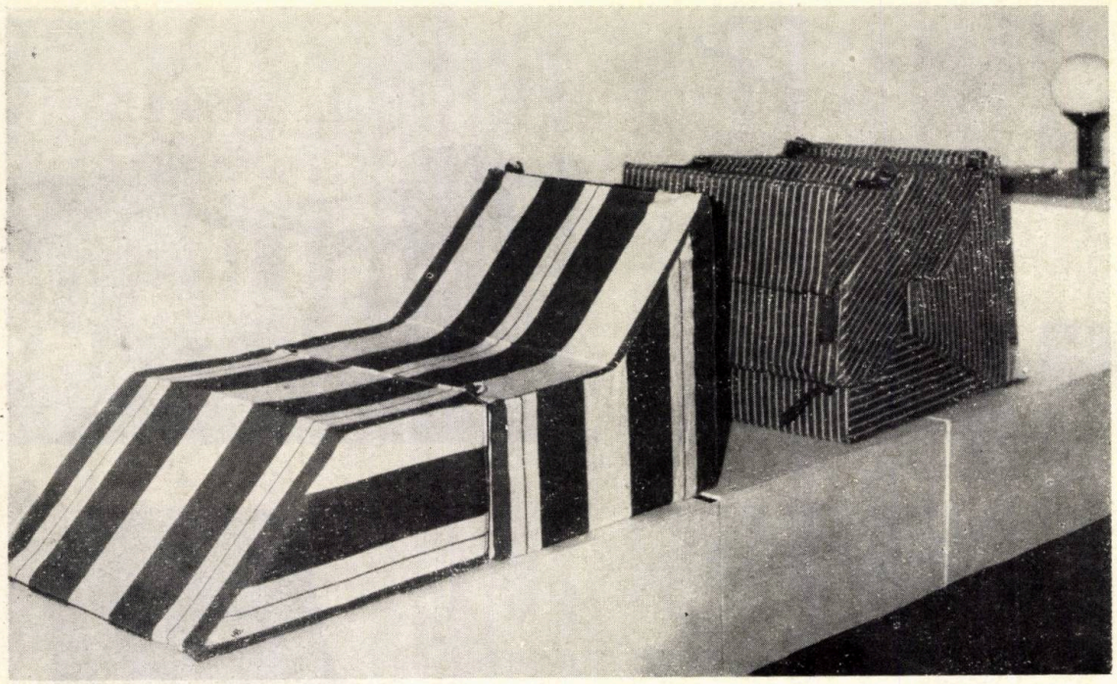

12

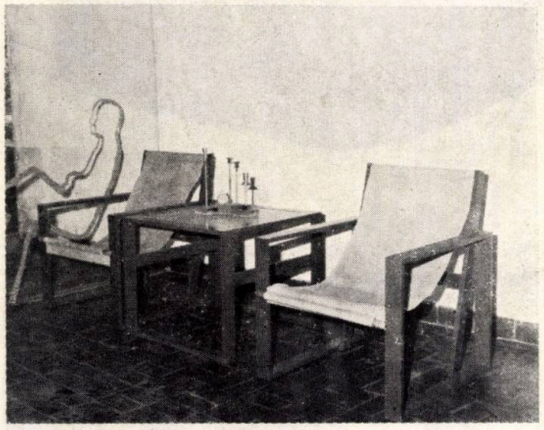

18

17

Trei machete de vehicule pentru copii (4) și un grupaj de corpuri de iluminat pe tije flexibile (5) sînt semnate de CONSTANTIN BERECHET, TOMA LUCIAN și CRISTIAN VASILE. Vehiculele (mai precis tricicletele) sînt reușite sub aspect estetic și ca rezolvare a detaliilor, dar în culori nepotrivite (verde închis și negru) și poate prea sofisticate pentru funcțiunea lor de jucării, fiind un fapt cunoscut preferința copiilor pentru obiectele cu forme simple, ca pretexte și suporturi pentru adaptări imaginative. La corpurile de iluminat remarcăm rezolvarea corectă a articulațiilor, utilizarea acelorași culori terne și lipsa de funcționalitate a unor calote reflectante, cu o deschidere prea mică.

MIHAI MAXIM expune o mașină universală (6), agreabilă vizual și probabil ireproșabilă sub aspect funcțional, o foarte oarecare carcasă de aparat de radio, două incinte acustice, cam încărcate, și o planșetă de desen nereglabilă și neorientabilă (7), total neinspirată.

Două televizoare portabile (8) botezate « F.A.F. » (facile à fabriquer) prezintă arhitecții VLAD CALBOREANU și ION POPA. Unul din modele are o formă cubică, colțuroasă, cam nepotrivită cu caracterul portabil, iar liniile de îmbinare a carcasei celeilalte machete (dacă nu sînt doar pur decorative) semnifică o procedură tehnologică nu tocmai « F.A.F. ». Dimensiunile și coloritul lămpilor expuse de MARINOV FULGA sînt în contradicție cu destinația lor domestică (8).

IRINA ASZTALAS și RADU DUMA prezintă seturi de obiecte din sticlă și inox, aparent banale, dar concepute cu mult rafinament. (9, 10).

Foarte reușite ca formă, culoare și funcționalitate, ambalajele pentru articolele de papetărie (11) propuse de SVETLANA UTTO, care este și autoarea unor fermecătoare și inteligente piese de mobilier pentru copii (12).

Mobilierul de hol expus de CĂTĂLIN VASILESCU, din lemn cu aparență de mahon, nu este nici original, nici practic, nici măcar aspectuos (13). BOGDAN STROESCU prezintă un fotoliu care pare incomod din cauza proporției între șezut și spătarul prea înclinat, cu o curbură nestudiată, împodobit cu ciudate întăriturî din profile de aluminiu ale căror muchii contrastează neplăcut cu contururile sinuoase ale îmbrăcămintei de stofă (14).

Același artist expune la galeria « Căminul artei » o serie de obiecte a căror funcție practică oscilează între pretext și scop, din această ultimă categorie făcînd parte și cîteva piese de mobilier. O canapea modulată pe schelet de lemn, cu perne gonflabile din pînză cauciucată, frumos texturată, se impune printr-o elegantă simplitate, care pune în evidență rafinamentul detaliilor și al accesoriilor (fermoare, catarame, etc.) (15). Din aceeași familie face parte și un ansamblu de două fotolii cu o măsuță joasă (16).

Poate piesa cea mai interesantă, cea mai elaborată, este un fotoliu-scaun, a cărui aparență vizuală impresionează plăcut prin contrastul între aspectul rustic al scheletului robust din lemn finisat natur și tehnologia elementelor de îmbinare sau a unor subansambluri din aluminiu, dintre muchiile vii și suprafețele lucioase ale structuri de rezistență și moliciunea pînzei care îl acoperă, cu o frumoasă și sobră textură mată (17).

Este regretabil că în restrînsul spațiu s-a găsit un loc și pentru un alt set de mobilier, din lemn și piele, urît vopsit, cu încheieturi fragile, colțuroase, cu detaliul de rezemare pe pardoseală nerezolvat (18).

Nici una din piesele reușite din această expoziție nu constituie obiectul vreunui contract cu producătorii industriali, deși simplitatea și acuratețea construcției ar facilita o asimilare rapidă. Credem că ar fi în avantajul tuturor dacă astfel de obiecte ar înlocui în magazine mobilele greoaie, lustruite oglindă, tapițate cu stofe stridente și împodobite cu kitchuri decorative din rumeguș presat !

Așteptăm un interes mai mare din partea producătorilor și a comerțului pentru oferta creaturilor de design !

Arh. CRISTIAN POPESCU IALOMIȚA

„MONUMENTUL

Amplasat într-o piață centrală a municipiului, monumentul se decupează pe înaltul cerului și pe ecranul de dreptunghi orizontal al unei policlinici.

Cei doi sculptori-autori au realizat: *Gabriela Manole Adoc* — elementul central în ronde-bosse, iar *Gh. Adoc* — cele două reliefuri.

Modelat în București (faza « pămînt » și « ghips »), monumentul a fost turnat, în parte, la Intreprinderea Nicolina din Iași sub atenta supraveghere a artiștilor.

O « mărturisire de credință » a autorilor, poate acea funcție de artă poetică pentru viitorul istoric de artă:

Gabriela Manole Adoc — « Datorită dezvoltării arhitecturii noi, moderne și funcționale, au apărut, pe tot cuprinsul țării, noi orașe și impozante edificii agrementate de parcuri și statui. Arta monumentală a căpătat, astfel, o amploare nemaiîntîlnită; ea vine în mijlocul oamenilor, în cetate, pentru a transmite idei majore, gînduri, mesaje și sentimente patriotice. Ca sculptor și cetățean, animată de idealurile contemporanilor noștri, simt că fac parte din această societate al cărui flux dinamic însuflețește epoca noastră, o îmbogățește, o conduce spre mari prefaceri. Ca artist și cetățean, încerc, cu posibilitățile mele, să transmit — prin lucrări de sculptură — mesajul artei, care este un mesaj de pace, de muncă și progres, pentru a făuri o țară frumoasă. Arta nu poate fi străină de idealurile contemporanilor, ea este angajată în făurirea acestor idealuri civice. »

Gh. Adoc: « Avem, în întreaga țară, un tezaur de monumente istorice cu care ne mîndrim. Ele ne stîrnesc admirația și îndemnul la noi creații în spiritul tradiției. Aceste valori artistice au apărut în diferite epoci istorice, dar ele poartă un fond comun — *cel al creativității poporului român.* Este vorba de specificul național ale cărui valori sînt legate, prin timp și spațiu, de oamenii acestei țări. Noi generații de tineri talentați contribuie la sporirea acestui patrimoniu inestimabil, întărindu-ne încrederea în dezvoltarea viitoare a culturii noastre. »

LIVIU H. OPRESCU

INDEPENDENȚEI" — IAȘI

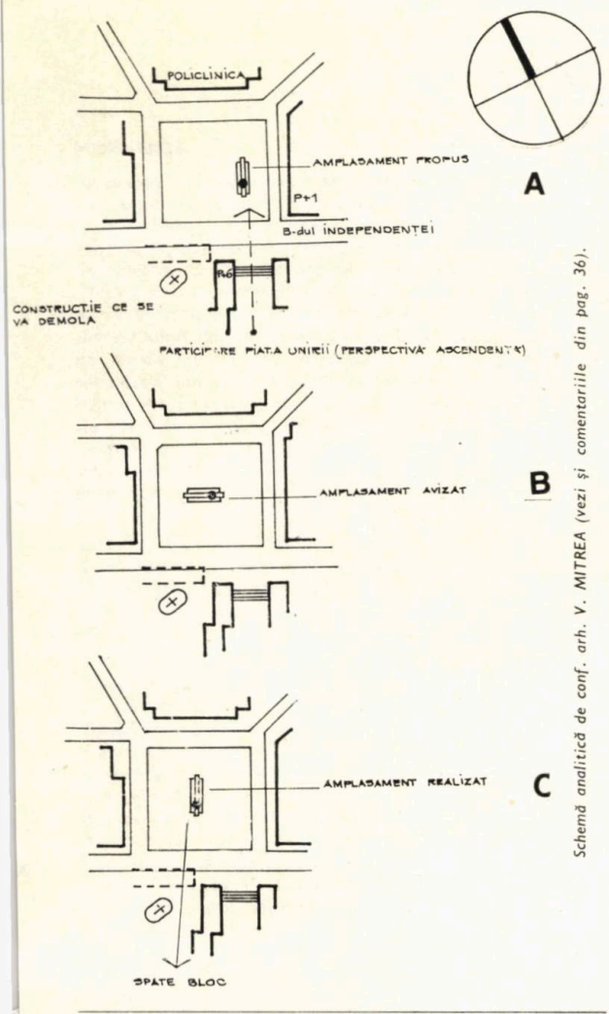

Schemă analitică de conf. arh. V. MITREA (vezi și comentariile din pag. 36).

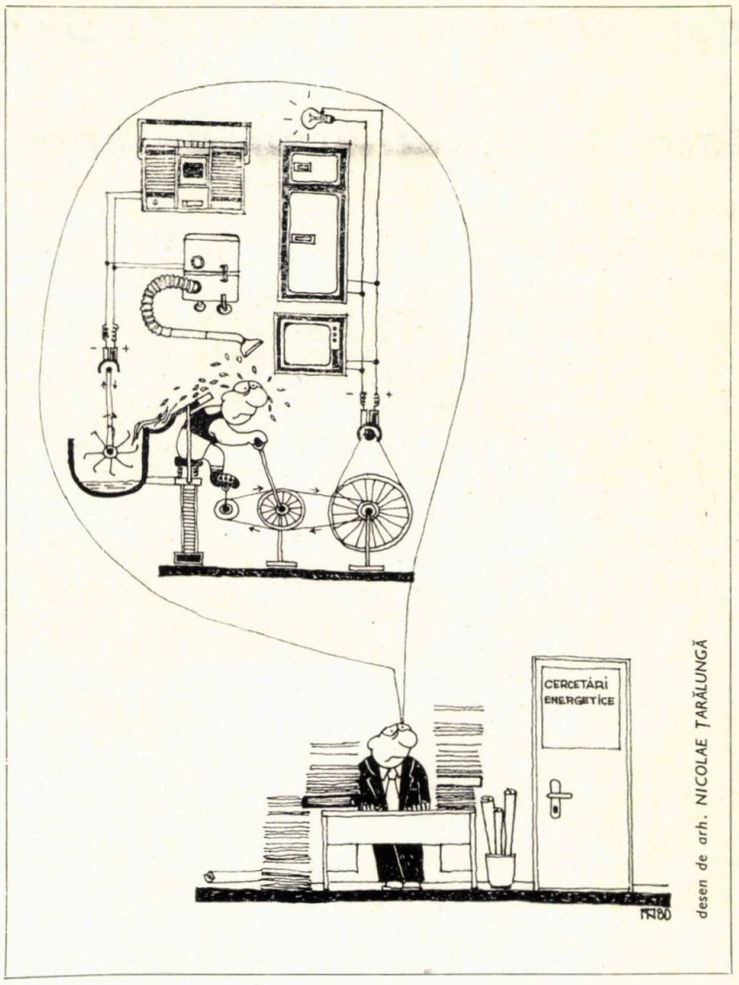

desen de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

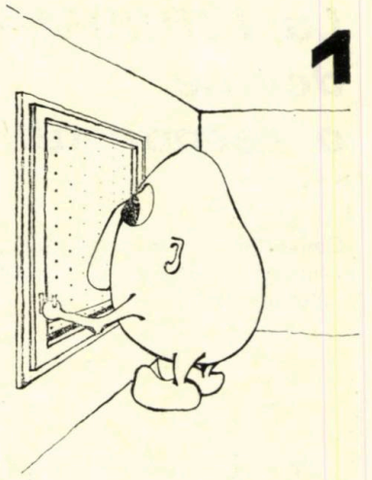

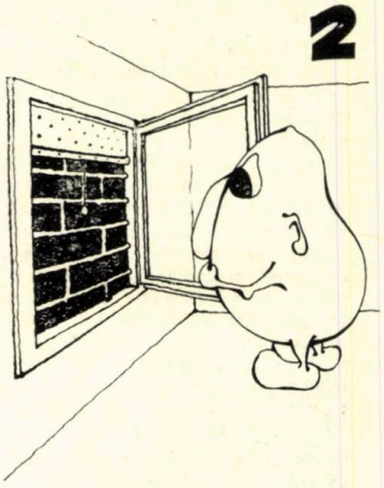

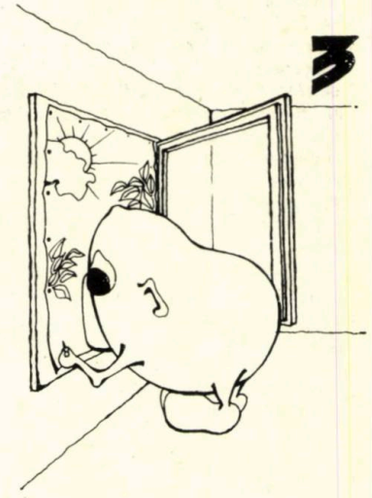

desene de de arh. ANA GABRIELA TABACU

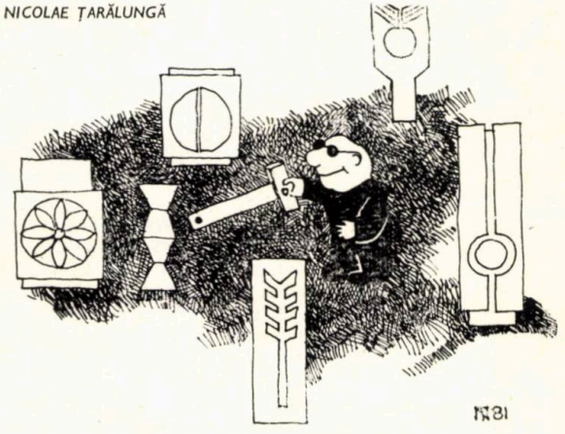

desen de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

CĂRȚI DE ARTĂ

Val Gheorghiu: VIEȚILE DUPĂ VASARI, Ed. Junimea, Iași, 1980, 82 pagini, 22 reproduceri color după picturi ale autorului

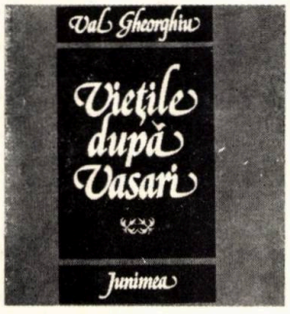

Consemnăm această apariție recentă a casei de editură ieșene pentru a reliefa condiția unui tip de intelectual.

Val Gheorghiu — pictor de notorietate națională — este, de asemenea, un slujitor al condeiului care, printr-o activitate veche, a contribuit cu eseuri, cronici plastice și pagini de critică la consemnarea vieții noastre artistice. Lucrarea de față, pe care o recomandăm cu căldură, nu se integrează, simplu, memorialisticii, — este mai curînd pretextul pe care și-l adoptă un intelectual care nu poate să treacă indiferent printr-o lume aflată în perpetuă schimbare. Un aer de visător împătimat — care traversează viața atent la ceea ce se petrece în jurul lui — nu impietează asupra unei anume ascuțimi tăioase, ironice a privirii care interpretează fapte și oameni.

În **acuratețea lirică** a acestei priviri se află tocmai farmecul în adevărul lecturii.

L.H.O.

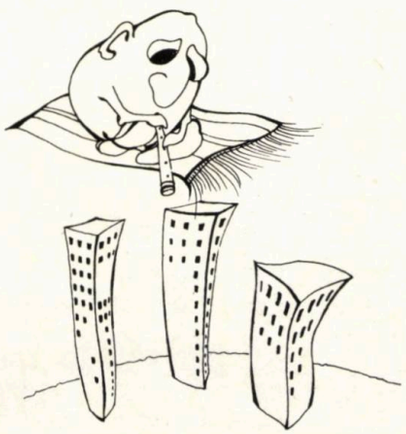

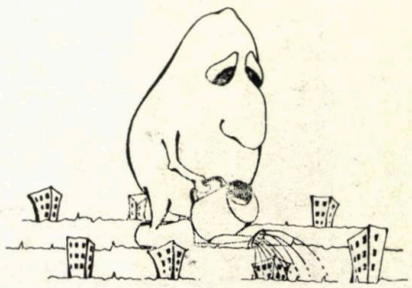

La ICPROM — Iași, viața unei idei de proiectare devine o responsabilitate a colectivului de specialiști

(publicitate)

Convorbire cu tovarășul NICOLAI IBĂNESCU, prim-vicepreședinte al Consiliului popular al județului Iași.

Se află, în tezaurul de înțelepciune al poporului nostru, judecata dreaptă care pretinde identitatea dintre vorbă și faptă. În ea, este cuprinsă un mare adevăr privind felul nostru de a fi, de a simți, de a munci și a trăi, iar tot ce edificăm pe pămîntul României socialiste se revendică din această unitate fundamentală.

Anul 1981 exprimă o realitate pentru specialiștii Institutului de cercetare și proiectare — ICPROM — Iași, care se străduiesc ca, în substanța intimă a cifrelor, să prezinte energia și inteligența colectivului din care fac parte, precum și înaltele cote ale priceperii umane într-o societate aflată în profundă și rapidă transfomare. ICPROM — Iași reprezintă o forță creativă aptă să egaleze experiența acumulată în oricare alt domeniu, găsind căi și mijloace capabile să contribuie la creșterea gradului de tehnicitate, pe fondul dinamismului economic și tehnic pe care îl înregistrează județul Iași. Stimulați de succesele înregistrate de specialiștii acestui institut, ne-am propus să abordăm aspecte caracteristice activității unui colectiv puternic și sudat, care asigură, prin intermediul documentației tehnice, un substanțial transfer de cunoștințe către constructor.

Institutul, practicînd un sistem de servicii care ține seama de specificul economic și social al județului Iași, a dobîndit un loc prestigios în țară, asigurînd prin varietatea modalităților sale de acțiune ca și prin eficiența sa un înalt nivel competitiv. Arhitecții și inginerii institutului efectuează și lucrări de prospectare, testări în laborator, asigură sistematizarea teritorială și urbană, programele de locuințe, construcții social-culturale, de învățămînt și spitale, turism, sport, lucrări edilitare, transporturi, școli, grădinițe, locuințe pentru oamenii muncii din Iași și din țară fiind solicitați prin ofertă și peste hotare. Calitatea vieții a căpătat și în județul Iași noi dimensiuni, prin realizarea de spații comerciale, creșe, cămine pentru nefamiliști, noi policlinici, baze sportive, zone de agrement ș.a.

În afară de un nucleu propriu de specialiști în cercetare și proiectare, arhitecți, ingineri, tehnicieni, laboranți există o largă colaborare a specialiștilor din industrie și economie, ca și a unor prestigioși reprezentanți ai învățămîntului superior cu îndelungată experiență în munca de cercetare-proiectare. Pentru asigurarea deplinei integrări a acestor cadre de valoare în activitatea de consulting, *conducerea institutului, prin dr. ing. VASILE DASCĂLU, director, organizează, în colaborare cu instituțiile de învățămînt superior specializate, programe de formare și perfecționare a specialiștilor în consulting, ce ilustrează întregul potențial în domeniul proiectării, valorificat prin arhitecții și inginerii institutului și integrînd cele mai bune rezultate de cercetare-proiectare, sistematizatre de locuințe și activități de* engineering. *În acest fel, institutul este solicitat din plin tocmai datorită capacității colectivului său de a furniza prompt un potențial tehnico-științific de înaltă calitate. Din numeroasele realizări ale Institutului se cuvin confirmate cîteva, care ilustrează atît amploarea, cît și varietatea serviciilor practicate, bazate pe principiul integrării învățămîntului cu producția și cercetarea — domenii în care există o experință românească pozitivă recunoscută — în construirea locuințelor, obiectiv ce a explicat ecoul activității institutului cu oferte în țară și peste hotare.*

Specialiștii de la ICPROM-Iași reprezintă bucuria care pleacă dintr-o stare de comuniune cu tot ce există. Locuitorii județului Iași și-au realizat iubirea față de specialiștii institutului, care, prin prioritatea creșterii nivelului de trai prevăzut la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., proiectează pentru oamenii muncii din județul Iași mii de apartamente noi.

Atenția principală a acestui crez este acordată condiției de locuit, creării de noi cartiere de locuit amplasate la distanțe convenabile față de locurile de muncă, organizării zonelor industriale. Pe lîngă că s-au construit noi capacități de producție, în ultimul timp, în cincinalul 1981—1985, se va merge pe o creștere în special calitativă, a industriei, dezvoltîndu-se cu precădere anumite ramuri de vîrf. A crescut zestrea edilitar-gospodărească a lașului. Apreciem noua arhitectură a lașului, realizată de valorosul colectiv de arhitecți ai Institutului, printre care ILIE COSTINESCU, *NICOLAE VERICEANU, TEODOR UNGUREANU, OVIDIU ALEXIEVICI, DAN ANDREI, ION CERNUCAN, GHEORGHE CHEPTEA, CRISTIAN CONSTANTINESCU, CEZAR DĂRIESCU, IOAN FRENTZ, GHEORGHE HEREȘ, CECILIA HEREȘ MIHAI LUPU,* CONSTANTIN LUNCĂNIȚĂ *VICTOR MIHAILOVICI, GHEORGHE ROMILĂ, NICOLAE MUNTEANU, GHEORGHE TĂNASE, DANIEL VIȘAN, RODICA VUZA, PETRU ȚIPĂU ș. a.*

Alături de vechi cadre din institut, cum sînt inginerii prof. dr. CONSTANTIN MIHĂILESCU, fostul director, ION VRABIE, ION ROTARU, PETRE JUNCU, RADU CIJEVSCHI, dr. TEODOR MATEESCU, MARIAN RĂDULESCU, VALERIU ANTONOVICI, ADRIAN MANOLACHE, ION CUMPĂNESCU, ȘTEFAN ROTARU, ARISTIȚA ROTARU, sprijiniți de contabilul șef SILVIA GHEORGHIU, proiectanții, arhitecții și inginerii din ICPROM — mobilizați de sarcinile unui prezent cu perspective dintre cele mai fertile — se preocupă de realizarea unei arhitecturi care, ținînd seama de comanda socială ce presupune un foarte mare număr de apartamente construite pe an, ca și de condițiile tehnice determinate de gradul de seismicitate, terenurile de fundare etc., să aibă, totuși, așa cum se cere, personalitate și specific. Aceasta presupune o interacțiune eficientă a zonelor de locuit, industriale, de recreație și agrement, cu cele destinate dotărilor de importanță orășenească, precum și cu cele ocupate de sistemul rețelelor de transport. Toate sectoarele municipiului Iași, în perioada de care am vorbit, au cunoscut mari și importante prefaceri. Semnul vizibilelor înnoiri și-a găsit oglindirea și în inima lașilor unde simțiți și dumneavoastră bucuria ultimelor realizări arhitectural-urbanistice. Pentru aceasta, ne oprim aici, să reținem acea viitoare clipă în care oamenii muncii din Iași se vor bucura în continuare de un confort și mai bun într-un cadru și mai frumos.

Arhitecții din ICPROM-Iași au multiple atribuții, începînd cu viziunea de dezvoltare și sistematizare a orașului și zonelor sale pînă în anul 2000 și peste acest prag de timp și terminînd cu realizarea unor detalii și obiective constituind adevărate poligoane de experimentare și de asimilare a celor mai noi și mai eficiente tehnologii.

Este primul institut din țară care aplică în muncă urgența, ce stă la temelia nou înfloritului Iași, sporind cu promptitudine structura normelor de camere pentru locuit, gradul de civilizație al locuitorilor. Ceea ce s-a construit în Iași constituie expresia unei concepții moderne, generoase, corespunzînd unui efort de gîndire suplu și în permanență adaptat exigențelor timpului. Cartierele lașilor vorbesc cu trecutul, cu tradiția neamului, se bucură de o natură bogată, de lucrări de artă și de remarcabile construcții arhitectonice, mărturisind geniul poporului român. Într-adevăr, ca să cunoști realmente lașul, trebuie să manifești disponibilitate pentru a-l înțelege. Așezat pe cinci coline, municipiul are un spirit deschis, și oferă un sentiment al siguranței și o căldură ce se degajă la întîlnirea cu orașele românești, frumoase, cu ambianță pașnică, îmbogățită și de contactul cu populația ieșeană foarte primitoare, apropiată. Totul te îndeamnă să iubești lașul.

Sub îndrumarea directă a Comitetului județean de partid și a Comitetului executiv al Consiliului popular al județului, ICPROM s-a străduit să transforme municipiul Iași într-o încîntătoare așezare modernă, foarte primitoare, cu locuințe proprietate de stat și proprietate personală, într-o arhitectură vioaie și atrăgătoare, ce capătă azi o nouă valoare, în contextul realizării sarcinilor trasate de cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, și contribuie din plan la sporirea gradului de civilizație și de trai al oamenilor muncii din țara noastră.

Vă mulțumim, tovarășe prim-vicepreședinte, pentru datele puse la dispoziția cititorilor noștri.

Convorbire realizată de ELENA ȘOIMU

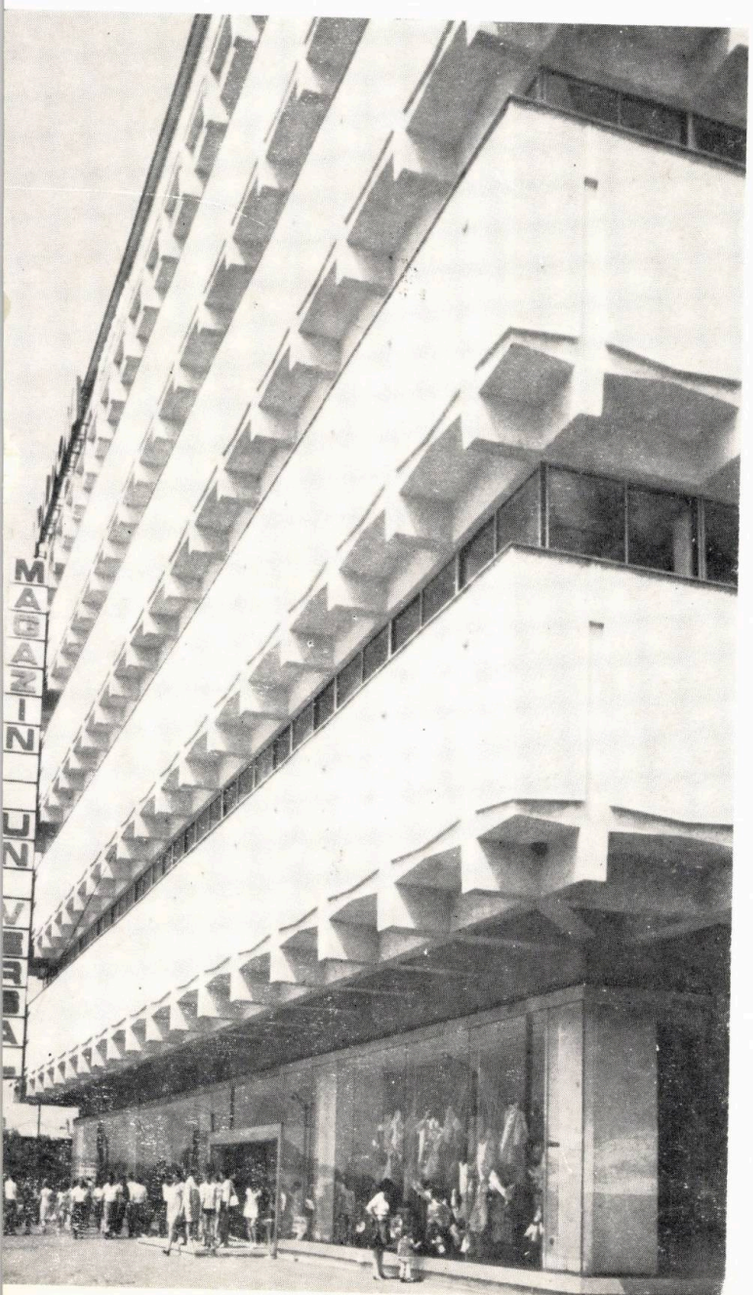
MAGAZIN UNIVERSAL

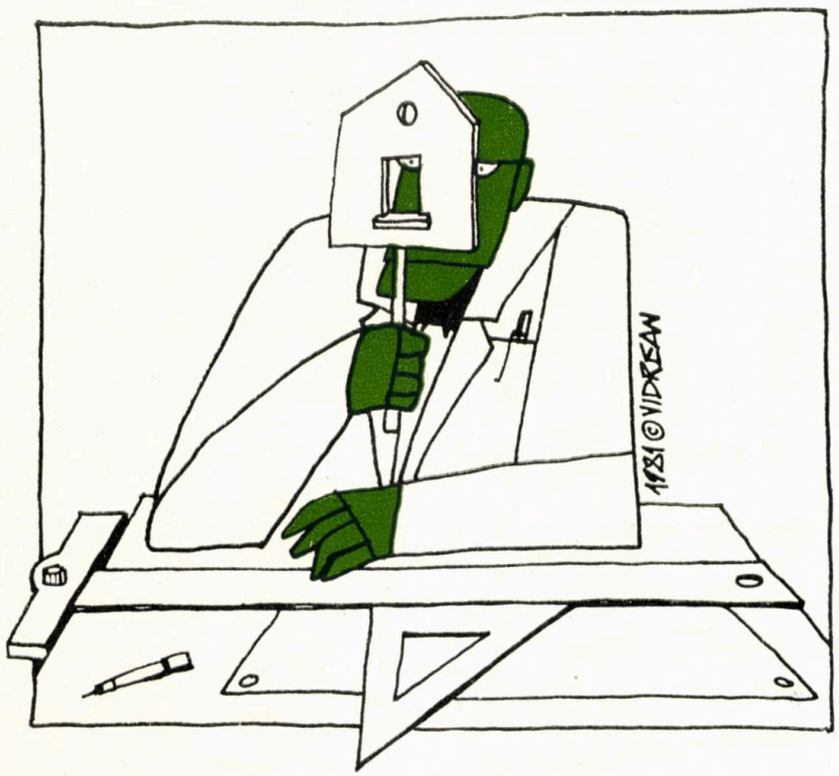

desen de arh. MIRCEA VIDREAN

T.P.

Taxele poştale achitate pentru anul 1981
conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/65971/1980

40538

Lei 40

POLIGRAFICA ARTA GRAFICĂ

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București str. Academiei nr. 18—20 sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor) București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.502.28 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 200 lei instituții, 100 lei individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Cal. Victoriei nr. 174, sector 1, tel. 50.47.70
PUBLICITY: PUBLICOM-Romanian International Publicity Agency, București bd. N. Bălcescu nr. 22, Phone 16.75.35. Cables: PUBLICOM, Telex CAMROM 374.
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ILEXIM—Departamentul Export-Import Presă, P.O.Box 1.136—1.137, Telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3. Excerpts in english, french, russian; yearly subscription; West $ 35, East Rbl. 15.
TIPARUL: Întreprinderea Poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR ȘEF: Dr. arh. MIRCEA LUPU

MACHETARE: Dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU
COPERTA: Arh. TUDOR DUMITRAȘCU
FOTOGRAFII: GHEORGHE DUMITRU

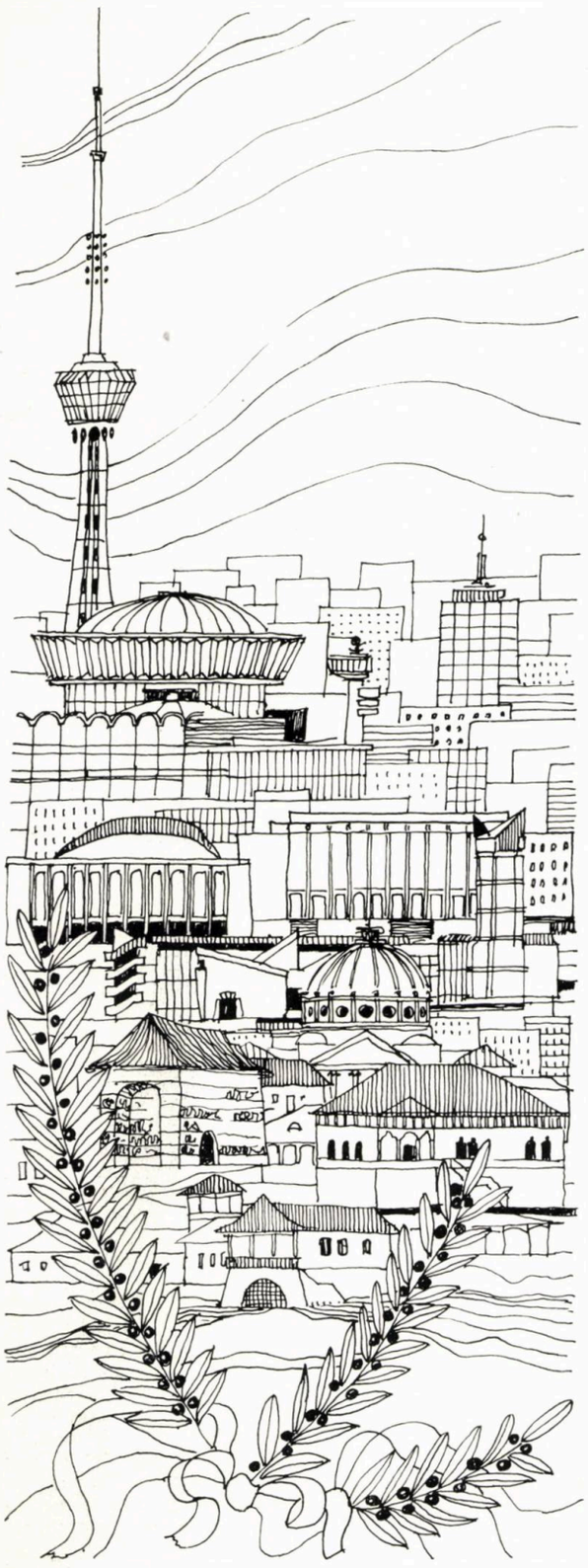

Se împlinesc 90 ani de la înființarea Societății arhitecților români, încercare temerară a unui grup de entuziaști, iubitori de țară și de neam, dornici să pună bazele unei adevărate creații românești.

Pe acea vreme, nu aveam încă o școală de arhitectură în țara noastră și majoritatea lucrărilor importante erau concepute de arhitecți străini; chiar și cei cîțiva arhitecți români care se afirmaseră, erau formați în diverse școli din apusul Europei. A fost drum greu, plin de dificultăți, ce porneau de la definirea însăși a rolului și răspunderilor arhitectului într-o societate în continuă transformare și în care valorile naționale se afirmau cu greutate.

Înființarea, cîțiva ani mai tîrziu, a Școlii românești de arhitectură, la început sub îngrijirea Societății arhitecților și apoi ca școală de stat, a fost un prim mare succes, cu urmări de importanță deosebită pentru evoluția arhitecturii din România.

Apariția, acum 75 de ani, a primului număr al revistei « Arhitectura », a marcat pe de altă parte o nouă izbîndă, asigurîndu-se o mai bună cunoaștere a gîndurilor și frămîntărilor acestei profesiuni, a rezultatelor muncii sale, a efortului deosebit pe care l-a adus întotdeauna în dezvoltarea societății noastre.

Astăzi, în țara noastră, sînt peste 3500 arhitecți, majoritatea membri ai Uniunii arhitecților din România. În nuclee, cercuri și filiale, în toate institutele de proiectare-cercetare și învățămînt din țară, alături de ceilalți specialiști, dezbat și rezolvă importantele probleme ale intensului proces de urbanizare și edificare socialistă a țării. Ca organizație profesională, avem relații strînse cu toate organismele internaționale importante și, în cadrul acordurilor culturale, organizăm schimburi și vizite reciproce cu peste 32 de țări. Fondul de arhitectură continuă să fie un important suport moral și material pentru foarte mulți dintre colegii noștri mai în vîrstă. Avem una dintre cele mai bune reviste de arhitectură, care popularizează cu eficiență importantele și meritoriile realizări ale colegilor noștri. Valoarea ei a fost recunoscută și premiată la congrese internaționale, situînd-o pe poziții fruntașe față de altele demult consacrate.

Sînt rezultatele unei munci continue, pasionante, duse cu abnegație și devotament de o profesiune pusă în întregime în slujba societății, a progresului și a bunăstării. Țara noastră a evoluat într-un ritm vertiginos. Oricine o străbate, de la un cap la celălalt, nu poate să nu fie impresionat de grandiosul efort de edificare, de înnoire. Nu poate să nu recunoască strădaniile arhitecților, în condițiile specifice perioadei actuale, pentru o exprimare proprie, contemporană, a unei vechi culturi cu puternice tradiții. Ne mîndrim că toți arhitecții care lucrează în țara noastră sînt formați de societatea noastră românească, influențați și sprijiniți în gîndurile lor de Uniunea arhitecților.

Nu cred că aș putea încheia mai bine aceste rînduri, decît citînd din cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, ținută la ultima conferință pe țară a Uniunii arhitecților: « Doresc să subliniez, cu acest prilej, că în tot ceea ce a înfăptuit poporul român în acești ani, în toate realizările cu care se mîndrește azi România socialistă, se află încorporată și gîndirea, fantezia și priceperea valorosului corp de arhitecți și proiectanți din țara noastră, care și-a pus întreaga putere de muncă în slujba înfloririi patriei, a bunăstării și fericirii celor ce muncesc. Pentru toate rezultatele obținute, pentru activitatea rodnică desfășurată, doresc să adresez cele mai calde felicitări arhitecților și proiectanților, tuturor slujitorilor creației arhitecturale românești, care prin munca lor neobosită au adus o contribuție de preț la progresul patriei, la edificarea României noi, la făurirea erei socialiste ».

Prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU
președintele Uniunii arhitecților din Republica Socialistă România

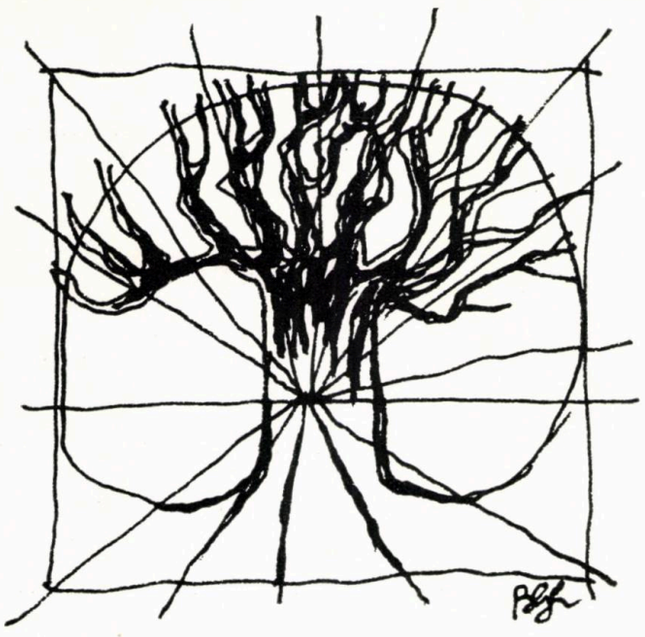

desen de arh. BOGDAN GHEORGHIU

LA ÎMPLINIREA A 90 DE ANI DE LA ÎNTEMEIEREA SOCIETĂŢII ARHITECŢILOR ROMÂNI

S-au împlinit, în februarie anul acesta — 1981, nouăzeci de ani de la înființarea primei organizații profesionale a arhitecților români. Sărbătorind evenimentul, se cade să ne amintim că, la începutul veacului al XIX-lea, noțiunea și funcția de arhitect abia își făceau drum în mintea intelectualilor români ai epocii. Dealtfel, delimitarea celor două profesii — de arhitect și de inginer — era departe de a fi pe deplin înțeleasă. Dintre cei cinci titrați, specializați mai mult sau mai puțin în arta de a construi, care au activat în prima jumătate a veacului — Gh. Asachi, Alex. Costinescu, Dimitrie Berindei, Iacob Melic și M. Capușineanu — numai ultimii trei aveau titlul de arhitect, deși cu oarecari lucrări propriu-zise de arhitectură s-au ocupat mai mult primii doi. În a doua jumătate a veacului al XIX-lea, numărul arhitecților români cu studii făcute în străinătate a crescut, ajungînd către 1890 la 25. Activitatea lor profesională n-a fost însă prea întinsă, avînd de luptat cu concurența arhitecților străini, preferați din snobism nu numai de instituțiile de stat dar și de particulari. Căutînd să-și cîștige faima și să atragă atenția publicului asupra posibilităților proprii de manifestare, arhitecții români, prin grija și cheltuiala lui Ion Socolescu, au publicat o revistă de specialitate, **Analele Arhitecturii,** în coloanele căreia, timp de patru ani — din ianuarie 1890 cînd a apărut primul număr și pînă în 1894 cînd publicația și-a încetat apariția — arhitecții, dar și cîțiva pictori, sculptori și istorici de artă, au publicat articole și studii de specialitate. În cadrul acestei reviste, dar și separat, cinsprezece arhitecți, printre care Alexandru Orăscu, Ion Mincu, Gh. Mandrea, G. Sterian, Șt. Ciocîrlan și Ion Socolescu, secondați de sculptorul Ion Georgescu și de pictorii Theodor Aman și G. Tattarescu, au protestat printr-un memoriu adresat guvernului asupra vandalismului aplicat de arhitectul francez A. Lecomte du Nouy celebrei Mitropolii din Tîrgoviște și bisericii Sf. Dumitru din Craiova, care, în loc de a fi restaurate potrivit sarcinii ce-și luase, le-a dărîmat pînă în temelii și le-a înlocuit cu edificii noi, fără nici o legătură cu monumentele originale.

În sfîrșit, pentru a strînge rîndurile și a lupta cu mai multă eficiență atît pentru salvgardarea monumentelor moștenite cît și pentru propășirea arhitecturii în România, avînd la bază vechea idee de breaslă, cei 25 de arhitecți români au întemeiat în februarie 1891 **Societatea arhitecților români.** Prin felul cum a fost organizată această societate și prin oamenii aleși să o conducă și să-i îndrumeze activitatea — Alexandru Orăscu președinte, C. Benes vicepreședinte, St. Ciocîrlan secretar și Ion Socolescu casier — s-a format în jurul acestui nucleu de slujitori ai artei de a construi o caldă atmosferă de entuziasm și un curent sănătos de încurajare care au dat roade frumoase în cercetări, în lucrări și în inițiative, dintre care, deosebit de valoroasă și semnificativă a fost înființarea în 1891 a primei școli de arhitectură pusă la dispoziția tinerilor care doreau să învețe « arta de a construi rațional și frumos ». Noua instituție avea menirea să aducă țării servicii, pe de o parte pregătind tehnicienii « ce lipseau comunelor și județelor », iar pe de altă parte să scape prin aceasta « publicul și administrațiile de stat de droaia de străini — dar chiar și de români — ignoranți care, sub falsul titlu de arhitecți, speculau în modul cel mai revoltător buna credință a particularilor și a statului »[1]. Chiar dacă în cei șase ani, cît a funcționat fără întrerupere, nu a dat decît 30 de absolvenți, cărora nu li s-a putut acorda însă titlul oficial de arhitect, școala de arhitectură a **Societății arhitecților români** a avut darul de a incita zelul instituției de stat însărcinată cu instrucția publică. Astfel, în 1897, cărturarul de seamă cu vederi mult mai largi decît predecesorii săi, Spiru Haret, devenit ministru al Instrucțiunii Publice, a înființat o școală oficială de arhitectură alipind-o ca secție de Școala de bele — arte.

Începîndu-și activitatea în decembrie 1897, cu 40 de elevi, din care 13 proveniți de la fosta școală a Societății arhitecților români, primiți că să-și desăvîrșească studiile spre a deveni arhitecți, secția de arhitectură a funcționat în mod regulat în cadrul școlii de bele — arte pînă în 1904. În acest an, scos de sub tutela Școlii de bele — arte, învățămîntul arhitecturii a fost organizat într-o instituție de-sine-stătătoare primind titulatura de Școala superioară de arhitectură care, funcționînd de atunci fără întrerupere, a devenit în urma mai multor reforme succesive ceea ce este astăzi: Institutul de arhitectură « Ion Mincu ».

Dar, pe lîngă înființarea primei școli românești de arhitectură, de-a lungul existenței sale, prelungită prin transformări și schimbări de nume pînă la Uniunea — de azi — a arhitecților din R.S. România, Societatea arhitecților români a mai avut un merit deosebit, anume acela de a-și fi manifestat cu vigoare posibilitățile de afirmare ale unui corp select de profesioniști, sîrguinței cărora datorăm existența unei arhitecturi românești.

Prof. dr. doc.
arh. GRIGORE IONESCU

[1] Cfr. *Școala de arhitectură a Societății arhitecților români*, în « Analele Arhitecturii », III, p. 62.

Pa parcursul celor 90 de ani de existență ai Asociației profesionale a arhitecților din România, a existat o legătură nemijlocită, permanentă, între « Societate » și publicațiile de arhitectură, între acestea și realitatea arhitecturală. În ceea ce o privește, revista « *Arhitectura* » a fost — așa cum vom încerca să evidențiem în cele ce urmează — un barometru care a înregistrat — cîteodată cu o excesivă sensibilitate — traseul nu lipsit de sinuozități al evoluției breslei.

Precursoarea «*Arhitecturii* », însă, «*Analele arhitecturii și ale artelor cu care se leagă* », a avut un rol deosebit în însuși procesul de formare al « *Societății* ». Astfel, în articolul « *După o jumătate de veac* », apărut în numărul omagiind 50 de ani de existență ai « *Societății* », se face următoarea precizare: « *Pe de o parte gruparea în jurul « Analelor Arhitecturii » pe de alta necesitatea tot mai simțită, prin numărul sporit al arhitecților români, de a-și alcătui o familie profesională, de a lupta cu puteri unite, a dus la constituirea Societății Arhitecților Români în seara de 22 Februarie 1991.* »[1]

Apărînd cu primul număr în ianuarie 1890 și fiind, astfel, contemporană cu publicații de prestigiu din lume (The Architectual Record-1891, The Architectural Forum-1892, Arhitektur und Wohnform-1894, Architectural Review 1904.)

« *Analele* », fruct al energicei, entuziastei și multilateralei activități a arhitectului Ion N. Socolescu, au constituit nu numai — așa cum am văzut mai sus — un nucleu catalizator, ci și un exemplar model — de cele mai multe ori dificil egalat — pentru publicațiile de specialitate ulterioare.

Cu o caracteristică parcimonie, în « *Cuvîntul înainte* » din primul număr, « *Direcțiunea* » afirma: « *Analele arhitecturii va fi o publicație absolut artistică și științifică, în care toți oamenii . . . . . amatori de ale artelor vor putea să-și aștearnă ideile și să discute diferitele chestiuni privitoare la artă.*

Această singură declarație credem că este suficientă a arăta care a fost ideea principală din care s-a născut Analele Arhitecturei »[2]. În același spirit, al rigorii, în numărul următor (2/1890) se prezintă o amplă listă (100 de poziții) a « subiectelor » demne de a fi tratate în revistă, dintre care spicuim: « *necesitatea înființării de scóle de desemn; asupra modului cum se întreprind restaurările la noi; chestiunea concursurilor de planuri; formarea unei serii de prețuri; reorganizarea completă a școlelor de bele-arte; păstrarea cu sfințenie a monumentelor vechi; priviri generale asupra planurilor tip; studii asupra termenilor de construcțiune și arhitectură; întrebuințarea diferitelor sisteme de acoperit clădirile; înjghebarea unei societăți de sculptori, pictori, arhitecți; cărămida aparentă, ferul și piatra combinate în construcții; înfrumusețarea pieților pu-*

75 de ani ai revistei „Arhitectura"

blice; monografii de clădiri istorice; biografiile celor cîtiva pictori, arhitecți, sculptori ce au dispărut; aducerea unei copii de pe Columna lui Traian; legislațiunea construcțiilor; luminatul stradelor, examen critic a diferitelor sisteme; aparatele de stingerea incendiilor; acustica și optica sălilor de spectacole; luminatul electric; arta grădinăriei, grădinile engleze și franceze; betoanele, fabricațiunea și întrebuințarea lor; sistemele de spitale cu săli circulare; culorile, alegerea și uzul lor; starea de odinioară a Bucureștilor [3].

Ne-am îngăduit a zăbovi mai mult asupra acestei propuneri de tematică deoarece o considerăm edificatoare asupra ariei problematice abordate de revistă, asupra surprinzătoarei « modernități » a preocupărilor sale.

Fapt și mai remarcabil, pe parcursul celor patru ani de apariție punctuală (1890—1894), programul își capătă materializarea în articole și prezentări de ținută grupate într-o serie de probleme majore.

Cunoașterea și protejarea zestrei arhitecturale a trecutului constituie, în acest sens, alături de preocuparea pentru situația profesiunii, direcțiile principale de analiză și acțiune.

Numeroase editoriale și articole atacă — uneori cu vehemență — modul defectuos în care se desfășura restaurarea unor monumente: Curtea de Argeș și Trei Ierarhi în primul rînd. În editorialul « *Restaurarea monumentelor istorice* » (nr. 4/1890), G. Sterian scrie: « *Am dat apoi o listă de cîteva monumente istorice, cele mai remarcabile care sînt cu totul părăsite și am arătat cum se risipesc milioanele pentru a schilodi și dărîma altele . . . . . pe cînd cu cîteva mii de lei s-ar putea pune la adăpost de o mînă sigură toate clădirile noastre vechi* » [4]. În nr. 3/1890, articolul « *Restaurarea monumentelor istorice în străinătate și România* » prezintă, pe baza lucrării cu același titlu a lui G. Sterian, fondul pozitiv al concepțiilor contemporane privind restaurarea și, îndeosebi, pe cele ale lui Viollet-le-Duc.

Apar, permanent în paginile revistei, monografii ale unor repere ale patrimoniului arhitectural: Stavropoleos din București (6/1890), ansamblul episcopal de la Curtea de Argeș (10, 11, 12/1890), Dragomirna (2/1891), *Castrul Tropaeum Traiani de la Adam Klissi* (3/1892 — prezentat de Grigore Tocilescu) sau articole de anvergură ca: « *București — studiu istoric* » de Dimitrie Berindei (5, 6 și 7/1891) etc.

Se poate aprecia, în acest context, că « *Analele* » au avut un rol hotărîtor în promovarea unei atitudini profesionale și sociale atente față de monumentele arhitecturale și față de patrimoniul artistic, în general.

Problema arhitectului, a organizării sale profesionale și formării corespunzătoare a cadrelor se conjugă în mod fericit în paginile « *Analelor* » cu aspecte sociale.

În editorialul « *Absurd* » (6 și 7/1893), se face următoarea constatare: « *Guvernele nostre au întreprins o gonă sistematică împotriva arhitecților români pe care-i elimînează sistematic de la lucrările publice, de la marele construcții artistice, de la tot ce e întreprindere importantă și de încredere* », cerîndu-se în continuare — pe baza demonstrării capacităților reale ale profesioniștilor noștri — revederea neîntîrziată a acestor stări de lucruri.

Constituirea *Societății Arhitecților Români* este, de aceea, călduros salutată în nr. 3/1891, iar din acel moment revista va publica, cu consecvență, ample relatări ale lucrărilor societății.

Alte laturi ale problematicii sociale își găsesc reflectare în prezentarea unor propuneri arhitecturale legate de îmbunătățirea condițiilor de viață. Astfel, în nr. 2/1890, apare proiectul « directiv » întocmit de arhitectul Maimarolu pentru case țărănești [7] — o primă manifestare a ideilor de tipizare în arhitectura noastră, în numeroase alte ocazii fiind prezentate proiecte de școli [8].

« *Analele* » au acordat o deosebită atenție și promovării « noului », atît sub aspectul ideilor arhitecturale, cît și sub cel al progresului tehnic.

G. Mandrea publica în nr. 11/1890 articolul « *Adevărul în arhitectura modernă* " [10], mobilierul școlar modern (tipizat) [11] este prezentat în nr. 7—8 și 9—10/1892, « *Tavanele luminoase* » [12] în nr. 9/1890, în nr. 4/1892 apar: « *Notițe asupra întrebuințării șinelor vechi de drum de fier în construcții* » [13], în numerele 7—8 și 9—10/1892 și în numărul 1/1893 este prezentată alcătuirea și metodele de calcul ale pasarelei metalice a gării din Ploiești [14], iar în 8/1893: « *Întrebuințarea pieselor metalice (grinzi, suporți, coloane, console) în construcțiunile arhitectonice* »[15].

Dacă întregim acest sumar schițat profil cu prezentarea proiectelor și realizărilor vremii, a concursurilor de arhitectură [16], cu « *dicționarul de termeni din arte și construcții* », cu informațiile din actualitatea arhitecturală internațională, înțelegem de ce dispariția revistei a lăsat un gol semnificativ în conștiința profesiunii ce se afla la începutul organizării sale.

În aceste condiții, apariția în 1906 a « *Arhitecturii — revistă română de artă* » avînd ca director pe arhitectul George Sterian « *răspunde vădit unei necesități deja simțite, astăzi cînd o nouă mișcare se desfășoară pe cîmpul artelor, față de dezvoltarea îmbucurătoare a cultului profesiunii noastre și față de înmulțirea specialiștilor naționali* ». Aflată sub « *auspiciile morale și materiale ce Societatea Centrală a arhitecților din România, spre lauda ei, și le-a asumat* » — ea reunește în cadrul comitetului de conducere alături de George Sterian pe arhitecții: I. D. Berindey, Ștefan Burcuș, Victor Asquini și Toma Dobrescu.

Editorialul inaugural « *Revista noastră* », din care am citat, evidențiază și programul revistei care: « . . . *își propune a arăta . . . dorința ce de un șir de ani stăpînește rîndurile arhitecților români, își propune a dezvolta un program de luptă corectă și neintimidată, iar din cititorii ei, sperăm că va ști a face arbitrii apreciați ai operelor și frămîntărilor lor legitime.*

Îndrumăm deci o campanie de popularizare a unui bogat și variat material artistic — rodul preocupărilor fără preget a arhitecților noștri naționali — și îndrumăm paralel, o luptă hotărîtă de ridicare la situațiunea ce i se cuvine, a celei mai atrăgătoare și complexe, mai neîndreptățite din cîte se zic profesiuni liberale » [17].

Iată deci, alături de blamarea « *produselor unei arte îndoielnice* » și de deschiderea spre « *celelalte ramuri de artă ce se leagă cu ea* » . . . preocupările de bază ale publicației, crescută în climatul « *Analelor* ».

În 1906, au apărut două numere ale « *Arhitecturii* ». Prezint materialele conținute de primul, pe care le consider simptomatice pentru profilul revistei din perioada 1906—1944 și în cea mai mare măsură pentru etapa 1906—1935.

După editorialul mai sus citat apare *proiectul unei vile la Caracal* datorat arhitecților Iliescu și Cretzoiu, apoi *proiectul pentru localul Societății Politehnice* — arhitect T. Dobrescu. Într-un amplu articol « *Către cititori* » I. D. Berindey, după ce face o incursiune în definirea metaforică a arhitecturii (« *și dacă muzica este arhitectura sunetelor, arhitectura este muzica spațiului* »), se oprește asupra aspectelor sociale și profesionale ale actualității vremii. George Sterian în « *Arta românească* », Al. Tzigara-Samurcaș în « *Arta publică* », I. P. Strîmbulescu în « *Cultura artistică și educațiunea artistică* », vizează aceeași zonă de preocupări.

Apoi, prin intermediul unei « *vizite la un amator de artă și arhitectură românească* » (autor Ștefan Burcuș), sîntem introduși în lumea modelelor istorice, același scop urmărindu-l și *prezentarea* « *Cetății lui Țepeș Vodă* » din județul Argeș (Victor Ștephănescu) sau a « *Hanului lui Manuk-Bey* » (Athanasie Demetrescu — arhitect din Giurgiu).

Un pas important înainte pe calea valorificării moștenirii naționale se face prin publicarea « *Încercărilor de artă decorativă românească* » și a *proiectului pentru palatul Primăriei din Iași* — datorate arhitectului Nicolae Ghika-Budești — articolul prezentînd un interes aparte și pentru modul în care exprimă interferența căutărilor de specificitate ale artiștilor noștri cu *arta* 1900.

Un proiect de « *fermă model* » (arhitect Paxino) « *Pavilionul român de petrol la Expoziția universală din Liège* » (arhitect Grigore Cerkez) și fotografia *Casei Arion* completează latura iconografică a numărului, în timp ce desenele de Artachino, gravurile de timbre de Gabriel Popescu, încercarea critică asupra picturii bizantine (Acbar Baltazar) se îndreaptă spre cîmpul artelor plastice.

Din păcate, consistenta și eleganta revistă trece, în același an (1906), în eclipsă — probabil din motive materiale — pînă în preajma intrării României în primul război mondial [18].

Cele două numere (din 4 programate) ale anului 1916, apoi cele 2 unificate din 1919, cele 2 unificate din 1920, numărul din 1924; cele din 1925, 1926, 1930, numărul din 1931—1933 și cele din 1934 pot fi considerate, așa cum arătam, ca direct continuatoare ale pionierilor din 1906, primind însă marca trecerii timpului.

Astfel problemele statutului profesional devin mai acute, cererile ce se adresează administrației pentru clarificarea situației mai concrete. Revista devine activă în promovarea ideii concursurilor publice de arhitectură, în prezentarea critică a acestora (participările românești la *Concursul pentru sistematizarea orașului Belgrad* — 1924, *editorialul din* 1926, *Concursul pentru Palatul Primăriei din București și cel pentru localul Asociației inginerilor și tehnicienilor din industria minieră*, același număr). Ea se preocupă de timpuriu (1920) de aspectele sociale ale locuirii. În numărul din acel an se prezintă un interesant proiect al arhitectului Jean Pompilian pentru un « *hotel al muncitorilor* » de la Fabrica de chibrituri Filaret [19] menit a ocupa centrul cartierului propus de « *Societatea comunală de locuințe ieftine* ». De aceeași problemă se ocupă pe larg (în 1924) în articolul bogat ilustrat « *Locuințe economice în Capitală* » [20] arhitectul I. D. Trajanescu, iar I. D. Enescu analizează în același loc cauzele crizei locuințelor. [21] Aceste preocupări, ca și cele încă sporadice privind problemele funcționale și tehnice [22] încep a fi însă bruiate de conflictul ce se conturează între tendințele — să le numim — « tradiționaliste » și cele « moderne » de « avangardă » — ce traversează deceniile trei și patru ale arhitecturii secolului XX în țara noastră asemeni și altor locuri.

Aici sîntem datori a face de la început observația că deși « *Arhitectura* » se afirmă în acest sens ca o redută ideologic conservatoare — uneori avansînd chiar pe poziții reacționare — ea continuă să publice numeroase — chiar majoritare pînă spre 1938 — realizări de factură modernă.

Și deși, lucrări ale lui Horia Creangă: *Luna Bucureștilor, hotelul Aro-Palace—Brașov* (împreună cu Haralamb Georgescu) sau

ale arhitectei H. Delavrancea-Gibory sînt foarte rare și apar tîrziu (3 și 4/1939) iar G. M. Cantacuzino nu este niciodată prezent cu participări teoretice în sumarele revistei, alte realizări: *Halele centrale Ploiești* (Toma T. Socolescu), sanatoriile proiectate de arhitecții Viecelli și Grigore Ionescu, *clădiri prentu învățămînt și administrații* (printre care și prima prezență profesională feminină — *clădirea Administrației și Uzina electrică* a Atelierelor C. F. R.-Griviția — arhitect Maria Cotescu) *locuințe și alte programe*, cu remarcabile calități de claritate funcțională, adecvare, eficiență tehnică și simplitate expresivă se întîlnesc permanent în paginile revistei.

În ce privește latura ideologică, fondul pozitiv al tendinței oficiale de la « *Arhitectura* » reprezentat de ideea promovării unei arhitecturi naționale, ca expresie a posibilităților, cerințelor și aspirațiilor unui popor, este adesea alterat pînă la contrazicere de negarea de ansamblu a progresului adus de arhitectura modernă, de orientarea exclusivă spre modelele locale (cel mai adesea clădiri de cult, mai tîrziu și exemple italiene și germane) și de tenta generală xenofobă care înlocuiește argumentarea obiectivă.

Această poziție lipsită de flexibilitate pe care se situează revista o privează de aportul unor idei novatoare, alimentează concentrarea tendințelor ce urmăreau mai îndeaproape realitatea arhitecturală din lume în jurul « *Contimporanului* » (înființat de Marcel Iancu și Ion Vinea la 3 iunie 1922) găsește calea liberă a altor modalități de publicare (cum ar fi broșura « *Către o arhitectură a Bucureștiului* » în care Horia Creangă combate: « *stilul așa-zis românesc cu ochi de vapor, cu balconașe în fier forjat, cu bow-windouri cu monograma proprietarului în tencuială* ») și culminează prin apariția în 1939 a caietelor « *Simetria* » (avînd ca protagoniști pe G. M. Cantacuzino, Octav Doicescu, Matila Ghyka și P. E. Miclescu).

Nu putem în același timp să nu observăm că, în însăși combaterea « modernismului », întîlnim nuanțe [23], că mai ales după 1935 (de cînd revista apare relativ regulat cu patru numere pe an), aspectele tehnice își găsesc loc permanent în paginile sale îndeosebi sub semnătura arhitectului Victor Asquini [24], că se acordă interes sistematizării prin punerea în discuție a noilor probleme urbane și prin propunerile arhitectului Zamfiropol [25], că sînt prezentate pe larg lucrările arhitecților noștri din teritoriile răpite României în preajma celui de-al doilea război mondial [26], că numărul 1/1941 (sub redacția arhitecților Victor Smigelschi și Stavri H. Opari) dedicat semicentenarului Societății este exemplar sub raportul prezentării personalităților de început ale arhitecturii românești: Orăscu, Mincu, Melic, Beniș, Rosnovan, Blanc, Petricu, Sterian, Toma Socolescu, Ion Socolescu, Săvulescu, Mihăescu, Gabrielescu, Ciocîrlan, Mandrea, Dobrescu, Dumitru Berindey, Ion. D. Berindei, Maimorolu, Grigore Cerkez, Clavel, Van-Saanen Algy, Hârjeu, Pompilian, Eracle Lăzărescu, Burcuș, Zagoritz, Gheorghe Lupu, Ciortan.

Demn de semnalat de asemenea, uimitor chiar, este faptul că apar în 1939 (nr. 2) sub semnătura lui Simion Vasilescu Gyk și în 1942 (nr. 1—2) sub semnătura lui I. D. Enescu analize atente ale situației fondului de locuințe rurale și urbane din țară, în care prezentarea fără menajamente a realității (« . . . 20% *din populație, respectiv circa 700 mii suflete, locuiesc de la 3 la 7 persoane într-o cameră de mărime modestă* » [27]) este însoțită de reclamarea unei remedieri radicale a situației însoțită de un program de acțiune în acest sens.

Cea de-a doua etapă (1935—1944) a evoluției revistei din prima sa mare perioadă de existență se situează deci după opinia noastră sub semnul unui anume dezechilibru și discontinuități în care influența nefastă a fluctuațiilor politice, transferate la nivelul arhitecturii și o anume atitudine conservatoare, tipică organizării corporatiste, tinde a fi în oarecare măsură contrabalansată de cuprinderea onestă a unor realități sociale și arhitecturale.

In 1944, se deschide cel de-al doilea mare capitol al existenței revistei.

Ea reapare, în 1948, cu titlul « *Arhitectură — construcții* » ca număr 5 (septembrie-octombrie) al « *revistelor tehnice AGIR* ». În « *Cuvîntul înainte* » din deschiderea numărului se arată: « *Deoarece arhitectura și urbanismul sînt condiționate de dezvoltarea politică, socială și economică a societății, noi vom trebui (sic) să urmărim îndeaproape transformările structurale ale țării noastre, îndreptîndu-ne eforturile principale pe drumul deschis prin lupta clasei muncitoare, ce clădește astăzi temelia orînduirii socialiste sub conducerea partidului ei de avangardă, P. M. R.* » [28]

Revista publică în cadrul secțiunii de arhitectură (de obicei majoritară ca pondere în economia numărului) articole de orientare, studii și realizări remarcabile ale vremii [29], articole cu caracter tehnic, prezentări și recenzii de publicații.

Un loc important este acordat popularizării arhitecturii ruse și sovietice.

Unele articole pun în discuție, fără a întreprinde însă o analiză științifică obiectivă, aspecte ale arhitecturii contemporane, critică poziția și activitatea unor mari personalități ale arhitecturii moderne [30].

De la începutul deceniului cinci, revista (devenită în 1953 « Arhitectura R. P. R. — organ al Comitetului pentru arhitectură și construcții al Consiliului de Miniștri ») manifestă o mai marcantă preocupare pentru problemele concrete ale arhitecturii din țara noastră, pentru găsirea unor răspunsuri funcționale [31] și tehnice [32] proprii în pas cu cerințele vremii.

În ultimii ani ai acestui deceniu, are loc o binevenită clarificare a pozițiilor teoretice.

Astfel, într-un articol publicat în nr. 1/1958 se arată: « *În prezent, cînd a venit momentul trezirii, cînd ne-am eliberat de hipnoza arhitecturii clasice, vedem că ne-a lipsit simțul practic, știința de a ne reține de la o ezitare inutilă* » [33].

În aceeași vreme, profesorul Gheorghe Petrașcu folosește inspirata « *Discuție într-o expoziție* » [34], pentru a afirma sensurile perene ale arhitecturii aflată la întîlnirea științei și tehnicii cu arta: « *Drumul pe care merge arhitectura este o necesitate istorică. Și un act de splendidă dreptate socială, capabil de nebănuite inspirații. Din slujba bisericii și a bogăției, arhitectura a trecut de partea omului de rînd și a muncii pașnice. Democratizarea nu trebuie să însemne însă vulgarizare. Ceeace apare azi ca vulgar în arhitectură trebuie condamnat. Sînt convins că arhitecții vor ști să realizeze și în viitor monumentalul,*

(Continuare în pag. 18) →

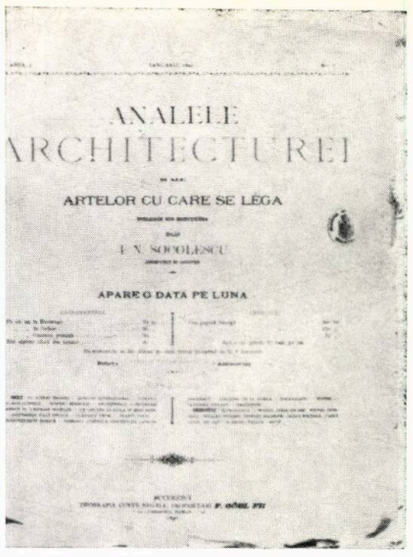

1

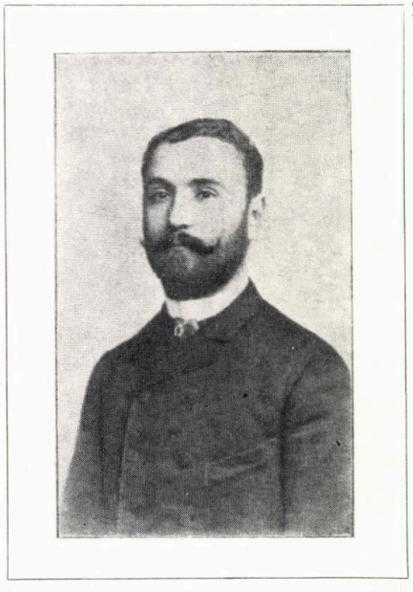

2

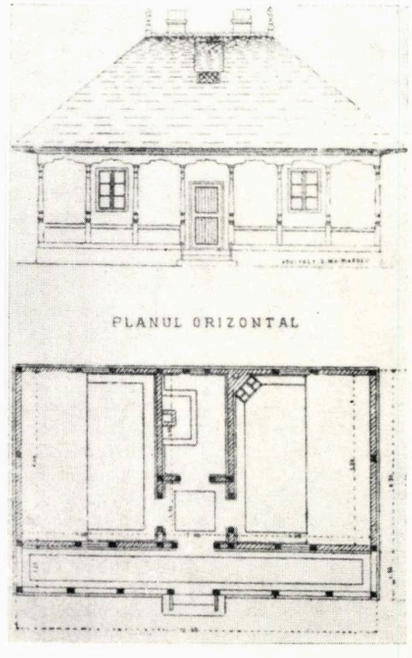

3

1. Coperta numărului 1/1890 al « Analelor »
2. Arhitectul Ion N. Socolescu
3. Proiect « directiv » pentru locuințe țărănești — « Analele » 1/1890

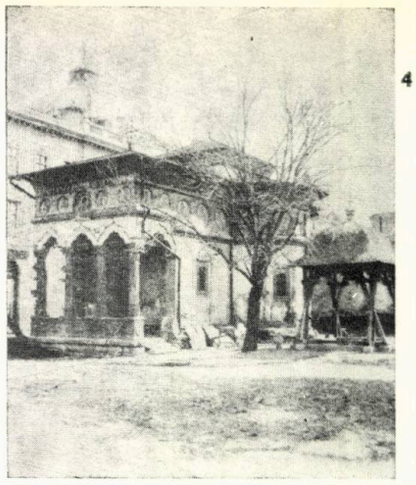

4

4. Biserica Stavropoleos prezentată în « Analele » nr. 6/1890
5. Arcade ale palatelor venețiene prezentate în « Analele » nr. 5/1890
6. Casa Ionescu-Gion, București — lucrare a arhitectului I. N. Socolescu — « Analele » 8/1890
7. Secțiuni demonstrative publicate în articolul « Tavanele luminoase » — « Analele » 9/1890,
8. Concursul pentru Palatul Parlamentului 37 de proiecte primite din București, Viena, Berlin, Canada, Paris, Roma, Bruxelles, Stuttgart, München. În imagine, proiectul « România » (arh. Maimarolu) cîștigătorul premiului I — « Analele » 1/1891
9. Detaliu pentru pasarela din gara Ploiești — « Analele » 5/1892
10. Mobilier școlar tip publicat în « Analele » 11—12/1892
11. Pagină din articolul « Întrebuințarea pieselor metalice în construcțiile arhitectonice » — Al. Marthineanu — « Analele » 11—12/1891

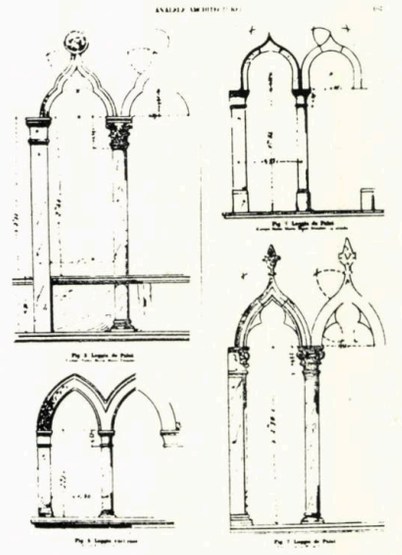

5

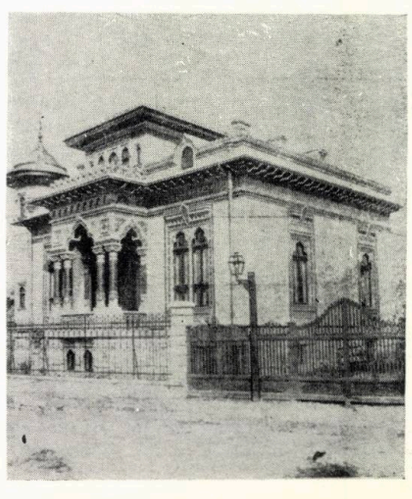

6

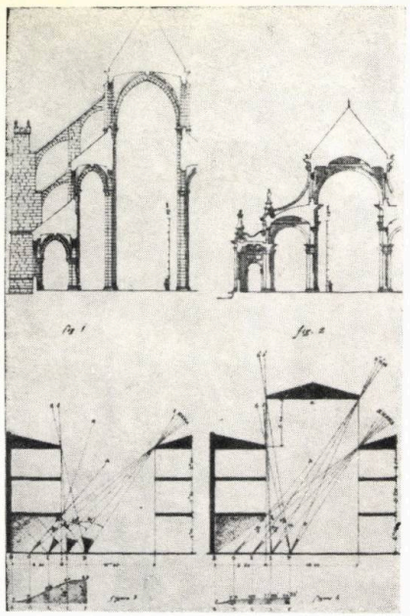

7

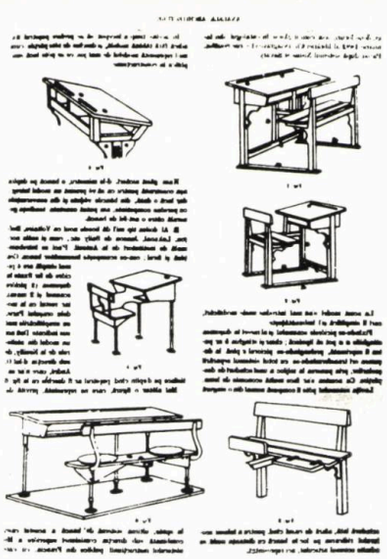

10

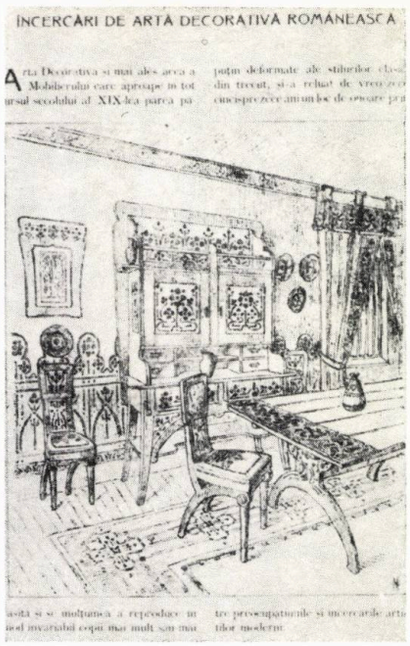

13

14. *Coperta numărului 1/1916 al revistei «Arhitectura»*
15. *Pagină din numărul 1/1916*
16. *Coperta numărului 3—4/1918 reprezentînd arcul de triumf propus de arhitectul C. Nănescu pentru intrarea trupelor române victorioase în Capitală*

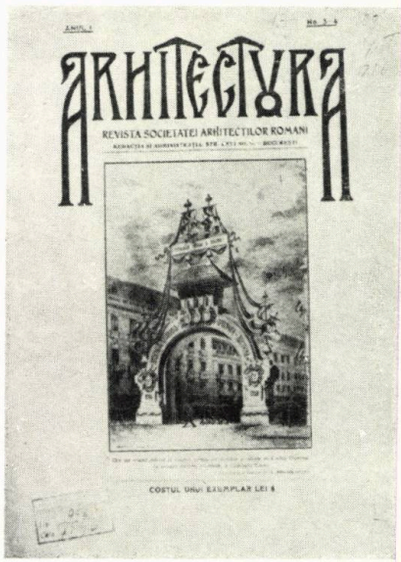

16

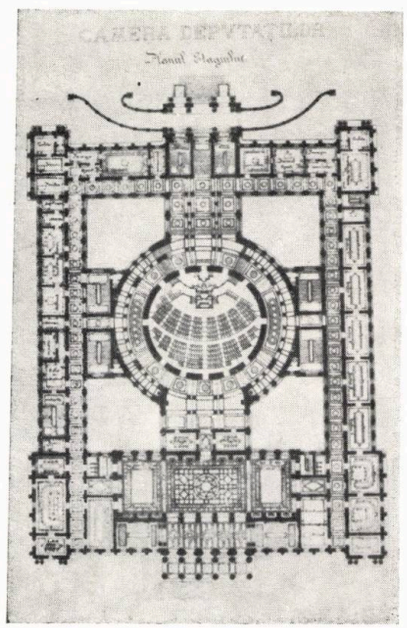

8

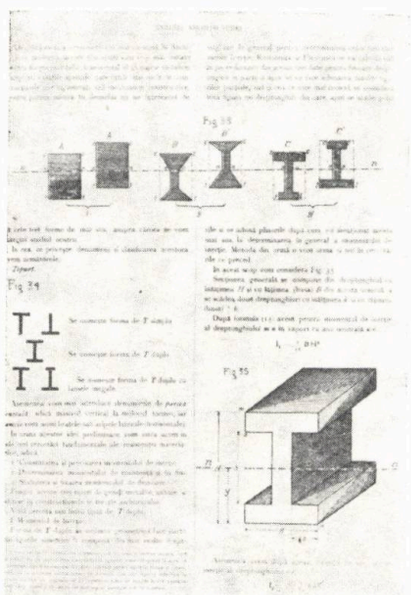

11 12

15

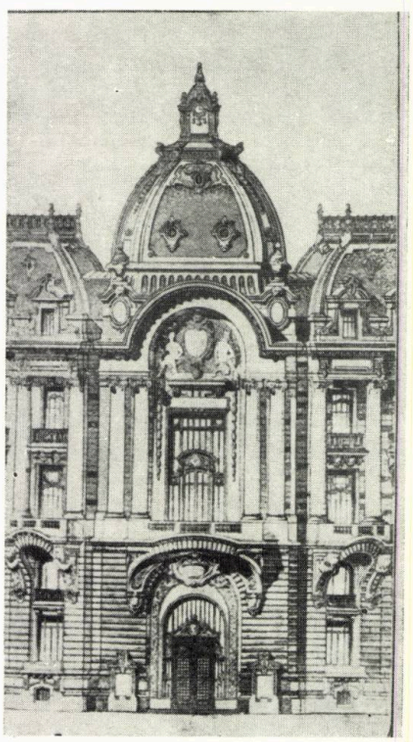

17

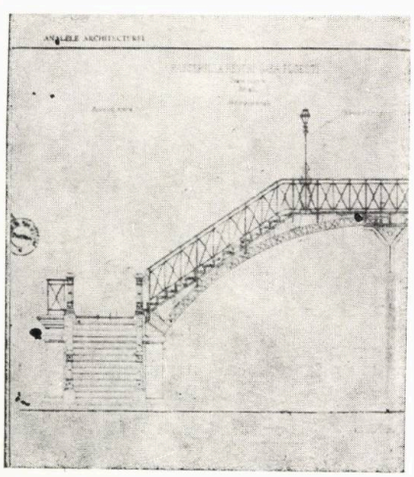

9

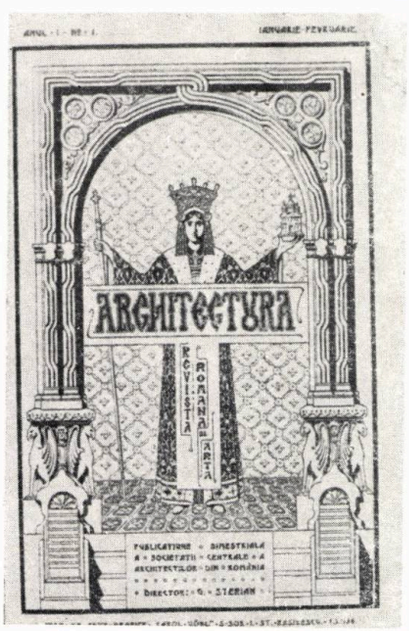

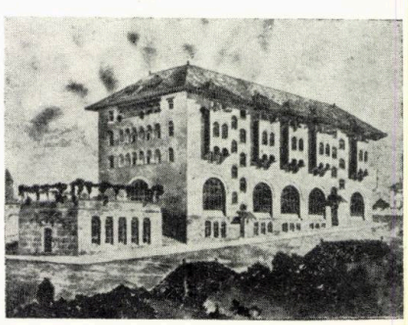

13

12. *Coperta numărului 2/1906 al revistei «Arhitectura»*
13. *Ilustrație la articolul «Încercări de artă decorativă românească» — N. Ghika-Budești — «Arhitectura» 1/1906*

→

18

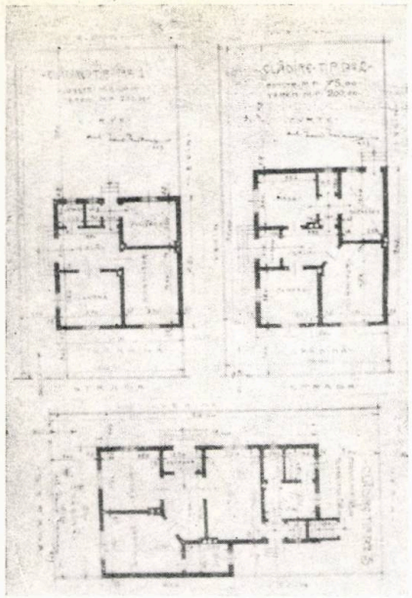

19

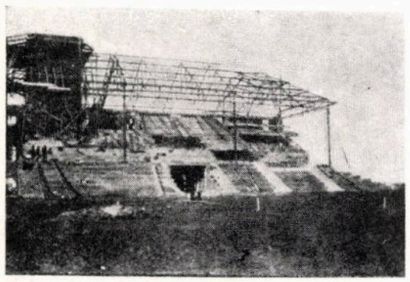

20

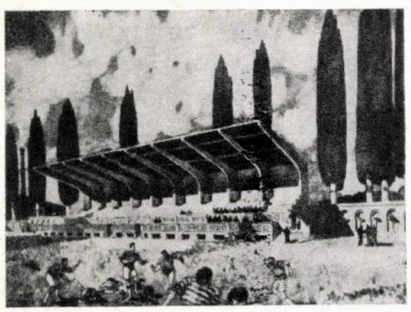

21

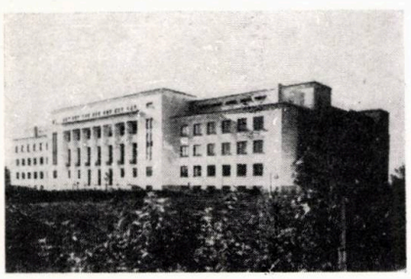

22

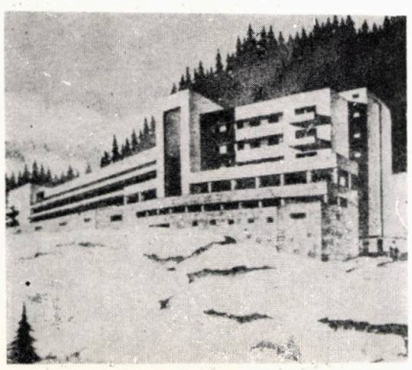

23

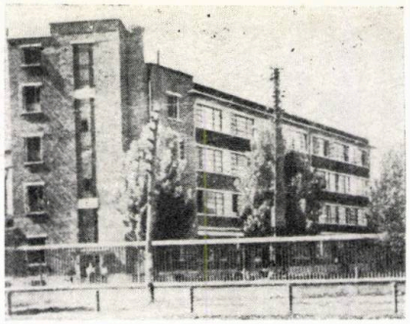

24

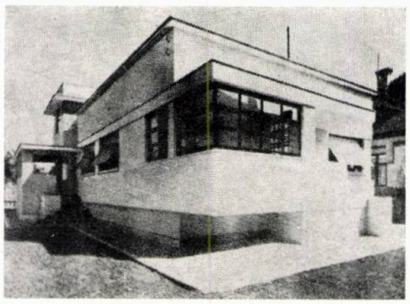

25

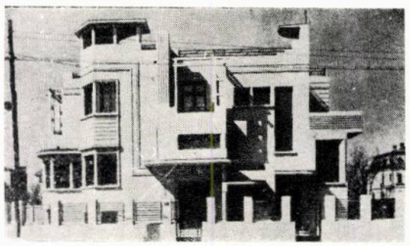

26

18. Planuri de «locuințe ieftine» publicate de arh. I. D. Trajanescu în nr. 3/1920
19. Tribuna hipodromului Floreasca (arh. P. Smărăndescu și ing. E. Prager) în construcție. Structură mixtă din beton armat și metal nr. 4/1925
20. Proiectul tribunei unui stadion muncitoresc — arh. T. Ciulli. Nr. 1930
21. Institututul de cercetări agronomice — arhitecții Fl. Stănculescu, St. Peterneli și L. Plămădeală. Numărul 1931—1933
22. Proiect pentru hotel la altitudine «Cota 1400» Sinaia — arhitecții M. Chernbach și I. Teodorescu. Numărul 1931—1933
23. Atelierele C.F.R. Griviţa — arhitect Maria Cotescu. Numărul 1934
24, 25, 26. «Stiluri» în arhitectura anilor 30. Casa Dr. Philippide (Cîmpina) arh. Boceanu; Casa ing. Prager (București) — arh. A. Culina; interior de arh. S. Ciortan; publicate în diferite numere ale revistei «Arhitectura»

arhitectura
trimestrial de arhitectură și urbanistică
al societății arhitecților români

august
1935
2

director
arhitect florea stănculescu

abonamente
autorități lei 500 anual
particulari lei 250 anual
redacție și administrație
v. vaci 9 cronicu

București, str. episcopiei, 2
telefon 3.07.36

27

28

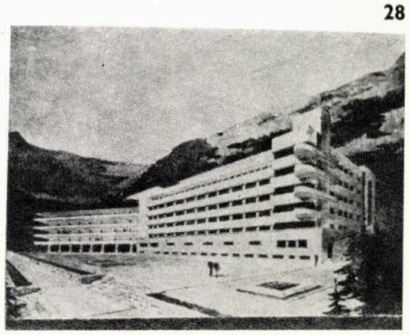

29

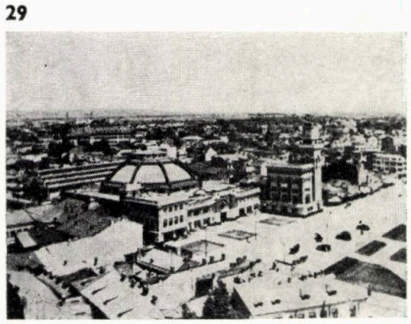

30

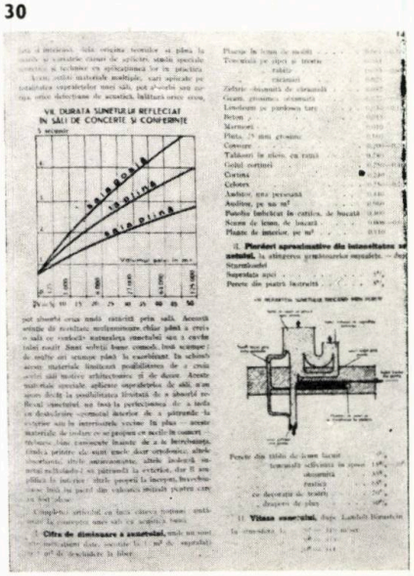

31

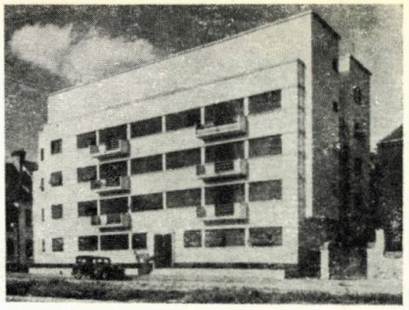

32

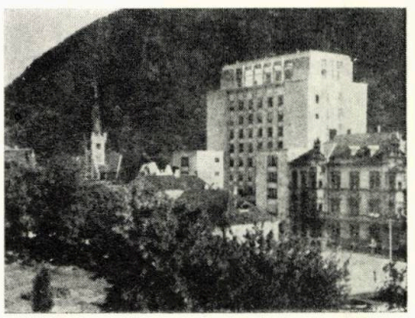

33

34

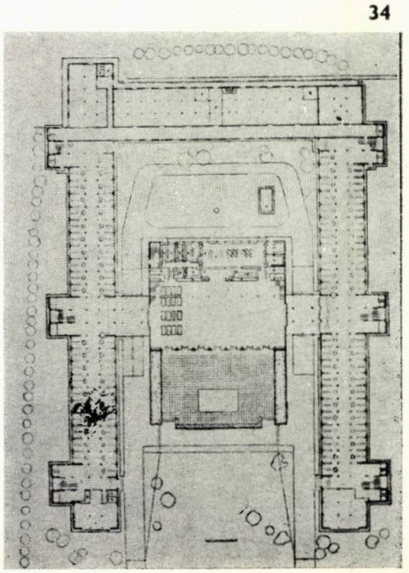

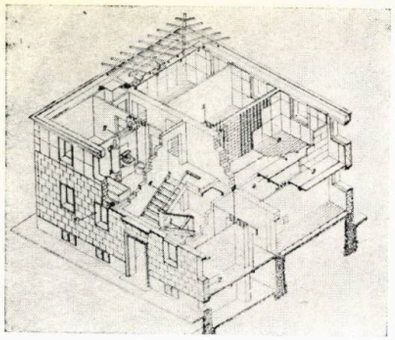

35

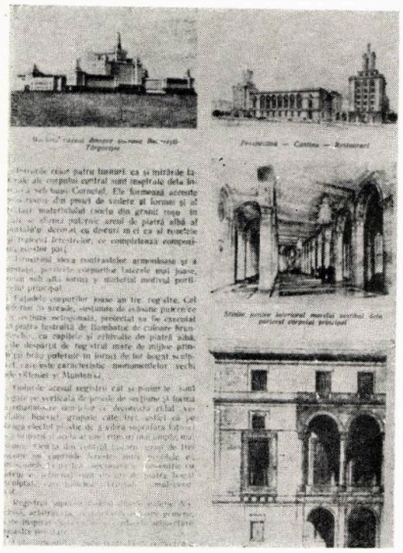

36

37

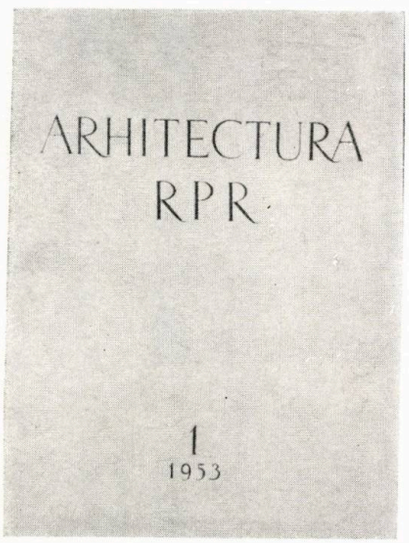

38

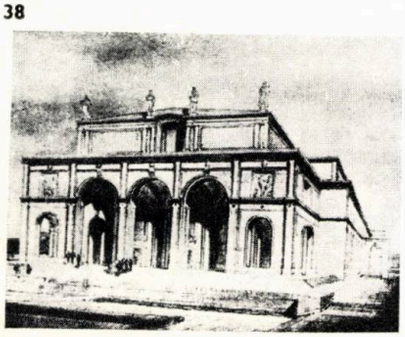

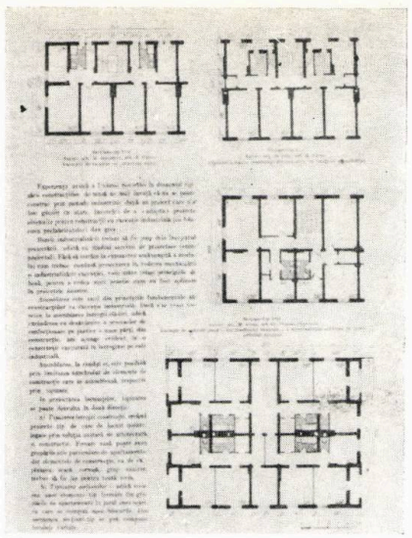

39

27. *Coperta revistei în 1935*
28. *Concurs pentru sanatorii T.B.C. Premiul I — arh. A. Viecelli — «Arhitectura» 3/1935*
29. *Halele Centrale Ploiești — arh. T.T. Socolescu — Arhitectura 6/1936*
30. *Pagină din articolul «Sălile mari și acustica lor» de V. Asquini «Arhitectura» 8/1937*

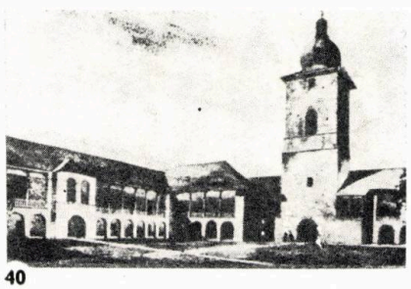

40

41

42

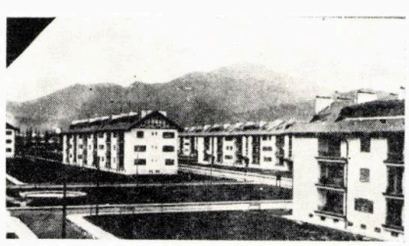

43

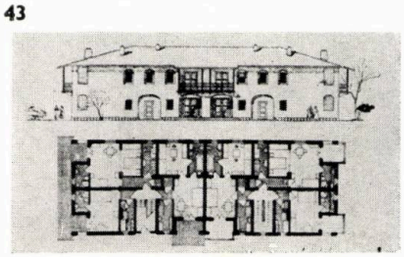

31. *Bloc în București. Arhitecții: S.S. Petculescu și E. Botez — «Arhitectura» 1/1939*
32. *Hotelul Aro-Palace Brașov. Arhitecții H. Creangă și H. Georgescu — «Arhitectura» 4/1939*
33. *Coperta revistei «Arhitectura — Construcții» în 1948*
34. *Planul parter al atelierelor de confecții Gh. Gheorghiu—Dej — București. Arhitecți proiectanți: M. Alifanti, I. Ghica-Budești, V. Krohmalnik, H. Stern publicat în «Arhitectura—Construcții» nr. 5/1948*
35. *Secțiune axonometrică prin Blocul prefabricat la Cernavodă (arh. Gh. Popescu-Negreanu) — «Arhitectura și urbanism» nr. 6—7/1952*
36. *Pagină din «Arhitectură și urbanism» nr. 4—5/1952 reprezentînd studii pentru Casa Scînteii*
37. *Coperta revistei în 1953*
38. *Perspectivă a clădirii «Operei de stat» (autor prof. arh. Octav Doicescu prezentată în nr. 1/1953 al revistei «Arhitectura R.P.R.».*

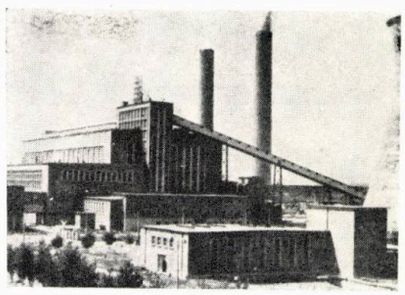

44

45

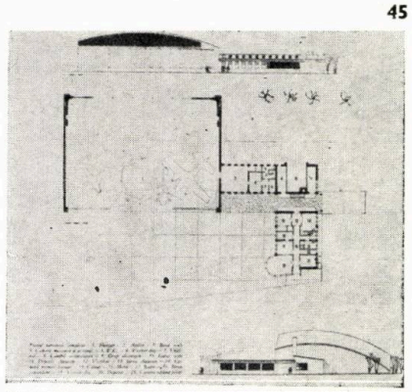

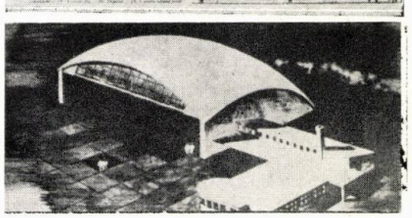

46

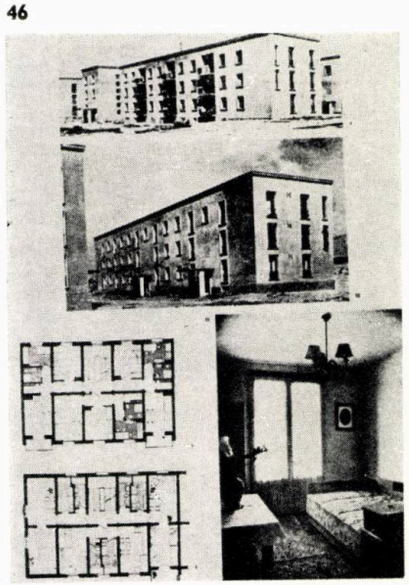

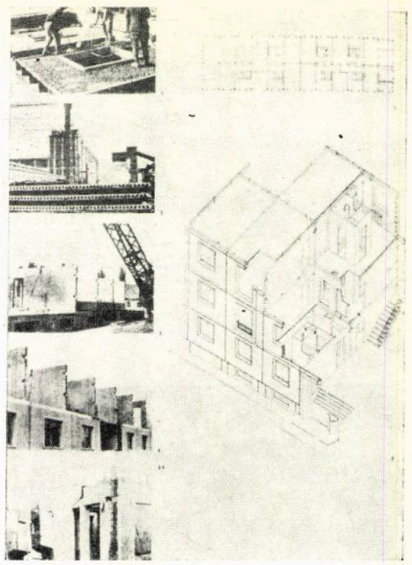

47

48

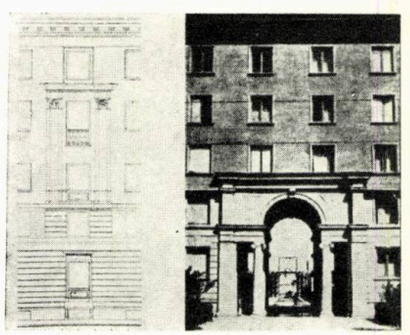

49

39. *Preocupări pentru tipizare în 1954 (articolul «În legătură cu proiectarea secțiunilor tip de locuințe» arh. I. Silvan nr. 1/1954*
40. *Mînăstirea Neamț — proiect de restaurare (șef de atelier Șt. Balș, autori arhitecții: R. Udroiu, D. Corneliu, A. Lepădatu, Fl. Dumitru) nr. 4/1954*
41. *Universitatea «Lomonosov» din Moscova prezentată în 5/1954*
42. *Cartierul «Steagul Roșu» (autori arhitecții: N. Nedelescu, T. Elian, V. D. Marinescu, Fl. Teodorescu) prezentat în 6—7/1954*
43. *«Un cartier de locuințe minimale în București» (arhitecții T. Niga, Antonescu, S. Bercovici, A. Dâmboianu, M. Dâmboianu, I. Florea, R. Ghelman, H. Stoicescu) publicat în nr. 2/1957*
44. *Centrala «Gh. Gheorghiu-Dej» — Doicești — arhitect A. Doicescu și colectiv, prezentată în mai multe numere ale revistei*
45. *Proiect tip pentru un complex Aviasan — arh. N. Stoenescu, ing. Alexandru Cișmigiu, ing. Traian Popp. nr. 3/1957*
46. *Cartierul de locuințe Floreasca: arhitecții C. Rădulescu, A Tanenzapf, V. Nițulescu, și alții, publicat în nr. 4/1957 și 12/1958*
47. *Clădire experimentală din panouri mari — arh. Silvyan Daniel și ing. Moses Drimer. nr. 8/1957*
48. *Pavilion de expoziție la Damasc — arh. Ascanio Damian și Ion Ressu nr. 8/1957*
49. *Cvartal de locuințe în București — arh. Ioan Novițchi și colaboratori, nr. 9/1957*

→

50

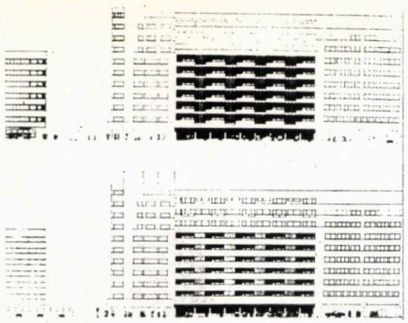

51

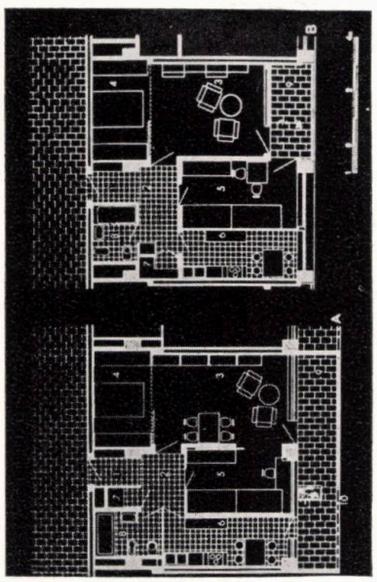

52

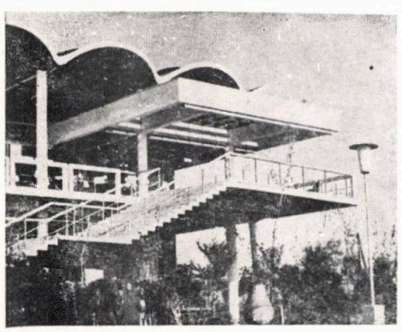

53

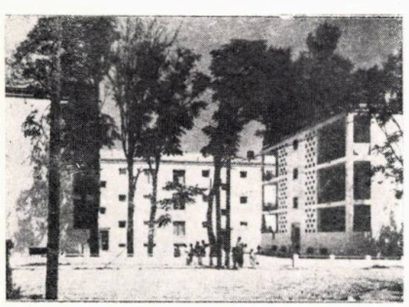

50, 51. Studii pentru un bloc de locuințe pe Bdul. Magheru — arh. Al. Iosif și Virgil Nițulescu, nr.9/1957
52. Blocul D (restaurant-club) în cadrul centrului de odihnă Eforie I — autor C. Lăzărescu, și colaboratori, nr. 8—9/1958
53. Complex de locuințe pe str. Ana Davila — autor M. Slomnescu, Vlad Iliescu nr. 10—11/1958
54. Sala Palatului — variante de studiu (machete) — nr. 4/1959
55. Restaurantul de pe șoseaua Constanța-Mangalia (Bloc D) — autori C. Lăzărescu, L. Popovici, nr.5/1959

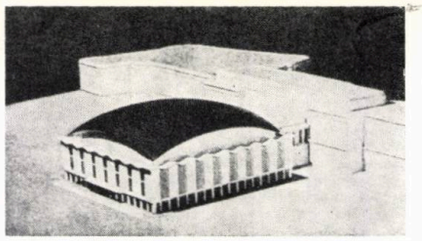

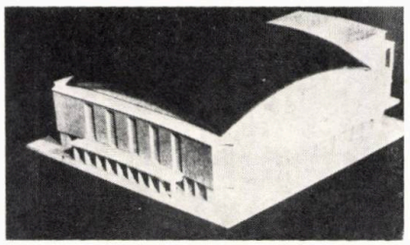

54

55

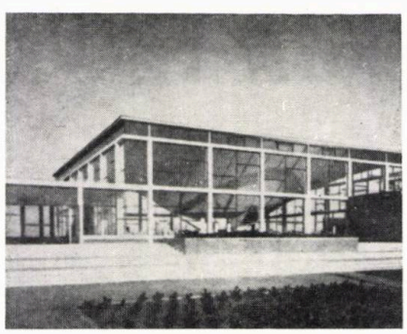

56

56. Restaurantul « Victoria » — Mamaia, nr. 4—5/1961
57. Noua Sală a Palatului R.S.R. autor: prof. arh. H. Maicu, coautori arhitecții T. Ricci, I. Șerban și colaboratori, nr. 3/1960
58. Ansamblul de locuințe din Piața Palatului R.P.R. Autori arh: L. Garcia, T. Niga. Coautori: arh. G. Filipeanu, S. Harutunian nr. 4/1960
59. Ansamblul de case de odihnă cu 1000 locuri la Mamaia, Autor: C. Lăzărescu și colectiv de proiectare, nr. 4/1960
60. Noua gară de călători a orașului Constanța — Autor: T. Săvulescu și colaboratori, nr. 5/1960
61. Circul de stat din București (autori arhitecții: N. Porumbescu, C. Rulea, S. Bercovici, N. Pruncu), prezentat în mai multe numere de revistă
62. Pavilionul Expoziției economiei naționale a R.P.R. — autor arh. A. Damian, Mircea Enescu, nr. 4/1962
63. Coperta de format pătrat a revistei în 1963

57

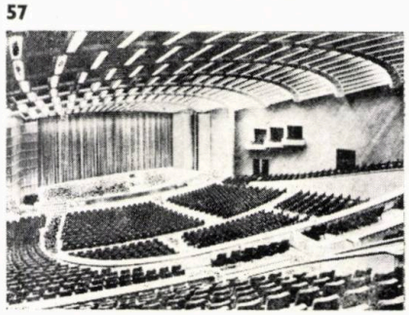

64. Scheme de principiu și propuneri de rezolvări de apartamente din « Căutări în domeniul elaborării tipurilor de locuințe de masă » — M. Alifanti, nr. 1/1963
65. Ansamblul de locuințe Balta Albă — București— Autori arhitecții: N. Kepeș, N. Porumbescu, A. Căciulă, S. Bercovici, M. Dămboianu, V. Gilcă, A. Keszeg, nr. 4/1960
66. Complexul hotelier « Carpați » din Brașov — autor arh. I. Rădăcină, nr. 5/1966
67. Hotelul « Europa » — Eforie Nord — autor arh. C. Lăzărescu și colaboratori 5/1966

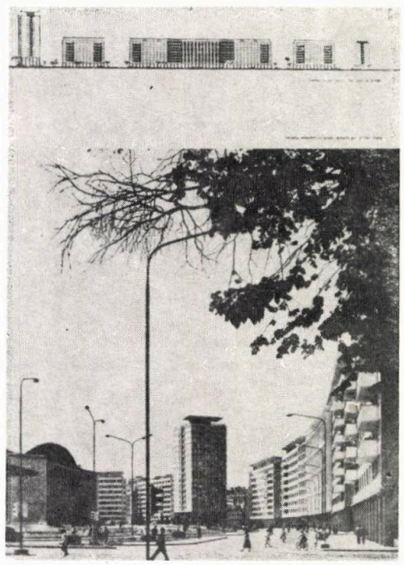

58

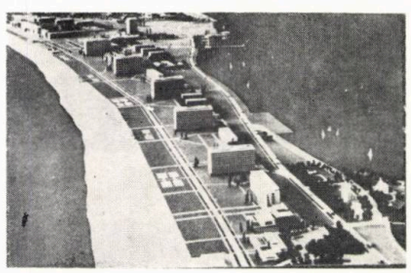

59

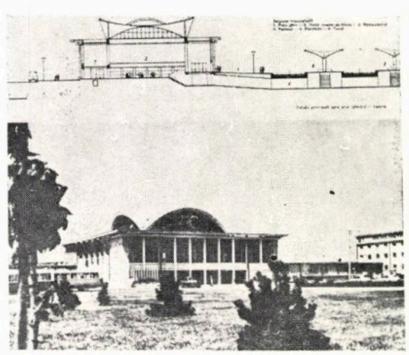

60

61

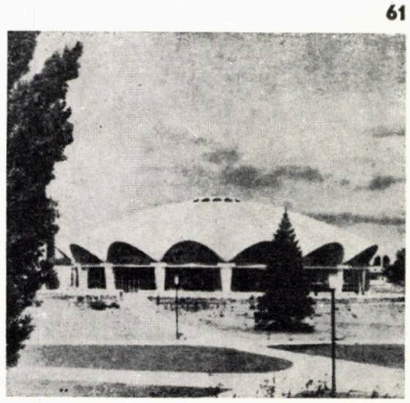

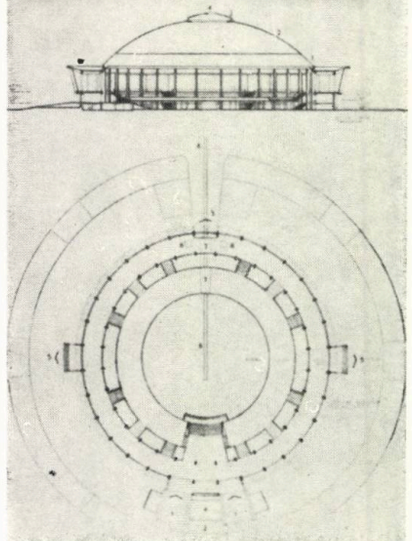

62

63

64

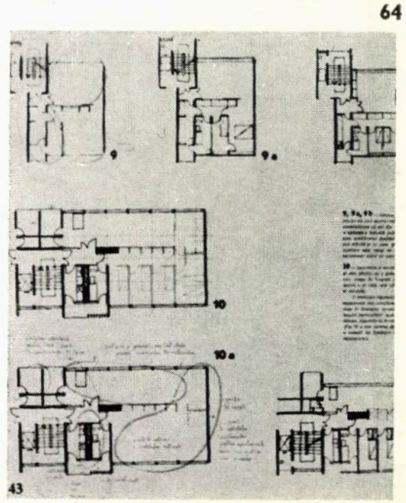

65

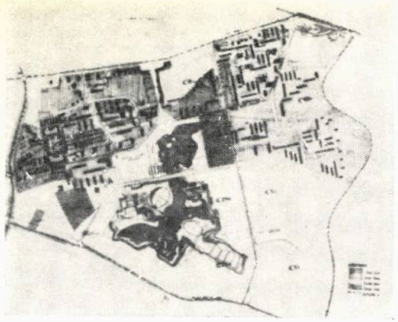

69

66

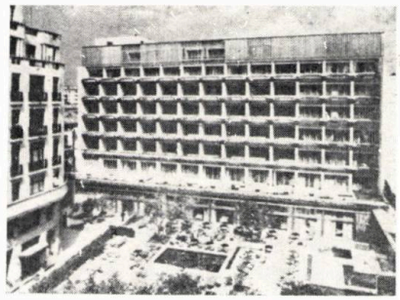

70

67

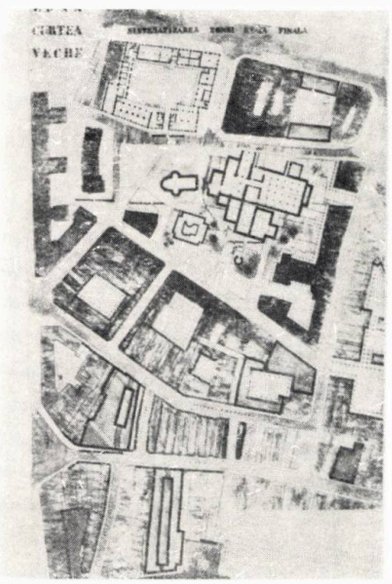

72

68

73

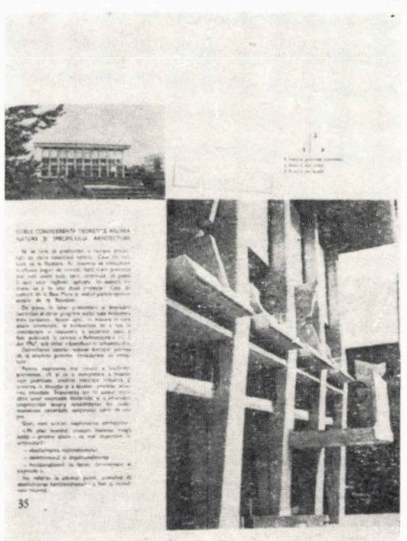

68. Noul spital din Suceava — autorii: arhitecții Mihai Enescu, M. Bucurescu, C. Chera, S. Mureșan, V. Smigelschi, nr. 1/1967
69. Ansamblul de locuințe Drumul Taberei — autori: Gh. Nădrag și D. Hariton (microraioanele 1, 2, 3, 8), Nr. 2/1967
70. Extindere și modernizarea hotelului « Athenée Palace » — București autor arh. N. Pruncu — nr. 1/1969
71. Proiectul Teatrului național din București — autori: H. Maicu, R. Belea, N. Cucu, nr. 2/1969
72. Sistematizarea zonei « Curtea veche » — București — referate prezentate de arhitecții: C. Joja, N. Pruncu, D. Antonescu, D. Iovănescu, nr. 4/1968
73. Casa de cultură Suceava — autori arhitecții N. Porumbescu și M. Porumbescu-Vaida, nr. 4/1969
74. Hotelul « Astoria » — Arad — autor arh. C. Miloș, nr. 5/1970
75. Sala Liceului de muzică Timișoara — autori arhitecți A. Fackelmann și I. Fackelmann, nr. 5/1970
76. Aeroportul internațional București-Otopeni — autor arh. C. Lăzărescu coautori arhiecții G. Cristea și D. Gheorghiu, nr. 3/1970
77. Ansamblul Institutului politehnic București — Colectiv de elaborare plan ansamblu: academician Octav Doicescu, arhitecții P. Iubu, C. Hacker P. Swoboda, Șt. Lungu.
78. Schița de sistematizare a municipiului București — nr. 1/1971

71

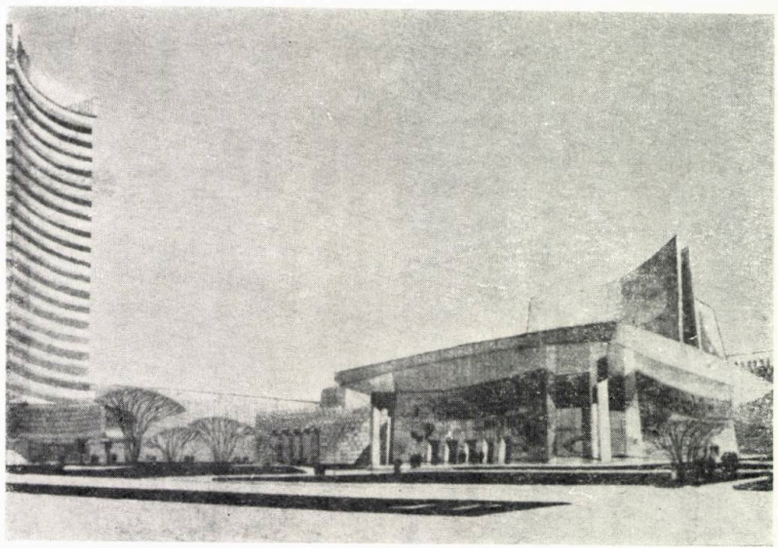

74

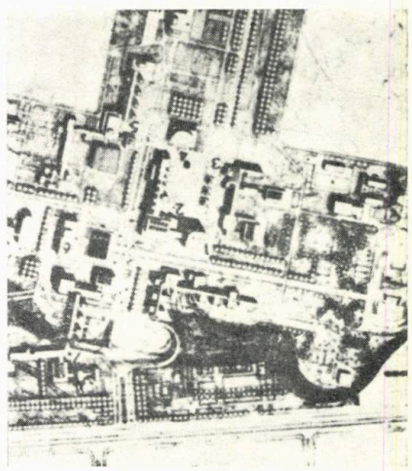

77

78

75

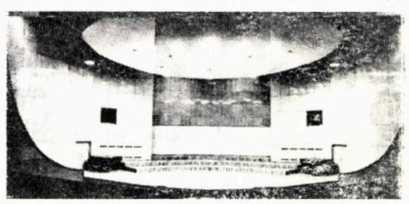

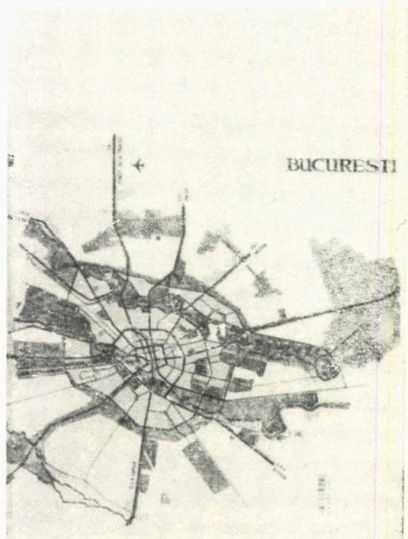

76

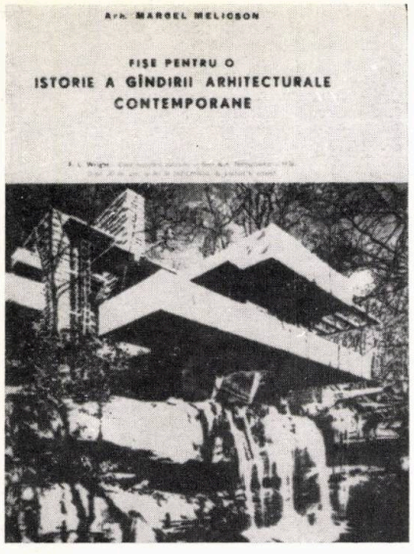

79

79. *Fișele pentru o istorie a gîndirii arhitecturale contemporane*

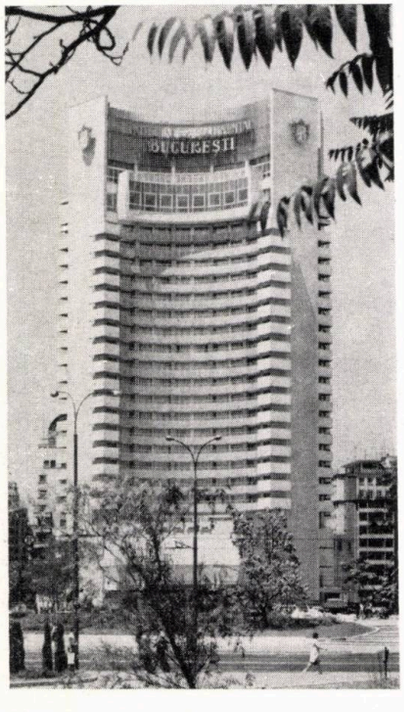

80

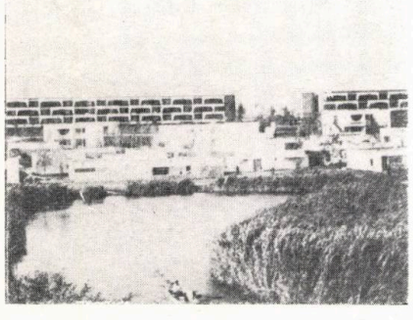

81

80. Hotelul Inter ● Continental București — autori arhitectură: H. Maicu (șef proiect complex al ansamblului Pieței Nicolae Bălcescu), D. Hariton (șef proiect complex al hotelului), Gh. Nadrag, I. Moscu, R. Belea și colaboratori, nr. 5/1971
81. Stațiunea Venus — autori plan ansamblu: Gh. Dumitrașcu, S. Manolescu (șef proiect complex), coautori și autori arhitectură, nr. 6/1971

NOTĂ: Au fost respectate indicațiile de autori așa cum sînt prezentate în paginile revistei.

linia nobilă, frumusețea, căreia simplitatea nu i-a dăunat niciodată».

În cadrul acestei lente evoluții, își găsesc loc în paginile revistei realizări și cercetări din domeniul locuințelor, arhitecturii industriei, expozițiilor, clădirilor utilitare, remarcabile pentru contemporaneitatea lor. Urmînd îndeaproape mersul evenimentelor arhitecturale, revista găzduiește prezentarea, sub semnătura arhitectului Cezar Lăzărescu, a primei etape a noilor construcții de pe litoralul Mării Negre (Eforie, Vasile Roaită, Techirghiol, Mamaia) [35] moment semnificativ, care afirmă înscrierea viguroasă a arhitecturii noastre în concertul contemporan.

Din 1959, apărînd cu șase numere pe an, revista introduce sistemul unor numere tematice *(construcții industriale* — 1/1959; *urbanism* — 2/1959; *din activitatea institutelor regionale de proiectare* — 3/1959; *zone industriale* — 3/1962; *construcții sanitare* — 5/1962) și prezintă cu consecvență realizări remarcabile ale vremii: Centrul de odihnă Eforie II, Mangalia, Cartierul Băneasa, Ansamblul Sălii palatului, Circul de Stat, Complexul Mamaia 10 000, apoi mai tîrziu, marile cartiere de locuit din București și alte orașe ale țării, ansamblul EREN, Aeroportul internațional Otopeni, Institutul politehnic din București, case de cultură, spitale și alte diferite programe.

Formatul pătrat, adoptat în 1963, este însoțit și de o mai atentă ținută grafică, același an reprezentînd și punctul de plecare al cunoașterii — încă sporadice și timide — a arhitecturii din lume [36].

Putem spune că, în acești ani, revista își capătă multe dintre elementele ce-i definesc profilul actual. A contribuit la aceasta, fără îndoială, un colegiu de redacție activ (cuprinzînd pe o perioadă mai lungă de timp pe arhitecții: Mircea Alifanti, Mihail Caffé. Marcel Locar, C. Moșinschi, Gheorghe Pavlu, Gheorghe Petrașcu).

În fine, iată calendarul revistei noastre ajunge la deceniul ce s-a încheiat de curînd. Este, credem, prea devreme pentru a situa cu suficientă obiectivitate această perioadă în existența, nu lipsită de vicisitudini dar tenace, a revistei noastre. Putem să ne încumetăm, totuși, a afirma că el este un deceniu al aspirațiilor. Majoritatea acestora ne trimit — chiar dacă își găsesc întruchipări sau nuanțe noi — la începuturile *«Analelor»* și ale *«Arhitecturii»*. Dorim astfel — asemeni înaintașilor noștri — ca *«Arhitectura»* să fie o parte din viața noastră, cu împlinirile și neajunsurile ei. Dorim însă ca ea să fie mai mult decît «oglinda» acestei vieți, să fie înaripatul Pegas al profesiunii noastre. Un Pegas și o Artemis care să ne îndemne permanent la a clădi bine și frumos, la a face mai bine cunoscută și apreciată arhitectura noastră în lume.

Cît reușim și vom reuși a da chip acestor aspirații, ca și multor altora, numai timpul ne va putea da un răspuns adevărat.

Conf. dr. arh. MIRCEA LUPU

NOTE

1. I. D. Enescu — *«După o jumătate de veac»* în *Arhitectura* nr. 1/1941, pag. 7.
2. Analele arhitecturii și artelor cu care se leagă, nr. 1/1890, pag. 1.
3. St. Ciocîrlan — *«O suită de subiecte»* în *Analele* nr. 2/1890, pag. 32.
4. G. Sterian — *«Restaurarea monumentelor istorice»* în *Analele* nr. 4/1890, pag. 73.
5. G. Sterian — *«Restaurarea monumentelor istorice în străinătate și în România»* în *Analele* nr. 3/1890, pag. 51.
6. D. Berindei — *«Bucureștii-studiu istoric»* în Analele nr. 5/1891, pag. 95—102, nr. 6/1891, pag. 108—117, nr. 7/1891, pag. 130—139.
7. x x x — *«Domeniul coroanei și construcția caselor țărănești»* în *Analele* nr. 2/1890, pag. 36.
8. Școala normală «Vasile Lupu» din Iași — proiect I. N. Socolescu (2/1890); Școala normală din Scăeni-Teleorman — proiect I. N. Socolescu (3/1890); Școala secundară de fete — proiect I. N. Socolescu (6/1890) în care apare un frumos portic de factură tradițională; Școala normală de arhitectură din Cîmpulung — proiect I. N. Socolescu (7—8/1892) — care reprezintă în multe privințe o precursoare a soluției lui Mincu pentru Școala centrală de fete din București etc.
9. «Noul» în sensul ideilor arhitecturale moderne
10. *«Adevărul în arhitectură consistă pe de o parte, în concordanța ce ar trebui să ne aducă în aparența exterioară a clădirii cu scopul acelei construcțiuni și pe de altă parte se caută ca formele arhitectonice decorative să fie expresia interiorului astfel ca să arate în general trăsăturile principale ale distribuțiilor interioare . . .*
Ar fi o ironie dacă motive mari decorative ca logii, colonade turnuri, cupole, cornișe mari bogate, s-ar întrebuința spre decorație unei clădiri, dacă scopul ei nu o cere . . .» G. Mandrea — *«Adevărul în arhitectura modernă»* în *Analele* nr. 11/1890, pag. 195.
11. Șt. Mihăilescu — *«Mobilierul școlar» raport după alcătuirea planurilor tip pentru clădirile de licee și gimnasii»* în *Analele* nr. 7—8/1892, pag. 89—90 și nr. 9—10/1892 pag. 121—124 și D. Aug. Laurian — *«Mobilierul școlar»* în Analele nr. 11—12/1892, pag. 173—178.
12. *«Tavanele luminoase»* (traducere din «L'architecture») — *Analele* nr. 9/1890, pag. 169—172.
13. x x x *«Notițe asupra întrebuințării șinelor vechi de drum de fier în construcții»* — *Analele* nr. 4/1892, pag. 78—80 și nr. 5—6/1892, pag. 111—113.
14. x x x — *«Passarella pentru gara Ploiești»* în *Analele* nr. 4—5/1892 planșe, nr. 7—8/1892, pag. 131—142, nr. 11—12/1892, pag. 180—200; nr. 1—2/1893, pag. 9—16.
15. Al. Martineanu — *«Întrebuințarea pieselor metalice (grinzi, suporți, coloane, console) în construcțiunile arhitectonice»* în *Analele* 6—7/1893, pag. 87—91, nr. 8/1893, pag. 103—109 și nr. 11—12/1893, pag. 157—174.
16. Cel mai important fiind Concursul internațional pentru Camera Deputaților (1890) — cîștigat de D. Maimorolu pentru care arhitectul primește felicitările lui Guadet, fostul său profesor *(Analele* nr. 1, 2, 3/1891)
17. R. P. Iliescu — *«Revista noastră»* în *Arhitectura* nr. 1/1906, pag. 5—7.
18. De fapt «Societatea» editase un efemer *«Buletin»* în 1912 (un număr) iar decizia republicării revistei și alocarea fondurilor corespunzătoare (5440 lei cheltuieli, din care se prevedea recuperarea a 4000 din vînzarea revistei) data din martie 1915.
19. x x x *«Hotel pentru lucrători»* — *Arhitectura* nr. 1—2/1920, pag. 10—13.
20. I. D. Trajanescu — *«Locuințe economice în Capitală»* — *Arhitectura* 1924, pag. 23—27.
21. I. D. Enescu — *«Criza de locuințe»* — *Arhitectura* 1924, pag. 28—29.
22. R. Clejan — *«Despre hoII»* în *Arhitectura* nr. 1—2/1920, pag. 19—20; I. D. Enescu — *«Clădiri sanitare»* numărul 1925, pag. 23; Proiecte pentru Moara Tatovici din Focșani — arh. S. Vasilescu (pag. 112—114) și Antrepozitul frigorific din str. Șerban Vodă (arh. V. Rădulescu) numărul /1924, pag. 131; E. Prager — *«Note asupra construcțiunei tribunelor hipodromului Floreasca»*, numărul 1925, pag. 52—54 și 57—63, tribuna pentru Stadionul Muncitoresc din str. Veseliei-Filaret (arh. Tașcu-Ciulli), numărul 1930, pag. 25.
23. Punctele de vedere exprimate sînt complexe, uneori confuze, părînd a se constitui mai degrabă în fragmente doctrinare decît dintr-un sistem coerent.
Întîlnim, astfel, uneori acceptarea unor calități ale arhitecturii moderne *(«Arhitectura este modernă prin folosirea materialelor și metodele noi de construcție și prin adaptarea la noile postulate ale igienei» . . .* sau *«Apoi acest stil dacă înseamnă oarecum o evoluție în tehnica artei de a clădi . . .»* I. D. Trajanescu — *«Arhitectura românească în fața curentelor moderniste»*. *Arhitectura* nr. 1931—1933, pag. 17) pentru ca în continuare aceasta să fie criticată în demersul său expresiv: *«. . . prin abuzarea pînă la exces a liniei drepte* (arhitectura modernă — n.n.) *prezintă curiozități de o bizarerie evidentă, dînd clădirilor aparențe de cutii perforate (vile) sau vagoane (case de raport) sau transatlantice pe uscat combinate cu silozuri și elevatoare industriale* (aluzie la discursul Corbusian — n.n.) *cu bovindouri greoaie* (vezi argumentele critice ale «modernîștilor»! n.n.) *lipite de fațade de carton găurite cu ferestre inestetice așezate pe colțurile caselor, sau așezate culcat la un nivel deasupra ochiului, dînd impresia de închisori»* (I. D. Trajanescu — ibidem).

Apar în cazuri excepționale chiar aprecieri de tipul: *«În ultimul timp arhitectura modernă devine mai pitorească și deși, mult asemenea în diverse țări, păstrează totuși în multe regiuni un caracter local»* (A. Cerkez — *«Din aspectele Bucureștilor* — *Arhitectura* nr. 9—10/1937, pag. 24). Este preponderentă, însă, poziția de respingere a inițiativelor moderne, considerate în final ca falimentare (Sp. C. *Arhitectura nouă* în nr. 1/1941, pag. 202—205 în care critica teoretică este însoțită de fotografii ale unor lucrări ale lui H. Creangă, D. Marcu, A. Culina, Al. Zamfiropol, G. Negoescu, H. Teodoru)
24. V. Asquini — *«Betonări pe timp de îngheț»* — *Arhitectura* nr. 1934, pag. 37—40; *«Măsuri de izolare a zgomotului la clădiri»* — nr. 5/1936, pag. 15—20; *«Păstrarea căldurei în locuințe»* nr. 1/1940, pag. 29—31; *«Tencuieli exterioare»* nr. 3—4/1940, pag 24 etc. Alte articole din domeniu apar sub semnătura arhitectului V. Smigelschi, a altor colaboratori arhitecți și ingineri.
25. *«Despre planul de sistematizare al Bucureștiului»* nr. 1934, pag. 41—44; *«Urbanismul și prefacerea Capitalei»* — nr. 5/1936, pag. 4—6; 6/1936, pag. 11—12 și 8/1937, pag. 19—20.
De menționat, de asemenea, studiul *«Istoricul urbanismului în România»* — I. Davidescu, *Arhitectura* 1/1941, pag. 170—175 și *«Aspecte locale ale urbanismului în România»* același autor, nr. 1—2/1942, pag. 17—22.
26. * * * — *«Realizări românești în Transilvania de nord»* — în *Arhitectura* nr. 3—4/1940, pag 17—21; G.L. — *«Opere de creație și construcție românească în teritoriile pierdute»* — în *Arhitectura* nr. 1/1941, pag. 125—149; XXX — Opera de construcție românească în Ardealul de nord — *Arhitectura* nr. 2/1941, pag. 26—28; V. Smigelschi — *«Realizări românești în Ardeal»* — *Arhitectura* nr. 3—4/1941, pag. 22—23.
27. I. D. Enescu — *«Problema locuințelor economice la orașe și sate»* — *Arhitectura* nr. 1—2/1942, pag. 7—10.
28. * * * — *«Cuvînt înainte»* — Arhitectura construcții nr. 5/1948.
29. Cum ar fi studiile pentru orașul muncitoresc Hunedoara (arh. G. Gusti, nr. 5/1948, pag. 262—266; Atelierele de confecții «Gh. Gheorghiu-Dej» din București (sub semnătura arh. M. Alifanti) nr. 5/1948, pag. 268—272.
30. Astfel în articolul *«Împotriva cosmopolitismului și arhitecturii burgheze capitaliste»* (N. Bădescu — *«Arhitectura — organ al Asociației științifice a tehnicienilor din R.P.R. și al Ministerului Construcțiilor»* nr. 1/1950) se spune: *«F. L. Wright . . . deși arată un talent viguros și o gîndire matură în jurul anului 1900, a degenerat pas cu pas . . .»* *«Perret . . . cu toate că este un constructor priceput . . oglindește în clădirile sale cu aspecte reci, triste și inumane concepția sa individuală și metafizică, superioritatea pe care și-o alocă față de oameni, venerarea exclusivă a materialelor de construcție și a legilor lor»* iar Le Corbusier realizează prin basilica din Lourdes o *«înscenare în genul filmelor americane de groază»*.
31. Gh. Popescu-Neveanu — *«Proiecte tip de locuințe individuale»* — nr. 3/1952, pag. 7—15. Întreg numărul 6—7/1952 abordează problema locuințelor muncitorești. D. Vernescu — *«Proiectarea complexă a locuințelor din bazinul carbonifer al Văii Jiului»*, pag. 3—7; M. Dima — *«Proiecte de locuințe muncitorești în Valea Jiului»*, pag. 8—11; D. Hariton — *«Locuințele muncitorești din orașul Petroșani»*, pag. 11—12; Gh. Popescu-Neveanu și N. Laszlo *«Problema industrializării construcțiilor de locuințe»* pag. 13—14; G. Porumbescu — *«Proiectarea locuințelor muncitorești de la Hunedoara»* pag. 15—19; St. Balș — *«Locuințe pentru muncitori la Medgidia»* pag. 20—22 etc.
32. M. Alifanti — *«Economia, utilizarea rațională și lărgirea sortimentului materialelor de finisaj»* nr. 1—2/1952, pag. 17—27 și nr. 3/1952, pag. 16—31; M. Cotescu *«Elemente de bloc tip în noile case de locuit»* nr. 11/1952, pag. 11—16, etc.
33. V. Maslaev — *«Despre problemele care îi frămîntă în prezent pe arhitecți»* nr. 3/1953 pag. 41—45.
34. Gh. Petrașcu — *«Discuții într-o expoziție»* — *Arhitectura* 3/1958, pag. 12—14.
35. C. Lăzărescu — *«Noi construcții pe litoral»* nr. 8—9/1958, pag. 12—51.
36. În nr. 2/1957 apare prezentarea unor elemente prefabricate din beton ușor (Suedia) în nr. 5/1963 se publică articolul *«Oscar Niemeyer și orașul Brasilia»* nr. 1/1964 apare la rubrica *«De peste hotare»* cîte o scurtă prezentare a Complexului Olimpic din Tokyo și a ansamblului Marina City din Chicago etc.

ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ ÎN VREMEA ÎNCEPUTURILOR SOCIETĂŢII ARHITECŢILOR ŞI REVISTEI «ARHITECTURA»

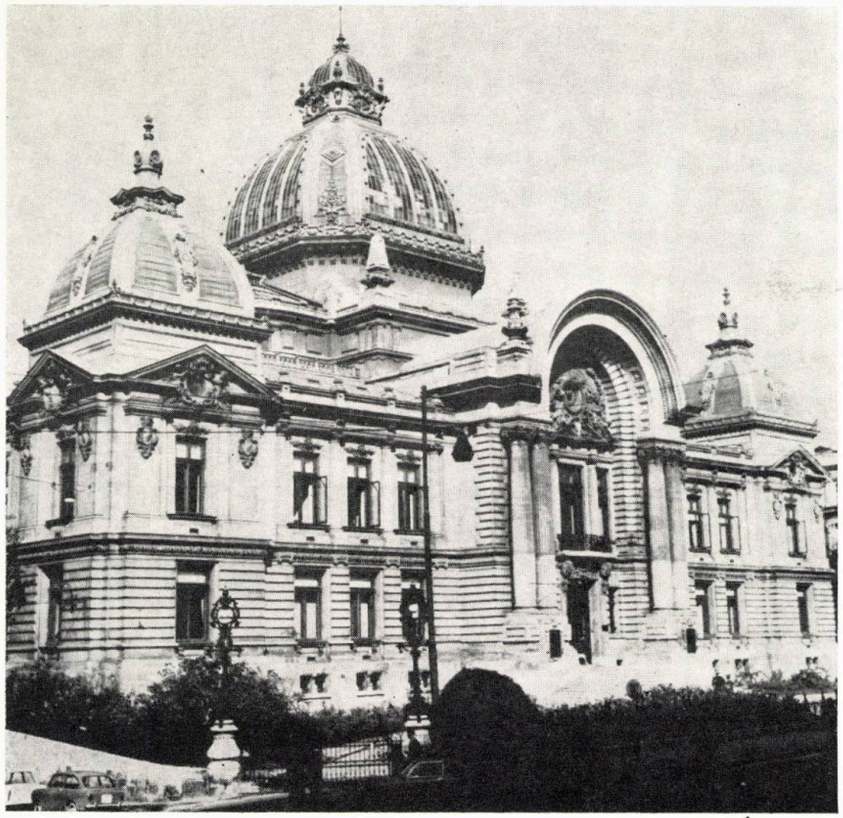

1

Procesul de modernizare economico-socială înregistrat în ţările române, încă de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, dar mai ales odată cu primele decenii ale secolului al XIX-lea — proces marcînd închegarea unor relaţii de producţie capitaliste şi însoţind progresiva emancipare de sub dominaţia otomană, paralel de asemenea cristalizării treptate a ideologiei şi culturii naţionale — se reflectă în planul activităţilor constructive printr-un puternic avînt, prin apariţia unor necesităţi noi, confruntate, adeseori antagonic, cu persistenţa procedeelor tehnice, materialelor şi metodelor de tip tradiţional folosite pe parcursul îndelungatei epoci feudale. Meşterii constructori, zidari, dulgheri ş.a., organizaţi pe bresle, sub conducerea cîte unui « maimar-başa » puteau cu dificultate asigura realizarea programelor edilitare preconizate în mod sistematic, îndeosebi odată cu perioada regulamentară, iniţiatoare, cum se ştie, a unor incisive înnoiri ale structurilor urbane. În aceste condiţii, pentru satisfacerea cerinţelor amintite, ce nu aveau precedent în arhitectura noastră tradiţională — amenajări şi asanări urbanistice, edificii publice, programe civile dezvoltate ş.a. — au fost solicitaţi tehnicieni străini, cu pregătiri diverse, « arhitectoni » şi constructori de drumuri şi poduri, ingineri hotarnici ş.a., mai ales austrieci. « Paler neamţul » amintit în 1795, Moritz von Ott, Hartl sau Hartler, Ernest Mayer(1) Iosif Weltz, constructorul bisericii Sf. Dumitru din Bucureşti, în Ţara Românească, « Herr Leopold », arhitectul bisericii Banu din Iaşi, Martin Kubelka. autorul refacerilor de la Frumoasa, M. Singurov, proiectant al palatului domnesc (dispărut) din Iaşi şi al palatului domnitorului Mihai Sturdza, din acelaşi oraş, în Moldova, sînt cîteva nume din categoria menţionată întîlnite în documentele vremii. Alături de aceştia, trebuie consemnaţi şi arhitecţi din familia Freiwald, activi în ambele Principate.

A. La sfîrşitul secolului al XIX-lea, ca o reflectare a includerii tot mai accentuate a României în viaţa economică şi culturală a Europei, se adoptă pentru soluţionarea plasticii arhitecturale formule caracteristice eclectismului, care domină în arhitectura acelui timp, şi în special cele caracteristice academismului de şcoală franceză.

1, 2, Palatul Casei de Depuneri (C.E.C), 1896—1900, arh. Paul Gottereau 3. Palatul Institutului de medicină şi farmacie, 1902, arh. Louis Blanc

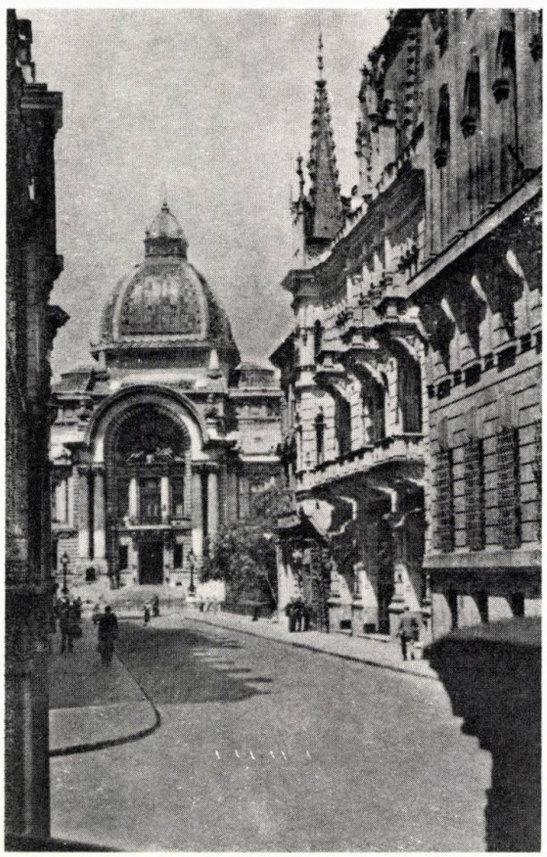

2

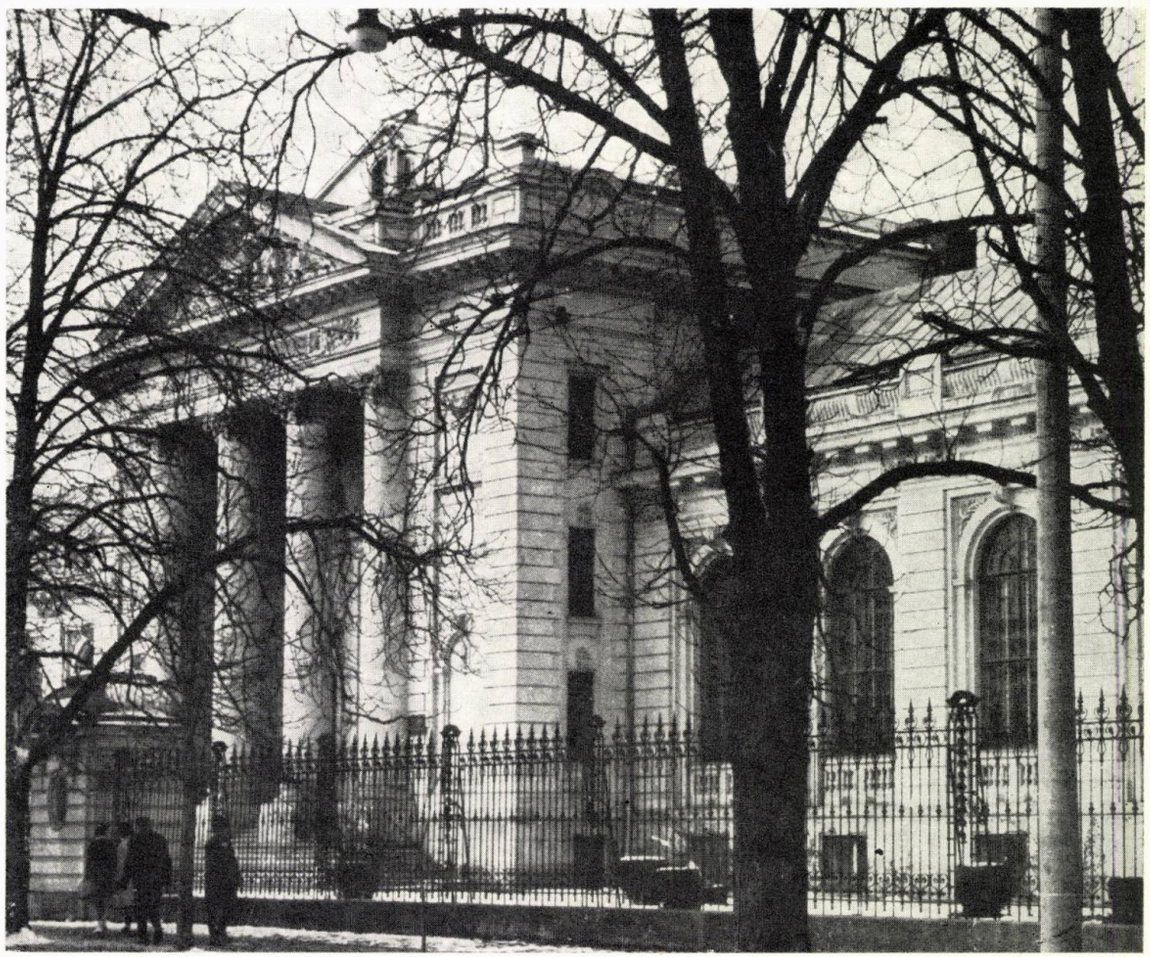

3

→

6

5

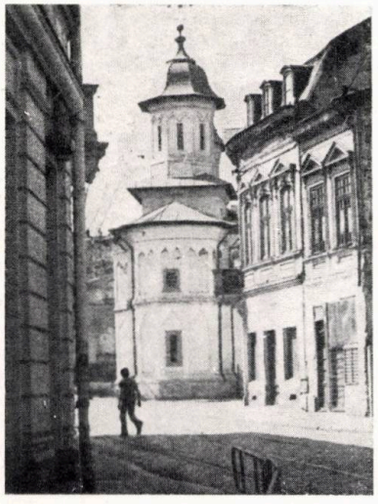

7

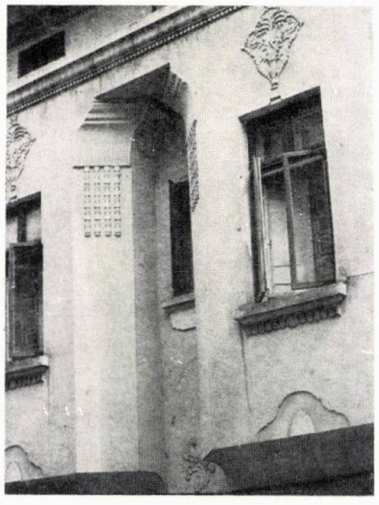

10

11

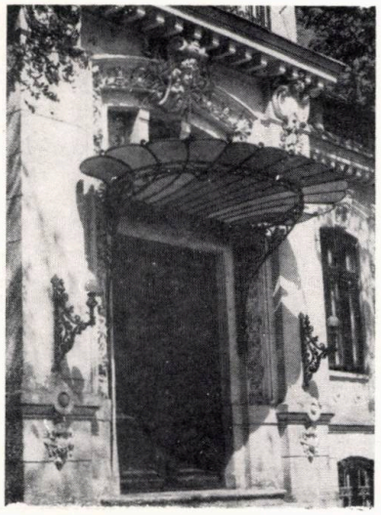

8

9

4

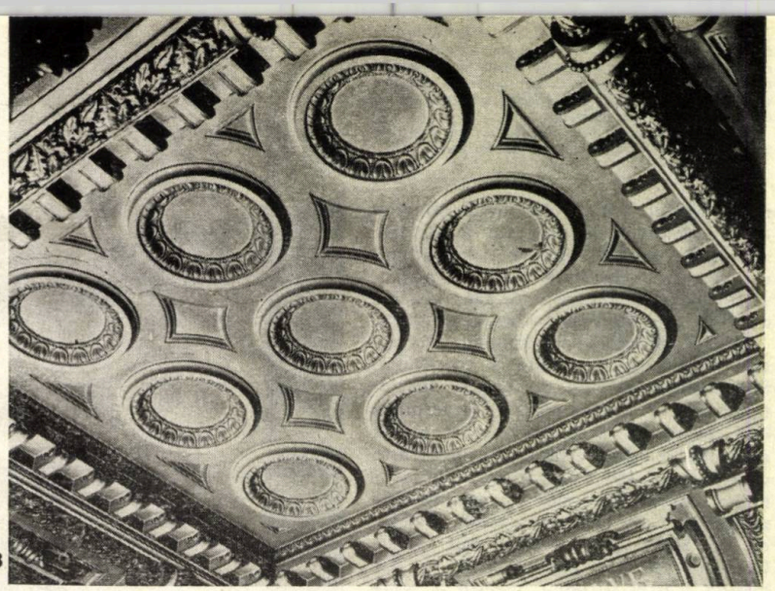

13

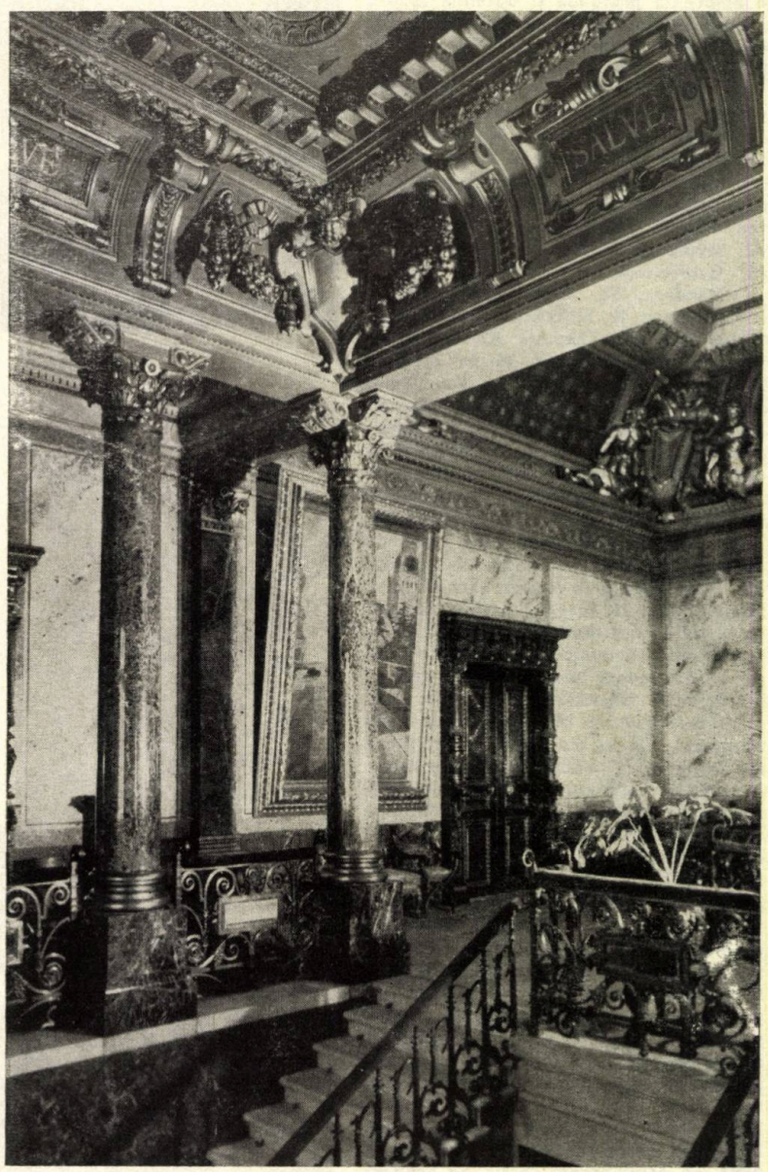

12

4. Arenele Romane din Parcul Libertății, 1906, arh. Victor Ștefănescu 5. Palatul Bursei, astăzi Biblioteca centrală de stat, 1910, arh. Ștefan Burcuș 6. Palatul Cantacuzino, 190 —1907, arh. I.D. Berindei

B. Orientarea eclectică se manifestă, nu numai în arhitectura clădirilor reprezentative, dar și în cea a construcțiilor urbane obișnuite.

7, 8, 9, 10. Aspecte din centrul istoric al Bucureștiului.

C. La începutul activității sale, Ion Mincu realizează, la rîndul său, cîteva clădiri în stil eclectic, remarcabile însă prin rezolvarea judicioasă a funcțiunilor.

11. Casa Vitzu 12, 13. Casa Monteoru, interior și plafon

Johann Freiwald, inginer și « arhitecton », a lucrat la București și la Iași, unde e amintit încă în 1803 și unde va participa mai tîrziu la amenajarea Teatrului de varietăți, în casele ce aparținuseră agăi Lascarache Costache (2): Gustav Freiwald, poate fiul lui Johann, profesor de desen, geometrie și arhitectură la Academia Mihăileană din Iași este, între altele, alături de G. Asachi și M. Singurov autor al unui proiect pentru catedrala mitropolitană din capitala Moldovei. Despre Julius Freiwald, în fine, fiul lui Johann, Alexandru Orăscu își amintea în discursul rostit la prima aniversare a Societății arhitecților români: « . . .arhitectului celui mai vechi, Fraivalt i se datorește casa Brâncoveanu și Pensionatul (fosta Școală centrală de fete), Casa Vernescu (veche), Vilara, poliția de acum, și casa lui Bălăceanu în ulița Franceză » (toate din București n.n.) (3) Numele lui Iulius Freiwald se leagă îndeosebi de perioada domniilor regulamentare din Țara Românească, ale lui Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei, cînd apar primele preocupări de restaurare sistematică a monumentelor istorice, făcută însă după metode neștiințifice, sub îndrumarea « arhitectonului mănăstiresc » Ioan Schlatter. O serie de monumente de primă importanță: mănăstirile Bistrița, Dealu, Tismana, Cozia, Arnota Antim etc. sînt acum « modernizate » factice, primind o înfățișare lipsită de orice legătură cu structura lor originară (4). Dealtfel, activitatea meșterilor și arhitecților străini în prima jumătate a secolului al XIX-lea a contribuit la răspîndirea elementelor specifice unor stiluri arhitecturale de origine occidentală, dar rapid internaționalizate în acea vreme: neoclasicismul, ale cărui ecouri în arhitectura românească se pot urmări începînd cu ultimul deceniu al secolului al XVIII-lea, pînă în deceniul al patrulea al veacului trecut, și romantismul, ale cărui manifestări, unele atestînd o anume simbioză cu necclasicismul, se desfășoară aproximativ între 1840—1870. Evoluția, asimilarea și reacția față de aceste două curente sînt fenomene complexe ce trebuie privite desigur într-un cadru mai general, incluzînd problemele legate de gust și modă, precum și de funcția socială a arhitecturii.

Este de remarcat în acest sens că primii arhitecți români cu studii de specialitate: Gheorghe Asachi — personalitate multilaterală, pregătit și în domeniul arhitecturii — și Alexandru Costinescu în Moldova, Iacob I. Melic și Alexandru Orăscu în Țara Românească (ultimul activ și după Unire) au adoptat în clădirile realizate formele clasicismului, considerate multă vreme apte să traducă eforturile de înnoire întreprinse pe plan cultural. Se cuvine subliniat astfel că Alexandru Orăscu, adevărat ctitor al școlii românești moderne de arhitectură, înflăcărat patriot, participant direct la mari evenimente și etape ce au jalonat istoria țării în veacul al XIX-lea — revoluția de la 1848, actul Unirii — nu vedea nici o contradicție între idealurile de progres național pe care le îmbrățișase și expresia lor arhitecturală prin intermediul stilului neoclasic, lipsit de rădăcini autentice, reale, în vechea noastră artă, stil al cărui consecvent promotor a fost prin operele sale: palatul Academiei, ulterior al Universității, fostul « Hôtel du Boulevard » din București, fostul hotel Carol din Constanța, primul gimnaziu din Ploiești, refacerea Mitropoliei din Iași ș.a. Difuzat de un « nou val » de arhitecți străini, de școală germană, romantismul în varianta neogotică se îndepărta în chip mai pronunțat încă și totodată mai vădit de spiritul unei tradiții, ce nu-și pierduse vitalitatea și pregătea deopotrivă teren și eclectismului. În ultimul sfert al veacului al XIX-lea se constată și ca urmare a unor asemenea « grefe » forțate — deși edificiile în discuție puteau avea incontestabile calități arhitecturale — clarificarea unor poziții teoretice cu importante consecințe în practica artei de a construi. Astfel, în mod concomitent și — principial — opus puternicei tendințe cosmopolite dezvoltate în arhitectura monumentală de la finele veacului al XIX-lea, materializate îndeosebi de un grup de arhitecți francezi (sau de școală franceză): Cassien Bernard, A. Ballu, Albert Galleron, Paul Gottereau, Louis Blanc, reprezentanți ai eclectismului istoricist și academist — se conturează trăsăturile unei școli naționale de arhitectură în jurul personalității lui Ion Mincu. Opera sa apare decisiv înrîurită de concepții estetice cum erau cele formulate de Alexandru Odobescu, în spiritul ideologiei pașoptiste, sau cele afirmate în repetate prilejuri de Mincu însuși: « Pedantismul, ignoranța pretențioasă și cos-

D. Cele mai valoroase creații ale lui Ion Mincu se disting prin folosirea învățămintelor arhitecturii clasice, utilizarea de materiale locale și de tehnici tradiționale, interpretarea unor procedee plastice ale vechii arhitecturi românești, căutarea unei expresii adecvate programului.

14. Casa Lahovary, 1886 15, 16. Școala Centrală de Fete, 1890 17, 18. Bufetul de la Șosea, 1892

mopolitismul nostru de modă stingînd orice sentiment de dragoste și mîndrie națională, a dat naștere admirațiunii excesive și nediscutate a tot ce ne sosește de peste hotare » (5) sau : « a lua de ici de colo nu înseamnă a face un stil ».

Mincu consideră patrimoniul arhitecturii clasice și naționale a trecutului, fundamentul pe care se sprijină dezvoltarea creației contemporane. El respinge însă preluarea mecanică sau copierea elementelor vechii arhitecturi, urmărește crearea unui stil național corespunzător noilor programe, noilor cerințe ale societății. Casa Lahovary (1886), Bufetul de la Șosea (1889—1892) sau Școala Centrală de fete (1890—1894) au dat măsura acestei atitudini, menite să așeze o amprentă profundă și durabilă asupra întregii evoluții a arhitecturii românești la sfîrșitul secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului XX.

În paralel, o atitudine asemănătoare capătă consistență în domeniul restaurării monumentelor, ca reacție la restaurările abuzive ale lui Lecomte du Noüy. Astfel, un însemnat grup de creatori pe tărîmul artelor, între care se numărau arhitecții Ion Mincu, Al. Orăscu, T. Socolescu, Al. Săvulescu, G. Sterian, P. Maimarolu, N. Gabrielescu, C. Beniș, P. Petricu, G. Mandrea, Șt. Ciocârlan, sculptorii I. Georgescu, K. Storck, Șt. Ionescu-Valbudea, pictorii Theodor Aman, Alpar, Gh. Tattarescu, G. D. Mirea înaintau în aprilie 1890 un protest guvernului împotriva felului în care Lecomte du Noüy înțelesese să se apropie de monumentele la care lucrase; » . . . fără nici un control, o mare parte din monumentele noastre istorice au suferit transformări regretabile » se arăta în nota amintită. Acest raport alături de alte luări de poziție critică asemănătoare, multe din ele publicate în « Analele arhitecturei și ale artelor cu care se leagă », au avut darul de a conștientiza necesitatea organizării mai temeinice a arhitecților din punct de vedere profesional, pregătind întemeierea Societății arhitecților români, constituită în 1891, cu 24 de membri fondatori. Citîm din actul de înființare al Societății : « Subsemnații arhitecți întruniți în seara de 26 februarie 1891 am luat în discuție chestiunea înființării unei societăți de arhitecți români și după ce s-a discutat pe de o parte rolul ce ar putea să-l aibe o atare societate, punînd întrucîtva la adăpost interesele ce decurg zilnic din lucrările ce iau din ce în ce mai întinsă propășire, iar pe de alta, de a da impulsiune, de a da viață corpului nostru de arhitecți, ce astăzi se găsește risipit, s-a hotărît înființarea unei societăți de arhitecți » (6). Între primele sarcini pe care și le-a pus Societatea arhitecților s-a numărat și crearea unei școli de arhitectură. Aceasta a fost patronată și întreținută la început de Societate, profesorii predînd gratuit. În 1897 se reînființează secția de arhitectură pe lîngă Școala de belle arte, iar în 1904 secția se desprinde și se dezvoltă ca Școală superioară de arhitectură, sub direcția lui E. Pangrati.

La toate aceste acțiuni, care au contribuit în chip determinant la fundamen-

17

16

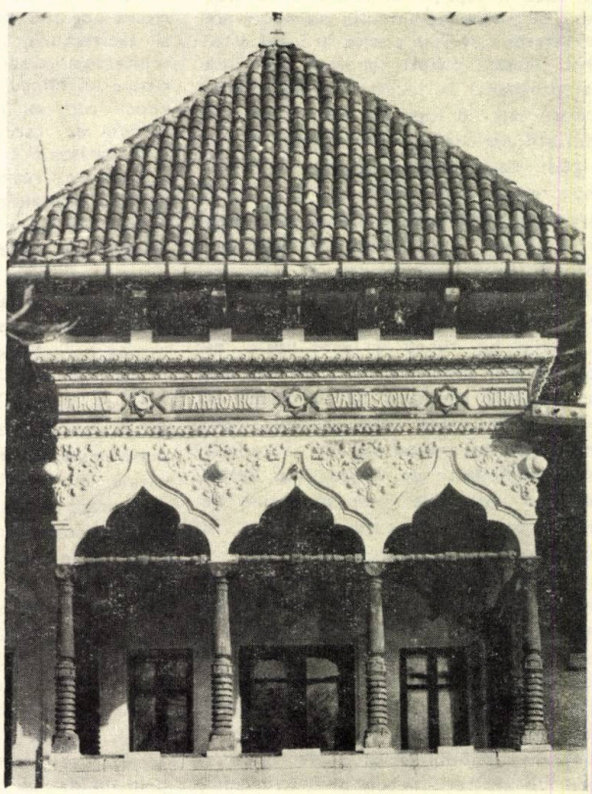

→

tarea arhitecturii românești moderne, Ion Mincu a participat atît nemijlocit cît și prin spiritul și prin valorile pe care a reușit să le impună, într-o vreme cînd eclectismul de școală franceză făcea în continuare prozeliți, valori difuzate ulterior de urmașii săi, arhitecții Grigore Cerchez, Cristofi Cerchez, Petre Antonescu și Nicolae Ghika-Budești.

Principiile pe care Ion Mincu le-a urmărit cu consecvență pe parcursul creației sale, începînd cu casa Lahovary, prima clădire căreia a căutat să-i imprime o « atmosferă românească » potrivit propriilor sale cuvinte, au rezultat din înțelegerea și atașamentul manifestate față de arhitectura populară și față de arhitectura monumentală veche autohtonă. Calitățile prin care se disting realizările sale cele mai remarcabile sînt următoarele:
— căutarea unei expresii plastice adecvate destinației funcționale a clădirilor în condițiile folosirii materialelor locale și a tehnicii de construcție tradiționale;
— folosirea unor procedee clasice de compoziție care se exprimă prin planuri echilibrate, cu o dominantă clar precizată, în jurul căreia gravitează funcțiuni dependente, prin masele volumelor construite armonios proporționate, prin fațade cu ordonanțe regulate și cu raport potrivit între plin și deschideri;
— prelucrarea estetică a elementelor constructive, stîlpi, coloane, arce, streșini, se face pe baza interpretării formelor vechii arhitecturi românești, fără a le copia sau mări la scară.

Arhitectura elaborată de Mincu apare ca o creație, originală, crescută organic în raport cu scara redusă a vechii arhitecturi românești. Asemenea meșterilor epocii brâncovenești, Mincu îmbogățește arsenalul plastic al arhitecturii românești prin încorporarea în compoziția detaliilor a unor elemente elaborate pe baza interpretării arhitecturii clasice.

Este sigur că opera lui Mincu s-a dezvoltat sub înrîurirea concepțiilor estetice înaintate ale epocii, după cum este probabil că a asimilat anumite elemente ale atmosferei culturale create în jurul artei 1900 (această ultimă tendință este însă mai pregnantă în lucrările unora dintre urmașii săi). În lupta sa pentru crearea unui stil național de arhitectură, Mincu a găsit de asemenea sprijin în rîndul unor reprezentanți de seamă ai culturii care ocupau în arta lor o poziție progresistă: Caragiale, Delavrancea, Vlahuță, pictorul N. Grigorescu, sculptorul Georgescu, de care era legat prin relații de prietenie.

Creația lui Mincu nu este lipsită de contradicții. Subordonarea materială față de gusturile clientului nu i-a permis să urmeze în toate cazurile linia unei arhitecturi de caracter național. Totodată, modelele folosite de Mincu erau destul de greu adaptabile unor programe de edificii publice rezolvate în general în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea cu ajutorul formelor academiste. Construcții adăpostind instituții, imobile de raport, mari magazine, palate rezidențiale ș.a. primeau de regulă fizionomia eclectismului istoricist, considerat în măsură să confere atributele unei înfățișări reprezentative. Astfel se explică adoptarea stilului eclectic de către o serie de arhitecți autori ai unor clădiri de mari proporții, mai mult sau mai puțin integrate structurilor urbane ale capitalei și altor orașe ale țării: George Rosnovanu (Hôtel de France, azi magazinul « Victoria »), O. Maugsch (Palatul societății « Generala » din Piața Universității, azi Ministerul Comerțului Exterior), Ion N. Socolescu (Palatul Justiției din Craiova), Al. Săvulescu (Palatul Poștelor, azi Muzeul de Istorie al R. S. România), Ion D. Berindey (Palatul Administrativ, azi Palatul Culturii, din Iași, fostul palat Cantacuzino, casele Olănescu, Florescu ș.a. din București), Dumitru Maimarolu (Cercul Militar, azi Casa centrală a armatei, actualul Palat al Marii Adunări Naționale), Ștefan Burcuș (actuala clădire a Bibliotecii centrale de stat) ș.a. Ion Mincu a încercat, la rîndul său, să aplice unor edificii de mari proporții, cu mai multe niveluri, concepțiile deduse din interpretarea arhitecturii tradiționale românești. Dar principala sa încercare de a elabora o arhitectură monumentală, proiectul nerealizat al Palatului Comunal din București, cu tot caracterul meritoriu al unui proiect vast, dezvăluie o expresie oarecum greoaie, tendințe de fărîmițare a compoziției și aplicarea întrucîtva forțată a unui limbaj plastic arhaizant. Aceste trăsături s-au amplificat din păcate în lucrările unora dintre continuatorii lui Mincu, marcate de o anumită grandilocvență, de supraîncărcarea compoziției cu numeroase rezalite, decroșuri, diviziuni orizontale, brîie, jocuri ale învelitorii etc., într-o perioadă cînd stilul « neoromânesc » devenise orientarea oficială în arhitectură, perioadă ce a debutat prin Expoziția Jubiliară din 1906, organizată în actualul Parc al Libertății. Unii arhitecți și critici de artă ai epocii au fost surprinși de deosebirea flagrantă dintre opera lui Mincu și o parte a arhitecturii realizate de unii urmași ai săi și s-au ridicat împotriva copierii mecanice și eclectice a elementelor vechii noastre arte.

Dar ar fi greșit să se aplice o caracterizare negativă în bloc întregului produs al arhitecturii bazate pe interpretarea arhitecturii tradiționale românești ulterioare lui Mincu sau tuturor arhitecților epocii care au urmărit realizarea unor edificii de caracter național.

Pregătirea și cultura profesională vastă, cunoașterea realității și înțelegerea tradiției arhitecturale, stăpînirea unei metode juste de creație — una din aceste însușiri sau toate la un loc — au condus pe unii arhitecți la înfăptuirile valoroase care s-au sustras integral sau parțial, într-o măsură mai mare sau mai mică, incongruențelor curentului tradiționalist.

Arhitectul N. Ghika Budești s-a apropiat de vechea arhitectură românească de pe pozițiile unui om de știință care privește elaborarea noii forme arhitecturale în funcție de posibilitățile de prelucrare a materialelor, de cerințele vieții contemporane. Într-un articol intitulat « Încercări de artă decorativă românească » (« Arhitectura revista română de artă », 1906, ian-februarie pag. 38) N. Ghika Budești a scris: « Autorul acestor rînduri a fost de mult preocupat de dorința de a studia elementele decorației populare românești și de a trage din ele un stil național. Pentru aceasta se impune mai întîi studiul principiilor pe care este bazată arta noastră și cercetarea modului cum sînt aplicate aceste principii la diferitele materiale, lemnul, metalele, țesăturile etc., apoi crearea de motive noi care păstrînd spiritul tradițiunii și respectînd caracterul lucrărilor din trecut să nu fie niciodată copii servile și totodată să fie și bine potrivite cu cerințele vieții moderne ».

Pentru realizarea plastică a construcțiilor cu caracter monumental (de pildă clădirea ce adăpostește în prezent Muzeul de Istorie a Partidului, realizată între 1912—1939), arhitectul N. Ghika Budești se adresează acelor elemente ale vechii arhitecturi care includeau în sine posibilitatea monumentalizării lor; folosește materiale aparente, excluzînd ornamentele în tencuială și supraabundența decorativă; păstrează suprafața zidului neatinsă limitîndu-se la tratarea decorativă a elementelor constructive cum sînt arcele, ancadramentele etc.

Arhitectul Grigore Cerchez s-a adresat, pentru elaborarea plastică a lucrărilor sale, cu precădere arhitecturii vremii brâncovenești ale cărei elemente le-a reeditat cu o anumită fidelitate. Născută din sinteza tradițiilor locale cu principiile Renașterii, ceea ce a permis arhitecturii din Țara Românească de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea să urce o treaptă în ceea ce privește realizarea monumentalului, interpretarea arhitecturii brâncovenești includea în sine posibilitatea unui nou pas în această direcție. Pe lîngă aceasta, arhitectura brâncovenească are un dublu caracter, popular și umanist, prin legătura sa, pe de o parte cu soluțiile tradiționale ale pridvoarelor, foișoarelor, prispelor și, pe de altă parte, cu Renașterea. Aceste caracteristici s-au transmis în bună măsură și lucrărilor lui Grigore Cerchez, dintre care cea mai importantă rămîne clădirea Institutului de arhitectură « Ion Mincu » (1912—1927). Factorul hotărîtor care determină calitatea plastică a arhitecturii sale rezidă, în mare măsură, în alegerea surselor de inspirație, în valoarea prototipului pe care și l-a ales. Meritul său a fost acela de a se orienta către o perioadă de progres din trecutul arhitecturii românești.

Arhitectul Cristofi Cerchez, în cea mai mare parte a lucrărilor sale, construcții modeste ca amploare, a interpretat o variantă decorativă a arhitecturii civile din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. (Excepție face casa-muzeu Dr. Minovici, care are alte surse de inspirație). Scara redusă a lucrărilor sale, apropiată de cea a locuințelor de la sate, sau de tîrgoveți, le-a scutit de efectele monumentalizării forțate la care au recurs alți arhitecți în procesul de elaborare a unor clădiri de amploare. Deosebita sensibilitate a arhitectului, în stabilirea proporțiilor și elaborarea detaliilor, caracterul optimist al imaginilor, dă lucrărilor sale o valoare plastică evidentă.

N. Ghika Budești, Grigore Cerchez, Cristofi Cerchez ne par a fi arhitecții a căror operă constituie o continuare a școlii naționale a arhitecturii românești fundate de Ion Mincu.

Delimitînd în acest fel opera acestor arhitecți, nu înseamnă că din întregul producției curentului tradiționalist nu se detașează alte lucrări care să nu fi rezolvat în mod satisfăcător măcar unele din aspectele arhitecturii, care să nu fi reflectat experiența, cunoștințele sau talentul arhitectului.

19. Biserica Stavropoleos. Restaurarea, clădirile lapidariului și casei parohiale se datoresc lui Mincu și elevilor săi.

20. Palatul Ministerului lucrărilor publice, astăzi Consiliul popular al municipiului București, 1906—1910, acad. arh. Petre Antonescu 21. Clădire de raport, din Piața Națiunilor Unite, 1934—1935 acad. Petre Antonescu 22. Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », 1912—1927, arh. Grigore Cerchez. 23. Vila Minovici, 1924, arh. Cristofi Cerchez

---

Astfel, lucrările arhitectului Petre Antonescu clădirea Consiliului popular al municipiului București (1906—1912), Banca de Investiții, fostă Marmorosch Blank (1912), o serie de locuințe etc. arată o cunoaștere profundă a vechii arhitecturi, vigoare și îndrăzneală în interpretarea diferitelor motive tradiționale. Dotat cu o puternică personalitate artistică, arhitectul Petre Antonescu a urmărit să meargă pe un drum propriu, elaborînd formule plastice originale.

În alte cazuri, natura unor programe cum ar fi casele de raport sau clădirile de birouri realizate în stil « neoromânesc », în virtutea cerințelor de economie, au impus o anumită limită a desfășurării decorative, au dus prin aceasta la evitarea unor caracteristici negative ale stilului.

Realizările cele mai valoroase ale stilului neoromânesc aparțin în special perioadei anterioare primului război mondial, cînd această tendință a beneficiat și de sprijinul revistei « Arhitectura », apărută în 1906 sub direcția arhitectului G. Sterian. Programul revistei se definea în articolul redacțional « Către cititori » din primul număr al revistei:

« Vom arăta că arhitectura este tot atît de folositoare societății ca și celelalte arte, care îndulcesc moravurile și temperează caracterele . . . Vom încerca să întreținem pe cititorii noștri asupra sentimentelor pe care arhitectura poate să le deștepte în noi . . . »

De-a lungul anilor ce au urmat și în perioada interbelică, revistei « Arhitectura » i-a revenit un rol însemnat, în pofida anumitor limite ideologice și estetice, atît în soluționarea unor probleme practice privind îmbunătățirea legislației și calificării profesionale, cît și în dezbaterile teoretice purtate în jurul fenomenului arhitecturii naționale. Amintim numai poziția revistei în disputa dintre tradiționalism și modernism în arhitectură, desfășurată în deceniile III și IV ale secolului nostru — poziție favorabilă primei orientări, deși nu au lipsit anumite încercări conciliatoare.

A cerceta aceste realități cu obiectivitate și discernămînt constituie premisa corectei lor valorificări nu doar cu prilejul unui moment aniversar, ci și în vederea interpretării juste a raportului între tradiție și inovație, care constituie fundamentul pozițiilor actuale ale arhitecturii noastre.

Prof. dr. arh. GHEORGHE CURINSCHI VORONA
MIHAI ISPIR

NOTE

1 V. și Dan Berindei, *Cu privire la biografia inginerului și « arhitectonului » Moritz von Ott*, « Monumente și muzee », I, 1958 p. 205 și urm.
2. V. Viorica Malacopol, *Date în legătură cu activitatea arhitectilor Freiwald*, « SCIA », 1964, 2, p. 331
3. « Analele arhitecturii și ale artelor cu care se leagă », 1892, p. 44—45 și Viorica Malacopol, *op. cit.*, p. 334

22

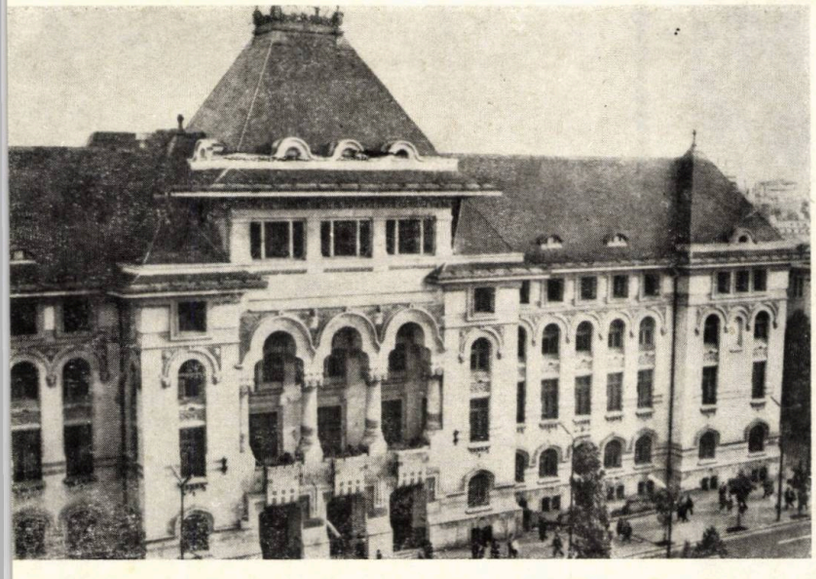

21

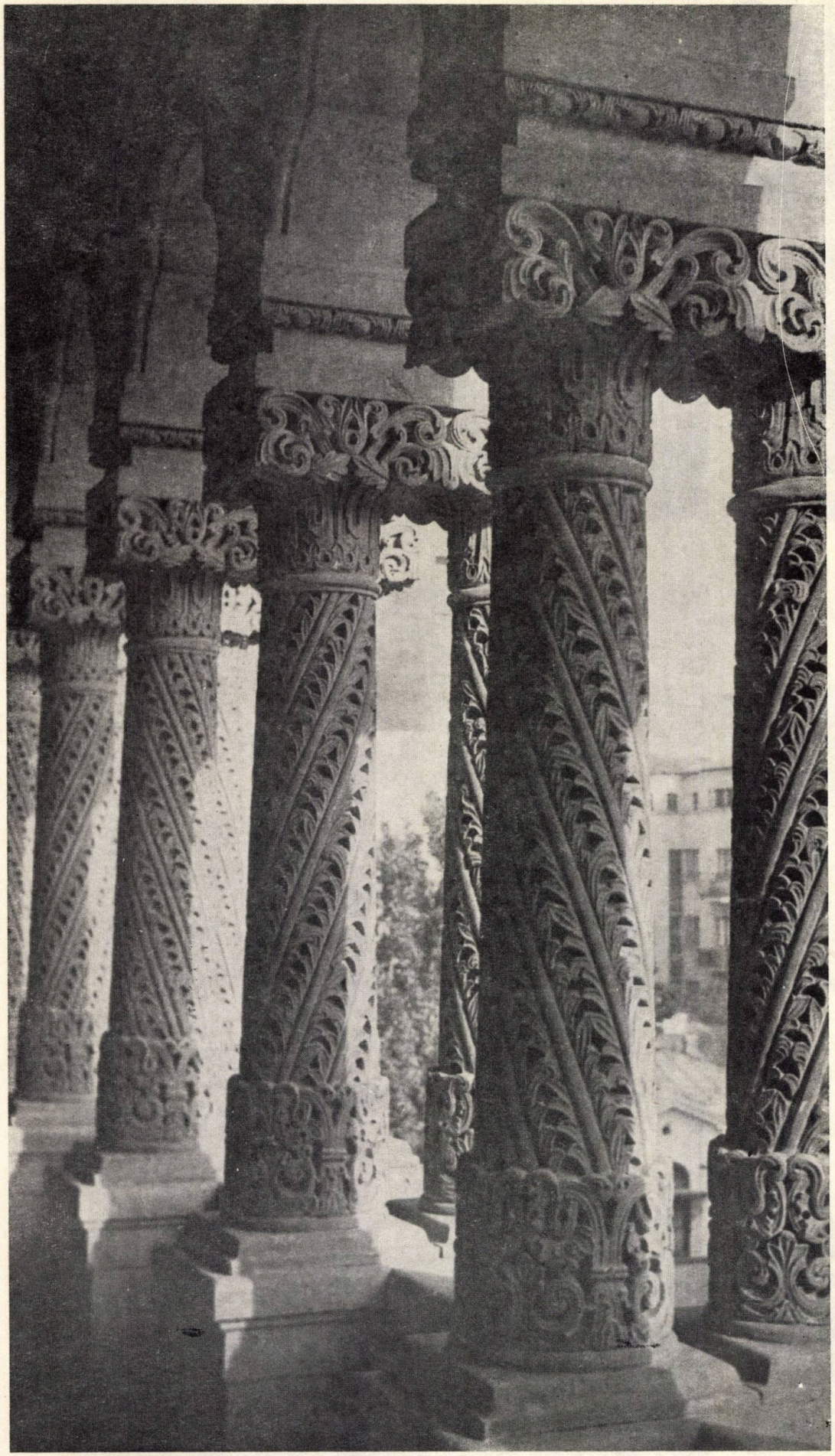

GÎNDIREA ESTETICĂ

în arhitectura românească (fragmente)

Încercarea de a contura o privire istorică asupra gîndirii estetice în arhitectura românească este confruntată cu cel puțin două dificultăți majore: relativa puținătate a scrierilor teoretice dedicate la noi arhitecturii și raritatea încă și mai mare a lucrărilor de sinteză despre evoluția ideilor în acest domeniu. Este, desigur, de înțeles că arhitecții au preferat să facă arhitectură decît să scrie sau să vorbească despre ea, după cum esteticienii, datorită formației lor umaniste, filozofice, au recurs în mod predilect la domenii artistice mai « pure» pentru a-și ilustra viziunea. S-ar putea face, **in extremis,** un istoric al concepțiilor despre arhitectură și pe o cale indirectă, analizînd chiar devenirea în timp a operei construite — dar acesta e obiectul istoriei arhitecturii și nu al istoriei gîndirii estetice privind arhitectura; un asemenea demers mediat este util, fără îndoială, dar numai pentru a păstra o permanentă corelare a teoriei cu practica, așadar pentru a dispune de coordonate sigure de referință. Studiul care interesează aici trebuie să se întemeieze însă, în primul rînd, pe cercetarea mărturiilor scrise asupra cugetării abstracte din viața obștei arhitecților români. (. . .)

★

În mod oarecum surprinzător (prin comparație cu imaginea de ansamblu expusă mai înainte), prima manifestare semnificativă s-a produs în timpul cînd posesorii români ai unei diplome de arhitect puteau fi numărați pe degete; curînd după Unirea Principatelor, în paginile proaspăt-înființatei **Reviste Române,** unul dintre promotorii ei, arhitectul Dumitru Berindeiu (1831—1883), publica o suită de studii **(Studii artistice asupra Romei antice** — 1861; **Bucureștii, studiu istoric** — 1861; **Despre arte și despre cultura lor în Țara Românească** 1862; **Repede ochire asupra arhitecturei byzantine** — 1862) vădind pătrunzător spirit analitic și o erudiție remarcabilă. Autorul, socotit pe bună dreptate unul dintre pionierii esteticii în România, acordă deosebită atenție arhitecturii — definirii ei, situării în sistemul artelor, raportării la viața socială și la istorie: « Architectura primează pe toate celelalte arte în dezvoltarea lor. Un popor poate neîngriji pictura și sculptura; dar îi ar fi anevoie a vieții fără locuințe, fără edificii civile și religioase; mai înainte

de a fi o artă, architectura e o necesitate a vieții sociale»[1]. « Așadar, architectura e creațiunea artistică cea mai ideală, căci nu împrumută naturei de cît materia, căreia cugetarea și simțimîntul artistului îi dau forme originale»[2]. Influențat în privința unor teze fundamentale de estetică hegeliană, D. Berindeiu se arată preocupat — așa cum se observă chiar din temele abordate — de relevarea identității noastre naționale pe tărîmul artelor, al arhitecturii în special, de propășirea artistică a țării. Pilduitoarea lui activitate teoretică, urmată de ani îndelungați de absență a unor manifestări similare, poate fi socotită mai curînd expresia forței unei personalități singulare, apărute din păcate prea devreme pentru a trezi ecoul și emulația cuvenite, decît — așa cum ar părea să fie — un început de bun augur.

La 1890 ia ființă prima publicație specializată, **Analele architecturei și ale artelor cu care se leagă;** dar, între timp situația s-a modificat simțitor: în România activează — pe lîngă profesioniștii străini, preferați încă de către cei mai mulți beneficiari — cîteva zeci de arhitecți autohtoni, iar efortul lor colectiv de a se impune în conștiința societății este susținut și printr-o publicistică vie, prilejuind nu o dată intervenții cu caracter teoretizator. Acum se constituie **Societatea arhitecților români** (1891), care inițiază și o școală de arhitectură (1892). **Analele architecturei** reușesc să fie o tribună a afirmării acestei tinere bresle; seria de restaurări criticabile întreprinse de către francezul A. Lecomte du Nouy[3], elev al celebrului Viollet-le-Duc, oferă prilej pentru o mai generală critică la adresa recurgerii, din partea statului, a altor investitori, la serviciile arhitecților străini. Este de menționat că, în focul ofensivei împotriva neîncrederii cu care erau tratați profesioniștii români, se fac auzite îndemnuri la o mai bună cunoaștere a monumentelor țării și — în articole scrise de **Nicolae Gabrielescu** (1854—1926), **George Sterian** (1860—1936), **Ștefan Ciocârlan** (1856—1937) — sînt aduse în discuție, pentru prima oară la noi, principii ale restaurării monumentelor istorice.

De o semnificație aparte este faptul că grupul de animatori ai **Analelor architecturei** — printre care, pe lîngă cei amintiți, se numără **Ion. N. Socolescu** (1859—1924), directorul publicației, și **George Mandrea** (1855—1916) — se consideră continuatori ai lui D. Berindeiu: primul număr se deschide cu evocarea acestuia, iar studiile sale sînt retipărite integral în paginile revistei, fiind astfel repuse în circulație. I.N Socolescu atinge doar în treacăt aspectele mai abstracte[4]; mai apropiat de pasiunea pentru teorie a vrednicului înaintaș pare a fi însă G. Mandrea, care semnează un « rezumat după Gottfried Semper»[5] (unde găsim ideea interesantă că « operele artelor industriale sînt, dar, cheia și fundamentul principiilor de architectură»), dar și un percutant eseu[6], de o modernitate uimitoare, în care se încearcă (probabil și sub influența ideilor lui Viollet-le-Duc) formularea unor principii de bază ale esteticii arhitecturale: « Adevărul în architectură consistă, pe de o parte, în concordanța ce ar trebui să se aducă în aparența exterioară a clădirei cu scopul acelei construcțiuni și pe de altă parte se caută ca formele architectonice decorative să fie expresia interiorului, astfel ca să arate în general trăsăturile principale ale distribuției interioare. (. . .) Unitatea interioară a gîndirei constructive este ținta unei construcțiuni resonabile și care ar trebui să se exprime în exterior. (. . .) 1. Imitarea unui material prin altul e condamnabilă și este greșit de a se aplica formele tăierii pietrei asupra lemnului, fontei, zincului sau tencuielii. (. . .) 2. Construcția interioară trebue să se marcheze și să se exprime în exterior, iar nu să se ascundă; (. . .) 3. Formele decorative trebue să reese din construcție, adică să fie derivate din maniera lucrării materialurilor sau din arta compunerii lor din mai multe specii».

Timpul se dovedește prielnic afirmării ființei naționale a poporului nostru: după dobîndirea deplinei independențe de stat, România cunoaște o perioadă de avînt economic și cultural — și, dealtfel, în întreaga Europă, națiuni noi se ridică la viață. Condițiile sînt coapte pentru nașterea școlii naționale în arhitectură[7], al cărei inițiator este arhitectul **Ion Mincu** (1852—1912). Începîndu-și activitatea profesională relativ tîrziu (1884) și împărțindu-și-o între planșetă și catedră, Mincu construiește relativ puțin; semnalul noului stil îl dau Casa Lahovary (1886) ,Bufetul de la Șosea (1894— conceput inițial pentru Expoziția internațională de la Paris, 1892), Școala centrală de fete (1894). Despre concepția estetică a maestrului școlii naționale ni s-au păstrat doar cîteva mărturii scrise — printre care cele mai concludente sînt intervențiile semnate de el în revista **Literatură și artă română.** Într-un articol adeseori citat[8], după ce deplînge faptul că « ne-am hotărît să înlăturăm din acestă școală (Școala de arte frumoase din București, înființată în 1872 — n.n.) tocmai arta pentru care eram, poate, mai pregătiți și pentru care am fi putut continua o tradițiune, arta mare care le coprinde pe toate și care se justifică prin utilitatea ei practică și imediată, architectura», el denunță cu vehemență lipsa de preocupare pentru constituirea unei arhitecturi românești: « Orașe întregi s-au ridicat ca din pămînt, în țara aceasta — Sinaea, spre pildă — și de unde am fi putut continua în ele o tradițiune și a realiza o architectură originală, care să fie expresiunea obiceiurilor, climei, trebuințelor și simțirilor noastre, am alcătuit o adunătură bizară și hibridă de modele rău copiate ale architecturei din toate țările și din toate climele, architectură care ne înfățișează în ea cea mai ridicolă alăturare: așa numita **maison de plaisance** din prejurul Parisului cu casa flamandă, castele gotice în miniatură și vile din sudul Italiei». Ideea revine și mai categorică: « Pedantismul, ignoranța pretențioasă și cosmopolitismul nostru de modă, stingînd orice sentiment de dragoste și de mîndrie națională, a dat naștere admirațiunei excesive și nediscutate pentru tot ce ne sosește de peste hotare»[9]. Peste cîțiva ani, însă, un licăr de optimism răzbate printre rînduri: « Sîntem convinși că dragostea și munca sîrguitoare a artiștilor noștri va izbuti repede să facă să se recunoască o Arhitectură românească»[10].

Într-adevăr, acum maestrul nu mai e singur; el este înconjurat de un grup de personalități marcante — **Grigore Cerchez** (1851—1927), **Nicolae Ghika-Budești** (1869—1943), **Cristofi Cerchez** (1872—1955), **Petre Antonescu** (1873—1965) — prin a căror activitate stilul românesc se impune în chip prestigios: bătălia pentru afirmarea profesioniștilor autohtoni e acum definitiv cîștigată. Drept confirmare, în 1904 ia naștere **Școala superioară de arhitectură**[11], printre ai cărei ctitori Ion Mincu trebuie citat la loc de frunte. Exercițiul noțiunilor de teorie face, de asemenea, pași înainte; într-un articol consacrat proaspăt-întemeiatei școli[12], **Spiridon Popescu-Cegăneanu** (1880—1973) așterne rînduri ca acestea: « Arhitectura rezumă în în sine gradul de înaintare, în toată complexitatea manifestărilor lui, al unui popor; ea este adică haina civilizației acelui neam și deci, ca deducție logică, este istoria vie a trecutului. (. . .) Arhitectura rezumă civilizația». Aceeași înclinație pentru teoretizare o regăsim și în prologul semnat de **Ion D. Berindey** (1871—1928) în numărul inaugural al noii reviste **Arhitectura**[13] (publicație care, după mai multe avataruri, apare și astăzi sub același titlu): « Și dacă muzica este arhitectura sunetelor, arhitectura este muzica spațiului! (. . .) Vom arăta de asemenea cum această artă inițială cuprinde pe toate celelalte. (. . .) Această profesiune bogată în știință și cultură, frumoasă ca artă, cea mai frumoasă printre arte. (. . .) Importanța arhitecturei este atît de mare în viața și trecutul unui popor, încît fără de dînsa nu ar exista istoria». Din păcate, resursele publicistice ale breslei arhitecților nu sînt încă suficiente pentru a asigura apariția lunară a unei publicații de specialitate: după numai două numere, revista își întrerupe apariția, pentru a și-o relua abia după zece ani, în 1916, sub auspiciile Societății arhitecților români; dar și acum soarta îi e potrivnică, întrucît după alte două numere intrarea țării în război îi impune o nouă suspendare a apariției.

Acest an 1916 are totuși o însemnătate aparte în evoluția gîndirii arhitecturale românești. Acum este tipărită o primă lucrare de-sine-stătătoare — o broșură de popularizare, e drept — **Arhitectura,** de **Ion D. Trajanescu** (1875—1964); prezentînd în principal descrierea celor mai importante stiluri din arhitectura lumii (între care așează și stilul românesc), autorul acordă atenție însă și unor categorii estetice aplicate arhitecturii (frumosul, sublimul, stilul etc.) altor aspecte teoretice. **Scarlat Petculescu** (1871 — 1950) contribuie cu un articol publicat în **Arhitectura**[14] la definirea profilului acestei profesiuni: « Dar (. . .) trebuie ca arhitectul pe lîngă arta lui să mai posede și cunoștințe tecnice care să-i permită de a înfăptui imaginațiunea sa, adică de a construi și bine, și durabil». Pe de altă parte, tot în paginile revistei **Arhitectura** își fac loc pentru prima oară — la rubrica **Tribuna liberă** — opinii critice la adresa unor exagerări, a denaturărilor intervenite în mersul stilului românesc prin contribuția unora dintre continuatorii mai puțin inspirați ai lui Mincu. Sub semnătura lui Șt. Ciocârlan[15], citim: « Mincu, înainte de a închide ochii, nu și-ar fi închipuit ca stilul românesc să alunece cu pași năprasnici spre decadență. (. . .) Dar trebuie totodeodată să convenim că din arhitectura noastră națională, nu poate să transpire numai accente funebre! (. . .) detalii ce au aerul de a se întrece unul pe altul în cuvîntul de ordine dat: greoi! greoi! arhigreoi! (. . .) Tineri artiști, înaintați . . . Ridicați pavăza, intrați în arenă . . . Înainte, însă, aruncați-vă ochii și priviți lung, serios, micul giuvaer, Bufetul de la Șosea, opera maestrului Mincu».

În fine, în aceeași revistă — într-un articol redacțional[16] — sînt combătute teze care demonstrează că ideile arhitecturii moderne încep să circule printre arhitecții români: « . . . păreri dimpotrivă, arătînd neajunsurile ce ar întîmpina folosința arhitecturei vechi în construcțiunile moderne: aceasta — după ideea unora — ar fi un anahronism. Cum se poate — zic ei — să dăm caselor moderne proporțiunile și caracterul caselor vechi, cînd azi sunt alți determinanți la alcătuirea unui program? (. . .) Ar fi, ca prefacerile cerute de civilizația timpurilor mai noi să se mlădie după normele stabilite în vremuri îndepărtate, cînd se trăia o altă viață, cu totul în alte condițiuni sociale. Bătrînii noștri nu aveau Gări, Teatre, Fabrici, Palate Administrative, Bănci . . . deci cum vom putea da acestor clădiri moderne arhitectura păstrată prin satele și mănăstirile noastre? (. . .) Unii sunt de părere că o casă în stil românesc trebuie așezată în cadrul naturei de la țară, adică să fie înconjurată de o curte mare, și de grădină care să servească de fond pereților albi ai casei. (. . .) Ce rost are — zic aceștia — o decorație copiată întocmai după unele izvoade vechi românești și aplicată pe pereții unor case croite în liniile unei arhitecturi străine? (. . .) O lucrare de stil adevărat cere ca întreaga ei făptură să respire aerul particular

1. D. Berindeiu: *Repede ochire asupra architecturei byzantine* — citat după *Analele architecturei și ale artelor cu care se leagă*, nr. 8/1890, p. 154.
2. D. Berindeiu: *Despre arte și despre cultura lor în Țara Românească* — citat după *Analele architecturei . . .*, nr. 6/1890, p. 128.
3. Asupra acestui subiect, vezi articolele semnate de *Grigore Ionescu* în revista *Arhitectura*, nr. 6/1976, 1 și 4/1977, 4/1978 și 2/1979.
4. I.S.: *Construcțiuni rurale — Analele architecturei . . .* nr. 1/1890 p. 16 — articol în care se afirmă: « Abilitatea unui constructor nu constă în a face ziduri de cetate, ci a obține cea mai mare soliditate cu cea mai strictă economie. (. . .) Nu e tocmai ușor să construiești *bine, solid* și *eftin* ».
5. G. Mandrea: *Relațiile dintre artele decorative și arhitectură* — idem, nr. 3—4/1893, p. 42.
6. G. Mandrea: *Adevărul în architectura modernă* — idem nr. 11/1890 p.195.
7. Vezi capitolul *Afirmarea specifică a arhitecturii românești*, din documentata lucrare a lui *Mircea Lupu, Școli naționale în arhitectură* (Editura Tehnică, 1977).
8. I. Mincu: *Școalele noastre de arte frumoase — Literatură și artă română*, anul I. 1896, p. 218.
9. I. Mincu: *Expoziținea artiștilor în viață* — idem, anul II 1897 p. 460.
10. I. Mincu: *Expoziținea de arhitectură P. A. Antonescu* — idem, anul V 1900—1901, p. 141.
11. Din 1897, o secție de arhitectură funcționa în cadrul Școlii de Belle Arte.
12. Sp. Popescu: *Rostul școalei naționale de arhitectură* — idem anul IX. 1905, p. 349.
13. I. D. Berindey: *Către cititori — Arhitectura*, nr. 1/1906, p. 9
14. Sc. Petculescu: *Arhitectul și inginerul* — idem, nr. 1/1916, p. 14.
15. Șt. Ciocârlan: *Note fugitive* — idem, nr. 1/1916, p. 32.
16. *Stilul românesc* — idem, nr. 2/1916, p. 33; articolul a fost reluat cu unele modificări, sub semnătura lui I. D. Trajanescu, în revista *Artele frumoase*, nr. 6/1922, p. 73.

al stilului, iar nu să înșele aparența, printr-o haină de împrumut». Este prefațată astfel înfruntarea dintre susținătorii școlii naționale și partizanii tendinței moderniste, înfruntare care va da relief întregii existențe a arhitecturii românești, ca și mișcării ideilor arhitecturale, în perioada dintre cele două războaie mondiale.

★

Fenomenul major, sub raport estetic, pentru arhitectura românească a anilor douăzeci îl reprezintă, într-adevăr, afirmarea tot mai puternică — sub presiunea unor cerințe obiective — a principiilor moderne. Activitatea teoretică și practică a lui Adolf Loos, Le Corbusier, a **Bauhaus**-ului, a promotorilor futurismului și constructivismului, a grupării **De Stijl,** a altor pionieri ai arhitecturii moderne își găsește curînd ecou și în țara noastră. Precedînd proiectele și realizările lui **Marcel Iancu** (n. 1895), **Horia Creangă** (1892—1943), **Haralamb Georgescu** (1908—1978), **Duiliu Marcu** (1885—1966) ș. a., revistele românești de avangardă pun în circulație idei, prezintă cărți, periodice, personalități, manifestări colective ale mișcării moderne. Un loc aparte ocupă în această privință **Contimporanul,** publicație a cărei apariție se desfășoară în anii 1922—1932: sînt prezente aici semnăturile lui Le Corbusier (printre altele, cu un fragment din celebra carte-manifest **Vers une architecture)** și Alberto Sartoris, este prezentată expoziția consacrată locuinței de către **Werkbund,** sînt publicate imagini de proiecte și edificii reprezentative (inclusiv de la noi), recenzii, cronici și interviuri, iar un număr întreg (53—54/1925) este rezervat arhitecturii. Animatorul revistei, la acest capitol, este Marcel Iancu; el semnează aici numeroase articole care, luate la un loc, constituie cea mai importantă contribuție teoretică la promovarea în acea vreme, a arhitecturii moderne în România.

De la un articol la altul și de la an la an, concepția acestui propagator plin de vervă se întregește, capătă profunzime — asimilînd creator toate tezele importante ale noii ahitecturi. Una dintre primele intervenții poartă încă haina unei proclamații de sorginte corbusier-eană: « Acum s-a înțeles că arhitectura nu poate fi arta de a se desemna fațade sau nuduri, dar că problema ei artistică rezidă în arta corespondețelor spațiale, a raporturilor echilibrate de volume, a proporțiilor și a ritmurilor construite numai conform legilor organice ale sensiblității și geometriei. (...) Toate valorile esențiale ale arhitecturii trebuiesc revizuite: **« interiorul»** — singurul scop al acțiunii de a clădi — **urbanismul** — scopul social al arhitecturii — și **estetica,** aceasta în sensul funcțional utilitarist al clădirii. (...) S-a înțeles în fine azi că arhitectura este prin excelență arta socială și că individualismul în arhitectură este cel mai mare pericol» [17]. Treptat, în prim-plan afirmarea principiilor noi ia locul negării vechilor valori: **« Arhitectura»** este însă numai și numai arta de a vedea în spațiu. Există **spațiul limitat** de planuri — pereți: INTERIORUL, iar ca o urmare a interiorului, volumul: EXTERIORUL. Puterea de creație a arhitectului se rezumă în aptitudinea de a vedea spațial, de a concepe **spațiul limitat** și de a trage dintr-însul toate consecințele în volumul exterior. (...) În arta nouă utilitatea, scopul va dicta ultima formă, care va fi și frumoasă cu prisosință» [18], « Arhitectura, arta prin excelență a spațiului (...) Arhitectura, arta volumelor în spațiu nu se rezumă la orînduirea simetrică a liniilor pe hîrtie sau umplerea fațadelor. (...) Azi se ridică o artă nouă, încă în creștere, dar care pornind de la « interior», nu pune casa ca o problemă decorativă, ci ca una de expresie a vieții, corespunzătoare nevoilor de standard și utilitate» [19]. Accentul este pus fie pe **spațialitate** și pe raportul **interior-exterior,** ca mai înainte, fie pe alte idei-forță ale arhitecturii moderne. **Industrializare și standardizare:** (Istoricismul « estetizat» de ieri face loc unui raționalism viril împins de o cuceritoare dragoste pentru noua rațiune de viață: industrializarea. (...) Acest nou orizont creat construcției a fost deschis de estetica simplificatoare a utilitarismului care cere: « standardizarea » [20]. « Mașina va produce case mai salubre, mai confortabile, mai ieftine, mai simple și mai frumoase decît cele ce s-au realizat pînă azi, prin eforturi individuale» [21]. **Organicitate:** « Stilul e doar aparență unui organ, a unei forme de viață .(...) Principiul unic al unei viitoare arhitecturi este contactul real cu viața și resolvirea problemelor vii cu metodele și armele « contimporane» [22]. **Funcționalitate:** « Simplitatea scheletului constructiv e năzuința de azi, ceea ce e util nu poate fi urît» [23]. « Arhitectura modernă are obîrșia formei sale în satisfacerea strictă a cerințelor de confort, economie și higienă nouă» [24]. **Esențializare** și **simplitate geometrică:** « Optimismul artistic al generației tinere a readus efortul arhitectonic spre obîrșie: Suprafețele, Volum, Materie și Spațiu. Niciodată cîntecul geometriei nu a stăpînit mai intens și magnific simțirea omului. Niciodată nu s-a întrebuințat mai sensibil, minunea materialelor pure. (....) În rezumat vom putea afirma că arhitectura contimporană nu mai poate fi decît antidecorativistă. Frumusețea ei rezidă în jocul de raporturi și volume, și nicidecum în mărime și bogăție decorativă. Unitatea ei rezidă în geometrie ce tinde spre o continuă simplificare, iar înțelepciunea ei în modestia și expresia vînjoasă a materialului» [25] În fine, iată și sinteza: « Casa modernă este numai aspectul unei noi organizații de viață interioară în strînsă legătură cu urbanismul. Echilibrul și coordonarea valorilor exterioare și interioare este substanța întregii probleme a arhitecturii noi. Casa modernă nu mai are deci fațade. Aceasta din urmă fiind subordonată funcțiunii. Arhitectura folosește azi mijloacele cele mai reduse: materialul sobru pînă la rustic, forma decurgînd din util. (...) Mobila modernă se caracterizează prin reducerea ei în vederea creării unui cît mai mare și mai luminos spațiu. Ea tinde spre imobil» [26]

Afirmarea arhitecturii moderne are de înfruntat și la noi — ca pretutindeni în lume — împotrivirea majorității tradiționaliste (legată programatic, în cazul particular al României interbelice, de continuarea școlii naționale inițiate de Mincu); motiv de înverșunare polemică din partea lui Marcel Iancu, care în articolul intitulat sugestiv **Bucureștii accidentelor,** ripostează: « Accident este și așa numitul stil românesc» [27]. Totuși, arhitectura nouă dobîndește tot mai largă audiență, ceea ce îl face, la un moment dat, pe tribunul de la **Contimporanul** să se întrebe retoric: « Cine a convins autoritățile să renunțe la renta ce le-o oferea tradiția și să accepte chiar casele fără zorzoane și cornișe? Să fie oare o putere explosivă și neașteptată nevoia de adaptare la cerințele confortului și ale economiei? Cine a vrăjit mintea atîtor maeștri care găseau elanul creației numai și numai în praful ruginit al « stilului național»? [28]. Sînt ani în care idei moderne se strecoară pînă și în coloanele revistei **Arhitectura,** dominată pe atunci în mod constant de adepții liniei conservatoare. « Totuși e sigur, că o arhitectură nouă este pe cale a se forma — scrie **Arta Cerchez** (1878—1962) Care va fi sau va trebui să fie acea arhitectură, în viitor, ar fi cam îndrăznet a răspunde. Totuși îmi permit a exprima modesta-mi părere, că mergem spre internaționalism». [29] « Armonia în arhitectura modernă este socială și de esență funcțională — precizează **Ioan C. Roșu** (1899—1978). (...) Cînd construcția noastră va armoniza nevoile noastre sociale cu expresia arhitectonică a planului și fațadei, vom face artă românească modernă și aceasta s-ar putea să fie fără ocnițe, fără contraforți și poate și fără vrejuri de ipsos în jurul ferestrelor și pe sub streașini, și va putea poate, să aibă mai multă asemănare, cu ceea ce se face și în alte țări». [30]

Cu toate acestea — și fără ca în practică delimitarea să fi fost foarte categorică (în această perioadă, sîtn numeroase cazuri cînd unul și același arhitect realizează atît construcții înscrise în liniile stilului național, ori ale academismului, cît și edificii moderne) — opinia cea mai răspîndită în cercurile profesioniste este ostilă modernismului. Fără îndoială, la o asemenea situație contribuie nu numai un anume conservatorism, ci și limitele proprii ale arhitecturii moderne a acelor ani: purismul excesiv, ariditatea ostentativă, lipsa oricărui numitor comun cu repertoriul arhitectonic familiar marelui public, inaderența la o arie culturală determinată (de unde și numele de stil internațional). Uneori, i se reproșează noii arhitecturi lipsa de consecvență cu propriile ei teze: « Adevărul nu este totdeauna exprimat în fațadă (...) spunem acestea spre a invedera că și în arhitectura modernă se poate întîmpla ca pentru anumite efecte exterioare să se sacrifice interiorul» [31]. Cel mai adesea, însă, îi sînt respinse chiar principiile fundamentale sau este pur și simplu atacată frontal. (...)

Dar, deși combătută de unii cu vehemență, arhitectura modernă reușește să-și demonstreze viabilitatea; ea întrece în mod categoric arhitectura tradiționalistă sub raportul eficienței și, în același timp, pune și sub raport estetic stilul inițiat de Mincu sub semnul desuetudinii. Acest fapt devine suficient de clar pentru un număr tot mai mare de profesioniști care, înțelegînd că linia tradiționalistă nu poate să opună modernismului criticat un model superior, îndeamnă la o conciliere a celor două tendințe opuse în sînul unei noi sinteze: « ... de a face cunoscut tezaurul nostru de arhitectură, a-l prezenta tinerei generații de arhitecți, spre studiu și meditație, ca inspirîndu-se din el, lăsînd la o parte unele erori ale trecutului și ținînd seama de nevoile prezentului, să creeze opere sănătoase de arhitectură, modernă dar românească» [39]. (...)

În perioada interbelică, continuă de asemenea să se manifeste — ceva mai concret, dar încă preponderent prin intervenții sporadice, la nivelul unor articole de revistă — efortul în direcția unor clarificări teoretice, asupra unor principii generale de estetică a arhitecturii. (...)

Totuși, activitatea teoretică reprezintă mai mult un corolar al publicisticii, care se menține la rîndul ei, de regulă, pe un plan secund în raport cu practica profesională. Nici măcar în cazuri precum cel al lui Toma T. Socolescu (1883—1960), autor al unui **Curs de teorie a arhitecturii** [49], nu se poate vorbi de existența unui sistem estetic propriu, elaborat și original. Cel care izbutește într-adevăr să atingă un asemenea obiectiv, depășindu-și colegii de generație pe planul gîndirii estetice, este **George Matei Cantacuzino** (1899—1960).

Mulțumită rîvnei criticului Adrian Anghelescu, dispunem azi de o excelentă ediție critică, practic completă, a operei teoretice a lui G. M. Cantacuzino [50]; ne vom limita, așadar, la o succintă sinteză, accentuînd doar principalele linii de forță ale viziunii lui estetice. Nucleul acesteia este schițat încă în anul 1926, cînd autorul avea doar 27 de ani, în lucrarea **Introducere la studiul arhitecturii:** cele patru părți (Despre tradiție, Despre proporție, Despre ritm, Despre armonie) cuprind ideile cele mai importante, asupra cărora

17. M. Iancu: *Arhitectura nouă — Contimporanul*, nr. 53 — 54/1925.
18. M. Iancu: *Interiorul* — idem, nr. 57 — 58/1925
19. M. Iancu: *Arhitectura de planșetă* — idem, nr. 60/1925
20. M. Iancu: *Arhitectura de mîine* — idem, nr. 61/1925
21. M. Iancu: *Expoziția Werkbund* — idem, nr. 72/1927
22. M. Iancu: *Arhitectura* — idem, nr. 62/1925
23. M. Iancu: *Estetica nouă* — idem, nr. 63/1925.
24. M. Iancu: *Arhitectura* — idem, nr. 78/1929.
25. M. Iancu: *Arhitectură socială* — idem, nr. 93—94—95/1930
26. M. Iancu: *Arhitectură* — idem, nr. 100/1931
27. M. Iancu: *Bucureștii accidentelor* — idem, nr. 70/1926.
28. M. Iancu: *Scrisoare* — idem, nr. 99/1931.
29. A. Cerchez: *Istoria arhitecturii românești — Arhitectura*, anii 1931—1933, p. 9.
30. I. C. Roșu: *Adevăruri și realități* — idem, nr. 4/1935, pp. 15, 16.
31. A. Cerchez: *Din aspectele Bucureștilor* — idem, nr. 9—10/1937, p. 24.
39. A. Cerchez: *Istoria arhitecturii românești — Arhitectura*, anii 1931—1933, p. 10.
49. Păstrat în manuscris la biblioteca Institutului de arhitectură « Ion Mincu ».
50 Ò. M. Cantacuzino: *Izvoare și popasuri* — Editura Eminescu, 1977.
51. G. M. Cantacuzino: *Introducere la studiul arhitecturii* — Socec, 1926, p. 29.
52. Idem, p. 35.
53. Idem, pp. 35—36.
54. Idem, p. 36.
55. Idem, p. 37.
56. Editura « Cartea Românească », București, 1932.
57. Editura « Fundațiilor », București, 1934
58. Editura « Cartea Românească », București, 1947

pătrunzătorul teoretician va reveni în repetate rînduri, desăvîrșindu-le. « A fi clasic, după părerea noastră, nu consistă în aplicarea dogmatică a unui stil, ci într-o anume stare de spirit (...) înseamnă să respecți trecutul și să ai curiozitatea viitorului» [51]. « Arhitectura este o armonie simultană. Ea este muzica masselor, ceea ce înseamnă că e numai în funcție de spațiu» [52]. « Dacă ne aducem aminte că a clădi înseamnă a aduce, în mod instinctiv, universul la limitele noastre de percepție, toate cele spuse mai sus ne apar ca evidente. Căci a clădi înseamnă a organiza viața și orice organizare dă naștere armoniei» [53]. « Obiceiurile și lenevia de spirit au făcut ca să se disprețuiască utilul considerîndu-l ca o decădere. Din această cauză arhitectura a apărut multora ca o artă secundară îngenuncheată de micile necesități ale vieții. Aceștia nu și-au dat seama că legile utilului fiind un mod al vieții sînt mai curînd o disciplină decît o sclavie. O exagerare aduce în mod fatal, ca reacțiune, o altă exagerare; unele școli de estetică modernă au slăvit utilul negînd simbolul. Greșeală tot atît de mare căci simbolul s-a născut din util și orice element util tinde să se apropie de simbol. Arhitectura este imaginea cea mai perfectă a armoniei unitare în care simbolul și utilul, ansamblul și amănuntul, materia și concepția, opera și peisajul, omul și proporția, sufletul și ritmul se regăsesc toate laolaltă» [54]. « Efortul arhitecturii consistă în a spune esențialul și esențialul coincide cu armonia» [55].

Pornind de la un asemenea nucleu, G. M. Cantacuzino își dezvoltă sistemul estetic în paginile unor articole, studii și conferințe reunite în volumele **Arcade, firide și lespezi** [56], **Izvoare și popasuri** [57], **Despre o estetică a reconstrucției** [58], precum și în cuprinsul celor opt numere ale revistei **Simetria,** al cărei principal ctitor și animator este. Concepția lui despre arhitectură se bazează, așa cum am văzut, pe relația dialec-

1. Arhitect DUMITRU BERINDEY (1831—1883) — 2. Arhitect ION N. SOCOLESCU (1859—1924) — 3. Arhitect ION MINCU (1852—1912) — 4. Arhitect NICOLAE GHIKA BUDEȘTI (1869—1943) — 5. Arhitect GRIGORE CERCHEZ (1851—1927) 6. Academician PETRE ANTONESCU (1873—1965) — 7. Arhitect SPIRIDON POPESCU CEGĂNEANU (1880—1973) — 8. ION D. BERINDEY (1871—1928) — 9. Arhitect MARCEL IANCU (n. 1895) — 10. Arhitectul HORIA CREANGĂ (1892—1943) — 11. Arhitectul HARALAMB GEORGESCU (1908—1978) — 12. Academician DUILIU MARCU (1885—1966) — 13. Arhitectul IOAN C. ROȘU (1899—1978) — 14. Prof. arhitect FLOREA STĂNCULESCU (1897—1973) — 15. Prof. arhitect GEORGE MATEI CANTACUZINO (1899—1960) — 16. Arhitect MARIA COTESCU (1896—1980) — 17. Academician OCTAV DOICESCU (1902—1981) — 18 Arhitect TIBERIU NIGA (1905 — 1979) — 19. Arhitect NICOLAE NEDELESCU (1909 — 1972) — 20. Profesor arhitect GHEORGHE PETRAȘCU (1912 — 1978) — 21. Prof. arhitect RADU LAURIAN (1911—1965) — 22. Prof. arhitect ION. AL. DAVIDESCU (1890—1980) — 23. Prof. dr. arhitect HORIA MAICU (1905 — 1975) — 24. Prof.dr. arhitect ADRIAN GHEORGHIU (1909 — 1981)

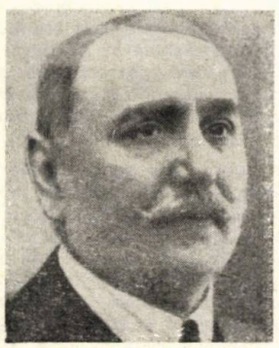
2
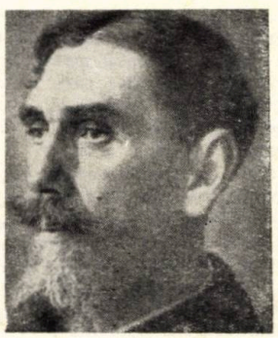
3
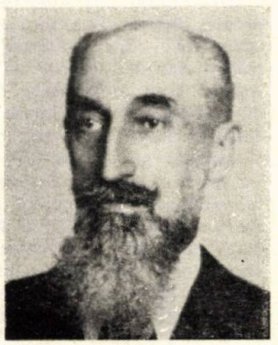
4
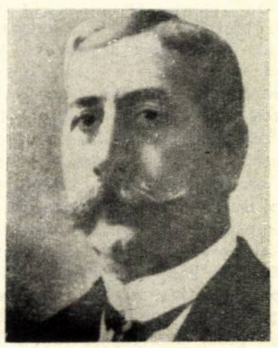
5

6

8

9

10
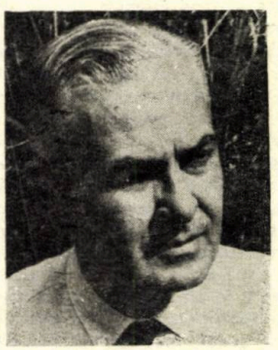
11
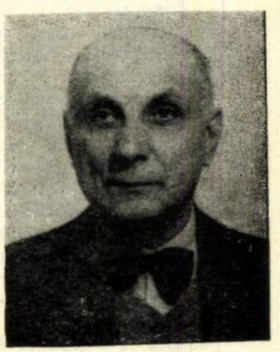
12
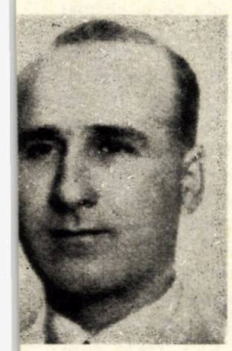
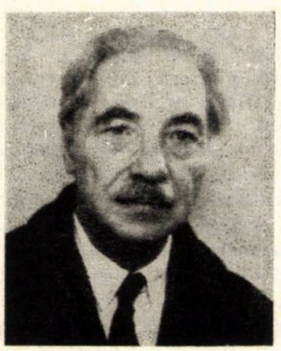
14

15

16
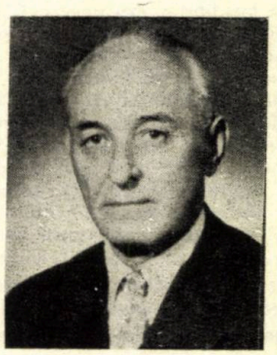
17

18

20

21
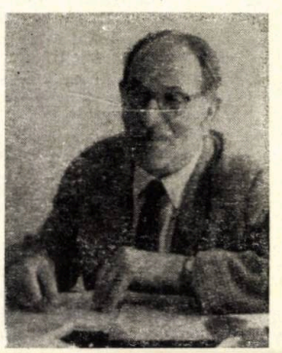
22

23
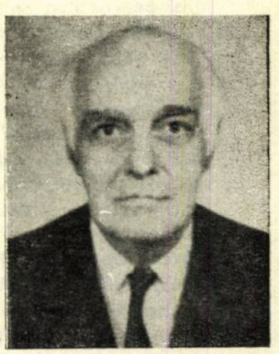
24

tică dintre util și simbol, pe considerarea corelată a categoriilor estetice (ritm, proporție, armonie, stil) — ceea ce duce (nu întîmplător simpatiile autorului se îndreaptă spre Palladio) la definirea unei perspective originale asupra clasicismului, socotit piatră unghiulară a unui sistem de gîndire echilibrat: « Clasicismul ar fi deci o sumă coordonată a experiențelor umane care ar menține individualitatea în hotarele legilor izvorîte din experiență, sau, mai bine zis, clasicismul ar fi o stare de echilibru sufletesc între cunoștință și sentiment, o stare de echilibru între personalitate și tradiție, o atitudine de seninătate a prezentului între trecutul cunoscut, judecat, înțeles și viitorul intuit, pregătit, provocat» [59]. Acest echilibru, această atitudine de seninătate caracterizează admirabil întregul demers teoretic al lui G. M. Cantacuzino — și, mai cu seamă, poziția lui în înfruntarea dintre tradiționalism și modernism, înfruntare care polarizează întregul orizont al gîndirii arhitecturale a vremii. Este semnificativ că, de la înălțimea cugetării sale, el nu se lasă atras în vreuna dintre tabere ci, păstrînd măsura, pledează pentru armonie, pentru un drum ferit de excese, al asimilării lecției moderne în matca vie a tradiției: « S-a crezut că, luînd unele elemente ale artei țărănești și introducîndu-le în necesitățile artelor noastre orășenești, se va ajunge la formarea unui stil românesc, refăcînd și restabilind punțile rupte cu tradiția noastră. (...) În orice caz, unitatea trebuie restabilită, pentru ca să se poată vorbi odată de o artă românească. Și aceasta nu se poate face copiind elemente țărănești, ci însușindu-ne calitățile, intențiile și experiența acestei arte legendare. Casa țărănească este o arhitectură în devenire» [60]. « Văzută prin prisma acestei analize, incompatibilitatea dintre tendințele moderne în general și ale noastre în particular cade. Arhitectura modernă își caută legile la obîrșia utilului, a constructivului și a ideii sociale. Ea nu este în contradicție cu rîvnele arhitecturii noastre, ci deschide numai un larg registru de posibilități noi. Deschizînd spiritul și curiozitatea noastră acestor probleme comune tuturor popoarelor, vom intra în marele ciclu constructiv al vieții moderne, dînd calităților noastre inerente posibilitatea de a se dezvolta pe o scară largă» [61]. « Trebuie să avem mai multă încredere în forțele noastre creatoare. Valul viu al spiritului modern n-o să ne răstoarne. Din acea încercare, din acel examen spiritul românesc va ieși înviorat. Pe principiile sănătoase ale modernismului, care va fi purificat aerul de toate miasmele esteticelor arheologice, va răsare o nouă estetică care ne va fi proprie și care totodată va fi în armonie cu marea civilizație modernă, cu care suntem solidari. Încercările făcute la începutul acestui secol, încercări cari au dat adesea rezultate fericite, nu vor rămîne fără ecou. Ele vor fi reluate pe alte baze mai libere, mai sincere. Căci nu trebuie să ne facem iluzii, așa-zisul stil modern nu este o simplă și trecătoare modă. E o izbîndă după o luptă grea, izbîndă care nu va mai putea fi nesocotită» [62] « Funcționaliștii merg spre o suprimare a formei în folosul volumului, fără să-și da seama că un volum nu este necesarmente o formă și că o formă care tinde către simplicitatea geometrică pînă la limită pierde forma. Tot ei sacrifică, în numele unor principii transcendente, intimitatea locuințelor, reducînd totul la utilul material. Or, există și necesități spirituale, care ar trebui să aibă prioritatea. (...) Tradiționaliștii încearcă să reînvie, sau, mai bine zis, să continuie formele vechi sau măcar să fure ceva din intimitatea și din farmecul lor. Încercarea lor va fi valabilă numai atunci cînd învățămintele funcționalismului nu vor fi uitate. Însă pentru a ajunge la o sinteză a celor două tendințe, trebuiesc teme destul de vioaie, probleme destul de bine puse, pretexte prin care spiritul creator să-și ia avîntul. Și asta nici vilele, nici casele-bloc nu le vor da. Trebuie o arhitectură de stat. Marile teme au dat marea arhitectură» [63]. Găsim în pasajele citate aici destule formulări vădind uimitoare clarviziune, valabile și azi, profetice am putea spune.

Din întreaga activitate publicistică a lui G.M. Cantacuzino, se detașează munca desfășurată, împreună cu **Octav Doicescu** (1902—1981), **Matila Ghyka** (1881—1965) și **Paul E. Miclescu** (n. 1901), la conducerea revistei **Simetria.** Această publicație continuă să apară în anii grei ai dictaturii fasciste și ai războiului, fără a face concesii ideologice, promovînd principiile umanismului, ale unei culturi autentice. Alături de articolele celui care este sufletul revistei, de contribuțiile celorlalți membri ai colegiului redacțional [64], semnează aici personalități de seamă ale vieții culturale, unele dintre aceste intervenții abordînd aspecte ale esteticii arhitecturale. În mod deosebit se remarcă, în acest sens, studiul amplu și erudit al lui P.E. Miclescu, intitulat **Despre arhitectură** [65]: definiția arhitecturii, raporturile dintre arhitectură și alte arte, situarea arhitecturii în sistemul artelor, definirea esteticii arhitecturale, a percepției estetice, a unor categorii (adevăr, minciună), sau a unor orientări (funcționalism, formalism) fac obiectul acestui eseu de o aleasă ținută. Unele afirmații sînt demne de reținut: « Arhitectura este deci prin excelență arta creatoare. Prin aceasta este cea mai liberă din toate artele și se înalță deasupra tuturor». « În însușirea arhitecturii de a fi o artă simbolică, rezidă însă darul ce-l are de a trezi în noi stări sufletești, de a stîrni imaginația noastră fără a-i fixa nici o limită precisă. Prin aceasta, încă odată, muzica îi este cea mai apropiată . . . » « Finalitatea practică și adevărul funcțional nu stau deci ca o piedică în calea arhitectului spre frumos ci îl îndrumează dimpotrivă pe această cale, dîndu-i elementele primare ale compoziției». « Datorită acelei dualități a arhitecturii, pe de o parte materială și estetică pe de alta ea — totodată știință și artă — ne apare în acest fel ca, dintre toate creațiunile geniului uman cea mai completă, cea mai bogată în înțelesuri». De asemenea, tot lui P.E. Miclescu îi aparține și o altă frază remarcabilă din coloanele revistei: « Arhitectura este istoria vie a popoarelor rostită în limbajul abstract al materiei, iar stilurile ce se urmează într-însa sînt fiecare expresiunea firească a unor perioade ale ei » [66]. În sfîrșit, și pentru a ne rezuma doar la elementele majore ale contribuției **Simetriei** la evoluția gîndirii estetice în arhitectura românească, să mai evidențiem rubrica **Dicționar** în ansamblul ei (cu articole despre arhitectură, simetrie, proporție, armonie, clasicism, detaliu, ritm, temă, formă, stil, axă, progres, temă, tehnică — semnate de G. M. Cantacuzino, Matila Ghyka, Marica Cotescu, Tudor Vianu), precum și mărturia lui Nicolae Nedelescu asupra arhitecturii lui Le Corbusier [67], o adevărată profesiune de credință, în cuprinsul căreia se face o critică lucidă a operei acestui patriarh al arhitecturii moderne, de pe poziția exigentă dar plină de înțelegere și bun simț a autorului.

După cum se știe, în perioada de început a făuririi noii orînduiri socialiste, se manifestă și la noi, în sfera culturii, tendința unei reevaluări critice, adeseori cu excese dogmatice, a moștenirii trecutului. Această tendință este prezentă și în domeniul esteticii arhitecturale, principala direcție a criticii fiind îndreptată împotriva « cosmopolitismului», adică împotriva înnoirilor stilistice aduse de arhitectura modernă. (...)

Cu aceeași intransigență a respins, însă, și tradiționalismul. (...)

Întrucît se consideră că noua orînduire trebuie să promoveze un stil propriu, « cosmopolitismului» și « șovinismului» le este opusă arhitectura nouă a realismului socialist. (...)

Este de observat, totuși, că — stranie inconsecvență — noul stil vine . . . tot de peste hotare. Rezultatele sînt cunoscute.

Din fericire, noul « stil» are o viață scurtă. După numai cîțiva ani, sub presiunea cerințelor funcționale și a rigorilor economice, orientarea arhitecturii este repusă în discuție: « În procesul de creare a unei noi arhitecturi, realist-socialistă, în țara noastră pe lîngă realizări valoroase ce reprezintă un pas înainte, se manifestă adeseori tendințe ce depărtează creația arhitecturală de realismul socialist. Apar adesea în proiecte abateri nepermise față de unele justificate cerințe funcționale sau economice, de dragul « înfrumusețării» cu orice preț a clădirilor. (...) Se constată în aceeași măsură o exagerată înclinare de a « clasiciza» orice lucrare de arhitectură modernă, prin tot felul de elemente pe vechi scheme stilistice, dînd naștere eclectismului. Există multe exemple în care se abuzează de elemente arhitecturale clasice și totodată nu se arată destulă înțelegere pentru armonizarea arhitecturii cu destinația funcțională a clădirilor respective. O asemenea atitudine conduce la o proiectare de o slabă calitate, la soluții lipsite de originalitate, la o distribuție neconformă cu obiectivele și la scumpirea lucrărilor. (...) Arhitectura trebuie să urmărească satisfacerea simultană, atît a cerințelor culturale, cît și a celor de ordin utilitar și economic și să dea întotdeauna prioritate acestora din urmă» [78]. Sînt promovate astfel, din nou, fără a li se spune pe nume, idei și principii moderne.

Mai apoi, chiar suportul teoretic al « arhitecturii naționale în formă, socialiste în conținut» este supus unei critici lucide: « Nu se poate spune că problemele teoretice nu-i preocupă pe arhitecți, deși mulți se prefac a disprețui profund așa-zisa « arhitectură vorbită». Adevărul este că, în urmă cu cinci-șase ani, problemele teoretice ale arhitecturii erau abordate în termeni generali, ca o simplă transpunere a principiilor materialismului dialectic și esteticii marxiste în arhitectură. E inutil să arătăm că aceasta nu aducea o prea mare lumină în orientarea arhitecturii. Materialismul dialectic exprimă doar legile cele mai generale de dezvoltare ale naturii, societății și gîndirii omenești. Noi eram foarte satisfăcuți de minunata ilustrare în operele de arhitectură a legii contrariilor sau a acumulărilor cantitative care produc salturi calitative, deși e normal ca și arhitectura, la fel cu celelalte fenomene, să se dezvolte după aceste legi. Toată această « teorie» era de fapt un joc scolastic și numai rareori ea pornea de la fenomenele concrete particulare, ale arhitecturii, încercînd de obicei să se supună arhitectura unor formule și rețete teoretice prestabilite. Urmarea practică a fost că ani de zile arhitectura noastră s-a orientat pe calea copierii directe a tradiției clasice și naționale (deși se vorbea în toate ocaziile de « prelucrarea creatoare» a acestor tradiții). Ca o consecință, discutarea problemelor teoretice a început să fie privită cu neîncredere și cu ironie și din ce în ce mai mulți proiectanți s-au alăturat poziției « să lăsăm teoriile — să ne ocupăm de proiectare» (cu toate că e evident că orice proiectare are un suport teoretic). (...) Apoi, pe lîngă identificarea exclusivă a formei arhitecturale cu expresia plastică, se confundă adesea însăși noțiunea de formă națională cu cea de formă tradițională. Mult timp acest fenomen a fost denumit « prelucrare creatoare» a tradițiilor naționale și clasice, deși devenea tot mai evident caracterul irațional al transpunerii unor forme la o tehnică și necesități diferite. (...) Vorbind deci despre arhitectura națională, nu trebuie să ne referim totdeauna la adoptarea unor forme devenite tradiționale în arhitectura populară și istorică. Dimpotrivă, arhitectura trebuie să fie în primul rînd modernă, contemporană, pentru a fi cu adevărat națională. Istorismul anumitor stiluri naționale e de fapt un anacronism retrograd. Aspectul specific al arhitecturii unei națiuni rezultă din exprimarea întregului mod de viață al națiunii într-o perioadă istorică anumită. . . .) Identificarea arhitecturii cu o artă și a formei arhitecturale cu forma artistică a dus în bună măsură la desconsiderarea progresului tehnic, la siluirea tehnicității și economicității, la ignorarea voită a necesităților reale ale omului și la înlocuirea lor prin presupuse și foarte generale « conținuturi de idei», tinzînd a perpetua în forme solemne și maiestuoase caracterul măreț al epocii (și prin aceasta vulgarizîndu-l)» [79].

---

59. G. M. Cantacuzino: *Clasicism-Simetria* nr. II, 1940, p. 57.
60. G. M. Cantacuzino: *Casa țărănească* — în volumul *Arcade, firide și lespezi*, 1932, pp. 26—27.
61. G. M. Cantacuzino: *Tradiționalism și modernism* — în volumul *Izvoare și popasuri*, 1934.
62. G. M. Cantacuzino: *Orașele românești de mîine* — conferință ținută în studioul Societății de difuziune radiotelefonică din România, 10 august 1933.
63. G. M. Cantacuzino: *Despre posibilitățile unei arhitecturi românești — Revista Fundațiilor regale*, nr. 1/1937.
64. Se vor alătura colegiului redacțional, începînd cu anul 1943, *Tudor Vianu, Marica Cotescu* (1896—1980), *Haralamb Georgescu*, apoi *Titu Evolceanu* (1900—1963), *Nicolae Nedelescu* (1909—1972) ș.a.
65. P. E. Miclescu: *Despre arhitectură — Simetria*, nr. VII, 1946, p. 23.
66. P. E. Miclescu: *Despre stil* — idem, nr. II, 1940, p. 29
67. N. Nedelescu: *Despre Le Corbusier* — idem, nr. 1946, p. 135.
78. M. Urzică: *Despre unele exagerări în proiectarea arhitecturală — Arhitectura*, nr. 1/1956, p. 32.

Cu toate că neîncrederea față de orice teoretizare este un fapt real (și chiar explicabil, în împrejurările date), se simte o acută nevoie de a relua totul de la noțiunile fundamentale, drept urmare, la sfîrșitul anilor '50 se înregistrează tentative de a aborda frontal estetica arhitecturii. O face chiar **Mihail Caffé**, în articolul citat, în care dezbate, printre altele, categorii ca soliditate, frumusețe și utilitate, conținut și formă, stil, caracterul național, raportul dintre arhitectură și artă ș.a.: « În limbaj modern, utilitatea se poate traduce cu funcționalitate. Această funcționalitate are însă aspecte variate, uneori contradictorii. Există o funcționalitate materială și una ideală. La rezolvarea fiecărui program în parte, fiecare din ele pare s-o excludă sau s-o limiteze pe cealaltă. (. . .) Arhitectura, rezolvînd simultan funcțiuni materiale și spirituale, nu are comun cu arta decît tratarea artistică și nu, în primul rînd, a unui conținut de idei, ci a unor elemente funcționale. În timp ce opera de artă e destinată comunicării unor emoții și face parte din sistemul cunoașterii, fiind, în fond, un fenomen prin excelență ideologic, opera de arhitectură e destinată, în primul rînd, unor funcțiuni materiale »[80] O face, la puțin timp, și **Marcel Melicson.** într-o primă parte a unei proiectate suite de articole (rămasă, după știința noastră, fără urmare): « Din păcate, teoria arhitecturii se găsește la noi în urma practicii arhitecturale, ceea ce face ca o serie de probleme esențiale ale arhitecturii să nu fi fost încă studiate și lămurite suficient Printre aceste probleme se găsește în primul rînd definiția arhitecturii și stabilirea locului ei în cadrul fenomenelor sociale (. . .) În acest sens, considerăm arhitectura ca o activitate socială complexă și distinctă, al cărei scop este organizarea spațiului și a cadrului arhitectural în care se desfășoară viața și activitatea omului. (. . .) A identifica arhitectura cu arta înseamnă a restrînge sarcina arhitecturii la crearea unor imagini artistice, în timp ce — așa cum am arătat — sarcina arhitecturii este în primul rînd de a satisface necesitățile materiale ale societății. (. . .) Considerăm, prin urmare, conținutul arhitecturii ca unitatea dialectică a cerințelor materiale și spirituale puse de o societate anumită în fața arhitecturii. (. . .) Arhitectura este o unitate dialectică a acestor elemente, o unitate în care — ca la oricare fenomen social — cerințele materiale constituie elementul principal, determinant, iar cerințele spirituale, un element secundar, derivat» [81].

În aceeași tendință se înscrie și lucrarea **Natura și specificul arhitecturii și problemele metodologiei în istoria arhitecturii,** de **Gheorghe Curinschi** și **Ion Rebedeu** [82]. În paginile ei, un loc important ocupă definirea arhitecturii, a laturilor sale, a relațiilor dintre conținut și formă, ca și încercarea de a particulariza acțiunea legilor dialecticii și semnificația categoriilor estetice la domeniul arhitecturii. Prin profunzimea demersului, a viziunii filozofice unificatoare, lucrarea marchează un pas înainte în planul gîndirii teoretice asupra arhitecturii și evoluției ei: « Arhitectura este o activitate practică complexă care are drept scop crearea unui cadru material, a unui spațiu organizat în vederea satisfacerii unor cerințe materiale și spirituale ale societății și ale indivizilor. Această activitate cuprinde întregul proces de realizare a acestui cadru, proces care pornește de la formularea unui program, trece la faza de concepție, apoi la materializarea ei grafică, pentru a se încheia cu realizarea cu ajutorul unor materiale și al unor tehnici de construcție a clădirii finite (sau a ansamblului de clădiri) care constituie un bun cu caracter utilitar și, totodată, reflectînd prin imaginea arhitecturală ideologia și concepțiile estetice ale societății, un fenomen al artei. Arhitectura reprezintă o unitate a culturii materiale și spirituale. Conținutul arhitecturii îl constituie modul de deservire sub aspect practic-utilitar și estetico-ideologic (sau numai estetic) a cerințelor materiale și spirituale ale societății și indivizilor» [83]. « Aspectele funcțional, constructiv și plastic constituie o unitate dialectică» [84]. « Pe scurt, (. . .) a întocmi, o istorie a arhitecturii însemnează a arăta cum se schimbă conținutul arhitecturii în raport cu schimbările intervenite în societate și cum se modifică forma arhitecturală în raport cu schimbările intervenite în conținut, (. . .) Alți istorici au tins să facă o istorie a procedeelor de compoziție, a plasticii arhitecturale. Acest din urmă procedeu caracteristic istoricilor de artă, care constituie forma cea mai curentă de abordare unilaterală a problemelor de istorie, identifică de fapt arhitectura cu artele plastice» [85].

Urmează ani în care practica dobîndește un ascendent categoric asupra teoriei: « Era o vreme, acum 10—15 ani, cînd realizam prea puțin, dar ne pasionau discuțiile teoretice. Asistăm astăzi la o situație inversă: o desfășurare largă a procesului de proiectare și execuție, dar care nu este însoțită de o analiză calmă și atentă a evoluției sale [86]». Se realizează în întrega țară un program amplu de construcții; arhitectura modernă devine unica soluție realistă, în fața unei asemenea comenzi sociale — care impune, totodată, trecerea rapidă la tipizare, standardizare și industrializare în domeniul construcțiilor. Aflat la începuturi, nu îndeajuns stăpînit sub aspectul măiestriei artistice și nu o dată confundînd mijloacele cu scopurile, acest proces se dovedește generator de șabloane, de monotonie și uniformitate, tinzînd să atenueze personalitatea arhitectural-urbanistică istoricește constituită a localităților și făcînd să se asemene în mod supărător noile cartiere de pe cuprinsul întregii țări. Ca reacție la o potențială depersonalizare, este lansat pe la mijlocul anilor '60 îndemnul spre varietate, spre definirea specificului național și local în arhitectura românească contemporană. Cu aceasta ne întoarcem de fapt — desigur, în cu totul alte condiții social-istorice — la încercarea mai veche de a elabora o sinteză între cele mai valoroase trăsături ale tradiției și complexul arsenal al principiilor și metodelor arhitecturii moderne. Se discută mult și se scrie destul — în presa cotidiană, în revistele de cultură [87], în publicația de specialitate. Opinii diferite se înfruntă: unii cred că specificul național va rezulta de la sine, determinat de apartenența autorilor la o anumită cultură; alții propun studii sistematice pentru definirea noțiunilor și orientarea proiectării; se ajunge cîteodată chiar la proclamarea unui primat al esteticului asupra utilitarului și constructivului — « Înțelegerea specificității arhitecturii începe prin acceptarea faptului că poziția lirică — proprie unei anumite colectivități și chiar cea proprie personală a arhitecturii — spiritualizează, dominînd în final complexul de nevoi, funcțiuni, precum și materializarea lor, dar se poate manifesta numai prin și în cadrul strict al acestor mijloace» [88]. Această problematică însoțește apoi, pînă în prezent — cînd mai potolit, cînd mai acut — ca un fundal general, demersurile teoretice asupra arhitecturii: « Este greu de prevăzut — afirmă **Cezar Lăzărescu** într-un interviu acordat revistei **Arhitectura** [89] — o singură cale în definirea frumosului în cadrul unei arhitecturi cu specific național, pentru că acest specific începe de la concepția spațiului urban, a întregului cadru de viață care îl găsim în preajma omului. Sîntem convinși că acest specific este rezultatul unui ansamblu de factori. Un decorativism exagerat, care nu ține seama de ceilalți factori componenți, nu poate asigura în exclusivitate un caracter specific arhitecturii noastre, cum dealtfel lipsa lui totală ar putea să sărăcească posibilitățile de exprimare». Iar **Gheorghe Sebestyén** precizează: « Discuțiile care se poartă pe această temă a diversificării, a varietății (. . .) păcătuiesc însă în general prin faptul că abordează numai aspectele compoziționale-estetice și se limitează de regulă la clădiri reprezentative, abordarea problemelor de specific la ansamblurile de locuit construite pe bază de proiecte tip, la orașe lipsind încă, aproape cu desăvîrșire. Personal am convingerea că această « contradicție» dintre industrializare și specific nu există în realitate, ci doar în modul trunchiat, formal, în care unii înțeleg noțiunea de specific în arhitectură și sistematizare» [90]. Se simte în asemenea intervenții o justificată reacție împotriva unor tendințe, care se manifestă în practică, de a considera soluționată problema specificului național și local în arhitectură prin intervenții cu iz folcloric la nivelul ornamentației; și se mai simte o îndreptățită dorință de abordare complexă, multilaterală a unei teme care, de aproape o sută de ani, constituie piatra de încercare a concepțiilor care s-au perindat în cîmpul teoriei arhitecturii.

★

În ultimii 10—15 ani, se înmulțesc semnele prevestitoare, ale posibilei atingeri, în viitorul apropiat, a unui stadiu calitativ nou, superior, în evoluția gîndirii estetice din arhitectura românească. Premisele unei asemenea deveniri sînt oferite, atît de progresele reale ale practicii de proiectare — pe calea realizării unei arhitecturi originale, în același timp modernă și românească —, cît și de intensificarea eforturilor din sfera generalizărilor teoretice. O importantă contribuție în această din urmă direcție aduce revista Arhitectura (a cărei activitate s-a îmbogățit considerabil sub îndrumarea actualului redactor-șef Mircea Lupu), publicație care, în domeniul urmărit aici, beneficiază de atenția unui însemnat număr de colaboratori [91]. Apar (lucru cu adevărt nou, și totodată, semnificativ) chiar cărți cu profil de teorie a arhitecturii — puține, e drept, dar promițătoare [92]. Sînt traduse lucrări importante din literatura mondială a genului [93]. În sfîrșit, sporește preocuparea pentru istoricul cugetării autohtone asupra arhitecturii [94] — condiție necesară, în cazul oricărei discipline, pentru dobîndirea conștiinței de sine. Din sînul acestei vizibile deveniri, dintre autorii menționați [95], ca și din rîndul unei noi generații care se ridică în prezent, mîine se vor face desigur cunoscuți teoreticienii de care arhitectura românească contemporană are atîta nevoie.

Există, așadar, toate condițiile pentru afirmarea, și la noi, cu deplină maturitate, a gîndirii estetice originale, pentru constituirea mult-așteptatei estetici arhitecturale românești ca sistem coerent și complet — în rînd cu celelalte estetici speciale și la înălțimea esteticii generale, promovate în cultura românească de nume atît de ilustre. Dar scrierea istoriei acestui nou capitol reprezintă, de bună seamă, o misiune a viitorului.

Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN

---

79. *Mihail Caffé: Despre cîteva probleme actuale ale arhitecturii* — idem, nr. 9/1957, p. 48 și urm.
80. Idem
81. M. Melicson: *Unele probleme ale conținutului și formei în arhitectură* — *Arhitectura*, nr. 6/1960, p. 46 și urm.
82. În manuscris, la biblioteca Institutului de arhitectură « Ion Mincu ».
83. Op. cit., p. 5
84. Idem, p. 7
85. Idem, pp. 20—21
86. *Mircea Bercovici: Despre activitatea teoretică în domeniul arhitecturii* — *Arhitectura*, nr. 1/1968, p. 56.
87. Se remarcă, în această privință, publicistica de arhitectură din paginile ziarului *Scînteia* și ale revistei *Contemporanul*.
88. *Nicolae Porumbescu* și *Maria Porumbescu-Vaida: Specificul în arhitectură* — *Arhitectura*, nr. 2/1967.
89. *Problemele specificului și formarea arhitectului* — idem, nr. 6/1977, p. 86.
90. Gh. Sebestyén: *Cu privire la crearea unei arhitecturi specifice a cartierelor noastre de locuit* — idem, nr. 3/1978, p. 46.
91. *Eugen Apostol, Gheorghe Curinschi, Mircea Enache, Grigore Ionescu, Nicolae Lupu, Radu Patrulius, Alexandru Sandu, Gheorghe Săsărman, Aurelian Trișcu, Peter Derer, Ștefan Popescu Criveanu, Doina Cristea* ș.a.
92. Amintim dintre ele: *Paul Constantin — Mică encicopedie de arhitectură, arte decorative și aplicate moderne* (Ed. științifică și enciclopedică, 1977); *Mircea Lupu — Școli naționale în arhitectură* (Ed. tehnică, 1977); *Codrea Marinescu — Tradiție și inovație în arhitectură* (Ed. științifică, 1970); *Marcel Melicson — Arhitectura modernă* (Ed. științifică și enciclopedică, 1975); *Jean Monda — Arhitectura actuală, artă necunoscută ?* (Ed. Albatros, 1980); *Gheorghe Săsărman — Funcțiune, spațiu, arhitectură* (Ed. Meridiane, 1979).
93. Printre altele, *Vitruviu — Despre arhitectură* (Ed. Academiei, 1964), *John O. Simonds — Arhitectura peisajului* (Ed. tehnică, 1967); *Bruno Zevi — Cum să înțelegem arhitectura* (Ed. tehnică, 1969); *Le Corbusier — Bucuriile esențiale* (Ed. Meridiane, 1972); *Lexicon ilustrat de arhitectură modernă* (Ed. tehnică, 1972).
94. După remarcabila lucrare a lui *Gheorghe Curinschi — Tradiționalismul și modernismul în arhitectura României burghezo-moșierești și gîndirea estetică a epocii* (1960, manuscris aflat la biblioteca Institutului de arhitectură « Ion Mincu »), tematica este reluată fie și parțial, într-o serie de articole inserate la rubrica « Înaintașii noștri » a revistei *Arhitectura*, în cartea lui *Mircea Lupu—Școli naționale în arhitectură* și, într-o oarecare măsură, prin publicarea monografiilor *Mihail Caffé — Arhitectul Ion Mincu* (Ed. Meridiane, 1970), *Radu Patrulius — Horia Creangă* (Ed. tehnică, 1980) ș.a.
95. Vezi notele anterioare.

MEMBRII CONSILIULUI DE CONDUCERE, AI COLEGIULUI DE REDACȚIE ȘI COLECTIVULUI REDACȚIONAL, ÎMPREUNĂ CU O BUNĂ PARTE DINTRE COLABORATORII REVISTEI « ARHITECTURA », FOTOGRAFIAȚI ÎN LUNA IULIE 1981, PE TERASA INSTITUTULUI DE ARHITECTURĂ « ION MINCU » DIN BUCUREȘTI.

1. Dr. arh. BORIS GRINBERG, membru al Consiliului de conducere — 2. Arh. ANA VASILACHE — 3. Arh. SILVIA URSU — 4. Arh. ALBA DELIA POPA — 5. Prof. arh. NICOLAE LUPU — 6. Arh. HENRIETTE DELAVRANCEA-GIBORY — 7. Prof. dr. arh. DINU VERNESCU — 8. Arh. DINU ANTONESCU — 9. Arh. IOAN BAUCHER — 10. Dr. arh. RADU PATRULIUS — 11. Prof. dr. doc. arh. GRIGORE IONESCU — 12. Arh. ION MIRCEA ENESCU — 14. Arh. IOAN NOVIȚCHI — 15. Arh. SOFIA UNGUREANU — 16. Arh. TRAIAN VLĂDUȚ — 17. Arh. MIRCEA NICOLESCU — 18. Dr. arh. MIHAI ENESCU, membru al Consiliului de conducere — 19. Dr. arh. EUGENIA GRECEANU — 20. Dr. arh. MARIUS SMIGELSCHI — 21. CARMEN MACAVEI, fostă secretar tehnic de redacție — 22. Arh. LAURA VALENTIN — 23. Arh. FLORIN COLPACCI — 24. Arh. VICTOR FULICEA — 25. DUMITRU GUARNERI — 26. Arh. ION POPESCU DOLJ — 27. Arh. ANGHEL MARCU — 28. Conf. dr. arh. ALEXANDRU IOTZU, membru al Colegiului de redacție — 29. Arh. CONSTANTIN RULEA — 30. Conf. dr. arh. AURELIAN TRIȘCU, secretar al Uniunii arhitecților din R.S. România — 31. Arh. BOGDAN GHEORGHIU — 32. Arh. SANDU MICLESCU — 33. Arh. PAUL BĂDULESCU — 34. Arh. IOANA BERCEANU — 40. Arh. DUMITRU IANCU — 41. Arh. DAN PRODESCU, membru al Consiliului de conducere — 42. Arh. ALEXANDRU BELDIMAN — 44. Arh. PAUL STĂNESCU — 45. Arh. RĂZVAN LĂZĂRESCU — 46. Student — arh. ADRIAN BOLD — 47. NINA NĂSTASE, traducător rusă — 48. MARGA PROTOPOPESCU, secretar tehnic de redacție — 49. C. arh. IULIANA CIOTOIU — 50. Arh. CONSTANTIN JUGURICĂ, secretar al U.A., președinte al Consiliului de conducere — 51. Prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii arhitecților din R.S. România — 52. Arh. ION POPA — 54. LIVIU H. OPRESCU — 55. MIRCEA DEAC, critic de artă, membru al Colegiului de redacție — 56. Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN, membru al Consiliului de conducere — 57. Arh. NICOLAE MUNTEANU, membru al Consiliului de conducere — 58. Student-arh. NICOLAE BARBU — 59. Student-arh. IOSIF SCHUBERT — 60. Arh. MIHAI POPESCU — 61. Sociolog TRĂILĂ CERNESCU — 62. Arh. TUDOR DUMITRAȘCU, autor al copertelor din ultimii ani ale revistei

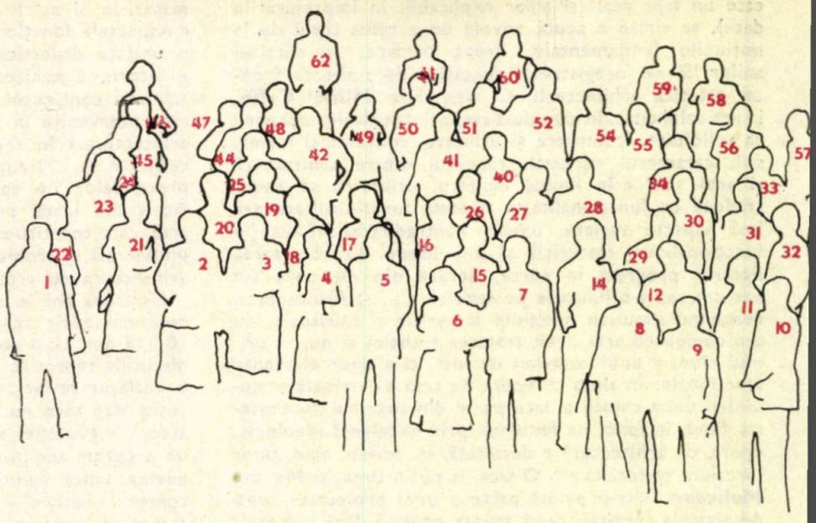

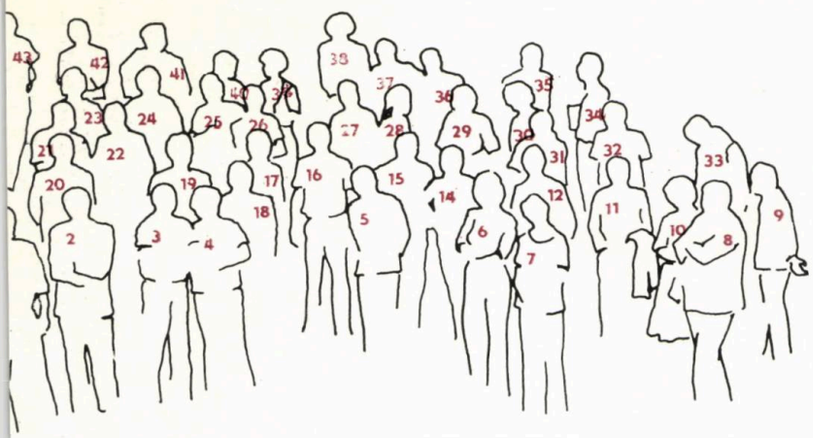

1. Dr. arh. COSMA JUROV — 2. Arh. IOAN DIMITRESCU — 3. Dr. arh. BORIS STUPARU — 4. Arh. SIMON JULMAN — 5. Conf. arh. EUGENIU APOSTOL — 6. Arh. GABRIELA TABACU — 7. Arh. GRATIELA HALMAGIU — 8. Conf. dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU, membru al Colegiului de redacție, machetatorul revistei — 9. Prof. dr. arh. TIBERIU BENEDEK — 10. CAMELIA DASCĂLU, secretară-dactilo a revistei — 11. DINU MANOIL traducător engleză — 12. Arh. GHEORGHE NADRAG — 14. Prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA, decanul Institutului de arhitectură «ION MINCU» — 15. Arh. VIRGIL LUSCOV — 16. Conf. dr. arh. MIRCEA LUPU, președinte al Colegiului de redacție, redactor-șef al revistei «ARHITECTURA» — 17. Prof. em. arh. ASCANIO DAMIAN, vicepreședinte al Uniunii arhitecților din R.S. România — 18. Dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU membru al Consiliului de conducere — 19. Prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, membru al Consiliului de conducere— 20. Prof. dr. arh. CORNEL DUMITRESCU rectorul Institutului de arhitectură «ION MINCU» — 21. Conf. arh. VASILE MITREA — 22. Arh. HORIA CONSTANTINESCU — 23. Arh. DAN UJEUCĂ RAGNAR — 24. Arh. DORIN ȘTEFAN — 25. Arh. CRISTIAN BRĂCĂCESCU — 26. Arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ — 27. Arh. MIHAI OPRIȘ — 28. Arh. ANA MARIA IORDĂCHESCU — 29. Arh. ALEXANDRA FLORIAN, membru al Consiliului de conducere — 30. Dr. arh. DOINA CRISTEA — 31. Arh. DORIN GHEORGHE — 32. Arh. ȘTEFAN SCAFA — 33. Conf. dr. arh. RADU TĂNĂSOIU — 34. Dr. arh. PETER DERER — 35. Arh. NICOLAE LASCU — 36. Conf. arh. DORIAN HARDT — 37. GHEORGHE DUMITRU, fotoreporterul revistei — 38. Arh. ȘTEFAN MĂNCIULESCU — 39. Arh. ILEANA MURGESCU — 40. Arh. CONSTANTIN SĂVESCU — 41. Arh. ION ENESCU — 42. Arh. ȘTEFAN RADU IONESCU, membru al Colegiului de redacție, redactor la revista «Arhitectura» — 43. Arh. CRISTIAN POPESCU IALOMIȚA.

NUMĂRUL CELOR CE ÎNȚELEG SĂ NE SPRIJINE ȘI SĂ PARTICIPE, CU NEDEZMINȚIT DEVOTAMENT, LA PERMANENTELE EFORTURI ALE REDACȚIEI PENTRU APARIȚIA, CONȚINUTUL CÎT MAI BOGAT ȘI CALITATEA PREZENTĂRII REVISTEI ESTE, EVIDENT, MAI MARE. REGRETĂM, DECI, CĂ, ÎN MOMENTELE FOTOGRAFIERII, NU AU PUTUT FI PREZENȚI DECÎT O PARTE DIN MEMBRII CONSILIULUI DE CONDUCERE ȘI DIN GRUPUL EXTINS AL COLABORATORILOR NOȘTRI.

Adnotări pe marginea unor texte vechi și noi

UNU — cu scopul de a arăta și sublinia prezența fenomenului de arhitectură în cultura românească, nu numai prin **fapte arhitecturale,** ci și printr-un **comentariu** (semnat de « nearhitecți » ca A. D. Xenopol, Odobescu, Heliade Rădulescu, Blaga sau Arghezi), desfășurat cu o terminologie critică specifică, dovedind o cunoaștere a procedeelor și tehnicilor caracteristice producției de arhitectură, o intuiție profundă, acut spirit de observație, pe fondul unor temeinice cunoștințe filozofice, istorice, artistice, economice . . .

DOI — cu scopul de a afirma — remarcînd existența unor premise istorice valoroase — **utilitatea criticii, cronicii** și, în general, a **literaturii de arhitectură,** rolul publicisticii pentru întreținerea dialogului creatorului cu publicul, rolul ei în formarea unui **climat cultural propice** dezvoltării unitare (și nu uniforme), specifice (în fond, nu în suprafață), independente (organic nu haotic) și deschiderii arhitecturii românești către alte orizonturi culturale;

TREI — cu scopul sugerării unei mai profunde, mai nuanțate și consecvente analize a faptelor de arhitectură, a cauzelor, consecințelor și sensului acestor fapte; desigur, nu putem nega că: (arhitectura este) « destinată a servi procesele de muncă, de odihnă sau cultură, pentru care creează un cadru material . . .,» dar, iată, putem nega afirmația finală a citatului « . . . **în primul rînd sub aspect utilitar**» * (s.n.), contrapunînd acestei încercări de definire o alta: « . . . **o arhitectură veritabilă** (s.n) (este aceea) în care, gîndirea și sentimentele umane intră în joc pentru a crea un tot armonios, a cărui structură de ansamblu posedă o semnificație. Într-adevăr, **protejarea și utilitatea n-au fost niciodată suficiente** (s.n.) în sine. Edificiul fiind producția cea mai înaltă a spiritului uman, omul a fost aici mereu în căutarea lui însuși. » **

★

Sînt cunoscute reprezentările literare și mai ales grafice ale lui Le Corbusier privind unitatea creatoare arhitect / inginer, importanța dată materialului de construcție, semnificația acordată concepției arhitecturale și rezultatului ei — clădirea. Pentru a exemplifica și explica **« trinitatea, creația și progresul»,** pentru o lămurire intuitivă a conceptului de **dialectică** (limitat spiritualistă), ION HELIADE RĂDULESCU [1] folosește relația în care se află Arhitectul, Lucrătorii, Materialul și Edificiul. « *În fiecare trinitate se văd două principe sau cauze: unul Activ, și altul Pasiv și un Rezultat, un product din aceste două cauze.*

Însă toată cauza își are alte cauze, cum zice și Românul: tot tata își are tată și tot nașul își are naș, pînă ajungem cu mintea la Cauza cauzelor, la Tatăl tuturor. [. . .] *Lucrătorii și Materialul ce produc Edificiul, își au Arhitectul sau Domnul Edificiului, mai presus de dînșii* — [. . .]

Prin urmare, dacă pe triunghiul superior (arhitect, lucrători, material, n.n.) *îl vom numi lumea spirituală, precum pe cel inferior*(lucrători, material, edificiu, **n.n.**) *avem tot dreptul de a-l numi lumea materială, cercul ce se formă ca un rezultat este lumea morală, rotunjită, harmonizată . . .* [. . .] *Edificiul cată să aibă o mai mare valoare decît a materialului în parte și a travaliului în alta; de va prețui edificiul cît amîndouă, progres nu este; de va prețui mai puțin, este faliment.* [. . .]
Cu un cuvînt rezultatul cată să aibă mai mare valoare decît Activul și Pasivul împreună ».

Păstrîndu-ne umorul, ne putem întreba dacă nu cumva Le Corbusier — călător se pare și pe plaiuri românești — aflase de scrierile lui Heliade; cu seriozitate putem afirma că se pot face asociații fertile și că există corespondențe surprinzătoare; speculația, pe aceste « date de temă » pare interesantă, aceste **triade** explică un ciclu dialectic, exprimă momente ale realizării clădirii — Concepția (TEZA), procesul realizării din Materialul inert, străin (spiritual) concepției (ANTITEZA) și întruparea Edificiului (SINTEZA). Arhitectura — proces constitutiv material și spiritual complex — este expresie semnificativă și armonioasă a **lumii morale,** adică a relațiilor sociale, a aspirațiilor, necesităților, împlinirilor umane. Sînt noțiuni de ceea ce s-ar putea numi **o teorie a arhitecturii la 1859 în Țările Române.**

★

« . . . *în gura Atlanticului, cam printre gradele* 50°31′ *și* 51° *nord,* 1° *și* 1°59′ *est, se află o insulă numită Prosta; un mic pămînt pe suprafața mării, care seamănă cu o broască țestoasă cu gîtul întins și cu gura căscată, de parc-ar vrea să înbuce trei vîrfuri de stînci ce ies din apă și care se numesc Acile. Întinderea insulei, măsurată în zbor de pasăre ne spune geograful, este de 60 000 de hectare, cam cît moșia repauzatului logofăt Alecu Balș* ».

Dacă « *gura Atlanticului* » ne trimite prea departe de izvoarele Dîmboviței, iată că « *moșia repauzatului* » Alecu Balș, ne indică cu seninătate plaiurile românești de la sfîrșit de secol XIX. În cea de-a douăzeci și patra scrisoare — datată Londra, 30 mai 1885 — către Vasile Alecsandri, ION GHICA [2] se dovedește a fi un autentic utopist al veacului. Ghica proiectează o insulă — Prosta — locuită de « *90 000 de suflete* » — plugari, marinari, pescari, meseriași și comercianți — insulă generată de idealele (teoretic) condiții social-economice ale liberalismului englez, cu « *cooperative stores* » — cooperative de consum, « *building societies* » — cooperative de construcții, cu asociații ale micilor capitaluri, cu terenuri lucrate mecanic, îngrășate sistematic și intensiv cultivate, cu vite de soi, cu meșteșuguri variate, în cadrul unei concepții generale de « sistematizare teritorială » și de urbanism, moderne:

« *De la semicercul portului pornește în sus la deal ca o apărătoare o mulțime de strade d-a curmezișul stradelor circulare paralele cu cheiul. În toate părțile vezi cîmpia verde presărată cu case, pavilioane și casteluri înconjurate de parcuri și grădini.*»

Este un **Oraș-grădină,** igienic, bine ventilat și însorit « regim de înălțime » maxim P + 2 cu « dotări de folosință zilnică și periodică », cu « unități de prestări servicii » (cum am spune azi) judicios amplasate, cu străzi ordonate cu « rețele edilitare » — guri de apă țîșnitoare și canale colectoare: « *La tot pasul admiram* [. . .] *varietatea de arhitectură de bun gust și starea de curățenie a stradelor* [. . .] *casele, nici una ridicată mai sus de două caturi; simțeai bine că aerul și razele soarelui se plimbau liber printr-însele;* [. . .] *Zidurile de la ulița dinaintea caselor, numai de trei sau patru palme de la nivelul pavelei, erau înălțate printr-un gard viu tuns pe culme* [. . .] *între case și zidurile din uliță, grădină cu poteci de nisip roșu, înconjurau partea de pavaj însmălțate cu florile cele mai delicate* [. . .] *Starea stradelor, admirabilă: pavaj de lemn cubic, brad cătrănit, stropit, măturat și spălat ziua și noaptea; la fiecare zece pași, guri de apă țîșnitoare* [. . .]; *necurățeniile luate de apă curgea prin gratii de fier în canalul colector de sub stradă* [. . .] *trotuarele, toate de asfalt sau de lespezi de piatră. Din distanță în distanță, linia grădinilor era întreruptă de un șir de magazii,* [. . .] *ieșite în fața stradei: o brutărie, o băcănie, o librărie* [. . .] *o măcelărie, o pescărie, o păsărărie și vînătorie de cea mai mare curățenie, cu mese de marmură,* [. . .] *după aceea o tutungerie, o circiumă, o cizmărie, o croitorie, o magazie de stofe, o fierărie și o tîmplărie* [. . .]

Indiscutabil Ghica cunoaște ideile unor Robert Owen (colonia « New Harmony », Indiana — S.U.A./1825), Fourrier sau Ruskin, scrierile lui Marx și Engels; boier și cărturar luminat, mare călător, Ghica s-ar putea să fi știut și de Ebenezer Howard (a cărui capitală carte « Tomorrow: — A peaceful Path to Social Reform » apare abia în 1898) sau de unul din mentorii lui Howard — Henri George (« Progress and Poverty — 1881), fiind astfel printre primii români ce aplică « creator » — cu gîndul la țara sa — unele din ideile progresiste ale epocii.

ODOBESCU [3] cunoscut mai ales ca avizat comentator al unor vechi și semnificative monumente de arhitectură feudală românească (vezi în « Cîteva ore la Snagov », descrierea bisericii mînăstirii Snagov și adevăratul studiu de arhitectură comparată Snagov / Curtea de Argeș) sau de arhitectură universală (« Atheneul Român și clădirile antice cu dom circular »), se dovedește și un bun cunoscător și un lucid vizionar al arhitecturii și urbanismului secolului XIX, ancorat — mai explicit ca Ghica — în realități românești: « [. . .] *nimic care să fie în raport cu trebuințele lumei viitoare se vede într-însa* (arhitectura sec. XIX. **n.n.**); *lipsă de spațiu, înghesuire, nedreptate în cele mai mici lucruri, rea împărțire a luminei, a nivelului, a căldurii* [. . .] *Cîte comodități demonstrate prin legi fizice le lipsesc astăzi?* (locuințelor **n.n.**). *Cît de greu, de apăsător e aerul ce se răsuflă în acele case înghesuite, strîmte, în care toate bunurile naturei sînt așa de rău împărțite sau lipsesc cu deplinătate!. . . Trebuie dar să pășim negreșit pe un drum cu totul altul. Care este acest drum?* ».

Retoric și emfatic, Odobescu cere, precum Tony Garnier, Wright sau Le Courbusier, « teorie nouă » — bazată pe o analiză științifică a necesităților funcționale, în acord cu noile materiale de construcție, fără a uita specificul și organicitatea vieții —, cere spațiu, soare, aer; el remarcă și încurajează edificarea construcțiilor industriale și de locuințe, în termeni moderni, cu argumente surprinzător de actuale:

« . . .*cererea lumei nouă este libertatea, adică spațiu, egalitate sau dreptate* [. . .] *lată scopul la care are să tindă arhitectura; îi trebuie o teorie de tot nouă,* [. . .] *în care să se bage în seamă cele mai mărunte legi ale fizicei, precum ale luminii, ale sunetului, ale căldurii și altele* [. . .] *dar pentru ca să o facă* (teoria **n.n.**) [. . .] *au trebuință* (tinerii arhitecți **n.n.**) *a pătrunde în spiritul arhitectoral al vieței, au trebuință a trage din popor ideea unei arhitecturi nouă* [. . .] *două mari largi cariere de reînnoire se mai deschid arhitecturii* [. . .] *manufactura are a se dezvolta în chip nou de zidiri vrednice de a conține și de a îndeplini numeroasele trebuințe ale lumii lucrătoare* [. . .] *încercări demne de laudă*

* În « Natura și specificul arhitecturii și problemele metodologiei în istoria arhitecturii », G. Curinschi în colaborare cu I. Rebedeu. I. A. « Ion Mincu ».

** În F. L. Wright, "The future of architecture", The New American Library, New York, 1963.

unghiu sau trinităţi, formate din linie, assemenea universul este plin de dualităţi naturali, quare dând fiă-quare un resultat, formă stătea trinităţi.

Din maritagiul Spiritului universal cu Materia universale a eşit Creaţia sau Universul.

Din maritagiul Sufletului cu Corpul resultă Omul.

Din Mire şi Mireasă sau din Tată şi Mamă resultă Familia.

Şi aşă mai încolo cată să avemu trinităţi qua să avemu creaţiŏ sau progres:

Lucrători Material	Edificiu;
Guvernu Popolu	Soçietate;
Maestru Discepoli	Scólă sau Doctrină, Sciinţă sau Artă;
Progres Conservaţiŏ	Perfectibilitate
Drept Datoriă	Veră Libertate;
Dogmă Cultu	Religiŏ;
Sciinţe Măestrie	Belle Arte;
Nutriment Stomachu	Crescere materiale;
Ideo Memoriă	Crescere spirituale,
Formă Substanţă	Corpu;
Omu spiritual Omu material	Omu moralu, etc etc.

In fiă-quare trinitate se vĕdu doĕ principe sau cause: unul *Activ*, şi altul *Passiv* şi un *Resultat*, unu product din aqueste doĕ cause.

Ansĕ tŏtă causa îşi are alte cause, cum dice şi Românul: tot tata îşi are tată, şi tot nasul îşi are nasu, pînŏ ajungem cu mintea la Causa causelor, la Tatăl taţilor.

Aşă Mirele şi Mireasa que producu Familiă îşi au Părinţii mai sus de dênşii.

Lucrătorii şi Materialul que producu Edificiul, îsi au Architectul sau Domnul Edificiului, mai presus de dênşii.

Dreptul şi datoria que producu Libertatea, au Legea sau legiuitorul mai presus de dênsele.

Aşa plecând dela quelle cunoscute:

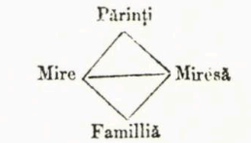

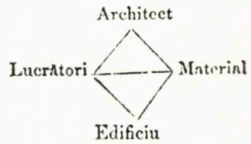

şi mai încolo

Pătrat { Triunghiu superior / Triunghiu inferior } Pătrat

Omni-eternitate { Timpul / Spaţiul } Omni-eternitate

Şi cu un cuvênt:

Fiinţă { Activu / Passivu } Resultatu.

ajungem la necunoscutul N şi putem dice:

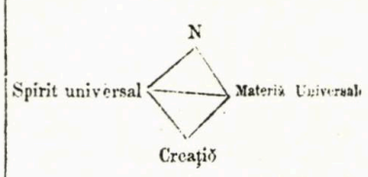

Creaţiŏ

Din aquestea se vĕdu o trinitate superiorĕ sau Activă şi alta inferiorĕ sau Passivă. Aqueste doĕ trinităţi sau triunghiuri que formă un pătrat cată să producă assemenea un resultat, quare este cel al, quŏci în dată que doĕ triunghiuri drepte şi egali formă un pătrat, punturile culminante avênd un centru, cercul deja este şi închipuit.

Prin urmare, daqua pe triunghiul superior îl vomu numi *lumea spirituale*, precum pe quel inferior avem tot dreptul de a'l numi *lumea materiale*, iar cercul que se formă că un resultat este *lumea morale*, rotunjită, harmonisată, şi quare coprinde în sine şi pe quea spirituale, şi pe quea materiale.

Despre aqueasta vorbim forte întins şi

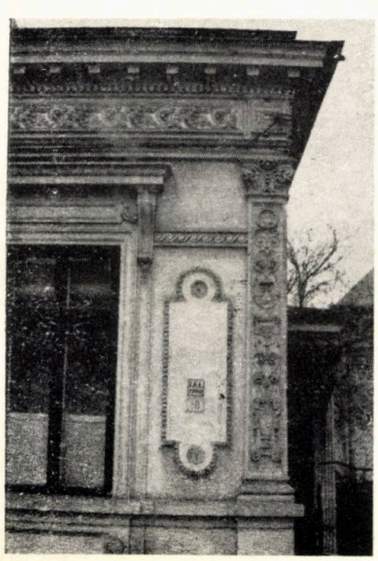

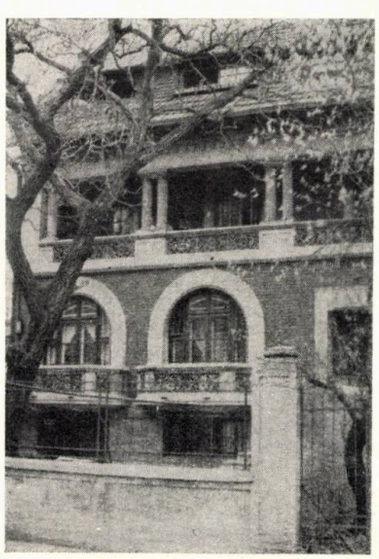

şi de admirare se văd în unele ambarcadere de drum de fier din Anglia, Statele Unite şi Germania, în fabricele din Belgia, Anglia şi Franţa, în deosebite poduri pe apă, de piatră sau de fier etc... Localurile particulare au cele mai însemnate înbunătăţiri [...] Cîte suferinţe, cîte dureri, cîte necazuri, cîte boli ar fi lipsit dacă fiece om ar fi putut a se bucura de bucuria internă ce le aduc o casă sănătoasă şi veselă! Acestea se par a fi lucruri mici; însă de la dînsele atîrnă în parte destinul unui om, unei familii, şi chiar unei naţii! ».

★

La 1868, A. D. XENOPOL [4] defineşte arhitectura ca exprimînd « [...] *prin linii şi direcţiuni însemnate în spaţiu, direcţiuni generale, aspiraţiuni şi scopuri ale fiinţei omeneşti* », făcînd remarci fundamental moderne cu privire la semnificaţia — în plan material / funcţional şi în plan spiritual / emoţional — obiectului construit, remarcînd însuşirile utilitare şi estetice ale edificiilor.

« *Astfeliu, simţul religios* [...] *se exprimă în lumea exterioară prin acele direcţiuni măreţe ce spiritul omenesc imprimă materiei, împingînd-o spre ceriuri* [...] *Aceiaşi se întîmplă şi cu scopurile lumeşti cînd se zidesc palaturi, spitaluri, turnuri, cazane cetăţi, care deşi cu toate servesc şi altor scopuri decît contemplaţiunei frumosului, totuşi cuprind în sine şi esprimarea ca atare a ideii ce reprezentă* [...] (caracterul artistic **n.n.**).

(Arhitectura este **n.n.**) [...] *fixare în lumea materială* [...] *a ceea ce este în fiece suflet aspiraţiune,* [...] *ceva cu o viaţă şi o existenţă proprie, care se întinde peste aceea a indivizilor atît în spaţiu cît şi în timp* [...] »

Iată aceleaşi idei — cu alte cuvinte exprimate de ODOBESCU [3]: « *Aici* (în arhitectură **n.n.**) *omul se pierde şi nu mai vezi decît mărimea unui popor; expresia uriaşă a unei acţiuni vrednice de a uni o naţiune întreagă la o faptă mare şi statornică* [...] » sau, iată, exprimate de CĂLINESCU [5]; (cu rezervele noastre în raport cu gradul de gratuitate şi lipsa de scop a unei clădiri): « *O societate umană nu este civilizată decît cînd s-a ridicat la abstracţiunea unei suprarealităţi ce se cheamă comunitate şi a unui factor etern ce trebuie venerat. Marile semne ale unei civilizaţii sînt deci monumentele gratuite, fără nici un scop, catedralele, pieţele publice, arcurile de triumf, palatele decorative, pantheoanele.*»

Putem să-i alăturăm pe Xenopol, Odobescu sau Călinescu lui Wright — « arhitectura este corpul veritabil al civilizaţiei însăşi » — şi Le Corbusier — « Arhitectura este arta prin excelenţă, care atinge starea de grandoare platoniciană, de ordine matematică, de speculaţie spirituală, de percepere a armoniei prin raporturi emoţionale, ». Xenopol intuieşte şi cunoaşte că nevoia satisfacerii unor aceloraşi funcţiuni — într-un anumit cadru natural şi material caracteristic unor epoci istorice ale civilizaţiei umane — are ca rezultat apariţia unor stiluri, să le spunem « internaţionale », astfel, în o anume epocă, delimitarea specificului — « *caracterul figurării arhitecturale* » — fiind dificilă:

« *...dacă luăm în consideraţiune că formele arhitecturei nu sînt chiar exprimarea a ceea ce omul simte, or numai un amalgam material a aspiraţiilor sale spirituale. Epocele istorice prezentă numai la foarte mari intervaluri o arhitectură deosebită şi popoarele trebuie să fie foarte diferite în toate condiţiunile vieţii lor pentru ca arhitectura să prezente la ei un caracter deosebit.*»

Aceeaşi idee — a raportului specific / naţional — este subliniată de către ABGAR BALTAZAR [6], într-o argumentare construită cu termeni ce particularizează aria demonstraţiei:

...« *Cînd zicem felul de a construi al ţăranului nostru, nu trebuie să înţelegem o artă de construcţie proprie, cu un caracter exclusiv local* [...] *crestăturile pe lemn de la casa meşterului Antonie Mogoş din Muzeul de Artă naţional se întîlnesc şi pe hambarele de grîne mai vechi ale ţăranilor norvegieni, construite prin acelaşi procedeu ca şi hambarele şi ca orice case de lemn a ţăranilor noştri* [...] »

Această veche chestiune a specificului — « *chestiunea de a prezenta o compoziţie care, dintr-o singură privire* [...] *să lase să se înţeleagă că e vorba de un stil românesc* » — importantă şi disputată a primit şi primeşte încă răspunsuri — teoretice şi practice — stîngace, bizare, confuze, superficiale. Iată, vechi (1908) dar actuale rînduri, prin acuitatea şi profunzimea observaţiei, prin fundamentalul demers teoretic:

« [...] *cum s-ar putea ajunge la scopul propus?* (stilul românesc, **n.n.**). *Arhitectul va utiliza elemente de construcţie, cunoscute ca aparţinînd felului de construcţie naţional-rustic* [...] *plan inscris într-un rectanglu fără multe ieşituri sau goluri, parter sau stîlpi* [...] *acoperiş cu şarpantă în pavilion şi acoperit cu olane sau şindrilă* [...] *Dar toate aceste motive, cu întreg acest sistem de a compune, de a înţelege arta, aparţin unor anumite tradiţii şi mai ales, unor domenii de care nu ne putem apropia fără riscul de a alunga din opera noastră sensul operei, raţiunea ei de a fi, care trebuie să rămînă întotdeauna în perfect raport cu destinaţia ei, cu locul unde se petrece* [...] *cu caracterul ei* [...]; (se manifestă **n.n.**) *o incompatibilitate în raport cu destinaţia obiectelor destinate.*»

Deci, nu, mimetismului formal, trecerii la « scară mare », în piatră, fier sau beton, fără discernămînt, a unor detalii caracteristice/ emnului sau lutului.

« *Oricît de mare şi legitimă — cum şi trebuie — va fi admiraţia noastră pentru arta trecutului* [...] *să nu confundăm niciodată însemnătatea arheologică sau etnografică cu cea artistică.*»

Specificul nu este în formă ci în conţinut, specificul se află mai degrabă în sintaxă decît în morfologie, se află mai degrabă în structura emoţională a perceperii decît în sintaxa alcătuirii, el este clar şi indicibil, izolat şi ubicuu, esenţial calităţii unei arhitecturi reprezentative pentru o comunitate. LUCIAN BLAGA [7]:

« *Nu s-a creat pînă astăzi un stil arhitectonic monumental românesc, dar aceasta nu e neapărat necesar spre a putea vorbi despre duhul arhitecturii, care se revelează pe deplin şi într-o simplă casă ţărănească sau într-o bisericuţă îngropată sub iarbă şi urzici* [...] *De vreme ce orizontul spaţial, indefinit ondulat, al nostru, zădărniceşte din capul locului o expansiune, fie în plan, fie în înalt, vom surprinde geniul nostru arhitectonic pe o poziţie intermediară, care păstrează atenuate în drept echilibru cele două tendinţe opuse.* (arhitectura rusească, pe care orizontul plan o invită să se întindă, şi arhitectura apuseană ce manifestă o tendinţă de expansiune în înalt **n.n.**). *Orizontul specific împiedică ipertrofia dimensională în sens unic şi intervine astfel cel puţin negativ în determinarea formelor arhitecturale.*»

Arhitectura românească populară (rurală) este organică, prin integrarea în sit, prin

compoziția volumetrică și cromatică, compoziție fericit tributară materialelor de construcție naturale; este o arhitectură metabolică. Blaga face afirmații fundamentale pentru **o teorie românească a arhitecturii românești:**

« Satele românești [...] s-au născut parcă din inspirația capricioasă a naturii însăși, în mijlocul căreia sînt situate [...], casele românești, deși în majoritate sărace, au mult inutil în alcătuirea lor [...] Acest inutil [...] trădează un simț artistic [...] ce are la temelie mai mult o concepție etică decît estetică despre rosturile vieții [...] Ulițele unui sat de munte [...] mai bucuros ocolesc stîncile, în loc a le tăia [...] capriciile arhitectonice ale românului te izbesc ca dizordine. Dar dizordinea nu e decît altă ordine: ordinea vieții [...] În casa românească întrezărim elementele latente ale unui viitor stil arhitectonic de mare linie. Desigur că în arhitectura de oraș acest stil nu are decît reușite vagi și aproximative. La anume clădiri urbane, care se vor « românești », românesc e numai decorul, dar prea puțin esențialul arhitectonic.»

★

Perioada numită interbelică, benefic timp al culturii române, se reflectă, de multe ori superlativ, în domeniul arhitecturii construite — exemplele sînt notorii —, cît și în cel al comentariului de arhitectură; articolele și studiile din cotidiene și periodice, referirile aflate în multe cărți, denotă o corectă receptare, o atentă și de fond înțelegere a fenomenului arhitecturii moderne, în general, și a arhitecturii anilor '30, în special. Precum Odobescu la 1851: *« Spațiul liber și simplicitatea, iată deviza artelor moderne, cu acestea vor putea insufla tuturor eroismul și un cuget curat [...] »*, TUDOR VIANU [8] precizează pentru epoca modernă, caracteristicile « culturii estetice », și în particular pe cele ale arhitecturii, urbanismului, designului:

« Stilizarea vieții în linii și mase, concentrarea expresiei ei în încordate curbe energetice ne vorbesc cu glasul lucrurilor materiale pe care mîinile noastre le fabrică și le întrebuințează [...] în arhitectură, edilitate, mobilier, costum, artă grafică, ș.a.m.d., tendința merge către simplitate, curățenie, confort, manipulabil. Fenomenul primitiv este blocul de cioplit de piatră sau drugul de fier. Acumulîndu-le, edificiul modern nu schimbă caracterul stilistic al acestor elemente [...] »

Vianu caracterizează **stilul** arhitecturii moderne, făcînd observații ce denotă o perfectă înțelegere a relației material-structură-formă arhitecturală:

« Există o afinitate determinată între unele valori ideale și materialul menit să le întrupeze [...] Durabilitatea fierului îl face apt pentru lucrări inginerești și cum însușirea lui de a fi tras în bare relativ subțiri îi permite întrebuințarea în construcții în care golurile să fie mai numeroase decît plinurile, indicațiile materiale ale fierului au permis restituția unui gotic modern, printre ale cărui manifestări trebuie trecut și Turnul Eiffel din Paris. [...] Betonul armat este în mare măsură răspunzător de caracterul stilistic al arhitecturii contemporane. Armătura de fier, care susține masa betonului, îngăduie dispunerea lui în mari suprafețe pline [...] structura lor (a materialelor n.n.) *specială, așa cum ea rezultă din lucrarea naturii sau a tehnicii omenești, se integrează și prin această însușire a lor în aspectul total și definitiv al operei de artă.»*

TUDOR ARGHEZI [9] remarcă cu ochi și minte de specialist luminat importanța programatică — în arhitectura modernă — a suprafeței și liniei, a texturii materialelor, a culorii, consideră că fațadele blocurilor de locuințe trebuie să exprime funcțiunea interioară — *« organizarea pe apartamente »* —, afirmă, bineînțeles cu alte cuvinte că « arhitectura este jocul savant, corect și magnific al volumelor sub lumină »:

« Bucureștii [...] intrau în faza betonului armat, și, parțial, într-o estetică a lui de mai tîrziu nouă. De la suprafețe și muchii, două elemente nelipsite nici egiptenilor, nici goticului medieval, arhitectura așteaptă expresia unui echilibru inedit de volume, destinat să varieze tema după normele gîndite, ale oricărei arte, asociată cu inspirația și cu o personalitate [...]; cîteva blocuri, inspirate de la echilibrul gîndit al suprafețelor întîlnite, de la materiale, culori, scobituri și reliefuri, izbutesc să fie, prin alternarea bine orchestrată a umbrei cu lumina, adevărate opere de artă, comparativ cu turnele monstruoase de cotețe monumentale.»

Arghezi cunoaște « noile materiale de construcție » — artificiale, amintește de « rezistența materialelor » ce interesează inginerii, înțelegînd astfel inevitabilele mutații provocate, din această direcție, gîndirii și expresiei arhitecturale:

[...] « Se lua de la piatră, de la ciment, de la nisip sau var, molecula răspunzătoare de densitatea unui mortar, se trecea de-a lungul unui mediu artificial care ar reproduce o condiție adecvată a naturii și se obținea o sticlă care nu era de geam, un granit științificește disciplinat [...] »

Păstrînd, desigur, distanța necesară unei corecte aprecieri, remarcăm o paradoxală posibilă asociere Tudor Arghezi / Kevin Lynch. *« Pentru o parcurgere pe sărite, dar oarecum logică a Capitalei »*, Arghezi clasează, ca și Lynch, imaginea orașului descris în tipuri de elemente; **« opt tablouri»** (A) considerate caracteristice, ce sînt de fapt zone / **districts** (L.), — patru, marile parcuri și teritoriile limitrofe — zone ale echilibrului, liniștii; **Cișmigiul:** *« Bărci pe lac și lebezi, porumbiei în copaci. Parcul copiilor dimineața și parc de căruciore și păpuși »*, **Herăstrăul** și **Șoseaua Kiseleff:** *« Acolo se întîlnesc soarele și dumbrava în valuri și torente de lumini și frunze [...] oraș proaspăt de oglinzi pe ape »*, **Grădina Botanică:** *« splendoare izolată și calmă [...] care lipsindu-i castelul de o mie de ani, își împrumută siluetele Palatului Cotroceni »*, **Parcul Filaret** — și patru zone recognoscibile prin puternica lor identitate funcțional-spațială, **Gara de Nord, Floreasca, Sectorul Călărași, Oborul.** Zonele, sînt legate de **căi** (A) adică **path** (L) și limitate de **margini** (A) adică **edges** (L): *« întîiul tablou e Cișmigiul ce ar putea să fie limitat de Bulevard, Facultatea de Drept, strada Știrbei Vodă și bulevardul Bălcescu »*. Există noduri /**nods-**(L.), puncte strategice ale orașului, centre de activitate în jurul cărora gravitează observatorul: *« Mogoșoaia, gară oficială, zveltă pe viaduct scufundat în pădurile Șoselei; Cotroceni, Filaretul, Dealul Spirei, gara de lemne, așezată pe un platou cu copaci și peluze; Oborul și Nordul, punct de plecare în Europa [...] Ele întreține bazarul forfotit, multicolor al orașului, situat pe patruzeci de străzi vîrîte unele într-altele în marea insulă de aprovizionare a luxului, a modei, a drogheriei, parfumeriei, mobilierului și căsniciei, faianță, linoleum, porțelan și cuțitărie, mărginită între Universitate, Biserica Sfîntului Gheorghe, Calea Moșilor și Piața Rond [...] »* și **puncte** (A) **(landmarks-L)** frecvent folosite pentru identificarea și structurarea orașului, măsură a itinerariilor familiare—forme de relief, clădiri, detalii *(« particularități subtile »)*:

« Patriarhia, cu catedrala domnească pe măgura cea mai înaltă, la care vine marele podium gol » [...] Casa « Capșa », care era mai mult și decît un hotel și decît un restaurant și decît o cofetărie, contemporană s-ar fi zis în secolul al XVII-lea la sfîrșit [...] cu fațada ei, cu mobilierul ei, cu perdelele ei [...] Adeseori (pe **Calea Moșilor n.n.)** *rîndul clădirilor e întrerupt de un gol rotund, din intervalul căruia o privelițe laterală, neașteptată, modifică peisajul: o poartă mare, cu boltă de zid, a fost dată în două lături de pereți [...] lăsînd vederea slobodă într-o curte surprinzător de adîncă și clădită jur-împrejur » [...] « Palatul C.E.C. (fosta Casă de Depuneri), elastic și spiritualizat de creștetul fațadei curb, se ridică de pe sol într-o levitație ușoară, de dans.»*

« Alfabetul » arghezian, decodificat în termeni, să zicem, de specialitate (alfabetul Lynch), dovedește o exactă și esențială observare a determinărilor structurii urbane, a ierarhiilor funcționale, a caracteristicelor de limbaj arhitectural, a valorilor esențiale ce determină ambiantul observat.

★

Sînt interesanți « clasicii » — combativi vis-à-vis de « aspecte » ale vieții urbane —, prin rînduri caracterizate de un intenționat, evident și liber, ton polemic; rînduri ce conțin sugestii utile azi. DELAVRANCEA [10], polemic pozitiv, conturează imaginea urbei românești la sfîrșit de secol XIX, remarcînd lipsa spiritului critic și a unei corecte scări a valorilor:

« [...] cu toată parada și formele în care ne desfătăm, gustul se pierde, se îngroașe [...] nu-i mai e cu putință de a deosebi rău de bine, frumos de urît; [...] casele vechi, dărăpănate, iar cele noi înzorzonate cu florării și ciubucării [...] cu fațade fără stil și fără caracter [...] Nu găsim în ce se ridică nici o linie mai caracteristică, nici o armonie între diferitele caturi, nici un ornament în legătură cu destinația acestor binale (construcții, **n.n.)** *de zidari ordinari [...] la ce să ne mai aducem aminte că frumosul adeseori stă într-o simplitate severă, [...] iar că mărunțișurile aruncate cu lopata într-o fațadă produce o impresie dezgustătoare unui om obișnuit a vedea în sumedenia ornamentelor eterogene o șarlatanie în artă.»*

G. CĂLINESCU [5] spirit viforos, dispus la unele « exagerațiuni » impresioniste dar competent în afirmații, caracterizează succint urbanistica Bucureștilor (de această dată — « o timpuri »! — la mijloc de secol XX):

« Eterogenitatea construcțiilor, lipsa în general de gust arhitectonic, distribuirea proastă a spațiilor, lipsa monumentelor vaste [...] execuția în material ieftin și meschin a blocurilor [...] acestea și încă multe altele fac din București un oraș fără noimă, pestriț [...] peticit. [...] Din cauza zăpezii este urîtă piața Națiunii, sau fiindcă este un maidan inform, nemărginit de nimic geometric?[...] »

ARGHEZI [9] dorește — precum adevărații arhitecți, exemple există — o clădire și un oraș fără « fațade secundare », cu perspective controlate și armonioase, indiferent de locul și unghiul de privire: *[...] « Arhitectura și urbanismul, privesc lucrurile exclusiv în perspectiva orizontală, și orașul bine încheiat și călcat pe dungă dacă te întîlnești cu el pe stradă, privit în cap e pleșuv, și chelia-i acoperită cu o coaje de rîie și rapăn [...] E curios că plafonul exterior al orașului nu e o problemă de estetică organizată pentru ochiul urbanistic, care cîteodată e de sticlă. Nici un savant al științei municipale nu s-a urcat încă pînă la un al doisprezecelea etaj, să ia cunoștință de mizeria de deasupra capitalei și să-și îmbogățească repertoriul cu o problemă nouă! »*

Arh. MIHAI PIENESCU

BIBLIOGRAFIA

1. *« Monada, Diada și Triada sau Unitatea, Dualitatea și Trinitatea,* în:
ION HELIADE RĂDULESCU « EQUILIBRU INTRE ANTITHESI SAU SPIRITUL ȘI MATERIA Bucuresci, publicat de la 1859 pînă la 1869; (Partea întîi — Issachar sau Laboratorul).
2. *« Scrisoarea XXIV »* în:
ION GHICA — « SCRISORI CĂTRE V. ALECSANDRI » (Seria « Patrimoniu ») Ed. Minerva, București, 1976.
3. *« Viitorul artelor în România »* — conferință Paris 17 martie 1851 în:
A. I. ODOBESCU — OPERE, vol. 2. (col. « Clasicii Români ») ESPLA, București 1955; (Capitolul — Scrieri asupra artei, istoriei, arheologiei și preistoriei).
4. *« Cultura națională »* — articol în « Convorbiri literare » — 1868 în:
A. D. XENOPOL — « SCRIERI SOCIALE ȘI FILOSOFICE » Ed. București, 1967.
5. *« Frica de monumental »* — Articol în « Jurnalul literar » nr. 5, 29 ianuarie 1939, în:
G. CĂLINESCU — « SCRIERI DESPRE ARTĂ », Ed. Meridiane, București, 1968.
« A mătura și a construi » — articol în « Națiunea » nr. 298, 21 martie 1947, în:
G. CĂLINESCU — « CRONICILE OPTIMISTULUI », Ed. pentru literatură, București, 1964.
6. *« Spre un stil românesc »* — articol în « Viața Românească » nr. 11/1908, în:
ABGAR BALTAZAR — « CONVORBIRI ARTISTICE » Ed. București, 1974.
7. *« Case românești »* — articol în « Cuvîntul » nr. 274, 4 oct. 1925 în:
LUCIAN BLAGA — « ZĂRI ȘI ETAPE » Ed. pentru literatură, București, 1968 (Capitolul — « Ferestre colorate »).
« Spațiul mioritic » (1936) în:
LUCIAN BLAGA — « TRILOGIA CULTURII » Ed. pentru literatură universală, București, 1969 (Capitolul — « Spațiul mioritic »).
8. *« Cultura estetică »* — articol în « Mișcarea Literară » nr. 2, 22 nov. 1929) în:
TUDOR VIANU — OPERE, vol. 7, Studii de estetică, Ed. Minerva, București, 1978.
« Formă și continut » în:
TUDOR VIANU — « ESTETICA » (ed. a doua revăzută), Fundația pentru literatură și artă, București, 1939 (Partea a III-a — Opera de artă).
9. *« Mogoșoaia », « Urbea »* și *« Perspectiva verticală »* în:
TUDOR ARGHEZI — SCRIERI 18, Proze (Cu bastonul prin București) Ed. pentru literatură, București, 1967.
10. *« Cronica »* — (două cuvinte despre simțul nostru artistic; arhitectura bucureșteană. Hotel Imperial; pictură bisericească: Domnița Bălașa) — articol în « România liberă » — număr literar, nr. 5, 14 oct. 1889, în:
BARBU DELAVRANCEA — OPERE, vol. V — Cronici, Studii (seria « Scriitori români ») Ed. pentru literatură, București, 1969.

convorbire cu . . . arhitectul PAUL EMIL MICLESCU

BUCUREȘTIUL ERA UN ORAȘ-GRĂDINĂ "AVANT LA LETTRE"

- Avem o extraordinară comoară: plantațiile care mai există în plin oraș
- Spunea și primarul Stockholm-ului că e uimit să vadă, în foste curți, cîți copaci frumoși sînt încă, nespus de bogată comoară pentru un oraș modern
- Călătorii străini au știut să găsească unele valori pe care noi foarte lesne le-am trecut cu vederea
- Bradul este un arbore foarte onorabil și foarte frumos la locul lui, dar aici . . .
- Salcîmul e, uneori, un copac al sărăciei dar, cînd e lăsat să crească în voie, are frumusețea lui
- Dealul Mitropoliei era o Acropolă, care reprezenta ceva în Bucureștiul vechi
- Cea care a stricat mai mult decît urgiile naturii — e mîna omului
- Clădirile din jur ale Hanului Sf. Gheorghe constituiau un ansamblu de amploarea Mînăstirii Horezu

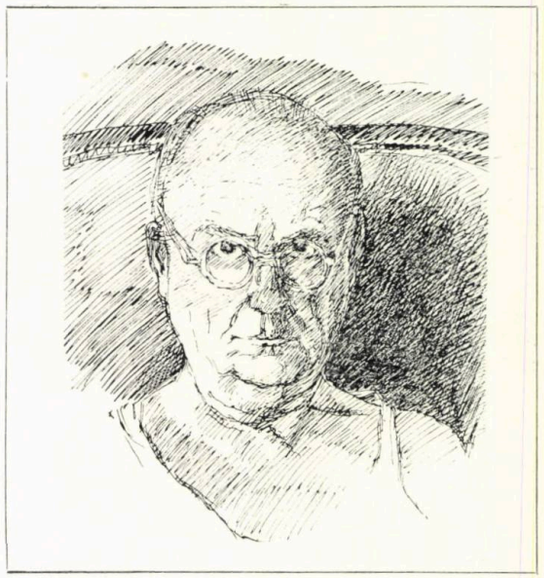

1

1. Autoportret, 1965
2. Pavilion de expoziție al Societății «Petroșani» — un muzeu al minerității — la Tîrgul de mostre din Parcul Libertății (fost Carol), 1930, azi dărîmat. «Un templu modern pentru cărbune; în mijloc era un bloc de cărbune imens . . .»

În București, pe str. Fundației nr. 6, nu departe de casa unde a copilărit, la o înălțime de la care orașul e o succesiune de acoperișuri, locuiește arhitectul Paul Emil Miclescu, înconjurat de cărțile care au fost ale adolescenței sale, care au fost și ale bunicului său, înconjurat de tablouri unde amintirile de familie se întîlnesc cu istoria, de mobilierul vechi cu iz de muzeu, într-o casă care se umple, poate, de a treia generație de arhitecți.

Încă de la intrare, te întîmpină semnificativ o gravură de Bouquet, înfățișînd Bucureștiul vechi. Peste tot cărți. Din vestibul, încep să se înșire: Geografia Universală, Marea Enciclopedie, Condillac — o ediție din 1798, Grand Dictionnaire des Dictionnaires Français, Dictionaire de l'antiquité, cărți de filozofie, istorie și literatură, de la Tacit și Madame de Sevigné, la Caragiale și chiar Le Livre de la Cuisine, ediția 1888. Interlocutorul meu, în noua sa calitate de octogenar, a rămas un om la fel de primitor și tonic, ca-ntotdeauna mare amator de conversație, în sensul pe care generațiile de azi l-au cam pierdut.

2

Ștefan Mănciulescu: *În ultimul timp, unii dintre noi ne-am obișnuit să venim la dumneavoastră cu tot felul de întrebări despre case, oameni și întîmplări care au fost. De data aceasta, mă aflu aici în numele cititorilor, pregătit să ascult reamintirea Bucureștiului de altădată. Cum arăta Bucureștiul acesta pe care noi nu l-am cunoscut?*

Paul Emil Miclescu: Bucureștiul a fost dintotdeauna un oraș foarte întins. Încă de cînd cu Regulamentul Organic s-a încercat să se stăvilească această tendință — nu prea s-a izbutit însă niciodată. Așa l-am și moștenit. Într-un sens, aceasta se datorește și faptului că, pe vremuri, avea foarte multe spații verzi în interiorul lui. Casele, mai ales ale celor avuți, aveau toate grădina lor, adesea cu plantații prețioase, din care astăzi s-ar putea recupera mult.

Îmi amintesc că, atunci cînd s-a serbat Semimilenarul Bucureștilor, a venit aici, între alții, primarul Stockholm-ului, care a insistat asupra faptului că mai avem o extraordinară comoară: plantațiile existente în plin oraș — copaci venerabili, între care și stejari rămași încă din Codrul Vlăsiei . . .

S.M.: *Cum e dudul alb de pe Batiștei?*

P. E. Miclescu: Da, acesta, după cîte știu — botaniștii erau interesați de faptul că era o specie care nu exista la noi —, e cam singurul și e sigur că a fost adus de pe la Sfîntul Munte și că a fost sădit, așa, de un hagiu, de unul din aceia care ajungeau pe la Ierusalim.

S.M.: *Deci, orașul era cam la fel de întins, însă mult mai rarefiat?*

P. E. Miclescu: Da. Desigur că era o soluție foarte neeconomică această afînare a construcției.

S.M.: *De fapt, spuneți-mi, arăta a oraș?*

P. E. Miclescu: Uite, cred că trebuie să ne amintim de un lucru și e bine că mi-ai pus întrebarea așa. De cîte ori am avut prilejul să însoțesc prin București oaspeți străini, care mă întrebau ce a putut fi acest oraș în trecutul lui, cînd nu prea vedem mărturii ale acestui trecut și cînd în aspectele lui generale nu recunoști, ca în orașele Occidentului de pildă, ceva, o așezare închegată de foarte veche obîrșie, explicația era următoarea: pe vremea dominației otomane, orașul nu putea să păstreze lucrări militare de apărare care să-l încingă, adică să se dezvolte închegat, în interiorul unor ziduri de apărare, ca orașele occidentale. Și atunci, soluția care a fost de adoptat, pentru ca oamenii totuși să se poată apăra, a fost închiderea fiecărei construcții mai importante — casă sau curte boierească, han, schit — în ziduri proprii, între care au rămas spații verzi, livezi, vii. Adică era o aglomerație de insule, alcătuite din aceste clădiri, între care multe conace, care conțineau în zidurile lor o lume întreagă de acareturi, de tot ce trebuia ca să poți să-ți duci viața, la nevoie.

S.M.: *Faptul că erau atîtea curți boierești ar putea însemna că orașul era destul de bogat?*

P. E. Miclescu: Sigur. Erau multe, iar casele tîrgoveților se strecurau în jurul lor. Un exemplu, pe care m-am bucurat că l-am găsit, este acela al zidului de incintă al casei fostă Eliad, din strada Mircea-Vodă. Zid vechi, cu metereze. L-ai văzut?

S.M.: *Da, se mai vede și acum.*

P. E. Miclescu: E de păstrat, fiindcă e unicul — ori Ion Ghica, în scrisorile lui, vorbește de multe asemenea curți, care mai aveau, cel puțin cînd era el tînăr, zidurile lor de incintă. N-am mai regăsit niciodată un citat, pe care mi l-a arătat Georges (G. M. Cantacuzino) — dacă mi-amintesc bine —, principele de Lignes, care a fost pe aici, prin Moldova, după Revoluția franceză, a scris cîteva rînduri foarte interesante despre impresia pe care i-a făcut-o lașul, conceput cam la fel cu Bucureștiul și adăuga acolo că nu poți să zici că este chiar un oraș, în concepția occidentală, dar e ceva care i-a dat de gîndit și că, dacă ar face el un oraș, nu știe dacă nu l-ar face așa, pentru că se trăiește bine. În fiecare curte, e un adevărat microcosm, în care poți să duci o viață foarte intimă, la tine acasă și cu grădini frumoase în jur. Dacă o luăm așa, aș zice că, în general, tîrgurile noastre trebuie privite ca niște orașe-grădini. Și Ion Ghica, de care vorbeam adineauri, ne spune, foarte frumos chiar, cum arăta Bucureștiul acum o sută de ani — o sută de ani de cînd scria el —, privind din Dealul Mitropoliei, ca o imensă pădure, din care ieșeau la iveală turle de biserici, case mai răsărite și — amintea el — în zi de sărbătoare, extraordinarul concert de clopote care din pădurea asta te fermeca. O imagine pe care, uneori, și călători străini au reamintit-o.

→

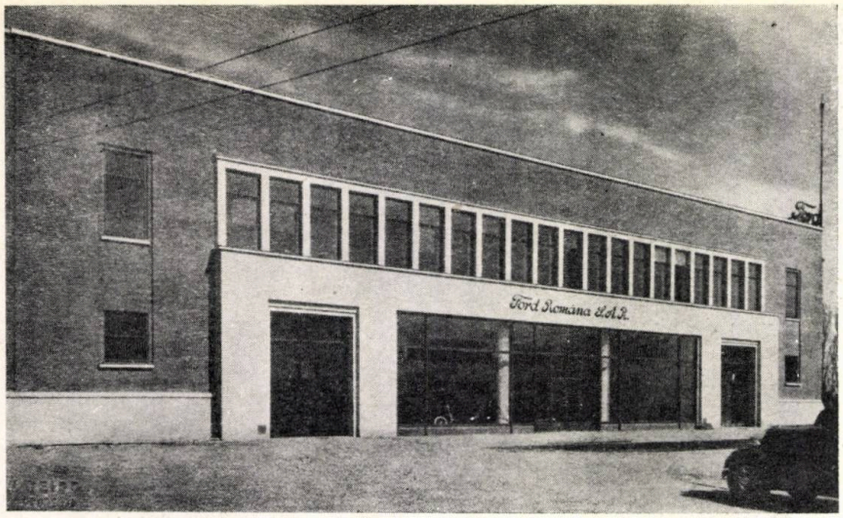

3

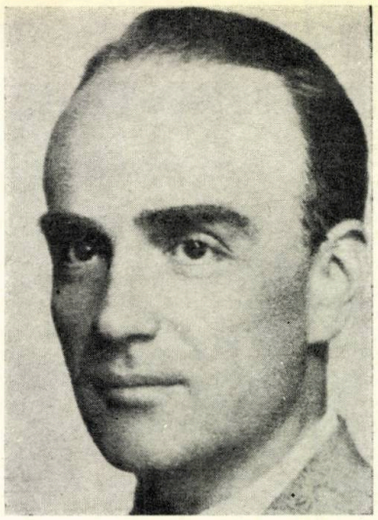

Arhitectul PAUL EMIL MICLESCU în perioada editării Caietelor de Artă și Critică — SIMETRIA

Ar fi interesant de reluat cele publicate de Paul Cernovodeanu din însemnările călătorilor străini, care au un foarte mare interes, fiindcă oamenii care au văzut orașul acesta cu ochi străini — noi e foarte greu să ne recunoaștem propriile caracteristici — au știut să le scoată în evidență și sînt anumite lucruri care pe noi nu ne-ar fi frapat, dar pe care ei le relevă și acum ne dăm seama că au știut să găsească unele valori pe care noi foarte lesne le-am trecut cu vederea, și din păcate și astăzi sîntem foarte dispuși să le ignorăm. Deci, una din caracteristicile orașului bucureștean era această foarte plăcută răspîndire, între clădiri, a grădinilor și livezilor care îndreptățea spusele lui Ion Ghica. Asta m-a făcut să spun că, astfel privit, Bucureștiul ar fi un fel de precursor al Orașului Modern, fiindcă ceea ce ne străduim să facem astăzi — la altă scară — încercînd, după rețeta lui Corbusier, să strecurăm între blocuri, parcuri și spații verzi, era de fapt cam ceea ce făcea farmecul Bucureștiului de altădată. Bucureștiul a fost un fel de oraș-grădină « avant la lettre ».

S.M.: *Așa vi-l aduceți aminte? Așa l-ați apucat?*

P. E. Miclescu: Sigur, în primul rînd, m-am născut într-o casă care era pe strada azi Mendeleev, la numerele 30 și 28, cu o grădină foarte adîncă pînă la Blocul Leonida; fundul grădinii era pe locul unde a fost statuia lui Tache Ionescu.

S.M.: *Deci, dincolo de bulevard?*

P. E. Miclescu: Păi, da. Cînd s-a croit bulevardul, ne-au tăiat parte din grădină.

S.M.: *Țineți minte cînd s-a tăiat bulevardul? Ce era înaine acolo?*

P. E. Miclescu: Era o străduță, care de fapt mai există acum ca parte carosabilă, între refugiu și blocurile care s-au făcut. Strada Cătunul Nou mi se pare că-i zicea. Acolo, își făcuse garajul, încă de pe la 1906—1908, Leonida, care a fost dintre cele mai vechi în istoria automobilului la noi, garaj care mai există și astăzi, în spatele clădirii unde e Alimentara. Alături de statuia lui Tache Ionescu, pe locul acela, mai rămăseseră trei patru tei bătrîni, care fuseseră în fundul grădinii noastre. Și tatăl meu a insistat să nu-i sacrifice, să-i păstreze, fiindcă erau pe trotuar și formau ca un fel de mic scuar. Erau splendizi și ar fi fost astăzi încă o frumusețe. Dar s-a găsit cine să-i taie. Asta spunea și primarul Stockholm-ului, de care am pomenit adineauri, că e uimit să vadă, în foste curți, cîți copaci frumoși sînt încă și care reprezintă o nespus de bogată comoară pentru un oraș modern. Și că dacă ar avea el, în Stockholm, așa ceva, ar fi cel mai fericit.

S.M.: *Casa părintească de care vorbiți, se găsea în zona centrului vechi?*

P. E. Miclescu: Cînd a cumpărat tatăl meu locul acela, era considerat cam periferic. Centrul Bucureștilor era mai înspre Sf. Gheorghe. Dar, pe aicea și imediat mai încolo — vezi și străzile: strada Clopotarii Vechi, strada Nisipari... — erau străzi al căror nume reamintește de meseriașii ale căror locuințe erau în periferia orașului; Strada Nisipari — erau gropi de nisip acolo. Dealtfel, în copilăria mea, acolo unde a fost mai tîrziu statuia lui Tache Ionescu, adică imediat după fundul grădinii noastre, mai era o căsuță. Am povestit, în amintirile mele, că erau acolo un moș și o babă care locuiau într-o

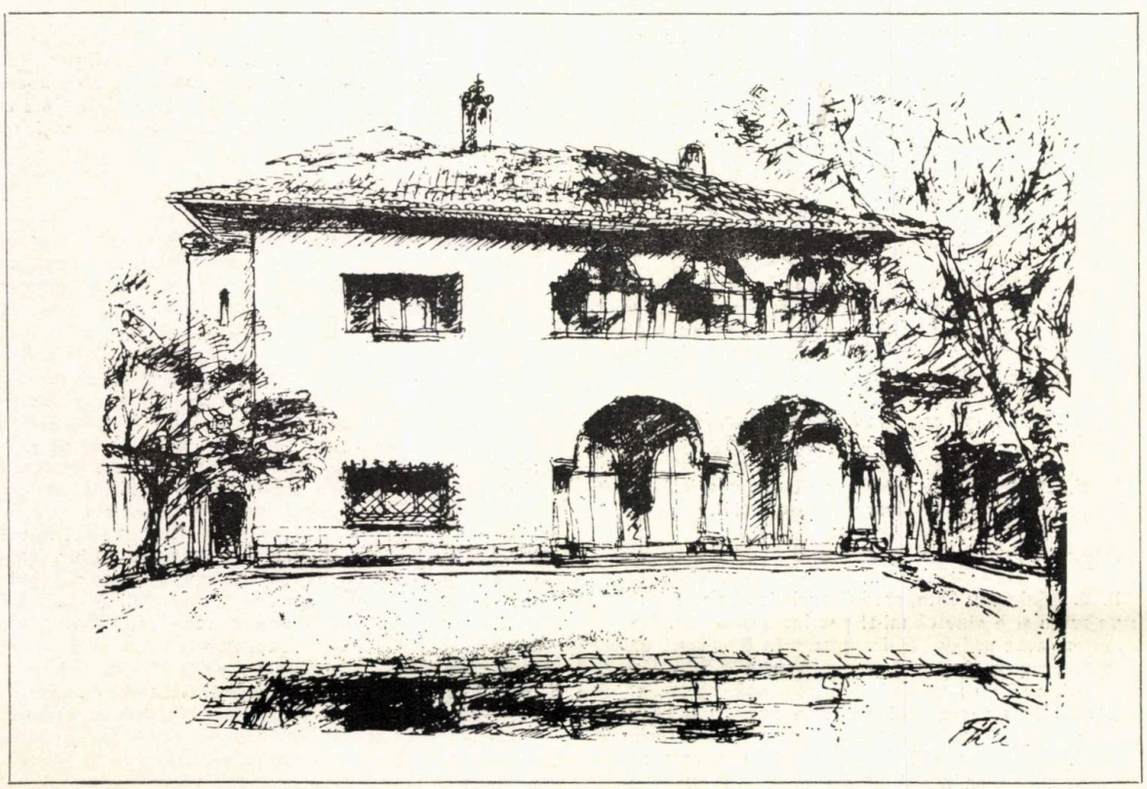

10

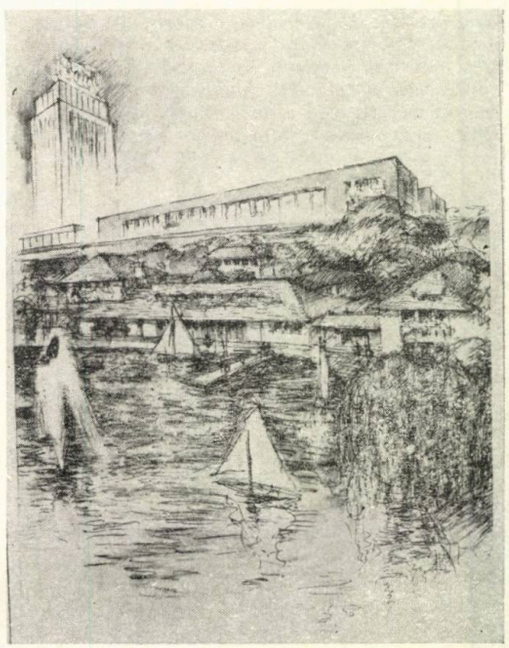

5

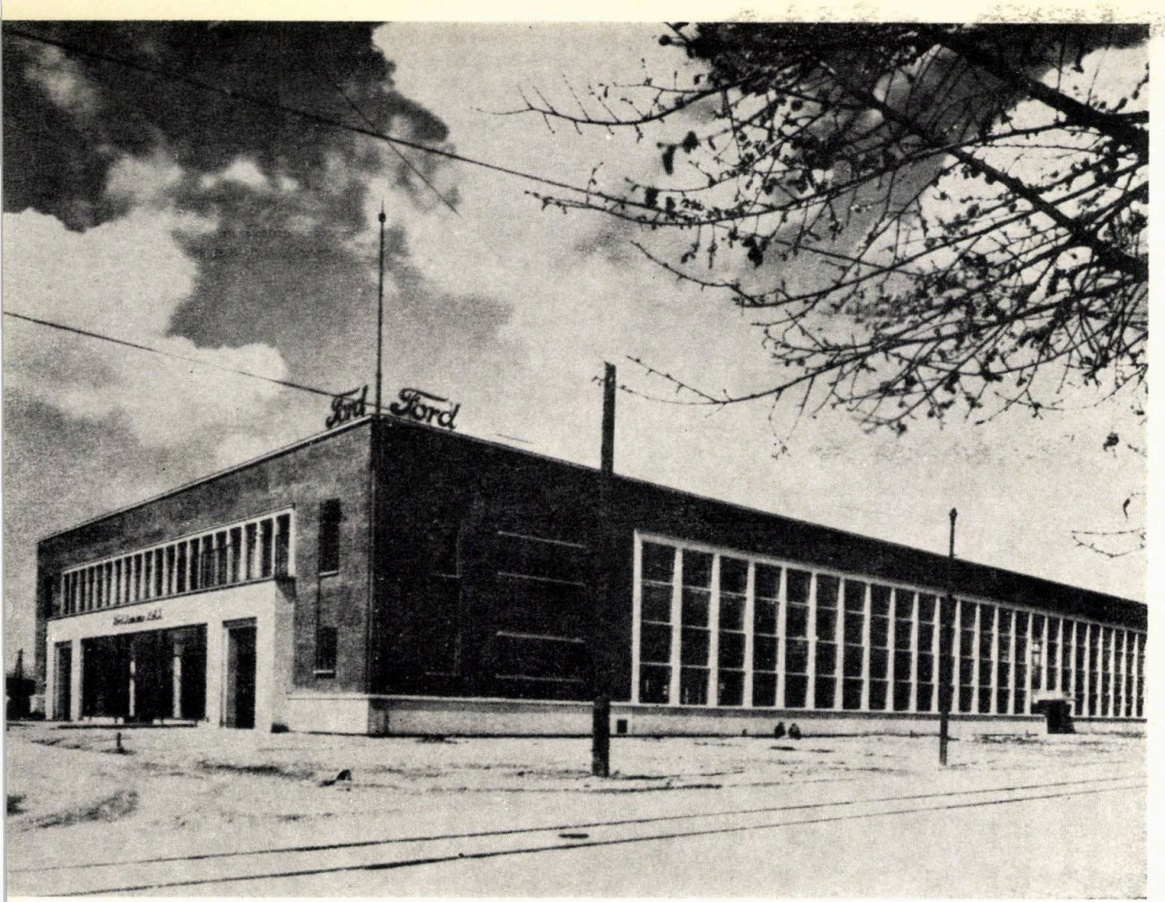

4

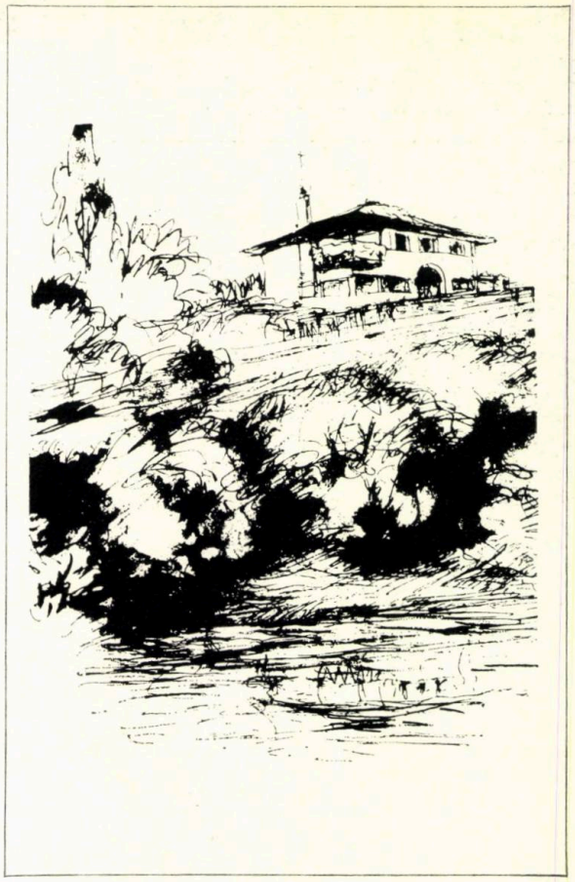

9

6

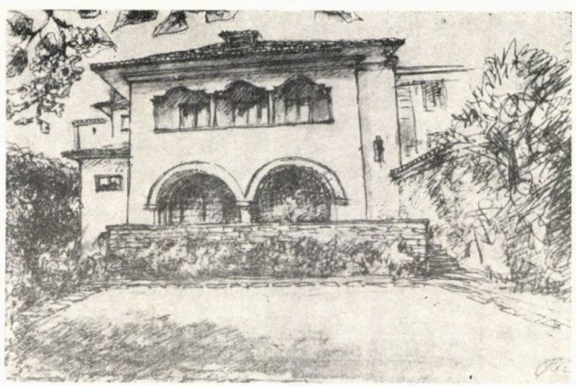

7

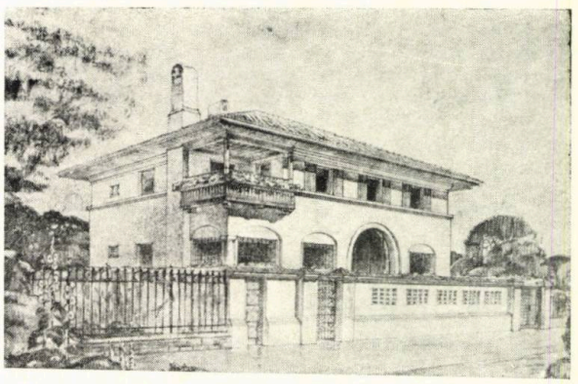

8

3, 4. *Administrația, stand de expunere și uzinele « Ford Română S.A.R. » (azi Automatica), Calea Floreasca, București, 1932 (foto W. Weiss, 1936).*

5. Variantă a proiectului inițial pentru întregul complex industrial Ford cu clădire turn pentru birouri, grup social și cluburi sportive pe malul lacului (în ipoteza inundării fostei Gropi Floreasca), 1932.

6, 7. Casa Radu Crutzescu, str. Aurel Vlaicu 92, București, 1932. Fațada la stradă conform proiectului (azi transformată); fațada spre grădină.

8, 9. Casa ing. Ion Miclescu, Bulevardul Kalinin 6 (fost Parcul Jianu str. B nr. 61), București 1934. Vedere din stradă (1938) și dinspre lacul Herăstrău.

10. Casa ing. Dan Costinescu, str. Polonă 57, București, 1935. Fațada spre grădină.

11. Casa Maria N. Filipescu, str. Aviator Demetriade 15, București, 1936.

12. Casa Georgescu-Saidac, Parcul Jianu, str. L nr. 4, București, 1936.

11, 12

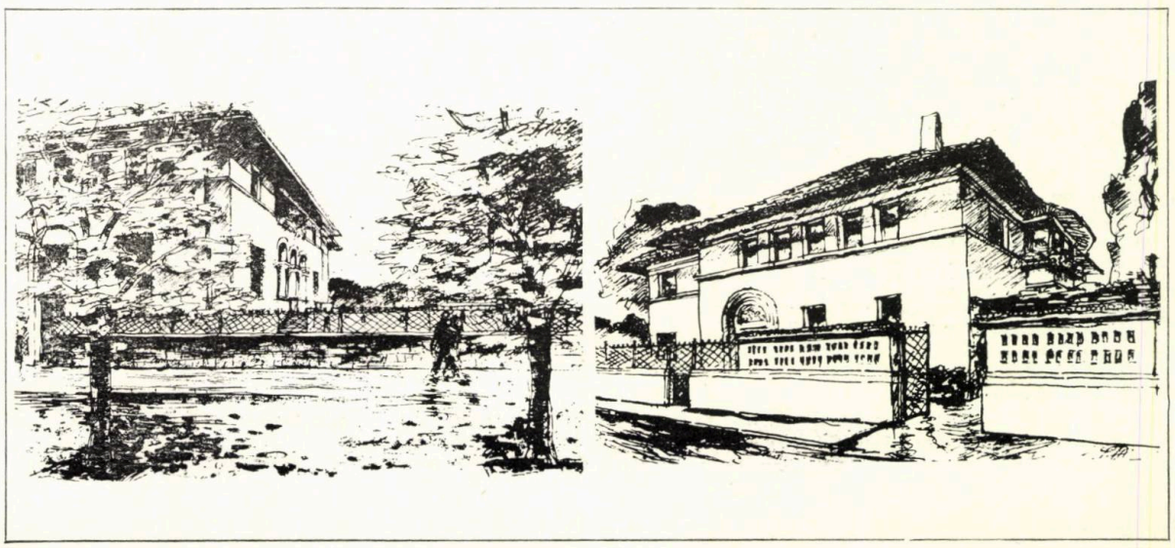

căsuță acoperită cu tinichea, sub care mai vedeai, se străvedea cînd bătea vîntul, fosta șindrilă. O căsuță de la periferia Bucureștiului, de mahala. De aici încolo, cam pe vremea aceea, au început să se facă toate clădirile rezidențiale mai răsărite, de pe bulevardul, azi, Ana Ipătescu.

S.M.: *Aspectul vegetației a fost dintotdeauna același, sau Bucureștiul avea o plantație specifică care s-a modificat?*

P. E. Miclescu: Această invazie a coniferelor, datorată grădinarilor zilei, am considerat-o întotdeauna ca fiind o manifestare de parvenitism. Bradul este un arbore foarte onorabil și foarte frumos la locul lui, dar aici... n-avea alt rost decît acela de a arăta că este ceva ce n-a putut să crească natural pe locul ăsta și afirmînd intervenția — mîna grădinarului. Am scris ceva și despre asemenea oameni ca așa-zișii grădinari de această speță.

S.M.: *Revenind la întrebare, care erau speciile de aici?*

P. E. Miclescu: Păi, uite, în primul rînd, teiul de cîmp. Era un copac foarte legat de regiune. A fost bineînțeles și stejarul. Eu am propus Comisiei Monumentelor Naturii, și s-a făcut lucrul ăsta, ca anumiți copaci din București să fie protejați din oficiu, pe specii. Pentru nuc, lucrul a fost de mult legiferat și cred că acolo au intervenit foarte mult militarii, fiindcă patul puștii era făcut din lemn de nuc și atunci au hotărît că era de protejat. Dar un fel de a-l proteja care, sigur, nu era chiar cel pe care îl doream eu. Pe urmă, mai sînt o sumedenie de alte esențe...

S.M.: *Dar plopul, plopul era așa de răspîndit ca acum? Dacă mă uit pe fereastră se văd vîrfurile lor peste tot, în tot orașul.*

P. E. Miclescu: Și ăsta a cam înlocuit alte esențe, fiindcă se dezvoltă repede. Dar nu e un pom urît. Cîndva, existau frasinii; frasinul avea cusurul că atrăgea gîndacul de frasin, care era o pacoste, avea și un miros nesuferit. În București, erau foarte mulți pe atunci.

S.M.: *Castani erau?*

P. E. Miclescu: Castani, din ăștia sălbatici, da. Bine, dar astea sînt totuși specii aclimatizate mai tîrziu, care au fost foarte prospere aici și foarte mult răspîndite. Odată cu acestea, sînt multe alte specii. Salcîmul, în primul rînd. Acesta e uneori un copac al sărăciei, dar să știi, cînd e lăsat să crească în voie, are frumusețea lui. Și, mai ales, cînd nu e numai el.

S.M.: *Sînt și niște pomi mai rari, cum ar fi catalpa...*

P. E. Miclescu: Catalpa cu frunze mari, soforele — dacă știi care sînt; au o frunză ca salcîmul. E unul aici, pe str. Nicolae Iorga, unul foarte frumos care e sigur de pe vremea lui Meyer — peste o sută de ani — și pe care un deputat al străzii, din exces de zel, l-a schimonosit, tocmai cînd propusesem să fie decretat monument al naturii. Fusese foarte frumos, se întindea și peste stradă. Platanul, iarăși, uite cum este cel mare din Cișmigiu, ce frumos e; de pe vremea lui Meyer...

S.M.: *Cine era acest Meyer?*

P. E. Miclescu: A fost un grădinar german, arhitect-peisagist, chemat în țara noastră de Gheorghe Bibescu, prin 1843. Însuși Rebhuhn, care a venit decenii mai tîrziu, cinstea mult memoria lui Meyer, fiindcă considera că făcuse mult aicea — în fond, el a fost un continuator al lui. Meyer a fost înmormîntat la Șosea — Șoseaua Kiseleff, care era creația lui — ca și Cișmigiul. Era acolo o lespede frumoasă de mormînt, cu o inscripție foarte simplă, încadrată de niște pini de o specie mai rară, pe care îi aduseseră ei și-i aclimatizaseră aicea. Și, într-o zi, Rebhuhn a venit, consternat, să-mi spună că lespedea a fost furată, iar copacii jupuiți ca să piară. Fapt e că s-a stricat această amintire a lui Meyer, care fusese, odinioară, discret ascunsă într-un boschet care era la Șosea după primul rond, pe stînga. Tot el, cred, că adusese și catalpa. Și mai e o specie, mai nobilă decît catalpa, foarte înrudită ca aspect, tot așa cu frunze mari, cu ciorchini de flori la fel, denumită Pavlovnia, după numele împărătesei Ana Pavlovna. Ți-am mai spus, mi se pare, că la Biserica Popa Chițu, acolo e unul foarte frumos. Și, într-unul din desenele mele, cel al casei Crutzescu, am figurat niște flori și frunze de Pavlovnia, fiindcă am plantat unul în fundul grădinii, care crescuse binișor și pe urmă a suferit și a murit.

S.M.: *Mă mai gîndesc și la silueta orașului, care acum e uniformă și destul de haotică — nu-mi dau seama dacă înainte colinele contau în silueta lui?*

P. E. Miclescu: Sigur, contau mult mai mult... Dealul Mitropoliei era o Acropolă, care reprezenta ceva în Bucureștiul vechi, cînd construcția era mai scundă; îl cam vedeai din toate părțile. Era o cetate, avea zidurile lui de apărare. Marx, în însemnările lui din timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu, spune că Tudor cu pandurii lui au poposit în incinta Mitropoliei, care era una din cetățile Bucureștiului și care, cu întăriturile ei — atunci încă întregi — avea fason de construcție militară. Și astea au mai existat chiar pînă destul de tîrziu cînd începuseră să se facă fotografii și astfel să mai fie vreo două fotografii făcute de Angerer, în care se mai văd zidurile înainte de a fi dărîmate.

S.M.: *Ca vechi bucureștean, ați asistat la cîteva epoci de istorie urbană, ați vegheat orașul în tot acest răstimp. Cum vi se pare el astăzi, față de, să zicem, cum v-ați închipuit că ar fi putut să arate?*

P. E. Miclescu: Să nu cădem în demagogie, dar, s-ar putea, totuși, spune că, atunci cînd inițiativa particulară era suverană, în privința păstrării unor ansambluri urbane ieșite dintr-o folosință contemporană, care s-au învechit, riscau sigur foarte mult să dispară printr-un fenomen natural — fiecare negustor, fiecare proprietar tindea să le înlocuiască cu zidiri noi — și lucrul ăsta putem să-l verificăm văzînd ce se întîmplă și în alte părți, în Occident de pildă. Vezi, la Paris, într-una se protestează împotriva distrugerii multor lucruri care erau ale unui trecut de cultură și care tind să dispară, făcînd loc unor locuințe de speculă. La noi, marea nădejde care aș fi avut-o era ca această construcție masivă, concepută în ansambluri mari, să fie dirijată în așa fel încît să poată, mai degrabă, cruța asemenea construcții, chiar dacă nu mai sînt — prin structura lor intimă, prin distribuția și concepția lor — la nivelul cerințelor actuale. Dar aș fi nădăjduit să văd, de pildă, realizări ca ale polonezilor. Polonezii au avut curajul să reconstituie ansambluri mari distruse de război. Au avut această tărie și au reconstituit, adaptînd, totuși, clădirile la funcțiuni din ziua de azi.

S.M.: *Ați spus mai înainte că francezii dărîmă mult — chiar așa fiind, Parisul e un oraș cu foarte multe elemente vechi, din care se mai pot sacrifica unele, iar, pe de altă parte, istoria Parisului e binecunoscută, pe cînd pe noi nu ne crede ușor cineva că Bucureștiul e vechi de 500 de ani. La noi, cred, era mai important să se păstreze.*

P. E. Miclescu: E joarte just ce spui. De cîte ori am avut prilejul să plimb personalități străine — cînd aveam sarcina asta în cadrul Direcției Monumentelor Istorice —, nu era unul care să nu mă fi întrebat cum se explică acest fenomen. A trecut o jumătate de mileniu de la primul document care emană din Cetatea Bucureștilor, toate bune, dar unde se poate vedea, prin concretizări materiale, asemenea trecut; hai să zic biserici care păstrează cîte ceva, cel mult din secolul al XVI-lea. Or, mai e mult pînă la cele 5 veacuri atestate documentar. Se mirau, nu numai în cazul Bucureștilor, dar în general. De pildă, ctitoriile din nordul Moldovei, și asta mi s-a spus — se vede în aceste tablouri că erau niște seniori medievali tip, îmbrăcați în brocarturi, dar unde și care era modul de viață al acestor oameni, cum de nu mai rămîne nimic? Atunci explicațiile sînt urgiile, nenorocirile. Adevărul e, sigur, că construcția la noi a fost adesea pripită și mai puțin trainică, din materiale perisabile, dar cea care, la o analiză, se constată că a stricat mai mult decît urgiile naturii e mîna omului. Cînd țara s-a eliberat de dominația otomană, a fost o extraordinară sete de occidentalizare, de a reintra în cultura europeană. Și asta s-a manifestat în mii de căi, în primul rînd în orașe, în domeniul urbanismului.

S-a întîmplat în București, încă de acum o sută și ceva de ani, ca orașul, modernizîndu-se, să se fi tăiat în carne vie, în această aglomerare de conace, de hanuri, de schituri. Și dintre acestea, prea puține dovezi mai rămîn. De aceea, zidul cu metereze de pe Mircea-Vodă consideram că este atît de prețios și merită a fi păstrat cu grijă. Ar trebui însemnat într-un fel.

S.M.: *În București s-au valorificat multe monumente, dar poate nu întotdeauna cele mai importante și mă gîndesc la Sf. Gheorghe, care ar fi meritat o soartă mai bună.*

P. E. Miclescu: Și eu, tocmai în privința Hanului Sf. Gheorghe și a Bisericii, nutream speranța de a le reda arhitectura inițială. Pentru biserică, există absolut toate datele și chiar detalii foarte precise pentru a o reconstitui. Restaurarea ei este în mîini deosebit de bune, fiind în grija lui Ștefan Balș. Și cînd ne gîndim la conținutul ei istoric, la ceea ce reprezintă ea ca reamintire a celei mai strălucite epoci de renaștere a culturii noastre — epoca lui Constantin Brâncoveanu — că este însuși locul de sepultură al rămășițelor lui pămîntești, aduse cu atîta curaj de Mavrocordat, prin Italia, foarte aventuros, clandestin, ca să le reînhumeze aici. Ar fi un act de pietate față de cultura noastră pe care îl așteptăm și pentru ctitoria lui Mavrocordat însuși de la Văcărești și să sperăm că o să mai am zile să le văd refăcute.

Clădirile din jur, ale Hanului Sf. Gheorghe constituiau un ansamblu de amploarea Mînăstirii Horezu oarecum. Era poate, împreună cu Hanul Șerban-Vodă, printre hanurile cele mai deosebite ale orașului — mă rog, han domnesc. Din săpăturile făcute, au reieșit toate fundațiile care pot sugera amplasarea și structura lui, concepția lui, a acestui han care constituia cadrul bisericii. Ei, îmi pare că am mai spus-o, eu propuneam ca, pe teren, să se marcheze aceste fundații prin dalaje de piatră, care să aibe și un rol decorativ, fiindcă ar împărți terenul în forme geometrice, ar putea să încadreze partere de flori, de trandafiri și să arate, totodată, și ce a fost hanul. Iar pe fundațiile foștilor stîlpi ai arcadelor, pe locul lor, propuneam ca să fie repuse multe din coloanele care au existat, fie strînse la Stavropoleos fie în alte locuri. Din cele care fuseseră la Casa Școalelor, la fosta Comisiune a Monumentelor Istorice, ca și acelea care au fost în grădinile Palatului Republicii, care pe urmă s-au mutat și de acolo, de cînd știu eu, multe s-au pierdut. Ultimele de care știu sînt cele despre care, în Colentina, la Palatul Ghica, cînd am întrebat de ele cu prilejul transformării palatului în cîrciumă, mi-a spus șeful de șantier: « da de unde să știm noi, le-am luat, le-am urcat în camion și le-am dus să le spargă să facem piatră pentru betonul din fundații ». Astea erau coloanele brâncovenești de un stil foarte frumos, rămase încă de la palatul care a precedat pe cel baroc, clasic sau neoclasic cum vrei să-i zicem, actual, care și el e frumos ca arhitectură, foarte interesant, dar care, în epoca anterioară a Văcărești lor care făcuseră palatul acela, era un palat tipic brâncovenesc. Au mai existat coloane și la fostul Palat al Bălăcenilor de pe Calea Șerban-Vodă. Biserica Sf. Ecaterina e tocmai în spatele Curții Bălăcenilor. Eu am asistat, întîmplător, la descoperirea acestora, după primul război mondial. Un văr al meu, mare invalid de război, fusese numit director al școlii I.O.V.R.-ului, care a funcționat în această casă a Bălăcenilor, care avea o arhitectură empire, foarte clasică chiar. A pierdut și aspectul ăsta, din păcate. Făcîndu-se o canalizare acolo, m-a chemat și mi-a spus: « ascultă, tu care te interesezi de vechiturile astea, vino că uite am găsit niște lucruri curioase, din piatră sculptată ». Am venit și s-a găsit stema Bălăcenilor, care fusese într-un fronton și care mai există studiată de Iorga și fotografiată într-un Buletin al monumentelor istorice. Erau și niște capitele, bucăți de fus de coloană, alte pietre sculptate, de balustradă, toate într-un stil brâncovenesc foarte bine caracterizat. Ei, din toate astea, stema mai există, la Institutul de arheologie, dar restul, restul...

Coloane mai sînt puține, Martha Bibescu a dus la Mogoșoaia o parte și a fost un noroc că le-a dus acolo și le-a așezat în grădină, fiindcă ceva mai rămîne din ele. Ideea mea era de a se face un fel de lapidarium acolo, în jurul Bisericii Sf. Gheorghe, cam în genul acelora puse de Martha Bibescu la Mogoșoaia și, în felul ăsta, să se salveze și ceva din vestigiile astea în stil brâncovenesc, care mai existau.

S.M.: *Am să vă pun o întrebare mai dificilă acum: de ce vin studenții și arhitecții tineri să vă întrebe și să vă asculte povestind?*

P. E. Miclescu: Pentru mine este o mare satisfacție. Și ce satisfacție mai mare poate să aibă un om ajuns la

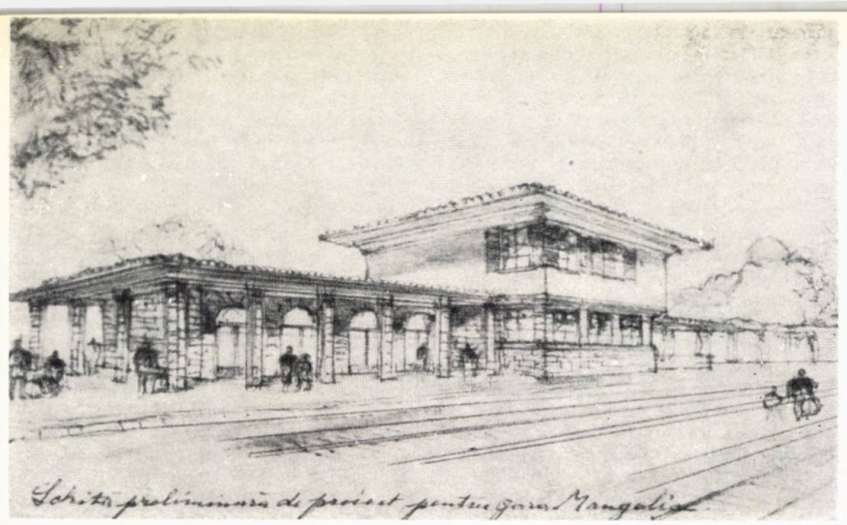

13

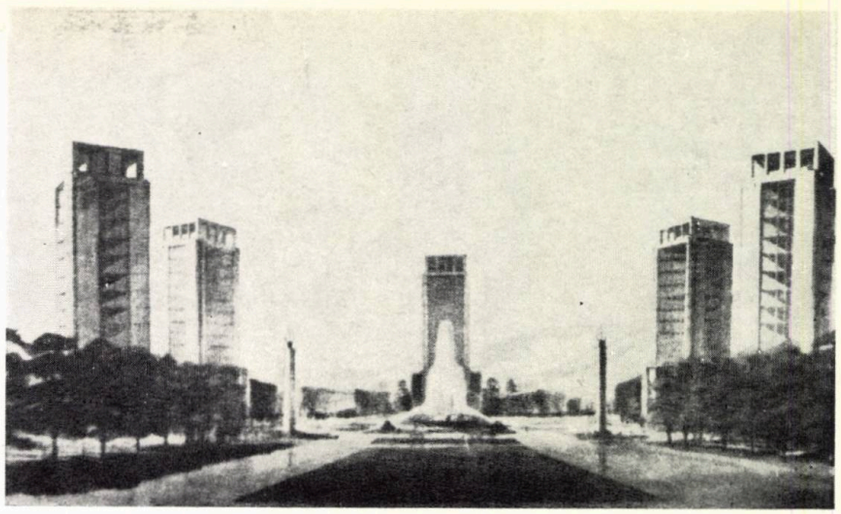

14

sfîrșitul vieții, ca să mai poată avea contact și chiar să fie uneori solicitat și căutat de cei tineri. E un mod de a se întineri pe el însuși, fiindcă contactul ăsta e întotdeauna tonic și plăcut.

S.M.: *Eu cred că, în primul rînd pentru noi e tonic. Martori mai sînt, din generații mai îndepărtate și chiar și din generația dumneavoastră. Dar cred că cei care vin să vă întrebe prețuiesc fidelitatea acestei mărturii. E greu să fii un martor obiectiv. Cum vedeți această calitate de martor?*

P. E. Miclescu: Da, unii au prea mult tendința de a trăi în trecut. Însă acest cusur al bătrînilor, de a voi să tragă mereu înapoi, nu trebuie privit totdeauna așa. Sînt anumite valori pe care au avut putința să le cunoască — nu mai știu dacă nu e Napoleon care a spus: « Cereți-mi să fiu sincer, nu să fiu obiectiv », fiindcă este imposibil cînd simți profund un lucru și-l aperi cu sinceritate, să fii perfect obiectiv. Evident, că sînt anumite nostalgii, anumite poezii ale trecutului, care, pentru cei care le-au trăit, reprezintă exagerat de mult, dar într-un sens, cred că este foarte binevenită amintirea lor celor tineri, fiindcă, în felul ăsta, valorile mai noi mai pot păstra și bogăția celor care nu mai sînt chiar la ordinea zilei, și care cînd au ieșit din modă sau din uz, dacă nu sînt apărate cu toată energia, învechirea lor duce la cel mai negru dispreț și nu mai există nici un fel de dorință de a păstra ceva din ele. Vezi că lucrul ăsta a stricat mult în perioada de care spuneam, a occidentalizării, după Unire, după Independență...

S.M.: *Dar, în zilele noastre, care ar putea fi motivele pentru care unele valori trecute sînt încă neglijate?*

P. E. Miclescu: Indiferența, ignoranța, care vin tot de la faptul că sînt alte surse de interes care au intervenit, valori noi. Aceste realizări masive de cartiere întregi de blocuri cu 10-15 etaje, față de casa care și-o făcea fiecare, mititică, modestă — reprezintă o viziune cu totul diferită. În veacul vitezei, sigur că nu mai ai nici timpul să te uiți la amănuntele unei căsuțe. Ansamblurile contează.

S.M.: *Care e secretul că ați ținut totul atît de bine minte?*

P. E. Miclescu: Protejarea unor lucruri care sînt mai aproape de noi în timp, căutarea de a le regăsi, de a le înțelege valorile, cu gîndul la viitor. Adică, de pildă, eu sînt dintr-o generație pentru care acele clădiri stil Art Nouveau ne repugnau. Ei, iată că privite sub alt unghi, după trecerea timpului, începem să le descoperim calități și valori reale și un conținut emoțional pentru care merită ca ele să fie păstrate. Să știi că lucrul ăsta e destul de rar, ca oamenii să-și deschidă ochii asupra lor. Și atunci foarte multe asemenea lucruri se distrug cu perfectă indiferență în perioade de-astea. După ce mai trece timpul, începem să le regretăm...

Sînt fel de fel de asemenea lucruri, care nu-și mai au rostul în viața actuală, care, totuși, sînt foarte legate de viața orașului din trecut, în anumite epoci, în măsura în care viața modernă se poate împăca cu ele, fiindcă sînt cazuri în care n-ai ce face trebuie să sacrifici, dar, de dorit este să păstrezi cît mai mult. Și, mai ales în cazul nostru, cînd mai avem atît de puțin, a încerca să desprindem care a fost spiritul specific al așezărilor noastre urbane e o datorie. Eu apreciez acțiunea lui Joja în acest sens. La noi, în ce privește această ahtială de a păstra lucruri ale trecutului, e un fapt cert că a păstra doar cîteva unicate într-un cadru cu totul nou, le transformă într-un fel de intruși, nu-și mai au rostul dacă nu păstrează ceva din ambianța în care aveau o scară și o valoare plastică. Nu mai zic nimic, sînt un fel de documente răzlețe care nu prea sînt grăitoare. Ori noi riscăm foarte mult să ajungem la asta. Uite, Suceava avea o siluetă interesantă cînd clădirile scunde înconjurau monumentele. Ele punctau peisajul. Acum sînt înecate în blocuri — nu mai e același lucru.

Iată ce zic eu și în ce fel ar trebui păstrate valorile trecutului, nu ca să stinghereaască progresul, dar între o convietuire pașnică, alături unul de altul, cel nou cu cel vechi. Și, îți repet, dacă cei tineri cred că pot găsi, în ce am cunoscut și în ce ne-am amintit noi ăștia bătrîni în ale vieții, nădejde de mai bine, asta e o mare bucurie!

Interviu de arh. ȘTEFAN MĂNCIULESCU

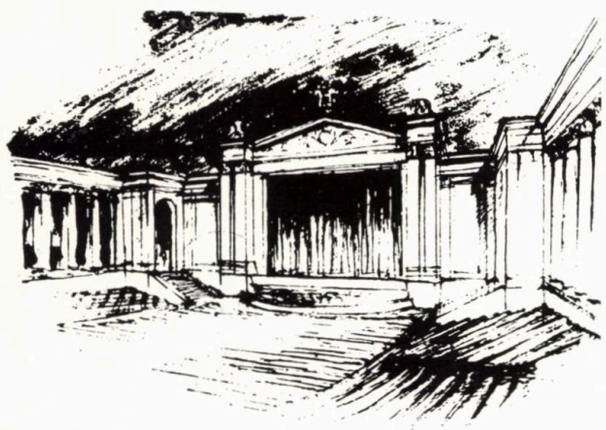

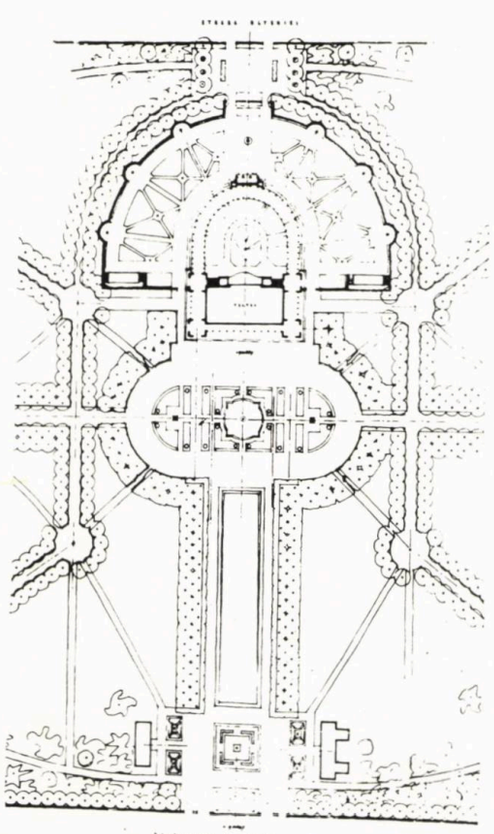

15, 16, 17

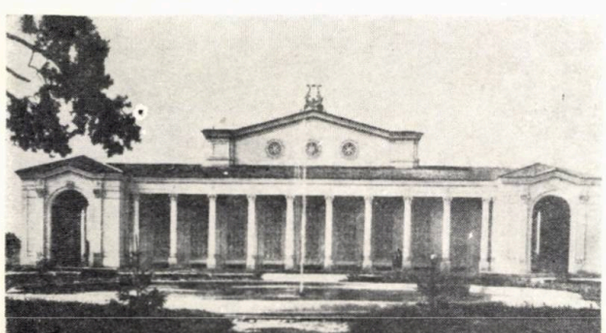

13. Schiță pentru Gara din Mangalia, 1935.
14. Proiect de concurs pentru Piața Națiunilor din Geneva, în colaborare cu Theonicu Săvulescu, 1950. Turnurile conțin birouri pentru cele cinci continente.
15, 16, 17. Teatru în aer liber și Parcul N. Bălcescu, București-Noi, 1953, împreună cu Dan Virgil Marinescu (coautor), Victor Aslan, Paul Bortnowski și alții. Plan de situație cu reamenajarea parcului și foaiere în aer liber; fațada principală; perspectivă interioară.

desen de
prof. arhitect GHEORGHE SIMOTTA

PERSONALITĂŢI ALE ARHITECTURII ROMÂNEŞTI DIN VEACURILE XIX—XX

Activitatea şi opera lor

La împlinirea a nouă decenii de la întemeierea Societăţii arhitecţilor români şi a 75 de ani de la apariţia primului număr al revistei « Arhitectura », se cade să ne întrebăm ce a fost şi ce este astăzi arhitectul şi, aruncînd o privire înapoi, să ne îndreptăm gîndul la cei care, cu entuziasm, înfruntînd greutăţile inerente ale vremii, au pus bazele unei profesii atît de solicitată în zilele noastre.

Veacul XIX a fost vremea în care s-a conturat şi s-a impus noţiunea şi funcţia de arhitect. În trecutul ţării noastre, monumentele valoroase cu care se mîndreşte arhitectura românească veche sînt opera unor echipe organizate **de meşteri** specializaţi în toate îndeletnicirile legate de arta de a construi, conduse de un meşter mare, căruia i se spunea **vătaf de zidari.** Numărul unor astfel de echipe era mic; ele aveau în schimb răgazul necesar ca să poată satisface cerinţele unei clientele ea însăşi prea puţin numeroasă.

În veacul XIX, şi mai cu seamă după organizarea administrativă a statului centralizat, rezultat al unirii în 1859 a Ţării Româneşti cu Moldova, problema planificării şi construirii unor edificii corespunzătoare nevoilor noilor instituţii — cazărmi, ministere, palate administrative, bănci, şcoli etc — n-a mai putut fi rezolvată de echipele locale de meşteri, puţine dar mai ales nepregătite pentru întocmirea de planuri şi realizarea unor astfel de edificii. De aceea, arhitectura în centrele importante ale ţării din acel veac a fost făcută mai ales de meşteri şi arhitecţi străini. Dar, alături de aceştia, cîţiva români — puţini la început, ceva mai mulţi în a doua jumătate a veacului XIX —, cu studii de specialitate făcute în străinătate, au constituit nucleul de pionieri ai unei noi şcoli româneşti de arhitectură. Printre personalităţile marcante care au ilustrat viaţa constructivă a ţării în această perioadă, un loc aparte îl ocupă Gheorghe Asachi (1788—1869), inginer diplomat la Lwow în Polonia, cu studii suplimentare de arheologie, pictură şi arhitectură urmate la Viena şi Roma. S-a afirmat ca organizator de şcoli, scriitor şi artist, dar a activat şi în domeniul arhitecturii: colaborator al arhitectului Johann Freivald la proiectul catedralei mitropolitane din Iaşi şi autor al Obeliscului Leilor şi al cîtorva vile ridicate pe dealul Copou din Iaşi. Tot la Iaşi, a activat ca arhitect Alexandru Costinescu, diplomat din 1838 al Politehnicii din Viena, fost profesor la Academia Mihăileană şi autor al planurilor unui teatru construit la Copou şi al altor clădiri, printre care şi un arc de triumf, din păcate toate dispărute. Personalitatea cea mai de vază a acestei perioade a fost însă Alexandru Orăscu (1817—1894), care şi-a obţinut diploma de arhitect la Academia de Belle arte din München, după ce absolvise la Bucureşti cursurile speciale de la Sf. Sava şi era deţinător al diplomei de inginer hotarnic. A fost şef al Direcţiei treburilor publice în vremea lui Alexandru Cuza, ministru al învăţămîntului, profesor şi rector al Universităţii din Bucureşti. Ca arhitect, a fost un abil interpret al clasicismului, pe care şi-l însuşise la şcoala germană a arhitecţilor Schinkel şi Klenze. Este autorul Palatului Academiei — vechea Universitate din Bucureşti (1859—1869), al hotelului « Du Boulevard » din Bucureşti, al Mitropoliei din Iaşi (cea începută de Gh. Asachi) şi al altor cîtorva edificii importante din Bucureşti, Ploieşti şi Constanţa. Dintre arhitecţii formaţi la şcolile Occidentului — întemeietori în 1891 şi al Societăţii arhitecţilor români — mai toţi adepţi ai academismului de şcoală franceză, se cade a fi amintiţi George Rosnoveanu (1851—1896), autor al impunătorului « Hotel de France » de pe Calea Victoriei (din păcate dărîmat); Ion N. Socolescu (1859—1924), după planurile căruia au fost construite multe şcoli şi case particulare în Bucureşti şi Ploieşti, precum şi monumentalul Palat de justiţie din Craiova care adăposteşte azi Universitatea din acest oraş; Alexandru Săvulescu (1847—1902), autor al Palatului poştelor din Bucureşti, adaptat ulterior Muzeului naţional de istorie; Ion D. Berindei (1871—1928), după planurile căruia au fost executate o seamă de clădiri particulare în Bucureşti şi monumentalul Palat administrativ din Iaşi (azi Palatul culturii); Dimitrie Maimarolu (1859—1926), arhitectul Palatului Marii Adunări Naţionale şi al Cercului militar din Bucureşti; şi Ştefan Burcuş (1871—1928), autorul al frumosului Palat al bursei din Bucureşti, azi Biblioteca centrală de stat.

Academismul de şcoală franceză, care a stăpînit minţile majorităţii arhitecţilor români din ultima jumătate a veacului XIX, a fost parţial înfrînt de curentul sub semnul căruia s-a dezvoltat arhitectura românească în perioada anilor 1890—1920, curent la baza căruia a stat ideea promovării unei arhitecturii specific naţionale. Promotorul acestui curent a fost Ion Mincu (1851—1912), inginer diplomat al Şcolii poduri şi şosele din Bucureşti şi arhitect cu studii strălucite format la faimoasa Şcoală de Belle arte din Paris. Lucrările acestui mare artist patriot — Şcoala centrală de fete şi Bufetul de la Şoseaua Kiseleff în Bucureşti, imobilul Băncii de comerţ din Craiova, Palatul administrativ din Galaţi şi cele cîteva cavouri de la Cimitirul Bellu din Bucureşti — au creat în rîndul elevilor săi de la Şcoala superioară de arhitectură, abia întemeiată o adevărată emulaţie. Puţini, însă, din foştii săi discipoli au dat roadele scontate de maestru. Printre aceştia, s-au remarcat cu lucrări demne de tot interesul: Constantin Iotzu (1884—1962), Toma T. Socolescu (1883—1960) şi Gh. Simotta (1891—1979), acesta din urmă şi un strălucit artist plastic desenator. Dar ideile lui Ion Mincu au prins rădăcini şi alţi cîţiva arhitecţi, printre care Petre Antonescu, N. Ghika-Budeşti şi Cristofi Cerchez, instruiţi ca şi Mincu la şcoli străine dar însufleţiţi de acelaşi ideal naţional, graţie talentului şi cunoaşterii mai adîncite a patriomniului vechii arhitecturi româneşti, au izbutit să facă un important pas mai departe.

Petre Antonescu (1873—1965), a cărui personalitate a dominat activitatea arhitecturală a României primei jumătăţi a veacului XX, a e aborat o serie de formule plastice caracterizate printr-o adaptare şi interpretare viguroasă a formelor şi elementelor arhitecturii româneşti vechi. Printre edificiile publice construite după planurile sale, cele mai originale sînt Primăria municipiului Bucureşti, clădire construită între 1906—1910 pentru Ministerul lucrărilor publice dar restaurată de însuşi autorul său, în 1948, cînd a primit noua funcţie, după ce fusese parţial avariată în timpul ultimului război; Palatul administrativ din Craiova, Banca Marmorosch Blank, azi Banca de investiţii din Bucureşti şi numeroase locuinţe particulare, mai ales în Bucureşti.

Bun cunoscător al vechii arhitecturi româneşti şi autor al unor voluminoase studii asupra arhitecturii religioase din Ţara Românească, Nicolae Ghika-Budeşti (1869—1943), inginer ieşit din Şcoala de poduri şi şosele din Bucureşti şi arhitect diplomat al Şcolii de Belle arte din Paris, în afară de o fructuoasă activitate ca restaurator de monumente istorice, a proiectat şi executat după planuri proprii, în spiritul vechii arhitecturi pămîntene cîteva edificii reprezentative: clădiri publice, case particulare, biserici. Principala sa operă de arhitectură, concepută în alese şi abil interpretate forme naţionale, este fostul Muzeu de artă naţională, azi Muzeul de Istorie a P.C.R., construit între 1912—1939 în Bucureşti pe Şoseaua Kiseleff.

Cristofi Cerchez (1872—1955), arhitect diplomat al Politehnicii din Milano, spirit progresist dotat cu talent şi sensibilitate, şi-a început activitatea profesională rali-

1. Universitatea veche din Bucureşti (cum era înaintea intervenţiei arhitectului N. Ghika-Budeşti, care a supraetajat-o), arhitect Alexandru Orăscu
2, 3. Palatul administrativ (azi Palatul culturii) Iaşi, arhitect I.D. Berindei
4. Palatul justiţiei din Craiova (azi Universitatea), arhitect Ion N. Socolescu
5. Palatul poştelor (azi Muzeul de istorie al R.S.România), Bucureşti, arhitect Ion N. Socolescu
6. Palatul Marii Adunări Naţionale, arhitect D. Maimarolu
7. Palatul bursei (azi Biblioteca centrală de stat), arhitect Ştefan Burcuş
8. Banca de comerţ din Craiova, arhitect Ion Mincu
9. Schiţă detaliu-plafon Palatul justiţiei Bucureşti arhitect Ion Mincu
10. Desen de arhitect Gheorghe Simotta

1

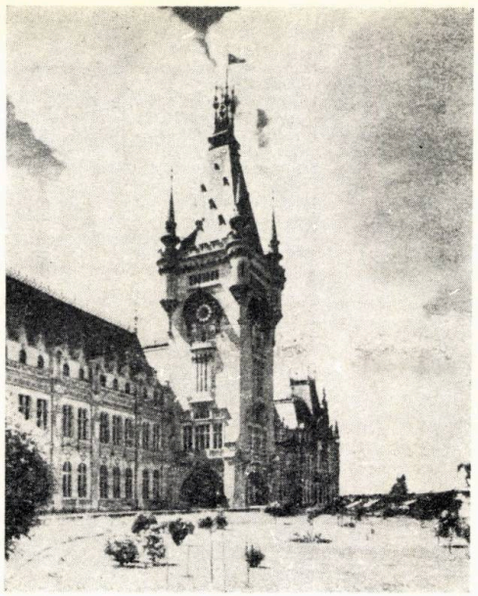

2

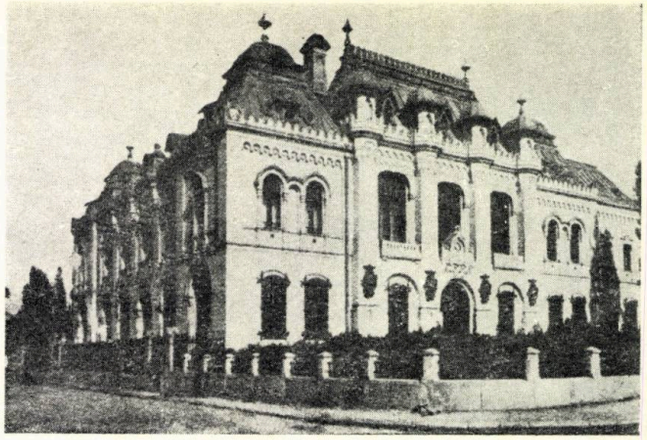

8

4

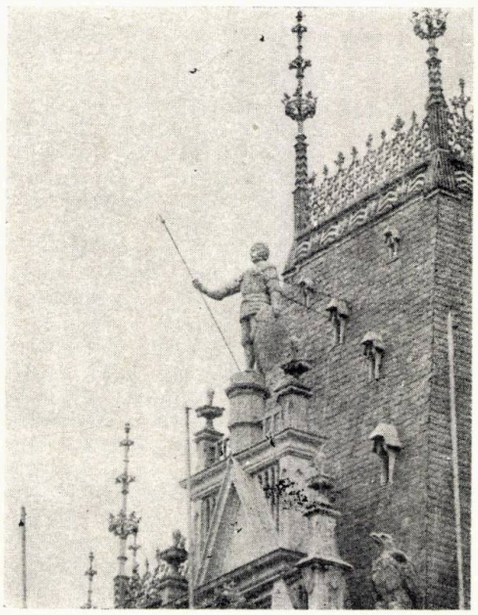

3

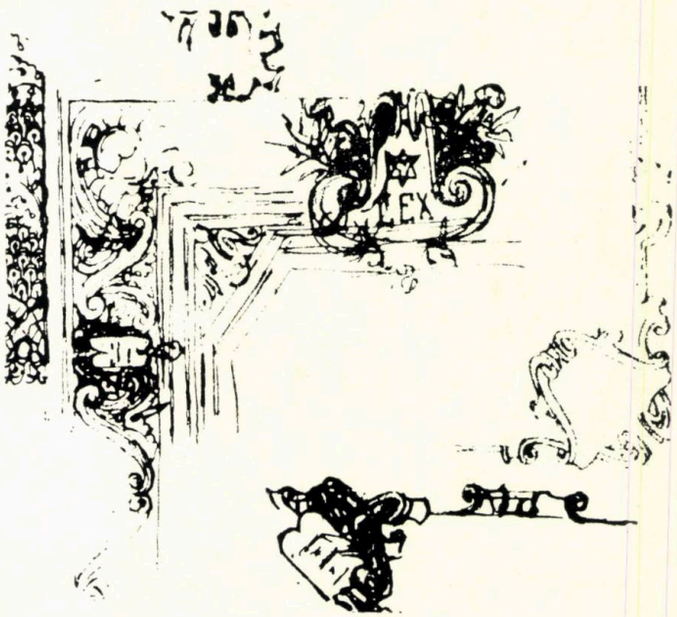

9

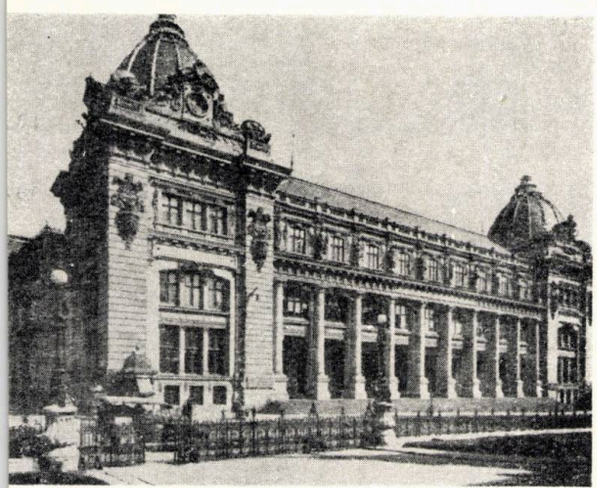

5

6

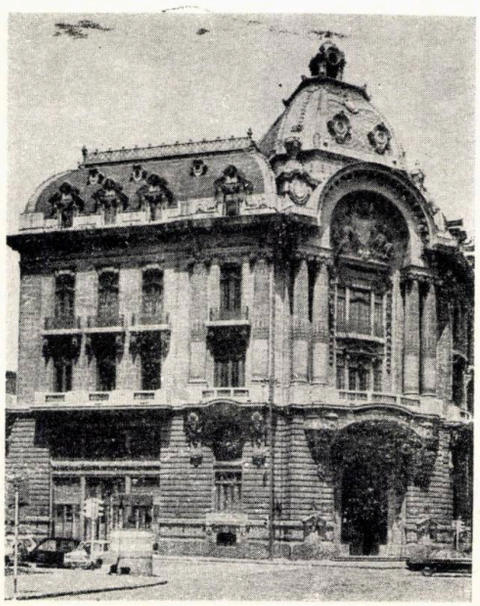

7

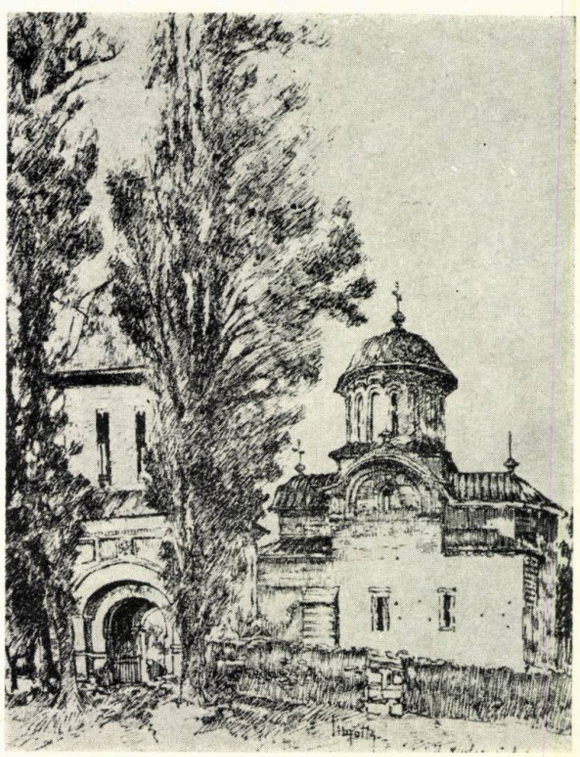

10

11. Muzeul de artă națională (azi Muzeul de istorie a Partidului Comunist Român), arhitect N. Ghika-Budești (1912—1939)
12. Locuința din Strada M. Eminescu a arh. H. Delavrancea-Gibory
13. Vilă pe malul mării, la Balcic, arhitect H. Delavrancea-Gibory (1935)
14. Restaurantul din Pădurea Bănedsa, arhitect Octav Doicescu
15. Restaurantul din Grădina Botanică, București, arhitect Octav Doicescu
16. Casa de odihnă U.C.B. la Snagov, arhitect Octav Doicescu
17, 18. Vilă și hotel « Belona », in Eforie Nord, arhitect G. M. Cantacuzino
19. Locuință Șoseaua Kiseleff 49 (1930), arhitect Marcel Iancu
20. Comitetul de Stat al Planificării, București, arhitect Duiliu Marcu
21. Casa de cultură a sindicatelor din Pitești, arhitecți Cezar Lăzărescu, Ion Lucăcel
22. Teatrul național din Craiova, exterior și foaierul, rhitect Alexandru Iotzu

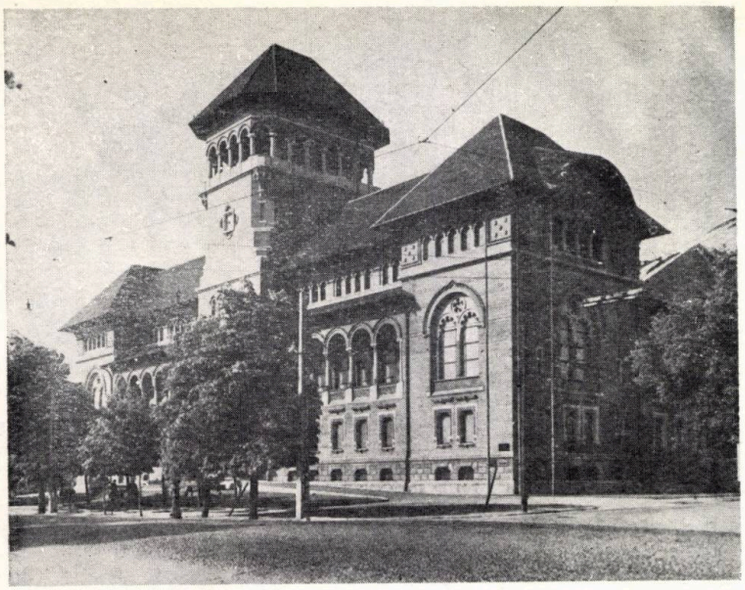

12

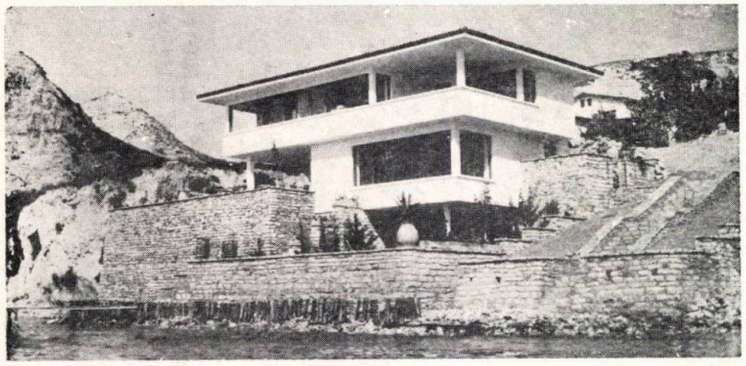

13

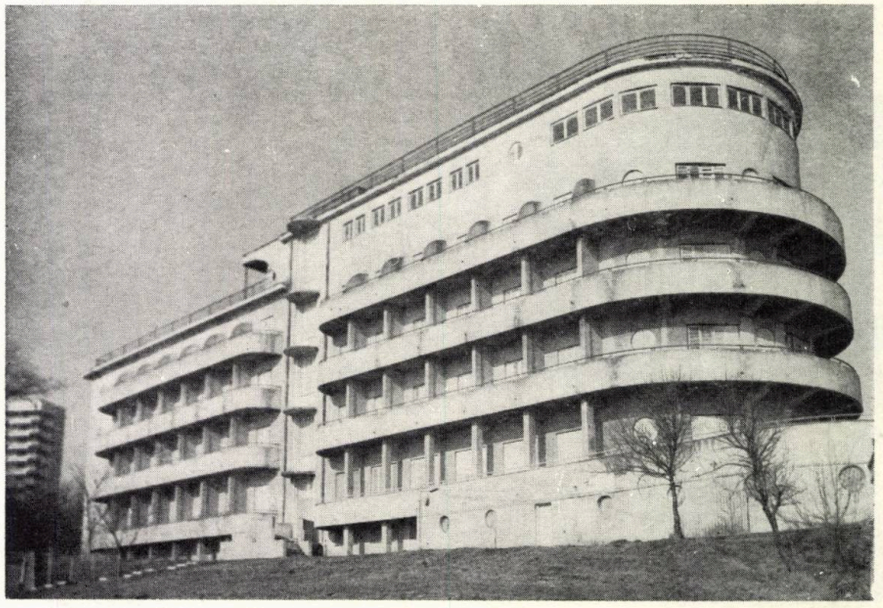

18

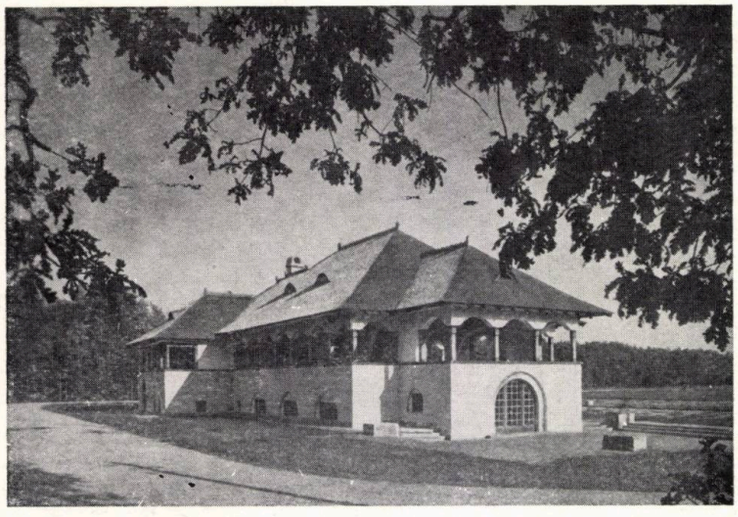

14

20

15

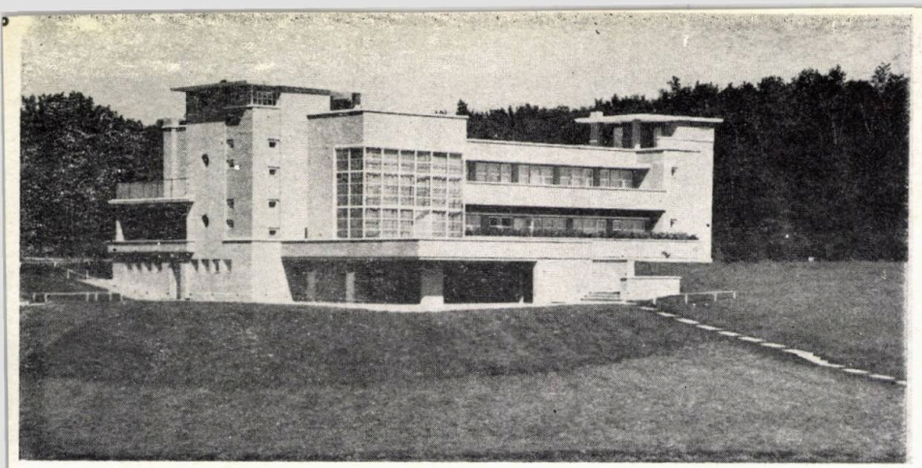

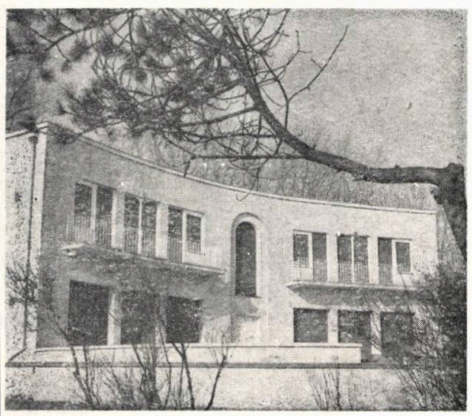

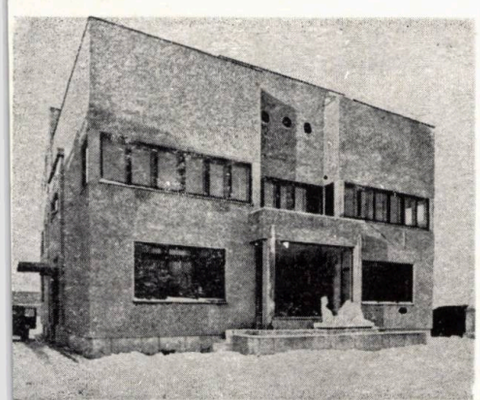

indu-se curentului inițiat de Mincu. Este autor al cîtorva edificii publice, dar mai ales al unui mare număr de clădiri de locuit, majoritatea în București. Pentru unele din acestea — ca, de pildă, Vila Minovici de pe Șoseaua Kiseleff — a recurs la un repertoriu de forme caracteristic arhitecturii populare, dar pentru cele mai multe — printre care casa parohială a Bisericii Sfinții Apostoli din București — a adoptat o serie de elemente caracteristice barocului muntenesc al veacului XVIII.

Activitatea acestor trei din urmă arhitecți și încă a cîtorva din foștii elevi ai lui Ion Mincu, deja amintiți, s-a făcut remarcată și în perioada dintre cele două războaie mondiale. S-au mai afirmat însă alături de aceștia, înscriindu-se pe linia aceleiași idei de afirmare a specificului național, Paul Smărăndescu (1881—1945), autor, între altele, al imobilului cu birouri fost « Astra Română » din București, Piața C. A. Rosetti — colț cu Hristo Botev, și Statie Ciortan (1876—1940), după planurile căruia au fost executate numeroase case-vilă în București și provincie. Mai interesante însă decît activitatea acestora s-au dovedit realizările cîtorva din tinerii formați la școala lui Petre Antonescu. Acești arhitecți pentru care a construi a însemnat înainte de toate a face probă de conștiință profesională și de gust, au realizat o serie de clădiri în care specificul național este pus în evidență fără ostentație, rezultat dintr-o judicioasă compoziție de volume simple agrementate cu elemente plastice de origine locală: pridvoare sau prispe mărginite de colonete cu balustrade de lemn sau de zid, învelitori potrivite atît locului cît și materialelor folosite, toate aceste componente ale clădirii avînd un caracter funcțional și constructiv totodată. Printre realizatorii acestui gen de arhitectură s-au remarcat în mod deosebit Henriette Delavrancea-Gibory, autoare a numeroase clădiri de locuit, printre care și grațioasele vile de pe litoralul Mării Negre, la Balcic; Ion Boceanu, după planurile căruia s-au construit multe case orășenești de tip vilă, și Octav Doicescu, din a cărui bogată producție amintim restaurantele de la Băneasa lîngă București și din Grădina botanică din București, precum și întregul cartier de locuințe al fostelor Uzine comunale București, în compoziția de ansamblu a căruia cît și în fiecare clădire aparte, pe lîngă trăsăturile caracteristice unei arhitecturi pămîntene transpuse în spirit modern, se oglindesc și două din calitățile fundamentale ale artei de a construi la români: optimismul și bucuria de a trăi.

Activitatea arhitecților amintiți pînă aici pune în evidență vitalitatea unui curent care a dominat mai bine de o jumătate de veac viața constructivă a țării, căreia i-a sporit zestrea cu frumoase clădiri de factură pămînteană. Dar, pe lîngă roadele valoroase ale adepților acestui stil românesc, trebuie amintită și opera unor arhitecți care s-au lăsat seduși și de alte stiluri istorice pe care, filtrîndu-le prin sensibilitatea lor le-au transpus în opere demne de a îmbogăți patrimoniul universal al arhitecturii. Cel care în această direcție s-a remarcat în mod deosebit a fost G. M. Cantacuzino (1899—1900), autor al imobilului Băncii fostă Chrisoveloni de pe strada Lipscani și al blocului cu magazine și apartamente de pe Calea Victoriei, lîngă Biserica Crețulescu, ambele concepute în spirit palladian. Dar, om de vastă cultură și real talent, G. M. Cantacuzino a avut înțelepciunea, de care au dat dovadă și alți arhitecți, printre care însuși Petre Anto-

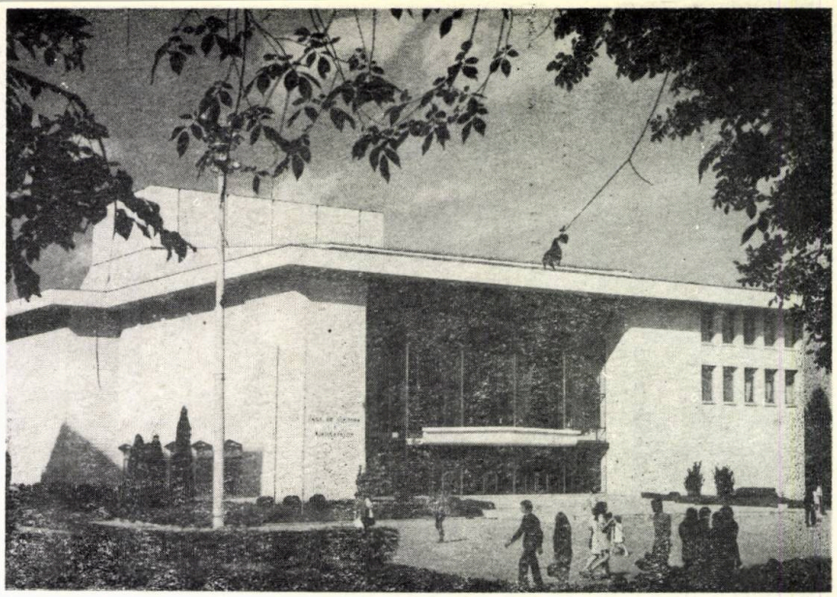

21

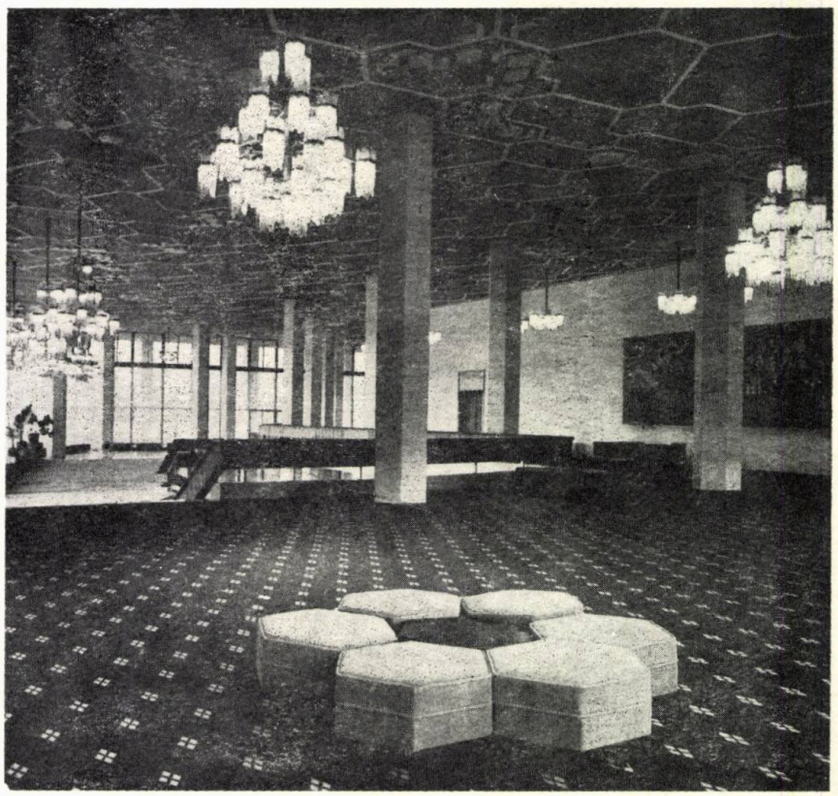

22

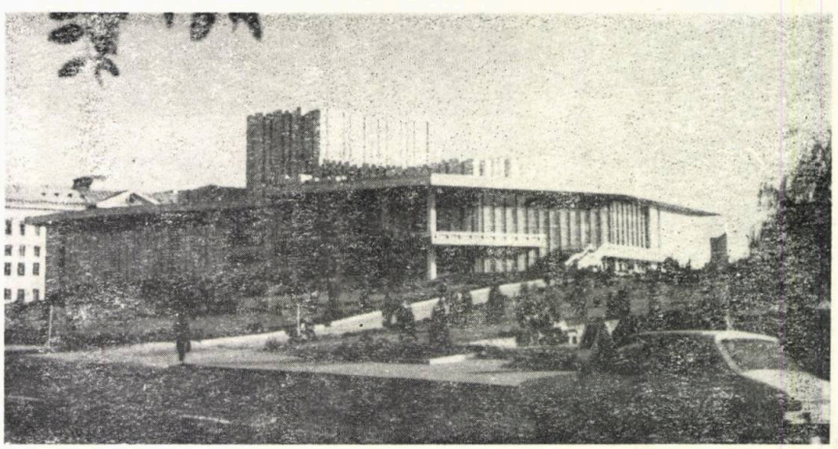

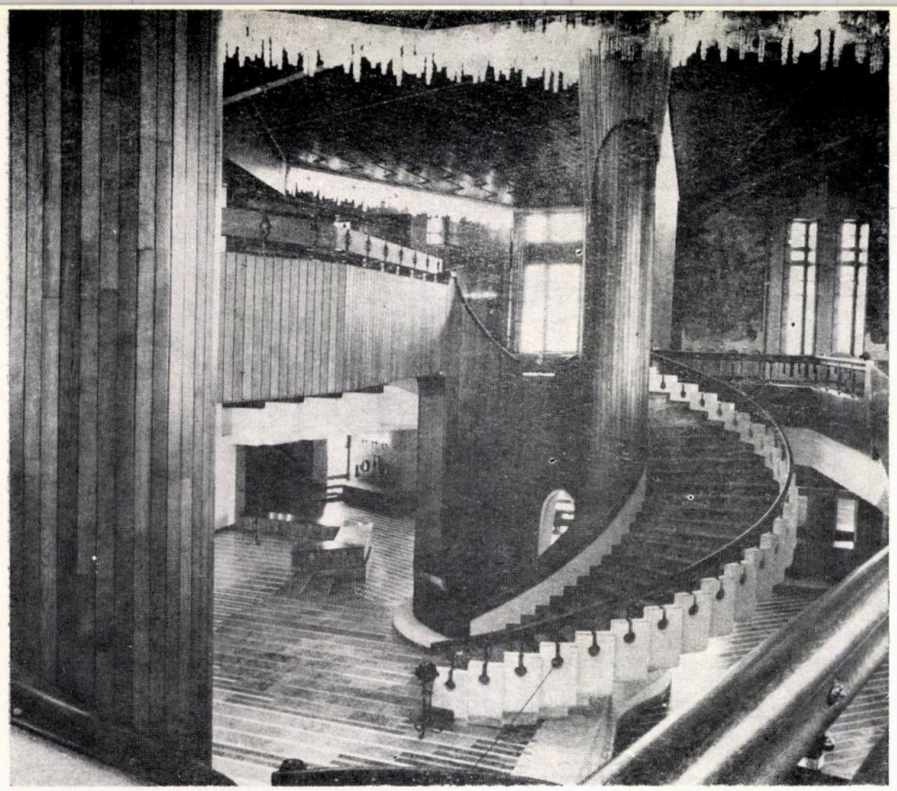

23

23. *Teatrul de stat din Tîrgu Mureș, arhitecții Constantin Săvescu, Vladimir Slavu, Mihaela Sava, Aurel Sârbu*
24. *Sediul politico-administrativ din Baia Mare, arhitecți Mircea Alifanti, A. Panaitescu, Alexandra Florian, T. Benedek*
25. *Sala de concerte a radiodifuziunii arhitecti L. Garcea, T. Ricci.*
26. *Circul de stat din București, arh. N. Porumbescu, D. Hariton, C. Rulea*
27. *Institututul de pediatrie «Emilia Irza», București, arhitect Grigore Ionescu*
28. *Blocuri locuințe la Constanța, arhitecți Șerban Manolescu, Gh. Dumitrașcu*

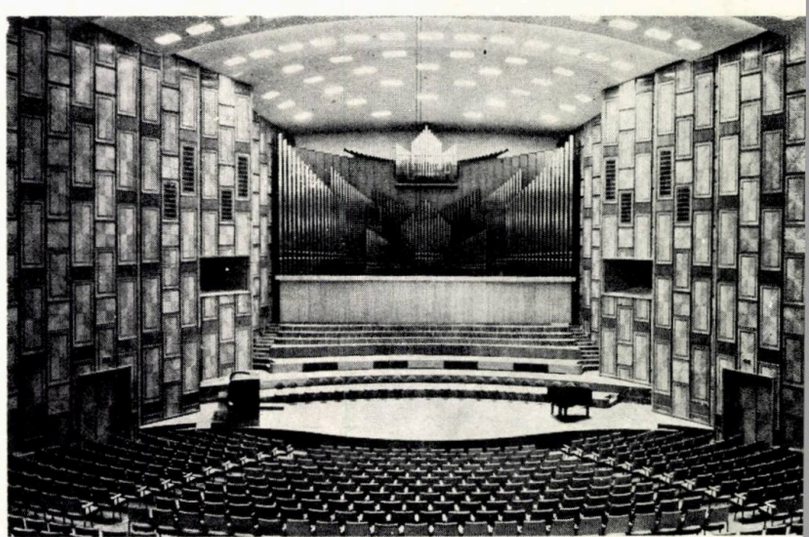

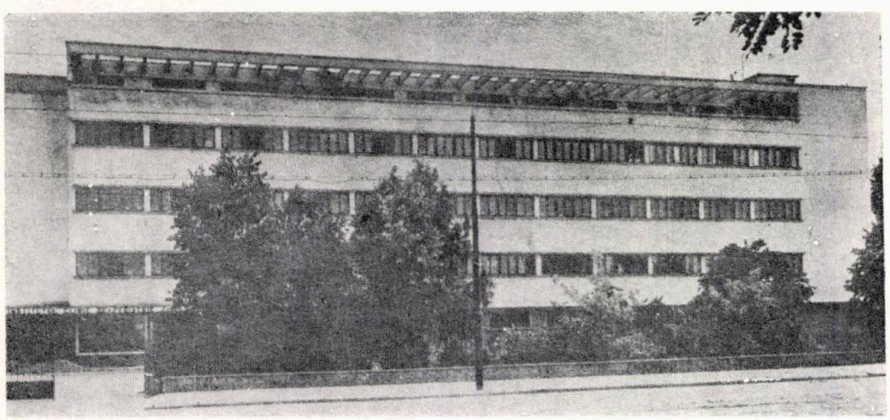

27

28

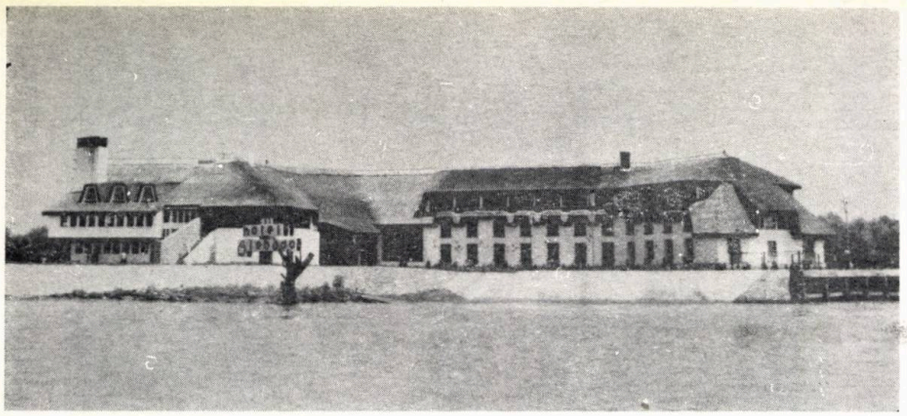

29

30

32

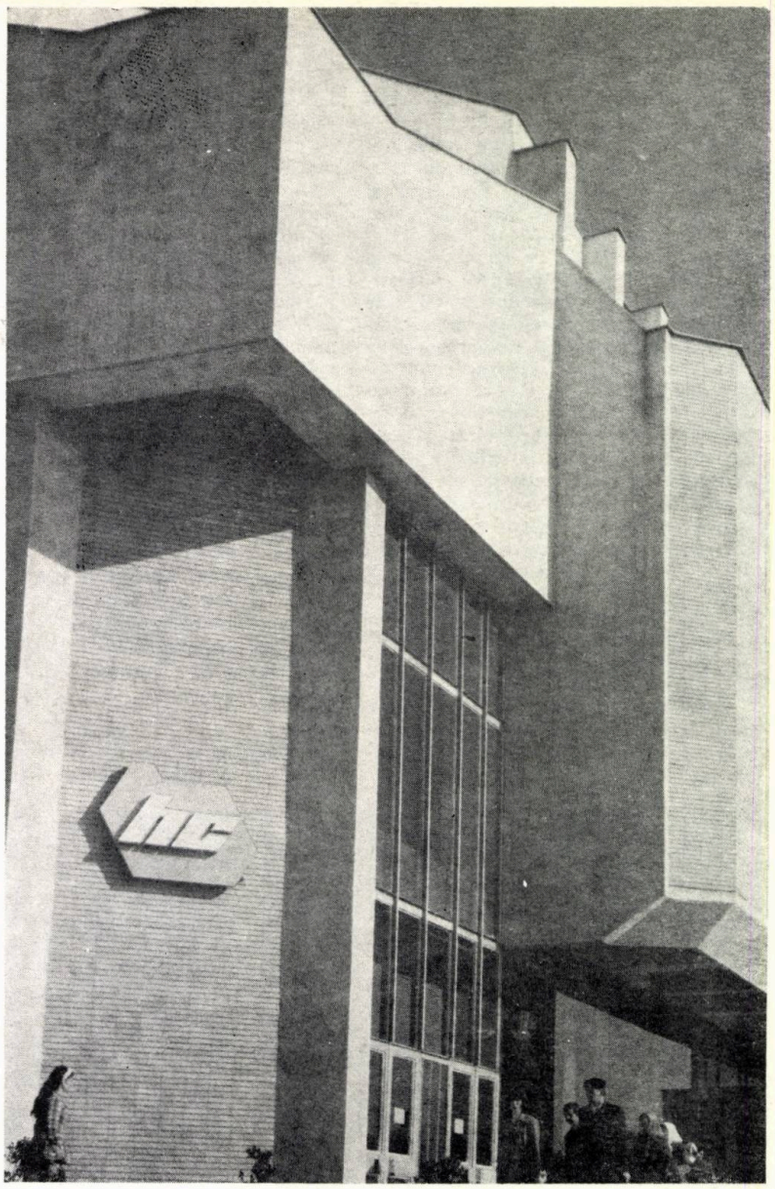

33

29. Hotel «Lebăda», Crişan-Tulcea, arhitecţi M. Ochinciuc, M. Lupu
30. Hotel «Arcaşul» — Suceava, arhitecţi Leon Srulovici, Aurel Sârbu
31. Sediul I.H.N. Porţile de Fier I, Drobeta-Turnu Severin, arh. Ion Fackelmann.
32. Hotel «Alpin», Poiana Braşov, arhitect Ion Rădăcină

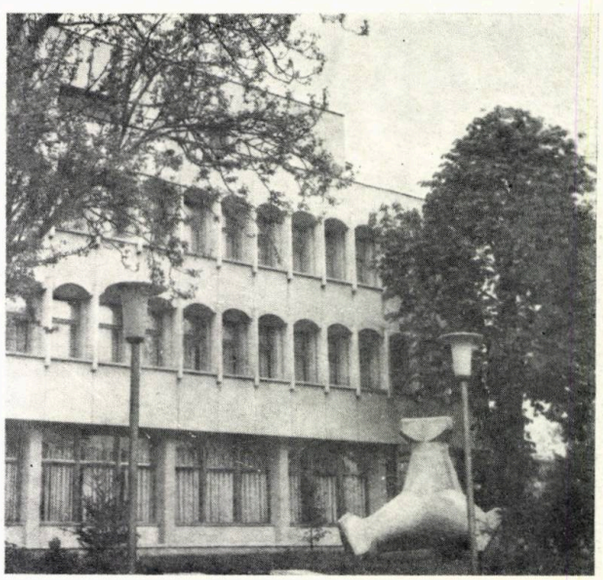

31

→

nescu, dar îndeosebi Duiliu Marcu, Octav Doicescu ș.a., de a nu se lăsa încătușați în marginile strîmte ale stilurilor istorice, ci de a se ralia cu prudență și discernămînt curentului modern și experienței colegilor din Occident.

Primii pași pe drumul unui modernism încă neexperimentat la noi i-a făcut Marcel Iancu, dar adevăratul promotor al arhitecturii moderne în România a fost Horia Creangă (1893—1943), care, la început singur, apoi în colaborare cu H. H. Georgescu (1908—1976), a desfășurat în scurta sa existență o activitate prodigioasă. Minte clară, cu talent imaginativ și multă sensibilitate, Creangă și-a conceput edificiile în spiritul unor volume simple, echilibrate, în care sînt stabilite cu discernămînt raporturi armonioase între registrele orizontale și cele verticale, între goluri și plinuri, între suprafețele amplu vitrate și cele netezi fără reliefuri și decorații. Alături de impunătoarul edificiu « Patria » din București, construit în 1931 pe baza proiectului întocmit în 1929—prezentat la concurs și distins cu Premiul I, amintim din bogata sa activitate, tot în București, imobilele cu apartamente din Piața Cosmonauților 5A, Lt. Lemnea 12, Bdul Bălcescu 35, Calea Victoriei 91—93 și, în colaborare cu H. H. Georgescu, Casa Cantacuzino pe Aleea Alexandru 1, restaurantul « Pescăruș » și, la Brașov, hotelul « Carpați ».

În aceeași perioadă, Duiliu Marcu (1885—1966), după ce și-a exersat talentul construind fie în formele academismului francez (case particulare), fie în stil românesc (Școala politehnică, un cămin studențesc și Teatrul din Timișoara), s-a alăturat cu convingere curentului artei moderne, în spiritul căreia a realizat cu talent și competență nu numai cîteva case particulare — Casa Bușilă de pe Aleea Modrogan 1 și multe imobile cu apartamente — ci și o bună parte din cele mai reprezentative edificii publice: palatele Președinției Consiliului de Miniștri, al Comisiei de stat a planificării, al Academiei Militare, Biblioteca Academiei Române s.a.

Din 1931 pînă în pragul celui de al doilea război mondial, patrimoniul arhitecturii moderne românești s-a îmbogățit cu multe alte clădiri valoroase datorate arhitecților G. M. Cantacuzino — imobilul din Piața Cosmonauților colț cu str. Dionisie Lupu, în București, hotelul « Internațional », la Mamaia, hotelul « Belona » și cîteva expresive vile la Eforie-Nord, Octav Doicescu — Yacht Club la Snagov, complexul Uzinei metalurgice de la Colibași lîngă Pitești, Clubul nautic de pe malul lacului Herăstrău; P. Em. Miclescu — clădirea fostei sucursale Ford din București —, precum și cîtorva entuziaști din tînăra generație a vremii — blocuri

35

33. Hala centrală din Iași, arh. Cristian Constantinescu
34. Sediul politico-administrativ Botoșani, arhitect Nicolae Porumbescu
35. Sală polivalentă la Tîrgu Mureș, arh. Andras Szilvester
36. Magazinul universal « Nera », Reșița, arh. Vladimir Slavu
37. Hotel « Flora », București, arh. Șerban Manolescu
38. Academia « Ștefan Gheorghiu » — București, arhitecți Constantin Rulea, Octav Dimitriu, V. Țelea

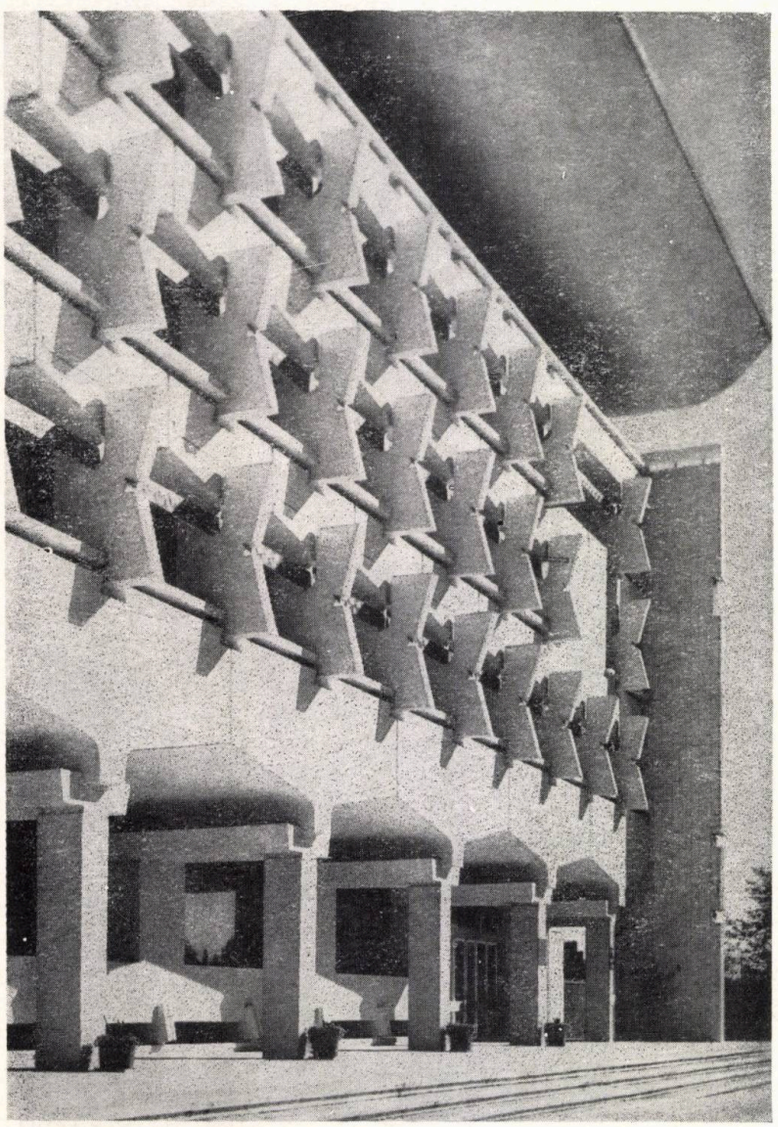

34

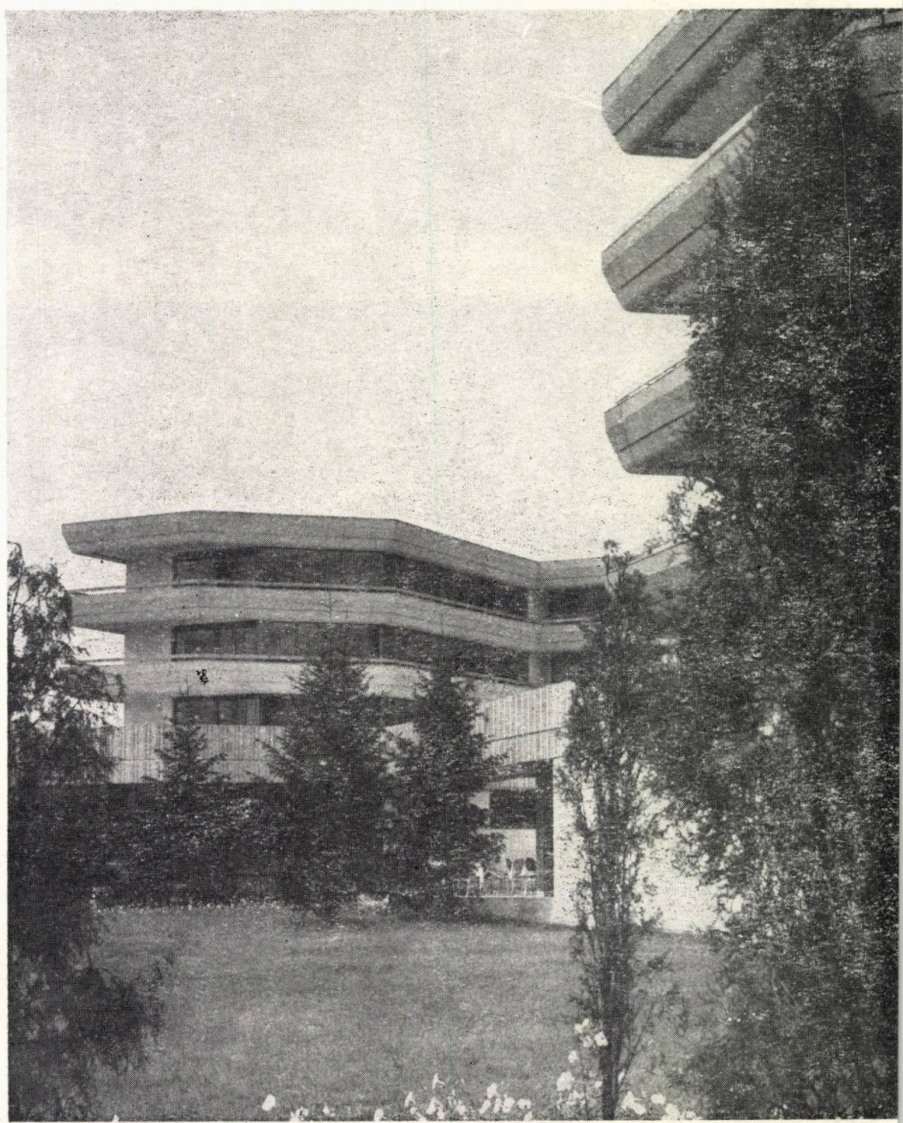

36

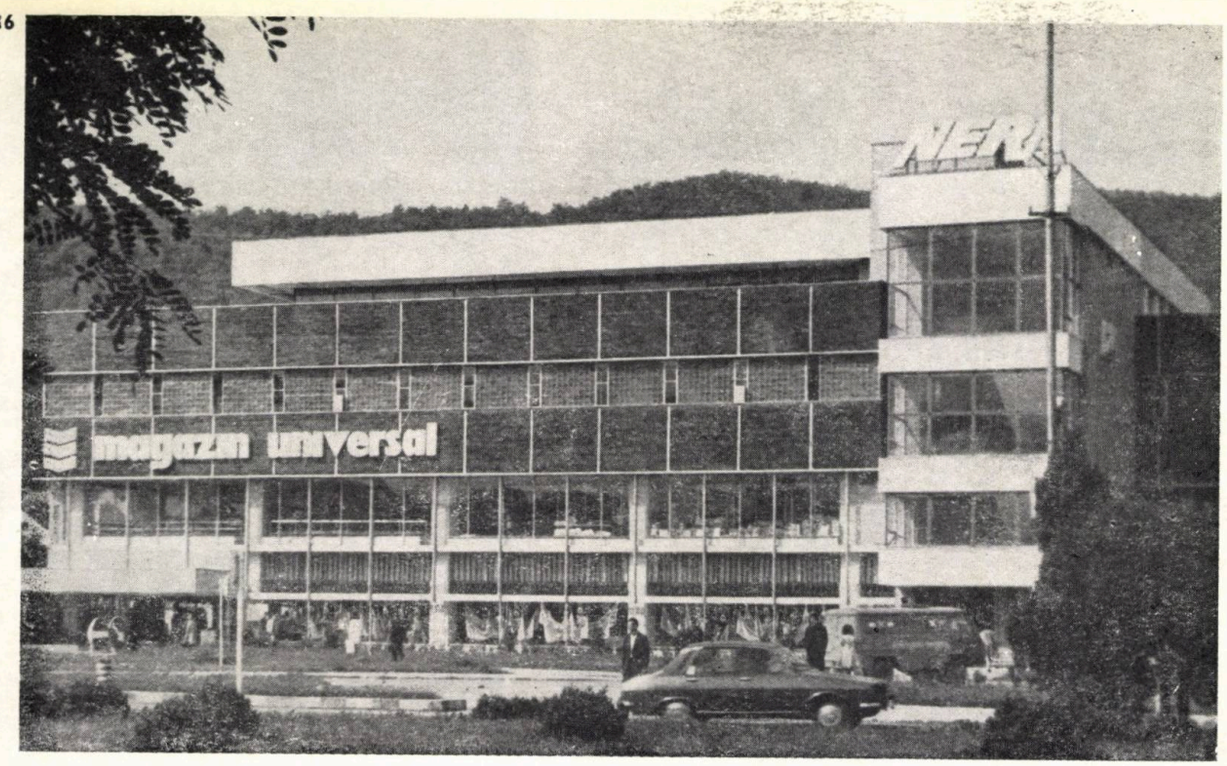

38

cu apartamente în București și alte orașe ale țării.

În perioada anilor de după cel de al doilea război mondial și pînă azi, arhitectura românească a înregistrat succese remarcabile. Expresie nimijlocită a avîntului economic, opera talentaților arhitecți din această perioadă apare în toată măreția ei mai ales atunci cînd o comparăm cu trecutul; și comparația este deosebit de elocventă, nu numai și nu atît prin forța grăitoare a cantității, cît mai ales prin aceea a calității, a spiritului nou modern și a valorii deosebite a unui mare număr de realizări, datorate, unele, cîtorva din arhitecții care au activat și în perioada anterioară — Octav Doicescu autor al Institutului politehnic din București, H. Maicu alături de N. Bădescu Marcel Locar ș.a., autori ai Casei Scînteii, cu Nicolae Cucu, autor al Monumentului eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism-Parcul Libertății, Tiberiu Ricci alături de H. Maicu și I. Șerban, autori ai Sălii Palatului, Tiberiu Ricci și Leon Garcia, autori ai palatului Radiodifuziunii, H. Maicu și N. Cucu alături de Romeo Belea autori ai Teatrului Național din București.

Richard Bordenache, autor al Institutului Cărbunelui de la Petroșani și al Casei de odihnă în stil palladian de la Snagov, Tiberiu Niga, arhitect al Palatului Culturii de la Reșița. Dar marea masă a realizărilor din această fructuoasă perioadă de dezvoltare a arhitecturii este datorată arhitecților formații la școala românească de la București.

Acestora — printre care se numără: Mircea Alifanti, Ascanio Damian, Alexandru Iotzu, Cezar Lăzărescu, Nicolae Porumbescu, Ion Fackelmann, Ion Rădăcină N.colae Vlădescu și, alături de ei, toți cei foarte numeroși apreciați de colegi și de public distinși cu premiile Uniunii arhitecților — li se datorează marile ansambluri de locuit care au schimbat fața tuturor orașelor țării și toate clădirile cu caracter de unicat — pavilioane de expoziții, teatre, case de cultură sedii politico—administrative, hoteluri, spitale, case de odihnă, gări etc —, a căror arhitectură, bazată pe exprimarea și transpunerea în structuri clare și volume echilibrate, se evidențiază printr-o expresivitate plastică diferențiată și impunătoare, prezentate în marea lor majoritate și în paginile revistei „Arhitectura".

În sfîrșit, pentru a încheia elogiul ce se cuvine adus muncii asidue a arhitecților noștri din ultimii cincizeci de ani, mi se pare potrivit să amintesc aici și numele acelora care, pe lîngă valoroase lucrări de arhitectură, sînt și autori ai unor prestigioase volume și studii consacrate istoriei și teoriei arhitecturii, cum sînt: Nicolae Ghika-Budești, Florea Stănculescu, G. M. Cantacuzino, Jean Monda, Adrian Gheorghiu, Gh. Petrașcu, Radu Laurian și semnatarul acestor rînduri.

Prof. dr. doc. arh. GRIGORE IONESCU

REPERE ÎN SISTEMATIZARE

Repere privind evoluția din ultimul deceniu a activității de sistematizare a teritoriului și localităților din România

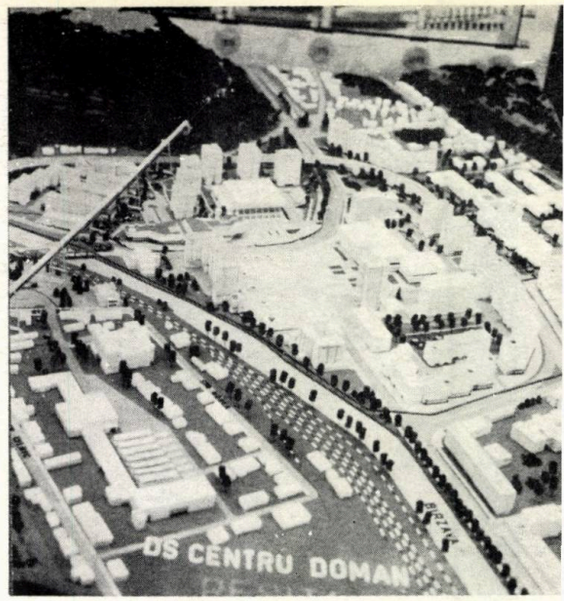

1

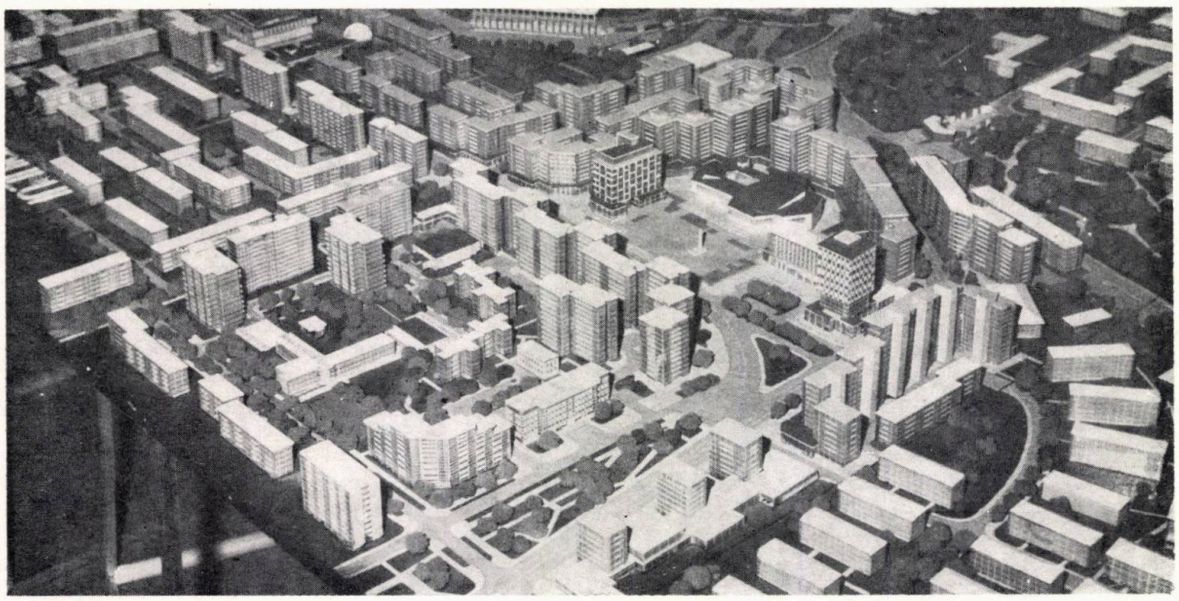

8

EFECTELE EXTINDERII ÎN TERITORIU A PROCESULUI DE URBANIZA ASUPRA RIDICĂRII CALITĂȚII VIEȚII, ILUSTRAT PRIN EVOLUȚ RAPORTULUI ÎNTRE NUMĂRUL DE SATE ȘI ORAȘE ÎN PERIOADA 1980-1

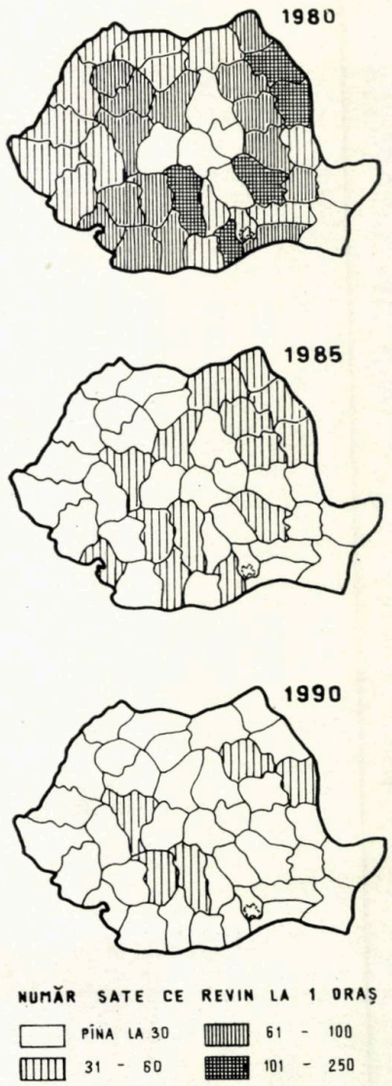

Orice încercare de a surprinde trăsăturile definitorii pentru activitatea de sistematizare a teritoriului și localităților din țara noastră pornește în mod necesar de la realitatea implicării profunde a acestei activități în procesul complex și dinamic de dezvoltare economică și socială a României.

Printr-o serie de proiecte, studii și programe care includ analize, soluționări și prognoze specifice, sistematizarea teritorială și locală constituie, simultan, atît un instrument de bază necesar luării deciziilor la nivelul conducerii științifice a societății noastre, cît și un mijloc de transpunere în fapt a politicii partidului și statului nostru, de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Din acest motiv, Partidul Comunist Român în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a acordat o atenție permanentă perfecționării acestui domeniu de activitate, precizîndu-i obiectivele și bazele politice în documente de primă importanță, cum sînt: Directivele Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român cu privire la sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, la dezvoltarea lor economico-socială, adoptate în 1972, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism, Directivele Congresului al XI-lea și al XII-lea al P.C.R. Totodată, a fost îmbunătățit cadrul local cu privire la sistematizare și a fost perfecționat cadrul organizatoric, între altele, prin înființarea Centrului de sistematizare — I.S.L.G.C.

Toate acestea au creat condiții favorabile pentru ca, în deceniul trecut, să se producă un important salt calitativ în întreaga activitate de sistematizare a teritoriului și localităților. Ilustrativă în acest sens poate fi o comparație a stadiului și problematicii actuale cu cea existentă la începutul deceniului care a trecut. De exemplu, în anul 1971, cu ocazia celei de a III-a Conferințe a Uniunii arhitecților din Republica Socialistă România, prilej de sintetizare a rezultatelor obținute pînă la acea dată și de evidențiere a priorităților pentru etapele următoare, se remarca deja existența unor proiecte de sistematizare teritorială judicios și minuțios întocmite, precum și realizarea schițelor de sistematizare pentru toate orașele și pentru 1430 comune cuprinzînd 4110 sate. Se sublinia, de asemenea, existența, în afară de I.S.A.R.T., a unor prime colective interdisciplinare specializate în acest domeniu în principalele institute de proiectare județene. Pentru etapele următoare se conturau ca necesare, printre altele, următoarele direcții de concentrare a activității:

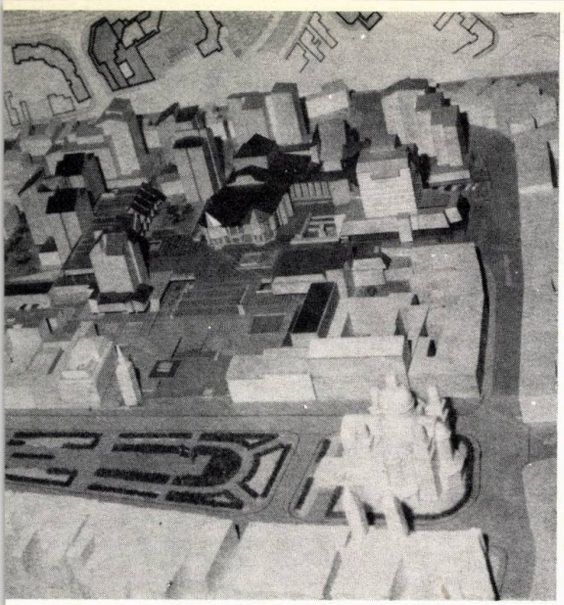

2

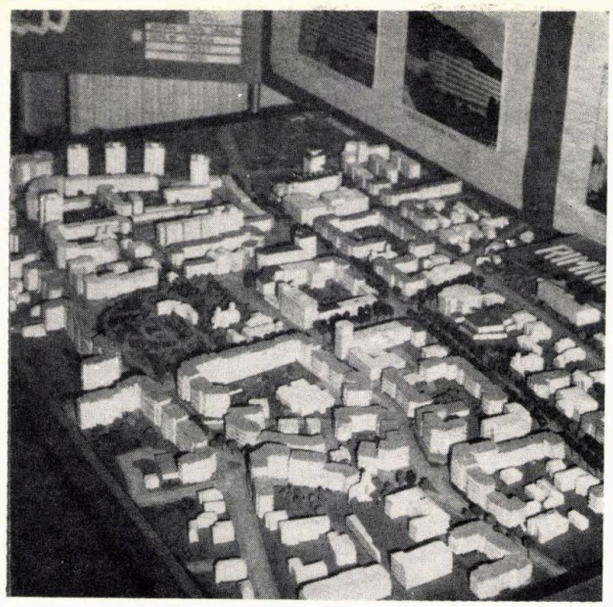

3

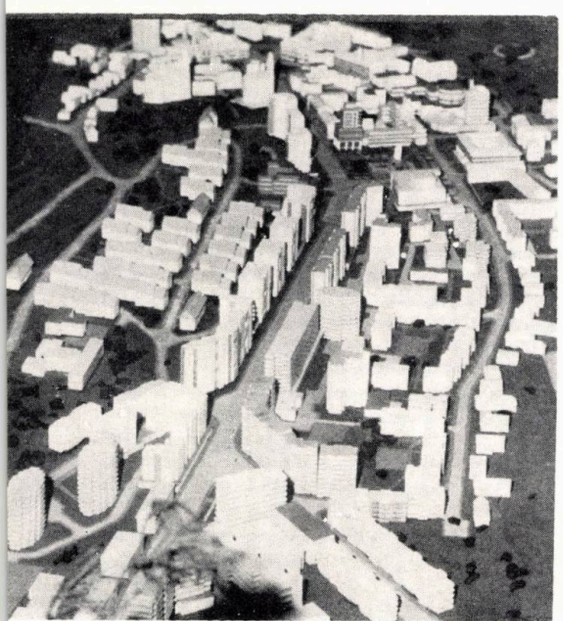

4

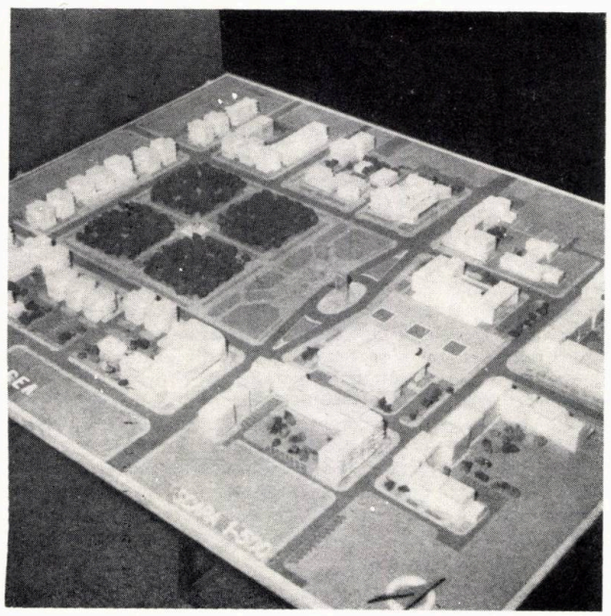

5

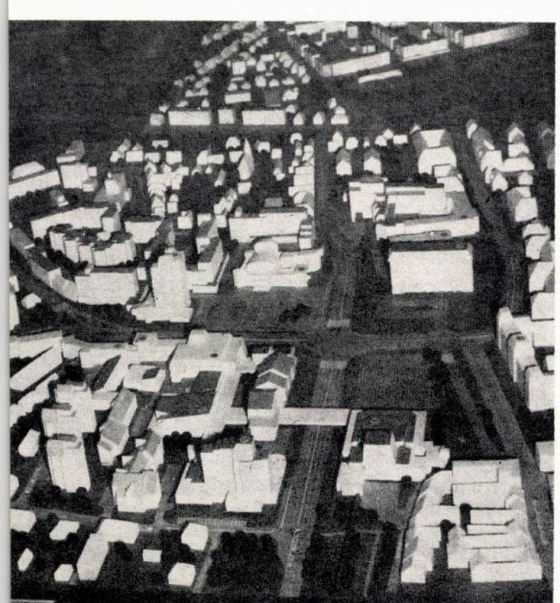

6

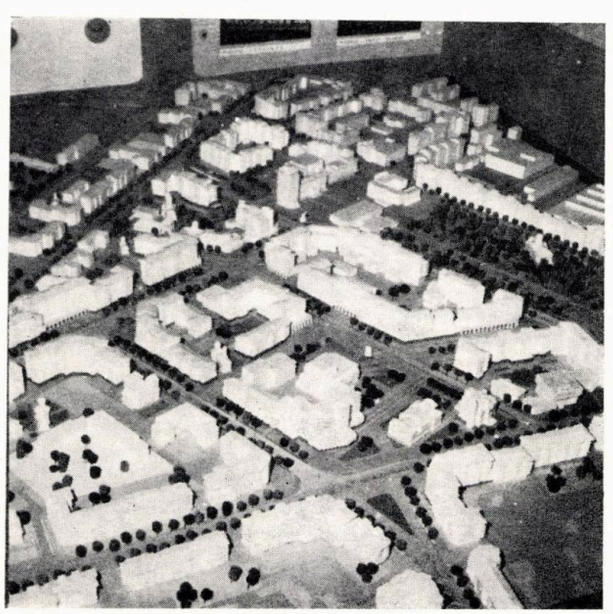

7

1. Macheta centrului Doman din Reşiţa — 2. Centrul nou cu Teatrul, din Tîrgu-Mureş — 3. Rîmnicu-Vîlcea — 4. Centrul nou Zalău —5. Zimnicea—6 Sibiu—zona centrală—7. Tîrgovişte—8. Hunedoara.

● elaborarea programului general de sistematizare, vastă acţiune de sinteză vizînd, în final, sistematizarea întregului teritoriu naţional în scopul concretizării şi coordonării în timp şi spaţiu — pe baza unei concepţii unitare derivînd din orientările stabilite prin politica partidului şi statului — a tuturor acţiunilor, obiectivelor şi investiţiilor prevăzute prin procesul complex de planificare a dezvoltării social-economice a ţării

● zonarea funcţională de ansamblu a teritoriului naţional şi stabilirea zonelor prioritare de dezvoltare complexă

● organizarea şi dezvoltarea pe o treaptă superioară a reţelei generale de localităţi, preliminarea profilului social-economic al municipiilor, oraşelor şi al celorlalte centre populate, stabilirea mărimii şi rolului lor în reţeaua de aşezări

● dezvoltarea unei concepţii de perspectivă privind urbanizarea şi apropierea treptată a localităţilor rurale de cele urbane; organizarea reţelei de localităţi rurale în vederea dezvoltării prioritare a acelor localităţi rurale care au condiţii favorabile de a polariza diverse activităţi economice şi social-culturale ce privesc zone mai largi de sate şi aşezări învecinate; crearea în fiecare judeţ a noi centre urbane în jurul cărora să graviteze 4—5 comune

● stabilirea măsurilor urbanistice şi tehnice necesare pentru prevenirea şi combaterea poluării mediului natural

● reconsiderarea relaţiei dintre sistematizare şi planificare în sensul utilizării mai eficiente a sistematizării în procesul de concretizare a planurilor economice de perspectivă şi anuale

● perfecţionarea colaborării interdisciplinare şi a metodologiei de studiu, introducerea metodelor moderne de calcul, utilizarea unor prognoze ştiinţifice, dezvoltarea cercetării ştiinţifice, constituirea la nivelul tuturor judeţelor a unor colective de specialişti competenţi în probleme de sistematizare teritorială, extinderea consultării opiniei publice.

Pentru a preciza cadrul general în care problematica deschisă de Conferinţa Uniunii arhitecţilor din anul 1971 urma să fie lărgită şi să primească noi formulări, se impune rememorarea unor date caracteristice privind dinamica dezvoltării social-economice din deceniul 1970—1980:

1. — Populaţie totală şi urbană	1 iulie 1970	1 iulie 1980
— număr locuitori	20 252 541	22 201 387
— număr locuitori în mediul urban	8 258 138	11 014 730
din care în municipii şi oraşe	7 467 811	10 171 618
— % populaţie urbană din total populaţie	40,8	49,6
— % maxim de populaţie urbană pe judeţ	67,2 (Hunedoara)	73,9 (Hunedoara)

2. Indici de creştere faţă de 1960 = 100	1970/1960	1980/1960
— total populaţie	106,4	121,2
— populaţie ocupată	102,0	109,0
— personal muncitor	119,0	225,9
— produs social	152,0	582,3
— venit naţional	145,0	543,6
— venit naţional pe locuitor	136,0	448,6

3. Număr oraşe pe categorii de mărime	1970	1980
— peste 1 milion locuitori	1	1
— peste 200000 locuitori	1	9
— 100—200000 locuitori	11	9
— 50—100000 locuitori	12	22
— 20— 50000 locuitori	48	55
— sub 20000 locuitori	163	140
Total oraşe:	236	236

Datele și indicatorii prezentați exprimă ritmul rapid de dezvoltare social-economică a României, dezvoltare reflectată în mod pregnant prin transformări de substanță în întreaga rețea de localități.

În aria de manifestare a acestor remarcabile eforturi, unul dintre factorii de maximă sensibilitate față de comandamentele politice, economice și sociale a fost reprezentat de sistematizarea teritoriului și localităților.

Astfel, în mare măsură, acestui domeniu i se datorează evidențierea unui aspect deosebit de important pentru dezvoltarea întregii țări și anume cel al necesității unei utilizări eficiente a fondului funciar în general și a terenului agricol în special, ceea ce a condus la elaborarea unei prime legi privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, la îmbunătățirea altor normative și legi privind protecția mediului înconjurător, fondul funciar, proiectarea, construirea și modernizarea drumurilor și străzilor, organizarea zonelor și platformelor industriale.

În paralel, a avut loc, în perioada 1973—1975, o vastă acțiune de perimetrare a tuturor localităților urbane și rurale cu urmări deosebite, pe de o parte, în îmbunătățirea soluțiilor de sistematizare privind zonificarea funcțională, condițiile de circulație și transport, folosirea mai eficientă a elementelor specifice de sit și ocuparea rațională a teritoriului, iar, pe de altă parte, economisirea unei suprafețe de teren estimată la circa 460 000 ha, care, treptat, va putea fi integrată în circuitul agricol.

Încă din perioada 1975—1976, dezideratul perfecționării relațiilor dintre planificarea dezvoltării economico-sociale și sistematizare s-a realizat efectiv, atît prin utilizarea studiilor de sistematizare teritorială a județelor și schițelor de sistematizare, ca materiale de bază pentru întocmirea planurilor cincinale, cît și prin generalizarea prezentării spre aprobare, în fața conducerii superioare de partid și de stat, sub formă de machete, a tuturor localizărilor concrete ale investițiilor prevăzute în planul cincinal și în schițele și detaliile de sistematizare. Totodată, într-un timp relativ scurt, făcînd față cerințelor specifice etapelor de planificare cincinală și de largă perspectivă, sistematizarea teritoriului și localităților, în pas cu cuceririle revoluției științifice și tehnice, și-a perfecționat capacitățile de penetrare în realitatea înconjurătoare, de analiză a alternativelor, de alcătuire a sintezelor și prognozelor. De asemenea, a beneficiat de prognoze și programe de dezvoltare din domenii conexe, unele realizate pentru prima oară în acest deceniu, privind: populația, forța de muncă, creșterea nivelului de trai, dezvoltarea științei și tehnologiei, consumul de energie, dezvoltarea principalelor ramuri industriale, dezvoltarea agriculturii și silviculturii, dezvoltarea transporturilor și telecomunicațiilor, dezvoltarea turismului, gospodărirea apelor, protecția mediului înconjurător și altele.

În momentul de față, după o serie de faze intermediare inițiate odată cu dezbaterea și aprobarea în ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., din 29 decembrie 1971, a Programului general pentru organizarea și dezvoltarea activității de sistematizare a teritoriului și localităților, elaborat pe baza hotărîrii Conferinței naționale a partidului, și ca răspuns la sarcinile recent stabilite de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., în cadrul Programului de măsuri pentru elaborarea proiectului planului cincinal de dezvoltare economico-socială a României în perioada 1981—1985, se definitivează Programul privind urbanizarea și dezvoltarea rețelei de localități în anul 1990. Acest program, pe baza analizei structurii și elementelor caracteristice ale rețelei de localități la nivelul anului 1980 și a factorilor determinanți în evoluția localităților, în perioada 1981—1990, are menirea de a contribui la dezvoltarea echilibrată a tuturor județelor, în scopul atingerii unei producții globale anuale de cel puțin 70 000 lei / locuitor, în condițiile creșterii gradului de ocupare la 400 persoane ocupate la 1000 locuitori, punîndu-se accentul pe dezvoltarea județelor, zonelor și localităților mai puțin dezvoltate. În acest sens, se va acorda o atenție sporită rețelei de orașe mici și mijlocii și se va continua acțiunea de pregătire a localităților rurale cu condiții de dezvoltare pentru trecerea lor în etapa următoare în categoria centrelor urbane.

Elaborarea Programului privind urbanizarea și dezvoltarea rețelei de localități în anul 1990, a fost posibilă datorită realizării în deceniul trecut a unor serii de diferite studii de sistematizare. Între acestea, se remarcă Zonificarea economico-funcțională a teritoriului național, bazată pe analiza potențialului de dezvoltare și avînd ca obiectiv principal cuprinderea componentelor de bază ale teritoriului într-o compartimentare sintetică, cu scopul de a oferi activității de sistematizare un instrument de cunoaștere și evaluare a proceselor spațiale și a interacțiunii acestora, precum și un sistem unitar de date și informații și o bază de referință în luarea deciziilor cu privire la acțiuni și măsuri necesar a fi întreprinse în cadrul teritoriului.

Studiile care au completat tipurile tradiționale de proiecte de sistematizare — studii de sistematizare, ale județelor, zonelor funcționale, comunelor, și schițe de sistematizare — și care au adus contribuții importante în extinderea problematicii și perfecționarea metodologiilor specifice, se pot grupa în următoarele categorii:

- Studii și faze prealabile ale Programului privind urbanizarea și dezvoltarea rețelei de localități în anul 1990: Studiul rețelei de localități urbane și rurale din R. S. România, Determinarea rețelei de localități rurale în anul 2000, ca urmare a dezvoltării economico-sociale a țării

- Studii sociologice: Studiul problemelor sociologice ce rezultă din dezvoltarea sistemelor urbane din diferite județe și zone și implicațiile asupra sistematizării teritoriale și urbane, Studiul deplasărilor pentru muncă în raport cu dezvoltarea activității economice și sociale a municipiilor și orașelor, în condițiile de stabilire a forței de muncă, Tendințe în evoluția, structura și mișcarea populației, generate de dezvoltarea industrială, în cincinalul 1981—1985.

- Studiu privind mediul înconjurător: Cercetare privind elementele de sistematizare care contribuie la menținerea echilibrului ecologic al unui teritoriu și la evitarea degradării mediului înconjurător în cadrul localităților.

- Studii privind diferite criterii și metodologii în sistematizare, avînd ca obiect alegerea unor principale sate care prezintă condiții de a deveni viitoare centre urbane, determinarea elementelor de bază care conduc la constituirea și funcționarea sistemelor de localități, determinarea unor indicatori specifici de dotare și echipare a localităților balneoclimatice și turistice, determinarea criteriilor de optimizare a indicatorilor specifici de echipare tehnico-edilitară a localităților rurale, elaborarea parametrilor de utilizare eficientă a fondului funciar, în interiorul perimetrelor construibile ale localităților rurale, metodologii de determinare a dotărilor social-culturale în diferite zone, studii model, îndrumare tehnice.

Activității de proiectare și cercetare în domeniul sistematizării teritoriului și localităților i s-au asociat de asemenea, în ultimul deceniu, numeroase manifestări care au avut loc sub egida Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare și a Uniunii arhitecților din R. S. România, ca de exemplu expozițiile publice și de lucru, dezbaterile profesionale, editarea în anul 1980, de către Centrul de sistematizare din Institutul de cercetare și proiectare pentru sistematizare, locuințe și gospodărire comunală, a Buletinului de sistematizare și urbanism « Teritoriul și localitatea » sau organizarea învățămîntului postuniversitar pentru probleme de sistematizare la Institutul de arhitectură « Ion Mincu ».

În continuare, pentru perioada imediat următoare, în fața specialiștilor angrenați în sistematizarea teritoriului și localităților, se precizează necesitatea găsirii unor soluții cît mai adecvate problemelor complexe create de atingerea actualului prag de urbanizare, de noile direcții de dezvoltare economică și socială în etapa 1981—1985 și de largă perspectivă, de schimbările de atitudine față de utilizarea resurselor materiale și energetice și față de echilibrul ecologic precum și de exigențele ridicării calității vieții, scop primordial al întregii politici a partidului și statului nostru.

Arh. ADRIANA POPP
Centrul de sistematizare — I.S.L.G.C.
Dr.arh. DOINA CRISTEA
Institutul de arhitectură « Ion Mincu »

Cine străbate astăzi țara noastră este impresionat de intensul proces de urbanizare, de volumul foarte mare de construcții realizate, de noile ansambluri de locuințe. Înfățișarea orașelor s-a transformat radical, locul micilor tîrguri cu modeste căsuțe de provincie luîndu-l noile ansambluri, cu construcții mari și sănătoase, cu flori și verdeață, cu tot ceea ce poate să însemne progres.

În această ramură, a arhitecturii, au avut loc transformări și evoluții importante. S-a început prin realizarea locuințelor celor veniți să contribuie la marile salturi ale industriei grele și extractive; la Hunedoara, în 1947, se ridicau primele construcții ale unui cartier de 1000 apartamente; la fel la Călan, Cîmpia Turzii, Brașov sau în cartierul Ferentari din București. Acest prim eșalon de locuințe ca și cele imediat următoare dau suita de localități de pe Valea Jiului, reflectă tatonările inerente începutului, cu construcții care de fapt reprezentau transpunerea la o scară mai mare a programelor tradiționale.

Din 1949, proiectarea locuințelor a început să se orienteze pe drumuri noi, corespunzătoare realităților politice și sociale. S-au distins trei concepții importante, ce s-au succedat în timp fără să se elimine sau să devină exclusive. S-au realizat multe blocuri de locuințe, prin completarea spațiilor libere dintre fronturile construite, fiind influențate în rezolvarea lor de amplasament, clădiri vecine ce obligau la armonizarea expresiei plastice. S-au realizat și fronturi continue de străzi, prin restructurarea totală sau parțială a lor, în general de la centru spre periferie. S-au realizat, de asemenea, mari ansambluri compacte de locuințe, noi cartiere componente ale orașului, unele dintre ele mai mari decît noile orașe ale țării, la sfîrșitul celui de al doilea război mondial. Acesta a fost cazul cel mai des întîlnit și cel care a produs cele mai importante schimbări ale vieții și structurii orașelor noastre.

Și astăzi, folosim aceste concepții, cu ponderi diferite. După o perioadă îndelungată de construcție către limitele orașului, pe terenuri libere, a urmat o legare a acestor noi ansambluri cu zonele centrale, prin reconstrucția unor magistrale importante și prin chiar conturarea unor noi centre urbane.

Pentru asigurarea realizării acestui vast program de construcții de locuințe, a fost necesară adoptarea unor măsuri cu caracter general. Ele au precizat mărimea, suprafețele și numărul camerelor, direct legate de componența familiei, ținînd însă seama că nevoile acesteia se schimbă după numărul și vîrsta copiilor, astfel încît locuința să fie satisfăcătoare cît mai mult timp posibil. S-a fixat, de asemenea, echiparea minimă a camerelor, serviciilor, precum și a spațiilor comune existente în imobilele cu mai multe apartamente.

Numărul în continuă creștere al locuințelor a impus industrializarea procesului de edificare, singura soluție capabilă să ducă la realizarea lor. S-a ajuns, astfel, la o inerentă prefabricare și la tipizarea elementelor de construcție, a unor elemente funcționale și chiar a unor imobile întregi. Locuința tinde să devină un produs industrial și, în consecință, să se supună legilor de bază ale producției industriale.

Aceste noi aspecte ale proiectării de locuințe au schimbat profund concepțiile arhitecților, au creat necesitatea utilizării unui nou vocabular în exprimările plastice. Compoziția spațială a volumelor, ritmul și dimensiunile lor, încadrarea în mediul natural sau realizarea unui cadru arhitectural corespunzător, au devenit mult mai importante decît plastica de detaliu a fiecărei construcții în parte. De multe ori, locuințele formează un cadru neutru, care valorifică arhitectural, prin contrast, una sau alta din dotările social — culturale mai importante.

În cincinalul pe care l-am încheiat (1976—1980), s-au realizat de către consiliile populare, ministere și alte organizații socialiste un număr de 752 000 apartamente, cu 46,5% mai mult decît în cincinalul 1971—1975,

REALIZĂRI ȘI TENDINȚE
în dezvoltarea ansamblurilor de locuit din R. S. România

PANORAMĂ DINSPRE VEST-NORD-VEST A MUNICIPIULUI CLUJ-NAPOCA

din care 75% în municipiile reședință de județ, 14% în celelalte municipii și orașe, 2% în noile centre urbane și 3% în comune. S-au mai realizat din fondurile proprii ale populației, cu precădere în orașele mari și mijlocii, în noile centre urbane și comune, încă 80 000 locuințe.

Toate acestea, împreună cu 1 000 000 m² de spații comerciale și prestări de servicii, 10 000 săli de clasă, 120 000 locuri în creșe și grădinițe, 500 000 locuri în cămine de nefamiliști, au fost amplasate în zonele centrale din 129 municipii și orașe, precum și în 280 ansambluri de locuit situate în apropierea zonelor și platformelor industriale și pe arterele principale de circulație, asigurînd realizarea sarcinilor stabilite de conducerea de partid și de stat privind conturarea și definitivarea zonelor centrale și edificarea unor noi centre, în scopul ridicării dotării edilitare și gospodărești a orașelor și comunelor, al creșterii nivelului de viață al tuturor locuitorilor. Astfel, lucrări importante de modernizare și conturare a zonelor centrale s-au realizat în municipiul Bacău, Buzău, Craiova, Deva, Ploiești, Miercurea Ciuc, Roman, precum și în orașele Zimnicea, Covasna, Toplița, Mărășești, Fălticeni, Cîmpina, Călimănești, Bîrlad. Noi cartiere de locuit sînt în curs de definitivare în Bistrița-Năsăud — ansamblul Viișoara, Suceava — ansamblul Cuza Vodă, Cluj-Napoca — ansamblul Mărăști, Tulcea — ansamblul Podgoriilor, Galați — Piața Siderurgiștilor, Sf. Gheorghe — ansamblul Gării, Miercurea Ciuc — ansamblul Morii, Pitești — ansamblul Prundului și altele.

În toate aceste realizări importante, pe care le-am menționat, precum și în multe altele din alte domenii, este inclusă și munca arhitecților care, în institutele centrale sau locale, au depus o activitate deosebită, aducîndu-și astfel contribuția la dezvoltarea economică și socială a țării noastre. Uniunea arhitecților din Republica Socialistă România a evidențiat, în limita posibilităților sale, cele mai elocvente studii sau realizări, premiind pe autorii lor.

În 1973 — Ansamblul zonei centrale a orașului Vaslui (inclusiv locuințe)

Autori: arhitecții Nicolae Munteanu, Nicolae Vericeanu, Ecaterina Polizu, Ovidiu Alexievici, Mihai Apetrei, Gheorghe Hereș

— Locuințe realizate între 1963—1973 în cartierul Titan-București

Autori arhitecții Nicolae Kepeș, Ana Keszeg, Victoria Penescu, Ion Moscu, Margareta Dâmboianu, Maria Covalschi, Victoria Cosîmbescu

— Studiul necesarului de dotări pentru clădiri și ansambluri de locuit

Autori arhitecții Mariana Bucur, Ioana Renescu, Mariana Vereanu

— Proiecte tip pentru clădiri de locuit cu p + 10 niveluri

Autor arh. Alexandra Florian

— Complex de locuințe Mănăștur II, etapa a II-a Cluj-Napoca

Autor arh. Emanoil Tudose

În 1974 — Zona centru-est — Pitești

Autori arhitecții Ion D. Popescu, Ion V. Popescu, Vladimir Perceac

— Clădiri de locuit P + 8 din panouri mari

Autor arh. Paul Mihăilescu

În 1975 — Anasamblul Calea Dorobanților — București

Autori arhitecții George Mularidis, Gabriela Iamandi, Paul Focșa, Gheorghe Leahu

— Zona centru-vest — Pitești

Autor. arh. Pompiliu Soare

— Locuința în timp și spațiu (publicație)

Autor dr. arh. Radu Patrulius

În 1976 — Ansamblul Șoseaua Pantelimon — București

Autori arhitecții Gheorghe Nadrag, Dinu Hariton, René Ghelman, Ion Moscu

În 1977 — Ansamblul de locuințe și magazine Bucur-Obor — București

Autori arhitecții Mircea Săndulescu, Antonio Teodorov, Eugeniu Cosmatu, Valentin Zadunaischi

În 1978 — Ansamblul de locuințe Șoseaua Colentina — Dna Ghica, Petricani

Autori arhitecții Petre Iliescu, Ruxandra Vorona-Fotino, Yvonne Răzor, Tamara Stănescu, Elena Budacă, Rodica Ungureanu, Sorin Marinescu

— Modularea și dimensionarea elementelor pentru locuințe (studiu)

Autori arhitecții prof. Mircea Alifanti, conf. dr. Mihail Caffé, Alexandra Florian, conf. Dorian Hardt, Cezar Niculiu, Mihai Cocheci, Florin Colpaci, Francisc Echeriu, Marilena Șerban, Romeo Simiraș

— Ansamblul de locuințe și magazine Șoseaua Ianculi — București

Autori arhitecții René Ghelman, Dinu Hariton, Gheorghe Nadrag, Dan Florin Niculescu, Ianola Trișcu, Gheorghe Verona, Petre Vraciu

— Blocuri de locuit la Sf. Gheorghe (jud. Covasna)

Autori arhitecții Vivianne Gheorghiu, Marta Czompo

— Locuințe spațiale P + 4 Brașov

Autor arh. Sanda Postelnicu

În 1979 — Ansamblul Piața Obor — București

Autori arhitecții Eugeniu Cosmatu, Petre Iliescu, Antonio Teodorov, Ruxandra Verona-Fotino

— Ansamblul de locuințe Bulevard Aviator Radu Beller — București

Autori arhitecții George Mularidis, Mihai Nicolescu, Sorin Marinescu, Virgil Nițulescu, Silvia Vraciu

— Blocul de locuințe și spații comerciale « Dunărea » — București

Autor arh. Gheorghe Nadrag

— Bloc locuințe și magazine Calea Victoriei 102—110

Autor arh. Nadejda Urum

— Casa solară Neptun

Autor arh. Ion Pereș

— Bloc locuințe și spații comerciale « Grădinița »

Autori arhitecții George Mularidis, Mihai Nicolescu.

Perioada ultimelor decenii a însemnat, nu numai acumularea unor înfăptuiri considerabile prin cantitate și dimensiuni, ci a fost totodată o perioadă de mutații profunde în chiar modul de abordare și de soluționare al problemelor majore. Dacă este adevărat că fiecare perioadă istorică este marcată prin anumite programe de arhitectură, epoca noastră va rămîne ilustrată în istorie prin noile cartiere de locuințe, adevărate orașe sub raportul mărimilor. Căutările actuale în arhitectură tind să-i lărgească domeniul în care este chemată să intervină, să-i creeze noi limbaje în concordanță cu cunoștințele noastre științifice actuale.

Sumara prezentare a acestei activități ilustrează elocvent diversitatea și complexitatea problemelor ce ni se pun. Este firesc ca, la încheierea unei etape și începerea alteia, să facem o analiză puțin mai aprofundată a realizărilor noastre, privite cu toată înțelegerea realistă a condițiilor în care au fost făcute, dar, în același timp, cu toată grija pentru viitor, pentru felul cum munca și strădaniile noastre actuale vor vorbi generațiilor viitoare.

Sînt cunoscute îmbunătățirile succesive ce s-au produs, atît în funcționalitatea interioară a locuințelor, a unei

judicioase dimensionări a camerelor, a ridicării gradului de confort pentru echiparea mai bogată a apartamentelor cît și în adoptarea unor finisaje mai rezistente.

În această ultimă perioadă de activitate în domeniul construcției de locuințe în țara noastră, datorită unor condiții obiective sau a unor concepții mai noi, s-a ajuns la orientări puțin diferite față de cele anterioare, în special în organizarea, amploarea și compunerea ansamblurilor.

Evoluția rapidă a construcției de locuințe a pus probleme dificile constructorilor și proiectanților, fiind necesară găsirea unor soluții care să permită creșterea productivității muncii, prin ridicarea gradului de industrializare și tipizare. În principiu, acestea presupun posibilități nelimitate de compunere, pentru înlăturarea monotoniei, pentru diversificarea fiecărui ansamblu, dar necesită un număr mai mare de proiecte tip sau refolosibile, care să permită o varietate funcțională mai mare, corespunzătoare zonei geografice sau amplasamentului locuințelor.

Este adevărat că oricine privește cu obiectivitate noile noastre cartiere de locuințe, nu poate să nu fie impresionat, nu numai de amploarea lor, ci și de puternica vitalitate pe care o degajă, de modul în care noul conținut funcțional a fost integrat în spațiul urban reflectînd cu elocvență grija și atenția pe care statul nostru le acordă vieții oamenilor. Cu toate că tehnologiile de edificare sînt asemănătoare sau poate chiar identice, sînt remarcabile diferențele care există și nota personală pe care o prezintă, în comparație cu realizările țărilor vecine, de exemplu. Aceasta nu rezultă exclusiv din arhitectura clădirilor, ci, mai ales, din organizarea și compunerea spațiului total de viață, a tot ceea ce contribuie la cadrul general; reflectă, de fapt, spiritualitatea proprie poporului nostru, care se manifestă în toate realizările sale.

Concepția urbanistică a marilor ansambluri realizate în ultimii ani s-a asemănat, însă, prea mult, în toate orașele noastre, caracterizînd de fapt o formulă străină nouă. Strada, ca element de ordine și compoziție urbană, a cam dispărut, lăsînd locul unor presupuse mari spații verzi, în care amplasarea să se facă liber. Deși această formulă este folosită în multe țări și teoretic poate fi susținută și deși, în unele cazuri, prin grija și străduința locatarilor spațiile libere dintre case au devenit adevărate parcuri, practica a demonstrat că și la noi și în alte țări rezultatele globale ale aplicării exclusive a acestui principiu nu au dus la consecințele dorite.

Reintroducerea străzii ca element de organizare a ansamblurilor de locuit este absolut necesară, mai ales în condițiile reducerii regimului de înălțime al construcțiilor, continuînd tradițiile noastre urbane și contribuind la păstrarea specificului orașelor noastre. Ea nu trebuie înțeleasă însă ca o linie de-a lungul căreia se înșiruie două ziduri continue de locuințe. Niciodată pereți continui, pe sute de metri și pe înălțimi de 10 etaje, pe cele două laturi ale unei străzi, nu vor putea constitui expresia unei arhitecturi umane și raționale. Strada de azi, cu dimensiunile corespunzătoare traficului actual își poate păstra caracterul pe care îl cunoaștem din dezvoltarea istorică a orașelor noastre, cu trasee firești, cu inflexiuni și perspective interesante, cu fronturi de clădiri mai mici și mai variate, ordonate compozițional de-a lungul ei, cu retrageri diferite și spații plantate, armonios integrate.

S-a subliniat, în repetate rînduri, că omul a constituit măsura tuturor realizărilor valoroase ale arhitecturii noastre naționale, că niciodată nu am vrut să impresionăm prin grandoarea și măreția construcțiilor. Dacă dorim să păstrăm aceste vechi tradiții, trebuie să dăm dovadă, în continuare, de același simț al proporțiilor, de același echilibru, care a însoțit toată arta noastră de-a lungul veacurilor; ne referim, atît la dimensiunile volumelor construite, cît și ale spațiului urban.

O concepție greșită a făcut, în trecutul apropiat, să apară, în unele orașe mici sau mijlocii, clădiri a căror înălțime nu va putea niciodată să se armonizeze cu mediul înconjurător. Noua orientare, care prevede realizarea în proporție de 85% de locuințe în clădiri cu puține niveluri, constituie premiza compunerii unor ansambluri mai umane, mai apropiate de scara orașelor noastre și, desigur, cu un confort sporit.

2

3

1. Blocuri noi de locuințe pe Valea Jiului-Petroșani — 2. București — 3. Piața Obor-București — 4. Galați — 5. Poarta de est a Capitalei-Șoseaua Pantelimon (Imaginile 2 și 5 — din Fototeca AGERPRES)

5

→

6

8

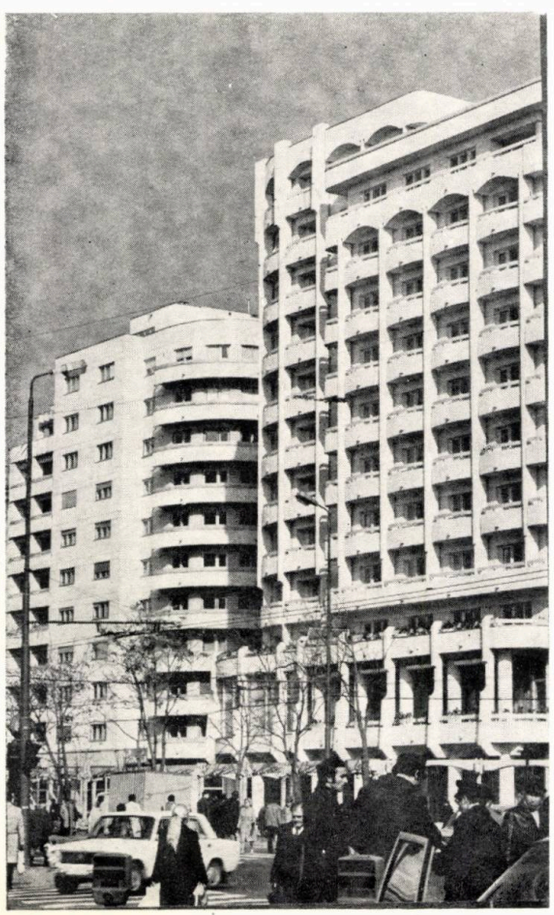

10

Introducerea mai curajoasă, în ultimii ani, a învelitorilor în pantă, la clădirile de locuințe, a avut o contribuție importantă la diversificarea expresiei plastice, la exprimarea cu mai multă elocvență a unui specific regional, rezultat firesc de-a lungul anilor a condițiilor specifice de climă. Unele construcții mai recente în zona centrală a municipiului Sf. Gheorghe sau noul cartier de la Băneasa-București stau mărturie și demonstrează cu elocvență valabilitatea unor asemenea exprimări plastice. Timpul va demonstra, dacă mai este nevoie, și valabilitatea unor astfel de soluții constructive. În același timp, va trebui combătută cu toată puterea apariția unor eșantioane de învelitori, a unor bucăți de cornișă sau fîșii de plane înclinate, a unor simulacre de învelitoare puse doar cu scop decorativ, care nu reprezintă nimic, nu-și au nici un fel de origine în arhitectura noastră națională și nu pot constitui decît paleative ieftine.

În compunerea volumelor de locuințe, este necesară utilizarea unei game mai largi de proiecte tip. Cerințele constructive și economice au amplificat continuu dispozițiile planimetrice ale secțiunilor folosite, ajungîndu-se uneori la forme lapidare, dreptunghiulare sau pătrate, a căror înșiruire nu poate să ducă decît la o lipsă de expresie arhitecturală. Cutiile de chibrituri, pe care le criticam, oricît de decorate ar fi, tot urîte rămîn. Dacă dorim cu adevărat realizarea unei arhitecturi mai personale și mai expresive a ansamblurilor de locuințe, a străzilor sau bulevardelor, trebuie să asigurăm posibilitatea creării unor diversificări volumetrice, a unor alternări de umbre și lumini, de degajări și înălțimi la scara noii noastre arhitecturi urbane. Recentele realizări din București de pe Calea Dorobanților, Pantelimon, Bulevardul Titulescu sau 1 Mai dovedesc cu prisosință aceasta. Și acestă posibilitate de compoziție volumetrică trebuie să existe și în concepția ansamblului, dar și a clădirii propriu-zise, prin variația plinurilor fațadei, a loggiilor și balcoanelor. Aici sînt concentrate cele mai mari resurse de a găsi expresii proprii, personale, creației arhitecturale de locuințe..

Calitatea proiectelor, dar mai ales a execuției, este un factor deosebit de important în amplul proces de edificare a ansamblurilor noastre urbane, a noilor noastre cartiere de locuințe, pentru că, în final, ele determină calitatea vieții pe care o adăpostim în construcțiile noastre. Fără o funcționalitate clară și logică, fără asigurarea unui confort real, corespunzător nivelului de civilizație pe care țara noastră l-a atins, fără o execuție de foarte bună calitate, nu putem aspira la o arhitectură care să ne reprezinte. Volumul mare al realizărilor necesare în ultimii ani a făcut ca aspectele calitative, în unele cazuri să fie lăsate pe planul doi; de aci unele necazuri cu locatari nemulțumiți pe bună dreptate, de aici necesitatea unor remedieri lungi, costisitoare și incomode. Eliminarea unor materiale și introducerea rapidă a altora, fără o prealabilă, atentă și mai îndelungată experimentare, mai les în domeniul izolărilor termice și hidrofuge, s-a dovedit greșită, cu repercusiuni deosebit de importante și greu de remediat în timp.

În contextul obiectivelor generale ale activității de sistematizare din România, construcția urbană s-a orientat, în ultimii ani, spre cîteva aspecte de mare interes: utilizarea eficientă a teritoriului, restructurarea zonelor centrale ale orașelor și edificarea unor ansambluri centrale reprezentative, particularizarea locuirii în raport cu caracteristicile sitului și expresivitatea diferențiată a spațiului urban. Rezultînd, din motive de sporirea eficienței, confortului și calității diferitelor activități urbane, creșterea centrului, atît interior cît și exterior, și formarea unor ansambluri reprezentative, constituie un proces permanent. De

6. Bulevardul Nicolae Titulescu din București — 7. Bulevardul Păcii - București — 8. În vecinătatea Universității — noul complex „Dunărea", București — 9. Frontul sudic al Bulevardului Păcii, București — 10. Blocurile „Grădinița" și „Casata", pe Bulevardul General Magheru - București

o deosebită importanță, în asemenea situație, este însă și problema locuinței, o funcțiune esențială mai ales pentru revitalizarea centrelor istorice, ea reflectînd existența, în interiorul perimetrului respectiv, a unei populații stabile; dispariția, naturală sau voită, constituie o cauză interioară a degradărilor.

Această constatare întărește concluzia că acțiunea de modernizare a centrului trebuie să cuprindă în mod firesc, așa cum se și întîmplă, de cele mai multe ori, și o importantă cantitate de locuințe.

În toate aceste cazuri, prezența fondului vechi construit este deosebit de importantă, fie că e vorba de una mai mult simbolică, ca la Pitești, fie de una reală și importantă ca la Tg. Mureș.

Proiectarea noilor locuințe în zonele centrale pune probleme cu totul diferite, mai ales de încadrare în ansambluri armonioase dar mai individualizate, care, de multe ori, constituie în final imaginea personalității orașului respectiv. În aceste cazuri, creativitatea arhitecturală contemporană trebuie să înțeleagă și să exprime cu demnitate și onestitate specificul locului cu tot ce are el mai repezentativ. Desigur că orice construcție pe care o proiectăm și realizăm ne reprezintă pe fiecare dintre noi și aceste contribuții individuale, însumate, determină caracterul global al arhitecturii unei perioade sau al unei țări. În cazul centrelor unor orașe, mai ales a celor care constituie dezvoltări ale zonelor istoricește formate, aceasta, însă, nu este suficient, iar, cîteodată, poate fi chiar dăunător. Personalitatea centrului trebuie să exprime personalitatea colectivității pe care o reprezintă, produs al istoriei și culturii locului respectiv; oamenii de acolo să se regăsească în arhitectura centrului ,să-și regăsească aspirațiile, gusturile și sensibilitățile proprii, să se simtă părtași ai importantelor realizări. Numai atunci putem considera că am reușit să ne aducem o contribuție demnă și valoroasă.

Am ținut să subliniez acest aspect mai particular pentru activitatea noastră în zonele centrale urbane, de mare actualitate, și pentru că, în unele cazuri, impulsuri creative bine intenționate, dar îndepărtate de considerentele expuse mai sus, riscă să ducă la rezultate nedorite, în care speculații plastice de moment se dovedesc a fi efemere,

Am insistat asupra unor probleme, pentru că importanța lor este deosebită în evoluția actuală a procesului de urbanizare din țara noastră, în care sînt antrenate toate așezările umane. Considerăm că este de datoria noastră, a arhitecților, să cotribuim prin muncă și pregătire profesională, la o firească dezvoltare a orașelor noastre, la ridicarea pe trepte superioare a calității vieții, să ne îndeplinim cu cinste marile răspunderi, pe care tot mereu societatea ni le-a dat.

Prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU
președinte al Uniunii arhitecților din R.S. România

ANSAMBLUL DE LOCUINȚE „BĂNEASA“

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură — ansamblu: arhitect **PARASCHIVA IUBU** (șef proiect complex),

Arhitectură — obiecte (frontul spre D. N. 1): arhitecții **PARASCHIVA IUBU, MIRCEA SECĂȘANU,** c. arh. **DAN BUTICĂ,** arhitecții **HORIA BOIAN, PETRE VRACIU,** proiectanții **ALEXANDRU ZAMBARDI, ANCA VEREANU, CORNEL MĂNDIȚĂ**

Rezistența: inginerii **VLAD POPESCU, ANCA ASNAȘ, SILVIA CARAMAN, I. STOENESCU, GABRIELA POP**

Instalații și documentație economică: inginerii **ELISABETA FERARU, MIRCEA POPESCU, MIHAELA DUMITRU, ANCA COSTACHE, ANDREI BALAȘ, ADELA BISTRICEANU, MIHAELA RĂDEANU,** proiectant **EUGENIA COJAN,** c. arhitect **CORA CIOBANU**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL « PROIECT-BUCUREȘTI »

Arhitecți șefi: arh. **GHEORGHE NADRAG** (Secția a 6-a), arh. **PAUL FOCȘA** (Secția a 2-a) arh. **GHEORGHE LEAHU** (Secția a 4-a)

În zona de nord a Capitalei, în apropierea aerogării și a platformei industriale Băneasa, este în curs de integrală terminare execuția unui nou cartier de locuințe, cuprins între Drumul național nr 1 (București-Ploiești) — Șoseaua Nordului — Bulevardul Ficusului — Bulevardul Aerogării (circa 25 hectare), amplasat pe locul vechiului cartier ce exista în această parte a Bucureștilor.

Sistematizarea acestei zone, constituind « poarta de intrare » a orașului, păstrează trama stradală existentă și un număr de construcții în stare bună, cu 1 și 2 niveluri, care au fost integrate noilor fronturi construite. Trama stradală, rectangulară, subîmparte teritoriul în incinte, în jurul cărora se grupează noile locuințe — dotate cu terenuri de joacă pentru copii, parcaje, construcții tehnice etc. Marea zonă verde din jurul lacurilor, alcătuind marea salbă a oglinzilor de apă din nordul Capitalei, a impus alegerea unui regim de înălțime de p + 3, p + 4, care să conducă la integrarea armonioasă a construcțiilor noi în caracterul și scara vegetației. Cîteva accente mai înalte, p + 5, la fronturile dinspre arterele majore, asigură și o punctare a capătului de perspectivă dinspre oraș printr-un volum p + 7.

Interiorul ansamblului este realizat cu construcții integral prefabricate. Fronturile către arterele perimetrale sînt rezolvate diferențiat, urmărindu-se o fragmentare alveolară a lor, care permite o integrare a vegetației în spațiul construit și o preluare firească a pantei terenului către lacuri.

Volumetria fragmentată a construcțiilor a fost exprimată și prin acoperirea prin învelitoare ceramică cu pante decalate.

In alternanța și ritmarea fațadelor, contrastul dintre plinuri și goluri este susținut și prin placajul de cărămidă, a cărui culoare se detașează pe albul balcoanelor. Organizarea spațiului construit, volumetria și tratarea arhitecturală urmăresc înscrierea în coordonate compoziționale amintind caractere ale arhitecturii noastre populare, prin ritmul vioi, optimismul și tonalitatea caldă a fațadelor.

Ansamblul însumează un număr de 2 260 apartamente, pentru platforma industrială aeronautică, și e dotat cu toate utilitățile și serviciile care îi asigură independența funcțională în cadrul orașului — magazine la parterul blocurilor repartizate uniform, școală, grădiniță, creșă, dispensar, club cu sală de cinematograf etc.

Arh. PARASCHIVA IUBU

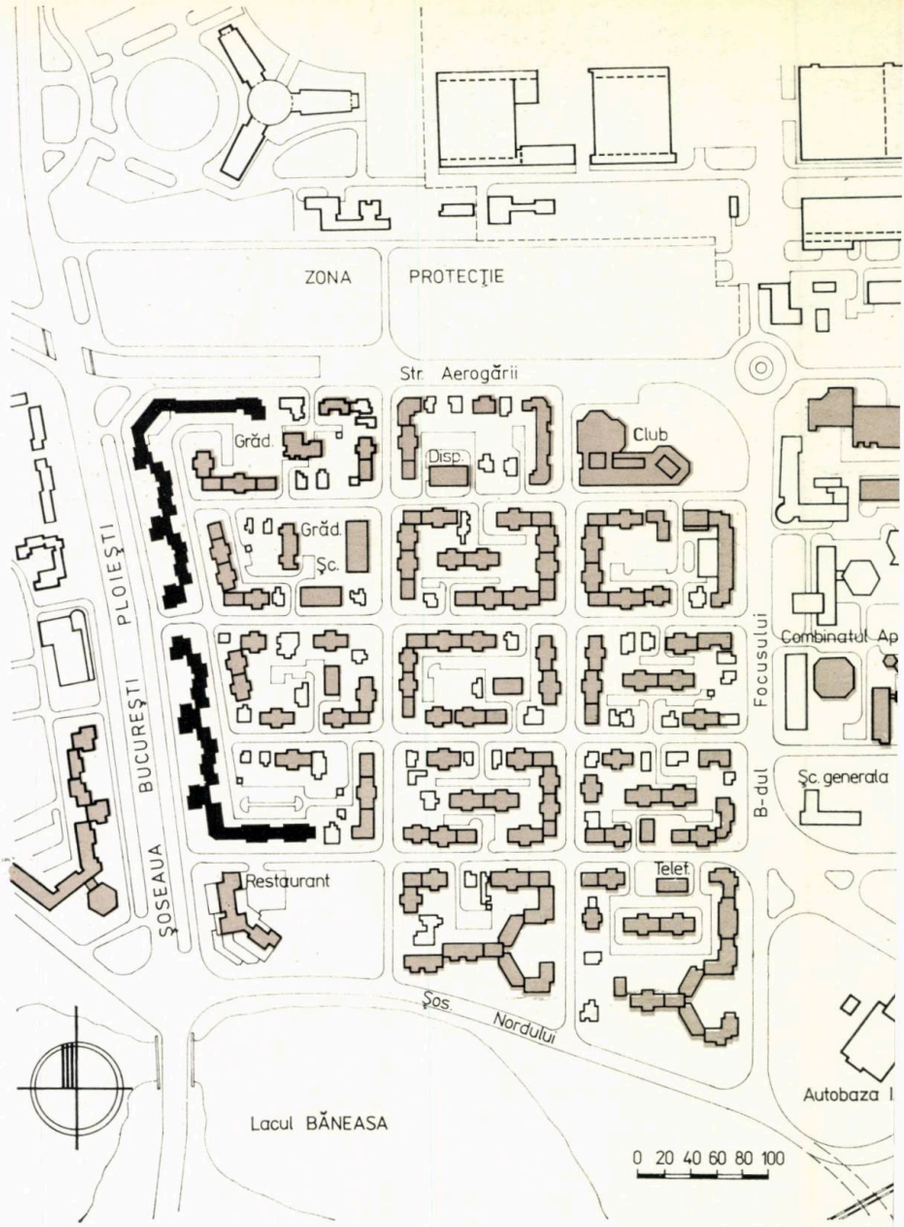

1. PLAN SITUAȚIE

2. PLAN PARTER-GRUPARE DE BAZĂ 3 TRONSOANE: *1. Intrare și scară locuințe — 2. Uscătorie — 3. Pubele gunoi — 4. Magazine — 5. Depozit rezervă magazin — 6. Anexe — 7. Grup sanitar — 8. Vestiar — 9. Gunoi magazine*

3. PLAN ETAJ CURENT PENTRU GRUPAREA DE BAZĂ A 3 TRONSOANE 4. FAȚADE SPRE ȘOSEAUA BUCUREȘTI — PLOIEȘTI A TRONSOANELOR ALCĂTUIND GRUPAREA DE BAZĂ

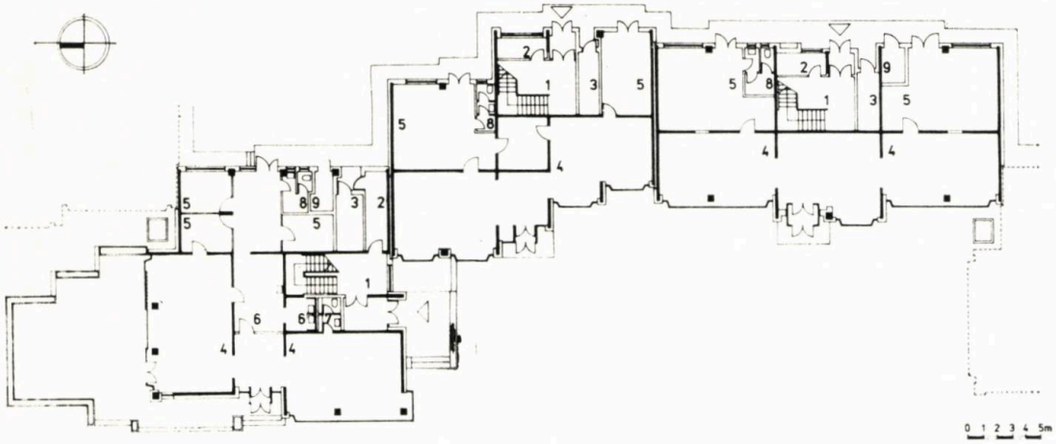

2

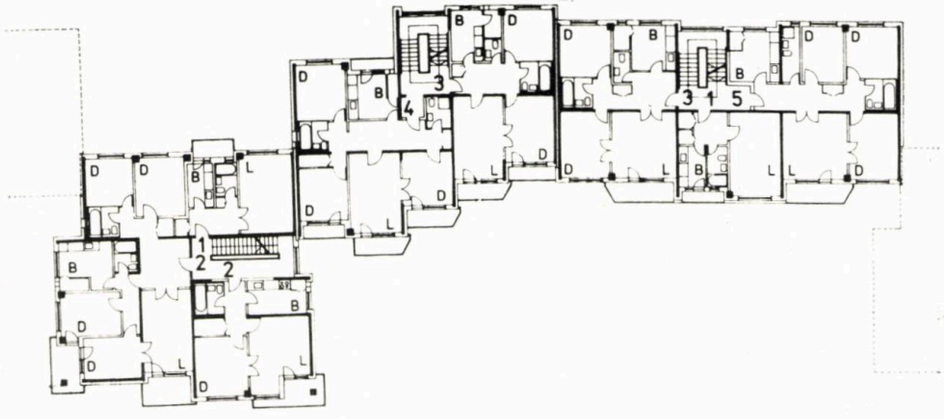

3

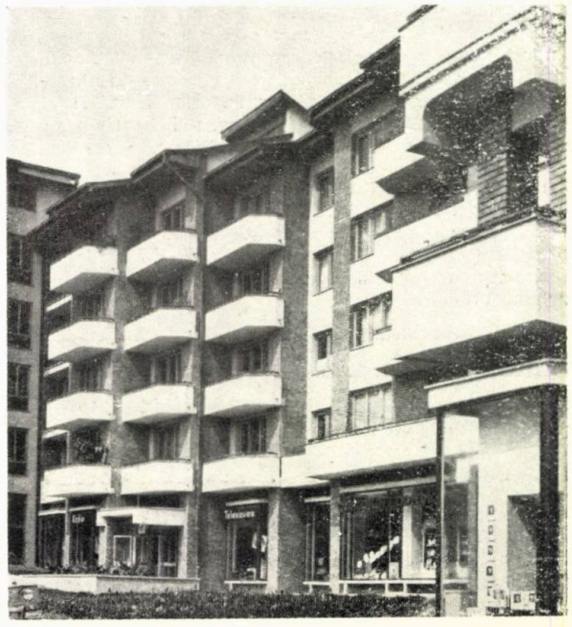

4

ORAȘUL NOU ORȘOVA

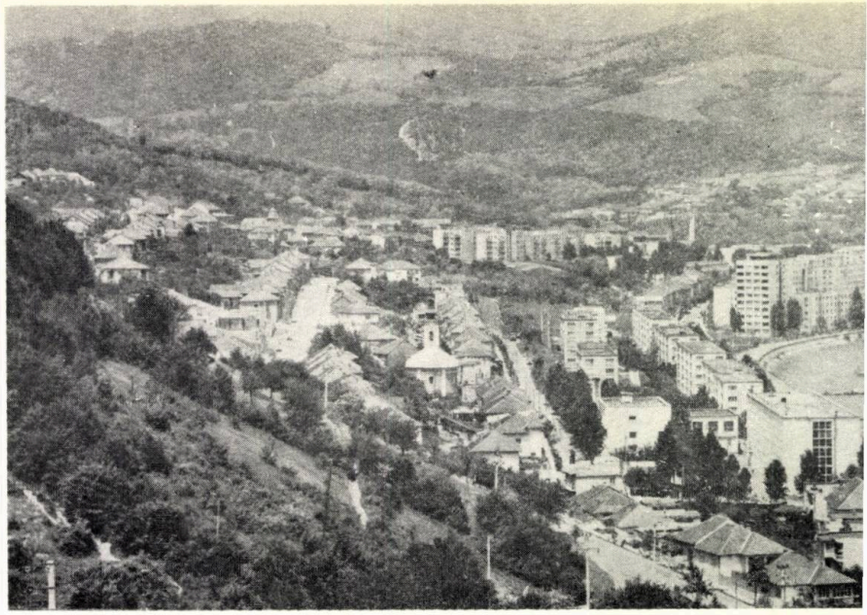

COLECTIV DE PROIECTARE:

Sistematizare-arhitectură: arhitecții **NATALIA IONESCU, LIVIU VOȘTINARU, OCTAVIAN CARP, ADELINA IOJICĂ, AURELIA FACKELMANN, ION DEMA, TIBERIU SELEJAN, ANCA SELEJAN, NICOLAE DANCU, ELENA LASLO, VASILE PÎRVU,** tehnician-arhitect **GEORGETA MĂRCUȘ**

Rezistență: inginerii **TIBERIU FISCHER, VALERIU DRĂGOIESCU, ALICE NOAGHIU, I. LEOVEANU, RADU BALEA, CORNEL CATONA, GHEORGHE IZVENARIU**
Drumuri-sistematizare verticală: inginerii **CAROL TOTH, DUMITRU BÎZOI, GH. BĂNCILĂ, PAUL POPA, DORU GROZESCU,** tehnician-inginer **I. CĂRBUNARU**
Lucrări tehnico-edilitare, rețele apă-canal-termice-electrice: inginerii **GABRIEL FUDULU, V. POPOVICI, ANTAL IANOȘEVSCHI,** tehnicieni-inginerii **ION MARINCU, DAN GRUIA,** ing. **VICHENTE NACOV**
Studii topo-geo: inginerii **ANGELO GÎDEA, ADALBERT VALLO, VIRGIL NISTOR,** c. arh. **ARMAND BALABAN,** inginerii **MATEI LAȚKO, GHEORGHE PETRAȘ**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI TIMIȘOARA — IPROTIM

Cu o vechime atestată documentar de peste 18 veacuri, Orșova a devenit astăzi — prin reconstrucția sa, odată cu realizarea Sistemului hidroenergetic și de navigație Porțile-de-Fier I — cel mai nou oraș al României socialiste.

Amplasată la vărsarea rîului Cerna în Dunăre, pe malul drept al noului golf Cerna (creat aici după inundarea unei suprafețe totale de teren de 3 587 ha), Orșova de astăzi se prezintă ca un amfiteatru bine însorit, orientat spre sud și est, dispus în două terase cu pante medii 3 — 10% pe terasa inferioară (cota 71 — 85 m) și între 11 — 24% pe terasa superioară (cota 85 — 150 m). Pe versant, pantele ajung la 20 — 30%.

Prin punerea în valoare a tuturor condițiilor specifice oferite de terenul cu pante și de marea oglindă a apei golfului Cerna — care măsoară o suprafață de circa 600 ha, desfășurată pe o lungime de circa 5 km, o lățime de peste 2 km și o adîncime de 22—23 m —, noul oraș Orșova conturează încă de la început un pronunțat caracter turistic, pe lîngă cel dominant administrativ, industrial și de important nod de comunicații, pe care îl deține.

Interesul deosebit pentru acest oraș a crescut, în același timp, datorită impresionantului baraj al Hidrocentralei Porțile-de-Fier I, ridicat aici prin eforturile celor două popoare vecine și prietene, român și iugoslav, a apropierii față de punctele de atracție ale Cazanelor Dunării și Văii Cernei, zone turistice cu un peisaj impresionant, avînd nenumărate monumente ale naturii și istorice, a existenței celor 24 noi viaducte care agrementează întregul peisaj (8 pentru calea ferată și 16 pentru traseul Drumului național nr. 6, în același timp și Drum european — E 94 —, toate înălțate peste cota de inundare a Dunării).

Noua localitate urbană, cu o suprafață de circa 260 ha în prezent și de circa 275 ha în perspectivă (anii 1990 — —2000), are o populație de peste 17 000 locuitori în prezent, cu perspective de creștere la 26—27 000 locuitori către anul 1990 și la 30 000 în anul 2 000, realizînd următoarele densități:

	1981	1990	2000
Loc/ha, în perimetrul construibil	65	96	109
Loc/ha, în zona de locuit	102	143	162

Pe baza documentațiilor de sistematizare elaborate de IPROTIM, teritoriul orașului a fost organizat în 4 mari zone funcționale: zona industrială, zona de transporturi, zona rezidențială și zona administrativ-politică, social-culturală și comercială.

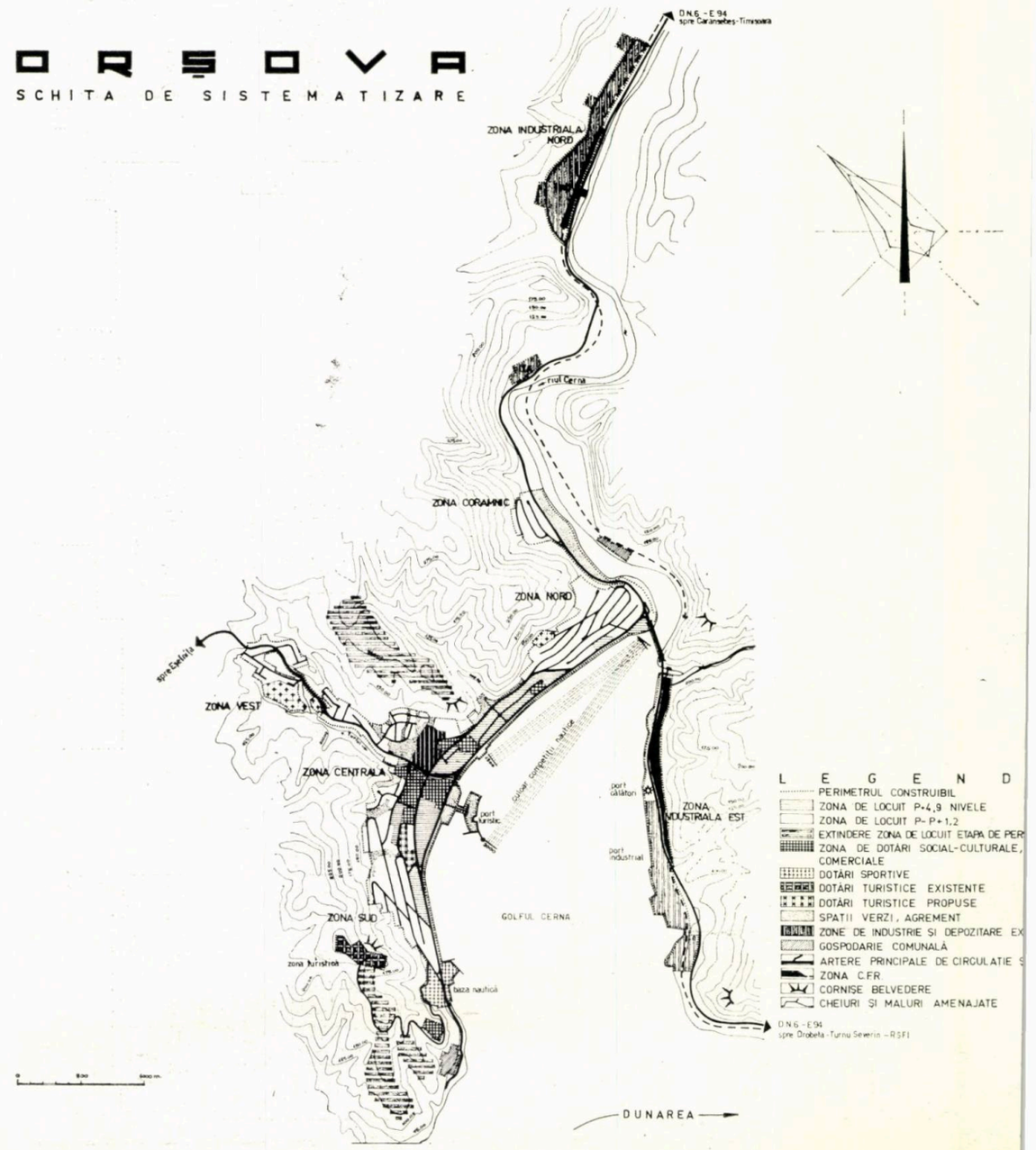

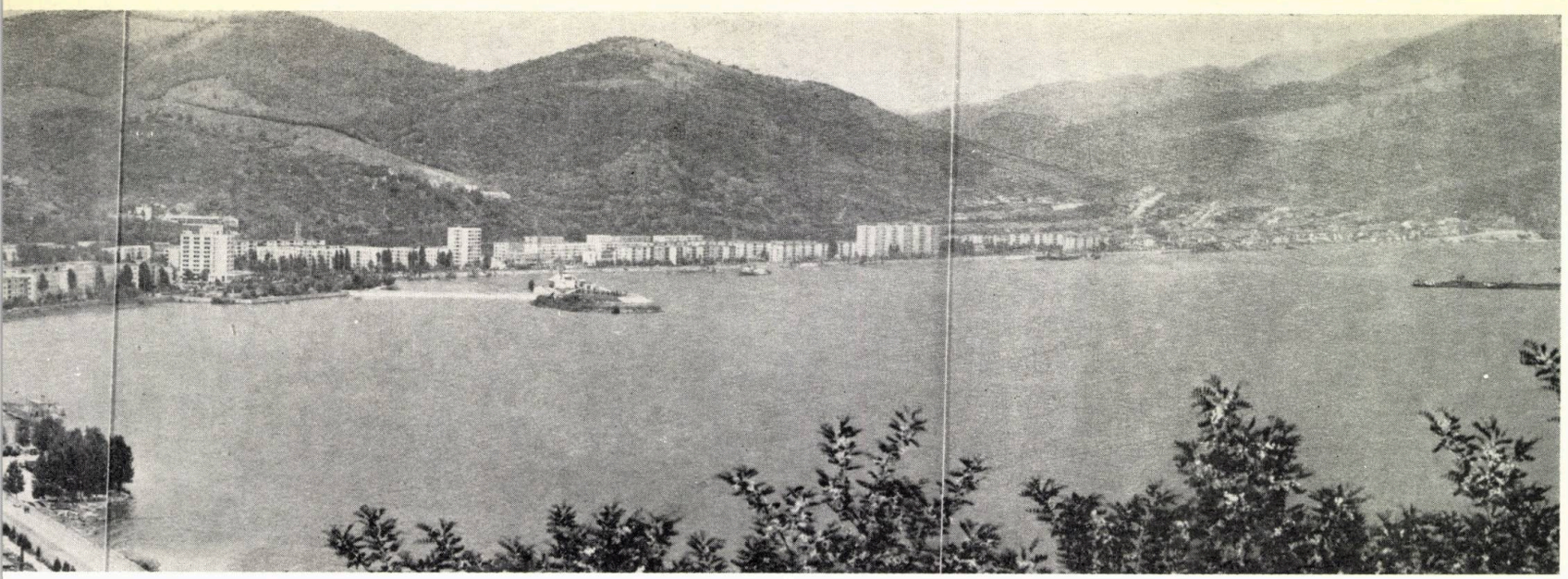

UNELE DATE LEGATE DE REALIZAREA NOULUI ORAȘ ORȘOVA

● S-a inundat o suprafață de teren de 3 587 ha, din care 74% teren agricol (62% arabil)

● Din totalul teritoriului inundat, pădurile au reprezentat 14%; în raport cu suprafața totală a pădurilor din zonă de 107 880 ha, cele 508 ha inundate reprezintă doar 0,47%, deci un procent neînsemnat

● Au fost afectate, total sau parțial, 19 localități situate între Baziaș—Gura Văii; dintre acestea 4 localități au fost inundate parțial și în proporție redusă, iar 15 total; 7 localități din ultima categorie amintită au fost reconstruite, în interiorul vechilor perimetre ale localităților respective, în partea rămasă deasupra cotei de inundare; 3 localități s-au desființat, populația lor fiind inclusă altor localități existente avînd specific economic asemănător; 4 localități s-au contopit ca populație și au format noul oraș Orșova

● Pentru fosta Ada-Kaleh este în curs de construcție o nouă așezare asemănătoare situată pe insula Șimian din aval de Drobeta-TurnuSeverin

● A fost strămutată o populație totală de 16 000 persoane cu 5 500 de gospodării

● Lacul de acumulare rezultat după realizarea barajului « Porțile-de-Fier » are o oglindă de apă de circa 17 000 ha (la ape medii) și măsoară o lungime totală de circa 120 km

● Golful Cerna, din preajma Orșovei, are o oglindă de apă de circa 600 ha, o lungime de circa 5 km, o lățime de peste 2 km și o adîncime, în dreptul vechii confluențe a Cernei cu Dunărea, de 22—23 m

● Contactul orașului cu apa se întinde pe o lungime de 7 km

● Linia C.F.R. nouă s-a refăcut pe o lungime de 23,3 km, șoseaua națională (DN. 6) și internațională (E. 94) s-a refăcut pe 21 km, iar D.N. 57 pe o lungime de cca 88 km; pentru realizarea liniei C.F.R. și a D.N. 6 (E. 94), s-au construit 24 viaducte (8 feroviare și 16 rutiere)

● Cota maximă de inundare este + 71,0 m (M.A.)

● În interiorul orașului, s-a realizat o lungime de 22 km străzi însumînd o suprafață carosabilă de cca 142 000 m^2, din care circa 53% asfalt, 42% piatră brută și macadam, iar restul de 5% sînt străzi din pavele abnorme și beton rutier

● Necesarul de săpătură a fost evaluat la peste 770 000 m^2, iar cel de umpluturi la 1 270 000 m^3

● Prima construcție, în orașul nou, a început în luna aprilie 1966.

→

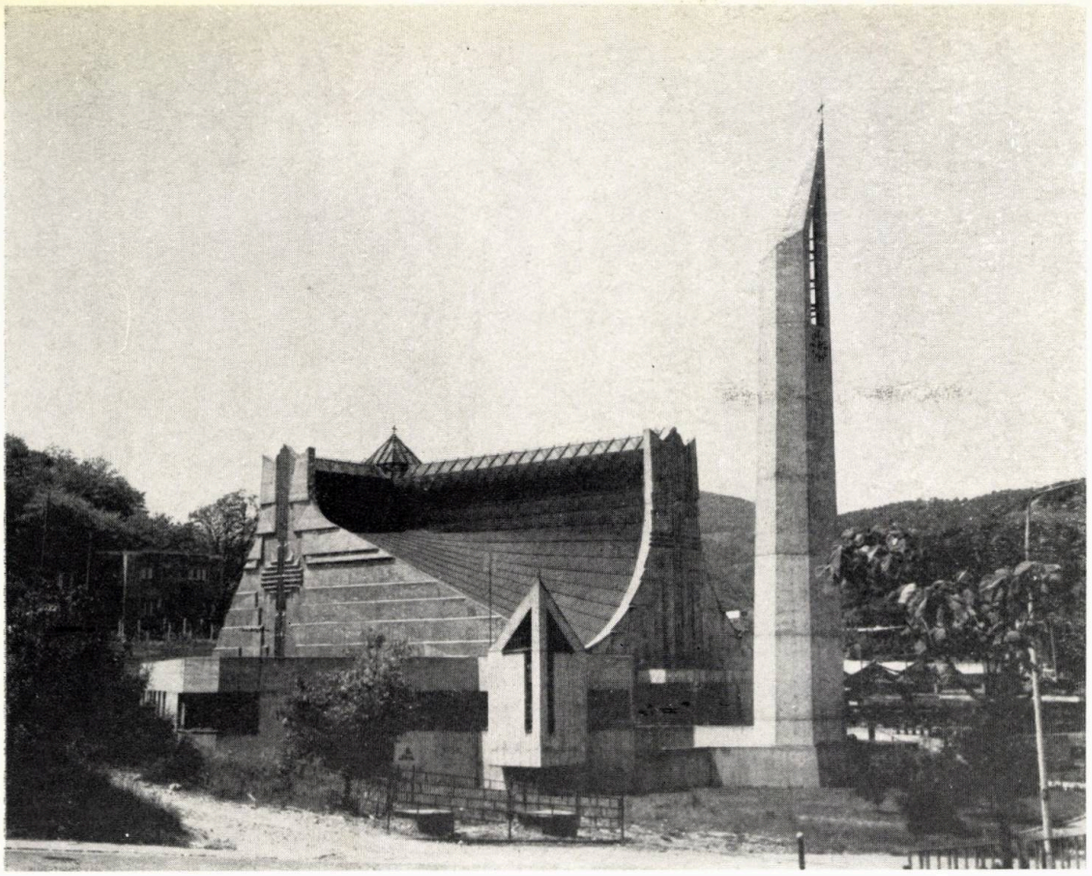

La amplasarea zonei industriale, s-a ținut seama de condițiile oferite de teren, de situația căilor de comunicații, de specificul producției, ca și de gradul de nocivitate al industriilor.

Au rezultat, astfel, 3 mari zone industriale principale:

- **Zona industrială vest** — amplasată în apropierea centrului civic, cuprinde unități lipsite de nocivitate și în care lucrează un mare număr de femei
- **Zona industrială est** — situată pe malul stîng al golfului Cerna, în apropierea apei, a căii ferate și a șoselei naționale București—Timișoara **(D.N.6 / E.94)**
- **Zona industrială nord** — aflată la cca 3 km depărtare de oraș, datorită nocivităților Intreprinderii miniere Orșova (I.M.O.)

Zona transporturilor cuprinde: — portul industrial, portul de călători și gara C.F.R., toate amplasate pe malul stîng al golfului în zona industrială de aici, autobaza și autogara de călători.

Zona rezidențială — desfășurată de-a lungul malului drept al Golfului Cerna, pe o fîșie lungă de aproape 4 km (față de cei 7 km de contact ai orașului cu apa) și lată de 250 m, cuprinde și o parte din versant, ceea ce favorizează obținerea unor perspective de mare efect pentru obiectivele amplasate aici. Elementul predominant îl constituie locuințele. După poziția pe care o au în teritoriu, au fost delimitate 3 zone de locuințe: — zona de blocuri cu mai multe niveluri (P + 4 și accente cu P + 9), dispuse în special pe terasa întîia și în zona centrală a localității, cuprinde peste 3500 de apartamente (66,0% din totalul pe întregul oraș); — zona de locuințe P + 1-2 niveluri, de tip vilă, grupate în cîte 2, 4 și 6 apartamente cu caracter urban. Această zonă este amplasată astfel încît să facă trecerea, de la zona de locuințe în blocuri cu mai multe niveluri, către zona de locuințe individuale, dispusă către exteriorul localității. Zona de locuințe cu P + 1 - 2 niveluri cuprinde cca 250 apartamente (0,5% din totalul apartamentelor); — zona de locuințe parter, cuprinzînd peste 1 450 de case construite în special pe terasa a doua, de-a lungul arterelor de circulație, paralel cu curbele de nivel (structură stradală adecvată condițiilor terenurilor cu pante). Realizarea acestor locuințe individuale, într-o arhitectură specifică locului, agrementează, în același timp, ansamblul și completează totodată imaginea de amfiteatru a întregului oraș.

Regimul mediu de înălțime al locuințelor realizate în oraș este, pe ansamblu, 2,0, iar în zona de blocuri ajunge la 5,3—5,8.

Indicele de confort al populației se menține și în perspectivă către 12—13 m² locuibili/locuitor, destul de ridicat, fiind influențat de suprafața locuibilă realizată în proprietățile particulare, unde apartamentele în regim parter și P + 1 au în medie 40 m² locuibili.

Zona administrativ-politică, social-culturală și comercială formează de fapt centrul civic al localității, care teritorial împarte zona de locuit în trei (zona de nord, sud și vest). Centrul civic cuprinde clădirile reprezentative ale orașului — sediul politico-administrativ, casa de cultură, cinematograful « Dunărea », complexul comercial « Dierna », hotelul « Dierna », liceul « Ștefan Plavăț » cu profil naval, spitalul unificat și altele, toate realizate într-o linie arhitecturală modernă cu un număr variat de niveluri.

Avînd în vedere peisajul cu vegetație generoasă care înconjură orașul, zonele verzi interioare au fost limitate la cîteva amenajări ca cele din parcul Consiliului popular orășenesc, cele de aliniament dispuse în lungul trotuarelor, precum și cele amenajate printre blocuri. Spațiile verzi amenajate, în suprafață de 20 ha (cca 11,8 m²/locuitor), impresionează deosebit prin curățenia și ținuta lor cu totul aparte.

Cît de frumos și bine gospodărit este orașul Orșova o atestă și recenta decernare a Ordinului Muncii Clasa I, pentru locul 1 cîștigat în întrecerea dintre orașe pe anul 1980.

Se prevede ca zestrea urbanistică a orașului să se completeze cu noi obiective economice, social-culturale, turistice și sportive. Numai în domeniul turistic și al sporturilor, de exemplu, se prevede construirea unui hotel turistic cu 200 paturi, a unui restaurant pescăresc, a unei baze de agrement pe insula artificială existentă lîngă malul drept al lacului, în fața orașului, a unui punct belvedere pe Dealul Alion, la care să se ajungă cu telescaunul, amenajarea unui sat de vacanță, realizarea unui complex sportiv, în cadrul căruia să existe și o bază pentru sporturi nautice (în prezent în construcție) și altele.

Marile posibilități de afirmare a turismului național și internațional, în general, și a turismului de tranzit, de circulație, agrement și croazieră, în special, au condus la prevederea ca, în viitor, circa 15—20% din populația localității să fie în rețeaua de prestări servicii de turism.

Populația activă va ajunge în perspectivă, la circa 47—50% din totalul populației, față de cca 45% cît era în anul 1976.

CENTRUL VASLUIULUI

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură-sistematizare: arh. **NICOLAE MUNTEANU** (șef proiect al D. S. Centru Vaslui)
Autor al sculpturii Ștefan cel Mare: **IFTIMIE BÂRLEANU** — Iași
Instalații: ing. **IANCU DAVIDOVICI**
Drumuri-sistematizare verticală: ing. **CONSTANTIN CHIRIAC**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE — ICPROM — IAȘI

Se împlinesc aproape treisprezece ani de cînd am fost confruntați cu « prima problemă mare de arhitectură și urbanism » — sistematizarea zonei centrale a orașului Vaslui — experiență unică în felul ei, poate și prin aceea că acolo se află o părticică din sufletul și tinerețea colectivului nostru, ieșean, de proiectare !

În sfîrșit, ziarele au început să scrie, să publice zeci de fotografii și din toate astea, cel mai mult ne bucură anonimatul arhitecților care au realizat desenele centrului și caselor de la Vaslui.

Inconștienți poate — la început fiind — nu ne-am dat prea bine seama ce ne-așteaptă și ne-am aruncat asupra centrului, virgin, cu pofta nebună a celui ce simte că aici e ÎNCEPUTUL, că de el depinde probabil TOTUL în viitoarele confruntări, că de prima lucrare se leagă în mod invariabil întreaga practică ulterioară.

Neavînd la îndemînă prea mult timp ne-am documentat cum am putut mai bine alegînd, în final, drept carte de căpătîi « Probleme de estetica orașelor » a regretatului profesor arhitect Radu Laurian. Aici am găsit ce ne trebuia, o informare la obiect, o repunere în circulație a unor vechi principii compoziționale, înmănunchiate cu aleasă și bine cumpănită selectivitate, și am învățat din nou despre compoziția orașelor, simetrie și asimetrie, dominantă și contrast, proporție, efecte de perspectivă, de lumină și atîtea altele și care, odată înțelese, am ÎNCEPUT prin a realiza macheta celei mai frumoase piețe, Piața San Marco din Veneția !

O piață unică, plină « ochi » de contraste și de dinamism, o multitudine de secțiuni și raporturi de aur ! (Nimeni nu ne-ar fi iertat dacă greșeam distanțele, raporturile, orice detaliu se putea redesena sau înlocui în timp, volumele nu, distanțele dintre ele rămîn mereu aceleași, de asta depindea TOTUL !). Am studiat apoi atent cîteva exemple de centre realizate în țară și am descoperit că, la Suceava, spațiul dintre laturile pieței este prea mare în raport cu înălțimea fronturilor construite, iar dominanta nu e clar exprimată ; la Piatra Neamț, nu s-a ținut cont de elementele naturale ale cadrului înconjurător — un hotel nu poate fi o dominantă alături de vechea acropolă cu monumente din vremea lui Ștefan cel Mare, — iar arhitectura de litoral a spațiilor comerciale nu suplinește impersonalitatea blocurilor cam înalte ; la Iași Piața Unirii a fost pentru noi un subiect de studiu permanent, la îndemînă și unde am remarcat multe lucruri bune — dimensionarea în plan și pe verticală, relația cu exteriorul, poziția bună a dominantei (mai puțin arhitectura ei), relația cu spațiile de sus, denivelările, dimensionarea excelentă a treptelor exterioare (treabă tratată cu mare indiferență în alte părți) etc. și — mai puțin bine ca rezolvare — circulațiile auto, pietonal, poziția forțată a pieței față de axa nord-sud a orașului, nuditatea fronturilor construite și în general a construcțiilor noi care nu se « leagă » cu vechile construcții.

Așadar, revenind la problema ce aveam noi de rezolvat, am înțeles că preocuparea majoră ar trebui să fie punerea în valoare a spațiului și influența lui asupra oamenilor, căci « lucrul esențial, atît la o cameră cît și la o piață, este calitatea spațiului închis » spunea Camillo Sitte. Centrul nou, dat în primul rînd clădirilor publice, va fi « teritoriul » pietonilor,

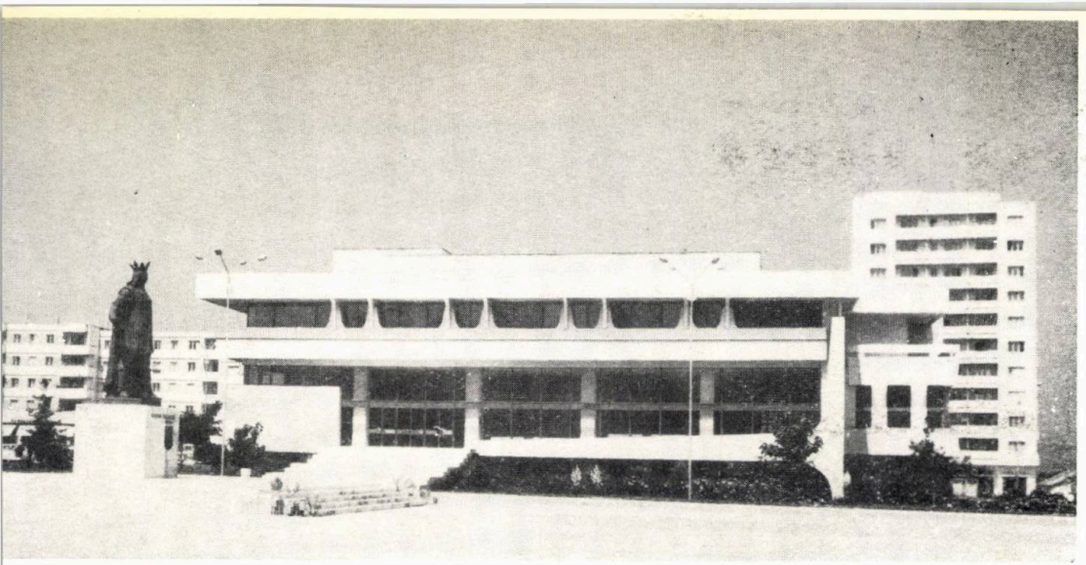

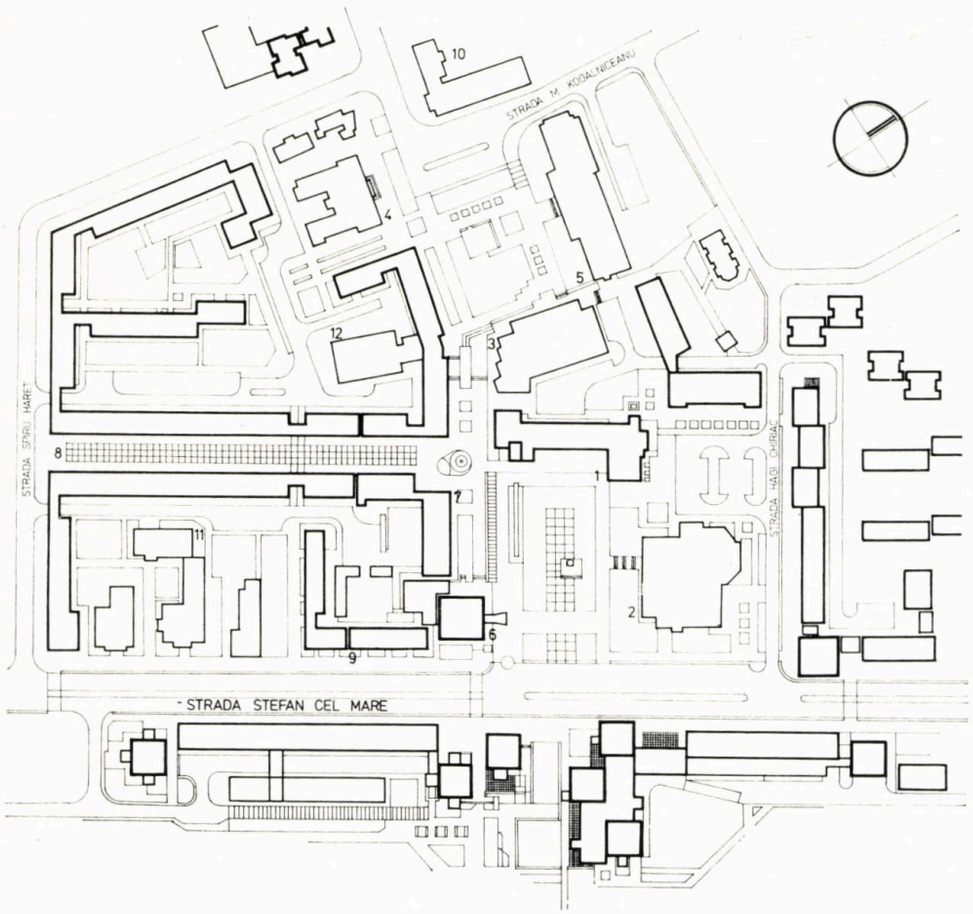

al promenadelor, al întrunirilor de tot felul, de la grupul de turiști pînă la marile manifestații populare, bucuria întîlnirilor din zilele festive sau în orele de după muncă.

În compoziția zonei centrale, s-a urmărit realizarea unui centru de interes format din două piețe, în succesiune, diferențiate ca funcțiune și aspect. Valorificarea cadrului natural și armonizarea acestuia cu noul necesar de dotări, asigurarea unor legături pietonale și carosabile directe și ușoare, ale zonei centrale cu unitățile structurale limitrofe, o funcționare optimă a centrului și o încadrare organică a acestuia în structura localității, iată cîțiva dintre factorii ce au determinat compoziția urbanistico-arhitecturală a noului centru. Un factor important în determinarea soluțiilor de sistematizare a fost caracterul moștenirii — în zona centrală a orașului nu există un important centru istoric, cu monumente valoroase, ca la Brașov, Cluj-Napoca, Sibiu, Iași, Piatra Neamț etc. La Vaslui, casele cu cel mai avansat grad de uzură erau tocmai cele din zona centrală a orașului. Cele două piețe în succesiune sînt destinate exclusiv pietonilor, circulația dintr-o piață în alta făcîndu-se prin terase denivelate adaptate la teren. La baza organizării zonei centrale, au stat unele principii cunoscute de dimensionare și compunere a spațiilor și nu trebuie să omitem să amintim, ca motiv de inspirație, modele celebre, îndeosebi excepționalele piețe clasice italiene.

Acest lucru a fost posibil pentru că era în consens cu tema noastră, orașul fiind relativ mic (20 000 locuitori în 1968, circa 70 000 locuitori în 1985) și pentru că, în majoritatea ansamblurilor noi ce s-au realizat (nu numai la noi), spațiul central este de obicei supradimensionat, necontrolat riguros, nediferențiat suficient; deseori s-a aruncat peste bord un lucru extrem de valoros cîștigat de secole — intimitatea spațiului exterior deschis pe care azi o readucem în discuție prin realizarea de la Vaslui.

Revenind la principii, am mai putea enumera:

- că s-a urmărit cu consecvență și de la început ideea realizării unor spații deschise de maximă intimitate
- cele două piețe se compun organic în succesiunea lor, avînd, în același timp, fiecare particularități clar exprimate, piața de jos — deschisă pe o latură spre dealurile vecine și spre soarele de dimineață — are un caracter monumental fiind destinată manifestațiilor, promenadei și contemplării statuii marelui domnitor Ștefan cel Mare; piața de sus este închisă pe toate laturile, primește soarele de după amiază și are un caracter de odihnă, rapaus, destindere, agrement
- părțile componente ale ansamblului să fie subordonate unei dominante clar exprimate, clădirea sediului politico-administrativ
- o ierarhizare valorică care să ducă la o gradare emoțională a percepției și din care să nu lipsească efectele de conducere, de surpriză etc.

PLANUL DE ANSAMBLU AL CENTRULUI VASLUIULUI: *1. Sediul Consiliului popular județean Vaslui — 2. Casa de cultură a sindicatelor — 3. Muzeul județean — 4. Consiliul popular municipal Vaslui — 5. Organele județene ale Ministerului de Interne — 6. Hotel — 7. Sediu P.T.T.R — 8. Stradă comercială — 9. Ateliere U.J.C.M. — 10. Sediul U.J.C.M. — 11. Extinderea judecătoriei — 12. Cinematograf.*

→

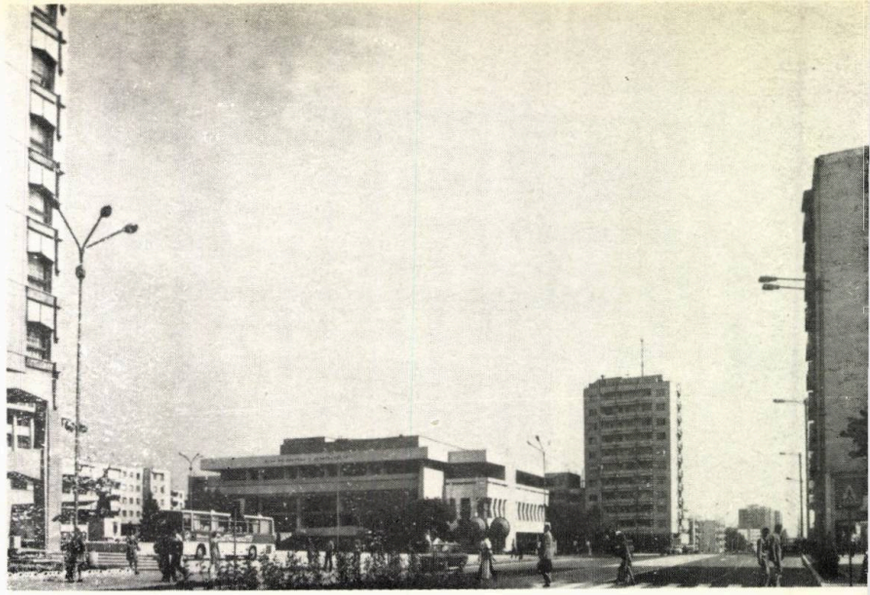

● controlul riguros al tuturor acceselor în ambele piețe, cu perspective clar exprimate atît din exteriorul cît și interiorul ansamblului

● o unitate stilistică și de culoare, ce are la bază rapeluri precise în arhitectura populară moldovenească.

Prin tratarea diferențiată a piețelor, alternarea perspectivelor îndepărtate cu cele locale, evitarea deliberată a monotoniei, folosirea intensivă a cadrului natural etc, s-a urmărit crearea unui ansamblu închegat, unitar și foarte variat. Ponderea principală o are piața de jos, concepută volumetric ca o unitate realizată din elemente diferențiate și clar exprimate arhitectural, compuse într-o simetrie relativă, cu accentul asimetric al esplanadei, cu evidențierea unei dominante ce subordonează entitățile individuale adiacente. Cele patru obiective noi, diferențiate total ca volume arhitecturale, oferă în ansamblu efectul de dinamizare a

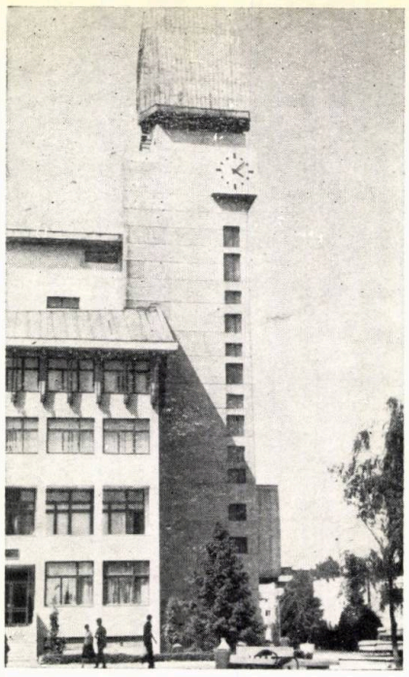

spațiului, unitatea compozițională regăsindu-se în detalii similare în culoare și în folosirea materialelor.

Înțelegerea dinamică a spațiului, subtilitățile spațiale ale celor trei dimensiuni, senzația de inedit,

caracterul optimist al arhitecturii noastre popular să se simtă pretutindeni, amplitudinea unghiurilo de vedere, iată cîteva probleme maximale care a trebui rezolvate, să ne amintim și de cuvintele taler

tatei urbaniste americane Jane Jacobs: « . . . credem că este mai important să luăm în considerare factorii care determină atracția centrului unui oraș, care îi fac pe oameni să dorească să vină în centru și să întîrzie acolo. Căci atracția aceasta este miezul problemei. Toate bogățiile centrului sînt de fapt un subprodus. A crea în el o atmosferă de urbanitate și exuberanță nu este nicidecum un țel frivol ».

Odată croiala făcută, rămînea ca să ne străduim să obținem unitatea ansamblului, treabă grea, delicată, pentru că fiecare dornic să-și exprime personalitatea va încerca teoretic totul — în limita timpului și posibilităților — astfel încît vom avea toate șansele să rezulte un ansamblu eteromorf.

Modul cel mai facil de a obține unitatea ansamblului era unitatea de culoare, lecție învățată, preluată și extinsă de la celebra Casă de cultură din Suceava (arh. Nicolae Porumbescu). Acolo totul suna în aceeași gamă de alb, cu toată multitudinea formelor, a variațiunilor pe aceeași temă.

Hotărîsem, deci, să nu folosim culori, să fie tot ansamblu alb și chiar dacă albul nu va rezista în timp, aceste case albe vor îmbătrîni treptat, împreună, sub patina timpului.

Și pentru că unitatea obținută prin culoare n-ar fi fost suficientă, am convenit să regăsim în multitudinea de exprimări exterioare de detaliu, un detaliu comun — de legătură — care să ne amintească de casele oamenilor de pe aici, că în casele lor este toată priceperea și plăcerea lor, iar aceste case nu sînt banale cuburi moderne, să preluăm deci spiritul acestor opere anonime, sensul intim al volumelor, unghiul frînt al acoperișurilor atît de al lor și al nostru, să le regăsim în și pe volumele noastre, pentru că numai așa volumele noastre vor fi și ale lor. Așa am ajuns la LINIA FRÎNTĂ care, prin repetare, ne duce pe nesimțite la motivul valului atît de românesc.

În ARHITECTURA CASELOR, am utilizat mijloacele tradiționale, artizanale, fără prefabricare, fără tehnologii avansate, cîteva unicate dăltuite în cea mai cunoscută tehnică — placaje din mozaic de marmură cu ciment alb șpițuite sau atît de peste-totul praf de piatră! Despre arhitectura fiecărei case în parte s-ar putea spune multe, bune și rele; vom încerca totuși, cu toate că intuim riscul unei astfel de întreprinderi.

Dominanta ansamblului cea « clar exprimată » — cum învățasem din lecția de la San Marco — este sediul politico-administrativ sau primăria orașului, care încă de la început a stîrnit nedumeriri, opinii pro și contra. Construcția, operă de vîrf a arhitectului ieșean NICOLAE VERICEANU (cu colaboratorii), se impune ca o lucrare foarte originală în felul ei poate și prin aspectul insolit impus de prezența campanilei solitară și voluntară (45 de metri în vîrful fleșei), sveltă și incitantă — definitorie în final. Spunem definitorie pentru că, lucru ciudat, dacă la început unii oameni o priveau cu rezerve neînțelegîndu-i sensul, astăzi, după ani de existență, aproape toți au asimilat-o, mîndrindu-se cu ea (asemuind-o cu cușma lui Peneș Curcanul sau cu o suliță spre

cer), impunîndu-se ca simbol. Cert lucru este că prezența fleșei, « plimbată » de arhitect în studiile sale cînd pe stînga cînd pe dreapta fațadei principale, stabilită în final pe latura din stînga, ascunsă primului contact cu piața, surprinzătoare apoi, strînge în ea mai toate perspectivele premeditate inițial.

Casa de cultură, construcția cu patru fațade la vedere, prin ecranul transparent al vitrajului aduce în interiorul holului întreaga piață (arh.Emilia Popescu — I.S.L.G.C. — București).

Hotelul cu înălțime redusă reproșată de unii confrați care n-au înțeles raportul de subordonare față de dominantă — un exemplu de subordonare clară impusă de sistematizare și înțeles de arhitectul hotelului aflat atunci la prima sa lucrare (arh. NICOLAE MUNTEANU).

Muzeul, cel cu 29 de fațade (studii) și la care prezența în teren a doi plopi a impus opțiunea pentru fațada realizată (arh. NICOLAE MUNTEANU).

Sediul P.T.T. cu ingratul rol ca prin impersonalitatea volumului și fațadei să facă legătura între două unicate hotel și primărie (arh. M. BODNĂRESCU).

Sediul U.J.C.M. — care închide cu liniștea și calmul volumului în același spirit (ca detalii) perspectiva finală din piața de sus.

Și astfel, ajungem la fronturi, la constrîngerea cu care blocurile de locuințe, cu comerț la parter, realizează ordinea atît de necesară, legăturile, circulațiile perimetrale și diagonale, animația în general.

Discutînd despre blocurile turn de vizavi de primărie, ar fi de remarcat punctele de vedere diferite ale unora dintre confrați care consideră și azi că ele ar strica echilibrul ansamblului, subminînd autoritatea dominantei. Intuind de mult acest pericol, ne-am străduit tocmai să nu se întîmple acest lucru, să « terminăm » cu mare atenție această dificilă ÎNCHEIERE. În acest sens, considerăm că timpul a lucrat în favoarea proiectantului sistematizator — decalajul de peste zece ani între primărie, hotel, casa de cultură și blocurile de vizavi ne-a ajutat în sensul căpătării unei experiențe suficiente, astfel încît ceea ce făcusem bine atunci să nu stricăm acum — niște blocuri înalte P+10 așezate la distanțe egale (ca în vechile studii) ar fi fost o soluție proastă, care ar fi tulburat echilibrul și mai ales intimitatea ansamblului, o soluție banală grefată pe ceva bine făcut.

Aproape că s-a impus ca necesară soluția de a realiza niște blocuri de tip unicat ca dimensiuni și aspect cu care să putem manevra după cerințe.

Cu aceste blocuri s-a urmărit:

- reducerea la maximum a secțiunilor în plan, iar forma planului să fie pătrată (latura pătratului este de 17,35 m.), astfel încît blocul să fie redus ca volum în spațiu, ca să satisfacă nevoile de bună proporționare atît la P+7 — cît și la P+9 etaje — (exclusiv P+10)
- odată aleasă secțiunea, trebuiau apoi volumele să fie foarte corect « paginate », în așa fel încît să « se lege » cît mai bine, din vederile frecvente din interiorul pieței (să lase un spațiu suficient de larg cu vedere liberă către exterior din fața primăriei ; să concureze voit volumul hotelului obligîndu-l să « lucreze » în grup, la aproape aceeași înălțime)
- regimul variabil de la parter + mezanin + șapte etaje pînă la nouă etaje, al verticalelor, accentuat și de panta naturală a terenului și de efectele de perspectivă ajută ansamblul, atît în interior (prin suprapuneri succesive), cît și din exterior, unde un studiu amănunțit al siluetei centrului văzut de pe drumul Bîrladului a impus gruparea verticalelor — de la una, la două-trei.

Ar mai fi de spus despre plăcerea imensă de a desena o planșă numai cu copaci, flori și iarbă, de a desena bănci, fîntîni și fîntîniță, jardiniere și stîlpi de iluminat, coșuri de hîrtii și pavimente toate făcînd obiectul unui proiect separat după terminarea la roșu a obiectivelor principale (cu copacii am corectat unele greșeli de proiectare și mai ales de execuție).

Amintindu-ne de pavimente, trebuie să spunem că erau la început din marmură (ca la Iași și mai rău la Buzău) și ne-am dat la timp seama că oamenii ne vor întreba poate de ce n-am pus marmură pe case?! Atunci am renunțat și-am realizat un covor din pietre roșii așternut la picioarele statuii marelui Ștefan Voievod; aceste pietre roșii le-am găsit pe străzi lăturalnice aduse de nu se știe cine și cînd, și am rugat oamenii să ni le dea să facem în centru un covor, și oamenii ni le-au dat primind în loc dale banale prefabricate, înțelegînd cu toții semnificația gestului.

Contribuția definitorie în ce s-a realizat la Vaslui cred că o au localnicii, conducerea județului și orașului care au fost în permanență alături de proiectant, înțelegîndu-l, ajutîndu-l cu fapta, înțelegînd semnificația momentului unic de reconstrucție.

Constructorul s-a întrecut pe sine, a înțeles aproape întotdeauna să nu se menajeze și să fie alături de proiectant.

Echipa de ingineri și arhitecți și ajutoarele lor s-a achitat cît a putut de bine de această minunată sarcină, primind permanent sprijin din partea conducerii de atunci a Institutului de proiectări din Iași (director prof. dr. CONSTANTIN MIHĂILESCU), precum și din partea unora din organele de avizare. Se cuvine să amintim cu mulțumiri numele arhitecților prof. NICOLAE BĂDESCU, TRAIAN CHIȚULESCU, DAN MIHUȚĂ ș.a.

Nu putem să încheiem aceste succinte notații, fără să nu amintim de învățămintele aceluia care spunea: « căutările mele la fel ca și sentimentele mele sînt îndreptate către ceea ce reprezintă principala valoare a vieții-POEZIA » (Le Corbusier).

Arh. NICOLAE MUNTEANU

1

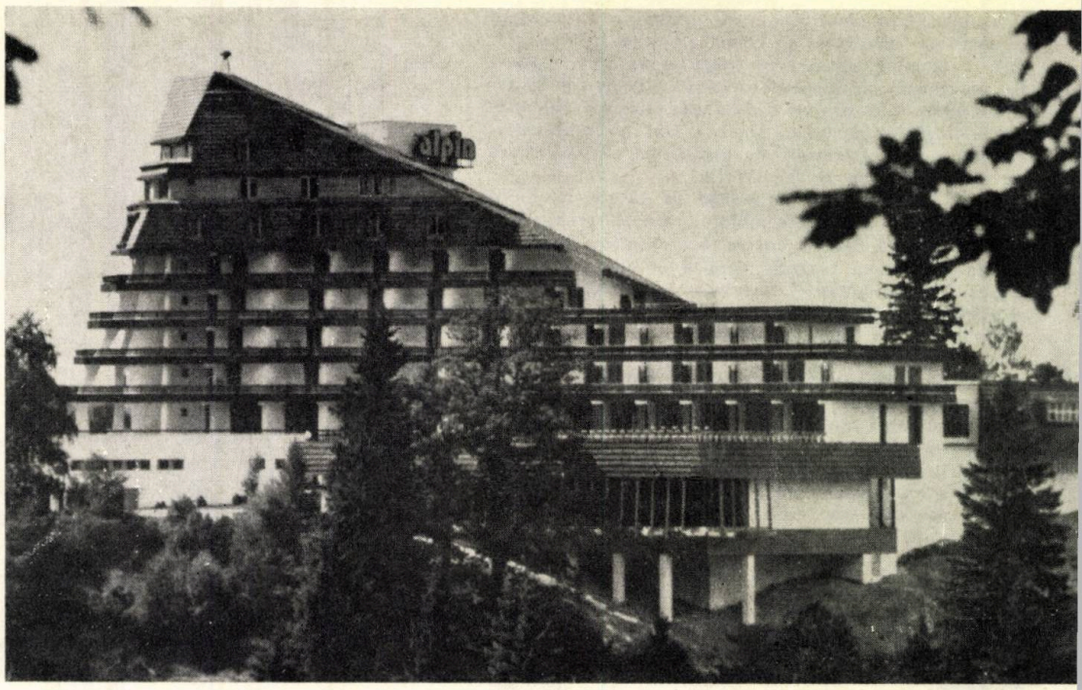

2

Realizări

Creşterea fără precedent a volumului turismului de masă constituie, alături de explozia demografică şi de cea tehnologică, una dintre caracteristicile societăţii contemporane.

Marea mobilitate, pe care o conferă azi mijloacele de transport moderne, tot mai rapide şi mai comode, oamenilor care au la dispoziţie un buget sporit de timp liber pe care şi-l pot consacra odihnei sau recreării, sportului ori menţinerii formei fizice şi psihice, le-au putut oferi posibilitatea de a călători mai mult şi de a-şi satisface astfel străvechea dorinţă de a vedea şi cunoaşte locuri noi, alte meleaguri, cu alţi oameni, limbă şi obiceiuri.

Toate acestea au condus, mai cu seamă în ultimele două decenii, la dezvoltarea unei puternice industrii turistice, organizată adecvat marii varietăţi de forme de petrecere a timpului liber şi îmbrăcînd cele mai diverse modalităţi, specifice particularităţilor cadrului de implantare, fapt ce a impus proiectarea şi realizarea unei impresionante baze tehnico-materiale, în care factorul arhitectural şi-a aflat un important cîmp de exprimare şi afirmare.

Fără a constitui o excepţie pe plan mondial, şi în ţara noastră — posesoare a unui important potenţial turistic —, edificarea bazei materiale a turismului s-a realizat pe trei principale planuri: **în mari ansambluri turistice de tip sezonier** — « staţiuni » montane sau pe litoralul Mării Negre, construite în paralel cu echiparea localităţilor urbane —, **ca dotări hoteliere de tip orăşenesc** şi, în fine, **ca inserare de unităţi de cazare, cu alimentaţie publică,** de capacităţi mai mari sau mai mici, amplasate izolat, **pe trasee de tranzit turistic sau în zone cu un pitoresc atractiv.** Acest mod de abordare a problemei dotării tehnico-materiale a industriei turistice naţionale a condus la o dezvoltare echilibrată, unitară şi armonioasă pe întreg teritoriul ţării noastre şi la asigurarea unei bogate şi variate game de tipuri de hoteluri, moteluri, hanuri etc, cu conţinut, capacitate, confort şi expresie plastică foarte diferită, probînd astfel încă o dată calităţile arhitecţilor chemaţi să interpreteze în rezolvări concrete cele mai diverse programe pentru cazare şi alimentaţie publică, să exprime în plastica faţadelor şi să armonizeze forme şi compoziţii volumetrice integrate în ambianţe exterioare foarte variate şi să răspundă prin soluţionări eficace la o multitudine de exigenţe ale investitorilor sau cerinţe ale utilizatorilor, beneficiare fiind masele de turişti interni şi externi.

Remarcabila activitate a arhitecţilor şi proiectanţilor români implicaţi în rezolvarea problemelor complexe puse de

3

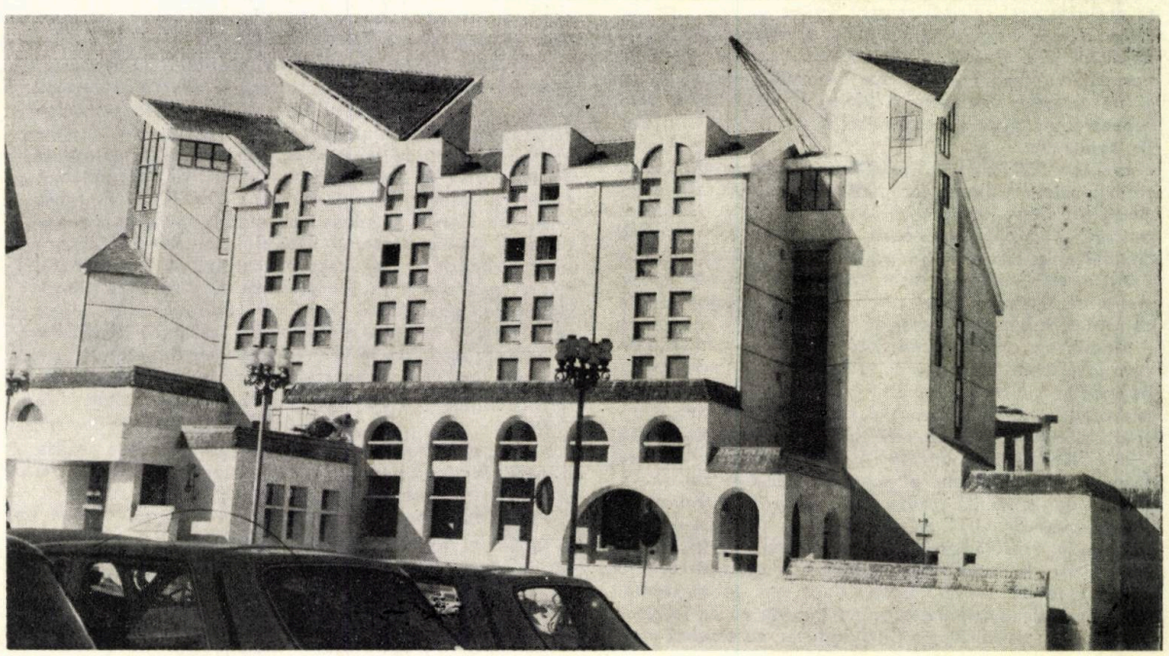

4

5

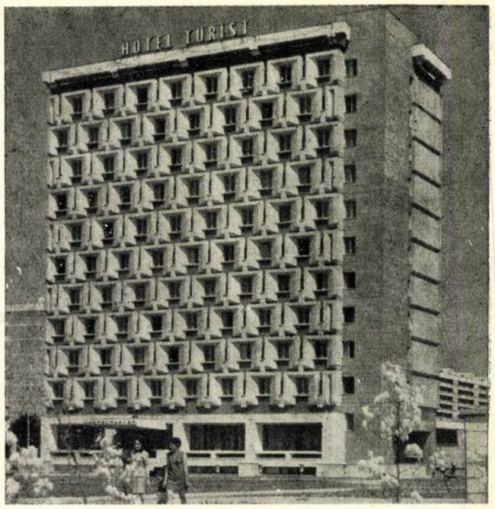

6

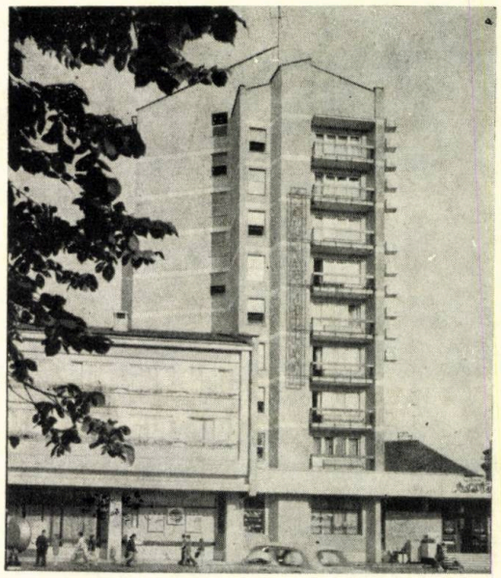

7

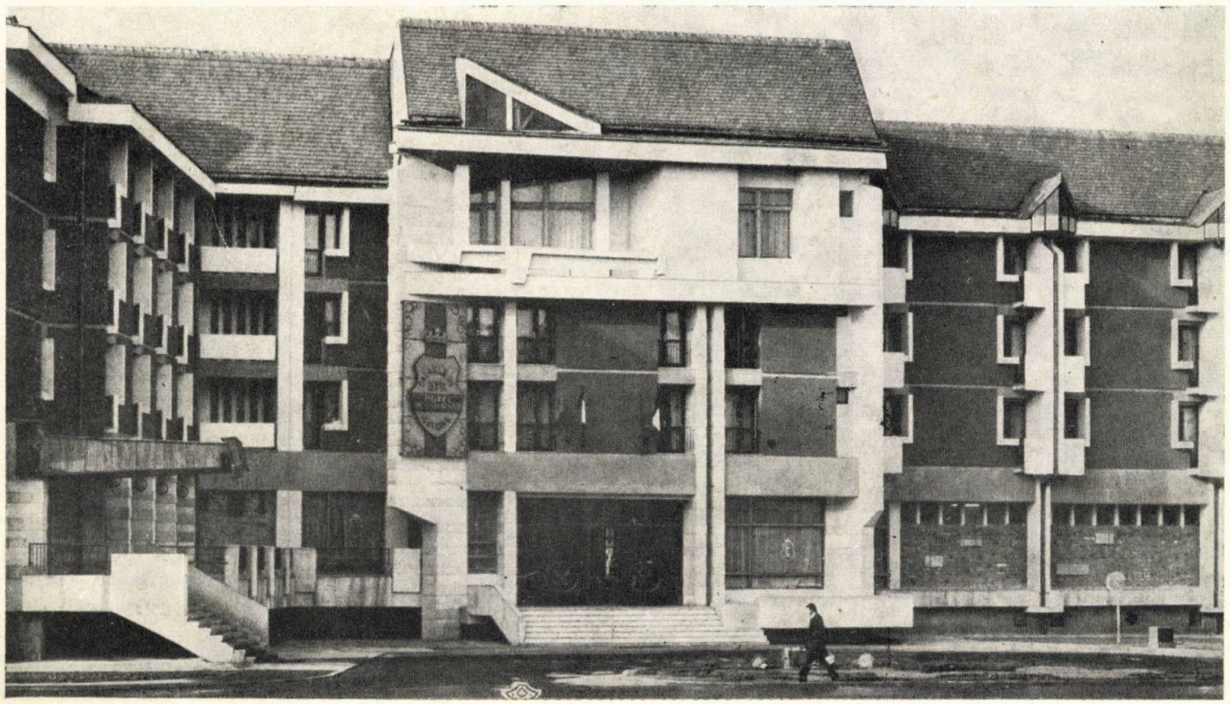

8

dezvoltarea rapidă a rețelei hoteliere, s-a concretizat, an de an, prin lucrări de înaltă ținută, de bună calitate, fie că ne referim la hotelurile urbane, dotări orășenești care au devenit astăzi reale centre polarizatoare, elemente care personalizează zonele centrale din multe localități importante (Arad, Bacău, Timișoara, Piatra Neamț etc), fie că amintim salba de ample ansambluri de pe litoral care se întind din sud — de la Mangalia — pînă la Năvodari în nord sau « noua » stațiune montană amplasată în peisajul atrăgător al foarte cunoscutei Poieni a Brașovului.

Formele de turism — organizat sau de tranzit — ,caracterul sezonier (estival sau hibernal) ori permanent al stațiunilor, profilul și amploarea activităților turistice, în fiecare unitate sau în complexe hoteliere, cadrul ambiant al dotărilor — natural sau construit, vechi sau nou — au constituit, pentru arhitecții noștri, elemente fundamentale ale însăși temei de proiectare, iar, în interpretarea pro-

1. Hotel INTER● CONTINENTAL — București 2. Hotel ALPIN — Poiana Brașov — 3. Hotel CONTINENTAL — Sibiu — 4. Hotel VALAHIA — Tîrgoviște — 5. Hotel UNIREA — Iași — 6. Hotel TURIST — Galați 7. Hotel AURORA — Satu Mare — 8. Hotel COROANA — Bistrița

→

gramului arhitectural, transpare, în cele mai multe cazuri, că aceste date de bază au influențat decisiv rezolvările generale și de detaliu, particularizînd soluționările arhitecturale pentru fiecare obiect în parte, ansamblurile și dotările componente fiind concepute, organizate, proiectate și echipate diferențiat, în relație directă cu acestea.

Desigur, că în preocupările de azi ale arhitecților și proiectanților români, va trebui să-și facă loc, tot mai mult, grija pentru economia de materii prime energetice și combustibili convenționali și să se treacă astfel la o nouă « calitate » în ceea ce privește introducerea unor noi tehnologii de folosire a radiațiilor calorice ale soarelui și a forței vîntului, în vederea valorificării acestor surse naturale de energie, și la generalizarea experimentelor de termotehnică și electrodinamică în scopul folosirii energiei solare la prepararea apei calde și la încălzirea clădirilor, precum și a mișcării eoliene la producerea energiei electrice, cu grija ca, atît « arhitectura solară » cît și cea « eoliană » să aducă o reală contribuție, originală, fără a afecta soluționările arhitectural-constructive ale ansamblurilor sau comunităților din cadrul acestora, precum și cadrul natural, protejîndu-se ca și pînă acum mediul ambiant.

Prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA

9

10

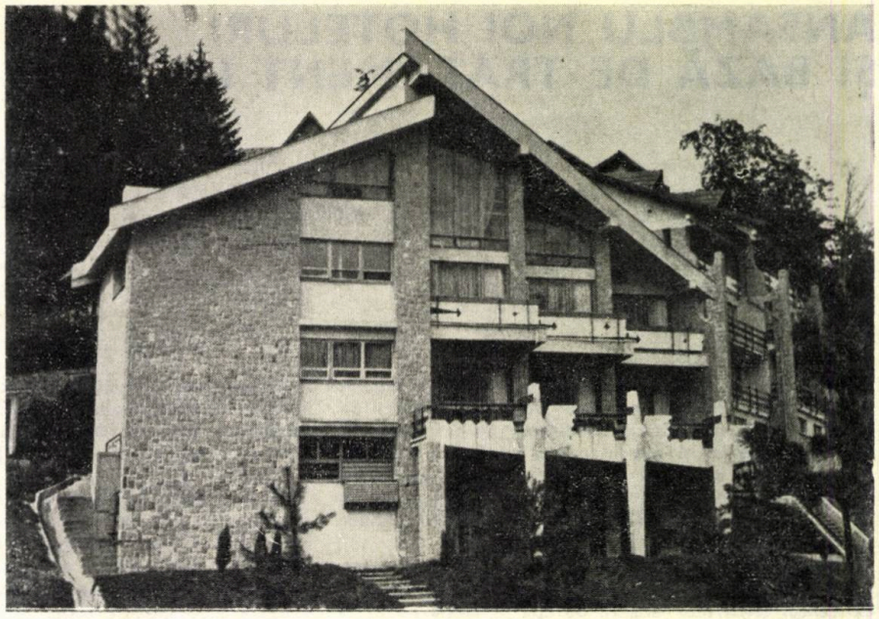

14

9. *Ansamblul CAP—AURORA, Mangalia — 10. Hoteluri în stațiunea OLIMP — 11. Hotel FORUM—Costinești — 12. Hotel ORIZONT — PREDEAL — 13. Hotel la Semenic—14. Casă de oaspeți a tineretului în Bușteni — 15. Hotel BELVEDERE din Cluj-Napoca — 16. Hotel STUDENT—PARC, pe malul Lacului Tei din București*

15

16

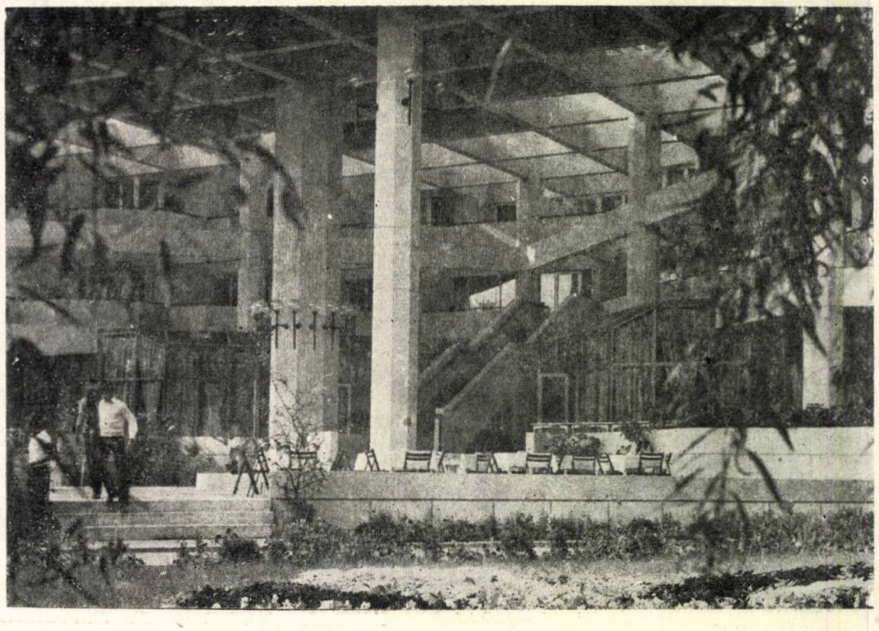

ANSAMBLU NOI HOTELURI ȘI BAZĂ DE TRATAMENT LA BĂILE TUȘNAD

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **MARIAN RENEL** (șef proiect), **ROXANA RENEL, NAHUM STERNBERG**

Rezistență: inginerii **GAVRIL SZABÖ, ARIEȘ ADAM, PETRU SIEGEL, WERNER HANNAK**
Instalații: inginerii **CONSTANTIN COLTOFEANU** (termice), **IOAN SAVU** (ventilații), **ALEXANDRU PAVELESCU** (electrice)

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL PROIECT-BRAȘOV

Beneficiarul — Ministerul Turismului — a prevăzut în stațiunea Băile Tușnad, în scopul ridicării capacității de cazare și al îmbunătățirii condițiilor de tratament și cură, proiectarea și executarea a două noi hoteluri și a unei baze de tratament. Stațiunea este amplasată în cadrul pitoresc al defileului Oltului, într-un peisaj dominat de munți împăduriți cu brad și cu un aer puternic ionizat.

Noua bază de tratament s-a amplasat în vecinătatea pavilionului existent de băi mezotermale, datorită existenței izvoarelor bogate de apă minerală necesară procedurilor terapeutice.

Spațiul restrîns a condus la o soluție cu partiu compact, rezolvat în regim de parter+2 niveluri la stradă și subsol tehnic+parter pentru spațiile rezervate procedurilor umede. Holul generos distribuie accesul către funcțiunile principale ale bazei — hidroterapie, rezolvată separat pe sexe, kinetoterapie, electroterapie, cabinete policlinică. Baza de tratament asigură, în regim de 6 ore, 936 proceduri majore și 1916 proceduri asociate.

Construcția, realizată parțial în versantul muntelui, deschide spre stațiune o fațadă pe 3 niveluri, tratată în registre susținute de verticala scării și de rampa scării principale.

Hotelul Tușnad s-a realizat pe un amplasament situat în imediata vecinătate a bazei de tratament, de care este legat printr-o pasarelă, urmărindu-se crearea unui front de ținută, printr-o arhitectură specific montană cu caracter modern. Fiind situat într-o curbă a șoselei naționale care străbate stațiunea, între cantină și complexul comercial, hotelul a fost soluționat în formă de **Y**, cu spațiile publice parțial rezolvate sub cazarea dispusă în cele trei aripi legate prin nodul de circulație verticală (scară + 2 lifturi). Cuprinde 108 camere duble pentru 216 locuri, restaurant cu 150 locuri, terasă 40 locuri, bar de zi, spații pentru coafură, frizerie, spații vînzare artizanat și florărie. Suprafața construită este de 1880 m², iar aria desfășurată de 8160 m², regimul de înălțime fiind subsol+parter+5 niveluri.

Zona bogată în intemperii, relieful muntos, fondul existent de vile mici au condus la o arhitectură cu pante mari la acoperiș soluționată peste toate nivelurile de cazare, care creează o personalitate și o implantare acceptată în ritmul existent al stațiunii. Plastica fațadelor creează o compoziție reper în desfășurarea panoramică a stațiunii.

BAZA DE TRATAMENT
1. PLAN SITUAȚIE: *1. Hotelul TUȘNAD — 2. Noua bază de tratament — s. Vechiul pavilion balnear — g. Cantina nr. 3 — K. Complexul comercial — p. Cantină-restaurant.*
2. PLAN PARTER: *1. Hol intrare — 2. Hol așteptare —3, 4. Bar ape minerale — 5. Băi carbogazoase — 6, 7. Garderobă bărbați, femei — 8. Vestiare — 9. Sauna — 10. Sală odihnă — 11. Duș masaj — 12. Afuziuni — 13. Duș scoțian — 14. Duș circular — 15. Baie aer — 16. Băi plante — 17. Bazine treflă, duș subacual — 18. Băi șezut — 19. Băi galvanice — 20. Băi bule — 21. Cabine masaj — 22. Împachetări parafină — 22. Bazine elongații — 24. Bazine mișcare reeducare*
3. PLAN SUBSOL: *1. Subsol tehnic — 2. Centrală ventilație — 3. Curte serviciu — 4, 5. Vestiare bărbați, femei — 6. Atelier aparatură — 7. Atelier întreținere — 8. Instructor — 9. Sală gimnastică — 10. Gimnastică pasivă — 11. Vestiar — 12. Intrare și scară de acces la holul principal din parter*
4. PLAN ETAJ: *1. Hol — 2. Magnetodia flux — 3. Galvanofaradizări — 4. Ultraviolete — 5. Diadinamici — 6. Băi lumină generală — 7. Laborator explorări funcționale — 8. Laborator biochimie — 9. Laborator — 10. Pulverizări — 11. Aerosoli — 12. Vestiar — 13. Băi lumină parțială — 14. Tratament — 15. Cameră gardă — 16. Tratament aparatură — 17. Ultrascurte — 18. Unde medii — 19. Ultrasunete — 20. Miodinaflux — 21. Microunde — 22. Cabinet — 23. Secretară — 24. Director*
5. SECȚIUNE TRANSVERSALĂ
6. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ PRIN BAZINELE DE MIȘCARE REEDUCARE

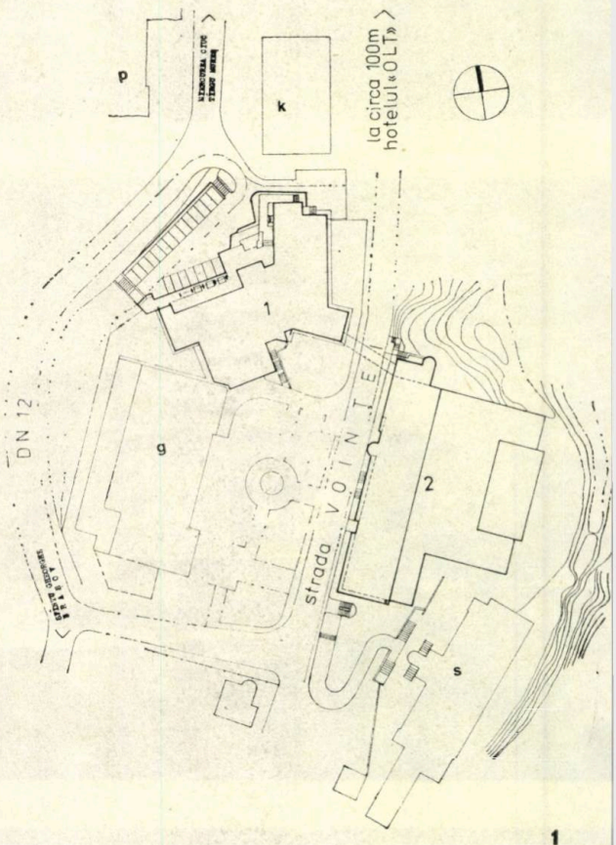

1

BAZA DE TRATAMENT

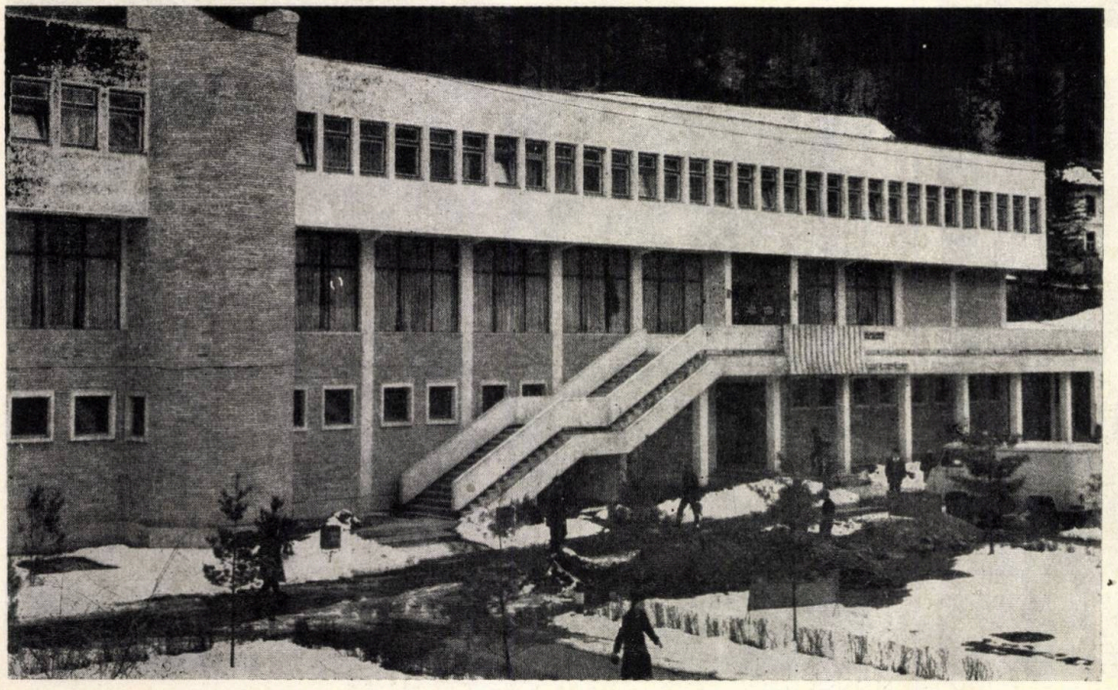

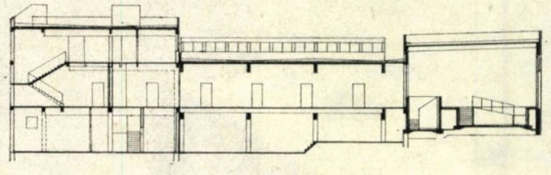

5

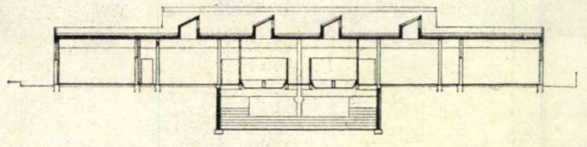

6

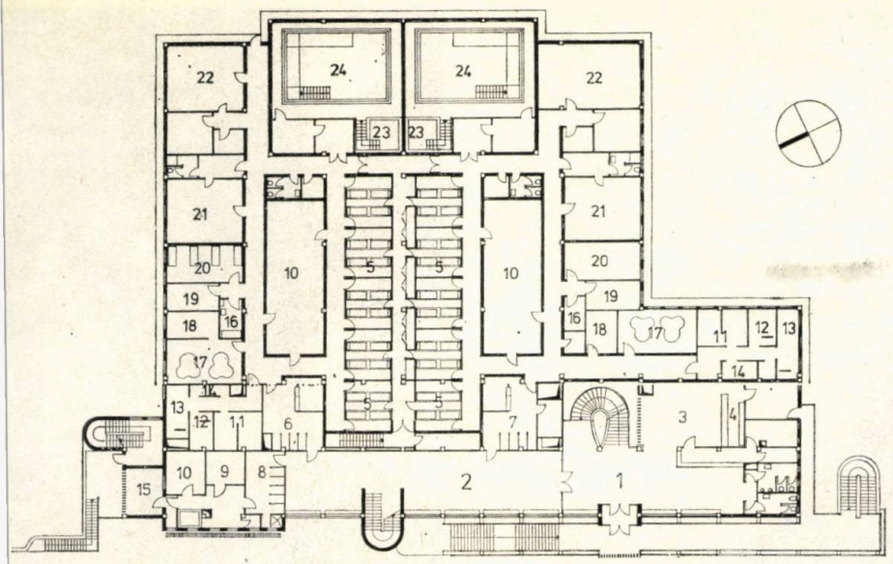

2

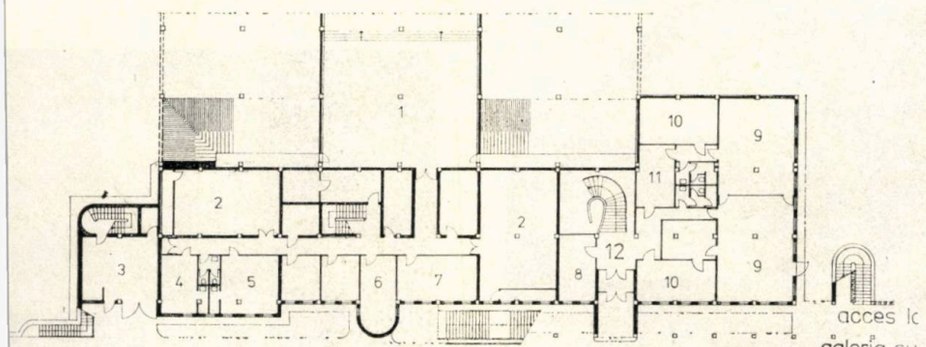

3

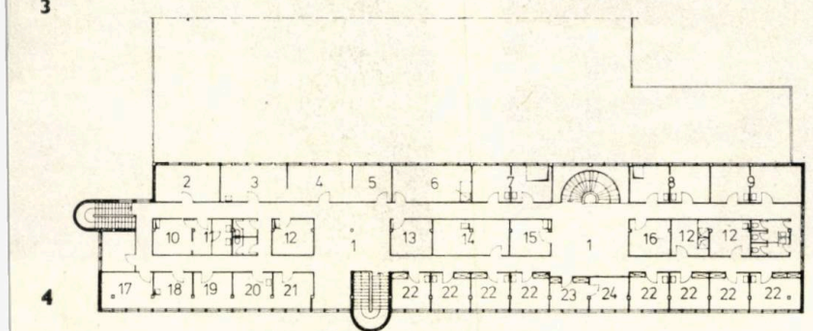

4

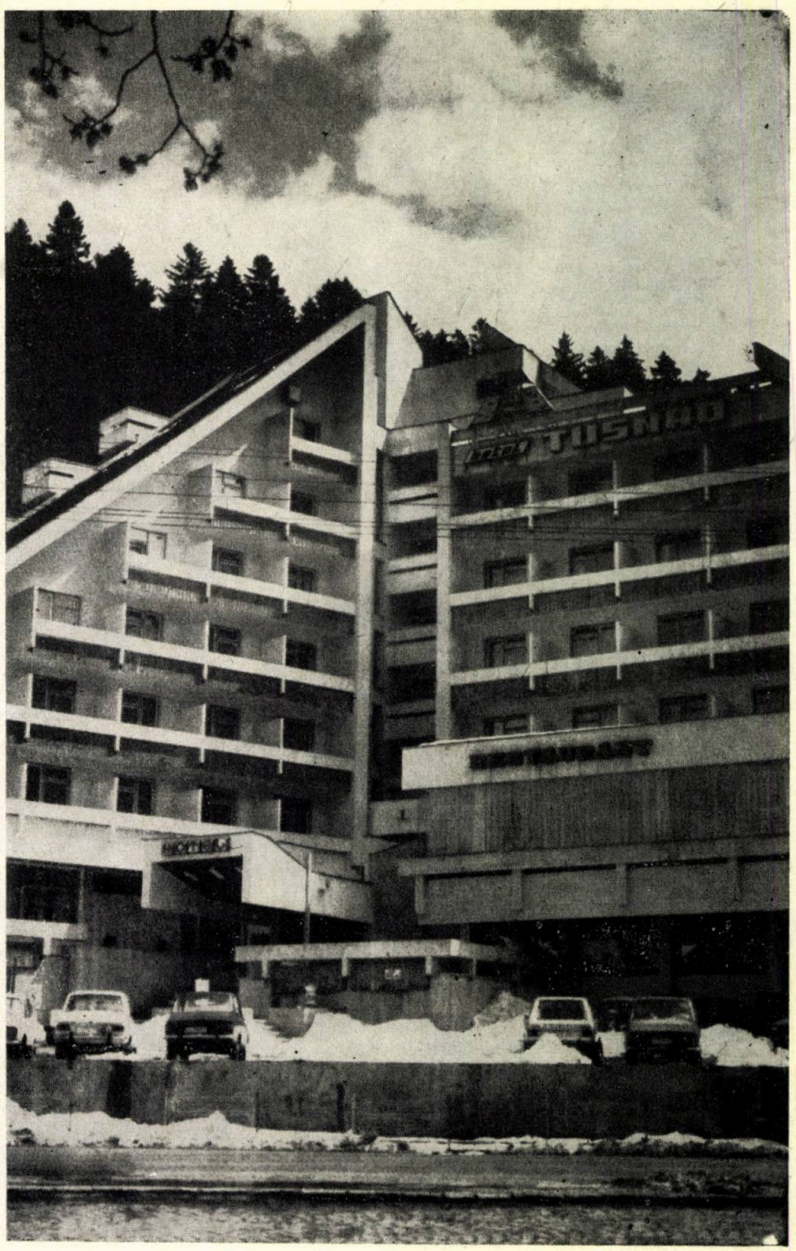

HOTEL TUŞNAD

HOTELUL TUŞNAD ŞI BAZA DE TRATAMENT

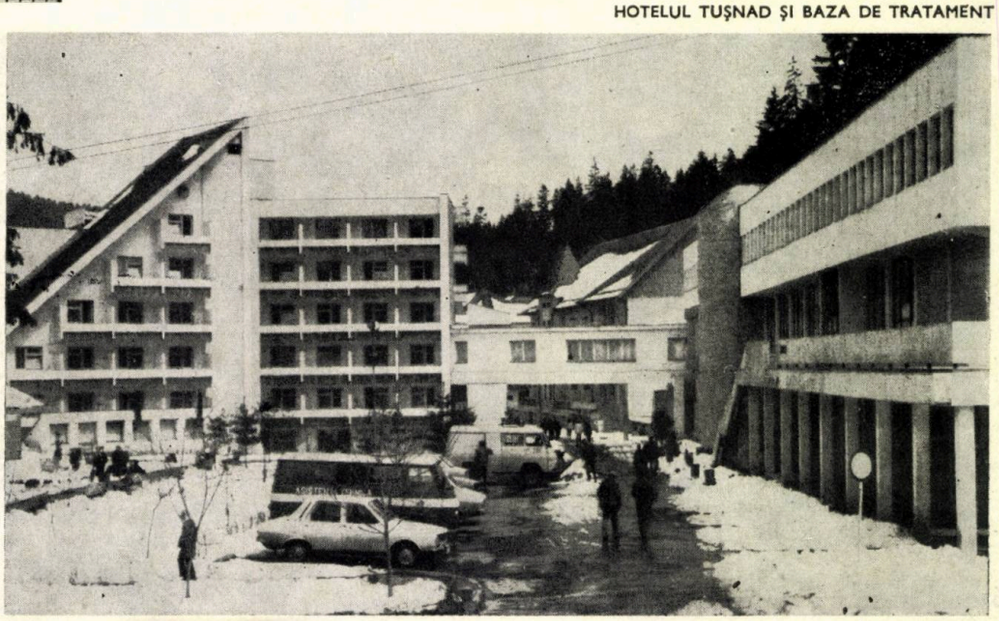

HOTELUL TUSNAD

7. PLAN LA NIVELUL INTRĂRII (COTA—3,40) : *1. Terasă—2. Hol—recepție — 3. Recepționeri — 4. Birou — 5. Bagaje — 6. Bar de zi — 7. Depozit bar — 8. Coafor — 9 Frizerie — 10. Coridor — 11. Depozit — 12. Centrală telefonică — 13. Magazin artizanat — 14. Florărie — 15. Atelier — 16. Depozit rufe — 17, 18. Vestiar femei/bărbați — 19. Centrală ventilație — 20. Prepararea apei calde — 21. Tablou electric — 22. Platforma interioară a intrării principale în hotel (la Drumul național nr. 12) — 23. Platforma superioară (la nivelul Promenadei « de sus » a stațiunii—aleea parcului, cofetăriei, cantinei, stabilimentului balnear)*

8. PLAN LA NIVELUL RESTAURANTULUI (COTA ±0,00) : *1. Hol intrare restaurant — 2. Garderobă — 3. Sală restaurant — 4. Terasă restaurant — 5. Oficiu — 6. Bucătărie — 7, 8, 9. Preparări legume, pește, carne — 10. Bufet — 11. Spălător vase — 12. Primire alimente*

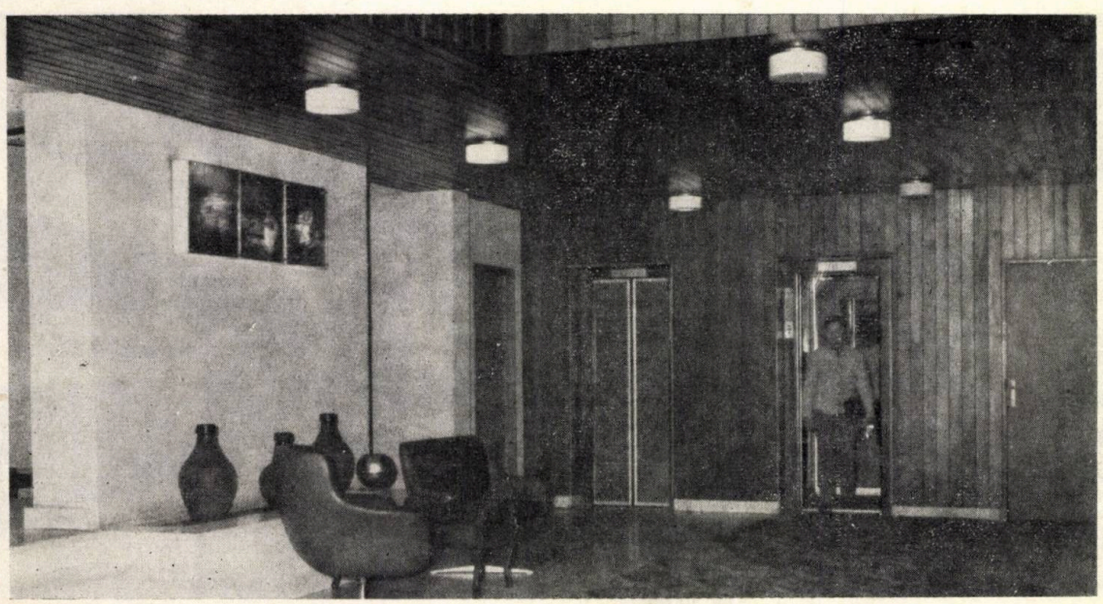

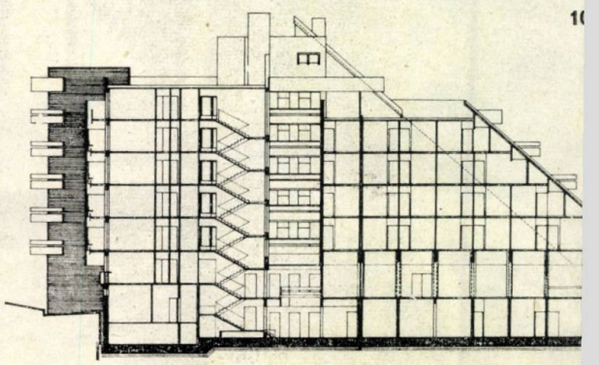

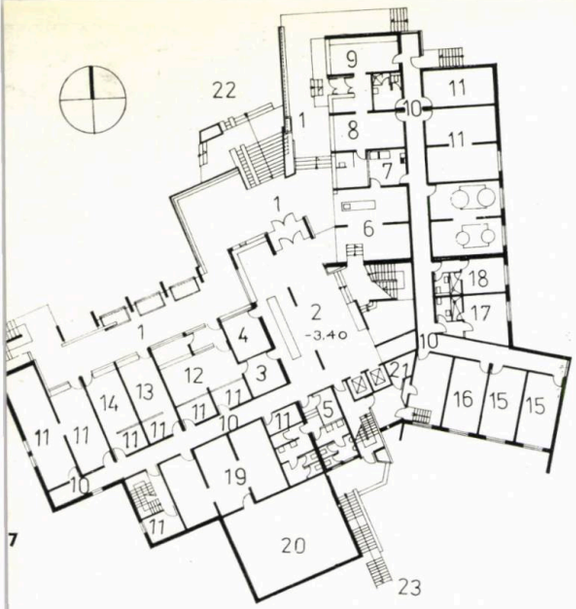

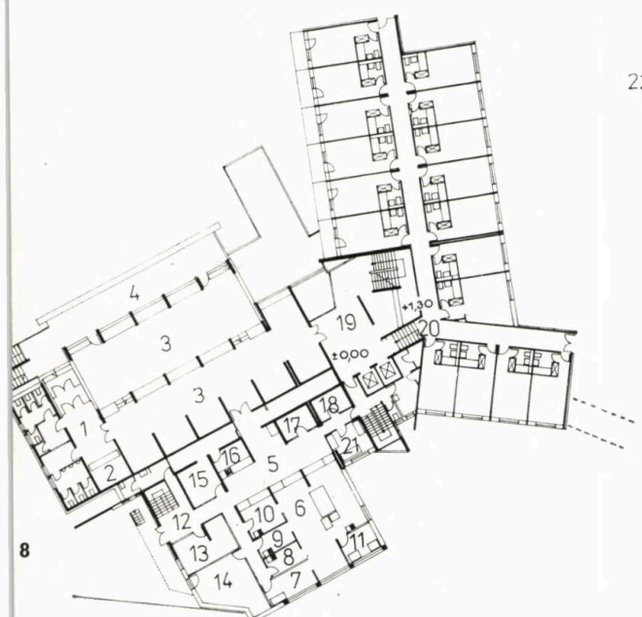

—13. Depozit coloniale—14. Depozit carne—15. Depozit bar—16. Bar — 17. Birou — 18. Depozit — 19. Hol restaurant (+0,00) — 20. Culoar cazare (cota +1,30) — 21. Spălător veselă

9. PLAN ETAJ COTA + 7,10: 1. Cameră 2 paturi — 2. Oficiu etaj — 3. Tablou electric — 4. Depozit rufe — 5. Scară serviciu — 6. Galerie de acces la stabilimentul balnear

10. SECȚIUNE

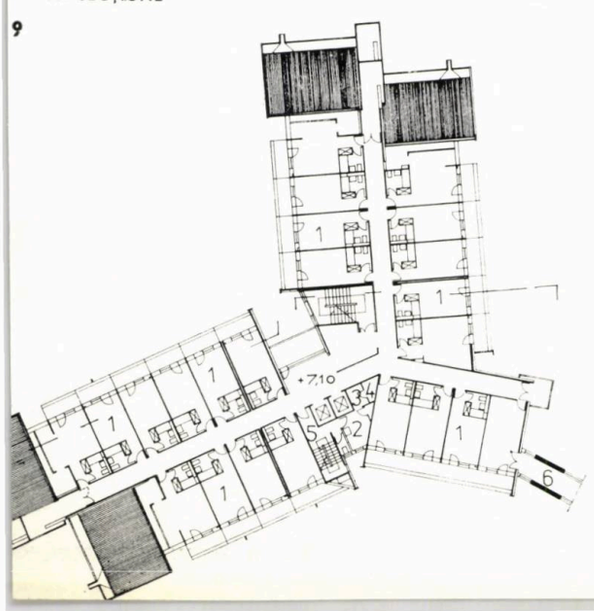

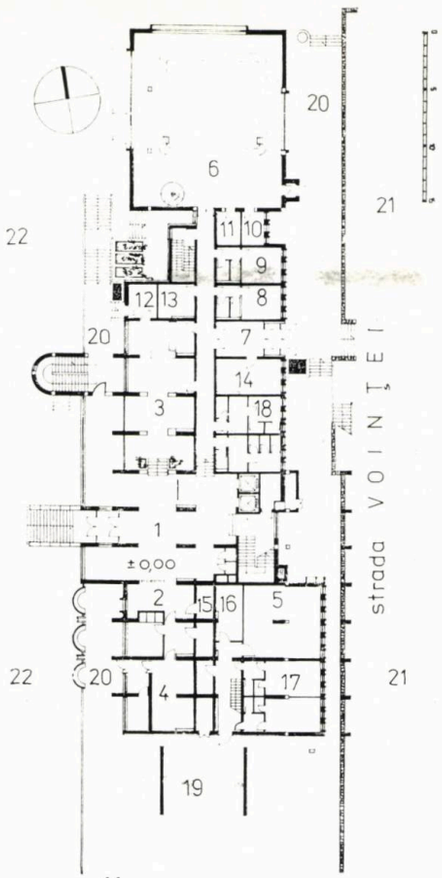

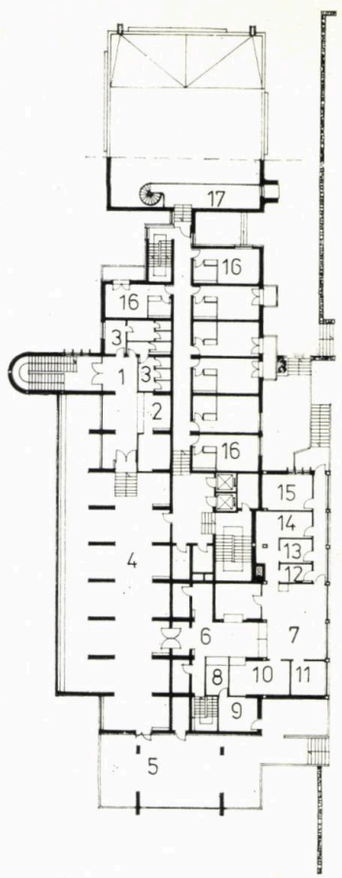

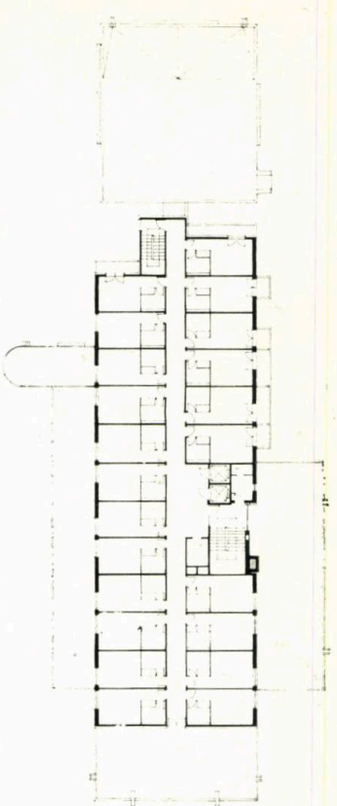

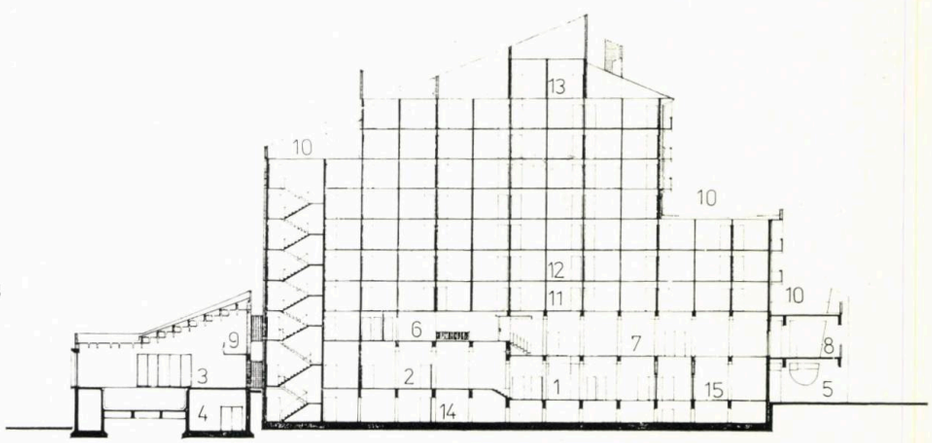

HOTELUL OLT

11. PLAN PARTER: *1. Hol-recepție — 2. Recepție-shop — 3. Bar de zi — 4. Centrala telefonică — 5. Centrală ventilație — 6. Piscină — 8, 9. Vestiar bărbați/femei — 10. Instructor înnot și gimnastică medicală — 11. Prim ajutor — 12. Depozit bar — 13. Lenjerie — 14. Depozit inventar — 15. Bagaje — 16. Magazie — 17. Vestiare personal femei/bărbați — 18. Grup sanitar femei/bărbați — 19. Curte de serviciu — 20. Terasă — 21. Strada Voinței (Promenada « de sus » a stațiunii) — 22. Parcaj*

12. PLAN MEZANIN (COTA +4,00 M): *1. Hol restaurant — 2. Garderobă — 3. Grup sanitar femei/bărbați — 4. Restaurant — 5. Terasă restaurant — 6. Oficiu — 7. Bucătărie — 8, 9. Bar și depozit bar băuturi — 10, 11. Spălător veselă/vase bucătărie — 12, 13, 14. Preparări pește/carne/legume — 15. Magazie alimente — 16. Cameră 2 paturi — 17. Supantă piscină*

13. PLAN ETAJ I (COTA + 8,00 M)

14. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ: *1. Hol parter, recepție hotel — 2. Bar de zi — 3. Piscină — 4. Hidrofor — 5. Curte serviciu — 6. Hol restaurant, mezanin — 7. Restaurant — 8. Terasă restaurant — 9. Supantă piscină — 10. Terasă — 11. Etaj I, cazare — 12. Etaj II, cazare — 13. Etaj tehnic — 14. Depozite și subsol tehnic — 15. Centrală telefonică*

Hotelul Olt este amplasat într-un parc central, în vecinătatea mai vechiului hotelul Ciucaș. Terenul îngust, formînd o terasă, a condus la o soluție liniară cu toate funcțiunile anexe cazării rezolvate sub spațiile de cazare. O parte a spațiilor destinate restaurantului și anexelor acestuia, precum și piscina de agrement, creează volume adiacente celui principal.

Partiul cuprinde: cazarea pentru 256 locuri (în 125 camere), restaurantul cu 150 locuri, 50 locuri terasă, 20 locuri bar de zi și piscina de agrement cu toate anexele, cu bune deserviri, atît pentru circuitul interior al hotelului, cît și pentru exterior. Are o suprafață construită de 1 100 m² și aria desfășurată de 7 530 m² în regim de înălțime subsol, parter, mezanin + 7 niveluri.

Necesitatea protejării de aversele abundente și relieful muntos au condus la realizarea unei arhitecturi de acoperișuri și terase. Pentru plastica arhitecturală și pentru protecție hidrofugă, fațadele au fost placate parțial cu plăci de azbociment. Această placare consti-

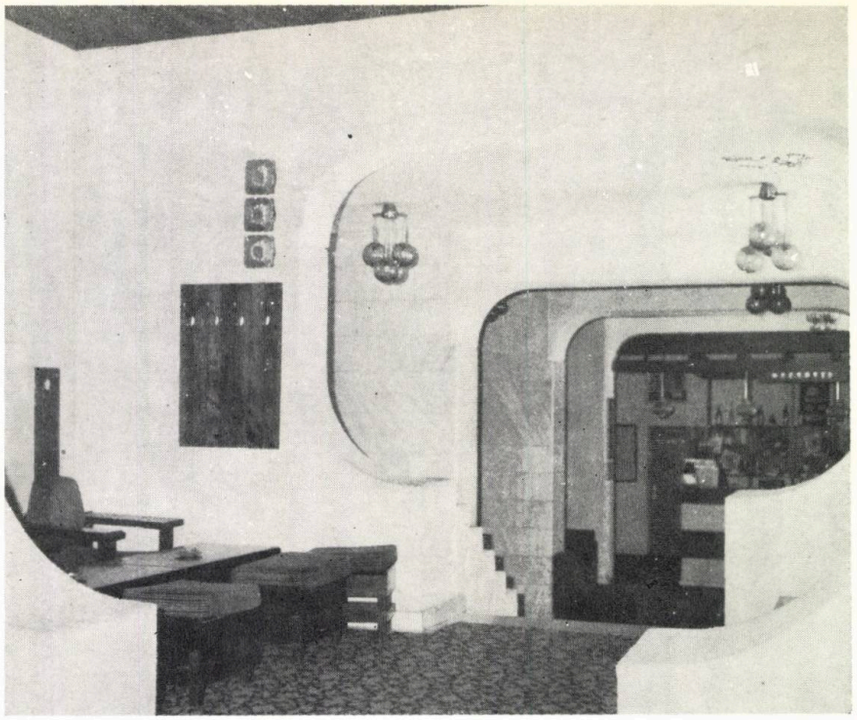

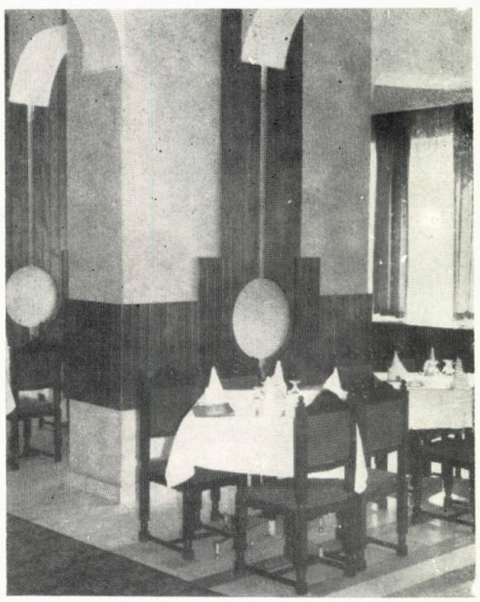

tuie nota specifică a construcției, dar materialul din care s-a realizat s-a dovedit în timp fără calități, conducînd la necesitatea înlocuirii lui viitoare cu țiglă, material prevăzut inițial în documentația proiectului.

Prin volumetrie și amplasament, hotelul constituie un punct dominant în stațiune, reper în panorama surprinsă de pe stînca « Piscul Șoimului ».

Cele trei edificii — **baza de tratament și cele două noi hoteluri** — au fost realizate cu valori de investiții reduse, ca indici de cost pe cameră, pe loc restaurant și pe procedură, realizîndu-se atît funcționalul cerut de beneficiar, cît și aspectul arhitectural caracteristic locului și creîndu-se punctarea prin necesare accente volumetrice ce îmbogățesc silueta stațiunii.

Arh. MARIAN RENEL

AȘEZĂMINTE DE CULTURĂ

Privire retrospectivă

Clădirile destinate dotărilor culturale au constituit dintotdeauna, pentru arhitecți, prilejul de a elabora proiecte cu rezolvări deosebite, atît din punct de vedere funcțional, al alcătuirii lor spațiale și constructive, dar și referitor la încadrarea în situl urban și mai ales la expresia plastică.

Și în țara noastră, în ultimele trei decenii, s-au construit în sectorul cultural clădiri cu programe variate: cinematografe, case de cultură, teatre, săli polivalente, expoziții etc., cărora li s-a acordat o mare atenție din partea tuturor celor ce au contribuit la edificarea lor — beneficiar, proiectant și constructor. Noua serie de instituții culturale alcătuiește, în prezent, un produs coerent și cert ce va rămîne una din cele mai elocvente mărturii ale potențialului tehnico-economic și spiritual, a capacităților noastre de a construi și a posibilităților de creație arhitecturală de care am dispus în perioada amintită.

Apreciem că rezultatele obținute sînt, în marea lor majoritate, remarcabile și ele au fost, ca atare, adesea menționate, ori de cîte ori s-a făcut o trecere în revistă a fenomenului arhitectural autohton contemporan. Am putea, și de data aceasta, să reluăm expunerea succeselor obținute, cu toate că o enumerare exhaustivă sau o încercare de ierarhizare sînt dificil de obținut, datorită întinderii programelor, a numărului de realizări, ca și a diversității punctelor de cercetare.

Dacă este uneori necesară o privire retrospectivă, cu intenția de a reliefa rezultatele obținute, în stadiul actual, mai importantă este, cred, o analiză critică atentă, care să ofere unele elemente de îmbunătățire, înnoire și progres, apte în globalitatea lor să evite stagnarea și să ducă la saltul calitativ obligatoriu după o realizare cantitativă merituoasă. Și, în momentul de față, ne este îngăduit un răgaz, iar această situație trebuie folosită, pentru a nu persista în soluții de rutină, ci a opera din timp, pe baza experienței acumulate, modificările corespunzătoare situației actuale și de viitor și a utiliza, astfel, cît mai eficient fondurile alocate.

Este de necontestat faptul că toate clădirile social-culturale construite în deceniile anterioare au trebuit să împlinească un mare gol, ce dăinuia de multă vreme la noi, datorită, atît unei vădite lipse de interes acordată în trecut acestor dotări, cît și distrugerilor cauzate de război și a greutăților de a construi, ce au urmat. De aceea, odată cu epoca de reconstruire, investițiile au fost judicios adaptate situației existente, operîndu-se simplificări, comasări sau amplificări de programe, în funcție de imperativele majore de la acea dată.

Astfel au luat naștere temele de proiectare ale caselor de cultură, construcții prin care, inițial, s-a urmărit să se satisfacă variate nacesități de transmitere a culturii în marea masă a populației și de angrenare în activități artistice sau tehnice de tot felul, a celor ce, din multiple motive, nu putuseră să ia contact cu aceste discipline. S-a ajuns, astfel, la structurarea edificiilor menționate pe mai multe zone funcționale:

● **sectorul spectacole,** organizat astfel încît să poată fi folosit pentru teatre, ansambluri folclorice și de revistă, coruri, orchestre simfonice sau muzică de cameră, cinematograf etc.

● **sectorul cultural-educativ,** cuprinzînd sală pentru conferințe, spații pentru expoziții sau bibliotecă, cercuri instructive sau aplicative etc.

● **sectorul recreativ,** alcătuit din spații destinate jocurilor zgomotoase sau liniștite, reuniunilor distractive și mai arareori sălilor de gimnastică de mici dimensiuni sau popicăriilor.

Tatonările inerente începutului și, mai ales, lipsa, în majoritatea orașelor de provincie, a unor săli de spectacole, a determinat beneficiarii și cu precădere forurile de conducere locală să acorde o importanță deosebită sectorului afectat spectacolelor. De aici, importanța acordată acestei funcții în detrimentul celorlalte sectoare ce au fost, total sau parțial, neglijate, limitate adesea la numai cîteva încăperi înșiruite în lungul unui coridor, dispoziție ce amintește pe aceea clasică, deloc atrăgătoare, a birourilor. Sectoarele cultural-educativ și recreativ — mai cu seamă cel din urmă — au fost mai totdeauna lipsite de o zonă centrală de colectare, un spațiu generos și în același timp intim și atrăgător, care să capete rolul de « agora » zilelor noastre, în jurul căreia să penduleze și să pulseze adevărata activitate a caselor de cultură.

Și astfel, construcțiile acestora s-au transformat în micile « teatre naționale » ale capitalelor de județ sau în teatre de cartier, rezolvate toate cu emfaza moștenită de la teatrele din secolele precedente. S-a repetat, în mod regretabil, majoritatea defectelor pe care acestea le prezintă în folosirea lor actuală, amplificate cu imperfecțiunile datorate amputării labile a programelor de teatru, obținîndu-se mai totdeauna instrumente desuete și hibride. Astfel, se constată că scena dotată cu turnul său clasic, pentru manevrarea decorurilor pe verticală, manifestă o dezvoltare pretențioasă, nesusținută de degajările scenice firești, ca și de celelalte anexe necesitate de pregătirea și desfășurarea spectacolelor.

Spațiile astfel construite, nedeservite de un personal de specialitate care să poată manevra complexitatea utilajelor mecanice și electrice, apar nejustificate și datorită inexistenței unor trupe permanente de actori profesioniști sau amatori, care să asigure cu regularitate un repertoriu variat, interesant și de calitate. În legătură cu cele menționate anterior, nu pot să nu consemnez, cu mare părere de rău, faptul că, la recentul concurs pentru un « proiect tip » de « casă a tineretului », programul a cerut o mare sală de spectacole și o scenă cu turn!

Practica a dovedit că aceste săli de spectacole, mult prea rigid rezolvate și lipsite de orice polivalență, nu pot satisface cerințele spectacolelor contemporane de teatru și nu pot face față nici altor funcții recreative. Ca urmare, ele au o utilizare foarte redusă, iar inactivitatea din acest sector dominant are repercusiuni negative asupra atmosferei și activității din restul ansamblului construit. În schimb, zona de spectacole, prin mărimea volumului său și a dotărilor sale tehnice, ca și prin amploarea și bogăția finisajelor construite, devine foarte costisitoare și grevează nejustificat asupra cuantumului total de investiție.

Pentru a remedia această situație, s-au ideat, în laboratorul de largă efervescență care este Institutul de arhitectură « Ion Mincu », de către studenți sub conducerea cadrelor didactice, proiecte de case de cultură cu soluții ingenioase, în care sala de spectacol poate coopera și cu alte funcții. Soluțiile pot fi grupate în două mari categorii:

a. Sala de spectacol, cu pereți ce se pot deschide total sau parțial, este învăluită pe două sau trei laturi de funcții ce necesită dimensiuni mai ample — foaier, holuri, sală de expoziție etc. Se urmărește, prin aceasta, realizarea unui spațiu total la anumite ocazii festive, cît și utilizarea plenară a sălii pe toată durata săptămînii și în alte scopuri culturale sau recreative decît cel al spectacolului.

b. Toate funcțiile casei de cultură sînt grupate în jurul unui miez unic rezultat din comasarea suprafețelor prevăzute pentru holuri de acces, foaiere, expoziții sau degajamente, miez la care poate participa, deschisă numai pe o singură latură, sala de spectacole. În plus, aceasta este în sine rezolvată polivalent, adică aptă să asigure desfășurarea conferințelor, a proiecțiilor cinematografice, a seratelor dansante ca și a spectacolelor de tot felul, cele de dramă, mai rare, urmînd să aibă, totodată, o tratare adecvată printr-o punere în scenă mai puțin pretențioasă, cu decoruri simplificate, dar sugestive.

Personal, cred că acestă ultimă variantă este mai justă, întrucît penuria de săli de spectacole existentă cu trei decenii în urmă nu mai poate fi invocată și deci exacerbarea sectorului spectacole din cadrul caselor de cultură nu mai este justificată.

În ultimul timp, s-au făcut, în domeniul comentat unele experimente ale căror rezultate în ce privește eficiența exploatării sînt, în mod regretabil, mai puțin cunoscute. Pot fi menționate, în acest sens, unele « case ale tineretului » realizate după proiecte cu soluții mai deosebite, cum ar fi de exemplu aceea de la Rîmnicu-Vîlcea. Nu este în intenția noastră să facem aici analiza extensivă a modului în care a fost împlinit programul — casă de cultură și hotel — ci dorim să atragem atenția numai asupra faptului că o « casă de cultură » poate căpăta și rezolvări neconformiste.

De fapt, consider că s-a uitat care este menirea primordială a caselor de cultură din epoca noastră și anume aceea de a asigura desfășurarea unei active și efervescente vieți sociale, de a îndeplini cu precădere rolul de saloane ale loisirului zilnic și săptămînal. Fiindcă societatea umană, în stadiul ei actual de evoluție și alcătuire, în afară de construcțiile necesitate de cerințele primare, de adăpostire pentru asigurarea odihnei, alimentației și lucrului, simte și nevoia firească a unor spații pentru reprezentare și contacte sociale, paralel cu cele pentru recreare și deconectare sau o activă și complexă viață culturală desfășurată după împlinirea programului obișnuit de lucru.

Dealtfel, dezvoltarea normală a societății noastre tinde către o atît de substanțială mărire a eficienței productivității și o astfel de organizare a vieții încît timpul liber de care omul va dispune să fie din ce în ce mai mare, mai constant și egal distribuit. Gradul de cultură fiind în prezent asigurat prin școlarizare pentru marea masă a populației, el urmînd ca în continuare să se ridice la un nivel din ce în ce mai elevat, în special prin mass-media, se simte insistent nevoia unor așezăminte unde oamenii să se poată oricînd aduna și petrece cîteva momente de destindere, cu interesante schimburi de opinii și comentarii, cu jocuri atractive și deconectante sau cu practicarea unui sport de sală favorit. Trebuie, așadar, gîndit dacă, în stadiul actual, nu este mai judicioasă atitudinea de a construi pentru cultură și divertisment mai multe dotări de capacitate mai mică, dar mai frecvent și judicios repartizate și înserate în contextul cartierelor de locuit. Azi, cînd locuința este

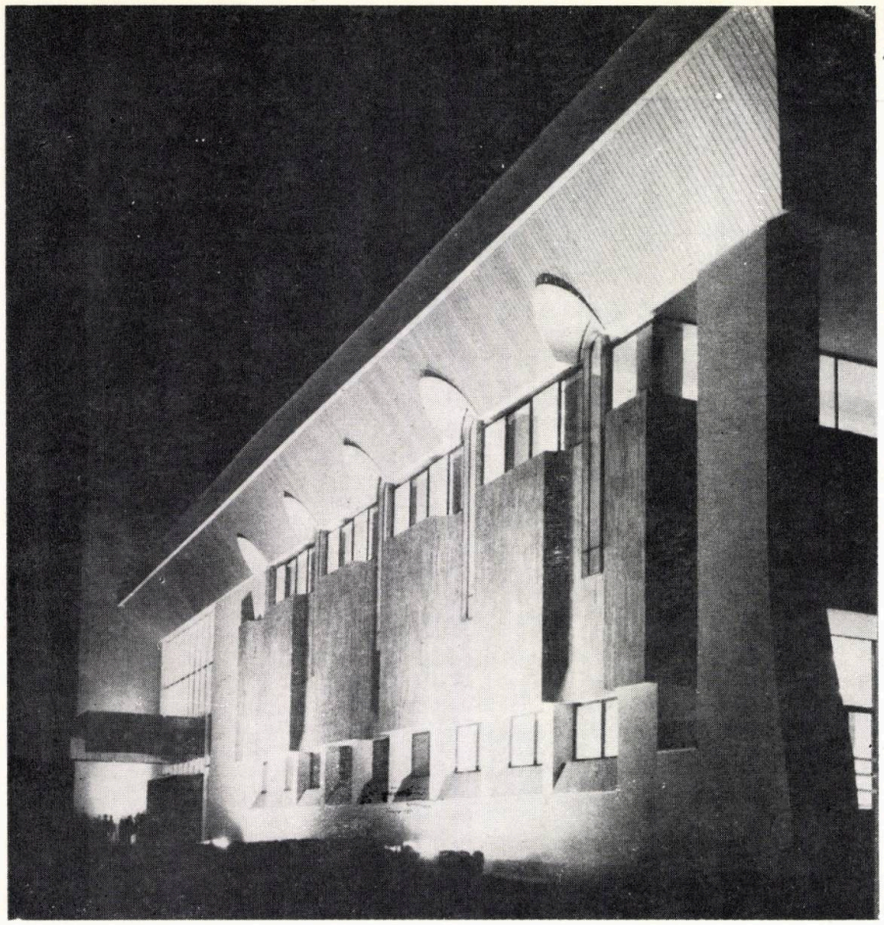

1

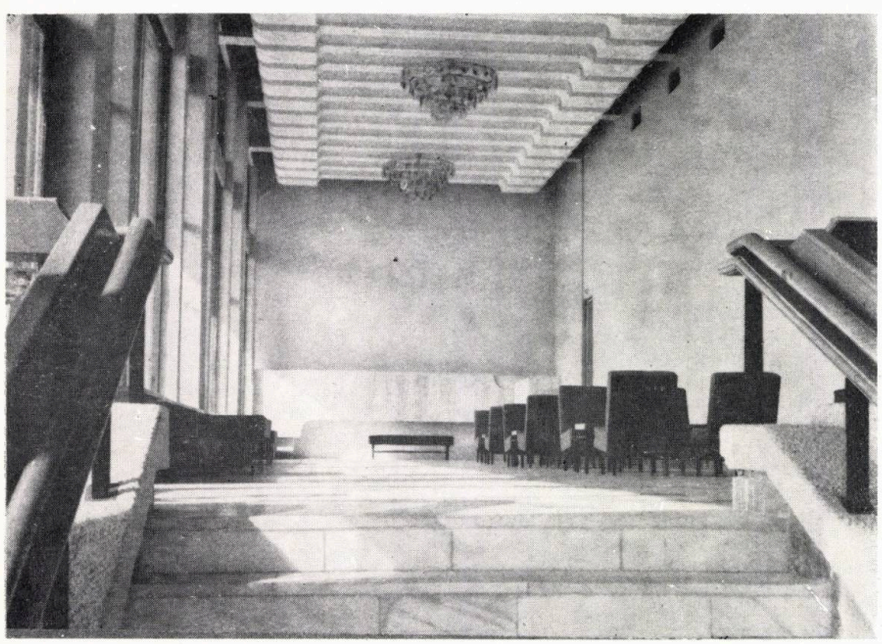

2

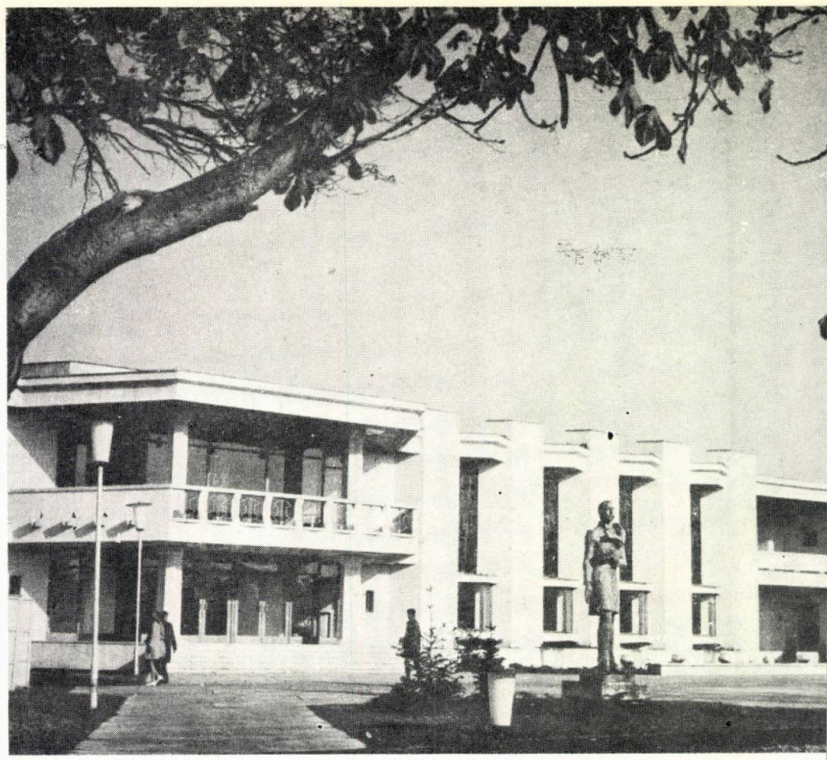

3

4

5

pretutindeni redusă la încăperi pentru odihnă și hrană și atît de eliptică în privința funcțiilor de recepție, reprezentare și recreare, tipul nou de construcții propuse ar constitui o logică extindere a locuinței, o armonioasă și multiplă îmbogățire a locuirii. Lipsite de schematismul și depersonalizarea datorată realizării caselor de cultură după proiecte tip sau directive, identice, ca și de grandilocvența căpătată prin exprimarea cu emfază a tipologiei construcțiilor, acuzată și de configurația amplasamentului — capăt de perspectivă, accent major în piețe publice etc, noile edificii pentru cultură dar mai ales pentru loisir vor putea deveni mai umane, mai atrăgătoare și, astfel, să faciliteze, sper, o activitate fertilă de largă ridicare a nivelului spiritual și etic al maselor.

1.Casa de cultură a sindicatelor din Sibiu, arhitecți Dorin Gheorghe, Luminița Sion—2. Casa de cultură Alexandria, dr. arh. Nicolae Vlădescu —3. Casa de cultură Buzău, arh. Constantin Frumuzache—4- Casa de cultură a sindicatelor Ploiești, arh. Dorin Gheorghe — 5. Casa de cultură a sindicatelor Suceava, arh. Nicolae Porumbescu, arh. Maria Vaida-Porumbescu—6, Teatrul Național djn Craiova, arh. Alexandru Iotzu, arh. Oprișan Ciurea—7,8. Teatrul Național din Tîrgu Mureș, arh. Constantin Sâvescu și arhitecții Vladimir Slavu, Mihaela Sava, Aurel Sârbu (imaginea 8 — Fototeca AGERPRES).

S-au mai făcut la noi în țară și încercări de a multiplica gradul de folosire al dotărilor social-culturale, dînd un caracter de **polivalență** sălilor construite cu funcția manifestă pentru practicarea sportului de performanță și a competițiilor.

7

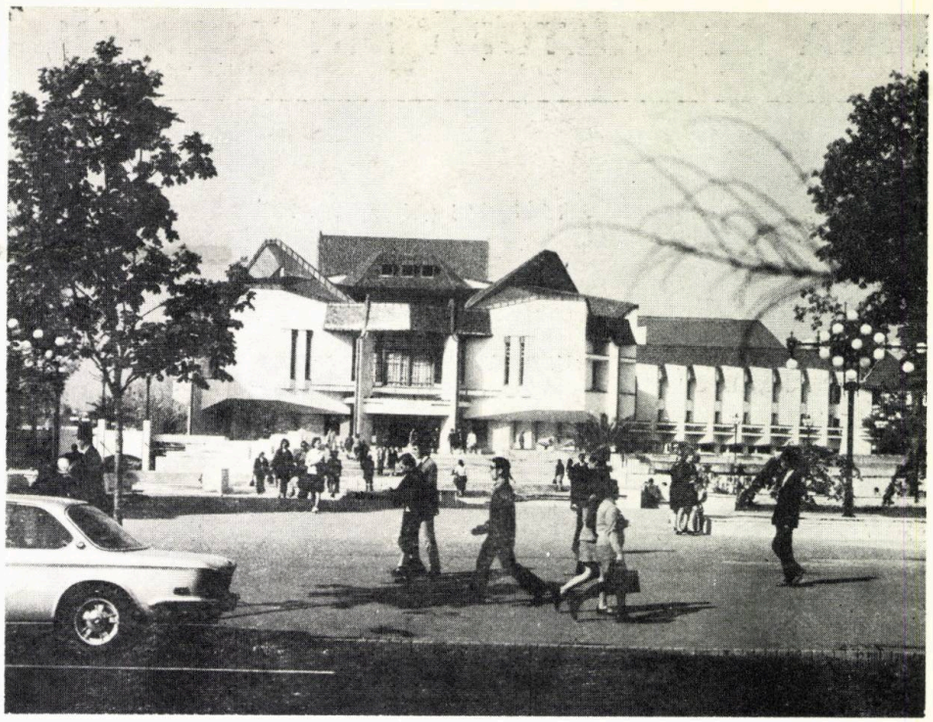

8

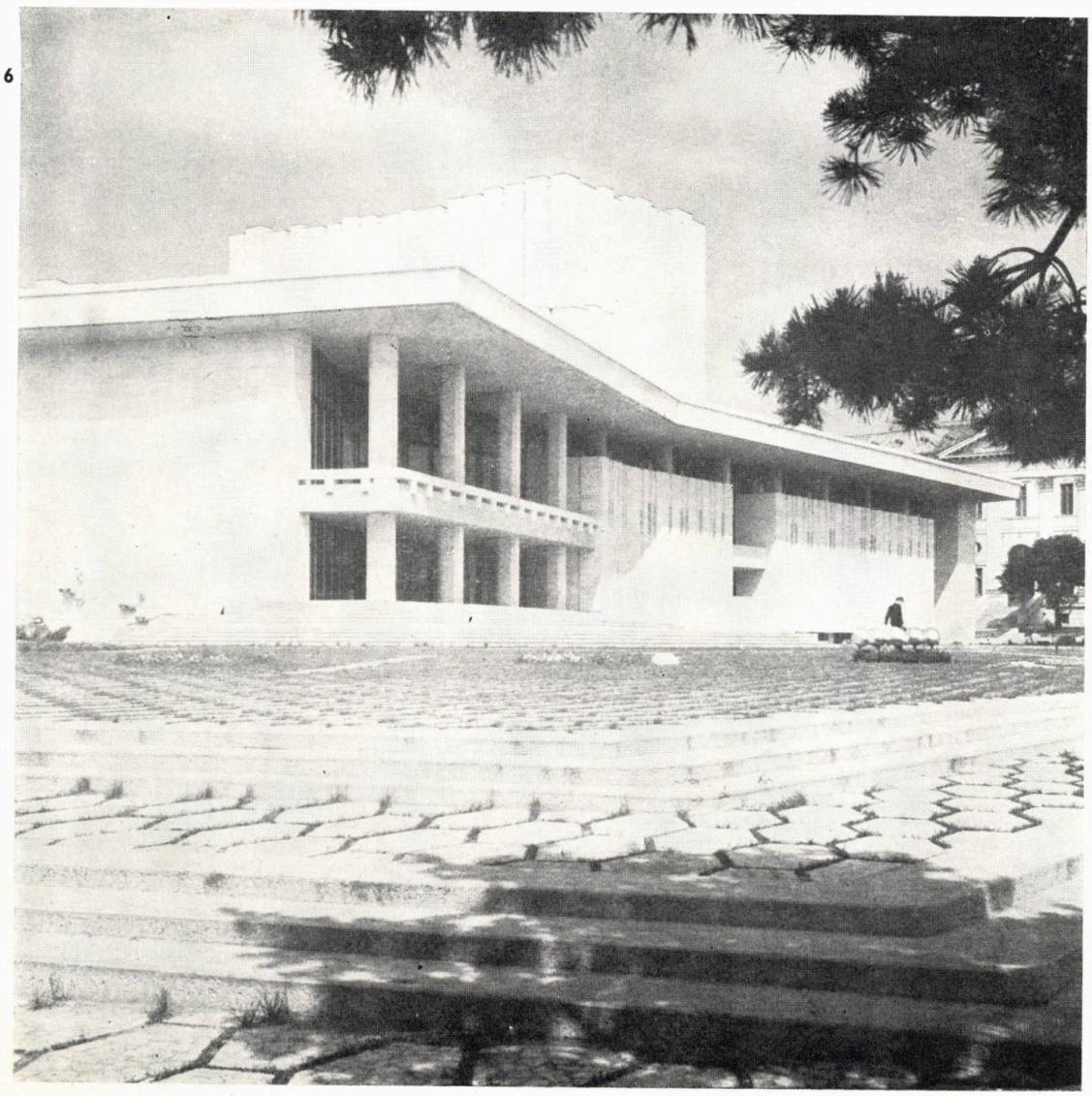

6

Evident, în astfel de edificii, pot avea loc cu succes adunări publice de mare amploare sau spectacole cu mari ansambluri de muzică și dans, folosindu-se în mod obligatoriu, pentru asigurarea audibilității, mijloace electroacustice.

Sînt construcții necesare în marile aglomerații, ele dovedindu-și eficacitatea, ori de cîte ori au fost bine proiectate și rațional exploatate.

Nu pot încheia această succintă prezentare, fără să amintesc de cele trei noi teatre, construite, în aceeași perioadă, la București, Craiova și Tîrgu Mureș, clădiri care au împlinit o lipsă de mult simțită în sfera spectacolelor. Construite după numeroase tatonări, laborioase elaborări de temă cu spectaculoase reveniri, urmate de concursuri publice și apoi de succesive și variate soluții, cele trei edificii sînt construcții reprezentative, ades comentate și cercetate. Ele alcătuiesc neîndoielnic azi un experiment important în acest domeniu, în special prin unele poziții diferite adoptate la soluționarea spațiilor teatrale, și se constituie, pentru alte construcții de acest fel, ca un important punct de pornire.

Fiindcă am certitudinea că, într-un viitor nu tocmai îndepărtat, cînd se va cristaliza procesul de urbanizare, se va impune din nou ridicarea unor teatre.

Atunci, actualele realizări, atent analizate, ar putea idea cît mai corect noile programe, care, sper și este de dorit să fie astfel, vor corespunde din plin necesităților locale ce vor genera construcția și unor viziuni de cît mai largă perspectivă.

Astfel, vor putea fi dozate realist, ținînd seama de ceea ce este de pe acum executat, atît spațiile aferente publicului, cît si cele necesitate de spectacol ; se vor putea alege cu mai mult discernămînt soluții cît mai simple și eficiente care să dea naștere unor spații teatrale atrăgătoare, contemporane, maleabile, ușor de manevrat, comparabile cu cele mai izbutite realizări pe plan mondial și care să necesite valori de investiție reduse.

Unele studii efectuate de tinerii absolvenți ai institutului nostru, de arhitectură, cu prilejul proiectelor de diplomă, la care s-au utilizat pe lîngă o bogată documentație și unele concluzii ce reies din examinarea atentă a celor trei teatre edificate, prefigurează apariția teatrelor de tip nou.

Reușita de pînă acum a realizărilor din domeniul așezămintelor culturale, experiența acumulată și frămîntările pentru mai buna lor rezolvare din mijlocul oamenilor de specialitate ne îndreptățesc să privim cu încredere spre viitor.

Conf. dr. arh. ALEXANDRU IOTZU

CASA DE CULTURĂ DIN ALBA-IULIA

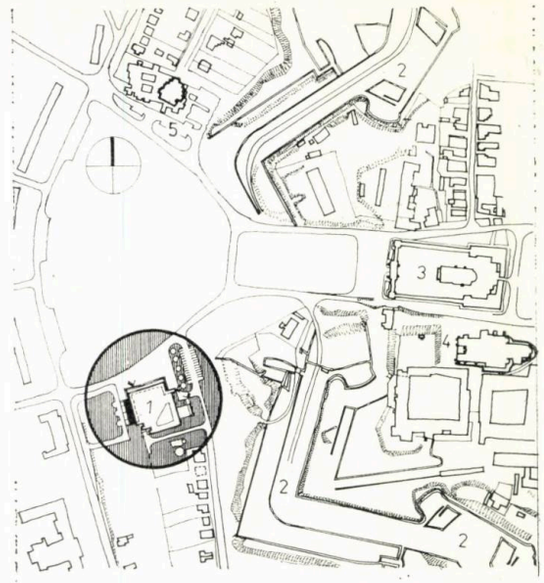

1

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții **DORIN GHEORGHE** (șef proiect), **MILIȚA SION**, tehnician-arh. **ANICUȚA MATEI**

Rezistența: inginerii **PETRE PETRE, LUCINA STĂNESCU, CLAUDIA ANGELESCU**
Instalații: inginerii **LEON HERȘCOVICI** (încălzire-ventilații), **MARIOARA POPA** (sanitare), **TRAIAN HASCHI** (electrice)
Lucrări hidrotehnice: ing. **ECATERINA BUNEA**
Drumuri și sistematizări verticale: ing. **VICTOR GUȚU**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE PENTRU SISTEMATIZARE, LOCUINȚE ȘI GOSPODĂRIE COMUNALĂ — I.S.L.G.C. — BUCUREȘTI

Realizarea unei case de cultură în Alba Iulia, reședință de județ, a apărut, în primul rînd, ca o necesitate de a ameliora dotarea insuficientă cu locuri pentru spectacole. Din această cauză, prin temă, s-a acordat prioritate funcțiunilor de teatru, operă, concerte, rezultînd o trecere în secundar a funcțiunilor de club.

Amplasamentul a fost preferat pe « Platoul Romanilor », zona istorică a orașului, în vecinătatea unor construcții monumentale, aparținînd unor epoci diferite, încadrarea noii clădiri constituind partea dificilă a proiectului.

În spațiul adoptat, s-au rezolvat următoarele funcțiuni principale: sală de spectacole pentru 600 locuri, scenă cu turn, cabine actori, depozit pentru decoruri, foaiere, sală conferințe pentru 200 locuri, bibliotecă, cercuri pentru diferite activități, sală reuniuni, bufet, sală de gimnastică, anexe tehnice.

Suprafața desfășurată este de 6 500 m^2.

În condițiile indicatorilor de cost și suprafață, în afara unei rezolvări generale corecte, preocuparea principală de proiectare s-a îndreptat către cele două săli, cărora li s-a asigurat o vizibilitate optimă prin rezolvarea pardoselilor în gradene și o acustică foarte bună prin forma și tratamentul special al pereților, plafoanelor și pardoselilor.

Sînt de remarcat, de asemenea, materialele de calitate superioară folosite la fațade și la interior, în holuri, săli de spectacole, și anume: travertin, marmură, placaje ceramice și din lemn.

Pentru expresia exterioară a edificiului, s-a urmărit realizarea unei arhitecturi contemporane, cu caracter monumental, care să se armonizeze cu clădirile existente în ansamblu, iar, în vederea îmbogățirii aspectului general, s-au realizat unele lucrări cu caracter decorativ: candelabre, vitralii monocrome, pardoseli din marmură, elemente din piatră sculptate, care se încadrează în simplitatea generală a clădirii.

În imediata apropiere a casei de cultură, s-a proiectat un amfiteatru în aer liber, folosindu-se pantele existente ale vechiului șanț de apărare al cetății. Lucrarea respectivă nu a fost încă terminată. Experiența proiectării și realizării Casei de cultură din Alba Iulia a fost dintre cele mai interesante, atît prin gradul de dificultate al programului respectiv cît și prin colaborarea exemplară pe care a prilejuit-o cu beneficiarul și cu factorii locali.

Arh. DORIN GHEORGHE

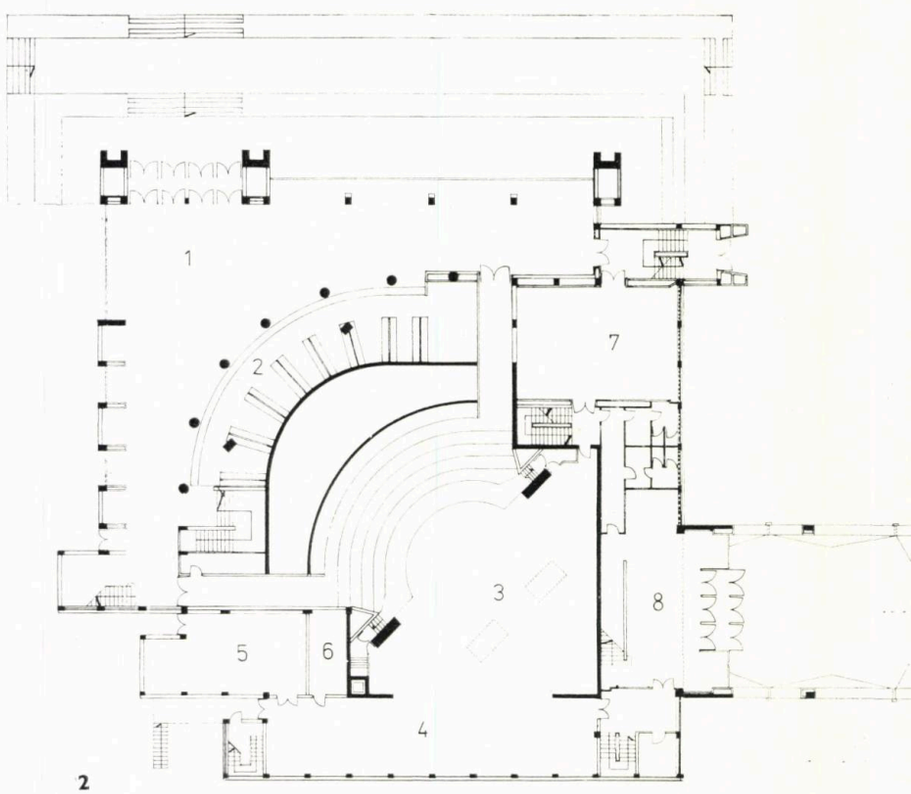

2

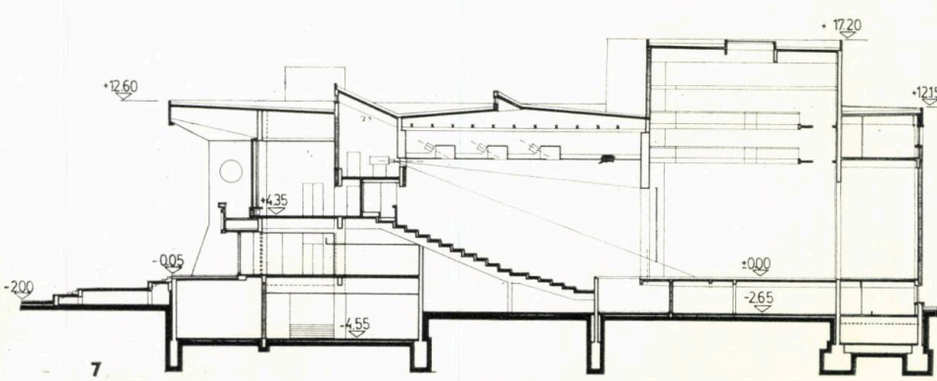

7

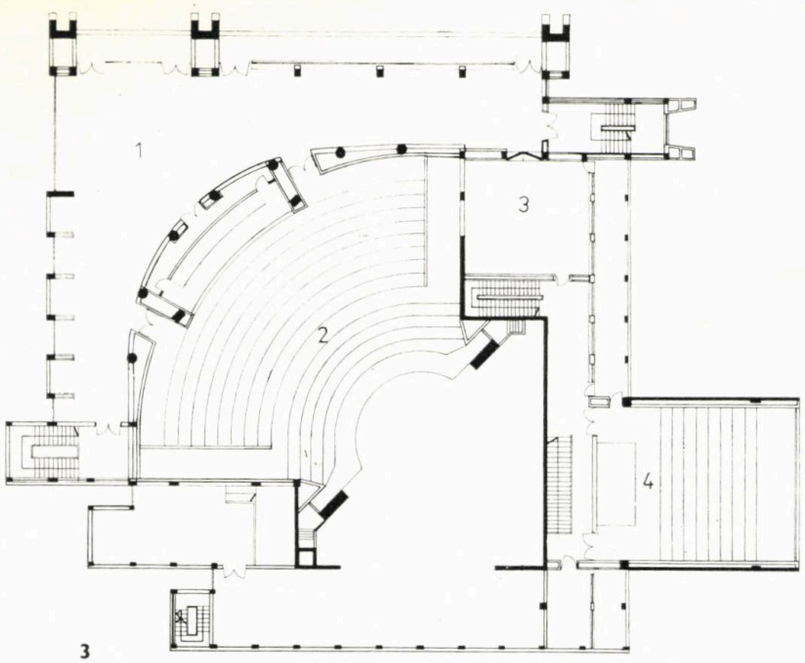

3

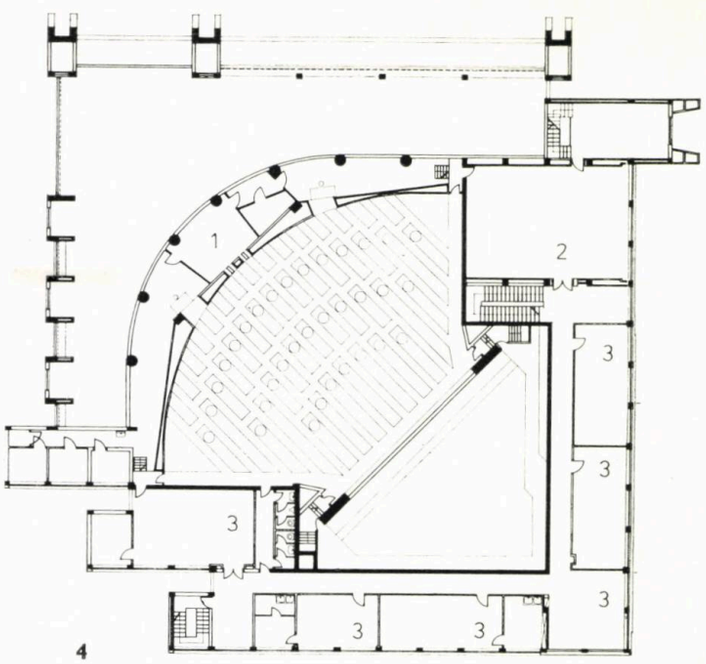

4

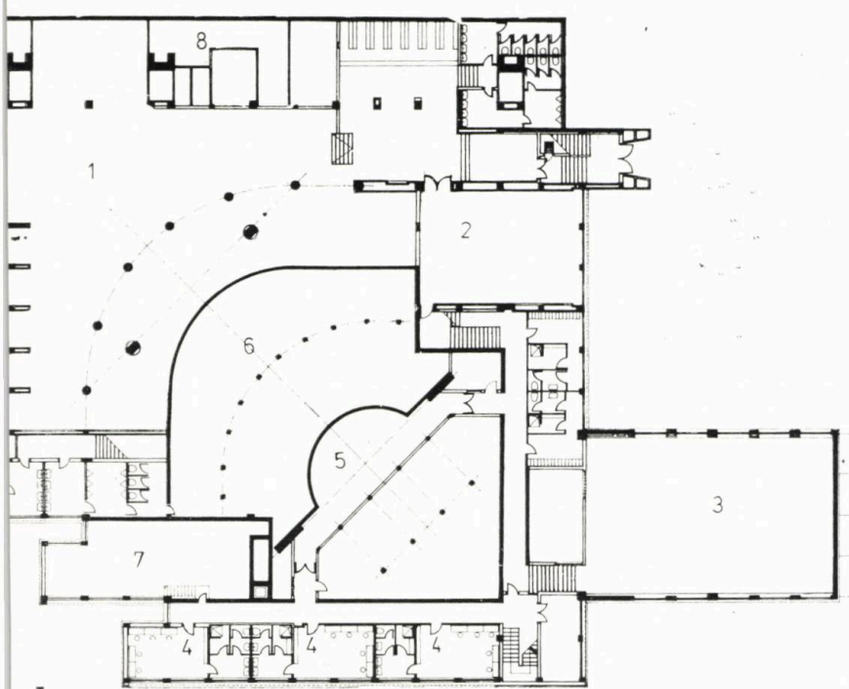

5

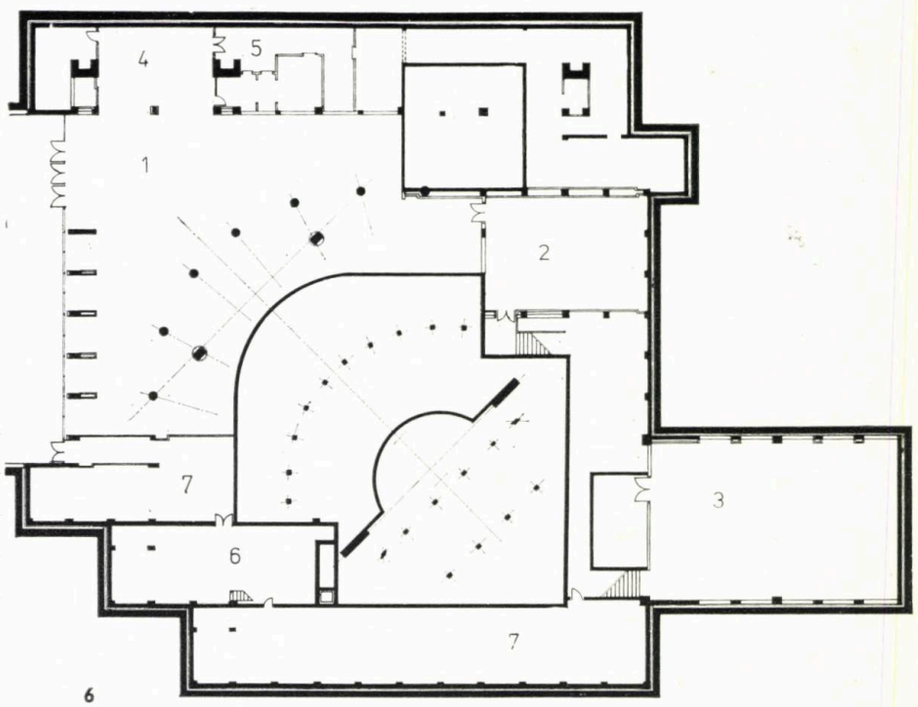

6

1. PLAN SITUAȚIE: *1. Casa de cultură a sindicatelor — 2. Zidurile vechii cetăți Alba Iulia — 3, 4. Catedralele episcopale, ortodoxă și catolică — 5. Hotelul*
2. PLAN PARTER: *1. Intrare-hol sală spectacole — 2. Garderobă — 3. Scenă — 4. Buzunar scenă — 5. Decoruri — 6. Pompier — 7. Sală protocol — 8. Intrare-hol club*
3. PLAN ETAJ: *1. Foaier — 2. Sală 600 locuri — 3. Bufet — 4. Sală 200 locuri*
4. PLAN ETAJ 2: *1. Cabină proiecție — 2. Bibliotecă — 3. Cercuri*
5. PLAN SUBSOL 1: *1. Sală reuniuni — 2. Sală jocuri — 3. Sală gimnastică și balet — 4. Cabine actori — 5. Fosă orchestră — 6. Cameră de aer — 7. Punct termic — 8. Centrală de ventilație*
6. PLAN SUBSOL 2: *1. Sală reuniuni — 2. Sală jocuri — 3. Sală gimnastică și balet — 4. Bar — 5. Centrală ventilații — 6. Punct termic — 7. Subsol tehnic*
7. SECȚIUNE

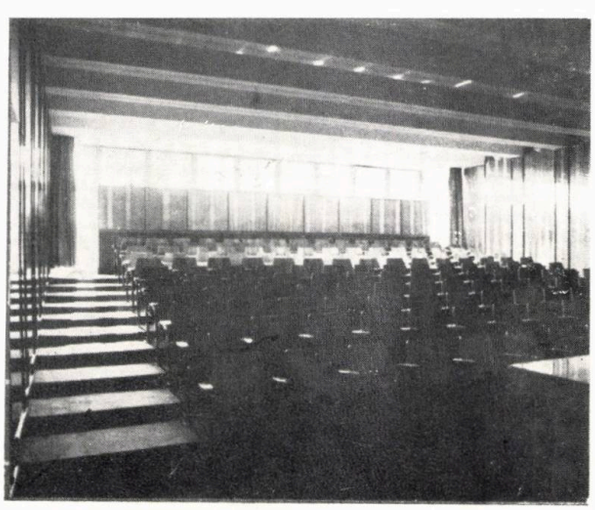

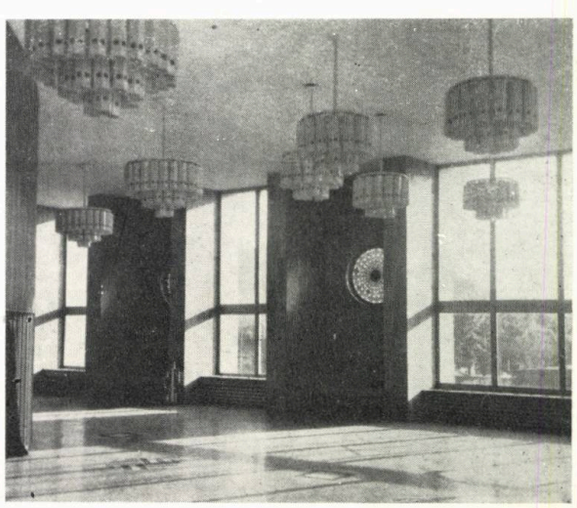

→

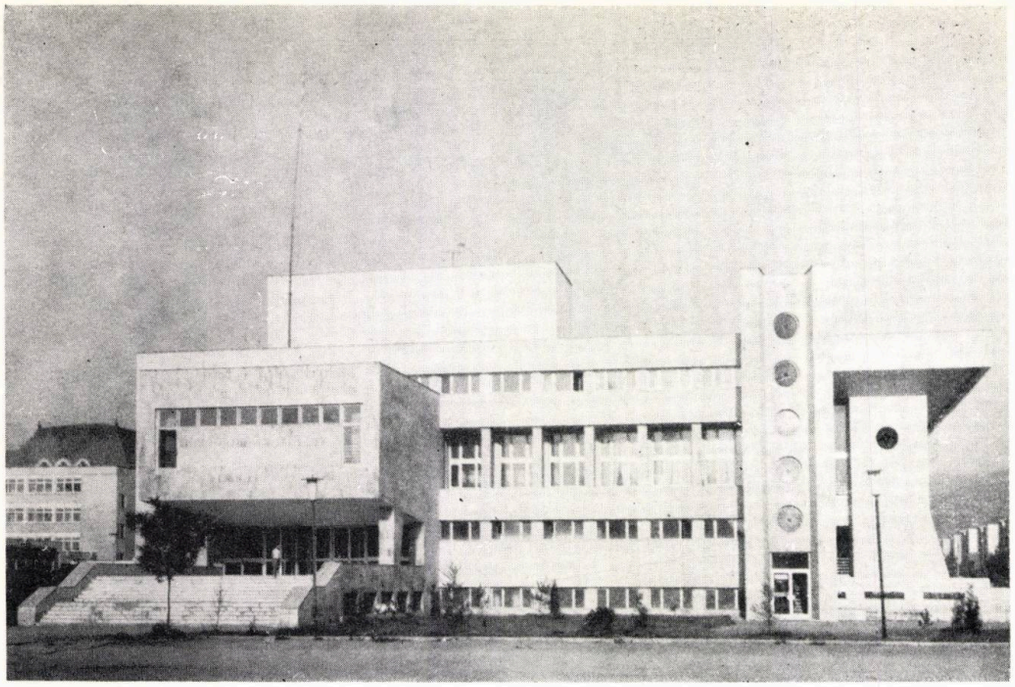

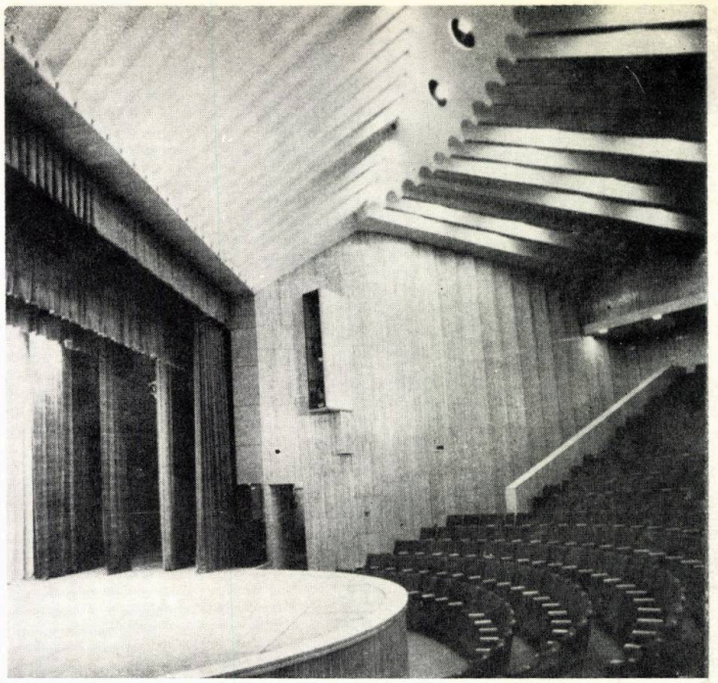

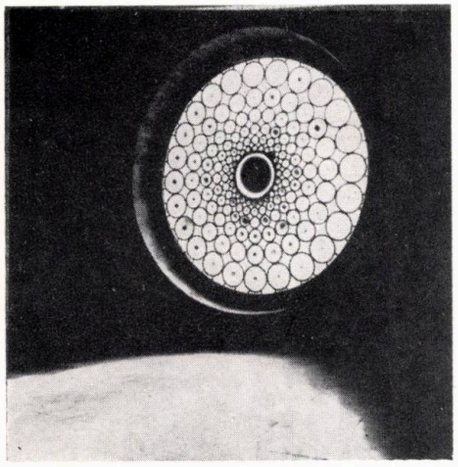

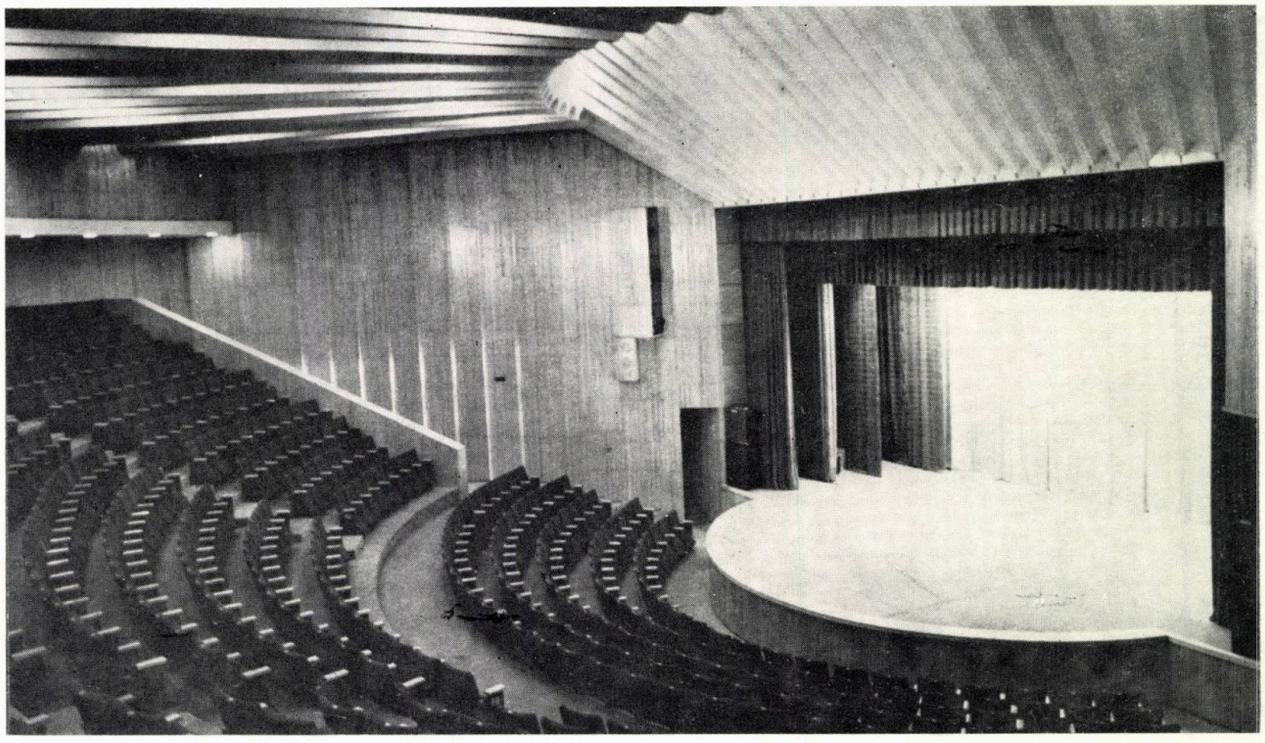

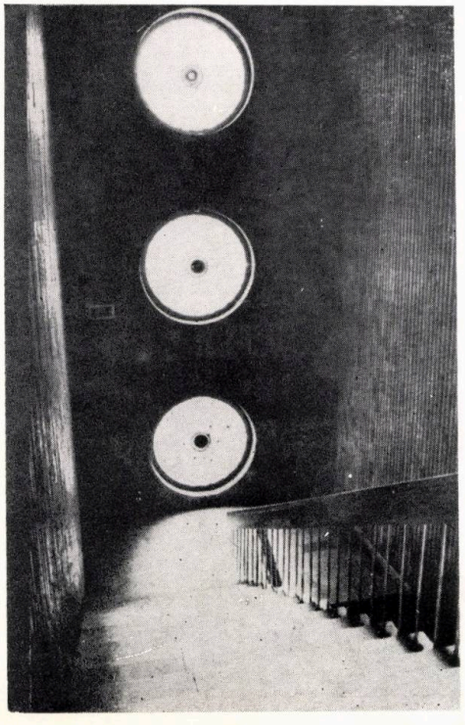

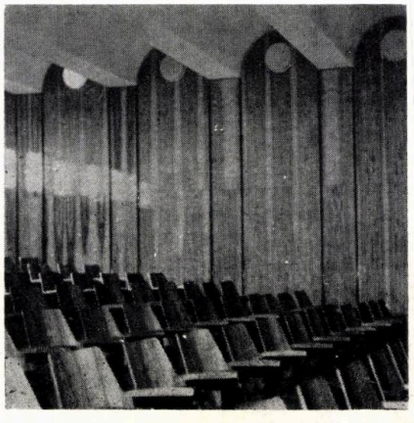

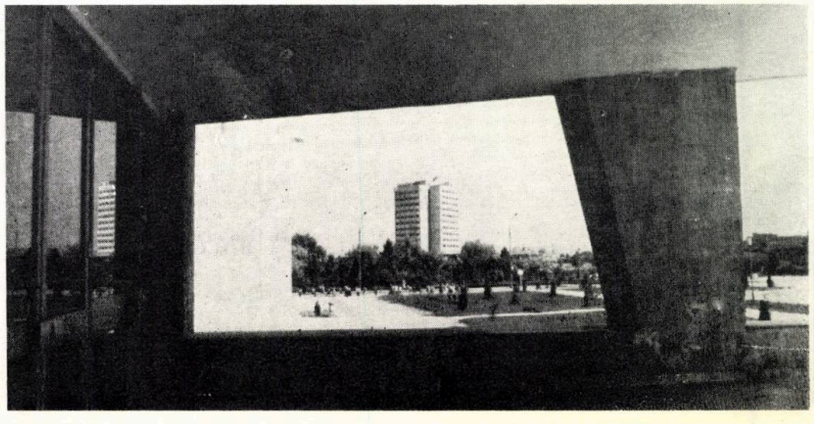

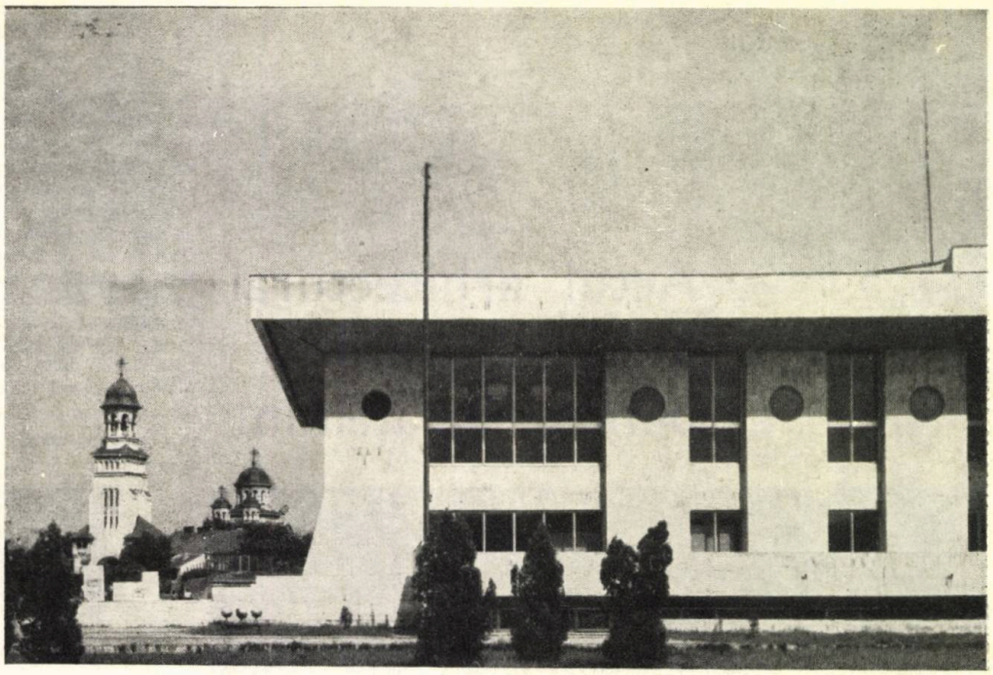

Actul arhitectural în construcțiile pentru învățămînt

În arhitectura contemporană, caracterizată printr-o profuziune de programe și o mare mobilitate a acestora, unul din domeniile stimulatorii pentru creație este acela al programelor de învățămînt. Actuala specializare a îndeletnicirilor, explozia științifică și tehnologică, au modificat actul de cunoaștere, adică învățarea, precum și practicarea cunoștințelor dobîndite. Școala s-a transformat, răsturnînd vechea relație dintre cunoștințele teoretice și cele aplicative. Invitația la meditație și contemplare a rămas pe seama cîtorva discipline, în timp ce instrucția și aplicațiile practice au proliferat; mimînd activitățile de producție, s-au creat licee industriale de diferite profile, precocitatea specializării manifestîndu-se și în sport, muzică, coregrafie sau arte plastice.

La noi în țară, în ultimii zeci de ani, învățămîntul cu toate formele sale, a căpătat o dimensiune demografică prin numărul celor care îl absolvă și prin distribuția sa teritorială. Procesul de învățămînt a devenit o caracteristică dominantă chiar și în regiunile în care mai dăinuiau viața patriarhală, meșteșugurile locale și edificiul singularizat, oficial și auster, al unei școli primare. Odinioară, fiinţau patru centre universitare — București, Iași, Cluj și Timișoara. Astăzi, harta țării cuprinde 19 orașe cu învățămînt universitar, unde 200 000 de studenți ocupă simultan băncile acestor universități.

Condițiile demografice determină rețeaua de creșe, grădinițe, școli și licee, în timp ce centrele de învățămînt superior — umanist, medical și tehnic — sînt

1

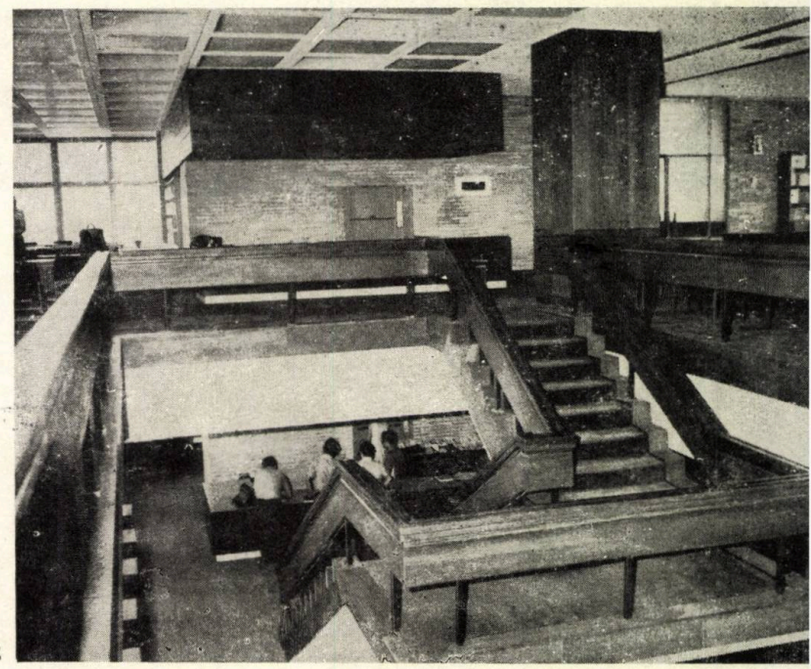

2

4

6, 7. INSTITUTUL POLITEHNIC BUCUREȘTI *(colectiv condus de academician OCTAV DOICESCU, Institutul « PROIECT-BUCUREȘTI »)*
1. Rectorat — 2. Învățămînt general — 3. Biblioteca — 4. Mecanica — 5. Mecanica agricolă — 6. Aeronave — 7. Motoare — 8. C.E.T. laborator — 9. Energetica — 10. Electrotehnica — 11. Electronică și telecomunicații — 12. Automatică — 13. Centru de calcul — 14. Metalurgie — 15. Transporturi — 16. Sală de sport — 18. Terenuri de sport — 18. Patinoar — 19. Stadion — 20. Casa de cultură a sectorului 6 — 21. Oficiul central pentru mijloace de învățămînt — 22. Intreprinderea de aparate și utilaje pentru cercetare-I.A.U.P.C. — 23. Grupuri gospodărești

implantate în legătură cu vechi instituții de același ordin, cu necesități de cercetare sau producție.

Pentru a se putea stabili valoarea și semnificația actului de construcție și arhitectură, ar fi poate nimerit să ne gîndim la geneza lui în comparație cu geneza actului artistic în pictură, sculptură, muzică și literatură. Într-o vreme primordială, semnele, figurile, cîntecele și dansurile s-au născut din disponibilități emotive, din stări de extaz și inspirație, din nevoia de reprezentări rituale sau sacrale, fiind acte opționale, în timp ce, construcția a fost declanșată de necesitățile directe și imediate ale omului. Construcția nu este un act instinctiv și inconștient ca la termită, ea este un act deliberat și de sinteză, aidoma actului

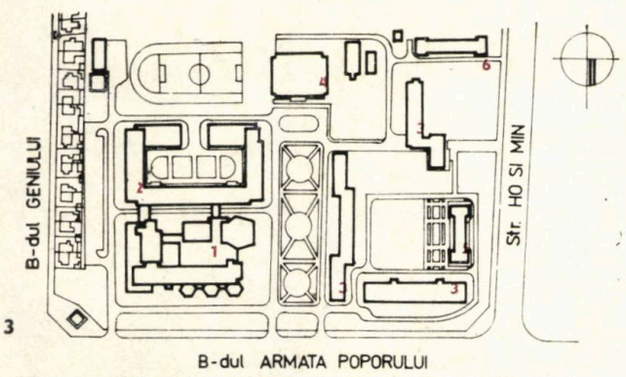

3

1, 2, 3. ACADEMIA « ȘTEFAN GHEORGHIU » *(Colectiv condus de arh. CONSTANTIN RULEA, Institutul Carpați-București) 1. Învățămînt corp nou — 2. Învățămînt corp vechi — 3. Cămine — 4. Cantina-restaurant — 5. Dispensar — 6. Tipografie*

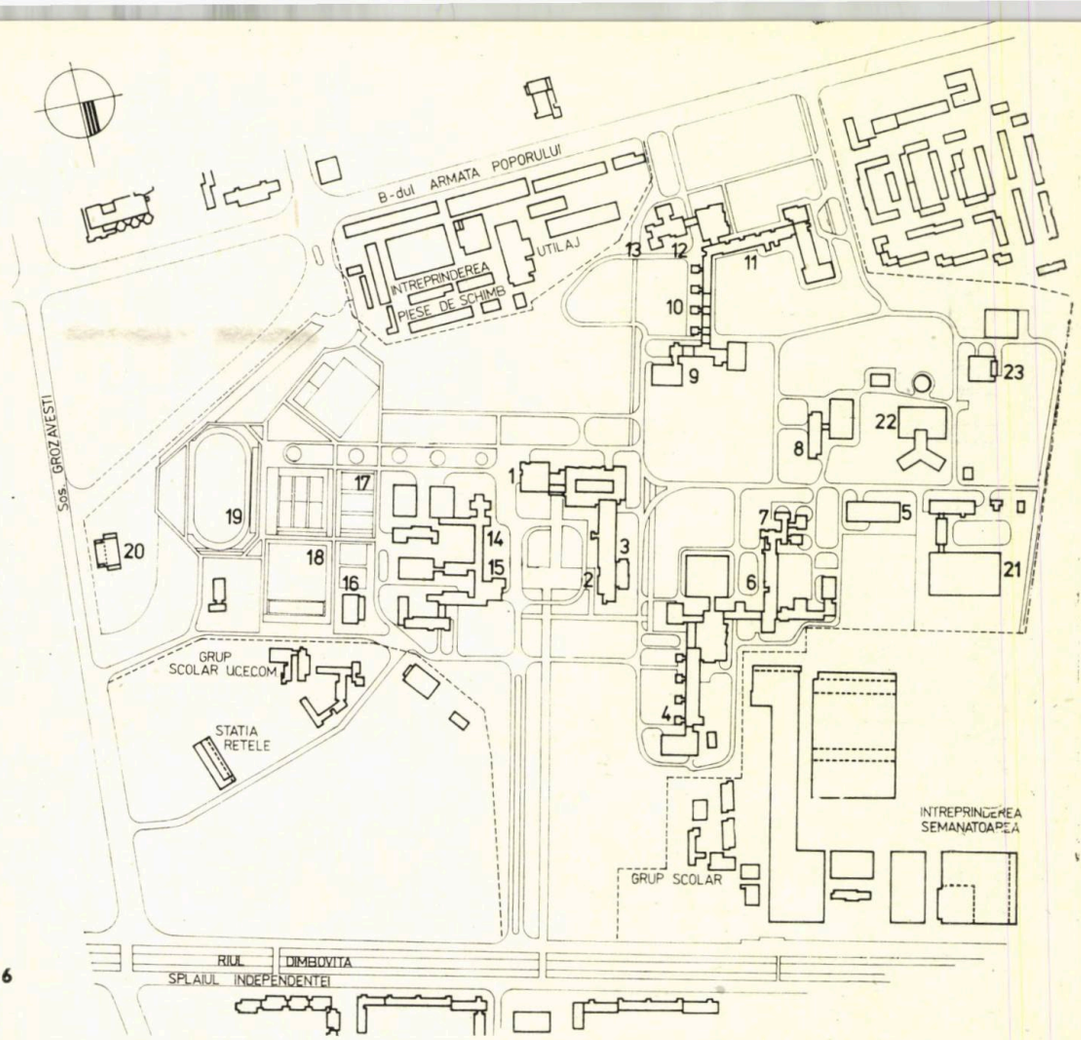

6

4, 5. PLATFORMA MĂGURELE *(Colectivele, din Institutul Carpați și din Centrul de proiectare pentru construcții de învățămînt și de cercetare, conduse de arhitecții BUJOR GHEORGHIU și dr. NICOLAE VLĂDESCU)*
1. Pavilion conducere-coordonare-documentare — 2. Facultatea de fizică a Universității din București, Institutul de fizică și Liceul de fizică — 3. Cămine studențești — 4. Internat elevi — 5. Cantină — 6. Cămin nefamiliști — 7. Complex comercial — 8. Prestări servicii — 9. Cofetărie-bar — 10. Dispensar, farmacie, poștă — 11. Locuință — 12. Grădiniță — 13. Incinta I.F.A.

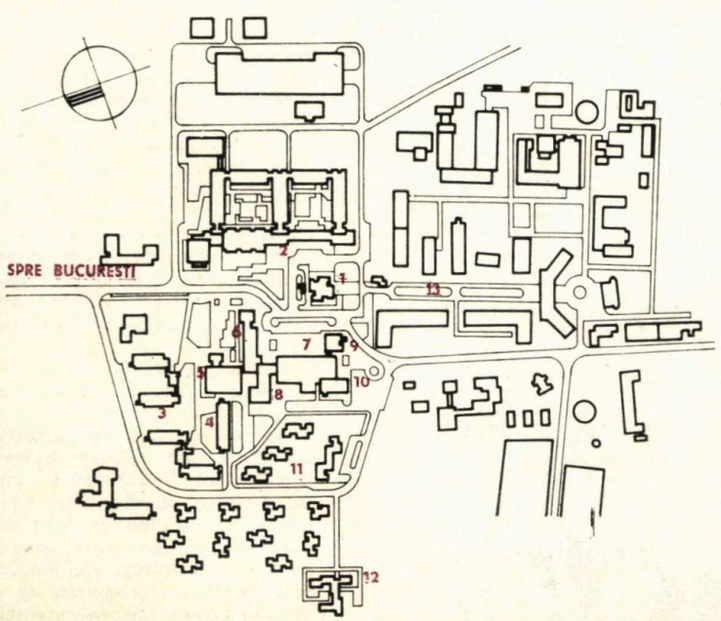

5

7

8

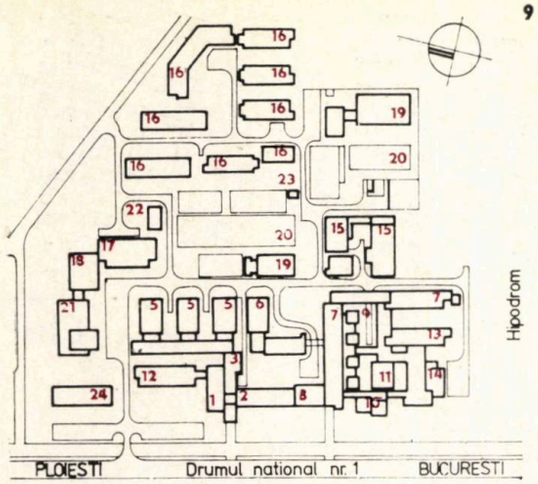

9

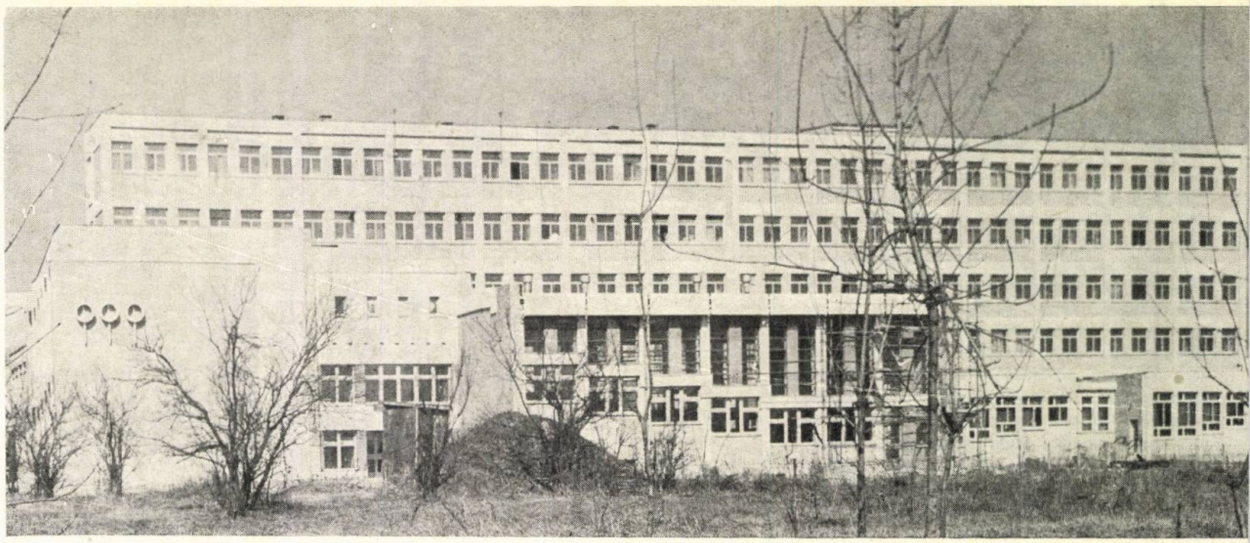

8, 9. INSTITUTUL DE PETROL ȘI GAZE PLOIEȘTI *(Colectivele arhitecților NIȚU SEVER și MIHAI M. RĂDULESCU din Institutul de proiectări PRAHOVA din Ploiești) 1. Laborator Facultatea de utilaj petrolier — 2. Învățământ-administrație — 3. Hol și amfiteatre — 4. Corp de legătură — 5. Laboratoare grele — 6. Ateliere Facultatea de foraj — 7. Laboratoare Facultatea de tehnologie — 8. Bibliotecă — 9. Patru amfiteatre × 100 — 10. Patru amfiteatre × 150 — 11. Amfiteatru 480 — 12. Corp laboratoare Facultatea de utilaj petrolier — 13. Laborator Facultatea de foraj — 14. Învățământ — 15. Ateliere de cercetare-integrare-producție — 16. Cămine — 17. Cantină 1500 locuri — 18. Extindere — 19. Sală sport — 20. Terenuri sport — 21. Clubul tineretului — 22. Punct termic — 23. Stație pompe ape uzate — 24. Sediul Institutului de cercetare proiectare petrol și gaze — I.C.P.P.G. — Ploiești*

10, 11, 12. FACULTATEA DE MECANICĂ, INSTITUTUL POLITEHNIC CLUJ-NAPOCA *(Colectiv arh. ION MIRCEA ENESCU, Centrul de proiectare pentru construcții de învățământ și de cercetare) 1. Amfiteatre — 2. Biblioteca — 3. Laboratoare — 4, 5. Utilaj greu-laboratoare — 6. Laboratoare utilaj greu și microproducție — 7. Sală educație fizică — 8. Centrală termică și abur — 9. Extindere*

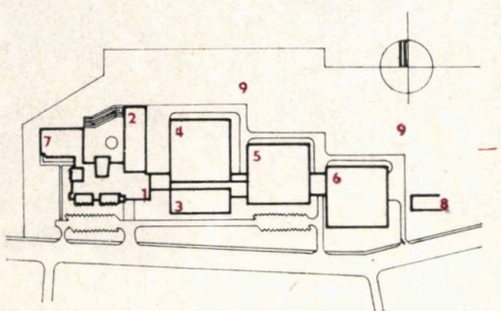

10

de creație în artele pure, de care se deosebește, însă, căci în cazul din urmă țelurile sînt spirituale.

În timp ce în artele pure, aprecierea determină valoarea sau nonvaloarea, în construcție se apreciază și utilitatea, care, dacă este însoțită de expresivitate și semnificație, devine arhitectură. Privită sub acest aspect, construcția standardizată și repetitivă, redusă la o schematizare extremă din motive economice și de aplicare imediată — folosită de pildă în rețeaua de creșe, grădinițe, școli și licee — este lipsită de virtuți expresive, avînd totuși valoarea actului de construcție.

Dealtfel, acesta este cazul oricărui tip de construcție de masă, cel mai ilustrativ fiind locuințele croite pe secțiuni tipizate. Luate în parte, oriunde ar fi ele — HLM în Franța, sau blocurile din Balta Albă — construcții bazate exclusiv pe sisteme tehnologice de execuție, sînt, în fond, lipsite de plăsmuirea inerentă actului de creație. Dar acestea încearcă să rezolve problemele locuinței urbane fiind, se pare, singura modalitate egalitară de a furniza pe scară mare locuințe populației. Volumele lor, de multe ori anodine și repetitive, prin ordonanță și ritm, prin orînduirea desenului urban, creează scara demografică și imaginea orașului nostru, imagine ce are valori incontestabile.

Cu totul altfel s-au exprimat în arhitectură programele de învățământ universitar și de cercetare. Prin complexitatea lor, prin scara și unicitatea lor, prin relația urbană și criteriile de implantare și, dece să nu o spunem, prin importanța construcției, ca dimensiune, deschidere, consum de energii, circulație, corelări de activități, exigențe de confort, construcțiile universitare au fost un domeniu privilegiat.

Nu este locul unui bilanț cantitativ, mărturie stau numeroasele centre universitare; mai interesant ar fi să putem identifica cîteva din realizările care apar semnificative, ca program, moment, atitudine față de problemă și forță de exprimare.

Prima lucrare, și desigur, cea mai amplă, imperios cerută de dezvoltarea învățămîntului tehnic bucureștean, este Institutul politehnic situat pe platforma Grozăvești. Ideea unei citadele universitare, cu clădiri de învățămînt și oraș studențesc, a sedus de secole pe edili. Ansambluri de acest fel au imprimat un anumit caracter unei zone urbane sau chiar unui oraș întreg. Ne limităm a cita doar vestitele Universități de la Oxford sau Cambridge, sau mai recentele

12

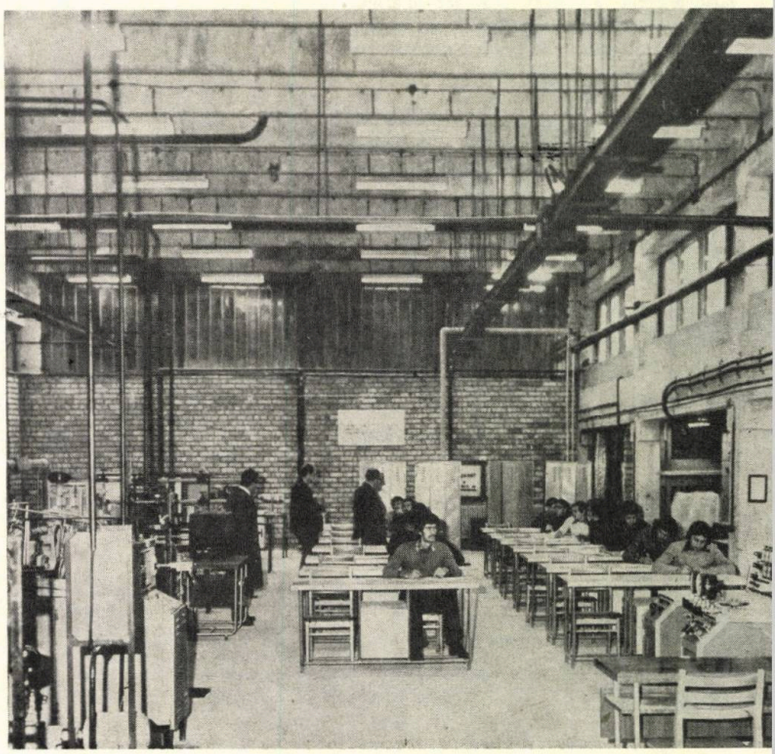

11

complexe de la Bielefeld, Bochum, Chicago, Oran, sau Constantine.

Lucrarea a fost încredințată proiectanților de la Institutul « Proiect-București», al căror principal animator a fost arh. Octav Doicescu, care și-a imprimat propria concepție și arhitectură, ce poate fi recunoscută și în alte lucrări anterioare. Prima etapă s-a realizat în decada 60 și a fost prezentată de autori în revista Arhitectura nr. 4/1970.

Planul general a propus o rezolvare pavilionară, cu construcții de profil tehnic, separate și voit distanțate unele de celelalte. Poate că acest lucru a fost urmărit pentru ocuparea, din capul locului, a întregului teritoriu destinat Institutului politehnic. În orice caz, ideea rezolvării pavilionare, dealtfel nu inedită, este clar exprimată, cu atît mai mult cu cît, chiar din prima etapă, apar diferențieri în expresia de arhitectură. Pe de-o parte, înălțimea relativ mică a corpurilor, cu fronturi generate de partiuri cu coridoare lungi, pe de altă parte, distanțele mari dintre corpurile de clădiri și diferențierile de ritm constructiv, fac — după opinia noastră — ca relația spațială dintre volume să sufere. Acest aspect s-a amplificat cînd, în anii '70, între volumele inițiale, au fost implantate unele construcții de învățămînt sau microproducție, proiectate în afara Institutului « Proiect-București» și rezolvate cu alte mijloace de construcție, mergînd pînă la pereți-cortină și care, asociate, exprimă cu atît mai evident discrepanța în expresia de arhitectură.

Cercetînd ansamblul politehnic, nu putem să nu ne gîndim la o altă realizare contemporană, Politehnica din Bochum, unde s-a optat pentru un plan comasat, grupînd diferitele profile în jurul aulei magna și a amfiteatrelor. Arhitectura este globală și fără echivoc. În aceeași ordine de idei, ne gîndim și la Illinois Institute of Technology — Chicago, înfăptuit după proiectul lui Mies van der Rohe, tot cu un plan pavilionar, dar care spre deosebire de Politehnica din București, realizează o grupare strînsă de volume paralelipipedice, cu același desen arhitectural și structural, o exprimare unitară și convingătoare.

Este cert, însă, că Institutul politehnic rămîne cea mai amplă lucrare de învățămînt (ca program și extindere), care a alcătuit un oraș studențesc, a imprimat un caracter zonei orășenești. Chiar dacă concepția centripetă — gruparea profilelor tehnice, suprimarea distanțelor și crearea condițiilor de conlucrare între facultăți — a fost înlocuită de concepția centrifugă — implantarea învățămîntului de profil pe platformele de cercetare și industriale —, Institutul politehnic din București, astfel cum a fost conceput, rămîne o mare experiență de tehnologie a învățămîntului, de urbanism și de arhitectură.

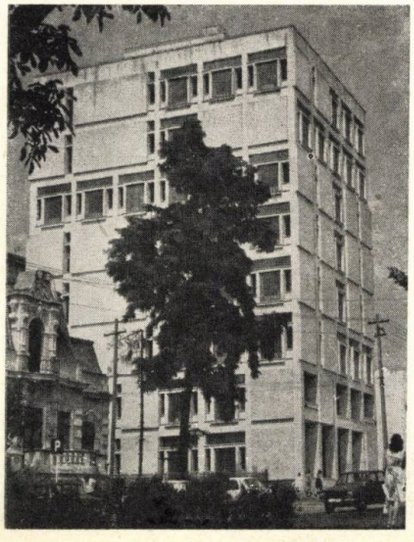

Beneficiind de realizarea într-o singură etapă, zămislit printr-o gîndire omogenă, ansamblul preuzinal al Centrului național de fizică de la Măgurele, este format din două zone distincte, pe de-o parte Institutul de învățămînt superior și liceal de profil — șef de proiect arh. Bujor Gheorghiu — și, pe de altă parte, microcentrul urban — cu căminele studențești, internatul de elevi, complexul comercial, restaurantul etc — șef de proiect dr. arh. Nicolae Vlădescu. Realizat, atît ca proiect cît și ca execuție, într-un timp neobișnuit de scurt pentru lucrări de această anvergură, ansamblul prefigurează ideea integrării învățămîntului cu activitățile productive și de cercetare. Concepția de zonare, organizarea funcțiunilor și a volumelor reiese clar, atît din analiza planului general cît și **de visu.** Construcția de învățămînt, grupată cu toate funcțiile sale în jurul a două incinte, formează frontul construit al arterei de acces, în axul căreia se ridică în a treia dimensiune volumul impozant al conducerii platformei și biblioteca. Frontul construit este dominat de ritmurile amfiteatrelor, ponderat și sigur, fără efecte efemere, care conferă lucrării durabilitatea spirituală (ansamblul e prezentat în Arhitectura nr. 1/1975).

Academia « Ștefan Gheorghiu» din București, șef de proiect arh. Constantin Rulea, prezentată foarte complet în Arhitectura 5/1977, mi se pare un adevărat reviriment în arhitectura construcțiilor universitare. Reviriment, datorită energiei și siguranței cu care a fost implantată în intersecția a două artere importante de circulație, a limpezimii planului, a relațiilor simple dintre funcțiuni și a neîndoielnicei ținute de arhitectură. Intenția structurii, deschiderile, înălțimea pe mai multe niveluri a stîlpilor circulari, dau parterului o calitate hipostilă, vădit accentuată și de volumele sculpturale ale amfiteatrelor care străjuiesc intrarea principală. Servituțile amplasamentului, reculul redus față de stradă, legătura cu clădirile deja existente, s-au transformat, în mîna inspirată a autorilor, în tot atîtea reușite. Dublată de o grijă a detaliului și o execuție de care se bucură puține lucrări la noi, Academia « Ștefan Gheorghiu» poate fi considerată ca una din lucrările de referință. Întrezăresc că valoarea ei influențează deja și va înrîuri și în viitor arhitectura noastră contemporană, nu numai în domeniul construcțiilor de învățămînt.

Este de datoria mea să amintesc realizarea Institutului de petrol și gaze din Ploiești, șefi de proiect pe etape: arh. Mihai M. Rădulescu și arh. Sever Nițu, de la Institutul de proiectări Prahova. Este un caz fericit în care, în decurs de un deceniu, s-a dezvoltat unitar un ansamblu de învățămînt tehnic adînc legat de vocația orașului Ploiești. Folosind cu parcimonie voită elementele de arhitectură, ansamblul, prin planul general și robustețea partiului, are o forță de exprimare remarcabilă. Organizarea clară și simplă a funcțiunilor, care se traduce exemplar în jocul volumelor, face ca întregul ansamblu să fie imediat perceput și înțeles. Materialul — fotografii, planuri și descrieri — prezentat în Arhitectura nr. 3/1979, susține cu evidență chiar și numai la o analiză de bibliotecă, valoarea lucrării.

Construcția Facultății de științe economice și Centrul de calcul de la Iași, șef. de proiect arh Nicolae Munteanu, prezentate în Arhitectura nr. 5/1977, se impun prin organicitatea, siguranța și simplitatea partiului, concentrat și precis. Funcțiile și relațiile, succesiunea și generatoarele volumelor, motivează totul, iar arhitectura energică și tinerească se exprimă fără efort, echilibrat și ordonat, chiar cu vervă, iar disimetriile voite dau mișcare volumelor asociate.

Mi s-a oferit prilejul să expun experiența mea personală în domeniul construcțiilor universitare — studiul pentru Facultatea de mecanică din Cluj-Napoca — în paginile Arhitecturii nr. 3/1979, așa că nu aș vrea să reiau decît o idee expusă cu acel prilej, idee care, astăzi, și-a dobîndit confirmarea. Fiind una din primele lucrări de integrare a învățămîntului tehnic în zona industrială de profil, se poate constata, după cîțiva ani de funcționare, că s-au creat interesante influențe simbiotice de cercetare, de prototipuri și chiar preluări de microproducție, procesul de învățămînt dezvoltîndu-se în acest sens. Datele de pornire din 1973, cînd s-a început proiectarea facultății, exprimau o imagine de dezvoltare pînă în 1985; cifra de școlarizare de 2450 studenți a fost depășită încă din momentul inaugurării cu 30%. Noile industrii de pe platforma de est a Clujului, îndeosebi Combinatul de utilaj greu, au impus învățămîntului și alte profile în afara celor prevăzute inițial, mărind cifra de școlarizare și relansînd studiile pentru dezvoltarea viitoare a facultății, încă înainte de terminarea ei. Acest dinamism, însă, tradus în construcții și echipamente noi, cu implicații în sistematizarea urbană, poate lua prin surprindere formațiile care se ocupă cu studiile urbanistice, astfel că spațiile necesare dezvoltării universităților să nu fie întotdeauna integral prevăzute.

Se impune, însă, constatarea că învățămîntul, oricît de viu și dinamic ar fi, oricîte ajustări și transformări i s-ar aduce, cu oricîte echipamente moderne ar fi dotat, nu dă cele mai strălucite rezultate doar în noile construcții moderne și adecvat construite.

Din vechile universități de la București, Cluj-Napoca sau Iași, din vechi licee transformate în facultăți, avînd spații improprii, luminate, ventilate, încălzite și orientate neadecvat, cu mobilier învechit și echipate heteroclit, au ieșit absolvenți străluciți. Constatarea este valabilă pretutindeni și ne gîndim la prestigioasele universități britanice, franceze sau germane, care și astăzi funcționează în localuri vechi de secole. Explicația rezidă în faptul că învățămînt înseamnă mai mult decît un spațiu învățămînt însemnează o mentalitate, un corp profesoral dedicat, o selecție calitativă și un orgoliu de apartenență la tradiția școlii, un nivel constant elevat și exigent cu sine al profesorilor.

Pentru a răspunde cerințelor învățămîntului modern, vechile noastre universități au fost completate cu spații specializate, amfiteatre, laboratoare și echipamente la zi. Aș vrea să amintesc respectul și grija cu care s-a restaurat Facultatea de medicină din București, după seismul din 1977 — șef de proiect arhitect Ioan Antonescu — redîndu-se astfel Bucureștiului, destul de sărac în arhitectură veche, așezămîntul care a creat școala românească de medicină.

Generată de aceeași mentalitate, în respectul vechilor așezări de cultură, socotesc că trebuie amintită construcția sălii de concerte a Consevatorului « Gh Dima» din Cluj-Napoca, lucrarea regretatului arh. Sebastian Moraru și prezentată de autor în revista Arhitectura nr. 2/1979 ca o adevărată profesie de credință. Prezența noului corp construit în aceeași incintă cu vechile clădiri ale Minoriților, punea problema opțiunii între a construi mimînd caracterul cadrului deja construit sau de a rezolva programul exprimînd arhitectura contemporană cu riscul unei posibile rupturi între cele două momente de arhitectură. Cu tact și delicatețe, vădind un respect profesional, noua sală de concerte nu a făcut concesii funcțiunilor, propunînd un plan clar și sintetic, dar îmbrăcat într-o arhitectură de zidărie, cu coronamentul important al acoperișului inclinat de țiglă, caracteristică a vechii construcții septentrionale. Fațadele cu deschideri puține, înguste și înalte, sugerînd consistența zidăriilor, sînt contrazise doar de accesul și holul de la parter deschis spre incintă. Este o inadvertență care apare cînd structura nu este exprimată și de fapt într-asta constă riscul acestei opțiuni. Spre deosebire de exteriorul, auster și respectuos față de situl construit, interiorul este bogat și inspirat, dînd o dimensiune expresivă unui spațiu redus.

Un alt cîmp din sfera de activitate a arhitecților români, îl constituie studiile și proiectele pentru construcții școlare sau universitare pentru străinătate. Confruntarea cu alt « environment» spiritual, de instrucție, de climă și de tehnicitate, mărește orizontul și experiența formațiilor de lucru. Poate că alte țări, vecine nouă, au o mai mare penetrație spre exterior în domeniul construcțiilor de învățămînt, dar nu cred că aceasta s-ar datora unui prestigiu mai mare al constructorilor și proiectanților din acele țări, ci doar unui export de produs intelectual mai operativ și mai bine organizat. Astfel, este în curs de realizare ansamblul de învățămînt tehnic superior pentru Universitatea din Constantine — Algeria. Acțiune a ROMCONSULT, proiectele au fost elaborate în cadrul Centrului de proiectare al Ministerului educației și învățămîntului, constînd într-o activitate mai complexă, care a plecat de la alcătuirea programelor de învățămînt, a temelor de proiectare și echipare a unităților, terminînd cu proiectele de execuție. Este cazul Institutului de construcții, arhitectură și urbanism — șef de proiect arh. Bujor Gheorghiu, — de Institutul de chimie industrială — șef de proiect arh. Petre Swoboda — și de Institutul de fizică electronică — șef de proiect arh. Ion Mircea Enescu. Ansamblul care însumează construcții pentru aproape 6 000 de studenți, creează profilele tehnice pe lîngă noua universitate din Constantine, care, reamintesc, este opera lui Oscar Niemeyer-Soares.

Tot în cadrul unei acțiuni Romconsult, sînt în studiu proiecte pentru un Institut de agronomie și medicină veterinară și un Institut de geniu forestier pentru Centrul universitar de la Batna.

Frumusețea programelor și a siturilor, vecinătatea imediată sau prezența în Algeria a unor construcții pentru învățămînt, create de personalități consacrate:

Niemeyer, la Constantine și Alger, Kenzo Tange, la Oran, și de firma Skidmore — Ownings & Merrill au constituit un stimulent și o experiență inegalabilă pentru cei care au lucrat la aceste proiecte, experiență împărtășită în paginile revistei Arhitectura nr. 6/1979.

Realizări de menționat sînt construcțiile de cantine, restaurante și dotări sportive pentru școlari și studenți. În pofida confortului lor modest, căminele vechi și noi asigură cazarea a 65% din numărul total al studenților și 33% din numărul elevilor de licee și școli profesionale. Noile construcții din acest domeniu sînt grupate și organizate de regulă în ansambluri în preajma institutelor, facultăților sau în prejma altor activități cu care sînt implicate și atunci zona urbană capătă un caracter propriu și viu. Ar fi locul de spus că programul acestor dotări ar trebui să fie amplificat cu amenajări sportive și de recreație mai complete, cu cluburi care să polarizeze activitățile și talentele extrașcolare, iar noțiunea de confort revizuită în ceea ce privește spațiul de habitat, instalațiile și mobilierul

Ca încheiere, ne punem întrebarea — care ar fi căile armonioase și contemporane de abordare a domeniului analizat. Cred că, în primul rînd, ar trebui revizuită după norme științifice relația om-spațiu, relație fundamentală în arhitectură.

În prezent, normele noastre pentru toate categoriile de construcții de învățămînt sînt inferioare celor adoptate în alte țări, antrenînd stînjenirea procesului de învățămînt și amendarea confortului.

După aceea se poate trece la optimizarea partiurilor, a soluțiilor de realizare și la stabilirea indicilor economici, care pentru gama de construcții de învățămînt preșcolar, școlar și liceal, cămine, restaurante și sport se pot finaliza în proiecte tip repetitive, cu consecințe, în expresia de arhitectură, semnalate la începutul acestei analize.

Activitatea de standardizare pentru construcțiile de învățămînt superior s-ar putea aplica categoriilor de spații funcționale, organizate pe sisteme modulare, care să permită o asociere elastică a acestora, în cadrul unor structuri unificate. Actul care se numește, curent, « adaptare la teren » să fie de fapt implantarea programului, în totalitatea datelor locale. Astfel, actul de a construi se singularizează și poate deveni un act original și fecund în expresie.

Economia în construcții nu ar trebui să înceapă decît după ce relația om-spațiu precum și complexitatea programelor au fost corect determinate. Gîndind astfel, poate că s-ar înlătura obstacolele în înfăptuirea, atît de grea, a actului arhitectural.

Și nu trebuie nici o clipă să uităm că dacă tehnicitatea construcției contemporane, prin materiale și procedee de punere în lucru a acestora, prin calcul și producție de serie, a stimulat formele în arhitectură și a deschis căi de exprimare originală, în același timp, a dat loc, în cazuri justificate de alte criterii, la situații de criză în arhitectură, fiindcă arhitectura nu este design și construcția nu este caroserie.

Prin această analiză, am încercat să decodez semnificațiile și frumusețile actului arhitectural în construcțiile de învățămînt realizate la noi, urmînd ca reculul de timp să le claseze riguros și complet în spiritualitatea epocii noastre.

Arh. ION MIRCEA ENESCU

ALTE NOI CONSTRUCȚII PENTRU ÎNVĂȚĂMÎNT, ÎN MUNICIPIILE IAȘI ȘI CRAIOVA

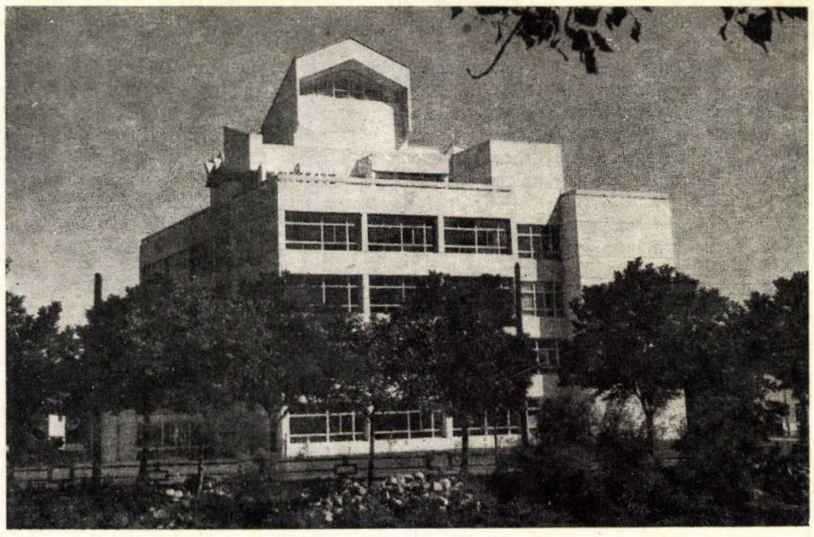

1

2

1, 2. PLATFORMA INSTITUTULUI POLITEHNIC « GHEORGHE ASACHI » DIN IAȘI, FACULTATEA DE CONSTRUCȚII *(arh. Nicolae Porumbescu)* ȘI FACULTATEA DE CHIMIE *(arh. Nicolae Vericeanu și colectiv)*
3. FACULTATEA DE ELECTROTEHNICĂ DIN CRAIOVA *(arh. Viorel Voia și colectiv)*

3

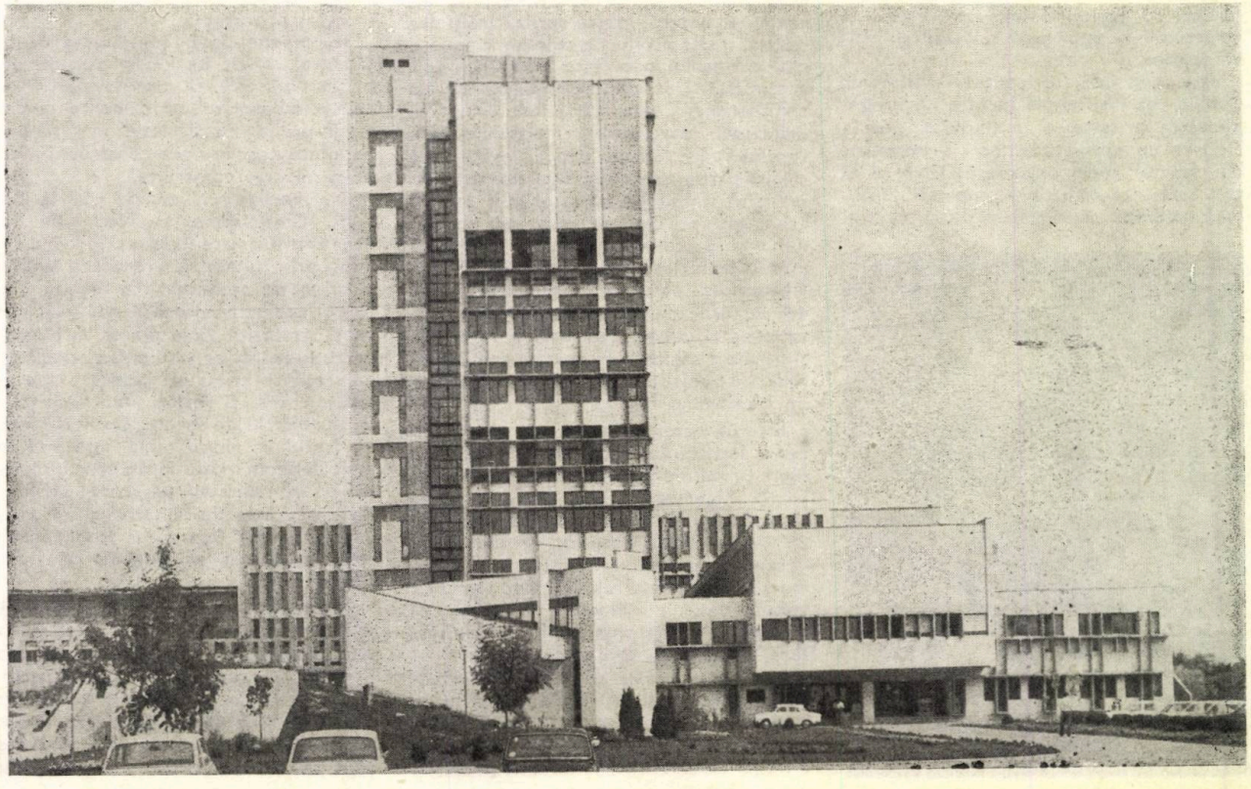

1

2

Arhitectura spitalelor: realizări și perspective

Printre construcțiile sănătății publice realizate în cadrul unei rețele diversificate de unități destinate procesului complex « OCROTIRE-PREVENIRE-VINDECARE » — trei noțiuni strîns interlegate și înscrise pe frontispiciul marelui edificiu moral-uman al Organizației Mondiale a Sănătății — se află, la un loc ce merită a fi amintit și subliniat, spitalele ultimilor 20 de ani din țara noastră.

Ele au reprezentat, pentru tehnologia și arhitectura acestui domeniu specific, eforturi conjugate ale unor factori multidisciplinari, eforturi care au condus la remarcabile realizări de ordin cantitativ și calitativ, pentru care o încercare de retrospectivă își merită cu prisosință locul în paginile numărului festiv al revistei noastre. Acest « loc » este, într-un fel, nu numai spațiul acordat enumerării și caracterizării unui produs finit cu puternică semnificație socială, pe care l-a dat arhitectura spitalelor din acești ultimi și rodnici ani. El este și un modest omagiu adus, atît ȘCOLII DE ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ cu « compartimentul » ei de spitale, școală cu manifestări sporadice mai vechi, valoroase și astăzi, semnate — cu ani buni în urmă — de arhitect H. Delavrancea-Gibory, prof. dr. doc. arhitect Grigore Ionescu, arhitecții Gheorghe Trifu, Viecelli și alții, atît numărului relativ restrîns de colegi care au îmbrățișat cu pasiune proiectarea de specialitate, adeseori dificilă, cît și acelor beneficiari, medici, colaboratori, care s-au așezat — uneori numai din simț civic, cu aceeași pasiune — lîngă planșetele noastre, pentru găsirea, în comun, a celor mai potrivite soluționări de proiectare.

În această ambianță de lucru, se află plasat un *moment de început de drum organizat* al unui cuprinzător program de investiții spitalicești, ce se anunță ca o nouă sarcină civic-profesională pe care statul nostru o adresa arhitecturii românești, moment care a însemnat, practic, alcătuirea unui colectiv de arhitecți specializați, sau mai de grabă « specializabili », în cadrul fostului institut de proiectare I.S.C.A.S. (azi I.S.L.G.C.). Acestui colectiv i-a revenit sarcina, începînd cu acest *moment, al anilor* 1960—1961, să elaboreze proiectele primelor spitale mai importante de după război. Colectivul și-a început activitatea învățînd, în bună parte, din experiența mai vîrstnicului nostru coleg, arhitectul Gheorghe Trifu, azi pensionar, căruia îi aduc — cu acest prilej — un binemeritat omagiu. Pe întregul drum al anilor de pînă astăzi, componenții colectivului și-au păstrat specializarea, atașamentul și pasiunea pentru acest domeniu, chiar dacă nu toți mai lucrează în aceeași formație. Au reprezentat un prim « nucleu » de proiectare spitalicească, devenind apoi, cel mai dezvoltat atelier cu acest profil din țară.

Dar, în aproape aceeași perioadă, pe măsura creșterii planului de noi investiții spitalicești și a dezvoltării rapide a unor institute regionale de proiectare (fostele D.S.A.P.C.-uri), apar noi proiecte elaborate de către arhitecții din aceste institute, cum au fost cele din Constanța, Timișoara, Oradea, Cluj, Iași ș.a. Aceste colective, mai restrînse, alături de cele de la I.S.C.A.S. și « Proiect-București », ultimul avînd deja de cîțiva ani în studiu proiectul Spitalului clinic al municipiului București, reprezintă *forța principală de proiectare* care a acoperit cea mai mare parte a volumului de investiții spitalicești ale deceniului 1960—1970.

Încercînd o oarecare ordonare a prezentei retrospective, cred că nu greșesc considerînd acești 10 ani drept *o importantă etapă în evoluția realizărilor spitalicești* ale epocii noastre socialiste. Această etapă a însemnat proiectarea și construirea unui fond spitalicesc modern, foarte apropiat de pasul cerințelor contemporane. A însemnat abordarea unor programe îndeajuns de variate — spitale generale cu sau fără policlinici, spitale de monoprofil, specializate sau clinici, de capacitățI între 300 și 1 500 paturi —, care au oferit o problematică complexă arhitecților noștri. A însemnat un « front » larg pentru analiza și concluziile — atît de importante — ale eficienței acestor noi spitale, privită sub *aspectul primordial al exploatării*, concluzii utile pentru continuarea și îmbunătățirea permanentă a drumului început. Iar pentru arhitectura românească contemporană, a însemnat — așa cum am arătat mai sus — *cristalizarea și maturizarea unei școli proprii de arhitectură spitalicească.*

1. Policlinica universitară din Cluj-Napoca, arhitecții Vasile Mitrea, Zoltan Balasz, Joo Denes
2. Spitalul de nefrologie din Cluj-Napoca, arh. Nicolae Neamțu

→

3

4

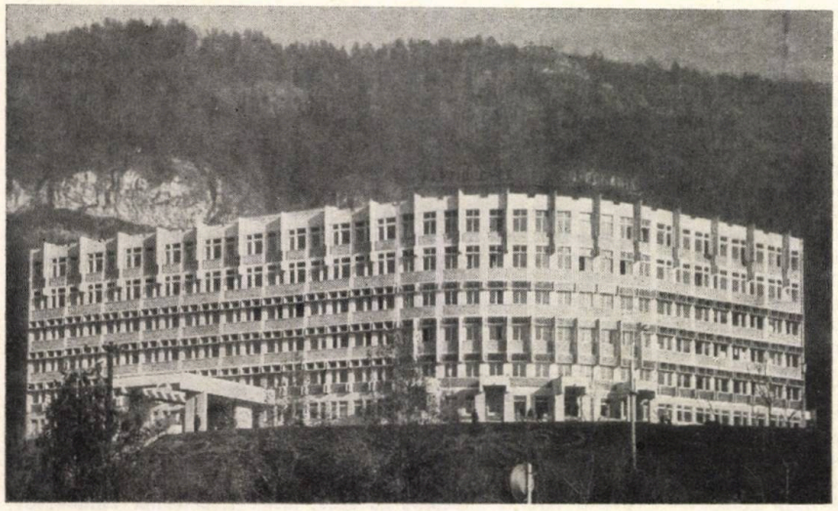

5

6

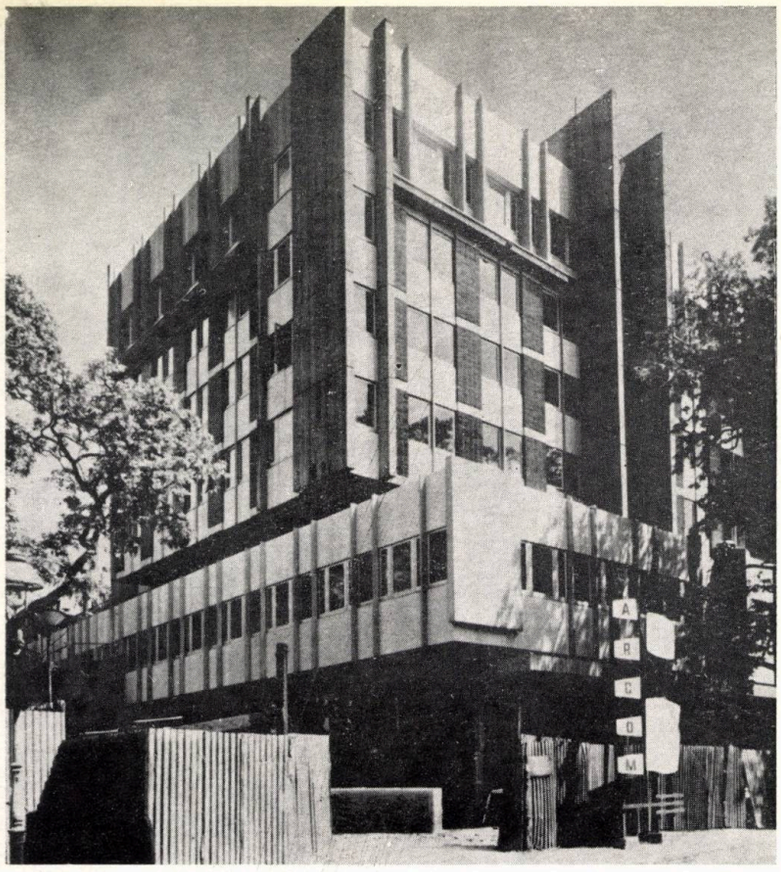

7

8

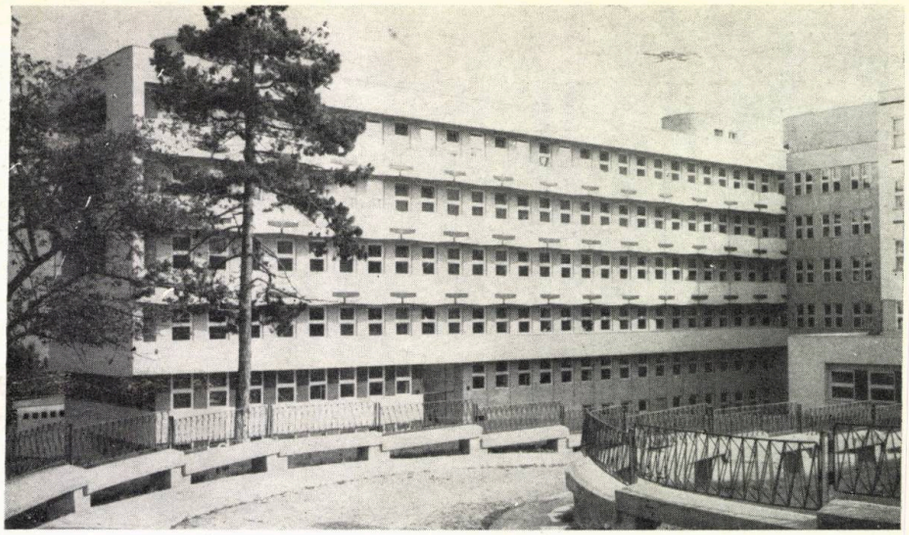

9

10

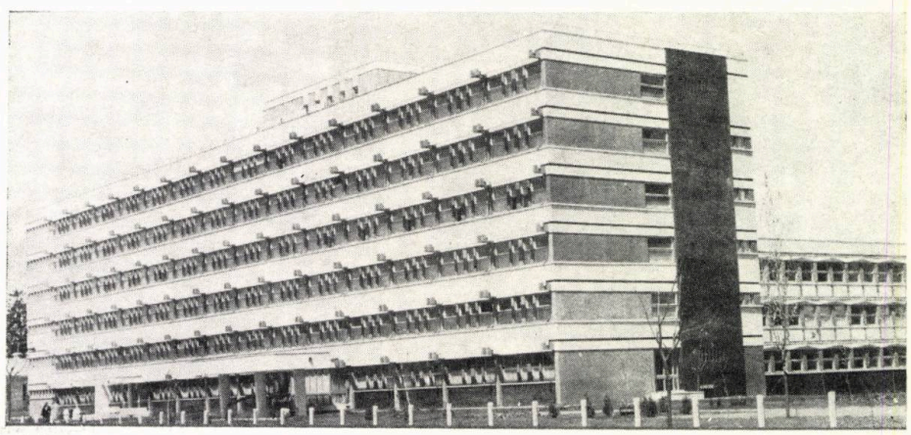

11

3. Policlinica din orașul Dej, arhitecții Valer Frate, Barna Bárabas
4. Spitalul din Piatra Neamț, arhitect Liviu Niculiu
5. Spitalul județean Suceava, arhitecți dr. Mihai Enescu, C. Chera, S. Mureșan, S. Granet, tehn.-arh. L. Cutcudache
6. Spitalul municipal București, arhitecții Constantin Moșinschi, Mircea Săndulescu, Marcel Hornștein Sofia Ungureanu ș.a.
7. Clinica de urologie din Praga, Republica Socialistă Cehoslovacă, proiect româno-cehoslovac (vezi lista completă a autorilor români și cehoslovaci în « Arhitectura » nr 2-3/1977)
8. Spital 1286 paturi și policlinică la Galați, arhitecți Gheorghe Trifu, Cl. Novac, Victor Krochmalnic, Lidia Chintescu
9. Spital clinic de boli contagioase Cluj-Napoca, arhitecții Teodor Deac, Frate Valer
10, 11. Spitale județene de cîte 700 paturi la Miercurea Ciuc (fără policlinică) și la Focșani (cu policlinică), după proiectul etalon întocmit pentru spitalul 23 AUGUST din București

→

12

13

16

14

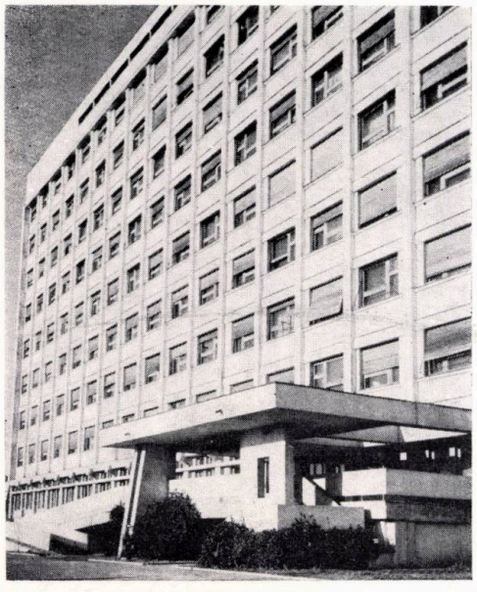

15

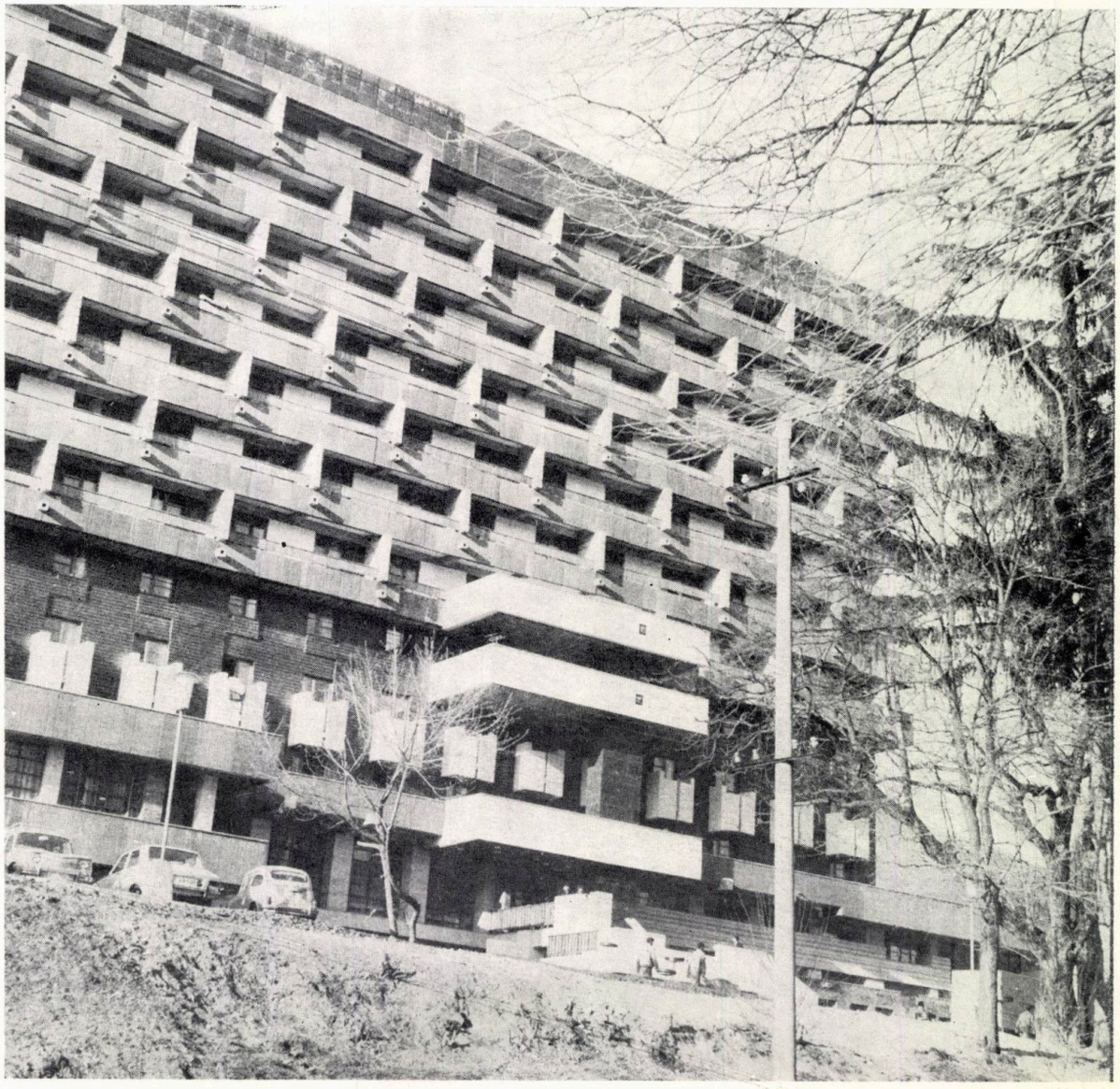

Elementele care pledează în favoarea acestei afirmații sînt: *o concepție unitară înscrisă în partiuri « monobloc »* rezultate din analizarea, în general, cu multă scrupulozitate și răspundere, a schemei de relații interfuncționale, *dimensionări judicioase ale spațiilor, respectarea principalelor norme și indicilor biologici la limita lor maximă de economicitate*, utilizarea — în proiecte — a datelor rezultate din *« studii de elemente funcționale »* elaborate în paralel cu proiectarea obiectivelor, studii care au constituit *începutul unei proiectări-tip de elemente și module funcționale* aplicabile în proiectarea spitalicească.

În aceste condiții ale unei proiectări avînd deja trăsături și de *activitate științifică, de cercetare*, au fost realizate spitalele din Suceava (600 paturi), municipiul Gh. Gheorghiu-Dej (450 paturi), Caransebeș (300 paturi), Hunedoara (700 paturi), după care au urmat imediat cele din Baia-Mare (900 paturi), Constanța (900 paturi), Medgidia (300 paturi), Galați (1 200 paturi), Slobozia (500 paturi), obiective realizate după proiecte-unicat avînd, în ciuda trăsăturilor comune arătate mai sus, arhitecturi și imagini diferențiate care au « punctat », cu personalitatea lor, orașele respective.

Fără a urmări o cronologie perfectă, pedantă, dealtfel greu realizabilă, sînt de menționat — în continuare — cu desfășurări ale șantierelor care uneori vor depăși hotarul anului 1970, Spitalul din Craiova (1 000 paturi), ce reprezintă încercarea de refolosire, prin adaptare a proiectului dela Constanța și spitalele de specialitate — cu realizări diferențiate și deosebit de interesante — ca, de pildă Clinica hemato-gastro-Fundeni (600 paturi), Spitalul clinic de neurochirurgie București (525 paturi), Maternitatea Bacău, Institutul oncologie Cluj (200 paturi), spitalele clinice de pediatrie din Oradea (600 paturi) și Iași (650 paturi), Spitalul clinic universitar — Timișoara (750 paturi) ș.a.

Odată cu apariția noii împărțiri teritorial-administrative a țării noastre, conducerea partidului și statului a încredințat arhitecților și specialiștilor o nouă sarcină civic-profesională, care a rezultat din *necesitatea grăbirii procesului de ridicare a nivelului cantitativ și calitativ al paturilor de spitalizare*, aspect valabil pentru multe județe rămase în urma altor zone ale țării. Sarcina, care a constat din elaborarea unui proiect (directiv sau refolosibil) pentru un *spital județean cu 700 paturi* avînd valențele necesare unei rapide execuții industrializate și ale unor indici tehnico-economici reduși, a fost preluată de Institutul de proiectare Carpați-București. Aici s-a constituit un nucleu de proiectare, destinat la început elaborării proiectului respectiv și adaptărilor necesare cu care — *în deceniul 1970—1980, ce poate constitui o nouă etapă în retrospectiva noastră* — s-au realizat spitale județene (de tip « Carpați ») în aproape 20 orașe reședințe de județ. Printre acestea, amintim pe cele din Alexandria, Miercurea-Ciuc, Bistrița-Năsăud, Satu-Mare, Tîrgoviște, Arad, Buzău, Ilfov etc. Caracteristicile acestui proiect, cu strînși indicatori de suprafețe și costuri, s-au dovedit a fi — în cea mai mare parte a cazurilor — *potrivite cu nivelul specific de cerințe și posibilități tehnico-medicale sau tehnico-administrative ale locului*. De un singur aspect nu s-a putut ține seamă — și acest lucru rezultă din însăși ideea discutabilă de *proiectare-tip raportată la întregul ansamblu spitalicesc* — și anume de *diversitatea largă a profilului social-sanitar al zonelor deservite*, aspect care — *în condițiile unei structuri medicale fixe a proiectului* — a condus la frecvente modificări ulterioare de spații și destinații interioare ale clădirilor. Uneori, ca în cazul orașului Rm. Vîlcea, a apărut ca urgent necesară construirea unui nou spital (de profil) care să preia necesarul de paturi obstetrică-ginecologie pe care Spitalul județean, de curînd construit și având o « secție-tip », limitată, de obstetrică-ginecologie, nu-l putea prelua.

Sîntem, deci, în plină « campanie » a edificării spitalelor cu 700 paturi (etapa 1970—1980), campanie căreia i s-au alăturat și alte colective din București și din țară, colective care au elaborat proiecte cu indicatori similari, cum au fost cele ale spitalelor din Piatra-Neamț, Pitești Sibiu etc.

Dar, întrucît pentru unele orașe sau așezări mai mici, de categoria Rîmnicu-Sărat, Roman sau a viitoarelor centre urbane, a apărut nevoia realizării de spitale cu capacități mai reduse, înscrise în sistemul general de « rețea » și de subordonare medical-administrativă, în I.P. Carpați, Sectorul de proiectare al Ministerului Sănătății, I.S.L.G.C. sau alte institute din țară, au fost elaborate proiecte, unele cu caracter de refolosire sau tip, pentru spitale de 430 paturi, 250 paturi și mai mici. Dintre cele terminate, sau în curs de realizare, consemnăm spitalele din Sf. Gheorghe, Bîrlad, Dej, Cîmpulung, Odorhei, Rm. Sărat, Zimnicea, Făgăraș, Toplița, Moldova Nouă, Moinești, Scornicești, Călinești-Argeș ș.a.

În paralel cu realizarea spitalelor de 700, 430, 250 paturi și a celor sub 200 paturi, arătate mai sus, planul de investiții al ultimelor 2 cincinale a mai cuprins spitale clinice, de specialitate, de diverse capacități, unele din ele fiind încă în curs de realizare. Dintre ele, menționăm: Spitalul clinic al municipiului București, Centrul medical de fonoaudiologie și chirurgie O.R.L. Panduri, Spitalele de recuperare Cluj-Napoca și Iași, Clinica universitară Tîrgu Mureș, Blocurile materno-infantile din Slatina, Ploiești, Rm. Vîlcea, Spitalul neuropsihiatrie Sibiu, Spitalul de contagioase Craiova ș.a., obiective la care se adaugă diverse extinderi, completări, îmbunătățiri funcționale ale spitalelor existente, lucrări dificile prin natura lor, pe care nu le nominalizăm numai din lipsa spațiului.

Nu putem încheia scurta trecere în revistă a unei bogate activități, cum a fost aceea a arhitecturii spitalicești din țara noastră, fără a arăta că arhitecții noștri « spitaliști » au dus capacitatea lor creatoare și peste hotare, unde, în afara unor cooperări sau participări în diverse acțiuni de « consulting » sau de proiectare, au lăsat și produse integral gîndite și executate de România, cum sînt mult apreciata « Clinică de urologie » din Praga și Policlinica din Skopje.

---

12. Spitalul clinic din Timișoara, arhitecții Nicoloe Dancu, Mihai Botescu, Vasile Pârvu, Șerban Sturdza, Doina Sturdza

13. Spitalul județean de 700 paturi — cu policlinică — 23 AUGUST din București, arhitecții Elena Stoenescu, Alice Lepădatu Caratase, dr. Mihai Enescu, Lidia Ghelman, Solari Grinberg, Doru Dumitrescu, Radu Țiganco, Aurel Ioncică, Constantin Dobre, Alexandru Stan, tehnician-arh. Ioana Nedelescu

14. Clinica de neurochirurgie București, arhitecții Anghel Marcu, dr. Mihai Enescu, Constantin Chera Silvia Granet

15. Spitalul clinic de pediatrie Iași, arhitecți Cezar Dăriescu, Florin Purice, c. arhitecți Mihai Popa, Victoria Codreanu, Mihai Dumitrașcu

16. Complex sanatorial 504 paturi Căciulata, arhitecți Horia Hudiță, Ileana Nediu

Bilanțul de mai sus are suficiente dar neintenționate scăpări pentru care solicit îngăduința, atît a colegilor ce nu și-au văzut lucrările menționate, cît și tuturor cititorilor acestor pagini. De asemenea, mai precizez că el nu cuprinde referiri privind produsul atît de important al arhitecților noștri din domeniul celorlalte unități ale rețelei generale sanitare a țării, domeniu care cuprinde: policlinicile, dispensarele urbane și rurale, centrele de recoltare-conservare sînge sau de stomatologie, stațiile de Salvare etc. — parte din ele realizate pe calea proiectării tip — merituoase, atît prin problematica, uneori numai în aparență simplă, cît și prin reușita lor arhitectură.

★

Sîntem la începutul unui nou cincinal, prilej care mă face să cred într-o *nouă și mereu îmbunătățită etapă de drum* pentru arhitectura noastră spitalicească.

Factorul « calitate », care și pentru noi arhitecții înseamnă — totodată — *eficiență economică, complexă*, trebuie să se regăsească în tot ce facem, în prezent și în viitorul apropiat. Fără să pretind că epuizez « mijloacele » pe care le putem întrebuința în acest scop, voi încerca să arăt, mai jos, cîteva din ele pe care le apreciez ca absolut necesare și care țin — în bună parte — și de aportul altor factori colaboratori cum sînt: Ministerul Sănătății, industria noastră de specialitate din acest domeniu și — bineînțeles — organele centrale de sinteză, de avizare, a proiectelor spitalicești. Aceste mijloace ar fi:

- îmbunătățirea și punerea la zi cu cerințele actuale, completarea și transformarea în elemente legislative obligatorii, a *normativelor cu caracter tehnologic și spațial* privind principalele funcțiuni spitalicești, problemă care ar aduce un plus necesar de ordine și claritate, atît în proiectare, cît și în procesul, uneori anevoios, de avizare-aprobare
- crearea, în coordonarea Ministrului Sănătății, a acelor *cadre specializate în tehnologie* spitalicească avînd menirea de a pregăti întregul material tematic- tehnologic, preliminar proiectării propriu-zise și — în continuare — ajutător proiectanților de toate specialitățile, cadre avînd, deci, menirea de a dubla pe arhitecți în munca dificilă de coordonare și detaliere a proiectului, așa cum se desfășoară această activitate complexă în alte țări (în Iugoslavia de pildă, functionează o instituție numită « MEDICOENGINEERING, » care numără medici-tehnologi, tehnicieni-tehnologi, ingineri, arhitecți, economiști și care elaborează: tematici-programe de proiectare, tehnologii cuprinzînd — printre altele — totalitatea specificațiilor de utilaje tehnico-medicale împreună cu caracteristicile lor tehnic-spațial-funcționale, « studii de fezabilitate » atît de importante oricărui promotor în vederea luării deciziei ș.a. În momentul declanșării de către arhitecți și ingineri a primelor schițe și studii, ei dispun — astfel — de întreg acest material premergător, care măsoară uneori volume consistente, pe cîteva sute de pagini)
- *extinderea proiectării-tip*, dar nu asupra obiectelor întregi ci numai pentru *elementele funcționale de bază* care, preluate ca atare, vor putea genera acele partiuri și acele soluționări tematico-funcționale potrivite cu « specificul complex » al fiecărui loc.
- obținerea din partea inginerilor de structuri, constructorilor, industriei materialelor de construcție, organelor de avizare ș.a., a concursului și înțelegerii pentru realizarea unor *construcții cu maximum de flexibilitate funcțional-spațială*, care să ofere acele posibilități de reamenajări și reprofilări ce apar din ce în ce mai frecvent pe parcursul exploatării impuse de evoluția explozivă a cerințelor și tehnicilor medicale (« computerul-tomograf », apărut numai de 2 ani în lumea medicală, devine deja o prezență obligatorie în multe spitale, alături de alte servicii noi, ca « centralele de paturi, » terapiile cu frecvențe înalte ș.a.)
- *ridicarea « ștachetei » tehnicității generale a spitalelor* noastre, prin asimilarea unor tehnici și utilaje de maximă importanță în orice spital modern (climatizări, intercomunicări electronice, sisteme computerizate de înmagazinare-date și diagnosticare, mijloace moderne și eficiente de transport intra-spitalicesc, « combinazie » de prize și lumini electrice de la capul bolnavului etc.) și prin îmbunătățirea actualei game de utilaje, aparate și echipament medical, ale industriei noastre
- *îmbogățirea și îmbunătățirea gamei de materiale de finisaje specifice pentru construcții* spitalicești ca, de pildă, pardoseli antiacide și antistatice, covoare sintetice bactericide, placaje cu performanțe superioare la acțiunea substanțelor agresive sau a radiațiilor, diverse accesorii și confecții încă deficitare funcțional și estetic etc.
- *îmbogățirea permanentă a cunoștințelor profesionale*, în acest domeniu specific cu rapidă evoluție pe plan mondial, prin lărgirea schimburilor de opinii și vizite, pe plan național și internațional, participarea arhitecților și celorlalți colaboratori ai lor la diverse manifestări internaționale de mare interes, a căror frecvență este din ce în ce mai mare și la care putem avea o prezență onorantă pentru cultura românească (este regretabil că, din 1970, arhitectura noastră nu a mai participat la nici una din manifestările de lucru și schimb de experiență ale grupei « Sănătate » din cadrul U.I.A.).

Îmi permit să închei cu o problemă, nu de arhitectură, ci de *exploatare-administrare a produsului* atît de prețios pentru societate, care este *spitalul*. Această complexă « uzină de sănătate » este azi condusă, în multe țări, de cadre de specialitate *absolvente ale unor cursuri și școli* de conducere economico-administrativă a spitalelor (« scientific management »). Programa analitică a acestor școli cuprinde probleme și aspecte de: medicină, psihologie, structură, economie, tehnologie, arhitectură etc, aspecte care intră în problematica de zi cu zi a conducerii « uzinelor de sănătate » de pretutindeni.

Deci, iată apărută *o nouă specialitate administrativă care* ar trebui să preocupe în primul rînd ministerul nostru de resort. O specialitate care a devenit pretutindeni necesară întrucît aceste investiții atît de greu de realizat și de costisitoare, aceste investiții ale căror cheltuieli de exploatare pe 2 ani de funcționare echivalează cu valoarea de investiție (de realizare) a obiectivelor, trebuie să aibă asigurate toate condițiile unei maximale eficiențe funcțional-economice pe parcursul întregii lor vieți.

Dr. arh. MIHAI ENESCU

Noutatea arhitecturii industriale

Revista aniversează 75 de ani de la înființare; Uniunea — 90; arhitectura industrială — ca domeniu original cu specific aparte, ca activitate organizată în institute specializate — doar 32 de ani.

Interesant însă și desigur important de arătat că, încă din anii 30 ai acestui secol, Horia Creangă — arhitect de nivel și renume mondial —, împreună cu echipa sa, prin realizarea unor impresionante ansambluri industriale, ca actualele Uzine « 23 August » și « Republica », ca cel de la Tohani etc, constituie dovada cea

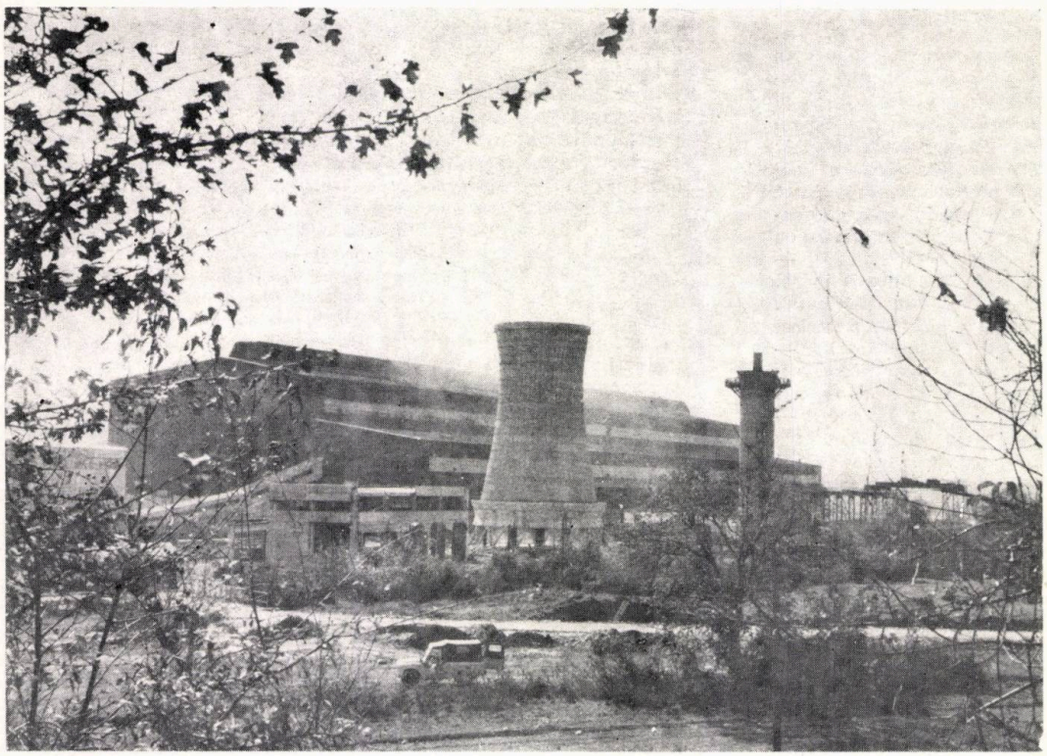

1

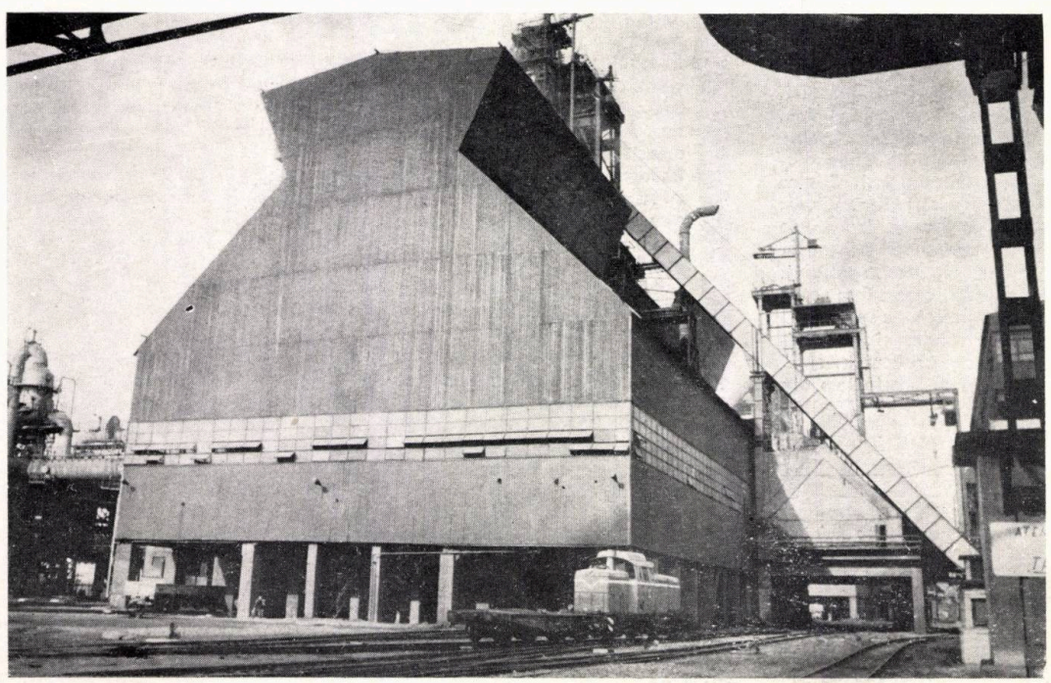

2

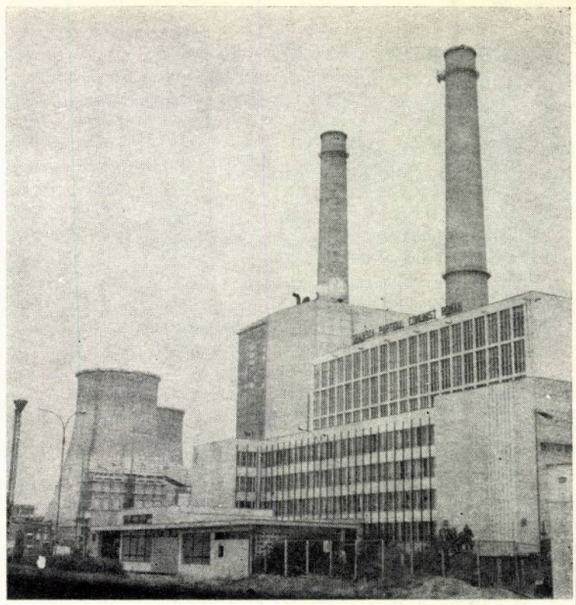

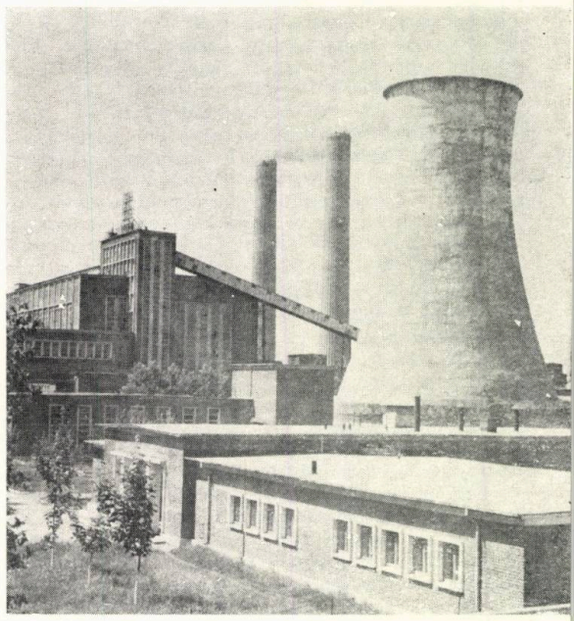

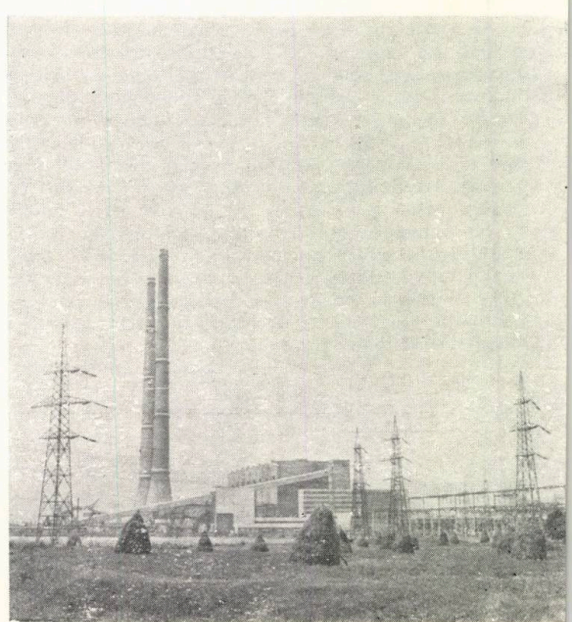

mai pregnantă a preocupărilor de concepere și definire a conținutului și trăsăturilor arhitecturii industriale moderne, tot așa cum, pentru alți reputați arhitecți români, ca Duiliu Marcu, Octav Doicescu, N. Nenciulescu, P. E. Miclescu ș.a. realizările în acest domeniu constituie și rămîn, dacă nu semnul unor preocupări permanente, cel puțin al unora de marcă. Asta, pentru a nu mai vorbi de silozurile prefabricate ale lui Anghel Saligny, de exemplu, la care a colaborat și marele arhitect Petre Antonescu, dar și de alte numeroase construcții și clădiri industriale sau cu specific industrial.

Ar mai putea fi interesant de observat că, în timp ce criticii și istoricii arhitecturii noastre disting, pentru arhitectura civilă, două mari curente sau școli de exprimare plastică și de volum — tradiționalismul și modernismul — aceiași critici și istorici vor fi nevoiți a constata că, în cazul programelor industriale, expresia arhitecturii a fost cu precădere modernă, indiferent de școala căreia-i aparținea sau dorea să-i aparțină marele arhitect sau cel obișnuit.

Primul institut de proiectare pentru industrie a fost înființat la 1 ianuarie 1949 și s-a numit — nici nu se putea altfel — Institutul de proiectare industrială, prescurtat I.P.I., și din acesta aveau să se desprindă,

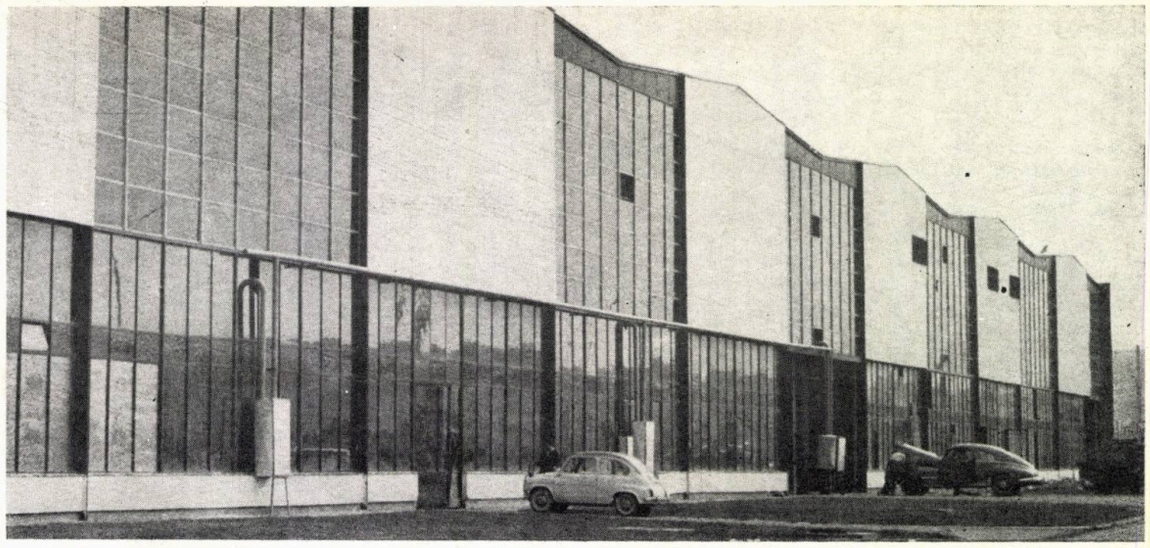

10

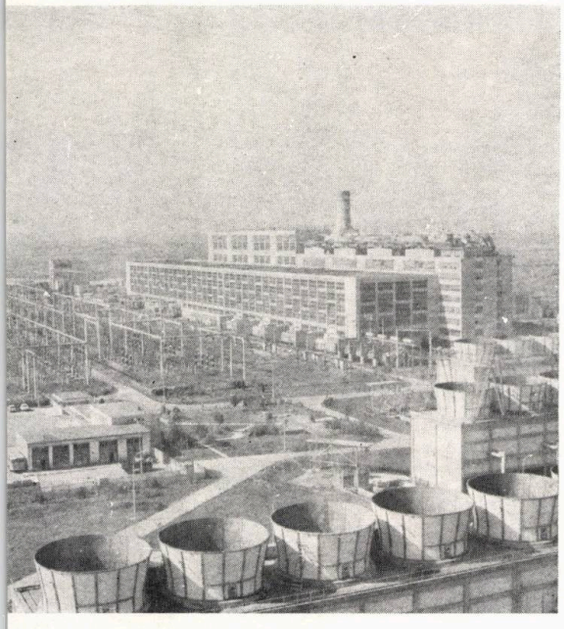

6

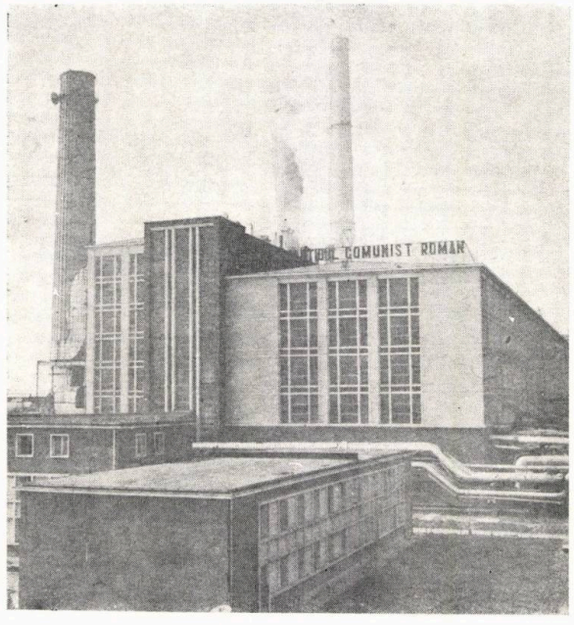

8

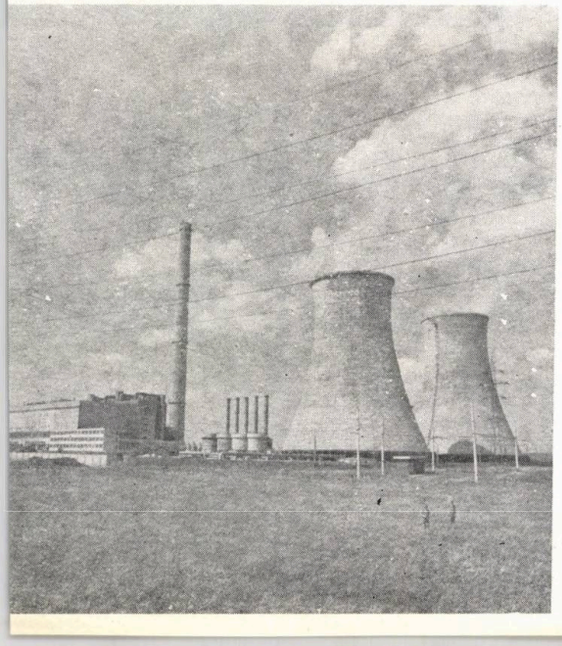

7

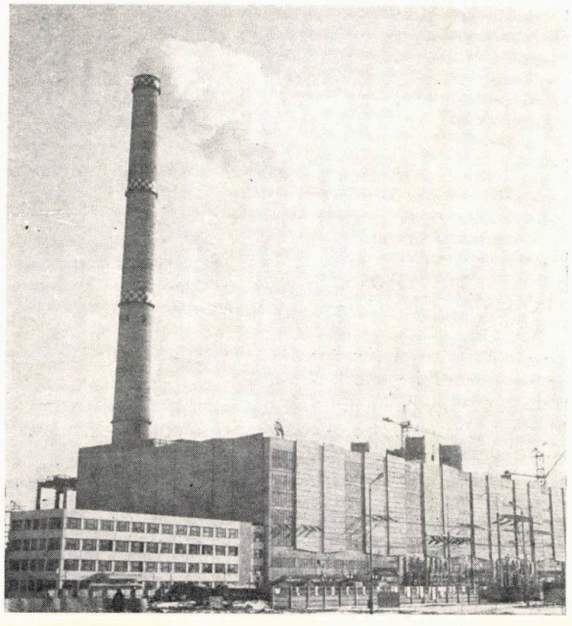

9

pe rînd, diferite institute de proiectare specifice ramurilor industriale — în prezent peste 20 de asemenea institute — pe care astăzi le cunoaștem atît de bine. Ar mai fi de menționat că, înaintea I.P.I., fusese înființat — la 1 noiembrie 1948 — un alt institut profilat în bună măsură pe construcții cu specific industrial: actualul Institut de proiectare căi ferate — I.P.C.F.

Interesant din acest punct de vedere și faptul că, în Școala de arhitectură, primele cursuri și proiecte de « arhitectură industrială » în programul de învățămînt, disciplină susținută de colectivul catedrei de « arhitectură industrială și agrozootehnică » condusă de către prof. dr. arh. L. Adler, apar abea în anul școlar 1948—49, în semestrul II, deși disciplina « Agricole » preexista și deși programe industriale fuseseră abordate — la diplome îndeosebi — și în anii anteriori. Și după această dată, temele și programele de arhitectură industrială nu abundă totuși, dovadă și faptul că, în perioada 1954—1960, cînd am urmat cursurile Institutului de arhitectură, nici o « schiță de schiță » nu a avut drept temă vreun program industrial. Cu toate acestea, din 1950, din ce în ce mai mulți studenți-arhitecți și-au îndreptat preocupările și studiul înspre programe și realizări industriale și, sprijiniți și încurajați de către corpul didactic și conducerea Institutului, și-au obținut diploma de arhitect cu proiecte industriale și au fost îndrumați înspre institutele de proiectare tehnologică și industrială.

Așa se face că, astăzi, privind ultima statistică a Uniunii arhitecților, se poate constata că, dintr-un total de 2476 arhitecți activi — membri U.A., cca 34% (mai precis 594 arhitecți) lucrează în institutele de proiectare cu profil industrial și că, raportat la volumul de investiții alocate industriei (circa 284 000 milioane lei construcții-montaj, în perioada 1975—1979), fiecărui arhitect i-a revenit, în medie, răspunderea a circa 95 000 000 lei în fiecare din acești ani, răspundere care-i incumbă nu din vreo atribuție oficial conferită ci din aceea că, de fapt, prin formație profesională (întotdeauna) și conformație spirituală (uneori), arhitectul rămîne — de regulă — coordonatorul spațiului construit, mobilat și echipat, al funcțiunilor și fluxurilor, fie că le-a elaborat însuși, fie că le-au calculat și fundamentat alți specialiști.

---

1. Oțelăria electrică-Oțelul Roșu (1975), arhitecții Doina Georgescu, Ecaterina Stancu, dr. Boris Stuparu — IPROMET-București 2. Furnalul nr. 5 — Combinatul siderurgic Galați (1978), arhitecții Eugenia Damianoff, Ștefan Damianoff, Aurelia Spanili — IPROMET-București 3. C.E.T. Brănești-Sud, arhitecții Al. Dima, P. Tutunea, E. Barac, D. Turcu — I.S.P.E. 4. C.T.E. Doicești, arhitecții Aurel Doicescu, Nadia Vlăduț, Edith Movanu, Al. Dima, Mircea Dumitrescu, Irina Dragomir — I.S.P.E. 5. C.T.E. Deva, arhitecții Grigore Angelescu, Victoria Mihăilescu, Emil Barac, Cornel Bălăiță — I.S.P.E.-București 6. C.E.T. București Vest, arhitecți M. Sima, S. Păunescu, A. Manolache 7. C.T.E. Luduș, arhitecții Al. Dima, Nadia Vlăduț, Domnița Popa-Necșa — I.S.P.E.-București 8. C.E.T. Brazi-Ploiești, arhitecții Petre Tutunea, Irina Dragomir, Marin Sima, Dana Vișan, Dan Turcu 9. C.T.E. Brăila, arh. Lucia Hagiescu — I.S.P.E-București 10. Hală fabricație la I.M.Iași, arh. Sarmiza Popa și colectiv

→

Noutatea arhitecturii industriale de amploare este atît de actuală încît « înaintaşii » noştri sînt — majoritatea încă şi vor mai fi destui ani — arhitecţi activi, iar noi, cei mai mulţi aflaţi între 40 şi 50 de ani, ne-am putea numi « veterani ».

Fie-mi îngăduit să numesc pe cîţiva dintre aceşti arhitecţi ÎNAINTAŞI, profesionişti de marcă şi oameni de caracter, îndrăgiţi şi stimaţi pentru probitatea profesională şi realizările lor, pentru curajul civic, în fine pentru faptul că, fără exagerare, ei şi colegii lor de acum mai bine de 30 de ani pot fi — pe bună dreptate — consideraţi întemeietorii, membrii fondatori ai arhitecturii industriale: I. Socolescu, Al. Costinescu, C. Beţea, H. Küst şi M. Calinovski (I.S.P.C.A.I.A.), I. Deşcu, I. Mahler şi St. Damianoff (IPROMET), N. Vasilescu şi Fl. Trişcu (I.C.P.I.L.), P. Mihalic, Iosif Popescu şi Topa Taşcu (I.P.C.M.), prof. Const. Iotzu, G. Petrescu, I. Dumitru, T. Georgescu şi N. Zaharescu (I.P.I.U.), Aurel Doicescu, Lucia Hagiescu, Nadia Vlăduţ, V. Păunescu şi Ermil Ciortan (I.S.P.E.), Mircea Marinescu (I.S.P.H.), Popa Roman (I.C.S.I.T.P.S.C.), Marius Pascal (I.P.C.), Vera Hariton, Adriana Ciortan, Nae Mănescu şi V. Ursachi (I.C.P.I.L.A. + I.C.P.M.C.), dr. Mircea Enescu (I.C.P.M.C. + I.P.C.T.), Mihai Florea, M. Moroianu, Şt. Antoniu şi Vlad Iliescu (I.I.T.P.I.C.), Maria Filipescu (IPROLAM), Fl. Simionescu, E. Fanciotti, P. E. Miclescu, Maria Cotescu, T. Săvulescu, T. Elian, I. Milobendzchi şi Stanciu Constanţa (I.P.C.F. + + I.P.T.A.N.A. + I.P.T.T.c), Vintilă Mateescu (I.C.P.C.H. + I.C.C.P.D.C.), Lorin Ignătescu, D. Stănciulescu, N. Timenschi, (I.C.P.C.H. + I.P.C.M.), Th. Ghercu, I. Vogel şi D. Defour (I.S.P.C.A.I.A. + M.A.I.A.), I. György şi Virginia Jipa (I.P.C.T.) şi încă atîţia alţii care, după ce am părăsit băncile şcolii de arhitectură, ne-au fost tuturor generaţiilor de arhitecţi — « industriaşi », nu doar dascăli şi mentori, ci şi camarazi afectuoşi şi exemplu de exigenţă constructivă, de personalitate pusă în slujba colectivităţii şi a cauzei edificării industriale a României socialiste. Toate aceste personalităţi ale arhitecturii industriale şi-au adus contribuţia incontestabilă, de valoare, la promovarea arhitecturii industriale ca gen nou, aparte, cu specific bine definit, ca domeniu de sine stătător al arhitecturii generale — tot aşa cum există o arhitectură a locuinţei, una a învăţămîntului, a turismului sau a sistematizării teritoriale şi a localităţilor.

Îmi permit a aprecia că generaţia imediat următoare, aceea a « arhitecţilor veterani », cum mi-am îngăduit a mă exprima mai sus, a justificat încrederea pe care « înaintaşii » le-au acordat-o şi cred că este de necontestat faptul că arhitecţi ca: T. Stancu şi dr. Boris Stuparu (IPROMET), N. Alexandrescu-Sică şi V. Pieptan (I.C.P.C.H.), prof. C. Enache, I. Găleşeanu, Al. Miclescu, Marius Smigelschi, Mariana Stoian şi Mircea Stănculescu (Institutul de arhitectură), dr. Gh. Polizu (I.C.P.M.C.), Meta Gruia (I.C.P.I.L.), Ioana Băcioiu (IPROLAM), Al. Filcescu şi dr. Al. Ene (I.P.I.U.), Adrian Ionescu, Victor Hagiu, Dan Prodescu şi Gabriela Donciu (I.P.C.M.), V. Alboi (I.S.P.E.), Petre Dragnea, Petre Petrescu şi A. Oprea (I.S.P.H.), Fl. Ionescu, I. Dumitrescu (I.P.T.A.N.A. + I.P.C.F.), Ileana Oprişescu (I.P.C.T.) şi nu numai ei, au devenit la rîndul lor, de mulţi ani de zile, personalităţi incontestabile ale arhitecturii noastre industriale, pe care o slujesc cu pasiune şi devotament şi pentru a cărei afirmare — împotriva părerilor unor sceptici care încă nu lipsesc — luptă în continuare.

Regret că aceste rînduri nu au putut fi mai cuprinzătoare şi asta nu din subiectivism: doar la I.P.I.U., de exemplu, unde am lucrat şi eu un număr de ani, aş fi putut cita încă 10—15 arhitecţi (« membri fondatori » şi « veterani ») cu merite şi realizări deosebite, de valoare, în domeniul la care mă refer. Ar fi însemnat deci ca, pentru toate institutele de proiectare cu profil industrial să citez cca 200—250 arhitecţi, ceea ce, se înţelege, nu ar fi fost posibil. Rămîne ca cititorul acestor rînduri să completeze, măcar într-o oarecare măsură, lista cu numele arhitecţilor de valoare, citind autorii şi colaboratorii acestora, la clădirile şi construcţiile, industriale ilustrate prin imaginile care urmează. Şi mai ales, consider că se poate conta pe intenţia revistei « Arhitectura » de a scoate, cît de curînd, un nou număr rezervat anume arhitecturii industriale, cu care

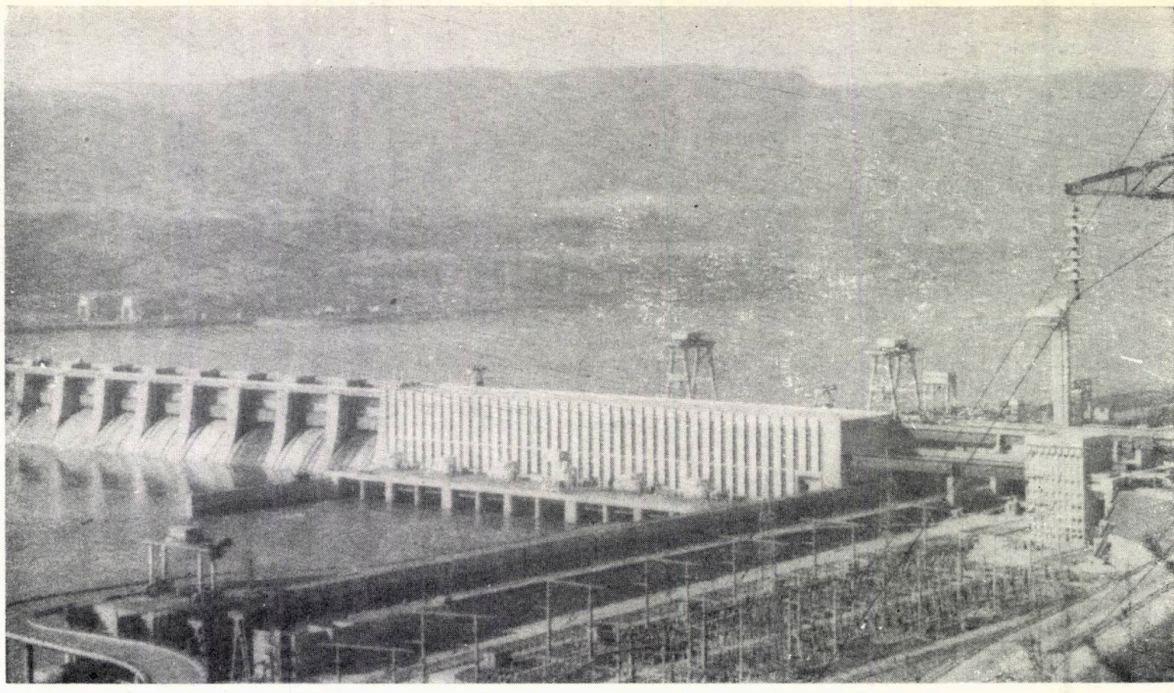

11, 12. S.H.E.N. Porţile-de-Fier I, Centrala hidroelectrică şi interior sala turbinelor, arhitecţi Petre Dragnea, N. Petrescu, M. Marinescu, V. Munteanu, panou mural circa 20×20 m de Constantin Piliuţă, — I.S.P.H. — Bucureşti 13. U.H.E. Lotru-Ciunget, ansamblu bloc tehnic, bloc comandă, centrala subterană, arhitecţii Adrian Oprea, Elisabeta Teodorov, Lucia Silaghi, şef proiect complex-ing. V. Sabovici— I.S.P.H. — Bucureşti 14. Baraj şi centrala Tarniţa, arh. Petre Petrescu — I.S.P.H. — Bucureşti 15. Hidrocentrală Piteşti, arh. Adriana Preda 16. U.H.E. Albeşti, arh. Adriana Preda — I.S.P.H. — Bucureşti 17. Staţia de pompare Jidoaia, arh. Adrian Oprea — I.S.P.H. 18. Complexul de îngrăşare porci din Băileşti, arhitect Mihai Calinovschi — I.S.P.C.A.I.A. — Bucureşti 19. Complex BABY-BEEF «30 DECEMBRIE», arh. Tevi Antonio, I.S.P.C.A.I.A. — Bucureşti

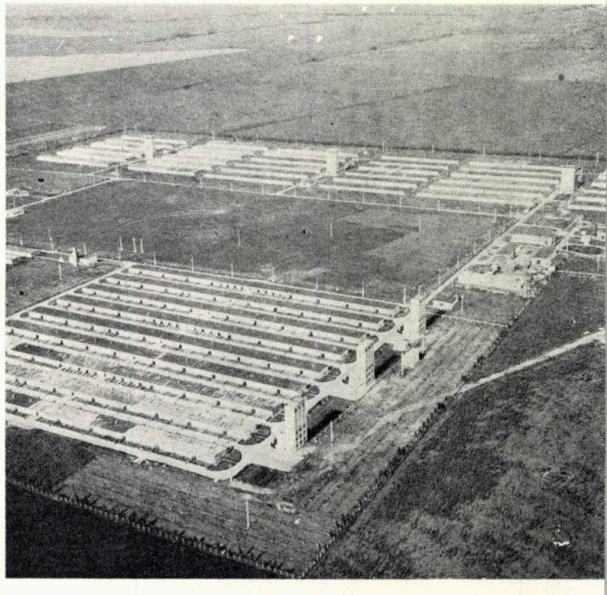

ocazie toate institutele de proiectare industrială vor putea face o completă trecere în revistă şi enumerare a problemelor, preocupărilor şi realizărilor proprii specifice, precum şi o citare exhaustivă a arhitecţilor cu merite şi realizări deosebite.

*

Realizările apreciabile şi apreciate — în domeniul arhitecturii industriale nu ar fi fost posibile fără o susţinută activitate de cercetare ştiinţifică. Pe lîngă permanentul studiu pe care fiecare dintre noi l-a desfăşurat la locul său de muncă pe problemele specifice profilului institutului în care activa sau activează, multe studii şi cercetări individuale sau colective au fost publicate — de-a lungul anilor — de către revista « Arhitectura » îndeosebi. Doctorii şi doctoranzii în arhitectura industrială au abordat şi analizat în profunzime aspecte şi domenii actuale sau de perspectivă de mare interes pentru însăşi economia naţională, cum ar fi: iluminatul natural, noi materiale de construcţii, platforme siderurgice, tipizare etc. Este semnificativ de precizat că, în această perioadă la care mă refer, au fost editate o serie de volume privind arhitectura industrială cum ar fi:

— în 1950, primul « Curs de arhitectură industrială » — autor prof. dr. arh. L. Adler

— în 1955, volumul « Proiectarea clădirilor şi ansamblurilor industriale » — autori arhitecţii L. Adler, Z. Solomon şi prof. C. Enache

— în 1972, volumul « Arhitectura industriei contemporane » — autori arhitecţii L. Adler, Mircea Enescu şi ing. E. Baiculescu şi încă 6—7 publicaţii avînd drept autori — printre alţii — pe arhitecţii T. Chiţulescu, dr. Al. Ene, prof. dr. D. Vernescu, M. Ionescu, pe dr. ec. C. Spiride ş.a.

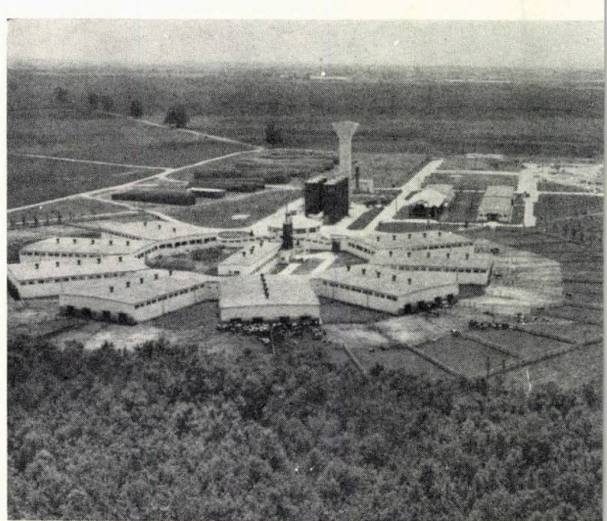

12

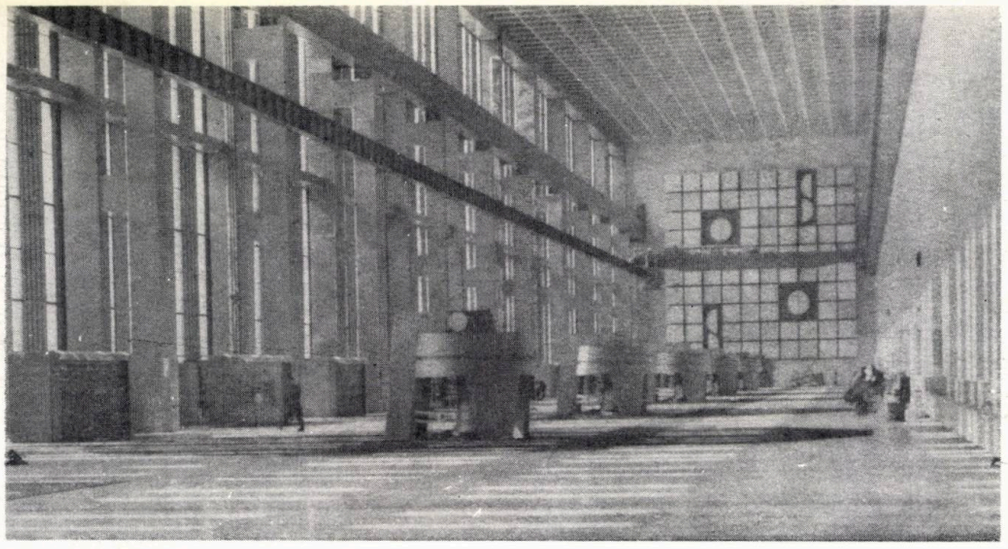

13

14

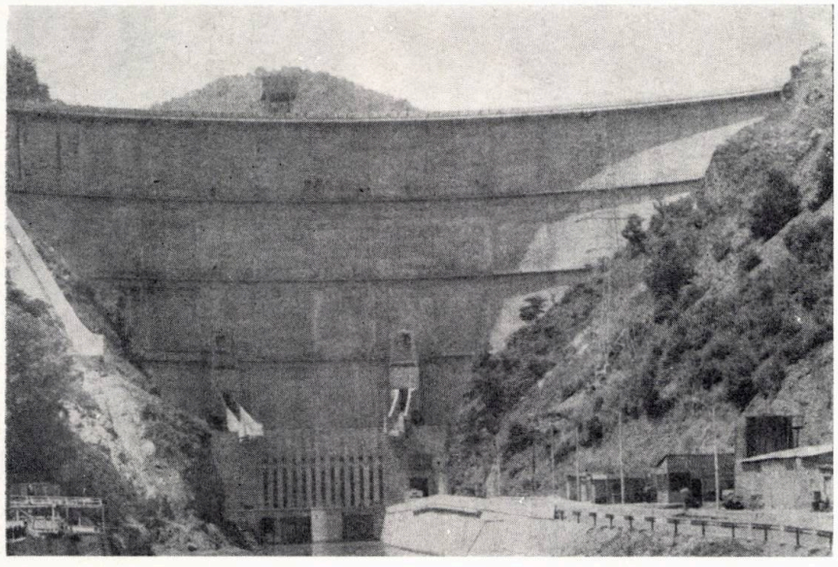

15

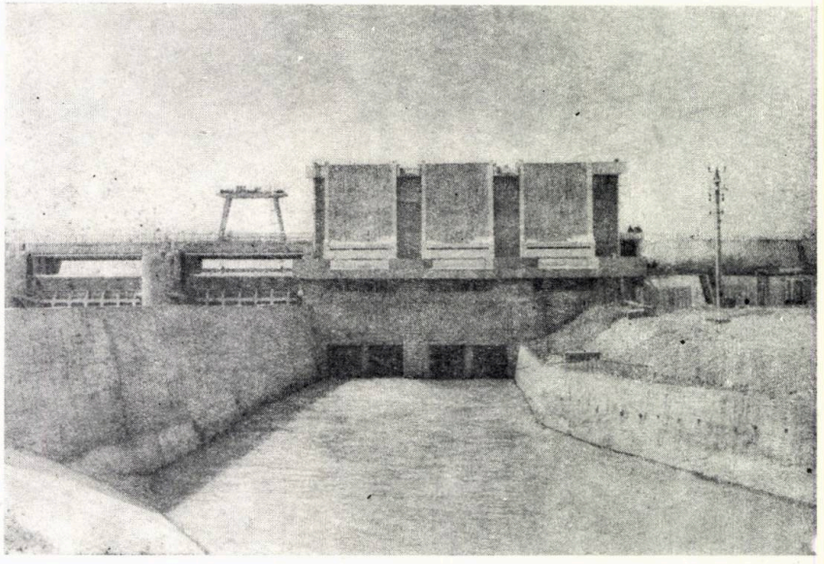

17

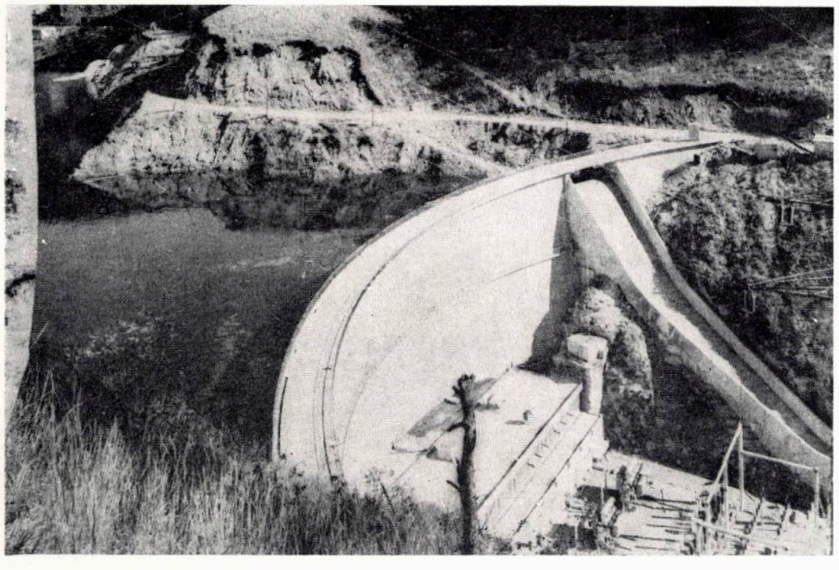

16

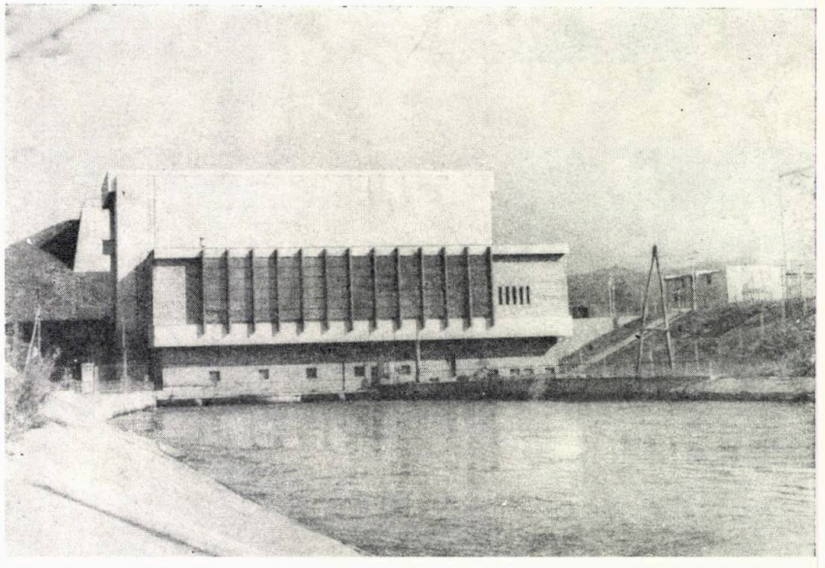

Așa se face că, într-un interval scurt, în arhitectura industrială, s-a putut consemna o spectaculoasă « explozie » de calitate grefată pe impresionanta cantitate de realizări, precum și o serie de priorități, care apreciez că-i aparțin de fapt, cum ar fi, de exemplu: introducerea tipizării, prefabricării și industrializării, exprimarea funcției prin volume majore, expresive în sine.

O dovadă și, în același timp, o recunoaștere a nivelului științific atins o constituie și participarea unor arhitecți români, în calitate de experți în diferite organisme pentru dezvoltare ale O.N.U. (dr. Alexandru Budișteanu, prof. Constantin Enache, Romeo Rău ș.a.), precum și prezența noastră activă cu lucrări și comunicări științifice la C.I.B. și I.I.I. și la diferitele sesiuni și întruniri ale Uniunii Internaționale a Arhitecților, în domeniul arhitecturii industriale.

★

Ar fi dificilă încercarea de a desluși, în toată acestă perioadă, prea scurtă totuși, o anume școală sau curent de arhitectură, multitudinea și varietatea programelor

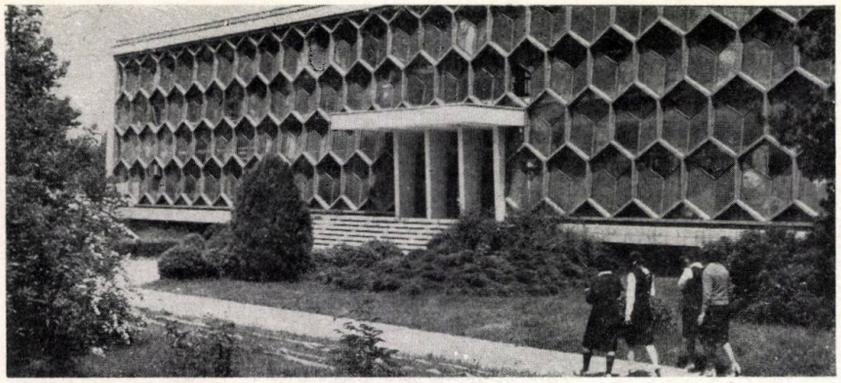

20

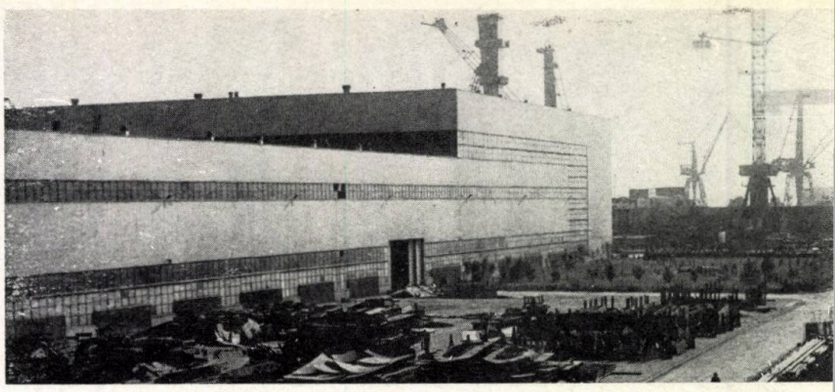

24

21

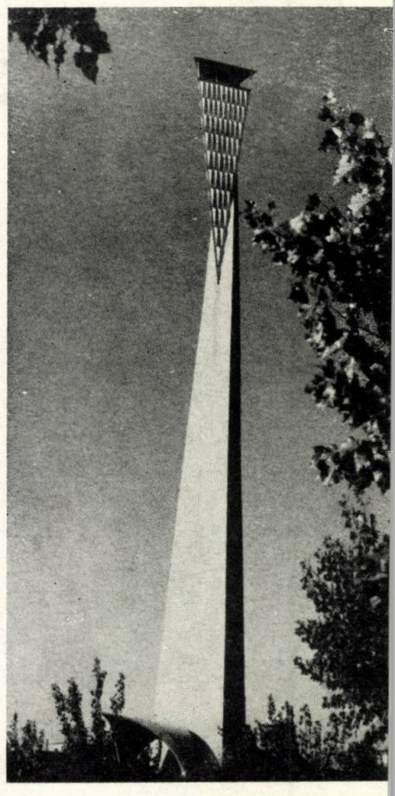

23

22

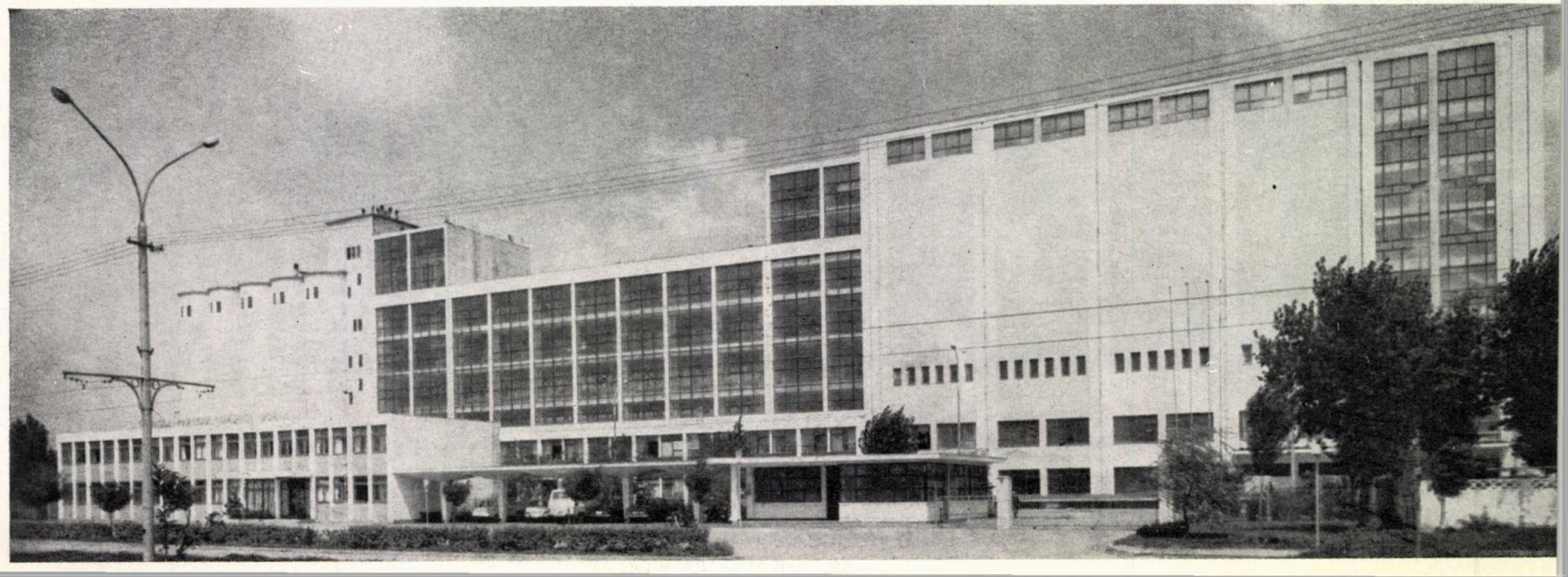

25

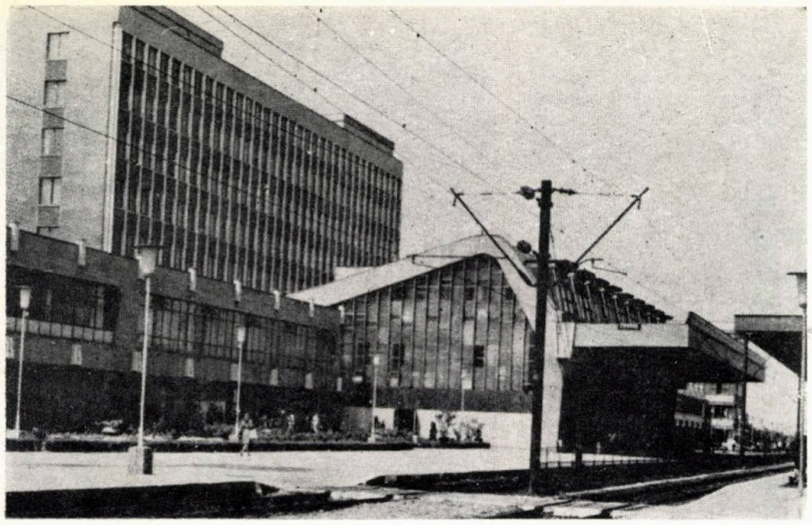

27

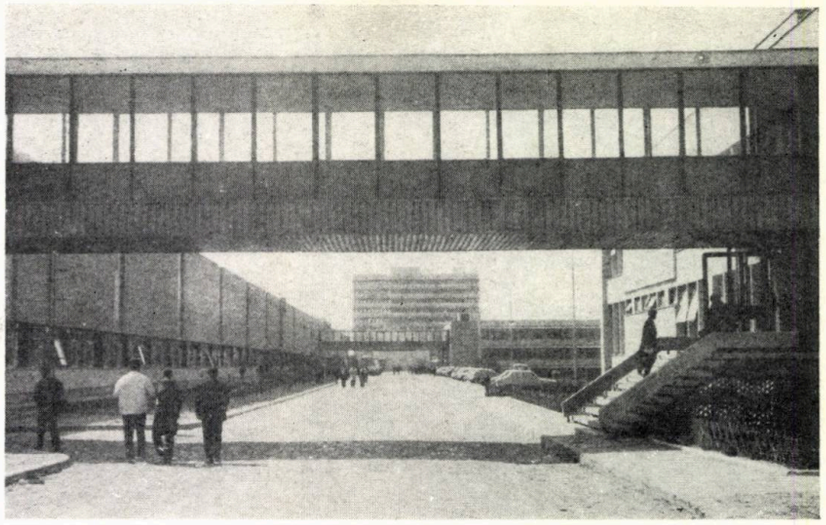

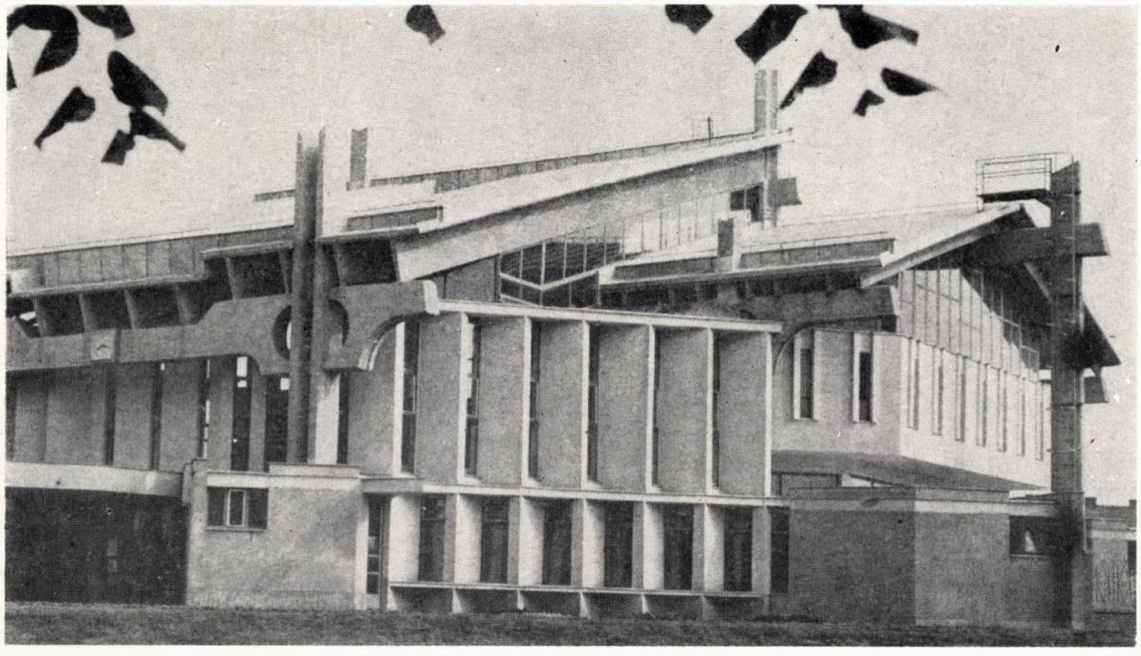

26

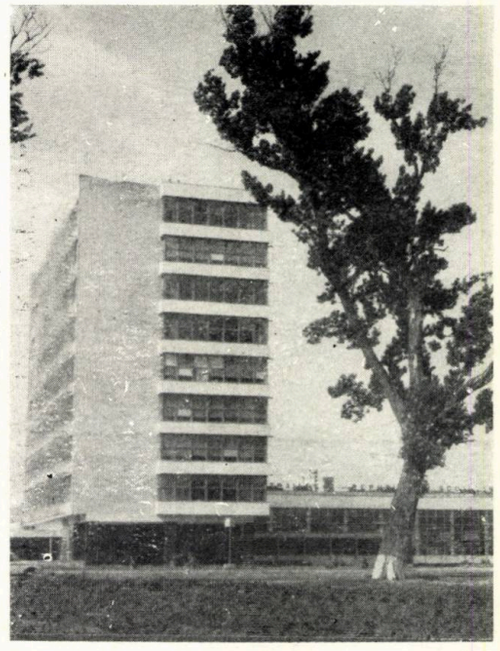

30

20. Pavilionul laborator din Combinatul de apicultură Băneasa (1965), arh. Bogdan Gheorghiu 21. Fabrica de zahăr Buzău arhitecții Heinrich Küst, A. Mureșan, Gh. Rosetti 22. Complex de morărit și panificație Iași, arhitecți Al. Costinescu, Mihaela Moraru
23. Far maritim Constanța, arh. N. Vasilescu
24. Șantierul naval Mangalia, Hală construcții corp, arh. N. Thiery
25. Stație c.f. călători CRAIOVA, arh. Igor Milobendzki — I.P.C.F.
26. Stația c. f. călători CLUJ-NAPOCA, clădirea scurt parcurs, arh. Ilie Dumitrescu — I.P.C.F. — București
27. Uzinele de automobile Pitești-Colibași, arhitecți Adrian Ionescu, Gicu Grigoriu, Paul Mihalik 28. Uzinele de automobile OLTCIT-Craiova, arh. Adrian Ionescu. 29. Întreprinderea de mașini unelte și agregate București-Hala strunguri carusel, arhitecți Tuțu Demetrescu, N. Thiery

29

28

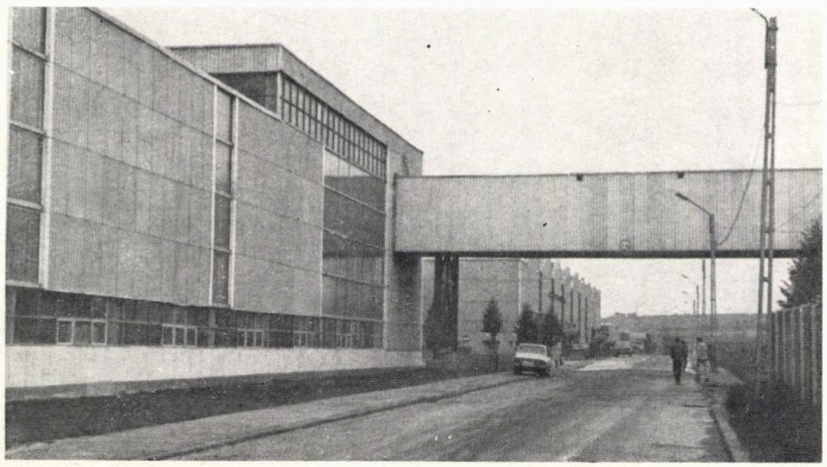

30

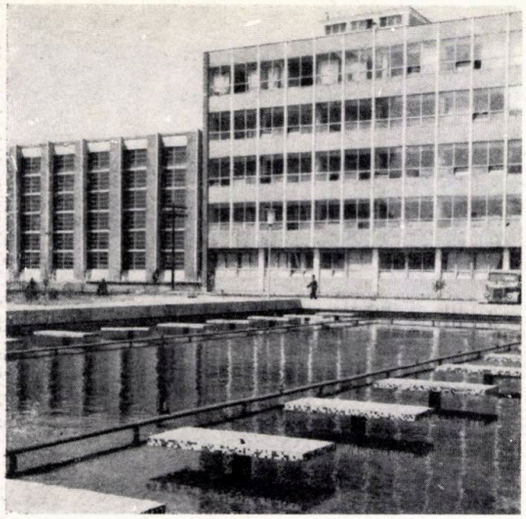

32

33

34

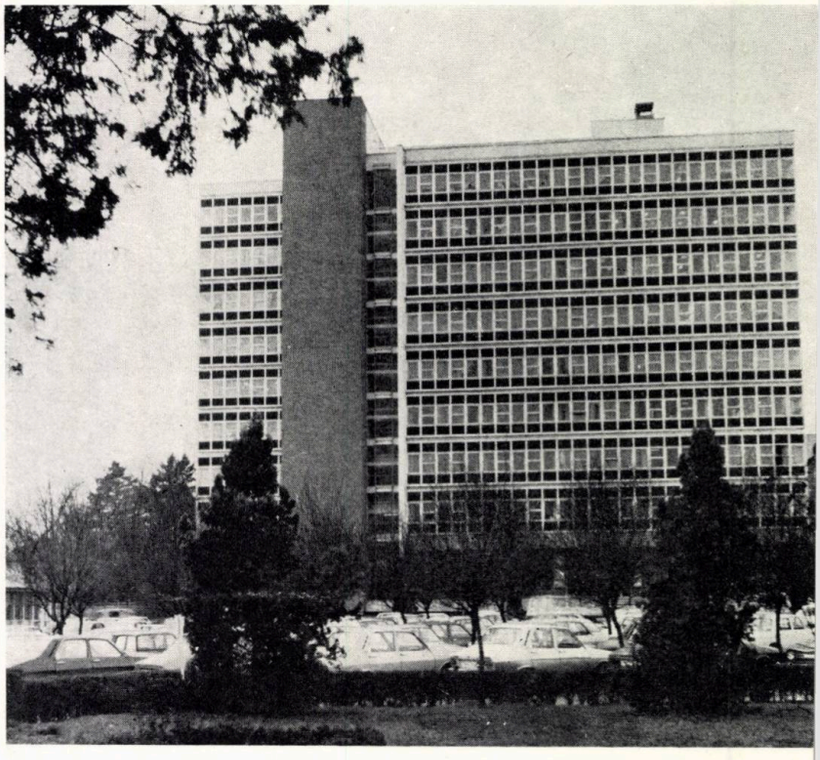

35

36

37

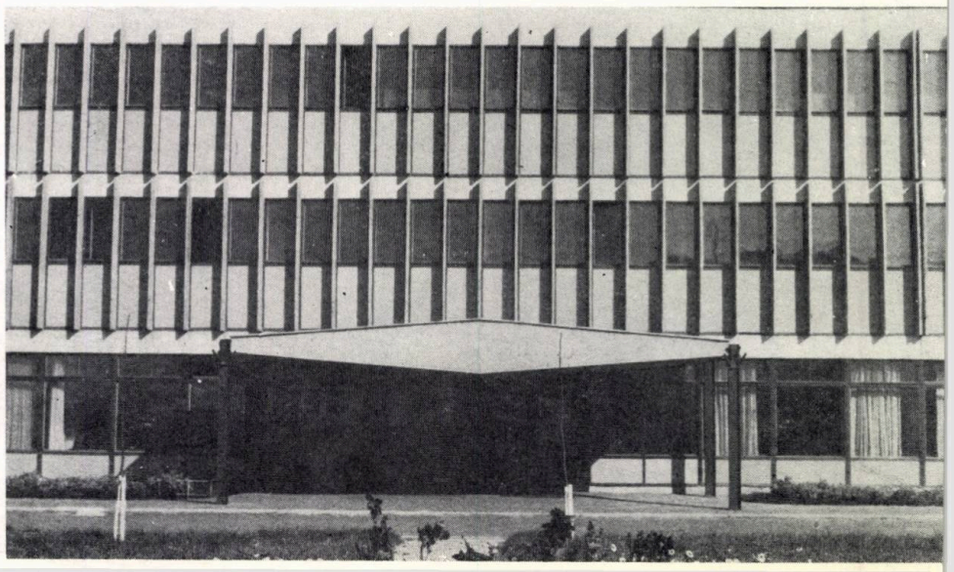

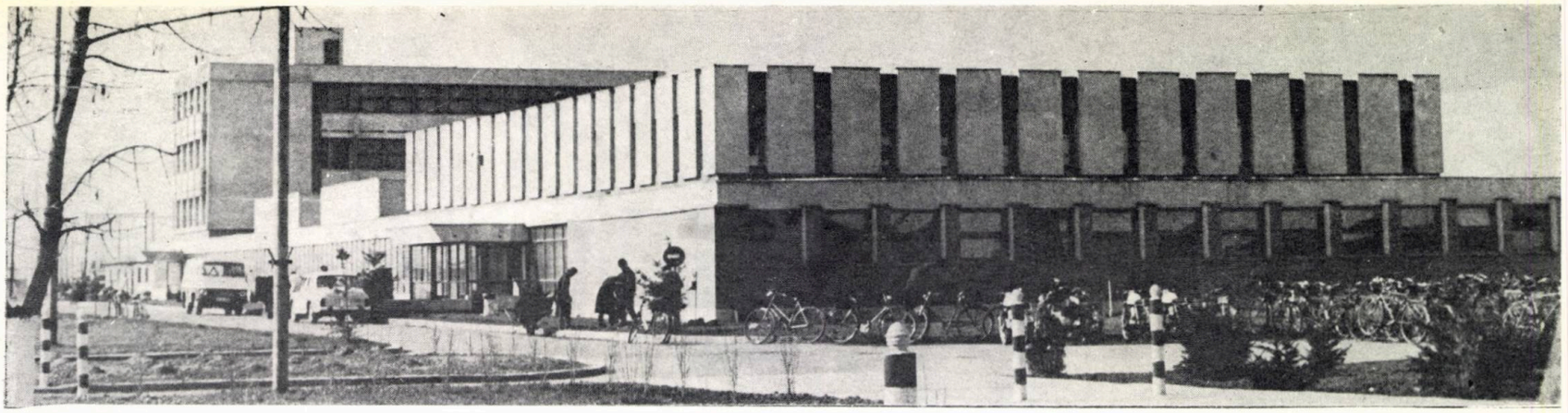

38

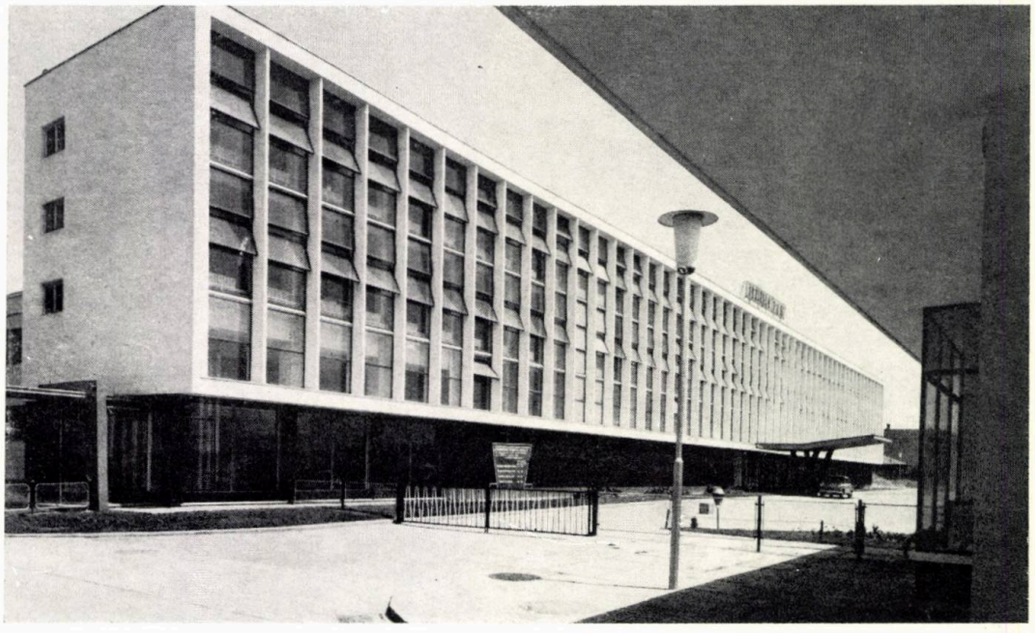

40

39

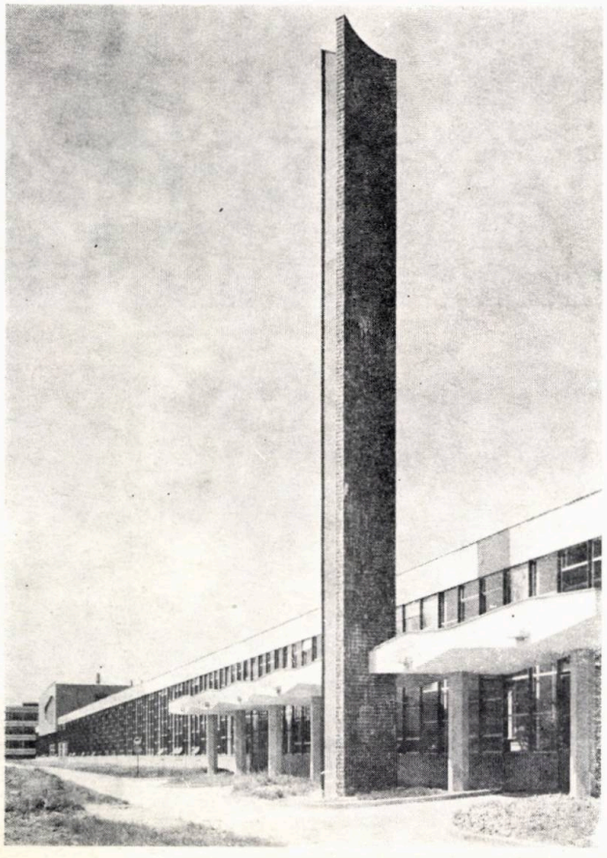

30. Uzinele ELECTROPUTERE Craiova-Hala aparata înaltă tensiune, arh. V. Hagiu, arh. G. Donciu 31. Fabrica de articole tehnice de cauciuc «DRĂGĂŞANI», arh. N. Zaharescu 32. Fabrica integrată de lînă Constanţa, arh. Dan Stănescu — I.P.I.U. — Bucureşti 33, Sediul vechi al Institutului de proiectări tehnologice pentru industria uşoară — I.P.I.U. — Bucureşti, arh. J. Schafhütl, decoraţii faţadă arh. Gabriel Petrescu 34. I.P.L. Vaslui, fabrica de mobilă, arh. Meta Gruia 1967 35. Pavilion Pipera, arh. N. Vasilescu 36. I.M. Timişoara-integrare-cercetare-proiectare, arh. Taşcu Topa 37. Fabrica de armături neferoasel şi echipamente metalice-FANEM — Bucureşti, arhitecţii Mircea Enescu, Dumitru Iacob, Valentin Stratu 38. Fabrica de încălţăminte PROGRESUL — Bucureşti, arh. Ion Popa, consilier arh. Gabriel Petrescu — I.P.I.U.—Bucureşti 39. Întreprinderea POLICOLOR—Bucureşti, Laboratorul central şi Fabrica de cerneluri de tipar, arhitecţi D. Chiricuţă, M. Florea 40. Fabrica de stofe de mobilă Bucureşti, arh. Leonida Barus — I.P.I.U. — Bucureşti 41. I.S.P.S. Buzău, Hală fabricaţie şi anexă industrială, arh. Maria Filipescu

41

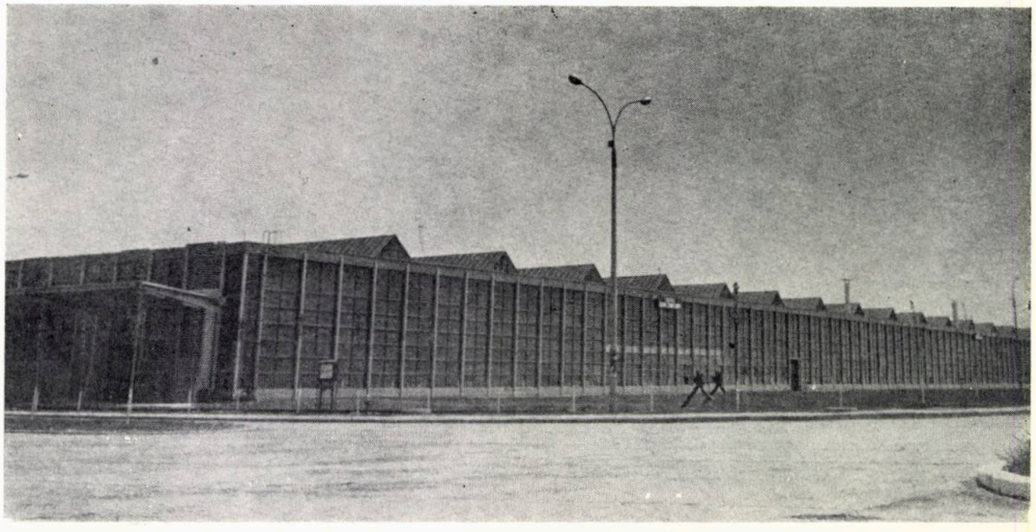

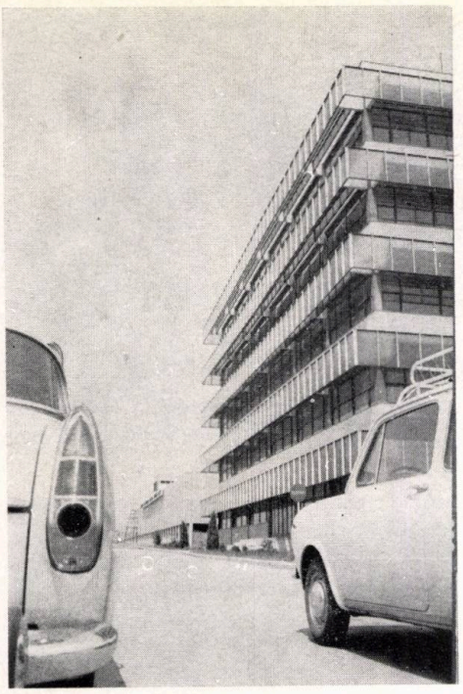

42

43

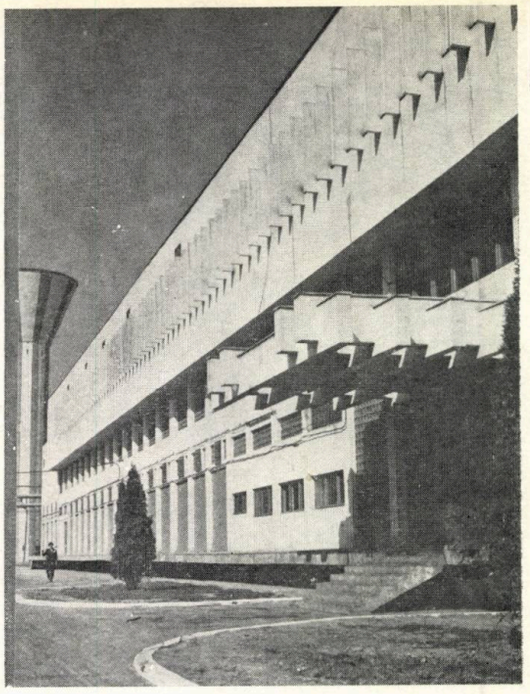

46

44

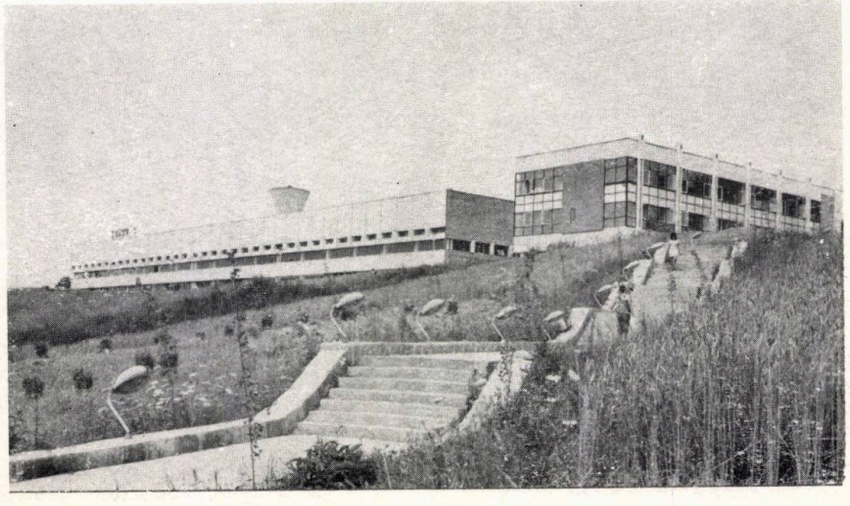

48

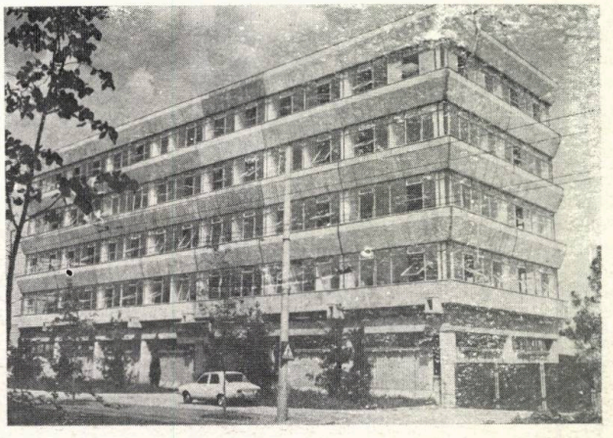

45

42. Fabrica de elemente pentru automatizare — F.E.A — București, arh. Victor Hagiu 43. Uzina de utilaj chimic « Griviţa Roşie » — București, pavilion T.A., arh. Taşcu Topa — I.P.C.M. — București 44. Fabrica de confecţii Craiova, arh. Aurel Filcescu 45. Laboratorul central al Ministerului construcţiilor industriale (1974), arhitecţi M. Cuţurescu, Irina Vasiliu, Matei Lykiardopol — I.P.C. — București 46. I.S. Cimpia Turzii-Aparataj posturi trafo, colectiv de arhitectură condus de arh. Maria Filipescu; 47. Uzina de cinescoape București, arh. V. Hagiu 48. Fabrica de maşini electrice de calcul — Tg. Mureş

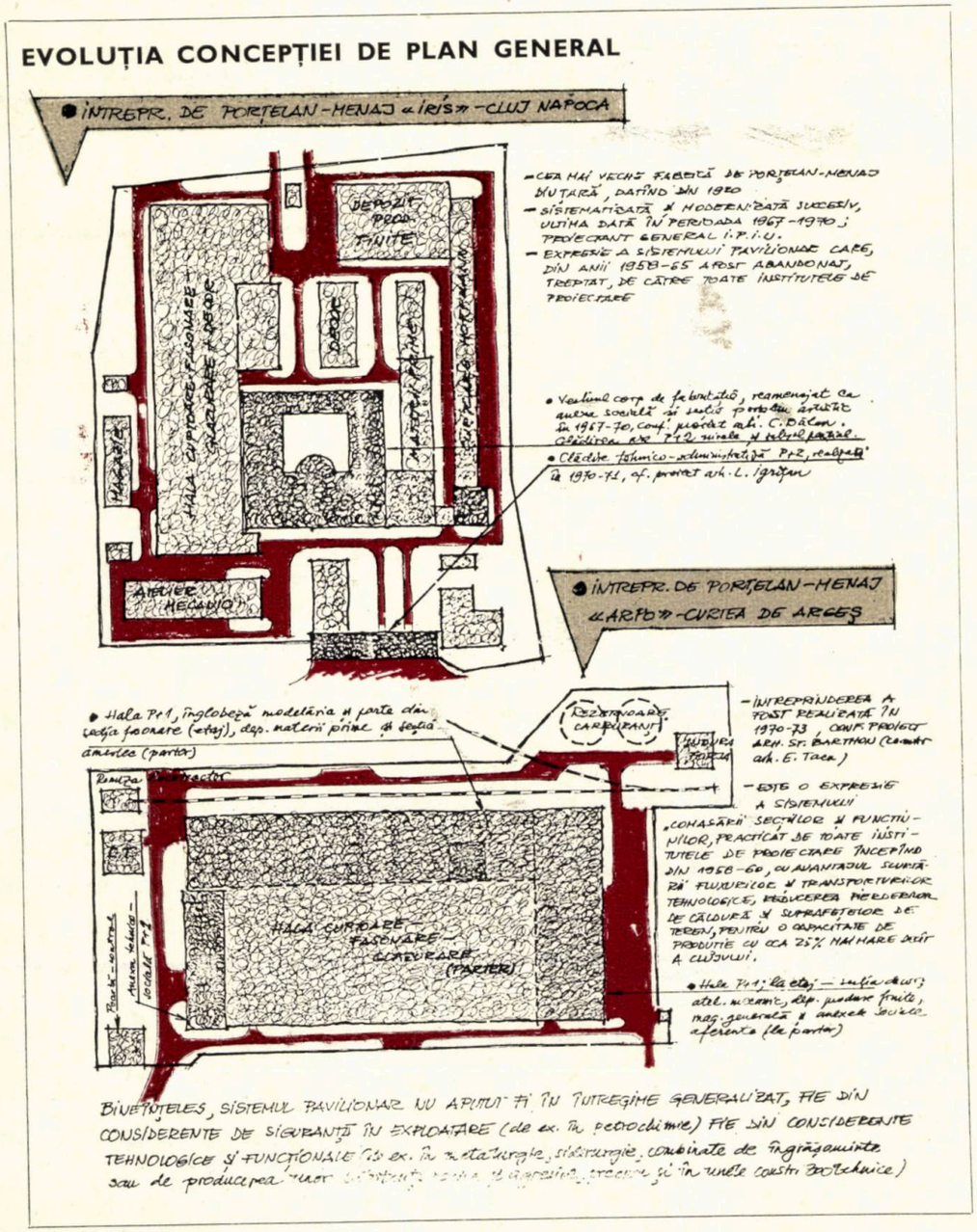

îngăduind autorului acestor rînduri doar distingerea unor trăsături specifice arhitecturii halelor şi clădirilor industriale ale metalurgiei şi construcţiei de nave, ale mecanicii fine şi de precizie, ale construcţiei autoturismelor şi vehiculelor în general, ale energeticii de toate felurile şi pentru toate sursele, ale diferitelor tipuri de hale pentru confecţii şi bunuri de consum, pentru chimie şi petrochimie etc. Aceste trăsături sînt specifice, nu numai halelor şi clădirilor, ci se transferă în însăşi scara platformelor industriale cu profil specific: nu se poate confunda — ca specific şi trăsături de arhitectură specifice — platforma sirerurgică Galaţi cu platforma Ghencea a industriei uşoare, platforma Călăraşi a metalurgiei cu platforma chimică Giurgiu, platforma Combinatului petrochimic Piteşti cu platforma Tîrgovişte a oţelarilor sau platforma Pipera, preponderent electronică, cu platforma Militari, a materialelor de construcţii, tot aşa cum una este fabrica de zahăr Buzău şi alta fabrica de geamuri din acelaşi oraş, una Argeşeana din Piteşti şi alta OLTCIT-ul din Craiova, F.E.A. din București, Electroputere Craiova, Fabrica de lianţi şi azbociment Tg. Jiu, combinatele industriei alimentare şi unităţile industriei uşoare din marile oraşe ale ţării şi cîte altele.

Acest specific industrial are un domeniu mult mai extins şi variat decît hala şi clădirea destinată producţiei şi activităţilor strict industriale, fapt ce rezultă — în parte — şi din imaginile următoare, în care apar clădiri pentru transporturi şi telecomunicaţii (gări, autogări, aerogări, poşte), pentru depozite şi expoziţii, turism şi agrement, precum şi pentru transporturile navale — fluviale şi maritime — care, toate, au făcut şi fac obiectul preocupării majorităţii institutelor de proiectare cu specific industrial. Un alt aspect important al activităţii acestor institute îl constituie sistematizarea zonelor şi platformelor industriale, relaţiile acestora cu oraşul, domeniu în care, pe lîngă mulţi dintre arhitecţii citaţi anterior, pot fi menţionaţi arhitecţii Şt. Călugăreanu, Tr. Vlăduţ, M. Călinescu, I. Broder, Dragoş Popovici şi Mariana Pavelescu-Sumănaru, atît pentru contribuţia la lucrările propriu-zise de sistematizare dar şi pentru un însemnat aport în definirea şi organizarea zonei industriale, în elaborarea de acte normative şi activitatea de îndrumare, după cum o serie de arhitecţi de la judeţe — ca, de exemplu: Nits Tiberiu, I. Popescu Lac, Aytony Laszlo, Dan Corneliu, Iuliu Marx, Al. Drăgulescu, Radu Grumeza, Radu Răuţă, Ion Popa, Pop Aurel şi alţii — au înscris, printre preocupările şi realizările lor, începînd îndeosebi din anii 1964—66, problema sistematizării zonelor şi platformelor industriale. Despre importanţa acestui aspect, a corectei sale rezolvări de principiu dar şi în detaliu, consider că este elocvent faptul că, în prezent, sînt aprobate — la nivel de schiţă de sistematizare — 179 zone industriale în diferite localităţi, zone care însumează cca 29 000 ha.

Ar fi încă posibil să încerc, totuşi, a desprinde curentul halelor blindate de acela al halelor mult vitrate, dar primul — apărut odată cu Beatles-ii şi dispărut mai curînd ca celebra formaţie —, încercare tehnicist-funcţionalistă şi nu tehnico-funcţională (ceea ce este altceva), aplicat doar în cazuri izolate şi proporţii restrînse — în general la hale climatizate — a fost rapid abandonat datorită lipsei sale de umanism, atmosferei apăsătoare pe care a creat-o pentru cei aflaţi « înăuntru ». Cel de al doilea curent a fost mai persistent, el trăieşte şi astăzi şi încă bine, din păcate începe să fie extins în exces şi acolo unde — datorită marilor pierderi de căldură (iarna) şi aportului excesiv de căldură prin însorire (vara) — el face mai mult rău decît bine (adică la halele încălzite şi chiar climatizate), de unde şi prompta caracterizare a numitului curent, botezat cu un cuvînt: « sticlomanie ».

Şi, încă ar mai putea fi desprinse diversele încercări de exprimare plastic arhitecturală într-o epocă în care, de vreo 25 de ani (din cei 32) domneşte « peretele-cortină » — din motive de industrializare şi prefabricare bineînţeles — dar acestea sper că rezultă mai firesc din imaginile prezentate mai departe.

Toate acestea — la un loc, cît şi fiecare în parte — ar putea forma subiectul şi obiectul unui studiu « în

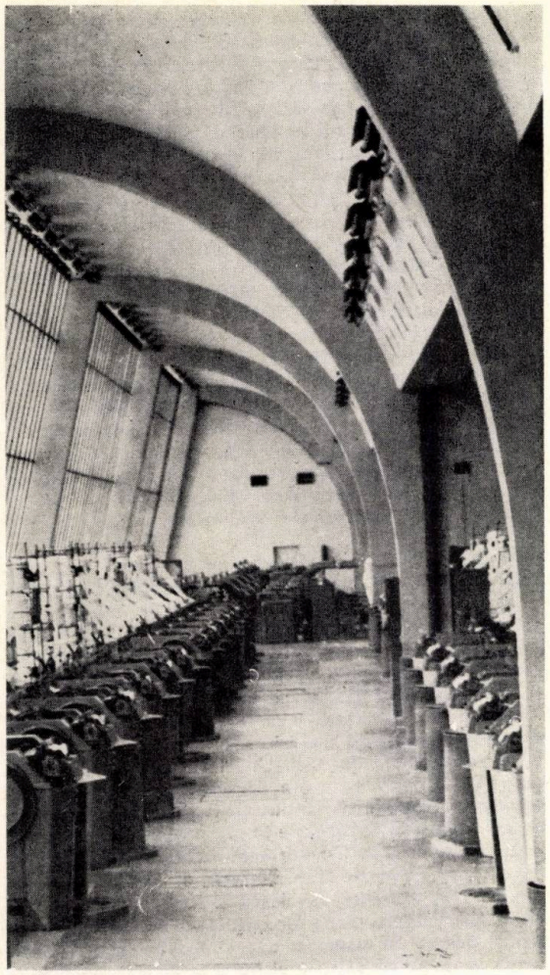

49

50

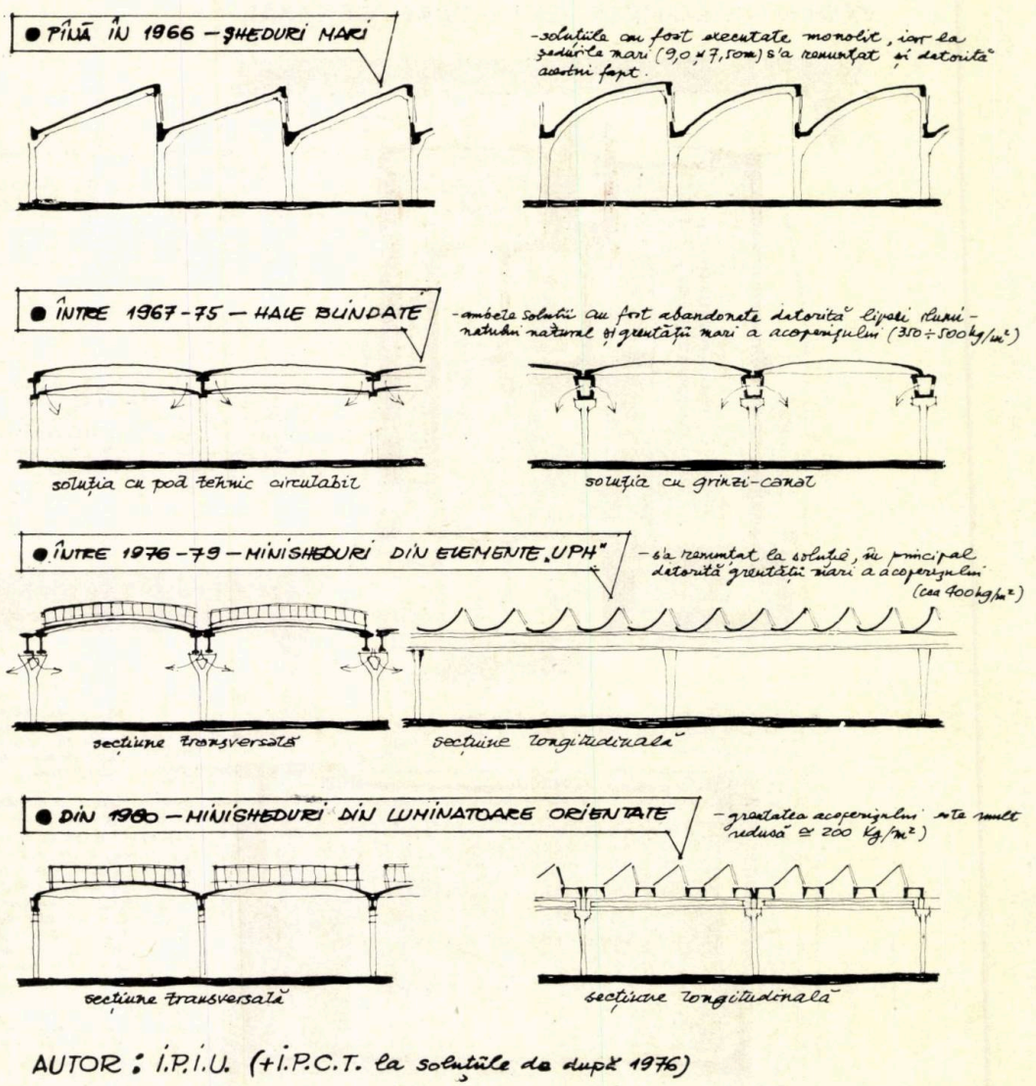

49. Întreprinderea integrata de lînă — Constanța. interior arh. Dan Stănescu 50. F.E.A. — București, hol intrare, arh. V. Hagiu

extenso », ceea ce, evident, nu face obiectul și subiectul acestor sintetice rînduri. Ca să conchid și în același timp să continui, apreciez că nu exprimarea plastico-arhitecturală este ceea ce caracterizează în primul rînd arhitectura noastră industrială, ea este doar « diversitatea » ca expresie a « unității » și, atunci, care ar fi « unitatea »?

« Unitatea » este spiritul funcțional-constructiv materializat prin alegerea rațională a amplasamentelor industriale, sistematizarea rațională a incintelor și platformelor, organizarea riguroasă a spațiului, alcătuirea echilibrată a clădirii și distribuirea logică a funcțiunilor, rezolvarea economică a construcției, minuția detaliului, fluentizarea fluxurilor. Desigur, toate aceste atribute ale « unității » construcțiilor și obiectivelor industriale nu au fost împlinite în totalitate, pretutindeni și întotdeauna (decît în măsura în care se poate afirma că, în vreun domeniu de activitate oarecare, s-a atins perfecțiunea ceea ce, după cîte se pare, nu s-a întîmplat deocamdată), zic nu au fost împlinite dar au constituit întotdeauna, pretutindeni și în totalitate, dezideratele și suma acestora: « țelul » către care a tins arhitectura noastră industrială și reprezentanții săi cei mai autorizați: arhitecții. Și, dintre noi, catalizator al energiilor și pasiunii noastre, găsind răgazul de a aduna periodic 20, 30, 40 de arhitecți pentru discutarea unor probleme — arzătoare — ale arhitectului și arhitecturii industriale în cadrul U.A., a fost și rămîne dr. arh. L. Adler — într-un cuvînt « Profesorul », așa cum îl numesc chiar și aceia dintre noi care au albit nu doar pe la tîmple ci de-a binelea.

Ne-am întîlnit, într-o încăpere sau alta a Uniunii arhitecților, nu o dată ci de zeci de ori, arhitecți de cele mai diferite vîrste, boboci sau experimentați, entuziaști sau mai sceptici, să punem și să analizăm diferitele probleme ale amplasării și sistematizării incintelor și platformelor, ale relațiilor acestora cu orașul, ale alcătuirilor constructive și domeniului de utilizare potrivit fiecăreia, ale eficienței și economicității, ale mediului ambiant, ale prescripțiilor tehnice și legislației, ale comasării și iluminatului, microclimatului și scoaterilor din circuitul agricol, ale execuției pe șantiere și în fabricile producătoare, ale modului de exploatare și întreținere. Discuțiile acestea profesionale, uneori potolite dar mai adesea aprinse, fiecare aducînd argumentele ideilor, al desenului sau realizărilor proprii și plecînd cu un plus de idei și realizări aparținînd celorlalți, toate acestea au format un spirit colectiv, de echipă, ai cărei membri nu au secrete profesionale unii față de alții și nici față de cei mai de curînd sosiți, dispuși oricînd să analizeze cu exigență și bune intenții orice

EVOLUȚIA ALCĂTUIRII CONSTRUCTIVE A HALELOR INDUSTRIALE CU STRUCTURA DIN BETON

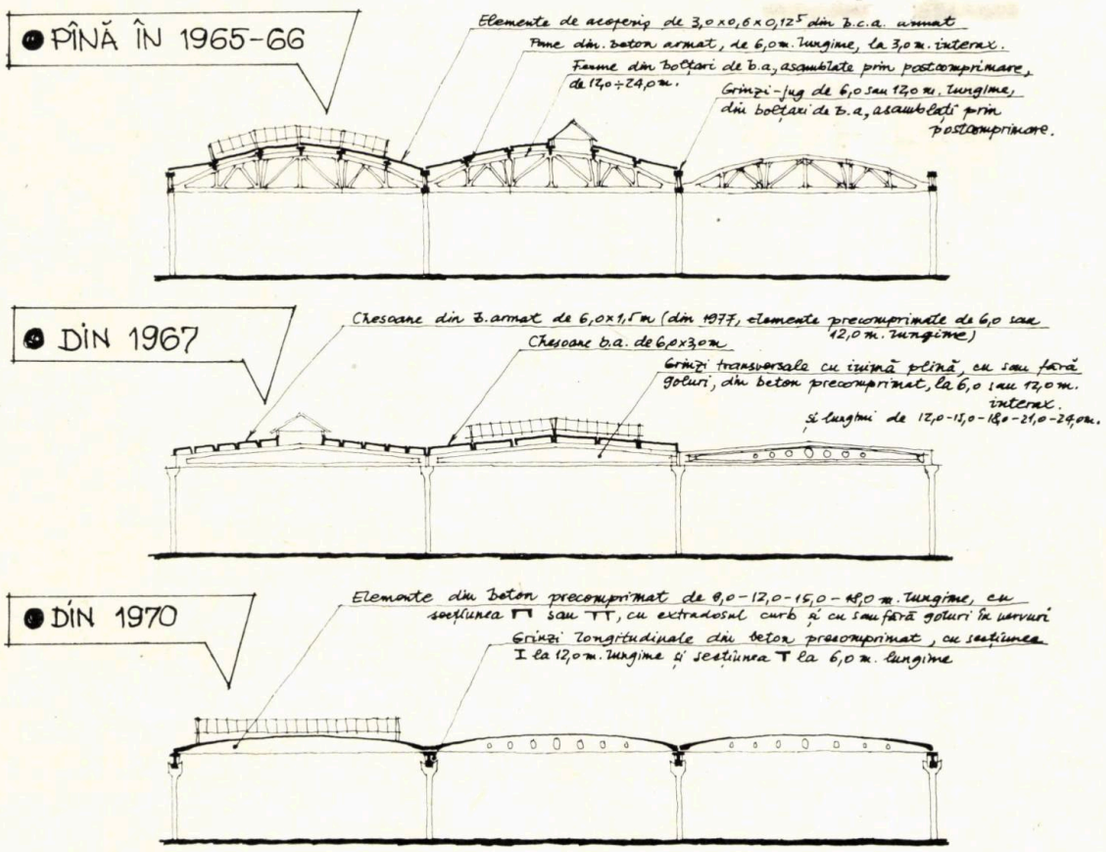

AUTOR : I.P.C.T.

DE REMARCAT EVIDENTA SIMPLIFICARE A ALCĂTUIRII CONSTRUCTIVE PENTRU CARE, PÎNA ÎN 1966 ERAU NECESARE 4 ELEMENTE, IAR DIN 1967 TOTUL SE REZOLVĂ CU DOAR DOUĂ ELEMENTE (MAI SIMPLE, MAI FRUMOASE, MAI EFICIENTE)

problemă care ar putea interesa, cît de colateral, profesia de arhitect-industrialist căreia s-au dedicat. Se poate afirma că aceste permanente întîlniri ale noastre au fost adevărate « cursuri postuniversitare » în care fiecare a fost, în același timp, învățător și învățăcel.

Și așa se face că, dacă este — poate — prematur a încerca definitivarea vreunei « școli » sau vreunui « curent » de arhitectură industrială (sau, de ce nu, a mai multora !) în această scurtă perioadă, consider că nu este prezumțios să afirm că există totuși o « școală a conceperii » arhitecturii industriale fundamentată pe studiu și analiză, pe metodă și raționament, « unitară » prin autenticul spirit funcțional-constructiv care o caracterizează și exprimată printr-o mare « diversitate » de mijloace de plastică arhitecturală, susținută printr-o permanentă colaborare și cooperare între arhitecții din diferitele institute de proiectare.

★

În prezent, generalizarea acțiunii de tipizare creează noi premise pentru progresul construcțiilor industriale, pe linia unității de concepție funcțional-constructivă și a exprimării raționale a diversității specifice diferitelor activități industriale. În plus, ea este în măsură să ofere răgazul de a adînci cercetarea științifică care, numai ea, poate da garanția perfecționării concepției și optimizării soluțiilor de arhitectură (și nu numai de arhitectură) industrială, căci, nu este un secret pentru nimeni că asigurarea realizării imensului volum de construcții industriale, îndeosebi a celui din ultimii 15 ani, nu a fost posibilă decît cu prețul unei spectaculoase viteze de elaborare a proiectelor de execuție, care nu întotdeauna a permis aceste analize prealabile sau studii de fundamentare aprofundate: ni s-a întîmplat să mai învățăm și din greșeli — ale noastre sau ale altora.

Este de prevăzut, de asemenea, o sporire a exportului de proiecte industriale, export care — în domeniul petrochimiei, industriei cimentului și lemnului, alimentare și altele — a căpătat o pondere sporită în ultima perioadă.

În paralel, pe lîngă preocuparea de a perfecționa și consolida soluțiile tipizate existente, au și început să se dezvolte preocupări și acțiuni în direcția tipizării unităților mici industriale, a soluțiilor de modernizare, reutilare și reamenajare a spațiilor construite existente, a conceperii și realizării de materiale noi și a modului lor de punere în operă.

Dacă ultima problemă este, în primul rînd, o problemă de cercetare, primele două îl privesc cu precădere pe proiectant și sînt deosebit de dificile și complexe, în special prin marea lor varietate inițială. De exemplu, profilul de producție al unităților mici industriale — de la împletirea coșurilor de răchită la atelierele de reparat mașini agricole și de la microhidrocentralele pe mici cursuri de apă, la atelierele de confecții ale cooperației — reproduce, la altă scară, profilul industriei mari, dar îi adaugă o mulțime de alte activități al căror specific local le face, pentru început, mai ales foarte greu de depistat, urmînd ca, apoi, să apară dificultățile sintezei, elaborării seriilor de soluții și generalizării în rezolvări care, evident, să țină seama de marea diversitate a materialelor locale cu care aceste soluții vor putea fi constituite. Cunoscînd indicațiile Conducerii Superioare privind dezvoltarea și eficiența, rolul însemnat în economie al acestei modalități de producție agro-industrială și industrială, interes și indicații care ne sînt de un real sprijin în abordarea, studiul, cercetarea și rezolvarea problemelor specifice micilor unități industriale (cum ne-au fost, dealtfel, și în cazul generalizării tipizării construcțiilor specifice marii industrii) se poate prezuma că, și în acest domeniu, arhitectura industrială își va aduce contribuția așteptată.

Un alt gen de probleme ridică elaborarea soluțiilor de modernizare și reamenajare a spațiilor construite existente. Aici, dificultatea nu constă numai în elaborarea unor soluții constructive care să permită, de exemplu: suplimentarea sau asigurarea iluminatului natural sau ventilației naturale, sporirea protecției termice, consolidarea unor elemente structurale, amenajările necesare în cazul schimbării destinației unor spații deci — perfect posibil — și a microclimatului și categoriei de pericol de incendiu etc, ci și din aceea că aceste soluții vor trebui să fie diferit rezolvate, după cum se aplică la clădiri și construcții proiectate și realizate în urmă cu 30 de ani sau 20 sau 15, și care diferă evident prin aceea că au fost alcătuite cu succesivele generații de materiale și elemente structurale și nestructurale de construcții și instalații și în condițiile unor acte și prescripții tehnice evident diferite de cele de astăzi. Asta, ca să nu mai vorbim de cazurile, în care, calitatea îndoielnică a materialelor și elementelor sau execuției și montajului sau, mai frecvent, lipsa preocupării de « a întreține » lucrările de construcții, fac necesare lucrări de reamenajare, consolidare etc.

O categorie aparte de preocupări o constituie aceea privind utilizarea energiei solare și geotermale, a recuperării de căldură, preocupări care — începute în urmă cu cîțiva ani — sînt pe drumul generalizării, atît în ceea ce privește concepția cît și producerea elementelor componente, cele mai avansate fiind soluțiile de prepararea apei calde cu captatori solari puse și în curs de punere în operă la mai multe obiective industriale, precum și sistemul de încălzire pasivă — tot cu utilizarea energiei solare — ce se preconizează a fi executat, experimental, la o investiție industrială în chiar acest an.

★

În urmă cu cîteva luni, un mare scriitor român venit în institutul nostru, ne-a făcut plăcerea a-l cita pe Schopenhauer după a cărui opinie, artele majore ar fi muzica și arhitectura. Nu știu ce l-a determinat pe celebrul filozof să facă această afirmație care, dealtfel, poate fi contestată — dacă nu de alții — de reprezentanții altor arte. Ceea ce este însă sigur, este că aceste două arte sînt singurele care, pentru a fi concretizate, apelează în exclusivitate la executanți: orchestre, instrumentiști, interpreți vocali, antreprize de construcții, furnizori de materiale, ceea ce, evident, nu se întîmplă mai de loc în cazul picturii, poeziei, sculpturii și dansului. O orchestră sau interpreți nepricepuți pot masacra pe Beethoven sau Verdi, materiale mediocre, lucrători insuficient calificați sau beneficiari lipsiți de simț gospodăresc pot compromite clădiri sau părți de clădiri corect concepute și proiectate.

Putem nădăjdui că, odată cu permanenta și evidenta perfecționare a procesului de concepere și proiectare a clădirilor și ansamblurilor industriale, vom asista și la substanțiala îmbunătățire a materialelor de construcții și la creșterea nivelului calitativ al execuției, a preocupării beneficiarilor pentru întreținerea construcțiilor. Este, aceasta, nu doar o nădejde ci o convingere lăuntrică, sprijinită pe constatarea permanentului progres realizat și dovedit mai ales în ultimii ani, în toate domeniile și pentru toate activitățile, pe întreg teritoriul României socialiste.

Arh. ȘTEFAN BARTHON

CENTRUL DE CERCETARE ȘI PRODUCȚIE RADIOIZOTOPI

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții **ANDRAS PEREȘ** (șef proiect complex), **RADU ȚIGANCO**
Colaboratori arhitectură: arhitecții **ALEXANDRA CHILIMAN, GABRIEL HORJA**

Rezistență: inginerii **DORIN LAZĂR, SIMION MORARU**
Instalații: inginerii **RADU MĂLDĂRESCU** (termice și condiționare), **FILIP ONOIU** (sanitare și fluide tehnologice), **VALENTIN MARINESCU, MIHAI ILIESCU** (electrice)
Tehnologie: dr. ing. **MIHAI BĂLĂNESCU**, ing. **EUGEN RADU**, fizician **PETRICĂ ȘANDRU**, ing. **ROMULUS SPOREA**
Mecanisme: ing. **INOCENȚIU FILIMON**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE CARPAȚI
CONSTRUCTOR: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII CARPAȚI

Folosirea energiei atomice în scopuri pașnice a determinat dezvoltarea unor tehnologii noi, necunoscute pînă acum, ce au atras după sine crearea spațiilor adecvate desfășurării acestor activități. Cum energia atomică nu seamănă cu alte tipuri de energii, tot astfel nici construcțiile care adăpostesc procese similare nu prea seamănă deseori cu construcțiile obișnuite, atît la exterior, cît, mai ales, în alcătuirea lor interioară.

Centrul de cercetare și producție radioizotopi, înscris în familia construcțiilor de tip nuclear, a fost proiectat și construit pentru crearea de noi tipuri de radioizotopi și producerea celor experimentați, pentru a fi folosiți în medicină și industrie. Se reduc, astfel, cu mult importurile în acest domeniu.

Procesul de proiectare al unui asemenea obiectiv impune arhitectului un studiu aprofundat în domenii diferite și o coordonare exigentă a tuturor factorilor care concură la realizarea ansamblului. În cele ce urmează, vom încerca să arătăm multitudinea elementelor care trebuie avute în vedere în procesul de proiectare.

• **Protecția biologică** a personalului, care se asigură prin crearea unor ecrane fizice (rezultate din calcule), prin dispunerea spațiilor de lucru la distanță față de zonele cu activități mari, zonarea spațiilor după intensitatea activităților, dirijarea ventilației de evacuare dinspre zonele cu activitate redusă spre zonele cu activitate ridicată, asigurarea evacuării controlată și rapidă a personalului, crearea unui ambient interior plăcut activității de cercetare, menținerea unui control permanent al activităților în încăperi, cu vizualizare directă în zonele cu activitate ridicată și cu senzori în zonele cu activitate redusă.

• **Zonarea,** din punct de vedere al activităților care în mod general determină concentrarea spațiilor cu activitate mare și care, de regulă, cer și o rezolvare structurală specială, datorită încărcărilor mari pe planșee.

• **Utilitățile tehnologice** au o gamă variată: fluide tehnologice (apă caldă, apă rece, gaz natural, heliu, aer comprimat), curenți slabi și tari, ventilație tehnologică care poate să fie diferită pe grupe de încăperi.

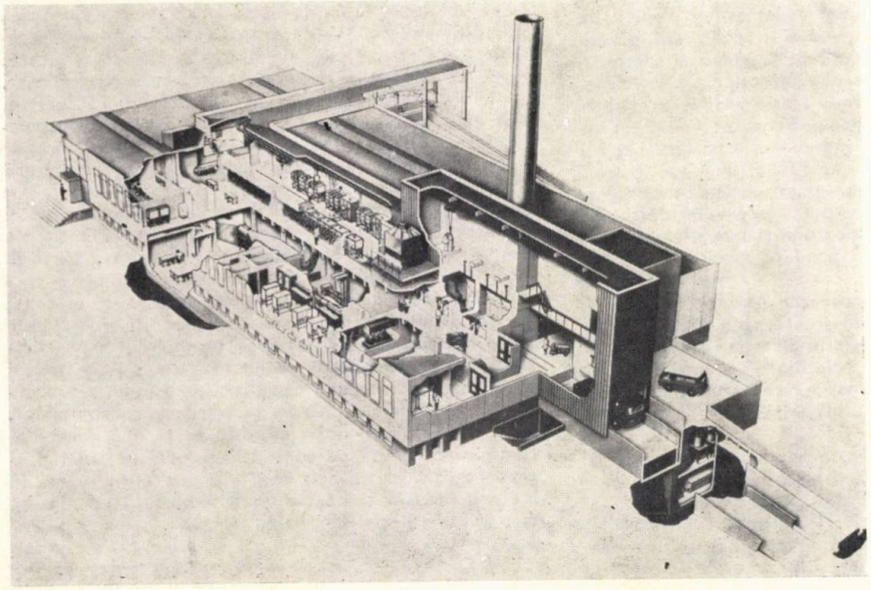

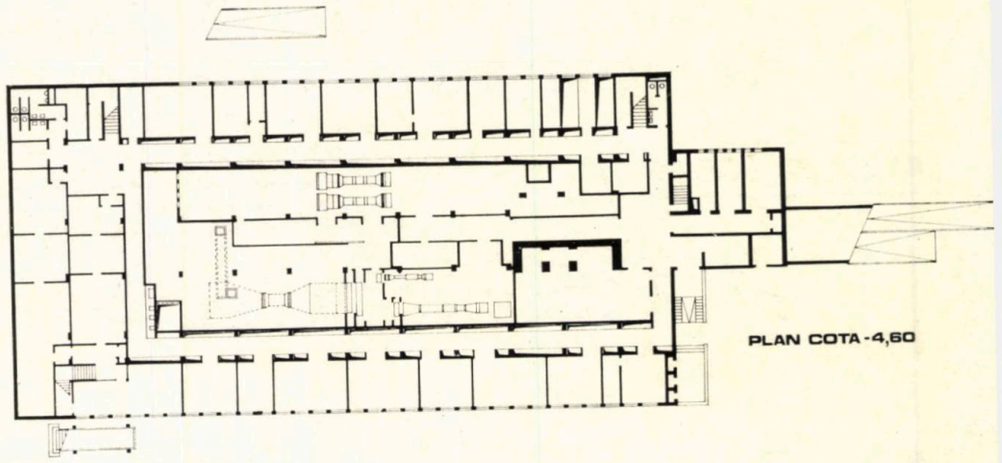

PLAN COTA -4,60

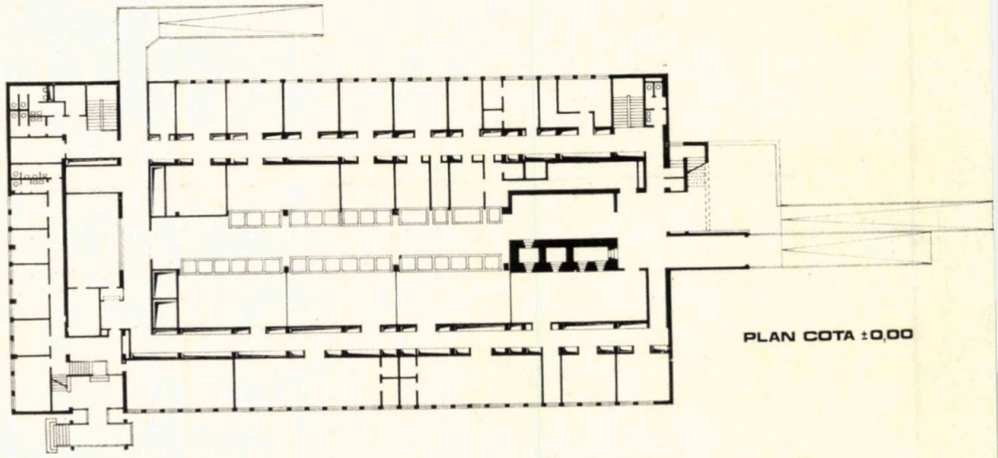

PLAN COTA ±0,00

• **Evacuarea deșeurilor fluide** (normale, suspecte, contaminate) **și a celor solide contaminate,** evacuarea celor fluide prin conducte a celor solide cu ajutorul conteinerelor.

• **Asigurarea,** în elementele de construcție, pereți, tavane, pardoseli, **de penetrări etanșe și ecranate,** pentru nevoile tehnologice, de exploatare și de transfer.

• **Asigurarea evacuării** în atmosferă a **aerului contaminat** prin filtrare prealabilă.

• **Asigurarea unor finisaje decontaminabile** pentru pardoseli, tavane și pereți, în toate încăperile unde se lucrează cu surse deschise sau închise.

Iată cîțiva din multitudinea de factori pe care trebuie să-i avem în vedere la proiectarea unui edificiu nuclear.

Construcția proiectată și realizată înglobează pe două niveluri mai multe funcțiuni decît s-au realizat încă în Europa în acest domeniu adică asigură crearea și producerea unei game de radioizotopi și a compușilor marcați (radioizotopii emit raze γ, ce necesită un tip de ecranare greu, contaminarea cu aerosoli este mai redusă, compușii marcați emit α și contaminarea cu aerosoli este extrem de periculoasă pentru om).

Conceptul arhitectural asigură o dispunere zonată corectă a funcțiunilor cerute. În zona centrală a construcției, sînt dispuse spațiile cu activități ridicate și create toate facilitățile în utilități (fluide, energie electrică, mecanisme de ridicare). În capătul estic al acestei zone, sînt dispuse « camerele fierbinți» (spații ecranate cu beton de baritĕ), pentru transferul materialului iradiat și prelucrarea acestuia. Pe ambele părți ale spinei centrale, sînt dispuse laboratoarele de prelucrare și analiză. Ansamblul descris mai înainte reprezintă zona cu activități ridicate, cuprinsă într-o circulație perimetrală care asigură deplasarea personalului în orice punct al liniei. Pe părțile exterioare ale culoarului, sînt dispuse laboratoarele de analiză și prelucrare a materialului neiradiat. În extremitatea vestică, sînt birourile de prelucrare a datelor, amplasate în afara zonei cu activități.

Controlul activităților se face dintr-o cameră centralizată, în care sînt concentrate toate informațiile despre nivelul activităților și se asigură vizualizarea directă în spina centrală.

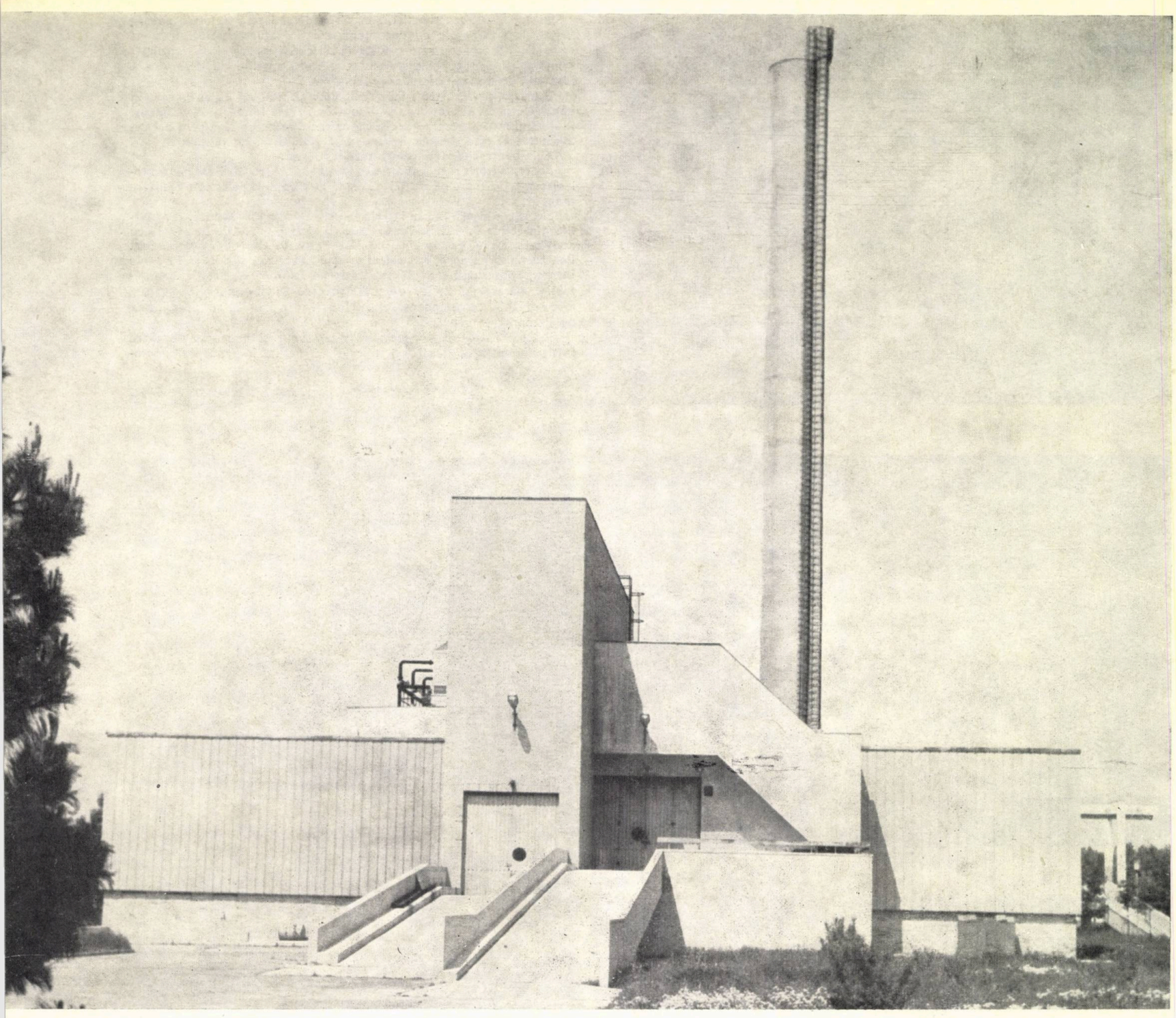

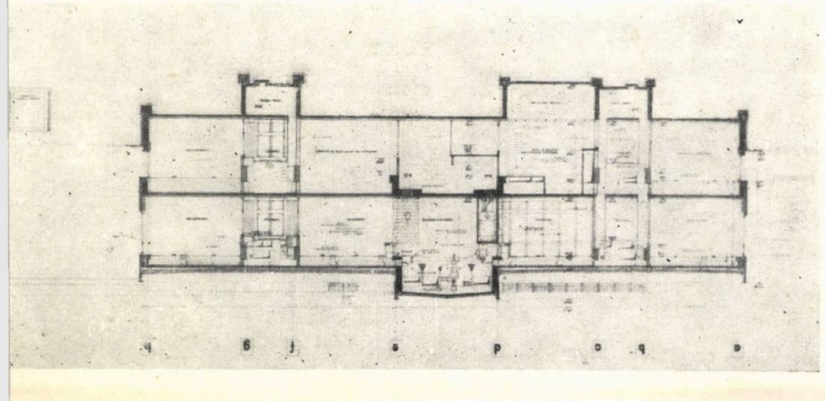

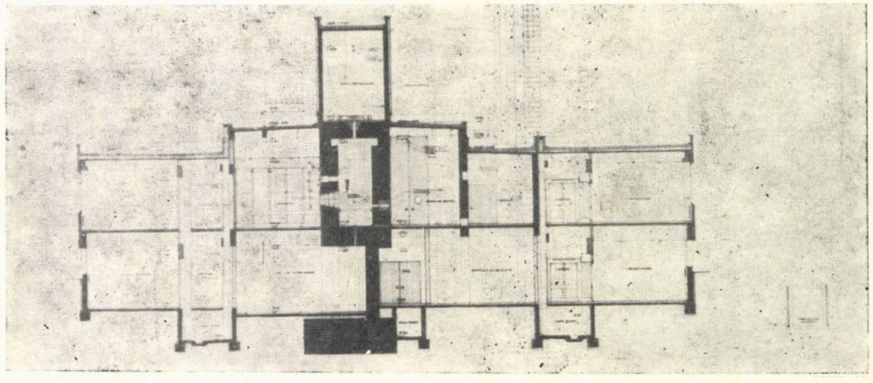

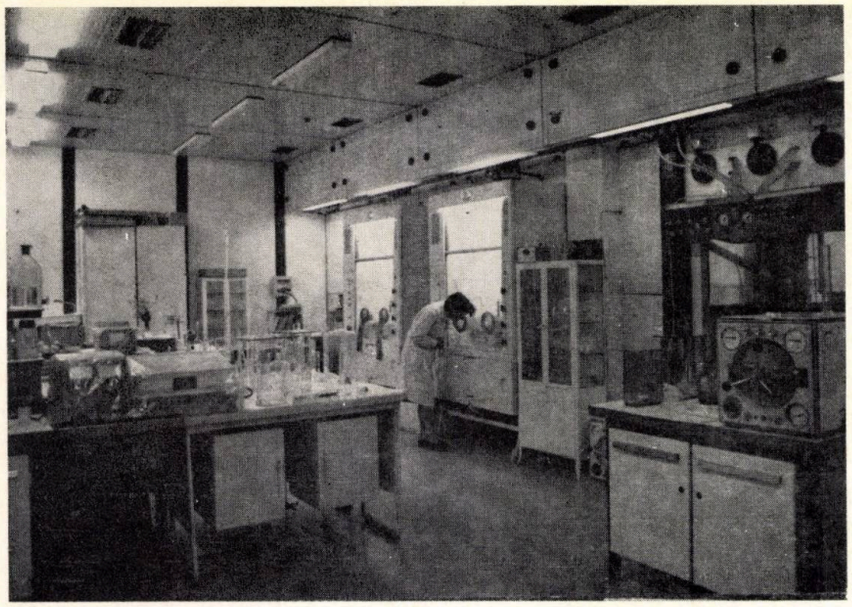

În demisolul construcției, sînt dispuse vestiarele tip filtru pentru personal și camerele de decontaminare, în latura vestică. În zona centrală, sînt concentrate centralele de condiționare și de ventilație tehnologică, iar pe colaterală sînt dispuse spațiile de deservire a nivelului de deasupra (ateliere, depozite).

Întreaga construcție a fost concepută și realizată ca să lucreze în permanență în depresiune, pentru a împiedica împrăștierea noxelor în mediul înconjurător. Aerul contaminat din încăperi, după o prealabilă filtrare, este evacuat în atmosferă prin coșul de ventilație.

Aria construită desfășurată este 6 500 m^2.

Pentru exterior, au fost folosite panouri mari prefabricate cu termoizolație, preturnate pe șantier, și placaj de cărămidă pe zonele realizate monolit.

Finisajele interioare se înscriu în cele arătate mai înainte. Pardoselile din covor P.V.C., sudat la rosturi, scafă din P.V.C. În zonele cu activitate mare, pardoselile au fost realizate din rășini epoxidice. Pentru finisarea pereților, a fost folosit vinaromul și gresia. Tavanele întregii construcții au fost realizate din scînduri de P.V.C., demontabile. Placarea ghenelor de utilități, care flanchează coridoarele, a fost realizată, de asemenea, din scînduri de plastic, cu posibilitate de demontare ușoară.

Echipamentul tehnologic a fost conceput și executat de către Institutul de fizică atomică și se înscrie armonios în conceptul ansamblului.

Arh. ANDRAS PERES

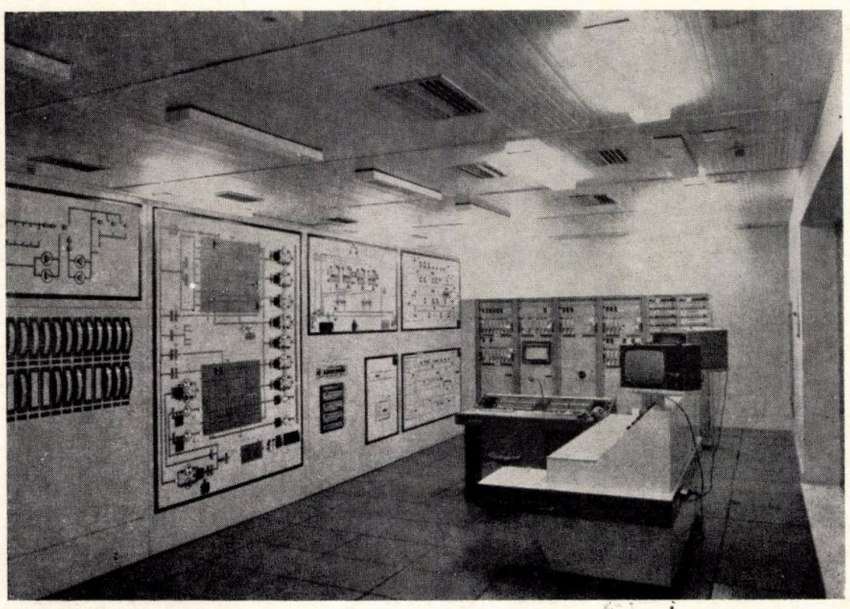

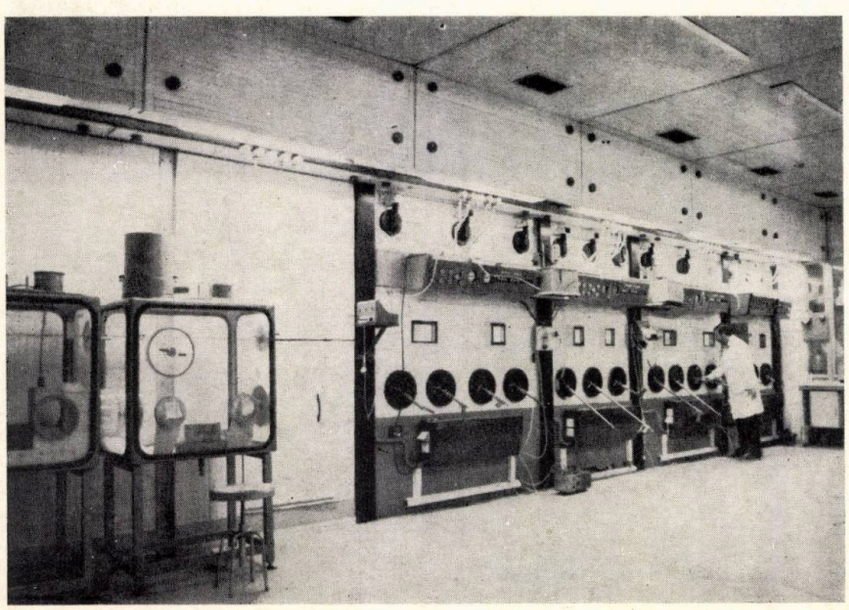

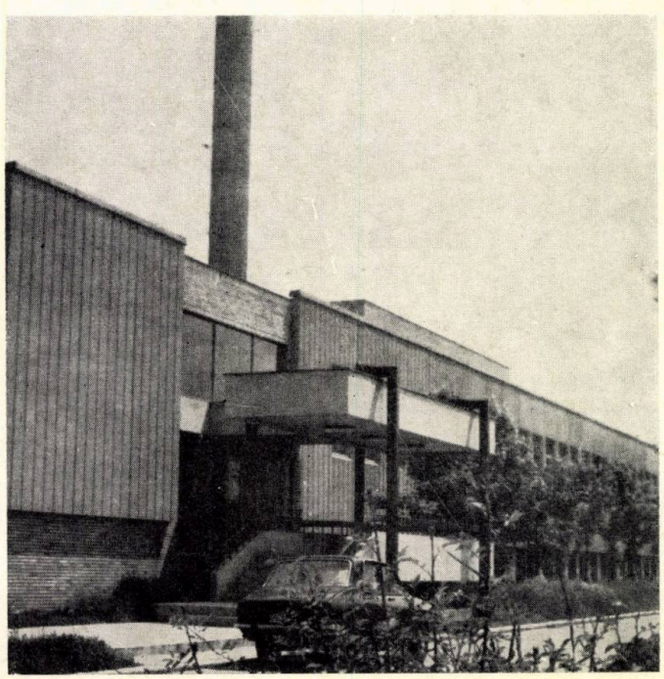

Înaintașii noștri (II)

Schițam în numărul trecut, foarte pe scurt, firul principal al evoluției gîndirii estetice în arhitectura românească — cu rostul evident de a sublinia aportul semnificativ al unor publicații și al unor personalități de seamă. Ar fi, desigur, exagerat să se spună că nu s-a întreprins nimic pentru cercetarea acestui proces, pentru elaborarea unor lucrări care să-i fie dedicate. Cum spuneam, chiar Istoria arhitecturii în România *de prof. dr. doc. Grigore Ionescu face în această direcție un prim și important pas. În a sa cunoscută* Frescă a arhitecților care au lucrat în România *(rămasă din păcate în manuscris), Toma T. Socolescu acorda atenție, printre altele, și mișcării ideilor, activității publicistice a unor arhitecți. Există apoi articolele de prin anii '50 ale profesorilor Nicolae Bădescu și Pompiliu Macovei, există studiul* Tradiționalismul și modernismul în arhitectura României burghezo-moșierești *al profesorului Gheorghe Curinschi. Contribuții substanțiale la acest demers au mai adus, printre alții, Mihail Caffé, Radu Patrulius; în sfîrșit, sînt demne de menționat intervențiile (culminînd cu capitolul privind România din cartea atît de apreciată* Școli naționale în arhitectură*) semnate de Mircea Lupu, precum și unele dintre articolele de la rubrica « Înaintașii noștri » a revistei* Arhitectura.

Cred însă că efortul ar trebui continuat, pe o linie ascendentă, cu tot mai multă intensitate. Ar putea fi elaborate monografii dedicate personalităților reprezentative, culegeri de texte importante, antologii; un model în această privință (datorat — iarăși semnificativ — unui nearhitect, criticului literar Adrian Anghelescu, căruia i se cuvin cele mai calde elogii din partea noastră) reprezintă impresionantul volum Izvoare și popasuri, *ediție critică a practic întregii opere teoretice a lui G. M. Cantacuzino. Evident, este vorba de cel mai profund și cel mai activ cugetător din cîți a dat arhitectura românească; dar, păstrînd proporțiile, cred că asemenea cărți ar putea fi consacrate și altora, grupîndu-i eventual după afinități. În cele din urmă — de ce nu? — o să apară și lucrarea de cuprinzătoare sinteză, un veritabil tratat de istorie a gîndirii estetice în arhitectura românească; îmi place să cred că o asemenea carte (care ar curpinde în mod necesar și o bogată selecție de texte) nu va rămîne simplă himeră. Ea ar contribui considerabil la mai buna cunoaștere și înțelegere a evoluției întregii arhitecturi românești din ultima sută de ani și, totodată, ar constitui o temelie de nădejde pentru edificiul (încă și el mai mult pe tărîmul bunelor intenții) al unei estetici arhitecturale românești contemporane.*

Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN

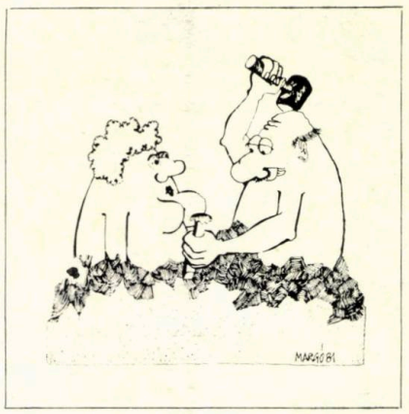

desene de arhitect MĂRGĂRIT CHELBEA

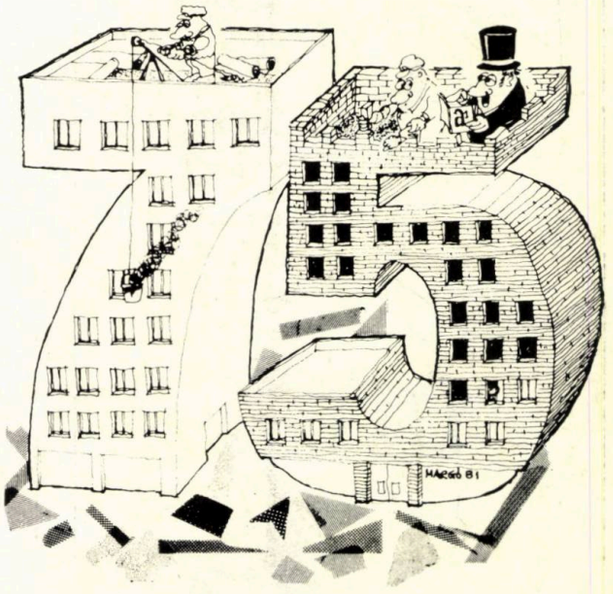

desene de arhitect NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

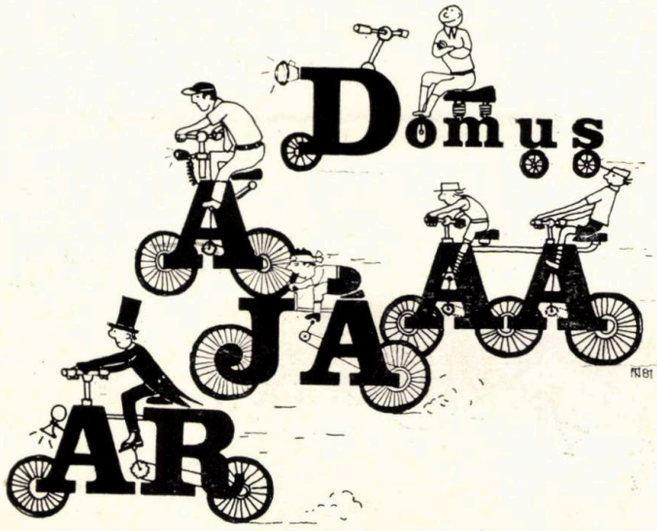

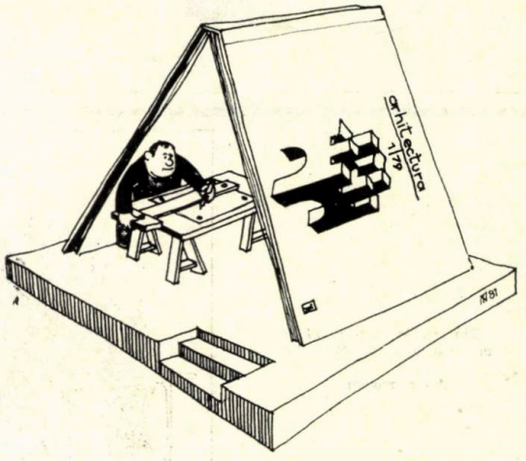

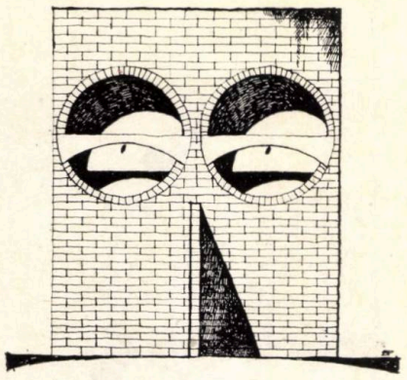

« LOUIS KAHN »

« LE CORBUSIER »

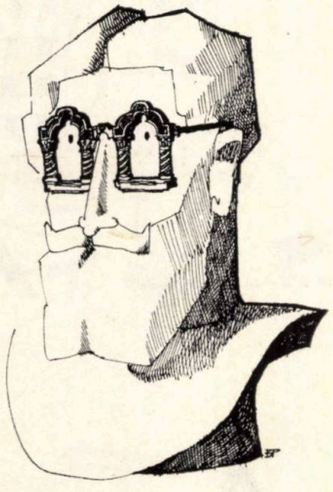

« ION MINCU »

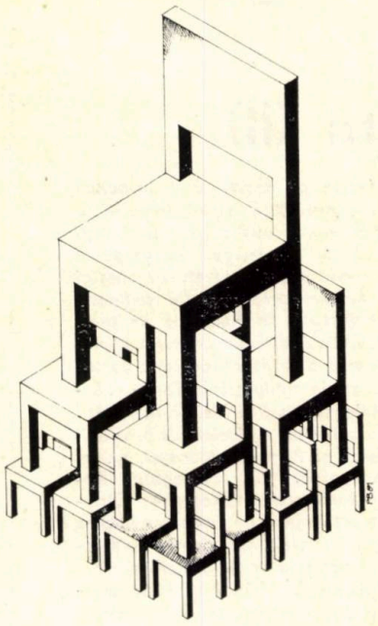

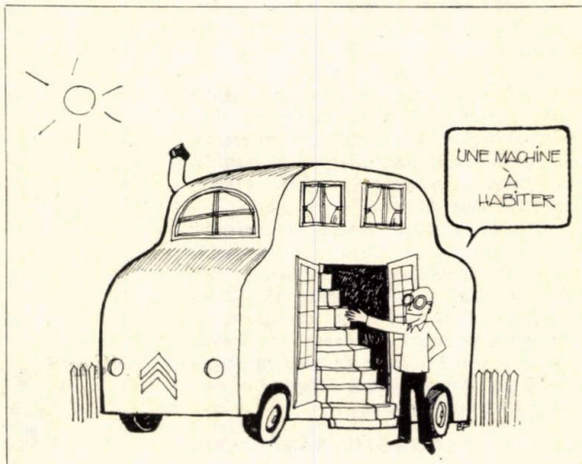

desene de arh. PAUL BĂDULESCU

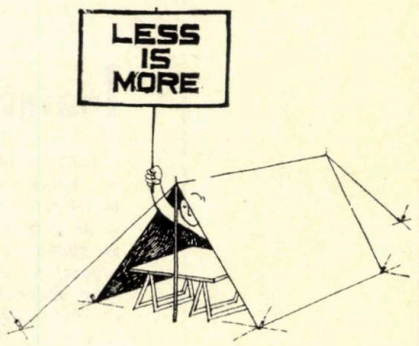

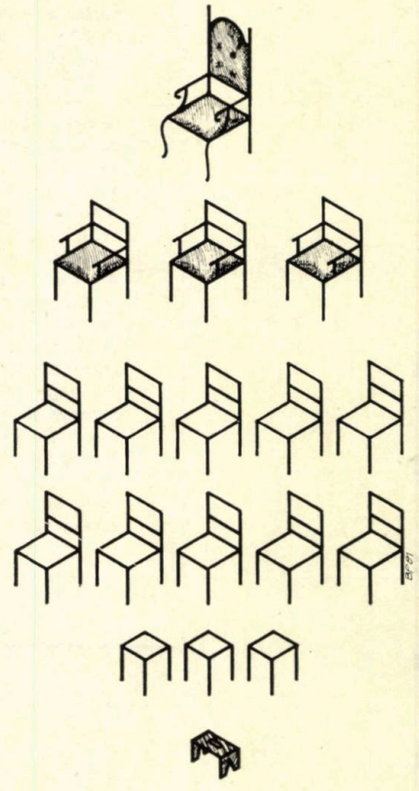

ORGANIGRAMĂ

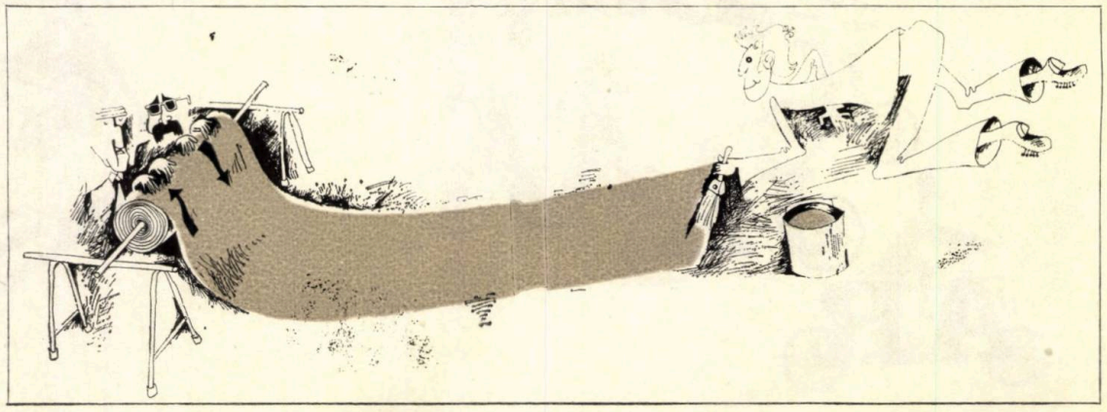

Din istoria Institutului de arhitectură « ION MINCU »

Autor anonim

Arhitectul Alexandru Zamfiropol

« Consider arhitectura ca o artă majoră integrată în cadrul ambiant. Înțeleg prin aceasta că opera de arhitectură trebuie să fie studiată într-astfel încît ea să se integreze fie în cadrul urban, fie în cadrul rural, fie în sfîrșit în cadrul peisagist, deci integrată în cadrul în care este menită să fie realizată.»

Cu Zamfiropol

(Extras din « Notă asupra atitudinii mele față de opera de arhitectură »)

Într-una din zilele anului 1979, am avut șansa de a putea cerceta albumul întocmit de un arhitect despre care cunoșteam stînjenitor de puține lucruri. Între copertele pînzate ale albumului, datat iunie 1959, arhitectul își adunase cu migală mărturii ale realizărilor sale profesionale de-o viață. Mai întîi, a fost pură curiozitate; treptat, pe măsură ce răsfoiam paginile, cu însemnări și fotografii după planșe premiate la importante concursuri publice sau după construcții realizate, am fost cucerit de personalitatea aceluia care se numea cu simplitate: arhitect și urbanist Alexandru Zamfiropol. Am căutat să-i reconstitui imaginea din discuțiile purtate cu venerabili arhitecți, care l-au cunoscut personal, precum și din convorbirile avute cu cîteva din rudele sale mai apropiate.

Am încercat să-i înțeleg opera, în preajma cîtorva din lucrările sale ori în liniștea interiorului, imaginat cu un rafinament și o cunoaștere deplină a detaliilor, la locuința sa din Intrarea Nicolae Iorga, din București.

Treptat, imaginea arhitectului și a omului de aleasă distincție și cuceritoare modestie, cu fața frumoasă și calmă, individualizată de arcadele proeminente, de sub care sfredeleau doi ochi căprui de o mare expresivitate, mi-a devenit tot mai familiară.

Am început să înțeleg de ce acest om, mai totdeauna taciturn, degaja un farmec personal aparte și se bucura de prețuirea unor oameni aleși: În anii petrecuți la Paris, a fost prieten cu marele Picasso, care îl aprecia mult; arhitectul Horia Creangă i-a purtat o prietenie constantă și obișnuia să-i frecventeze des atelierul; Lucrețiu Pătrășcanu îi căuta compania, pentru a discuta, în liniștea atelierului, despre problemele artei și arhitecturii.

Rîndurile care urmează sînt un modest omagiu pentru arhitectul și omul Alexandru Zamfiropol și încearcă să-i prezinte activitatea multilaterală, în care nu și-au aflat loc nici un moment compromisurile.

Recunoștință postumă regretatei Jeanne Louise Zamfiropol, care mi-a pus la dispoziție materialul documentar de care dispunea și m-a ajutat, cu exemplară devoțiune pentru memoria soțului ei, să-l cunosc pe omul Alexandru Zamfiropol.

Alexandru Zamfiropol s-a născut la 30 octombrie 1898, în orașul Ploiești. A absolvit cursul primar, în anul 1910, la Școala Sf. Voievozi din București, urmînd apoi cursul secundar la liceul Matei Basarab.

În luna septembrie 1916, s-a înscris ca voluntar T.T.R. la școala de infanterie și a fost evacuat la Botoșani, odată cu retragerea armatei române în Moldova. Ca elev al școlii militare, avînd misiunea de curier, a fost grav rănit la un picior în catastrofa feroviară de la Ciurea, în ianuarie 1917. Au urmat suferințele în mai multe spitale militare, unde tînărul de numai nouăsprezece ani a trecut prin grele încercări.

Alexandru Zamfiropol pleacă în 1919 la Paris, ca bursier al statului, și intră la Școala superioară de arte frumoase secția de arhitectură. Obține diploma de arhitect în anul 1925. În anul următor, îl găsim ca student la Institutul de urbanism de la Sorbona; obține diploma de urbanist în anul 1928 și primește titlul de laureat al aceluiași institut în 1929.

A practicat în Franța profesia de arhitect și urbanist pînă în anul 1930. În timpul șederii la Paris, a luat parte la diverse concursuri și expoziții naționale franceze și internaționale, la care a obținut numeroase premii și distincții între care și Premiul I « Renașterea orașelor » acordat pentru activitatea de urbanist din perioada 1925—1928, de Uniunea internațională a urbaniștilor cu sediul la Bruxelles. S-a căsătorit, în 1926, cu Jeanne Louise născută Dupuis, care i-a devenit o admirabilă tovarășe de viață.

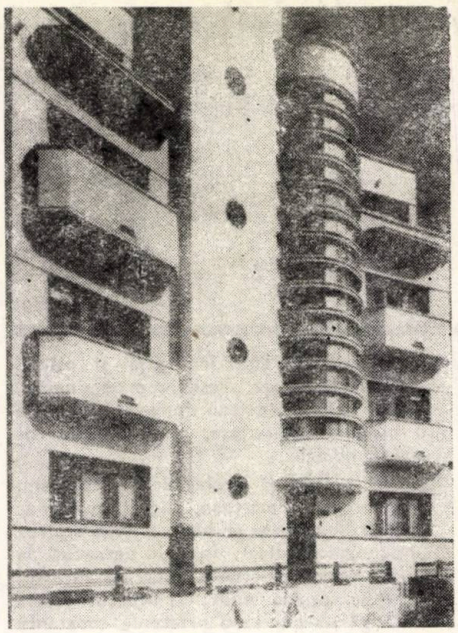

1

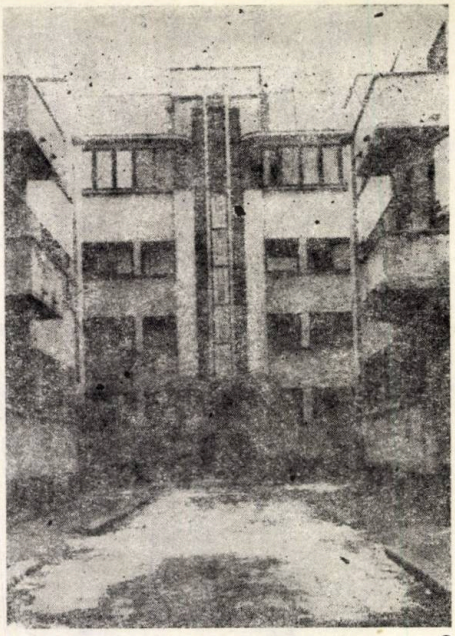

2

3

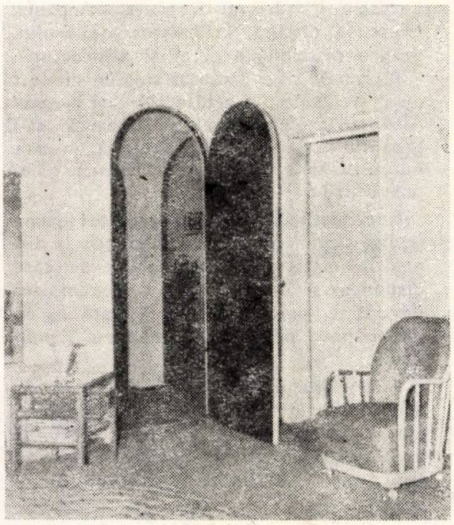

6

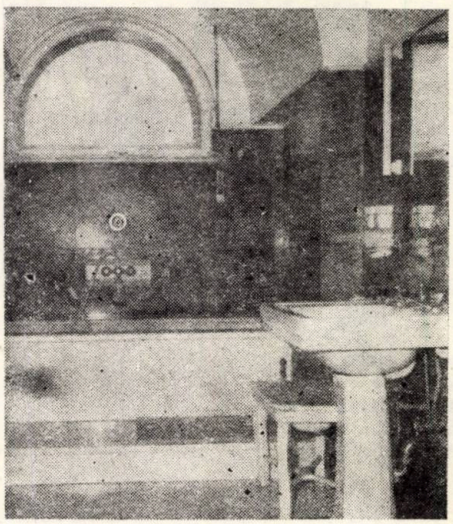

5

4

1. *Imobilul din strada Cîmpina nr. 41, Bucureşti (1938—1939)*
2. *Imobilul din Intrarea Nicolae Iorga nr. 5, Bucureşti*
3, 4, 5, 6, *Locuinţa arhitectului, în imobilul din Intrarea Nicolae Iorga, nr. 5 Bucureşt , interioare*
7, 8. *Vilă la Snagov, publicată în revista Arhitectura (mai 1935)*
9, 10, 11. **Une cité du pétrole en Roumanie,** *proiect întocmit pentru* **diploma de urbanist,** *în 1928, şi publicat în broşură editată sub auspiciile Universităţii din Paris în 1932. Broşura cuprindea 89 pagini, bibliografie, tablă de materii şi 17 gravuri şi reproduceri după planşe randate.*

Originalele planşelor au fost expuse în anul 1929 la Salonul oficial din Paris. Societatea artiştilor francezi i-a decernat atunci arhitectului **Medalia de argint.**

12. *Sistematizarea municipiului Bucureşti.*
13, 14, 15. *Piaţa Victoriei, plan, vedere spre sud, vedere spre nord*

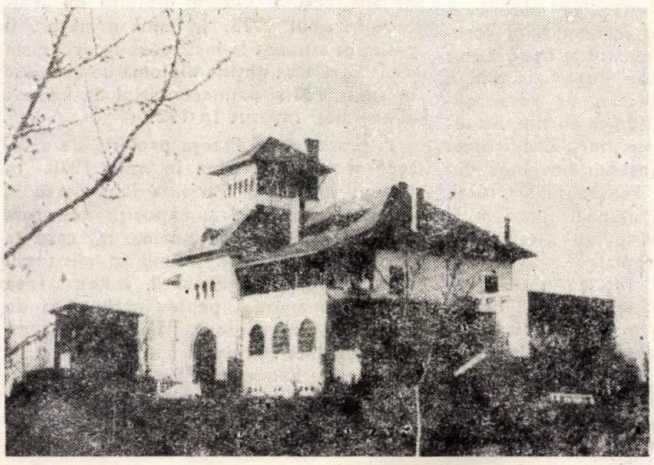

7

8

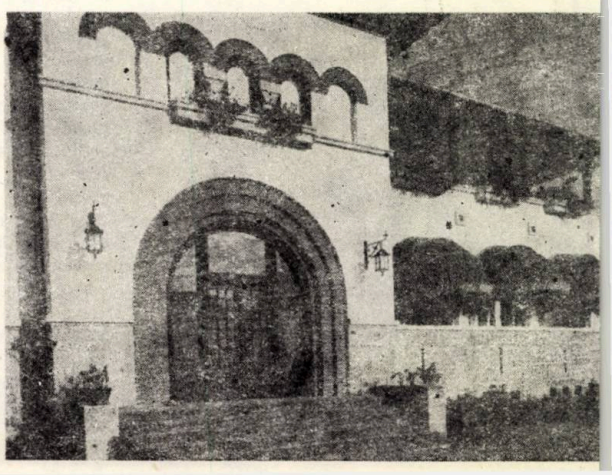

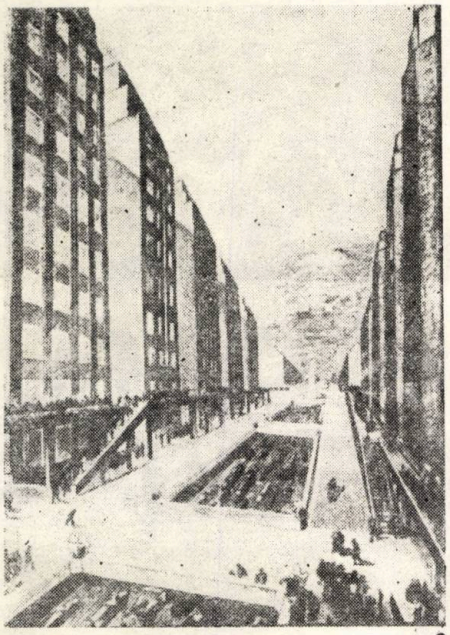

9

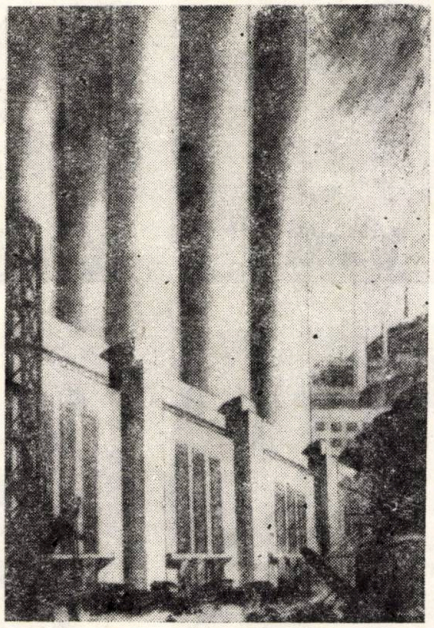

10

12

11

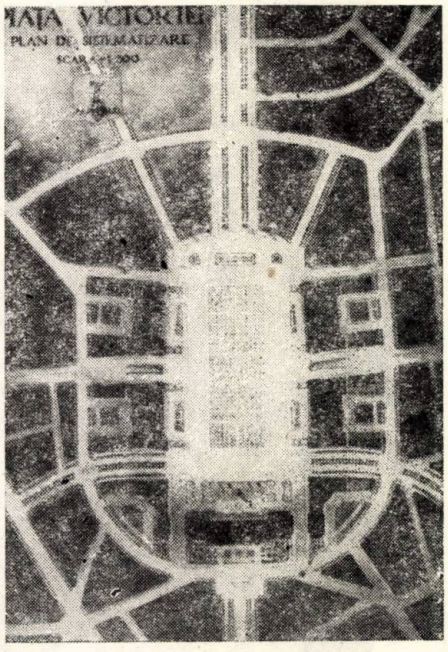

13

14

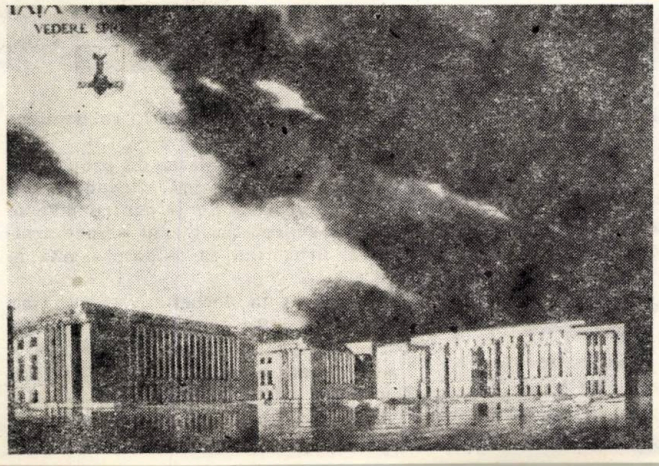

15

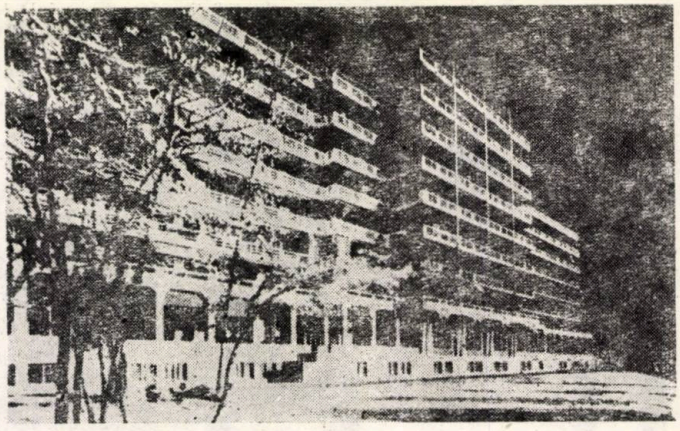

16

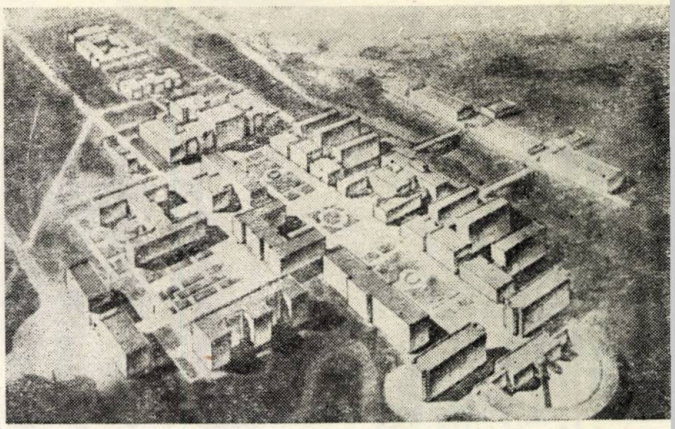

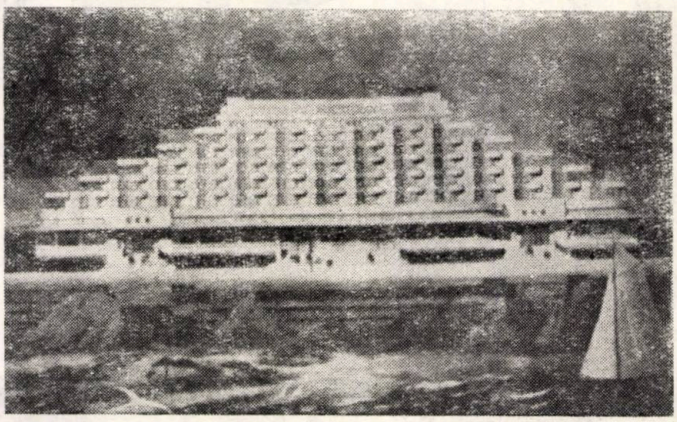

18

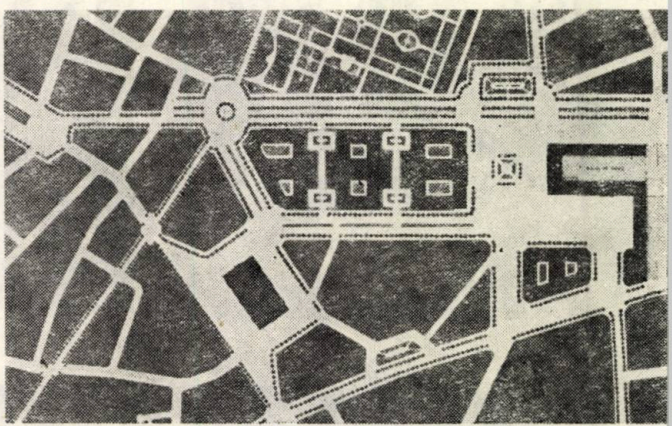

16. Sanatoriul de la Sancellemoz-Chamonix, Franța, lucrare luată prin concurs, în asociație, și executată în anii 1928—1929
17. Stațiune clinicală la Zagreb, concurs 1931
18. Proiect pentru un hotel în Franța, 1928
19. Degajarea Gării de Nord din București — cu Palatul C.F.R., Piața Dr. Botescu, Bulevardul Dinicu Golescu crearea unei piețe pentru punerea în valoare a statuii etc.
20, 21. Picturi de Al. Zamfiropol — Paris, Canalul Saint Martin și Rouen, stradă spre Catedrală.
Notă: *Arhitectul Al. Zamfiropol utiliza o tehnică de rendu foarte personală și expresivă, în care predomina nuanța de sepia închis.*

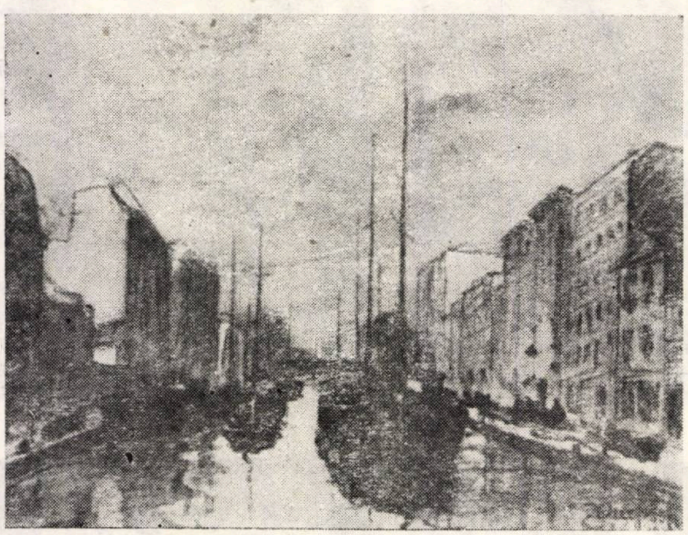

20

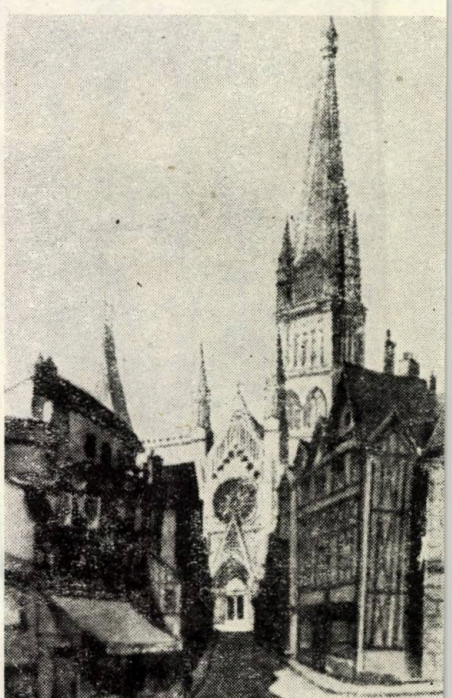

21

Deși ar fi putut să se stabilească definitiv în Franța, unde se făcuse deja remarcat ca arhitect și urbanist de valoare, mînat de dorul de țară, Alexandru Zamfiropol s-a întors în România în 1930. S-a făcut repede remarcat prin proiecte; a participat la diferite concursuri naționale, la care a obținut numeroase premii; a executat planurile de sistematizare ale orașelor București, Pitești și Predeal; anteproiecte pentru stațiunile turistice de pe Valea Prahovei precum și pentru numeroase alte localități.

În perioada 1935—1940, a fost delegat din partea Corpului arhitecților pe lîngă Primăria Capitalei și a făcut parte din comitetul de lucru al Planului de sistematizare a Capitalei. A activat un timp ca profesor la secția de specializare urbanistică înființată în cadrul Politehnicii din București, precum și la Școala de tehnicieni cadastrali între anii 1942—1948. În 1951, îl găsim arhitect șef la IPROCHIM, iar din 1952 devine consilier tehnic în Ministerul Chimiei, funcții pe care le deține pînă la 31 decembrie 1957.

În 1958, din luna ianuarie și pînă în noiembrie, activează în Institutul regional de proiectare Ploiești, ca arhitect coordonator șef.

În paralel cu activitatea de proiectare, s-a ocupat de publicistică, scriind pentru revista de specialitate și pentru diverse cotidiene articole ce tratau despre arhitectură, urbanism, ca și despre artă în general.

A practicat în decursul vieții pictura și arta decorativă, participînd la mai toate saloanele și expozițiile oficiale.

Activitatea arhitectului Alexandru Zamfiropol a fost multilaterală și bogată. Privind retrospectiv, el avea să precizeze următoarele direcții ale preocupărilor

sale: activitate didactică profesională, activitate în învățămîntul public, activitate ca liber profesionist, participant la concursuri publice, activitate în Corpul arhitecților și Uniunea arhitecților, membru în diverse comisii de specialitate, expert pe lîngă Tribunale, conferențiar și publicist de specialitate, activitate ca salariat public, activitate în arta plastică.

În preocupările sale didactico-profesionale, arhitectul Zamfiropol s-a străduit, după propriile mărturisiri, ca, la revenirea în țară în 1930, să înființeze o academie liberă de arhitectură și urbanism. Formația sa de urbanist arhitect era în contradicție cu programa analitică a Școlii de arhitectură de atunci. Avea să mărturisească mai tîrziu: « Necăpătînd autorizația Ministerului Învățămîntului de pe acea vreme, m-am străduit singur să înjghebez un atelier independent pe modelul celor din Franța. Astfel, în acest atelier propriu, pe lîngă lucrările mele personale, instruiam și tineri elevi arhitecți . . .

Nu am căutat niciodată să intru în corpul profesoral al fostei Academii de arhitectură și am refuzat chiar propunerile profesorilor Nenciulescu, Eraclie Lăzărescu și Ciortan ca să le urmez la catedră, din cauză că nu eram de acord, nici cu programa analitică a cursurilor și nici cu spiritul și metodele didactice ce se practicau pe acea vreme ».

Abia în anul 1942, a acceptat să participe la înființarea unei supersecții de urbanism în cadrul Politehnicii, unde se predau cursuri de specializare pentru arhitecții și inginerii diplomați. În viziunea sa, această supersecție — la care șef fusese numit profesorul arhitect Duiliu Marcu — era destinată să devină un Institut de urbanism. Supersecția de urbanism a funcționat pînă în anul 1948. Concomitent, din anul 1946, arhitectul Zamfiropol a fost profesor de urbanism și la Școala de tehnicieni cadastrali de pe lîngă Ministerul de justiție, unde a predat pînă în anul 1948.

Arhitectul Alexandru Zamfiropol dădea dovadă de o generozitate deosebită față de studenți. În perioada profesoratului său, a oferit premii bănești din resursele personale precum și burse de sănătate pentru studenții grav bolnavi. De asemenea, onorariile sale de profesor le-a depus la cantina studențească.

Referindu-se la « activitatea de creație ca liber profesionist în ramura arhitecturii », arhitectul avea să declare: « Am înțeles că nu mă pot face cunoscut marelui public decît avîntîndu-mă curajos și cu orice sacrificiu bazîndu-mă numai pe propriile-mi puteri în concursuri publice, expoziții și conferințe. Numai astfel am reușit să-mi păstrez independența și să capăt prestigiu, așa ca după 4—5 ani de luptă dîrză și grele privațiuni să-mi deschid căi proprii ».

Dintre numeroasele proiecte elaborate în perioada 1935—1944, numai unele au fost definitiv sau parțial executate. Astfel, în București, arhitectul Alexandru Zamfiropol a executat proiecte pentru:

● Facultatea de agricultură, lucrare luată prin concurs public, la care a întocmit proiectul pînă în faza de proiect tehnic. Lucrarea a rămas neexecutată din cauza bombardamentelor din 1944 ● Reconstrucția Teatrului Național, lucrare luată prin concurs public; proiectul a fost apoi elaborat pînă în faza de proiect tehnic în cadrul unui colectiv format din premianții concursului. Lucrarea nu s-a mai executat ● Extinderea Palatului de Justiție, lucrare luată în colaborare în urma unui concurs restrîns cu invitații. Lucrarea nu s-a executat ● Proiectul pentru refacerea Teatrului și extinderea halelor (la Pitești), lucrări rămase neexecutate ● Piața de alimente la Predeal, lucrare executată parțial ● Școala și piața de alimente la Bușteni, lucrări neexecutate ● Fabrica de textile la Satu Lung, lucrare executată în totalitate și dată în folosință în anii 1942—1943 ● Fabrica de brînzeturi la Babarunca (Bratocea), lucrare executată și dată în folosință în anii 1942—1943 ● Locuințe muncitorești în colonia Combinatului chimic de la Ucea (Făgăraș), între anii 1956—1958, un cămin pentru ucenici și un bloc pentru celibatari.

La acestea, se adaugă proiectele pentru aproximativ 500—600 locuințe în imobile colective sau individuale, vile, case izolate în București, Ploiești, Snagov, Sinaia, Predeal, Văleni, Pitești. Arhitectul Zamfiropol a făcut precizarea că, din proiectele pentru locuințe s-au executat complet cca 70%, restul fiind abandonate pe parcurs ca urmare a renunțării la parcelările în care au fost proiectate. Merită a fi subliniate locuințele cuprinse în parcelarea din strada Lînăriei nr. 80, unde s-au construit 63 clădiri cuplate cu parter și etaj ce totalizau 126 apartamente. Pe lîngă acestea, arhitectul Alexandru Zamfiropol a mai proiectat cîteva construcții comerciale și industriale, magazine, ateliere mecanice și garaje pentru întreprinderile Gralex din București și Concordia din Ploiești, lucrări ce s-au executat.

Dar domeniul său preferat a fost acela al urbanismului. Peste ani, nu fără mîndrie profesională, avea să afirme: « Ca urbanist am avut o activitate unanim recunoscută. Am proiectat și dirijat diverse lucrări urbanistice, publice și particulare mai în toată țara: planuri de sistematizare de orașe și stațiuni climaterice, piețe publice, parcelări, șosele etc, în special pe Valea Prahovei, care m-a preocupat și m-a captat peste zece ani de activitate neîntreruptă ».

Între lucrările mai importante, se cuvin menționate: Planul orașului București întocmit între anii 1930—1931 în faza de schiță de sistematizare, precum și studiile de amenajare pentru cîteva piețe și detalii de sistematizare: Piața Victoriei, Piața Senatului, Dealul Spirei, Halele Centrale, Gara de Nord, Parcul Național, Parcul Bellu și altele. Planșa principală din schița de sistematizare a orașului București a fost făcută publică prin intermediul revistei Arhitectura din anul 1934.

Arhitectul Alexandru Zamfiropol a mai lucrat la planul stațiunii Lacu Roșu între anii 1935—1939, planul orașului Pitești între anii 1938—1944 în faza de schiță, revizuit apoi și completat între anii 1946—1950 în faza de plan director, cu cîteva detalii pentru Bulevardul Eroilor, Bulevardul Libertății, Piața Halelor și alte cîteva străzi; planul stațiunii Predeal între anii 1936—1948, planul stațiunii Timișul de Sus între anii 1938—1940, planul stațiunii Azuga între anii 1938—1940; planul stațiunii Bușteni între anii 1939—1942 și încă pentru alte cîteva stațiuni. A mai fost consultat la elaborarea studiilor de sistematizare pentru orașele Ploiești, Sinaia, Brașov, Iași, Constanța și Turnu Severin. De asemenea, a elaborat studii pentru drumurile turistice de pe Valea Oltului, Valea Prahovei, Valea Bicazului, Valea Buzăului și o hartă turistică pentru masivul Bucegilor.

Arhitectul Alexandru Zamfiropol a profesat urbanismul cu o pasiune rar întîlnită; elabora ceea ce am numi astăzi studii de sistematizare teritorială și le aducea pînă la faza de obiect de arhitectură.

Parcelările din București pe strada Lînăriei nr. 80, pe Calea Văcărești, pe Șoseaua Vergului, Calea Rahovei, Șoseaua Militari, Bulevardul 1 Mai, pe strada Cluceru lui, pe strada Țepeș Vodă, dar mai ales Intrarea Nicolae Iorga sau cele din Predeal, Sinaia, Lacu Roșu se constituie printre cele mai bune realizări de urbanistică de la noi din țară în perioada dintre cele două războaie mondiale. La elaborarea proiectelor sale, pornea de la concepția următoare: « Ansamblul arhitectonic este o formulă concretă reprezentînd o epocă, un stil. Pentru aceasta, opera de arhitectură nu trebuie văzută în mod izolat ca unicat, ci ca ansamblu integrat în forme concrete urbanistice și plastice, astfel ca prin acțiunea reciprocă a elementelor compoziționale și expresivitatea caracteristică a acestora să creeze o armonie, un echilibru, un finit, adică un « stil al epocii ». »

În viziunea sa, urbanismul și arhitectura nu erau două discipline distincte, proiectele și în general întreaga sa activitate prefigurau ceea ce mult mai tîrziu a căpătat numele de **urbatectură.** Prin aceasta, arhitectul Zamfiropol poate fi considerat un pionier al teoriilor avansate din urbanism, teorii care abia în ultimul deceniu au început să fie înțelese și acceptate.

Mai trebuie arătat că, în calitatea sa de urbanist consacrat, a participat la elaborarea unor regulamente de construcție și regulamente edilitare pentru lucrările de sistematizare.

Arhitectul Alexandru Zamfiropol a participat la numeroase concursuri, atît în țară cît și în străinătate. Va evoca, peste ani, cu emoție, prima sa participare la un concurs,: « Îmi amintesc cu deosebită afecțiune de primul concurs din viața mea, concurs interșcolar pentru clasele primare în anul 1906, cînd proaspăt școlar în cîsa a II-a primară, am obținut « Medalia de aur » pe țară pentru desen și caligrafie »

În timpul studiilor în Franța participă la numeroase concursuri internaționale și naționale franceze ca asociat și colaborator, perioada respectivă constituind « antrenamentul de bază pentru cele ce am efectuat în țară » — cum avea să spună mai tîrziu.

În anul 1926, cîștigă concursul pentru decorația sălii de festivități de la Palatul comunal al orașului Vincennes (Franța). În 1928, realizează proiectul de decorație al unei săli de expoziție la Salonul de artă aplicată de la Paris, lucrare luată prin concurs. Proiectul pentru Sanatoriul de la Sancellemoz-Chamonix a fost realizat tot în urma unui concurs cîștigat, construcția realizîndu-se între anii 1928—1929.

Lista premiilor cîștigate la concursurile ținute în țară este impresionantă:

● Premiul I și Premiul II la concursul pentru Institutul de igienă, concurs casat și adjudecat cu distribuirea de mențiuni egale, în anul 1930

● Premiul I la concursul pentru extinderea Palatului de justiție, concurs restrîns (cu invitații), în anul 1934

● Două premii III ex aequo, plus o mențiune specială la Concursul pentru Piața Națiunii — concurs ținut în 1936, fără adjudecarea premiului I

● Mențiune la concursul pentru Palatul Poștelor din Ploiești, în anul 1938

● Mențiune specială la concursul pentru Monumentul eroului necunoscut, în anul 1939

● Premiul III la concursul pentru Piața Victoriei, cu opinie separată pentru pre-

miul I, în anul 1942. Premiul I la acest concurs nu s-a acordat

- Premiul I la concursul pentru Piața Palatului în 1943
- Premiul I la concursul pentru Facultatea de agricultură, în 1943
- Premiul I ex aequo și mențiunea I la concursul pentru Teatrul Național, în anul 1946
- Mențiunea I la concursul pentru Teatrul de Operă, în anul 1948
- Premiul II și Mențiunea I la concursul pentru Piața Casei centrale a armatei, concurs ținut în anul 1955 (la acest concurs premiul I nu s-a acordat).
- Mențiunea I la concursul pentru Piața Nicolae Bălcescu, în anul 1956.

Din simpla enunțare a participărilor la concursurile din țară, reiese faptul că arhitectul Alexandru Zamfiropol a participat la 12 concursuri importante, la care a prezentat 17 proiecte, cu care a obținut 10 premii și 7 mențiuni. Mai trebuie semnalate participările la concursul pentru « o stațiune clinicală » la Zagreb, în 1931, și la concursul pentru Piața Națiunilor de la Geneva, în 1957.

Exprimîndu-și crezul său de o viață, arhitectul Zamfiropol avea să noteze în însemnările sale: « Considerînd concursul public a fi mijlocul cel mai cinstit și mai direct de afirmație profesională și că numai prin concurs se pot selecționa cele mai bune lucrări și distinge cei mai valoroși autori; că, în sfîrșit, este cea mai potrivită și sigură metodă de emulație, de ridicare și de verificare a nivelului profesional, am stimulat și am participat cu convingere și pasiune, mai întîi la organizarea concursurilor publice și, apoi, luînd parte efectivă drept combatant, fie singur fie în colaborare, la mai toate concursurile mai importante de arhitectură și urbanistică lansate de către instituțiile de stat între anii 1930—1957 ».

A scris în publicațiile vremii și în revista de specialitate, căci își dădea seama cu claritate că opinia publică trebuie informată; de asemenea căuta să pună bazele unor studii științifice în disciplina urbanismului.

De aceea, în albumul său, avea să afirme: « În această muncă de lămurire și de propagare a științei urbanistice, pretind, fără falsă modestie, că am fost un pionier, căci în anul 1930 nu mulți știau ceva și în orice caz practicau principii empirice, nu numai la noi în țară, dar și în străinătate. Astfel, printr-o luptă perseverentă și curajoasă, am deschis cîmpul acestei specialități pe baze științifice. Prin expoziții, conferințe și publicistică, în scurt timp am reușit mai întîi să stimulez pe tovarășii de profesie, antrenîndu-i la o muncă mai vie și mai metodică, și apoi să atrag interesul edililor și conducătorilor treburilor obștești, al tehnicienilor, artiștilor și oamenilor de știință pînă și al maselor largi cetățenești. »

Articolele, sale, apărute sub forma de cronică a urbanismului, au contribuit al punerea în discuție a problemelor de interes general în estetica orașelor, în circulații și trame stradale, în salubritate sau în demnitatea și îndatoririle cetățenești. » în legătură cu știința urbanistică. În Franța, a publicat la Universitatea din Paris lucrarea « Une cité du pétrole », care a avut un larg ecou printre urbaniștii timpului.

În prefața, semnată de reputatul Auguste Bruggeman, directorul Institutului de urbanism de la Sorbona, se făceau aprecieri elogioase la adresa lucrării; mai mult, această carte cu planșe de o calitate excepțională a primit prestigioase premii, iar o parte din materialul ilustrativ a fost reprodus în revistele de specialitate din Franța. Mai tîrziu, a publicat un îndreptar metodologic ce servea la proiectarea planurilor generale de combinate industriale chimice.

A pictat în tot cursul vieții sale. În viziunea sa, această activitate colaterală: « a avut implicit rolul să influențeze preocupările sale de bază, lărgindu-i orizontul și desăvîrșindu-i măestria ». Pictura era pentru el un mijloc ideal de destindere. Am avut prilejul să văd o parte din tablourile pictate de arhitectul Zamfiropol. Sînt o explozie de culoare, impresionează prin știința compoziției și tehnica de execuție. Alături de uleiuri, sînt și acuarele ce imortalizează malurile Senei, monumente din Franța, biserici din Moldova, construcții din București și din țară. Obișnuia să picteze mult în aer liber. Calitatea excepțională a lucrărilor sale de pictură este probată și de faptul că la Salonul oficial de la Grand Palais din Paris, în 1929, a fost distins cu Medalia de argint, premiu ce se acorda foarte rar artiștilor străini.

În ultimele luni, o boală necruțătoare l-a imobilizat în pat; și-a manifestat dorința să-și mai vadă o dată tablourile atît de scumpe inimii sale. Soția i le-a perindat pe rînd, unul cîte unul prin fața ochilor, ca într-o procesiune de bun rămas . . .

Se stinge la 28 august 1977.

Am încercat să aflu de la cei care l-au cunoscut personal ce fel de om era . . . Tot timpul părea preocupat de proiectele sale. Atunci cînd găsea o idee mai bună, se scula în toiul nopții și-și schița noua soluție. Abandona ceea ce lucrase poate luni de zile pînă atunci și o lua, a doua zi, de la capăt, cu și mai multă tenacitate.

Își găsea echilibrul, atît în pictură dar și în practicarea unor sporturi: natație, mersul pe bicicletă, conducerea automobilului.

A fost un arhitect complet, căci în activitatea sa a abordat atît problemele de urbanism cît și cele de arhitectură, decorație interioară și mobilier. A iubit cu pasiune țara sa și profesia de arhitect. Activitatea în care a excelat a fost cea de urbanist, domeniu în care trebuie considerat printre pionierii urbanismului modern în România. A avut neșansa să lucreze într-o epocă în care viziunile sale generoase și ample de urbanist, sistematizator a mari teritorii sau orașe, se izbeau de zidul de netrecut al proprietății private și al unor legi proprii sistemului capitalist.

Pentru proiectul « Una cité du pétrol », arhitectul Zamfiropol a primit premiul I „Renașterea orașelor", acordat și ca o recunoaștere a meritelor sale în activitatea de urbanist în Franța, din perioada 1925—1928. Acum mai bine de cincizeci de ani, proiectul stirnise aprecieri unanime și entuziaste. În prefața sa, la broșura din 1932, Auguste Bruggeman releva calitățile excepționale « ce oglindesc cunoașterea aprofundată a diverselor aspecte ale subiectului propus a fi tratat » și adăuga că orașul industrial al arhitectului Alexandru Zamfiropol « nu este o aglomerare nouă ipotetic concepută în structura sa, ci reprezintă un așezămînt urban justificat prin cauze și necesități economice care reglează legătura sa intimă; resursele sînt studiate atît din punct de vedere al intereselor industriei care a dat naștere orașului, cît și al nevoilor de tot felul ale populației actuale și ale populației viitoare ».

Celebrul urbanist de la Sorbona trăgea concluzia că acest studiu de urbanism, foarte laborios, reprezenta « o aplicație judicioasă și concretă a tuturor teoriilor urbanistice cunoscute în acel moment, dar și un exemplu al preocupărilor posibile de viitor ».

Arhitectul Zamfiropol schițase aici un oraș industrial cu o posibilă viață urbană; rezolvase problema circulațiilor (pentru pietoni, autovehicule, transport în comun, cale ferată), problema zonificărilor (zone pentru industrie ,pentru locuințe colective și individuale, de administrație, comerț, recreare sport și cultură). Circulația vehiculelor este separată de circulația pietonilor, ultima făcîndu-se la cota superioară.

Orașul Petrolului beneficia de așezăminte sanitare înconjurate de întinse zone plantate; totodată, erau rezolvate problemele tehnice, cum ar fi alimentarea cu apă potabilă, eliminarea apelor uzate, alimentarea cu energie electrică și termică. În finalul studiului, erau prezentate detalii de lotizări.

Sîntem și astăzi impresionați de acest studiu de urbanism cu excepționale calități.

Lucrarea, structurată în 4 capitole, reprezintă un volum considerabil de muncă. Cele patru capitole erau următoarele: Capitolul I—*Industria mondială a petrolului,* Capitolul II — *Considerații tehnice relative la producția petrolului,* Capitolul III — *Industria petrolieră în România și* Capitolul IV — *Anteproiectul unui oraș al petrolului în România.*

La « Concluzii », arhitectul Alexandru Zamfiropol scria plin de modestie: « Noi ne-am limitat proiectul la primul aspect al problemei, schițînd osatura generală pe care s-ar putea grefa alte activități în vederea unei amenajări complete. Peste tot unde a fost posibil, am căutat să reunim utilul cu esteticul, două condiții primordiale ale urbanismului. Concepția noastră nu este poate ideală, dar, după părerea noastră, trasează direcția eforturilor care vor trebui urmate în vederea ameliorării condițiilor de existență ale colectivităților interesate și pentru asigurarea unui randament industrial mai bun ».

Într-o posibilă istorie a urbanismului în România, activitatea sa se constituie într-o încercare originală de a sincroniza dezvoltarea științei urbanismului din țara noastră cu dezvoltarea generală a acestei discipline și cu evidențierea unor aspecte specifice izvorîte din tradițiile noastre. Întreaga sa activitate, atît de pilduitoare și plină de realizări remarcable, ar trebui cunoscută de generațiile mai tinere de arhitecți români. Aceștia vor găsi întotdeauna, în modestia, talentul, dragostea față de profesie și în generozitatea sa,suficiente prilejuri de emoție și învățăminte.

Mărturisesc că am stat mult în cumpănă asupra celui mai potrivit mod de a încheia acest articol de evocare cu atît mai mult, cu cît îmi exprim speranța că rîndurile de față să nu constituie decît un început în activitatea de valorificare a operei arhitectului Alexandru Zamfiropol. Am ajuns, astfel, la concluzia că nu poate fi un final mai nimerit, decît o nouă citare din opera arhitectului însuși:

« Arhitectura este cea mai realistă dintre arte, căci, îmbinînd frumosul cu utilul precum și elementul ideologic cu elementul material, exprimă legătura directă dintre artă și materie. Astfel, opera arhitectonică devine o realizare complexă, adică o realizare ideologică, tehnică, economică, plastică și inovatoare. Cuprinzînd aceste caracteristici, ea capătă o forță de pătrundere în spiritul omului, îl impresionează, îl captivează.

Prin deservirea vieții sociale, reflectînd diversele aspecte ale acesteia, arhitectura devine și o creație educatoare a maselor, oglindind o expresivitate superioară de demnitate, de prestigiu, de ordine ».

Dr. arh. ADRIAN MAHU

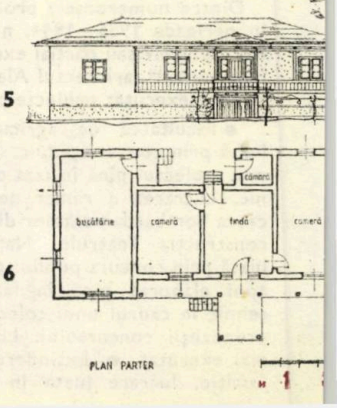

IMAGINI REPREZENTATIVE ALE ARHITECTURII TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI DIN SATUL DOBROGEAN

Arhitectura populară românească din Dobrogea, mai puțin studiată și cunoscută comparativ cu alte regiuni ale țării (a se vedea locul ei în Muzeul satului din București), prezintă totuși anumite particularități valorice pe care le apreciem mai ales în actuala reconsiderare a locului și rolului satului în dezvoltarea economico-socială a teritoriului.

Prezentînd o mare varietate tipologică, rezultat firesc al unei evoluții istorice complexe, arhitectura populară tradițională românească din Dobrogea, evidențiază mai pregnant următoarele caracteristici generale:

- permanența poporului român de la formarea sa și pînă azi, în cadrul teritoriului dobrogean
- unitatea materială și spirituală a poporului român pe întregul spațiu de formare și de existență, ale acestuia
- o amprentă mai puternică a influenței romano-bizantine, comparativ cu restul teritoriului țării.

Particularitățile arhitecturii tradiționale românești dobrogene sînt generate, în special, de caracteristicile cadrului natural și de profilul activităților economice tradiționale, precum și de anumite influențe microzonale.

Din teritoriul județului Constanța, una dintre cele mai interesante zone pentru studierea problemelor complexe ale continuității românești pe aceste meleaguri, și implicit a rolului documentar al arhitecturii populare tradiționale, o constituie zona situată de-a lungul Dunării, cu o mare concentrare de obiective valoroase (arheologice și etnografice, în primul rînd).

În extremitatea sud-vestică a acestei zone este situat *satul Izvoarele — com. Lipnița*, o localitate mică cu un profil dominant agricol, care, datorită unei relative izolări teritoriale, a suferit pînă în momentul de față mai puține influențe orășenești, ceea ce a dus la o conservare într-un procent mai ridicat și cu un grad mai mare de autenticitate a elementelor de arhitectură tradițională, specifice acestei zone.

Într-o documentație de sistematizare, elaborată recent la I.P.J. Constanța, a fost evidențiată valoarea fondului arhitectural din această localitate și s-a propus ca obiect pentru un studiu de specialitate, în vederea stabilirii unui eventual regim de *rezervație etnografică*. Din caracteristicile fondului vechi construit, existent în această localitate, trebuie să evidențiem faptul că circa 20% din totalul locuințelor sînt construite pe două niveluri, procent mai rar întîlnit în alte localități dobrogene, iar circa 40% îl constituie construcțiile cu parterul înălțat și cu pivnițe, realizîndu-se, astfel, o concentrare mai mare pe suprafața de teren a spațiilor de locuit și a anexelor gospodărești.

Vom face o analiză succintă a două construcții pe care le-am considerat mai reprezentative pentru aceste categorii de locuințe, menționînd că ambele au o vechime mai mare de 50 ani și au fost realizate de meșteri locali în manieră tradițională. *Locuința dezvoltată pe două niveluri* prezintă, la catul superior, locuința propriu-zisă, constituită din două camere și tindă, iar la parter bucătăria, o cameră de locuit și principalele spații de depozitare (cămară, magazie). Nivelul superior este mai retras, permițînd realizarea prispei care se dezvoltă pe două laturi. Printr-un cerdac, se asigură accesul la nivelul superior și se protejează și intrarea de la parter. Prispa și cerdacul au o balustradă, joasă, cu parapetul plin. Balustrada prezintă, la exterior, un motiv cu ondulații simple care preia ritmul succesiunii pe orizontală a curburilor olanei. Acoperișul, cu pante mici, este susținut în dreptul prispei și cerdacului de mai mulți stîlpi subțiri de lemn și depășește cu circa 0,50 m. planul construcției. Materialele de construcție sînt cele folosite în mod curent în zonă; piatră brută pentru fundații, chirpic, grinzi din trunchiuri de stejar, nefinisate, învelitoare din olană. Tencuiala este din pămînt galben, în amestec cu pleavă, și este aplicată parțial și sub streașină în dreptul prispei. Pereții nivelului superior sînt văruiți în alb, la fel și porțiunea lipită de sub streașină, ceea ce dă un plus de luminozitate, nu numai nivelului superior, ci și întregii construcții. Parterul, mai supus intemperiilor, nu are pereții văruiți, aceștia fiind lipiți cu pămînt galben. Principalele anexe gospodărești — două grajduri și finarul — au fost realizate tot pe două niveluri, în continuarea locuinței, sub același acoperiș.

Locuința cu parter înălțat și cu pivnița desfășurată sub cea mai mare parte a construcției prezintă, în general, aceleași caracteristici constructive (materiale, dispunerea încăperilor principale, proporții), ca și locuința cu două niveluri. Locuința propriu-zisă e constituită din două camere și tindă și este mai retrasă față de planul pivniței, pentru realizarea unei prispe. Accesul se face, de asemenea, printr-un cerdac, care protejează și intrarea în pivniță. Bucătăria e construită lateral, sub același acoperiș, însă la un nivel inferior.

Un alt obiectiv pe care-l menționăm este *cișmeaua de piatră* din centrul localității construită în 1902 și care, prin particularitățile artistice, se individualizează față de celelalte cișmele din zonă. Elementele constructive și ornamentale sînt de influență romană, dar vădesc și o contribuție originală și plină de vibrație a meșterului român. Cișmeaua propriu-zisă este încadrată într-un element compozițional asemănător celorlalte fîntîni din piatră, locale, însă la o scară mai mică, fiind redate toate elementele funcționale ale acestora, inclusiv tamburul înfășurător al lanțului care, în această compoziție sculpturală, este reprezentat printr-o formă sferică ce se încadrează mai bine în golul dintre stîlpi și arcadă.

Elementul arhitectural formînd ghizdul fîntînii provine, probabil, dintr-un fragment arhitectonic romano-bizantin. Valoros este și zidul de sprijin, construit din blocheți de piatră fățuită și care încadrează elementele sculpturale ale cișmelei propriu-zise.

Și acest obiectiv, de interes arhitectural și etnografic, a fost propus ca *monument de artă populară*.

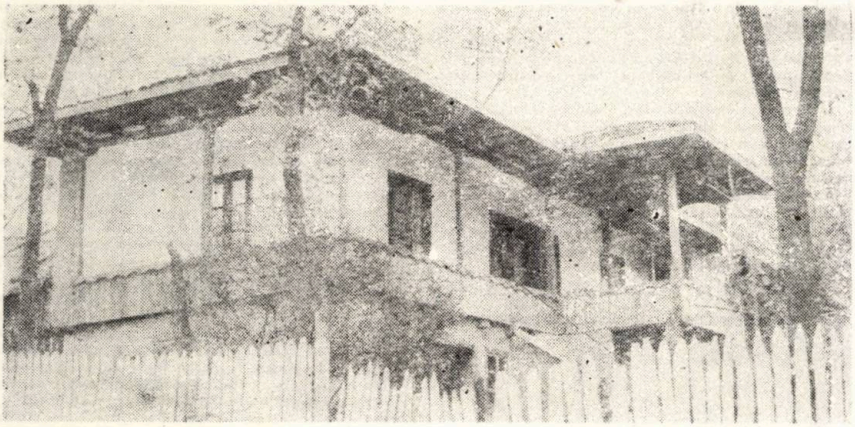

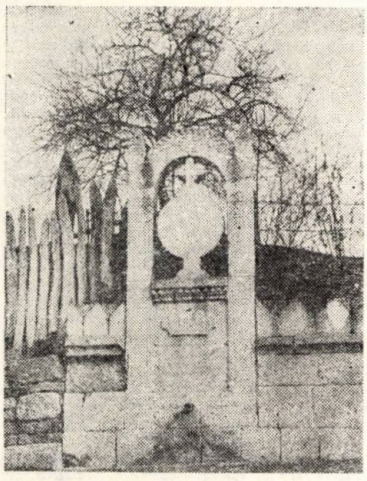

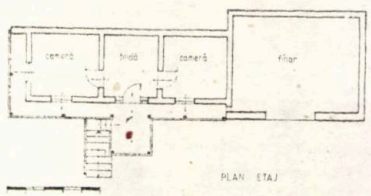

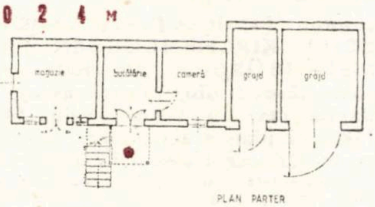

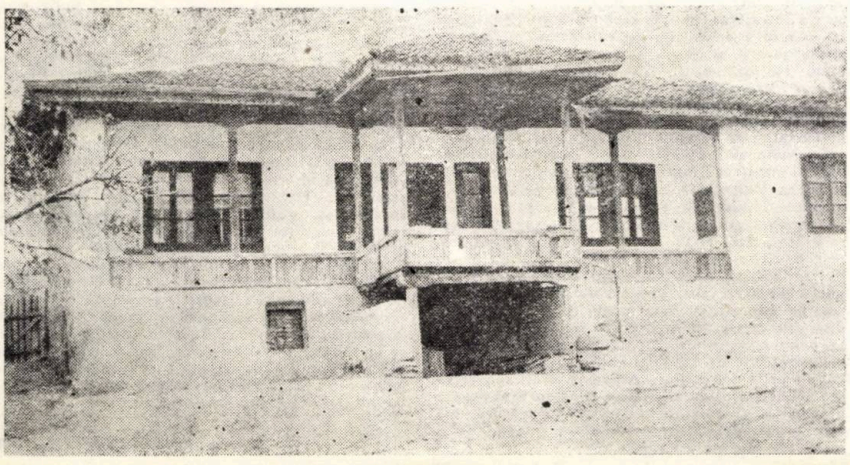

1, 2, 3, 4. LOCUINȚĂ CU DOUĂ NIVELURI, DIN IZVOARELE, COMUNA LIPNIȚA, JUDEȚUL CONSTANȚA, Fațadă, Plan etaj, Plan parter, Vedere din spre stradă.
5, 6, 7. LOCUINȚĂ CU PARTER ÎNĂLȚAT DIN IZVOARELE, COMUNA LIPNIȚA, JUDEȚUL CONSTANȚA, Fațada, plan parter, vedere
8. CIȘMEA DIN IZVOARELE, în zona centrală a satului, construită în 1902 și ÎNGLOBÎND și UNELE FRAGMENTE PROVENIND DE LA O CONSTRUCȚIE ROMANO-BIZANTINĂ

Prof. GHEORGHE VECERDEA
I.P.J. Constanța

Radu Patrulius— HORIA CREANGĂ, OMUL ȘI OPERA — Ed. tehnică, București 1980, 183 pag., numeroase planuri și fotografii

Doctorul arhitect Radu Patrulius ne-a obișnuit a fi un atent « cronicar » (cum se autodefinește) al arhitecturii și arhitecților din România veacului nostru. Realizînd ampla monografie *Horia Creangă*, el face, însă, mai mult decît un necesar și binevenit gest față de înaintași. El aduce o contribuție substanțială la cunoașterea în deplinătatea calităților ei și a operei și personalității celui mai mare arhitect român al perioadei interbelice, contribuind astfel la evidențierea incontestabilului aport al unor profesioniști la făurirea culturii și civilizației României moderne.

Autorul alege, ca sistem ordonator al lucrării, desfășurarea cronologică a evenimentelor, întreprinzînd și numeroase incursiuni în teritoriile adiacente vieții de familie, contextului arhitectural intern și internațional, climatului cultural și al vieții sociale etc, toate menite a reliefa mai bine condițiile în care a creat marele arhitect. Stilistic, Radu Patrulius îmbină analiza de specialitate cu povestirea pigmentată de întîmplări trăite de autor, de numeroșii contemporani și apropiați ai lui Creangă (cu care autorul a avut convorbiri), cu mărturii din publicistica vremii. În felul acesta, ne întîlnim permanent în paginile cărții, alături de date, evenimente și observații analitice, cu anecdote și constatări care ne descreștesc fruntea.

Autorul a întreprins o amplă muncă de documentare, a știut să depășească dificultățile în găsirea surselor de informare asupra unei personalități în ale cărei preocupări nu se afla formarea unei arhive de proiecte și realizări sau publicitatea. El ne oferă astfel — trebuie s-o afirmăm de la început — un impresionant caleidoscop de informații scrise și iconice menite a contura în toată plenitudinea personalitatea lui Horia Creangă.

Purtați de balansul desfășurării evenimentelor, după capitolul introductiv, sugestiv intitulat: « *Nepotul lui Creangă, iubitor de viață, jovial și mucalit* », cuprinzînd o minuțioasă prezentare a genealogiei arhitectului și începuturilor sale la Școala de arhitectură din București (1913), sîntem transportați la Paris în « *Orașul lumină* », unde frămîntările și transformările, noua strălucire a Franței ce urmează primului război mondial, atrag și numeroși tineri români (G. M. Cantacuzino, H. Teodoru, I. Davidescu, C. Bogdan, D. Săvulescu, N. Săvulescu, I. Ghica-Budești ș.a.), dornici de a participa la un intens proces de înnoire. Printre ei, Horia, atent la mersul evenimentelor arhitecturale ce înclinau balanța spre afirmarea ideilor moderne, își conturează progresiv personalitatea, apreciat și stimat de colegi și profesori.

În 1927, cînd arhitectul (după ce își susținuse la Paris diploma, în 1924) revine în țară, criza economică frînă activitatea de construcții, iar pe terenul ideologiei se desfășura o puternică confruntare de opinii între adepții « modernului » grupați în jurul « *Contimporanului* » și « tradiționaliștii » majoritari printre profesioniști. În acest climat complex, în care o parte a factorilor politici sprijină sau chiar promovează nou, Creangă (formînd împreună cu soția sa Lucia Dumbrăveanu și fratele său Ion nucleul « echipei Creangă ») cîștigă în 1929 concursul pentru clădirea ARO (Patria) de pe bulevardul Magheru. Realizarea acestei binecunoscute construcții bucureștene (1931) deschide — așa cum subliniază cu pertinență autorul cărții — seria imobilelor importante adoptînd factura « modernă » și marchează *Deceniul patru*, cea mai fertilă perioadă din creația marelui arhitect, pe larg prezentat în capitolul « *Contribuția lui Horia Creangă la arhitectura anilor '30* ».

Ansamblurile și clădirile pentru industrie (actualele Uzine 23 AUGUST și REPUBLICA), ca și ineditele contribuții « design » (« Automotorul nr. 1000 »), blocurile cu apartamente (Cosmonauților 5A, Lemnea 12, Bălcescu 35, Victoriei 91—93, Roma 63), hotelurile (realizări și proiecte ARO-PALACE și ARO-SPORT — Brașov etc), școlile (îndeosebi cea din strada Maior Coravu), Stadionul Republicii, numeroasele locuințe individuale, urbane și de vacanță (începînd cu « deschizătoarea de serie » — Casa Dr. Petru Groza din Deva 1927), Cartierul Vatra Luminoasă, Halele Obor ș.a. beneficiază de amănunțite prezentări cu descrieri, planuri, fotografii, fațade.

Autorul, consecvent stilului adoptat, ne oferă, în același timp, în permanență, fundalul evoluției umane a arhitectului, calitatea relațiilor sale cu colaboratorii, încearcă să deslușească contribuția acestora la conceperea și realizarea numeroaselor lucrări, creionînd fragmente ale unei fresce a lumii culturale a vremii.

« *Liniștea apelor* » și « *Postfața* », ultimele capitole ale cărții, oferă prilejul unor observații conclusive (« . . . *Creangă rămîne pentru noi, reperul nostru românesc în arhitectura modernă a timpului său* . . . »), a unei, « personale » dar interesante și utile, cronologii selective a evenimentelor arhitecturale românești în perioada 1929—1938; se referă la locul ocupat de Creangă (și de arhitectura noastră « modernă », în general), în bibliografiile interne și internaționale, identifică « *imagini-sintagme în contextul unei estetici-Creangă* », compară traiectoria profesională a arhitectului cu « *fundamentele mișcării moderne* ».

În fine, capitolul « *Amintiri* » cuprinde interesante și utile mărturii ale unor personalități (G. M. Cantacuzino, Haralamb Georgescu, inginerul D. Roată, Nicolae Nedelescu, Victor Eftimiu, Horia Oprescu) despre Horia Creangă.

Cartea arhitectului Radu Patrulius se înscrie cu cinste în preocuparea, ce am dori-o mult amplificată și aprofundată, de cunoaștere și însușire a marilor valori ale arhitecturii noastre, repere trainice ale culturii românești.

Conf. dr. arh. MIRCEA LUPU

Juliana Fabritius-Dancu: SÄCHSISCHE KIRCHENBURGEN AUS SIEBENBÜRGEN (Bisericile fortificate săsești din Transilvania), redacția revistei Transilvania, Sibiu, 1980, 75 planșe acuarelate, scurt istoric al fiecărei biserici-cetăți glosar

Se află în țara noastră, pe lîngă numeroase monumente unicat, cîteva familii de clădiri și ansambluri cu elevată valoare istorică, culturală și artistică. Între aceste familii monumentale, alături de fortărețele cneziale, mînăstirile pictate, culele oltenești și bisericile de lemn, un loc aparte îl ocupă și *bisericile-cetăți* ale sașilor din Transilvania. Despre cele aproape 300 de exemplare menționate la jumătatea mileniului actual și dintre care au răzbătut pînă astăzi ceva mai multe decît jumătate, s-a scris pe larg în ultimul secol și jumătate.

Ultima lucrare dedicată acestui program de arhitectură militară conturat în Evul Mediu tîrziu este datorată Julianei Fabritius, cunoscută pentru preocupările sale în domeniul istoriei și criticii de artă, apreciată pentru operele sale de artă plastică, care a cutreierat timp de zece ani după 1968 marea majoritate a ansamblurilor fortificate păstrate în satele săsești aflate în teritoriul circumscris de Sibiu / Hermannstadt, Tîrnăveni / St. Martin și Brașov / Kronstadt.

Inițiativa publicării albumului revine scriitorului Ștefan Tancou de la revista « Transilvania », care în cuvîntul de început justifică astfel acest gest: « Ca semn al prețuirii noastre pentru realizările acestui înzestrat și harnic popor al sașilor transilvăneni, ca expresie a considerației față de monumentele ridicate prin propriile sale forțe și pe care nenumărate generații de țărani meșteșugari, cărturari și artiști le-au lăsat moștenire urmașilor, oferim cititorilor din țara noastră și de peste hotare această mapă ale cărei imagini ilustrează unele din cele mai reprezentative realizări ale acestor oameni cu care conviețuim de veacuri. Bisericile fortificate și cetățile sătești punctează și azi peisajul transilvan, țîșnind cu turnurile lor spre orizontul atît de familiar hotărnicit dintotdeauna de piscurile Carpaților. Asemeni unor adevărate cronici de piatră, bisericile-cetăți ne vorbesc despre încleștările și bătăliile din vremuri trecute, ele stau mărturie unui grandios efort colectiv de o minunată bogăție creatoare ».

Studiul istoric preliminar și cele 75 de planșe ilustrative ce constituie miezul albumului adeveresc spusele cărturarului sibian, ce se înscrie astfel în șirul oamenilor de cultură români care, începînd cu George Oprescu (Bisericile-cetăți ale sașilor din Ardeal, București 1956), au cercetat această tulburătoare realitate. Înarmată cu un cuprinzător material grafic și arhivă, iscodind la fața locului fiecare din ansamblurile prezentate, autoarea completează pertinent cunoașterea istorică actuală. Într-o primă parte a studiului, se conturează în linii mari apariția și evoluția acestui program cu rol de apărare colectivă în diverse zone ale Europei (Europa Centrală. Scandinavia, Franța, Italia). Instabilitatea politică de la începutul mileniului ce coincide cu extensiunea catolicismului, determină micile comunități rurale să caute mijloace adecvate de existență neatîrnată. Clădirile de cult au oferit de la bun început, ca singurele încăpătoare și executate din materiale rezistente, un adăpost cît de cît mai sigur. Printr-o bulă papală (1059), terenul bisericii și al cimitirului învecinat este declarat zonă « non belligerandi », protejînd nu numai persoanele ci și bunurile acestora (fără a considera mobilierul și odoarele religioase). Treptat, valabilitatea actului s-a extins din apus spre răsărit, paralel cu procesul de creștinare și difuzarea colonizărilor.

În zonele ocupate de « hospites saxones » ale Transilvaniei, bisericile, menționate la cîteva decenii după stabilire, au avut inițial doar funcțiuni religioase. Abia după dezastrele produse de invazia tătărească din 1241, se pune problema realizării unor construcții și amenajări defensive. Primul program, probabil de obîrșie locală, este cel al cetăților de refugiu, unde mai multe sate colaborau la fortificarea unui deal sau monticul, aflat în vecinătatea lor. Caracterul neașteptat al atacurilor tătare sau turcești, viteza cu care se deplasau corpurile de călăreți, făceau însă dificilă folosirea cetăților de refugiu. În consecință, atenția sătenilor se îndreaptă spre clădirea bisericii, plasate de regulă în mijlocul așezării. Avînd o capacitate acceptabilă, realizată din piatră, suficient de înaltă pentru a stăpîni vizual zona înconjurătoare, biserica primește o dublă funcționalitate: de cult și de apărare.

Incitată de problema bisericilor-cetăți, autoarea trece în revistă întreaga gamă de construcții și amenajări pentru apărare prezente în Transilvania Evului Mediu. Sistemul de apărare, așa cum trebuie să fi existat în secolele XI—XII e.n., consta dintr-o fișie de teren lată de 10—15 km cuprinzînd fortificații cu valuri de pămînt, palisade și cetăți din piatră. Local, sistemul se completa cu rezidențele întărite nobiliare, cetățile de refugiu și din a doua jumătate a secolului al XIII-lea cu bisericile-cetăți. Sînt prezentate pe larg construcțiile bisericești ale sașilor, evoluția lor planimetrică și stilistică, adaptarea la cerințele de apărare prin amenajarea turnului de intrare, apariția unui al doilea turn în partea altarului, fortificarea acestuia sau a întregii nave etc. Spiritul de inițiativă și inventivitatea localnicilor constrînși în a-și apăra viața și bunurile au generat o largă gamă de rezolvări funcționale, exprimate în forme plastice ingenioase. Lucrarea cuprinde o clasificare argumentată a tipurilor de fortificații bisericești dar abordează cum era de așteptat și restul construcțiilor defensive dispuse în jurul clădirii de cult. Numărul, mărimea și forma incintelor, felul de tratare al acceselor, forma și dispunerea turnurilor de apărare, rolul lor defensiv evidențiat prin detaliile arhitecturale specifice, speculerea și amenajarea terenului (șanțuri, valuri de teren, mlaștini), fac obiectul unor analize logice, ilustrate amănunțit cu exemple adecvate. De asemenea, este discutată plasarea bisericilor-cetăți în geografia locală, închiderea unor văi, controlul unor trecători, supravegherea zonei înconjurătoare, modul în care localizarea ansamblurilor izolate se constituie într-un sistem defensiv regional.

Studiului istoric preliminar, care este de fapt suma concluziilor trase în urma cercetării obiectelor, îi urmează prezentarea detaliată a celor cîteva zeci de exemplare reprezentative atît din punct de vedere al valorii istorice și artistice, cît și după apartenența la anumite categorii funcționale sau arhitecturale. Fiecare planșă acuarelată cuprinde pe contrapagină un plan la scară cu indicarea etapelor de construcție și cu o densă descriere biografică. Acuarelele, reproduse în condiții grafice remarcabile de Întreprinderea poligrafică din Sibiu, înfățișează imagini caracteristice ale ansamblurilor, imagini adesea greu de prins cu aparatul fotografic. Clasificarea complexă propusă de autoare apare pe o hartă sugestivă cuprinzînd datarea, clasa stilistică a bisericilor, familia planimetrică a incintelor etc. Pentru înțelegerea unor termeni de specialitate, a fost întocmit un glosar ilustrat, întregit cu lista localităților (în românește și în germană) și o bogată sursă bibliografică.

În felul acesta, albumul „*Sächsische Kirchenburgen aus Siebenbürgen*" al Julianei Fabritius-Dancu capătă, pe lîngă deosebite calități artistice, o valoare informativă ieșită din comun, dovedită printr-un larg succes de librărie. Ceea ce ar putea fi înțeles ca un îndemn, pe de-o parte, pentru traducerea sa în limba română, pe de altă parte, pentru reluarea formulei la prezentarea celorlalte familii de monumente amintite la început.

Dr. arh. PETER DERER

SOLUȚII DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A TERMOIZOLAȚIEI FERESTRELOR LA CONSTRUCȚIILE DE LOCUINȚE ȘI SOCIAL-CULTURALE

În ultimii 10—15 ani, în țara noastră s-a executat un volum mare de construcții (construcții de locuințe, social-culturale, industriale, agrozootehnice etc), la care s-a folosit de asemenea, un volum foarte mare de ferestre.

La construcțiile de locuințe și social-culturale, ferestrele, ca soluții constructive, funcționalitate și calitate, au o importanță deosebită în ceea ce privește izolarea termică, respectiv asigurarea confortului în încăperi.

Prin suprafața ferestrelor și rosturilor de închidere a acestora se înregistrează, în prezent, cele mai mari pierderi de căldură. În cazul execuției neîngrijite a ferestrelor, cu rosturi mari, neetanșate, pierderile de căldură prin ferestre, ajung pînă la 43% din pierderile totale.

Ținînd seama de criza de combustibil și energie resimțită pe plan mondial și cu unele consecințe negative și asupra țării noastre, în ultimii ani, preocupările de economisire a acestor resurse au devenit sarcini prioritare în toate domeniile de activitate și mai ales în domeniul construcțiilor.

În acest sens se elaborează materiale și soluții constructive la care consumurile de combustibil și energie să fie minime și în același timp materialele și soluțiile ce se vor folosi să asigure o izolare termică cît mai bună.

O atenție deosebită se acordă și ferestrelor, elemente de construcții cu o mare pondere în fațadele construcțiilor, în același timp elementele de construcții prin care se înregistrează încă cele mai mari pierderi de căldură.

În majoritatea țărilor Europene — în special în ultimii 15—20 ani, volumul construcțiilor de locuințe, luînd o amploare foarte mare, soluțiile constructive și tehnologiile de execuție a acestora au fost mult perfecționate și simplificate. Aceste orientări noi s-au produs și în domeniul soluțiilor constructive și al producției de ferestre.

Pentru simplificarea tehnologiilor de producție și creșterea productivității muncii în fabrici și pe șantiere s-au simplificat și soluțiile constructive ale ferestrelor, trecîndu-se de la ferestrele duble și cuplate la ferestrele cu geam termoizolant. Deși geamul termoizolant are proprietăți termice mai reduse decît ferestrele duble și cuplate, soluțiile constructive și execuția industrială a ferestrelor cu geam termoizolant prezintă avantaje deosebite, deoarece tehnologia de execuție poate fi complet automatizată.

Pentru reducerea pierderilor de căldură pe ansamblu, s-a trecut la executarea ferestrelor finisate, cu geamul montat din fabrică și echipate cu garnituri de etanșare. Finisarea din fabrică asigură o mare stabilitate produselor, iar prin montarea geamurilor la producător se asigură o mai bună etanșare între geam și rama de susținere.

La noi în țară ponderea mare în construcții o au ferestrele duble și cuplate, care se execută și se livrează nefinisate, și fără garnituri de etanșare.

Ferestrele nefiind finisate, lemnul absoarbe mari cantități de apă din atmosferă sau din construcția umedă. Ulterior se trece la ajustarea și finisarea acestora într-un moment cînd umiditatea lemnului este mare. Prin pierderea umidității, lemnul se contrage, punînd în evidență rosturi și deformații mari la ferestre, ceea ce conduce la infiltrații de aer rece de 2—5 ori mai mari decît cele luate în calcule.

Directivele cu privire la îmbunătățirea termoizolației construcțiilor ce se vor executa în cincinalul 1981—1985 au ridicat probleme noi cu privire la elaborarea unor soluții constructive care să conducă la reducerea pierderilor de căldură în construcții. Aceste aspecte au fost puse la punct prin cercetări și experimentări efectuate de către ICPIL în colaborare cu ICCPDC-Filiala Iași și IPCT. Cîteva sînt prezentate cu fișele tehnice, nr. 240—242

SOLUȚII DE FERESTRE CU TERMOIZOLAȚIE ÎMBUNĂTĂȚITĂ ȘI EFECTELE TEHNICO-ECONOMICE ALE ACESTORA

Cercetările și experimentările efectuate în ultimul timp au urmărit mai multe aspecte:

— unificarea secțiunilor și profilelor pentru toate tipurile de ferestre;

— unificarea formatelor și alcătuirilor;

— realizarea de ferestre cu termoizolație îmbunătățită, care să permită folosirea prin asociere a elementelor constructive de bază.

Soluțiile constructive elaborate au fost executate în producție, iar verificările de laborator pentru stabilirea etanșeității la vînt și ploaie au fost efectuate de către ICPIL; pierderile de căldură au fost stabilite în colaborare cu ICCPDC — Filiala Iași, iar calculele tehnico-economice în colaborare cu IPCT.

Din cercetările și verificările efectuate rezultă că, în condițiile actuale de folosire a ferestrelor nefinisate pierderile mari de căldură sînt determinate de infiltrații de aer rece prin rosturile ferestrelor, care reprezintă 50—60% din pierderile totale de căldură. Prin finisarea ferestrelor în fabrică și echiparea acestora cu garnituri de etanșare se asigură ferestrelor o mare stabilitate și etanșare la acțiunea vîntului.

Datele obținute din încercările prezentate în sinteză la pag. 122, experimentările și calculele întocmite, scot în evidență următoarele aspecte tehnico-economice mai importante:

1. La toate soluțiile constructive de ferestre elaborate, comparativ cu ferestrele clasice (duble), consumul specific de lemn se reduce cu 13—35%

2. Prin finisarea ferestrelor în fabrică și echiparea ferestrelor cu garnituri de etanșare, infiltrațiile de aer se reduc cu 50%, iar în cazul folosirii de ferestre cu geam fix la loggii și balcoane, infiltrațiile de aer se elimină total

3. La aceleași tipuri de ferestre, prin reducerea infiltrațiilor se reduce și transferul termic, la ferestrele cu două rînduri de geam, în medie cu 12%, iar la cele cu trei rînduri de geam cu circa 20%

4. Prin reducerea infiltrațiilor de aer, la ferestrele cu două rînduri de geam se pot realiza economii de combustibili de 18—30 kgcc/m² fereastră/an, iar prin echiparea acestora și cu al treilea rînd la geam, economiile de combustibil se ridică la 21—33 kgcc/m² fereastră/an

5. La ferestrele cu geam termoizolant aceste economii sînt mai reduse: 3—5 kgcc/m² fer/an, cînd ferestrele au canate mobile, 9—18 kgcc/m² fer/an, dacă la ferestrele cu geam termoizolant se montează al treilea rînd de geam

6. Concomitent cu reducerea consumului de combustibil care este de 100—200 kgcc/apartament/an, se reduce și consumul de metal în instalații, care este de 20—50 kg/apartament

7. Cheltuielile suplimentare pentru realizarea acestor îmbunătățiri se recuperează prin economiile de lemn, combustibil și metal în 2—3 ani

8. Calculele și documentațiile elaborate scot în evidență că în prezent se fac mari eforturi pentru economisirea de combustibil în special prin efectuarea unor investiții în instalații de folosire a energiei solare. Din aceste calcule și analize rezultă că prin îmbunătățirea termoizolației ferestrelor, pentru economisirea unui kgcc s-ar investi 4,5 . . . 17 lei, în timp ce pentru economisirea acelorași cantități de combustibil în instalații de încălzire cu energie solară se investesc 20—43 lei/kgcc, deci de 3—4 ori mai mult. Rezultă astfel importanța unor măsuri de îmbunătățire a termoizolației ferestrelor, ținînd seama de economiile mari de combustibil ce pot fi realizate și mai ales de durata mare de funcționare a acestor elemente de construcție.

Efectele tehnico-economice arătate mai sus justifică cu prisosință luarea măsurilor pentru generalizarea soluțiilor noi de ferestre elaborate.

TIPURI DE FERESTRE DIN LEMN, INDICI TEHNICO-ECONOMICI

Tip	Consum specific m^3/m^2	Infiltrație aer $m^3/mh\ mmH^2O$	Transfer termic kcal/mph°C	Cost informativ la procurare / după montare, lei/m^2
*	0,062	2,5	2,0	208/300
A	0,050	0	1,74	249/310
B	0,060	0	1,48	411/486
C	0,065	1,0	1,64	532/623
D	0,050	0	1,77	499/585
E	0,058	1,5	1,67	545/638
F	0,045	0	1,77	499/586
G1	0,062	1,0	1,40	496/582

* Indici caracteristici ferestrelor cuplate nefinisate

A. Ferestre cuplate finisate sau nu, cu geam fix — **B.** Ferestre cuplate finisate cu trei rînduri de geam, unul fix — **C.** Ferestre cuplate finisate cu un geam termoizolant și cu un geam simplu — **D.** Ferestre cuplate finisate cu un geam termoizolant fix și unul simplu — **E.** Ferestre cu un geam termoizolant și cu un geam simplu pe ramă metalică — **F.** Ferestre cu geam termoizolant fix și ramă mobilă — **G1.** Ferestre cuplate finisate cu trei rînduri de geam — **G1f.** Fereastră cu trei rînduri de geam, exteriorul fix. — **G2, G2f.** variante de poziție a ramei suplimentare metalice — **G3, G3f, G4.** Variante cu ramă suplimentară din P.V.C. Sc. 1: 5

Pentru detalii vezi fișa tehnică nr. 240

Ing. VLADIMIR PLATON
Arh. FRANCISC RETTY

Fișe Tehnice

Depășind numărul de 200, fișele tehnice publicate în revistă, de aproape 10 ani, reprezintă un volum destul de mare, nu numai de muncă ci și de informație.

Deși pentru rubrica fișelor tehnice nu este un moment de bilanț, ar fi poate util să parcurgem, foarte pe scurt, această parțială compensare a marelui deficit de informație înregistrat în proiectarea tehnică și detalierea de arhitectură.

Cea mai mare parte a fișelor a cuprins rezolvări ale unor construcții prezentate în chiar numărul respectiv al revistei. A fost posibilă, astfel, o mai bună înțelegere a gîndirii de ansamblu și detaliu, chiar dacă — din motive editoriale — fișele nu au putut fi aduse alături de prezentarea generală.

S-a urmărit, în permanență, gruparea tematică a exemplelor în fișe și a fișelor pe numere.

Fișele care nu s-au referit la construcții prezentate în corpul aceleiași reviste, au fost dedicate în special prezentării unor materiale sau subansambluri noi, precum și unor studii privind soluții noi. Am adăugat, însă, grupărilor tematice și rezolvări de la alte construcții și solicităm, în acest sens, tuturor proiectanților și fabricanților să trimită redacției material documentar — chiar neelaborat din punct de vedere grafic — privind orice subiect care ar putea să intereseze pe colegii de breaslă.

S-a încercat o utilizare cît mai eficientă a spațiului disponibil. E drept că s-a ajuns, astfel,uneori, ca desenele să fie prea mult micșorate, în dauna clarității. Din acest punct de vedere, se va încerca, pe viitor, păstrarea unui echiliru.

Pe măsură ce un material documentar crește în volum, se simte nevoia clasificării și ordonării sale, în intenția unei utilizări cît mai comode. Prezentăm de aceea, o propunere de clasificare zecimală a problemelor de detaliere în construcții. Fără pretenția de a fi cea mai bună și cea mai completă (capitolele mari urmează să fie, în continuare, detaliate), ea reprezintă o bază pentru realizarea unui fișier, care ar putea cuprinde și alte semnalări. În baza acestei liste de probleme, au fost clasificate fișele publicate pînă în prezent, precum și alte cîteva prezentări de detaliu din paginile revistei.

În aceeași intenție, fișele tehnice vor avea indicate, începînd cu numărul de față, clasificarea principală și eventuale clasificări secundare.

Iar, pentru o recunoaștere mai ușoară și apreciere mai exactă a conținutului, deseori mai complex, al fișelor tehnice, se vor propune, pentru fiecare subiect, un număr de « cuvinte cheie » ce vor semnala elementele considerate ca definitorii. Cuvintele cheie vor ușura găsirea referirilor la anumite probleme restrînse sau domenii de probleme și, într-un viitor nu prea îndepărtat, vor putea sta la baza unei bănci de date computerizate privind rezolvările tehnice și de detaliu în construcții.

Arh. MARIUS SMIGELSCHI

FERESTRE LEMN, DUBLE, CU TREI RÎNDURI DE GEAM, FIXE, CERCEVEA SUPLIMENTARĂ DIN TABLĂ

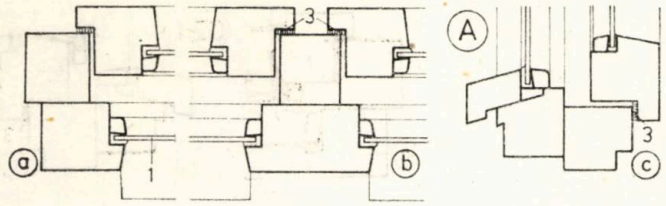

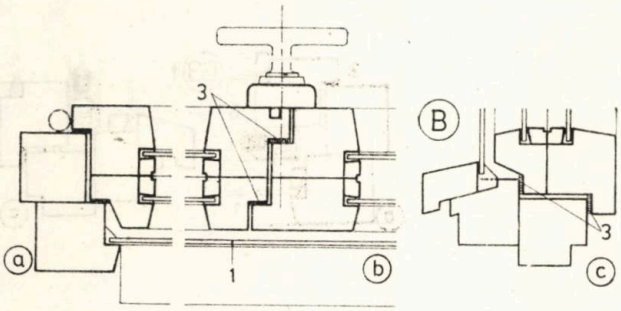

A. Ferestre cuplate finisate sau nu, cu geam fix — **B.** Ferestre cuplate finisate cu trei rînduri de geam, unul fix — **C.** Ferestre cuplate finisate cu un geam termoizolant și cu un geam simplu — **D.** Ferestre cuplate finisate cu un geam termoizolant fix și unul simplu — **E.** Ferestre cu un geam termoizolant și cu un geam simplu pe ramă metalică — **F.** Ferestre cu geam termoizolant fix și ramă mobilă — **G1.** Ferestre cuplate finisate cu trei rînduri de geam — **G1f.** Fereastră cu trei rînduri de geam, exteriorul fix.

a. *Secțiune orizontală toc* — **b.** *Secțiune orizontală îmbinare cercevele* — **c.** *Secțiune verticală prag. Sc. 1: 5*

1. *Geam fix* — **2.** *Izovit* — **3.** *Garnitură poliuretan* — **4.** *Ramă suplimentară din tablă de oțel* — **5.** *Izovit fix*

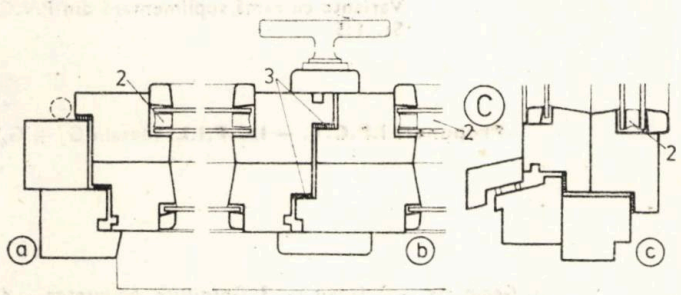

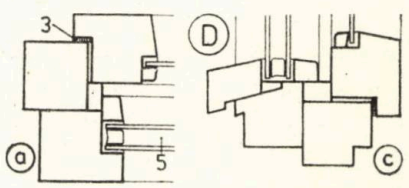

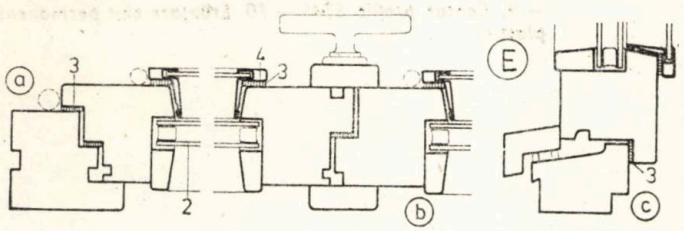

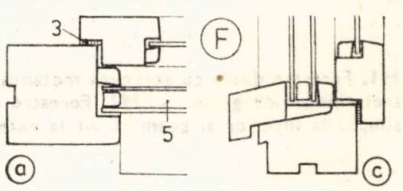

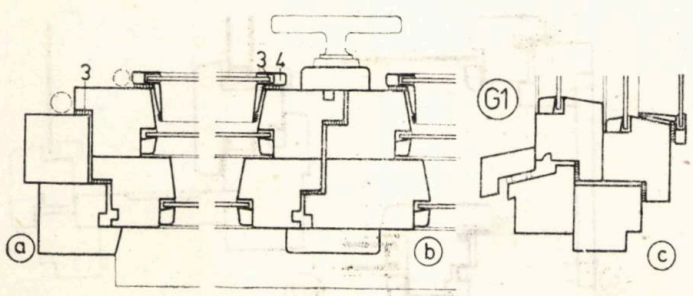

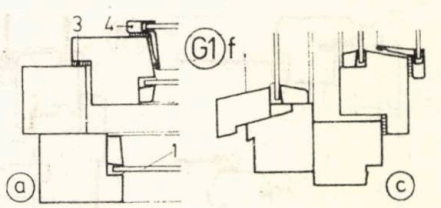

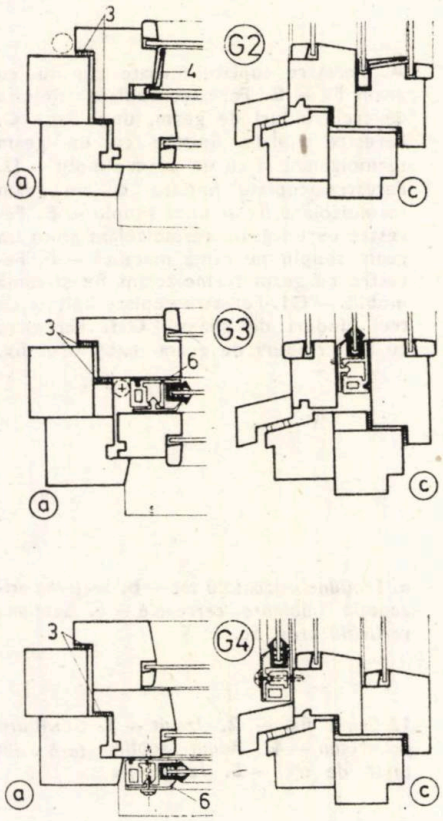

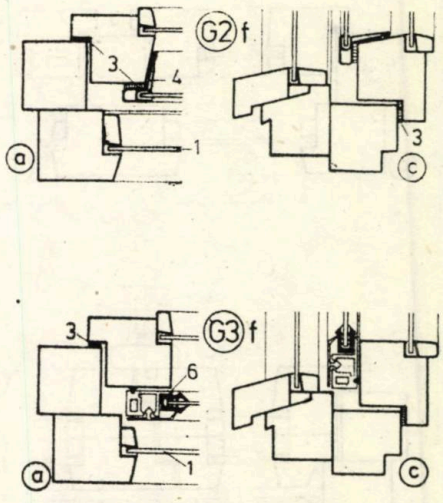

— G2, G2f. variante de poziție a rameisuplimentare metalice — **G3, G3f, G4.** Variante cu ramă suplimentară din P.V.C. Sc. 1:5

Propuneri I.P.C.T. — I.C.P.I.L. (detalii $G_2 \div G_4$)

1. Geam fix — 2. Izovit — 3. Garnitură poliuretan — 4. Ramă suplimentară din tablă de oțel—5. Izovit fix — 6. Ramă suplimentară din P.V.C. — 7. Garnitură din lamă de cauciuc — 8. Ramă suplimentară din oțel cornier — 9, Contur profile STAS — 10. Etanșare chit permanent plastic

Propuneri I.P.C.T. Proiect nr. 5696/81 sc. 1: 5

H1. Ferestre duble cu cercevea metalică suplimenară și trei rînduri de geam. — **H2.** Ferestre duble cu geam simplu la interior și geam izovit la exterior.

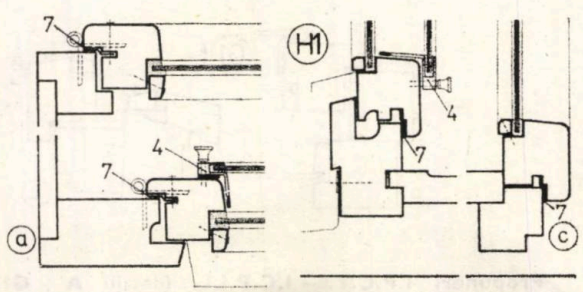

FERESTRE LEMN, DUBLE, CU TREI RÎNDURI DE GEAM, CU IZOVIT, CERCEVEA SUPLIMENTARĂ DIN CORNIER, OBLON GLISANT EXTERIOR.

Propuneri ale I. P. Carpați (pr. I. Till)
I Ferestre duble cuplate cu geam izovit la interior **J,K.** Ferestre duble cuplate cu cercevea suplimentară din oțel cornier — **L.** Ferestre triple (cu cercevele cuplate la exterior) sc. 1: 5

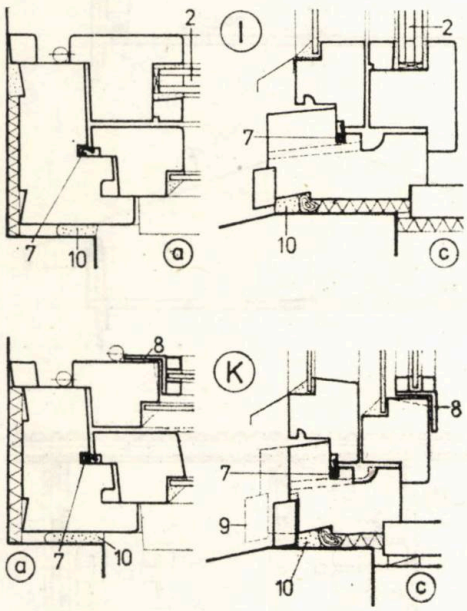

Pentru legendă vezi fișa 241

SECȚIUNE VERTICALĂ

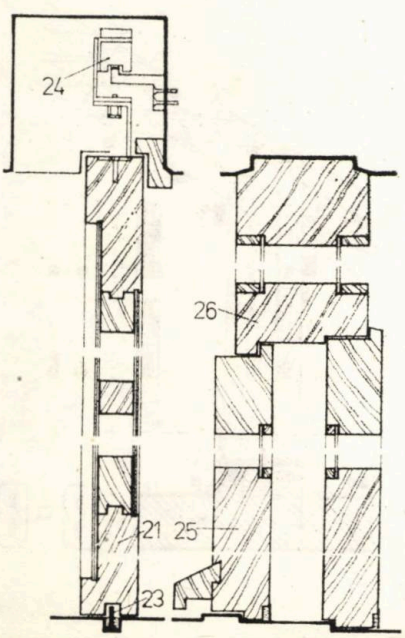

Ușa fereastră din lemn, dublă, în două canturi cu deschidere interioară, falțuri speciale pentru etanșare prin presiunea vîntului și oblon glisant către exterior. Oblonul poate fi închis în timpul nopții, constituind tampon termic suplimentar. După C. M. BIAGGI, G. LUCCHI — « Documents d'architecture, de composition et de technique moderne — fenetres » — Editura ANTONIO VALLARDI — MILANO — 1954 — (Sc. 1: 7)

21. *Oblon glisant din ramă lemn și plăci de placaj* — **22.** *Garnitură de cauciuc spongios* — **23.** *Șină de ghidaj* — **24.** *Dispozitiv glisare* — **25.** *Uși ferestre duble cu deschidere spre interior cu falțuri speciale* — **26.** *Supralumină fixă*

SECȚIUNE ORIZONTALĂ

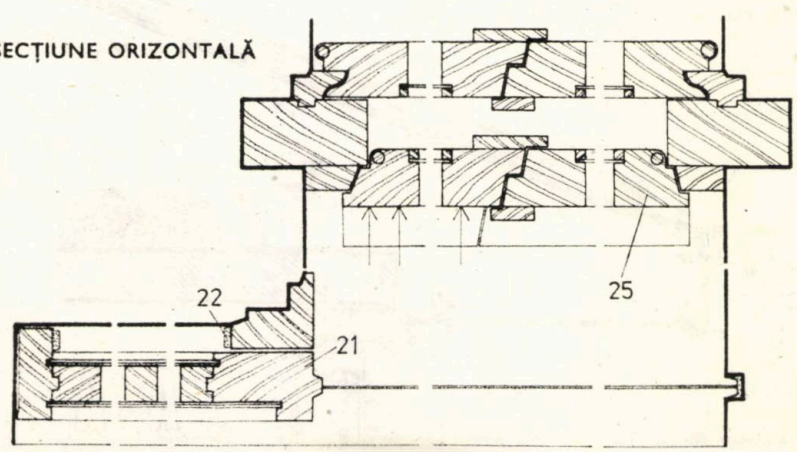

ACOPERIȘ CU CĂPRIORI ZĂBRELIȚI ȘI ÎNVELITOARE DIN ȚIGLĂ PRESATĂ ANSAMBLUL DE LOCUINȚE BĂNEASA

FISA TEHNICA NR. 243

A 4—5/1981

ȘARPANTA PE SCAUNE, CĂPRIORI ZĂBRELIȚI DIN LEMN, STREAȘINA ÎNFUNDATĂ, ÎNVELITOARE ȚIGLĂ PRESATĂ

clasificare 14.2

Acoperișurile construcțiilor din ansamblul Băneasa (prezentat la pag 58) au în general două ape, cu streșini înfundate. Panta redusă a impus prevederea sub țiglele presate a unui strat de carton asfaltat pe astereală din lemn.

De semnalat căpriorii zăbreliți, tălpile și popii, realizați din grinzi chesonate executate conform proiectului ICPIL (dr. ing. N. Georgescu) de către IFET Piatra Neamț.

Ca termoizolație în pod s-au folosit saltele din polietilenă umplute cu deșeuri de fibre și împîslitură din sticlă. Pentru circulație accidentală în pod s-au prevăzut punți din dulapi de izolemn de 80 cm lățime tratat cu silicați.

1. Opritor zăpada din platbandă 40/4 mm — **2.** Învelitoare țiglă presată cu jgheaburi laterale pe șipca transversală 28/48 mm. interax 32 cm. șipca longitudinală 18 × 38 mm, Carton asfaltat, astereala din scîndură rășinoase 22 mm grosime — **3.** Căprior din grindă chesonată (zăbrelită) 25/8 cm în lungime variabilă 180—600 cm — **3'.** Pop din grindă chesonată 25/8 — **3''.** Talpa din grinda chesonată 25/8 — **4.** Șipca 35/80 mm — **4'.** Șipcă 35/80 mm L = 100 cm, utilizată pt. înnădirea căpriorilor — **5.** Cosoroaba din lemn ecarisat 10/10 cm — **6.** Mustăți ∅ 6 mm la 70 cm interax — **7.** Cornier 40/40/4 mm — **8.** Strat carton asfaltat — **9.** Scînduri fălțuite, 22 mm grosime, lăcuite — **10.** Șipca 22/32 mm — **11.** Pazie lemn rășinoase 22 mm grosime — lăcuită — **12.** Furură lemn — **13.** Șort tablă zincată 0,5 mm — **14.** Jgheab 12/18 cm din tablă arămită — **15.** Placaj ceramic glazurat — **16.** Ferestre duble cuplate din lemn rășinoase — **17.** Buiandrug B.A. prefabricat 15/30 cm finisat la exterior cu praf de piatră — **18.** Planșeu B. A. — **18 cm** — **19.** Centura B. A. monolit 25/20 cm — **20.** Termoizolație 20 cm grosime din saltele din polietilenă umplute cu deșeuri din fire, fibre și împîslitură de sticlă — **21.** Zidărie de cărămidă 25 cm — **22.** Platbanda 40/4 mm — **23.** Lemn ecarisat 8/8 cm L = 100 cm pt. susținerea învelitorii la timpan — interax 70 cm — **24.** Contravîntuiri din lemn masiv de foioase $8/2^2$ cm — **25.**. Punți pt. circulație din dulapi de izolemn.

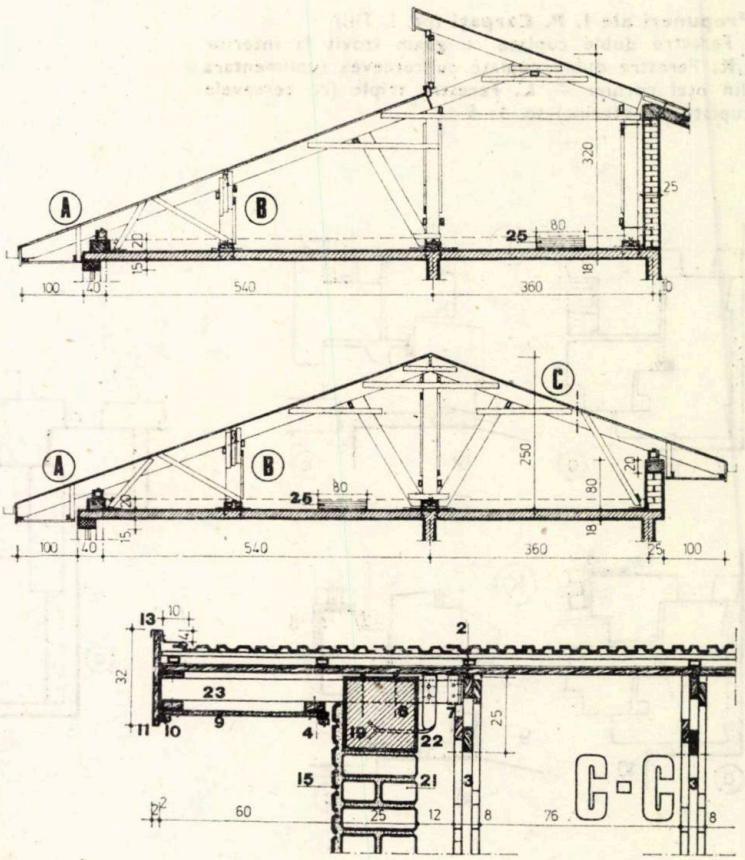

A. DETALIU DE STREAȘINĂ
B. DETALIU ASAMBLARE POP — CĂPRIOR CU ZONA DE ÎNNĂDIRE A CĂPRIORULUI
C. DETALIU ȘARPANTĂ ÎN ZONA TIMPANELOR

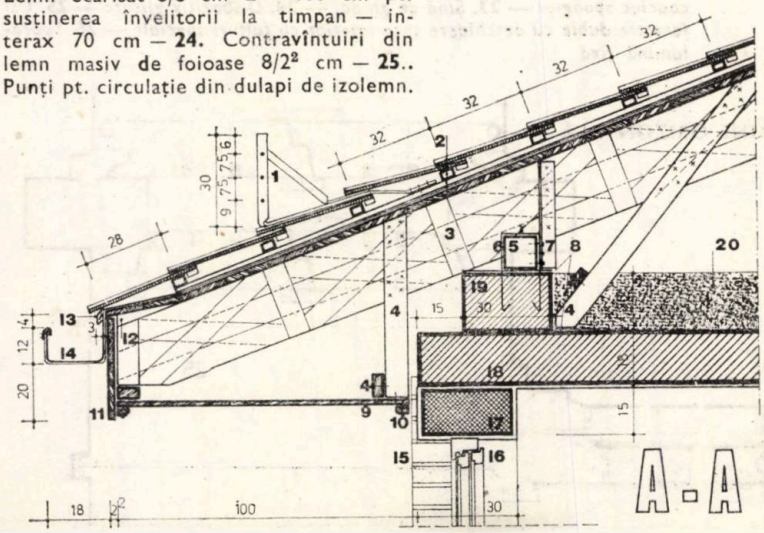

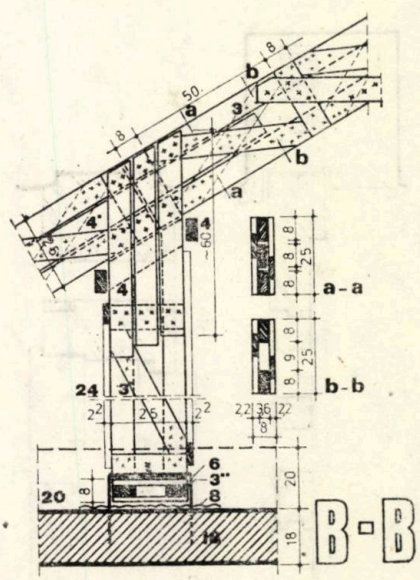

PERETE EXTERIOR UȘOR CU PROFILE DE ALUMINIU MICROELECTRONICA BUCUREȘTI

FISA TEHNICA NR 244

A 4—5/1981

SECȚIUNI DE ANSAMBLU, DETALII
PERETE EXTERIOR UȘOR, TÎMPLĂRIE ALUMINIU, ACOPERIȘ UȘOR, ATIC TERASĂ, HALA PARTER, HALA P + 1

clasificare 8.4; 11; 14.1

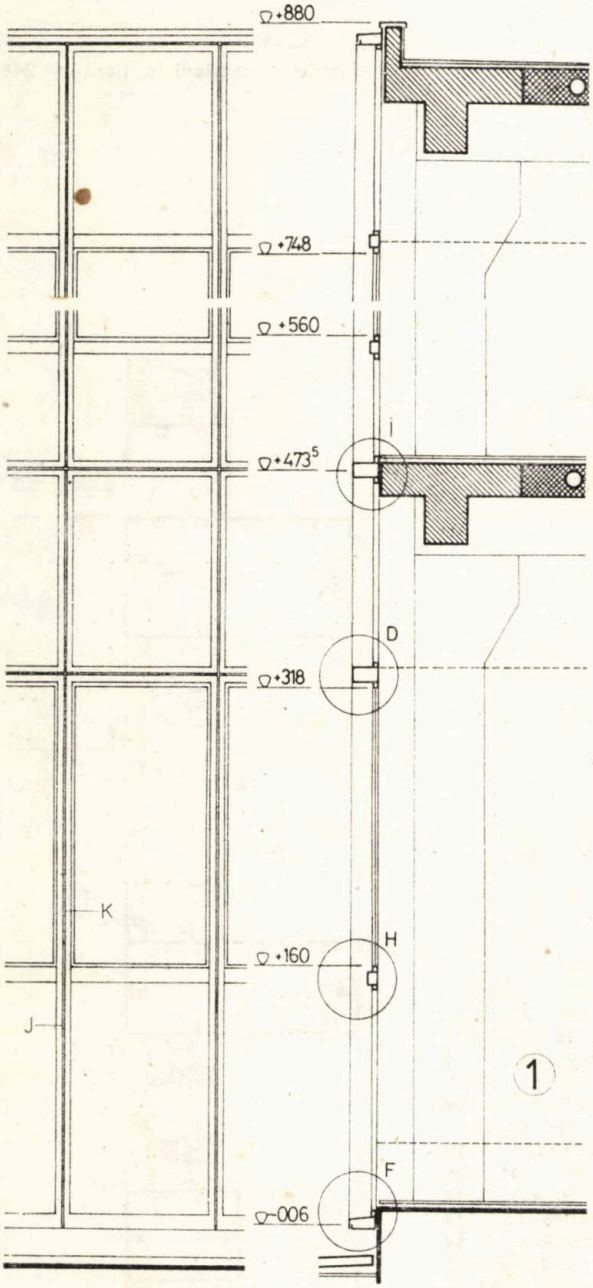

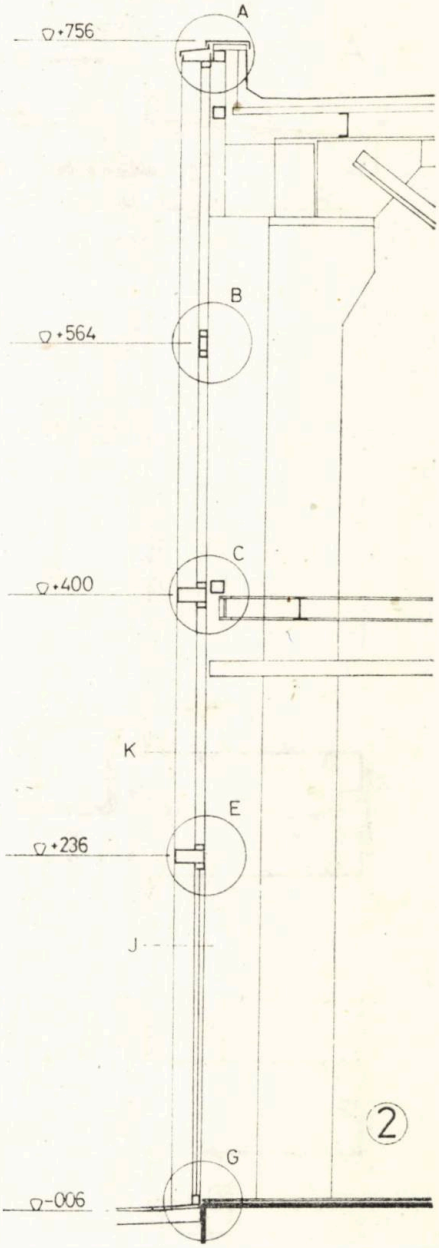

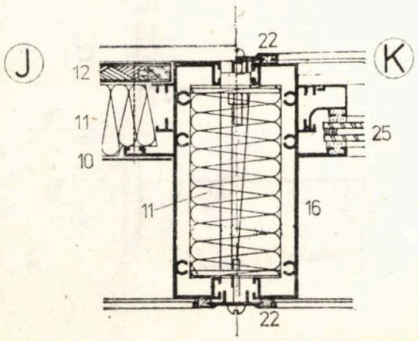

Peretele ușor cu profile de aluminiu de la Uzinele Microelectronica București, realizat după un proiect al IPCM (arh. I. SCHUSTER-CORDONEȚ), este în cea mai mare parte vitrat. Porțiunile opace termoizolate au spre interior plăci de PAL dublu melaminat, iar spre exterior tablă de aluminiu de 1mm grosime. Ar fi fost poate utilă o nervurare, lipirea tablei pe un suport sau utilizarea unei table presate cu microrelief, care să ascundă parțial eventualele defecte de planeitate.

1. SECȚIUNE PRINTR-UN CORP CU PARTER ȘI ETAJ
2. SECȚIUNE PRINTR-O HALĂ CU POD TEHNIC FOARTE ÎNALT

Restul detaliilor în fișa nr. 245 Legenda în fișa nr. 245

PERETE EXTERIOR UȘOR CU PROFILE DE ALUMINIU
MICROELECTRONICA BUCUREȘTI

FISA TEHNICA NR 245

A 4—5/1981

DETALII
PERETE EXTERIOR UȘOR, TÎMPLĂRIE DE ALUMINIU, ACOPERIȘ UȘOR, ATIC TERASĂ, HALĂ PARTER, HALĂ P + 1

clasificare 8.4; 11; 14.1

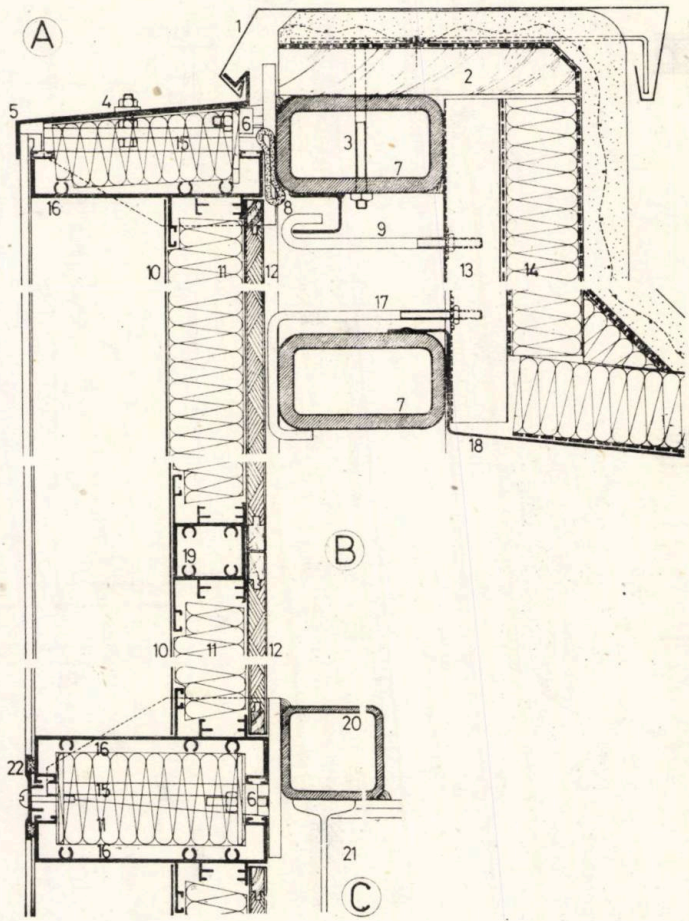

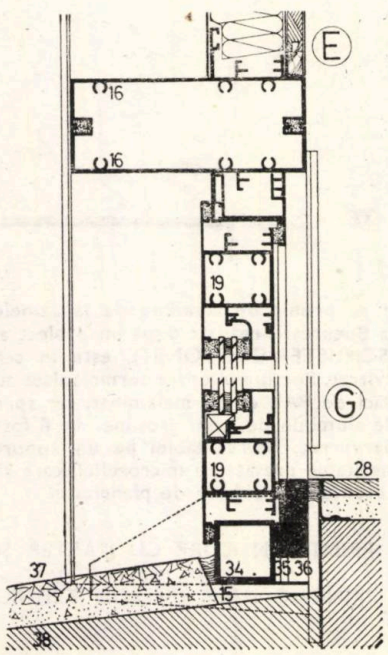

1. *Glaf tablă zincată 0,5 mm pe agrafe 20×3 mm* — **2.** *Scîndură 28×1,90* —**3.** *Șurub cu cap îngropat M6×100* — **4.** *Șurub M6×25* —**5.** *Profil AL46 — 0342* — **6.** *Șaibă fixare* — **7.** *Țeavă oțel 106×60×9 mm* **8.** *Etanșare cu țeavă cauciuc ∅35×25 mm* — **9.** *Agrafă fixare* — **10.** *Tablă aluminiu eloxat 1 mm* — **11.** *Vată minerală semirigidă G100×50 mm* — **12.** *PAL dublu melaminat masivuit 10 mm* — **13.** *Tablă cutată Al 0,50×0,75 mm* — **14.** *Termoizolație PEX 48 mm* — **15.** *Consolă* — **16.** *Profil Al P62* — **17.** *Agrafă* — **18.** *Contrapantă tablă 2 mm* — **19.** *Profil Al P8* — **20.** *Riglă din țeavă 106×60×6 mm* — **21.** *Pană inferioară 116* — **22.** *Profil Al 46 — 0454* — **23.** *Tavan tehnic Tip «Oradea»* — **24.** *Baghetă Al, P3C* —**25.** *Geam IZOVIT (4+9+4 mm)* — **26.** *Profil Al P10* — **27.** *Cornier Al 20×20×2* — **28.** *Pardoseală gresie ceramică* — **29.** *Sapă suport 15 mm* — **30.** *Planșeu B. A.* — **31.** *Profil Al 46—0338* — **32.** *Chit permanent plastic* — **33.** *Soclu din similipiatră frecată* — **34.** *Țeavă Al 32 — 40×40×4 mm* — **35.** *Profil Al P16* — **36.** *Bară Al 23.1 — 50×12,5 mm* — **37.** *Trotuar asfaltat* — **38.** *Pantă beton.*

Fațade și secțiuni în fișa nr. 244.

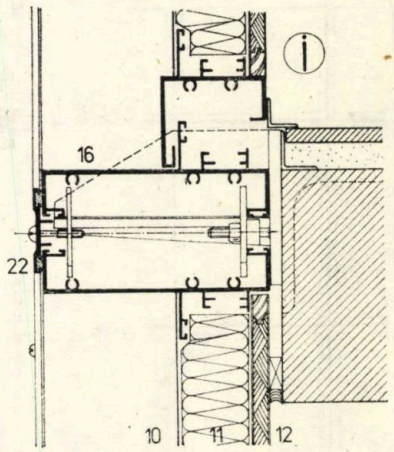

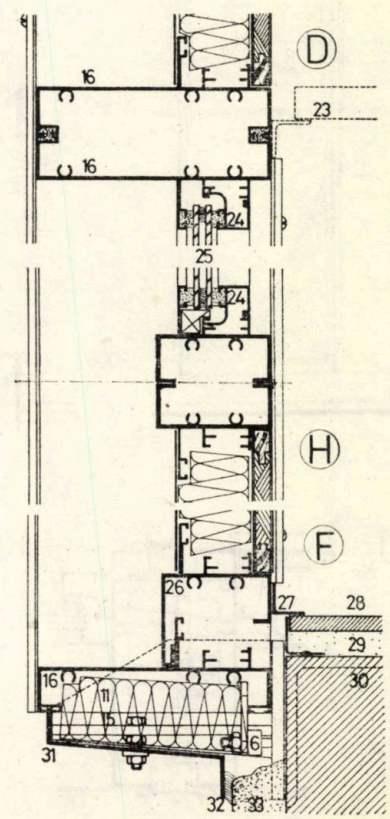

CLASIFICAREA PE PROBLEME A FIȘELOR TEHNICE ȘI A ALTOR SEMNALĂRI CU CARACTER DE DETALIERE CONSTRUCTIVĂ APĂRUTE ÎN REVISTA „ARHITECTURA" ÎN PERIOADA 1972—1981.

Sînt propuse 33 de capitole, unele subîmpărțite pentru a permite o urmărire mai ușoară. În baza lor urmează să fie întocmită o clasificare detaliată ce va fi prezentată într-un număr următor.

Arh. IULIUS IONESCU

1. MODULARE

2. FUNDAȚII — SUBSOLURI IZOLAȚII

3. CONSTRUCȚII ȘI STRUCTURI CURENTE

1. MONOLITE
   — 184 A5—6/78
   — 194 A2/79
   — 211 A6/79
2. PREFABRICATE
   — 210 A6/79
   — pag. 58—63 A2/75

4. STRUCTURI DE ÎNCHIDERE PENTRU MARI DESCHIDERI

1. PE CABLURI
   — 097 A5/74
2. TRIDIMENSIONALE
   — 106—107 A1/75
   — 173—175 A1—2/78

5. STRUCTURI SPECIALE

6. SISTEME INDUSTRIALIZATE

1. UȘOARE
   — 002—003 A2/72
   — 092÷095 A4/74
   — 134—135 A2/76
2. GRELE
   — 110—111 A2/75
   — 178—179 A3/78
   — pg. 40—46 A2/75

7. CONSTRUCȚII UȘOARE

(chioșcuri, case mici, pavilioane ușoare, pergole, copertine)
   — 002 A2/72
   — 034 A6/72
   — 090÷095 A4/74
   — 096 A5/74
   — 115 A3/75
   — 117 A4/75

8. PEREȚI EXTERIORI

1. CLASICI
   — 024 A5/72
   — 037 A1/73
   — 214÷217 A1—2/80
2. CU FINISAJE USCATE
   — 045—046 A2/73
3. PREFABRICATE GRELE
   — 001 A2/72
   — 021—022 A5/72
   — 031—032 A6/72
   — 051÷056 A3/73
   — 069 A6/73
   — 072 A6/73
   — 107—111 A1/75
   — 114 A3/75
   — 140—141 A5/76
   — 146—147 A6/76
   — 165 A5/77
   — 178—179 A3/78
   — 182 A5—6/78
   — 194 A2/79
   — 198÷201 A3/79
   — pag. 23 A2/75
   — pag. 60—62 A2/76
   — pag. 57—58 A4/79
4. PREFABRICATE UȘOARE
   — 057÷062 A4/73
   — 085—086 A2/74
   — 191 A1/79
   — 202 A4/79
   — 232—235 A1/81
   — pag. 60—62 A2/76
   — pag. 40. A1/73

9. BALUSTRADE, PARAPETE, JARDINIERE, BOVINDOURI

   — 023—024 A5/72
   — 029 A6/72
   — 033 A6/72
   — 037—038 A1/73
   — 069 A6/73
   — 074—075 A1/74
   — 082—083 A2/74
   — 142 A6/76
   — 150 A1/77
   —160—161 A4/77
   — 168 A5/77
   — 181 A4/78
   — 182 A5—6/78
   — 188—189 A5—6/78
   — 195 A2/79
   — 208—209 A6/79
   — 215—216 A1—2/80
   — 218—219 A1—2/80

10. TÎMPLĂRIE DE LEMN

1. UȘI
   — 030 A6/72
   — 101 A5/74
   — 143 A6/76
   — 209 A6/79
2. FERESTRE
   — 031—032 A6/72
   — 114 A3/75

11. TÎMPLĂRIE METALICĂ, MATERIALE PLASTICE ȘI COMBINATĂ

   — 005÷ . . 014 A3—4/72
   — 050 A2/73
   — 078 A1/74
   — 100 A5/74
   —122÷ .125 A5/75
   — 126—127 A6/75
   — 163—164 A5/77
   — 166— A5/77
   — 170—171 A6/77
   — 236—239 A2—3/81
1. PROFILIT

12. ÎNCHIDERI SPECIALE

1, PROFILIT
   — 047 A2/73
2. UȘI SECURIT
   — 015÷ 020 A3—4/72
   — 216 A1—2/80
3. MARI SUPRAFEȚE VITRATE
   — 078 A1/74
   — 126—127 A6/75
   — 163 A5/77
   — 166—167 A5/77
4. IZOLANTE.
   UȘI BLINDATE CU PLUMB
   — 154 A2—3/77
FERESTRE FONOIZOLANTE
   — 098 A5/74
   — 115 A2—3/77
   — 207—208 A6/79

13. PROTECȚIE ȘI ELEMENTE DECORATIVE LA FAȚADE

1. PROTECȚIE SOLARĂ
   — 022 A5/72
2. PROFILE, ANCADRAMENTE
   — 031—032 A6/72
3. TRAFORURI, ELEM. DECORATIVE
   — 143 A6/76

14. ÎNVELITORI-TERASE

1. TERASE
   — 054 A3/73
   — 107 A1/75
   — 137 A3/76
   — 173÷175 A1—2/78
   — 182—183 A5—6/78
2. ÎNVELITORI
   — 061 A4/73
   — 084—085 A2/74
   — 097—098 A5/74
   — 128—129 A6/75
   — 139 A4/76
   — 144 A6/76
   — 149 A1/77
   — 191 A1/79
   — 207 A6/79
   — 217 A1—2/80
   — 230—231 A6/80
   — 243 A4/80
3. MANSARDE
   — 144 A6/76
   — 149 A1/77
   — 206 A6/79
   — 217 A1—2/80

15. LUMINATOARE, FERESTRE ÎNCLINATE

   — 099 A5/74
   — 158—159 A4/77

16. PEREȚI INTERIORI

1. GREI
2. UȘORI
   — 086—087 A2/74
   — 102÷105 A5/74
   — 156—157 A4/77
   — 170—171 A6/77
   — 193 A2/79
   — 203 A4/79
   — 204—205 A5/79
   — 212—213 A6/79
3. GLISANȚI
   — 101 A5/74
   — 184—186 A5—6/78

17. PLACAJE-LAMBRIURI

   — 025—026 A5/72
   — 031—032 A6/72
   — 039—040 A2/73
   — 045—046 A2/73
   — 076—077 A1/74
   — 087 A2/74
   — 101 A5/74
   — 113 A3/75
   — 124—125 A6/75
   — 148 A1/77
   — 165 A5/77
   — 168 A5/77
   — 170 A6/77
   — 185—186 A5—6/78
   — 192 A2/79
   — 196 A3/79
   — 207—209 A6/79
   — 214 A1—2/80
   — 229 A5/80

18. DECORAȚIE INTERIOARĂ ȘI MOBILIER FIX

   — 070—071 A6/73
   — 145 A6/76
   — 148 A1/77
   — 151 A1/77
   — 220 A1—2/80

19. MOBILIER

(LEMN, METAL, PLASTIC etc.)
   — 035—036 A6/72
   — 065÷068 A5/73
   — 120—121 A5/75
   — 193 A3/79
   — 222—223 A3/80

20. TAVANE-PLANȘEE

   — 039÷044 A2/73
   — 076—077 A1/74
   — 099 A5/74
   — 113 A3/75
   — 124—125 A6/75
   — 155 A2—3/77
   — 165 A5/77
   — 169 A5/77
   — 173 A1—2/78
   — 187 A5—6/78
   — 197 A3/79
   — 207 A6/79
   — 226—227 A4/80
   — 228 A5/80

21. PARDOSELI (OBIȘNUITE, SPECIALE)

   — 176—177 A1—2/78
   — 190 A1/79

22. SCĂRI

   — 027÷029 A6/72
   — 072÷075 A1/74
   — 082—083 A2/74
   — 112 A3/75
   — 142 A6/76
   — 150 A1/77
   — 189 A5—6/78
   — 218—219 A1—2/80
   — 225 A4/80

23. COȘURI, VENTILAȚII

24. SOBE, HOTE, ȘEMINEURI

25. INSTALAȚII ȘI LUCRĂRI AFERENTE

1. SANITARE
   — 003 A2/72
   — 134—135 A2/76
   — pag. A1/73
2. TERMICE
   — 038 A1/73
   — 162 A5/77
3. VENTILAȚII
   — 043 A2/73
   — 196 A3/79
4. ILUMINAT
   — 026 A5/72
   — 044 A2/73
   — 063—064 A5/73
   — 089 A4/74
   — 096 A5/74
   — 113 A3/75
   — 118—119 A5/75
   — 125 A6/75
   — 151—152 A1/77
   — 165 A5/77
   — 169 A5/77
   — 187 A5—6/78
   — 192 A2/79
   — 221 A1—2/80
5. INSTALAȚII HELIOCAPTOARE
   — 244—245 A4/81

26. ANSAMBLURI ȘI DETALII SPECIFICE PROGRAMELOR

- CELULĂ CAZARE HOTEL
  — 037 A1/73
  — 073 A6/73
- FIRME COMERȚ
  — 118—119 A5/75
- PERON METRO
  — 224 A4/80
  — 226 A4/80
- LOCUINȚĂ CLIMAT CALD
  — 230—231 A6/80
- BAZINE ÎNOT
- JOCURI COPII
  — 088 A4/74
- KARTING
  — 116 A4/75
- SALĂ SPORT
  — 098 A5/74
  — 172 A1—2/78
  — 176—177 A1—2/78
- NIȘĂ LABORATOR
  — 152 A2—3/77
- BAZIN DEVELOPARE
  — 153 A2—3/77
- CABINE INSONORE
  —098 A5/74
  —155 A2—3/77
  —192—193 A2/79
- SALĂ POLIVALENTĂ
  — 184 ÷ 186 A5—6/78
  —101—102 A5/74
- CASĂ SOLARĂ
  —245—245 A4/81

27. DETALII, REPARAȚII, AMENAJĂRI RESTAURĂRI

28. IZOLAȚII, TERMO ȘI HIDRO SPECIALE

   — 079 A1/74
   — 100 A5/74
   — 153 A2—3/77
   — 183 A5—6/78

29. ROSTURI ȘI ETANȘĂRI ÎN CONSTRUCȚII

30. ECHIPAMENTE

31. MOBILIER URBAN, AMENAJĂRI GRĂDINĂ ÎMPREJMUIRI

   — 080 A1/74
   — 088—089 A4/74
   — 136—137 A3/76

32. DIVERSE

33. MATERIALE DE CONSTRUCȚII (UTILIZĂRI, CARACTERISTICI)

   — 047—050 A2/73
   — 138 A4/76
   — 180—181 A4/78
   — pag. 61—67 A2/72

actualitati

HALA SCULĂRIE-ELECTRO-APARATAJ, BUCUREŞTI

Situată în zona Pantelimon, înconjurată de clădiri de locuit, hala formează cap de perspectivă pentru Bulevardul Marelui Stadion.

Cerinţele de ordin tehnologic au impus alegerea unei clădiri etajate, având S + P + 6, concepută sub formă de bară cu secţiune transversală din 3 deschideri a cîte 6 m şi cu 11 travei de 6 m, pe o structură monolită cu planşee casetate.

Închiderile exterioare au fost realizate de tipul celor cortină, având montanţi şi tîmplăria metalică secco. Parapetele, executate din pereţi P.V.C. — macoplast, au spre interior spaţii pentru termoventilaţie.

Prin expresia simplă a volumetriei generale, a interioarelor şi faţadelor, s-a urmărit crearea unei imagini plastice agreabile, în deplină concordanţă cu spaţiul organizat înconjurător.

Lucrarea a fost onorată prin premiul Uniunii arhitecţilor în 1977.

Arh. ADRIAN-VICTOR ŞOTROPA

debut

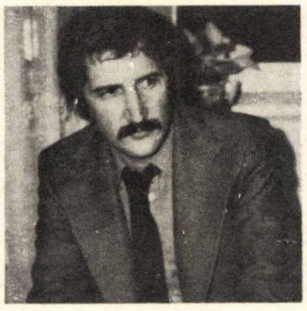

ARHITECT ADRIAN-VICTOR ŞOTROPA

- *Născut la 9 octombrie 1944 în comuna Nicolae Bălcescu, judeţul Teleorman*
- *Termină cursurile Şcolii tehnice de arhitectură şi construcţia oraşelor Bucureşti, în anul 1965*
- *Diplomat al Institutului de arhitectură « Ion Mincu » din Bucureşti, în anul 1973*
- *Pregătire în anii facultăţii, în atelierul prof. dr. arh. Romeo Belea*
- *Din 1973, lucrează ca arhitect proiectant, în cadrul Institutului de inginerie tehnologică şi proiectări de întreprinderi constructoare de maşini*
- *Primele îndrumări şi orientări, în domeniul proiectării avînd specificul industriei electronice şi electrotehnice, i-au fost date de către arh. Victor Hagiu, consilier arhitectură în cadrul I.P.C.M.*
- *Participă la elaborarea unor proiecte şi studii, cum ar fi: Fabrica de televizoare din R. P. D. Coreeană, I.E.P.E.R. (Întreprinderea de elemente periferice Bucureşti), lucrare care a luat premiul Uniunii arhitecţilor pe anul 1975, I.A.E.M.-Timişoara, Secţia aparate de măsură şi Secţia safire şi rubine, Dezvoltarea întreprinderii I.I.R.U.C.T.-Bucureşti, Secţiile de microproducţie I.C.E.-I.T.C. I.P.A. (Corp I.P.A.), aflate în construcţie, Fabrica Electroaparataj — Bucureşti — Hala sculărie (Premiul Uniunii arhitecţilor în 1977), Întreprinderea de cercetare şi producţie pentru aparate şi echipamente de bord pentru aeronave (în construcţie) — I.C.P.A.E.B.A. —, Studiu pentru Întreprinderea de minicalculatoare — Timişoara şi Studiu pentru Întreprinderea de comerţ exterior ELECTRONUM*
- *Preferinţe pentru o arhitectură modernă, simplă, sinceră, exprimată cu vigoare şi cu mult curaj.*

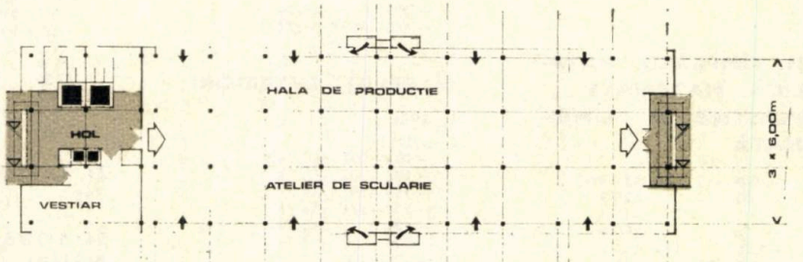

PLAN ETAJ CURENT W

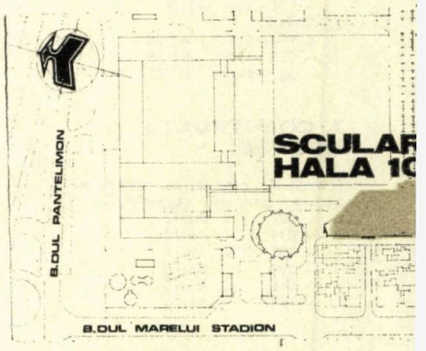

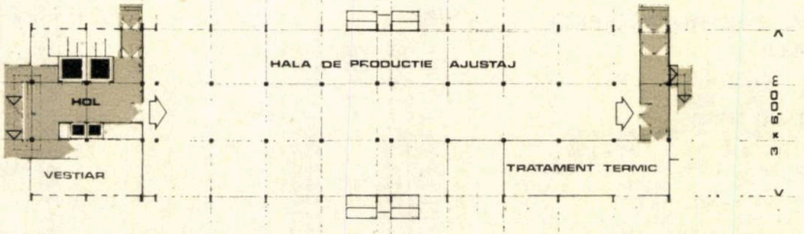

PLAN PARTER

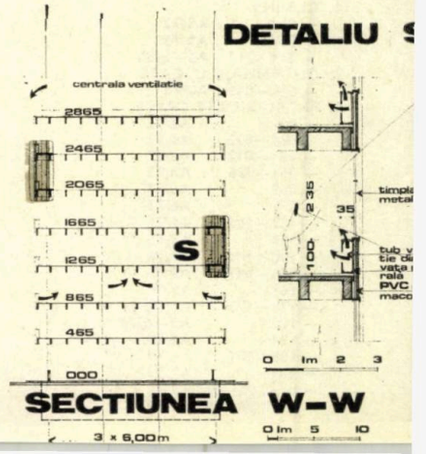

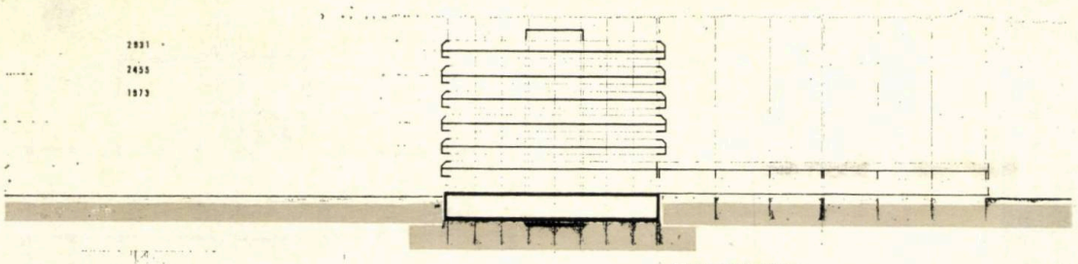

SECTIUNE

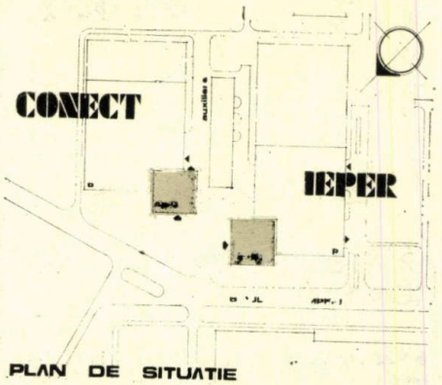

PLAN DE SITUATIE

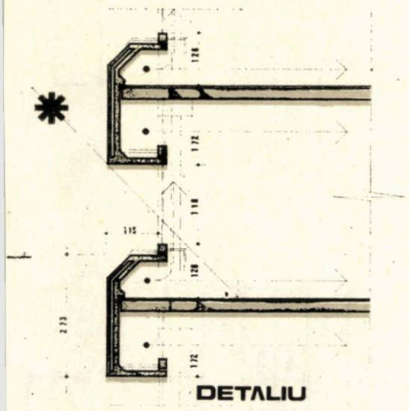

DETALIU

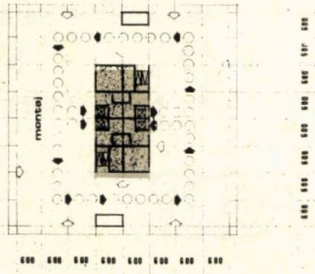

1. PLAN ETAJ CURENT

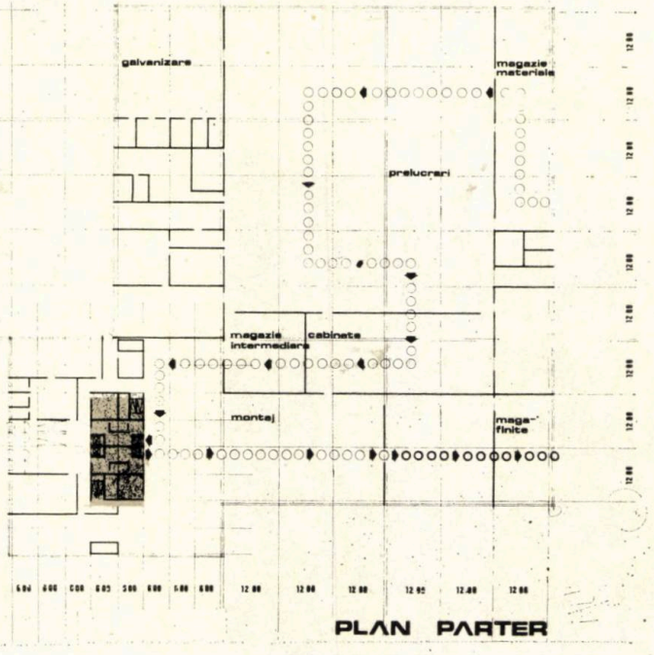

PLAN PARTER

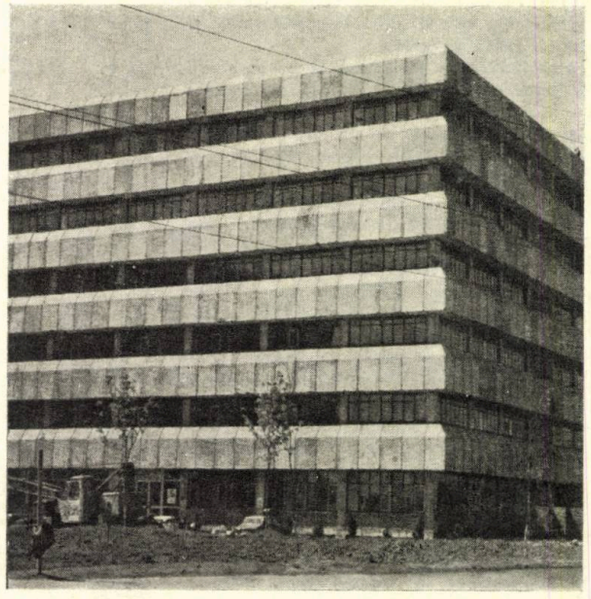

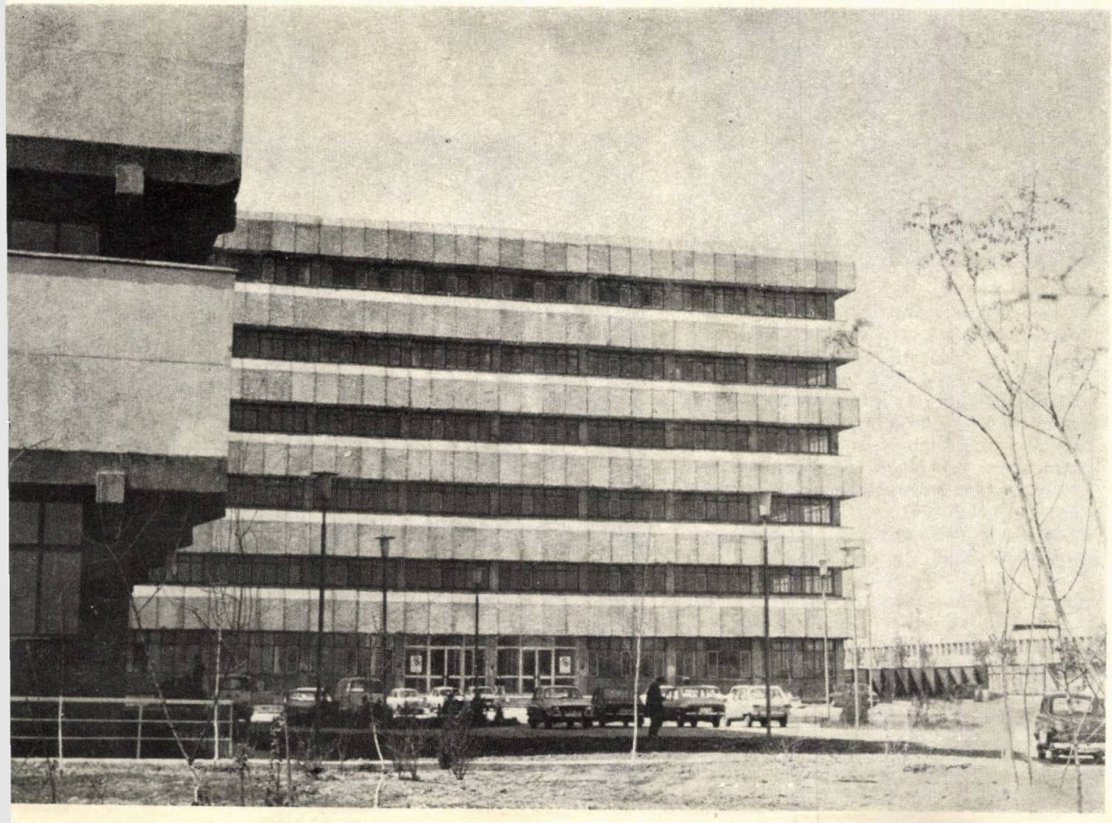

ÎNTREPRINDEREA DE ELEMENTE PERIFERICE— I.E.P.E.R.—BUCUREŞTI

În cadrul zonei industriale, cu profil electronic, Pipera, s-a executat şi dat în funcţiune, în anul 1975, construcţia I.E.P.E.R., care, împreună cu Întreprinderea C.O.N.E.C.T., e amplasată la intersecţia Şoselei Petricani cu Bulevardul Dimitrie Pompei, formînd un cap de perspectivă. Clădirea, cu S + P + 5, cuprinde toate spaţiile necesare montajului, fiind concepută pe un plan pătrat de 48 × 48 m şi cu o tramă de 6 × 6 m. Un miez central, monolit, cuprinde toate circulaţiile, anexele sanitare şi o parte a spaţiilor necesare condiţionării.

Închiderea exterioară a acestei clădiri înglobează spaţiile necesare termoventilaţiei, astfel încît parapeţii prefabricaţi au căpătat funcţiuni multiple: de închidere, de adăpostire a termoventilaţiei şi de umbrire a faţadelor. În soluţia de arhitectură, circulaţia aerului tratat se face cu introducere din spaţiul parapetelor şi cu absorbţie prin miezul central.

Acest mod funcţional de rezolvare a clădirii a avut ca rezultat şi o expresie de arhitectură specifică acestui volum de plan pătrat, multietajat. Şi această lucrare a obţinut Premiul U.A. în anul 1975.

Arh. ADRIAN VICTOR ŞOTROPA

ARHITECT CRISTINA-OLGA MOSCU

- *Născută Suciu, la 12 iunie 1951, în Cluj-Napoca*
- *Absolventă a Institutului de arhitectură « Ion Mincu » din București, studentă a profesorilor emeriți arh. Ascanio Damian și arh. Cezar Lăzărescu*
- *Arhitectă în cadrul Institutului de studii și proiectări pentru îmbunătățiri funciare — I.S.P.I.F. — București*
- *Asistent asociat, din 1977, la Catedra anilor IV—V — Atelierul prof. em. dr. arh. Cezar Lăzărescu*
- *Lucrări elaborate, ca șef proiect de specialitate: Sediul I.S.P.I.F., corpul proiectării, din Șoseaua Olteniței 35—37, București, Amenajări spații existente din I.S.P.I.F. pentru funcțiuni specifice (laborator geo, bază de utilaje, garaj, centru de calcul, club, cantină), Amenajări piscicole în perimetrul Amarah — Irak — stația de pompare, Amenajări pentru irigații — stații de pompare în perimetrul Kirkuk-Adhaim.*
- *Mențiune U.A. la Concursul pentru sistematizarea zonei centrale din Alba Iulia, 1977*
- *Alte preocupări: lucrări de grafică, poezii, cronică plastică și de arhitectură în revista LUCEAFĂRUL*
- *Preferințe pentru opera lui Wright*
- *Interes în descifrarea locului arhitecturii și arhitectului în cetatea contemporană. « Monumentele de arhitectură localizează în jurul nostru istoria, făcîndu-ne contemporani cu ea și obligîndu-ne să ne măsurăm gesturile în fața ei . . . Sîntem formați, condiționați de expresia culturală a spațiului în care ne mișcăm, îl asimilăm sau polemizăm cu el, ajungînd să-l interiorizăm și vrînd-nevrînd să ne exprimăm prin el . . . Cu toate acestea interesul trezit de arhitectură se manifestă doar în plan retrospectiv devenind obiect de studiu pentru istoricii de artă, evenimentele de arhitectură contemporană trecînd de cele mai multe ori nesemnalate de presă, darmite competent comentate de un « critic de arhitectură ».»*

— I.S.P.I.F. — BUCUREȘTI NOUL SEDIU AL PROIECTĂRII

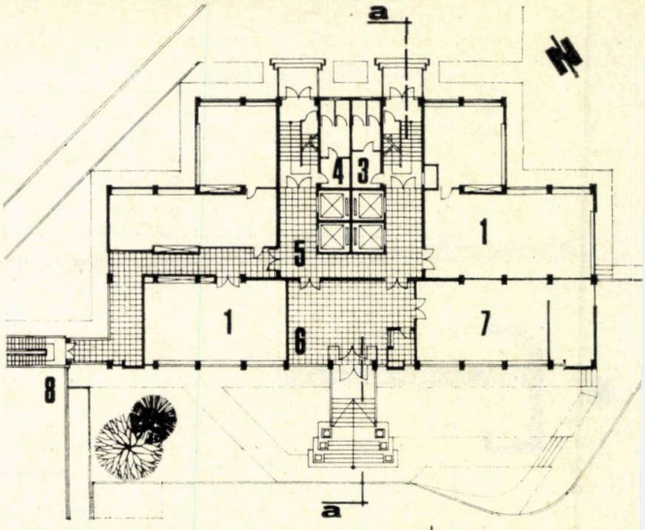

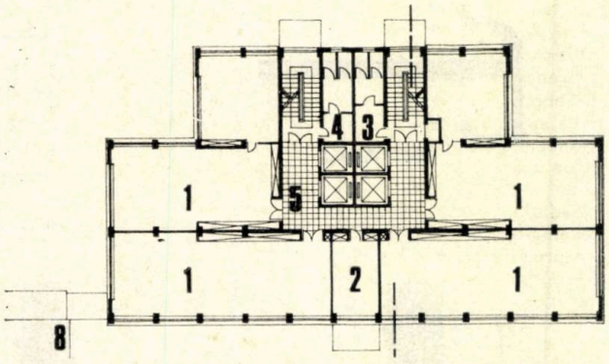

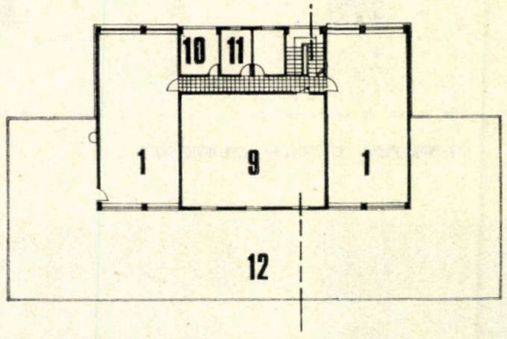

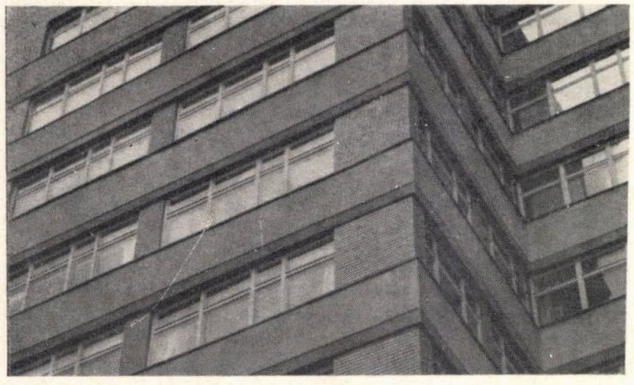

În urma seismului din 4 martie 1977, o parte din spațiile aparținînd I.S.P.I.F. au fost grav avariate (sediul din strada dr. Riureanu și etajele 5—6 ale imobilului Ciclop din Bulevardul Magheru). În aceste condiții, i s-a încredințat unui tînăr colectiv (din care au mai făcut parte, pe lîngă semnatara articolului de față, arhitecții Monica Alexandru, Ingeborg Ciubotea, conductorii-arhitecți Tudor Stinghe, Adriana Stinghe, proiectant Maria Iliescu, inginerii Călin Hoisescu, Vasile Crețan — rezistență —, Maria Constantinescu, Iustinian Lică — instalații — și Andrei Haret — șeful de proiect complex), proiectarea unui nou sediu pentru circa 1 000 persoane, în Șoseaua Olteniței 35—37, în cadrul unei incinte existente a I.S.P.I.F., cu clădiri p + 2. Terenul, triunghiular, redus ca suprafață și cu un metru sub nivelul carosabilului adiacent (Intrarea Daracului), a impus alegerea unei soluții

pe verticală. Structura atelierelor, de cîte 15—20 proiectanți a condus la gruparea a cîte 4 ateliere pe nivel curent de cîte 60—80 m² fiecare. Spațiul central conține grupurile sanitare și cîte 4 ascensoare de cîte 10 persoane, înconjurate de o circulație în **U**, legată de 2 scări de evacuare. În traveea mediană se găsește biroul șefului de compartiment ori de secție. Această distribuție, simetrică, a creat premisele realizării unei structuri cu bun comportament antiseismic, formată dintr-un miez de diafragme în nodul de circulație, atelierele de proiectare fiind pe cadre de B.A. cu traveea de 3×6 și cu o înălțime liberă de 3,30 m. Aria de exploatare de 4 117 m² față de aria desfășurată totală de 6 008 m² arată un indice de utilizare rațională a investiției.

Identica și repetabila funcțiune a proiectării a impus modelarea unei fațade uniforme, în care am accentuat orizontala ferestrelor și a parapeților, pentru a anihila înălțimea de aproape 40 m a casei (s + p + 10). Dispunerea alternată a planului parapeților, la etaj în fața structurii iar la parter și demisol în spatele structurii, diferențiază nivelurile. Juxtapunîndu-se orizontalelor, plinurile laterale de cărămidă aparentă unite la partea superioară, formează mari ancadramente, ce dau fațadelor culoare și o ascunsă monumentalitate.

Sediul nou al proiectării din I.S.P.I.F. a devenit un interesant cap de perspectivă dinspre Șoseaua Olteniței și Parcul Tineretului, completînd și, în același timp, integrîndu-se armonios vecinătăților.

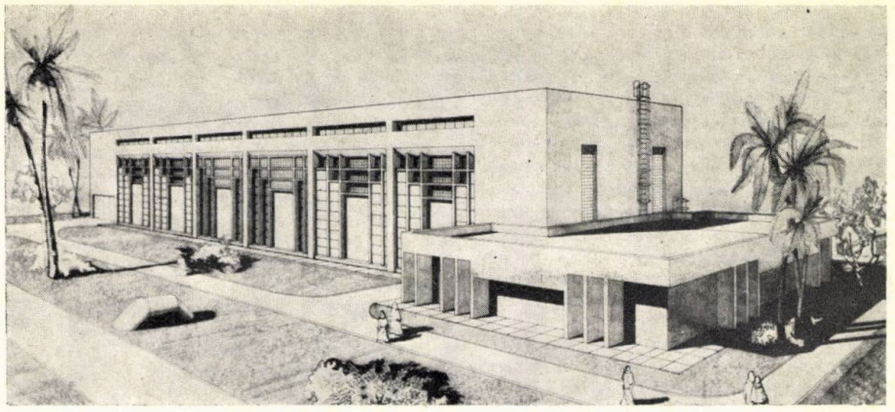

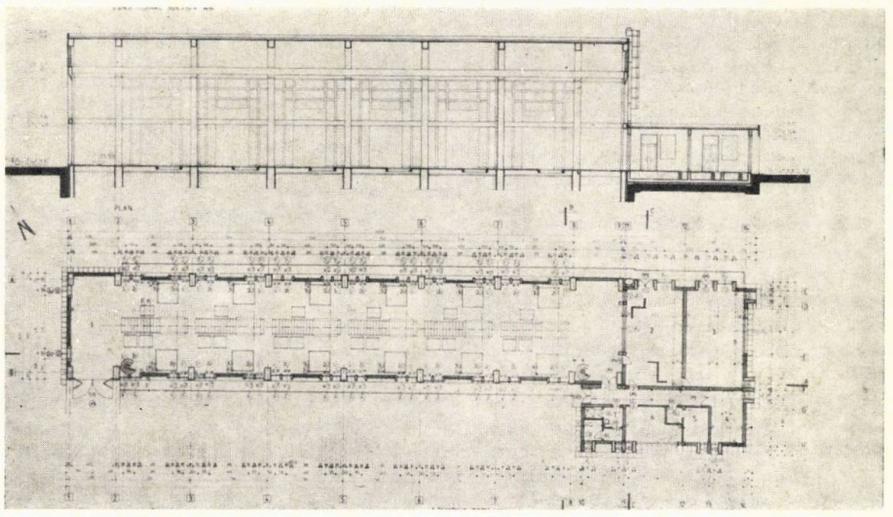

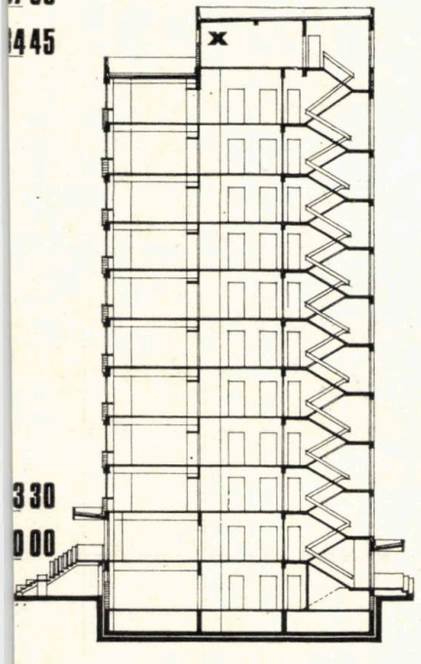

SEDIUL DE PROIECTARE AL I.S.P.I.F.: *1. Atelier proiectare — 2. Birou șef compartiment — 3, 4. Grupuri sanitare — 5. Hol lifturi — 6. Hol acces principal — 7. Bibliotecă — 8. Clădire existentă — 9. Cameră sistem motrice al liftului — 10. Birou — 11. Depozit — 12. Terasă*

STAȚIA DE POMPARE AMARAH-Irak: *1. Sala pompelor — 2. Cameră de control și comandă — 3. Cameră celule — 4. Condensatori 6 kV — 5. Camera bateriei 24 kV — 6. Atelier mecanic — 7. Grup sanitar*

STAȚIA DE POMPARE AMARAH—IRAK

Institutul de studii și proiectări pentru îmbunătățiri funciare — I.S.P.I.F. — București întocmește documentații pentru amenajări de irigații, desecări, combaterea eroziunii solului, piscicultură, atît în țară cît și peste granițe, cîștigînd încrederea partenerului străin într-o serie de țări ca Siria, Irak, Libia, Egipt, Somalia, Benin etc.

La solicitarea statului irakian, I.S.I.P.I.F. a întocmit proiectul-ofertă al unei amenajări de mare fermă piscicolă la Amarah. Irak. Alimentarea cu apă din sursă și evacuarea în emisar sau reciclarea prin aerare a apei uzate necesare funcționării fermei se face prin intermediul unei mari stații de pompare de bază, amplasată pe malul Tigrului, care asigură un debit de 15 m³/secundă, la o înălțime de pompare de la 3 la 9,5 m prin intermediul a 6 pompe cu ax vertical cu motoare de 320 kw. Condițiile geotehnice dificile — cu pînza freatică la suprafață, cu necesitatea efectuării săpăturilor sub apă — au condus la alegerea soluției de fundare prin cheson deschis cu adîncime de 12 m, cheson în care prin compartimentare s-a realizat și camera udă necesară funcționării pompelor. Suprastructura este formată din sala pompelor, o hală de 53,75 m × 10,20 m cu o înălțime de 12,20 m determinată de amplasarea, la cota + 9,5 m, a unui pod rulant de 12,5 tone forță la cîrlig, pentru montarea utilajelor. Stația are două travei suplimentare pentru accesul carosabil (vehiculele de mare tonaj care aduc pompele pentru montaj) și pentru amplasarea utilajelor auxiliare. Alăturat stației, se află clădirea anexei electrice, ce comunică cu stația prin camera de supraveghere și control automatizat al pompelor, reglarea făcîndu-se instantaneu în funcție de nivelul hidrologic din sursă. În anexă se găsesc încăperile celulelor de înaltă și de joasă tensiune, condensatorii, acumulatorii, precum și un mic atelier mecanic și un grup social.

Structura camerei pompelor este din cadre, 8 travei de (7,2 + 7,4) × 9,60. Stîlpii cadrelor au la înălțimea de 9,50 m niște scurte console susținînd grinzile podului rulant și o pasarelă de supraveghere, accesibilă prin două scări metalice în spirală.

Condițiile climatice, cu temperaturi de pînă la 48°C timp de șase luni / an, cu strălucire zilnică de 14,4 ore (maxima), au impus protecția termică a construcției, ca dată principală de program. Preluîndu-se în acest scop tipologia brizsoleiurilor locale, s-a propus un macrotrafor structural — alcătuit din spaleți și longeroane din beton armat — cu un joc de umbre în adîncime între planul tîmplăriei metalice cu geam transparent și cel al suprafețelor translucide din cărămidă de sticlă. Fiecare travee are în centrul ei un plin de zidărie, determinat de amplasarea utilajelor.

Prin modelarea plastică a fațadelor construcției integral climatizate s-a încercat să se imprime ansamblului acea aparență morfologică, care să-l situeze în spațiul arhitecturii arabe, exprimînd totodată caracterul industrial al funcțiunii.

La elaborarea proiectului, au luat parte: arh. Cristina-Olga Moscu, c.arh. Daniela Enescu, inginerii Dănuț Vițescu (rezistență), Alexandru Iosub, Ion Giușcă (tehnologie), Caragancev (electrice)

Arh. CRISTINA-OLGA MOSCU

DOUĂ PROPUNERI PRIVIND LOCUINȚA COLECTIVĂ DE MARE SERIE

A încerca să aduci elemente esențial noi în domeniul proiectării de locuințe colective începe să fie un risc peste care doar o cercetare de anvergură sau o constantă pasiune pentru acest program poate trece. Se poate spune că, ținînd cont de tehnologiile actuale, s-a cam trecut în revistă totalitatea variantelor de principiu, deosebirile eventuale întîmplîndu-se doar în cadrul lor, la nivelul rezolvărilor specifice de detaliu. Se mai pune întrebarea dacă mai este necesar să se încerce rezolvări neapărat noi în privința locuințelor, care se pare că au avut evoluția cea mai spectaculoasă în ultimele cinci-șase decenii, atît ca rezolvare urbanistică cît și de detaliu.

De fapt, din momentul în care proiectarea și construirea unor astfel de funcțiuni a însemnat un program social, încercările de a se aduce locuința colectivă, care avea avantajul rentabilității, la nivelul confortului celei individuale, au determinat chiar rezolvări esențial diferite. Se poate spune că locuința colectivă s-a aflat, ca problematică, întotdeauna, între densitate, **repetabilitate,** implicit **rentabilitate** și **confort** sau **unicitate.**

A oferi cît mai multe variante de rezolvare urbanistică sau de apartamente într-un cadru serializat este, cred, problema principală a locuinței colective, care ar atrage după sine o serie de alte avantaje (acoperirea necesităților de cazare în mod diferențiat în funcție de tipologia psihosocială specifică, vîrstă etc., crearea unei particularizări, individualizări și intimizări a locuinței colective și, în fine, aplecarea balanței spre această formă de locuire, care la nivel social rezolvă cel mai bine cazarea viitorului).

La toate acestea, se adaugă o previzibilă accentuare a crizei energiei, care ar spulbera visele și celor mai optimiști susținători ai locuirii individuale.

Este cazul ca, tocmai în această perspectivă, deloc plăcută, să se accentueze căutările pentru o locuință care asigurînd dezideratele pomenite la început să poată funcționa normal și economic în timp. Și acest lucru ar constitui și un răspuns la întrebarea pusă inițial.

A. Din cele două treimi ale timpului zilnic petrecut în general în locuință (o treime — odihnă, regenerare fizică și

psihică și o treime — distracție, recreare), cea esențială este prima. A doua, treimea loisirului, se poate desfășura și în mediul social, aceasta fiind direcția spre care se pare că este necesar să se tindă în viitor. Sedentarismul, cu toate consecințele lui, își are originea poate tocmai în asigurarea unui confort prea mare în locuință și într-o dotare tehnică exagerată.

Lăsînd la o parte aceste reflexii, care pot fi foarte bine simple speculații, o locuință, în viziunea noastră de astăzi, trebuie să răspundă următoarelor necesități, care presupun interdependențe și interferențe:

A.1. — adăpost (izolare elastică față de mediu),

A.2. — regenerare — 1. fizică — 1. odihnă — 2. prep. + servitul mesei — 2. psihică (relaxare),

A.3. — igienă,

A.4. — creșterea și educarea copiilor,

A.5. — informare (locuința ca receptor de informație prin radio, televizor, presă etc.),

A.6. — instruire — perfecționare,

A.7. — joc, hobby,

A.8. — depozitare,

A.9. — legături sociale — 1. în cadrul ei (vizite) — 2. prin spații de tranziție spre social,

A.10. — circulații.

Toate acestea, mulate cît mai perfect pe o specificitate psiho-socială, presupunînd un confort de un anumit standard și un potențial de organizare teritorială care să permită crearea unor spații urbane diferențiate funcțional, ar forma noțiunea de cazare, altfel spus, totalitatea factorilor necesari definitorii noțiunii de cadru familial, cu toate implicațiile pe care le are asupra individului dar și socialului.

B. Din această enumerare, se deduc: 1 — funcțiuni care au nevoie de o materializare directă (regenerare fizică — dormitor, igienă — baie); 2 — funcțiuni care se pot materializa în variante (instruire, perfecționare — camera de zi, dormitor); 3 — funcțiuni ținînd de latura psihologică, care nu se materializează decît prin modul de concepere a apartamentului; 4 — funcțiuni care se materializează prin dotarea tehnică a locuinței dar și printr-o proiectare adecvată (izolare față de mediu, igienă etc.). În plus, locuința colectivă trebuie să țină seama de latura socială a fenomenului, prin interdependența apartamentelor și prin crearea unor spații colective de tranziție între intim și social **(A.9.)**, dar chiar a spațiilor de interes mai larg, urban, printr-o maleabilitate maximă de organizare teritorială.

C. O critică obișnuită a ansamblurilor nou create, a locuinței colective de mare serie, nu poate să omită referirea la trei aspecte: **C.1.** — strict funcțional (la nivelul celulei de cazare), **C.2.** — urban, **C.3.** — a folosirii în timp. **C.1.** — Critica funcțională se referă în special la confort — **C.1.1.** — izolare fonică; **C.1.2.** — izolare termică; **C.1.3.** — orientare; **C.1.4.** — lipsa unor spații necesare unor anumite categorii de beneficiari; **C.1.5.** — proasta legătură funcțională între încăperi; **C.1.6.** — lipsa unui echilibru între intim și social etc.

C.2. — Critica urbanistică a locuirii colective pune în discuție: **C.2.1.** — spațiul urban obținut, **C.2.2.** — monotonia, **C.2.3.** — greutatea adaptării la situri cu un grad mare de dificultate a unei soluții serializate etc., toate acestea strîns legate între ele.

C.3. — Critica într-o perspectivă temporală se referă la: **C.3.1.** — lipsa unei elasticități din acest punct de vedere, **C.3.2.** — lipsa unei preocupări pentru o folosire economică energetică și chiar **C.3.3.**, pentru anumite categorii de sisteme constructive, o îngrijorătoare indestructibilitate de care dau dovadă și incapacitate de a oferi la limita capacității lor morale subansambluri eventual refolosibile. Punctul **C.3.3.** se referă, în ultimă instanță, tot la consumul de energie, asupra căruia ar trebui să fim și mai atenți încă de pe acum.

E adevărat că toate acestea au și implicații tehnologice, dar tot prin proiectarea de arhitectură s-ar putea obține profitul cel mai mare. Demersul presupus de articol, care se sprijină pe o detașare de proiectarea efectivă, deci se poate considera ca fiind ferit de implicațiile conjuncturale ale momentului, s-a concretizat și definitivat, atît printr-o observație de lungă durată asupra funcționalității apartamentelor, asupra modului în care sînt efectiv folosite de beneficiari, cît și printr-o preocupare constantă privind fenomenul locuirii colective și se sprijină și pe o reconsiderare a unor elemente de tradiție.

Propunerile vor avea deci o argumentație logică, sociologică, și istorică și vor fi urmate de o posibilă materializare practică, care va constitui un eventual argument final. Este vorba, în fapt, despre două propuneri care ating, în mare, majoritatea problemelor critice și care, fără a avea pretenția că le rezolvă, ar putea duce la o îmbunătățire a calității locuirii și eventual ar putea reorienta proiectarea de mare serie, fără să aibă nici un efect asupra laturii economice.

O observație interesantă este și cea referitoare la raportul între densitate și număr de niveluri, acum, la noi, densitățile mari la locuințe obținîndu-se doar printr-o înălțime mare, cu toate implicațiile structurale și tehnologice ce decurg de aici, și avînd drept cauză tot folosirea tronsonului tradițional de cîteva apartamente ca modul. Articolul încearcă să demonstreze și că o densitate mare cu puține niveluri nu se poate obține decît prin schimbarea sistemului, în cazul în care nu se recurge la o proiectare de unicat.

Deci, propunerile sînt următoarele:

I. — Reconsiderarea noțiunii de modul refolosibil în alcătuirea ansamblurilor de locuințe.

II. — O posibilă schimbare a moduiui de rezolvare funcțională a apartamentului.

I.1. — În practica curentă de la noi, se folosește ca modul **tronsonul** (de cîmp, de capăt, de colț etc.) element component și repetabil al ansamblurilor de locuințe. Dimensiunile relativ mari, gama care nu poate fi foarte largă din cauza unor considerente de economie, duce la obținerea unor ansambluri stereotipe, care se caracterizează în general prin imposibilitatea de a oferi spații viabile social, răspunzînd unor necesități funcționale complete. În ultimă instanță, se ajunge la o ofertă extrem de săracă de variante funcționale de apartamente.

I.2. — Se propune înlocuirea acestui modul printr-unul care actualmente este considerat submodul — **aparatamentul.** O simplă analiză combinatorie ar putea demonstra numărul imens de variante de alcătuire a unor supermodule avînd în componența lor un număr oarecare de variante pentru fiecare tip de apartament. Modularea și serializarea apartamentelor s-ar putea face de către fiecare institut de proiectări, respectîndu-se normativele acceptate, iar proiectarea de rezistență s-ar face și ea standardizat pe baza unor programe cadru (variante posibile de înălțime sau cuplare).

Tipizarea și prefabricarea gîndite în sistem deschis (vezi articolul « Dialog asupra proiectării locuinței . . . » din nr. 5/1979 din « Arhitectura ») ar crea un cadru ideal pentru propunerea făcută mai sus. Așadar, locul actualei adaptări la teren și a studiilor de culoare de fațadă ar fi luat de o subproiectare de arhitectură, rezistență și instalații avînd avantajul unui cadru modulat.

I.3. — Adevărata proiectare ar fi (în acest context) cuplarea apartamentelor între ele și la o circulație comună, liber-

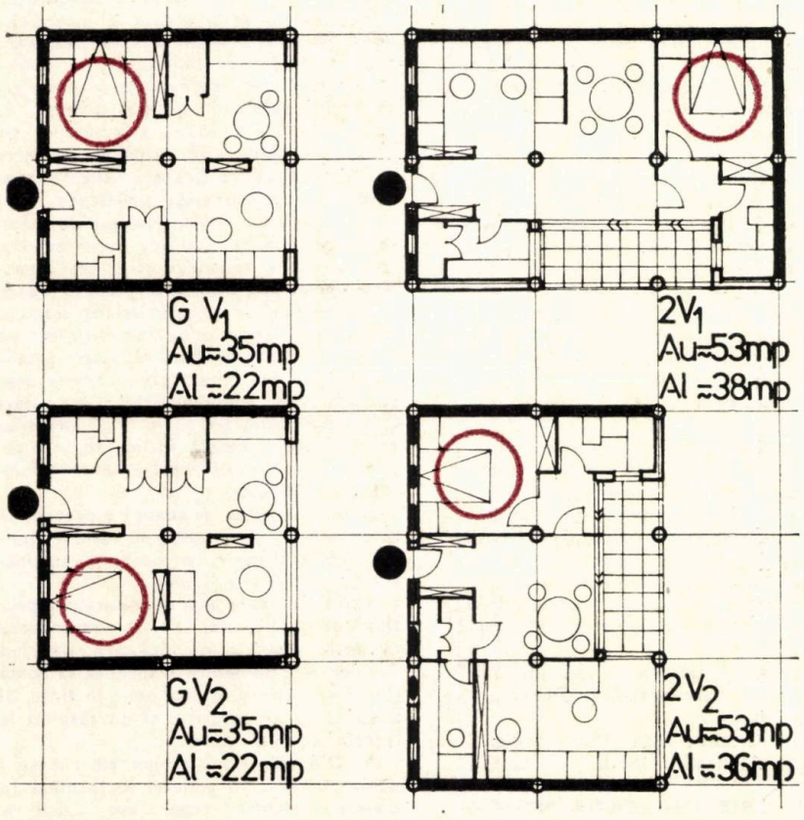

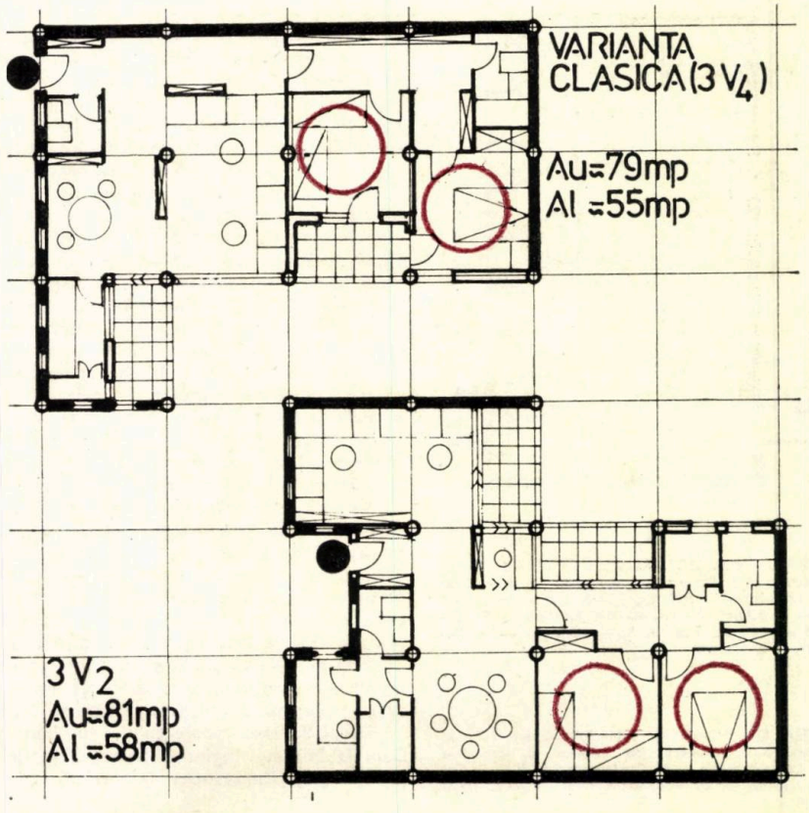

tățile cele mai mari de alcătuire fiind date de **circulația exterioară,** fără să se excludă circulațiile de tip liniar închis sau cele concentrate în jurul scării (soluția ar fi funcție și de caracteristicile temei).

I.4. — Circulațiile exterioare nu sînt o noutate la noi. Orașele din Banat sau Transilvania au zone întregi în care s-a adoptat începînd din secolul XVIII (la scară mare) acest tip de locuire. Curțile interioare obținute constituie un mediu specific citadin generator de tradiții în ceea ce privește convietuirea colectivă.

Între rezolvările urbane din restul țării, începînd cu secolul XIX se întîlnește o combinație de curte cu galerie de circulație care deservește pe o mare adîncime zeci de unități de cazare. Dacă în prima rezolvare s-a adoptat o soluție definitivă, în a doua era permisă orice extindere în adîncime, acesta fiind și avantajul sistemului liniar de dezvoltare în general.

În anii '60, s-au experimentat în cîteva orașe din țară, printre care București și Timișoara, sistemul de locuire cu circulație exterioară, prin

Pe lîngă cîte două variante, pentru fiecare tip de apartament, rezolvate conform datelor teoretice din text, se mai prezintă o variantă clasică **(V. 4)** pentru apartamentul de trei camere, avînd dormitoarele ventilate direct, pentru a se demonstra supletea sistemului. De asemenea, variantele «2», a apartamentului de cinci camere, și «3», ale apartamentelor de două și trei camere, sînt restrînse, cu spațiile de zi vizibil micșorate (lucru posibil pentru fiecare tip de apartament propus). Dacă suprafețele obținute sînt apropiate de cele ale normativului privind locuințele cu confort sporit, cele restrînse s-ar încadra în limitele suprafețelor uzuale în proiectare.

Ceea ce ar fi de remarcat, este separarea locului de luat masa de cel de discuții din camera de zi, precum și apariția unor locuri de studiu exterioare ei, care pot fi înlocuite dacă este cazul prin depozitări (funcție de necesități).

În soluțiile cu coridor exterior, s-a încercat luminarea bucătăriei prin intrîndul accesului și, de asemenea, luminarea pe sus a unei părți a camerei de zi.

Instalațiile păstrîndu-se în general ca poziție, pentru cea mai mare parte a variantelor, sînt posibile rezolvări diferite pe înălțime. Majoritatea apartamentelor pot fi cuplate la orice tip de circulație și în sensul ăsta sînt date cîteva exemple * completate cu posibile rezolvări volumetrice și de fațadă (în varianta apariției unor dotări la parter).

Efectele plastice diferite se obțin prin:

1. Jocul a două, trei plane în adîncime, coroborat cu:
2. Apariția pe verticală a unor apartamente rezolvate diferit sau a unor schimbări ușoare permise de partiu.
3. Fațadele rezolvate prin alternanța: zone de gol (negative) — zone de plin (pozitive) (vezi o posibilă analiză informațională)
4. Finisarea cu cărămidă aparentă (cu un coeficient termic superior altor finisaje) sau alte finisaje uzuale, fără să existe necesitatea unor tratări cromatice diferite.

Toate panourile de fațadă avînd aceeași dimensiune, schimbările datorate plasticii diferite se pot opera practic pe același cofraj.

Locuința, astăzi, începe să aibă funcția predominantă de sediu al receptorilor familiali de informație. Această superdotare tehnică (mîndria civilizației noastre), făcută de multe ori neglijînd celelalte aspecte ale locuirii, începe să însemne un real pericol pentru ceea ce s-ar putea numi socializarea omului. Înstrăinarea poate să fie pusă și pe seama capacității locuinței de a se substitui tuturor celorlalte oferte ale urbanului (ale socialului). Familia, în înțelesul adevărat al cuvîntului, riscă să fie înlocuită printr-un simulacru de convietuire, în care principiile sănătoase ale vieții de familie lasă locul unui adevărat haos în domeniu și, în privința asta, locuința colectivă prost gîndită are un rol determinant.

Fără să fiu împotriva locuinței ca mediator informațional, susțin că ea ar fi necesar să răspundă, în primul rînd, necesităților reale ale omului adică nevoii de liniște, de siguranță, să însemne protecție împotriva mediului și mai ales cadru al unei vieți de familie normale care să creeze premisele unui comportament social normal.

Toate acestea sînt motive pentru care am încercat să dau spațiilor de zi rolul de **necesar** mediu al vieții comune de familie, iar părții de noapte rolul de **obligatoriu** spațiu intim, izolat de exterior atît cît este necesar funcțional.

** Dimensiunile diferite ale spațiilor urbane obținute depind de funcțiunea propusă (loc de joacă, spații verzi sau zone de circulație) și de numărul de niveluri al construcțiilor limitrofe și pot varia în funcție de tipurile de apartamente propuse. De asemenea, apariția unor rezalite sau folosirea unor variante adecvate de apartamente (exemplul* **3.V.1.** *sau* **3.V.4.***) permit orientări optime pentru toate propunerile.*

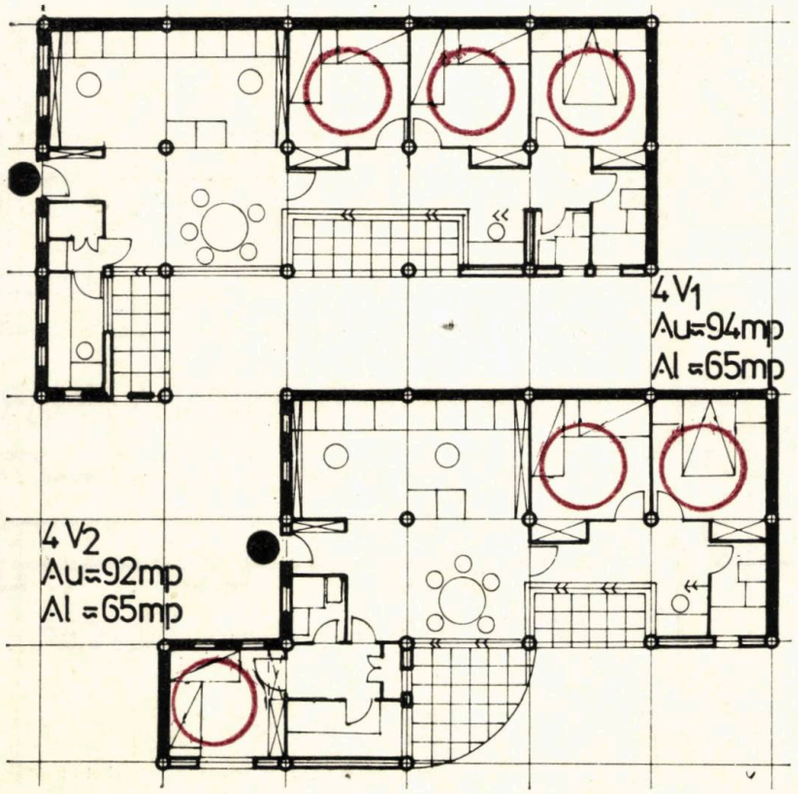

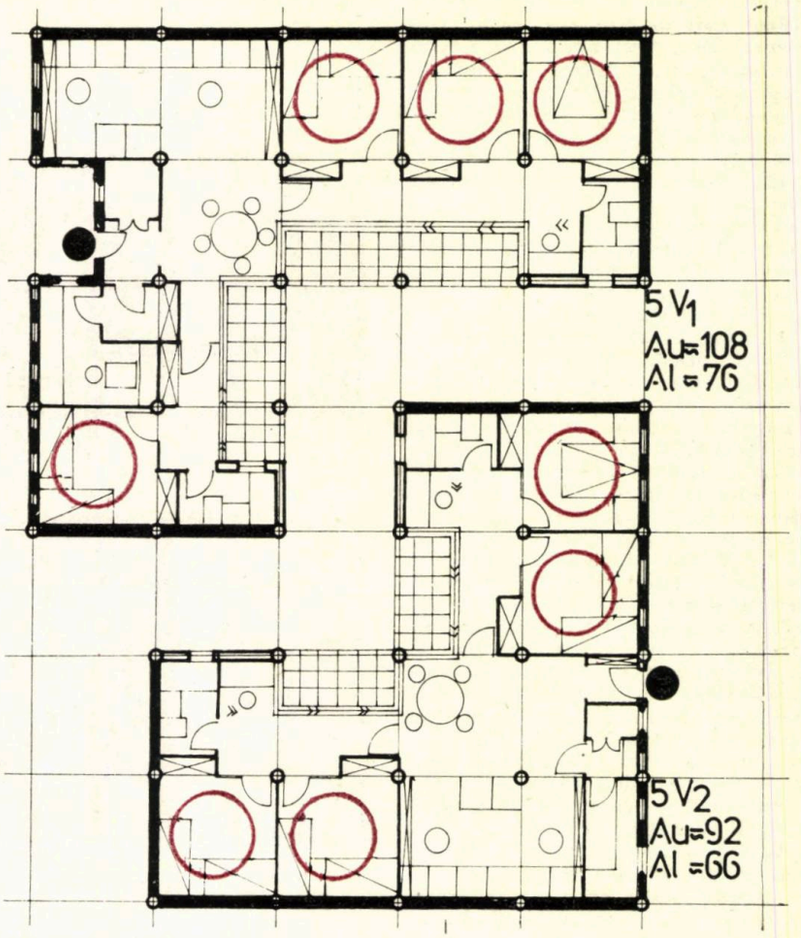

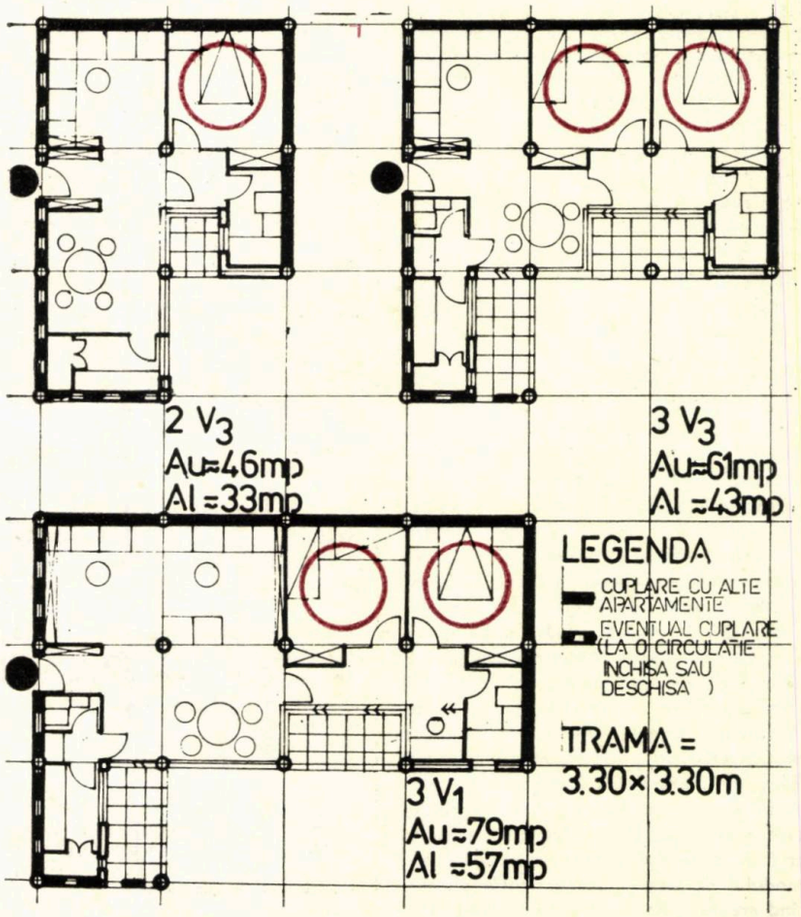

care s-a încercat și s-a reușit să se obțină atunci o economie maximă, deci **cel mai scăzut cost de execuție pe apartament.** Acesta fiind singurul scop, este evident că a avut repercusiuni negative asupra calității rezolvării însăși, de aceea argumentele împotriva sistemului, bazate pe această experiență, nu pot fi luate în considerare.

1.5. — Vor fi arătate, în continuare, avantajele și defectele lui, adică modul în care răspunde necesităților de care vorbeam la început și anume marcînd punctele asupra cărora ar constitui un avantaj față de circulația concentrată în jurul scării și chiar a celei liniare închise.

În privința izolării față de exterior, prezintă, pentru fiecare apartament, o latură cu anexe, orientată spre circulație (intrare, bucătărie, băi, depozitări), care constituie un tampon împotriva zgomotului **(C.1.1.)** și una cu restul încăperilor orientată opus, în general, **(C.1.3.).** De asemenea se poate controla mult mai lesne orientarea, adoptîndu-se în funcție de situație diferite rezolvări de apartamente **(C.1.3.).** În plus, există premisele ventilării tuturor funcțiunilor care în celelalte sisteme sînt sacrificate; în principal, intrarea (veșnica problemă a proiectanților, dar mai ales a beneficiarilor, considerată pe bună dreptate determinantă pentru impresia despre locuință în general) și băile. Aceasta are repercusiuni asupra punctului **A.2.** și **A.3.** În privința punctului **A.9.**, este poate singurul sistem care permite o trecere gradată spre spațiul urban, amintind de rezolvările tradiționale și, în același timp, consacrate ale urbanului existent **(C.1.6.).** Se creează zone de contact între oameni și acest lucru nu trebuie evitat, căci doar cunoașterea poate crea premisele unei bune conviețuiri.

1.6. — Rezolvările contextual specifice ar putea remedia unele din inconvenientele pe care le prezintă (lipsă de intimitate datorată controlului posibil privind accesele în apartamente sau orientarea spre circulația exterioară a bucătăriei). Dealtfel, e evident că toate aceste aspecte sînt determinate, în primul rînd, de statutul, de gradul de civilizație la care s-a ajuns, de compatibilitatea comportamentală a celor care vor locui acolo etc., și se pot adopta soluții diferențiate ținînd cont de acești factori (acțiune pe care o și propune articolul).

1.7. — În privința spațiului urban obținut, a maleabilității sistemului, este inutil să se sublinieze avantajele, curțile interioare fiind locuri firești de întîlnire între locatari, locuri de joacă pentru copii (izolate fonic de încăperile de locuit orientate în partea opusă), într-un cuvînt, un cadru propice unei vieți sociale normale **(C.2.1.).** O dezvoltare liniară ar permite aceleași lucruri și poate ar avea avantajul unei elasticități mai mari în timp **(C.2.2., C.2.3., C.3.1.).** La toate acestea, s-ar adăuga costul mai redus și o densitate superioară sistemului clasic, deci competitivitate cu locuințele cu multe niveluri. Sistemul constructiv cu cadre prefabricate ar permite elasticitatea în folosire și, practic, industrializarea completă (în diferite sisteme), deci rentabilitate în execuție. Dar cîștigul cel mai mare ar fi, în domeniul urbanismului, lucrul cu modulul de bază — apartamentul permițînd crearea unor spații diferențiate care

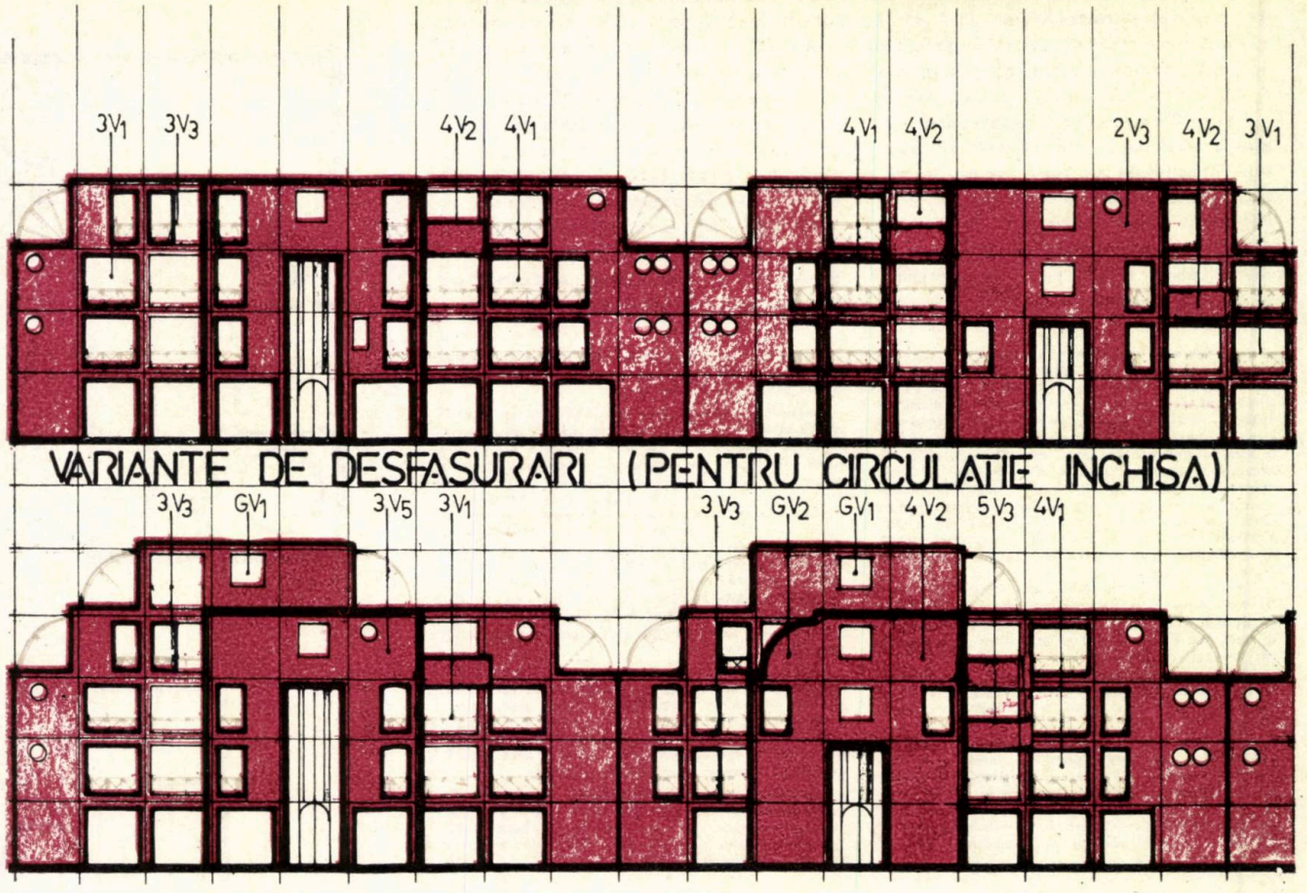

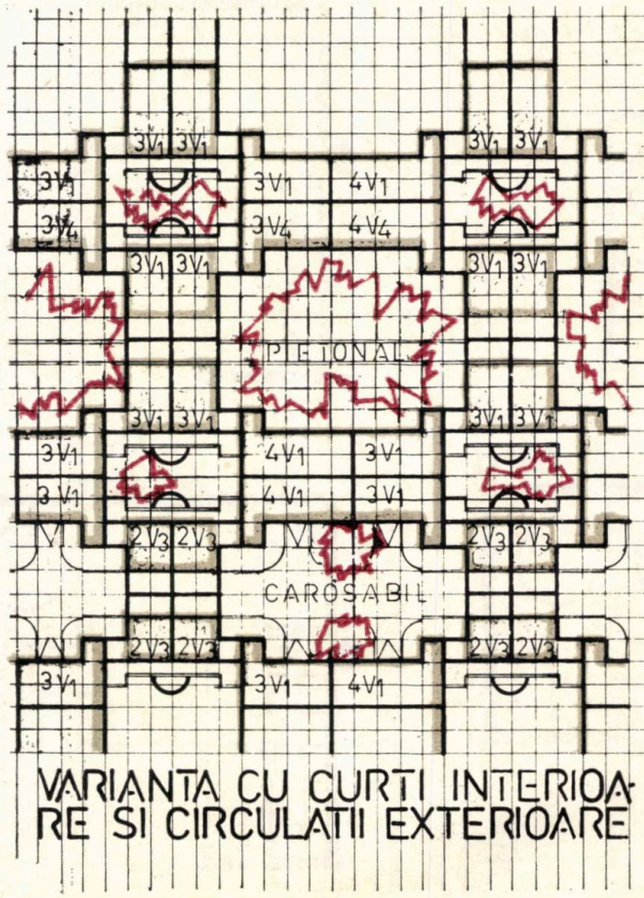

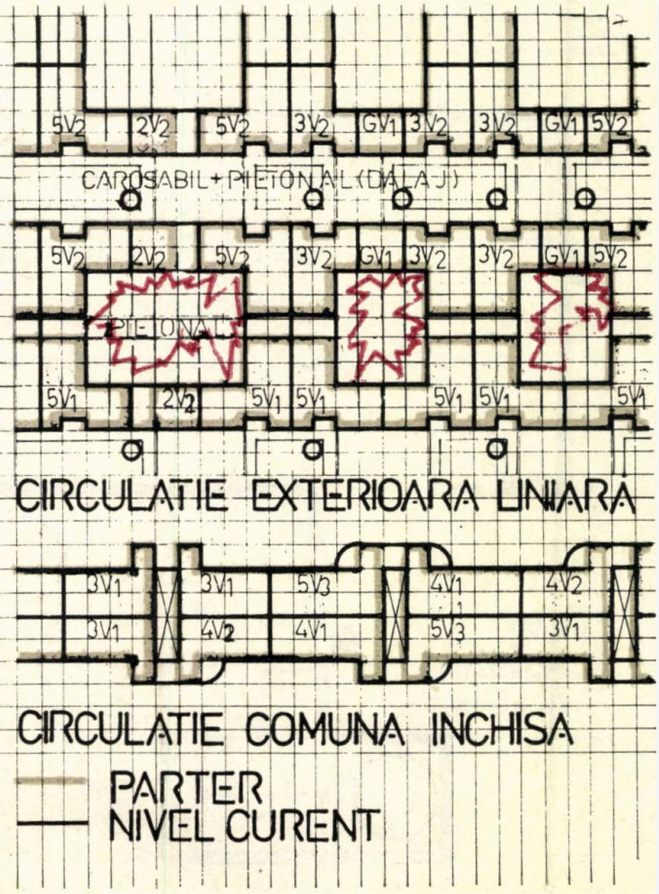

acum lipsesc aproape în întregime în cartierele noastre.

II.1. Cînd vorbeam despre o regîndire funcțională a apartamentului, presupuneam ca lucrul acesta să se facă ținînd cont de nivelul actual tehnologic, dar și de modul în care reacționează beneficiarii în fața funcțiunilor pe care le propun. Problema energiei este încă unul din motivele pentru care este cazul să se facă o scurtă analiză a modului în care răspund dormitoarele locuințelor noastre necesităților pentru care sînt gîndite. Ne-am oprit asupra dormitoarelor ca fiind cele care au capacitatea cea mai mare în direcția asigurării confortului absolut necesar refacerii fizice și psihice a oamenilor.

II.2. Aceste încăperi, după schema A, ar trebui să răspundă următoarelor funcțiuni: **A.2.1.** (odihnă) și **A.2.2.** (refacere psihică), eventual **A.5,** (informare), **A.6** (instruire) și **A.7.** (joc, hobi). Din toate acestea, se detașează ca prioritară problema odihnei fizice și psihice, care înseamnă și izolare cît mai bună față de exterior **(A.1.),** precum și folosirea doar într-o perioadă limitată de timp (treimea nocturnă). Majoritatea dormitoarelor noastre sînt incomode din acest punct de vedere (reci iarna, înăbușitoare vara, dacă sînt prost orientate, extrem de vulnerabile la zgomot). Remedierea acestor deficiențe ar însemna un consum foarte mare de energie. În plus, celelalte necesități pomenite mai sus țin de un moment specific la noi, cînd practic nu oferim spații de zi în care acestea s-ar putea desfășura mai normal.

II.3. Soluția vine firesc: proiectarea unor dormitoare gîndite în așa fel încît să fie folosite doar atunci cînd ar trebui să fie folosite, restul vieții de apartament desfășurîndu-se în încăperile proiectate în acest sens. De aceea, se propune obturarea dormitoarelor sau **cel puțin o ofertă de variante în acest sens** (circulația de deservire a lor s-ar intercala între exterior și ele — vezi figurile anexate). Această circulație ar însemna un tampon între exterior și interior, care, la aceeași pierdere de căldură pe apartament, ar proteja dormitoarele, inerția termică a lor fiind în acest caz net superioară (temperatura ar crește, la același consum de energie, cu circa 5 grade C după calcule estimative) **(C.1.2.).** Tamponul acesta ar funcționa și împotriva zgomotului, nemaifiind nevoie de detalii speciale antifonice **(C.1.1.).** Luminarea și ventilarea dormitoarelor s-ar face prin ferestre mate și prin ușile de acces, prevăzute cu ochiuri la partea superioară care se deschid. În zilele cu temperaturi ridicate, circulația se poate deschide, parțial sau total, devenind în felul acesta loggie. Orientarea spre vest sau sud-vest pentru apartament n-ar mai constitui o problemă.

II.4. Funcțiunile care ar fi copios deschise spre exterior ar fi cele de zi. Se propun, ca variante, apariția în circulație a unor locuri de studiu, precum și loggii sau terase de suprafață medie, în schimb mai bine proporționate.

II.5. Pentru a completa argumentația, se mai poate apela la sprijinul **(S)** sociologiei și al **(T)** tradiției.

S. — În toate orașele țării, se duce o luptă surdă între beneficiari și factorii de decizie din domeniul arhitecturii, avînd drept obiectiv închiderea balcoanelor sau loggiilor. Este un fapt mult prea general pentru a fi tratat cu indiferență și totuși nu se încearcă să se înțeleagă (1) de ce se dorește acest lucru și (2) cum se poate merge în întîmpinarea dorinței cetățenilor care fac acest lucru obligați de împrejurări.

S.1. — O microanchetă socială făcută într-un bloc din Timișoara, care are circa 30% din loggii închise, a « cules » următoarele motivații ale acțiunii, în ordinea importanței:

S.1.1. O mai bună izolare termică

S.1.2. O mai bună izolare fonică

S.1.3. Crearea unui spațiu închis, suplimentar, posibil, de a fi folosit ca seră, depozitare etc. Răspunsurile pot fi generalizate ușor, pentru că sînt extrem de logice.

Așadar, s-a hotărît obturarea unor încăperi care înainte erau deschise direct spre exterior (dormitoare, camere de zi folosite ca dormitoare), pentru a se rezolva necesități considerate mai importante.

S.2. La această întrebare, încearcă să răspundă articolul prin ceea ce propune.

T. — Se poate aduce în discuție, în final, noțiunea de « geamlîc », termen de origine turcească care definește un spațiu închis cu sticlă comandînd circulația spre diferite funcțiuni. Este foarte interesant că acest procedeu, răspîndit în sud, sud-estul țării, s-a grefat și pe tradiționalele noastre prispe sau galerii deschise. Spațiul, astfel obținut, protejează mai bine încăperile, din punct de vedere termic mai ales. Acesta ar fi elementul de tradiție, care ar putea fi folosit ca ultim argument.

În concluzie, este evident că obiectivul articolului este deșteptarea interesului pentru o cercetare complexă în acest domeniu și încearcă s-o facă chiar printr-un joc în care se închide ceea ce era deschis și invers, existînd convingerea că dacă se reușește să se treacă peste o anume obișnuință, rutină, aceasta ar putea fi o cale. Pe de altă parte, fiind prea numeroase criticile care nu oferă nimic în schimb, s-a considerat că merită să se facă un astfel de demers care oferă și soluții posibil de a intra în vederile institutelor de cercetare și proiectare. Schemele anexe articolului sînt o dovadă că s-a trecut de la teorie la o posibilă practică și se speră să fie privite într-o perspectivă potențială sau ca argumente sprijinind sistemul propus.

Latura formală a fost lăsată special la urmă, pentru că ea s-a considerat că se poate raporta la necesitățile psihologice ale consumatorului și că, de fapt, în acest articol, s-a vorbit tot timpul și despre ea. Potențialul sistemului din punct de vedere plastic-volumetric este practic inepuizabil, acest fapt putînd fi probat de propunerile de desfășurări anexate.

Sînt prea convins că se poate mai bine și mai frumos în privința locuinței de masă de la noi, chiar cu bani puțini, încît consider că merită să se facă dovada acestui fapt cu orice prilej și articolul de față poate fi unul.

Arh. TEODOR GHEORGHIU

ROLUL REVISTEI ÎN FORMAREA ŞI PERFECŢIONAREA PROFESIONALĂ

Urmărind publicațiile profesionale ce apar actualmente în țară, se poate lesne constata că revista « Arhitectura » a rămas singura apariție constantă, de format calitativ superior. Buletinul BIT, cu rol de informare curentă în diverse domenii ale arhitecturii și sistematizării fizice, și-a încetat cu totul regretabil existența acum aproape un deceniu. Revista « Teritoriul și localitatea », editată de Centrul de sistematizare — I.S.L.G.C., pare, după primele numere, că se află în căutarea unei mătci proprii. Institutul de arhitectură, care inițiase în repetate rînduri (Studii și Proiecte, Proiecte și Schițe) publicarea unor lucrări ale cadrelor didactice și studenților, n-a putut face deocamdată dovada unei continuități editoriale. Secțiile de arhitectură din Cluj-Napoca, Iași, Timișoara publică sporadic informații despre activitatea curentă. « Foaia pentru minte, inimă și arhitectură » a studenților-arhitecți n-a mai circulat de mult prin atelierele de proiectare și sălile de curs. Cît privește presa cotidiană sau periodică în limba română, maghiară sau germană, deși conține frecvente referiri la problemele construcției orașelor și satelor, nu poate fi considerată la discutarea funcției formative și de reciclare profesională, datorită modului specific de prezentare.

★

Această sumară trecere în revistă (care merită a fi prelungită înapoi) face evidentă amploarea și complexitatea solicitărilor profesionale adresate revistei, la care, ca unică publicație în domeniu, trebuie să răspundă. Sarcină dificilă și ingrată, avînd în vedere personalul redus de care dispune redacția, dificultățile organizatorice și materiale invers proporționale cu tirajul, « aplicația la scris » a arhitecților (obligați sau posibili colaboratori). Cu atît mai anevoie se poate vorbi de o preocupare anume pentru caracterul formativ educațional al revistei, caracter prezent totuși cu pregnanță în marea majoritate a numerelor apărute în perioada cercetată (1970—1980).

Deceniul amintit a constituit în existența revistei un salt calitativ important, generat în ansamblu de traseul ascendent al activității constructive, de maturizarea unei noi și masive generații de arhitecți practicieni și teoreticieni, dar mai ales explicabil prin efortul echipei redacționale instalate în anul 1972. De-a lungul acestor ani, profilul publicației, altădată static și descriptiv, a cîștigat în dinamism și spirit analitic, renunțînd la caracterul predominant de golioasă reprezentare în favoarea unui spirit de lucru, cooperant, iscoditor. Dintr-o oglindă pasivă a realității în transformare, a devenit un instrument activ în serviciul acestei transformări a realității, contribuind la creșterea și maturizarea specialiștilor, dar încercînd totodată să se adreseze edililor și publicului larg. Pentru că în cazul organizării cadrului construit și amenajat, procesul educațional trebuie să fie pluridirecționat, continuu și recurent.

★

Înainte de toate, se pot contura în realitatea revistei « Arhitectura » unele sugestii formative ascunse, dar cu bătaie lungă în conștiința breslei. Iată prezentarea grafică, coperta, în același timp atractivă și riguroasă, din aceeași gamă de calitate cu alte reviste din străinătate. Forma adăpostește, la rîndul ei, un miez dens informațional oglindind situația diverselor sectoare ale activității arhitecturale și urbanistice. Sînt de amintit mai multe numere tematice precum cele dedicate cercetării (3/71) sau învățămîntului (5/72), mai multe afectate problemelor de sistematizare urbană (3/74, 3/76), tipizării și industrializării locuințelor (1/72, 2/75, 2/76 și 5/79) sau reactualizării ansamblurilor istorice (4/76), multe conținînd articole de fond dense și precise. Ecouri formative se răsfrîng atît din reflexiile generoase și optimiste ale acad. Octav Doicescu (Arhitectură și urbanism în acești 30 de ani, 4/74) sau retrospectivele cu valoare de anticipație ale prof. dr. doc. Grigore Ionescu (Înaintașii noștri în domeniul conservării și restaurării monumentelor, în diverse numere din anii 1976—1979), cît și articolele programatice ale prof. em. Cezar Lăzărescu (Sistematizarea zonei de locuit, 3/76, Arhitectura și dezvoltarea națională, 3/78) sau prof. dr. Cornel Dumitrescu (Integrarea dintre cercetare-producție-învățămînt, 4/79) etc. Valoare educațională întrunește, nu numai prezența în paginile revistei a numeroase contribuții ale inginerilor, sociologilor, artiștilor plastici, economiștilor ș.a., dar și deschiderea acesteia către intervențiile entuziaste, explozive, ale tinerilor absolvenți sau ale studenților.

Probabil că cea mai densă încărcătură formativă o conțin prezentările realizărilor și actualităților, chiar dacă nu toate sînt însoțite de un text germinativ și de materialul ilustrativ fundamental. Articole incitante prin felul de a pune problemele, prin disecarea procesului de proiectare și justificarea pas cu pas a produselor finale, a scris prof. em. Mircea Alifanti (6/72, 2/76). Tot aici pot fi amintite unele interviuri din cuprinsul cărora se pot desprinde elemente ale unor modele profesionale. Iată, de pildă, suculenta discuție cu Henriette Delavrancea-Gibory (3/80), cea melancolică, dar nu lipsită de învățăminte esențiale, cu regretatul Hans Fackelmann (5/79). Adevărate crezuri profesionale transpar din răspunsurile date de dr. Nicolae Vlădescu (5/77), Const. Săvescu (5/80) și Horia Hudiță (6/79), cu preocupări vechi pentru activitatea formativă și de perfecționare profesională a U.A.

Aceste discuții, incursiuni în labirintul laboratoarelor de creație, reușesc să clarifice într-o măsură traiectul deciziilor, calitatea obiectului finit. Totuși, marea majoritate a realizărilor (obiectelor finite), selectate și prezentate în coloanele revistei, sînt

văduvite de asemenea argumentații. Este adevărat că imaginea vizuală rămîne deocamdată cel mai eficient transmițător de informații și că arhitectul este în primul rînd un emițător și un receptor de semnale optice. Dar generalizarea unei astfel de constatări nu trebuie să echivaleze cu extragerea din memoriul explicativ a cîtorva fraze și cifre serbede.

Cît privește materialul grafic de bază (planuri de obiect, secții, vederi, planuri de ansamblu, desfășurări etc.), sursa de documentare și inspirație a oricărui proiectant fie el student sau diplomat, trebuie recunoscut că este prea adesea lipsit de unele repere capitale, precum scara, indicația de nord, planul de situație, legenda. Accentul pus pe evidențierea rezolvărilor plastice nu poate constitui un argument pentru neglijarea de către autori a regulilor unei redactări corecte. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît ponderea în cadrul revistei a realizărilor și actualităților este majoritară, ele incluzînd cele mai multe din reușitele de vîrf ale arhitecturii actuale din România: « Amfiteatrul » din Olimp, Primăria din Baia Mare (6/72), teatrele naționale din Craiova și Tg. Mureș (1/74), Sala polivalentă din București (5/74), orășelul academic de la Măgurele (1/75), hotelurile de la Poiana Brașov (6/76), Sala de sport din Tg. Mureș (1—2/78), magistralele bucureștene (6/77), Piața centrală din Vaslui, Conservatorul din Cluj-Napoca etc, etc.

Dacă rubrica de realizări și actualități desemnează finele procesului de învățare (transmiterea și receptarea informațiilor, raportarea informației receptate la cazul concret, transpunerea în realitate a programului), se poate aprecia că rolul de « feed-back » este preluat de teoria și critica de specialitate. Cum ponderea materialelor teoretice publicate în revista « Arhitectura » a crescut simțitor (a se vedea contribuțiile semnate de prof. dr. Gh. Curinschi-Vorona, conf. dr. A. Trișcu, conf. dr. M. Lupu, conf. dr. Al. Sandu, șef de lucrări dr. M. Enache), rămîne de discutat situația criticii de arhitectură. Deficitul critic pare să fi devenit din păcate o permanență (conf. V. Mitrea, 2/76), deoarece în afara unor abordări izolate, precum cele pertinente și oportune ale prof. em. Ascanio Damian (1/74) și a cîtorva inserții critice strecurate în materialele referitoare la sistematizarea urbană, nu mai este nimic de semnalat. Ocazii deosebit de copioase pentru eventuale incursiuni critice și autocritice (precum temele tratate în numerele 2,3/73, 6/77, 1, 2/79 sau 1—2/80) au rămas (oare pentru cîtă vreme) nefructificate. Reținerea față de evaluarea critică a unor realizări se explică de regulă prin implicațiile legate de prezența investitorului, care este statul român, reprezentat prin consiliile populare, ministere, departamente. Dar participarea investitorului se limitează în multe cazuri doar la conturarea programului, responsabilitatea pentru rezolvările funcționale și compoziționale revenind proiectantului (individual sau colectiv). El răspunde de modul în care a gospodărit (material și moral) fondurile puse la dispoziție. Acceptarea unei asemenea poziții, suplimentată printr-o mai detailată precizare a drepturilor și îndatoririlor proiectantului, ar fi de natură să stimuleze ieșirea din starea actuală de subdezvoltare critică în care se află breasla.

Pentru obiectivitate trebuie totuși menționat că, în cazul concursurilor, entuziasmul critic (deși relativ gratuit, pentru că există atît de puține premii executate !) se manifestă cu mai multă vigoare. Iată de pildă concursurile de la Petroșani (5/71, 6/80), de la Satu Mare (1/73), de la Iași (4/73) unde administrația locală a făcut tradiție, de la Bistrița (1/75) sau Reșița (5/79), prezentate de membri ai juriilor printre care se numără prof. D. Slavici, conf. dr. Al. Iotzu, arh. M. Dima și alții. Din păcate, chiar și « ideea concursului de idei » acceptată în ultima instanță pentru a salva existența acestei forme a activității de proiectare pare să fie în curs de dispariție. Materiale despre manifestări competiționale apar din ce în ce mai rar, exact în momentul în care trecerea de la construcția pe teren liber la cea pe teren ocupat ridică mai multe probleme. Probabil că recurgerea la formula concursurilor și a evaluărilor critice ar fi evitat configurarea pripită a zonelor centrale ale unor orașe (Ploiești, Suceava, Craiova etc.) unde ansambluri prețioase au fost demolate peste noapte pe motiv de uzură, de cutremur, de criză spațială etc. Adevăratele argumente trebuie însă căutate în subaprecierea valorii specifice a creației arhitecturale și urbanistice autohtone datorită acceptării exclusive a modelului urban din Europa centrală și vestică.

★

În afara acestor materiale cu rol formativ indirect, revista « Arhitectura » a publicat, începînd cu anii 1971—1973, articole cu caracter educațional evident, într-o serie de rubrici noi. Cele mai vechi sînt « Fișele tehnice » redactate cu acuratețe și profesionalism de dr. M. Smigelschi și S. Miclescu și « Cadran », care și-a schimbat mai des titularii. Spre deosebire de « Fișele tehnice », a căror utilizare este directă și facilă, « Cadranul » continuînd într-un fel buletinul BIT, este o culegere de programe, exemplificate prin cele mai recente și reprezentative realizări din străinătate. El ajută substanțial pe proiectant dar nu îl absolvă de adresarea la sursa de bază. Apropiate ca profil dar mai eterogene, sînt rubricile « Corespondență », alimentată de profesioniști din țară și de peste hotare cu subiecte inspirate din actualitatea internațională, « Dezbatere » și « Fișier » deschise diverselor probleme profesionale ale prezentului ca metodica reactualizării urbane (dr. Eugenia Greceanu, 4/76), abordarea codului geocartografic în sistematizarea fizică (conf. dr. E. Apostol, 6/79), gospodărirea energetică în ansamblurile rezidențiale (dr. Sanda Mehedincu, 1—2/80). Alte două rubrici privesc aspectele istorice ale formației. « Înaintașii noștri » creează cadrul propice unei cercetări retrospective și a unei evaluări a activității consumate în trecut în timp ce serialul « Istoric în date » punctează sinoptic traseul evolutiv al arhitecturii și construcției orașelor din România. Ambele rubrici constituie surse importante pentru cercetarea teoretică, dar prezintă un interes restrîns pentru proiectarea la planșetă. În acest sens, utilitatea rubricii « Debut » este mai evidentă, deși i se poate reproșa un oarecare schematism (3/75, 2/76, 5/76, 5/77). Rolul ei în cadrul revistei ar putea fi mai amplu ca una care este veriga de legătură dintre școală și institutul de proiectare. Debutul este la urma urmelor un « feed-back » intermediar, o verificare în drumul spre un eventual premiu al Uniunii arhitecților. Ar fi chiar interesant de a marca (atunci cînd este posibil) suita: examen de admitere-diplomă-debut-doctorat-premiu U.A. etc., evidențiind permanența procesului de formare și perfecționare profesională.

★

O abordare a caracterului multidirecționat al procesului educațional nu poate să treacă cu vederea latura civică a activității arhitecturale și urbanistice. Coloratura civică transpare în multe din materialele publicate, dar se exprimă cu precădere în rubricile orientate spre colaborarea cu tineretul studios, cu alte categorii profesionale. Rubricile « Idee » sau « Agora » (cuprinzînd multe contribuții ale dr. Gh. Săsărman), ca și « Ne întrebăm », « Agenda », « Marginalii » (unde Șt. R. Ionescu punctează cu aplomb și eficacitate problemele « fierbinți ») au un rol cert în menținerea publicației în circuitul valorilor culturale ale țării. Dar cele mai reprezentative par a fi « Arta în oraș », inaugurată relativ recent pentru înmulțirea punților dintre arhitecți și artiștii plastici și « Pagina școlii » (sprijinită cu pasiune de studenții A. Feraru și V. Popescu), una din cele cîteva rubrici deschise viitorilor profesioniști pe care revista a reușit să-i cîștige mai temeinic decît cursurile universitare sau conferințele U.A. Se află și aici dovada de netăgăduit, nu numai a tinereții publicației, dar și a calității demersului ei formativ.

Dr. arh. PETER DERER

REVISTA „ARHITECTURA," INSTRUMENT DE BAZĂ AL DOCUMENTĂRII STUDENȚILOR-ARHITECȚI

În cadrul aniversării, în acest an, a 90 de ani de la înființarea Societății arhitecților români — predecesoare a Uniunii arhitecților din România, s-a sărbătorit și cel de-al 75-lea an de la apariția primului număr al revistei ARHITECTURA, publicație care, în toată această perioadă, s-a străduit să oglindească cît mai cuprinzător activitatea profesională a arhitecților, fiind, în același timp, o tribună de dezbatere teoretică a diverselor tendințe și curente din arhitectură.

Dacă, în perioada 1905—1954, revista a apărut cu dese întreruperi și cu un conținut mai restrîns, odată cu reorganizarea ei, în 1954, ca organ al Uniunii arhitecților din România, începe să apară regulat, cu un conținut îmbogățit, dar încă fără preocupări deosebite privind tematica materialului (majoritatea articolelor, scrise de regulă de către autorii proiectelor publicate, nefiind critice). Începînd din anii 1971—1972, odată cu schimbarea colectivului redacțional, revista începe să progreseze cu pași repezi, atît în privința conținutului, cît și a prezentării. Sistematizînd materialele pe rubrici specializate, pe probleme, atribuind fiecărui număr o anumită tematică, prezentînd cele mai recente realizări valoroase din domeniul sistematizării, arhitecturii și construcțiilor, inițiind diverse dezbateri teoretice privind problemele profesiunii noastre, publicînd rezolvări noi de structuri, apariții de noi materiale de construcții și articole privind preocupările și realizările artelor înrudite cu arhitectura, întocmind fișe tehnice de detalii de construcții și finisaje, preocupîndu-se de cunoașterea istoriei arhitecturii și artelor și de realizările înaintașilor noștri, înființînd o rubrică specială destinată școlii și ținînd la curent cititorii cu realizările importante de peste hotare, revista a reușit să devină tot mai utilă unui număr din ce în ce mai mare de specialiști, prin înalta sa ținută, recunoscută nu numai în țară, dar și peste hotare, fiind distinsă, în 1976, cu Medalia de bronz în concursul inițiat în cadrul Congresului mondial al arhitecților ținut la Madrid.

Ca urmare a acestor strădanii și reușite, apariția fiecărui număr al revistei este așteptată cu mult interes, nu numai de arhitecți, dar și de studenții-arhitecți — români sau străini ce studiază în România —, pentru care reprezintă principala documentație în care se găsesc sistematizate concret diversele noțiuni însușite la planșetă sau la cursuri. În coloanele sale, studentul-arhitect poate găsi răspunsuri și rezolvări la multe din problemele pe care le are de rezolvat. De multe ori, studenții participă, în calitate de autori, coautori sau colaboratori, la « pagina școlii » sau la celelalte rubrici ale revistei, prezența lor fiind apreciată pozitiv și considerată valoroasă. Marea majoritate a studenților noștri, ca și numeroși studenți străini care învață la noi, sînt abonați, fiind posesorii cel puțin a numerelor apărute de la intrarea lor în facultate.

Ca arhitect proiectant, care am colaborat prin diverse articole privind unele realizări personale, cît și prin considerații asupra altor lucrări sau concursuri la care am participat, și în calitate de cadru didactic la Institutul de arhitectură « Ion Mincu », apreciez eforturile deosebite ale activului redacțional, care, cu dăruire și pasiune, cu o muncă susținută și cu înfruntarea unor greutăți pe care puțini le cunosc, reușește să ne pună la dispoziție această valoroasă revistă.

Arh. ION GĂLEȘEANU

DIN TRECUTUL ARHITECTURII BUCUREȘTILOR

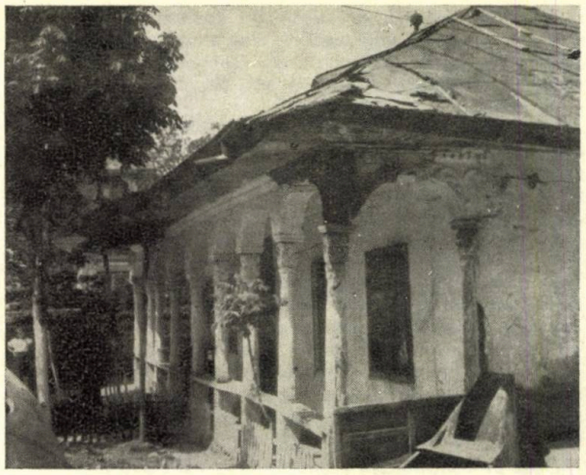

1a, 1b. *Casă din strada Maria Rosetti nr. 9 (dărîmată în 1956)* 2a, 2b. *Casă din Calea Șerban Vodă nr. 33* 3a, 3b. *Casă din strada Mircea Vodă nr. 51*

1 b

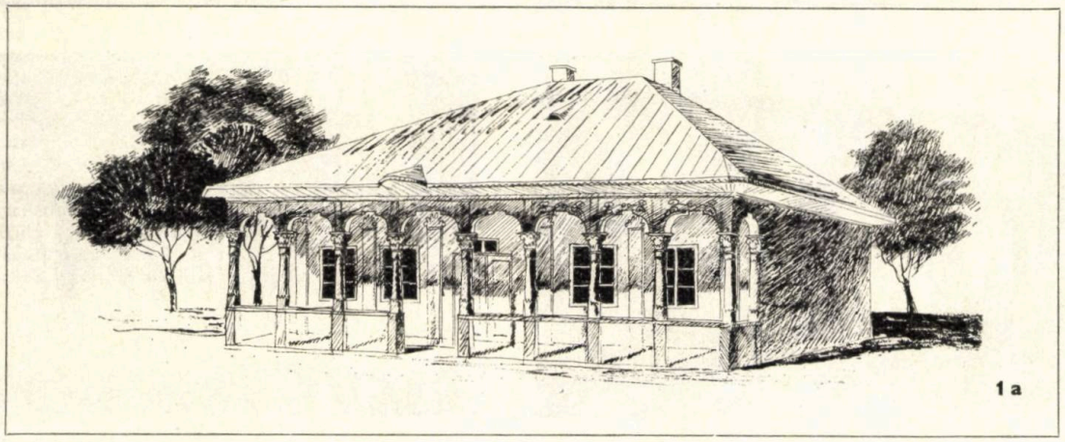

1 a

Așezare milenară, *Cetatea Dîmboviței* — după cum apare în primele hrisoave —, izvorîtă ca o aglomerație omenească într-un loc de legătură dintre Carpați și Dunăre, își justifică existența ca tîrg de negoț și de popas la încrucișarea drumurilor din cîmpia dunăreană. Statornicirea i-a fost prilejuită de primitoarele locuri străjuite de colinele scăldate de apa și bălțile mult cîntatei Dîmbovițe.

Menit, prin poziția sa centrală în ținuturile valahe, a deveni reședință domnească a unui principat atîrnat de o suveranitate străină și capitală a unui stat independent, Bucureștii au trăit viața frămîntată și uneori jalnică a acestui destin. Avînd de suferit în repetate rînduri nenorocirile pe care vitregia vremurilor le-au abătut asupra-i: jafuri, războaie, prădăciuni, focuri, cutremure, bombardamente și, pe lîngă toate acestea, arbitrarul necruțător al unei acțiuni de modernizare rapidă, Bucureștii au supraviețuit cu mutilări, transformări, schimbîndu-și haina urbană pe care geniul creator al vieții locale i-o închegase într-o viziune și concepție potrivit nevoilor și spiritul novator al unei vieți ce păstra încă urmele unei stări cvasi-arhaice a veacului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea.

Se contopeau, în expresia peisajului urban, în această fază de dezvoltare a orașului, două aspecte, unul asiatic și unul european. Era un proces de întrepătrundere a Orientului și Occidentului. Este, într-o măsură învederată, efectul lărgirii sferei de activitate socio-economică generată de mărirea posibilităților de contact și de schimburi comerciale, ca efect al tratatelor de la Kuciuc-Kainargi din 1774 și Adrianopol din 1829, care desființează monopolul Porții otomane asupra negoțului Principatelor române.

Ca efect al acestei noi stări, se ridică o nouă pătură socială de negustori, atrasă de noile posibilități de înavuțire prin comerț cu centrele țărilor occidentale cunoscute prin manufacturi dezvoltate (Veneția, Lipsca, Viena ș.a.), ce constituiau o atracție ca furnizoare de mărfuri pentru pătura avută din București, dornică de o viață opulentă. De asemenea, erau căutate mărfuri fine din Orient și Orientul Apropiat (Țarigrad, Brussa, Smirna, Damasc ș.a.), de unde soseau chervane încărcate cu diferite produse, îndeosebi de îmbrăcăminte, podoabe ș.a.

Fondul arhitectural construit în această perioadă, a formării noii pături sociale — produs al dezvoltării relațiilor capitaliste — a, cărei origine era mediul satelor apropiate și a cărei evoluție e relevată cu multă pregnanță de Nicolae Filimon în opera sa cu caracter social, ca un fenomen al epocii, păstrează în structura lui forme ce amintesc pe cele din locurile rurale, de baștină, ca o reflectare a unui stil de viață de care nu se dezobișnuise cu totul.

Viața obștească a noii clase sociale se organizează în *mahalale*, al căror număr variază în decursul anilor în raport cu creșterea populației (pe la sfîrșitul veacului

2 a

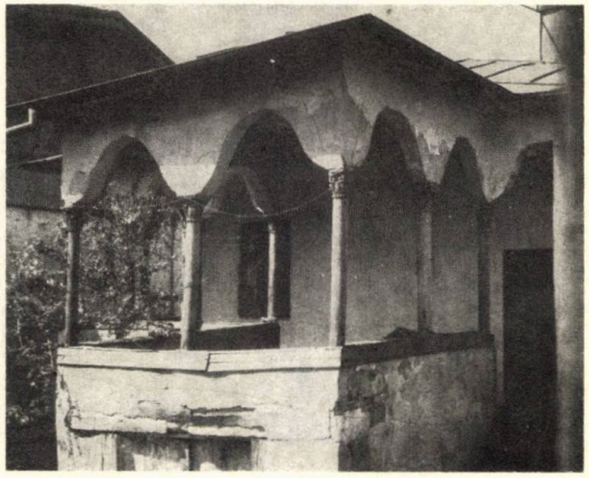

2 b

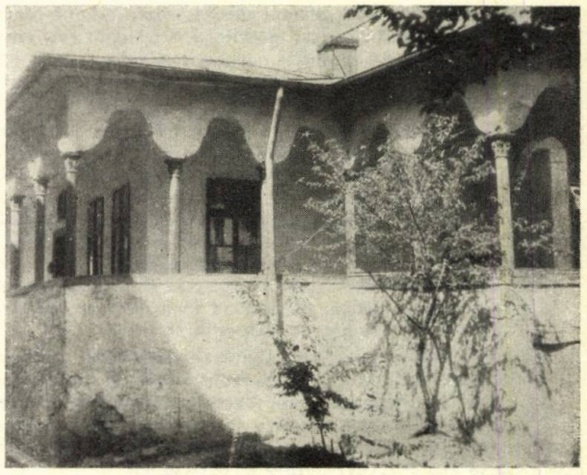

3 a

3 b

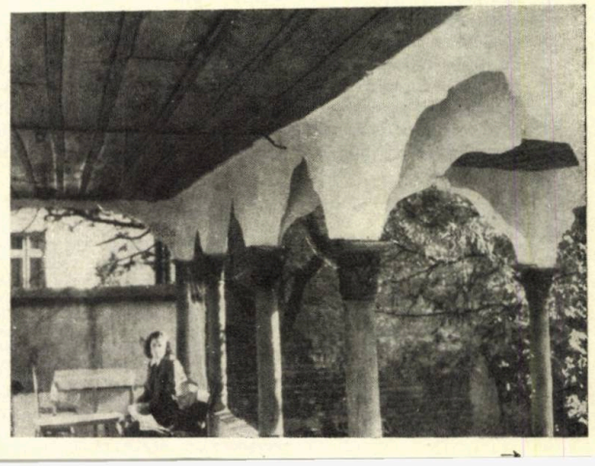

al XVIII-lea, existau un număr de nouăzeci și trei), strînse în jurul cîte unei biserici, dintre care mai cunoscute sînt: Stelea, Tabaci, Vitan, Obor ș.a. În aceste mahalale, structura populației era foarte diferită ca rang social și stare materială [1].

Clasa de mijloc, formată din negustori, meseriași, chirigii etc., s-a constituit într-o formație urbană naturală care, din punct de vedere al condițiilor de trai și al viziunii asupra mediului înconjurător, a creat acele exemplare de arhitectură din care puține mai pot fi surprinse astăzi, ca umile mărturii ale unui trecut revolut. Ele oglindesc un mod de viață patriarhală, unde casa înconjurată de grădină, cu viță de vie, livadă, dădea caracterul specific al Bucureștilor descris cu nostalgie poetică de unii călători ce au peregrinat prin aceste locuri [2], sosiți din orașele cu viață trepidantă ale Occidentului. Cîțiva pictori străini, în trecere prin « Cetatea lui Bucur », ne-au lăsat unele imagini documentare ale acestui aspect pitoresc, precum Doussault, Raffet ș.a.

Lipsa de continuitate a unui interes pentru tradiție, păstrător al caracterelor acestor forme de civilizație locală, cu rădăcini în trecutul vieții de baștină, a schimbat cu totul înfățișarea Capitalei ce a căpătat pe alocuri aspecte contrastante.

Rapida evoluție politică și economică din veacul al XIX-lea s-a resimțit și în dezvoltarea urbanistică a orașului, care, în grabnica prefacere de la tîrg oriental în oraș occidentalizat imitînd stilul arhitectural și de viață al orașelor cu o veche dezvoltare și tradiție urbană, a sugrumat cu nepăsare ceea ce spiritul autohton, prin creație proprie, reușise a cristaliza în tipare proprii, potrivit tradiției și aspirațiilor de confort ale unei vieți ajunsă la un stadiu lipsit încă de cerințe rafinate.

Încercarea primei generații de arhitecți români de la sfîrșitul veacului trecut și începutul celui actual, continuată cu persistență timp de trei decenii, de a restabili legătura cu vechea tradiție de artă autohtonă, reprezintă în istoria evoluției arhitecturii noastre un fenomen de renaștere națională, cu rezultate ce învederează reale merite și pentru care arta românească îi va rămîne cu cinste tributară. Strădania unora dintre înaintași, însuflețiți de noul curent creat, în bună parte, de precursorul ce a fost Ion Mincu, a prilejuit realizarea unor lucrări de autentică concepție și valoare artistică, care îmbogățesc cu prestigiu patrimoniul culturii naționale.

Ca orice creație, însă, ce-și trage inspirația din trecut, elaborarea concepției și adoptarea unor forme vechi la programe noi cere aprofundare și discernămînt, ceea ce adeseori nu a găsit înțelegerea cuvenită. Nu totdeauna viziunea unor arhitecți a găsit formele cele mai potrivite, dîndu-se la iveală lucrări de valoare îndoielnică. Depărtîndu-se de adevăratele izvoare și negăsind o înțelegere justă a caracterelor stilistice, acestea au evoluat într-un decadentism factice, denaturînd formele pure, abuzînd de o ieftină bogăție de elemente străine.

Cercetînd domeniul monumentelor vechi păstrate în București, facem trista constatare că dintre cele civile ne-a rămas un fond foarte redus. Apare aproape de neînțeles nepăsarea față de monumentele reprezentative ale orașului, care au dispărut fără urmă și fără să se mai știe ceva despre înfățișarea lor.

Dintre palatele domnești, pomenite în cronici, descrieri și apărute în primele planuri cadastrale ale Bucureștilor, cel al lui Brâncoveanu, ca unul ce a dăinuit pînă în timpuri mai recente — existența lui fiind semnalată de unii călători încă la 1861 — a fost dărîmat fără cruțare. Curtea Arsă, de asemenea, a dispărut în întregime, nemairămînînd decît amintirea păstrată în scrierile istoricilor. Curtea Veche, din care ne-a rămas numai biserica aferentă și temeliile astupate de noile

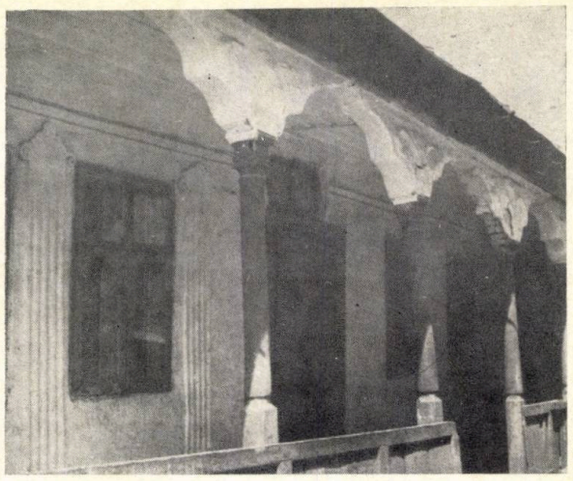

4

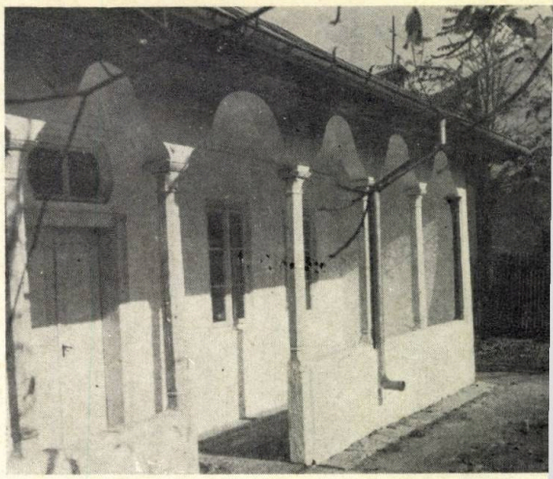

6

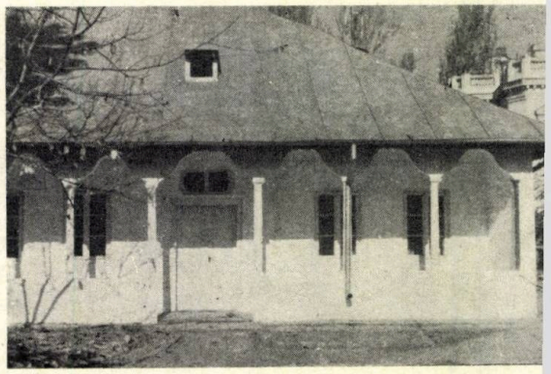

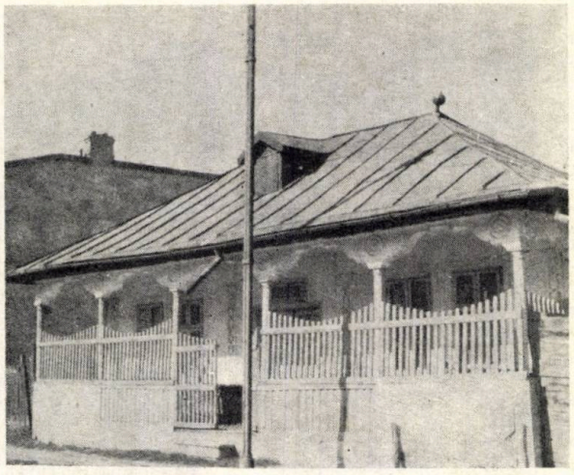

7

9

10

4. *Casă din strada Olari nr. 43 (dărîmată în 1947)* 5a, 5b, *Casă din strada Popa Rusu nr. 21* 6. *Casă din Intrarea Bibescu Vodă nr. 7 (dărîmată în 1964)* 7. *Casă din strada Orzari colț cu strada Frunzei* 8. *Casă din strada Agricultori 34* 9. *Casa Romeo și Alfred Alessandrescu din strada Slavici (fostă Segmentului) nr. 3 (demolată)* 10. *Casă din strada Matei Voievod nr. 107* 11a, 11b. *Han din strada Radu Vodă nr. 6 (demolat)* 12, *Chioșcul de la Spitalul Pantelimon, construit în 1751, demolat 1968* 13a, 13b. *Aspecte urbanistice contrastante* 14. *Detaliu capitel de la cerdacul casei din strada Maria Rosetti 9* 15. *Capitel casa din Șerban Vodă 33* 16. *Capitel casa din Mircea Vodă 51* 17, 18. *Capitele casa din Intrarea Bibescu Vodă 7* 19. *Capitel chioșcul Spitalului de la Mînăstirea Pantelimon*

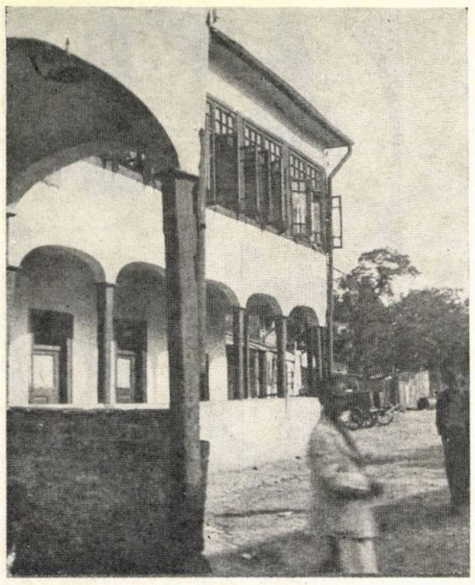

11 a

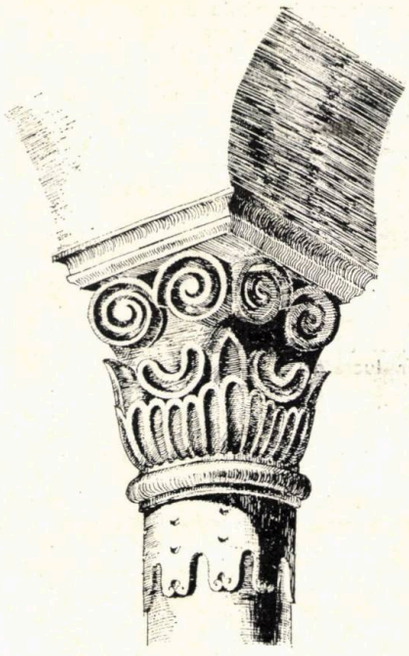

14

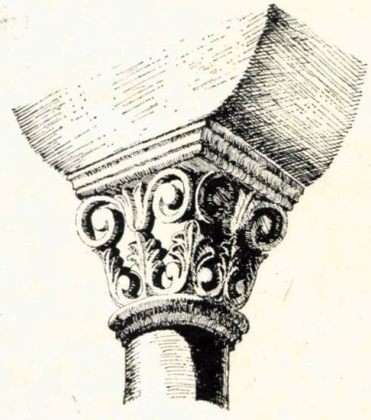

15

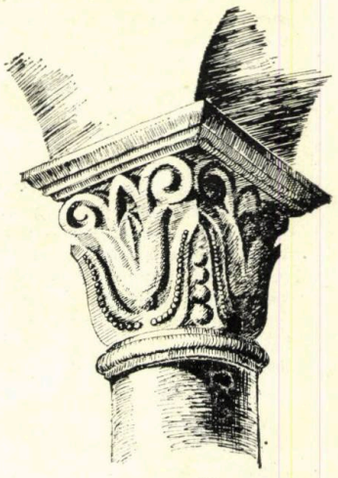

16

11 b

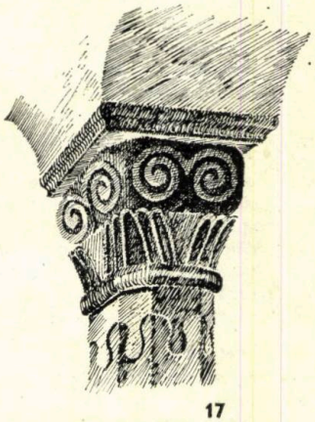

17

12

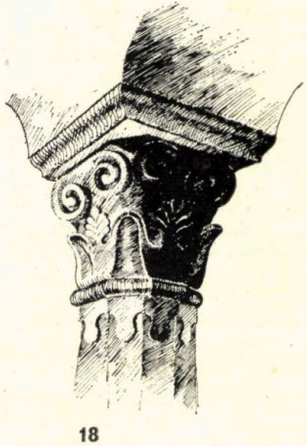

18

13 b

19

clădiri, scoase la lumină în ultimii ani, de-abia dă o imagine palidă a reședinței domnești a lui Mircea Ciobanul și urmașilor săi. Aceeași soartă au avut-o și marile case boierești înconjurate de grădini și curți întinse, așezate îndeobște pe Podul Mogoșoaiei, cale ce timp de generații a constituit coloana vertebrală a Bucureștilor, în jurul căreia a pulsat viața citadină și spiritul conștiinței naționale.

Despre vestitele hanuri, în jurul cărora se desfășura o activă viață de afaceri și negustorească, aflăm de asemenea numai din scrierile istoricilor interesați în dezvăluirea trecutului Capitalei. Doar Hanul lui Manuc Bey, construit pe la 1806, a cărui pitorească imagine, binecunoscută din diferite publicații, ne-a parvenit și care a fost restaurat în ultimii ani, precum și Hanul-cu-Tei datînd din 1833, recondiționat potrivit nevoilor actuale, ne sugerează o parte a trecutului din preajma epocii moderne a Bucureștilor.

Încă din veacul al XIX-lea, spiritul înnoitor al vieții în Principate, începînd din decada a treia, ca urmare a intensificării legăturilor cu Apusul, trezește dorința pentru imitarea vieții occidentale. Odată cu dezvoltarea legăturilor de comerț și cu îmbogățirea unei pături sociale, vin în țară meșteri și arhitecți străini, mai ales din Austria, care încetățenesc o arhitectură apuseană de imitație neoclasică[3], adoptînd-o la programele minore ale locuințelor individuale, părăsindu-se formele pitorești clădiri locale cu cerdacuri aerate, în a căror structură arcaturile constituiau o notă dominantă, uneori bogat decorate, ce se proiectau pe fondul grădinilor ce înconjurau casa; arhitectură care a constituit, în bună parte, aspectul urban al Bucureștilor pînă pe la jumătatea veacului trecut, cînd noul curent transformă orașul dîndu-i înfățișarea de urbe occidentală. Din vechea arhitectură, evocată — de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor — aparținînd micii burghezii, prea puține exemplare mai dăinuiesc în prezent, trăindu-și ultimele zile ca mărturii ale unui trecut de creație al meșterilor autohtoni care făceau din meseria lor o artă, perpetuînd o veche tradiție de respect al breslei.

Mare parte din categoria acestor exemple au căzut pradă acțiunii accelerate de prefacere urbanistică din ultimul timp sau ruinării lor premature, ajunse la limita de durată; materialele de construcție nefiind prea trainice, iar sistemul constructiv nu prea rezistent[4].

Asupra aspectului acestei arhitecturi ne putem face idee « pe viu », contemplînd cele cîteva obiecte existente, precum casele din strada Mirecea Vodă 51 (folosită ca decor în filmul serial « Anul 1848 »), Calea Șerban Vodă 33, strada Popa Rusu 21 ș.a.[5].

Acest fond arhitectural dispărut în mare parte, ca urmare a deselor « focuri » ce au bîntuit Bucureștiul în veacul trecut, precum și datorită prefacerilor de urbanizare, era constituit în general din construcții de locuit, reprezentînd exemplare mai evoluate ale tipurilor caselor de țară, dar cu un dispozitiv al planului mai amplificat, pentru nevoile sporite ale orășeanului — de obicei patru camere pe sală centrală, cu cerdac (prispă) în față — și cărora în căutarea unei ținute mai prețioase li s-au decorat elementele constructive: stîlpi, arcade, plafoane, etc. prin stucaturi sau sculpturi[6].

Analogia acestor case de tîrgoveți cu cele din mediul rural constituie un fenomen natural în ordinea evoluției arhitecturii. « Tradițiile arhitecturii populare au avut o influență considerabilă asupra claselor dominante, care, în perioadele lor de dezvoltare progresistă, au folosit adesea experiența arhitecturii populare. De aceea, analiza dezvoltării tipului de clădire unicală nu poate constitui o analiză cu adevărat științifică fără stabilirea legăturilor ei cu formele arhitecturii populare »[7].

Genul de artă afirmat de această arhitectură, caracterizată printr-o preocupare pentru decorativ și forme constructive aerate ce deschid spațiul locuinței spre exterior, este o expresie a concepției constructive mediteraneene, dezvoltată în această parte a Europei ca un produs al condițiilor specifice climatice, dar și al unor înclinații temperamentale.

Originea acestei arhitecturi trebuie căutată în procesul de creație generat la noi de pătrunderea influenței arhitecturii orientale, armene și balcanice, datorită constructorilor refugiați din aceste locuri sau aduși, pe vremuri, de Neagoe Basarab și Radu cel Mare, pentru mărețele lor ctitorii de la Curtea de Argeș și Dealu și mai recent de boierii doritori a-și ridica reședințe mai bogate. Asemenea meșteri, din acele locuri cu tradiție în arta construcției bine afirmată, erau chemați la noi ca unii ce se bucurau de apreciere bună în această îndeletnicire. Cum la acea vreme boierimea noastră, uneori de origine levantină dar aproape totdeauna în veacul al XVIII-lea levantinizată[8], avea legături cu mediul balcanic, este probabil ca unii dintre meșterii folosiți la construcțiile conacelor și reședințele lor urbane să fi fost aduși din locurile de origine. Meșteșugul acestor lucrători a creat școală printre constructorii locali, care, preluîndu-l de la acești artizani și prelucrînd formele arhitecturale, au dat artei elaborate o expresie originală proprie[9]. Diferitele modele din Armenia, Serbia, Bulgaria, a căror înrudire cu exemplarele aflate la noi poate fi ușor sesizată, concură la sprijinirea acestei ipoteze.

Viitorul acestor modele de arhitectură civilă, ce mai dăinuie, și a căror valoare artistică pentru patrimoniul cultural și istoria arhitecturii autohtone nu a fost îndeajuns remarcat, este nesigur, dispariția lor apropiindu-se cu iminență dacă nu se vor lua măsuri adecvate, ele fiind ajunse într-un stadiu de uzură înaintat. De asemenea, sînt amenințate de imperativele noii prefaceri, ale sistematizării urbanistice, ce se desfășoară pe scară mare, mai ales în Capitală.

Salvarea lor de la distrugere ar constitui operă de datorie a grijei pentru păstrarea patrimoniului cultural național.

Un exemplu pozitiv în acest sens — printre multe altele ce pot fi date — îl constituie cartierul-muzeu din Plovdiv în Bulgaria.

Dispariția acestor vestigii ar sărăci patrimoniul mărturiilor evocatoare ale unei vieți apuse și ale unei expresii de artă ce și-au trăit evoluția într-un moment de istorie a Bucureștilor, în calea lui spre progresul la care asistăm în prezent.

Arh. IOAN DIMITRESCU

NOTE:

1. Vezi și Paul Petrescu-Condiții sociale și istorice reflectate în arhitectura urbană S.C.I.A. 1971-1 Ed. Meridiane. 2. Ibid. p. 81 3. Ibid. p. 93 4. Ibid. p. 102 5. N. Stoicescu, Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Buc. p. 83—87. Ed. Academiei R.P.R. 1960 și Fl. Georgescu, Paul Cernovodeanu, Al Cebuc, Monumente din Buc. p. 40, 43, 45. Ed. Meridiane 1960. 6. Ist. Art. Plastice în România. Vol. II. p. 50. Ed. Meridiane 1970. 7. B. P. Mihailov, Ist. G-rală a Arhit. Vol I. p. XI. Ed. Tehnică 1965 8. Ist. României III. p. 446, 447. Ed. Academiei 1964. 9. Ist. Art. Plast. Vol. I. p. 231. Ed. Meridiane 1968.

cadran

Rublică realizată de arhitecții ION ENESCU (p. 150-153), CRISTINA ENE, CRISTIAN IONESCU, ȘTEFAN MĂNCIULESCU, MIHAI PIENESCU (p. 142-149)

DECENIUL UNU: 1900—1910

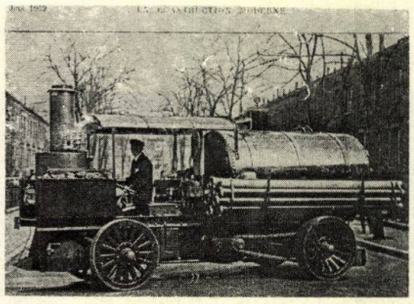

De ce un **Cadran** retro? Orice întoarcere înapoi este, în primul rînd, o lecție de istorie, în sensul înțelegerii evenimentelor în contextul care le-a generat și apoi este înceercare de a valoriza acest trecut de pe o poziție modernă. Trecerea timpului, prin distanța pe care o așază între noi și cele ce au fost, deslușește mai bine valorile din țesătura complexă a istoriei. Pe de altă parte, timpul atribuie semnificații noi unor lucruri și evenimente săvîrșite, în care descoperă anticiparea unor drumuri ce abia astăzi își dovedesc oportunitatea. Aceste șapte

decenii de arhitectură, care s-au scurs în plină epocă modernă nu au schimbat în fond nimic esențial, în ceea ce privește programele de arhitectură existente încă de la începutul secolului și în ceea ce privește problematica specifică.

La noi, deceniul unu e epoca Expoziției din 1906, a participărilor la manifestări internaționale, a primelor concursuri și publicații de arhitectură și un moment semnificativ al arhitecturii românești. Pe Dealul Filaretului, între străzile Șerban-Vodă, 11 Iunie și Cutitul-de-Argint se construiește o **Expoziție Națională** a realizărilor din ultimii 40 de ani, după modelul expozițiilor universale contemporane. Într-un singur an, au fost gata parcul și pavilioanele. Mincu patronează manifestarea prin elevii săi: Hârjeu, Lupu, Zagoritz, Ilie Popescu, Trajanescu, Radu Ștefan, alături de I. D. Berindei, Șt. Burcuș și Victor Ștefănescu. Se organizează frecvent concursuri de arhitectură. Astfel, în 1890, sînt concursuri pentru Teatrul Național din Iași, Palatul Administrativ Brăila și pentru Palatul Administrației C.F.R. (concurs internațional). În 1907, pentru Palatul Bursei și al Camerei de Comerț București se organizează **concurs internațional:** din 14 participanți cîștigă Șt. Burcuș, care execută lucrarea. Perioada începutului de secol e un timp fertil pentru arhitectura românească. Palatul Poștelor e gata din 1902. Mincu construiește mult — la fel Burcuș, I. D. Berindei. Și în publicistică e un moment de entuziasm. I. Socolescu scoate **Analele Arhitecturii** între 1890 și 1895. În 1906, G. Sterian editează revista **Arhitectura.** Odată cu înființarea Serviciului tehnic al Comisiunii monumentelor istorice (Ghika-Budești, Trajanescu, Gh. Lupu) în 1908, începe editarea **Buletinului Comisiunii monumentelor istorice.** Arhitecții români călătoresc mult, fac parte din asociații internaționale și participă la evenimentele vremii: în 1906, Congresul internațional de la Liège; 1908, Congresul arhitecților la Viena (delegat Berindei); 1911, al X-lea Congres la Roma etc.

Ceea ce știam noi că se întîmplă în lume se limita la o anume Europă. Orientul, Africa, Australia, Japonia nu sînt prezente în viața jurnalelor și revistelor de arhitectură de atunci; și ascensiunea Americii e urmărită cu neîncredere de pe Continent. Europa privește încă lumea ca o prelungire a sa. Una din revistele foarte citite la noi atunci e cu siguranță **« La Construction Moderne »** jurnal ilustrat francez, editat în această epocă de P. Planat, în condiții grafice foarte bune — pentru noi un fel de **L'architecture d'aujourd'hui** a acelor timpuri.

La începutul secolului XX, exista deja Turnul Eiffel, metrourile (primul din Europa a funcționat la Budapesta, înainte de 1900), Galeria Mașinilor se demola la abia 20 de ani de la inaugurare, iar Gaudi era contemporan cu Garnier și Perret . . . Rubrica de noutăți (Nouvelles) a revistei amintite e plină de relatări pe teme « aero»: « Hangare și construcții speciale pentru dirijabile»; « Paris aérien» (1908), în care se anunță că Societatea Nouveau Paris a cerut întocmirea unui plan al orașului cu repere pentru aviatori și aeronauți, în vederea aterizării (se propune termenul « atoitir») și că deja Galeriile Lafayette, Hotel Meurice și alte edificii oferă premii aviatorilor care vor amara vehiculul aerian de susnumitele construcții (La Construction Moderne 12 dec. 1908); sau « Les Gares d'aéroplanes»(Gări pentru aeroplane), povestea unui imobil al cărui acoperiș e prevăzut cu terasă pentru o eventuală pistă de aterizare sau pentru construcția unui hangar. Actualitățile (Actualités) se împart între teme « senzaționale»: « On demande des passages souterrains» (Se cer pasaje subterane), « Le premier passage souterrain» (Primul pasaj subteran), « Joli-metro, quand finiras-tu?» (Metro drăguț, cînd vei fi gata?) — subiect extrem de actual și azi cînd același metro parizian se află tot atît de departe de a fi gata — sau teme mai generale: « Le piéton: sa rehabilitation» (Pietonul: reconsiderarea sa), « La crise du batiment» (Criza în construcții), « Laideur des villes modernes» (Urîțenia orașelor moderne). Răsfoind colecția acestei reviste mai găsim anunțuri pentru concursuri: Hotel-Casino la Montevideo, Ospiciu pentru bătrîni, Un palat colonial, Un pod triumfal și informări asupra altor manifestări internaționale: 1906 — Expoziție internațională la Dublin, 1907 — a VII-a Expoziție internațională la Veneția, 1908 — Expoziția internațională de arhitectură la Petersburg (Leningrad) și în același an Expoziția de electricitate de la Marsilia, unde un castel de apă, frumos decorat, trona în centrul compoziției.

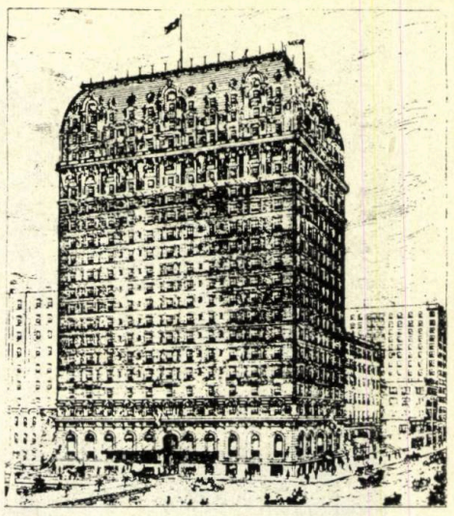

3

3. HOTELUL BLACKSTONE. ARHITECȚI: M. M. MARSHALL și FOX. Imobil realizat pe un partiu de tip punct, cu camerele orientate pe 3 laturi și după o formulă care multiplică de nenumărate ori suprafața la sol.

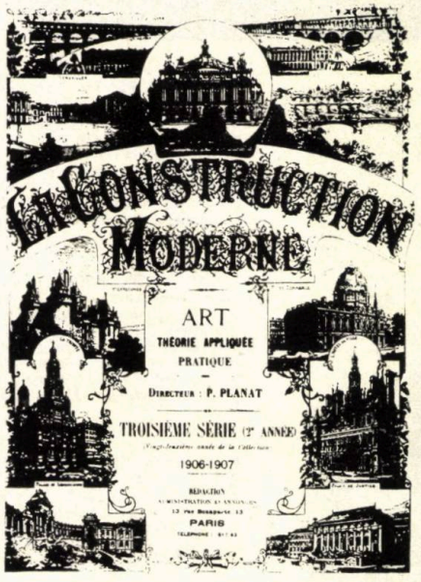

1, 2. CEL MAI ÎNALT ZGÎRIE-NORI DIN LUME: SINGER BUILDING, NEW YORK. ARH. M. ERNST FLAGG. În ciuda taliei neobișnuite (40 etaje) imobilul construit de arhitectul Flagg a reușit, conform vechii formule « latine », să îmbine agreabilul cu utilul. Prezentarea de planuri sau secțiuni ar fi fost inutilă, spune autorul articolului, pentru că legile în vigoare nu ar fi acceptat ca să se ridice în orașele noastre [ale Europei] astfel de mase necontrolate. Interesul acordat construcției se datorează mai degrabă curiozității. Setul de fotografii care probează ritmul de execuție, 29 august, 21 septembrie și 18 octombrie 1907, i se par cronicarului amuzante dar și instructive. (La Construction Moderne, 21 noiembrie 1908).

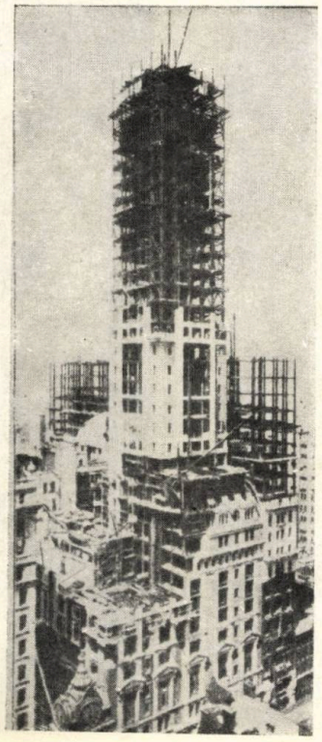

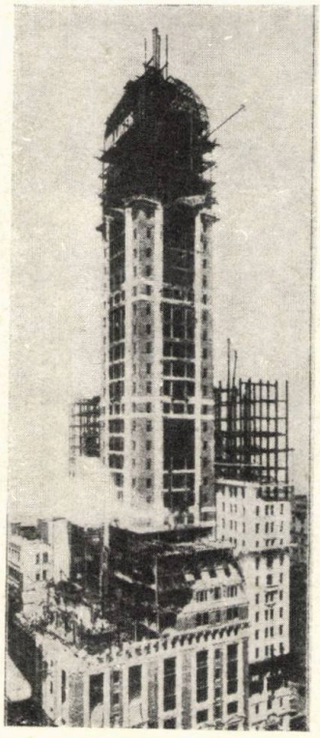

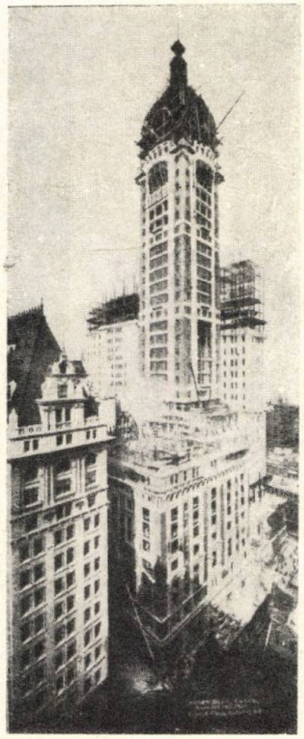

1

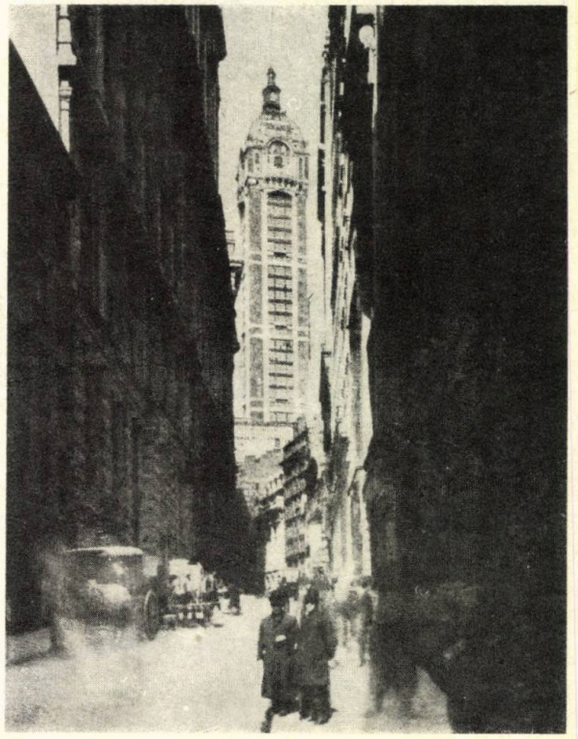

2

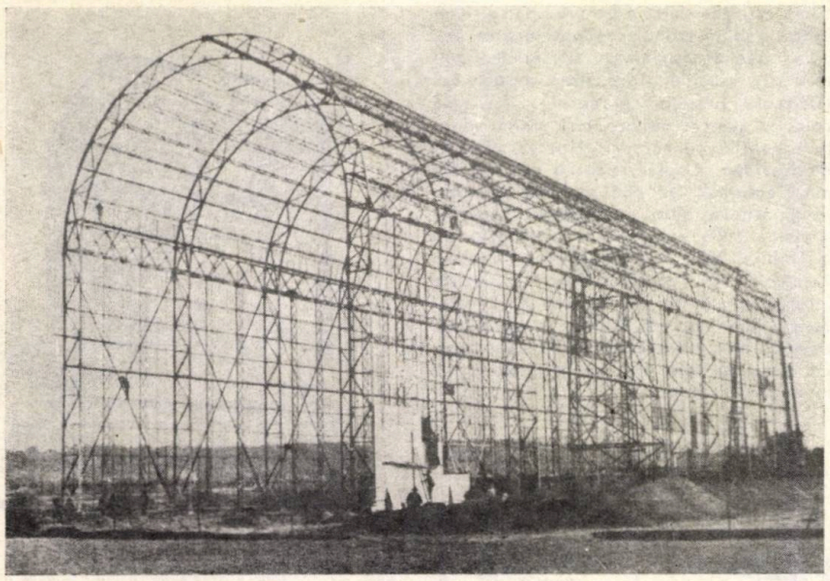

4

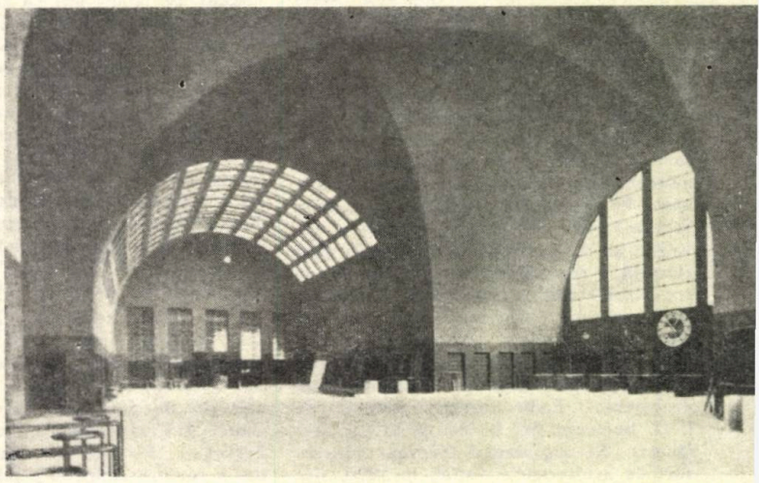

5

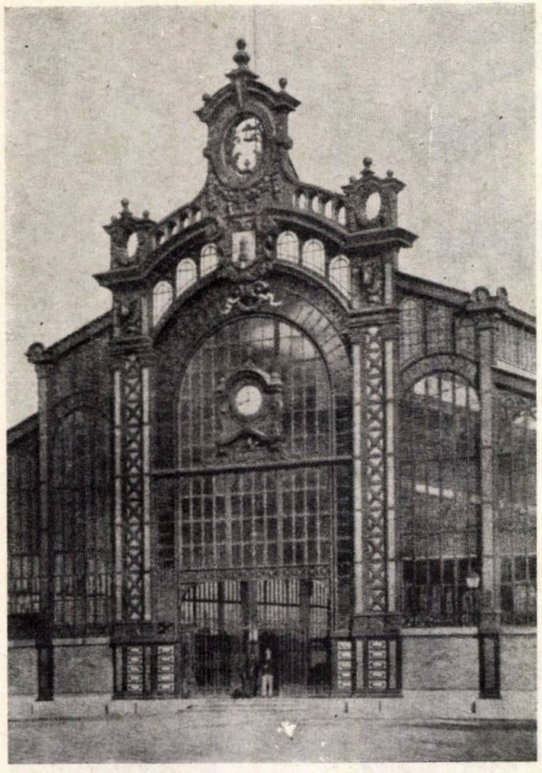

8

4. *HANGAR PENTRU DIRIJABILE LA ISSY-LES-MOULINEAUX. CONSTRUCTOR: M. G. SAHIER. Construcție din arce metalice cu următoarele caracteristici: lungime 120 m, lățime 20 m, înălțime 26 m, învelitoare din tablă ondulată-termoizolația învelitorii din plăci de plută-Durata de montaj pentru structură: 10 zile, (La Construction Moderne, 14 august 1909).*

7. GARAJ AUTO. ARHITECT: M. P. GENUYS. Garaj model care rezolvă un program maximal cu garare auto, ateliere reparații, depozitare scule și piese, pompă de benzină, totul pe un teren generos. La interior — jocul decorativ al structurii de beton armat —, spre stradă o fațadă domestică. (La Construction Moderne, 7 decembrie 1907).

8, 9. PIAȚA NOUĂ DIN BELFORT. CONSTRUCTORI: M. M. SCWARTZ și MEURER. ARHITECT: M. DORÉ. Structură metalică în felul halelor alimentare de la sfîrșitul sec. al XIX-lea. (La Construction Moderne, supliment, 1907).

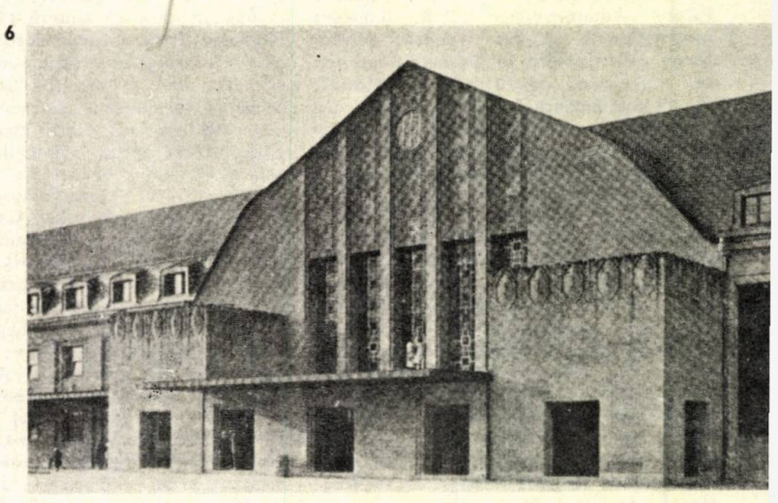

6

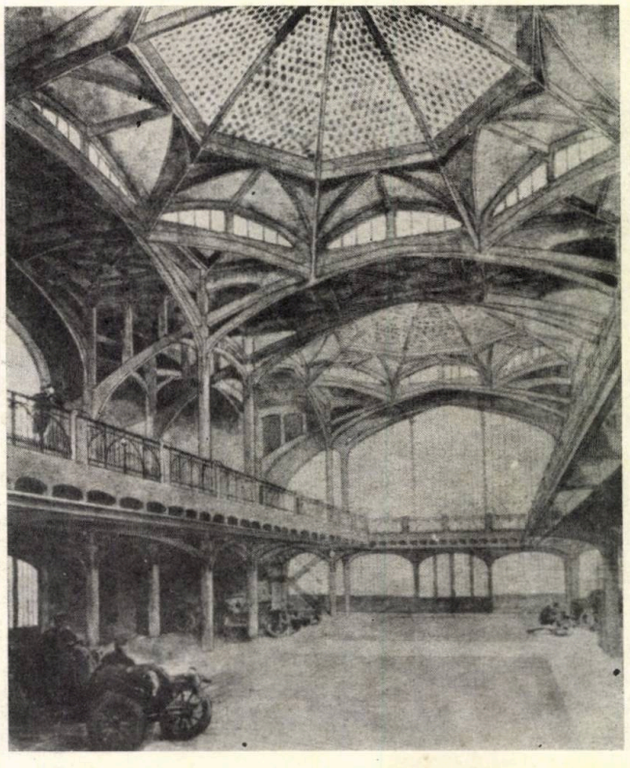

7

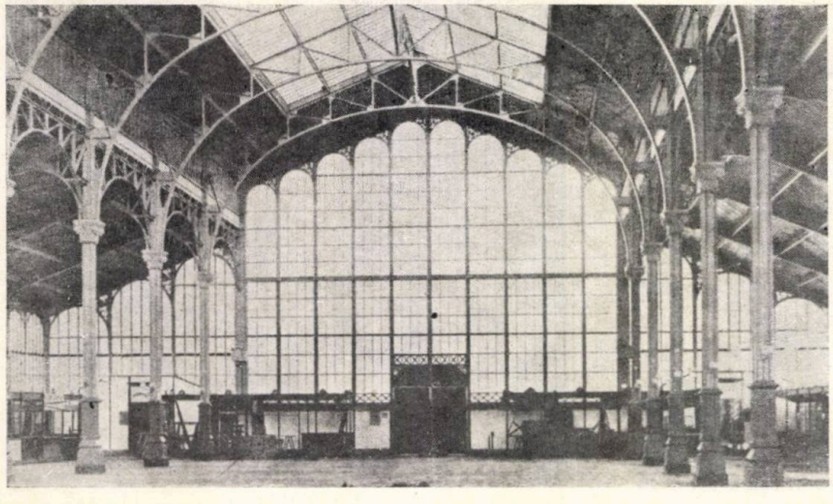

9

10

5, 6. GARA LA KARLSRUHE. ARHITECT: AUG. STÜRZENACH.
Construcție monumentală ,la granița expresionismului, pentru un program relativ nou. Interioarele sînt gigantice, epurate de orice element accidental. (Arhitectural Review, 1914 — Continent).

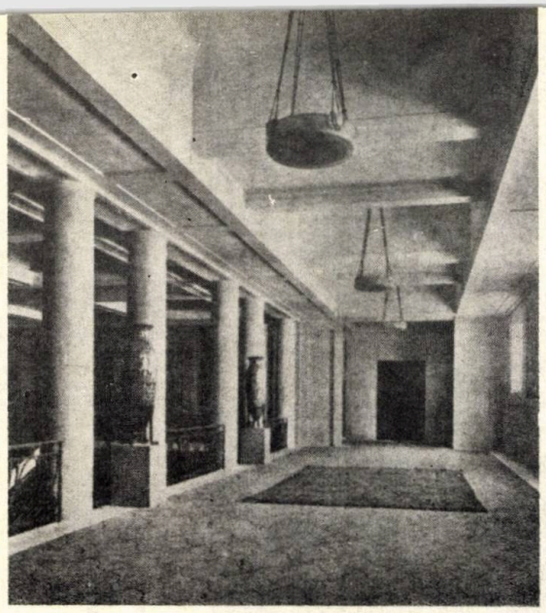

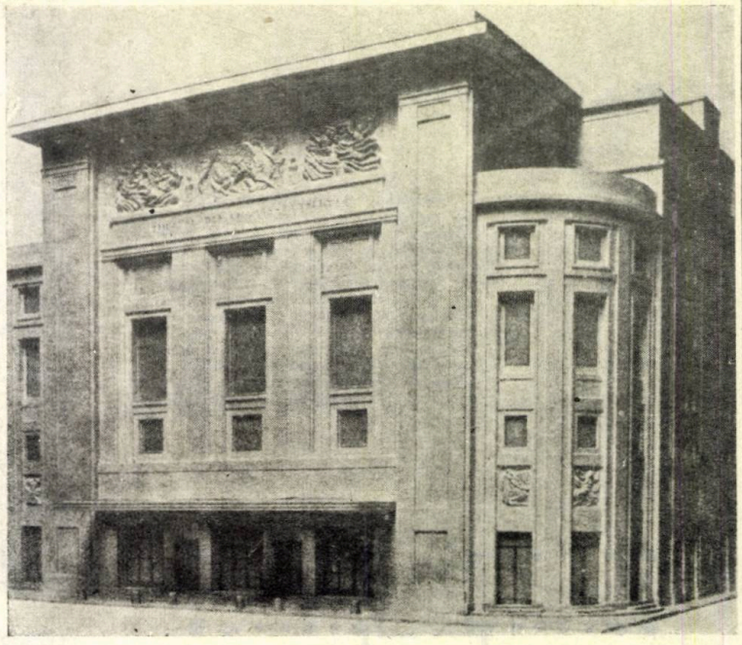

Teatrul « Champs-Elysées », Paris

Arhitecți: Auguste, Gustave et Claude Perret

Trebuie amintit dintr-un început că la realizarea acestei clădiri care a stîrnit atîtea controverse, și-au mai adus contribuția Roger Bouvard și Henri Van de Velde — arhitecți, cel dintîi desenînd primul parter al teatrului, iar după schițele de plan ale celui de-al doilea (1911) realizîndu-se clădirea de către frații Perret, Milon — inginer, proiectant al părții mecanice și de instalații, Bourdelle, Maurice Denis și Vuillard — artiști plastici, primul autor al basoreliefurilor fațadei și picturilor din foaierul sălii mari, cel de al doilea al picturii cupolei și basoreliefurilor ce formează cadrul scenei mari, iar ultimul al picturilor ce decorează foaierul sălii mici.

Edificiul este construit în vecinătatea Senei, pe un teren argilos sub care se află o pînză de apă influențată de nivelul fluviului ; se impunea realizarea fundațiilor astfel ca să repartizeze pe un sol nerezistent încărcări enorme și să asigure totodată o etanșeitate absolută ; a rezultat o cuvă de beton armat cu baza un radier general.

Volumul sălii mari (1900 de locuri, diametru 27,50 m, înălțime 22 m) și planșeele superioare (36×36 m) sînt susținute de opt stîlpi de beton armat (secțiune variabilă 65×65÷55×55 cm, înălțimea de 25 m) grupați doi cîte doi pe conturul circular al sălii, legați la partea superioară de patru arce de beton armat cu deschiderea maximă de 28,50 m, de secțiune variabilă (1,25 m la naștere, 1,00 m la cheie). Scena are 18 m adîncime, 31 m lățime și un portal de 12,50 m deschidere și 10,35 m înălțime ; turnul scenei — înălțimea 38 m — are șarpanta combustibilă și învelitoarea din sticlă pentru siguranță în caz de incendiu.

Accesul este asigurat de un vestibul și un hol, de la care se accede pe două scări monumentale, ajutate de alte patru scări situate în colțurile sălii, către coridorul loggiilor și galeria balcoanelor, asigurîndu-se o elegantă și recreativă circulație a spectatorilor.

De o parte și de alta a intrării principale, se află intrările (dreapta) la sala mică situată deasupra holului-foaier al sălii mari și (stînga) la o sală de expoziție aflată deasupra foaierului sălii mici, de-a lungul fațadei principale. Sub panta sălii mari, se află un bar-fumoar și un salon pentru femei ; atît deasupra sălii mari cît și deasupra celei mici, se află săli de repetiție.

Cabinele actorilor, sala de dans, depozitele și atelierele se grupează într-un corp separat, adiacent turnului scenei, iar spațiile tehnice (uzină electrică, centrala de ventilație, centrala termică) se află situate în subsolul clădirii.

Edificiul este, mai ales în compoziția exterioară și în aceea a spațiilor de primire și circulație, expresia nudă a noilor metode și materiale de construcție ; impresia este confirmată și accentuată de eleganța de o bogăție rece a materialului de finisaj — marmură gri nervurată — la fațadele principale și în sala mare, cărămidă aparentă (pereții) și beton (structura) — la fațada laterală dreapta, turnul scenei și corpul anexelor.

Atît în exteriorul cît și în interiorul edificiului, principiile de ordine și logică sînt aplicate constant, excepție făcînd marile goluri ale fațadei principale ce nu acuză o parte spațial și funcțional esențială a edificiului — foaierul sălii mari, luminat doar de micile goluri ale registrului inferior — ci foaierul sălii mici ; în ceea ce privește finisajul, teatrul se constituie ca un manifest al simplității, anunțînd apariția unui nou stil, propriu amintitelor noi metode și materiale. Pereții spațiilor interioare sînt din stuc alb, fără nici o mulură, scările de o rigiditate industrială, atenuată fericit de frumoase parapete din fier forjat ; stîlpii rotunzi fără bază și capitel, sînt elemente de sprijin vertical ce nu exprimă decît riguroasa lor utilitate structurală. Frescele pictate de Bourdelle și covoarele încălzesc acest sever spațiu. Foarte sobra decorație a sălii mari este în marmură și aur ; orchestra este fericit amplasată, lojile și scaunele sînt comode, o misterioasă lumină indirectă creează o atmosferă armonioasă. De o parte și de alta a scenei, în locul obișnuitelor decorații cu ghirlande și cariatide decoltate, găsim două frumoase nuduri din marmură încununate de un decorativ joc de orgă plasat imediat sub un atic ce înconjură întreaga sală ; toate motivele decorative ale sălii sînt inspirate de motivul lirei și al frunzei de acant dar, căutarea unei unități, poate prea exagerate și facile uneori, contrazice preocuparea pentru o extremă logică a constructorilor.

Concluzia este că ardoarea entuziastă a susținătorilor, indignarea contestatarilor și în primul rînd prezența complexă și de aceea încă greu de evaluat a clădirii propriu-zise, ne arată că sîntem în fața unei opere care se impune atenției.

L'ARCHITECTURE nr. 20/17 mai 1913
GENIE CIVIL 5 aprilie / 1913
GAZETTE DES BEAUX ARTS aprilie 1913

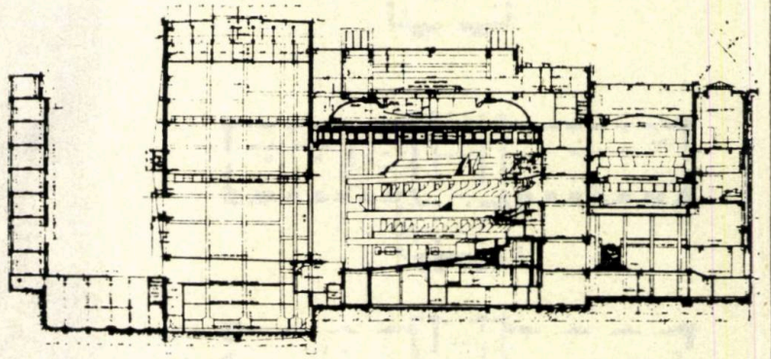

10. UN PALAT AL ARTELOR, PROIECT. ARHITECT: M. A. DE BAUDOT. Obsesia epocii este de a găsi o expresie instituționalizată a spațiilor dedicate activităților artistice și educaționale. Ne aflăm la începutul evoluției programelor moderne care astăzi au dat școlile de artă, muzeele deschise, universitatea liberă. (La Constructon Moderne, 1 iunie 1907).

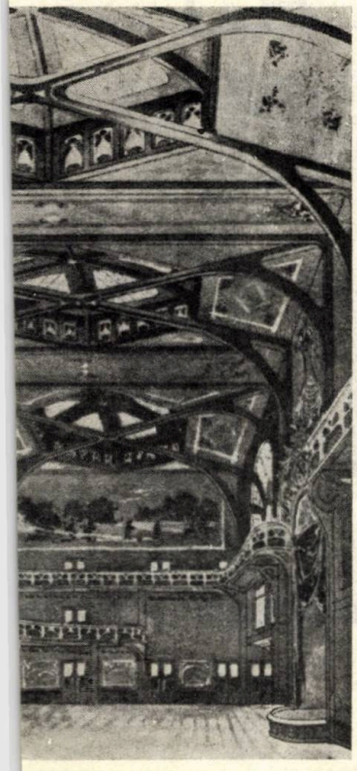

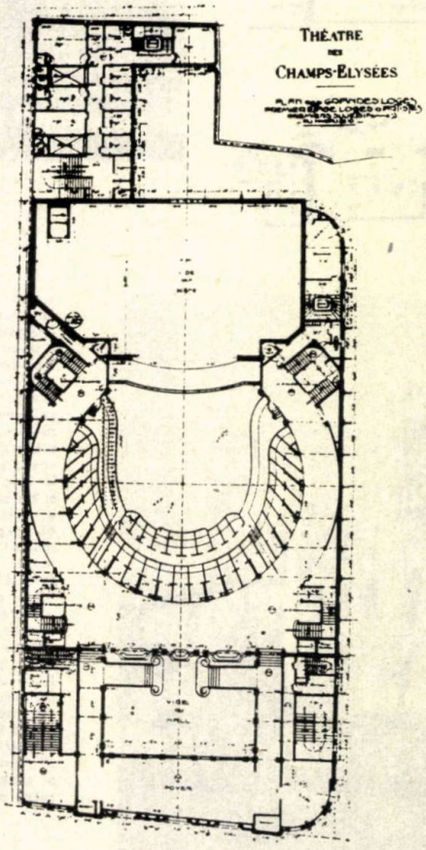

Fig. 4. — Plan des loges.

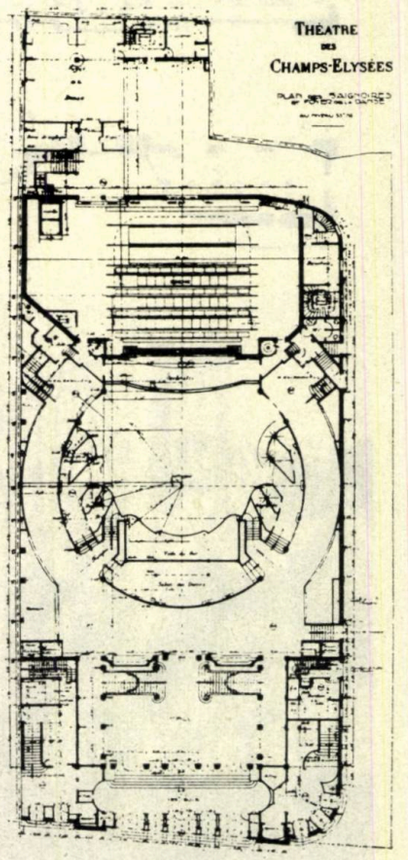

Fig. 3. — Plan du rez-de-chaussée.

Muzeul Oceanografic, Monaco

Proprietate a Institutului Oceanografic cu sediul în Paris, construcţia din Monaco a fost începută în anul 1899 şi a durat 11 ani. Pe o lungime de 100 m., malul stîncos şi abrupt al mării, devine sit inedit al Muzeului Oceanografic : sit ce-i conferă caracterul spectaculos şi monumental. Alegerea unui teren, considerat pînă la acest moment impropriu construcţiei, a fost determinată de dorinţa de a păstra intacte grădinile Saint-Martin, aflate în imediata vecinătate. Ziduri şi stilpi masivi încastraţi în malul stîncos

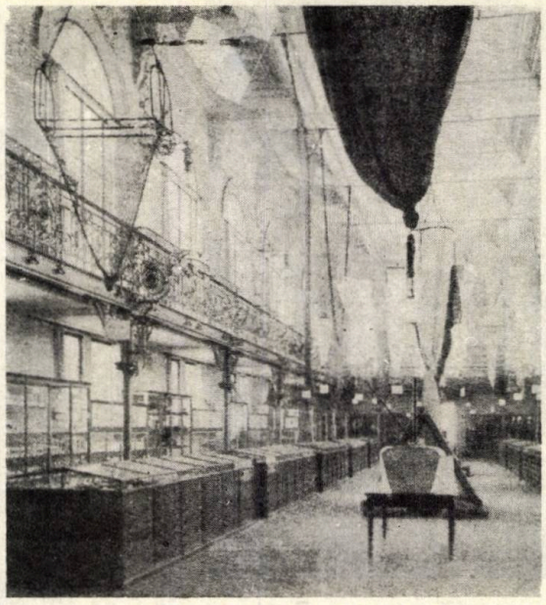

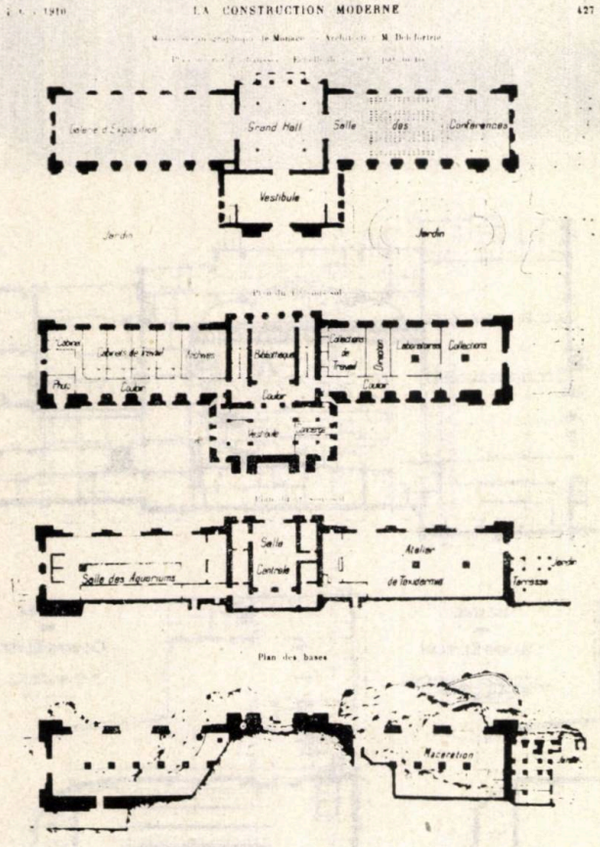

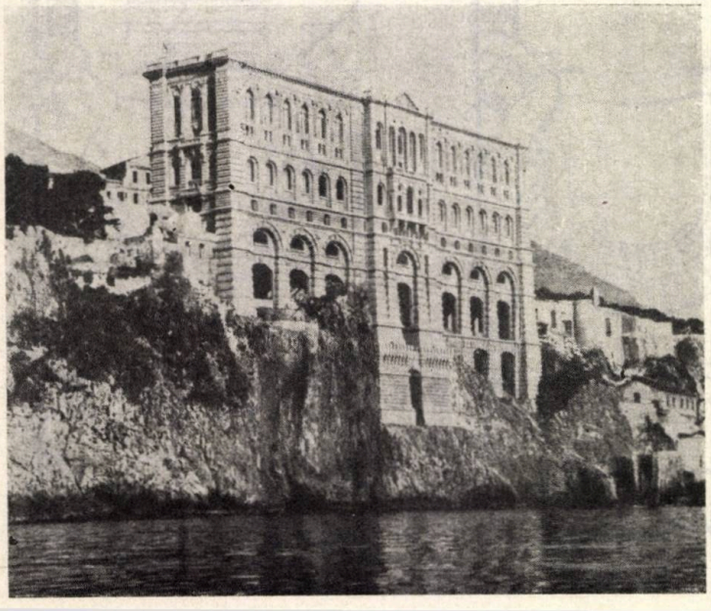

susţin clădirea propriu-zisă a muzeului la distanţă desupra pantei terenului.

Ansamblul muzeistic este conceput intr-un stil clasic sever, potrivit a-i da grandoare. Aspectul masiv este datorat atît compoziţiei volumetrice, cît şi materialelor şi modului de punere în operă: coloane din piatră de Turbie realizate dintr-o singură bucată, cu capiteluri sculptate, mari mozaicuri, grupuri statuare etc. Funcţiunile sînt clar dispuse în cele două aripi ale clădirii, de o parte şi de alta a marelui hol, sală de conferinţe şi galerie de expoziţie, la parter, săli de expunere cu supantă pe contur, la primul etaj, toate cu o largă vedere spre mare. Sînt expuse instrumente de captură şi pescuit, fauna mărilor şi oceanelor, hărţi maritime.

Intre planşeul primului nivel şi malul stîncos, spaţiul rămas liber a fost folosit pentru realizarea a două niveluri adăpostind: primul — locuinţe pentru personalul muzeului, săli de lucru, laboratoare, bibliotecă, cel de al doilea — săli de disecţie-preparare a capturilor viitoare şi sala acvariilor. De aici, o cărare în trepte coboară pînă la un ponton de acostare a micilor ambarcaţiuni. Acoperişul-terasă al muzeului oferă o panoramă splendidă către mare şi ţărm.

LA CONSTRUCTION MODERNE
Nr. 35/28 mai 1910
Nr. 36/4 iunie 1910

The Hell House, Helenburgh (Kilmacolm) — Scoţia

Arhitecţii: Haneyman, Keppie and Mac-Kintosh

Iată una din lucrările proeminente expuse la Salonul Academiei regale scoţiene din 1906.

O reşedinţă de mari dimensiuni, dezvoltată pe trei niveluri : la parter încăperi rezervate vieţii comune, de zi şi serviciilor (sală de biliard, bibliotecă, sufragerie, bucătărie, spălătorie etc.), la etajul 2 dormitoare şi cameră de joc şi studiu pentru copii ; două scări — principală şi de serviciu — asigură o corectă legătură verticală. Se remarcă interesul arhitecţilor pentru forma volumelor, compoziţia fiind dominată de plinuri în raport cu jocul spaţiilor şi al golurilor. Masivitatea robustă a siluetei casei, frontoanele abrupte, proeminentele coşuri ale şemineelor-elemente poate surprinătoare în contextul operei de pînă la această dată a lui Mac-Kintosh —

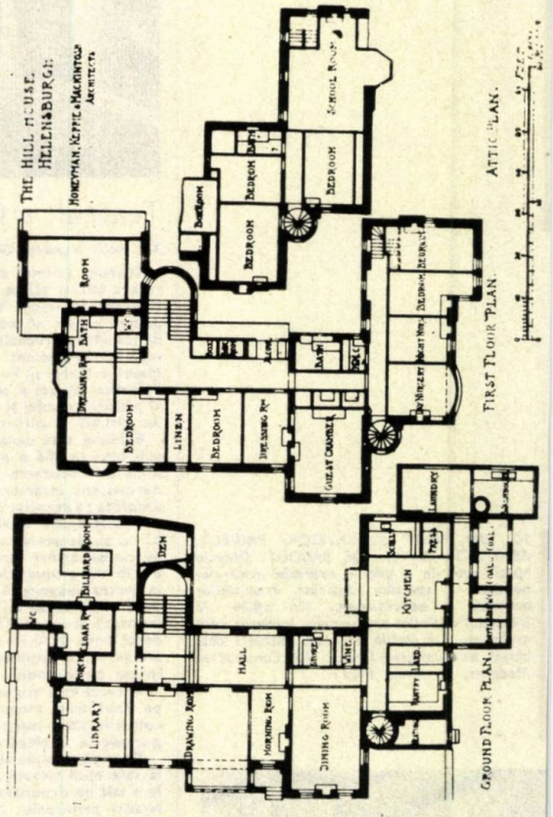

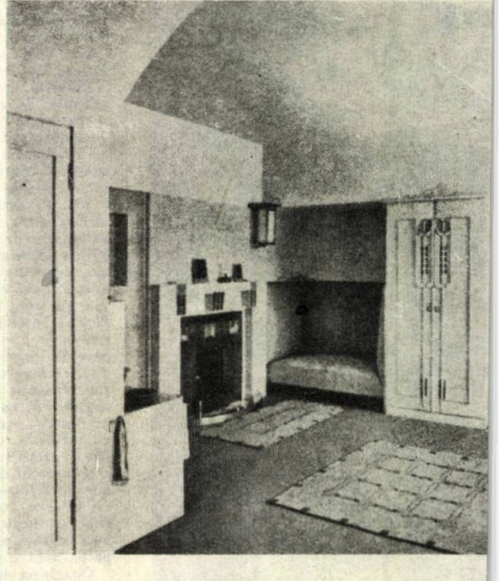

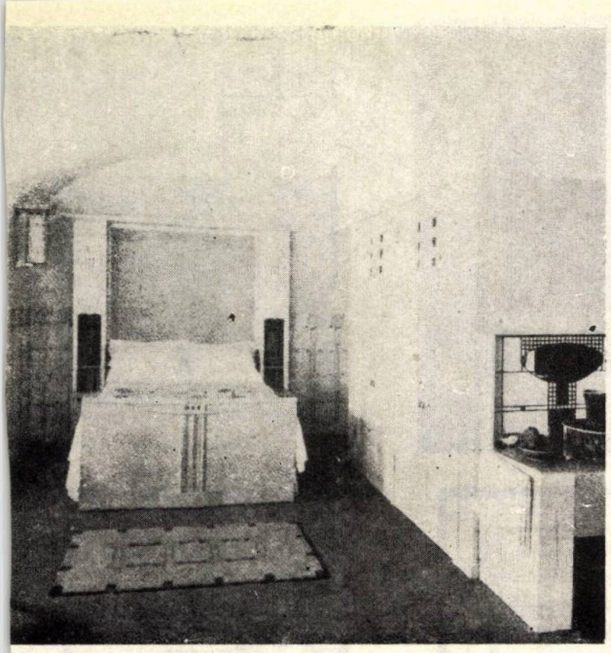

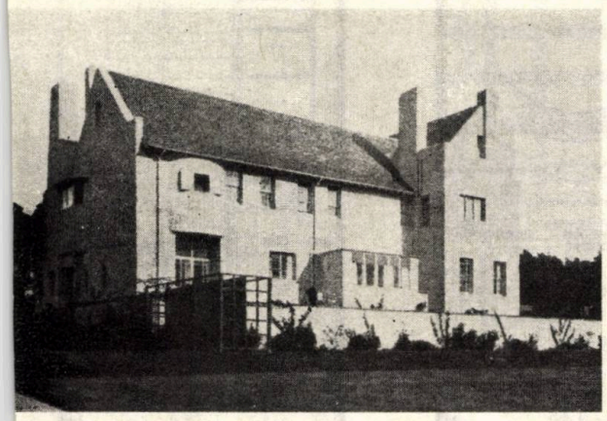

sînt dovezi incontestabile, mai evidente în construcţiile rurale decît în clădirile publice din Glasgow sau Edinburgh, ale influenţei tradiţiei vechilor reşedinţe baroniale din Scoţia. Fascinaţia acestei case constă în sinteza elementelor tradiţionale cu remarcabila libertate în dispunerea funcţională a ferestrelor şi bovindourilor şi în strania asprime a formelor acuzat unghiulare, înguste, verticale; de aici posibilitatea unei legături cu şcoala continentală, cu Germania şi Berlage. Interioarele sugerează asocieri cu Sezession-ul vienez; curbele, rare şi expresive în compoziţia faţadei (volumul scărilor, bovindourile), se regăsesc în bolta tavanului unui dormitor şi în discreta decoraţie a uşilor de dulap şi a tăbliilor patului ; obiectele de mobilier sînt vopsite cu alb, cu accente de culoare (scaune, corpuri de iluminat). Este atmosfera cu care arhitectul MacKintosh ne-a obişnuit prin cunoscutele saloane de ceai din Glasgow sau prin interioarele Şcolii de artă.

ACADEMY ARCHITECTURE AND ARCHITECTURAL REVIEW
(Vol. 30_1906 — II, decembrie)

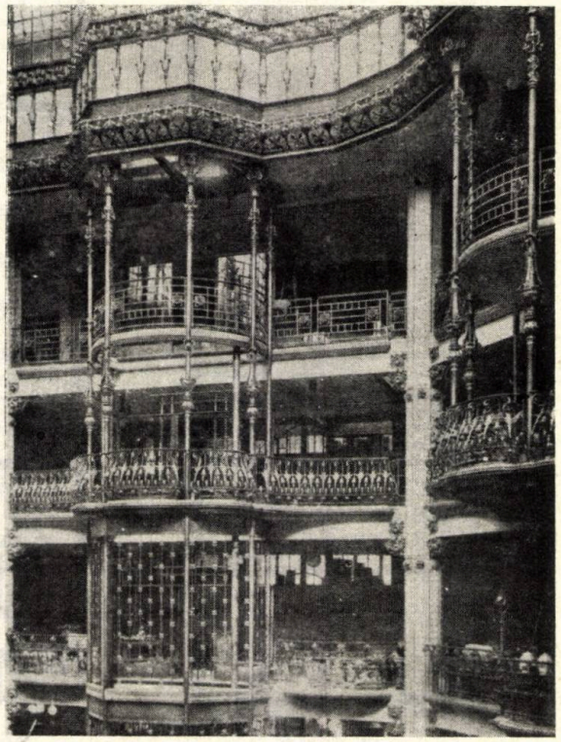

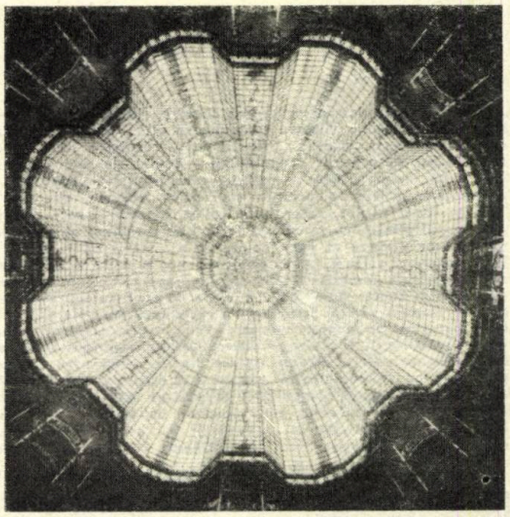

Magazinul « Printemps », Paris

Arhitect: René Binet

Constrîns de un program care-l obliga să păstreze faţadele vechiului magazin, semnate de Paul Sédille, arhitectul René Binet îşi va îndrepta întregul talent şi întreaga inventivitate pentru modelarea spaţiului interior.

Creat iniţial (1889) ca magazin de noutăţi, magazinul « Printemps » se extinde într-o nouă clădire (1905) situată vizavi; se păstrează o strînsă relaţie formală prin repetarea identică a învelişului exterior şi una funcţională printr-un pasaj subteran. Un portic de-a lungul strîmtei străzi Caumartin ce deschide un acces amplu şi adăposteşte vizitatorii, distanţînd suficient vitrinele de fluxul circulaţiei, este singura intervenţie a arhitectului Binet în compoziţia faţadelor. Rafinamentul şi atracţia porticului se datorează materialelor folosite şi unor elegante datalii : mozaic din plăci de gresie în tonuri stinse pentru pardoseală, plafon cu lambriu de stejar punctat de mici lămpi semnate Lalique, vitrine închise de mari oglinzi. Construcţia, cu o structură integral metalică, se înalţă pe parter şi 5 etaje. Accesul în marele magazin se face printr-o rotondă la colţul format de strada Caumartin cu bulevardul Haussman. Noutatea spaţiului interior o constituie holul desfăşurat pe toată înălţimea clădirii (P + 5) şi încoronat cu o cupolă. Se realizează astfel o excelentă iluminare naturală pentru toate etajele şi în acelaşi timp o imagine inedită şi atractivă. Susţinut de 8 stîlpi metalici (elemente ale structurii de rezistenţă), la o înălţime de 50 m., luminatorul este format din două straturi : sticlă albă la exterior şi vitraliu delicat la interior.

Prin dispunerea circulaţiilor verticale în interiorul holului octogonal (3 ascensoare + scara centrală), se obţine perfecta lor marcare şi economisirea suprafeţei de vînzare a magazinului. Cajele ascensoarelor, acuzate vertical prin decoraţie şi amplasare, devin o prezenţă importantă, nu numai funcţională a spaţiului interior. Abundenţa decoraţiei în fier forjat, departe de a prejudicia ansamblul, reuşeşte ca, prin detalii minuţios gîndite şi excelent executate, să confere unitate şi armonie spaţiului interior. Tije de plante urcă pînă în vîrful vitraliului, unde se deschid în flori de culori strălucitoare, punct de intensă luminozitate al cupolei. Tonalităţile se atenuează cu cît lumina coboară, combinîndu-se cu tenta materialelor construcţiei înseşi, apar jocuri rafinate de culori, lumină şi umbră.

Compoziţia este împlinită prin marea scară centrală, aşezată în axa pasajului subteran, ce se roteşte în spaţiu descriind o curbă graţioasă. Tije metalice formează mîna curentă şi flori abundente se etalează pe balustradă. Trebuie remarcat rolul artiştilor feronieri care au ştiut să interpreteze în mod fericit invenţiile arhitectului. Descoperim cu satisfacţie în persoana arhitectului René Binet un abil şi îndrăzneţ constructor, ca şi un decorator imaginativ şi un mare colorist.

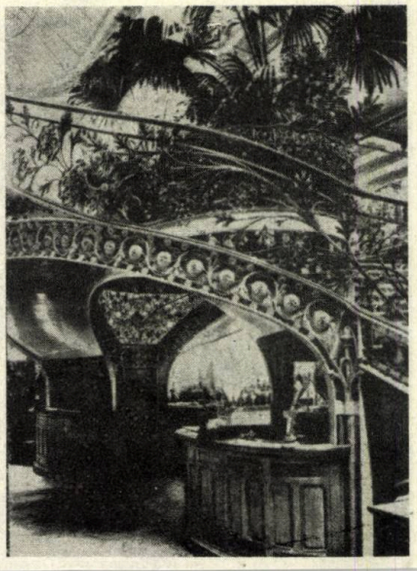

LA CONSTRUCTION MODERNE
Nr. 3/20 octombrie 1906 Nr 30/23 aprilie 1910 Nr. 31/30 aprilie 1910

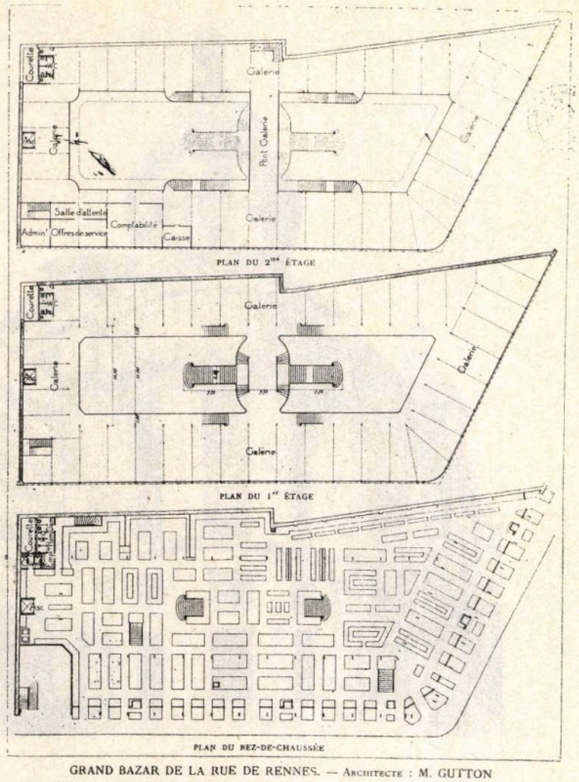

GRAND BAZAR DE LA RUE DE RENNES. — Architecte : M. GUTTON

Supplément à la Construction Moderne, n° 24.

Magazinul « Grand Bazar », Paris

Arhitect: M. Gutton

Această nouă construcţie pentru comerţ, ridicată la intersecţia străzii Rennes cu o viitoare străpungere către strada Vaugirard, se remarcă prin cîteva particularităţi — rezultate din corectul răspuns dat de arhitect programului — demne de semnalat. Fiind cunoscută incomoditatea — pentru cumpărători — provocată de existenţa treptelor la intrarea unui mare magazin, diferenţa de 1,20 m. între nivelul parterului şi cel al trotuarului este rezolvată graţie unui planşeu cu pantă lină ; ştiind de asemenea că potenţialul cumpărător doreşte să vadă înainte de a intra şi că de multe ori intră pentru că a văzut, faţada este tratată ca o mare vitrină—expoziţie. Suprafaţa comercială utilă este aproape coincidentă la parter cu suprafaţa construită — 2 800 m² — iar la etaje cu suprafaţa desfăşurată, datorită zveltei structuri de rezistenţă metalice şi a subţirimii pereţilor de compartimentare. Prin simpla combinare a unor profile metalice (L, I) şi a cîtorva piese forjate, inspirîndu-se în realizarea compoziţiei registrelor faţadei din elemente naturale, arhitectul a creat o siluetă uşoară, elegant şi cu măsură decorată. Alături de faţadă, se remarcă comunicarea spaţială pe înălţimea celor patru niveluri publice (subsolul este destinat depozitării, marfa fiind distribuită pe verticală cu ascensorul) şi coronamentul clădirii, emfatic semn publicitar, cu gust integrat compoziţiei generale.

LA CONSTRUCTION MODERNE, nr. 24/16 martie 1907

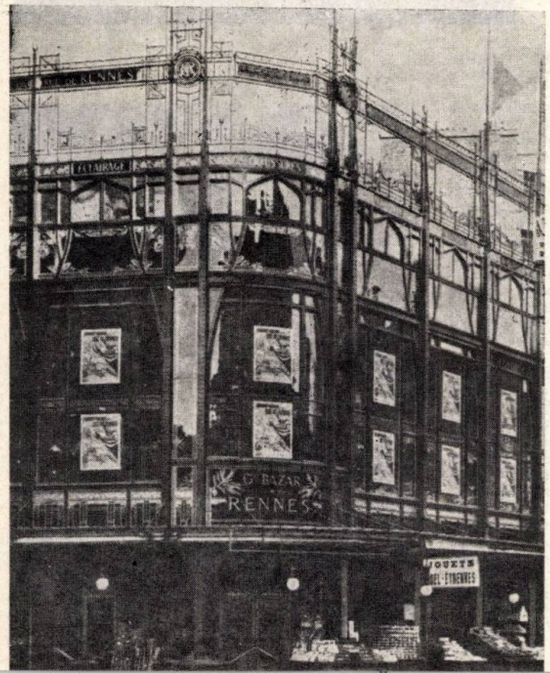

Imobilul « Fémina »

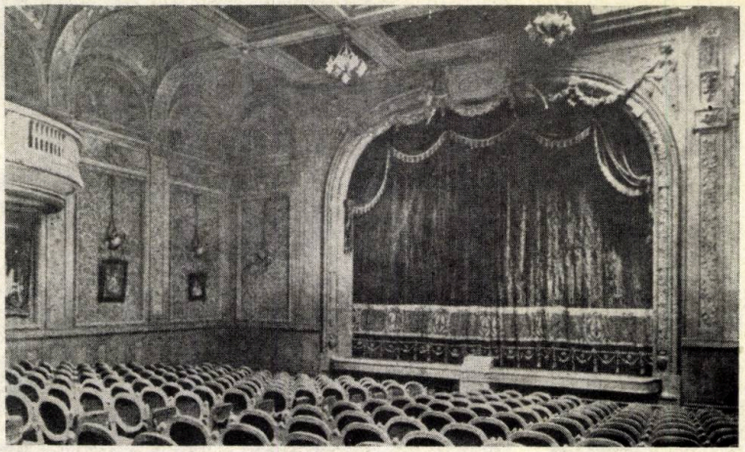

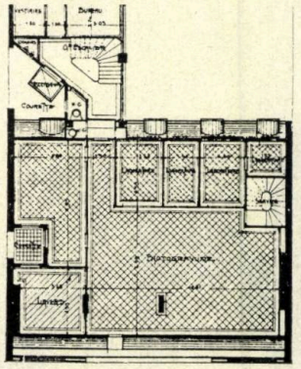

Plan du 4e Étage.

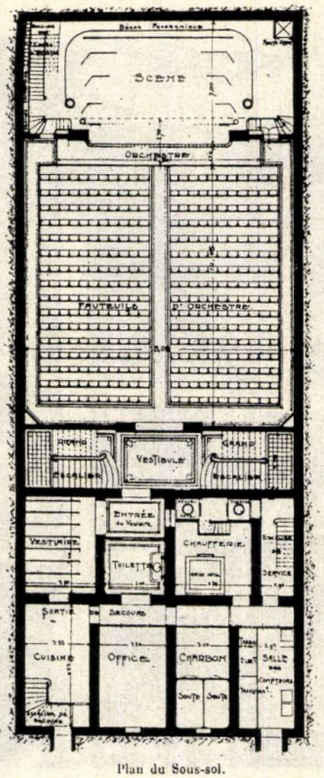

Plan du Sous-sol.

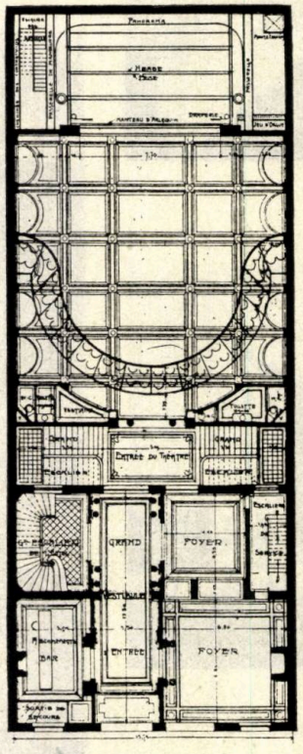

Plan du Rez-de-chaussée.

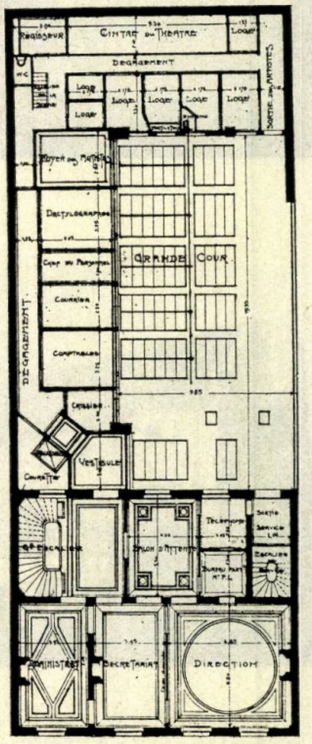

Plan du 1er Étage.

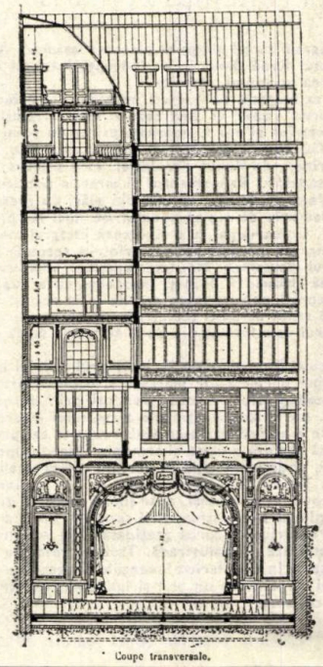

Coupe transversale.

ală de teatru și
asă de editură, Paris.

Arhitect: Henri Petit

Vechiul imobil de pe Champs Elysées, supranumit « Femina », se extinde spre curtea interioară (mărginită de calcane pe trei laturi) printr-o clădire pe parter și 7 etaje, cuprinzînd noi funcțiuni cerute de modernizarea unei mari case de editură. Desigur, principala atracție este sala de teatru ocupînd subsolul și parterul ; spectaculoasă prin elementele constructive — grinzi de mari deschideri 17 m, planșeu mobil din ciment armat permițînd modificarea întrebuințării sălii (teatru sau serbări) — cît și decorative, realizate de ilustrul sculptor-decorator Cogné. Cinci mari luminatoare permit o bună luminare și, în caz de in-

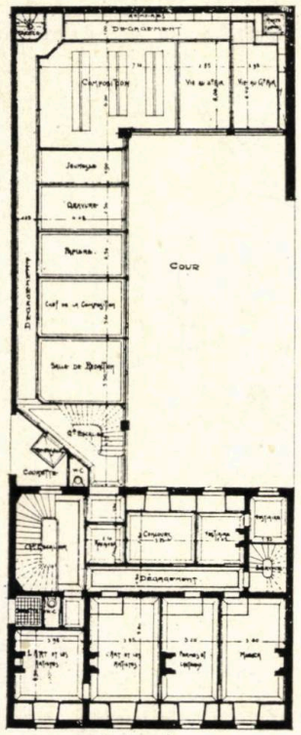

Plan du 3e Étage.

cendiu, o deschidere electrică rapidă (18 sec.) pentru aerisire.

Etajul întîi grupează serviciile administrative și de reprezentare a editurii, (vechea clădire, cu fațadă la stradă), în timp ce corpul nou (în formă de *L*, luminat spre curte), cuprinde anexe teatrale și birouri. Servicii speciale necesare publicării numeroaselor reviste săptămînale : Fémina, Musica, L'art et les artistes, Jeunesse, La vie au grand air . . . în aripa veche și o mare sală pentru expoziții, conferințe, festivități în cea nouă, reprezintă etajul doi.

Atelierele tipografie și fotogravură ocupă nivelurile superioare. Fotogravura, fiind un procedeu indispensabil unei tipografii moderne — datorită fidelității reproducerii și rapidității execuției — instalarea atelierelor a fost încredințată spre supraveghere reputatului fotograf Ruckert. Ultimul etaj, luminat prin mari suprafețe de formă semicirculară, adăpostește studiouri pentru fotografi.

De remarcat întregul edificiu, prin decorația prețioasă a spațiilor interioare,.

LA CONSTRUCTION MODERNE

Nr. 39/22 iunie 1907
Nr. 40/6 iulie 1907

Hotel « Regina », Biarritz

Arhitect: M. Martinet

168 camere orientate vest, sud și est, cu grup sanitar propriu — baie, WC și cabinet de toaletă, ventilate prin ghenă — se grupează în jurul unui hol-grădină de iarnă pe 3 niveluri ce constituie și spațiul reprezentativ major ; coridoarele de acces către camere sînt deschise și devin astfel un fel de balcoane spre seră. Ideea unor interioare publice monumentale, populate cu vegetație exotică nu e nouă și datează probabil de pe la mijlocul secolului al XIX-lea (Crystal Palace). Martinet utilizează cu siguranță astfel de modele mai vechi. Astăzi, Portman sau W. Becket reiau aceeași formulă de hotel, la o scară neobișnuită (urbană).

Echiparea e din cele mai moderne : iluminat electric, apă caldă și canalizare pentru toate grupurile sanitare, telefon și sistem de avertizare în fiecare cameră, încălzire centrală cu abur de joasă presiune, tîmplărie exterioară dublă. Circulația pe verticală e asigurată de ascensoare electrice de persoane cu o viteză de 0,75 m/s, de monte-charge și monte-plats în zona oficiilor de etaj. Construcția e realizată cu schelet de beton armat.

Compoziția și partiul sînt remarcabile ,cu subtilități în rezolvarea circulațiilor și a zonelor de racordare (cum ar fi colțurile). Interiorul decorat într-un stil Louis XVI modernizat e dominat de imaginea decorativ-structurală a volumului.

LA CONSTRUCTION MODERNE 12 decembrie 1908

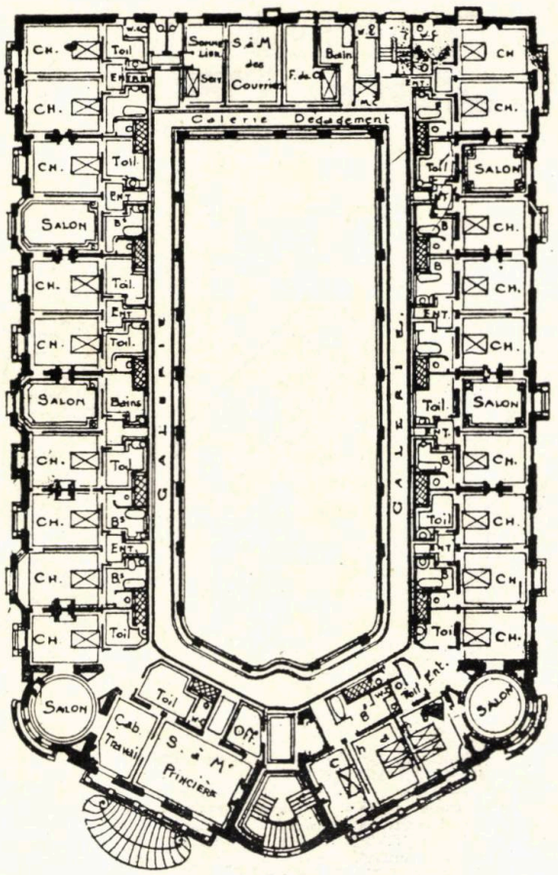

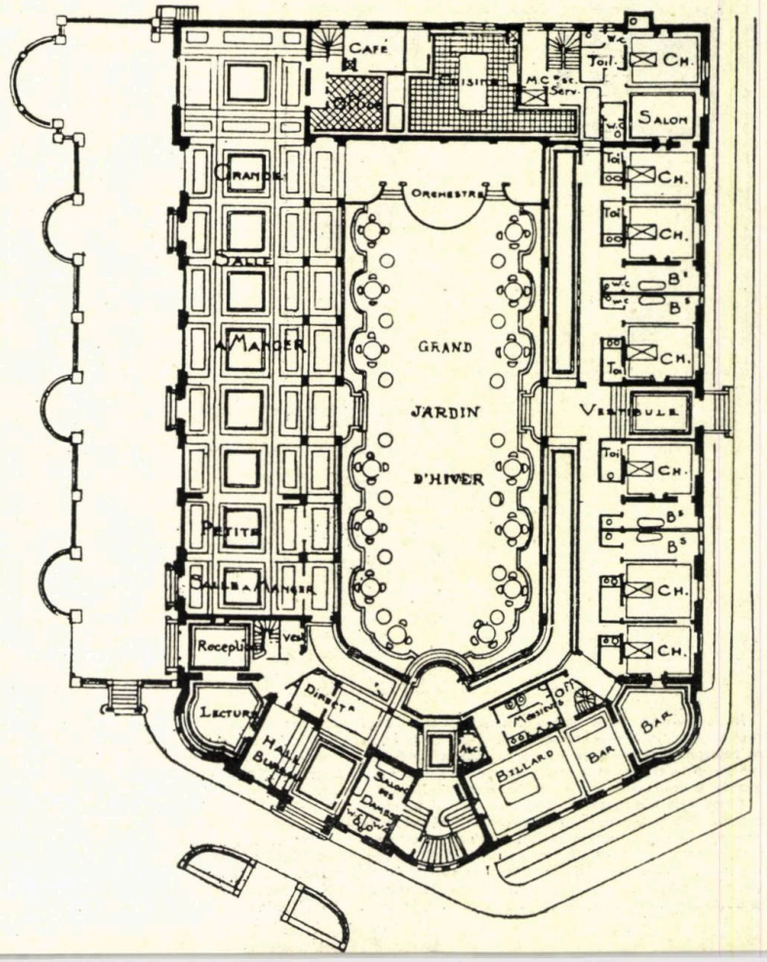

MODELE ARHITECTURALE 1970—1980

Fără să ne propunem a aborda într-un mod analitic o parte din lucrările arhitecturale care au marcat acest deceniu și fără să ne propunem a stabili o ierarhizare a acestora, considerăm necesară prezentarea unora dintre acestea, în actualul număr omagial, alături de realizări remarcabile care au caracterizat creația arhitecturală a începutului de secol.

Trebuie, totodată, menționat că exemplele alese nu reprezintă în marea lor majoritate operațiuni sau ansambluri de anvergură deosebită din punct de vedere fizic, volumetric, ele constituind însă exemple remarcabile în ceea ce privește geneza lor, modul de abordare al problematicilor și constrîngerilor, conducînd prin aceasta, de cele mai multe ori, la conturarea unor « modele », la stabilirea unor elemente de referință pentru evoluția viitoare a istoriei arhitecturii; iar dacă se va pune întrebarea, de ce aceste proiecte sau realizări sînt calificabile drept modele, de ce ne preocupă ele, atunci probabil răspunsul se va referi la faptul că acestea impresionează prin gîndirea care a stat la baza elaborării lor, în sfîrșit, printr-o nouă modalitate de abordare a problemelor funcționale, plastice și sociale, deschizînd noi drumuri în calea arhitecților.

Muzeul de artă al Landului Renania-Westfalia și amenajarea zonei Grabbeplatz- Düsseldorf — R.F.G.

Arhitect: James Stirling

Impunîndu-se ca o operă contemporană, noul muzeu de artă modernă, se dorește pe de o parte o realizare arhitecturală a secolului al XX-lea, iar pe de altă parte o componentă, organic integrată, a centrului istoric al Düsseldorf-ului.

Concepția abordată în elabrarea noului element arhitectural și-a propus introducerea unei anumite armonii în cadrul ansamblului, de factură compozită, a zonei centrale (biserica Sf. Andrei, monumentalul Parlament al Landului, clădirile rezidențiale amplasate de-a lungul străzii Neubrück și edificiile municipale de pe aleea Heinrich Heine).

Partiul ales individualizează muzeul în raport cu clădirile vechi, existente, conferindu-i totodată o notă de inedit, demarcîndu-l de schemele și modalitățile de expresie ale arhitecturii moderne (cubul, bara etc.).

Amplasat în Grabbeplatz, noul edificiu se înscrie de asemenea în cadrul operațiunilor de reamenajare a zonei centrale a Düsseldorf-ului, care se dorește a deveni un nou « spațiu urban ». Înconjurată pe trei laturi de artere de circulație, piața a fost rezolvată la un nivel suprateran — în vederea înlăturării interferențelor funcționale conflctuale — legătura dintre aceasta și noul muzeu stabilindu-se prin intermediul unei pasarele.

În contrast cu cenușiul majorității construcțiilor noi din Düsseldorf, exteriorul muzeului va fi realizat din dale de piatră naturală colorate în tente de ocru.

Vestibulul care precede intrarea este accesibil de pe un plan ușor înclinat, amplasat 0,50 m deasupra nivelului pieței; acest vestibul a fost așezat în axul arterei pietonale care conduce către Ratinger Mauer, vechea centură fortificată a orașului, o parte a istoricei incinte fiind cuprinsă și în compoziția noului ansamblu. Rampe și scări conduc către intrarea propriu-zisă, care se află cu 1m, deasupra nivelului vestibulul, și, din zona de acces, către diferitele niveluri de galerii de artă. Holul de intrare conceput polivalent, acoperit cu o suprafață vitrată, reprezintă un spațiu tridimensional neregulat, care contrastează cu regularitatea galeriilor principale. Acoperișul de sticlă reazemă pe ferme metalice înclinate în care este dispus sistemul de ventilație mecanică, autoreglabilă.

O sală de conferințe, cu o capacitate de 400 locuri, a fost amenajată între trei pereți ai vechii biblioteci municipale și corpul nou al muzeului.

Administrația și biblioteca muzeului sînt accesibile printr-o galerie curbilinie, deschisă către curtea interioară circulară.

Elementul de separare dintre sala de informare și intrarea propriu-zisă a fost rezolvat în forma unei vaste vitrine care preia funcțiunea de anunțare a diferitelor expoziții temporare organizate la « Kunsthalle ».

Conform programului, colecțiile au fost organizate în patru categorii: opere anterioare anului 1945, opere posterioare anului 1945 (arta modernă) colecția Paul Klee și colecția Julius Bissier, acestea din urmă putînd fi grupate în săli distincte.

Circulația publicului, astfel concepută încît să fie integrată spațiului de expunere se efectuează, în sensul acelor de ceasornic în jurul grădinii circulare, conform unei ordini cronologice.

Accesul la colecțiile Klee și Bissier este marcat de un portic (doric). Cele două planuri, în retragere, de pe fațada care înconjoară curtea circulară, corespund celor două perioade (înainte și după 1945) indicate prin înălțimi de nivel diferite.

Ferestrele orientate către curte au rolul de a orienta publicul, servind în același timp și de contrapunct vizual.

La extremitatea lui Ratinger Mauer, în directă legătură cu muezul, se înalță o nouă colonadă care conține un restaurant și două magazine. Dala de beton care acoperă aceste dotări se află la cota planșeului galeriei principale astfel încît să fie posibilă prelungirea ulterioară a acesteia deasupra restaurantului și punctelor comerciale.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/1981

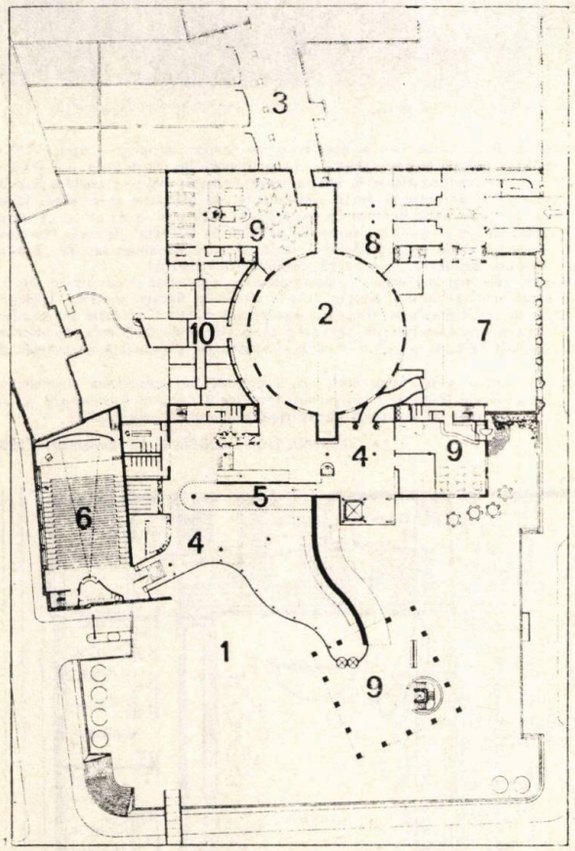

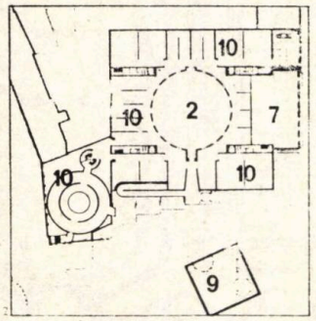

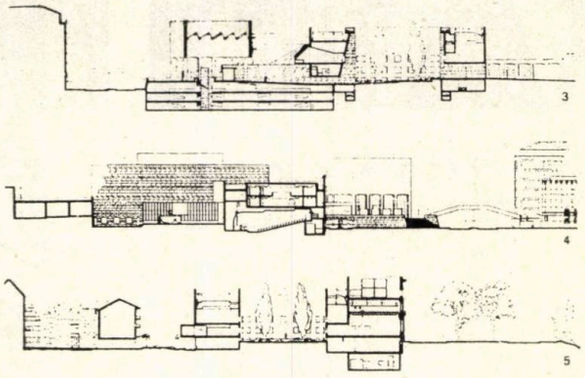

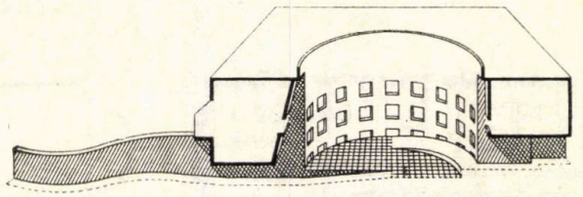

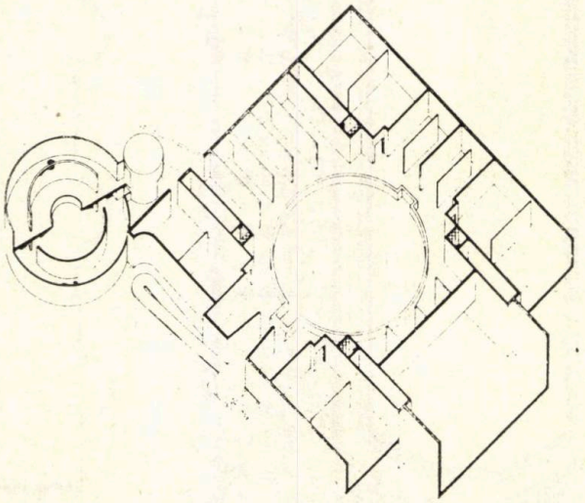

PLANURILE DEFINITIVE ALE PARTERULUI ȘI NIVELULUI SUPERIOR (1, 2)
1. Grabbeplatz 2. Curtea interioară 3. Rezolvare pietonală a axei Grabbeplatz-Ratinger Mauer 4. Hol intrare 5. Prezentare expoziții 6. Sala de conferințe 7. Bibliotecă 8. Administrație 9. Alimentație publică, comerț 10. Spații de expunere
SECȚIUNI LONGITUDINALE (3, 4, 5)
SECȚIUNE PERSPECTIVĂ PRIN CURTEA INTERIOARĂ (6)

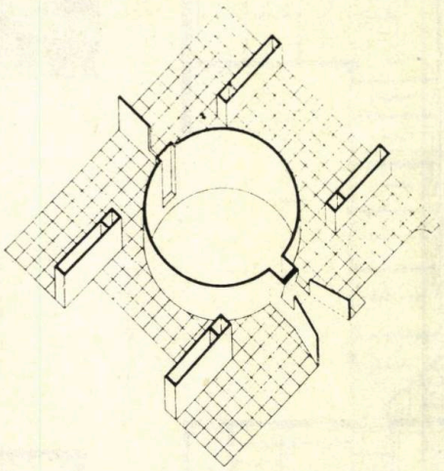

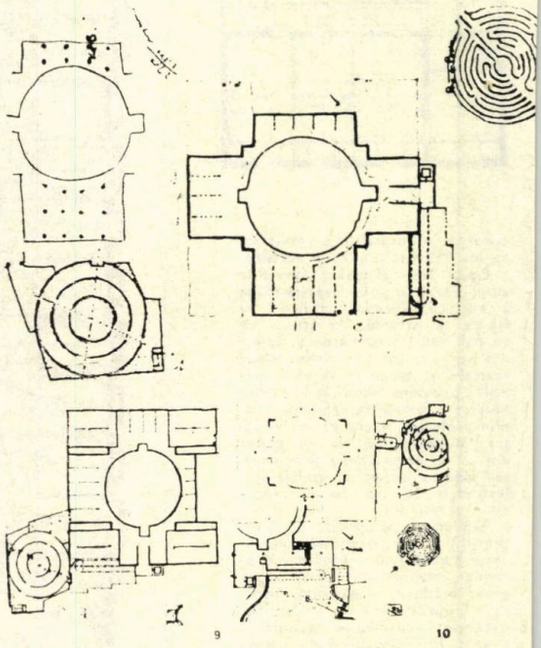

PERSPECTIVA AXONOMETRICĂ A NIVELULUI SUPERIOR (7)
STUDII PRIVIND REZOLVAREA NIVELULUI SUPERIOR (8, 9, 10)
REPREZENTARE AXONOMETRICĂ A STRUCTURII NIVELULUI SUPERIOR (11)
STUDII PRIVIND REZOLVAREA AXEI PRINCIPALE A ZONEI CENTRALE (12, 13)
PLANUL AXEI (14)
PERSPECTIVA AXONOMETRICĂ A AXEI (15)

Concurs pentru « Hotelul Berlin », Berlin—R.F.G.

Arhitect: Oswald Mathias Ungers

Programul concursului prevedea extinderea vechiului Hotel Berlin pe un amplasament rectangular căruia i se mai adăuga un spaţiu triunghiular destinat parcajelor.

Proiectul prezentat de Ungers respectă forma fostului traseu urban reconsiderînd spaţial Piaţa Lützow. Axa dintre Lützowplatz şi Grosser Stern a fost marcată de un aliniament de arbori ; o pergolă dispusă perimetral hotelului conferă un plus de atractivitate rezolvării spaţiale.

Planimetria clădirii — luîndu-se în consideraţie volumetria existentă a « marelui hotel » — reprezintă un dreptunghi în care este inclus un cerc. Această formă geometrică clară şi severă conduce de asemenea, la atenuarea haosului ce caracterizează mediul construit înconjurător. Arcadele care înconjură edificiul, adăpostind magazine, promenade, cafeterii, restaurante şi spaţii verzi, subliniază caracterul urban al ansamblului.

Principiul constructiv adoptat permite realizarea etapizată a clădirii : astfel, componentele A, B, şi C au fost rezolvate ca independente, ele putînd funcţiona şi separat. Combinaţiile A + B sau B + C sînt două alternative posibile, vechiul hotel putînd fi integrat între corpurile A şi C.

Această confruntare între nou şi vechi, integrarea vechiului hotel în noul ansamblu, într-un tot unitar, ca şi posibilitatea de realizare etapizată a edificiului, constituie unele dintre calităţile substanţiale ale proiectului.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/198

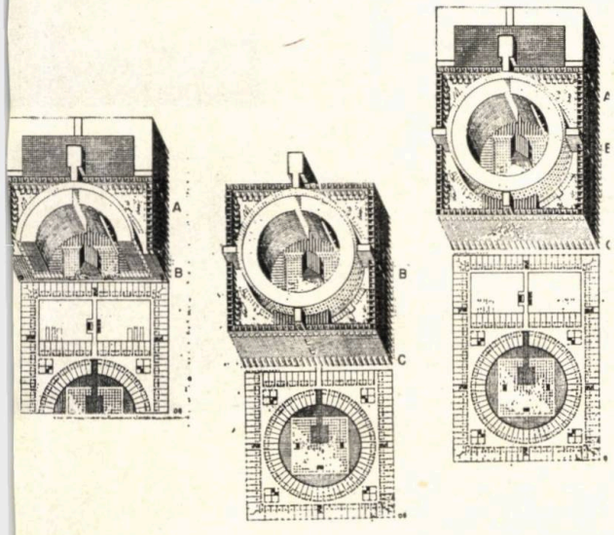

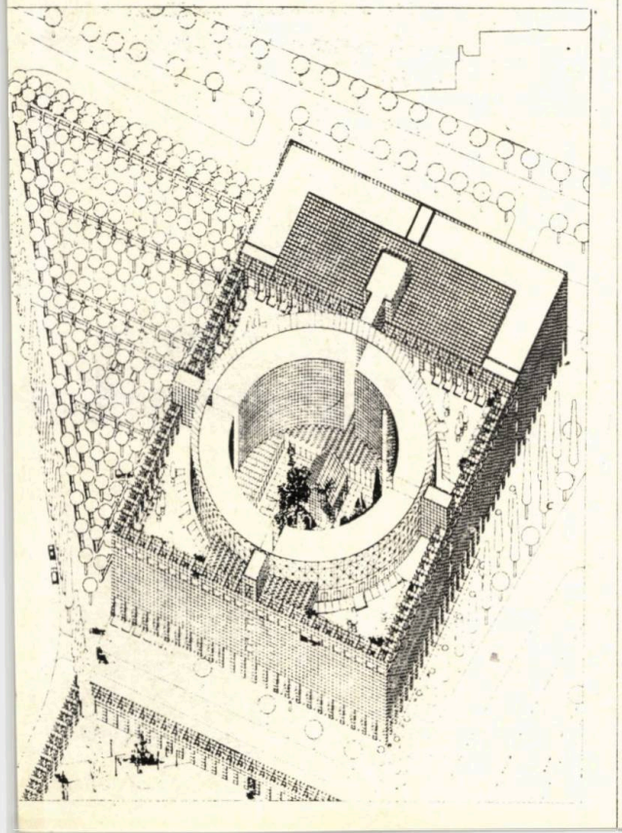

Ansamblu rezidenţial Ritterstrasse, Berlin—R.F.G.

Arhitect: Rob Krier

Rezolvarea acestei grupări de locuinţe nu poate fi disociată de planul de ansamblu ideal pe care Rob Krier l-a propus pentru cartierul sud din Friedrichstadt.

Proiectul marchează axa Ritterstrasse : volumele proeminente, curţile deschise pe frontul stradal şi arcada *porşului* indică accesul către interiorul ansamblului, de unde urmează să se deschidă o arteră către Muzeul Berlinului.

Gruparea a fost concepută a fi alcătuită din mici blocuri rezidenţiale din următoarele motive :

— stoparea producţiei de locuinţe în serie, realizate de un singur sau de un număr restrîns de arhitecţi, în vederea obţinerii, pe de o parte, a unei participări creative mai largi, iar pe de altă parte, în vederea înlăturării monotoniei urbane ;

— reabilitarea unităţilor locative reduse (pentru 8—10 familii) în scopul stimulării sentimentului comunitar şi participativ ;

— oferirea unui limbaj arhitectural locuitorilor, astfel încît aceştia să-şi poată identifica intrarea, scara, locuinţa lor, realizîndu-se pe această cale o individualizare şi personalizare a habitatului ;

— disocierea locuinţei de celelalte funcţiuni urbane prin mobilarea străzilor cu o vastă gamă de unităţi rezidenţiale.

De bună seamă multitudinea modalităţilor de expresie nu va fi concepută în sensul desfăşurării unui spectacol, favorizînd exhibiţionismul, ci în sensul reflectării disciplinei culturale a unei epoci.

Marcat de anumite constrîngeri impuse de amplasament, proiectul a fost astfel conceput încît, imperativele, aparent nefavorabile, să fie speculate în favoarea exprimării unor idei, concepte şi modalităţi de reprezentare plastică.

Cele două tipuri de rezidenţe experimentale puteau fi realizate de asemenea ca locuinţe individuale.

Planul în formă de *T* este flancat pe fiecare parte de o verandă vitrată, amintind planurile tradiţionale turceşti (80% din populaţie Krenzbergului este de origine turcă).

Al doilea tip de locuinţă se bazează pe diviziunea spaţiului în trei nave, ca în cazul basilicilor. Dispunerea pereţilor interiori, realizarea unora dintre aceştia ca amovibili, oferă numeroase posibilităţi de organizare, corespunzînd diferitelor funcţiuni şi necesităţi.

Organizarea transversală, gruparea funcţiunilor în jurul unui spaţiu central şi posibilitatea de adaptare la diferite situaţii reprezintă intenţiile primordiale ale acestui proiect.

În ceea ce priveşte expresia plastică adoptată, scara turnantă, loggiile rezolvate pe două niveluri, arcadele, modularea suplă a elementelor despărţitoare se datorează, după afirmaţia autorului, influenţei pe care opera lui Le Corbusier a exercitat-o asupra formării sale.

Realizînd acest proiect, Rob Krier afirmă în continuare că cele două elemente principale ale preocupărilor sale i se par clarificate : geometria spaţiilor interioare, relaţia dintre ele şi raportul golurilor cu planurile pline ale faţadelor.

Se impune deci cu acuitate respectarea relaţiei locuinţă-spaţiu urban, aprofundarea problemelor ridicate de compunerea spaţiilor interioare şi raportul clădirii, ca entitate fizică, funcţională, plastică şi sentimentală, cu urbanismul.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/1981

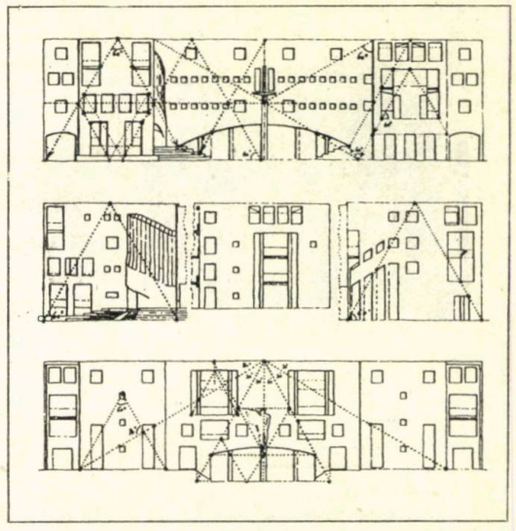

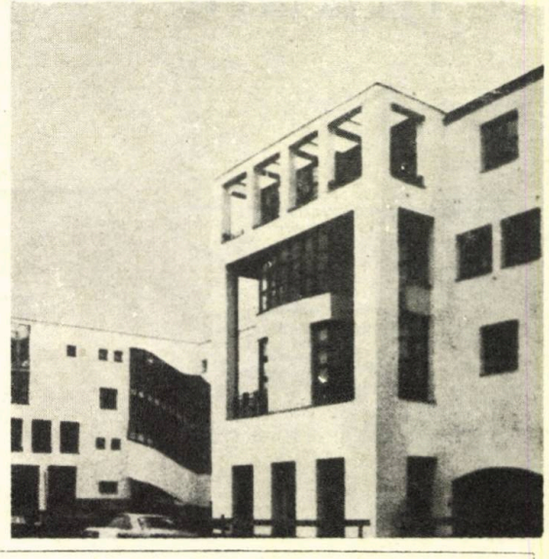

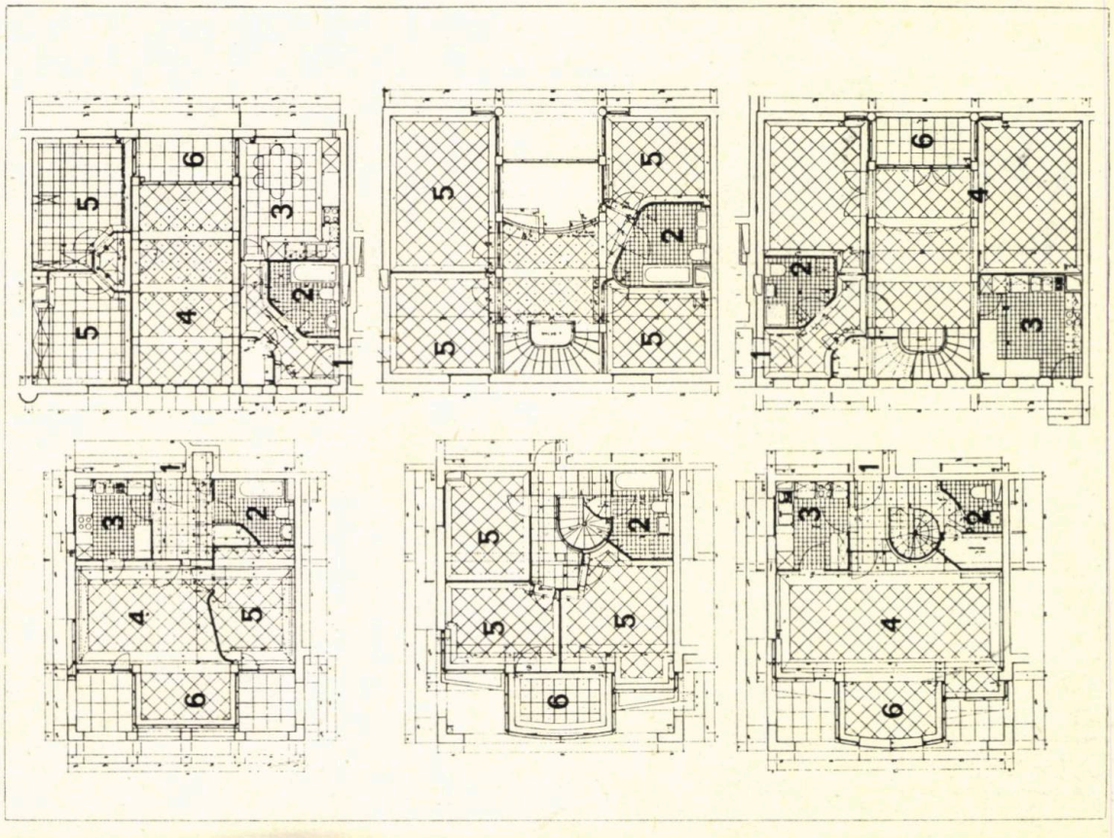

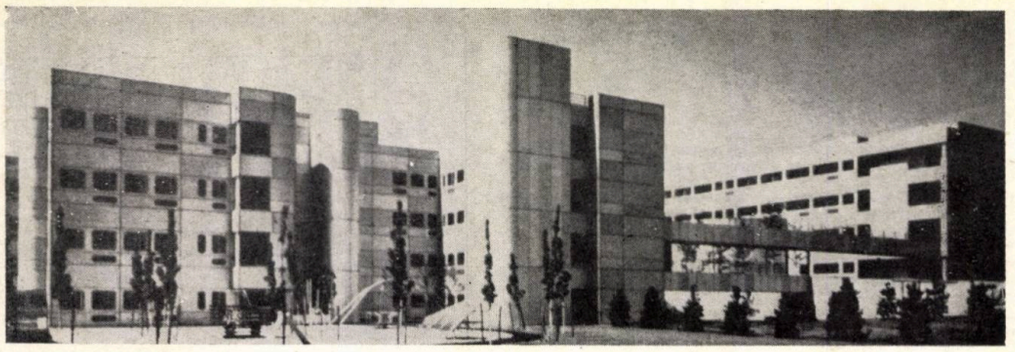

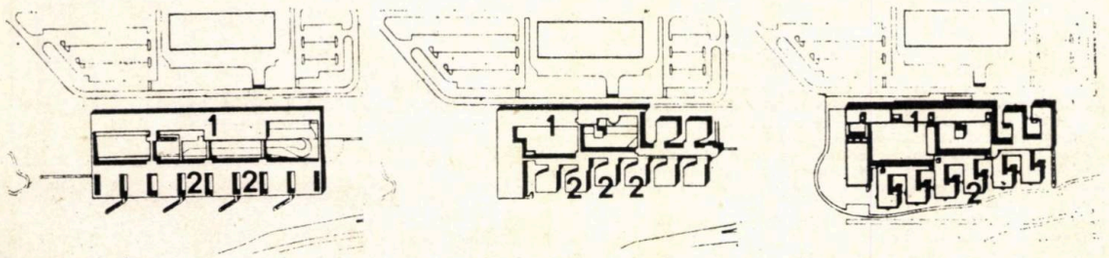

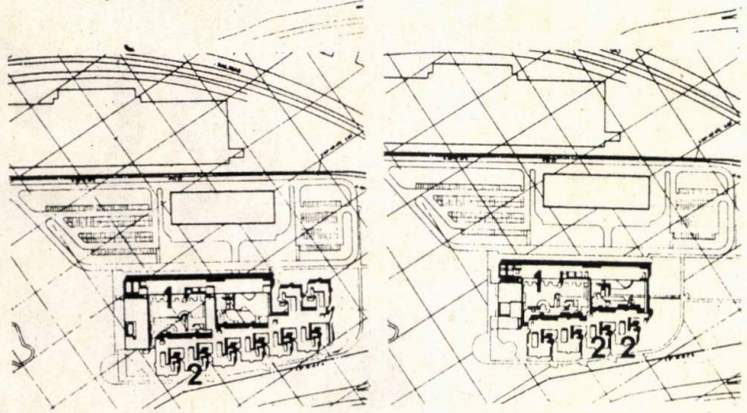

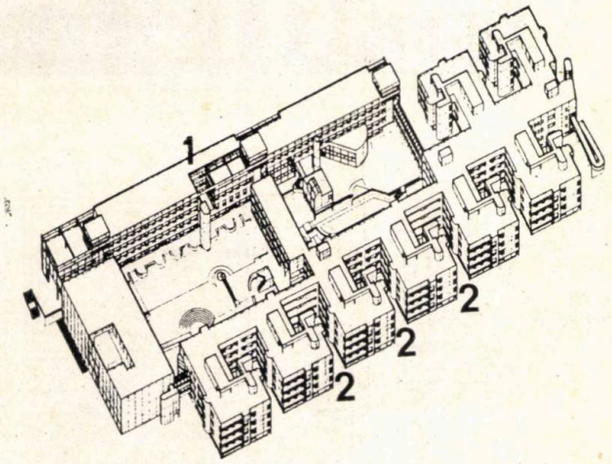

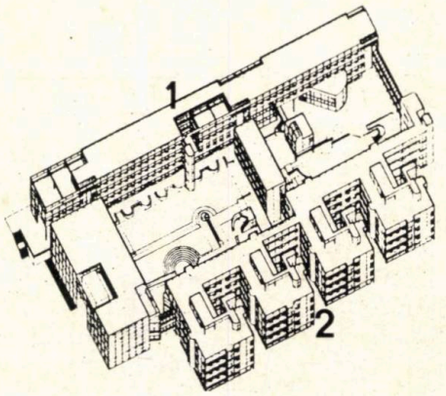

Bronx Developmental Center — New York — S.U.A.

Acest centru de reeducare pentru handicapaţi mintali se înscrie într-o suită de dotări medicale care vor urma să completeze Bronx State Hospital. Grupînd servicii de bază — ca pedagogie, medicină, terapie şi administraţia —, noul ansamblu a fost astfel conceput încît, din punct de vedere volumetric, să se integreze în mediul construit existent, fără însă a stînjeni prin prezenţa sa funcţională locuinţele învecinate ; o bară lungă, care conţine spaţiile de acces pentru public, joacă şi rolul de ecran tampon între spital şi zona rezidenţială adiacentă. Astfel, spaţiul public intervine în acest caz ca mediator între colectivitate şi pacienţi.

Prin tratarea plastică, spaţială, categoric manifestînd caracterul public al edificiului, autorii au urmărit pe de o parte personalizarea noului centru, iar pe de altă parte sublinierea scării mai reduse a corpurilor rezidenţiale ale ansamblului, concepute volumetric în concordanţă cu fondul locativ existent în sit.

Rezolvarea acestor corpuri, fracţionate în unităţi familiale, a condus la stabilirea unei diferenţieri între spaţiile private şi cele publice. Toate aceste subunităţi funcţionale, gîndite ca « apartamente de îngrijire familială », conţinînd cameră de zi, dormitoare, băi etc., reproduc un mediu domestic normal. Ele pot funcţiona de asemenea ca spaţii de reeducare comune, aflîndu-se în directă legătură cu încăperile destinate echipei medicale, sau într-o altă ipostază, cu o suită volumetrico-funcţională independentă, beneficiind de accese separate.

Organizarea flexibilă a zonei rezidenţiale de tratament permite atît îngrijirea şi internarea cu ziua a unor pacienţi sau tratarea şi controlul unor bolnavi externi, ca şi cazarea părinţilor sau rudelor care vor să rămînă alături de copiii lor din motive medicale şi familiale.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/1981

FAZE DE STUDIU ALE PROIECTULUI

1. Bara dotărilor publice, administrative şi medicale
2. Unităţi de îngrijire familială

Faţada nedeterminată a magazinului Best : Houston, Texas — S.U.A.

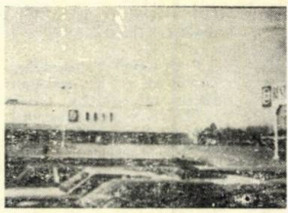

Numeroşi observatori şi critici au văzut în « faţada nedeterminată » a magazinului din Houston o fuziune care, stabilită între artă şi arhitectură, repune în discuţie definiţiile tradiţionale ale celor două discipline. Se consideră totodată că aportul esenţial al acestei realizări îl constituie deschiderea unei noi perspective practicii arhitecturale.

Magazinul din Houston reprezintă prima tentativă de abordare a unei clădiri operaţionale din punct de vedere plastic, formal, ca operă de artă.

În general, arhitectura se concretizează prin compunerea într-o concepţie unitară a formei, spaţiului şi structurii sau prin exprimarea plastică a funcţiunii.

În cazul magazinului Best, însă, respectîndu-se cu scrupulozitate toate dezideratele tehnice şi funcţionale, autorii recurg la transformarea radicală a semnificaţiei ansamblului : s-a urmărit specularea reflexelor condiţionate ale publicului în raport cu « arhitectura de consumaţie ». Astfel, noua clădire, depăşindu-şi limitele sale funcţionale, capătă valenţele unui nou conţinut printr-o juxtapunere formală neobişnuită, printr-o abordare elementară care nu se mai înscrie într-un context universal acceptat.

Magazinul texan stabileşte noi sensuri mentale în raport cu mediul înconjurător, regenerînd imaginea « burlescă », tradiţională zonelor comerciale.

Trebuie, totodată, menţionat că scopul suprem al autorilor a fost acela de a declanşa, prin opera lor, un considerabil efect psihologic, modificînd, printr-o nouă modalitate de abordare a produsului arhitectural, aparenţele materiale tradiţionale ale unui edificiu.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/1981

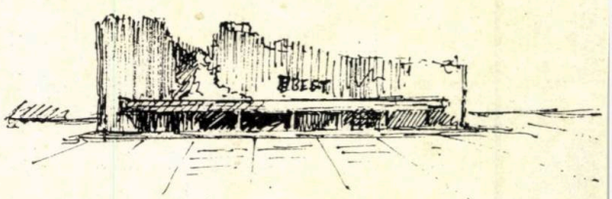

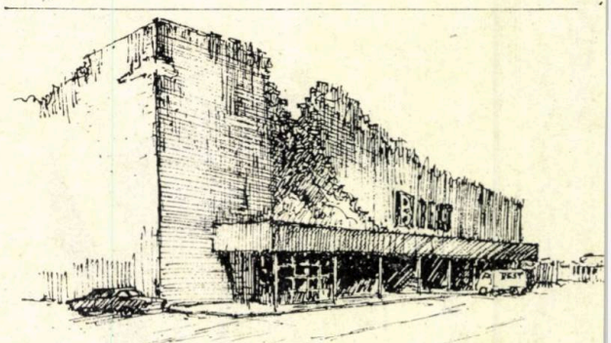

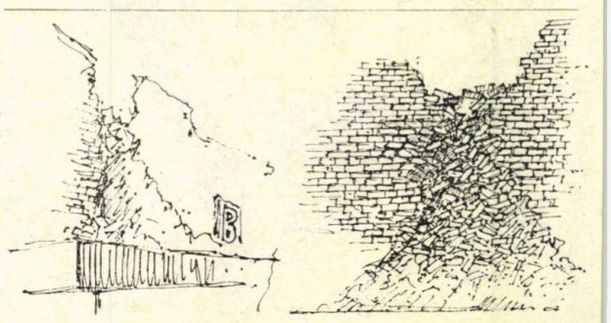

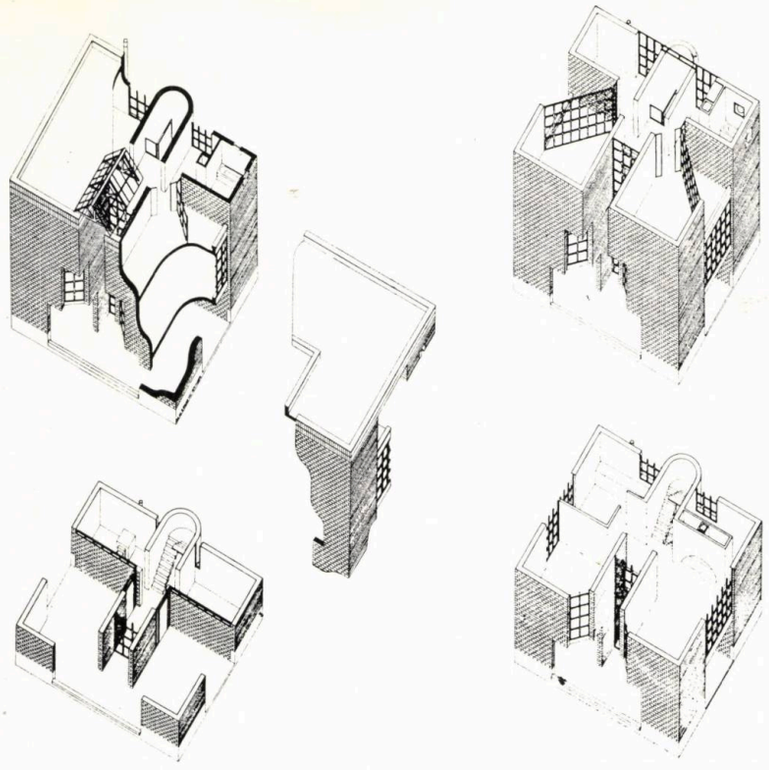

Locuință unifamilială — Pregassona — Elveția

Arhitect: Mario Botta

materialelor și condițiile impuse de amplasament (un sit în afara marilor aglomerări urbane) sînt cunoscute.

Și totuși, se întîmplă adesea să încercăm a regăsi în rezolvarea unui asemenea proiect problematica și speranțele meseriei noastre ; orice proiect reprezintă o continuă reîncepere, un nou punct de plecare, o nouă viziune asupra funcționalității, intimității, personalizării și chiar plasticii locuinței, reprezintă o încercare de a răspunde la anumite întrebări, care au mai rămas încă, fără răspuns. Iar valoarea produsului arhitectural poate depinde de felul în care omul, preocupat de rezolvarea problematicii locuirii, reușește să satisfacă anumite exigențe socialmente impuse : să realizeze o arhitectură a epocii noastre ceea ce înseamnă o construcție capabilă să modifice și să înnobilize situl, să individualizeze locul, să vină în întîmpinarea necesităților funcționale, estetice și sentimentale ale semenilor săi. Și, totodată, transformarea și construirea sitului, crearea mediului artificial, reprezintă pentru arhitect mărturia activității sale.

De aceea locuința familială rămîne poate cea mai concludentă afirmare a sensului transformării, rămînînd arhetipul tuturor construcțiilor, mediul desfășurării vieții intime a individului, a creșterii și dezvoltării sale.

L'ARHCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 213/1981
PLAN PARTER
PLAN NIVEL ÎNTÎI
PLAN NIVEL DOI
SECȚIUNE LONGITUDINALĂ
1. Acces 2. Terasă acoperită 3. Spații tehnice 4. Bucătărie 5. Grup sanitar 6. Cameră de zi 7.Cameră de lucru, bricolaj 8. Dormitor
PREZENTAREA AXONOMETRICĂ A ORGANIZĂRII INTERIOARE

O locuință unifamilială ? ! Ne aflăm sub semnul permanentei rentabilizări și raționalizări a solului, care se traduce prin abordarea unor modele cu caracter colectiv ; revine totuși, cu acuitate, în memoria și în sfera noastră de preocupări rezidența de factură individuală, poate din motive sentimentale sau poate chiar din motive bazate pe argumente științifice.

Programele (conținut minim) urmărirea investițiilor, utilizarea

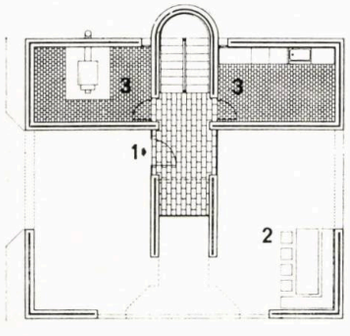

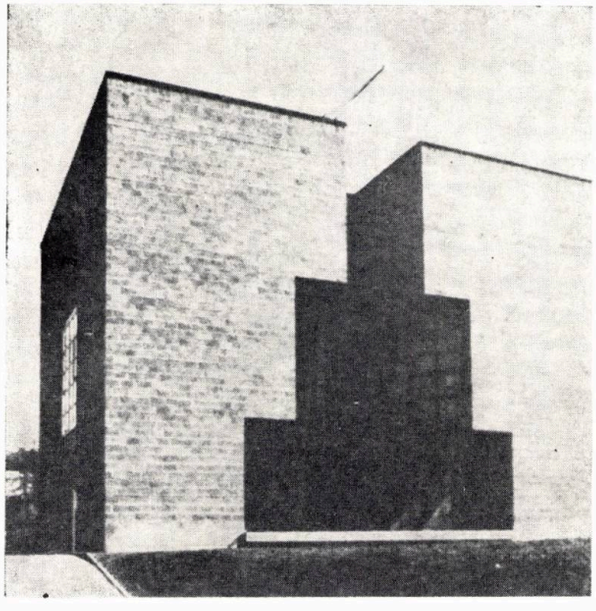

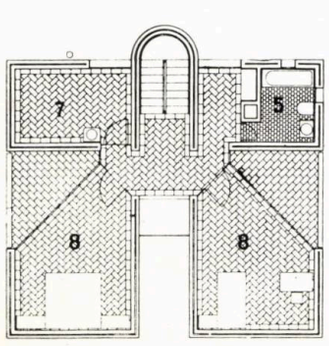

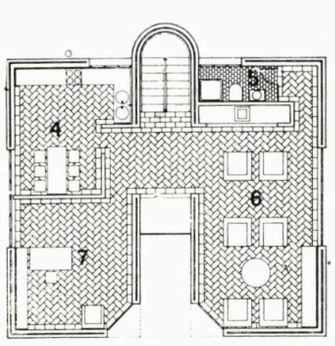

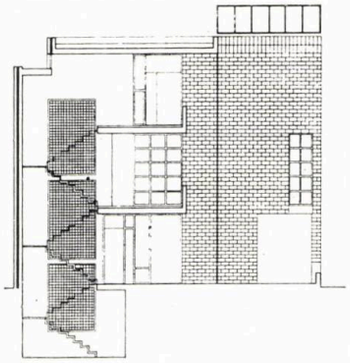

Salutăm, cu deosebită simpatie, apariția — în cîmpul publicisticii românești tehnico-științifice și de artă — a mult așteptatei reviste de design « D ».

Răspunzînd acutei nevoi de promovare a prestigioaselor realizări ale designerilor noștri — pe de-o parte —, iar — pe de altă parte — oferind șansa unor fertile dezbateri și a unor oportune exegeze într-un domeniu creativ de covîrșitoare importanță pentru contemporaneitate, revista « D » își asumă, curajos și în cele mai promițătoare condiții de editare, importantul rol și scontata sa menire.

Întrezărind un viitor plin de rodnice rezultate noii reviste și încredințați fiind că talentatul activ redacțional va ști să găsească cele mai potrivite căi și mijloace de promovare și afirmare a designului românesc, urăm revistei « D » și realizatorilor ei :

LA MULȚI ANI !

ARHITECTURA

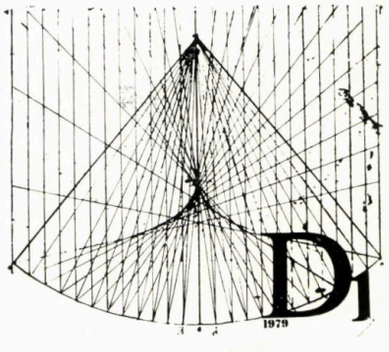

«D» o nouă revistă românească de design

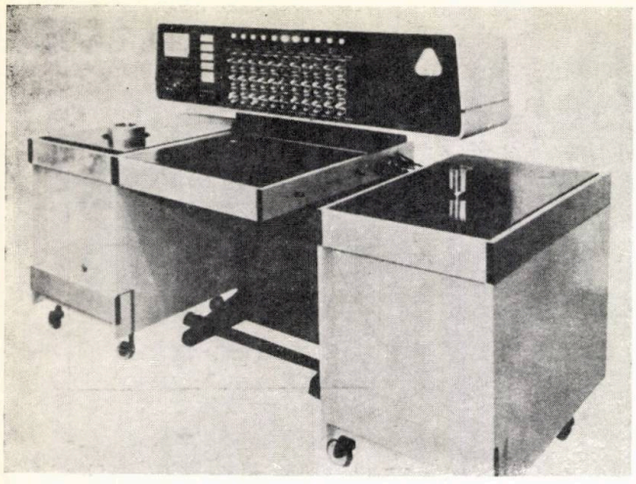

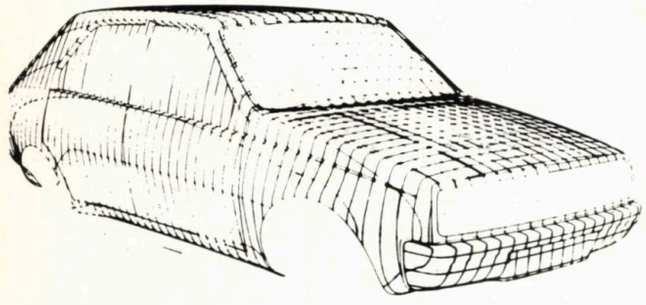

Cu o deosebită bucurie, semnalăm apariția revistei românești de design intitulată sugestiv **«D»** și subintitulată cu modestie **« caiete selective ».**

Revista este editată de Centrul român de design, în condiții grafice excelente, în limbile română și engleză, umplînd, prin apariția ei, un mare gol în informația din domeniul designului.

Bucuria noastră este cu atît mai mare, cu cît aportul arhitecților în acest domeniu este substanțial, iar redactorul-șef al noii publicații este neobositul propagator al ideii de design în țara noastră-arhitectul GHEORGHE CIOBOTARU, secretar al Centrului român de design.

Numărul 1 al revistei **« D »** începe cu **Declarația din Ahmedabad** privind promovarea designului industrial în țările în curs de dezvoltare, dată, în ianuarie 1979, de către ONUDI, ICSID și Institutul indian de design industrial. Sumarul acestui număr cuprinde editorialul, întitulat **« Promovarea activității de design industrial »,** în care este făcută o analiză a situației designului în țara noastră și se propun o serie de măsuri în vederea îmbunătățirii tuturor domeniilor legate de activitățile de design.

Articolul **« Problemele actuale legate de cercetarea și dezvoltarea de produs »,** semnat de prof. ing. B. Coligaru, dr. ing. Gh. Pisău și arh. Gh. Ciobotaru, propune abordarea sistemică a cercetării și dezvoltării produselor, desprinzîndu-se ideea de bază că orice produs este un sistem complex ce răspunde, față de utilizator, unor noi cerințe biologice, psihologice și sociale, și se regăsește în timp într-un proces cu fazele de competiție, producție, desfacere, utilizare, recuperare (reciclare) și stingere (reîncorporare în natură). În concluzia articolului, se constată că, pentru orice produs, activitatea de cercetare-dezvoltare are un caracter interdisciplinar în acțiune și poate fi abordată numai sistemic, într-un proces ciclic, punctul central al procesului fiind **omul** cu necesitățile și aspirațiile sale.

Complexitatea problematicilor ce se cer rezolvate în realizarea de produse noi, reclamă în esență « participarea nemijlocită a învățămîntului superior, a cercetării științifice fundamentale și aplicativ-departamentale, în colaborare cu factorii de producție, distribuție, servicii etc, asociați acestor produse ».

O viziune nouă, prin prisma unor criterii complexe de ordin etic, axiologic și filozofic-antropologic asupra elementelor formale ale mediului înconjurător, este propusă de dr. Victor Mașek în **« Designul — opțiune pentru un consum formativ ».**

Incluzînd elementelor formale ale mediului și pe cele specifice arhitecturii și urbanismului, pînă la cele specifice obiectelor uzului cotidian, autorul susține necesitatea reînvestirii tuturor acestora cu noi funcții simbolice, cu o nouă forță stimulativă pe plan cultural, reînvestire ce poate duce la impunerea unui nou « stil de viață ».

Aceste obiecte, ce stimulează, cu ajutorul designului, consumul formativ, devin ele însele « modalități de îmbogățire și definire ale omului nou ».

Prof. arh. Paul Constantin își pune întrebarea: **« Design, la ce bun? »,** relevînd faptul că în economia noastră națională este nevoie, în momentul și în condițiile actuale, de cîteva mii de designeri, dar sînt pregătiți pentru a răspunde nevoilor în jur de numai 100.

Faptul demonstrează că pregătirea specialiștilor din acest domeniu este neglijată, iar puținii specialiști care ocupă posturi corespunzătoare în industrie, sînt limitați în activitatea lor, doar la « creația de forme ». Pentru remedierea lipsurilor, autorul propune cîteva măsuri, printre care:

- omologarea funcției de designer, în nomenclatorul de funcții
- stabilirea unei cifre de școlarizare pentru pregătirea specialiștilor în design, în concordanță cu nevoile reale ale industriei noastre

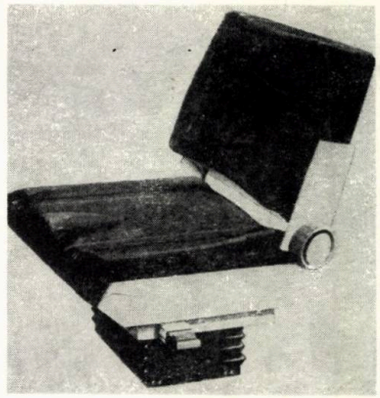

- reorganizarea întregului învățămînt de design.

În același număr, au mai apărut articolele « Designul și cercetările social-umane » de Paul Caravia, « Probleme ale designului contemporan de mobilier » de Petre Ghelerter, « Perspective în ergonomie » de dr. Lia Zotovici, « Dezvoltarea profesională » de Simona Tănăsescu.

De asemenea, sînt prezentate în paginile revistei realizările unor designeri-arhitecți ca Florian Dumitriu, Daniela Gruşevschi și alții.

★

Numărul 2 al revistei **« D »** are un pregnant caracter teoretic: **Rolul calculatorului în activitatea de design,** avînd în cuprinsul său următoarele materiale: « Introducere în utilizarea calculatorului pentru studiul formei în design » de Cristuțiu Vladimir, « Ordinatorul în structurile cromatice » de Răzvan Andonie și Adrian Marin, « Analiza și sinteza » operei lui Piet Mondrian realizate cu ajutorul calculatorului.

În paginile aceluiași număr, continuă studiul despre « Creația contemporană de mobilier » de Petre Ghelerter și este prezentată activitatea designerului Nestor Alexandru.

Partea finală a publicației (în ambele numere apărute) cuprinde, sub titlul de « Documentar », un amplu material, realizat de Angela Chesaru și prezentarea unor organizații și organisme naționale și internaționale de promovare a designului, cum sînt:

- Consiliul internațional al societăților de design (I.C.S.I.D.)
- Federația internațională a designerilor de interior (I.F.I.)
- Societatea artiștilor și designerilor industriali din Marea Britanie (S.I.A.D.)
- Centrul de creație industrială (C.C.I.), de pe lîngă Centrul național de artă și cultură « Georges Pompidou » din Paris, ca și recenziile revistelor și cărților de specialitate apărute.

După cum reiese din prefața primului număr al publicației și din conturarea profilului și problematicii relevate după apariția și celui de-al doilea număr, **Centrul român de design** și **redacția revistei « D »** își propun să răspundă cerințelor stringente legate de promovarea noilor produse de îmbunătățirea calității, de necesitatea stabilirii unor metodologii proprii activităților de design, pentru deschiderea unor noi perspective cît mai luminoase pentru această nouă profesiune.

Pentru a răspunde acestor deziderate, redacția pune la dispoziție paginile acestei publicații, pentru dezbateri, prezentări de produse, studii, probleme ale învățămîntului de design și pentru alte probleme specifice activităților de design.

În așteptarea unor noi numere ale revistei cu același nivel de profesionalism arătat în primele două numere, urăm mult succes acestei publicații în acțiunea sa de sprijinire și dezvoltare a activităților de design din țara noastră.

Arh. VLADIMIR POPOV

1a

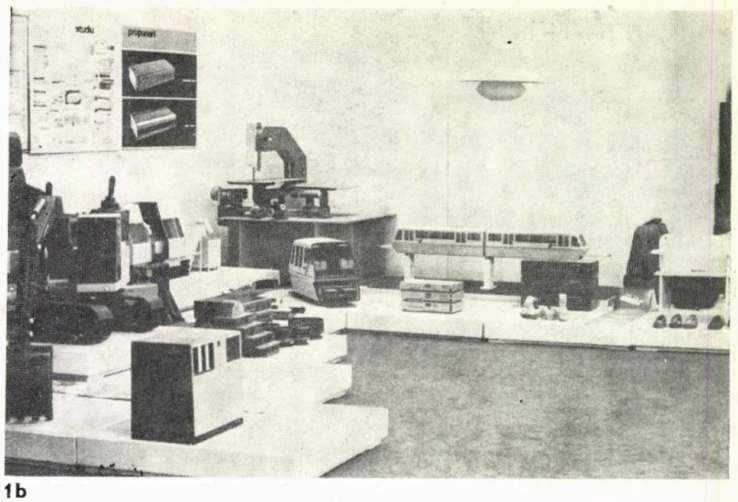

1b

Design azi

Pentru oricine încearcă să stabilească o « fișă de temperatură » a stadiului designului în țara noastră, este evident că, mai ales în ultimul timp, se simte o ofensivă, cu precădere în planul manifestărilor expoziționale și prezentărilor în presă, la radio și la televiziune.

La fel de evident rămîne și faptul că obiectele concrete ale muncii designerilor constituie prezențe destul de rare, încă, în producția de serie, care să le aducă în locuințele noastre, la locurile de muncă, pe stradă sau în vacanță.

Și, totuși — optimismul se impune, nu din complezență, ci din confruntare cu realitatea —, putem caracteriza momentul ca o etapă spre maturizare, atît a acțiunilor de design, cît și a designerilor angajați în diverse sectoare ale economiei naționale.

Aceasta deoarece: — există un număr mare de profesioniști (de ordinul sutelor) care practică designul, absolvenți ai secțiilor de design din București și Cluj-Napoca, arhitecți, ingineri; — conceptul de design a căpătat o utilizare mai largă, atît la nivelul specialiștilor cît și al factorilor de decizie; — se creează necesități concrete de asimilare a studiilor de design, prin reducerea importurilor de licențe, de tehnologii și produse străine, stabilită prin politica economică a țării; — pe lîngă institutele de învățămînt superior, cu secții specializate, a apărut și un organism profesional — Secția de design din cadrul Uniunii artiștilor plastici —, capabil să coordoneze metodologic și organizațional forțele profesionale amintite.

Optimismul este justificat și de faptul că « intervenția » designerilor în industrie a dat roade în domenii în care pregătirea fabricației este complexă și anevoioasă (de ordinul anilor), cum ar fi: autobuze, combine, autoutilitare, sisteme de introducere date în calculator, roboți industriali etc. Este interesant de constatat că aria preocupărilor s-a diversificat, în sensul extinderii în zone din domeniile ambalajelor și jucăriilor, electronicii și electrotehnicii, ceramicii și sticlei, mobilierului și accesoriilor pentru locuințe, mașinilor și utilajelor, instalațiilor complexe **(1 a, 1 b).** Se remarcă, de asemenea, depășirea în multe cazuri a « stylingului » de produs, obținîndu-se prin design un nou sens al calității industriale, reconsiderîndu-se coerența obiectelor, sub aspectul funcției, structurii și formei lor. În acest sens, masa universală de operație, autor Dragoș Gheorghiu — conducător conferențiar Vladimir Șetran **(2),** acreditează o idee originală pentru obținerea unei suprafețe variabile, prin intermediul unor puncte articulate (preluînd « patente » ale naturii, descoperite la unele insecte), care, programate de un minicomputer, dau posibilitatea obținerii celor cîteva zeci de poziții utilizate în chirurgia diferitelor afecțiuni. Întîlnim, deci, o **metodă** de lucru care a făcut posibilă depășirea imaginii actuale a meselor de operații, dar, mai ales, a adus îmbunătățiri funcționale în concordanță cu nivelul de tehnicitate de azi. Alături de masa universală de operație, fotoliul dentar (autor Dumitru Tili — conducător conf. Ion Bițan) **(3)** și masa ginecologică (autori Dan Vasilescu și Adrian Pojoga) **(4)** ne relevă o altă calitate, **asociația** sau **stereotipia** acestor obiecte, care putem spune că se constituie într-o familie de obiecte cu calități formal stilistice specifice și adoptată scopurilor propuse.

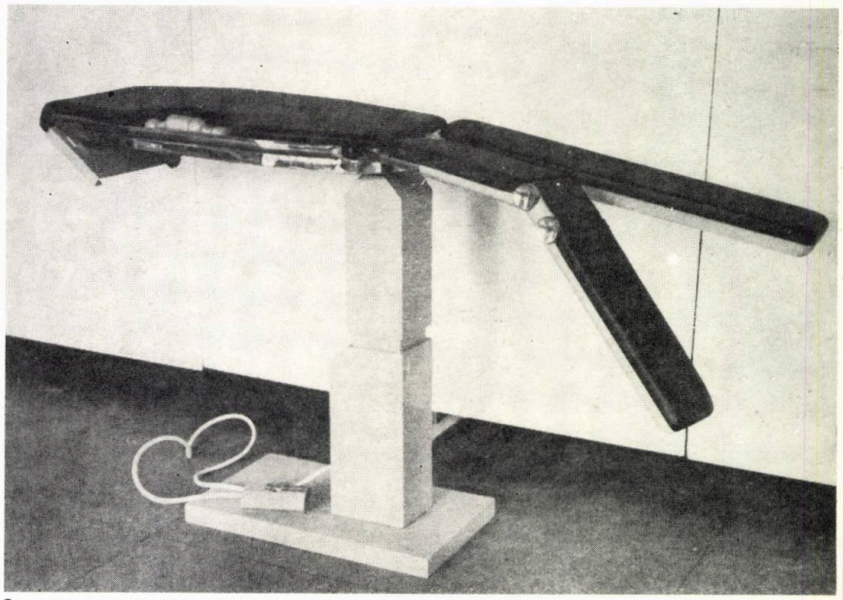

2

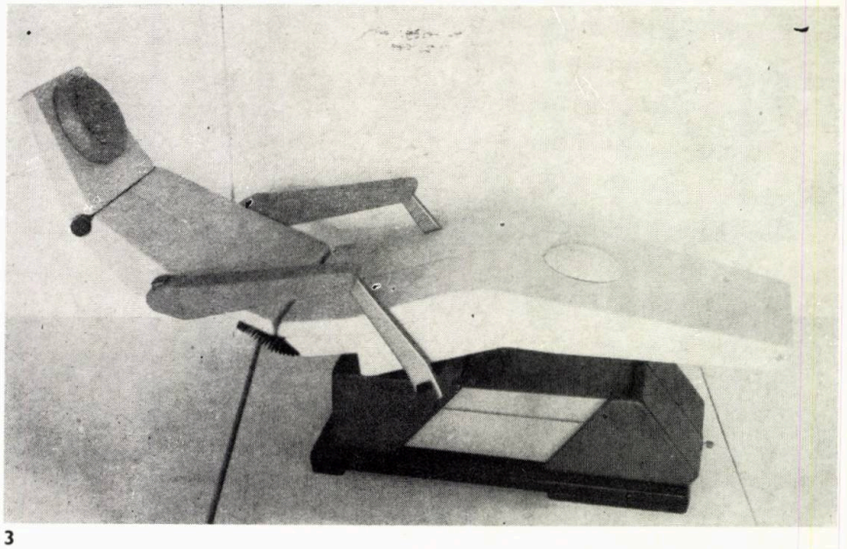

3

4

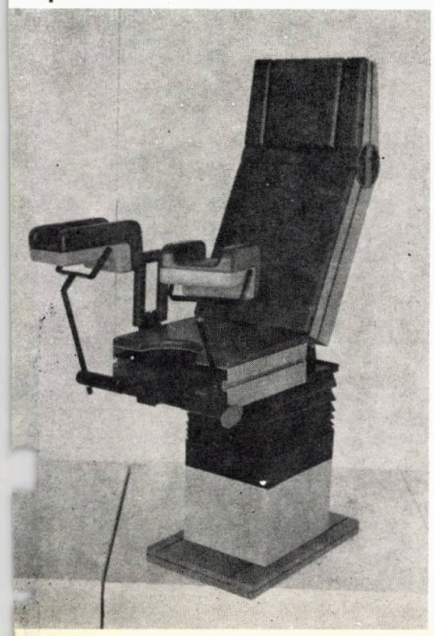

1a, 1b. Standul Secției design — I.A.P. « N. Grigorescu » — din București, din cadrul pavilionului Uniunii artiștilor plastici, Tîrgul de bunuri de consum 1980 — 2. Masă universală de operații, autor Dragoș Gheorghiu, conducător conf. Vladimir Șetran — 3. Fotoliu dentar, autor Dumitru Țili, conducător conf. Ion Bițan — 4. Masă ginecologică, Dan Vasilescu și Adrian Pojoga, beneficiar Industria Tehnica medicală

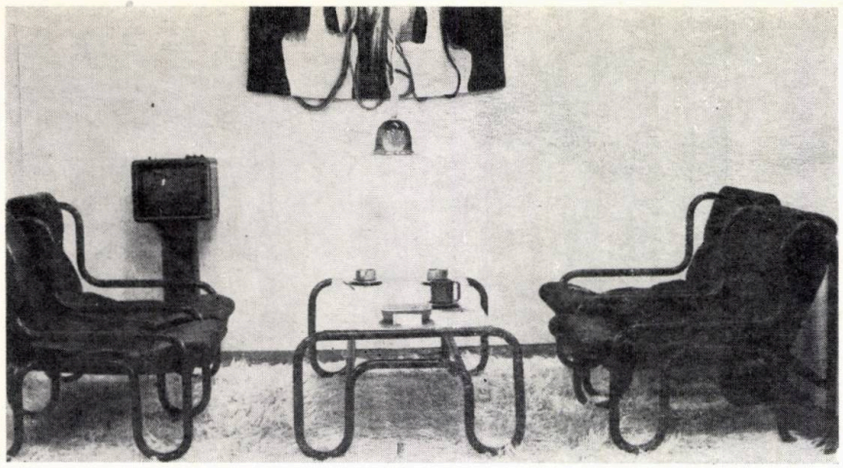

5a

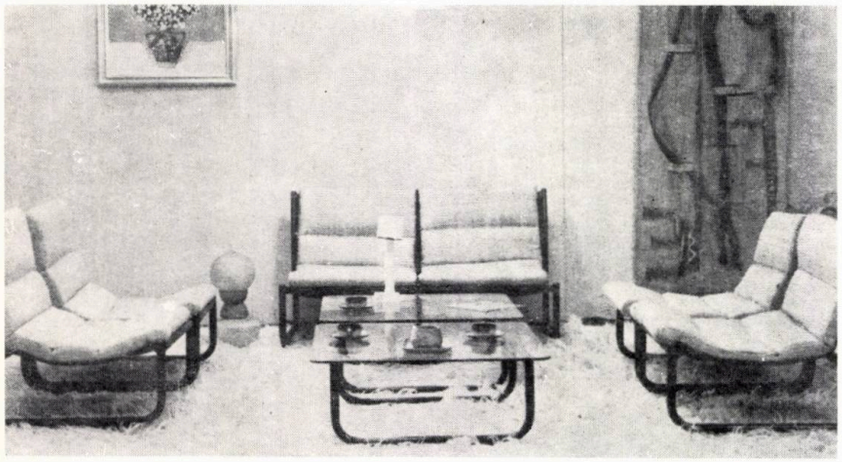

5b

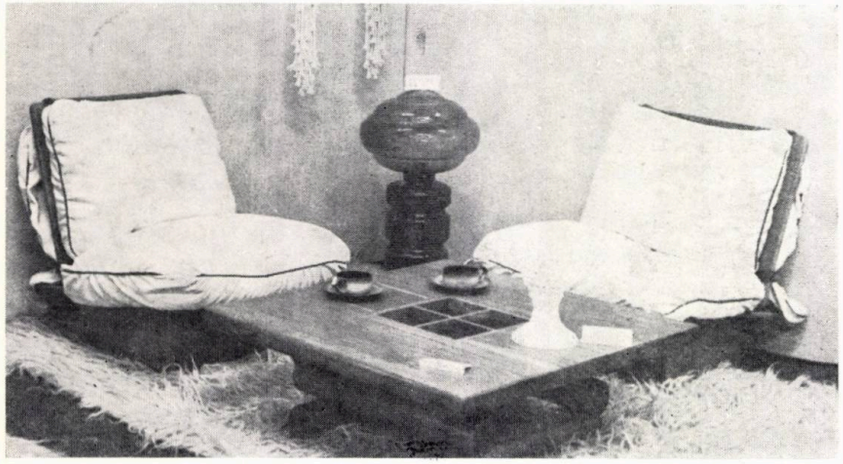

6

7

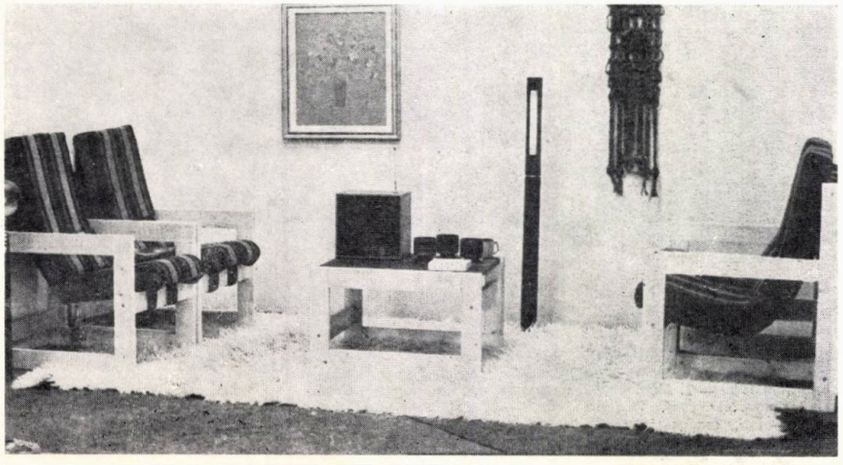

În ceea ce privește modul de utilizare al **materialelor,** deosebit de interesante sînt elementele de mobilier propuse de Vladimir Stratu **(5),** care prin precizie și simplitate ne dau satisfacție în **utilizare,** dar și o satisfacție **estetică.** În propunerile lor, Mihaela Dulea **(6)** și Victor Brătulescu **(7)** au conceput piese de mobilier pe linia prelucrării tradiționale a lemnului, cu calități evidente în ceea ce privește adaptarea stilistică și mai ales gabaritică la spațiile noastre de locuit.

Dacă considerăm designul orice efort conștient în scopul întemeierii unei ordini inteligente, apreciem deosebit de util eforturile mai largi, din domeniul coordonării acțiunilor care să asigure o relație corespunzătoare între obiecte proiectate și fabricate separat, dar care se constituie în ambianțe specifice.

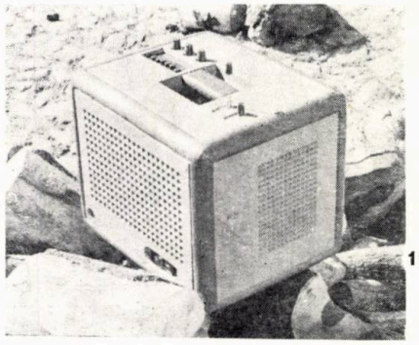

11

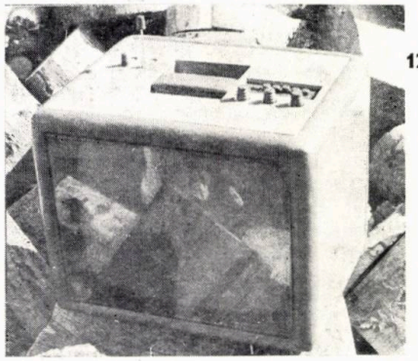

12

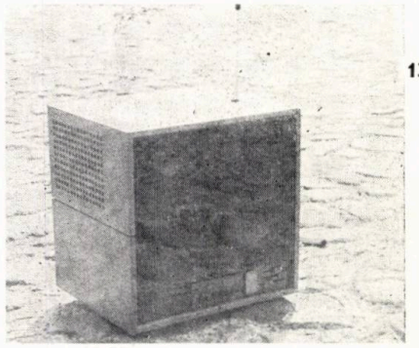

13

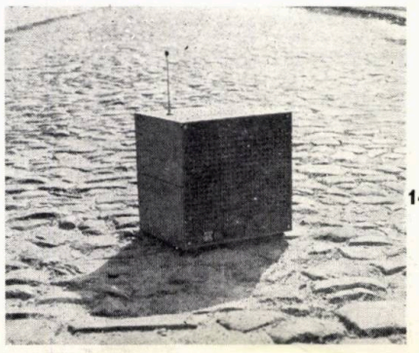

14

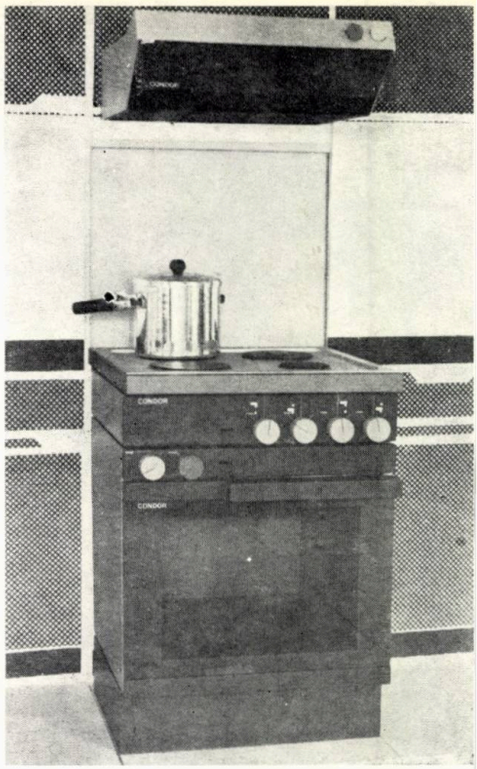

Este cazul aragazului și hotei propuse de Cristian Gustescu **(8),** concepute în concordanță cu întregul echipament și mobilier din bucătărie.

O preocupare îndrăzneață, chiar riscantă — asanarea vizuală a străzii — s-a

5a, b. Garnituri de mobilier prezentate în cadrul artiștilor plastici, Tîrgul de bunuri de consum 1980, autor Vladimir Stratu — 6. Mobilier pentru locuințe, Mihaela Dulea, pavilionul U.A.P., Tîrgul de bunuri de consum 1980 — 7. Mobilier pentru locuințe, Victor Brătulescu, pavilion U.A.P., Tîrgul de bunuri de consum 1980 — 8. Aragaz și hotă, Cristian Gustescu, beneficiar Centrala de articole casnice — 9 10. Studiu de ambientare a străzii Lipscani, anul III Design (1980—1981), studenții Cristian Anghel, Sorin Buzac, Joseph Papp, Luisa Dragonescu, Toma Neagu, Valeriu Gavrilescu, Tiberiu Heghieși, Florin Paiu, conducător lect. arh. Ion Popa

9

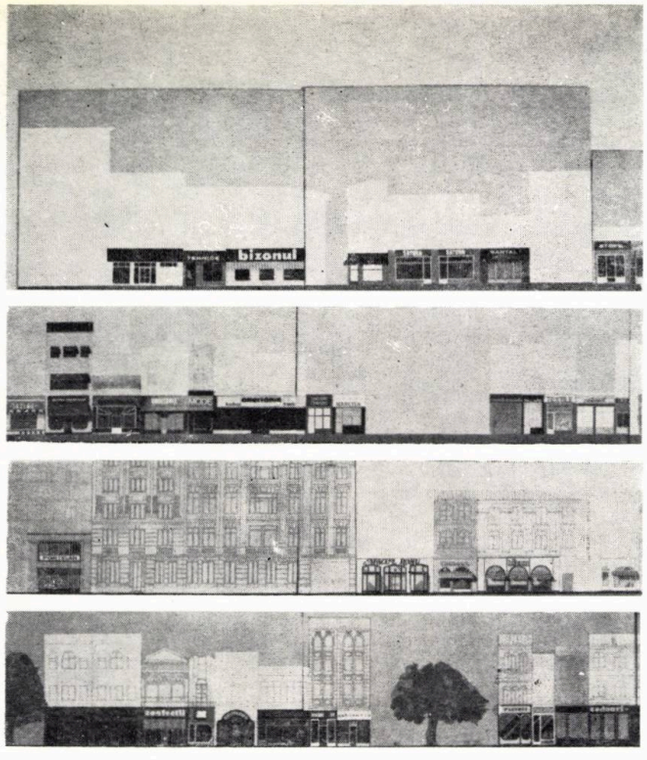

10

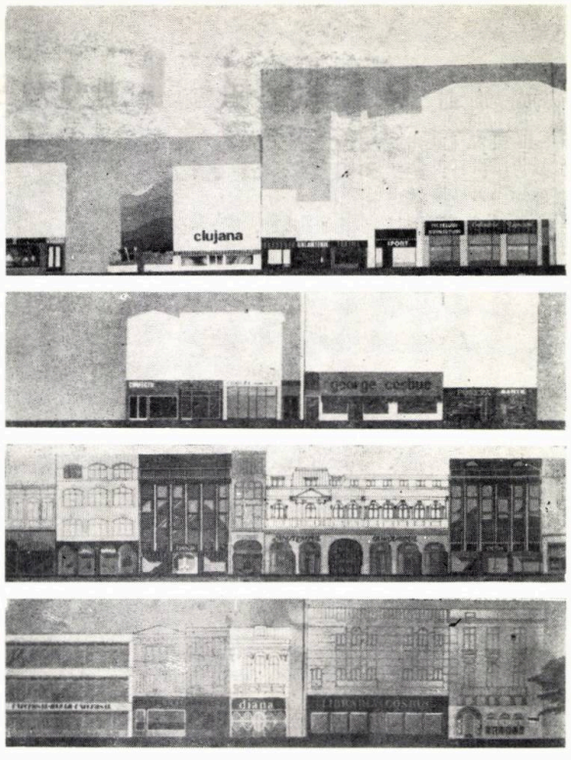

funcție de necesitățile lui, către marile magazine din zonele comerciale ale orașului.

Rezultatele studiului au fost diminuate, în parte, datorită lipsei unor date statistice din zona desfacerilor cu amănuntul, a politicii rețelelor de desfacere sau a concepției de marketing la nivelul Capitalei, dar au calitatea de a ne prezenta « viitori posibili » ai unei străzi din centrul istoric al orașului, epurată de balastul informațional adăugat succesiv în timp.

Designerii de pretutindeni caută adesea să treacă dincolo de pretențiile primare ale metodei, utilității, nevoii, asociației sau esteticii. Mai ales, epoca contemporană impune căutări care, la prima vedere, depășesc competența designerului. Astfel, reducerea consumului de materiale și materii prime, reducerea costurilor în general, utilizarea unor materiale neenergointensive și nedeficitare, precum și eforturile de esențializare a proceselor de producție prin utilizarea unor tehnologii simple, sînt obiective care atrag din ce în ce mai multe preocupări.

Pe linia utilizării unor tehnologii ocolitoare, propunerile pentru televizoare portabile cu diagonala de 31 cm (autori arhitecții Ion Popa și Vlad Calboreanu) **11, 12, 13, 14** reprezintă materializări ale formulei **F.A.F.** (facile à fabriquer)

7

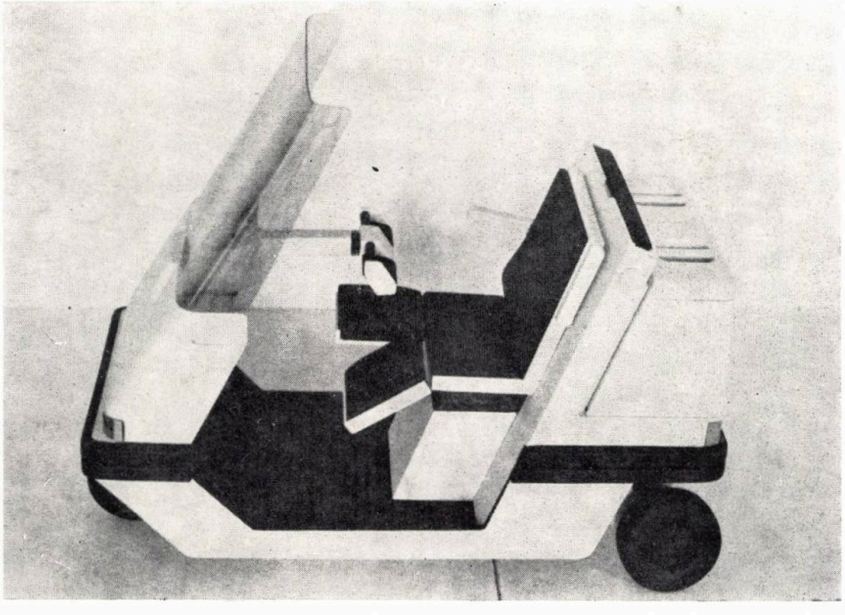

11, 12, 13, 14. *Televizoare portabile cu diagonala de 31 cm, autori arhitecții Ion Popa, Vlad Calboreanu, machete funcționale prezentate în expoziția de design, Galeria Simeza, ianuarie 1981, beneficiar Întreprinderea ELECTRONICA —* **15, 16.** *Cabină de comandă și caroserie pentru excavator, Adrian Pojoga, Dan Vasilescu, conducător lect. arh. Ion Popa, beneficiar Întreprinderea PROGRESUL -Brăila —***17.** *Electromobil pentru handicapați, Alexandru Vlădescu, conducător asistent arh. Vlad Calboreanu — 18. Magnibus, suprateran pe pernă magnetică, Dan Roguski, conducător arh. ION POPA.*

18

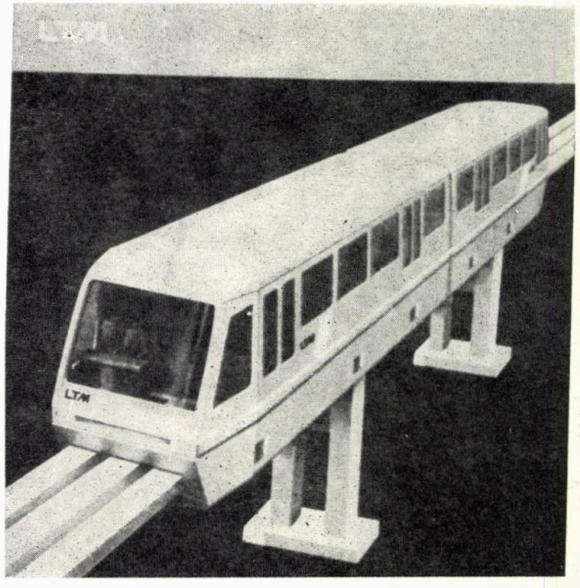

6

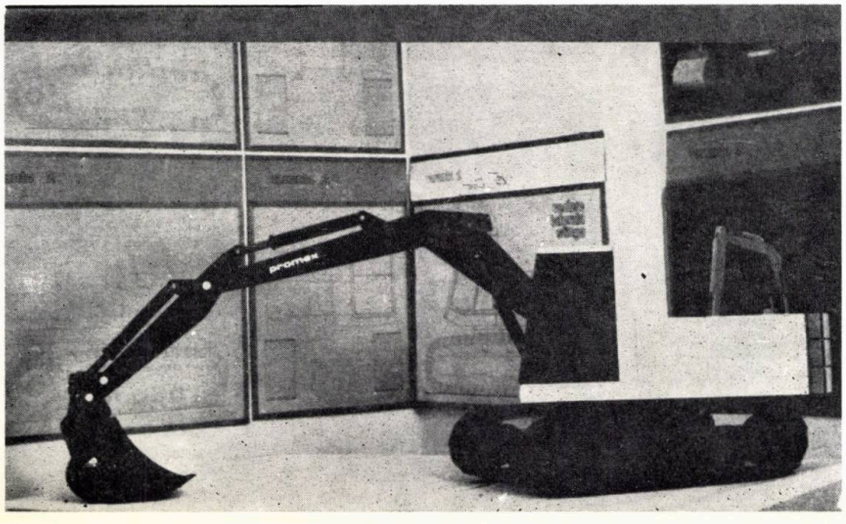

consumat în cadrul Secției de design a Institutului de arte plastice « N. Grigorescu » din București. Studiul a pornit la ideea că, din punct de vedere ambiental, strada Lipscani ar putea fi transformată în trei ipostaze:

- ca o stradă care să amintească de perioada ei de glorie (anii '30—'40), cînd era principalul vad comercial al orașului, cu reeditarea atmosferei și ambianței corespunzătoare « timpului » și spațiului « geo-cultural »
- ca o stradă reprezentativă a centrului Capitalei, « adusă la zi » în ceea ce privește utilitățile și sistemele moderne de comercializare (cu trimitere la modul « occidental » de revitalizare a centrelor urbane)
- ca o stradă « tampon informațional », fără mult comerț tradițional, în care consumatorul să ia contact cu ultimele noutăți, să fie testat sau îndreptat, în

Carcasa fiind obținută prin montarea unor elemente de dimensiuni mici, fabricate prin injecție (riglele cadrului, în varianta A, și diedrele rectangulare, în varianta B) sînt completate cu elemente plane cu prelucrări minime.

În propunerea pentru recarosarea excavatorului produs de « Progresul » Brăila, Adrian Pojoga și Dan Vasilescu — conducător lector arh. Ion Popa **(15, 16)** au urmărit, pe lîngă obținerea unui produs cu « personalitate », îmbunătățirea ergonomică a locului de muncă în cabină, precum și vizibilitățile optime, necesare pentru toate situațiile de lucru.

Cu optimismul declarat la început, sperăm că prin această « politică a pașilor mărunți » rezultatele valoroase în domeniul designului vin încet dar sigur.

Arh. ION POPA

două expoziții

Pentru vizitatorul obișnuit al galeriilor de la « Căminul artei », care se impun în peisajul cultural al Capitalei prin prezențe de bună calitate, luna decembrie a oferit prilejul de a admira lucrările a doi valoroși artiști. Diametral opuși, ca stil și metodă de expresie, ca manieră de lucru, cei doi artiști au totuși o trăsătură comună — dragostea pentru artă, pentru frumos. Ei se numesc: ELENA FORȚU și LIVIU STOICOVICIU.

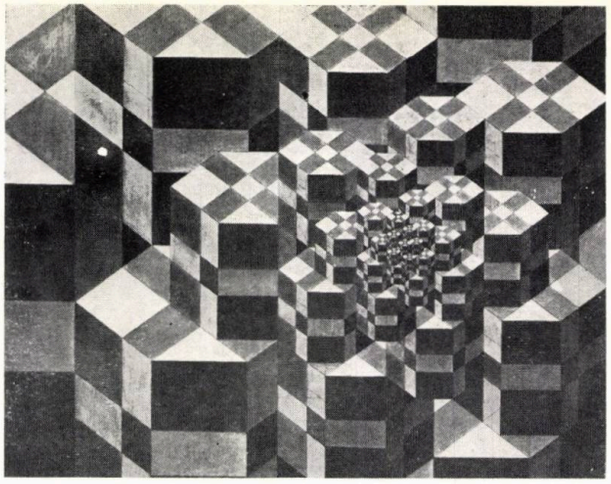

9

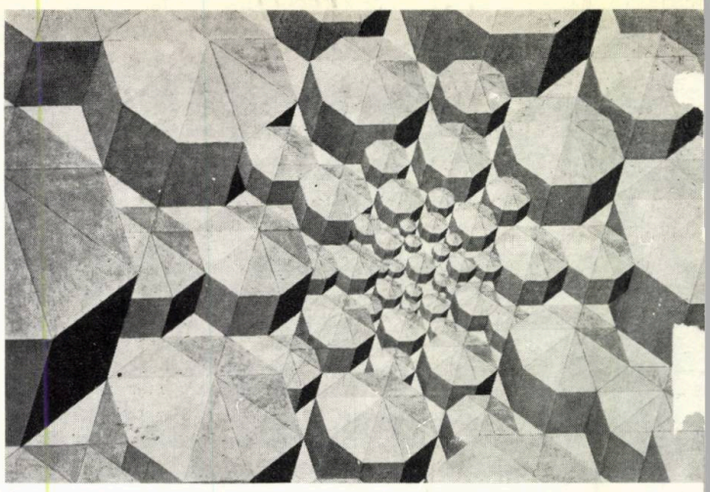

8

1

4

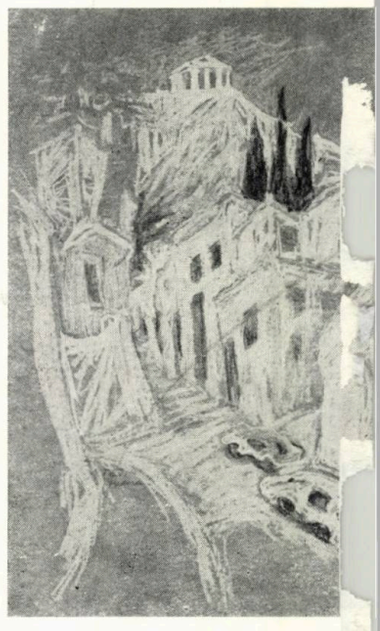

7

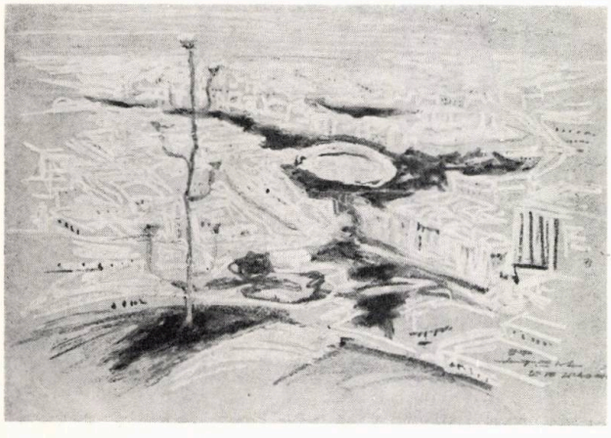

2

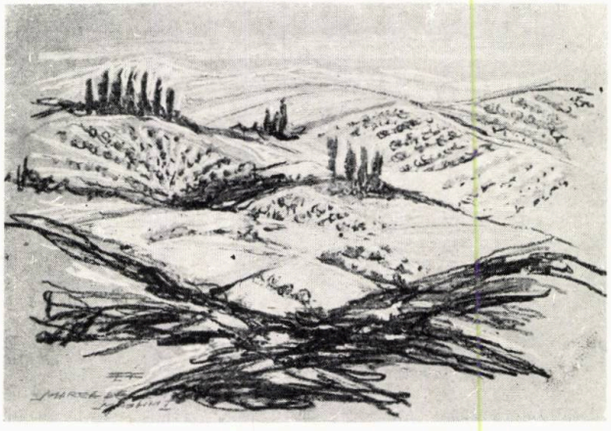

5

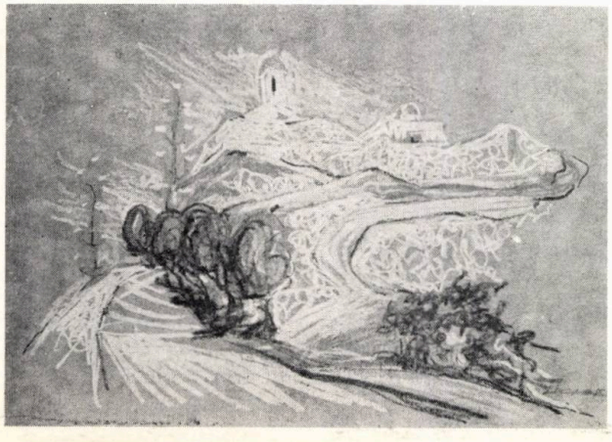

3

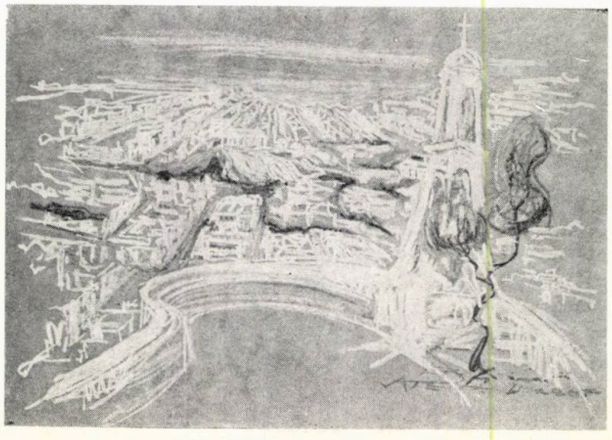

6

În primul rînd, aș vrea să amintesc de expoziția artistului-scenograf ELENA FORȚU — la o a doua apariție în public, cu schițe de călătorie de data aceasta din Grecia. Despre prima sa expoziție de la « Teatrul Bulandra » — intitulată « Impresii de călătorie din China » revista a scris la timpul respectiv.

Artist neobosit — căutînd a nota tot ce vede, tot ce o impresionează, conștientă că notațiile ei pot interesa și pe alții — ne descoperă, în schițele ei, cu o mereu proaspătă sensibilitate a inimii, a ochiului, frumusețea în perpetuă schimbare a peisajului elen a unui spațiu eternizat prin monumentele lui.

În lucrările sale, găsim noblețea, ritmurile ordonate și sobre ale Acropolei, pitorescul animatelor străzi comerciale, ineditul din micile orășele de provincie, perspectiva amplă, viguroasă, și echilibrul rațional al noilor construcții, unduirea muzicală a cîmpiei și mării, straniul pădurilor de măslini și comunicarea sinceră, fără prejudecăți stilistice, a realității, însușită nu doar de sensibilitatea retinei ci și de un spirit cultivat, pentru care călătoria este un mod de analiză, de meditație, asupra universului în spațiu și timp.

Tehnica de lucru a artistei este sigur influențată de atmosfera și ambianța atît de pitorești ale vechii Elade.

Dacă, pentru « Impresii de călătorie din China », optase ca tehnică pentru strălucirea culorii și fluiditatea laviurilor de tuș, în actuala sa expoziție, alege finețea desenului în peniță sau rafinamentul discret al pastelurilor, care convin unei anume modalități de înțelegere și exprimare a realității.

Expoziția Elenei Forțu constituie un dialog pe care un artist cu o deosebită capacitate de analiză și meditație asupra realității îl susține cu realitatea lumii elene atît de bogată în sensuri.

LIVIU STOICOVICIU este atras de arta geometrică-optică-permutațională. El lucrează, în general, cu figuri geometrice — triunghiuri, pătrate, hexagoane, octogoane — ,care se multiplică practic infinit, variind în mărime de la mic la mare și invers. Acest flux-reflux al figurilor geometrice nu este întîmplător, ci ca rezultat al unui studiu matematic, al unor căutări asidue de ani și ani de zile, al unei experiențe îmbogățite de la lucrare la lucrare.

Începuturile se bazau pe poligoane plane, care aveau la bază un modul, « creșterea » făcîndu-se cum am mai arătat, datorită unui calcul matematic, pe care autorul îl demonstrează prin formule — care nu vorbesc — dar mai ales prin lucrări. Lucrări de grafică? De pictură? « Cred că mai repede de pictură-grafică, de panouri decorative foarte apropiate ca structură de meseria noastră de arhitect.

Studiul și mai ales lucrul intens au dus inerent la noi realizări bazate pe aceleași reguli. În ultimele lucrări, artistul încearcă și reușește să volumetrizeze figurile plane (vizual se înțelege) înscriind în ele diverse proiecții de cuburi, prisme, poliedre etc.

Așa cum îmi spunea, cu ocazia unei discuții, primele lui lucrări, expuse prin '70, au fost serios influențate de tradiția decorativului popular, geometric prin excelență, de cusături, de crestături etc. Pornind de la acest crez, de la tradiție, « pictura » lui LIVIU STOICOVICIU evoluează pas cu pas extrăgînd și propunînd un alfabet propriu acestor lucrări, un ansamblu de reguli în vederea texturării unei structuri de o complexitate variabilă, complexitate ce pornește de la un modul prestabilit de la o figură geometrică matcă, de la un ansamblu de astfel de figuri sau de la proiecția plană a unor corpuri spațiale.

Datorită acestui alfabet, a acestor reguli, se pot construi noi forme și reprezentări grafice, fiecare determinată, la rîndul ei, de modulul de bază — de embrionul viitoarelor proliferări formale.

Artistul mai încearcă cu succes, bazat pe aceleași reguli, panouri decorative « tridimensionale » foarte interesante, datorită « creșterii » pe cele trei dimensiuni și schimbării unghiului de vedere, ceea ce dă un dinamism inedit și noi valențe reprezentărilor sale.

Așteptăm cu vădit interes evoluția acestui artist, care mai poate să producă surprize « matematice ».

Arh. VIRGIL LUSCOV

1. Elena Forțu: SPRE ACROPOLE — 2, 3 — Elena Forțu: LYCABET — 4. E. F.: TURNUL VÎNĂTORILOR — 5. E.F: MAREA DE MĂSLINI — 1 — 6. E.F.: PLACA — 7. E.F. LYCABET — 8, 9. LIVIU STOICOVICIU.

PLASTICA MONUMENTALĂ AZI

ARTA în oraș

Efervescența creatoare care caracterizează viața și activitatea națiunii noastre socialiste s-a manifestat din plin și în domeniul plasticii monumentale, chemată să consolideze sentimentul național, să îndeplinească un important rol educativ, prin marcarea momentelor importante ale vieții politice și spirituale, prin contribuția la realizarea unui ambient de calitate, prin stimularea și afirmarea sensibilității artistice caracteristică poporului nostru.

O istorie de mii de ani este cu mîndrie evocată în monumente care glorifică chipuri de voievozi și luptători pentru independență, figuri de patrioți dăruiți cauzei libertății sociale, care eternizează momentele cruciale ale marilor frămîntări și izbînzi naționale, realizările din anii socialismului. Un loc important, în galeria imaginilor imortalizate în monumente contemporane, îl ocupă figurile ctitorilor și mentorilor culturii românești.

Nu am putea defini complet identitatea plasticii monumentale românești contemporane, fără a menționa manifestările colective — taberele de creație și simpozioanele cu diverse tematici —, ca cele de la Măgura-Buzău, Galați, Arcuș, Medgidia, Sibiu etc. care fie că reînnoadă firul simbiozei de inspirație folclorică între ambientul natural și obiectul de artă, fie că îmbogățesc și personalizează cele mai noi ansambluri urbane.

Stilistic, creația monumentală actuală acoperă o largă paletă de opțiuni, de la sobrietatea, vigoarea sau hieratismul imaginilor figurative ale marilor personalități, pînă la rafinamentul unor contururi simbolice sau

1

1. MIRCEA CEL BĂTRÎN (Tulcea), academician Ion Jalea — 2. MIRCEA CEL BĂTRÎN (Rîmnicu Vîlcea), Ion Irimescu — 3. ȘTEFAN CEL MARE (Vaslui), Iftimie Bârleanu

3

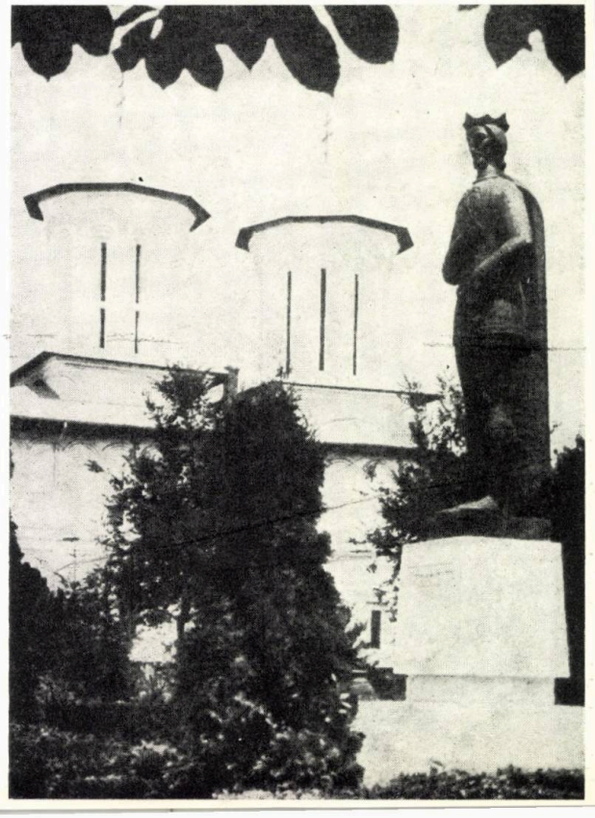

2

4

5 a

4. MIHAI VITEAZU (Alba Iulia), Oscar Han — 5a, 5b. MIHAI VITEAZU (Cluj-Napoca), Marius Butunoiu, arh. Vasile Mitrea — 6. «1907» (Buzău), Cornel Medrea—7a,7b. «HORIA, CLOŞCA ŞI CRIŞAN» (Cluj-Napoca), Ion Vlasiu — 8. «LUPENI 1929» (Lupeni), Ion Irimescu — 9. «MONUMENTUL DE LA BOBÎLNA» (Bobîlna), Kos Andras, arh. Virgil Salvanu — 10. «MONUMENTUL MARTIRILOR DE LA MOISEI» (Moisei), Geza Vida — 11. «MONUMENTUL EROILOR PATRIEI» (Bucureşti), Marius Butunoiu, Zoe Băicoianu, Tene Ionescu, Ion Dămăceanu, arhitecţii Irena Ghiţulescu, Constantin Ghiţulescu, Adrian Corvătescu — 12. «MONUMENTUL OSTAŞULUI ROMAN» (Carei), Geza Vida, arh. Anton Dâmboianu — 13. «MONUMENTUL EROILOR» (Păuliş), Emil Vitroel, Ionel Muntean, arh. Miloş Cristea — 14. «DR. PETRU GROZA» (Bucureşti), Romul Ladea — 15. «MONUMENTUL VICTORIEI» (Iaşi), Gabriela Adoc. Manole Adoc, arh. N. Vericeanu

5 b

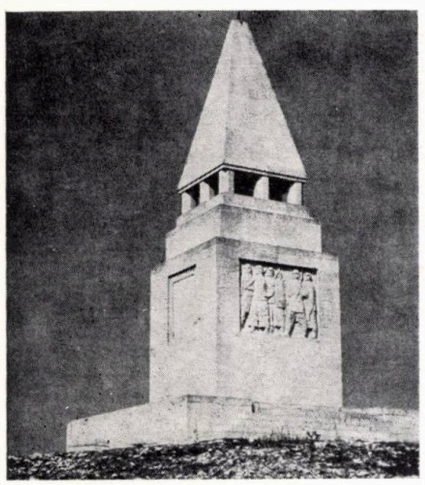

9

8

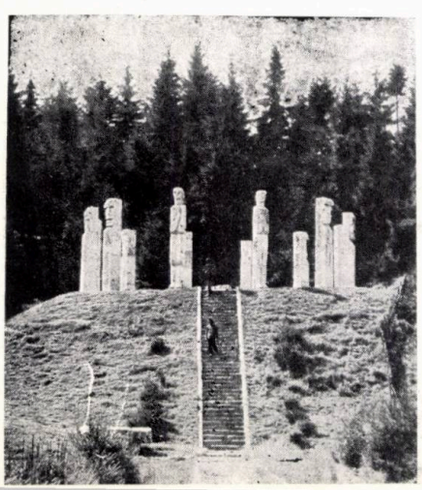

10

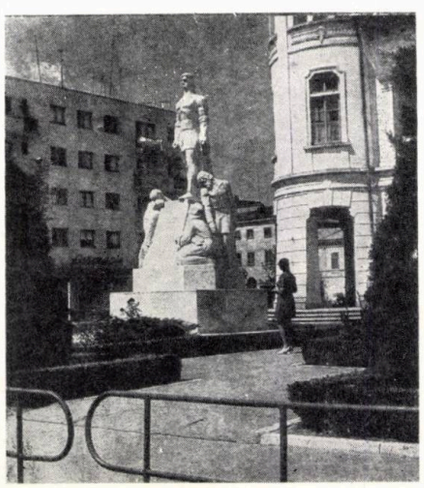

6

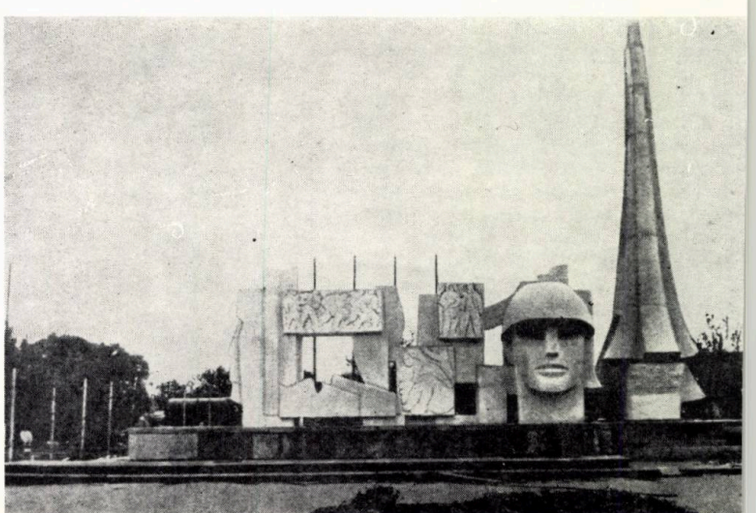

12

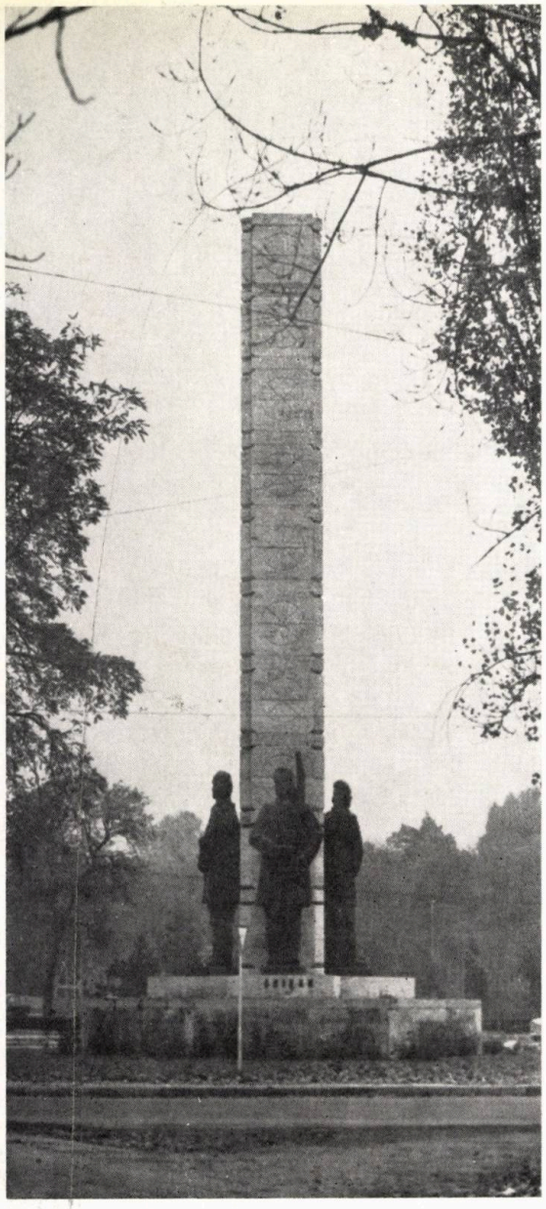

11

14

13

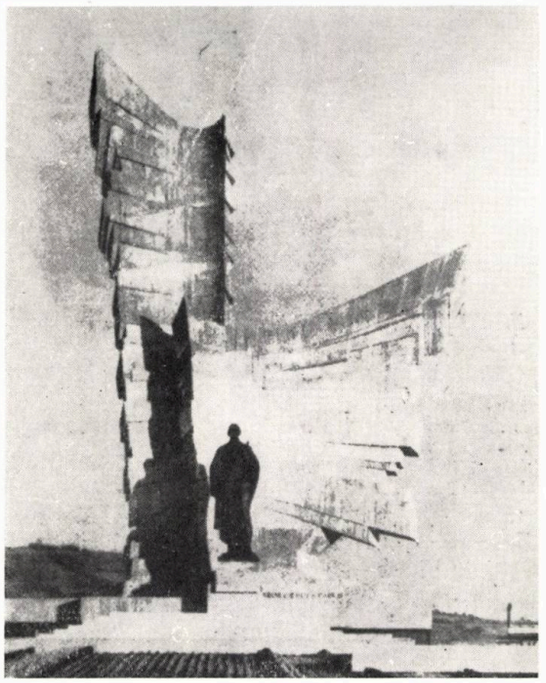

15

forme pure, de la inspirația manifest populară, la cele mai moderne formule ale curentelor internaționale contemporane.

De cele mai multe ori, colaborarea fructuoasă între artiști și arhitecți, organizatori ai spațiului construit, a constituit o premisă importantă a reușitelor de ansamblu.

Cu tot volumul mare de realizări, artiștilor noștri le rămîne încă un larg cîmp de creație. O mare parte din noile orașe, din noile cartiere, așteaptă contribuția plasticienilor pentru desăvîrșirea ambientului urban de muncă și viață. Așteptăm, de asemenea, aportul activ al creatorilor de artă în remodelarea și reactivarea estetică a zonelor orășenești mai vechi.

Sperăm ca anii ce urmează să fie la fel de bogați în creații artistice de valoare. Ca arhitecți, contăm și pe o colaborare mai prolifică organizată cu realizatorii de plastică monumentală.

Prezentarea celor cîteva imagini nu are nicidecum pretenția unei abordări exhaustive, și nici ambiția unei selecții valorice.

Arh. CRISTIAN POPESCU IALOMIȚA

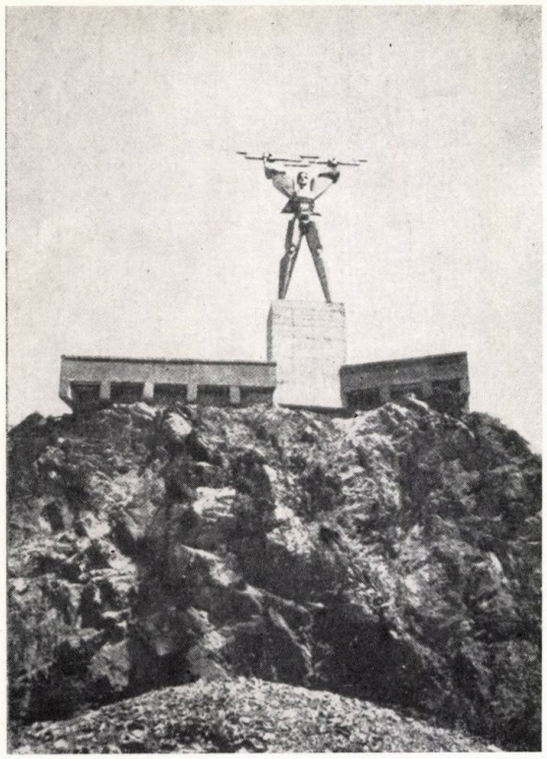

16

17

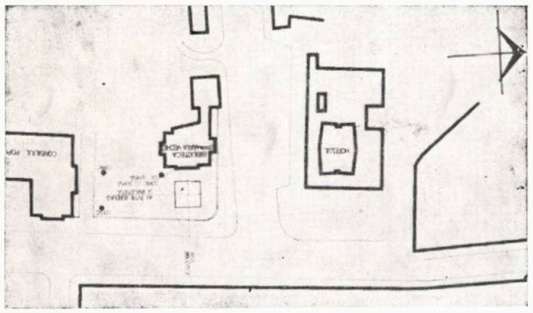

19 b

19 a

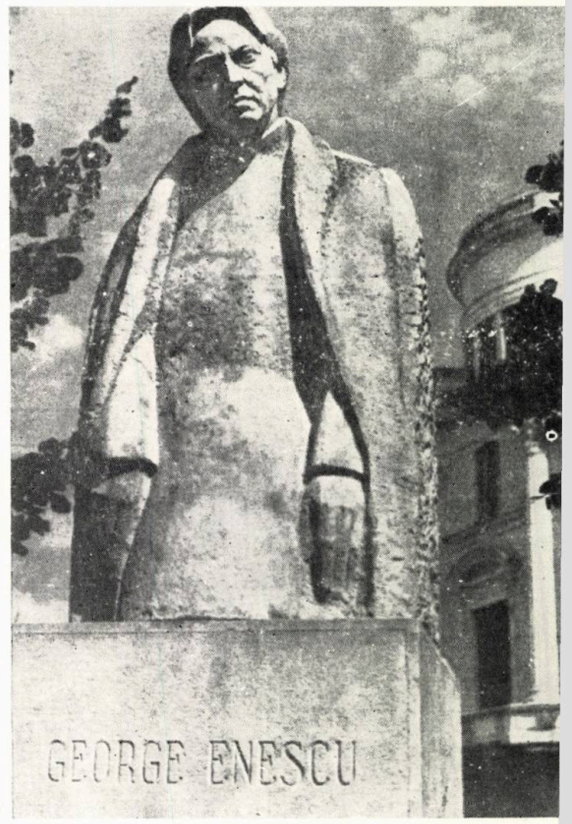

18

19 c

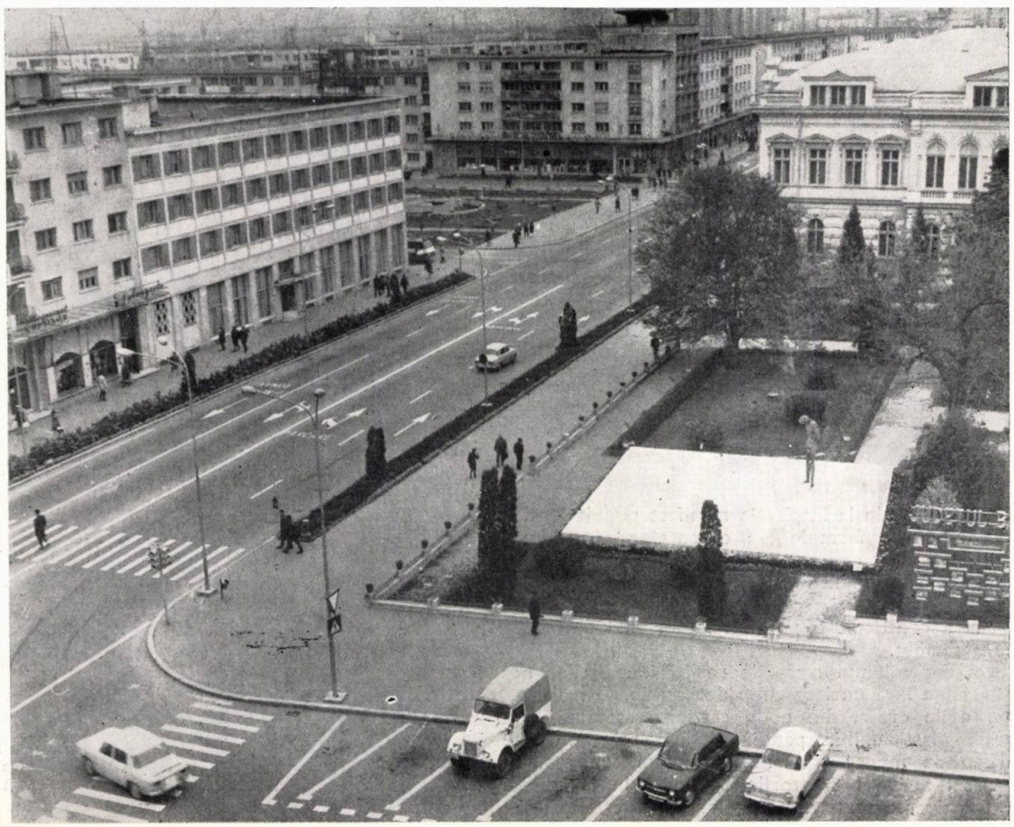

16. « ELECTRIFICARE » (Hidrocentrala Vidraru-Argeș), Constantin Popovici, arh. Emilian Machedon — 17. « MIHAI EMINESCU » (București), Gheorghe Anghel — 18. « GEORGE ENESCU » (București), Gheorghe Anghel — 19a, 19b, 19c. « GEORGE BACOVIA » (Bacău), Constantin Popovici, arh. Anghel Marcu — 20. « MONUMENTUL BOLYAI FARKAS ȘI BOLYAI IANOS » (Tîrgu-Mureș), Izsak Marton — 21. « VICTORIE » (Vaslui), Constantin Popovici, arh. Marcu Anghel — 22 « PESCĂRUȘI » (București), Gabriela Manole — Adoc

O PRESTIGIOASĂ GALERIE DE ARTĂ ÎN AER LIBER

20

21

22

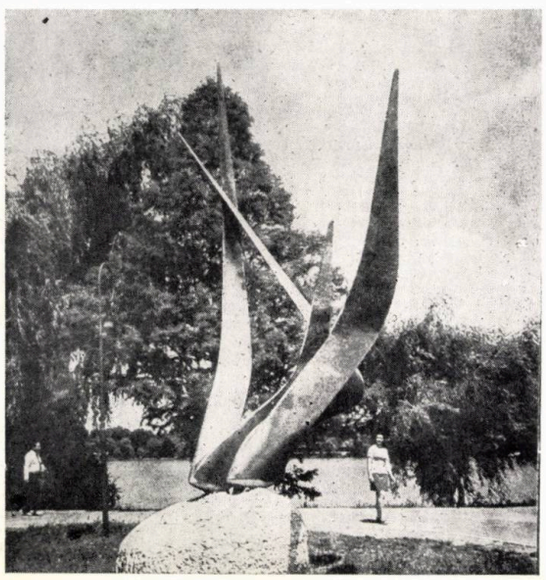

1

2

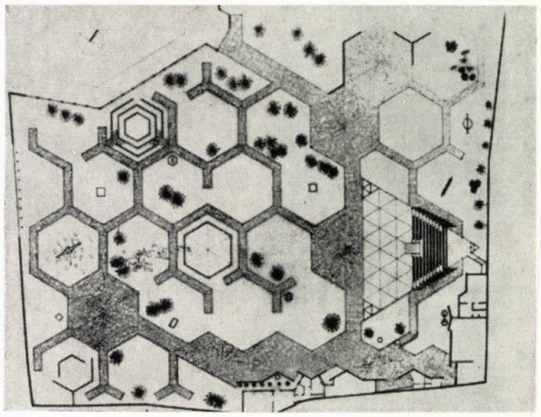

Muzeul de artă contemporană, creat de FUNDAȚIA PAGANI cu prețioasa colaborare a Studiolului de arhitectură PACCAGNINI e BIANCHI din Milano, s-a născut din convingerea că viitorul artei este conținut în prezentul ei.

Înțelegînd și prețuind eroismul gîndirii, al creației, ENZO PAGANI, el însuși artist valoros, convins de inepuizabila profunzime a afectivității umane, s-a dedicat cu ardoare realizării acestui *parc-muzeu*, polemizînd astfel cu toți cei care de la Hegel încoace prevestesc sfîrșitul artei.

În acest sens, vasta expoziție în aer liber, mîndrie a orașului Legnano și nu numai a acestuia, stimulează un dialog pasionat și pasionant între toate tendințele și curentele artei contemporane, delicata operație de armonizare a elementelor fiind, prin implicațiile filosofice ale concepției sale, o încercare de sinteză superioară multilaterală, nu doar o performanță eclectică.

« Gestalt »ul curpinzînd lumea de simboluri spirituale create de artiști, învăluită în farmecul poetic-senzorial al naturii, se extinde printr-o binegîndită antiteză pînă la autostrada fulgerată de vitezele amețitoare ale mașinilor; patetic S.O.S. al ideii superioare de *OM* pentru care nu numai « somnul rațiunii » dar și « somnul afectivității produce monștri », oribilii monștri ai indiferenței, pasivității, depersonalizării cu care PAGANI nu pregetă să lupte.

Punînd la dispoziția creatorilor condiții optime pentru realizarea unor opere de artă care să ofere o ipostază nouă, adînc semnificativă a universului subiectiv și obiectiv (în concordanță cu profilul muzeului și natura înconjurătoare), MUZEUL PAGANI se deosebește de instituțiile similare prin nesfîrșita dragoste cu care e pusă și repusă în valoare fiecare operă, în raport indisolubil cu ansamblul, de parcă o sevă unică străbate trunchiurile argintii ale mestecenilor și magica strălucire a marmurei ce transformă mișcarea în nemișcare scoțînd-o din fluxul timpului și trecînd-o în

1. Coperta unui volum editat sub redacția lui Carlo Cisventi și dedicat Muezului de artă modernă Fundația Pagani
2, 3, 4, 5, 6. Planul parcului-muzeu și imagini din interiorul acestuia

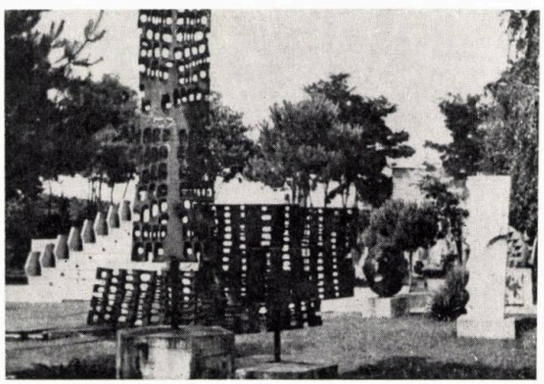

3

4

6

5

→

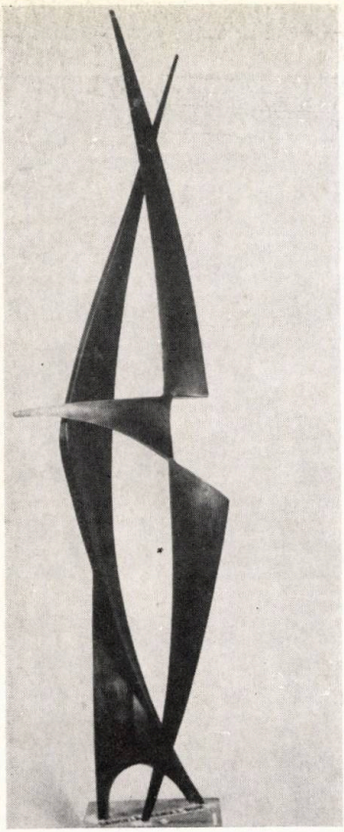

7

8

« ordinea perenă a artei », pentru că lucrările sînt născute aici şi pentru aici.

Spectacolul fascinant al semnelor de oţel inoxidabil, granit, marmură, bronz, mozaic etc, aspirînd la o comunicare peste veacuri, este împlinit cu fiorul receptării imediate a actului artistic, trăit acum şi aici graţie ingenioasei scene de teatru, astfel concepută de CARLO PACCAGNINI, încît să permită o mare varietate de genuri de spectacol, într-un dialog semnificativ, nu numai al artiştilor, dar şi al artelor.

Citînd doar cîteva nume, din cei peste o sută de artişti prezenţi în expoziţie, aparţinînd celor mai diverse naţionalităţi, ARP, ARHIPENKO, ARNOLD, FUKÉ, KANO, LÉGER, PRENTICE, TAVERNARI, RICHTER, insist asupra generoasei încrederi în solidaritatea intelectuală, în unitatea în diversitate a gîndirii, artei, umanităţii, încredere care a generat întregul complex artistic.

Acestei convingeri îi corespunde şi intenţia realizării unei vaste construcţii, biserică a tuturor religiilor, simbol al permanenţei energiilor esenţiale ale spiritului, al comunicării în pofida limitelor formale, convingere că, în momentul de derută a valorilor (efect al revoluţiei tehnico-ştiinţifice), artei îi revine nobila funcţie compensatoare umană.

Răspunzînd amabilei solicitări a FUNDAŢIEI PAGANI, artişti români de prestigiu, ca GABRIELA ADOC, GEORGE APOSTU, PETER BALOGH, WILHELM DEMETER, IOANA KASARGIAN, OCTAV ILIESCU CĂLINEŞTI, SILVIA RADU, PAVEL BUCUR, au contribuit cu operele lor la difuzarea creaţiei româneşti, la transmiterea mesajului de pace al artei noastre pe meridianele lumii.

ELENA FORŢU

7, 8. Prezenţe româneşti în muzeul din Legnano, dintre care ilustrăm două: « LĂSTUNUL ŞI VÎNTUL » al GABRIELEI MANOLE ADOC şi « AMPHION »-ul IOANEI KASARGIAN

MAGAZIN (V)

1

2

4

5

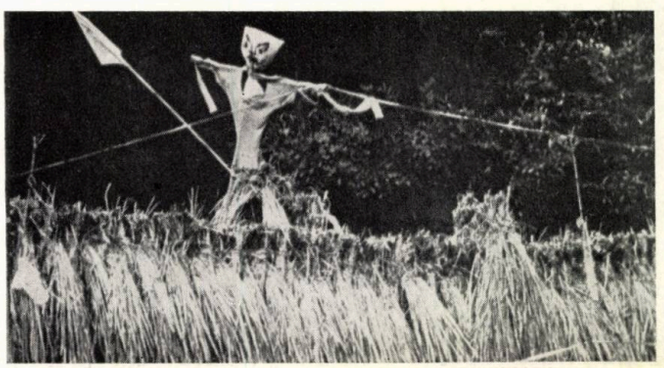

3

Călătorind prin toată lumea, Aron Neal şi Ann Parker au adunat un original material documentar despre un subiect care, la prima vedere, nu ar putea fi caracterizat decît prin pitoresc — sperietorile de ciori. Virtuţile plastice ale imaginilor selectate de noi, în asociaţie cu motivaţia lor riguros utilitară, ne îndreptăţesc să le includem într-o originală categorie de obiecte de design. Observînd că eficienţa lor depinde de expresivitatea şi mai ales de asemănarea cu modelul uman, autorii şi beneficiarii sperietorilor au recurs, involuntar desigur, la modalităţi de compoziţie înrudite cu procedeele expresionismului şi mai ales ale artei « pop ». Dovedind un ascuţit spirit al realităţii, acuitate vizuală şi fantezie, creaţiile lor sînt investite cu o personalitate bine definită: de la candoarea siluetei împodobită cu flori *(1)*, la aerul sinistru al unei apariţii coborîte din coşmarurile cu stafii *(2)*, de la întruparea războinică a

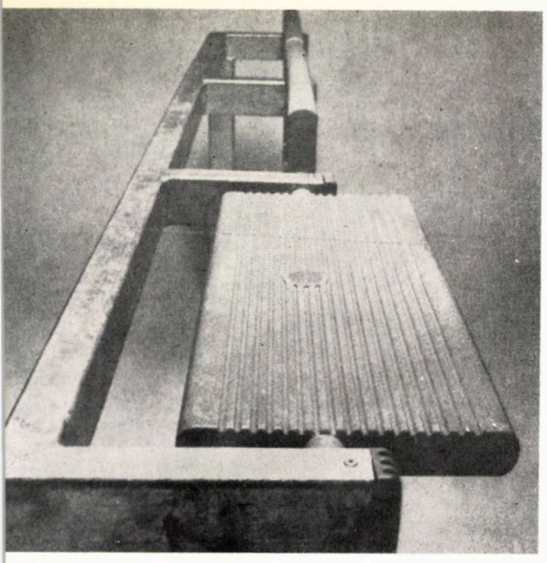

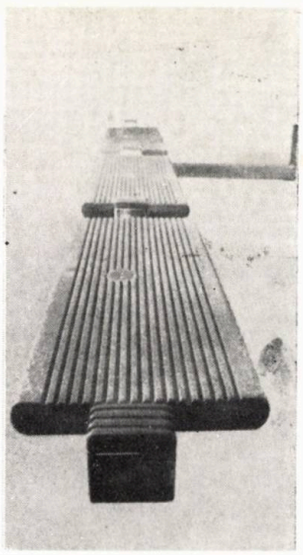

6

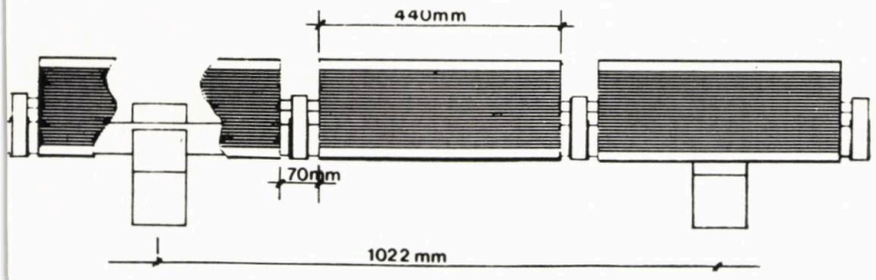

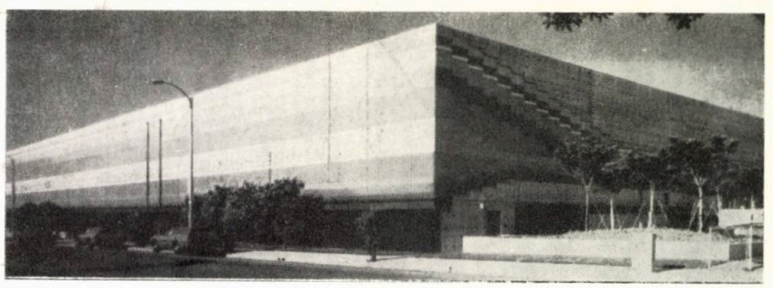

11

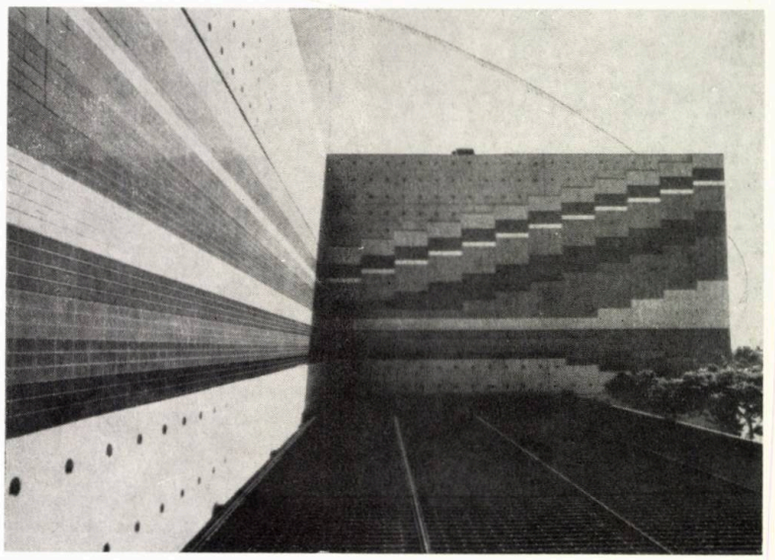

12

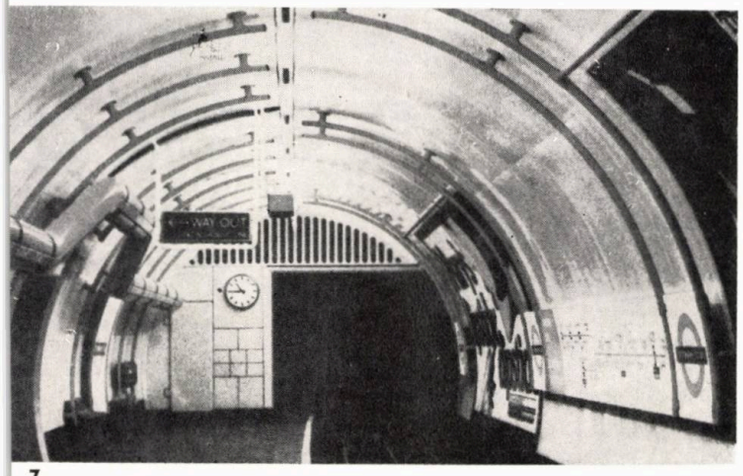

7

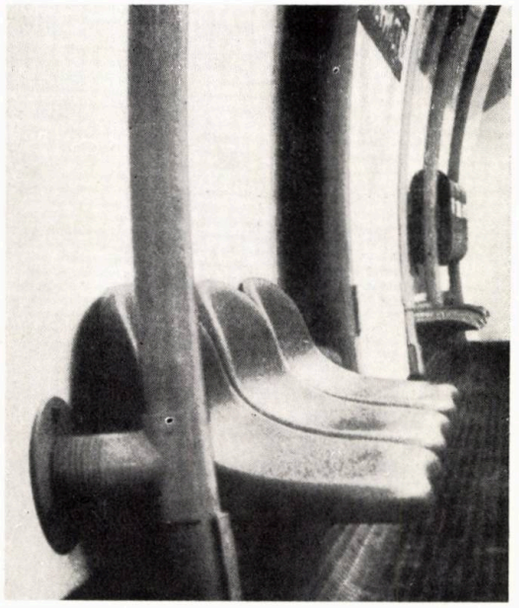

8

9

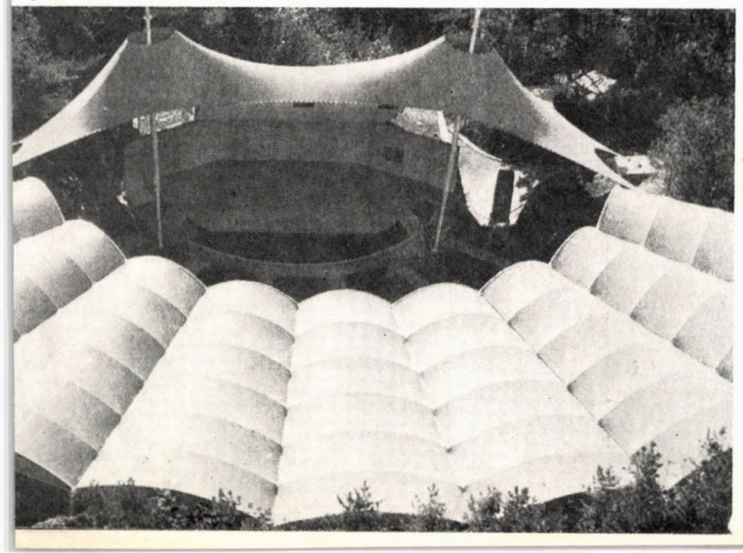

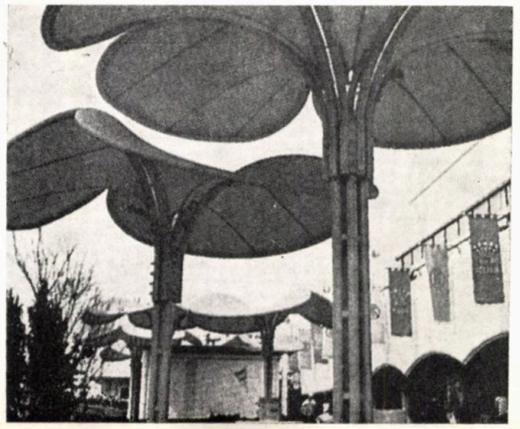

10

spiritului shintoist protector al cîmpurilor « Shodo — No — Kami » *(3)* la imaginea banală a unui ţăran francez mergînd la muncă *(4)*.

De multe ori folclorul atribuie sperietorilor puteri magice: strania apariţie a acestei bătrîne înzorzonate este opera unui ţăran polonez *(5)*.

Un reuşit obiect de design pur, şi declarat de data aceasta, îl constituie « banca urbană » proiectată de Goodwin Wheeler Associates şi produsă de Amstad Systems, Londra, premiată dealtfel de Design Council pentru bunuri de consum *(6)*. Are toate calităţile: este ieftină, iar structura din oţel cromat şi polipropilenă expandată o fac rezistentă nu numai la uzură ci şi la posibile acte de vandalism; este uşor de fabricat fiind alcătuită dintr-un număr redus de componente, foarte practică, rabatabilă, cu o largă aplicare în zonele pietonale, în şcoli, spitale etc.

O amplă acţiune de restructurare a traseului vechiului metro londonez a debutat cu proiectele pentru amenajarea a 13 staţii de pe « Central Line » *(7, 8)*. Autorii Mike Duffie, Keith Makinson, Mario Spinella şi CIE Design au conceput un sistem complex, modular, care răspunde în condiţiile economicităţii maxime dezideratelor unei noi estetici ambientale, satisfăcînd atît cerinţele tehnologice, cît şi necesităţile funcţionale complementare. Toate staţiile sînt străbătute de o conductă din profile articulate de aluminiu, colorate în roşu (culoarea traseului), care conţine cablaje electrice uşor controlabile. O reţea de tuburi metalice curbate, cuplate şi fixate prin noduri din aluminiu îmbrăcat în răşini epoxidice, suporturi pentru elemente de semnalizare şi panouri publicitare, scaune din polipropilenă colorate diferit, elemente de semnalizare şi avertizare foarte atent studiate dau caracter fiecărei staţii. Pentru viitoarele proiecte de amenajare ale celorlalte trasee care vor face dealtfel obiectul unor concursuri de idei, se intenţionează folosirea unor elemente de decoraţie « op » de tip « movie », din lamele orientabile, al căror efect este perceptibil în timpul parcurgerii traseului sau chiar sisteme decorative originale acţionate de raze laser.

O reuşită îmbinare de arhitectură — prin funcţiune, design, structură — şi de plastică prin libertatea şi frumuseţea formelor pure, o reprezintă elegantul sistem de acoperire al unui amfiteatru în aer liber atît de frumos integrat în peisaj sau ansamblul de copertine parasclare urbane, realizate din membrane tensionate după sistemul « Helios » al firmei japoneze Taiyo Kogyo *(9, 10)*.

În realizarea complexului spitalicesc Royal Comprehensive Health Center din Los Angeles, arhitecţii Daniel, Mann, Jonhson şi Mendenhall, împreună cu Anthony J. Lunsden pentru design, au asociat o concepţie funcţională foarte modernă cu un tratament plastic exterior preluat din tradiţiile populaţiei de origine mexicană, predominantă în cartierul în care este amplasat, aspirînd

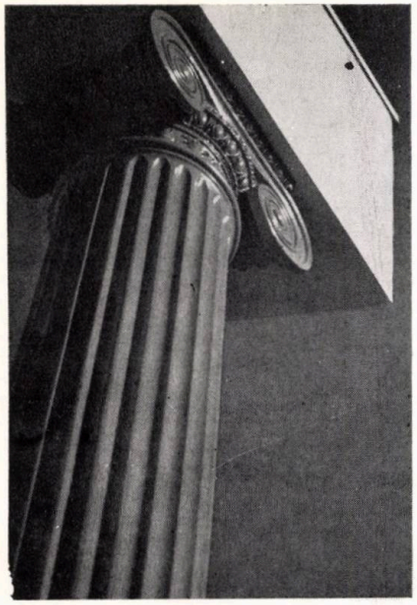

13

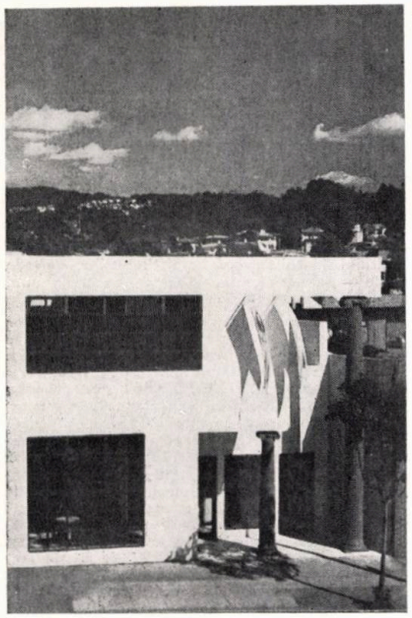

14

către aceeași unitate decorație-arhitectură, izbutită și de Juan O. Gorman la Biblioteca universității din New Mexico *(11, 12)*. Formele prismatice, foarte simple, care îmbracă spațiile opace către exterior, sînt îmbogățite cu o decorație complexă în benzi geometrice colorate după tipicul popular, subordonată volumetriei constructive, și cu frize independente din scene ale unei saga precolumbiene.

« The Ionic Building » construită de Robert Swatt și Bernard Stein la Oakland, California, într-o zonă urbană recent restructurată, are valoarea unui manifest dadaist, denunțînd cu o sinceritate ironică complicația constructivă de dragul aparențelor de stil modern *(13, 14)*. Ținînd cont de efectul vizual foarte agreabil al acestui calambur arhitectural, dacă autorii nu și-ar fi exprimat cu toată limpezimea intențiile lor anti-intelectualiste și nonconformiste, am fi fost foarte tentați să-i considerăm adepții concepțiilor lui Philip Johnson, care aflat acum la sfîrșitul unei monumentale cariere spune: « . . . Totuși, unii dintre noi vom continua să credem că arhitectura a rămas întotdeauna doar o problemă de gust . . Eu creez acum pentru a-mi face plăcere mie insumi și nu pentru a reforma societatea sau a dezvolta vreun fel de viziune moralistă despre impactul operei mele asupra societății . . . »

Arh.
CRISTIAN POPESCU-IALOMIȚA

CONCURS PENTRU AFIȘUL ANIVERSĂRII A 75 DE ANI AI REVISTEI "ARHITECTURA"

Pentru marcarea adecvată a momentului festiv prilejuit de împlinirea a 75 de ani de la apariția, în constelația publicisticii românești, a revistei « ARHITECTURA » — singurul organ de specialitate al breslei —, s-a organizat un concurs pentru macheta afișului jubiliar.

Concursul — deschis arhitecților, conductorilor-arhitecți și studenților-arhitecți — s-a încheiat în aprilie 1981 și s-a bucurat de o largă participare, concretizîndu-se, în cele din urmă, prin cele 45 propuneri de afiș, pe care le prezentăm în paginile următoare ale acestui număr dublu (4—5/1981), în același timp și dublu-aniversar.

Tema concursului permitea încadrarea, la alegere, într-unul din formatele 50 × 50 cm sau 50 × 70 cm și utilizarea unei singure culori (alb/negru + o culoare), într-un desen fără semitonuri, care să permită execuția afișului, în tiraj tipografic, prin tehnica tiparului înalt.

Premiul I, în valoare de 1000 lei, a fost acordat machetei de afiș a studenților-arhitecți **DAN MARIN și VALENTIN SĂHLEANU**

Au mai fost acordate 5 mențiuni — constînd în cîte un abonament pe timp de un an, pentru 1982, la revista « ARHITECTURA » — , după cum urmează:

Mențiunea I — studentei-arhitect **MARIANA CABANOV**

Mențiunea a II-a — arhitectului **MIHAI OPREANU**

Mențiunea a III-a — studentului-arhitect **MARIUS MARCU**

Mențiunea a IV-a — arhitectei **MIRELA IONESCU**

Mențiunea a V-a — arhitectului **RADU-ADRIAN IONESCU.**

1. Studenții-arhitecți DAN MARIN și VALENTIN SĂHLEANU **(Premiu)** — 2. Stud.-arh. LIVIU BREBE — 3. Arh. SORIN GROSEANU-PISCURI — 4. Stud.-arh. MARIUS MARCU — 5. Studenții-arhitecți LIVIU BREBE și MARCEL CRIȘAN — 6. Arhitecții CRISTINA ENE și MIHAI PIENESCU — 7. Studenții-arhitecți DAN MARIN și VALENTIN SĂHLEANU — 8. Studenții-arhitecți LIVIU BREBE și MARCEL CRIȘAN — 9. Arhitecții CRISTIAN CIOMU și SILVIA CIOMU — 10. Arh. ALEXANDRU SIMIONESCU — 11. Arh. CORNELIU GRIGORE — 12. Arh. SORIN GROSEANU-PISCURI — 13. Studenții-arhitecți LIVIU BREBE și MARCEL CRIȘAN

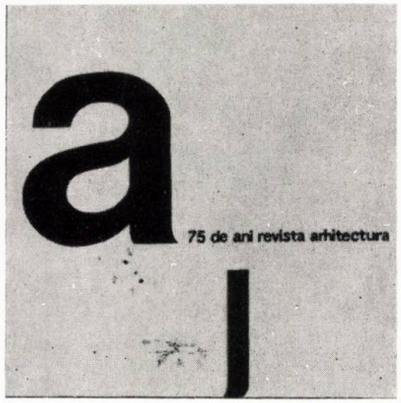

2

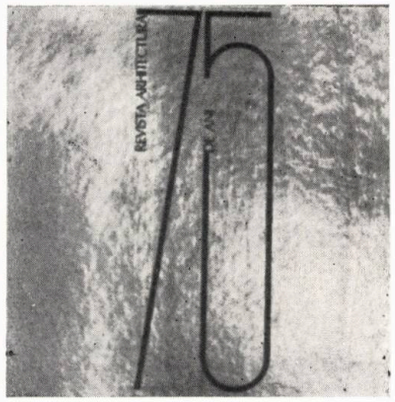

3

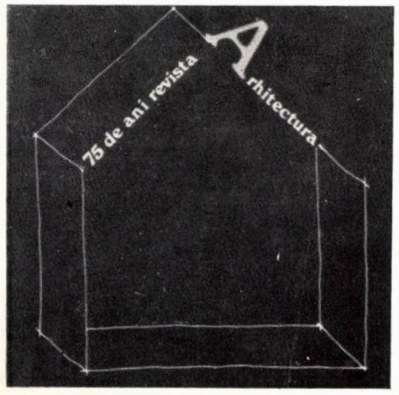

4

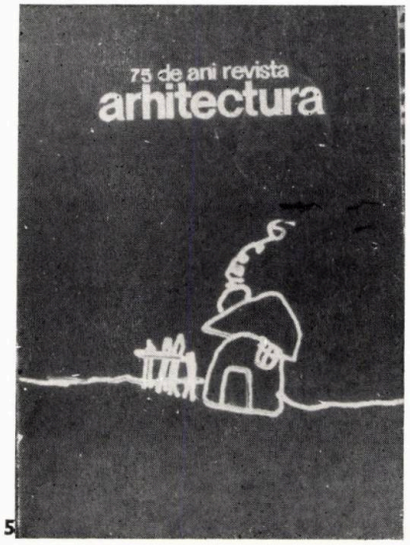

5

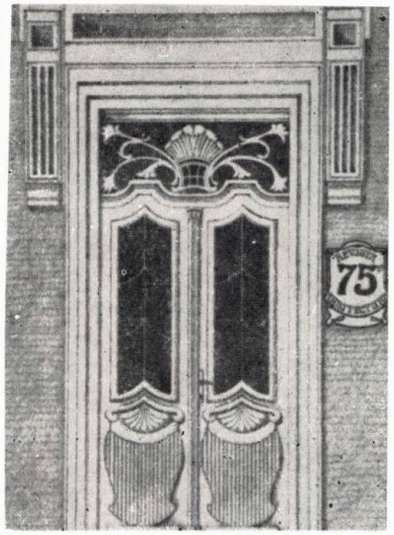

6

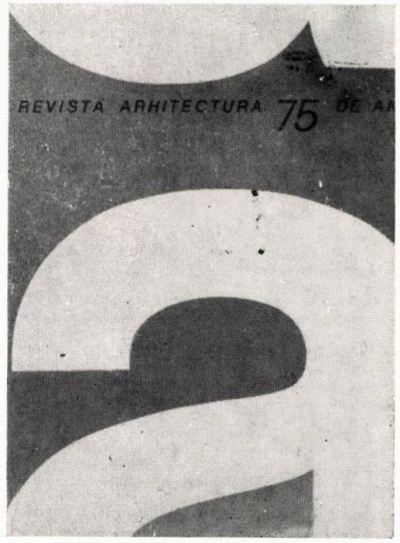

7

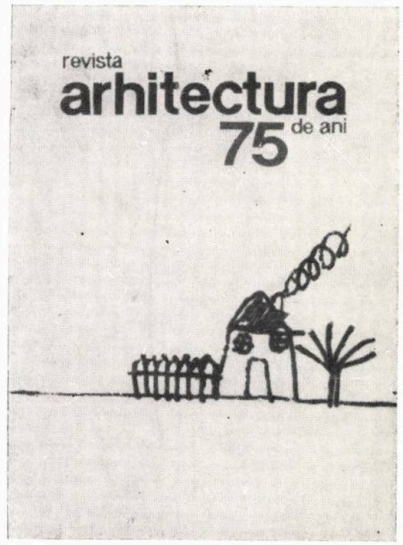

8

9

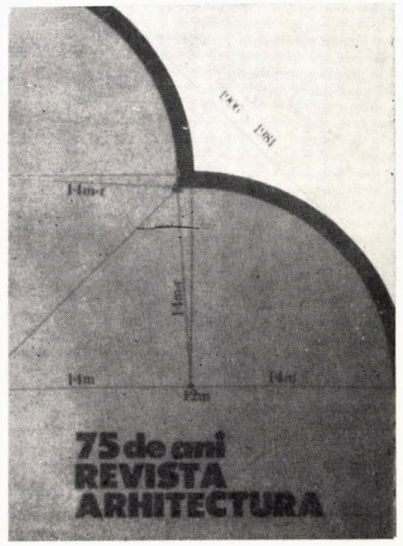

10

13

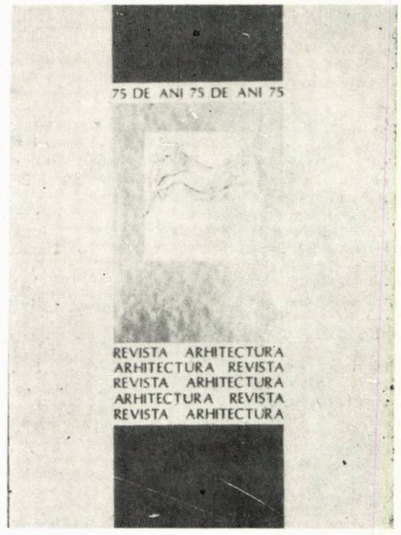

12

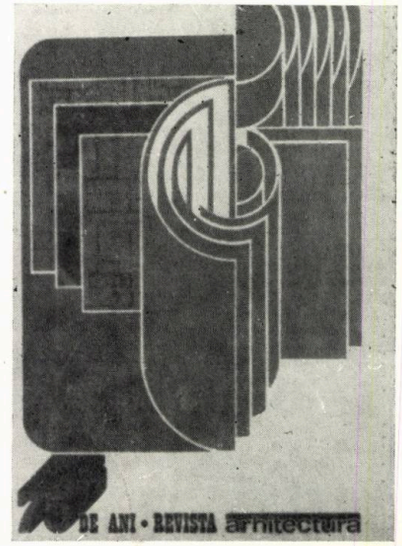

11

14

M1

21

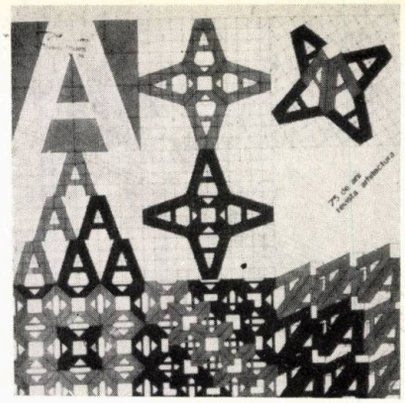

22

15

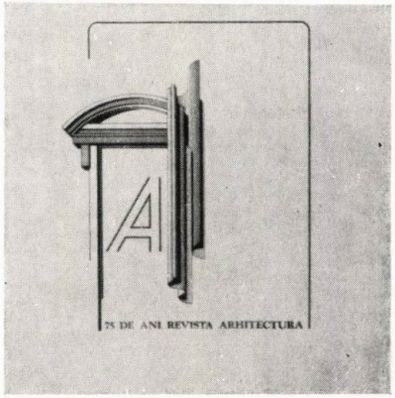

20

23

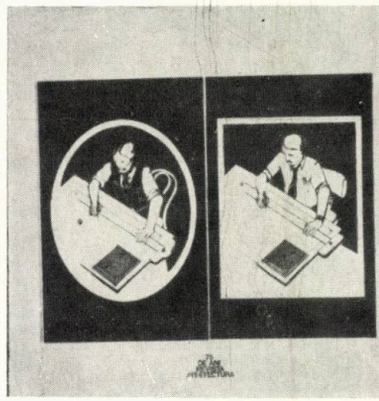

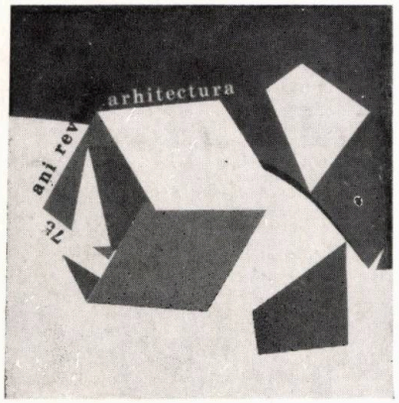

16

19

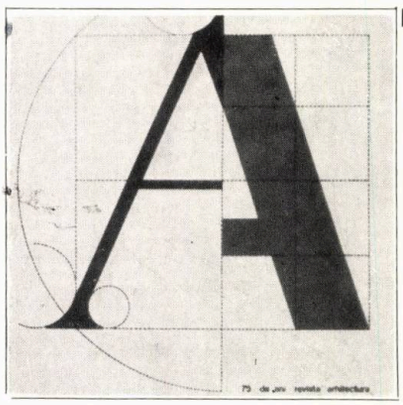

M2

24

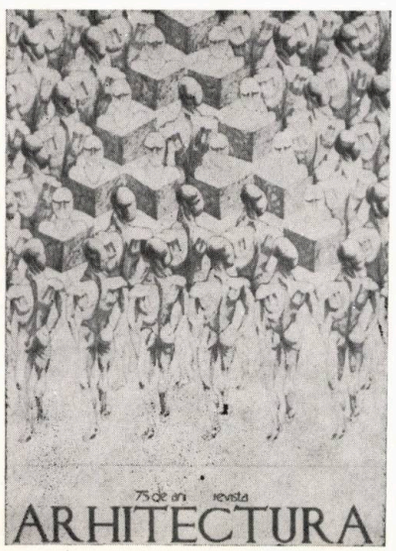

17

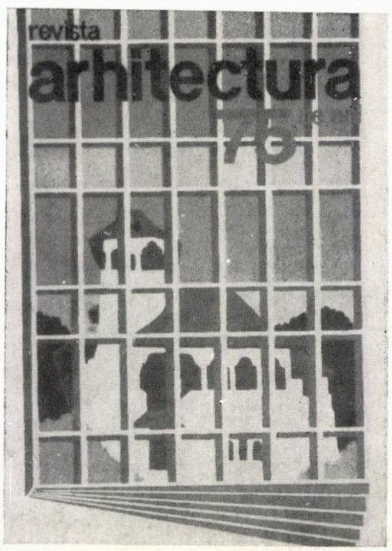

18

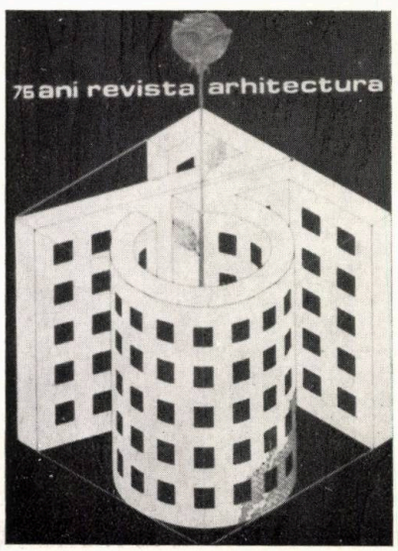

25

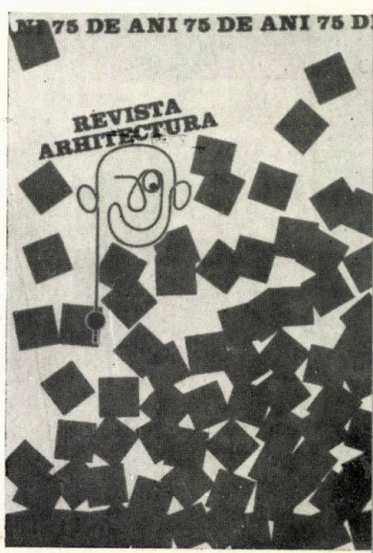

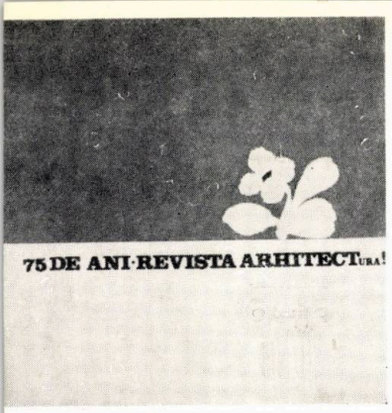

37

38

36

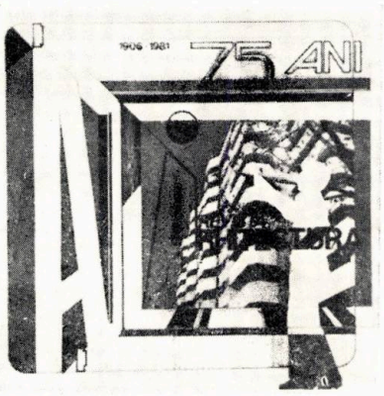

39

44

35

40

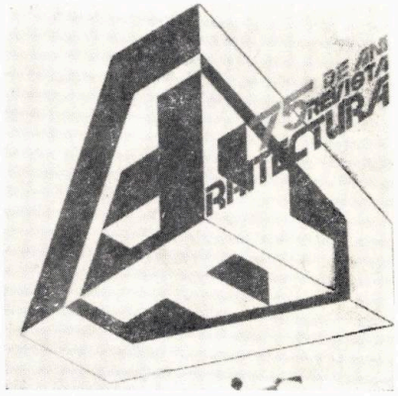

43

34

41

42

AM AFLAT CÎND, CUM, CU CE ȘI, MAI ALES, CINE VĂ CONSTRUIEȘTE ACEST APARTAMENT GATA MOBILAT

(publicitate)

Ce putea fi mai firesc, decît să accept — cu dublă plăcere: de a mă întîlni cu amfitrionii și de a-mi satisface o curiozitate — această invitație, de a vizita un apartament complet, în sensul cel mai adevărat al expresiei, apartament plasat într-unul din noile blocuri P+4, construit într-unul din noile cartiere din Piatra Neamț. Primul element cu care, evident, intru în contact este clanța ușii de la intrare, o clanță stil, o adevărată mostră de satisfacere a gusturilor de un anumit refinament. Pătrund, apoi, într-un vestibul echipat cu mobilier din fier forjat: cuierul, suportul pentru încălțăminte, o măsuță și o canapea din lemn, cu o tapițerie cît se poate de atrăgătoare. Amabila gazdă, ne conduce apoi spre camera de baie, excelent amenajată din care nu lipsesc: dulăpiorul și suportul, pentru produse și articole de toaletă, carpetele de pe jos, inclusiv draperia de separare a căzii de rest. N-aș spune că bucătăria a constituit marea surpriză, dar mobila de-aici — o mobilă modulată, încadrată perfect între etajerele și rastelele pe care erau etalate garniturile din lemn, pentru piper, sare, zahăr, apoi seturile de linguri, inclusiv pernele de pe taburete, — ne creează o imagine în care descoperim perfecta sincronizare a două elemente: decorativ și util. Camera de zi, în care ne petrecem majoritatea timpului, dar în care noi am zăbovit doar cîteva clipe — este atrăgătoare prin multitudinea de elemente care-i conferă atributul de habitat relaxant. Argumente? O garnitură suplă, funcțională, din care nu lipsesc nici biblioteca obișnuită, însă cu ingenioase elemente decorative, nici micul mobilier cu intarsii, nici covoarele lucrate manual, completate cu splendide carpete, nici fotoliile comode, nici măsuța de telefon, nici suportul pentru reviste ori măsuțele pentru televizor sau radio. Ce să mai spunem de lustra din plafon, de adevăratul set de bibelouri, accesorii artistice ce umanizează interiorul de alte o mie și una de mărunțișuri care poate scapă ochiului, dar nu și celor care le produc? Dormitorul — iată o încăpere aparte, spațiu intim ale cărui elemente nu numai funcționale, dar și decorative — trebuie să creeze o atmosferă în care « a te simți bine » trebuie să constituie o realitate perpetuă. Pot contribui la asta, o paletă foarte largă de calități. Începînd cu zugrăveala și terminînd cu veioza. Între ele se mai interpun atîtea: recamierul ori patul dublu, care pot fi sculptate, toaleta suspendată, jucăriile celor mici presărate din loc în loc, pernele decorative, garniturile de pat, împreună cu plăpumile și pernele nelipsite, perdelele și draperiile sau multitudinea altor obiecte care nu scapă ochiului sau necesităților diverse, dar scapă spațiului tipografic în care nu mai avem posibilitatea a le menționa. Nu părăsim, însă, încăperea aceasta, înainte de a arunca o privire — ne cerem scuze pentru indiscreție — și în șifonierul (sculptat și el), unde printre articolele vestimentare clasice, moderne, descoperim și cîteva artizanale: ii, cămăși, bluze, rochii, articole din blană naturală. Ne pregătim să ne luăm rămas bun, de la acești oaspeți imaginari, nu înainte de a vizita și balconul, unde amfitrionii — ca unii ce se respectă — ne-au pregătit tradiționala dulceață cu apă rece, semn specific al ospitalității moldovenești. Frumoase, scaunele, măsuța, împletite din nuiele, strălucitoare, fața de masă în stil popular, în fine, excelentă, tratația!

« La revedere! » am fi tentați să spunem, dar nu înaintea cîtorva explicații:

1. Numai vizita și amfitrionii, bineînțeles, sînt imaginari. Restul, însă, e realitate. Ce înseamnă restul? Faptul că UNIUNEA JUDEȚEANA A COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI — NEAMT, prin toate cele 9 cooperative ale sale, execută poate mobila un asemenea apartament, cu produse realizate în exclusivitate aici.

2. Ne cerem scuze, că nu a putut face trecerea în revistă — propriu și la figurat — a tuturo fazelor activității și produsel sale realizate, rezumîndu-se la astfel de formulă de prezentar specifică tematicii revistei noastr

3. U.J.C.M. — Neamț, pentr frumoasele rezultate obținute întrecerea socialistă dintre uniu pe anul 1980, a obținut locul III p țară.

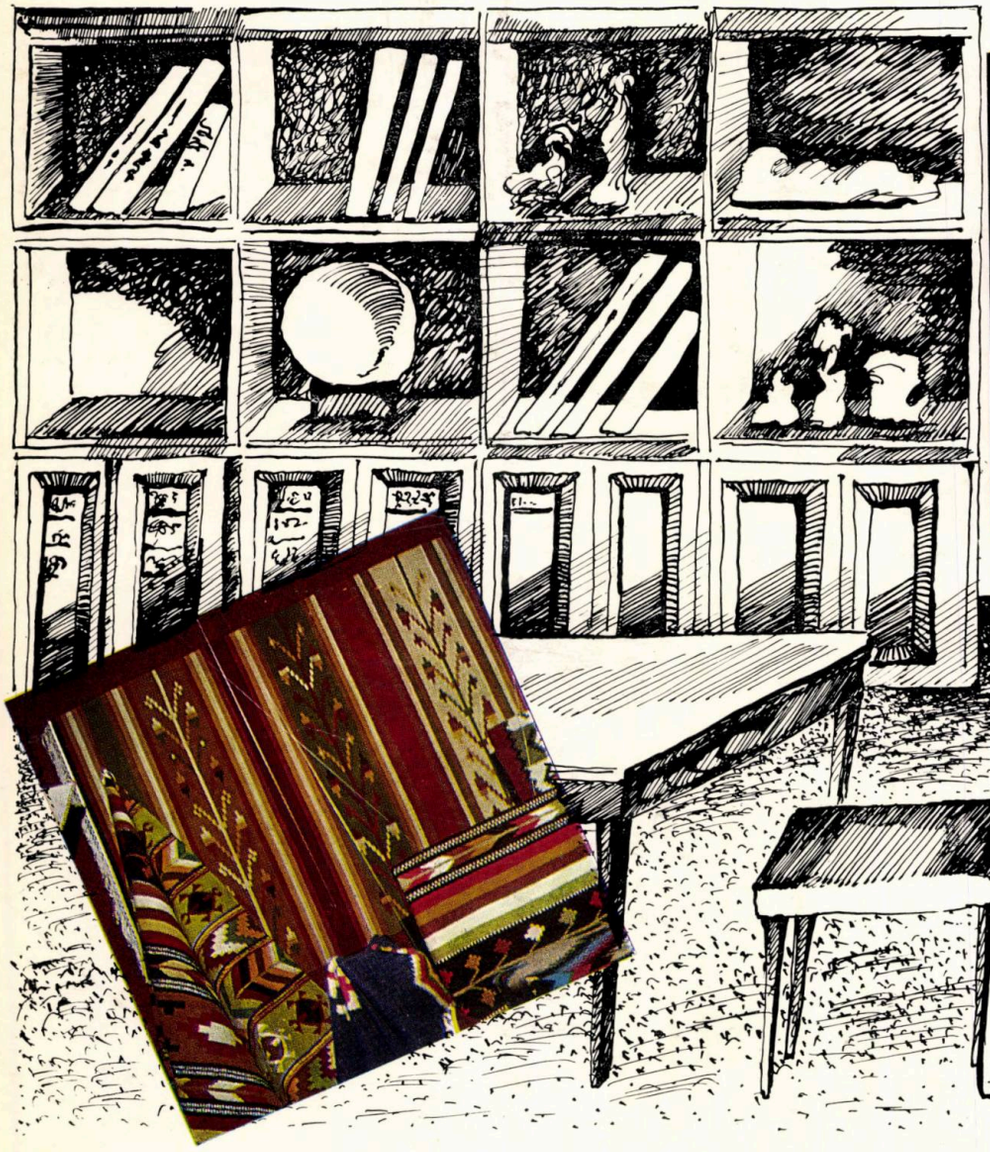

Text: Emil CIULEI
Foto: Octavian STACESCU Grafi
paginii: Michaela CRISAN

T.P. Taxe poștale achitate pentru anul 1981
conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/65971/1980

40538

Lei 40

arhitectura

6 | 81

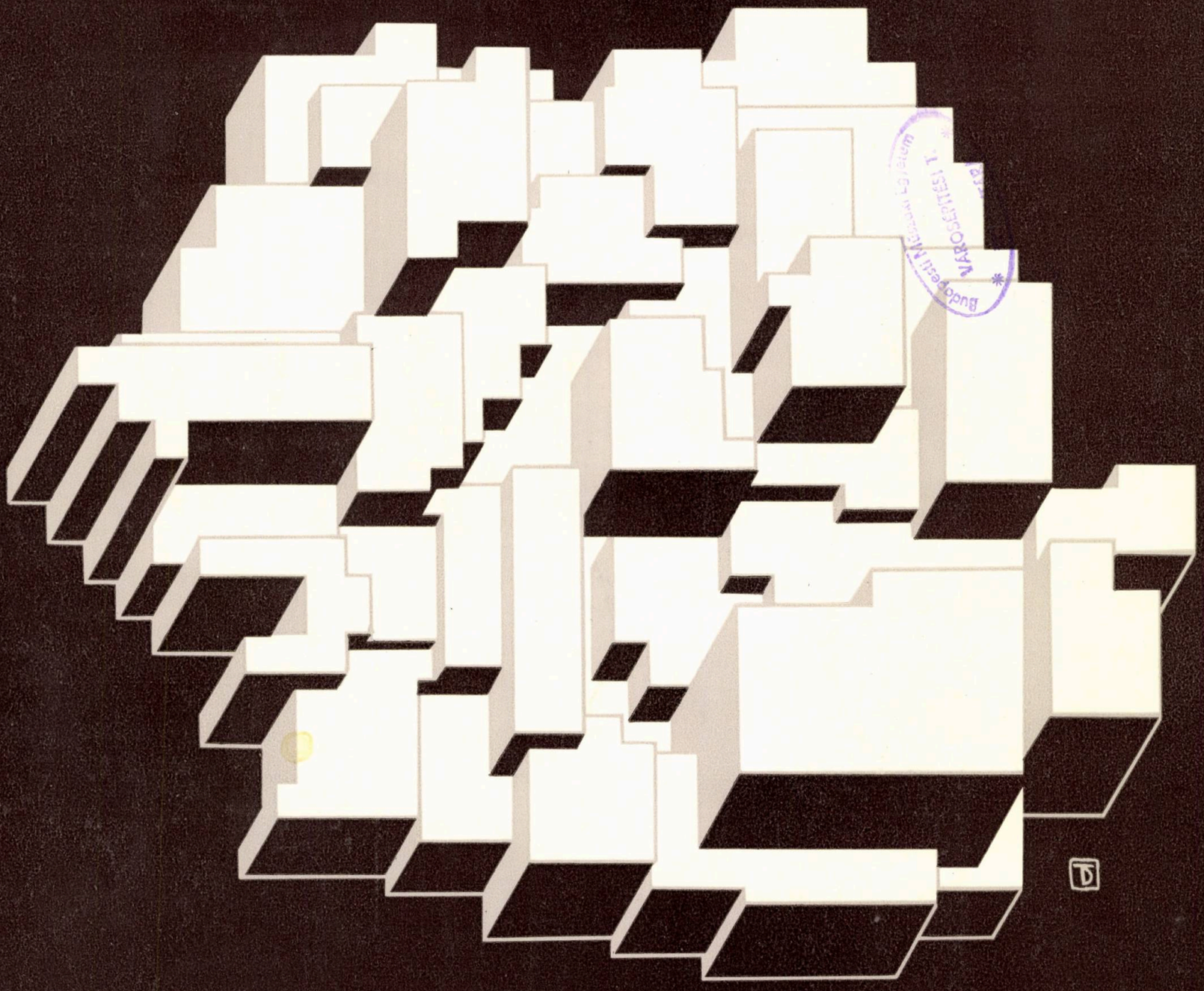

Budapesti Műszaki Egyetem
VÁROSÉPÍTÉSI T.

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București str. Academiei nr. 18—20 sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor) București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.502.28 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 240 lei instituții și individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Cal. Victoriei nr. 174, sector 1, tel. 50.47.70
PUBLICITY: PUBLICOM-Romanian International Publicity Agency, București bd. N. Bălcescu nr. 22, Phone 16.75.35. Cables: PUBLICOM, Telex CAMROM 374.
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ILEXIM—Departamentul Export-Import Presă, P.O.Box 1.136—1.137, Telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3. Excerpts in english, french, russian.
TIPARUL: Întreprinderea Poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. ȘTEFAN RADU IONESCU

MACHETARE: Dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU
COPERTA: Arh. TUDOR DUMITRAȘCU
FOTOGRAFII: GHEORGHE DUMITRU

arhitectura

SOMMAIRE **No. 6/1981**

HABITATIONS

BIBLIOGRAPHIE

Gabriela Mészarós • CONSTRUCTIONS D'IMMEUBLES D'HABITATION (page 2).

AGENDA

Maria Cojocărescu • L'ARCHITECTURE BUCARESTOISE ILLUSTREE PAR LA NUMISMATIQUE (page 2).
Corneliu Şerban • LES ETUDIANTS-ARCHITECTES PRESENTS DANS LA VIE ARTISTIQUE DE PRAHOVA (page 3).
Vasile Mitrea, architecte, maître de conférences • LE MONUMENT ARCHITECTURAL DANS SON CONTEXTE HISTORIQUE ET CULTUREL (page 4).
C.N. • LA QUALITE DE L'HABITATION SOUMISE AUX DEBATS DES SPECIALISTES (page 4).
Cristian Brăcăcescu, architecte • LA CINQUIEME SESSION DE COMMUNICATIONS DE L'O.P.C.N. – BUCAREST (page 5).
Ştefan Radu Ionescu, architecte • UNE DECENNIE DE RECHERCHE SCIENTIFIQUE DANS LE DOMAINE DU TOURISME (page 6).
Cristian Maimaduc, architecte, Eleonora Ciuhuţa, biologiste • NOTES EN MARGE DE LA CONFERENCE SUR L'ECOLOGIE – CONSTANTZA 1981 (page 6).
PRIX ATTRIBUES PAR L'UNION DES ARCHITECTES – 1979 (page 9). HABITATIONS
Eugeniu Apostol, Dr architecte • PARTICULARITES DE LA STRATEGIE ROUMAINE DANS LE DOMAINE DE LA SATISFACTION DES BESOINS DU LOGEMENT – REALISATIONS ET PERSPECTIVES (page 11).

L'accomplissement de l'objectif fondamental de notre société socialiste qui est d'assurer le bien-être matériel et spirituel de tous ses membres suppose, entre autres, la connaissance du système des besoins de la population, de ses éléments composants, de la dimension et des voies de son évolution, dans les conditions du développement économico-social, comme l'une des premisses essentielles de solution des contradictions entre nécessités et ressources, entre le rythme de croissance des besoins et le niveau atteint par la production de biens matériels et spirituels. L'immense majorité de ceux qui s'occupent des conditions d'existence de la population – notamment, économistes, sociologues, urbanistes, etc. – considèrent l'habitation et les conditions de logement – prises dans l'ensemble – comme l'une des nécessités de base, fondamentales, représentant l'un des principaux chapitres du niveau de vie, du bien-être et du degré de civilisation de la population.

Dans la littérature spécialisée, aussi bien des pays socialistes que de ceux qui ne le sont pas, le besoin en logement est traité, dans presque tous les cas, specialement du point de vue socio-économique, vu qu'il représente le moyen de satisfaire à des besoins matériels et non matériels, directement rattachés au standard de vie et qu'il constitue à la fois la manière de réaliser et de se manifester de tout un lot de relations sociales appartenant à la cellule fondamentale de la société représentée par la famille..

Définissant la mise en pratique de la politique visant à satisfaire les besoins en logements est le fait que le vaste programme de constructions d'habitations était prioritairement accompli aux frais de l'Etat et des unités socialistes. Il est édifiant à cet égard que le volume des investissements alloués par notre économie nationale à cet objectif était en 1979 de 24 fois plus élevé qu'en 1950 et de 3,4 fois plus élevé qu'en 1965; sur le total des logements construits, ceux qui furent réalisés aux frais de l'Etat, des unités économiques et des organisations coopératistes et civiques détiennent un pourcentage croissant, notamment: 27% en 1965; 61% en 1970 79% en 1975, 93% en 1979 (source des données: Annuaire Statistique de la R.S.R. – 1980).

La loi concernant l'adoption du Plan national unique de développement économico-social de la Roumanie au cours de la période 1981–1985, élaborée en concordance avec les Directives du XIIe Congrès du P.C.R., prévoit au chapitre V, intitulé « Investissements-Constructions », des investissements pour la construction de logements se montant à 100 milliards de lei, chiffre qui en dit plus long que tout autre argument à l'appui.

Alexandra Florian, architecte • ACTUALITES DANS LE DOMAINE DE LA CONSTRUCTION DE LOGEMENTS (page 14).

Nous approchons de l'aboutissement d'une étape du domaine de la construction des logements, à savoir celle visant à égaler le nombre d'appartements avec le nombre des familles de notre pays. Cela a été

rendu possible par suite de l'intense activité déployée par l'élaboration et l'exécution des projets. Dans toutes les villes, dans toutes les localités, de nombreux immeubles d'habitation ont fait leur apparition, groupés en des ensembles comptant jusqu'à des dizaines de milliers d'appartements. Il y a nombre de villes où les immeubles d'habitation nouvellement bâtis, dépassent de beaucoup le fonds locatif existant. On a procédé à la réfection, on a meublé à nouveau les principales voies de pénétration dans les villes, on a effectué des implantations dans les centres traditionnels des agglomérations urbaines. Construits chaque année dans nos villes, des centaines de milliers d'appartements ont radicalement changé l'aspect de celles-ci, leur conférant un caractère de localités urbaines pourvues d'un degré de civilisation correspondant à l'époque de développement que nous vivons. Si jusqu'ici se trouvait au premier plan des préoccupations le souci de construire le plus vite possible le chiffre nécessaire d'appartements pour assurer un logement à chaque famille, à ce jour, cette tâche étant presqu'accomplie, la gamme des préoccupations s'élargit, devient plus étendue. Projeteurs et exécutants abordent dans leur activité d'autres domaines également.

Le problème d'améliorer la qualité du logement, notion ample ayant des implications en de très nombreuses directions, se pose avec acuité. L'approche de l'habitation, non seulement au point de vue quantitatif mais encore qualitatif, déterminée par la commande sociale, a des implications majeures dans la technologie d'élaboration du projet. Si dans le thème de l'élaboration du projet pratiquée jusqu'ici, par lequel on demandait l'élaboration d'un projet en phase d'exécution — ayant un certain système constructif, avec un certain nombre de niveaux, pour un certain degré de seismicité, qui puisse comprendre 4 immeubles (tronçon de milieu, d'extrémité, de coin à 90° et indépendant) — il résultait les mêmes types d'appartements et de conformations d'immeubles, dans tous les systèmes constructifs qui se pratiquent (maçonnerie portante, diaphragmes rares ou fréquents, grands panneaux, cellules spatiales, cadres), lesquels aboutissent trop souvent à une monotonie du type d'habitation ainsi qu'à une image architecturale anonyme des immeubles et ensembles (la même rencontrée dans diverses villes), afin d'effectuer un pas qualitatif en avant, il faut aborder d'une autre façon l'élaboration des projets d'immeubles d'habitation — type. Notamment, faut-il trouver une méthodologie spécifique à la typisation, qui puisse permettre d'obtenir à l'aide de quelques sous-ensembles des produits multiples et variés, correspondant aux exigences de l'utilisateur. Il est vrai que le logement est « un produit » très complexe, qui doit répondre au « mode de vie » d'une famille, aux « exigences » de chacun de ses membres.

Il est, de même, nécessaire de procéder à une analyse des performances des systèmes constructifs qui se pratiquent aujourd'hui dans l'idée de promouvoir à l'avenir les dits systèmes (délivrés du plus d'éléments verticaux rigides) permettant une liberté d'organisation variée de l'espace au sein de l'appartement, une certaine flexibilité en ce qui regarde la réorganisation des compartimentages d'un appartement dans le temps, ou même la réorganisation future de l'espace sur la surface de tout un étage. L'existence d'un trop grand nombre de systèmes constructifs, entrave l'activité des entreprises de constructions, éparpille les voies de qualification des ouvriers, fait baisser la qualité du produit. Parfois, le fait que le constructeur se cramponne à une technologie d'exécution vieillie, sous prétexte d'employer au maximum les équipements existants, a pour effet l'apparition d'immeubles dont le projet est très ancien et dépassé par les conditions et les demandes actuelles. L'approche d'une analyse de la productivité réelle et de l'efficience est nécessaire dans cette situation.

Cezar Niculiu, architecte • Aspects actuels touchant la qualité du logement (page 16).
Sandu Miclescu, architecte, Florin Colpacci, architecte, Ştefan Mănciulescu, architecte • Le développement en perspective des immeubles d'habitation compte tenu de l'énergie solaire (page 19).
Viorica Bărbuţă, Dr Cezarina Nicolau • QUELQUES CONSIDERATIONS PSYCHOSOCIALES TOUCHANT LA FONCTIONNALITE DES APPARTEMENTS A 1—4 PIECES (page 24).
Florin Colpacci, architecte, Ştefan Mănciulescu, architecte • ETUDE SUR DES MODELES DE PROTOTIPES POUR DES CUISINES (page 26).
Gh. Sebestyen, Dr architecte • CONSIDERATIONS REGARDANT LA RELATION ENTRE LA VALEUR ET LE DEVIS DES IMMEUBLES D'HABITATION (page 30).
Adrian Cristescu, architecte • ELABORATION INTERACTIVE DE PROJETS DE LOGEMENTS — TYPE PILOTE (page 32).
Nicolae Lupu, architecte • METHODES D'ELABORATION DE PROJETS ASSISTEES D'UN CALCULATEUR (page 33).
Sanda Mehedincu, Dr architecte • PROPOSITIONS D'AMPLIFICATION DU CONTENU INFORMATIONNEL DES PROJETS-TYPE, DES DIRECTIVES ET DES PROJETS REUTILISABLES POUR DES CONSTRUCTIONS DE LOGEMENTS (page 36) • SYSTEME AUTOMATISE D'ELABORATION DE PROJETS D'ENSEMBLES D'HABITATIONS ET D'EQUIPEMENTS SOCIO-CULTURELS (page 37).
Alexandra Florian, architecte • IMMEUBLE D'HABITATIONS A MIERCUREA-CIUC (page 40).
Căciulă Aurel, architecte • LOGEMENTS — TYPE EN GRANDS PANNEAUX A R+8 ET R+4 POUR BUCAREST (page 43).
Florentin Preda, architecte • LOGEMENTS A R+4 EN GRANDS PANNEAUX POUR BUCAREST (page 48).
Maria Bulgăreanu, architecte • HABITATIONS EN DUPLEX DANS LA ZONE DU PASSAGE MICĂLALA A ARAD (page 51).
Rozela Georgescu, architecte, Adriana Mihaela Anghel, architecte • NOUVEAUX IMMEUBLES AU CENTRE DE BACĂU (page 53).
Nicolae Munteanu, architecte • IMMEUBLE EXPERIMENTAL DE STUDIOS A IASSY (page 59).

CONGRES DE L'U.I.A. — VARSOVIE 1981

OPINIONS DE L'ARCHITECTE PR. EMERITE ASCANIO DAMIAN, vice-président de l'Union des architectes de la R.S. de Roumanie.
* * * LE CONGRES • LA XVe ASSEMBLEE GENERALE DE KATOWICE • LES REUNIONS DU C.I.C.A. (page 62).
Aurelian Trişcu, Dr architecte • LA RELATION HOMME-MILIEU SOUMISE AUX DEBATS DES GROUPES DE TRAVAIL DE L'U.I.A. (page 63).
DECLARATION DE VARSOVIE DES ARCHITECTES (page 63).

CONCOURS POUR « LA MAISON DE LA CULTURE DES JEUNES »

présenté par l'architecte Ileana Murgescu (page 64).

DEBATS

Dr architecte Alexandru M. Sandu, maître de conférences • DE NOUVEAU AU SUJET DU CARACTERE SPECIFIQUE (page 76).

Nous rencontrons maintes fois des opinions qui considèrent le caractère spécifique comme une image donnée, qu'il faut ou qu'il faudrait accomplir de même que d'autres bien connues; nous rencontrons de même des opinions qui prétendent que tel immeuble pourrait être spécifique en un lieu ou l'autre par le simple modelage de quelques "éléments de façade". Dans un cas comme dans l'autre, nous avons à faire à une approche erronée de la spécificité, la résumant à une simple manifestation à caractère décoratif.

Nous avons tâché dans une succession de trois articles publiés par la revue « Arhitectura » (A,4/1975, A.4/1976 et A.4/1978) de déchiffrer le sens selon lequel le caractère spécifique devrait être compris, en architecture et urbanisme, tant dans son approche théorique que dans celle de la pratique de principe. De ce qu'il fut dit alors, il résulte que le caractère spécifique ne peut être réalisé en soi, à tous prix; qu'il est le résultat d'une sysnthèse dans le temps et l'espace, se constituant par l'accumulation au niveau de la structure de traits caractéristiques, réalisant aussi bien la fonctionnalité des espaces que leur valeur d'environnement. Le schéma qui fait l'objet de cet exposé, a résulté il y a un an au cours de la préparation d'un cours post-universitaire. Comme je me rends cependant compte que la pratique a effectivement besoin d'une **compréhension ouverte** et non dogmatique du CONTENU de ce terme de même que du PROCESSUS CONSTITUTIF dont a besoin le caractère particulier qui s'impose dans l'édification de l'espace aménagé, j'en reviens au schéma initial, le considérant révélateur afin de clore la succesion des trois articles (le texte n'étant qu'un exposé explicatif pour le schéma et un succint extrait des conclusions finales).

Mais qu'entendons-nous par la valeur particulière d'un espace urbain? Comment cette particularité se détache-t-elle en tant que telle, quelle est l'appréciation, quel est le maillon entre l'universalité de l'espace urbain en principe et la singularité d'un certain espace urbain? La valeur particulière d'un espace urbain se définit dans ce contexte, en tant qu'un trait ou groupe de traits qui le différencie dans le cadre de la forme urbaine, l'inscrivant de la sorte dans une certaine typologie spatiale en tant que généralité de groupe ou bien en tant que singularité. La valeur particulière d'un espace urbain constitue ainsi sa détermination qualitative, son individualité, incorporant le caractère général — reflet de l'essence, en une forme propre qui puisse exprimer et puisse éventuellement être appréciée par son caractère et sa spécificité. Contrairement à l'art, en général (où le terme de caractère vise" **l'individualité ou les individualités de premier ordre, capables de servir de modèles au public**» — Dictionnaire d'esthétique générale, 1972), pour l'appréciation de la qualité de l'espace urbain, ce qui intéresse particulièrement outre l'effet, ce sont **(1) la cause et les moyens de réalisation** — sur lesquels agissent, ne l'oublions pas, une détermination directement objective par la fonctionnalité et les possibilités de réalisation, (2) **L'adaptation à un élément matériel existant** qui met en cause l'inventivité aussi bien que la capacité d'assimilation à une expérience antérieure et (3) **le temps comme élément enveloppant et l'espace comme lieu** de sélection topique qui tend vers une formation de plus en plus complexe de l'espace urbain.

Mircea Sergiu Moldovan, architecte • CONSIDERATIONS SUR LA PROBLEMATIQUE DE VISUALISATION DES MAQUETTES (page 78).

AGORA

Gheorghe Săsărman, Dr architecte • BÂTIMENTS COMMUNS (page 79).

NOS DEVANCIERS

Dinu Antonescu, architecte • ORIGINE DES SANCTUAIRES GETO-DACES (page 80).

FICHIER

Ionel Virgil Pop, étudiant-architecte • LES MAISONS DES PROFESSEURS DERELIGION REFORMEE — CLUJ-NAPOCA (page 84).
Ioan Dimitrescu, architecte • PORTRAITS D'ARCHITECTES (page 86).

RECENSIONS (page 86)

FICHES TECHNIQUES

rubrique rédigée par les architectes Dr Marius Smigelschi et Sandu Miclescu (page 89).

ACTUALITES

Gheorghe Petrescu, architecte • IMMEUBLES D'HABITATION DANS LE MILIEU RURAL (début) (page 93).
Andras Peres, architecte • LA MAISON SOLAIRE "NEPTUN" (page 94). Je pense que nous sommes à l'aube d'une ère nouvelle que nous pourrions dénommer « l'ère solaire ». Et nous pouvons constater aujourd'hui que ces références faites en 1973, furent confirmées en moins d'une décennie, aussi bien chez nous qu'à l'étranger. La réalisation de **la Maison solaire NEPTUN 1** s'inscrit dans une série d'expériences mises en œuvre par les Programmes du parti et du gouvernement. Le but de l'expérimentation — directement dirigée par le C.N.ST. — était de suivre l'apport fourni par l'énergie solaire au chauffage et à la préparation de l'eau chaude ménagère d'une habitation unifamiliale. L'on a convenu que l'unité de référence soit un appartement de trois pièces s'inscrivant, comme surface et volume, dans les chiffres établis par le Décret no. 68/1975 pour les logements en propriété privée.

Les demandes concernant l'orientation des capteurs hélio-thermiques et leur inclinaison obligatoire par rapport à l'horizontale ont, dans une forte mesure, déterminé et influencé le concept architectural. C'est dans ce sens que l'on a conçu une habitation pour une famille, de type duplex, avec des espaces afférents aux activités de jour disposées au rez-de-chaussée et à celles du soir à l'étage de la maison. La communication à la verticale entre les deux fonctions s'effectue par un escalier hélicoidal qui part à proximité de l'accès à la pièce de séjour.

La construction dispose encore d'un sous-sol technique (qui s'inscrit dans le périmètre construit) et d'un grenier.

La pièce de séjour qui occupe environ 80% de la surface construite du rez-de-chaussée, a été conçue en tant que pièce unique à zonages fonctionnels pour les diverses activités, bénéficiant d'une surface prise à la cuisine aux fins de créer un espace distinct où l'on puisse prendre les repas. L'espace utile, réservé à cette fonction, assure une "respiration" aux différentes activités quotidiennes.
Les chambres à coucher disposées à l'étage sont normales; elles bénéficient d'un accès commode du palier de l'escalier.

COURRIER

Şerban Nădejde, architecte • « HOMEWORLD 81 » — EXPOSITION D'HABITATIONS POUR L'AVENIR A MILTON KEYNES (page 96).
Dr architecte Cornelia Berindan, maître de conférences • LA BIENNALE MONDIALE D'ARCHITECTURE — SOFIA 1981 (page 100).

CADRAN

Rubrique réalisée par les architectes Ion Enescu (pages 102—105), Cristina Ene, Cristian Ionescu, Ştefan Mănciulescu, Mihai Pienescu (pages 106—111).

HÔTES DE MARQUE

GIULIO CARLO ARGAN au sujet de l'ARCHITECTURE ENTRE L'ESTHETIQUE ET LA THEORIE DE L'INFORMATION, interviw prise par Smaranda Bratu Stati (page 110).

Cher Monsieur le Professeur, vous avez affirmé dans vos écrit que l'histoire est, pour notre époque, le véritable critère de jugement de la valeur d'un produit artistique vu que, en vertu du fait que chaque époque a l'obligation de fixer la place qu'occupe dans le cadre de sa propre culture les oeuvres d'art du passé, l'estimation de la valeur d'une oeuvre d'art devient le jugement de son historicité et, en même temps, de son actualité. Parce que cette fois-ci, votre venue en Roumanie a eu lieu sur l'invitation de clore le cycle de conférences consacré par l'Institut Italien de la Culture, de Bucarest, au tricentenaire de Bernini, je voudrais vous demander en quoi consiste, à votre avis, l'actualité de l'architecture de Gian Lorenzo Bernini?

— Si par l'actualité d'une œuvre d'art du passé nous entendons la manière dont celle-ci préfigure la problématique du nouvel art contemporain, alors l'actualité de la conception architecturale de Bernini réside avant tout dans ses recherches en matière d'urbanisme, dans la façon de penser tout édifice en rapport avec l'image de la ville entière; ce passage de l'édifice à la ville signifie une importante ouverture vers la culture moderne qui vise à faire assumer à l'urbanisme le domaine entier de l'architecture. En second lieu, elle réside dans la valeur que Bernini conférait au concept d'« invention », valeur qui le rapproche beaucoup de la pensée architecturale d'aujourd'hui, vu que chez lui ce concept signifie la libération de préjugés, la conquête de la liberté.

— Voulez-vous dire que le fait de résoudre un problème d'ordre éthique ou psychologique par des « inventions » au niveau du langage architectural caractériserait aussi l'architecture contemporaine?

— Une partie de celle-ci. Mais les fondements philosophiques de Bernini étaient, évidemment, autres. Enfin, un troisième aspect de l'actualité de l'œuvre berninienne réside dans la priorité accordée à l'expérience, au fait visuel, par rapport à l'élaboration théorique.
Si, cependant, par actualité nous avons aussi en vue le rôle de l'opération respective dans l'histoire de l'art, alors l'actualité de l'œuvre de Bernini doit être rapportée à celle de Borromini, qui, sous certains aspects, était plus actuelle encore —, une preuve à l'appui étant que l'architecture de l'Europe centrale se rapprochait bien plus au XVIIIe siècle de la conception de Borromini que de celle de Bernini.

Lorsque j'ai cependant fait cette affirmation, je ne me référais pas aux deux aspects mentionnés, mais à un troisième, au fait que l'actualité pérenne de l'art réside justement dans sa qualité de continuer à poser des problèmes. Quand j'ai écrit le livre traitant du Bauhaus, Walter Gropius, bien que satisfait, m'a dit: « Vous m'avez attribué des choses que je n'ai jamais pensé », à quoi je lui répondis: « Cela n'a aucune importance; ce qui est important, c'est que c'est vous qui m'y avez fait y penser ». Lorsque nous interprétons les œuvres de Dante ou de Giotto, la chose la plus importante pour nous à ce jour n'est pas de découvrir ou non ce que pensaient réellement Dante ou Giotto: l'important est le fait qu'aujourd'hui Dante et Giotto nous donnent nous-mêmes « à penser. »

DESIGN-ARTS

Ioana Ghila, architecte • L'EXPOSITION DESIGN AMEUBLEMENT (page 113).
Mihai Popescu, architecte • LE JEU, AUTRE MOYEN DE COMMUNIQUER (page 115).
Ioana Ghila, architecte • AU SUJET DE L'AMEUBLEMENT D'UNE HABITATION (page 117).
Danuta Wroblewska • LA TRIENNALE INTERNATIONALE DE DESIGN D'AMEUBLEMENT (page 119).

PREMIILE UNIUNII ARHITECȚILOR — 1979

KONYVTÁRA

PREMIUL ANUAL

Adriana Bunu, Gheorghe Besnilă, Victoria Radu, Viorica Curea, Alin Negoescu, Ioan Novițchi, Cătălin Stanciu, Clement Moldoveanu, Ileana Papina, pentru:

ARHITECTURA STAȚIILOR DE METRO DIN CADRUL TRONSONULUI 1 — MAGISTRALA 1 — BUCUREȘTI

prezentate în nr. 4/1980

PREMII ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR INDUSTRIALE

Taşcu Topa, pentru contribuția la realizarea

ANSAMBLULUI INTEGRARE ÎNVĂȚĂMÂNT-CERCETARE-PRODUCȚIE LA ÎNTREPRINDEREA MECANICA — TIMIȘOARA

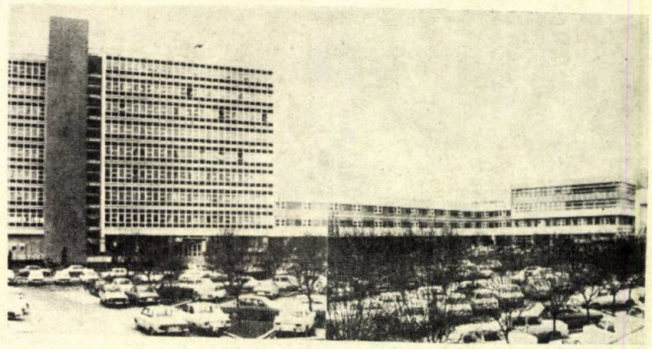

Valentin Stratu, Alexandru Negoescu, pentru contribuția la realizarea

ÎNTREPRINDERII POLIGRAFICE CLUJ-NAPOCA

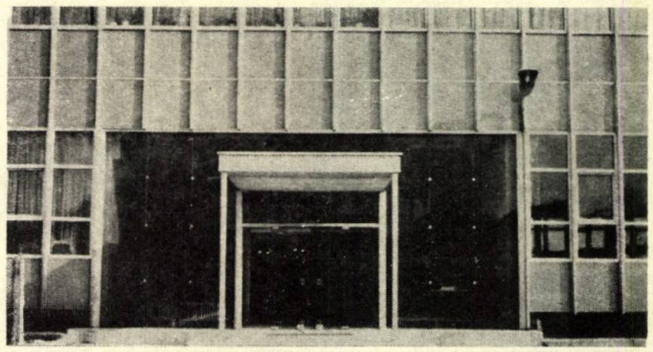

PREMII ÎN DOMENIUL SISTEMATIZĂRII ȘI CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE

Eugen Cosmatu, Petre Iliescu, Antonio Teodorov, Ruxandra Verona-Fotino, pentru contribuția la realizarea

ANSAMBLULUI PIAȚA OBOR-BUCUREȘTI

prezentat în nr. 6/1977, 1-2/1980 și 4/1980

George Mularidis, Mihai Nicolescu, Sorin Marinescu, Virgil Nițulescu, Silvia Vraciu, pentru contribuția la realizarea

ANSAMBLULUI DE LOCUINȚE BULEVARD AVIATOR RADU BELLER — BUCUREȘTI

Gheorghe Nadrag, pentru contribuția la realizarea

BLOCULUI DE LOCUINȚE ȘI SPAȚII COMERCIALE DUNĂREA-BUCUREȘTI

prezentat în nr. 1—2/1980

PREMII ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR SOCIAL-CULTURALE

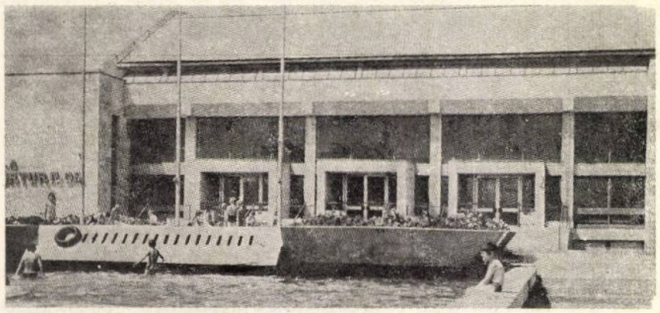

Vladimir Ionescu, Mihai Sîrbescu, pentru contribuția la realizarea

SĂLII SPORTURILOR-ORADEA

prezentată în nr. 1—2/1978 și 1/1981

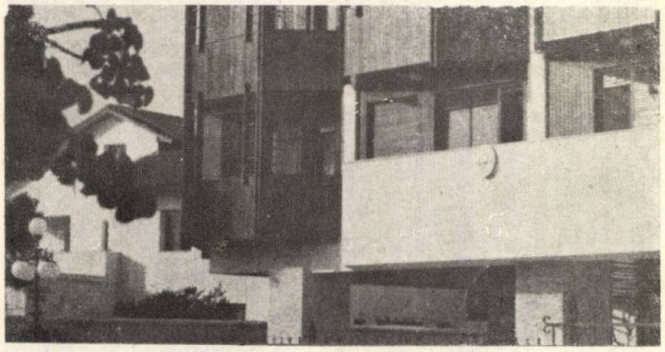

Constantin Săvescu, Vladimir Slavu, pentru contribuția la realizarea

AMBASADEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA LA ATENA

prezentată în nr. 5/1980

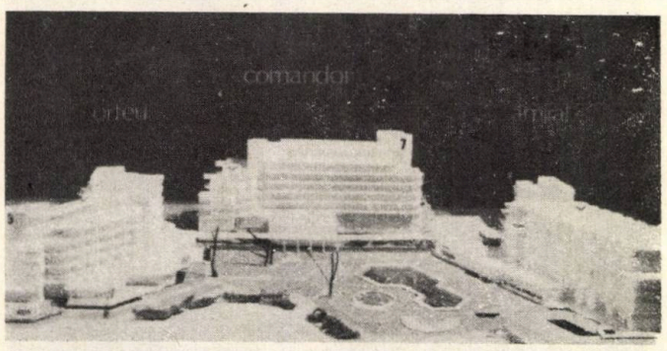

Georgeta Burcuș, Gabriel Banciu, Emilia Crăciun, pentru contribuția la realizarea

HOTELURILOR ORFEU, AMIRAL, COMANDOR DIN MAMAIA

PREMII ÎN DOMENIUL PUBLICAȚIILOR DE ARHITECTURĂ

Dr. Radu Tănăsoiu, pentru publicația **ARHITECTURA CONSTRUCȚIILOR ȘCOLARE** *recenzată în nr. 3/1979*

MENȚIUNI

Emilia Abrudeanu, pentru

DECORAȚIA INTERIOARĂ A COMPLEXULUI SANATORIAL BELVEDERE — BĂILE FELIX

Nadejda Urum, pentru

BLOC LOCUINȚE SI MAGAZINE CALEA VICTORIEI 102—110 BUCUREȘTI

prezentat în nr. 1—2/1980

Viorica Zărnescu, Carol Orban, Rodica Tivadar, Rodica Lutsch, pentru

DETALIUL DE SISTEMATIZARE CENTRU POLITICO-ADMINISTRATIV AL MUNICIPIULUI ORADEA

András Peres, pentru

CASA SOLARĂ NEPTUN

prezentată în acest număr la pag. 94

George Mularidis, Mihai Nicolescu, pentru

BLOC LOCUINȚE ȘI SPAȚII COMERCIALE «GRĂDINIȚA» — BULEVARDUL MAGHERU, BUCUREȘTI

prezentate în nr. 1—2/1980

Dr. Cosma Jurov, pentru

CENTRE CIVICE DE DIMENSIUNI REDUSE (publicație)

recenzată în nr. 5/1980

dr. Gheorghe Săsărman, pentru

FUNCȚIUNE-SPAȚIU-ARHITECTURĂ (publicație)

recenzată în nr. 5/1980

Peter Derer, pentru

CAPITALELE SCANDINAVIEI (publicație)

recenzată în nr. 6/1979

LOCUINȚE

PARTICULARITĂȚI ALE STRATEGIEI ROMÂNEȘTI ÎN DOMENIUL SATISFACERII NEVOII DE LOCUINȚĂ REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

Realizarea obiectivului fundamental al societății noastre socialiste de asigurare a bunăstării materiale și spirituale a tuturor membrilor săi presupune, printre altele, cunoașterea sistemului nevoilor populației, a elementelor sale componente, a dimensiunii și direcțiilor de evoluție în condițiile dezvoltării economico-sociale, drept una din premizele esențiale ale soluționării contradicțiilor dintre nevoi și resurse, dintre ritmul de creștere al nevoilor și nivelul atins de producția de bunuri materiale și spirituale.

Cunoașterea evoluției sistemului nevoilor sociale, orientările dezvoltării economiei naționale, stabilirea coordonatelor de bază ale procesului reproducției socialiste lărgite creează condițiile materiale necesare satisfacerii nevoilor, științific fundamentate, ale tuturor membrilor societății, în concordanță cu cerințele dezvoltării multilaterale a personalității umane, cu cerințele materiale și spirituale generate de evoluția continuu ascendentă a cunoașterii umane, de progresul neîntrerupt al societății omenești.

Potrivit prevederilor din Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, «Producția de bunuri materiale va urmări satisfacerea din plin a cerințelor dezvoltării societății și a necesităților de consum ale întregului popor. Aceste obiective se vor reflecta în mod judicios în planul național unic, care va asigura dezvoltarea proporțională, în conformitate cu legile obiective, a tuturor sectoarelor de activitate. În determinarea direcțiilor și volumului producției materiale pornim nu de la criteriile proprii orînduirii capitaliste — ale asigurării unor profituri maxime —, ci de la principiul nevoilor de viață, determinate științific, ale societății, atît prin asigurarea reproducției lărgite, cît și pentru acoperirea necesităților de consum». Această concepție a partidului nostru cu privire la modul de satisfacere a nevoilor sociale impune, printre altele, definirea elementelor matricei consumului rațional de bunuri și servicii, cunoașterea lor constituind una din premizele de esență ale elaborării strategiei de dezvoltare pe termen lung, a economiei naționale.

Programul-directivă de creștere a nivelului de trai în perioada 1981—1985 și de ridicare continuă a calității vieții, adoptat la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., sintetizează într-o concepție clară toate problemele bunăstării, reunind într-o viziune sinoptică, ceea ce s-a realizat pînă în prezent și ce urmează a se înfăptui în viitor, astfel încît, în cincinalul 1981—1985, să fie asigurate condițiile necesare pentru realizarea marelui obiectiv strategic național — transformarea României în țară cu nivel mediu de dezvoltare.

2
DINAMICA DENSITĂȚII POPULAȚIEI *)

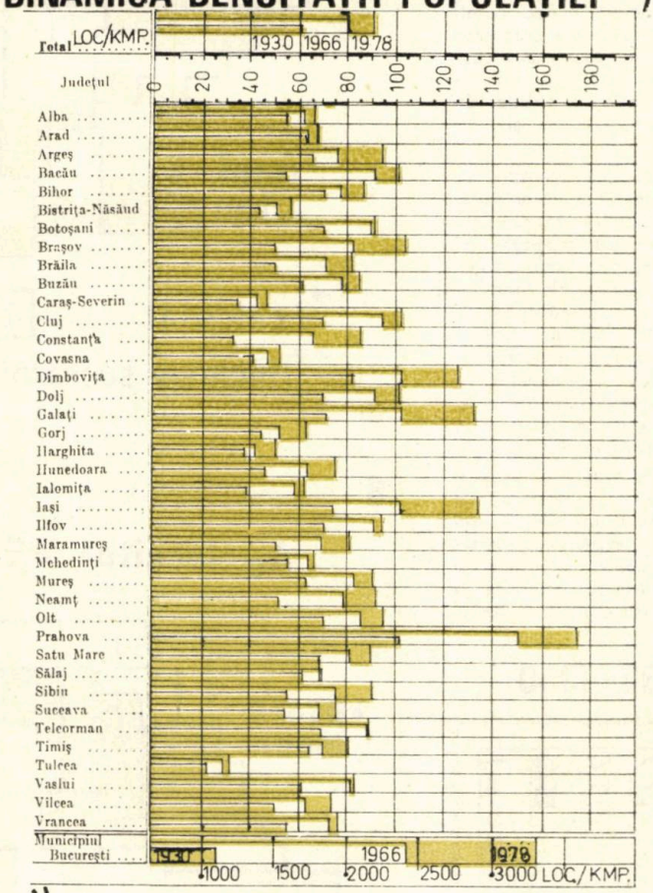

*) prelucrat după Anuarul Statistic R.S.R. — 1979

Imensa majoritate a celor care se ocupă de condițiile de viață ale populației — economiști, sociologi, urbaniști etc. — consideră locuința și condițiile de locuit — luate împreună — drept una din nevoile de bază, fundamentale, reprezentînd unul dintre cele mai importante capitole ale nivelului de trai, ale bunăstării și gradului de civilizație al populației.

În literatura de specialitate, atît din țările socialiste, cît și din cele nesocialiste, nevoia de locuință este tratată, în aproape toate cazurile, în special din punctul de vedere socio-economic, avînd în vedere faptul că ea reprezintă cadrul de satisfacere al unor nevoi materiale și nemateriale, legate nemijlocit de nivelul de trai și, totodată constituie mediul de realizare și manifestare al unui set de relații sociale din celula fundamentală a societății, reprezentată de familie.

Astfel, John Mc. Hale și Magda Cordell Mc. Hale în «Basic Human Needs — a Framework for Action» consideră locu-

1 POPULAȚIA PE JUDEȚE — 1980 *)

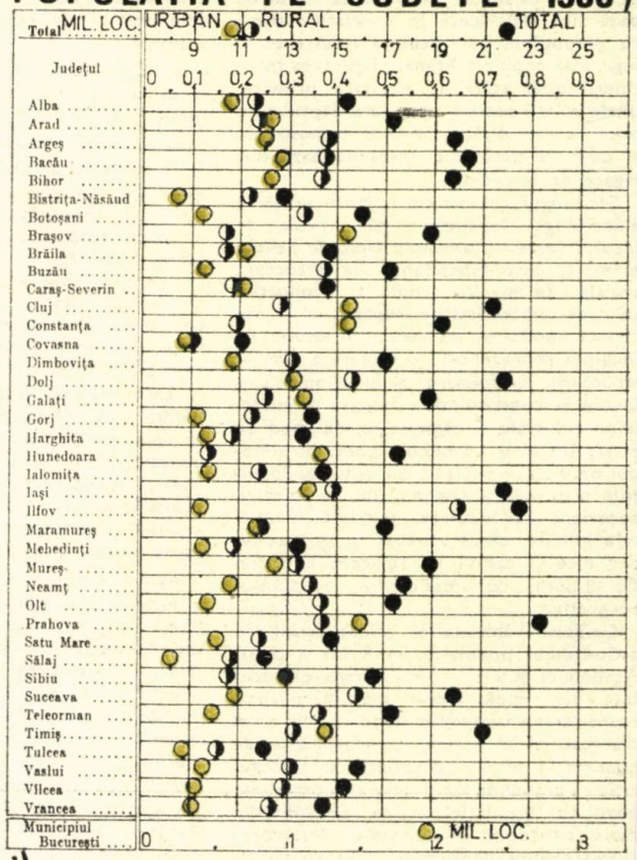

*) calculat după Anuarul Statistic R.S.R. — 1980

3
STRUCTURA POPULAȚIEI — 1980 *)

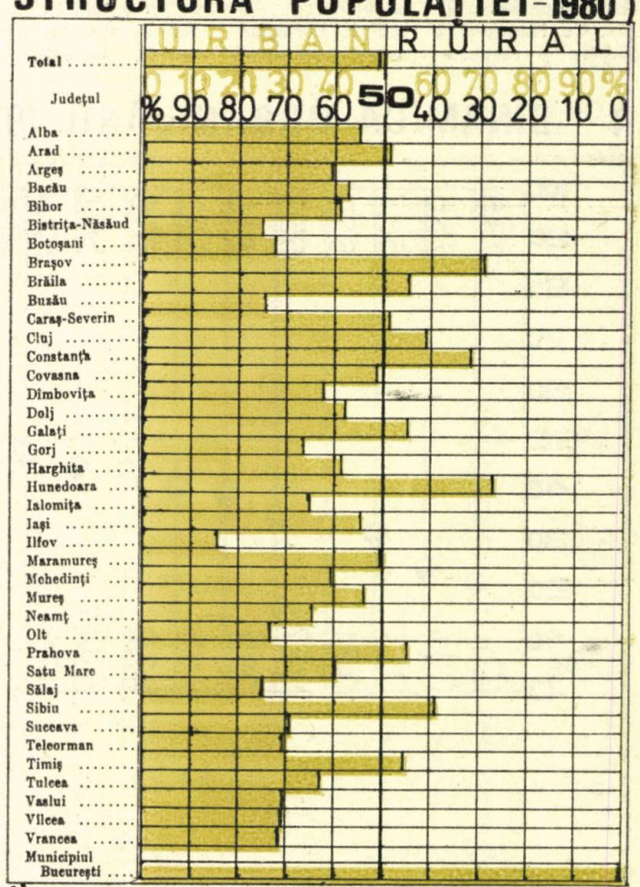

*) calculat după Anuarul Statistic R.S.R. — 1980

ința ca una dintre nevoile-cheie, avînd în vedere că multe din celelalte nevoi de bază sînt satisfăcute în corelație intimă cu gospodăria sau locuința (creșterea și îngrijirea copiilor, hrana, asigurarea menținerii unei stări de sănătate primare, unele relații sociale etc.) ca și faptul că o mare parte dintre nevoile psihosociale și care nu constituie nevoi de bază sînt legate de locuință.

Sociologul cehoslovac J. Musil arată în « Sociologia locuinței » că, nevoia de locuință este un exemplu tipic de nevoie primară, interdependentă de structura socială, de nivelul tehnic al producției ca și de caracteristicile repartiției în societate, modul de satisfacere al nevoii de locuință reprezentînd o funcție a macrostructurii, iar folosirea și funcționalitatea locuinței constituind o funcție a modelelor culturale și aspirațiilor de mod de viață. Ungurul Losonczi Ágnes, în « Modul de viață și evoluția lui în timp, condițiile materiale și sistemul lui de valori », apreciază că locuința, potrivit funcției sale inițiale, oferă adăpost și protecție, dar este și cadrul de refacere al forței de muncă, cu implicațiile economice respective.

Grigore Vâlceanu și colaboratorii, în « Consumul populației în R.S.R. » (Edit. Academiei R.S.R. — 1981) arată că locuința determină într-o măsură covîrșitoare ierarhia nevoilor populației la nivel macrosocial și sistemul preferințelor de consum la nivelul gospodăriei, în corelație cu gradul de satisfacere al ansamblului nevoilor populației și cu posibilitățile reale existente în societate. Integrarea subsistemului consumului populației, legat de satisfacerea nevoilor determinate de locuință în evoluția dinamică a ansamblului nevoilor populației, necesită, după opinia autorilor sus-citați, clarificarea din start a următoarelor probleme:

a. Ce înseamnă o locuință corespunzătoare și respectiv, condiții de locuit adecvate cerințelor unui trai civilizat și care să satisfacă, în același timp, exigențele impuse de realizarea unui consum rațional.

b. Care este locul pe care îl ocupă locuința în consum și modul în care aceasta influențează consumul populației.

Satisfacerea nevoilor de locuință corespunzătoare unui trai civilizat înseamnă, după părerea acelorași autori, în primul rînd, asigurarea fiecărei familii cu spațiu de locuit, respectiv un grad înalt de înzestrare al populației cu locuințe: înseamnă, în al doilea rînd, locuințe cu dimensiuni și grad de dotare cu instalații sanitare și de confort, în raport direct cu mărimea și componența familiei, precum și cu cerințele unei vieți civilizate. Nivelul la care trebuie satisfăcută această trebuință umană fundamentală e dat, astfel, de rolul condițiilor de locuit în creșterea bunăstării, de nivelul de dezvoltare economică, precum și de locul pe care îl ocupă locuința în concepția și politica de ansamblu, privind nivelul de trai și ridicarea calității vieții.

Avînd în vedere faptul că locuința este o necesitate fundamentală a cărei satisfacere depinde de nivelul general de trai, implicit prin efectul propagat pe care îl comportă asupra consumului populației și a altor elemente ale modului de viață, ca și situația condițiilor de locuit și posibilitățile reale pe care le oferă dezvoltarea economiei noastre naționale în acest domeniu, îmbunătățirea condițiilor de locuit a fost pusă în focarul strategiei elaborate de P.C.R. pe termen lung, pentru ridicarea nivelului de trai.

În anii construcției socialiste, satisfacerea tot mai deplină a nevoilor de locuințe a făcut parte integrantă din strategia dezvoltării economico-sociale de ansamblu a României socialiste și poartă amprenta trăsăturilor generale pe care le-a înregistrat acest proces. Obiectivele privind construcția de locuințe s-au înfăptuit treptat, în corelație nemijlocită cu:

1. Dezvoltarea economică și modificările în structura economiei naționale a patriei noastre.

2. Creșterea demografică și modificările în structura populației pe cele două medii — urban și rural.

Pentru ilustrarea factorului demografic, apreciem că sînt concludente graficele și histogramele inserate și anume: —

4 DINAMICA URBANIZĂRII 1930–1980

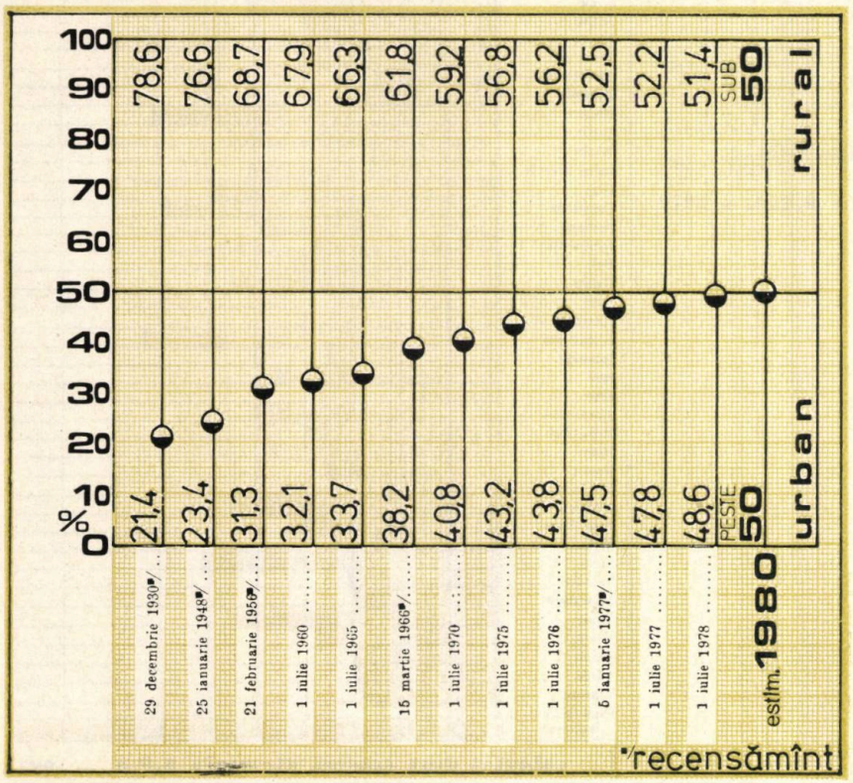

5 POPULAȚIA PE JUDEȚE ȘI MEDII — 1980

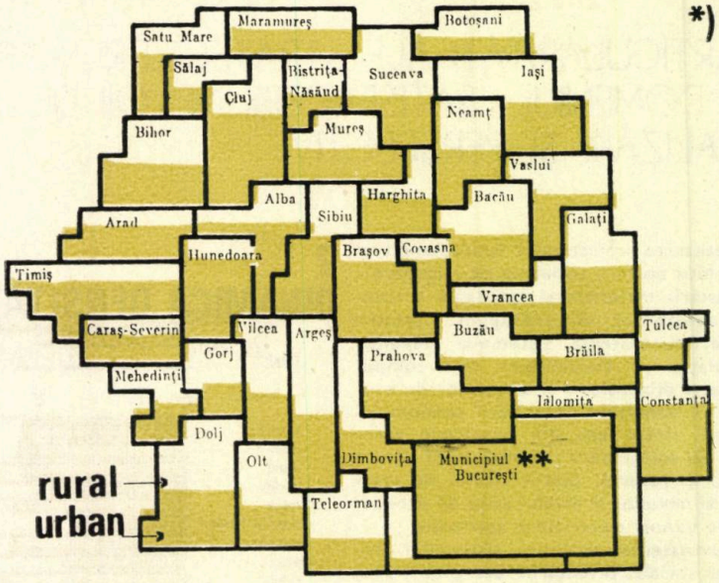

*) calculat Surse: Anuar statistic — scara 1 mil. locuit

**) inclusiv sectorul agricol Ilfov

8 A_c/locuitor PE JUDEȚE — 1979*

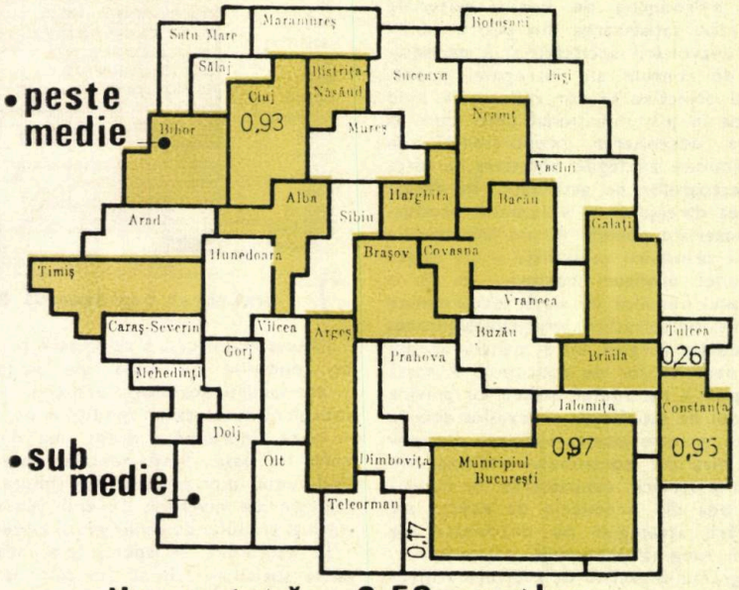

• media pe țară = 0,59 mp / loc.

*) - calculat

6

LOCUINȚE DATE ÎN FOLOSINȚĂ

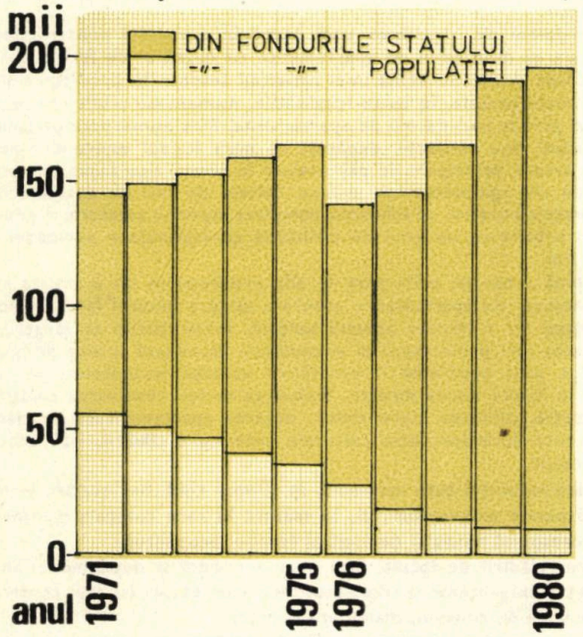

7

A_c – LOCUINȚE PE JUDEȚE – 1979*

LOCUINȚE DATE ÎN FOLOSINȚĂ DIN FONDURILE STATULUI

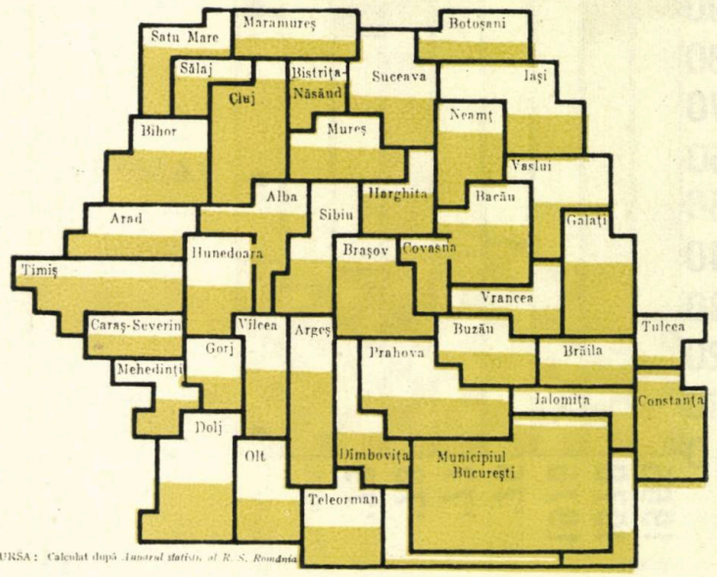

* SURSA: Calculat după *Anuarul statistic al R. S. România*

1 mil.m.p.→

9

A_L/apartament PE JUDEȚE – 1979 *)

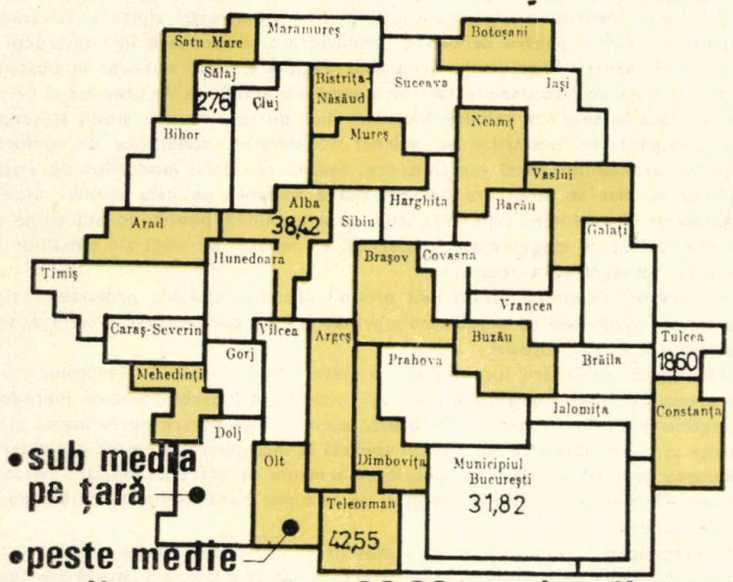

• sub media pe țară

• peste medie

• media pe țară = 32,26 m.p. locuib./apart.

*) – calculat *Sursa:* – Anuar statistic

10

A_U/apartament PE JUDEȚE – 1979*

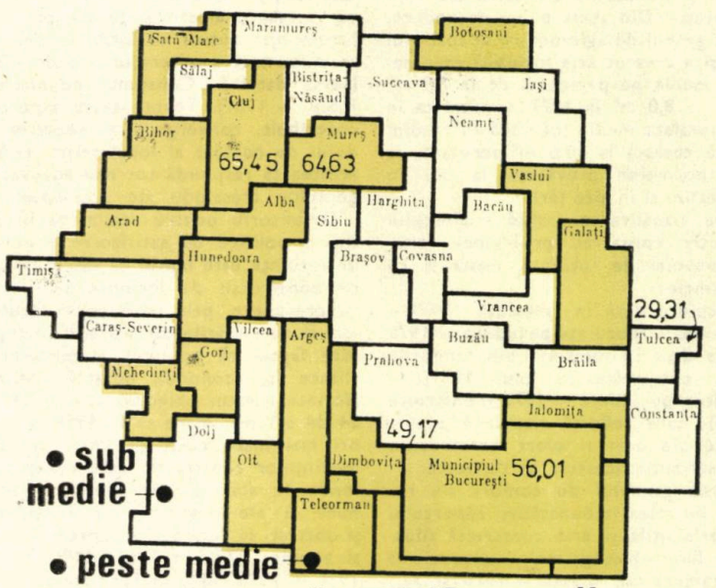

• sub medie

• peste medie

• media pe țară = 55,13 mp util/ap.

*) calculat

populația pe județe – 1980, – dinamica densității populației, – structura populației – 1980, – dinamica urbanizării (1930–1980), precum și histograma « mozaic », – populația pe județe și medii – 1980, în care aria unităților teritoriale este proporțională cu numărul populației, cu indicarea ponderii celor două medii – urban și rural.

Ritmurile susținute și în continuă creștere ale construcției de locuințe și satisfacerea într-o măsură sporită a nevoii de locuință a populației constituie una dintre cele mai vizibile realizări practice ale politicii sociale a partidului nostru. În realizarea acestei politici, s-a avut în vedere, cu prioritate, ca un număr tot mai mare din populația țării să beneficieze de condiții de locuit cît mai confortabile. În perioada 1951–1980, au fost date în folosință peste 4,4 milioane locuințe noi, în care s-au mutat peste 12,5 milioane de persoane, cu mult peste jumătate din întreaga populație a Româ-

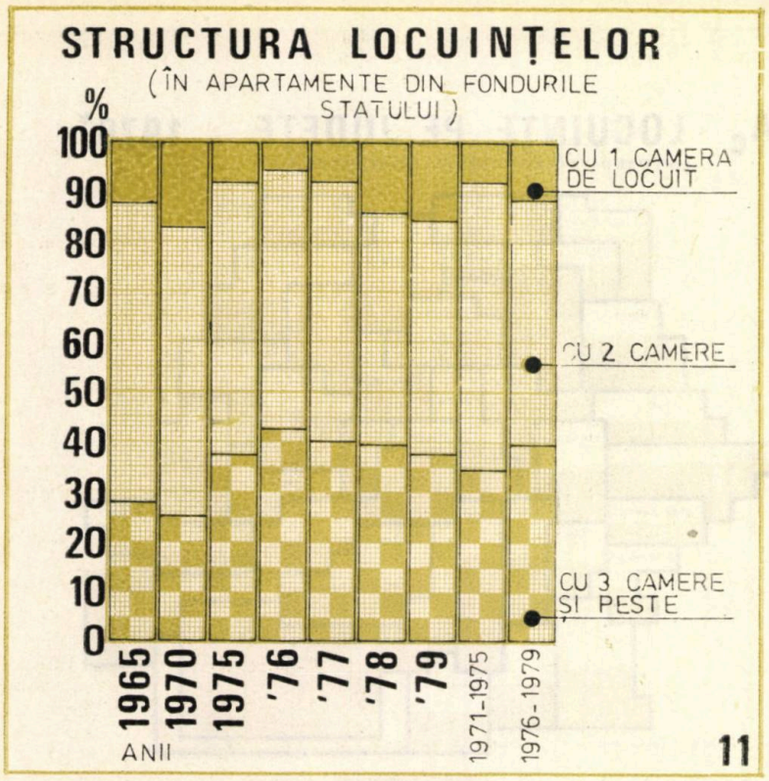

niei actuale. Rezolvarea pînă în 1990, în linii generale, a problemei locuințelor pentru întreaga populație este un obiectiv de mari rezonanțe și cu profunde implicații pe palierul bunăstării sociale.

Concomitent cu satisfacerea nevoilor de locuințe pentru un număr tot mai mare de persoane s-au avut în vedere o serie de îmbunătățiri calitative ale fondului locativ. Din acest punct de vedere, a scăzut gradul de aglomerare al spațiului locativ și a crescut aria locuibilă care revine în medie pe persoană, de la 7,9 m^2 în 1966, la 8,8 m^2 în 1977, urmînd ca în 1985, suprafața medie locuibilă în mediul urban să crească la 10,6 m^2/persoană, la nivelul normelor prevăzute la noi în țară, precum și în alte țări.

Pentru vizualizarea grafică a efortului constructiv consacrat problemei satisfacerii nevoiei de locuință, ilustrăm cu histogramele:

— Locuințe date în folosință (1971—1980); — A_c — Locuințe pe județe — 1979 (locuințe date în folosință din fondurile statului, construite în anul 1979); — A_c/locuitor pe județe — 1979 (construite în 1979); care reflectă ritmurile anuale susținute ale acestui efort constructiv, ca și distribuția acestuia în teritoriu.

Sporirea gradului de confort s-a realizat și pe calea îmbunătățirii raportului dintre aria utilă și aria construită (ilustrative fiind histogramele « mozaic »: A_l/apartament pe județe — 1979 și A_u/apartament pe județe — 1979), precum și prin creșterea numărului și ponderii apartamentelor cu trei și mai multe camere de locuit, concludentă fiind dinamica ponderii acestora în intervalul 1965—1979, ilustrată în Structura locuințelor (în apartamente din fondurile statului).

Sporirea continuă a îmbunătățirii condițiilor de locuit s-a realizat și prin preocuparea tot mai evidentă de a încadra ansamblurile de locuințe și cu celelalte elemente din complexul infrastructurii care deservește populația, precum: gospodăria comunală, transporturile, rețeaua de învățămînt, de ocrotire a sănătății, cultură fizică și sport, alimentație publică, comerț, dotări și echipamente socio-culturale etc.

În intervalul 1966—1977, numărul locuințelor alimentate cu apă din rețeaua de distribuție a crescut cu 88,2%, al dotării cu instalație electrică de 2,1 ori, iar al locuințelor dotate cu încălzire prin centrală termică sau termoficare de 4,3 ori (sursa datelor: Consumul populației în R.S.R. — 1981). Toate aceste aspecte au contribuit, convergent, la sporirea gradului de confort al locuințelor, astfel ca acestea să răspundă tot mai adecvat exigențelor crescînde ale populației.

Definitoriu pentru realizarea în practică a politicii de satisfacere a nevoilor de locuințe este faptul că vastul program de construcții de locuințe s-a realizat, cu precădere, prin cheltuielile făcute de stat și de unitățile socialiste. Convingător este faptul că volumul investițiilor realizate în economia noastră națională, afectate acestui obiectiv, era în 1979 de 24 de ori mai mare ca în 1950, și de 3,4 ori mai mare decît în 1965, în totalul locuințelor construite, cele realizate din fondurile statului, ale unităților economice și ale organizațiilor cooperatiste și obștești să dețină o proporție crescîndă și anume: 27% în 1965; 61% în 1970, 79% în 1975, 93% în 1979 (sursa datelor Anuarul Statistic R.S.R. — 1980).

Legea privind adoptarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a României în perioada 1981—1985 elaborat în concordanță cu Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. prevede la cap. V « Investiții-Construcții », pentru construcții de locuințe, investiții în valoare de 100 miliarde lei, cifră ce este mai concludentă decît orice altă argumentare.

Dr. arh. EUGENIU APOSTOL

ACTUALITĂȚI ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIEI DE LOCUINȚE

Ne apropiem de împlinirea unei etape în domeniul construcției de locuințe, anume egalarea numărului de apartamente cu numărul de familii din țara noastră. Aceasta a fost posibil în urma unei activități intense în proiectare și execuție. Au apărut în toate orașele, în toate localitățile, numeroase clădiri de locuit grupate în ansambluri pînă la zeci de mii de apartamente. Sînt numeroase orașele în care clădirile de locuit, nou realizate, depășesc cu mult fondul existent. S-au refăcut, s-au remobilat artere principale de pătrundere în oraș, s-au făcut implantări în centre tradiționale ale aglomerațiilor urbane. Sutele de mii de apartamente, executate anual în orașele noastre, au schimbat complect aspectul acestora, dîndu-le un caracter de așezări urbane cu un grad de civilizație corespunzător perioadei de dezvoltare în care trăim.

Dacă pînă acum pe prim plan se afla preocuparea de a realiza cît mai repede numărul necesar de apartamente pentru a asigura fiecărei familii o locuință, astăzi, fiind aproape de a împlini această sarcină, preocupările se lărgesc, se amplifică. În activitatea lor, proiectanții și executanții abordează și alte domenii.

Se pune acut problema îmbunătățirii calității locuințelor, noțiune amplă cu implicații în foarte multe direcții. Stabilirea temei, rezolvarea soluțiilor în proiectare, execuție, calitatea materialelor, dotarea apartamentului, a clădirii de locuit ca și prezența dotărilor social-culturale exterioare clădirii, iată doar unele dintre aceste direcții.

Calitatea locuinței este apreciată, în primul rînd, de locatar, în măsura în care aceasta răspunde exigențelor lui, în măsura în care compartimentarea spațiului și dotarea corespund modului de viață al familiei ocupantului.

Calitatea clădirii de locuit, însă, este apreciată și după modul în care clădirea se integrează exigențelor tehnico-economice ale etapei (soluții constructive, tehnologii, indicatori de consum, manoperă și preț).

Și nu de neglijat este calitatea clădirii de locuit din punct de vedere al condițiilor în care se integrează mediului de implantare; înțelegînd prin aceasta condițiile geo-climatice, aspectele tradiționale ale locuirii, imaginea arhitecturală și altele.

Acești trei parametri determinanți au pătruns acut în preocupările celor care sînt implicați în activitatea pentru realizarea clădirilor de locuit. În luna iunie 1981, a avut loc la Cluj-Napoca conferința pe țară pentru dezbaterea calității clădirilor de locuit, la care au participat proiectanți, cercetători, executanți, beneficiari și reprezentanți ai organismelor de îndrumare, directivare și control. Aici, au fost criticate scăderile și relevate direcțiile de îmbunătățire a calității, ce le revin tuturor celor ce conlucrează la realizarea și întreținerea clădirii de locuit.

În cadrul Institutului de proiectare pentru construcții tipizate, la comanda Institutului central pentru cercetare, proiectare și directivare în construcții și a Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare, s-au elaborat în ultimii ani sau sînt în curs de elaborare lucrări care urmăresc stabilirea de premize și principii care să ducă la sporirea calității locuinței încă din proiectare: studii și cercetări asupra exigențelor locatarilor în vederea determinării condițiilor de confort ale locuinței; asupra influenței geo-climatice; asupra selectării modurilor de viață ale familiilor corelat cu structura demografică a acestora pe baza datelor ultimului recensămînt. De asemeni, s-au făcut studii și se continuă, pentru noi soluții de apartamente corelat cu exigențe ale locatarilor, cu moduri de viață ale familiilor și cu structura demografică a acestora.

În curs de elaborare, sînt studii privind eficiența aplicării proiectelor tip de locuințe, cu propuneri de organizare a proiectării tip corespunzător cerinței social-economice a etapei actuale.

Abordarea proiectării locuințelor, cu ajutorul calculatorului electronic, constituie preocuparea unui colectiv din același institut, ca și stabilirea unei metodologii de apreciere a calității clădirii de locuit, luînd în considerare performanța globală a acesteia; metodologia ce va putea fi aplicată la întocmirea temei de proiectare, la elaborarea proiectului cît și la aprecierea acestuia de către beneficiar, avizator și executant în momentul alegerii soluției cu cele mai bune performanțe din punctul său de vedere.

O preocupare amplă o constituie studiile și proiectele pentru detalii, sisteme și clădiri de locuit care utilizează alte energii decît cele clasice și materiale neenergointensive cu rezistență termică îmbunătățită.

★

Abordarea locuinței, nu numai din punct de vedere cantitativ dar și calitativ, determinată de comanda socială, are implicații majore în tehnologia de proiectare. Dacă din tema de proiectare de pînă acum, prin care se cerea elaborarea unui proiect în fază de execuție — cu un anume sistem constructiv, cu un anume număr de niveluri, pentru un anume grad de seismicitate, care să cuprindă 4 clădiri (tronson de mijloc, de capăt, de colț la 90° și independent) — au rezultat aceleași tipuri de apartamente și conformări de clădiri, în toate sistemele constructive care se practică (zidărie portantă, diafragme rare sau dese, panouri mari, celule spațiale, cadre) ducînd prea deseori la o monotonie a tipului de locuință cît și la o imagine arhitec-

turală anonimă a clădirilor și ansamblurilor (aceeași, întîlnită în diverite orașe), în ideea obținerii unui pas calitativ, proiectarea de clădiri de locuit tipizate trebuie abordată în alt mod. Anume, găsirea unei metodologii specifice tipizării, care să permită cu cîteva subansambluri să se obțină numeroase și variate produse, care să corespundă exigențelor utilizatorului. Este adevărat că locuința este « un produs » foarte complex, care trebuie să răspundă « modului de viață » al unei familii, « exigențelor » fiecărui component al acesteia.

Dar și acest produs complex trebuie și poate fi realizat din elemente industrializate, prin a căror asamblare să se obțină locuințe de tipuri cît mai variate (varietate a cărei limite urmează să fie stabilite prin corelarea celor mai frecvente tipuri de familii după componență și moduri de viață — determinate de preocupări și caracteristici tradiționale — cu scheme funcționale de organizare a spațiului de locuit).

Elaborarea unor proiecte directive pentru clădiri tipizate, care să cuprindă moduli constructivi cu ajutorul cărora se compun moduli funcționali (celule funcționale, apartamente, noduri de circulație, dotări comune etc.) completați cu detalii constructive specifice, indicatori de consum pentru materiale, energie, manoperă și cost (toate acestea obținute după proiectarea și realizarea « seriei 0 » — clădire prototip) ar constitui un material incomparabil mai eficient, la îndemîna proiectantului adaptator din institutele de proiectare județene. Acesta ar elabora, pe baza materialului directiv, proiecte de execuție pentru clădiri de locuit corespunzător temei locale (componență de apartamente, număr de niveluri, conformarea clădirii, condiții geo-climatice și de amplasament, materiale locale, tehnologii ale constructorului, imagine arhitecturală integrată etc.).

Scurgerea unei perioade, care variază între 3 și 5 ani de la elaborarea proiectului tip în fază de execuție și pînă la executarea clădirilor, face ca în mare măsură prevederile proiectului tip să nu mai corespundă, să fie depășite, adaptatorul fiind obligat în majoritatea cazurilor să intervină în multe compartimente ale proiectului (infrastructura, fațadele, numărul de niveluri, materiale, detalii, învelitoare, încadrări de deviz etc.) practic să refacă proiectul păstrînd numai schemele funcționale și sistemul constructiv (uneori intervenind chiar și în detaliile acestuia).

Ar fi mult mai eficient și cu posibilități de rezolvări mult mai pertinente, ca adaptatorul să elaboreze pentru clădiri cu mare repetabilitate proiectele de execuție pe baza unor subansambluri funcțional-constructive, tipizate ca material directiv.

Dealtfel, modul frecvent în care procedează ocupantul locuinței astăzi, cînd își ia în folosință apartamentul (fie că este chiriaș sau proprietar) prin a-și reorganiza unele compartimentări și a-și reface finisajele pentru pereți, pardoseli, placaje, arată că utilizatorul are anumite exigențe pe care și le impune, aceasta făcîndu-se cu un consum sporit pentru unele categorii de materiale și pentru manoperă. Se impune analiza modului în care s-ar putea organiza și la noi în țară sistemul de a da în folosință spațiul apartamentului cu elementele de delimitare, cu dotările de instalații, lăsînd utilizatorului executarea compartimentărilor și a finisajelor cu ajutorul unor unități de profil special organizate.

Este necesară, de asemenea, o analiză a performanțelor sistemelor constructive care se practică astăzi în ideea promovării în perspectivă a acelor sisteme (eliberate de cît mai multe elemente verticale rigide) care permit o libertate de organizare variată a spațiului în cadrul apartamentului, o oarecare flexibilitate în ceea ce privește reorganizarea compartimentărilor în timp, într-un apartament sau chiar o reorganizare în viitor a spațiului pe suprafața unui întreg nivel. Existența prea multor sisteme constructive, îngreunează activitatea întreprinderilor de construcții, răspîndește direcțiile de calificare a muncitorilor, scade calitatea produsului. Uneori, cramponarea constructorului pe o tehnologie de execuție învechită, sub motivul folosirii la maximum a dotărilor existente, face să apară în continuare clădiri al căror proiect este foarte vechi și depășit de condițiile și cerințele actuale. Abordarea unei analize a realei productivități și eficiențe în această situație este necesară.

★

Odată cu realizarea prevederilor cantitative ale locuințelor, se ivesc și alte probleme, cum ar fi modernizarea locuințelor vechi și întreținerea celor nou executate. Ambele aceste activități trebuie organizate din timp, tehnologiile lor fiind specifice, diferite de cele folosite la realizarea de construcții de locuințe de masă în sisteme industrializate. Și în remodelarea spațiului urban deja construit ar putea fi utilizate soluțiile elaborate în cadrul sistemului de proiectare directiv pe bază de moduli funcționali constructivi.

Trecerea la o nouă calitate a clădirii de locuit impune și revederea unor prevederi din unele acte normative. Strădania permanentă a proiectanților de locuințe este de a economisi materiale, de a reduce consumul de energie, de a da soluții de clădiri de locuit în sisteme industrializate care să permită o execuție cît mai corectă, în timp cît mai scurt, toate acestea corelate însă cu grija de a asigura și îmbunătății confortul de locuire în spațiile pe care le organizează în cadrul apartamentelor.

Impunerea prea multor indicatori ficși nu totdeauna justificați funcțional (ariile locuibile, utile și desfășurate ale apartamentului, prețurile limită, consumurile de materiale, manoperă și energie, dimensiuni și arii ale încăperilor și anexelor, etc) pune proiectantul în fața unei situații cel puțin bizare, în care elaborarea soluțiilor de apartamente se transformă în dezlegarea unui rebus, cu o singură soluție posibilă, dar care deseori nici măcar nu-l mulțumește pe beneficiar.

Elaboratorii de soluții pentru clădiri de locuit, ar da soluții mult îmbunătățite și în mai multe variante valabile dacă ar fi normați indicatorii de preț, consumuri de materiale și energie raportați la o singură categorie de arie, la rîndul ei normată; ceilalți factori avînd delimitate pragurile inferioare de nedepășit. Pe același plan de preocupare s-ar situa grija pentru studierea unor funcționalități optime, ale apartamentelor demonstrate prin exemple de mobilare și echipare corespunzător tipurilor de familii pentru care sînt proiectate.

În anul 1978 în cadrul IPCT s-a elaborat împreună cu un colectiv din Institutul de arhitectură « Ion Mincu » — la comanda CPCP — « Studiul privind modularea și dimensionarea elementelor pentru clădiri de locuit cu posibilități de asamblare în apartamente și blocuri de locuit » care constituie o sursă de informare sistematică privind echiparea și dimensionarea corectă a spațiilor de locuit a apartamentelor, pe baza unei documentări asupra normelor, standardelor și uzanțelor privind echiparea și dimensionarea spațiilor locuinței, urmărindu-se o integrare modulară gradată a spațiilor funcționale, pornind de la elemente de mobilier și echipamente, la subansamble și zone funcționale, încăperi, apartamente și clădiri.

Sînt analizate totodată posibilitățile de corelare a acestei modulări funcțional-spațiale cu o modulare geometrică a elementelor de construcții (deschideri, travei, înălțimi etc.).

Obligativitatea respectării acestor prea mulți indicatori, fără o ierarhizare a acestora, duce deseori la soluții care satisfac unele dorințe dar nu au cele mai bune performanțe în direcțiile principale tehnico-economice, cum ar fi industrializarea, consumurile, costul pe obiect. Sînt alte situații cînd limitarea strictă a ariei locuibile și utile a apartamentelor în cadrul ariei desfășurate a clădirii duce la mărirea în mod forțat a ariilor circulațiilor, loggiilor sau balcoanelor unor apartamente, în detrimentul ariei locuibile care este foarte strîns normată cu unele implicații negative în rezolvările funcționale pe încăperi.

Unele instrucțiuni și acte normative care cuprind soluții și nu exigențe (cum ar fi normal) îngrădesc și sărăcesc sortimentul de soluții, limitează posibilitățile de rezolvare la un număr foarte restrîns de soluții, dacă nu duc chiar la o soluție unică valabilă. De exemplu la exigența ca încăperea de baie să fie mai mare pentru a permite amplasarea mașinii de spălat rufe — implicit funcționarea ei, — a apărut instrucțiunea ca încăperea de baie să aibă 4,20 m² fără alte precizări. În proiect există și băi de 4,20 m² în care însă mașina de spălat nu poate fi amplasată pentru a funcționa. De asemena dimensionarea la apartamentul de 5 camere — și a celei de a două încăperi de baie tot de 4,20 m² duce la un spor de arie peste cea funcțională de 0,80m² care ar putea fi folosită în favoarea spațiului locuibil. Creșterea ariei bucătăriei din 0,50 m² în 0,50 m², ducînd la bucătării cu foarte multe dimensiuni nu rezolvă

totdeauna funcțiile care trebuie să se desfășoare în bune condiții în această încăpere: preparatul și luatul mesei. Sînt proiecte în care bucătăria de 9,50 m², la apartament de 4 camere, nu permite organizarea unui loc de luat masa.

Tot în IPCT, a fost elaborat un studiu de prototipuri model pentru bucătării în cadrul unei ample lucrări pe care o face Institutul de arte plastice « Nicolae Grigorescu » în colaborare cu Institutul de arhitectură « Ion Mincu » privind cercetări pentru fundamentarea politicii economice în domeniul fabricării echipamentului pentru locuințe inclusiv proiecte și prototipuri model pentru bucătării, băi și spații de depozitare. Studiul cuprinde arii și dimensionări funcționale, modularea, conformarea și mobilarea bucătăriilor de diferite tipuri corelat cu capacitățile de locuire ale apartamentelor, din care rezultă că s-ar putea proiecta un număr restrîns de bucătării, funcțional dimensionate și posibil de industrializat.

★

Alături de aceste cîteva preocupări ale celor implicați în construcția de locuințe, ar trebui să reamintim cît sînt de necesare pentru rezolvarea unor teme majore, de actualitate, activitatea de cercetare, colaborarea între specialiștii din producție și cei din învățămîntul superior și poate nu pe ultimul plan, concursul de arhitectură ca și prezentările și dezbaterile din cadrul Uniunii arhitecților.

Mereu se pomenește de longevitatea clădirii de locuit, mai ales a celei industrializate și atît de numeroasă pe care am făcut-o și o facem astăzi. Din cînd în cînd ne întrebăm, oare în ce măsură va corespunde locuința de azi condițiilor de viață peste 20, 50, 100 de ani? E greu de răspuns la această întrebare, e poate imposibil. Dar știm să răspundem la întrebarea în ce măsură și cum se vor putea face modificări, adaptări ale acestora la alte exigențe? Este momentul să elaborăm soluții de clădiri de locuit avînd la bază ideea că viața este în continuă mișcare, în continuă dezvoltare și schimbare și deci spațiul construit oferit omului pentru trai să fie astfel organizat încît să-i înlesnească acestuia posibilități de adaptare cît mai corectă la exigențele determinate de desfășurarea vieții în prezent și în timp.

Arh. ALEXANDRA FLORIAN

ASPECTE ACTUALE ÎN CALITATEA LOCUINȚEI

Actualitatea începe, în special, din 1975. Apariția Decretului nr. 68 legiferează limitele minime și maxime ale suprafețelor locuibile și utile la diferitele structuri de apartamente, fie proprietate de stat, fie personală. Decretul nr. 447/1976, care-i urmează, stabilește prețurile limită și finisajele posibile.

Cutremurul din 4 martie 1977 și criza mondială de energie au determinat noi măsuri și legislații în privința politicii investițiilor astfel încît, din august 1979 și pînă în decembrie 1980, s-a desfășurat, în mai multe runde, acțiunea de tipizare în construcții, inclusiv tipizarea locuinței, încheiată cu două documente de importanță deosebită: Legea nr. 9/1980, denumită Legea investițiilor și Decretul nr. 418/1980 privind tipizarea în construcții.

Împreună cu Legea calității construcțiilor (Legea nr. 8/1977), reglementările legislative au clarificat un întreg noian de aspecte, au disciplinat ramura de activitate și au precizat limitele în care ne putem desfășura activitatea creatoare și executivă.

FUNCȚIUNEA SI PARTIUL. În viitorul deceniu, se vor mai construi 2,4 milioane apartamente. În condițiile unei imperioase eficiențe economice, se urmărește eficiența globală a condițiilor de locuit prin îmbunătățirea confortului, mărirea suprafeței locuibile pe locuitor și mărirea gradului de utilitate a locuințelor. Cercetarea științifică secondată de dezvoltarea tehnologică sînt chemate să determine, nu soluții noi ci o **concepție nouă în problema tipizării și industrializării,** implicit într-un grad mai ridicat al acestora. Să părăsim alcătuirile grele si greoaie, cum sînt unele celule spațiale sau unele panouri mari, **și să îmbrățișăm formele ușoare, aerate, elastice în posibilitățile de asamblare, generatoare de partiuri diverse și flexibile, prin elemente suple de compartimentare.**

Un exemplu: sistemul constructiv stîlpi, planșeedală și diafragme rare, reușit în general, pentru că dezleagă rigiditatea rezolvărilor interioare, compartimentările dese din necesități structurale eliminîndu-se, încurajează atitudini potrivnice generalizării, din cauza apariției, în colțurile sau în cîmpurile pereților din încăperi, a unor pilaștri rezultați din dimensiuni superioare ale stîlpilor în raport cu grosimea elementului despărțitor.

Arhitectul Victor Ivaneș din Institutul de arhitectură « Ion Mincu » propune, în lucrarea sa « Industrializarea complexă a clădirilor de locuit într-un concept al prefabricării deschise » (teză de doctorat), **un sistem modular deschis** pentru clădiri cu parter și unu pînă la patru etaje, alcătuit din planșee-dală casetate, stîlpi lamelari și diafragme rare. Introducerea unei « zone neutre » în rețeaua modulară și a sistemului de cotare a « luminii » elementelor și nu a interaxelor constructive (« modulare de ecartament »), conduce la conceperea unui set de prefabricate, redus ca tipodimensiuni, compus din componente de structură, de compartimentare, de instalații (spațiale), cu care acoperă o mare gamă de partiuri de apartamente și secțiuni de locuințe, lăsînd liberă expresia de arhitectură.

Exemplul nu e singular! Drumul spre nou și în ramura noastră de activitate reprezintă interes pînă la pasiune și efort. Acest drum creează « înaintași ». « Înaintașii » trebuie cunoscuți. Avem datoria să-i căutăm.

Realizarea economică a locuinței de masă, pusă de acord cu necesitățile omului, cu « exigențele utilizatorilor » cum sînt denumite în literatura de specialitate, îndeamnă la aplicarea **« conceptului de performanță în construcții » combinat cu « analiza valorii »,** teorii și metode care au constituit preocupări ale dezbaterii « Îmbunătățirea calității clădirilor de locuit » de la Cluj-Napoca, în iunie 1981.

Numai că nu toate lucrurile, în proiectarea locuinței, pot fi cuantificate, nici măcar ierarhizate criterial.

Problema camerii de zi. Este înscrisă peste tot, în toate formele de apartamente, legiferată la noi, legiferată, normată sau prescrisă în toată literatura străină de specialitate; este înscrisă ca spațiu cu funcțiuni polivalente comune membrilor familiei.

Și, totuși, **în existența omului, pe nesimțite, se face o mutație structurală necuantificabilă; predilecția fiecărui individ de a se putea izola în anumite momente și perioade ale zilei sau săptămînii,** avînd la dispoziție un echipament de lucru, mobilier și instrumente, fie pentru o muncă intelectuală, fie pentru una combinată: cerebrală și manuală. În asemenea situație și în economia de spațiu impusă, ne punem întrebarea dacă mai pot exista în apartamente încăperi cu unifuncționalitate, cum sînt dormitoarele matrimoniale. Mutația ar putea duce spre o uniformizare dimensională a camerelor apartamentului. Rezolvarea unui asemenea aspect cere **variante arhitecturale confruntate cu opiniile cetățenilor. Deci, cercetare și testare.**

« Loggia și balconul nu sînt și nu trebuie considerate ca prelungiri ale spațiului locuibil sau spații de depozitare, principala lor funcțiune fiind estetică și de relaxare ». Este un punct de vedere exprimat în unul dintre referatele dezbaterii de la Cluj-Napoca, referat, dealtfel, cuprinzător pentru tema de care se ocupă.

Loggiile și balcoanele sînt prelungiri ale spațiilor locuibile. Și trebuie să fie. Chiar numai pentru relaxare. Dar ultimul deceniu ne-a demonstrat că « utilizatorii » au intervenit în bună măsură și din proprie inițiativă și le-au mai și închis. Proprie inițiativă care s-a multiplicat, pe parcurs, în cîteva sute de mii de cazuri în toate localitățile țării, fără excepție, în timp ce noi, specialiștii, argumentăm că prin închidere se « ia » lumina camerii de zi și se produce « efectul de seră » care generează condens. Am avut dreptate și unii și alții. O închidere rigidă, nedemontabilă sau fără ferestre mobile, prin care nu se pot face schimburi suficiente de aer, determină acel « efect de seră » și obstruiază și lumina încăperii respective. O închidere controlată, însă, demontabilă sau cu ochiuri mobile pe majoritatea suprafeței vitrate, controlată și ca detaliu de arhitectură înscris în expresia de ansamblu, ar fi scutit fronturile stradale ale orașelor țării de acel aspect inestetic de improvizație și sărăcie. Spațiul închis poate căpăta aspectul vechilor verande, unde o masă și cîteva scaune de pai îl aduc ușor în atmosfera tihnită de altădată, atmosferă atît de căutată chiar de tineret. Agrementate cu florile din casă pe care iarna nu prea avem unde le depozita și cu parfumul unor fructe puse « la iernat », loggiile și balcoanele închise vor participa și la mărirea gradului de termoizolare constructivă al apartamentelor caracteristică de mare actualitate în conceperea locuinței, avînd implicit și rol de depozitare.

De asemenea gen de depozitări. Intervenția arhitectului, pentru ca astfel de funcțiuni în prelungirea funcțiunii locuinței să le oferim locatarilor, trebuie înțeleasă de toți factorii de decizie care se ocupă de problemele adăpostului omului.

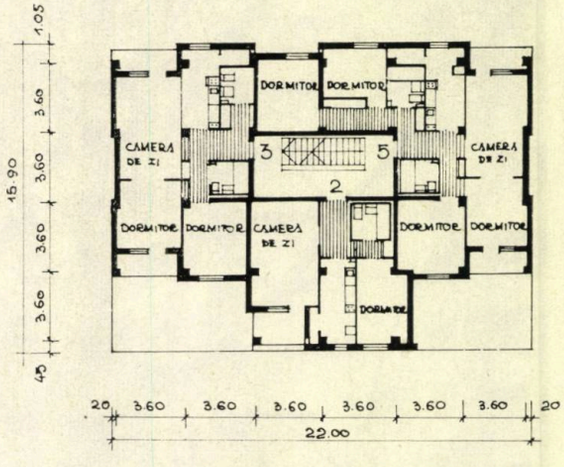

Am semnalat aspectele de pînă acum pentru a accentua **ideea reînființării cercetării de arhitectură și a concursurilor de arhitectură,** singurele care pot îndrepta concepția funcțională spre « satisfacerea exigențelor utilizatorilor ». După noi, nici « conceptul de performanță » și nici « analiza valorii » aplicate sec, teoretizant, fără frămîntarea cerebrală și creionarea continuă a arhitectului, nu vor da rezultatele scontate.

Se caută o **« metodologie de evaluare a calității globale a clădirilor de locuit, cu luarea în consi-**

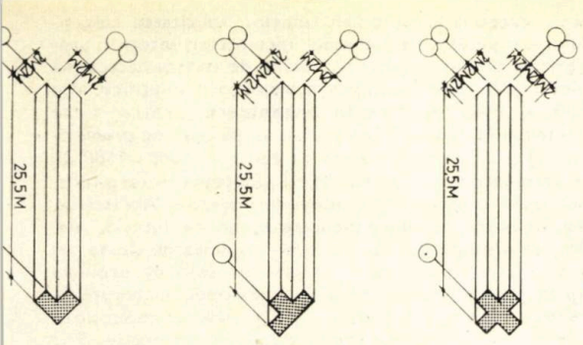

2

3

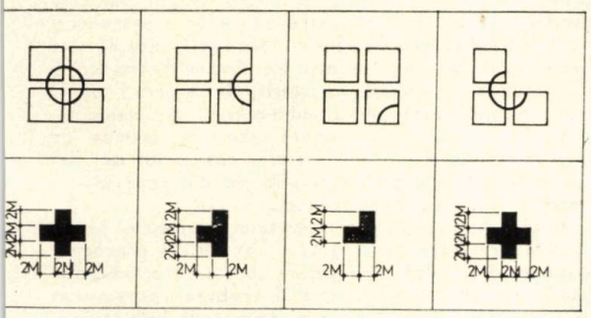

derare a criteriilor conceptului de performanță și de analiza valorii». Căutare meritorie și așteptată de specialiști. Perspectiva absolutizării ei printr-o aplicare mecanică, de către factori de decizie neavizați, ne îngrijorează. Necunoașterea sau «uitarea» faptului că **«arhitectura este știința de a construi»**, că arhitectul, prin formație, este un creator al funcțiunii, generalist al rezolvării clădirii și ansamblului, dirijor al întregii acțiuni, inclusiv **al armonizării** sistemelor constructive și echipamentelor necesare realizării cadrului construit, **pot determina un nespecialist dintr-o** funcție de conducere **să traducă metodologia ca normativ.**

Cercetarea de arhitectură, schițele de idei, concursurile, creionările și prezentările la avizările pe parcurs și finale, calcul galben suprapus și expunerea colorată, la propriu, a multiplelor variante, sînt obligații de breaslă dacă vrem să ne impunem și să fim ascultați prin convingere și din convingere.

ANSAMBLUL-EXPRESIA DE ARHITECTURĂ-SPECIFICUL LOCAL. Conceptul de locuire cu sfera de înțelegere: muncă, odihnă, recreare, circulație. Cultura, sănătatea, activitatea comercială, cu toate anexele și depozitările, educația copiilor și îngrijirea bătrînilor, reclamă spații clădite și amenajări de spații în aer liber.

O analiză pluridisciplinară adîncită se impune, de ordin sociologic, arhitectural și urbanistic, elaborarea unei noi concepții și a unei noi strategii, bazate pe aceleași instrumente amintite mai sus, conceptul de performanță, analiza valorii, pe metodologia de evaluare a calității globale, prin evaluări și comparări tehnico-economice ale soluțiilor adoptate, care să cuprindă costurile, consumurile inițiale, resursele de materiale, de energie, de manoperă, necesare, ținînd seamă de factorul «spațiu» și de factorul «timp», adică durata de exploatare. Totul este necesar. Pentru a fi suficient, un «Pygmalion» trebuie să insufle «Galatheei» și viață. Și acela este arhitectul; o face cu har, reușit, sau fără har, nereușit. **Harul acesta nu se poate cuantifica. Îl dă talentul, școala de arhitectură și viața profesională.**

6

4 5

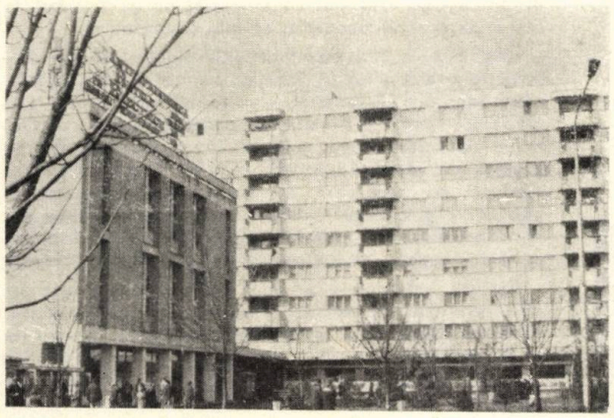

1. Locuință tip, cu stîlpi, planșee-dală și diafragme rare, proiect I.P.C.T.-București nr. 1215. Tronson de mijloc — plan etaj curent
2, 3. Sistem modular de prefabricare deschisă, pentru clădiri de locuit. Stîlpi lamelari, planșee-dală casetate, diafragme rare. Poziția stîlpilor față de planșee și forma acestora, propunere a arhitectului Victor Ivaneș.
4, 5. Arhitectura simplă, în care se citește proporția între plin și gol. Linia orizontală își spune cuvîntul corect, deși sîntem pe front înalt, intervenția loggiilor și balcoanelor accentuează expresia. Nu este monotonă, nu este uniformă; fără componente prețioase, pentru că reprezintă clădirea locuinței de masă.
6. Scriitura exterioară a «ceea ce este»: bloc de locuințe cu cinci niveluri, din panouri mari. Se citesc: sistemul constructiv, plinurile și golurile, casa scării și intrarea, retragerile și balcoanele de colț, materialele simple, execuția îngrijită, mediul înconjurător respectiv.
7. Transpunerea «arhitecturii lemnului» în alt material poate face loc «discutabilului». «Structură» de panouri mari «decorată» cu «aplicații» de armociment. Harul arhitectului și grija constructorului estompează contradicția.
8, 9. Ieșiri inutile în consolă, măști agresive inexplicabile, suspendarea elementelor de lintouri false, închideri în metal și sticlă fără terminație, brîuri frînte copleșitoare, decorativism greoi, antifuncțional, costisitor și periculos pentru stabilitatea clădirii.

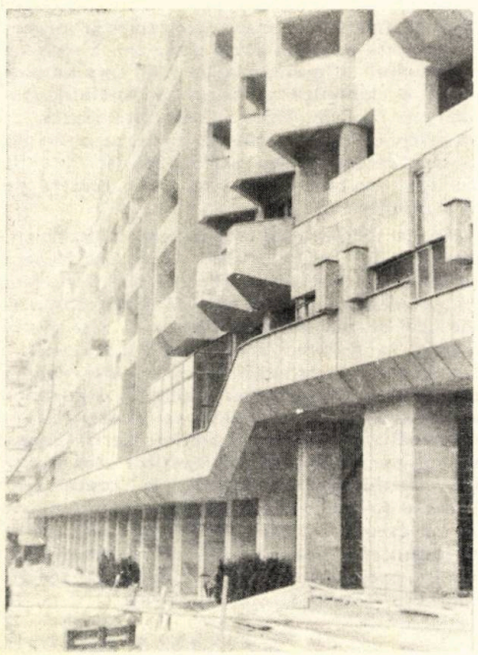

9

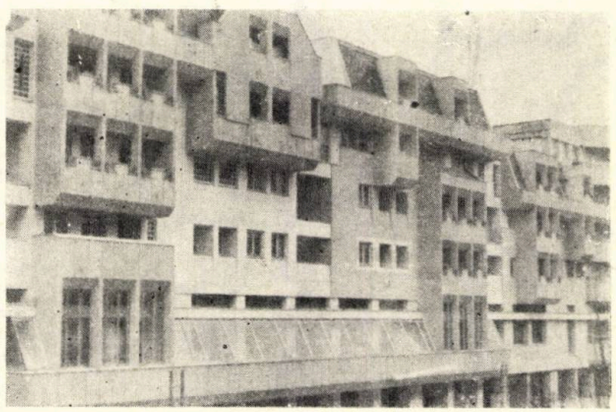

8

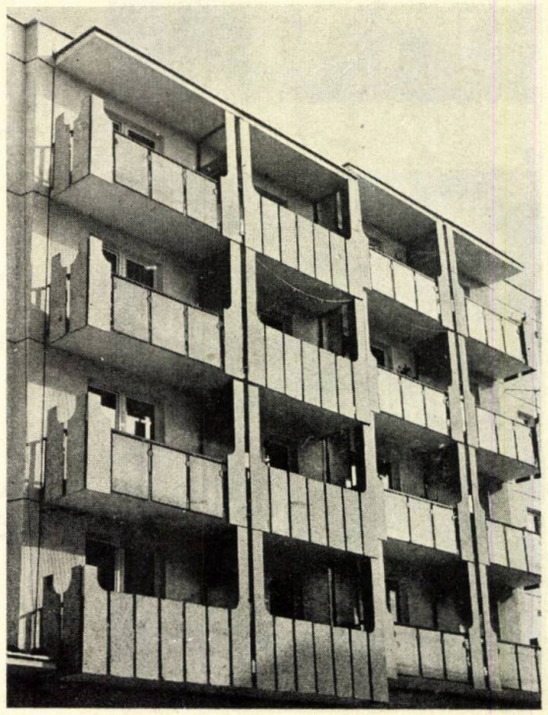

7

Exemple mai elocvente ni le oferă încercările de căutare a unui specific. Mulți arhitecți au înțeles ce le-a dat școala: **forma deschisă de gîndire**, respectul pentru simplitatea și — prin aceasta — frumusețea adevărului, **imboldul** și direcția perfecționării **prin drumul de spini interiori al unei continue «priviri înapoi cu mînie»: autocritica:** Alții însă, poate prea plini de ei sau fără «harul» de care vorbim, nu-și mai aduc aminte că **specificul în arhitectură este specificul materialului, al locului geografic și al timpului istoric, peste care se așternsecolele de cultură ale poporului respectiv.**

«Nonarhitectura» (ne referim la imaginile criticate negativ) este una din formele cele mai perverse de poluare vizuală. Cunoscătorul și sensibilul sînt afectați pînă la iignire. Necunoscătorii sînt derutați și li se deformează educația privirii. **Se distruge cultura și bunul simț.** Se distruge moștenirea din vecinătatea existentă.

Fiecare localitate are istoria și monumentele ei, consacrate sau încă neidentificate. Unele sînt în mare pericol de dispariție. Prin învelitoarea deteriorată a valorosului lăcaș «Sfinții Împărați» din Tîrgoviște circulă păsările. La Craiova, în plină refacere, în momentul de față, **racordarea vechiului cu noul reclamă mai multă atenție.** Și nu sînt singurele cazuri.

Sperăm să se termine cu acele ansambluri de străzi secundare, prea aglomerate, prea lungi ca fronturi clădite, fără întreruperi și lărgiri respiratorii, fără terenuri de joc pentru copii, fără un cît de mic spațiu verde, creator de intimitate și «societate». Sigur că **strada trebuie reconsiderată**, dar de natura a ceea ce s-a realizat ca spațialitate pe Șoseaua Colentina din București, nu și pe Calea Dorobanților, unde profilul transversal prea strîns pentru o arteră de mare trafic determină înscăunarea unui zgomot greu de suportat.

Urbanismul liber, la dimensiuni cerute de «scara omului», cum sînt cartierele Drumul Taberei sau Jiului-Scînteia din București, Tătărași din Iași, centrul Sucevei sau centrul Tîrgu-Mureș-ului **creează un mediu de viață mai dorit**, fără «înstrăinările» orașelor gigant.

INDUSTRIALIZARE - CONFORT - ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE. CONCURSURILE DE IDEI. O nouă gîndire, în organizarea proiectării tipizate și în special a proiectării și realizării locuințelor integral industrializate, își cer intrarea în scenă: **descentralizarea.** Exemplificăm, prin proiectele de locuințe din panouri mari, dar cu convingerea că ideea poate fi extinsă pentru toate sistemele constructive, cu atît mai mult, cu cît metoda se aplică de cîțiva ani. Centralizarea excesivă a elaborării temelor, unicitatea colectivului de proiectare, în cazul locuințelor integral prefabricate și centralizarea sistemului de avizare determină aducerea la același numitor a majorității soluțiilor. Am spus, **o nouă gîndire în organizare**, pentru că de aici trebuie plecat. O fabrică sau un poligon de prefabricate să aibă o arie restrînsă de cel mult 1000—1500 de apartamente anual, pentru zona județeană în care funcționează, cu extindere în județele limitrofe. Această întrepătrundere, prin segmentare zonală de interes imediat, ca distanțe de transport, ar amplifica de cîteva ori posibilitatea de aplicare a diferitelor serii de proiecte tip de panouri mari, care ar fi, bineînțeles, elaborate de fiecare institut județean de proiectare corespunzător fabricii sau poligonului de prefabricate respectiv. S-ar asigura și specificul dorit și spiritul de emulație profesională, care s-a dovedit întotdeauna a fi unul dintre principalii germeni stimulatori ai creativității. S-ar crea posibilitatea utilizării de către un județ a patru-cinci serii diferite de proiecte tip de locuințe livrate de cele patru-cinci fabrici vecine între ele, fiecare dintre seriile de locuințe proiectate caracterizîndu-se printr-un cît mai restrîns număr de tipodimensiuni de elemente.

Revenim asupra unei acțiuni uitate cu vremea, pe care am semnalat-o și mai înainte: **concursul de idei între colectivele pluridisciplinare** din zonă sau cu deschidere pe întregul teritoriu al țării.

Metodă de stimulare a interesului și ambiției profesionale, creatoare de progres și calitate, în concepție, **concursul de idei** a constituit, întotdeauna, un factor pozitiv în activitatea noastră și **trebuie reinstaurat și în găsirea «noului» din domeniul industrializării construcțiilor.**

În problema materialelor și a elementelor de construcții, să luăm ca exemplu clădirea Liceului industrial din Zimnicea, oraș atît de bine stăpînit profesional de către cei ce s-au ocupat și se mai ocupă de el.

Desfăcută în subansamblurile și elementele de construcție componente și acestea, în materialele alcătuitoare (desigur, pe desene), vom ajunge la concluzia simplă (orice adevăr e simplu) că reușita agregatului școlar n-are decît un singur secret: **interesul, ca factor generator, de preocupări, căutări și găsiri profesionale cu realizări la parametri competitivi calitativ: greutate redusă, demontabilitate și remontabilitate rapidă, termoizolare, fonoabsorbție, aspect, funcționalitate degajată, confort.**

Această «disecție» ar mai demonstra un adevăr; **că elementul de construcție, părțile componente, trebuie tipizate și industrializate și nu obiectele în întregimea lor;** că acel **«joc de cuburi»**, de care vorbim de multă vreme dar nu-l punem în aplicare, în alte părți reprezintă o realitate și o reușită; că din foarte puține tipodimensiuni de piese se pot alcătui clădiri diverse, pentru diverse funcțiuni și deopotrivă pentru locuințe.

Institutul central de cercetare, proiectare și directivare în construcții a inițiat, acum cîțiva ani, o serie de **studii «privind dimensionarea și modularea funcțională a clădirilor de locuit și social-culturale,** studii care să conducă ideile menționate mai sus.

Au fost primele studii de activități civile, care au adus în actualitate cercetarea de arhitectură, în intenția orientării spre tipizarea elementului de construcție utilizabil plurifuncțional.

Încercarea se continuă, de data aceasta cu mai mulți elaboratori (I.P.C.T., ICPROM-Iași, I.C.P.-Cluj-Napoca Institutul de arhitectură «Ion Mincu» din București, IPROTIM), pe cîteva poziții de plan de proiectare tipizată și de plan de cercetare, în dorința de a se găsi o nouă cale și în gîndirea proiectanților-constructori. Pentru că se simte necesitatea. Pentru că **intervenția arhitectului este obligatorie. Chiar în siguranța structurală sau în termoizolarea constructivă, chiar și în utilizarea energiei solare, participarea și concursul permanent al arhitecților sînt indispensabile, conformarea clădirii, în toate trei cazurile, fiind primordială, acordarea conformării spațiale cu caracteristicile funcțiunii respective fiind atributul, în primul rînd, al arhitectului.**

De adevărul acesta, trebuie să fie convinși partenerii noștri, inginerii, adevărul acesta ne obligă.

Arh. CEZAR NICULIU

10, 11. Ocnițe izolate cu mărime de arcadă, polate parțiale înscrise în ancadramentele grele, foișoare legate «în serie» ca bateriile electrice, ritm ieșit din. . . ritm și din scară, intervenția șarpanței de lemn fără nici un fel de logică, complicarea unei arhitecturi care se cere simplă și numai proporțională.

12. Se citesc proporțiile, se citește ordinea, se citesc intervențiile de traforare în plinurile orizontale ale parapetelor, continuitatea liniei predominante, accentuarea loggiilor, a etajului penultim, a uneia din intrări. Arhitectul are har, dar elementul adosat nu este studiat. Expresia de arhitectură se poate deteriora prin intervenția în funcțional a unui accident cu dorința de accent.

13. Descentralizarea industrializării locuinței, implicită descentralizare și diversificare a proiectării tip.

Zonele de influență în județele limitrofe:
A = *Mureș*, **B** = *Bistrița-Năsăud*, **C** = *Harghita*, **D** = *Brașov*, **E** = *Sibiu*, **F** = *Alba*, **G** = *Cluj*.

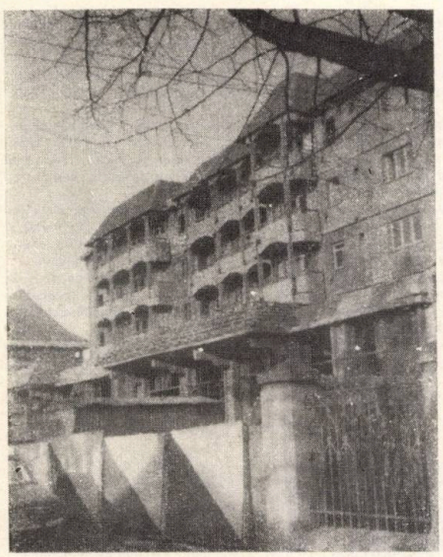

11

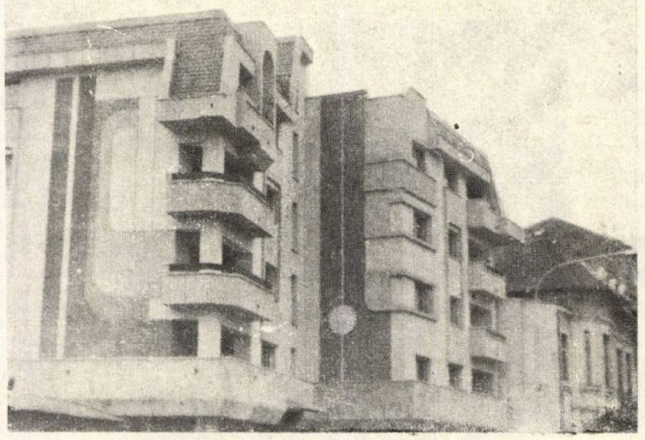

10

12

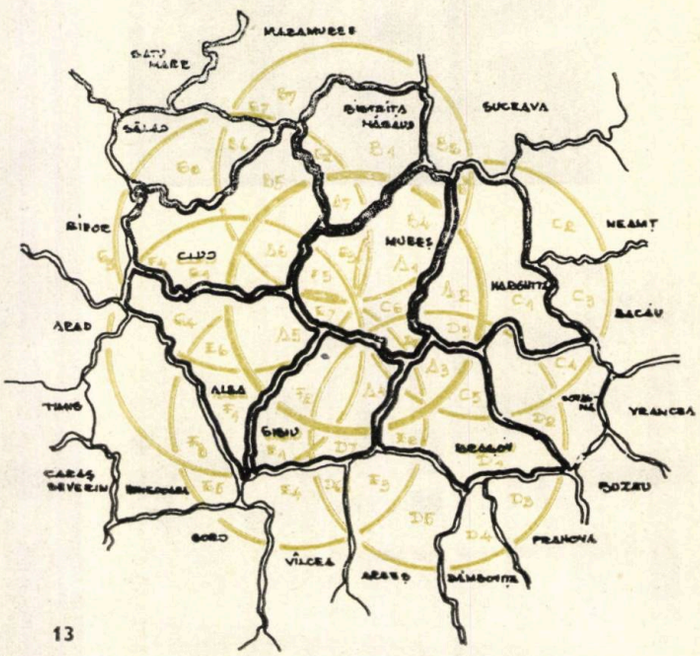

13

DEZVOLTAREA ÎN PERSPECTIVĂ A CLĂDIRILOR DE LOCUIT

cu luarea în considerare a energiei solare

— studiu 1980 —

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții **FLORIN COLPACCI** (șef proiect), **STEFAN MĂNCIULESCU**, c. arh. **DOINA TURTURESCU**, tehnicienii-arhitecți **SILVIA BUNGET, ELENA CONSTANTINESCU** (I.P.C.T.)
Șef colectiv arhitectură — I.P.C.T.: arh. **SANDA FLORIAN**
Arhitectură-colaborare: arhitecții **SANDU MICLESCU** (responsabil temă de cercetare), **MARIANA FETTI** (Institutul de arhitectură « Ion Mincu »)
Rezistență: prof. ing. **ALEXANDRU CIȘMIGIU** (Institutul de arhitectură « Ion Mincu »)
Instalații termice: ing. **GHEORGHE SAVOPOL** (I.P.C.T.)
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI
INSTITUT COLABORATOR: INSTITUTUL DE ARHITECTURĂ « ION MINCU » — BUCUREȘTI

Pro « domus »

Organizarea materiei sub soare în alcătuiri echilibrate funcțional-constructiv și estetic — pentru a oferi omului un mediu confortabil — constituie o trăsătură de bază a creației arhitecturale. Considerăm, de aceea, că perenitatea operei de arhitectură este determinată în mare măsură de înțelegerea subtilă a relațiilor între condițiunările (mediului natural) naturii și nevoile umane reale, efective, specifice unei anume etape a evoluției societății, după filtrarea aparențelor datorate modei momentului. Natura, deci, prin exemplele rezolvărilor ei, este nu numai suportul, dar și principalul model, dascăl al arhitecturii. În consecință, înțelegerea interpretării și asimilarea modelelor naturii în cadrul unui ecosistem este condiționată de cercetarea științifică.

Arhitectul trebuie să selecționeze din toate tentațiile pe care i le oferă descoperirile științei, acele tehnologii avansate care pot fi umanizate și integrate armonios în realizarea operelor sale.

Între spiritul artistic și spiritul științific sau cum le denumea Pascal « spiritul de finețe » și « spiritul geometric », arhitectul va trebui, deci, să găsească zona rînduielilor echilibrate.

Utilizarea tehnologiilor heliocaptoare aparține unui domeniu de vîrf al descoperirilor științifice. Reușita în rezolvarea programului de locuire, depinde, în cea mai mare măsură, de echilibrul relației între condițiile impuse de mediul natural și nevoile omului.

Pornind de la aceste considerente, prin studiul pe care îl prezentăm și care se referă la posibilitățile de utilizare a energiei heliotermice în construcțiile de locuit, am încercat să precizăm cîteva din elementele necesare pentru aflarea unui răspuns la întrebarea: cum poate conlucra mediul construit cu cel natural în beneficiul amîndurora?

Filtrul prin care au fost decantate concluziile analizei noastre este alcătuit din țesătura nevoilor energetice, funcționale și constructive ale programului de locuit. Nădăjduim că prin definirea punctelor noastre de vedere, oricît ar fi de discutabile ba chiar cu cît sînt mai « discutabile », vom contribui poate la amorsarea unui dialog între noi, arhitectii. Pentru că, în alte domenii, între alți specialiști, această tematică a prins mult cheag. Oare nu ar fi momentul să ne angajăm și noi, arhitecții, în această dezbatere?

Mai bine mai tîrziu...

Arh. SANDU MICLESCU

Energia constituie condiția existenței biologice și unul din elementele fundamentale ale oricărui act de producție socială. Evenimentul care a determinat mutații puternice în evoluția societății contemporane, prin multiplele sale dimensiuni — tehnică, economică, politică, socială, ecologică — este criza energetică mondială. În acest context, reducerea cantității de combustibili clasici ce se consumă în timpul realizării și exploatării construcțiilor devine un obiectiv major. Astfel, există două categorii de măsuri pentru reducerea consumului de combustibil: micșorarea pierderilor de căldură, și utilizarea de noi surse de energie.

În această concepție, colectivul nostru s-a oprit asupra studierii mijloacelor de reducere a consumului de combustibil în general și în special, asupra sistemelor heliocaptoare, prin prisma integrării lor în arhitectura clădirilor de locuit într-o concepție unitară, bioclimatică. Modul în care poate interveni energia solară în bilanțul energetic al clădirilor de locuit, atît în perioada imediat următoare cît și în perspectivă, constituie parametrul care a stat la baza tuturor etapelor studiului. În această idee s-a analizat, printr-o abordare globală, în ce măsură contribuie rezolvările de arhitectură la reducerea consumului de energie, în exploatarea caselor solare realizate în țară și în străinătate, pentru a putea, apoi, se-

1, 2. *Clasificarea tipurilor de construcții solare în funcție de relația dintre radiația solară, elementele captatoare și de stocaj, consum.*

CLASIFICARE

TIPUL A

CONSTRUCTII SOLARE DE TIP

SOARE → MASA → SPATIU

CONSTRUCTII (DE REGULA DIN ELEMENTE GRELE) IN CARE MASA ABSORBANTA (AMPLASATA PERIMETRAL, IN INTERIOR SAU CONSTITUIND CHIAR MASA CONSTRUCTIEI) CAPTEAZA ENERGIA RADIANTA, CONVERTIND-O IN ENERGIE TERMICA, PE CARE O CEDEAZA IN FUNCTIE DE NECESITATILE DE CONSUM.

TIPUL B

CONSTRUCTII SOLARE DE TIP

SOARE → CAPTATOR → STOCAJ → CONSUM

CONSTRUCTII USOARE CU ELEMENTE CAPTATOARE ORIENTATE, AMPLASATE PERIMETRAL, CE CAPTEAZA ENERGIA RADIANTA, TRANSFERIND-O (DE OBICEI), PRIN INTERMEDIUL UNUI AGENT TERMIC, SUB FORMA DE ENERGIE CALORICA, UNUI STOCAJ, DE UNDE ESTE APOI EXTRASA CANTITATEA DE CALDURA NECESARA CONSUMULUI.

TIPUL C

CONSTRUCTII SOLARE DE TIP MIXT IN CARE CONLUCREAZA TIPURILE A: SOARE → MASA → SPATIU SI B: SOARE → CAPTATOR → STOCAJ → CONSUM

UTILIZIND PENTRU CAPTAREA ENERGIEI RADIANTE ATIT ELEMENTE CU MASA CIT SI PANOURI CAPTATOARE USOARE.

1

CLASIFICARE

SUBTIPUL A1 CONSTRUCTII IN CARE MASA ABSORBANTA CAPTATOR SI STOCAJ IN ACELASI TIMP ESTE AMPLASATA PE FATADA ORIENTATA CATRE SUD - DE REGULA IN SPATELE UNUI ECRAN DIN STICLA - SI ARE ROLUL DE A RETINE ENERGIA RADIANTA SI DE A O REDA ULTERIOR SUB FORMA DE CALDURA.

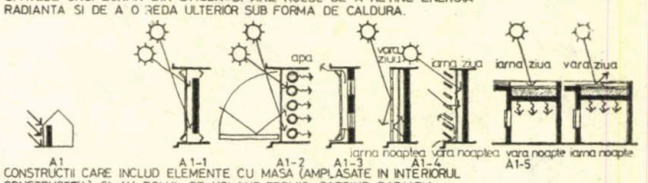

SUBTIPUL A2 CONSTRUCTII CARE INCLUD ELEMENTE CU MASA (AMPLASATE IN INTERIORUL CONSTRUCTIEI) SI AU ROLUL DE VOLANT TERMIC CAPTIND RADIATIA SOLARA SI CEDIND-O APOI SUB FORMA DE CALDURA.

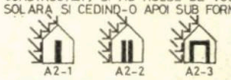

SUBTIPUL A3 CONSTRUCTII CE REACTIONEAZA IN TOTALITATE CA UN CAPTATOR RETININD RADIATIA SOLARA IN MASA CONSTRUITA SI CEDIND-O APOI SUB FORMA DE CALDURA

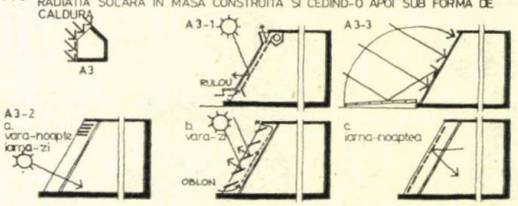

SUBTIPUL B1 CAPTATORUL TRANSFORMA RADIATIA SOLARA IN CALDURA

SUBTIPUL B2 CAPTATORUL TRANSFORMA RADIATIA SOLARA IN ELECTRICITATE PRIN EFECT FOTOVOLTAIC

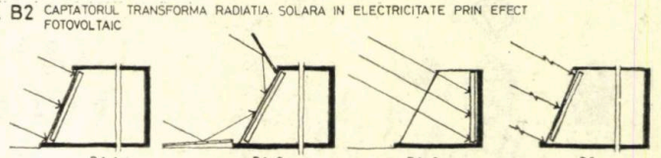

2

lecționa soluțiile de principiu utilizabile în condițiile noastre.

Prezentăm în continuare succint metodologia și etapele studiului.

I. În prima etapă a fost întocmită o documentație care cuprinde fișe documentare cu exemple de locuințe solare. Caracteristicile arhitectural-energetice ale exemplelor analizate, corelate cu datele geoclimatice referitoare la climatul radiativ și la microclimatul geofizic și cu tipurile de conversie utilizate au determinat o grupare a acestora în trei categorii (fig. **1, 2**). Clasificarea propusă a fost operată din punct de vedere arhitectural-constructiv, fiind o clasificare a tipurilor de locuințe solare. Criteriul de bază al clasificării a fost relația dintre radiația solară, elementele captatoare, stocaj și consum.

II. În ideea unei alcătuiri raționale a construcției, în a doua etapă a fost operată o analiză, din punct de vedere termoenergetic și al capacității de captare a energiei radiației solare, a diverselor alcătuiri volumetrice. Analiza își propune optimizarea raportului între volum și suprafața anvelopei în care acesta este conținut și a raportului între suprafața bine orientată și volumul util. Metodologia ce a stat la baza acestei analize a fost structurată pe următoarele probleme: generarea cîmpului de studiu prin producerea alternativelor de volum, (pe tipuri de familii de forme, după reguli de derivare, compunere și asamblare, forme pure, forme derivate, forme compuse, forme cuplate, forme înșiruite, forme grupate, aglomerări), stabilirea unor parametri de descriere și analiză ai volumului și evidențierea celor principali, interpretarea rezultatelor, concluzii (au fost analizate circa 100 de alcătuiri de volum).

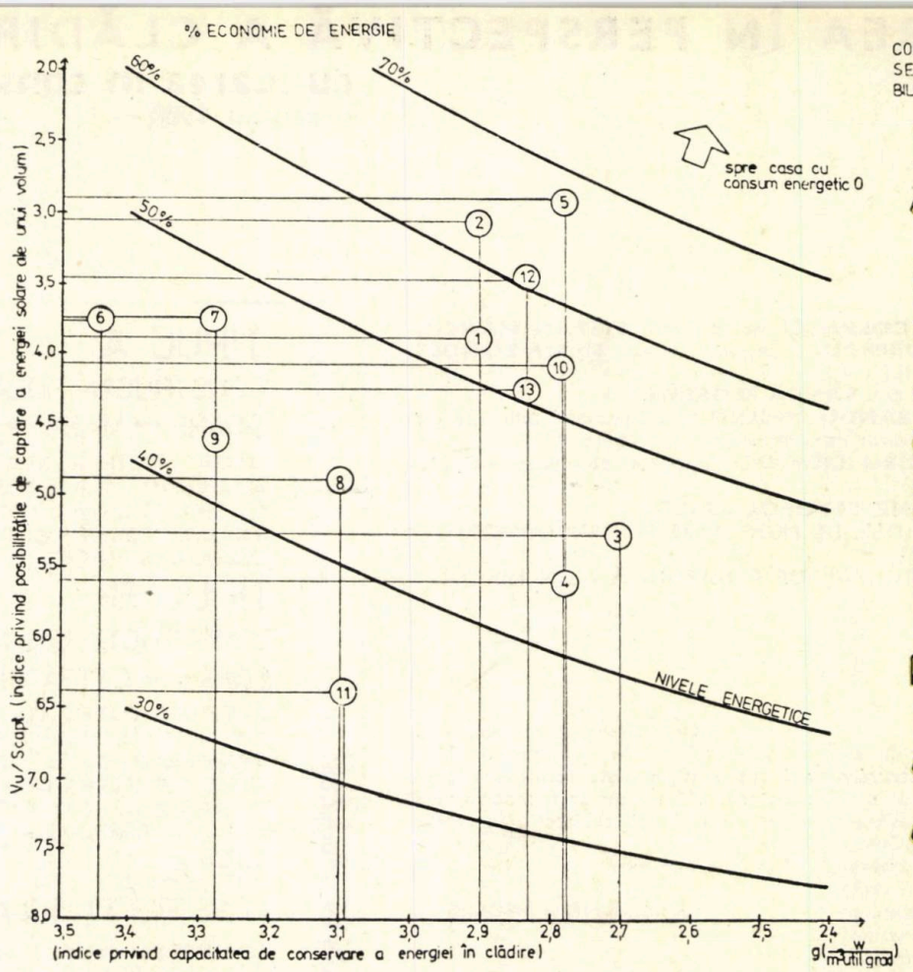

CORELAȚIA DINTRE CAPACITATEA DE CONSERVARE A ENERGIEI ÎN CLĂDIRE ȘI POSIBILITATEA DE CAPTARE A ENERGIEI SOLARE

- Reprezentare grafică a corelației dintre g-indicele privind capacitatea de conservare a energiei (Vezi 2.3; V4,V5,V6,V7) și Vu/S.capt.-indicele privind potențialul de captare a energiei solare (Vezi 2.3-V4,V5,V6,V7) la cele 13 volume alăturate, pentru Ado= 100 m2.
- Graficul poate fi utilizat, alături de alți parametrii, pentru aprecierea efectelor energetice ale dotării solare a unui volum avînd caracteristici termotehnice date.

ANALIZA VOLUM

3

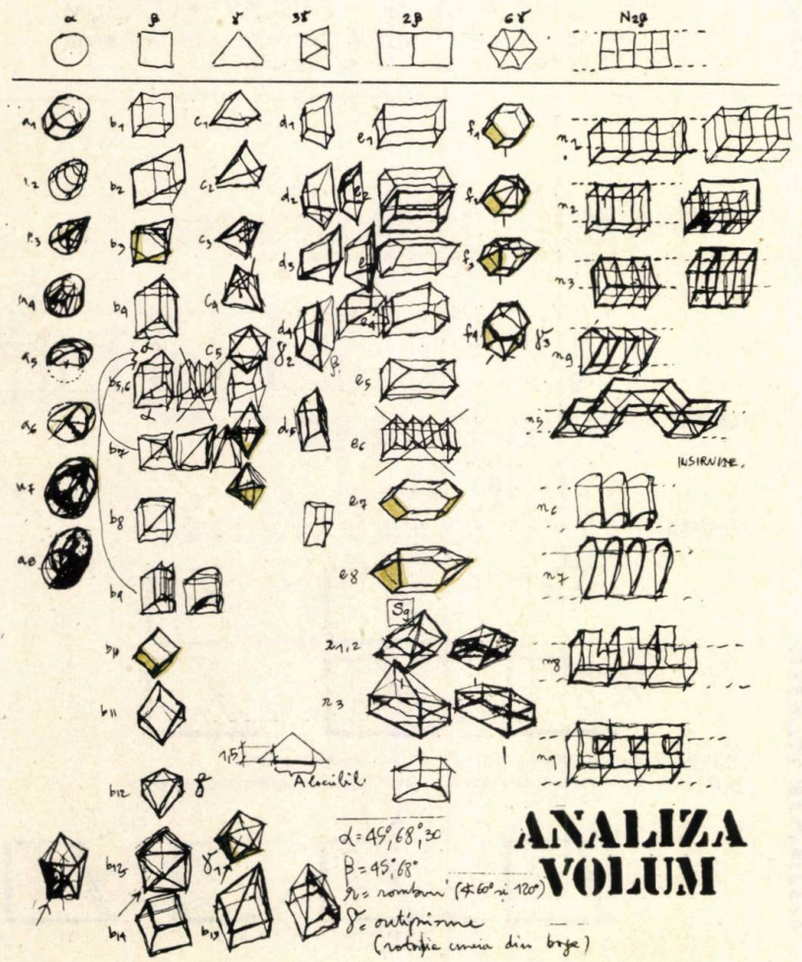

ANALIZA VOLUM

4

III. În cadrul ansamblului de mijloace și măsuri pentru reducerea consumului de combustibil convențional, recuperarea căldurii evacuate prin schimbul de fluide (ape reziduale, aer viciat), reprezintă un procent important ce poate fi economisit din sarcina termică a apartamentului. Recuperarea unei părți din căldura conținută în aerul evacuat din încăperi, pe calea realizării unei circulații organizate a aerului, cu admisie și evacuare controlată a constituit o preocupare permanentă a studiului.

Obiectivul studiului fiind conturarea dezvoltării în perspectivă a clădirilor de locuit cu luarea în considerare a utilizării energiei solare au fost analizate posibilitățile de recuperare a căldurii, (fig. **6**), la care participă energia radiantă solară, fie direct, fie indirect, prin influența pe care o exercită asupra microclimatului și de asemenea au ost propuse rezolvări de detaliu pentru elemente și subansambluri de construcție, în vederea recuperării căldurii (fig. **7, 8**).

IV. Sînt prezentate și două variante de utilizare a energiei solare, pentru încălzirea clădirilor de locuit (agent termic aer).

Varianta « capsulată » (fig. **9**) propune un traseu de circulație a aerului proaspăt, admis pentru ventilarea spațiilor interioare, prin infrastructura construcției și prin pereții mediani. Încălzirea construcției se realizează prin circulația forțată a aerului între pereții dubli ai fațadei (sau prin canale practicate în planșeu).

Varianta « deschisă » (fig. **9**) propune circulația aerului prin infrastructură, stocaj, pereți și încăperi ale construcției, atît în timpul sezonului cald cît și în sezonul rece.

V. Soluționarea clădirilor de locuit (fig. **10**) a evidențiat unele implicații ale utilizării energiei solare asupra conformării și organizării partiului, asupra dispoziției încăperilor în raport cu orientarea clădirii, asupra rezolvărilor de plan:

a. Conformarea și orientarea volumului în vederea conservării energiei în clădire și a captării energiei solare cu un potențial maxim.

b. Zonificarea și ierarhizarea funcțiunilor din punct de vedere termic. Din analiza posibilităților de zonificare a funcțiunilor din punct de vedere al confortului termic, rezultă patru categorii de spații: spații reci (intrări, holuri, casa scării, coridoare de acces în apartamente,

		γ_{11}	γ_{12}	γ_{13}	γ_{14}	γ_{15}	γ_{21} (60°)	γ_{22} (45°)	γ_{31} (60°)	γ_{32} (45°)	γ_4	γ_5 (60°)	$\gamma_{6.1}$	$\gamma_{6.2}$
1	Arie desf constr (Nr de nivele)	100 (1)		105 (2)	110 (3)		110 (3)	110 (3)	110 (3)	105 (2)	105 (2)	105 (2)	110 (3)	
2	Dimensiuni în plan (m)	10×10		7,25×7,25	6,05×6,05		8×8	8,4×8,4	8,8×8,8	10,5×10,5	7,25×7,25	10,28×10,28	8,4×8,4	
3	Volum total	250		263	274,5		299,2	296,4	295	289	298,8	287,3	296,4	
4	Suprafata în plan	100		52,5	36,6		64	70,6	77,4	110,3	52,5	105,7	70,5	
5	Suprafată vitrată	20		20	20		20	20	20	20	20	20	20	
6	Suprafată pereti opaci	80		125	161,5		228	221,1	201,9	190,9	131,4	162,1	121,12	
7	Suprafată învelitoare	100		52,5	36,6		—	—	—	—	52,5	20,3	84,28	
8	Suprafată totală	260		229	240		286,4	283,4	268,4	277,1	235,4	265,8	267,76	
9	Volum total/suprafată totală	0,96		1,15	1,14		1,04	1,05	1,10	1,04	1,27	1,08	1,11	
10	Coeficient g (w/m³grd.)	2,9		2,7	2,78		3,46	3,27.	3,1	3,27	2,77	3,09	2,83	
11	Suprafată fatadă Sud	25	—	36,2	45,4	—	98,4	99,9	77,4	77,9	18,9	45,5	—	—
12	Suprafata de captare Sud	14,4	—	23,4	30,7	—	73,1	74,3	56,4	56,7	12,7	30,8	—	—
13	Supraf de captare în învelitoare	50	50	26,3	18,3	18,3	—	—	—	—	25,3	10,1	—	42,1
14	Volum util/supraf totală captare	3,88	5,00 | 3,04*	5,28	5,60	15,00 | 3,01*	3,77	3,70	4,88	4,63	6,73 | 4,07*	6,42	3,48	5,53 | 4,25
15	Suprafete captare SE, SV	—	40	—	—	80,8	—	—	—	—	37,8	—	105,84	35,3
16	Necesar nominal de căldură pentru încălzire (w)	42070	42070	37150	37830	37830		46520		44470				
17	Necesar combustibil în variantă nesolară													
	a) încălzire (kg.cc./an)	10520	10520	9290	9460	9460		1163		11120				
	b) apă caldă (kg.cc/an)	4920	4920	4920	4920	4920		4920		4920				
	c) total (kg.cc /an)	15440	15440	14210	14380	14380		16550		16040				
18	Economii de combustibil la casa adaptată solar													
	a) încălzire (kg.cc /an)	7540	8630	4675	4080	6200		6590		4765				
	(%)	72	(82)	(50)	(43)	(65)		(57)		(43)				
	b) apă caldă (kg.cc/an)	1200	1200	1200	1200	1200		1200		1200				
	(%)	24	24	24	24	24		24		24				
	c) total (kg.cc /an)	8740	9830	5875	5280	7400		7790		5965				
	(%)	57	64	41	37	51		47		37				

ANALIZA VOLUM

5

6

cămări, loggii sau balcoane închise orientate nord), spații pentru funcțiuni anexe (spălătorii, uscătorii, băi, bucătării, grupuri sanitare, vestibuluri), spații de locuit (camere de zi, dormitoare, holuri, locul de luat masa), spații-seră (loggii, balcoane închise, orientate sud).

c. Organizarea de sere, loggii și balcoane închise pe fațada sud (sud-est, sud-vest), în vederea captării energiei solare.

d. Amplasarea funcțiunilor anexe, a loggiilor și balcoanelor închise pe fațada nord, ca tampon termic.

e. Realizarea unor suprafețe heliocaptatoare maxime, prin amplasarea dormitoarelor și a spațiilor anexe pe fațada sud, astfel ca golurile să fie cît mai mici, prin gruparea și poziționarea ferestrelor în zonele umbrite ale fațadei, prin proiectarea de balcoane și bovindouri cu o geometrie care să reducă umbrirea.

Rezolvarea partiurilor a ținut seama de legislația în vigoare; suprafețele se încadrează în normele din Decretul nr. 68/1975. S-a ținut seama de recomandările și rezolvările curente, realizîndu-se, de regulă, ventilarea directă a tuturor încăperilor, a băilor și bucătăriilor, scara direct luminată, decomandarea funcțiunilor etc.

Toate soluțiile prevăd prepararea apei calde fie în circuit independent (sistem activ), fie în circuitul de încălzire, cu schimbător în stocaj. Se prevede, de asemenea, o sursă adițională.

VI. Am punctat, de asemenea, într-o ultimă etapă, și unele implicații în sistematizarea teritoriului și urbanism, ale

3, 4, 5. *Analiza volumelor din punct de vedere termo-energetic și al capacității de captare (3). Producerea alternativelor de volum (4). Model de analiză (parametrii geometriei și termo-energetici) (5). Graficul corelației dintre capacitatea de conservare a energiei în clădire și potențialul de captare, cu situarea volumelor pe nivele energetice.*

6. *Propuneri pentru o circulație controlată a aerului în clădire, cu recuperare de căldură; utilizînd casa scării (1), prin canale de ventilație (2, 3), în circulație transversală (4, 5).*

VENTILARE CONTROLATĂ

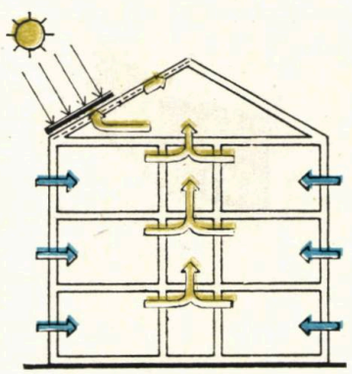

1 ADMISIA LOCALA A AERULUI PRIN FATADA
EVACUAREA CENTRALIZATA A AERULUI VICIAT PRIN CASA SCARII

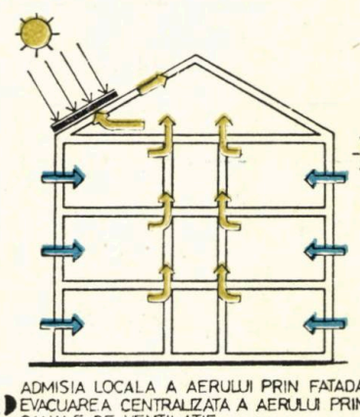

2 ADMISIA LOCALA A AERULUI PRIN FATADA
EVACUAREA CENTRALIZATA A AERULUI PRIN CANALE DE VENTILATIE

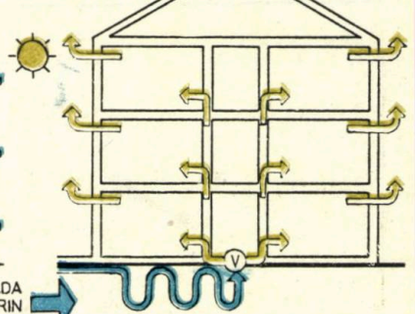

3 ADMISIA CENTR. A AERULUI PRIN CANALE DE VENTILATIE
EVACUAREA LOCALA A AERULUI VICIAT PRIN FATADA

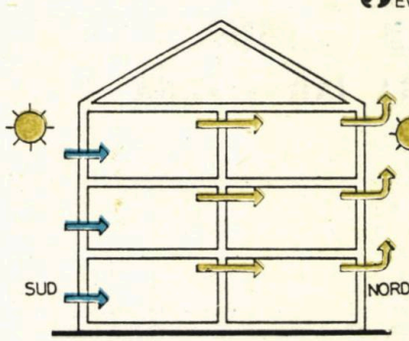

4 ADMISIA LOCALA A AERULUI ACTIVAT SOLAR PE FATADA SUD
EVACUAREA LOCALA A AERULUI PE FATADA NORD

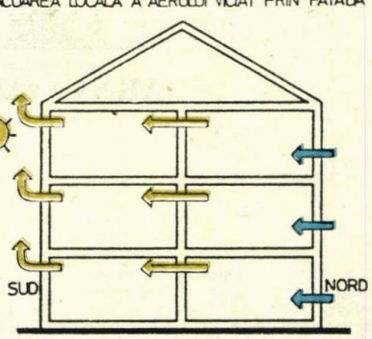

5 ADMISIA LOCALA A AERULUI PE FATADA NORD
EVACUAREA LOCALA A AERULUI PE FATADA SUD (ACTIVATA SOLAR)

SISTEM DESCHIS

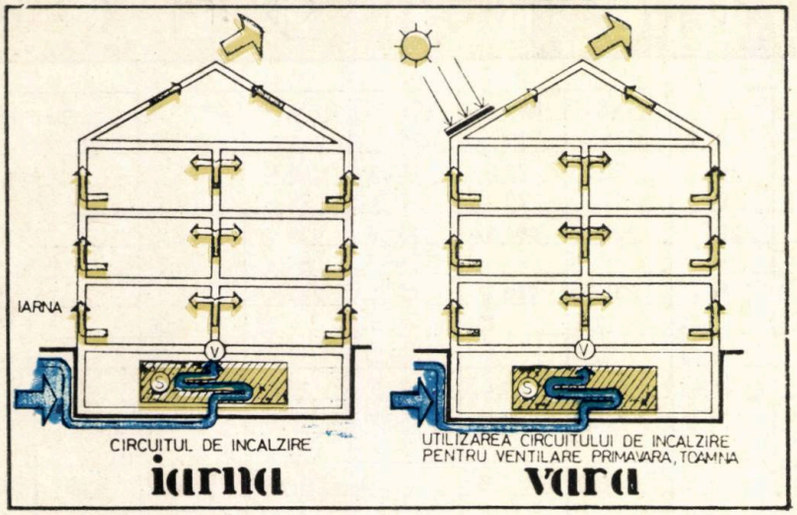

SISTEM CAPSULAT

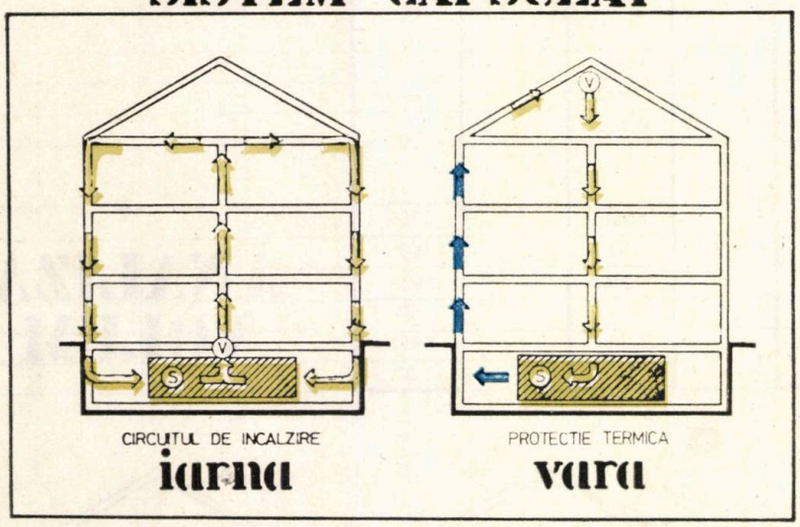

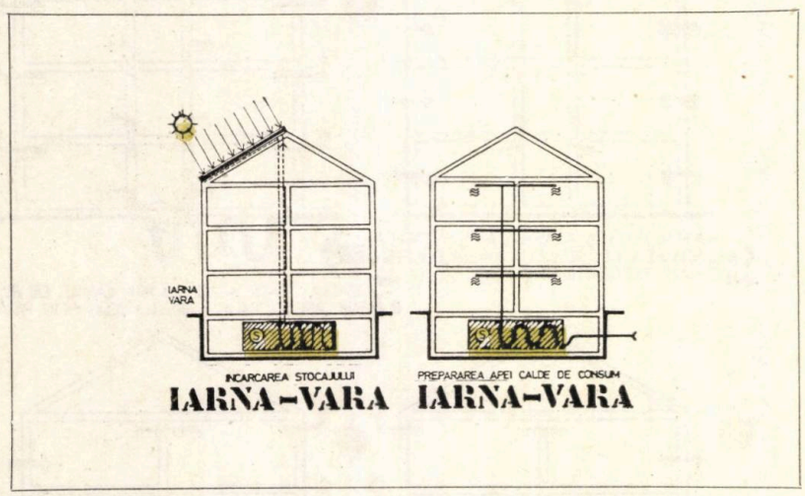

9

ALCĂTUIRI evacuare

EVACUAREA AERULUI PRIN PARAPETUL NIVELULUI SUPERIOR (CU RECUPERARE DE CALDURA IARNA)

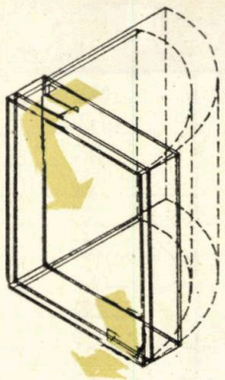

CIRCULAREA AERULUI PRIN TIMPLARIE CU EVACUARE PE LA PARTEA INFERIOARA

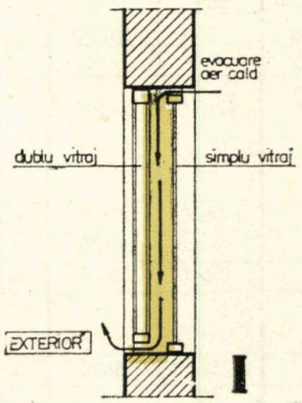

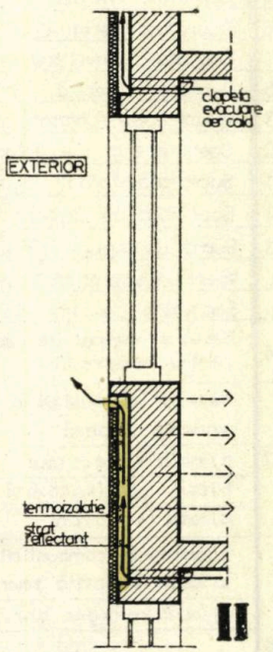

A

LEGENDA

- PERETE CAPTATOR DE TIP SOARE–MASĂ–SPATIU
- SERĂ
- FUNCTIUNI ANEXE: BUCATARIE, BAIE, GRUP SANITAR, DEPOZITARE
- ZONE RECI: CAMARA, VESTIBUL
- SPATII DE LOCUIT

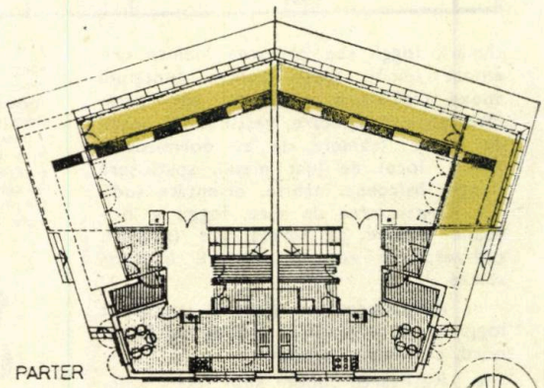

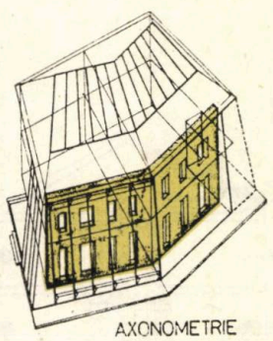

AXONOMETRIE

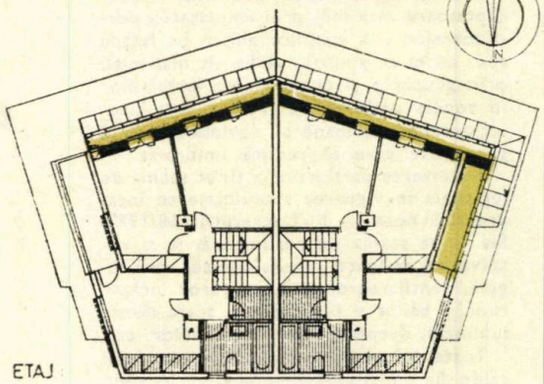

ETAJ

7, 8. Alcătuiri recuperatoare (pentru ferestre, parapete, pereți), utilizate în sistemele de recuperare a căldurii (vezi fig. 7) sau la sistemele de încălzire cu aer (vezi fig. 9). 7. Recuperarea căldurii la evacuarea aerului din încăperi cu activare solară (II, III); 8. Preîncălzirea aerului admis în încăpere — cu sursă adițională (VI, VII), cu trecere prin stocaj (VIII).

9. Sisteme de încălzire cu aer: Sistemul capsular, Sistemul deschis; Încărcarea stocajului și prepararea apei calde de consum se face independent de sistemul de încălzire, pe tot timpul anului.

10. Clădiri de locuit cu conformare specială de partiu, în vederea utilizării energiei solare; Locuințe individuale (A); Locuințe colective P + 3, 4 etaje (B), P + 6, 7, 8 etaje (C), tip duplex (D); Locuințe semicolective — în terase (E).

RECUPERATOARE

UAREA AERULUI PRIN PERETELE EXTERIOR
NIVELULUI SUPERIOR, CU ACTIVARE SOLARA
ECUPERARE DE CALDURA

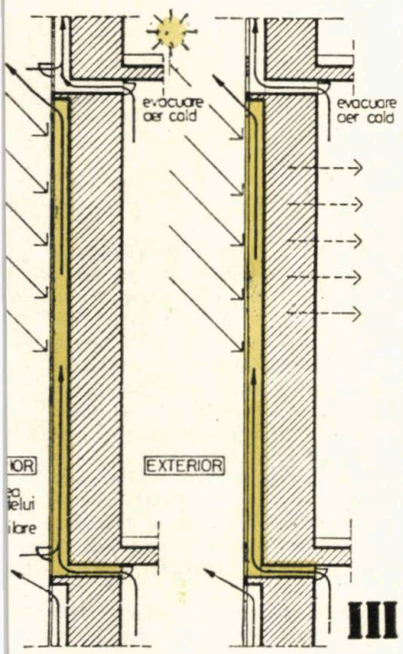

VARA IARNA

EVACUAREA AERULUI PRIN
CANALE DE VENTILATIE
IN PERETI INTERIORI

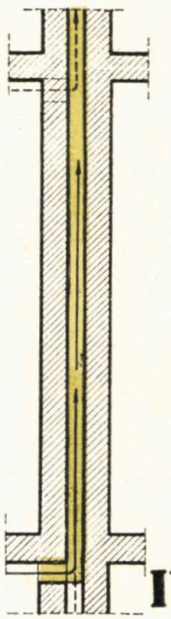

CIRCULAREA CONTROLATA A
AERULUI PRIN TIMPLARIE SI
ADMISIA CU PREINCALZIRE
IN INCAPERE

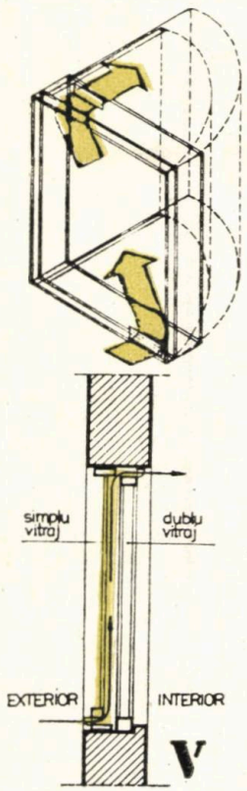

ALCĂTUIRI RECUPERATOARE admisie

CIRCULAREA ACTIVATA
SOLAR, CONTROLATA, A
AERULUI PRIN PARAPET
SI ADMISIA IN INCAPERE
CU PREINCALZIRE

CIRCULAREA CONTROLA-
TA A AERULUI PRIN
PERETELE EXTERIOR AL
NIVELULUI INFERIOR
ACTIVATA SOLAR SI
ADMISIA IN INCAPERE
CU PREINCALZIRE

ADMISIA CONTRO-
LATA A AERULUI
PRIN CANALE DE
VENTILATIE IN
PERETI INTERIORI

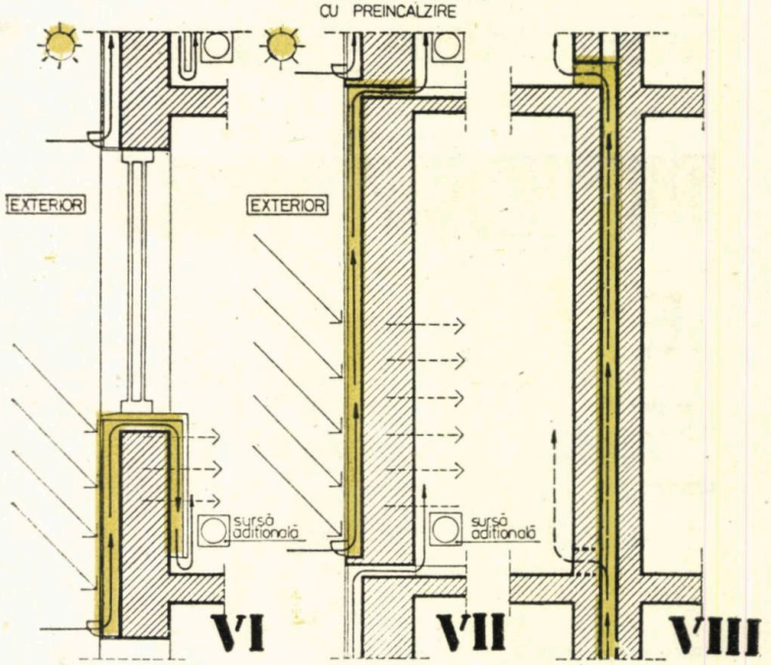

B

LEGENDA

- PERETE CAPTATOR DE TIP SOARE–MASĂ–SPATIU
- SERĂ
- FUNCTIUNI ANEXE: BUCATARIE, BAIE, GRUP SANITAR, VESTIBUL, DEPOZITARE
- ZONE RECI: CASA SCARII NEÎNCALZITA CAMARA, DEBARA, LOGII INCHISE
- SPATII DE LOCUIT

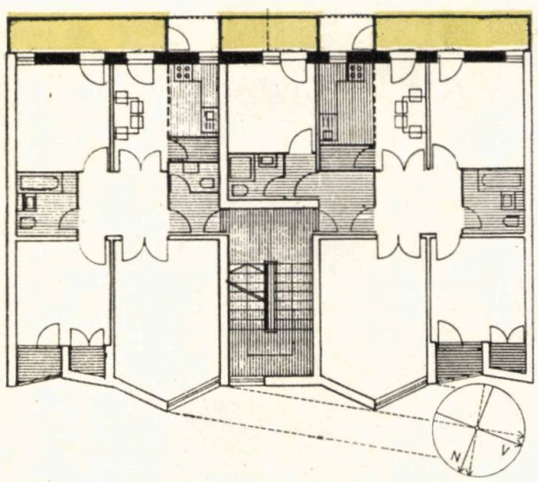

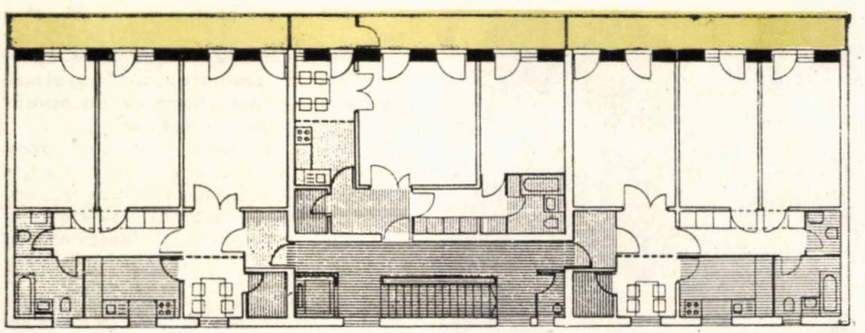

D

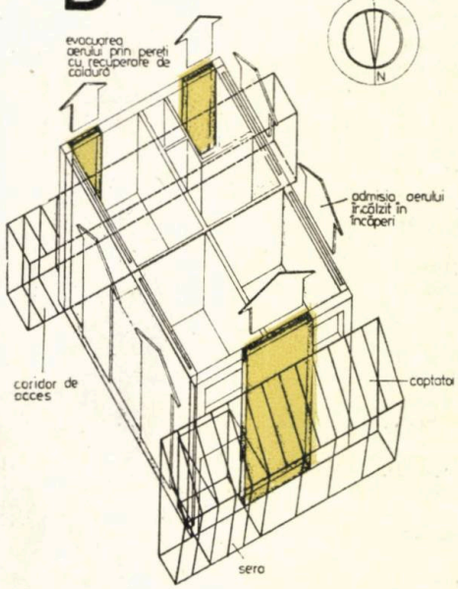

AXONOMETRIE

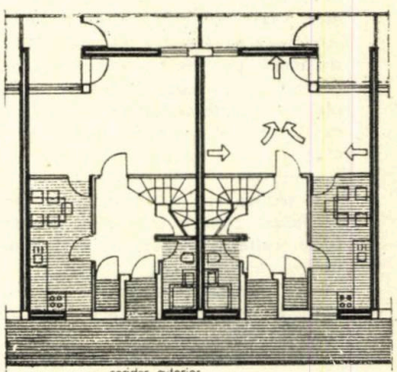

PLAN NIVEL 1

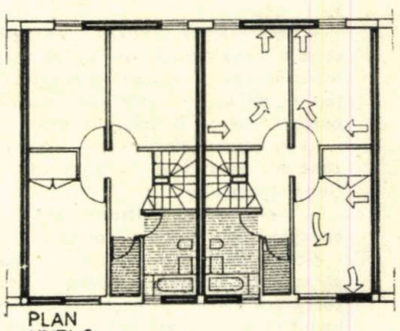

PLAN NIVEL 2

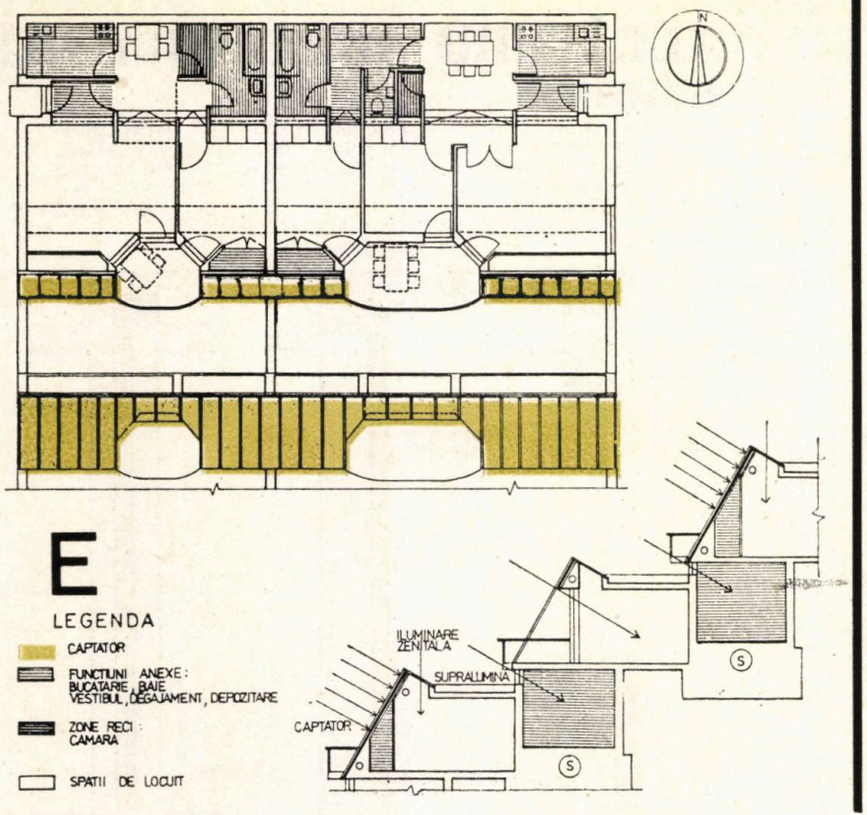

UNELE CONSIDERAŢII PSIHO-SOCIALE PRIVIND FUNCŢIONALITATEA APARTAMENTELOR DE 1-4 CAMERE

Politica partidului şi statului nostru în domeniul construcţiilor de locuinţe conţine în mod explicit atît prevederi de ordin cantitativ cît şi prevederi de ordin calitativ. Acestea vizează cu precădere, pe de o parte, realizarea în întregime a volumului de locuinţe prevăzut şi găsirea de noi soluţii tehnico-constructive, care să permită creşterea eficienţei economice şi, pe de altă parte, îmbunătăţirea funcţionalităţii clădirilor de locuit în vederea creării unor construcţii cu funcţionalitate superioară, cu efecte favorabile asupra ridicării calităţii vieţii *. Îmbinarea armonioasă a deziderateloor de ordin cantitativ cu cele de ordin calitativ presupune o permanentă reconsiderare, nu numai a orientărilor de ordin tehnologic, ci şi evaluarea pe baze ştiinţifice a cerinţelor sociale şi, ca urmare, înlăturarea insuficienţelor de ordin dimensional şi funcţional, astfel încît să se asigure populaţiei condiţii de locuit din ce în ce mai bune.

În contextul acestor preocupări, se încadrează studiile şi cercetările, cu privire la modul de utilizare al apartamentelor cu 1—4 camere, realizate în anii 1978—1980 de către Laboratorul de sociologie din Institutul de proiectare pentru construcţii tipizate — I.P.C.T. — Bucureşti. **

Investigaţiile efectuate în peste 1200 apartamente de diferite tipuri din Bucureşti, Iaşi, Tg. Mureş, Arad şi Constanţa, au scos în evidenţă următoarele concluzii:

1. **O serie de soluţii preconizate de proiectanţi şi aplicate în practică rezistă cu succes examinării critice întemeiate pe cerinţele raţionale de confort ale utilizatorilor, pe aspiraţii ale populaţiei şi pe tendinţe obiective de evoluţie ale factorilor determinanţi ai modului de trai în sfera locuirii:**

— bucătărie cu loc pentru luat masa corespunzător numărului de persoane preconizat;

— bucătărie şi camera de zi amplasate într-o singură zonă diurnă (nescindată) sau comunicînd printr-un spaţiu cu funcţiuni multiple;

— cămara sub formă de cameră;

— vestibulul funcţional (de minimum 7 m²) care preia unele funcţiuni ale camerei de zi;

— apartamente decomandate cu posibilităţi de comunicare între camere, (bucătărie — cameră de zi, dormitor — cameră de zi);

— cameră cu nişă pentru dormit;

— baia şi cămara ventilate direct;

— baia cu loc pentru maşina de spălat rufe.

2. **Pe ansamblu, majoritatea apartamentelor studiate sînt apreciate ca bune şi foarte bune de un număr relativ mic de utilizatori:**

— la apartamentele 1/1 indice de apreciere este de cca 29% — pentru toate categoriile de populaţie sînt locuinţe temporare îndeosebi datorită insuficienţelor de ordin dimensional şi funcţional ale

viitoarei etape de utilizare pe scară largă a energiei solare la clădirile de locuit (şi alte tipuri de construcţii); am evidenţiat acele implicaţii direct determinate de utilizarea acestei forme de energie:

— stabilirea distanţei optime între clădiri, ţinînd seama de latitudine, orientare, regim de înălţime, nivel de însorire; structurarea zonelor de locuit în funcţie de aceşti parametri; orientarea optimă a reţelelor stradale; conformarea şi geometria ansamblurilor de locuit în vederea realizării unei suprafeţe maxime de captare şi a unui indice ridicat de conservare a energiei;

— utilizarea şi modelarea reliefului artificial; constituirea unei anvelope urbane (relief construit) care să beneficieze de însorire maximă;

— utilizarea elementelor naturale: relief, vegetaţie, suprafeţe de apă, apă freatică etc.;

— realizarea unei cooperări energetice între funcţiunile urbane şi echilibrarea, pe ansamblu, a zonelor cu potenţial energetic diferit;

— ierarhizarea tipurilor energetice şi studiul repartizării lor în teritoriu; dimensionarea pe criterii energetice a unităţilor de locuit; implicaţii ale utilizării energiei solare în mediul rural;

— utilizarea efectului microclimatic al zonelor construite; efectul de microclimă al oraşului;

— restudierea (optimizarea) traseelor energetice în oraşe şi teritoriu.

Aceste implicaţii, ca şi altele mai complexe, vor constitui viitoare teme de cercetare pentru proiectarea clădirilor de locuit care utilizează energia solară. Abordarea acestora necesită un cadru larg interdisciplinar, din care nu ar trebui să lipsească energeticienii, fizicienii, termotehnicienii, meteorologii, arhitecţii etc.

Arh. FLORIN COLPACCI
Arh. ŞTEFAN MĂNCIULESCU

* Programul — directivă de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi introducere a progresului tehnic în perioada 1981—1990 şi direcţiile principale pînă în anul 2000, cap. III, pct. 18.

** Colaboratori din proiectare: arh. Alexandra Florian şi colectivul

bucătăriei, băii, spațiului de depozitare și vestibulului;

— la apartamentele 1/2 indicele de apreciere variază între 6—9%, în funcție de soluția de proiectare (indici scăzuți se înregistrează datorită bucătăriei mici și înguste, fără loc de luat masa, cu plită electrică; băi mici fără loc pentru mașina de spălat rufe, cu ventilație indirectă);

— la apartamentele 2/2 indicele de apreciere este de cca. 31% (motive de insatisfacție: bucătărie fără loc de luat masa, vestibul mic, accese comandate, ventilație indirectă la baie și cămară);

— la apartamentele 2/3 indicele de apreciere ia valori între 36—87%, în funcție de soluția de proiectare — indici inferiori se înregistrează la apartamentele cu vestibul mic, bucătărie conformată pe lung și fără loc de luat masa, ventilație indirectă la baie și cămară, indici superiori la apartamentele care în loc de vestibul au un spațiu cu funcțiuni multiple (de peste 7 m²) și au baia și cămara ventilate direct;

— la apartamentele de 3 camere, locatarii sînt satisfăcuți în proporție de 68% de locuința pe care o ocupă, motivele referindu-se în principal la soluția de plan a apartamentului și la circulația decomandată a acestuia; 85% din locatari sînt mulțumiți în exclusivitate de orientarea cardinală a apartamentului;

— la apartamentele de 4 camere, motivele satisfacției se referă la soluția de plan a locuinței, la dimensiunile încăperilor, la circulație decomandată, la dimensiunea bucătăriei (8,44—9,60 m²) și la existența celui de-al doilea grup sanitar.

3. Unele prevederi din normativele în vigoare, precum și anumite soluții de proiectare cerute prin teme de proiectare sau adoptate de proiectanți, diminuează eficiența socială a funcționalității apartamentelor și constituie surse de insatisfacție pentru utilizatori;

a. Din punctul de vedere al realizării funcțiunilor, bucătăria apartamentului 1/2 este solicitată asemănător cu bucătăria apartamentului 2/2: prepară hrana acasă 99% și respectiv 100% din totalul familiilor studiate, fierb rufele 60% și respectiv 78%. Analiza necesarului de echipament și mobilier și gabaritelor de utilizare relevă anumite insuficiențe de ordin dimensional și funcțional:

— bucătăriile cu aria sub 6,50 m² nu asigură înscrierea frontului total de mobilare în gabaritele funcționale de utilizare;

— conformarea bucătăriei pe lung, cu înscrierea în plafonul de 6,50 m² nu asigură loc pentru luat masa;

— modul de rezolvare al unor elemente de detaliu (amplasarea ușii, ghenei de aerisire, corpului de încălzire, spălătorului, mărimea urechilor de zidărie), precum și anumite soluții privind amplasarea bucătăriei în raport cu alte încăperi (baie, cămară, camera de zi), ventilarea etc., diminuează eficiența funcționalității bucătăriei.

b. La apartamentele cu 2 camere locuite de familii formate din 3 persoane, are loc utilizarea intensă pentru dormitul nocturn a camerei de zi. Frecvent, dormitorul matrimonial devine camera copilului, iar camera de zi dormitor matrimonial, cu efectele corespunzătoare asupra organizării și utilizării spațiului. Gruparea spațiilor de circulație într-un spațiu cu funcțiuni multiple de cel puțin 7 m², amplasat în locul actualului vestibul este o soluție apreciată de toți locatarii ca foarte bună, întrucît preia o serie de funcțiuni ale camerei de zi (vizionare T.V. audiții radio, luat masa, joc / lecții copil ș. a.) și permite supravegherea copilului mic de către mamă, în timp ce lucrează în bucătărie, precum și participarea ei la viața și activitatea membrilor familiei reunite după o zi de muncă. Existența unui asemenea spațiu multifuncțional îmbunătățește simțitor locuirea familiilor formate din trei persoane și sporește eficiența socială a spațiilor de circulație.

La apartamentele de 3 camere, în camera de zi se desfășoară o varietate de activități (servirea mesei duminica, primirea invitaților, vizionarea emisiunilor T.V., diferite activități recreative și de bricolaj), această încăpere avînd funcția de cameră de zi — așa cum a existat ea în concepția proiectantului; modificări aduse funcției de cameră de zi (dormitor nocturn pentru un membru al cuplului sau pentru unul din copii) depind de componența numerică a familiei (pe sexe și vîrste); de muncă în schimburi a unui membru al familiei.

La apartamentele de 4 camere, camera mare este ocupată în principal de familie pentru activități caracteristice funcției pentru care a fost proiectată (odihna după-amiază, servirea mesei duminicale, primirea invitaților, studiu sau pregătire profesională, activități de relaxare, jocul copiilor etc.).

c. La toate tipurile de apartamente, indicii de insatisfacție pentru protecția fonică (îndeosebi a camerelor de locuit), între apartamente și față de mediul exterior, sînt relativ ridicați — variază între 21%—58% și respectiv între 6%—80%, în funcție de vecini și vecinătăți — amplasarea urbanistică a apartamentelor cu 1—2 camere, care de regulă sînt cu simplă orientare, are o importanță deosebită în asigurarea protecției fonice, termice și însoririi. Deoarece apartamentele de 3 și 4 camere au, de obicei, dublă orientare, insatisfacțiile referitoare la orientarea stradală și cardinală sînt atenuate; acest tip de orientare facilitează relativa izolare de zgomotul străzii și de vecini, asigurînd și o protecție termică.

d. Principalele insatisfacții în legătură cu spațiile sanitare se referă la: ventilația indirectă (nemulțumiți 45—55%), calitatea instalațiilor (8—43%), finisajul pereților (49—61%), relația baie — bucătărie (30—49%) nemulțumiți că baia este departe de bucătărie (și întîmpină greutăți cu transportul rufelor la / de la fiert), lipsa spațiului pentru mașina de spălat rufe (nemulțumiți 17—39%). Pentru evitarea aglomerării dimineața la baie între 35—75% din totalul locatarilor consideră că ar fi mai practic dacă WC-ul ar fi separat de camera de baie.

e. Insatisfacțiile utilizatorilor privind spațiile de depozitare se referă la: ventilația indirectă la cămară (24—59% nemulțumiți), lipsa ventilației la debara, lipsa rafturilor la cămară.

f. Frecvența și intensitatea utilizării loggiei / balconului este funcție de tipul și lățimea (1,40 m) acestuia, dar mai ales de orientarea cardinală (sud, sud-vest) și amplasarea urbanistică — loggiile orientate sud, sud-vest-vest și amplasate înspre spații verzi / artere puțin circulate întrunesc indici superiori (55—70%) de utilizare zilnică pentru activități recreative sau / și lucrative.

g. Spălătoriile și uscătoriile sînt mai intens utilizate în blocurile de apartamente cu 1 cameră (4—16% și respectiv 4—42%), decît în cele cu 2 camere (2% și respectiv 9%) — existența în gospodărie a mașinii de spălat rufe vizavi de echiparea rudimentară sau necorespunzătoare are un rol însemnat în acest sens.

h. Insatisfacțiile cu privire la colectarea-evacuarea gunoiului se referă la amplasarea prea departe a platformelor exterioare (10—23% nemulțumiți) sau la faptul că tubul vertical de colectare nu are ventilație corespunzătoare sau se blochează și emană mirosuri neplăcute, atît în casa scării cît și în apartamente (nemulțumiți de soluție cca. 37% din totalul locatarilor).

4. Insuficiențele în domeniul calității materialelor de construcție și execuției construcției, precum și cele în domeniul producției de echipament și mobilier sau / și în cultura de locuire a populației, accentuează dificultățile și, respectiv, gradul de insatisfacție al utilizatorilor.

Concluziile menționate au condus la următoarele recomandări:

A. **Pentru activitatea de proiectare tip:**

a. Evitarea soluțiilor care presupun conformarea bucătăriei pe lung, din care rezultă lungime de front mare în detrimentul locului de luat masa; prin aceasta s-ar putea asigura și la apartamentele 2/2, la limita superioară a plafonului (6,50 m²), bucătării cu loc pentru luat masa, cu efecte favorabile asupra creșterii satisfacției locatarilor.

b. Acordarea atenției cuvenite elementelor de detaliu — amplasarea ghenei de aerisire, a ușii, ochiului mobil la fereastră etc — sporește eficiența spațiului bucătăriei.

c. Asigurarea grupării baie — bucătărie * adoptînd soluții avantajoase organizării spațiului în bucătărie — amplasarea spălătorului în frontul de lucru ținînd seama de fluxul operațiilor la prepararea hranei — economie de timp și efort din partea gospodinei.

d. Adaptarea unor soluții care să conducă la eliminarea unuia din cele două locuri de luat masa, prin separarea zonei de preparare de locul de luat masa care ar deveni o prelungire a camerei de zi — sporește eficiența spațiului pentru luat masa și facilitează participarea gospodinei la viața și activitatea familiei.

e. La apartamentele 2/3, gruparea vestibulului și spațiilor de circulație într-un spațiu multifuncțional, care să preia o serie de funcțiuni ale camerei de zi care de fapt este dormitor, sporește eficiența spațiilor de circulație, facilitează supravegherea copilului mic și participarea gospodinei la viața de familie în timp ce lucrează în bucătărie, asigură condiții de locuit îmbunătățite, relativ comparabile cu utilizatorii apartamentelor 3/3. Practica de proiectare a confirmat posibilitatea încadrării unui asemenea apartament în aria plafon, iar practica socială a confirmat avantajele și eficiența unei asemenea soluții.

f. Asigurarea ventilației directe la baie și cămară **.

g. Conformarea camerei de zi cu nișă pentru dormit — facilitează izolarea relativă a locului de dormit de restul camerei (îndeosebi la apartamentele 2/3) și este favorabilă unor soluții prin care se asigură ventilație directă la baie și cămară.

h. Seriile de clădiri din proiectele tip să cuprindă secțiuni care să permită adaptatorilor posibilitatea de alegere a variantei corespunzătoare situației date — previne dezavantajele datorate amplasamentelor nefavorabile (de exemplu, spre artere intens circulate, zone zgomotoase, orientare nord și est, spre zone poluate), sporește eficiența protecției fonice și termice.

i. Asamblarea apartamentelor cu o cameră în altă concepție funcțională a unităților de locuit în secțiuni și tronsoane cu mai puține apartamente la scară, care să conducă la o intrare în clădire și un hol de acces mai intim, mai ales pentru populația vîrstnică.

B. **Pentru activitatea de directivare:**

a. Reconsiderarea ariei bucătăriei la apartamentele 1/2, pe baza necesarului de echipament și mobilier și a gabaritelor de utilizare a acestuia, are efecte favorabile asupra creșterii satisfacției locatarilor și diminuării sentimentului de inechitate socială;

— maximizarea ariei locuibile cu respectarea limitelor ariei utile / tipuri de apartamente — favorizează soluții care conduc la creșterea indicelui de utilizare a ariei utile;

— reexaminarea oportunității asigurării concordanței dintre destinația apartamentelor 1/1 și 2/2 pentru diminuarea numărului de apartamente locuite în condiții de supradensitate, cu efecte pozitive asupra satisfacției populației pentru condițiile de locuit.

b. Îmbunătățirea calității materialelor de construcție (instalații, tîmplărie, pardoseli) și calității execuției clădirilor de locuit prin înlăturarea deficiențelor (fisuri și finisaje necorespunzătoare la pereții interiori, condens și igrasie la pereții exteriori, izolație proastă la terasă etc.) — are efecte favorabile asupra confortului și stării de sănătate.

c. Perfecționarea activității în domeniul producției de echipament și mobilier pentru locuințe, (asigurarea concordanței dintre gabaritele acestora și dimensiunile spațiilor pe tipuri de apartamente) cu implicații asupra reducerii consumului de materiale și sporirii confortului locuințelor.

d. Orientarea cercetărilor și studiilor de arhitectură și sociologie către o tematică prioritară, care să conducă la creșterea eficienței sociale a locuințelor și prelungirilor ei.

Constatările și concluziile desprinse din investigația sociologică asupra modului cum sînt folosite de către utilizatori, apartamentele de 1—4 camere sînt de natură să sugereze o serie de modalități de perfecționare a proiectării clădirilor de locuit în sensul îmbogățirii cu date de ordin psihosocial. Pe de altă parte, constatările de acest ordin pot servi la o mai bună orientare a acțiunii de educare a locatarilor, în vederea utilizării cît mai raționale a apartamentelor, a creșterii continue a gradului de confort în locuințe.

VICTORIA BĂRBUȚĂ
Dr. CEZARINA NICOLAU
cercetători științifici — Laboratorul de sociologie al I.P.C.T.-București

* Aplicată în proiecte tip elaborate de I.P.C.T. și aprobate prin Decretul Consiliului de Stat nr. 418/30 decembrie 1980

** Introdusă în Normativul de proiectare nr. 15/1979.

STUDIU DE PROTOTIPURI MODEL PENTRU BUCĂTĂRII

COLECTIV DE PROIECTARE
Arhitectură: arhitecții **ALEXANDRA FLORIAN** (șef proiect), **FLORIN COLPACCI, ȘTEFAN MĂNCIULESCU**
Instalații: inginerii **ȘERBAN VASILESCU** și **GHEORGHE SAVOPOL** (termice), tehn. **DANA MARCU** (sanitare)
PROIECTANT: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Am considerat că studiul elaborat în I.P.C.T., în anul 1979, poate fi util în activitatea curentă de proiectare, ca un fel de îndreptar pentru proiectarea bucătăriilor — chiar dacă premizele de la care pleacă acest proiect nu reprezintă încă o realitate. De asemenea, considerăm că o revizuire a modului de organizare a bucătăriilor este necesară și trebuie făcută, în ideea că, cu timpul, producătorii de mobilier și echipament pentru bucătării vor realiza mult așteptata modulare funcțională a pieselor de mobilier, ca și unificarea și coordonarea dimensională dintre mobilier și echipament.

IPOTEZE. Trebuie precizat că ipoteza, în care a fost considerat necesarul de mobilier pe familii (conform studiului elaborat de Institutul de arhitectură « Ion Mincu »), corespunde unei anume viziuni asupra evoluției bucătăriei ca zonă de preparare și loc de luat masa. Astfel, s-a evaluat ca o necesitate echiparea maximală a bucătăriilor, ceea ce înseamnă de fapt previziunea unui mod de viață, a unui buget de timp liber și chiar a unor condiții de confort care să nu modifice legislația și actele normative în vigoare. (Ar fi fost de presupus, poate, ca ipoteze de pornire a studiului și alte soluționări ale funcțiunii de alimentație la nivel urban, « în » și « în afara » locuinței, cu implicații asupra organizării bucătăriei. De exemplu, extinderea producerii semipreparatelor sau generalizarea unei rețele de alimentație publică de tip bucătărie de bloc — autoservire — expres — cantină, care ar putea avea ca urmare reducerea timpului petrecut în bucătărie, a volumelor de depozitare, a suprafeței încăperii și poate chiar modificarea unor relații funcționale în cadrul apartamentului).

O altă condiție de temă în proiectarea modelelor de bucătării a constituit-o și conformația mobilierului — propunere a Secției de design din Institutul de arte plastice « N. Grigorescu », în cadrul unui studiu de mare anvergură* pe probleme de echipament și mobilier pentru locuințe. Trama modulară propusă de colaboratori de la Secția de design acceptă pe lîngă modulul de 15 cm și un « modul parazit » de 55 cm.

METODOLOGIE Etapele urmate pe parcursul studiului au fost: 1. Investigarea, inventarierea și clasificarea bucătăriilor din proiecte tip 2. Analiza modului de echipare și modulare a acestora 3. Optimizarea situației existente fără a antrena modificări structurale sau de partiu 4. Propuneri de prototipuri.

1

ECHIPAMENT SI MOBILIER			DIMENSIUNI PREFERENTIALE -cm-	NR. PIESE / TIP FAM. DE BAZA				SUPLIMENTAR			
DEPOZITARE	LUCRU	ODIHNA		1 PERS.	2 PERS.	4 PERS.	6 PERS.	1 PERS.	2 PERS.	4 PERS.	6 PERS.
	MASINA GATIT		60×55(60)-ADINCIME	1	1	1	1				
	CUPTOR		60×55(60)	1	1	1	1				
	SPALATOR		(45)90×55(60)	1	1						
			135×55(60)			1	1				
	FRIGIDER		60×68	1	1	1	1				
	MASINA SPALAT VASE		60×55(60)			1	1				
	MASINA SPALAT RUFE		60×55(60)		1	1	1				
DULAP MASA			45×55(60)	1	2	3	3				
DULAP SUSPENDAT			45×35	4	4	5	5				1
	FRONT LUCRU		45×55(60)	1	2	2	2			1	1
	MASA		60×90		1						
			70×110			1	1				
		SCAUN	40×40	1	2	4	5				1

2

SUS / JOS	M. GATIT a.	CUPTOR b.	SPALATOR c.	FRIGIDER d.	M. SPALAT VASE e.	M. SPALAT RUFE f.	DEPOZITARE g. MODUL FIZIC		DEPOZITARE g. TOTAL	FRONT LUCRU h. MODUL FIZIC	FRONT LUCRU h. TOTAL	FRONT GENERAL
1/2	60/b	a/60	90	60/f	—	d/60	h/90	—	90	90/g	90	300
	60/g	60/f	90	h/60	—	b/60	—	30	90	30/g	90	330
	60/b	a/60	90	h/60	—	—	h/60	—	90	30/g	150	300
	60/g	60/e	90	h/60	b/60	h/60	h/30	—	90	—	150	360
1/1	45/b	a/45	45	60/f	—	d/60	h/90	—	90	90/g	90	240
NOTA:	- dimensiunea optima de front = 300-330 cm - varianta minimă utilizează module de 45 cm pentru mașina de gătit și spălător											
2/3	60/b	a/60	90	60	—	h/60	h/135	—	135	135/g	195	405
3/4	60/b	a/60	90	60	60/f	e/60	h/135	—	135	135/g	135	405
	60/g	60/f	90	60	h/60	b/60	h/75	30	135	75/g	135	435
	60/b	a/60	135/g-45	60	—	h/60	h/75	30	120	75/g	135	450
	60/b	a/60	135	60	60/f	e/60	h/135	30	135	135/g	135	480
	60/b	a/60	135	60	—	60/g	h/75	30	195	60/g	135	480
NOTA:	- dimensiunea optimă de front = 405-435 cm											
SUS / JOS	M. GATIT a.	CUPTOR b.	SPALATOR c.	FRIGIDER d.	M. SPALAT VASE e.	M. SPALAT RUFE f.	DEPOZITARE g. MODUL FIZIC		DEPOZITARE g. TOTAL	FRONT LUCRU h. MODUL FIZIC	FRONT LUCRU h. TOTAL	FRONT GENERAL
4/5	60/b	a/60	135	60	—	h/60	h/135	—	135	135/g	195	450
5/7	60/b	a/60	135/g-45	60	—	h/60	h/90	30	135	90/g	150	435
	60/b	a/60	135	60	60/f	e/60	h/135	30	135	135/g	135	480
	60/b	a/60	135	60	h/60	h/60	h/135	30	135	135/g	255	540
	60/g	60/g	135	60	60/f	e/60	—	30	255	135/g	135	540
	90/b	a/90	135	60	h/60	h/60	h/135	30	135	135/g	255	570
NOTA:	- dimensiunea optimă de front =450-480 cm											

* « Studii și cercetări pentru fundamentarea politicii economice în domeniul fabricării echipamentului pentru locuințe, inclusiv proiecte și prototipuri model pentru bucătării, băi și spații de depozitare » — autori arhitecții Popa, Calboreanu, Echeriu, Simiraș și alții.

3

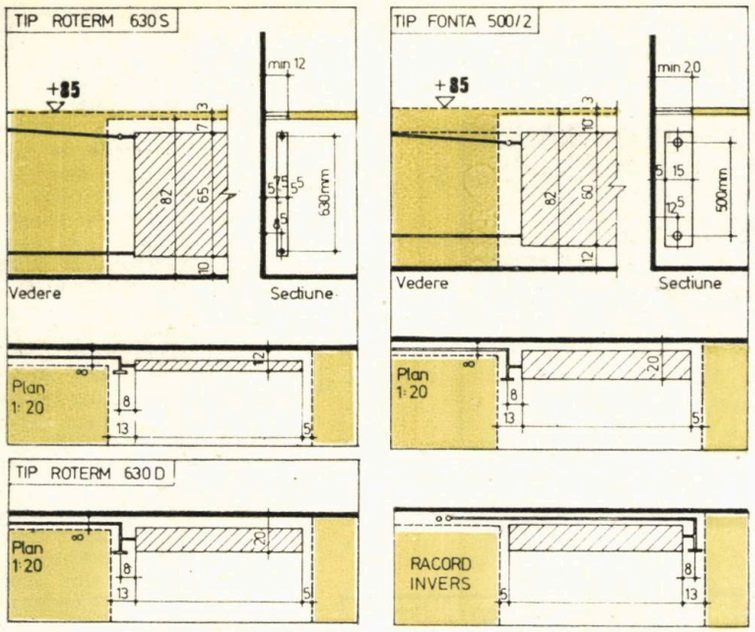

5

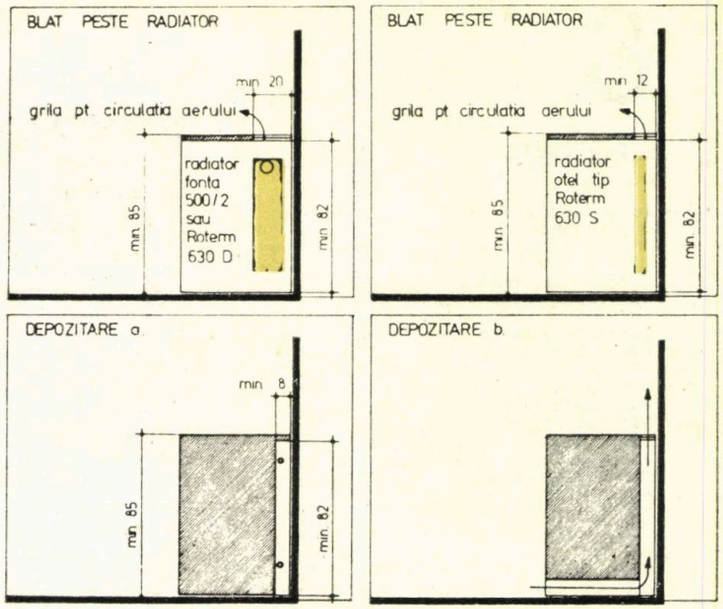

a. Rezolvarea racordurilor pentru radiator în spatele mobilierului

b. Prevederea unei circulații de aer în spatele mobilierului, în variantele cu radiator amplasat lateral, pentru evitarea condensului pe peretele exterior

4

POZITIONARE COLOANE

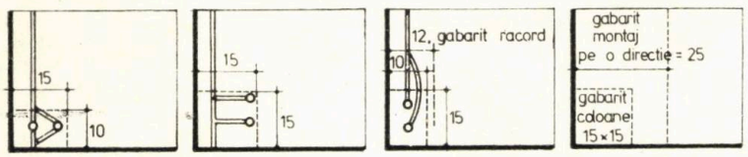

6

3/4 — S=8,28m²

PROIECT IPCT 772/1 R PE 1978
PANOURI MARI
P+8 ETAJE GR. 8 SEISMIC

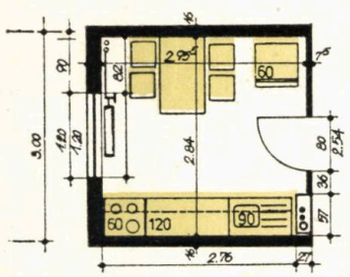

OBSERVATII

1.- nu se poate amplasa maşina de spălat rufe (şi vase)

3.- frigiderul nu e inclus în front

4.- nu e posibilă extinderea frontului în dreptul ferestrei

ANALIZA CANTITATIVA
MOBILIER

FRONT TOTAL MOBILARE		EXISTENT	270+60 ☆
		NECESAR	4,05-4,35
FRONT DE LUCRU		EXISTENT	1,20 ☆
		NECESAR	1,35
DEPOZITARE	SUS	EXISTENT	2,70
		NECESAR	2,25
	JOS	EXISTENT	1,20 ☆
		NECESAR	1,35

7

3/4 — PROPUS S=8,13m²
EXISTENTS = 8,28m²

PROIECT IPCT 772/1 R PE 1978
PANOURI MARI
P+8 ETAJE GR. 8 SEISMIC

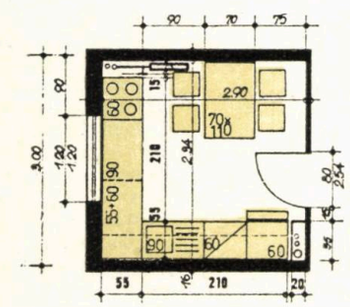

OBSERVATII

3. - se propune front în L cu extinderea în dreptul ferestrei

- frigiderul, maşina de spălat rufe (şi vase) incluse în front

5. - ghenă instalaţii 20 - 55 cm

- se propune scoaterea radiatorului de sub fereastră, pentru extinderea frontului de mobilare (aragaz, front de lucru cu depozitare)

ANALIZA CANTITATIVA
MOBILIER

FRONT TOTAL MOBILARE		PROPUS	4,20
		NECESAR	4,05-4,35
FRONT DE LUCRU		PROPUS	1,50
		NECESAR	1,35
DEPOZITARE	SUS	PROPUS	2,65
		NECESAR	2,25
	JOS	PROPUS	1,50
		NECESAR	1,35

1. NECESARUL DE MOBILIER PE FAMILII *(după studiul realizat de I.P.C.T. şi Institutul de arhitectură « Ion Mincu » — « Studiu privind modularea şi dimensionarea elementelor pentru clădiri de locuit » — 1978)*
2. IPOTEZE DE MOBILARE *(după o propunere a Institutului de arte plastice « N. Grigorescu » — Secţia design), cu luarea în considerare a necesarului de mobilier. Piesele de mobilier şi echipamentul sînt modul de 15 cm; ele pot fi amplasate peste sau sub blatul de lucru.*
3. POZIŢIONAREA CORPURILOR DE ÎNCĂLZIRE — *Condiţii de proiectare. Bucătăriile model au corpuri de încălzire din oţel sau fontă*
4. POZIŢIONAREA COLOANELOR — *Propunere de gabarite modulare*
5. CONDIŢII DE CONFORMARE A MOBILIERULUI, *în zona radiatorului şi sub fereastră, în cazul montării corpurilor de încălzire pe un perete lateral*
6. ETAPA 1. BUCĂTĂRII DIN PROIECTE TIP — *Investigare, inventariere şi clasificare (Steluţele indică cantităţi insuficiente)*
ETAPA A 2-A BUCĂTĂRII DIN PROIECTE TIP — *Analiză mobilare*
7. ETAPA A 3-A BUCĂTĂRII DIN PROIECTE TIP. *Optimizarea modulului de organizare al bucătăriilor* 8, 9, 10, 11, 12, 13. ETAPA A 4-A — PROPUNERI DE PROTOTIPURI

a. Punctajul observaţiilor este: 1. cantitativ 2. modulare-gabarite 3. funcţionalitate 4. conformare 5. instalaţii
b. Ferestrele cu H parapet de minimum 90 cm şi sînt prevăzute fie cu cercevea fixă la partea inferioară (cu ochi mobil), fie cu deschidere oscilo-basculantă
c. Cotele interioare, generale sau de urechi, sînt măsurate la faţa finită a peretelui

8

OBSERVATII

1.- locul de luat masa este dimensionat la minimum şi rezolvat în front

3.- frigiderul, maşina de spălat rufe sînt incluse în front

- mobilare în L cu front în dreptul ferestrei

4.- dimensionarea bucătăriei conform necesarului de mobilare şi gabaritelor de utilizare, conduce la o depăşire a suprafeţelor minime, conform Normelor Provizorii : 4,9 mp faţă de 3,5 - 4,5 mp

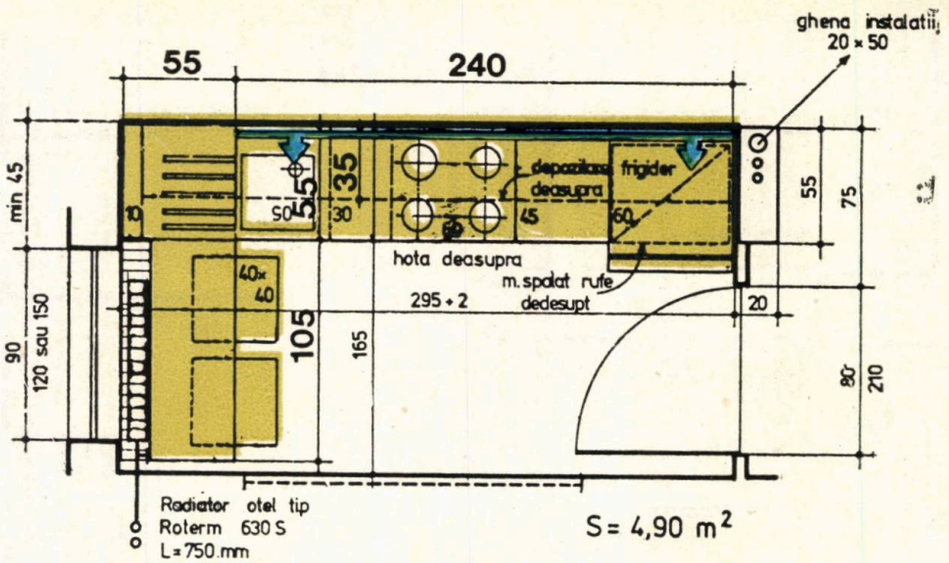

1/2	M.GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M.SPALAT VASE	M.SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	60 / JOS	90	SUS /		60 / JOS	45	30	180	390

9

OBSERVATII

3.- frigiderul, maşina de spălat rufe, maşina de spălat vase sînt incluse în front

- cămară cu acces din bucătărie, ventilată direct

4.- mobilare liniară

- conformarea bucătăriei pe lung, în condiţiile amplasării necesarului de mobilier şi respectînd gabaritele funcţionale, conduce la atingerea plafonului maxim de arie, prevăzut în Normele Provizorii : 8,5 mp

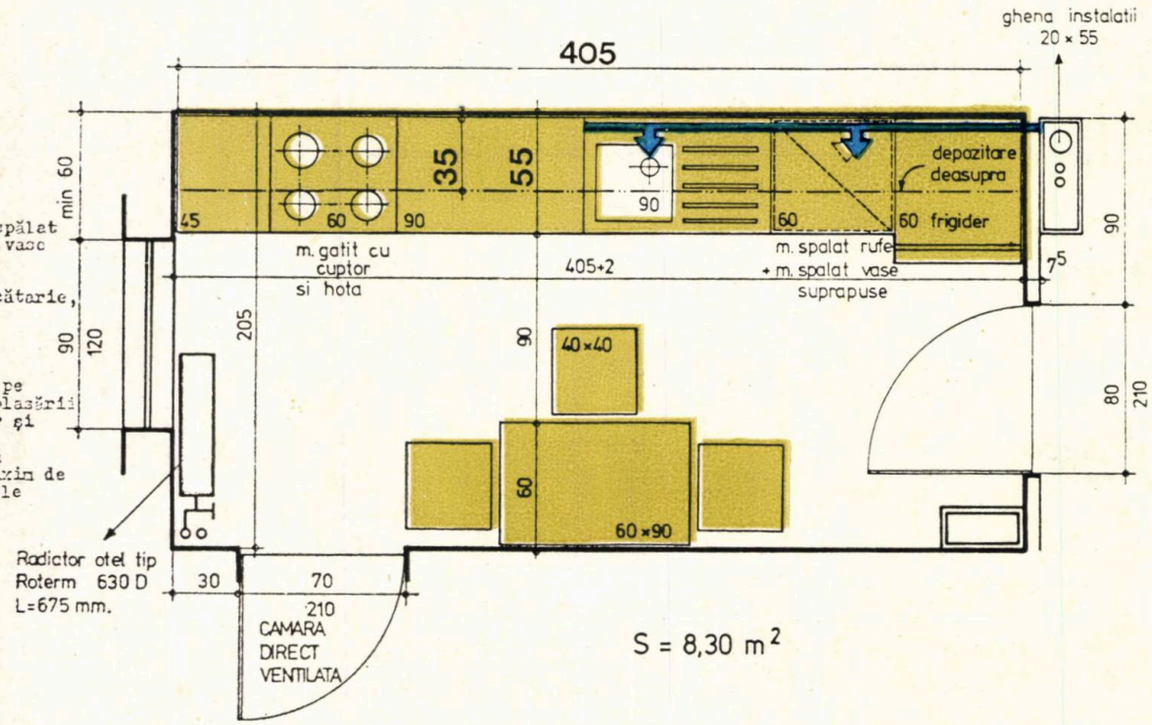

2/3	M.GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M. SPALAT VASE	M.SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	60 / JOS	90	60	SUS / 60	60 / JOS	135		135	405

ÎNCADRARE ÎN SUPRAFEŢE. O primă constatare este că necesarul de mobilare (în ipoteza considerată) nu înregistrează o creştere liniară în funcţie de numărul de persoane, deşi legislaţia prevede creşterea suprafeţei bucătăriilor progresiv, proporţional cu numărul de persoane. O a doua este că necesarul de mobilier nu înregistrează o creştere importantă între apartamentele cu 2 şi cele cu 4—5 camere. Astfel, studiul arată că suprafeţele minime din legislaţia actuală, pentru bucătăriile de la apartamentele mici (1—2 camere), nu satisfac cerinţele unei echipări complete, în timp ce pentru apartamentele de 4 şi 5 camere, acestea sînt acoperitoare chiar în variantele maximale.

MODULARE. Un element important prin repercusiunile pe care le are asupra conformării de ansamblu şi a rezolvărilor de detaliu, îl constituie modularea. S-a propus generalizarea modulului de 15 cm, atît în proiectarea spaţiilor destinate bucătăriilor, cît şi în realizarea (de către producători) a mobilierului şi echipamentului. Toleranţele admise faţă de cotele finite ale elementelor încăperii sînt de ± 2 cm.

CONFORMARE. Observaţii făcute pe tot parcursul studiului arată că, în general, amplasarea cămării cu acces din bucătărie — în diferite variante — antrenează dificultăţi în rezolvarea partiului apartamentului şi mai ales în desfăşurarea corectă a funcţiunilor specifice din interiorul bucătăriei.

MOBILARE. Au fost abordate trei variante (clasice) de organizare a frontului de lucru: liniară, în **L** şi cu fronturi paralele.

Frontul liniar, o rezolvare ideală la apartamentele mici la bucătăriile pentru familii cu 3—5 membri duce la o desfăşurare mare a încăperii pe o singură direcţie; amplasarea locului de luat masa face ca bucătăriile să depăşească suprafeţele normate. Frontul de lucru în **L,** cu întoarcerea frontului în dreptul ferestrei, sau pe peretele opus acesteia, reprezintă o soluţie curentă, cu următoarele avantaje: dimensiuni gabaritice şi funcţionale

10

OBSERVAȚII

3.- frigiderul, mașina de spălat rufe, mașina de spălat vase, sînt incluse în front

- cămara ventilată natural, cu acces din bucătărie

4.- mobilare în L cu front pe peretele opus ferestrei

- ghenă pentru instalații cu racorduri la punctele de apă pe două direcții

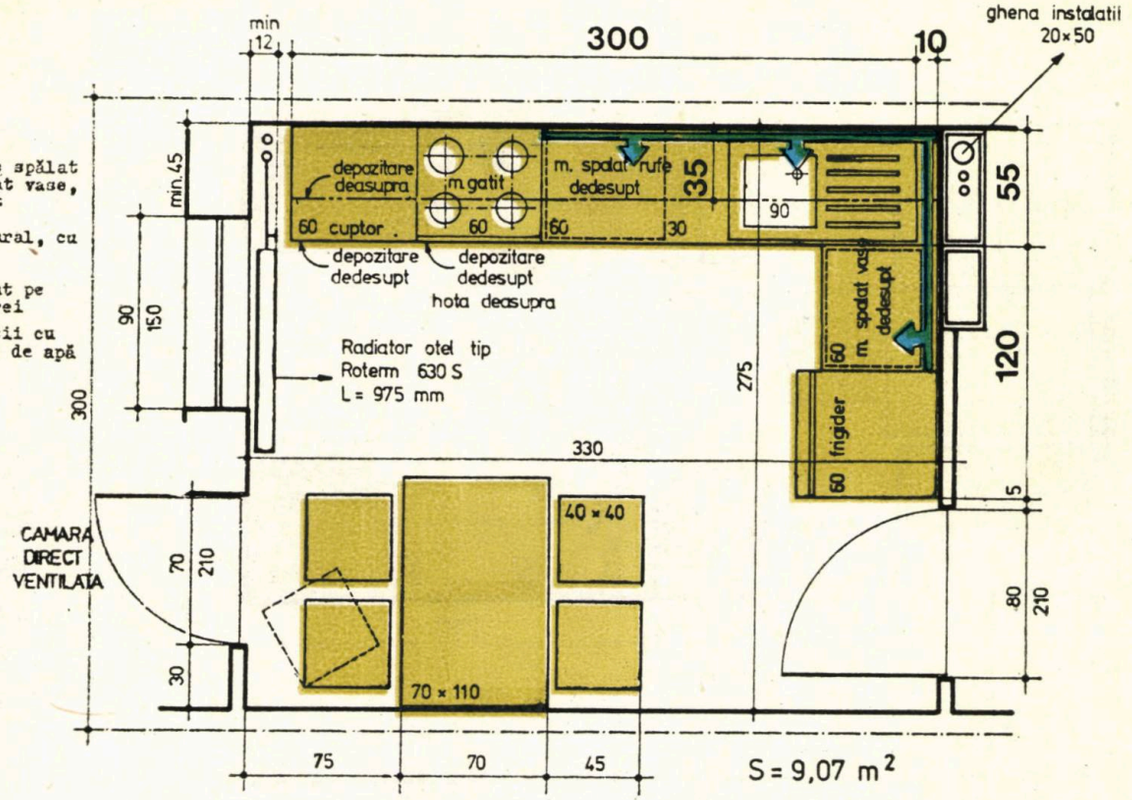

3/4	M. GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M. SPALAT VASE	M. SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	SUS / 60	90	60	60 / JOS	60 / JOS	120	30	90+60	420

11

OBSERVAȚII

3.- frigiderul, mașina de spălat rufe, mașina de spălat vase sînt incluse în front

- dulap-cămară cu acces din bucătărie, ventilat direct

4.- mobilare în L cu front la fereastră

- gruparea punctelor de apă pe un perete

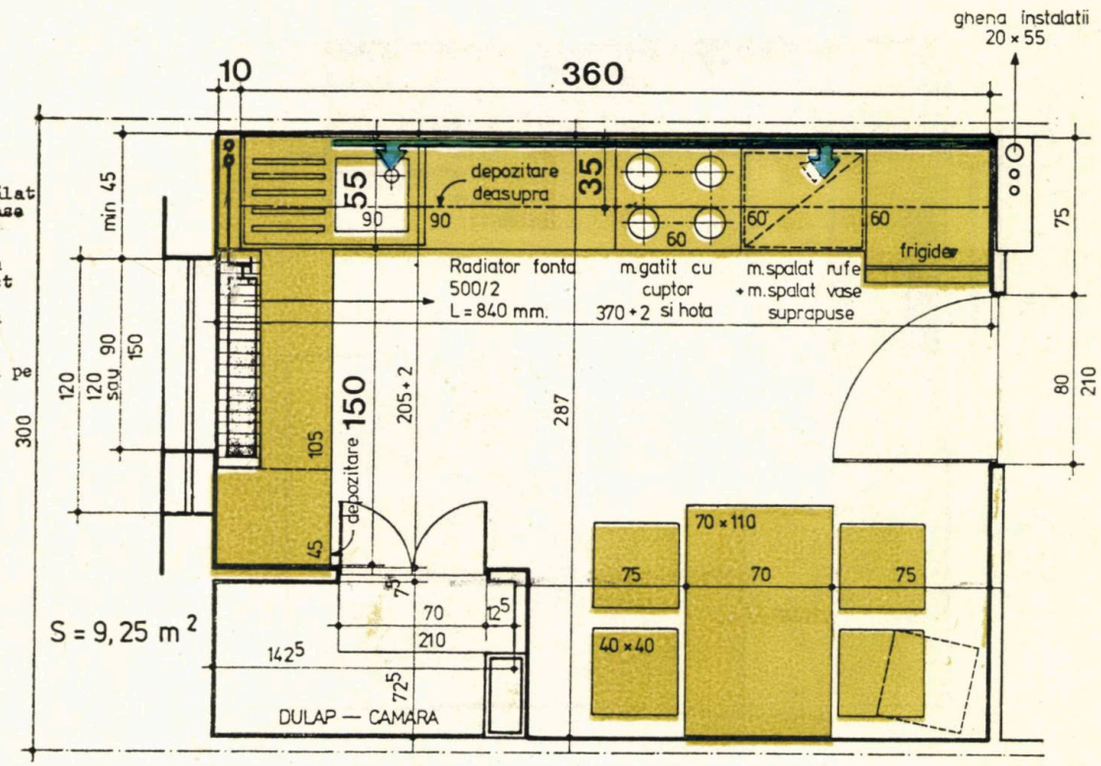

3/4	M.GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M.SPALAT VASE	M.SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	60 / JOS	90	60	SUS / 60	60 / JOS	90+45		150+90	510

corecte, încadrare în suprafețele normate, raport echilibrat între dimensiunile încăperii.

Mobilarea pe fronturi paralele permite separarea clară a zonei de pregătire de zona de luat masa. Astfel, locul de luat masa devine potențial o zonă polifuncțională, care contribuie la mărirea efectivă a suprafeței locuibile, putînd fi separată de bucătăria propriu-zisă și funcționînd ca o prelungire a camerei de zi, ca spațiu de decomandare etc. Zona de preparare a mesei, cu o suprafață redusă (4—4,5 m²), poate funcționa în bune condiții pentru toate tipurile de familii (plusul de depozitare necesar putînd fi amplasat în locul de luat masa), ceea ce ar face ca sporul de arie indicat de norme pentru diferitele tipuri de apartamente, să poată fi atribuit în mod progresiv zonei de luat masa.

INSTALAȚII TERMICE. Amplasarea curentă a radiatorului sub fereastră, generează o serie de dificultăți: pierderea unui important spațiu de depozitare (sub front), scăderea nefuncțională a adîncimii blatului de lucru, cu 12—20 cm, prin montarea grilei de deasupra radiatorului, și uneori chiar imposibilitatea organizării frontului deasupra radiatorului. Poziționarea corpului de încălzire pe un perete lateral eliberează peretele de fațadă pentru amenajarea unui front de lucru corect și bine luminat. Radiatorul poate fi amplasat lateral cu următoarele condiții: să nu fie adiacent peretelui cămării, iar mobilierul din dreptul ferestrei să permită circulația aerului în spațiul dintre mobilier și perete, pentru a evita condensul.

INSTALAȚII SANITARE. S-au propus gruparea conductelor de apă și canal într-o ghenă cu dimensiuni modul de 15 cm, amplasată într-o extremitate a frontului, racordarea la piesele de apă făcîndu-se prin spatele mobilierului, în spațiul tehnic de 8 cm special prevăzut.

Arh. FLORIN COLPACCI

Arh. ȘTEFAN MĂNCIULESCU

12

OBSERVATII

3.- frigiderul, maşina de spălat rufe, maşina de spălat vase sînt incluse în front

- cămară cu acces din bucătărie

4.- separarea zonei de preparare a mesei de locul de luat masa; aceasta devine o prelungire a camerei de zi

- dispunerea mobilierului pe două fronturi paralele conduc la cea mai compactă organizare a zonei de preparare- suprafaţă de 4,62 mp -

- gruparea punctelor de apă pe un perete

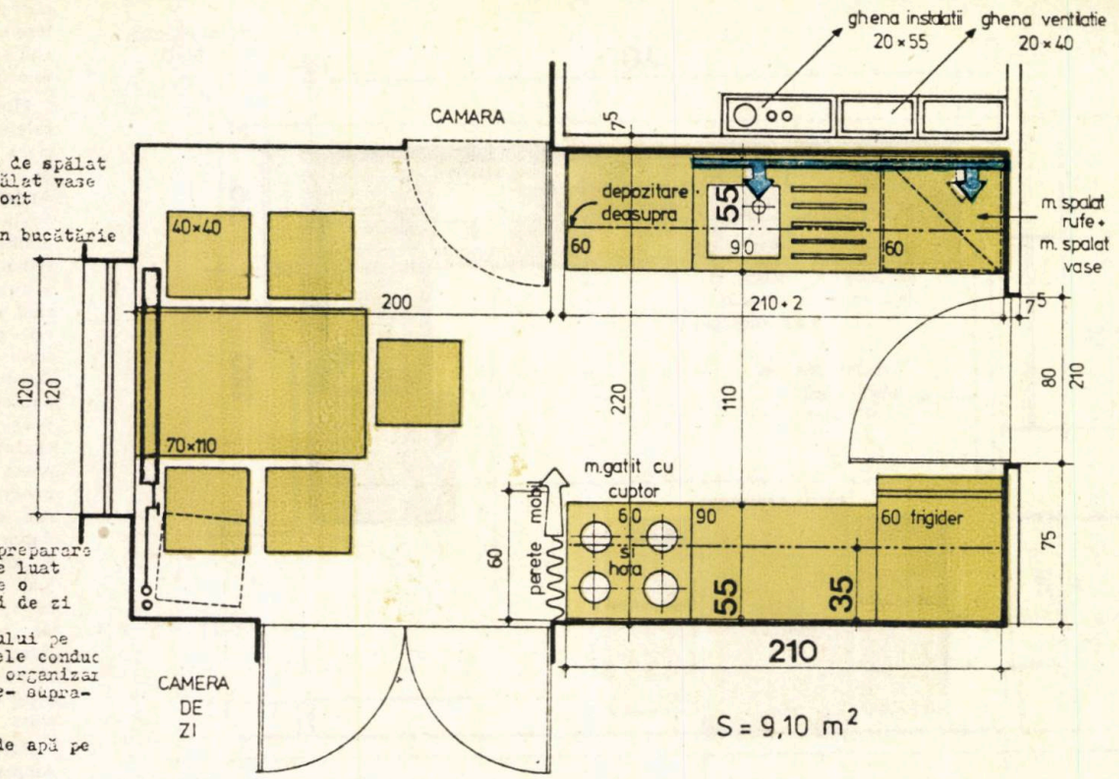

4/5	M.GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M. SPALAT VASE	M.SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	60 / JOS	90	60	SUS / 60	60 / JOS	90+60		90+60	420

13

OBSERVATII

1.- spălător de 135 cm

3.- frigiderul, maşina de spălat rufe, maşina de spălat vase sînt incluse în front

4.- mobilare în L cu front în dreptul ferestrei

- gruparea punctelor de apă pe un perete

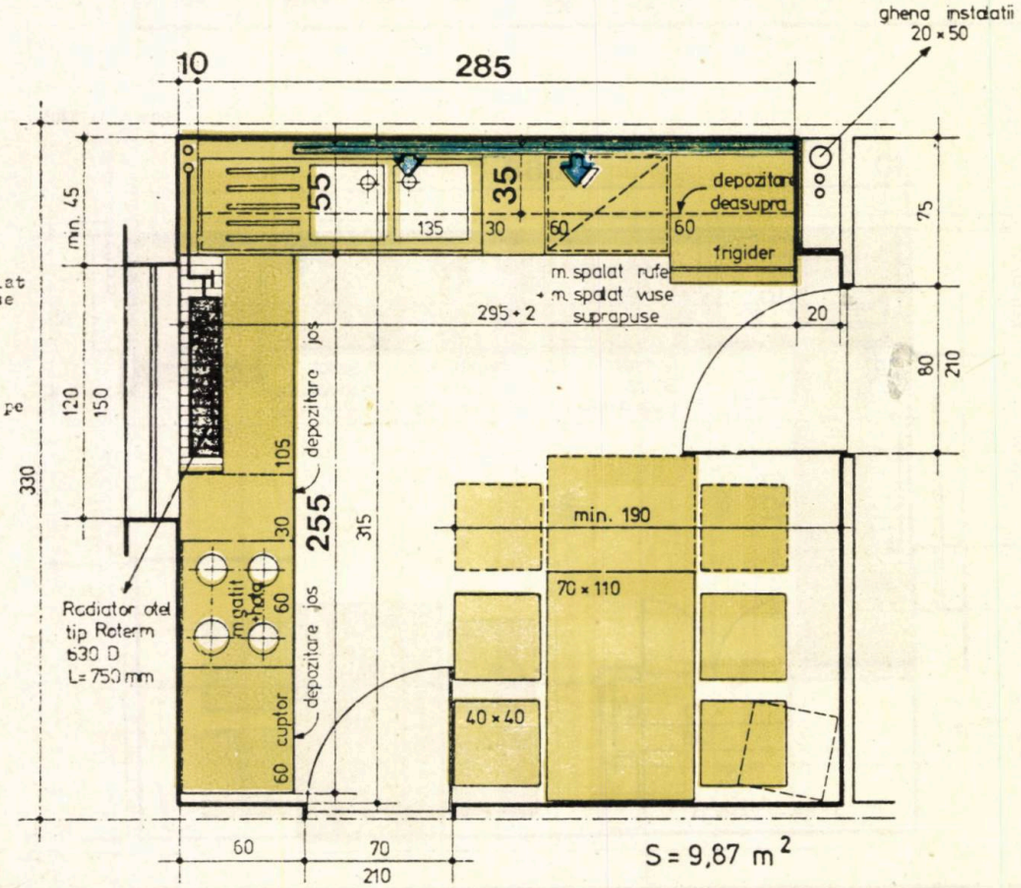

5/7	M.GATIT	CUPTOR	SPALATOR	FRIGIDER	M.SPALAT VASE	M.SPALAT RUFE	DEPOZITARE JOS		FRONT DE LUCRU	FRONT GENERAL
	60	SUS / 60	135	60	SUS / 60	60 / JOS	150	30	135+30	540

CONSIDERAŢII PRIVIND RELAŢIA DINTRE VALOAREA ŞI DEVIZUL CLĂDIRILOR DE LOCUIT

Prețul construcțiilor se stabilește, de regulă, prin deviz. Avînd în vedere varietatea deosebit de mare a produselor ramurii construcțiilor, metodologia de elaborare a devizelor se bazează pe admiterea principiului posibilității de a descompune orice obiect de construcție în lucrări, cum ar fi betoane (de diferite mărci), zidării (de anumite caracteristici), pardoseli (din anumite materiale) etc., la fiecare din ele elaborîndu-se întîi norma de deviz, adică necesarul de resurse (materiale, forțe de muncă și utilaje), pentru realizarea unei unități de măsură (m^3, m^2, m, bucată etc.) din lucrarea în cauză. Înmulțind cantitățile de resurse cu prețurile materialelor, retribuțiile forței de muncă, respectiv cu tarifele de utilaj, se obține prețul pe articol de deviz, element de bază în calculul prețului construcțiilor.

De fapt, varietatea mare a construcțiilor este doar **unul din motivele** care, în evoluția parcursă, au dus la acest sistem de calcul. K.Marx arată că «... în practică, atunci cînd este vorba de corpuri de mărfuri continue, care nu pot fi împărțite, părțile componente ale valorii sînt izolate unele de altele în mod ideal. Astfel... în industria construcțiilor, care lucrează în cea mai mare parte pe credit, antreprenorul primește avansuri pe măsură ce construcția casei trece de la un stadiu la altul.

Nici unul din aceste stadii nu este o casă, ci numai o parte componentă, existentă în mod efectiv, a unei case în devenire, viitoare: deci, cu toate că e reală, fiecare din aceste părți nu este decît o parte ideală a casei întregi, dar totuși destul de reală pentru a servi ca garanție pentru un avans suplimentar» («Capitalul» vol, II. București, E.S.P.L.P., 1958, pp 66—67).

Am reținut acest citat, nu numai fiindcă ne lămurește asupra originii articolelor de deviz, ci mai ales pentru că precizează cu o deosebită pregnanță relația dintre articolul de deviz și valoarea obiectului finit.

Elaborarea unui set de indicatoare de norme de deviz, care în prezent cuprinde 41 volume, este precedată de revizuirea tuturor normelor de timp și de producție pentru lucrările de construcții-montaj, respectiv de reparații la construcții și instalații și este urmată de elaborarea cataloagelor de prețuri pe articole de deviz aferente indicatoarelor, deci în prezent tot 41 volume, și de metodologia de întocmire a devizelor pe categorii de lucrări și pe obiect, necesită un volum însemnat de muncă, cu o durată totală care depășește cinci ani. În consecință, o astfel de operație nu se poate face decît periodic, la intervale de timp în care prețurile de deviz rămîn teoretic constante, ceea ce este necesar, nu numai planificării economiei naționale și controlului economic al proiectării, dar și prevederii, încă din fazele incipiente de proiectare, a valorii de investiție, fără de care nici o analiză a eficienței nu este posibilă.

Dar un deceniu de valabilitate teoretică a normelor de deviz și a prețurilor aferente acestora are unele consecințe practice, care au ca efect depășirea prețului de deviz prin cost, fapt care, la început, apare local la unele șantiere iar apoi, treptat, se generalizează.

Această deficiență rezultă din diferite cauze, parte din ele fiind legate de evoluția economiei naționale și dinamismul ei, iar altele provenind din specificul ramurii construcțiilor.

Într-adevăr, într-un deceniu, intervin în evoluția economiei naționale multe modificări substanțiale, dintre care unele se repercutează asupra costurilor în construcții, cum ar fi: modificări de prețuri ale unor materiale (de regulă: mai multe creșteri decît reduceri), apariția unor sortimente noi, care înlocuiesc alte produse (de obicei cele înlocuite fiind mai ieftine) și creșteri ale retribuțiilor (care, în construcții duc la scumpiri, întrucît, ca și în agricultură, progresele productivității muncii sînt sub media ramurilor, pe cînd creșterea retribuției se aliniază lor). Dacă la acestea mai adăugăm și apariția unor noi utilaje de construcții, cu alte tarife de închiriere, în paralel cu creșterea generală a fondului de dotare a constructorului cu utilaje, cu tarife mai scumpe decît manopera înlocuită, am enunțat principalii factori componenți ai acestor creșteri de costuri, care însă nu se reflectă în aceeași măsură, adică în proporții similare, pe toate șantierele datorită trăsăturilor specifice ramurii construcțiilor.

Astfel, apare o contradicție, între deziderатul de stabilitate a prețurilor de deviz pe de o parte, cerută — pe lîngă cele enunțate — și de ciclul de producție deosebit de lung în ramura construcțiilor, și cost, pe de altă parte, decalaj nerezolvat ca principiu, ci lăsat în seama bilanțurilor constructorilor.

În momentul aprobării lor, prețurile de deviz se stabilesc în mod firesc aproximativ corespunzător prețurilor anului respectiv, dar — după cum am arătat — cu o valabilitate de mai mulți ani. Astfel, nivelul prețurilor de deviz este repede depășit de evoluția economică, apar pierderi în bilanțul constructorului, care acuză caracterul depășit al prețurilor de deviz, cerînd «prețuri reale».

Cu ocazia elaborării actelor normative, care reglementează în prezent modul de calcul al devizelor, această solicitare de «prețuri reale» a fost interpretată în sensul de a apropia prețul de deviz cît mai mult posibil de un cost individual (local), antecalculat, adică să reflecte — pe cît posibil — condițiile locale specifice, ale constructorului, încă din momentul întocmirii devizului de către proiectant. Bineînțeles, acest principiu nu a putut fi respectat în întregime și cu rigurozitate, cu ocazia întocmirii actelor normative respective.

Astfel: ● s-a acceptat că proiectantul nu are cum să prevadă sursele de aprovizionare cu materiale și deci nu poate stabili distanțe exacte de transport ale acestora pe calea ferată și s-a prevăzut un fraht mediu ● s-a acceptat, de asemenea, ca utilajul de construcție prevăzut în deviz să fie un «utilaj mediu», întrucît cel real se stabilește de constructor prin proiectul general de organizare, pe care și-l face singur, pe baza tuturor proiectelor, pe care le are de realizat într-un an anumit ● s-a stabilit principiul că, în general (adică, cu excepțiile explicitate prin anumite acte normative), creșterile de prețuri, retribuții și tarife nu se aplică în devizele construcțiilor, care au prețuri limită, decizie prin care s-a definitivat principiul prețurilor constante (ale anului de bază) în calculul devizelor clădirilor cu preț limită.

Cu toate aceste compromisuri, actuala metodologie de elaborare a devizelor cuprinde un șir întreg de prevederi specifice unui cost individual (local), antecalculat, ca de exemplu: ● distanțele și mijloacele de transport pentru produsele de balastieră, ca și pentru semifabricate (betoane, mortare, armături), se introduc în devize pe baze «reale», anticipate ● distanțele de transport auto, ca și cele cu vaporul (unde sînt necesare), pentru toate celelalte materiale, se introduc și ele în devize pe baze «reale», anticipate ● se prevăd norme de deviz și prețuri diferite, pentru o aceeași lucrare, executată cu tehnologii diferite, cum ar fi: săpături mecanice sau manuale; tencuieli executate manual sau mecanizat; preparare manuală, mecanizată sau în stații centralizate a betoanelor și mortarelor etc., deci prețuri diferite, pentru valori de întrebuințare identice.

În consecință, rezultă că actualele prețuri de deviz au printre elementele lor de bază calculații de tipul cost individual (local) antecalculat, ceea ce înseamnă că pe această cale intervin elemente de cost individual (local) în valoarea de înregistrare a fondurilor fixe, în calculul produsului social și al venitului național.

Dar tendința de a apropia conținutul prețului de deviz, de cel al unui cost individual (local) antecalculat, se lovește de o serie de impedimente practice. Am amintit, în acest sens, contradicția dintre deziderатul de stabilitate a prețurilor de deviz și evoluția costului, problemă esențială, care necesită cîteva explicitări. Desigur, în devize se introduc prețurile materialelor sau sortimentelor nou apărute. Dar prețurile limită ale locuințelor nu se modifică decît periodic, în intervale de circa 5 ani. Nici valorile de investiție aprobate azi pentru un obiectiv nu se modifică, dacă execuția lucrării respective se amînă sau se decalează. Putem spune, deci, că evoluția costurilor, nu este reflectată de evoluția prețurilor de deviz în domeniul clădirilor cu preț limită și în special al celor de locuit, decît prin ajustări periodice, la cîte 5 sau 10 ani. Această remarcă este, evident, valabilă și cu privire la relația dintre preț de deviz și valoare, întrucît aceasta din urmă se exprimă bănește pe baza mediilor costurilor.

Aceasta nu este singura problemă fundamentală a actualului sistem de elaborare al devizelor, care — după opinia mea — nu concordă cu relația de dorit între valoarea și devizul clădirilor de locuit.

Cînd se enumeră trăsăturile specifice, care diferențiază ramura construcțiilor de celelalte ramuri ale economiei naționale, se subliniază în primul rînd faptul că în producția de construcții produsul este fix, stabil, implantat în teren prin fundații, racorduri și branșamente, iar procesul de producție este mobil, deplasîndu-se de la un amplasament la altul — spre deosebire de celelalte ramuri productive, unde procesul de producție se desfășoară pe amplasamente stabile, iar produsele finite sînt cele care «se deplasează» apoi spre consumator.

Nu ar trebui, oare, să tragem de aici o concluzie referitoare la relația dintre ramura construcțiilor și cea de circulația mărfurilor, în sensul că, spre deosebire de celelalte ramuri productive, la care circulația mărfurilor apare **după** terminarea procesului de producție, în construcții ea este **premergătoare** producției propriu-zise?

Este, oare, corect ca efectul economic al diversității distanțelor de transport (rezultînd, de regulă din repartiții ulterioare elaborării devizelor) să se reflecte în bilanțul constructorului? nu ar trebui oare regularizate, unificate aceste diferențe, — bineînțeles cu excepția transportului intern al semifabricatelor (betoane, mortare, armături), al molozului și pămîntului din săpături și pentru umpluturi — prin intermediul unui organism însărcinat special cu problema transportului și aprovizionării, care de fapt există, cel puțin pentru materialele nevagonabile, sub forma bazelor județene de aprovizionare tehnico-materială.

Nu sîntem oare rămași în urmă, cu această diferențiere a prețurilor de la un șantier la altul, cînd într-o ramură înrudită, cea a industriei materialelor de construcție, s-au putut stabili demult prețuri de livrare unice pe țară, indiferent de distanțele de aprovizionare ale diverselor fabrici de prefabricate?

O altă divergență între valoare și actualul preț de deviz pentru clădiri de locuit, rezultă din caracterul analitic, mult prea detaliat, al metodei de calcul a devizelor. Astfel, pentru a da numai cîteva exemple, actualele cataloage de prețuri pe articole de deviz prevăd 60 de variante de parchet, 66 de variante de vopsitorie cu email alchidal sau nitroemail și 138 de variante de placaje cu plăci de faianță, pentru ca proiectantul să poată alege varianta dorită, cu prețul aferent. Cum funcționează acest sistem în practică? Toate proiectele tip, nu numai pentru clădiri de locuit, dar pentru orice obiecte care au preț limită, prevăd — în mod logic și corect — faianță albă, de calitatea I. Dar producția de faianță albă este mai mică, decît totalitatea prevederilor din proiectare și atunci — conform indicațiilor existente — constructorul primește (și folosește) și alte sortimente de faianță, care și ele trebuie consumate undeva, dar ele avînd un preț mai ridicat, decît prevederile din deviz acceptate de constructor, au ca efect pierderi ale constructorilor. Dacă ne gîndim la faptul că un constructor județean lucrează, anual, cu peste o mie de devize pe categorii de lucrări, avînd în medie fiecare circa 100 de articole, din care foarte multe cu variante numeroase posibile, este clar că am ajuns la o complicare a devizelor astfel încît controlul și urmărirea lor nu se mai poate face cu actualul personal TESA, și trebuie făcută o simplificare radicală a modului de întocmire al devizelor, odată cu separarea clară a efectelor valorice datorite activității constructorului, de cele obiective (repartiții, modificări de prețuri și tarife etc.)

Cînd în fiecare județ se produc zilnic 5—10 apartamente, nu mai este admisibil ca întocmirea, respectiv verificarea documentației economice la o clădire, să dureze o săptămînă, ca ordin de mărime.

Cred că — cel puțin pentru categoria clădirilor care au preț limită — nu este nevoie de atîtea variante de sortimente (și deci de preț) în documentația de deviz, ci unul singur, reprezentativ. Diferențele față de aceasta constituie abateri de preț justificate, pe care să le accepte și să le regularizeze Banca de investiție.

Lucrînd pe bază de proiect tip, deci cu soluții tipizate, și articolele de deviz ar putea fi mai comasate, antemăsurătorile mai simple, mai verificabile.

→

Este singura soluție, pe care o întrezăresc, pentru a împăca cerințele de stabilitate a prețului de deviz, cu modificările, fie locale, fie în timp, ale costului, pentru a rezolva, printr-un sistem unitar atît cerințele planificării și de control ale proiectării, cu necesitățile constructorului, cu verificarea rentabilității activității acestuia. De fapt, această soluție ar însemna apropierea prețului de deviz, de un cost **mediu** antecalculat, deci de valoare, însă în prețuri constante, adică ale anului de bază, deci al anului în care s-au elaborat reglementările de calcul al devizelor.

În general, concepția noastră despre prețul de deviz este — după părerea mea — prea tributară trecutului și ține prea puțin cont de modificările structurale care se desfășoară în cadrul ramurii construcțiilor, prin industrializarea acestei activități. Astfel, se extinde acum sistemul de montare a locuințelor din elemente spațiale complet finisate, după modelul promovat de I.C.I.M. — Brașov, unde producătorul elementelor prefabricate le și montează pe șantier. Oare unor astfel de cazuri, nu li se potrivește mai degrabă un alt mod de calcul al prețului, mai apropiat de cel din industrie și care — de exemplu — în locul actualului mod de încheiere a devizului pe categorii de lucrări, cu cote aferente din devizul general, să introducă sistemul unor cheltuieli de secție (șantier de montaj) și de întreprindere (producător de elemente)? O apropiere de sistemul practicat în industrie pare cu atît mai rațională, cu cît o experiență pozitivă probabilă a sistemului I.C.I.M. — Brașov ar putea avea ca efect extinderea și la construcțiile din panouri mari prefabricate (deci la peste două treimi din producția de locuințe) a principiului ca producătorul elementelor să și monteze casa. Dar, chiar și făcînd abstracție de această problemă a industrializării construcției de locuințe, tratarea ei într-un mod similar construcțiilor industriale este nejustificată, nu numai din cauza altor ponderi ale lucrărilor mărunte, finisajelor și instalațiilor, dar și din cauza muncii în serie, la mii de locuințe, practic în aceleași orașe, de către același constructor.

Bineînțeles, ideile expuse mai sus necesită încă un șir de discuții, cu specialiști din diverse domenii. Ele sînt expuse de un arhitect, deci sînt posibile și formulări eronate, care vor trebui corectate. Dar de existența dificultăților arătate cred că este răspunzătoare — cel puțin în parte — și insuficienta preocupare a economiștilor noștri, a învățămîntului superior de profil și a cercetării desfășurate acolo, în problemele specifice ramurii construcțiilor

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYEN

PROIECTAREA INTERACTIVĂ

COLECTIV DE CERCETARE INTEGRARE:
Informatică: ing. **GHEORGHE CRISTEA** (șef proiect), mat. **NICULINA BALOSACHE**
Arhitectură: arh. **ADRIAN CRISTESCU**

În vederea măririi eficienței proiectării tip, în sensul micșorării consumului de resurse, utilizării eficiente a liniilor de fabricație, ridicării calității proiectelor, implicit a construcțiilor se impune o analiză profundă, pe baza căreia să se aleagă cele mai bune soluții. Această analiză se poate desfășura într-un timp scurt și la un nivel calitativ și de complexitate ridicat, cu ajutorul tehnicii moderne de calcul; abordarea în acest mod a măririi eficienței activității de proiectare răspunzînd imperativelor actuale de promovare a mijloacelor moderne de proiectare, inclusiv a tehnicii de calcul.

În prezent, numai anumite părți de proiect sînt elaborate cu ajutorul calculatorului, respectiv analiza structurilor, analiza instalațiilor, precum și unele capitole importante ale documentației economice, prelucrarea

SISTEMUL DE PROGRAME PENTRU GENERAREA MODULELOR TIPIZATE

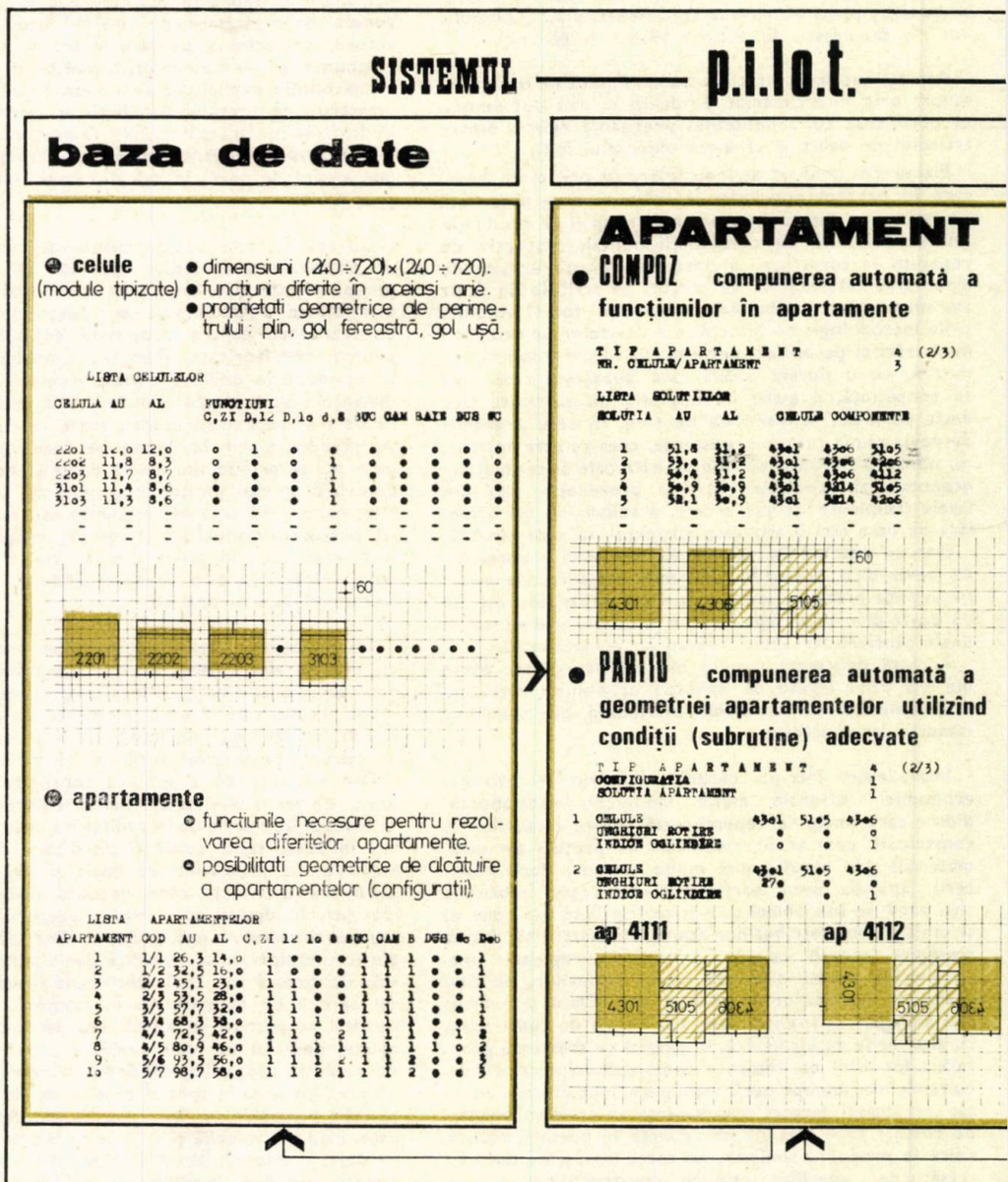

OCUINŢELOR TIPIZATE—**PILOT**

acestor părţi cu ajutorul calculatorului a devenit curentă şi indispensabilă, datorită creşterii nivelului de fidelitate al analizei, precum şi a micşorării timpului de răspuns.

Extrapolarea acestor efecte pozitive este previzibilă şi pentru alte părţi de proiect, putînd fi amplificată de importanţa majoră a acestora.

Procesul de proiectare al unei clădiri poate fi descompus în operaţii elementare, ce se pot desfăşura separat sau corelat, bună parte din ele putînd fi algoritmizate şi transferate calculatorului pe baza unui program adecvat.

Ponderea intervenţiei calculatorului în diverse etape, precum şi efectele acestor intervenţii este variabilă în funcţie de specificul etapei.

În etapa de elaborare a partiurilor de arhitectură, analiza posibilităţilor de combinare a unui set limitat de elemente prefabricate, precum şi optimizarea utilizării acestora, reprezintă un domeniu specific în care intervenţia calculatorului poate contribui esenţial la ridicarea nivelului proiectării sub toate aspectele: analiză exhaustivă, aplicarea selectivă a criteriilor de alegere, viteză şi siguranţă în adoptarea soluţiilor.

Procesul de elaborare al partiurilor fiind extrem de complex, în aprecierea soluţiilor intervin şi criterii necuantificabile (estetice, funcţionale, de conformare), ce impun necesitatea intervenţiei proiectantului pe parcursul desfăşurării acestuia. Această intervenţie devine posibilă datorită echipamentului de prelucrare care permite modul de lucru interactiv (dialog proiectant-calculator); digitizor, grafic — display, alphanumeric — display.

Pentru a nu limita posibilităţile de elaborare creativă a soluţiilor şi de îmbogăţire a programului, am urmărit introducerea tuturor criteriilor pe care le-am avut la îndemînă, fără să închidem lista. Beneficiarul acestui sistem de proiectare ar urma să activeze numai acele condiţii care ar reprezenta poziţia sa specifică, putînd, de asemenea, dacă este cazul, să introducă criterii noi.

Un alt domeniu în care calculatoarele moderne, dispunînd de echipamente periferice pentru prelucrarea datelor grafice, pot prelua un volum mare de operaţii de rutină, este redactarea grafică a documentaţiei. În urma experimentărilor făcute, am ajuns la elaborarea unui sistem de reprezentare grafică, modificat faţă de sistemul tradiţional, sistem ce acoperă complexitatea reprezentării tradiţionale, şi permite introducerea multor informaţii noi.

În etapa de elaborare finală a proiectelor, desenele realizate cu ajutorul calculatorului permit o concentrare a datelor pe un număr minim de documente, ceea ce conduce la o economie de material grafic, precum şi la o mărire a gradului de maniabilitate şi siguranţă al documentaţiei.

Apreciem, că existenţa sistemului de proiectare asistat de calculator, destinat unei serii de proiecte cu pondere mare de utilizare în teritoriu, avînd ca date de pornire tocmai datele ce constituie baza materială de producţie, în teritoriul respectiv, conduce la următoarele avantaje:

- Dintr-o colecţie de soluţii de clădiri posibil de realizat, cu un număr considerat optim de prefabricate, investorii pot alege oricare şi oricîte dintre soluţii, ştiind că:

1. Se realizează cu acelaşi efort tehnologic, ca şi pentru o singură secţiune, utilizînd prefabricatele din nomenclatorul însuşit de constructorul respectiv.

2. Documentaţia de execuţie se poate obţine practic imediat, fără ca aceasta să preexiste în stoc constituit

- Trecerea de la o soluţie la alta nu impune o reşcolarizare a personalului din execuţie, clădirile fiind unificate sub aspectul detaliilor şi al soluţiilor tehnice
- Modificările impuse de crearea unor ansambluri particularizate, specifice, pot fi operate cu uşurinţă, în sistem, fără a perturba elaborarea documentaţiei. Această sarcină capătă noi posibilităţi de rezolvare întrucît se operează, nu numai asupra decorului aplicat faţadelor, ci şi prin alegerea volumetriei adecvate din sortimentul larg de secţiuni la care se poate recurge
- Sistemul poate fi utilizat pentru orice set de elemente prefabricate, ceea ce permite îmbunătăţirea soluţiilor în timp cu un minim de efort şi un maxim de operativitate
- Se sporeşte capacitatea de modificare operativă a proiectelor în concordanţă cu dinamica evoluţiei politicii în domeniul construcţiilor
- Se facilitează trecerea producţiei de prefabricate pe o planificare unitară asistată şi ea de calculator cu toate avantajele care decurg din aceasta
- Valorificarea superioară a potenţialului uman prin transferul ponderii activităţii de proiectare către munca de concepţie
- Valorificarea superioară a tehnicii de calcul.

Pentru utilizarea sistemului sînt necesare următoarele componente: echipament de prelucrare a datelor numerice şi grafice în sistem conversaţional, baza de date. biblioteca de programe.

Schema prezentată pune în evidenţă structura programului PILOT.

Baza de date este constituită dintr-o colecţie de celule (module tipizate) înzestrate cu proprietăţile necesare pentru utilizarea lor în compunerea apartamentelor. De asemenea, mai sînt codificate prevederile legislative privitoare la suprafeţe, funcţiuni şi configuraţii geometrice posibile pentru apartamente, secţiuni, tronsoane.

Biblioteca de programe conţine trei părţi (apartament, secţiune, tronson), corespunzătoare treptelor de agregare a modulelor tipizate. Sînt prezentate extrase din imprimate corelate cu exemplificările grafice corespunzătoare.

Modul de lucru pe care l-am adoptat permite o modificare permanentă a sistemului de programe în sensul îmbunătăţirii lui pe măsura acumulării de date.

De asemenea, sistemul PILOT se poate cupla cu alte sisteme ce ar avea ca scop, fie generarea modulelor tipizate, fie rezolvarea problemelor de sistematizare,

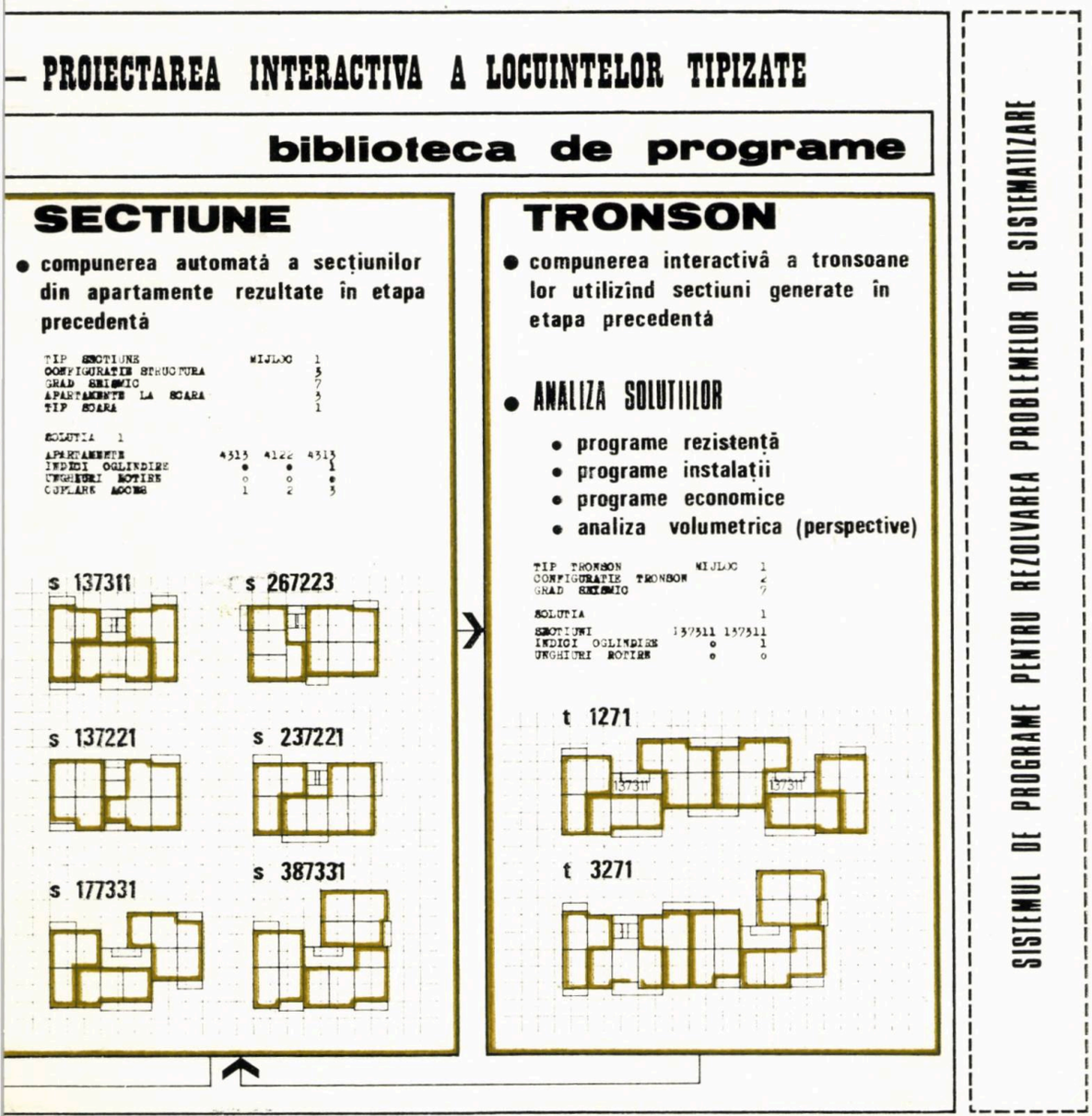

Arh. ADRIAN CRISTESCU

METODE DE PROIECTARE ASISTATE DE CALCULATOR

Acest articol reprezintă condensarea unui studiu mai amplu cu aceeași temă, elaborat în cadrul I.S.L.G.C. Articolul are două scopuri majore: de a face un scurt bilanț al stadiului actual al cercetărilor asupra metodelor de proiectare asistate de calculator, iar al doilea, de a descrie, în linii generale, o metodă concretă de proiectare asistată de calculator, studiată la I.S.L.G.C.

I. IMPLICAȚIILE INTRODUCERII CALCULATORULUI ÎN PROIECTAREA DE ARHITECTURĂ. Ca parte de hardware calculatoarele devin tot mai mici ca volum și tot mai ieftine. Terminalele de diverse tipuri tind să devină un decor comun în multe birouri. Ca parte de software — programele propriu-zise — tendințele sînt canalizate pe două direcții majore: a. Programe limitate, orientate pe probleme particulare. b. Sisteme de programe, încercări mai ambițioase de a cuprinde într-un sistem unitar toate etapele procesului de proiectare.

În aceste condiții, pentru a da un răspuns problemei impactului calculatorului asupra proiectării de arhitectură, trebuie mai întîi să se răspundă la o serie de întrebări-cheie, și anume:

1. Poate fi introdus într-adevăr calculatorul în proiectarea de arhitectură? Răspunsul depinde în mare măsură de modul în care definim termenul « proiectare de arhitectură ».

Rigiditatea de gîndire pe care o sugerează un program pentru proiectarea clădirilor este înșelătoare. Procesul de proiectare este un proces de căutare a uneia sau mai multor soluții. Majoritatea modelelor propuse pentru procesul de proiectare iau forma unei rețele sau a unui labirint. Căutarea soluției presupune, în acest caz, parcurgerea rețelei respective și luarea unor decizii pe baza unor reguli prestabilite acolo unde este cazul, cu alte cuvinte este vorba de a parcurge rețeaua problemei de proiectare înarmați cu o strategie de parcurgere. Această strategie este ceea ce numim în mod obișnuit **o metodă de proiectare**.

Deciziile de proiectare încep cu o decizie sau un grup de decizii care definesc problema. Această decizie sau grup de decizii constituie tema de proiectare. Sînt luate apoi un număr de decizii care au ca scop eliminarea necesității de a examina un număr foarte mare de variante și care fac parte tot din grupul deciziilor de definire. Ele definesc clasa obiectului, capacitatea sa, precum și alte atribute prin care se îngustează cîmpul care trebuie cercetat pentru găsirea soluției. Deciziile care se iau se bazează pe o regulă sau pe un grup de reguli care constituie o strategie. Primul scop al unei strategii astfel constituite este de a stabili limitele problemei. Deciziile care se iau în această direcție sînt relativ mai simple în comparație cu cele care trebuie luate pe parcursul proiectării. Acestea din urmă sînt greu de luat, în special atunci cînd alternativele sînt egale. În acest caz, ele ar trebui să aibă un caracter arbitrar. Arbitrariul este însă contrar cu etica profesională și atunci strategia folosită în mod uzual este de a introduce criterii suplimentare, pe baza cărora să se poată decide (ca de exemplu criteriul cost). Problema delicată cu aceste criterii suplimentare este că, dacă se abuzează de ele, aceasta poate duce în mod neașteptat la reducerea cîmpului soluțiilor, la limită ducînd la lipsa soluțiilor.

Luarea în considerare a procesului de proiectare de arhitectură, prin prisma teoriei deciziilor, permite următoarele constatări:

a. Procesul de proiectare constă într-o succesiune de decizii interdependente.

b. Se pot introduce reguli de luare a deciziilor arbitrare.

c. Obiectul deciziilor este de a elimina direcții de acțiune și nu de a inventa altele noi.

d. Procesul de proiectare eficient prin care se ajunge la o concluzie satisfăcătoare cu minimum de efort este cel prin care cu fiecare decizie se elimină numărul cel mai mare de variante.

O echipă de proiectare experimentată va ajunge la o soluție mai repede decît o echipă neexperimentată. Experiența primei echipe constă în faptul că pune întrebările potrivite în ordinea potrivită, astfel încît să limiteze cîmpul de căutare cît mai repede și mai complet posibil. Oricum ar fi, ele întrebările, pot fi codificate într-un algoritm care exprimă evident și ordinea în care trebuie puse. În acest sens, procesul de proiectare are o natură algoritmică. Aceasta înseamnă, implicit, că el este în mare măsură programabil pe calculator.

2. Cum și unde se poate folosi calculatorul în arhitectură? La această întrebare răspunsul nu este nici simplu nici ușor de dat. Cert este faptul că din partea profesiunii noastre se manifestă o seninătate și o lipsă de preocupare neliniștitoare, tendința fiind să se aștepte ca gheața să fie spartă ori de fabricanții de computere, ori de programatorii de calculatoare. Această atitudine este total neconstructivă. Este necesară mai multă inițiativă din interiorul profesiunii. Primul și cel mai important pas pe linia acestei inițiative este de a analiza problemele care apar în activitatea noastră profesională, într-o astfel de manieră, încît să poată deveni, treptat, programabile. Cu alte cuvinte, este, în primul rînd, necesară dezvoltarea prin autoeducație profesională a abilității de a analiza problemele de arhitectură în mod logic. Ori, gîndirea logică este un atribut al pregătirii normale a oricărui arhitect, fapt care ar trebui să ușureze abordarea problemelor de proiectare în scopul trecerii lor pe calculator.

Bineînțeles, nu este necesar ca arhitecții să devină programatori; este suficientă cunoașterea generală a științei programării așa cum se cunosc în linii generale elementele altor profesiuni (structuri, instalații etc.). Cunoașterea generală a domeniului programării este însă absolut necesară, pentru că numai astfel un arhitect poate deveni propriul său analist de sistem. Apoi, misiunea va fi desigur continuată de programatori profesioniști.

3. Ce implicații are introducerea calculatorului asupra procesului de proiectare? Schimbările cele mai evidente pe care le va aduce se referă la patru aspecte, de bază, și anume:

a. Conținutul procesului de proiectare. În acest domeniu, se vor dezvolta o serie de sarcini noi, în sensul necesității de completare a formației profesionale a arhitectului cu cunoștințele necesare lucrului la calculator și în sensul posibilității de a pune într-o lumină nouă problemele industrializării varietății formale și serializării prin folosirea unor noi metode de proiectare. De asemenea, va fi posibilă includerea unor operații de proiectare, cum ar fi calculul iluminatului natural, al pierderilor de căldură, probleme de acustică, operații care în prezent sînt ignorate pe baza presupunerii că soluțiile tradiționale la aceste probleme sînt în general adecvate.

b. Structura procesului de proiectare. O modificare generală estimată în structura procesului de proiectare este inversarea actualei configurații a efortului aplicat asupra acestui proces. În mod curent, efortul se concentrează în jurul generării informațiilor asupra rezultatului (planșele desenate). Cu calculatoarele, lucrînd ca asistenți, efortul asupra procesului de proiectare va fi dirijat către zonele extreme ale acestuia (începutul — fixarea obiectivelor, principiile de organizare ale partiului și sfîrșitul — optimizarea și selecționarea soluțiilor).

O altă modificare va avea loc la nivelul procedurilor de luare a deciziilor în interiorul echipei de proiectare, în sensul obiectivării acestuia prin identificarea cu ajutorul calculatorului a variantelor cruciale.

c. Participarea la procesul de proiectare. În mod tradițional, utilizatorii unei construcții nu participă la procesul de proiectare. În viitor, utilizatorilor le-ar putea fi conferit un rol mai important în determinarea configurației clădirii, astfel încît să se potrivească cerințelor lor dinamice, extinzînd în acest fel procesul de proiectare și asupra vieții clădirii de după momentul dării în folosință.

Indiferent de formele de lărgire a participării la procesul de proiectare, calculatorul poate face din proiectare un act mult mai explicit. Propunerile pentru sisteme de proiectare asistate de calculator întrevăd o colaborare continuă între participanți, efectuată prin intermediul calculatorului.

d— Performanțele procesului de proiectare. Despre acest aspect nu se poate spune prea mult deoarece nu avem încă o idee suficient de clară asupra a ce înseamnă « bun » și « mai bun » atunci cînd vorbim despre o clădire. Se constată, însă, că simplitatea metodelor computerizate îl încurajează pe proiectant să aibă o mentalitate orientată către experiment, către gîndirea cu orizont mai larg și îi permite să fie mai rațional în procedurile de selecționare.

II. LIMBAJE DE PROIECTARE SI REPREZENTĂRI. Una din virtuțile matematicii este de a supune unui tratament uniform probleme diferite în conținut. În acest sens, matematica poate fi pentru proiectant un limbaj de comunicare a informațiilor Rolul acestui limbaj, ca dealtfel al oricărui limbaj este de a traduce conceptele în realitate. Cu cît proiectantul stăpînește mai multe limbaje, cu atît șansele de reușită în rezolvarea problemelor sale sînt mai mari, pentru că el poate face traduceri mai bune din lumea conceptelor în cea reală.

Funcțiunea socială pe care o îndeplinește un proiectant este aceea de a efectua o schimbare deliberată într-o anumită zonă a mediului. Problema de proiectare este dată sub forma unui scop — unor obiective — care trebuie îndeplinite și materializate. Prin soluția pe care o dă, proiectantul explicitează atît obiectivele (care inițial pot fi vagi), cît și mijloacele prin care pot fi atinse. Nu există, deocamdată, un limbaj care să trateze unitar toate problemele de proiectare, fapt pentru care cooperarea între specialitățile care contribuie la realizarea proiectului nu este întotdeauna facilă. Un mare ajutor în rezolvarea acestei situații îl poate oferi puterea de generalizare a limbajului matematic. A introduce limbajul matematic în proiectarea de arhitectură implică o muncă de cercetare serioasă și obiectivă, deoarece sînt multe semne de întrebare și dificultăți neprevăzute, care țin de adaptarea treptată între cele două domenii. Punctul nodal al relației matematică-proiectare îl constituie elaborarea unui model cît mai corect al procesului de proiectare, văzut ca proces de organizare și prelucrare a unor informații. Nu există un model unic, fiecare cercetător sau grup de cercetători putînd să-și construiască un model propriu.

III. METODA DE ANALIZĂ SI CONTROL A RELAȚIILOR ÎNTRE SPAȚII—MACS.

Analizînd procesul de proiectare în lumina celor arătate anterior, se observă prezența a două niveluri: nivelul conceptual și cel real. La nivelul conceptual, relațiile sînt de natură calitativă (topologică), iar la nivelul real domină relațiile cantitative. Există deci o mulțime a relațiilor calitative topologice pe care o vom nota cu « **T** » și o mulțime a relațiilor cantitative pe care o vom denumi « mulțimea dimensiunilor » și o vom nota cu « **D** ». Efectuînd o operație de intersectare asupra celor două mulțimi rezultă o a treia mulțime pe care o vom denumi « mulțimea soluțiilor » și o vom nota cu « **S** ». « **S** » este compusă din elemente materiale — din forme în ultimă analiză. Rezultatele intersecției « **T** », « **D** » pot fi: (1) $T \cap D = S = \varnothing$; (2) $T \cap D = S$; (3) $T \cap D = S \subset D$. (fig. 1). Acest model de principiu al procesului de proiectare stă la baza MACS. Care sînt fundamentele acestei concepții? Fundamentul intuiției spațiale este alcătuit din corespondențe calitative, adică din con-

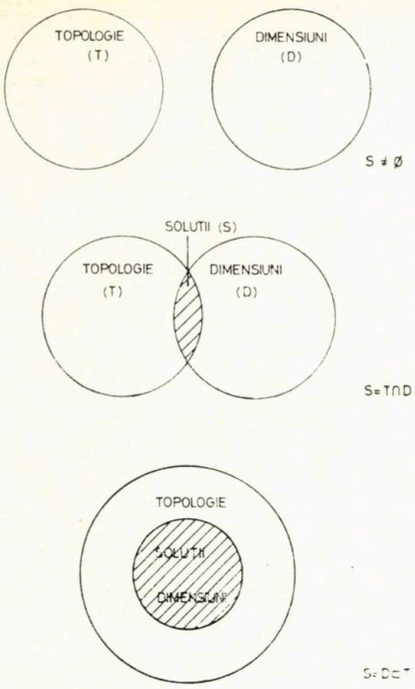

1

ceptele topologice, de vecinătate, separație, ordine, continuitate, acoperire, anturaj, care exclud orice noțiune de conservare a distanțelor sau de proiectivitate. Acest fapt a fost demonstrat experimental, printre alții, de către Jean Piaget în studiile sale despre psihologia infantilă. Concluzia sa este că percepția topologică a lumii se bazează pe distincția schimbărilor de stări și nu a schimbărilor de obiecte.

Atunci cînd aceste concepte abstracte sînt măsurate cu un set de dimensiuni, ia naștere o formă — o realitate spațială. Dimensiunile, în acest context, sînt o noțiune cu caracter general. Atunci cînd dimensiunile cu care se face măsurătoarea sînt unități de lungime, mulțimea soluțiilor « **S** » conține ca elemente ceea ce numim « forme geometrice ».

a. **Formularea problemei.** « Materia primă » folosită în proiectarea de arhitectură o constituie planurile de nivel. Un plan de nivel este o configurație, plană de spații care umplu complet suprafața delimitată de pereții exteriori ai clădirii. Informațiile principale pe care le furnizează un plan sînt de două tipuri: informații de natură topologică care definesc relațiile de vecinătate între spații (mulțimea « **T** ») și informații de natură geometrică care definesc dimensiunile fizice ale spațiilor (mulțimea « **D** »). Un plan de nivel este deci o asociere între o configurație topologică și una dimensională, adică ceea ce defineam anterior ca fiind o soluție.

În aceste condiții, orice problemă de proiectare poate fi formulată astfel: « Fiind dat un set de spații împreună cu relațiile topologice (funcționale), între ele și un set de dimensiuni fizice asociabile acestor spații, să se găsească acele configurații plane care satisfac cele 2 seturi ».

b. **Convențiile de reprezentare și limbaj.** Modul cel mai convenabil de reprezentare al unei probleme de proiectare formulată ca mai sus este acela al unui grafic (o reprezentare de tip rețea). Ea este convenabilă deoarece poate evidenția, împreună sau separat, toate informațiile conținute într-un plan. De asemenea, ea este ușor « înțeleasă » de către calculator, cu toate avantajele care decurg privind prelucrarea automată a informațiilor. Între reprezentarea sub formă de graf și cea tradițională, utilizată actualmente în proiectare, există o relație de corespondență pe care o vom demonstra în continuare.

Orice clădire constă dintr-un set de spații contigue care umplu complet suprafața înconjurată de pereții exteriori ai clădirii. Pentru a simplifica problema (fără însă ca prin aceasta să o limităm în mod serios), toate spatiile vor fi considerate dreptunghiulare. Spațiile cu contur neregulat pot fi considerate dreptunghiulare, prin adăugarea de spații fictive care să compenseze neregularitățile (fig. 2).

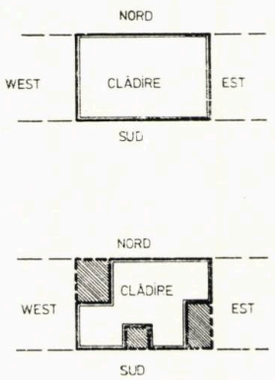

2

Prin convenție, clădirile sînt orientate cu pereții paraleli cu axele unui sistem de coordonate rectangular, care divide mediul exterior al clădirii în patru zone, denumite prin analogie cu punctele cardinale, nord, est, sud și vest. Fiecare zonă este de fapt un spațiu cu dimensiuni infinite; Prin urmare, se definește ca fiind un spațiu, fie o cameră, fie una din cele patru zone exterioare. În termenii convențiilor de mai sus, un plan de nivel este o configurație plană de spații interioare legate într-un anumit fel de sistemul de referință N, E, S, V.

Un plan de nivel poate fi reprezentat sub forma unui graf planar, în care nodurile sînt intersecții de pereți, arcele sînt segmente de pereți, iar regiunile sînt spații (camere) (fig. 3). Prin plasarea unui nod în interiorul fiecărui spațiu și construirea de arce care să unească nodurile aflate în spații vecine (contigue), se obține graful dual al planului de nivel. În acest graf dual, nodurile reprezintă spații (camere), iar arcele reprezintă segmente de perete comun între două spații.

Se ajunge, în acest fel, la o reprezentare sintetică a părții calitative a informațiilor conținute într-un plan, care oferă simultan informații asupra vecinătăților între spații și asupra modului de funcționare a partiului respectiv. Reprezentarea grafică sub formă de graf dual este utilă pentru proiectant, care este obișnuit cu acest fel de imagini; dacă graful dual este exprimat sub formă matriceală, atunci el devine inteligibil pentru calculator.

În ceea ce privește dimensiunile fizice ale spațiilor care compun planul de nivel, acestea se reprezintă prin ponderi atașate arcelor grafului dual, egale cu lungimea segmentelor de perete traversate de aceste arce (fig. 4).

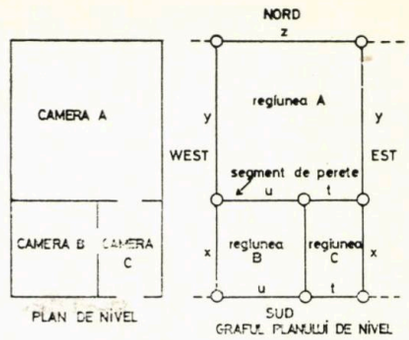

FIG.9.

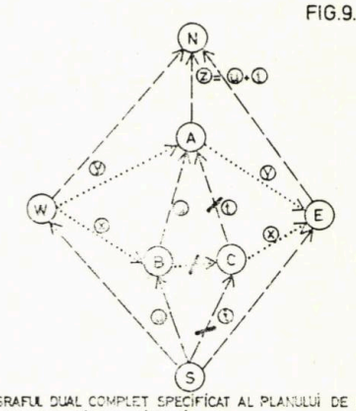

GRAFUL DUAL COMPLET SPECIFICAT AL PLANULUI DE NIVEL (COLORAT, ORIENTAT, DIMENSIONAT)

3

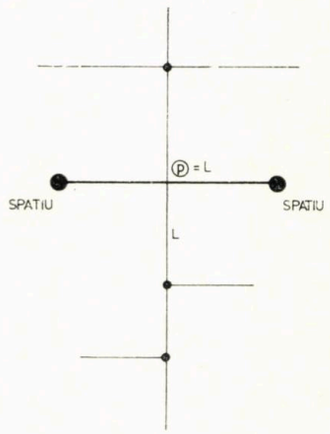

4

c. Descrierea metodei. Procedura de bază a metodei este de a proiecta mai întîi topologia problemei (un fel de variante de scheme funcționale), obținîndu-se cu ajutorul pachetului de programe CASTOR ! un set de soluții nondimensionale. În acest stadiu, fiecare soluție obținută reprezintă o clasă de planuri concrete potențiale. Asupra fiecărei clase, se încearcă diverse seturi de geometrii. Seturile de date geometrice sînt supuse unui proces de coordonare modulară, cu ajutorul unui program special conceput în acest scop. Modelul de principiu al procedurilor MACS este arătat în fig. 5.

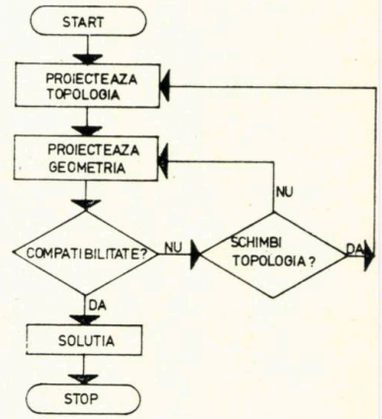

5

IV. MODUL DE REZOLVARE A UNEI PROBLEME DE PROIECTARE CU MACS. Cu MACS se poate rezolva în principiu orice program de arhitectură. Utilizatorul pornește de la tema de proiectare; pe baza acestei teme, el face o listă care conține denumirea, destinația și codul spațiilor care compun planul de nivel, precum și relațiile de vecinătate care trebuiesc asigurate între aceste spații. În acest fel, se constituie graful restricțiilor. Acest graf trebuie neapărat să fie planar (arcele să nu se intersecteze decît în noduri), dar transpunerea datelor de temă nu duce neapărat la un graf planar; de aceea, se efectuează un test de planaritate în urma căruia rezultă, fie că graful este planar și se poate continua procedura, fie că graful este neplanar și atunci trebuie eliminate anumite restricții de vecinătate (dacă tema permite acest lucru). Dacă planarizarea grafului nu este posibilă, atunci se poate trage, încă din primele stadii ale proiectării, concluzia că, în condițiile cerute prin temă, problema nu are soluție.

După testul de planaritate, se trece la completarea grafului și la evaluarea tuturor alternativelor topologice care rezultă prin completarea (adică analiza

6

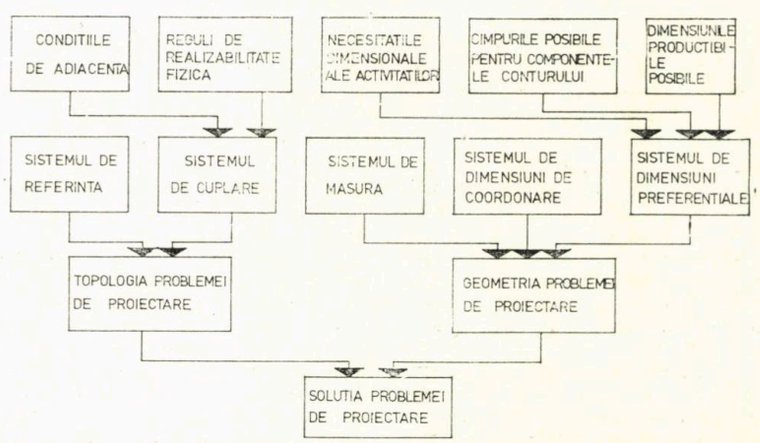

MODELUL MATEMATIC AL PROCESULUI DE PROIECTARE PRIN METODA MACS

tuturor posibilităților de legare a spațiilor între ele precum și cu mediul exterior în condițiile cerute de temă). Prin vizualizarea claselor de planuri de nivel potențiale, faza topologică a proiectării este încheiată. Aceasta înseamnă că elementele mulțimii **« T »** au fost identificate și ordonate. Urmează faza de proiectare a dimensiunilor, adică identificarea și ordonarea elementelor mulțimii **« D »**. Pentru executarea acestei faze este nevoie de instrumentele oferite de disciplina coordonării modulare. Ea are ca scop stabilirea unui set de dimensiuni preferențiale care să fie folosite la definirea concretă a elementelor care delimitează spațiile distincte ale unui partiu. Dimensiunile preferențiale rezultă pe baza intersectării a trei domenii dimensionale, și anume: a. Necesitățile dimensionale ale activităților ce se desfășoară în fiecare spațiu b. Cîmpurile de existență posibile pentru componentele conturului fiecărei activități. c. Dimensiunile productibile posibile. După aplicarea operației pentru toate activitățile care alcătuiesc programul de arhitectură, rezultă un ansamblu efectiv de componente dimensionale coordonate, care constituie ceea ce numeam geometria problemei de proiectare. După ce dimensiunile preferențiale sînt ordonate în serii, conform diverselor criterii dorite de utilizator, se trece la vizualizarea soluțiilor.

Modul de vizualizare depinde de echipamentul de care dispune utilizatorul metodei. Elasticitatea și concepția modulară a MACS permite utilizarea oricărui echipament de vizualizare, de la nivelul cel mai simplu (manual) pînă la cel mai complex (display-ul grafic interactiv) în funcție de posibilitățile de dotare ale unității de proiectare.

Procedura de vizualizare constă efectiv în desenarea, pe rînd, a fiecărui spațiu cu dimensiunile sale reale, care rezultă din coordonarea modulară cu condiția respectării topologiei definite în prima fază a proiectării. Cu activitatea de vizualizare, se încheie intersectarea între mulțimile **« T »** și **« D »**. Practic însă, cei mai mulți utilizatori vor dori să introducă criterii de utilizare și ierarhizare a soluțiilor obținute. Aceste criterii sînt foarte variate și formularea lor depinde de opțiunea utilizatoului. Etapele principale ale MACS sînt reprezentate în schema-bloc din fig. 6.

De remarcat faptul că MACS este astfel concepută încît permite intervenția arhitectului în scopul modificării unor rezultate sau a introducerii unor criterii noi de analiză și selecție a variantelor, asupra tuturor fazelor de desfășurare, inclusiv asupra rezultatului final.

V. DIRECȚII DE CERCETARE PENTRU DEZVOLTAREA MACS

Pînă în prezent, metoda prezentată a fost testată pe diverse programe de locuințe. În continuare, metoda este testată și pentru alte programe cum ar fi construcții spitalicești, școlare, hoteliere.

Pentru viitor, vom studia posibilitatea extinderii principiilor MACS la proiectarea tridimensională precum și a elementelor de structură și instalații incluse în programele de arhitectură menționate.

Arh. NICOLAE LASZLO
INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE PENTRU SISTEMATIZARE LOCUINȚE ȘI GOSPODĂRIE COMUNALĂ (I.S.L.G.C.)

PROPUNERI DE AMPLIFICARE A CONȚINUTULUI INFORMAȚIONAL AL PROIECTELOR TIP, DIRECTIVE ȘI REFOLOSIBILE, PENTRU CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE

COLECTIV DE CERCETARE:
Dr. arh. **ALEXANDRU BUDIȘTEANU** (beneficiar-consultant); ing. **LUCIAN DOGARU**, dr. arh. **MIRCEA ENACHE**, arh. **THEODORA DINULESCU** arh. **DANIEL FOARȚĂ**, ing. **LUCIAN KLODNISKI**, matematician **DAN ISAC** ec. **AUREL MARINESCU**, dr. arh. **SANDA MEHEDINCU**, ing. **PAVEL TĂLĂMBUȚĂ**, mat. **SANDA ANDREESCU**, mat. **SILVIU ȘUTEU**, mat. **A. NEDELCOVICI**, ing. **TIBERIU ZORAPAPEL** și Colectivul de programare format din matematicienii **MIHAELA CÂRSTE, OCTAV IVĂNESCU, DORINA ȘUTEU, MARIN VLADA**

În contextul abordării cercetării în domeniul urbanismului cu ajutorul ciberneticii și a teoriei generale a sistemelor, așezările umane sînt considerate sisteme complexe, dinamice, adaptabile deschise în continuă schimbare și evoluție.

Utilizarea terenului, populația, locuirea, circulația sînt numai unele din sistemele primare componente ale vastului sistem urban. Analiza procesului de locuire, atît pe traiectoria construcției de locuințe cît și pe cea a sistematizării ansamblurilor de locuințe și dotări socialculturale, ne demonstrează prin vastitatea aspectelor, entităților componente, a relațiilor dintre entități, perfecta integrare în abordarea sistemică.

Printre componentele de bază, se evidențiază clădirile de locuit, secțiunile tip refolosibile, acei « atomi » care prin combinări conduc la rezolvări multiple de sistematizare pe același teren bine definit în structura urbană. Cu cît gama caracteristicilor acestor « atomi » este mai completă, mai variată, se va putea realiza o analiză complexă multicriterială, a soluțiilor generate, se va putea realiza o diversitate a filtrelor, criteriilor de analiză ale soluțiilor competitive, se vor putea stăpîni și evalua totalitatea relațiilor ce se stabilesc între locuință și celelalte entități din sistem.

Studierea în paralel a informațiilor caracteristice secțiunilor tip de locuințe și a procesului de sistematizare urbană a ansamblului de locuințe și dotări socialculturale, caracteristice țării noastre a relevat următoarele aspecte:

1) Informațiile aferente secțiunilor tip de locuințe, necesare pentru utilizarea la fazele premergătoare investițiilor, detalii de sistematizare etc., date incluse în fișele tehnice de proiect, se limitează la: caracteristici apartamente, caracteristici obiect, indicatori de suprafețe, cost, indici de consum, materiale manoperă, regim de înălțime, grad seismic, destinație parter, sisteme constructive.

Lipsesc informații care ar putea folosi la evaluarea unui criteriu al seismicității de amplasament care, în special în municipiul București, se pune cu o deosebită pregnanță. Lipsesc de asemen a caracteristici ale clădirii de locuit definind relațiile dintre aceasta și mediul înconjurător, clădirea aflîndu-se în continue schimburi cu mediul. Urmărindu-se menținerea echilibrului ecologic autoreglat între om, mediul construit și mediul natural, aceste date ar folosi la definirea unor criterii de apreciere calitativă a soluțiilor eficiente și în acest domeniu. Lipsesc date ce ar permite evaluarea unui criteriu al tehnologiei de șantier, permițînd ca încă de pe planșetă să se cunoască pierderile și cîștigurile oferite de soluții prin scurtarea timpului de execuție pe șantier.

2) În proiectarea de sistematizare, pe lîngă numărul redus de variante (3) se relevă și existența unui număr destul de redus de criterii de analiză, fiind posibil ca acestea să fie completate cu altele noi.

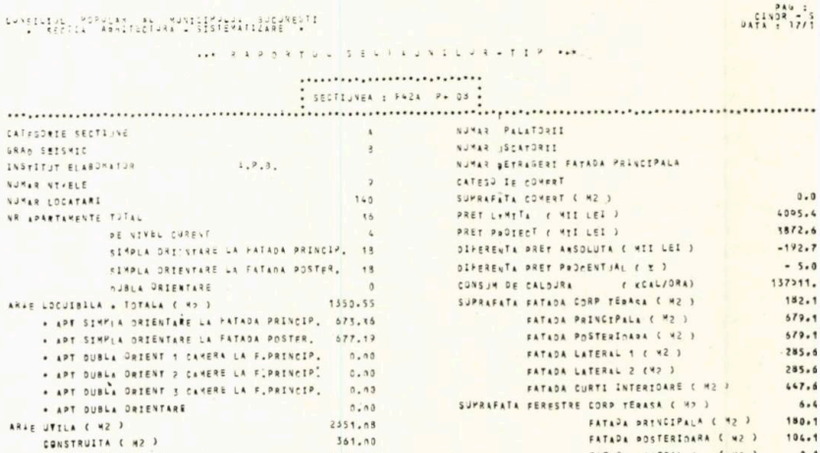
CONSILIUL POPULAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
• SECȚIA ARHITECTURĂ - SISTEMATIZARE •

PAG. 1
DATA : 17/1

*** RAPORTUL SECȚIUNILOR-TIP ***

SECȚIUNEA : FAZA P+ 05

CATEGORIE SECȚIUNE	4	NUMAR PALATORII	
GRAD SEISMIC	8	NUMAR ASCENSORII	
INSTITUT ELABORATOR I.P.C.		NUMAR RETRAGERI FATADA PRINCIPALA	
NUMAR NIVELE	9	CATEGORIE DE CONFORT	
NUMAR LOCATARI	140	SUPRAFAȚA CONFORT (M2)	0.0
NR APARTAMENTE TOTAL	56	PRET LIMITA (MII LEI)	4095.4
PE NIVEL CURENT	4	PRET PROIECT (MII LEI)	3872.6
SIMPLA ORIENTARE LA FATADA PRINCIP.	18	DIFERENȚA PREȚ ABSOLUTA (MII LEI)	-192.7
SIMPLA ORIENTARE LA FATADA POSTER.	18	DIFERENȚA PREȚ PROCENTUAL (%)	- 5.0
DUBLA ORIENTARE	0	CONSUM DE CALDURA (KCAL/ORA)	137311.
ARIE LOCUIBILA + TOTALA (M2) 1350.55		SUPRAFAȚA FATADA CORP TERASA (M2)	182.1
+ APT SIMPLA ORIENTARE LA FATADA PRINCIP. 675.46		FATADA PRINCIPALA (M2)	579.1
+ APT SIMPLA ORIENTARE LA FATADA POSTER. 677.19		FATADA POSTERIOARA (M2)	579.1
+ APT DUBLA ORIENT 1 CAMERA LA F.PRINCIP. 0.00		FATADA LATERAL 1 (M2)	285.6
+ APT DUBLA ORIENT 2 CAMERE LA F.PRINCIP. 0.00		FATADA LATERAL 2 (M2)	285.6
+ APT DUBLA ORIENT 3 CAMERE LA F.PRINCIP. 0.00		FATADA CURTI INTERIOARE (M2)	447.6
+ APT DUBLA ORIENTARE 0.00		SUPRAFAȚA FERESTRE CORP TERASA (M2)	6.4
ARIE UTILA (M2) 2551.88		FATADA PRINCIPALA (M2)	180.1
CONSTRUITA (M2) 361.00		FATADA POSTERIOARA (M2)	104.1
DESFASURATA (M2) 3881.36		FATADA LATERAL 1 (M2)	0.0
DESFASURAT.CONSTRUITA (M2) 3512.36		FATADA LATERAL 2 (M2)	0.0
SOBSOL (M2) 368.93		CURTI INTERIOARE (M2)	40.0
LOGII (M2) 0.00		VITRINE (M2)	0.0
BALCOANE (M2) 179.52		PANTA ACCESIBILA (%)	1.0
COD STRUCTURA DE REZISTENTA 5		LUNGIMEA FATADA PRINCIPALA (M)	26.
PERIOADA OSCILAȚIE PROPIE LONGITUDINALA (SEC) 0.30		POSTERIOARA (M)	26.
PERIOADA OSCILAȚIE PROPIE TRANSVERSALA (SEC) 0.40		LATERALA 1 (M)	12.
ELEMENT GREUTATE MAXIMA PE SECȚIUNE (TONE) 5.43		LATERAL 2 (M)	12.
PENALIZARE TEHNOLOGICA B 640		CURTI INTERIOARE (M)	18.
PENALIZARE TEHNOLOGICA C 95			

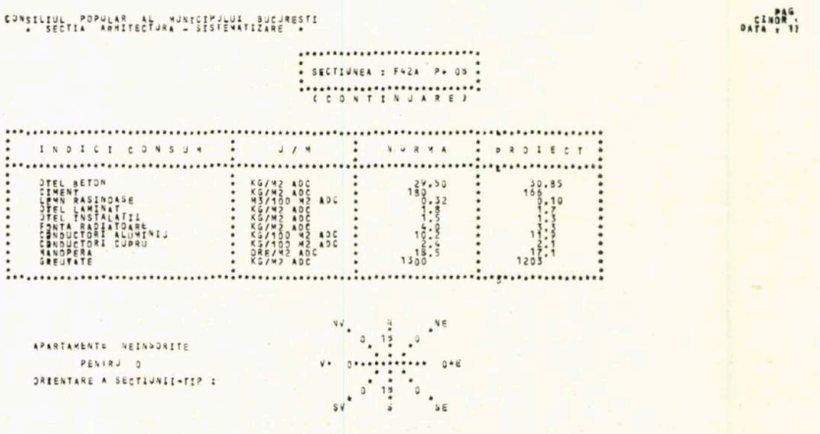
CONSILIUL POPULAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
• SECȚIA ARHITECTURĂ - SISTEMATIZARE •

PAG.
DATA : 11

SECȚIUNEA : FAZA P+ 05
(CONTINUARE)

INDICI CONSUM	U/M	NORMA	PROIECT
OTEL BETON	KG/M2 ADC	29.50	30.85
CIMENT	KG/M2 ADC	180	185
LEMN RASINOASE	M3/100 M2 ADC	0.32	0.10
OTEL LAMINAT	KG/M2 ADC	1.0	1.7
OTEL INSTALATII	KG/M2 ADC	1.0	1.3
FONTA RADIATOARE	KG/M2 ADC	4.0	3.5
CONDUCTOARE ALUMINIU	KG/100 M2 ADC	15.0	17.0
CONDUCTORI CUPRU	KG/100 M2 ADC	2.0	2.1
MANOPERA	ORE/M2 ADC	18.5	17.1
GREUTATE	KG/M2 ADC	1300	1203

APARTAMENTE NEINDORITE
PENTRU O
ORIENTARE A SECȚIUNII-TIP :

CARACTERISTICI APARTAMENTE:

CAMERE	1/2	2/3	3/4	4/5	
NUMAR			32		

CARACTERISTICI PUNCTE:

NUMAR ZIDURI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ABSCISA	0.0	0.0	0.0	0.0	4.2	4.2	14.1	14.1	0.0	4.2	5.3	0.0
ORDONATA	0.0	5.8	29.3	23.5	23.5	29.3	29.3	23.5	0.0	0.0	0.0	0.0

Studii de specialitate, măsurători și anchete, au făcut posibilă definirea următoarelor criterii noi de analiză;

— Criteriul seismicității de amplasament, criteriul poluării sonore de trafic, criteriul economiei de combustibil, criteriul estetic, criteriul tehnologiei de șantier, lărgind pe viitor posibilitățile arhitecților de justificare a eficienței și calității soluțiilor preferate.

Noile criterii (ce vor fi prezentate în expuneri viitoare) au condus prin formularea lor matematică, la necesitatea îmbogățirii fondului informațional al secțiunilor tip de locuință, atingînd în totalitate **88 de valori caracterizante pe secțiune.**

Proprietățile caracteristice la nivel de secțiune de locuit se vor transforma, în cadrul soluției de ansamblu, în proprietăți ale căror valori se determină cu ajutorul anumitor legi de compoziție.

Dintre noile valori menționăm: perioadele de oscilație proprie (longitudinală și transversală ale clădirii), consumul de căldură Kcal / oră, elementul de greutate maximă tone, suprafețe fațade, suprafețe goluri, defalcarea suprafeței totale locuibile pe tipuri de apartament cu simplă și dublă orientare, retrageri ale fațadei, penalizări tehnologice, funcție de regimul de înălțime, structură de rezistență, tip de locuință, sistem de mobilare în teritoriu.

Pentru fiecare secțiune de locuit, apartamentele neînsorite calculate pentru 8 orientări se transpun pe rozeta însoririi. Partea de date conține pe lîngă informații ce vor participa la estimarea diferitelor criterii și tipuri de informații explicative referitoare la partea grafică. Caracteristici puncte (abscisele și ordonatele colțurilor secțiunii față de un punct ales astfel ca toate valorile să fie pozitive) sînt informații ce vor servi la realizarea desenului automat. Aceste fișe reprezintă de asemen a adaptarea secțiunilor tip de locuințe pentru calculator, constituind fișierul de informații al secțiunilor de locuințe în cadrul proiectării automate a zonelor urbane de locuit (prezentare viitoare).

Tabelul nr. 1, prezintă, un exemplu de fișe conținînd informațiile caracteristice unei secțiuni tip de locuințe.

Pe această bază s-a elaborat CATALOGUL DE FIȘE TEHNICE-CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE AL CONSILIULUI POPULAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI, SECȚIA ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE, conținînd secțiunile de locuințe proiecte directive refolosibile și unicate deosebit de valoroase, realizate de I.P.B. și I.P.C.T., grad 8 seismic, posibil a se construi în București, catalog ce pe baza programului poate fi oricînd cu ușurință modificat, reactualizat, completat.

Cercetarea se efectuează în prezent în cadrul CINOR (Centrul de informatică și organizare al C.P.M.B.), C.O.C.C. (Centrul de organizare și cibernetică în construcții), INCERC, Institutul de arhitectură « Ion Mincu », I.S.L.G.C. și Institutul« PROIECT- BUCUREȘTI »

Studiile elaborate demonstrează ca perfect posibil și necesar depășirea stadiului actual al băncii de date informaționale ale secțiunilor tip de locuințe, oferindu-se o bază mai amplă și mai complexă pentru o evaluare calitativă și o justificare bazată pe formulări precise matematice a alegerii soluțiilor competitive, calculatorul devenind pe viitor un ajutor prețios al arhitectului. Acest fapt se concretizează mai pregnant astăzi cînd ca orientări de bază sînt afirmarea plenară a științei în toate domeniile de activitate. încercarea de depășire a subiectivismului uman, atingerea maximului de calitate și eficiență.

Dr. arh. SANDA MEHEDINCU

La elaborarea cercetării au fost consultate lucrările:

— Raportul comisiei Microzonarea seismică a municipiului București 1977

— H. Sandi, G. Șerbănescu, T. Zorapapel, Lessons from the Vrancea March 4 — th 1977 Earthquake, 6 — the European Conference on Earthquake Engineering Dubrovnik 1978.

— City noise level and civic design (Tenth international Congress on acoustics Sydney Australia July 9—16—1980 — prof. em. dr. arh. Cezar Lăzărescu, dr. arh. Mircea Enache, dr. arh. Sanda Mehedincu, Ing. Lucian Dogaru.

— Mircea Enache — Modele matematice de sistematizare Ed. Tehnică București 1977.

— Ioan Ciobotaru — Probleme de eficiență economică în sistematizare și urbanism Ed. Tehnică București, 1974

— Lucian Dogaru — Fundamentarea deciziilor de amplasare a investițiilor de locuințe în zonele urbane în interiorul unui orizont economic sistem ALADIN.

— Cataloagele de fișe tehnice Construcții de locuințe C.P.C.P. — I.C.C.P.D.C.

SISTEMUL SIANO DE PROIECTARE AUTOMATĂ A ANSAMBLURILOR DE LOCUINȚE ȘI DOTĂRI SOCIAL-CULTURALE

COLECTIV DE CERCETARE:
Dr. arh. **ALEXANDRU BUDIȘTEANU** (beneficiar consultant), ing. **LUCIAN DOGARU,** dr. arh. **MIRCEA ENACHE,** arh. **THEODORA DINULESCU,** arh. **DANIEL FOARȚĂ,** mat. **DAN ISAC**, arh. **IULIUS IONESCU,** ing. **LUCIAN KLODNISKI,** dr. arh. **SANDA MEHEDINCU**, econ. **AUREL MARINESCU,** mat. **SANDA ANDREESCU** mat. **SILVIU ȘUȚEU,** mat. **A. NEDELCOVICI,** arh. **CRISTINA OLTEANU,** ing. **PAVEL TĂLĂMBUȚĂ,** ing. **TIBERIU ZORAPAPEL** și Colectivul de programare, format din matematicienii: **MIHAELA CÂRSTE, DORINA ȘUTEU, OCTAV IVĂNESCU, MARIN VLADA, JENICA POPESCU.**

Ca o concluzie logică la mulțimea de factori implicați în problemele de arhitectură și sistematizare, cercetarea oferă proiectanților un instrument capabil să stăpînească un volum mare de informații, pe care să le poată prelucra și analiza repede și exact bazat pe un fundament complex matematic.

Sistemul numit **SIANO** este un sistem informatic servind, atît la analiza unor soluții concepute de proiectant, cît și la obținerea de soluții generate automat și la selectarea acestora pe baza a trei trepte de analiză (combinatorie, monocriterială, multicriterială). Concepția sistemului de SIMULARE la calculator a procesului de sistematizare a ansamblurilor de locuințe și dotări social-culturale urmărește practic logica PROIECTANTULUI URBANIST, de realizare a unei soluții de ansamblu completată cu elemente de logică și modelare matematică și de analiză la calculator. Sistemul SIANO este astfel conceput spre a nu limita creativitatea proiectanților, el permițînd utilizatorului să-și definească toate preferințele privind performanțele solicitate soluției de ansamblu, preluînd în paralel munca dificilă de calcule și evaluări.

Sistemul SIANO încearcă să elimine din practica proiectării de specialitate:

- lipsa unei game largi de soluții de sistematizare ca bază de pornire pentru analizele mono și multicriteriale
- greutatea și uneori imposibilitatea de apreciere a unor criterii, limitarea la alegeri bazate uneori pe observații subiective
- modificarea greoaie ulterioară a unor soluții, datorită insuficientelor informații referitoare la direcția de transformare în vederea optimizării.

Sistem asociat al Băncii de date urbane a municipiului București, el este în prezent în lucru, urmînd a fi implementat într-un institut de proiectare de specialitate în cursul anului 1981.

OBIECTIVE CE VOR FI ATINSE PRIN UTILIZAREA SISTEMULUI SIANO. Prin utilizarea sistemului de proiectarea de sistematizare, se realizează următoarele obiective:

— Numărul mediu de variante de soluții de ansamblu va putea crește de la 3 la 20—40, în funcție de precizările factorilor de proiectare și deciziie (alese din cîteva sute).

— Se vor introduce în activitatea de sistematizare 12 NOI CRITERII de analiză (utilizare teren, consum de combustibil, seismicitate de amplasament, tehnologie de execuție, poluare sonoră de trafic, cost locuințe, greutate construcții, consum ore manoperă, consum oțel, consum ciment, criteriul de însorire și estetic) realizîndu-se soluții cu performanțe în diferite domenii, prioritare, deci reprezentînd pe lîngă eficiență și o creștere calitativă a soluțiilor de sistematizare.

— Prin utilizarea calculatorului și echipamentelor de desen automat ARISTO se va scurta timpul de desenare, un plan complex putînd fi desenat într-o oră, precizîndu-se o durată de proiectare a unui ansamblu de locuințe de 1—2 săptămîni.

— Se pot evalua și soluții realizate manual, comparate cu cele oferite de sistem, oferind utilizatorului o fundamentare științifică de necontestat în susținerea variantelor în fața factorilor de decizie.

Întrucît procesele de proiectare ale locuințelor și cel de sistematizare nu trebuie scindate, ci privite în ansamblu, cu continue și profunde conexiuni între ele, sistemul oferă o serie de informații, care, aplicate, în **proiectarea directă a secțiunilor de locuințe,** vor putea îmbunătăți caracterul informațional și valoarea acestora. Folosind metodologia oferită de sistem, se încearcă a se integra « clădirea de locuit » în multitudinea de relații ce se definesc între elementele sistemului urban și a se realiza și echilibrul ecologic, între om, mediul construit și mediul natural.

A considera în același context procesele de construcție a locuinței și de sistematizare, înseamnă a oferi siguranța ca locuința proiectată bine să nu-și piardă eficiența, dispusă în teritoriu printr-o sistematizare mediocră, putînd modifica simțitor filtrele de apreciere criterială ale clădirilor de locuit și ale soluțiilor de sistematizare.

CRITERII NOI. Urmărirea desfășurării procesului de sistematizare a unui ansamblu de locuințe și dotări social-culturale, a criteriilor utilizate azi, încă **insuficiente** pentru a realiza o analiză complexă, a condus la **propunerea unor criterii noi, de analiză** prin care se vor realiza performanțe cantitative și calitative în domenii extrem de variate și unele de mare actualitate.

Toate criteriile au fost **formalizate matematic** și au fost fiecare rezultatul unor studii de specialitate.

Criteriile se definesc la nivel de ansamblu, la nivel de componență și la nivel de secțiune. Toate criteriile sînt exprimate sub formă de indici, ceea ce permite ca ele să fie comparabile la toate nivelurile. Cu excepția criteriului estetic,

TABELUL NR. 1

Nr. crt.	Criteriu	U/M	Ponderea asociată
1	Utilizare teren	Arie totală	
2	Densitate	Arie totală	
3	Estetica	—	
4	Însorire	Număr apartamente	
5	Consum de combustibil	Număr apartamente	
6	Poluare sonoră de trafic	Arie locuibilă	
7	Seismicitate de amplasament	Cost total	
8	Cost locuințe	Arie utilă	
9	Greutate construcție	Arie desfășurată	
10	Consum manoperă	Arie desfășurată	
11	Consum oțel	Arie desfășurată	
12	Consum ciment	Arie desfășurată	
13	Tehnologie de execuție	Arie desfășurată	
14	Comerț	Număr locuitori	

toate criteriile sînt medii ponderate, la nivel de ansamblu ele se exprimă sub forma:

$$F = \frac{\sum_i F_i \cdot P_i}{\sum_i P_i}$$

unde:

F — criteriul la nivel de ansamblu

F_i — criteriul pentru componenta **i**

P_i — ponderea asociată criteriului (TABELUL nr. 1)

La nivel de componentă, evaluarea criteriilor se face similar, folosind valorile criteriilor pentru secțiuni. La nivel de secțiune, valoarea criteriului, fie se găsește în colecția de date a secțiunilor, fie se evaluează în mod specific, în funcție de informațiile care se găsesc în această colecție.

CRITERII DE ANALIZĂ ALE SISTEMULUI 1. Criteriul utilizării terenului urmărind raportul dintre aria locuibilă însumată a tuturor construcțiilor ce fac parte din soluția de ansamblu și aria ansamblului.

2. Criteriul densității, reprezentat de numărul de locuitori ce ar putea locui construcțiile unei anumite soluții de ansamblu și aria ansamblului.

3. Criteriul estetic, urmărind evidențierea soluțiilor de ansamblu cu o mai mare varietate a regimului de înălțime al construcțiilor și a formei fronturilor la arterele de circulație.

4. Criteriul de însorire, urmărind evidențierea soluțiilor de ansamblu ce prezintă o orientare a construcțiilor ce asigură o pondere mărită a numărului apartamentelor însorite din totalul numărului de apartamente.

5. Criteriul consumului de combustibil, urmărind evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează un consum scăzut de combustibil funcție de tipul secțiunii și sistemele de grupare în teritoriu.

6. Criteriul poluării sonore de trafic, urmărind evidențierea soluțiilor de ansamblu a căror dispunere a construcțiilor asigură cel mai redus grad de deranj de poluare sonoră. Acest criteriu s-a formalizat matematic, pe baza rezultatelor unei anchete de precizare a gradului de deranj față de zgomotul de trafic, în 770 apartamente situate de-a lungul unor artere de mare trafic, în București, în funcție de configurația de simplă sau dublă orientare și de amplasarea apartamentelor față de carosabil.

7. Criteriul seismicității de amplasament, urmărind evidențierea soluțiilor de amplasament ce reprezintă orientări ale construcțiilor pe direcții de mică intensitate seismică, deci cu un plus de siguranță. Acest criteriu se exprimă printr-o funcție de penalizare a cărei valoare este de dorit a fi minimă.

Penalizarea seismică a secțiunii este egală cu produsul dintre penalizarea dependentă de orientare și cea dependentă de regimul de înălțime. La baza realizării acestui criteriu, atît de important pentru București, au stat studiile de specialitate stabilind unghiul direcției predominante a acțiunii seismice cu nordul, măsurătorile seismice și spectre seismice, care **diferă de la un cartier la altul**, influențînd structura soluțiilor de ansamblu.

8. Criteriul tehnologiei de execuție, urmărește evidențierea soluțiilor de ansamblu a căror componență și orientare a construcțiilor permite realizarea celor mai scăzute costuri tehnologice pe unitatea de arie desfășurată.

La penalizarea unei secțiuni ce se dorește a fi minimă, intervin penalizări ore-macara și căi de rulare, calculate ținîndu-se seama de structura de rezistență și de legarea secțiunilor de clădiri, liniar, șicanat sau de colț.

9. Criteriul costului locuințelor, urmărind evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează costurile cele mai scăzute pe unitate de arie utilă.

10. Criteriul greutății construcției urmărește evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează o greutate cît mai scăzută a construcțiilor pe unitate de arie desfășurată.

11. Criteriul consum manoperă urmărește evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează un consum cît mai scăzut de manoperă pe unitate de arie desfășurată.

12. Criteriul consum oțel urmărește evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează un consum clt mai redus de oțel pe unitatea de arie desfășurată.

13. Criteriul consum ciment urmărește evidențierea soluțiilor de ansamblu ce realizează un consum de ciment cît mai scăzut pe unitate de arie desfășurată.

14. Criteriul asigurării spațiului comercial, urmărește asigurarea spațiului comercial necesar, în volumul și dispunerea optimă din punct de vedere al satisfacerii nevoilor locuitorilor.

COLECȚII DE DATE. Mulțimea de variabile, numărul extrem de mare de

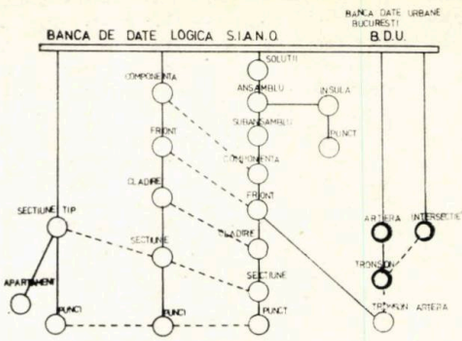

1

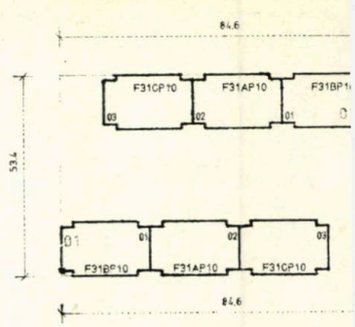

2

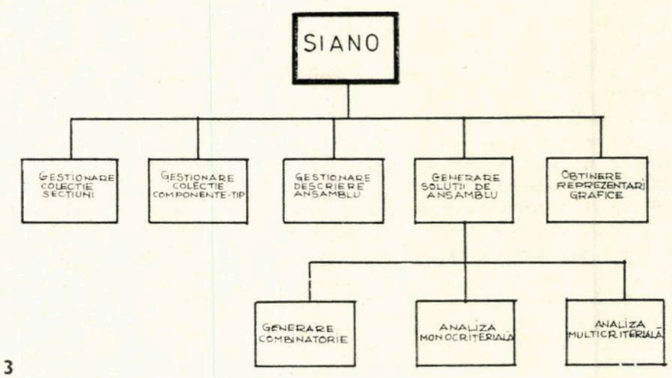

3

1. LEGĂTURA DINTRE SISTEMUL S I A N O ȘI SISTEMUL BĂNCII DE DATE URBANE A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI *se realizează la nivelul de date* Artere de circulație *prinse în fișierele B.D.U.*
2. COMPONENTĂ DESENATĂ LA CALCULATOR
3. PROCEDURI ÎN CADRUL SISTEMULUI S I A N O
4. 5. PLANURI REALIZATE ÎN CADRUL TESTĂRII SISTEMULUI

BIBLIOGRAFIE:

Modele matematice și sistem de programe pentru proiectarea zonelor de locuit în orașe — Beneficiar: C.P.M.B—S.A.S., Executanți: CINOR — C.O.C.C. — INCERC.— Institutul de arhitectură „I. Mincu", — I.P.B. — I.S.L.G.C.

4

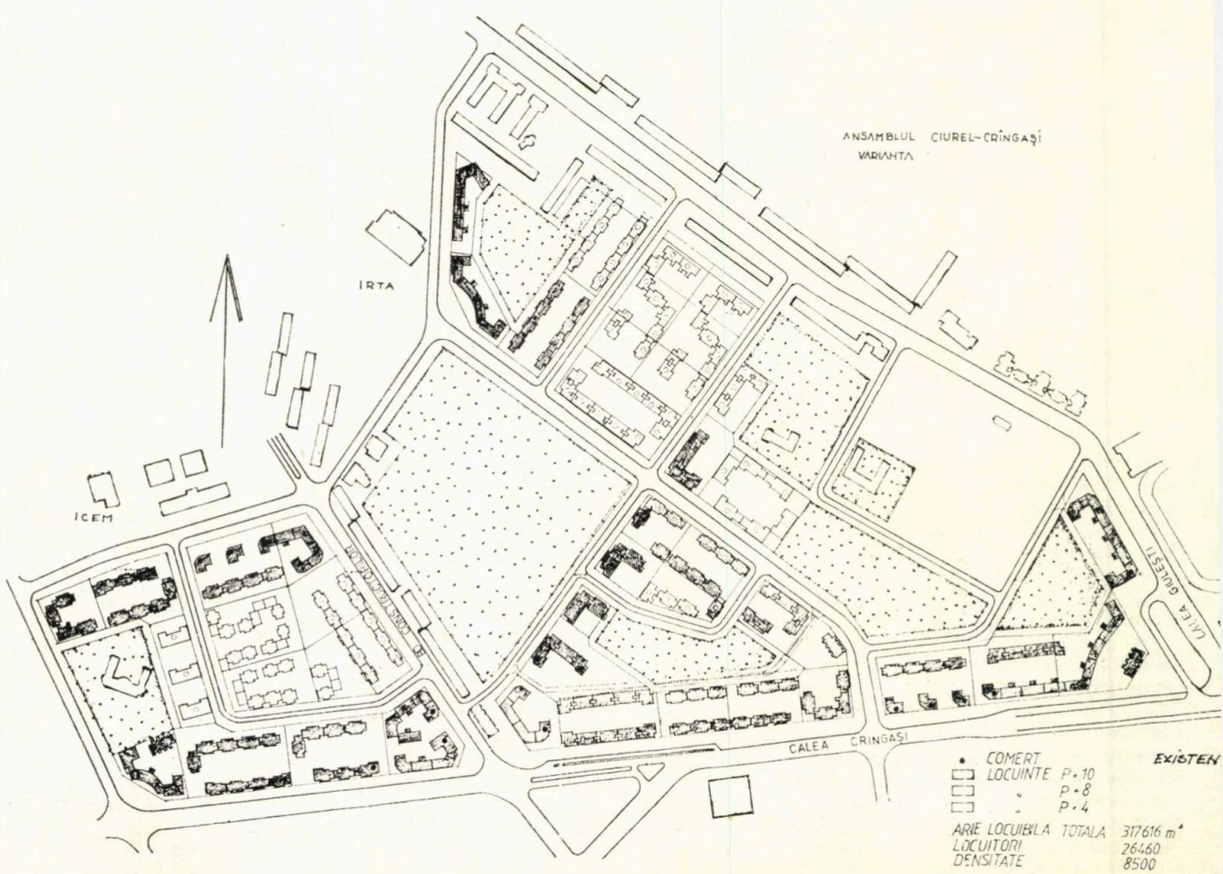

informații, indicatori, coeficienți unitari sau relaționali s-au grupat pe categorii, realizînd intrările logice ale sistemului (Fig. 1).

Între sistem și utilizator sînt vehiculate următoarele tipuri de date:

COLECȚIILE DE DATE PROPRII ALE SISTEMULUI. 1.a.COLECȚIA DE SECȚIUNI cuprinzînd toate informațiile aferente secțiunilor de locuințe ce pot fi folosite în mobilarea unei soluții de ansamblu. Colecția de secțiuni se înregistrează într-un fișier « SECȚIUNI TIP ». Fiecare secțiune tip este caracterizată prin date și indicatori tehnico-economici și topologici (unele preluate din fișele tehnico-economice ale secțiunilor de locuințe din cataloagele actuale, altele noi referitoare la noile criterii. Funcție de formulele matematice ale criteriilor, au fost completați indicatorii din fișele tehnice ale catalcagelor de locuințe cu noi parametri necesari la evaluarea criteriilor, ca de ex.: pentru fiecare clădire penalizări tehnologice (ore-macara și căi rulare), perioadele de oscilație proprie longitudinală și transversală ale clădirii, consumul de căldură Kcal / oră, suprafețe fațade, goluri, defalcarea ariei locuibile totale a clădirii pe tipuri de apartamente cu simplă și dublă orientare. Ca noutate, amintim de asemenea, pentru fiecare secțiune, rozeta însoririi ce precizează apartamentele neînsorite pentru 8 orientări ale secțiunii.

Abscisele și ordonatele punctelor de contur ale secțiunii, numerotate în sens trigonometric în cadrul unui sistem rectangular de axe local, sînt date necesare desenării automate.

Menționăm, că, în acest mod, s-a realizat « CATALOGUL DE SECȚIUNI TIP DE LOCUINȚE ALE CONSILIULUI POPULAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI — S.A.S. », care cuprinde toate informațiile referitoare la proiecte de locuințe refolosibile grad 8 seismic realizate de I.P.B., I.P.C.T. și proiecte I.P.B. unicat deosebit de valoroase.

1. b. A doua mare colecție proprie este **COLECȚIA DE COMPONENTE,** cuprinzînd toate componentele tip model care pot participa la generarea unei soluții de ansamblu. Funcție de regimurile de înălțime, sisteme de lipire ale secțiunilor, distanțe între clădiri corelate cu densitatea, sînt realizate modele pe diferite forme poligonale de teren cu 3—8 laturi — mobilate cu clădiri pe contur (Fig. 2). Față de procedeul actual de a se acoperi terenul cu secțiuni, utilizatorul are la dispoziție o gamă largă de grupări **cu toate criteriile deja calculate** realizînd ușor acoperirea terenului în variante.

Componentele sînt puse la îndemîna utilizatorului prin 3 rapoarte: **Informații generale.** conținînd informații referitoare la regim mediu de înălțime, grad seismic, nr. locuitori, arie teren, arii construite, utile, locuibile, desfășurate; **Informații topologice** oferind lungimi și tipuri de fronturi, codurile secțiunilor de locuințe; **Criterii** — oferind evaluarea criteriilor de analiză.

Colecțiile de secțiuni și componente sînt organizate în fișiere asupra cărora se poate, flexibil, acționa astfel: introducere, ștergere sau modificare de date asîgurînd rapid reactualizarea colecțiilor.

— Pe baza desenului automat, s-au realizat « CATALOAGELE DE SECȚIUNI TIP de LOCUINȚE și COMPONENTE TIP — PIESE DESENATE — C.P.M.B. — S.A.S.

DATE DE INTRARE, furnizate de proiectant pentru ansamblul sistematizat și care conțin:

- Impunerea performanțelor ce se vor obține automat pentru setul de criterii
- Stabilirea datelor cu caracter general (arie, orientare, seismicitate, pantă teren, regim mediu de înălțime propus, densitate urmărită)
- Funcție de suprafața totală a ansamblului, densitate și regim mediu înălțime, se stabilesc dotările social-culturale aferente (sistemul pune la dispoziție un material referitor la relația dintre suprafața de teren dotări și densități cuprinzînd graficele necesarului de teren aferent locuințelor, dotărilor independente și suprafețe totale de teren.

Spațiul rămas liber între terenurile dotărilor aferente locuințelor se va diviza cu ajutorul rețelei stradale în suprafețe poligonale, peste care sistemul va realiza o mobilare, cu ajutorul celulelor « gata calculate » din colecția de componente tip.

Proiectantul are posibilitatea de a face diferite opțiuni, privind modul de mobilare al ansamblului, putînd impune o ANUMITĂ COMPOZIȚIE, un anume regim de înălțime, comerț pe anumite artere de circulație, o anumită dispunere a clădirilor față de stradă.

Prin tabele speciale, ușor de exprimat, utilizatorul comunică calculatorului, datele de descriere topologică, seismicitate, de definire compoziționlă, de categorii de străzi, de croire în variante și a restricțiilor impuse, iar pentru desenul automat al ansamblului, se dau pentru un număr redus de puncte absolute coordonatele lor față de un sistem rectangular, celelalte puncte ale rețelei de componente putînd fi definite în raport cu acestea, urmînd ca sistemul să le calculeze coordonatele automat.

DATE DE IEȘIRE 3.a. Descrieri numerice generale sau de detaliu ale soluțiilor de ansamblu.

3.b. Ierarhizări după diferite criterii ale soluțiilor generate.

3. c. Reprezentări grafice sub formă de planuri.

PROCEDURI. În interiorul sistemului realizat ca tot unitar, se disting o serie de componente cu funcții distincte îmbinate în mod logic pe parcursul procesului de obținere a soluțiilor de ansamblu (Fig. 3). Se disting următoarele proceduri: **1.Gestionare colecție de secțiuni tip de locuințe 2. Gestionare colecție de componente model.** Ambele rezolvă probleme legate de conținutul fișierelor avînd ca scop facilitarea manipulării datelor, preluarea de către sistem a majorității prelucrărilor și calculelor, micșorînd pe cît posibil intervenția proiectantului. **3. Procedura de gestionare a descrierii ansamblului temă** — transpune în formă accesibilă prelucrării automate a caracteristicilor topologice și de performanță ale ansamblului temă. Se realizează memorarea pe suporturi tehnice a datelor referitoare ansamblului. **4. Procedura de generare a soluțiilor de ansamblu,** rezultat al îmbinării unor procedee matematice de analiză combinatorie și evaluarea funcțiilor cu rezultatele unor studii și cercetări din diferite domenii adiacente proiectării construcțiilor. **4.a.**Generarea combinatorie a soluțiilor care generează toate variantele de soluții posibile cu respectarea restricțiilor de poziție și alăturare. **4.b.**Analiza monocriterială care ierarhizează soluțiile de ansamblu potențiale, în cadrul fiecărui criteriu. **4.c.**Analiza multicriterială care ierarhizează soluțiile de ansamblu funcție de ponderea criteriilor în cadrul unui set de criterii.

5. Procedura de reprezentări grafice face legătura între partea de prelucrări și vehiculări de date caracteristice lucrului cu calculatorul electronic și partea familiară, utilizatorului, de planuri desenate, însoțite de informații necesare.

Patru dintre proceduri sînt realizate și testate pe ansamblul MĂRGEANULUI din București.

Pentru a facilita folosirea sistemului de către arhitecți, a fost elaborat « MANUALUL DE UTILIZARE », al cărui conținut, împreună cu experimente și EFICIENȚA ECONOMICĂ importantă a sistemului vor fi oferite într-o prezentare viitoare.

Colectivul de cercetare și-a orientat, în permanență, activitatea pentru a crea un sistem unitar, complex, dinamic, flexibil, deschis, pentru a oferi un suport științific arhitecților și factorilor de decizie, în fundamentarea deciziilor putîndu-se preciza « CE SE CÎȘTIGĂ ȘI CE SE PIERDE » alegînd sau abandonînd o soluție preferată celorlalte.

5

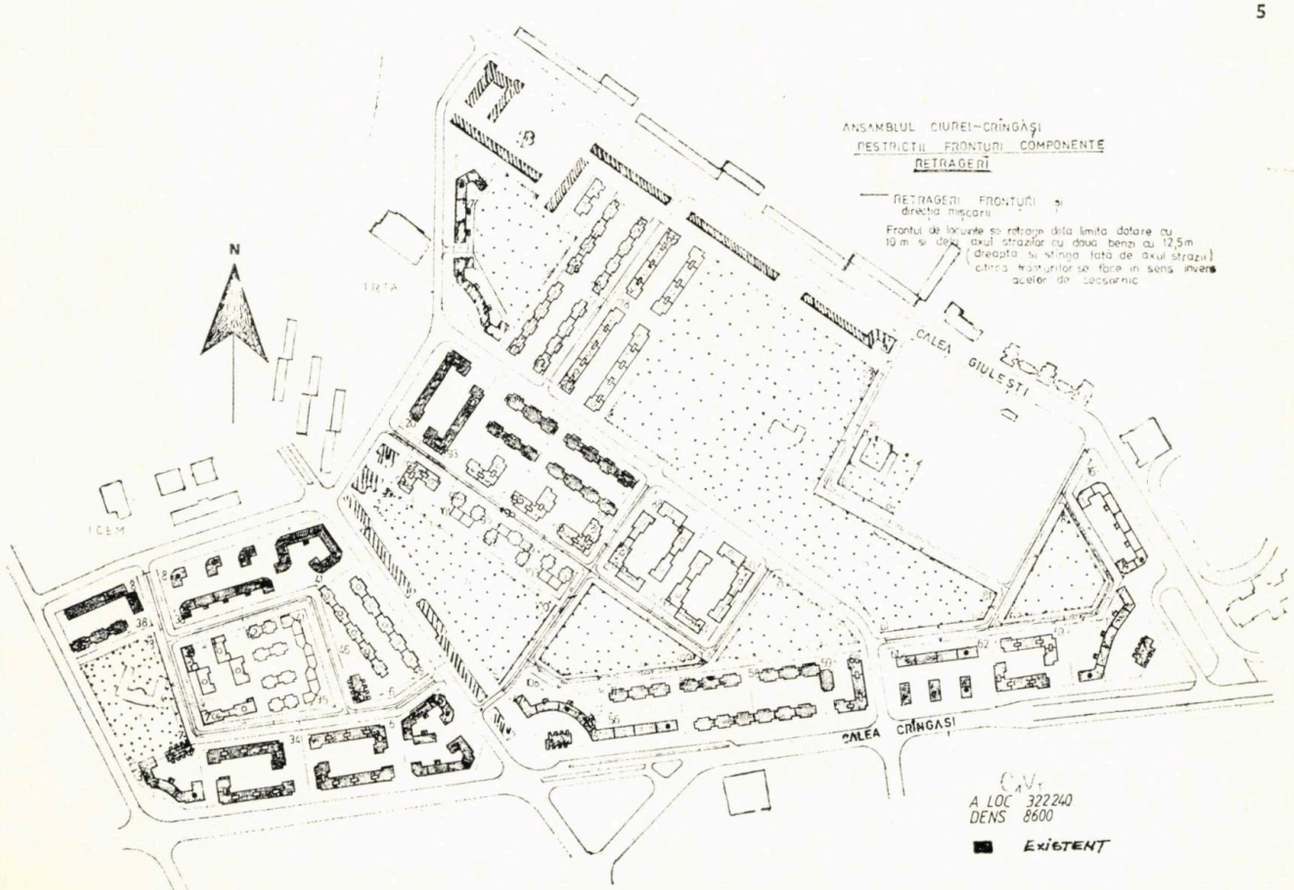

Dr. arh. **SANDA MEHEDINCU**

BLOC DE LOCUINȚE la Miercurea Ciuc

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **ALEXANDRA FLORIAN** (șef proiect), **MIHAELA STERESCU, MIHAI COCHECI, FLORIN COLPACCI, DAN KREIDER**
Rezistență: inginerii **MIHAI BARBAIANI, ONELA BARBAIANI**
Instalații: ing. **RADU FILIP** (sanitare), pr. **IULIAN SIMIONESCU** (termice), ing. **MIRCEA MANISALI** (electrice)
Documentații economice: proiectanții **GHEORGHE PITIȘ, DAN CARIANOPOL**

INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

În cadrul Institutului de proiectare pentru construcții tipizate, se desfășoară o activitate permanentă în vederea îmbunătățirii soluțiilor din proiectele tip pentru clădiri de locuit, atît în ce privește sistemele constructive folosite la alcătuirea structurilor cît și rezolvarea funcțională a partiurilor, urmărindu-se corelarea cît mai strînsă între organizarea spațiului interior al apartamentului și comanda socială determinată de exigențele de locuire ale familiilor, ca utilizatoare ale locuinței.

În acest scop, s-a elaborat, în perioada 1977—1978, un proiect pentru clădiri de locuit cu P + 8—10 etaje pentru zone de grad 6 seismic, avînd structura realizată din stîlpi, planșee-dală fără grinzi și diafragme rare.

Acest sistem constructiv, prin concepția lui, înlătură dezavantajele care apar la actualele structuri cu diafragme dese, prin poziția fixă a pereților portanți ca elemente de structură, cît și la structurile cu diafragme rare sau cu cadre, prin prezența grinzilor, elemente care determină poziția pereților despărțitori ai încăperilor.

Prin dispunerea diafragmelor la distanțe mari, realizarea planșeului fără grinzi, cu rezemarea directă pe stîlpi și închiderea clădirii cu elemente neportante, se deschide posibilitatea rezolvării apartamentelor avînd variate scheme funcționale, în clădiri cu volumetrii și fațade diferite, ușor de adaptat condițiilor de implantare. Dată fiind poziția elementelor verticale, se pot organiza la parterul clădirilor spații largi pentru comerț sau alte funcții administrativ-sociale. Adoptarea unei travei modulare unice de 3,60 m, care se poate dezvolta pe toate direcțiile, permite alcătuirea de apartamente cu arii desfășurate economic dimensionate, ritmul de creștere al numărului de moduli (3,60 m × 3,60 m) fiind corespunzător indicatorilor de arii prevăzute în documente normative.

Avantajelor care permit libertatea de organizare a spațiului și diversitatea de alcătuire a imaginii arhitecturale, li se alătură avantajele pentru industrializare ale sistemului, ce decurg din dimensiunea unică, a stîlpului (40 cm × 40 cm), pentru clădiri cu regimuri diferite de înălțime, din utilizarea unui element de planșeu cu gabarit unic (3,60 m × 3,60 m) și a cofrajelor metalice de inventar pentru turnarea stîlpilor și diafragmelor.

În orașul Miercurea Ciuc, cu concursul I.J.G.C.L. și al I.C.M.J.H., s-a executat în mod experimental primul bloc pe această structură, care a fost proiectat în intenția de a demonstra și varietatea de soluții de apartamente de aceeași capacitate în cadrul chiar al aceleiași clădiri, pe lîngă performanțele tehnice și de productivitate ale structurii.

Blocul cuprinde pe un nivel 4 apartamente de 3 camere pentru 4 persoane, rezolvate după trei scheme funcționale și 4 apartamente de 4 camere pentru 5 persoane, rezolvate fiecare după o altă schemă funcțională.

Prin partiurile adoptate, s-a urmărit acoperirea unor exigențe diverse de locuire, prin decomandarea sau comandarea parțială a unor încăperi, prin prevederea unor deschideri largi între unele încăperi cu funcțiuni diferite care să dea posibilitatea cumulării unor spații

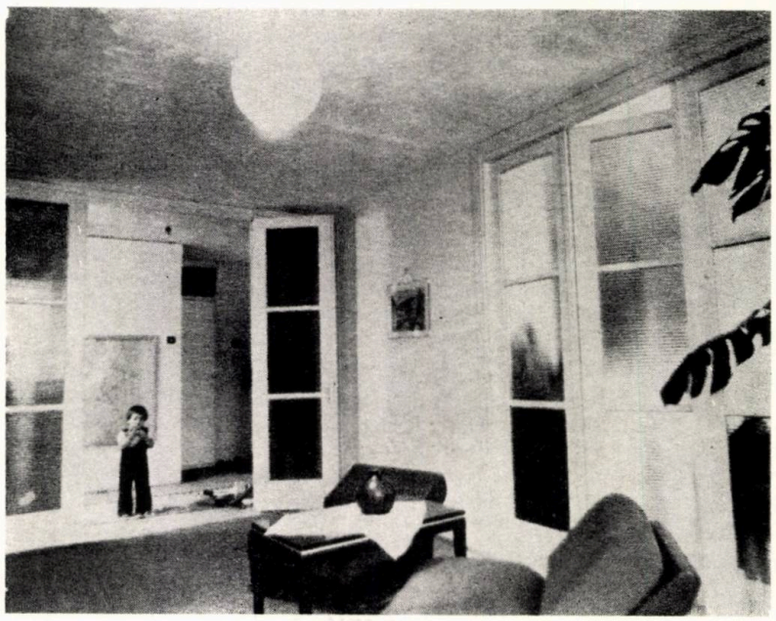

1 — Apartamentul 3/4 a — Au = 65,10 m², Al = 40,10 m² — rezolvat pe o schemă funcțională obișnuită prin separarea distinctă a zonei pentru activități de zi de zona de odihnă, unde sînt amplasate și grupurile sanitare cuplate și spațiul de depozitare. În dormitorul matrimonial este prevăzut un dulap înzidit.

2 — Apartamentul 3/4 b Au = 66,80 m², Al = 39,10 m² — are o rezolvare asemănătoare a spațiilor; s-au încercat variante de mobilare a încăperilor, organizarea unei bucătării cu un singur front de lucru și a unui vestibul de o conformare mai generoasă.

3 — Apartamentul 3/4 c — Au = 66,30 m², Al = 41,00 m² + 10 m² vestibul — s-a urmărit amplasarea camerelor de locuit la fațadă, rezultînd pentru acestea o conformare cu laturi de dimensiuni apropiate. Bucătăria amplasată spre curtea interioară este net compartimentată în două zone funcționale care pot fi ușor separate: spațiu pentru luat masă și spațiu pentru prepararea mesei. S-a considerat că acest mod de organizare al spațiului ar corespunde modului de viață contemporan al unei familii care-și petrece împreună cea mai mare parte din timp în zona de zi, membrii ei desfășurînd activități diferite și fiind totuși împreună. Glasvanduri prevăzute între vestibul, camera de zi și bucătărie permit o largă cumulare, rezultînd un spațiu de 30 m² pentru activități de zi.

4 — Apartamentul 4/5 a — Au = 80,60 m², Al = 49,70 m² +7,00 m² hol — rezolvat pe o schemă funcțională curentă, grupează două camere de dormit pe o circulație cu dulapuri înzidite, la al treilea dormitor accesul fiind direct din hol, poate fi utilizat și ca loc de lucru. Holul central de 7,00 m² posibil de a fi larg deschis spre camera de zi. Baie luminată direct, instalații cuplate cu ale bucătăriei.

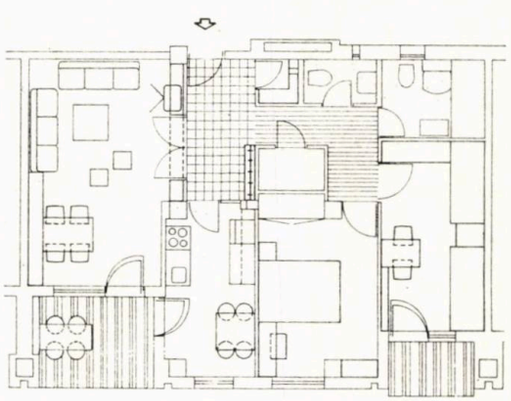

APARTAMENT 3/4a SECTIUNEA „K" 1

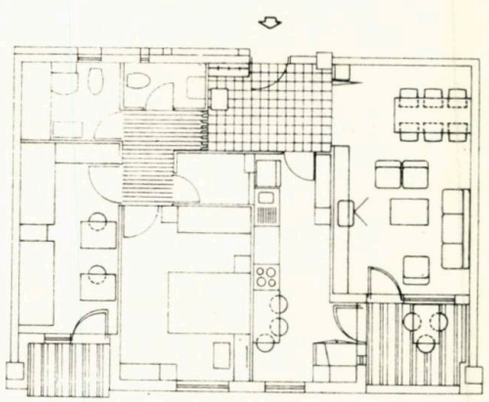

APARTAMENT 3/4b SECTIUNEA „L" 2

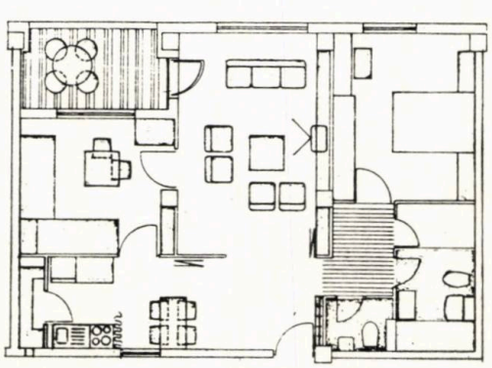

APARTAMENT 3/4c SECTIUNEA „L" 3

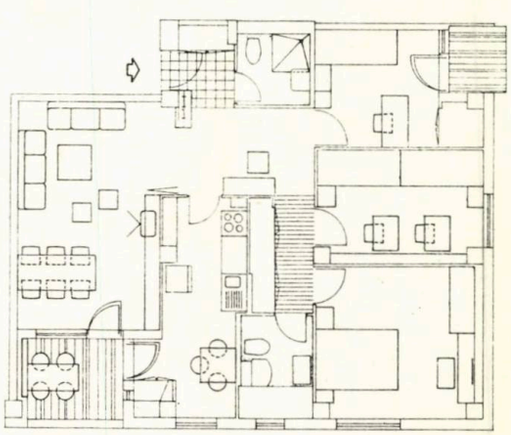

APARTAMENT 4/5a SECTIUNEA „L" 4

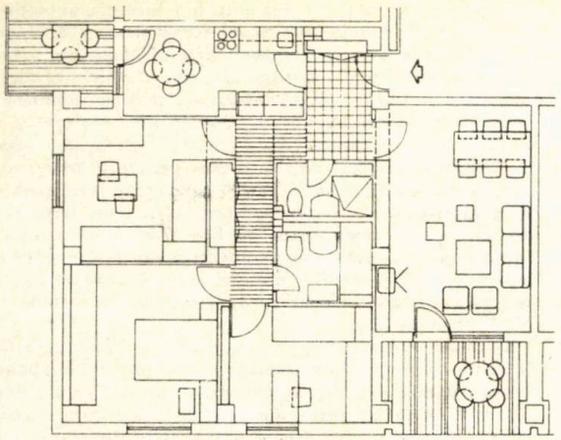

APARTAMENT 4/5b SECTIUNEA „K" 5

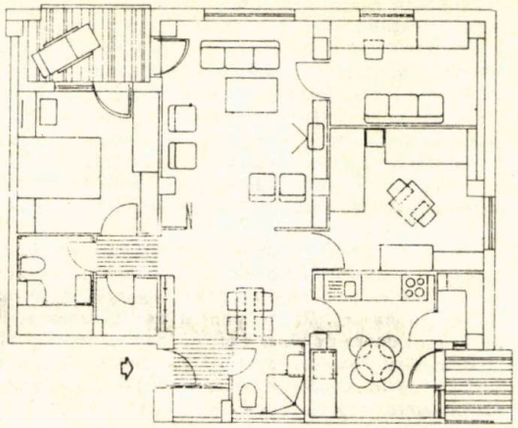

APARTAMENT 4/5c SECTIUNEA „L" 6

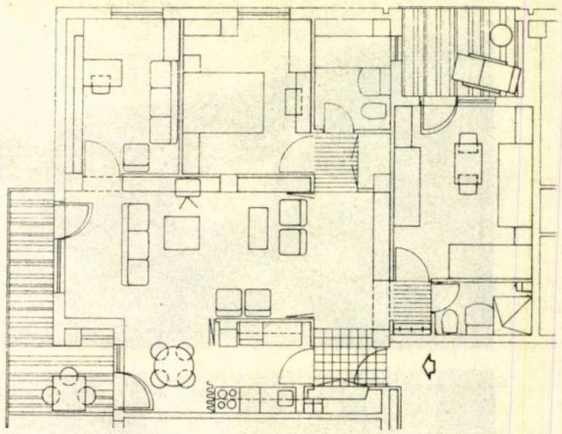

APARTAMENT 4/5d SECTIUNEA „K" 7

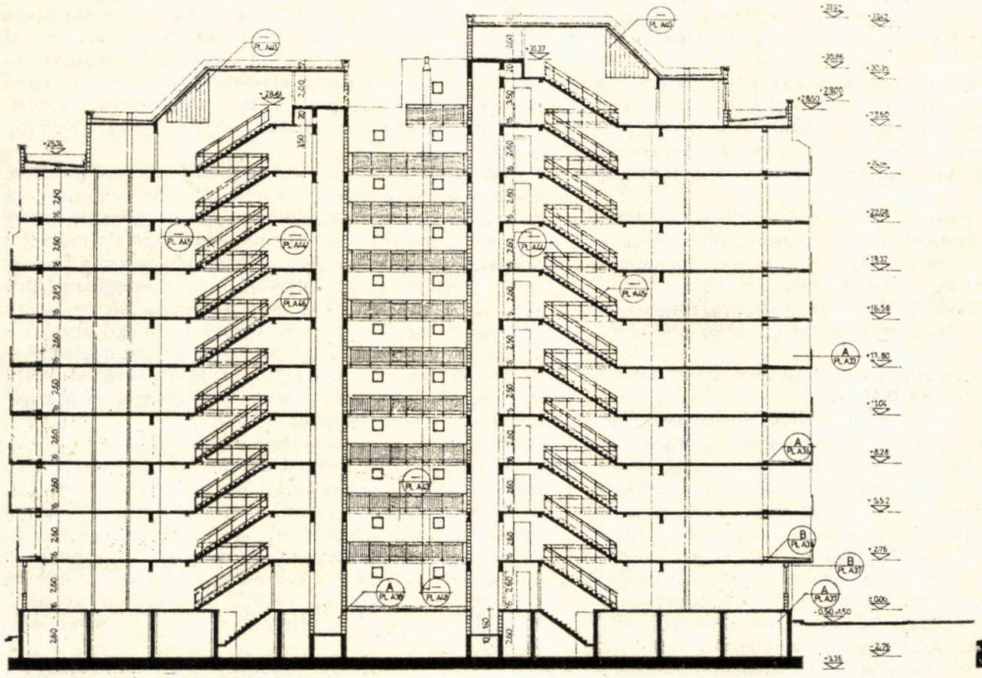

SECTIUNE LONGITUDINALA

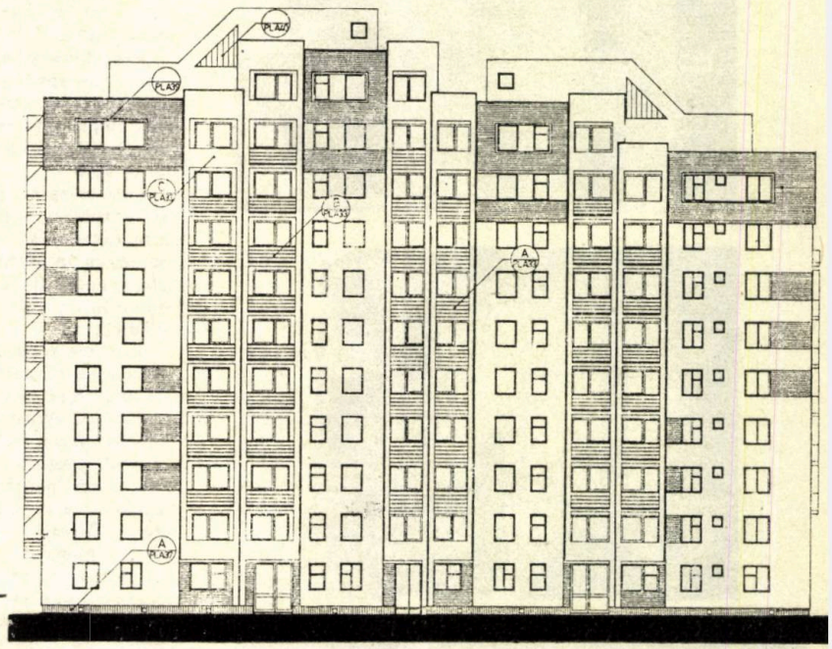

FATADA AXE 0-12

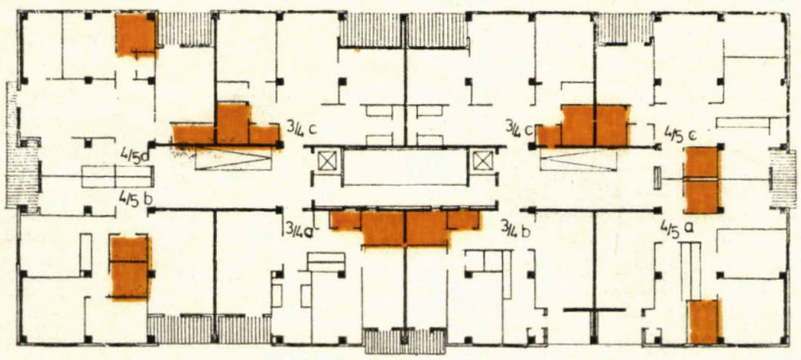

PLAN ETAJ CURENT 1-8

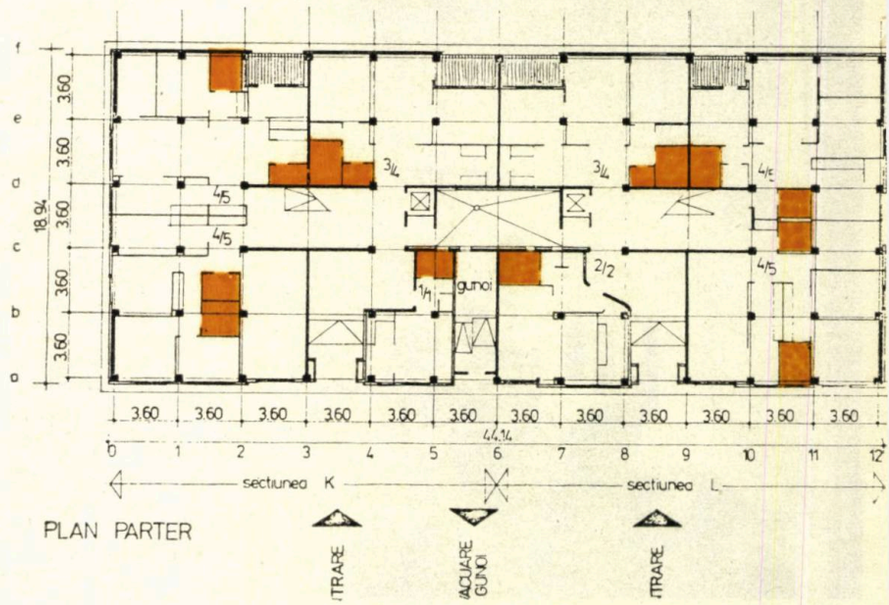

PLAN PARTER

ITRARE

ACUARE GRUPUL

ITRARE

5 — Apartamentul 4/5 b — Au = 77,70 m², Al = 51,70 m² — rezolvat în principiu pe aceeași schemă funcțională, amplasează cele două grupuri sanitare cuplate în centrul spațiului, permițînd o organizare diferită a spațiului de locuit sau o reorganizare facilă în viitor — bucătărie de dimensiuni mari cuprinzînd două zone funcționale distincte.

6 — Apartamentul 4/5 c — Au = 79,70 m², Al = 48,30m² + 9,00 m² hol — este rezolvat în ideea unor circulații minime, spațiul locuibil fiind de 57,30 m²; prin posibilitatea de cumulare a holului cu camera de zi se obține un spațiu de 29,00 m².

Încăperile de dormit sînt amplasate în două zone diferite ale apartamentului, una dintre ele fiind comandată prin camera de zi — bucătăria este de conformare tradițională, de 10 m² suprafață — cu front de lucru pe două laturi și loc de luat masa central.

7 — Apartamentul 4/5 d — Au = 77,10 m², Al = 49,30 m² + 6,00 m² hol — este caracterizat prin ideea de a obține prin deschideri și cumulări, un spațiu pentru activități de zi (hol, cameră de zi, loc de luat masa din bucătărie) de cca. 30 m², apartamentul putînd funcționa cu circulație comandată sau decomandată după dorința familiei care îl ocupă. Fiecare încăpere pentru două persoane are cîte un grup sanitar, încăperea pentru o persoană are accesul prin camera de zi putînd deveni și camera de lucru. Loggia—balcon, cu acces din bucătărie și camera de zi, este dimensionată pentru a permite amplasarea unui loc de luat masa.

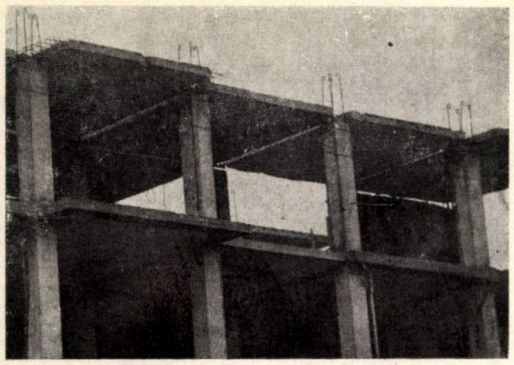

1

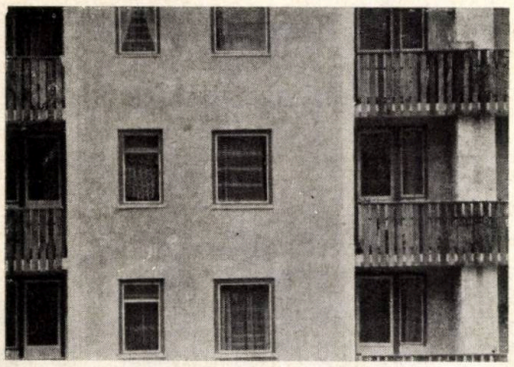

2

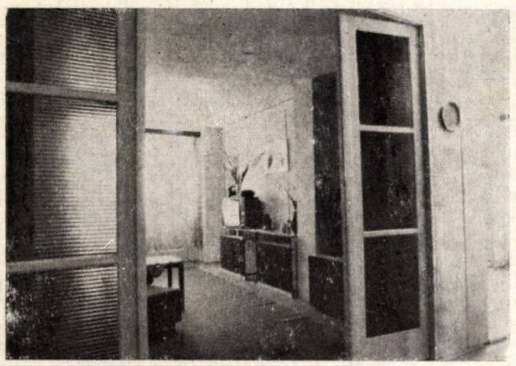

3

4

în anumite ocazii sau să asigure permanenta continuitate a spațiului din zona de zi a apartamentului.

Bucătăriile sînt rezolvate în variate soluții: de formă pătrată amintind bucătăria tradițională cu loc de luat masa în mijlocul încăperii, de formă alungită cu frontul de lucru pe o singură latură sau cu fronturi de lucru paralele și cu loc de luat masa la fereastră.

Bucătăria uneori amplasată în directă legătură și comunicare cu camera de zi prin locul de luat masa, permite mărirea spațiului pentru activitățile ce se desfășoară în comun.

Gruparea circulațiilor într-un hol de cca. 9 m² la intrarea în apartamente, în directă legătură cu camera de zi, face ca prin continuitatea asigurată să se obțină un spațiu de cca. 27 m pentru desfășurarea activităților din camera de zi. În aceeași idee a reducerii circulațiilor s-au rezolvat partiuri cu decomandarea unei încăperi prin bucătărie, aceasta fiind considerată ca făcînd parte, împreună cu holul și camera de zi, dintr-un mare spațiu continuu în care se desfășoară activitățile membrilor familiei în timpul zilei.

La unele rezolvări, s-a urmărit gruparea punctelor sanitare pe un singur nod de instalații, lăsînd o oarecare libertate de compartimentare a restului spațiului din apartament.

Prin dimensionarea și amplasarea loggiilor s-a urmărit ca aceste spații să aibă un rol funcțional prin legături directe în special cu bucătăria și camera de zi. Ele permit amplasarea mobilierului de luat masa, pentru odihnă sau joc al copiilor avînd adîncimi care variază între 1,50 m și 2,00 m.

Flexibilitatea permisă de structură prin varietatea de rezolvare a partiurilor este completată și printr-o altă caracteristică, aceea a posibilității de recompartimentare în timp (operație determinată de modificări ale structurii familiei), fie prin recompartimentarea spațiului în cadrul unui apartament sau chiar pe nivelul clădirii.

În acest scop, pereții interiori au fost proiectați din elemente modulare de 0,60, 0,90 și 1,20 cm lățime și de înălțimea unui nivel montate după executarea pardoselilor. Aceste elemente de compartimentare sînt din fișii b.c.a. în bucătării și încăperi cu umezeală mare. Restul spațiilor sînt compartimentate cu elemente din lemn aglomerat de 7 cm grosime, proiectate în colaborare cu Întreprinderea de prelucrare a lemnului de la Ditrău și Întreprinderea de construcții-montaj de la Miercurea Ciuc. Tot pentru prima oară, s-au proiectat, executat și montat ușile cu supralumini transparente sau opace, în tocuri de înălțimea unui nivel, în vederea eliminării buiandrugilor, elemente dificil de montat la pereți din elemente modulate preindustrializate.

Volumetria clădirii a rezultat din intenția autorilor de a elabora o secțiune cu adîncime mare (18,90 m) cu reducerea la maxim a perimetrului exterior în vederea economisirii consumului de energie termică. De aci a rezultat curtea interioară pentru luminarea și ventilarea casei scărilor, a unor grupuri sanitare și a bucătăriilor apartamentelor așezate pe fațada vest.

Totodată, amplasamentul oferit pentru clădire, situat la poalele Dealului Spicului care străjuiește orașul spre răsărit, deal pe care se construiește un ansamblu de locuințe în majoritatea cu P + 4 etaje de conformare liniară, și ecran de perspectivă din multe puncte ale orașului, a impus compunerea volumelor spre partea superioară a clădirii, prezență activă în ansamblul urban general.

Dacă volumetria clădirii a rezultat în conformitate cu intenția autorilor, nu același lucru se poate spune despre detaliile de fațadă, care, din lipsa proiectanților pe șantier și din intențiile creatoare ale constructorilor, fără cercetarea atentă a fațadelor desenate și a detaliilor, au rezultat cu unele stîngăcii care nu servesc imaginea generală a blocului.

O reușită apreciabilă o considerăm respectarea întocmai a elementelor de tîmplărie, interioară și mai ales exterioară (uși, ferestre) prevăzute în proiect, care constituie elemente pozitive de compunere a fațadei, prin ritm, conformare, subîmpărțire, calitatea tîmplăriei și finisajului coloristic aplicat.

Prin prevederea unor ferestre fără sprosuri intermediare s-a urmărit de către autori, pe lîngă economisirea de material lemnos, deschiderea unei largi comunicări a spațiului interior cu imaginile generoase ale mediului ambiant: perspectivă asupra întregului oraș, a Depresiunii Ciucului și a dealurilor care o mărginesc spre vest. În aceeași intenție, apartamentele de pe latura de vest a blocului sînt prevăzute cu loggii spațioase de adîncime de cca. 2 m, pentru a constitui elemente de continuare ale spațiului interior, în care ocupanții să-și petreacă o parte din timp, prin integrarea peisajului înconjurător în viața zilnică.

Blocul experimental a fost dat în folosință la începutul anului 1981, urmînd ca, printr-o cercetare efectuată în cadrul laboratorului de sociologie al I.P.C.T., de către sociologi și arhitecți, să se urmărească în timp, modul în care soluțiile de apartamente propuse de proiectanți vor corespunde exigențelor și modurilor de locuire ale familiilor cazate, în ce măsură soluția de proiectare influențează modul de viață al grupului familial, pe lîngă rezultatele tehnice și economice scontate.

Arh. ALEXANDRA FLORIAN

1. Structura. 2. Detaliu de fațadă; se remarcă calitatea tîmplăriei ferestrelor. 3,4 Apartament cu 4 camere; continuitate de spațiu obținută prin folosirea glasvandurilor între camera de zi, vestibul și locul de luat masa din bucătărie. Montarea glasvandurilor permite cumularea camerei de zi, a holului și a locului de luat masa in bucătărie într-un singur spațiu continuu. Ușile interioare sînt prevăzute cu supralumină, și ferestre fără sprosuri intermediare.

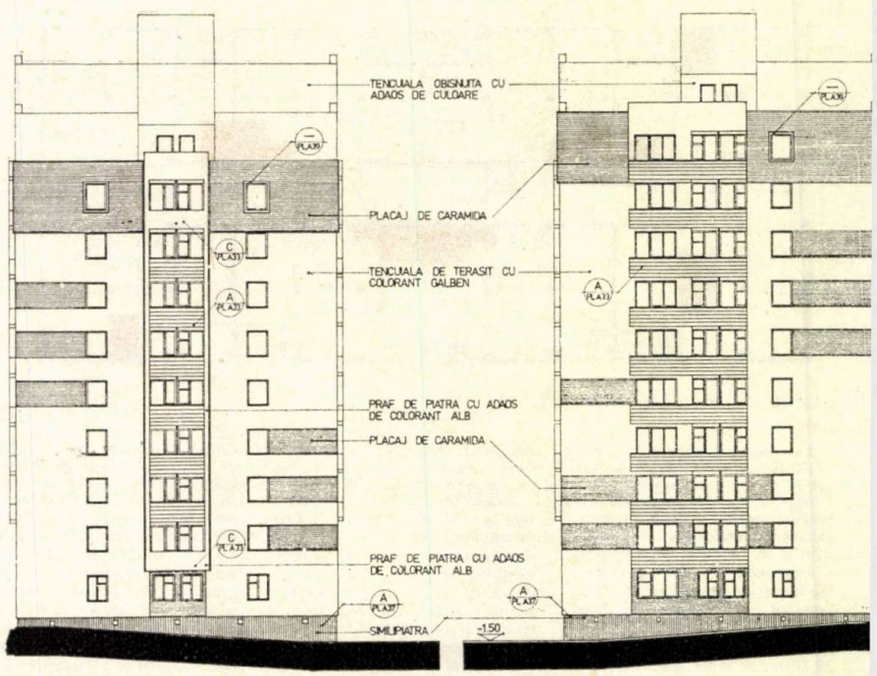

FATADA AXE a-f f-a

LOCUINȚE TIP, DIN PANOURI MARI, P+8 ȘI P+4, PENTRU BUCUREȘTI

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **AUREL CĂCIULĂ** (șef proiect), **MIHAELA STĂNESCU**
Rezistență: inginerii **MIRCEA NEICU, HARALAMBIE DELIU**
Instalații: inginerii **ELENA BĂRĂSCU** (sanitare) **VICTOR MĂRU** (electrice), **VLADIMIR CVAȘA** (încălzire)
Documentația economică: **MIOARA DRĂGAN**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL « PROIECT-BUCUREȘTI », SECȚIA CONFORMARE

P + 8 NIVELURI — PANOURI MARI — INTEGRAL PREFABRICAT, FAZA P.E.
P + 4 NIVELURI — CELULAR, MIXT, PANOURI MARI CU LOCUINȚE SAU MAGAZINE LA PARTER, ÎN ELABORARE

La baza elaborării proiectului **PM-80 Nr. 13440 « Clădiri de locuit din panouri mari, cu P + 8 niveluri, integral prefabricate, pentru gradul seismic 8 »**, a stat comanda și tema C.P.C.P., în calitate de beneficiar. Materializarea lor în cadrul proiectului s-a făcut la nivelul exigențelor și condițiilor impuse de etapa actuală, precum și în spiritul normativelor și legislației în vigoare.

Spre deosebire de proiecte similare ca sistem constructiv, concepute sau realizate în țară pînă la această dată, respectivul proiect a încercat să aducă o serie de îmbunătățiri, unor factori extrem de importanți, a căror prezență și mod de rezolvare joacă un rol determinant și pot influența defavorabil cînd sînt omiși sau cînd nu sînt puși de acord cu nivelul tehnic, cu posibilitățile și cerințele sociale ale momentului respectiv.

Oglindirea fidelă a stăpînirii, cunoașterii și înțelegerii factorilor de care aminteam o reprezintă, în final, partiul adoptat, care este, de fapt, esența materializată a unei gîndiri creatoare, judecată sub toate aspectele.

Amintim, dintre factorii respectivi, ca mai importanți: • Diversificarea apartamentelor pe tipuri și număr de camere • Diversificarea tipurilor de tronsoane și realizarea unor procentaje, pe feluri de apartamente, prin modul de alegere și de asamblare al acestora, în funcție de cerințele beneficiarului • Asigurarea unei game cît mai variate în obținerea unor soluții de sistematizare, corespunzător condițiilor specifice ale amplasamentelor • Un repertoriu de scheme funcționale, corespunzător diferitelor structuri familiale • Realizarea unui confort maxim • Obținerea unei arhitecturi care, prin volumetrie și detalii, să conducă la efecte plastice adecvate, precum și adoptarea unui plan cu o formă mai modelată, care să nu mai amintească de volumele rigide ale clădirilor industrializate de pînă acum • Realizarea unui concept privind structura de rezistență, care să satisfacă, prin soluții raționale, atît stabilitatea clădirii cît și cerințele partiului arhitectural • Industrializare maximă, cît mai avansată, privind în special tehnologia de fabricație și de execuție, cu un număr cît mai restrîns de elemente prefabricate • Reducerea la minimum a manoperei pe șantier și în special a proceselor umede • Eliminarea totală a materialelor energointensive • Reducerea greutății construcției • Atingerea unor parametri optimi privind economicitatea, judecată sub toate aspectele.

Analizînd cu atenție desenele prezentate, atît la clădirile cu P + 8 niveluri, cît și la cele cu P + 4, regăsim materializați respectivii factori mai sus menționați.

PANOURI MARI PM-80

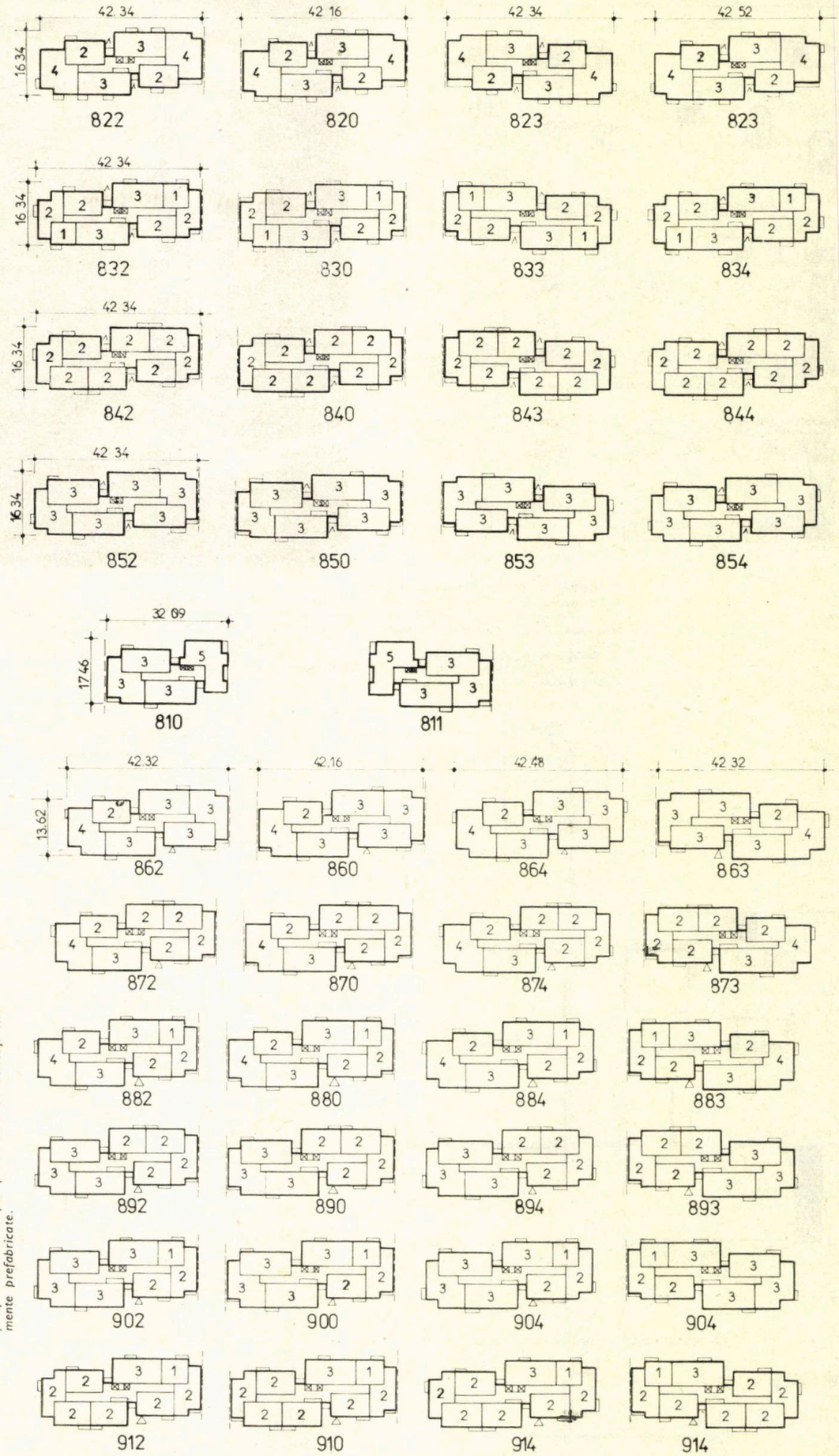

1, 2. PLANȘE DE CAPĂT, *indicînd varietatea tipurilor de secțiuni P + 8, panouri mari, tronsoane și apartamente ce pot fi realizate cu aceleași elemente prefabricate.*

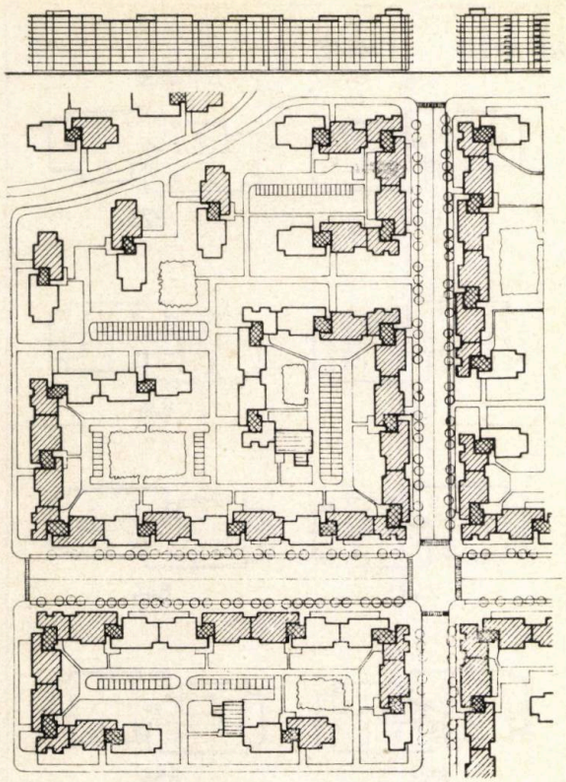

3

4

3. DETALIU DE SISTEMATIZARE, *rezolvat cu utilizarea diverselor tipuri de tronsoane prezentate, spre a exemplifica varietatea ansamblărilor posibile fronturile vibrate și diversitatea alcătuirilor de grupări*
4. SECȚIUNEA 820, *machetă*
5 a,b. SECȚIUNEA 820 — 821, *SECȚIUNE TRANSVERSALĂ ȘI FAȚADĂ LATERALĂ*
6,7. TRONSON 820, *DETALIU 1/2 ETAJ CURENT ȘI DETALIU 1/2 PARTER*
8. TRONSON 820, *FAȚADA PRINCIPALĂ*
9. TRONSON 824-INDEPENDENT, *FAȚADA PRINCIPALĂ*
10. PERSPECTIVA TRONSOANELOR ASAMBLATE 820 + 822

5 a

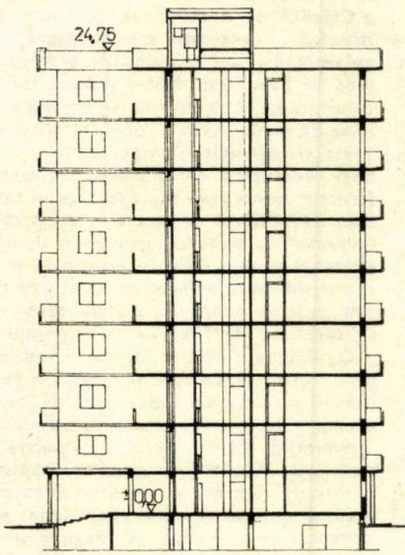

5 b

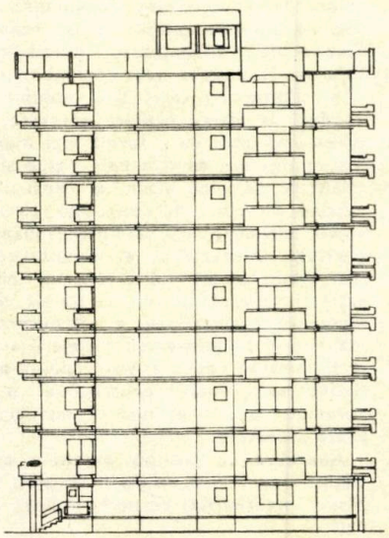

6

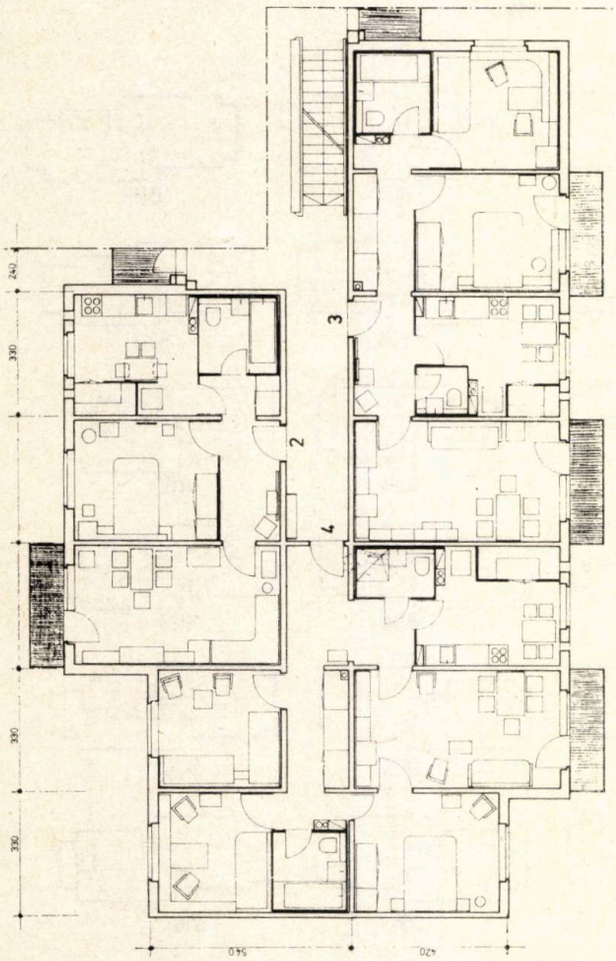

7

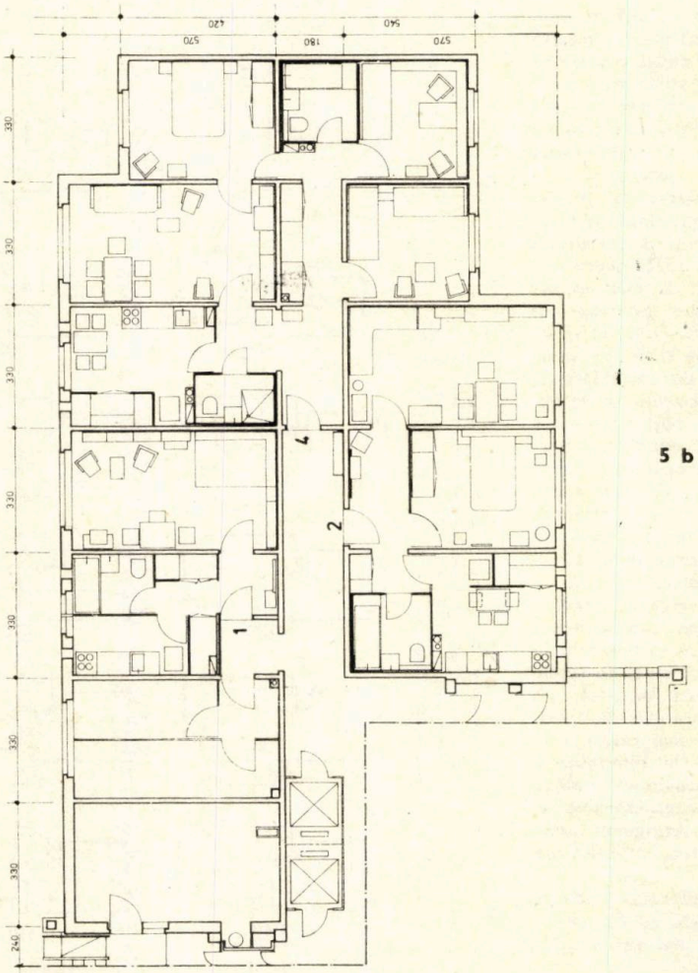

10

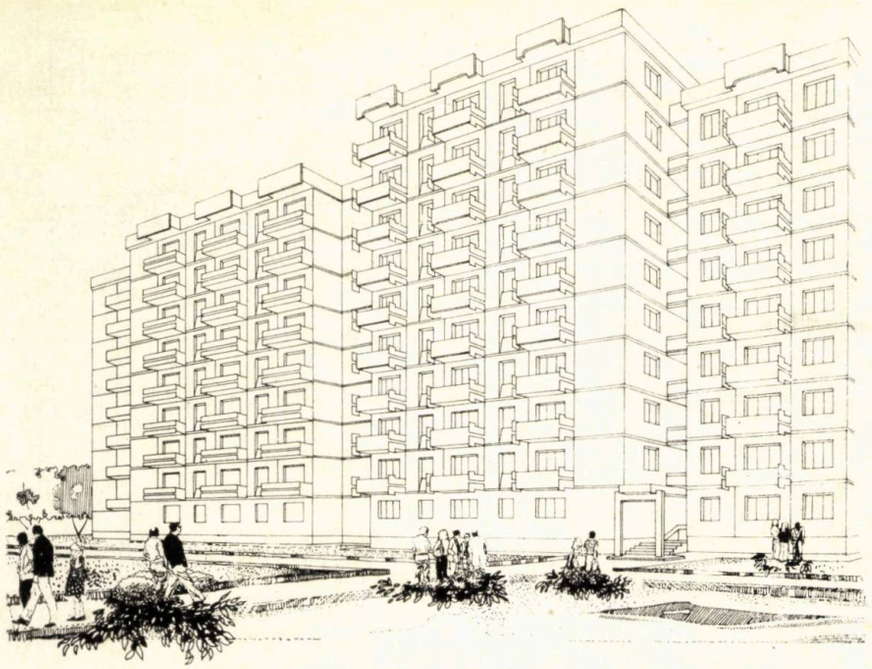

8

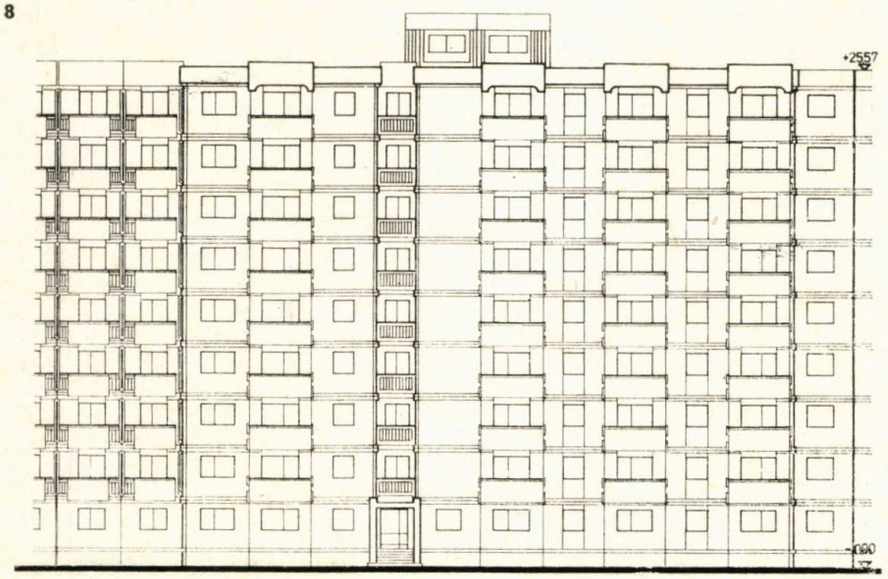

9

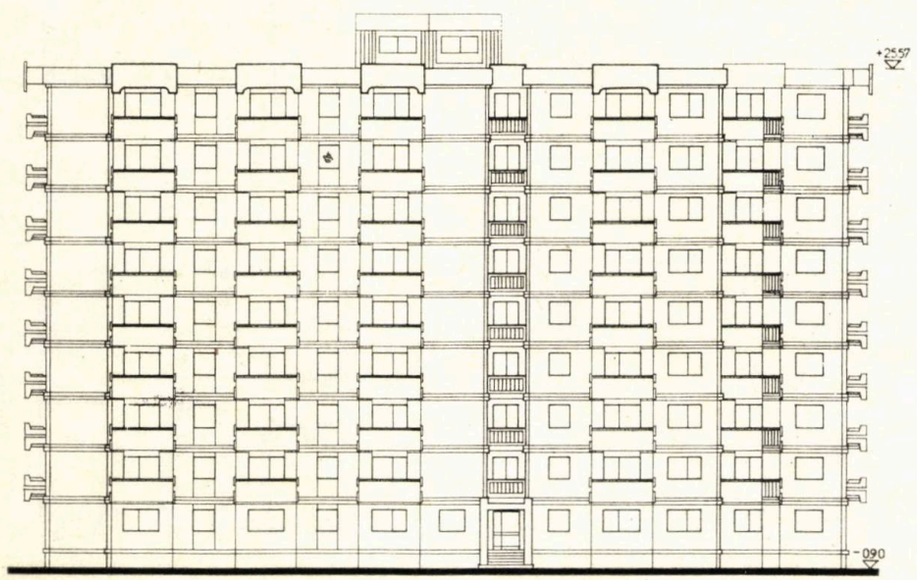

Astfel, diversificarea apartamentelor este asigurată, în cazul ambelor proiecte, prin gama variată a tipurilor ce pot fi realizate cu aceleași elemente prefabricate **(Figurile 1, 2, 11 și 12)**. Diversificarea tipurilor de tronsoane este, la rîndul ei, asigurată, atît de varietatea secțiunilor apartamentelor, cît și a subtipurilor de tronsoane posibil de alcătuit cu fiecare secțiune. Acest lucru conduce la sistematizări cît mai variate, în orice condiții de amplasament, precum și la obținerea unor procente convenabile pe categorii de apartamente (număr de camere).

Obținerea unor soluții de sistematizare cît mai variate, atît sub raport compozițional cît și ca volumetrie a fronturilor, e facilitată de proiectele respective ce asigură gama necesară de tronsoane, iar prin modul de concepere a partiului din punct de vedere structural sînt posibile unele retrageri în gabarit ale ultimelor niveluri. Se dovedește, astfel, că și o clădire industrializată poate răspunde unor asemenea deziderate, extrem de importante oferind posibilitatea obținerii de: preluări de niveluri, de la clădiri existente în amplsamente pe artere cu regim închis, număr de niveluri sporit pentru marcarea unei intersecții ori a unui ax din frontul unei artere importante; varietate a volumetriei fronturilor de clădiri, prin denivelarea coronamentelor acestora. **Figurile 3** și **10** exemplifică cele arătate.

Cît privește asigurarea unor scheme funcționale, corespunzător diferitelor moduri de locuire, partiul adoptat la clădirile de P + 8 niveluri, la prima vedere « pare » să răspundă mai bine concepției tradiționale, prin care este marcată net, separarea zonei de zi de cea de noapte în cadrul apartamentului. Din studii și din experiență, proprie, am ajuns la concluzia pe care o susțin cu toată convingerea, că un partiu cu încăperile dispuse în jurul unui hol sau vestibul central are avantaje indiscutabile. Pentru acceptarea acestei concepții, care nu este nouă, nu trebuie să privim apartamentul ca o complexitate de funcțiuni distincte, strict separate, ci ca un tot unitar cu o flexibilitate mare a spațiului, cu circulații minime, în care familia să încerce permanent senzația cuprinderii și folosirii « totului », într-un spațiu limitat la suprafețe foarte precise, strict necesare, conform legislației în vigoare.

Avantajele de care aminteam, generate de adoptarea acestiu tip de partiu sînt următoarele:

● Flexibilitatea spațiului obținută în majoritatea sistemelor constructive ● Piesa centrală, holul sau vestibulul, capătă datorită eliminării suprafețelor mari de circulație, impuse de separarea netă a zonei de noapte de cea de zi, dimensiuni convenabile pentru a reprezenta un spațiu cîștigat în cadrul apartamentului ● Se reduc tipurile de planșee, prin comasarea în cadrul unei singure travei a tuturor funcțiunilor prevăzute cu instalații sanitare ● Se pot realiza elemente spațiale unice pentru băi și grupuri sanitare suplimentare, la apartamentele de 3 și 4 camere, acestea conținînd și coloanele la care se pot cupla bucătăriile (vezi partiurile de la P + 4), în aceste condiții de șantier urmînd a se realiza în sistemul cunoscut numai instalația de încălzire ● Coloanele de instalații sanitare, grupate într-o singură travee și cuplate, ușurează rezolvarea magazinelor de la parter și reduce simțitor numărul perforărilor din terasă ● Partiul pentru clădirile cu P + 4 niveluri, spre deosebire de cel pentru P + 8 niveluri, oferă posibilitatea luminării și ventilării directe a tuturor funcțiunilor secundare (cămări, băi, grupuri sanitare), precum și a casei scării, uscătoriile au fost concepute la fiecare nivel sub forma unor balcoane de serviciu, mascate cu riflaje, iar la cel de al doilea balcon de serviciu a fost prevăzut loc pentru montarea ulterioară a tubului de gunoi ● În aceste condiții, la partiul clădirilor cu P + 4 niveluri, se elimină complet corpurile de ventilație, funcțiunile care impun manoperă mare și procese umede pe șantier, împreună cu instalațiile lor, realizîndu-se în fabrică sub forma unor elemente spațiale, grupate în cadrul unei celule, restul traveilor care compun apartamentul, compartimentîndu-se prin dulapuri sau pereți despărțitori ușori, realizați din plăci aglomerate ignifugate, finisați cu tapet lavabil, vopsire sau

DETALIU ELEMENT SPAȚIAL CONȚINÎND TOATE INSTALAȚIILE SANITARE ALE UNUI APARTAMENT.

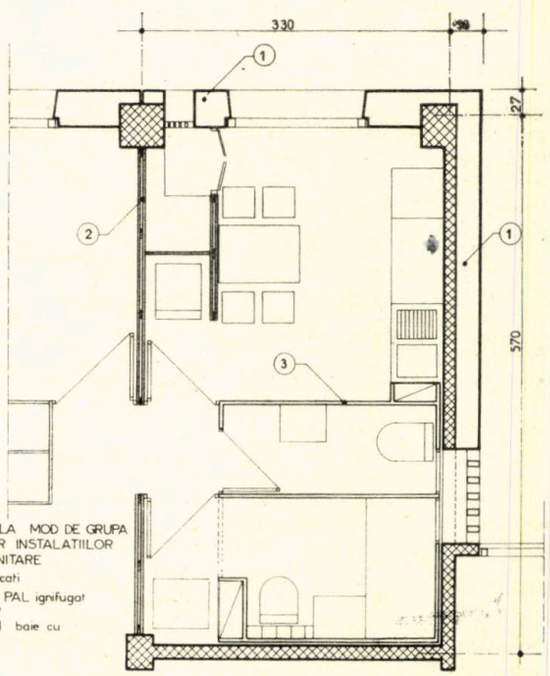

DETALIU CELULA MOD DE GRUPARE A TUTUROR INSTALATIILOR SANITARE

1-Pereti prefabricati
2-Pereti dubli din PAL ignifugat in profunzime
3-Element spatial baie cu grup sanitar

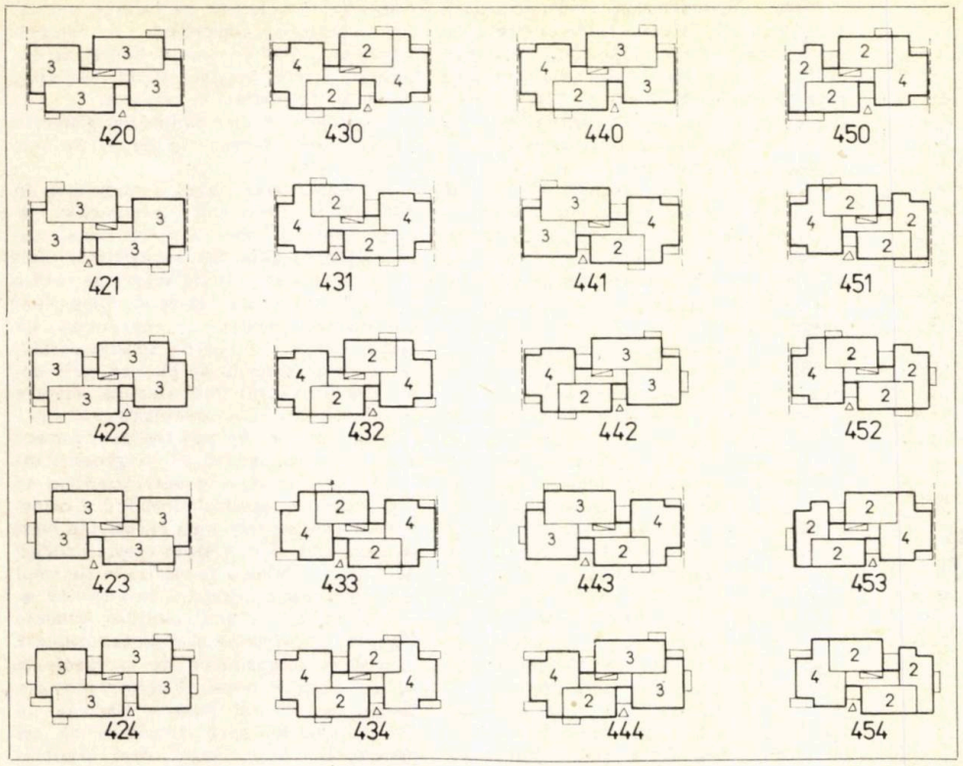

11

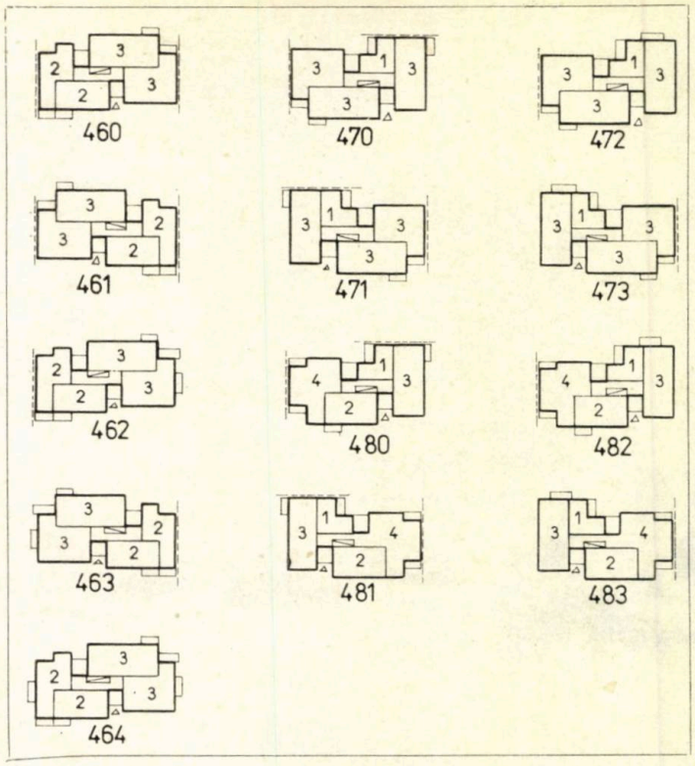

12

placare, în acest fel eliminîndu-se zidăriile din B.C.A., tencuielile, zugrăvelile etc.

Referitor la confort, atît la clădirile cu P + 8 niveluri şi, în mai mare măsură, la cele cu P + 4 niveluri, s-a urmărit asigurarea unor condiţii optime de locuire, obţinute prin rezolvarea corespunzătoare a următoarelor probleme: dubla orientare (chiar şi la apartamentele de 2 camere), decomandarea tuturor încăperilor de locuit, luminarea şi ventilarea directă în cît mai mare măsură a cămărilor, băilor, grupurilor sanitare, casei scării, evacuării gunoiului etc., vestibuluri de dimensiuni convenabile şi cu suprafeţe mărite, evitarea amplasării instalaţiilor sanitare pe pereţi adiacenţi camerelor de locuit, izolaţii termice corespunzătoare — atît la panourile de faţadă cît şi la planşeul peste subsol —, realizarea unor uscătorii la fiecare nivel (la P + 4), asigurarea la fiecare tronson a două accese (secundar şi principal).

Pentru obţinerea unei plastici arhitecturale corespunzătoare, partiurile adoptate, la ambele tipuri de clădiri, au fost gîndite, în sensul obţinerii unei arhitecturi expresive, prin: • Soluţii volumetrice, convenabile, generate, atît de forma în plan a tipurilor de secţiuni, cît şi de retragerile în gabarit, pe laturile unde acestea se impun • Tratarea cît mai variată a coronamentelor şi folosirea, în egală măsură, atît a loggiilor, cît şi a balcoanelor, elementele lor componente şi modul rezolvării de detaliu căutînd să reamintească caracteristici ale arhitecturii noastre tradiţionale prelucrate în mod novator.

În ceea ce priveşte industrializarea în cît mai mare măsură a clădirilor de locuit şi restrîngerea numărului de tipo-dimensiuni şi al elementelor prefabricate, precum şi în vederea reducerii procentului de manopera pe şantier şi a proceselor umede, s-au avut în vedere:

• Adoptarea unei travei unice de 3,30 × 5,70, atît la clădirile cu P + 4 niveluri, cît şi la cele cu P + 8 niveluri, prin aceasta asigurîndu-se o tehnologie de fabricaţie judicioasă şi o limitare a numărului tipurilor de planşee, pereţi portanţi, pereţi despărţitori şi panouri de faţadă

• Adoptarea soluţiei de comasare a funcţiunilor prevăzute cu instalaţii sanitare într-o singură travee, aceasta conducînd la limitarea tipurilor de planşee şi la alte avantaje de ordin economic şi funcţional

• Utilizarea cabinelor spaţiale pentru băi şi grupuri sanitare suplimentare, a rampelor şi podestelor prefabricate la scări, a parapeţilor prefabricaţi la loggii şi balcoane, a instalaţiei electrice înglobată în planşee, a panourilor de faţadă gata finisate, a nişelor electrice, de gaze şi telefoane prefabricate, eliminarea şapelor de la planşee etc., toate acestea au constituit preocupări, materializate în cadrul proiectelor, pentru a răspunde cerinţelor industrializării şi reducerii procentului de manoperă pe şantier.

Modul în care a fost conceput şi elaborat, pînă la nivel de proiect de execuţie, proiectul de clădiri de locuit cu P + 8 niveluri, în Institutul « PROIECT-BUCUREŞTI », reprezintă, incontestabil, o etapă avansată în evoluţia clădirilor industrializate din panouri mari, atît sub as-

22

FATADA PRINCIPALA - P+4

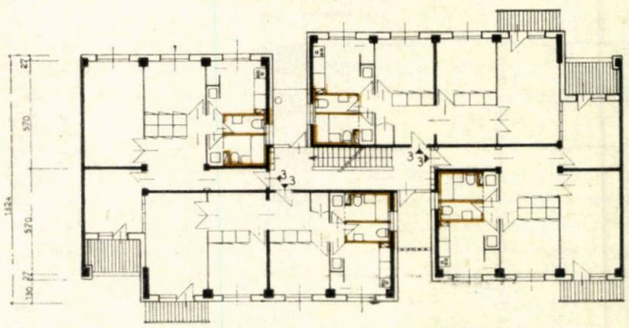

13

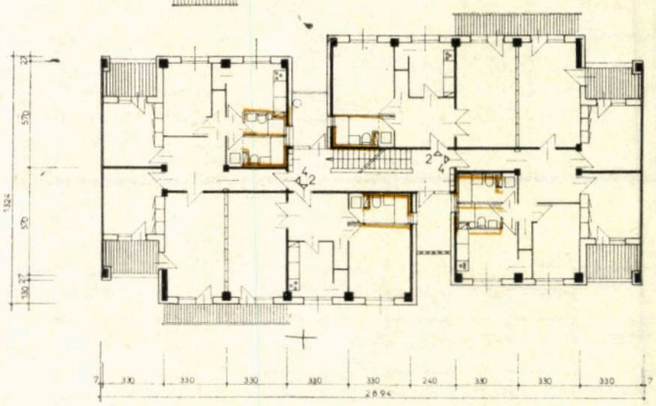

TRONSON 430

14

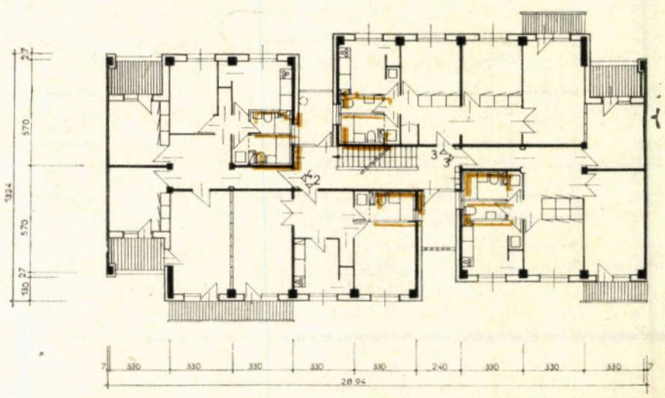

TRONSON 440

15

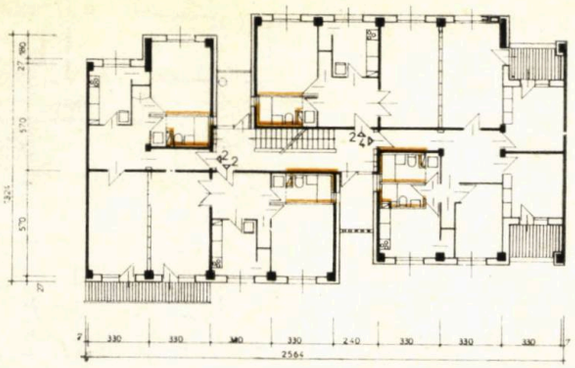

16

TRONSON 460

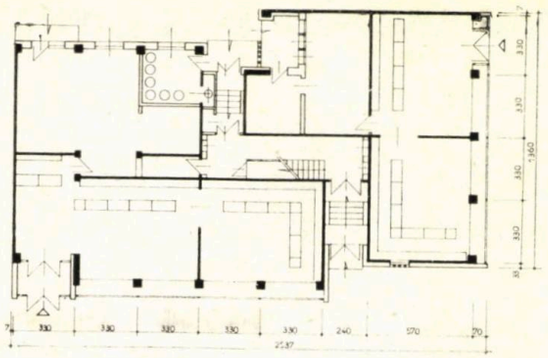

20

PARTER CU MAGAZINE
TRONSON COLT 90°-470

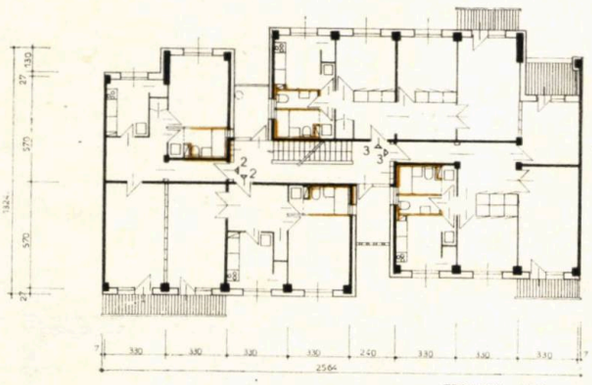

17

TRONSON 460

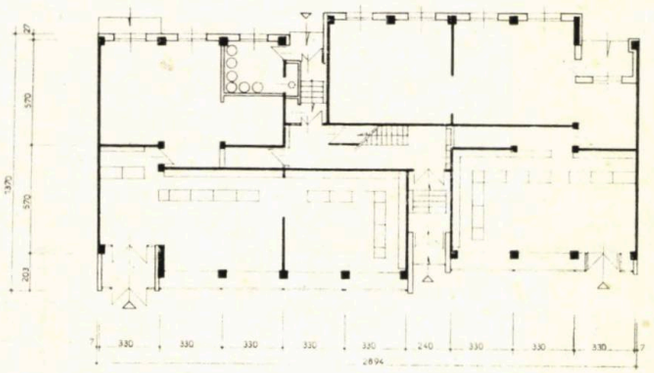

21

PARTER CU MAGAZINE
TRONSOANE 420-430-440

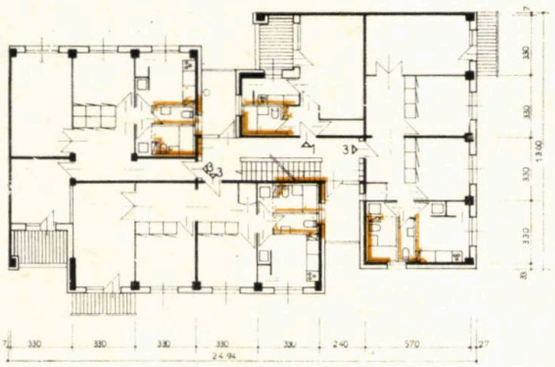

18

TRONSON COLT 90°- 470

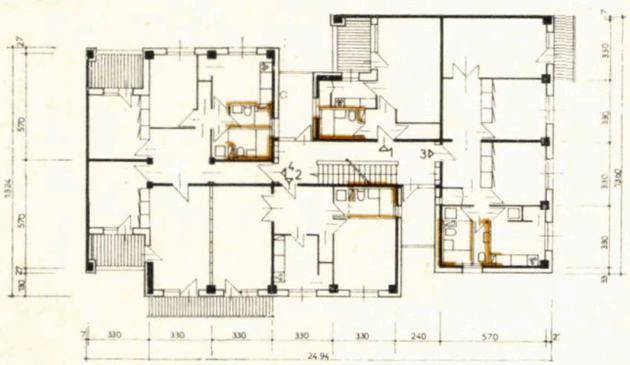

19

TRONSON COLT 90°-480

pect tehnic, cît și funcțional, confortual și ca rezolvare plastică.

În ceea ce privește concepția clădirilor cu P + 4 niveluri, proiect în curs de elaborare, se încearcă prin partiurile prezentate **(figurile 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21)** să se schițeze o nouă concepție privind modul de rezolvare al apartamentului, precum și posibilitățile de realizare ale acestuia prin soluții tehnice și tehnologice reprezentînd un pas înainte față de ceea ce am gîndit și realizat pînă în prezent.

Arh. AUREL CĂCIULĂ

SECȚIUNEA 820, MACHETĂ

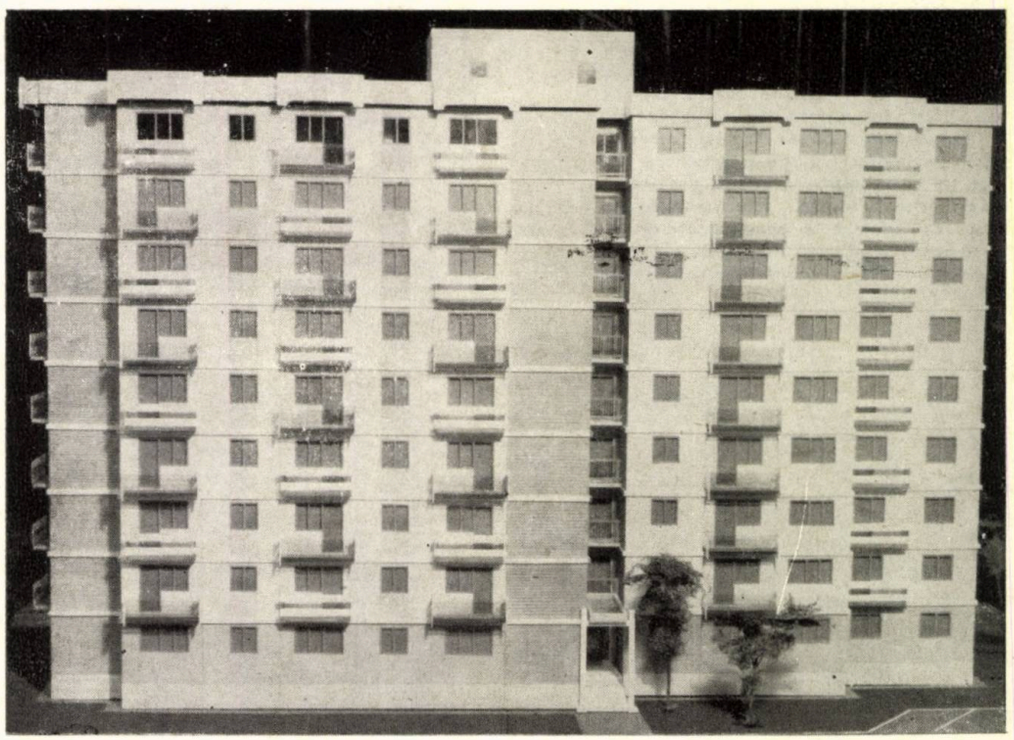

11, 12. PLANȘELE DE CAPĂT LOCUINȚE P + 4, CELULAR, *cu posibilități diferențiate de alcătuire a. tronsoanelor*
13. SECȚIUNEA 420 — 3/3/3/3 — *PLAN ETAJ CURENT*
14. SECȚIUNEA 430 — 2/2/4/4 — *PLAN ETAJ CURENT*
15. SECȚIUNEA 440 — 2/3/3/4 — *PLAN ETAJ CURENT*
16. SECȚIUNEA 450 — 2/2/2/4 — *PLAN ETAJ CURENT*
17. SECȚIUNEA 460 — 2/2/3/3 — *PLAN ETAJ CURENT*
18. SECȚIUNEA 470 — 1/3/3/3 — *COLȚ 90°*
19. SECȚIUNEA 480 — 1/2/3/4 — *COLȚ 90°*
20. SECȚIUNE DE COLȚ 470 sau 480, *PLAN PARTER CU MAGAZINE*
21. SECȚIUNILE LINEARE DE LA 420 LA 460, *PLAN PARTER CU MAGAZINE*
22. LOCUINȚE P + 4, NIVELURI, FAȚADĂ

LOCUINȚE P+4 DIN PANOURI MARI, PENTRU BUCUREȘTI

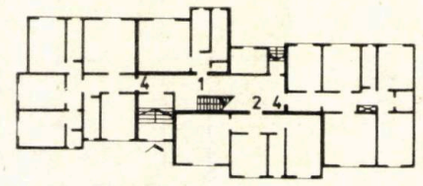
1

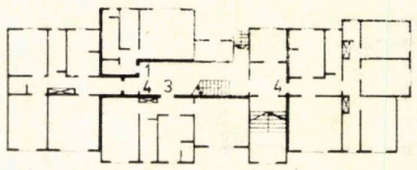
3

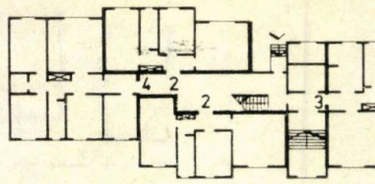
8

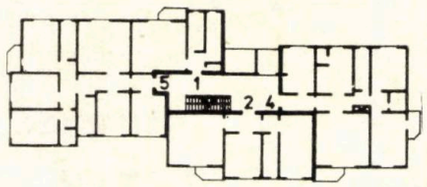
2

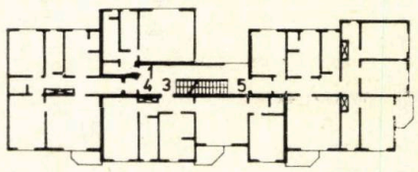
4

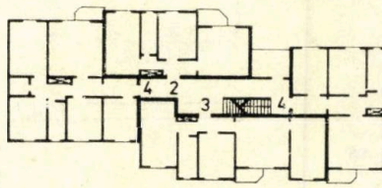
9

1, 2. TRONSON LINIAR CAPĂT STÎNGA 6 PLAN PARTER, PLAN ETAJ CURENT INDEPENDEN
3, 4. TRONSON LINIAR, CAP DREAPTA, 62, PL PARTER, PLAN ETAJ CURENT
5, 6, 7. TRONSON COLȚ 23, PLAN PARTE PLAN ETAJ și FAȚADA LUNGĂ — avînd intra transferată spre această parte
8, 9. TRONSON LINIAR MIJLOC, 63, PLAN PARTE PLAN ETAJ
10, 11, 12. TRONSON LINIAR, 36, cu apartam te de 4, 3, 2, 2 camere, PLAN ETAJE 1—2— VARIANTĂ CAPĂT STÎNGA, VARIANTĂ DE CAP DREAPTA

0 2 4 6 8 10

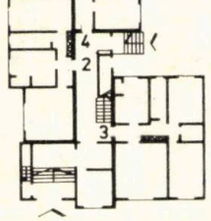
5

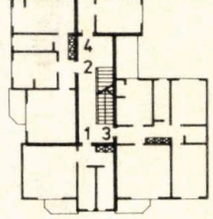
6

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **RUXANDRA VERONA FOTINO** (șef proiect complex), **FLORENTIN PREDA** (șef proiect), proiectanții **MARIA TALMAȚCHI, IORDANA DINCĂ, CARMEN POSTOLACHE, MELANIA RĂDULICĂ, ELISABETA DUGNEANU**
Rezistență: ing. **LIANA BĂLTĂȚEANU**
Instalații: inginerii **DAN DELEANU** (încălzire), **VICTOR SEICULESCU** (electrice), s. ing. **VALENTIN MATEI** (sanitare)
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL « PROIECT-BUCUREȘTI », SECȚIA A 5-A
Arhitect șef secție: arh. **EUGENIU COSMATU**

În cadrul Institutului « PROIECT-BUCUREȘTI », s-a elaborat, un studiu pentru secțiuni de locuit cu P + 4 niveluri, cu locuințe la parter, în sistem fagure. Pentru o diversitate cît mai mare în asamblarea tronsoanelor, studiul a avut la bază prealabila rezolvare a celulelor propriu-zise pentru fiecare tip de apartament. Astfel, din aceste celule, mereu aceleași, în diverse modalități de cuplare a apartamentelor în jurul unui nod de circulație, au fost obținute o serie de 45 de tipuri de tronsoane posibile.

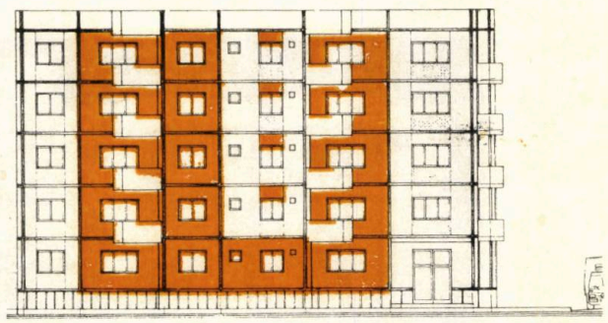
7

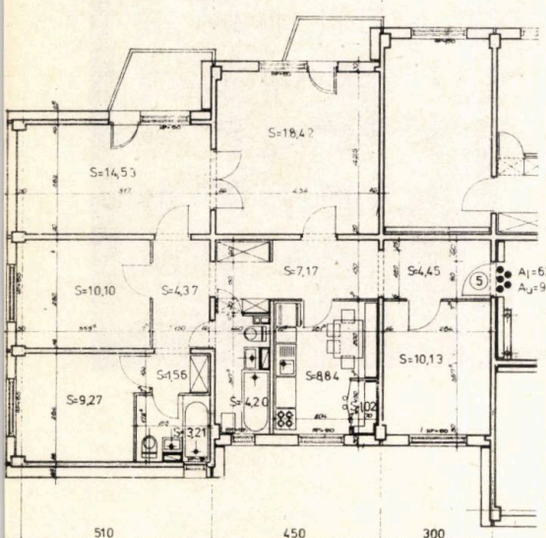
CAPĂT STÎNGA
11

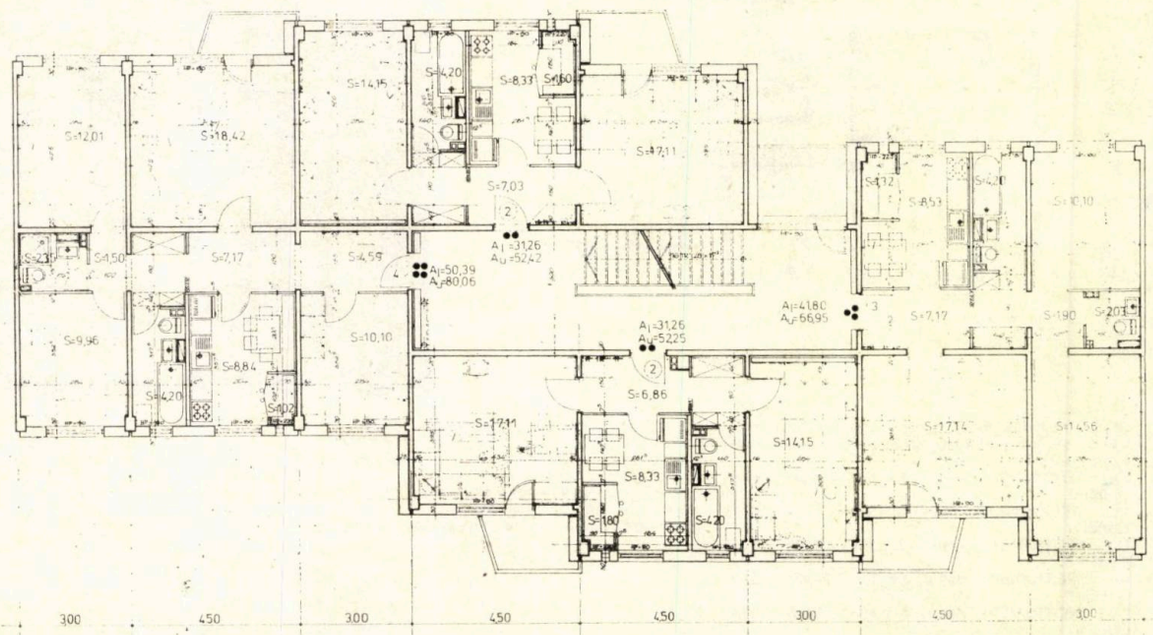
10

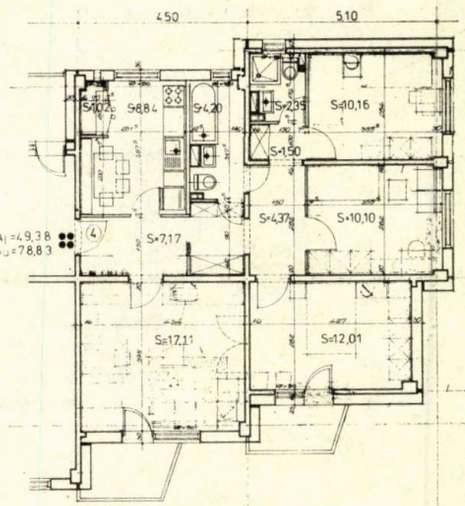
CAPĂT DREAPTA
12

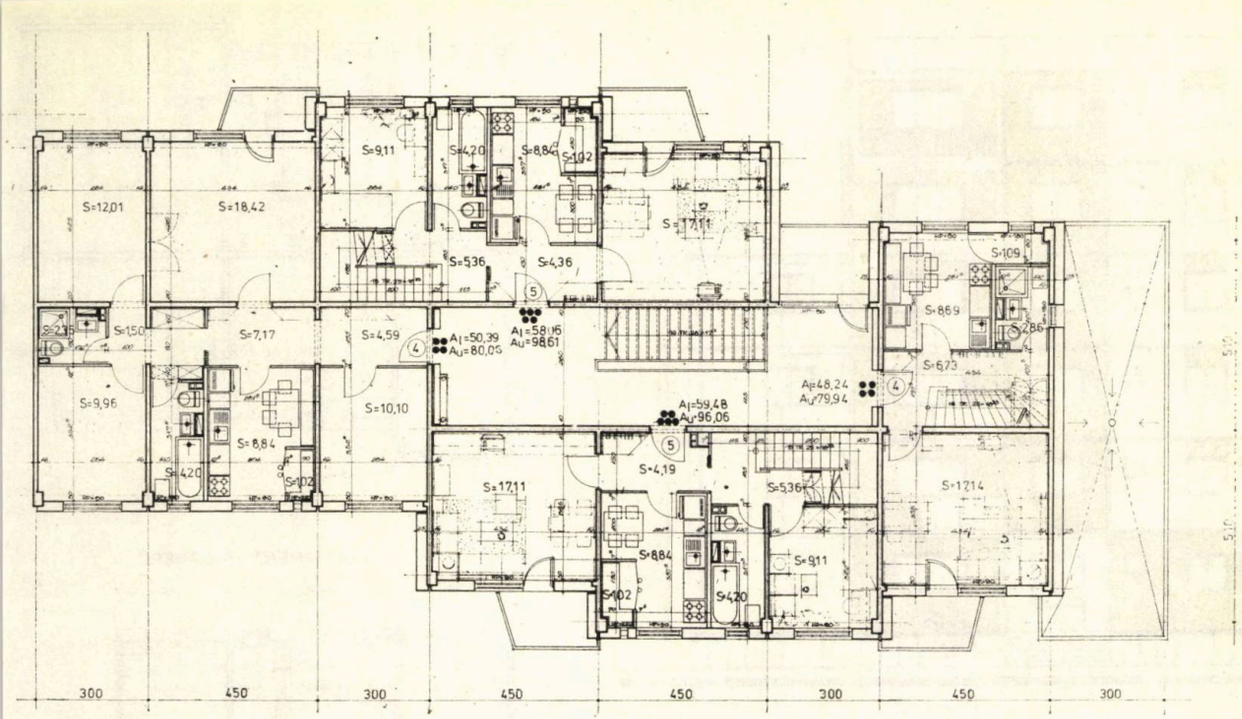

13

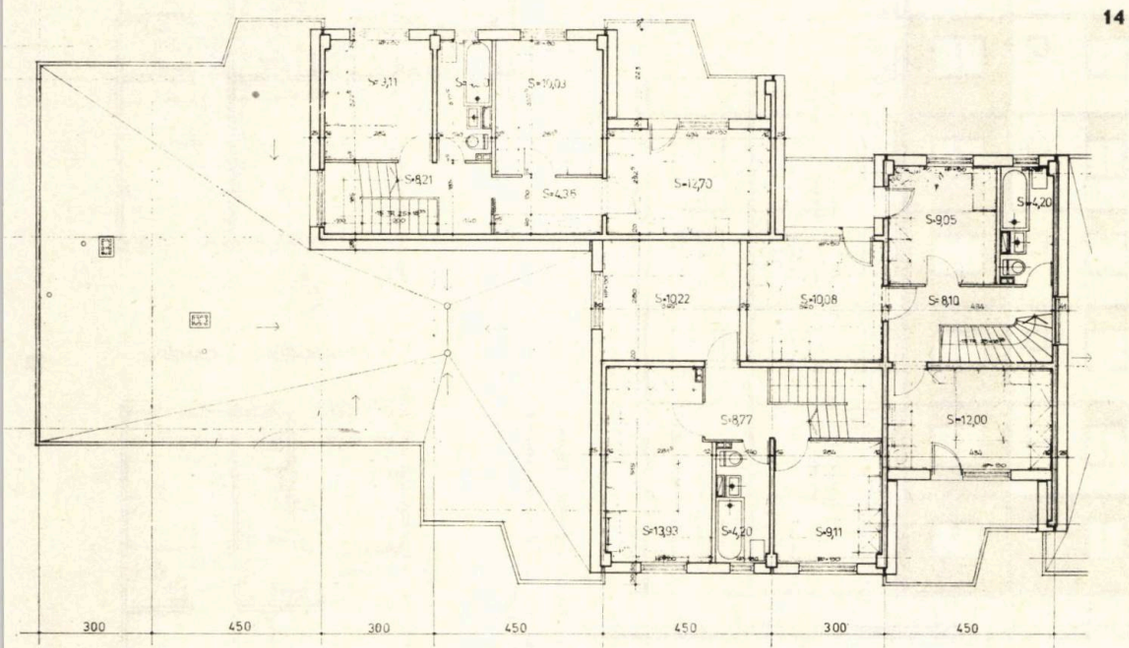

14

16

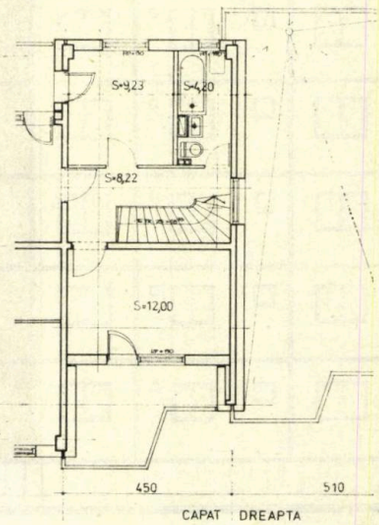

CAPAT DREAPTA

15

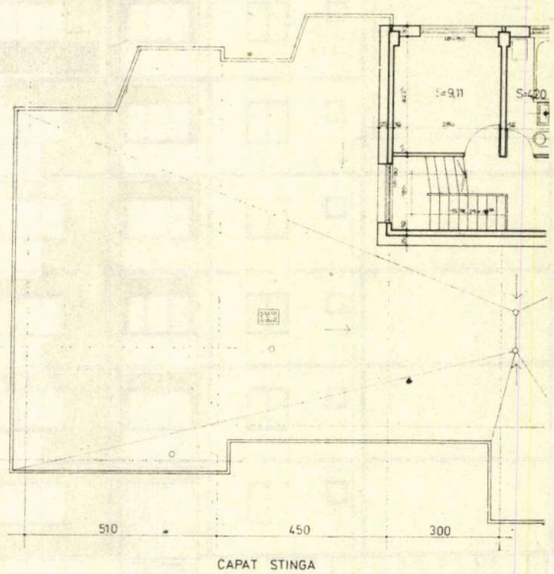

CAPAT STINGA

13, TRONSON LINIAR 36, PLAN ETAJ 4, cu apartamente duplex,
14, 15, 16. TRONSON 36, ETAJ 5, CAPĂT STÎNGA, —VARIANTĂ, CAPĂT DREAPTA

În studiul de față, sînt prezentate tronsonul liniar, cel de capăt și de colț, însă tipizarea celulelor după felul apartamentelor permite o lesnicioasă conformare de noi tronsoane necesare, în orice situație creată, pentru diverse fronturi stradale, cuartale, intersecții sau pentru diverse cerințe sociale. Celulele realizate sînt dimensionate în numai două tipuri de travei — de 4,50 și 3,00 m — și cu trei tipuri de deschideri, de 5,10, 3,90 și 4,20 m. S-au obținut, astfel, apartamente de 1, 2, 3, 4 și 5 camere, în tronsoane p + 4 și cu apartamente duplex la ultimul nivel — cu accese de laetajul 4 —, ce dezvoltă prin scări interioare ale apartamentelor un etaj 5 parțial pe tronson.

Pentru obținerea unui aspect arhitectural cît mai plăcut, cu o înscriere cît mai bună în ansamblurile ce se vor realiza precum și pentru crearea de fronturi stradale cît mai variate, s-a urmărit configurarea unei volumetrii în planul fațadelor și alternări ale regimului de înălțime, cu 3—4—5 etaje.

Încă din conformarea tronsoanelor, toate apartamentele sînt decomandate, au dependințele (baie, bucătărie, cămară) ventilate / iluminate direct și o clară delimitare a zonei activităților de zi de cea a dormitoarelor și băilor, precum și o dublă orientare pentru toate apartamentele de 3 și 4 camere și triplă orientare, pe cît posibil, la 4 și 5 camere.

La o asamblare de 4 apartamente la scară, s-a realizat o circulație pe verticală compusă din scara într-o singură rampă și hol de circulație, avînd în vedere iluminarea directă a casei scării.

Sistemul constructiv este de tip fagure — în gradul 8 de seismicitate; diafragmele monolite au la capetele dinspre fațade bulbi cu secțiune constantă pe înălțime. S-a urmărit utilizarea unui număr cît mai mare de elemente prefabricate — grinzi, planșee, parapeți de balcoane —, concepute cu o singură dimensiune pentru toate apartamentele; de asemenea parapeții teraselor și rampele scărilor sînt elemente prefabricate.

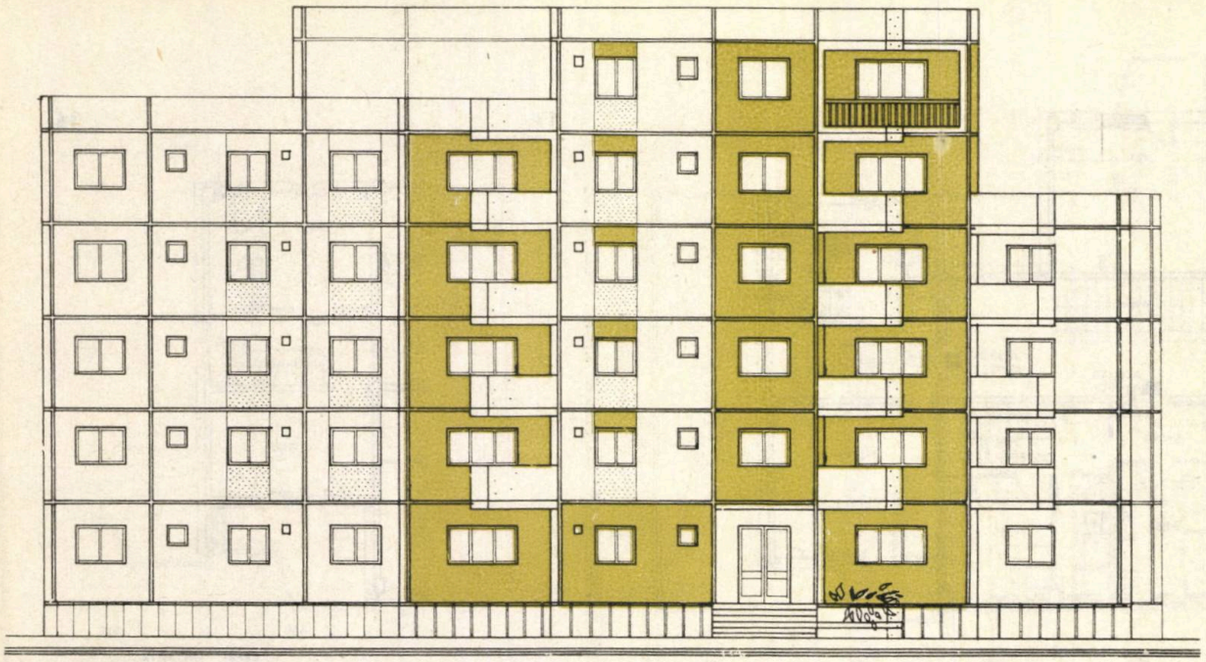

17

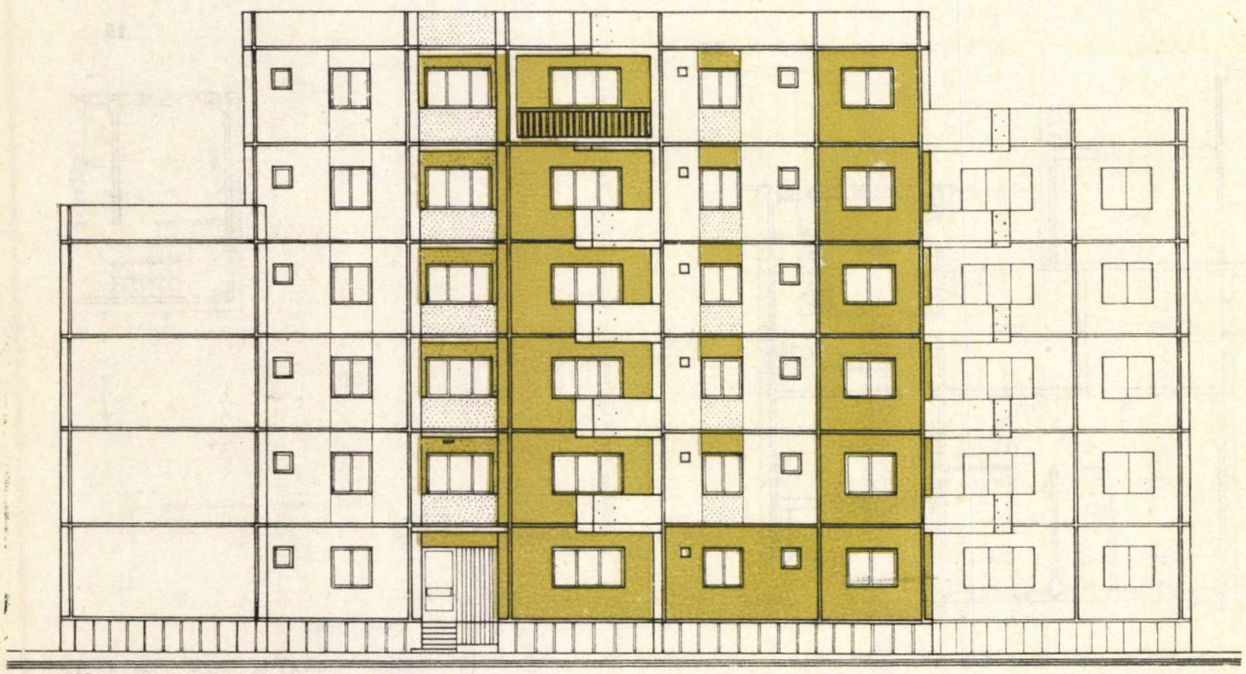

18

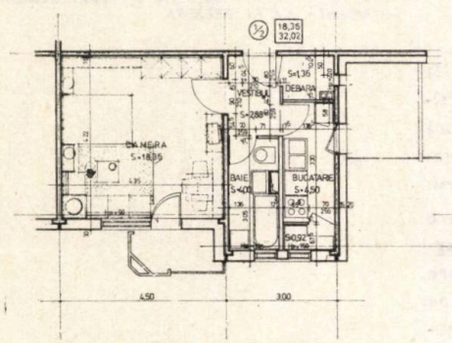

APARTAMENT 1 CAMERA

19

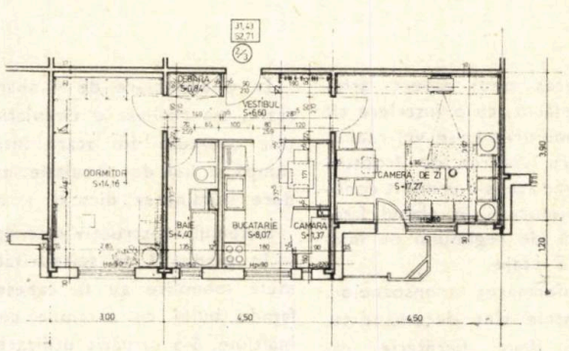

APARTAMENT 2 CAMERE

20

Panourile de fațadă prefabricate sînt finisate în cîmpuri de nuanțe și culori, care să sublinieze ideea plastică a volumetriei. Încă de la conformarea tronsoanelor a fost urmărită înscrierea în prețul plafon și respectarea normelor privind suprafețele apartamentelor.

Arh. FLORENTIN PREDA

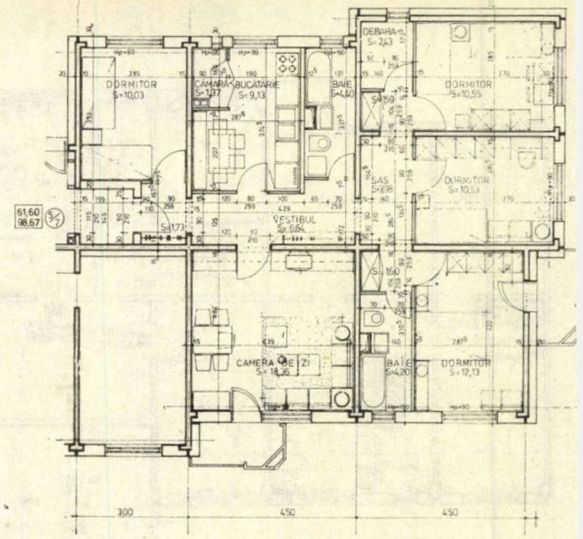

APARTAMENT 5 CAMERE

24

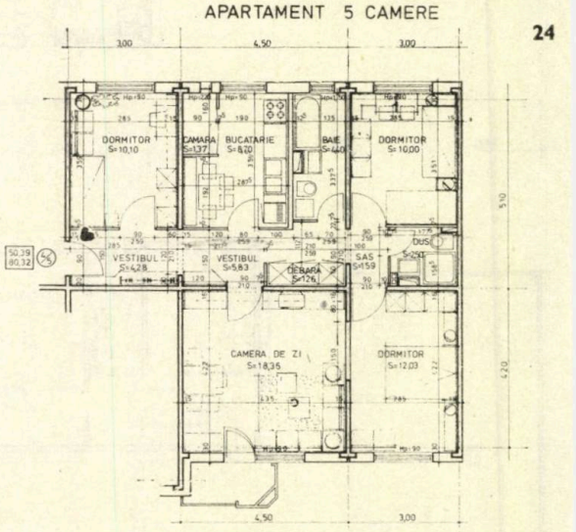

APARTAMENT 4 CAMERE

23

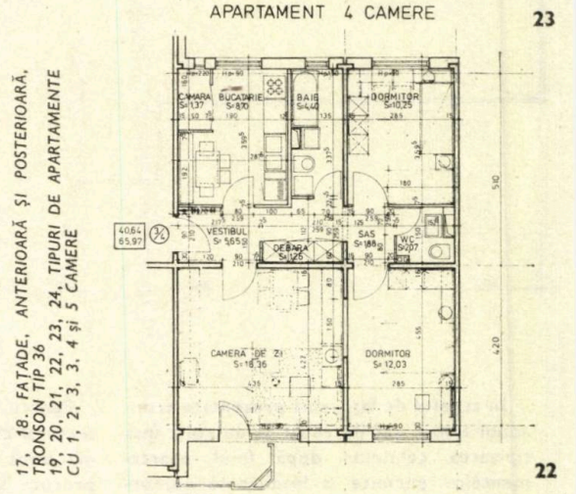

22

17, 18. FAȚADE, ANTERIOARĂ ȘI POSTERIOARĂ, TRONSON TIP 36
19, 20, 21, 22, 23, 24, TIPURI DE APARTAMENTE CU 1, 2, 3, 3, 4 și 5 CAMERE

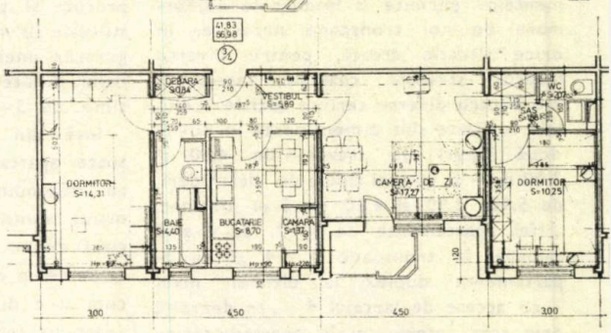

APARTAMENT 3 CAMERE

21

LOCUINȚE DUPLEX ÎN ZONA PASAJ—MICĂLACA, ARAD

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **MARIA BULGĂREANU** (șef proiect complex), c. arh. **HORST VALENTIN**, c. arh. **TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU**
Rezistență și instalații: inginerii **COLOMAN CZISTER, IULIU PAPP**, tehnicienii **LADISLAU KALMAR, IOSIF NEULÄNDER, EMIL PINTILIESCU**, inginerii **LADISLAU CÎMPIAN, ION CALBOREANU**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE AL JUDEȚULUI ARAD

Obiectivul studiilor de sistematizare și al documentațiilor tehnico-economice, l-a constituit realizarea unui ansamblu de interes orășenesc — clădiri de locuit cu dotările aferente și anume: — ca dotări de interes orășenesc — o sală de sport cu 2 000 locuri, o piscină cu 600 locuri și cu un hotel cu 300 paturi; — ca obiecte legate de echiparea tehnico-edilitară — o stație trafo urbană de 110 KV și rezervoare de apă 10 000 m³; iar — ca obiecte la nivelul complexului de locuit — 1062 apartamente în blocuri p + 4, p + 6, p + 8 și p + 10, cu dotări aferente.

Teritoriul luat în considerare se găsește în partea de nord-est a municipiului Arad, în continuarea centrului civic existent. Este mărginit de Calea Armatei Roșii, pe care se desfășoară circulația între oraș și localitățile din lungul D. N. 1, malul Mureșului, cartierul Micălaca și zona centrală.

Configurația deosebită a zonei, prezența unor obiective existente, situarea pe o arteră importantă cît și pe malul Mureșului, au impus o anumită rezolvare după cum urmează:

● realizarea, pe Calea Armatei Roșii, a unui front puternic închegat, susținut de clădiri cu P + 8 și P + 10 niveluri ● crearea spre Mureș a unei prelungiri, prin clădiri cu P + 4 niveluri, a frontului clădit existent, care să mobileze corespunzător splaiul, obturînd totodată instalațiile și echipamentele din zonă ● construirea perimetrală a triunghiului dintre digul Mureșului, Mureșel și aria dotărilor orășenești ● realizarea unei axe pietonale dinspre dotările orășenești, care să lege fluxul pietonal de pe Calea Armatei Roșii cu cel de pe dig, respectiv cu promenada de pe coronamentul digului. Această axă reprezintă totodată și axa de compoziție a ansamblului. Structurile folosite la blocurile de locuințe sînt diafragme, panouri mari și structură mixtă (nuclee centrale din beton armat monolit, cadru și planșee).

Dotările zonei de locuit sînt reprezentate prin: o grădiniță cu 9 grupe, o

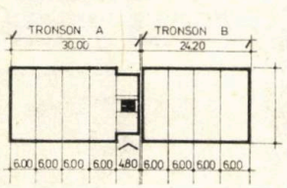

2 1

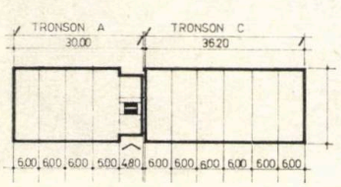

ZONA PASAJ MICALACA ARAD

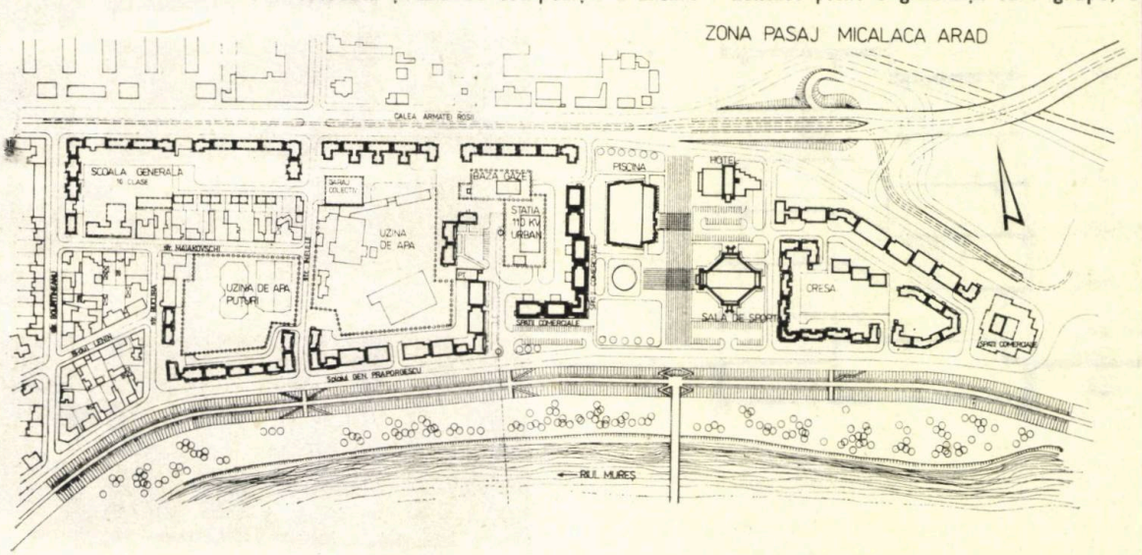

3

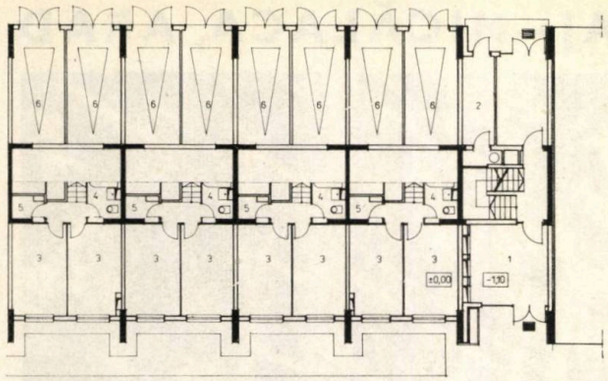

4

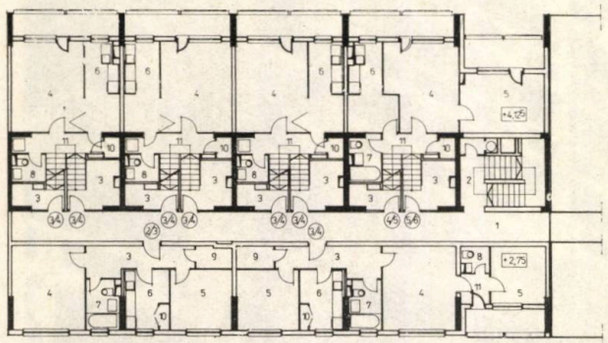

5

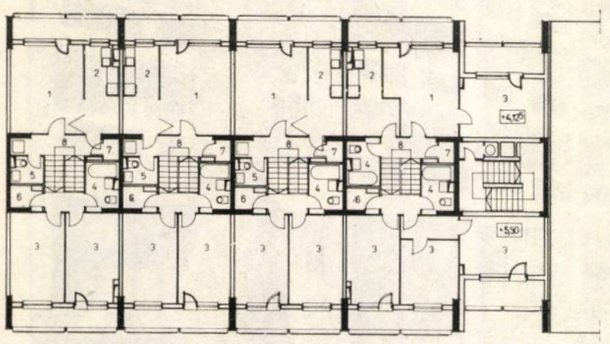

1. PLAN SITUAȚIE (pag. 51)
2. SCHEMA ASAMBLĂRII TRONSOANELOR
3. PLAN COTA — 1.10 și ± 0,00: *1. Intrare locuințe — 2. Pubele gunoi — 3. Dormitor — 4. Baie — 5. Debara — 6. Garaj*
4. PLAN COTA + 2,75 și + 4,12: *1. Coridor — 2. Scară acces comun — 3. Vestibul — 4. Cameră de zi — 5. Dormitor — 6. Bucătărie — 7. Baie — 8. Grup sanitar — 9. Debara — 10. Cămară — 11. Degajament.*
5. PLAN COTA + 4,12 și + 5,50: *1. Cameră de zi — 2. Bucătărie — 3. Dormitor — 4. Baie — 5. Grup sanitar — 6. Debara — 7. Cămară — 8. Degajament*
6. SECȚIUNE

6

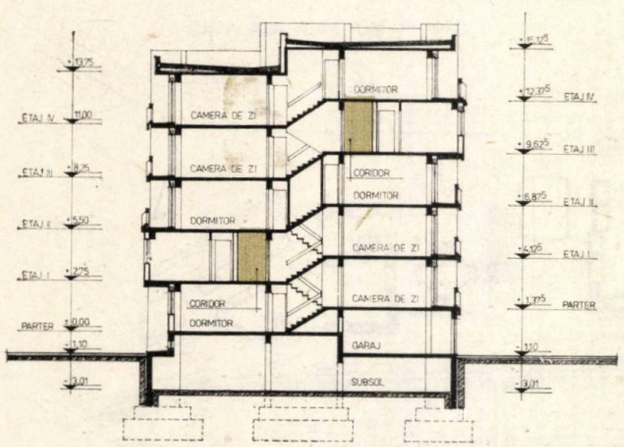

SECȚIUNE

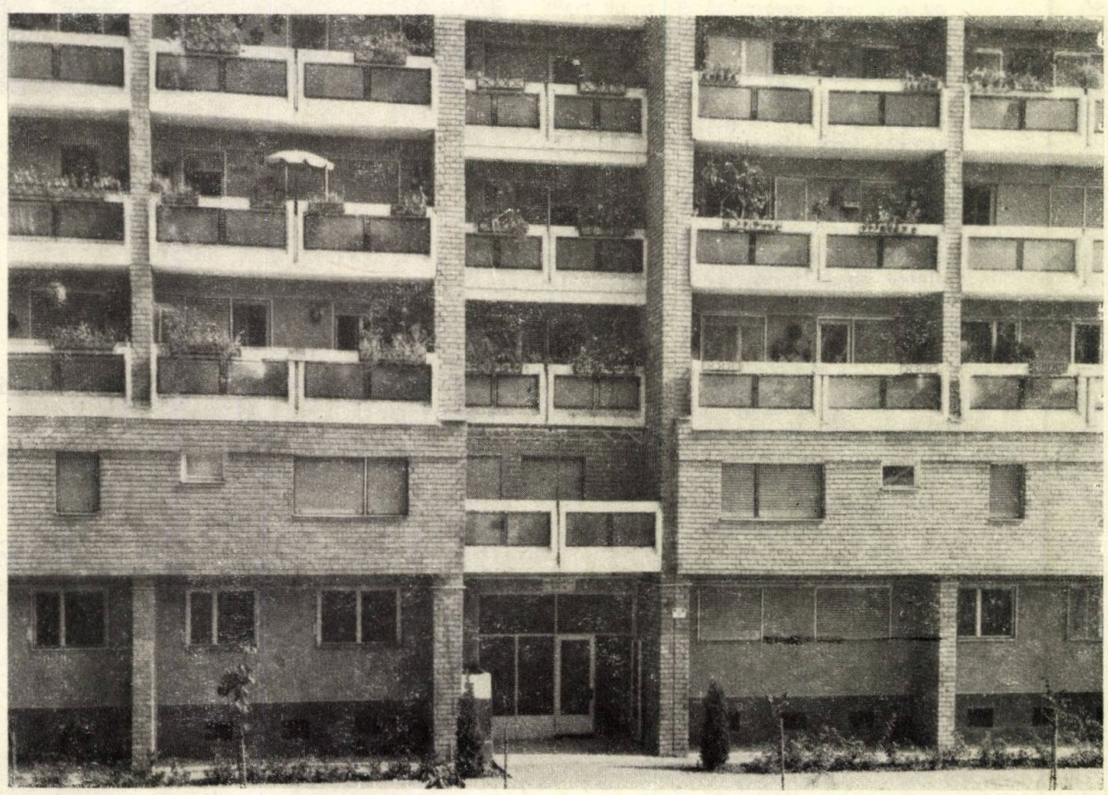

NOI BLOCURI ÎN CENTRUL BACĂULUI

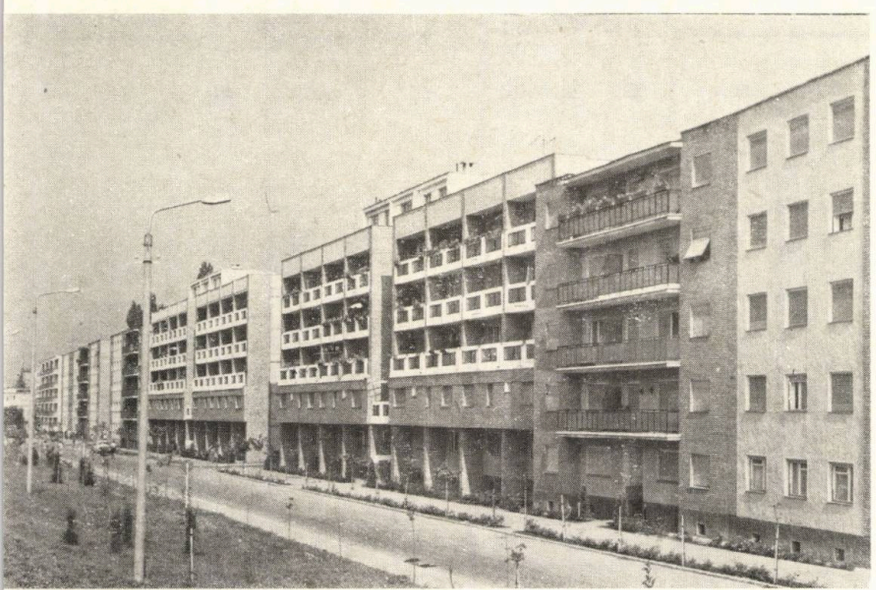

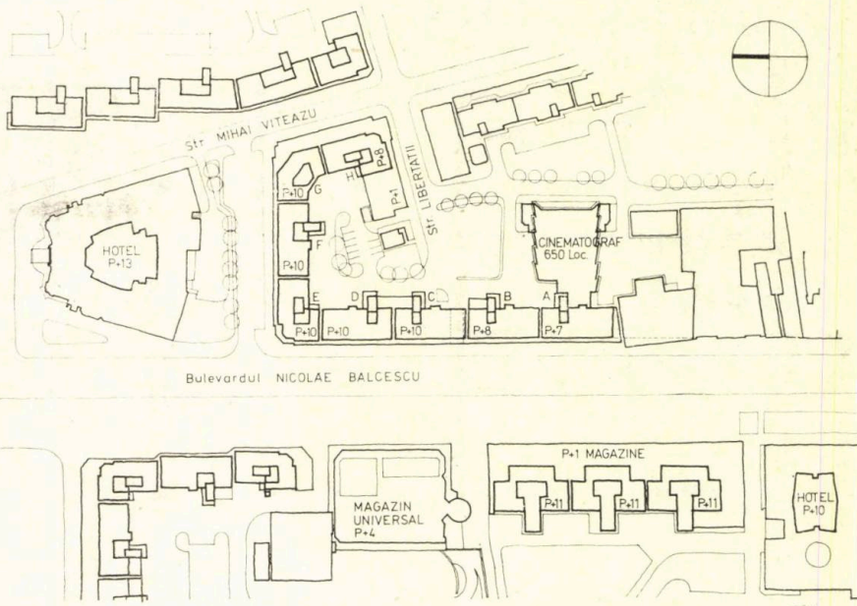

coală cu 16 clase și o creșă cu 100 locuri.

Ca o secțiune deosebită, folosită la locurile de locuințe din zona Pasaj Micălaca Arad, este cea care a avut la bază proiectul Institutului « PROIECT-BUCUREȘTI » — indicativ P.M.M. 404, în condițiile specifice ale orașului Arad. S-au realizat cu această secțiune un număr de 240 apartamente, în clădiri cu regim P + 10 niveluri și cu spații comerciale la parter (proiect I.P.B.) și 230 apartamente cu regim P + 4 niveluri, cu garaje la parter (proiect C.P.J.A.).

Structura de rezistență a acestor blocuri este mixtă, având un nucleu central de diafragme de beton armat monolit, rigidizate în lung prin grinzi monolite de beton armat. Grinzile longitudinale dintre stîlpi, precum și cele transversale, care leagă stîlpii din diafragmele centrale, sînt prefabricate; planșee din predale și suprabetonare; pereți din blocuri și plăci din B.C.A., acoperiș terasă cu ferme și hidroizolație.

Blocurile P + 4 au subsol tehnic general, parter (cu garaje), 4 etaje și un nivel tehnic parțial.

Accesul în bloc se face printr-un hol, din ambele laturi ale clădirii, în casa scării, care comunică cu două coridoare, în lățime de 1,50 m, amplasate la etajul I și III, precum și cu un nivel tehnic (spălătorii și uscătorie). Din cele două coridoare, de la etajul I și III, se asigură accesul la apartamentele de tip duplex. Pe terasă se ajunge din nivelul tehnic.

Un bloc de 40 apartamente este format din cuplarea a două tronsoane « **A** » și « **B** » și conține: 3 apartamente cu 5 camere, 1 apartament cu 4 camere, 30 apartamente cu 3 camere și 6 apartamente cu 2 camere.

Tronsonul « **A** » este format din 4 travei de 6,00 m și o travee de 4,80 m pentru casa scării. Tronsonul « **B** » din 4 travei de 6,00 m. Tronsonul « **C** » din 6 travei de 6,00 m.

Orientarea intrării principale a blocului este spre stradă, accesul la garaje și camera pubelelor făcîndu-se printr-un carosabil special amenajat.

Arh. MARIA BULGĂREANU

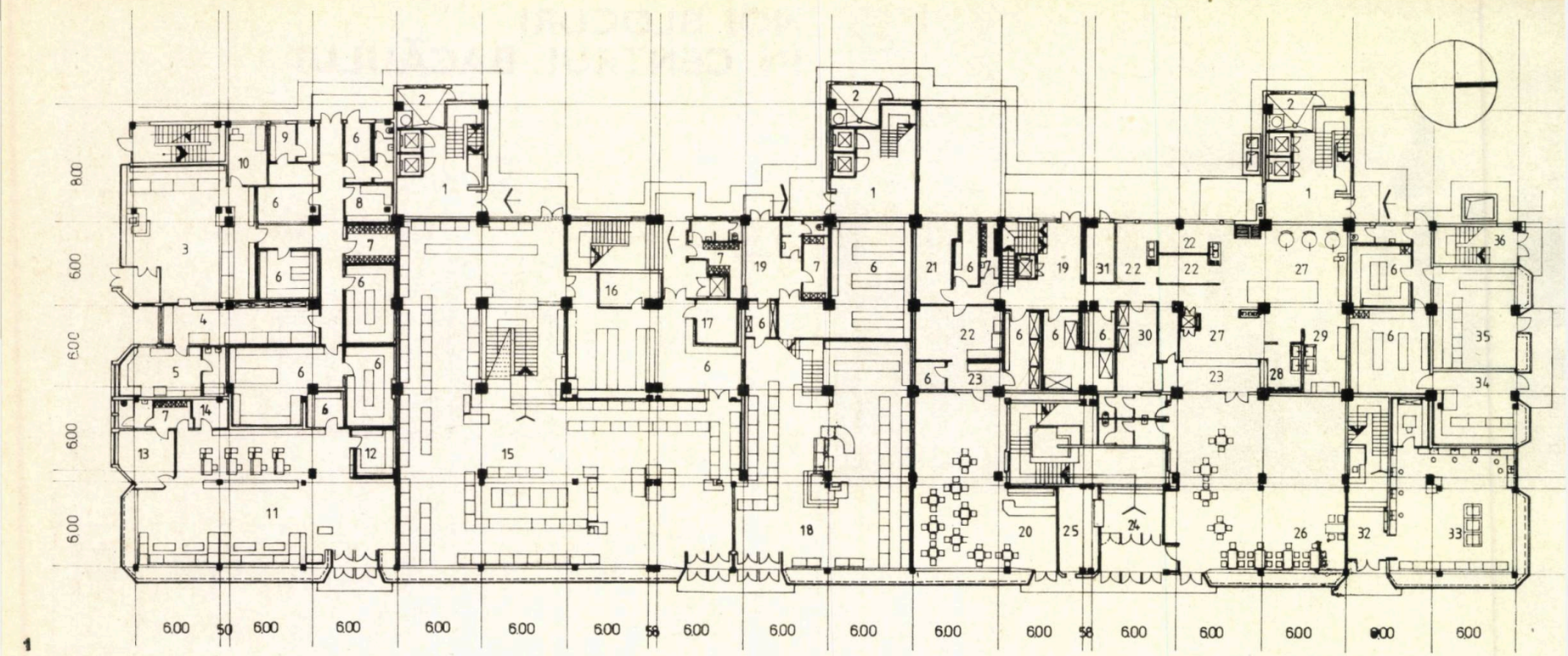

1

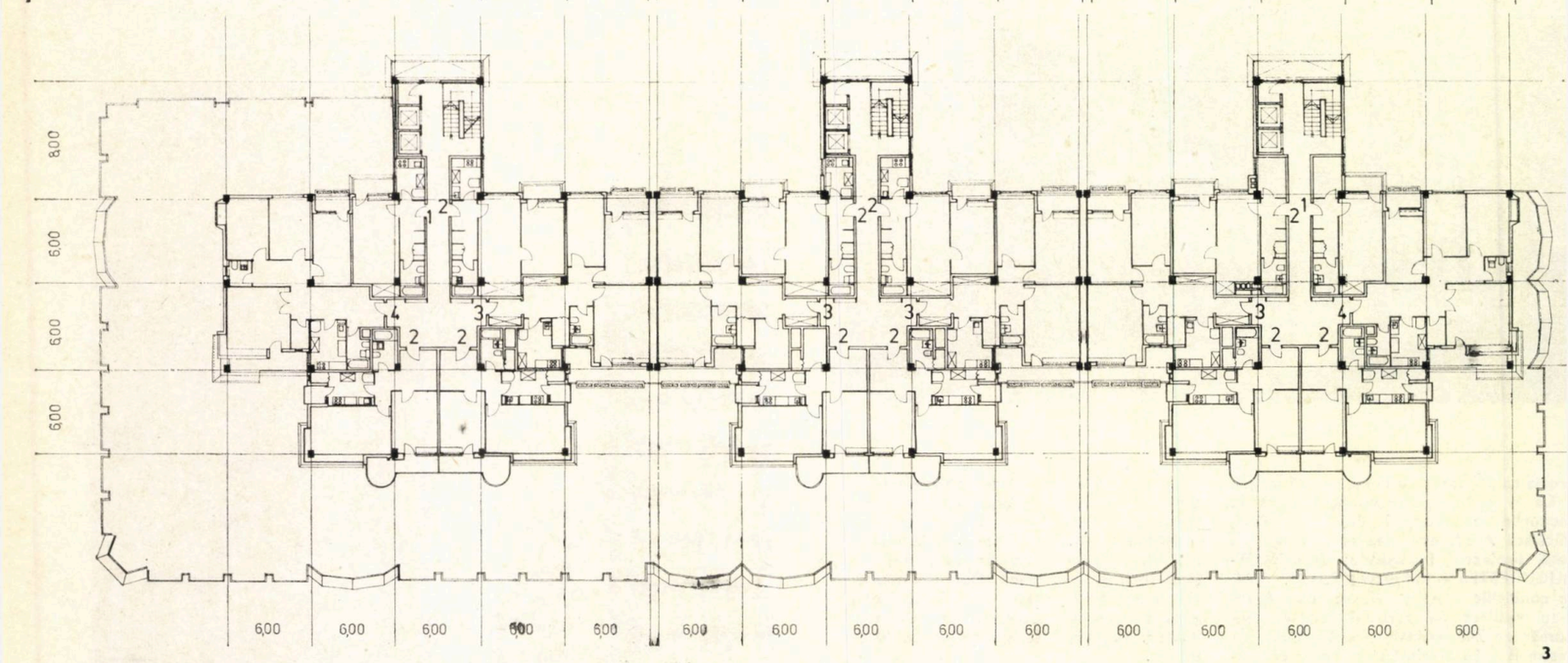

3

Bloc P+11 pe Bulevardul Bălcescu

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arh. **ROZELA GEORGESCU** (șef proiect), c. arh. **DUMITRU JICMON**
Rezistență: ing. **EMILIA CURPĂU**
Instalații: ing. **IORDACHE COJOCARU** (termice), tehn. **ANA BONTAȘ** (sanitare), tehn. **MARIA VOICU** (electrice)
Documentație economică: ing. **FLORIN CHIȘPAN**, tehn. **IULIA LUCACI**, ec. **VASILE DIMITRIU**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN BACĂU

Printre investițiile etapei la Detaliului de sistematizare pentru zona centrului civic Bacău, s-a realizat un bloc de locuințe p+11, cu magazine la parter și la etajul 1, ce asigură completarea frontului vestic al Bulevardului Nicolae Bălcescu. Terenul — limitat ca suprafață între Hotelul « Decebal » și Magazinul universal « Luceafărul » — a permis amplasarea unei bare compusă din trei tronsoane, care realizează un anume echilibru față de limita bulevardului, printr-un ritm sugerat prin jocul volumetric în adîncime al tronsoanelor și prin crearea a două alveole de 6—12 m, mobilate cu loggii și cu bovindouri din sticlă pe colțuri. Odată cu construcția noului bloc, s-a îmbogățit și rețeaua de servicii și comerț a municipiului, prin noi unități de strictă necesitate, amplasate la parter și la etajul 1 (Agenție TAROM, magazine MOBILA, ELECTROTEHNICE, ROMARTA, un restaurant, o braserie, o cofetărie, unitate Frizerie-Coafură, o tutungerie-presă-filatelie, magazin Cafea-Dulciuri, un bar de zi).

Cele trei scări au cîte 6 apartamente / palier, însumînd un total de 180 apartamente cu 1—4 camere.

Structura de rezistență a fost rezolvată prin sistem de cadre de b.a., planșee monolite la subsol-parter și la etajul 1 și planșee prefabricate la restul nivelurilor.

Tratarea fațadelor realizată unitar în praf de piatră, cu accente de cărămidă glazurată la sublinierea colțurilor, a contat îndeosebi ca efect general pe volumetria

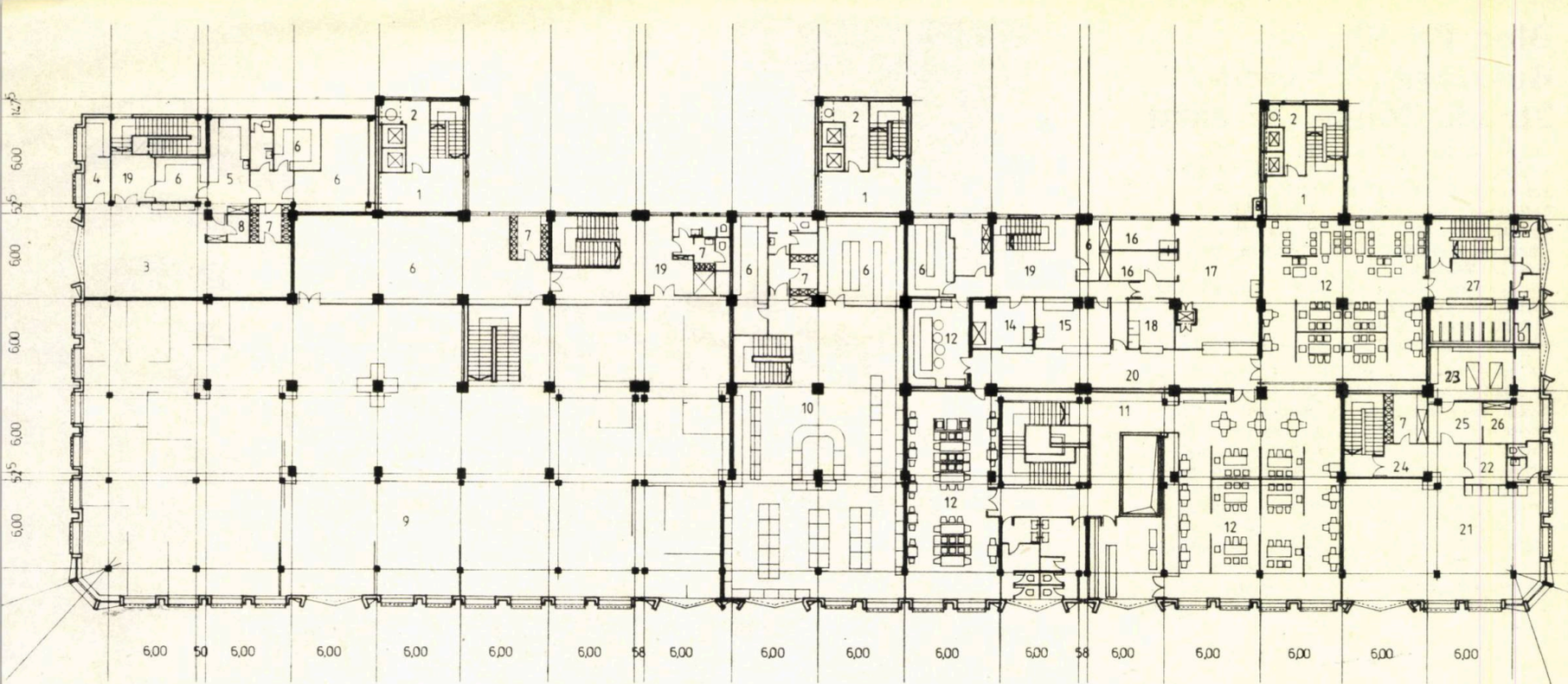
6,00
6,00
6,00

Bloc P+10
Bulevard Bălcescu-Strada Mihai Viteazu

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **ADRIANA ANGHEL** (șef proiect), **TEODOR ANGHEL**
Rezistență: ing. **EMILIA CURPĂN**
Instalații: ing. **NICOLAE FRUNZĂ** (termice), tehnicienii **PARASCHIVA BĂLAN** (sanitare), **MARIA VOICU** (electrice)
Documentație economică: tehn. **IULIA LUCACI**, ec. **IONEL ANDREI**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN BACĂU

Amplasamentul a fost stabilit în contextul sistematizării zonei centrale a municipiului Bacău, fiind mărginit de Bulevardul Nicolae Bălcescu și strada Libertății. Legarea cu Magazinul universal « Bacăul » ca și forma alungită a terenului au impus o conformare și un regim de înălțime variabil pentru cele opt tronsoane. Tronsoanele **E, F, G** constituie totodată și front al noului centru civic dar și fundal al Hotelului MOLDOVA (vezi planul de situație la pag. 53). Cele opt scări au cîte 3—4 apartamente pe nivel, însumînd un total de 224 apartamente cu 1—4 camere, majoritatea avînd dublă orientare și camere decomandate.

Parterul și etajul I este destinat magazinelor și unor servicii, aprovizionarea făcîndu-se prin incinta creată. Sînt, astfel, prevăzute: o librărie, o agenție LOTO-PRONO, o agenție C.F.R.,

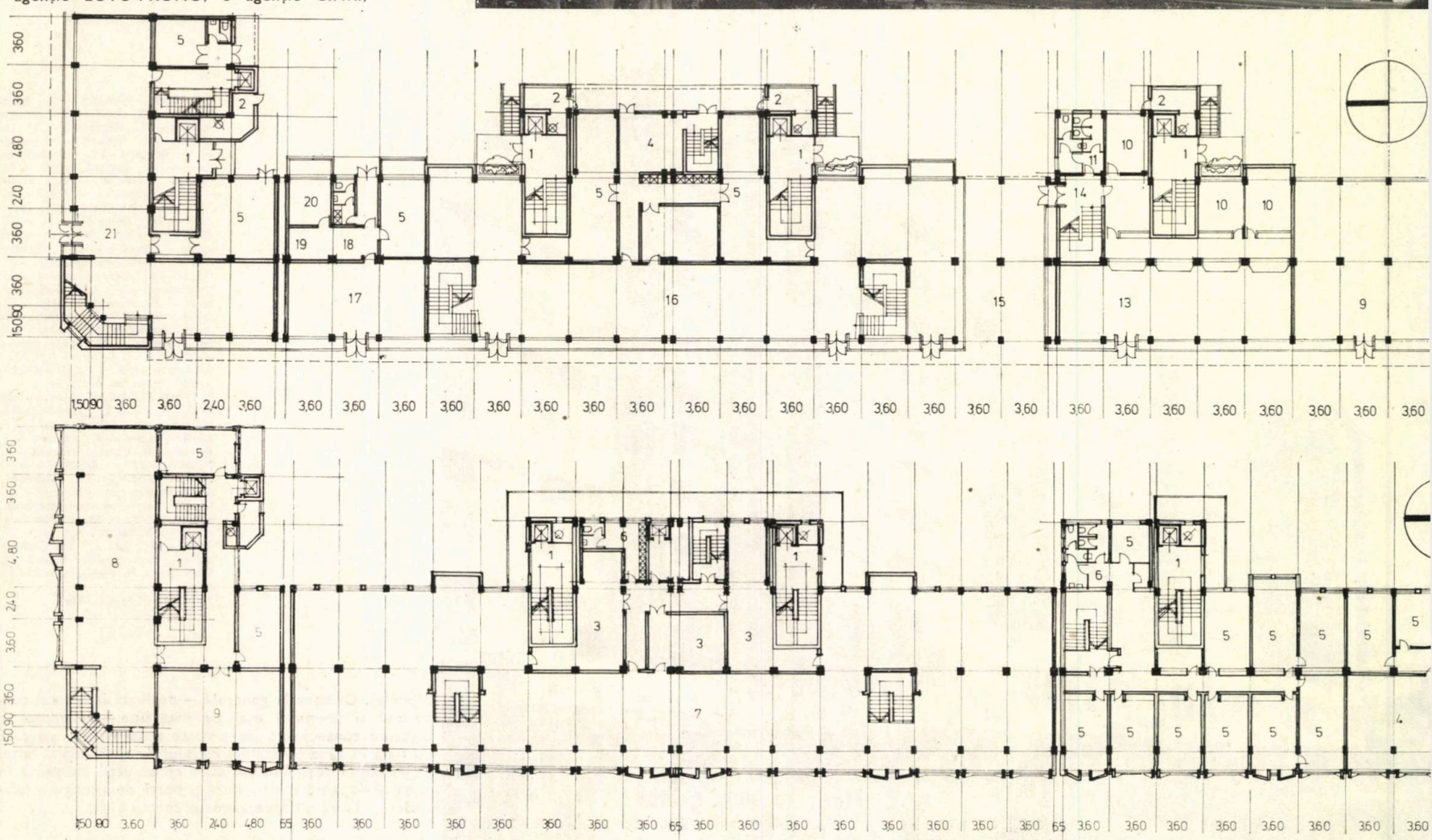

TRONSON „E" TRONSON „D" TRONSON „C" TRONSON „B"

agenție O.J.T., magazin ROMARTA, magazin FONDUL PLASTIC, magazin SPORT-TURISM, diverse unități cu prestări de servicii, un magazin ALIMENTARA.

Structura de rezistență este din cadre de b. a. de 3,60—6,00 m cu planșeu din semipanouri prefabricate. Orizontala generală a etajului 1 subliniază registrul magazinelor ce ocupă parterul și primul etaj.

Fațada prezintă o accentuare a orizontalelor parapetelor, ce urmăresc îndeaproape linia sinuoasă a balcoanelor. Alungirea în plan a formei balcoanelor încearcă să amintească linia arcuită frecvent regăsită în arhitectura tradițională.

Placajul ceramic (roșu) pe interspațiile ferestrelor accentuează orizontalele parapetelor realizînd o legătură cu finisajul unora dintre construcțiile existente în împrejurimi

Arh. ADRIANA MIHAELA ANGHEL

4. PLAN PARTER TRONSOANELE A, B, C, D, E: *1. Intrare locuințe — 2. Gunoi — 3. Papetărie — 4. Primire marfă — 5. Depozit — 6. Intrare la cinematograf — 7. LOTO-PRONO — 8. Acces la Agenția C.F.R. — abonamente — 9. Agenția de voiaj C.F.R. — 10. Birou — 11. Vestiar-W.C. — 12. — 12. Telex — 13. Agenție O.J.T. — 15. Pasaj pietonal — 16. ROMARTA — 17. Cafea-dulciuri — 18. Oficiu — 19. Spălător veselă — 20. Preparări — 21. Galerie FONDUL PLASTIC*

5. PLAN PARTER TRONSOANELE F, G, H: *1. Intrare locuințe — 2. Pubele gunoi — 3. Agenție AUTOMOBIL CLUBUL ROMÂN-A.C.R. — 4. Birou — 5. Vestiar-WC. — 6. Centru croitorie — 7. Depozit — 8. Magazin SPORT-TURISM — 9. Primire marfă — 10. ALIMENTARA-AUTOSERVIRE — 11. Mezeluri-brînzeturi-pîine — 12. Acces magazin SPORT-TURISM*

6. PLAN ETAJ 1, TRONSOANELE A, B, C, D, E: *1 Scară locuințe — 2. Librărie — 3. Depozit — 4. Agenție C.F.R.-abonamente — 5. Birouri — 6. Vestiar-W.C. — 7. ROMARTA — 8. Galerie de artă — 9. Bibliotecă — FONDUL PLASTIC*

7. PLAN ETAJ 1, TRONSOANELE F, G, H: *1. Scară locuințe — 2. Ateliere U.J.C.M. — 3. Depozit — 4. Vestiar-W.C. — 5. Magazin SPORT-TURISM*

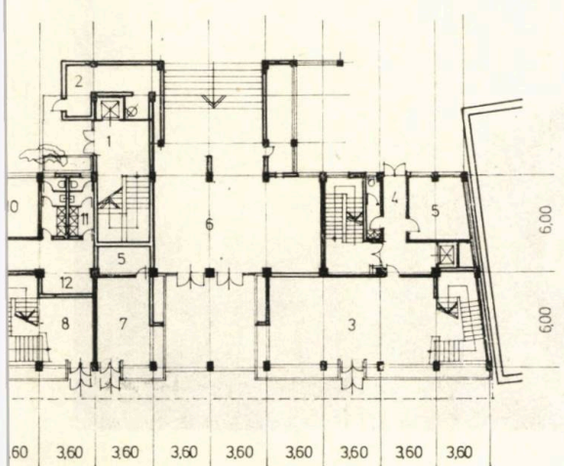

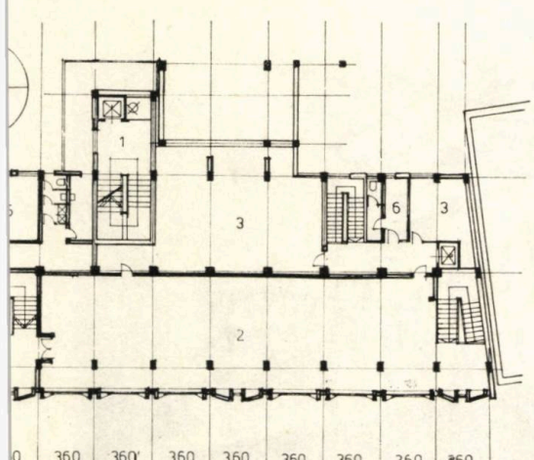

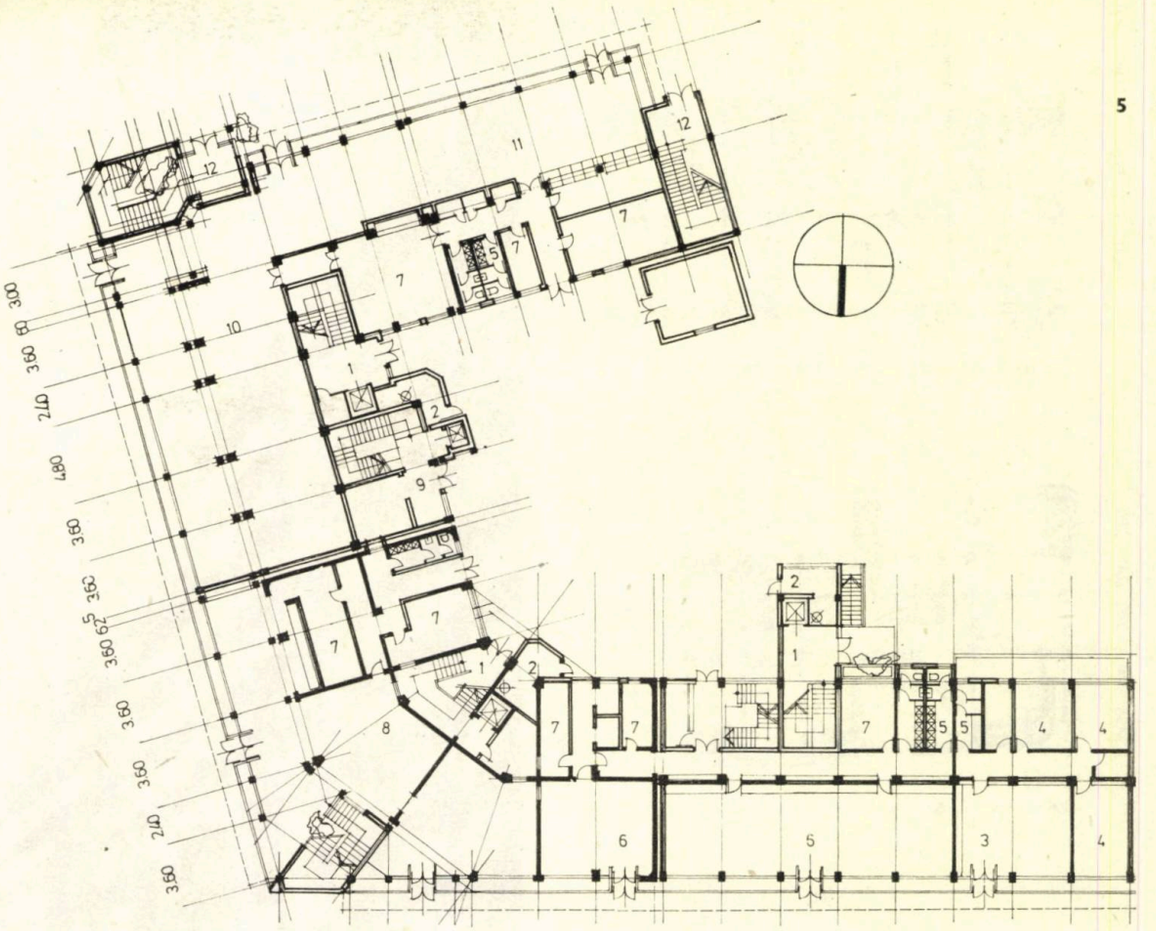

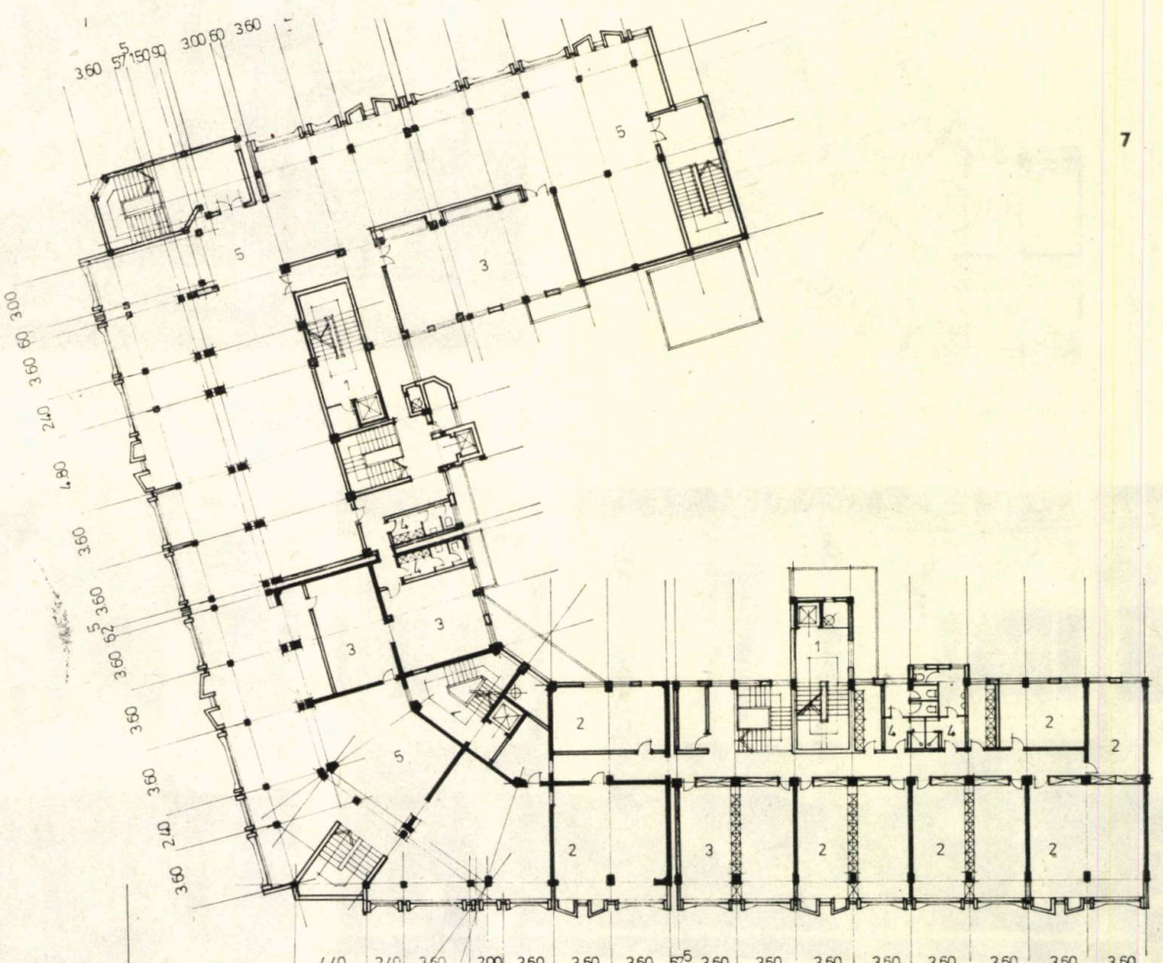

TRONSON „A"

TRONSON „G"

TRONSON „F"

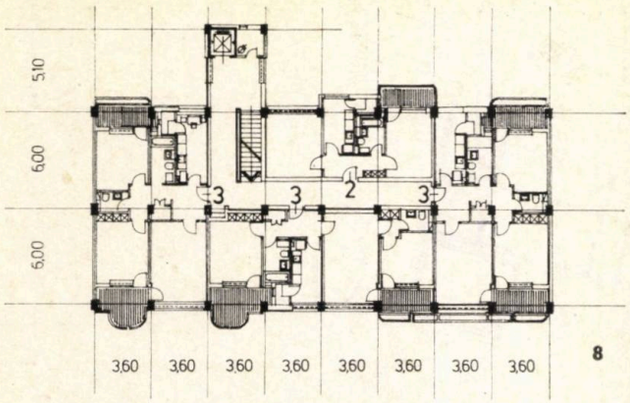

8

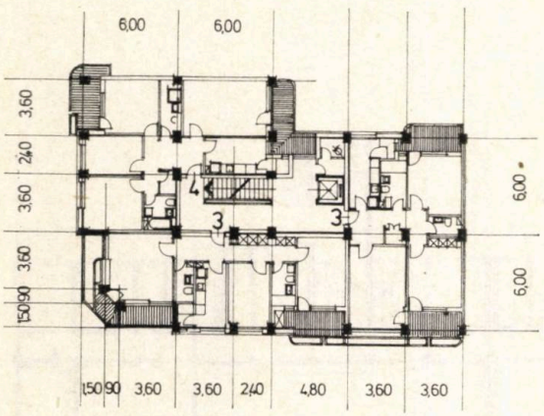

9

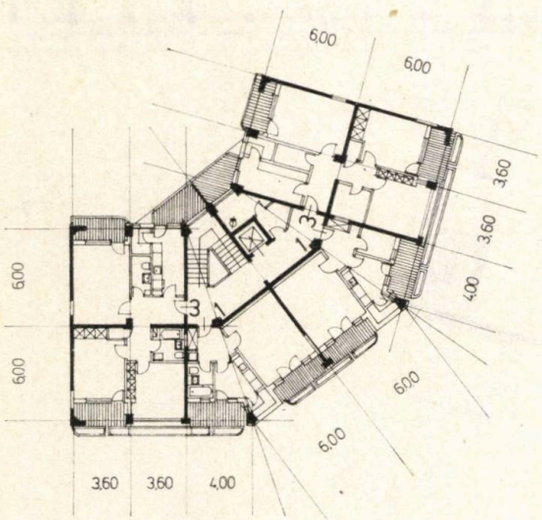

10

8, 9, 10. PLAN NIVEL CURENT PENTRU TRONSON DE MIJLOC, DE COLȚ 90°, DE COLȚ 103°

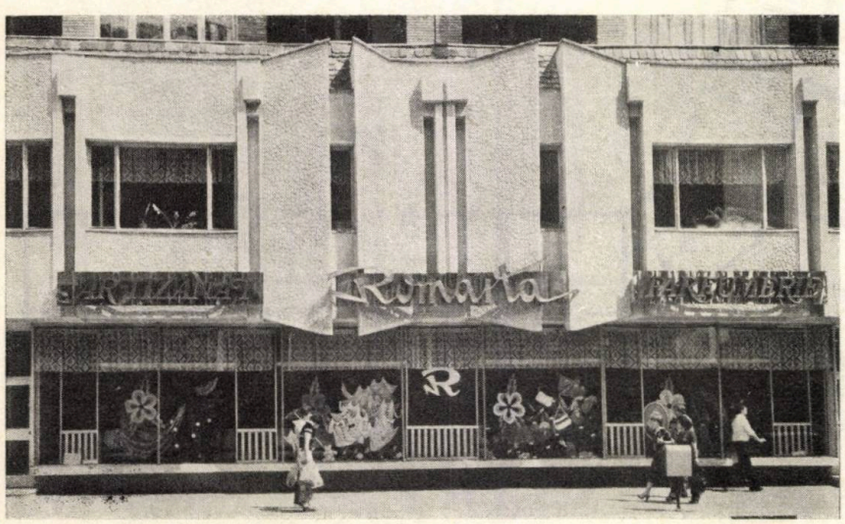

BLOC EXPERIMENTAL DE GARSONIERE LA IAȘI

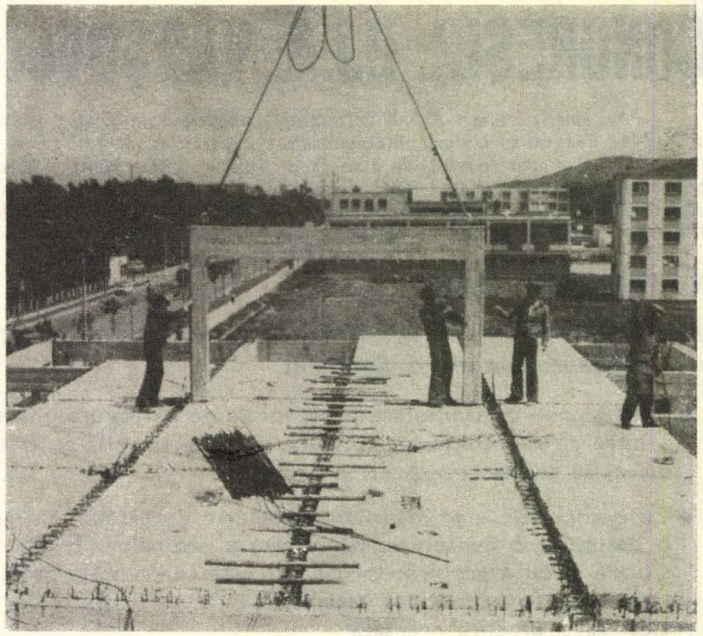

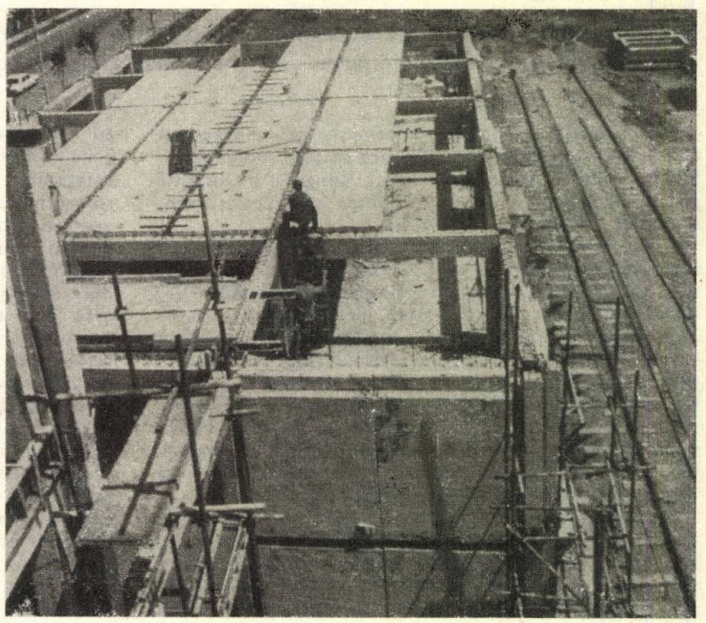

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitecții **NICOLAE MUNTEANU** (șef proiect), **SMĂRĂNDIȚA GÂLEA,** proiectant **SIMONA CAPRI,** c. arh. **GABRIELA COJOCARU,** proiectant **MARILENA CUMPĂTESCU**
Rezistența: ing. **ION CRISTEA,** ing. **CARMIL PĂULEȚ,** s. ing. **GHEORGHE GURIUC.** proiectant **GHEORGHE MACOVEI**
Instalații: s. ing. **ILIE TOMA** (electrice), ing. **AURICA ȘTEFĂNESCU** (termice)
Tehnologii: proiectant **AURELIA IVASIUC**
Devize: ing. **CONSTANTIN SĂLCEANU**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE PROIECTARE-ICPROM-IAȘI

În numărul 5/1979 al revistei « ARHITECTURA », a fost prezentat sistemul constructiv din cadre lamelare integral prefabricate (CLIP), arătîndu-se și cîteva posibile partiuri de case; din acele partiuri, am ales pe cel mai simplu și anume un bloc de garsoniere avînd la baza structurii de rezistență un singur tip de CADRU PORTAL, cu o deschidere de 4,50 m.

După aproape doi ani, am reușit cu ajutorul I.C.C.P.D.C. și a unui constructor ieșean — este vorba de T.C.IND. — Iași — singurul care a acceptat experimentul. Directorul acestui mare trust de construcții, ing. Tudor Patell, el însuși autor al mai multor invenții, a găsit timp și mai ales înțelegerea să ne întindă o mînă.

Elementul constitutiv al structurii, CADRUL PORTAL, prefabricat, prin montaj succesiv pe cele patru direcții, conduce la obținerea unei structuri din CADRE PORTAL (vezi axonometria).

Avînd la bază același sistem constructiv, ICPROM-IAȘI a elaborat un proiect tip de locuințe (pr. nr. 6857/79) aflat în avizări.

Ne amintim că unul din oponenții sistemului nu vedea « utilitatea proiectului » și deci a sistemului, reușind să influențeze și o parte din ceilalți avizatori; îl invităm, și pe această cale, la Iași să-l vadă realizat și să ne reconsultăm asupra utilității lui și a eventualelor îmbunătățiri inerente oricărei încercări.

Experimentul a evidențiat, printre altele, unele avantaje, anticipate de proiectare, cum ar fi:

- execuția ușoară și rapidă a cadrelor portal prefabricate, cu cheltuieli reduse pentru tipare
- facilități în montaj
- partiu flexibil în interior
- față de structurile din cadre lamelare cu stîlpi monoliți, se obțin reduceri importante la consumurile specifice; 15% oțel beton, 10% ciment, 20% manoperă pe șantier.

În afară de prefabricarea structurii, în blocul experimental de 120 garsoniere, s-au mai prefabricat: — planșeele — din semipanouri de b. a.; — fațada — un tip de panou de fațadă; — pereții interiori despărțitori (în proiect se prevăzuseră din PAL, dar fiind imposibil de găsit un furnizor la ora executării s-a renunțat la PAL în favoarea fîșiilor b.c.a. de 10 cm); — scările; — aticurile.

În timpul execuției s-a reușit turnarea unor cadre foarte corecte ca aspect, drept care le vom lăsa aparente.

Considerăm că sistemul este fezabil, mai ales pentru locuințe — chiar și la un regim mai înalt de P + 4 — și sperăm că vom reuși să găsim un constructor și un beneficiar care să înțeleagă necesitatea promovării de soluții noi, competitive și receptive la necesitățile actuale.

Arh. NICOLAE MUNTEANU

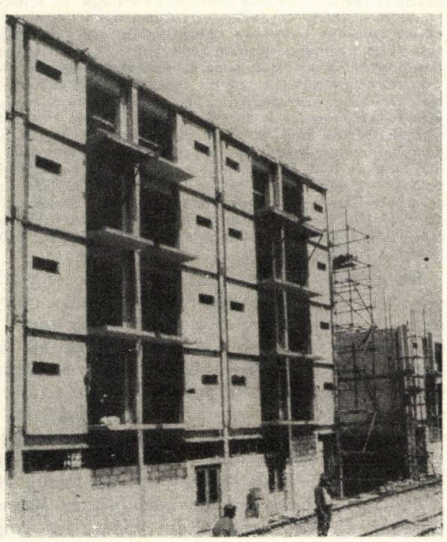

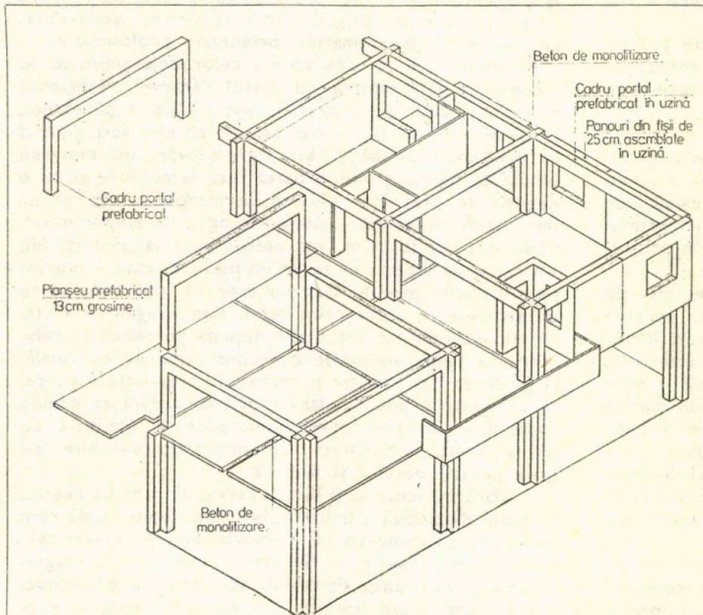

DATE TEHNICE

— Proiectul s-a executat la comanda T.C.IND. IAȘI pr. 7171/78.
— Amplasamentul este în municipiul Iași conf. S.A. 6251/78.
— Proiectul este UNICAT — avînd structura din cadre lamelare integral prefabricate din b. a. cu agregate din granulit A 3 b cu travei și deschideri de 4,50 m.
— Proiectul conține 160 garsoniere în patru tronsoane de bloc, avînd 4 etaje și spații comerciale la parter.

Suprafețe realizate:
Ac = 1346,95 m²
Ad = 7333,07 m² din care 6168,59 m² pentru locuințe
Au = 6411,31 m²
Al = 2334,40 m²

CONGRESUL U.I.A.-VARȘOVIA 15-21 iunie 1981

Prof. emerit arhitect ASCANIO DAMIAN a participat, în fruntea delegației arhitecților români, la lucrările celui de al XIV-lea Congres al Uniunii internaționale a arhitecților, de la Varșovia.

La rugămintea noastră, de a ne face cunoscute cîteva dintre impresiile domniei-sale asupra acestui important eveniment, ca și asupra dezvoltării arhitectural-urbanistice a capitalei poloneze, gazdă a acestei prestigioase confruntări profesionale mondiale, profesorul emerit arh. ASCANIO DAMIAN a avut amabilitatea de a ne înfățișa opiniile sale, pe care le prezentăm cititorilor noștri, împreună cu un grupaj de relatări asupra congresului. **A.**

Opinii ale

Arhitectului ASCANIO DAMIAN, profesor emerit, vicepreședinte al Uniunii arhitecților din Republica Socialistă România

- Congresul — o manifestare profesională de anvergură, evidențiind printre altele utilitatea deosebită și incontestabilă a contactului direct cu cei de aceeași breaslă
- Ca o concluzie a principalelor probleme dezbătute: să încercăm o deslușire, o conturare mai exactă a pozițiilor, o lămurire, o situare măcar a problemelor cu care este confruntată profesiunea, impunîndu-se reinstalarea sistematică și la noi a discuțiilor teoretice, ca o practică necesară
- Varșovia este, printre orașele-capitală, unul din cele mai agreabile, confortabile, comode, generînd un nivel mai ridicat al calității vieții.

M-aș referi și aș sublinia, în primul rînd, admirabilul efort depus de către Uniunea arhitecților polonezi — SARP — pentru organizarea acestui congres. În condiții grele, ei au reușit să-i asigure o impecabilă desfășurare, o reușită deosebită.

Din ansamblul dezbaterilor, reții deosebitul interes și atracția exercitată de cele purtate în Secția de critică, ceea ce, în vizibila derută a arhitecturii contemporane, pare și este cu totul explicabil. Într-adevăr, se conturează din ce în ce mai mult, în condițiile crizei mondiale care afectează incontestabil și construcția și arhitectura, deci a crizei de comenzi și a ascuțirii concurenței profesionale, o competiție de extravaganțe formale, înfățișată însă de promotorii ei ca reprezentînd o abordare nouă, generînd chipurile o arhitectură inedită pretins bazată, fundamentată teoretic, pe considerente și principii pe care înaintașii le-au ignorat.

Față de cele arătate, susținute în discuțiile din Secția de critică, tendințele ca și împrejurările actuale — relevate și în rezoluția congresului — mi se pare că impun ca și noi să încercăm o deslușire, o conturare mai exactă a pozițiilor, o lămurire, o situare măcar a problemelor cu care este confruntată profesiunea și profesioniștii acesteia.

Poate că, în aceeași ordine de idei, îmi este permis să constat și să regret absența cvasitotală a concursurilor naționale și internaționale, care să pună probleme și care să fie urmate de dezbateri, pe baza soluționărilor, cu accent, în împrejurările actuale, mai ales pe orientările estetice. Lipsa acestora rămîne un fapt negativ.

Cred, fără a avea pretenția de a limita sau exclude orice alte intervenții, că sarcina reinstalării discuțiilor teoretice, ca o practică necesară, revine în primul rînd școlii, fără a-i scuti de aceasta pe cei ce, în proiectare, dau zi de zi răspuns concret problemelor.

În afară de rezoluția congresului, document plin de conținut actual relevînd aspecte alarmante, precum și de alte materiale publicate, legate de temele și lucrările congresului, reprezentînd toate prețioase referințe, subliniez: utilitatea deosebită și incontestabilă a contactului direct cu cei de aceeași breaslă din toate părțile lumii, virtuțile schimbului de păreri purtat în discuții directe, nemaivorbind de natura relațiilor colegiale, ce pot fi stabilite numai astfel la un anumit nivel de înțelegere și profunzime. Un schimb activ de opinii, ca și o colaborare rodnică putînd fi realizate cu precădere pe această cale.

În fine, deși acest lucru m-a impresionat dintru început, am constatat și-mi face plăcere să comunic celor interesați — și ar trebui să fie mulți — impresia că Varșovia este, printre orașele-capitală, unul din cele mai agreabile, confortabile, comode, cu străzi frumoase, cu trotuare largi, cu prospecte generoase, purtînd grijă manifestă — prin lucrări și amenajări de tot felul — cetățenilor săi, pietoni valizi sau cu infirmități, folositori ai mijloacelor de transport în comun, automobiliști etc etc. Constituie, fără îndoială, un exemplu pozitiv pentru urbaniști și edili, care ar putea invidia capitala țării vecine pentru o sumă de foarte bune rezolvări, durabile, cu mare pondere în calitatea vieții, printre care și un număr absolut impresionant de spații verzi, parcuri în toată puterea cuvîntului, care par să existe la Varșovia în proporție neîntîlnită în alte părți — și mi-aș propune să fac, în viitor, în această problemă, o mică anchetă documentară sau să o propun celor de specialitate.

Cu regret trebuie să adaug, la impresiile mai adînc rămase întipărite și aici rezumate, cu totul neînsemnata participare numerică a arhitecților români la un congres care se desfășura, de data aceasta, chiar la vecinii și prietenii noștri. Mai ales cînd am putut remarca participări numeroase de arhitecți, chiar și din cele mai îndepărtate țări ale lumii, și care, prezenți acolo, nu au putut să plece decît cu convingerea că au luat parte la o manifestare profesională de anvergură, de pe urma căreia au avut de cîștigat, atît în cunoștințe acumulate, cît și întru problematica orientării profesionale.

Revenind mai pe larg asupra celor deja amintite, aș începe, de data aceasta, cu orașul Varșovia. Menționez că eu am văzut acest oraș, la puțin timp după război, în cîteva reprize succesive. Se știe că el a fost distrus în proporție de 85%. Era, într-adevăr, un morman imens de moloz și ruine parcă încă fumegînde și cu o negură de praf încă plutind în atmosferă. La prima mea vizită, nu exista, realmente, decît un singur hotel, unde dealtfel locuiam, tot restul fiind la pămînt. Nu am mai avut ocazia să-l revăd, în perioada care a cuprins reconstrucția masivă. Dar nu cred că numai de aceea mi se pare cu totul remarcabil, fără exagerare eroic, efortul pe care au putut să-l depună polonezii în refacerea lui. Nici vorbă de o reconstruire de mîntuială, ci gîndindu-l cu atenție și realizînd construcții trainice, cu arhitectură potolit clasicizantă, care, fără să merite toate laudele, sînt onest concepute și realizate cu foarte multă seriozitate, cu materiale durabile, cu grijă pentru detaliu și finisare.

În afară de acestea, și fără rezerve, aș sublinia reușita cu totul deosebită a urbaniștilor. Am rămas, după cum spuneam, cu impresia că Varșovia este unul din cele mai plăcute orașe mari. Nu are nici pe departe magnificența și vioiciunea Parisului, sprinteneala Barcelonei sau a unor orașe italiene, nu respiră gingășia, viața plină de farmec, destinsă și zîmbitoare, a Vienei. Nu-ți oferă continue surprize sau lucruri care să te epateze. Are însă străzi ordonate, frumoase, cu o inteligentă înscriere a tuturor celor construite în topografia specifică, în recunoașterea și punerea în valoare a elementelor majore ale peisajului, cu sublinierea ambientului orășenesc reclădit din ruinele vechilor mărturii, păstrînd cu grijă patriotică, subliniind prin refaceri pline de înțelegere, caracterul permanent și de continuitate al moștenirii culturale, spirituale și materiale. Preocupare vădită în măsurile luate privind reconstrucția edificiilor vechi, a cartierelor care au fost reconstruite și reconstituite din praful și pulberea în care războiul le lăsase. Nu este vorba și nu a fost vorba de redarea în circuit a spațiilor locative, ci s-a proclamat, în această, pe vremuri controversată, acțiune, caracterul prevalent, semnificativ, al unei moșteniri culturale, istorice și artistice, care să sublinieze și să afirme, fără ezitare, permanența, dincolo de vicisitudinile istoriei și urgia catastrofelor, Polonia.

Este adevărat că, în aceeași epocă, a începutului reconstrucției pe principiile arătate, a apărut și o construcție modernă, de ultim strigăt, care trebuie privită ca un manifest al arhitecților ce se doreau mai moderni, anume: un magazin universal pentru copii situat foarte central. Am mai constatat, și am constatat și acum, că acesta a rămas izolat ca tendință, infirmat — dacă ar fi să mă exprim mai categoric. Cam tot atunci, a apărut și clădirea Palatului Culturii. Construit în inima Varșoviei, acesta m-a impresionat la vremea sa prin lipsa lui de integrare în oraș, prin ostentația cu care a fost conceput, să se impună, să domine orașul pe care îl sfida. Acum, am avut impresia că îl suport mai ușor. Probabil că am devenit mai înțelegător, mai tolerant. Și poate că și unele produse noi ale arhitecturii să mă facă mai indulgent. Dealtfel, se pare că se fac eforturi încununate de oarecare succes ca să-i fie estompată prezența retorică, agresivă chiar. Soluția găsită a fost aceea de a face să apară, pe lîngă el, niște construcții foarte mari, foarte înalte, adevărați zgîrie-nori, avînd 40—50 etaje. Hotelul « Forum » în care am stat avea peste 30 și în apropiere se vedeau două-trei construcții, în etapa finală a realizării, încă mult mai înalte.

Printre edificiile mai recente, aș cita și sediul Băncii naționale, pe lîngă care apăreau încă și altele, semnalînd o modificare importantă de tehnologie. Structuri metalice, pereți cortină, tradusă și în expresivitate specifică arhitecturală. La Gara centrală, care este într-adevăr centrală, mi s-a părut că este evidentă aceeași tendință.

În ceea ce privește construcțiile de locuințe, cam ce fac ei se face, de regulă, mai în toate părțile, mai ales cînd este vorba și de un anume prag cantitativ. Procedeele de realizare par să fie însă mai bine puse la punct, execuția mai îngrijită, fapt care, în comparație cu performanțele noastre, nu ar reprezenta mare lucru. Ceea ce le ridică, însă, incontestabil valoarea, este tratarea sitului. Calitativ deosebit este modul în care sînt implantate, aproape fără excepție, într-o zonă verde destul de cuprinzătoare. Aceasta este ceea ce le conferă un neîndoios plus de valoare, cu raport direct la un evident spor în calitatea vieții, pentru care, multor mari orașe din lume, unele cu glorios trecut și recunoscute ca bine dezvoltate, Varșovia le-ar putea fi dată ca un fericit exemplu.

Pentru că vorbesc de construcțiile de locuit, recent am avut ocazia să revizitez un bloc construit la vremea lui, adică de multișor, în cartierul Baba Novac-Dristor. Am privit și împrejur și, cu toate că mă consider destul de obiectiv și ca atare destul de critic în aprecierea realizărilor, toate acele construcții mi s-au părut foarte bine ieșite din mintea și mîna arhitectului proiectant, bine proporționate, echilibrate, în general reușite din punct de vedere al tratării fațadelor, al raporturilor între plin și gol, al felului în care se intervenea pentru a le anima, printr-o tehnică totuși deloc excepțională. Realist fiind, consider că acestea reprezintă lucruri destul de bine făcute. Totuși, la Varșovia, calitatea execuției era evident mai bună decît ce făceam noi acum cîțiva ani. Cele din Baba Novac, despre care am vorbit, mi s-au părut mult mai reușite decît ceea ce am făcut noi imediat după cutremur, este drept, în condiții de excepție, impuse de împrejurări. Dar socot că unele critici pe care le-am formulat, privind atît arhitectura cît și execuția, au fost și rămîn întemeiate.

Revenind la lucrările congresului, la care au participat mai mult de 3000 de arhitecți, repet că m-a impresionat — și pe mine ca și pe toți participanții — reușita deosebită a organizatorilor, care au fost astfel răsplătiți pentru efortul cu totul și cu totul remarcabil făcut. Despre aceasta au avut cuvinte de laudă toți vorbitorii, și nu cu gîndul ca să măgulească pe gazde, ci pentru că, într-adevăr, ceea ce au reușit organizatorii congresului a fost extraordinar, mai ales în condițiile date. Toate lucrările s-au desfășurat ireproșabil. Mă gîndesc și la lucruri care sînt de însemnătate secundară, dar care nu au fost scăpate din vedere, ci stăpînite din plin. Nu mai vorbesc de organizarea, distribuția, alcătuirea programului — totul se făcea fluent, se desfășura foarte bine corelat. De asemenea, cazarea, programul de vizite, difuzarea informațiilor, modul în care se alcătuiau și se anunțau programele imediat următoare și multe altele.

Impresionantă a fost, de pildă, prezența și publicitatea făcută congresului în oraș. În nenumărate locuri ale Varșoviei erau expoziții de arhitectură poloneză, mai toate de mari dimensiuni și prezentate în condiții excepționale. Astfel, cred că toată Varșovia a aflat și s-a interesat de problemele congresului Uniunii internaționale a arhitecților, de problemele arhitecturii în general, de problemele urbanismului, de problemele orașului, sau orașelor, în care polonezii înșiși își desfășoară și-și petrec viața.

Dintre lucrările la care am participat, precum am mai afirmat, aș sublinia conținutul dezbaterilor, vîlva deosebită și succesul de public al Secțiunii de critică. Toți delegații români au participat la aceasta, alături de nenumărați alți colegi. Am avut ocazia să asistăm la dezbateri critice de mare interes. Ședințele erau foarte însuflețite ,toate purtate într-un spirit de deschidere, de schimburi foarte vii de opinii, unele exprimate cu foarte multă acuitate, ardoare, avînd un animator deosebit în arhitectul Bruno Zevi. Mi s-a părut că totul a fost la această secțiune interesant. Au fost abordate probleme ale evoluției arhitecturii în zilele noastre, cu luări de poziții ferme și uneori foarte opuse. Tendințe foarte diverse, de multe ori divergente, care se manifestă în general în domeniul culturii, au fost evident prezente și în Secțiunea de critică, justificate incontestabil de atmosfera care domnește în orientarea arhitecturii contemporane. Alături de Bruno Zevi, Rykwert, Jenks și Van Moos — pentru a numi numai cîțiva —, intervențiile au scos în evidență puncte de vedere diferite, contradictorii, antagoniste.

Personal, am rămas pe mai departe pe anume poziții, prealabile și doar întărite de cele discutate, convins fiind că sînt în stare să deosebesc arhitectura bună de cea îndoielnică și că mă aflu în bună și cinstită companie. Distingînd și apreciind inovația, am capacitatea de a nu confunda kitsch-ul cu realizarea estetică valoroasă. Insistînd asupra problemei, constat că, ceea ce reușim să cunoaștem, aflăm cu predilecție din reviste, cunoașterea directă fiind pentru noi și mai dificilă. Revistele — chiar și cele mai bune — am impresia că au alunecat către categoria publicațiilor înfățișînd cele mai recente creații ale caselor de modă — și, adeseori, sub nivelul celor mai bune dintre acestea. Nu mai vorbesc că oricine, cu stare și dare de mînă, poate, contra 500—1000 sau 2000 de dolari de pagină, să-și etaleze marfa, precum alții oferă țigări, cosmetice și nenumărate alte produse ce se comercializează și cărora li se face, potrivit regulilor marketingului, publicitate.

Nu încape îndoială că « pluralismul », pe care l-aș saluta fără nici o reținere, este, în cazul arhitecturii contemporane de revistă, expresia unei goane după clientelă. « Nemaiîntîlnitul », ce se oferă acesteia, este lipsit de autentice și potente valori, întorcîndu-se către și inspirîndu-se din « de foarte mult întîlnitul ». Lozinca progresului este ilustrată, la aceștia, printr-o luare de poziție regresivă. Unii arhitecți « en vogue » lasă impresia că se dedau la căutări grăbite prin tomurile ce ilustrează edificii de diferite destinații, realizate de-a lungul secolelor, după toate aparențele însă într-o foarte superficială cunoaștere și recunoaștere a stilurilor constituite, rafinate și desăvîrșite istoricește în arhitectură. Ciugulind fără discernămînt și sorbind din numeroase ulcioare, aceștia furnizează interpretări și imagini deformate, care, în cea mai amabilă calificare, ar putea fi luate drept « capricioase ». « EXPRESII » desprinse opunîndu-se conceptului acceptat de către unii dintre noi — sper covîrșitoarea majoritate a practicanților — care credeam, știam și continuăm să susținem că sînt generate, determinate în mare măsură, chiar de către conținutul funcțional, structură constructivă rațională, materiale adecvate puse în operă potrivit calităților specifice, asociate într-o interdependență și unitate care conferă procesului de elaborare căi, țeluri și finalități logice.

Nu preluări întîmplătoare, nu în contradicție cu raționalul, adecvatul, economicul, în ceartă vădită cu soluția constructivă corectă, cu rezolvare limpede a utilităților. Contemplăm însă acum apariția unor construcții de bîlci, de bal mascat — confruntînd « Orășelul copiilor » sau « Disney-Land-ul », cu teritoriul mai pașnic, mai serios, mai trainic, al orașului.

O formulare concisă ar constata că arhitectura, se pare autointitulată, post-modernă se consideră, nu « după », ci în primul rînd « peste » și se pare distinctă, separată. În fapt, însă, desprinsă de aspectele sociale, economice tehnice. Parametrii a căror considerare este evitată cu pudicitate. Dacă, timp de cîteva decenii, arhitectura se păstra cu variațiuni și adeseori cu amprenta unuia sau altuia dintre marii maeștri — în cadrul unei linii-orientări acceptată, recunoscută de cei mai mulți ca fiind convenabilă sub multe aspecte—, acum, apar unii confrați care contestă justețea liniei precedente, care, pe cît se vede și se înțelege, doresc o « înnoire » printr-o revenire. Formal, aceasta tinde mai degrabă să apară ca o schimbare de costumație, fiind însă în fapt contestare deschisă și care se vrea de fond. Pînă una alta, aceasta se traduce și reprezintă însă vădita subestimare, desconsiderare, infirmare a unor principii ce ne păreau la îndemîna unei înțelegeri sănătoase, solide, convingătoare și, ca atare, dăinuitoare. Acceptabile, cu toate lipsurile și neîmplinirile de care desigur poate fi învinuită.

Pe cîte știm și trebuie să recunoaștem, cei care au practicat cinstit o arhitectură modernă, au acordat o atenție primordială elementelor de conținut ale temei, slujind pe cît posibil și fără compromis « utilul », propunîndu-și și urmărind ca răspunsul lor la problemă să fie logic, construcția rațională, iar imaginea să rezulte, să fie o consecință izvorîtă din exprimarea mai mult sau mai puțin elocventă a volumului care îmbracă funcțiunile principale — cu grijă deosebită acordată elementelor compoziționale majore, raporturilor dintre diferitele elemente, ierarhizărilor, respectului pentru construcția corectă, reflectînd veridic natura și calitățile mecanice ale materialelor.

Apostolii noii credințe, porniți chipurile ca să înlăture uscăciunea de care arhitectura modernă era, poate justificat, acuzată, ne oferă o producție în care preocuparea pare să fie integral acordată imaginii, care se vrea și se pretinde, nouă reducîndu-se din și mari păcate la o « îmbogățire » ieftină — o împodobire de circumstanță în care se citește preluarea fără discernămînt a unor elemente decorative, care, la locul lor, erau armonios și intrinsec legate de arhitectura clasică, a renașterii și a altor curente mai mari sau mai mici.

Se poate deduce că modul în care acestea sînt înțelese și felul derizoriu în care sînt folosite, denotă, mai degrabă, desconsiderarea decît prețuirea acestora. Încolțește întrebarea dacă, în unele cazuri, la colegii noștri, nu există intenția ironiei, a caricaturalului sau pur și simplu a hazliului, prin care să pedepsească, astfel, pe clientul înstărit dar necultivat.

La ședința Secției de critică, despre al cărui conținut cred că merită să vorbesc mai mult, un foarte cunoscut publicist, arhitect și critic spunea, în cadrul unei luări de cuvînt — și luări de poziție bineînțeles —, că proiectele unui confrate, mult ilustrat în reviste, nu-i plac deloc, în sensul deficienței estetice — observație cu care eu sînt absolut de acord —, iar despre altul de renume, ilustru fără îndoială, că habar nu are despre Palladio, la care acesta făcuse cîndva referință, pentru a motiva o anume rezolvare recentă, care era firesc să stîrnească nedumerire, contrazicînd ceea ce practicase și marcase bogata sa producție anterioară.

Ca să închei aceste incursiuni, personale, în disputele care preocupă profesiunea, însuflețesc creația și mai otrăvesc, pe alocuri, relațiile, mie mi se pare totuși greu de acceptat că doar grava necunoaștere, ignoranța ca atare, sau doar calea cea mai comodă, îi duce pe unii colegi la această preluare depreciativă, la abundenta dichiseală, înlocuind sloganul de pe vremuri « less is more » cu cel care proclamă « more is more », spre bucuria nătîngă a clientului, căruia, pentru banii săi rezultați dintr-o operație reușită, i se inoculează ideea că mai face încă o strălucită și de invidiat investiție imobiliară. Convingerea mea este că toată această orientare izvorește, este o consecință, în primul rînd, a penuriei de comenzi. Ca atare, are la bază criza și concurența din ce în ce mai aprigă și că unul din puținele mijloace de a accede la lucrare este o propunere nemaivăzută, șocantă, controversată, pentru că stîrnește discuții, deci preocupare, reclamă.

De unde, extravagante « toalete », mai cu poale lungi, mai cu decolteuri acuzate, mai cu pene, mai cu imitații de bijuterii — și cu plete, și cu cozi, și rase în cap, dar strident fardate, deci cu atît mai vizibile.

Există infinite posibilități de expresie și de asociere, unele recunoscute ca armonioase, de către o majoritate cultivată, consacrate. Ce poate fi însă mai frapant decît o cu totul anapoda reconstituire a întregului, o cît mai contradictorie alăturare morfologică. O sintaxă care sfidează lingvistica, pretinzîndu-se nouă virtute poetică. Incontestabil însă « originală », deci de valoare comercială certă, chit că trecătoare.

Și, uite, așa avem și mi se pare că putem saluta și arhitectura « Disco ». Bravo !

Închei această insistentă preocupare legată de orientarea arhitecturii contemporane, exprimîndu-mi convingerea că se impune purtarea discuțiilor cu această temă. Cum spuneam, mi se pare că școala oferă cele mai numeroase ocazii pentru aceasata, cît și cel mai bogat material de referință — anume foarte numeroasele studii care se elaborează de către studenții noștri, unii foarte buni, foarte sîrguincioși, avizi de informații și ei înșiși dornici să intervină în această problemă, cu imaginația vie și exuberanța specifică vîrstei.

Toate lucrările juriilor din Institutul de arhitectură, cu precădere ale anilor 4,5 și 6, ar trebui să devină forumul principal de dezbatere și ar trebui să se impună ca atare prin nivelul la care se poartă discuțiile, prin obiectivitatea și principialitatea intervențiilor, debarasate deci de subiectivismul paternalist al conducătorului de atelier. Această susținută activitate ar trebui să devină, în concluziile sale, generatorul unor noi orientări, dacă este cazul.

Bineînțeles că Uniunea arhitecților poate face, de asemenea, aceasta. Ba chiar este obligată prin statutul ei de funcționare. O și face, deși discuțiile au o nuanță practicistă. Să nu fiu înțeles greșit, consider că discuția de principiu este de fundamentală valoare, cu consecințe evident practice, în cele din urmă — ba în primul rînd. Asta nu înseamnă însă să batem apa în piuă și să ne lipsim de considerentele ce izvorăsc din analiza unor proiecte sau realizări concrete.

Cîteva cuvinte despre virtuțile unei forme de promovare a calității, a soluțiilor noi — ca și a arhitecților, mai ales tineri. Mă refer la concursuri. Cred că sîntem și am rămas, dintre țările pretins civilizate, cel mai în urmă cu practicarea acestei forme de emulație profesională, cu recunoscute virtuți etice, eleganță și, mai ales, întru totul rentabilă pentru investitor.

Mie, mi se pare că și discuția ca și confruntarea ideilor pe calea concursului public are rost, că este foarte folositoare. Postulînd că nu poți să te apuci de o treabă importantă, fără să o fi analizat din toate unghiurile — să nu te hotărești asupra unei acțiuni, fără să fi fost confruntate argumentele, pozițiile, avantajele, lipsurile, riscurile, socot că lipsa concursurilor de arhitectură, care să pună în discuție probleme, este un fapt cu totul negativ. Orice fel de scuze, mai bine zis pretexte, pentru a le înlătura, sînt de-a dreptul păgubitoare și de neînțeles că pot persista într-o societate în care întrecerea este ridicată la rang de principiu, în care selecția ar trebui să fie singura bază de promovare a soluțiilor și a valorilor. Uniunea are obligația să insiste, să organizeze, să pretindă, chiar, deschizînd — cum să spun? — ochii factorilor administrativi asupra faptului că aceasta nu este o cale păgubitoare, ci foarte rentabilă, că pune în evidență modul de soluționare optim, că ea constituie un real stimulent și că este calea cea mai cinstită de a permite tinerilor arhitecți să se afirme și să acceadă la lucrări. Alfel, cum? În foarte multe țări, nu există altă cale de a ți se încredința o lucrare, decît pe calea concursului, restrîns, național sau internațional. În această ordine de idei, am avut prilejul de a regreta lipsa de participare a studenților din România la concursul destinat lor în cadrul manifestărilor congresului. Au urcat pe podiumul de onoare zeci de studenți din toată lumea — Filipine, Japonia, Africa, țările Americii Centrale și de Sud și, bineînțeles, din celelalte țări mai puțin exotice. S-ar fi putut, cu bune șanse, ca și studenții noștri să fie onorați cu elogiile unei adunări de amploare.

Revenind la congres, cred că e cazul să mă refer pe scurt la actul final elaborat de acesta și care consemnează principalelor obiective care ar trebui urmărite de către arhitecții din lume. Rezoluția, plină de conținut actual, relevînd aspecte și stări alarmante, subliniază, în primul rînd, necesitatea de a se prezerva pacea lumii, dreptatea socială și protejarea mediului de degradare și poluare. Dincolo de acestea, cu privire la arhitectură și sistematizare, mă opresc asupra următoarelor recomandări:

- Integrarea construcțiilor noi în armonie cu cele vechi și cu particularitățile preexistentului
- Înlocuirea orașului segregat funcțional, cu ambientul urban multifuncțional
- Subordonarea autoturismului mijloacelor de transport în comun
- Mediul construit, nefiind un scop în sine, ci expresia materializată a unui proces complex, imaginat de arhitect, de urbaniști, economiști, sociologi, oameni politici — dar și de către aceia ce urmează a-l folosi
- Participarea cetățenilor, în și de-a lungul procesului de dezvoltare al locului în care trăiesc, să fie proclamată ca unul din drepturile fundamentale ale acestora
- Arhitectura, artă și știință, are mari competențe și responsabilități în determinarea și transformarea cadrului de viață. Este o artă socială creatoare, pusă în slujba societății.

Congresul a fost salutat, urîndu-i-se succes, prin mesajele trimise acestuia, de către președintele S.U.A. Ronald Reagan, secretarul general al P.C.U.S. Leonid Brejnev și papa Ioan Paul II.

CONGRESUL

Între 15 și 21 iunie 1981, a avut loc la Varșovia cel de-al XIV-lea Congres al Uniunii Internaționale a Arhitecților.

Desfășurată în Sala mare a Palatului Culturii, ceremonia de deschidere a prilejuit o impresionantă reuniune de profesioniști (2100 de arhitecți din lumea întreagă) bucurîndu-se de prezența a numeroși participanți: reprezentanți ai conducerii de stat poloneze, ai unor organisme internaționale (UNESCO, ONUDI etc.) oameni ai științei, artei, culturii, legați sau interesați de evoluția arhitecturii.

Tema Congresului « *Arhitectură-om-mediu* » urmează celor de la Madrid-1975 (« *Arhitectură și tehnologie* ») și Mexico-1978 (« *Arhitectura și dezvoltarea națională* »). Obiectivul declarat al Congresului a fost: « *definirea rolului arhitectului, a sarcinilor și a responsabilităților sale în formarea environmentului omului și a condițiilor calității vieții prin: 1) identificarea și definirea relațiilor reciproce ale elementelor subiectului Arhitectură-om-mediu, 2) analiza diferitelor sarcini și responsabilități ale arhitectului în funcție de baza socio-economică și de scara spațială a activității sale, 3) definirea strategiei de activitate a arhitecților urmărind să sporească poziția socială a arhitecturii și a rolului ei în formarea calității vieții oamenilor.* »

Beneficiind de o organizare excepțională asigurată de secțiunea poloneză (SARP) a U.I.A. (arhitecții: Tadeus MROWCZYNSKI, președintele SARP, președinte al Consiliului Congresului, Halina SKIBNIEWSKA, vicepreședinte al Dietei poloneze, raportor general; Jerzy BUSZKIEWICZ, vicepreședinte al U.I.A., președinte al Congresului; Stanislav JANKOWSKI, președinte al Comitetului de organizare al Congresului, împreună cu alte numeroase gazde inimoase și pricepute), Congresul și-a derulat lucrările în factura tradițională a acestor manifestări. Astfel, abordînd aspectele generale ale temei, raportul general a prezentat cu remarcabilă acuitate cadrul complex al desfășurării activității arhitecturale în lumea contemporană subliniind: « . . . *Este caracteristic faptul că în condiții regionale extrem de diferite, în diversitatea culturilor, a locurilor naturale, a sistemelor politice, a locului ocupat în dezvoltarea economică, în general toată producția arhitectonică (reprezentînd 10—15% din producția globală a industriei construcțiilor) este supusă unor rigori unificatoare internaționale, universale. Pretutindeni apar forme asemănătoare, cu toate particularitățile peisajelor — calde sau friguroase, muntoase sau plate, indiferent de obiceiuri, la învățămintele trecutului. În fiecare realitate atît de diferită întîlnim transferuri ale acelorași produse, aceeași « arhitectură parașutată ». Este rezultatul concepțiilor « liniare », a modelelor definite a priori, în afara contextului local și conduse către expresii formale . . .* »

„. . . *Julusz Gorynski atrage pe drept cuvînt atenția asupra cadrului paradoxal al situației în care țările bogate, pentru a reconstitui legăturile sociale pierdute, caută inspirația în scara umană a bidonvilurilor în timp ce țările sărace, care combat formele tradiționale adoptă noutățile de ieri ale construcției bogaților . . .* »

„. . . *Scopul activității Uniunii noastre este de a* « participa la ameliorarea condițiilor de viață ». *Dar cunoaștem oare suficient aceste condiții pentru a le putea ameliora? Sîntem oare capabili a răspunde apelului locuitorilor din nord și a celor din sud, în situații diferite? Sîntem capabili a determina rolul arhitectului, astăzi sporadic, în situația cu totul dramatică a țărilor din sud? Sîntem oare în mod real în activitatea noastră practică pentru dreptate și contra inegalității, mai ales în modelarea cadrului vieții?. . .*"

„. . . *Pentru că arhitectul contemporan vorbește atît de rolul său social, el nu se poate limita, ca în trecut, să creeze opere artistice. El trebuie să găsească o atitudine morală și profesională, umană, față de realitatea complicată în care îi este dat să acționeze, împotriva marilor întinderi de nedreptate, de economii deviate, de manipulări politice arbitrare.*

Imaginea dramatică a condițiilor diferite din majoritatea țărilor, dar în același timp eforturile și inițiativele locale, indică marele potențial și determinarea societăților în căutarea soluțiilor pentru propriile lor probleme. Arhitectul nu trebuie să fie numai un partener, în aceste acțiuni, dar și apărătorul și coinspiratorul lor".

Raportul General a fost completat de *rapoartele regionale* prezentate de asemenea în plenul Congresului. Tema acestora « Rolul arhitecturii, sarcinile și responsabilitățile arhitecților în formarea mediului uman » a fost defalcată pe două criterii principale: 1) codițiile social-economice ale unei zone (loc) și 2) scara spațială a activității arhitectului. Din punct de vedere al primei condiții, s-au avut în vedere trei grupe de environment care se consideră că ar caracteriza în general regiunile lumii: țări în curs de dezvoltare al căror mediu se află într-o perioadă de tranziție *(T)*; țări dezvoltate al căror mediu se află într-o perioadă de dezvoltare rapidă cu extindere *(E)*; țări foarte dezvoltate al căror mediu se află într-o perioadă de renovare *(R)*.

În ceea ce privește scara spațială, s-au adoptat următoarele categorii: MICRO-environment (o clădire, un cartier, un sat), MACRO-environment (un oraș, o regiune, o țară). Linia de demarcație între MICRO și MACRO se poate prezenta într-un mod diferit în funcție de regiune.

Pentru scara MICRO au prezentat rapoarte*: S. C. Chandrasekhara (India-*T*), M. S. Busuttil (reprezentant al UNESCO, director al Diviziei așezărilor umane și al environmentului socio-cultural *(T)*; T. Meggyesi (Ungaria —*E*); S. Ndungum (Tanzania — *E*); R. Pietila (Finlanda — *R*);.

Pentru scara MACRO: E. V. Cardozo (Bolivia — *T*); M. Honjo (Japonia — *T*); G. N. Buldarov (U.R.S.S. — *E*);G. V. Onjaz (Mexic — *E*); M. R. Piero (Spania — *R*); M. Farsberg (Suedia — *R*).

A treia etapă a abordării temei a fost reprezentată de *rapoartele și discuțiile din cadrul grupelor de lucru U.I.A.*: Amenajarea urbană și rurală (secretar Henry Calsat — Franța), Construcții și industrializare (secretar Jean Duret — Elveția), Habitat (secretar Alexandr Rotcegov — U.R.S.S.), Locuri de muncă și spații comerciale (secretar Lajos Arnoth — Ungaria), Sport, loisir, turism (secretar Jacek Kwiecinski — Polonia), Spații educative și culturale (secretar John Michael — Grecia), Sănătate publică (secretar Richard Joachin — R.F.G.), Dezvoltarea profesională a arhitecturii (secretar T. Wheeler — S.U.A.). Lucrările grupelor de lucru și-au dovedit încă o dată operativitatea și eficiența ca principale forme de acțiune ale U.I.A.

Raportul general, rapoartele regionale, cele din cadrul grupelor de lucru, dezbaterile și discuțiile purtate, intervențiile și mesajele primite, au condus la conturarea documentelor finale ale Congresului, în primul rînd a *Declarației*, pe care o publicăm alăturat.

O serie de alte acțiuni au însoțit desfășurarea Congresului. Au fost, astfel, prezentate participanților și publicului următoarele expoziții: ARCH 81 cu tema: « Mediul locuințelor din ansambluri noi sau reconstruite, realizări ale anilor 1975—1980; ARHITECTURA — OM — MEDIU ÎN POLONIA; TERRA 2 — expoziție a unui grup polonez promovînd « arhitectura intenționalã »; SALONUL DE ARHITECTURĂ VARȘOVIAN; Prezentarea concursurilor poloneze anuale purtînd numele arhitecților SKRYPIJ și NOWICKI; ARHITECTURA — OMUL — MEDIUL ÎN AFIȘUL POLONEZ; ARHITECTURA — OMUL — MEDIUL ÎN DESENE DE COPII; ÎN FILATELIE; EXPOZIȚIA CONFRUNTĂRII PROIECTELOR STUDENȚEȘTI.

Prezentări individuale, de filme, publicații diferite forme de cunoaștere a arhitecturii și arhitecților polonezi au completat un program bogat, instructiv și remarcabil de bine susținut organizatoric.

* Materialele integrale ale Congresului se află depuse la Uniunea arhitecților, București.

A XV-a ADUNARE GENERALĂ DE LA KATOWICE

În conformitate cu procedurile U.I.A. după Congres s-a desfășurat (la Katowice, 23—25 iunie) Adunarea generală care a dezbătut aspecte programatice și organizatorice ale organizației.

Alegerile au desemnat următorul Birou al U.I.A. pentru perioada 1981—1984:

Președinte: RAFAEL DE LA HOZ (Spania)

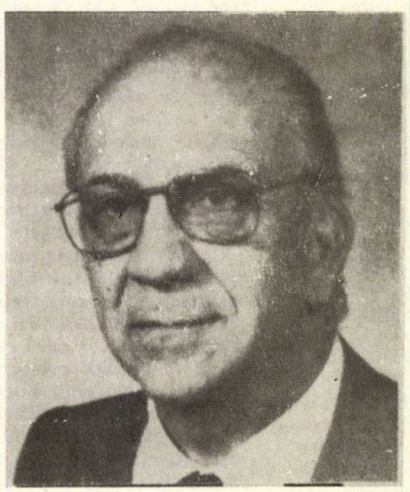

Născut la Madrid în 1924, diplomat al Școlii Tehnice de arhitectură din Madrid și doctor în arhitectură, Rafael de la Hoz ocupă funcții importante în cadrul principalelor foruri spaniole de sistematizare și construcții.

Ca președinte al agenției de arhitectură « Hoz/Olivares/Chastang » și proiectant este autor al multor lucrări din domeniul construcțiilor spitalicești, al habitatului și clădirilor pentru educație.

Este, de asemenea, autorul unor studii și articole abordînd îndeosebi aspectele tehnice și matematice ale profesiunii.

A participat la majoritatea congreselor U.I.A. fiind vicepreședinte al celui de la Praga, raportor general al celui de la Madrid, raportor și membru al Comitetului de organizare la Mexico și Consilier al S.A.R.P. la Varșovia.

Conferențiind în diferite țări ale lumii, organizator sau membru al juriilor unor importante concursuri de arhitectură (recent — director tehnic al Concursului pentru Centrul cultural islamic de la Madrid), Rafael de la Hoz este deținătorul a numeroase distincții și recompense (Premiul național de arhitectură al Spaniei pentru realizarea Orașului universitar — Madrid; Premiul internațional « Habitation — Space » etc).

Secretar general a fost reales: MICHEL LANTHONIE (Franța)

Trezorier a fost reales: CHARLES-EDOUARD GEISENDORF (Elveția)

Prim-vicepreședinte: JERZY BUSZKIEWICZ (Polonia)

Al doilea vicepreședinte: KINGTON LOO (Malaysia)

Vicepreședinți: PADRAIG MURRAY (Irlanda); JUAN CASAL ROCCO (Ungaria); YEHYA M. EID (Egipt).

Adunarea generală a reiterat decizia celei de-a XIV-a adunări de la Acapulco (1978) de a ține următorul congres la Manilla (Filipine, 1984). A fost acceptată de asemenea candidatura orașului britanic Brighton pentru Congresul din 1987.

* C.I.C.A. (Comitetul internațional al criticilor de arhitectură) a luat ființă la Mexico City în 1981. Președintele Comitetului este **Bruno Zevi.** Directoriatul Comitetului este format din: **Julius Posener,** profesor la Școala superioară de arte vizuale din Berlinul Occidental; **Denis Sharp,** redactor șef al « RIBA Journal »; **Pierre Vago,** președinte de onoare al U.I.A.; **Jorge Glusberg,** vicepreședinte al Asociației internaționale a criticilor de artă (A.I.C.A.).

Din comitet fac parte printre alții: Oriol Bohigas, Mario Gandelsonas, Louise Noelle Gras de Mereles, Marc Emery, Toshio Nakamuro, Joseph Rykwert, Stanislaus von Moss, Lance Wright *(directori asociați)*, Giulio Carlo Argan, Rudolph Arnheim, Leonardo Benevolo, Sherban Cantacuzino, Philipe Boudon, George Collins, Ulrich Conrads, Keneth Frampton, Charles Jencks, Jurgen Joedicke, Lewis Mumford, Arnos Rapoport, Ionel Schein, Manfred Tafuri.

Comitetul a dat următoarea **Declarație:**

1. *Noi credem că dialogul și colaborarea între profesiunea arhitecturală și criticii de arhitectură ar trebui organizată ca o funcțiune continuă în cadrul U.I.A.*
2. *Noi credem că evaluarea și critica trebuie să fie recunoscute ca parte a procesului arhitectural, începînd cu studiul definirii programului pînă la ultimele detalii ale proiectului. Critica de arhitectură nu mai este concepută ca un tribunal unde criticii sînt judecătorii și arhitecții cei ce trebuie judecați și deseori blamați.*
   Critica de arhitectură are un rol cu mult mai important decît acesta.
3. *Noi dorim să scoatem în evidență faptul că numai ele singure, considerațiile economice, tehnologice și socio-culturale nu vor crea o arhitectură care să posede toate valorile vitale pentru societate. Sînt necesare o mai bună calitate a vieții, putere de creație și exprimarea imaginației individuale și colective.*
   Noi credem că rolul criticului de arhitectură nu este numai acela de a recunoaște și selecta, ci și de a stimula acest mod de creativitate în opoziție cu limitele birocratice și tabuurile academice.

Mexico City 26/X/1978

REUNIUNILE C.I.C.A.

În timpul Congresului, s-au desfășurat patru reuniuni publice ale C.I.C.A.* avînd ca temă:

1. *Gradul zero — literatură arhitecturală — Miraj sau Sfidare ?* — conducător Bruno Zevi.
2. *Construcțiile cele mai controversate ale ultimilor ani* — conducător Joseph Rykwart.
3. *Retro — pre și postmodernism* — coordonator Stanislaus von Moss.
4. *Cele mai controversate 5 publicații din ultimii trei ani* — coordonator anunțat Lance Wright, înlocuit de George Collins.

Reuniunile desfășurate la un nivel de interes deosebit au prilejuit intervenția multor participanți dintre care cei mai cunoscuți (fără ca intervențiile « numelor noi » să fie mai puțin atractive) au fost: *Pierre Vago, Charles Jenckes, Julius Posener, Keneth Frampton, Jorge Glusberg, Dennis Sharp, Max Blumenthal, Emery Nagy.*

RELAȚIA OM-MEDIU-ARHITECTURĂ în dezbaterea grupelor de lucru U.I.A.

În organizarea Uniunii Internaționale a Arhitecților, principalul rol activ profesional îl au **grupele de lucru.** Ele își concentrează atenția, atît către programele care le revin, cît și asupra poziției arhitectului în societatea contemporană.

Congresul U.I.A. de la Varșovia a integrat pentru prima oară activitatea grupelor de lucru în programul congresului. Fiecare dintre cele opt grupe a participat la organizarea congresului și a fost gazda unui seminar cu profil propriu, sub tema comună **« Arhitectura, omul, mediul înconjurător ».**

Alături de strălucirea unor dezbateri, ca cele din întîlnirile C.I.C.A. — Centrul internațional pentru critica de arhitectură, reuniunile grupelor de lucru au adus bogate informații profesionale, înlesnind un schimb de idei și propunînd noi căi de lucru și de cercetare; roadele acestora ar trebui să devină utile secțiunilor naționale U.I.A., țărilor în curs de dezvoltare, unor organisme mondiale neguvernamentale cu preocupări directe în domeniul arhitecturii și sistematizării.

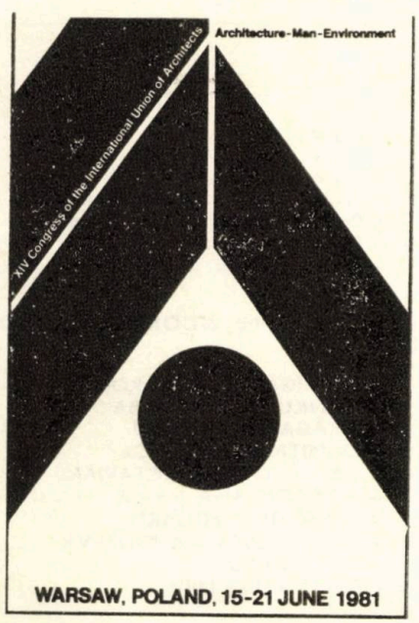

Membrii delegației române au participat activ la lucrările grupelor de lucru **Sistematizare urbană și rurală,** secretar Jean Henri Calsat — Franța, **Construcții industrializare,** secretar Jean Duret — Elveția, **Sport, loisir, turism,** secretar Jacek Kwiecinski — Polonia.

Colaborarea efectivă între grupe — inițiată cu zece ani în urmă de Secția română a U.I.A., prin seminarul între grupe ținut la București, cu tema **Pentru un habitat uman** — a constituit un obiectiv constant, oglindit și în charta privind **organizarea spațiului în folosul omului.** Acest document a fost prezentat de grupele de lucru **Sistematizarea urbană și rurală și construcții și industrializare** și difuzat în Congres prin grija UNESCO. Bogată în idei, charta pune pe primul plan locuirea și rolul profesiunii în conceperea acestei locuiri, subliniind drepturile fiecărei colectivități umane de a-și realiza cadrul de viață pe măsura istoriei proprii, a modului de viață și a culturii sale, contribuind, totodată, la stabilirea unui echilibru dinamic în organizarea spațiului la nivelul întregii lumi.

Căile specifice pentru rezolvarea problemelor fundamentale, care se pun arhitectului și urbanistului în epoca noastră, au fost dezbătute în fiecare grupă de lucru a U.I.A. Iată cîteva date cu privire la două dintre aceste reuniuni.

Seminarul cu tema **Sistematizare și arhitectură în folosul omului,** organizat de grupa de lucru **Sistematizare urbană și rurală,** a întrunit arhitecți și urbaniști din 34 de țări, care au urmărit să sintetizeze condițiile de evoluție din diverse zone ale planetei și căile de intervenție ale profesiunii noastre, pentru a contribui la rezolvarea problemelor colectivității.

După cum arăta J. H. Calsat, arhitectul are ambiția firească să fie protagonist și inspirator, consilier și educator, să participe cu eficacitate la evoluție, care înseamnă progres și schimbare.

Sistematizarea trebuie să fie progresivă, în funcție de timp și de mijloace. Urbanismul s-a orientat, în ultimii ani, ca și arhitectura, către un **stil internațional,** care a condus prin repetări succesive, la un peisaj monoton. Acum apar, însă, tendințe de exprimare neo-regionalistă, care determină o renaștere a expresiei, cu rezultate pozitive, fără să înlăture căutări contemporane cu un caracter inovator.

În rezolvarea celor mai noi teme și cu cele mai avansate mijloace, rămîn în centrul preocupărilor probleme esențiale, ca protejarea și valorificarea centrelor istorice sau realizarea în sisteme integrate a spațiilor verzi.

În diferite zone geografice ale lumii, perioada actuală declanșează măsuri și soluții adaptate problemelor dificile ridicate de creșterea populației, exploatarea resurselor, utilizarea terenului. Rezultă tendințe de utilizare a mărilor — cu realizări de arhitectură și sistematizare marină —, de organizare a spațiului rural, de conlucrare cu discipline de avangardă.

Expoziții de specialitate și prezentări de diapozitive au localizat exemplele expuse și au întregit pledoariile participanților pentru o cercetare comună în sprijinul organizării mediului înconjurător.

Seminarul grupei de lucru, **Sport, loisir, turism,** desfășurat sub conducerea arhitecților Solange d'Herbez de la Tour-Franța și Cristoph Porade — R. F. Germania, s-a bucurat de o foarte largă participare. Axate pe rapoarte prezentate de delegați din Marea Britanie, Japonia, Ungaria și R. F. Germania, dezbaterile au subliniat rolul generator al programelor de arhitectură și urbanism din domeniul acestei grupe de lucru și contribuția lor la întregirea și îmbogățirea cu noi semnificații a peisajului construit.

În ansamblul activităților interdisciplinare în care se situează, arhitectul își exercită profesiunea sa de creație, urmărind să protejeze natura și valorile culturale pentru a salva echilibrul psihic al omului, să dea formă cadrului de viață al societății, în armonie cu principiile care guvernează natura. El va trebui să lupte împotriva poluării și împotriva acelor idei care sînt în contradicție cu nevoile naturale și biologice ale organismului uman.

Înscriindu-se pe deplin în tema congresului — Arhitectura, omul, mediul înconjurător — rezoluția grupei de lucru **Sport, loisir, turism** arată că revalorificarea mediului natural și a peisajului, ca loc de dezvoltare armonioasă a existenței noastre, poate fi rezolvată prin contribuția susținută a arhitecților. Recreația, sportul și turismul asigură dezvoltarea personalității și conturează evaluarea pertinentă a noțiunilor de calitate și de scop ale vieții.

Valoarea mediului natural impune arhitectului: ● utilizarea echilibrată a cadrului și integrarea în sit a lucrărilor de arhitectură ● amenajarea terenurilor și echiparea aglomerațiilor urbane pentru o recreație activă, legată de elementele naturale ● lupta împotriva degradării peisajului, a restrîngerii posibilităților de recreare, a construirii în continuare a unui mediu nociv.

În cadrul discuțiilor din acest seminar, delegatul român s-a referit la calitatea simultană a arhitecturii ca obiectiv și cadru pentru turism și pentru petrecerea timpului liber, subliniind necesitatea ca, în preocupările viitoare ale grupei de lucru, să fie intensificate relațiile cu alte discipline și organisme, acordîndu-se atenția cuvenită numeroaselor programe și domenii implicate. Trei exemple au venit în sprijinul acestor propuneri:

1. Monumentele istorice și zonele urbane, din cadrul patrimoniului cultural național, pot fi cu succes revalorificate, în colaborare cu ICOMOS și alte organisme, pentru a marca o continuitate culturală și de tradiție atît de necesară unei colectivități umane.

2. Atrăgătoare deopotrivă pentru populația locală și pentru turiști, zonele urbane pentru pietoni (străzi comerciale, scuaruri, piețe, galerii, arcade, pasaje vechi și noi) prezintă calități arhitecturale permanente, atmosferă specifică și scară umană, sugerînd noi acțiuni necesare, alături de operațiuni de mare valoare realizate în ultimii ani.

3. Arhitectura pentru turism este adeseori un manifest, un semnificant al locului, ocazie de prim contact al vizitatorului cu mentalitatea vieții contemporane și generatoare de noi preocupări.

Exemple din țara noastră și din alte țări au subliniat preocupările și rezultatele pozitive din acest domeniu, cu o largă cuprindere și cu nenumărate legături, specifice activității de arhitectură și sistematizare.

Grupele de lucru ale U.I.A. urmăresc, în continuare, împreună cu secretariatul general să își orienteze activitatea către cercetări și studii cu un caracter mai direct folosibil de către secțiuni naționale ale U.I.A., de către organisme și instituții, care pot prelua, transmite și valorifica rezultatele, programele de lucru, rapoartele constructive ale acestor colective de specialiști care întrunesc experiența bogată și aspectele atît de variate ale numeroaselor țări și zone geografice din cadrul Uniuni Internaționale a Arhitecților.

Conf. dr. arh. AURELIAN TRIȘCU

DECLARAȚIA DE LA VARȘOVIA A ARHITECȚILOR

În cursul ultimilor ani, ritmul accelerat al dezvoltării în lume și îndeosebi procesul de rapidă urbanizare fac urgente noi considerări ale principiilor de îndrumare a activității profesionale a arhitecților. Arhitecții din U.I.A., la al XIV-lea Congres mondial de la Varșovia în 1981,

- *ținînd seamă de ideile cuprinse în:*
- *— Carta de la Atena, o declarație de bază aespre filozofia și principiile de sistematizare a așezări omenești, pregătită în 1933 de CIAM și publicată de Le Corbusier;*
- *— Carta internațională a U.I.A. cu privire la locuire (habitat), semnată în 1975 la Kazimierz, Polonia;*
- *— Declarația de la Vancouver, o declarație internațională asupra drepturilor și necesităților omului în mediul său înconjurător construit, rezultînd din Conferința Națiunilor Unite despre așezările umane (Habitat) din 1976;*
- *— Carta de la Machu Picchu, semnată în 1977, o sinteză a principiilor și filozofiei pentru a îndruma urbanizarea și a integra factorii urgenți economici, sociali și privind mediul înconjurător;*
- *— Declarația de la Mexico, publicată cu prilejul celui de-al XIII-lea Congres mondial al U.I.A. din 1978*
- *și ținînd seama de punctele de vedere exprimate de către Secțiunile naționale, de grupurile de lucru, precum și de arhitecți cu titlu individual în timpul pregătirii Congresului de la Varșovia,*
- *conștienți de datoria lor de a da un îndrumar și bazele filozofice și intelectuale pentru activități arhitecturale privind calitatea vieții în așezările umane*

● conștienți de puternica corelație între Om — Arhitectură — Mediu înconjurător, adoptă următoarea Declarație de la Varșovia a arhitecților, adresată tuturor arhitecților din lume, opiniei publice și tuturor celor care controlează procesele dezvoltării.

SÎNTEM CONȘTIENȚI DE NEVOILE FUNDAMENTALE ȘI DREPTURILE OAMENILOR

1. Orice individ are nevoi biologice, intelectuale, spirituale, sociale și economice. Acestea sînt de egală importanță și trebuie cercetate simultan, ca drept al oricărei ființe umane.

2. Fiecare societate în ansamblul ei are drept la identitatea ei și la perenitatea culturii sale proprii.

3. Așezările umane trebuie să furnizeze osatura libertății, demnității, egalității și dreptății sociale. Concepția lor ar trebui să țină seamă de participarea cetățenilor și să reflecte respectul total al tuturor nevoilor și drepturilor, ținîndu-se seama de necesitatea unei dezvoltări echilibrate în armonie cu natura.

4. Îmbunătățirea calității vieții a întregii populații ar trebui să formeze obiectul fiecărui program privind așezările umane. Aceste programe vor trebui să satisfacă necesități esențiale în domeniul alimentației, adăpostirii, purității apei, dreptului la muncă, sănătății publice, educației, pregătirii permanente și securității, fără nici o discriminare de rasă, culoare, sex, limbă, religie, ideologie și origine națională și socială.

Pentru majoritatea populației mondiale, aceste necesități nu sînt satisfăcute. Prin urmare, arhitecții și creatorii ar trebui să-și asume partea lor de răspundere pentru a satisface aceste nevoi dînd formă mediului înconjurător uman.

TREBUIE SĂ PRIMIM CONFRUNTAREA CU LUMEA CONTEMPORANĂ

1. Există mari diferențe în lumea contemporană. Oamenii diferă prin modul lor de viață și condițiile de trai. Ei locuiesc în regiuni geografice variate, cu climă diferită și în sisteme social-economice diferite. Ei au o cultură, obiceiuri și scări de valori diferite.

2. Sîntem conștienți de o creștere economică dezechilibrată, care se reflectă în vastele discrepanțe ale bogățiilor, ce există în prezent între țări și indivizi. Ele sînt adeseori rezultatul inegalităților condițiilor de viață, al segregației sociale, discriminării rasiale, al șomajului acut, al lipsei de instrucțiune, bolii și sărăciei, al prăbușirii raporturilor sociale și valorilor culturale tradiționale și al degradării crescînde a resurselor vitale: aer, apă și sol.

3. Tendințele arată că populația globului, care s-a dublat de la cel de-al doilea război mondial încoace, ar putea să se dubleze încă o dată în viitorii 25 ani, cu rezultatul probabil al unor mari crize în echilibrul energiei mondiale, aprovizionării cu mărfuri alimentare și sistemelor ecologice. De cînd mărirea procentului de creștere al orașelor a depășit cu mult creșterea naturală a populației mondiale, deteriorarea urbană este deosebit de îngrijorătoare, provocînd o agravare generală a calității vieții.

4. Una dintre cele mai grave probleme actuale în multe țări este degradarea crescîndă a mediului înconjurător, atingînd acum dimensiuni fără precedent și potențiale catastrofale. Aceasta este o consecință directă a exploziei urbane și a exploatării excesive a resurselor naturale ale teritoriului. Locuitorii zonelor urbanizate din lume acuză un procent continuu de creștere, în condițiile unui mediu înconjurător incompatibil cu conceptele și normele evoluate de sănătate, bună stare și prosperitate ale omului.

5. Epuizarea rapidă a combustibililor fosili și cererea crescîndă de energie într-o lume din ce în ce mai urbanizată se combină pentru a crea o problemă critică societății. Cercetările curente de producere a energiei și utilizare a ei nu ne vor da soluții adecvate într-un viitor apropiat și nici chiar mai îndepărtat.

6. Dezvoltarea unor noi tehnologii pentru o producție de masă, transporturile și informarea de masă sînt în curs de accelerare. Caracterul spontan al acestui proces îngreunează previziunile și concepția, impunînd adeseori probleme imprevizibile și avînd de multe ori drept rezultat consecințe de nedorit care amenință echilibrul energetic și cel existent între natură, mediul înconjurător construit și valorile culturale umane.

O nouă conștiință a viitorului trebuie să inspire modul de gîndire obișnuit, planificarea, concepția arhitecturală, politica și acțiunea, deoarece nicicînd vreodată viitorul omenirii n-a fost într-atîta implicat și pus în pericol decît prin unele hotărîri prezente.

APELĂM LA NAȚIUNI, LA REPREZENTANȚII LOR ȘI LA AUTORITĂȚI PENTRU A STABILI ȘI MENȚINE FORMELE DE CONTROL ALE DEZVOLTĂRI!

1. Pentru a influența și controla procesele de dezvoltare ale mediului înconjurător și pentru a asigura echilibrul la fiecare nivel și treaptă, trebuie stabilite metode eficace.

2. Autoritățile guvernamentale sînt răspunzătoare de pregătirea și aplicarea planurilor și previziunii privind așezările umane, în armonie cu politica de industrializare, agricultură, bunăstare socială și valorificare a mediului înconjurător și a culturii. Planificarea este o metodă dinamică care ar trebui să cuprindă nu numai elaborarea planurilor, dar și aplicarea lor și continua revizuire a efectelor lor.

3. Unele programe și prevederi pentru așezări umane ar trebui să elaboreze și să pună în aplicare norme minime privind o calitate acceptabilă de viață. Aceste norme pot varia pentru fiecare țară, precum și pentru unele perioade de timp și vor trebui deci să corespundă unor condiții variabile și unor oportunități.

4. Obiectivul politicii așezărilor umane ar trebui să fie acela de a construi locuințe, infrastructuri și dotări destinate celor care au nevoie de ele, la momentul cînd acestia au nevoie de ele și la prețuri monetare și sociale abordabile. Dreptatea socială depinde de modul în care aceste dotări vor fi distribuite populației și de gradul în care ele vor fi accesibile tuturora.

5. Construirea componenților fizici ai așezărilor umane — rurale sau urbane —, fie că sînt locuințe sau drumuri, construite cu ajutorul unor tehnologii tradiționale sau moderne, în cantitate suficientă pentru a face față nevoilor societății, ar trebui considerată ca un sector de vîrf al economiei și ca un generator principal și eficient al forței de muncă, mai degrabă decît o activitate derivată din alte sectoare ale producției.

6. Este necesară adoptarea unei politici al cărei scop ar fi reducerea diferențelor între nivelurile de viață și posibilitățile de a trăi în zone urbane și neurbane.

7. Teritoriul joacă un rol primordial pentru așezările umane. O exploatare nereglementată a resurselor funciare de bază, disponibilitatea limitată în materie de sol urban și libertatea comercializării solului sînt obstacole pentru conceperea și aplicarea unor programe de dezvoltare de interes public. Este necesar să se stabilească cadre reglementare care să permită aplicarea unor metode ordonate și eficace de utilizare a solului urban pentru satisfacerea nevoilor urgente ale societății și cuprinderea unei valori adăugată ca rezultat al investigațiilor publice și altor sforțări ale societății, în așa fel încît să fie înlesnită implantarea unor așezări umane. Sîntem conștienți că în țările unde solul urban a fost colectivizat, noua problemă a determinării valorii sociale a solului în raport cu utilizarea sa rămîne diferită.

8. Autoritățile care organizează dezvoltarea urbană trebuie să ia măsuri imediate pentru a împiedica deteriorarea mediului înconjurător și a restaura integritatea sa fundamentală în armonie cu unele norme acceptabile de sănătate publică și bună stare.

9. Participarea cetățenilor la cursul dezvoltării ar trebui să fie considerată ca un drept fundamental și stimulată prin suprimarea barierelor politice și instituționale și realizarea unui sistem gratuit de informare, în termeni clari și semnificativi pentru toate părțile interesate, bazat pe cunoaștere, înțelegere și încredere reciprocă.

Scopurile politicii așezărilor umane sînt inseparabile de scopurile fiecărui sector al vieții sociale și economice. Prin urmare, trebuie concepute soluții problemelor așezărilor umane ca făcînd parte integrantă din dezvoltarea individuală a națiunilor și în colectivitatea mondială.

TREBUIE SĂ LĂRGIM LIMITELE RĂSPUNDERII PROFESIONALE

1. Arhitectura este arta și știința complexă de creare a unui cadru pentru viața umană. Arhitectul ar trebui să caute să integreze totodată elementele existente cu cele noi, fie că ele sînt naturale sau făurite de mîna omului. Ar trebui să caute să ridice calitatea peisajului urban prin crearea unor spații la scara umană. Ar trebui să ocrotească și să dezvolte patrimoniul societății pentru care el a creat forme noi și să mențină continuitatea dezvoltării culturale. Această abordare depășește exercițiul tradițional al profesiei și responsabilității arhitectului orientat exclusiv spre exercițiul liberal. Aceasta constituie o formă nouă de confruntare și responsabilitate socială pentru profesiile legate de scopul arhitectural. Arhitectul ar trebui să se considere el însuși ca un slujitor al societății.

2. Lumea actuală este caracterizată prin structuri social-politice și economice diferențiate. Profesiilor legate de scopul arhitectural le revine răspunderea folosirii mijloacelor puse la dispoziția lor în fiecare structură în felul cel mai eficient pentru îmbunătățirea mediului înconjurător creat de om.

3. Obiectivul comun al planificării economice, al planificării orașelor, al urbanismului și arhitecturii trebuie să fie interpretarea nevoilor umane și rezolvarea lor. Pentru atingerea acestor scopuri, arhitectura și proiectarea de arhitectură trebuie să se bazeze pe interacțiune și colaborare sistematică și constantă cu profesiile de design și cu disciplinele științifice implicate, cu locuitorii orașelor, colectivitatea și factorii politici.

4. Sistematizarea trebuie să reflecte în contextul unei urbanizări constante, unitatea dinamică și esențială dintre oraș și regiunea sa înconjurătoare și să stabilească raporturi funcționale între vecinătate, cartiere și alte elemente ale structurii urbane.

5. Așezările umane vor trebui concepute în așa fel încît să poată alcătui un mediu înconjurător construit în care identitatea indivizilor, a familiilor și societății să fie respectată prin mijloace adecvate pentru a se menține o viață proprie permițînd totodată posibilitatea unor schimburi de idei.

6. Zonele de importanță istorică, religioasă sau arheologică și zonele naturale avînd o valoare specială ar trebui prezervate pentru posteritate și integrate vieții contemporane și procesului de dezvoltare. Valorile de importanță primordială, fie că provin dintr-o colectivitate în curs de dezvoltare, fie că au un caracter național, trebuie ocrotite.

7. Locuirea trebuie considerată ca o unealtă puternică pentru a favoriza dezvoltarea socială. Concepția locuinței trebuie să fie flexibilă și să permită o adoptare ușoară la cererile sociale schimbătoare. Ar trebui să stimuleze o participare creatoare din partea celor ce folosesc proiectul arhitectural ca și construcția, atunci cînd aceasta este corespunzătoare. Există o nevoie urgentă să fie dezvoltate elementele construcției puse fără greutăți la dispoziția oamenilor, la un preț rezonabil.

8. Proiectul arhitectural și tehnologiile care se ocupă de locuințe, de infrastructuri și dotări ar trebui să se îngrijească de adaptarea lor la unele nevoi ulterioare, să permită o utilizare optimală a resurselor locale și a talentelor și să fie capabile de ameliorări permanent reînnoite.

9. Planificarea conștientă a problemelor de energie, proiectarea așezărilor umane și căutarea unor noi surse de energie sînt tot atîtea confruntări primordiale pe plan profesional ale zilei de astăzi și de mîine.

10. Sistematizarea și arhitectura vor trebui să se străduiască să creeze un mediu înconjurător integrat, multifuncțional, tratînd fiecare construcție ca pe elementul unui tot, permițînd dialogul cu alte elemente pentru a completa propria sa imagine.

11. Urbanismul la toate nivelurile ar trebui să includă coordonarea permanentă, controlul, evaluarea aplicării și revizuirea la diferite etape, cu o consultare a oamenilor interesați în materie.

12. Previziunea privind transportul și gestiunea sa ar trebui să subordoneze folosința particulară a automobilului dezvoltării unui sistem general de transport public. Politica transporturilor ar trebui să favorizeze transportul în comun al maselor pentru a reduce aglomerarea și poluarea produse de vehiculele cu motor. Costurile sociale și beneficiile opțiunilor unor sisteme de transport ar trebui să fie direct integrate în planificarea creșterii orașelor.

13. Planificarea așezărilor umane ar trebui să considere întîmplările cunoscute care duc la o mărire a riscurilor unor dezastre naturale. Concepția despre reconstrucție ca urmare a unor dezastre naturale sau cauzate de om, ar trebui folosită în așa fel încît să amelioreze calitatea construcției în ansamblul ei, modelele sale, funcțiile sale și mediul său spațial înconjurător.

14. Schimbul de experiență dintre diferite țări și regiuni geografice n-ar trebui niciodată să fie privit ca un simplu transfer de soluții gata găsite, ci ca un mijloc de stimulare a imaginației locale.

15. Dezvoltarea arhitecturii poate fi grav împiedicată prin lipsa unei cercetări atent urmărite. Ar trebui dezvoltate posibilități de permanentă cercetare a profesiei.

16. Așezările umane sînt construite, în cele mai multe cazuri, fără ajutorul unor servicii de arhitectură. Organizațiile profesionale din fiecare țară, și din U.I.A. în ansamblu, au răspunderea pentru găsirea unei formule de practicare tradițională a arhitecturii, care să permită oferta unor servicii de arhitectură la îndemîna unui cît mai mare număr de oameni din societate.

17. Se cere imperios ca recunoașterea importanței efective a rolului arhitecților și urbaniștilor să fie confirmată de autoritatea celor ce poartă răspunderea politică și de angajamentul politic față de așezările umane în fiecare societate.

18. Controversa stimulează și amplifică procesele creatoare. Prin urmare, o critică incisivă și competentă este esențială pentru dezvoltarea permanentă a unei arhitecturi experimentate și pentru aplicarea principiilor sale.

În toate etapele sau la toate nivelurile dezvoltării economice și tehnice, rolul arhitectului este de a interpreta valorile societății din care face parte. Responsabilitatea sa trebuie să includă considerarea față de mediul înconjurător pentru care muncește și obligația să se asigure că munca sa va constitui o contribuție pozitivă la armonia socială și la aceea a mediului ambiant.

PRIMIM CHEMAREA DE A MUNCI ÎNTR-O LUME DIFERENȚIATĂ ȘI SCHIMBĂTOARE

Astăzi, metoda de dezvoltare reflectă o confruntare permanentă între culturile tradiționale, valorile și tehnologiile grăbite care amenință ordinea existentă. Arhitectura, o artă avînd relații strînse cu tehnologia și legată de științele sociale, se află în centrul acestei lupte. Istoria dovedește că echilibrul poate fi atins în cursul diferitelor etape ale civilizației. În lumea contemporană, noi trebuie să căutăm un echilibru între mijloacele tehnice, valorile și scopurile sociale. Trebuie să facem față unor situații și unor probleme diferite, folosind unelte și metode diferite în profesia noastră. Trebuie să pregătim viitoarea generație de arhitecți în deplină cunoștință a acestor sarcini și să le stimulăm imaginația astfel încît să poată să și le asume. Răspunderea noastră are un caracter universal. Noi vom construi noi medii înconjurătoare pentru Om.

Această Declarație nu poate căpăta un sens decît într-o lume în care domnește pacea printre națiuni. Principala îndatorire a guvernelor față de omenire este menținerea păcii ca o bază pentru satisfacerea nevoilor și aspirațiilor oamenilor din lumea întreagă. Guvernele ar trebui să oprească producția ce servește războiul și să folosească resursele lor pentru ameliorarea condițiilor întregii omeniri.

Varșovia a fost total distrusă în timpul celui de al doilea război mondial. Fie ca reconstrucția și dezvoltarea sa, restaurarea atentă a moștenirii sale istorice, succesele și înfrîngerile sale să servească drept experiență și inspirație arhitecților în încercarea lor de a crea un mediu ambiant uman adecvat.

CONCURS PENTRU

JURIUL

— VASILE GOGA — șeful Secției gospodărie a C.C. al U.T.C., președinte al B.T.T. — președinte
— DAN PREDA — adjunct al șefului Secției gospodărie a C.C. al U.T.C. vicepreședinte al B.T.T.
— EUGEN MÎNDRILĂ — șeful Biroului investiții al Secției gospodărie a C.C. al U.T.C.
— TIBERIU FIRȚULESCU — inginer la Biroul investiții al Secției gospodărie a C.C. al U.T.C.
— ELISABETA NAGY — adjunct al șefului Secției propagandă și cultură a C.C. al U.T.C.
— COSTIN NICOLAE — activist la Secția propagandă și cultură a C.C. U.T.C.
— ION BUTOI — directorul Ansamblului artistic al C.C. al U.T.C.
— CORNEL DUMITRESCU, prof. dr. arhitect — rectorul Institutului de arhitectură « Ion Mincu »
— GABRIEL CRISTEA, prof. dr. arhitect — decanul Institutului de arhitectură « Ion Mincu »
— NICOLAE VLĂDESCU, dr. arhitect — șef atelier la I. P. Carpați
— GABRIEL TUREANU, arhitect — adjunct șef atelier la I. P. Carpați
— RĂZVAN FLOREA — arhitect la I. P. Carpați
— MIHAI EFTENIE — arhitect la I. P. Carpați
— MARCEL POPESCU — șeful compartimentului economic la I. P. Carpați
— EMIL BARBU POPESCU, dr. arhitect — lector la Institutul de arhitectură « Ion Mincu »
— DUMITRU BELU — inginer la I.S.L.G.C.
— DORIN MITAN — contabil șef la I.S.L.G.C.

MENȚIUNI

— Proiectul moto: 7 32 1 5
— Proiectul moto: Simetrie proporții ritm
— Proiectul moto: Vechea clădire
— Proiectul moto: Camp
— Proiectul moto: Mugur alb și roz și pur

MENȚIUNI ACORDATE STUDENȚILOR

— BORUGĂ SIMONA RODICA
— DANKU ARPAD CSABA
— DRĂGAN DAN RADU
— DUMITRESCU GEORGE
— GRECU OVIDIU OCTAVIAN
— HARITON ANA MARIA
— NOWOTNY EDUARD
— PUȘCAȘ DANIELA MINERVA
— RAȚĂ CRIȘU
— ZOTA VEREȘ LIVIA

„CASA DE CULTURĂ A TINERETULUI"

În luna februarie 1981, Secția gospodărie a Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist a adresat arhitecților institutelor de proiectare din țară, invitația de a participa la concursul avînd ca temă « Casa de cultură a tineretului », un concurs care urmărește « stimularea creativității în vederea obținerii unui studiu cît mai complet asupra interdependenței funcțiunilor Casei Tineretului și optimizării lor în vederea realizării unor construcții care să răspundă multiplelor cerințe impuse de dinamica activităților specifice tineretului ». Invitația a fost acceptată, nu numai, așa cum se spune, cu plăcere, dar și cu un entuziasm ieșit din comun, înregistrîndu-se un număr record de participări: peste 270 de taloane anunțînd concurenți individuali și în colective. Acest elan de confruntare, această nevoie de dialog și de a se exprima, confirma, de bună seamă, lansarea unei teme de meditație suculentă și încărcată de semnificații, dar și o foame de lucru și de competiție a arhitecților, pe care Uniunea arhitecților este departe de a o potoli. Nu pot, deci, începe prezentarea concursului decît mulțumind C.C. al U.T.C. pentru inițiativa sa numai și chiar pentru acest moment de entuziasm și mobilizare tinerească, pe care l-a prilejuit arhitecților. Și nu pot începe prezentarea, fără a exprima regretul că Uniunea arhitecților pare să fi uitat această foarte sportivă formă de confruntare profesională. Lansarea acestui concurs confirmă, încă o dată, interesul mai vechi pe care C.C. al U.T.C. l-a manifestat pentru arhitectura de calitate, față de inițiativele de înnoire funcțională, constructivă și plastică a dotărilor sale. Mărturie stau realizări de prestigiu, cum sînt Costineștiul, Casa Tineretului de la Reșița și Rîmnicu-Vîlcea, Tehnic-clubul de la Pitești sau Baza sportivă de la Tei, alături de foarte multe altele, pe care nu le mai enumăr din lipsă de spațiu.

Nu e nevoie s-o mai spun și eu, știm cu toții, ce lung și anevoios este drumul concretizării ideilor. La sfîrșitul perioadei anunțate, au fost predate 46 de proiecte. Organizatorii au alcătuit un juriu numeros, extrem de numeros, care să analizeze proiectele cu competență și din foarte multe puncte de vedere, mergînd de la încadrarea în sit pînă la posibile detalii de tipizare, trecînd prin considerente funcționale, plastice, artistice, economice, structurale.

Dar, pentru mai multă claritate, fiecare membru al juriului a primit o listă cu proiectele și criteriile de notare, cum sînt: încadrare în temă, suprafețe și costuri maxime, rezolvarea spațiilor de cazare, rezolvarea spațiilor de cultură și educație, eficiență economică lei / m², grad de prefabricare și tipizare, polivalență și utilizare eficientă a spațiilor, soluția constructivă, tehnologii noi, economie de energie, materiale și soluții de avangardă, apreciere calitativă asupra arhitecturii realizate, posibilități de cuplare a celor două funcțiuni, spații tehnice și anexe cu rugămintea de a analiza și compara proiectele predate. Discuțiile prilejuite de această analiză, varietatea punctelor de vedere exprimate, multitudinea de probleme ce au fost puse în evidență cu acest prilej, mi s-au părut la fel de interesante ca și proiectele premiate și, de aceea, am invitat pe unii dintre membrii juriului să-și exprime opțiunile și opiniile în paginile revistei.

Dacă ar trebui, totuși, sintetizate cîteva dintre problemele în jurul cărora au gravitat discuțiile, aș menționa:

• Există sau nu o contradicție între scopul concursului, care urmărește să valorifice imaginația creatoare pentru a propune soluții noi, funcțional-volumetrice și obligația de a te încadra cu strictețe într-o schemă și o distribuție funcțională devenite « curente » pentru acest tip de program, pe care unii le-au numit « minicase de cultură ale sindicatelor »?

• Pe această linie, s-au înscris discuțiile legate de importanța și configurația sălii polivalente, cerute de program: care este ponderea sa în configurația acestui program, care este destinația sa, în ce măsură este ea menită să găzduiască spectacole « clasice » ale teatrelor profesioniste, aflate în turneu sau să stimuleze creația artistică tinerească, cu forme contemporane și specifice de exprimare, în care accentul se pune pe originalitatea mesajului și a exprimării scenice și nu pe echiparea tehnică, greoaie și « profesionistă »? În acest sens, s-au făcut remarcate unele proiecte prezentate de studenții-arhitecți, dar, din păcate, originalitatea și ingeniozitatea lor nu se înscriau în temă (turnul scenei fiind o cerință expresă a temei). Dealtfel, proiectele studențești au fost prilejul unei judecăți separate, ele avînd un program mai redus și nerespectînd condițiile de anonimat cerute de regulamentul concursului.

• A fost analizată cu multă atenție problema legăturii funcționale dintre cele două funcțiuni principale ale programului și a posibilităților reale de realizare etapizată. Multe proiecte prezentate au ignorat acest punct cerut prin temă sau l-au tratat cu superficialitate, rezolvîndu-l numai « pe hîrtie » și lăsînd, într-o primă etapă, construcții neterminate, nedefinite, « fragmente » de clădiri.

• S-a pus cu seriozitate problema prezenței acestei dotări în cadrul orașului, proiectele prezentate oferind o gamă foarte largă de posibilități de exprimare plastică, de la construcții de o monumentalitate bătrînicioasă, pînă la semnale pentru secolul XXI. Multe dintre ele erau menite să satisfacă gustul pentru construcții « de sărbătoare » al unor edili, în timp ce, alte proiecte abandonau fastul și dorința de grandoare în favoarea unei ținute « de zi cu zi », a unor volume simple și spații ample, generoase, flexibile, menite să fie personalizate și definitivate de viața, evenimentele și personalitatea celor care le vor utiliza.

• Cerința programului de a folosi proiectele premiate drept bază pentru întocmirea unui proiect-tip pentru casele tineretului a fost amplu comentată. Avantajele economice și necesitatea tipizării construcțiilor cu un grad înalt de repetabilitate, de serie, necesar a fi realizate în intervale scurte de timp, fiind recunoscute de toată lumea, s-a născut întrebarea, în ce măsură acest program se încadrează în aceste norme care condiționează rentabilitatea tipizării și prefabricării. S-a pus problema semnificației culturale, civice, simbolice, a acestor clădiri. Bogăția de idei a tinerilor, posibilitățile lor de a se exprima, capacitatea lor de a improviza, de a găsi soluții noi, îndrăzneala și exuberanța pot fi, oare, încorsetate în spații identice? Preocupările lor pot fi tipizate? Studiile sociologice dovedesc o varietate extremă la nivelul preocupărilor și formelor de manifestare a tinerilor, în funcție de compoziția lor socio-profesională. Nu sînt, oare, aceste case, tocmai edificiile care pot prilejui o exprimare cît mai fidelă a personalității? Nu este, poate, mai generos să fie găsită tocmai soluția specifică, reprezentativă, pentru fiecare oraș și colectivitate în parte?

• S-a pus problema dacă nu cumva organizatorii au dovedit o ambiție utopică de a realiza în cadrul unui singur concurs și o confruntare de idei novatoare, dar și un proiect detaliat și rezolvat concret pentru trecerea la tipizare. Există în țară institute specializate în tipizarea construcțiilor și ele și-ar putea aduce contribuția în cazul unor accepte la nivel de principii. Cu toate acestea, atelierul economic de la Institutul de proiectări « Carpați » a făcut o minuțioasă analiză economică a proiectelor, pe care a adus-o la cunoștința juriului. Ea a cuprins capitolele următoare: încadrarea proiectelor în suprafețe (global și pentru fiecare funcțiune în parte), încadrarea proiectelor în prețurile actuale (global și pentru fiecare funcțiune în parte); s-au adăugat coeficienți pentru soluțiile ușor industrializabile și energo-economice. Acest unghi de vedere a adus în atenție o serie de proiecte, care, deși, lipsite de ambiții înnoitoare, se încadrau, optim, în posibilitățile constructive și financiare ale momentului actual. Cumulîndu-se criteriile anunțate anterior și neuitînd că și în cazul lucrărilor de arhitectură, valoarea întregului reprezintă cu mult mai mult decît suma aritmetică a componentelor sale, juriul nu a decernat premiile anunțate, ci a acordat mențiuni care răsplătesc proiectele care răspund celor mai multe din dorințele exprimate de tema-program.

Și totuși, există un mare cîștigător al acestui concurs, iar paginile ce urmează o dovedesc: este dialogul ce se înfiripă, în sfîrșit, între beneficiari și proiectanți, între creatori și economiști, între toți cei de care depinde calitatea arhitecturală a mediului în care trăim și muncim. Și pentru aceasta se cuvine să mulțumim, încă o dată, organizatorilor, cu speranța onestă, că el va continua!

Arh. ILEANA MURGESCU

opinii.....

Prof. dr. arh. CORNEL DUMITRESCU: *Casa Tineretului. Temă generoasă ce of eră arhitectului posibilitatea de a concepe un spațiu destinat tinereții, în multiplele ei manifestări, de a gîndi o casă a bucuriei, a exuberanței, în care « să te simți bine » în care « să poți participa », din care să poți pleca îmbogățit sufletește, cu « ceva în plus ».*

Cred că inițiativa organizatorilor, Uniunea Tineretului Comunist, de a se adresa atît profesioniștilor arhitecți cît și studenților din anul V ai Institutului de arhitectură « Ion Mincu », are meritul de a investiga deopotrivă experiența profesională și cutezanța creatoare specifică tinerilor. Această inițiativă se concretizează în 5 premii ex-aequo atribuite arhitecților și în 10 mențiuni ale studenților-arhitecți. Tema concursului — o casă a oamenilor tineri — temă solicitată și transpusă în amenajări sau în construcții noi, în multe localități din țară, are meritul de a reflecta cu mai mare fidelitate cerințele vîrstei în care se cristalizează opțiunile vieții, prin studiu, prin muncă, dar și prin felurite activități ce răspund unui mai larg diapazon al personalității umane. De aceea, este de înțeles faptul că actualele « case de cultură », ce mobilizează marea majoritate a orașelor, deși au un mare merit în viața spirituală a urbei, sînt departe de a răspunde tuturor deziderateloг tineretului. Concepute pentru a îndeplini și răspunde cerințelor fundamentale ale actului cultural-artistic și educațional, casele de cultură au pus accentul în organizarea spațială, pe spectacolul de teatru și cinematograf, atrăgînd în consecință toate caracteristicile și servituțile acestor funcțiuni predominante, realizarea de spații pentru biblioteci, club sau cercuri specializate căpătînd, inerent, o proporție subordonată.

Spre deosebire de acestea, « Casa Tineretului », așa cum rezultă și din tema-program, reprezintă un loc de « contact social » al tineretului, ce poate permite o mai mare varietate de activități, în care « participantul » devine și « organizator ».

Spațiul de club, de reunire, capătă poziția și ponderea dominantă, el polarizînd majoritatea activităților dinamice și de mai mare atractivitate, cum sînt dansul, vizionări TV, lectură, zona bufet-bar, discotecă etc.

Sala de spectacol, echipată pentru a răspunde cerințelor minimale ale teatrului și cinematografului, are o mai mare flexibilitate, oferind atît posibilitatea organizării diferitelor forme de spectacol, cît și pe cea a deschiderii către celelalte zone majore în vederea realizării unor ample activități de masă.

Un element de noutate al temei îl constituie prevederea, în complexul Casei Tineretului, a spațiilor de cazare și de alimentație publică, destinate tinerilor veniți în excursie prin B.T.T. sau participanților la acțiunile politice sau cultural-educative ce « sînt organizate ».

Proiectele obținute au meritul de a rezolva cerințele programului, reușind să concilieze funcționalitatea complexă și relativ eterogenă în organisme arhitecturale ce propun soluționări originale. O mai mare rigurozitate în respectarea elementelor de temă — suprafețe și implicit costuri — ar fi putut conduce la proiecte care să poată fi de mai mare utilitate unui viitor proiect de execuție.

DAN PREDA: *Program cu pondere dominantă printre creațiile arhitecturale actuale, destinate dezvoltării bazei materiale a Uniunii Tineretului Comunist, Casa Tineretului constituie un obiectiv complex, cadru de desfășurare a activităților politico-ideologice, cultural-educative, sportive și recreative specifice tinerilor.*

În cincinalul 1981—1985, Uniunea Tineretului Comunist își propune realizarea, în principalele centre urbane, a unui însemnat număr de astfel de obiective, care vor completa și îmbogăți baza materială existentă.

Sarcinile puse în fața noastră de Congresul al XII-lea al P.C.R. și de către Congresul al XI-lea al U.T.C. ridică probleme complexe legate atît de activitatea politico-ideologică în rîndul tineretului, în cadrul amplului proces de educare a tinerilor prin muncă și pentru muncă, cît și de realizare a unui cadru optim de petrecere a timpului liber și de satisfacere a nevoilor culturale și sportive — obiective pentru a căror îndeplinire, o importanță deosebită o are baza materială în continuă dezvoltare a organizației noastre.

În ultimii ani au fost construite, în țară, o serie de case ale tineretului cuprinzînd în general, aceleași funcțiuni, dar a căror realizare a fost abordată diferit atît din unghiul de vedere al beneficiarilor cît și al proiectanților.

Aceste realizări au dus la acumularea unei experiențe în domeniu și în același timp au ridicat o serie de probleme de ordin funcțional și de economia construcțiilor.

În acest context, lansarea concursului de proiectare a avut ca principal scop găsirea soluțiilor optime de rezolvare a funcțiunilor Casei Tineretului, precum și a relațiilor dintre ele, o analiză a eficienței economice a construcției.

Un al doilea scop l-a constituit valorificarea soluțiilor elaborate în cadrul unor viitoare proiecte refolosibile și unicate, în conformitate cu prevederile Legii 9/1980.

Deși colectivele înscrise în concurs nu au respectat întru totul datele obligatorii de temă, consider, totuși, rezultatul final drept o reușită, deoarece, în primul rînd a fost prilejuită o analiză publică a programului și, în al doilea rînd a fost obținut un material care poate servi drept documentare pentru beneficiarii și specialiștii ce-și vor uni eforturile în viitor pentru realizarea unor astfel de obiective.

Consider o reușită faptul că tinerii au fost antrenați în dezbaterea unor probleme în a căror rezolvare sînt direct interesați, așa cum prevăd documentele Forumului Tineretului.

EUGEN MÎNDRILĂ: *În primul rînd trebuie bine înțeles faptul că obiectul despre care vorbim — Casa Tineretului — este specific și aparține tinerilor și numai lor.*

În al doilea rînd, în această casă se organizează un număr foarte mare de activități, ce decurg din necesitățile de satisfacere a nevoilor culturale, educative și recreative ale tinerilor — de la discotecă la spectacol de teatru, de la conferințe și simpozioane la oficieri de căsătorii, de la ping-pong la muzică simfonică, de la învățarea stenografiei la discuția în fața unei cafele.

În al treilea rînd, tineretul — prin natura sa — este factor novator, de continuă transformare a societății. O activitate care astăzi poate fi dominantă și agreată cu prioritate de către tineri, mîine poate fi trecută pe un plan secundar, locul ei fiind luat de alta.

În al patrulea rînd, trebuie ținut cont de faptul că, în etapa actuală, studiile sociologice efectuate asupra a ceea ce se numește « timp liber » pun în evidență faptul că acesta este conceput ca o sumă de activități, nu ca un timp pur și simplu, iar Casa Tineretului constituie un cadru propice pentru organizarea și desfășurarea activităților din timpul liber al tinerilor.

Iată deci, doar enunțînd foarte sumar cîteva date generale ale problemei pe care o discutăm, cîte întrebări se nasc. Dar dacă am lua fiecare element de temă în parte și în interrelația sa cu celelalte și le-am aprofunda ?

Dezvoltarea bazei materiale a U.T.C. a cunoscut continuu o linie ascendentă. În ultimii ani au fost ridicate — iar altele sînt în curs de construcție — un număr de case ale tineretului, prin a căror realizare au putut fi trase o serie de concluzii.

În primul rînd, mulți specialiști din institutele de proiectări și, de asemenea, mulți beneficiari nu fac încă deosebirea între programul unei case a tineretului și cel al unui alt așezămînt de cultură — de exemplu o casă de cultură a sindicatelor. Or, deosebirile sînt de fond nu de formă, chiar dacă multe funcțiuni au titulatură similară, — de exemplu sală de spectacole sau cercuri tehnico-aplicative — și sînt generate de faptul că funcțiunile sînt destinate unor categorii de vîrstă diferite — în cazul nostru o categorie ce se remarcă prin capacitate mare de asimilare, formativitate, energie psihică și fizică deosebită, pusă în slujba nevoii de afirmare.

Am enumerat doar cîteva motive care au stat la baza ideii lansării unui concurs de proiectare cu tema « Casa tineretului ».

Unul din scopurile concursului a fost elaborarea, pe baza lucrărilor selectate, a unor proiecte nefolosibile, în conformitate cu cerințele Legii nr. 9/1980. Este adevărat că, așa cum au fost gîndite, datorită nerespectării elementelor de temă, lucrările predate în concurs nu răspund acestui deziderat.

Consider totuși rezultatul concursului o reușită, în primul rînd prin faptul că programul casei tineretului a pătruns în masa de specialiști — de remarcat că majoritatea celor ce s-au înscris la concurs și au predat sînt tineri — și că a generat o serie de întrebări, discuții, dezbateri, care se continuă și în aceste pagini și, sperăm, vor genera concluzii constructive și eficiente.

În definitiv, însuși programul necesită o optimizare, o punere de acord cu realitatea, cu gîndurile și aspirațiile de viitor ale tinerilor — beneficiarii direcți ai programului.

Dr. arh. NICOLAE VLĂDESCU: *Pentru mine, constituie o datorie să-mi încep însemnările pe marginea concursului elogiind inițiativa de a-l lansa și o îndeplinesc cu bucurie și satisfacție.*

Uniunea Tineretului Comunist prioritar implicată în opțiunile generației tinere, responsabilă, în fața societății, pentru formarea ei globală, este angajată pe calea îmbunătățirii, a perfecționării structurilor în vigoare, astfel încît, problemele tineretului, simptome ale unor contradicții sociale ale unui anume moment, să-și aibă cadrul corespunzător de rezolvare.

Sensurile majore ale angajării organizatorilor concursului sînt ilustrate de următorul paragraf al temei: « Se urmărește obținerea optimizării funcțiunilor și a interdependenței dintre spații și funcțiuni: realizarea unei arhitecturi moderne, specifice obiectivului, posibilitatea aplicării unei acțiuni de modulare, tipizare etc. Rezultatele acestui concurs vor sta la baza realizării proiectelor (unicate sau refolosibile) pentru viitoarele case ale tineretului. » Paragraful este expresia unei substanțe atît de dense, încît, dacă ideile cardinale pe care le conține ar fi fost urmărite și detaliate în capitolele celelalte, cu reflectarea corespunzătoare în angrenajul funcțional, tema ar fi trecut dincolo de limitele plate ale constituirii unui cadru schematic de abordare. S-ar fi conturat, în acest fel, mai limpede și mai ferm, demersul către realizarea unor echipamente socio-culturale specifice, menite a reflecta profundele mutații calitative care s-au produs și se produc permanent în structura generației tinere.

Funcție de cei doi factori fundamentali care concură la reușita unei acțiuni cultural-educative, cel al mesajului ce trebuie transmis și cel al mijloacelor care asigură și condiționează comunicarea, pe de altă parte, se desprind din temă atitudini deosebite în modul de concepere al organizatorului. Astfel, obligativitatea turnului scenei limitează, pînă la anulare sau cel puțin frînează, o bună parte din tipurile de manifestări menționate pentru sala de spectacole. Aș spune că șterge posibilitatea atingerii unei particularități ce ar duce la specific. Soluțiile sînt, astfel dirijate către alcătuirile caselor de cultură de pînă acum. Este nevoie să se creeze rețele paralele de echipamente socio-culturale ? Casa Tineretului trebuie să fie o casă de cultură a sindicatelor care să aibă, în plus, spații de cazare și alimentație publică ?

Evident că nu ! Atunci de ce să reia Casa Tineretului, funcțiunea de spectacole, de dincolo ?

Dacă la casele de cultură, o anume conjunctură a determinat menținerea unor formule spațiale cu caracter introvertit — fixe și închise —, pentru o seamă de orașe noi, care nu avuseseră vreodată o sală de teatru, dacă acea conjunctură a justificat opțiunea pentru sala cu scenă-turn, pe care să se poată desfășura și spectacole cu mari ansambluri (cum sînt fazele județene ale Festivalului național « Cîntarea României »), mi se pare firesc ca activităților de tineret, cărora le este specifică, sau ar trebui să le fie, o anume dinamică a căutărilor, a experimentelor, trebuie să le corespundă alte expresii funcțional-arhitecturale, spațiile purtînd amprenta predominant extrovertită. Aceasta ar urma să se realizeze pe două direcții fundamentale:

— Cadrul arhitectural deschis *apt a determina relații spațiale sinergice. Dacă holurile și foaierele ar putea fuziona cu spațiul plurivalent pentru spectacole, toate acestea fiind echipate diferențiat, cu tehnica și dotările adecvate funcțiunii predominante, s-ar ajunge și la acea nouă expresie arhitecturală la care face apel paragraful citat.*

— Plurivalența funcțională deschisă *bazată pe echipamente tipizate (mobilier, aparatură, dotări) care să confere spațiilor fixe (cercuri aplicative, de exemplu) versatilitate cît mai mare, eficiență cît mai ridicată în utilizare.*

Casele de cultură ale sindicatelor s-au înscris pe orbita mai multor gesturi sociale ale timpului nostru. Pentru arhitectură, ele au constituit un cîmp de investigare cu bogate roade. În același timp, însă, în condițiile de astăzi, sîntem datori să recunoaștem cu onestitate limitele unor orientări și opțiuni funcționale, ca și modestia unor exprimări arhitecturale. Și dacă, în toate domeniile, în planul migăloasei munci de șlefuire a cunoștințelor și spiritului (de care « vorbim » poate, prea des) se simte un suflu nou, dacă aspirăm la autodepășire, de ce să nu îndrăznim ca din rețeaua de case ale tineretului să facem complementul « celor mari », ale sindicatelor, și să nu le identificăm cu ele ? Cu atît mai mult, cu cît, datorită disponibilităților de timp și altele, beneficiarii sînt cam aceiași și ar avea, în acest fel, de optat în cadrul unui evantai mult mai bogat și variat.

Sîntem, cumva, contaminați de orgoliu ? Mîndria noastră va fi cu atît mai mare, cu cît vom reuși să fim mai mult noi înșine.

Pledăm, astfel, pentru acea stare de gîndire globală, care dă valoare unei civilizații și unui timp, care urmărește întărirea și amplificarea ființei umane, fără a face distincție între mijloacele ce concură la aceasta.

Între proiectele prezentate, s-au remarcat lucrări care, la modul solicitat de temă, au reușit să exprime prin limpezimea soluțiilor o abordare profundă, scuturată de conformisme. A fost reconfortant să întîlnești puncte de vedere ale tineretului despre casa lui, orientate către tărîmuri noi de relații spațiale și expresie arhitecturală, constituindu-se în determinisme ale actului comunicării. Firește că lipsa de experiență în domeniul tehnologiei spectacolului, al funcționării unor cercuri, al alimentației publice, chiar, ce nu puteau fi precizate în temă, s-a tradus, uneori, prin rezolvări inadecvate; dar soluțiile prezentate permit corecții fără a altera ideea de bază.

Mai puțin inspirată, mi s-a părut opțiunea manifestată în acele soluții, care par a fetișiza parametrul economic, mergînd pînă la anularea condițiilor de elementară funcționalitate, parcă uitînd că arhitectura începe abia după ce utilul devine certitudine.

Oricum, inițiativa U.T.C. de a lansa acest concurs mi se pare drumul corect de a ajunge la idei inoitoare. Menționea din temă că aceste propuneri vor sta la baza realizării unor proiecte unicate sau refolosibile consider că este o opțiune logică, fiind vorba de construcții cu o identitate ce trebuie să aspire la simbol, care să completeze ideograma localității.

Pentru organizatori, materialul selecționat, cele 9 proiecte finaliste și 10 studențești sînt un bun prilej de reflectare. O analiză comparată a ceea ce s-a realizat pînă în prezent cu ceea ce oferă concursul va avea, fără îndoială, darul de a aduce clarificări într-un domeniu, pe cît de interesant, pe atît de complicat și labil, cum este cel al activităților formativ-educative.

MENȚIUNE

MOTTO: 73215

AUTORI: Dr. arhitect Cosma Jurov

— născut în 1937 la Jibrieni
— absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu » promoția 1964
— lector la Institutul de arhitectură « Ion Mincu », din București.

arhitect Elena Jurov

— născută în 1938 la București
— absolventă a Institutului de arhitectură « Ion Mincu », promoția 1961

Soluția prezentată are la bază ideea proiectării clădirilor cu mai multe funcții cu ajutorul **blocurilor funcționale-tip,** modulate în vederea cuplării, în funcție de necesitățile de teren, orientare, fonduri financiare, condiții specifice. Interioarele de club și spectacole pot fi compartimentate cu ajutorul unor elemente mobile: panouri, dulapuri, rafturi, gradene, tipizate și modulate.

Modularea blocurilor permite realizarea ansamblurilor în funcție de terenul disponibil sau în funcție de capacitatea dorită: sală + club, sală + club + hotel, club + hotel etc.

Fiecare « bloc » are structura și elementele de fațadă modulate. Etapizarea execuției se realizează prin construirea elementelor fixe (structură, instalații, finisaje), urmînd ca ulterior să se execute și elementele mobile. Pînă în această etapă, clădirea va funcționa cu spații mari, ample.

Dr. arhitect Cosma Iurov

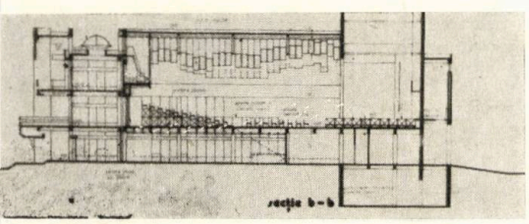

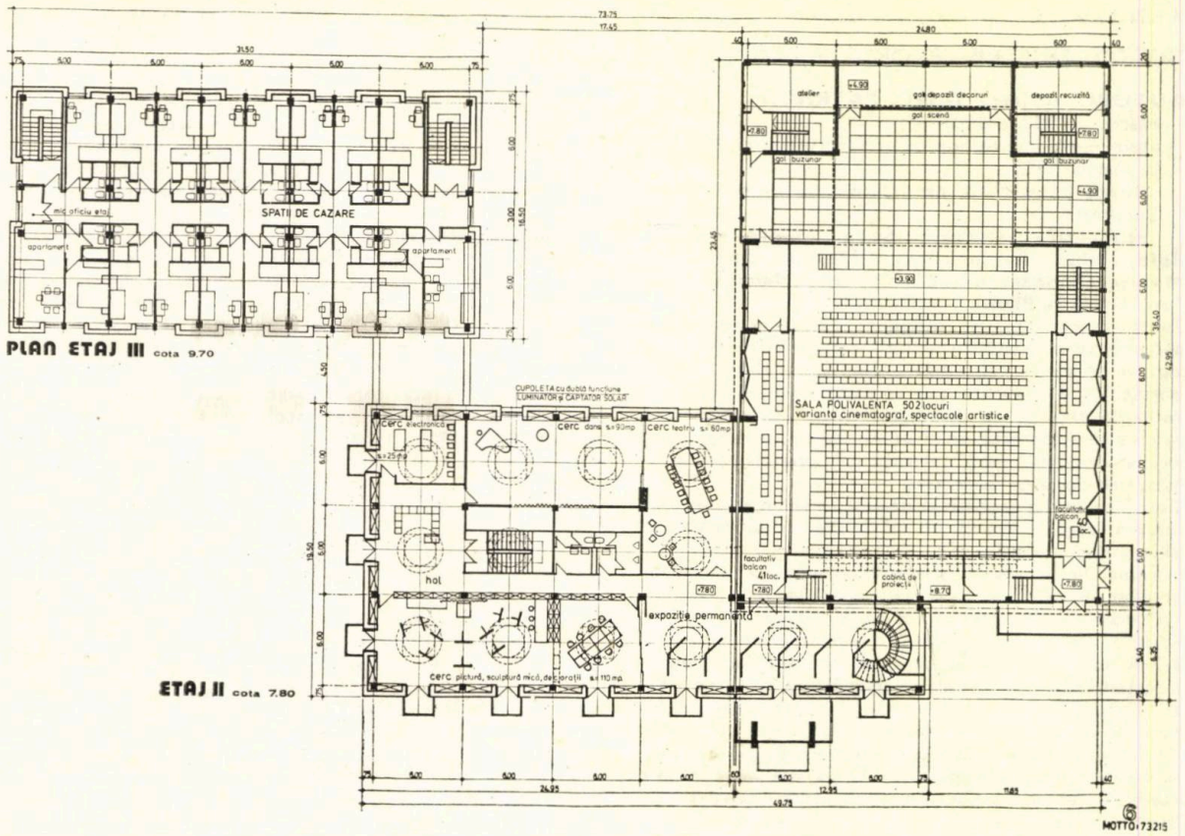

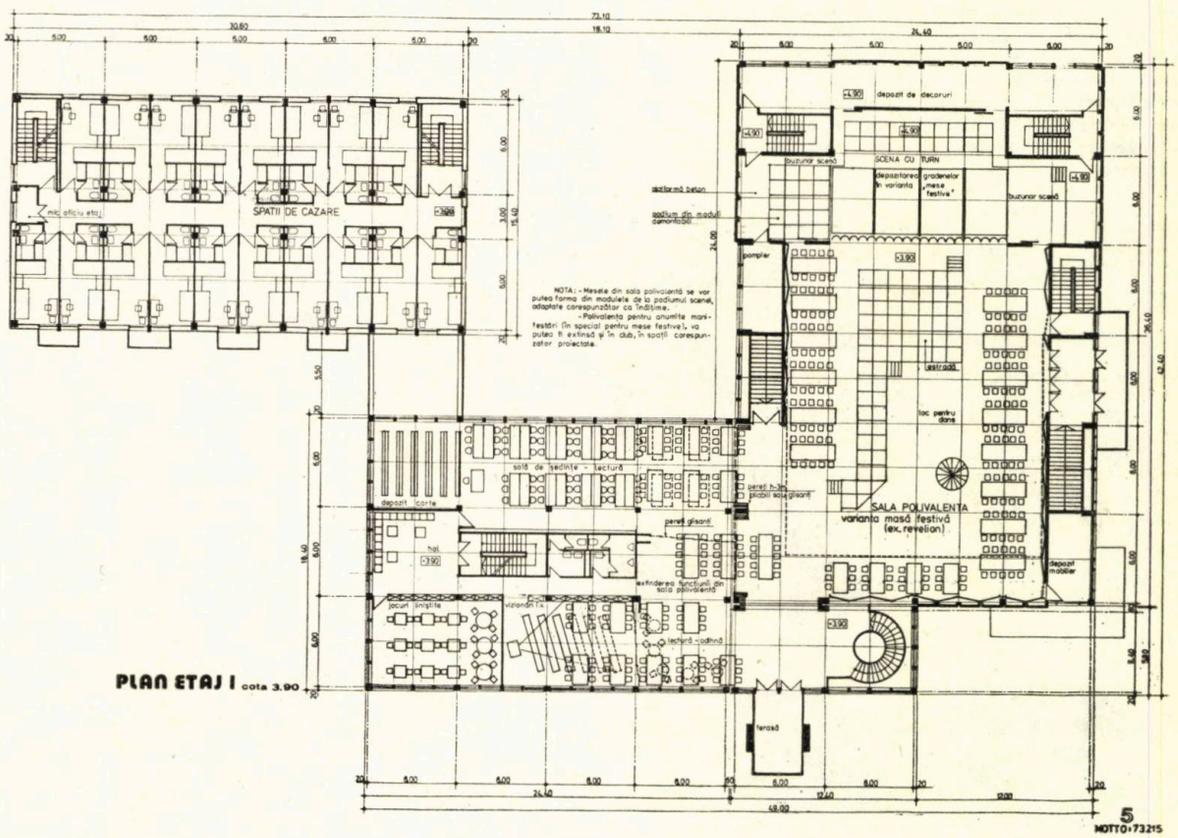

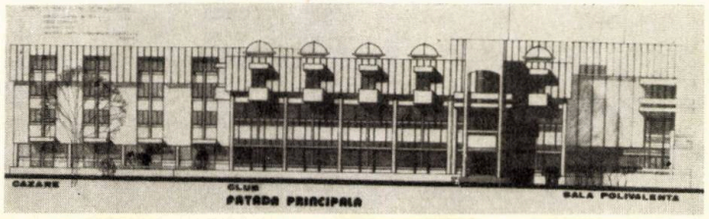

MENȚIUNE

MOTTO: SIMETRIE, PROPORȚII, RITM

AUTORI: arhitect DINU PATRICIU
— născut în 1950 la București
— absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu » promoția 1975
— asistent la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » București
și studenții — arhitecți Radu Axinte, Adrian Bold, Vlad Bortnowschi, Marius Călinescu, Monica Chidean, Claudiu Grigoraș, Nicu Moldovan, Adriana Păun.

Tema concursului își propunea selecționarea unor proiecte ce să poată fi repetate în formula de proiect-tip; nu se poate însă tipiza un loc de contacte social-umane, de desfășurare a unor acte de cultură. Rezolvarea lui depinde de realitatea fizică a țesutului urban în care se integrează, ca și de caracteristicile legate de istorie, tradiție, mod de viață al colectivității care folosește dotarea respectivă.

Casa Tineretului trebuie să devină un semn al orașului, integrat organic sitului, un spațiu creator de contacte, obiceiuri și tradiții.

Pornind de la această premiză, proiectul nu este un răspuns dat temei ci un protest la adresa unei mentalități eronate. Nu credem că se pot repeta astfel de obiecte, indiferent de modul în care ar fi ele rezolvate tehnic sau împărțite în, așa-zise, module funcționale intersanjabile. Nu credem în imaginarea de către arhitecți a unor « mecanouri » care să poată fi asamblate, apoi, de către foruri de neprofesioniști sau în modificări de textură, modenatură sau materiale de fațadă, care să creeze așa-zisul « specific ». Pe de altă parte, exprimarea în lei / m² a unei investiții pentru cultură este lipsită de sens. Eficiența, în acest caz, se măsoară în creșterea calității vieții urbane, Trebuie ținut seama, fără compromis, de necesitățile societății, determinate strict științific de echipe pluridisciplinare, de sociologi, urbaniști, arhitecți... și aceasta pentru fiecare loc în parte. Ideea de la care am pornit studiul a fost aceea de a încerca să creăm un arhetip al spațiului urban pentru cultură, în condițiile orașului de la noi. Dorim să sugerăm cîteva idei, pe care, noi, le considerăm prețioase:

— Extinderea spațiului interior într-un spațiu semi-public cu funcții de contacte sociale și spectacol care să fie și o alveolă a spațiului urban. În funcție de sit, el poate fi conturat ca spațiu în sine, dar trebuie să fie deschis vizual și orientat parțial sau total către mediul natural. Credem că în acest fel, poate fi preluat caracterul tradițional al țesutului urban specific nouă și în același timp se poate da o interpretare trecerii gradate exterior-interior, semn cu adevărat specific arhitecturii noastre populare.

— Îngroparea variabilă (în funcție de caracteristicile geotehnice) a funcțiunii principale duce la o volumetrie mai puțin acuzată și la compactizarea soluției, prin eliberarea aproape completă a parterului. Se realizează astfel, practic, ideea enunțată anterior. Se obține, de asemenea, unul dintre deziderateele arhitecturii raționale energetic.

— Rezolvarea interioară să permită organizarea celor mai diverse tipuri de spectacol, cu număr variabil de spectatori (500—1500).

Locul de spectacol extensibil, în cruce greacă, rezolvat, a dus la soluția simetrică, care, deși părăsită de o bună bucată de vreme, am considerat-o ca cea mai adecvată spațiului de spectacol.

— Sugestiile de ordin tehnic, din punct de vedere al modulării (M = 60 cm) cu trama majoră de 6×6 M, imaginarea unor soluții de închidere proprii folosirii pasive sau active a energiei solare constituie un simplu exercițiu, ele neputînd fi determinate decît de posibilitățile reale ale constructorului real, la un moment dat.

Considerăm că Uniunea arhitecților ar trebui să participe direct la organizarea tuturor concursurilor de arhitectură, impunîndu-și chiar prezența legală și credem că U. A. are datoria să încerce să acrediteze ideea generalizării concursurilor, cel puțin pentru o parte a investițiilor. Un concurs la care se cer propuneri la nivel de notă de comandă pentru o investiție de 20 de milioane costă, cel mult, o treime din costul unei note de comandă! Așadar?

Arh. Dinu Patriciu

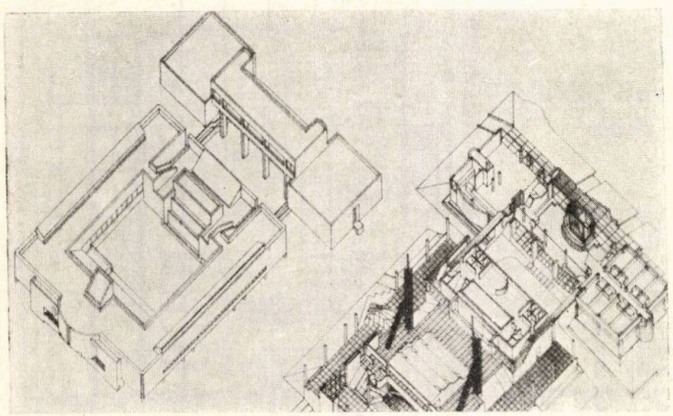

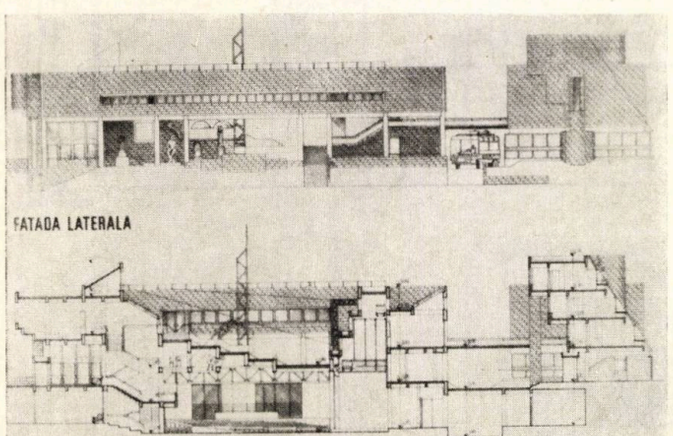

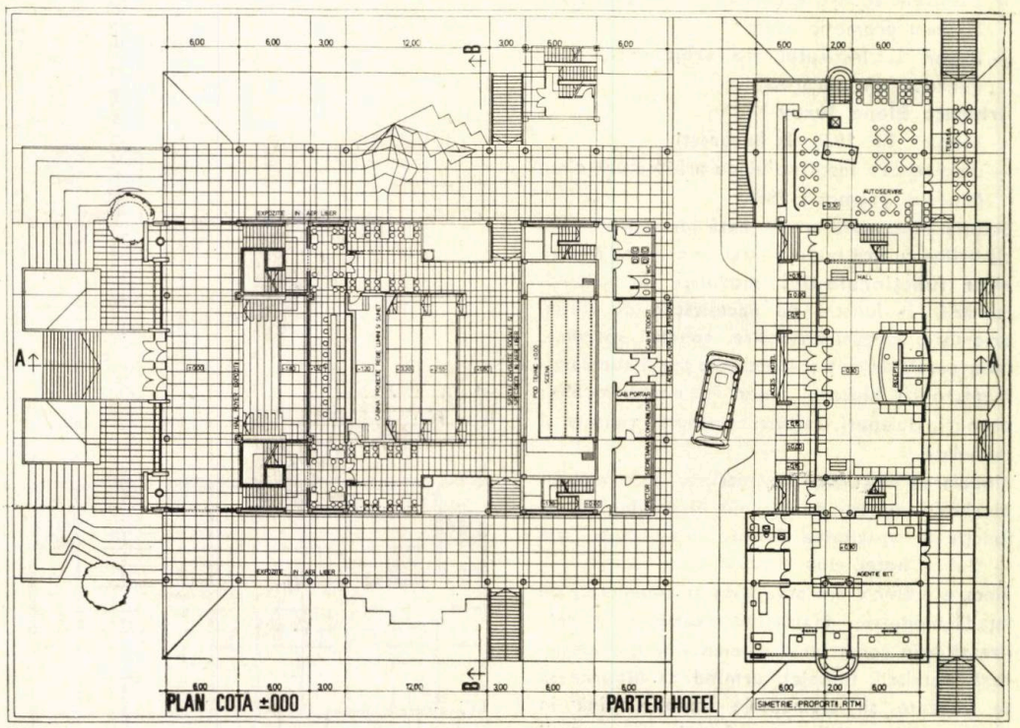

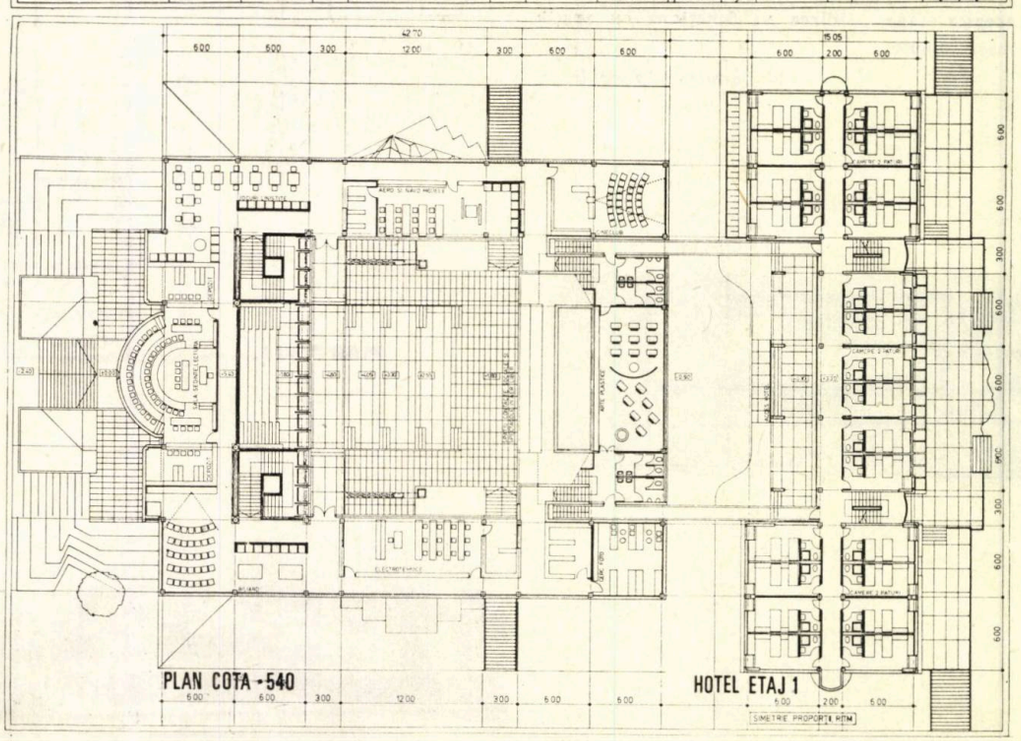

MENȚIUNE

MOTTO: VECHEA CLĂDIRE

AUTOR: arhitect DORIN ȘTEFAN

— născut în anul 1950 la Zărnești (Brașov)
— absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu », promoția 1975
— asistent la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » din București

Colaboratori: arh. Dana Ștefan, arh. Mihnea Dorobanțu, arh. Andrei Molnar, c. arh. Ștefan Rapițeanu, stud. — arh. Mircea Corcodel, Ștefan Mîntulescu, Laurențiu Samoilă.

Abordînd programele de arhitectură prin conceptul structurilor arhetipale, încercam, de mai multă vreme, situarea la limita solvabilului a crizei de competență a traducătorului (vezi: arhitectului).

Am pornit de la conceperea arhitecturii ca MEDIU de viață (definit ca unitatea de bază spațială, fizic și istoric determinată) și SCENĂ a manifestărilor umane în complexitatea lor fenomenologică (definită ca traducere a preferințelor și deciziilor umane în permanentă schimbare).

Posibilitatea de a acționa asupra conceptului de MEDIU este limitată la aspecte marginale, conotative, operațional-semantice sau simbolic-iconografice. În schimb, la nivelul conceptului de SCENĂ se formulează răspunsul la schimbările culturale și instituționale din viața omului.

Pentru a rezolva, la nivel individual, o problemă a colectivității, ne-am propus să surprindem, în modul de viață particular și variabil — absolutul și permanentul — fixînd necesarul fizic și spiritual prin suprimarea limitelor aleatorii. Prin crearea unei dispoziții atemporale, CONCEPTUL DE SCENĂ, de structură socio-temporară va fi conținut în CONCEPTUL DE MEDIU, de structura fizică, spațio-temporală. Pentru a controla această lege a dublei sarcini instinctuale (de a transpune în realitate necesarul din noi, de a supune necesității, realul din afara noastră) vom abstractiza, după Schiller, operînd cu:

— Unitatea de măsură (U_m) prin care alegem din infinitatea de posibilități pe aceea, unică a realității momentului. Posibilitatea infinită a tuturor modificărilor este limitată la un singur mod de existență. În acest context, vom introduce noțiunea de ARHETIP, ca decantare a structurilor arhitecturale, în timp și spațiu, prin care vom conferi pentru CONCEPTUL DE MEDIU, coordonata atemporală. Operînd cu elemente constituante ale gîndirii spațiale, romano-bizantine, încercam să dăm stabilitate expresiei formal-perceptive și schematic-integratoare. Structura arhetipală are caracter de universalitate, prin suprimarea elementului aleator, cînd momentul s-a împlinit în timp.

— Unitatea de idei (U_i) prin extinderea timpului la întreaga sa suită, deci egal cu a suprima timpul și schimbarea, determinările omului căpătînd caracter de universalitate. În acest mod, determinanții individuali devin determinanți ai colectivității; omul nu mai este în timp, ci timpul în succesiunea sa este conținut în determinările sale.

În final, elementele extrase din analiza determinanților și sintetizate la nivelul conceptului de SCENĂ au reactivat și îmbogățit structura arhetipală, la momentul « t_0 » al proiectării. Am denumit această fază a procesului de proiectare « înnobilare » (prin analogie conceptuală cu procedeul din metalurgie),

sau: O.A. = /U_m, U_i/;

procesul proiectării la momentul t_0:

$U_i(\beta,\Delta,t) \xi\ U_m(\alpha,x,y,z,t)$

$t \to \infty \qquad t \to 0$)

unde: O.A. — obiectul arhitectural, β — natura socio-culturală, Δ = determinanți contextuali, σ = suport arhetipal, x, y, z = coordonate spațiale, t = timpul.

Arh. Dorin Ștefan

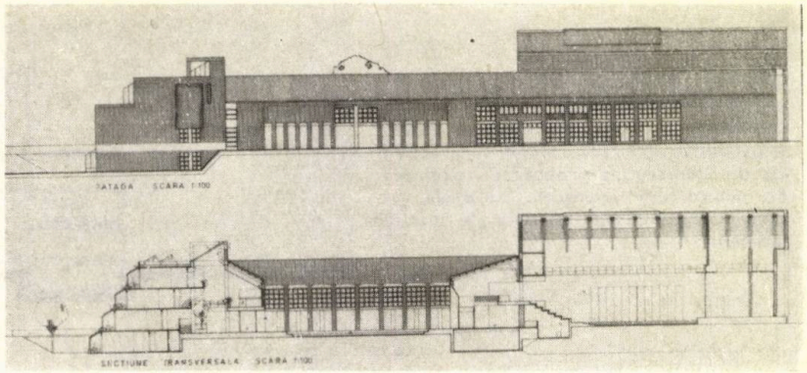

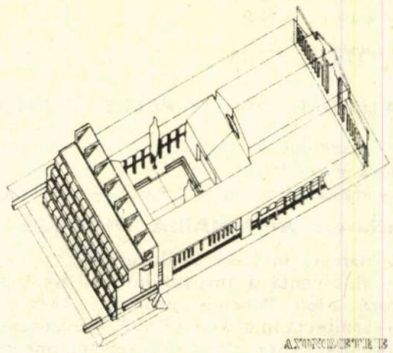

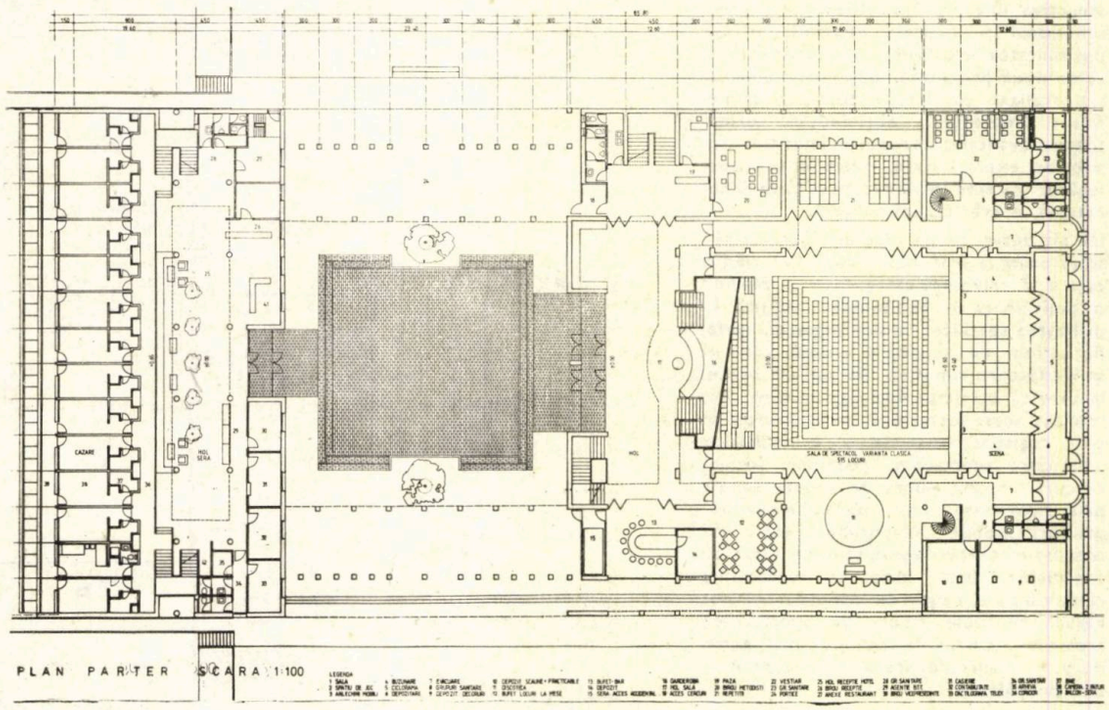

PLAN PARTER SCARA 1:100

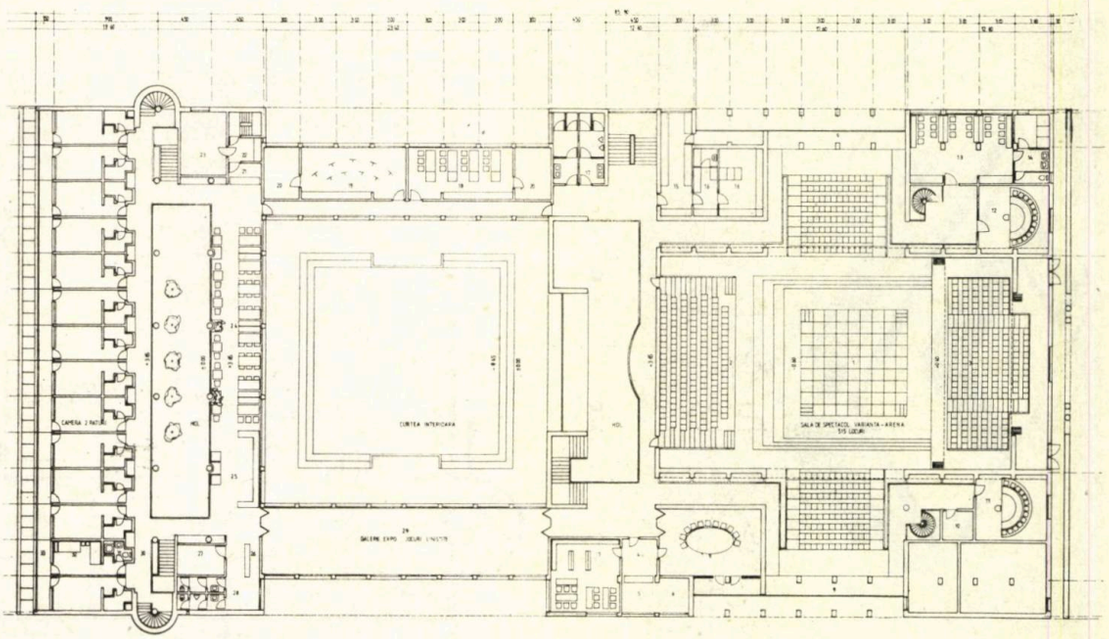

PLAN ETAJ 1 SCARA 1:100

MENȚIUNE

MOTTO: CAMP

AUTORI: arhitect PETRE CURTA

— absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu »
— arhitect în cadrul I.P.C.T.— București

arhitect ANA-MARIA NICOLAE

— născută în 1954, la București
— absolventă a Institutului de arhitectură « Ion Mincu », promoția 1979
— arhitectă în cadrul I.P.C.T.— București

Intenția noastră a fost să rezolvăm, optim, dificila problemă impusă de temă și anume: comasarea a două clădiri cu programe și posibilități de realizare constructivă, diferite. Am relizat, acest lucru, funcțional și spațial, păstrînd, totuși, posibilitatea existenței independente a celor două programe. Cuplarea clădirilor s-a realizat pe latura turnului scenei Casei Tineretului, obținîndu-se următoarele avantaje: eliminarea fațadelor lipsite de expresivitate, posibilitatea unei legături directe între cazare și Casa Tineretului, o arhitectură unitară.

Un alt deziderat pe care am încercat să-l soluționăm a fost realizarea unei clădiri care « să privească către viitor », oferind o polivalență și flexibilitate maximă în utilizarea spațiilor. Se pot organiza, astfel fie acțiuni de amploare redusă, care să se desfășoare simultan, fie acțiuni ample, la care să participe întreaga clădire. Am realizat acest lucru prin structurarea pe trei registre verticale a principalelor activități: spectacole, reuniuni, jocuri, cercuri, iar din punct de vedere tehnic prin prevederea unor pereți amovibili, panouri mobile, practicabile etc. Am acordat o atenție deosebită dotării sălii de spectacole, astfel încît, cu mecanisme relativ simple și ușor de manevrat, se pot realiza multiple tipuri de spectacole; aceasta a condus la volumul mai puțin obișnuit al turnului scenei și la volumetria sălii polivalente.

Modulul unic, atît pentru club, cît și pentru zona de cazare (3 m) permite folosirea unui număr redus de tipuri de prefabricate din producția de serie.
Captatorii solari dispuși pe turnul scenei și panourile de fațadă uzinate solar-active fac din construcția propusă un exemplu de arhitectură energetic rațională, la nivelul posibilităților maxime ale acestui moment.

Arh. Petre Curta
Arh. Ana-Maria Nicolae

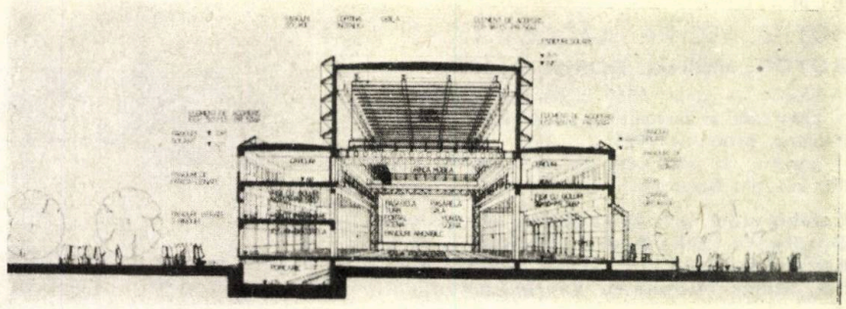

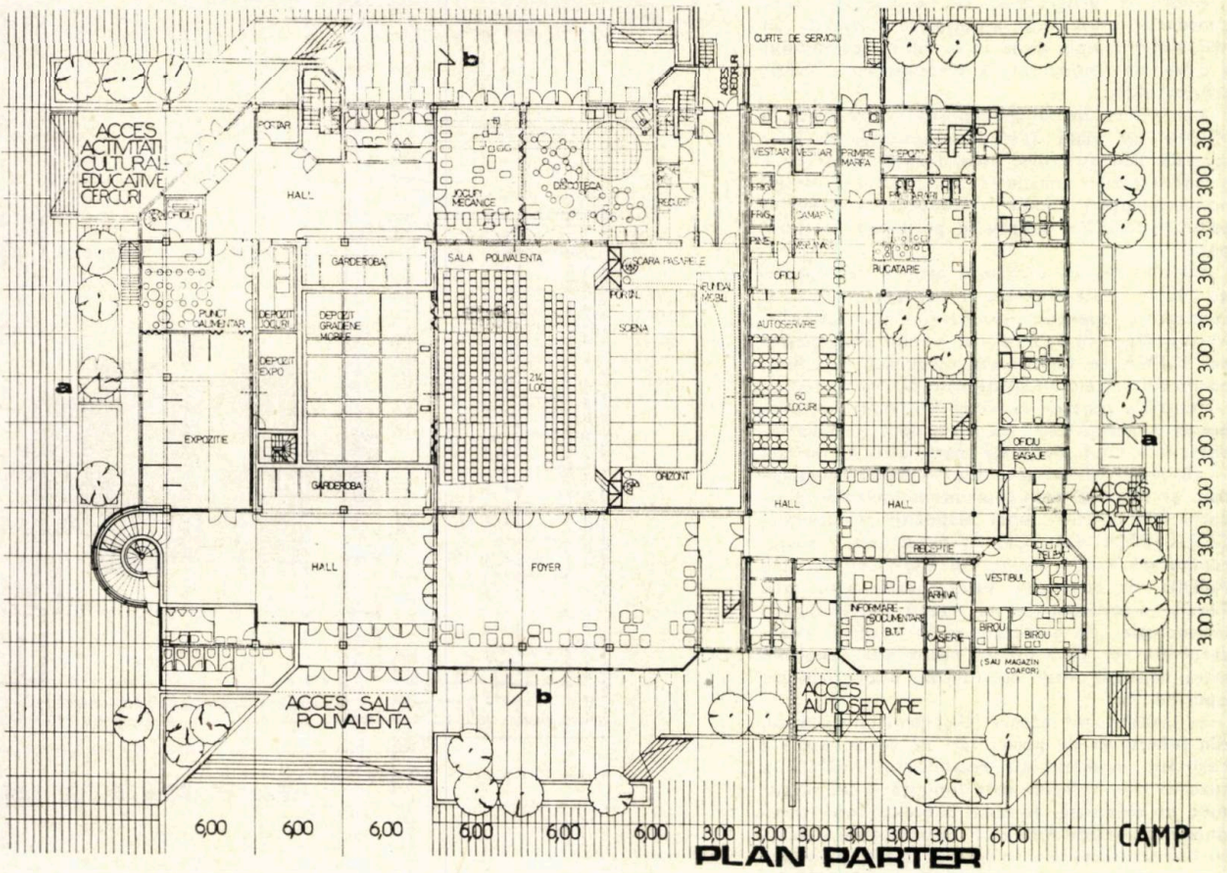

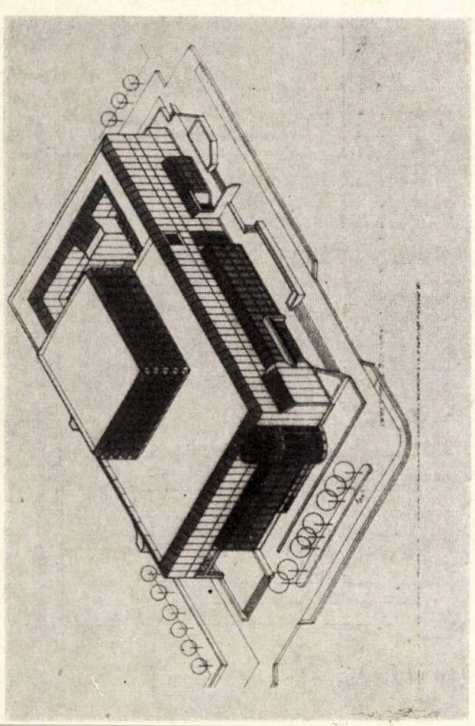

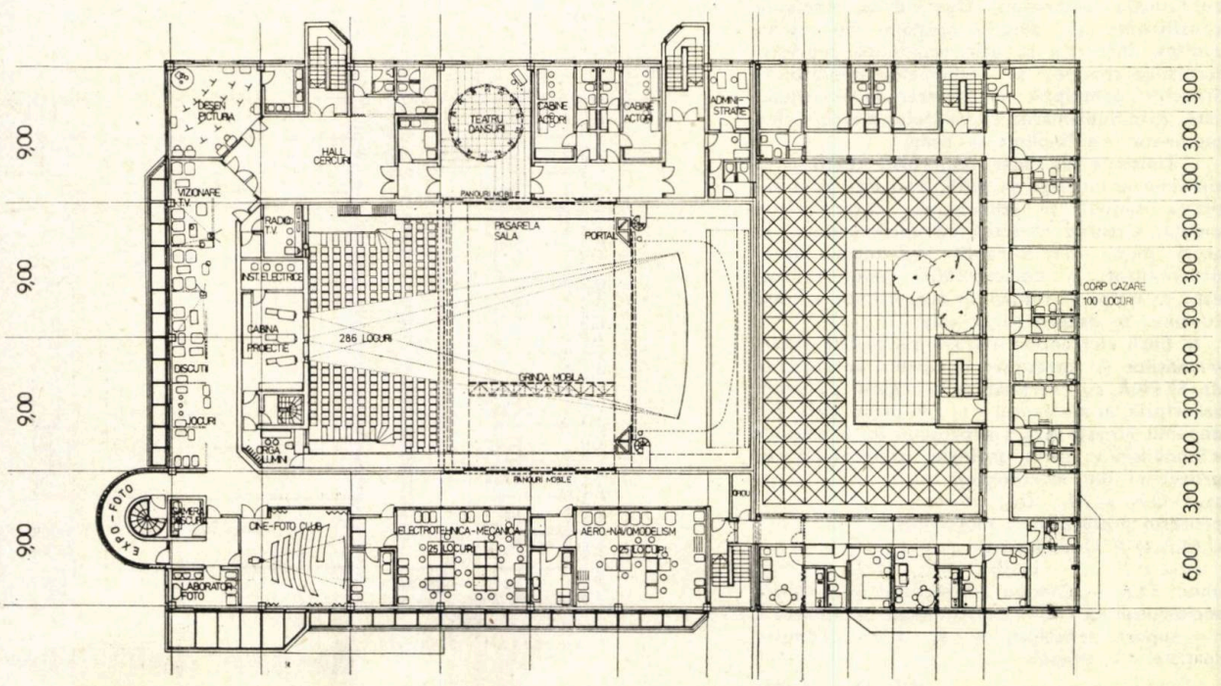

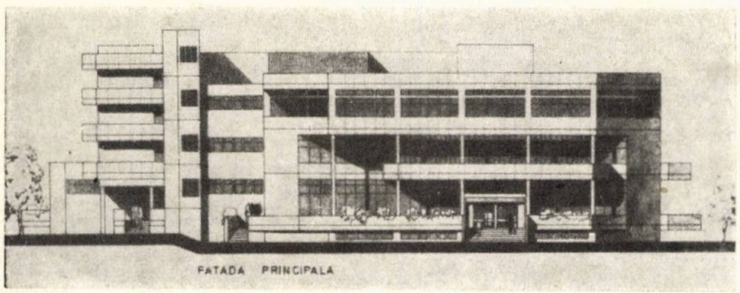

FAȚADA PRINCIPALĂ

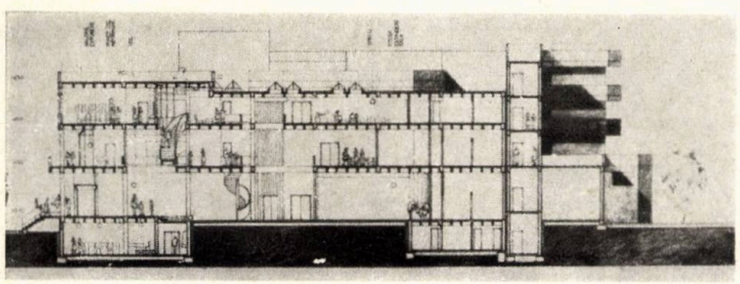

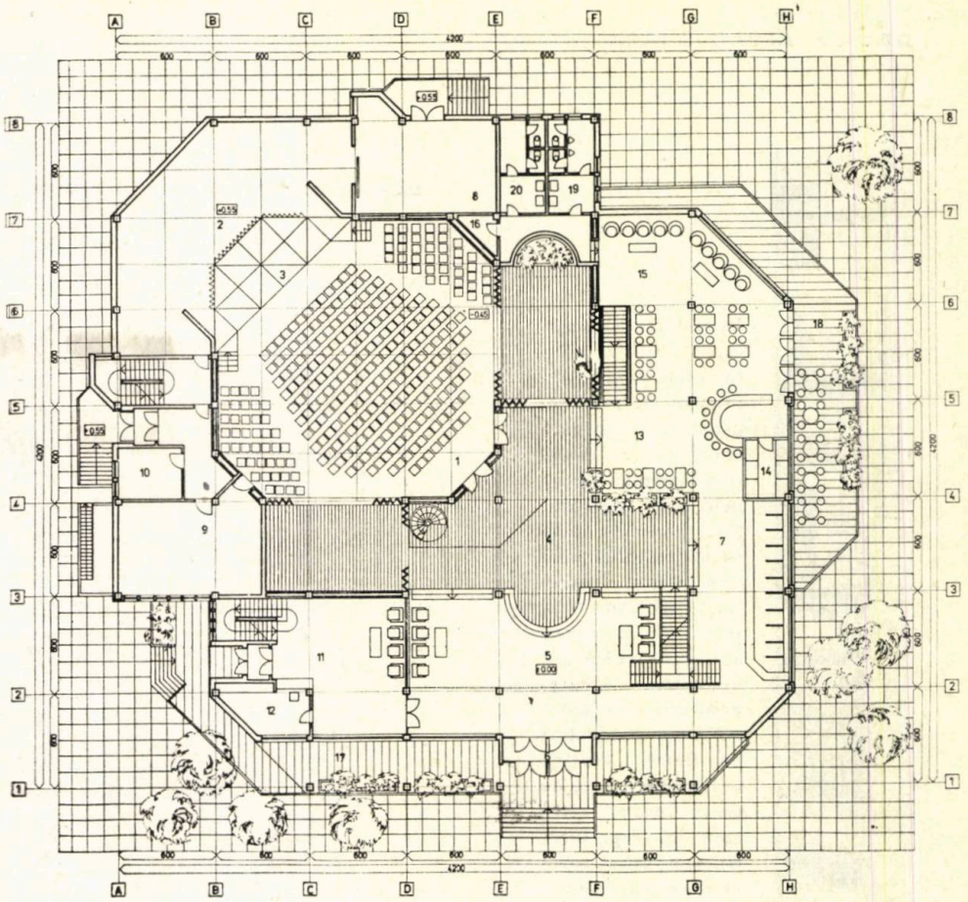

MENȚIUNE

MOTTO: MUGUR ALB și ROZ și PUR

AUTORI: arhitect VIRGIL FLOREA

— născut în 1952, la Ilieni, Covasna.
— absolvent al Institutului de arhitectură « Ion Mincu », promoția 1980
— arhitect în cadrul C. P. J. Covasna

arhitect STELA FLOREA

— născută în 1955, la Diofix, Bihor
— absolventă a Institutului de arhitectură « Ion Mincu », promoția 1980
— arhitectă în cadrul C. P. J. Covasna

Colaboratori: arh. Vilmos Kosztandi, c. arh. Ioan Turbatu, tehn. arh. Imre Kucza

Proiectul propune un model funcțional, conceput ca sistem de relații spațiale între funcțiunile specifice programului.
Edificiul este conceput pentru a putea suporta dezvotări extensive și intensive în spațiu și timp, în funcție de amplasament și comandă socială.
Nivelurile constructive se definesc ca niveluri funcționale: tehnic, public-social, artistic, informațional, asigurînd segregarea activităților dar și posibila lor interferență.
Zona publică, de primire și contacte sociale, cuprinde sala de spectacole cu caracter polivalent și devine un unic spațiu, generos, cu multiple posibilități de folosință.
Restul spațiilor, gîndite ca prelungiri ale funcțiunii majore, oferă cadrul necesar manifestărilor cultural-artistice, educative, informației și inițierii profesionale

Arh. Virgil Florea.

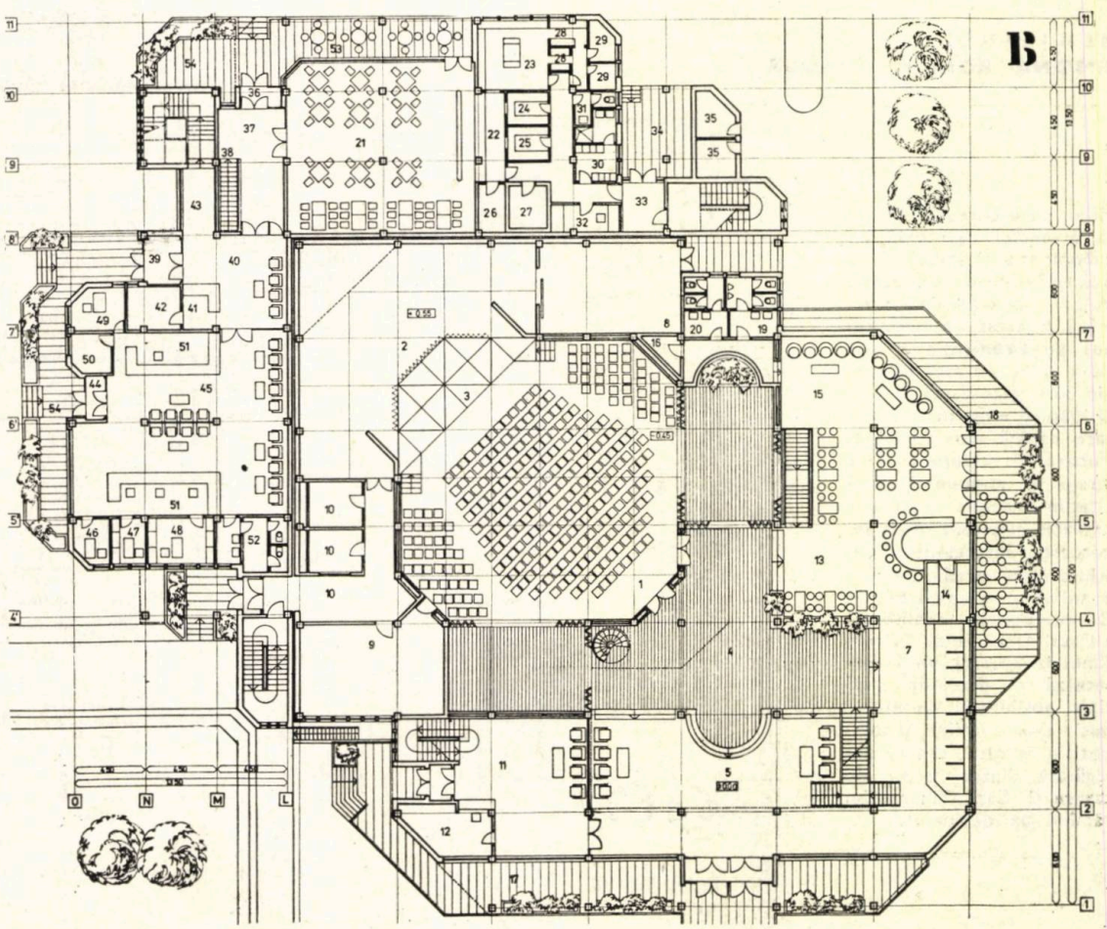

MENȚIUNE

DANKU ARPAD CSABA

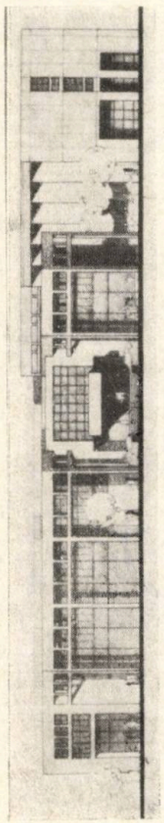

Mi se pare remarcabilă calitatea arhitecturală a spațiului interior pe care reușește să-l realizeze acest proiect. Terasele, treptele, gradenele, prelungind spațiile interioare către curte amplifică spațiile Casei Tineretului sporind interesul și varietatea activităților ce se pot desfășura. Întreaga preocupare a autorului s-a concentrat pe fluența spațială a funcțiilor cerute de acest forum către care converg, funcțional și spațial, toate celelalte activități.

I.M.

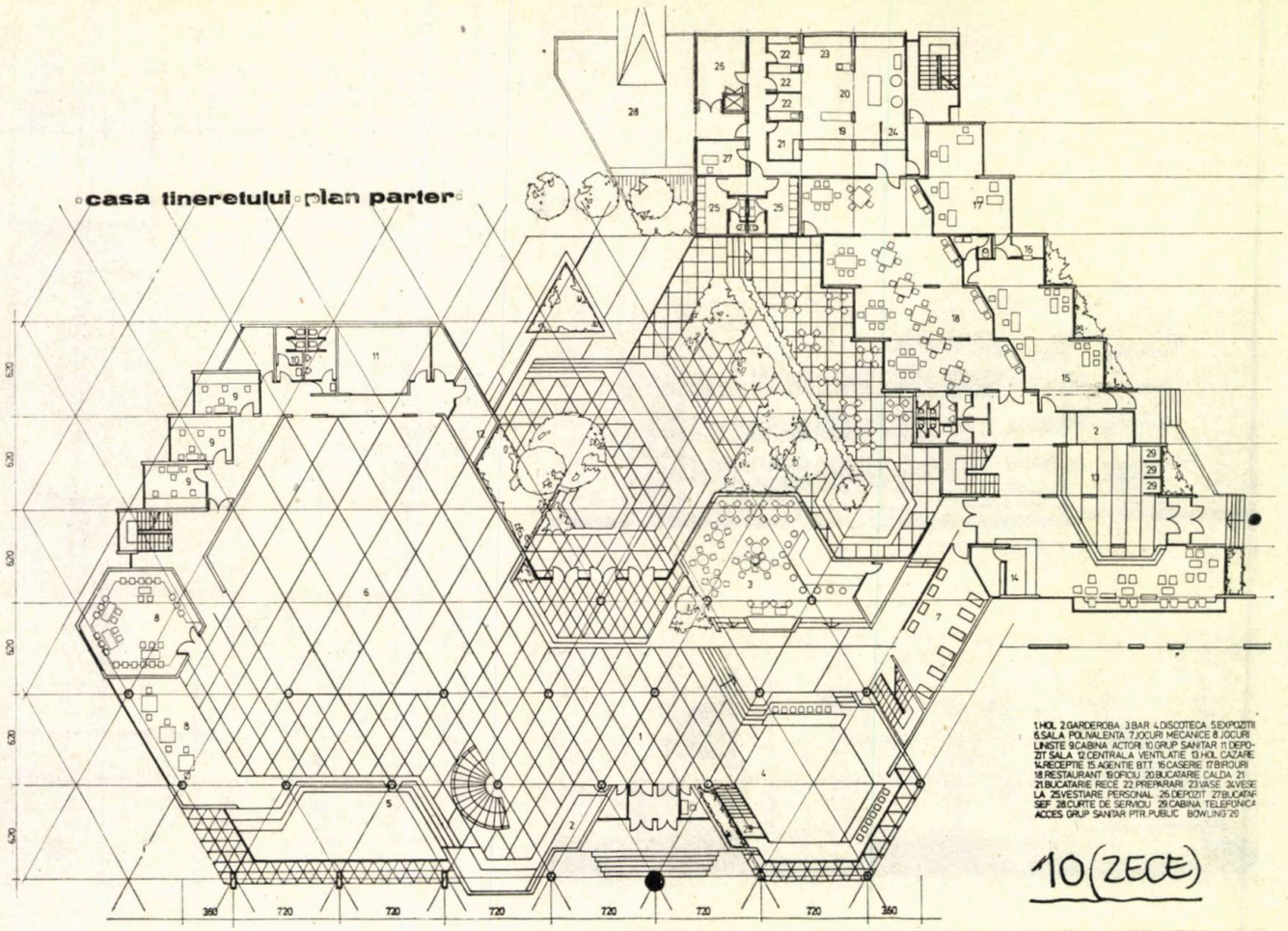

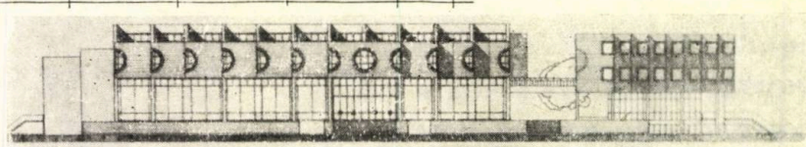

MENȚIUNE

SIMONA RODICA BORUGA

Mi se pare o reușită faptul că proiectul realizează un « moment » al străzii și nu o simplă clădire interesantă. Volumetria « banală » semnifică, în acest caz, accentul pus pe **evenimentul** posibil, și nu pe **cadrul** menit să-l găzduiască.

O clădire « de fiecare zi » care capătă consistență și valoare în măsura în care atrage și stimulează activitățile multiple ce se pot petrece, în aceste spații generoase, interesante, deschise către strada, pe care o animă și o absoarbe.

O compoziție echilibrată a Casei Tineretului, în care simetria acuzată nu încorsetează ci deschide multiple posibilități de distribuție a activităților, o compoziție în care, din păcate legătura dintre corpul de cazare și Casa Tineretului rămîne un deziderat.

I.M.

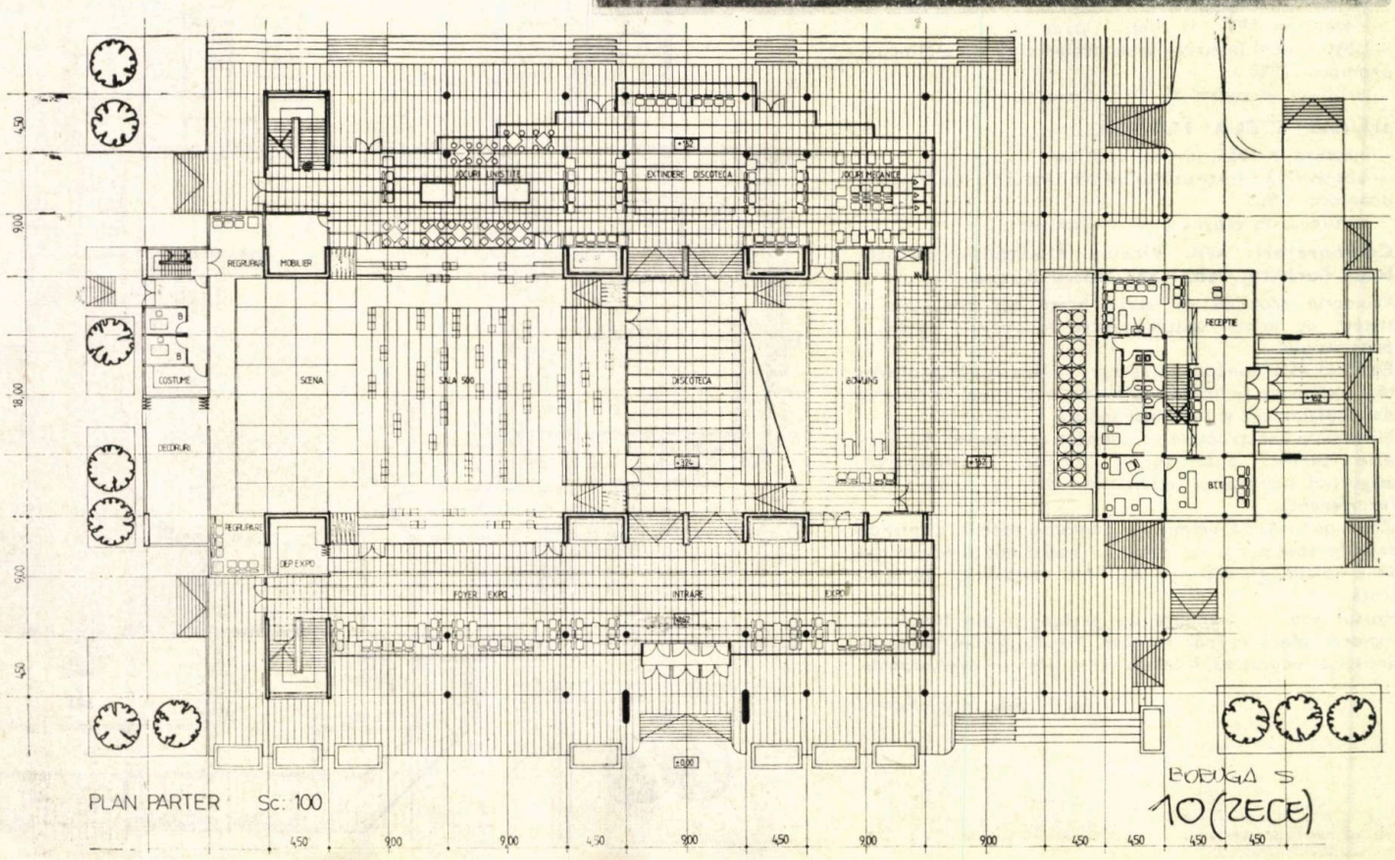

MENȚIUNE

RADU DRĂGAN

Să redescoperim Casa-Cutie
Să ne întoarcem la Volumul Zero, spunea Louis Kahn
Sau chiar la zero fără unu.
Să refuzăm ambiguitatea — contigentul — asimetria.
Cosmosul este armonie și
în armonie rezidă ordinea și în simplicitate.
Să ne întoarcem la Stonehenge
Să ne întoarcem la Piramide — la noi înșine.
Cu compasul și rigla geometriei
putem pătrunde pînă în inima transcendentului.
Turnurile neterminate marchează intrarea
— nici o clădire nu e terminată într-adevăr
munca meșterului reîncepe.
Lumina este creatoare — în lumină
marele hol-foaier devine un forum
— loc al contactului social.
Amfiteatrul în aer liber încheie șirul de spații
Casa-Cutie este un lanț de amfiteatre.

Stud.-arh. Radu Drăgan

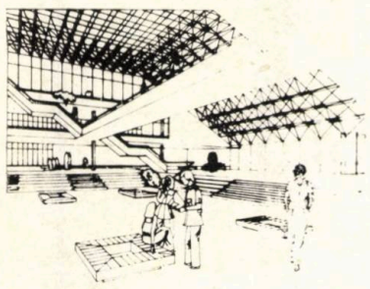

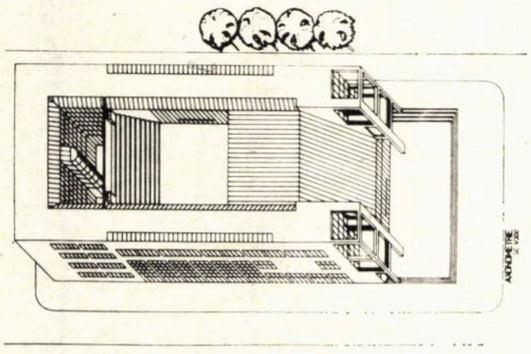

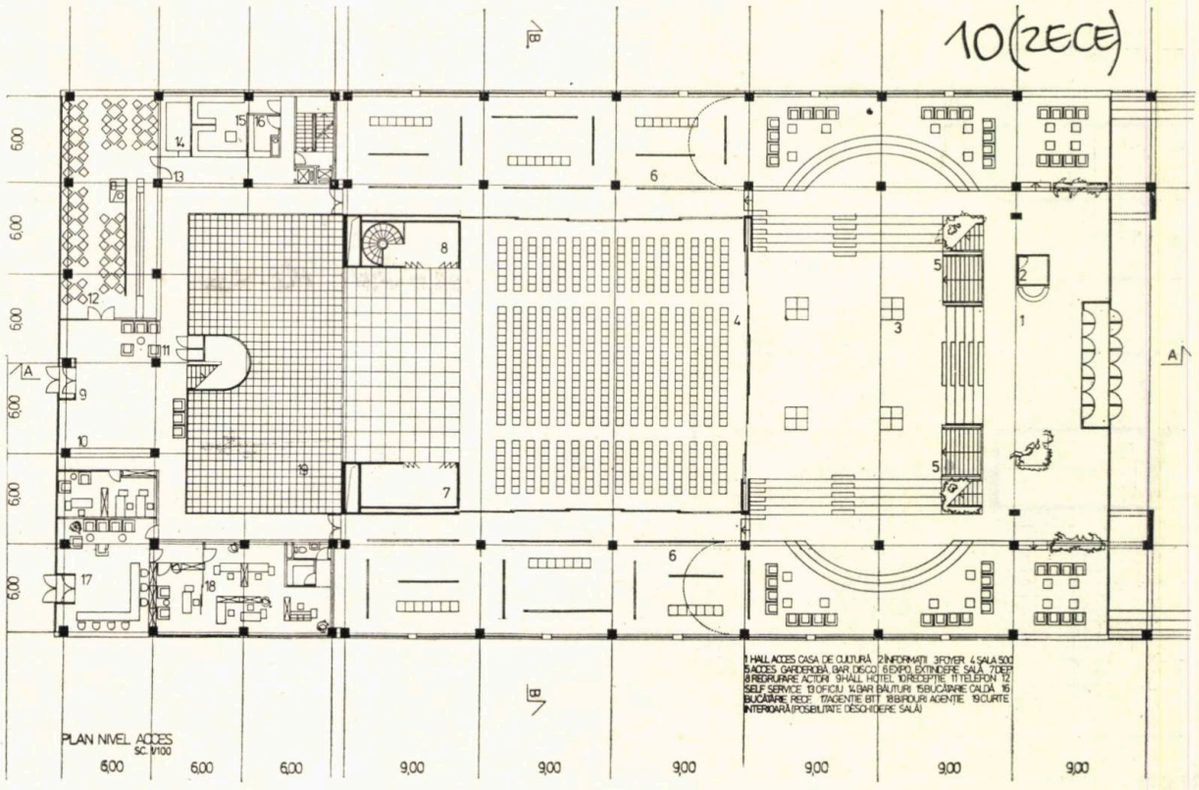

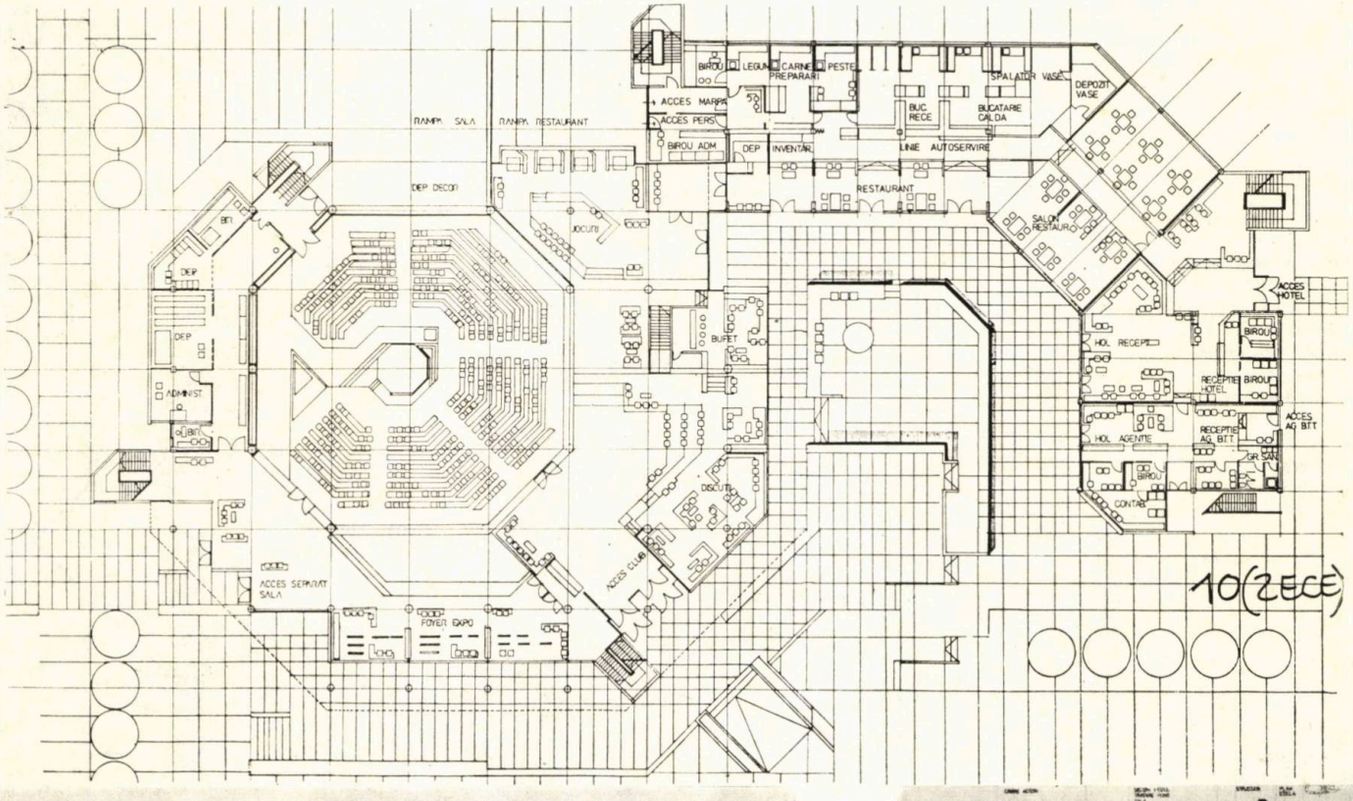

MENȚIUNE

GEORGE DUMITRESCU

Dacă aș fi putut să realizez o Casă a Tineretului din zidărie portantă, aș fi făcut-o!
M-am rezumat doar la a imprima clădirii un aer domestic, de « casă », de « casă-han ». . . care să nu uimească prin performanțe tehnice deosebite, ci prin atmosfera calmă și destinsă. Am vrut ca acest ansamblu să fie o alveolă a străzii, puțin mai liniștită, mai calmă, care se înscrie firesc în viața orașului, care să te atragă și să te rețină.

Stud.-arh. George Dumitrescu

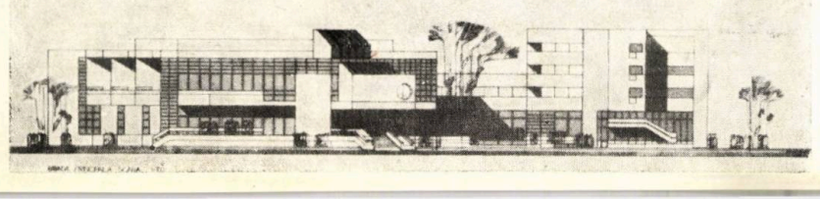

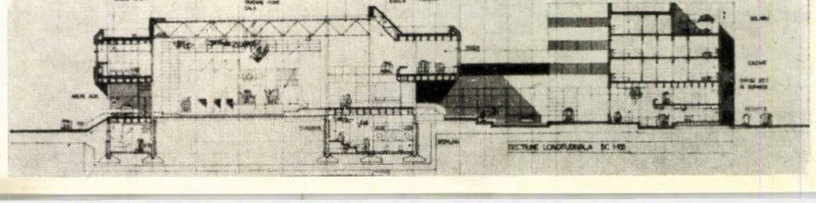

MENȚIUNE

RAȚĂ CRIȘU OCTAVIAN

Activitatea Casei Tineretului nu poate fi limitată între cei patru pereți ai sălii de spectacole, pare să spună acest proiect care realizează un amplu spațiu total, generos în care comunică vizual și funcțional multiple activități. Punctul de interes al acestui spațiu este zona care, uneori, poate fi delimitată ca sală polivalentă. Spațiile Casei Tineretului se deschid pe trei laturi către stradă, către spațiul public, animîndu-l și invitîndu-l să participe la viața și activitățile sale.

I.M.

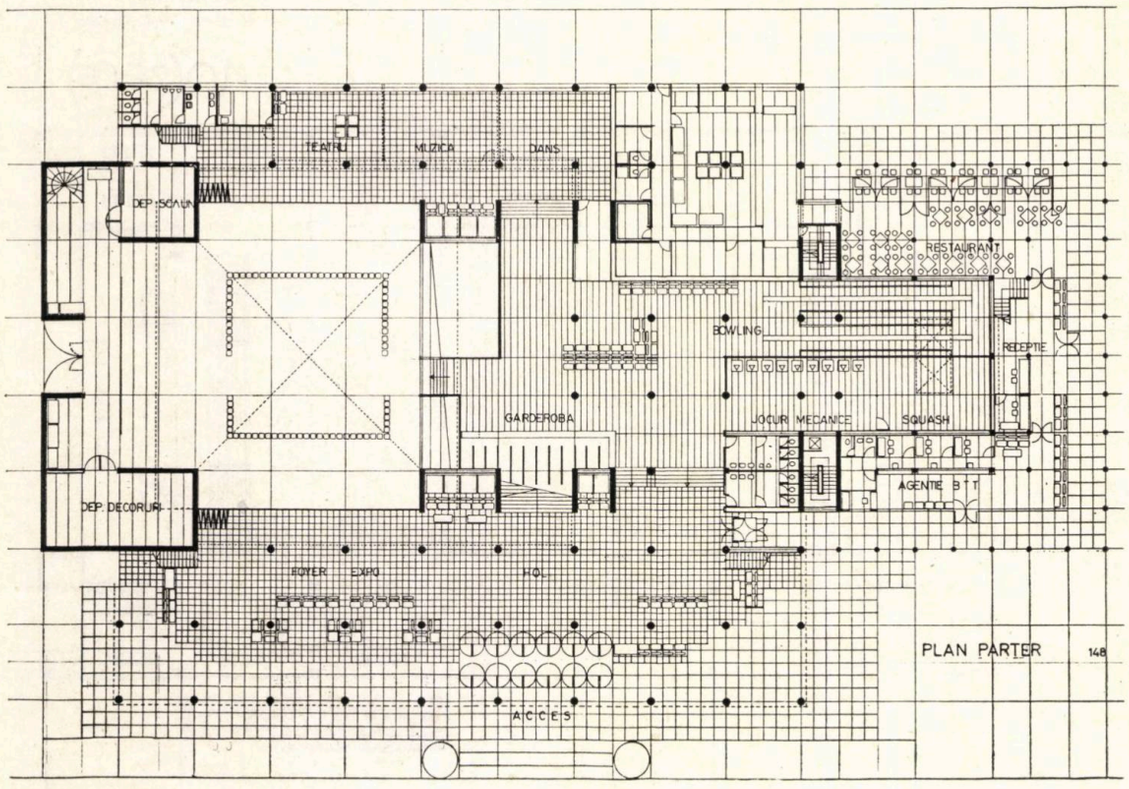

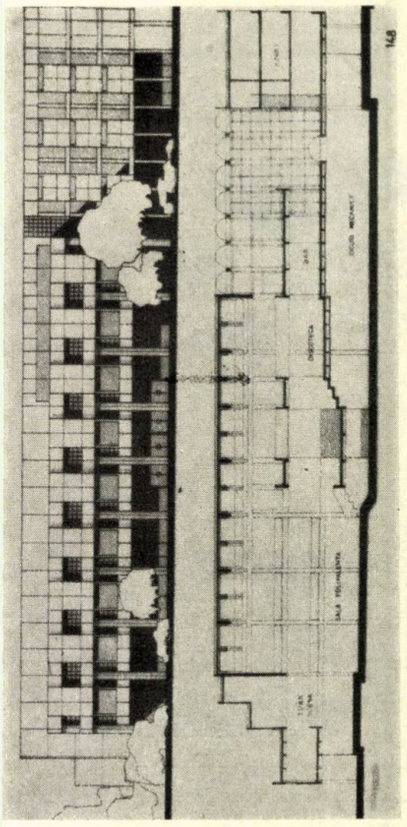

MENȚIUNE

ANA-MARIA HARITON

Casa Tineretului trebuie să fie un loc de stabilire a contactelor sociale, ce cu greu se pot închega în multe din noile cartiere și orașe, în general lipsite de dotări de acest gen. Nu există « oraș obișnuit », oraș-tip. Locuitorii oricărei localități și-ar dori o Casă a Tineretului care să corespundă așteptărilor lor și să le reflecte personalitatea. Nimeni nu are nevoie de un proiect universal valabil, făcut pentru « oameni medii ». Am înțeles deci tipizarea cerută de temă ca pe un element ce impune ordine și claritate în gîndirea proiectantului. Nu cred că este vorba de o dotare excepțională ci de una « de zi cu zi », deși edilii multor orașe au o preferință vădită pentru arhitectura impunătoare. Eu am evitat-o! Ce păcat că, în multe din casele de cultură de la noi, se intră încă pe ușa din spate! Am considerat că zonele ce trebuie să capete o pondere deosebită sînt clubul și discoteca, în jurul cărora am dezvoltat întreaga compoziție. Sala de spectacol și foaierul reprezintă și ele puncte importante ale programului. Folosirea lor, ocazională, nu trebuie să facă din foaier un spațiu mort, de acea l-am gîndit în strînsă legătură cu restul funcțiunilor.

Necunoașterea unui sit anume m-a obligat la orientarea și deschiderea spațiilor către o zonă interioară și o plastică neutră, reținută.

Stud.-arh. Ana-Maria Hariton

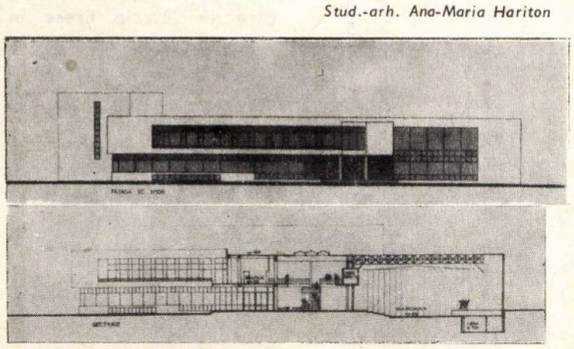

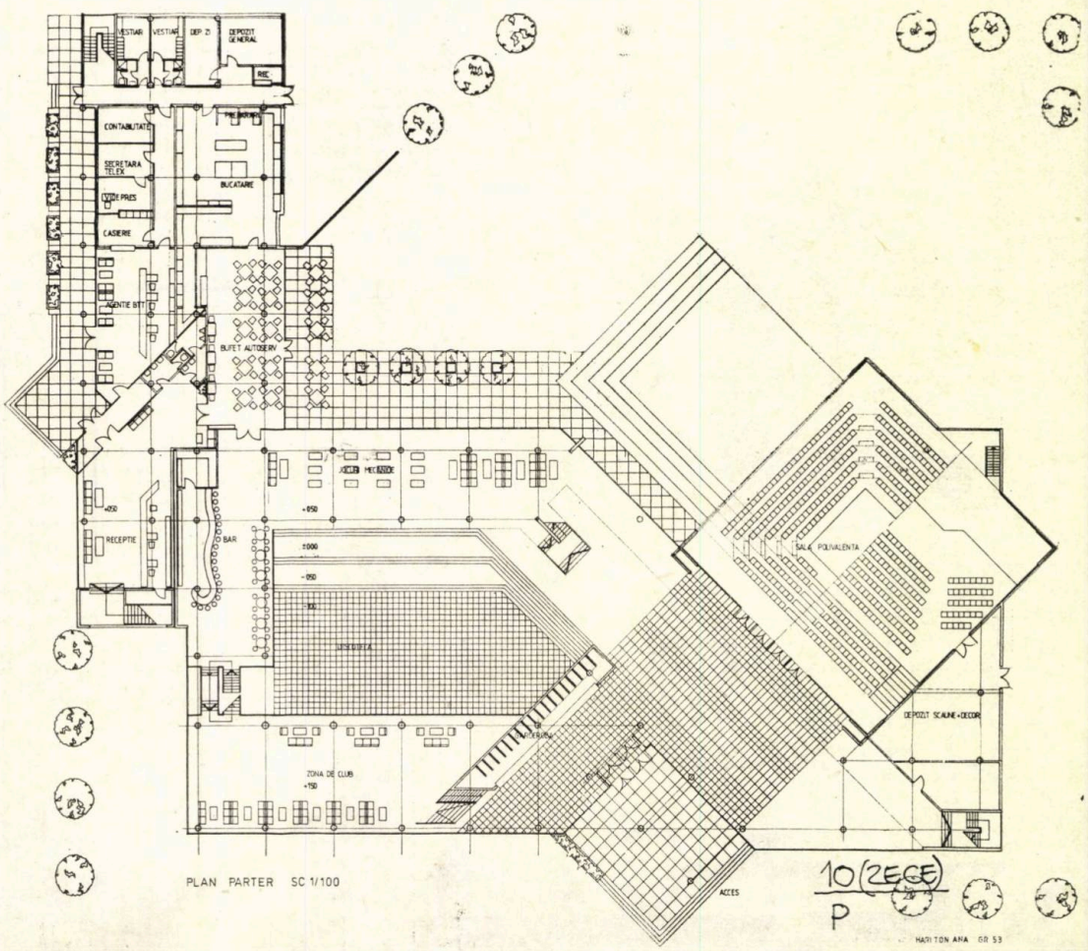

MENȚIUNE
NOWOTNY EDUARD

Proiectul încearcă să propună o « incintă » a tineretului grupînd în jurul unei curți interioare funcțiunile publice ale corpului de cazare și foaierul sălii de spectacole. Activitățile culturale ce se desfășoară aici au posibilitatea să-și extindă amploarea prin deschiderea totală pe una dintre laturi a sălii polivalente.

I.M.

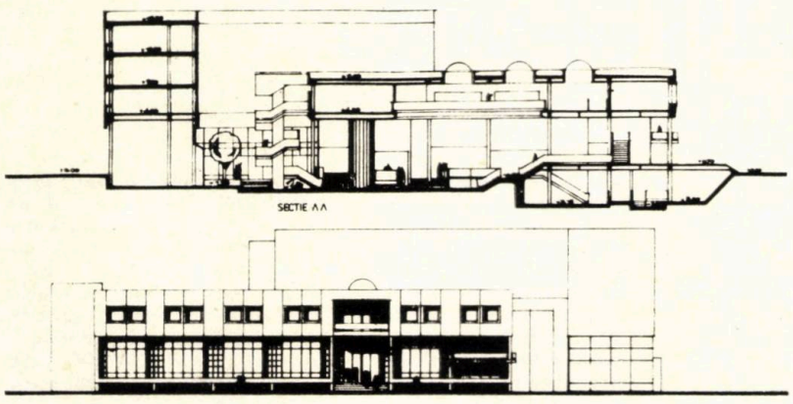

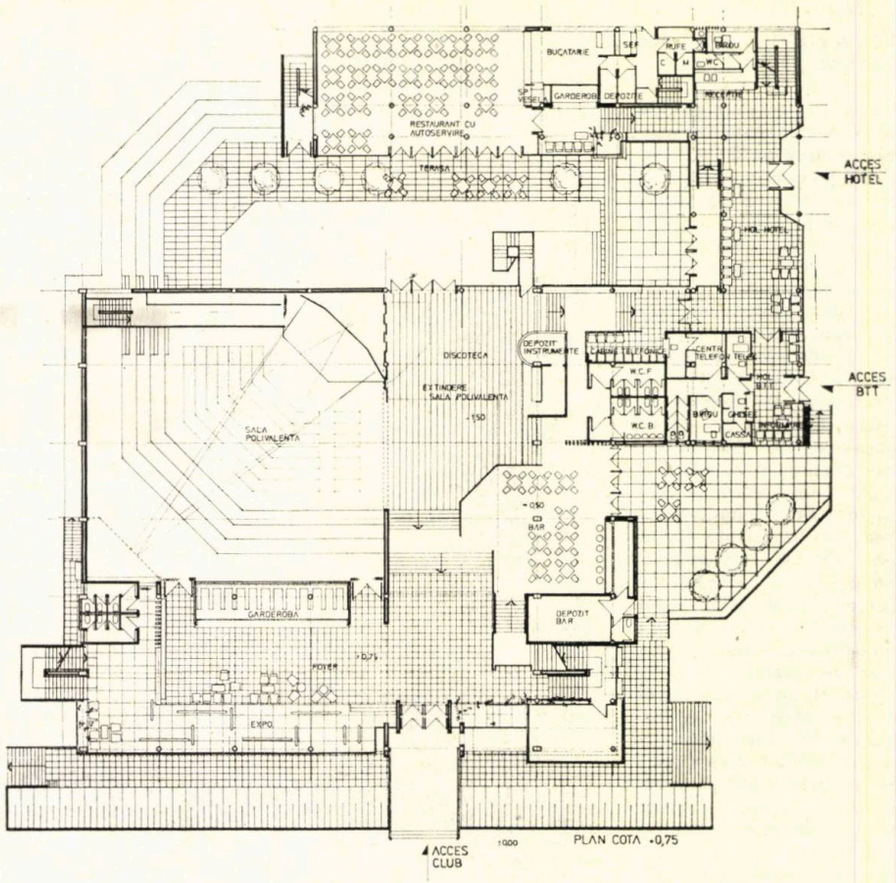

MENȚIUNE
LIGIA ZOTA-VEREȘ

Am urmărit o maximă flexibilitate a ansamblului, ținînd cont de accentul deosebit pe care l-a pus tema pe modulare-industrializare-prefabricare. Am realizat trei subansambluri funcționale: sală polivalentă pentru 500 de spectatori și club, cercuri artistice și tehnico-aplicative, hotel cu alimentație publică și agenții BTT. Aceste module funcționale pot fi cuplate prin intermediul unor articulații, în cîteva variante. În soluția propusă, sala polivalentă are posibilitatea de extindere unidirecțională, folosind spațiile foaierului. Zonele de club și discoteca polarizează activitatea întregului ansamblu în jurul unui amfiteatru în aer liber, închis pe trei laturi de sala polivalentă, cercuri și cazare.

Stud. arh. Ligia Zota-Vereș

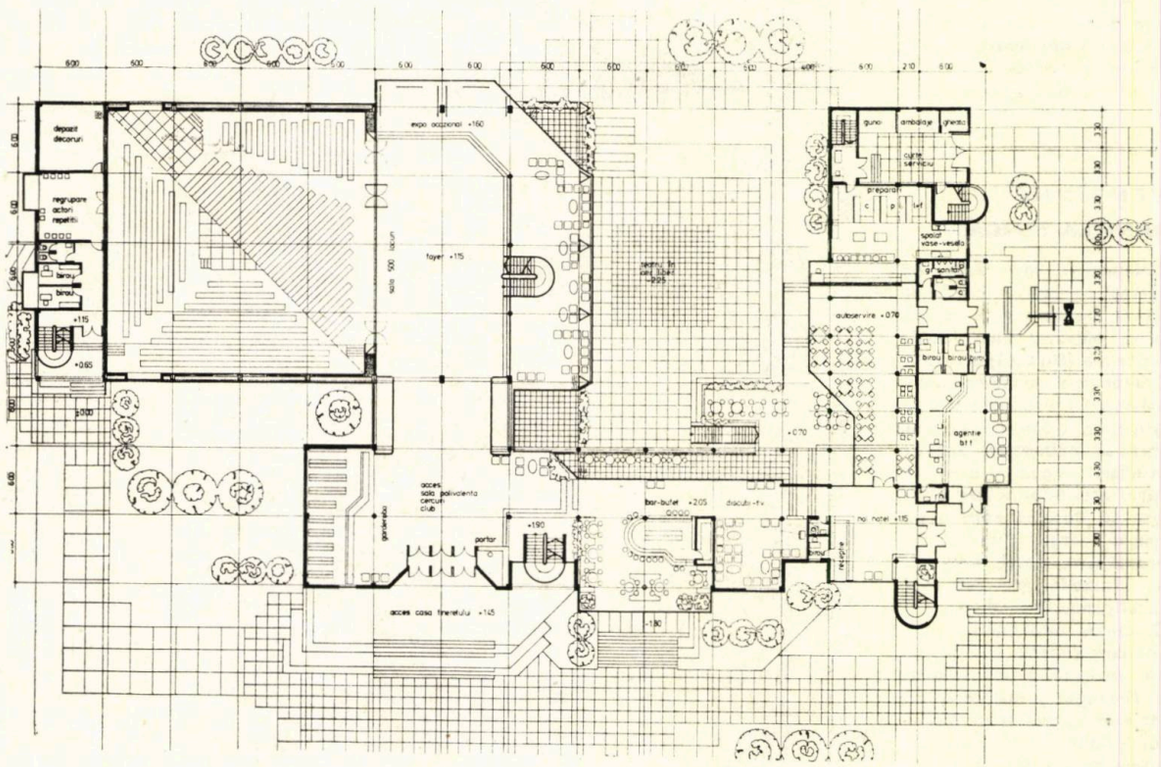

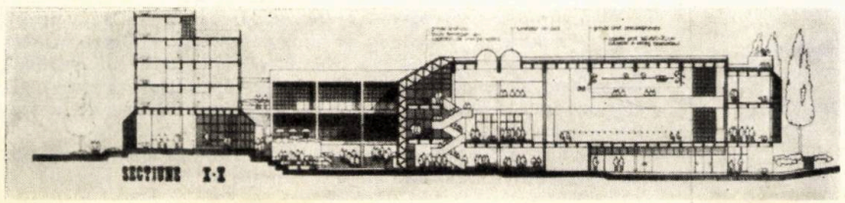

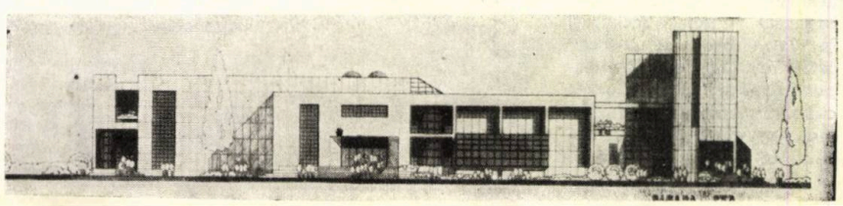

MENȚIUNE

OCTAVIAN OVIDIU GRECU

Am optat pentru o soluție compactă, adunată, în care **sala polivalentă** să constituie piesa dominantă, polarizînd în jurul ei toate celelalte activități, ale Casei Tineretului, dar permițîndu-le și o relativă autonomie. Compoziția se dezvoltă de-a lungul unei axe de (cvasi) simetrie: la parter se află sălile de expoziție și foaierele sălii de spectacole; la demisol se găsesc discoteca și jocurile mecanice, cu ieșiri către cele două curți engleze: la etajul 1 sînt cercurile aplicative. Am renunțat la ideea de polivalență totală, din rațiuni economice, din cauză de « realism ». Curtea interioară care grupează în jur spațiile semi-publice ale corpurilor de cazare are intimitate și un acces discret dinspre exterior. Luminatoarele care înconjură sala de spectacole și care « cad » într-o seră amplă deasupra intrării principale, acuză axa de compoziție. Lumina zenitală este ideală pentru cercuri și interesantă pentru exprimarea volumetrică. Am optat pentru suprafețe mari vitrate în care se detașează net masivele opace ale cercurilor.

Stud.-arh. Octavian Ovidiu Grecu

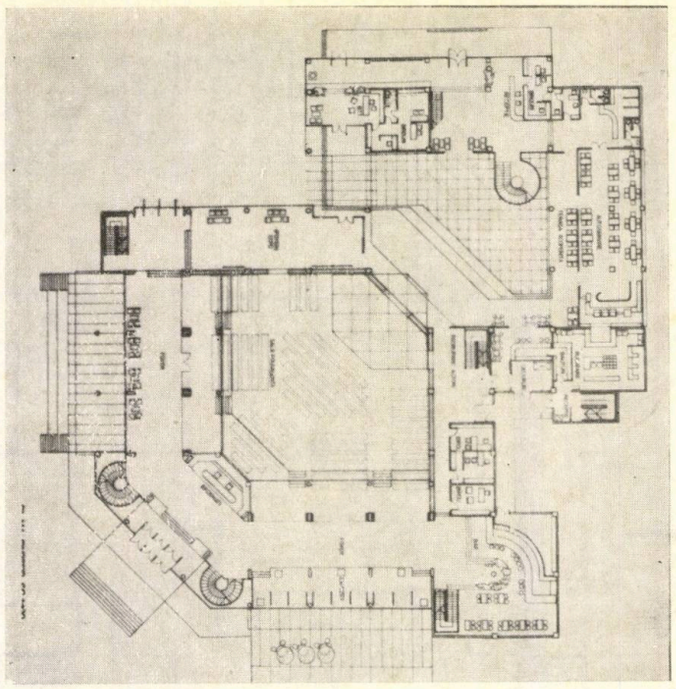

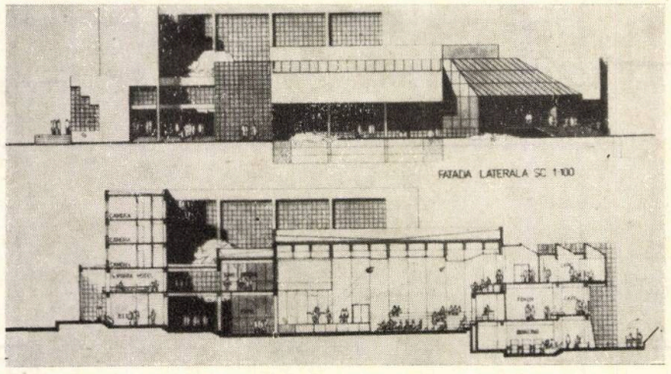

MENȚIUNE

DANIELA PUȘCAȘ

Compoziția mea este un pătrat cu latura de 52,80 metri, pe care este așezat, la 45° pătratul, cu colțurile teșite ale sălii de spectacole. Compoziția permite amenajarea, în jurul sălii a unor spații cu tipologie variată, apte să primească diferite utilizări: expoziții bar, discuții etc. Suprafețele clubului se deschid spre acest spațiu care, prin extinderea sălii, poate cuprinde mari manifestări, reuniuni, revelioane, festivaluri.

O curte interioară triunghiulară separă sala și clubul de hotelul în formă de L. Retragerile succesive ale etajelor cazării rup monotonia fațadelor și dau curții interioare (amenajată cu trepte, peluze terase) o atmosferă specială. Se pot organiza, aici, activități în aer liber. Pe pereții astfel înclinați se pot dispune panouri solare. Curtea coboară către spațiile zgomotoase de la subsol, oferindu-le lumină naturală.

Stud.-arh. Daniela Pușcaș

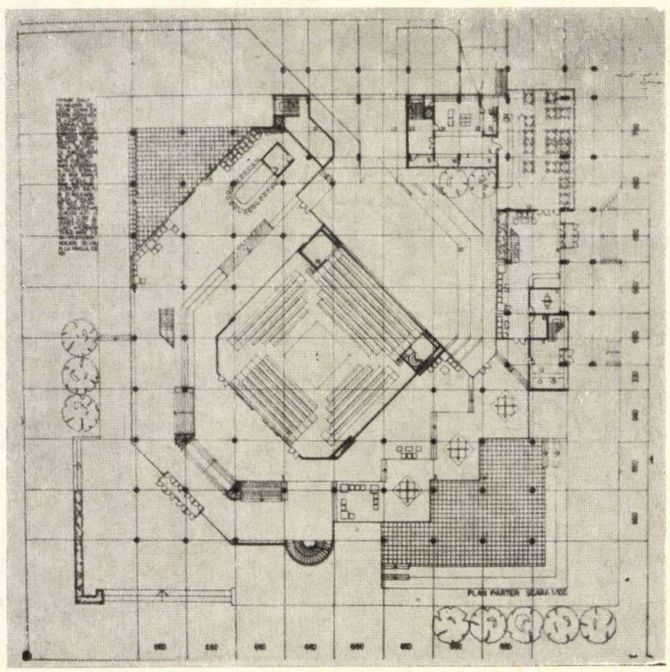

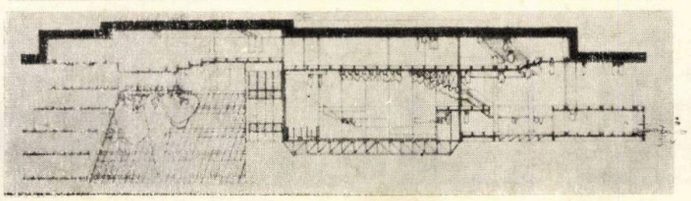

Dezbatere

din nou, despre specific

Ne întîlnim adesea cu păreri care consideră specificul drept o imagine dată care trebuie sau ar fi trebuit să fie realizată asemenea altora cunoscute; întîlnim, de asemenea, păreri care pretind că o aceeași clădire ar putea fi specifică într-un loc sau altul prin simpla modelare a unor « elemente de fațadă ». Și într-un caz și în celălalt avem de a face cu o abordare eronată a specificului, rezumîndu-l la o simplă manifestare cu caracter decorativ.

Am încercat într-o succesiune de trei articole publicate în revista « Arhitectura » (A. 4/1975, A. 4/1976 și A. 4/1978) descifrarea sensului în care ar trebui înțeles specificul, în arhitectură și urbanism, atît în abordarea sa teoretică cît și în cea practică, de principiu. Rezultă, din cele spuse atunci, că specificul nu poate fi realizat în sine, cu orice preț; că el este rezultatul unei sinteze în timp și spațiu, constituindu-se prin acumularea unor trăsături caracteristice la nivelul structurii, realizînd atît funcționalitatea spațiilor cît și valoarea lor ambientală.

Schema, care face obiectul acestei prezentări, propusă dezbaterii, a rezultat în cadrul pregătirii unui curs postuniversitar în urmă cu un an. Cum însă, îmi dau seama, că practica are în mod efectiv nevoie de **înțelegerea deschisă** și nu dogmatică a CONȚINUTULUI acestui termen, precum și a PROCESULUI CONSTITUTIV pe care nevoia de particular îl impune în edificarea spațiului amenajat, am revenit asupra schemei inițiale, considerînd-o revelatoare în chip de încheiere a succesiunii celor trei articole (textul nefiind decît o expunere lămuritoare pentru schemă și un extras succint de concluzii finale).

Ce înțelegem însă prin valoare particulară a unui spațiu urban? Cum se desprinde particularitatea sa ca atare, ce apreciere, ce verigă între universialitatea spațiului urban în principiu și singularitatea unui anumit spațiu urban? Valoarea particulară a unui spațiu urban se definește, în acest context, ca trăsătură sau grup de trăsături care-l deosebesc în cadrul formei urbane, înscriindu-se astfel într-o anume tipologie spațială ca generalitate de grup sau ca singularitate. Valoarea particulară a unui spațiu urban constituie astfel determinarea sa calitativă, individualitatea sa, încorporînd generalul — reflectare a esenței, într-o formă proprie care să se exprime și să poată fi apreciată eventual prin caracter și specificitate. Spre deosebire de artă, în general (unde termenul de caracter vizează « *individualitatea sau individualitățile de prim rang, capabile de a exercita o acțiune modelatorie asupra publicului* » (Dicționarul de estetică generală,1972), în aprecierea calității spațiului urban, pe lîngă efect, interesează în mod deosebit și (1) **cauza și mijloacele de realizare** — asupra cărora acționează, să nu uităm, o determinare directă obiectivă prin funcționalitate și posibilități de realizare, (2) **adaptarea la un existent** material care pune în cauză atît inventivitatea, cît și capacitatea de asimilare a experienței anterioare și (3) **timpul ca înfășurător și spațiul ca loc** al selecției topice care tinde spre o formație din ce în ce mai complexă a spațiului urban. Trebuie adăugat aici și faptul că, în definirea și edificarea spațiului urban, nu întotdeauna avem de-a face cu o unică personalitate (în sens de capacitate) creatoare și, de asemenea, că intervin mai mult decît în artă — luată în general — tradiția și obiceiul comportamental ca reflectare a cerințelor majorității.

Constituindu-se progresiv, valoarea particulară a unui spațiu urban impune o succesiune de momente (fiecare dintre acestea definindu-se ca element de acumulare funcțional informativă). Însumarea și coroborarea lor pe trepte de sinteză calitativă generează cele 5 ipostaze evolutive ale valorii particulare a spațiului urban:

Sprijinită pe înțelegerea locului și relevînd o anumită unitate compozițională raportată la o orientare precisă a spațiului și

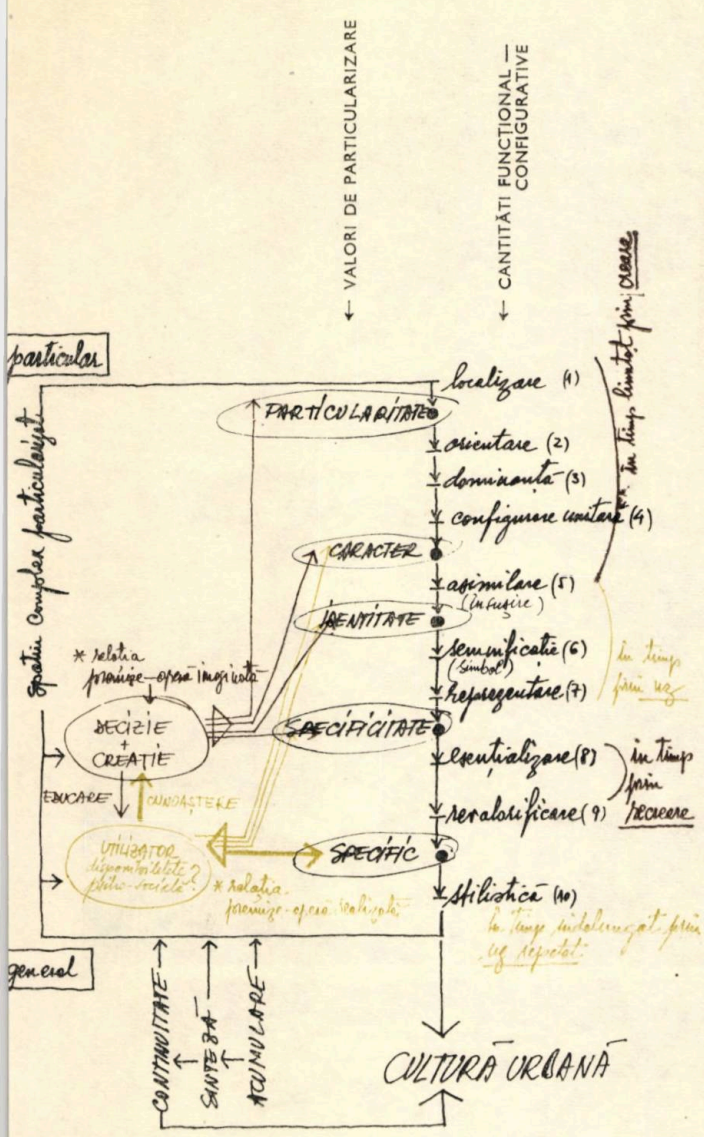

la o dominantă funcțional-volumetrică, PARTICULARITATEA SPAȚIULUI URBAN se constituie ca aspect primar de formă urbană. Dobîndită în conștiința omenească prin percepție și senzație, particularitatea spațiului urban are, pe lîngă valori stabile, și valori ale hazardului pentru că, așa cum constată Kevin Linch: « *întotdeauna într-un oraș, în fiecare moment se poate vedea sau auzi ceva nou, neremarcat pînă în acel moment; și aceste lucruri depind deseori și de mediul ambiant, și de suita evenimentelor care ne-au condus aici, și de amintirea experiențelor trecute* » (The image of the city, 1960)

Particularitatea spațiului urban conduce astfel spre o rezultantă a interferenței în contextul generalității funcționale majore, a unor participări de natura unei generalități compoziționale restrînse conferind caracter; apare deci necesitatea înțelegerii caracterului unui spațiu urban în sensul de calitate, verificată cantitativ pentru un anumit tip de spații urbane, situîndu-se pe poziția unei prime generalizări. În contextul procesului de diferențiere spațială, CARACTERUL SPAȚIULUI URBAN se determină astfel prin descoperirea în cursul percepției și analizei, a trăsăturilor / elementelor funcționale, spațial-volumetrice și comportamentale care, delimitînd o anumită grupare tipologică, restrîng astfel sfera de analiză / apreciere / încadrare a spațiului sau a zonei în cauză.

Sprijinită pe caracterul ansamblului, generatoare a unității acestuia, IDENTITATEA SPAȚIULUI URBAN, care spre deosebire de caracter acuză îndeosebi forma, deși se justifică în primul rînd obiectiv, se relevă și ca element de coeziune fundamental pentru valoarea de semnificație a spațiului urban, opunîndu-se înstrăinării care rezultă din lipsa sentimentului de apartenență generat de anonimat și aspirații nefundamentate sau de suficiență și minimă rezistență în aplicarea unui program arhitectural-urbanistic.

Se dovedește astfel că, SPECIFICITATEA SPAȚIULUI URBAN nu poate fi un produs al detaliilor, ci un produs al ansamblului, detaliul sprijinind doar, reținerea de către noi a specificității sau devenind element de specificitate numai atunci cînd, prin multiplicare, devine ansamblu. Se dovedește, de asemenea, faptul că specificitatea se conturează nu numai cantitativ, ci și calitativ în cadrul diferențierii spațiale, ea fiind definită și teritorial în raport cu mărimea teritoriului afectat, diferențiat ca entitate, deci în raport cu cantitatea de imagini întegistrate și reținute sintetizate. Ca surprindere a formei urbane, specificitatea se referă nu la o formă înțeleasă metafizic, ci la o totalitate de manifestare îmbrăcînd o multitudine de exprimări statice și dinamice. Comportamentul spațiului respectiv (cum răspunde cerințelor, cum se adaptează), precum și comportamentul în spațiul respectiv, intervine în definirea specificității, situîndu-se însă, în același timp, și pe poziția de obiect al influenței sale.

Deși acuzînd unitatea de ansamblu și intervenind direct în modul în care aceasta se constituie în timp, exprimîndu-se ca singularitate, specificitatea unui spațiu urban nu este numai rezultatul unei existențe singulare. Pot să existe spații urbane evidențiind o specificitate printr-un element unic, și pot să existe, în același timp, alte spații urbane în care specificitatea să rezulte, dimpotrivă, ca sinteză a elementelor componente, fie acestea de natură izotopică sau heterotopică.

Deși determinată de multe ori intuitiv, specificitatea nu este o rezultantă întîmplătoare, provenind numai pe linia tradiției. Se poate spune că specificitatea spațiului urban, fundamentată gnoseologic, se situează astfel pe drumul de la funcție la simbol, impunînd atît spontaneitatea, cît și premeditarea logică, atît creativitatea artistică, cît și creativitatea tehnico-științifică, toate însă trecute însă prin filtrul selecției.

Aceste observații conduc la înțelegerea distinctă — îndeosebi în urbanistică — a specificității față de specific, această ultimă noțiune desemnînd, nu esențializarea unui loc, ci esențializarea unui loc comun mai multor locuri, o esență a esențelor. Impunînd SPECIFICUL ORGANIZĂRII SPAȚIALE într-un teritoriu (neputîndu-se vorbi deci de specificul unui obiect în sine sau a unui spațiu urban) nu este constituit de o trăsătură caracteristică unică, ci de un grup de trăsături caracteristice generale centralizate într-un timp îndelungat sub acțiunea șlefuitoare a unei largi multitudini de factori, de la condiții de teren la condiții social-economice.

Acesta pare a fi drumul constitutiv, lung dar real, al specificului în arhitectură și urbanism; specificul nu poate fi aprioric actului creației pentru că este un produs de sinteză istorică a acesteia; el nu poate fi dobîndit, decît în măsura în care, în prealabil opera nou creată întrunește toate aceste calități formative (A căuta specificul, atunci cînd localizarea nu te interesează, este o absurditate; a distruge totul într-un loc — elemente naturale sau construite, pentru a-ți impune « opera » înseamnă a nega orice idee de specific, deoarece indiferent de ceea ce vei realiza acolo, acel ceva nu va putea să fie niciodată specific. Definit prin prisma personalității creatoare — anonimă sau nu, individuală sau colectivă, specificul arhitectural-urbanistic ca afirmare a tradiției în context nou impune, după loc, o colaborare inteligentă, plină de inventivitate dar lipsită de « ambiții devastatoare ».

La nivelul unui anumit spațiu urban, urît sau frumos, specificul nu poate fi realizat în afara respectării continuității, care însă nu trebuie înțeleasă doar ca rezultat al unei perpetuări stilistice, ci al unui proces de transformare și selecții care să opereze asupra unei multitudini cît mai mari de studii și în care modernul poate deveni, în timp, componentă de specific prin însăși conținutul său; chiar modernul industrializat! Deși în sensul său definitoriu, specificul nu este legat direct de una sau alta dintre categoriile estetice de urît sau frumos, deși s-ar putea aprecia « urîtul » unui loc, drept caracteristică a acelui loc, deși, în ultimă instanță, specificul este supus judecăților de gust, el rămîne, în sensul firesc al determinării sale prin însăși natura selectivă a acestui proces, precum și prin natura multora dintre criteriile de apreciere (generate de însăși calitățile sale formative), drept o chintesență care se face remarcată prin frumos.

Deci, dacă ar fi să ne oprim asupra cîtorva idei, ar trebui să reținem că SPECIFICUL **nu este** un produs conjunctural, programat în sine, confecționat și nici opera creată în sine; el **înseamnă** creație decantată, confruntată continuu cu sistemul de referință al societății trecut sau prezent; el **impune** personalitatea creatorului, atunci cînd, acesta se afirmă în intercondiționarea dintre talent-cunoaștere-mediu, atunci cînd originalul intră în zona tipicului; el **este** finit spațial (prin suprapunere și cumulare în teritoriu) și infinit temporal (prin selecție continuă de-a lungul evoluției colectivității pe care o reprezintă).

Conf. dr. arh. ALEXANDRU M. SANDU

Considerații asupra problematicii vizualizării machetelor

Machetele au însoțit, parcă dintotdeauna, actul de arhitectură și, în acest sens, o anecdotică exemplară este legată de cupola Domului din Florența (ceea ce nu înseamnă că, cu un minimum de erudiție, nu se poate coborî mult mai mult în timp).

Există două direcții de justificare a acestei practici laborioase și anume: una fundamentală pe considerente sociale privind facilitarea contactului operei de arhitectură cu oficialitatea sau cu viitorii beneficiari și o alta care investește macheta cu rol de obiect de studiu, cu implicații benefice asupra rezultatului final al proiectării.

În decursul anilor, am avut ocazia să urmărim « cariera » machetelor la tîrguri de mostre, avizări și diverse expoziții și am simțit crescînd un sentiment de exasperare pentru gradul lor redus de valorificare. Aceste « jucării » costisitoare (costul lor ajunge în mod frecvent să egaleze cota de proiectare pentru clădirea respectivă — deci efortul de concepție pentru a crea ceva nou) sînt oferite privirilor din unghiuri care nu prea au nimic comun cu ceea ce vor vedea utilizatorii de mai tîrziu și anume: perspective aeriene în general și despre care trebuie să faci un efort pentru a putea afirma că ameliorează studiul. O incursiune sumară în literatura de specialitate este devastatoare pentru fatalismul motivat de problemele transpunerii la altă scară. Aparate din familia periscopului — așa-zisele **modeloscoape** — asigură posibilitatea de a te situa în inima machetei, de a trăi cu anticipație toate senzațiile ambientului preconizat. Mai mult, aparatele respective se pot cupla cu aparate de fotografiat sau cu camere de filmat, ceea ce permite realizarea de fotomontaje, așa-zisul baleiaj optic, într-un cuvînt un grad sporit de vizualizare a machetei. Prin cuplarea lor cu un circuit de televiziune, se poate realiza senzația trăirii pe viu a parcurgerii spațiilor, iar, pentru prezentarea în fața unui public numeros, chiar proiecții pe un ecran mare.

Dacă luăm în considerare că un colectiv de cadre universitare clujene este autorul unui proiect de **modeloscop** încă de acum două decenii și că I.O.R. are o reputație consolidată, putem aprecia că există posibilități de valorificare superioară a machetelor, fără vreun efort valutar, înainte de a recurge la simularea spațiilor arhitecturale pe calculator.

Arh. MIRCEA SERGIU MOLDOVAN

BIBLIOGRAFIE:
Architectural Design nr. 2/1973
Urbanisme nr. 143/1974
Baumeister nr. 1/1981

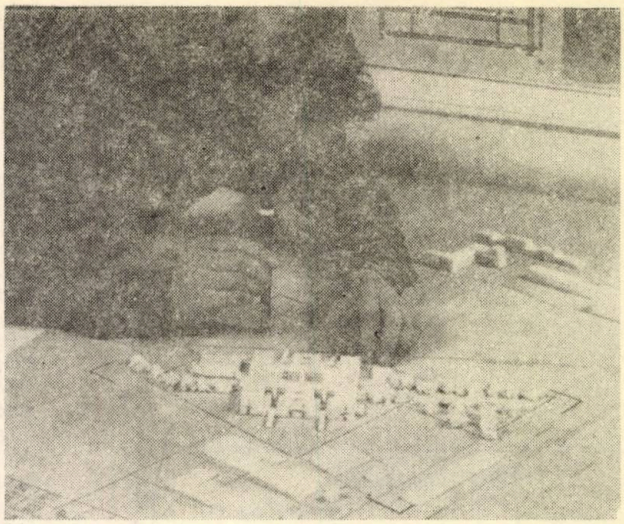

1

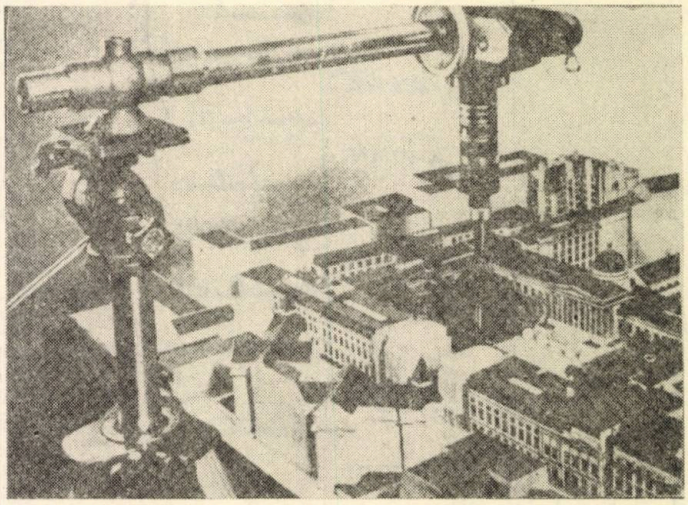

2

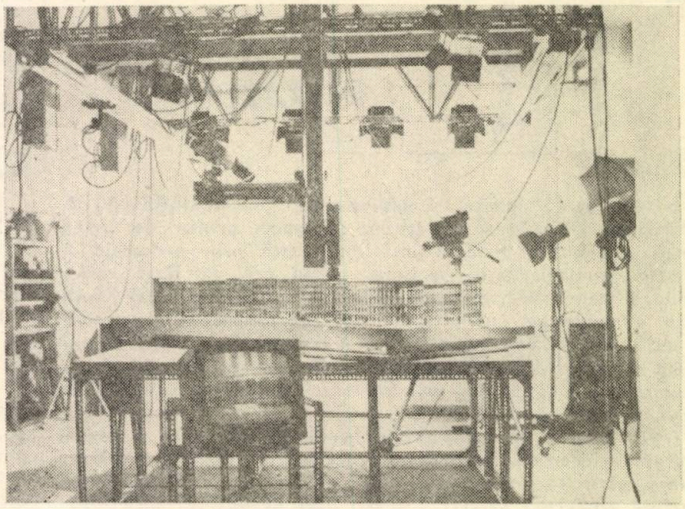

3

4

5

1. Perceperea spațiilor la nivelul ochiului cu modeloscopul
2. Realizarea de fotografii cu modeloscopul
3. Studio de vizualizare a machetelor, inclusiv circuit de televiziune
4. Simularea viitoarelor relații vizuale
5. Modeloscop prevăzut cu ecran pentru vedere binoculară

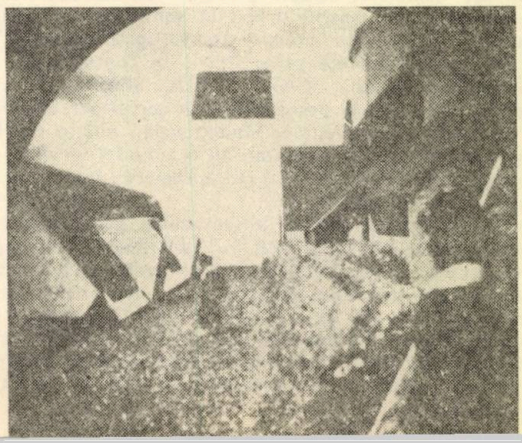

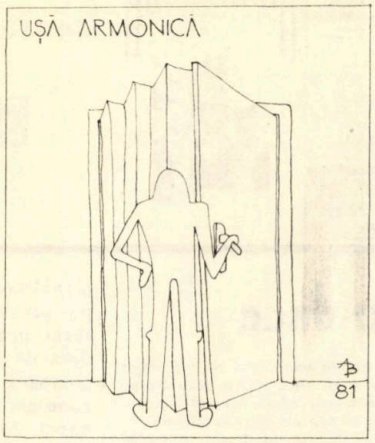

desene de c. arh. ALEXANDRU BABAN

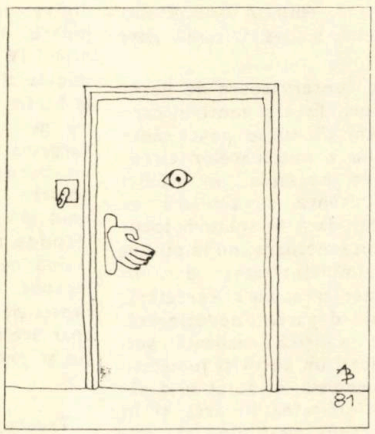

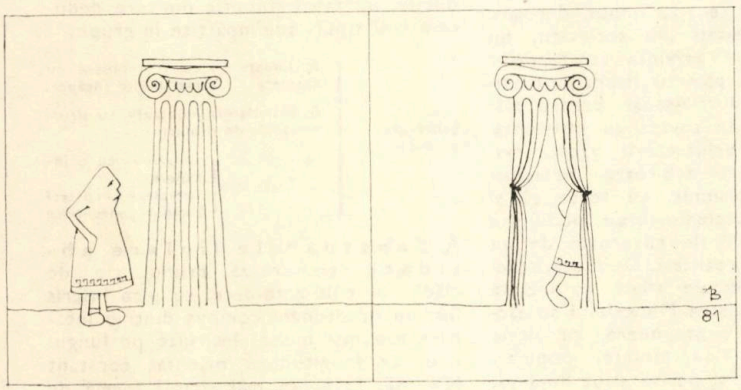

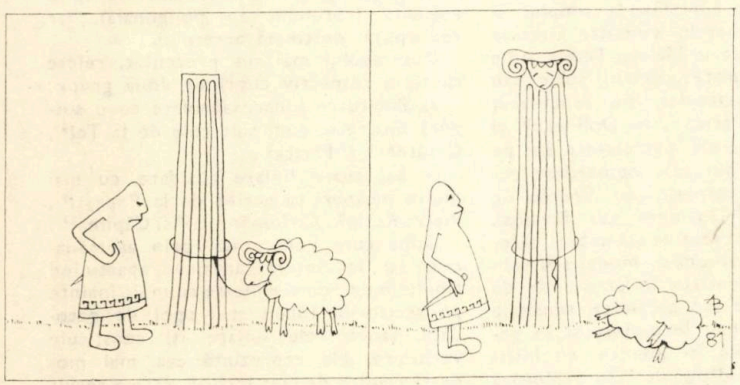

agora

Locuri comune

Truisme, banalități, adevăruri evidente, care nu merită să mai fie enunțate...

De pildă, utilitatea teoriei pentru orice domeniu de activitate. Inclusiv pentru arhitectură. S-ar zice că nimeni n-o pune la îndoială. Și totuși, chiar cu riscul de a nu spune nimic nou, hai să facem o comparație. Cu literatura, spre exemplu. Să cercetăm cîte cărți de istorie, teorie și critică literară apar anual și să le raportăm la producția literară propriu-zisă. Să examinăm revistele literare și de cultură (ba chiar și presa cotidiană, emisiunile de radio și televiziune) și să vedem cam care sînt proporțiile dintre spațiul acordat beletristicii și cel ocupat de actul receptării critice sau de demersul teoretic asupra fenomenului literar. Să numărăm cîți prozatori, poeți și dramaturgi, și cîți critici literari sau istoriei și teoreticieni ai literaturii se află în rîndurile Uniunii scriitorilor. Să procedăm analog și în domeniul arhitecturii: aici calculele vor fi foarte simple, întrucît istoricii și teoreticienii noștri pot fi numărați pe degete, iar critici de arhitectură practic nu există. Nici nu e de mirare, așadar, că în planurile editurilor, în paginile ziarelor și revistelor, la radio sau pe micul ecran prezența arhitecturii este atît de anemică, ori că istoria și teoria arhitecturii sînt abordate de către istorici și teoreticieni ai artei (nu e oare semnificativ că, ani de zile, fosta Direcție a monumentelor istorice nu s-a aflat sub conducerea unui arhitect?).

Să revenim însă la comparația cu literatura. Sînt cumva romanele, poeziile atît de greu de înțeles pentru public încît explicarea lor de către exegeți să fie absolut indispensabilă — în vreme ce arta arhitecturii să fie atît de elocventă, atît de cunoscută fiecărui cetățean încît dezbaterea ei de către specialiști a devenit inutilă? Este cumva literatura atît de importantă și arhitectura atît de neînsemnată pentru viața cetății încît starea actuală de lucruri să poată fi astfel justificată? E cumva normală situația din arhitectură, iar în celălalt domeniu se petrece un soi de inflație hermeneutică — sau lucrurile stau invers, normală este situația din literatură, iar în breasla noastră fenomenul teoretic și critic suferă de subdezvoltare?

Nu de puține ori, statutul însuși al unei specializări între teorie și critică de arhitectură este contestat, pretinzîndu-se că numai cel care creează opere de artă ar avea dreptul moral și competența să le discute sub aspect critic, ori să construiască generalizări teoretice. Dar nu numai că scriitorii nu neagă dreptul la existență al criticilor literari (și nici artiștii plastici, compozitorii, cineaștii — pe acela al criticilor de specialitate); dimpotrivă, se poate afirma că la înflorirea pe care o cunoaște în prezent literatura noastră — poezia, romanul, dramaturgia — critica literară a avut o contribuție deloc neglijabilă. Este cunoscut rolul pe care l-au avut lucrările teoretice, critica academismului, în afirmarea arhitecturii moderne; dealtfel, sînt țări în care teoria și critica de arhitectură cunosc în prezent o puternică dezvoltare (la recentul Congres al U.I.A., de pildă, a funcționat o animată secție de teorie și critică). Mai există oare vreo îndoială că, de pe urma existenței și la noi a teoriei și criticii profesioniste, tocmai dezvoltarea arhitecturiii românești ar avea de cîștigat?

Și fiindcă tot facem o comparație cu literatura, să ne amintim cîte conferințe naționale ale scriitorilor, cîte colocvii naționale (ale poeziei, prozei, dramaturgiei, criticii etc.), cîte simpozioane și cîte alte manifestări de mare prestigiu ale vieții literare au avut loc în ultimii zece ani...

Dr. arh. GHEORGHE SĂSĂRMAN

Originea sanctuarelor geto-dace

Nu sînt nici « tracoman » și nici partizan al « protocronismului » fără discernămînt, însă n-ar fi drept să nu recunoaștem că snobismul maniac al « influențelor » și « interferențelor » cu orice preț a dăunat prea multă vreme cercetării obiective a creativității românești specifice acestei zone geografice. Această irresponsabilă risipă cu patrimoniul cultural național a permis altora să se împăuneze cu produsele civilizației noastre milenare. . . cînd despre însăși formarea limbii și poporului român existau, încă în deceniul trecut, asemenea păreri « personale » încît (dacă le-am fi luat drept bune) ne-am fi trezit în fața ridicului constatări că poporul român s-a născut mut și că ar fi rămas așa cel puțin 200 de ani, în primul mileniu al erei noastre.

MIHNEA GHEORGHIU
(România literară, 17 aprilie 1980)

Între domnia lui Burebista, care a reprezentat momentul unității geto-dace într-un singur stat centralizat și cea a lui Decebal care, nu după multă vreme, a preluat procesul de unificare în cuprinsul statului său intercarpatic, arta și în special arhitectura locurilor își cunosc apogeul. Astfel, ca o consecință firească a profundelor schimbări politico-sociale, apar noi și ample programe de arhitectură, fie cu caracter militar fie de cult, programe necesitate de noua societate geto-dacă, în plină dezvoltare și consolidare.

În cadrul acestor prefaceri interne și de active legături externe, arhitectura pămînteană a avut, la rîndu-i, firești contacte culturale cu lumea din afară, primind influențe ce desigur cuprindeau un inventar de forme și tehnici noi. În aceste condiții s-a ajuns în mod firesc ca cele două medii să se interpătrundă și în final să se contopească, victoria rămînînd de partea fondului tradițional care, reîmprospătat, s-a manifestat printr-o creație originală și viguroasă, diferită de cea a popoarelor învecinate. Faptul îl constatăm astăzi din semnele arheologice ce ne îndeamnă să conchidem că, în afara aspectului urbanistic, adică de organizare a ansamblurilor, cum ar fi cel demonstrat de la Grădiștea Muncelului sau Popești[1], influențele externe, în special cele arhitecturale, nu și-au lăsat amprenta. Acestea au fost modificate și modelate după noile programe și felul de a gîndi rezultat fie de stadiul de dezvoltare al societății, fie de puternica prezență a tradiției constituită pe un trecut de creație, cu o istorie de dincolo de istorie; și bineînțeles favorizată, în acest spațiu, de condițiile particulare geografice ce-i înlesneau puritatea și vitalitatea.

Prezența concentrată și nealterată a tradiției trebuie așadar legată, în mare măsură, de existența acestui nod intercarpatic, înconjurat — protector — de nesfîrșitul ocean verde al codrilor pînă către Danuvius, Tyras și Tisia, care aproape se suprapunea teritoriului geto-dac. Aria carpatică, greu de pătruns pe atunci, ne explică de ce, mai ales în vremea năvălirilor, popoarele barbare au exercitat numai o stăpînire nominală a acestor locuri, stăpînire circumscrisă la control economic și contacte culturale; iar centrul lor de greutate s-a aflat permanent în afara hotarelor bine zăvorîte de munți și păduri, aceste conservatoare de vechi tradiții și obiceiuri. Este și motivul care ne face să credem că nu se poate căuta originea străveche a sanctuarelor circulare dace[2], spre exemplu, în clădiri oarecum concomitente și similare ca plan, cărora, chiar dacă le spunem locuințe sau stîne și nu sanctuare, nu le putem certifica decît simultaneitatea, dar, în nici un caz originea care, astfel cercetată, rămîne pe mai departe nedezlegată.

Noua unitate politică realizată sub domnia lui Decebal, un secol și jumătate după cea a lui Burebista, a căutat să desăvîrșească pînă și unitatea în artă și în special în arhitectură menținînd și activînd formele tradiționale; de aceea, programele de cult ce s-au impus, derivate din noile necesități ale societății, nu schimbau nici în privința sanctuarelor datele de bază și păstrau dispoziția tradițională a planurilor. Așadar, pentru păstrarea unității, se tindea cu insistență, către reluarea arhitecturii vechi, evitîndu-se realizări debitoare formelor străine, de împrumut, cu toate că și acestea, odată preluate, erau modificate de acele forțe locale guvernate de un întreg trecut de realizări. De aceea, sanctuarele monumentale aflate în incinta sacră de la Grădiștea Muncelului se asemănau, pînă la suprapunere, cu altele mai modeste și cu caracter popular, din care desigur și derivă știut fiind că, de regulă, în arhitectură formele nu evoluează de la complex la simplu, ci invers. Astfel, marele sanctuar circular deriva din cele de la Maleia, Fețele Albe sau altele apropiate; altarul solar sau micul sanctuar circular din sanctuarul circular de la Pecica sau Dolinean[3] și în sfîrșit sanctuarele patrulatere de pe terasa X și XI din cele numeroase cuprinse în arcul carpatic sau dincolo de acesta la Bîtca Doamnei sau Barboși. În opoziție cu frecventele schimbări datorate factorilor economici, modei sau tehnicii noi și evidențiate în emisiunile de monezi, podoabe sau ceramică, sensibile influențelor străine, locuințele și în general construcțiile își mențin, cu insistență formele tradiționale; ele evoluează anevoie, modificările putîndu-se măsura prin secole sau chiar milenii. Aceste modificări nu sînt legate de importuri sau împrumuturi din afară, ci mai curînd de schimbările social-politice interne, care însă nici ele n-au influențat deosebit planul sau aspectul lor exterior. De aceea, pe parcursul studiului și în susținerea tezei propuse, nu trebuie să surprindă dacă ne vom referi la exemple sau vom compara între ele clădiri din diverse zone ale teritoriului geto-dac sau diverse epoci despărțite prin foarte multe secole, pentru că, în fapt, unde ar putea fi diferența de plan și desigur și de aspect dintre locuința de la Petru Rareș[4], județul Ilfov **(Fig. 1)** aparținînd mileniului IV și deci mai vîrstnică decît piramidele și cea ridicată în sec. XVIII e. n. la Straja, județul Suceava **(Fig. 2)**, ca să nu mai vorbim de diferența, greu de surprins în forme arhitectonice, între un bordei din primul mileniu al erei noastre și chiar mai vechi decît acesta și unul al sec. XIX, sau între urmele unei locuințe de suprafață cu o încăpere aparținînd epocii fierului și una similară de început al secolului nostru? Și este firesc, pentru că modificări de esență nu apar acolo unde materialele de construcție și programele rămîn constante.

★

Trecînd la studiul propriu-zis al originii sanctuarelor vom prezenta, introductiv, un tabel sinoptic din care deducem trei tipuri subîmpărțite în grupe:

Sanctuare geto-dace
- A. Liniare absidate — cu o încăpere / cu mai multe încăperi
- B. Patrulatere modulate, cu șiruri variabile de discuri
- C. Circulare — simple — cu o încăpere; complexe — cu trei încăperi concentrice

A. **Sanctuarele liniare absidate** conturează primul tip de clădiri de cult geto-dace, cu plan înscris într-un dreptunghi compus dintr-o încăpere sau mai multe, înșiruite pe lungul unui ax longitudinal orientat constant NV—SE. Este cea mai simplă formă de plan **(Fig. 3)**, latura orientată NV fiind absidată (rotundă sau poligonală), iar cea opusă, destinată accesului.

Din tabelul mai sus prezentat, reiese că tipul respectiv cuprinde două grupe:

a. Sanctuare liniare absidate cu o singură încăpere, cum sînt cele de la Tei[5], Cetățeni[6] și Pecica[7].

b. Sanctuare liniare absidate cu mai multe încăperi ca acelea de la Popești[8], Piatra Roșie[9], Cîrlomănești[10] și Căpîlna[11].

După cum vom arăta, prin asemănarea cu locuințele arhaice aparținînd tipului megaron și ridicate cu mult înainte pe teritoriul locuit mai apoi de geto-daci, sanctuarele liniare își constituie vechimea. Ele reprezintă cea mai modestă clădire de cult închisă, care a servit slujirii credinței ce se exercita la nivelul ritualurilor, superstițiilor, miturilor sau practicii magice, manifestări în care omul vremurilor își putea afla adăpostul și ușurarea sufletului unei viitoare vieți eterne și materiale. Executarea unor

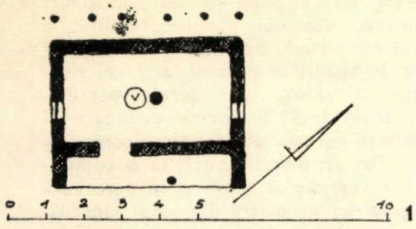

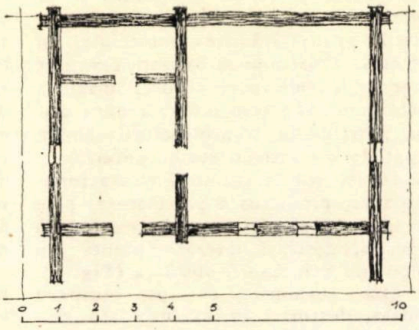

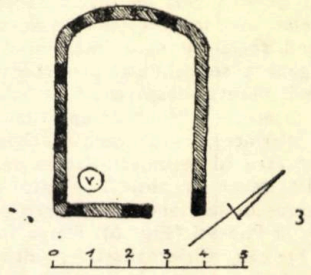

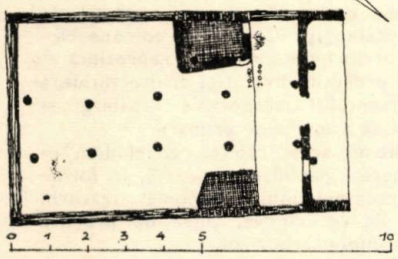

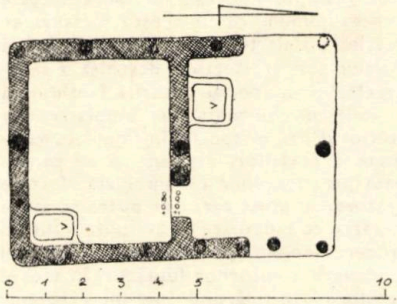

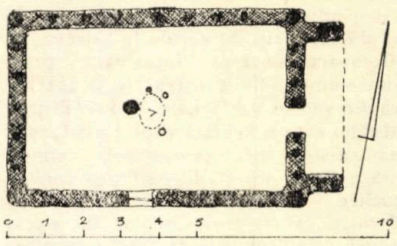

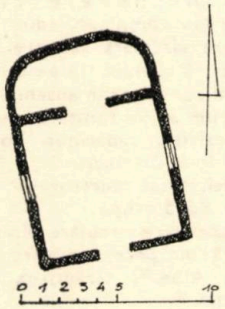

1. Locuință, Petru Rareș, jud. Ilfov, plan reconstituit (după D. Berciu).
2. Locuință Straja, jud. Suceava, plan (Muzeul satului — București)
3. Sanctuar liniar absidat, Tei, jud. Ilfov, plan reconstituit (după D. V. Rosetti).
4. Locuință, Tangîru, jud. Ilfov, plan reconstituit (după D. Berciu).
5. Locuință Ariușd, jud. Covasna, plan reconstituit (după Fr. Laszlo).
6. Sanctuar liniar, Sălacea, jud. Bihor, plan reconstituit (după N. Chidioșan și I. Ordentlich).
7. Sanctuar liniar absidat, Popești, jud. Ilfov, plan și perspectivă, propunere de reconstituire (după plan R. Vulpe)
8. Sanctuar liniar absidat, Piatra Roșie, Munții Orăștiei, jud. Hunedoara, plan reconstituit (după C. Daicoviciu).
9. Sanctuar patrulater, plan schemă-propunere de reconstituire.

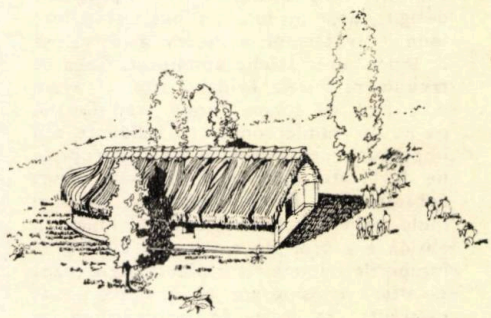

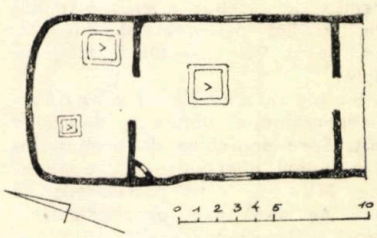

asemenea clădiri nu reprezenta un efort material sau constructiv, fiind, ca și cel al locuințelor cu care se aseamănă, la îndemîna oricui, ceea ce ne face să milităm, și din acest punct de vedere, pentru ideea continuității lor. De aceea, sanctuarele liniare poartă cu ele mesajul tradiției, ceea ce nu a împiedicat totuși ca, în timp, să suporte oarecare modificări, desigur de detaliu, cerute de necesități ritualice. În acest sens, vom semnala apariția absidei, probabil către sfîrșitul epocii fierului, deci în Latène, manifestîndu-se nu ca o formă necesar constructivă ci ca una ritualică.

Pentru a fixa originea și a urmări evoluția sanctuarelor liniare, ne vom permite să prezentăm două locuințe-megaron aparținînd neoliticului mijlociu, deci mileniului IV, aflate în diferite puncte ale teritoriului populat ulterior de getodaci. Ne referim la locuințele de la Tangîru[12], județul Ilfov **(Fig. 4)** și Ariușd[13], județul Covasna **(Fig. 5)**, a căror asemănare este evidentă: o încăpere rectangulară precedată de o prispă cuprinsă între ante, tip evoluat semnalat și la locuințele dace din Munții Orăștiei[14] și, în continuare, pînă în zilele noastre **(Fig. 2)**.

Fără îndoială că aceste construcții nu trebuie considerate unicate, mai ales în zona în care s-au ivit, după cum asemănarea cu megaronul anatolian nu trebuie să ne ducă cu gîndul la diverse influențe de peste mări și țări. Vom rămîne la credința că sînt forme tradiționale pentru că: pe de o parte, le mai aflăm și astăzi, la noi, iar, pe de altă parte, arhitectura în condițiile noastre geografice nu putea fi obiect de import. Asemănări firește că s-or afla și în alte multe locuri, chiar mai îndepărtate, pentru că deși oamenii și-au făcut începuturile în diferite colțuri pămîntești, în medii asemănătoare, ei au ajuns, cum era și firesc, la rezultate fie identice fie apropiate, ceea ce nu înseamnă că neapărat s-au influențat.

Urmărind evoluția, vom semnala ca prim tip de sanctuar local cunoscut, aparținînd epocii bronzului, cultura Otomani, pe acela de la Sălacea[15], județul Bihor **(Fig. 6)**, al cărui plan evident derivă din cel al locuințelor sus-menționate. Era un împrumut necesar pentru că satisfăcea, cu neînsemnate modificări, nevoile practicilor ritualice.

Din plan, constatăm că avem de-a face, ca volum cu o singură încăpere, ca și cea a locuinței megaron, dar care din nevoi de cult, a fost despărțită în două compartimente prin mobilierul fix al altarului și o diferență de nivel materializată printr-o treaptă. Exteriorul menține întocmai ideea prispei cuprinse între ante, spațiu protejat de acoperiș și destinat procesiunilor ce probabil se desfășurau în exterior în fața multimii adunate.

9

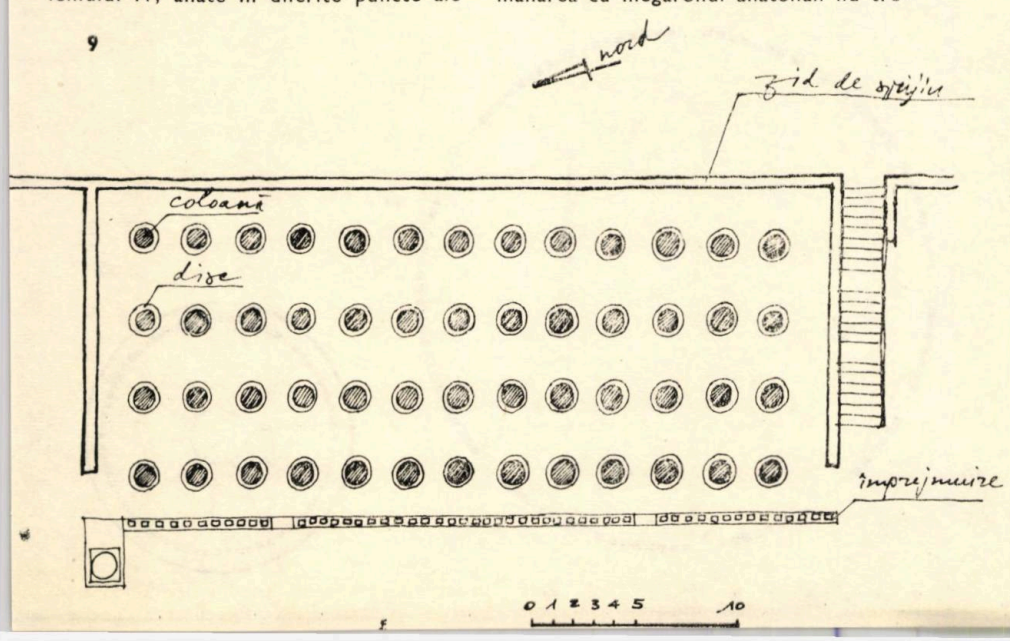

Este o primă formă de plan a sanctuarului liniar, care în epoca tîrzie a fierului, în timpul societății dace, menținînd aspectul general se manifestă prin construirea unui perete despărțitor ce divide spațiul interior în două compartimente, acum distincte, din care încăperea opusă intrării își rotunjește latura orientată NV devenind absidă. Acesta este cazul cunoscutelor sanctuare liniare getodace de la Popești **(Fig. 6)**, Piatra Roșie **(Fig. 7)** sau Cîrlomănești , ultimul, încă în studiu, asemănîndu-se, ca sistem constructiv, prin prezența în interior a două rînduri de stîlpi de lemn susținători de acoperiș, cu cel de la Sălacea.

Compartimentarea interioară printr-un element fix constructiv și apariția încă din veacul V—IV î.e.n. la Tei **(Fig. 3)** a absidei este o firească evoluție a formei primordiale, locuința-megaron, consecință a unor noi și diversificate cerințe ritualice.

Firește, descrierea, numai în cîteva rînduri, a multor zeci de secole necesare evoluției sanctuarelor liniare reprezintă, desigur, doar un enunț supus discuțiilor; fondul problemei urmează a fi reluat în cadrul unui studiu amplificat. Ceea ce trebuie să ne fie evident este că avem de-a face cu forme locale tradiționale, ce nu au nimic comun cu influențe sau importuri arhitectonice, fie apropiate fie depărtate, chiar dacă în unele cazuri constatăm și firești asemănări. Ba mai mult, prin faptul că sanctuarul liniar cu absidă era ușor de realizat și cuprindea încăperile minime ritualului liturgic (naos și altar) considerăm că și-a continuat existența, ca lăcaș de închinăciune, și în vremea de început a creștinismului nostru. Bazilica paleocreștină din sec. IV e.n. de la Slăveni — Olt [16] fiind un exemplu.

B. **Sanctuarele patrulatere** reprezintă al doilea tip de clădiri de cult. Spre deosebire de primul, înscris în lungul unei singure axe direcționate NV—SE, cele patrulatere se compun pe două axe perpendiculare, de valori egale, orientate NV—SE, NE—SV.

Ne sînt cunoscute 20 sanctuare patrulatere dispuse pe teritoriul țării astfel: opt la Grădiștea Muncelului [17], patru la Costești [18], două la Bîtca Doamnei [19] și Piatra Craivii [20] și cîte unul la Bănița [21], Barboși [22], Blidaru [23] și Piatra Roșie [24]. Dintre acestea, durate din piatră și cu aspect monumental sînt numai unele aflate în grupa Grădiștea Muncelului, în timp ce sanctuarul de la Barboși, executat integral din lemn, pare a purta imaginea prototipului. Nu vom insista asupra originii, funcțiunilor și arhitecturii; ne-am ocupat de ele într-un studiu anterior [25]. Este totuși util să reamintim caracteristicile acestor sanctuare patrulatere: plan conceput în caroiaj modulat, colonadă acoperită, deschisă lateral, absența din compoziție a încăperii absidate **(Fig. 9)**.

Firește, reamintim că lipsa încăperii absidate, destinată în exclusivitate cultului și slujitorilor săi, ne îndreptățește să presupunem că în aceste lăcașuri se practica un alt tip de ceremonial. Avînd în vedere și arhitectura deschisă a sanctuarelor și în special datorită faptului că se vădește constanta lor amplasare în interiorul dar în special în imediata vecinătate a cetăților, credem că se conturează practica unor ceremoniale afectate acestora. În acest caz, s-ar putea să avem de-a face cu sanctuare cu atribute militare iar ceremonialul practicat să fi fost cel de inițiere a viitorilor luptători în scopul transformării tînărului într-un războinic neînfricat, apt să înfrunte grele încercări.

În cercetarea originii sanctuarelor patrulatere, vom ține seama de specificul arhitecturii tributară coloanei dispusă într-un caroiaj-modul, rezultat din repetarea în spațiu a șirurilor de discuri încrucișate perpendicular pe sol. Vom remarca, că această dispoziție este o formulă nouă, locală, de certă originalitate și că nu are asemănare nici cu formele elenice nici cu cele ale sălilor hipostile egiptene sau persane, motiv pentru care începuturile trebuie căutate tot în tradiție.

Este clar că elementul cheie rezidă în coloană, formă arhitectonică, cu caracter de prefabricat ce se repetă cu insistență la toate sanctuarele patrulatere. Astfel, fără a relua un raționament cunoscut și acceptat astăzi fără rezervă de cei ce se ocupă de istoria artelor trebuie să recunoaștem în coloană o mimare a formelor vegetale; coloana egipteană amintește lotusul sau papirusul, în timp ce trunchiul de copac, constituind reazemul clădirilor primitive, a fost cel ce a deschis drumul plastic al coloanei grecești. În ținuturile noastre, trunchiurile copacilor au fost primele corpuri de coloană, iar dispunerea lor în șiruri organizate, deschise, dăruite luminii, o apropiere sigură de natura înconjurătoare, în special a pădurii, al cărei ritm vegetal îl reluau sanctuarele patrulatere, acum însă, în forme ordonate și modulate cerute de tehnica construcțiilor. Tot acestor timpuri, ca o componentă a capitalului genetic, se datorează și îngrădirea de piatră din jurul sanctuarelor, îngrădire pe care o vom regăsi mai apoi și la clădirile de cult circulare.

Urmele sanctuarului patrulater de la Barboși, ce cuprinde șase tamburi de lemn prelungiți, desigur, cu coloane cioplite tot din lemn, credem că reprezintă — făcînd procesul involuției arhitecturale a monumentelor respective — imaginea apropiată a formelor primare.

Încheind acest capitol, conchidem că sanctuarele patrulatere poartă, în forme noi, însemnul unui ceremonial străvechi războinic ce, cîndva, ținea de practica totemismului arboricol.

C. **Sanctuarele circulare**, simple sau complexe, adică cu o singură încăpere circulară sau trei concentrice, reprezintă ultimul tip pe care îl studiem. Le vom considera în ansamblu, pentru că, după cum se va remarca, o grupă derivă din cealaltă, rădăcinile pornind de la același fond originar.

Astfel, tipul sanctuarelor circulare cuprinde două grupe:

a. Sanctuare circulare simple sau cu o singură încăpere, pe care le aflăm la: Fețele Albe [26], Grădiștea Muncelului [27] și Pecica [28].

b. Sanctuare circulare complexe sau cu trei încăperi concentrice ca acelea de la: Fețele Albe [29], Grădiștea Muncelului [30], Maleia [31], Rudele [32] și Pustiosu [33].

Din prima grupă, numai sanctuarul de la Pecica **(Fig. 10)** are platforma circulară îngrădită cu un inel executat din stîlpi de lemn, celelalte au incinta înconjurată cu stîlpi și lespezi de piatră sau marmură albă dolomitică, cum este cazul altarului circular de andezit de la Grădiștea Muncelului.

În linii generale, aceste sanctuare cuprind în centru o vatră destinată ritualului; de acolo terenul coboară într-o pantă lentă către exterior, pantă necesară evacuării apelor din incintă prin interspațiile stîlpilor de piatră sau lemn aparținînd îngrădirii-inel. Am putea deci deduce că acest tip de sanctuar era des-

10. Sanctuar circular simplu, Pecica, jud. Arad plan și secție (după I. H. Crișan).

11. Sanctuarul mic circular simplu, Grădiștea Muncelului, Munții Orăștiei, jud. Hunedoara, plan (după C. Daicoviciu)

12. Sanctuarul circular de andezit, Grădiștea Muncelului, Munții Orăștiei, jud. Hunedoara, plan, propunere de reconstituire (după C. Daicoviciu).

13. Sanctuarul mare circular complex, Grădiștea Muncelului, Munții Orăștiei, jud. Hunedoara, plan și perspectivă, propunere de reconstituire (după plan C. Daicoviciu).

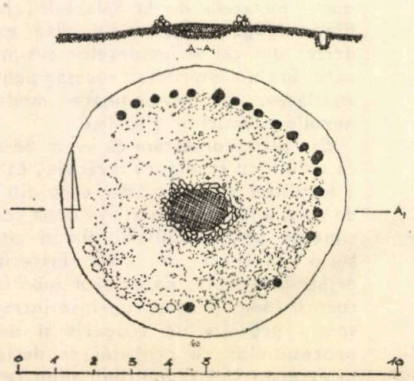

10

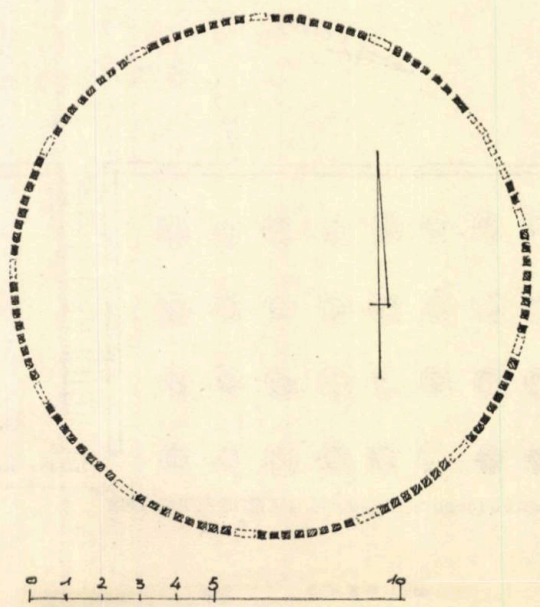

11

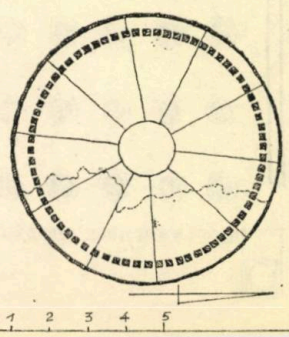

12

chis, iar ceremonialul se efectua ocazional fără a respecta anumite zile din an. Firește, diametrul de 6 m al incintei sacre de la Pecica și stîlpii de lemn ce o înconjoară și a căror înălțime evident nu se cunoaște, ar putea conduce și către ipoteza unei clădiri acoperite. Supoziția este infirmată însă de celelalte sanctuare asemănătoare, aparținînd aceleiași grupe, dar cu îngrădire din piatră, a cărei înălțime cunoscută este numai de circa 0,50 m peste nivelul antic. Totuși, s-ar putea pretinde că, indiferent de asemănare, sanctuarul de la Pecica cu stîlpi de lemn cu diametrul mediu de 0,30 m și adînciți în pămînt circa 0,40—0,50 m să se fi înălțat la un minimum de 2 m, deci să fi suportat un acoperiș simplu circular. Această ipoteză, pe care o discută și descoperitorul sanctuarului prof. I. H. Crișan [34] ne-o punem și noi tot sub semnul întrebării nu numai din motivele arătate dar și pentru că urmele pămîntene ale stîlpilor de lemn, indiferent de diametru și adîncime, nu pot hotărî nici forma și nici înălțimea supraterană; stîlpii exteriori, odată ce au depășit nivelul antic ce le poartă amprenta, pot avea secțiune diversă și înălțime variabilă, pot fi placați cu plăci de ceramică (cum este cazul marelui sanctuar circular de la Grădiștea Muncelului), ciopliți în diverse modele geometrice sau figurative, colorați ori retezați parțial la o anumită înălțime convenabilă accesului în incintă etc. Cu alte cuvinte, lemnul, față de piatră, suportă diverse transformări, îmbinări, forme și secțiuni diferite, ce cu greu pot fi deduse din infrastructură.

Rezumînd, noi opinăm că înălțimea stîlpilor de lemn de la sanctuarul Pecica era totuși cam de 0,50 m, probabil mai coborîtă în punctele prevăzute intrării sau intrărilor, așa cum este și împrejmuirea cu stîlpi de piatră a sanctuarelor de la Fețele Albe sau Grădiștea Muncelului **(Fig. 11)**.

Un alt sanctuar, aparținînd aceleiași grupe, și derivat din cele mai sus-menționate este altarul circular de andezit aflat pe terasa XI de la Grădiștea Muncelului **(Fig. 12)**. Incinta rotundă, înălțată acum cu circa 0,50 m, pe un soclu de blocuri de piatră, este pavată cu lespezi de andezit a căror dispoziție radială în jurul unui disc central, reamintesc razele soarelui, de unde și denumirea de « soarele de andezit » și presupunerea de a fi fost închinat vreunei divinități astrale. Remarcăm însă că înălțarea altarului față de nivelul antic, face ca îngrădirea cunoscută din jurul incintelor sacre aflate la sol, deci neînălțate, aici să-și piardă sensul. În respectul tradiției, îngrădirea este totuși menținută dar redusă numai la semne cioplite în marmură dolomitică albă, fixate concentric spre exteriorul pavajului, păstrînd într-o interpretare arhitectonică, nouă, elementele rituale primordiale. . .

Grupei a doua îi aparțin sanctuarele circulare complexe, adică cu trei încăperi concentrice (din care cea centrală absidată), marele sanctuar circular de la Grădiștea Muncelului fiind construcția reprezentativă **(Fig. 13)**. Prezenta grupă o considerăm că derivă din cea a sanctuarelor circulare simple în care: primul inel, cu funcție de împrejmuire și limitare a incintei, corespunde ambelor grupe, iar inelul doi și trei reprezintă o formă evoluată a vetrei-altar centrale aflată în prima grupă și întîlnită atît la Fețele Albe și Pecica **(Fig. 10)**, cît și la Grădiștea Muncelului **(Fig. 11)** (unde presupunem că ar fi trebuit să existe înainte ca sanctuarul să fi fost « ras de pe fața pămîntului » [35]). Astfel, în cazul sanctuarelor complexe, vatra-altar aparținînd grupei precedente s-a preschimbat într-o clădire circulară, cuprinzînd o încăpere centrală absidată, destinată ritualului și o alta exterioară de închidere. Închiderea și în special acoperirea încăperii centrale o considerăm necesară, atît din motive funcționale cît și constructive. Ultimul considerent îmbracă un aspect tehnic, prin faptul că cei 68 + 34 stîlpi de lemn * cu secțiune patrulateră, ce conturează sanctuarul central la Grădiștea Muncelului aveau fețele « acoperite cu o l i p i t u r ă d e l u t și îmbrăcate apoi în plăci subțiri de teracotă » [36] material ce n-ar fi rezistat intemperiilor, dacă era neacoperit, pentru că lutul nu poate fi folosit ca liant decît în măsura în care nu este umectat. În alte condiții, cedează, după cum din lipsa acoperișului n-ar fi rezistat din cauza umezirii nici pereții inelului doi și trei (executați tot din lut cu armătură de nuiele), existenți în compoziția sanctuarului similar de la Fețele Albe, terasa a X-a [37].

În acest sens, spre o înțelegere deplină, reamintim considerentele funcționale și tehnice ce au stat la baza reconstituirii marelui sanctuar circular de la Grădiștea Muncelului publicate într-un studiu anterior [38].

În cele ce urmează, vom căuta să surprindem etapele cuprinse de la origini pînă la acest edificiu, cu aspect monumental ce pare să fi fost și ultimul din seria clădirilor de cult circulare. Spre reconstituirea etapelor, e cazul să pornim de la acest ultim tip de sanctuar, circular, încercînd să ne îndreptăm treptat spre trecutul cel mai îndepărtat. Vom parcurge, deci, procesul unei involuții arhitecturale. Este limpede că treapta imediat inferioară nu poate cuprinde alte clădiri decît cele cu care el se aseamănă în totul, deci construcțiile aflate la Fețele Albe, Maleia, Rudele și Pustiosu. Acestea sînt firește mai simple și realizate din materiale și procedee de construcție locală.

Nu este greu să distingem că în incinta sacră de la Grădiștea Muncelului avem de-a face cu edificii de cult oficiale, executate, desigur, pe plan statal, în timp ce, pentru celelalte, cu caracter de serie sau populare, efortul va fi fost mai restrîns și local, cu toate că se împlinea un același program.

Precum am arătat, aceste ultime clădiri, cuprinse în grupa sanctuarelor complexe, derivă din planul sanctuarelor circulare simple, schimbarea dintre ele survenind numai în zona centrală, unde, vatra-altar s-a transformat, amplificîndu-se, într-o clădire închisă rezervată promovării noilor însemne religioase. S-ar părea că cele două forme de sanctuare, simplu și complex, nu s-au înlocuit unul pe altul ci au evoluat concomitent, dovadă prezența lor simultană în incinta sacră cu caracter oficial de la Grădiștea Muncelului: de o parte sanctuarul mic circular și altarul — „soare de andezit", de alta marele sanctuar circular.

Avem deci de-a face cu monumente în compoziția cărora apare central un element de cult, vatră-altar sau sanctuar închis, cuprins într-o incintă circulară delimitată de o îngrădire-balustradă de lemn sau piatră. Dar această formă este, de fapt, cea cunoscută a monumentelor simple arhaice magico-mitice, aparținînd tipului t e m e n o s [39]; ea cuprindea un element central înconjurat de o incintă circulară îngrădită. Sînt locuri de cult închinate unei divinități, existente în orice organism social al timpului. Asemenea tipuri de monumente arhaice se află și în tradiția noastră folclorică fiind descifrate și astăzi datorită stereotipiei lor și lipsei, pe parcurs, a inovațiilor de substanță. Ca exemplu, și ca să rămînem în materia cultului, vom reaminti acele forme ale totemismului arboricol păstrate în reminiscența folclorică, unde, în jurul pomilor bătrîni sau a anumitor scorburi, socotite altare, s-au născut incintele sacre cuprinzînd doar suprafața circulară aflată sub coroana arborelui. Așa se face că și în zilele noastre astfel de concepții sacre se numesc curent « bisericuțe dintr-un lemn », lemnul însemnînd, în limba muntenilor și pădurarilor, arborele din care s-a ridicat sau în scorbura căruia a funcționat altarul.

Evident, cu cît vom coborî în noaptea istoriei și ne vom îndrepta către izvorul arhaic, formele inițiatice ajung să se estompeze. Totuși, toate aceste aspecte de cultură își datoresc originea circulară sfîrșitului epocii bronzului și începutului fierului, interval cînd aria semnelor solare s-a amplificat extinzîndu-se la cerc și roată. Noile semne, aflate pe obiecte mici și aparținînd cultului solar au fost transcrise în forme arhitecturale dezvoltate și monumentalizate pînă spre începutul secolului II e. n. cînd, urmare a războaielor cu romanii, au fost distruse. Cu toate că și-au pierdut funcția sacră, formele lor s-au prelungit în timp și se regăsesc astăzi numai sub aspecte inițiatice în decorul artei noastre tradiționale. În aceste împrejurări, alfabetul semnelor solare, răspîndit pe atunci, și-a pierdut înțelesul care printre neamurile avînd agricultura ca primă ocupație desigur nu purta semnul gratuității.

Încercînd o interpretare a formelor nu greșim afirmînd că, în cadrul tuturor sanctuarelor circulare, numai inelul exte-

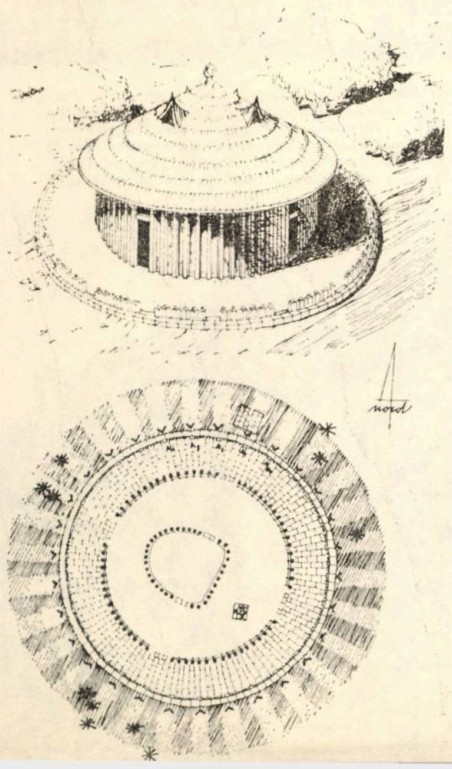

13

* După ultimile cercetări (1980), s-ar părea că s-au descoperit 84 + 34 stîlpi de lemn, ceea ce nu modifică datele problemei.

rior este cel ce în chip tradițional purcede din semnele cultului solar. Acesta ar fi și înțelesul pentru care și-a menținut permanența în timp ce, elementul central a evoluat de la vatră la sanctuar, evident funcție de schimbările ritualice.

Nu credem că este cazul unor noi detalieri pentru stabilirea originii și a unității arhitecturii autohtone. Să constatăm, totuși, că această originală și puternică unitate locală, dacă se datorează într-o oarecare măsură factorului geografic e mai cu osebire creațiunea acelor meșteri pământeni, păstrători de tradiție, între care mai cu seamă geto-dacii, în a căror mîini de ziditori ai viitorului se află duhul veacurilor trecute. De aceea în sanctuarele geto-dace, care sînt și prima inițiativă de arhitectură monumentală tradițională, descoperim forme aflate în rînduiala dintotdeauna, forme ce apar tot atît de firești cum ar fi respirația cu bătăile inimii în existența omului

Arh. DINU ANTONESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. D. Antonescu, Arhitectura, 5, 1979, p. 55, urm.
2. I. Glodariu, în Thraco-Dacica, București, 1976, p. 249, urm.
3. G. I. Smirnova, SCIVA, 27, 1976, 3, p. 309, urm.
4. D. Berciu, Bul. Muz. Jud. Vlașca, « Teohari Antonescu », București, vol. II, 1937, p. 4, urm.
5. D. V. Rosetti, **Așezări și locuințe preistorice în preajma Bucureștilor,** București, 1932, p. 12—13, fig. 23.
6. R. Vulpe, **Așezări getice din Muntenia,** București, 1966, p. 38, urm.
7. I. H. Crișan, **Ziridava,** Arad, 1978, p. 48—49 și 106—108.
8. R. Vulpe, Materiale, 6, 1959, p. 307, urm.
9. C. Daicoviciu, **Cetatea dacică de la Piatra Roșie,** București, 1954, p. 54, urm.
10. M. Babeș, SCIVA, 28, 1977, 3, p. 340, urm.
11. N. Macrea, Oct. Floca, N. Lupu, I. Berciu, **Cetăți dacice din sudul Transilvaniei,** București, 1966, p. 19 și pl. I
12. D. Berciu, Bul. Muz. Jud. Vlașca « Teohari Antonescu », București, vol. I, 1935, p. 8, urm.
13. Fr. Laszlo, Dolgozatok, Cluj, 1914, p. 307, urm.
14. D. Antonescu, Arhitectura, 5, 1977, p. 65, urm.
15. N. Ghidioșan, I. Ordentlich, Crisia, 5, 1975, p. 15, urm.
16. D. Tudor, SCIVA, 30, 1979, 3, p. 453, urm; D. Antonescu, Arhitectura, 3, 1978, p. 53, urm.
17. C. Daicoviciu și colab., SCIV, 2, 1951, 1, p. 108, urm. și p. 117, urm., pl. III c și III d; 3, 1952, p. 287, urm. și p. 292, urm.; 4, 1953, 1—2, p. 156, urm.; Materiale, 5, 1959, p. 395, urm.; 6, 1959, p. 337, urm.; 7, 1961, p. 303, urm.; St. Ferenczi, Materiale, 10, 1973, p. 63, urm.
18. D. M. Teodorescu, ACMIT, 2, 1929, p. 281, urm.; C. Daicoviciu, SCIV, 2, 1951, 1, p. 110, urm.; Materiale, 7, 1961, p. 302, urm.; H. Daicoviciu, **Dacia de la Burebista la cucerirea Romană,** Cluj, 1972, p. 305, urm.
19. N. Gostar, **Cetăți dacice din Moldova,** București, 1969, p. 18, urm.
20. N. Macrea, Oct. Floca, N. Lupu, I. Berciu, **op. cit.,** p. 51,
21. Ibidem, p. 51, pl. III
22. N. Gostar, **op. cit.,** p. 33.
23. C. Daicoviciu, **Așezări dacice din Munții Orăștiei,** București, 1951, p. 48.
24. C. Daicoviciu, **Cetatea dacică de la Piatra Roșie,** p. 55, urm., fig. 22.
25. D. Antonescu, RMM — MIA, 1, 1980, p. 54, urm.
26. H. Daicoviciu, Apulum, 9, 1971, p. 257, urm.
27. C. Daicoviciu, și colab., SCIV, 4, 1953, 1—2, p. 153, urm.; Materiale, 8, 1962, p. 466, urm.; H. Daicoviciu, **Dacia de la Burebista la cucerirea Romană,** p. 215, urm.
28. I. H. Crișan, **op. cit.,** p. 98, urm.
29. I. Glodariu, **op. cit.,** p. 253 și fig. 6/11.
30. C. Daicoviciu și colab., SCIV, 2, 1951, 1, p. 113, urm.; 3, 1952, p. 281, urm.
31. C. Daicoviciu și colab., Materiale, 6, 1959, p. 346, urm.; 7, 1961, p. 311, urm.
32. C. Daicoviciu și colab., Materiale, 5, 1959, p. 386, urm.
33. C. Daicoviciu și colab., Materiale, 3, 1957, p. 270, urm.
34. I. H. Crișan, **op. cit.,** p. 98, urm.
35. C. Daicoviciu și colab. SCIV, 4, 1953, 1—2, p. 156.
36. H. Daicoviciu, **op. cit.,** p. 239.
37. D. Antonescu, Arhitectura, 2—3, 1977, p. 90, urm
38. La grande Encyclopédie, Paris, 1885—1901, 30, p. 1056, urm.

fișier

CASELE PROFESORILOR REFORMAȚI, CLUJ-NAPOCA

Pe strada Kogălniceanu din Cluj-Napoca, se află fostele case ale profesorilor reformați, imobile ce au o contribuție majoră la definirea atmosferei specifice a străzii, prin crearea unui fond neutru, împreună cu Colegiul reformați pentru Biserica gotică, cap de perspectivă al străzii.

Valoarea lor artistică, în cadrul istoriei arhitecturii transilvănene, este relativ minoră. Dar adevărata lor valoare rezultă, în primul rînd, din modul strălucit în care se integrează în mediul construit. Acest fapt îl apreciem cu atît mai mult azi, cînd observăm cît de greu se realizează această integrare, chiar atunci cînd sîntem conștienți și convinși de necesitatea ei.

Pentru o justă apreciere a acestor construcții, este necesară o scurtă introducere în cadrul istoric. După stagnarea economică din secolul al XVII-lea, Clujul cunoaște o înflorire în secolul al XVIII-lea, în special în cea de a doua jumătate. Chiar dacă înflorirea este modestă, față de dezvoltarea altor orașe din zona de influență a culturii occidentale, totuși, în această perioadă, se intensifică activitatea în domeniul construcțiilor. Întreruperea unei tradiții în construcții de bună calitate dusese la lipsa de meșteri arhitecți. S-a impus, deci, importul acestora. Clujul este, acum, vizitat de arhitecți cu renume și deja consacrați. Cu timpul, orașul ajunge să aibă proprii săi meșteri, prin stabilirea aci a unor meșteri atrași de prosperitatea evidentă a urbei, cît și prin formarea unor meșteri locali.

Ne interesează, pentru acest « fișier », meșterul JOSEPH LEDER, activ în Cluj după 1788. Originar din Boemia, lucrează înainte de a veni la Cluj în Gherla. În Cluj, se înrudește prin alianță cu cîțiva meșteri locali, cu care colaborează sau care îi continuă lucrările, cînd nu mai poate face față comenzilor. Construiește, pe actuala stradă Kogălniceanu, cîteva case și clădirea Colegiului reformat, distruse de incendiu la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Blaumann îl solicită pentru continuarea lucrărilor la Palatul Banffy. În aceeași perioadă, începe construirea principalei sale opere: Palatul Teleki (str. Kogălniceanu nr. 9). În această construcție, se simt importantele influențe ale lui Blaumann. Probabil acestea reprezintă o dorință a beneficiarului. Datorită faimei pe care și-o creează, Leder primește importante comenzi din partea episcopiilor clujene, ortodoxă și greco-catolică. Construiește, astfel, Biserica — numită — a lui Bob (str. Rahovei) și Biserica Ortodoxă din Deal (str. Bisericii Ortodoxe). Lucrează și pentru sediul episcopiei unitariene, iar pentru episcopia reformată, construiește noua clădire a Colegiului reformat și **casele profesorilor reformați,** pe care le prezentăm în articolul de față.

Nu există nici un document de arhivă care să menționeze data începerii construirii acestora. În 1802, Joseph Leder semnează un contract pentru niște anexe ale acestor case. Probabil construcția începuse în ultimul sau în penultimul an al secolului al XVIII-lea. Locuințele destinate profesorilor de la Colegiul reformat, construit în aceeași perioadă tot de către Leder, se află pe actuala stradă Kogălniceanu la numerele 13, 15, 17, 19. Vechea denumire a străzii (încă din documentele medievale): Ulița Lupului Dinăuntru. Casele au fațadele aproape identice. Sînt, probabil, primul exemplar de arhitectură tipizată pe teritoriul țării noastre. Este vorba de un proiect executat în acest scop: producerea unei serii prin repetarea unui element. Din acest motiv, nu se ține cont de casele coloniștilor germani din Banat sosiți în această regiune cu « proiectul de acasă ». Identitatea unora din aceste case nu poate fi considerată tipizare.

Modulul de bază îl constituie planul tradițional în formă de « L ». Parterul și pivnițele sînt în întregime boltite, etajul este tăvănit, cu excepția ultimei încăperi a fiecărei case. Casele sînt alipite pe latura lungă, dinspre curte, inversîndu-se unghiul drept dintre laturi.

Fațada ansamblului are 54,20 m lungime și este străpunsă de patru portale semicirculare turtite, cu pietre tampon la bază (« apără-roată »). Prin alternanța golurilor de fereastră și de poartă de intrare, se creează un ritm variat: X-a-a (nr. 13), a-a-X (nr. 15), X-a-a (nr. 17), a-a-X (nr. 19). Efectul ritmării a fost diminuat, în urma restaurării din 1923, cînd cele două culoare au fost înfundate și transformate în locuințe. Fiecare fațadă este flancată de pilaștri rusticați aplatizați, lipsiți de bază și de capitel. Ferestrele coincid cu cele de la Colegiul reformat, construit, cum s-a mai spus, tot de către Leder. El evită decorațiile inutile, care ar duce la creșterea prețului. Fațada ansamblului e împărțită în panouri mari prin marcarea nivelului pardoselii de la etaj și prin pilaștrii care flanchează fiecare fațadă individuală. Această casetare trebuie

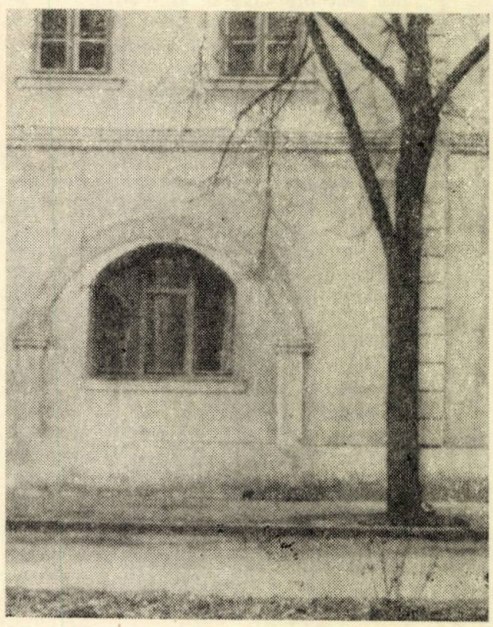

interpretată ca o înclinare a lui Leder spre clasicism, înclinare facilitată de coincidența gustului sobru al reformaților cu ingeniozitatea clasicismului.

Stilistic, aparțin **perioadei de trecere de la baroc la neoclasicism,** trecere care **în Transilvania se produce mai tîrziu și mai lent**

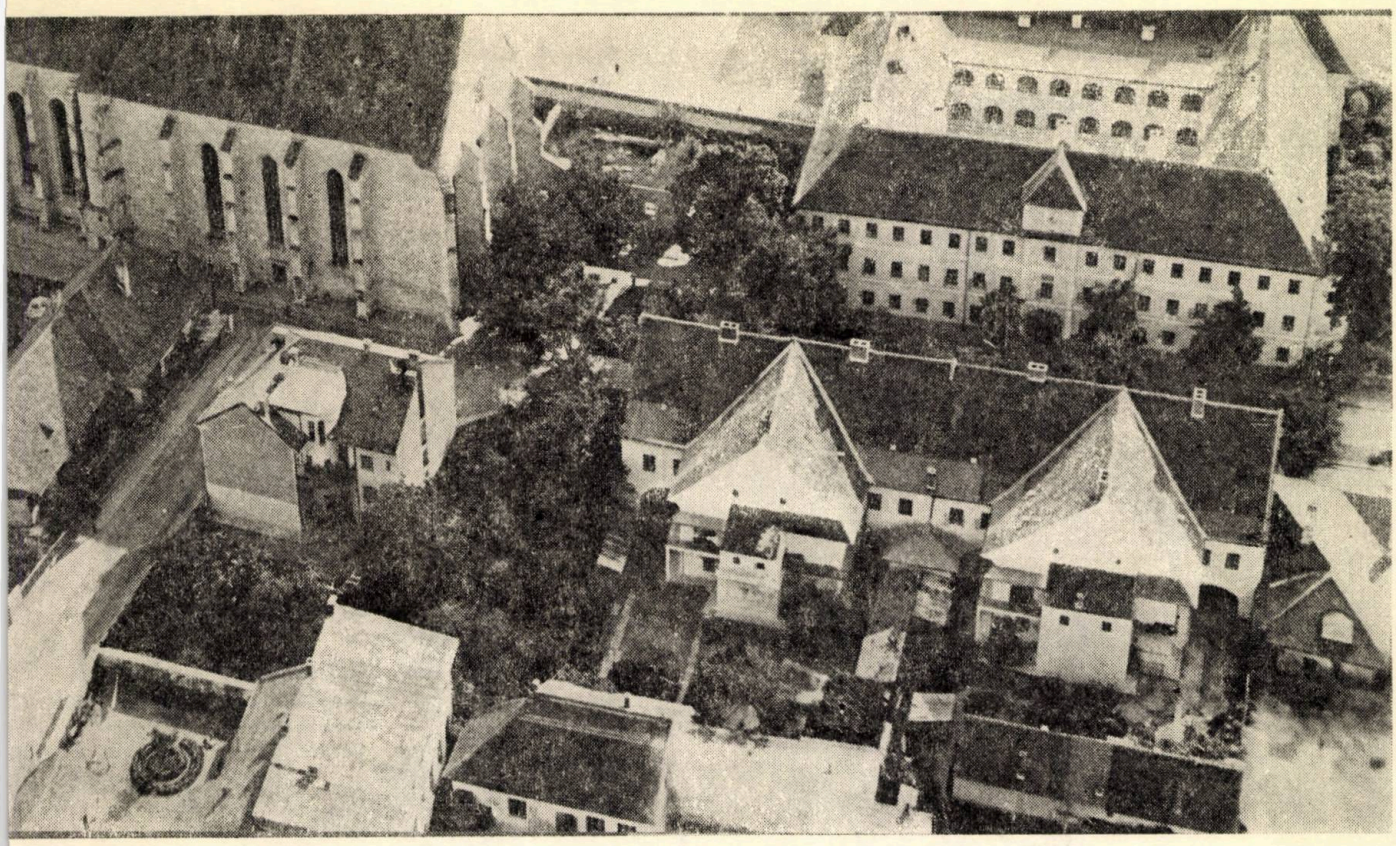

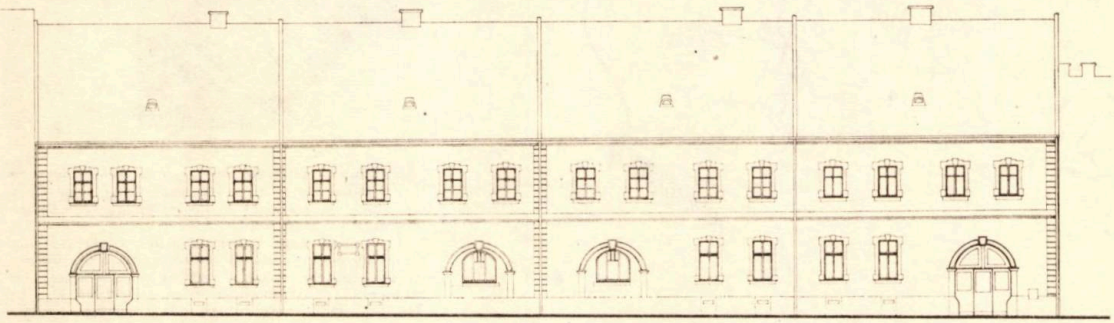

decît în Europa occidentală. Ca toată prosperitatea economică şi cu tot progresul din secolul al XVIII-lea, barocul nu se manifestă în toată exuberanţa sa specifică, deşi este un stil cu mare « priză » în Cluj, ipoteză sprijinită de persistenţa elementelor baroce în arhitectura oraşului, evidentă, atît în unele construcţii tip clasic din secolul al VIII-lea, cît şi în apariţii înregistrate chiar şi în secolul al XIX-lea.

Valoarea intrinsecă a clădirilor care au făcut obiectul prezentării noastre face neesenţială încercarea unei încadrări stilistice rigide, pentru care terminologia curent aplicată artei occidentale nu ne oferă o paletă taxonomică suficient de nuanţată.

Student — arh. IONEL VIRGIL POP

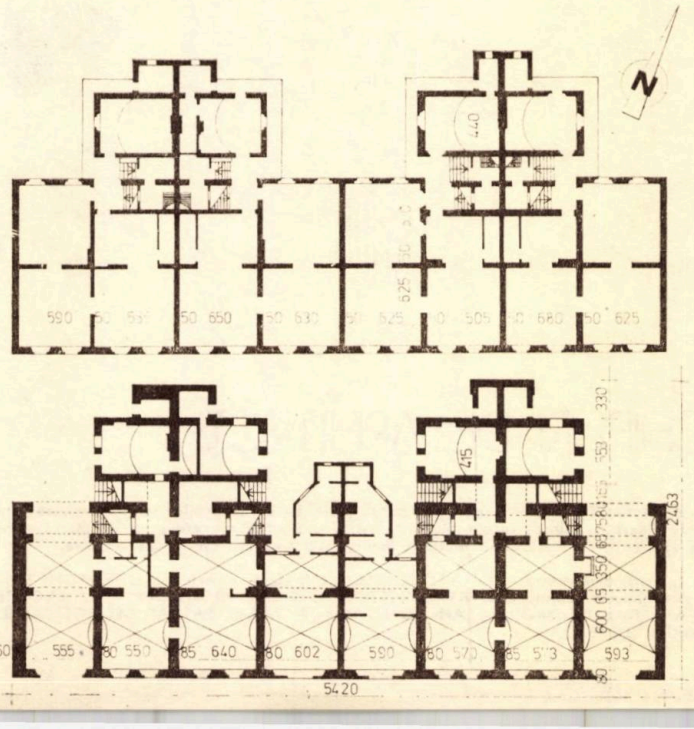

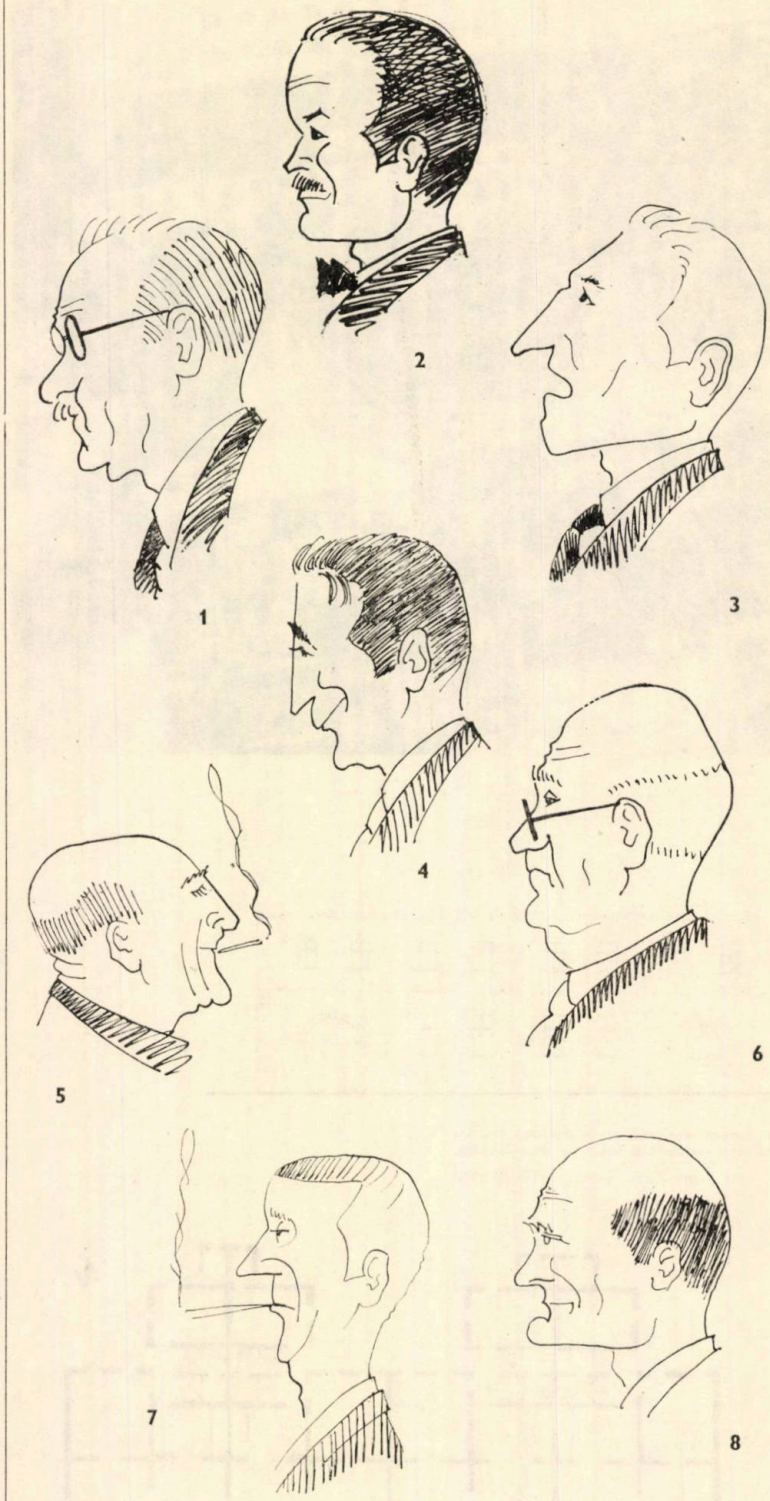

CHIPURI DE ARHITECȚI

Arhitectul Ioan Dimitrescu ne prezintă creionări ale chipurilor unor colegi, de generație și de planșetă, printre care remarcăm foști profesori și reprezentanți de marcă ai breslei, azi dispăruți, cu trăsăturile, multora inedite, ale tinereții lor intens creative.

1. Profesorul arhitect TOMA SOCOLESCU 2. Profesor-emerit arh. GHEORGHE SIMOTTA 3. Academician arhitect OCTAV DOICESCU 4. Profesorul arhitect TITU EVOLCEANU 5. Arh. RADU UDROIU 6. Arh. ION TĂBÎRCĂ 7. Arh. PASCAL GEORGESCU 8. Arh. MARIO STOPPA

Mihai C. Botez și Mariana Celac: «SISTEMELE SPAȚIULUI AMENAJAT — Modelarea, optimizarea, previziunea». Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

Sînt multe motivele pentru care recenta lucrare a lui Mihai Botez și a Marianei Celac reprezintă un punct de referință în literatura de specialitate din țara și străinătate.

În primul rînd pentru faptul că tratează un domeniu relativ nou, cu multe tendințe divergente și concepte și metode încă puțin clarificate; un domeniu supus polemicilor și criteriilor de tot felul: acela al metodologiei de analiză și proiectare a spațiului ambiental amenajat. În acest domeniu, în care lectura unor volume și chiar a unor tratate de specialitate din țară (încă puține) și străinătate nu reușește să clarifice conceptele și să înlăture semnele de întrebare, autorii își propun — și reușesc — să găsească o linie directoare în acest sens, reprezentată prin triada modelare-optimizare — previziune.

În al doilea rînd, întreaga argumentație teoretică și demersul metodologic în sine sînt construite pe o solidă bază sistemică. Autorii descriu și analizează spațiul amenajat printr-o suită de sisteme de complexități diferite și în interacțiune cu sisteme din alte sfere ale vieții social-economice.

Autorii analizează conceptele de sistem, sistem general, sistem social pentru a ajunge la noțiunea de sistem socio-spațial, caracteristic spațiului amenajat. Spre deosebire de alți autori care au scris pe această temă, Mihai Botez și Mariana Celac nu privesc sistemele mediului ca pe sisteme fizice, relativ rigide, ale căror subsisteme și componente sînt în exclusivitate fizic-spațiale, ci descriu sistemele socio-spațiale ca sisteme deschise, complexe, în care factorul uman joacă un rol hotărîtor. Autorii studiază pe larg aceste sisteme, dar observă că există totuși un cîmp predilect în care se manifestă caracterul «locațional», de amplasare, a activităților sociale. Către acest cîmp predilect se îndreaptă sfera de interes a lucrării.

În secțiunea consacrată modelării, autorii explorează modul în care se construiesc imaginile sistemelor socio-spațiale, evidențiind faptul că imaginile și modelele devin astfel un suport posibil pentru conducerea acestor sisteme. Secțiunea construită în jurul ideii de optimizare preia modelul pentru a-i da o întrebuințare «aplicată», aceea de identificare a unor strategii care să conducă la îndeplinirea unui obiectiv explicit. Sistemele socio-spațiale își asumă astfel o dimensiune dinamică.

Deosebit de valoroasă apare secțiunea despre previziune, care poate fi considerată o premieră

internațională. Pornind de la convingerea că studiile riguroase asupra cititorului ies din zona speculațiilor utopice sau imaginilor-șoc pentru a deveni componente obligatorii ale proiectării, autorii aplică cu succes o serie de instrumente metodologice ale cercetării viitorului la problemele concrete ale urbanismului, indicînd modalitățile practice de soluționare a acestor probleme. Este subliniată ca domeniu de importanță deosebită — și pe drept — aprecierea impactului proiectelor de amenajare spațială și evaluarea costurilor lor (în sens larg).

În concepția autorilor sînt surprinse elementele vieții umane organizate, cu interacțiunile lor necesare, variate, dar permanente și sînt desprinse — ca în orice acțiune științifică ce se vrea utilă — acele principii stabile în spațiu și timp, acei invarianți care ar putea constitui scheletul unei științe a spațiului amenajat. Autorii au considerat spațiul ca un element organizabil și organizat și l-au încorporat în sistemele generale.

Limbajul și stilul folosite în lucrare nu fac decît să pună și ele în valoare concepția autorilor și să o facă accesibilă cititorului de specialitate, dar și publicului larg. Flexibilitatea prezentărilor matematice, formele găsite, contribuie și ele la soluționarea acestei probleme de « comunicare », pentru o lucrare care nu este un tratat de matematică (și nici nu și-a propus acest lucru).

Dr. arh. MIRCEA ENACHE

MEANING & BEHAVIOUR IN THE BUILT ENVIRONMENT (Semnificație și comportament în cadrul construit), Edited by Geoffrey Broadbent, Richard Bunt and Thomas Llorens 1980, John Wiley & Sons, Ltd. Chichester, New York, Brisbane, Toronto.

Înțelegerea spațiului și a semnificațiilor sale face obiectul acestei lucrări, care își îndreaptă atenția — în egală măsură — asupra comportamentului uman față de mediul înconjurător construit. Studii și cercetări întreprinse în aceste domenii sînt oglindite într-un mănunchi de 17 articole scrise de specialiști în probleme de arhitectură, geografie, psihologie, statistică și artă. Printre autori, în majoritatea profesori universitari din S.U.A., Marea Britanie, Spania și Canada, unii sînt conducători unor instituții cu profil special, ca Robert Bechtel — președinte al Fundației de cercetare pentru dezvoltare în mediu înconjurător, din Kansas City, Missouri, sau ca Geoffrey Broadbent — directorul școlii de arhitectură din Politehnica din Portsmouth.

Studiul rezultat se referă la acele elemente și trăsături caracteristice ale cadrului construit, care reprezintă valoare și semnificație în viața omului. Editorii lucrării consideră că unele studii anterioare din domeniul antropologiei (A. Rapoport, Lewy Strauss) ca și volumul *Signification and Significance* de C. W. Morris (1964 MIT Press, Cambridge Mass) au un caracter limitativ și își propun ca în această lucrare teoretică să lărgească aria preocupărilor, luînd în considerare elemente de filosofie, istoria arhitecturii, critică literară, lingvistică logică. Domeniile cuprinse sînt prezentate pe scurt în fișa-catalog a cărții: 1. Arhitectură și societate 2. Arhitectură vernaculară (populară, spontană) 3. Simbolism în arhitectură.

Cele 17 articole-studii sînt grupate în patru capitole: primul accentuează rolul observației directe în procesul de cunoaștere (ex: *modul de a percepe și de a imagina mediul înconjurător*); următoarele două înfățișează relații care se stabilesc între comportamentul uman și mediul înconjurător construit, referindu-se la elemente de psihologie a mediului (ca de exemplu, *despre sesizarea calității spațiului*); ultimul grup de articole se referă mai puțin la aspecte empirice și dezbate probleme teoretice: *spațiul arhitectural și cel semantic; despre codificarea comportamentului; semnificație și raționalism în proiectare.*

Iată cîteva elemente de sinteză din cele 17 articole, care pot să sugereze, atît varietatea unor moduri de abordare cît și preocuparea consecventă de a pătrunde relațiile dintre semnificație și comportament în cadrul construit.

1.1. *Clasificarea empirică a aspectului clădirilor și a atributelor lor, David Canter și Stephen Tagg*, tratează despre posibilitatea structurării conceptului pe care îl are lumea despre locuință. Întocmirea unui nomenclator cu privire la semnificația arhitecturii ar crea un vocabular util pentru discutarea problemelor din domeniul construcțiilor, înlesnind posibilitatea de comunicare între proiectanți și beneficiari.

1.2. *Studiul asupra semnificației și arhitecturii Robert G. Hershberger*, prezintă un experiment făcut cu trei grupe de la Universitatea din Pennsylvania și o grupă de la Institutul de tehnologie Drexel, asupra aspectului a 25 clădiri din campusul Universității, pe baza unei scări semantice de adjective-perechi aplicabile în arhitectură.

Rezultatele confirmă posibilitatea comunicării între arhitect și nespecialist prin educarea publicului (pentru ca acesta să vadă și să aprecieze arhitectura în același mod ca arhitectul), impunîndu-se ca în prealabil arhitectul să-și însușească modul de cunoaștere al nespecialistului pentru a se putea înțelege cu acesta.

1.3. *Modul de a percepe și de a imagina mediul înconjurător, David Lowenthal și Marquita Riel*, se referă la experiența dată de parcurgerea pe jos, pe o anumită distanță, a unor trasee caracteristice. 300 de observatori de vîrstă, sex, ocupație și educație diferite au luat parte la experiment în 4 orașe — Cambridge, Boston, New York și Columbus (Ohio), folosind o listă de calificative pusă la dispoziție. Se constată că fiecare persoană reacționează față de imaginea creată de mediul înconjurător prin aprecieri personale, variabile în funcție de loc și de individualitatea sa.

1.4. *Corelația între judecăți obiective și aprecieri subiective* asupra unei fațade, Martin Krampen, constată că lipsește o definiție operațională, pentru pretinsa monotonie a arhitecturii funcționale și propune să se găsească o măsură pentru lipsă de elemente interesante la unele fațade. Se încearcă să se facă observații obiective pentru fațadele a 9 clădiri construite înainte de 1900 și a 9 clădiri construite după 1940, împărțindu-se numărul diferitelor tipuri de goluri ale unei fațade la numărul total al golurilor. În partea a doua a studiului, aceleași 18 clădiri sînt apreciate — subiectiv — de 76 persoane. Se remarcă necesitatea de a lua în considerare și alți factori, în judecarea unei fațade: structura, proporțiile, scara umană.

2.1. *O teorie personală asupra fenomenului de construire și de evaluare a mediului înconjurător*, Basil Honikman, constituie un studiu psihologic asupra modului de înțelegere a mediului înconjurător, care se sprijină pe anchete ce conduc la stabilirea unor relații între examinarea detaliilor unui sistem constructiv și cunoașterea spațiului.

2.2. *Semnificația pentru diverse persoane a viitoarelor spații înconjurătoare, în diferite alternative, Peter Stringer*, cuprinde investigații în cadrul unei anchete cu privire la semnificația mediului înconjurător, pornind de la părerile publicului despre dezvoltarea unui centru comercial. Din anchetă rezultă o prea mare varietate de opinii care nu ajută pe constructor. Reacțiile publicului ar trebui prelucrate pentru a fi explicite.

2.3. *Conceptuarea socială a locuinței, Cecilio Sanchez-Robles*, arată că una din problemele majore ale psihologiei mediului înconjurător rezidă într-o aparentă lipsă de bunăvoință de a conceptualiza comportamentul uman complex, cu alte cuvinte comportamentul social. O anchetă asupra locuinței a fost făcută cu două grupe de gospodine selectate în funcție de compoziția socială, pentru a ușura înțelegerea ciocnirii individului cu mediul înconjurător.

3.1. *Modul de cunoaștere a locuințelor — o unealtă anticipativă pentru arhitecți și planificatori, Donald Appleyard*, urmărește să precizeze cunoștințele privind spațiul urban, sprijinindu-se pe rezultatele unor anchete făcute asupra unor centre. A rezultat că vocabularul arhitectului este în dezacord cu cel al publicului. Atributele urbane comune ar preîntîmpina impactul actului de proiectare asupra beneficiarului.

3.2. *Rolul semnificației în aspectul urban, James D. Harrison și William A. Howard*, pornește de asemenea de la o anchetă, constatînd că puțini subiecți acordă importanță analizării cadrului fizic. Rezidenții unei așezări relevă rareori aspectul fizic al unui oraș, observînd mai curînd serii complexe de relații care implică pe locuitor și nu pe criticul de arhitectură. Proiectarea unui oraș se găsește, nu atît pe planșeta arhitectului cît în mintea și în spiritul locuitorilor săi.

3.3. *Spre o teorie a cunoașterii științifice a proiectării arhitecturale ca o activitate de creare a spațiului, Jose Muntanola Thornberg*, constată că teoria arhitecturii este insuficient de interesantă — pînă în prezent — și că logica proiectării arhitecturale pare să fie dificilă și complexă. Se propune: reducerea logicii proiectării arhitecturale la logica concepției spațiului în care trăim; analiza structurilor implicate în concepția copilului, cu privire la spațiul înconjurător; examinarea urmărilor pe care teoria cunoașterii științifice a acestei analize o poate avea în activitatea de proiectare arhitecturală.

Se apreciază că logica proiectării arhitecturale pare să fie situată între raționalitate și iraționalitate. Observîndu-se relația dintre actul de a construi și cel de a comunica, este citat Aristotel: *« în acest loc oamenii pot trăi simțind timpul în spațiu și spațiul în timp »*.

3.4. *Realizarea imaginii artistice în San Francisco: o analiză a controverse declanșată de dezvoltarea pe mare înălțime în perioada 1970—79, Alcira Kreimer*, arată că semnificațiile siluetei urbane care au dat naștere unui soi de mitologie, influențează imaginea viitoare a orașului, intervenind deci în proiectele de dezvoltare ale urbei.

4.1. *Spațiul arhitectural și cel semantic: ar trebui cele două să încerce să se întîlnească?, Robert B. Bechtel*, consideră că diferitele aspecte ale reprezentării spațiului arhitectural pe cale semantică, se pot rezolva prin crearea unui index semantic care ar putea să ne indice semnificația conotativă a fiecărei configurații arhitecturale. Dar, analizînd utilitatea practică a acestui sistem, apreciază că sînt de preferat metodele directe de observație; anchetele directe sînt mai indicate pentru a releva comportamentul în cadrul arhitectural.

4.2. *Perspectiva dezvoltării unui organism în vederea înțelegerii relațiilor între oameni și mediul înconjurător, Seymour Wapner, Bernard Kaplan și Saul B. Cohen*, prezintă pe larg necesitatea creării unui organism de studii în acest scop, cu metodologii și tehnici de lucru proprii.

4.3. *Codificarea comportamentului și a asimilării treptelor de cultură: mecanisme de adaptare sincronice și diacronice în organizarea așezărilor umane, Alton J. De Long*, face un examen asupra « limbii », ca micro-comportament specific uman, pentru a cerceta puterea de adaptare și propune elaborarea unui cod de comportare, necesar organizării umane, ca un mecanism care se adaptează sincronic. Se constată că omul efectuează o trecere de la permanent la schimbare. Impactul științei și tehnologiei pare să fi slăbit delicatul echilibru pe care l-a stabilit cultura.

4.4. *Imaginile copiilor asupra orașelor: un preliminar la studiul privind alegerea în continuare a acoperișurilor cu pante mari, George Rannd*, prezintă o serie de repere cu privire la îndemînarea copiilor de a exprima conceptul lor asupra casei, prin desen. Pe lîngă imagini curente, sînt inventate noi forme pentru a reprezenta funcțiuni specifice. Casa-simbol, este integrată, cu timpul, în societate. În bibliografie, este citat Mircea Eliade: « The sacred and the Profane, 1959, New York, Harcourt, Brace & World.

4.5. *Semnificație și raționalism în proiectare, Chris Abel*, remarcă excesul raționalismului și tehnologiei din ultimele decade în mișcarea arhitecturală, care a provocat reacții în rîndul tineretului. Teoriile lui Le Corbusier și funcționalismul au reprezentat atitudini bazate pe formele unei noi estetici. Se susține totodată că actualul atac împotriva raționalismului poate fi periculos, deoarece pune în discuție experiența individuală și socială, spiritul critic, autocontrolul și restabilește inertitudinea semnificației în procesul de proiectare.

5.1. *Un program semiotic privind psihologia arhitecturală, Geoffrey Broadbent*, încheie seria acestor articole-studii, trecînd în revistă contribuțiile unor personalități ca Hannes Meyer (colaborator al lui Gropius la Bauhaus) în domeniul psihologiei arhitecturii, Lewy Strauss în structuralism, Gordon Cullen cu peisajul urban, Pierce în semiotică. În lucrări de valoare din ultimul deceniu C. Jencks invită lumea să proiecteze propriile gînduri creatoare asupra lucrărilor sugerate de construcții; în acest mod se definește mai ușor relația între analogii semnificative. Ca în orice alt domeniu, simbolismul și iconica sînt valabile și în domeniul arhitecturii.

În concluzia studiului său, J. Broadbent consideră că a căuta să înțelegi teoriile privind comportamentul uman în cadrul construit este prematur și discutabil. Se pot face teorii asupra construcțiilor ca performanță fizică, asupra modului în care individul răspunde față de cadrul construit din punct de vedere psihologic, asupra performanțelor unor clădiri ca index, în cadrul semiotic. Dar teoriile științifice aplicabile cadrului fizic se pot aplica ființelor umane, doar în limitele imenselor planuri fiziologice.

Recunoașterea acestui fapt — încheie Broadbent — va fi o mare eliberare în domeniul psihologiei arhitecturale; în loc de a ne juca de-a știința vom fi liberi să ne angajăm în preocupări mai valoroase.

O asemenea lucrare deschide orizonturi de cercetare și de organizare, incitînd pe arhitecți, urbaniști, sociologi și psihologi precum și pe studenții din aceste discipline să se orienteze către acele studii principale de referință și către poziții noi, atît în psihologia arhitecturii cît și în domeniul complex al proiectării, în care înțelegerea spațiului și semnificația sa rămîne unul dintre cele mai importante elemente.

Arh. IANOLA TRIȘCU

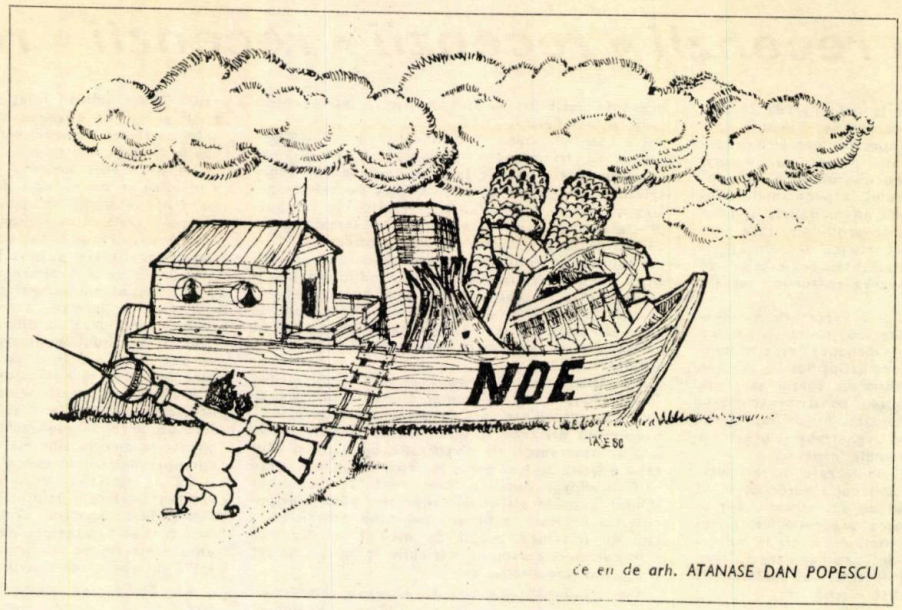

ce en de arh. ATANASE DAN POPESCU

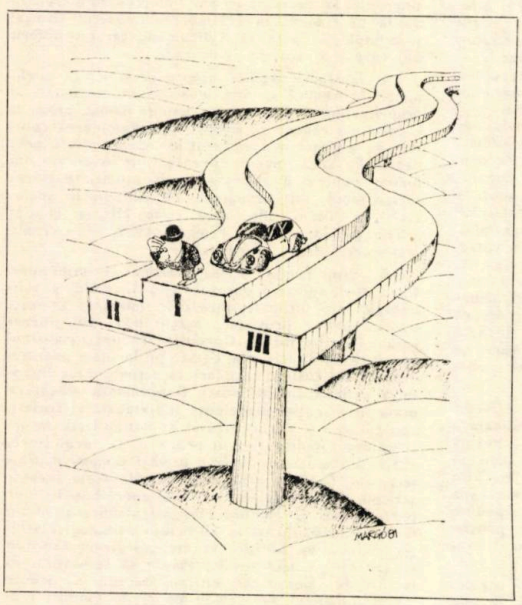

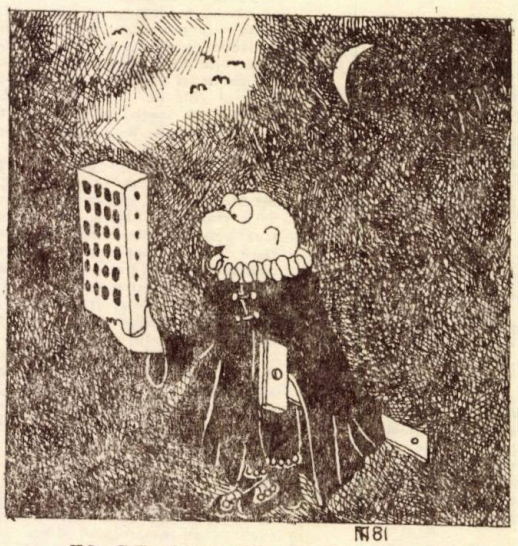

— TO BE, OR NOT TO BE...

desen de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

desene de arh. MĂRGĂRIT CHELBEA

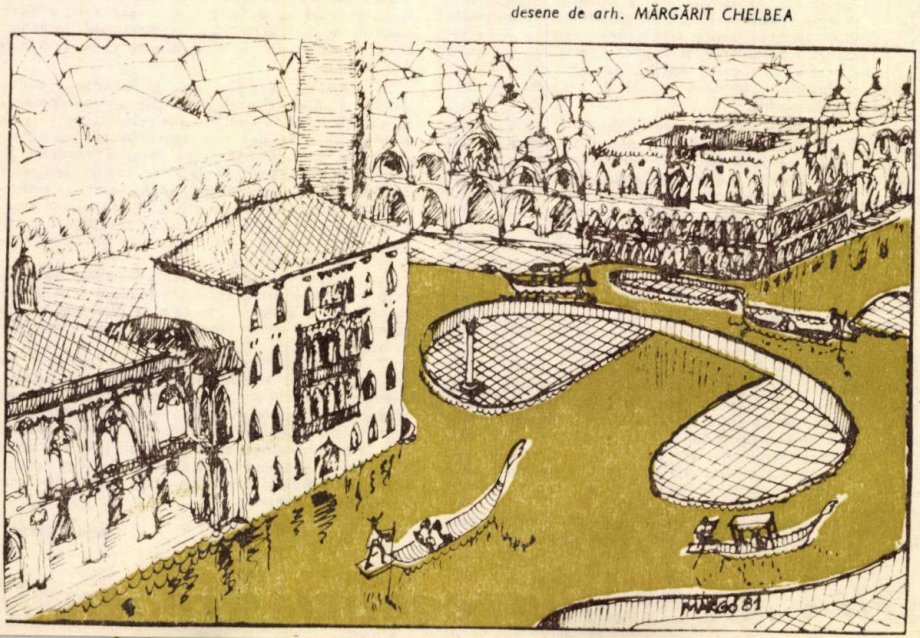

CASA SOLARĂ NEPTUN 1. FAȚADA SUD ANSAMBLU ȘI DETALII ALE PERETELUI HELIOCAPTATOR UȘOR

FISA TEHNICA **NR. 246**

A 6/1981

PERETE EXTERIOR UȘOR ÎNCLINAT, SISTEM HELIOCAPTATOR ACTIV, PANOURI METALICE PLANE, TÎMPLĂRIE P.V.C.

clasificare **08.4; 25.5; 26**

La casa solară realizată în stațiunea Neptun prezentată la pag. 94, panourile captatoare constituie în același timp peretele exterior al construcției și utilizează un sistem de captare activ (agent termic apă + antigel) pentru prepararea apei calde menajere și pentru încălzire.

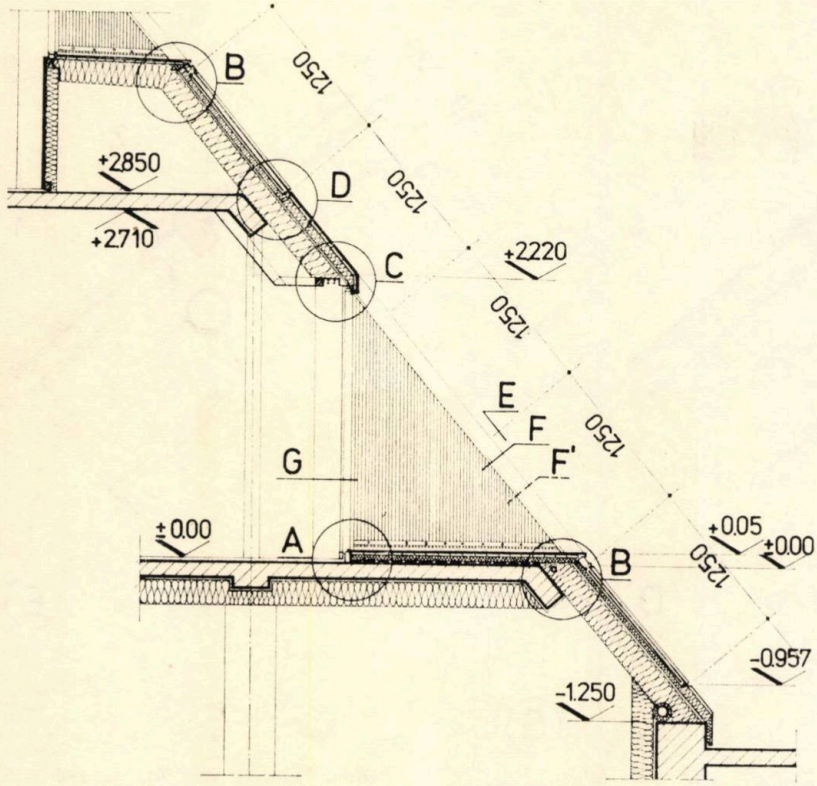

SECȚIUNE PRIN PERETELE HELIOCAPTATOR

1. *Colector heliotermic I.N.C R.E.S.T.* — **2.** *Garnitură de etanșeizare a rostului orizontal* — **3.** *Învelitoare tablă* — **4.** *Strat carton asfaltat* — **5.** *Astereală scîndură brad 22 mm* — **6.** *Toc tîmplărie PVC* — **7.** *Cornier L 50×507×50mm* — **8.** *Scîndură brad 22 mm* — **9.** *Acoperire prag-tablă alamă 0,5 mm* — **10.** *Baghetă lemn* — **11.** *Podină brad 22 mm* — **12.** *Ramforsare cornier L 25×25×3 mm* — **13.** *Profil tablă 5 mm pentru ancorarea panoului* — **14.** *Piesă din tablă ambutisată* — **15.** *Chit permanent plastic* — **16.** *Bridă-profil U 80×50×5 mm,* — **17.** *Riglă brad 45×95 mm* — **18.** *PAL 16 mm, furniruit, vopsit alb mat* — **19.** *Profil I 10* — **20.** *PAL 16 mm vopsit cu minium de plumb* — **22.** *Element de închidere din plastic 20 mm (Buzău)* — **23.** *Chit permanent plastic* — **24.** *PAL 16 mm* — **25.** *Cornier L 30×30×mm* — **26.** *Profil U 65×40×5 mm* — **27.** *Bagheta U 35×20×2 mm* — **28.** *Chit permanent plastic* — **29.** *PAL 12 mm, furniruit, vopsit galben crom.*

Scara 1/5

Pentru detaliile D—G, vezi fișa 247

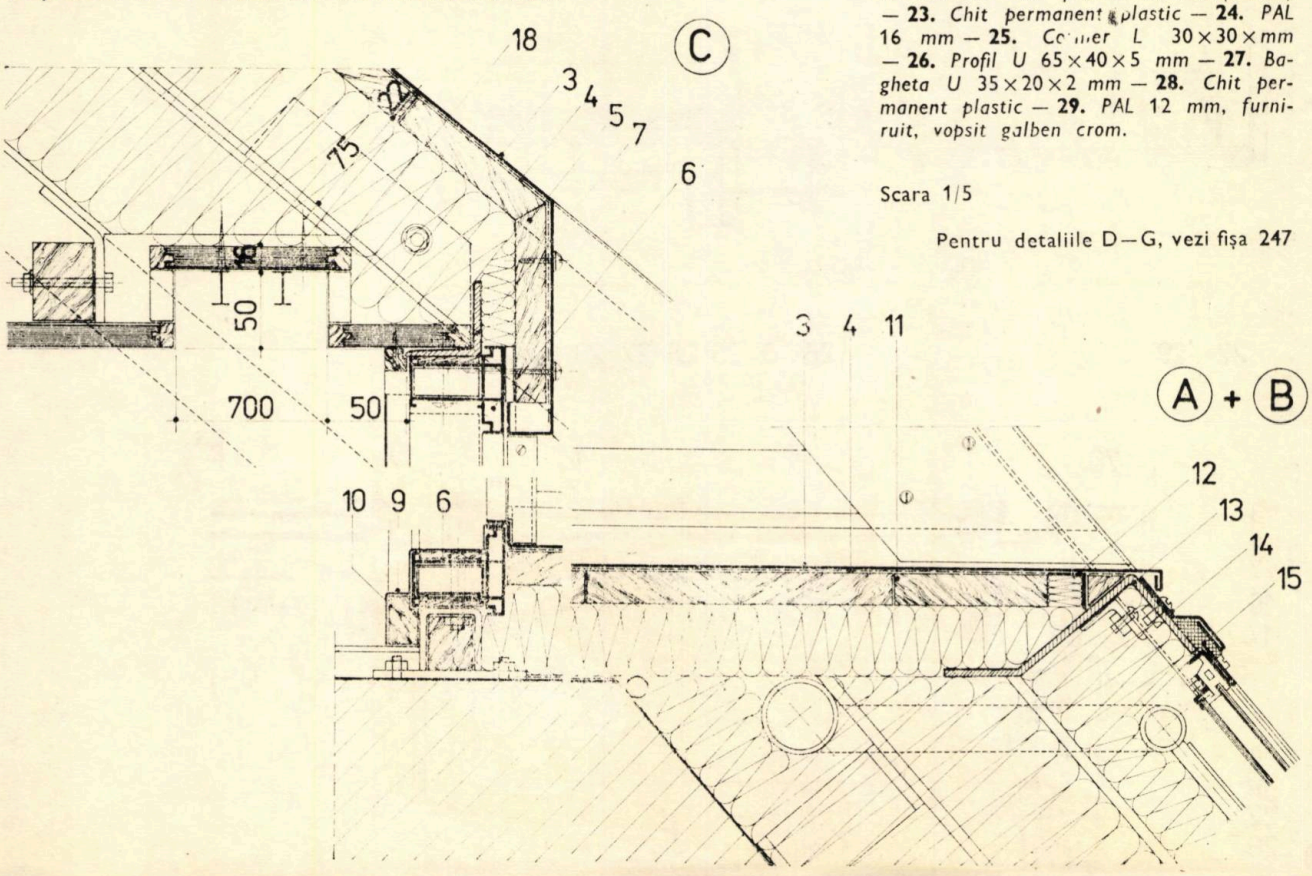

CASA SOLARĂ NEPTUN 1 — FAȚADA SUD
DETALII ALE PERETELUI HELIOCAPTATOR

PEREȚE EXTERIOR UȘOR ÎNCLINAT,
SISTEM HELIOCAPTATOR ACTIV,
PANOURI METALICE PLANE, TÎMPLĂRIE P.V.C.

FISA TEHNICA NR. 247
A 6/1981
clasificare 08.4;25.5;26

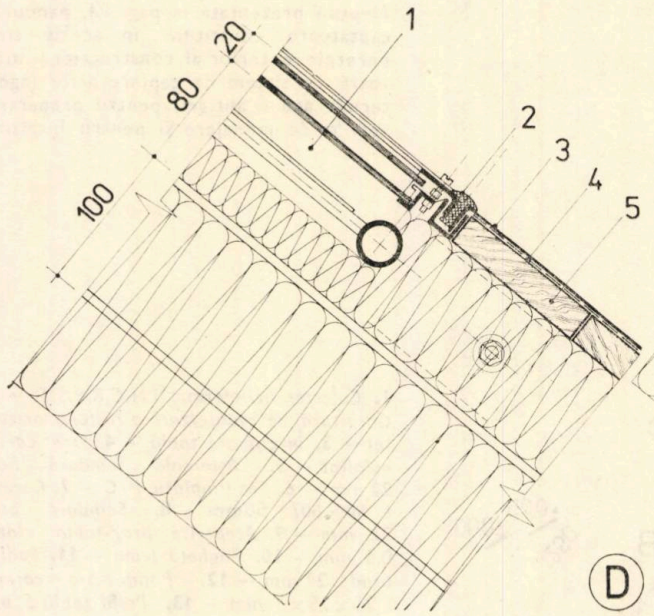

D

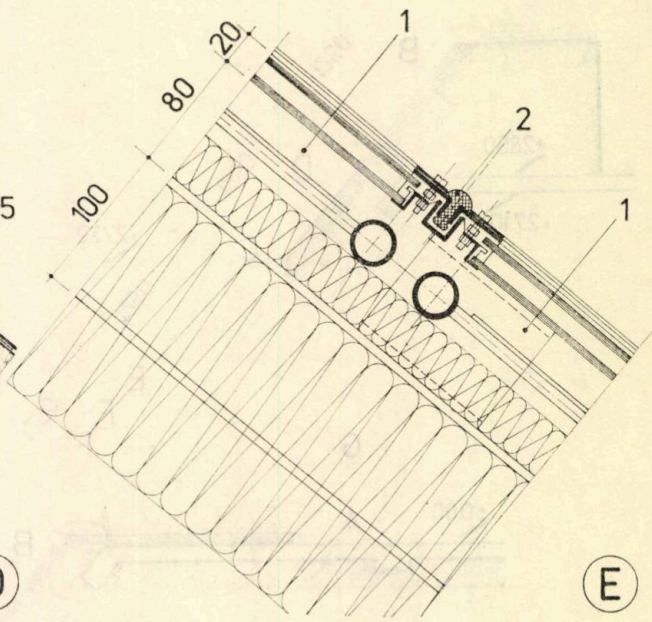

E

G

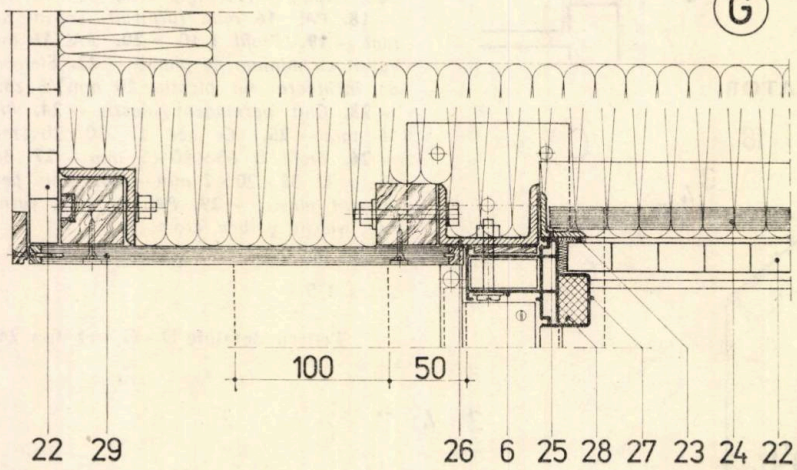

Pentru legendă vezi fișa nr 246

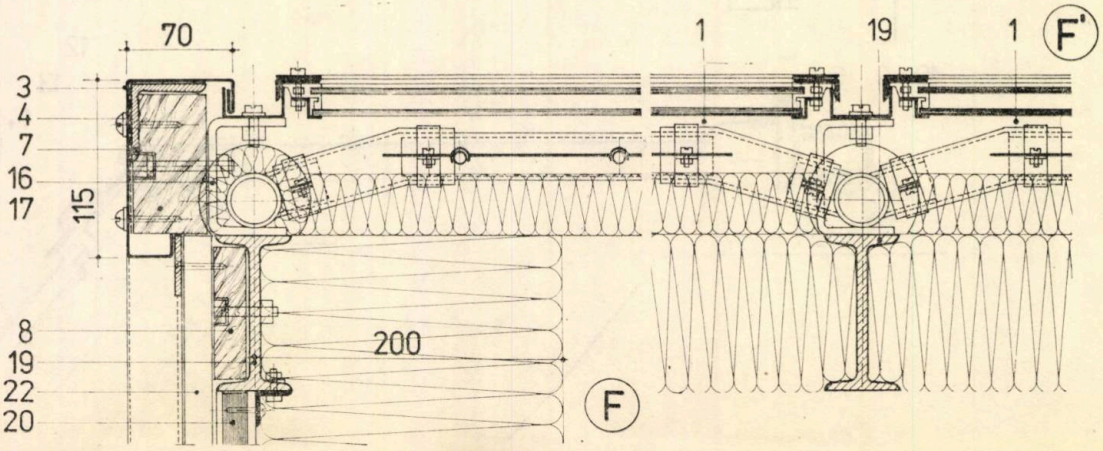

F'

F

TAVAN SUSPENDAT ȘI ȘLIȚ DE INSTALAȚII ELECTRICE LA CENTRUL DE PRODUCȚIE RADIOCHIMICĂ BUCUREȘTI

FISA TEHNICA — Nr. 248

20, 25, 4

clasificare — A 6/1981

TAVAN SUSPENDAT, PROFILE PVC, CORPURI ILUMINAT, ȘLIȚ DUBLU PENTRU INSTALAȚII ELECTRICE

Tavan suspendat pentru mascarea instalațiilor, realizat prin profile chesonate din PVC. (prezentate în A2/74)

Profilele chesonate (5) reazemă pe profile T din aluminiu (6) suspendate de profile cornier din oțel (1).

Corpurile de iluminat (9) sînt susținute de profile cornier (8) rezemate pe cornierele (1).

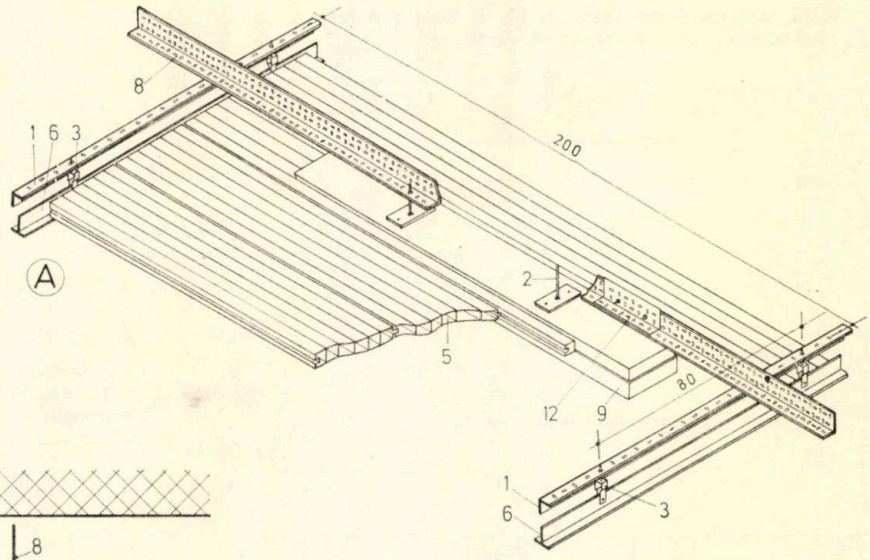

A. Axonometrie de ansamblu — **B.** Rezemare la perete **C, E.** Susținerea profilelor T din aluminiu — **C, F** suspendarea cornierelor (1) sub grinzi — **H. I.** Suspendarea cornierelor (1) sub planșee (înălțime mai mare) — **D. G.** Suspendarea corpurilor de iluminat. Sc 1/5

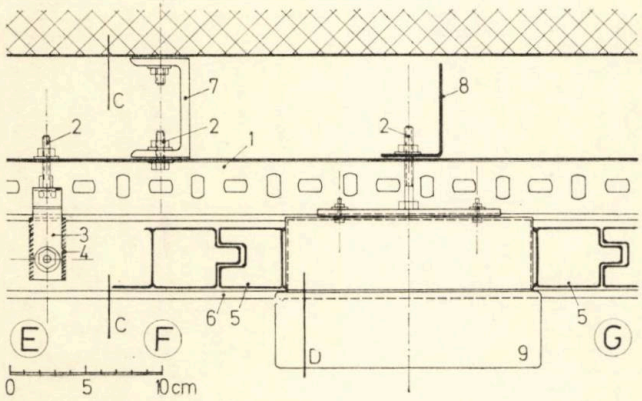

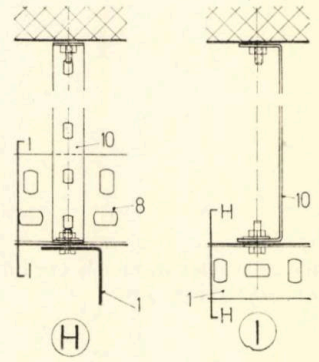

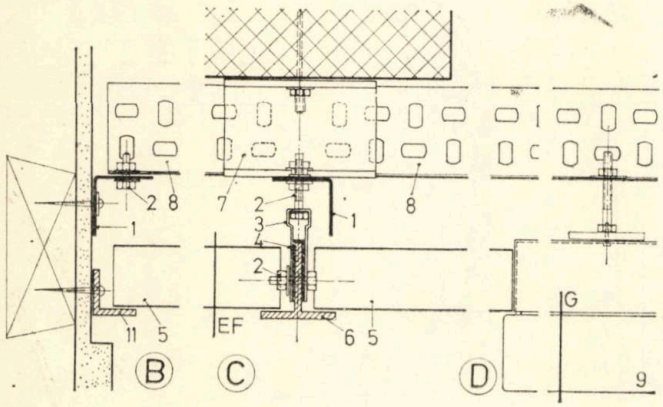

1. *Profil UNITAS U.* 1. 2. *(L* 40×40×5) **2.** *Șuruburi M6* — **3.** *Bridă tablă* 180×20×2 — **4.** *Garnitură PVC* — **5.** *Element perete PVC tip Buzău* — **6.** *Profil T* 50×50×5) *Aluminiu* — **7.** *U* 65 e = 100 — **8.** *Profil UNITAS U.*1.1. *(L.* 40×60×2,5). — **9.** *Lampă tip FIDA* 03—220 — **10.** *Platbande cu găuri ovalizate* — **11.** *L*30×30×5 *Aluminiu* — **12.** *Eclisă de prelungire a cornierului.*

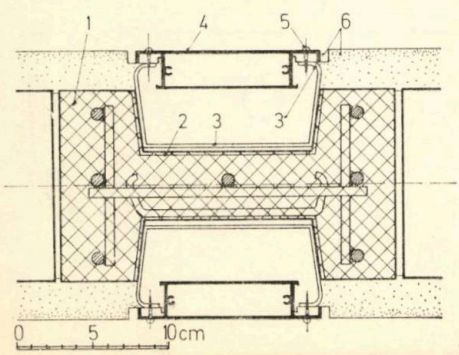

Șlițdublu de instalații electrice în pereți de 12,5 cm, realizat cu un prefabricat din beton și capace demontabile din profile de aluminiu.

1. *Element prefabricat din beton armat cu* 6∅ 10— **2.** *Bridă de tablă* 2 *mm grosime, înglobată la turnare.* — **3.** *Bridă tablă* 30× 2 *mm sudată* — **4.** *Profil UPAL* 45 — 0012 — — **5.** *Șurub autofiletant* — **6.** *Nut în tencuială.*

DOUĂ SCĂRI ÎN SPIRALĂ — LA I.A.U.C. BUCUREȘTI ȘI LA CASA SOLARĂ NEPTUN 1.

FISA TEHNICA
Nr. 249
A 6/1981
clasificare
22

SCARĂ ÎN SPIRALĂ, CU STÎLP CENTRAL, CU TREPTE ÎN CONSOLĂ, DIN BETON ARMAT PREFABRICAT CU SCHELET OȚEL, BALUSTRADĂ METAL

Scară exterioară din beton la IAUC București (arh. C. Borcoman), prezentată în A1-2/1981.

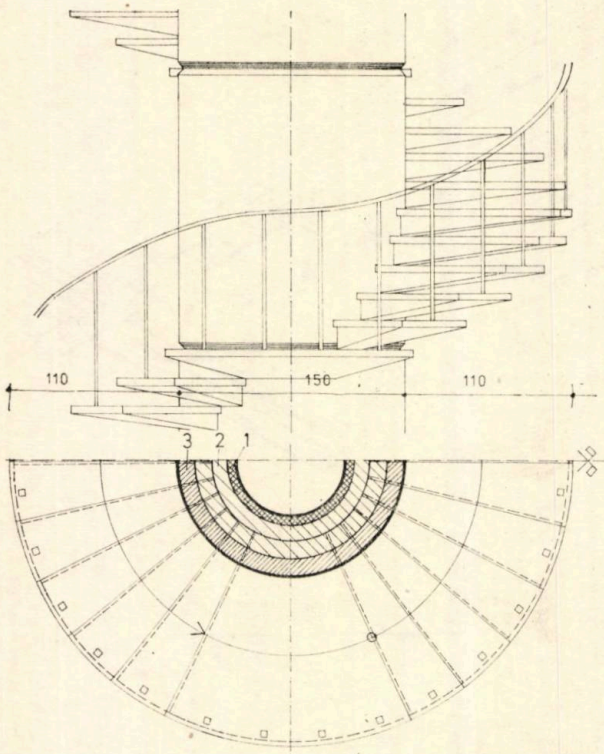

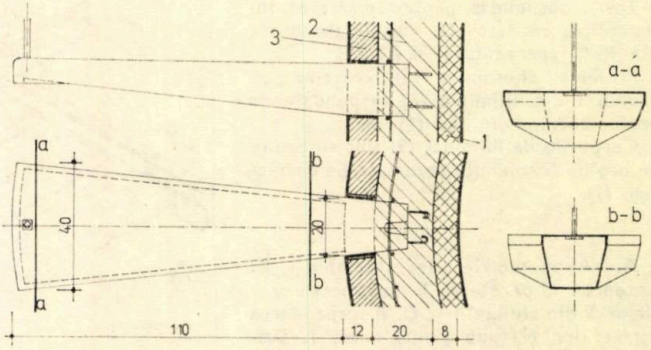

Detaliu treaptă prefabricată. Sc. 1/5
1. *Tub interior (tub de canalizare)* — **2.** *Beton armat monolit* — **3.** *Tub exterior prefabricat.*

Scară interioară cu schelet metalic la Locuința solară Neptun 1 (prezentată la pag. 94).

1. *Țeavă centrală* ⌀ 160 *mm* — **2.** *Mînă curentă* ⌀ 60 *mm* — **3.** *Montant* ⌀ 25 *mm.* — **4.** *Șaibă alamă* — **5.** *U* 65 — **6.** *Șipcă* 41/40 — **7.** *PAL* 19 *mm lipit* — **8.** *PFL poros lipit* — **9.** *Mochetă lipită* — **10.** *Șurub M6* — **11.** *Platbandă alamă* 80 × 2 — **12.** *Șurub de lemn cu cap înecat.*

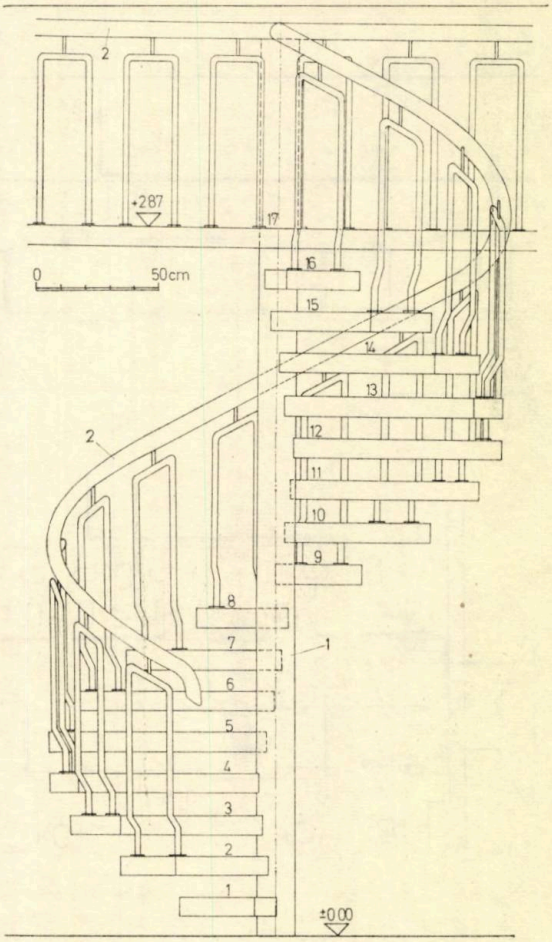

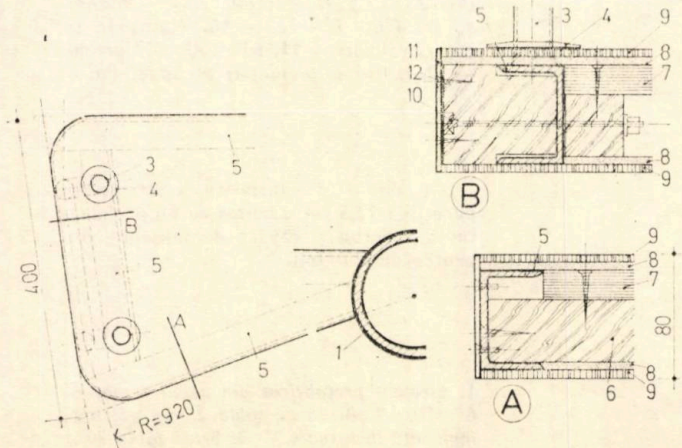

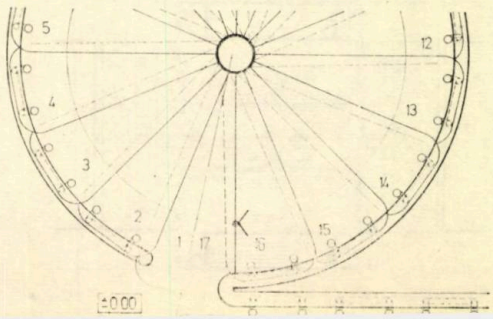

92 Detaliu treaptă — **A, B.** Secțiuni de detaliu

actualitati

debut

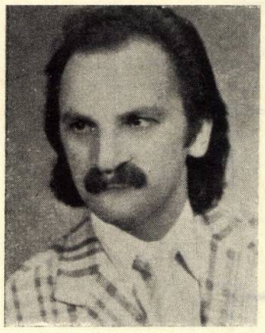

Arhitect
GHEORGHE PETRESCU

- *Născut la 18 septembrie, 1946, în București*
- *Diplomat al Institutului de arhitectură «Ion Mincu» din București în 1976*
- *Activează, ca arhitect proiectant, în Centrul de proiectare județean Brăila*
- *Participă la elaborarea unor proiecte și studii, cum ar fi: Clădiri de locuit în mediul rural, faza S.T.E. directiv și — respectiv — P.E. (șef proiect), Bloc 24 apartamente Însurăței (șef proiect), Locuințe cu spații comerciale în parter la Bărăganu (șef proiect), Restaurare hotelul-restaurant DANUBIU din Brăila (șef proiect), Restaurant Viziru III din Brăila, Cinematograf 650 locuri Brăila ș.a.*
- *Interes pentru arhitectura japoneză actuală*
- *Preocupări pentru o arhitectură funcțională, pentru exprimarea sinceră și concisă, sintetizînd forme tradiționale valoroase ale arhitecturii românești.*

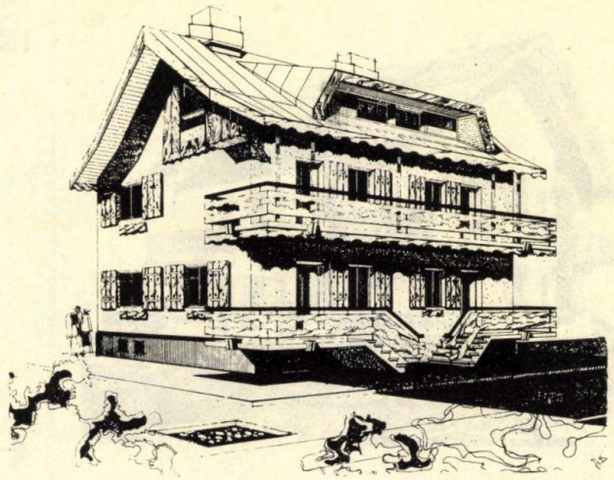

3 1

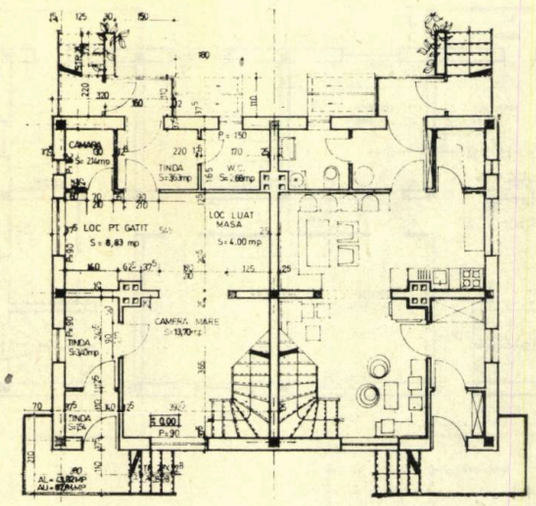

2

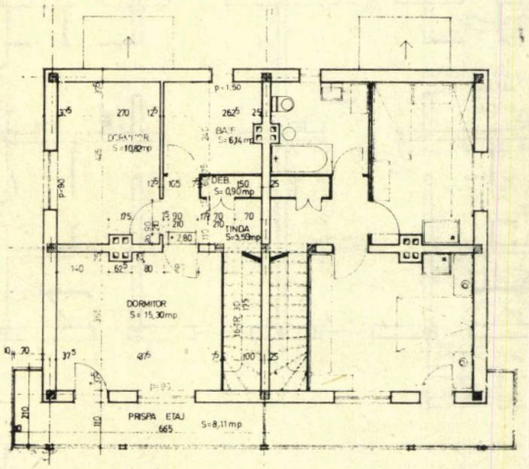

6 4

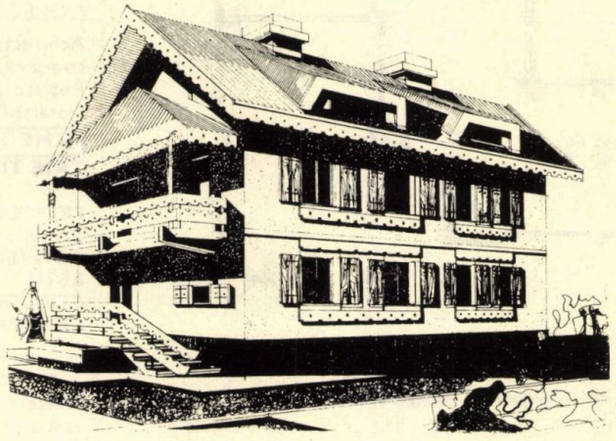

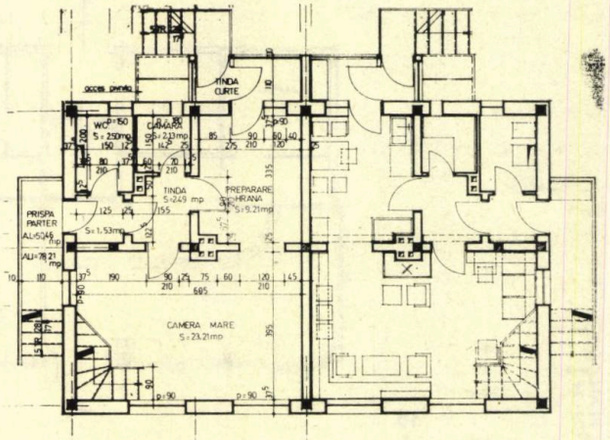

CLĂDIRI DE LOCUIT ÎN MEDIUL RURAL

5

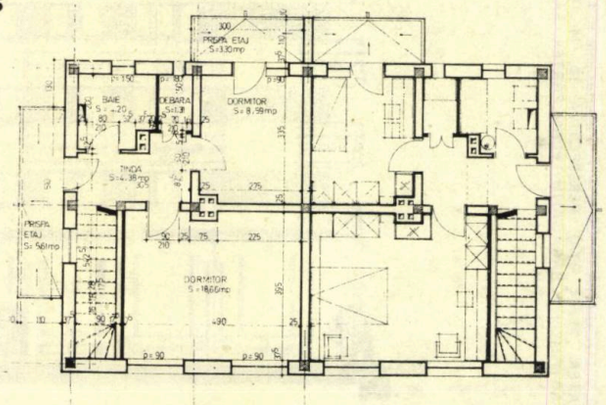

Vitalitatea artei populare românești, întemeiată pe o puternică unitate, face ca și astăzi să mai persiste cu vigoare, în țara noastră, tradiția specializării în diverse meșteșuguri artistice, ca de pildă: olăria, sculptură în lemn, împletirea fibrelor vegetale etc. România este patria unei strălucite arte a construcțiilor, arhitectura populară românească făcînd parte din marea arie a arhitecturii lemnului.

În proiectele tip elaborate de C.P.J. Brăila — avizate și aprobate de către Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare — s-a urmărit, în spiritul celor arătate, să se realizeze o plastică arhitecturală specifică județului nostru, subliniată prin folosirea materialelor locale de construcție și a metodelor tradiționale de realizare, adaptate tehnologiilor de execuție moderne.

S-au realizat tipuri cu regim de înălțime diferențiat (p + 1 și p + 2), creîndu-se astfel posibilitatea amplasării construcțiilor, atît în punctele reprezentative cît și în restul așezărilor. S-a studiat și posibilitatea de amplasare a locuințelor individuale, cuplate la frontul străzii, în adîncimea lotului etc., în vederea obținerii unei game cît mai variate de proiecte.

Interioarele au fost gîndite pentru a răspunde regulilor statornicite și transmise de generații, printre care: regula utilizării complete a spațiului, regula ca fiecare piesă de mobilier sau de ceramică, fiecare țesătură, să aibă un loc bine precizat, determinat — pe lîngă funcționalități — și de criterii estetice.

Arh. GHEORGHE PETRESCU

1, 2, 3. LOCUINȚĂ TIP C9, *cu p + 1 și cu 2 apartamnente × 3 camere*, PLAN PARTER, PLAN ETAJ, PERSPECTIVĂ 4, 5, 6. LOCUINȚĂ TIP C10 *cu p + 1 și 2 apartamente × 3 camere*, PLAN PARTER, PLAN ETAJ PERSPECTIVĂ

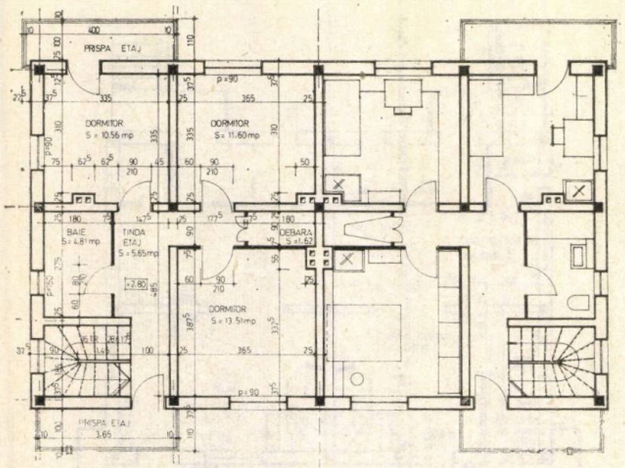

8

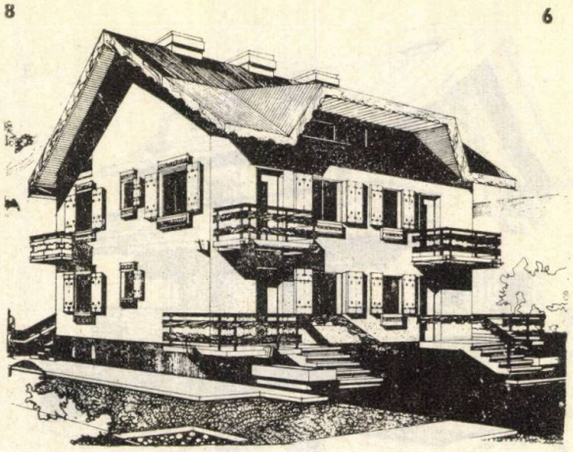

6

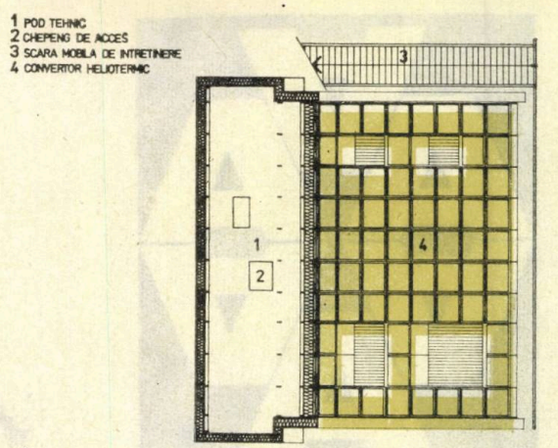

PLAN POD

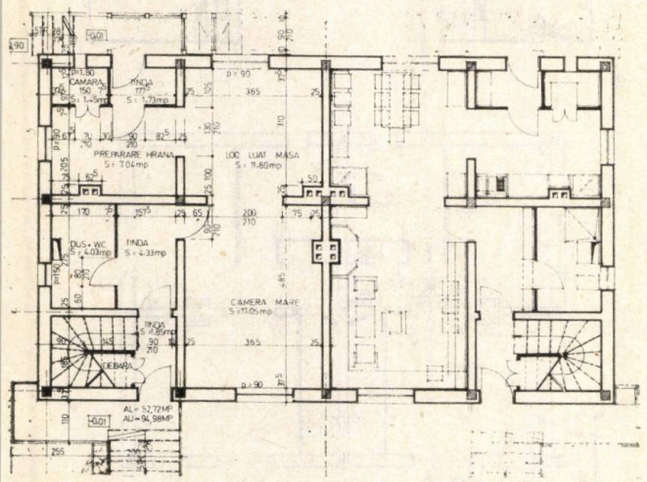

7

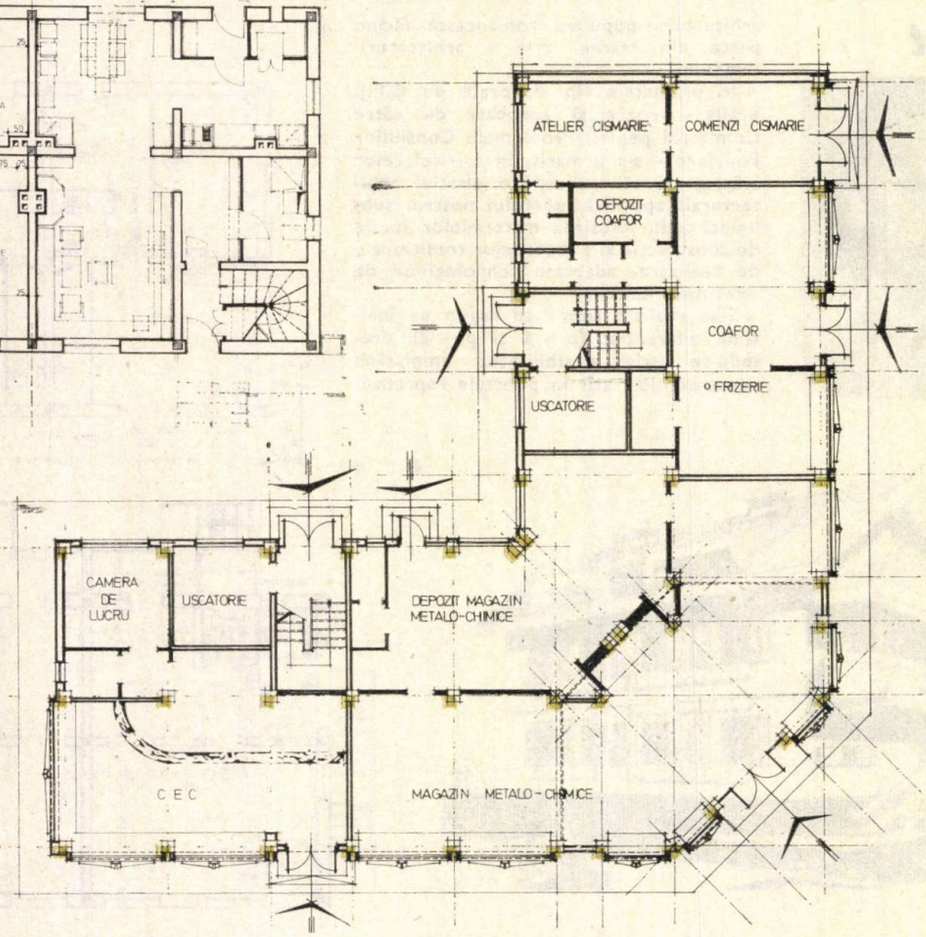

10

11

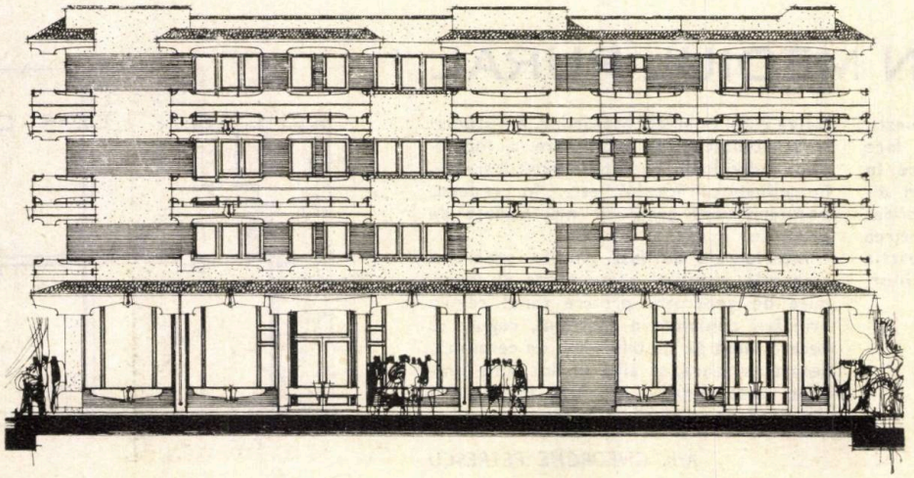

7, 8, 9. LOCUINȚĂ TIP C8, *p + 1, 2 apartamente × 4 camere*. PLAN PARTER, PLAN ETAJ, PERSPECTIVĂ. 10, 11. BLOC CU 24 APARTAMENTE BĂRĂGANU, PLAN PARTER, FAȚADĂ

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. **ANDRAS PERES** (șef proiect complex)
Rezistență: ing. **ION BALTEȘ**
Instalații: inginerii **PAUL VASILESCU** (termice) **GHEORGHE DUMITRESCU** (sanitare), **DIMITRIE TIPA** (electrice)

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE « CARPAȚI » — BUCUREȘTI
CONVECTORI HELIOTERMICI: INCREST — BUCUREȘTI
CONSTRUCTOR: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII « CARPAȚI »

Criza energetică din deceniul trecut și persistența acesteia, care se manifestă printr-o spectaculoasă spirală a prețurilor, percepute pentru fiecare kilogram de combustibil lichid, a determinat o orientare netă spre utilizarea pe o scară mai largă a energiilor neconvenționale. În gama energiilor neconvenționale, un loc de frunte ocupă energia solară, care, datorită unor căutări mai timide în trecut și mai ales datorită rezultatelor obținute de cercetare în deceniul trecut, astăzi, tinde să se transforme într-o industrie al cărei produs primește aplicabilitate imediată în foarte multe domenii de activitate, de la alimentarea cu energie electrică a astronavelor, pînă la uscarea lemnului. Este interesantă, în acest sens, scrisoarea adresată de către Werner von Braun Congresului « Soarele în slujba omului » — Paris 1973, în care, printre altele, savantul spunea: « Sînt sigur că energia solară ne va veni în ajutor într-o mare măsură pentru nevoile viitoare de energie. Industria solară este încă la primele căutări, cum a fost și industria pentru cucerirea spațiului cosmic, cînd eu visam să lansez rachete către lună ».

Cred că sîntem în zorii unei ere noi, pe care am putea-o numi « era solară ». Și astăzi, putem să constatăm că acele referiri făcute în 1973, în mai puțin decît un deceniu, au fost confirmate, atît la noi în țară, cît și peste hotare.

CASA SOLARĂ „NEPTUN"

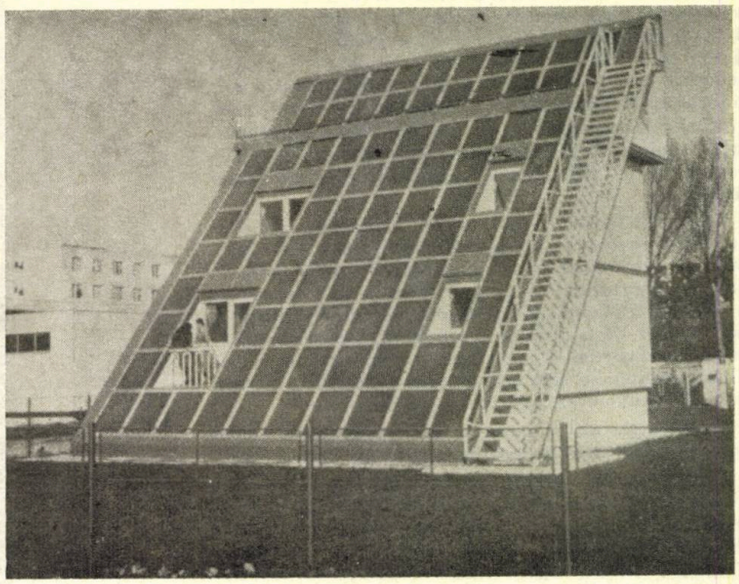

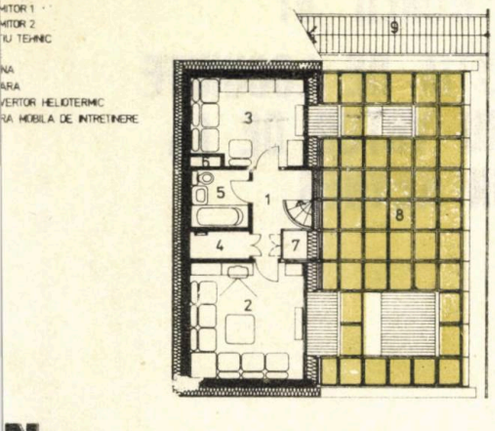

PLAN ETAJ I

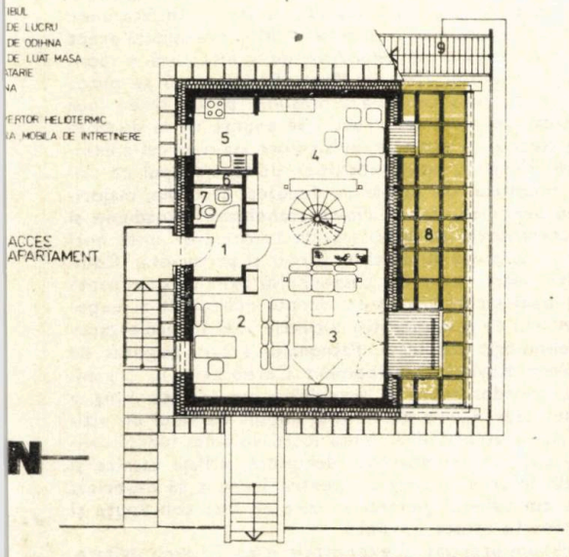

PLAN PARTER

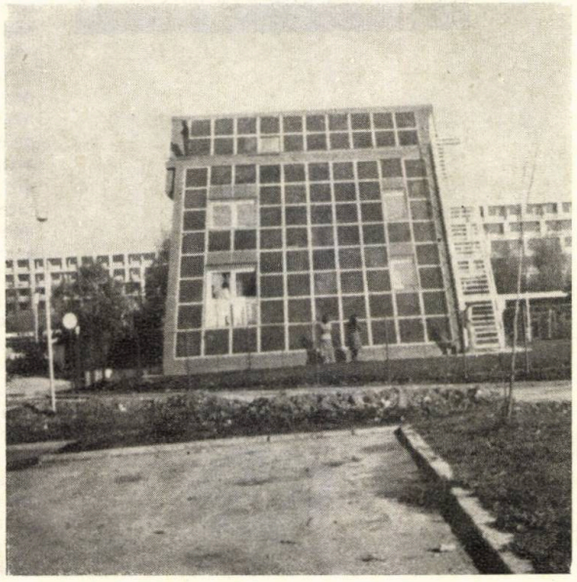

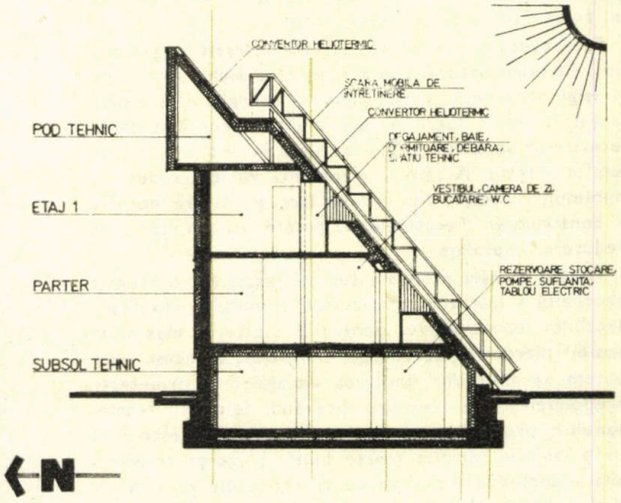

SECTIUNE

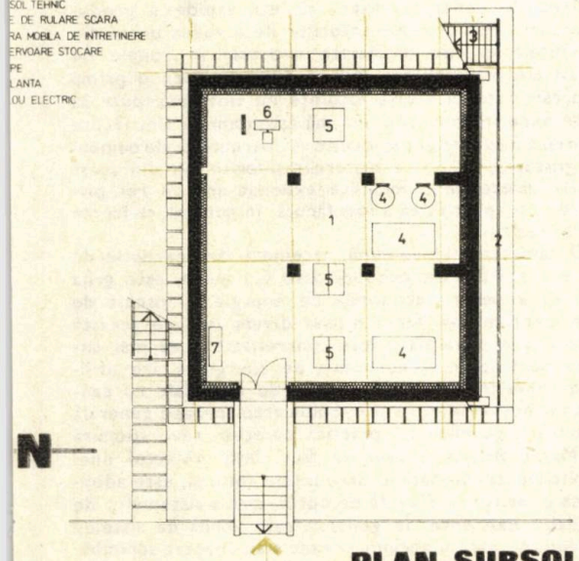

PLAN SUBSOL

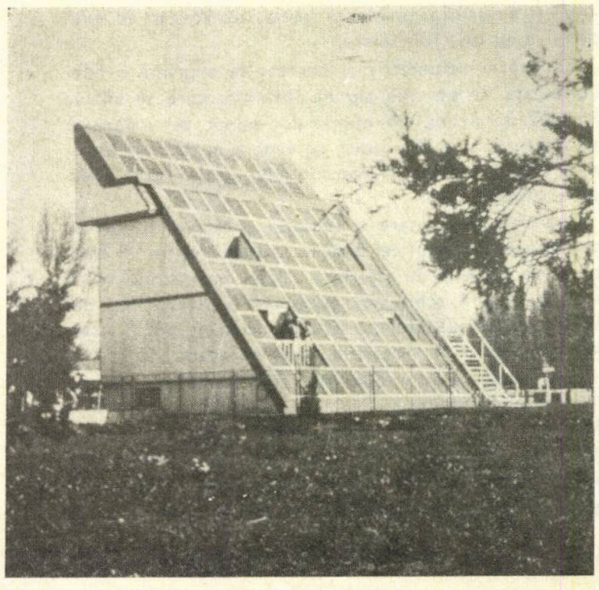

Realizarea **Casei solare NEPTUN 1** se înscrie într-o serie de experienţe iniţiate de Programele partidului şi guvernului. Scopul experimentului — îndrumat direct de C.N.Ş.T. — era de a urmări aportul energiei solare la încălzirea şi prepararea apei calde menajere la o locuinţă unifamilială. S-a convenit ca unitatea de referinţă să fie un apartament de trei camere, care, ca suprafaţă şi volum, să se înscrie în cifrele stabilite prin Decretul nr. 68/1975, pentru locuinţe proprietate personală.

Cerinţele privind orientarea captatorilor heliotermici şi înclinarea obligată a acestora faţă de orizontală au determinat şi au influenţat, în mare măsură, conceptul arhitectural. În acest sens, a fost concepută o locuinţă unifamilială, tip duplex, cu spaţiile aferente activităţilor de zi dispuse la parter şi cele de noapte la etajul construcţiei. Comunicarea pe verticală între cele două funcţiuni se face printr-o scară elicoidală cu pornire din apropierea accesului în camera de zi.

Construcţia mai dispune de un subsol tehnic (ce se înscrie în perimetrul construit) şi de un pod.

Camera de zi, care ocupă circa 80% din suprafaţa construită a parterului, a fost concepută ca o piesă unică cu zonări funcţionale pentru diferite activităţi, beneficiind de suprafaţa luată bucătăriei pentru crearea unui spaţiu distinct pentru luat masa. Spaţiul util, aferent acestei funcţiuni, asigură o « respiraţie » diferitelor activităţi zilnice.

Dormitoarele de la etaj sînt normale, deservite de un acces comod din palierul scării.

Prin conceptul arhitectural, s-a urmărit asigurarea unui iluminat natural bun al tuturor pieselor principale şi asigurarea unei captări pasive a energiei solare prin ferestre. Acest lucru a fost realizat prin orientarea ferestrelor spre sud şi găsirea unui echilibru al suprafeţelor vitrate. Accesele în locuinţă au fost reduse la minimum necesar. Accesul se face pe latura nordică a construcţiei. Ferestrele orientate spre nord sînt reduse ca suprafaţă.

Pentru a mări randamentul de ansamblu, o atenţie deosebită a fost acordată izolării termice şi rezolvării detaliilor constructive, pentru a limita la maximum posibil pierderile de energie în spaţiu. În acest sens, putem să amintim: limitarea vitrajelor şi orientarea preponderentă a acestora spre sud, folosirea termopanului; protejarea tuturor elementelor de închidere cu o izolaţie termică foarte bună; alegerea convenabilă a partiului — căldura ce se ridică din camera de zi prin holul scării contribuie în bună măsură la încălzirea spaţiilor de la etaj. Toate cele amintite mai înainte au fost verificate în timpul exploatării şi al testărilor. (Datele obţinute privind temperatura suprafeţelor exterioare faţă de temperatura interioară confirmă acest lucru, diferenţă maximă 2°C; vizualizările pe termoviziune au confirmat rezolvarea corectă a detaliilor şi au scos în evidenţă unele inexactităţi în execuţie ce au fost remediate).

Conceptul volumetric a încercat să exprime o fidelitate faţă de un nou tip de locuinţă, care se află la început de drum, nu numai din punct de vedere al arhitecturii, ci şi din punct de vedere al tuturor factorilor care contribuie şi vor contribui la utilizarea energiei solare.

Suprafaţa de captare şi subsolul construcţiei au fost concepute în scopul cercetărilor viitoare ce vor fi efectuate pe modelul de referinţă. Astfel, cu ajutorul scării mobile, pot fi schimbaţi captatorii existenţi, cu noi tipuri, iar, în subsolul construcţiei, oricînd pot fi instalate noi tipuri de stocare a energiei solare.

După doi ani de experienţe, rezultatele sînt încurajatoare. Randamentul instalaţiei aferente încălzirii a fost între 25—30%. Randamentul instalaţiei aferente preparării apei calde menajere 70%, (prin extindere, vara, locuinţa solară furnizează apă caldă pentru un grup social, al unui **service** de automobile).

Arh. ANDRAS PERES

corespondenta

„HOMEWORLD '81"

EXPOZIŢIA DE LOCUINŢE PENTRU VIITOR DE LA MILTON KEYNES

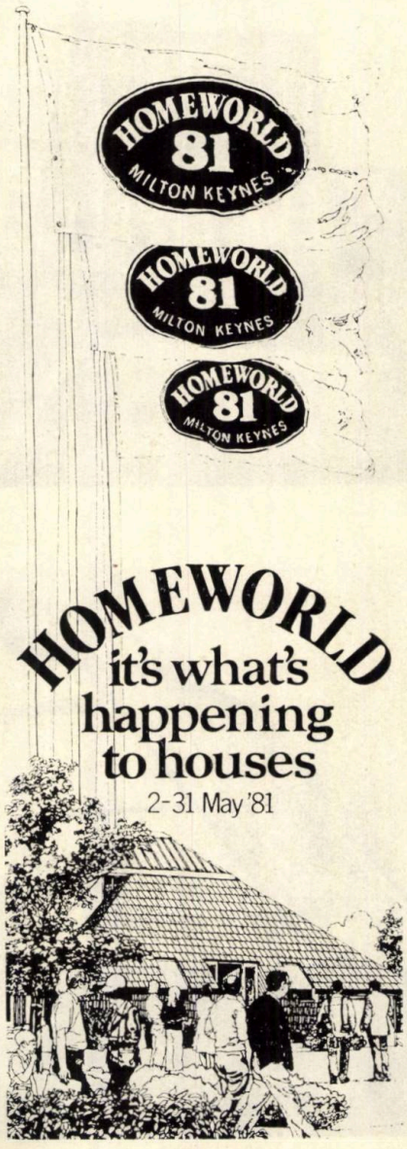

Am avut prilejul să fiu unul dintre vizitatorii expoziţiei « Homeworld '81 », deschisă în perioada 2—31 mai 1981, la Milton Keynes în Marea Britanie.

Trebuie să mărturisesc, de la început, că şansa de a vedea expoziţia a fost cumva ştirbită de imposibilitatea unei vizitări amănunţite, aşa cum aş fi dorit-o. De fapt, am avut la dispoziţie, doar cîteva ore pentru expoziţie şi o vizită prin oraşul Milton Keynes, care, aşa cum se cunoaşte, reprezintă una dintre experienţele interesante ale urbanismului britanic. În faţa unor anunţuri uriaşe, cu « Homeworld '81 », prezentată drept cea mai importantă expoziţie de arhitectură şi construcţii a anului 1981 în Marea Britanie, nu se putea rezista. În zona centrală a oraşului, pe un teren încă neatacat de noile construcţii, se anunţă de la distanţă prin steaguri şi semnale multicolore aşa-numitul « exhibition village », satul expoziţiei, de fapt grupul de clădiri exponate. Un număr de douăzeci de firme, majoritatea britanice, dar şi cîteva scandinave, canadiene şi neozeelandeze, au participat la construirea unei mici aşezări cu peste 30 de case, parter şi parter-etaj. Compoziţia foarte simplă a ansamblului avea ca dominantă axul unei străzi principale. Scopul mărturisit al expoziţiei era de a demonstra ultimele idei în proiectarea şi tehnologia locuinţei. Patronajul a fost asigurat de « Milton Keynes Development Corporation », organizaţia coordonatoare a dezvoltării pe termen lung a noului oraş. Gonit de timp şi împins de valul de vizitatori, cu atenţia distribuită între volume, funcţionalitate, sisteme constructive, decoraţie, utilaje casnice şi detalii felurite, este greu pentru început să desprinzi ceva din spiritul general în care au fost concepute şi prezentate aceste locuinţe.

Trebuie precizat că exponatele erau, în exclusivitate, locuinţe individuale, la scara 1/1, total utilate şi mobilate.

Scopul final al firmelor producătoare a fost, evident, reclama, în vederea vînzării cît mai rapide a produselor, iar acela al organizatorilor de a vedea unele din locuinţele expuse amplasate eventual în zonele de locuit ale oraşului nou Milton Keynes. Deci, o primă impresie este că aceste locuinţe nu sînt concepute ca nişte experimente, aşa cum mă aşteptam, ci sînt făcute pentru a fi cumpărate şi locuite cît mai curînd, de oameni cu gusturi şi mijloace materiale diferite. Şi, din acest motiv, prezentarea locuinţei-exponat are un rol primordial şi apreciez că a fost făcută, în general, cu foarte mult meşteşug.

O caracteristică comună, acceptată fără excepţie de către toate firmele producătoare europene, este grija deosebită pentru economia de energie. Deosebit de interesant mi s-a părut modul divers în care această preocupare generală a fost concretizată. Cea mai extinsă participare la economia de energie o are utilizarea unei foarte mari varietăţi de materiale cu calităţi termo-izolante, ca şi introducerea aproape generală a dublării geamurilor, practică oarecum revoluţionară în Marea Britanie. Ceea ce face, însă, obiectul unei publicităţi şi totodată al unui intens interes, este adoptarea unor tipuri diverse de optimizare a sistemelor de încălzire existente. În general, este vorba de sisteme de condiţionare a aerului la care s-au adaptat schimbătoare de căldură (« heat exchanger »), care funcţionează pe principiul pompelor utilizate la frigidere.

mutînd căldura dintr-un spațiu în altul. Dacă la frigider căldura este scoasă din spațiul de depozitare al alimentelor și dispersată în afară, la o locuință se adoptă drumul invers în vederea încălzirii interiorului. Bineînțeles, se demonstrează eficiența sistemului optimizat prin compararea consumului electric necesar funcționării pompei termice cu economia de energie obținută în cadrul sistemului de încălzire.

Astfel coeficientul de performanță mediu al sistemului pe perioada utilizării încălzirii centrale este între 2 și 2,5. Adică consumul unui KW utilizat la funcționarea pompei termice duce la căldură echivalentă cu 2—2,5 kW. Același sistem este adoptat de unele firme pentru încălzirea apei prin înlocuirea sau conjugarea cu acțiunea unui boiler care folosește gazele sau combustibil lichid. Preocuparea pentru economia de energie merge pînă la prevederea unor sisteme electrice simple de tipul fierbătorului, pentru încălzirea apei în timpul verii sau al nopții, folosindu-se de tarifele speciale — reduse pentru aceste perioade. Se obține, astfel, o reducere a prețului pe unitatea de volum de apă încălzită cu cca 50%, față de încălzirea cu combustibil lichid, sau cu cca 12% față de încălzirea apei cu boiler folosind gaze. Utilizarea resurselor de energie neconvențională, de fapt a energiei solare, a fost desigur luată în considerare.

O remarcă, consider nu lipsită de interes, este aceea că din totalul de peste 30 de locuințe expuse numai 5 utilizează energia solară și aceasta cu destulă prudență. Totuși, la multe din exponate se precizează viitoare posibilități de montare a panourilor solare.

Pare evident că pătrunderea pe piața britanică a unor locuințe ce se abat de la tradiție nu se poate face decît lent și cu serioase justificări economice. Intervenția noului este imediat acceptată cînd acesta contribuie la perfecționarea unor sisteme cunoscute și utilizate în cadrul unor volume tradiționale.

Remarcabilă este preocuparea proiectanților tuturor locuințelor expuse care utilizează energia solară, de a integra funcțional spațiile nou create prin închiderile vitrate captatoare. Astfel, aceste spații devin în cazul exemplelor văzute sere pentru flori sau prelungiri înverzite ale spațiilor de « living-room ». Este de fapt unica « invenție funcțională » pe care am descifrat-o în partiurile locuințelor expuse, care, subliniez, fac parte din categoria locuințelor de serie.

Fiind vorba de construcție de serie, adoptarea unor noutăți de natura și dimensiunea panourilor captatoare de energie solară, care modifică uneori substanțial volumul tradițional al locuinței, pare a fi socotită încă un risc. Aceasta pentru că nu există deocamdată suficiente argumente de natură economică, care să poată convinge pe viitorul beneficiar că locuința solară este preferabilă. Alături de grija pentru economia de energie, mi-a apărut ca foarte evidentă preocuparea pentru o rațională dimensionare a spațiilor. Înțeleg, prin aceasta, obținerea unei foarte bune funcționalități, printr-o corectă dozare a spațiilor în condițiile unei maxime utilizări a volumelor. Dimensiunea foarte redusă a unor dormitoare (7,0—8,5 m²), ca și mansardarea etajului, sînt practici curente, conjugate însă cu o generoasă dimensionare a spațiului diurn, întotdeauna subîmpărțit în « living-room » și « dining-room ». Tot ce se economisește ca suprafață din zona de dormit se acordă zonei diurne, deschisă către grădina individuală, aceasta în cadrul unor indici aproximativi de 14—18 m² locuibili pentru o persoană.

La obținerea economiei de spațiu, contribuie din plin utilizarea unor detalii de arhitectură și a unui mobilier de o foarte bună calitate, conceput special pentru gama de partiuri respective. Dealtfel, trebuie spus că fiecare exponat, fiecare locuință, este prezentată vizitatorului, nu numai complet mobilată, dar și cu detalii care animă spațiul și-l fac pe cel ce vizitează să se simtă un musafir primit „cu atenție". Se pot vedea mese aranjate festiv, bucătării în care tocmai s-a întrerupt lucrul, jucării și cărți împrăștiate pe mocheta camerelor copiilor sau combine muzicale și cărți de istorie și politică în living-room-uri, lîngă fotoliul capului familiei. Vreau să spun că ambianța, este creată divers, cu știință și dă o notă de

1. « *HOMEWORLD '81* » — *pliantul expoziției*
2. *MILTON KEYNES, noul oraș așezat la jumătatea distanței dintre LONDRA și BIRMINGHAM*
3. *POZIȚIA EXPOZIȚIEI ÎN MILTON KEYNES*
4. *PLANUL EXPOZIȚIEI*
5. *Locuință duplex cu zidărie tradițională de cărămidă și sisteme de încălzire și izolare termică optimizate — Firma ABBEY HOMESTEADS*
6. *Locuință duplex cu partiu flexibil, structură ușoară prefabricată din elemente de lemn, energia solară contribuie la optimizarea sistemului de încălzire — Firma AUTARKIC POTENTIALS*

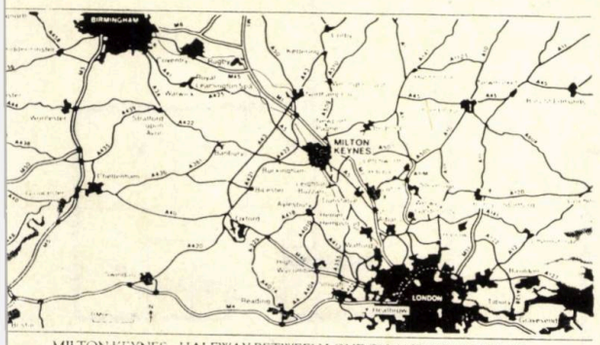

MILTON KEYNES – HALFWAY BETWEEN LONDON AND BIRMINGHAM

2

3 4

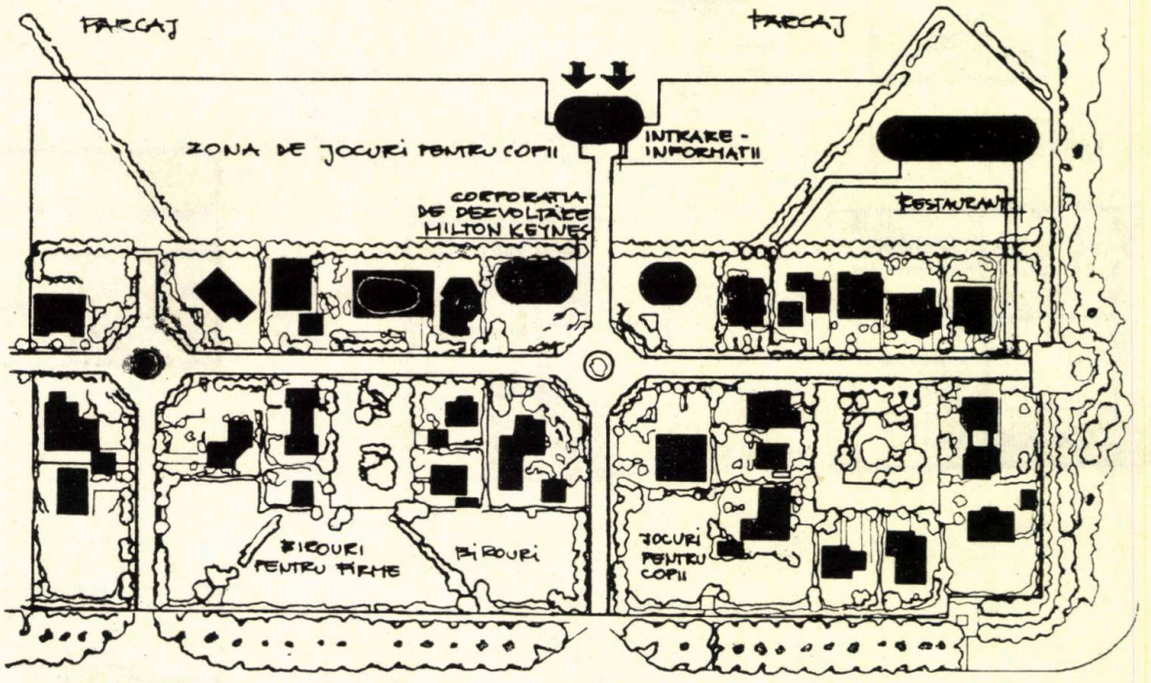

PLANUL EXPOZITIEI „HOMEWORLD 81"

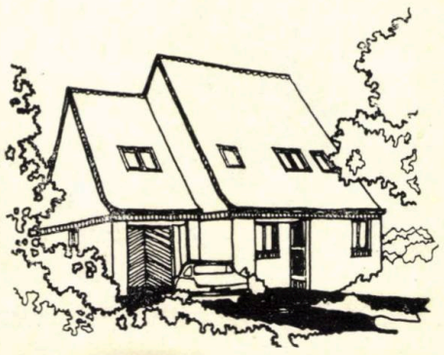

5

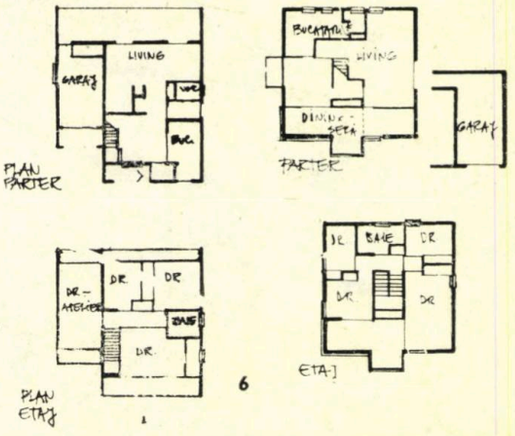

6

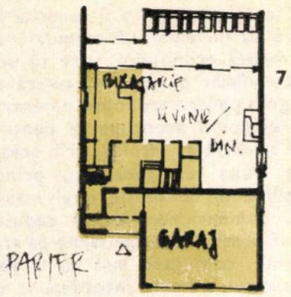

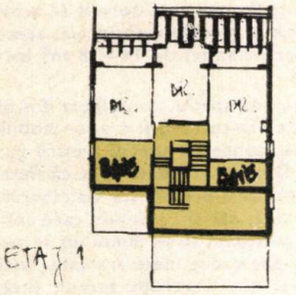

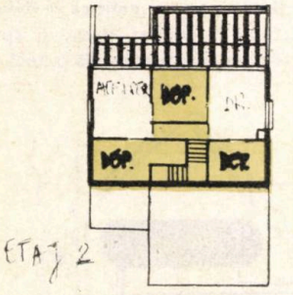

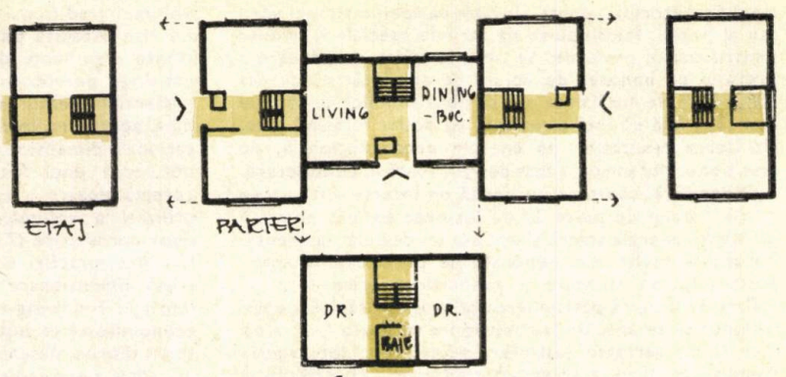

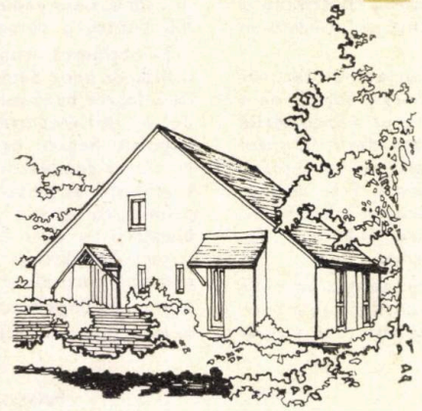

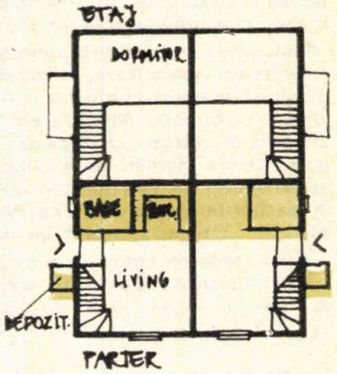

7. *Locuință triplex, cu stocare de energie solară pe fațada de sud acoperind circa 50% din necesarul pentru încălzire; se creează un interesant spațiu « de seră » pe două niveluri în prelungirea living-room-ului—Firma MICHAELIS*
8. *Locuință duplex cu structură prefabricată din lemn și finisare tradițională: permite multiple posibilități de cuplare — Firma METRO HOMES*

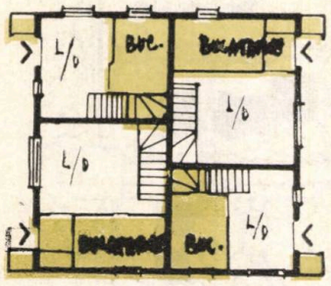

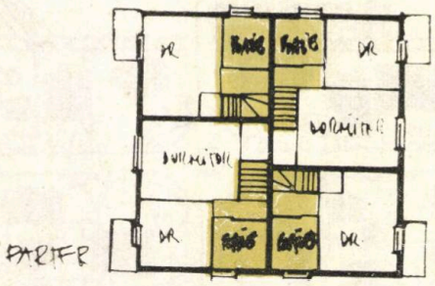

9. *Locuință parter și supantă, oferind o foarte eficientă utilizare a spațiului interior*
10. *Locuințe duplex cuplate, cu 2 și 3 dormitoare, utilizînd panouri prefabricate din lemn, cu grad ridicat de izolare termică și, prezentînd un mod economic de ocupare a terenului*
11. *Locuință duplex, cu trei dormitoare, structură prefabricată din lemn și finisare tradițională — Firma MARCHESI HOLDINGS — Danemarca*
12. *Locuință parter cu partiu flexibil — Firma MARCHESI HOLDINGS — Danemarca*
13. *Locuință duplex, cu 4 dormitoare, prefabricate din lemn asigurînd optimă izolare termică și rapiditate de execuție — Firma SUPERHOMES*
14. *Locuință duplex, cu 4 dormitoare, flexibilitatea partiului, sistem de încălzire încorporînd energia solară captată de panourile ce închid volumul « serei » și structură din elemente prefabricate din lemn — Firma SUPERHOMES*
15. *Locuință triplex, inspirată de casele tradiționale ale fermierilor Noii Zeelande, ce realizează un volum interesant cu structură și finisaje din lemn — Firma VINTAGE HOMES — Noua Zeelandă*
16. *Duplex, 4 dormitoare, permițînd cuplări pe fațadele laterale, tîmplărie exterioară din material plastic prezentînd avantaje de întreținere — Firma WHEATLEY HOMES*
17. *Locuință parter, partiu flexibil, detalii și finisaje deosebite — Firma WHELMAR*

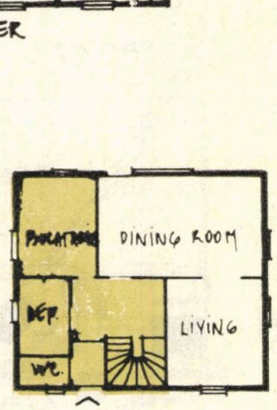

11

10

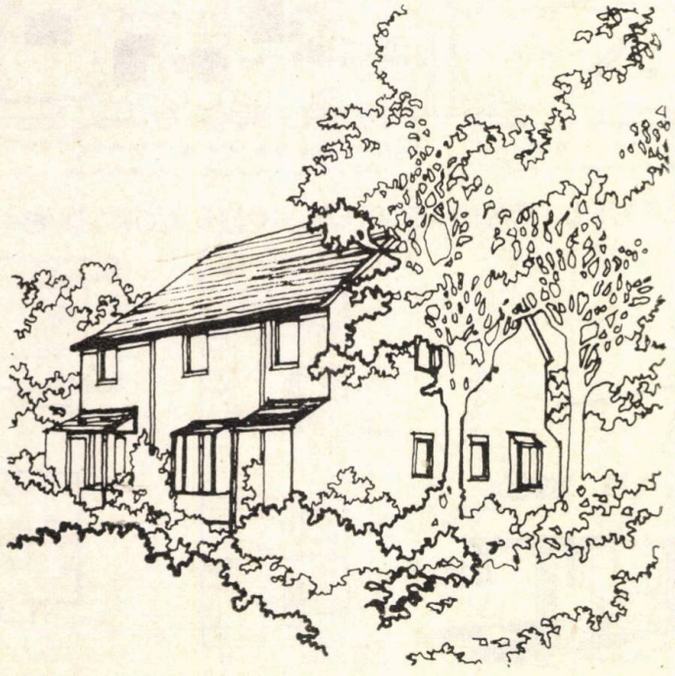

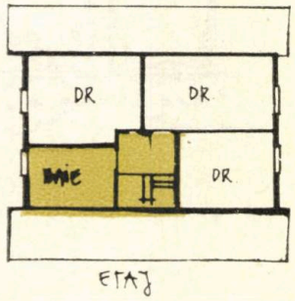

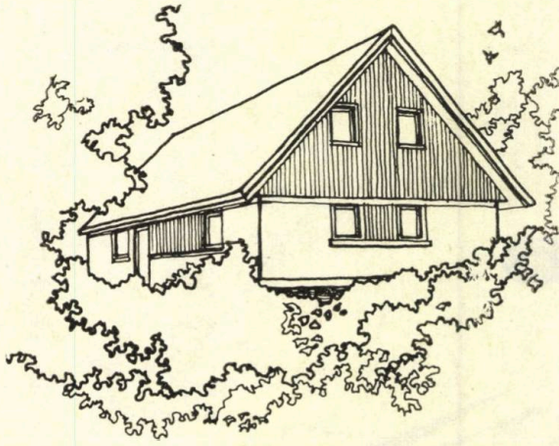

13

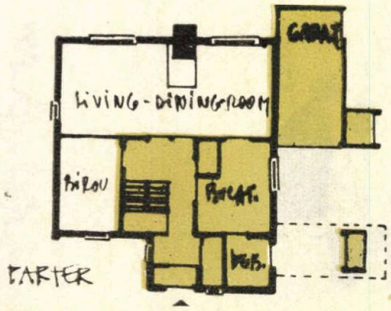

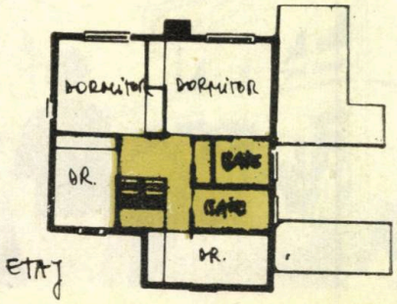

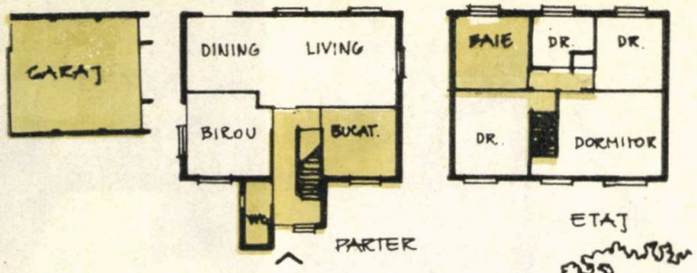

16

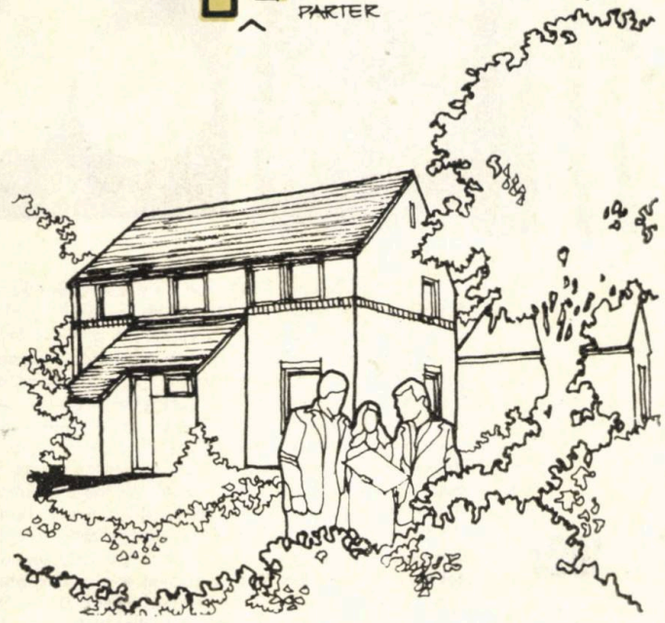

18, 19. *Locuință amplă, cu grad de confort ridicat, utilizînd materiale noi — ce oferă o bună izolare termică și folosind în cadrul sistemului de încălzire, parțial, energia solară; partiul extrem de flexibil, iar spațiul diurn se continuă în zona de sub luminatorul central la primul nivel — Firma GREENWOOD HOMES.*

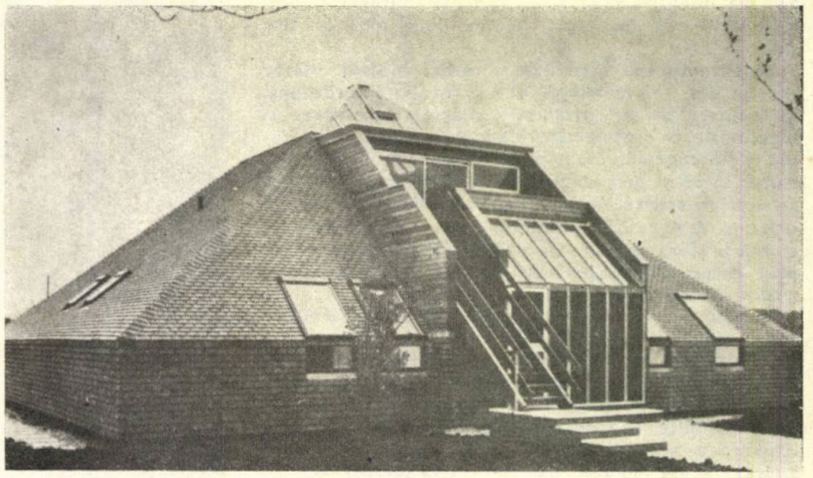

18

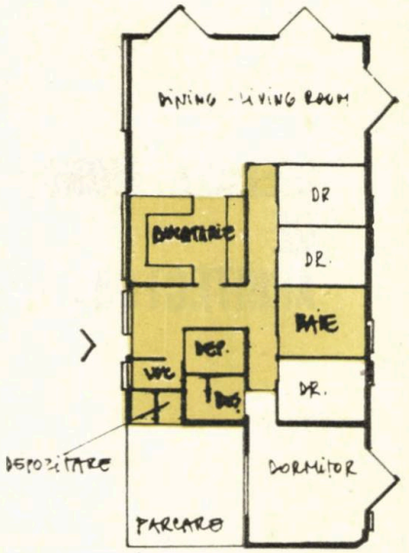

17

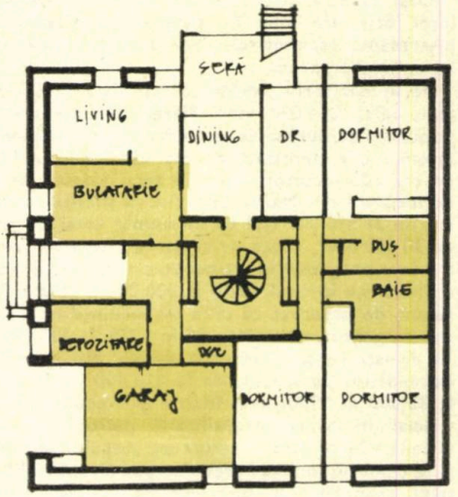

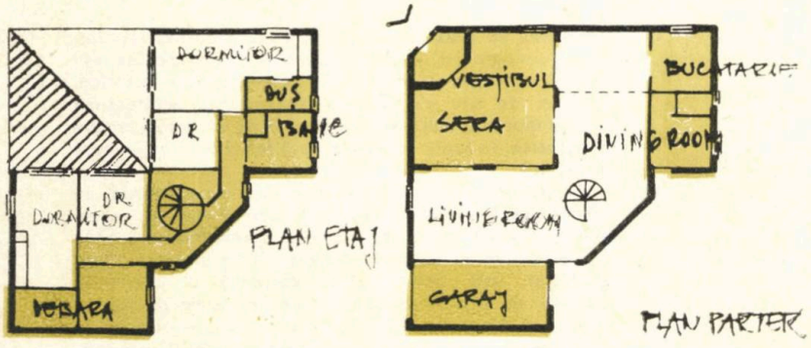

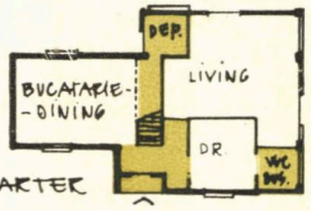

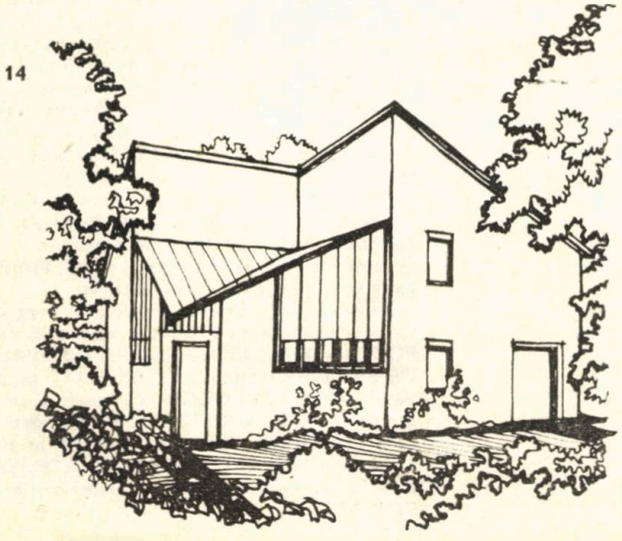

14

15

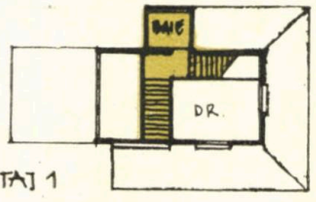

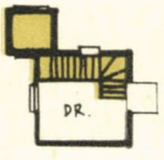

real « locuințelor viitorului », în care ești dealtfel invitat să te și instalezi, în lunile următoare.

Cu siguranță, apar și exemple care se abat de la cele notate mai sus, apar după opinia mea și gratuități sau curiozități în plastica arhitecturală, din păcate aproape imposibil de ilustrat aici. Decorația face și ea, uneori, concesii unui gust îndoielnic, însă nota generală în care locuințele au fost concepute și realizate este de înaltă calitate.

Este vorba de acea calitate care este expresia unei conjugări între o corectă concepție funcțională, frumusețe arhitecturală, susținută în special prin detalii, și o continuă perfecționare pe linia economicității.

În domeniul funcționalității, nu se produc « invenții », în afara spațiilor « de seră » apărute la locuințele solare și se păstrează în general ca noutate principiul flexibilității la interior. Firmele producătoare menționează, de multe ori, posibilitatea extinderii, a supraetajării, montării ulterioare de panouri solare, cu o prestabilită înscriere în volumetria construcției.

În expoziție, există și preocupări interesante pentru optimizarea sistemelor constructive, în sensul simplificării și ușurării structurilor (în special din lemn), care devin posibil de ridicat uneori în cîteva ore. Dintre materialele cele mai folosite, se evidențiază lemnul, extrem de divers utilizat și, bineînțeles, cărămida și materialele ceramice.

Forma arhitecturală a locuințelor expuse este, cu puține excepții, o fidelă exprimare a simplității funcționale și constructive. Chiar dacă există cîteva încercări de satisfacere a gustului pentru pitorescul arhitecturii medievale, în cadrul unor realizări scenografice, acestea vin de peste ocean, din Canada sau din Noua Zeelandă și sînt privite înțelegător, ca nostalgii istorice, benigne.

Deși concepute ca individuale, cîteva din locuințe se pot cupla pe una sau două laturi, în variante cu o folo-

→

sire mai intensivă a terenului. În această categorie, intră locuințele cele mai mici, pentru două pînă la trei persoane.

Sentimentul pe care l-am încercat în fața multor reușite din « Homeworld '81 » a fost, ca întotdeauna, de respect pentru produsele simple, armonioase și funcționale, în spatele cărora stă un mare efort de studiu și inteligență, ca și o tehnologie de înalt nivel. Apreciez că și prin exponatele lui « Homeworld '81 » se exprimă spiritul, propriu arhitecturii și urbanismului britanic, revigorat în ultimii ani: acela de a păstra locuința la scara tradițională și de a o îmbunătăți mereu prin cuceriri mici, pornite de la o foarte obiectivă analiză a realităților.

În cele din urmă, locul, strada, casa din Stratford upon Avon, unde s-ar fi născut William Shakespeare, nu diferă prea mult de strada și volumele acestor case, zise « ale viitorului ». Noul a intervenit ferm, dar el nu neagă o lungă suită de valori spirituale și materiale, deja dobîndite. În fond, și florile sînt semănate în jurul caselor cu aceeași dedicație ca în trecut, iarba va fi tunsă, e drept mecanic, dar grădina va semăna mult cu frumoasele grădini de altădată.

Deși caracteristicile urbanismului și tipologia locuinței britanice sînt în general cunoscute, consider interesantă reamintirea unor date generale, în încheierea acestor note.

Pe un teritoriu similar ca suprafață cu cel al României, adică 244 030 km², Marea Britanie are astăzi o populație ce depășește cu puțin 56 de milioane, aceasta însemnînd o densitate de cca 230 locuitori / km², față de cca 100 locuitori / km² în țara noastră. Stocul total de locuințe din Marea Britanie, la sfîrșitul anului 1980, era de 21 510 000 față de un număr total de gospodării de 20 530 000* . Rata de creștere a stocului de locuințe a scăzut progresiv în ultimii zece ani, de la circa 250 000 de locuințe în anul 1970, la 200 000 în 1980. Este interesant de observat că cifra de locuințe nou construite anual a scăzut, de la 360 000 în 1970, la 235 000 în 1980. În același timp, pierderile anuale din stoc, datorate demolărilor au scăzut, de la 110 000 locuințe în 1970, la 35 000 în 1980, deci foarte spectaculos și aceasta în special în urma intensificării politicii de renovare urbană. Cu privire la structura stocului de locuințe ca și la tipul de locuire, trebuie spus că circa 78% din totalul gospodăriilor britanice ocupă case individuale, 21% apartamente și 1% utilizează alte forme de locuire (case mobile, hoteluri etc). Din stocul total de locuințe în 1980, 55,2% erau locuite de proprietari, 31,8% erau închiriate de către autoritățile locale sau corporațiile noilor orașe și 13,0% erau închiriate de către proprietari particulari, această din urmă categorie fiind într-o scădere importantă în ultimii zece ani.

Deci, în cadrul unei « piețe » a locuințelor, diversă și activă datorită unui surplus față de numărul de gospodării, domină net locuințele individuale și se amplifică tendința de locuire a proprietății personale.

Cunoscîndu-se aceste particularități, se poate înțelege mai bine de ce, la Homeworld' 81, s-au prezentat numai locuințe individuale cu puține niveluri. Expoziția de la Milton Keynes exprimă, cred, foarte clar opinia că mutațiile de natură fizică, atunci cînd este vorba de funcția locuirii și cînd s-a ajuns pe o anumită treaptă a dezvoltării, nu pot și nu este necesar să fie spectaculoase. Fuga după natură, arhitectura simplă, legată de tradiție, realismul economic și studiul atent asupra eficienței sociale și economice vor fi, în orice caz, pînă la sfîrșitul secolului criterii de care urbaniștii și arhitecții de locuințe, ca și beneficiarii lor, vor trebui să țină seama.

S-a dovedit că modelele nu se pot imita întocmai cu folos, dar ele trebuie cunoscute, trebuie înțelese și — uneori — opțiunile pentru un stil de locuire propriu, în concordanță cu dezvoltarea economică și socială și cu tradiția, pot fi influențate de modele ce-și dovedesc viabilitatea. Pentru că nouă, românilor, gigantismul nu ne este propriu, putem să ne uităm, cu interes și fără complexe, la modelul britanic de locuire și să ne imaginăm zone de locuit din România anului 2 000.

Arh. ȘERBAN NĂDEJDE

* Cifrele aparțin situației statistice prezentată de « Nationwide — Building Society » — aprilie 1981

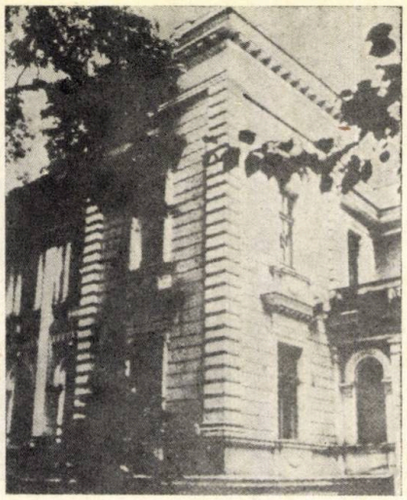

1

2

5

BIENALA MONDIALĂ DE ARHITECTURĂ — SOFIA 1981

Între 1—12 iunie 1981, Sofia a găzduit prima ediție a BIENALEI MONDIALE DE ARHITECTURĂ. Modul în care a fost gîndit acest complex de manifestări profesionale este concentrat în introducerea volumului de prezentare, din care extragem: . . .« Uniunea arhitecților bulgari — ghidată de înțelegerea rolului excepțional al arhitecturii în edificarea unui mediu de viață armonios pentru societatea umană și, prin acest mediu, pentru formarea unui om cu o personalitate dezvoltată multilateral; — convinsă că un vast schimb internațional de idei și opinii constituie cel mai bun mijloc pentru a intensifica procesul dezvoltării creatoare a arhitecturii, o r g a n i z e a z ă, sub patronajul Comitetului Culturii din R. P. Bulgaria al Uniunii Internaționale a Arhitecților și Federației Mondiale a Orașelor Înfrățite — F.M.V.J. —, Bienala Mondială de Arhitectură, care va fi un forum internațional permanent al creatorilor din lumea întreagă angajați în soluționarea acestor probleme.

Bienala se adresează arhitecților, urbaniștilor, sociologilor, economiștilor, artiștilor plastici și designerilor, teoreticienilor și criticilor de arhitectură, primarilor și edililor orașelor.

Bienala va avea ca obiective: de a promova dezvoltarea unei gîndiri arhitecturale noi, formularea de noi idei și concepte socio-spațiale, tehnologice și estetice, crearea de noi căi pentru dezvoltarea arhitecturii contemporane, căutarea și afirmarea de noi valori umane și estetice, în lupta pentru o viață fericită și armonioasă a omului.

În desfășurarea ei, Bienala a fost caracterizată de cîteva **trăsături definitorii,** în primul rînd de caracterul **oficial** al acesteia, încadrat în aniversarea a 1300 ani de existență a statului bulgar. Acest caracter a fost subliniat, atît prin înaltul patronaj al Liudmilei Jivkova, cît și prin prezența unor personaje oficiale ca ministrul Alexandr Fok, a primarului capitalei etc.

În același timp, trebuie subliniat caracterul **internațional,** urmărit și realizat de către organizatori pe cel puțin patru căi: ● prin organizațiile internaționale menționate mai sus, care au acceptat calitatea de organizatori, inclusiv patronajul președintelui de atunci al U.I.A., Louis de Moll ● prin componența Comitetului de organizare, în care au activat Pierre Vago președinte de onoare U.I.A., Michel Lanthonie secretar general U.I.A., Jay Ratan Balla, India, Fr. Carbajal de la Cruz, Mexic, secretar al grupului Machu Picchu etc ● prin componența celor trei jurii internaționale pentru aprecierea lucrărilor prezentate ● în sfîrșit, prin invitații nominale de participare, adresate unor arhitecți de renume din lumea întreagă, pentru **Simpozionul de teorie și critică a arhitecturii.**

S-a impus, de asemenea, caracterul **larg diversificat,** al manifestărilor profesionale incluse în program: EXPOZIȚIE-CONCURS de proiecte, FESTIVAL-CONCURS DE FILME de arhitectură, SEMINARE pe probleme de sistematizare, SIMPOZION de teorie și critică de arhitectură, EXPOZIȚIE-CONCURS de cărți de arhitectură și urbanism, MASĂ ROTUNDĂ privind educația, școala și arhitectura, DEZBATERI ATELIER cu răspunsuri la întrebările tinerilor arhitecți, EXCURSII DE STUDIU.

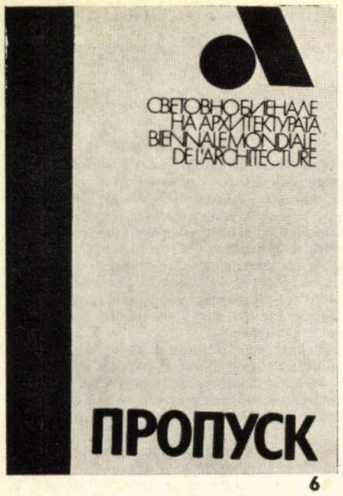

6

7

8

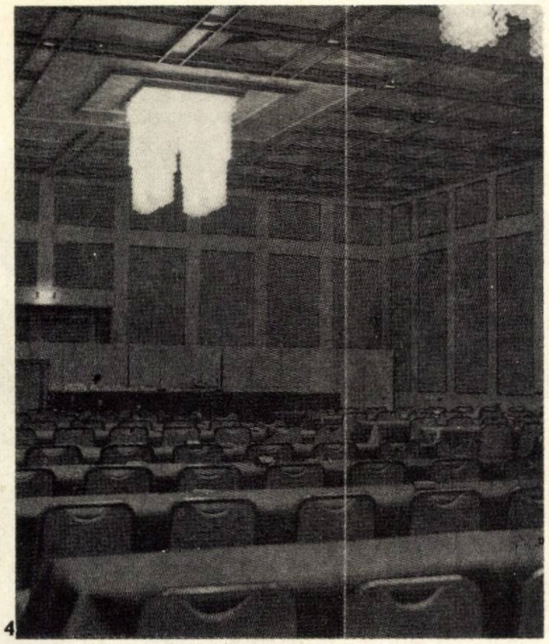

4

3

Nu în ultimul rînd, a atras atenția caracterul **stimulativ,** de cointeresare, realizat prin numeroasele premii și distincții care au nominalizat pe cîștigătorii concursurilor de mai sus.

EXPOZIȚIA-CONCURS DE PROIECTARE a constituit manifestarea de debut, deschiderea ei reprezentînd și festivitatea inaugurală a Bienalei — în ziua de 1 iunie. Expoziția a avut și cea mai lungă desfășurare în timp, între 1—12 iunie, perioadă care a acoperit atît accesul publicului cît și ședințele de jurizare ale celor peste 260 de proiecte. Lucrările, cuprinzînd atît propuneri noi cît și lucrări executate, au fost grupate pe programe — locuințe, social-culturale, loisir, urbanism, design etc. În mod firesc, participarea cea mai masivă a revenit gazdelor: peste 100 arhitecți bulgari, individual sau grupați în colective, urmată de U.R.S.S. cu 20 proiecte, R.F. Germania cu 16 proiecte, R. D. Germană cu 13 proiecte, Franța cu 12, Italia cu 10, România cu 9 etc. În expoziție, au fost prezente țări ca Japonia, Vietnam, Canada, Maroc, Malta, Columbia, Argentina etc. Ideile prezentate au acoperit un diapazon foarte larg, de la futurismul de tip « science-fiction », la orașele « cîrtiță » inspirate din adăposturile anti-atomice, pînă la propuneri sau lucrări executate de peste 10 ani, gîndite pentru condiții concrete și în limitele posibilităților prezentului sau ale unui viitor apropiat. Din categoria proiectelor încadrate ca « urbanism », s-au desprins cel puțin două idei dominante: pe de o parte necesitatea renovării existentului în mediul urban mai vechi sau mai nou, pe de altă parte, ca reflexie a crizei energetice și ecologice, o mai mare atenție acordată relațiilor așezării umane cu factorii mediului natural și utilizării energiilor neconvenționale, cu precădere a celei solare.

Cele trei mari premii s-au acordat, în ordine, unui proiect bulgar, pentru un ansamblu de locuințe colective ce urmează să completeze pe cele existente la picioarele Muntelui Vitoșa, unui proiect sovietic pentru reconstrucția unei străzi cu cunoscut profil istoric-cultural și unui proiect austriac pentru realizarea stațiilor metroului din Viena. De asemenea, s-a acordat un premiu prin consultarea publicului și numeroase alte premii oferite de diverse organe, organizații sau municipalități.

În aceeași zi, de 1 iunie, au început lucrările Seminarului internațional organizat de către C.I.E.R. (Consiliul Internațional al Economiilor Regionale) și F.M.V.J. (Federația Mondială a Orașelor Înfrățite) cu tema, « Metode contemporane de planificare regională ».

Timp de două zile, s-au prezentat rapoartele unor experți din mai multe țări europene, ca: N. GRIGOROV « Planul unic de sistematizare al teritoriului R. P. Bulgaria — instrument eficace pentru edificarea unui cadru de viață armonios », H. BRINER — Elveția « Coordonarea planificării regionale transfrontaliere », avînd ca obiect corelarea acțiunilor de dezvoltare a regiunilor de graniță dintre Elveția, Franța și R.F.G., T. H. PUISTER — Olanda « Cu privire la ierarhia centrelor populate ca bază a amenajării teritoriului » în zonele neindustrializate ale țării unde se are în vedere dezvoltarea activităților terțiare, A. ROSENMANN — Israel « Elaborarea unui sistem global și integrat de planificare regională » destinat condițiilor țărilor în curs de dezvoltare în care se inversează raporturile dintre concepția planului și realizarea lui, V. ZAPLETAL « Probleme metodologice ale planificării protecției mediului la nivelul R. S. Cehoslovace », G. CONSOLE Italia « Proiecte speciale pentru « Cassa per il Mezzogiorno », vizînd dificultățile în dezvoltarea celor mai înapoiate regiuni ale țării, cu precădere amenajarea resurselor hidrografice, P. LACOUR « Cazul Franței » în care se prezintă conceptele asupra existenței și dezvoltării regiunilor și sistemul cunoscutelor « metropole de echilibru », în sfîrșit P. FLEKENSTEIN — R. F. G. « Cu privire la decalajele existente în dezvoltarea țărilor membre ale C.E.E. ». La Seminar, au participat, ca invitați de onoare, o serie de oficialități C.I.E.R. între care M. Lucotte președinte, G. Gauer, primarul orașului Meudon, secretar general, G. Stoilov, P. Madaule vicepreședinți și J. Guyot reprezentantul F.M.V.J., care au și condus cele 5 ședințe plenare. În încheierea Seminarului, M. Lucotte a făcut o sinteză a rapoartelor prezentate, subliniind aportul fiecăruia și calitatea acestora, menționînd că, viitorul seminar C.I.E.R. va avea ca obiectiv probabil bazinul Mării Mediterane și se va desfășura în Grecia sau în Spania.

Zilele de 3, 4 și 5 iunie au purtat participanții străini într-o excursie documentară pe traseul Sofia — Complexul industrial Devnia-Varna și zona înconjurătoare — litoralul de sud al Bulgariei și unele obiective turistice din interiorul țării.

În cea de-a doua jumătate a primei săptămîni, s-a desfășurat « FESTIVALUL INTERNAȚIONAL AL FILMULUI DE ARHITECTURĂ ». Totalizînd 29 de filme cu peste 18 ore de proiecție, producțiile din 10 țări (Bulgaria, U.R.S.S., S.U.A., Japonia, Spania, Franța, Portugalia, Ungaria, Polonia și România) au fost urmărite și judecate de un juriu internațional, ca și de reprezentanții unor societăți de televiziune, interesate în achiziționarea lor. Avînd un profil variat, dominat de filmul documentar, trecînd și prin filmul reportaj sau filmul reclamă, festivalul a constituit un început promițător, permițînd gazdelor o bogată prezentare a producției proprii (10 din 29), axată pe valorificarea moștenirii arhitecturale a secolului XIX și pe problemele orașului contemporan. Din punct de vedere calitativ, am remarcat filmul « Țigani fără cîntece » realizat de Lorenco Sollo pentru Institutul spaniol de arhitectură — un tulburător document uman privind inițiativa stabilizării familiilor nomade, de la periferia orașelor, în locuințe realizate pe baza proiectelor institutului și muncii beneficiarilor; cele două filme din seria « Clădiri de lemn în Polonia » cu titlurile « Hanuri de lemn » și « Era o casă într-un sat », urmărind să stîrnească iar viața închisă în vechile construcții; filmul « Centrele orașelor pentru pietoni » o pledoarie americană pentru vitalizarea și umanizarea acestor zone; filmul spectaculos realizat de Charles Guggenheim, istorisind realizarea corpului de est al Galeriei naționale de artă din Washington și prilejuind întîlnirea cu cîțiva « mari » ai artelor contemporane — Calder, în ultimele luni ale vieții, Juan Miro, Jean Dubuffet etc.; în sfîrșit, ilustrativ, dar beneficiind de imagini pe viu, filmul bulgar « Gaudi ».

Cea de-a doua săptămînă a Bienalei a fost dominată de SIMPOZIONUL INTERNAȚIONAL DE TEORIE ȘI CRITICĂ DE ARHITECTURĂ, care a întrunit și cel mai mare număr de participanți. Cu toată desfășurarea agitată datorită deselor schimbări de program și a unora dintre expuneri deosebit de lungi, programul a fost interesant și bogat, însumînd 44 de lucrări prezentate dintre cele 65 înscrise în final. În cele trei zile de lucrări în plen, organizatorii au încercat o grupare pe cele trei teme majore oferite de simpozion « Specificitatea arhitecturii », « Rolul social al arhitecturii » și « Perspectivele de dezvoltare ale arhitecturii », încercare ce a fost depășită de evantaiul extrem de deschis al problemelor abordate. Din păcate, nu toate prezentările s-au înscris în obiectivele enunțate la începutul acestei cronici, unele reluînd cunoscute considerații generale sau personale cu privire la criza arhitecturii contemporane, destul de multe fiind lipsite de rigoarea unei comunicări științifice proprii manifestărilor din alte profile profesionale.

Dintre invitații care au făcut expuneri sau au intervenit în discuții, e de remarcat prezența arhitecților P. Rudolph, P. Soleri, S. Okada, G. Candilis, P. May-

mont, J. Posener, M. Brunatti, S. Perez Losa, G. Diamantopoulos, P. Vago, L. Tonev, Fr. Carbajal de la Cruz. Datorită programului foarte încărcat, arhitecții bulgari au avut mai puțin posibilitatea să-și susțină lucrările. Cu toate acestea, T. Bulev, Ioanna Nikolova, S. Kuțarov, K. Mirincev au reușit să aducă în dezbatere probleme de real interes pentru arhitectura contemporană, ca implicațiile estetice ale amenajării teritoriului, implicațiile umane ale elaborării normelor și normativelor de proiectare, noi formulări din punct de vedere social ale conceptului de locuire etc.

Serile celor 3 zile de lucru ale simpozionului au fost dedicate unor întîlniri-dezbateri, în care grupuri de invitați străini au răspuns la întrebări legate de perspectivele arhitecturii contemporane.

În ziua de 12 iunie, s-a desfășurat MASA ROTUNDĂ OFICIALĂ cu tema « Educația, învățămîntul și arhitectura », la care și-au expus opiniile — în prezența ministrului de resort — majoritatea invitaților și a membrilor juriilor. Din dezbateri, s-a evidențiat necesitatea unei mai mari integrări a procesului de instruire cu procesul de educație, ca și necesitatea îmbogățirii programelor de arhitectură destinate învățămîntului cu forme noi cultural-instructive, programe în care elasticitatea și capacitatea de adaptare să constituie calități prioritare.

EXCURSIILE DOCUMENTARE au completat programul de lucru, la cea mai amplă, între 1-7 iunie, pe traseul Sofia-Plovdiv — litoralul bulgar — Veliko Tîrnovo —, participînd arhitecți din 22 de țări.

Festivitatea de închidere a Bienalei, din seara zilei de 12 iunie, a îmbrăcat un caracter solemn, prin anunțarea cîștigătorilor concursurilor, prin acordarea titlului și diplomei de membru de onoare al Uniunii arhitecților bulgari unui număr dintre personalitățile invitate, ca și prin invitația oficială de participare la următoarea ediție, din 1983.

Un element de succes l-a constituit alegerea amplasamentelor pentru desfășurarea manifestărilor Bienalei: sediul U. A. Bulgari pentru festivalul filmului și întîlnirile-dezbatere, sediul Uniunii artiștilor plastici bulgari pentru festivitatea de inaugurare și expoziția-concurs de proiecte (imaginile **1** și **2**), și spațiile destinate congreselor din noul Hotel internațional Vitoșa-New Otani (proiectat și realizat în colaborare cu Japonia) — imaginile **3** și **4**), pentru seminarul C.I.E.R., simpozionul de teorie și critică și pentru festivitatea de închidere.

Toate aceste manifestări au fost puternic susținute de mass media — printr-un centru de presă propriu care a editat un buletin de informare **(5)**, prin ținuta grafică a materialelor de propagandă **(6, 7)**, cît și prin emisiunile de radio și televiziune. O mențiune specială pentru afișul editat de Grupul Machu Picchu **(8)**.

PREZENȚE ROMÂNEȘTI LA BIENALĂ. Țara noastră a participat la: **Expoziția-concurs** cu un număr de 7 lucrări executate (Academia „Ștefan Gheorghiu", Centrul și sanatoriul de geriatrie Otopeni, Hotelurile Amfiteatru, Flora, Hotel la Costinești, Stațiunea turistică Aurora etc și proiectele avînd drept motto « Arhitectura și antigravitația » autori arhitecții LUCIA MITRICI, DAN MITRICI și G. WEISS și « Încrucișări » autor DAN Zamora; la **Festivalul filmului de arhitectură,** cu filmul lui Mirel Iliești și Doru Segall « Casele — prietenii noștri »; la **Simpozionul de teorie și critică** cu lucrările « Protecția — ca factor determinant în viitorul arhitecturii » autor conf. dr. arh. CORNELIA BERINDAN, « Cadrul instituțional al practicării arhitecturii în Republica Socialistă România în viitorul apropiat 1981—1985 » autori arh. MIRCEA MOLDOVAN, conf. arh. VASILE MITREA și « Considerații asupra arhitecturii contemporane românești » susținută de membrul delegației oficiale române arhitectul OCTAV DIMITRIU. De asemenea, delegația română, din care a făcut parte și DUMITRU GUARNERI, a participat la excursia de studiu dintre 1—7 iunie. Față de posibilitățile diverse oferite de prospectul și programul Bienalei ar fi fost, poate, de dorit o mai masivă participare a numeroșilor creatori în domeniul arhitecturii din țara noastră.

Conf dr. arh. CORNELIA BERINDAN

cadran

Rubrică realizată de arhitecții ION ENESCU (p. 102-105), CRISTINA ENE, CRISTIAN IONESCU, ȘTEFAN MĂNCIULESCU, MIHAI PIENESCU (p. 106-111)

Locuire densă

Arhitectura socială și, în aceeași măsură, locuința colectivă au încetat în mare parte de a mai reprezenta astăzi în lume doar un sistem de rentabilizare spațială. Se tinde către o nouă modalitate de abordare a locuinței pentru cei mulți; acordînd aceeași atenție regulilor impuse de contextul urban, arhitecții fac apel la imaginație încercînd că ofere vieții un mediu agreabil, intim, bogat în sensuri; iar toate acestea nu reprezintă altceva decît grija față de om, pe de o parte, iar, pe de altă parte, respect față de modelele culturale, materiale sau intelectuale.

O modulare funcțional-constructivă Complex rezidențial, Calderara di Reno: Bologna-Italia

Arhitect: Glauco Gresleri

Proiectul reprezintă o nouă rezolvare, atît în ceea ce privește tipologia locuinței, cît și în domeniul tehnicilor de construcție. Apartamentele au fost concepute astfel încît planurile lor, în formă de L, să asigure o însorire maximă, o bună iluminare și ventilare naturală; ele dispun de loggii și terase vaste, semiacoperite.

Acest proiect a permis totodată studierea și experimentarea soluțiilor structurale mixte, alcătuite din cadre (stîlpi în cruce și grinzi înalte pe care se reazemă planșeele) și nuclee rigide, portante, prefabricate (băi, casa scării, casa ascensorului). Aceste nuclee, dispuse în coloană pe înălțimea construcției, reprezintă celule funcționale, portante, care, prin rezistența lor la torsiune, conferă întregii structuri un mare grad de securitate.

Rezidența se compune din patru grupări de cîte două clădiri, fiecare dintre acestea dispunînd de spații verzi și parcaje adiacente.

Clădirile se compun din 13 apartamente: primele trei niveluri sînt rezolvate cu cîte trei apartamente la scară, ultimele două fiind compuse fiecare din două apartamente cu un număr sporit de încăperi.

În modul de organizare al fiecărui apartament se remarcă conturarea unei zone de zi (bucătăria, camera de zi și spațiu multi-funcțional deschis către terasă) și a unei zone de noapte, amplasată în latura îngustă a L-ului, a cărei lungime variază în funcție de numărul de dormitoare prevăzute. Această zonă, astfel amplasată încît să se obțină o izolare a ei de restul funcțiunilor locuinței, reprezintă în cadrul apartamentului spațiul de odihnă și de studiu pentru copii.

Terasele clădirii au fost rezolvate decalat unele față de celelalte, în scopul descoperirii parțiale a terasei inferioare, obținîndu-se astfel posibilitatea unei bune însoriri și a plantării acestora.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 215/1981

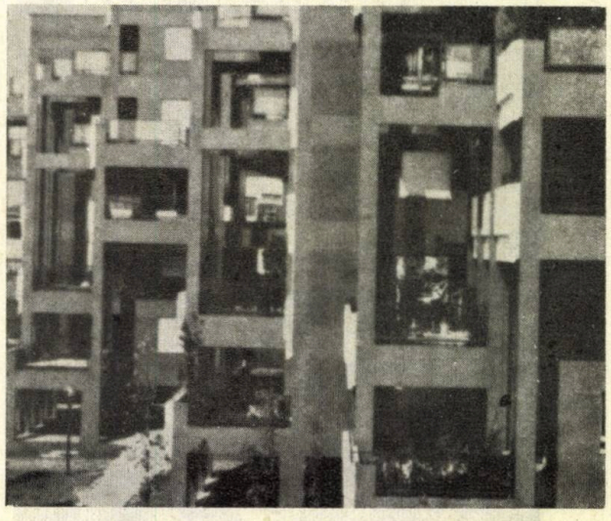

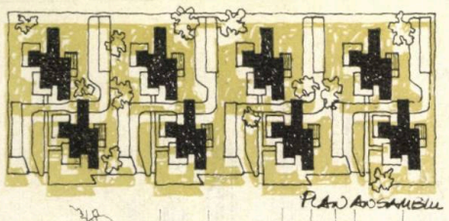

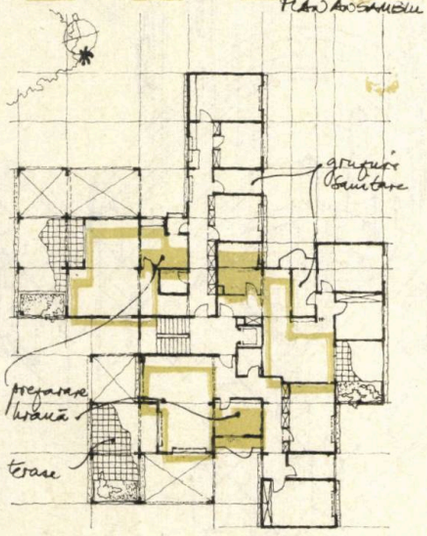

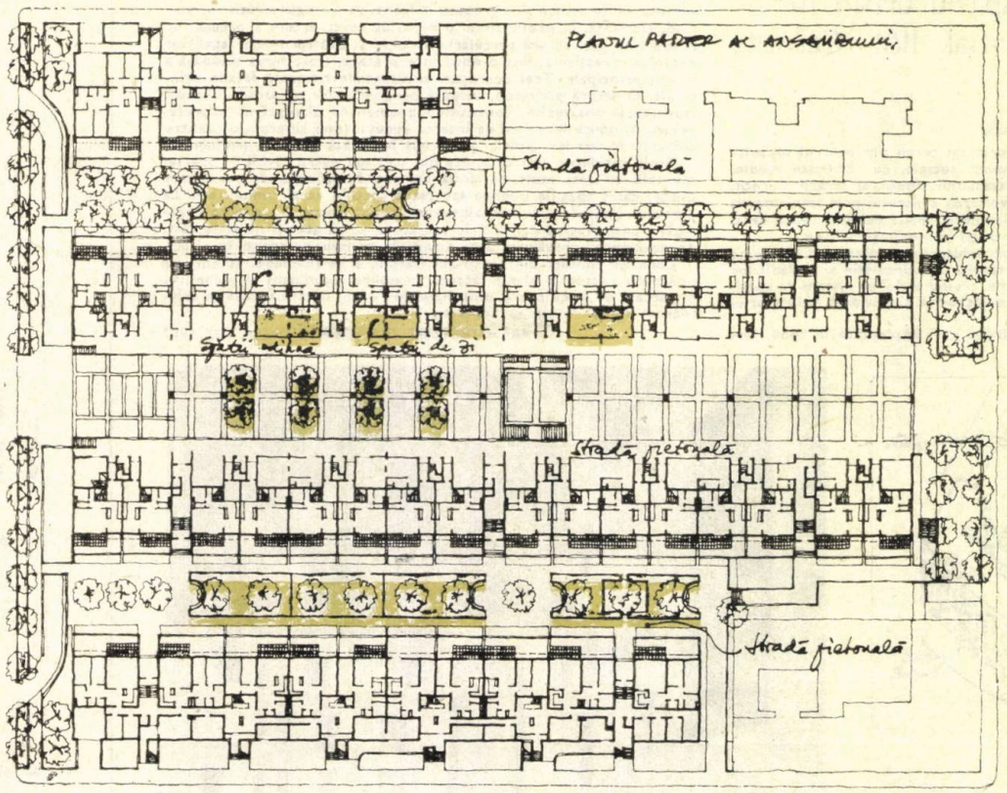

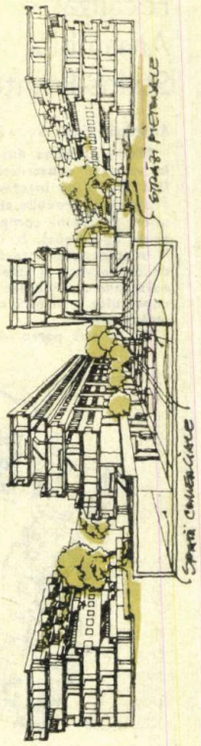

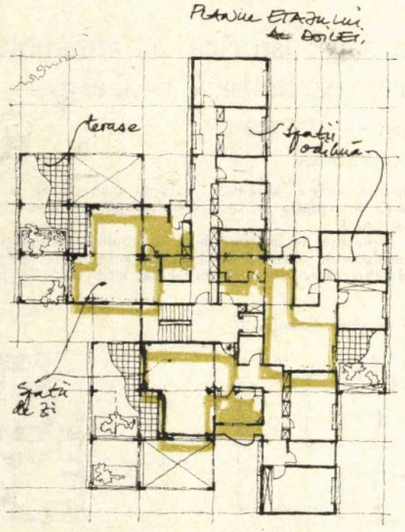

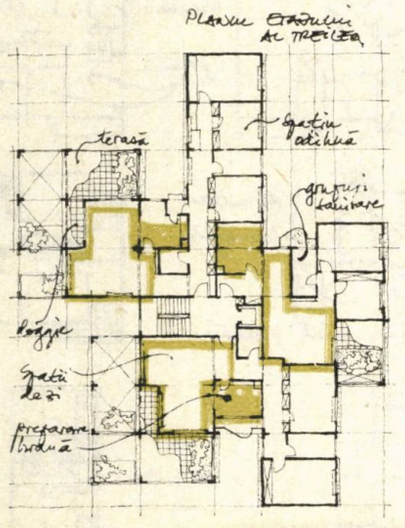

Între stradă și grădină Operațiunea Wohnen Morgen (locuirea de mîine) Viena-Austria

Arhitect: Wilhelm Holzbauer

Amplasată în țesutul dens al unui cartier periferic al Vienei, a cărui expresie arhitecturală este informă, mediocră dar omogenă, operațiunea « Wohnen Morgen » își propune să restabilească relația dintre urbanitate și individualism.

Acest ansamblu (17 890 m². construiți) se află în centrul unei grupări de blocuri uniforme, cu 5—6 niveluri, datînd din secolul al XIX-lea, Arhitecții au preluat caracteristicile mediului construit înconjurător, exprimîndu-le însă într-un limbaj modern, făcînd totuși abstracție de mode sau excentricități.

Încadrarea în zonă a fost efectuată prin stabilirea unei scări și forme adecvate a noilor clădiri, care au fost dispuse de-a lungul a trei artere interioare, paralele. Aceste spații exterioare au fost concepute ca elemente de legătură; strada mediană reprezintă, în raport cu construcțiile, o axă de-a lungul căreia se desfășoară spații verzi, spații de joc și recreare, funcțiuni comerciale sau de agrement.

Fațadele clădirilor de locuit variază în funcție de spațiul urban adiacent; balcoanele sînt alternate cu grădini de iarnă (loggii cu închideri perimetrale vitrate); pereți plini și portice protejează intrările și deschiderile decupate în clădiri.

Cele 292 de apartamente (32 garsoniere, 32 apartamente pentru cupluri, 64 pentru trei și patru persoane, 160 pentru patru și cinci persoane, 4 pentru handicapați) au o suprafață medie de 85 m². (95 m². cu terasa adiacentă). Încăperile principale ale unităților de locuit au fost orientate către spațiile verzi, cele secundare și intrările, către stradă. Cu toate că apartamentele sînt alcătuite pe baza unei scheme directoare definite, expresia lor oferă o varietate de materializări: duplexuri accesibile din stradă, unități unifamiliale deschise către artera pietonală, în sfîrșit, apartamente clasice, proprii locuințelor colective.

În subteran a fost organizat un parcaj pentru 150 de autoturisme.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 215/1981

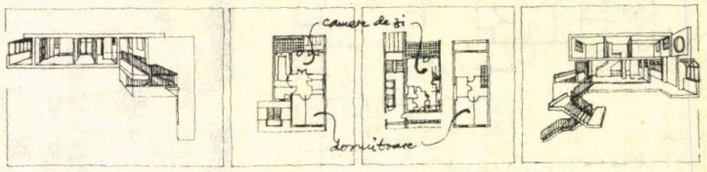

SECȚIUNEA AXONOMETRICĂ A UNUI APARTAMENT TIP DE LA NIVELUL AL TREILEA.

PLANUL UNUI APARTAMENT DE LA NIVELUL AL TREILEA.

PLANURILE UNUI APARTAMENT TIP DUPLEX.

SECȚIUNEA AXONOMETRICĂ A UNUI APARTAMENT TIP DUPLEX.

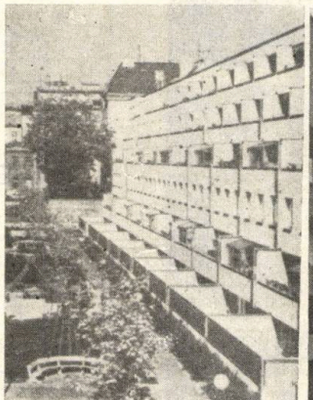

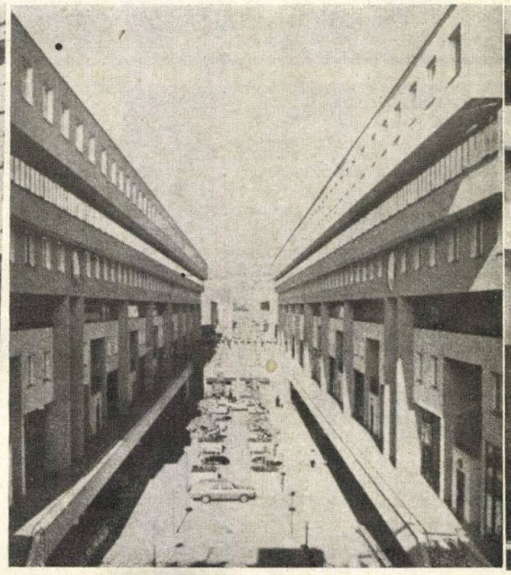

Focalizarea unui spațiu urban minor Ansamblul rezidențial Ilôt Carnot: Stains-Franța

Arhitecți: Edith Girard, Byron Monzas

Municipalitatea din Stains a alocat un teren din centrul orașului în vederea construirii unor locuințe sociale, cu densitate medie, fără însă a se interveni asupra traseului sinuos al străzii Carnot. Programul prevede totodată dezvoltarea centrului prin implantarea unor funcțiuni complementare (comerț, spații publice, spații verzi și de agrement), la dispoziția întregii comunități urbane.

În acest scop, într-o primă etapă, arhitecții au întreprins o acțiune de conservare și ameliorare a arterelor de circulație și a clădirilor existente considerate drept salubre, creînd astfel un sistem de spații construite prin care se urmărea menținerea și acuzarea volumetriei străzii Carnot.

Pe de altă parte, cele patru clădiri noi, implantate în zonă, formează patru subnuclee, amintind construcțiile preexistente; ca și acestea, noile edificii sînt grupate în front, de-a lungul străzii, dezvoltînd, totodată, în profunzime, o rețea de curți, artere și accese, de corpuri de clădire sau parcelări. Curbele și contracurbele fațadelor exterioare restituie, într-o nouă interpretare, traiectoria sinuoasă a străzii principale. Trei decroșuri substanțiale ritmează fațada principală. O arteră pietonală, dispusă perpendicular pe strada Carnot, traversează ansamblul, constituind promenada plantată a centrului urban. Anumite funcțiuni de interes general (casa tineretului, centru cultural de cartier, poștă, grădiniță) bordează această promenadă.

Noile rezidențe sînt compuse din trei sau patru niveluri; apartamentele cu mai mult de două camere beneficiază de orientare dublă: către spațiile publice sau către spațiile verzi comunitare. La parterul clădirilor au fost amenajate spații libere în vederea organizării unor nuclee comerciale sau ateliere. La același nivel au fost, de asemenea, prevăzute apartamentele pentru persoane în vîrstă.

Zona de contact dintre strada Carnot și promenadă, accentuată printr-un decroș în planul fațadei, în puncul culminant al curbei, va fi marcată de o sculptură, a lui Ricardo Porro, ilustrînd ceea ce arhitectura nu a reușit să sugereze.

ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 215/1981

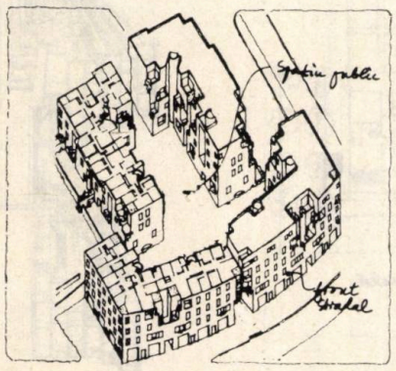

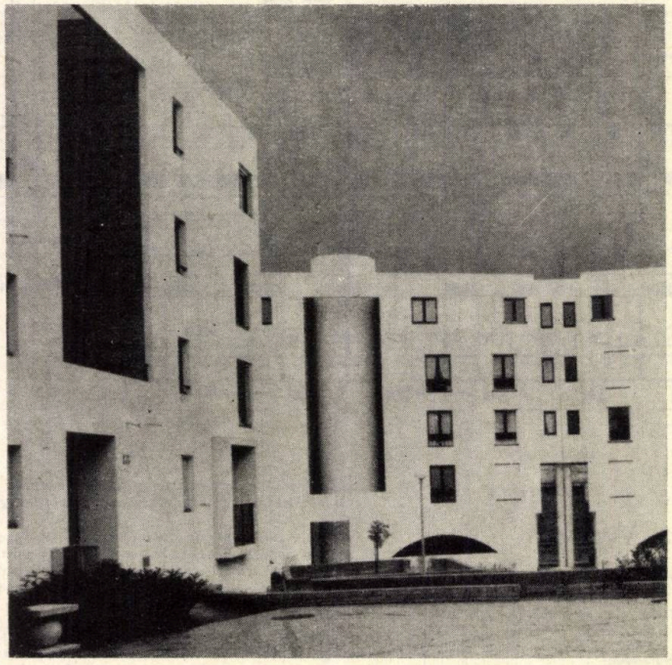

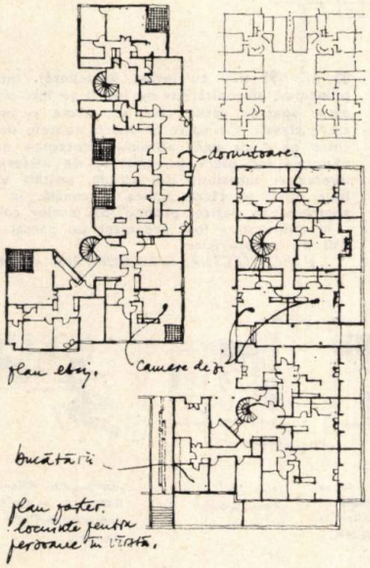

Plan etaj. Locuințe pentru persoane în vîrstă.

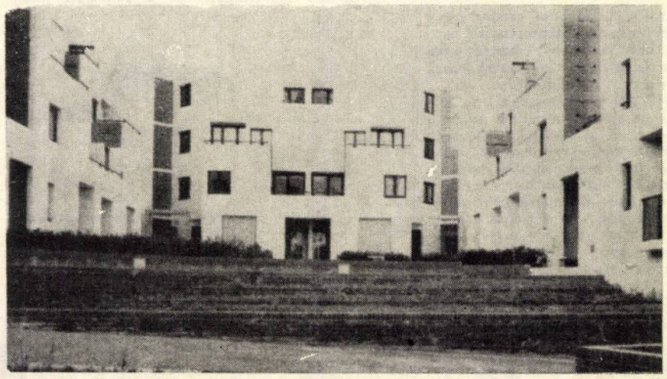

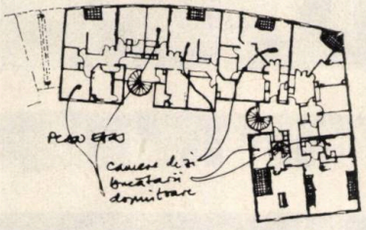

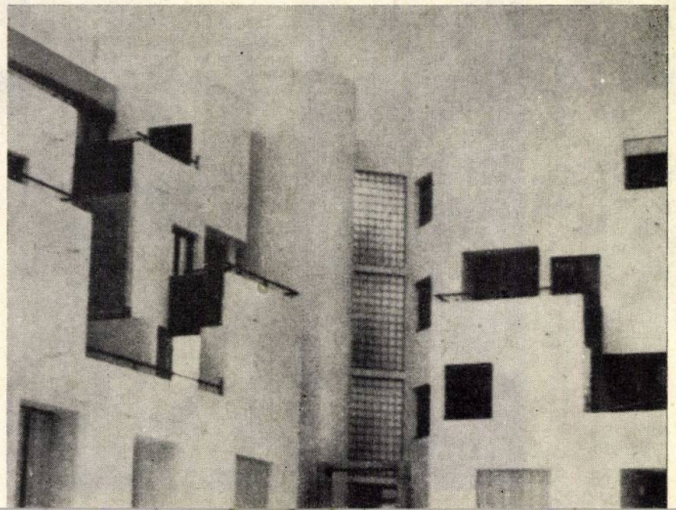

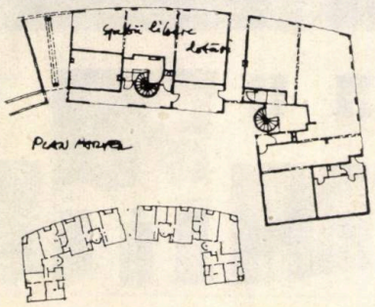

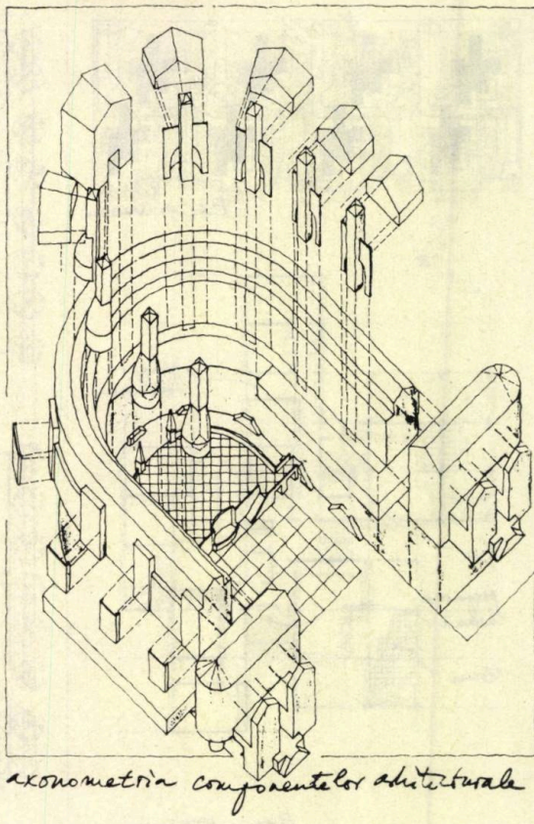

axonometria componentelor arhitecturale

O abordare istorică a ansamblului Grupare rezidențiaiă la Cergy — Pontoise — Franța

Arhitect: Fernando Montes

În conceperea acestui ansamblu, autorul a pornit de la ideea de oraș, care, în accepția sa, este reprezentată printr-o incintă cu turnuri și porți.

Edificiul implantat în sit contribuie la abolirea întinderii nedefinite, preexistente, generînd două spații antonimice: un spațiu matricial, deschis către oraș, delimitat de clădire și în partea

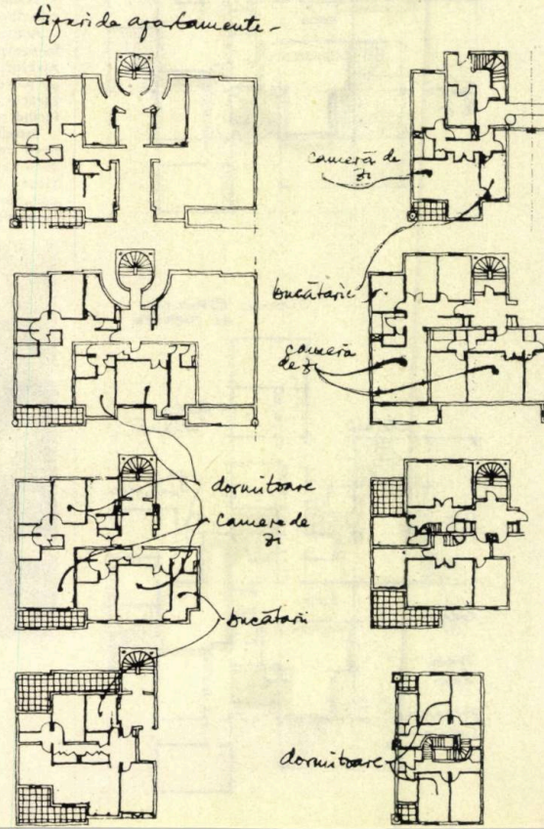

posterioară a acestuia, parcul, spațiul de exterioritate radicală. Urmărindu-se această idee și în modul de abordare al exprimării plastice, desfășurarea concavă a barei curbe a fost tratată într-o manieră accentuat citadină, cea convexă, exterioară, orientată către parc, oferind, dimpotrivă, o expresie rurală. Astfel, se determină o tipologie locativă care corespunde caracterului de « oraș-sat » specific noului oraș în care a fost inserată.

Renunțîndu-se la facilitățile utilizării unei arhitecturi vernaculare, se urmărește ca prin edificiul astfel conceput să se contureze un reper simbolic.

Volumele se înscriu într-un sistem de proporții determinat de intersecția unor figuri geometrice pure. Aceste trasee regulatoare permit — după afirmația autorului — ancorarea intenției de proiectare în sfera unei ordini metafizice, care va conduce, atît la nivelul spațialității exterioare sau interioare, cît și la nivelul sensibilității umane, la obținerea unui echilibru stabil.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 215/1981

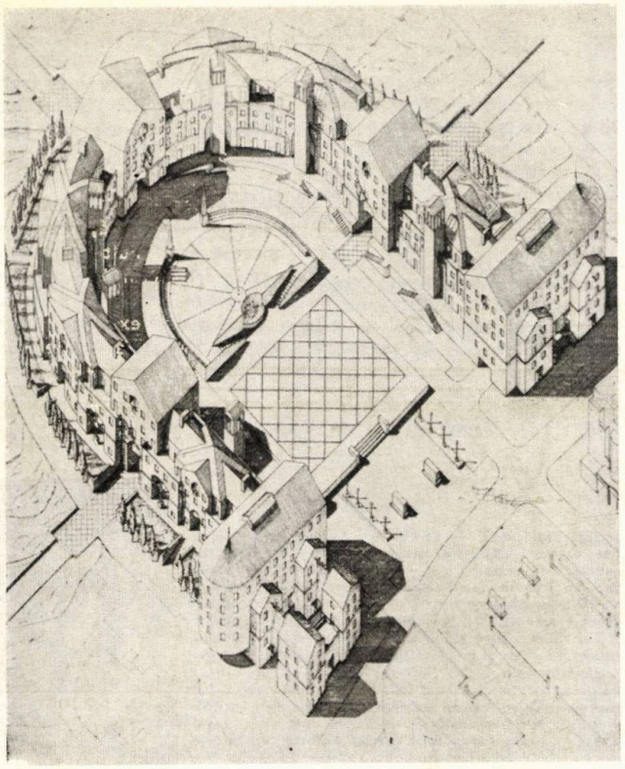

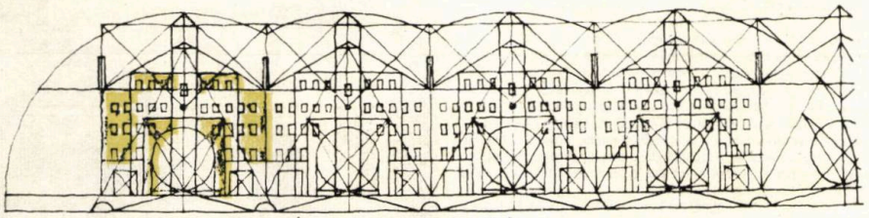

trasee regulatoare ale fațadei -

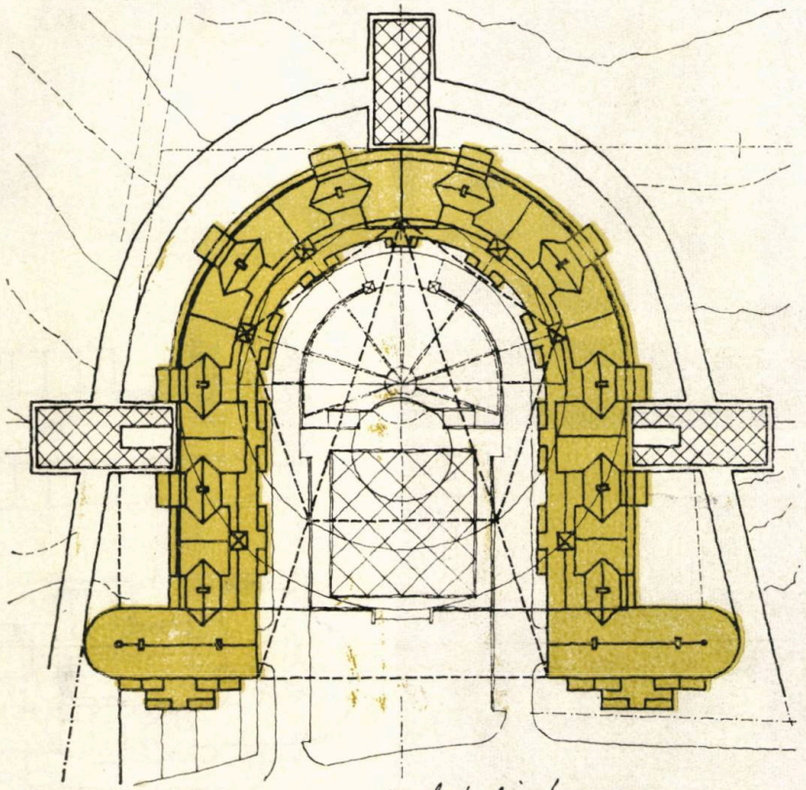

trasee regulatoare ale fațadei transpuse pe planul ansamblului

O abordare tradițională a organizării funcționale Locuințe noi la Cergy — Pontoise — Franța

Arhitect: Georges Maurios

Proiectul reprezintă un ansamblu rezidențial compus din două alveole întrepătrunse — dezvoltat în jurul unei mari curți centrale.

În ceea ce privește organizarea funcțională a unităților de locuit, s-a recurs la tipologia tradițională a H.L.M.-urilor, p + 4.

Astfel, compunerea partiurilor a fost efectuată prin asamblarea unor celule în jurul circulației verticale. Aceste celule au fost în mod voit rezolvate planimetric, în mod clasic; nu au fost abordate forme inedite, nici licențe geometrice, recurgîndu-se la o distribuție simplă « zonă de zi — zonă de noapte », rezolvată pe plan octogonal. O bucătărie amplificată poate prelua și subfuncțiunea de servire a mesei, iar o loggie, ca în majoritatea soluțiilor de locuințe, creează o articulație între bucătărie și camera de zi.

În vederea eliminării ascensorului, ultimele două niveluri ale barelor rezidențiale au fost rezolvate cu apartamente duplex, astfel încît scara clădirilor a putut fi oprită la al treilea etaj.

În ceea ce privește expresia plastică, duplexurile au fost retrase din planul general al fațadei, în scopul conturării unei volumetrii interesante a clădirii, pe de o parte, iar, pe de altă parte, în vederea detașării planului scării, tratată ca o semicoloană, și marcării volumelor spațiilor de zi și a loggiilor ca rezalite proeminente ale edificiilor.

O a doua retragere a planului fațadei se realizează la nivelul soclului; cele două registre de decroșuri au fost stabilite în scopul conturării, pe clădirile laterale, a unui profil care să accentueze liniile de perspectivă și, totodată, să creeze un efect de concavitate în spațiul curții centrale.

Patru portice completează conturul spațiului liber central, marcînd totodată și intrările celor două scuaruri laterale.

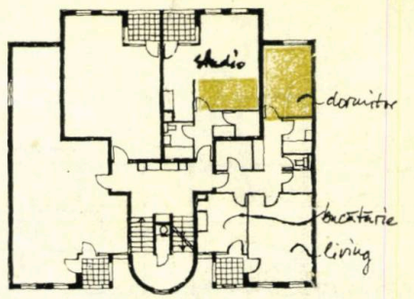

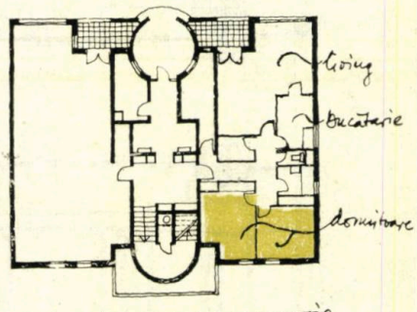

PLANURI DE APARTAMENTE TIP cu 2 și 3 CAMERE

Grădinile, desenate de G. Vexlard, amenajate în contrast cu ansamblul într-un mod liber peisager, sînt concepute, asemenea clădirilor, ca elemente determinate ale compoziției, fiind înconjurate de parapete de lemn sau zidărie, dublate de plantații înalte sau garduri vii.

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 215/1981

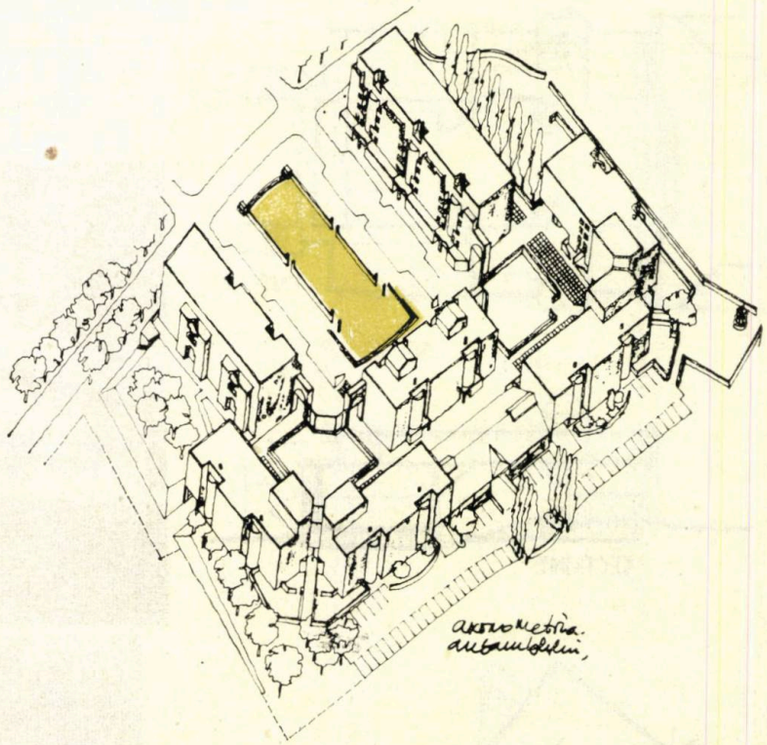

axonometria ansamblului

fațada principală a corpului central.

CLĂDIRI PENTRU TINERET

În afară de şcoli, instituţii de învăţămînt superior sau cămine, complexele culturale, sportive şi de odihnă, săli de teatru şi cluburi destinate special tinerilor, sînt programe frecvente în întreaga lume; clădiri şi ansambluri de clădiri necesare şi capabile a modela şi valorifica eficient şi armonios — de multe ori prin chiar calităţile intrinseci ale spaţiilor proiectate — personalitatea tinerilor.

Clădirile prezentate sînt de scară mai mică, deoarece pe de o parte, campusuri universitare, clădiri pentru învăţămînt sport sau cultură au fost (şi vor fi) prezentate în contextul altor grupaje, iar, pe de altă parte, pentru că prin mărime şi modalităţi de rezolvare, clădirile alese sînt aproape de posibilităţile noastre materiale în acest domeniu. Trebuie să precizăm că exemplele ce ilustrează tema indicată prin titlu nu sînt toate concepute ca spaţii destinate special activităţii tinerilor ; dar tocmai unele din acestea — exemplele daneze sau teatrul lui Isozaki — prin funcţiune, compoziţie spaţială, rezolvări de detaliu şi finisaje se apropie mai mult prin polivalenţa, generozitatea şi poezia arhitecturală — obţinute cu mijloace decente şi modeste — de nevoile spiritului şi trupului tînăr, comparativ de exemplu, cu rigida şi luxoasa (în spaţiile interioare) Casă a Tineretului din Szombathely.

Centru cultural pentru tineret, Szombathely — Ungaria

Arhitect: Ernö Tillai

Este o construcţie cu o suprafaţă desfăşurată de 34 950 m², dezvoltată pe patru niveluri: demisol — spaţii tehnice, ateliere, depozite, cabine, parter — foaier, acces la sală cu 400 de locuri, bufet, cabine ş. a., etajele 1 şi 2 — săli de club, sală de expoziţii, birouri, grupate în jurul (et. 1) şi peste (et. 2), sala de spectacol; scena are o adîncime de 14 m, cu portalul de 10 m deschidere şi 4,50 m înălţime; înălţimea tavanului scenei este de 8 m. Structura este de B. A., prefabricată, dezvoltată pe travei de 7,20, m şi cu deschideri de 10 şi 12 m. De o parte şi de alta a intrării principale, se află două scări cu rol important — ca şi alte două scări, secundare, din zona scenei — în compoziţia volumetrică. Finisajele sînt de calitate; în exterior este folosit aproape în exclusivitate pirogranitul profilat alb-emailat (fabricat la Pécs) şi, ca brise soleil, lamele verticale din material plastic; casele scărilor principale sînt închise cu profilit brun. La interior s-a folosit marmură galbenă de Siklos, marmură roşie, ceramică, mozaic, mochetă şi P.V.C. pentru pardoseali, oglinzi pentru suprafeţele parietale ale spaţiilor de primire şi lamele de aluminiu pentru tavane; plafonul fals al sălii de spectacol este din plăci de lemn vopsite auriu, astfel poziţionate încît asigură o bună acustică; corpuri de iluminat, mobilier, jardiniere, picturi murale, se integrează cu sobrietate spaţiului.

Desigur este o foarte corectă, decentă şi — în cazul spaţiilor publice interioare — chiar luxoasă, rezolvare. Dar poate tocmai strălucirea rece a materialelor — oglinzi, aluminiu, marmură — şi mai ales acurateţea seacă a detaliilor, o anume rigiditate economicoasă a grupării funcţionale, ca şi simplitatea industrială, lipsită de imaginaţie a rezolvării faţadelor, ne fac să ne reamintim că mies-enianul « less is more » este condiţionat de scînteia, generoasă în libertatea ei, a talentului; liberă generozitate atît de necesară mai ales în cazul unor construcţii pentru tineret. Impresia este accentuată de simetria axial longitudinală, nejustificată decît, eventual, structural şi mai puţin funcţional, simetrie negativ evidenţiată de o indiferentă aşezare în planul de situaţie.

MAGYAR ÉPITOMUVÉSZET 1/1981

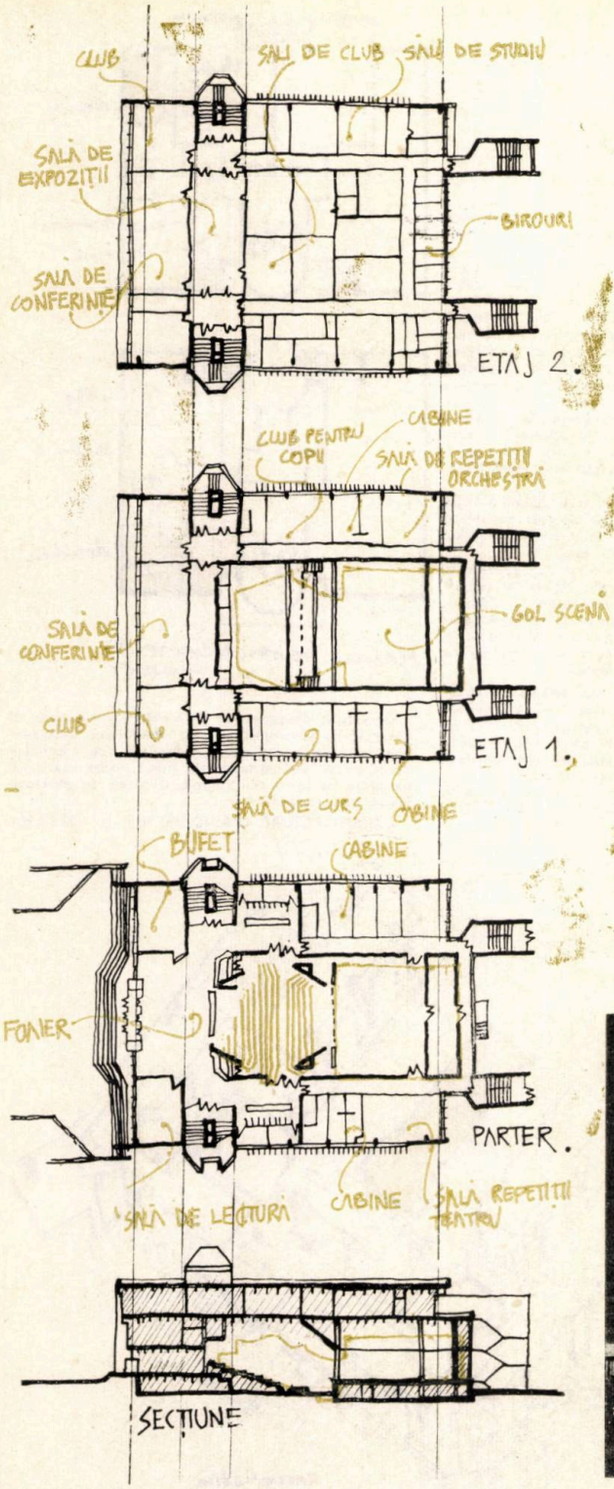

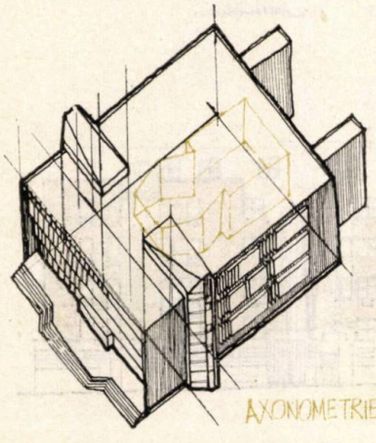

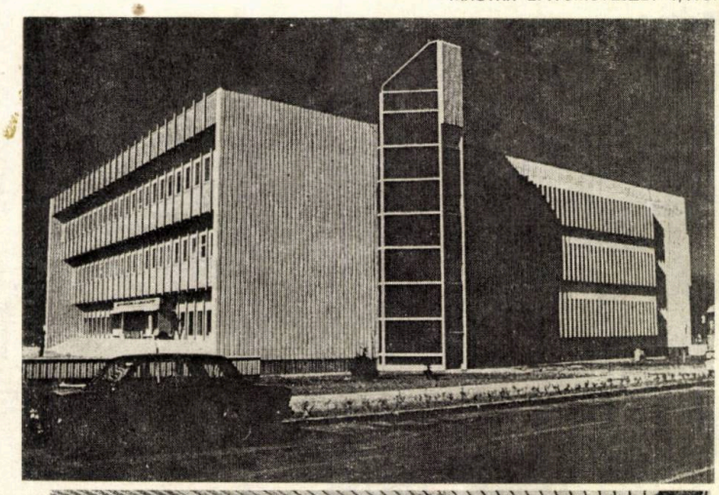

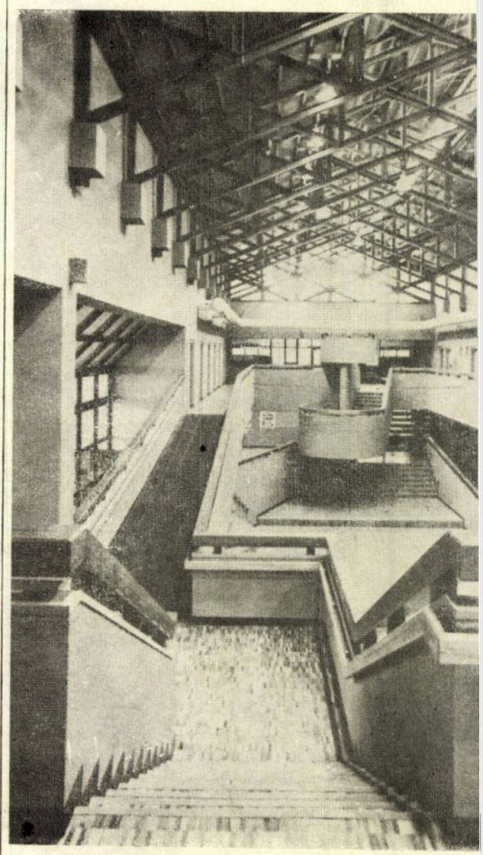

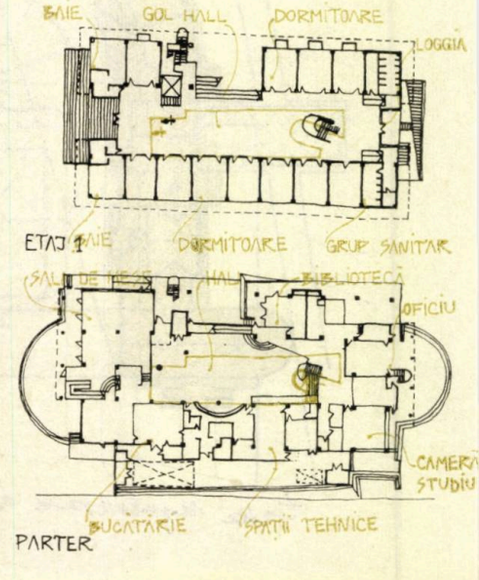

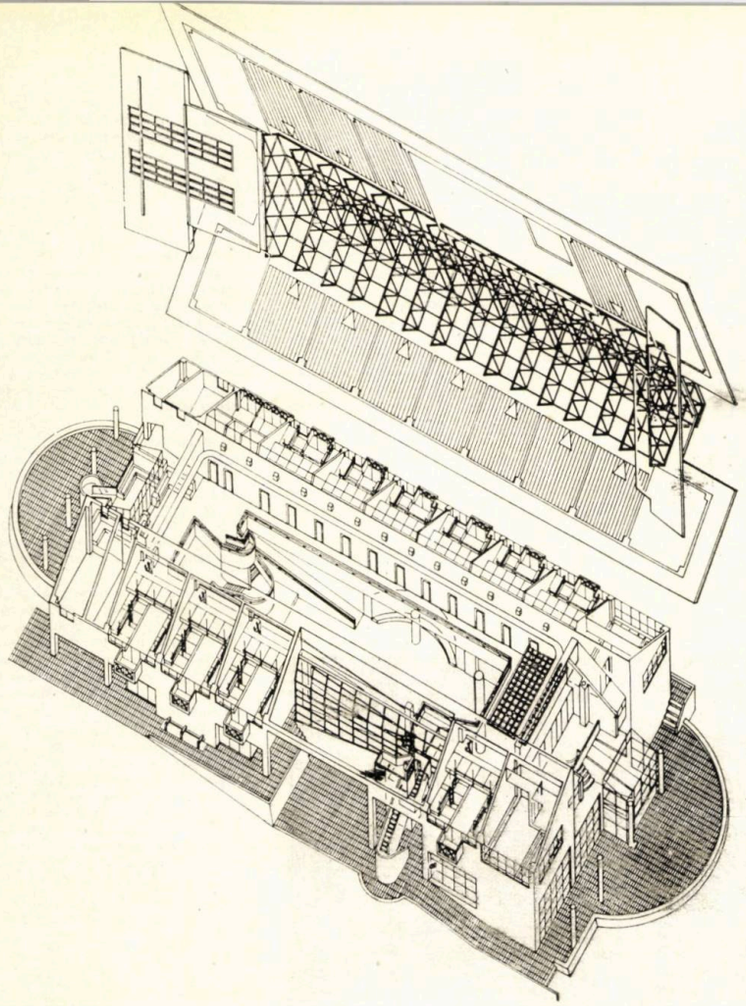

Centru pentru studiu și odihnă lîngă Yokohama — Japonia

Arhitecți: Environment Design Institute — Atelier Man and Space

Centrul, dezvoltat pe două niveluri cu o suprafață desfășurată de 2450m² și o capacitate de cazare de 200 locuri (tineri din școli primare, licee și facultăți) cuprinde 10 camere de 36 m² cu 20 de paturi fiecare, sală de mese și bucătărie, bibliotecă, săli de club și studiu, birouri, spații tehnice, toate grupate în jurul unui mare (12×30 m) hol central, luminat zenital.

Concepția funcțional-spațială prevede o reală plurivalență, prin posibilitatea folosirii scărilor, rampelor și a variatului spațiu al holului pentru organizarea de spectacole, proiecții, meciuri de baschet, sau locuri de joc și discuții. Structura este de B. A., pe travei de 6 m și deschideri de 6 și 12 m; structura învelitorii holului central este din ferme metalice dispuse la 3 m. interax; conductele instalațiilor de condiționare sînt aparente, Finisajele sînt simple: ceramică și parchet pentru pardoseli, văruieli obișnuite pe pereți, învelitoare din tablă de aramă. Streșini largi protejează construcția de abundentele zăpezi ale iernii.

Este util a accentua că rampe și scări, denivelări în pardoseala holului, structura metalică aparentă, sînt astfel concepute încît devin mai mult decît simple elemente de legătură funcțională, respectiv suport al învelitorii; sînt elemente esențiale ale experienței spațiale oferite de clădire. Ceea ce pentru multe arhitecturi ar fi constituit un banal (poate întunecos și minim, strict util funcțional) hol, devine pentru arhitectul japonez prilej pentru o elaborată și necesară lecție — vizavi de tînăra generație — de estetică arhitecturală; echilibrul, varietatea, libertatea planului și spațiilor proiectate determină pozitiv activitatea tinerilor în « Yokohama Akagi School — in the Forest ».

THE JAPAN ARCHITECT 271/1979

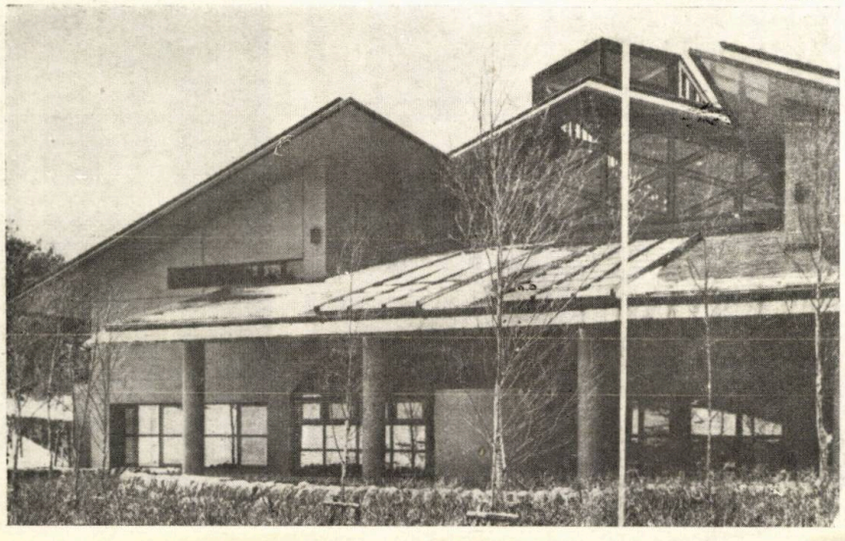

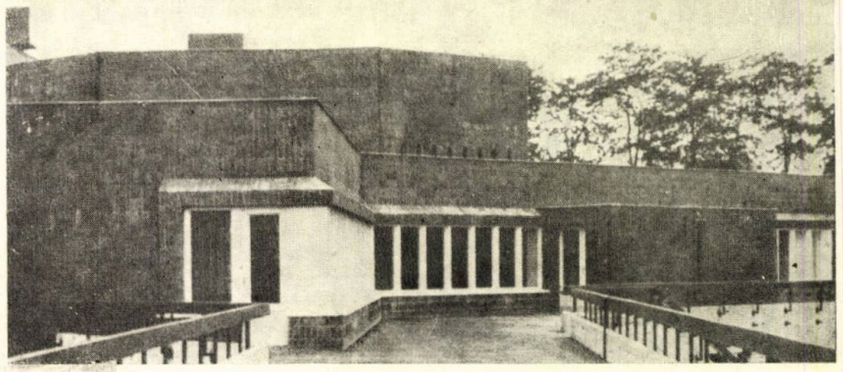

Casa Tineretului, Edelényi — Ungaria

Arhitecți: Csaba Bodonyi

Clădirea, prima dintre cele ce vor constitui nucleul pieței centrale a micii localități Edelényi, adăpostește o sală (cu pardoseala plată) cu cca. 250 locuri, o bibliotecă de cca. 120 m² și încăperi pentru activitatea de club — cca. 240 m², scena sălii are un portal de 7 m deschidere și 4 m înălțime, turn de 7 m, cabine și mici spații de depozitare; funcțiunile principale se grupează adiacent la două laturi ale unui hol-foaier cu garderobă, bufet, grupuri sanitare. Datorită unor condiții obiective de sit — nivelul înalt al apei freatice —, cît și datorită voinței arhitectului de a obține un mare spațiu acoperit — necesar activității specifice unui club de tineret —, clădirea este ridicată cu 3 m de la sol. Largi terase și scări exterioare — în suprafață de 400 m² — asigură o generoasă legătură cu piața și permit desfășurarea unor acțiuni în aer liber. Clădirea este rezolvată structural pe o tramă de 4,80×4,80 m, cu stîlpi și grinzi de B. A.; structura învelitorii este metalică cu o deschidere de 17,70 m.

Trebuie remarcate modalitățile prin care o construcție modestă — ca dimensiuni (S. D. = 1200 m²) și ca valoare de investiție (12 milioane forinși) — poate deveni, printr-o rezolvare corectă dar neînchistată în prejudecăți, un interesant obiect de arhitectură; integrarea în situl dat, nestînjenind ci chiar sugerînd amplasamentul unor viitoare clădiri, compoziția consecvent diagonală, ce se remarcă atît în rezolvarea planimetrică cît și în cea volumetrică — ambele simetrice diagonal, rezolvarea cu pricepere, între limitele dictate de scară și posibilități, a finisajelor — puține ca număr dar cu bun gust profesional distribuite (beton aparent la stîlpi, grinzi, scări, parapete și placaj ceramic glazurat pe toate suprafețele exterioare ca și pe mari suprafețe interioare), detaliile simple dar elegant rezolvate (mînă curentă și montanți metalici, rezolvarea scurgerilor de pe terase ș. a.), ca și un modul de mobilier realizat din profile metalice, înlocuitori de lemn și pînză, ce poate asigura — prin deplieri succesive — loc de studiu sau lucru și mici spații de depozitare pentru una pînă la patru persoane, sînt argumente în sprijinul afirmației inițiale. Rectangularitatea compoziției este accentuată și totodată moderată de volumele circulare, cu luminatoare conice, ale celor trei scări închise de acces la sală și scenă.

MAGYAR ÉPITOMUVÉSZET 4/1978

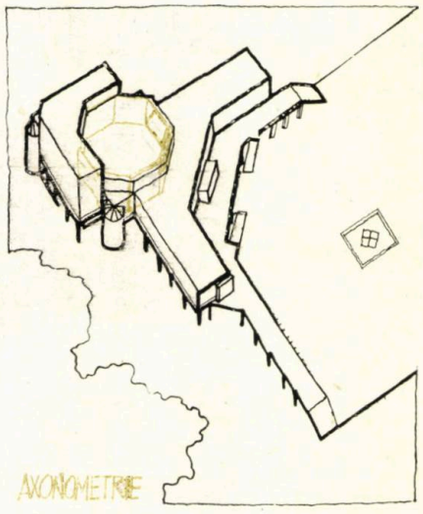

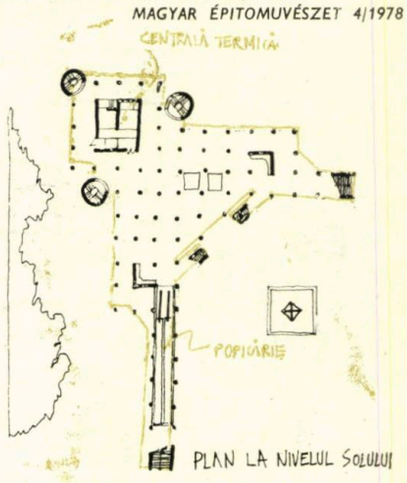

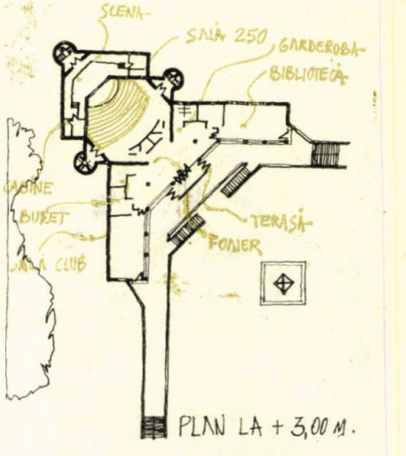

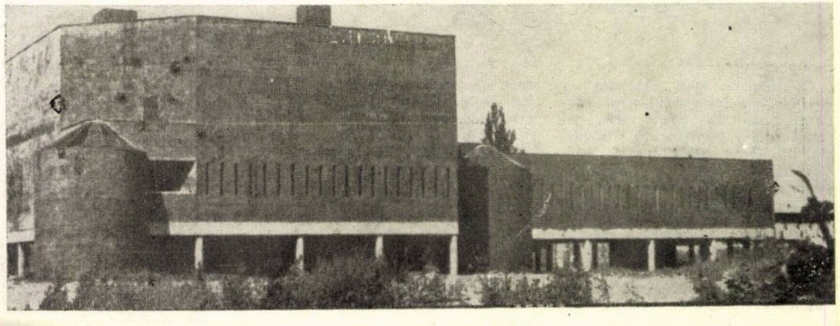

Centru cultural rural lîngă Göttingen — R.F. Germania

Arhitecți: Bofinger & Partner

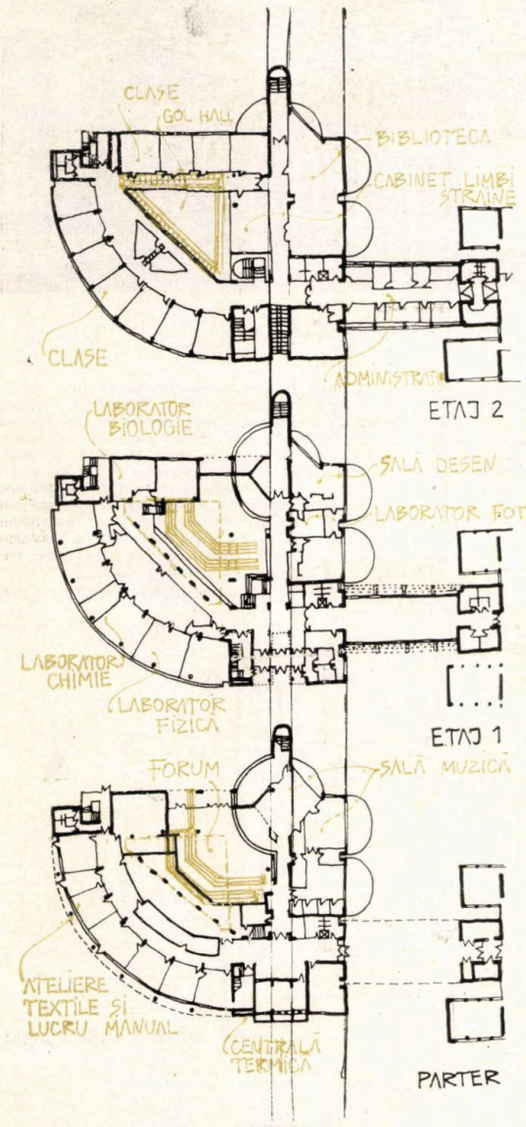

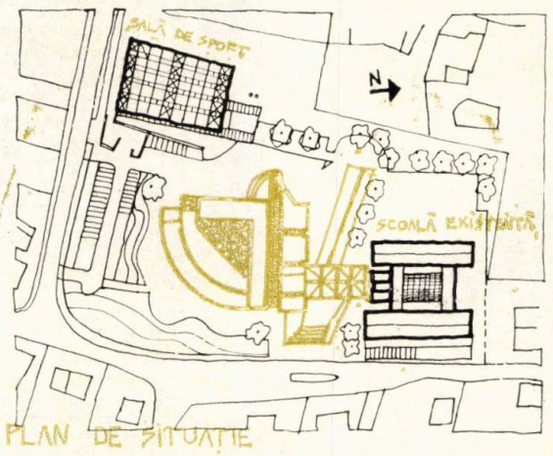

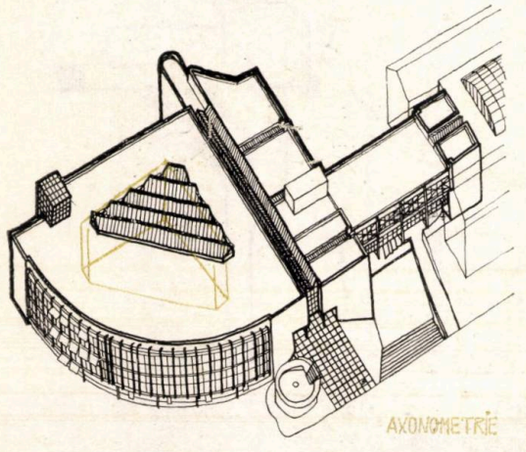

Construcția este realizată ca extindere a unei vechi școli, respectîndu-se în proiectarea ei standardele Ministerului Educației din Germania Federală, funcțiuni tipic școlare fiind repartizate pe parter și două etaje. Legătura cu vechea școală este realizată printr-un « pod » pe două niveluri, metalic, ce adăpostește la nivelul superior administrația centrului. Structura este de B. A. și grinzi metalice cu zăbrele pentru suportul învelitorii holului central. Finisajele interioare sînt simple și armonioase — pardoseli ceramice, suprafețe parietale văruite alb sau colorat; în exterior predomină cărămida aparentă, o importanță deosebită în precizarea aspectului clădirii avînd marile suprafețe vitrate și colorarea în negru și roșu a tîmplăriei.

Datorită deosebitei compoziții planimetrice și volumetrice, cabinetele de muzică sau desen, biblioteca, laboratoarele de fizică, chimie sau biologie, atelierele de textile sau tîmplărie și toate celelalte încăperi ale clădirii pot deveni, după desfășurarea orelor de curs, săli ale clubului pentru tinerii regiunii; prin gruparea principalelor funcțiuni în jurul importantului nucleu central — luminat zenital — se realizează un valoros spațiu destinat a adăposti spectacole teatrale, concerte, întruniri. Comunicarea spațială, varietatea ponderată a volumelor interioare, amintitele finisaje și jocul luminii zenitale pe suprafețe, asigură o « considerabilă identitate » construcției, stimulînd inițiativa tinerilor utilizatori. Remarcăm importanța compozițională a celor două scări principale, una semicirculară — închisă într-un masiv opac — și alta de plan pătrat — închisă exclusiv cu sticlă — amintind prin aparența sa de celebra scară a « uzinei model » Gropius-Meyer, de la Expoziția « Werkbund », Köln, 1914.

BAUMEISTER 1/1980

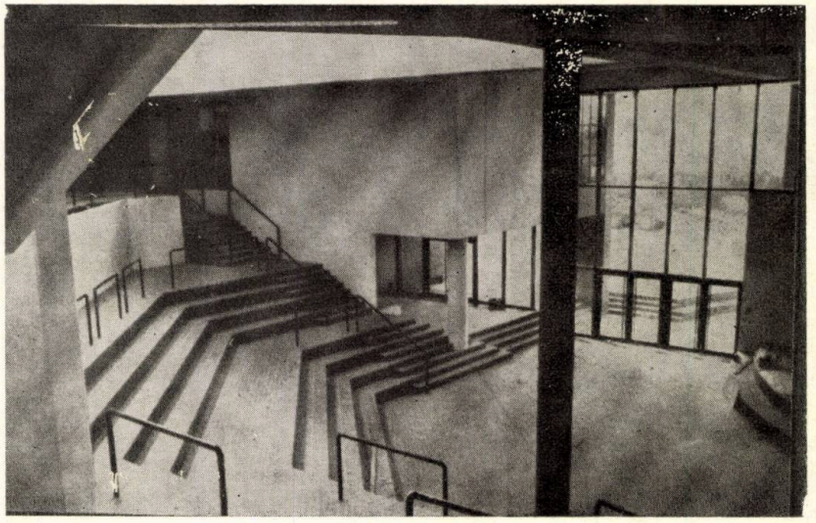

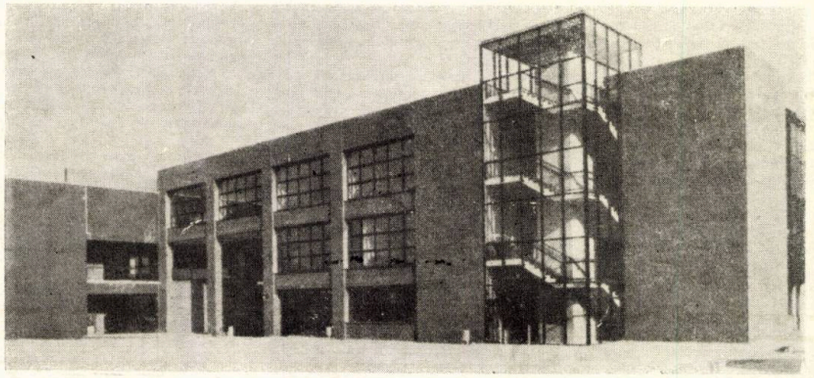

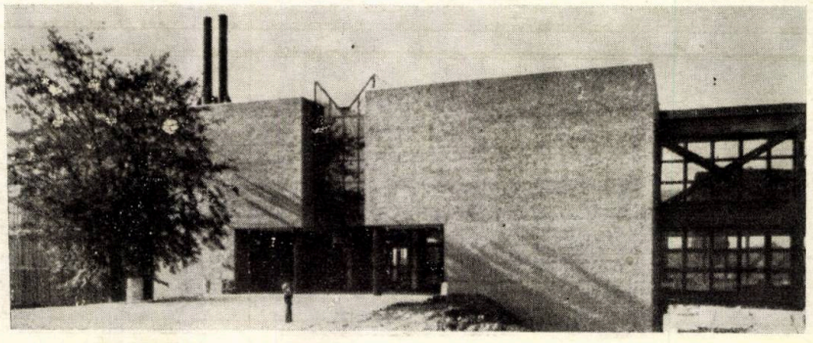

Clubul — un club de yahting de fapt, cu restaurant, săli de întruniri, conferințe și alte spații comune —, e amplasat în vîrful peninsulei care avansează în Golful Rungsted și a făcut obiectul unui concurs de arhitectură în 1977.

Această construcție, înconjurată pe o parte de un parking nesfîrșit, iar pe cealaltă parte de tot atît de numeroase ambarcațiuni de agrement, e un admirabil exemplu de arhitectură așa-zis minoră, care, prin rafinament și calitatea compoziției, reușește să se impună ca un simbol în teritoriu. Clubul « navighează » corect și personal între automobile și bărci. Casa e un volum lung — o bară cu articulații în plan orizontal și vertical — masiv, bogat vitrat la est — către apă — și opac înspre uscat. O stradă îngustă, cu multă atmosferă, adăpostită de vînturi și închisă cu gard de lemn se formează între club și remizele ambarcațiunilor care constituie astfel un fel de dublu tract.

Structura e din lemn, mai puțin aparentă la exterior — cu excepția balcoanelor — și mai prezentă în interior prin elementele structurale principale: stîlpi și grinzi.

Întreaga construcție capătă greutate prin tratarea coloristică generală în tonuri închise: fațadele sînt acoperite cu scînduri impregnate de culoare închisă, iar învelitoarea e din fîșii de carton asfaltat. Ferestrele, cu cercevelele lor albe, ca și pietrișul alb-strălucitor din jurul clubului accentuează printr-un joc de contraste personalitatea cromatică a lucrării.

ARKITEKTUR DK 7/1980

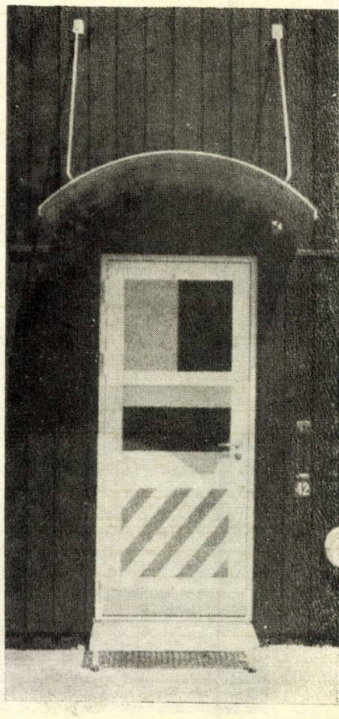

Club Rungsted Harbour, Danemarca

Arhitecți: Harold Grut, Soren Borg Nielsen
Colaboratori: Paul Bruun, Jesper Greiffenberg, Jukka Boisen, Niels Evert

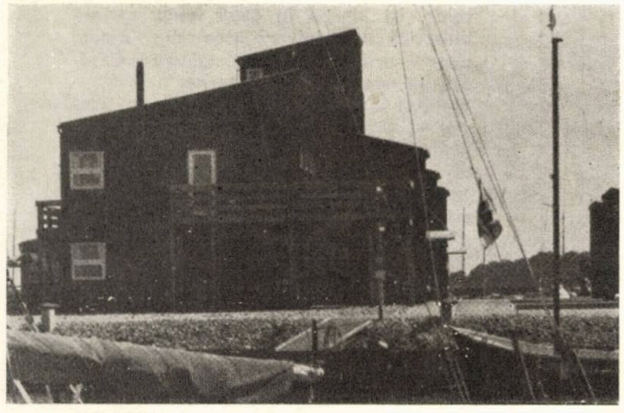

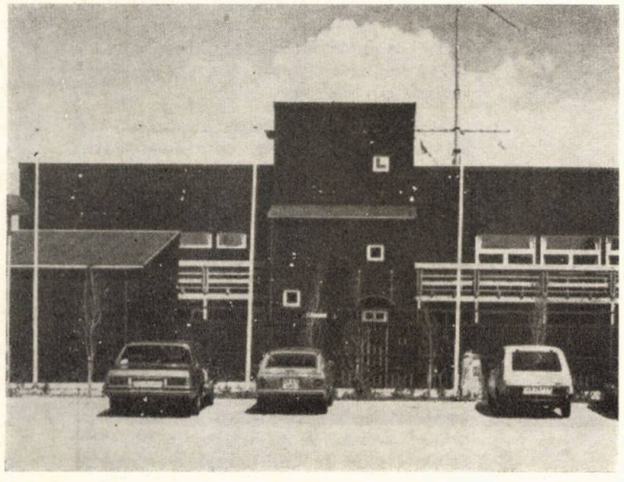

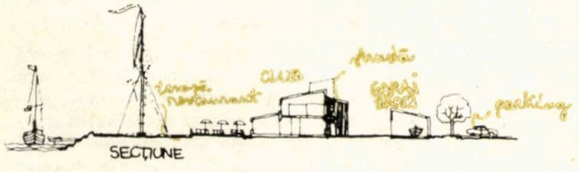

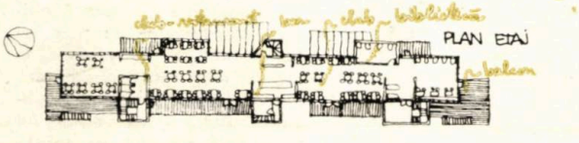

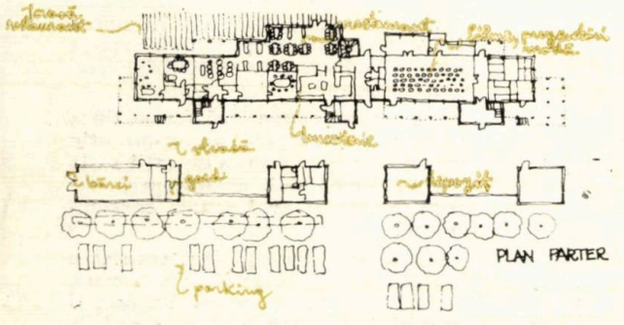

Studio de balet Pakhus 13, Copenhaga

Arhitect: Fleming Hertz
Colaborator: Christian Gerlach
Fotografii: Finn Rosted, Eske Holm, Flemming Herz

Studioul e amenajat, cu mijloace modeste, într-un fost depozit din port. Construcția datează din 1870, are o structură metalică foarte « modernă » care a fost exploatată vizual în interior, are fațadele și învelitoarea din tablă ondulată.

Interiorul — o hală — adăpostește spectacolele în zona centrală, de-o parte aflîndu-se anexele scenei și de cealaltă parte garderoba, grupul sanitar, un mic bar. Funcțiunile nu sînt separate ci doar individualizate prin compartimentări. Arena pentru dans are gradenele și scena confecționate din lemn (lăzi de bere) și acoperite cu scîndură. Aspectul vechi și atmosfera începutului epocii industriale persistă în spațiul interior. Doar spectacolul însuși e prezent ca un element de forță în acest cadru determinat vizual de vocabularul arhitecturii industriale. De multe ori, nici calitatea dotărilor de scenă și nici o funcționalitate atent rezolvată nu sînt suficiente pentru ca un astfel de loc să devină viabil. Teatrul inițiat de trupa « Pakhus 13 Ballet Group », condusă de Eske Holm, e un fenomen complex, unde calitatea spectacolului, relația dintre dansatori și public și nu în ultimul rînd fascinația unui interior paleoindustrial stăpînit de actul de cultură, desăvîrșesc arhitectura.

ARKITEKTUR DK 5/1978

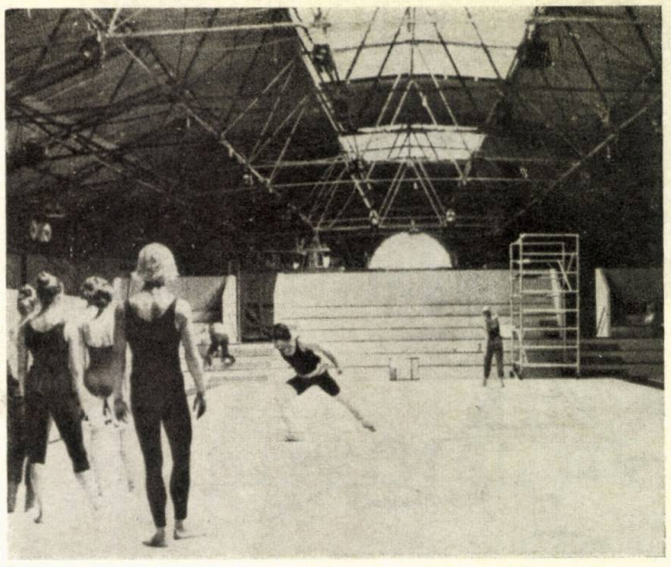

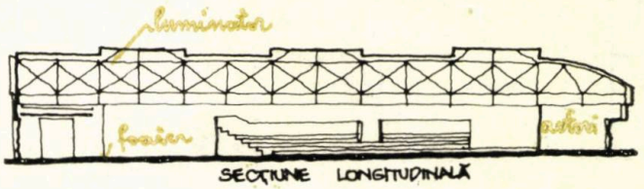

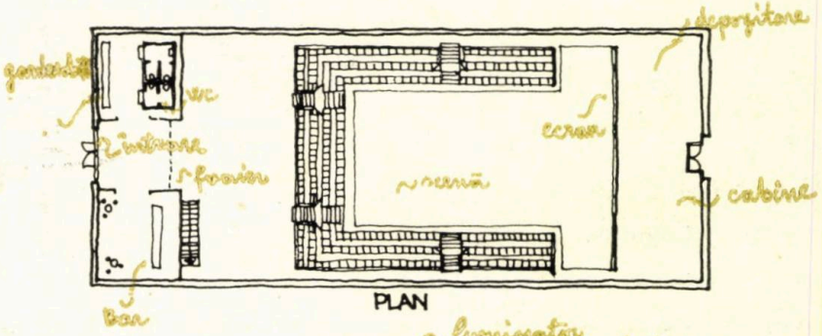

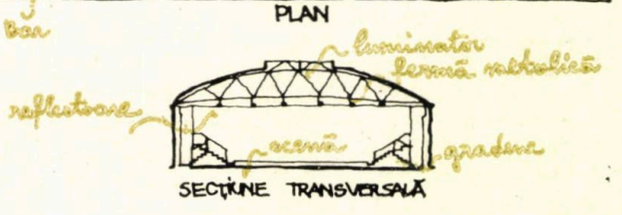

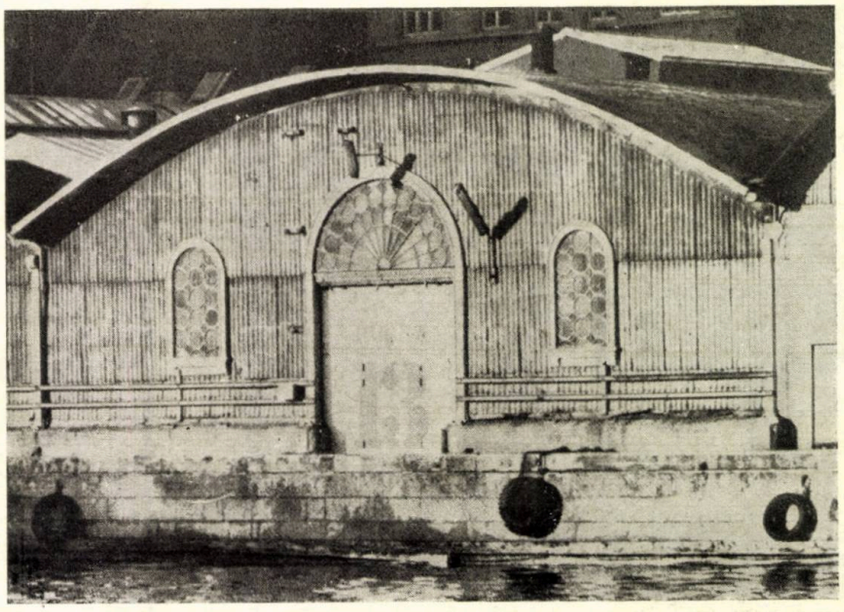

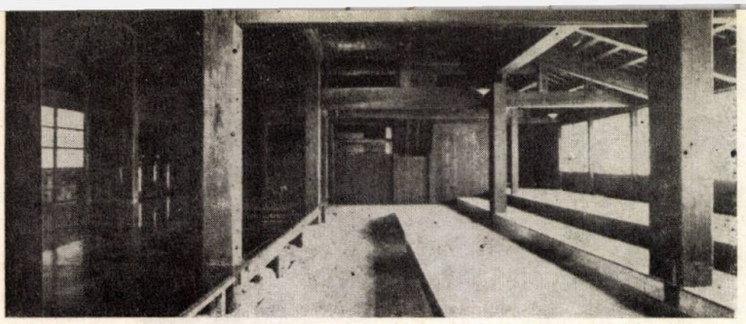

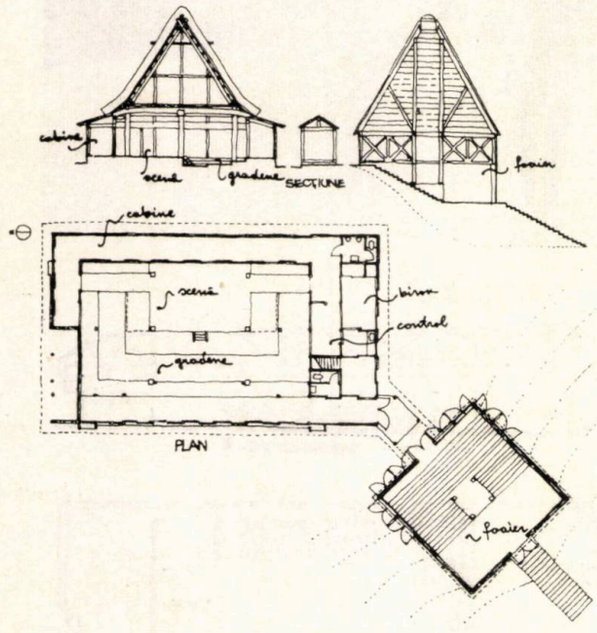

Teatru într-un sat de munte, Higashi-tonami, Prefectura Toyama, Japonia.

Arhitecți: Arata Isozaki Associates So Architectural Design Office

Un versant imens, împădurit, constituie fundalul pe care se detașează acest mic teatru, de proporții modeste — 299 m² sala și 81 m² foaierul. De fapt, numai foaierul este o construcție nouă, un fel de pavilion independent, în timp ce teatrul propriu-zis este o reamenajare a unei vechi case tradiționale. Compunerea celor două volume din care e format teatrul la un unghi de 45°, deși pare schematică în plan, este de mare efect în peisajul accidentat de munte.

Semantic, singur corpul care adăpostește accesele și foaierul traduce vizual prezența spectacolului interior. Acest mic pavilion e o construcție cu o personalitate solidă în arhitectura montană tradițională; mult beton aparent, lemn, învelitoare lucitoare din aramă. Sala nu se exprimă în exterior, doar cîteva detalii « moderne » care apar la corpul vechi o trădează.

Interiorul, sau mai bine zis parcurgerea acestuia e o mișcare complexă pe verticală și în plan, marcată de evenimente spațiale și imagini riguros controlate, în care recunoaștem pe Isozaki. Ambientul este firesc în simplitatea interioarelor, a mobilierului și a relației dintre actori și public, dar și cu efecte teatrale, prin parcurs, prin asocierea scenei moderne din aluminiu cu ambianța rustică a vechii ferme. Spațiul scenic, datorat regizorului Tadashi Suzuki, e adaptat pentru teatrul Noh, piese comice Kyogen, dramă antică, și de ce nu, general-valabil.

THE JAPAN ARCHITECT 267/1981
DOMUS 618'81

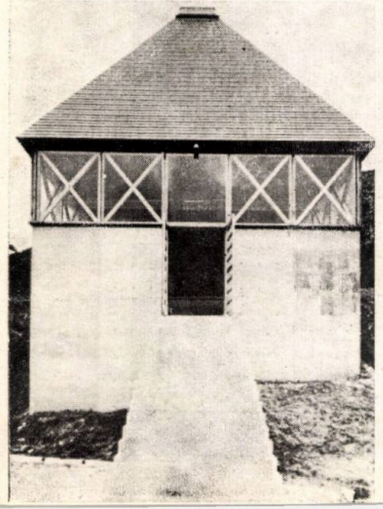

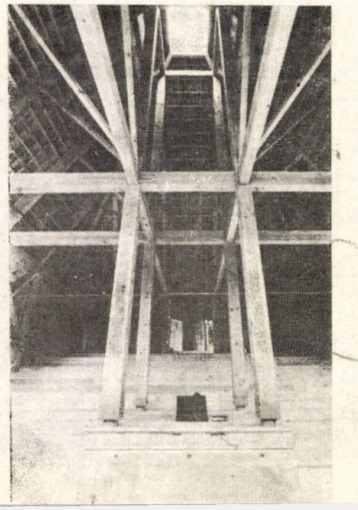

Oaspeți de vază

Estetician, istoric și critic de artă, fost președinte al Asociației internaționale a criticilor de artă, profesorul italian Giulio Carlo Argan este una dintre personalitățile marcante ale culturii veacului nostru. Născut la Torino în 1909, își desăvîrșește studiile sub îndrumarea lui Lionello Venturi. După o serie de funcții de conducere în direcția generală a artelor, își începe în 1955 lunga carieră didactică la Universitatea din Roma, unde îi urmează profesorului său la Catedra de istoria artei moderne.

Autor al multor studii consacrate istoriei și teoriei artei, G. C. Argan și-a definit de-a lungul anilor o metodologie de cercetare bazată pe interpretarea conținutului conceptual al operei de artă. Printre studiile sale figurează și cîteva lucrări de referință în domeniul istoriei și teoriei arhitecturii, precum **Walter Gropius și Bauhaus-ul** (1951), **Borromini** (1951), **Brunelleschi** (1955), **Arhitectura barocă în Italia** (1957) etc.

Paralel cu activitatea din domeniul artei, profesorul G. C. Argan a desfășurat, în anii din urmă, și o însemnată activitate politică: înscris candidat independent pe listele electorale ale Partidului Comunist Italian, el a fost ales, în 1976, primar al Romei, funcție pe care a deținut-o pînă în 1979.

— Stimate domnule profesor, ați afirmat în scrierile dumneavoastră că istoria este, pentru epoca noastră, adevăratul criteriu de judecare a valorii produsului artistic deoarece, în virtutea faptului că fiecare epocă este datoare să stabilească ce loc ocupă în cadrul propriei culturi operele de artă ale trecutului, judecata asupra valorii unei opere de artă devine o judecată asupra istoricității ei, și, totodată, asupra actualității ei. Fiindcă, de această dată, venirea dumneavoastră în România a fost prilejuită de invitația de a încheia ciclul de conferințe dedicat de Institutul Italian de Cultură din București tricentenarului Bernini, aș dori să vă întreb în ce constă, după părerea dumneavoastră, actualitatea arhitecturii lui Gian Lorenzo Bernini?

— Dacă prin actualitatea unei opere de artă din trecut înțelegem felul în care ea prefigurează problematica artei contemporane nouă, atunci actualitatea concepției arhitecturale a lui Bernini constă întîi de toate în căutările sale în materie de urbanism, în gîndirea oricărui edificiu în raport cu imaginea întregului oraș; această trecere de la edificiu la oraș înseamnă o importantă deschidere spre cultura modernă care tinde să subsumeze urbanismului întreg domeniul arhitecturii. În al doilea rînd, ea constă în valoarea pe care Bernini o conferă conceptului de « invenție », valoare care îl apropie mult de gîndirea arhitecturală de astăzi, deoarece la el acest concept înseamnă eliberarea de prejudecăți, cucerirea libertății.

— Vreți să spuneți că faptul de a rezolva o problemă de ordin etic sau psihologic prin « invenții » la nivelul limbajului arhitectural caracterizează și arhitectura contemporană?

— O parte din ea. Dar temeiurile filozofice ale lui Bernini erau, firește, altele. În sfîrșit, un al treilea aspect al actualității operei berniniene constă în prioritatea acordată experienței, fapt-

GIULIO CARLO ARGAN despre arhitectura între estetică și teoria informației

- Actualitatea arhitecturii trecutului
- Arhitectura modernă, o « arhitectură prescriptivă »
- La Bienala de la Veneția — un « revival » camuflat
- Viitorul proiectării: informație și creativitate
- Salvarea centrului istoric și controlul dezvoltării urbane — două probleme ale Romei de astăzi
- Restaurare și conservare

ului vizual, în raport cu elaborarea teoretică.

Dacă, însă, prin actualitate avem în vedere și rolul operei respective în istoria artei, atunci actualitatea operei lui Bernini trebuie raportată la cea a lui Borromini, care, sub anumite aspecte, a fost încă mai actuală, dovadă fiind faptul că arhitectura Europei centrale în secolul al XVIII-lea s-a apropiat mai mult de concepția borrominiană decît de cea a lui Bernini.

Cînd am făcut, însă, această afirmație, eu nu mă refeream la cele două aspecte amintite cît la un al treilea, la faptul că actualitatea perenă a artei constă tocmai în calitatea ei de a continua să pună probleme. Cînd am scris cartea despre Bauhaus, Walter Gropius, deși bucuros, mi-a spus: « Dumneata îmi atribui lucruri pe care eu nu le-am gîndit niciodată », la care eu am răspuns: « Aceasta nu are nici o importanță; important este că dumneavoastră m-ați făcut să le gîndesc ». Cînd interpretăm operele lui Dante sau Giotto, lucrul cel mai important pentru noi astăzi nu este acela că descoperim sau nu ceea ce gîndeau cu adevărat Dante sau Giotto; important este faptul că astăzi Dante și Giotto ne fac pe noi să gîndim.

— Ați amintit binomul Bernini — Borromini: în mai multe studii, privind epoci diferite ale istoriei artei, ați arătat că, într-un anume sens, spiritul artistic al epocii respective a rezultat din dialectica a două gîndiri artistice opuse: imaginația posibilului la Bernini și fantezia absurdului la Borromini; arhitectura transcendentală și excepțională a lui Michelangelo și arhitectura socială și tipologică a lui Palladio; raționalismul — sistem teoretic la Le Corbusier și raționalismul — metodă operațională la Walter Gropius. Credeți că acest gen de dialectică este o constantă, regăsibilă în orice moment al istoriei artei?

— Nu. Atîta vreme cît cultura a avut o structură dogmatică — deoarece întreaga gîndire avea o structură dogmatică — practic nu a putut subzista decît o singură concepție asupra artei. Cînd, însă, dogmatismul încetează să existe în întreg domeniul culturii, el se stinge și în sfera artei. Cultura artistică devine dialectică pentru că devine dialectică însăși gîndirea. În secolul al XVI-lea, de pildă, cînd structura generală a culturii încetează să mai fie monolitică, arta nu mai este judecată după criteriul aderării la o normă, ci după cel al tendinței spre perfecțiune; și cum modalitățile prin care se poate tinde spre perfecțiune sînt multiple, multiple vor fi și modalitățile artei. Într-o asemenea situație, în artă, ca și în întreaga gîndire a epocii respective, se naște dialectica despre care vorbeam.

— Revenind la actualitatea lui Bernini; cînd scriați că scopul arhitecturii berniniene, al celei baroce în general, este persuasiunea, aveați în vedere sensul tradițional, aristotelic, al conceptului de persuasiune, adică arta de a convinge pe alții, sau vă gîndeați și la un sens mai modern, folosit îndeosebi cu referire la societatea de consum, acela de manipulare a individului?

— Cînd vorbesc despre Bernini, mă refer la persuasiune în sens aristotelic, deoarece cultura vremii era o cultură aristotelică. La Bernini, deși se înregistrează o mare deschidere a poziției aristotelice, ne aflăm, totuși, încă în prezența conceptului aristotelic. Nu încape nici o îndoială, însă, că acest concept de persuasiune, adică arta de a acționa asupra semenilor, revine și în concepțiile noastre funcționaliste, în virtutea cărora edificiul sau obiectul, adică arhitectura sau design-ul, sfîrșesc prin a fi norme de comportament. Cum am mai spus și cu alte prilejuri, obiectul de design, fie el un ansamblu arhitectural sau un fier de călcat, este un obiect ce poartă anexate instrucțiunile de folosire, prin care se impune folosirea sa corectă. În acest sens, arhitectura modernă tinde să fie mai de grabă prescriptivă decît persuasivă. Fără îndoială, prescripția este o formă de persuasiune mai rigidă, mai constrîngătoare, fiindcă nu permite o alternativă. Iar dacă mă veți întreba ce ideal își propune o societate a cărei arhitectură este prescriptivă, atunci vă voi spune că ați atins punctul nevralgic, și anume actuala criză a design-ului, a tuturor formelor de proiectare. În momentul de față design-ul este considerat — corect, din punct de vedere istoric — expresia unui reformism, a unui socialism de tip reformist. Am spus că, din punct de vedere istoric, aprecierea este corectă deoarece, în fond, raționalismul constructivist dintre cele două războaie, este strîns legat de avangarda sovietică, adică de o artă care se declara și voia să fie revoluționară. În Europa centrală, însă, unde asemenea impulsuri revoluționare fie nu existau, fie fuseseră sufocate și unde problema transformării societății nu mai era legată direct de industrializare, s-a ajuns la o formă de reformism în loc de revoluție artistică. Acel design și acea arhitectură rațională, în fond reformistă, care s-a dezvoltat între cele două războaie mondiale — Le Corbusier, Gropius, Mies Van der Rohe — corespundeau unei imagini a societății capitaliste ca societate a bunăstării, prin urmare ca societate a continuei autodepășiri; conform acesteia, atunci cînd se produce un obiect — fie el un întreg complex arhitectural fie un obiect de uz casnic — acest obiect trebie să poarte în sine atît regula propriului mod de întrebuințare, cum am mai spus, cît și principiul propriei depășiri, deoarece în momentul în care s-ar produce ceva perfect și cu neputință de depășit, în chiar acel moment s-ar opri în loc un întreg proces de producție. Prin această proiectare progresivă și continuă, design-ul, născut spre a fi un fel de a doua artă populară, adică perfect răspîndită în colectivitate, a rămas o artă de lux. Cînd vreuna dintre studentele mele se mărită, am căpătat obiceiul să-i dăruiesc serviciul de ceai desenat de Gropius, care este o frumusețe. Acesta este, însă, un serviciu gîndit să devină un obiect de uz casnic, standardizat, și totuși el a rămas un cadou de nuntă, adică un obiect de lux. Întrebarea care se pune, deci, astăzi este următoarea: este oare acest concept de proiectare ca proiectare a unui progres cvasimecanic, singurul mod de proiectare posibil?

— După opinia dumneavoastră, cum răspunde astăzi arhitectura acestei întrebări?

— Astăzi ne aflăm în fața următoarei probleme sau, mai precis, dileme: pe de o parte există, îndeosebi în Europa occidentală, tendința de a declara depășită calea reformelor și a progresului, pe de altă parte există o tendință de a merge îndărăt, tendință care, deși prezentată drept un mers înainte, este, în realitate, un « revival ». Cel mai bun exemplu este « Via Novissima », expusă de Portoghesi la Veneția.

— Mă bucur că ați amintit această primă expoziție internațională de arhitectură prezentată în cadrul Bienalei de la Veneția, la ediția de anul trecut. După cîte știu, tema « Prezența trecutului » propusă de Paolo Portoghesi, inițiatorul expoziției, s-a concretizat în reluarea, voit nesistematică, a unor elemente de limbaj arhitectural tradițional, chiar clasic, și compunerea lor după un criteriu interpretat de mai mulți critici drept hedonist sau ludic...

— Să vă explic: eu am combătut cu toată tăria concepția lui Portoghesi, care se pretindea a fi o depășire a raționalismului, și am afirmat că ea produce o arhitectură cît se poate de reacționară. În ce fel? Pornind de la ideea de autonomie disciplinară, inspirată de structuralismul lingvistic, Portoghesi susține că arhitectura ca disciplină este și trebuie să fie absolut autonomă; aceasta înseamnă că ea nu poate să se supună nici unui dat anterior ei, nici măcar unui plan urbanistic, nici măcar unui plan de reformă a societății; arhitectura, afirmă el, trebuie să se nască mai întîi ca arhitectură, urmînd ca abia după aceea să fie sau nu utilizată, după cum va voi lumea. Eu cred, însă, că acestei poziții i se poate opune, că trebuie să i se opună, o alta, deși aceasta este în momentul de față mai degrabă o propunere decît o înfăptuire, și anume: eu cred că eroarea intrinsecă concepției constructiviste asupra design-ului și proiectării, oricît de importantă va fi fost acestă concepție la momentul respectiv, trebuie să fie depășită printr-un design și o proiectare destinate unui alt tip de societate, nu unei societăți de consum. Eu cred că primele semne ale unui nou tip de proiectare, o proiectare care să nu fie înțeleasă ca producere a unui obiect ci ca informație circulantă, o proiectare care să se împlinească integral în teoria comunicării, au apărut odată cu primele produse comerciale acrilice care au început să modifice modul nostru de viață, așa după cum folosirea materialelor plastice a modificat profund noțiunile noastre referitoare la raportul dintre volum și greutate, la raporturile spațiale, sau așa cum cinematograful a schimbat complet ideile noastre asupra spațiului și timpului. Așadar eu cred că noua concepție privind proiectarea, fie ea de design sau de arhitectură, cît și urbanismul — deoarece problemele se pun în mod similar și în acest domeniu — ar putea fi dizolvarea, trecerea lor totală și finală din sfera esteticii în cea a informației.

— Și care ar urma să fie, după părerea dumneavoastră, într-o societate informațională, criteriul de alegere, de ierarhizare a produselor arhitecturale? Nu cumva, domnia informației ar subția dimensiunea axiologică a vieții acelei societăți pînă la a interzice orice fel de judecată de valoare?

— Dacă vom cerceta istoria esteticii, de la afirmarea ei, ca disciplină de sine stătătoare, deci de la Baumgarten și Kant, pînă în zilele noastre, vom constata că experiența estetică, ce se realizează sub aspect instrumental prin tehnicile și procedeele artei, a fost considerată întotdeauna drept o experiență originală, adică necondiționată, integral autentică, a realului. Pentru a avea o experiență

estetică nu este de ajuns să afirm: « cerul este albastru » ci trebuie ca eu să am experiența directă, personală, a cerului albastru. Or, această **experiență,** autentică și originală, este garantată și de sistemul informațional. Desigur, nu în felul în care arată acest sistem astăzi. Pentru că astăzi informația este doar un instrument de exercitare a puterii. Și cînd afirm aceasta nu mă refer la conținutul informației, ci la structura ei actuală: noi ne aflăm astăzi într-o fază de totală pasivitate în fața avalanșei de informații oferite de mass media. Să luăm exemplul cel mai evident, televiziunea: în momentul actual de dezvoltare a tehnicii, televiziunea poate fi numai vizionată, interzicînd spectatorului orice fel de intervenție creatoare în fluxul informației. Eu cred că dacă se va ieși din această stare de pasivitate în raport cu informația transmisă de mass media și tehnica va permite un anumit grad de creativitate colectivă, atunci ar putea exista și o modalitate estetică legată de cultura de masă. Oricum, cultura modernă a și elaborat deja unele tipuri de răspuns, a elaborat, de pildă, critica, astăzi element integrant al procesului artistic, care elimină tocmai acea pasivitate de care vorbeam.

— Și credeți că dacă se va ajunge ca informația să fie trăită ca experiență estetică, va fi posibilă și formularea unor judecăți de valoare?

— Problema, cred eu, nu este aceea de a formula judecăți de valoare. Problema este cum se poate menține, într-un sistem informațional de masă, o **atitudine activă** de apreciere și judecare. Soluția la această problemă ar putea fi dată de chiar extinderea exprienței artistice. Dacă se va elimina caracterul represiv al comunicării de masă, experiența artistică ar putea exista și ca atitudine activă, chiar dacă această atitudine nu se va exprima, poate, în forme verbale ci comportamentale.

— Dumneavoastră acordați șanse mari artei și omenirii viitorului!

— Știți de ce cred eu că un asemenea viitor este cu putință? Întîi pentru că nimic pe lume nu este cu neputință; iar apoi, pentru că au mai existat momente în care arta a fost un factor de transmitere și comunicare a puterii: arta bizantină, de exemplu, nu îngăduia nici ea nici un fel de răspuns activ!

— Așadar credeți în viitorul artei tocmai pentru că sînteți un istoric al artei. În aceeași ordine de idei, aș vrea să-l întreb pe istoricul Giulio Carlo Argan ce a însemnat pentru el faptul de a fi fost primarul Romei?

— Firește, faptul de a fi fost primarul Romei, primul primar de stînga într-un oraș ca Roma, a ridicat mari probleme, iar una dintre cele mai mari a constituit-o, fără îndoială, cea a raporturilor cu Vaticanul. Or, eu am rezolvat problema plasînd aceste raporturi pe un plan strict cultural. Soluția la care s-a ajuns era următoarea: voi considerați acest oraș sacru, noi îl considerăm istoric; voi considerați că ceea ce este sacru trebuie conservat, noi considerăm că ceea ce este istoric trebuie conservat; prin urmare, hai să ne ajutăm, înainte de toate, să conservăm același lucru! În acest sens, problemele principale care trebuiau înfruntate erau două: problema conservării centrului istoric și problema speculei cu locuințele făcută de marile societăți imobiliare. Acestea nu s-au atins de centrul istoric — Roma nu a cunoscut intervențiile grave care au afectat, de pildă, Parisul; nu a cunoscut o operațiune de tipul « Les Halles » sau « Montparnasse » — dar au construit de jur împrejurul lui, după criteriile speculei, o imensă periferie, cu spații foarte mici între o casă și alta, cu finisaje inferioare etc. În privința speculei cu locuințele, principala idee a administrației de stînga a fost următoarea: să se renunțe la orice plan de extindere a orașului. Mă veți întreba de ce. Pentru că Roma a cunoscut o rată de creștere specifică marilor orașe industriale, fără a fi ea însăși un oraș industrial. La Roma problema șomajului, a șomajului parțial, a lucrului « la negru », este mai acută decît în oricare alt oraș italian tocmai pentru că Roma nu are industrii. Dacă din 1870, deci de la formarea statului italian, și pînă astăzi, s-a menținut aceeași poziție, anume aceea de a nu dezvolta industrial un oraș cu asemenea valoare monumentală, atunci trebuia să i se dea acestui oraș o altă funcție, funcția strictă de oraș-capitală, de oraș politic, și să se împiedice creșterea lui nemăsurată. Prin urmare noi am afirmat principiul înghețării dezvoltării urbane și al asanării, pe cît posibil, al acelor enorme periferii, punîndu-le la dispoziție servicii sociale, construind școli, spitale, policlinici, într-un cuvînt tot ceea ce înseamnă viață socială modernă, în ceea ce pînă acum erau doar cartiere-dormitor. Noi ne-am propus să le oferim celor ce le locuiesc — și care sînt victimele, nu autorii speculei — drepturi depline de cetățenie, instalînd lumină, apă, gaze, canalizare, transporturi dar avertizînd, totodată, că oricine va încerca de azi înainte să construiască abuziv, nu va avea nici apă, nici lumină, nici gaze. Așadar noi a trebuit să includem în oraș tot ceea ce era construcție abuzivă pentru a putea combate, în viitor, abuzul. Cu administrația de stînga noi am reușit, totodată, să distrugem barăcile; la Roma, epoca barăcilor, a faimoaselor « bidonvilles », s-a sfîrșit: pentru că, desființînd specula, se desființează implicit și barăcile. Iar dovada că populația Romei a înțeles necesitatea acestor intervenții am avut-o cu prilejul recentelor alegeri pentru administrațiile municipale, cînd la Roma s-a reales o administrație de stînga.

— Cum ați rezolvat problema centrului istoric?

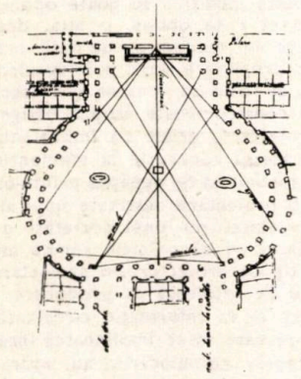

1

1. *Gian Lorenzo Bernini, studiu pentru porticul Pieței Sf. Petru din Roma. Direcțiile vizuale urmăresc integrarea edificiului sacru cu piața ca spațiu al comunității umane.*

2. *Ansamblul arhitectural Sf. Petru din Roma, în percepția imaginată de Bernini, în care orașul pare absorbit ascendent spre cupolă.*

3. *« Strada Novissima » — modelul de arhitectură nouă prezentat la ultima ediție a bienalei de un numeros grup de arhitecți din mai multe țări, în vechea clădire a Arsenalului din Veneția — este o continuare a dezbaterilor purtate în anii din urmă asupra așa-numitului « Post-modernism ».*

4. *Cartier-dormitor în apropierea centrului istoric al Romei, construit după criteriile speculei edilitare.*

5. *« Via dei Fori Imperiali » (Roma), realizată sub regimul mussolinian, spintecă zona arheologică a forurilor cu un flux necurmat de mașini.*

2

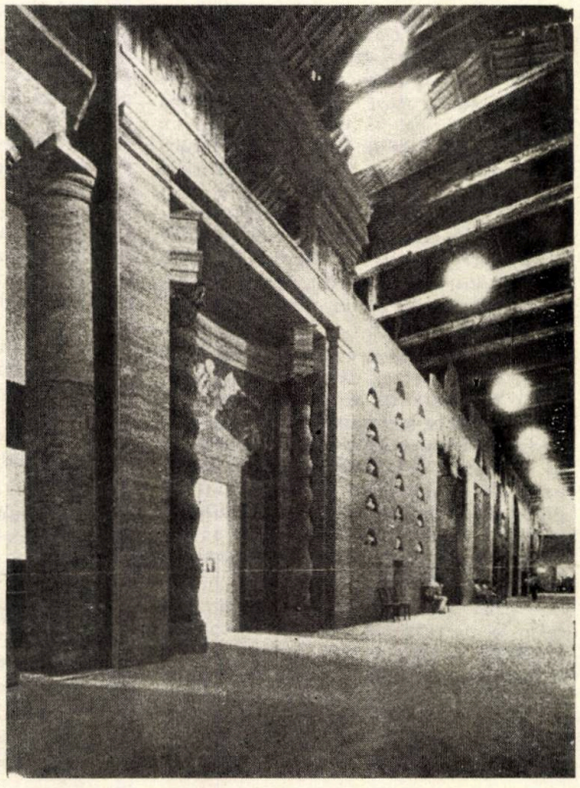

3

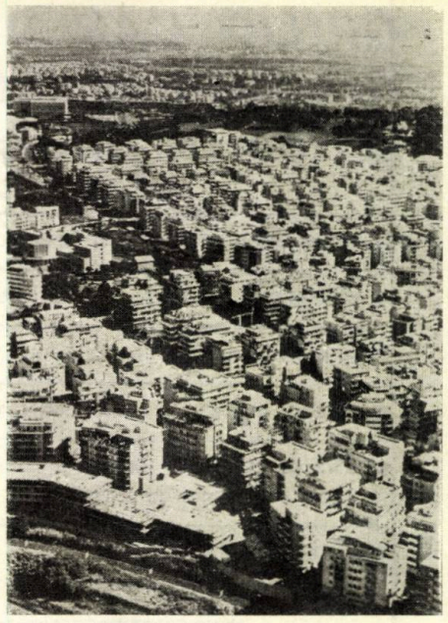

4

5

— În cazul Romei, cînd spun centru istoric, mă refer la o zonă foarte limitată, de mare prestigiu cultural, unde se află Forul Roman, Columna lui Traian, monumentele baroce, Michelangelo, totul. Problema centrului istoric s-a pus cu toată gravitatea atunci cînd s-au aflat rezultatele expertizelor privind dimensiunea stricăciunilor provocate de smog, de poluare, asupra marmurei. Atunci am ajuns la concluzia că trebuie să reușim, în cel mai scurt timp posibil, să îndepărtăm centrul direcțional de centrul istoric: băncile, ministerele, la periferie! Dacă vrem ca centrul să rămînă viu, trebuie să-i dezvoltăm funcția politică — politică, nu administrativă, adică puterea legislativă și juridică, nu cea executivă. De aceea, am împiedicat apariția oricărei construcții noi, și, conform acordurilor încheiate cu președenția Senatului și Camerei, am stabilit ca, în urma exproprierii, aceste două ramuri ale Parlamentului să cumpere edificiile vechi alăturate sediilor lor actuale din centrul istoric și să se extindă în ele. Tot în centru, vor fi atrase și marile magistraturi, Consiliul de stat, Curtea constituțională, numeroase muzee, biblioteci, arhive, precum și unele instituții de învățămînt, dar nu cele cu caracter de masă, ci universitățile.

— Ce ați realizat dumneavoastră din acest program și ce prevedeți pentru viitorul apropiat?

— Pînă acum, realizările au constat în schimbarea destinației unor edificii mai degrabă izolate. Un simplu exemplu: palatul din spatele faimoasei « Fontana di Trevi », care fusese deja achiziționat de o mare bancă torineză pentru sucursala sa din Roma, adăpostește în prezent — adică după o luptă acerbă — Cabinetul național de desene și stampe, care, sîntem siguri, nu atrage traficul. Ce vom întreprinde în viitorul apropiat? Înainte de toate, mult discutata închidere a arterei « Via dei Fori Imperiali », care va deveni un amplu pietonal. De ce? Pentru a restabili unitatea zonei arheologice, desigur, dar și pentru că în orele de vîrf, circulația pe această stradă este de minimum 3000 de mașini pe oră, 3000 de mașini care pătrund, apoi, pe străzile centrului istoric pentru a traversa orașul. Principiul nostru este acesta: pentru a traversa orașul, mașinile vor trebui să ocolească centrul istoric. Reducerea traficului socotesc că trebuie să fie cea dintîi acțiune în vederea conservării centrului istoric al Romei.

— Pentru că ați folosit termenul de « conservare », aș vrea să vă întreb cum raportați noțiunea de conservare la aceea, mai amplă, de restaurare? Și, extinzînd, ce intenție ar trebui să urmărească, după opinia dumneavoastră, restaurarea de arhitectură, astăzi?

— Firește, eu sînt cu totul împotriva restaurării interpretative, a lui Viollet-le-Duc — deși la vremea respectivă m-aș fi numărat, poate, printre partizanii ei. Pentru mine, astăzi, restaurarea înseamnă păstrarea, conservarea arhitecturii vechi așa cum ne-a parvenit ea nouă, adică înlăturînd tot ceea ce a fost deformare și păstrînd tot ceea ce a fost, de-a lungul timpului, utilizare și interpretare. Dacă de pildă, pe latura unui edificiu gotic s-a construit o baracă pentru unelte, ea trebuie eliminată deoarece ea a rămas, sub toate aspectele, străină de organismul arhitectural în discuție. În schimb, modificările aduse, în decursul veacurilor, constituției estetice și funcționale a edificiului, trebuie menținute. De pildă, nu trebuie în nici un caz înlăturate adăugirile baroce aduse unei clădiri romanice sau gotice. Sub aspectul practicii, operațiunea de restaurare trebuie să fie un fapt mecanic de înlăturare a factorilor deformanți, care, cel mai adesea, sînt aceiași care pun în primejdie supraviețuirea monumentului. Atît și nimic mai mult. Reîntoarcerea la condiția absolut originară ar fi cel mai adesea imposibilă, iar, privită din punct de vedere istorist, și oarecum imorală. Încercarea de a readuce un monument de arhitectură la constituția lui inițială este o eroare; noi nu trebuie să lucrăm împotriva rînduielii timpului și să întinerim un organism bătrîn, ci trebuie să ne îngrijim ca un organism bătrîn să trăiască pe deplin sănătos, cu vîrsta pe care o are. Acesta este, de fapt, și lucrul pe care eu i-l cer medicului meu.

Interviu realizat de
SMARANDA BRATU STATI

EXPOZIȚIA DESIGN MOBILIER

VALERIA COSTĂCHESCU GHEȚIU • ASZALOS GEZA • ASZALOS IRINA • VASILESCU CĂTĂLIN • STRATU VALENTIN • BRĂTULESCU VICTOR • TATOLI CRISTIAN • PATRUICĂ DUMITRU • TOMA LUCIAN • BERECHET CONSTANTIN • VASILE CRISTIAN • UTTO SVETLANA • IOAN DRAGOȘ • STROESCU BOGDAN • DULEA MIHAELA • MAXIM MIHAI • GHILDUȘ ALEXANDRU • MARINESCU CONSTANTIN (ordinea in care sînt trecuți participanții la expoziție este aceea a unei liste găsite pe biroul « Modul Sistem » în ziua în care am vizitat expoziția).

Sus, la galeria de la etaj a « Căminului Artei », a fost deschisă, în iunie, o expoziție colectivă de mobilier intitulată de către autorii ei « Design Mobilier ». Urcînd treptele galeriei te pregătești, încercînd să-ți imaginezi ce vei vedea. Sus faci stînga-mprejur, fiindcă așa cere drumul, și ochii cuprind dintr-o privire aproape întreaga sală cu exponatele ei. Prima impresie este de rezolvare în liniște și cu temeinicie a temei pe care fiecare dintre expozanți și-a propus-o, aceasta constituind trăsătura de legătură a exponantelor care, cu toată diversitatea lor fac casă bună împreună. Tema de predilecție a fost mobilierul pentru stat. Există propuneri pentru holuri în locuințe și holuri în clădiri publice, pentru mici săli de spectacole și conferințe pentru camere de copii în locuințe și grădinițe, pentru birouri. Ce am văzut propus este, în cea mai mare parte, destinat producției de serie, indiferent de materialul folosit, ce am văzut expus, este un model funcțional în fața căruia trebuie să fim conștienți de dificultățile simulării execuției în scule de mare precizie. Este ciudat cum « mîna » tremură, și din ea nu pot ieși elemente la gradul de acuratețe și precizie al mașinii. Mîna meșteșugarului îndepărtat în timp nu tremura sau, poate, ochiul nostru este deformat și ceea ce accepta nevăzînd la o producție artizanală, neîndurător nu mai acceptă la producția industrială de mare serie. Dar aceasta este o cu totul altă problemă, poate subiect de discuție în viitor.

« Mi-a plăcut mobilierul din expoziție. Găsesc că m-ar amuza foarte mult să sar peste mobilierul pentru copii și să fac tumbe, iar în acel fotoliu cu buzunare mi-aș pune păpușile, la masa cu oglinda m-aș strîmba de dimineața pînă seara » scrie Andreea Bokor, elevă în clasa IV-a, în caietul de impresii, referindu-se la munții și văile prezentate în expoziție de Svetlana Utto, îmbinabile blocuri moi, care ar stimula imaginația în joaca copiilor dincolo de ceea ce a gîndit cel ce-a avut ideea mobilierului-joc. Tot pentru copii, Cristian Berechet, Lucian Toma și Cristian Vasile propun o aerată structură cubică din lemn, în secțiune studiată special să fie necontondentă, muchia dinspre exterior topindu-se într-o curbă moale. Rotunjime preluată și de colțurile cubului. O pînză solidă completează partea de șezut la « fotoliul cu buzunar » sau cea de sac, la piesa de mobilier depozit de jucării. Într-o altă componență de grup, Cătălin Vasilescu și Constantin Berechet, dar păstrînd un fir de similitudine cu ideea structurii cubice, prezintă un mobilier de hol format din două fotolii și o masă joasă cu tăblie din sticlă. Caracteristica fotoliilor este retezarea lor la nivelul cotierelor, conferindu-le astfel un aer ușor înfundat. Ți se creează impresia unei duble posibilități de poziție a omului în fotoliu și una și cealaltă ușor nefirească: ori linia spetezei la același nivel cu linia cotierelor taie mijlocul spatelui, jenînd, ori cotierele la același nivel cu linia spetezei, susțin mîinile undeva sus, la înălțimea umerilor.

Piesa de hol a grupului « Design Stil » este și ea, o anagramă a structurii cubice. Masa creează o impresie străvezie și solidă, iar ortogonalitatea structurii fotoliilor este îndulcită de perna articulată suspendată pe chingi. Toate trei componentele sînt montate pe rotile. Autorii, Victor Brătulescu, Dumitru Patruică și Cristian Tatoli au fost atenți cu detaliul. Același grup mai prezintă un exponat: « Modul Sistem ». Aici studiul detaliului este împins departe și întregul mobilier de birou din matrial plastic injectat este de fapt o asamblare de detalii. Elementele modulare sînt șase la număr.

Ideea de bază a modulelor a fost folosită de autori pentru crearea imaginii de marcă. De asemenea, sistemul de îmbinare cu buloane îngropate în lăcașe special prevăzute din matriță, contribuie la acuratețea liniei: îmbinarea este evidentă, este amplificată chiar de nuanțele diferite ale elementelor alăturate, dar piesa de prindere efectivă este retrasă de la vedere. Modulele sînt prevăzute cu orificii de montare ale unor accesorii necesare, funcție de mobila pe care o compun. În expoziție, biroul și o piesă de depozitare sînt prevăzute cu rotile. Persistă o nedumerire privind speteaza frîntă a scaunului.

S-a simțit interesul autorilor pentru sugerarea unor situații ambientale, creațiile mai multor participanți contribuind întru definirea unui spațiu. Astfel, « biroul » Modul-Sistem este completat cu o lampă a Svetlanei Utto și pe perete o frumoasă oglindă rotundă cu ramă albă, semnată Mihai Maxim. În aceeași idee, lămpile Irinei Aszalos punctează ici și colo cu o prezență de alb mat sau transparent cele cîteva ambiante propuse, cum ar fi holul în care este instalat mobilierul din țeavă curbată, creație a lui Valentin Stratu, completat cu panourile decorative — « rafturi pentru pus nimicuri » — ale lui Constantin Marinescu, atunci în expoziție aproape goale, dar pe care trebuie să ți le imaginezi pline de sticle miniaturale, cutii și cuțiuțe din lac, din fildeș și sidef, sau poate o colecție de mașinuțe sau o colecție de pipe. Casetoanele verticale își au o replică a lor pe orizontală, propunînd o multitudine de posibile decorații cu același major defect: colector de praf asasin pentru timpul și așa încărcat al stăpînei casei.

Scaunele prezentate de Geza Aszaloș, practică alcătuire din țeavă subțire și imitație de piele (!), se oferă unor judicioase mobilări ale sălilor cu multiple funcțiuni, care, pe rînd, trebuie să fie pline de scaune ori fără picior de scaun. Ușor de instalat (probabil că autorul

AVAD
design - arte

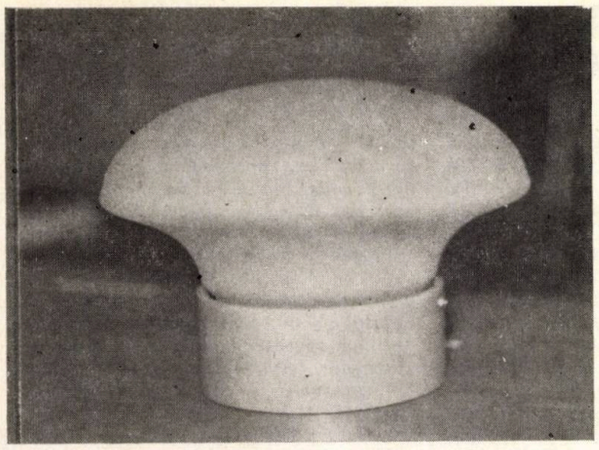

1

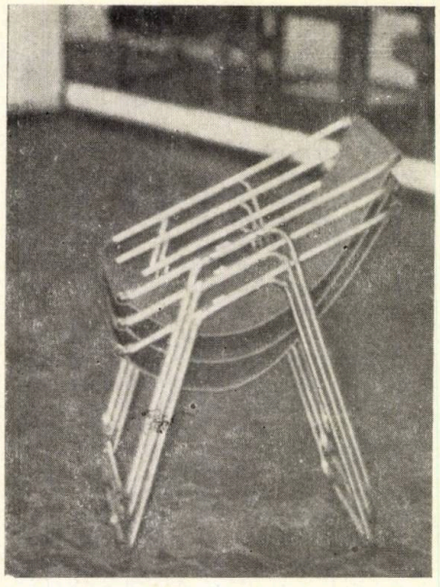

3

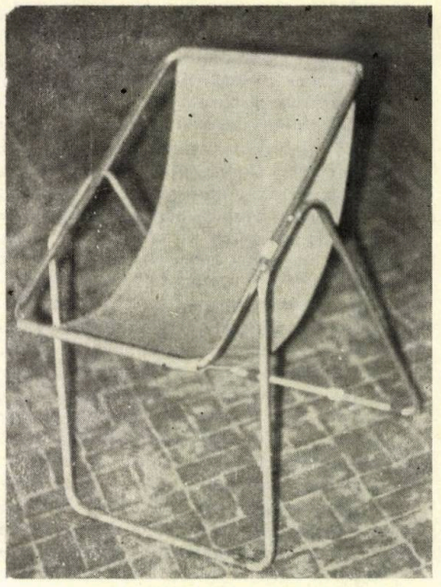

4

2

a avut în vedere un element de fixare și aliniere a scaunelor între ele) și ușor de depozitat, prin suprapunere, scaunul mi se pare interesant și prin imaginea geometrică pe care ți-o sugerează, de intersecție a unor planuri și volume, și frumos în simplitatea lui. Puțin scenografic, mobilierul de hol propus de Mihaela Dulea. Vișiniul și puful pernei se armonezează cu linia neagră a desenului oglinzii. Alături se află un fotoliu și un birou mic din plăci stratificate de carton ondulat (C.O.V), studiate de Alexandru Ghilduș și întitulate « A.L.G. regim special". Desenul mobilierului este în spiritul materialului folosit și, totuși, e greu să te eliberezi de gîndul că acest tip de mobilier este destinat unei existențe efemere. Rămîne însă ca o propunere de luat în seamă în contextul actual al penuriei diferitelor materii prime, cînd soluția pare a fi folosirea temperată

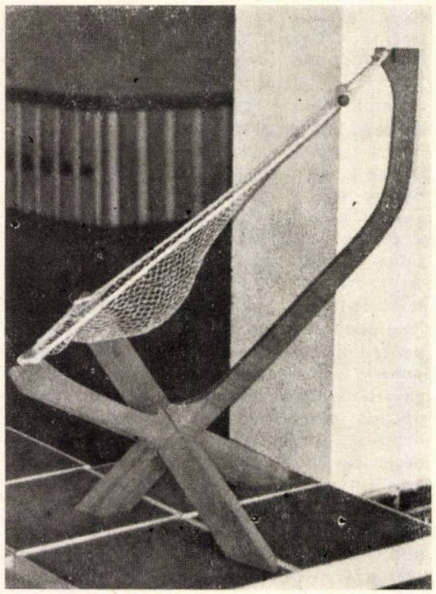

9

1. Lampă — IRINA ASZALOS — 2. Fotoliu—IOAN DRAGOȘ — 3,4 Scaune—GEZA ASZALOS— 5 „A. L. G. —regim special"— piese din plăci stratificate de carton ondulat — ALEXANDRU GHILDUȘ — 6,7. Masă și fotolii hol ale grupului „Design stil" —VICTOR BRĂTULESCU DUMITRU PĂTRUICĂ CRISTIAN TATOLI — 8, 9, 10, 11. "MODUL SISTEM"— piese prezentate de grupul „Design Stil" anterior menționat

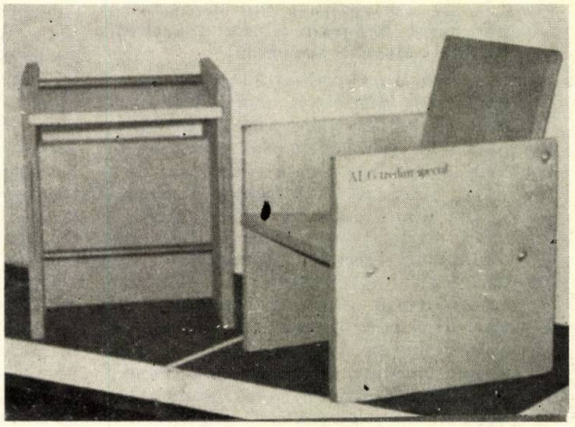

5

6

7

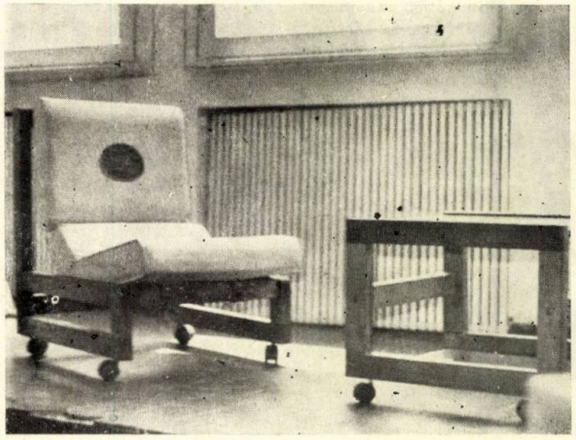

8

DESIGN STIL

MODUL SISTEM

a întregului arsenal de materii prime puse la dispoziție de industrie.

Sculpturalul fotoliu realizat de Dragoș Ioan este într-un fel altfel gîndit, în comparație cu celelalte exponate. Lemn greu, prețios, lucrat dulgherește, hamacul din plasă împletită de mînă, totul indică obiectul unic, încărcat de relația directă cu omul care l-a făcut. Ca pentru a ne arăta că mobila nu poate fi despărțită de materialul textil, simbolic, sînt prezentate în expoziție cîteva creații ale Valeriei Costăchescu Ghețiu cu modele în țesătură colorate delicat. Apare aici, însă, o neconcordanță în opinia expoziției și anume: materialul textil folosit la mobilierul expus este fără excepție simplu, nemodelat.

Valeriu Stratu închide (sau deschide) șirul exponatelor, printr-un mobilier de hol, variantă a celui din interiorul sălii, de astă dată chiar în funcțiune. Comodele fotolii se oferă vizitatorilor pentru un scurt repaus, timp în care invitația caietului de impresii, aflat pe masa din față, a fost în repetate rînduri urmată. Iată cîteva impresii care cel puțin arată că omul contemporan este doritor de schimbare: « Formidabilă, nu-mi iau mobilă pînă va intra aceasta în serie » 14. 05. 81. « Exponatele sînt minunate, le așteptăm pe piață. »

Am părăsit expoziția gîndindu-mă că este bine să vadă omul asemenea mobilier. În lumea mare, el nu constituie o noutate. Pentru ca și apartamentele noastre să nu mai fie tributare unui mobilier greoi și împovărător, trebuie să intervină mutația către simplu și aerisit.

Arh. IOANA GHIEA

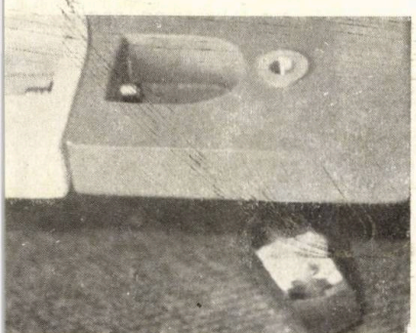

10

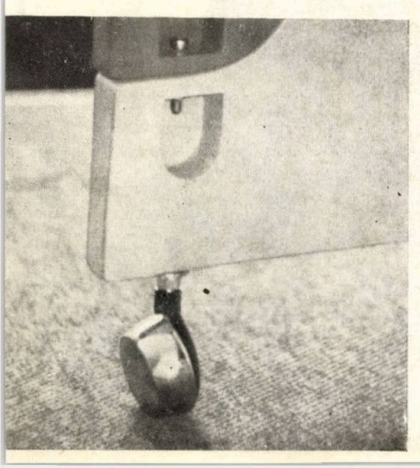

11

JOCUL UN ALT MIJLOC DE COMUNICARE

Rîndurile care vor urma sînt menite să readucă în atenția dumneavoastră un grup de trei tineri designeri și o întreprindere a acestora care a devenit publică în vara anului 1979. Deși nu s-a bucurat de o programare din cele mai comode (luna august), expoziția « Design în sfera jocului », semnată Mihai Nazarie, Dan Velescu, Radu Vișan și găzduită de Galeriile Orizont, a realizat un impact în viața culturală a Capitalei, fiind comentată favorabil, la acel moment, de mass media. Amintim, în special, cronica din revista « Arta », nr. 11—12/1979 datorată Magdei Cârneci și premiul pentru design al revistei Amfiteatru. În treacăt fie spus cele zece proiecte de jocuri nu au stîrnit reacții, tocmai printre cei ce se ocupă de producția industrială de specialitate.

Poate că unii dintre cititori se vor întreba în ce context se reamintește despre o expoziție care ar fi făcut mai bine obiectul unei semnalări în această rubrică la timpul cuvenit. Pe aceștia îi asigurăm că este vorba, bineînțeles, de un context nou și anume: cei trei designeri au obținut, cu aceleași lucrări, **Premiul ICSID KYOTO,** a cărui adjudecare a avut loc la 12 mai 1981, la Bruxelles. Aprecierea acordată tinerilor artiști români poate fi aproximată și prin faptul că au devansat în palmaresul concursului pe cunoscutul profesor de design californian Victor Papanek, așa după cum putem afla și din paginile revistei « Flacăra ».

Cele ce vor urma nu trebuie să fie luate ca o cronică tardivă, ci ca un comentariu mai detaliat asupra unui demers creator susceptibil să trezească, în condițiile prezente, un interes care să nu se limiteze numai la mediile artistice.

Este vorba, așadar, de zece studii, schițe sau proiecte de jocuri, aparent încheiate ca structurare, dar încă pe cale de a se face, la fel cu metoda de design care le subîntinde.

Jocurile concepute ca atare sugerează, la nivel macrostructural — prin complicitatea autorilor —, un alt joc ce incită la cooperare din partea receptorilor, care pot oscila în exploatarea acestor obiecte de la coordonatele oferite de funcția ludică, la cele proprii funcției estetice.

În textul care însoțește demersul practic, Mihai Nazarie, Dan Velescu și Radu Vișan își expun concis și direct situarea teoretică și fac o descriere operațională a jocurilor-propuneri. Autorii consideră jocul ca pe un « fenomen de cultură, reflectînd societatea care îl inventează și îl practică — mai cu seamă în formele superioare ale jocului social — acolo unde el își duce existența, în acțiunea ordonată a unui grup sau a unei comunități ». În această aproximare, putem vorbi, în termenii Juliei Kristeva, despre o « intertextualitate ludică », ce va marca modul în care jocul răsfrînge imaginea societății la un moment dat, traversînd-o. Trecerea de la formele superioare, sociale, ale jocului, la ipostaza jocului obiectual, ca scop în sine, se face pe seama unui racursiu psihic, oricînd deja reversibil și care reclamă o necesară concizie a semnificării, profitabilă unei abordări coordonate estetic, așa cum este cea de față.

Etapele cercetării celor trei designeri s-au derulat pornind de la « studierea parametrilor specifici relației om-joc, definită în termeni specifici designului », trecînd prin analiza funcțional-practică apoi prin decelarea unor configurații generice de joc, pentru a se ajunge la structurări noi care să primească o finisare semnificantă proprie. Ultima treaptă este « o sinteză urmărind un scop cultural larg, cel al înțelegerii sensului și necesității spirituale ale jocului ca dimensiuni specific umane, ca formă de comunicare ».

Convingerea autorilor este că variabilele fizice, psihice și afective, care intră în situația de comunicare, inter-subiectivă, pot deveni mai mult sau mai puțin relevante, în funcție de calitatea jocului investit cu puterea de a muta « confruntarea din cîmpul strict pragmatic, într-un cîmp al „valorilor etice, morale, creative„ ». Dacă în primul registru, adăugăm noi, jocul tinde să fie perfecționat în sens cibernetic, adică al « strategiei în conducerea acțiunilor omenești », după cum spune academician prof. Octav Onicescu, în al doilea registru însă, el tentează să inducă o asumare cognitivă a relației subiectului cu propriul « eu », cu « celălalt » și cu « obiectul » jocului, de pe o poziție « arhi » (Derrida), ce se găsește dispusă mereu înaintea apariției reacțiilor comportamentale, încercînd să le obiectiveze în dimensiunea lor individual-biologică (pre-semnică), dar și socială (semnică).

Cele zece jocuri au fost concepute cu intenția manifestă ca « jucătorii apți să înțeleagă că, prin joc, se pot descoperi multe (pe care poeți, pictori și alți căutători ai absolutului se căznesc să le descopere) și să le comunice mai departe. (. . .) Am vrut să ajungem astfel la un joc universal ». Credem că nu ne înșelăm acreditînd autorii cu intenția de a face anumite aluzii la viziunea gnomică de cod ludic așa cum apare la Herman Hesse.

În intenția celor care le-au conceput, jocurile se structurează pe trei niveluri de complexitate: « jocuri cu regulă fixă, (1,2,3,7) jocuri asupra cărora jucătorii pot interveni, (4,5,9) jocuri fără regulă, sau mai bine zis jocuri ale căror reguli sînt construite de jucători după parcurgerea nivelurilor 1 și 2, cînd jucătorii dotați ajung să simtă nevoia să inventeze jocuri care să-l reflecte ».

În paralel cu această devenire din planul funcțional-teoretic se poate observa un efort de adecvare și în planul expresiei. Astfel, putem spune că centrarea semnificatului scade pe măsură ce jocurile sînt mai complexe și asistăm mai mult la o proliferare liberă a semnificantului. La un moment dat, devine perceptibil un alt cîmp de joc ce antrenează înseși vehiculele comunicării. În concordanță cu teoria lacaniană a semnului, am asista la o glisare a semnificantului sub semnificantul ludic mereu în acțiune, iar în locul rămas gol, al conținutului care se caută încontinuu, autorii încearcă să așeze o altă înțelegere a jocurilor primordiale (zaruri, șah etc.) care sînt luate în discuție pe tot parcursul demersului creator.

Urmărind întreaga dezvoltare a obiectelor, evaluîndu-le după o gradare, cursivitate și pluralitate sistemică mai mult decît după o normare, regulă sau constrîngere semantică, ne simțim îndemnați, pas cu pas, la un materialism ludic, la o anume practică semnificantă ce indică necesitatea ca, treptat, jucătorii să-și construiască și de-construiască pozițiile ludice în funcție de puterea lor de percepție vizavi de ceea ce ni se propune ca joc al jocului, ca enunțare și de-enunțare semnificantă.

Comentarii la jocuri

Joc 1 (fig. 1): Jucătorii aruncă din mînă bilele de metal încercînd să le plaseze în orificiile însemnate ale unei grile. Iscusința concurenților reglează, în acest joc, doza de hazard; pot rezulta astfel cuvintele propuse sau înșiruiri de litere fără sens.
Joc 2: Joc solitar menit să stimuleze orientarea într-un labirint tridimensional. Prin rotirea cubului transparent, se urmărește conducerea unei bile pe un traseu sinuos, Se poate vorbi aici de relația între aparenta libertate perceptivă și condiționarea neașteptată care apare sub forma unor ziduri nevăzute.
Joc 3 Are o configurație asemănătoare cu jocul de dame. Scopul său declarat este să realizeze un raport de forțe de sumă nulă (deci cîștigul unuia dintre combatanți) totuși, starea firească pare să o constituie remiza și acest lucru este introdus poate și de piesele semnificanți care conduc spre starea de echilibru psiho-perceptiv.
Joc 4 (fig. 2, 3): Deja în fața acestui joc se face simțită posibilitatea unei atitudini transformatoare față de reguli. Este vorba despre o schemă ludică ce se bazează pe relațiile reale (senzații) provocate de prezența celor patru elemente naturale (aer, apă, foc, pămînt). Jocul dorește să activeze participanților atît o logică elementară, cît și o tactică spațială și o orientare în tridimensionalitate. Ceea ce poate rezulta după o atare înși-

1

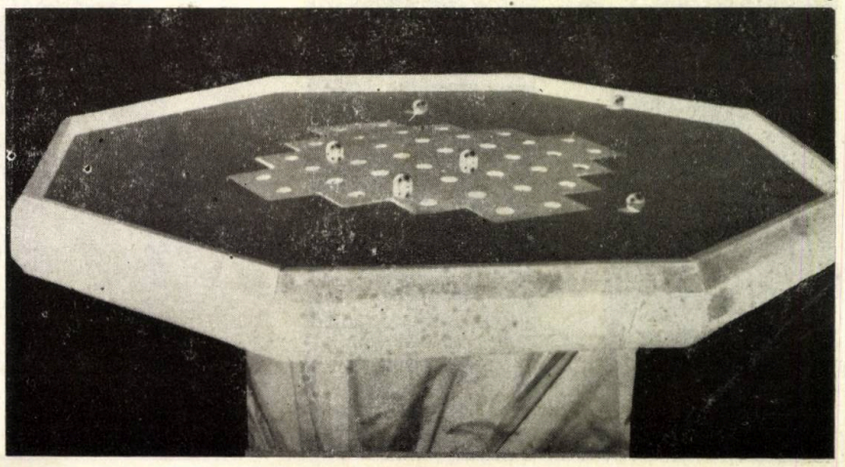

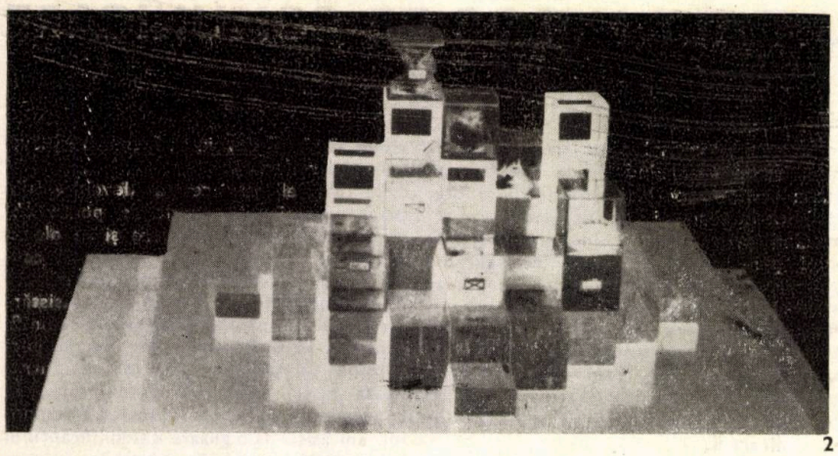

2

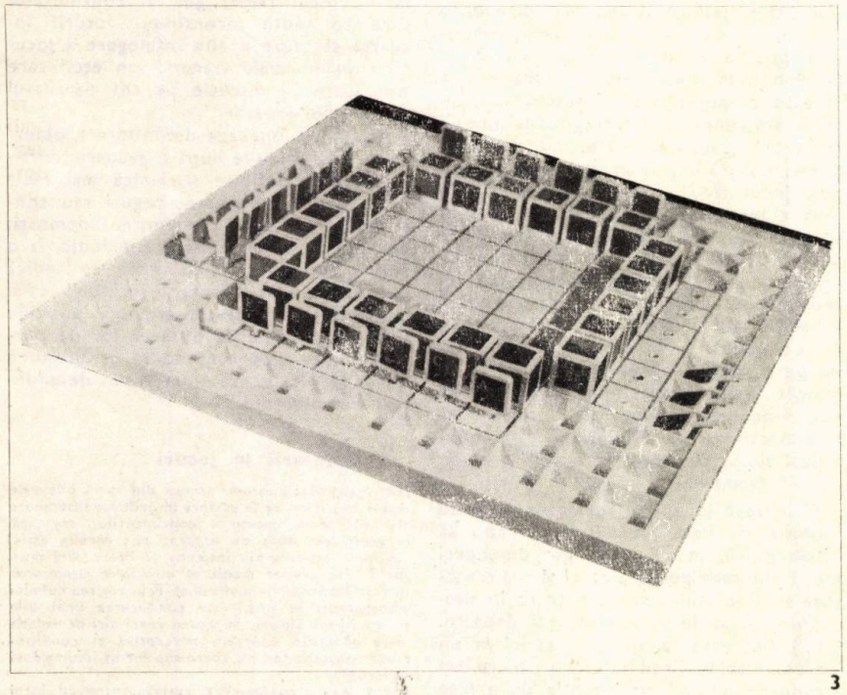

3

ruire constructivă, este o configurație alegorică de « lume », un sistem semnificant care, obținut în urma unor operații ce țin de aluzii metaforice și metonimice, depășește simplul mobil al jocului cu sumă nulă, făcînd loc posibilității ca jucătorii să-și exerseze atît « imaginația formală » cît și « imaginația materială » despre care vorbește G. Bachelard în eseul său « L'Eau et les Rêves ». O altă posibilă « lectură » ne este sugerată de inflexiunile peiorative ale semnificanților ludici: cuburile de plexiglas ce închid elementele naturale poartă mărci explicative care au ca efect sporirea redundanței unui mesaj presupus natural; la fel și cadrele cubice negre lipsite de semnificat material. În funcție de acțiunea principiilor condensării și deplasării semantice, devine perceptibilă o anumită intenție de reificare a naturii, de punere între paranteze a mișcării întru structurare. Se face loc, astfel, unui întreg halou de conotații ce străbate starea de iconicizare a ceea ce ar trebui să rămînă întrepătrunderea metamorfică.

Joc 5 (fig. 3): Comunicarea este realizată prin inter-relaționarea codului lingvistic cu un posibil cod de culoare, reliefîndu-se indeterminarea relativă a codurilor semnice și, practic, inepuizabilele latențe ale comunicării pre-semnice.

Joc 6: Jocul se sprijină pe dezvoltarea specific secvențială a codului scrierii. Schema formală cere participanților să adiționeze semnificanți literali. Nici atunci cînd cuvîntul obținut pare să-și centreze sensul, semnificația nu este definitivă: oricînd ultima literă poate să submineze ordinea logocentrică. Într-o fază consecutivă a jocului, apare ca variabilă structurarea lingvistică însăși, care adesea încearcă să impună ca natural, în procesul de semnificare, ceva ce este profund arbitrar.

Joc 7: Parcurgînd un traseu avînd ca scop schimbarea de cod care să scape atenției partenerului, cei doi combatanți pot deveni, pe rînd, urmăriți sau urmăritori într-un spațiu de joc al cărui plan expresiv dictează severitate și constrîngere formală. Și aici, meditația asupra materiei semnificante educă o « imaginație deschisă ».

Joc 8 (fig. 4): Cu ajutorul unui echipament optic jucătorii pot avea iluzia de integrare spațială în străbaterea unui labirint. Întregul ansamblu pare să fie o aluzie la pericolul alienării prin tehnologie. Aparența exterioară a obiectului îndeamnă la recunoașterea unui dispozitiv menit să adîncească percepția vizuală, să clarifice o apariție supusă măririi lentile. În fapt, însă, vom pătrunde într-un mediu redundant tipic structurării labirintice, a cărui indeterminare este sporită de irealitatea unui spațiu de joc de-dublat.

Joc 9 (fig. 5): Sînt folosite sugestii desprinse din strategia șahului. Un presupus « paradox al dependenței » devine sensibil prin cuplarea tuturor pieselor unei echipe cu ajutorul unor cabluri detașabile. Semnificanții antropomorfi încearcă să evidențieze expresiv problematica comportamentului social, dihotomiile individ / societate, libertate / determinare.

Joc 10: Încetul cu încetul, după lecturi consecutive, spațiul jocului devine spațiu jucat, spațiu de-jucat, chiar. Enunțarea de aici transformă obiectul din fața noastră într-o « galaxie de semnificanți » și nu într-o « structură de semnificați » (R. Barthes, S / Z). Într-un gest de topire, de concasare sau de densificare a sensului ludic, comunicarea inter-subiectivă, care se instituie, devine elementară datorită însuși excesului de redundanță. Autorii par să parafrazeze în acest punct pe Mallarmé: « Rien n'aura eu lieu que le lieu ». Putem risca presupunînd că un atare viitor anterior constituie sugestia unei relații între locul de joc prezent / locul de joc limită (non-locul) / locul integrator, de socializare a raporturilor inter-umane. Apropierea structurării ludice de limita sa obiectuală și implicit de limita unor norme de participare subiectivă, poate conduce la o libertate decizională neîngrădită a participanților, sau, dimpotrivă, la o inhibiție a comportamentelor. Autorii propun, eventual, ca scop o construcție piramidală, care, pe măsură ce devine obiectul unei achiziții rezultate din ștampilări sau parafări succesive, reprezintă o transgresiune spre un anumit echilibru. Ni se pare că « vorba de duh » nu este străină de motivațiile creatorilor atunci cînd se stabilește legătura între planul expresiei obiectelor de joc și planul reacțiilor inter-subiective. Jocul își dejoacă însăși materializarea, căci reprezentarea se face prin contrarii și nonsens. Putem, astfel, distinge dublete: ca: pluralism semantic / logocentrism (spațiu de joc liber structurat / ștampilele și grila lor), necondiționare — condiționare (absența regulilor prestabilite / piese de joc iconice își denotă, aproape, funcția lor obiectuală, imprimînd modul de comportament al subiecților). De asemenea apare, ca un joc secund, chiar relația de comunicare umană în condițiile presupuse ale fetișizării semnelor, în condițiile « styling »-ului, de pildă.

În loc de concluzii, vom spune că drumul ales de proiectul care a polarizat rîndurile de mai sus, caută puncte de incidență cu problemele comunicării umane, cu cercetarea mesajelor cu funcție prevalent estetică, folosind uneltele designului; unelte față de care se încearcă, uneori, o distanțare în planul expresiei, o asumare, chiar ușor ironică, a « deghizării » psiho-perceptive a « obiectului-bine-făcut », epurat formal, lucios sau mătuit impecabil, poleit sau de o strepezitoare rugozitate tactilă. Aplaudînd încă o dată realizarea lui Mihai Nazarie, Dan Velescu și Radu Vișan, nu putem să nu încheiem fără regretul că cel care este pregătit să intervină asupra mediului înconjurător în vederea asigurării echilibrului între natură, obiecte și individul social, nu se bucură încă de condițiile lesnicioase de manevră și de decizie în domeniul care-i este propriu.

Arh. MIHAI POPESCU

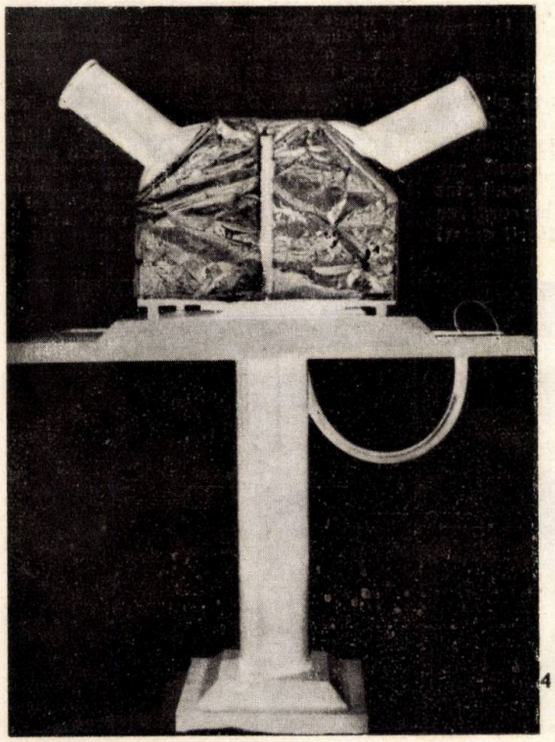

4

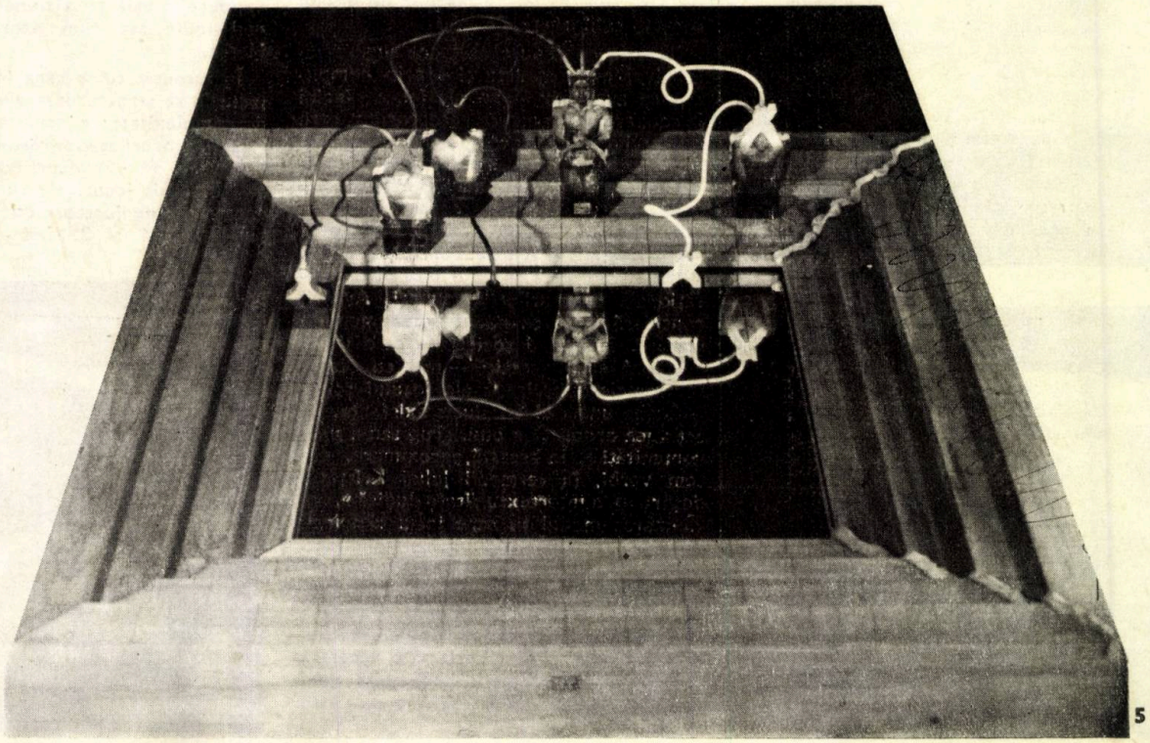

5

DESPRE MOBILA ÎNTR-O LOCUINȚĂ

Două camere, comandate, de la etajul doi al unui bloc, din București, unde spațiul cel mai generos este cel de dincolo de ferestrele camerei copiilor. Generos cu adevărat. Privirea scapă, prin transparența geamului pînă departe, peste pod, unde aburesc răcitoarele termocentralei, apoi alunecă spre dreapta pe pereții de blocuri ce încojoară parcul de la distanță, ca pentru a-i lăsa loc să respire. Spațiul acesta, vast pentru o priveliște citadină, se simte în casă și ea încetează a-ți mai părea mică. Întoarsă din călătoria ei, privirea, cercetează balconul. Așezat chiar pe colțul lamei, apartamentul are balconul prevăzut undeva la capătul traveling-ului ochiului observator, ce atacă spațiile interioare începînd cu intrarea, dincolo de bucătărie, dincolo de camera cea de toate zilele, dincolo de camera copiilor ; dincolo de apartament, aproape scos din circuitul firesc al casei, aproape inutil, dacă n-ar fi rufe de uscat, vechituri de depozitat și. . . flori. Paradoxal, cel care vine către casă este întîmpinat, încă de departe, de balconul cu rufele, vechiturile și florile lui. Apoi vîntul, care în balcon își face de cap, din orice parte ar veni. De foarte mulți ani, deasupra ușii din balcon atîrnă o « talangă » venită din extrem îndepărtatul orient, delicată jucărie a vîntului și a auzului, al cărui clinchet gingaș face parte, împreună cu zgomotul străzii și al stației de autobuz, din atmosfera sonoră permanentă a casei. Trecînd pe sub « talangă », intri în camera copiilor. Brusc, zgomotul se înfundă, rămînînd undeva jos și privirea își reia plimbarea încetă de jur împrejur. De cum ai intrat, te impresionează lumina, soarele are cale liberă prin cele trei ferestre ce ocupă peretele spre sud dintr-o parte într-alta a încăperii, fără să socotim ușa pe care tocmai ai intrat. Pete de soare aprind patratul mare de mochetă roșie, « înfierată » într-un colț de talpa încinsă a fierului de călcat, cicatrice căpătată demult, pe vremea scutecelor și a alăptatului. Reîntoarsă în aerul camerei, lumina roșie, reflectată de mochetă, se împletește cu firele de soare născînd o țesătură fină care învelește, înfrumusețînd, toate obiectele din odaie. La fereastră, este, biroul fetei celei mari, mobilă onestă lăcuită întunecat, care, atunci cînd este complet degajată, reflectă desenul transparent al unei frumoase perdele imaginată dintr-o veche cuvertură-plasă de pat. Cea mică, are și ea masa ei de lucru și două cuburi mari închipuie scaunele ei. Un raft, așezat jos pe peretele din fața mesei, oferă loc unei mulțimi de obiecte, inutile și colorate, din care îmi propun la fiecare curățenie să arunc și constat, de fiecare dată cu uimire, că le-am pus pe toate înapoi la locul lor. Pînă și peticele de hîrtie, desenate colorat cu o imaginație inepuizabilă și irepetabilă, degajă atît de puternic prezența și personalitatea copilului, încît aruncarea lor ar fi un sacrilegiu. Mișcarea în încăperea copiilor este posibilă pe verticală tot atît de bine ca și pe orizontală. Patul lor construit simplu, dulgherește, din lemn alb este larg și suprapus. O scară de pisică, cu trepte din scînduri înguste de bambus, leagă patul de sus de restul lumii. Dar ce rar este folosită această cale special destinată ! La urma urmelor, te gîndești cît de necompletă este denumirea de « pat » dată acestei mobile căreia copiii nu mai contenesc în a-i găsi întrebuințări. Este destul de greu de imaginat cum ar fi posibil ca, într-o încăpere de 12 m², 10—15 copii, adunați cu un prilej oarecare, să-și găsească activități de interes captivant pentru ore în șir. timp în care, pentru cei aflați în camera alăturată prezența copiilor să fie complet netulburătoare. Este posibilam experimentat și cred că « patul » are un rol mare.

Există obligatoriu în încăpere spații de depozitare care mănîncă din spațiul viu al camerei. Ar fi mai bine să nu fie dar nu se poate altfel, apartamentul neavînd, din proiectare, suficiente spații de depozitare, și atunci am improvizat un perete-dulap. Urmează mici detalii : două hărți ale lumii pe peretele adosat patului, un afiș al cărui fond alb și ale cărui culori vesele și transparente înfrumusețează, o plafonieră purist ă ; în contrast, o lampă de birou din fontă foarte frămîntată, o « bussy-birdy » a cărei pendulare galbenă este un permanent punct de interes în cameră, un subpat mobil pe roți sferice, depozit de jucării ș.a.m.d.

Din camera copiilor, se ajunge într-un sas pătrat, de un metru, din care treci în baie sau în camera mai mare, din față. Un dulap în perete depozitează așternutul, prosoapele și multe alte lucruri de folosință necurentă. Baia-i simplă, curată, nimic special, funcțională și ușor înghesuită slujind micii comunități de patru oameni la limita interferențelor funcționale. « Camera de zi » este și ea impropriu denumită astfel, deoarece cumulează, cumulează la nesfîrșit, în cei 17,25 m² ai ei, o infinitate de funcțiuni. Poate fi, pe rînd sau deodată, salon, dormitor, sufragerie, atelier de proiectare, de tîmplărie, de croitorie, bibliotecă, cameră de joacă pentru copii și încă multe-multe altele. În principal, existența ei este salvată de absența « mesei de mijloc », mobilierul desfășurîndu-se de jur împrejurul spațiului central liber definit de un covor persan albastru. Biblioteca ocupă un perete lung al camerei, instalată pe țevi negre de fier și fixate între podea și tavan prin autocomprimare. Rafturile din scînduri de lemn geluite sînt înțesate de cărți. La început, erau din sticlă dar nu au rezistat greutății cărților. Singurul șir de rafturi de sticlă a rămas cel pe care am așezat obiecte apropiate sufletului meu, rod al unei munci anonime migăloase, plină de afecțiune față de obiectul care tocmai se năștea, înmagazinînd în el truda, răbdarea, imaginația, dragostea celui ce lucra. Transparența rafturilor conferă multiplă perceptibilitate obiectelor expuse. Aproape că nu există parte nevizibilă. Frumos. Undeva în rafturi se află televizorul cel mai mic pus la dispoziție de comerț. Ar fi suficient să fie cu puțin mai mare și activitatea lui ar acapara tot spațiul, n-ai avea unde să scapi de el. Așa fiind însă, este posibil ca **acolo** lumea să-i privească ecranul și trei metri mai într-o parte, **aici,** să se poată face și altceva. Și în această încăpere lumina este din belșug. Fără doar și poate lumina formează bogăția cea mai mare a acestui apartament. Ani de zile, am ținut morțiș ca planșeta să fie așezată chiar la parapetul ferestrei, deși ori de cîte ori era desfăcut patul lovea peste picioarele caprelor, iar instabilitatea lor nu permitea folosirea planșetei ca platformă pentru a ajunge la cărțile din șirul de rafturi blocat de planșetă. Acum am renunțat și planșeta este instalată retras față de ferestre dar chiar și așa lumina este suficientă. De atunci, la rafturi se ajunge comod, iar patul se desface fără piedică. Patul. Practic trei plăci groase din poli-

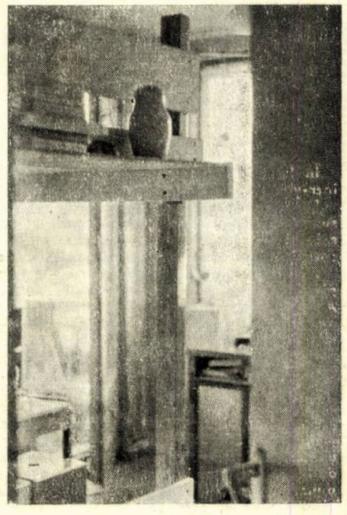

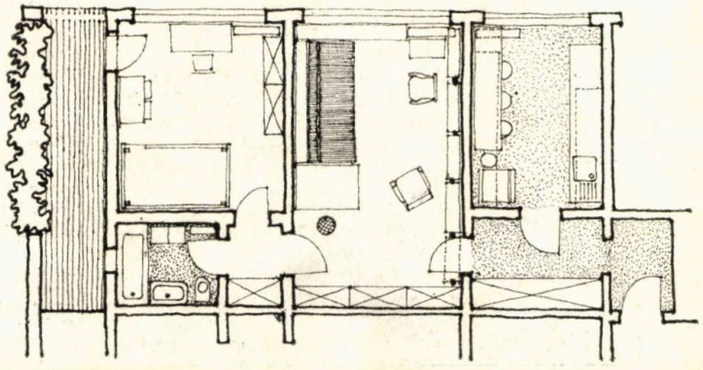

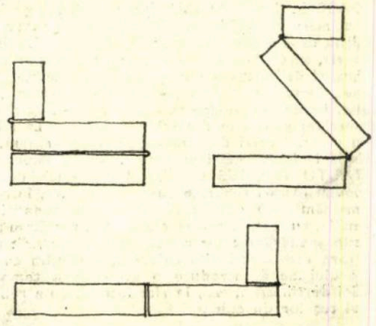

uretan expandat prinse într-o husă din catifea reiată. Husele sînt cusute între ele de-a lungul muchiilor formînd un fel de « balamale ». Întinse, plăcile alcătuiesc un pat confortabil și mare; strînse, ele formează canapeaua de toate zilele. Este adevărat că, pentru musafirii noștri în vîrstă, poziția mult prea joasă de stat scufundat nu este agreabilă, dar pentru ceilalți este un loc comod. De-a lungul parapetului ferestrelor și continuînd în spatele patului, există o mobilă îngustă, adîncă, în care se depozitează așternutul, și se află un raft de bibliotecă apărat de geamuri glisante. Linia lungă neagră a acestei mobile este contrapunctată de oglinda mare și rotundă instalată pe perete în dreptul planșetei. Prezența oglinzii mărește spațiul, lăsînd privirea să scape în adîncimea oglindirii, dar îl și încarcă în același timp.

Peretele opus ferestrelor este destinat depozitării. Există acolo o alcătuire, folosind dulapurile unor vechi garnituri de dormitor, care umple un spațiu între podea și tavan și de la un perete la celălalt. Aici, mai puțin decît în încăperea cealaltă, se face simțită prezența dulapurilor. Perdelele lucrate pe plase, culisează pe un lonjeron lung de 3,2 m sprijinit la capete de două vechi frunze de acant din alamă. În colțul format de bibliotecă și fereastră, se odihnește un ghium oriental al cărui galben stins se regăsește în lustra olandeză cu șase brațe și în cafetiera de alamă pictată de un maestru vienez acum o sută de ani. Două fotolii renăscute ca pasărea phoenix din propria lor ruină completează ansamblul. Pe ușa camerei, către intrare, se află un frumos afiș-reclamă pentru schiurile Völkl.

Holul este în forma de « L » și este scos din întuneric de excesul de lumină din bucătărie. Un dulap-cămară cu rafturi simple și încăpătoare, două « dulapuri » cu schelet din fier subțire și rafturi din placaj îmbrăcate într-o husă de pînză, alcătuiesc dotarea holului în dreptul bucătăriei. Aceasta din urmă, alb-albastră, este organizată pe cei doi pereți lungi paraleli și constituie un model de îmbinare a mobilierului de bucătărie industrial cu fragmente de mobilier vechi. Astfel, masa de lucru este construită dintr-o placă de marmură de la o veche masă de toaletă, montată pe o mască de chiuvetă standard, din pal melaminat. În interior sînt rafturi. Pe peretele opus se află o masă lungă și îngustă instalată pe capre metalice. Un loc de așezat la masă se află la capul ei, celelalte trei pe latura lungă, cu fața la perete, în așa fel încît, și atunci cînd toată lumea este așezată la masă, gospodina să se poată mișca de-a lungul frontului de lucru. Multă vreme placa ușoară a mesei era mutată în « camera de zi » ori de cîte ori era nevoie. Latura scurtă a « L »-ului formează intrarea propriu-zisă. Și, în acest spațiu mic, o oglindă masivă cu ramă de lemn, pusă față-n față cu intrarea, mărește iluzoriu spațiul. În fața ei, stau bicicletele, și, alături, « palma lui Abbas », însemn arăbesc ce spune oricui intră în casă că este bine venit.

Arh. IOANA GHIEA

6

« GRUP 6 — 81 »

În luna iulie, o interesantă expoziție de grup a fost găzduită într-una din sălile Institutului de arhitectură.

Deși puțin forțată, asocierea unor sensbile desene de mici dimensuni în subtile nuanțe de alb-negru, cu picturi în ulei intens colorate și cu rafinate, prețioase, obiecte de sculptură mică, produce totuși o impresie agreabilă de colecție de artă.

ADRIAN ARAMĂ expune sub titlul « Amintiri dintr-un caiet pierdut » un ciclu de desene de factură suprarealist-fantastică. Autorul caută cu obstinație grotescul cel mai adînc utilizînd deformațiile de factură expresionistă, asociații de stranii entități biologice, transferînd unor structuri formale riguroase și organizării unor complicate mecanisme tehnologice aparențele carnale, mobilitatea și expresivitatea organismelor vii.

În cîteva desene, artistul creează siluetelor sale înfricoșetoare o ambianță care presupune o logică simbolică, dar fără a căuta « suspansul », încordarea caracteristică suprarealismului.

COSTEL DÎMBOIANU sub genericul « Caractere » prezintă un număr de desene-schițe și de picturi în ulei folosind aceeași tehnică de figurare a unor imagini antropomorfe sau zoomorfe, prin descompunerea și recompunerea lor grafică dintr-un număr de elemente grafice simbol, care se înlănțuie aidoma cuvintelor identice în fraze diferite.

În picturile viu colorate de dimensiuni relativ mari apare în plus o încercare de spațializare, observăm prezența stereotipă a unui fundal dezvoltat pe orizontală, un plan îndepărtat construit sau natural, calm, care contrazice agitația și verticalitatea « caracterelor ».

GABRIEL MANOLESCU expune metalografii și desene în tuș de o mare sensibilitate. Utilizînd cu consecvență tehnica suprarealistă de căutare a fantasticului în incertitudinea reprezentărilor formale, autorul tratează cu aceeași acuratețe a trăsăturii, cu aceeași știință și delicatețe a nuanțărilor și contrastelor, atît subiecte din lumea formelor biologice — organisme stranii, viețuitoare nebănuite, insecte transparente în vibrație —, cît și asociații de ciudate formațiuni geologice sau cristale limpezi. La fel de reușite sînt și cele cîteva lucrări de atmosferă care sugerează, prin filtrul oniric, peisaje (« Interpretări eronate », « După-amiază la Porsa »).

TĂUTU TIBERIUS LIVIU, cel mai tînăr dintre expozanți, ne propune lucrări realizate cu minuțiozitate, într-o manieră unitară. Remarcăm cele două proiecte pentru panouri decorative monumentale, cu interesante efecte « op », rezultate atît din jocul subtil al suprapunerilor unor rastere geometrice, cît și din rafinamentul cu care este distribuită culoarea. Deslușim cu ușurință intențiile autorului de a introduce o dimensiune temporală prin crearea iluziei de cinetism, sau, în alte lucrări, de a recompune siluete din jocul tușelor de culoare.

1

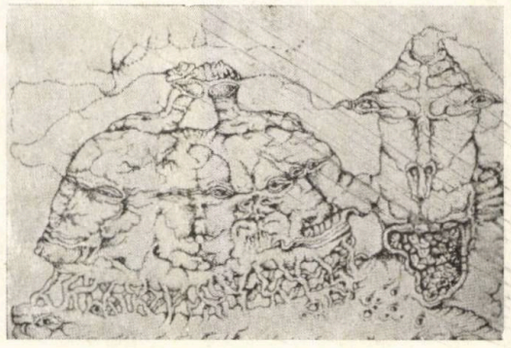

2

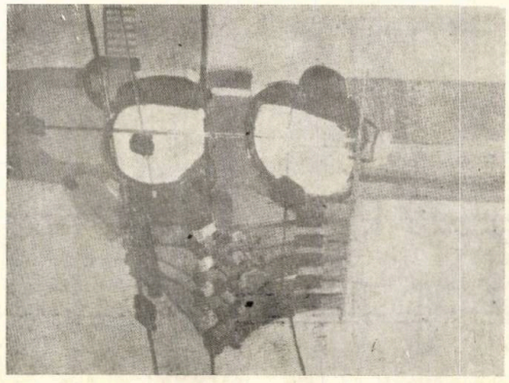

1. Adrian Aramă
2. Costel Dîmboianu
3. Gabriel Manolescu
4. Tăutu Tiberius Liviu
5. Aurel Pătrașcu
6. Mihai Caranica

3

AUREL PĂTRAȘCU expune compoziții din cîmpuri rectangulare, cu texturi cvasiuniforme, alcătuiri plate, bidimensionale în culori sobre. Semne ciudate cu o semnificație esoterică acoperă anumite suprafețe. Desenele și schițele de format mic, cu aceeași structură componistică ca și picturile, au mai multă vioiciune, iar petele de culoare joacă un rol mai important.

MIHAI CARANICA este autorul cîtorva sculpturi de mici dimensiuni din roci cu nume romantice și rezonanțe ciudate — aragonit, steatit, alabastru, fluorină. Artistul, care este de profesie geolog, se apropie cu vădită dragoste de materialul pe care îl cunoaște și știe să-i descopere frumusețea texturii pe care o pune în valoare prin modul de secționare a pietrei și prin șlefuirea suprafețelor. Contururile sinuoase, curburile voluptoase se intersectează uneori după muchii tăioase; iar tentația contactului direct, tactil, este irezistibilă.

Sculpturile ar fi fost mai avantajate de expunerea într-o ambianță neutră, eventual puse în valoare de fascicule de lumină dirijate.

Deși fără mari pretenții, fără publicitate, expoziția « Grupului G-81 » constituie o manifestare artistică agreabilă, originală și de calitate.

Arh. CRISTIAN POPESCU IALOMIȚ >

TRIENALA INTERNAȚIONALĂ DE DESIGN DE MOBILIER*

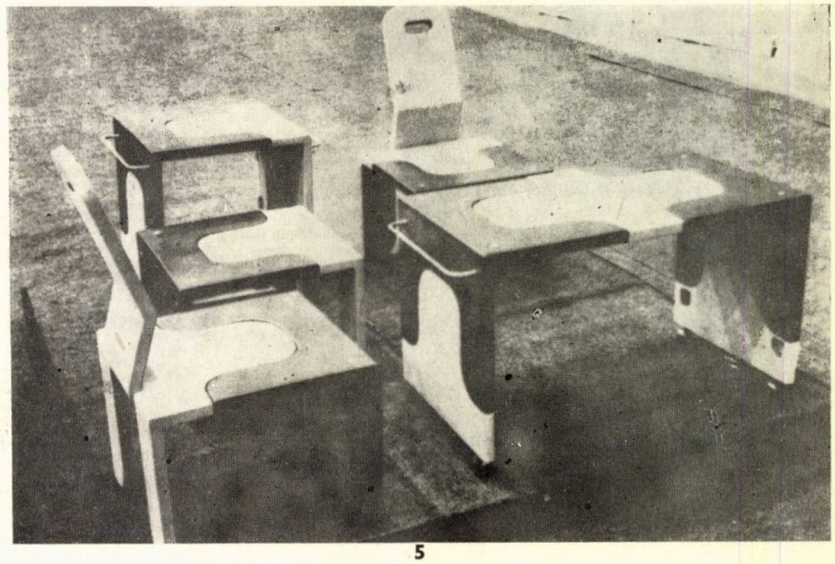

1

Sîntem obișnuiți să privim un scaun ca fiind testul suprem al talentului unui designer sau, cel puțin, ca fiind simbolul sau condensarea acestui talent. Prima Trienală internațională de mobilier, deschisă în toamna anului 1980 la Poznan, o nouă, spontană, expresie a alianței între artă și abordarea ei practică, a fost pe jumătate plină de scaune. Trienala a fost primul pas al Poloniei de a se alătura țărilor care-și împărtășesc experiența lor în design. Sincer, ea a fost făcută nu numai într-un moment dificil dar și în fața absenței unor determinanți clari în Europa. Pentru că perioada de dominație a unui stil este încheiată chiar și atunci cînd stilul este superb, ca cel al Scandinaviei. La fel de demodat este ceea ce eu aș numi mobilă «socială», de fapt foarte simplă, deseori construită din sisteme de cuburi. Astăzi, designul înclină, pe de o parte, către mobilierul «fragment»: o buturugă cizelată cu trudă, o pernă, o saltea etc și către clasicul stil al mobilierului elitist întors iarăși la sine, pe de altă parte. Trienala de la Poznan s-a născut ca un eveniment internațional, care atît facilitează cît și stînjenește programul său. Formula aleasă, deși satisfăcînd îndelungat nutritele ambiții ale designerilor, pare a fi adusă la îndeplinire, mai curînd într-un mod provizoriu. Ideea expozițiilor permanente, la scara mai largă decît națională sau regională, este veche de douăzeci de ani în Poznan. S-a ivit din mai multe motive, dintre care cel mai important este că designul de mobilier și producția acestuia era o specialitate a regiunii, că institutele de artă erau specializate îndeosebi în design de interior și că orașul Poznan era unul din cele mai importante centre, atît ale comerțului cît și ale artei din Polonia. Un alt factor important era că vechile resurse ale culturii materiale au suferit mai puțin ca oriunde în Polonia.

De-a lungul axei celor mai importanți designeri și producători de mobilier, pornind din Italia către Finlanda, se află Cantu, un centru nord italian de mari expoziții și vînzări. Foarte populare sînt competițiile de design de mobilier, organizate sistematic în Elveția, Anglia, Cehoslovacia și Iugoslavia. Ele acționează ca un catalizator, atît pentru design cît și, indirect, pentru producție. Pe fundalul celebrităților tradiționale și luînd în considerație situația stabilită în această artă, organizatorii evenimentului din Polonia, doresc și trebuie să nimerească între scopurile artistice și comerciale. Fără a garanta încheieri de contracte bune sau o rapidă promovare a designului, el poate propune o echitabilă revizuire a designului, o confruntare a mobilierului pe fundalul social sau o confruntare cu alte ramuri ale artei. Acesta nu este un program ușor, mobil în ceea ce privește abordarea și modificabil în ceea ce privește obiectele de interes, el poate conduce la popularizarea unui concept original asupra «priveliștii» materiale de astăzi.

Proiectul susținerii unor expoziții pare a spriijini programul primei Trienale. Mai curînd schițe decît realizări complete încă, ne-au oferit o folositoare trecere în revistă a mobilierului istoric, împletituri, obiecte din sticlă și țesături de artă. În viitor, evenimente acompaniatoare vor cîștiga considerabil în importanță și calitate și se vor armoniza mai bine între ele și cu tema principală a Trienalei. În 1980 nu a existat un subiect conducător și tot felul de lucruri au fost admise. Începînd cu expoziția următoare, cîmpul tematic va fi limitat, transmis mult mai precis și subordonat subiectului principal al Trienalei. Aceasta poate restrînge întinderea expoziției principale, dar, în mod sigur, va cîștiga în adîncime și ordine interioară. Pe de altă parte, așa cum am spus, prezentările acompaniatoare vor cîștiga în atracție. Intenția organizatorilor este de a lărgi contactul între designeri, public și producători, ceea ce — cred ei — îi va face pe toți mult mai sensibili la problemele designului mobilierului actual. Schimbul de idei și competiția între designerii înrădăcinați în diferite tradiții culturale și tehnologice, pot avea un efect favorabil asupra noastră, dacă se îmboldește ambiția noastră de a răspunde întrebării privitoare la stilul mobilierului polonez contemporan.

Potrivit regulilor Trienalei, participanții sînt invitați să prezinte modele în mărime naturală ale mobilierului, pînă în momentul respectiv, nici fabricat nici expus în altă parte. În pofida tuturor

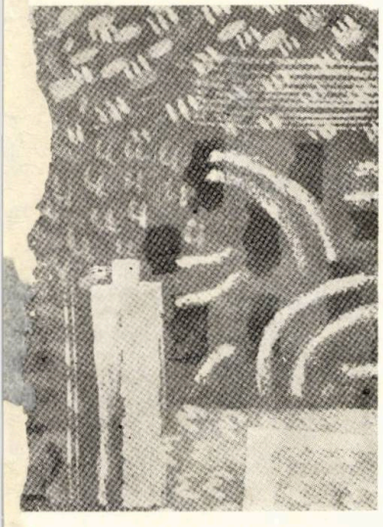

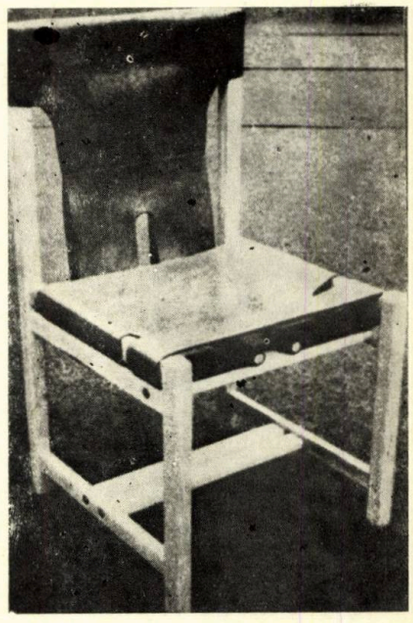

4

1. *Emblema Trienalei din Poznan* 2. *Julia Kunovska — Cehoanovka — Marele premiu* 3. *Teresa Kruszewska — Polonia — Medalie* 4. *Magdalena Sorgenlos-Chrzska anow — Polonia — Medalie* 5. *«MODUL-SISTEM», grupul român «Design-stil» — Brătulescu, Patruică, Tatoli* 6. *Keitrow Odero — Japonia*

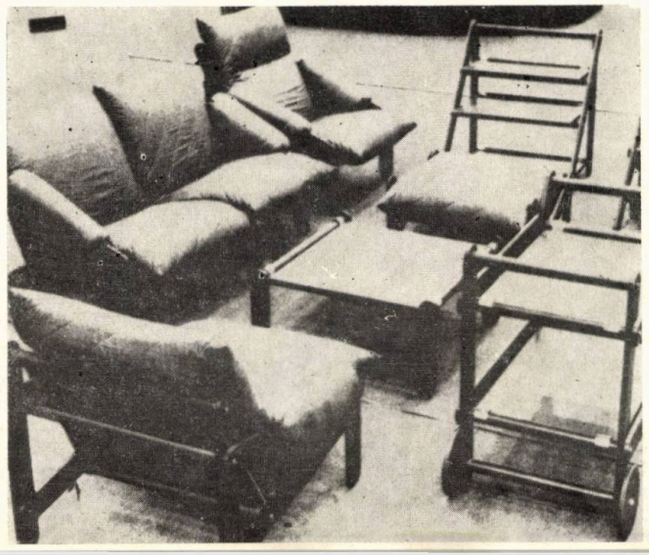

2

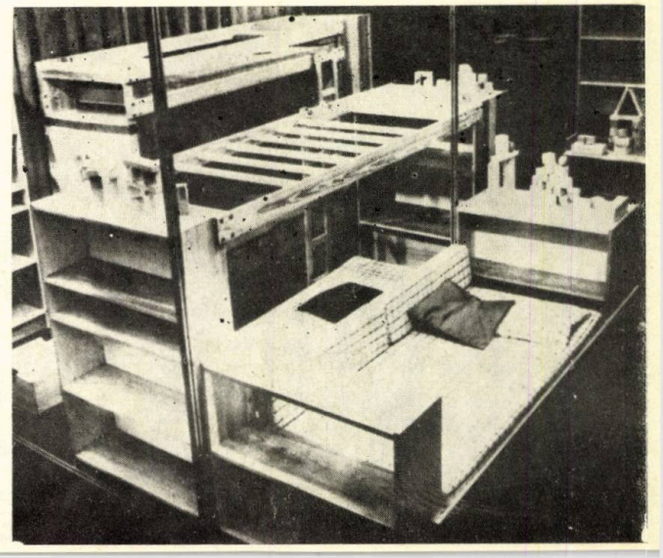

3

* Articol din revista «PROJEKT» - Varșovia, nr. 2/1981. Traducerea textului arh. IOANA GHIEA.

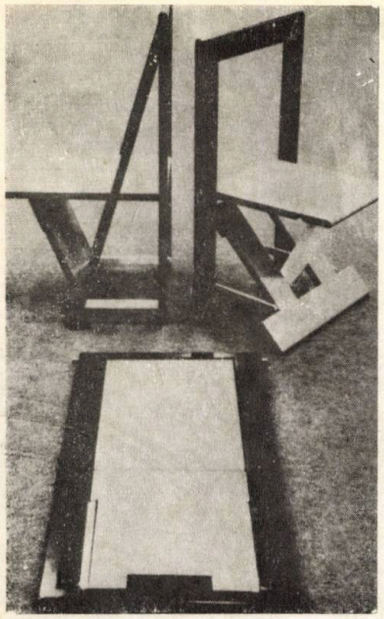

greutăților inerente unui debut, 138 designeri au participat prezentînd 328 exponate. Trebuie amintit, că trei sferturi din acest număr erau polonezi. Studenții sînt admiși să participe și, de data aceasta, aproape jumătate dintre participanți erau sub treizeci de ani. Printre oaspeții din Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, R. F. Germania, Olanda, Ungaria, Italia, Japonia, România, Suedia și Taiwan, designerii români s-au remarcat prin numărul participărilor și cei japonezi și cehi prin design. Faptul că designerii vin, în principal, din generația mai tînără, sugerează o concluzie privitoare la program, către care aș dori să îndrept atenția organizatorilor.

Juriul internațional: Carlo Bartoli (Italia), Ljerka Finzgar (Iugoslavia), Ulla Lundbrg-Szecsody (Suedia), John Vedel Rieper (Danemarca), Ahti Taskiner (Finlanda), Allan Tilbury (Marea Britanie), Ladislav Vratnik (Cehoslovacia) și doi polonezi, Rajmund Halas și Jan Weclawski au acordat treizeci de premii unor lucrări hotărît clasice, lăsînd de o parte excentricitățile sau ideile fără o bază tehnică solidă. După închiderea Trienalei, primele exponate au luat calea către depozitele viitorului Muzeu al Mobilei, ce va fi fundația acestei arte și o completare firească a expozițiilor. Prima Trienală internațională de mobilier s-a desfășurat în Pavilionul V al Tîrgului de la Poznan și, cu toate că a durat numai două săptămîni, numărul vizitatorilor s-a ridicat la 14 000.

DANUTA WROBLEWSKA

CĂRȚI DE ARTĂ

Dragoș Morărescu: DESENE I, 1973 — 1980, Ed. Litera, 1981, 132 desene, coperta și imaginile gravate ce însoțesc textul sînt originale incizate în masă plastică, 120 pagini

Pentru Dragoș Morărescu, anul recent încheiat a însemnat o perioadă de bogate împliniri artistice, aducătoare — și pentru noi — de satisfacții estetice într-o tot mai uimită înlănțuire a aprecierilor noastre admirative, pentru acest artist cu multiple vocații. O expoziție de pictură-grafică, la Galeriile municipiului București — în primăvară —, un volum de versuri ilustrat de poetul însuși — « Pasărea Vădastră » —, apărut cam în aceeași perioadă, și iată acum și acest prim album cu 132 desene în tuș, realizate între 1973—1980 și prezentate în 10 cicluri. Imagini bucureștene, Mogoșoaia brâncovenească, Prin țară, Natură statică, Circul, Teatrul, Portrete, La mare, Nuduri, Idei-compoziții.

La imprimarea albumului său, Dragoș Morărescu a beneficiat de aportul reputaților poligrafi de la « Arta grafică », într-o inspirată colaborare. Artistul, bun cunoscător al procedeelor tipografice și familiarizat cu « parfumul bărbătesc al cernelii de tipar » din tipografia bunicului său — cum singur ne-o mărturisește —, intervine direct în structura lucrării prin gravuri originale incizate în masă plastică, la copertele albumului și în paginile conținînd textul prezentării, în care afirmă, printre altele, că: « Desenele de față sînt o mică parte a caietelor ce conțin mii de pagini încondeiate străbătînd ultimul deceniu, fiind un comentariu al zilelor și al nopților, al locurilor și oamenilor, dar mai ales o mărturie în contemporaneitatea fragilă a sentimentelor. »

Reușita acestui prim album de desene al lui Dragoș Morărescu sporește nerăbdarea cu care sînt, în continuare, așteptate, de către amatorii de artă, aparițiile celorlalte.

Arh. ȘTEFAN RADU IONESCU

desene de arh. DRAGOȘ MORĂRESCU
(din albumul DESENE I*)*

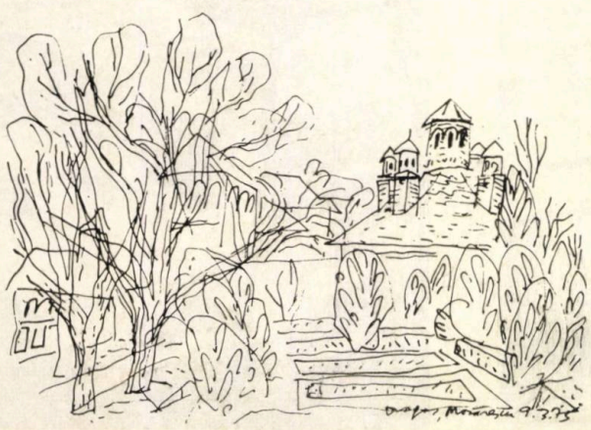

revista ARHITECTURA

urează cititorilor și colaboratorilor săi: Un An Nou

fericit!

LA MULȚI ANI 1982!

T.P.

Taxe poştale achitate pentru anul 1982
conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4474/1981

40538

Lei 40